A KÉPZET SÍKMÁSAI

Bardi Terézia

Mallarmé szerint „a világ célja csak egy Könyv". *A képzet síkmása* a tükörrel és a tükrözéssel foglalkozó „festőkönyv". Lapjain *Érmezei Zoltán* és *Rauschenberger János* a művészet alapproblémáira, a festészet mibenlétére kérdez rá a festészeti traktátusok elméleti kommentárjainak analógiájaként. Egy-egy lapjának felülete „tükör", amelyen áthaladva újabb tükör elé, a következő laphoz érünk. A tükrök egyetlen „tükörben", magában a *könyv*ben érnek össze, amely lélekvezetőként kísér minket a saját magunkban mint tükörben megtett utazásunkon. A tükörbeli út, a *„túl-világi"* utazás fázisai — az elkülönülő és eggyé váló lapokon — a tükörről levált kép(más)olatok. A könyv lapozásával keletkező „hullámzásban" képpillanatok tűnnek fel és hullanak egymásba, akárcsak az *Eltűnt pillanatmű* című munkán. (Maga a könyv lapozása is „pillanatmű".)

A könyv lapjain Érmezei és Rauschenberger *„tükörfestmény*eket" mutat be, dokumentálva létrehozásuk körülményeit is. A festő és modellje (a *másik* festő — illetve annak tükörképe) tükrök és áttetsző fólia felhasználásával hoz létre egy-egy képalkotó szituációt. Az alaphelyzet: két, egymással szembe helyezett tükör között keletkező, látszólag végtelen térben Érmezei Zoltán szembeáll, Rauschenberger János pedig szembeül egy-egy tükörrel. Képmásuk megjelenik a tükrökön (megkettőződnek), s a „végtelenített" térben képmásuk is „végtelenítődik". Majd mindketten ráfestik az előttük lévő tükörfelületre azt, amit abban látnak, a saját tükörképükön kívül. Vagyis az álló Érmezei az ülő Rauschenbergert, és viszont. A tükrön tehát rajta van a ráfestett kép, a „tükör(kép)más", s egy síkkal „beljebb", a tükör*ben* a művész képmása s a tükör előtt lévő valóságos környezet.

A szituációt megörökítő fotó nézője sajátos helyzetbe kerül: egyszerre van a *voyeur* szerepében, aki hátulról látja a tükörben magát néző festőt, s a *festőében* is, hiszen a másik tükör segítségével a festő tükörképét is látja.

Mivel a tükör középen van a tükrözött és tükörbeli képmása között, a tükör felületén megjelenő nagyság pontosan fele a valóságosnak. A látott képet mégis élethűnek (azaz életnagyságúnak) érzékeljük.

A tükör és a tükrözött helyzete a festészet alaphelyzetével, a festő és a kép viszonyával analóg; a tükör és a festmény felülete egyaránt *image*-okat reprodukál (a tükör egyszerre tartalmazza és nyeli el őket!). Így a tükör, mint valami mágikus transzformáció eszköze, a festményhez lesz hasonlóvá a művészetelméletben. *L.B. Alberti* fogalmazásában, a kép mint a valóság közvetett mása, maga is rokona a tükörnek és a nyitott ablaknak. A festményeken mellékmotívumként (főleg flamand földön) ábrázolt tükör, nyitott ablak, kép pedig a festészet természetéről szóló kommentárként jelzi, hogy amit a képen látunk, csak illúzió, műtárgy, arteficium. (*A. Chastel*)

A festmény és a tükör egyaránt takarja a térnek (a falnak) azt a részét, ami előtt áll. Míg azonban a festmény a falon a térbe nyíló „látszatablak", kinyitja a néző előtt lévő teret, bepillantást engedve egy, a mienkhez hasonló s mégis eltérő „valóságba", a tükör saját magunkba zár, fordít minket. A néző előtt (a tükörben) lévő látszattér a néző mögött lévő tér, amit már elhagyott, azzal hogy a tükör elé lépett; az előtte álló alak saját maga. Tükörkép(portré)képmás. Az „én"-nek „mi"-vé való kettőződése azáltal, hogy az „én" megszólítja az előtte álló „másik én"-t, a tükörképet. Érmezei és Rauschenberger számára egyszerre önmagukat és a másikat.

Az általuk létrehozott helyzetben a tükör kettős képhordozó felület: tükörként s a leképezés alapjaként, a vásznat „helyettesítve". A tükör mint takarás, a kép, a festmény mint a hordozó (jelen esetben a tükör) kitakarása működik. A tükröződés mindig pillanatnyi, a pillanatnak szól, a kép pedig az állandónak. A tükörre festett képpel egyrészt lefedődik a tükröződés, másrészt az állandóság pillanattá, a pillanat állandóvá lesz. A tükörre festett kép és a tükör „mögötti" világ illuzionisztikus tere és ideje a tükör síkján a valóság terével és idejével metsződik.

A festett tükörkép már csak egy másik tükörben tükröződhet. Tükörkép és tükör(kép)más a tükörben egyesül. Együtt vannak, mégis külön, két külön térben; az egyik tükörkép, a másik festett képmás a tükrön; a megkettőződött, a kettéhasadt Nárcisz, aki önmagával néz szembe, önmagával találkozik, de valójában sohasem egyesülhet — sem a tükörképével, sem a másik emberrel.

A valóságot megkettőző tükör egy *másik* világba való átjutás eszközeként az ajtó mitikus formájában is megjelenhet (ld. *L. Carroll: Alice Tükörországban, J. Cocteau: A költő vére;* a hiedelemvilágban: a halottasházak

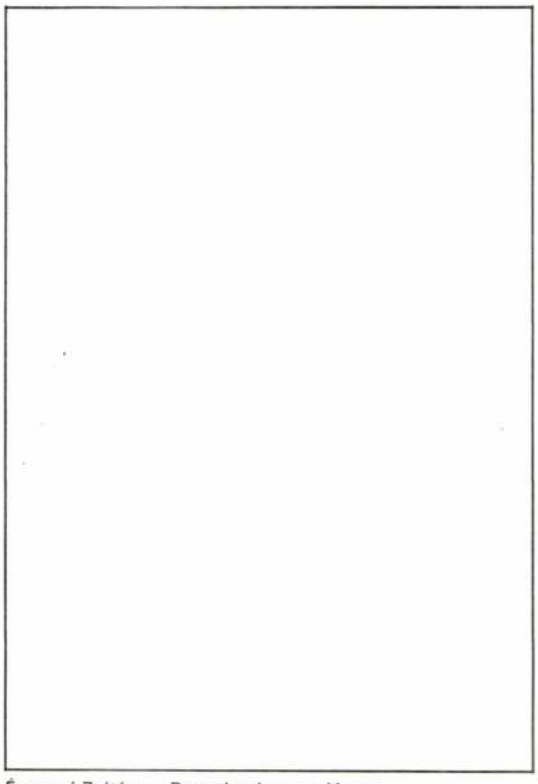

Érmezei Zoltán — Rauschenberger János:
Transzmisszió

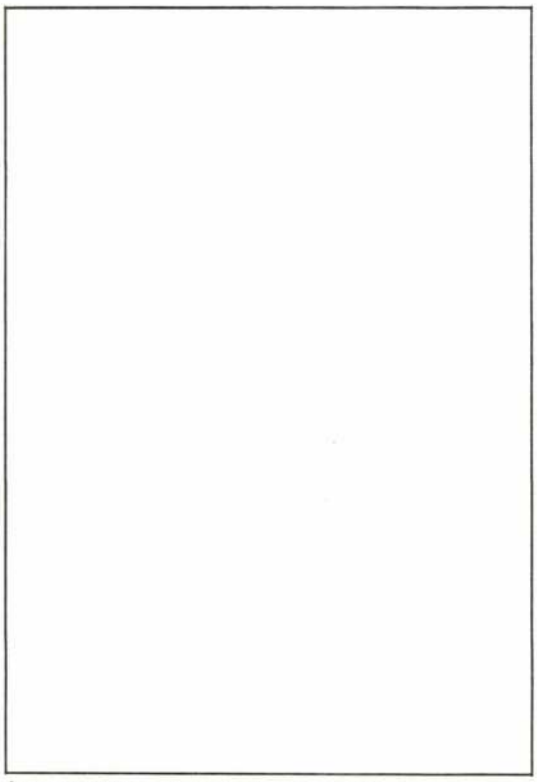

Érmezei Zoltán — Rauschenberger János:
Képlebegtetés—Fénymű

nál letakarják, illetve a fal felé fordítják a tükröt, hogy a halott szelleme azon keresztül ne tudjon visszajutni). A mítoszokban a tükröt a túlvilághoz kapcsolja az is, hogy benne a jobb és a bal oldal felcserélődik (ld. az ősmagyar temetők rendje éppen ellentétes a földi világban kijelölt helyekkel — hiszen a túlvilágon minden felcserélődik, s a rend a temetéskor felcseréltből áll helyre).

Tükröződni annyi, mint megkettőződni. A tükör így a teremtés imitációja is. A teremtés során Isten megteremti a világot, benne az embert, a „Maga képére és hasonlatosságára" — a tükör által a teremtmény kettőződik meg, hacsak a „tükör-előtt-lét" pillanataira is. A tükörkép a képmás képmása.

Az Érmezei Zoltán és Rauschenberger János által létrehozott szituációban a tükrök felületének síkján a két festő ecsetje egy-egy pontban érintkezik tükörképüknek tükörkép-ecsetjével (akárcsak a két festő tükör(kép)más ecsetje a *Képlebegtetés-Fénymű* című munkájukon), és a társáról készített „tükör-képének" ecsetjével. Az érintés, a megérintettség felerősíti a *jelen-létüket*. Érmezei és Rauschenberger ecsetjükkel (a leképezés eszközével) megérintik a tükörfelületet és behatolnak a tükör (a leképezés) világába. Az általuk megérintett tükörfelületen húzódik a valóság és az illúzió láthatatlan határsávja. A tükörben „létező" képmás ecsetjének érintése kívülre vezet — de mégis *belül* marad. Az érintés, az érintkezés folyamatában a rajzoló ecseten keresztül a rajzoló is képpé, a kép is rajzolóvá válik; maga a kép rajzolja önmagát.

A könyvlapokon dokumentált helyzetekben Érmezei és Rauschenberger a síkot alakítják át egy-egy újabb imaginárius térré, amiben a kép, az üveg, a tükör újabb és újabb térképzeteket hívnak elő (*Leporellómű*). Egy-egy újabb kép létrehozása egyben egy beállt tér/időbe való drasztikus beavatkozás is (*Bele a világba*).

Az érintés hatalma a teremtés hatalma. Az a pont, ahol Érmezei és Rauschenberger ecsetje a tükörfelületen a tükör(kép)más ecsetjéhez ér (*Michelangelo: Ádám teremtése*-freskóján az Úr és Ádám összeérő ujjainak találkozási pontja). Az érintés az életre keltés, a teremtés pillanata, amely a tükörben le van takarva, a tükör*ben* van. Érmezei és Rauschenberger számára a *nem lenni* kérdése a *képpé lenni* válaszává alakul át. *„Lenni annyi, mint képpé lenni"* (ld. fotó) a festett képmás, és nem a tükörkép által, mert ez utóbbi esetben ott a kérdés: teremtés-e a tükörvilágban való teremtés, hiszen a tükör visszaver?

Érmezei és Rauschenberger a valóság tükörképét letakarják a tükörkép képmásával. Maga a látvány műkö-

[304] **POR-ROSNYAI ZOLTÁN** építészmérnök. (Nagyajta, 1956. jan. 23.) ***Sz.:*** Sándor – gazdálkodó; Ida – gazdálkodó. ***V.:*** ref. ***F.:*** Sára, jogász (1983). ***Gy.:*** Eszter (1984); Sándor (1985). ***T.:*** Kv.-i Műszaki Fi. (1982). ***Ép.:*** 1982–84: Ssztgy.-ön gyakorlómérnök. 1985-től Földváron telepvezető. 1992-től jelenlegi munkahelyén kivitelezési munkák vezetője, a kovásznai Mezőgazd. Bank munkavezetője. ***Mh.:*** Conico Kft., Sepsiszentgyörgy. ***Lc.:*** 4000 Sfântu Gheorghe–CV, str. Daliei nr. 2, bl. 44, sc. C, ap. 10.

[305] **PORA KRISZTINA** tanár. (Gyimesfelsőlok, 1943. dec. 12.) ***Sz.:*** Péter – gazdálkodó; Apollónia – htb. ***V.:*** róm. kat. ***Cs.á.:*** elvált. ***Gy.:*** Mónika (1970) mérnök; Melinda (1972) technikus. ***T.:*** Mvh.-i Ped. Fi., zene szak (1968); Kv.-i Gh. Dima Zeneakad., zenepedagógia szak (1980). ***Ép.:*** 1968-tól a nagyszalontai 1-es sz. Általános Iskola zenetanára. Népdalcsoportot vezet, mellyel országos II. díjat nyer a Megéneklünk, Románia! fesztiválon, rádió és televíziós felvételeken is szerepelnek. Pályafutása során számtalan elismerésben részesül. ***Sz.e.:*** II. fok. tanár (1982). ***Társ.:*** Egyházi karvezető (1991–95). ***Mh.:*** Şcoala Generală nr. 1., 3650 Salonta–BH, str. Ion Creangă nr. 1., tel.: 371-682. ***Lh.:*** Nagyszalonta.

[306] **PORTIK CSABA** alpesi síelő, síoktató. (Kolozsvár, 1958.) ***Ép.:*** A kv.-i Voinţa és a br.-i Dinamo sportolója. ***Ém.:*** 1970, serd. OB: 1. hely (alpesi össz.); 1971, serd. OB: 1. hely (műlesiklás); 1980, feln. OB: 2. hely (lesiklás); 1985, OB: 3. hely (lesiklás, óriásműlesiklás). Nevelőedzője: Horvát Emil. ***Lh.:*** Kolozsvár.

[307] **PORTIK SÁNDOR** tanár, műkedvelő festő. (Gyergyószentmiklós, 1959. nov. 1.) ***V.:*** róm. kat. ***F.:*** Mária, divattervező. ***Gy.:*** Szabocs (1984); Tihamér (1987). ***Ép.:*** 1991-től helyettes rajztanár a Salamon Ernő Elméleti Líceumban. Műkedvelő képzőművészként számos kiállítás részvevője. ***Ém.:*** Egyéni kiállításai: *Ditró* (1978); *Gysztm.* (1985, 1988, 1994). Közös kiállítások: *Buk.* (1985); *Bp.* (1991–92); *Siófok* (1992) *Svédország* (1993). ***Sz.e.:*** Elismerő oklevél és III. különdíj (Bp., 1992). ***Mh.:*** Salamon Ernő Elméleti Líceum, Gyergyószentmiklós. ***Lc.:*** 4200 Gheorgheni–HR, cart. Bucsin, bl. 7, sc. B, ap. 35.

[308] **PORTIK-BAKAI SÁNDOR** lelkipásztor. (Gyergyóremete, 1953. szept. 23.) ***Sz.:*** István – munkás; Ferencz Erzsébet – htb. ***V.:*** róm. kat. ***T.:*** Gyfv.-i Róm. Kat. Hittudományi Fi. (1978). ***Ép.:*** 1978–81: segédlelkész Gelencén, 1981–87: Kerelőszentpálon, 1987-től Szentegyházasfaluban plébános. ***Társ.:*** A Szentegyházi Gellért Alap. alapító tagja; a Szelterszi Gellért Ifjúsági és Rehabilitációs Központ létrehozásában tevékeny szerepet vállalt. ***Lc.:*** 4154 Vlăhiţa–HR, str. 1 Mai nr. 26, tel/fax: 066/246–109.

[309] **PORTIK–HEGYI KELEMEN** teológus, tanár. (Gyergyószentmiklós, 1957. febr. 4.) ***Sz.:*** Ferenc – asztalos; Balázs F. Teréz – htb. ***V.:*** róm. kat. ***T.:*** Gyfv.-i Róm. Kat. Hittudományi Fi. (1983). ***Ép.:*** 1983–86: csíksz.-i segédlelkész, 1986–90: Sinfava plébánosa, 1990–94: szórványlelkész, 1994–96: a Kv.-on előadó asszisztens tanár, 1996-tól a gyfv.-i Hittudományi Fi. tanára és prefektusa. ***Mh.:*** Római Katolikus Hittudományi Főiskola, Gyulafehérvár. ***Lc.:*** 2500 Alba Iulia–AB, str. Bibliotecii nr. 3, tel.: 811-688.

[310] **PORZSOLT BORBÁLA** festőművész. (Barátos, 1933. nov. 1.) ***Sz.:*** Imre – szabómester; Razumova Anna – htb. ***V.:*** ref. ***F.:*** Zolcsák Sándor, festőművész (1958). ***Gy.:*** Péter (1962) belsőépítész; Katalin (1963) textilmérnök. ***T.:*** Kv.-i I. Andreescu Képzőműv. Fi. (1958). ***Ép.:*** Festészettel, gyermekkönyvek, tankönyvek illusztrálásával, iparművészettel foglalkozik. 1984-ben, a Képzőművészeti Szövetségtől megy nyugdíjba. ***Ém.:*** Főbb képei: *Moldvai csángó asszonyok* (mvh.-i Vártemplom, gótikus terem); *Kőmíves Kelemenné balladája; Erdélyi templomok; Szászfalu; Boltívben angyal; Kékház; Pannon táj; Kiszolgáltatott.* ***Sz.e.:*** Magyaro., Kelet- és Nyugat-Németo., Szovjetu., Brazília. ***Társ.:*** Kompozíciókat adományozott a mvh.-i Vártemplomnak; a Képzőművészeti Alap tagja. ***Lc.:*** 4300 Târgu Mureş–MS, str. Gen. Ion Dumitrache nr. 37, tel.: 213-001.

[311] **POSTA ERVIN EDUÁRD** színművész. (Szilágysomlyó, 1976. febr. 15.) ***Sz.:*** János – esztergályos; Göngyi – lakatos. ***V.:*** ref. ***Cs.á.:*** nőtlen. ***T.:*** Kv.-i BBTE (1998). ***Ép.:*** 1998 óta a Tv.-i Csiky Gergely Színház tagja. ***Ém.:*** Szerepei: *II. úr* (Slawomir Mrożek: Sztriptíz); *Bádogember* (L. Frank Baum: Oz, a nagy varázsló); *Bindo, Corsini* (Alfred de Musset: Lorenzaccio). ***Mh.:*** Teatrul Csiky Gergely, 1900 Timişoara–TM, str. Alba Iulia nr. 2. ***Lc.:*** 2900 Arad–AR, str. Voinicilor nr. 49, bl. 503, sc. C, et. 2, ap. 7.

[312] **POTYÓ FERENC** lelkipásztor. (Csíkszentmárton, 1954. szept. 25.) ***Sz.:*** Ferenc – földműves; Boga Juliánna – htb. ***V.:*** róm. kat. ***T.:*** Gyfv.-i Róm. Kat. Hittudományi Fi. (1980). ***Ép.:*** 1980–84: mvh.-i belvárosi segédlelkész. 1984–88: Marosújvár, Felvinc, Nagyenyed, Torockószentgyörgy lelkipásztora, 1988–90: a mvh.-i Minorita templom igazgatója, 1990–91: a helyi Kövesdomb papja, 1991-től Szkúr. és környékének lelkipásztora. Előadóként működik a hittanárképző fakultáson. 1994-től posztgraudális tanulmányokat folytat a Bp.-i Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karán. Cikkei jelennek meg a Hargita Népében és a Vasárnap c. egyházi lapban. ***Társ.:*** Az EME és a Kolping Család Egy. Alap. tagja. ***Mh.:*** Róm. Kat. Plébánia, Székelykeresztúr. ***Lc.:*** 4180 Cristuru Secuiesc–HR, P-ţa Libertăţii nr. 60.

[313] **POZSGAI ETELKA** meteorológus. () ***Sz.:*** Sebestyén Mózes – földműves, asztalos; Mária – htb. ***V.:*** ref. ***F.:*** Lajos, elektrotechnikus (1970). ***Gy.:*** Júlia (1975) óvónő. ***T.:*** Aradi Hidro-meteorológiai Technikum (1970). ***Ép.:*** 1971 augusztusától a lugosi Meteorológiai Állomás munkatársa. ***Társ.:*** Presbiter, kórustag; az RMDSZ tagja. ***Mh.:*** Lugosi Meteorológiai Állomás, 1800 Lugoj–TM, str. Tapiei nr. 64., tel.: 56/351-815. ***Lc.:*** 1800 Lugoj–TM, str. Nera bl. 37. ap. 12, tel.: 56/350-614.

[314] **POZSONY FERENC** néprajzkutató, egyetemi docens. (Zabola, 1955. ápr. 16.) ***Sz.:*** Ferenc – földm.; Erzsébet – földm. ***V.:*** ref. ***F.:*** Katalin, közgazdász (1982). ***Gy.:*** Viola (1987); Borbála (1990). ***T.:*** Kv.-i BBTE, magyar nyelv és irodalom (1981). ***Ép.:*** 1981–90: Kézdivh.-en középiskolai tanár. 1990-től a kv.-i BBTE magyar nyelv és kultúra tanszékén tanít, 1998 óta egyetemi docens. ***Ém.:*** Kötetei: *Álomvíz partján. Fekete-ügy vidéki magyar népballadák* (Buk., 1984.); *Szeret vize martján. Moldvai csángómagyar népköltészet* (Kv., 1995.); *Az Erdélyi szászok jeles napi szokásai* (Csíksz., 1997); *Szól a kakas már. Szász hatás az Erdélyi magyar népszokásokban* (Csíksz., 1998). ***K.t.:*** romániai magyar, cigány, szász népi kultúra. ***Sz.e.:*** A filológiai (etnológia) tudományok doktora (1997) * Jankó János-díj (1989); EMKE Bántyai János-díj (1998) * Bécs (1991), Heidelberg (1993), Prága (1994–95). ***Társ.:*** Tiszteletbeli presbiter; az EME és a Kv.-i Kriza János Néprajzi Társ. tagja, a Magyar Néprajzi Társ. tiszteletbeli tagja (1998-). ***Mh.:*** Universitatea Babeş–Bolyai, 3400 Cluj Napoca–CJ, str. Horea, nr. 31, e-mail: pozsony@mail.dntcj.ro. ***Lc.:*** 3400 Cluj Napoca–CJ, str. Milcov 2/A, tel.: 64/182-014.

[315] **PÖLLNITZ ÉVA** vegyész. (Marosvásárhely, 1951. febr. 4.) ***Sz.:*** János – biokémikus; Andriska Erzsébet – egészségügyi asszisztens. ***T.:*** Kv.-i BBTE (1975). ***Ép.:*** 1975–78: a Terapia gyógyszergyárban, majd 1978-tól a gyógyszerkutató intézetben dolgozik. ***Lh.:*** Marosvásárhely.

[316] **PRADA JÁNKY ILONA** zongoraművész,egyetemi előadótanár. (Brád, 1933. márc. 20.) ***Sz.:*** Jánky Ferenc – főkönyvelő; Mária – htb. ***V.:*** róm. kat. ***F.:*** Ferenc, tanár (1965). ***Gy.:*** Kinga (1970) fuvolaművész. ***T.:*** Kv.-i Gh. Dima Zeneakad. (1958). ***Ép.:*** 1958–1961: a Gh. Dima Zeneakadémia korrepetítora, 1961–72: a konzervatórium zongorakatedráján tanársegéd, majd 1972–80: adjunktus. 1980-tól docens. 1997-től nyugdíjas. ***Ém.:*** Szimfonikus- és kamarazenekari szólista. 1965–83: Bach-, Bhrams-, Chopin-, Enescu-, Mozart-, Schumann-, Toduţă-műveket játszik hazai és külföldi színpadokon. Zenekari koncertek szólistájaként egyéni és kamarazene hangversenyeken lép fel. Számos ősbemutató előadója. ***Sz.e.:*** Elismerő oklevelek (1956–58, nemzeti versenyek), díszoklevél (II. Enescu Nemzk. verseny, Buk., 1961), kitüntetett egy.-i előadótanár (1984). ***Társ.:*** A Toduţa Alapítvány tagja. ***Lc.:*** 3400

Romániai m. é. Lexikon 2000

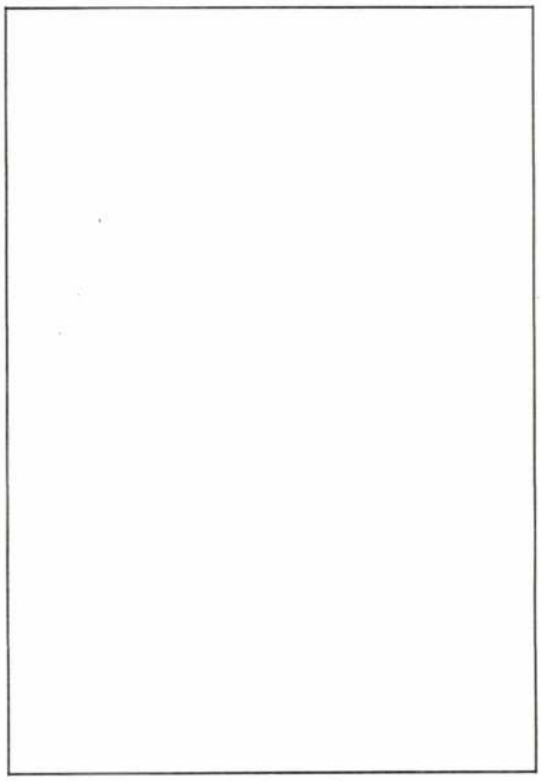

Érmezei Zoltán – Rauschenberger János:
Visszatérés a képbe – „lenni annyi, mint képpé lenni"

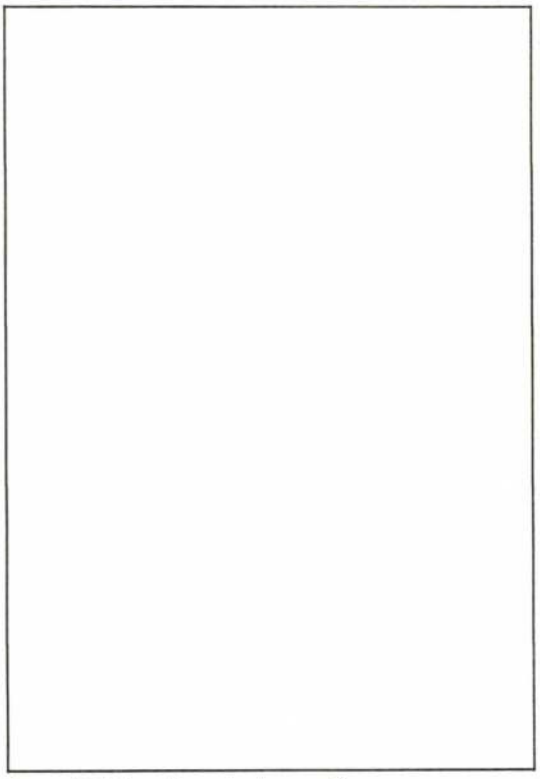

Érmezei Zoltán – Rauschenberger János:
A tükrözés szimmetriái

dik folyamatosan kulisszaként, eltakarásként. Minden eltakarás folyamatosan új lehetőséget vet fel egy új képre. Egy kép létrehozása egy olyan állomást jelent, ahová belehelyezkedve megjelenhet egy kép, egészen addig, amíg a valódi festők valódi helyzete a képen a kulisszarendszer egy kiemelhetetlen tagjává nem válik (*Árnyékvilág — Slusszpoén* című mű). Itt az alaphelyzet visszafordul: ezúttal a vászon felülete lesz hasonlóvá a tükörhöz, amelyben újabb és újabb tükröződések „tükröződnek", s melynek felülete a *valóság* (a tükrözött) kiiktatásával egy újabb tükörfelületen tükröződik. A tükör, illetve a vászon felületén megjelenő kép a jelenben folyamatosan megjelenő múlt-idézet, múlt idő.

A létrehozott kép nézője mintha azt is látná, ami a szemmel felfogható *egyszeri* látványon túl van, ami amögött van, amit érzékelünk. Mintha ki volna küszöbölve az idő a látásból. Mintha valamiféle teljes látás birtokában a néző körbe tudná fogni a teret, ahol van, s úgy látna *egyszerre*, ahogyan egyébként csak *egymás után* láthatunk. *Az egésznek egyidejű látása* ez.

Másfelől a tükörképnek a tükörre rajzolása analóg azzal, a könyv utolsó lapjain reprodukált szituációval, amikor Érmezei és Rauschenberger a kőbányai földalatti folyosórendszerben árnyképüket körberazolják a „barlang" falán. Mindkét említett helyzet a festészet allegóriájaként értelmezhető.

A tükör mint szimbólum az imaginációnak és a tudatosságnak, mint az önszemlélés eszközének a szimbóluma is, az Univerzum reflexiója. *A Képzet síkmásai* című könyv lapjain dokumentált imaginárius tükörtérben Érmezei Zoltán és Rauschenberger János kilépnek a *tükörben-magunkat-szemlélés* bezártságából, s a *másik* tükröződő tükörképe által *a másik szemében tükröződnek*. Lét-nemlét, kinn és benn, tükör és képmás duális egysége mellé a két festőé rendelődik.

Mi késztet egy művészt arra, hogy kilépjen a *festő-képmás* kettős egységéből, a teremtő magányából, önmagába zártságából, és eljusson nemcsak egy másik művésszel való közös alkotásig, hanem az *együttes jelenlétig*, a szimbiotikus alkotásig? A *teremtő-teremtett* tükör általi megkettőzéséig, amelyben minden átfordul — a teremtő teremtménnyé, a teremtmény pedig teremtővé. Érmezei Zoltán és Rauschenberger János egymásban tükröződnek.

(Az 1987—1988-ban készült kötet és annak képei a Bartók 32 Galériában voltak láthatók 1992 márciusában.)

□

RAUSCHENBERGER James

Új Művészet
1992. 12.

Életrajzi adatok – egyéni és csoportos kiállítások

1900 szeptember 28-án született Rév-Komáromban.
1919 Az orvosi egyetem hallgatója.
1920 A budapesti Iparművészeti Iskola keramika szakán tanul.
1921–26 Elvégzi a Képzőművészeti Főiskolát.
1921 Nemes Marcell ösztöndíjat nyer, hat hónapig Münchenben tanul.
1923 Párizsi tanulmányút. Kiállítás Rév-Komáromban, a Jókai Egyesületben.
1926 Római ösztöndíj, olasz tanulmányút.
1927 A KUT tagja. Részt vesz a Velencei Biennálén.
1928 Az UME törzstagjaként részt vesz külföldi kiállításain, szerepel a csoport első hazai bemutatkozó kiállításán a Nemzeti Szalonban.
1929 Kiállítása Bécsben.
1929–30 Egyiptomba utazik, leletmentő restaurátor Gizehben, Fayumban, Felső-Egyiptom brit ásatásain.
1930 Gadányi Jenővel közös kiállítása a Tamás Galériában.
1931–32 Római és ókeresztény rompületeket konzervál, restaurál. (Palmyra, Baalbek, Deir-el Zor stb.)
1932 Bejrútban telepedik le. Szíriában, Irakban, Libanonban fest és restaurál.
1933 Damaszkuszban a parlament előcsarnokának freskóit készíti el és belső díszítő munkát végez.
1936–40 Ásatásokon vesz részt Bagdadban és Libanonban. Bejrútban domborművekkel, freskókkal és kisebb épületplasztikai alkotásokkal díszíti a parlament épületét.
1940 Hazatér, majd csatlakozik a Szocialista Képzőművészek Csoportjához.
1940–43 Székelyföldi ösztöndíjasként Zsögödön dolgozik.
1943 Csoportkiállításon szerepel a Szépművészeti Múzeumban.
1944 Budapesten a Műbarát kiállítóhelységben állít ki Halmágyi István szobrászművésszel együtt, ugyanebben az évben Zürichben rendez tárlatot.
1945 A Rippl-Rónai társaság alapító tagja.
1946 Szerepel az I. Nemzeti Kiállításon, Budapesten.
1947 Önálló tárlata a Fészek Klubban.
1948 Részt vesz a 100 év Magyar Grafika című kiállításon.
1949 Önálló kiállítása a Képzőművészek Szakszervezete szervezésében a Fészek Klubban.
1950–61 Leletmentő restaurátor az aquincumi ásatásokon, innen megy nyugdíjba.
1960 Kiállítás Párizsban.
1963 Kiállítás Prágában.
1964 Kollektív kiállítás Pozsonyban és Prágában, majd Marczell Györggyel együtt állít ki az Ernst Múzeumban.
1965 Kiállítások Bejrútban (Galeie Hôtel Phoenicia), Varsóban.
1975 Párizsban szerepel műveivel.
1983 Emlékkiállítás Pápán.
1984 Emlékkiállítás a komáromi Kisgalériában.
1985 Emlékkiállítás a Pataky Galériában a Budapest Galéria rendezésében.
1990 Emlékkiállítása a Duna Galériában, a Vigadó Galéria rendezésében.
1990 Győrben a Xántus János Múzeumban és a Múzeumi Képtárban rendezték meg emlékkiállítását.
1996 Emlékkiállítás szülőhelyén, Komáromban.

I. ÉVFOLYAM * BUDAPEST, 1926 FEBRUÁR 28. * 7—8. SZÁM

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL ANDRÁSSY-UT 102

KVT

ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGY ÉVRE 10 P FÉLÉVRE 5 P EGYES SZÁM ÁRA 1 P 60 f

MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT — KIADJA A KÉPZŐMŰVÉSZEK UJ TÁRSASÁGA

SZERKESZTI: RÓZSA MIKLÓS

A KÉPZŐMŰVÉSZEK UJ TÁRSASÁGA TAGJAI A KUT FOLYÓIRATOT TAGILLETMÉNYKÉNT INGYEN KAPJÁK

A KUT HATHETENKINT JELENIK MEG, EGY ÉVBEN NYOLCSZOR

Csíkzsögödi vásár – 1942, tempera, falemez, 100x125 cm

Hűvösvölgyi táj – 1942, akvarell, karton, 22x32 cm

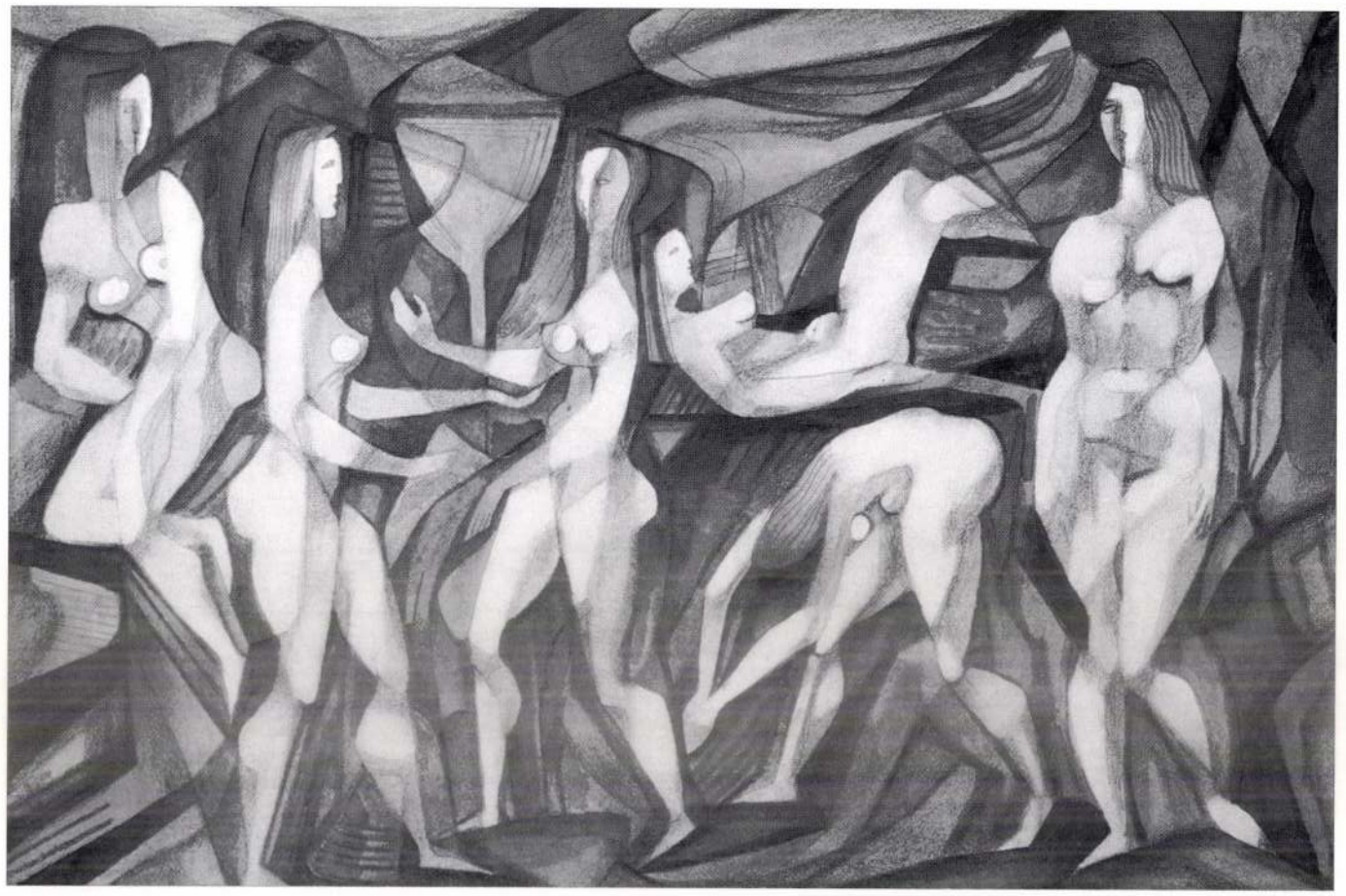

Aktok – 1960-as évek, vegyes technika, karton, 36x56 cm

Sirató asszonyok – 1960-as évek, olaj, vászon, 100x140 cm

ret, még ha az előbbi hangsúlyosabb, tagoltabb is, szívesen vonja egybe, egyazon síkba, mindkettőt kubisztikus felületekre tagoltan.

Tovább követve a pszeudoábrázolásnak és a nonfigurációnak ezt a változatos, jobbára a húszas-harmincas évekre tehető küzdelmét, a hatvanas-hetvenes évek olajképei kétségkívül a korábbiak betetőzését jelentik. Más szóval: ezekben az években jut el Ráfael az autonóm festői jel megteremtéséig, mind az egyes, jobbára azonosítható „motívumokat", mind festészete záróköveként, a képegészet tekintve. Ezt a szempontot véve alapul, a megnevezhető művészeti „törekvés", stiláris jelleg másodrendű kérdéssé válik, bár nem kétséges, hogy ez a folyamat az absztrakció fentebb említett vonulatai, vagy akár a hazai szellemi miliő ismerete nélkül mérvadó történeti analógiáknak híjával lenne. Az igazság ugyanis az, hogy ebben a nyilván csak részlegesen rekonstruálható és datálható folyamatban igencsak különböző, korábban is vállalt „törekvések", „izmusok" működnek közre, amelyek azonban végső értelmüket a jel mikéntjének alakulásában nyerik el. A vizuális azonosíthatóság, a megnyugtató felismerhetőség révén egyszerűen annak szolgálatába szegődnek.

Indul ez a folyamat egy olyan nonfiguratív képcsaláddal, amelynek darabjain a „motívumok" meglehetősen azonosíthatók, „motívum" és „háttér" többé-kevésbé elválik egymástól, külön-külön értelmeződik, mindkettő egymáshoz simuló fragmentumokra oszlik (*Abszint, Ölelkezők, Anya gyermekével, Városi fények*). Van néhány festménye Ráfaelnek, amelyen a művész felszámolja ezt a kettős tagoltságot, motívum és háttér festőileg gazdagon kezelten egybesimul. Ez a festői tagoltság

Ülő fiú – 1920-as évek, olaj, vászon, 80x70 cm

Narancsszüret Bejrútban – 1934, olaj, karton, 127x86 cm

és egybefonódás a továbbiakban az autonóm jel mint képegész megteremtésének feltétele (*Cirkusz, Sirató asszonyok*). Az autonóm jel mint képegész a maga jellemzőivel a hazai nonfiguráció színben, formában pompázó, kreatív változatosságú, sok esetben (zenei) asszociációkban bővelkedő vonulata. A képegész egységként értelmeződik, részei még ha fragmentumok is, egymásra utalnak, együttesen – kölcsönzött kifejezéssel – Gestaltként viselkednek. Ráfael ide sorolható képeinek ősforrása – az eddigiekből kitetszik – jobbára figurális motívumokban, jelenetekben, geometrikus alakzatokban lelhető fel, még ha az egymással szervesülő, különböző „izmusok" nyomait viselő, egymáson áttűnő fragmentumok erről nem is árulnak el közelebbit (*Absztrakt kompozíció, Szürkébe ágyazott színek és formák, Sárga kompozíció, Kék-vörös kompozíció, Lebegés, Páva*).

Az 1965-ös bejrúti kiállításról megjelent francia nyelvű újságcikknek van két mondata, melyet a fentiekhez kapcsolódóan (a sérült újságpéldány itt-ott hiányos szövege ellenére) érdemes idézni: „Nála a szín nem integráns alkotóeleme a képnek, arra való csupán, hogy a szerkezetet értelmezze. (…) Egy kép először is rajz és szerkezet (*architecture*); a szín annak talán legértékesebb része, mint a gyümölcsnek a hamvasság és a virág, de amíg a mag és hús máris gyümölcsöt formál, a hamvasság és a virág nem."

Mezei Ottó

Gondolkodó – 1926, pasztell, karton, 87x60 cm

sok is, maga Ráfael is, akiket az absztrakció újult erővel felcsapódó hulláma vonzott magához, a háború előtti Abstraction-Création hagyományaihoz kapcsolódó Salon des Réalités Nouvelles művészeiben, azok egy részében lelhették meg – akár ismerték őket személy szerint, akár nem – távolról fénylő ősképüket, szemléleti ösztönzőiket.

Ráfael festészete, az ismert anyagot tekintve, emberi-művészi „találkozásainak" függvénye. Akár a kettős topográfiai vonzódású magyar művészet egy sajátos metszetének is tekinthető. Mindenképpen Vaszary („franciás") kolorizmusa, stiláris újszerűségek iránti érzékenysége szemléletileg mindvégig befolyásolja Ráfael festői tájékozódását is. Kapcsolódik egy-egy munkájában a Ma körének korai expresszív grafikai modorához (*Gondolkodó*, másként: *Könyöklő férfi*, 1926), de ismeretes ezekből az évekből Nagy István-i vonalérzékenységű tájrajza is (*Téli táj*). Vonzza őt a Neue Sachlichkeit hűvös, de nem groteszk realizmusa (*Ülő fiú*), párizsi aktrajzain (1928) a nagyvonalú szerkezetiség irányába mozdul el. 1932-es markáns *Önarcképén* a rejtett szerkezetiséget fauve-os izzással hevíti át, az 1972-re datált *Fejkendős kislány* portréján a tömör karakter-vonásokat már geometrikus színsávokkal egyezteti össze. Nonfiguratív megoldás felé hajolva a motívumot és a hátte-

Ülő akt – 1928, tus, karton, 55x35 cm

Keleten hasznosítja. Régészként, leletmentő restaurátorként dolgozik. Egyiptomban, a mezopotámiai Ur városa romjainak feltárási munkálatainál Charles Leonard Wolley mellett (akinek az Ur városa és a vízözön című beszámolója annak idején magyar nyelven is megjelent). Restaurál Palmyrában, Baalbekben, 1932-ben Bejrútban telepszik le, ahol – és másutt – reprezentációs állami megbízások sorával tüntetik ki. (Idehaza neki köszönhető az ötvenes években a páratlan leletnek számító aquincumi római kori vízi orgona helyreállítása korabeli leírás alapján.) A negyvenes évek már véglegesen itthon találják. A Balaton mellett dolgozik Ábrahámhegyen, Egry József közelségében, miközben székelyföldi ösztöndíjjal Zsögödön is megállapodik, Nagy Imre szomszédságában.

A festészetét megérintő, mi több: kiteljesítő utolsó emberi-művészi élmény dokumentálhatóan a hatvanas években éri. Ő is egyike a vérmesebb reményekkel induló, '56-os forradalom utáni években a Kassák Lajos köré csoportosuló java korabeli művészeknek, akikkel együtt ki is állít 1965-ben Pozsonyban és Prágában. Munkásságának ez az időszaka már a nonfiguráció jegyében áll, nem egy kortársához, elsődlegesen a '45 után egy ideig tevékenyen működő Elvont Művészek Csoportja prominens tagjaihoz hasonlóan. Ők is, má-

Ballada – 1960-as évek, olaj, vászon, 140x100 cm

Zenebohóc – 1954, olaj, vászon, 84x62 cm

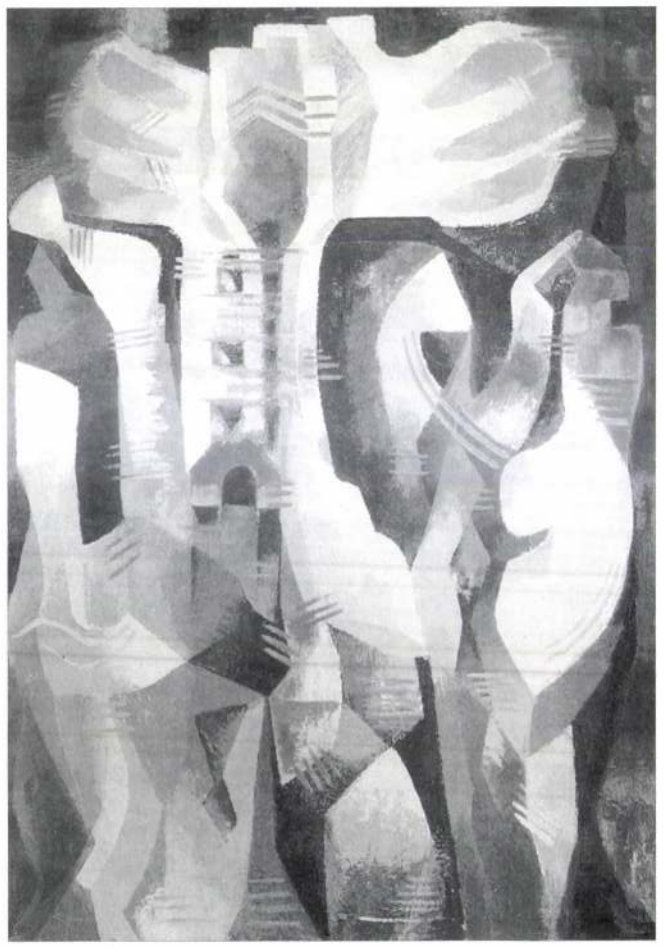

Absztrakt kompozíció – 1960-as évek, olaj, vászon, 150x120 cm

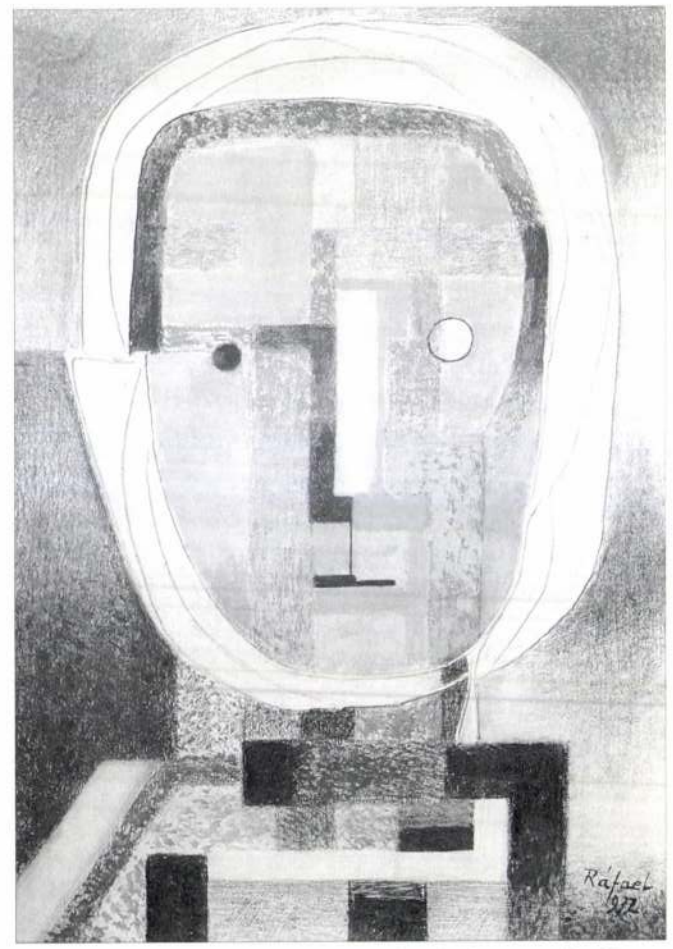

Fejkendős kislány – 1972, vegyes technika, karton, 52x30 cm

Műtárgylista

1 *Gondolkodó* – 1926 – pasztell, karton, 87x60 cm j.k.l.: Rafael Viktor 1926 Budapest

2 *Női akt* – 1928 – tus, karton, 55x35 cm j.j.l.: Rafael Viktor Paris 1928 XII.

3 *Ülő fiú* – 1920-as – évek olaj, vászon, 80x70 cm j.n.

4 *Téli táj* – 1920-as évek – pasztell, karton, 60x78 cm j.j.l.: Rafael Győző Bpest

5 *Ülő férfi* – 1920-as évek – vegyes technika, karton, 45x29 cm J.j.l.: Rafael Gy.

6 *Önarckép* – 1932 – olaj, falemez, 60x45 cm j.j.k.: Rafael V. 1932

7 *Narancsszüret Bejrútban* – 1934 olaj karton, 127x86 cm j.j.l.: Rafael Beyrouth 1934

8 *Álló akt* – 1930-as évek – tus, karton, 33x18 cm j.j.l.: Ráfael V

9 *Gitáros* – 1930-as évek – tus, karton, 29x21 cm j.j.l.: Ráfael V.

10 *Csíkzsögödi vásár* – 1942 – tempera, falemez, 100x125 cm j.j.l.: Rafael V. 1942

11 *Ábrahámhegyi táj* – 1942 – olaj, falemez, 58x78 cm j.j.l.: Ráfael 942

12 *Hűvösvölgyi táj* – 1942 – akvarell, karton, 22x32 cm j.j.l.: Rafael Viktor Hűvösvölgy 1942

13 *Méra* – 1942 – akvarell, karton, 42x56 cm j.j.l.: Ráfael V. 1942

14 *Nyújtózkodó akt* – 1944 vegyes technika, karton, 38x21 cm j.b.l.: Rafael 944

15 *Csendélet* – 1940-es évek – olaj, vászon, 50x70 cm j.j.l.: Ráfael

16 *Bohóc szamáron* – 1952 – olaj, vászon, 180x125 cm j.j.l.: Ráfael Gy. 1952

17 *Zenebohóc* – 1954 – olaj, vászon, 84x62 cm j.j.l.: Ráfael 954

18 *Fekvő akt* – 1959 – olaj, karton, 30x43 cm j.j.l.: Ráfael Gy 959.

19 *Tánc* – 1960 – olaj, vászon, 100x110 cm j.j.l.: Ráfael 1960

20 *Lendület* – 1969 – vegyes technika, karton, 55x37 cm j.j.l.: Rafael Gy 969

21 *Városi fények* – 1969 – vegyes technika, karton, 56x38 cm j.j.l.: Ráfael Gy. 1969

22 *Ölelkezők* – 1960 körül – olaj, vászon, 110x80 cm j.j.l.: Rafael

23 *Kék-vörös kompozíció* – 1960 körül – olaj, vászon, 100x70 cm. J.j.l.: Rafael Gy

24 *Absztrakt kompozíció* – 1960-as évek – olaj, vászon, 150x120 cm j.n.

25 *Abszint* – 1960-as évek – olaj, vászon, 90x63 cm j.k.l.: Ráfael

26 *Aktok* – 1960-as évek – olaj, vászon, 110x80 cm j.n.

27 *Ballada* – 1960-as évek – olaj, vászon, 140x100 cm j.j.l.: Rafael

28 *Cirkusz* – 1960-as évek – olaj, vászon, 100x126 cm j.j.l.: Ráfael

29 *Sárga kompozíció* – 1960-as évek – olaj, vászon, 128x88 cm j.j.l.: Ráfael

30 *Páva* – 1960-as évek – olaj, vászon, 128x88 cm j.j.l.: Rafael

31 *Sirató asszonyok* – 1960-as évek – olaj, vászon, 100x140 cm j.j.l.: Ráfael

32 *Szürkébe ágyazott színek és formák* – 1960-as évek – olaj, vászon, 90x70 cm j.j.l.: Rafael

33 *Táncosnő* – 1960-as évek – olaj, vászon, 115x75 cm j.n.

34 *Aktok* – 1960-as évek – vegyes technika, karton, 36x56 cm j.n.

35 *Aktok városban* – 1960-as évek – vegyes technika, karton, 40x56 cm j.j.l.: Ráfael Gy.

36 *Férfifej* – 1960-as évek – vegyes technika, falemez, j.j.k.: Ráfael Gy.

37 *Női fej* – 1960-as évek – vegyes technika, karton, j.n.

38 *Ülő aktok* – 1960-as évek – vegyes technika, karton, 52x33 cm j.j.l.: Ráfael Gy.

39 *Fejkendős kislány* – 1972 – vegyes technika, karton, 40x30 cm j.j.l.: Ráfael 942

40 *Színes formák* – 1970 körül – olaj, vászon, 70x100 cm j.j.l.: Rafael Gy.

Merítés a KUT-ból III.

RÁFAEL GYŐZŐ VIKTOR

festőművész emlékkiállítása
1999. október 12-től október 30-ig
HAAS GALÉRIA
1055 Budapest, Falk Miksa u. 13. magasföldszint 2.
A kiállítás anyagát válogatta és rendezte: Haas János
A kiállítást megnyitja: Heitler László festőművész
Fotók: Mester Tibor, Heitler László
Grafikai tervezés: Székelyhidi Ilona – GRAF-ICA Bt.
Nyomdai kivitelezés: Porszinter Nyomda, Budapest
A Galéria köszönetet mond azoknak a magángyűjtőknek, akik gyűjteményük féltett darabjait a kiállítás időtartamára kölcsönözték.

Borító 1. oldalán:
Önarckép – 1932, olaj, falemez, 60x45 cm
Borító 2. oldalán:
Cirkusz – 1960-as évek, olaj, vászon, 100x126 cm
Színes formák – 1970 körül, olaj, vászon, 170x100 cm
Borító 3. oldalán:
Anya gyermekével – 1960-as évek, olaj, vászon, 110x76 cm
Páva – 1960-as évek, olaj, vászon, 128x88 cm
Abszint – 1960-as évek, olaj, vászon, 90x63 cm
Kék-vörös kompozíció – 1960 körül, olaj, vászon, 100x70 cm
Borító 4. oldalán:
Bohóc szamáron – 1952 olaj, vászon, 180x125 cm

Egy világpolgár magyar művész

A kortárs művészek közül igencsak mozgalmas életpálya jutott osztályrészül Ráfael Győzőnek (1900–1981). Ha az itthoni körülmények nem gátolták szándékában, lehetőség szerint újra meg újra nyakába vette a nagyvilágot. Ez volt az élete: kisebb-nagyobb külföldi utazások, tanulmányutak, egy évtizednyi, munkában eltöltött megtelepedés messze földön, Közel-Keleten. Barangolások idehaza, országon belül, s mindeközben az igencsak különböző miliővel, neves művészekkel, államférfiakkal, írókkal, régészekkel való ismerkedés, kapcsolattartás, együttműködés művészcsoportokkal. Mindemellett (az ominózus ötvenes éveket nem számítva) kiállítások és kiállítások, idehaza és külföldön, életében és halála után is még, rá-ráébresztve a hazai műértő közönséget egy különleges művész nem kevésbé különleges munkásságára. Élete „találkozások" sorozata, személy szerintiek és festészetét is megérintők. Az életét búvárló az adatokat, beszámolókat, interjúkat, önvallomásokat számba véve akár zavarba is jöhet, azon tűnődvén, vajon ezek a „találkozások" mennyiben a különös és szerencsés véletlen sorsalakító játékai. Mintha az ember és a művész paradox módon kéz a kézben járná végig élete szakaszait, a valóság talaján és az alkotómunka régióiban egyszersmind, hogy végül is ez az összeforrottság annyi szellemi-művészi kaland után, idehaza és nem másutt, meghozza ízes gyümölcseit.

Ráfael Győző (Viktor) Rév-Komáromban született (ahol egy ideig Nemes-Lamperth is gyermekeskedett), 19 évesen Kerstok Károly közvetítése révén a nyergesújfalusi állomásfőnök segélycsomagját személyesen viszi fel a fővárosba a magányosan tengődő Csontvárynak. (Tíz évvel később ő restaurálja a baalbeki Jupiter templom emlékezetes hat oszlopát). Zenei pályára készül, látogatja rendszertelenül az orvosi egyetemet, de ehelyett az Iparművészeti Iskola keramika szakosztályát választja. (Közel-keleti éveiben készít majd épületplasztikákat.) Innen hamarosan a Képzőművészeti Főiskola festő szakára iratkozik át, ahol Vaszary János mentorsága, festői, szemléleti beállítottsága életre szólóan meghatározza szellemi alapállását. (Rá vonatkozóan is elegendő beleolvasni Vaszary húszas évekbeli írásaiba.) Főiskolai évei során (1921–1926) tanul Münchenben is, ösztöndíjjal tanulmányútra megy Párizsba, majd Rómába, 1928-ban ismét Párizsban találjuk. Magától értetődően tagja lesz a Rippl-Rónai elnökletével induló KUT-nak (1945-ben az ő nevét viselő társaság alapító tagja), majd a Vaszary vezette UME-nek, amelynek külföldi és hazai kiállításain is szerepel. Az 1928-as Velencei Biennálén, amelynek idehaza meglehetős felzúdulást keltő fiatalos („100 percentes ultramodern") magyar anyagát maga Vaszary állította össze, aranyérmet nyer. Egy bejrúti francia nyelvű újságnak adott 1965-ös nyilatkozata szerint ezen útjai során találkozott személyesen Kandinszkijjal, Picassóval, Braquekal, Léger-vel és Kleevel. Az évtized záróaktusaként 1930-ban Gadányi Jenővel közösen állít ki a Tamás Galériában.

Téli táj – 1920-as évek

Ezzel a húszas évek nyugateurópai irányultságú máris világpolgár művésze (egy-egy hazai és külföldi kiállítástól eltekintve) egy évtizednyi időre eltűnik szem elől. Tehetségét, szakértelmét s nem utolsósorban a nyugati művészet ősforrásai iránti érdeklődését Közel-

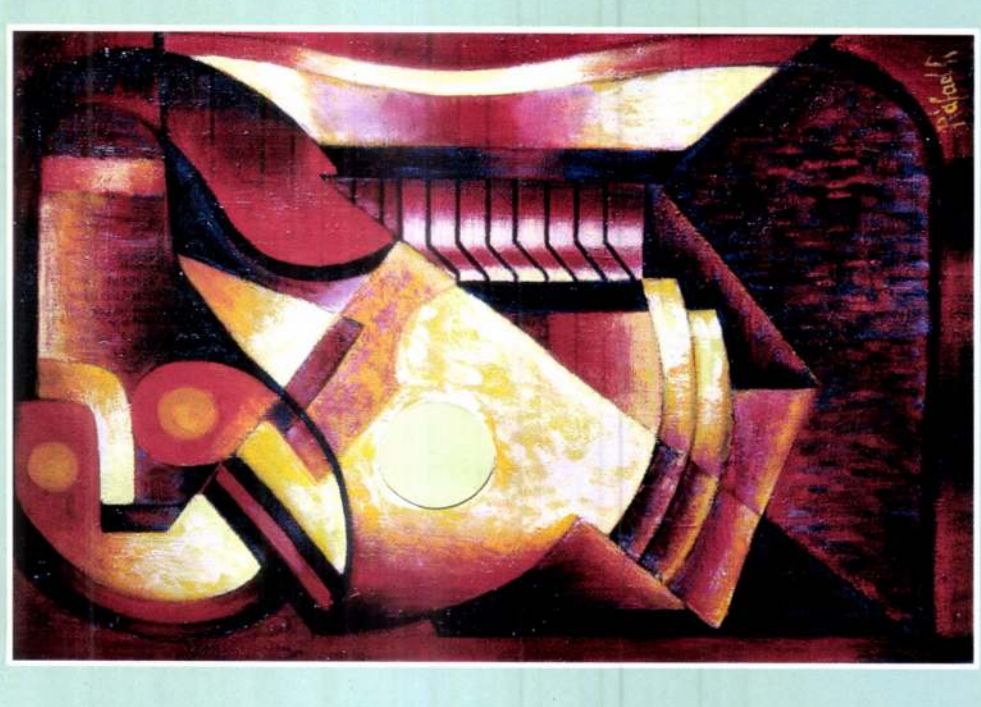

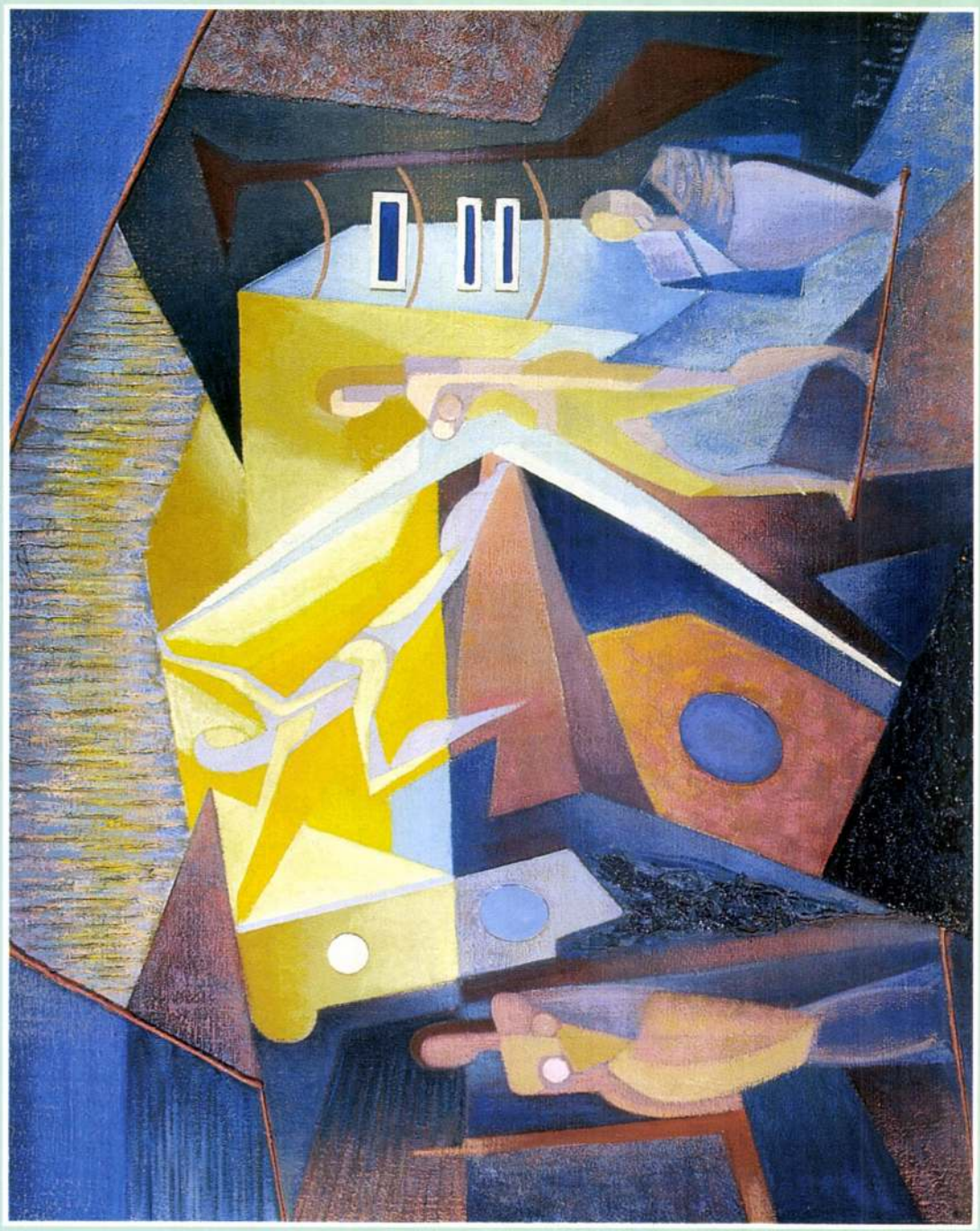

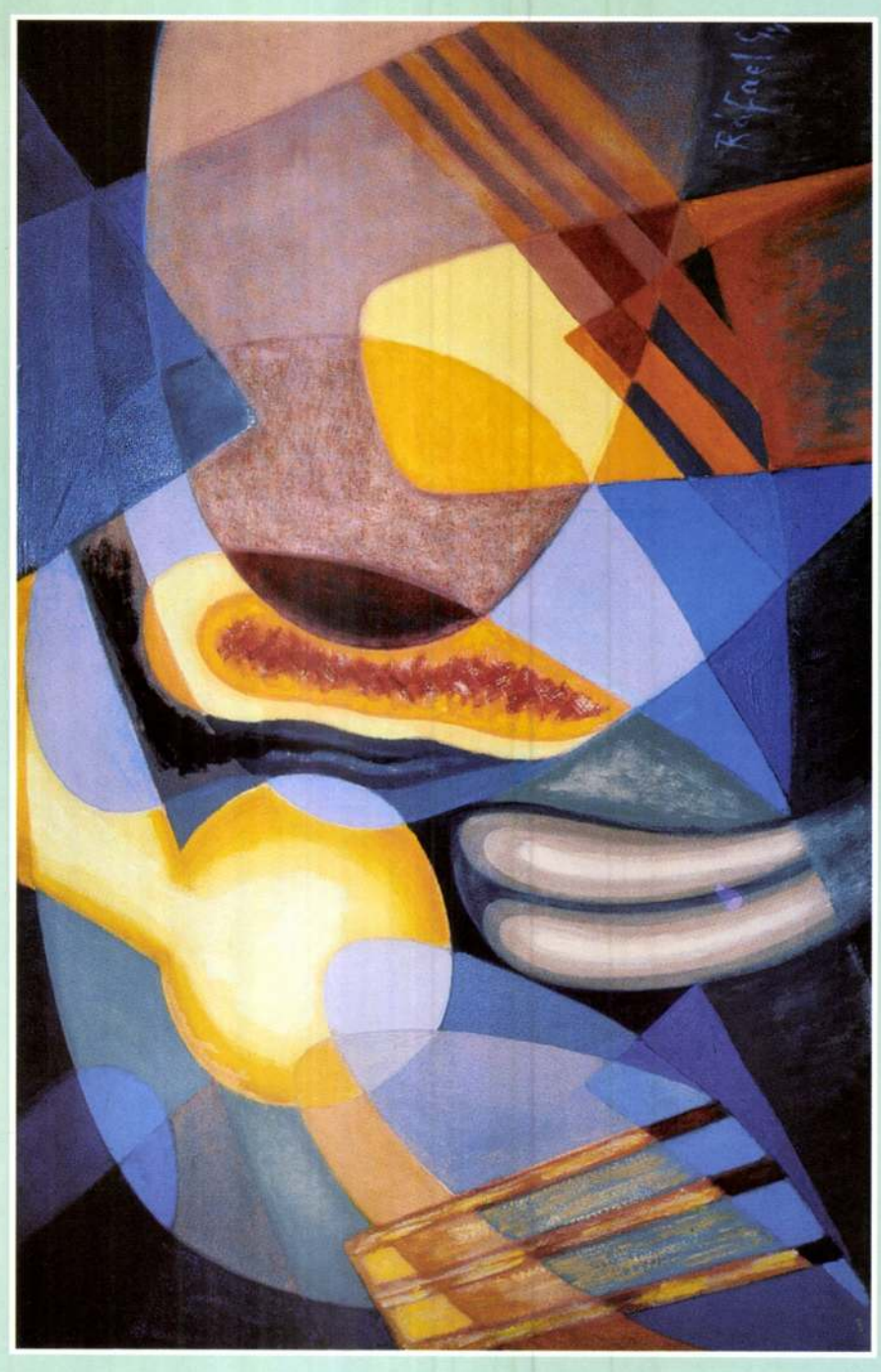

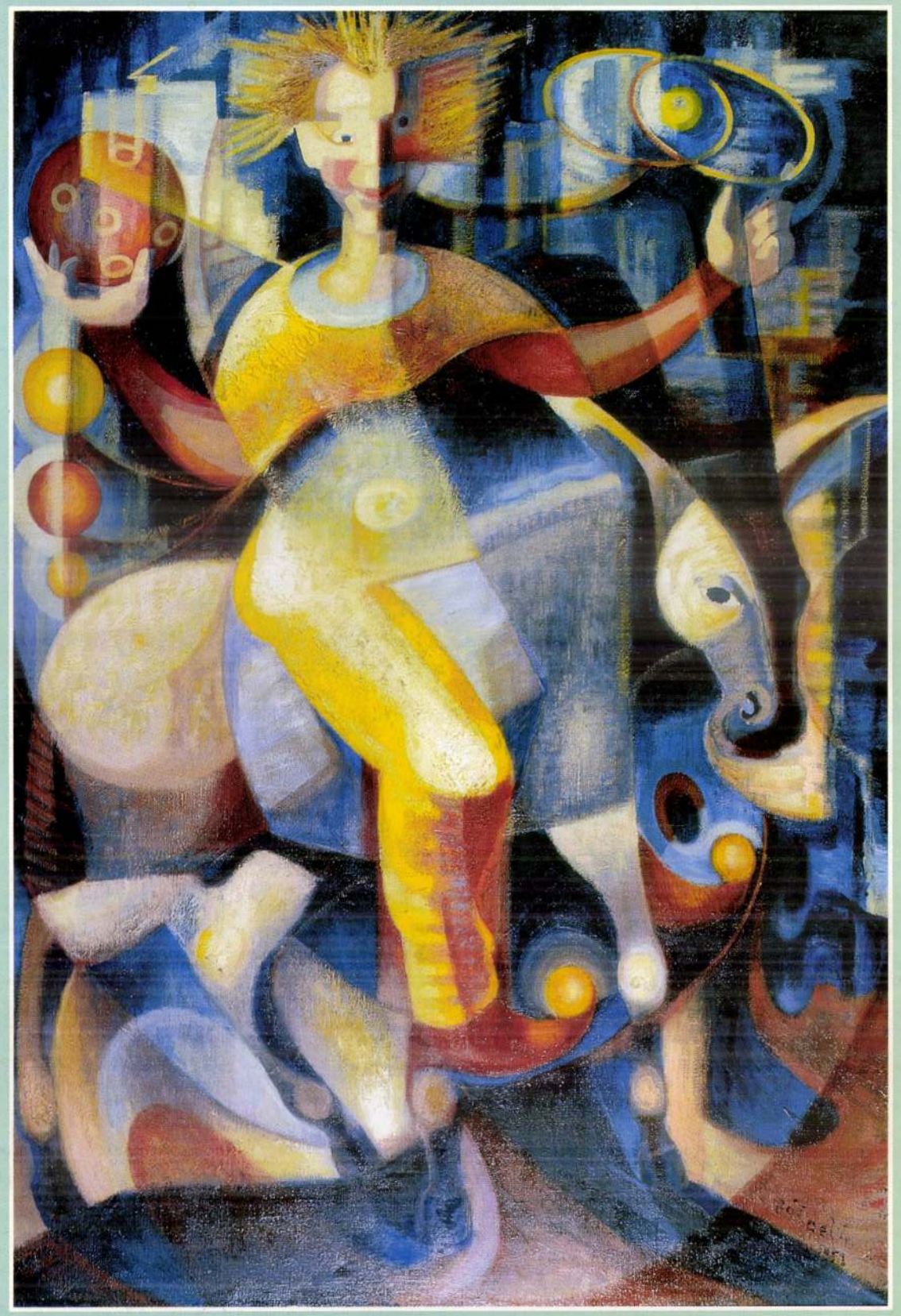

HAAS GALÉRIA

1055 Budapest, Falk Miksa u. 13. magasföldszint 2.
Telefon: 332-3253 Telefax: 329-1537 Mobil: 06-20-9685-556

H–1055 Budapest, Falk Miksa Str. 13., ground-floor 2.
Phone: (36-1) 332-3253 Fax: (36-1) 329-1537 Mobile: (36-20) 9685-556

Merítés a KUT-ból III.

RÁFAEL GYŐZŐ VIKTOR

(1900–1981)

festőművész emlékkiállítása

HAAS GALÉRIA, Budapest – 1999. október 12-től október 30-ig

„A hazudozók régóta tudják, hogy azok, akiknek hazudnak, pontosan tudják, hogy ők hazudnak. És ha számtalanszor rájuk szólnak is, attól ők még zavartalanul hazudoznak tovább.
Végül – sajnos – az erkölcs fárad ki, nem a gátlástalanság."

Vavyan Fable: Vészbejárat

A FERENCESEK ÚJ TEMPLOMA A PASARÉTEN

ERVIN YBL: DIE NEUE FRANZISKANERKIRCHE IM PASARÉT. Dieser neue moderne Kunstbau Budapests ist das Werk Julius Rimanóczys. Der Kampf entgegengesetzter Weltanschauungen ging seiner Errichtung voran. Das dazugebaute Kloster ist, den Franziskanertraditionen entsprechend, von der Aussenwelt abgeschieden. Neben der ziegelförmigen Kirche kommt die Einfachheit des Glockenturmes gut zur Geltung. Die Fenster, die Portale, die sparsamen figuralen Dekorationen sind alle der die Kirche beherrschenden Linienführung unterworfen. Auch die dekorativen Bildhauerarbeiten der Kirche sind mit der Architektur in Einklang gebracht. Die Eisengitter und die übrigen Schmiedearbeiten sind einfach, aber stilvoll. Die Einfachheit der beiden Kreuze verkündet die puritane Kraft des Glaubens. Sehr effektvoll ist die gedämpfte Beleuchtung des Sanktuariums und die Verwendung von kunstvollen Beleuchtungskörpern. Schöne, in mittelalterlicher Technik ausgeführte, farbige Glasmalereien schmücken die Fenster der Kapellen. Auch die Innendekoration und die neuere Ausstattung der Kirche steht mit der einfachen Wirkung des ganzen Baues im vollsten Einklang. Der Geist der modernen Zeit, nicht aber schreiende architektonische Formen umgeben hier den Gläubigen. Ein grosser Schritt ist hiemit auf dem Wege getan, der zur Herausgestaltung einer neuen, nationalen Formensprache führt.

ERVIN YBL: THE CHURCH OF THE FRANCISCANS AT PASARÉT. Julius Rimanóczy is the architect of this new modern and artistic church of Budapest. Great conflicts preceeded its building. The small chapel at its side is according to the Franciscan tradition isolated from the outer world. The campanile has a good effect with its lapidary plainness, besides the regular brick form of the church. Windows, the porticus, and the neat figurative ornaments fit the style of the church. The decorative statues of the church suit the architecture equally. The iron railings and other iron works are plain, but of style. The plainness of the crosses which decorate the tower and the front part of the building proclaim the puritan power of faith. There is much effect in the subdued lights and in the application of artistic lights in the vestry. The side chapels are decorated by beautiful coloured glass windows, madeby medieval technics. The inner decoration and the fitting is harmonizing with the plain effects of this church; the believer is not surrounded by worn out architectural forms. It is a great improvement in the modern way of expression;

Budapest új, értékes művészeti alkotással lett gazdagabb. Október hó 14-én szentelte fel Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás a ferenceseknek a budai Pasaréten épült templomát, Rimanóczy Gyulának, a fiatal magyar építészgárda tehetséges tagjának korszerű alkotását. A templom létrejöttét nagy világnézeti harcok előzték meg, de a legfőbb egyházi hatóságok a végeredményben mégis elfogadták Rimanóczynak eredeti elgondoláson alapuló tervét. Budapest így a székesfőváros tanácsának és a ferenceseknek jóvoltából újabb, modern stílusú templommal lett gazdagabb.

A templom a kisebb méretű kolostorral épült együtt, de az utóbbi szerényen meghúzódik az Isten háza mögött. A kor racionális és higiénikus szempontjait szintén kifejezésre juttató épület a ferencesek hagyományainak híven, elbújik a kíváncsiak szeme elől. Jobbról a templomhoz kapcsolódó magas fal nemcsak ezeknek szeme elől zárja el a kolostor udvarát, hanem meneteles lépcsőzetével alkalmat ad egy szobrot kívánó, művészi hatású szöglet kiképzésére is. Egyedül a templom téglányalakú, szabályos teste és a mellette felkiáltójelként, szabadon álló campanile hasábja érvényesül lapidáris egyszerűséggel. Mindkettő lényegében szabályos alapformákra redukálódott, az elkerülhetetlenül szükséges részletek és dekoratív ékességek nem bontják meg a testek tiszta alaphangját. A két mértani kubus derékszögben találkozik egymással, a súlyosabbik fekszik, a karcsúbb fölényesen áll a saját lábán, semmi sem homályosítja el a főirányok magától értetődő hangsúlyát. Itt láthatjuk, hogy a festészetben először jelentkező kubizmus mily jótékonyan hatott az építészetre, mennyire kihámozta a lényeget a sok ráaggatott, fölösleges függvényből, dekorációból. Megtanította építészeinket az architektúra alapelemeinek tiszteletére. A figurálissal dolgozó festészetben a szerkesztő kubizmus a maga ridegségében csak átmenet lehetett, az építészetben ellenben, mely elvonatkoztatott testekkel operál, a legtermészetesebb hatást gyakorolta.

A templomnak majdnem lapos teteje is ezeknek a szempontoknak van alárendelve és az ablakok, a félköríves, karcsú, magas porticus, a templom baloldalán végigvonuló, szintén félköríves ambitus s a takarékosan alkalmazott figurális ékességek,vasrácsok is mind a templomtest uralkodó főformájának vannak alávetve. Az oldalablakok cementkereteikkel a felületen

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1934.

ülnek, nehogy fölösleges, árnyékvető mélyedésekkel tagolják a falsíkot. Visszatérő, szabályos mérművük a gótika hagyományait újítja föl szerényen. A hármas portikus mögött, a hármas templombejárat fölött pedig a cementfal áttört, könnyedebb síkja nyujt változatosságot. Kétoldalt, a portikustól jobbra és balra egy-egy kődombormű van a falba illesztve, a ferencesek két legnagyobb szentjének, az alapító assisi Szent Ferencnek és páduai Szent Antalnak archaizáló, lapos alakja. Vilt Tibor, a szobrász, szintén a templom stílusához, főformáihoz alkalmazkodott, nem akarta a falsíkot megbontani erőteljes, árnyékokat vető, domború alakokkal. Viszont a kifejezés szempontjából annál érthetőbben beszélnek plasztikái. Szent Antalban a természet szépségeit felismerő, a mindenséget összes élőlényeivel keblére ölelő nagy újítót ábrázolta, akivel tulajdonképen az új kor embere megszületik, Szent Ferencben pedig azt a férfiút, akinek szelíd prédikáló igéit még a madarak és a halak is megértették. A főhomlokzat ormán egyszerű vaskereszt, rajta körbe foglalt, keresztbe tett szimbólikus karok, melyeket aranyozás emel ki. A vasmunka is mind síkszerűen lapos és egyszerű, de mindig jelképes a jelentésük. A vasból és üvegből való három templomajtó ridegségét is szimbólikus jelek és monogrammok oldják föl.

Áttört, beüvegezett épületrésszel kapcsolódik a campanile a templom baloldalához. Függőlegesen álló hasábszerűségét a tartózkodó tagolások, az egymás fölé helyezett ablaknyílások még jobban kiemelik. A toronysisakot két egymásra helyezett, köralakú vasbetongaléria alkotja, közepén üvegből való maggal. Íveiben a portikus formái, hajlatai csendülnek fel újra. A vasbetongaléria motívuma önmagában egy korábbi stílus, a Wiener Werkstätte-ízlés formáira emlékeztet, de a porticus és az ambitus ívei indokolják létüket a toronytest tetején, ahol szigorúbb formákat játszibb megoldás váltja föl. Fölötte egyszerű keresztben végződik a torony, a hit puritán, szinte tüntető erejét hirdeti ókeresztény jelképszerűséggel. A kereszt itt nem öltözködik artisztikus formákba, hangsúlyozott, tiszta derékszögében a templomtest és a campanile főirányai jelennek meg újra. Ugyancsak hatalmas vaskereszt tagolja a templomszentély külsejének köríves, síma felületét. A torony tövében a kereszt súlya alatt leroskadó Krisztus csoportját, Somló Sári művét helyezték el a pasaréti ferencesek előbbi otthonából.

Belül a templom világosbarna tónusú. Karcsú köríves vasbetonpillérek osztják föl három hajóba a teret ; nem szerkezeti okból, hanem inkább hagyományból. Ilyen köríves vasbetonpillérek koszorúja foglalja körül a magasabban lévő szentélyt is, mögöttük árad be az oltárra az érdekes hatású mennyezetvilágítás tompított fénye. A mennyezetet zöldes színre festett vasbetongerendák alkotják, melyek aranyozott alapból emelkednek ki. Rajzát az építész tudatosan függetleníti a régi faszerkezetektől, de megoldása nem győzi meg tökéletesen a szemlélőt. A mestergerendákra vannak erősítve a hosszan elnyúló világítótestek és a pillérekre a sárgarézből és tejüvegből alkotott artisztikus hatású, gyertyaszerű villanylámpák. Csak a templom jobboldalához csatlakoznak az alacsony kápolnák, bennük találjuk az egyház legművészibb díszeit, Árkayné Sztehló Lili színes ablakait. Mint ékkövek ragyognak a középkori technikán alapuló és hitet eláruló, raffináltan primitív alkotások. Mennyi bensőség nyilvánul egy-egy jelenetben, ahol a csillogó figurálisok rajzának hajlatai beleolvadnak a háttér színben egyenértékű formáinak erősebb szögleteibe. A templom hajóinak ablakaiban nincsenek színes üvegek. Két kápolna fölszerelése is elkészült már, az egyik oltáron illyefalvi Lőte Éva Krisztusával és Molnár Béla rendkívül finom csipke-antipendiumával. A templom hajóját és szentélyét színes sgraffito képek díszítik. A főoltár mögött a kis Jézust tartó Szent Ferencet látjuk angyalok kórusával, a hajóban pedig a rend többi szentjét. Mindegyik Unghváry Sándor alkotása. Bár a festőművész kétségtelenül nagyvonalú idealizálásra törekedett, a mélyített körvonalakat erősen hangsúlyozta, az alakok mégis valószerű hatásúak ; természetes súlyuk is érvényesül, nincsenek megfelelően alátámasztva. Egyénibben felfogott lények jobban megegyeztek volna a templom stílusával. Egyébként a templom falán még Dávid zsoltáraiból vett idézetek is olvashatók, világos nyomtatott betűkkel írva. A mai hívő értelmén keresztül fogja fel azt, amit a középkor írástudatlan embere az ábrázolásokból, a biblia pauperumból tanult meg.

A fölemelt szentélyt rézajtóval ellátott, részleteiben nem egészen megoldott márványkorlát választja el a hajótól, de csak szimbolikusan, mert kétoldalt szabad az út a sárga márványból levő, kissé túlmagas főoltárhoz. Ennek formái is a mértani testek szabályos síkjait hangsúlyozzák, a keretnélküli, lapos márványdomborművek, Ohmann Béla stílusos alkotásai sem jelentenek illetéktelen konkurrenciát az architektonikus formáknak. Ilyen szabályosak az oltár egyéb szerelvényei is, a szentségház, a feszület, a gyertyatartók, a táblák, melyek mind hűségesen illeszkednek bele a kompozíció stílusegységébe. A figurális forma mindenütt alá van rendelve a tektonikának. A félköríves szószéknek egyszerű, sárga márvány mellvédjét Krisztus monogrammja és az evangélisták jelvényei

díszítik, szintén lapos reliefben. A templom tölgyfapadjai magyaros kötésűek, de a gyóntatószékek túlprofánok, ruhaszekrényekre emlékeztetnek. A pasaréti templom stílusa könnyedebb, kevésbbé zárt megoldást ír elő.

A templom összesen 210.000 pengőbe került, a kolostorépületen kívül, vagyis jelentősen kevesebbe, mint a régi, letűnt stílusokat utánzó, művészietlen templomok. Pedig ebben a templomban a mi korunk vére lüktet, a XX. század emberének hite fejeződik ki, nem kiélt építészeti formák veszik körül az Istenhez forduló imádkozót. Emellett stílusában már hazai jelleg is nyilatkozik félénken. Mennyire más, mint robusztus germán, vagy tiroli hagyományokban gyökeredző osztrák templomok. Mintha ősi nemzeti tradíciónk nyilatkoznék meg benne, amelyben a magyar szellem a német expressziót a latin formaszépséggel tudta kiegyenlíteni. A higgadt, megfontolt kifejezés egyensúlyba jut a művészi megjelenés föltételeivel, a komponálás tisztaságával.

A pasaréti templom egyik első lépés a modern magyar építészeti formanyelv kialakulásának fölfelé vezető útján, melyen az architektúránk az iparművészettel karöltve halad. Ezért örülünk oly őszintén a hit és a nemzet nevében e templom létrejöttének.

YBL ERVIN

AZ IPAROSTANONCÜGYI KIÁLLÍTÁS MARGÓJÁRA

JULIUS KLAUSZ: GLOSSEN ZUR AUSSTELLUNG DES GEWERBELEHRLINGWESENS. Von einer pflichtmässigen Lehrlingserziehung kann bei uns erst seit dem Jahre 1884 die Rede sein. Die richtige Entwicklung dieser Erziehung beginnt aber erst im Jahre 1924, durch die Herausgabe des Organisationsreglements, wodurch dem Fachmann sein Vorwärtskommen gesichert wurde. Auch hierin führen die Kunstgewerbler, die infolge ihrer Fähigkeiten und Fachkenntnis wahre Pionierarbeit leisten. Ihr Werk ist der Fachunterricht in zahlreichen Gewerbezweigen und die Umstellung ihres Unterrichtes auf praktische Grundlagen.

JULIUS KLAUSZ: NOTES ON THE EXHIBITION OF THE ORGANISATION OF APPRENTICESHIP. The system of apprentices' education dates from the year 1884, but its real development started only by the publishing of the organisation regulation edited in 1924, which secured place to professional men. At the head of these there are the artists of applied art, who by their fitness and special knowledge are doing real pioneer-work and are the creators of professional teaching in many a branch of industry as well as of the reorganisation of the same on practical grounds.

Technikai körülmények folytán csak ma jutottunk hozzá, hogy a június hóban rendezett iparostanoncügyi kiállítással foglalkozhassunk, pedig az ügy országos fontossága, kulturális jelentősége, de különösen iparművész vonatkozásai mindenképen megérdemlik a figyelmet.

Előljáróban — a végső következtetések megértése végett — szükséges, hogy néhány szóval foglalkozzunk a multtal.

Boldog Nagy-Magyarország törvényhozása 1884-ben — 16 évvel a népoktatási törvény meghozatala után, több nagy nyugati ipari államot megelőzve, törvénybe iktatta a kötelező tanoncoktatást. Az 1912—13. tanévben Nagy-Magyarországon már több mint százezer iparos- és kereskedőtanonc volt beiskolázva. Mindazonáltal 1884-től 1922-ig terjedő időszakot a tanoncoktatás gyermekkorának nevezhetjük, mert az igazi fellendülés csak az 1922-ben alkotott ipartörvénynovella, helyesebben az annak végrehajtási utasításképen az 1924. évben kiadott iparostanonciskolai szervezeti szabályzat megjelenésével kezdődött.

Ugyanis ez a 60.000/1924. sz. alatt kiadott szabályzat tette lehetővé, illetve ez biztosította tételesen a szakemberek bevonását és megbízását a tanonciskoláknál, mi által a tanonciskolák korszerűekké és a magyar iparosnevelés példaszerű intézményeivé váltak.

Az addig csak mellékhivatásként ellátott órákat főhivatású szakemberek vették át, kik életük egész munkásságát állították a tanoncoktatás szolgálatába. Ezek között nagy — de még nem elegendő — számmal vannak iparművészek is, kiknek minden figyelmet és elismerést megérdemlő munkássága kötelez bennünket jelen közleményünk megírására.

A nagyszabású kiállítás méltó módon reprezentálta az iparosnevelés mai állapotát és így megállapítható volt a színvonal ugrásszerű emelkedése, de egyben kitűnően bemutatta az iskoláknál elhelyezkedett iparművészeink munkás-

Az iparostanonciskolák 50 éves jubiláris kiállításáról: Litografus szakrajz.

ságát is, mert tiszta lelkiismerettel állíthatjuk, hogy úttörő és kimagasló munkát végeztek. Mivel a kiállítás országos volt, megállapíthattuk, hogy egyik másik iparművész munkája, tanmenete, módszere országos viszonylatban is egyedülálló volt.

De általánosan tapasztaltuk, hogy iparművészeink még olyan szakmákban is előljártak, amely foglalkozási ág igazán messze esett végzett tanulmányaiktól.

Egész meglepő volt egyik-másik vidéki iskolánál működő iparművészünk sokoldalúsága, de főleg ezen túl szakképzettsége, amellyel hivatását nemcsak betöltötte, de nagyszerű pedagógiai érzékkel teljesen korszerű és gyakorlati alapon álló tanmenetet is készített, nem csupán a díszítő szakmáknál, de más iparágaknál is.

A látottak alapján nyugodtan állíthatjuk, hogy az Iparművészeti Iskolát végzett iparművészeink alkalmazása a tanonciskoláknál egyenesen követelő szükséglet, minden más végzettséggel szemben, mert egyik végzettség sem tudja felmutatni azt a hasznos sokoldalúságot és rátermettséget, mint az iparművészek. A mérnökökön és szakiskolásokon kívül az iparművész az egyetlen, aki szakképzettséggel és szaktudással hagyja el iskoláit és az elől jelzett 60.000/1924. számú szervezeti szabályzat 41. §-a határozottan kimondja, hogy szakrajz tanításánál előnyben részesítendő.

Időszerű volna tehát, hogy az Iparművészeti Iskola igazgatósága — ötven esztendő mulasztásait pótlandó — teljes eréllyel szorgalmazná a jelzett szabályzati pont százszázalékos végrehajtását és ennek a kiadott oklevélen is nyoma lenne.

Az állami iskoláknál a szervezeti szabályzat vonatkozó rendelkezését tiszteletben tartják és iparművészeink végzettségüknek és tudásuknak megfelelő beosztást és fizetést kapnak, de nem úgy például a fővárosnál, ahol nagyon érdekesen és az idézett szervezeti szabályzattal ellentétben, kedvezőbb elbánásban van része azon tanítóknak, akik az Iparrajziskolában végeztek valamely gyorskurzust, mint 12 félévet végzett okleveles iparművésznek, mert míg a tanítókat az iparostanonciskolai III. fizetési fokba osztották be, addig az iparművészeket csak a II. fokra érdemesítették.

És csodálatosan, ez a sérelmes mellőzés és nyugodtan jogfosztásnak nevezhető elbánás nem

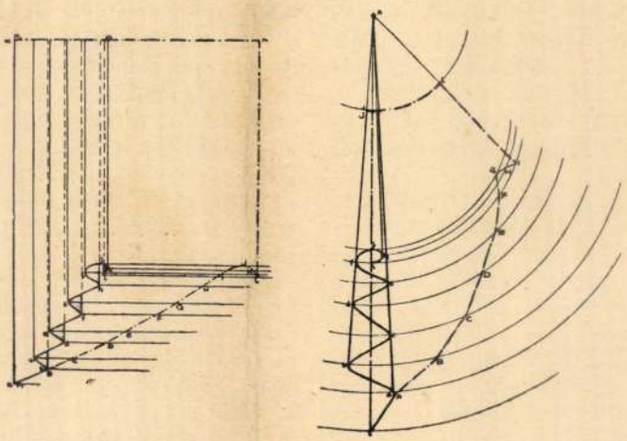

Az iparostanonciskolák 50 éves jubiláris kiállításáról: Függönyszabás terve.

Vasportál: Haas és Somogyi.

Rákos Pál: Erma kézimunkaüzlet. (Budapest, VI., Teréz-körút 4.) Kivitelezte és a kiváltásokat végezte: Székely Béla építőmester.

Neon: Fóthyfény.

Portálok

Mindannyian tanui voltunk a fejlődésnek. Az üzletépítés rapid fejlődésének, melyhez hasonló aligha akad a lepergett századok történetében. Minden sarkon, főleg a nagyvárosok, a cityk üzletforgalmas utcáin, majdnem naponta nyíltak meg újabb és újabb üzlethelyiségek. E gyors és ugrásszerű fejlődés oka abban rejlik, hogy ellentétben a háborús és a háborút közvetlenül követő időkkel, mikor Közép-Európa még blokád alatt állott, mikor még a vevő kényszerült az árut keresni, mikor az eladót kellett rábeszélni az eladásra, hirtelen majdnem átmenet nélkül új, szokatlan és ismeretlen idők következtek és állították teljesen új feladatok elé a kereskedőt, a gyárost, az árúpropagálót és a portálépítőket. Akkoriban a kereslet és a kínálat gyorsan kiegyenlítődött és egyszerre az üzletember, az eladó lett az, akinek mindent meg kellett tennie, minden áldozatot meghoznia, hogy az általa eladásra kerülő árút a lehető legvonzóerejűbb formában kínálhassa fel a közönségnek.

A ma már majdnem végérvényesen kialakuló

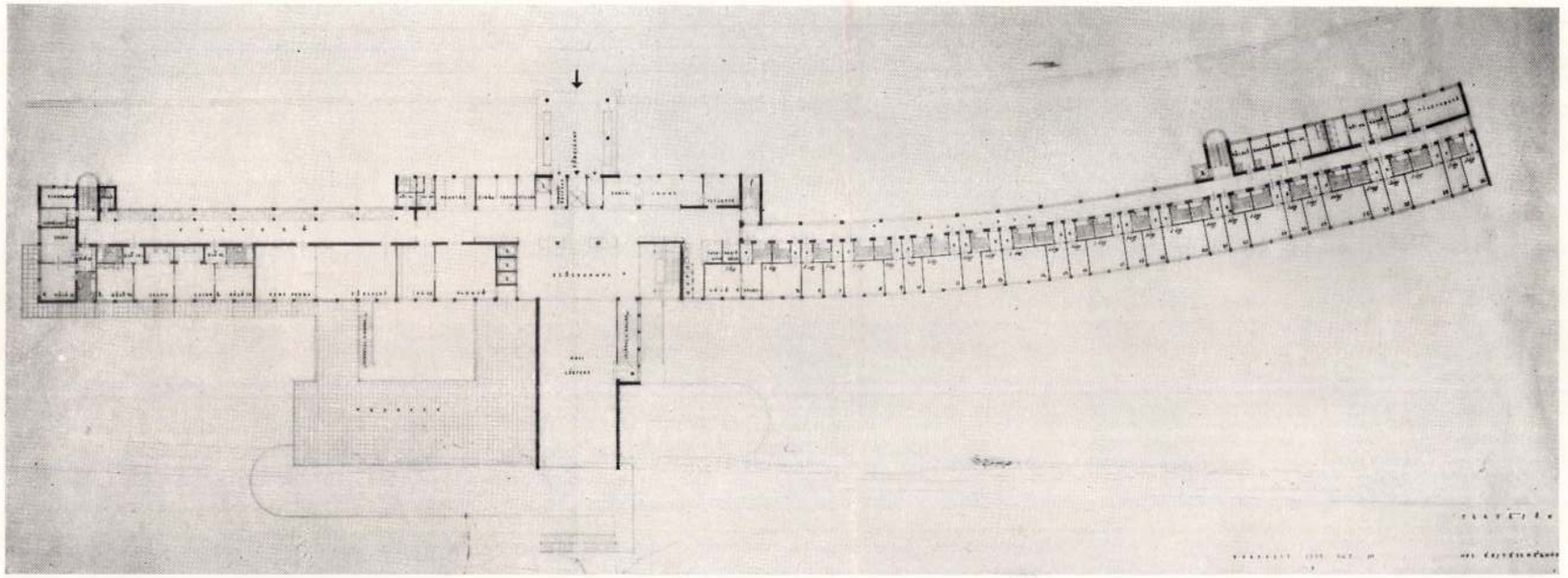

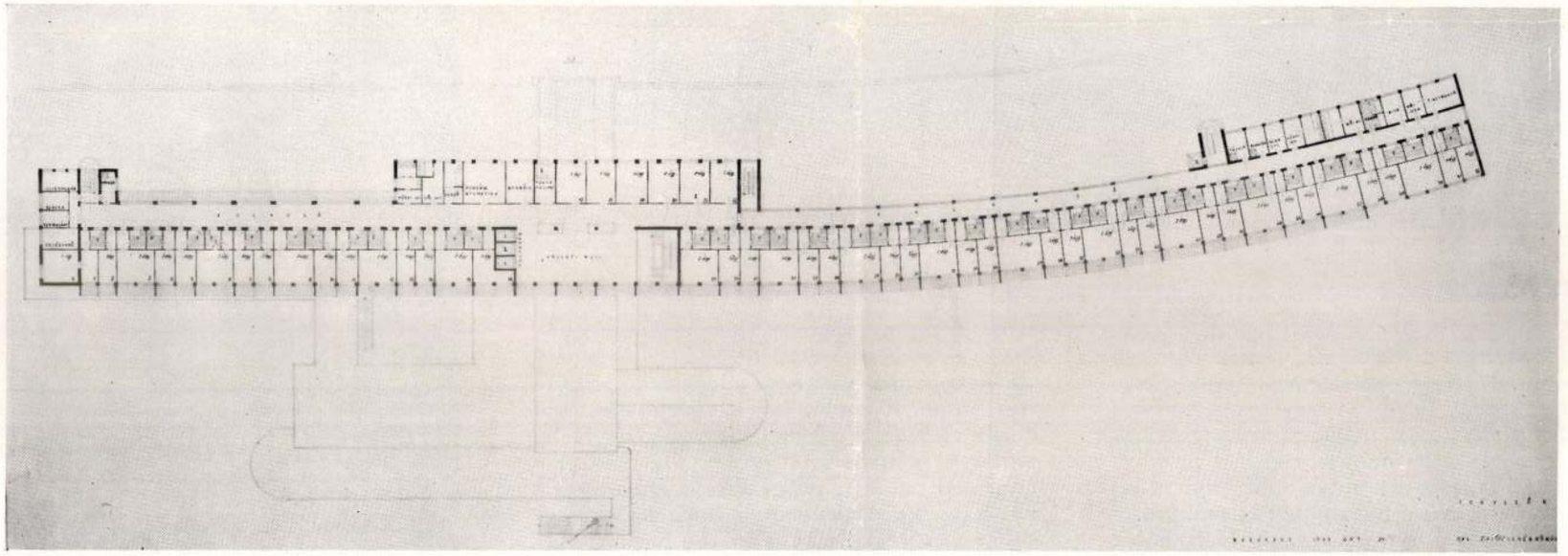

Földszinti és emeleti alaprajz.

Pianta d'un alergo per Budapest.

Arch.: Hoepfner et Rimanóczy

Az alaprajzi elrendezés a nagy niveau-differenciák teljes kihasználásával készült, különös tekintettel arra, hogy a szigorúan vett szállodai üzem a részben nyilvános jellegű éttermi, bar, tea-room, nagy hall-forgalomtól elkülöníthető legyen és ez utóbbiak épülettömegei a vendégszobák zavartalan kilátását ne akadályozzák, továbbá, ami által lehetővé tétetne azoknak zártkörű ünnepélyek, bálok, stb. rendezésére való bérbeadása anélkül, hogy a hotel megszokott üzemében zavart keltenének. A központi hall a főbejárattal összefüggő főtengelyben helyeztetett el, a bejáratnál egy emelettel alacsonyabban fekvő padlószinttel, de két emelettel átmenő magassággal és amelynek a bejárattal szemben levő óriási üvegablaka az érkezőknek a legszebb kilátás által nyujtott első benyomását felejthetetlenné tenné. És gondoskodás történt különböző terraszokról, hogy minél több helyről biztosíttassék annak élvezete.

A 200 drb. 270 ágygyal rendelkező hotelszoba a legnagyobb kényelemmel (valamennyi fürdőszobával és előszobával) terveztetett, amelynek 93%-a közvetlen kilátással bír Budapestre. A tervezésben közreműködött Hoensch László.

Igen fontos volna, hogy közhatóságaink ennél a rendkívül fontos kérdésnél, nevezetesen a Budapesten még szükséges és felépítésre kerülő szállodák helyeinek megállapításánál, különös tekintettel legyenek Budapest gyönyörű természeti képére. Fontos volna, hogy építész kartársaink ezzel a közeljövőben esedékes kérdéssel a budapesti új szállodák elhelyezési problémáival minél többet foglalkozzanak, mint ahogy ezen eszmei terv ismertetése is ennek a gondolatnak szolgálatában áll. H. R.

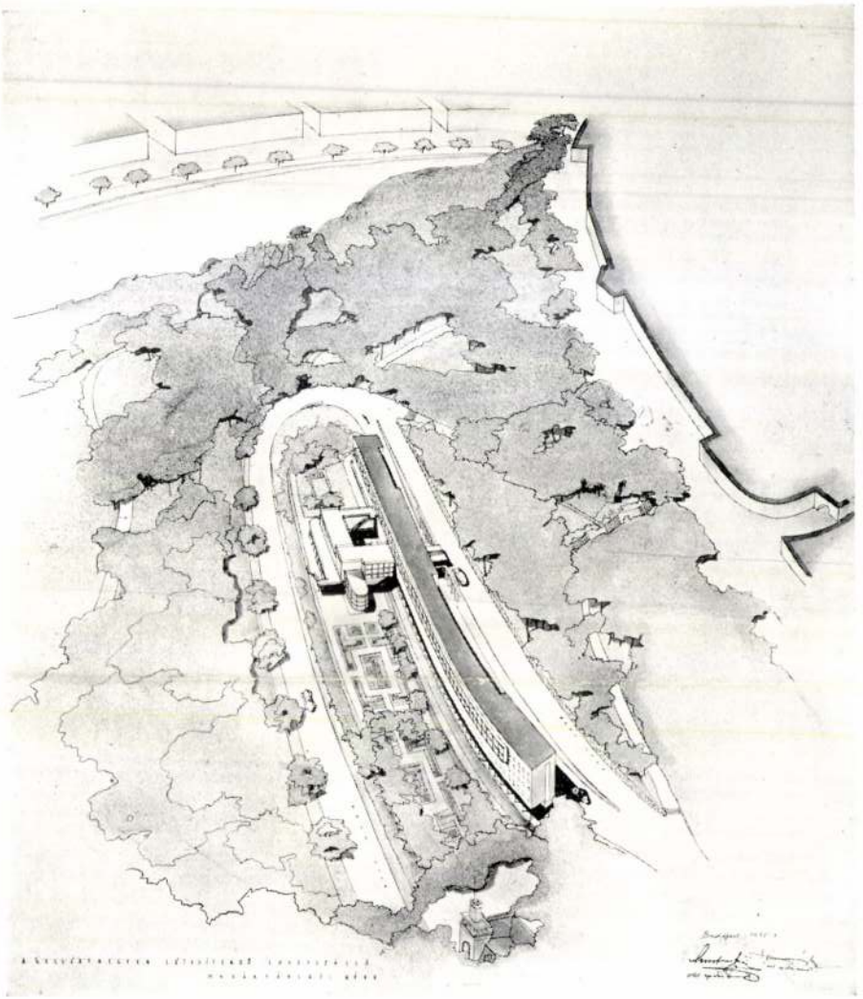

Keresztmetszet.

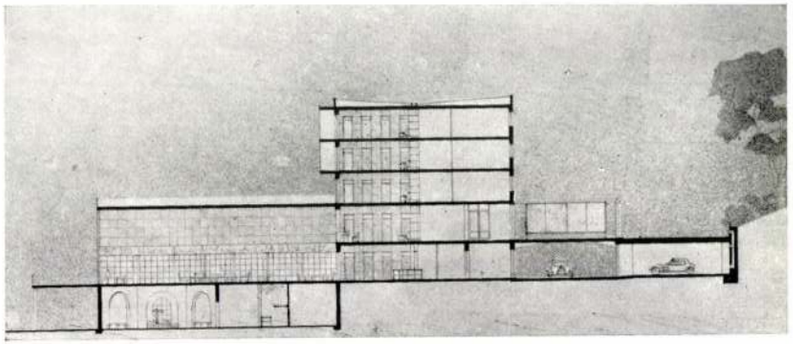

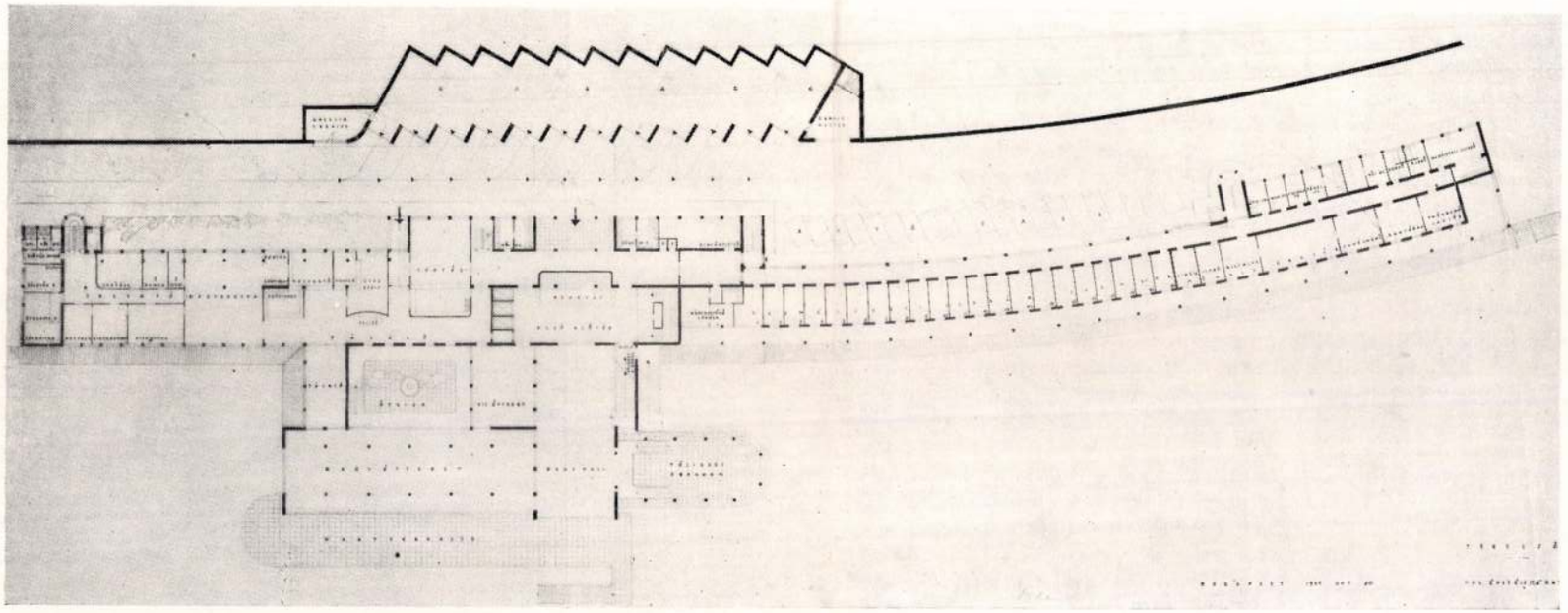

Homlokzat és alagsori alaprajz.

Entwurf für ein Hotel in Budapest.

Arch.: Hoepfner und Rimanóczy.

Ha képzelhető ezzel szemben bármiféle kifogás, az csakis kétirányú lehet: egyik vonatkozhatik a nehezebb hozzáférhetésre, másik pedig arra, hogy a szálló a Gellérthegy zöld foltjának ártalmára lehet és a Gellérthegyet szépen koronázó Citadella esztétikai rovására eshetik esetleg.

Elsőnek leküzdése ma már nem ütközik lehetetlenbe, de még csak túl költséges akadályokba sem, még ha a véleményünk szerint felesleges sikló nem is épülne fel, az annál sokkal olcsóbb autóbusz ingajáratok és az autókkal kitűnő úton való megközelíthetőség nem okozhat problémát.

A másik ellenvetéssel szemben pedig áll az, hogy az épület síma, törésmentes vonala szerénységével nem akar uralkodó szerepet játszani; homlokzatának erkélyekkel erősen megtört síkja pedig erős kontrasztja lenne a Citadella nagy falsíkjának. A két épület között pedig cca. 8—10 m. magas zöld lombsáv van hivatva a kellő elválasztást biztosítani.

A hely központi fekvése és a kilátás páratlan mivolta olyan érvek, hogy azok mellett minden ellentmondó érv eltörpül.

Néhány adat a budapesti mérnökökről

Budapest milliós társadalmában az 1930. évi népszámlálás szerint a 3658 mérnök a lakosságnak mindössze 3.6 ezrelékét teszi ki. (Ezek között 136 külföldön, 1059 pedig a trianoni diktátum szerint elcsatolt területeken született.) A mérnökök közül 1607 20 évnél régebben, 630 10 évnél régebben folytatja hivatását. 20 évnél régebben él Budapesten 1369, 10 évnél régebben pedig 793. Nős 1205, gyermektelen 674. A mérnökök közül magyar nyelvű 2351, magyar állampolgár 3598, külföldi állampolgár 60, optált 440. Egyetemet e mérnökök közül 3571 végzett, más képzettségű 87. Budapesti műegyetemet 3081 végzett. Közszolgálatban áll 776, állandó alkalmazása van 2357-nek, magángyakorlatot folytat 1614 mérnök.

A statisztika nem különbözteti meg, sajnos, a mérnököket szakmájuk szerint, hanem csak „speciális mérnöki tárgykörök szerint". Itt valami hibának vagy félreértésnek kell lennie, a felsorolt 8 építészeti szakmával foglalkozók száma 2857. (????) Pl. városrendezéssel foglalkozik 110 mérnök!

A műszaki doktorok száma 35, de van a mérnökök között egy, aki hittudományi doktorátust is szerzett, 33 jogászdoktor, 45 bölcsészdoktor.

Mindössze 202 mérnök nem beszél idegen nyelvet, 2265 beszél németül, 861 franciául, 580 angolul, 126 olaszul — s 2 arabusul.

Saját lakásában lakik 361 mérnök, főbérlő 1812, albérlő 313, s van egy ágybérlő is közöttük. 1 szobás lakásban találunk 114 mérnököt, két szobásban 531-et, háromszobásban 928-at, négyszobásban 638-at, ötszobásban 202-őt. 21 mérnök lakásában nincs vízvezeték. 73-ában nincs W. C. Évibér szerint 600 pengőnél alacsonyabb bérű lakásban lakik 80 mérnök, 600—1100 pengősben 300, 1100—2000 pengősben 1010, 2000—3000 pengős lakásban már csak 471, 3000—4000 pengős lakásban pedig mindössze 108 ... Albérletbe adja lakásának egy részét 130 mérnök.

1260 mérnöknek irodája nincsen, 516-nak irodája a lakással kapcsolatos, attól független 238 mérnök irodája, — tehát az 1614 magánmérnöknek mindössze 754 irodája van!

Az irodák közül egyszobás 97, kétszobás 72, háromszobás 42, nagyobb 27, 878 mérnöknek irodai felszerelése nincsen. 1246 mérnök segéderőt nem tart, 1 segéderővel dolgozik 143, két segéderővel 81, három segéderővel 81. Könyvtára van 2683 mérnöknek, de szakkönyvtárral csak 487 rendelkezik, 708 mérnök csak napilapot járat, 430 csak folyóiratot, 2046 mindkettőt. Az utóbbiak közül szakirodalmi és szépirodalmit járat 620, csak szakirodalmit 1584 ... Autót tart 163 mérnök ..., telefonja van 1438 mérnöknek.

A mérnöki közéletben csak 1382 vesz részt ...

A mérnökök közül hadviselt: 1934, sebesült 364, hadikitüntetése van 1226-nak. A Vitézi Rend tagja 60. Hadifogoly volt 200 mérnök, hadirokkant pedig 115. Hadikölcsönt jegyzett 1535. A háborút követő infláció révén veszteséget szenvedett 2810 mérnök, ugyanakkor 2839 mérnök szenvedett veszteséget életbiztosításának elértéktelenedése révén.

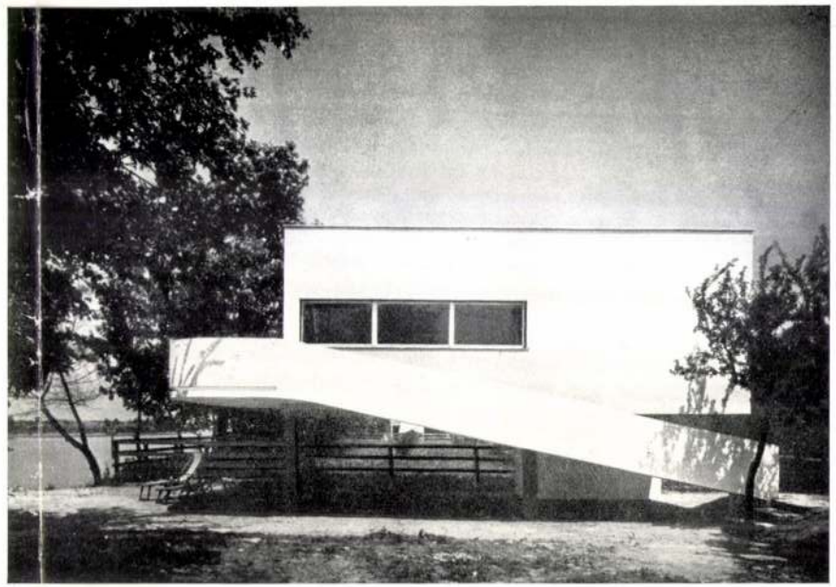

Nyaraló a Lupa-szigeten. Tervezte: Farkas Endre és Farkas György.
Kivitelezte: Strauss Sándor építőmester. Fotó: Seidner.

Ezek a szomorú számok önmagukért szólanak, elmondják a főváros mérnöki karának szomorú helyzetét — és sok mindent megértetnek. A mérnöki kar példátlan sanyarú helyzetéről képet adnak, s megértetik azt a kari széthúzást, melynek mindennapos tanui vagyunk, megértetik azonban azt is, hogy mennyi az elkedvetlenedett mérnök, aki helyzeténél fogva a mérnökséget nem hivatásnak, hanem egyszerűen a kenyérért való harcnak tartja.

* * *

Csak néhány számot ragadtunk ki dr. Illyefalvi Lajos: A főváros népességének szociális és gazdasági viszonyait tárgyaló hatalmas kötetéből. Kívánatos volna ezeknek a számoknak behatóbb vizsgálata és összehasonlítása, hogy belepillanthassunk a magyar mérnök életének szemérmesen elfedett, elhallgatott szomorúságába. Ha nem volnánk karilag fásultak, e kötetből fegyvert kovácsolhatnánk azok ellen, akik a mérnökség érvényesülésének útjait nem engedik egyengetni, akik a mérnökséget legyűrő kontárok garázdálkodását tűrik.

Dr. Bierbauer Virgil.

Tér és Forma
1935. 12. 9.

Rimanóczy Gyula

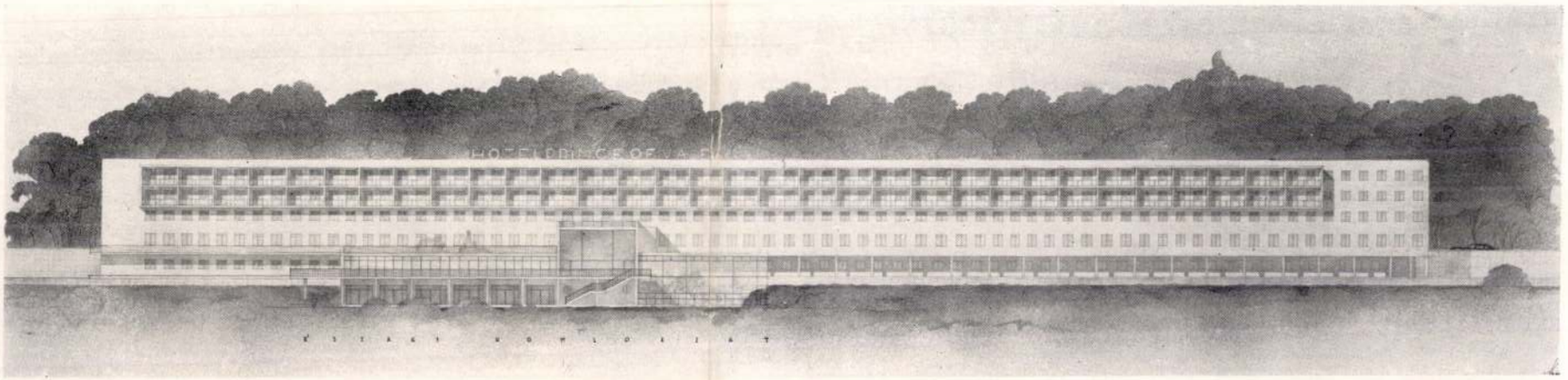

Szálloda a Gellérthegyen

Hoepfner Guido és Rimanóczy Gyula terve

Tér F
1935
12. s. 362-65
képeszel

Idegenforgalmunk örvendetes megnövekedésével kapcsolatban hatóságaink, valamint idegenforgalmi szerveink kénytelenek megállapítani, hogy Budapest szállodaszobái és különösen elsőrendű szállodaszobái az állandóan növekvő szükségletnek még csak elegendő számban sem állanak rendelkezésre, de ezenfelül a tehetősebb külföldiek számára csak mérsékelt számban tudunk a korszerű higiéne és komfort követelményeinek megfelelő férőhelyet biztosítani. Budapest idegenforgalma csak akkor növekedhet állandóan, ha megfelelő hotelek állanak a külföldiek rendelkezésére. Egy másik szempont, mely az újonnan építendő szállodákkal kapcsolatosan felmerül, az Budapest páratlan természeti fekvése, amely nagy kincs tulajdonképpen mai napig kiaknázatlan maradt. Nem mindegy tehát, hogy egy-egy újabb nagyigényű szálló hová épüljön, mint ahogy nem pusztán véletlen volt az, hogy legelőkelőbb szállodáink a pesti Dunasorra épültek, szemben a királyi várhegy és Gellérthegy gyönyörű panorámájával. Amint ez a pesti dunai látható kép a maga nemében gyönyörű, talán még fokozottabban szép ennek az érdekes fekvésű városnak képe a budai oldalról, így elsősorban a város szívében fekvő Gellérthegyről nézve. Ezen megokolásból kiindulva bemutatunk egy eszmei tervet a Gellérthegy-i kioszk helyén építendő nagyobbszabású luxusszállodáról, mely pontról nyílik talán Budapest egyik legszebb látképe. A terv elkészítésénél a fő elv tehát ennek a csodálatos szép város- és tájképnek gyümölcsöztetése, aminek szem előtt tartásával a hotel hosszú elnyujtott formában terveztetett, hogy lehetőleg a szobák összessége erre a gyönyörű kilátásra nyíljon. A terepviszonyok megengedték, hogy a közös társadalmi helyiségek (éttermek, központi hall stb.) olymódon helyeztessenek el, hogy lehetőleg központi fekvésűek legyenek, mindazonáltal a kilátást el ne vegyék.

Az épület megközelíthetősége olymódon oldatna meg, hogy az Orom-utca meghosszabbítása és a Bérc-utca meghosszabbítása révén előálló szerpentinút közé épülne, autókkal tökéletesen megközelíthetően. A Bérc-utca majdnem teljes egészében kiépült, felül belecsatlakozik a Szirtes-útba és így a déli oldalról a Kelenhegyi-úton keresztül is megközelíthető, míg az északi oldalon az új transzverzális út és Sánc-utca torkolnak az Orom-utcába. Gondoskodás történt a Bérc-utca meghosszabbításában egy azzal párhuzamos és a szálló hátsó oldala mellett végigfutó, a Bérc-utcánál cca. 4 m.-rel alacsonyabban futó útvonalról, mely a szállóvendégek autóinak a forgalmat nem zavaró elhelyezést és a konyha, valamint a raktárüzemek forgalmát oldaná meg. A szállóhoz a felső útvonalról hídon át lehetne bejutni.

A Budapest Pasaréti Ferences-templom
Tervezte: Rimanóczy Gyula

Die neue Franciskaner Kirche in Budapest
Arch.: G. Rimanóczy

Foto: Seidner

A pasaréti új templom

Tervezte: Rimanóczy Gyula

„Oltár és szószék — Istennek bemutatott áldozat és Isten igéinek hirdetése". Két szó — két mondat legtömörebb meghatározása a katolikus templom hivatásának. A két cselekmény színhelyét — a templomot, az Egyház ősi liturgiai szabályai szerint, meghatározott programmal építteti. A programm világos és határozott, az eszközök, amik az épületet, a szükséges funkciók pontos és helyes kielégítésén túl templommá avatják, az építész kezébe vannak letéve. Az eszközök egyenként felmérhetők, de összeségükben kívül esnek a spekulatív ész határain, a hivő lélek öntudatlan mélységéből fakadnak.

Ezek a gondolatok jutnak eszembe, mikor belépek a Ferenc-rend pasaréti új templomába.

Assisi szent Ferenc evangéliumi szegénységében fogant barna falak azt az örömteli hangulatot sugározzák, ami a „poverello" Istent megismert lelkéből áradt emberre, madár „nővéreire" — ez egész természetére. Ez a derű áttör a térhatároló falakon, tovább ragyog a falak tiszta fehérsége, a könnyű ívek ritmusában, az egész szabatos tömegkompozíción.

A korszerű építés frontáttörési harcai után, az ellenség rendezett visszavonulásának biztosítására sorozásra bocsátotta az építési feladatokat és ennél a sorozásnál alkalmatlansági minősítést nyert többek között a templomépítés. Megtudtuk ekkor — tekintélyek állásfoglalásaként —, hogy áhitatos lélekkel imádkozni csak bizonyos történelmi formákkal felékesített falak között lehet és az exkommunikáció fenyegető pallósa suhogott a „bolsevizálók" felett. Ez volt az a kellemes időszak, mikor az Egyház megszentelt tradicióiért való hivatlan prókátorkodás igen célszerűen volt felhasználható bizonyos megbízások elnyerésére.

Végre is az Egyház volt kénytelen rendet teremteni ebben a kérdésben, mikor is kiderült, hogy a nyugati keresztény szellem nem kényszerül a formalizmus ortodox cikornyái mögé, hogy dogmáinak eleven erejét

Tér és Forma
1934. 12. sz.

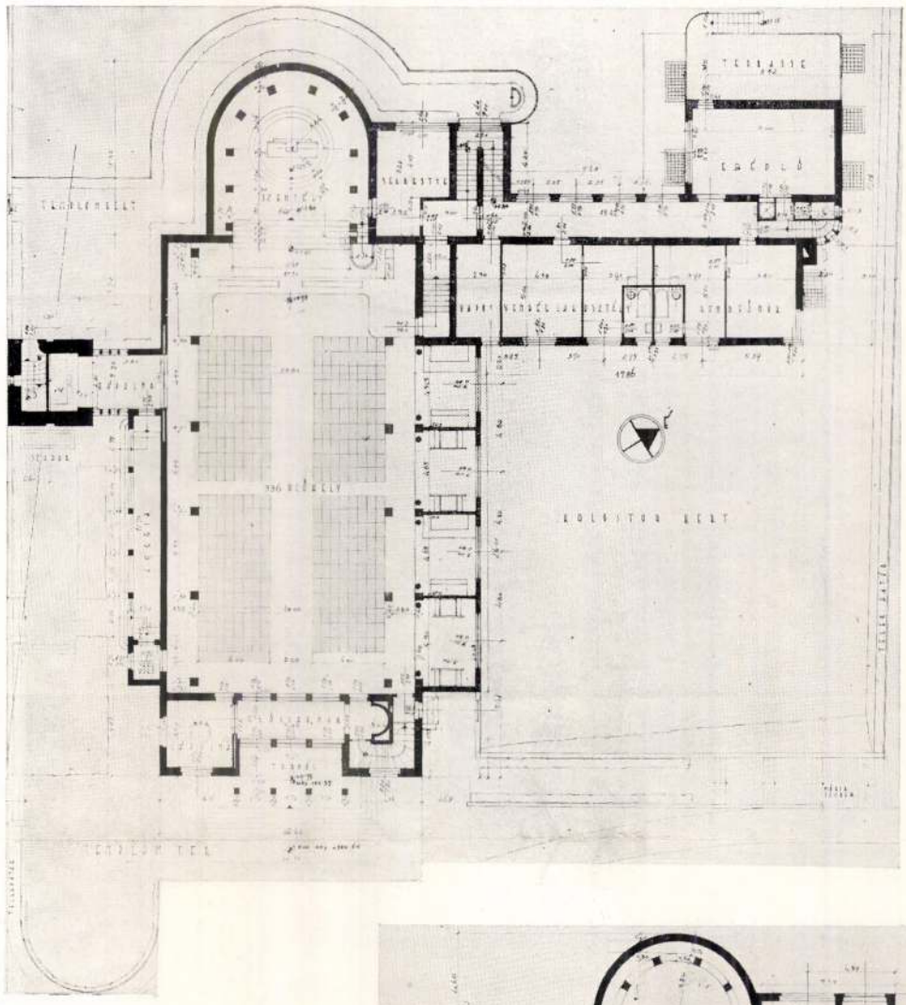

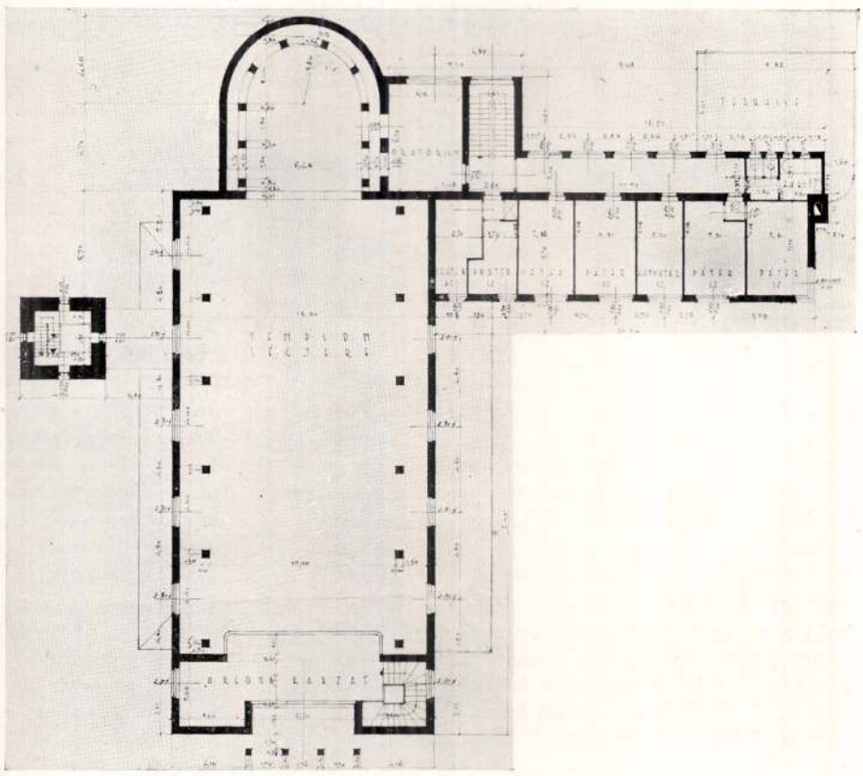

Alaprajzok 1 : 400

A pasaréti templom
Fotók: Seidner

biztosítsa és Róma örök szellemének van elég rugalmassága ahhoz, hogy világképébe a legújabb kor szellemét reprezentáló modern építést beiktassa.

Elvitathatatlan, hogy amikor az Egyház a templomépítés programmját ősi liturgiai szabályaival determinálja, ezen túlmenően bizonyos inponderábilis követelményekkel is fellép az építésszel szemben, melyek a modern racionalizmus és funkcionalizmus szemléletével egyedül nem teljesíthetők, de épúgy nem teljesíthetők történelmi formák lélektelen alkalmazásával sem. Amennyire világosan meghatározottak a programmbeli kívánságok, annyira megközelíthetetlen az ész számára az a többlet, ami a szükséges funkciók pontos és helyes kielégítésén túl az építményt templommá és pedig katolikus templommá avatja. Ez a többlet, amit nevezhetünk szakrális jellegnek vagy áhitatot keltő hatásnak, a spekulatív ész számára hozzáférhetetlen — a hivő lélek ösztönös jegye az alkotáson.

Assisi szent Ferenc evangéliumi szegénységében fogant barna falak azt az örömteli hangulatot sugározzák, ami a „poverelló" dalos lelkéből áradt emberre, madár „nővéreire" az egész természetre. Ez a derű áttör a térhatároló falakon, tovább ragyog a falak tiszta fehérségén, a könnyű ívek ritmusában, az egész szabatos tömegkompozícióban.

A templom hajójának tiszta kubusa tartást kap a két irányban tovanyúló tömör kerítésfallal és a főtengelyre merőlegesen, a szentély táján csatlakozó rendház jól lemérlegelt tömegével. A vízszintesen kötött tömeget merészen töri át a karcsún égnek szökkenő torony, szigorú formájának szinte nyers dinamikájával, hogy fönt a súlytalan ívek, a transzparens üveg anyagtalan fínomságával beleolvadjon a ragyogó őszi égbe.

Igyekszem a templom hangulata alól felszabadított szemmel belépni a főhajóba, hogy lássam az ókeresztény templomokra emlékeztető alaprajzát és felépítését, bár a kétoldali nyúlánk és sudár ívezetsor inkább csak lépteket ad a térnek, mint hajókra való feltagolást és világosan mutatja a modern térgondolatot — a határfalak teherhordó szerepét a fal elé állított pillérek veszik át —, a keresztmetszeti méreteik pedig a modern konstrukciót érzékeltetik.

Ezek a keresztmetszeti méretek és a térkompozíció formai követelései a vasbetontervezőket nem mindennapi feladat elé állították. A legkényesebb kérdésnek a szélnyomásnak a felvételét egészen eredeti módon oldották meg, ugyanis a szokásos keretszerkezet olyan tömegű vasalást kívánt volna, hogy 0.35×0.35 m méretű pillérek, mint keretszárak szóba nem jöhettek. A templom oldalfalára nehezedő szélnyomást a vasbetonvázasan, összefüggő tartónak kiképzett fal, felső éle mentén a tartónak felfogott födémnek és a szentély s bejárat két oldalán álló négy falazott pillérnek adja át. Hasonlóan eredeti meggondolások vezették a szerkesztőket a torony-lanterna szerkezeti megoldásánál.

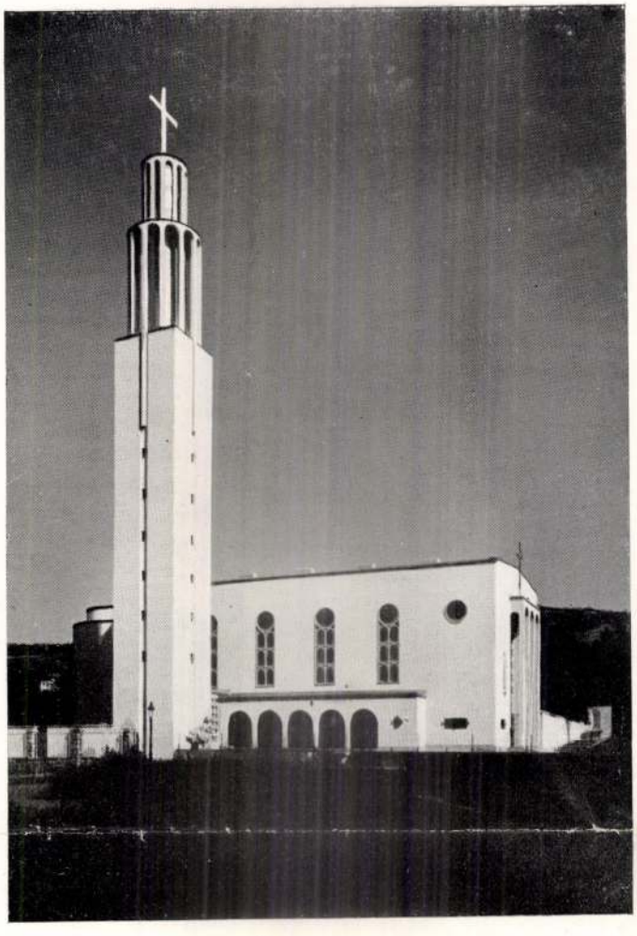

A szentélyfal előtti ívezetsor, rejtett felső világításával, a modern templomokban sokszor bántó, túlzott tárgyilagossággal szemben, a főoltáron végbemenő átváltozás misztériumának ünnepies keretet ad. A főoltárral szemben, a teljesen feloldott főbejárati fal a modern térvilágításnak kitűnő példája és a keleti nap koncentráltan beözönlő fénye egyik felderítő komponense a templomtér hatásának.

Az arányok szépségével, néhány szerény anyagnak — nemes vakolat, különböző módon megmunkált haraszti mészkő — lágy, barna tónusába itt-ott beledobott ragyogó zöld, arany és fekete akcentusával, a szerkezeti törvények egyszerűségével megkomponált teret az áhitatos ünnepiesség légkörébe emeli, a mesterségében kiforrott építész biztos formaérzékével és anyagismeretével a tervező. A kereszténység ősi szimbolumai új életre kelnek egyszerű felületeken, kitűnően megkonstruált rácsokon, ajtókon és egy mélyértelmű dekoráció bőséges forrásává válnak kezében. Kár, hogy a Ferenc-rend nagy alakjait ábrázoló falfestmény majdnem barokkos pátoszukkal kissé eltávolodnak a templom alaphangulatától, szemmelláthatólag a festőművész nem tudott beleilleszkedni az építész elképzelésébe, bár magukban véve kifogástalan művészi alkotások. Ezzel szemben igen sikerültek a főhomlokzat Szent Ferencet és Szent Antalt ábrázoló nagyméretű plasztikái és a Jézus Szíve-oltár Krisztus-szobra. A főoltár csiszolt mészkőfelületeinek és faragott frízének monumentális egyszerűségéből a gazdagság ragyogó fényével emelkedik ki a szentségtartó ajtaja, domborított finom ornamentikájával. A szentélyrácsot ötletesen helyettesítő áldozóasztal, a nemes formájú szószék, a szolidan és célszerűen megkonstruált bútorok, a pompás világítótestek az anyagszerű formák igazságával hatnak.

Mikor a részleteknél kissé tovább időzöm, teszem ezt azért, mert rá kell mutatnom arra, hogy menynyire fontos a modern épületen lehetséges néhány részletnek formai befejezettsége és tökéletes ipari kivitele. Ellentétben a legtöbb történelmi stílussal, hol a nagy motívumok árnyékában egy kapunak, rácsnak stb.-nek önálló jelentősége alig van, addig a tagozatlan, sima felületeken egy-egy ilyen „szerkezeti" részlet önálló létet nyer és ezek jósága menti meg az épületet a durvaságtól. Hogy ez mennyire igaz, azt mindnyájan érezhettük igen gyakran, mikor egy fényképen megismert épületet a valóságban a kiábrándulás kellemetlen érzésével láttunk viszont. Ezekért a legtöbbször a kivitel rovására írt hibákért végeredményben mégis a tervezőt lehet felelősségre

Az új pasaréti templom
Összes fotók: Seidner

vonni, mert nem lehet a szombati listapénzek után szaladgáló iparostól kívánni annak a megoldását, amit a tervező felületességből vagy tudatlanságból elmulasztott. A „rendelkezésre" álló pénzösszeg emlegetésével sem intézhető el a kérdés, mert éppen a tervező feladata a rendelkezésre álló anyagi eszközök határait mérlegelni és azok felhasználását harmonikusan úgy irányítani, hogy a befejezett épületen a legnagyobb egyszerűség mellett is érezhető legyen az anyag feletti biztos uralma.
Hogy a mai „züllött" ipar is képes tökéletes munkára, lelkiismeretes tervezési munka és irányítás mellett, arra legjobb bizonyíték a pasaréti templom.

A rendháznak a templommal való kitűnő kapcsolata, a klauzura mellett a külvilággal való szükséges érintkezésnek megoldása, a kényelemnek a rend szelleme által megengedett szerény formája — a modern építésznek az életfolyamatok felé irányúló figyelmét mutatják.

A formai befejezettségnek megnyugtató érzésével hat a kompozíció bármely külső nézőpontból, közben a tömegek átmetsződésének folyton változó képe, a hibátlan kontúrok szépsége a tökéletes szobrászmű nézésének örömét ébresztik az emberben.
A templom, rendház és a kerítésfallal határolt kis kert csendes nyugalmával egy befelé néző, szenvedélyektől mentes életpergetés lehetőségének olyan

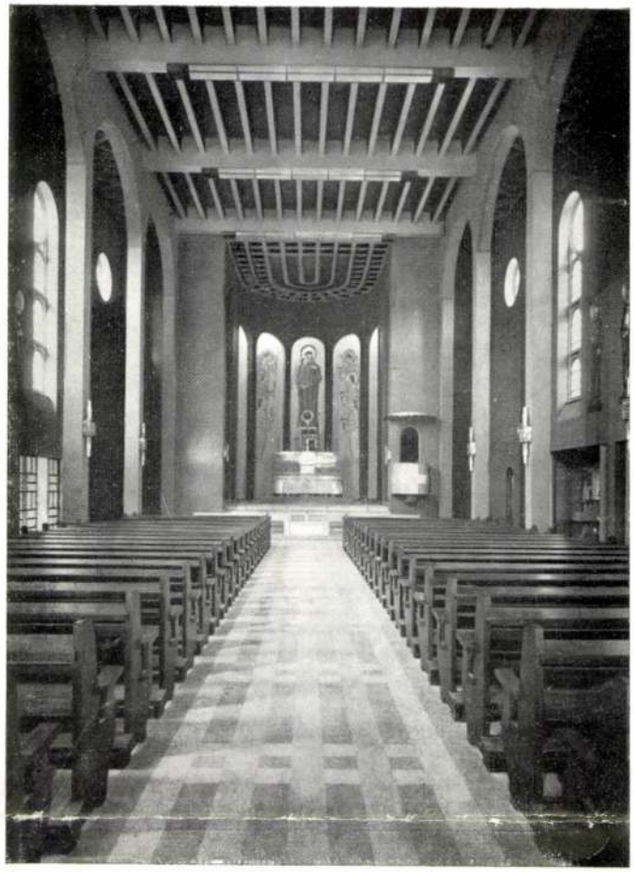

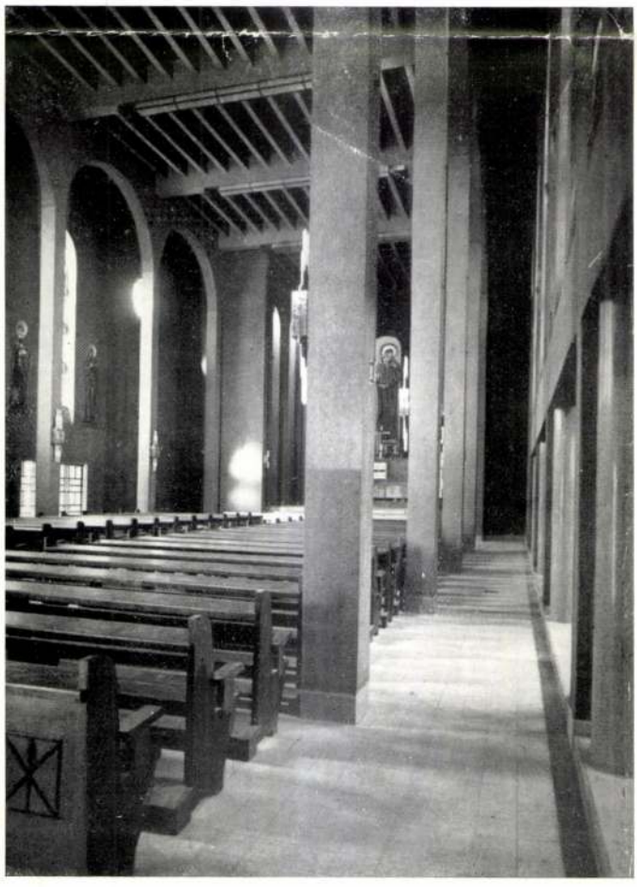

illuzióját adják, hogy nehezen hiszi el az ember, hogy néhány méterre, a kerítésfalon túl, a motorizált világ zajában emberek rohannak múlandó céljaik felé, örök nyughatalansággal.

A vasbetonszerkezetek terveit Simkovics Lajos és Szabó Lajos okl. építészmérnökök készítették.
A falfestményeket Unghváry László festőművész kartonjai után Leszkovszky György kivitelezte. A főoltár domborművei Ohmann Béla tanár finomízlésű munkái. Az oltárok ötvösművészeti munkáit Iván István és Hodina Jenő ötvösművészek készítették. Szent Ferenc és Szent Antal kitűnő szobrai Wilt Tibor szobrászművész alkotásai, a Krisztus-szobor illyefalvi Lőte Éva munkája. Az oldalkápolnák ragyogó tüzű üvegfestményei Árkayné Sztehló Lili munkái. A Jézus Szíve-oltár gyönyörű tüllhímzéses antipendium-csipkéje Molnár Béla textilművész munkája.
A templom és rendház építési munkáit Sarló László okl. építészmérnök, építőmester végezte nagy gonddal és kiváló szaktudással.

Brestyánszky Tibor

Az építész bíráló véleményét kövesse a műtörténész és teológus ítélete:

Az új pasaréti templom a szentély felé nézve
Fotók: Seidner

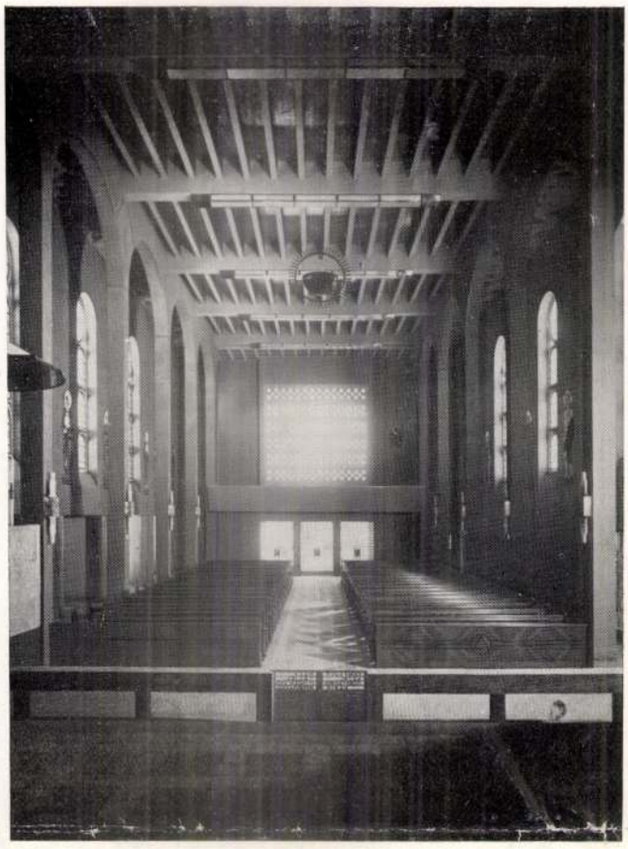

A templom belseje a karzatról nézve

Dr. Ybl Ervin, a neves műtörténész a templomról ezeket írta a Budapesti Hirlapban:

„A templom a kisebb méretű kolostorral épült együtt, de az utóbbi szerényen meghúzódik az Isten háza mögött; az egyébként szintén a kor racionális és higiénikus szempontjait kifejezésre juttató épület a ferencesek hagyományaihoz híven elbújik a kíváncsiak szeme elől. Egyedül a templom téglányalakú, szabályos teste és a mellette fölkiáltójelként, szabadon álló campanile hasábja érvényesül lapidáris egyszerűséggel. Mindkettő lényegében szabályos alapformákra redukálódott, az elkerülhetetlenül szükséges részletes és dekoratív ékességek nem bontják meg a testek tiszta alaphangját. A két mértani kubus derékszögben találkozik egymással, a súlyosabbik fekszik, a karcsúbb fölényesen áll a saját lábán, semmi sem homályosítja el a főirányok magától értetődő hangsúlyát. Itt láthatjuk, hogy a festészetben először jelentkező kubizmus mily jótékonyan hatott az építészetre, mennyire kihámozta a lényeget a sok ráaggatott, fölösleges függvényből, dekorációból. A figurálissal dolgozó festészetben a szerkesztő kubizmus a maga ridegségében csak átmenet lehetett, az építészetben ellenben, mely elvonatkoztatott testekkel operál, a legtermészetesebb hatást gyakorolt.

A templom joboldalához csatlakozó alacsony kápolnában találjuk az egyház legművészibb díszeit, Árkayné Sztehló Lili színes ablakait. Mint ékkövek ragyognak a középkori technikán alapuló és hitet elárulóan raffináltan primitív alkotások. A templom hajóinak ablakaiban nincsenek színes üvegek. Két kápolna fölszerelése is elkészült már, az egyik oltáron illyefalvi Löte Éva Krisztusával és Molnár Béla rendkívül finom csipke antipendiumával. A templom hajóját és szentélyét színes sgrafito képek díszítik, a főoltár mögött a kis Jézust tartó Szent Ferencet látjuk angyalok kórusával, a hajóban pedig a rend többi szentjét. Mindegyik Unghváry Sándor alkotása. Bár a festőművész kétségtelenül nagyvonalú idealizálásra törekedett, a mélyített körvonalakat erősen hangsúlyozta, az alakok mégis naturalisztikus hatásúak. Éppen ezért természetes súlyuk is érvényesül, nincsenek megfelelően alátámasztva. Jobb lett volna éterikusabb lényeket alkalmazni, inkább megegyeztek volna a templom stílusával is. Egyébként a templom falán még Dávid zsoltáraiból vett idézetek is olvashatók artisztikus betűkkel írva. A mai hívő értelmén keresztül fogja fel azt, amit a középkor írástudatlan embere az ábrázolásokból, a biblai pauperumból tanult meg."

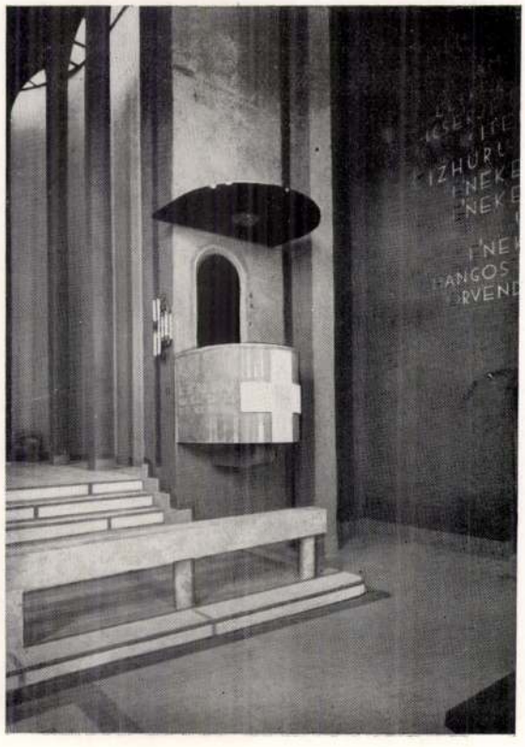

A templom szószéke
Fotók: Seidner

Dr. Somogyi Antal teológiai tanár véleménye a pasaréti ferencrendi templomról:

„... a templom építése elé hivatalos részről a legnagyobb akadályokat gördítették, tanulságos példa arra is, hogy hivatalos fórumok beavatkozása tisztán művészi kérdésekbe, mily mértéken túl nem kívánatos.

Az új templom ékes bizonyság rá, hogy ha még nincs is lezárva a fejlődés, máris van új stílus, azaz vannak az új templomépítészetnek megnevezhető jellegzetességei, amelyeknek hiányát oly sokat emlegették az új irányzattal szemben. Ennek az új stílusnak a régiekkel szemben van egy nagy előnye számunkra, aminek értékét nem szabad lebecsülni, még pedig az, hogy a mienk, mai embereké.

Az úgynevezett művelt közönség megszokta, hogy az építőművészet a részletformákkal vagy a falrarakott dísszel azonosítsa, azért szokatlan és sivár neki a modern építészet egyszerűsége. Pedig az új építészet a talmi, utánzott dísz helyett őszinte, nemes szépséget hoz. Ha ennek meglátása és értékelése elmélyedést kíván a szemlélőtől, csak természetes, hisz éppen az volna a különös, ha komoly, nagyigényű műalkotások tartalma — s a templom is az — csak úgy egy látásra ki volna meríthető. Nehezíti a megértést, hogy az új építészet a lényegre megy, ami az átlagembernek mindig kényelmetlen. (A régi stílusban sem látja meg a lényegei, pedig lelkesedik értük).

Mi mármost az az új szépség, amely a pasaréti templomon megnyilatkozik? Az épülettömeg tagozásában élő ritmus, az idomok éleiben kifejezett irányok találkozásának nemes játéka s az egészet átfogó ünnepi harmónia.

A főoltár. Szobrászati dísz: Ohmann Béla, falfestés: Unghváry Sándor

Mellékkápolna. Szobrászati dísz: Lőte Éva, üvegfestmény: Árkayné Sztehló Lili

Fotók: Seidner

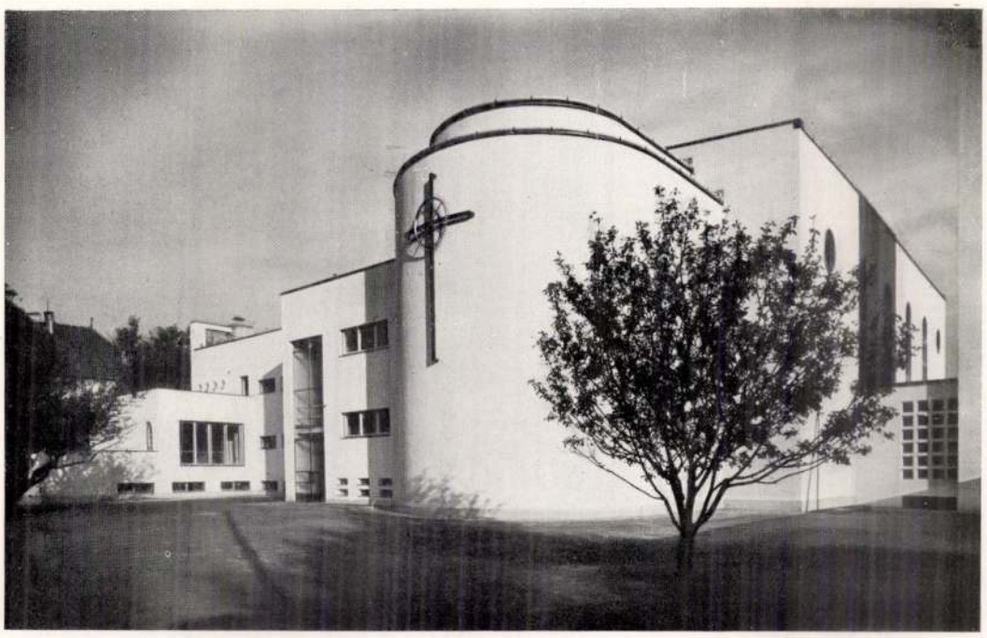

A rendház kertje
a szentéllyel

Mindezek a dolgok őselemei a jó építészetnek, a modern építészet csak új átélésben adja őket. Ezeket a őselemeket szavakba átültetni nagyon nehéz, csak utalni lehet rájuk, mondanivalójukat maguk közlik azzal, akiben van készség az ily elvont szépség befogadására. A pasaréti templom ily szempontból legtanulságosabb és leggazdagabb az apszis felől nézve, ahonnét a zárda, a templom és a torony együttese pompásan mutatkozik: a szigorú geometriai idomokba fogott tömegből a torony diadalmasan szökik a magasba, égfelé lendítve az épület rendjébe szervezett energiákat. Az oldalnézet már nem ilyen szerencsés, mert a nagy ablakok annyira feldaraboljják az oldalfalakat, hogy az sem a torony tömegével nem tartja az egyensúlyt, sem az árkádos nyitott

A rendház
Fotók: Seidner

folyosó könnyed ritmusa nem érvényesül úgy, mintha nagyobb nyugodt falsík volna a háttere. Ha az építész meghagyhatta volna az eredetileg tervezett kerek ablakok sorát, ezek a hatások gyönyörűen érvényesültek volna. A templom belseje világos áttekinthetőségével és szakrális hatásával lep meg. A hajó teréből mindössze iges keskeny mellékhajókat vágnak le a széles nyílású ívvel összekötött vékony pillérek, úgy hogy az egységes tér a hívek közösségének kifejezője lesz s egyúttal az összes jelenlevők számára biztosítja a szabad látást a szószék és az oltár felé. Az egyik oldalon elhelyezett mellékkápolnák sora — a modern templomépítészet újítása — úgy művészi, mint gyakorlati szempontból igen sikerült megoldásnak mondható. Gazdagítja a teret a nélkül, hogy aszimmetriájával a legcsekélyebb mértékben is zavarna.

Igen hatásos az öt lépcsővel felemelt, félkörívben záródó szentély megoldása. A hajó tértagolása ismétlődik meg benne. Az oltárt körülölelő szűkre fogott árkádok keskeny folyosót vágnak le belőle, amelynek mennyezetvilágítása ünnepes fénykoszorújával misztikus hatást ad a nyúlánk pillérekben felmagasodó szentély terének. Kár, hogy ezt a magasságlendületet éppen középen, tehát a legfontosabb ponton köti le az oltárnak a tabernákulum mögött emelkedő hátlapja. Nem hallgathatjuk el azt sem, hogy a hajó ablakainak már említett megváltoztatása az eredeti tervvel szemben sokat rontott a szentély hatásán. Ha megmaradtak volna a magasba helyezett kerek ablakok, az egész belső tér megvilágítása felülről jött volna s ennek az egységes karakterű világításnak felfokozását adta volna a szentély. Nem is szólva arról, hogy a hajó filigrán árkádjainak rajza a töretlen oldalfalak síkja előtt gyönyörűen érvényesült volna, míg így a súlyos ablakok és a tőlük jobbra, balra festett alakok keretbefoglalására erőtlennek bizonyul.

A könnyű tartószerkezetnek megfelelő gerendás lapos mennyezet szintén egyik jellegzetessége a modern templomépítészetnek, teljesen feledteti velünk a boltozatot. Itt mindössze azt kifogásolhatnánk, hogy a gerendákra szerelt nagy világítótestek nélkül a mennyezet hatása tisztább volna s a szentély és a mellékhajók mennyezetén is szívesebben látnánk több nyugalmat. Viszont igen jónak tartjuk azt a komoly színegyüttest, amelyet a falak és pillérek barnájával az aranyalapból kiemelkedő zöldes gerendák adnak. Amily szigorú tárgyilagossággal igyekeztünk rámutatni a hibákra, ugyanoly őszinteséggel ismételjük, hogy a templom így is igen értékes alkotás, szépsége imádságra hangol, tehát magasztos rendeltetésének becsülettel megfelel.

Amint az épületben a kifelé tóduló, hivalkodó dísz helyett az aszketikus fegyelmezettségnek, a minden részletet zárt egységbe foglaló egésznek, tehát az uralkodó harmóniának és rendnek szelleme adja az új stílusértéket, azonképpen a templom díszítő felszerelésében az építészet szelleméhez való alkalmazkodás mutatja a megújult művészet útját. Ez a tudatos beilleszkedés az architektura uralkodó együttesébe nem szolgaságot jelent a többi művészetre nézve, hanem ellenkezőleg az egyes művek jelentőségének felfokozását. Állításunk igazolására és az új értékek megláttatására keresve sem tudnánk tanulságosabb példát felhozni, mint Somló Sári Krisztus szenvedésének egy jelenetét ábrázoló szoborcsoportját a torony tövében s Vilt Tibornak a homlokzatba illesztett szobrait. Az első, a művésznő korábbi alkotása, az izmok játékának felfokozása s a naturalisztikus formákban tobzódó erő ellenére is mily anyagbaragadt jelentéktelenség Vilt Tibornak lélekbeformált műveihez képest. Nagyon szépek Ohmann Bélának az oltár előlapját díszítő domborművei, melyek a szentmise előképeit ábrázolják, pompásan alkalmazkodva az őket hordozó építészeti formához. Hasonlóképpen remekbe sikerültek a szószék mellvédjén az evangelistaszimbolumok reliefjei. Lőte Éva Jézus Szíve reliefje is, — az egyik oldalkápolna oltárán — bár az arc kissé erőtlen, messze fölötte áll a szokásos Jézus Szíve szobroknak. Unghváry Sándor, akitől az egyes szenteket ábrázoló falképek valók, igyekezett beleilleszkedni az épület jellegébe, azonban valahol a félúton megrekedt. Alakjai nagyon nehezek. Annál átszellemültebb hatást keltenek azok a Szentírásból vett feliratok, amelyek elől a hajó falait díszítik.

Utoljára hagytuk Árkayné Sztehló Lili kisméretű, de nagy értékű színes ablakait az oldalkápolnákban. Csak egyet emelünk ki közülük, azt, amelyik a lisieuxi kis Szt. Terézt ábrázolja. A rengeteg szobor és kép után, amely — enyhén szólva — ennek az igazán nagy szentnek nagy voltát elsikkasztja, valóságos léleküdítő látvány ez a kis remekmű. Itt látjuk kifejezve az életszentségnek azt az erejét, amelyhez a hívek megszámlálhatatlan tömegei — ez jelképezi a szentet körülvevő pompásan stilizált házrengeteg — bizalommal fordulhatnak....

Végül pedig külön hangsúlyoznunk kell, hogy az egész templomban nincs a legcsekélyebb dolog sem, ami az egyház szellemétől idegen volna. Ellenkezőleg, amit a hívek ebben a templomban látnak, az mind az ősi katolikus lélekből született. Örülünk, nagyon örülünk ennek az új templomnak. Csak egyet nem értünk: hogyan lehetséges, hogy vannak, akik ezt az új művészetet destruktívnak mondják?"

(Nemzeti Ujság nov. 11.)

Brenner János:
Lorántházi templom

Templom Lorántházán

Tervezte: Brenner János

A templom Brenner János szombathelyi építész sikerült tervei szerint épült. Leegyszerűsített vonalú épület. Oldalhomlokzatát félkörös ikerablakok harmónikusan tagolják s a tömzsi falazatból merészen emelkedik ki a tetőzet, amely magasságával a templom monumentalitását emeli. A főhomlokzat megoldásán a román átmeneti korszak hatásait érezzük. Déli sarkán a kerek csonkatorony kúpos tetejével átmenet a csapott farazatú tetőhöz, amelynek északi oldalán nyúlik magasba a donjonszerű öregtorony. Mind a két torony bástyaszerűen hat és ezt a hatást növeli az öregtornyon az ablakok lőrésszerű kiképzése. A tető farazatja a homlokzat falsíkját trapézosan metszi s ezt a vonalat követendő a tervező a főhomlokzat falsíkjába az oldalhomlokzat félköríves ablakaitól eltérően enyhén csúcsíves ablakokat illeszt. Ez a csúcsíves ablak, a csonkatorony kúpus tetejének átmenete a merészen szögelő tetőzetbe és az e mellett magasba törő öregtorony, — a síkoknak ily formán való fokozatos megtörése, az egész főhomlokzatnak lendületet ad, annak összbenyomását emeli és kellemessé teszi.

A templom belső felépítésében is leegyszerűsített és artisztikus.

Tágas, egyhajós a templom, amelynek belső összhatását különösen kedvessé teszi a mennyezet megoldása. A tervező a mennyezet vonalvezetésében visszatér a főhomlokzat trapézvonalához és e célból famennyezetet konstruált, amely bordás szerkeztével, kellemes, magyaros ízlésű festett motívumaival kétségtelenül fokozza a templom belsejének jó hatását.

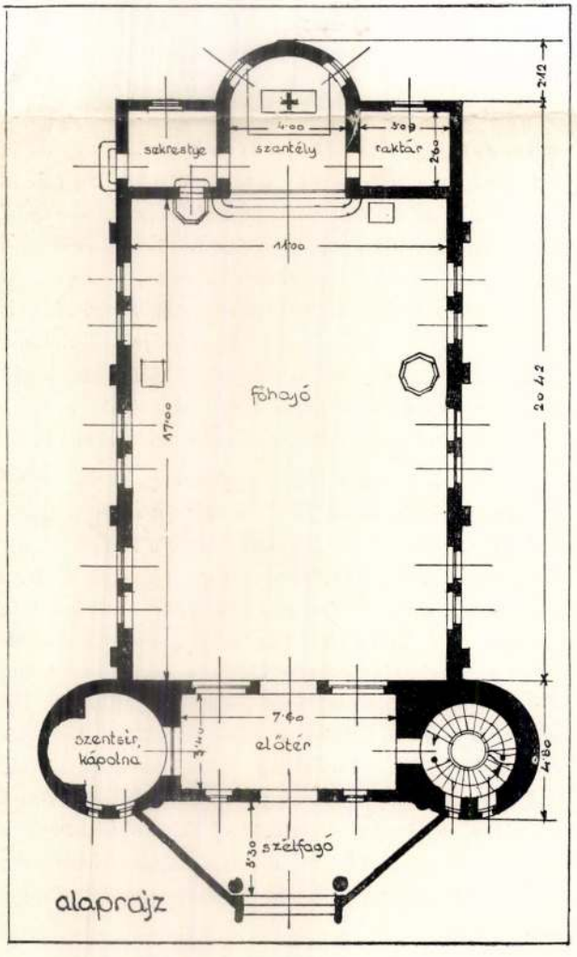

Szabadalmakat, Védjegyet

Szabadalmakat Értékesítő Vállala

Rimanóczy Gyula

építész

l. MMÉ Évk

1934. 239. l.

ol ki
zetet

3pes

ak

ele
aláb
lma
lan
jele
navi

210

ov.

305
rb
él
ov.

30
el
et

z. Dr.
cetylén

sz. M
ossági
öbbszö

z. Sp
Eljárá
sövekn
épv. :

sz. W
Hollitz
Jelző
.)

gyako

rick

r és
való

318. alapsz. Bründl János gyáros Budapes-
— Ujitás melegvizfütési fütőtesteken. (Képv. :
emen.)

—

518. alapsz. Dietrich Carl rajzoló Moses
letti Hochemmerichben. — Oldalról működ-
ető vasuti kocsikapcsoló. (Képv. : Takács.)

—

526. alapsz. Dada János fakereskedő és
hs. Gusztáv mérnök Budapesten. — Eljárás

cimü, 37.098. számu
magyar szabadalmá
vétele tárgyában ha
tést keres.

Bővebb felvilágos
Janssen szabadalm
VI., Eötvös utca 9.

—

Wright Richard k
„Gép szivarkákna
dobozokba v

ÖK LAPJA

Budapest, 1909. március 17-é

felkarolja s a társa-
ével karöltve ezen
lósitását óhajtja.
y már ankétet tartott
legelőkelőbb képvi-
tes tájékozás céljából.
udomány és gyakor-
muzeum létesitését
rtották s a felmerült
lehetőségek mezején
zménynek impulzust
rdések helyes felfo-
ozások megkedvelte-
nyos alapra fektetve
ennie, anélkül, hogy
eszközei közé sorol-

esitésének kérdését
a különálló szak-
de egységes szellem-
övőben az egyesités
t amugy is ki fog
y Magyar Technikai
e törekvéseink vég-

dményét összegezve,
y a természettudo-
vágó és meglevő
a helyszinen össze-
kereskedelmi kor-
álló egész műszaki

Mérnök- és Épitész-
értekezlet javaslata
at mondja:

1—1 kiküldendő tagjából, végül az e téren k
nösen kiváló, külön meghivandó szaken
rekből álló bizottságra kivánom ruház
evégből felkérem a t. Elnökséget, hogy
bizottságba 1 állandó és 1 helyettes tag
saját képviseletében kiküldeni és ezek ne
velem lehetőleg sürgősen közölni szi
kedjék.

Egyben felkérem a t. Elnökséget, hogy
intézmény létesitését a saját körében is be
tárgyalás alá venni s azzal a szakavatottsá
és áldozatkészséggel, melyet a hazai
gazdaság és ipar fejlesztése iránt eddi
tanusitott, ezen intézmény mielőbbi létesit
is minél hathatósabban támogatni szi
kedjék, lehetőleg olyképen is, hogy ez ügy
a saját kebelében albizottságot alakitana,
a muzeumnak a t. Elnökség vezetése
álló szaktestület érdekkörébe vágó oszt
rendezésében közreműködnék s működés
muzeum előkészitő bizottságába kiküld
tagja által képviselné . . .

Az Egylet akcióját széles alapokra fek
sőt a minap alapitott ugynevezett Kossuth Fe
ösztöndijját is az idén e kérdés tanulmány
sára használja fel.

A vállalkozás körében elő forduló jogesetek.

Lényeges tévedés a szerződés r kötésénél.

Rimanóczy Gyula

Szabad Művészet

1957. 12. n. 573 l.

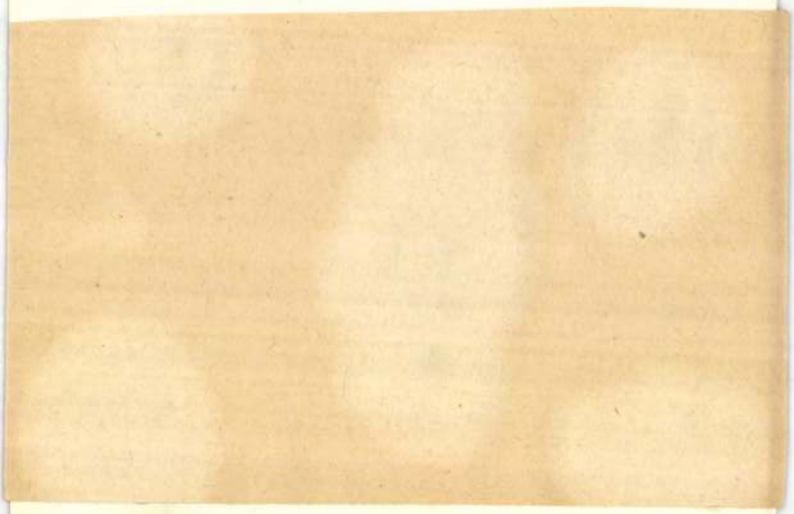

A m. kir. vallás- és közokt

ügyszám alatt a keb. számv.

deletének másolata:

Utasito

tár Egyesület Fiókjának /Bu

lékek Országos Bizottsága 1

ben a következő összegeket

A 127.6

Magyar Nemzet
1952. febr. 3.

TIZENÖTHEKTÁROS
egyetemi építkezés a budai Dunaparton

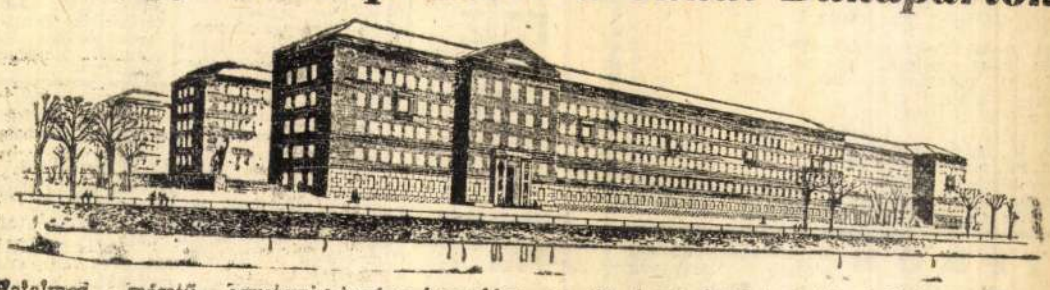

Hatalmas méretű egyetemi építkezés folyik a budai Dunapart mentén: a Műszaki Egyetem bővítése. A régi egyetemi épületektől délre, 15 hektáros területen létesülnek az egyetem új épülettömbjei. Már messziről látszanak az új épülettömbök, a gépesített építkezés immár nélkülözhetetlen eszközei, az óriási toronydaruk és a tél ellenére nagyszámú munkássereg sürgölődik az épületeken és körülöttük.

Hét új épülettömbbel

terebélyesedik a Műszaki Egyetem a bővítési programm folyamán. Két új ötemeletes tanszéki épület van jelenleg munkában és ezek építkezése júniusra készül el, úgyhogy a belső berendezésre szánt idő után, szeptemberben ezekben az épületekben már megkezdhetik a tanítást. Épül az egyetem 30.000 légköbméteres hatalmas nagycsarnoka is, amely májusra lesz készen. Ebben rendezik be az egyetemi tanműhelyt, ahol a gépészmérnöki pályára készülő hallgatók nemcsak elméleti, hanem gyakorlati oktatásban is fognak részesülni. A tanműhelyben öntőde, kovács-, hegesztő-, edzőműhely, lakatos, szerszámkészítő- és gépműhely is lesz. Itt rendezik be a gépkísérleti laboratóriumot. A tanműhelyben egyidőben 300 hallgató részesülhet gyakorlati oktatásban. A műhely a legkorszerűbb gépekkel lesz felszerelve.

Befejezés előtt áll egy másik tanszéki épület építése, ahol 450 hallgatót befogadó előadóterem is épül. Minden hallgató helyén beépített villamossági felszerelés lesz kísérleti célokra. A bővülő Műszaki Egyetem fontos része lesz a magasfeszültségű kísérleti laboratórium, amelyet önálló épületben helyeznek el. Tizenöt méter magas, 20 méter hosszú teremben egyetlen óriási, magasfeszültségű géppel végzik majd az energiakísérleteket. A laboratórium az oktatás feladatain kívül az ipari vonatkozású kísérleteket is ellátja majd.

220 méter hosszú tanépület

épül a Dunaparton, amely stílusában követi a meglévő egyetem architekturáját. Ebben az épülettömbben 64 rajzterem, több kisebb tanterem épül, azonkívül itt helyezik el a dékáni és rektori hivatalokat, a különböző szervezetek helyiségeit. A régi műegyetemhez hasonlóan, az új dunaparti épülettömb is piros téglaburkolatot kap, egyes részeit pedig kemény mészkőburkolattal képezik ki. *Rimanóczi* Gyula tervező mérnök, a Műszaki Egyetem új épületeinek monumentális, a magas tudományos képzés otthonának megfelelő komoly megjelenést kívánt biztosítani. Különös gonddal oldotta meg az új egyetemi épületek belső kialakítását, az előcsarnokokat, a tanácstermeket, a lépcsőházi előtereket. Az építkezés keretében tág érvényesülési lehetőség nyílik a képzőművészetek számára. Szobrokkal, domborművekkel, freskókkal díszítik az épületeket, stukkómunkával dekorálják a termek mennyezeteit. A dunaparti épület alapozása a jövő hónapban indul meg és az építkezés a jövő év végére készül el.

A kibővülő budapesti Műszaki Egyetemen az építkezési programm befejezése után egyidőben 5000, az esti hallgatókkal együtt egyszerre 9000 hallgató tanulhat.

Új munkamódszerek,

lelkes munkaversenyek segítik a budapesti egyetemi építkezések gyors előrehaladását. Magyarországon ennél az építkezésnél alkalmazták először szovjet tapasztalatok felhasználásával az elektromos árammal fűtött betonozási eljárást. A betonban lévő vasszálakat letranszformált elektromos árammal melegítik és ezzel elérik, hogy 12 órai fűtés után már olyan szilárd, kizsaluzható betont kapnak, amelyet rendes körülmények között, nyári melegben 14—21 nap alatt értek el. Gőzzel melegítik a falazásnál használt habarcsot, ami szintén hozzájárul a téli építkezési nehézségek semlegesítéséhez.

Jó munkaszervezés, az ütemterv egyénekig történő felbontása már eddig is azt eredményezte, hogy egyes munkarészlegeknél 2—3 hónappal az eredeti előirányzat előtt járnak. Rákosi Mátyás 60. születésnapjának tiszteletére a budapesti Műszaki Egyetem építkezéseinek dolgozói újabb értékes felajánlásokkal siettetik feladataik végrehajtását. Az építkezés műszaki értelmiségi vezetői vállvetve a fizikai dolgozókkal, az egész vonalon lerövidítik a határidőket.

Rákosi Mátyás születésnapja

alkalmából tett felajánlások eredményeként az egyik munkában lévő tanszéki épület vasbetonvázát és falazatát március 9-re az V. emeletig húzzák fel. Ez 30 napos munkaidőrövidítést, 71.600 munkaóra megtakarítást jelent, ami pénzben kifejezve 272.400 forintos megtakarításnak felel meg. A másik tanszéki épület falegyenét a III. emelet magasságáig készítik el Rákosi Mátyás születésnapjára az épület dolgozói. Ez a teljesítmény is jelentős időlerövidítést, 17.000 munkaóra-megtakarítást jelent, a költségeknél pedig 64.600 forint értékű takarékoskodást. De további megtakarításokat eredményeznek az ünnepi felajánlások a szállítás jobb megszervezése és a Gazda-mozgalom kiterjesztése nyomán is. A Röder-mozgalomba kapcsolódva az építkezés sztahanovistái vállalták, hogy Rákosi Mátyás születésnapjáig a jelenlegi 12-ről 20-ra emelik tapasztalatátadásuk és támogatásuk által az ott dolgozó sztahanovisták számát.

Gárdonyi Jenő

Új „Kravcsenko-

Párizs, február 2.

Renaud de *Jouvenel*, az ismert baloldali francia közíró könyvet írt a népi demokráciákból Nyugatra szökött hazaáruló »politikusokról«, akik összeesküvéseket szőnek szülőhazájuk demokratikus rendszerének aláaknázására. A nyugati államok — emelte ki Jouvenel — nem menedékhelyet, hanem valóságos »főadiszállást« jelentenek az árulók és terrorista szervezetek számára. Jouvenel könyve elé Andre *Wurmser* írt előszót.

Öt keleteurópai disszidens — az albán Abaz *Kubi*, akit Albánia háborús bűnösként kért ki a hitleristákkal való tevékeny együttműködés miatt; a román *Constantinescu* és *Dianu*, *Maniu* volt munkatársai; G. M. *Dimitrov*, a reakciós bolgár »parasztpárt« volt tagja és az amerikai hírszerző osztály munkatársa; végül *Kowalewski* lengyel ezredes, a fasiszta *Pilsudski*-kamarilla volt tagja aki *Hitler*-barát interjút adott a *Völkische Beobachternak* és aki Franciaországban a megszállás idején hazafiakat jelentett fel — »sérelmesnek« minősítette a Jouvenel könyvében rá vonatkozó kitételeket, ezért rágalmazási pert indított a

ÉJJEL

*Írta: Thury Zoltán**

Köröskörül fekete korom volt a világ, egészen mozdulatlan a föld, az ég is csak annyiban nyugtalan, hogy az alján óriási fekete figurák-képpen egymást taszigálták a csodálatos, soha nem látott állatok formájában gomolygó fellegek. Mikor tizenkettőt kongatott az óra az igazgatóság nagy zárdaszerű szürke házán, egy csomó fáklyás árnyék indult meg a mázsaépület felől s mintha a lábuk sem érné a földet, a lépések minden lármája nélkül jöttek felénk. Egy-egy arcot néha megvilágított a fáklya, ha földhöz verték, hogy erőre kapjon, de különben a fenyőrúd végén lobogott a szurok s szinte láthatatlan volt az a sok ködember, aki hozta a világosságot. A mi embereink elibük mentek, ezek közül már csak talán minden harmadik kezében füstölgött egy-egy végigégett fáklyaüszök, s amikor fáradtan, csodálatos bamba nézéssel, meg tántorgó járással elhaladtak mellettünk, egészen sötét lett. A másik sor ember felváltani jött ezt a csapatot, de idő telt bele, míg hozzánk értek. Most már a mi fáklyásaink is elmentek, amazok is messze voltak még s a feketeségben, ami körülvett, rettenetesen nyögtek és sóhajtottak az emberek a szalmán.

Alattunk pedig kezdett átmelegedni a föld, mintha valami óriási sütőkemence tetején ta-

posnók az agyagot. S mintha megmozdult volna, éreztük, hogy reszket. A fáklyások jöttek. Szabályos négyszögben felállottak, minden kettő közé egy-egy katona jutott feltűzött bajonettel s kívül a kvadráton sok zsandár sétált. Ezek kiabáltak is és ha a nagy hang nem használt, szidták az istent és visszalökdöstek egy pár asszonyt, aki okvetlenül be akart rontani a fáklyások közé, mivelhogy kereste az urát, vagy a gyermekét, akiről nem tudta, hogy él-e, hal-e?

— Azt kell előbb megvizsgálni, hogy ki melyik a sok között. Nem érti?

A felelet is eljutott hozzánk. Rekedtes, kongó hang volt, valami nem egészen öreg asszonyé, mert fiatalos volt benne az erő.

— Nem, nem értem. Ide akarok...

— Ha az megvan, kikapja mindenik a magáét.

A tárnaháznál tülköltek, erre mélységes csend lett s azt is hallani lehetett, hogy csikorog a kötél a felhúzógép csigáján. Odamerestette mindenki a szemét a nagy ajtóra, amit a messze külső világítás feketén hagyott. Azután hangos szó hallatszott: — Fogd a fejénél! Emeld, jobbra — s négy ember lassan kicipelt egy ajtódeszkára fektetett testet és lefektették a szalmára, ami hosszú vonalban el volt már készítve azoknak, akik még következtek. Másik négy jött, azok is hoztak valakit, a fáklyások továbbadták a híreket, amint új meg új teherrel jöttek ki az emberek a kapun — Ez még él, annak már vége, szuszog, ebben még van lélek — s némelyik katona tátott szájjal előrehajolva bámult.

Lenn a föld megsokallotta, hogy mind kihordják a gyomrából, akit már megevett, nagyot bődült és vonaglott, a népek sápadtan bámultak egymásra, künn pedig, ahol a mindenféle közönséges ember állott, jajgatni kezdtek az asszonyok.

A tárnaház most már egyenletes, lassú tempóban egymásután adta ki magából a sok fekete testet. Az emberek belejöttek a munkába, most már nem is csináltak nagy ceremóniát. Akiben semmi élet sem volt már, azt csak lefordították az ajtódeszkáról a zsúpra, gyorsan fordultak be a kapun, meg újra ki, csak hang nem volt semerre, semmi egészséges, emberi. Egy-egy lánc csikorgott, vagy messze keservesen vonított egy kutya. Arra következett egy kis mozgás, hogy az igazgatósági házból lejöttek a direktor-kisasszonyok s dideregve, egész fejüket bebónyálva a nagykendőkbe, végigjárták az egymás mellé fektetett emberek sorát s egy-egy cikk narancsot dugtak a nyitottszemű, még pihegő emberek szájába, vagy konyakot adtak annak, aki meg tudta inni. Az istenes munkába belefáradtak, egymást támogatták s némelyiket a cselédek vitték, csak éppen hogy a lábán járt. Az apjuk küldte őket; azt mondta, hogy ez jó vért szül a gyászos emberekben.

A tárnaházban megint csikorgott a lánc a felhúzó csigáján, s most újra megindult egymásután a négy-négy ember; úgy látszik, egész rakást hozott fel egyszerre a bennrekedtekből a lift.

— Vannak még? — kérdezte valaki egészen a sor végén. A szalmán feküdt és lábára egy ócska zubbony volt terítve. Mellette lehorgasztott fejjel, komo-

* A kiváló író (1870—1906) válogatott elbeszéléseinek »Éjjel« című, most megjelent gyűjteményéből. (Szépirodalmi Könyvkiadó.)

Nemzet
Boldizsár Iván
5: Parragi György
kiadó Vállalat igazgatója
krt. 9—11. Telefon: 221—285.
krt. 9—11. Telefon: 221—285.
. 9—11. Telefon: 221—285, 221—293.
ekkszla száma: 61.080.
onti Hirlap Iroda Ü. V.,
dor-tér 1. Tel.: 180-850
at: V., Roosevelt-tér 5—6.
12 Ft., negyedévre 36 Ft.
számlaszáma: 61.030.
minden postahivatalnál.
a. Fv.: Soproni Béla.

SYPHON
tás, patrontöltés:
Ráday-utca 15.

Házfelügyelőségem elcserélem. VII. Akácfa-u. 36.

Állami Vállalat keres belső házi villanyszerelőt, ki a vízvezeték szereléshez is ért. — Jelentkezők „Szerelő A. H." jeligére önéletrajzukat a főkiadóba küldjék.

Sztálinvárosi Épületszerelő Vállalat perfekt gyors- és gépírót keres bizalmi munkakörbe. Jelentkezés február 4-én, reggel 7 órakor, VIII. Kisfaludy-köz 4. sz. alatt.

Festő és kikészítő üzem keres 4 férfi segédmunkást és 3 női segédmunkást erős fizikai munkára. XIV. Gizella-út 24—26.

Technikusokat, gyártásvezetőket, esztergályosokat, gép- és szerkezetlakatosokat és segédmunkásokat felvesz az Előgyártóipari Gépüzem, Bpest, XIII. Jász-u. 41/43. (Béke-térnél.)

Két jóképzettségű VILLANYSZERELŐT, LAKATOSOKAT, ESZTERGÁLYOSOKAT, gép- és szerkezetlakatosokat képzett KAZÁNFŰTŐT és SEGÉDMUNKÁSOKAT keresünk sürgősen. Budai Pamutfonógyár Budapest, XI. Bocskai-út 90. sz.

Bejárótakarítónő délelőttre felvételik: Stern, Sztálin-út 53. III. 9.

Intelligens fiatalabb felolvasónőt keresek heti néhány délelőttre. Jelentkezés kizárólag kedden délelőtt Marx-tér öt, II. 3.

Középkorú gép- és gyorsírónő egész vagy félnapos állást keres. Pintér Istvánné, II. Széphalom-u. 9. sz.

Keresek 7 éves kisleányom mellé intelligens gyermekszerető, megbízható nőt kintlakással, aki kisebb házi teendőket is végez. Telefon: vasárnap ½10—6-ig: 297-537

OKTATÁS

MŰSZAKI RAJZ
Tanítás egész nap Mérnök és szaktanár vezetésével vidékiek 10 napos átképzése. — Felszerelést, jegyzetet adunk.
Marx-tér 4. II 19.
111—956.

ÉPÍTÉSZETI (vasbeton) és GÉPÉSZETI MŰSZAKI RAJZTANFOLYAM
Febr. 5.-én
indul
VII. Somogyi B.-út 5. sz. alatt.
Jelentkezés naponta du. 3—8-ig

Műszaki rajz
ÉPÜLET-GÉPÉSZET és ÁLTALÁNOS GÉPÉSZET
kezdő és haladó csoport
február 14-én
Bajcsy-Zsil-út 19/c.
Tel.: 113—622.

Szebenné Mérő Klára, Barabásné Verő Lilli
GYORSÍRÓ és gépíró ISKOLA
Veres Pálné-u. 14.
Kezdő és haladó tanfolyamok. Helyesírás. Német, francia, angol gyorsírás.

Vállalati pénzügyvitelre megtanítom (egyszámla, tervezés). Tel.: 496—058.

Gépésztechnikus
felvételik
Budapest, Ilka-utca 2.

Tanárnő magánvizsgákra, érettségire előkészít. Iskolásokat korrepetál. Lenin-körút 85. I. 10

Műszaki rajzolásra megtanítom.
XII. Maros-u. 11. IV. 22. — T.: 354-720

Szabást-varrást szakszerűen, gyorsan tanítok. Humay Rózsi, Somogyi Béla-út 7. II. 13.

Mérnökök, rádiósmesterek, ki tanítana meg rádiót szerelni, elmélet van. „Szorgalmas 22501" jeligére főkiadóba.

Phönix körkötőgépen harisnyát kötni tanítok, Damjanich 35. földszint 4.

Angolul, Németül megtanulhat perfektül, külföldön iskolázott diplomás szakembernél. Telefon: 426—013.

Orosz nyelvoktatás hivatalosan elismert legkiválóbb módszerrel, diplomásnál! T.: 422—058.

Műszaki rajz minden ágazatában tökéletes kiképzés. Egyéni oktatás. Ferenc-krt. 23. III. 1.

Orosz gépírásra olcsón megtanítja pedagógus. Báthory-u. 19. Telefon: 120—494.

Zongoraoktatás kotta nélkül is. Bán-u. 1/a földszint 1.

MŰSZAKI RAJZ
2 hónapos új tanfolyam
Indul febr. 5.
Dr Dér Tel.: 113—119. Sztálin-út 20.

Szabni-varrni tanítok. Vidékieknek lakást adok. Kolbertné, Váciút 100. I.

Kezdőket három hónap alatt megtanítok magyar nótát zongorázni. Paulay Ede-u. 56, földszint 4.

Cigányosan, kotta nélkül tanuljon zongorázni zongoratanítónőtől. — Váci-út negyvenhét/D.

Újabb 3 hónapos
FÖLDMÉRŐ TECHNIKUS
tanfolyamot indítunk FEBRUÁR 5-ÉN.
Érdeklődni:
MÉRNÖKI MUNKA KÖZÖSSÉGNÉL,
Tel.: 227—965. d. e. 11-ig — d. u. 5—6-ig.

Tudás nélkül nem boldogul! Szépírást (saját tankönyvéből), helyesírást, számtant különórákban tanít garanciával szakember. Tel.: 330—276.

Tanítok gyorsan elsajátítható női gyermekruha szabást, varrást, modellezést — Herskovitsné, Lenin-körút 40. I. 5.

Énekoktatás olasz módszerrel ismert pedagógusnál. Telefon: 314—973. Hangpróba, korrepetálás.

MŰSZAKI RAJZ
szerkesztés, logarléckezelés, különórák is. Ugocsa-utca 5. IV. 2.

Dolgozók gyermekét gondoznám, főznék, tanítónő. Meskóné, XIV. Bosnyák-tér 16.

Üzemgazdasági szaktisztviselők olcsó kiképzése, 1952-es előírások szerint. Délelőtt engedmény! Józsefkörút 19. II. 5.

Általános és középiskolai magánvizsgákra előkészítés. Nyelvoktatás! Dr. Eyssen Gyula, Damjanich-utca három. földszint négy. Tel.: 427—454.

Dr. Várkonyiné
GYORSÍRÓ-GÉPÍRÓISKOLÁJA
Budapest, Bajnok-utca 28.
Telefon: 315—972.
Új tanfolyamok kezdőknek és haladóknak. Magasfokú kiképzés. Helyesírás tanítás. Vidékieknek utazási kedvezmény

Helyesírást, szépírást, gyakorlati számtant, algebrát különórákban 9—11-ig, 3—8-ig garanciával tanít ismert szakember, havi 60.— forintért. Sallai Imre-utca húsz/A. földszint 1.

Sikkötőgépen kötni tanítok esti órákban. Léval, Klauzál-tér 6.

Gyorsírás, gépírás (gyakorlás lehetséges), helyesírás, szépírás, számolás különórákban garanciával. Tanítónő, Légrády Károly-u. 33. Délelőtt tizenkettőig, délután öttől.

Magánvizsgákra előkészítés. Vidékieknek is. „Középiskolai Tanfolyam", Váci-utca 85

Angolt tanít kintjárt nyelvtanár, emlékezést erősítő módszerrel 313—070.

Angol, német csoportos és egyéni oktatás. Jutányosan: I. Hattyú-utca 1. III. 2.

GYORSÍRÓ-GÉPÍRÓ-
ISKOLA, WISKYNÉ Lenin-körút 104. Nyugatinál.
Telefon: 121-184.
Gyorsírási, gépírási tanfolyamok kezdők és haladók részére.

Németet, olaszt tanít ausztriai és olasz iskolákat járt nagyműveltségű mester. Tel.: 313—070.

Spanyolt, portugált tanít külföldi születésű, tapasztalt nyelvmester, gyors módszerrel: 313—070.

GYERMEKGONDOZÁS

Rózsadombi villában gyermekeket üdültetek félévestől. Iskolai idényre is. 360—237.

Gyermekek foglalkoztatását lakás, ellátással, esetleg reggeltől estig vállalom. 366—270.

Kis gyereket gondozásba vállalok. — Spieszné, Pestimre, Vöröshadsereg-útja 93

Gyermekgondozást vállalok. VII. Alpár-u. 3. III. 32.

EGYÉB VÁLLALKOZÁS

Legszebb konyhakészletek előrajzolása, plisszé, hímzés: Tündérujjak, Lenin-krt. 17. Telefon: 223—443.

Kárpitosmunkát házinál, házonkívül vállalok. Váradi, Király-utca harminckettő udvarban.

Vogel csillárkészítő javít, átalakít, felüvegez. VIII. Horváth Mihály (Mária Terézia) tér 1.

Meglepően olcsón készítek kétfekhelyes rekamiét fizetéskönnyítéssel. Wesselényi-utca harminchat. Tel: 227—192.

Rekamiék, fotelok, székek készítését vállalom. Horváth Mihály-tér (volt Mária Terézia) tizennégy, Kárpitos. Templom mögött.

Rekamié és minden kárpitosmunkát és javítást vállal kárpitos. Zichy Jenő-u. 33.

Tűzhelyeket, kályhákat jutányosan javít Lőrincz lakatos, — VIII., Futó-utca 43.

Villanyborotvák, Allegro pengeélesítők javítását vállalom. Illatszertár, Váci-u. 4.

Kozmetikai arckezelés eredményes fogyasztás. pedikür: Thököly-út öt, I. öt.

Házikabátot, köntöst, pizsamát, frottir köpenyt hozott anyagból méret után. Kálmán, V., Sas-utca 6 I. 5.

Kárpitos házakhoz mindenkinél legolcsóbban ajánlkozik. Szabó, Lónyai-utca 34

Ablakredőny szakszerű javítása, kulcskészítés, zárjavítás, — Kiss: 203—292.

Szobafestés legszebb kivitelben olcsón: Bárdosinál, Akácfa-utca harminc. Telefon: 422—615.

Olcsón vállalok perfekt fordításokat, magyart-németre, levelezést is. Cseh, francia, angol hibátlan másolásokat. Esetenként is. — Jelige: „Eredmény 66" főkiadóba.

Rekamiék, fotelek, székek minőségi készítése. Kárpitosnál, Wesselényi-utca huszonegy.

VEGYES HIRDETÉS

Szőllőoltványokat, lugasgyüjteményeket beszerezhet Fülöp Jánosnál, Markaz 107.

Villanyhűtőszekrényt, használt, de jó állapotban lévőt, üzleti célokra megvételre keresünk. Cím: Nógrádmegyei Népbolt igazgatósága, Salgótarján. Régiposta utca 13.

Szőllőoltványaim olcsó áron garantálva szállítom rendelésre: Székely Lajos, Abasár, Pipa-út 250.

Bevadászott magyar vizsla átadó. III. Knurr Pálné-utca 31. I. 22.

Méheket vennék, erős családokat Nagyboconádi kaptárba, esetleg kaptár nélkül méhet lépekkel Vállaszt: Magyar István, Jászapáti, Borzák-u. 18. sz.

Keresünk sürgős megvételre 1 darab 75—100 l.-es, 1 darab 150 l.-es 220 V.-os, magas nyomású melegvíz tárolót. Trafó KSZ., Nefelets-u. 39. Tel.: 228—401.

VESZÜNK:
pénztárgépeket, gyorsmérlegeket, mázsákat, jégszekrényeket, pultokat, polcokat
és egyéb berendezési tárgyakat.
FÉKER, Kecskeméti-utca 5.

TEXTILÁLLVÁNYOKAT, POLCOKAT
kb. 120 fm.-t keresünk megvételre.
Mozgóképüzemi Vállalat Anyagbeszerzés
Bp. VII. Lenin-krt. 65 Telefon: 426—141.

Farkaskutya eladó Merényinél, Budapest, Bajza-utca 41.

Phönix 8-as automata körkötőgép bérbeadó. Fehérváriné, Amerikai-út 33. I. e.

3 hónapos farkaskutya kölykök eladók. XIV., Laky Adolf-utca 5.

Ir setter, hathónapos, törzskönyvezett eladó. Bartók Béla-út 52. VI. 2.

Elveszett Budán, decemberben vörösszőrű hím irszetter kutyám. Nyomravezetőjét jutalmazom. Kovács: 256—435. Bartók Béla-utca 49.

Bekerített gyümölcsöst, telket bérelnék, bért előre fizetem. — Mézeskannát, méhviaszt veszek. — Telefon: 338—692.

Gyümölcsfák, rózsák megrendelhetők. — Godó faiskola, Újszeged. Kérjen árjegyzéket.

Nagyobb méretű vas iratszekrényt keres osztályon felüli beruházó vállalat. Dunavölgyi, Nádor-utca 26. Telefon: 110—683.

Körkötőgépet, nyolcast bérbevennék. — Ajánlatot „Szakértő" jeligére, Városmajor-utca 1. trafikba.

Gyermekfürdőkádat veszünk zománcost, jókarban. Épületszerelőipari, VII. Sajó-utca 6. Telefon: 426—192.

NYAKKENDŐJAVÍTÁS
gyorsan, szakszerűen
Népszínház-utca 24. Aggteleki-u.-i oldalon

Tolnába 3 hld. szépfekvésű szőlő és kert egészséges lakhatósággal bérbeadó. Jelige „Csekély bér 22200" főkiadóba.

Szőlőoltványok Ripolija és Berlandi, I. fekete 1.60, fehér 1.50, II. félárban. Fülöp, Abasár, Kossuth-u. 522.

Haláleset miatt 1 ló, szerszám és kocsival eladó. XIV. k. Kerepesi-út 130. özv. Tóth Kálmánné.

Eladó 2 darab törzskönyvezett spaniellkölyök kutya: XIV. Álmos vezér-útja 25.

Eladó egy 180 literes akvárium 1x40x45 nikkelezett kerettel. — Megtekinthető hétfő, szerda, csütörtökön 6—7 órakor: XIV. Mogyoródi-út 4. I. 13 Göblösné.

Eladó egy 3 hónapos vizsla. X. Erdősi-u. 43/47. 2. ép. fszt. 7. Rákosfalvai Hév. megállónál, Grabecz.

Fajtiszta irsetter vadászkutyák eladók. 297—692.

Dunnát, párnát, ágytollat veszek. 259—38

Állami Vállalat rádió villamossági szaküzlet céljaira alkalmas üzletberendezést keres megvételre. Ajánlatokat kérjük „R 177" jeligére a főkiadóba

CSERE ÉS HIRDETÉSEK
t pénteki számába
Kkirendeltségei útján
IK
DELTSÉGEI:
(Pest) VIII., József-körút 67.
(Zugló) XIV., Thököly-út 152.
(Kőbánya) X., Kőrösi Csoma-út 11.
(Kispest) XIX., Kossuth-tér 1.
(Pesterzsébet) XX., Ady Endre-út 82.

55 évet betöltött autószakmában jártas férfi raktárkezelőt azonnali belépéssel felveszünk. Jelentkezés azonnal. Cím: Hold-utca 17. Garage.

Varrógépműszerészt felveszünk. Jelentkezés: Budapest, VII. Nagydiófa-u. 14. sz. alatt.

Másodházfelügyelőt lakáscserével felveszek: Fürst Sándor-utca 3. II. 2.

Keresünk, lehetőleg gyakorlott kalkulánst, aki időelemzéshez is ért. Ajánlatok: „Vasipari üzem ÁH." jeligére önéletrajzukat a főkiadóba küldjék.

NŐI ÁLLÁS

Hatvanéves családtalan, özvegy varrónő elmenne magánoshoz gondozónak ellátásért „Otthon" jelige főkiadóba.

Gyermekszerető, háztartást vezető nőt keres, dolgozó házaspár. Lóránthné. Nagytétény. Hizlalda.

Tanuljon gyors módszerrel női-, gyermekruhavarrást. Ruháit szalónomban elkészítheti. Régiposta-utca 11. félem.

Nyolckerületi iparengedélyes nőiszabót keresek, vevőkör van, lehetőleg egy alkalmazott tartási lehetőséggel. „Szakmabeli 8774" jeligére főkiad.

A XVIII. kerületi Háziipari Szövetkezet (Lőrinc) Bethlen-u. 6. Tel.: 346—538 keres torontáli szőnyegszövőket bent és bedolgozó tagként.

Evolut könyvelőnő állást változtatna beleegyezéssel. Czyrják Gergelyné, VII. Podmaniczky-u. 12/b. II. em. 12.

Tanítónő állást cserélne Tolna m. Hőgyészről, budapesti kollégával. Érdeklődni: Bpest, VI. Rózsa Ferenc-utca 46, I. 6. Demus.

Szabni, varrni tanítok. Dr. B.-né, Eszenyi Eta. Kálvin-tér 3.

Műszaki rajzoktatás
3 hónapos
ÉPÍTÉSZETI és GÉPÉSZETI
FEBRUÁRI
tanfolyamára
néhány növendéket felveszünk.
Dolgozóknak és
Kérjen ismertetőt.
vidékieknek
építészeti
LEVELEZŐ
TANFOLYAM
indul.
Személynök-u. 9-11.
Markó-u.-i oldalán.
Hivatalos órák
10—12 és 5—8-ig.
Telefon 311—055.
315—264

Női-férfi szabás-varrás egyéni tanítása Kezdőknek, haladóknak Hathetes tanfolyamok. Divatszabók. V., Báthory-utca 19.

FÖLDMÉRŐTECHNIKUSI
ÚJ KIKÉPZÉS INDUL
febr. 12-én
okl. mérnökök, szaktanárok vezetésével
Jelentkezés: köznap 5—9-ig
Budafoki-út 17/a. félem. 3.

Női-, férfi- gyermekruha szabást, varrást tanít: Major szakoktató. Vidékieknek lakást adok. Baross-tér 12.

kongresszuson is, melyhez egyrészt Páris nagysága, gazdagsága és szépsége, másrészt a megtekintésre kijelölt nagy francia köz- és magánüzemek érdekes, tanulságos, vonzó és nagyszabású keretet nyujtanak.

2. A kongresszus vezetősége.

A kongresszus elnöke André *Tardieu*, Franciaország közmunkaügyi minisztere, aki a kongresszus üléseit személyesen fogja vezetni. A kongresszus védnökei: Gaston *Doumergue*, a francia köztársaság elnöke, Raymund *Poincaré*, Franciaország miniszterelnöke. A kongresszus tudományos részének vezetője Henri le *Chatelier*, Franciaország ipari vezérfelügyelője.

A szervezési bizottság áll a *Comité National de l'Organisation Française*, továbbá a *Nemzetközi Racionalizálási Intézet* és a *Nemzetközi racionalizálási bizottság* kiküldötteiből és az előkészítő bizottság által az egyes országok számára felkért megbizottakból.

3. A kongresszus időpontja és időbeosztása.

1. 1929 június 19-én, szerdán ünnepélyes megnyitás.
2. Június 20., 21. és 22-én délelőtt különböző szakosztályok ülése, délután a kongresszus nemzetközi hírnévnek örvendő tagjainak előadása.
3. Esténként a racionalizálás tárgykörébe eső mozgófényképek bemutatása.
4. 23-án, vasárnap a kongresszus ünnepélyes bezárása.
5. Különböző üzemek csoportos megtekintése Párisban, annak környékén és Franciaországban.

4. A kongresszuson való részvétel.

A kongresszuson való részvétel a kongresszus előkészítő bizottságának alulírott magyarországi megbizottjához lehetőleg április 1-ig jelentendő be. Későbbi jelentkezések csak a párisi előkészítő bizottság engedélyével lesznek elfogadhatók, miután a kongresszus résztvevőinek számát a nagy érdeklődésre való tekintettel a korábbi kongresszusok tapasztalatai alapján korlátozottan állapították meg.

A *részvételi díj személyenkint 40 pengő*, egyesületek, vállalatok, közüzemek, állami hatóságok és egyéb szervezetek részéről 140 pengő. A kongresszuson résztvevők családtagjai fejenként 20 pengőt fizetnek. A részvételi díjak a kongresszus magyarországi megbizottjának fentebb közölt címére, a jelentkezéssel egyidejűleg beküldendők.

A kongresszus előkészítő bizottsága az előadásra kerülő dolgozatokat előzetesen kinyomatja és azokat a kongresszus minden egyes résztvevőjének (a 140 pengőt fizető szervezeteknek két példányban) kellő időben előzetesen rendelkezésére bocsátja.

5. A kongresszus osztályai és csoportjai.

I. OSZTÁLY.

Gyáripar

I. csoport: Gyártás (termelés).

1. Szabványosítás.

a) Példák a gyártás egyszerűsítésére az alkatrész, a kész gyártmány, a szerszám- és a szerszámgép szabványosítása által. A szabványosítás költsége és az általa elért önköltségmegtakarítás.

Az egyes nemzetek szabványosítási politikája.

2. Időtanulmányok:

a) Minő módon vétessenek fel bizonyos adott üzem munkaidőtanulmányi irodájában az egyes munkadarabok megmunkálására szükséges idők, tekintettel ugyanott és más üzemekben való későbbi használatra és miként tartassanak ezek nyilván?

b) Mily célszerűbb módon lehetséges az, hogy egy adott üzemben felvett időmérések más üzemek számára is rendelkezésre álljanak és miként lehetséges, az ugyanazt a célt szolgáló időmérések felvétele által okozott veszteség elkerülése.

c) Miként volna lehetséges *nemzetközi időtanulmányi irodát* felállítani, mely az összes államok vállalatainak időméréseit összegyüjtené és amely ezt az anyagot az ez iránt érdeklődő vállalatok számára rendelkezésre bocsátaná? Lehetséges-e ezt a feladatot a *Nemzetközi racionalizálási intézet* (Genf) által elvégeztetni?

3. Szerkesztési iroda. A vállalatok szerkesztési irodájának egységes terve, különös tekintettel

a) a tömeggyártásra,

b) a sorozatos gyártásra,

c) az üzemfenntartásra és a gépi berendezés folytonos tökéletesbítésére.

II. csoport: Önköltségszámítás.

1. Az úgynevezett általános üzemi és üzleti költségek analizálása; a helyes analizálásnak befolyása a gyártási önköltség csökkentésére. Az üzemköltség analizációjának módszerei.

2. Az önköltségszámítás összefüggése a vállalat kereskedelmi könyvelésével.

III. csoport: Az emberi munkaténvező.

A következő témáknak megbeszélése a *tömegtermelés és folyamatos termelés* esetén:

1. A munkások racionális kiválasztása és elosztása a képességeiknek leginkább megfelelő foglalkozás szerint:

2. A tanulatlan munkásoknak módszeres képzése képességeiknek leginkább megfelelő munka természete szerint, a napi munkateljesítményük növelése végett.

2. OSZTÁLY.

Mezőgazdaság.

3. OSZTÁLY.

Kereskedelem (Áruelosztás).

4. OSZTÁLY.

Állami igazgatás, közüzemek és magánüzemek adminisztrációja.

I. csoport: Magánvállalatok igazgatása.

Henry Fayol-féle igazgatási módszerek alkalmazása a gyakorlatban. Kívánatos, hogy az ezzel foglalkozó dolgozatok a következő szempontokat tartsák szem előtt: tervezés (Planung, Prévoyance), organizáció (szervezés), ügyvezetés (Management, Leitung), koordináció és ellenőrzés.

A kongresszus előkészítő bizottsága különösen a tervezési és ellenőrzési metódusok tárgyalására óhajt súlyt helyezni.

II. csoport: Állami és közüzemek igazgatása.

A teljesítmény növelését igazoló példák, a közszolgálat (Public Services, állami igazgatás és közüzemek) terén az adminisztráció tökéletesbítése által elért eredmények, a reorganizáció módszerei, a reorganizációkkal foglalkozó szervek ökonomikus működésének feltételei.

5. OSZTÁLY.

Egyéni gazdálkodás (Hauswirtschaft, Économie ménagère, Domestic Economy, a háztartás racionalizálása).

6. OSZTÁLY.

Általános kérdések. Nevelés. Propaganda.

I. csoport: Fogalommeghatározás. A racionalizálás és annak körében használt kifejezések fogalmának szabatos meghatározása.

II. csoport: Statisztika. A racionalizálás körébe tartozó statisztikai adatoknak az összes államok körében egységes, standardizált formulák által való összegyüjtése és ama módszerek megállapítása, amelyek segélyével emez eredmények az összes államok számára — különösen összehasonlítás céljából — rendelkezésre állíthatók.

III. csoport: Nevelés.

a) Mily módon lehetséges a racionalizálás tudományának alapfogalmait az alsófokú-, közép- és főiskolákban tanítani?

b) A racionalizálás gondolatának terjesztése (propaganda, különösen mozgóképszínházak útján); a rendelkezésre álló mozgófényképek bemutatása.

8. A kongresszusra beküldendő tanulmányok.

Minden jelentkezőnek módjában áll a kongresszuson tanulmányát (előadását, dolgozatát) beterjeszteni a következő feltételek mellett:

Tartalom: A dolgozatok tárgyának alkalmazkodnia kell a kongresszus osztályainak munkakörét felölelő témákhoz, amelyek a tájékoztatóban részletesen ismertetvék.

A beküldött dolgozatok csak gyakorlati eredményekről számolhatnak be, elméleti fejtegetéseknek nincs helye. Különösen a racionalizálás tárgykörében már általánosan ismert és sokszorosan feldolgozott eszmék és gondolatok ismertetése kerülendő el.

A dolgozatok nyelve: A kongresszus tárgyalási nyelve francia, német és angol, tehát a dolgozatok is a magyaron kívül e nyelvek valamelyikén készítendők el.

•

Az Idegenforgalmi, Beszerzési, Utazási- és Szállítási Rt. (Menetjegyiroda, Budapest, V, Vigadó-tér 2) a kongresszuson való részvételre útiprogrammot dolgozott ki.

A kongresszust érintő semmiféle ügyben sem lehetséges az érintkezés vagy a levelezés a párizsi előkészítő bizottsággal, hanem arra kizárólag az egyes államok megbizottai vannak feljogosítva és kötelezve. Mindennemű kérdezősködés tehát kizárólagosan az alulirott magyarországi megbizotthoz intézendő.

Budapest, 1929 február hava.

Kelemen Móric
a IV. Kongresszus magyar megbizottja.

1929 márc 31 Rimanóczy Gyula

A mű- és középítési Szakosztályok üléseinek jegyzőkönyve. *1929 február hó 25-én tartott ülés.* Elnök: *Láczay Fritz* Oszkár; jegyző: *Králik* László; jegyzőkönyvhitelesítők: *Jablonszky* Ferenc és *Hoepfner* Pál.

Elnök az ülést megnyitva, bejelenti, hogy az ülés napirendjén dr. *Bierbauer Virgil* előadása szerepel s felkéri előadót előadásának megtartására.

Dr. *Bierbauer* ezúttal Capri sziget építészetét ismertette, közvetlen úti benyomásai kapcsán. — A bemutatott vetített képek mindarról tesznek tanuságot, hogy a tenger színe fölé magasan kiemelkedő hegyoldalra épített házak egyszerű, síma stereometrikus formáikkal szinte a mai modern formák előfutárjainak tekinthetők, mindamellett népies elemekből vannak összetéve, s ezáltal kedves, festői benyomást gyakorolnak a szemlélőre.

Elnök az előadást megköszöni s jelenti, hogy a székesfehérvári Prohászka-emléktemplom tervpályázati hirdetménye megjelent, az építőbizottság kérelmére kiküldendő bírálóbizottsági tag megválasztását pedig a március hó 11-iki ülés napirendjére tűzi.

Ezután több tárgy és indítvány híján elnök az ülést bezárja.

Müller Pál s. k. *Králik László* s. k.
szakosztályi jegyzők.

A Budapesti Mérnöki Kamara közleményei.

Budapesti Mérnöki Kamara. 1560/1929.

Hirdetmény.

A Budapesti Mérnöki Kamara köhirré teszi, hogy 1929. évi rendes (X.) közgyülését elhalasztotta.

A közgyülés megtartásának időpontjáról külön hirdetmény fog megjelenni.

Budapest, 1929. évi március hó 26-án.

Thoma Frigyes s. k.
titkár.

A Mérnöki Kamara választmányának 114. üléséből. A választmány 1929. évi március hó 22-én tartott ülésében foglalkozott a rendkívüli ideiglenes házadómentességekről szóló törvényjavaslattal és elhatározta, hogy az illetékes tényezőktől az adómentesség tartamának 30-ról 35 évre felemelését, az adómentesség feltételeül megállapított építési határidőknek 1 évvel meghosszabbítását, a hazai szenek védelmén kívül más hazai anyagok felhasználásának kikötését, a lebontandó épületek helyén emelendő házak új részeire 35 évi, régit pótló részeire pedig 20 évi adómentességet és a lebontandó épületekben lévő lakások felszabadításának megkönnyítését kéri. — A választmány konkrét kérelem folytán kimondta, hogy amíg a mérnöki díjszabás alkalmazási utasításai hatályba nem lépnek, addig azokra a kérdésekre nézve, amelyek az új mérnöki díjszabásra vonatkozó rendeletben szabályozást nem nyertek, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet, az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület és az Országos Erdészeti Egyesület díjszabásainak az új mérnöki díjszabással ellentétben nem álló rendelkezései és az ezek alapján kialakult gyakorlat szolgál zsinórmértékül a Mérnöki Kamara tagjai által teljesített mérnöki munkák díjazása tekintetében. Egyebekben a választmány önkormányzati ügyeket intézett.

A kamara új tagjai. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya által felvett alábbi tagok felvétele ellen a törvényes határidőn belül fellebbezés nem érkezvén, ezek felvétele jogerőre emelkedett.

Új tagok tehát 1929. évi március hó 26-tól:

Adler Ármin mérnök, Budapest, VI, Dohány-u. 26. — *Balázs* Tibor gépészmérnök, Budapest, VII, István-út 29. — *Büki* Pál gépészmérnök, Budapest, IV, Só-u. 8. — *Ifj. Čanić* István mérnök, Sátoraljaújhely, Mező-u. 11. — *Hack* Endre építészmérnök, Bábolna-puszta, Komárom megye. — *Horváth* János erdőmérnök, Királyszállás. — *Fehér* Pál gépészmérnök, Budapest, II, Margit-körut 31/33. — *Magyar* Albert Béla gépészmérnök, Budapest, Óbudai-rakpart 37. — *revisnyei vitéz Reviczky* György mérnök, Baja, Vágóhíd-u. 5. — *Sárkány* Béla mérnök, Budapest, VIII, Eszterházy-u. 24. — *Szeghy* Lajos mérnök, Debrecen, Nyil-u. 77. — *Varga* Béla mérnök, Szolnok, Máv. osztálymérnökség. — *Vásárhelyi* Ernő gépészmérnök, Budapest, V, Váci-út 34.

Hirdetés tagfelvételről. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya 1929. évi március hó 22-én tartott ülésében az alább felsorolt kérelmezőket a Kamara tagjai sorába felvette:

Balassa Miklós, sz. 1896., okl. mérnök, Kápolnásnyék. — *Breitenbach* Károly Lajos Vilmos, sz. 1877., okl. mérnök, Budapest, V, Ügynök u. 10. — *Fáyi* István sz. 190.., okl. mérnök, Budapest, I, Mártonhegyi-út 7. — *Rimanóczy Gyula* sz. 1903., okl. építész, Budapest, VII, Szt. Domonkos-u. 7. — *Rodt* Jenő, sz. 1900., okl. gépészmérnök, Székesfehérvár, Tolnai-u. 20. — *Szabó* Kálmán, sz. 1900., okl. vegyészmérnök, Budapest, III, Szentendrei út 90. — *Szántó* Imre, sz. 19..., okl. mérnök, Debrecen, Hatvan u. 1.

A felvételi értesítés 1929. évi március hó 26-án kifüggesztetett. *Nevezettek felvétele ellen* a Mérnöki Rendtartás 9. §-a értelmében a kifüggesztés napját követő 30 nap alatt, tehát 1929. évi április hó 25-én déli 12 óráig a *Kamara bármely tagja élhet fellebbezéssel a Mérnöki Tanácshoz.* A fellebbezés a Kamaránál nyujtandó be, annak címére küldendő.

A Kamara új helyisége: VIII, Scitovszky-tér 2.
A Kamara új telefonszáma: József 388—18.
A Kamara postatakarékpénztári csekkszámlájának száma: 28.844.

Mérnöki Tanács közleményei.

A Mérnöki Tanács 1929. évi március hó 1-én tartott teljes ülése elhatározta, hogy az 1926. évi december hó 3-án tartott teljes ülésének azt a határozatát, miszerint a kamarai tagfelvételi ügyekben benyujtott fellebbezéseket a mérnöki kamarák tagjai részére fenntartott mérnöki munkák rendeletének megjelenéséig nem tárgyalja, hatályon kívül helyezi és az összes fellebbezéseket beérkezésük sorrendjében tárgyalás alá veszi. (Mérnöki Tanács T. ü. 1929 márc. 1.)

5. számú elvi határozat.

Az 1923. XVII. t.-c. 70. §-ában felsorolt esetekben, az ott meghatározott feltételek teljesítése mellett a kérelmező a szakasz bevezető rendelkezésére utalással el nem utasítható. (Mérnöki Tanács T. ü. 1929 március 1.)

Indokolás.

A törvény 1. és 2. § 3-ik bekezdése a 69. és 70. § állapítják meg azokat a feltételeket, amiknek igazolása esetén a folyamodót a Mérnöki Kamara tagjai közé fel kell venni, illetve a 70. § eseteiben fel lehet venni.

A kamarai tagság alapvető feltételeként a törvény 1. §-ában az egyetemi elméleti mérnöki képzettséget kívánja meg, ez alul a 2. § harmadik bekezdése, a 69. § és a 70. § kivételt tesznek, részben a régibb keletű és a nem teljes mérnöki képesítéssel bíró egyének javára, míg a 70. §, különösen azokat az eseteket határozza meg, amelyekben a törvény kivételesen a mérnöki elméleti képesítés kimutatása nélkül is megengedi a szakaszban körülírt feltételek igazolása mellett a folyamodóknak a kamarai tagok közé való felvételét.

A törvény alapjául szolgáló javaslat indokolása szerint e szakasz rendelkezéseinek célzata: utat nyitni azon gyakorlati szakemberek érvényesülésének és a mérnökök sorába való emelkedésének, akiknek egyéni tudása erre a jogcímet iskolai képesítés hiányában is megadja.

A törvény 1. és 2. § harmadik bekezdése és 69. §-ban írt feltételek teljesítését oly okmányokkal kell kimutatni, amelyekben a megkívánt képesítést kizárólag az okmány kiállítója hivatott igazolni. Ezekben az esetekben tehát a folyamodóknak a kamarai tagok közé való felvételére a törvény a Kamarát kötelezi és a Kamara jogköre csupán annak az alaki vizsgálatára szorítkozik, hogy a megkívánt okmányok bemutattattak-e.

Ezzel szemben a 70. § eseteiben, amikor a felvétel tulajdonképeni alapját nem, vagy csak kisebb részben az iskolai tanulmány, hanem elsősorban és lényegileg a gyakorlati tevékenység adja meg, ennek sokféle változatára figyelemmel is, a Kamara esetenkénti szabad mérlegelésétől és megítélésétől kellett függővé tenni, hogy a folyamodó által kifejtett és igazolt tevékenység megüti-e azt a mértéket és oly természetű-e, — a betöltött állás oly önálló, vagy vezető jellegű-e — amely a felvételt a törvény célzatára figyelemmel indokolttá teszi.

Ezeket szem előtt tartva, a Mérnöki Tanács megítélése szerint a 70. § bevezető rendelkezése a szakaszban felsorolt esetek elbírálását a Kamarának csupán szabad mérlegelési, de nem szorosan vett diszkretionális jogkörébe utalja.

Ezt az álláspontot támogatja a 9. §-nak a 70. §-ra is kiterjedő az a rendelkezése, amely szerint a tagfelvétel kérdésében hozott határozatot indokolni kell, — másrészt, hogy a 70. § eseteiben hozott választmányi határozat ellen is fellebbezésnek van helye a Mérnöki Tanácshoz. Már pedig ezek a rendelkezések diszkretionális jogkörrel alig volnának összeegyeztethetők.

Mucs Ed

Gerevich Tibor:

Új magyar templomépítészet

Az új magyar templomépítészet több figyelemreméltó alkotást hozott már létre, s egyszer sem botlott oly lényeges hibákba, hogy lassú térfoglalását akár művészi, akár egyházi szempontból bizalmatlanul kelljen fogadni. Ennek okát csak részben lehet a magyar építészet ízlésének és mértéktartásának, figyelmének az Egyház kívánalmai iránt tulajdonítani; másik oka abban rejlik, hogy amidőn a modern egyházművészeti törekvések s általában a modern építészet hullámai, aránylag későn hazánkba érkeztek, az új stílus a kísérletezésen és a kezdeti nehézségeken már túl volt, levetette túlzásait és értelmetlenségeit. A külföld — Francia- és Németország, Hollandia — fél emberöltővel megelőzte a magyar fejlődést, amely jórészt kihagyta az új építési stílus első, műszaki fázisát és szükségszerűen már csak a másodikba, a művészibe kapcsolódott, mert az elsőnek, az új anyagból és új szerkezetből folyó, nehezen s zavarokon át kiküzdött problémáit a kezdeményező országok már megoldották. A magyar építészek csak ritkán estek a saját építészeti hagyományok nélkül szűkölködő vagy azokat nem becsülő országok — Orosz- és Csehország, Szerbia és Románia, stb. — azon hibájába, hogy a monumentálissá fejlődött s már magasabb építőművészi becsvággyal bíró modern építészet lehetőségei helyett a kezdő betonépítészet ortodox formáihoz ragaszkodtak, melyeket, mint túlhaladott álláspontot, már maguk a kezdeményezők is feladták. A magyar építészek azt a tévedést is elkerülték, hogy kőben vagy téglában betonformákat utánoztak volna.

A modern építészet — templomépítészet is — első korszakában internacionálisabb volt, mint művészi törekvésű újabb korában, mert az akkor elsősorban megoldásra váró műszaki feladatok nem bírtak különleges nemzeti jelleggel. A logarléc, a statikai számítások, röviden: az egyszeregy mindenütt egyforma s nem bírhat különleges nemzeti ambíciókkal. Az úttörők közül az igazi nagy építésztehetségek — egy Perret vagy Michael Kurz — érettebb műveikben, különösen templomaikon maguk sem tagadhatták meg nemzeti egyéniségüket és hagyományaikat. A Nôtre Dame de Raincy (1923) merész és akkoriban teljesen újszerű betonszerkezete ellenére nemkevésbbé francia, könnyed, kecses és szinte anyagtalan, modernül áthangszerelt »gótikus« alkotás, mint a reimsi katedrális. S a bambergi St.-Heinrichs-Kirche (1928), az új német templomépítészet egyik első, korban és rangban első műve, hatalmas faltömegeivel, zord fegyelmezettségével a germán erőnek éppoly hiteles kifejezője, mint az ugyanennek az ősi német városnak büszke középkori dómja.

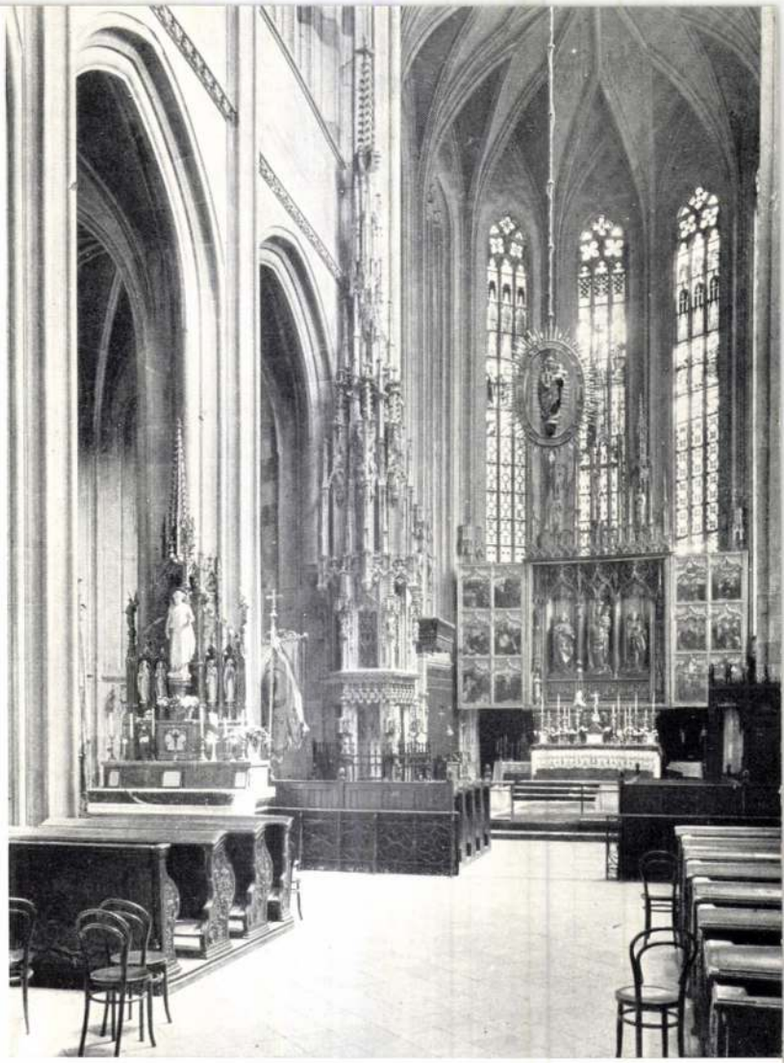

Kassai dóm.

Jáki templom.

Deáki templom.

A modern templomépítészet, párhuzamosan az egyetemes fejlődéssel, újabban különösen két irányban haladt előre: az építőművészi finomodás (s ezzel kapcsolatban a multhoz való szervesebb kapcsolódás), valamint a nemzeti talajba való mélyebb begyökerezés irányába. A gazdagabb kiképzés, a fejlettebb szerkezet érdekében igénybe vette az építészetnek oly ősi s rég nélkülözött elemeit — oszlop, párkány, keretelés, ritmikus tagolás, ornamentika, tektonikus szobrászat stb. —, melyeket az ortodox betonstílus száműzött és alkalmazásukat szinte szentségtörésnek tekintette. A hombárból újra templom lett. Némely korai templomot csak a rábiggyesztett kereszt különböztette meg a hangártól, ami kevés az Isten házának kiemelésére. A templomnak a legszebb háznak kell lennie, épp mert Isten háza. Különböznie kell minden más rendeltetésű építménytől, saját stílusát, a templomi stílust kell követnie. Ettől a másfél évezredes fejlődéstől nem szakadhat el, ha koronként, így a mi korunkban meg is újul. Az Egyház ma sem mond le a művészet irányításáról, azt ma éppúgy megszenteli, mint a multban, s büszke rá, hogy nem egy régi stílust maga hozott létre. Különösen ügyel a céljait szolgáló művészetre, elsősorban a templomok építésére és díszítésére. A gyakorlati, liturgikus rendeltetés követelményeihez éppúgy ragaszkodik, mint az esztétika igényeihez s a kettő összhangját kívánja. Nem elégszik meg a külsőleges csillogással, a díszítésnél és a szem gyönyörködtetésénél többet vár a művészettől: tanítást, imára ihletést, szárnyakat az Istenhez való felemelkedéshez. Amidőn a templomépítés hagyományainak tiszteletbentartására int, ez nem egyértelmű a régi stílusok utánzásával. Nem cseréli össze az építészt a régésszel. A modern templomépítészet kezdeti tévedései után megszívlelte az intelmeket, melyeket egy nagy műértő pápa, XI. Pius ismételten hangoztatott, nem az új, hanem a helytelenül újító egyházművészeti törekvésekkel szemben. Az újabb templomépítészet, különösen szerkezetben és a díszítés liturgikus jellegében, valóban jobban ragaszkodik a hagyományokhoz, különösen azon korszakokhoz, az ókeresztény bazilikák, a román katedrálisok és apátsági templomok stíljéhez, melyek kialakították s még tisztán őrizték a hagyományt, semmint a mult század eklektikus építészete.

Az új magyar templomépítészet megszületése oly időre, a világháború utáni első évtizedre esik, amidőn az európai építészet, az egyházi építészet is, fentebb vázolt érettebb szakába lépett. Az általános fejlődésnek már szerencsésebb pontjába kapcsolódott, anélkül hogy a külföldi példákat utánozta volna. Kiváló építőművészek léptek a magyar templomépítés megújításának szolgálatába s azt egyéni alkotásokkal alig tíz-tizenöt év alatt a legjobb európai színvonalra emelték. Nem nagy számú, de művészileg kiemelkedő modern templomainkra határozott stílusbélyeget nyomtak, úgyhogy méltán beszélhetünk sajátos magyar templomépítési törekvésekről, amelyek éppoly korszerűek, mint ahogy — részben talán tervezőik külön célzatossága nélkül, a nemzeti teremtőszellem ösztönös erejétől és hajlamától hajtva — belekapcsolódnak a régi magyar építészet helyi hagyományaiba.

Új templomépítészetünk születésnapja a győrgyárvárosi templom alapkőletételével (1927) esik egybe. Születési helye az a barátságos és napsugaras műterem a városmajorutcai egyszerű családi házban, ahol az építőművészet tiszta és puritán szeretetében már a második nemzedék dolgozik a magyar építészet és egyházművészet fejlesztésén. A győri templom, apa és fiú, Árkay Aladár és Bertalan közös műve, ritmikusan halmozódó, zárt és mégsem nehéz-

kes faltömegeivel, karcsú és mégis erőteljes tornyával, széles és nyájas kapunyílásával éppúgy, mint belsejében tiszta és levegős térhatásával, régészeti kölcsönzések nélkül is, az építészeti gondolatok lényegi tartalmában rokon nem egy dunántúli románstílű templomunkkal, a jákival, ébényivel, felsőőrsivel. Vörösbe játszó színessége is hazai középkori példákat — Karcsa, Bélapátfalva — idéz. Árkay Bertalan városmajori temploma, a főváros első betonból épült modern temploma (1932) külső megjelenésében, hasábos campanilejével, fínom arányokban tartott árkádsorával, az épülettest kubikus tömbjeivel Árpád-kori építészetünknek lombard ihletésű szellemét sugározza. A tágas belsőnek tiszta bazilikális elrendezése, a betongerendás, lapos mennyezettel, a hajókat tagoló oszlopokkal, a jó rálátású főoltár egyszerű menzájával a római ókeresztény templomépítészetnek már XI. századi első templomainknál is érvényesülő klasszikus szabályait a legkorszerűbb eszközökkel követi. Az építész méltó művész-élettársától, Sztehló Lilitől tervezett, chartres-i szépségű színes ablakok, a felejthetetlen Aba-Novák megragadó erejű szentély- és mennyezetképei, Pátzay stílustiszta domborművű apostolai, az ő és az áhítatos ecsetű Molnár IC. Pál mellékoltárai, a csillogó csempékkel burkolt keresztelőkápolna, a hősök kápolnája tökéletes stílusösszhangba csendül össze, mint az egyházi építészet legjobb korszakaiban és legszebb emlékei. A különböző művészeteknek és művészeknek példaszerű összmunkája ez, az építész karmesteri pálcájának vezetésével. Mintaszerű az a mód is, hogy a gazdag művészi díszítés nem zavarja a téregységet, nem tolakszik előre, nem terheli túl a belsőt; lehetőleg a falakon él, azokhoz simul; rendeltetéséhez tektonikus, azaz építészeti jellegű, ami szintén az ókeresztény művészetnek ma is érvényes tanulsága. Dícsérendően nyúlt vissza e szent hagyományokhoz az építész és művész-gárdája a keresztény szimbolika alkalmazásában, amelyet a renaissance óta háttérbe szorított az elbeszélő ábrázolás. Minden művészi dísz, liturgikus berendezés és szerelvény az egyházi előírások pontos betartásával készült, ami elengedhetetlen követelmény és amiben nem csekély szerep jutott a templom apostollelkű plébánosának, Kriegs-Au Emilnek. A lelkész a művésznek mindenben hasznos és nélkülözhetetlen munkatársa lehet. A hit és a művészet szövetsége hozza létre a jó egyházművészetet. A művészek hite és a hit pásztorainak művészi érzéke. A templomokon éppúgy meg kellene örökíteni a plébánosoknak, mint a közreműködő művészeknek a nevét. A városmajori templom, a legmagasabb igényű művészeten keresztül, az őszintén átélt hit misztikus érzését árasztja. Biztató példa rá, hogy a jól irányított modern művészet is képes áhítatot kelteni, a modern templomépítészet pedig ehhez méltó keretet szolgáltatni. Budapestnek ez az első modern temploma, a fővárosnak méltán egyik legnevezetesebb, a műértő külföldiektől is megcsodált művészi látványossága.

Ha hosszasabban időztünk a két Árkay templomainál, ezt nemcsak érdemük, hanem elsőségük, immár történeti szerepük az új magyar templomépítészet terén is indokolja. Éppúgy méltatnunk kell azonban Kotsis Iványnak a legtisztább és legmodernebb építészeti gondolatokban fogant balatonboglári templomát (1932); Rimanóczy Gyula pasaréti templomát (1933), jó alaprajza és a környezetbe jól beillesztett hatásos, külső megjelenése miatt éppúgy, mint festészeti s még inkább az építészet igényeivel helyesen számoló szobrászi díszítése érdeméért; Wälder Gyula nagymesterünk ciszterci templomát, amely érdekes kísérlet a be-

Győr-gyárvárosi templom. Terv. Árkay Aladár.

Pasaréti-úti Szent Antal-templom. Terv. Rimanóczy Gyula.

tonba átültetett bazilikális hajóknak magyar barokkízű, kéttornyos homlokzattal való összeegyeztetésére; méltatni kellene a mindig egyéni, ötletes és különleges tömegérzékkel bíró Irsy Lászlónak; a virtuóz Körmendy Nándornak; középkori építészetünkben éppoly járatos, mint a mai stílust finoman érző Lux Gézának; a kitűnően felkészült és mindig színvonalas Goszleth Lajosnak; a tektonikai erejű Fiala Ferencnek; a legfiatalabb nemzedék sorában a multévi egyházművészeti kiállítás széptehetségű díjnyertesének, Megyer-Meyer Attilának és sok másnak modern stílű templomait és templomterveit. A sor szerencsére egyre bővül. Mind többen fordulnak az új templomépítészet problémái felé. A legfiatalabbak, úgy látszik, más építészeti nyelven nem is tudnak, ha némelyik nem is beszéli még kifogástalanul. Az idősebbek nyomán kialakulóban van az új magyar templomépítészet saját formanyelve, amely már modern, mai nyelv, de lényegében ugyanaz az anyanyelv, melyen az ősök beszéltek. Igazabb és őszintébb magyar beszéd, mint Lechner Ödönék cicomás művészi dialektusa, amelytől óvni fiatalabb építészeinket teljesen ma sem felesleges.

A magyar templomépítészet szilárd alapjait még az Árpádok korában rakták le s ennek hagyománya tudva, vagy tudatlanul ma is él. Mai templomépítőinket a magyar mentalitás és a nemzeti lélek mélyéből fakadó ugyanaz az építészeti gondolkodás hatja át, mint ami régi emlékeinkre annyira jellemző: erős tektonikai érzék, nagy téregységre való törekvés, a külső megjelenés és a belső elrendezés tiszta és világos megfogalmazása, a nyugodt lejtésű ritmusérzés. Olyan lényegbeli vonások ezek, amelyek régi művészetünket, szobrászatunkat és festészetünket is, történetünk egész folyamán megkülönbözteti. A téregységet szolgálja, a téralkotás erős ösztönét bizonyítja románstílű templomainknak a többi nemzetektől különböző az a sajátsága, hogy az oldalhajók tere rendszerint a torony alsó szakaszában is folytatást nyer; vagy

I.

KEGYÚRI ÉPÜLETEK.

A PÁDUAI SZENT ANTAL PLÉBÁNIATEMPLOM

Az utóbbi két évtizedben hatalmas fejlődésen keresztülment Rákosváros római katolikus híveinek lelki szükségleteit csak a legnagyobb nehézségekkel tudja kielégíteni a Bosnyák-téren felépült ideiglenes jellegű, kisméretű templom. A mind érezhetőbb hiány orvoslása érdekében a törvényhatósági bizottság közgyűlése 1940-ben elhatározta, hogy 500.000 pengő költséggel 3000 személy befogadására alkalmas új templomot épít.

A Páduai Szent Antalról elnevezett új plébániatemplom *Rimanóczy* Gyula építészmérnök tervei alapján a Nagy Lajos király-út és a Csömöri-út sarkán elterülő telek felező vonalában épül, főhomlokzata a Nagy Lajos király-útra néz.

A háromnyílású nyitott tornác jobboldalán kegyszerárusító fülke, baloldalán szoborfülke van. A tornácból három kapun át, a szélfogó előcsarnokon keresztül nyilik a templomtér, mely 22·00×37·20 m alapterületű és 14·00 m belső magasságú. A főhajó baloldalához csatlakozik az úgynevezett kápolnasor, melynek fülkéiben a gyóntatószékek és a mellékoltárok helyezkednek el. A főhajó meghosszabbításában a 16·30×11·00 m alapterületű íves lezárású szentély van, annak baloldalán a sekrestye-előtér és a sekrestye, ez alatt a kazánház, jobboldalán pedig a raktár és a virágelőkészítő. A félköríves záródású keresztelőkápolna 5·80×10·00 m méretű és a sekrestye előteréből is, a templomhajóból is megközelíthető. A jobboldali bejáró mögött lévő kis kápolna 5·66×5·60 m méretű. A szószék az utóbbi években épült templomoktól eltérőleg a templomhajóban az első pillérre kerül. A főhomlokzat baloldalán elhelyezett toronyból lépcső vezet a 11·26×7·20 m méretű kórusra, amely mellett a hangszerraktárt és próbatermet találjuk. A templom legnagyobb külső hossza 56·00 m, legnagyobb szélessége a toronynál 30·00 m, a torony magassága a keresztel együtt 55·00 m, anélkül 50·00 m.

Határidő: 1941

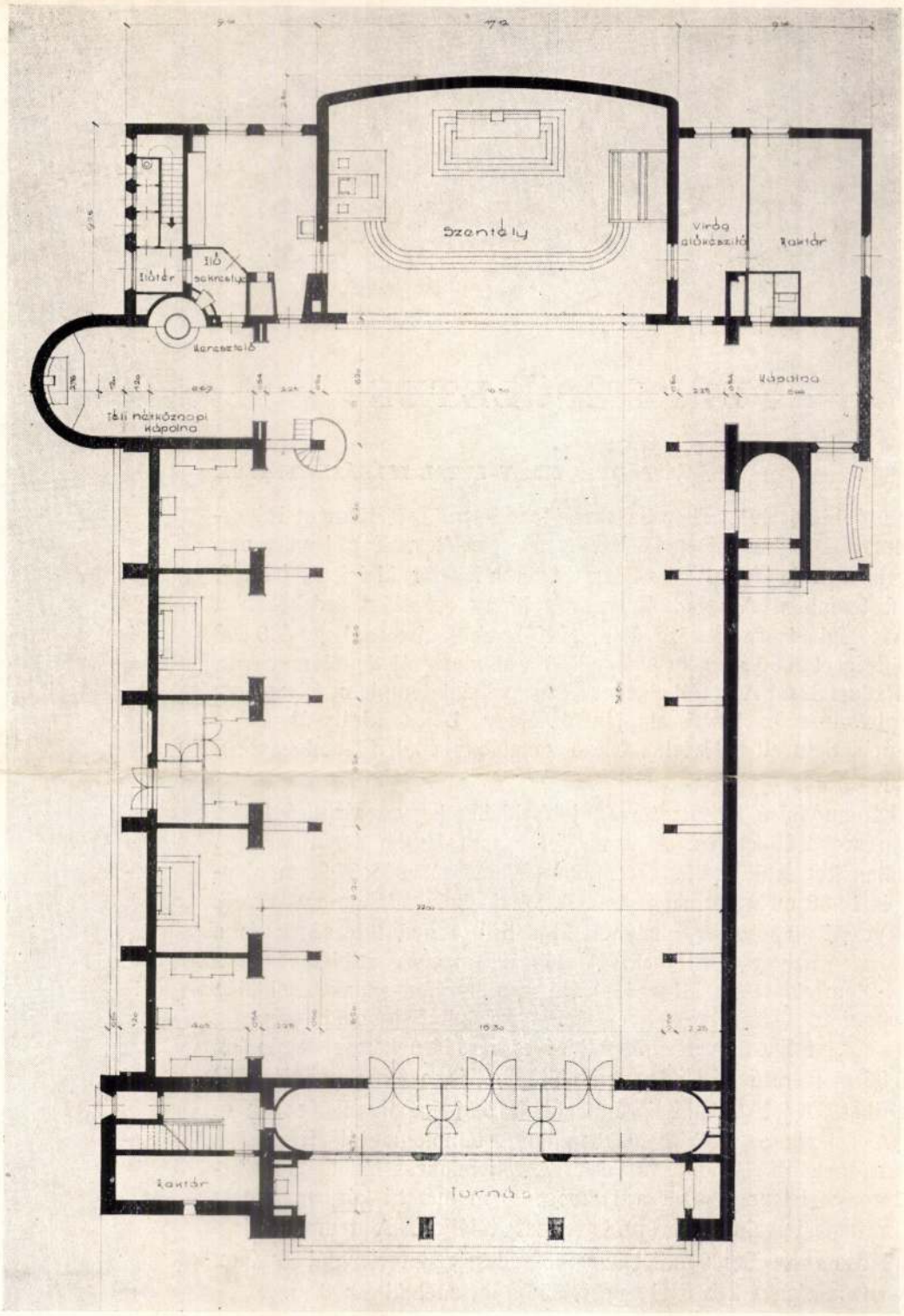

A XIV. ker. Páduai Szent Antal plébániatemplom terve.
Rimanóczy Gyula kiviteli tervének földszinti alaprajza.

404. ábra. Miseruha szines selyemhímzéssel. XVIII. századi magyar munka. Kassa városáé.

függélye
mezőre
kar. Min
kompozi
kivéve
s ha az
egy eset
letet ábr

A
mert re
egy arch
fülkéber
melyeke
mozaikb
lokrésze
egy nag
gerezde
mettekk

A fülkék háttere vagy szövetmu
szintén szövetekről másolt diszítményekkel

esetre annak befolyása alatt jöttek létre.

Hol keressük e csoport műhelyét, Magyarország mely vidékén? Erre nincsen válaszom, mert találunk ilyeneket Felső-Magyarországon, Esztergomban, sőt az Alföldön is. Annyi bizonyos, hogy e darabokat jól berendezett olyan központ szállíthatta a templomoknak, a hol a routine-nak egy neme is kifejlődött.

Négy, e csoporthoz tartozó miseruha sikerült mását (LXVI. tábla s a 396., 397., 398. ábrák) találják itt olvasóink. Az egyik a veszprémi székesegyház dísze s szent Pál nazott hímzett czímerével ékeskedik. A másik , a hova azt Kutassy primás bőkezűsége uha maga régibb. A mint látjuk, keresztjén István, szent László és szent Imre alakjai esebb, mint három férfi szentet adott az

hogy tényleg magyarok-e az imént tárgyalt ik, az ezután tárgyalandókra vonatkozólag,

A XIV. ker., Páduai Szent Antal plébániatemplom kiviteli tervének távlati képe.
Tervező: Rimanóczy Gyula.

Rimanóczy Gyula

Halászkörös 1941

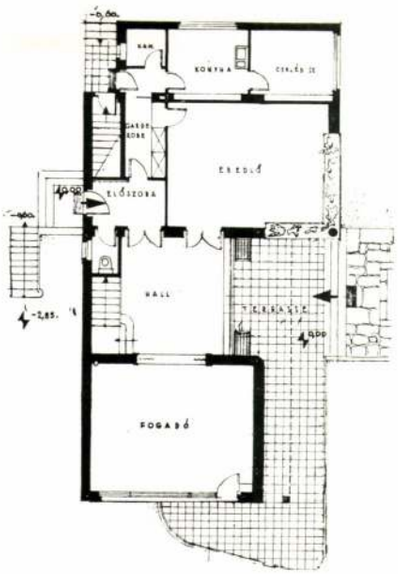

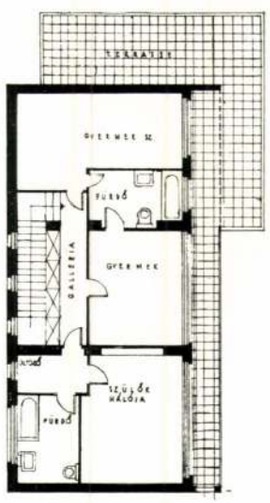

RIMANÓCZY GYULA: MAGÁNVILLA A PASARÉTI-ÚTON
GY. RIMANÓCZY: EIGENHEIM — VILLA PARTICULIÈRE — VILLA

Györgyi újmegyép II.

RIMANÓCZY GYULA: AZ ÉSZT MŰVÉSZETI MÚZEUM NEMZETKÖZI ZÁRTKÖRŰ PÁLYÁZATÁN DÍJJAL KITÜNTETETT PÁLYATERV

GY. RIMANÓCZY: ESTLÄNDISCHES KUNSTMUSEUM AUF INTERNAT. BESCHRÄNKTEN WETTBEWERB PREISGEKRÖNTER ENTWURF — PROJET RECOMPENSÉ AU CONCOURS INTERNATIONAL LIMITÉ DU MUSÉE DES BEAUX-ARTS D'ESTHONIE — PLAN OF THE ESTHONIAN MUSEUM OF FINE ARTS AWARDED 1ST PRIZE AT THE INTERNATIONAL COMPETITION

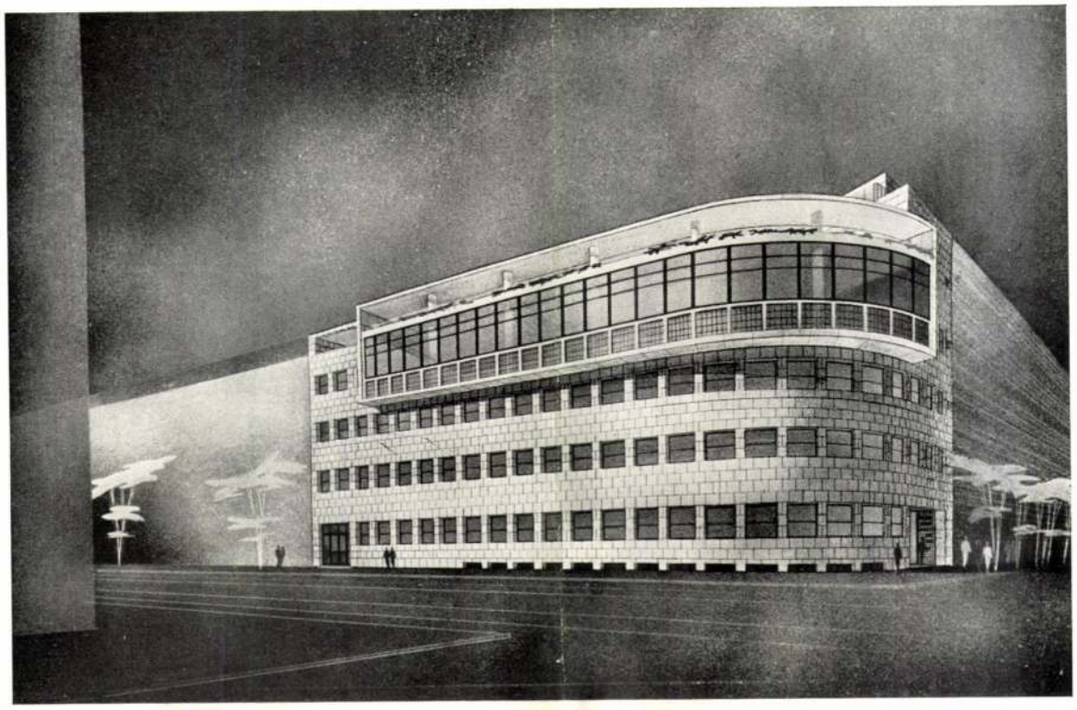

RIMANÓCZY GYULA: AZ OTI MESTERUTCAI RENDELŐJE
GY. RIMANÓCZY: AMBULATORIUM DER KRANKENKASSE — INSTITUT MEDICAL DE LA CAISSE D'ASSURANCES SOCIALES — BRANCH OFFICES AND DISPENSARY OF THE NATIONAL INSTITUTE OF SOCIAL INSURANCE

RIMANÓCZY GYULA: AZ „ERZSÉBET" TELEFONKÖZPONT ÉS POSTAIGAZGATÓSÁG ÉPÜLETE
GY. RIMANÓCZY: FERNSPRECHERZENTRALE UND POSTDIREKTIONSGEBÄUDE — CENTRALE TÉLEPHONIQUE ET DIRECTION DES POSTES — TELEPHONE EXCHANGE

SOMOGYI GYÖRGY: KULTÚRHÁZ ÉS BÉRHÁZ

GY. SOMOGYI: VOLKSBILDUNGS- UND MIETHAUS — MAISON DE CULTURE ET MAISON DE RAPPORT — SOCIAL HALL AND BLOCK OF FLATS

Vidor Emil: Családi ház a Rózsadombon

Kivitelezte: Fischer Tibor

Arch. E. Vidor: Familienwohnhaus am Rosenhügel (Budapest)

Foto: Seidner

Ha az eddig kifejtett szempontok szerint tekintjük az építész hivatását, megértjük, hogy nem állhat az organizátori hivatása magaslatán olyan korokban, amikor a materialista gondolkodás a hivatás e magasrendűen ideális értelmezésének ellenszegül, vagy a szélsően individuális felfogás az építész széleskörű társadalmi és történeti felelősségérzését háttérbe szorítja. Ha például az építész nem érzi át felelősségét azon magasabbrendű egységgel szemben, amelybe egyes művét beleilleszti, ez kétségtelenül egyik fontos tényezője ezen magasabb egység — a város — oly egészségtelen, elhibázott fejlődésének. S állítja ezzel a mát és jövőt egyik legsúlyosabb problémája elé.

De az, hogy e problémák mindinkább tudatossá válnak, például a városépítés kérdései egyre jobban áthatják az építésztársadalmat, talán derengés jele annak, hogy az építész ismét kezdi társadalmi felelősségét fokozatosabban átérezni. Jele talán — bár ne csalódnánk — egy tisztuló kornak, ha az organizátor mindinkább a nagy emberi közösségeket érdeklő kérdések felé fordul. Mert ezek a problémák önfeláldozóbb embert, önemésztőbb gondolati erőfeszítést, a megvilágításban járatlanabb csapásokon való előretörést kívánnak, mint a mégoly differenciált, de önmagukban lezárt, biztosabb konvenciókon nyugvó részletfeladatok.

Mindezek azonban csak jelek. A valóság még messze van. Nagy eredmények, pompás gondolatkonstrukciók kápráztatják el az elméleti városépítés alapvetőinek szemlélőjét (bár még itt is sok a tisztázatlan kérdés), a valóságban azonban, nálunk és sok más országban, még a lehetőségét is alig látjuk a megvalósításra alkalmas eszközöknek. Építészetünk fejlődésének útja, úgy érezzük, elsősorban ebbe az irányba mutat, s nem mint sokan a jövőn töprengők közül hiszik, a kizárólagosan

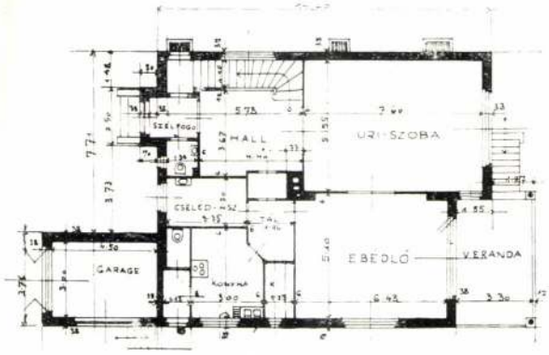

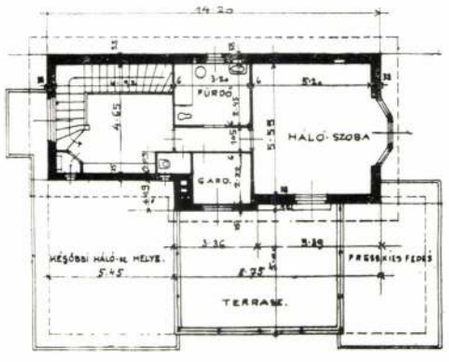

Tér és Forma
1934. 2. f.

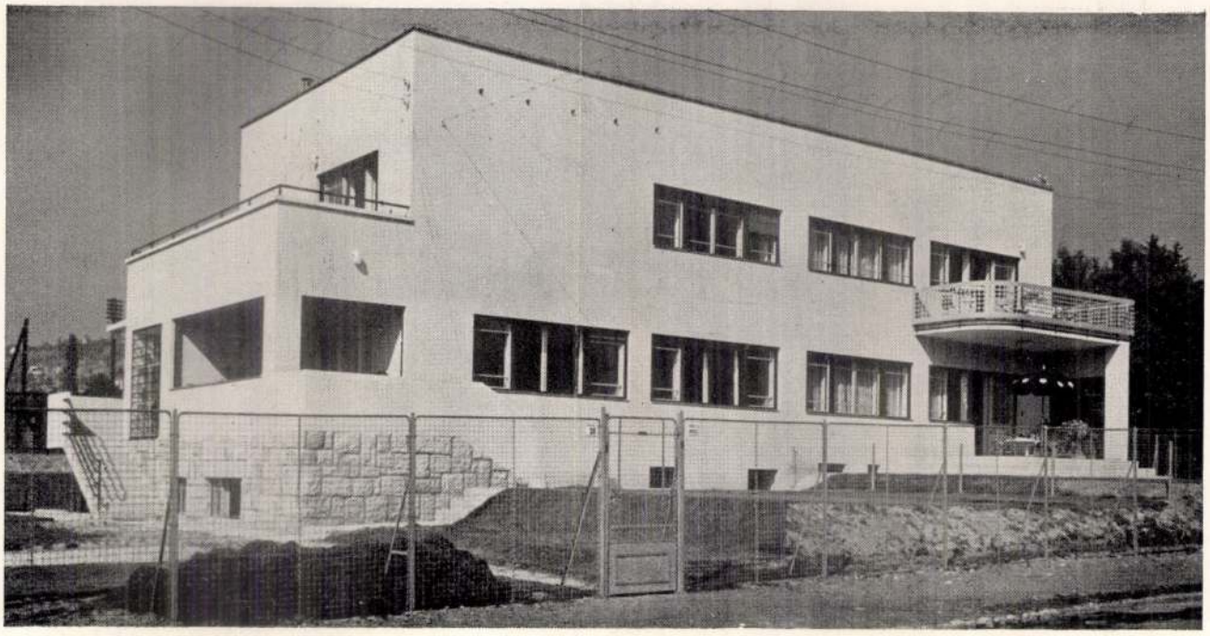

Foto: Seidner

technikai tökéletesedés, vagy formai alakulás (gazdagodás?) irányába.*

Ma kevesen vannak még, akik arra az anyagi sikerekkel nem kecsegtető, megszokott, biztos konvenciókra nem támaszkodó idegölő eszmemunkára éreznek hivatást,

* V. ö.: Le Corbusier (Levelében A. Sartoris-hoz): Az eddig elértek elégségesek talán egy ház felépítéséhez, de a városépítésben, a szociális vonatkozásokban építészetünk még csak az első szavakat dadogja. Ez legőszintébb meggyőződésem! Egész más erejű lendületet kell majd még elméleti és gyakorlati kezdeményezéseinkbe ültetni.

amely a nagy kérdések megoldásának elvi alapjait fekteti le. S talán még kevesebben azok, akik az eszmei konstrukciókkal járó szellemi kielégülésről s a bár csak ideális, de messzevilágító külső sikerről is lemondva, vállalkoznak az eszmei célok konkretizálásának előkészítésére, csendes munkával összegyüjtve az anyagot, amelyen az elmélet lábát megvetheti s vállalják a megvalósítás eszközeiért a küzdelmet a tunyasággal, a tudatlansággal, a bürokrácia merevségével: a társadalommal, a társadalomért. Amint a magasabbrendű felelősségét érző építész, ha kell, az egyes feladatnál is

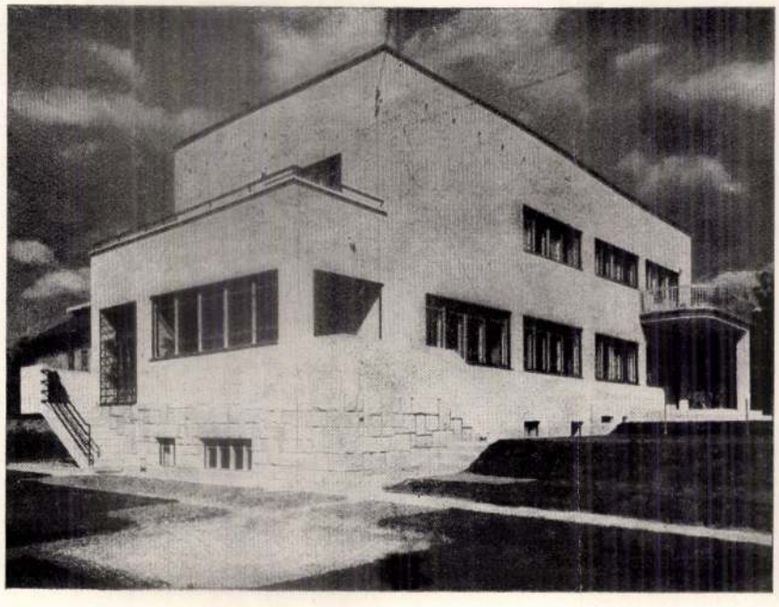

Rimanóczy Gyula: Kétlakásos ikerház a Pasaréti- és Udvarhelyi-utca sarkán

Kivitelezte: Kovatsek Ferenc

Arch. J. Rimanóczy: Doppelwohnhaus für zwei Familien in Budapest

Foto: Magyar Filmiroda

Rimanóczy Gyula: Kétlakásos ikerház a Pasaréten

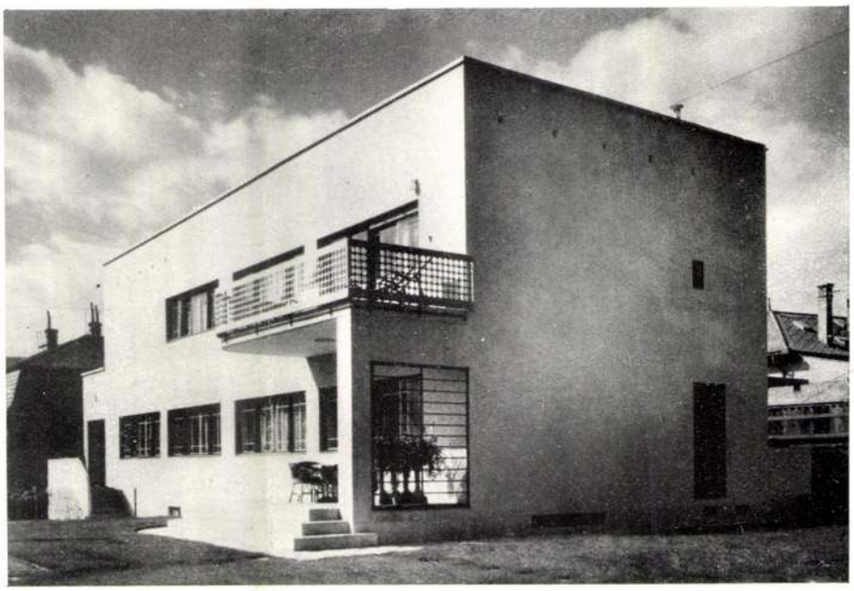

Foto: Magyar Filmiroda

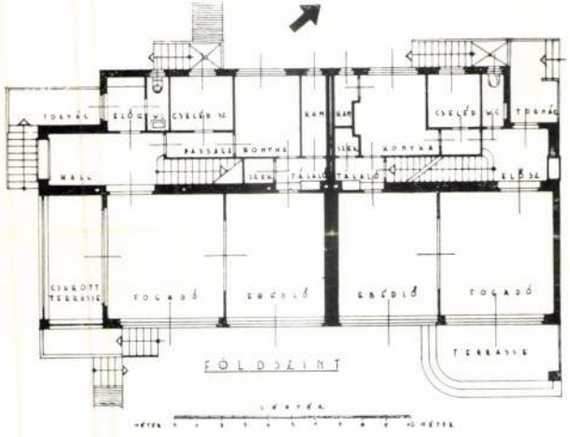

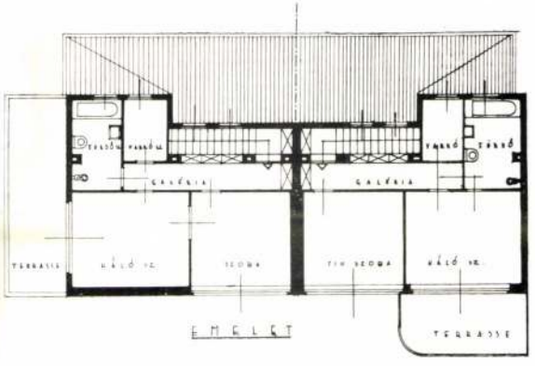

Rimanóczy Gyula: Családi ház Zuglóban

Kivitelezte: Németh János okl. mérnök kép. ép. mester

Arch. Rimanóczy: Einfamilienhaus in Budapest

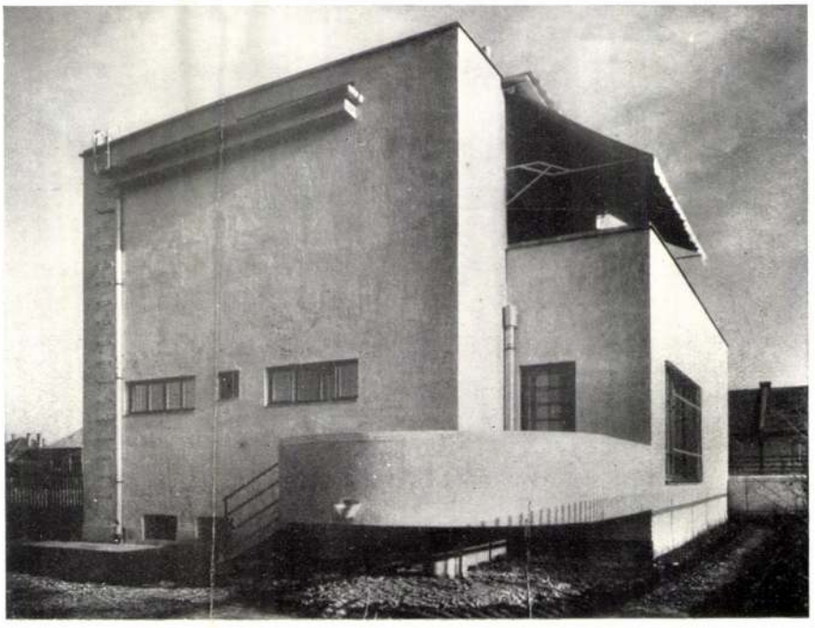

Foto: Magyar Filmiroda

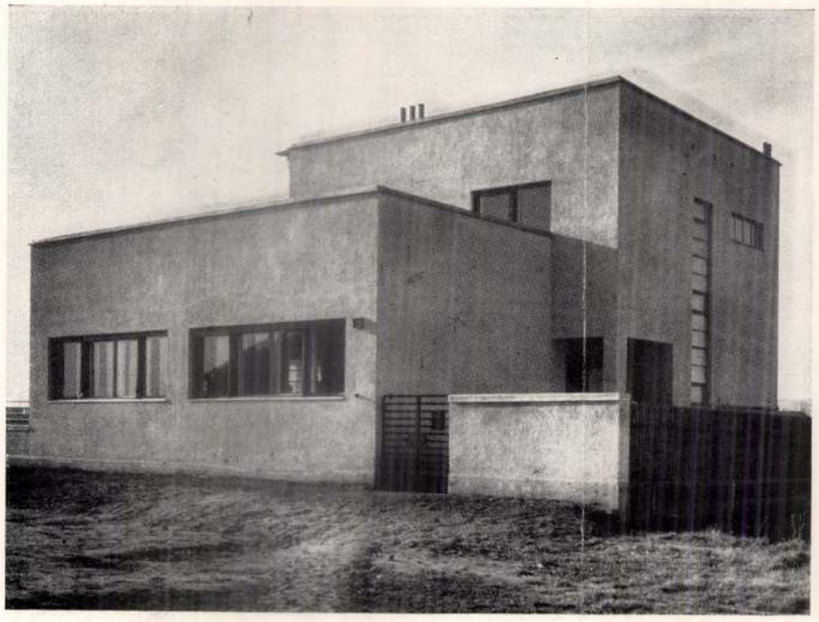

Rimanóczy Gyula: Családi ház Zuglóban

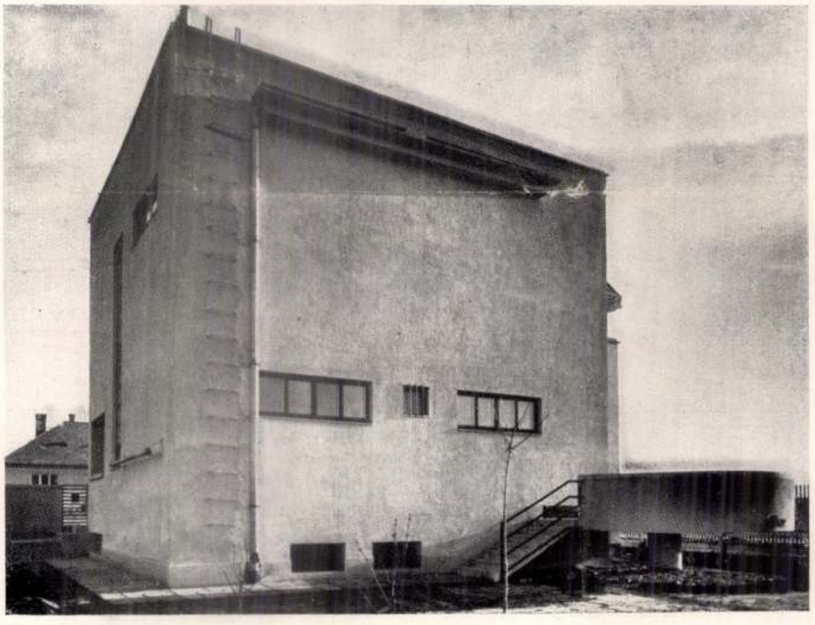

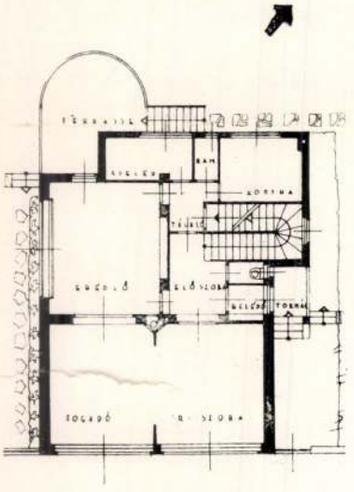

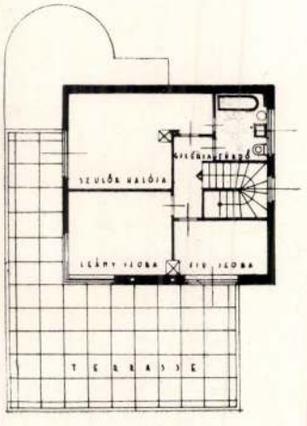

Fotók: Magyar Filmiroda

vállalja a kellemetlen vitákat az építtetővel, végeredményben az építtetőért.

Szeretnénk hinni abban, hogy a jelek, amelyeket látunk, nem csalnak, abban, hogy a jelek sokasodni fognak, hogy az építész a jövőben inkább fog hivatásának etikai magaslataira emlékedni, mint ma, vagy a közelmultban. Amikor jövőről beszélünk, elsősorban az ifjúságra gondolunk. Szeretnénk, ha az ifjúság soraiban erősödni látnánk a tisztultabb felfogás bizonyságait. S szeretnénk, ha a jövőre fegyverkező építészgenerációk ezt az

Rimanóczy Gyula: Családi ház Debrecenben

Kivitelezte: Kovatsek Ferenc

Arch. J. Rimanóczy: Einfamilienhaus in Debrecen

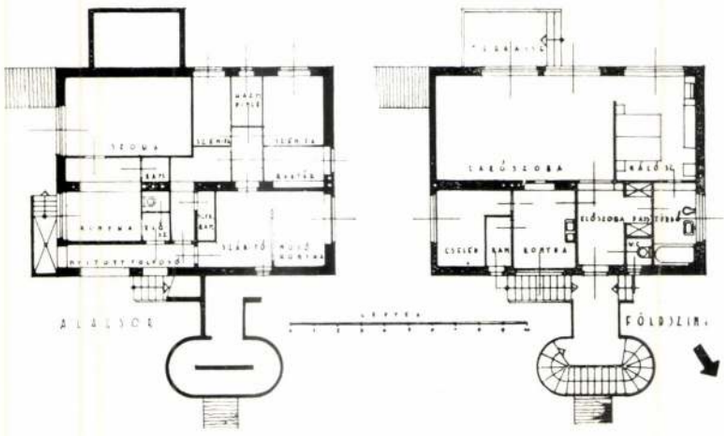

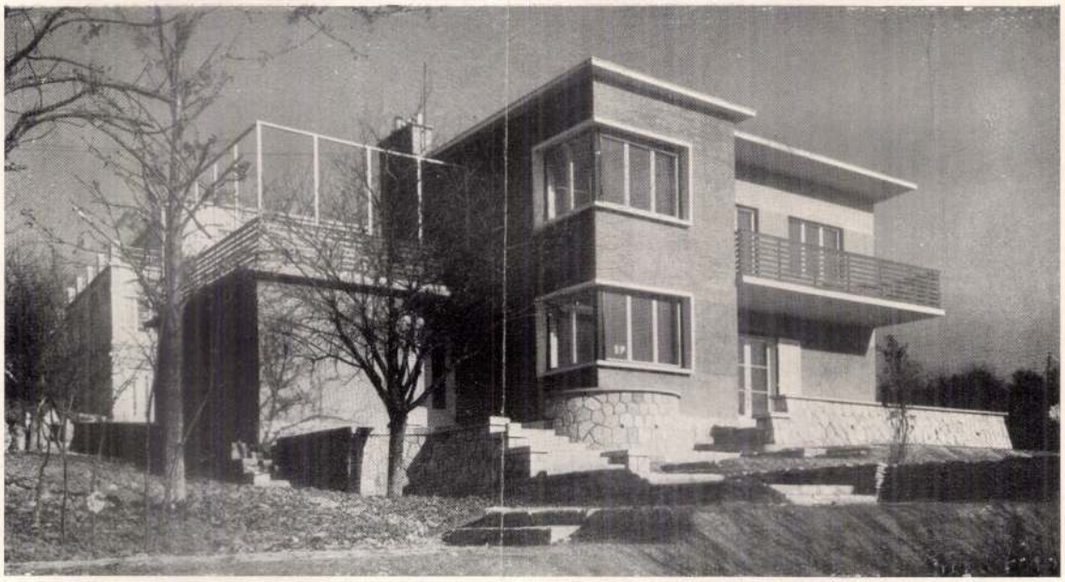

Foto: Bánó

emelkedettebb hivatásérzetet már az építészi ismeretekkel együtt szívnák magukba, azoktól, akik az ismeretek közlése mellett céltudatos építésznevelő munkára is törekszenek.

De szól ez a kis elmélkedés azokhoz is, akik bár maguk is érzik, vagy érezték az itt elmondottakat, de az évek során az élet által rájuk kényszerített kompromisszumok súlya alatt megtörtek, rezignáltak.

S szól végül azokhoz, akik e sorokat a „felhőkbenjáró idealistáknak" kijáró fölényes és jóakaratú mosollyal olvassák és azokat ma, gazdasági válságban, egy lehetőségek nélküli, helyenként szinte apatikus periódusban időszerűtlennek tartják. Szerintünk a felvetett problémák soha aktuálisabbak nem voltak; az ilyen korokban kétszeresen fontos, hogy az építész, aki cselekvő, organizáló, alakító szellemi ember, igazi hivatását kicsinyes érdekekért el ne árulja.

Déman Pál.

Stern Pál: Családi ház a Sövény-utcában

Foto: Seidner

A ferencesek pasaréti templomának belseje. Tervezte Rimanóczy Gyula. A szószéket Ohmann Béla, a falfestményeket Unghváry Sándor készítette. — Innere der Franziskanerkirche am Pasarét. Entwurf J. Rimanóczy, Altar von B. Ohmann, Wandgemälde von S. Unghváry. — The interieur of the Franciscan's church at Pasarét. Designed by J. Rimanóczy. The pulpit is B. Ohmann's work, the wall paintings are by S. Unghváry.

MAGYAR IPARMUVESZET
1934

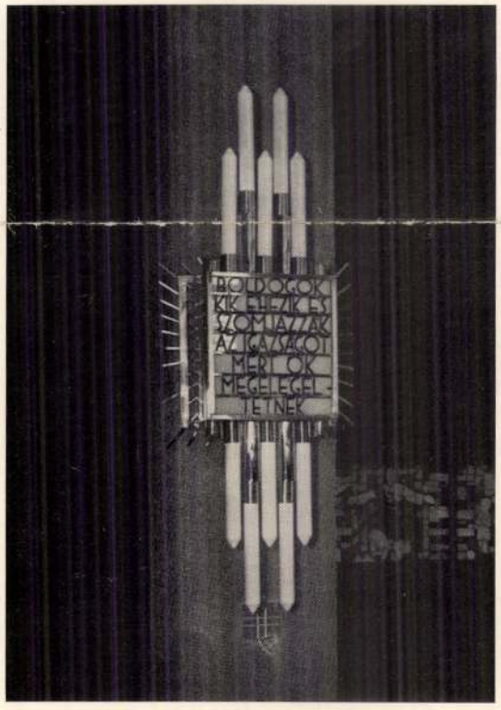

Fent : A ferencesek pasaréti templomának mellékkápolnája. Rimanóczy Gyula terve. A szobor illyefalvi Lőte Éva műve, a feszületet és gyertyatartókat Iván István készítette. Az üvegablak Árkayné Szthelo Lili terve. Lent balra : Mennyezetvilágító. Lent jobbra : Fali világító. Rimanóczy Gyula tervei után készítette Iván István. — Oben : Seitenkapelle der Franziskanerkirche am Pasarét. Entwurf : J. Rimanóczy. Das Bildhauerwerk ist von É. Lőte, das Kruzifix und die Kerzenbehälter von I. Iván. Entwurf der Glasmalereien von Frau L. Árkay-Stehlo. Unten links : Deckenbeleichtungskörper. Unten rechts : Wandlampe. Entwurf J. Rimanóczy, Ausführung I. Iván. — The interieur of the Franciscan's church. I. Rimanóczy's design. Above : Side chapel. The statue is E. Lőte's work ; the cross and candlesticks are made by St. Iván. The Glass-window is made by Mrs. Árkay née L. Stehlo. Left below : Ceiling light. Right above : Wall light ; made by St. Iván after J. Rimanóczy's designs.

NAPI HIREK

— A magánvilágitás (lakóházak) és járóművek elsötétitését csütörtökön este 7 óra 40 perckor kell végrehajtani.

Éhező méhek

Láttál-e már nyüzsgő méhkast, városi ember? Pihentél-e valaha zümmögő kaptár árnyékában, hárságyon a nyári csend zengő bűvöletében? Figyelted-e az apró bogárkák titokzatos életét, különös munkaállamuk berendezkedéseiről, hierarchiájáról, termelőrendjéről van-e személyes észleleted? Avagy szereztél-e róla legalább közvetlen tudomást Maeterlinck könyvéből, amely talán a legszebb természet-himnusz, amit valaha prózában irtak? Láttad-e a méhraj sajátságosan, izgalmasan eleven barna szakját csüngeni a fán? Tudod-e élettani értelmét ennek a kirajzásnak s ha tudod, érzed-e benne jelképesen a Természet meg-megujuló rendjét, örök törvényszerüségét, éltető ritmusát? Valahányszor aranyló mézet csurgatsz reggelihez a vajaskenyeredre, jut-e eszedbe a kedves és hasznos rovar, mely ezred- és százezredmagával, a vakbuzgó szorgalom legendás mintaképeként gyüjtötte, gyártotta s raktározta el mértani tökéllyel formált tartályokba a hasonlithatatlan zamatu, édes, illatos, tápláló csemegét.

Ó, a szegény méhecskék nagy bajban vannak most, ebben a gondterhes magyar tavaszban. És nagy bajban vannak a magyar méhészek is, a cukorhány miatt. Mert a méhtenyésztéshez cukor kell s az állam ezt a fontos terméket, a rendkivüli helyzet gazdasági kényszere folytán, kivonta a szabad forgalomból. Hétszázezer méhcsaládot éhhalál fenyeget — panaszolják az ország Budapestre sereglett méhészei —, ha sürgősen nem kapnak kellő mennyiségü etető-cukrot. A szív ösztöne rögtön tiltakozik a tömegpusztulás lehetősége ellen, de a józan ész is amellett szavaz, hogy ennek elejébe kell vágni. A számitás egyszerü: az igényelt ötven vagon cukor, amely elegendő a méhállomány megmentésére, tizenkét milliós közvetlen, százhusz milliós közvetett hasznot jelent az ország háztartásában. Mert számitásba kell venni azt is, hogy a méhek, nektárgyüjtés közben, megtermékenyitik a virágokat s ezzel a gyümölcstermést emelik jelentős százalékkal.

Az illetékes minisztériumok átértették a helyzetet s már meg is szavazták a mulhatatlanul szükséges cukorkiutalást. Hogy a méhtáplálék még idejében eljusson az éhezőkhöz, már csak az elosztó szervek fürgeségén mulik. Vegyenek példát az urak a gyorsan és pontosan dolgozó méhekről. Országos érdek!

Lictor.

— A feltámadási körmeneteket csak a templomokon belül tartják meg. A hercegprimás az egész országra vonatkozóan elrendelte: a jelenlegi helyzetre való tekintettel a főváros összes templomaiban a nagyszombat-délutáni feltámadási körmeneteket olyan időpontban kell megtartani, hogy az még megelőzze a hivatalos elsötétités kezdetének időpontját. *A körmeneteket csak a templomon belül lehet megtartani.*

— A fővárosi alkalmazottak szabadságát felfüggesztették. A rendkivüli helyzetre való tekintettel *Szendy Károly* polgármester a székesfővárosi alkalmazottak részére rendes, vagy rendkivüli szabadság engedélyezését további intézkedésig felfüggesztette. A polgármester felhivta a fővárosi hivatalok főnökeit, hogy az esetleg szabadságon levő alkalmazottakat azonnal rendeljék vissza, a vidéken tartózkodókat távirati uton hivták haza.

— Milyen az élet a francia menekült táborokban? Az egyik amerikai távirati ügynökség munkatársa végigjárta a francia menekült táborokat, hogy meggyőződjék arról, igaz-e, hogy a táborlakókat éheztetik és embertelenül bánnak velök? A tudósító most cikksorozatban cáfolja meg ezeket a hireszteléseket és megállapitja, hogy a táborok tisztviselői még az igen nehéz élelmezési kérdést is a legjobb akarattal iparkodnak megoldani. Az Argeles Sur Mer-i tábor kivételével, ahol a régi spanyol nemzetközi brigád milicistái vannak elhelyezve, sehol sem látott az ujságiró fegyveres őrséget. Jelenleg átcsoportositják a táborokat. Az étkezés, bár egyhangu, de nem különbözik attól, amit ezekben az országrészekben a franciák általában fogyasztanak. A menekültek naponta félliter vörösbort is kapnak s ma már tiszta beton barakokban laknak. Ezekben a barakokban 43—55 egyszerü deszkaágy van takaróval, csak fehérnemü hiányzik belőlük. A táborokat megfelelő fürdőberendezéssel is ellátták.

— A Szépmüvészeti Muzeum gyüjteményei nagypénteken és Husvét vasárnapján zárva, Husvét hétfőjén nyitva lesznek.

— A Nemzeti Szalon kiállitása Nagypénteken zárva, Nagyszombaton, Husvét vasárnap és hétfőn 10-től 2-ig nyitva lesz.

FERENC JÓZSEF
KESERŰVIZ

A legjobb óvóhely

Gáspár Antal rajza.

az április szeszélyes légi támadása ellen. (Hej, bunda, bunda, bunda, mégis bunda a bunda!)

— Révész Imre püspök gróf Teleki Pálról. Debrecenben az egyik református egyházrész müsoros estélyén dr. Révész Imre püspök emlékezett meg gróf Teleki Pál haláláról.

— Hitünk fényében szemlélve mai nemzeti gyászunkat — mondotta a püspök — amennyi mélyen leverő, ugyanannyi dicsőségesen fölemelő vonást is találunk benne. Kimondhatatlanul lesujtó, hogy gróf Teleki Pált elveszitettük és hogy ilyen helyzetben és ilyen körülmények között kellett elveszitenl. De kimondhatatlan áldás, hogy Teleki Pállal a Gondviselő Isten megajándékozta az ő magyar nemzetét és hogy ez az ajándék egyáltalán nem ment vesztendőbe azzal, hogy az azt hordozó páratlan emberi személyiség földi életkeretei oly döbbenetes módon szétmállottak. A református és a római katolikus Telekiekben mindig közös volt az évezredes nyugati keresztyén talajon felvirágzott magyarság eszményi kultusza: az erdélyiségnek az a legkristályosabb kialakulása, amely a magyarságot minőségi értéknek, hatványozott emberségnek nézi s az Evangélium szellemében fölébe tudja emelni minden faji és minden vallásfelekezeti korlátnak.

— Elmarad a rendőrség husvéti szentmiséje és istentisztelete. A budapesti főkapitány szerdai napiparancsában közölte, hogy a rendőrtisztikar és az őrszemélyzet római katolikus vallásu tagjainak szentáldozással kapcsolatos szentmiséje, valamint az ágostai evangélikus és unitárius vallásuak közös Urvacsora osztása a változott körülményekre való tekintettel elmarad.

— Életmentő rendőr. Megirtuk, hogy hétfőn este az Országház előtt a rakpartról a Dunába ugrott Gyurik Erzsébet 22 éves leány. Az öngyilkossági kisérletnek szemtanuja volt Andorfi Gyula próbarendőr, aki gyors elhatározással leoldotta a kardját és utána ugrott a vizbe. Heves küzdelem után kimentette és a partra vonszolta az életunt leányt. A mentők mindkettőjüket a Rókuskórházba vitték. A 28 éves próbarendőrt már több izben részesitették főparancsnoki dicséretben. Ezuttal is dicséretre terjesztik fel bátor életmentéséért.

— A Bosnyák-téri templom tervezésére a főváros által kiirt pályázatokat biráló bizottság dr. Bódy László alpolgármester elnöklésével szerdán döntött. A 2000 pengős I. dijat Rimanóczy Gyula tervének, az 1500 pengős II. dijat dr. Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő tervének, az 1000 pengős III. dijat pedig Körmendy Nándor tervének itélték oda.

— Dékány András: Kétszáz négyszögöl. A városi ember örök vágyakozása zeng végig ezen az érdekes könyvön, a városi ember vágyakozása a szabad természet után, amely nem hagy addig nyugodni, mig legalább egy tenyérnyi földet nem szereztünk, ahol megépithessük a magunk kis birodalmát. Egyéni bájjal irja le Dékány, hogyan változik át a „kövi ember" ujra a természet rajongó szerelmesévé. Igen, a természetimádók evangéliuma lehetne ez a könyv, amely a természetutáni vágyakozás szivből jövő himnusza. Dékány András legszebb irása ez, önmagát adja benne mélyen és őszintén. *(P. P.)*

— Der-die-das tanfolyam. A székesfővárosi népmüvelési bizottság munkakeretében Hittrich Ödön az Eötvös gimnáziumban (Reáltanoda-u. 7.) ápr. 17-től, csütörtöktől kezdve öt héten át tanfolyamot tart hétfőn és csütörtökön este ½7-től 8-ig. Beiratási dij 1 P, tandij 3 P. Beiratkozás a helyszinen az órák előtt. Az előadó hallgatóit e tanfolyamon 1000 német és idegen főnévre fogja megtanitani a névelők biztos használatával együtt.

Vizállás

Duna: Passauig és Linz—Budapest között árad, máshol apad, Pozsonyig közepes, lejebb magas vizállásu. Schärding 307, Passau 586, Aschach 286, Struden 532, Stein 439, Bécs 456, Pozsony 373, Komárom 497, Budapest 476, Paks 407, Baja 546, Mohács 566. Rába: Szentgotthárd 49. Dráva: Barcs 59, Drávaszabolcs 140. Tisza: Vásárosnamény ig és Tokajnál apad, máshol árad; magas vizállásu. Máramarossziget 176, Visk 160, Tekeháza 205. Tiszaujlak 260, Vásárosnamény 643, Záhony 532, Tokaj 729, Tiszafüred 647, Szolnok 698, Csongrád 665, Szeged 716. Szamos: Dés 288, Szatmár 240. Kraszna: Alsószopor 358. Sajó: Bánréve 187. Hernád: Hidasnémeti 102. Berettyó: Margitta 148. Körösök: Csucsa 75, Nagyvárad 10, Békés 430, Gyoma 548. Maros: Makó 378. Balaton: Siófok 106. Velencei tó: Agárd 138.

Budapesten a nap kel 6.06-kor, nyugszik 19.26-kor, a hold kel 17.47-kor, nyugszik 5.19-kor.

— Élet a grundon. Nem tudom, a mai pesti gyerekek „grund"-nak hivják-e még az üres telket, a Pál-utcai fiuk paradicsomát. Amikor Molnár Ferenc hires gimnazista-regényét irta, még nem volt cserkészet, nem divott ugy, mint manapság az ifjusági sport és természetjárás. A „srácok" a beépitetlen házhelyeken élték világukat, ott töltötték szabad idejüket longamétával, labdarugdalással, rabló-pandur játékkal. Ha jól tudom, ma már ez a kis diákromantika sem enyhiti a tűzfalak közt éktelenkedő „grundok" sivárságát. Az üres telek viszont kiirthatatlan jellegzetessége, hol itt, hol ott kiütköző májfoltja marad a nagyváros arculatának. De most legalább hasznositani fogják a „grundot". És egyuttal egy kis üde szépséget is varázsolnak a puszta, elhanyagolt térségekre. A főváros elhatározta, hogy az üres telkeken, beépitetlen házhelyeken napraforgót fog termeszteni. A napraforgó délceg falusi növény. Szép szál kóróin tenyérnyi levelek zöldelnek s nevető képü, kerek, aranysárga virágát ki ne ismerné? A virág után pedig termés marad: finom napraforgó-mag, amiből ipari olajat sajtolnak. A pesti „grundok" tehát ezentul nemcsak a telekspekulánsok számára jelentenek majd értékes tőkét, hanem a közjónak is fognak gyümölcsözni. (—.—)

— Rokonok egymásközötti házasságát — mint Bukarestből jelentik, a romániai görögkeleti egyház a jövőben nem engedi meg még abban az esetben sem, ha a polgári hatóságok fölmentést adtak.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Budapest lakossága és hatóságai — bátran mondhatjuk — kitünően vizsgáztak le a légoltalmi intézkedések és berendezkedések nehéz leckéjéből. Egészen példás, ahogy a magánlakások, üzlethelyiségek, kávéházak stb. elsötétitését végrehajtották, de még nagyobb elismerés illeti azokat, akik a főváros utcáinak és tereinek elsötitését ugy végezték el, hogy a sötétség teljes legyen, de mégse veszélyeztesse a közbiztonságot. *Egyetlen kivétel ez alól a budai Margithidfő aljában elterülő kis park, ahol a Przemysli hősök emlékműve áll.* Ezt a kis teret, annakidején, nyilván közbiztonsági okokból, sürün teletüzdelték villanylámpákkal, amelyek jóval sürübbek, mint máshol. Ezeket a lámpákat is annak rendje és módja szerint elsötétitették, de miután majdnem minden lépésre esik egy-egy lámpa, *a főváros többi részeihez képest ez a kis tér valósággal fényárban uszik még ma is.* Fontos ezt szóvátenni, mert éppen egyik jelentős Dunahid közvetlen közelében tünik fel ez a fénysziget és valamivel kevésbé, de mégis elég feltünően megvilágitott folytatása az Árpád fejedelem utja. Itt nem elég az egyébként igen jól bevált fekete lámpaernyő alkalmazása, hanem az is szükséges volna, hogy az éjszaka különben is teljesen elhagyott téren legfeljebb minden harmadik lámpát hagyjanak égve. Kötelességemnek tartottam ezt megirni és vagyok tisztelettel: *Aláirás.*

Tiszta egészséges száj,
nyugodt és biztos fellépést ad!
Használjon ezért
radioaktiv
Doramad
fogkrémet.
Kapható minden jobb szaküzletben.

— Ellenőrzik az élelmiszerjegyek beváltását. A főváros közélelmezési ügyosztálya az utóbbi napokban nagy arányban ellenőrizte, hogy a kiskereskedők és a hentesek a liszt, a cukor, illetőleg a zsirjegyeket beváltják-e akkor, ha megfelelő készlettel rendelkeznek. Az ügyosztály az ellenőrzés során *mintegy ezer üzletet vizsgált meg.* Azok ellen a kereskedők és iparosok ellen, akik érvényes jegyekre az élelmiszerek kiszolgáltatását megtagadták, bár készlettel rendelkeztek, *a legszigorubb eljárást teszi folyamatba* és a kihágási eljárás lefolytatása mellett a vétkeseket a jegykötelezettség alá eső élelmiszerek forgalombahozatalából is kizárja.

— Megmérgezte magát egy pénzügyigazgató felesége. Rejtélyes öngyilkosság történt szerdán délután a Mátrai-utca 9. számu házban. Friedl Jenő pénzügyigazgató 50 éves felesége bezárkózott lakásának konyhájába és kinyitotta a gázcsapot. Mire a konyhába behatoltak, Friedlné már meghalt. Tettének okát nem tudják.

— Hatmillió pengő a nagytétényi sertéshizlaló fejlesztésére. A rendkivüli időkre való tekintettel a főváros közélelmezésének megkönnyitése céljából a polgármester elhatározta, hogy a főváros tulajdonában levő nagytétényi sertéshizlaló-telepet tovább fejleszti, a telepet kiépitik és a sertésállomány számát szaporitja. A költségekre a polgármester 6 millió pengőt irányzott elő. Ezt az összeget a főváros a Községi Takarékpénztártól veszi kölcsön. A belügyminiszter a kölcsön felvételéhez hozzájárult. Beleegyezését adta a belügyminiszter ahhoz is, hogy a főváros az OTI-tól a Nemzeti Sportcsarnok épitési céljaira egymillió pengő törlesztéses kölcsönt vehessen fel.

— Uj oltóanyag a szamárköhögés ellen. A szamárköhögés gyógyitására a dessaui szérumintézet az aktiv immunizálás utján most olyan oltóanyagot talált, amely a szamárköhögéstől teljes mértékben véd. A gyermekeket kétszer-háromszor beoltják az ujfajta oltóanyaggal, mire a köhögési rohamok nagymértékben csökkennek. A dessaui intézetben nem tartják kizártnak, hogy a további tudományos munka során sikerül olyan oltóanyag keveréket kidolgozni, amely egyidejüleg diftéria és szamárköhögés ellen is véd.

— A Nemzeti Gyermekhét az idén május 4-ike és 11-ike között lesz.

— Házasság. *Albrecht Ilonka* és *Huszka Gyula*, a Kőbányai Polgári Serfőző Rt. tisztviselője házasságot kötöttek.

Nemes *Spilka Margit* és lászlófalvi *Velits Lajos* házasságot kötöttek.

Egyesületek és előadások

A marosvásárhelyi Magyar Kaszinó 108-ik évi közgyülésén elnökévé választotta dr. Zilahi Sebess Jenő városi tisztifőügyészt, aki a megszállás alatt a marosvásárhelyi Magyar Párt elnöke volt. Ügyvezető elnökké dr. Horváth Jenő igazgatótanitót választották meg.

Volt ausztriai magánalkalmazottak nyugdijának folyósitása. A Nyugdijas Magánalkalmazottak Országos Szövetsége közli érdekelt tagjaival, hogy a belügyminisztérium által letárgyalt magyar-német szerződés alapján a volt ausztriai igényjogosult magánalkalmazottak nyugdijának folyósitása junius elsejével kezdődik. További felvilágositást a titkárság nyujt d. e. 10—12, d. u. 5—6 közt, Szondy-u. 84. sz. alatt.

A Magyar Feltalálók Orsz. Szövetsége (Szt. István-krt. 18.) a budapesti Nemzetközi Vásáron találmányok modelljeiből versennyel kapcsolatos külön kiállitást rendez. A szövetség felhivja az érdekelteket részvételi szándékuk sürgős bejelentésére, hogy a szükséges nyomtatványokat a cimekre elküldhessék.

Előadás. Csütörtök. Budai Ref. Férfiszöv. (Iskola-u. 16.) Balogh Jenő (¾7).

INGYEN MEGKAPJA MINDENKI
a Mihova játékot,
aki cimét közli.
A 10.000 pengős verseny első dija:
Wikend-ház virágos kertben
SZINHÁZI MAGAZIN, VÁCI-UTCA 35.

— **Hajók — drótüvegből.** New Yorkból jelentik: Az amerikai üvegtechnikai társaság legutóbbi ülésén az owensi Linois-üvegipari társaság mérnökei nagyjelentőségű ujitásról számoltak be. A gyártelep laboratóriumában olyan üvegfajtát találtak fel, amely hajóépitőanyagul használható fel és hasonlatos az épitőiparban alkalmazott drótüveghez. Az üvegbe foglalt fémháló acélos szilárdságot és rugalmasságot kölcsönöz az uj épitőanyagnak, amelynek tömeggyártását is megoldották már a gyár mérnökei. A kisérletképen megépitett üveghajók teljes mértékben megnyerték a szakkörök tetszését, ugyhogy sorozatos gyártásuk rövidesen megindul.

— **A Tükör-utcai rablótámadás** ügyében a rendőrség folytatja a nyomozást, a kutató munka azonban eddig nem járt eredménnyel. A rendőrség ezen az uton is közli, hogy a posta 200 pengő jutalmat tűzött ki a nyomravezetőnek.

— **A Tudományegyetemi Sportrepülő Egyesület** tárgysorsjátékának ápr. 10-re kitüzött huzását, az egyesületen kivül álló okokból elhalasztotta. A huzás napját a május 25-én megjelenő napilapok közlik.

— **A Hungaria Magazin,** Filotás Lili lapja gazdag tartalommal jelent meg. Az áprilisi szám tartalmából kiemeljük a „Magyarország a vonatablakból" és az „Idegenvezető iskola" cimü cikkeket.

— **Husvéti fürdőrend a gyógyfürdőkben.** Nagypénteken a Szent Gellért-gyógyfürdő melegfürdői és pezsgőfürdője este 6 óráig, a Széchenyi-gyógyfürdő I. oszt. gőzfürdője és a kádfürdők este 6 óráig, a népfürdő este 5 óráig, a Rudas- és Szent Imre-fürdő, valamint a Rudas-uszoda este 5 óráig tart üzemet. Nagyszombaton valamennyi fenti fürdő 3 óráig lesz nyitva, husvétvasárnapon pedig egésznapos üzemszünetet tart. Husvéthétfőn valamennyi emlitett fürdőben a melegfürdők zárásának ideje déli 1 óra. E napon a pezsgőfürdő este 6 órakor, a Rudas-uszoda pedig este 5 órakor zár.

— **Halálozás.** *Loósz Dezső,* Kassa város nyugalmazott tanácsosa, volt tüzoltófőparancsnok, tartalékos tüzérfőhadnagy, a Károly-csapatkereszt, a Signum Laudis tulajdonosa életének 58-ik évében hirtelen meghalt.

Dr. *Ruszwurm Rezsőt,* a Budapesti Önkéntes Mentő Egyesület igazgatófőorvosát szerdán temették nagy részét mellett a farkasréti temetőben a főváros által adományozott díszsirhelyen. A nagyszámu és előkelő közönség soraiban ott volt többek közt *József Ferenc* kir. herceg és *Pávai Mátyás Sándor* honvédaltábornagy is. A gyászszertartást dr. *Knoll Ferenc* tábori alesperes végezte, majd búcsubeszédet mondott A mentőegyesület nevében dr. *Kresz Károly* tiszteletbeli elnök mondott búcsuzó szavakat.

Guggenberger Károly nyugalmazott magyar királyi honvédtábornok 74 éves korában meghalt. Temetése csütörtökön délután 4 órakor lesz a farkasréti temető halottasházából.

Özv. simándi báró *Bánhidy Antalné* 81 éves korában Budapesten meghalt. Csütörtökön d. e. 11 órakor szentelik be a kerepesi temetőben és szombaton temetik Lökösházán a családi sirboltba.

Özv. dr. *Mezei Pálné* Szegeden meghalt.

Dr. radványczi *Novotny Lajos* egészségügyi főtanácsos, aranydiplomás orvos 84 éves korában Budapesten meghalt. Pénteken fél 4 órakor temetik a kerepesi temetőben.

Fodrászati cikkek

eladásában gyakorlott, kereszténynek tekintendő egyének jövedelmező állást nyerhetnek. Jelentkezés 223-247 telefonszámon.

A Lövőház-utca 34. sz. házszövetkezet felszámolás alatt 1941 április 26-án d. u. 4 órakor a szövetkezet házában tartja 1940. évi rendes közgyülését. Mérlegszámla 1940 dec. 31. Vagyon: 104.000 P. Adósok: 9132.71 dollár. Teher: Üzletrész: 1300 drb à 80 P = 104.000 P. Törlesztéses kölcsön 9132.71 dollár. Eredményszámla 1940 dec. 31. Veszteség: Házadószámla 5375.94 P. Közüzem: 564.63 P. Ált. fentartás: 2768.52 P. Kamat: 1677.67 P = 10.386.76 P. Nyereség: 10.386.76 P. **A felszámolók.** Megvizsgálták és helyesnek találtuk. **A felügyelőbizottság.** 1914

— **A „Képes Vasárnap ételreceptpályázatának harmadik bemutatója.** Szerdán este a Britannia-szálló éttermében mutatták be a *Képes Vasárnap* ételrecept pályázatára érkezett dijnyertes, illetve különleges dicsérő elismerésben részesitett ételek egy részét. A nagyszámu közönség érdeklődéssel fogadta a magánháztartásokból ezuttal a nyilvános étterembe került uj ételeket, amelyeknek — és ez volt a közönség egyhangu véleménye — valóban nagy sikere volt. Különösen izlett a kitünően elkészitett kalarábés-gombóc, az ötletes összeállitásu csirke kolbász, a korszerüen burissal készült kolozsári káposzta, a budapesti közönség előtt eddig ismeretlen erdélyi tészta, a „Lapotya" és a káposztás fánk. Mint az előző két ételbemutató, ugy a Britannia-szállóban elkészitett ételek is igazolta, hogy a *Képes Vasárnap* ételrecept pályázatának biráló bizottsága kiválóan oldotta meg feladatát, a sok ezernyi ételrecept pályázó közül a legjobbakat tüntette ki az értékes dijakkal és a nem kevésbé értékes elismerő oklevéllel.

— **A keszthelyi fák sorsa.** A napokban kis cikket irtunk a keszthelyi park jegenyefájáról, amely, mikor kivágták, rombadöntött egy villát. Most arról értesit a Balaton-környék alapos ismerője, dr. Margittay Richárd iró, hogy a történetben szereplő fa nem jegenye volt, hanem fekete nyárfa. Ilyen fákból sorakozik a keszthelyi parkban a „sóhajok alléja", a gróf Festetics László (a „helikonos" gróf Festetics György fia) ültette a kettős nyárfasort 1826-ban, tehát jóval több mint száz esztendeje. „Ez a fasor — panaszolja levélirónk — nagy természeti kincse és nevezetessége volt Keszthelynek s nem volna szabad barbár módon kipusztitani a huszonhét faóriást csak azért, mert állitólag egyes szomszéd háztulajdonoskat zavarta az ott tanyázó sok madár hangja!" Szivesen adunk helyt az óhajnak, hogy a „sóhajok allájának" megmaradt néhány fáját legalább részesitse kegyelemben a keszthelyi hatóság. A kényes fülü villatulajdonosoknak pedig azt kivánjuk, hogy soha kellemetlenebb zaj ne zavarja nyugalmukat, mint amilyen a kis madarak boldog éneke.

A MABI-ban Nagycsütörtökön a hivatalos órák déli 12-ig, a rendelések változatlanul tartanak. Nagypénteken mind a hivatalos órák, mind a rendelések szünetelnek. Nagyszombaton a hivatalos órák déli 12-ig, a rendelések 3-ig tartanak. Husvéthétfőn mind a hivatalos órák, mind a rendelések szünetelnek.

SZINHÁZ ÉS ZENE

A fülemüle

A Nemzeti Szinház uj darabja

Az igazi vers nem azért szólal meg a „vers" formájában, mert a költő, mondanivalóin felül, az egymásbacsendülő szavak és rímek mutatványos játékával is gyönyörködtetni akar. Az igazi vers számára a versforma az egyetlen lehetséges kifejezési forma. Keresetlenül, önmagától talál rá azokra a szépen egymáshoz simuló sorokra, amelyek a legkevesebb szóval a legtöbbet képesek kifejezni. Sem hozzátenni, sem elvenni belőle egyetlen szót sem lehet, az „egész" egyensulyának végzetes megbontása nélkül. Jól emlékszünk középiskolás korunkból arra a bosszantó és kinos feladatra, amikor el kellett mondanunk, vagy le kellett irnunk egy vers tartalmát. Mit remélhetünk hát attól a szindarabtól, amely egy verset dramatizál. Szinpadi szereplők szájába ad olyan gondolatokat, amelyeket *Arany János* egykor csak versben tudott elmondani... A mosolygó *Arany János* egyik legzamatosabb költeményéről, „A fülemülé"-ről van szó, amely kerettel bővitve, előzményekkel megvilágitva, utó-tanulságokkal gazdagitva jelentkezik *Szabados Árpád* szinjátékában. Csodálkozhatunk-e, ha az anyag szilárdan és elszántan ellenállt ennek a kisérletnek, amelynek okát adni alig lehet, hacsak azt nem, hogy a drámairodalom terén is szükében vagyunk a nyersanyagnak: előfordul, hogy hozzá kell nyulnunk a tartalékkészletekhez...

Ez a szinpadi fülemüle csodálatos fürgeséggel siklik ki az ember kezéből, talán még abból a kézből is, amely csak simogatni szeretné, megérezni a szive dobbanását. Hol és mikor játszódik le ez a versben elragadóan ízes, szinpadon vaskos és naiv fülemüle-pör? Hajdanában-e, mint Arany János versében, vagy pedig manapság, mint az épületek évszámfelirásai hirdetik? Egy valóságos magyar faluban-e, de vajjon hol van az a csodabogár-magyar falu, ahol ma is tallérban számolnak és ahol a községi biró, a falusi önkormányzat közege, hat tagu községtanács élén a falusiak pörös ügyeit intézi... Ám tegyük fel, hogy az egész csak mese, de akkor mit keresnek benne az életszagu emberek, események, a népszinművek évtizedes jól bevált kellékei? Falusi vigjáték, sőt már-már paraszt-burleszk? De ehhez, hogyan talál a végkicsendülés moralitás-szerü hangja? Viszont a moralitáshoz az a sok tősgyökeres zamat, mondhatjuk káromkodás, amely hasonló mennyiségben évekig nem hangzik el az ország első szinpadán?

„A fülemülé"-t legjobb ugy venni, amint van. A történet során visszaemlékezni és gyönyörködni Arany remekében. Nevetni, ahol a szinpadon nyilvánvalóan jókat, sőt vicceseket mondanak. Rácsodálkozni *Jaschik Álmosné* meseképszerü szinpadaira. Andalogni az enyhebáju muzsikán, amelynek jól nevelt kottafejeit *Farkas Ferenc* szedte rendbe. A színészek munkája a vállalt feladathoz képest meglepően eredményes. A veszekedő szomszédpár *Abonyi Géza* és *Gózon Gyula.* Kettőjük alakitása közül a *Gózoné* az egységesebb és tartalmasabb. A fiatal szerelmes pár, akit a bonyodalom kedvéért kis hijja, hogy el nem választ a szülők pörlekedése, *Somogyi Erzsi* és *Pataky Jenő.* Kedvesek, kellemesek, nem tehetnek róla, hogy nekik kell énekelniök, nem pedig a csak egyetlen hálátlan számra kárhoztatott *Nagy Izabellának,* akinek pedig minden porcikája nótára termett. *Hosszu Zoltán,* a biró, akinek alakitásában ugy elegyedik el az agyafurt góbéság, mint a tésztalevesben az izesitő huskivonat. *Gobbi Hilda,* a szinház patentirozott öregasszonya, akinek alakitásába most egy-két megkapó drámai szin is vegyül. A többi szereplőkkel együtt *Szabó Margit, Rajczy, Matány* végeredményben igen jó együttes. *Both Béla* játékmester helyenkint sok mozgalmasságot vitt a játékba.

Molnár Jenő Antal.

• **Faragó György estje.** Szép és tartalmas estét köszönhetünk ismét *Faragó György* művészetének. Tündöklő tehetségü fiatal pianistánknak életeleme a muzsika s a zongora olyan eszköz a keze alatt, amellyel a legtermészetesebb közvetlenséggel fejezi ki önmagát. Ahogyan vannak született elegáns emberek, őróla is el lehet mondani, hogy minden „jól áll" neki. Még az a kis zseniális hányavetiség is, amelyel pompás előadását füszerezi, talán akaratlanul mintegy **éreztetve, hogy szinte** küzdelem nélkül érte el a virtuózjáték legmagasabb csúcsait. Pedig nem az a fajta művész, aki megkerüli a problémákat. Gazdag, érdekes, változatos műsort játszott szerdai hangversenyén is. *Bach* kromatikus fantáziáját komoly, elmélyedő stilusban, *Scarlatti* két szonátáját rendkivül finom, szellemes felfogásban hallottuk. Tiszta munka volt *Beethoven* G-dur szonátája, nagyszabásu, helyenként elragadó teljesitmény *Schumann* szimfonikus etüdjei. *Chopin, Ravel* és *Debussy* a romantikus-impresszionista átélés varázsos közvetlenségével szólalt meg. A közönség lelkesen tapsolta a művészt. *lv.*

• **Ferenczy György zongoraestje.** Hatásos és szép zongoraművek valóságos füzése volt *Ferenczy György* szerdai zongoraestje a Zeneművészeti Főiskola nagytermében. Liszt kedvelt Bach-változataival (Weinen, Klagen...) kezdődött a műsor és a XII. magyar rapszódiával végződött, közbül Schumann, Chopin, Debussy, Dohnányi, Scarlatti és Weber néhány népszerü művét hallottuk, de igazán csak az a két Respighi-átiratu, ismeretlen régi olasz szerzőtől származó művecske bájolt el bennünket, amelyben a művész egyszerüségre hajló, kellemes és gyöngéd játékmodora a legtökéletesebben érvényesülhetett. Valami különös hajszoltságot, az elmélyedésnek dinamikai hatásokkal pótolt fogyatékosságát éreztük egyébként Ferenczy György játékában ezen az estén és ez különösen a Carneval és a Bach—Liszt-mű tolmácsolásában volt feltünő. *(f. j.)*

Rövid hirek

A Komédia Orfeum szombaton este mutatja be „Vigyázat törékeny" c. uj revüjét

*

Somlay Artur a Pódium uj műsorában *Horváth Árpádnak,* a Vigszinház kitünő rendezőjének „Egy pengő" cimü egyfelvonásosában lép fel. Az érdekes egyfelvonásos meséjét a színészéletből vette a szerző.

*

Zsilley Margit most végezte el a Sziniakadémiát s finom, bensőséges játékával nemcsak a vizsgaelőadáson aratott szinte sikert a „Légy jó mindhalálig" főszerepében, hanem a Vigszinház Arcübasev darabjának egy kisebb szerepében is komoly elismerést vivott ki. Most főszerepet fog alakitani a Vigszinház szinpadán. Hertelendy István „Bolond szerelmesek" c. uj vigjátékának második főszerepét a fiatal művésznőnek osztotta ki a Vigszinház.

*

A Cecilia-kórus szerdára hirdetett hangversenyét nagycsütörtökön d. u. 5 órakor tartják meg a városmajori templomban.

Koncert rendezései:

Bach: Jánospassió ma Z. ½8.
Első teljes magyarnyelvü előadás.
Dohnányi zongoraestje 23-án.
Lengyel Gabriella hegedüest 24.
Hubay Társaság hangv. 25.
Ticharich Zdenka és *Wanda Luzzato* közr.
Brada balettak. táncmatiné 27.

A zongora kiváló szakemberei és óriási választék *Sternberg* hangszergyárban, Rákóczi-ut 60.

CSIZ jód-bróm-konyhasós gyógyfürdő

érelmeszesedés, idegesség, golyva, csont-, mirigy-, izületi bántalmaknál, idült hurutoknál stb. kiváló hatásu. Ivó- és fürdőkurák, szénsavasfürdők, inhalatórium. Fürdőidény V. 10—IX. 30. Olcsó előidényárak. Kérjen prospektust. Fürdőigazgatóság Csizfürdő (Gömör m). Gyorsvonaton **közvetlen** kocsi: Budapest Keleti p.-u.—Fülek—Csizfürdő. Menetidő 4 óra.

SZINHÁZAK		OPERA (3, 1/28)	NEMZETI (1/24, 1/28)	VIG (1/24, 3/48)	KAMARA (1/24, 3/48)	MADÁCH (1/24, 3/48)	VÁROSI (3, 1/28)	MAGYAR (1/24, 3/48)	FŐVÁROSI (1/24, 1/28)	ANDRÁSSY (1/24, 8)	KAMARA VAR. H. 1/29 V. 1/24, 1/47, 9
Csütörtök		Parsifal B 22 (½7)	Fülemile. V. 16.	Hattyudal M.	Kaland	Négy asszonyt	—	2000 pengős O.	Fityfiritty	Ne játssz a szer.	Pesti szimf.
Péntek		—	—	—	—	—	Golgota	—	—	—	—
Szombat		—	Ember trag. (7)	Szinház	Kaland	Négy asszonyt	—	2000 pengős	Fityfiritty	Ne játssz a szer.	Pesti szimf.
Vas.	d. u.:	Nilusi. Coppélia.	A niskavuori assz.	Szinház	Kaland	Négy asszonyt	Selmeci bál (1/24)	Gyergyói bál	Fityfiritty	Ne játssz a szer.	Pesti szimf.
	este:	A cigánybáró	Fülemile.	Szinház	Kaland	Négy asszonyt	Haranghalló	2000 pengős B.	Fityfiritty	Ne játssz a szer.	Pesti szimf.
Hétfő	d. u.:	—	A Gyurkov. lányok	Szinház	Kaland	Négy asszonyt	Haranghalló	Gyergyói bál	Fityfiritty	Ne játssz a szer.	Pesti szimf.
	este:	Bohémélet	Fülemile II. 16.	Szinház	Kaland	Négy asszonyt	Selmeci bál	2000 pengős E.	Fityfiritty	Ne játssz a szer.	Pesti szimf.

VÁROSI. Péntek: Golgota (5). — **PESTI.** (½5, ½9). Péntekig: Nincs előadás. — Szombattól: Uj műsor. — **KOMÉDIA.** (½5, ¼9). Péntekig: Nincs előadás. — Szombattól: Vigyázat, törékeny! — **NEMZETI BÁBSZINJÁTÉK** (Podmaniczky-u. 8.) Naponta d. u. szom. kiv.: Aranyszőrü bárány. — Este: Toldi. — **ROYAL VARIÉTÉ.** (½5, 9). Naponta: Nemzetközi artista revü. Csüt., szombat d. u. is.

SZINHÁZAK MÜSORA

Opera. Parsifal. Wagner 3 f. ün. ját. (Závodszky, Némethy E., Korén) (B. 22. bérl.) (½7). — **Nemzeti.** A fülemile. Szabados A. 3 f. szinj. (Gózon, Nagy I., Abonyi) (V. 16. bérl.) (½8). — **Vig.** Hattyudal. Williams 3 f. szinm. (Tolnay K., Somlay, Somló) (M. bérl.) (¾8). — **Kamara.** Kaland. Márai S. 3 f. szinm. (Rajnai, Tőkés A., Makay M., Jávor) (¾8). — **Madách.** Négy asszonyt szeretek. Bókay J. 3 f. kom. (Bajor G., Uray, Csortos) (¾8). — **Magyar.** 2000 pengős férfi. Barabás P. 3 f. vigj. (Bulla E., Simor E., Hajmássy) (O. bérl.) (¾8). — **Fővárosi.** Fityfiritty. Halász—Buday 3 f. operettje (Honthy H., Kiss M., Latabár) (½8). — **Andrássy.** Ne játssz a szerelemmel. Decoin 3 f. vigj. (Muráti L., Páger, Vaszary P.) (8).

MOZIK MÜSORA

ATRIUM (T. 153—034). **Igy élni jó** (½6, ½8, ½10; szo., vas., ü. ½4-kor is).

BELVÁROSI HIRADÓ. T. 181-244. Erdélyi szimfónia. Gr. Teleki Pál. R. h. a tatárjárásról, stb. Magyar, Ufa, Luce, Fox hiradók. D. e. 10-től éjfélig.

CASINO, Eskü-ut 1. (T. 383—102). 2-ik hétre prol.! **A Manderley-ház asszonya** (½5, 7, ½10; szom., v., ü. 2-kor is).

CITY (Tel. 111—140). **Gulliver a törpék országában. — A viz akrobatái** (¾6, ¾8, ¾10; szo., v. és ü. ¾4-kor is).

CORSO (Tel. 182—818). **Ujhold** (½6, ½8, ½10; szom., v., ü. ½4-kor is).

DÉCSI (T. 125—952). **Igy élni jó** (¼6, ½8, ¾10; szo., v., ü. 3, ¼6, ½8, ¾10).

FORUM (T. 189—707). Ma ¼6 órakor: **Felszabadulás.** Este 8 órakor diszbemutató: **Egy tál lencse.**

HIRADÓ FILMSZINHÁZ. T. 222-499. Kolozsvártól Zágonig. Gr. Teleki Pál. R. h. a tatárjárásról, stb. Magyar, Ufa, Luce, Fox hiradók. D. e. 9-től éjfélig.

KAMARA (T. 423-901). **Elnémult harangok** (11, 2, 4, 6, 8, 10). Első három mérsékelt.

PALACE (T. 221—222). **A holnap hajósa** (11, 2, 4, 6, 8, 10). Az első három mérsékelt).

RÁDIUS (T. 122—098). 2-ik hétre prol.! Közbelép a feleségem (½6, ¾8, ¾10; szom., vas. és ün. ½4-kor is).

ROYAL APOLLÓ (T. 222-002). **Gulliver** (¼6, ½8, ¾10; szom., vas., ü. ½4, ½6, ½8, ½10).

OLCSÓ JEGYAKCIÓNK

Ne játssz a szerelemmel,

az Andrássy Szinház mulatságos francia bohózata Muráti Lili, Páger és Vaszary Piri főszereplésével áll mai műsorunk élén. Mellette a Fővárosi Operettszinház nagy sikere, a „Fityfiritty" szórakoztatja közönségünket.

Telt házakat vonz a Kamara Variété gazdag és vidám műsora „Pesti szimfónia" cimmel. Valamennyi előadását akciónkba kapcsoltuk.

Jegyakciós előadásaink rendjét a műsortáblázatban vastag betükkel emeljük ki.

Jegyárusitás: Vilmos császár-ut 78. (Tel. 1—122—95—94—93). — Erzsébet-körut 1. (Tel. 225—686). — Apponyi-tér 5. (Tel. 1—833—99). — Krisztina-körut 133. (Tel. 1—509—24). — Horthy Miklós-ut 29. (Tel. 2—695—95). — Margit-körut 8. (Tel. 1—520—25)

SCALA (T.: 114—411). 7-ik hétre prolongálva! **A Manderley ház asszonya** (½5, 7, ½10; szom., vas. és ün. 2-kor is).

URÁNIA (T. 146—046). **Anna három apja** (5, ¼8, ½10; szom., v., ü. ¾3-kor is). Husvétkor d. e.: **A csodálatos élet** (U. kulturfilmek).

MÁSODHETES MOZIK

Admiral. A notredamei toronyőr (½4, ½6, ½8, ½10). **Alkotás.** A kolostor lilioma (¼4, ¼6, ¼8, ¼10). **Astra.** Angelika nővér (¼4, ¼6, ¼8, ¼10). **Belvárosi.** Nem gyerekjáték (4, 6, 8, 10). **Budai Apolló.** A notredamei toronyőr (½5, ¾7, 9). **Capitol.** 2-ik hétre prol. Alipang (11, ½2, ¼4, ½6, ½8, ½10). **Corvin.** Tóparti látomás (¼4, ½6, ½8, ½10). **Elit.** Tóparti látomás (4, 6, 8, 10). **Gloria.** Szeressük egymást (½5, ¾7, 9). **Homeros.** Oz, a csodák csodája (¾5, 7, ¼10). **Ipoly.** Szeressük egymást (½4, ½6, ½8, ½10). **Józsefvárosi.** A notredamei toronyőr (¾3, ¾5, 7, ¼10). **Lloyd.** Balalajka (½4, ½6, ½8, ½10). **Odeon.** A notredamei toronyőr (¼5, ¾7, ¼10). **Orient.** Udvari bál (½4, ½6, ½8, ½10). **Otthon.** Szeressük egymást (¼4, ¼6, ¼8, ¼10). **Rialtó.** Két férfi, egy asszony (11, 1, 3, 5, ¼8, ½10). **Simplon.** Tóparti látomás (½4, ½6, ½8, ½10). **Tiszti Kaszinó.** Ápr. 10. és 13-án: Tóparti látomás. 14-én: Balalajka. 15-én: Mozisziinet. 17-én: Anna három apja. 20-án: Szerelem és vérpad. 22-én: Bécsi vig asszonyok (½5, ¾7, 9). **Tivoli.** Szeressük egymást (11, ½2, ¾4, ¾6, ¾8, ¾10). **Turán.** A notredamei toronyőr (11, ½2, 4, 6, 8, 10).

RÁDIÓ MÜSORA

Budapest I. csütörtöki műsora. 6.40 Ébresztő, torna. 7 Hir. Lemez. 10 Hir. 10.20 és 10.45 Felolv. 11.10 Viz. 12 Himnusz. 12.10 Országos Postászenekar. Közben 12.40 Hir. 1.20 Idő, viz. 1.30 Szalonz. 2.30 Hir. 2.45 Műsorism. 3 Árak. 3.20 Gáti István mélyhegedüszámai. 5.40 Mit főzzünk. 3.55 Hengerits Ilona énekel. 4.15 Ruszin hallgatóknak. 4.45 Idő, hir. 5 Hir. 5.15 Időszerü baromfitenyésztési tanácsadó 5.45 Marik Irén zongorázik. 6.15 Az első római Collegium Hungaricum alapitója. 6.40 Liszt: Tasso (Lemez). 7 Hir. 7.20 Kresz Géza kamarazenekara. 7.55 A szenvedő Krisztus és a magyar nép, előad. lemezekkel. 8.35 Lóversenyeredmény. 8.45 Katonaz. 9.40 Hir. 10 J. S. Bach művei, lem. 11 Hir. 11.30 Lemez. 12 Hir.

pályaudvarral szemben.
bák, magyar konyha. Tul

tel.

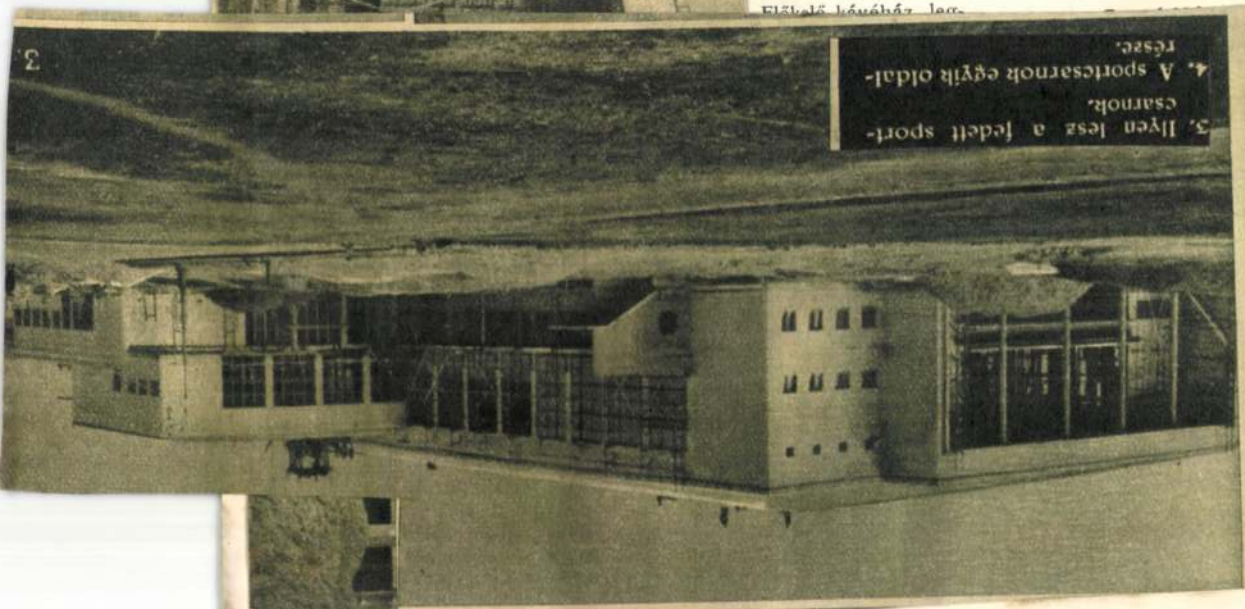

3. Ilyen lesz a fedett sportcsarnok.

4. A sportcsarnok egyik oldalrésze.

Rimanóczy Gyula

K

A Keleti-pályaudvar mellett, a régi Lóverseny-tér egy részén épül fel a *fedett sportcsarnok*. Jelenleg a kisebbik, 2000 néző befogadására alkalmas csarnok épitése van folyamatban. Ennek elkészülte után a sport-gyógykezelési épület és végül a 6000 néző befogadóképességü nagy sportcsarnok épül meg. Az elhelyezés tekintetében gyakorlati szempontok voltak irányadók. Elsősorban arra gondoltak, hogy a sportcsarnokban gyakorlók ne legyenek kénytelenek lakóhelyüktől hosszas és költséges utat megtenni. A három épületből

álló csoportot a fiatal épitészgárda legkivilóbb képviselői, *Rimanóczy, Gerlóczy, Tóth, Müller* és *Simkovics* épitészek tervezik s a városkép szempontjából kivánatos művészi megoldás sikerét biztositja az a körülmény, hogy az épitkezés sikerét az épitési bizottság élén a Közmunkatanács alelnöke, vitéz *Irsy* László ellenőrzi.

Nemzeti Újság. 1941 ápr. 13. (Budapest épitkezik.)

Nincs cód

Fordás

NAPI HÍREK

JÓ REGGELT!

Csütörtökön közlekedési zavarokat okozott a hóesés. A villamos lassan ment, de — bizonytalanul.

Rácsiszapelgázosító-telepet csinálnak a fővárosban. Aki ennek a nevét egy szuszra ki tudja mondani, joga van ingyen megnézni a telepet.

Beszélgetés a kávéházban: »Olvasta? Slanski cseh kommunistának megengedték, hogy a börtönben megnősüljön.« »Úgylátszik, ez valami súlyosbítás.«

A nap aktuális kérdése: »Vajjon az adómentes ház beszüntetése után mikor vetik ki a házmentes adót.«

A nap hőse: Sztalin, aki az entellektüelek ellen akar küzdeni. A művelt embereket el akarják némítani a szovjetben, de ez nem igen sikerül. Ezek már régen emigráltak.

Hárommillió idegent akarnak elküldeni Amerikából. Csupán a híres magyar művésznőt nem küldik el, holott ő talán szívesen jönne.

Beszélgetés a villamos perrónján: »Olvasta? Trafikosképző-tanfolyamok lesznek a fővárosban.«« »Bizonyára egyik fontos tantárgya lesz a tanfolyamnak: hogyan kell a rabló ellen védekezni?«

Mindenben elö a Pesti Napló

— **Inárcsi Papp Elemér pénzügyminiszteri tanácsos a főpolgármesternél.** *Inárcsi Papp* Elemér miniszteri tanácsos, a pénzügyminisztérium városi osztályának vezetője csütörtökön délelőtt meglátogatta hivatalában *Sipőcz* Jenő főpolgármestert, akinél hosszasan tartózkodott. *A közel háromnegyedórás tanácskozás során, amely teljesen bizalmas jellegű volt, értesülésünk szerint a főváros költségvetésének jóváhagyásával és a szanálás kérdésével összefüggő problémákat beszélték meg.*

— **Kinevezések a MÁV-nál.** *A főiskolás tisztviselők státusában igazgatóhelyettesi elnevezéssel és a III. fiz. osztály jellegével ruházták fel:* Bárány Béla keresk. tanácsos, műszaki főtanácsost, dr. Bruckner Károly és Udvarhelyi Károly főtanácsosokat. *Üzletigazgatói elnevezéssel és a III. fiz. osztály jellegével:* Tichy Antal és Kintzig Ferenc műszaki főtanácsosokat. *Műszaki főtanácsosi, illetve főtanácsosi elnevezéssel és a IV. fiz. osztály jellegével az V. fiz. osztály 1. fiz. fokozatában:* Ősz Ferenc, Pénzes Géza, Özvegyi Béla, Bruckner Emil, D. Tóth János műszaki tanácsosokat, dr. Kund Jenő és Karsay László tanácsosokat. *Műszaki tanácsosi, illetve tanácsosi elnevezéssel és az V. fiz. osztály jellegével a VI. fiz. osztály 1. fiz. fokozatában:* Dr. Kelecsényi Zoltán, Bakonyi Ferenc titkárokat, pacséri Rezsny Kálmán Imre, Lőrincz Ferenc főmérnököket, dr. Holló József, dr. Baczoni István titkárokat. *Titkári elnevezéssel és a VI. fiz. osztály jellegével a VII. fiz. osztály 2. fiz. fokozatában:* Dr. Vezsenyi Pál segédtitkárt. *Az érettségizett tisztviselők státusában: Főfelügyelői elnevezéssel és a IV. fiz. osztály jellegével az V. fiz. oszt. 2. fiz fokozatában:* Sviderszky Aladárt. *Az V. fiz. oszt. 3. fiz fokozatában:* Nemecskay Árpád, Kubinyi Ferenc, Daróczy László, Dezső Károly felügyelőket. *Felügyelői elnevezéssel és az V. fiz. osztály jellegével a VI. fiz. osztály 1. fiz. fokozatában:* Virányi Gusztáv, Szabó Béla, Taróczki Béla, Csanó Ignác György, Bot Andor, Hajnal Pál, Szentandrássy József, Szegő Mór, Menkina Lajos főintézőket. *Főintézői elnevezéssel és a VI. fiz. osztály jellegével a VII. fiz. osztály 1. fiz. fokozatában:* Horváth István, Horváth Béla, Hollósy Béla, alsódráskóci Morvay Béla, Csermely Vilmos, Radnai Lajos, Várkonyi József, Pogány Károly, Tokár József, Szemerényi István, Kertész Lajos, Lehóczky István és Berta Vince intézőket. *Intézői elnevezéssel és a VII. fiz. osztály jellegével a VIII. fiz osztály 1. fiz. fokozatában:* Egy Vilmos és Bencze Lajos főtiszteket. *A négy középiskolás tisztviselők státusában: Főellenőri elnevezéssel és a VI. fiz. osztály jellegével a VII. fiz. osztály 1. fiz. fokozatában:* Várnagy Mihály ellenőrt. *Ellenőri elnevezéssel és a VII. fiz. osztály jellegével a VIII fiz osztály 1. fiz. fokozatában:* Vida Gyula, Borbola János, Endrődy Gyula hivatalnokokat.

— **Kraus Ede jubileuma.** Az Ujságkiadó Tisztviselők Nyugdíjegyesülete e hónap 12-én ünnepli régi, érdemekben gazdag igazgatósági tagjának, *Kraus* Edének, a magyar ujságkiadás egyik kiváló alakjának 40 éves jubileumát. A jubiláns nagy szaktudással, törhetetlen szorgalmával és rokonszenves egyéniségével közbecsülést és tiszteletet szerzett magának mindenki előtt. A jubileumi ünneplés este 8 órakor kezdődik az egyesület Erzsébet körút 49. szám alatti helyiségeiben.

— **Kinevezések Zemplén megyében.** *Sátoraljaújhelyről* jelenti tudósítónk: Zemplén megye törvényhatósági bizottsága levelді *Kozma* György elnöklésével rendkívüli közgyülést tartott. Kozma György beszédében rámutatott arra, hogy ősidők óta a jogfejlődés alapján az új bizottsági választásoknál politikai szempontok is szerepet játszottak. A nemzeti egység nagy győzelmet aratott, de nem szeretné, ha a közgyülési tárgyakról mindenkor vita és kritika nélkül tárgyalnának, mert *ez a vármegyei autonómia halálát jelentené. Farkas* Andor kérte ezután a közgyülést, hogy a községi fejlődés kívánalmait állítsák a közigazgatási program előterébe. Ezután megválasztották a megyei közgyülés és a közigazgatási bizottság tagjait, majd a főispán bejelentette a következő kinevezéseket: tb. vármegyei főjegyző *Görgey* Géza, tb. árvaszéki ülnök *Biringer* Gyula, vármegyei főügyészek dr. *Tóth* Alajos (Sátoraljaújhely), dr. *Benyovszky* László (Sárospatak) és dr. *Tóth* Lajos (Szerencs). Árvaszéki ügyész lett dr. *Vargha* Lajos (Tokaj), tiszteletbeli szolgabirák: *Báró* Indár, *Spóner* Ödön és *Cornides* Albert.

— **Ki legyen francia diktátor? — Pétain legyőzte »Mariannet«-t.** *Párizsból* jelentik: A *Petit Journal* pénteki számában cikk jelenik meg, amely beszámol a lap körkérdésére adott válaszokról. A Petit Journal 200.000 olvasója válaszol a lapnak erre a kérdésére *»Kit választ diktátornak?« Pétain* marsall 38.561, *Laval* 31.403, Gaston *Doumergue* 23.864 és *Marianne* (igy hivják népszerüen a francia köztársaságot) 20.102 szavazatot kapott. Mikor Pétain marsallal közölték a szavazás eredményét, a következőket mondotta:

— *Nagyon megtisztel ez a bizalom, de ki kell jelentenem, hogy nem kívánom kihasználni.*

— A demokrácia elválaszthatatlan Franciaországtól, — mondotta *Laval*, mikor a szavazás eredményéről értesült — a demokrácia nem ment ki a divatból és még csak ki sem merült. *(T.)*

— **Az épitőművészeti kiállítás díjkiosztása.** A Budai Szépművészeti Társulat épitőművészeti tárlatának díjkiosztó bizottsága, melyben résztvettek a székesfőváros, a Mérnöki Kamara, a Magánmérnökök Országos Szövetsége megbizottai is, e hó 6-án ítélte oda a székesfőváros ezüstérmét: *Rimanóczy* Gyulának, a székesfőváros bronzérmét: *Kaffka* Péternek és a Budai Szépművészeti Társulat koszorús aranyérmét: *Dávid, Szabó és Wannwer* cégnek.

— **Kedvező adóbevételi eredmények Pest megyében.** Pest megye közigazgatási bizottságának csütörtöki ülésén a pénzügyigazgatók kedvező jelentést terjesztettek elő. A megye északi részében 16,379.000 pengő volt az egyenesadóbevétel, ami az előző évvel szemben 714.000 pengő többletet jelent. Forgalmi adóból 18.544.000 pengőt vettek be, 4,704.000 pengővel többet, mint 1933-ban. A megye déli részében az egyenesadóbevétel 5,482.000 pengő volt, majdnem félmillióval több, mint tavalyelőtt. Itt a forgalmiadóbevétel kissé csökkent. Pest megyében a mezőgazdaság helyzete jó, a járványos megbetegedések száma erősen csökkent. *Negyedi Szabó* Béla Rákospalotának vízvezetéket sürgetett, mert *a lakosság sokszor fertőzött kutakból kénytelen inni. Erdélyi* Lóránt alispán arra mutatott rá, hogy a vízvezetékek épitése a kisebb városokra, községekre sokszor *elviselhetetlen* terheket ró.

— **Ma nyujtják át dr. Reiner Edének az aranydiplomát.** A Budapesi Orvosok Szövetségében (Városház ucca 14.) ma, péntek délután 6 órakor nyujtja át dr. *Schmidlechner* Károly elnök a budapesti egyetem aranydiplomáját az ötven éve végzett dr. *Reiner* Ede orvosnak, akit kartársai nevében dr. *Rosenák* Miksa üdvözöl.

— **Agyonlőtte magát egy fiatal honvéd.** *Pécsről* jelentik: *Bisoff* Andor 22 éves honvéd kedden mellbelőtte magát. Bisoffot kórházba vitték, ahol azonban már nem lehetett rajta segíteni és kedden meghalt. Tettének okát nem tudják.

— **Nagymennyiségü tejre és tejtermékszállításra irt ki pályázatot a főváros.** A kórházak, árvaházak, szeretetotthonok és szegényházak tej- és tejtermékszükségletének szállítására a főváros most nyilvános versenytárgyalást irt ki. Hatalmas mennyiségeket kell szállitani, igy 2,170.000 liter tejet, *27.100 liter tejfelt*, 1570 liter tejszint, 9800 üveg yoghurtot, több mint *20.000 kilog am tehéntúrót*, 7850 kiló juhtúrót, *3?.740 kiló vajat*. 1100 kiló emmentáli sajtot, 1?50 dobozos emmentálit, 20.000 kilogram óvári és egyéb sajtot.

— **Csekkszélhámos kereskedőt keres a rendőrség.** A rendőrség rádiókörözést adott ki *Weisz* Ernő gyarmatárukereskedő ellen, aki a gróf Zichy Jenő ucca 19. számú házban lakik. Több üzletfelének *csekkel* fizetett, amelyet amikor a postatakarékpénztárnál be akartak váltani, kiderült, hogy nincs rá *fedezet*. Csütörtökön többen *feljelentést tettek* Weisz ellen a főkapitányságon, detektívek keresték a lakásán ahol megtudták, hogy Jugoszláviába utazott, valószínüleg, hogy mentesüljön a fedezetnélküli csekkek forgalombahozatalának következményei alól.

— **Házasság.** *Rátkai* Györgyike és *Várady* Mihály (Cleveland, USA) csütörtök délben házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

— **Ausztria kiad Amerikának egy feleséggyilkos jugoszláv katonatisztet.** *Bécsből* jelentik: Az osztrák hatóságok *Poderzaj* Iván volt jugoszláv törzskari kapitánynak Amerika kérésére való kiszolgáltatását határozták el. Poderzaj ellen az az alapos gyanú merült fel, hogy el akarta tenni láb alól második feleségét, akit elvett anélkül, hogy az elsőtől elvált volna. Az amerikai hatóságok ezért, valamint kettős házasságért körözik. Előreláthatólag pénteken adják át az Egyesült Államok részéről kijelölt karhatalmi személyeknek.

— **Előléptetik a hadviselt köztisztviselőket.** A *Pesti Napló* mai melléklete, a *Tisztviselő Napló* számos, a köztisztviselőtársadalmat közelről érdeklő értesülést közöl. Ezek között elsősorban rá kell mutatnunk arra a hírre, amely szerint *márciusban előléptetik a hadviselt köztisztviselőket* és általában az előléptetésben előnyben részesítik a nős közalkalmazottakat. Egy másik közleményünk arról a tervről számol be, amely szerint ha a köztisztviselő felesége nyugdíjba megy, ezzel *díjnoki állást szerezhet férjének*. Részletesen beszámolunk *a közalkalmazottak gyógyszerproblémájáról* és folytatjuk a vitát *a női munkaerő kérdéséről*. Ismét közöljük a *Tisztviselő Napló* népszerű rovatát, a *Tanügyi Napló*-t. A magánalkalmazottakra vonatkozó több érdekes cikk olvasható még a mai sárga mellékletben.

— **A győri tábla elnöke a »bírói pálya sorvadásáról«.** *Győrből* jelentik: A győri itélőtábla csütörtökön tartotta teljes ülését, melyen *Sólyom* Andor, a Tábla elnöke mondott beszédet.

— Nem tudom észre nem venni azt a felhőt, — mondta többek között — amely a magyar Justicia jövendőjének horizontján egyre komolyabbá válik. Nem magában az igazságszolgáltatásban van a baj, hanem abban, hogy a *bírói pályát valóságos sorvadás fenyegeti* és ha kellő időben nem érkezik segítség, a jövőben mulhatatlanul be fog következni a kellően kiképzett utánpótlás hiánya. Amikor azt kell megállapítanunk, hogy az egymást követő, teljes szigorral végrehajtott létszámcsökkentések mellett, hogy a munkaterhet növelik, az előmenetelt csaknem az egész vonalon kizárják, joggal tehetjük fel a kérdést: *vajjon megkapja-e a magyar bíró azt, aminek ellenértékéül egész élete munkásságát és sokszor egészségét is odaadja és vajjon nem fogja-e ez a helyzet végre is megingatni az ambiciót és munkakedvet?*

Beszédét az elnök azzal fejezte be, hogy lehetetlenség, hogy a Regnorum Fundamentum az államnak örökké mostoha gyermeke maradjon.

— **Plébánosváltozás Derecskén.** *Debrecenből* jelentik: *Ruszka* A. Zoltán tb. kanonok, szentszéki bírót előrehaladott korára való tekintettel saját kérelmére nyugdíjazták és felmentették Derecske nagyközség plébánosi teendőinek ellátása alól. Utódjául helyettes-plébánosi minőségben *Szakács* Jánost nevezte ki Lindenberger János apostoli kormányzó.

— **Jövő héten lesz a spanyol exkirály leányának esküvője.** *Rómából* jelentik: *Beatrice* infánsnő és *Torlonia* hercege január 14-ikén tartja esküvőjét fényes külsőségek mellett. Az esküvőn megjelenik az olasz királyi pár is.

— **Bony rendőrfelügyelőt elmozditották állásából.** *Bony* rendőrfelügyelőt, a Staviszky-ügy és a Princegyilkosság nyomozásának egykori vezetőjét, aki vizsgálati fogságban van, *elmozdították állásából.*

— **Egy héttel elhalasztották Rákosi Mátyás bünügyének főtárgyalását.** Január 14-ére, hétfőre tűzte ki a törvényszék *Szemák*-tanácsa *Rákosi* Mátyás volt kommunista népbiztos bünügyének főtárgyalását. Dr. *Szemák* Jenő, a tanács elnöke azonban influenzában megbetegedett s igy a tárgyalást *január 21-ére halasztotta el.* Természetesen a tanuknak is csak január 21-én kell megjelenniök.

— **Saar-propaganda a német rádió új szünetjelében.** *Berlinből* jelentik: A stuttgarti, kölni, frankfurti és müncheni birodalmi rádióállomások, úgyszintén a Deutschland-állomás csütörtöktől kezdve a *»Deutsch ist die Saar«* kezdetü saarvidéki dal első ütemeit használják szünetjelként.

— **Kasasov belgrádi bolgár követ átadta megbizólevelét Pál hercegnek.** *Belgrádból* jelentik: Dimo *Kasasov* bolgár követ átnyujtotta megbizólevelét Pál régenshercegnek. Kasasov régi előharcosa a jugoszláv-bolgár megértésnek és egyik megalapitója az úgynevezett *Zveno körnek, amelyből a mai bolgár diktatórikus kormány megalakult. (T.)*

— **Dr. Mauritz Béla a Természettudományi Tanács új tagja.** A kultuszminiszter az Országos Természettudományi Tanácsba *Böckh* Hugó tanácstag elhunytával megüresedett helyre dr. *Mauritz* Béla egyetemi ny. r. tanárt az intézőbizottság tagjává az 1935. év végéig terjedő ülésszak hátralévő tartamára kinevezte.

— **Ismeretlen ok és ismeretlen méreg.** A rákoskeresztúri temetőben egyik hozzátartozója sírján megmérgezte magát *Szines* László 43 éves gyógyszerészsegéd. Súlyos állapotban szállitották a Rókus-kórházba. A nyomozás megindult, hogy megállapitsák, *miért* akart meghalni.

— **Gyanús vasúti szerencsétlenségek Oroszországban.** *Moszkvából* jelentik: Január 8-ikán éjszaka *Rosztof* közelében súlyos vasúti szerencsétlenség történt. Egy tolató mozdony a sinek közül kiugorva, összeütközött egy tehervonattal. *A pálya emiatt eltorlaszolódott és ezért a Rosztof—Tiflisz között közlekedő gyors emiatt kénytelen volt a nyilt pályán megállni.* Egy másik vonat hibás váltóállitás miatt teljes sebességgel nekirohant ennek a gyorsvonatnak. Két vasutast letartóztattak.

— **A középszabolcsi református egyházkerület új gondnoka — Nánássy Andor.** *Nyíregyházáról* jelentik: *Mikes* István nyug. alispán lemondása folytán a középszabolcsi református egyházkerület gondnokává *Nánássy* Andor dr. országgyülési képviselőt választották meg.

A belügyminiszter táviratilag felfüggesztette állásától Rimóczy József miskolci tanácsnokot

Miskolc, január 10.
(A Pesti Napló tudósítójától.)

Miskolc újjáalakított törvényhatósági bizottsága *Lichtenstein* László főispán elnöklésével csütörtök délután tartotta első közgyűlését, amelyen az egyes pártok vezérei programot adtak. *Görgey* László bejelentette, hogy a nemzeti egység törvényhatósági csoportja megalakult. *Ferenczy* Károly felsőházi póttag a szabadelvűpárt nevében kijelentette, hogy továbbra is törhetlen harcosai a szabadelvűségnek és harcolni fognak minden vonalon az élet szabadságáért. Dr. *Kellner* Miklós a független demokrata párt álláspontját fejtette ki. dr. *Csik* József a Keresztény Polgárok és Munkások Szövetsége nevében beszélt, majd *Reisinger* Ferenc a szociáldemokraták nevében hangoztatta, hogy harcolni fognak a közéleti tisztaságért. Ezután *Lichtenstein* László főispán bejelentette, hogy a belügyminiszter csütörtökön *táviratilag felfüggesztette állásától Rimóczy József városi tanácsost, aki ellen a HONSz miskolci csoportjánál és a miskolci zálogházban viselt állásából kifolyólag különböző gyanúokok merültek fel.* A közgyűlés a bejelentést tudomásul vette, majd megválasztotta a városi szakbizottságokat.

Rimóczy felfüggesztésével *Lichtenstein* László főispán a következő nyilatkozatot tette:

— Dr. *Rimóczy* József tanácsnok ellen *fegyelmi eljárás indult a HONSz miskolci csoportjánál,* amelynek elnöke volt, előfordult különféle szabálytalanságok miatt. Ugyanezekért egyidejűleg *bűnvádi eljárást is indítottak ellene.* Később a Miskolc város kezelésében működött *zálogintézetben elkövetett szabálytalanságokkal és visszaélésekkel kapcsolatosan is fegyelmi és bűnvádi eljárás tétetett folyamatba dr. Rimóczy* ellen. Ebben a két ügyben mult év december végén *a bűnvádi nyomozások befejezést nyertek.* A bűnvádi eljárások során felmerült gyanú már magában véve is indokolttá teszi, — a hivatali tekintély megóvása szempontjából — hogy a bűnvádi eljárás folyamata alatt *a bűnvádi eljárás alá vont tisztviselő hivatalától távoltartassék* és ezért a belügyminiszter Rimóczy Józsefet hivatali állásától felfüggesztette.

Fagyhullám és hóvihar Európában, hőemelkedés Amerikában

(Saját tudósítónktól.) Csütörtök reggel óta hazánk túlnyomó részében havazik. *A bécs—budapesti autobusz csütörtökön a hófúvás miatt nem közlekedett.* A Tiszántúlra már elérkezett a kelet-európai fagy, Debrecen környékén és a Szabolcsban —10——12 fokos hideg van.

Budapesten csütörtök reggel 6 órakor 786 állandó és 1060 rendkívüli munkás kezdte meg 39 altiszttel a hótakarítást. *Munkában van 49 lovas, 3 motoros hóeke és 12 motoros seprőgép.* A hótakarítás naponta 10—12.000 pengőbe kerül. A rendkívüli munkások 3 pengő 50 fillér napibért kapnak. Az országúti hóviszonyokról a *KMAC* azt jelenti, hogy a budapest—bécsi úton nagy akadályok vannak, magyar területen *Magyaróvárnál* és osztrák területen *Hainburgnál* és *Bruck* környékén. A *petronal—hainburgi* út napok óta járhatatlan. A Duna—Tiszaközén nem ilyen kedvezőtlen a helyzet, de azért ajánlatos, hogy az autósok láncot és hólapátot vigyenek magukkal.

Egész Európából, de Amerikából, sőt Afrikából is erős hideget jelentenek. *Különösen nagy a hideg Olaszországban, ahol Velencében —4, Milánóban —6 fokot mértek, de fagy van Rómában és Nápolyban is.* Anconában évtizedek óta most havazott először. Szokatlanul hideg van Sziciliában is, ahol +14 fok a hőmérséklet, ami ott meglehetősen alacsony. Hűvös van Észak-Afrikában is, természetesen az ottani viszonyok szerint.

Románia egész területén igen nagy a hideg. *Bukovinában* a —35 fokos hideg miatt bezárták az iskolákat. A Fekete tenger Konstanzánál a parttól számítva 8 kilométernyire befagyott.

Oroszországban emberemlékezet óta nem volt olyan kegyetlen hideg, mint most. Odesszában a kikötőt 30 centiméter vastag jégréteg borítja. Moszkvában —35, Magnitoborszkban —45 fokot mértek. *Leningradban* a jégzajlás elzárta a kikötőt. A hajózás teljesen szünetel.

Newyorki jelentés szerint az amerikai korai fagyhullámot váratlan hőemelkedés követte, amely általános olvadást és árvizet idézett elő. Különösen súlyos károkat okozott az árvíz New Englandban. *Newyork állam felső részében a hirtelen támadt olvadás következtében valamennyi folyó megáradt,* a szántóföldek nagy területen víz alá kerültek, de elöntött az árvíz sok községet is.

A sűrű köd, amely vasárnap óta megbénítja a hajózást, a hajózási vállalatoknak és a newyorki kikötőnek már *egymillió dollár veszteséget* okozott.

Minden új magyar könyv

megjelenése napján kapható Az Est könyvkereskedésében, Budapest, VII., Erzsébet körút 18—20

Tegye lehetővé bőre lélegzését!

Régóta ismert dolog, hogy az epidermisnek a lélegzésnél a tűdővel csaknem egyenrangú szerepe van. Ha annak működését gátoljuk, minden bizonnyal egész szervezetünk is hamarosan megérzi, de a bőr elhervadása azonnal beáll; ez könnyen megelőzhető az **Apácaszappan** állandó használata által, mely dús habjával szabaddá teszi a pórusokat és biztosítja a bőr bársonyosságát.

Magyarország pénzügyi helyzete Genf előtt

Imrédy Béla, a Nemzeti Bank elnöke, hosszú beszédben ismertette a magyar kormány álláspontját a Népszövetség pénzügyi bizottságában

Ma ül össze a Népszövetségi Tanács

Genf, január 10.

A Népszövetség pénzügyi bizottsága ma *Mlynarski* elnöklete alatt foglalkozott *Magyarország pénzügyi helyzetének megvizsgálásával.*

A pénzügyi bizottság délelőtti ülésén meghallgatta Royal *Tylernek,* a pénzügyi bizottság budapesti képviselőjének, valamint *Brucenak,* a Magyar Nemzeti Bank tanácsadójának kiegészítő szóbeli felvilágosításait.

Délután fél 4 órakor a pénzügyi bizottság megvitatta a jelentéseket. A vita során dr. *Imrédy* Béla volt pénzügyminiszter, a Magyar Nemzeti Bank elnöke *hosszú beszédben ismertette a magyar kormány álláspontját.* A pénzügyi bizottság ülésén Imrédy Bélán kívül résztvett *Csizik* Béla miniszteri tanácsos is. A Nemzeti Bankot *Baranyai* Lipót igazgató és *Quandt* Richárd ellenőr képviselte.

A vita főképpen *az állami és önkormányzati háztartások költségvetése, az állami adósságok, a forgótőke, a kliringre vonatkozó egyes egyezmények, az általános gazdasági helyzet, a külkereskedelem, a tőzsde és bankok helyzete, valamint a kereskedelmi politika körül forgott.*

Kánya, Tahy és Eckhardt Genfben

Kánya Kálmán külügyminiszter, *Tahy* László népszövetségi állandó főkiküldött, *Eckhardt* Tibor népszövetségi főkiküldött, *Máriássy* Zoltán követségi tanácsos, kabinetfőnök és dr. *Mengele* Ferenc követségi tanácsos, a külügyminisztérium sajtóosztályának főnöke csütörtökön este nyolc óra tizenhat perckor megérkeztek *Genfbe.* A külügyminiszter kíséretében voltak még dr. *Szent-István* Béla külügyminisztériumi tanácsos és *Thuránszky* László követségi titkár.

Fontos nemzetközi megbeszélésekre készül Geni

A Népszövetség Tanácsának 84. ülésszakát *január 11-én, pénteken délután nyitják meg.* A megnyitó ülés után a Tanács legközelebbi ülését minden valószínűség szerint csak *január 15-én, kedden* tartja, mert előbb bevárja a január 13-án lezajló saarvidéki népszavazás eredményét.

Minthogy a megnyitó ülésen Sir John *Simon* angol külügyminiszter és *Eden* angol főpecsétőr is megjelenik, *Laval* francia külügyminiszter is mindent elkövet, hogy már a megnyitó ülésen jelen legyen. A nagyhatalmak képviselőinek tehát *bőséges alkalmuk lesz a fontos nemzetközi politikai kérdések megbeszélésére.*

A tanácsülés alkalmával nemcsak a tanácsba tartozó államok: Anglia, Argentina, Ausztrália, Csehország, Chile, Dánia, Franciaország, Lengyelország, Mexikó, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Szovjetoroszország és Törökország képviselői vesznek részt, hanem ez alkalomból *Genfbe érkezik számos állam képviselője, amely állam nem tagja a Tanácsnak.*

A Genfben összegyűlt miniszterek egymással folytatandó közvetlen megbeszéléseinek ezúttal a szokottnál nagyobb jelentőséget tulajdonítanak. Semmi kétség aziránt, hogy a megbeszélések kiindulópontja a *római francia-olasz egyezmény* lesz; ezek a megbeszélések nyilván igen nagy befolyást gyakorolnak majd *a leszerelési kérdés* további alakulására, különösen azzal a kísérlettel kapcsolatban, hogy Németországot a Népszövetségbe való visszatérésre bírják.

Rüsdi Arasz török külügyminiszter fogja betölteni az elnöki tisztet.

A Temps a magyar emlékiratról

Párizs, január 10.

A *Temps* genfi tudósítója szerint Kánya és Eckhardt magyar megbizottak terjedelmes emlékirattal érkeztek Genfbe. Az emlékirat beszámol a marseillei merénylet ügyében Magyarországon lefolytatott vizsgálatról. Genfben remélik, hogy a magyar kormány *kielégítő megtorló intézkedéseket hozott* és a Tanács a magyar jelentés tudomásulvételével *egyszersmindenkorra véget vet a fennforgó ellentétnek.*

Charles Laughton és **Carole Lombard** a

PALACE

mai premierjén, a forró szenvedélyek páratlanul izgalmas filmjében

FEHÉR ASSZONY A POKOLBAN

(PARAMOUNT-FILM)

RIMAŇÓCZY *Gyula*, építész, * Bécs 1903. A bpesti József-műegyetemen 1920. nyert oklevelet. A budai ferencesrend megbízásából 1931—34. építette a Pasaréti-úti templomot. A modern törekvésű templom lapidáris egyszerűségű; szabadon álló campanilejével külső megjelenésében a románkori olasz templomokra emlékeztet. Létrejöttét nagy világnézeti harcok előzték meg, de a legfőbb egyházi hatóságok a művész eredeti tervét fogadták el. s az került kivitelre.

K. Gy. II. 368 l

A királyi ügyész

Lipták László elfogatását és elmeállapotának megvizsgálását inditványozta

Dr. *Lipták* László mérnök hónapokkal ezelőtt levelet intézett gróf *Teleki* Pál miniszterelnökhöz s a levél tartalma miatt dr. *Dulin* Elek miniszteri osztálytanácsosnak, a miniszterelnökség sajtóosztálya helyettes vezetőjének sérelmére elkövetett hatóság előtti rágalmazás miatt a miniszterelnök felhatalmazást adott a budapesti ügyészség számára, hogy *Lipták* László ellen a bünvádi eljárást tegye folyamatba. A királyi ügyészség vádirata alapján a budapesti büntetőtörvényszék Lengyel-tanácsa november 4-ére tüzött ki először főtárgyalást, amelyen Lipták László nem jelent meg. Mivel Lipták László elmaradását kellően nem igazolta, a törvényszék a december 7-ére kitüzött uj főtárgyalásra az elővezetését rendelte el.

Időközben *Lipták* László kérvénnyel fordult a büntetőtörvényszékhez és betegségére való hivatkozással a tárgyalás ujbóli elnapolását kérte. Dr. *Lengyel* János főtárgyalási elnök viitéz dr. *Szecsődy* Imre törvényszéki orvosszakértőt utasitotta, hogy Lipták Lászlót a lakásán vizsgálja meg. Az orvosszakértő ma délelőtt megjelent Lipták László lakásán, de a mérnököt nem találta otthon, hozzátartozói közölték vele, hogy Lipták László vidéken, Bátaszéken tartózkodik. Az orvos a mai főtárgyaláson jelentette, hogy nem volt módjában *Lipták* Lászlót megvizsgálni, mert vidéken tartózkodik.

Dr. *Pfeiffer* Zoltán, a vádlott védője az orvosi közlés után a következő bejelentést tette:

— Az idézést tegnapelőtt este kézbesitették ki a vádlott lakására s ebben az időben Lipták László már Bátaszéken tartózkodott, ugy, hogy az idézést át sem vette. Hatósági orvosi bizonyitványt azért nem tudott csatolni, mert a hatósági orvos csak birói megkeresésre volt hajlandó őt megvizsgálni. Becsatolok egy ujabb magánorvosi bizonyitványt.

Dr. *Lengyel* János elnök ismertette a magánorvosi véleményt, mely szerint *Lipták* László „sulyos ideggyengeségben szenved és falusi tartózkodás megnyugtató hatással lenne reánézve s faluról való visszatérése után szanatóriumi kezelésre lesz szüksége, mert kényszerképzetei vannak s félelem érzete is van."

A vádat képviselő dr. *Kertész* Jenő királyi ügyész ezután a következő inditványt terjesztette elő:

— Inditványozom, hogy a királyi törvényszék elfogató parancsot adjon ki Lipták László ellen... A vádlott csupán magánorvosi bizonyitványt csatolt be, hatósági orvosi bizonyitványt nem és ha vidékre tudott utazni, akkor a főtárgyaláson is megjelenhetett volna.

A védő azt hangoztatta, hogy hajlandó a bátaszéki tisztiorvostól hatósági bizonyitványt szerezni, majd a királyi ügyész ujabb inditványa hangzott el.

— Méltóztassék megfontolás tárgyává tenni, nem volna-e célszerü Lipták László elmeállapotának megvizsgálását elrendelni, mert a vádlottnak saját orvosa bizonyitványa szerint is kényszerképzetei vannak.

A törvényszék ugy határozott; kötelezi a vádlottat, hogy nyolc napon belül hatósági orvossal bizonyitsa betegségét.

Politikai körökben élénk feltünést keltett Lipták László magatartása, mert teljesen szokatlan, hogy egy magasrangu köztisztviselő megrágalmazásával vádolt publicista és politikus az ellene inditott perben ismételten ne jelenjék meg a független biróság előtt.

Felavatták az uj „Erzsébet-központot"

Bensőséges szép ünnepség keretében avatta fel ma délelőtt dr. *Varga* József kereskedelemügyi miniszter a magyar posta ujabb hatalmas otthonát, a budapesti postaigazgatóság és Erzsébet-távbeszélő központ Dob-utca 75—81. szám alatti nyolcemeletes épületét.

Dr. *Kuzmich* Gábor postavezérigazgató köszöntötte a minisztert és a nagyszámban megjelent előkelőségeket az uj postapalota előcsarnokában. A miniszter válaszában nagy elismeréssel szólt a magyar mérnöki, tervező és épitőtehetség és a magyar munkáskéz szorgalmának legujabb és legszebb eredményéről.

— Különösen jelentős ez az ünnep nekünk — mondotta a miniszter —, mert ime, akkor is épit a magyar géniusz, amikor másutt a pusztulás őrlöge rombol...

A miniszter felavató beszéde és a szózat elhangzása után az épület megtekintésére került a sor. Az ünnepség színhelyén, az előcsarnokban *Molnár* C. Pál festőművész freskója tünik fel, amely a Felvidék visszacsatolásának emlékére készült, megörökitve az országgyarapitó kormányzó alakját.

Tágas, világos és napsugaras helyiségek tömkelege ez az ultramodern stilusban készült postaépület. A földszinti postahivatal nagyszerü berendezése, csillogó márványüveggel és fatapétával burkolt falai és tágas, modern megoldása valósággal elragadta a megjelenteket. Az udvaron száz tornázó személy befogadására elegendő, legmodernebbül felszerelt tágas tornatermet épitettek. Öltözőkkel, mosdókkal, zuhanyokkal a postaszemélyzet részére, a VII. emeleten pedig külön vendéglőt és óriási tetőterraszt létesitettek számukra. Az uj postapalota egyik legszebb disze és ékessége a teljesen modern berendezésü bélyegmuzeum s természetesen az automataközpont óriási kapcsolóterme, amelyben máris 3500 telefonelőfizető automata telefonját kapcsolják az éjjel-nappal üzemben lévő preciziós gépezetek. Rövidesen 17.000 előfizetőt kapcsolnak ide, de 32.000 automatatelefon kapcsolására van hely. Érdekes, hogy a kapcsolóterem levegője a külső levegőtől teljesen el van zárva s a levegő utánpótlását mesterséges légkondicionáló (levegőnemesitő) berendezéssel végzik.

Az egész épület megtekintése után a postavezérigazgatóság villásreggelin látta vendégül a nagyszámban megjelent előkelőségeket.

A postapalotát *Rimanóczy* Gyula épitészmérnök tervezte s ő is alkotta meg a belső berendezések harmóniáját is. Munkájában *Hidassy* Lajos és *Papp* Imre épitészmérnökök és *Szabó* Lajos statikus-épitész segédkeztek.

Budapest székesfőváros tehát ismét gazdagabb lett egy látványosságnak is beillő, hatalmas modern épülettel s a magyar posta csakugyan büszke lehet nagyszerü alkotására.

Milyen módositásokkal fogadta el a földbirtokpolitikai javaslatot a felsőház egyesitett bizottsága?

A *felsőház* földmivelésügyi, igazságügyi és pénzügyi egyesitett bizottsága csütörtökön délelőtt *Töreky* Géza elnökléseével ülést tartott, amelyen gróf *Khuen-Héderváry* Károly előadásában a huszas albizottság javaslatai alapján letárgyalták a földbirtokpolitikai javaslat függőben tartott szakaszait. Az egyesitett bizottság ülésén a kormány részéről gróf *Teleki* Pál miniszterelnök, gróf *Teleki* Mihály földmivelésügyi miniszter, *Antal* István igazságügyi és *Lukács* Béla földmivelésügyi államtitkár vettek részt.

Báró *Prónay* György, *Ostffy* Lajos és *Purgly* Emil felszólalásaira gróf *Teleki* Mihály földmivelésügyi miniszter részletes felvilágositást adott, majd az egyesitett bizottság a kiküldött huszas albizottság módositó javaslataival a függő szakaszokat *egyhanguan elfogadta.*

A földbirtokpolitikai törvényjavaslat lényegét nem érintik a felsőház egyesitett bizottsága által végrehajtott módositások. *Változatlanul megmaradtak azok az alapvető rendelkezések, amelyeket a képviselőház elfogadott és csak részletkérdésekben kivántak változtatásokat.* Ezeknek egyrésze a középbirtok hatályosabb védelmét szolgálja, más része pedig a családvédelmi szempontokat hangsulyozza. Az egyesitett bizottság által elfogadott módositás szerint az 1500 holdon aluli birtokok igénybevehető részét csak tulajdonul lehet igénybe venni. A középbirtok védelmét szolgálja az a módositás is, amely csupán ezeknél a kategóriáknál előirja, hogy az átadásra kijelölhető területek szempontjából csak a szántókat és a réteket lehet számitásba venni. Ez a módositás a kisbérlet kikapcsolásával a tulajdonszerzést segiti elő, egyébként majdnem tisztán pénzügyi jellegü, viszont a középbirtokos osztály szempontjából fontos, mert a föld ellenértékéhez igy hozzájut.

A *Nemzeti Ujság* hirt adott már arról a fontos módositásról, amellyel a gyermekek után járó kedvezményt felemelték. Az egyesitett bizottság által elfogadott javaslat szerint ugyanis az első és második gyermek után egyenként 250—250 katasztrális hold, a harmadik és negyedik gyermek után 300—300 katasztrális hold, a többi gyermek után pedig 400 katasztrális hold lenne az a terület, amelyet a tulajdonosnak meg kell hagyni. Ezeket a területeket azonban csak a tulajdonosnak visszadandó területek szempontjából kell figyelembe venni.

Az ingatlanért adandó kötvények kamatát három és félszázalékról 4 százalékra emelték fel, de egyuttal a törlesztési időt is felemelték 25 évről 30 évre. Tehát a kisbirtokszerzők 25 év helyett 30 év alatt törleszthetik a vételár-hátralékot. A sokgyermekes birtokszerzők részére az eddigi kamatkedvezmények megmaradnak. Általános helyesléssel, változatlanul elfogadták a javaslatnak a házhelyekre vonatkozó intézkedéseit.

Még egy módositás történt a javaslaton, amely szerint a tulajdonos méltányolást érdemlő kérésére a földmivelésügyi miniszter kijelölheti, hogy az egyes birtokokból mekkora területet és a birtoknak melyik részét akarja földbirtokpolitikai célra igénybe venni. Ezt a rendelkezést azonban nem tették általános szabállyá, hanem csak kivételes esetekre korlátozták és az előzetes kijelölés a földmivelésügyi miniszter diszkrecionális joga.

TÁTRA-MATLÁRHÁZA ESPLANADE
szálló igazgatónője, Forberger Árpádné dec. 7-től—13-ig, d. e. 10—1 óra között. Huckó Mihály Tátrafürdők irodájában, Rákóczi-út 17., tel.: 138—174 és d. u. 3—5 óra között Tátrai Fürdők vezérképviseleténél, Dorottya-utca 5., tel. 188—322 szívesen ad felvilágositást.

Politikai Pósta

GRÓF TELEKI PÁL miniszterelnök balatonfüredi és képviselőházi beszédeivel foglalkozik az európai sajtó. A *Vreme* belgrádi lap csütörtöki számában külön cikket szentelt gróf *Teleki* Pál személyének. Ismerteti élettörténetét, tudományos működését, a bécsi és komáromi döntőbiróságokkal kapcsolatos szerepét. Első miniszterelnöki nyilatkozatában kijelentette, hogy Magyarország bel- és külpolitikája nem változik meg. Ezt az irányzatot be is tartotta. Alatta a szélsőségek visszafejlődése tapasztalható. A legutóbbi választás is megmutatta, hogy *Teleki* miniszterelnök nagy határozottságot tanusit. — A balatonfüredi beszédet helyesléssel fogadták *Párisban.* A külminisztériumhoz közelálló körökben kijelentik, hogy ezek az aktuális szavak remélhetően hozzájárulnak a dunavidéki kedélyek lecsillapitásához. A sajtó kidomboritja a miniszterelnök beszédének fontosságát. Az *Intransigeant* vastag betükkel szedett cimében megállapitja, hogy gróf *Teleki* Pál szerint a magyar nemzet lelkülete távol áll minden szélsőséges irányzattól. — A *Berliner Börsenzeitung* a miniszterelnöknek a megajánlási vitában elmondott beszédéről irt nagy cikket. Idézi a beszéd egyes részeit s kiemeli, hogy Magyarországnak már most elő kell készülnie arra, hogy a háboru után a piacok teljesen átalakulnak. — A bukaresti lapok is megemlékeznek a miniszterelnök beszédéről. Megjegyzéseket nem füznek hozzá, de a cimekben mégis kiemelik, hogy Magyarországnak Európában küldetése van s azt be kell töltenie.

*

A KÖZIGAZGATÁSI BIRÓSÁG *Borsos*-tanácsa csütörtökön délelőtt tárgyalta azt a peticiót, amelyet a nyilaskeresztes párt nyujtott be a fejérvármegyei és székesfehérvári lajstromos kerületben lefolyt választások eredménye ellen. A peticionálók szerint a választási biztos az ajánlásokat a nyilaskeresztes párt megbizottaitól átvette, de másfél nap mulva visszautasitotta ezeket amiatt, hogy az ajánlóivek benyujtói nem szerepelnek az ajánlók között. Igy a nyilaskeresztes pártnak nem volt ideje, hogy olyan egyénekkel nyujttassa be az ajánlásokat, akik szerepelnek az ajánlóiveken. A panaszosok jogi képviselője és a választást védő beszéde után a közigazgatási biróság hosszabb tanácskozásra vonult vissza, majd kihirdette itéletét, amely a panasznak helyt adott, *megsemmisitette a fejérmegyei és székesfehérvári lajstromos kerület országgyülési képviselővválasztását* és gróf *Hunyady* Ferenc, valamint *Witz* Béla mandátumát érvénytelennek nyilvánitja.

*

A FELSŐHÁZ több bizottsága tartott csütörtökön ülést. A közjogi bizottság *Juhász* Andor elnöklésével ülésezett és *Majzik* Viktor előadásában letárgyalta, elfogadta a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület cimerhasználatáról szóló javaslatot. *Baranyay* Lipót elnökölt a felsőház pénzügyi bizottságában, amely *Czettler* Jenő előadásában a pénzügyminiszternek a rendkivüli ideiglenes házadómentességek engedélyezéséről szóló jelentését tárgyalta és egyhangulag tudomásul vette.

*

A KORMÁNY tagjai csütörtökön délután 6 órakor gróf *Teleki* Pál miniszterelnök elnökletével minisztertanácsot tartottak, amely folyó ügyeket tárgyalt és este 9 óra felé ért véget.

Az Eternit Bolt
bemutatja
a korszerü
FALBURKOLÁST
BÚTORBORITÁST
VII., Erzsébet-körút 28.
Telefon: 222-203

A FÖLDBIRTOKPOLITIKAI javaslat a jövő héten a felsőház elé kerül. *A felsőház december 12-én, kedden délelőtt ülést tart,* amelynek napirendjén a következő pontok szerepelnek: az igazoló bizottság és a mentelmi bizottság jelentései, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület cimerhasználatáról szóló törvényjavaslat, a pénzügyminiszter jelentése a rendkivüli ideiglenes házadómentesség ügyében, a mezőgazdasági munkások özvegyeinek járadékáról szóló javaslat és *a földbirtokpolitikai törvényjavaslat.*

*

REMÉNYI-SCHNELLER LAJOS pénzügyminisztert, Baja város országgyülési képviselőjét a város törvényhatóságának közgyülése egyhangu lelkesedéssel Baja diszpolgárává választotta.

A Pelsőci Gyógyintézet (alapitva 1908)
epilepszia,
gyengeelméjüség,
fejlődésbeli
visszamaradottság
osztályaiba magánbetegek felvétetnek.
Igazgatóság: Budapest, VII., Károly király-ut 1 II. 6 — Telefon: 135-433
Intézet: PELSŐC, Gömör-Kishont vm Pelsőcfalva T. f.

Országzászlóavatás Szerednyén

Nagyszabásu ünnepség keretében avatta fel Országzászlóját a kárpátaljai Szerednye község. Az avatáson résztvett *Ilniczky* Sándor kárpátaljai főtanácsadó vezetésével a kormányzói bizottság számos tagja, a honvédség képviselői és sok más kárpátaljai vezető személyiség. Az ünnepi beszédet *Kabáczy* Rezső esperes tartotta.

— Mi, szerednyeiek — mondotta Kabáczy esperes nagyhatásu beszéde során — soha, még akkor sem adtuk fel a reményt, hogy ujból szabadok leszünk, amikor tavaly az ismeretes bécsi döntés után a lehalkitott rádió lapjára szoritott fülünkkel hallottuk a halálos itéletet: Szerednye és vidéke nem tartozik Magyarországhoz... S elkövetkezett a nagy megmozdulás: csatlakozni Magyarországhoz minden áron. S a csoda megtörtént... A 14 és fél hónapos ukrán rémuralomnak vége lett. Kárpátalja felszabadult!... Hirdesse tehát fennen mindenkinek ez az Országzászló azt a baráti egyetértést és testvéri szeretetet, amely a magyar, a magyarorosz és az itteni szlovák testvérek között fennáll.

Kabáczy Rezső esperes szavai után az EONB nevében dr *Szélt* Sándor tanácstag mondott beszédet, majd a magyarorosz lakosság képviselői szólaltak fel. Ungvár város nevében dr. *Peltsárszky* Imre polgármester beszélt, majd *Ilniczky* Sándor prépost a magyar kormányzat szeretetéről biztositotta a lakosságot és hitet tett a magyar és magyarorosz sorsközösség mellett.

Szily Kálmán államtitkár a berlini müegyetem tiszteletbeli doktora

Csütörtökön délben egy órakor a József nádor müegyetem tanácstermében ünnepélyes keretek között adták át dr. *Szily* Kalmán titkos tanácsos, államtitkár, müegyetemi nyilvános rendes tanárnak a berlini müegyetem mérnöktudományi tiszteletbeli doktori oklevelét. Ezt a tiszteletbeli doktori oklevelet dr. *Stern* Ernő, a berlini müegyetem rektora adta át üdvözlő beszéd kiséretében dr. *Szily* Kálmánnak. Az ünnepségen dr. *Niemczyk* Oszkár berlini müegyetemi prorektoron és dr. zur *Mühlen* Leo dékánon, valamint Von *Erdmannsdorff* Ottó budapesti német követen, továbbá dr. *Hóman* Bálint kultuszminiszteren, dr. *Fáy* István, dr. *Stolpa* József és dr. báró *Wlassics* Gyula államtitkárokon, a német követség személyzetén és a magyar egyetemek vezetőin kivül a tudományos és társadalmi közélet számos előkelősége is megjelent.

Minőség — munka
Öltöny — télikabát
BLUM ÉS TESTVÉRE
angol uriszabóság
IV., Váci-utca 33 (Piarista-palota)

Megnyilt a „100 éves Herend" jubiláris kiállitása

Csütörtökön délután nyilott meg ünnepélyes keretek között az Iparművészeti Társulat Mária Valéria-utcai helyiségében a százéves herendi porcellángyár jubiláris kiállitása. *Varga* József kereskedelem- és iparügyi miniszter, valamint a nagy számban megjelent előkelőségeket *Szablya* János ügyvezető alelnök köszöntötte. Az üdvözlőbeszéd elhangzása után Varga József miniszter megnyitóbeszédet mondott, amelynek során rámutatott arra a hatalmas munkára, amelyet a herendi porcellángyár végzett egy századon keresztül a magyar kultura és a magyar ipar hirnevének érdekében. A megjelent vendégek ezután megtekintették a kiállitási területet, majd átvonultak az Iparművészeti Társulat többi helyiségeibe, ahol a hagyományos iparművészeti karácsonyi vásárt szemlélték meg.

Címadományozás:

A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére dr. *Szijj* Ferenc nyugalmazott polgármesternek és *Fülöp* Zsigmondnak, Komárom szabad királyi város volt polgármesterének a közélet terén szerzett érdemei elismeréséül a magyar királyi kormányfőtanácsosi címet adományozta.

Kinevezés:

A földmivelésügyi miniszter a vizügyi szolgálat mérnöki szak létszámában *Kemény* László (Budapest), *Diósszy* Imre (Érsekujvár), *Horváth* József (Székesfehérvár), *Nagy* György (Baja), *Paphalmy* György (Budapest), *Alföldy* György (Győr), *Mátray* István, *Kováts* László, *Wesniczky* Ferenc, *Komlóssy* László, *Moldán* Ferenc, *Záhonyi* Győző (Budapest), *Fóris* Gyula (Hódmezővásárhely), *Richter* József (Budapest), *Gábri* Mihály (Miskolc) és *Halácsy* László (Budapest) okl. mérnököket mérnökgyakornokokká kinevezte.

Kormányzói elismerés:

A kormányzó megengedte, hogy vitéz *Németh* Lajos ny. tábornoknak a hadtörténetirás terén kifejtett kiváló és eredményes teljesitményeiért dicsérő elismerése tudtul adassék.

Házasság:

Czillinger Liviát, *Czillinger* János ny. kir. erdőfelügyelő, erdőtanácsos és felesége, *Martiny* Ilona leányát ma este 7 órakor vezeti oltárhoz az egyetemi templomban koronghi *Lippich* László székesfővárosi mérnökgy., néhai dr. koronghi *Lippich* Rezső törvényszéki tanácselnök és felesége. *Horváth* Erzsébet fia. Az esketést *Kerner* István pápai kamarás, tb. kanonok végzi.

Szemerjay-Petrán Mária és *Straub* Elek Beszkárt mérnök házasságot kötöttek. Az egyházi szertartást december 7-én a belvárosi főplébániatemplomban *Pogor* Ödön szentszéki tanácsos, kegyesrendi gimn. tanár végezte. Tanuk voltak: *Petróczy* Aladár ny. ezredes, cs. és kir. kamarás és ifj. *Straub* János sportárunagykereskedő.

Halálozás:

Kovács József Bertalan szaktanár, a Keresztény Községi Párt belvárosi szervezete elnökségi tagja, december 5-én meghalt. Temetése december 8-án, pénteken délután fél 3 órakor lesz a rákoskereszturi temető halottasházából.

Csicsóbolyáni *Steer* Ferenc tiszaugi földbirtokos december 7-én elhunyt. A tiszaugi katolikus nép lelkiéletének emeléséért nagy áldozatokat hozott. Ő alapitotta a tiszaujfalusi bencés növérek zárdáját, amelynek kriptájában december 8-án helyezik örök nyugalomra.

Gáspár Mihály ny. áll. g. ezredes december 6-án elhunyt. Temetése 9-én délután fél 3-kor lesz a Gyáli-uti I. sz. helyőrségi kórházból a rákosi katonai temetőbe.

Idősb. *Marschall* Ferenc december 5-én 87 éves korában Budapesten elhunyt. Temetése december 8-án délután 3 órakor lesz a Farkasréti-temetőben. A gyászistentiszteletet december 9-én reggel 9 órakor mutatják be a ferencrendiek Pasaréti-uti templomában.

Volovcsák Miklósné, szül. nagyszlatinai és antalóczi *Antalóczy* Aranka gör. kat. esp.-lelkész neje december 6-án életének 65. évében elhunyt. Temetése 9-én d. e. 9 órakor lesz az ujfehértói gör. kat. templomból.

Dr. nemes *Boros* Béláné, szül. tomesányi *Tomcsányi* Ilona, Turóc vármegye volt tb. tisztifőorvosának özvegye, életének 73. évében december 5-én Budapesten elhunyt. Temetése 7-én délután volt a Kerepesi-ut melletti temető halottasházából.

Vecseklői *Stoffer* Mária, a „Pro Ecclesia et Pontifice" pápai érdemkereszt tulajdonosa, a Szociális Missziótársulat kültagságának tanácsosa december 5-én, életének 73. évében elhunyt. Temetése december 8-án délután fél 4 órakor lesz a farkasréti temetőben. Az engesztelő szentmise-áldozatot december 9-én reggel 9 órakor a Margit-körúti ferences templomban, december 11-én pedig a budai Szentlélek kápolnában (I., Krisztina-körut 127.) mutatják be lelkiüdvéért.

Elhalálozás miatt 6 szobás
lakás berendezéséből eladók:
barokk és reneszánsz butorok, uriszoba, perzsaszőnyegek, brokátfüggönyök, stb.
Corvin-tér 6., I. em. 4.
Szemben a budai Vigadóval.

Az egyetemi ifjuság tüntetése a finnek mellett

A Turul Szövetségbe tömörült egyetemi hallgatók csütörtökön délben szimpátiatüntetést rendeztek a finn nemzet mellett. Dr. *Ambrus* József, a Turul országos vezérének a vezetésével felvonultak az egyetemi ifjak a finn követség elé, ahol Onni *Talas* budapesti finn követ fogadta őket. Az egyetemi ifjak először a finn és a magyar himnuszt énekelték el s ennek elhangzása után *Ambrus* József mondott beszédet, amelyben utalt arra, hogy a magyar ifjuságnak együtt dobog a szive a finn testvérekkel és barátságának nemcsak szavakban ad kifejezést, hanem, *ha kell, ezt tettekkel is hajlandó bizonyitani.* A Turul vezérének szavaira Onni *Talas* finn követ válaszolt s megköszönte, hogy a magyar ifjuság a finn nemzet megpróbáltatása idején kifejezést adott együttérzésének.

Onni *Talas* budapesti finn követ válaszbeszédében, amellyel *Ambrus* József Turul vezér szavait megköszönte, egyebek között még a következőket mondotta: A finn nép nem alázkodhatott meg a követelések előtt, fegyvert kellett ragadnia, hogy megvédje függetlenségét. Bár Finnországban látják a hazánkra váró nehézségeket, a finn népen nem vett erőt a lehangoltság. Nemzetünk bátran tekint a jövőbe, tudva azt, hogy a népek sokat szenvedhetnek, de az életerős nép szenvedései után ismét feltámad. Mi hiszünk a jövőben és ez a hit nemzetünk ereje. Köszönöm nektek, hogy támogatni akarjátok finn testvéreiteket, nehéz, de egyáltalán nem reménytelen küzdelmükben. Onni *Talas* budapesti finn követ könnyekig meghatva az „Éljen Magyarország" felkiáltással fejezte be beszédét. Az ifjuság ezután elénekelte az „Erős várunk nekünk az Isten..." kezdetü zsoltárt, a finn himnuszt, majd a magyar himnuszt. A követ lejött az erkélyről, elvegyült az ifjak között, többekkel beszélgetésbe bocsátkozott és meghatottan mondott köszönetet a Finnországgal való testvéri együttérzésért.

Találkozó.

A marosvásárhelyi róm. kat. főgimnázium öregdiákjainak baráti köre dec. 12-én esti fél 8 órai kezdettel az Erdélyi-étterem (V., József nádor-tér 1.) különtermében összejövetelt tart.

Budapest volt házlezredének, a cs. és kir. 32. gy. e.-nek tiszti és legénységi bajtársait a borowai ütközet negyedszázados jubileuma alkalmával dec. 10-én, vasárnap d. e. 10 órára a Práter-utca 42. alatt levő Micheller vendéglőbe bajtársi összejövetelre hivja meg az emlékmű- és szoborbizottság. 32-esek, ott legyetek!

A volt soproni 18. honvéd gy. e. bajtársi körének altiszti és legénységi csoportja dec. 17-én d. u. 4 órakor tartja családi összejövetelét a Raidl-féle vendéglő különtermében, VI., Szinyei Merse-utca 17. Kérik azokat a 13., 14. és 15. honvéd gyalogezredbeli bajtársakat, kiknek velük volt harctéri beosztásuk, hogy az összejövetelen jelenjenek meg.

Egyesületi és társadalmi birek:

A Magyar Jogászegylet Egyházi Jogi Szakosztálya dec. 11-én d. u. hat órakor a Pázmány Péter Tudományegyetem egyházi jogi szemináriumában (IV., Szerb-utca 10., II. 216.) ülést tart, amelyen dr. Angyal Pál egyetemi tanár, a Jogászegylet elnöke mond megnyitóbeszédet, majd dr. Notter Antal egyetemi tanár „A római katolikus egyház jogalanyisága" cimmel értekezik.

A Magyar Elektrotechnikai Egyesület december 12-én d. u. hat órakor az egyesület előadótermében (V., Honvéd-utca 22.) felolvasó ülést tart, amelyen Frommer József mérnök a rádió adócsövek legkedvezőbb müködési adatainak meghatározásáról beszél.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság dec. 9-én d. u. 5 órakor a Magyar Tudományos Akadémia termében felolvasó-ülést tart. Tárgysorozat: Gábor Ignác: Az alexandrinus átalakulása Gyöngyösitől Arany Jánosig; Clauser Mihály: Báró Orczy Lőrinc „Társasázai".

BUDAPEST

A kormányzó szerdán délben 1 órakor ünnepélyes bemutató kihallgatáson fogadta Nicolai *Charonow* szovjetorosz rendkivüli követ és meghatalmazott minisztert. Az uj követ beszéd kiséretében megbizólevelét nyujtotta át. A Főméltóságu Ur válasza után a követ bemutatta a kiséretében megjelent Anatoli *Baliaev* követségi tanácsost. A fogadtatás szertartásánál közreműködtek: *Uray* István m. kir. titkos tanácsos, a kabinetiroda főnöke és *Vörnle* János rendkivüli követ és meghatalmazott miniszter.

CSILLÁRT Meteor csillárgyárnál vásároljon: Podmaniczky-utca 27. József-körut 14.

Az Aquinói Szent Tamás Társaságnak az ideji téli szezonra „Az ember a bölcselet megvilágitásában" cimmel meghirdetett sorozatos előadásai második előadását december 13-án este 6 órakor a Központi Papnevelő Intézet előadótermében *Schnell* János fogja megtartani „Az ember élettani adottságai" cimmel.

Most jelent meg!
Bangha Béla S. J.
Világhóditó kereszténység
A társadalom visszavezetése Krisztushoz
Ára füzve 6.— P
kötve 7.50 P
Kiadja a Pázmány Péter Irodalmi Társaság, Budapest, VIII., Horánszky-u. 20

Uzdóczy-Zadravecz István ny.. táborí püspök. a Társadalmi Egyesületek Szövetségének értekezletén, amelyen csütörtökön délelőtt a TESz Székházában 35 nagy vidéki szervezet vezetője is résztvett, beszédet mondott azokról a feladatokról, amelyek a társadalomra ma nehezednek. Jól felszerelt, erős hadsereg mellett szükség van a társadalom megszervezésére — mondotta. Egy nemzet elesettségének a kezdete, a társadalom szervezetlensége. Ha a magyar társadalom a háboru idején olyan módon lett volna megszervezve, hogy a későbbi kialakulásban megtalálta volna a helyes utat, akkor elkerülhettük volna a kommunizmus rémségeit. Egységbe kell tömörülnünk. *Bajor* Ferenc ny. tábornok, a TESz propagandabizottságának elnöke a keresztény társadalom összefogásáról és a TESz szervezeteinek kiépitéséről szólott. *Laurenczy* Vilmos egyetemi tanár részletesen ismertette a TESz munkatervét és bejelentette, hogy zászlószenteléssel egybekötött jubileumi ünnepséget tart a TESz január 20-án. *Szabó* József ny. ezredes a nemzetvédelmi szakosztály működéséről számolt be, majd a vidéki csoportok vezetői tették meg jelentésüket. A beszámolókért *Szörtsey* József ügyvezető elnök mondott köszönetet.

Az államvasutak igazgatósága közli, hogy a december 8-i, pénteki ünnepre való tekintettel 7-én, 8-án és 9-én kiadott hétvégi menettérti jegyek érvénytartamát 11-én, hétfőn déli 12 óráig terjesztette ki. A 350 kilométeren felüli távolságban kiadott ilyen hétvégi menettérti jegyek érvénye hétfőn, 11-én éjfélig terjed. (MOT.)

— **Meghülésnél és náthaláznál** korán reggel egy pohár természetes **„Ferenc József"** keserüviz gyakran igen jót tesz, mert a gyomorbélcsatornát alaposan kitisztitja és méregteleniti, azonkivül pedig fokozott anyagcserét és kielégitő emésztést biztosit. Kérdezze meg orvosát.

FILLÉRES HIRDETÉSEK

Minden szó hétköznapokon 12 fillér. — Vasárnap 16 fillér. Első és vastagabban szedett szavak duplán számitanak. Legkisebb hirdetés 10 szó. — Állást keresők 50%-os engedményben részesülnek. Keretes hirdetések mm. sora 25 f.

Apróhirdetéseket felvesz a központi kiadóhivatalon kivül a KSV fiókkiadóhivatala: V., Báthory-u. 8., II. em., „Christophorus" Utazási és Menetjegy Iroda IV., Kossuth Lajos-utca 5., VIII., Rákóczi-ut 1. Dohánytőzsde, Reisz Blanka V., Berlini-tér 1., Belvárosi Könyvszalon IV., Veres Pálné-u. 8., Szent Imre Kölcsönkönyvtár, Szent Imre hercegutja 2., Teuchert dohánytőzsde, Vámház-körut 7.

Házasság

MŰVELT, házias leány hozományával férjhez menne nyugdijképes urhoz. „Ingyenlakás" jeligére.

FELVIDÉKEN lakó, magasabbrangu katonatiszttel keres lelkikapcsolatot „Törzstiszt özvegye". E jeligén levél a kiadóba.

Állástkereső nők

EGYEDÜLÁLLÓ fiatal urilány nevelőnőnek vagy házikisasszonynak ajánlkozik. Eta, Szászvár, Plebánia.

Háztartási állás

KÖZÉPKORU, minden információt kibiró, magányos, jól főző, tisztaságkedvelő uriasszony kis családhoz v. magányoshoz ajánlkozik házvezetőnőnek, ahol családtagnak tekintenék. Levéleim: Z. Gyuláné, Batthyány-u. 59., II. em. 6.

URASÁGI szakácsnő ajánlkozik, szives leveleket „Kimondott urasági szakácsnő" jeligére, Felsőszemeréd, Hontmegye, grófi kastély.

Oktatás

ANGOL, német tanitást, középiskolások korrepetálását vállalja pestszentlőrinci fiatalember. Jelige: „Amerikai 36", főkiadóba.

NÉMET ellenében megtanitom gitározni, benzsózni. Bezerédi-utca 10., kettő huszonkettő.

TANULJON SZEPIRÁST Fenyves irómestertől. Váci-utca ötvenkettő, ezelőtt Irányi-utca.

Vétel — Eladás

SORÉTES, golyós vadászfegyverek, gyönyörü grifon vizslám eladó. Országház-utca 18. Háztulajdonos.

Szőnyeg — Régiség

VESZEK perzsaszőnyeget, zálogjegyet legmagasabb árban. Sternberg, Dob-utca 2. Telefon: 342—937

Ruházkodás

GYÖNYÖRŰ, uj női diszmagyar, selyembrokátból gazdagon hímezve, fejdisszel, jutányosan eladó. Tisztviselőtelep, Szabóky-utca 19.

PERZSABUNDA, gyönyörü, alighasznált, ugyanott ocelot macskabunda és szilbunda olcsón eladó. Nagymező-utca harmincöt, II. huszonkettő. Halász kereskedő.

Társ

URIASSZONY, közreműködéssel és hat-nyolcezer pengő készpénzzel betársulna szolid, rentabilis vállalkozásba. Érdeklődés „Biztos megélhetés" jeligére a főkiadóba.

Irógépek

IRÓGÉP
minden gyártmány, legkedvezőbben
KELE JÁNOS, VI, Podmaniczky-utca 17. szám.

IRÓGÉPEK 40 pengőtől. Javitás, jókarban tartás, kellékek legolcsóbban. Édes Décsynél, Akácfa-utca 13. Telefon: 144—224

IRÓGÉPEK, ujak és használtak, különféle hordozható irógépek **RÉSZLETFIZETÉSRE IS.** Kovács Aladár, VII., Nagyatádi Szabó- (Kertész) utca 46.

Hangszer

Tangóharmonika, zongora, hegedű Reményi Király-u. 58 legolcsóbb ingyen árjegyzék. Részlet

HEGEDŰ, VIOLA, CSELLÓ, koncert, zenekar, iskolai célra és összes felszerelések, részletfizetésre is beszerezhetők. **TÓTH** János hegedükészitőnél. Budapest, Kossuth Lajos-utca nyolc. 39 éves cég. Árjegyzék dijtalan.

Lakberendezések

ANTIK BUTORT, estményt, szőnyeget, arany, ezüst, drágakőtárgyakat és zálogjegyeket veszek. **FENCZL GÉZA** műkereskedő, IV., Dalmady Győző-utca 3. — Tel: **180—738.**

RESZLETFIZETÉSRE szalonok takaróval hatvanöt, ebédlőszőnyegek huszonnyolc pengőtől, fotelágyak, paplanok, ruhaszövetek. Baross-utca hetvennégy.

Vas- és rézbutor

AFRIKAMATRAC, ágysodrony, összecsukóságy, gyermekkocsi Prohászka-gyárból. Ziehy Jenő-utca 46. sz.

Pénz

TÖBBEZER pengőt kölcsönadok tisztviselőknek, ingatlantulajdonosoknak, más hitelképeseknek Ferenc-körut 24., II. 2.

Földbirtok

HARMINCKÉTHOLDAS, 5 hold kitermelhető akácossal, szőlővel, tanyával tizennégyezerért. Láng Lajos, Soltvadkert.

HUSZONHÁROMHOLDAS prima buzatermő tanyásbirtok Pestkörnyéken tizenhatezerért sürgősen eladó. Lónyay-utca 42/A. Mérai.

Telek

NYUGODTAN ALHAT, ha telket vesz: GÖDÖN, RÁKOSLIGETEN, kedvező részletfizetésre. Tájékoztatót küld: Postkörnyéki Takarék, Erzsébet-körut 27. Telefon: 422—151.

Villák

BUDÁN, villamosnál emeletes, 2×4 szobás, komfortos villa, nyolcszázas parkkal, garázzsal, házmesterlakással, harminchatezerért eladó. Lónyay-utca 42/A. Mérai.

Ingatlan

KINEK van eladó **BIRTOKA, BÉRHÁZA, CSALÁDIHÁZA, TELKE, ÖRÖKLAKÁSA** stb.!! — Azonnal értékesitem!!! — Részletes leirást kérek!! — Lónyay-utca 42/A. Mérai.

Élelmiszerpiac

Az élelmiszerpiacra csütörtökön felhoztak vasuton 52 vagon különféle élelmiszert, közte 16 vagon burgonyát, 5 vagon káposztát, 2 vagon vegyeszöldséget, 2 vagon sütőtököt, 1 vagon almát, 1 vagon citromot, 2 vagon narancsot, 1 vagon mandarint, 1 vagon marónit. Hajón nem volt felhozatal. Ezenkivül 65 őstermelőkocsin, 8 őstermelő autón, 46 rendelt kocsin, 9 rendelt autón érkezett még különféle élelmiszer. Élőbaromfiből a felhozatal 163 ketrec, vágott baromfiből 403 mázsa és tojásból 72 láda volt. A zöldségfélék piacán csak egyes kifogyófélben levő cikkek ára emelkedett. A gyümölcspiacon inkább olcsóbbodás volt tapasztalható. A baromfipiacon az élénkebb kereslet megszilárditotta az irányzatot. A tojáspiacon a friss tojás kinálata megélénkült.

Az élelmiszerpiac fogyasztói árai. (Zárójelben a nagykereskedelmi árak):

Husok: Marhahus, rostélyos és felsál 160—240, leveshus (fartő, tarja, szegye) 120—200, borjuhus, comb 240—300, vesés 160—240, pörkölt 180, juhhus hátulja 136—140, eleje (10—140, sertéshus: karaj 200—250, tarja, comb 178—208, oldalas 150—170, zsirszalonna 156—162, sertéshás 170—172, sertészsir budapesti 160 fillér.

Vad és vadhus: Szarvas kg 40—400, őz kg 40—500, fácán drb 200—250, fenyvesmadár 40—50 fill.

Baromfi és tojás: Élő: tyuk kg (130—135), csirke rántanivaló drb 100—280, kg (130—160), kacsa hizott kg (140—150), lud hizott kg 130—170 (120—140), pulyka hizott kg (140—160). Vágott tyuk kg (120—160), csirke rántanivaló kg (90—270), kacsa hizott kg 150—180 (120—145), lud hizott kg 130—170 (120—145), pulyka kg (80—140) fillér. Teatojás válogatott drb 15—17, kg 250—270, ládáru (250), kosáráru (250—260), hütőházi tojás (185), meszestojás (175—180), főző- és aprótojás drb 12—14, kg 205—250 fillér.

Zöldség és főzelékfélék: Vegyeszöldség 18—24 (16—20), kalarábé 14—20 (12—16), karfiol levéllel 32—44 (18—25), tisztitott 40—52 (36—40), vöröshagyma 14—16 (10—11), fokhagyma (14—20), fejeskánoszta 20—24 (17—20), kelkánoszta 16—24 (10—16), fejessaláta (3—6), sütőtök 12—16, csiperkegomba (140—240), narai tisztitott 36—44 (28—37), sóska 80—110 (65—90) fillér.

Burgonya: Gülbaba 12—13 (9.3), nyári rózsa 13—14, őszi rózsa 11—12 (8.6), kifli 20—26, Ella 9—11 (8), Krüger étkezési 10 (7.1), Woltmann 10 (7.1) fill.

Gyümölcs: Alma nemesfaj 40—120 (78—80), közönséges (16—40), körte nemesfaj 48—110 (60—90), közönséges 36—48 (30—45), birsalma 30—50, szőlő kötözött 96—180, dió (100—120), gesztenye külföldi 88—120 (76—94), hazai 56—70 (46—60), narancs sárgabélü 88—120 (72—80), mandarin 136—156 (120) fillér.

BEVÁSÁRLÁSNÁL HIVATKOZZÉK HIRDETÉSEINKRE

Az Akadémia a fiatal építészek ellen

— *Az Est tudósítójától* —

Nagy feltünést és sok vitát keltett építészeti és mérnöki körökben, hogy a Magyar Tudományos Akadémia a Rákóczi út és Károly király út sarkán lévő régi egyemeletes ház helyén építendő modern új bérpalotára *nem nyilvános pályázatot* hirdetett. Az Akadémia felszólított hat müépitészt — *Hültl* Dezső, *Rados* Gusztáv, *Waelder* Gyula egyetemi tanárokat, *Wellisch* Andort, *Kocsis* Iványt és *Kertész* K. Róbert nyugalmazott államtitkárt — hogy nyujtsák be terveiket.

Az Akadémia a zárt pályázattal *az összes többi magyar építészeket kizárta* a munkalehetőségből. Egyik legkitünőbb fiatal építész, *Rimanóczy* Gyula, a következőket mondotta az Akadémia zárt pályázatáról *Az Est* munkatársának:

— Lehetőleg minél több *nyilvános pályázatot* kellene hirdetni, de azt tapasztaljuk, hogy *különösen közintézetek zárt pályázatokkal fosztják meg a fiatal magyar építészeket a munka reményétől.* Bizonyos rétegek azok, amelyek állandóan foglalkoztatva vannak, a *fiatal generáció sohasem kap munkát.* Ez történt a Magyar Tudományos Akadémiánál is.

Szakkörökben feltünést kelt főképpen két körülmény:

1. Hogyan lehetséges az, hogy *éppen* a Tudományos Akadémia nem nyujt lehetőséget az ifjú építészgenerációnak az ilyen alkalmakkor való jogos érvényesülésre.

2. Ha már zárt pályázat volt, miért nem szólitották fel a szomszédban épült palota építészeit is a pályázatra. Köztudomás szerint a Közmunkatanácsnak az a kívánsága, hogy az Akadémia igen fontos helyen épülő bérpalotája folytassa a szomszédos palota igen sikerült stílusát.

Az Akadémia titkári hivatalától azt a felvilágositást kaptuk, hogy építési ügyekben *az Akadémia építési bizottsága* dönt, amelyben egyetemi tanárok és akadémiai szakemberek foglalnak helyet. A zárt pályázat október elején jár le és az Akadémia november 1-én mond majd fel a Vigyázó-ház lakóinak, a bontási munkálatokat a jövő év májusában kezdik majd el. Egyébként *az igazgatótanács diszkrecionális joga, hogy kit bíz meg a házépitéssel.*

Katonai bíróság elé került a román szenátus volt elnöke

Bukarest, augusztus 23

Nagy politikai szenzációt keltett Romániában, hogy a hadbíróság rendeletére letartóztatták *Georoceanu* ügyvédet, a román szenátus volt elnökét, aki *a romániai ügyvédi kamarák szövetségének elnöke.* A letartóztatás összefüggésben van azokkal a szociális mozgalmakkal, amelyek hónapok óta nyugtalanítják *a román államvasutak vezetőségét.*

Huszonhét különféle szakegyesülete van az államvasutak alkalmazottainak és ezek közül szövetségbe tömörültek Goroceanu elnöklésével. A szövetség végül *memorandumban fordult az államvasutak elnökségéhez* bizonyos sérelmek orvoslására, sőt sztrájkról is szó volt. Erélyes formában követelték legutobb a követelések gyors rendezését.

E mozgalmak következtében eltávolították állásából *Tabacovici* elnököt, a román államvasutak élérol és átadták a vezetést Mihai *Ionescu* tábornoknak. Ionescu első dolga volt, hogy figyelmeztette a vasúti egyesületek vezetőit, *végezzék hivatalos munkájukat és ne izgassanak.*

Amikor Caracalli ügyvéd megkérdezte tőle, nincs-e már érvényben a szakmai szervezkedésről szóló törvény, a tábornok azt felelte: *egy törvény létezik, az állam legfelsőbb érdeke.* Néhány nap mulva a hadbíróság utasitására a szigurancia letartóztatta *Goereceanu* és *Caracalli* ügyvédeket, valamint öt jobbállásu vasutast az állam biztonsága ellen elkövetett bűncselekményért.

A letartóztatást megfellebbezték. Abszurdumnak, alkotmányellenesnek nevezte a védő *Iunian* volt igazságügyminiszter a vádlottak letartóztatását. Maga *Goroceanu megrázó beszédben tiltakozott az ellen, hogy 35 évi igen jelentős közéleti mult után börtönbe vetették.*

MARGARET KENNEDY

VELED VAGY NÉLKÜLED

A SZERELEM SZÜLETÉSÉNEK

ÉS ELMÚLÁSÁNAK REGÉNYE

AZ ATHENAEUM 2 P.-S REGÉNY-

SOROZATÁNAK ÚJ KÖTETE

Áttörték Santander „vasgyűrűjét"

Egy hét alatt több mint száz községet elfoglalt és 14.000 foglyot ejtett Franco

Reinosa, augusztus 23
(Az Est és a United Press tudósítójától)

Davila tábornok három hadoszlopának előhadai erős küzdelmek árán vágtak maguknak utat és

már csak 18 kilométer távolságra vannak Santandertől.

Támadásuk legközelebbi célja Torre de la Vega.

Ettől 10 kilométernyire a köztársaságiak jelentékeny csapatteszteket vontak össze és minden erejükkel igyekeznek ezt a hadászati szempontból rendkivül fontos helyet tartani. A népfront miliciája lázas sietséggel épit fedezékeket, drótsövénykerítéseket és homokzsáktorlaszokat. Torre de la Vega 16.000 lakosából csak az aggastyánok és a betegek maradtak a városban.

Santanderből a köztársaságiak friss csapatokat küldtek Torre de la Vega védelmére. A népfront hadvezetősége erősen bízik benne, hogy az asturiai dinamitos bányászcsapatok segítségével a baszkokból összeállitott 19 zászlóalj tartani fogja Torre de la Vegát.

A nacionalisták egy hét több mint száz helységet felszabaditottak

és hivatalos jelentés szerint 14.300 foglyot ejtettek.

Reynolds Pacquard

Betört a vasgyűrű

Hendaye, augusztus 23
(Az Est külön tudósítójától)

A Santander felé nyomuló nemzeti haderő középső hadoszlopa vasárnap egy helyen ágyúzással áttörte Santander úgynevezett vasgyűrűjét. Ez az erődvonal Torre de la Vegától délre 10 kilométer távolságban húzódik és Santandertől keletre három kilométernyire érinti a tengerpartot. *(T)*

NIZSINSZKIJ

21 évi betegség után újra táncolni próbált

London, augusztus 23
(Az Est külön tudósítójától)

A Zürich melletti kreutzlingeni idegszanatóriumból, ahol Vaclav *Nizsinszkijt* kezelik, újból *jó hirek érkeznek.* Nizsinszkij felesége, aki tudvalevelg Márkus Emma leánya, *Romola,* először nem akart nyilatkozni igazak-e a szállongó hirek, de végül amikor a *Daily Telegraph* szerkesztősége Londonból telefonon felhivta, *bizonyos fentartásokkal megerősitette a híreket.*

A *Daily Telegraph* értesülései szerint az utolsó három napban olyan jelek mutatkoztak, amelyekből arra lehet következtetni, hogy:

a világ leghíresebb táncosa 21 év után a gyógyulás útjára lépett.

Amikor ezt telefonon közölték Nizsinszkij feleségével, Márkus Emma lánya mindenekelőtt *aggályait* hangsúlyozta.

— Huszonegy év után *nem szabad túlzott reményeket táplálni,* — telefonálta Londonba Nizsinszkij felesége. — Kétségtelen, hogy úgy tegnapelőtt, mint tegnap *határozott javulást* tapasztalhattunk szegény férjem állapotában. Egyelőre még az orvosok nagy tartózkodással mernek csak nyilatkozni, mert *nagyon könnyen lehet, hogy újból visszaesés következik be.*

— Tegnapelőtt férjem előtt *Karsavina* szerepét kezdtem táncolni a *Rózsa lelkében,* — folytatta Nizsinszkij felesége — én magam nem vagyok táncosnő, így bizony nehezen ment éppen ezt a szerepet próbálni, de

a Rózsa lelke volt férjem legkedvesebb balettje.

— Hosszú, hosszú idő után most először láttam *az érdeklődés lángját fellobbanni* férjem szemében. Nem vette le a tekintetét rólam, arca kipirult, majd *felállt és elkezdett táncolni.* Nem mondom, hogy úgy táncol, mint pályája delelőjén, de kétségtelen, hogy

minden lépésre pontosan visszaemlékezett

és egyetlen hibát sem ejtett.

— Tegnap a *Petruska* zenéjét kezdtem előtte játszani — folytatta Nizsinszkij felesége. — Már az első taktusok után ismét fellobbant az érdeklődés lángja a szemében és látható gyönyörűséggel élvezte a muzsikát.

— Férjem alig beszél valamit, de azért *Sackel* professzor, a híres bécsi inzulinspecialista, *nagy reményeket táplál,* hogy az inzulinkura, amelyet nemrégiben kezdtek alkalmazni nála, *nagy hatással lesz férjem gyógyulására.* Mindenesetre hangsúlyozom azonban, hogy *a túlzott optimizmustól tartózkodnunk kell.*

A Daily Telegraph tudósítója végül megjegyzi, hogy Nizsinszkij feleségének a hangja a telefonban határozottan nagyon boldogan csengett.

A német export megindulása miatt drágul a sertés

— *Az Est tudósítójától* —

A mai *ferencvárosi* sertésvására, a szombatról visszamaradt 239 darabbal együtt összesen mintegy 4300 darab sertést hajtottak fel. *A tartózkodó kínálatban az árak 2—3 fillérrel javultak.* Prima uradalmi zsírsertés 104—105, szedett sertés 98—101, öreg sertés 86—94, angol sonkasertés 115—120 fillér kg-onként. A piac élénkítéséhez nagyban hozzájárul, hogy a *németországi sertésexport megindulásának hírére a kínálat tartózkodóvá vált.*

FEL A KEZEKKEL!

— Levél a szerkesztőhöz —

Igen tisztelt Szerkesztő Úr, engedje meg, hogy én, egyszerű vidéki olvasó hívjam fel figyelmét egy budapesti lap cikkére, miután tudomásom szerint, a cikk az illető lapnak csak vidékre küldött példányaiban jelent meg. (Amire mi itt vidéken csak egy magyarázatot tudnánk adni: illető lap feltételezi, hogy nekünk vidékieknek olyan hangon is lehet írni, amit a fővárosban nem türnének.)

A cikk szószerint a következő:

EL A KEZEKKEL.

Mélységes megdöbbenéssel olvassuk első királyunknak a túloldali sajtóban harsogó ünnepi »méltatását«. Ime, odáig jutottunk, hogy a mi történelmünknek ezt az áhitatos tisztelettel körülövezett, szent alakját valami szörnyű, idegen agyafurtsággal igyekeznek odataszigálni a maguk gyülölködő elfogultságának, mohó érdekeinek és bomlasztó törekvéseinek igazolására.

Kufár kezek nyúlkálnak a szeplőtlen palást felé, hogy arcátlan vakmerőséggel odarángassák a mi elődeink nagy uralkodóját, a csontja velejéig rothadt liberalizmus védelmére, ellenünk, keresztény magyarok ellen. Arcpiritóan bornirt történelmi analógiákkal fecskendezik az az elképedt magyar közvélemény arcába: a legnagyobb reformer király csak azért élt, vívódott, vérzett, küzdött és alkotott, — akárcsak Rákóczi, Széchenyi és Kossuth — hogy az ő életformájuk, az ő szabad zsákmányolásuk világa, az ő internacionalista szellemük rombolása, az ő hazug politikai jelszavaik megváltozhatatlan uralommal uralkodhassanak a mi magyar földünkön.

El a kezekkel a mi nagyjaink szívünkbe zárt szent ereklyéitől! Csend legyen a mi ünnepünkön! A magyar türelemnek is van határa. Vigyázzanak azok, akik határtalan merészségükben a mi fajtánk magasztos hősét próbálják liberális kortessé profanizálni és magukra vessenek, ha a szemtelen provokációnak meg lesz a keserű gyümölcse.

Mi itt vidéken nem tudjuk, hogy miért részesít az illető lap — hadd írjam ide mingyárt, hogy kormánylap, *kormánypárti lap* — bennünket vidékieket abban a sajátságosan, de nagyon sajátságosan megtisztelő, méltatlan előnyben. Ebben (a magyar napilapok hasábjain páratlanul álló, eddig teljesen szokatlan) a durva, útszéli, bárdolatlan, a nyilaskeresztes alpári sajtó szótárából szedett hangban. De ez a legkevésbé fontos abból, amit a cikkel kapcsolatban nem tudunk. Legfőképpen nem tudjuk, mikép lehetséges az, hogy egy nemzeti ünnep egységes áhitatát ilyen példátlan hanggal zavarja meg — egy kormánypárti lap.

Minden magyar ember szíve mélyéből ünnepli az államalapító szent király emlékét, amely a magyarság számára örök és hatalmas erőforrás, Az ünnep mély igézete ereszkedett minden magyar lélekre — de jött ez az ujság, amely politikailag az »egység« pártjához, már mint a Nemzeti Egység Pártjához áll közel, jön ez a lap s nem tűri az egységet, még Szent István király hetében sem, még Szent István király ünneplésében sem. Neki ez is csak alkalom, hogy heccelődjön, a »csontja velejéig rothadt liberalizmus« ellen — csak ép hogy nyilas lobogót nem tűz ki!

Igenis érthetetlen és érthetetlenül sötét jelenség az, hogy ép egy kormánylap legyen az, amely kegyelettel, hagyománnyal dacolva, a napipolitika úgynevezett »világnézeti csatáit« kiterjessze Szent István emléke köré is. Fogalmam sincs, hogy ez a kormánylap melyik ujságra, melyik ujságnak vagy ujságoknak milyen cikkeire célzott.

De egész biztos, hogy valamennyi lap szentistvánnapi cikke a magyarságnak történelmi egységét szolgálta, szemben evvel a példátlanul durva hanggal, amely, mily csodálatos! épp a kormánysajtó orcheszteréből rikoltott ki. »El a kezekkel« meri mondani ez a cikk. Mint vidéki polgár, mikor olvastam ezt a cikket, azt mondtam erre felháborodásomban: *Fel a kezekkel!* — hadd lássuk, milyen kezekben van a kormánypárt tolla, mert hátha vannak olyan emberek, akik azt hiszik, hogy nemcsak a madarat, hanem a kormánypártot is tolláról ismerik meg. Igen tisztelt Főszerkesztő úrnak kész híve, egy

vidéki polgár.

ÜNNEPÉLYESEN FELAVATTÁK A NAGYKANIZSAI TÖRVÉNYHÁZAT

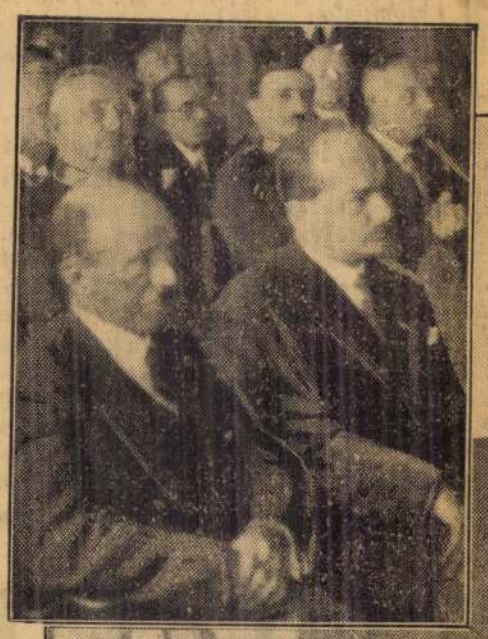

Lázár Andor igazságügyminiszter megnyitó beszédét tartja, mellette Hennig Alfréd, a törvényszék elnöke ül. Baloldalt gróf Bethlen István és gróf Teleki Béla főispán a hallgatóság között

Lázár igazságügyminiszter és gróf Bethlen István az alkotmány védelméről

Nagykanizsa, augusztus 23

Lázár Andor igazságügyminiszter vasárnap délelőtt avatta föl *Nagykanizsa új törvényházát.* Az avatóünnepségen tartott beszédében többek között hangsúlyozta, hogy egy nemzet nyugalmát semmivel sem lehet talán jobban feldúlni, mint azzal, *ha a megsértett igazság nem nyer orvoslást.* Azok, akik az igazságnak keresői, sohase felejtsék el, hogy a törvény szavai nem arravalók, hogy *velük elhomályosítsuk vagy megakadályozzuk az igazság érvényesülését.*

Az a magyar honvédség, amely a nagykanizsai új törvényházban dolgozni fog, mindig ügyeljen arra, hogy kezében

a törvénykönyv nem akadálya, hanem csak előmozdítója lehet a törvény érvényesülésének.

A bírói kartól a felelősség érzetének rendkívül fokozott mértékét követelik meg, mert *minél nagyobb a hatalom valakinek a kezében, annál nagyobb kell, hogy legyen a felelősség érzete is.*

— A bírónak mindig arra kell törekednie, — mondotta az igazságügyminiszter — hogy munkája *a nemzeti élettel harmonikus cselekvés* legyen. A bírónak éppen úgy kötelessége, mint a kormányzati tényezőknek, hogy

a kalandorpolitikára rányomja ítéletével a maga rosszalásának bélyegét

és ha azt veszi észre, hogy a nemzet életét fenyegetheti az egyéni ambíciók áradatának iszapja, akkor ítéletével *leeressze a zsilipeket ezeknek érvényesülési lehetősége előtt.* Azt kívánom a magyar bírótól, hogy ha elébe kerülnek kérdések, amelyeknek eldöntése a nemzetélet jövőjére veszedelmet rejthet magában, akkor szálljon magába és igyekezzék magasabbra emelkedni, hogy *láthasson olyan következményeket is, amelyeket talán az alacsonyabb szintről nem tud mindig meglátni.*

Délben *százterítékes bankett* volt, amelyen gróf *Bethlen* István is felszólalt. Pohárköszöntőjében többek között kijelentette, hogy tiszteli és szereti az igazságügyminisztert azért, mert

mindig a magyar alkotmányosság, a jogtisztelet, a törvénytisztelet és a jogeszmény mellett

foglalt állást.

— Engedjék meg, — mondotta — *de én az igazságügyminiszter úr iránt bizonyos furcsa személyi szimpátiával vagyok.* Pedig ő nemcsak tagja volt egy kormánynak, amellyel szemben én a magam részéről ellentétes álláspontot voltam köteles vallani, de ezenkívül *utódom ő a debreceni választókerületben is,* már pedig mint tudjuk, *az utódok nem szeretik, ha elődjüket szeretik és az elődök nem szeretik, ha utódjukat szeretik.*

— Becsülöm és tisztelem az igazságügyminiszter urat — mondotta *Bethlen* — mint letéteményesét az alkotmányosságban és törvénytiszteletben *Deák Ferenc eszméinek.* Amikor poharamat ürítem elsősorban

a magyar bírói karra,

arra a független magyar bíróra, aki mindig megmutatta — akár osztrák abszolutizmus volt ebben az országban, akár más diktatúrás törekvések — hogy helytáll a magyar alkotmányosság, magyar törvényesség és a magyar jogeszmény mellett és amely itt fog állni a jövőben is, akkor *emelem poharam a magyar bíróság élén álló magyar igazságügyminiszterre is.* Hiszem, bízom és remélem, hogy a jövőben is Deák Ferenc eszméinek lesz a követője.

Gróf *Bethlen* István nagy tapssal fogadott felköszöntője után még néhány pohárköszöntő hangzott el. Az igazságügyminiszter a délutáni órákban utazott vissza Budapestre.

OLCSÓBB A FOGAS!

BALATON B.H.R.T. FOGAS VÉD-JEGY

A IV. Fogas (25-50 dekás) kilója

P 2.80

Vigyázzunk a plombára!

Zimmer Ferenc Halkereskedelmi Rt

Központi vásárcsarnok és Garay tér

Rimanóczy Gyula

Vasárnapi Ujság A Bpesti
Hírlap képes melléklete
1934. dec. 25.

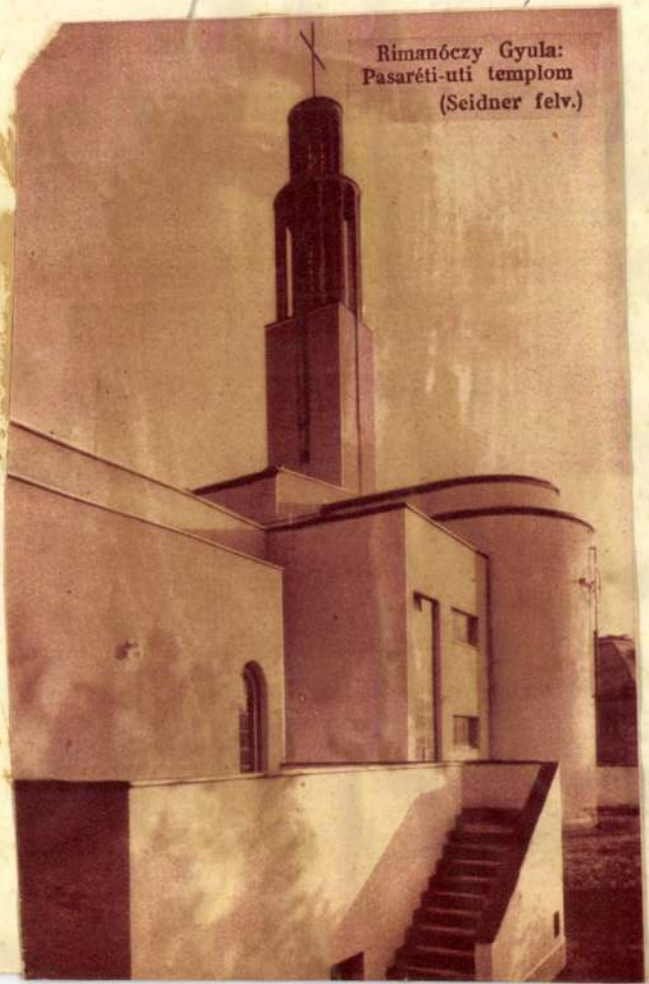

Rimanóczy Gyula:
Pasaréti-uti templom
(Seidner felv.)

Rimanóczy Gyula

Moderne Bauformen
1938. júniusi számában

– s ugyanitt látjuk még a Rimanóczy Gyula tervezte budapesti Postásotthon felvételét, melyről a szerkesztő, mint a mai formaérzésünknek megfelelő szép épületről emlékszik meg. A Postás-otthon két képére akadtunk a római Architettura májusi számában is: „A tervező hatásosan oldotta meg az építészeti és a nehéz alaprajzi feladatot."

L 1938

Tér és Forma
1938. 6. sz. 76. l.

Nagy szakértő-kísérettel utazik Beaverbrook Moszkvába

London, szeptember 5. *(NST)* Hivatalosan közlik, hogy a Lord Beaverbrook anyagbeszerzési miniszter vezetése alatt álló Moszkvának szánt küldöttségnek hat rendes tagján kívül szakértőkből és egyéb munkatársakból álló nagyobb kísérete lesz. Ha a moszkvai értekezleten diplomáciai kérdések is szőnyegre kerülnek, akkor Eden külügyminiszter utólag a szovjet fővárosba utazik.

A küldöttség elutazásának időpontját még nem határozták meg, de valószínűnek tartják, hogy a legközelebbi jövőben sor kerül az indulásra. Beavatott körökben megállapítják, hogy Anglia addig is »titkos útvonalon« folytatja a hadifontosságú gépek és nyersanyagok küldését a Szovjetunió-nak.

A japán külügyminiszter beszámolt a császárnak a külpolitikai helyzetről

Róma, szeptember 5. *(NST)* A Giornale d'Italia különszolgálata jelenti Tokióból, hogy a császár csütörtökön kihallgatáson fogadta Toyoda külügyminisztert. Toyoda a külpolitikai helyzetről tett jelentést az uralkodónak.

Az USA felhagyott Japán megbékéltetésének kísérletével

Washington, szeptember 5. *(NST)* A külügyminisztériumban megerősítik azt a hírt, hogy a repülőgépbenzint szállító első egyesültállamokbeli tartályhajó befutott Vladivosztok kikötőjébe. Négy tartályhajó hagyta el augusztus közepén az Egyesült Államok nyugati partját. Úgylátszik ezek a hajók akadálytalanul áthaladhattak a japán vizeken.

A külügyminisztérium köreiben ezzel kapcsolatban hangoztatják, hogy az Egyesült Államok felhagytak Japán megbékéltetésének kísérletével és közölték Tokióval, hogy csak akkor kerülhet sor tartós csendesóceáni megegyezésre, ha Japán felhagy a tengelyhatalmakkal való haladással.

Csütörtökön egyébként a kongresszus haditengerészeti bizottságaiban is közölték az első tartályhajó vladivosztoki megérkezését.

Javult a főváros közegészségi állapota

Dr. *Csordás* Elemér tisztifőorvos ma hozta nyilvánosságra augusztus havi jelentését, amelyből kiderül, hogy *a főváros közegészségi állapota javult és kedvezőnek mondható.*

A *fertőző megbetegedések* száma mindössze 655 volt a júliusi 763-mal és a multévi augusztusi 801-gyel szemben. *A kanyarójárvány már megszűnt.* Míg tavaly augusztusban 274, az idén júliusban 163 kanyarómegbetegedés fordult elő, az idén augusztusban már csak 60. A vörhenymegbetegedések száma 176 volt, a júliusi 212-vel szemben. Ez a szám azonban még eléggé nagy, mert tavaly augusztusban csak 86 vörhenymegbetegedés történt. *Csökkent a járványos agyhártyalobmegbetegedések száma* a júliusi 15-ről 7-re. A megbetegedettek közül 2 halt meg. Erősebben emelkedett a vérhasmegbetegedések száma. Ez *kimondottan nyári betegség.*

Augusztusban 102 volt a vérhasmegbetegedések száma a júliusi 54-gyel szemben, a 102 beteg közül 9 halt meg. A diftériamegbetegedések száma a júliusi 11-ről 25-re, a gyermekbénulási esetek száma a júliusi 3-ról 14-re emelkedett. *A malária-megbetegedések száma most már csökkent.* Tavaly augusztusban 2 maláriamegbetegedés történt, az idén júliusban 44, ami *az árvizeknek és a belvizeknek volt a következménye.* Augusztusban azonban már csak 25 új maláriamegbetegedést jelentettek. Csökkent a hastifuszmegbetegedések száma is.

Kedvező az általános halálozási statisztika. Augusztusban 837 budapesti halt meg a júliusi 940-nel és a multévi augusztusi 883-mal szemben. Az élveszületések száma 1088 volt, a júliusi 1369-cel szemben. Itt tehát csökkenés jelentkezik, de még mindig több élveszületés történt, mint a mult év augusztusában, amikor csak 1010 élveszületés fordult elő. A 836 haláleset közül 115 rákos halálozás volt, 205 volt a vérkeringési zavarok miatt megbetegedettek elhalálozásának száma. 173 öngyilkoskísérlet közül 15 végződött halállal, itt a csökkenés tekintélyes, mert júliusban 36, a mult év augusztusában pedig 33 halálosvégű öngyilkoskísérlet volt. A halálos balesetek száma is aránylag kevés, mindössze 15 volt, a júliusi 20 és a multévi augusztusi 32-vel szemben.

Jelenti a tisztifőorvos, hogy a kerületi tisztiorvosok az elmúlt hónapban 1078 élelmezésegészségügyi ellenőrző vizsgálatot végeztek. A *Közegészségi és Bakteriológiai Intézet* 1836 víz- és levegővizsgálatot tartott a mult hónapban. A *Vegyészeti és Élelmiszervizsgáló Intézet* 1569 tejmintát vizsgált meg, ebből 391 mintát kifogásolt. 339 megvizsgált tejtermékminta közül pedig 68 mintát kifogásoltak. Megvizsgált az intézet 31 fűszermintát, ebből a kifogásoltak száma 8.

A kerületi orvosok 18.106 szegény beteget gyógyítottak. Végül jelenti a tisztifőorvos, hogy a főváros anya-, csecsemő- és kisdedvédelmi intézetei az elmult hónapban 2692 terhes anyát, 1555 gyermekágyas anyát, 9796 csecsemőt és 37.886 kisdedet gondoztak.

Szoviet légitámadási kísérlet Berlin ellen

Berlin, szeptember 5. *(Német Távirati Iroda.)* Néhány szovjet bombázó péntekre virradóra támadást kísérelt meg Berlin ellen. Két ellenséges gép közül az egyiket lelőtte a légvédelmi tüzérség. Bombázásról nem érkezett jelentés.

Vladivosztokba befutott az első amerikai tartályhajó

London, szeptember 5. *(NST)* Londonban közlik, hogy az Egyesült Államok első tartályhajója befutott Vladivosztok kikötőjébe. A hajó 95.000 hordó repülőgépbenzint szállított.

A Conti-utcai dráma áldozata válni akart a feleségétől, hogy új szerelmével kössön házasságot

A főkapitányságon tegnap estétől ma reggelig folyt a nyomozás, hogy felderítsék annak a titokzatos kettős családi drámának a hátterét, amely tegnap történt a *Conti*-utca 21. számú házban és amelyet csak este ½10 tájban fedeztek fel a ház lakói. A ház első emeletének 3. számú lakásában holtan találták *Vojtek* Lajos 33 éves pincért és 31 éves feleségét, született *Kovács* Erzsébetet.

A központi ügyeleten szolgálatot teljesítő dr. *Hernády* Pál rendőrkapitány vezetésével bizottság ment ki a helyszínre és megállapította, hogy *Vojtek*, aki a dohányutcai *Kulacs* vendéglő pincére volt és két éve vette feleségül *Kovács* Erzsébetet, gyilkosság áldozata lett. Felesége lőtte agyon, utána pedig az asszony öngyilkos lett.

A gyilkosságot késő este fedezték fel, miután *Vojtekék* szomszédja, *Czigány* László tisztviselő felhívta a házfelügyelő figyelmét arra, hogy a pincérházaspár lakásából reggel revolverdörrenést hallott, azóta hiába figyelte a lakást, onnan többé semmiféle zaj nem szüremlett ki.

Rendőrt hívtak és egy kisfiú bemászott a folyosóra nyíló ablakon, belülről kinyitotta az ajtót. Vojtek Lajos ágyában lőtt sebbel a fején találták meg, mellette feküdt a felesége, a halántékán szintén lőtt sebbel. A pisztolyt az asszony ágyában találták meg.

A rendőrségen úgy pergették le a kettős családi dráma lefolyását, hogy az asszony kora reggel, amikor *Czigány* László a revolverdörrenést hallotta, egyetlen lövéssel álmában agyonlőtte férjét, utána azonban nem volt kellő lelkiereje az öngyilkossághoz, nappal a városban is járt, délután félöt tájban hazatért és valószínűleg — mint a rendőrorvos a két holttest megvizsgálása után megállapította — öt óra tájban öngyilkos lett.

A rendőrség mára kiderítette, hogy *a férjgyilkosság hátterében féltékenységi dráma húzódik meg. Vojtekék* kétéves házasok voltak, azóta laktak a Conti-utca 25. számú házban. Az utóbbi időben, néhány hónap óta *Vojtek munkaidején túl is elmaradt hazulról* és az asszony emiatt sokszor összeszólalkozott vele.

A rendőrségen ma délelőtt lezárták a kettős családi dráma ügyének aktáit, miután kétséget kizáróan megállapították, hogy harmadik személynek nem volt tudomása a történendőkről.

Nyolc árdrágító fogvatartását rendelte el az uzsorabíróság

A *pestvidéki* ügyészségen árdrágító visszaélés bűntette miatt letartóztatták *Richter* József *budapesti*, *Tollas* István *kispesti* sofőrt, *Molnár* László *ceglédi* tejcsarnokost, *Bosznyai* József *kispesti* sofőrt és *Mezei* Bálintné *pestszenterzsébeti* gyümölcskereskedőnőt. Az öttagú társaság meg nem engedett módon *nagymennyiségű autógumit szerzett és láncolt vele.* A 3000 pengőért vett gumikat végül is 7500 pengőért adták tovább. *Mezeiné* ezenkívül cukrot, téliszalámit és lisztet is árult a megengedettnél drágábban.

Ugyancsak letartóztatta a pestvidéki ügyészség árdrágító visszaélés bűntette miatt *Weinberger* Jenő *kispesti* ügynököt, *ifjú Tóth* Sándor *pestszenterzsébeti* fűszerkereskedőt és *Wolff* Lajos *pestszenterzsébeti* hentest. *Cukorjegyutalványokkal manipuláltak. Weinberger* cukorjegyeket szerzett és egy kilogramra szóló utalványt 2.70 pengőért adott el. *Így csaknem ezer kilogram cukorhoz jutottak az utalványok vásárlói jogtalanul és drágán.*

Mind a nyolc letartóztatott felfolyamodást jelentett be és szabadlábra helyezését kérte. A pestvidéki törvényszék uzsorabírósága ma délelőtt elutasította felfolyamodásukat és további fogvatartásukat rendelte el.

Háromezer személyt befogadó katolikus templom épül a Bosnyák-téren

A közeljövőben több nagyszabású középítkezés indul meg *Budapesten.* A főváros magasépítési szakbizottsága kedden délután foglalkozik ezekkel az építkezésekkel. A III. ker. *Vihar*-utcában *tüzőrségi laktanyát*, a *Szél*-utcában *új árvízvédelmi telepet építenek.* Az építkezés föld-, kőműves- és vasbetonmunkáira nyilvános versenytárgyalást hirdettek, erre azonban ajánlat nem érkezett be.

Augusztus 8-án szűkebbkörű versenytárgyalást tartottak, amelyre négy szabályos ajánlat érkezett. A magasépítési ügyosztály most azt javasolja, hogy az egyik vállalkozónak 235.000 pengővel adják vállalatba az építési munkát. A *Szent István-kórház* B-pavillonját átépítik és kibővítik több mint 200.000 pengő költséggel. A meghirdetett nyilvános versenytárgyalásra egy szabályos ajánlat érkezett, ennek javasolják a munka kiadását.

Nagyobb építkezés lesz a XIV. kerületi Bosnyák-téren, ahol római katolikus plébániatemplomot építenek 1,200.000 pengő költséggel. A templomba több, mint 3000 ember fér majd be, 525 ülőhely lesz. Nyilvános tervpályázatot hirdettek s az első díjat egyhangúan *Rimanóczy* Gyula építészmérnöknek ítélték oda. *A bosnyáktéri templom főhomlokzata a Nagy Lajos király-útjára fog nyílni.*

A rendkívül modern templom tervét bemutatják a szakbizottságnak. Ugyancsak bemutatják a *Madách* Imre-úti *Intézmény-épület*, az úgynevezett kisvárosháza most már végleges tervét, amelyet Waelder Gyula építészmérnök készített. *Az Intézmény-épületben helyezik majd el a fővárosi házinyomdát, a vegyészeti intézetet és a belvárosi tűzoltóságot.*

Az építkezés 5.850.000 pengőbe fog kerülni.

Most köhögte ki a gránátszilánkot egy vi ágháborús sebesült

Berlin, szeptember 5. *(NST)* Egy liegnitzi lakos, aki még a világháborúban megsebesült, az utóbbi időben erős torokfájásban szenvedett. Fejsebéből teljesen kigyógyult, de annakidején a műtétnél nem sikerült egy gránátszilánkot eltávolítani fejéből. Most a világháborús sebesült hirtelen köhögési rohamot kapott és borsónagyságú gránátszilánkot köhögött ki s ezután fájdalmai végleg megszűntek.

Nyilttér

E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.

Ebben a rovatban a hirdetések ára milliméter-soronként hétköznap 70, vasárnap 80 fillér. A legkisebb hirdetés ára 7, illetve 8 pengő.

FERENC JÓZSEF KESERŰVIZ

Villalakás Budán keresetik

4 szoba-hallos. Lehet a közlekedési eszközöktől távolabbi helyen is. Ajánlatok »Villalakás 9296« jeligére Blockner J. hirdetőirodájába, Városház-utca 10, kéretnek.

Pest—Magyarország—IBUSz

3 napos kedvezményes kirándulás

HÉVIZRE

1941. szeptember 6—8.

Részvételi díj vasúti jeggyel együtt 35.— pengő

Ezen összegben bennfoglaltatik: 2 napi teljes ellátás, kétágyas folyóvizes szobákban, reggeli, ebéd, vacsora (a Royal-étteremben), összes adók és borravalók, autobuszjegy Keszthelyről Hévízre és vissza.

Indulás: Budapest Déli p. u.-ról 6-án 14.10-kor, visszautazás Hévízről 8-án 18.00 órakor.

Felvilágosítás és jelentkezés: Pest-Magyarország-Ibusz Utazási és Menetjegyiroda, VII., Erzsébet-körút 7. Telefon: 422-985 és az összes Ibusz-irodákban.

Az Osztálysorsjáték teljes gyorslistáját közöljük!

III. ÉVFOLYAM 203. SZÁM — ARA 10 FILLER — BUDAPEST, 1941 PENTEK SZEPTEMBER 5

PEST

SÚLYOS VÉRVESZTESÉGGEL KUDARCBA FULLADT A BOLSEVISTÁK MINDEN ÁTKELÉSI KÍSÉRLETE A DNYEPEREN

Berlin, szeptember 5. A szovjet rohamcsapatok szeptember 3.-án hajnalban át akarták kelni a Dnyepr nyugati partjára — jelentik katonai tényezők a »Német Távirati Iroda«-nak. Néhány rohamcsapat a sötétség leple alatt és az áttekinthetetlen terep következtében el is érte a nyugati partot. Itt azonban igen gyorsan felmorzsolták és megsemmisítették őket. A többi szovjet rohamcsapatot még a folyón érték el és semmisítették meg a gyalogsági fegyverek tűzkévéi és a tüzérség lövései, mielőtt elérték volna a nyugati partot. A Szovjet minden átkelési kísérlete súlyos vérveszteséggel kudarcba fulladt. *(MTI)*

Finnország nem köt különbékét

Zürich, szeptember 5. A »Neue Zürcher Zeitung« berlini tudósítója azokkal a hírekkel szemben, amelyek Finnország állítólagos békekívánságairól szólnak, rámutat Mannerheim tábornagynak a régi területek visszafoglalása alkalmából a finn hadsereghez intézett felhívására.

Ezt a felhívást a német sajtó teljes terjedelmében közölte és hozzáfűzött megjegyzéseiben kiemelte Mannerheim tábornagynak azt a megállapítását, hogy a béke még nem érkezett el Finnországnak. Berlini felfogás szerint ez világos cáfolat mindazokra a hírekre, amelyek azt állítják, hogy Finnország különbékét köt, mert a megszállott területek visszafoglalásával elértnek tekinti hadicélját. Finnország — mondják ezek szerint a megjegyzések szerint — nyilvánvalóan érdekelve van a bolsevizmus elleni hadjárat folytatásában. *(Bud. Tud.)*

A Szovjet repülőgép-vesztesége Északon

Helsinki, szeptember 5. *(Német Távirati Iroda)* **Mint hivatalosan jelentik, a finn légi haderő sikeresen megtámadott egy kelet-karéliai szovjet repülőteret és bombáival szétrombolt több földön veszteglő repülőgépet. Egy Valkeasaari felett lefolyt légi ütközetben kilenc szovjet vadászgép közül hetet lőttek le, egyet pedig megrongáltak. Annus környékén légi harcban nyolc ellenséges gépet lőttek le. A légvédelmi tüzérség szintén megsemmisített hét szovjet gépet a karéliai földszoroson és Kelet-Karéliában s így az ellenség összesen 22 repülőgépet vesztett. E hadműveletekben két finn gép veszett el, de személyzetük megmenekült.**

Helsinki, szeptember 5. *(Német Távirati Iroda)* **Rangell miniszterelnök Horelli belügyminiszternek és a Lappföld kormányzójának, valamint más magasállású finn személyiségeknek kíséretében látogatást tett Salla vidékén. Rangell miniszterelnök beszédet mondott, amelyben hangoztatta, milyen erős kötelékek tartják össze a német és finn hadat a bolsevizmus elleni küzdelemben. Ezután koszorút helyezett a sallai temetőben temetőben nyugvó német katonák sírjára.**

Mannerheim magas német kitüntetése

Helsinki, szeptember 5. *(Német Távirati Iroda.)* **A vezér és a véderő legfőbb parancsnokának megbízásából** *Jodl* **tüzérségi tábornok csütörtökön átnyujtotta** *Mannerheim* **tábornagynak, a finn hadsereg főparancsnokának a Führer által ajándékozott** *Vaskereszt lovagkeresztjét.* **A magas kitüntetést Mannerheim tábornagy főhadiszállásán nyujtották át ünnepélyesen a finn hadügyminiszter és magasrangú finn tisztek jelenlétében.** *(MTI)*

Csungking képviselőket akar küldeni a moszkvai értekezletre

Berlin, szeptember 5. A Völkischer Beobachter értesülése szerint a csungkingi kormány azzal a kéréssel fordult Washingtonhoz, Londonhoz és Moszkvához, járuljanak hozzá, hogy a csungkingi kormány képviselői is jelen lehessenek a moszkvai értekezleten. A csungkingi kormánynak ez a lépése — írja a Völkischer Beobachter — a plutokrata és bolsevista hatalmak vezetőit igen nagy zavarba hozta és főkép Londonban tiltakoznak a kinai kérés teljesítése ellen. *(Bud. Tud.)*

A nagyvilág

163.000 hektárt vetettek be az idén rizzsel Olaszországban. A termés igen jónak ígérkezik.

Három amerikai tiszt érkezett Lisszabonba. Londonba utaznak, ahol katonai megfigyelőként fognak tevékenykedni.

Dentz tábornok 47 francia tiszt társaságában úton Franciaország felé, Beirutba érkezett.

Az alkoholizmus a háború kitörése óta igen elterjedt Franciaországban. A kormány messzemenő intézkedéseket tett leküzdésére.

30.000 kerék párt, déligyümölcsöt, ólmot, higanyt és benzint szállít Spanyolország Finnországba.

Az első francia önkéntes csapat — 1040 ember — tegnap indult el Versaillesből a bolsevizmus elleni küzdelemre. Köztük van Doriot, a francia szociális párt elnöke.

Olasz- és Horvátország között szeptember 16-án megnyílik a rendes postaforgalom.

Egytálételes nap a hétfő Horvátországban.

Az angol kormány meghívta az amerikai kongresszus több tagját, vizsgálják meg, hogyan használja fel Anglia az amerikai hadianyagot.

Az új amerikai adótörvény 6—7 millió polgárt kötelez jövedelmi adó fizetésére, akik eddig nem fizettek ilyen adót.

Argentina londoni nagykövete hazautazik jelentést tenni.

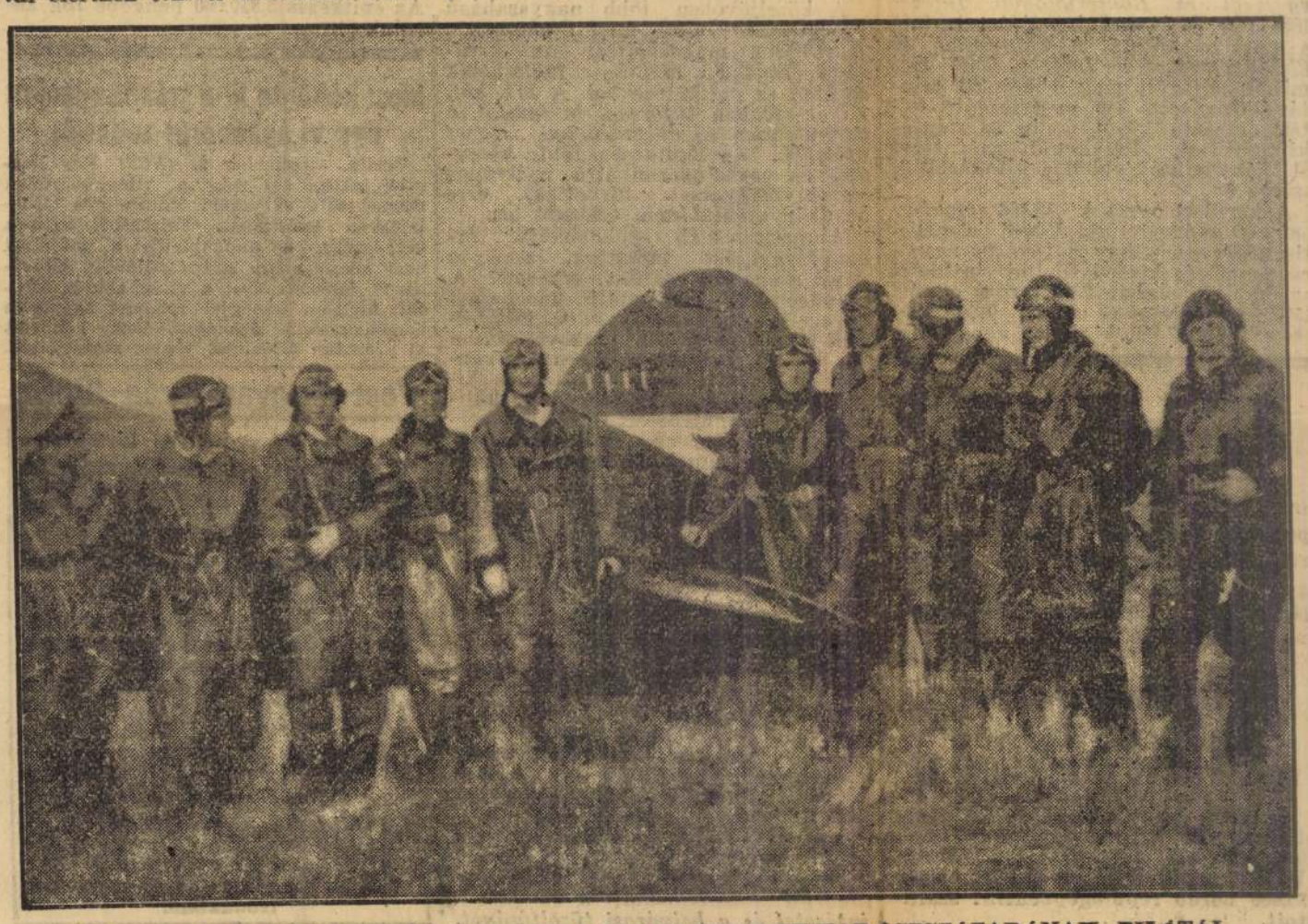

A HIVATALOS JELENTÉSBEN KÖZÖLT LÉGI GYŐZELMEK VADÁSZSZÁZADÁNAK PILÓTÁI

SZINHÁZ

Látogatás a nagybeteg Honthy Hannánál

Honthy Hannát egy héttel ezelőtt, alighogy hazaérkezett karlsbadi kúrájából, megoperálták a Frigyesi-klinikán. A művésznőt, akinek állapota iránt mindennap nagyon sokan érdeklődtek, *tegnap délután lehetett először meglátogatni.*

Honthy Hanna

A Baross-uccai női klinika első emeletének 14-es különszobájában fekszik Honthy Hanna. Már a folyosón látszik, hogy a szobának »sztár-betege« van. Egymás mellé sorakoznak az ajtó előtt a virágkosarak és finom virágillat úszik a levegőben. *Benn a szobában is rengeteg a virág.*

Honthy Hanna az ágyban, amely előreugrik a szoba közepére, kicsit fáradt, de örvendező mosollyal fogadta *Az Est* munkatársát, amikor tegnap délután bekopogtatott hozzá. Arcvonásai kisimultak és minden szenvedés ellenére pihentnek látszik. *Kicsit mintha meg is fogyott volna.*

— Nagyon, nagyon rossz éjszakáim voltak — mondja a művésznő, aki persze még nem beszélgethet sokat, mert minden szó megerőltető számára. — *Most már sokkal jobban vagyok.*

Az orvosok szerint *az operáció súlyos volt*, de most már nem kell tartani semmi komplikációtól és a gyógyulás kifogástalan.

— Jól esik az érdeklődés, — folytatja aztán — oly kedvesek hozzám barátaim, sőt az idegenek is, annyi virágot kaptam és levelet... Sokat dolgoztam az utóbbi években, de az a közönség, amely ilyen szeretettel tüntet ki, minden fáradozást megérdemel... Egy hét mulva hazamegyek innen, otthon még pihenek, aztán elutazom utókúrára. *A nyáron természetesen már nem léphetek fel*, de ősszel, remélem, új erővel, frissen készülhetek új szerepekre...

Mussolini, Gömbös és Dollfuss

megegyezéséről nyilatkozik

Jeftics

Párizs, július 4
(Az Est külön tudósítójától)

Leon *Bourgues*, a *Petit Parisien* külpolitikai munkatársa, aki *Barthou* külügyminisztert elkísérte Belgrádba és Bukarestbe, ma beszélgetést közöl lapjában *Jeftics* jugoszláv külügyminiszterrel.

Az olasz-magyar-osztrák római jegyzőkönyvekről azt mondta *Jeftics*, hogy e részben egy véleményen van *Benessel* és *Titulescuval*, akik szintén azt vallják, hogy

Mussolini, Gömbös és Dollfuss

megegyezése nem lehet eredményes a gazdasági együttműködés terén Közép-Európában, ha nem vonják bele azokat az államokat, amelyeknek nagy érdekeik vannak ezen a területen. Nevezetesen *Franciaországot és Németországot.*

— Ami a keleti Locarno tervét illeti — mondotta *Jeftics* külügyminiszter — *Hitler* nem zárkózott el teljesen a csatlakozás elől, sőt ellenkezőleg nyomatékosan hangoztatta békés szándékát és jóakaratát.

Ha Németország résztvenne a keleti Locarno paktumában, lényegesen enyhülne viszonya más államok iránt,

így főleg Szovjetoroszországgal szemben s *közvetve Párizs és Berlin között is létrejöhetne a közeledés, ami eddig közvetlen formában megvalósíthatatlannak mutatkozott.*

A földközitengeri paktumról az a véleménye *Jeftics* külügyminiszternek, hogy ebben a biztonsági láncolatban, amely Szovjetoroszországot, Törökországot, a balkán államokat, Olaszországot és Franciaországot magában foglalná,

Róma is könnyebben megegyezhetne Belgráddal,

semmint egy szűkebb keretben. A jugoszláv külügyminiszter szerint London is *jó szemmel nézi a földközitengeri paktum tervét. (Telor.)*

Mind csúnyák a hollywoodi sztárok!

—

Ezzel a kétségtelenül új megállapítással *Newyork egyik legnagyobb szépségszakértője* lepte meg a minap Amerikát: Earl *Carroll*, a nagy *Ziegfield* utóda, akinek irodaajtaján a leggyönyörűbb görlök varietészínházában ez a tábla fogadja a látogatót: »*E küszöbön járnak ki s be a világ legszebb asszonyai.*«

Greta Garbo

— *Mind csúnyák a hollywoodi sztárok!* — mondja a Ziegfield-színház igazgatója egy nyilatkozatában, amely bejárta az amerikai sajtót és néhány példával illusztrálja is lesujtó véleményét. A többi közt ezekkel:

— Joan *Crawford*-nak *túlnagy a szeme és sok szeplője van.* Mindig bágyadt és fáradt, mert nagyon szigorú diétát tart, hogy sovány maradjon.

— Greta *Garbo egész közönséges hölgy;* mindig olyan, mint *egy angol nő, amikor egy esős napon kommissiózik.*

— Marlene *Dietrich szemöldöke a füléig ér.* És ki tudná megmondani, *miért hord mindig valószínűtlenül kitömött vállú kabátokat?*

Marlene Dietrich

— Joan *Harlow* arcvonásai fölötte *szabálytalanok és kemények.*

És így tovább. Carroll, aki szerint *egyik hollywoodi filmszépség se igazán szép*, leszedi a keresztvizet a mozik valamennyi bálványáról.

* **Némethy Ella megérkezett Dél-Amerikába.** Kábeltáviratot kapott tegnap *Némethy* Ella, az Operaház művésznőjének budapesti családja. A távirat hírül adja, hogy Némethy Ella és leánya szerencsésen *megérkezett Buenos-Ayresbe.* A művésznő július 16-án énekel először »A walkür« Brünnhildájában, a Teatro Colonban.

* **A cseh kormány megadóztatja a rádiót és a sportot a színház javára.** A cseh kultuszminisztériumban, mint *Prágából* jelentik, a pénzügyminisztérium hozzájárulásával *elkészült egy rendelet*, amely *megadóztatja a rádió hallgatóit* és a nyilvános *sport-mérkőzések közönségét* a színház javára. Az adóból, amely az előfizetési és belépti díjaknak *átlagosan öt százaléka lesz*, színházi alapot létesítenek és *ebből fogják szubvencionálni a szükséget szenvedő színházakat.* Azt a tervet, hogy erre a célra *a mozikat is megadóztassák*, a cseh filmipar kedvezőtlen helyzetére való tekintettel, *elvetették.* A csehországi színházak, alighogy neszét vették a készülő rendeletnek, rögtön *ostromolni kezdték a kultuszminisztériumot* kérvényeikkel. A rendelet még meg se jelent és máris *kilenc német és négy cseh színház* kért szubvenciót a színházi alapból.

* **Mária Antónia: Norma Shearer; XVI. Lajos: Charles Laughton.** *Hollywoodból* jelentik, hogy ott most egy nagy film készül, amely *Marie-Antoinette* életét és végzetes sorsát mutatja be. Mária Terézia boldogtalan leányának szerepét Norma *Shearer* játssza a filmben, férjének, XVI. Lajosnak szerepét pedig Charles *Laughton*, a VIII. Henrik alakítója. Laughton feleségének, Elsa *Lanchester*-nek is nagy szerepe van a hollywoodi új történeti filmben.

* **Új műfaj.** *Bús Fekete* László »Jóreménység foka« címmel új darabot ír, amelyet a jövő szezón első felében csaknem egyidejűen fognak bemutatni Budapesten és Bécsben. A darabot szerzője nem nevezi se *vígjátéknak*, se *életképnek;* műfajmeghatározása ez lesz: »*Egy bélyeg története három felvonásban.*«

MŰSOROK

Szerda, július 4.

Színház

VIG (a Beketowban): *A cirkusz csillaga* (8). — ROYAL: *Csak azért is!* (½9). — BUDAI: *Tabáni orgonák* (8). — BETHLEN TÉRI: *Anyaszív* (½9). — KOMÉDIA: *Grand Guignol* (9).

Mozi

ALKOTÁS (Alkotás ucca 11. Tel.: 555—74): Hercegnő adjutánsa (Nagy Kató, Willy Fritsch). A kölyök és én (Chevalier). Híradók (½5, 6, ½8, 9 folyt.). — **BELVÁROSI** (Irányi u. 21. T.: 833—29): Kaland a luxushajón (George Brent). A mult keresztje (Sylvia Sidney). Bimbóné cirkusza (trükkfilm) (jobbterem: 5, ½8, 10; baltrem: ½9). — **BUDAI APOLLÓ** (Csalogány u. 46. T.: 51—5—00): A sátán szekere (Dickie Moore). Az élet iskolája (vígjáték). Barátok (egy ember és egy kutya története). Híradó (5, ½7, ½10 folyt.). — **CASINO** (Eskü tér 5. sz. Telefon: 831—02): Tündöklő asszonyok (Bebe Daniels). Varsói bál (Gustav Fröhlich). Híradók (5, ½7, 8, ½10 folyt.). — **CITY** Vilmos császár út 36. T.: 111—40): Tizedik hétre prolongálva! Kacagó tarka tavasz! Legújabb 4 színes trükkrajz, 2 eredeti Micky egér, 2 Híradó, 1 sportkép (4, ½6, 7, ½9, 10). — **DÉCSI** (Teréz körút 28. T.: 213—43): Kadétkisasszony (Dolly Haas, Halmay Tibor). Szőke Vénusz (Marlene Dietrich) Híradók (5, ½7, 8, ½10 folyt.) — **ELIT** (Lipót körút 16. T.: 161—51): Ezt a férfit akarom (Jean Harlow). Fra Diavolo (Stan és Pan) (4, 7, 10). — **FORUM** (Kossuth Lajos u. 18. T.: 897—07): Bor, dal, csók (a Friderika c. operett filmen, Mády Christians). Híradók (4, 6, 8, 10). — **GLÓRIA** (Thököly út 56. T.: 448—00): Előadások csak péntek, szombat és vasárnap! — **KAMARA** (Dohány u. és Nyár u. sarok. T.: 44—0—27): Nem kérdem, ki vagy (Liane Haid). Csókol Veronika (Gaál Franciska, Paul Hörbiger) (½6-tól folyt.). Kedvező idő esetén nyitott tető! — **KERT MOZGÓ** (Aréna út és Vilma királynő út sarok. Telefon: 130—17): Bor, dal, csók (a Friderika c. operett filmen, Mády Christians, Paul Hörbiger). Flippy, a szállodák réme (rajzfilm). Híradó (8, 10). — **NYUGAT** (Teréz körút 41. szám. Telefon: 271—62): Mégis szép az élet (Gustav Fröhlich). Monte Christo grófnője (Brigitte Helm). Flippy mint kovács (trükkfilm) (4, ¾7, ¾10). — **OLYMPIA** (Erzsébet körút 26. T.: 42—9—47):

Egy dal, egy csók, egy leány (Eggerth Márta, Gustav Fröhlich). Szívek szimfóniája (Gretl Theimer). Hangos híradók (4, 7, 10). — **OMNIA** (József körút és Kölcsey ucca sarok. T.: 301—25): Ida regénye (Ágai Irén, Jávor Pál). Tarzan (Johnny Weissmüller). Híradó (4, ½6, 7, ½9, 10). — **PALACE** (Erzsébet körút 8. T.: 365—23): A sivatag fiai (Stan és Pan). Willy a sztratoszférában. Egy kis zenebona. Forehand-Backhand. Regattaverseny a sivatagban. Híradók (5, ¾8, 10). — **PÁTRIA** (Népszínház u. 13. T.: 456—73): Ezt a férfit akarom (Jean Harlow). Modern Hamupipőke (Marian Davies). Stan és Pan, a sógorok (4, ¾7, ¾10). — **RADIUS-METRO** (Nagymező u. 22—24. T.: 226—98): A színházi mama (Maurien O'Sullivan). Norvégia (útifilm). Willy, a légititán (trükkfilm). Híradó (2—6 folyt., azután 6, 8, 10). — **ROYAL APOLLÓ** (Erzsébet körút 45. T.: 419—02 és 429—46): Prolongálva! Erős férfi, gyenge nő (Myrna Loy, Max Baer). Csak egy kávéskanállal. Teljes műsor a mellényzsebben. Híradók (4, 6, 8, 10). — **TURÁN** (Nagymező u. és Mozsár u. sarok. T.: 264—20): Ezt a férfit akarom (Jean Harlow). Vendetta (Ester Ralston). Üzlet és szerelem (Vlasta Burian) (½4-től folyt., utolsó előadás ½10). — **VESTA** (Erzsébet körút 39. T.: 32—6—39): Bäby (Anny Ondra). Nem vagyok angyal (Mae West) (½4, ½7, ¾10 folyt.).

RÁDIÓ

Szudy Elemér előadása és repülőtéri közvetítés Budapesten

Szerda, július 4.

Budapest I.: 3.30 Diákfélóra. — 4.00 Előadás. — 4.55 Közvetítés a mátyásföldi repülőtérről a cherbourg—budapesti légijárat első gépének megérkezése alkalmából. — 5.30 Süle Antal: A modern angol hirlapirás. — 6.00 Szalónzene. — 7.45 K. Füzesséry Mária zongorázik. — 8.15 Szudy Elemér: Visszaemlékezés Barabás Bélára. — 8.45 Tasnády Ilona és Náday Béla előadóestje. — 10.20 Melles-vonósnégyes. — 11.20 Cigányzene.

Külföld. Hangversenyek. Amerikai est **(Varsó, 8.12).** Szimfonikus est **(R. Paris, Strassburg, 8.30).** Amerikai est **(Prága, 9.10).** Kétzongorás est **(München, 10.40).** Operák. Bizet: Carmen **(Poste Parisien, 8.10).** Puccini: Tosca **(München, 8.30).** Pick-Mangiagalli: Basi e bote **(Róma, 8.45).**

Ma az Állatkertben
TRUBADUR

Végre! Itt van!
...itt a szerelem!
Csütörtökön este 8-kor mutatja be a
BUDAPESTI SZÍNHÁZ
a nyári évad nagy revü-operettjét.
...itt a szerelem!
Szereposztása: Molnár Vera, Rátkai Márton, Barabás Sári, Sziklai József, Sarkadi Aladár, Szakáts József
JEGYRENDELÉS: 32-8-17

Csak azért is!
A ROYAL ORFEUM világsikere
Zsúfolt házak
Esténként ½9-kor.
Vasárnap délután 4-kor
Jegypénztár-telefon: 421-66

Kérjen árajánlatot!
Rádiócentrum
Budapest, VII., Erzsébet Körút 5. Tel. 41-6-97

Rimanóczy Gyula

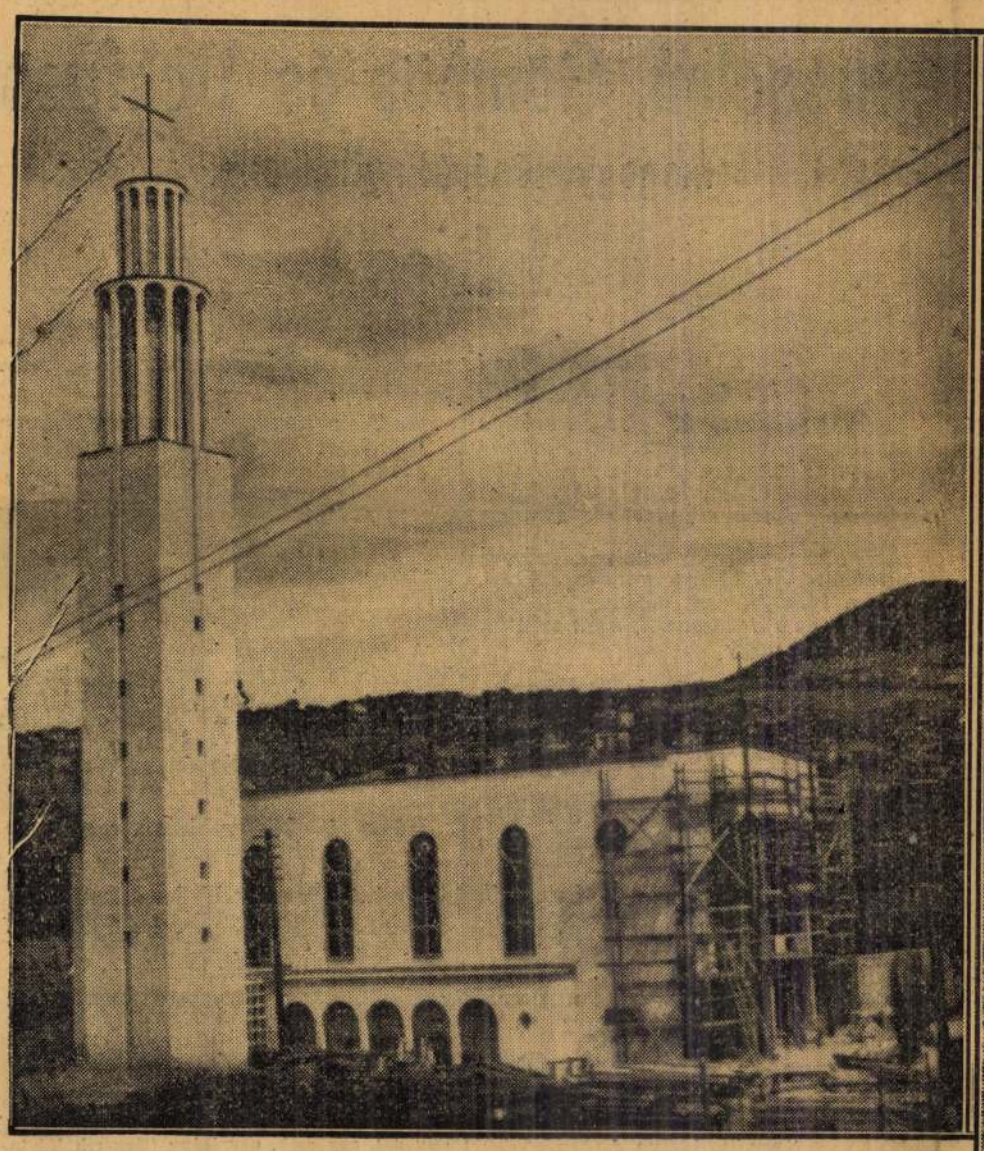

BUDAPEST LEGMODERNEBB TEMPLOMA a Pasaréti úton épült. A modern templom körül, amelyet Rimanóczy Gyula tervezett, most — felszentelés előtt — nagy izgalmak támadtak a Budapesti Építőmesterek Ipartestülete és a Magyar Építőiparosok Szövetkezete között

95 ÉVES LESZ HOLNAPUTÁN ROCKEFELLER Amerika leggazdagabb embere. Az olajkirály felgyógyult súlyos betegségéből és jókedvűen néz a fotografálógépbe Pocantico Hills-i nyaralójában. Ölében két ükunokája

PALLENBERG ÖZVEGYE, FRITZI MASSARY, a híres operettprimadonna elhagyja a bécsi *krematóriumot* férje elhamvasztása után. A síró özvegyet leánya és veje, Bruno *Frank*, a népszerű író támogatja

Rimanóczy Gyula

Rimanóczy Gyula okl. építész-mérnök, tervezőépítész, I. Attila-u. 95/99., udvarban 161-021
Lakása, II. Kükülő-u. 12. 164-682

Botávb 1940 szept.

Szeged.

L A

A MI NEMES SZABAD KIRÁ
BETSÜLLETES TÁKÁTS MESTERSÉGBE
keretbe foglalt czéhlevélnek
szemléljük karfás hajóhidjáva
árboczos hajókkal és vizimalm
ra két ökörrel és jobbra a vá
nak koronás czimerén kivül, m
még két kisebb czimer képez d
Sc. F. Hedrich.

Fm., mér. 35.5: 48.3 c

Szn.
42

Rimanóczy Gyula

Moderne Bauformen
1938. évfban látjuk

— ~~s ugyanitt látjuk még~~ a Rimanóczy Gyula tervezte budapesti Postásotthon felvételét, melyről a szerkesztő, mint a mai formaérzésünknek megfelelő szép épületről emlékszik meg. A Postás-otthon két képére akadtunk a római Architettura májusi számában is: „A tervező hatásosan oldotta meg az építészeti és a nehéz alaprajzi feladatot."

L 1938

IRTA ÉS RAJZOLTA

Haranghy

938 **PESTI NAPLÓ** V. 22

Pesti Napló 1930 V. 22

Rimanóczy építész

— **Templomok, képek, mesterek.** A vallásos lélek az egyház történelmének kezdetétől fogva keresi azt a művészi kifejező formát, amelyben a hit örök titkait tolmácsolhatja a hivők számára. Az őskereszténység fábavésett primitív szimbolumaitól a mai egyházművészetig hosszú út vezet, s az Egyháznak mindig megvolt az ereje hozzá, hogy korszerű művészetet teremtsen. A 19. század materializmusa és a 20. század elejének kísérletezései után egy új, monumentális stílus megszületésének vagyunk tanui, s ezen a téren a vezető és irányító szerep az egyházművészeté. Ha valaki a modern magyar építészet eredményei iránt érdeklődik, a klasszikus példát sokal inkább találja meg a modern templomokban, egy Rimanóczy, Árkay, Kotsis Iván műveiben, mint új középületeinkben. A mai magyar egyházművészet egyértelmű a modern magyar művészettel és jellemző a mai kor spirituális érdeklődésére, hogy legjobb művészeink legszebb művei éppen a hit áhítatából fakadnak. A külföldi kiállítások sikerei meggyőzően igazolják ennek a művészetnek az értékét; s most minden külföldi sikernél döntőbben bizonyítja Jajczay János gyönyörű könyve, a »Mai Magyar Egyházművészet«. Ez a könyv a korszerű magyar egyházművészet egész területét bemutatja. Az olvasó maga előtt látja tökéletes reprodukciókban a modern építészet, szobrászat, festészet és iparművészet alkotásait. Összeállítása mintaszerű és ezt szerkesztőjének, Jajczay Jánosnak neve föltétlenül biztosítja. Egyike volt ő az elsőknek, akik megértették az új művészet törekvéseit és akik harcoltak is ezért a művészetért. A mintaszerű kiállítás a Révai Irodalmi Intézet és Nyomda érdeme.

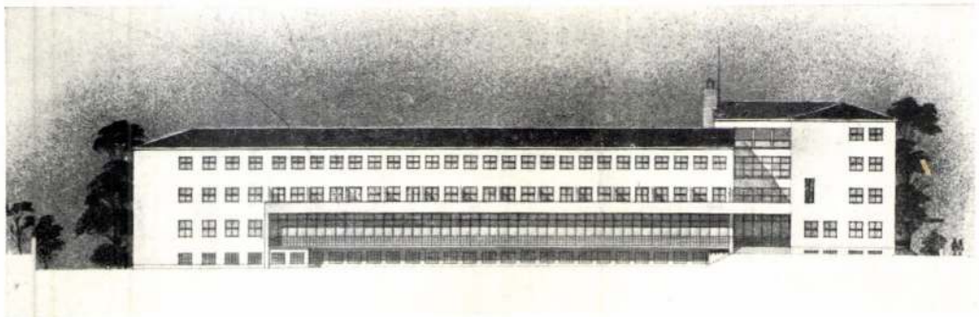

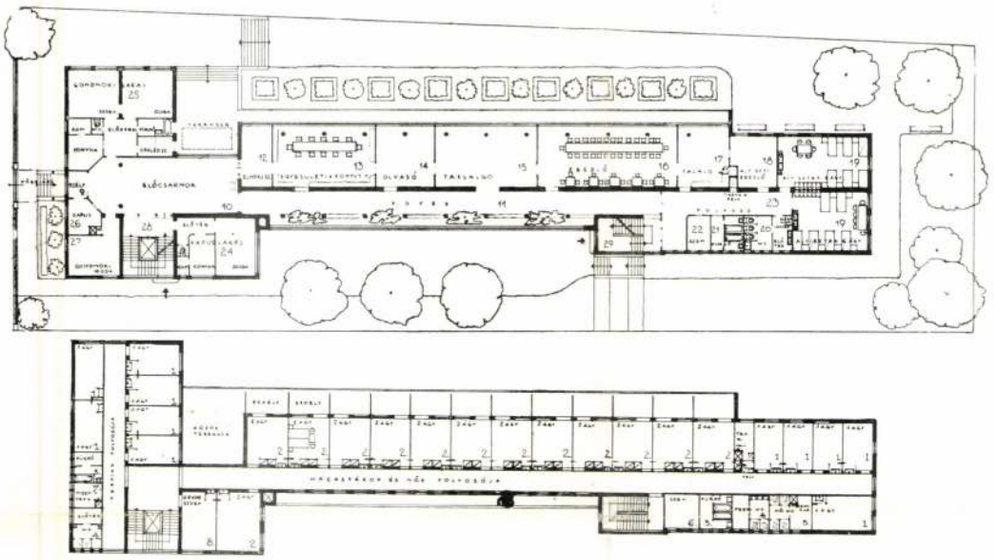

Postás „Otthon" tervpályázaton Rimanoczy és Hönsch építészek I-ső díjat nyert terve.

Jelmagyarázat:

1. Egyágyas szoba.
2. Kétágyas szoba.
3. Fürdőszoba.
4. Férfi W. C.
5. Női W. C.
6. Személyzeti szoba.
7. Teakonyha.
8. Orvosszoba.
9. Szélfogó.
10. Előcsarnok.
11. Foyer.
12. Elnöki szoba.
13. Egyesületi és könyvtárterem.
14. Olvasó.
15. Társalgó.
16. Ebédlő.
17. Tálaló.
18. Altiszti ebédlő.
19. Altiszti hatágyas szoba.
20. Altiszti mosdó és W. C.
21. Altiszti fürdőszoba.
22. Személyzeti szoba.
23. Altiszti folyosó.
24. Kapus lakása.
25. Gondnoki lakás.
26. Kapus.
27. Gondnoki iroda.
28. Főlépcsőház.
29. Melléklépcsőház.

A) vázlat szerinti diszpozicióból kiinduló alaprajzi megoldásuk kompromisszum a kétféle elrendezés között. A két lépcsőházat a földszinti társadalmi helyiségek és étterem előtt vezetett folyosóval összekötik és így a két lépcsőház használatával függőleges megosztást létesítenek olyképpen, hogy az épület két távolabbi szárnyán nemek szerint elkülönítve egyágyas szobákat helyeznek el, a kétágyasokat az összekötő szárnyban úgy, hogy mindkét emeleten tetszésszerinti számú kétágyas szoba kapcsolható egyik vagy másik csoporthoz. Az előálló zsúfoltságot úgy kerülik ki, hogy a Szt. Domonkos-utcai szárnyon egy emelettel többet építenek.
A szerény térszükséglet mellett is architektonikus hatásokra törekednek úgy a terek egymáshoz sorolásában, mint azok arányaiban és struktiv kialakításában. Jól proporcionált tömegek, a nyílások jó ritmusa, a semleges és hangsúlyozott formák viszonya azok az eszközök, mivel a tervezők művészi hatásra törekednek.

Breshyánszky Tibor:

A POSTÁS NYUGDIJASOK ÉS ÖZVEGYEK RÉSZÉRE BUDAPESTEN LÉTESITENDŐ OTTHON TERVPÁLYÁZATA

A feladat röviden: nyugdíjas otthon létesítése összesen 50 db. hálószobával, melyek közül 26 db kétágyas, 22 db. egyágyas és 2 db. hatágyas — utóbbiak altisztek részére, — a lakók ellátásához szükséges konyhaüzem és étterem, mosóüzem, ideiglenes elhelyezésre szolgáló 2—2 betegszoba, orvosi szoba, az épület adminisztrációját vezető gondnok lakása és irodája, házvezetőnő lakása, házmesterlakás és a személyzet elhelyezésére szolgáló lakószobák, az otthon életével nem szorosan összefüggő rendeltetésű és a nyugdíjegyesület céljára szolgáló egyesületi terem és elnöki szoba, továbbá az otthon lakói részére szolgáló társalgó és olvasó.
Rendelkezésre áll a Szt. Domonkos-utcában fekvő, keskeny utcai oldallal bíró hosszúkás telek, melyen a har-

Perspektíva
1935. 7-8. sz.

A Gellért-hegy északi lejtőjére a Tabán fölött tervezett szabadtéri színház helyszínrajza.

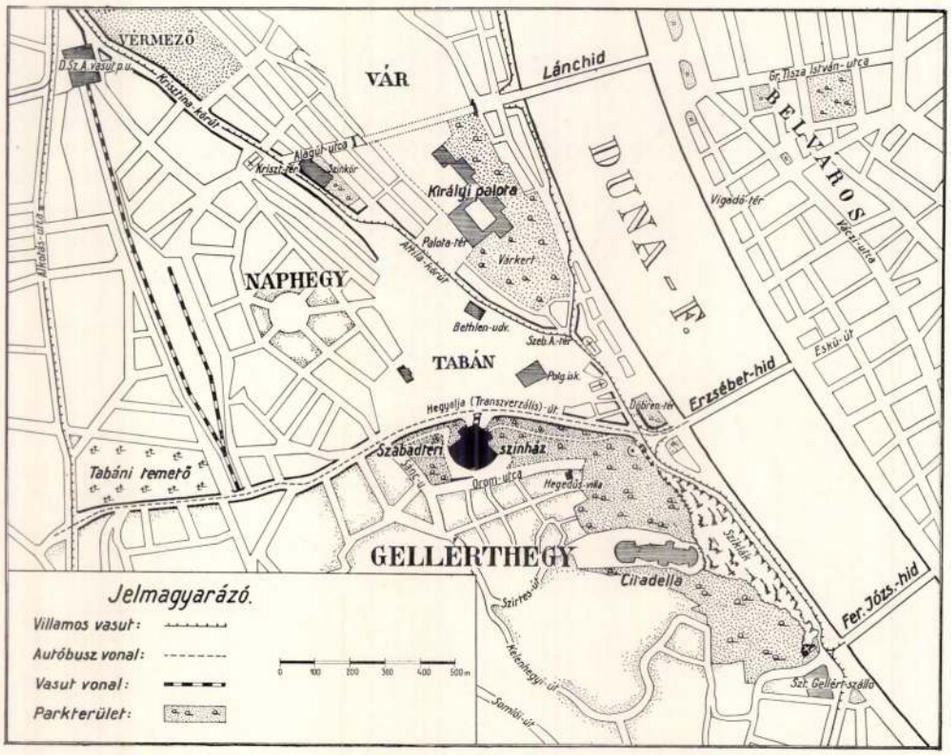

A nézőtér 5000 ember befogadására képes s a hegyoldal természetes horpadásából kevés földmunkával kialakítható. Ez a hely az agyonszépített és agyonépített fővárosban szerencsére még szabad. A szabadtér felépítése a Gellért-hegy északi lejtőjének képébe simulva minden zavaró monumentalitás, a hegy természeti szépségeit megbontó építészeti túltengés nélkül megvalósítható.

A színház hegyaljaúti frontja.

zeit lecsapolja és nem vezet újabb vizeket az árterületre.

Ebből a szempontból vizsgálva a törvénytervezetet el kell ítélnünk azt az intézkedést, amely lehetővé teszi *a nem építész mérnököknek az építőipar területére való özönlését.* Egyszerű, mint a kétszerkettő, hogy igazságtalanság egy amúgyis túlterhelt iparágat még jobban megterhelni és megbénítani. Nemzetgazdasági szempontból pedig beláthatatlan károkat okoz, hiszen az a kevés iparos, aki ma csak áron alul kap egy kevés munkáját, már adóját sem tudja fizetni.

Éppen így el kell ítélnünk *a vállalkozói iparigazolványok fenntartását.* Kétségtelen, hogy ha az építőiparban ötször és sokszor annyi munka lenne, mint amennyi van, még akkor is *elegendő szakképzett iparos állana rendelkezésre* ennek elvégzésére. Semmi szükség sincs tehát arra, hogy az építtető és a munkát végrehajtó képesített iparos közé még *egy harmadik, képesítéssel nem rendelkező* személyt iktassanak.

A kőműves kisiparosság fenntartása sem szükséges. Amikor a segédekből és a pallérokból lett kisiparosok a szükséges előképzettség nélkül vállalkozással foglalkoznak, ugyanakkor a legnagyobb nehézségekbe ütközik egy-egy jó kőművesnek vagy munkavezetőnek a beállítása, ami nem is csoda, mert néhány állandóan foglalkoztatott nagyobb cégen kívül ezek az önállóvá lett kisiparosok „nevelik" az új kőműves nemzedéket. Nem érdeke az építőiparnak fejlettségének mai fokán, hogy ilyen úton az igazi szakképzett iparosok háttérbe szoruljanak és ellepje a szakmát a kétes tudású kisiparosság nagy tömege. Ahogyan a kőművesmesteri és az építőmesteri képesítést fokozatosan szigorítani kell, hogy így az építőipar a fejlődés követelményeinek megfelelő szakképzett iparosok kezébe kerüljön, úgy automatikusan elveszti létjogosultságát a kőműves kisiparosság munkaköre. Ehelyett az építőmunkások, a kőművessegédek és munkavezetők tudásnívójának emelésére kellene törekedni.

A kőművesmesterek és az építőmesterek harcában pedig nem szabad elfelejteni azt a tényt, hogy a kőművesmesterek nagy tömege nem rendelkezik azzal a képzettséggel, amely biztosítéka lehetne munkakörük kívánt kibővítésének. Mert kétségtelen, hogy azok akik a vidéken szervezett vizsgálóbizottságok előtt szerezték meg képesítésüket nem rendelkeznek olyan elméleti tudással, amely az építőmunka mai fejlettségi fokán feljogosítaná őket munkakörük kiszélesítésére. Azok a kőművesmesterek pedig, akik nem tartoznak ebben a kategóriába, hanem megfelelő elméleti és alapos gyakorlati tudással rendelkeznek, minden munkaköri kibővítésnél többet érnek el, ha megszerzik az építőmesteri képesítést.

Az építőmesteri képesítés megszigorításánál és a műegyetemi előképzettség kikötésénél nem látjuk eléggé biztosítva a *gyakorlati* képzést. Nem elég a nyolc középiskola és a műegyetem sok elméleti előtanulmánya *után* kikötni az építőmesteri gyakorlatot. A

A PASARÉTI TEMPLOM ÉS A SZOVJETSTILUS

Alapjában véve örülnünk kell annak a kis viharnak, ami *Rimanóczy* Gyula építész Pasaréti-úti katolikus templomtervével kapcsolatban kerekedett. Természetesen nem *Petrovácz* Gyula magatartásának örülünk, aki közismert, szűklátókörű túlbuzgalmával a terv megépítését megakadályozni igyekezett, hanem annak, hogy végre nem nézi a magyar sajtó a korszerű építészet ügyét véleménytelenséggel. Különösen örülünk *Márkus* László cikkének, amit *„Szovjetstílus"* címmel a Pesti Hírlapban írt. Mielőtt azonban Márkus László cikkével foglalkoznánk, néhány szót kell szólanunk Petrovácz képviselő úr magatartásáról.

Nem értjük, hogy a képviselő úr honnan és milyen szemüveggel szemléli a mai magyar életet és a világ eseményeit? *Vagy szemléli-e egyáltalán?* Mielőtt ilyen nyilvános erupciókra elszánná magát, jobban szemügyre vehetné, hogy mi is történik ma az építészetben és utána nézhetne, hogy mi is az a „szovjetstílus" és *van-e ilyen a valóságban?* Az igen tisztelt mérnök-képviselő úrnak nagyon hiányos fogalmai lehetnek arról a korszellemről, amely a ma építészetét megteremti, ha egyszerűen és könnyedén szovjetstílusnak kereszteli el. És súlyosan téved abban is, hogy a pápa ellene van a kor új építészetének. A pápa nem tett egyebet, mint felszólalt a túlhajtott, extravagáns kinövések ellen, de nem a modern építészet ellen. És a hercegprímás, aki hivatva van Magyarországon a pápa felfogását képviselni, sajnos, olyan informátorokkal lehet körülvéve, mint amilyen Petrovácz is, aki nemcsak érzék nélkül hanem elfogultan és türelmetlenül nézi az új építészeti törekvéseket. Türelmetlensége nem elégedett meg a katolikus nagygyűlésen elhangzott támadásával, amellyel a ma-

Építőmunka
1933. 6-7-sz.

építőmunka
1933. szept.—október ◆ I. évf.

6–7

A modern építészeti sajtónak ma Magyarországon két típusát különböztethetjük meg. A művészeti sajtót és az ipari sajtót. Építőművészeti lapjaink, (ha ugyan szabad többes számban beszélni) elismerésre méltó munkája speciálisan az építőművészet területére szorítkozik. Az építőipari szaklapok az építőmunkának elsősorban ipari vonatkozásait szolgálják és főként pontos és friss hírszolgálataik folytán lettek nélkülözhetetlenekké. Az építőmunkát mi organikus egységnek tekintjük. Mint ahogyan egy ház felépítésének minden funkciója szervesen összefügg. Mi ott vagyunk a tervezőművész műtermében és érdekel nem csak az alkotás, hanem az alkotó is. De ott vagyunk az állványon és a laboratóriumban is. A tervező lelkétől elmegyünk az építőanyagok atomjaiig. De az építőmunka szerves részének tekintjük azt a társadalmi réteget, amelyiknek ez a folyamat kenyeret ad. Ezt a nagy organizációt lehet és kell speciális területein is szolgálni a sajtóval, de ha a sajtó pulzusa az életnek, akkor az építőmunka és annak társadalma szintetikusan is meg fog nyilatkozni a sajtójában. A modern sajtó amellett hogy erősen specializálódik legnagyobb orgánumaiban a szintetizmus felé kénytelen haladni, mert a kor embere keresztmetszetben akarja látni az életet. Az építőmunkának is szüksége van ilyen keresztmetszetekre, különösen ma Magyarországon, ahol az építőmunka nem organizáció, hanem dsungel, amit éppen most bogoznak a törvényalkotók. Az „Építőmunka“ ezt a szintetizálást, együttlátást az építőmunka organikus életének sajtószolgálatát tette programmjává.

AZ ÚJ TÖRVÉNYTERVEZET

Azt a határozott törekvést, amellyel *Fabinyi* kereskedelemügyi miniszter az építőipari törvényt végre, sok kísérletezés után tető alá akarja hozni: csak örömmel üdvözölhetjük. Szeretnénk hinni, hogy a terv nem bukik el ismét az érdekcsoportok egyoldalú állásfoglalásain. A törvényre szükség van: ezt eddig mindenki hangoztatta és belátta. Mégis most, amikor konkrét formában napirendre kerül az akadályoknak egész tömegét gördítik a megvalósítás elé éppen azok, akik a törvény megalkotását már évek óta sürgetik. Természetes tünet az érdekcsoportok aktív felvonulása érdekeik védelmében, de hiába keressük *a magasabb szempontok érvényesülését*, amit minden nagyobb igény nélkül elvárhatnánk egy ilyen nagyhorderejű kérdés megoldásánál. De amennyire érthetetlen az érdekcsoportok szenvedélyességig menő egyoldalúsága, annyira érthetetlen a törvénytervezet egynémely intézkedése és szempontja.

Nem tudjuk, hogy a tervezet készítői milyen *adatokkal* rendelkeztek a tervezet elkészítésénél. De azt látjuk, hogy ha voltak is adataik, azok hamis adatok lehettek. Véleményünk szerint egy ilyen existenciákat érintő törvény megalkotásánál az egyetlen vezérszempont az lehet, hogy a törvény, ha nem is állítja talpra, *de segítse talpraállni az építőmunka lerongyolódott tömegeit.* A törvényalkotóknak a legprecizebb statisztikai adatokkal kell rendelkezni az építőmunka mai helyzetének minden vonatkozásáról. Tudni kellene, hogy *mi az arány a munka és a munkás között.* Ismerni kellene az építész, az építőmester, a kőművesmester *termelési grafikonját* és vele párhuzamosan a három munkaterület *munkamennyiségének alakulását.* Mert a munkakörök elhatárolása, újabb csoportok előtt való megnyitása, vagy a munkahatár bővítése és szűkítése nem csak a képesítés fokozatától függ, hanem a munkaelosztás *nemzetgazdasági szempontjaitól is.* Ha az építőiparban a képesítéssel rendelkezőknek csak 15—20%-a talál munkát, lehetetlen intézkedés erre a munkaterületre rászabadítani egy olyan mérnökcsoportot, amelynek megvan a maga speciális munkaterülete. Lehetetlen a nem építész mérnökök munkanélküliségén úgy segíteni, hogy megnyitjuk előttük az utat az építőipar felé, amely amúgy is a munkanélküliség átkát szenvedi. Természetesen abnormális időknek abnormálisak a munkaviszonyai. Azonban egy hosszú időre szóló törvény ilyen abnormális adatokon nem épülhet fel. A törvénynek olyan medret kell teremtenie, amely az árterületek álló vi-

gyar templomépítészet modern, úttörő alkotásait szovejetstílusnak minősítette, hanem hivatali hatalmát is igénybe vette és meg akarta akadályozni Rimanóczy Gyula tehetséges tervének a felépítését. Nem, képviselő úr, ez nem az öregek és fiatalok harca többé, a kor építészete ezt a harcot már diadallal megvívta. Ön egy megavult szellemnek az ittragadt képviselője, akinek be van kötve a szeme a mult század megporosodott fátyolával. Nem veszi észre, hogy olyan világban hadakozik, *amelyik nagy termékenységgel bontja ki egy új élet színeit.* Hatalmi szóval ma még el lehet taposni az új virágzásnak egy-egy hajtását, *de megállítani útján a természetes fejlődést nem lehet.* Még valahogy megértenénk Petrovácz Gyula agresszivitását, ha a magyar építőművészetnek komoly tényezője lenne, ha láttuk volna, hogy komoly, művészi pályázatokon babérokat aratott volna. Azonban Petrovácz mérnök-képviselő úr tulajdonképpen nem is építész, hanem kultúrmérnök. Ha később építész lett is, azok a templomok, amelyeket Magyarországon felépített és amelyeknek száma meglepően nagy, még arra sem alkalmasak, hogy komoly kritikával közeledjünk feléjük. Jól tenné a képviselő úr, ha egyszer benézne a legfiatalabb és tehetséges építésznemzedék műtermének ablakain. Bizony ide nem jönnek a közvetlen megbízások olyan nagy számmal. Ezek az építészek, ha kell, negyven pályázaton is résztvesznek, míg egyszer valami kis munkához jutnak. De nem ám könnyű kis pallérromantikával és hatásvadászó, a laikus közönség avult ízléséhez igazodó tervekkel, *hanem művészi hitvallásukban fogant komoly munkákkal.* Ez az építésznemzedék ott rostokol a beérkezettek összeköttetéseinek drótsövényén kívül a maga művészeti küldetésének tudatában és szent lázában, miközben *milliós munkákon megizmosodott címek és rangok még a legkisebb pályázatoknál is lehengerelik a frissen fakadó tehetségeket* (persze legtöbbször nem *fölényes tudásukkal*, hanem *ösz-*

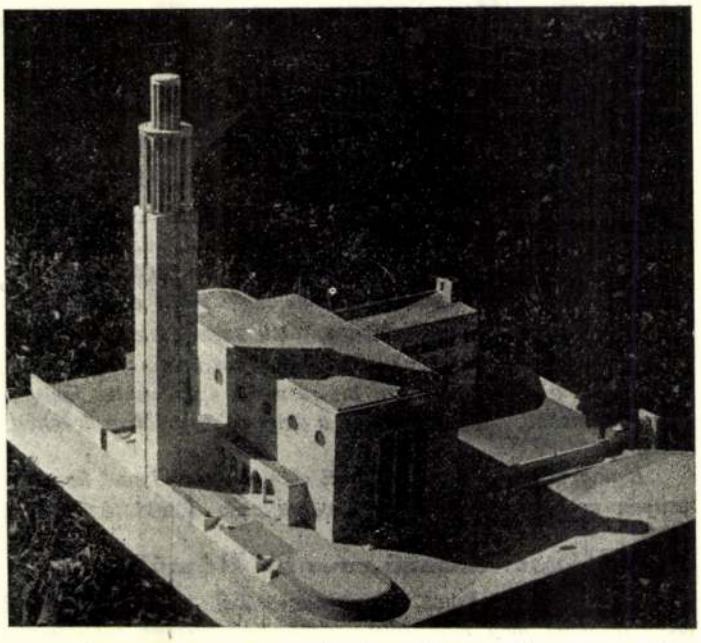

RIMANÓSZY GYULA: A PASARÉTI-ÚTON ÉPITENDŐ R. KATHOLIKUS TEMPLOM MODELLJE

gyakorlati kiképzésnek meg kell előznie az elméleti képzést és a kettőnek egyidőben, párhuzamosan is folynia kell.

Módot kell adni a törvénynek arra, hogy az ipartestületek *az építőmunkára káros elemeket kizárhassák.* A lezüllött építőipart meg kell tisztítani azoktól, akik minden tudás és erkölcsi garancia nélkül űzik az ipart és tisztességtelen versenyükkel, alattomos manipulációikkal megkárosítják az építtetőt és az alvállalkozó iparosokat.

Végül igen nagy hibának tartjuk, hogy a törvénytervezet nem veszi figyelembe, hogy az építőmunka két részből áll: egy *ipari* és egy *szellemi* részből. A tervezés és kivitelezés kérdését nem lehet az ipar gyakorlására vonatkozó intézkedések keretében egyidejűen megoldani. A tervező építész nem ipart gyakorol, hanem az építőmunka *szellemi organizációját* végzi. Érthető, hogy a törvénytervezetnek erre vonatkozó intézkedései egészen hiányosak. A tervezés-ügy legalább is egy külön szakaszban volna rendezendő. Ez természetesen az 1884-es alaptörvény felborítását jelentené, amelynek fenntartása azonban ma már túlhaladott álláspont, mert az építőmunka területén az alaptörvény megalkotása óta lényegbevágó eltolódások és változások történtek.

Összefoglalva: a törvénytervezet *alapelveiben* látunk nagy hibákat és sajnálattal kell megállapítanunk, hogy ennek a tervezetnek a törvényerőre való emelése nem hozná meg a várva-várt rendet és megnyugvást. Ezért megállapíthatjuk anélkül, hogy bármelyik érdekcsoportnak az álláspontjára helyezkednénk, mert az építőmunka átfogó, egyetemes szempontjait nem látjuk eléggé érvényesülni.

Zeitler Sándor.

ÉPITŐMUNKA ITÁLIÁBAN

IRTA:
PAPP IMRE

A fascio erejében megizmosodott Itália friss tempóju élete lenyügöző és rendkivül tanulságos. Róma, az új birodalom szive öregségében is új, az Örök Város nagy multjához méltó jelenének lendülete. Lendületes mindenek fölött a nép etikai átalakulása és ezen belül mindaz, ami ezen átalakulás gyümölcse, a feléledt alkotásvágyból jövő fokozott munka.

Ennek a munkának nem kis része az épitőmunka, melyre a legjellemzőbb, hogy elsősorban a dolgozó társadalom érdekeit szolgálja.

E nagyszerű munka vonaláról elég markáns képet kapunk csupán egy-két, kiemelkedőbb vállalkozás áttekintésével is.

Városrendező munka Rómában

Már magából Róma városrendezéséből kiérezzük a tervezgetéseknél meg nem álló, végrehajtó munka lendületét. Róma városrendezésétől és az ezzel kapcsolatos épitkezésektől, bár a kritika keresztttüzében folynak, nem tagadhatók el a vállalkozás, a már eddig végrehajtott munka nagy arányai.

Ugy a forgalom, a fejlődés iránya, mint az esztétikai követelmények és az ezekkel párhuzamos nagyszabású archeologiai feladatok megsokszorozódnak, ha egy olyan városról van szó, mint Róma. Elég csak a város szük uccáira gondolni, ahol a forgalom a rohamos fejlődéssel folyton nő és gondoljunk arra, hogy a modern élet egy, a XVI—XVII. század karakterét magán viselő városba van szoritva, ahol a kulturák egymásra rétegződtek. A legjózanabb ötlet, ami a forgalom követelményeiből születik, meg kell, hogy alkudjon a tradiciók szuggeráló erejével.

A rendezés teljes végrehajtásával Róma 9000 Ha. területen fog kiterjedni. Ebből a lakóépületekre számitott terület 4000 Ha.

Az egész munkát, a végrehajtás sürgőssége szerint fázisokra osztották fel és igy, mint első, legfontosabb teendőnek mutatkozott a FORO ITALICO rendezése és a tervbe vett két fontos út, a VIA DEI MONTI és a VIA DEL MARE megépitése az archeologiai zónák végleges kiszabadításával.

Az 1909-iki Piano Regolatore és az 1919-ben tett javaslatok nélkülözték az egységes elgondolást a Foro Italico végleges rendezésére, azért 1929-ben a Commissione del Piano Regolatore (szeköttetésük fölényével). Meg kell ezt egyszer nyiltan és kiméletlenül irnunk, bár el vagyunk arra készülve, hogy őszinteségünk miatt valami hivatali hatalom hosszú keze megpróbálja a szánkat beragasztani. Ami persze csak azt fogja bizonyitani, hogy igazunk van.

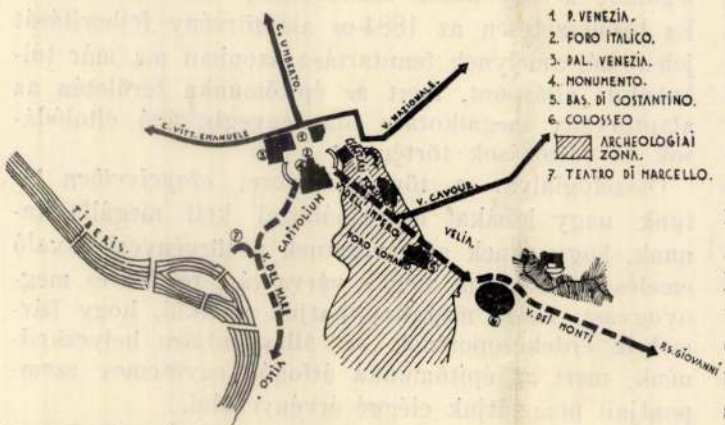

104 VAZLAT RÓMA ÚJ ÚTVONALAIRÓL

De térjünk az esetnek egy sokkal pozitivabb jelenségére: Márkus László cikkére. Jól tette Márkus László, hogy ezt a cikket megírta. Nemcsak azért, mert Rimanóczy Gyulát bizonyos fokig megvédte, hanem azért is, mert *ebben a cikkben egy nem építész művészünk véleményét ismerhetjük meg a modern építészetről.*

„Mert szó sincs itt szovjetstílusról, — írja Márkus László — itt egy *német kiagyalásról van szó.*" Majd igy folytatja: „létrejön egy építészet, *amely nyilván hirdeti magáról, hogy nem művészet,* mert hiszen a művészet ott kezdődik, ahol a ridegen tárgyias testi szükségletek kielégülése befejeződött". E szerint tehát a ma építészete ridegen tárgyias, testi szükségletek kielégitése, amit a németek agyaltak ki a maguk racionalizmusával. Köszönjük Márkus Lászlónak ezt az őszinte vallomást, mert alkalmat ad arra, hogy homlokegyenest ellenkező véleményünket kifejtsük. Egyet elismerünk: a racionalizmus szerepe elvitathatatlan ebből az építészetből. De ez természetes, mert hiszen az építészet nem lehet *csak* líra, az építészet életfolyamatok hordozására minél inkább alkalmas eszközöket készit ugyanakkor, amikor *megteremti a művészetek szintézisét.* Az építészet, amelyik fennen hirdeti magáról, hogy nem művészet, nem tévesztendő össze azzal az építészettel, amely a korok szellemének építőművészeti megnyilatkozása volt mindig, és az ma is. Mint ahogyan nem tartozik a költészethez az a kisérlet, amelyik számokkal, szóábrákkal és hasonló extravagan-

kedvesek «Anyai szeretet» és «Repül a baba» című terrakottái. — Csemi Pogány István megjelenően jó akvarellfestő. Könnyeden és biztos kézzel vési papírra a színeket. Nagy jellemző készsége van. Témájában éles szemmel veszi észre a lényeges vonásokat s ért ahhoz, hogy művein ezeket emelje ki. (Kisgyermek ábrázolások.) Csendéletei kitűnőek. «Körték» című festményén a gyümölcsök sárga színe a mellettük álló edény kékjével igen kellemes színhatást vált ki. A színek harmonikus összehangolása mellett a formát sem hanyagolja el. (Halak mérlegen.) Finom kompozicionális érzéket árul el a «Semafor» című kép, melyen a vonalak és színek magasabb harmóniában csendülnek össze. Legtöbb akvarellfestő csak a kisebb méreteket kedveli. Pogány a nagyobb méretekben is megállja helyét. Jó példa erre a három, puskáját tartó katonát ábrázoló friss, ritmikus festménye.

Ez utóbbi kiállítás talán a legmegkapóbb volt azok közöt, melyeket a Műterem ebben az évadban rendezett.

Tamás-galéria.

Hosszabb szünet után nyílt meg ismét a Tamás-galéria, melynek kiállításán egy, az egyéb tárlatokról eddig is ismert festő és szobrász szerepelt. *Freytag L. Zoltán* eredeti előadású festő. Vízfestményei gondos mérlegelés eredményeként alakulnak ki. Szerény az elvont és élesen körülhatárolt formákat. Balaton környéki tájképein sajátságos külsőt öltenek a hegyek, melyeknek sokszor fantasztikus, meredek gerincei közt csillan meg a tó fakó vize. A vonalszépség iránt jó érzéke van. Bizonyság erre az ágas-bogas fák vonalértékeinek hangsúlyozott kiemelése. Jellegzetes, tanyar színezése kompozicionális célokat szolgál s kevéssé veszi tekintetbe a természetet. Egyes képei nagyon érdekesen hatnak, de nagyobb tömegben az egyhangúság érzését keltik fel a szemlélőben. — *Andrássy Kurta János* művészi törekvését egyszerűség és tömörség jellemzik. Ha megtalálja a kellő formát, kevés eszközzel sokat tud kifejezni. A «Sarlós nő» pl. szépen kiegyensúlyozott alkotás. A testtagok elhelyezése tiszta, nyugodt ritmust visz a szobor egészébe. Mély lelkiségről tesz tanúságot az «Imádkozó asszony» bensőséges alakja is. Az említett művek gondolati koncentráltsága azonban a művész többi szobraiból még gyakran hiányzik.

É P I T É S Z E T I S Z E M L E

Az „Erzsébet“ automata távbeszélő központ épülete.

Tervezte: Rimanóczy Gyula.

A Magyar Királyi Posta 1937. április 1-iki lejárattal az «*Erzsébet automata távbeszélő központ*» terveire pályázatot hirdetett. A pályázat számos résztvevője közül *Rimanóczy Gyula* építészmérnök nyerte el az első díjat és a második díjas tervek szerzőivel, *Hidasi Lajos* és *Pap Ferenc* építészmérnökökkel, mint munkatársakkal a tervezésről szóló megbízást is megkapta. Az építkezés 1937. december elején meg is indult, forgalomnak való átadása pedig 1939. decemberében történt meg.

A posta e legújabb palotája az utóbbi évek egyik legnagyobb szabású építkezése. Számos hivatala és üzeme nyert benne elhelyezést. Ez volt annak az oka, hogy az épület megtervezése számos mélyrehatóan építészeti probléma elé állította az építészt, mert az épülettel szemben támasztott legkülönfélébb szükségletek és követelmények a feladatot sokrétűvé, szerteágazóvá tették.

A tervezés nagy nehézségei.

A postapalota tervezésénél is elsősorban azok a kötöttségek határozták meg az épület kialakítását, külső képét, melyeket a Posta szükségletei alapján írtak a tervezőnek elő. Az első adottság már maga a beépítendő telek volt, melynek alakja vaskos T betűhöz hasonlított. A T betű felső vonalát a Dob-utca s kétoldalról a Hársfa- és a Csengeri-utca határolta, a szára pedig a környező telkekbe mélyen benyúlt. Ezen a furcsa alakú telken kellett megépíteni a Postapalotát, melyben helyet kellett adni az «Erzsébet» automata távbeszélő központ szükséges helyiségének, de ezenfelül még a postaigazgatóság egész hivatalának, a 7-es postahivatalnak, a Bélyegmúzeumnak és még annak a számos, tervezési szempontból kisebbjelentőségű helyiségnek, melyek legnagyobbrésze a tisztviselők kényelmét igyekezett szolgálni. A feladat nehézségeit tehát elsősorban az adta meg, hogy az elhelyezendő helyiségcsoportok egymástól távoleső feladatokra szolgáltak, viszont a telek beépítése az ehelyen előírt beépítési mód miatt nem adott lehetőséget arra, hogy e különböző rendeltetésű helyiségek külön épületrészekbe legyenek helyezhetők.

A különböző rendeltetésű helyiségcsoportok az épülettel szemben különböző követelményeket támasztottak, mely körülményt néhány összehasonlítással igyekszünk világossá tenni. Például mily messze esik térkialakítás szempontjából a telefonközpont és a Bélyegmúzeum helyiségcsoportja. Az egyik voltaképen nagyüzem, mely az emberek százezreinek szükségleteit elégíti ki, azonban úgy, hogy helyiségeibe a közönség sohasem lép be. A másik viszont éppen arra szolgál, hogy a közönség látogassa és pedig minél többen tekintsék meg azt a vagy 6 millió értékű bélyegállományt, mely ma a Bélyegmúzeum birtokában van és mely gyűjtemény a bélyegmúzeumok sorában világviszonylatban is elsőrangú helyet tölt be. Vagy vegyük a Bélyegmúzeumot és a postahivatalt. Az egyiknek látogató közönsége élményt keres, kiállítást kíván megtekinteni, ízléses elrendezést, elhelyezési ötleteket, világítási effektusokat vár, vagy mint szakember a bélyegek tanulmányozásának lehetőségével számol. A másikban viszont a nagyközönség a mindennapi élet szükségleteit bonyolítja le: bélyeget vásárol, küldeményt ad fel, telefonál, vagy táviratot tölt ki. Az egyikbe szabadidejében megy el, a másikba viszont akkor tér be, mikor a szükség így kívánja s így ott nem élményt keres, hanem csak azt várja, hogy a postaüzem kívánságának megfelelően szolgálja ki őt. Végül állítsuk szembe a postaigazgatóságot a telefonközponttal. Az előbbi legnagyobbrészben irodahelyiségekből áll, melyekben tisztviselők dolgoznak, végzik mindennapi munkájukat, vagy fogadják a nagyközönség soraiból rekrutálódó feleket, a néhány reprezentációs helyiség pedig kizáróan a Postavezérigazgatóság rendelkezésére áll. Ezzel szemben a telefonközpont nem más, mint gépüzem, hol hatalmas gépi berendezés végzi pontos munkáját és az üzemi személyzet legnagyobbrésze csak e gépek szolgálatára, felügyelésére, javítására van kirendelve.

Az építész feladata tehát elsősorban az volt, hogy egy épület keretében olymódon tervezze meg e különböző rendeltetésű helységcsoportokat, hogy ezek az üzemi kívánalmaknak megfelelőek legyenek, vagy a látogató közönség hangulatához símuljanak, az épület pedig külsejében művészi hatást keltsen.

A Postaigazgatóság és a Bélyegmúzeum.

És most lássuk: hogyan oldotta meg e sokrétű feladatot Rimanóczy Gyula? A postapalotán három bejárat készült. A Dob-utca és Hársfa-utca sarkán a postahivatal helyiségébe nyithatunk, a Dob-utcai homlokzat közepén elhelyezett főbejáraton keresztül a Postaigazgatóság helyiségeit lehet megközelíteni, az Automata központba viszont a Csengery-utcai oldalon elhelyezett bejárat vezet. Ezzel a megoldással a három, feladatát tekintve egymástól legtávolabb eső üzemcsoport helyiségeit sikerült a közönség tájékozódására való tekintettel erősen elkülöníteni. A Bélyegmúzeum kiállítási termét Rimanóczy az első emeleten úgy helyezte el, hogy az a Postaigazgatóság impozáns előcsarnokán és lépcsőházán keresztül közvetlenül elérhető. E lépcső tulajdonképpen a Postaigazgatóság III—VI. emeleten elhelyezett irodahelyiségeit köti a külvilággal össze és ez vezet a II. emeleten lévő reprezentációs helyiségekhez is. A tervező igen helyesen arra gondolt, hogy a Bélyegmúzeumot látogatók a nagyszerű térhatású előcsarnokon keresztülmenve igazán ünnepi hangulatban érik el a kiállítási termet s mintegy lelki előkészítést nyernek a finom ízléssel kialakított terem keretébe helyezett bélyegérdekességek megszemléléséhez. És a kiállítást látni akaró közönség sem igen zavarja a Postaigazgatóság életét, mert jelentősebb számú látogatóra úgyis csak oly időben lehet számítani, amikor nincsen munkaidő és így az előcsarnok és a lépcsőház a Bélyegmúzeum rendelkezésére állhat.

Az üzem.

A Csengery-utcai szárny bejárata viszont nem a közönség számára készült, voltaképen üzemi bejárat, minden különösebb építészeti hangsúly nélkül s csak arra való,

Magyar Kultúrszemle
1940. 2. 7.

amint azt *Sisley* és *Signac* festményein látjuk, zsákutcába vitte a művészetet, melyből egyetlen kiút vezetett csak ki: a szétfolyó festői elemek új összefogása és megfogalmazása. A fordulatot határozottan jelzi *Van Gogh* erőteljes vonalakból felépített, nagyszerű tollrajza. (Nunneni kert télen.) De mégsem ő, hanem *Cézanne* az a mester, aki az új művészeti hitvallást először fejezte ki s aki egész életének munkájával irányt szabott a jövő fejlődésének. Akvarelljei és különösen kitűnő «Önarcképe» hű képet adnak alkotójuknak a 20. század festészetére is kiható törekvéseiről.

A kiállítást *gróf Almásy-Teleki Éva, gróf Batthyány Gyula és Francois Gachot* közreműködésével *Petrovics Elek* rendezte a tőle megszokott finom ízléssel és alapos tudással. A kiállítás legmaradandóbb értéke az, hogy egy egész korszak művészetébe enged bepillantást, sőt fogalmat ad arról a francia művészetszemléletről, amelyet Francois Gachot a katalógus előszavában így jellemez: «A francia művészetnek, a gótikusnak éppúgy, mint a klasszikusnak, a romantikusnak, az impresszionistának és a mainak is mindig az volt az eszménye, hogy az egész, a legmélyebb és legmagasabb értelemben vett emberhez szóljon, még pedig oly nyelven, amelyet minden földrajzi vagy szellemi határra való tekintet nélkül — mindenki meg tud érteni.» Hogy e szavakat a kiállítás élő tartalommal tudta megtölteni, ez a legszebb dícséret, amit róla mondhatunk.

NEMZETI SZALON

A SZINNYEI MERSE PÁL-TÁRSASÁG alapításának 20 éves évfordulóját méltó keretek között ünnepelték meg a Társaság művészei a Nemzeti Szalonban rendezett kiállításon. Kevés műtárgy került bemutatásra, de annál értékesebbek. Aki végignézte a Szalon izlésesen rendezett termeit, tapasztalhatta, hogy a művészek alkotásaik legjavából válogattak a kiállítás számára. Másrészt a közönség — Lyka Károlynak a katalógust bevezető szavaival élve — «meggyőződhetett, hogy a legkülönfélébb, egymástól olykor messze eltérő felfogásokkal, előadási módokkal áll szemben, hogy tehát a Társaság nem képvisel s nem is akart sohasem képviselni valamely egyetemleges, átlagos stílust». Ilyenképen a mai magyar művészet válogatott alkotásainak seregszemléje lett a kiállítás, melyen a régebbi művészeti irányok követői mellett a sokfelé elágazó újabb művészet hitvallói is felvonultak. Ezek után elmondhatjuk, hogy a kiállítás a festészetet illetően a mai helyzet összefoglaló képét nyujtotta.

A magyar talajból fakadó nagybányai iskolának néhány jellemző alkotását kell elsősorban kiemelnünk. *Thorma János* levegős, szindus «Nyári táj»-ának lendületes megfestése híven tükrözi vissza a magyar vidék mosolygó arcát. *Réti István* képén pedig a nagybányai művésztelep kertje integet felénk. — Ugyanez a vidám hangulat árad *Glatz Oszkár* üde tájképeiből is. A «Bujik tavasszal» című festményen a szaladó kis paraszlány piros ruhája szinte a smaragdzöld mező gyujtópontjává válik. *Csók István* vásznai csodálatos frisseségükkel ragadják meg a szemlélőt. A mester ecsete nyomán születnek a magyar impresszionizmus legcsillogóbb alkotásai.(Csendélet, Amalfi.) *Vaszary János* temperamentumos előadásmódja még virágcsendéletén is jól látható.

A fiatalabb korosztály vezetőmestereit sem hiányoznak. *Szőnyi István* pasztelles finomságú technikája minden alkotását fátyolként burkolja be. A dunai táj sajátos szépségeinek áhítatos szemlélője és művészi fogalmazója. Magával-ragadó az a nagyszerű egység, amelyben ég és föld, viz és levegő egymásba borulnak. (Zebegényi táj.) «Eső» című temperája a színek és tömegek harmóniájából formálja ki a hegyek vonulatát, a folyó kanyargó szalagját s az előtér fájának jellegzetes rajzú törzsét. Szőnyi nyugodtan szemlélődő egyéniségével rokon *Bernáth Aurél*, kinek gyönyörű pasztelljeit ismét megcsodálhattuk. (Női arckép, Születésnap.) Az előző két festő lágyabb, tónusra alapított szemléletével ellentétben *Molnár C. Pál* a forma és a vonal világos vezetését hangsúlyozza. Klasszicisztikus izlése szerencsésen jut kifejezésre «Ablakban» című olajképén. Az idomok plasztikus, szépen ívelő vonalai meggyőző egyszerűséggel emelik ki az ablakban álló női akt testének sziluettjét. A világos, kissé rideg színek ellenére is meleg élet sugárzik e képből. — A mozgalmasságot tüneményes könnyedséggel ábrázoló *Aba-Novák Vilmos* művészetét méltóan képviseli a «Csiki székely vásár». A hatalmas hegyek közé beszorított kis falu nyüzsgő élete tárul e képen szemeink elé. Az emberek, állatok, kocsik temérdek sokaságát a művész olyan bravurosan vetette vásznára, hogy a rengeteg részlet ellenére is tisztán csendül ki a kompozíció nagyvonalú egésze. — Lelkének belső mozgalmasságát vetíti ki a tájra *Egry József*. Művészi meglátásának egyik legkitűnőbb megnyilatkozása a «Szivárvány», ez a csodálatos szín- és vonalszimfónia. Ez a téma más festő feldolgozásában erőltetett giccs

Záboszrky Elly: *ANDREA.* Gipsz. Lelkileg és formailag egyaránt kiegyensúlyozott alkotás. Az arcból női finomság és komolyság sugárzik felénk. *(Műterem kiállítása.)*

lenne s Egry mégis mély művészi hatást ér el vele. — A kiállítás festészeti anyagát *Zádor István* finom vízfestményei teszik teljessé.

A szobrászatról nem kapunk a festészethez hasonló szélestávlatú képet, de a válogatott alkotások e téren sem hiányzanak. *Sialó Ferenc* igen szép, tömör fogalmazású alkotása «Anya gyermekkel». Az egymásbaolvadó mozdulatok vonala biztosítja a szobor bensőséges hangulatát és plasztikai értékét. Ki kell emelnünk *Meagyessy Ferenc* erőtől duzzadó «Turáni magyar lovas»-át, *Pátzay Pál* finom bronzszobrait, *Beck Ö. Fülöp* lendületes gipsztanulmányait és *Lux Elek* nemesen kiegyensúlyozott «Síremlékterv»-ét.

A társaság egyetlen művészi célja Lyka Károly szerint a művészet szabadsága, az egyéni felfogás tisztelete és a meggyőződés szentsége. Ez a tág, de a tehetséget lehetetlenül megkövetelő keret teszi lehetővé azt, hogy a Társaság a legkülönbözőbb irányokban működő legjelesebb művészeket foghassa össze. Így szólalhattak meg a mai magyar művészet alaphangjai ezen a magas színvonalú kiállításon.

MŰTEREM

Január végén három festő szerepelt a Műteremben. Közülük a legérdekesebb és legeredetibb tehetség *Kemény László*. Pasztelljei kiforrott alkotások. «Fűkaszálók» című képe komoly művészi eredmény. Az égnek és a földnek ez a mély átérzésből fakadó egységbefogása nemcsak formai kifejező készségre, hanem helyes és egyéni meglátására is enged következtetni. Többi pasztellképei is értékesek. A «Lázár feltámasztása» messze van még attól a színvonaltól, amit az ilyen nagyalakos kompozícióktól elvárhatunk. — Kellemes hatásúak *Gaár Vilmos* vidám színezésű tájképei. *Bokor Béla János* pasztelljei közül jó megfigyelésről és eleven komponáló készségről tesz tanúságot a «Söprögetők» című kis kép.

Változatos és mégis kiegyensúlyozott képet nyujt *Záborszky Elly* szobrász és *csebi Pogány István* festő kiállítása. Záborszky Ellynek igen jó formaérzéke van. Erre elsősorban arcképszobrai mutatnak. Az «Andrea» című leányfej egyike legvonzóbb műveinek, melyben egészen egyszerű eszközökkel ért el magas művészi értéket. Nagyon

hogy az üzemi szükségletek kielégítését kifogástalanul szolgálja. E szárnyban a földszinten, félemeleten, valamint az I. és II. emeleten sorakoznak a távbeszélő központ üzemi helyiségei, melyek szószerint üzemi helyiségek, tehát a közönség nem látogatja. Ezekhez csatlakozik, de már a Dob-utcai oldalon a távbeszélőközpont leglényegesebb két helyisége: a kábelrendező és gépkapcsoló terem. E két hatalmas tér elhelyezésére igen sok szempont volt irányító. És itt is meg kell jegyeznünk, hogy nem szépészeti meggondolások, vagy pedig a nagyközönséggel kapcsolatos problémák játszottak a tervezésnél közre, hanem szigorúan vett üzemi szükségességek. E termeknél nem az volt a főkövetelmény, hogy szépek, hanem hogy az üzemi követelményeknek megfelelőek legyenek. Az első ily követelmény az volt, hogy a kábelrendező terem a gépkapcsoló terem alá terveztessék. Ugyanis az alsó teremben összefutó telefonkábelek ilymódon közvetlenül a kapcsológépekhez voltak vezethetők. Ezek a finom ,gummival szigetelt kábelek igen érzékenyek a hideg-meleg iránt s hogy burkolatuk egykönnyen tönkre ne menjen, a gépi berendezést oly termekbe kellett elhelyezni, melyekben a levegő hőmérséklete és nedvességtartalma ingadozásoknak ne legyen kitéve. Ecélból a termek nem közönséges ablakokon nyerik a világítást, hanem üvegbetonból készült falakon keresztül s a szellőzést és fűtést külön erre a célra szolgáló klimatizáló berendezés szabályozza, melynek segítségével a levegő hőmérséklete és nedvességtartalma sohasem változik.

A telefonközpont berendezését a Postaigazgatóság VII. ügyosztályának gépalosztálya tervezte Wangler Gyula műszaki tanácsos irányításával. Ezek az ördöngős masinák csodálatosan érzékeny szerkezetek. Valaki a városban leemeli a kagylót s a hatalmas géptest egy sejtje egyszerre felfigyel. A telefonozó pedig tárcsázni kezd, a gépsejt meg csendesen engedelmeskedik, számol, kapcsol és leadja a hívójelet. Természetes, hogy ezek a finom berendezések még a por iránt is igen érzékenyek s ezért a porképződés csökkentésére, valamint a terem tisztántartásának megkönnyítése céljából gummi padló burkolatot kaptak e termek.

A telefonközponttal kapcsolatos másik nagy probléma a kapcsoló munka minden körülmények között való zavartalan biztosítása volt. Ha netán a központi áramszolgáltatásban zavar állna elő, úgy olajjal hajtott saját áramfejlesztő telepe gondoskodik a szükséges villanyáramról. És mondanunk sem kell, hogy a megtervezésnél, valamint a gépi berendezések felállításánál még légvédelmi szempontok is erősen közrejátszottak.

E két gépteremmel és a postahivatal közönség által látogatott helyiségeivel kapcsolatban meg kell még emlékeznünk a tervezői feladat egyik kényes problémájáról. Ugyanis a géptermek és az említett postahivatali helyiségek belső magasságát a szükségletek a szokásos emeletmagasságnál nagyobbra szabták. E helyiségeket tehát úgy kellett az épülettestben elhelyezni, hogy azok a hivatali helyiségekhez elegendő normális emeletmagasságokba beilleszthetők legyenek. Ezt Rimanóczy Gyula úgy oldotta meg, hogy a gépkapcsolót és kábeltermet három emelet közé iktatta be, tehát míg az épület többi részében a földszint, félemelet és I. emelet tartott, addig a géptermek voltaképen csak földszintet és emeletet alkottak. Ha még hozzávesszük azt is, hogy a földszinten a nagyobb belméretet kívánó előcsarnok és a postahivatali fogadótermek amúgyis a normálisnál nagyobb ürmagasságot kívántak meg, értjük meg igazán, hogy ezeknek a különböző belső magasságú helyiségeknek elhelyezése a tervezőnek mennyi fejtörést okozhatott.

Kényelem, sport, szépség.

És szóljunk néhány szót a tervezéssel kapcsolatos többi feladatról is. Így például a VII. emeleten, vagy 28 méter magasságban több, mint 70 méter hosszú hatalmas terrasz és étkező készült, honnan pazar kilátás nyílik a város tetőrengetege fölött a királyi várra és a budai hegyekre. A Postás Tornaegylet céljaira pedig tornaterem áll rendelkezésre, melynek motorikus erővel szétnyitható teteje van s így jó idő esetén a tornászók szabad levegőn végezhetik gyakorlataikat. Végül említsük meg azt is, hogy a nagy raktárszükséglet miatt az egész udvart alá kellett pincézni, az udvaron a postahivatal részére rakodó, az autók befogadására pedig garage épült.

Az épület külső megjelenése is megragadja a szemlélőt. Az egész homlokzat kőburkolatot kapott, ami a Postapalotának középülethez méltó komolyságot ad. Az épület tömbje határozottan monumentalitást sugároz. Gerincét vasbetonváz alkotja, (tervezője Váradi Szabó Lajos mérnök volt), mely a homlokzat kialakításában is lényeges szerephez jutott. Ablakosztásaira természetesen e keretszerkezet bizonyos megkötöttséget jelentett, de azért unalmasan egyforma ablaksorok mégsem álltak elő, mert az ablakok formái a mögöttük lévő helyiségek rendeltetésének megfelelően alakultak, úgyhogy a külső szemlélő mintegy leolvashatja belőlük a helyiségek rendeltetését. A Dob-utcai homlokzat hatalmas üvegbeton fala például első pillantásra elárulja, hogy a géptermeket takarja. A kevéssé tagozott épülettömb falfelületeit csak a Dob-utca és a Hársfa-utca sarkának erősebb építészeti kiemelése bontja meg, mely az épület architektonikus súlypontját, hangsúlyát akarja a nézővel érzékeltetni. Ma még az ezen a helyen látható hatalmas keretarchitektura üresen áll: Boda Gábor szobrászművész szobrai kerülnek a közeljövőben ide, melyek — mint hírlik — erősebb építészi felfogásban elgondolt nagyméretű alakok lesznek és Szent István uralkodásának napjainkig való hatását fogják ábrázolni. Különben is a postapalota a felvidéki területvisszacsatolás örömének jegyében készült és ezért a Postaigazgatóság Horthy Miklós Kormányzó Urunk országlásának e legkiemelkedőbb tényét méltó formában megörökítendő, a kassai bevonulás emlékére Molnár C. Pál festőművésszel megfesttette a felvidéki területek visszacsatolásának apotheozisát. E freskó az előcsarnok legkiemelkedőbb része.

A postapalota belső kialakítása szerény pénzügyi keretek mellett, de ízléssel készült el. Csak egyes helyiségek nyertek gazdagabb belső díszt, mint például az előcsarnok Molnár C. Pál freskójával vagy a Bélyegmúzeum kiállítási terme, melyet fatapéta burkol s megkapó dísze az a faberakás-szerűen elkészített angyalos magyar címer, melynek tervezője Árkayné Szlehlo Lili. A Bélyegmúzeum kiállítási terme különben azért is érdekes, mert főként mesterséges világításra van berendezve. Erre azért volt szükség, hogy a bélyegeket a napsugár káros hatásától védjék, meg ne fakuljanak stb. másrészt pedig az egyes szekrények megvilágítása a szükségletnek lehető legjobban megfeleljen. A Bélyegmúzeum milliós értékeinek tűzvédelme is figyelmet érdemel: minden kiállítási szekrényben tűzoltószerkezet van elhelyezve, mely tűz esetén automatikusan működésbe jön.

Az épületet különben alacsonynyomású gőz fűti. A központi fűtésnek e módját azért választották, mert gyorsan felmelegszik és így a hivatali helyiségek szempontjából előnyösebb.

A munkavezetés nagy problémája.

És most néhány szót a tervező építész másik felelősségteljes munkájáról: a munkavezetésről. Valamely épület megtervezésével még nem biztos, hogy az építész tervezői munkássága befejezést nyert. Az építkezés folyamán számos körülmény játszhat még közre, mely arra kényszeriti a tervezőt, hogy az eredeti elgondoláson változtasson. Ez történt a postapalota építkezésénél is. Már az alapásáskor jelentkezett az első műszaki probléma. Kiderült ugyanis, hogy a talajvíz e helyen a tervezett pincemélységnél sokkal magasabban áll és a vegyi vizsgálatok azt is kimutatták, hogy a víz meglehetősen agresszív, azaz oly sókat tartalmaz, melyek az alapbetont vegyi úton megtámadnák és rövid időn belül tönkretennék. Huszonkét kutat ástak tehát s azon keresztül hetekig éjjel-nappal szivattyúzták a vizet, hogy a talajvíz szintje lejjebb essen és az alapozási munkálatok elvégezhetők legyenek. Hogy pedig a talajvíz az épületben kárt ne tehessen, hatalmas, vízszigeteléssel ellátott vasbetonkádat építettek s abba helyezték el az épületet. Ez a kellemetlen intermezzo természetesen az építési költségeket és az építés időtartalmát is erősen befolyásolta. Hogy mibe kerül egy ilyen épület? Tájékoztatóul néhány számot írunk ide. A postapalota előállítási költsége kerek 2,300.000 pengő volt. E hatalmas összegből 1,800.000 pengő esett a magasépítésre, 400.000 pengő a gépekre, 100.000 pengő pedig egyéb kiadásokra. Az épülettömbbel körülbelül 65.000 légköbméter teret építettek be.

Természetesen egy ilyen nagyszabású építkezés lebonyolítása az építtető üzem részéről állandó műszaki ellenőrzés mellett folyik. Az építkezés Terstyánszky Ákos államtitkár idejében kezdődött és Kuzmich Gábor vezérigazgató alatt fejeződött be. A posta szakértője Tichtl György ny. posta-műszaki főigazgató volt, az irányítást Aigner Dezső, majd Endrédy Antal postaműszaki igazgatók végezték, a helyi ellenőrzéssel pedig Gergely László és Borbély Béla postamérnökök voltak megbízva.

Összefoglalásul megállapíthatjuk, hogyha a Madách Imre-út elkészül, s így az új Postapalota homlokzata Budapest e születendőben lévő díszútjára nézhet, válik majd ez az alkotás egyik leghatásosabb középületévé.

Ifj. Csemegi József.

FOLYÓIRATOK

A folyóiratok az egyes csoportokon belül betűrendben következnek egymás után. A hetenként megjelenő folyóiratoknál az egyes cikkek után zárójelbe tett szám jelzi a folyóirat számát. Ahol a cikk után szám nincs, ott az utána következő cikk vagy cikkek utáni szám érvényes. — Mivel a Magyar Kultúrszemle csak korlátolt terjedelemben jelenhetik meg, a folyóirat-bibliográfia egy részét elhagyjuk. A most hiányzó folyóirat-anyagot azonban továbbra is figyeljük s később együttesen fogjuk közölni.

Általános folyóiratok

„EGYEDÜL VAGYUNK"

1. SZ. «Válaszfalak». Két hozzászólás egy Imrédy-beszédhez. *Németh Andor dr.:* Az ál-uriság potemkinfalai. *Pfeiffer Miklós:* Nemzeti egység — nemzeti széthasítottság. *Szatmári István:* Katonai készülődés Előázsiában? *Harsányi András dr.:* Mosley vallomása az angliai zsidókról. *Sinka István:* Megnémulnak (vers). *Donáth György dr.:* Ujra kell szabályozni az önkormányzatok jogkörét. *Erdélyi József:* Reggel (vers). *Bosnyák Zoltán:* Egy elfelejtett író a Verhovináról. *Nagy Tibor:* Egy elfelejtett magyar természettudós.

JELENKOR

1. SZ. Katona Jenő: A magyar Sion. *Horváth Sándor O. P.:* Létjog. *Almásy József:* Népképviselet és érdekképviselet. *Gyergyai Albert:* Francia és «franciás» filmek. *Kállai Ernő:* Chartres. *Ady Endre:* Intés szegény legényeknek (vers). *2. SZ.* Bajza József. — *Szíjgyártó László:* A Dunavölgy költője. *Tóth László:* Egy nagy magyar Balkánpolitikus: Kállay Béni. *Historicus* «Kiforgatnak a multunkból». *Gyergyai Albert:* A háromszázéves Racine. *Bölöny József:* Képviselői jogok és kötelességek. *3. SZ. Szekfű Gyula:* Il Principe Cap. XVIII. *Pálffy Géza gróf:* Bürokratizmus — a szociális jólét kerékkötője. *Ferdinandy Mihály:* Olasz notesz. *Oltványi Imre:* A francia művészet varázsában. *Dr. Révai József:* A szegedi talpasok. *Szávai Nándor:* Georges Bernanos legújabb könyve. *Ady Endre:* «Te előtted volt» (vers). *Lendvai István:* Szemben a «népbarátok»-kal.

KATOLIKUS SZEMLE

1. SZ. Hetényi Gyula: Isten országa a történelemben. *Bíró Béla:* Hatszázéves freskó Kiszomborban. *Lukács Gáspár:* Az élet problémája Hamsun és Undset regényeiben. *Bonkáló Sándor:* Nemzetiségi kérdés a Szovjetunióban. *Meszlényi Antal:* Írók és tudósok Horthy Miklós kormányzóról. *Mihelics Vid:* A nemzetközi szociálpolitika újabb eseményei. *2. SZ. Borbély István S. J.:* A szétszakadt kereszténység. *Uhl Antal:* A francia családkódex. *Vitéz Guothfalvy Dorner Zoltán:* Az ipari életformák alakulása. *Aggházy Mária:* Képzőművészet a mai Németországban. *Herceg Massalsky Miklós:* A katolikus egyház Finnországban.

KELET NÉPE

2. SZ. Magyarok, kibékülni! *Kovács Imre:* Válasz a dániai példára. *Féja Géza:* A jövő kultúrpolitikája. *Vass László:* Nádi élet — kisebbségi sors. *Bálint János:* A Nagyapám, Édesapám (versek). *Szabó Pál:* Építkezzünk. *Muhoray Elemér:* A kitűnőek iskolája a népi gondolat tükrében. *Imecs Béla:* Búzaszem (vers). *Kelemen János:* Az Ormánság írója. *Jankovich Ferenc:* Őszi didergő (vers). *Móricz Zsigmond:* Árvácska. *Szemlér Ferenc:* Itt hallgatom (vers). *Veres Péter:* Zeng a világ. *Tersánszky Jenő:* Barbara szerelme. *Takáts Gyula:* Néma délután (vers). *Jankovich Ferenc:* Cs. Szabó László: Fegyveres Európa. *Erdei Ferenc:* A parasztság költője. *3. SZ. Kerék Mihály:* A föld szegényei. *Zilahy Lajos:* Fel fogjuk építeni! *Illyés Gyula:* Dülőút (vers). *Erdei Ferenc:* Magyar példa két táj tükrében. *Bakó József:* Szeptember (vers). *Nagy Imre:* Álmatlan éj az ökörhodályban. Tizen is (versek). *Féja Géza:* A jövő kultúrpolitikája. *Benjámin László:* Verje Isten (vers). *Móricz Zsigmond:* Hódmezővásárhelyi jegyzetek. *Móricz Zsigmond:* Árvácska. *Seres József:* A parasztsors felszámolása. *Kelemen János:* Könyv a magyar önismeretről. *Németh László:* Híd a Dráván.

MAGYAR KULTÚRA

2. SZ. Dr. Rudai Rezső: Világhatalmi erők számokban. *Kilián Zoltán:* Háborús műsorszámok. *Bunyor János:* A munkaöröm és a technikai fejlődés. *Dr. Balogh József:* Jeromos, a szent és az ember. *Stoltz Dániel:* A gazdasági átalakulás útja. *3. SZ. Dr. Semjén Gyula:* Mi a magyar? *Dr. Nyisztor Zoltán:* A magyar szociáldemokrácia pálfordulása? *Dr. Szénássy Barna:* Kárpátalja kultúrális helyzete. *Dr. Fábián István:* Magyar önismeret és katolicizmus. *Dr. Kiss István:* A gyökértelenek. *Mezőssy Mária:* Azon túl a nagyvilág . . .

MAGYAR SZEMLE

2. SZ. Puky Endre: A jogérzet válsága és a közigazgatási bíráskodás. *Mátrai László:* «Mi a magyar?» *K. Kúthy Sándor:* Vitamin és néptáplálkozás. *Török Árpád:* Európa megszervezése. *Prokopy Imre:* A szerb-horvát kiegyezés után. *Julier Ferenc:* A finn szabadságharc. *Gogolák Lajos:* Külpolitikai szemle. *Kovács Imre:* A mezei munkaidő.

AZ ORSZÁG ÚTJA

1. SZ. Esztergár Lajos: Szociálpolitika és dilettantizmus. *Jancsó Elemér:* Az erdélyi magyar tudomány husz éve. *Bóka László:* Sur le pont Saint-Louis *Szende Zoltán:* Norvégia. *Baranyai:* Szociálpolitikai Szemle. *Veres Péter:* «Urbánusok» és «népiesek». *Bóka László:* Válasz Veres Péternek.

PANNONIA

1. SZ. Thienemann Tivadar: Hölderlin. *Várkonyi Nándor:* Márai Sándor. *Vinkler János:* Elvszerűség a törvénykezésben. *Kisléghi Nagy Dénes:* A korporációs gazdaság alapelvei. *Hamvas Béla:* A melankólia anatómiája. *Halasy-Nagy József:* Aristoteles. *Petróczi István:* A hitetlenek Dosztojevszkij világában. *Faggyas Jolán:* Vörösmarty pesszimizmusa. — Pécs-baranyai Emlékek: Utazás Baranyába 1842-ben.

PROTESTÁNS SZEMLE

2. SZ. Révész Imre: Debrecen lelke. *Gaudy László:* Keresztyénségünk 1940 elején. *Makkai László:* II. József és a magyar protestantizmus. *Schulek Tibor:* A magyar egyházi énekeskönyvről. *Joó Tibor:* Egy Nobel-dí as finn regény.

ÚJ ÉLET

1. SZ. Pfeiffer Miklós: Isten nevében. — Kérdések vonalán. — *Gerencsér István:* Magyar egység és a «felekezetek». *Sárkány Oszkár:* A felvidékiség vége? *Vájlok Sándor:* Mi a szlovák? *Semetkay József:* Számonkérés. *Ady Endre:* A grófi szérűn (vers). *Janics Kálmán:* Központosított szociálpolitika. *Pfeiffer Miklós:* Egy okos könyv a szlovák-magyar kérdésről.

Irodalmi, kritikai és művészeti folyóiratok

CSALÁDI KÖR

1. SZ. Pettkó-Szandtner Aladár: Uj évet kezdünk. *Szalay László:* Ólmos eső. *Kissné Tóth Lenke:* «Este otthon», Déli hírek» (versek.) *Vitéz Bodorné Czeke Vilma:* Mit akar az Egyesült Női Tábor? *Hajós Elemér:* Az akarat nevelése. *Számadó Ernő:* Jósnők és javasasszonyok veszedelme.

ERDÉLYI SZEMLE

11—12. SZ. S. Nagy László: Erdélyi szemle. — Három felekezet — egy akarat. — *Bíró János:* Dávid Ferenc emlékezete. *Alföldi Géza:* Közel kétszázezer magyar él Bukarestben. *Fekete Tivadar:* Téli rózsató (vers). — A magyar szeretet forradalma. — *Transilvanicus:* A vas és arany megszállottjai. *Sztójka László:* Magvető (vers). *Kibédi Sándor:* Riad a szived (vers). *Holló Ernő:* Magyarok otthon. *Tódor József:* Gáspár Jenő. *Parragi György:* A finn tragédia történelmi előzményei. *Florián Tibor:* Látomás, Gyáva csillagok (versek). *Gyallay Domokos:* Az ember a lónál is okosabb. *L. Ady Mariska:* A század asszonyához (vers). *Jagamas Lili:* Séta a katolikus misszió kolozsvári kiállítá-

Tudományos szövegek
SOKSZOROSÍTÁSA
IRÓGÉPEK
eladása
Diószegi Lehel
Bpest, IV. Kecskeméti-u. 13.

— **Felavatták a székesfehérvári országzászlót.** Székesfehérvár város vasárnap avatta fel fényes ünnepségek között országzászlaját. A város régi budai kapujának helyén, a Szent István által épített vár visszamaradt köveiből építették fel *Rimanóczy* Gyula fővárosi építész terve alapján az emlékművet, amely *dombon álló kőoltárt ábrázol.* Az oltáron *az ország pallosa* és egy kőpárnán *a korona mása* fekszik. Az oltár tabernakulumából nyúlik ki a zászló árboca, esúcsán a kettős kereszttel. Az ünnepségen a város egész helyőrsége, tisztikara, egy díszszázad, az összes egyesületek, állami és városi tisztviselők és az iskolák növendékei mind résztvettek. A leleplezést megelőzően tartott ünnepségen *Bilkei* Ferenc esperes mondott ünnepi beszédet, innen a közönség az országzászlóhoz vonult, ahol *Csitáry* G. Emil polgármester, majd *Urmánczy* Nándor, az ereklyés országzászló-bizottság elnöke beszélt a közönség lelkes ünneplése közepette. Az ünnepség után a székesfehérvári székelyszékiek és erdélyiek társasága díszebédet adott Urmánczy Nándor tiszteletére.

— **Európa—Amerika: 15 óra.** *Londonból* jelentik: Az egyik nagy angol repülőgépgyár most készült el új modeljével, amelyet az angol légügyi minisztérium megrendelésére építettek az Atlanti óceán fölötti rendszeres légi közlekedés lebonyolítására. A gépek egyenes leszármazói annak a modelnek, amelynek vezetőülésében *Scott* és *Black* pilóták két év előtt három nap alatt Angliából Ausztráliába repültek. Az Európa—Amerika közötti menetrendszerű forgalom lebonyolítására természetesen bizonyos átalakításokra volt szükség, hogy a hosszú út megtételéhez elegendő benzint és azonkívül még *a postát és csomagokat is el lehessen helyezni.* A gép még így is óránként 400 kilométeres sebességet tud kifejteni, bár az Atlanti óceán fölött csak 320 kilométeres átlagsebességet akarnak fentartani. Az Európa—Amerika közötti légi járatoknak így *mindössze 15 órára lesz szükségük az út megtételére.*

— **Orvosi hír.** Dr. *Ákos* (Adler) Marcell bőrgyógyász és urológus szabadságáról visszaérkezett és újra rendel. (IV., Deák Ferenc utca 19. III. 11. Tel.: 814—18.)

x **Rogaska-Slatina (Rohitsch-Sauerbrunn)** gyomor-, bél-, máj-, epekő- stb. bajok gyógykezelésére kiválóan alkalmas. Szezón május 1-től szeptember 30-ig. Orvosi bizonyítványra a Nemzeti Bank a megfelelő valutát engedélyezi.

x **Mult szombaton** ünnepelte a »Budanil« Rt. vezetősége és tisztviselőkara a cég 10 éves fennállását. A »Budanil« Rt. főleg német cégeket képvisel, elsősorban az I. G. Farbenindustrie A. G.-t festékekben, vegyszerekben, műselyemben, illatosító anyagokban stb. A cég körültekintő vezetője, Deyhle Vilmos igazgató már több mint 30 éve működik a festék- és vegyszerszakmában. Az I. G. Farbenindustrie A. G., Frankfurt a/M. igazgatósága a »Budanil« vezetőségének és tisztviselőkarának a cég 10 éves fennállása alkalmából szerencsekívánatait fejezte ki és annak a reményének adott kifejezést, hogy a »Budanil« eddigi kellemes összeköttetését az I. G. Farbenindustrie A. G.-val és kiterjedt vevőkörével továbbra is a magyar-német gazdasági kapcsolatok s magyar barátai érdekében, fenn fogja tartani.

x **A Cosulich Line tengeri körutazásai.** A Cosulich Line az idei nyári utazásait igen érdekes és változatos programmal állította össze. Pünkösdkor kéthetes körutazást rendez a csodaszép *Calitea* luxushajóval Athénbe és Rhodos szigetére és azonkívül igen olcsó társasutazást Portorosébe, a »rózsák öblébe«, ahol a résztvevőket a fényűzően berendezett *Palace Hotel*jében helyezi el. Június 6-tól 22-ig firenzei, római, nápolyi, caprii tartózkodással, majd a *Vulcania* hajóval Patras, Ragusa, Velence, Triesztbe. Június 17.—július 3-ig a *Neptunia* és *Oceania* hajókkal Gibraltárig, Granada, Cordoba, Sevilla-i kirándulással és július 8.—27-ig a *Vulcania* és *Oceania* hajókkal Olaszország körül. Prospektust díjtalanul küld a társaság irodája: Budapest, VII., Thököly út 2 vagy IV., Váci utca 4.

Aki egész nap ott görnyed az íróasztal mellett, igyék reggelenként egy pohár természetes **Ferenc József** keserűvizet, mert az a bélműködést szabályozza, a gyomoremésztést előmozdítja, a vérkeringést élénkíti és a munkaképességet fokozza.

— **Meggyilkolták a »vörös Mullah«-t.** *Londonból* jelentik: *Simlába* futárok hozták hírül a kínai Turkesztánban lévő *Kasgarból*, hogy *Abdul Gafur khánt, a híres »Vörös Mullah«-t, rejtélyes körülmények között meggyilkolták.* Az indiai angol uralom ezzel egyik legveszedelmesebb és legkegyetlenebb ellenségétől szabadult meg. Abdul Gafur khán, a Vörös Mullah, az indiai északnyugati határszélen a véreshírű vörösinges mozgalmat szervezte meg, amelyben *100.000 fegyverest tömörített.* A mozgalom 1931-ben elkeseredett háborúhoz vezetett az északnyugati határszélen és a Vörös Mullah csapatai, a Movhmandok, továbbá Turan-gzai hadsija és az alingári »őrült fakir« segítségével *Peshavart is fenyegették.* Az angol csapatok nagyobb harcikocsi és repülőgépkülönítményekkel csak hosszú és véres harcok után szórták szét a támadókat, akik *az északnyugati hegyek közé menekültek.*

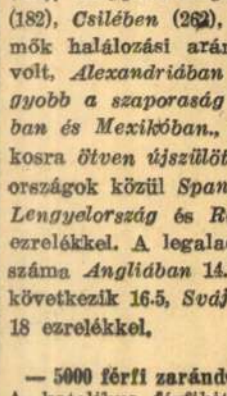

ZÁHONY JÁNOS újdiósgyőri bankigazgató, akit számos sikkasztás miatt hónapok óta körözött a rendőrség. Záhony csak Fiúméig jutott el szökésében, onnan kényszerútlevéllel Nagykanizsára hozták. Ma szállítják el a miskolci ügyészség fogházába

— **Egyiptom, India és Mexikó vezet a népszaporodásban.** A Természettudományi Közlöny legújabb számában a Deutsche Medizinische Wochenschriftre hivatkozva statisztikai kimutatást közöl *az emberek halálozási arányszámára* vonatkozólag. Eszerint 1933-ban és 34-ben *Hollandiában, Kanadában* és *Uj Zélandban* volt a legalacsonyabb halálozási arányszám, amennyiben ezer lakosra *nyolc-kilenc* halálozás esett. Ugyanez az arányszám *Svájcban* 11, *Spanyolországban* 16 volt. *Az egyes városok* közül a legkisebb halálozási arányszámot *Winnipeg* mutatja fel évente hat ezrelékkel. Igen magas a halálozási arányszám *Romániában*, ahol 20.7 ezrelék, *Mexikóban*, ahol 25.7 ezrelék és *Csilében* (26.8 ezrelék). *A csecsemőhalálozás Uj Zeelandban, Hollandiában, Svájcban* és *Ausztráliában* a legalacsonyabb 32—46 ezrelékkel, míg a legmagasabb *Spanyolországban* (113), *Lengyelországban* (141), *Magyarországon* (150), *Romániában* (182), *Csilében* (262), *Budapesten* a csecsemők halálozási arányszáma 116 ezrelék volt, *Alexandriában* viszont 262. *Legnagyobb a szaporaság Egyiptomban, Indiában és Mexikóban.*, ahol minden ezer lakosra *ötven újszülött jut*, míg az európai országok közül *Spanyolország, Portugália, Lengyelország* és *Románia* vezet 26—34 ezrelékkel. A legalacsonyabb a születések száma *Angliában* 14.8, azután *Uj Zéland* következik 16.5, *Svájc* 16.2 és *Németország* 18 ezrelékkel.

— **5000 férfi zarándoklása Máriabesnyőre.** A katolikus férfihitbuzgalmi egyesületek vasárnap rendezték 34. zarándoklásukat a máriabesnyői kegyelemhelyre, amelyen *5000 férfi* vett részt. A zarándokokat *három különvonat* szállította ki. A zarándoklás lelkivezetője *Rotta* Angelo pápai nuncius volt. A nuncius pontifikálta az ünnepi misét, amely alatt Mihalovics Zsigmond tb. kanonok mondott szentbeszédet.

— **Bemutatóelőadások a honvéduccai kiállításban.** A nyári idény alatt — június 1-től kezdődően — az Elektromos Kiállításon a délutáni főző- és készülékbemutatóelőadásokat szüneteltetik. E hó 27-én, szerdán délután ½6 órai kezdettel a befejezőelőadást tartják meg. A délelőtti főzőbemutatókat azonban továbbra is folytatják, mégpedig változatlanul minden hétfőn, csütörtökön és pénteken délelőtt ½10 órai kezdettel. Húsfélék, tésztaneműek, befőttek készítésének bemutatása. A kiállítás a nyári idényben és pedig június 1-től kezdve délelőtt 8—3 óráig megszakítás nélkül nyitva van, s ott az összes villamos háztartási készülékek üzemközben is megtekinthetők: pl. porszívó, vasaló, szellőző, parkettkefélő, kávéfőző-, forralóedények stb.

86 méteres szobor a Mussolini fórumon

Róma, május 25

A Mussolini-fórumon nyolcvanhat méteres szobor készül, amely a római birodalmat és a fasiszta Olaszországot fogja jelképezni.

— **Kétévi fegyházra ítélték a fotokópiás Nagy Istvánt.** A *Fonyódy*-tanács szombaton vonta felelősségre *Nagy* István magántisztviselőt, aki bevallotta, hogy ő hamisította *Rajniss* Ferenc és *Barasits* Tivadar nevét arra a németnyelvű levélre, amely körül olyan nagy politikai viharok keletkeztek. *Nagy* Istvánt most más ügyben *üzletszerű lopással* vádolta meg az ügyészség. Vádlottársai is voltak: *Szamánszky* Ferenc szobafestősegéd, *Szamánszky* József vasöntő, *Bársony* Sándor Ervin asztalos és *Fidrán* Károly baromfikereskedő. *Keszler* János ny. községi jegyzőt, *Sági* Ernő ny. MÁV főfelügyelőt és *Makai* Ferenc kávést *orgazdasággal* vádolta az ügyészség. A törvényszék *Nagy* Istvánt többrendbeli lopás bűntettéért *kétévi fegyházra, Szamánszky* Ferencet hathónapi börtönre ítélte, a többi vádlottat *felmentette. Az ítélet jogerős.*

— **Az édeshangú rádióénekes kibírhatatnul durva férj.** *Newyorkból* jelentik: Rudy *Valee*-nek, Amerika legnépszerűbb rádióénekesének a felesége válópert indított a filmekről világszerte ismert sztár ellen. A szép fiatal asszony tanuvallomásokkal alátámasztott vallomásában előadta, hogy Rudy Valee, aki méztől csöpögő hangjával be tudja lopni magát az asszonyok szívébe, *odahaza kibírhatatlanul durva, goromba ember. Egész nap káromkodik és úgy kinozza feleségét, hogy az asszony testsúlya nyolc kilóval a normális alá esett.* A bíróság a brutális Rudy Valee-t *elválasztotta* feleségétől.

— **Sírkőavatások.** Vasárnap délelőtt avatták fel a rákoskeresztúri izr. temetőben *Bloch* Sándor hitközségi elöljáróhelyettesnek, dr. *Pollák* Lipót pávauccai főkántornak és *Baumhorn* Lipót templomépítő műépítésznek síremlékeit. A síremlékavató ünnepségeken dr. *Farkas* József, dr. *Hevesi* Ferenc és dr. *Schwarz* Benjámin rabbik végezték az egyházi szertartásokat.

— **»Feljelentések, vádaskodások, pletykák a debreceni színház bérlete körül.«** Dr. Derzsenyei Lévay Zoltán debreceni ügyvéd a következő sorok közlését kéri: »*Az Est*« 1936 május 2-iki számában fenti című tudósításában többek között azt írja, miszerint *Kardos* Géza debreceni színigazgató feljelentette egyik alkalmazottját, »akit azzal gyanusít, hogy a rágalmakat ő terjeszti róla. Az illető — mondta Kardos — maga könyvelt hamisan, a napi pénztári jelentésekben szereplő összegeknél kisebb bevételeket vezetett be a főkönyvbe, hogy aztán engem vádolhasson hamis könyveléssel. A vádló tehát a hamisítóval azonos«. Bár a fentebb idézett közlemény névszerint senkit sem nevez meg, tekintettel azonban arra, hogy négy év óta *Kesserü* Margit ügyfelem végzi a debreceni Csokonai Színház könyvelését, kénytelen egyéni reputációja érdekében, anélkül, hogy az idézett cikk érdemét, vagy annak tartalmi valóságát érinteni kívánná, helyreigazítani a fenti megállapításokat. Ezek szerint nem fedi a valóságot az idézett nyilatkozatnak az a kitétele, *mintha ügyfelem azért könyvelt volna hamisan, hogy azután az igazgatót vádolhassa hamis könyveléssel, igy tehát valótlan az is, hogy a vádló a hamisítóval azonos.* Valótlan az is, hogy idevonatkozóan a rágalmakat ügyfelem terjesztette volna Kardos Géza színigazgatóról. Ezzel szemben való az, hogy ügyfelem a könyvelést és általában a színházban végzett irodai munkát *mindig Kardos Géza színigazgató intenciói szerint és utasítása alapján* végezte el. Maradtam a m. t. Szerkesztő úrnak kiváló tisztelettel **igaz híve *dr. Derzsenyei Lévay Zoltán, ügyvéd.***

— **Elfogy Szingapur olaja.** *Londonból* jelentik: A hadvezetőségnek súlyos gondot okoz *Saravak* maharadsájának jelentése, amely szerint *tíz éven belül kiapadnak a Saravak tartományban lévő nagy olajmezők*, amelyek az angol birodalom legfontosabb olajforrásai s a szingapuri erődöt látják el olajjal. Kiapadásuk esetén a távolkeleti angol tengeri és légihaderő a szumatrai *holland olajforrásokra* lenne utalva, ami háborúban végzetessé válhatnék. Egyelőre lázasan kutatnak új források után a fenyegetett olajmezők pótlására és Szingapurban óriási földalatti bombabiztos olajraktárakat építenek.

— **Felmentették a férjet, aki féltékenységből ölt.** *Párizsból* jelentik: A nizzai törvényszék ismét felmentő ítéletet hozott *egy féltékenységi dráma ügyében.* Laurent *Ciarle*, akinek egy kis hotelje volt a francia Rivierán, gyanakodni kezdett a feleségére, mert a személyzet több tagja is közölte vele, hogy *Jullian* tüzérkapitány feltünően bizalmas viszonyban él a szép fekete szállodásnéval. Ciarle megbízta a hotel személyzetét azzal, hogy *lessék meg az asszonyt*, de még gyerekeit is kitanította arra, hogy figyeljék meg anyjukat. Ő maga a hoteljével szemben lévő házban rejtőzködött el és onnan figyelte az asszony szobáját. Elkeseredetten tapasztalta, hogy a hír igaz, mert egy szép napon feleségét félreérthetetlen helyzetben látta a tüzérkapitánnyal. Ciarle felkapta puskáját és két jól irányzott lövéssel *úgy az asszonyt, mint a csábítót agyonlőtte.* Az esküdtszék, miután a tanuk mind megerősítették azt, hogy az asszony megcsalta a férjét, egyhangúan *felmentette a bosszúálló férjet.*

A kormányzó Dorner Aurél pénzügyminiszteri tanácsosnak a honvédség fejlesztése körül kifejtett munkássága elismeréséül a magyar érdemrend középkeresztjét adományozta

— **Testvérszerelem morfiumhalállal.** *Varsóból* jelentik: Néhány hét előtt a lengyel fővárosba érkezett dr. Boris *Kleinmann* 27 éves orosz orvos, aki a leningradi egyetem egyik reménysége volt, hogy a varsói egyetemen megismerkedjen *a lengyel agyspecialisták nagyszerű munkájával.* A fiatal orvos az előadásokon megismerkedett egy nyönyörű 19 éves diáklánnyal, Ester *Einzellel.* Az ismeretségből csakhamar szerelem fejlődött és *Kleinmann* megkérte a leány kezét. Már az esküvőjük is ki volt tűzve, amikor a leány egyik apai barátja felkereste az orosz orvost és közölte vele, hogy *szó sem lehet a házasságról, mert menyasszonya az édestestvére.* Kiderült, hogy az orosz forradalom idején a testvérek elszakadtak egymástól és a lányt sikerült jószívű embereknek átszöktetniök a határon, míg akkor nyolcéves bátyja *Leningradba* került. Lengyelországban *jószívű emberek nevelték fel a kis Esztert*, akit azután örökbe fogadtak. Boris *Kleinmann*, amikor a szörnyű igazság tudatára ébredt, *morfiummal megmérgezte magát és meghalt.*

»CIFI«

Akar Ön Csehszlovákiába vízum- és valutagondok nélkül kényelmesen és olcsón utazni, kellemesen üdülni és gyógyfürdőket használni?

Forduljon bizalommal a Csehszlovák Idegenforgalom Hivatalos Megbizottjához. »CIFI« Csehszlovák Idegen- és fürdőforgalmi Információs Iroda K. F. T., Budapest, V., József tér 8. szám. Telefon: 80-8-31.

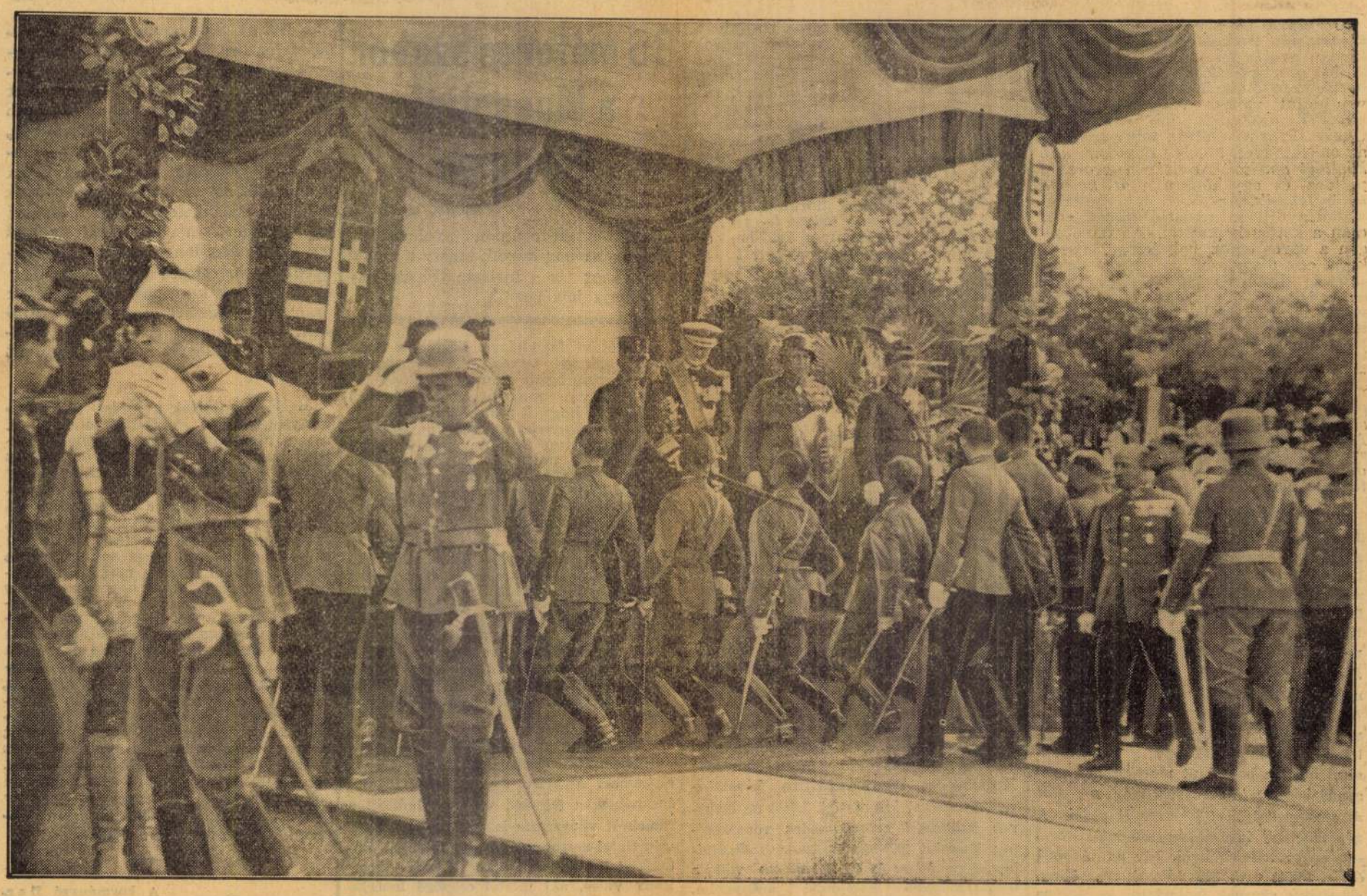

»HADÚR NEVÉBEN VITÉZZÉ AVATLAK!« HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓ KARDÉRINTÉSSEL VITÉZZÉ AVATJA A DÍSZSÁTOR LÉPCSŐJÉN TÉRDEPLŐ TISZTEKET

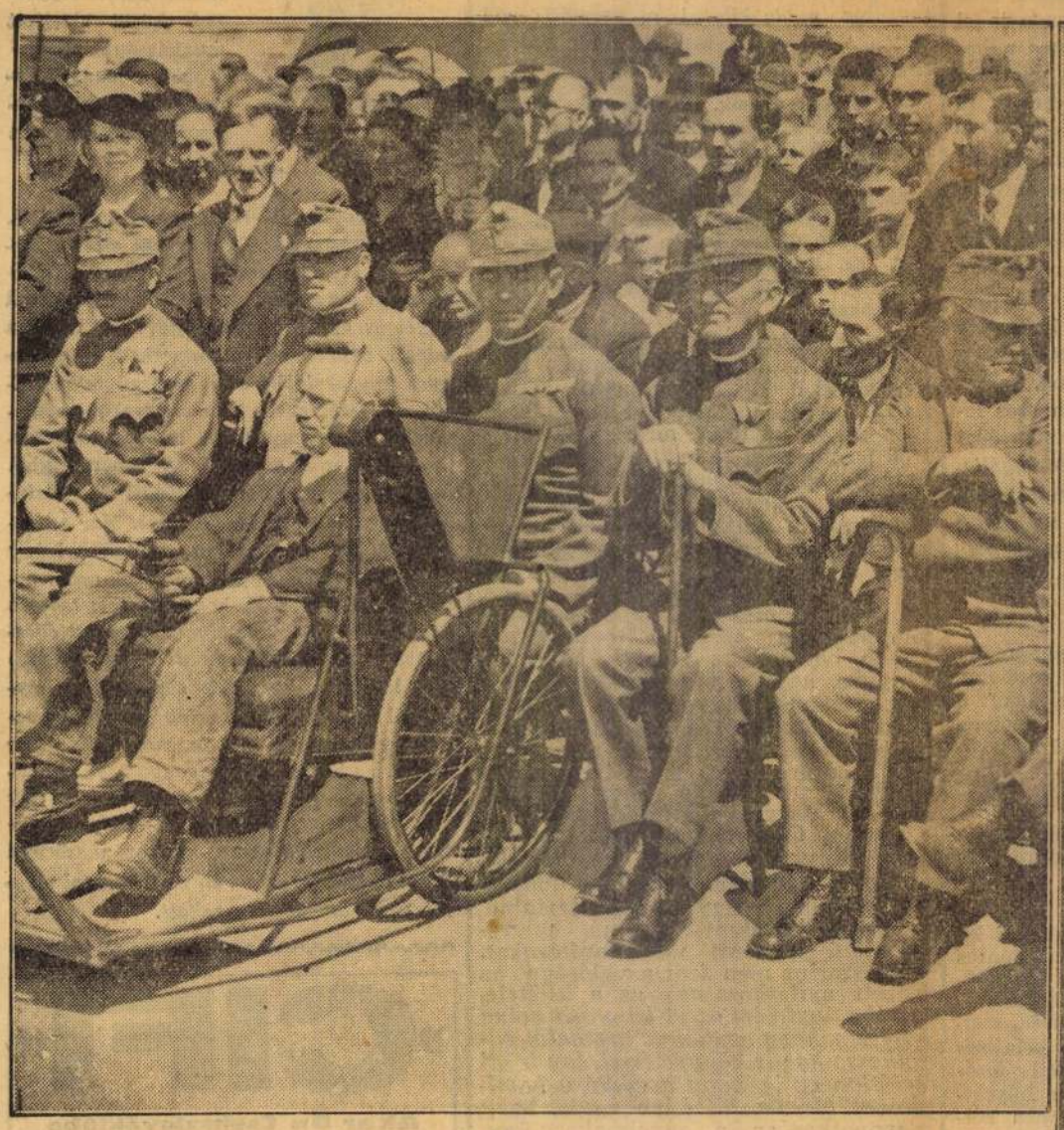

HADIROKKANTAK CSOPORTJA a Hősök Emlékkövénél tartott tegnapi emlékünnepségen

A REJTÉLYES »LOPEZ EZREDES« ak. szélhámoskodásával kellemetlen bonyodalmakat okozott Anglia és Olaszország között. Azóta kiderült róla, hogy Henry Lawrence-nak hívják, foglalkozása ausztráliai bűvész

Rimanóczy Gyula

l.

A Pesti Varóshára

1937. 1. n. 29. l.

körébe vág. Nem akarunk itt a vizinek közvetlenül mechanikai munkára való alkalmazásáról (vizimalmok) és az ipari termelésben gyári üzemvízként való felhasználásáról szólni, mert ezeknek közgazdasági jelentősége alárendeltebb. Csupán a *vizierő*nek villamos energiatermelésre való felhasználásáról kell megemlékeznünk.

Magyarországon a XIX. század második felében az ipar gyors fellendülése indult meg és ezért a század végén az ország energiakészletének tanulmányozá-

ehhez alkalmazkodó tervszerű védelmi intézkedésekkel a gazdálkodás, — mondhatnánk az élet, — biztosítéka lett.

Az ármentesítés, belvízrendezés és lecsapolás Magyarországon az érdekeltek feladata, akik e célból társulatokba tömörülnek és a munkálatok végrehajtása, továbbá a művek fenntartása céljából műszaki személyzettel rendelkeznek. A törvény a közérdekűségre való tekintettel a kényszertársulás elvét is kimondja. (Ugyanez a vízhasznosításokra nem áll.) A társulatok mind műszaki, mind pénzügyi szempontból állami felügyelet alá tartoznak, az állam kölcsönökkel és a társulati járulékoknak a közadókkal együtt történő beszedésével támogatja őket.

A Dunán és Tiszán, továbbá fontosabb mellékfolyóiknak medrében végrehajtott munkák (folyószabályozás, partbiztosítások) építése és fenntartása állami feladat. Erről az egyes folyammérnöki hivatalok gondoskodnak és egyúttal az ármentesítő társulatok feletti közvetlen felügyeletet is gyakorolják.

A passzív vízgazdálkodásnak vagy vízrendezésnek harmadik teendője *a vizek rombolása elleni védekezés*. Ezen a téren a partbiztosítások, — amelyekre gyakran az árvédelmi töltések biztonsága miatt is szükség van, — és a hegyvidékeken megindított nagyarányú vízmosáskötő és erdősítő munkálatok jelzik munkásságunkat. *A vízrendezés oroszlánrésze az elmult század folyamán befejeződött*, ma főképen jókarbantartási munkákról és a nem állami kezelésben lévő vízfolyások medrének rendezéséről van szó.

A vízrendezés megvetette a belterjes mezőgazdasági termelés alapját, ezután következhetett *az aktiv vízgazdálkodás: a vizek hasznositása.*

A vizek hasznositásának első lépése a vizutak hasznositása. Nálunk az ármentesítést szolgáló folyószabályozásoknak természetesen igen nagy volt a jelentősége hajózási szempontból is. Magyarország legfontosabb teljesítménye e téren a már említett *Tiszaszabályozáson* kívül az 1871—1914 közt kereken 1000

Rimanóczy Gyula

épitész

vrod

A Pesti Városhára

1936. 12.4. 3.l.

(Budapest feldi-

szítése.)

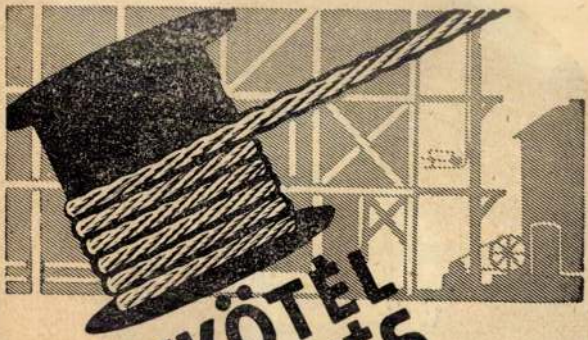

DRÓTKÖTÉL
DRÓTKERITÉS

DEICHSEL
VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 15/d
FÉLEMELET
•GYÁRTELEP: MISKOLC • BUDAPEST•

Rimanóczy Gyula

a nékesfőv. kislakásépítési
terep. II. dy.

MMÉEKözl

1939, 266. l.

szürke alapon két virá
Átm. 37 cm.

sárga réz, gazdag rekeszzománc (cloisonné) disszel.
. Négyszöges, négy, csipkézett, ives lábon áll, négy-
zben türkiszkék alapon kék, zöld, piros, sárga, fehér
ángnyelves rajzzal, mindegyik oldalon egy-egy szem-
-kutya ül, golyóval, két oldalt egy-egy felnyuló ken-
lábakat türkiszkék alapon perzsa-modoru indás rajz

Illusztr. LX. tábl.

aranyozott bronz, cloisonné disszitéssel. Teste öblös
ábon áll ; két felhajló elefántfejes füllel. Testét fehér
ik. Peremén meanderdisz. Magas boltozatos födelén
zal, közben szines lotuszvirágok. Tetején fekvő bronz-
. China, XVIII—XIX. sz.

isonné felülettel. Zömök, gömbös teste három alacsony
fül emelkedik. Felületét fehér alapon, türkiszkék és
disziti. (Födele hiányzik) China, XVIII—XIX. sz.

diszitéssel. Gömbös teste három hajlott lábon áll, ol-
da. A száj körül sötétkék alapon, meanderdisz huzó-
quin-disz csatlakozik. A testét türkiszkék alapon per-
yzik). China, XVIII—XIX. sz.

né-disszel, faragott és áttört fatalapzattal és fedővel.
omu lábon áll, két oldalán hajlott vésett diszü fül
stilizált virágos és indás cloisonné-disz boritja.

Rimanóczy Gyula

K

— **Rimanóczy Gyula nyerte az Erzsébet telefónközpont tervpályázatának első díját.** Az Erzsébet telefónközpont tervpályázatára beérkezett munkákat a bíráló-bizottság megvizsgálta. Az eredmény a következő: *I. díjat nyert Rimanóczy Gyula.* II. díjat *Hidasi* Lajos—*Papp* Imre. III. díjat *Medgyaszay* István—*Orbán* Ferenc—*Szabó* Lajos. Megvették *Kriszta* Pál—*Müller* Miksa, *Arvé* Károly—*Gerstenberger* Ágost, *Hegedüs* Károly—*Tabéry* Iván terveit. Dicséretben részesültek *Dobl* Géza—*Haldszy* Jenő, *Antal* Dezső, *Széll* László—*Tömböly* Dénes, *Wanner* János, *Lechner* Jenő—ifj. *Lechner* Jenő, *Nagy* István—*Gyenes* Lajos és *Korozmay* Vilmos tervei.

Pesti Napló

1937. máj. 21.

Rimanóczy Gyula

A pasaréti templom
főhajója a szentély
felől

Gábor Eszter: A római iskola épitészete
Müvészet, 1977. december - 11. oldal

Kimanóczy Gyula: Franciskanusok pasaréti templomának belseje

Nouvelle Revue de Hongrie 1935.
XXVIII. année, LII. tome, 392 lap.

Rimanóczy Gyula: Franciskánusok pasaréti temploma

Nouvelle Revue de Hongrie 1935.
XXVIII. année, LII. tome, 392 lap.

Rimanóczy: Pasaréti kath. Templom

Hungarian Quarterly 1941.
Vol. VII. No. 1. 139 lap.

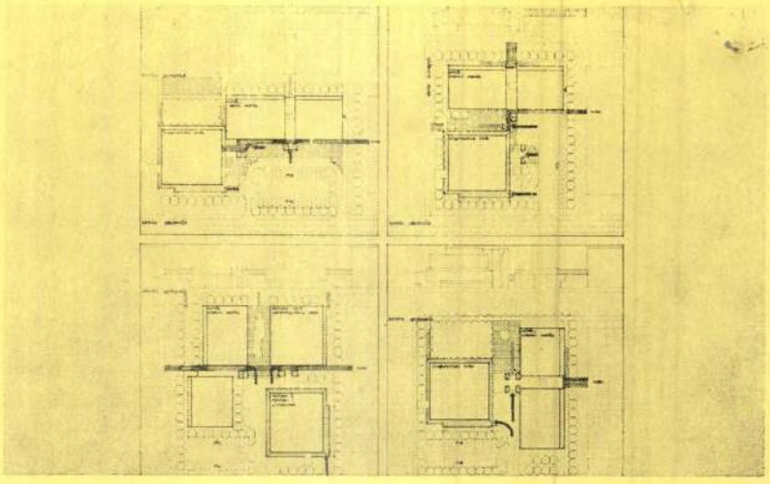

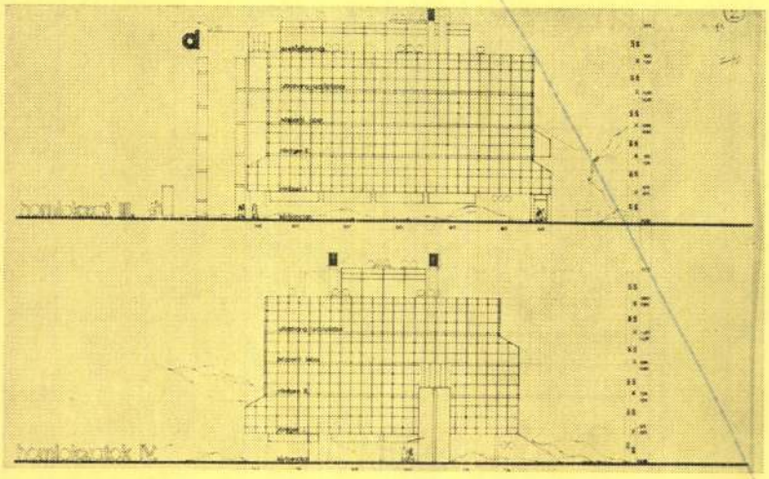

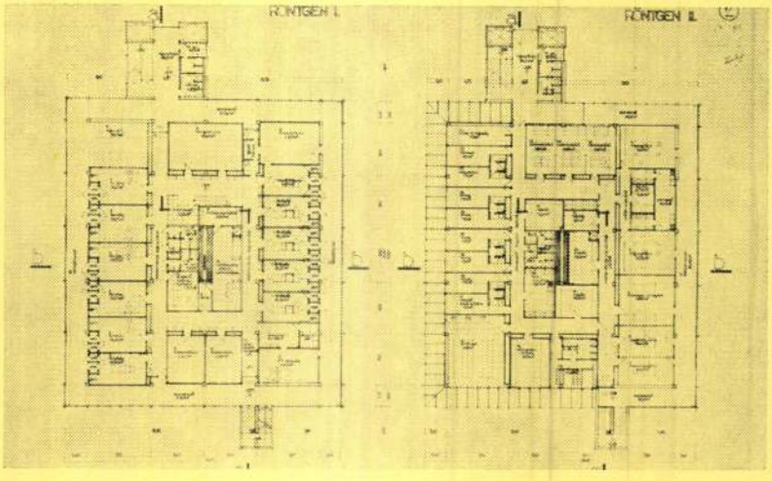

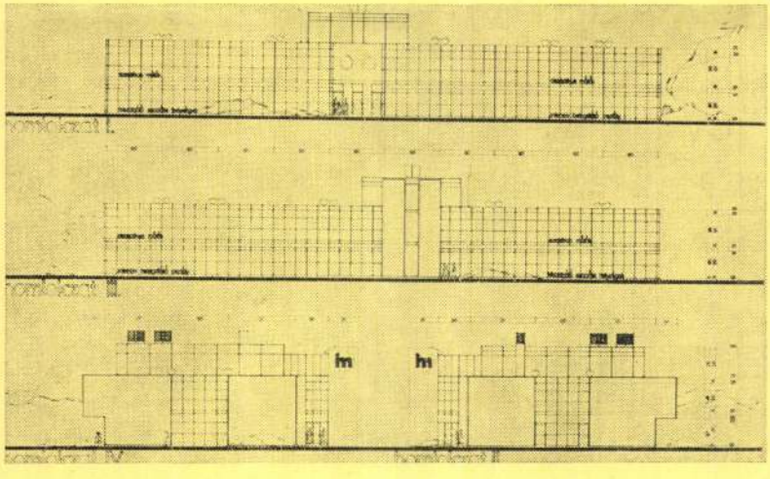

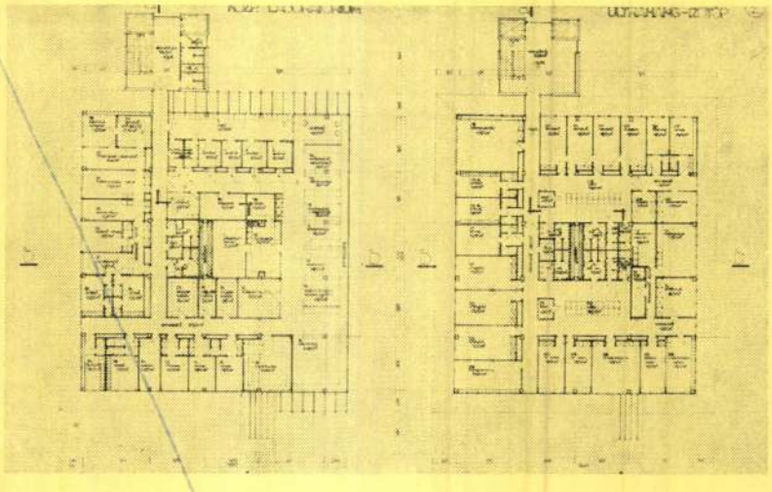

III. díjban részesített 2. számú pályamű szerzői:

Tervezők: **Sebestyén Ferenc**
Bihary László
Kopasz Ferenc

Munkatársak: **Csiszár Erika**
Várszegi Sándorné

A pályamű két alapegység variációjával biztosítja a meglevő kórházi telephelyeinken történő telepítést. A kialakított rendszer jól szervezhető, a funkcionális igényeknek megfelelő különböző változatok kialakításának lehetőségét biztosítja, azonban a két alapegységre való bontás miatt a teljes program egy épületben való megépítését nem teszi lehetővé.

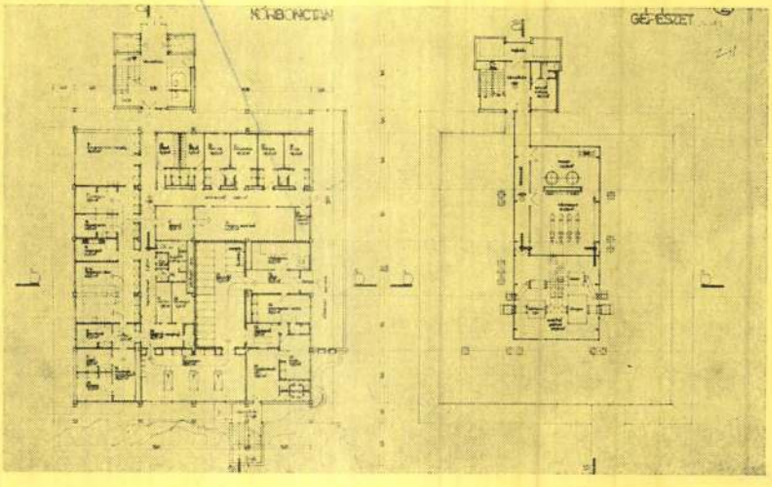

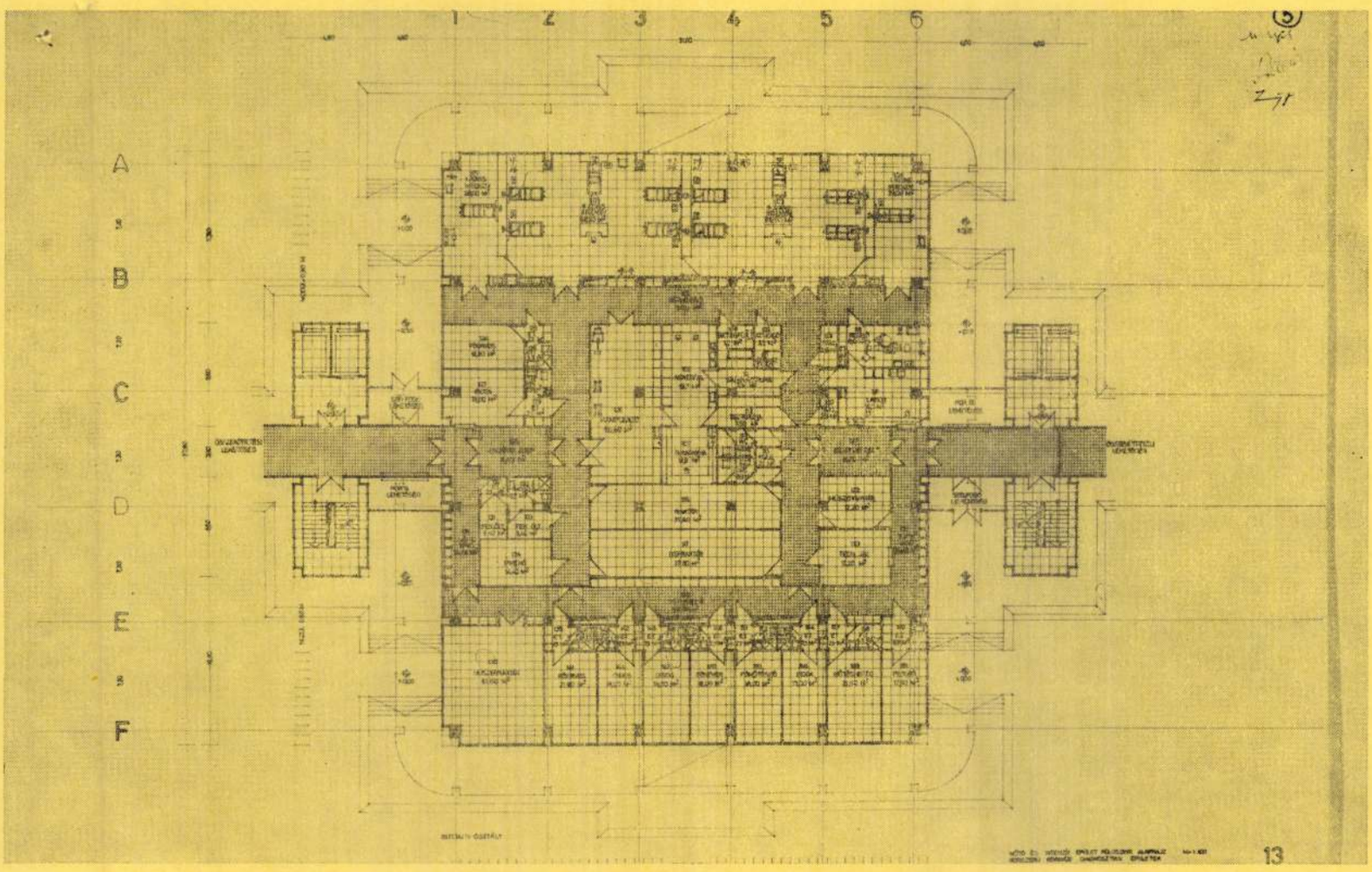
1 2 3 4 5 6
A
B
C
D
E
F
13

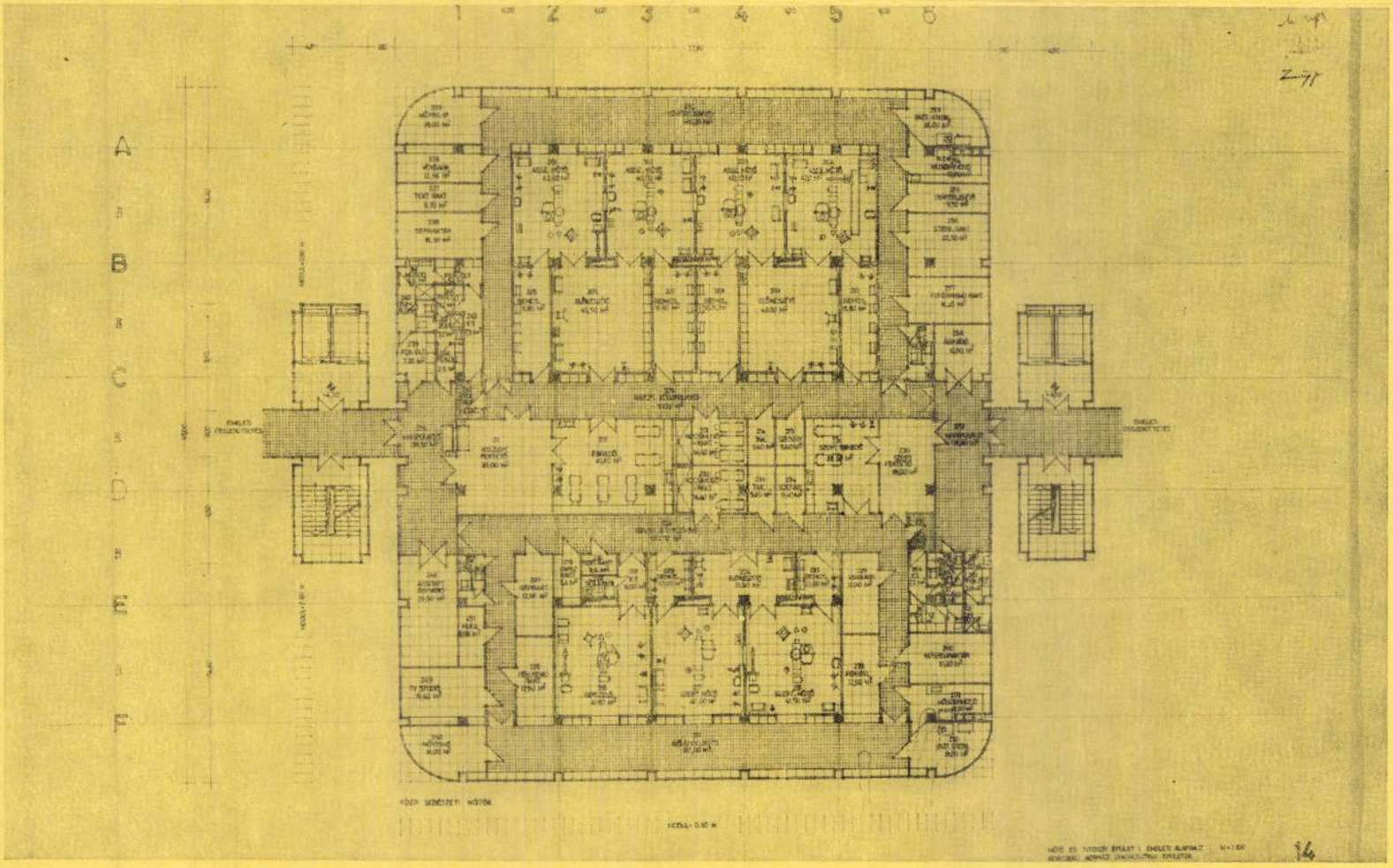
1 2 3 4 5 6
A
B
C
D
E
F
14

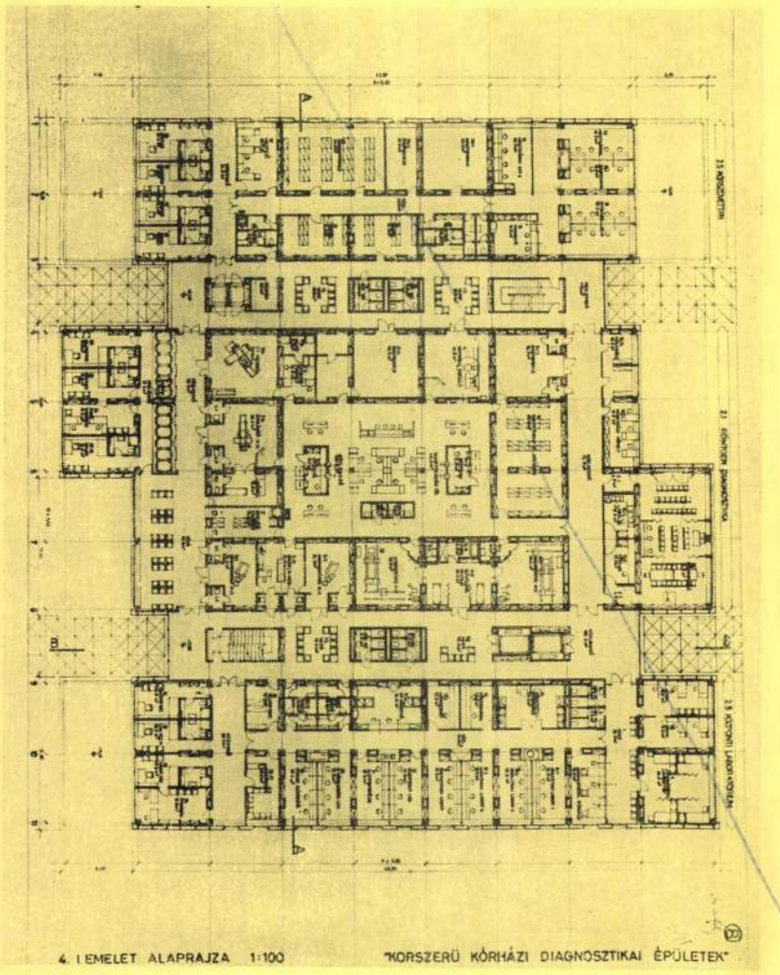

4. EMELET ALAPRAJZA 1:100 "KORSZERŰ KÓRHÁZI DIAGNOSZTIKAI ÉPÜLETEK"

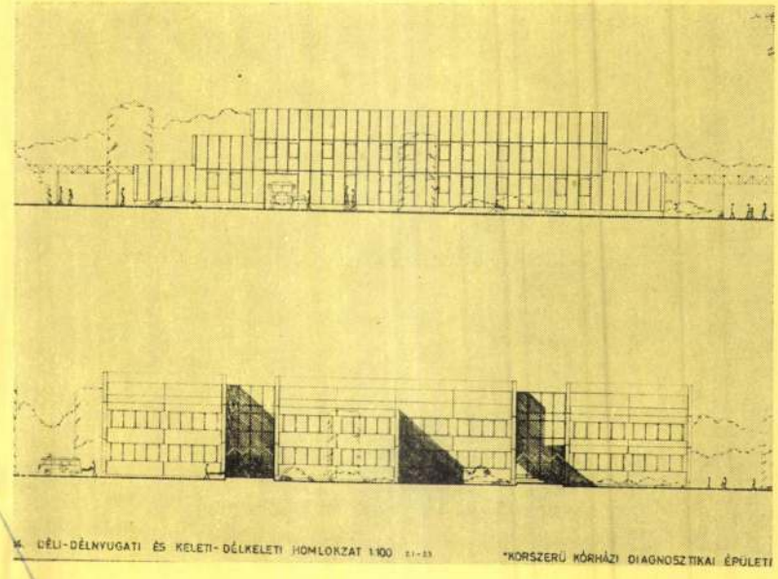

DÉLI-DÉLNYUGATI ÉS KELETI-DÉLKELETI HOMLOKZAT 1:100 "KORSZERŰ KÓRHÁZI DIAGNOSZTIKAI ÉPÜLETI

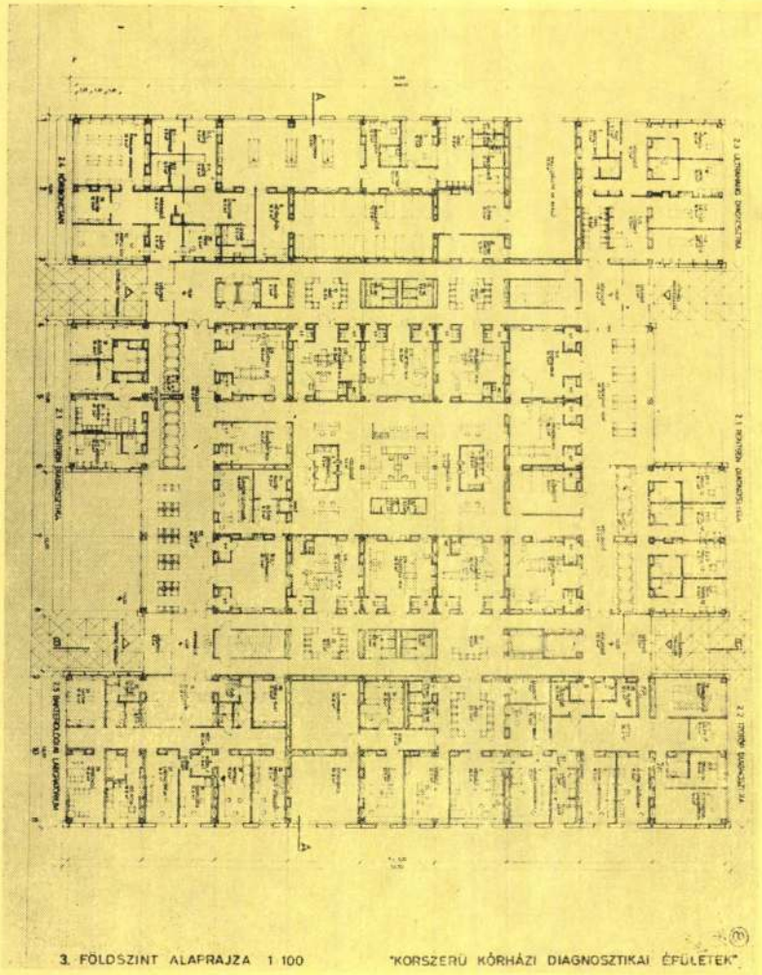

3. FÖLDSZINT ALAPRAJZA 1:100 "KORSZERŰ KÓRHÁZI DIAGNOSZTIKAI ÉPÜLETEK"

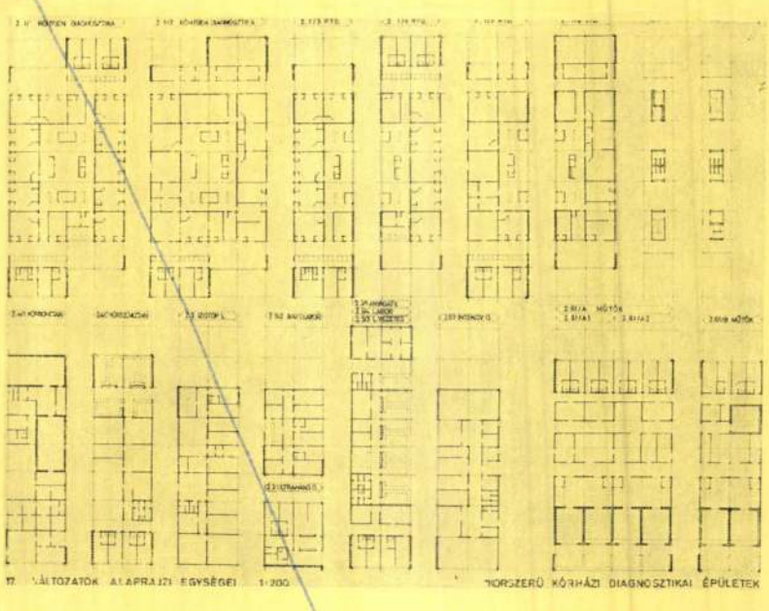

VÁLTOZATOK ALAPRAJZI EGYSÉGEI 1:200 "KORSZERŰ KÓRHÁZI DIAGNOSZTIKAI ÉPÜLETEK

I. díjban részesített 8. számú pályamű szerzői:

Építész:	**Dr. Uhlárné Kalmár Anikó**
Szerkezet:	**Szajka László**
Gépészek:	**Nagy Lajos**
	Kovács István
	Turczer Tibor
Orvos-technológusok:	**Fabók József**
	Oláh Endre
Belső-építész:	**Plachtovics Vilmos**
Orvos-konzulens:	**Dr. Vittay Pál**

A pályamű maximálisan figyelembe vette meglevő kórházterületeink adottságait, és mind telepíthetőség, mind a lehetséges variációk tekintetében biztosítja az eltérő funkcinális igények kielégítését, illetve a meglevő épületekkel való kapcsolási lehetőségeket.

Teljes program vagy részleges megvalósítás esetében is jól üzemeltethető egységek és kedvező épülettömegek alakíthatók ki.

Rimanóczy Gyula

Korszerű kórházi diagnosztikai épületek megvalósítására kiírt országos nyilvános tervpályázat, 1978.

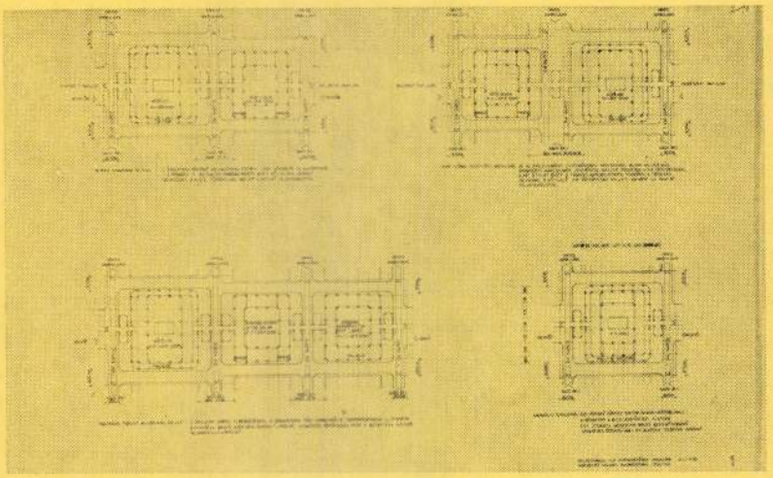

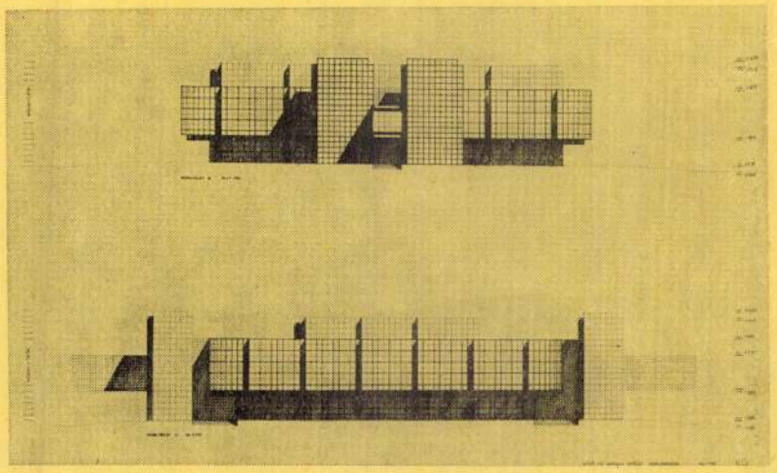

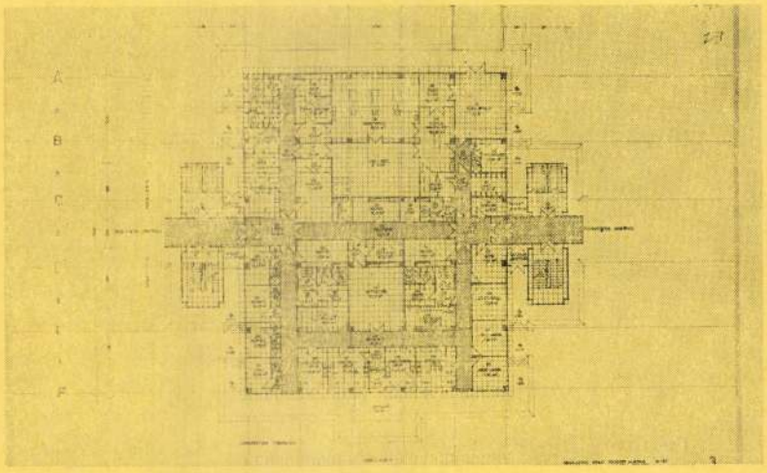

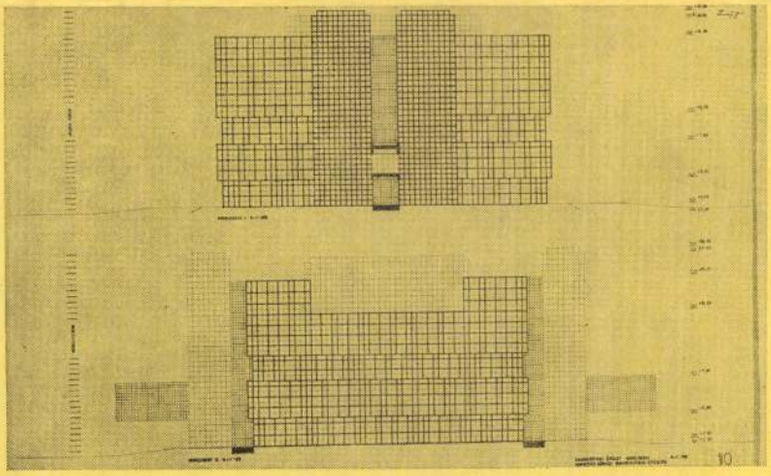

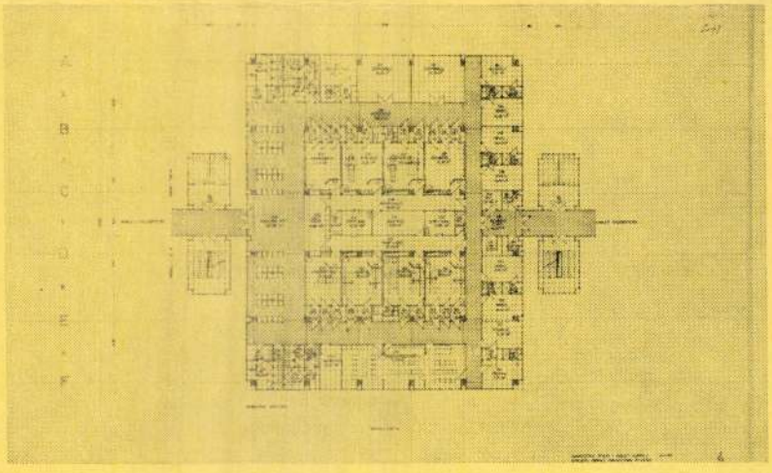

II. díjban részesített 5. számú pályamű szerzői:

Építészek: **Rimanóczy Gyula**
Vadász György
Nánay Éva

Munkatársak: **Tevely Erzsébet**
Válay Endre
Zentai Gyula

A választott, kedvező méretű alapegység lehetővé teszi, hogy a tervezett épület meglevő kórházegyütteseink területén a változó igényeknek megfelelően jól telepíthető legyen. A kialakított alaprajzi és funkcionális rendszer nagy variabilitást biztosít.

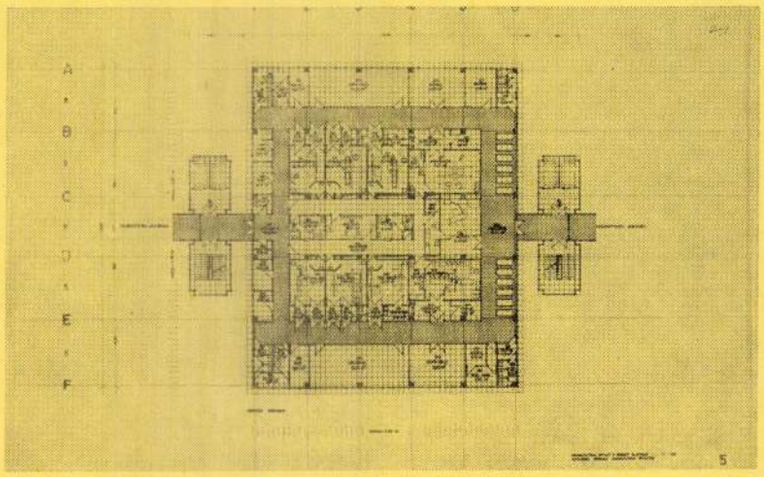

Magyar Építőművészet 1979/3

RIMANÓCZY GYULA

The President of the National Board for the
Protection of Historic Monuments
and the Director of
the Hungarian Museum of Architecture

have pleasure in inviting you
to a Private View of the Exhibition

KÁROLY WEICHINGER
(1893-1982)
and
GYULA RIMANÓCZY
(1903-1958)
on Friday 17 June 1994 at 3 pm

The Exhibition will be opened by
CSABA VIRÁG
architect

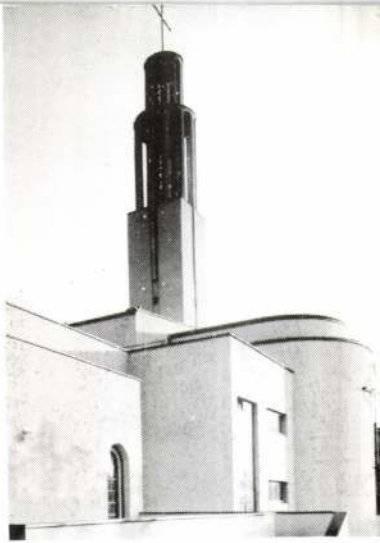

Open until: 28 August 1994
Address:
Budapest I., Táncsics M. u. 1.

Rimanóczy Gyula

A pasaréti templom
és harangtornya

Gábor Eszter: A római iskola építészete.
Művészet, 1977. december - 11. oldal.

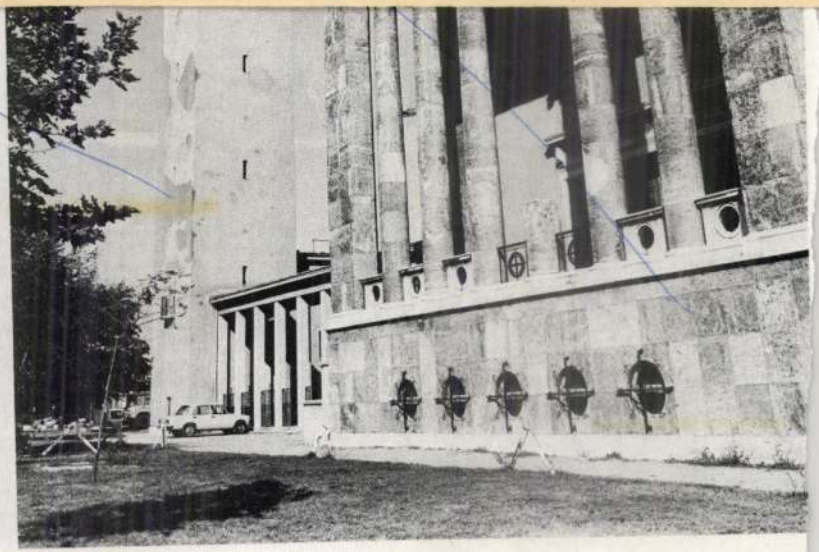

Magyar álmok, magyar ábrándok... Hány magyar művész fantáziájában élnek mélységes művészi megnyilatkozások, csodálatos képek, tervek, amelyek közül legtöbb már évtizedek óta hever a műtermek mélyén anélkül, hogy még csak gondolni is lehetne megvalósításukra. A művész elképzelése szinte korlátlan, de a mai élet lehetőségei szigorúan megszabottak.

Álmok, amelyek még a Nagy-Magyarország bőségében bontakoztak ki, születtek, most a trianoni Magyarország szegénységében úgyszólván elsorvadnak. Ott maradnak majdnem örökre, már-már elfeledve a műterem munkaasztalainak a fiókjaiban, pedig valamikor úgy hittük, hogy gazdagítják majd országunk művészi kincseit.

Az *Uj Magyarság* ezen a karácsonyon életrekelti a majdnem feledésbe süllyedt magyar álmokat, művészi terveket, ihletett elképzeléseket, amelyeknek megvalósításához pénz kellene, de trianoni sorsunkban nincs erőnk életrekeltésükhöz...

Több neves magyar művész elmondja az alábbiakban a trianoni szegénységen megtorpant álmait és mi bemutatjuk a terveket, amelyeknek a jórésze még Nagy-Magyarország boldog napjaiban született.

Hoepfner Guido építészmérnök, felsőházi tag

az alábbiakban fejtette ki nézetét:

— Ha korlátlan pénzügyi források állnának rendelkezésünkre, akkor minden magyarnak emberhez méltó hajlékot építenénk. Kívánságom annyira természetes és magától értetődő, hogy nem is szorul bővebb magyarázatra. Ez a tény, különösen a munkásosztállyal szemben mai kormányzatunk is nemes törekvése. Bizonyítja, hogy *a pénzügyminiszter úr a közelmultban minden új munkásháznak megadta és a jövőben is megadni kívánja a teljes házadómentességet.* Sajnos azonban, ez még nem elegendő ahhoz, hogy célunkat elérjük, mert *még mindig hihetetlenül elmaradottak vagyunk ezen a téren,* nemcsak a vidéken, hanem a fővárosban is. Ha bepillantunk a külvárosok mellékutcáiba, akkor egészséges életet nyujtó házak helyett bűzös udvarokat és az egészségügyi követelményeknek egyáltalán meg nem felelő otthonokat találunk, melyek a bolsevista eszmék melegágyai.

— Pedig e feladatok megoldásához szükséges minden anyagi és szellemi energia rendelkezésünkre áll, sőt élelmiszerünk és iparcikkünk is kellő mértékben segítségünkre volna. *Csak egy nincsen: pénz.* Várnunk kell, hogy a jó Isten az égből hullassa az aranyat... Nagyon szellemesen jellemezte egyik íróbarátom a magyar helyzetet, midőn a következőket mondotta: Csonka hazánkat két egymással szembenálló gulához hasonlithatjuk. *Az egyiket búzából, a másikat csizmából emelték. A búza-gula tetején a mezitlábas, iparcikkeket nélkülöző gazda —, a másikon pedig az éhes suszter ül.* Tehetetlenek és nem tudnak egymáson segíteni.

— Ugyancsak az anyagiakban való hiány miatt nem tudtuk megvalósítani azokat az építészálmokat, amelyek a rajzasztal mellett születtek. Szekrényemben még mindig ott áll egy budapesti és egy tátrai nagy szanatóriumnak a terve —, sohasem lett belőlük valóság. Különösen büszke vagyok a budapesti szálló-tervemre, melyet *Rimanóczy* Gyula fiatal építészmérnök barátommal készítettem. Véleményem szerint Budapest legszebb helye a Gellérthegynek az a része, amely a Szent Gellért-szobor felett terül el. Olyan aranybánya, mellyel nem vetekedhetik sem a pesti Dunapart, sem a Tabán, sem pedig a Gellérhegy más pontja. Jelenleg még mindig kiaknázatlanul hever, holott az e helyen épülő szálloda, éttermeivel és egyéb társadalmi helyiségeivel a magyar főváros párját ritkító nevezetessége lenne, mely óriási mértékben emelné idegenforgalmunkat. Sikló, lift vagy egyéb közlekedő alkalmatossággal állana összeköttetésben az alatta lévő Rudas-fürdő gyógyforrásaival... A tervek azonban — annyi nagyszerű más tervvel egyetemben lassan papírhalmazba kerülnek...

~~Hoeppner Guido~~

Rimanóczy Gyula

Megvetően hagyott faképnél, mint aki nem értem az ő külön világháborúját. A házasfelek ma sem változtak meg...

A hóesés tart, az utcákon nyüzsögnek a csomagos emberek. A villamosok már mind haza mentek s minden lakásba becsengetnek az angyalok. A Krisztinában jártam már, mikor a puha csendbe barbár bőgéssel hasított bele a légivédelmi sziréna. Pillanatok alatt vaksötét lett a város. Esztergom felől tompa moraj jelezte az újabb rajokat. A hegyekről csillogni kezdtek az ütegek. Budaörs mögül száz haragos gép rohant a felhők fölé. Kialudt a Vérmezőn is az óriási fa. A gyerekek torkában elcsuklott az öröm, megteltek a pincék, az emberek a földhöz lapulva füleltek a robbanásokat. Félóra mulva a nyitva hagyott hangszórók közölték, hogy: vége!...

— Tiz perc mulva részletes eredményeket adunk.

Az edzett város folytatta a karácsonyestét. A kutyák reszkettek és érthetetlenül néztek fel időnkint az égboltra.

Papp Jenő

...zkólába...

...ARSÁG olvasóinak ...S DEMETER csángó költő

...hatalmas feltünést keltettek. Most ezt a népi ...tárgyú, szines elbeszélést helyezzük olvasóink ...ünnepi asztalára. Müértőknek és laikus olvasóknak egyformán csemege lesz ez a gyönyörü, ...ősi magyar nyelven irott novella, amit moldovai csángó Vérünk karácsonyi számunk részére küldött.

A nehezebben érthető csángó tájszavak magyarázatául szótárt közlünk:

Szkola-iskola, det-mikor, ult-volt, i-egy, ...lorso-nagyon, nem ult ura kerengjen-nem volt helye, hogy megforduljon, tültész-töltés, basu-öregember, bába-öregasszony, miántad-miattad, ju-jó, megyig-amíg, sáncsinál, köbölin-keblén, ippe-éppen, voi-vagy, hond-otthon, kiszü-késő, mu-ma, métmert, öszte-este, mimiánt-miért, ima-im-már, füld-föld, csántak-csináltak, kusakutya.

...iztasszon, járjak szkólába

Mász reggvel basu felkel vala hajnalban, elmenend eszmét szkolába, még nem vala ott szenki. Mondja basu gondjába:

— Ma nem lesz késző, mét eljöttem hamarább, mind az zegész.

Det eljő a tanár reggvel, meglássza basut, mondja neki kaszagva:

— Kiszü basu, hijába még jösz szkólába...

Hazajü iszmég a basu, vakarozva mondja a bábának:

— Mu isz elmentem kiszün.

Mondja vala bába nekijje:

— Reggvelre elmenj, det lesz hárum ora regvelig.

Basu lefeküdt öszte egyszerszmind a tyukokval. Ifélkor felkelt, béakasztotta az a tarisnyát a nyakába, elvett i darab kinyeret az kezibé ész elindult iszméd a szkolába. Míg vala szok reggvelig. Basu bétete tarisnyát fee alá, megyig eljut a tanitó, huzutt két álmot.

Det meglássza tanitó, eszmét fogni kaszagta. Megveri hátát basunak ész mondja:

— Nem mondottam in magának, hogy kiszün jütt, akkor mimiánt míg jü?

— Tanitó úr, in nem irtem, hogy kiszü, eljüttem ifilkor, ittend nem ult szenki esz úgy isz kiszü? Mikor kell, hogy jüjjek, még ne legyik kiszü?

— Maga lehet eljü mill korán, maga miánt örökki kiszü lesz. Nem jött, mikor kellett jövönd, moszt kiszü ima — mond vala nekije tanitó.

Haza indul a basu fülit gornyasztva, szomorujan. Míg meneget vala, csak a füldre néz vala. Eccercsak lát a fülden i köteliket, elveszi basu, kiköti, de bénéz belie, teli ult pinzvel. Háá ment a bábához, mondja nekije:

— Hárum nap jártam szkolába, ...sze megdobott a szerencse. Kaptam ennyi pinzet. Há járok vala többet, ki tudja, mit mit míg kapok vala...?

Azval a pinzvel, meliket basu kapta vala, csántak i nagy házot a Szabófalvába, mind nem ult szenkinek. Örökki mondja a bábának:

— Jól mondtad bába te, aki menend szkólába, van szerencéje.

Agyig ilt a basu bábájával, míg meghultak. Annyi pinze ult a basunak, hogy adott vala a kusáknak isz, de kusák nem ették...

Szabófalva, Molduva, 1936 karácson hava.

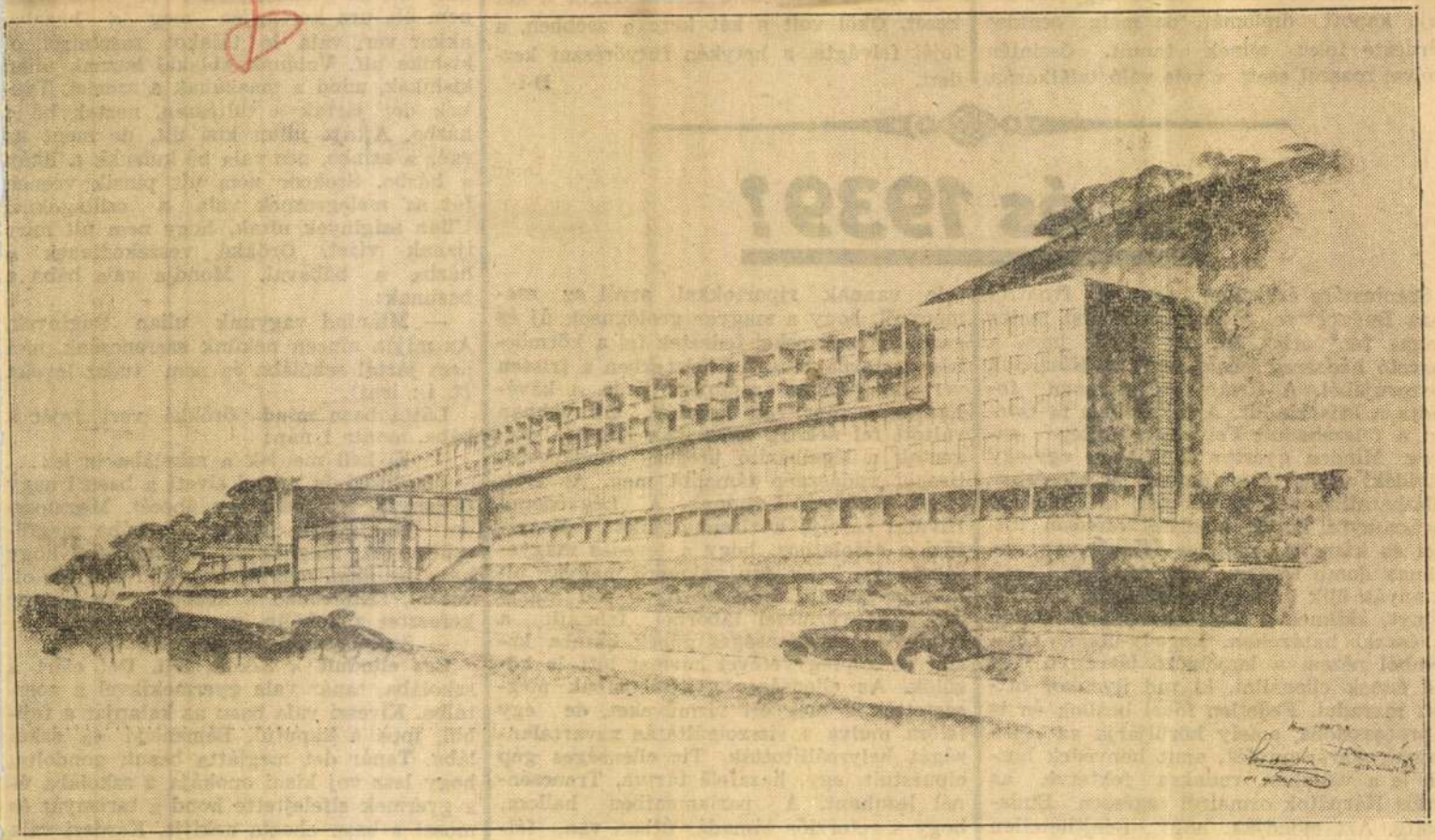

Világszálloda a Gellérthegyen

Hoepfner Guido és Rimanóczy Gyula terve

Mert mérnök volna, valami négy esztendeje kapott diplomát, de máig senkise kérdezte tőle: minek tanult. Őszintén szólva, rosszul esett a vele való találkozás.

Leugrott a lepcsőn, zsebre dugta a két kezét. Ököl volt a két keze a zsebben, a fejét felvágta, s hetykén fütyörészni kezdett.

D-i

... és 1939?

Szentestére érkeztem meg a frontról haza Budapestre. A Vérmezőn húsz méter magas fenyőóriás áll, ezt küldte haza a harcoló hadsereg karácsonyra a Kárpátok koszorújából. A főváros mámorosan fogadta a kriszkindlit. A feldíszített fa tetején a felszabadult Felvidék térképe ragyog. Minden gyertya lángjában egy-egy felvidéki város neve fénylik. A hóesésben beláthatatlan tömeg sötétlik a sugárzó karácsonyfa körül, amelyet vereckei, turóci és késmárki magyar földből vett hatalmas domb tetejébe szúrtak bele. Azok az anyák ülik itt meg a Vérmezőn a karácsonyt, akiknek a fiai fegyverben állnak az északi határokon. Logody-utcai ablakomból nézem a lenyűgöző látványt. Ki tud ennek ellenállni, ki tud ilyenkor otthon maradni. Fedetlen fővel beállok én is a processzióba, amely körüljárja az első magyar karácsonyfát, amit honvédek hoztak le a vállukon, rudakra fektetve, az Erdős Kárpátok ormairól egészen Budapestig. Azt mondják, hogy felejthetetlen volt ez a diadalmenet. Budapest határában százezrek várták a Kárpátok első ajándékát. A polgármester úgy köszöntötte a havas óriást, mint aki végre haza

tele vannak riportokkal arról az eseményről, hogy a magyar geológusok új és gazdag aranyereket fedeztek fel a körmöcbányai tárnákban. Az üzletekben a frissen vert húszpengős aranypénz járja, a kávéházban a főúr egy százast aranyakban váltott fel nekem. Déltájban hevesen dolgoztak a légelhárító ütegek, Budapestet tizenöt vadászgép támadta meg. Az estilapok tizenhatról tudnak. A Légvédelmi Hivatal cáfolja a tizenhatodikat. Hozzáfűzi a cáfolathoz, hogy a tévedés magyarázata az, hogy egy vakmerő magyar pilóta, névszerint *Hegedüs-Hary* Pál százados a kenyérmezei táborból felszállt, a felhőkben az ellenséges gépek hátába került és gépfegyverével hármat lőtt le közülök. Az ellenséges gyujtóbombák megsértették a megyeri vízműveket, de egy félóra mulva a vízszolgáltatás zavartalanságát helyreállították. Tíz ellenséges gép elpusztult, egy, hazafelé tartva, Trencsénnél lezuhant. A parlamentben hallom, hogy a retorziós támadás útban van, félóra mulva ötven magyar gép zúdít bombát Prágára. A rádió lengyel győzelmet jelent a Dnyeszter frontról, ahol a németlengyel hadosztályok megsemmisítették a

gány ült az a basu. Vala is kicsi háza nem ült ura kerengjén meg a házába akkor veri vala le tálakot zasztalról, o kishike ult. Valának ablakai háznak ulian kishikék, mind a maskának a szemei. Tyukok det jártak a tültészen, neztek bé a házbo. Ajtója ulian kisi ult, de ment az egér a szinbe, nez vala bé kulsnak a likán a házbo. Szokcor nem ult pinzik veenek fát sz' melegesznek vala a csillagokná. Ulian sziginyek ultak, hogy nem ult mire ijanak vizet. Örökké veszekedtenek a házba a bábával. Mondja vala bába a basunak:

— Miántad vagyunk ulian sziginyek. Az miján nincen nekünk szerencsénk, met nem jártál szkolába és nem tudsz levelet (t. i.: irni).

Látta basu mind örökké veri fejét a bába, monta i nap:

— El kell menjek a szkolába in isz...

I hétfünd ju regvel elvett a basu i nagy tarisnyát, tett bele egy ábecét. Megmoszdott jul, levágta körmeit, a bába megfüszülte jul. Meghagyta a basunak, hogy haza ne jöön, megyig nem tud irni ész olvaszni. Kimenend a házbul, sán i nagy keresztet a köbölin, mondja:

— Szerencsés órába legyik...!

Ész elindult a szkóla feli. Det elért a szkolába, tanár vala gyermekikvel a zosztálba. Kiveszi vala basu az kalapját a fejibül, ippe a kaputul. Bémenend az szkólába. Tanár det meglátta basut, gondolta, hogy lesz voj kishi onokája a szkolába és a gyermek elfelejtette hond a tarisnyát és moszt a basu ehozta nekijje. Kérdezi vala tanár:

— Mellik az onokája?

Ü mondja tanárnak:

— Nekem nincen gyermekem.

A termelés és a technika fejlődése megköveteli az általános iskola kötelező elvégzését

A Művelődésügyi Minisztérium véleménye a fontos javaslatról

Levél érkezett a Művelődésügyi Minisztérium általános iskolai szervezési főosztályára. Kelenföldről küldte K. Istvánné: *»Kislányom, Mária, ez év október 22-én töltötte be a 14. életévét. Mivel nincs kedve tovább iskolába járni, kérem, értesítsenek, kaphat-e felmentést?«*

Ez, mint mondották, csak egy a sok kérelem közül, melyben *a szülő gyermeke tankötelezettség alóli felmentését igényli, mert már betöltötte, vagy néhány hónap múlva tölti be a 14. életévét.*

Mit válaszolnak ezekre a kérelmekre?

— A tankötelezettség megszakítás nélkül annak a tanévnek a végéig tart, melyben az iskolás a 14. életévét betölti. Így határozza meg az idevonatkozó törvényerejű rendelet, s mi sem mondhatunk mást. A tankötelezettség alóli felmentést nem áll módunkban megadni — válaszolt *Korein István* osztályvezető.

Elmondotta továbbá, hogy bár három- és félszerese az 1938. évinek a nyolc általánost végző tanulók száma, csak 63 százalékuk jut el a nyolcadik osztály végéig. A Művelődésügyi Minisztérium most elkészült tanév eleji statisztikai tájékoztató számadatai is elgondolkoztatók. *Az idén 24 000 olyan tanuló nem iratkozott be a soron következő osztályba, aki már betöltötte a 14. életévét.* A hatodikból maradtak ki legtöbben: 11 000-en.

És 9,3 százalék a még tanköteles »eltűntek« száma. Átlagosan minden iskolára három tanuló jutna belőlük.

A jelenséget sokféleképpen lehet magyarázni, de legtöbbször a szülői gondatlanság, felelőtlenség az oka. A múlt tanévben mulasztások — közöttük a szülők gondatlanságát terhelő indokolatlan mulasztások — miatt 28 000 tanulót nem tudtak osztályozni. *A szülők felelősségre vonása viszont még mindig csak az esetek tíz százalékában történik meg. Maguk az iskolák is elmulasztják a feljelentéseket s a tanácsok késve, vagy egyáltalán nem hajtják be az amúgy is alacsony összegű bírságokat.*

A termelés, a technika fejlődése megalapozottabb tudást vár az új nemzedéktől. *Szakmunkásképzésnél, de különösen az ipari tanulók felvételénél már legtöbb helyen megkövetelik a nyolc általános iskolai végzettséget. Természetes, hogy háttérbe szorulnak a gyengébb képzettségűek.* Ennek az a következménye, hogy bukott vagy gyenge osztályzattal kimaradt gyerekek szülei közül többen önkéntes osztályismétlési kérelmekkel fordulnak a minisztériumhoz. De, sajnos, ilyenkor már késő a bánat, hiszen az érintettek érvényes bizonyítvánnyal rendelkeznek.

Mint ismeretes, az Országos Gyermek- és Ifjúságvédelmi Tanács, a KISZ és a Művelődésügyi Minisztérium azon tevékenykedik, hogy törvény legyen a javaslatból, mely szerint *ne hattól tizennégy éves korig, hanem a nyolc általános elvégzésére szóljon a tankötelezettség. Ezzel a módszerrel biztosítható lenne, hogy a gyengébb tanulók túlnyomó többsége is elvégezze az általános iskola nyolc osztályát.*

Az általános iskola kötelező elvégzéséről szóló tervezetet szakkörökben jelenleg behatóan tanulmányozzák.

Baják Aranka

Uj közlekedési jelzéseket vezetnek be, eltávolítják az utak mentéről a gépkocsivezetőket zavaró táblákat

Az európai szállítási értekezlet határozatairól tájékoztatta a Népszavát a magyar küldöttség vezetője

Az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának *belső szállítási szakmai bizottsága* Genfben december 15—20. között tartotta meg idei ülését az európai országok közlekedési és szállítási szakembereinek részvételével.

— A tárgyalásokon a többi közt szó volt a közúti, valamint más közlekedési jelzések egyesítéséről — tájékoztatta *Ivócs Béla*, a magyar delegáció vezetője, a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium főosztályvezetője a *Népszava* munkatársát. — A »49-es« határozathoz a Magyar Népköztársaság is csatlakozik és a közeli években e határozatnak megfelelően módosítjuk közúti jelzéseinket. A jövőben például *a tiltó vörös fényjelzést még a mentő- és tűzoltóautók sem használhatják.* Ezeknek a jelzései ugyanis több balesetet okoztak, mivel a kanyarokban a gépkocsivezetők azt hitték, hogy a rendőri lámpa jelez pirosat. A forgalmas útvonalak melletti táblákat *világító festéssel* látjuk el. *A felírásokat a nemzetközi előírásoknak megfelelően sárga alapra festjük.* A nemzetközi főútvonalakon már a közeljövőben meg kell szüntetni azokat a sorompó nélküli vasúti átjárókat, amelyeknél nincs elég körültekintési lehetőség. *A közutak mellett csak közlekedéssel kapcsolatos táblákat lehet elhelyezni, s a gépkocsivezetők figyelmét elvonó reklámokat, feliratokat »elköltöztetjük«.* A balesetek elkerülése végett a jövőben *külön jelezzük, ha csúszós az útvonal.* A nemzetközi főútvonalakat a jövőben lehetőleg lakott területen kívül vezetjük, hogy gyorsíthassuk az utazást és csökkentsük a baleseti veszélyt. *A délkelet-európai nemzetközi úthálózat megfelelő kiépítését szolgáló útépítési programok egyeztetésére és a tapasztalatok megbeszélésére jövőre Belgrádban kerül sor.*

— Az ülésen a csehszlovák delegáció javasolta, hogy nemzetközi egyezmény segítségével *egész Európában gyorsítsák meg a határforgalmat.* A javaslat szerint *az országok garanciát vállanának a küldeményekért és az autókban az árucikkek leplombálva, vizsgálat nélkül haladhatnának át a határokon.* Az autókon szállított árucikkek vámolását ugyanis nagyrészt már előre elvégzik. A javaslathoz, amely több órával csökkentené a szállítási időt, számos állam képviselőjével együtt mi is csatlakoztunk.

A résztvevők a többi között elfogadták azt a határozatot, hogy *a jövő évben megrendezik az első szakmai világkiállítást.* Ezen a kiállításon — amelynek színhelyét később határozzák meg —, bemutatják a legújabb típusú járműveket, szállítási módszereket, s a közlekedés fejlesztésével kapcsolatos egyéb tapasztalatokat.

(moldován)

NEONFÉNY ALATT AZ ÚJ BOLTBAN. Tért hódít a neonvilágítás a budapesti üzletekben. Este is nappali fényben ragyognak az üzletek. Képünk: A Szt. István körúti új önkiszolgáló KÖZÉRT-üzlet

(MTI Foto — Sziklai Dezső felvétele)

Átadták a Pécsi Kokszművek gázgenerátorát

Elkészült a *Pécsi Kokszművek gázgenerátora.* Kedden délelőtt történt meg Pécsett a műszaki átadása. A négy egységből álló gázgenerátor működtetésével *növekedik országunk koksztermelése és Pécsett mintegy 1600 új fogyasztót kapcsolnak be a gázellátásba.* E számot az elkövetkezendő években növelni akarják. Az új gázgenerátor bekapcsolásával Pécsett 35 százalékkal növekszik a gázellátottság.

A gázgenerátor felszereléseit egy hangárszerű épületben áttekinthető egységben helyezték el. Az *Iparterv* tervezői, *Rácz György* és *Thoma Levente* mérnökök az előző tervekhez képest mintegy 700 000 forintos megtakarítást értek el.

Uj Borsodvidéki Gépgyár beolvad a DIMÁVAG-ba

Miskolc egyik legrégibb üzeme, *a 70 éves Borsodvidéki Gépgyár a Kohó- és Gépipari Minisztérium rendelkezése alapján, beolvad a DIMÁVAG-ba.* A Borsodvidéki Gépgyár 1959 januárjától mint a DIMÁVAG egyik gyárrészlege folytatja munkáját.

Az asszony bevásárol

Nagyon a szívemhez nőttek Pándiék. Elragadó, vidám fiatal házasok, jókedvű gyerek mind a kettő. Szeretem bennük, hogy imádják egymást és sose vesztik el derűs kedélyüket, pedig nem volt könnyű gyerekkoruk. Egészséges, derék emberek Pándiék és én afféle tiszteletbeli papa vagyok náluk. Tőlem kérnek tanácsot könyvekre, színházra vonatkozóan és én vagyok a döntőbíró apró zsörtölődéseikben. Egyszóval, a bizalmasuk vagyok.

Pándi Jóska behemót nagy fiú, lakatos, szorgalmas és jó szakember, amellett kerületi bajnok a félnehézsúlyú birkózásban, de amilyen erős gyerek, olyan kedves, szelíd lélek. Éva, a felesége, nagyon csinos, pöttöm kis teremtés, a szeme csupa huncut csillogás és annyi esze van, mint háromnak együtt. Mi ketten, Jóskával, csak Vakarcsnak hívjuk, mert olyan pici és törékeny és pimasz. Édes kis kölyök, a szeme és szája teli van nevetéssel, amellett szörnyen erélyes, rendben tartja az otthonát meg az ő Józsiját. Mondanom se kell, hogy ő is dolgozik, azonfelül kultúrfelelős és a sportkörben is van valamiféle tisztsége. A két ember együtt nincsen negyvenöt éves.

Jóska, ez a nagy darab erős férfi úgy néz fel erre a mákszem-asszonykára, hogy az megható. Fenemód tiszteli az eszét, meg a becsületes, egyenes jellemét, egyszóval mit cifrázzam, a kormánykerék Éva kezében van, de nem is futottak még soha zátonyra.

Hát ahogy tegnap megyek az utcán, látom az én Jóska öcsémet — hogyne láttam volna, hiszen toronyként magaslik ki az emberek közül — és figyelem, hogy időnként megmegáll, a fejét rázza és nagyokat röhög befelé. A vállára ütök és megkérdem:

— Már megint a Vakarcs csinált valamit?

Hát persze hogy ő. Jóska nyelt a röhögést és úgy mondja:

— Ha tudnád, hogy mit csinált velem már megint ez a taknyos.

— Te, Jóska, ez az Éva egészen a fejedre nő!

— Mit csináljak? Ha ráfújok, egyből a világ másik végébe repül.

— Hát miért nem fújsz rá?

— Hogyne, mikor boldog vagyok, ha mellettem van.

Így Jóska, az erős férfi. Na halljuk, mit csinált már megint Éva?

— Ezt hallgasd meg, bátyám, ilyet még nem pipáltak. Tegnap megvárt az üzem előtt és azt mondta, hogy megyünk az Állami Áruházba, vásárolunk a számomra egy olyan zippzáras, meleg inget, felvarrott zsebekkel, mivelhogy az nagyon praktikus viselet a sielésnél. Na, jó. — Férfiingek, második emelet jobbra — mondta a portás, de Éva csak a negyediken volt hajlandó kiszállni a felvonóból. Nem firtattam, hogy miért, hiszen már a régi föníciaiak is megállapították, hogy »nehéz a nő szívébe látni, feltéve, hogy van neki«.

— Te, Jóska, biztos, hogy ezt a régi föníciaiak mondták?

— Arra mérget vehetsz, bátyám. De hadd mondjam tovább. Kiszállunk a negyedik emeleten és Éva egyszer csak megszólal:

— Nézd azt a tündéri övet. Hát nem édes?! — Nem vagyok torkoskodó természetű és így fogalmam sincs róla, hogy milyen édes lehet egy női öv, de Éva mindenesetre megvette. Tapasztalatból tudom, hogy Évának övek tekintetében meglehetősen kialakult nézetei vannak, így meg se próbáltam lebeszélni.

— No, most megvesszük neked a finom, meleg inget — mondotta Éva.

— Helyes. Akkor menjünk le a másodikra. Itt a lépcső — mondottam én.

— Miért menjünk lépcsőn? Hiszen van felvonó is — mondotta ő.

— Csak nem használjuk lefelé a liftet? — mondottam én.

— Ki mondta, hogy lefelé megyünk? — mondotta ő. — Szerettem volna kifejteni, hogy a negyedik emeletről a másodikra a tudomány jelenlegi állása szerint lefelé kell menni, de nem volt rá alkalmam, mert Éva így folytatta:

— Juliska említette, hogy látott egy gyönyörű olcsó blúzt a konfekcióosztályon, az pedig a hatodik emeleten van.

— Te mit csináltál? — kérdeztem Jóskát.

— Nem ellenkeztem, hiszen már a régi egyiptomiak is megmondták, hogy a női lélek teli van rejtéllyel.

Hm. Ez a Jóska úgy látszik, beleesett az antik kultúrákba. A továbbiak során kiderült, hogy a blúzon kívül — amely természetesen szintén édes volt — vásároltak portörlőt, kristályvázát és hat poharat. Jóska így folytatta:

— Gondoltam, most jön az én ingem. De tévedtem. Egy ruhakefe jött, meg női kesztyű és hajcsat. Tudod, a Vakarcs tündéri teremtés, de néha egészen váratlan ötletei vannak. Dehát ezen nem kell csodálkozni, hiszen már a régi babiloniaiak is megmondták, hogy az asszony szeszélyes teremtés, pedig ők még nem is ismerhették Évát, nem igaz?

Hátbavágtam ezt a drága gyereket és biztattam, hogy folytassa.

— A végén fáradtan és csapzottan cipeltük hazafelé a csomagokat. Hát ahogy a kaput elé érünk, egyszer csak megáll Éva, rémülten rámnéz és halkan felsikolt:

— Hűha! A te ingedről egészen megfeledkeztünk! — Mit felelhettem volna? Csendesen azt mondtam, hogy nekem is úgy rémlik. De Éva ezúttal nem hallott a tréfára. Csípőre tette a kezét és azon a kedvesen szemtelen hangján, amit te is jól ismersz, azt mondta:

— Na tessék! Így jár az ember, ha férfival megy bevásárolni!

Itt megint nagyot röhögött Jóska, majd némi tűnődés után fejcsóválva hozzátette:

— Csak tudnám, hogy mit mondtak ilyen esetben a régi föníciaiak?...

Király Dezső

Mikor lesz közkincs a „KÖZKINCS"

Simon Imre fűtő-csoportvezető 1952 táján jelentkezett első ízben azzal az újítással, amelynek alkalmazásával a *tűzgyújtáshoz nem kell sem papír, sem fa.* A szakemberek körében osztatlan elismerést aratott alágyújtósával, amely egyaránt alkalmas kazánok, mozdonyok vagy sütőkemencék begyújtásához. Még a kezdet kezdetén kiszámították: Budapesten mintegy 10 000 kazán van a lakóházakban s így az újítás bevezetésével *csupán a központi fűtésnél évente 10 millió forintot lehet megtakarítani.*

A *Közkincs-alágyújtós* — így nevezte el *Simon Imre* az időközben szabadalmaztatott találmányát — a bemutatók során minden fórumot megjárt. Véleményt mondott róla — mégpedig jót — a Hőtechnikai Kutató Intézet is. Az akkori Bánya- és Energiaügyi Minisztérium energiagazdálkodási főosztálya a kísérletek és vizsgálatok eredményeként *általános bevezetésre ajánlotta* s akadtak olyan szervek, amelyek már esztendőkkel ezelőtt nagyobb mennyiséget rendeltek a Közkincsből.

● Tűzifa helyett papíriszap és ipari hulladék

Valóban közkincsnek ígérkezett ez az alágyújtós. *Évente több százezer tonna tűzifát importálunk* s ennek egy részét begyújtásra használjuk. A Közkincs ipari és mezőgazdasági hulladékanyagokból készíthető. A szabadalmi leírás szerint a préseléssel előállítható alágyújtós *80 százaléka papíriszap,* amely egyúttal a kötőanyag szerepét is betölti s a *fennmaradó 20 százalék textilgyári szemétből és egyéb hulladékból tevődik össze* (bármilyen ipari és mezőgazdasági hulladék felhasználható).

Nem véletlen, hogy minden szerv — *Tervhivatal, Találmányi Hivatal, Belkereskedelmi, Építésügyi, Könnyűipari, Város- és Községgazdálkodási Minisztérium* — lelkesedéssel fogadta a Közkincset és Simon Imrét, valamint újítását dicsérő, együttérző és bátorító levéllel halmozták el.

● Importot pótol, devizát termel

A Közkincs azonban *fél évtizeden át sem tudott közkincscsé válni.* Minden évben elégettünk csupán a budapesti központi fűtéses házak kazánjaiban *10 millió forintot* s nem akadt senki, aki vállalkozott volna a mindössze pár százezer forintos beruházással devizát megtakarító, újfajta alágyújtós gyártásának beindítására. Pedig a Közkinccsel nemcsupán importot pótolhatunk, hanem — a Lignimpex véleménye szerint — arra is lehetőség van, hogy exportáljuk, vagyis devizát kapjunk érte.

A Közkincs alágyújtós jelképe annak, hogy *egy nagy jelentőségű újítás és találmány,* ha nem kétségkívül profilja valamelyik üzemnek vagy ipari tárcának, *évekig bolyonghat a hivatalok útvesztőjében.*

Nyersanyaga, mint mondottuk, elsősorban könnyűipari hulladék — tehát a könnyűipar is gyárthatná. Mezőgazdasági hulladékot is tartalmaz — a Földművelésügyi Minisztérium is felhasználhatná a szabadalmat. A kész Közkincset begyújtás előtt *olajba kell mártani* — az olaj viszont a Nehézipari Minisztérium profilja. Olyan meglevő árucikket pótol — Tüker-alágyújtós —, amely a Belkereskedelmi Minisztériumot érinti. Anyaggazdálkodásunkat is befolyásolja — ezért foglalkozott vele a Tervhivatal. Az 1957-es újítási kormányrendelet lehetővé teszi, hogy *a Találmányi Hivatal országos jelentőségű, több minisztériumot vagy iparágat érintő találmány vagy újítás első megvalósítását finanszírozhassa.* Simon Imre ezt az utat is megjárta. A magunk részéről már csak egyetlen további lehetőséget vethetünk fel: elvben a Külkereskedelmi Minisztérium is finanszírozhat importot pótló vagy devizát termő cikk gyártását.

Csupán ezt az egy lehetőséget nem próbálta ki Simon Imre, a fentieket azonban kivétel nélkül mind, sőt *szövetkezetet is alakított,* csakhogy megindulhon a Közkincs gyártása. Legutóbb a Fűzfői Papírgyár közelében, *Királyszentistvánon felkutatott egy üzemen kívüli malmot, ahol be lehetne rendezkedni a Közkincs gyártására.* Javasolta a Veszprém megyei tanács ipari osztályának: létesítsenek tanácsi vállalatot, amely 300 000 forint beruházással havonta 150 000 darab Közkincset állíthat elő. A beruházás szinte hetek alatt megtérülne. A Veszprém megyei tanács gyártaná is a Közkincset, no de, mint annyiszor az elmúlt évek során, valami hiányzik — ezúttal a 300 000 forintnyi beruházás fedezete.

Hangsúlyozzuk: *egyetlen említett szervet sem lehet azzal vádolni, hogy elgáncsolta volna a Simon-féle találmány megvalósítását.* Sőt. Messzemenően pártolták, de — *nem voltak »illetékesek« annak gyártására.* Furcsa, de a sok félig illetékes szerv között egy sem akadt, amely egy icipici kezdeményezést tanúsított volna az országos jelentőségű találmány hasznosítása érdekében.

Vajon kihez címezzük most a felhívást? Íme, *itt van egy találmány,* amelyről minden illetékes kiállította már a jó bizonyítványt, *devizaforintok millióit takaríthatnánk meg vele.* Legyen végre szerv, amely közkinccsé teszi a Közkincset.

Garamvölgyi István

Szerdai mozaik

■ **KARÁCSONYKOR ORSZÁGSZERTE MEGAJÁNDÉKOZZÁK A GYERMEKEKET**

A Vas megyei üzemekben, intézményekben és más munkahelyeken karácsonykor mintegy 30 000 gyermeket ajándékoznak meg. A szombathelyi Járműjavító Vállalat szakszervezeti bizottsága fenyőfaünnepségén félezer gyermeknek kedveskedik cukorral, játékkal, ruhaneművel, ezenkívül a nagycsaládosok között 7500 forintot osztanak szét. Veszprém megyében mintegy 300 karácsonyi ünnepséget rendeznek a nőtanácsok és a szülői munkaközösségek, s több ezer ajándékcsomagot készítettek. A Somogy megyében működő több mint 230 nőtanács tagjai is kedves meglepetéseket tartogatnak a gyermekeknek. A megye öt szociális otthonának lakói részére műsoros esteket rendeznek és ajándékcsomagokat készítenek.

— MAGYAR ZENEI HÉT kezdődött hétfőn a szovjet—magyar kulturális együttműködési terv keretében Észtországban. A zenei hét során az »Esztonia« opera- és balettszínház előadja Kálmán Imre »Bajadér« és Kemény Egon »Valahol Délen« című operettjét.

■ **A leggyorsabb írógép**

A hannoveri tavaszi vásáron bemutatják azt az új írógépet, amelyen 15 százalékkal lehet gyorsabban írni, mint a jelenlegi gépeken. A »villám«-írógépen különleges kapcsolózárat helyeztek el, amely kiküszöböli a szóváltók használatát: a gép automatikusan ugrik tovább.

— PEMATANG SIANTARBAN (Szumátra keleti partvidéke) egy moziban gránát robbant: három ember meghalt, tizenkettő pedig súlyosan megsebesült.

— Rimanóczy Gyula Kossuth-díjas és Ybl-díjas építész váratlanul elhunyt. Ma, szerdán délután 2 órakor temetik a Farkasréti temetőben a fővárosi tanács által adományozott sírhelyen.

× **Tánc.** Játszik Capphy és 11 tagú revütánczenekara december 26-án, pénteken és 27-én, szombaton este 6 órától a Józsefvárosi Művelődésházban, VIII., Rákóczi tér 2.

× **Legszebb ajándékcikk** egy satén, vagy goldsol kombiné, illetőleg hálóing, amelyek nagy méretekben (extra) is kaphatók az Extra Áruházban, Rákóczi út 4.

× **Oszkár kalandjai,** »Zűrzavar Bábországban. Bábjáték két részben a gyermekek legjobb karácsonyi szórakozása az Állami Bábszínház művészeinek előadásában. December 26-án, pénteken du. 3 órakor a Józsefvárosi Művelődésházban, VIII., Rákóczi tér 2. Jegyek igényelhetők 338–353 telefonon és a helyszínen.

Előnyt a mentőautónak!

Kedden délután háromnegyed kettőkor a Nyugatitól a Rákóczi út felé haladó egyik 6-os villamos utasai a mentőautó szirénájának hangjára figyeltek fel. A jelre a villamossal párhuzamosan robogó összes gépkocsik vezetői előírásszerűen és azonnal kitértek, hogy szabad utat engedjenek a mentőkocsinak. Csak egy nagy piros, zárt tehergépkocsi — a FA 27–23 jelű — vezetője nem adott előnyt a mentőnek. A betegszállító kocsi soférje rendkívül ügyesen elsiklott a »tétovázó« teherautó mellett, de igazán csak kis híja volt, hogy közéje és a villamos közé nem szorult. A 6-os utasai felháborodottan tettek megjegyzéseket a tehergépkocsi figyelmetlen vezetőjére, aki úgy látszik nem gondol arra, hogy mindenkit érhet baleset, és hogy az emberélet megmentése néha csak másodperceken múlik.

— **NAGY GUSZTÁV,** a Budapesti Általános Munkásdalegylet tagja, a munkásművelődés régi harcosa 79 éves korában december 20-án elhunyt. Temetése ma du. 3 órakor lesz a rákoskeresztúri temetőben.

■ **VÉDETTÉ NYILVÁNÍTOTTÁK A TATAI KÁLVÁRIA DOMBOT, A GÖDÖLLŐI ERZSÉBET PARKOT**

Az Országos Természetvédelmi Tanács legutóbbi ülésén az országban számos területet nyilvánított védetté. Így a többi között védett a Tata város belterületén levő Kálvária domb és környéke. A terület védetté nyilvánítása fontos azért is, mert 1959 nyarán Budapesten tartják a nemzetközi geológiai kongresszust, amelynek programjában a tatai leleteket is — az egykori tengerek gazdag ős állatvilágának jellegzetes maradványait — bemutatják. Ezek a képződmények sehol a világon olyan jól nem figyelhetők meg, mint itt. Az Országos Természetvédelmi Tanács ezenkívül a festői szépségű Rába parton az egykori Batthyány-Strattmann hercegi kastély parkját is védetté nyilvánította. A gazdag állományú angol parkban levő kastély helyén állt egykor Körmend vára. Gödöllőn az Erzsébet parkot tették védetté, továbbá a fonyódi ligeterdőt, a tornanádaskai volt Hadik kastély parkját, a kunbaracskai Gyöngyvirágos tölgyes egy részét.

— **Befejeződött a koreai orvosok hathónapos magyarországi tanulmányútja.** A koreai orvoscsoport kedden délután az Egészségügyi Minisztériumban baráti találkozón vett részt. Az összejövetelen megjelent dr. Doleschall Frigyes egészségügyi miniszter és a minisztérium számos vezető munkatársa.

— A NEW YORK-I ORSZÁGOS FILMBÍRÁLÓ HIVATAL Ingrid Bergmant minősítette 1958 legjobb filmszínésznőjének »A hatodik boldogság kocsmája« című film főszerepéért. A legjobb filmszínész címét Spencer Tracynak adták »Az öreg halász és a tenger« című filmben nyújtott alakításáért.

— Meghosszabbították a Partizánok a szabadságért című kiállítást, amelyet ez ideig több mint 35 ezren tekintettek meg. A kiállítás december 25, 26, 27, valamint január 1 kivételével naponta 10 órától 19 óráig tekinthető meg.

— EGYMILLIÓ HOLLAND FORINTON FELÜLI üzletkötéssel zárult a tavalyi utrechti vásár a magyar külkereskedelem számára. Ezért úgy döntöttek, hogy nyolc külkereskedelmi vállalat részt vesz a márciusban rendezendő tavaszi utrechti vásáron.

— 3200 ÉVVEL EZELŐTT KÚTBAFULLADT fiatal nő csontvázára akadtak az archeológusok Kréta-szigetén. Az időszámítás előtti XIII. században földrengés következtében omolhatott be a kút — állapították meg a régészek.

Gergely-Sztúr: A NAP REVÜJE

SZERDA,

december 24

A Nap kél 7 óra 30 perckor, nyugszik 15 óra 57 perckor.

Szeretettel köszöntjük névnapjukon ÁDÁM és ÉVA nevű kedves olvasóinkat.

A nap kérdése:

— Nem lett volna jó mégis egy számmal nagyobbat venni neki?

Szerdai konferansz

Jó reggelt kívánok! Olvasom a Népszavában, hogy madárkiállítás lesz 25-én és 26-án a Mérleg utcában. Nem tudom, milyen lehet egy madárkiállítás. Egy képkiállításon mindenesetre nagyobb az önbizalmam, ott szemrebbenés nélkül mondom a kíséretemben levő hölgynek, hogy ez a kép ilyen, olyan és amolyan; de ugyanezt nem merném elmondani a madárkiállításon a papagájra, mert egyszerre csak belevágna a bírálatomba: »Na, hagyjuk ezt kérem, ami azt illeti, maga se egy Adonisz . . .« Ez pedig kínos volna. Igen, attól tartok, meglehetősen bizonytalanul fogok járkálni a sok látnivaló között; mint afféle pesti embernek, elég naiv elképzeléseim

vannak a madarakról. Csodálkozni fogok, hogy a fácán mellett nincs köret, hogy a pinty is úgy repül, mint a pinty (eddig csak italboltban hallottam, hogy »ha nem viselkedik rendesen, repülni fog, mint a pinty«), de a legjobban azon fogok csodálkozni, hogy a szarkák csőrében nincs kéziszerszám. S kint az utcán azon fogok bosszankodni, hogy a ki nem állított verebek milyen neveletlenek velem szemben.

De aztán majd megvigasztal az a gondolat, hogy jobb ma egy veréb, mint holnap egy tűzok.

—Ne felejtsd el, Lajos, hogy ma szerda van,

ma olvastam, hogy mozgó autóról is lehet majd telefonálni!

— Remek lesz! Akkor aki házon kívül van, annak mindjárt utána lehet menni . . .

— A ROHAMOSAN EMELKEDŐ ALMATERMÉS újabb gyümölcstároló és feldolgozó üzemek építését teszi szükségessé. 1959-ben mintegy 40 millió forintos költséggel megkezdik a nyíregyházi gyümölcsfeldolgozó kombinát építését. Apagyon gyümölcstároló, feldolgozó üzemet létesítenek 11 millió forintos beruházással.

■ **Ne operáljatok!**

Cansas Cityben eszméletlen fiatalembert találtak az utcán a járókelők. Miután kórházba vitték, a mellén a következő cédulát találták: »Az orvosi kar minden tagjához! Hagyjanak békében és ne operáljanak meg, engedjenek kijózanodni.«

— ZÖLDPAPRIKA KARÁCSONYRA. A Zala megyei borsfai Haladás Tsz a karácsonyi ünnepekre mintegy hatezer darab zöldpaprikát szállít a fővárosi csemegeüzletekbe és nagyobb menynyiséget küldenek a vidéki városokba. A zalai korai zöldpaprikából Münchenbe is exportálnak.

— A helsinki Nemzeti Opera magántáncosai, Doris Leine és Klaus Salin a Hattyúk tava előadásán mutatkoztak be nagy sikerrel a magyar közönségnek. Az előadáson megjelentek a finn követség képviselői is.

— ÜNNEPÉLYESEN KIHIRDETTÉK a Nyomda-, Papíripar és Sajtó Dolgozóinak Szakszervezete, valamint a MUOSZ által meghirdetett és a felszabadulás utáni eredményeinket legszebben tükröző írásokra vonatkozó pályázat eredményét. Az 1000 forintos első díjat Buzási János (Népszabadság), a 700 forintos második díjat Boda Ferenc (Tolna megyei Népújság), az 500 forintos harmadik díjat Almási István (Népszabadság), a 400–400 forintos negyedik és ötödik díjat Illés Sándor (Magyar Nemzet) és Baracs Dénes (Szolnok megyei Népújság) írása nyerte.

■ **EMELKEDIK A TAGLÉTSZÁM, ÖRVENDETESEN JAVUL A VÖRÖSKERESZT TEVÉKENYSÉGE**

A Magyar Vöröskereszt országos vezetősége kedden megvitatta az elnökség jelentését. 1958. augusztus 1-től november 1-ig növekedett a vöröskeresztes tagok aktivitása és a lakosság érdeklődése a Vöröskereszt munkája iránt. 4283 vezetőségi és küldöttválasztó taggyűlésen 140 741 vöröskeresztes tag és 58 698 vendég vett részt. Az elmúlt időkben fokozódott a pedagógusok érdeklődése is a vöröskeresztes tevékenység iránt. Ez hozzájárult ahhoz, hogy ma már 86 308-ra gyarapodott az ifjúsági Vöröskereszt tagok száma és közülük 44 600 elvégezte az ifjú egészségőr tanfolyamot. Megvitatta a vezetőség a Vöröskereszt 1959 első félévi munkájával kapcsolatos irányelveket. Legfőbb feladatul az első országos kongresszus előkészítését jelölte meg a vezetőség. A szervezetek számát 5350-re, a tagság számát pedig 320 000-re kívánják emelni a kongresszusig.

■ **TOVÁBB TART A SZÉLSŐSÉGES IDŐJÁRÁS**

Az Egyesült Államok északi területein változatlanul nagy a hideg. Különösen kemény a tél New-England hegyes vidékein, New York és Pennsylvánia államokban. New Englandben mínusz 38,8 fok Celsius volt a hőmérséklet. New Yorkban a hőmérséklet 33 fok, New York állam egyes részeiben azonban mínusz 33,3, sőt Bloomingdaleban, New York állam északi részén mínusz 39 fokot mértek. A múlt hét végén Kanadában, egy Montreáltól 640 kilométerre északra levő bányaipari központban mínusz 48 fok volt a hőmérséklet. Hétfőre virradó éjszaka nyolc órán át tartó felhőszakadás zúdult Rio de Janeiróra. Több lakóház összedőlt. Eddigi jelentések szerint a halálos áldozatok száma 46.

■ **A BERLINI KÉRDÉS**

címmel dokumentum-gyűjtemény jelent meg, amely tartalmazza a szovjet kormány javaslatait a berlini kérdés megoldására. A gyűjtemény közli a szovjet kormány jegyzékét az NDK és az NSZK kormányaihoz, Hruscsovnak a Kremlben 1958. november 27-én tartott sajtóértekezlete anyagát és a berlini kérdéssel kapcsolatos magyar kormánynyilatkozatot. (A dokumentumgyűjteményt a Külügyminisztérium sajtóosztálya gondozásában a Kossuth Kiadó adta ki.)

■ **Önműködő időjós**

Hollandia egy kisebb városában próbaképpen automata-időjóst állítottak fel, amelynek »elektronagya« 192 időjelző-állomással áll összeköttetésben. A berendezés rádióval továbbítja az adatokat a meteorológiai intézetnek.

— KARACSI EGYIK KÜLVÁROSÁBAN kolerajárvány ütötte fel a fejét. A járványnak eddig 33 halálos áldozata van és több mint 100 beteget szállítottak kórházba. Megkezdték a városnegyed lakosainak beoltását és egészségügyi kordonnal vették körül a járványsújtotta negyedet.

— A GÖRÖGORSZÁGI JANNENA közelében hétfőn egy iskolás lányokkal zsúfolásig telt autóbusz a nehéz hegyi útszakaszról egy 300 méter mélységben húzódó folyómederbe zuhant. A szerencsétlenségnek 30 halálos és öt sebesült áldozata van.

■ **Művészfilmek a Lengyel Olvasóteremben**

Kedden a Lengyel Olvasóteremben kettős esemény volt, művészfilmeket mutattak be és fogadás volt a lengyel és a magyar nemzetközi koncertirodák tárgyalásainak befejezése alkalmából. Az ünnepségen részt vett Csillag Miklós, a Nemzetközi Koncertiroda igazgatója, valamint Szymon Zakrzewski, a lengyelországi nemzetközi koncertiroda vezérigazgatója és Janus Cegielle művészeti igazgató.

— A ZENÉS SZÍNPAD TÖRTÉNETE címmel tíz előadásból álló sorozatot indított a Közalkalmazottak Szakszervezete abból a célból, hogy még többen ismerkedjenek meg a komoly zenével. A kéthetenként megismétlődő előadásokon a szakszervezet szimfonikus zenekara, a Könnyűipari Minisztérium Bartók Béla kórusa, valamint neves operaházi szólisták lépnek fel. Az igényes válogatással összeállított műsor egy-egy időszak nagy zeneköltőinek alkotásait mutatja be.

— EGYIPTOM ÉLETÉRŐL szóló, nagyszabású dokumentumfilm készítésével bízta meg az Egyesült Arab Köztársaság kormánya Bokor László filmrendezőt és Farkas Kálmán operatőrt, a Budapesti Filmstúdió munkatársait, akik jelenleg riportfilmet forgatnak Egyiptomban a heluani hídról és az El Tabbini erőműről — a magyar ipar alkotásairól. A dokumentumfilm felvételei néhány hétig tartanak. A munka befejezése után a filmet egyidőben — előreláthatólag már januárban — mutatják be Magyarországon és az Egyesült Arab Köztársaságban.

× **Részvétnyilvánítás.** Ezúton mondok mindazoknak köszönetet, kik férjem, Csermák Béla elhunytával részvétüket nyilvánították.

× **Halálozás.** Emőd Aurél festőművész tragikus hirtelenséggel elhunyt. Temetése december 24-én de. 11-kor a kispesti Mária utcai temetőben lesz.

SPORT

A küzdőszellem és az elméleti képzettség érvényesült a sakkbajnokságon

Hétfő délután az utolsó függőjátszma is véget ért a sakkbajnokságon, sor került a díjkiosztásra. Az egyetlen új bajnoki éremre — három régi bajnok tart igényt. A változatos és mindvégig izgalmas küzdelem hármas holtversennyel zárult: *Barcza Gedeon* és *Szabó László* nemzetközi nagymesterek, valamint *Portisch Lajos,* a legfiatalabb nemzetközi mesterünk egyaránt 12,5 pontot ért el.

Ki tesz-e három régi bajnok egy újat, azaz mutatkozik-e fejlődés az új bajnokság tükrében a régebbiekhez viszonyítva?

Fizikai törvény, hogy ha két test huzamosabb ideig érintkezik egymással, akkor »összemelegszik«, azonos hőmérsékletet vesz fel. Persze ez azzal jár, hogy egyiknek az eredeti hőfoka emelkedik, a másiké meg csökken. Ha két különböző klasszisú versenyző — mondjuk: nagymester és mester — azonos eredményt ér el, meg kell vizsgálni, milyen hőfokon történt az összemelegedés: *a nagyobb klasszis esett-e vissza, vagy a kisebb emelkedett-e fel?*

A viszonylagos sakkteljesítmények százalékosan jól lemérhetők. Az idei bajnokság három győztese kimagasló, 73,5 százalékos eredményt ért el. Mivel semmi okunk nincs azt feltételezni, hogy a bajnoki mezőny egészének átlagszínvonala csökkent volna, ez a kiemelkedő arány — bárki érje is el — nagymesteri teljesítmény. Ha nyomatékul még emlékeztetünk a fél év előtti balatonfüredi verseny Portisch—Tolus—Szabó—Bilek »befutó«-jára, akkor bátran leszögezhetjük, hogy nagymesteri klasszisú versenyzőink száma Portisch-sal háromra emelkedett. Ez pedig *jelentős minőségi fejlődés.*

A bajnokságon *a küzdőszellem és az elméleti képzettség érvényesült. Flórián* sikerében a széleskörű felkészültség mellett éppúgy szerepet játszott megalkuvást kizáró stílusa, mint ahogy a másik meglepetés, *Dely* esetében megmutatkozik a rámenős, éles stílus mellett a komoly tanulás eredménye.

Örvendetes, hogy mind a képesség, mind a tanulási készség megvan a bajnoki mezőny tagjainak nagy többségében. De ennek helyes irányú fejlesztése érdekében az elmúlt évek során kevés történt — talán éppen itt, *a kollektív felkészülés és a folyamatos foglalkoztatás hiányában rejlik az olimpiai kudarc oka.* Kellő irányítás és gondoskodás mellett, a nagy- és »kis«-mestereknek *a sportbarátság terén is jobban megmutatkozó »összemelegedése« esetén a bajnokság tapasztalataiból biztosítottnak látjuk a fejlődés minden feltételét.*

Bán Jenő

Rövid sporthírek

Folynak már a jövő évi vívó VB-re a közös edzések. Egyelőre hetenként háromszor, a fiatalság bekapcsolásával. Még nem fordult elő, hogy vívó VB előkészületi munkáiba a fiatalokat, olyanokat is, akik aligha kerülhetnek szóba az ez idei VB-n, vagy akár a római olimpián is, ilyen nagy számban bevonták volna az előkészületi munkába. Ez is igazolja, hogy a vívószövetség mennyire törődik a fiatalokkal.

ELLIOTT — MARATHONI EDZÉST TART! Korunk középtávfutó csodája, az ausztráliai Herb Elliott kijelentette, hogy marathoni futó edzéssel készül 1500-as és 1 mérföldes csúcseredményei további javítására. Portsea és Frankston városok közötti terepen edz, s ezt az 53 km-es utat legutóbb 4 óra alatt futotta be. »Elhatároztam, mondta, hogy lelki erőm fejlesztését így valósítom meg. Az ilyen hosszú, kemény futások megtanítanak a fáradtság elviselésére, sőt a fájdalom leküzdésére is. Valamint arra, hogy bármily erős iramot is tartani tudjak a magam távján.«

LÓSPORT

Megfigyeléseink a pénteki ügetőversenyekre: 1. Gulyás, Famulus és Flavia jól dolgozott. 2. Filiszter, Fagyöngy, First class. A meglepetés lova: Félpint. 3. Eredmény, Enikő. 4. Esküszegő, Elragadó, Dorog. 5. Kereső D., Drága, Fini. 6. Elektra, Csélcsap, Fulmináns. 7. Eminens, Ezermester, Elbrusz. 8. Cimbora, Edmond. Érdemes figyelemmel kísérni Dió szereplését. 9. Freskó, Csalódtam, Dévaj. — A versenyeket 2 órakor kezdik.

Didi, a brazil »csodacsatár« szövetsége hozzájárulásával Spanyolországba készül. Hírek szerint a Betis, vagy a Sevilla csapatához fog szerződni.

A Jugoszláv Kézilabda Szövetség úgy határozott, hogy nem vesz részt az 1959. évi nagypályás kézilabda-világbajnokságon, amelyet június 14-től 20-ig Ausztriában rendeznek meg. Eszerint Magyarország csapata, amelynek Jugoszláviával kellett volna a selejtezőt játszania, Svájc és Ausztria együttesével együtt tagja lett a második csoportnak. A csoport negyedik együttese a Lengyelország—Románia selejtezőmérkőzés győztese lesz.

Május elsején már esti mérkőzést lehet játszani a Népstadionban

A Népstadionban a jövő évben nagyobb építkezésekre is sor kerül. A legfontosabb ezek közül a világítás-berendezés felszerelése. *Átadását május 1-re tervezik.* Elkészül rövidesen a Népstadion aszfalt és beton »körútja«, amelynek 1100 m-es »pályáján« gyalogló és kerékpáros versenyeket lehet majd rendezni, de alkalmas lesz egy új sportágnak, a görkorcsolyázásnak a meghonosítására is.

A Millenárison jövőre *a lelátókat építik újjá és 1959 őszén átadják rendeltetésének a kisstadiont.* A városligeti Műjégpálya is bővül jövőre — mondotta *Németh Imre.* — Megtervezik és valószínűleg meg is építik a második »patkót«, így egész Európában Budapesten lesz egyedül olyan műjégpálya, amelyen *400 m-es gyorskorcsolyázó* pálya áll a versenyzők rendelkezésére.

A NÉPSZAVA TOTÓ-TANÁCSADÓJA

A papírformától eltérő tippjeinket különleges számítások alapján adjuk

52. HÉT	FORMAJELENTÉS	PÁLYAVÁLASZTÓ HELY	PONT	VENDÉGCSAPAT HELY	PONT	FORMAJELENTÉS	TIPP
1.	Javuló formában, pontot szerezhetnek	ALESSANDRIA 17.	7	JUVENTUS 5.	15	Sokkal jobb a Juventus	2 X
2.	Csak javulással győzhetnek	BOLOGNA 12.	11	NAPOLI 4.	15	Idegenben is jó a mérlegük	x 1
3.	Otthon kitűnő a teljesítményük	FIORENTINA 2.	17	GENOA 9.	12	Formájuk eléggé visszaesett	1
4.	Kitűnő a Milan formája	MILAN 1.	18	LAZIO 8.	12	Pontszerzésre kevés az esélyük	1
5.	Hazai pályán még veretlenek	SAMPDORIA 7.	13	TRIESTINA 14.	8	Formájuk csak közepes	1 X
6.	Kevés javulással is győzhetnek	TORINO 15.	8	INTERNAZION. 3.	15	Visszaesett a csapat formája	1 X
7.	Jó a Rennes és győzni fog	RENNES 9.	21	LILLE 17.	17	Idegenben rendkívül gyengék	1
8.	Otthon rendszerint győznek	VALENCIENNES 16.	18	ANGERS 11.	20	Hetek óta nem tudnak győzni	1
9.	Javul a Nimes formája	NIMES 1.	28	ST. ETIENNE 10.	21	Meglepetésre is képesek	1 X 2
10.	Még otthon is ritkán győznek	ALES 19.	13	SOCHAUX 5.	25	Javulással még győzhetnek is	1 X 2
11.	Teljesítményük nagyon ingadozó	TOULOUSE 8.	21	MONACO 6.	22	Idegenben is jó a Monaco	1 2
12.	Hazai pályán jó esély a Lyon	LYON 7.	22	LIMOGES 14.	19	Visszaesett a formájuk	1 X

PÓTMÉRKŐZÉSEK TIPPJE: 13. — 1x 14. — 1 15. — 1 16. — 1

Tippelésnél vegyük figyelembe a csapat helyezését és pontjainak számát, amelyek a csapat neve alatt vannak.

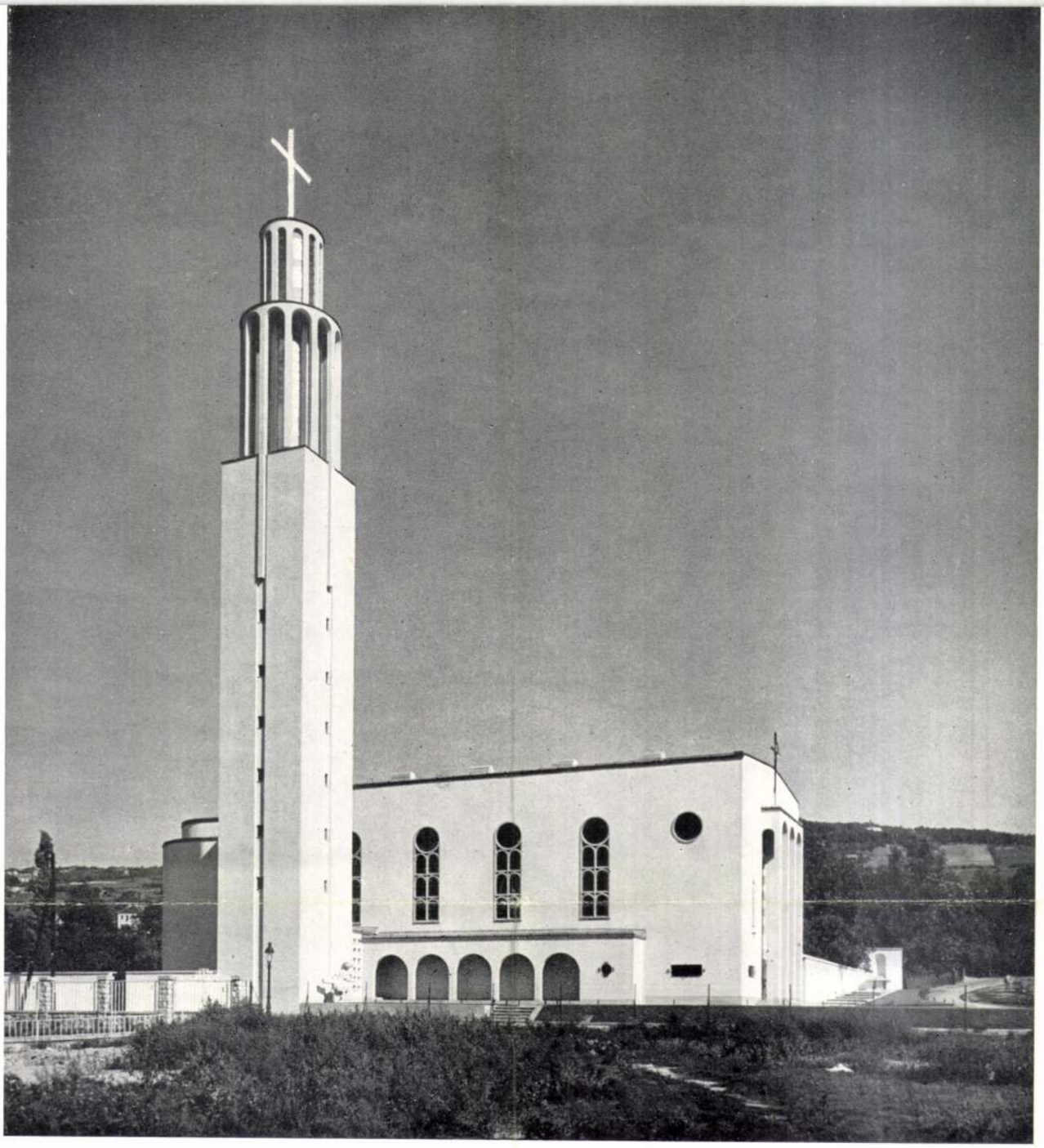

Pasaréti-úti Szent Antal-templom. Terv. Rimanóczy Gyula.

tonba átültetett bazilikális hajóknak magyar barokkízű, kéttornyos homlokzattal való összeegyeztetésére; méltatni kellene a mindig egyéni, ötletes és különleges tömegérzékkel bíró Irsy Lászlónak; a virtuóz Körmendy Nándornak; középkori építészetünkben éppoly járatos, mint a mai stílust fínoman érző Lux Gézának; a kitűnően felkészült és mindig színvonalas Goszleth Lajosnak; a tektonikai erejű Fiala Ferencnek; a legfiatalabb nemzedék sorában a multévi egyházművészeti kiállítás széptehetségű díjnyertesének, Megyer-Meyer Attilának és sok másnak modern stílű templomait és templomterveit. A sor szerencsére egyre bővül. Mind többen fordulnak az új templomépítészet problémái felé. A legfiatalabbak, úgy látszik, más építészeti nyelven nem is tudnak, ha némelyik nem is beszéli még kifogástalanul. Az idősebbek nyomán kialakulóban van az új magyar templomépítészet saját formanyelve, amely már modern, mai nyelv, de lényegében ugyanaz az anyanyelv, melyen az ősök beszéltek. Igazabb és őszintébb magyar beszéd, mint Lechner Ödönék cicomás művészi dialektusa, amelytől óvni fiatalabb építészeinket teljesen ma sem felesleges.

A magyar templomépítészet szilárd alapjait még az Árpádok korában rakták le s ennek hagyománya tudva, vagy tudatlanul ma is él. Mai templomépítőinket a magyar mentalitás és a nemzeti lélek mélyéből fakadó ugyanaz az építészeti gondolkodás hatja át, mint ami régi emlékeinkre annyira jellemző: erős tektonikai érzék, nagy téregységre való törekvés, a külső megjelenés és a belső elrendezés tiszta és világos megfogalmazása, a nyugodt lejtésű ritmusérzés. Olyan lényegbeli vonások ezek, amelyek régi művészetünket, szobrászatunkat és festészetünket is, történetünk egész folyamán megkülönbözteti. A téregységet szolgálja, a téralkotás erős ösztönét bizonyítja románstílű templomainknak a többi nemzetektől különböző az a sajátsága, hogy az oldalhajók tere rendszerint a torony alsó szakaszában is folytatást nyer; vagy

Gerevich Tibor: Új magyar templomépítészet.
Magyar Építőművészet
1941. 12. sz.

kes faltömegeivel, karcsú és mégis erőteljes tornyával, széles és nyájas kapunyílásával éppúgy, mint belsejében tiszta és levegős térhatásával, régészeti kölcsönzések nélkül is, az építészeti gondolatok lényegi tartalmában rokon nem egy dunántúli románstílű templomunkkal, a jákival, ébényivel, felsőőrsivel. Vörösbe játszó színessége is hazai középkori példákat — Karcsa, Bélapátfalva — idéz. Árkay Bertalan városmajori temploma, a főváros első betonból épült modern temploma (1932) külső megjelenésében, hasábos campaniléjével, fínom arányokban tartott árkádsorával, az épülettest kubikus tömbjeivel Árpád-kori építészetünknek lombard ihletésű szellemét sugározza. A tágas belsőnek tiszta bazilikális elrendezése, a betongerendás, lapos mennyezettel, a hajókat tagoló oszlopokkal, a jó rálátású főoltár egyszerű menzájával a római ókeresztény templomépítészetnek már XI. századi első templomainknál is érvényesülő klasszikus szabályait a legkorszerűbb eszközökkel követi. Az építész méltó művész-élettársától, Sztehló Lilitől tervezett, chartres-i szépségű színes ablakok, a felejthetetlen Aba-Novák megragadó erejű szentély- és mennyezetképei, Pátzay stílustiszta domborművű apostolai, az ő és az áhítatos ecsetű Molnár IC. Pál mellékoltárai, a csillogó csempékkel burkolt keresztelőkápolna, a hősök kápolnája tökéletes stílusösszhangba csendül össze, mint az egyházi építészet legjobb korszakaiban és legszebb emlékei. A különböző művészeteknek és művészeknek példaszerű összmunkája ez, az építész karmesteri pálcájának vezetésével. Mintaszerű az a mód is, hogy a gazdag művészi díszítés nem zavarja a téregységet, nem tolakszik előre, nem terheli túl a belsőt; lehetőleg a falakon él, azokhoz simul; rendeltetéséhez tektonikus, azaz építészeti jellegű, ami szintén az ókeresztény művészetnek ma is érvényes tanulsága. Dícsérendően nyúlt vissza e szent hagyományokhoz az építész és művész-gárdája a keresztény szimbolika alkalmazásában, amelyet a renaissance óta háttérbe szorított az elbeszélő ábrázolás. Minden művészi dísz, liturgikus berendezés és szerelvény az egyházi előírások pontos betartásával készült, ami elengedhetetlen követelmény és amiben nem csekély szerep jutott a templom apostollelkű plébánosának, Kriegs-Au Emilnek. A lelkész a művésznek mindenben hasznos és nélkülözhetetlen munkatársa lehet. A hit és a művészet szövetsége hozza létre a jó egyházművészetet. A művészek hite és a hit pásztorainak művészi érzéke. A templomokon éppúgy meg kellene örökíteni a plébánosoknak, mint a közreműködő művészeknek a nevét. A városmajori templom, a legmagasabb igényű művészeten keresztül, az őszintén átélt hit misztikus érzését árasztja. Biztató példa rá, hogy a jól irányított modern művészet is képes áhítatot kelteni, a modern templomépítészet pedig ehhez méltó keretet szolgáltatni. Budapestnek ez az első modern temploma, a fővárosnak méltán egyik legnevezetesebb, a műértő külföldiektől is megcsodált művészi látványossága.

Ha hosszasabban időztünk a két Árkay templomainál, ezt nemcsak érdemük, hanem elsőségük, immár történeti szerepük az új magyar templomépítészet terén is indokolja. Éppúgy méltatnunk kell azonban Kotsis Iványnak a legtisztább és legmodernebb építészeti gondolatokban fogant balatonboglári templomát (1932); Rimanóczy Gyula pasaréti templomát (1933), jó alaprajza és a környezetbe jól beillesztett hatásos, külső megjelenése miatt éppúgy, mint festészeti s még inkább az építészet igényeivel helyesen számoló szobrászi díszítése érdeméért; Wälder Gyula nagymesterünk ciszterci templomát, amely érdekes kísérlet a be-

Győr-gyárvárosi templom. Terv. Árkay Aladár.

Rimanóczy Gyula: A pasaréti úti templom (Foto: Seidner)

Rimanóczy Gula

Nemzeti Művészet

4. sz.

1934.

Bornemisza Géza:
»Kertben«
Tamás Henrik gyüjt.

Családi értesítések:

Láng Lilly és
Gürtler Andor
a Magyar Általános Takarékpénztár rt. tisztviselője, jegyesek
(Minden külön értesítés helyett)

Deutsch Ibolya
és
dr. Vámbéri László
budapesti ügyvéd,
házasságot kötöttek
(Minden külön értesítés helyett)

Baár Rózsa
Hard és
Weiler Sándor
Felsősegesd. jegyesek
(Minden külön értesítés helyett)

Deutsch Bözsike
Vasszécseny és
Weinstingel Vilmos
Kálócfa,
e hó 12-én házasságot kötöttek

Drach Erzsike
Kisbér és
Grünwald Béla
Devecser, jegyesek
(Minden külön értesítés helyett)

Goldstein Ollyt
Debrecen—Bökönyi (Újtanya)
eljegyezte
Csillag Béla
nagybérlő, Geszteréd
(Minden külön értesítés helyett)

Havas László
(Budapest) és
Rosenberger Ica
(Kapuvár) e hó 10-án tartják
esküvőjüket Kapuvárott
Minden külön értesítés helyett)

Walter Klára és
dr. porácsi Schirilla György
a Magyar Általános Hitelbank tisztviselője, június 18-án délután 5 órakor esküsznek örök hűséget a Regnum Marianum kápolnájában (VII., Damjanich utca 50)

Stein Agnes
dr. Stein László ügyvéd leánya
és
dr. Schwartz István
a Schwartz M. gabonabizományi cég beltagja
e hó 16-án házasságot kötnek

Stromfeld Margitot
Stromfeld Ferencnek, a Magy. Vasművek és Gépgy. Orsz. Egyes. igazgatójának leányát, e hó 19-én, szerdán este 7 órakor vezeti oltárhoz a VII. ker. fasori ref. templomban
dr. Teghze-Gerber Tibor
a Szkf. Gázművek tisztv., Teghze-Gerber Jenőnek, az Orsz. Közp. Hitelszöv. cégvezetőjének fia

Özv. Szigeti Béláné
és
Székely Manó
a Goldberger Sám. F. és Fiai rt. diszponense, házasságot kötöttek. Tanuk voltak: dr. Buday Goldberger Leó és Székely Artúr, az Elektromos Művek főfelügyelője
(Minden külön értesítés helyett)

Hagymási László
és
Heisz Kornélia
e hó 16-án ½2 órakor tartják esküvőjüket a fiúárvaházban
(Minden külön értesítés helyett)

Grünberger Böske
és
Silberspitz József
ma délután 2 órakor tartják esküvőjüket a dohányuccai izr. templomban

Löwinger Klára
Örkény és
Schwarcz György
Felsődabas, a mai napon Örkényben házasságot kötnek. Ugyanakkor tartja **Schwarcz Adolf és neje Roményi Ilona** házasságuk 25 éves évfordulóját

Günczler Erzsike és
Lichtenthal László
június 16-án déli 12 órakor a dohányuccai templomban tartják esküvőjüket

Tauber Sári
és
Kelemen Mihály
jegyesek

Rosenbaum Katóka
Tolna,
Mechor Lajos
Baja, jegyesek

NÁSZUTASOK
Rómába 70%-kal olcsóbban utazhatnak, közben Velencét, Páduát, Bolognát, Firenzét is megnézhetik
Felvilágosítással szolgál Az Est utazási irodája, Erzsébet körút 18—20

— **Sub auspiciis gubernatoris avatás.** A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy a debreceni magyar királyi Tisza István tudományegyetemen *Péter* Zoltán okleveles középiskolai tanár a bölcsészettudományok doktorává *sub auspiciis gubernatoris* avattassék. Az ünnepélyes avatáson képviseletével a vallás- és közoktatásügyi minisztert, akadályoztatása esetén dr. *Tasnády Nagy* András államtitkárt bízta meg.

A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy a szegedi magyar királyi Ferenc József tudományegyetemen vitéz dr. *Csiky* János a jogtudományok doktorává *sub auspiciis gubernatoris* avattassék. Az ünnepélyes avatáson képviseletével a vallás- és közoktatásügyi minisztert, akadályoztatása esetére dr. *Szily* Kálmán államtitkárt bízta meg.

— **Oorvosi kinevezés.** A főpolgármester dr. *Hencz* László közkórházi alorvost két évre közkórházi adjunktussá nevezte ki.

—A Századunk júniusi számában *Nagy* Vince és *Rubin* László búcsúztatják Garami Ernőt. Egyéb tanulmányok és cikkek: A természettudományos világfelfogás válsága, A gondolatszabadság határai, Társadalmunk szelleme és az erkölcsi nevelés, A csehszlovákiai választások, Dózsa és a magyar történetírás, Kossuth-irodalom, A Mackensen-legenda, Morus Tamás szenttéavatása, folyóiratszemle, könyvismertetések: Európa története a neolit embertől Hitlerig, F. D. Roosevelt stb.

Csillárt Meteor csillárgyár
üzleteiben vásároljon! • 10 üzlet.
Központ: Podmaniczky ucca 27

— **Hogyan kell jó és olcsó tisztviselőt szerezni?** *Erre a kérdésre a gyakorlatban megfelelt Marosvásárhely polgármestere, bizonyos Dandea Emil nevű úr, aki legnagyobb hévvel igyekszik a székely fővárost mesze benn, Erdély szívében elrománositani. Dandea Emil természetesen nem a magyarlakta város bizalmából ül a polgármesteri székben, hanem a bukaresti kormány kinevezése folytán. Az utóbbi hónapokban részben román nyelvvizsga címén, részben egyéb leleményes jogcímeken elbocsátotta hivatalukból a magyar tisztviselőket úgy, hogy a kipróbált közhivatalnokok egész serege hagyta ott könnyes szemmel évtizedes szolgálatának iróasztalát. Könnyebb volt azonban a szakértő tisztviselőket elzavarni, mint helyükbe másokat találni, úgy, hogy számos fontos és nehéz szolgálatban egyenesen megakadt a munka, igy a villamos mű üzemében, a városi számvevőségben és a mérnöki hivatalban, mert elvégre mindenkit a kazánhoz állitani vagy mindenkivel költségvetést készittetni nem lehet. Dandea polgármester tehát úgy segitett a bajon, hogy az elbocsátott tisztviselők egyrészét visszavette ideiglenes minőségben és lecsökkentett fizetéssel és a szerencsétlen, kenyértelenül maradt magyar családapák még ezt a megoldást is örömmel fogadták. Azt a problémát tehát: hogy lehet jó és olcsó tisztviselőt szerezni: a polgármester megoldotta. Ellenben arra nem ad választ senki, hogy miként lehetett a román nyelvvizsgán elbuktatni azokat a tisztviselőket, akikről kiderül, hogy fél fizetésért kifogástalanul ellátják, ime, románul is a hivatalos teendőiket?*

— **A pécsi egyetem új rektora — Princz Gyula.** A pécsi Erzsébet tudományegyetemen szombaton megtartott egyhangú választás eredménye alapján az egyetem jövőévi rektora dr. *Princz* Gyula, a bölcsészettudományi kar ezidei dékánja lett.

— **Fejest ugrott egy tóba, felnyársalta egy vasvilla.** *Székesfehérvárról* jelentik: Előszállás mellett a róbertvölgyi halastóba fürödni ment *Szabó* Mihály 12 éves fiú. Mihelyt beleugrott a tóba, azonnal pirosra festette a vizet a vér. Az ott fürdőző többi gyermekek kihúzták társukat és akkor látták, hogy *a hasából egy vasvilla nyele áll ki.* Úgy látszik, valaki beledobott egy villát ágaival felfelé s *az felnyársalta a gyermeket*, aki néhány perc alatt kiszenvedett.

— **Iskolai találkozók.** A Budapesti Kereskedelmi Akadémia 1910-ben érettségizett B-osztályú növendékei 19-én este ½9 órakor a városligeti Gundelnél találkoznak. — A trencséni piarista gimnáziumban 1915-ben érettségizettek közöljék címüket dr. *Topolánszky* Jenővel (Budapest, Verpeléti út 5.), vagy dr. *Mihályi Mihalcsek* Pállal (Budapest, Petőfi u. 7.) — A VIII. ker. Horánszky uccai Vörösmarty Mihály reáliskola 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50 és 55 évvel ezelőtt végzett diákjai 17-én reggel az intézet dísztermében tartják összejövetelüket. — A Veres Pálné uccai leánygimnázium 1930-ban érettségizett B-osztályának tanulói 20-án délután 5 órakor az iskolában jelennek meg. — A Markó uccai gimnáziumban 1905-ben érettségizett A- és B-osztály 19-én este 9 órakor a városligeti Gundelnél találkozik. — A volt medveuccai (Ponty ucca) felsőkereskedelmi iskolában 1900-ban érettségizettek 22-én este 8 órakor a Budagyöngye-étteremben együtt vacsorázanak. — Az 1900-tól 1914-ig Makón érettségizettek 29-én a főgimnáziumban találkoznak, jelentkezés dr. *Szőke* József, tanácselnök Budapest, Zárda u. 18., vagy dr. *Diószsilágyi* József Makó. — A selmecbányai ev. liceumban 1905-ben érettségizettek 23-án ½1 órakor a Zöldfa-vendéglőben találkoznak, felvilágosítás: *Grenczer* Béla igazgató, földmüvelési minisztérium. — A Markó uccai gimnázium 1920-ban végzett növendékei e hónap 19-én, szerdán este a Trombitás-vendéglőben tartják 15 éves találkozójukat. — 1905. évben a Markó uccai főreáliskolában érettségizett volt diákok 30 éves találkozójukat e hónap 19-én, szerdán este 9 órakor tartják meg a Hungáriaszálló dunaparti különtermében. Értesítést vár írásban vagy távbeszélőn az A-osztály részéről *Gárdos* Andor, VII., Baross tér 14., tel.: 31—4—76; a B-osztály részéről *Girscht* Ferenc postai műszaki tanácsos, VIII., Reviczky u. 7., tel.: 39—5—95. — A budapesti X. kerületi Tisztviselőtelepi gróf Széchenyi István-gimnázium 1920-ban érettségizett VIII. A-osztályú növendékei e hónap 19-én, szerdán este 8 órakor a városligeti Gundel-étteremben 15 éves találkozót tartanak. A volt osztálytársak megbízásából dr. *Csizi* László és *Hamza* Pál.

— **Arz vezérezredes 78 éves.** Báró *Arz* Artúr vezérezredes 16-án tölti be *78-ik évét.* Ebből az alkalomból a katonai Mária Terézia-rend vitézei nevében *József* főherceg, a rend kancellárja köszöntötte fel a hetek óta betegeskedő vezérezredest.

— **Tenisztájékoztató.** *MAC margitszigeti pályái.* Felvilágosítások a margitszigeti klubházban (T. 204—13) délután 6—8 óra között. — *Duna SC pályái* (az új lipótvárosi korzó mellett). Megbeszélés: V., Lipót körút 4. (Telefón: 172—52.). — *Erzsébet-tenniszpályák* (VII., Thököly út 115. és Erzsébet királyné út 9.). Telefón: 960—75. Idénybérlet (7 hónap) személy délután 5-ig 20 P, délután 5 után 28 P és 35 P, hetenként 3-szor 2 óra. Diákoknak havi 4 P. Különóra 1 P-től.

DIÁKOTTHON, SZEGHALOM
Olcsó tagozatot nyit meg a szülők anyagi helyzetére való tekintettel a szeghalmi Péter András reálgimnázium Diákotthona. Az első tagozatában havi 30 P az ellátás dija (mosás nélkül), a második tagozatban havi 50 P (e tagozatban a testvérgyermekek és az I—II. osztályos növendékek havi 10 P kedvezményt élveznek), a harmadik tagozatban, a Cserkészotthonban, havi 60 P a díj. Minden tagozatban tanári ellenőrzés, bőséges és tápláló ellátás. Részletes tájékoztatót küld a
Diákotthon, Szeghalom

Fürdőcikkek
fehérneműek
olcsón beszerezhetők
Fendrich Imre és Fleischmann cégnél, IV., Calvin tér 2

— **Szinyei-Merse »Hóolvadás«-a itthon.** *Petrovics* Elek, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója megszerezte a múzeum számára *Szinyei-Merse* Pál »Hóolvadás« című híres tájképét, amelyet 1895-ben festett és amely egy newyorki magángyüjteményben volt. A képet 16-án állítják ki a múzeumban.

— **Felhívás.** Az *Ujságkiadó Tisztviselők Nyugdijegyesületének elnöksége* felkéri mindazokat, akik a balatonboglári üdülőtelep f. hó 20-án, Úrnapján nagy ünnepség mellett történő felavatásán, illetve megnyitásán résztvenni szándékoznak, szíveskedjenek ezt legkésőbb 18-án, kedden délig az egyesület budapesti helyiségében (VII., Erzsébet körút 49. Telefón: 41—9—37) vagy Balatonboglári Üdülőtelep, Savoy Szálló Pensio, Oláh-Gyárfás Mihály igazgatónál bejelenteni.

— **Új érdekeltség vette át a »Kis Ujság«-ot.** A 48. évfolyamában járó napilap vasárnapi számában jelenti be, hogy *Apor* Dezső főszerkesztő és *Kass* Endre felelős szerkesztő és kiadó a mai naptól kezdve megszüntek a lapot jegyezni. A vasárnapi számon már az új felelős szerkesztő és kiadó, *Lévai* Jenő szerepel.

— **Az Országos Gyermekvédő Liga köszönete.** A május 2-án és 3-án megtartott gyermeknapok gyüjtése eddig 77.888 pengőt eredményezett. A rendkívül nehéz gazdasági viszonyok között elért szép eredmény elsősorban is az önzetlenül közreműködő urnahölgyek és segítőtársaik buzgalmának, majd az adakozó közönség áldozatkészségének, továbbá a hatóságok, egyesületek és a sajtó hathatós támogatásának volt köszönhető, amiért az Országos Gyermekvédő Liga igazgatósága ezúton is leghálásabb köszönetének ad kifejezést.

I. kerület: Erzsébet Hadiárva Leányotthon Windisch Hilda 759 P, Szarvassy Györgyné, dr. Kerék Mihályné 370 P, Radnay Árpádné 345 P, Haris Jenőné, Langsfeld Gézáné 182 P, dr. Mayer Guidóné 153 pengő.

II. kerület: Báró Szalay Gáborné (vidéki postaigazgatóságok gyüjtésével együtt) 9538 P, Demény Károlyné, dr. Petri Pálné, dr. Sass Elemérné 4035 P, Szilágyi Simon Erzsébet 122 P, Rosenberg Auguszta, Göttl Mária 95 pengő.

III. kerület: Óbudai Asszonyok Kulturális Társasága Hirschl Sománé, László Ferencné 125 P, III. ker. Katolikus Nőegylet Kunoze Lajosné 92 P, III. ker. Izr. Nőegylet Káldor Gyuláné, Somló Sándorné 55 P, III. ker. Ref. Nőegylet Tuba Gergelyné, özv. Györke Dánielné 54 pengő.

IV. kerület: Vitéz jákfai Gömbös Gyuláné 8644 P, Szathmáry Ferencné (budapesti postaigazgatóság gyüjtésével együtt) 5548 P, dr. Sipőcz Jenőné 4691 P, dr. Fabinyi Tihamérné, dr. Darányi Kálmánné, Kárpáthy Kamillóné 4683 P, Biró Pálné 3076 P, gróf Teleki Tiborné 2850 P, Baross Gáborné 1993 P, herceg Esterházy Lászlóné, gróf Pálffy Ferencné Apponyi Júlia 1975 P, v. Ollé Antalné, Selmeczy Bobiss Lászlóné 1455 P, dr. Dorogi Farkas Ákosné 795 P, báró Herzog Andrásné, gróf Vay Artúrné 673 P, Lóránffy Zsuzsánna Egyesület Szilassy Aladárné emlékére dr. Ravasz Lászlóné, dr. Szászy Béláné 485 P, Némay Ferencné 233 P, Magyar Vörös Kereszt Egylet Lukács Sarolta 180 P, Délvidéki Otthon dr. Eöttevényi Olivérné, dr. Bárvig Ödönné 177 P, Mágocs Károlyné 105 P, Békeffi László 100 P, MANSz De Cebulárné Tietz Margit 81 P, Phönix Biztosító Rt. 80 pengő.

V. kerület: Gróf Almássy Györgyné emlékére gróf Majláth Györgyné, dr. Lamotte Károlyné, Végh Károlyné 4984 P, dr. Ádám Lajosné, gróf Somssich Antalné 753 P, özv. Mayer Jánosné 659 P, Kucsera Ferencné 624 P, Fleissig Sándorné 614 P, Morbitzer Dezsőné 510 P, dr. Hevesi Simonné 308 P, dr. Németh Imréné Antalffy Zsiross Zsuzsanna 266 P, dr. Klein Béláné, Hauser Lipótné 231 P, Sonkoly Istvánné 178 P, Lányi Ernőné 123 P, Unitárius Nőszövetség Józan Miklósné, Barabás Istvánné 100 pengő.

VI. kerület: Bilek Ferencné 514 P, Pesti Izraelita Nőegylet Vészi Józsefné 494 P, Lorx Viktorné, Drexler Béláné, dr. Szőgyény Györgyné, Stühmer Ilka 396 P, Homola Rezsőné 312 P, Nádpataky Andorné, Csermendy Elemérné 289 P, dr. Jägerné Gömbös Karolin, dr. Ertl Jánosné, Tóth Andorné 232 P, Broschkó G. Adolfné, Bargiel Jánosné, Flóderer Vilmosné 230 P, Tündérvásár sátra Altay Margit 218 P, dr. Molnár Imréné Hir Sári 200 P, Nyéky Sándorné 166 P, Országos Gyermekvédő és Frőbel Egyesület 110 P, Árpádházi Boldog Margit Egyházközség Masztig Emilné, Szabadházy Andorné 91 P, Rákosi Szidi 73 P, Szilágyi Erzsébet Erdélyi Nőegylet csíkszentmártoni Bocskor Antalné, Reviczkyné Nagy Kamilla 66 pengő.

VII. kerület: MÁV budapesti Üzletigazgatósága Bogyós Ottó 2896 P, Tövisházy Ferjentsik Ottóné 571 P, Bózsing Béláné, özv. Forner Károlyné 154 P, Martin Ferencné, Wittenberg Rózsi, dr. Füzessy Sándorné 111 P, Landesz Józsefné 90 P, Pribék Jánosné, Fundeliusz Adolfné 78 P, Jakovits Valéria 78 P, Dulácska Lászlóné 45 P, Unterecker Karola 34 pengő.

VIII. kerület: Dr. Germán Tiborné Bajor Gizi 1219 P, Országos Stefánia Szövetség Perlaky Istvánné, Keller Janka 592 P, dr. Pechány Aladárné, dr. Solymossy Jánosné 506 P, Fónagy Samuné 331 P, dr. ádászteveli Bereczky Jenőné, ádászteveli Bereczky Vilma, Majorossy Józsefné 179 P, Pálffy Rudolfné 162 P, gyöngyöshalászi Takáts Gyuláné 128 P, dr. Telbisz Ráfaelné 123 P, Művelt Nők Otthona dr. Fejős Imréné 108 P, özv. Nadányi Gyuláné, Vanchané Zilahy Kjára 101 P, dr. Gelencsér Miksáné 101 P, Szemeréné Herz Emma 64 P, Szilassy Györgyné 59 pengő.

IX. kerület: Vitéz Pécsváry Hermann Miksáné, vitéz dr. Matolcsy Károlyné 508 P, Tóth Eszter 331 P, kisbudafai Kalmár Margit 188 P, Halmy Lajosné 82 P, Szontagh Erneszti 68 P, Katolikus Háziasszonyok Országos Szövetsége Szegedy Maszák Aladárné 47 P, Riegel Etta 36 pengő.

X. kerület: Mátyás Béláné, Pathy Nagy Endréné 256 P, dr. Barabás Zoltánné 95 P, Bánsági Árpádné, Hargitai Józsefné 80 P, özv. Vass Ignácné 66 pengő.

XI. kerület: Dr. Fabinyi Henrikné 764 P, özv. Bachmann Ottóné, dr. Krompecher Ödönné, Viktor Karolin 241 P, Kelenföldi Ev. Nőegylet Raksányi Zoltánné 165 P, Kelenföldi Ev. Nőegylet Straner Dezsőné 106 P, Kelenföldi Ref. Nőegylet Sebestyén Andorné 93 pengő.

Rákóczi út 28.
félemeleti tágas, világos helyiség
irodának is alkalmas, azonnalra kiadó. Telefón: 829—80

— **Jóváhagyta a belügyminiszter a rák-kórház felállítását.** A főváros közgyűlése elhatározta, hogy a Bakáts téri klinika épületét rák-kórházzá alakítja át, *200.000 pengőért rádiumot vásárolnak.* Külföldi orvosok már nagyon érdeklődnek a felállítandó rák-kórház iránt. A belügyminiszter leiratban most értesítette a fővárost, hogy a rák-kórház felállításához hozzájárul.

— **A József Nádor Műegyetem rektorválasztó ülése.** A m. kir. József Nádor műegyetem szombaton délelőtt rektorválasztó ülést tartott. A dékánokat már korábban megválasztották és a rektori tanács most a következőképpen alakult meg: rector magnificus dr. *Czettler* Jenő, prorektor *Rohringer* Sándor, a mérnöki és építészmérnöki kar dékánja dr. *Romschauer* Lajos, a gépész- és vegyészmérnöki kar dékánja dr. *Vendl* Aladár, a bányakohó- és erdőmérnöki kar dékánja dr. *Walek* Károly, a mezőgazdasági és állatorvosi kar dékánja dr. *Reichenbach* Béla, a közgazdaságtudományi kar dékánja dr. *Dengl* János.

— **A Mentőegyesület közgyűlése.** A Budapesti Önkéntes Mentőegyesület *József* Ferenc főherceg elnökletével közgyűlést tartott. Dr. *Kresz* Károly alelnök üdvözölte a főherceget, aki megköszönte az ünneplést, majd az egyesület elhányt tagjairól emlékezett meg. Dr. *Körmöczi* Emil igazgató főorvos és dr. *Farkas* Samu adminisztratív igazgató beszámolójából kiderült, hogy az egyesület a mult évben *54.175 esetben vonult ki*, tehát kétezerrel több esetben, mint az előző évben. A közgyűlés tiszteleti tagjául választotta dr. *Scholtz* Kornél államtitkárt, majd aranyéremmel tüntette ki gróf *Wilczek* Frigyest és dr. *Wenhardt* Jánost. A tisztújítás során új választmányi tagok lettek: *Csepreghy* Béla kapitány, *Rábai-Rátel* Dezső, *Wilhelm* Károly, *Thallmayer* Alfréd és *Erdős* Aladár. *Hültl* Hümért pedig igazgatósági taggá választották.

— **Döntöttek a nyugdíjas postások otthonának tervpályázatáról.** A postás nyugdíjjárulék-alap pályázatot hirdetett a felépítendő nyugdíjasotthon vázlatterveinek beszerzésére. A beérkezett 49 pályaterv ügyében a bírálóbizottság, — amelynek tagjai: báró *Szalay* Gábor postavezérigazgató, *Kuzmics* Gábor, *Gazdy* Jenő, *Tichtl* György postafőigazgatók, *Hültl* Dezső műegyetemi tanár, *Hidassy* Lajos és *Brestyánszky* Tibor műépítészek voltak — szombaton hozta meg döntését. Ennek értelmében az első 3000 pengős díjat *Rimanóczy* Gyula és *Hönsch* László, a második 2000 pengős díjat *Szabó* Lajos, a harmadik 1000 pengős díjat *Vasváry* László és *Müller* Antal építészeknek ítélték oda. Megvásárolták egyenként 300 pengőért *Halászy* Jenő, *Dobi* Géza, *Hegedős* Károly, *Tabéry* Iván és *Körmendy* Nándor építészek terveit. A bírálóbizottság a díjazott és megvett terveken kívül *Hübner, Thoman, Tscuke, Králik, Dávidházy, Bresztovszky, Kazalsay* és *Paksy* építészek terveit dicséretben részesítette.

— **Mattyasovszky András nem kispap.** *(Levél a szerkesztőhöz.)* Nagyságos Szerkesztő Úr! Becses lapjának folyó hó 9-iki, pünkösdvasárnapi számában egy hosszú cikk jelent meg *Mattyasovszky* András »kispap«-ról. Mivel nem kívánatos, hogy a nagyközönségnél zavaros fogalmak ápoltassanak, kérném, szíveskedjék a helyreigazító magyarázatot nagybecsű lapjában leadni: Mattyasovszky András nyugalmazott középiskolai tanár nem kispap. Kispap ugyanis a magyar nyelvhasználat szerint csak az, aki az egyházi rendnek, a klérusnak tagja, de még nem felszentelt pap, vagy legalább is egyházi papnevelőintézetnek jogosan papi talárt hordó tagja. *Mattyasovszky Andrásnak ez a jellege teljesen hiányzik, ő a hittudományi karnak rendes hallgatója,* de laikus, azaz világi és nem szeminarista. A kar rendes hallgatói sorába a törvény értelmében minden középiskolai érettségivel bíró egyén felvehető, illetőleg a numerus clausus keretén belül felveendő. Mattyasovszky András kispap csak akkor lenne, ha akadna egy püspök, egy episcopus benevolus, ki őt egyházmegyéje kötelékébe felvenné. Igaz tiszteletem őszinte nyilvánításával vagyok a Nagyságos Szerkesztő Úrnak kész híve *Baranyay Jusztin*, a hittudományi kar ezidei dékánja.

— **Megnyitották a mérnökök és építészek győri vándorgyűlését.** *Győrből* jelentik: A Magyar Mérnök- és Építészegylet Győrött tartja idei országos vándorgyűlését. Délután a városháza közgyűlési termében nyitották meg a vándorgyűlést. *Wälder* Gyula műegyetemi tanárnak, a Mérnök- és Építészegylet elnökének megnyitó szavai után *Szauter* Ferenc polgármester üdvözölte a mérnöktársadalom megjelent képviselőit. Ezután dr. *Varsányi* Emil, felsőházi tag tartott előadást *A mérnöktársadalom térfoglalásának korszerű szükségessége* címmel.

— **Pályázat tüdőbeteggondozó orvosi állásra.** *Szendy* polgármester pályázatot írt ki tüdőbeteggondozó-intézeti adjunktusi, valamint esetleg megüresedő alorvosi állásokra. A pályázat június 28-án délben jár le.

— **Házasság.** *Haeffler* Sarolta és dr. *Kiszelly* Tibor június 15-én tartották esküvőjüket.

Dr. Firiczky János egészségügyi tanácsos és neje Pászthy Mária leányát, *Évát*, eljegyezte néhai Husznay Miklós és neje Tisza Ilona fia, *Miklós* főhadnagy.

Sömjén Rudolf és *Bodor* Magda házasságot kötöttek.

— **Orvosi hír.** Dr. *Frigyes (Friedman)* Géza fog- és szájbetegségek szakorvosa rendelését ismét megkezdte. (VII., Erzsébet körút 30. (Bucsinszky-kávéház épülete.) Telefón: 37—5—87.

3 szobás
újonnan renovált központi fűtésű, melegvízzel ellátott összkomfortos békebeli méretű **olcsó lakások** augusztus elsejére **kiadók**
»Krayer«-házban, V, Váci út 34. **Berlini tértől 1 kiszakasznyira.** Autobusz, villamos a ház előtt. Bővebbet a házfelügyelőnél vagy tel. 905-73

— **Betiltották a független kisgazdapárt kunszentmártoni gyűlését.** A független kisgazdapárt vasárnap gyűlést akart tartani Kunszentmártonban és a gyűlésen *Eckhardt* Tibor felszólalását is tervezték. Szombaton délelőtt a párt értesült, hogy a helyi hatóság *nem engedélyezte a gyűlés megtartását.* Ezzel kapcsolatban a képviselőház folyosóján az a hír terjedt el, hogy a kormány *általános gyűléstilalmat* tervez. *Antal* István igazságügyi államtitkár, akihez ebben az irányban kérdést intéztek, kijelentette, hogy a kunszentmártoni kisgazdagyűlés betiltása *a helyi hatóságok intézkedése* volt, amelynek indokolását még ő sem ismeri.

— **Megszűnt a kolozsvári »Patria«.** *Kolozsvárról* jelentik: A Vajda Sándor vezetése alatt álló *Patria* című itt megjelenő lap beszüntette megjelenését, mert *a párt nem rendelkezik elég pénzzel a lap fenntartására.*

— **Nyolc ház leégett, három ember megsebesült egy zalai községben.** *Zalaegerszegről* jelentik: Szombat délben *Szentpéterur* községben tűz ütött ki. A szomszédos *Nemesszer* község tűzoltói is segítségül mentek, úgyhogy sikerült a tüzet elszigetelni. Míg a nemesszeri tűzoltók Szentpéteruron voltak, *Nemesszeren is tűz ütött ki*, amely a tűzoltók távolléte folytán *rohamosan terjedt. Déli félegy órakor már hat ház teljesen lángokban állott.* A Nemesszerben támadt tüzet a zalaegerszegi és környékbeli tűzoltóságok egyesített erőfeszítésével a késő délutáni órákban sikerült eloltani. *Nyolc épület leégett és több apróállat a tűz martaléka lett.* A tűznél mentés közben *egy ember súlyosan, kettő pedig könnyebben megsebesült.* Megállapították, hogy a tüzet a tűzhelyről kipattant szikra okozta. A szentpéteruri tüzet játszadozó gyermekek okozták.

— **Magyar felszólalás a családvédelemről a genfi nemzetközi munkaügyi értekezleten.** *Genfből* jelentik: A nemzetközi munkaügyi értekezlet szombati ülésén magyar részről *Kádár* Levente szólt hozzá *Butler* igazgató jelentéséhez. Rámutatott arra, hogy a jelentés csak gazdasági kérdésekkel foglalkozik kimerítően, holott részletesebben kellene foglalkozni a népesedés kérdésével is. Teljesen elhanyagolja a jelentés *a családvédelem nagy problémáját.* A többgyermekes családapáknak családi biztosítás révén nagyobb jövedelmet kellene biztosítani. A konferencia általános vitája a jövő hét közepén véget ér.

— **Az államfő lemondatta a mexikói kormányt.** *Mexikóból* jelentik: A mexikói kormány *Cardenas* köztársasági elnök kérésére lemondott. Az elnök ugyanis *újjá akarja szervezni a kormányt.* Mexikó történetében *ez az első eset, hogy maga az államfő kérte a kormány lemondását.* Azt hiszik, hogy a mostani miniszterek közül egyik sem lesz tagja az új kormánynak, amelyet valószínűleg hétfőn alakítanak meg.

— **Szabadságát töltse Északon,** az éjféli nap és az északi fény országában. A magyar, német utazási forgalomban nincsenek nehézségek. A HAPAG »Milwaukee« nevű luxushajójával az idén is szebbnél szebb tengeri utazások tehetők Skóciába, a fjordokhoz, Izlandba, a Spitzbergákhoz és az északi fokhoz. Június 28-tól augusztus 10-ig négy szép utazás van. Árak 300 márkától feljebb.

= **Szívbetegeknek és érelmeszesedésben szenvedőknek** reggel éhgyomorra egy fél pohár természetes »Ferenc József« keserűvíz — a legkisebb erőlködés nélkül — igen könnyű ürülést biztosít, a gyomor és a belek működését elősegíti s az emésztés renyheségét csakhamar megszünteti.

= **Mehet már Portorosebe, a *Cosulich Line*** luxusszállodájába, a *Palace Hotelbe.* A magyar-olasz fürdőkliring lehetővé teszi. Az árak már napi 30 lirától. Az egész összeg a Nemzeti Bank hotelbonjaival kiegyenlíthető. Felvilágosítások a *Cosulich*-nál.

= **A világ első szabósága *Rogers Peat*** Newyork, Fifth Avenue eredeti szabása után »Kairó« a nyár öltönye, az elegáns úr viselete a meleg napokon. 40 pengő. Méret után 60 pengő. *Fehér* M. Miksa úriszabó férfiruházaruháza, Budapest, Belváros, Károly körút 12.

= **Kínzókamrában** érzi lábait a nagy kánikulában. Azonnali megkönnyebbülést idéz elő a valódi *Szent Rókus lábfürdő.*

= **A jó minőség nem zárja ki az olcsóságot.** Ezt bizonyítja *Gerő maradék- és divatáruháza:* VI., Andrássy út 6. sz. A cég kéri igen tisztelt vevőit, hogy az utóbbi időben beállott hatalmas torlódás elkerülése végett *délelőtt is vásároljanak.*

= **Nagy fényképpályázat.** A *Satrap-Voigtländer* 3000 márkás pályázatnak címe: »Az élő kép«. Kifizetődik ezen a pályázaton résztvenni, mert a feladat nagyon tanulságos. Pénzbeli díjak: RM 1000, RM 500, RM 200, RM 100 és számos kisebb nyeremény. A feltételek a fotókereskedőknél: *Schering—Kahlbaum* A.-G. Representanz, Wien, VII., Webgasse 2/a.

= **Strandszenzációk a Fenyves Áruházban.** Nagy meglepetés a Kálvin téri *Fenyves Áruház* a strandoló közönségnek. A fürdőcikkosztályon gyönyörű mintás short pizsamákat kitűnő műselyemből 2 pengő 50 fillérért, divatos strandpizsamákat kitűnő műselyemből 2 pengő 90 fillérért, női fürdőtrikót 3 pengő 50 fillérért, strandbolerót 1 pengő 65 fillérért, strandköpenyt 5 pengő 80 fillérért, gumi fürdőcipőt 1 pengő 68 fillérért árusítanak.

= **Valaki jön... Modern mese *Matolcsy* Andor** új regénye. Modern, mert maibb történetet elképzelni sem lehet és mese, mert igazán színes, bölcs és megnyugtató.

SHORT-NADRÁG 4.80
finom gabardénből, a fenti rajz szerint

Short-kendő krepdesinből, számtalan mintázattal a fenti rajz szerint ... 2.90
Short-pizsama a nagy divat! Kitűnő mintázott műselyemből 2.50
Short-nadrág eloít kelméből..... 2.50
Shorthoz divatos **pulloverek** 1.95
Strandpizsamák csinos, fess formak!..... 2.90
Női fürdőtrikó finom maccó anyag 3.50
Női fürdőtrikó tiszta gyapjú..... 5.80
Strandboleró ideí ujdonságok 1.65
Strandköpeny kitünő epongeból 5.80
Női frotirköpeny sűrűszövésű... 7.80
Gumi fürdőcipő lapos sarokkal 1.68

Postán utánvéttel szállítjuk.

Fenyves ÁRUHÁZ KÁLVIN-TÉR

— **Dékánválasztás a szegedi egyetemen.** A szegedi Ferenc József tudományegyetem orvosi és matematikai karán most választották meg a jövő évi dékánokat. Az orvosi kar dékánja dr. *Issekutz* Béla, a matematikai karé dr. *Geley* József lett.

— **»Rágalmazásért elítélték a Háztulajdonosok Szövetségének volt igazgatóját«** cím alatt megjelent hírünkre a következő sorok közlését kérik: Becses lapjuk tegnapi száma közölte a dr. Schweiger Béla budapesti ügyvédnek ellenem tett panasza tárgyában hozott ítéletet, mely szerint a bíróság rágalmazásért 500 P pénzbírsággal sujtott azon körülmény figyelembevételével, hogy én »több bűncselekmény elkövetése miatt már büntetve voltam«. A félreértések elkerülése céljából méltóztassék megengedni, hogy a »több bűncselekmény«, amelyek miatt tényleg elítéltettem, összefüggésben áll a miskolci közismert panamabotrányokkal, mert én azokról már 1929. és 1931. évben saját tapasztalataim alapján írtam és azokra a felügyeleti hatóságok figyelmét — jogos magánérdekből és közérdekből — felhívni merészeltem. Ezen ügyekben azóta — mint ahogy az köztudomású — az igazság felé nagy fordulat állott be és az én igazolásom is útban van. A jelenlegi sértett dr. Schweiger Béla ügyvéd panaszát is a fellebbviteli bíróság lesz hivatva jogérvényesen elbírálni és megállapítani azt is, hogy sértett úr tényleg »egyik legillusztrisabb tagja-e az ügyvédi kamarának«, ahogy ő magát a járásbíróság előtt jellemezte. Tisztelettel *Heltai Béla.*

— **Akinek elromlott a villanyvasalója, forralója, rezsója vagy egyéb háztartási villanykészüléke,** vigye el V., Honvéd utca 22. sz. alá, az Elektromos Művek állandó kiállításába, ahol teljesen díjtalanul megvizsgálják, megállapítják a készülék hibáját (javítást nem végeznek, rádiókészüléket nem vizsgálnak meg). A kiállítás a nyári hónapokban hétköznapokon reggel 8-tól délután 3 óráig van nyitva. Ugyanott e héten *hétfőn és pénteken* délelőtt ½10-kor főzési bemutatót tartanak. Leveles-vajas tészta és képviselőfánk sütése. Belépődíj nincs.

Esőkabát ballonkabát, raglán legolcsóbb a készítőnél **Rálvány u. 3** Erzsébet térnél **Márton és Szász**

A Pasaréti-úti ház erkélyei. Fotó: M. F. I.

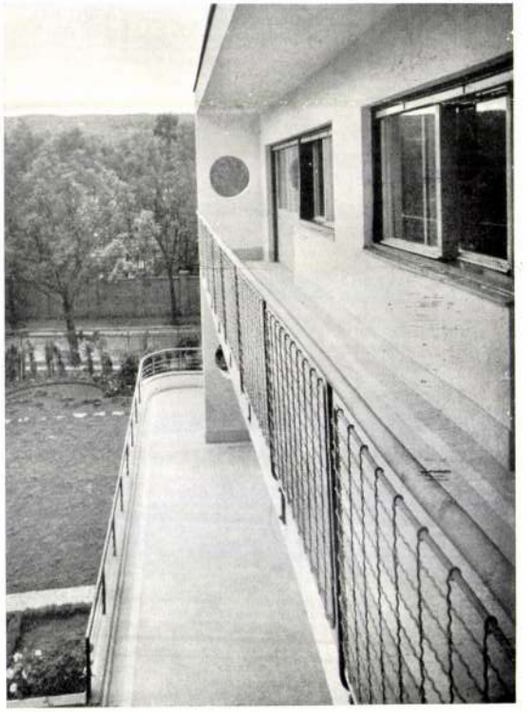

Nagy Sándornak, a gödöllői művésztelep mesterének ez a 20 év előtti, a „Művészet" hasábjain megjelent cikke véletlen folytán került kezünkbe. Őszinte meglepetéssel olvastuk a kitűnő mesternek ez írását, amely bár két évtized előtt íródott, olyan, mintha egy mai avantgardista építésznek írása volna, olyan programm ez, amely ma is teljes egészében érvényes!

A korszerű építészet törekvéseit még ma is szeretik éppen néhány fellengős, szertelen fiatal által nagy hangon kürtölt divatnak iminősíteni. Nagy Sándor cikke azonban azt bizonyítja a számunkra, hogy ahogy mi gondolkozunk, úgy gondolkozott már az előző generációnak nem egy világoslátású koponyája is. Ha tehát mi ebben a szellemben akarunk dolgozni, akkor nem teszünk mást, mint azt, hogy atyáink, nagyatyáink útjait követjük. Tehát ez nem revolució — hanem evolució!

Szerkesztő.

Rimanóczy Gyula

Familly House (Budapest). Arch.: J. Rimanóczy.

Fotó: M. F. I.

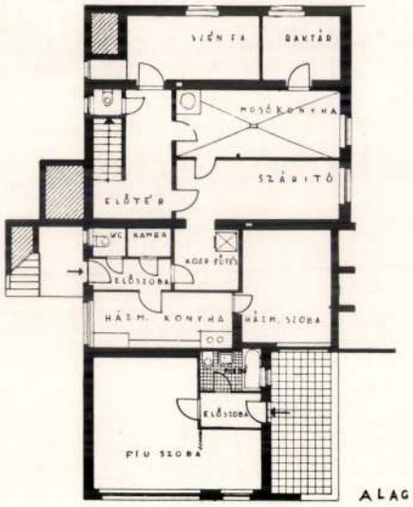

ALAGSOR

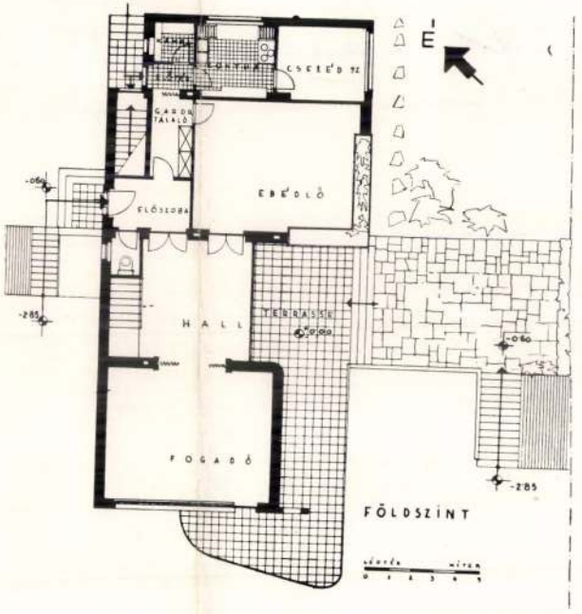

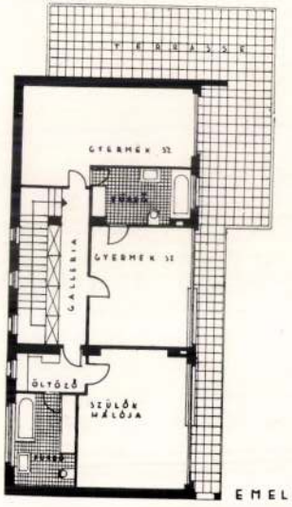

EMELET

„Az igaz ember házáról"

„. . . Az építészek legszebb missziója volna: a tető alá került terület célszerű beosztása.

Ha a lakás a természet elemeinek harca elől védelmez csak, akkor a ház feje a tető, a fal tehát csak a tetőt tartja elsősorban, s csak azután s egyúttal védelmez a szél, a hideg, a meleg ellen.

Azt mindenki tudja, hogy a mi klimánknak megfelelő ház tetejének olyannak kell lennie, hogy a szél, a hó, az eső úgy süvítsenek el mellette, mint a hal mellett a víz. Se vonal, se homlokzat kérdése nem fontos, mint ahogy azt a modern irány hajszolná, hanem a cél, amit szolgál. Ha ezt megoldottuk, akkor amazok úgy is benne lesznek, mint a fecske testében a végtelen finom vonal.

A szűrökről, trisznya-csattokról lopott motivumok se adnak újat, főként nem olyat, ami felé törekednünk kell. Még az anyag se fontos, mert halomban fekszik előttünk az emberi leleményesség számtalan ügyes anyaga, anélkül, hogy az ásványi habarcsra kellene szorulnunk. Ezekben válogathatunk, ami a ház hüvelyét illeti.

Ahova az építészeknek manap minden erejüket össze kellene sűríteni, az a tető alá került és a speciális igényeknek megfelelő terület észszerű beosztása, a ház organizmusának elrendezése.

Azt mondtuk, különleges igényekkel van az építőnek dolga. Ez alatt a házépítő családjának térbeli igényeit értjük, nem pedig a társadalmit.

E két szó értelmén fordul meg, amit mondani szeretnék. Az építésznek gyönyörű missziója volna az a szelid, de energikus fellépés, hogy ne társadalmilag rendezzék az alaprajzot, hanem térbeli igényeknek megfelelően, a ház organizmusát pedig szabják meg ők maguk.

Mert ha megdöntik az alaprajz társadalmi rétegszerű beosztását, hogy: ez szalon, ez boudoir, ez ebédlő, ez szivarozó, ez billiárdozó, ez könyvtár, ez képtár stb.; hanem ehelyett mindezt összeolvasztva egy területre, azt mondják: ez a nagy terület, ami az alaprajz legnagyobb részét elfoglalja, a ház szíve (hall-féle), akkor nagy nyügöt, sok nyomort maga után vonszoló ostobaságtól szabadítják föl az előítéletes embereket.

Úgy értem a ház szívét, hogy legyen az olyan leleményes, mint az ember szíve: itt lüktessen az egész ház élete, férjen el benne a családi közös munka, a közös művészet, a közös társasági élet, a közös étkezés. Itt festünk, itt eszünk, ez a gyerekek helye, itt olvasgatunk, ez a téli kályha körüli sarok, ez a nyári hűselő. Mindez

Családi ház Budapesten (Pasaréti-út).
Kivitelező: Ivanics Ferenc építőmester.

Tervezte: Rimanóczy Gyula.
Fotó: Magyar Film-Iroda.

Tér és Forma
1935. 12. 4.

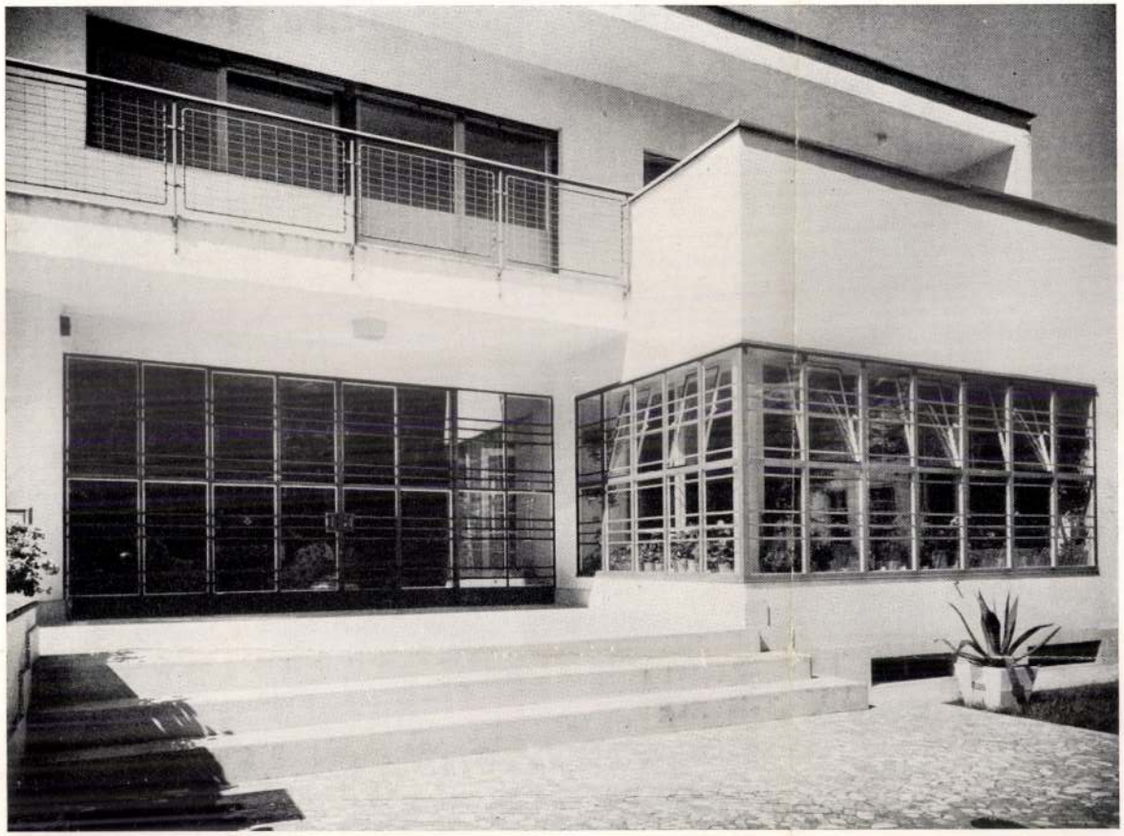

Casa di famiglia a Budapeste. Arch.: J. de Rimanóczy. Fotó: M. F. I.

egy helyen, az alaprajz leleményes, művészi felfogásával, a ház szívében.

Minő kedves téma ez, világos hermeszi furfangra ösztökélő terület az építészeknek. A bútorelosztás, a sarokmegoldások, az ablakelhelyezések orgiája egy vérbeli építésznek.

A többi helyiség ebből induljon ki mind s ahogy ez a családi köztársaság helye, úgy legyen a többi helyiség az egyéniségé, szabadságé. Bárminő kicsi, de az egyéniségnek szóljon, hogy lehessenek a család tagjai, amikor lelkük úgy kívánja, akárminő kicsi helyen, de zavartalanul, de egyedül.

Ez a lélek igénye, joga, élete, levegője, tápláléka.

Ilyennek képzelnők nagyjából a szellemi igények térbeli elosztását, ugyancsak a térbeli igényekhez alkalmazva.

A ház ilyen organizmusára aztán a megfelelő hüvelyt ráteremteni, hogy kívül is magán viselje a belső életet: egyszerűen, szolidan, hogy a természet hozzá örömmel símuljon, mint ezekhez a kicsi göcseji házakhoz; ablakából a muskátlik vidáman kandikáljanak ki, a jázminbokor kedvesen mosolyogjon be s a nagy hársfa szívesen terjegesse a haragos vihar elé edzett lombjait barátja, a ház védelmére.

Ne cifrálkodjék a ház mindenféle törékeny, haszontalan csecsebecsével, hanem méltósággal, komolyan foglalja el helyét, az égbe írt sziluettje legyen változatos, az egésznek a tekintete barátságos.

Fel hát, nagy város menekültje, legyen bátorságod, vesd el a nyügöt, meglátod, hogy ilyen értelemben lelkednek is, testednek is nyugalmat adó otthont készíttet a leleményes építész s a magad alapította ház szívébe, ha új ér kerül a jövő vérre, felpezsdülsz magad is tőle, — mondanám mindazoknak, akik az előítéletek nyügével az agyukban egy alkóvni ablaktalan sötét, bűzös sarkában szoronganak, hogy a szalónjuk bútorraktárja érintetlenül várhassa a látogatókat.

Mert ha a szerecsen a lábára húzza a kézelőt, vagy ha a magyar gentri a Váci-utcán sétál kocsiban angol felöltőben, vastag hajtókeztyűben, a fején meg cilinderrel, ez csak nevetséges, de ha egy egész ország meg van mételyezve a gondolkodásában s a hit körmeivel kapaszkodik ahhoz, hogy a szalónt, az ebédlőt, a budoirt nem nélkülözheti a legszerényebb igényű hivatalnok se s hogy ennek megfelelhessen, inkább egy ablaktalan, levegőtlen, piszkos alkóvni-lyukban szorul gyermekeivel együtt — ez így van még a vidéken is, gazdatisztek, bérlők, jegyzők stb.-nél is — nemcsak a kis városokban — akkor az ember mégis csak azon sürgetőlődik, hogy az építészek ne a homlokzatok, ablakpárkányok megoldásában keressék az újat, a szecessziót, hanem a ház organizmusának helyes megoldásában.

(1915.) Nagy Sándor.

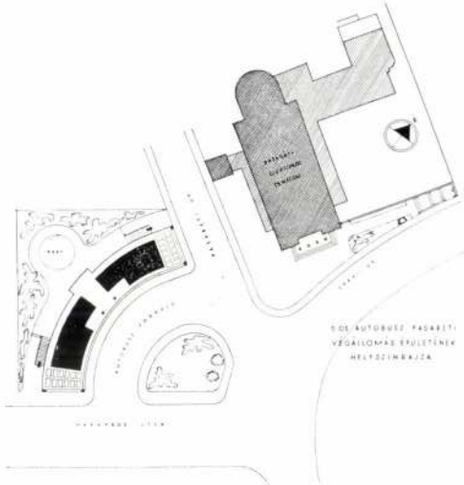

Helyszinrajz.

Station Terminus des autobus à Budapest. — Arch. **S. d Rimanóczy.**
Foto: M. T. I.

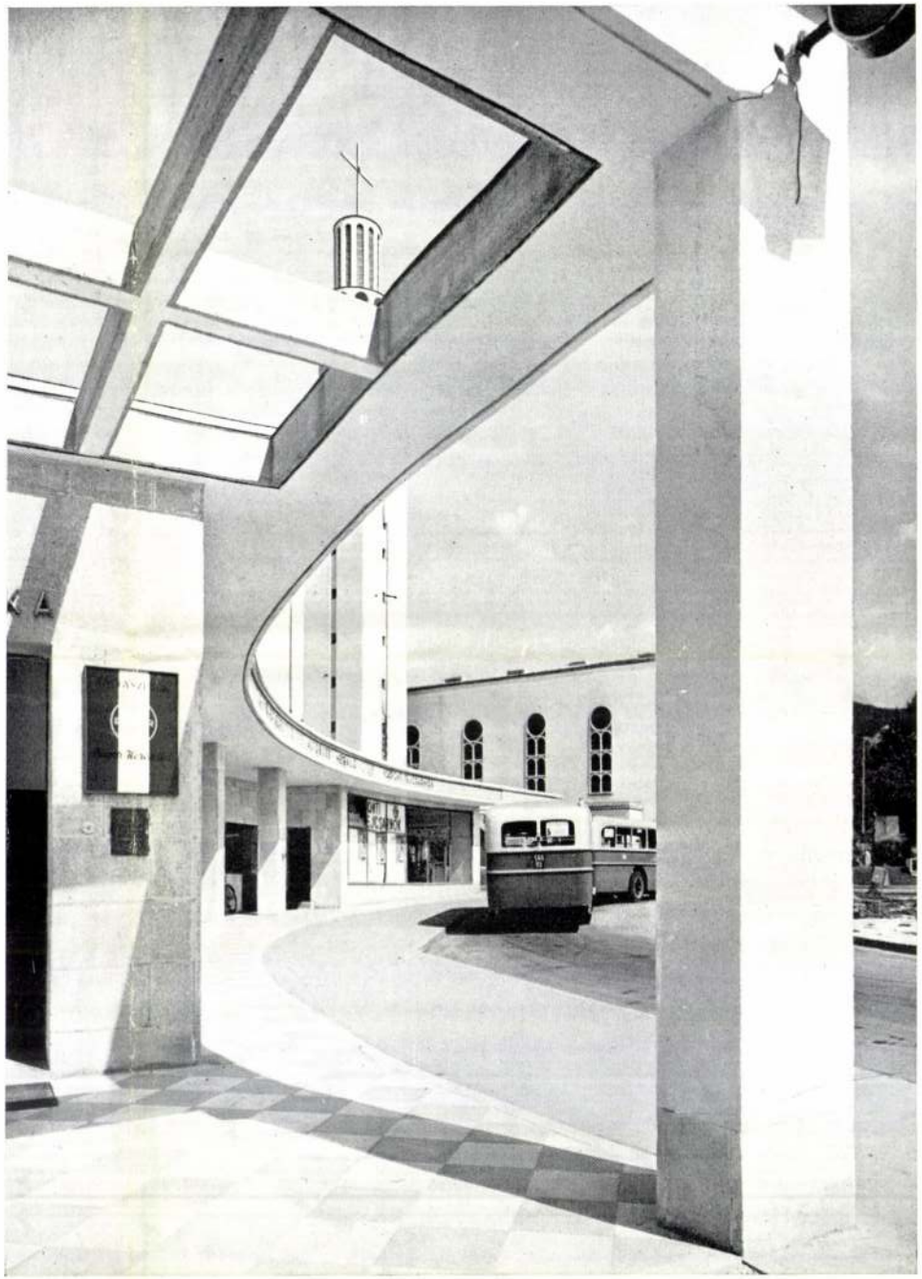

Rimanóczy Gyula

Trullok az alberobellói szőlőkben.

Utca Alberobellóban. Fotók: Gerő.

Az alberobellói trullok.*

Délolaszországban, Bari és Brindisi között, több kilométer szélességben gazdag olajfaligetek vannak az Adria mentén. Beljebb a Murgia hegylánc húzódik, négyszáz méter magas fennsíkján és lejtőin rendkívül érdekes formájú és szerkezetű házakkal. Egész Olaszországban csak itt találkozunk ezzel a háztípussal, melyet lakói „trullo"-nak hívnak. Alberobello és Locorotondo a középpontjai ennek a területnek, mely mintegy 20 km. hosszú és 10 km. széles. Még három község van ezen a területen és pedig Martinafranca, Laureto és Selva.

A zöldelő olajfaligetekben és a fensík szőlőiben szétszórt egyes és csoportos trullok fehér kockái fölött magas szürkeszínű mészkőkúpok emelkednek, fehér csúcsaikkal festői képet nyújtva. A kép érdekessége fokozódik a községekben, ahol a trullok százai utcákat alkotnak.

Az elnevezés a görög kúpolából (trullos) ered. A trullok jellegzetes formáját ugyanis csúcsos kupolájuk adja meg, mely azonban szerkezetben és formában egyaránt eltér a közönséges kupolától. Olaszországban igen sok helyen megfigyelhető az a küzdelem, melyet a földműves a köves talajjal folytat, hogy termőföldhöz jusson. Évszázados türelemmel válogatja ki a szétmállott sziklák törmelékét és rakja egymásra. Az ilymódon keletkezett alacsony mesgyék hozzátartoznak a pugliai táj jellegzetes képéhez. Ezekhez a falakhoz hasonlóan, ugyanebből az anyagból építette a földműves egyszerű menedékét. A soronkint rakott kövek kört alkottak, melynek falvastagsága mindig a belső tértől függött. Az egymás fölé helyezett köralaprajzú sorok átmérőjét mindinkább csökkentették a belsőtér felé, melyet be akartak fedni, végül már csak egész kis nyílás maradt, melyre a nagyobb súlyú zárókő került. Ilymódon szabályos kúpalakú álboltozattal fedték be a belsőteret, melynek építéséhez sem állvány, sem habarcs nem kellett. Az álboltozatot belülről bevakolták és bemeszelték. Külső felületének egyenlőtlenségeit kövekkel kitöltötték és téglavastagságú lapos kövekből védőboltozattal látták el, melynek rétegei kifelé kissé lejtenek, hogy az esővíz be ne csuroghasson.

* Szerző felvételi rajzai és fotográfiái.

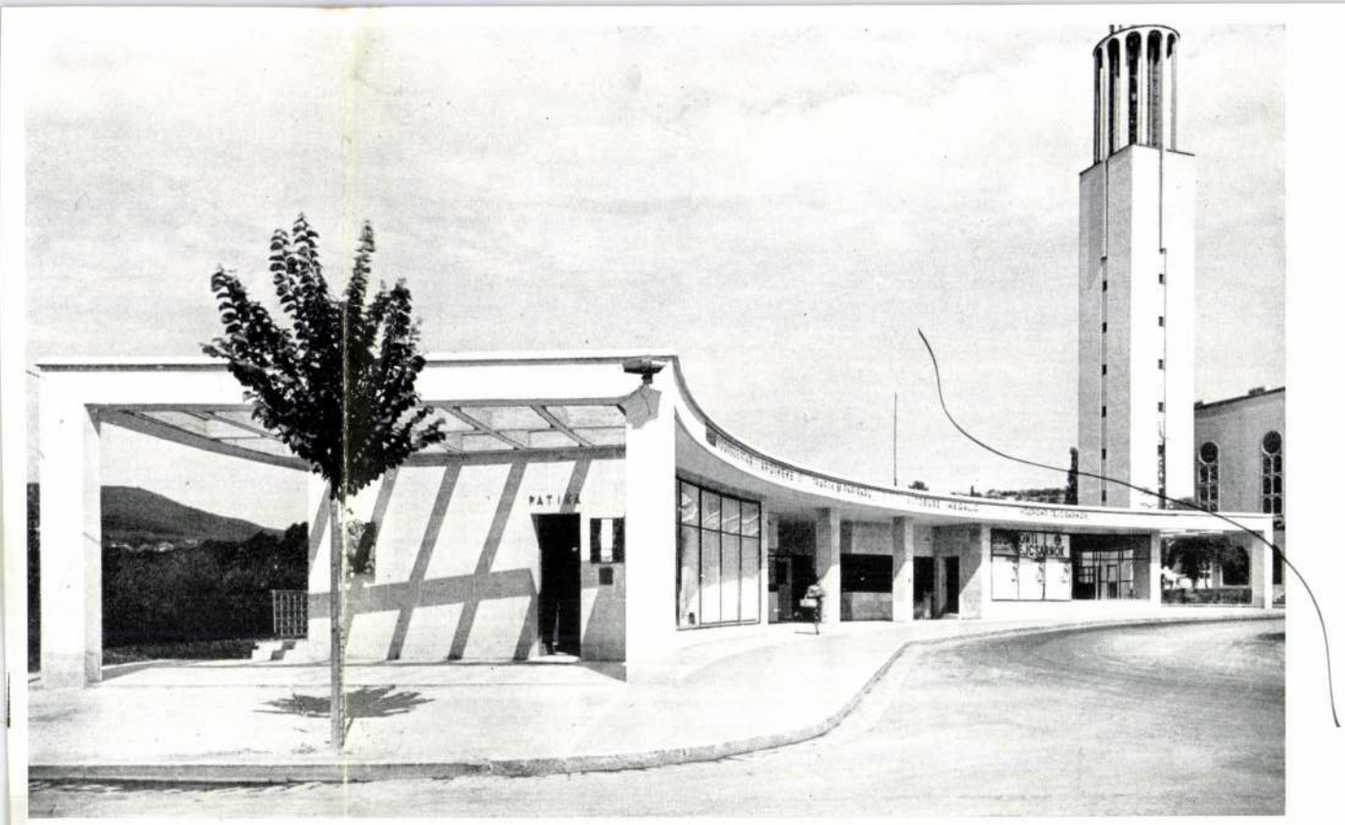

A BESZKÁRT autóbusz-végállomása a Pasaréti-úton Budapesten

Tervezte: **Rimanóczy Gyula.** Kivitelezte: **Juhász István Pál** építőmester.

A Beszkárt Pasaréti-úti végállomás-épülete örvendetes jelét adja annak, hogy az ország e nagyságrendben második közlekedési üzeme immár felismerte azt, hogy feladatai körében minő fontosságú szerepet játszik a közönség kényelmének szolgálata — s hogy az ilyen feladatok tetszetős és mutatós megoldására is ügyelnie kell. Szerencsés gondolat volt e feladattal Rimanóczy Gyulát megbízni, aki mint a városépítészetileg olyan kitűnően elhelyezett templom építésze, ezzel az épülettel még egy fokkal szebbé és jobbá tehette e térnek arculatát, mivel ez épülettel annak formás lezárást adhatott. Az épület könnyed eleganciájában, arányainak sikerült mivoltában ilyen természetű építészeti feladatok megoldásában mintaadó lehet. Értékes dísze az épületnek B. Löte Éva szív-reliefje.

Sz.

Tér és Forma
1938. 8–9. sz.

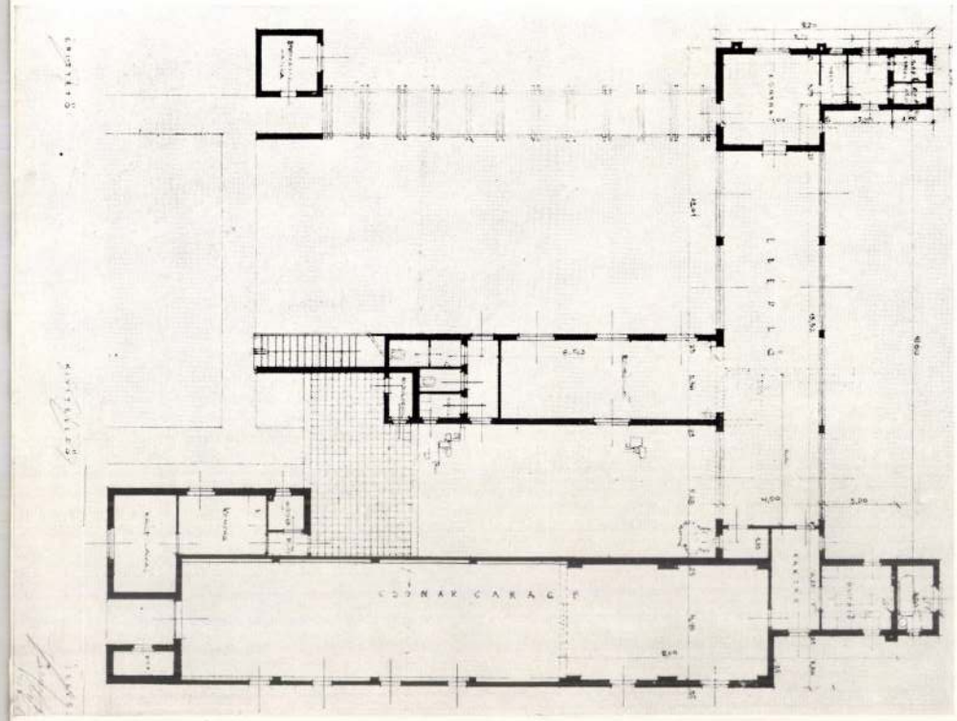

Földszinti alaprajz.

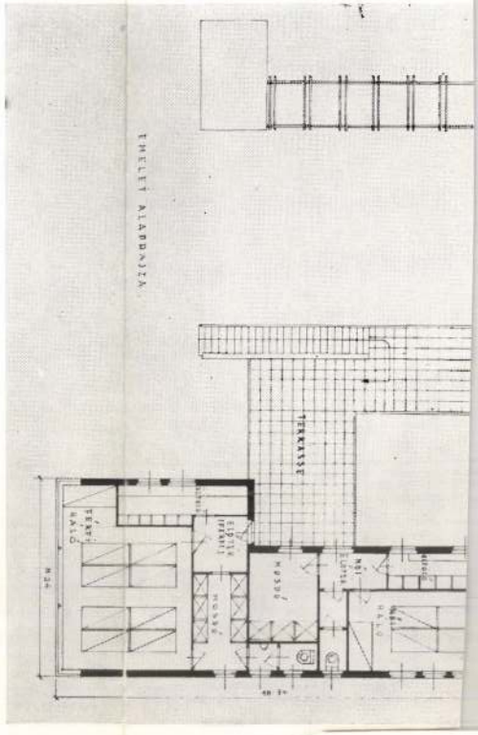

Emeleti alaprajz.

találjanak. A külön férfi és női hálótermek figyelembevételével elhelyezett és nyitott lépcsőkkel megoldott emeleti terraszok pedig szabad kilátást biztosítanak nemcsak a telepre magára, hanem arra a festői képre is, amelyet a vidék és a Duna tár fel.

K.

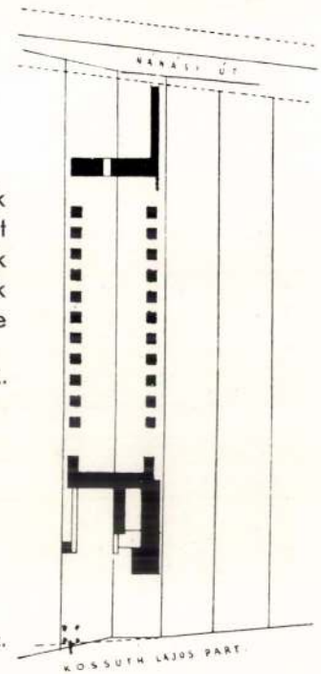

Helyszinrajz.

Rerrich Béla K

Vasárnap, 1933 március 5. NEMZETI UJSÁG

IRODALOM

A szegedi templomtér

Régi-Rerrich Béla posthumus könyve

Az Egyetemi Nyomda megint szaporitotta ama kevés magyar könyvek számát, amelyekben a belső tartalom értékét a külső kiállitás művészi tökéletessége hatványozza föl. *A szegedi templomtér* a cime a gyönyörü kötetnek, amely *Régi Rerrich* Bélának, minden idők egyik legnagyobb magyar épitőművészének hatalmas alkotását mutatja be képben és irásban. A könyv anyagát a tragikus hirtelenséggel elhunyt művész életének utolsó hónapjaiban állitotta össze s pár héttel halála előtt adta át feldolgozásra az Egyetemi Nyomdának, nem sejtve, hogy ez az uj könyv már csak mint posthumus munka fogja hirdetni az ő nevének s alkotó zsenijének dicsőségét.

A közélet arénájában a szógladiátorok s a politikai zenebohócok vitatkozhattak éveken át erről a nagy nemzeti alkotásról s csinálhattak róla éretlen tréfákat. Az ország azonban ma már nagyon jól tudja s tudja elsősorban Szeged közönsége, mit jelent e nagy alföldi város számára ez a rendkivüli nagy alkotás, amelyet *Klebelsberg* Kuno gróf rajongó lelke és kifogyhatatlan energiája teremtett és valósitott meg. Ám hogy ennek a nagyszabásu államférfinak rendkivüli terve megvalósulhatott, arra volt szüksége, hogy megtalálja azt a kongeniális épitőművészt, aki ezt a csodálatos álmot át tudja tenni a kő és a vas anyagába. Ennek a nagyméretü épitészeti műnek varázsa abban van, hogy a történelmi korok kompozicióját tudta áthangolni a legmodernebb épitőművészet formanyelvére s valami különleges összhangot tudott találni arra, hogy az olasz renaissance terek és paloták hangulatát ugy plántálja bele az alföldi magyar nagyváros közepébe, hogy az ne mint valami idegen és egzotikus különlegesség diszelegjék benne, hanem mint a régi magyar kulturtörténelem folytatása és fölujitása. Azt lehetne mondoni, hogy *Régi-Rerrich* Bélának sikerült a szegedi templomtérrel elővarázsolni azt, amivé a magyar Alföld mint a régi középkori és kezdő renaissance-korbeli gazdag Magyarország alföldi városainak kellett volna lenniök, ha a XVI. század elején a török tüzvész végig nem robog a Tisza-Duna közén, másfél századra nem teszi pusztává a virágzó magyar rónaságot s nem rombolja le és perzseli fel mindazt, amit a keresztény kultura öt századon át alkotott. Ha Mátyás királyt erős és hatalmas reneszánsz uralkodók követik vala soron, ha Nándorfehérvár továbbra is el nem omló bástyája marad az európai civilizációnak, az ázsiai rablás és gyujtogatás nem ül másfél évszázadig a mozlim tehetetlenséggel és megmerevedéssel együtt a nyakunkon, ilyenekké lehettek volna talán az Alföld városainak főterei. *Régi-Rerrich* Béla épitőművészi nagysága éppen abban van, hogy a mából vissza tudott ivelni a középkori kultur Magyarországba s az a hid, amelyet igy megépitett, a szegedi templomtér nagyszerü épületének pillérein nyugszik. Az ő hirtelen elmulása tragikus vesztesége az egész magyar kulturának, de a Gondviselés kegyelme, hogy ezt az alkotást még megadatott neki legalább felerészben keresztülvinni. Ez a könyv örök nagy dokumentuma a magyarság történelmi lelkének és modern gondolkozásának egyaránt. A nemzet azzal róhatja le hálaját ezért a nagy ajándékért *Klebelsberg* Kuno nagy szellemének és *Régi-Rerrich* Béla istenáldott művészetének, ha a viszonyok jobbrafordultával végrehajtja és befejezi az egész tervet. Azaz megépiti a templom mögötti rész tervekben már kész épületsorait is s ezzel teljessé teszi a legnagyobbszerü magyar műalkotások egyikét.

Az elhunyt kiváló épitő által összeállitott gazdag és érdekes képanyag mellé *Kertész* K. Róbert irt előszót, *Móra* Ferenc költői méltatást és *Ybl* Ervin gondos műkritikai elemzést. A könyv minden magyar könyvtár disze lehet s ne is hiányozzék egyetlen könyvespolcról ott, ahol a nagy magyar alkotókat nemcsak haláluk után tudják megbecsülni, hanem már az életükben is meg tudták érteni. *Kövesdy* Géza pompás *Régi-Rerrich*-portréja vezeti be a könyv képeit, amelyeknek reprodukálása és művészi összeállitása az Egyetemi Nyomda kiváló műizlését s nagyszerü technikáját dicséri.

(thl—)

rázik. — 6: Német nyelvoktatás. (Szent-örgyi Ede dr.) — 6.20: ifj. Sáray Elemér cigányzenekara. — 7: „Milyen az afrikai nyha". Kittenberger Kálmán előadása. — 0: A Filharmóniai Társaság hangversenyé-k ismertetése. — 7.40: A Filharmóniai Tár-ság hangversenyének közvetítése a m. kir. peraházból. Vezényel Dohnányi Ernő dr. Köz-működik: Basilides Mária. Brahms-est. 1. ngoraverseny B-dur. Vezényli és zongorán tssza Dohnányi Ernő dr. 2. Dalok. Énekli asilides Mária. 3. D-dur szimfónia 2. sz. — *zt a közvetítést a hitversumi rádióállomás is tveszi.* Utána kb. 9.50: Pontos időjelzés, hirek, lőjárásjelentés. — Majd: Bura Károly és ci-ányzenekara a Metropol-szállóból. — *Budapest I.* 7.30-tól: Azonos a Budapest I. müsorával. — *Telefon Hirmondó.* A müsor egész nap azo-os a Budapest I. müsorával.

Kedd

március 7.

9.15: Weidinger szalonzenekar. Közben 9.20: Hirek. — 11.10: Nemzetközi vizjelzőszolgálat. Vizállásjelentés magyarul és németül. — 12: Déli harangszó az Egyetemi templomból, idő-

Zongorán kisér Polgár Tibor. K Hirek. — 1: Pontos időjelzés, időj állásjelentés. — 2.45: Hirek, élc piaci árak, árfolyamhirek. — munkák a virágeserépben". Kerel előadása. — 4.45: Pontos időjelz jelentés, hirek. — 5: Szterényi Jó Kalseth énekelnek. Zongorán Tibor. — 5.45: „Falusi séták". és felolvassa Kodolányi János. garmofonlemezek. 7: „Csók egy bálon". Farkas Imre előadása. kir. Operaház előadásának i 7.30: A m. kir. Operaház előad titése. „Traviata". Dalmü Szövegét ifj. Dumas Sándor hölgy" c. szinmüve után irta I ditotta Lányi Viktor. Zenéjét Az előadást vezényli Ferenes dezte Rékai András. Szer Violetta — Sándor Erzsi, Be Dióssy Edit, Annina—Tasnád mont Alfréd—Rösler Endre, —Palló Imre dr., Gaston—ifj. Duphol báró—Maleczky Oszkár quis—Palotay Árpád, Grenvi Bálint, Szolga—Herczeg Sánd

IV., Kossuth Lajos-utca 10.

Utalvány egy üveg (100 gram) **Kölnivizre** (bármely illatban) vagy egy nagy tégely kéz- és arcfinomitó **Auróra krém-re**

Majthényi Béla drogéria és illatszertár az „Arany Kereszthez"

Budapest, IX., Vámház-körut 15. szám.

Eternit a márkás pala
Tartós, mosható és szép
Elegáns asztala, fala,
Tető alja meg nem ég
Vines is célszerübb ennél,
Irodában és otthon Önnél,
Tessék ! Olcsó minden'képp

Ueti ajándéka: 1 drb Eternit-tálalólap, 1 drb Eternit-edényalátét.

Steiner Viktor

Eternit konyhaburkolatok

Budapest, VII., Nagydiófa-utca 17 — Telefon: 434—80.

10 darab magyar gyártmányu

ELYSIUM Brrr!

borotvapenge

la gyémántacélból.

Utalvány fél kg. diszdobozos csokoládé-esszenre a

„Cadeau"

csokoládégyárhoz VI., Izabella-utca 88.

1 drb modern mosható

Diványpárna

RELIEF szines nyomógyár

VI., Csengery-utca 47.

Gyártmányai: Divatsálak, Modern lámpa-ernyők, Indanthren függönyök.

Két darab **„GIGI"** folyékony, koncentrált **borotvaszappan arc-krémmel** kombinálva

VECKINGER drogéria. Kispest, Üllői-ut 135.

Egy darab **Dr. Noseda-patentszappantartó**
egy darab **Noseda-fürdőszappannal.**

3 drb művészi levelezőlapra jogositó utalvány

Brunhuber Béla

Magyarország 1928. jan. 11.

Rerrich Béla,

* **Eldőlt a szegedi fogadalmi templom környékének rendezésére kiirt pályázat.** A szegedi fogadalmi templom környékének rendezése érdekében hirdetett eszmepályázat biráló bizottsága, *Klebelsberg* Kuno gróf vallás és közoktatásügyi miniszter elnöklete alatt ma délelőtt a Markó-utcai Bolyai Farkas főreáliskolai disztermében tartotta záró ülését, amelyen jelen volt: *Glattfelder* Gyula csanádi püspök; Szeged, szabad királyi város részéről: *Somogyi* Szilveszter polgármester, *Gaál* Endre dr. tanácsnok és *Berzenczey* Domonkos műszaki főtanácsos; az egyesületek részéről: *Hültl* Dezső dr., *Sándy* Gyula, *Friedrich* Lóránd és *Gyenes* Lajos; a vallás- és közoktatásügyi minisztérium részéről: *Kertész* K. Róbert h. államtitkár, *Jakabffy* Zoltán és *Haasz* Aladár dr. miniszteri osztálytanácsosok. Beható tanácskozás után a birálóbizottság az első dijjal *Rerrich* Béla, a második dijjal *Waelder* Gyula, a harmadik dijjal pedig *Háry* Géza tervét jutalmazta. Megvásárolták *Kotsis* Iván dr., *Foerk* Ernő és *Thomas* Antal pályaterveit, valamint megvételre ajánlották *Katona* Mihály és *Sebestyén* Endre terveit. A pályamunkákat január 12-étől 24-éig a Magyar Mérnök és Épitészegylet Reáltanoda-utcai székházában és február elejétől Szegeden állitják ki.

Rerrich Béla

*** Építészeti kiállitás Szegeden.** A Szegedi Kereskedelmi és Iparkamara és a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet szegedi osztálya országos kiállitása vasárnap délelőtt nyilt meg a szegedi iparostanonciskolában. A kiállitás anyaga modern építészeti rajzokból áll. Közel 200 terv és kész épület rajza került kiállitásra. Szerepel azonkivül sok templom, szinház, gyárépület, bérház stb. rajza és fényépe. Különösen megemlitendők *Rerrich* Bélának, a szegedi Fogadalmi templomról készült rajzai, *Árkay* Bertalan terve a székesfehérvári impozánsméretü Prohászka-templomról, *Bierbauer* Virgil dr.-nak, a budapesti villanytelep részére készitett amerikai stilü kapcsoló- és transzformátorháza és a posta részére készült garázsról szóló rajzok, *Málnai* Dezső bérháztipusai és *Hültl* Dezsőnek a főváros nagy autógarázsáról készült fényképe. A kiállitás ünnepélyes megnyitása után *Veress* Gábor dr. üzletigazgató tartott előadást a modern építészetről.

m. 931 II/6

Rerrich Béla

*** Rendezik a szegedi fogadalmi templomteret.** Szeged város városrendezési bizottsága felhivása alapján *Rerrich* Béla egyetemi tanár elkészitette a fogadalmi templomtér rendezésének alaprajzát. Ez a terv magábanfoglalja a Gizella-tér rendezésének, valamint a klinikák és a fogadalmi templom épületei által bezárt terület parkirozásának tervét is. *Rerrich* tanár tervei szerint a fogadalmi templomtér közepét két lépcsővel 30 centiméterrel süllyesztik a járdához képest. Tekintettel arra, hogy a tér a székesegyház erősen kitolt előlépcsőzete által azt a benyomást kelti, mintha szélességben nagyobb méretü volna, mint hosszában, a tér középső és süllyesztett része ugy lenne megoldandó, hogy a hosszu távokrabontás által azt a benyomást keltse, hogy hosszabb a tényleges méreteinél. A kőből készült lépcsők segitségével süllyesztett középső tükör egy sikban lenne. A tükör maga a velencei Szent Márktér mintájára, sávok segitségével szerény és alig látható ornamentális módon olyképpen lenne tagolva, hogy a sávok téglányalaku, a középső részén lapos, de mértani idomokból álló kövekből rakatnának ki.

M. 1929. XI. 11.

Nagyságos
dr Rajzó Kurucz
Gyula fedőmüvész
urnak
Szeged

Ismeretlen.
Inconnu.

A Müemlékek Országos Bizottsága kiadása.

Igen tisztelt Müvészne
Hálára kötelezne, ha most
készülő nagy müvészlexikonom-
ban való felhasználás cél-
jából nagybecsü életrajzát
beküldeni szives volna.
Az életrajz beküldése
sem előfizetési, sem semmi
néven nevezendő egyéb köte-
lezettséggel nem jár.
Kiváló tisztelettel

Dr Szentiványi Gyula

Budapest, XI. Lágymányosi
utca 16.

ESZTERGOM
Niccolo di Tommaso: Próféta. Freskó a királyi kápolnál
XIV. század.

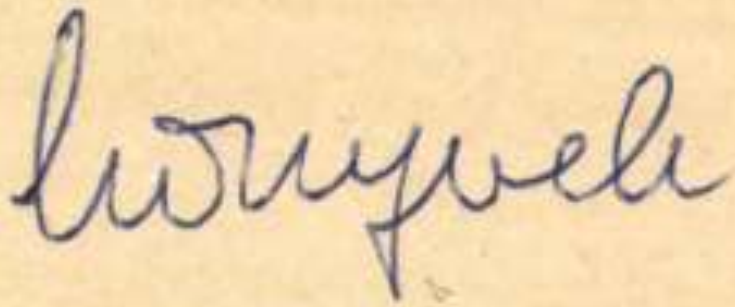

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye.

Rerrich Béla

l.

Bierbeptöst

270. l.

281. l.

természeti csodáját, a
növényzettől meggye

Költészetünk sze
laton csodaszépsége
két. Innen nézték a
kot. A bíbor palást
látszó napkorongot.
ját«, mely kipattant
melyeknek minden s

130 évvel ezelőt
»Tihanyi echóhoz« i

...Ó
Szál
Im,
Part

Mikor az echó-
bomló isteni tájat é
a szivünk, úgy érez

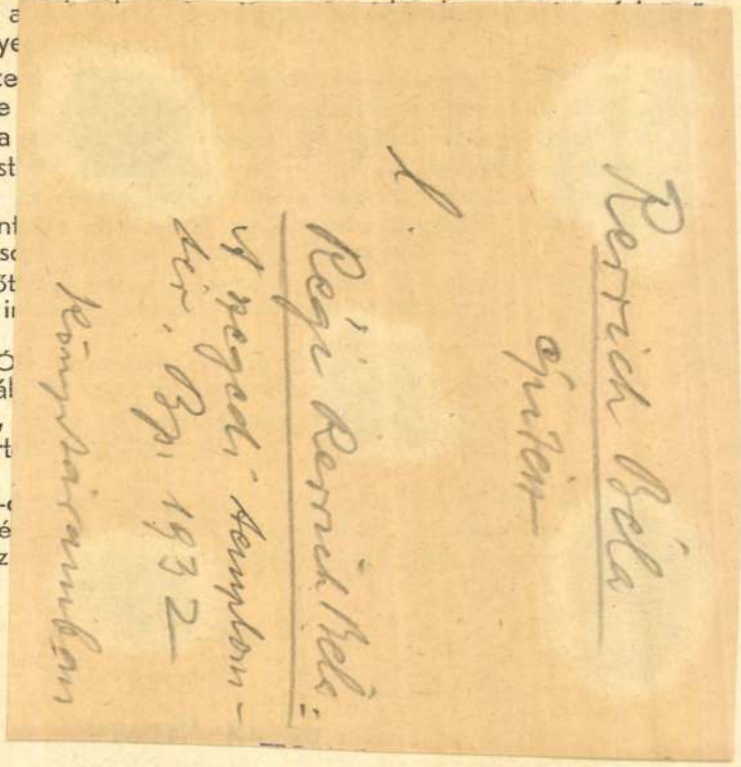

Avagy elnézze a víztabláról nem kisebb ugtablát, melynek színe olykor opálos fényben ragyog, máskor mély ultramarin, szürke, vagy bíborba pirosló? Megfigyelje a felhők születését, melyek olykor finom, habszerű fátyolozással, vagy tömött vattapamacsok alakjában ülnek a látóhatáron, máskor meg aranyló, csipkés széleikkel — mint óriási fejkendővel — takarják be az égi mennyasszony derült homlokát?

Vagy elnézze-e, hogy a láthatárról nehéz gomolyagokban miként kúsznak a tetőpont felé és szeszélyes alakú fodraik miként símulnak egy tömeggé és miként változik a mély, szinte sziporkázó ultramarin ég kékes, vagy barnásszürke hatalmas felületté?!

Csodaszép a Balaton, ez a láhatártól-láthatárig érő, egettartó, örökös mozgásban levő hatalmas víz!

Szép az egymással játszó, egymásra futó hullámgyűrűk sora. Szépek a szelíd, gyengén ringó habok itt, az ijesztő, zúgó, tajtékhegyeket hányó örvénylések amott!

Szép a napkelte. Vajjon láttátok-e már a napkeltét a Balatonon? A hajnalt, amint fölcsókolja álmából a csendes vizet? Láttátok-e, mikor a somogyi partok mögül fölbukkan az izzó korong, mikor a hullámfodrok bíborszínt váltanak és mint a mosollyal ébredő gyermek, vidáman, csacsogva símulnak tova?!

Láttátok-e a pillanatonkint változó színpompát? Az azúrban, smaragdban, zafírban, opálban tündöklő vizet? A rózsa-ibolya fátyollal be-

Kerrich Béla

Revai XX. 786. l.

Vegyes

† **Rerrich Béla.** Megdöbbenéssel és mély fájdalommal emlékezünk meg arról a nagy veszteségről, amely építőművészetünket egyik legkiválóbb művelőjének, *Rerrich Bélának* halálával érte. A tetterős, tiszteletteljes barátsággal körülrajongott építőművész már nincsen az élők sorában. Fiatal volt, 51 éves, telve munkakedvvel, reményekkel, szaktudással, alkotóképességgel.

Élete szorgalmas, munkás és sikerekben gazdag volt. A műegyetemet elvégezve, 1905-ben tanára lett a székesfővárosi iparrajziskolának, majd kertépítészeti tanulmányútra ment Angliába. Utána tanára, majd később igazgatója lett a kertészeti tanintézetnek. Magánpraxisának művei értéket jelentenek építőművészetünk számára, amelyek közül a legkimagaslóbb becsű a szegedi fogadalmi templom terének körülépítése, amelynek pályázatán első díjat nyert, s az ő tervei kerültek kivitelre is.

A műszaki és művészi közélet terén is mindenütt ott volt, ahol önzetlenül kellett dolgozni. Tevékeny tagja volt az Orsz. Magyar Képzőművészeti Tanácsnak, a Műemlékek Orsz. Bizottságának, főtitkára volt a tavalyelőtt lezajlott XII. Nemzetközi Építészkongresszusnak. Ez alkalommal részesült ama kitüntetésben, hogy az angol építészet királyi intézete, a RIBA tiszteleti tagjául választotta. A kormányzó a kertészeti tanintézet vezetésével kifejtett működését a gazdasági főtanácsosi címmel jutalmazta, a szegedi építkezések alkalmával pedig a II. oszt. polgári érdemkereszttel tüntette ki.

Az iránta érzett nagyrabecsülés és szeretet utolsó útján méltóan nyilvánult meg közéletünk kiváló tagjainak nagyszámú részvételében. Ott voltak: Gróf Klebelsberg Kunó dr. v. kultuszminiszter, Glattfelder Gyula csanádi püspök, Kertész K. Róbert és dr. Szily Kálmán kultuszállamtitkárok, dr. Haász Aladár min. tanácsos, az Orsz. Középítési Tanács, a műegyetem, a szegedi egyetem képviselője stb.

Technika
1932. ápr. (4.)

vivre. » L'affaire de ce charlatan de génie, Law, met alors en émoi l'Europe. Eugène de Savoie la suit avec un vif intérêt. On ne devrait pas, dit-il, permettre de jouer un rôle à n'importe quel *geloffene Banqueroutier:* ces gens-là promettent de faire la richesse du pays entier, mais ils n'ont en vue que leur profit personnel. Outre la bourgeoisie, sa sollicitude va aux gentilhommes pauvres; il réclame la création d'un hôtel des invalides à l'instar de Paris et c'est sur ses instances que Charles III fait élever à Pest un institut de ce genre (aujourd'hui l'hôtel de ville de Budapest). Ayant à cœur le sort des anciens soldats, et prêchant d'exemple, il entreprend une colonisation méthodique, par exemple dans ses domaines de Hongrie, à Csepel.

Malgré des frictions passagères, son avis pèse de plus en plus dans la grande politique, bien que jusqu'au bout son rôle se borne à conseiller. Président du conseil secret, au contraire des hommes d'Etat de carrière et des bureaucrates de cour, il ne voit pas seulement les détails, mais l'essentiel, le mécanisme de l'empire le plus irrationnel qui soit au monde, avec ses forces dissolvantes et sa cohésion tenant du prodige. Il est d'ailleurs à même de comprendre une pareille situation, car son armée, où servaient les peuples les plus disparates, a été pour lui une bonne école préparatoire. Il prend garde aux susceptibilités des nationalités qu'il traite chacune selon sa structure psychologique particulière. Jusqu'à Metternich, étranger lui aussi, aucun homme dirigeant, en Autriche, n'a compris comme lui le secret du règne des Habsbourg. Mais ce secret l'épouvante, car l'exercice d'un pouvoir

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR TÁVIRATI IRODA
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DÉLMAGYARORSZÁG
Szeged
1969 OKT 18

1021

Szeged szobrai

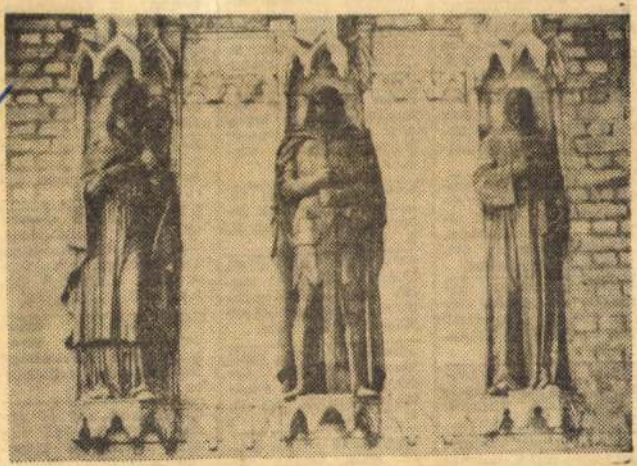

Kapisztrán János, Hunyadi János, Guiliano Cesarini

(76.) A török elleni harc jeles alakjait idézi Rerrich Béla és Sidló Ferenc közös műve a szegedi penteonban. Kapisztrán János a nándorfehérvári csatának volt olasz származású vezére, Hunyadi János Magyarország függetlenségének volt halhatatlan harcosa, Cesarini pedig a várnai csatában vesztette életét.

Rerrich Béla

em.

Elcserélném szoba, konyh lakásomat sz bás, konyhás kásért. Villan udvarban a l öl kert, m Bővebbet Sze út 7. Földt.

Kettő rendes albérleti szobá deklődni: délután, vas nap. Móra

Külön bejárat ba egy rend vagy leánynak albérletbe kiadó. Újszeged, Balfasor 51.

Elcserélném szép 1 szoba összkomfortos erkélyes Bécsi krt-i KIK lakásom másfél szobásra. „Tarjántelepiért" 294. jeligére a Sajtóházba.

Fiatal gyermektelen házaspár üres albérleti szobát keresek. „Egy évre" 200. jeligére a Sajtóházba.

Külön bejáratú bútorozott szoba két személy részére kiadó. Újszeged, Rózsa F. sgt. 10.

Algyőn keresek albérleti szobát konyha használattal. Cím: Soós Sándor, Orosháza, Oláh István u. 9.

Tarjántelepi IV. em. másfélszobás tanácsi lakásunk másfél esetleg egyszobás odosszal tanácsira cserélnénk. „Sürgős" 204 981 jeligére a Hirdetőbe.

Bútorozott albérleti szobát keres egy gyermekes házaspár. Lakás épülőben. „Maximum egy év" 274. jeligére a Sajtóházba. x

Külön bejáratú két kis helyiség házaspárnak albérletbe kiadó. Bánk B. u. 46.

Értelmiségi férfi külön bejáratú bútorozott szobát keres, lehetőleg fűtéssel. „Egyedül" 204 930 jeligére a Hirdetőbe.

Albérleti szoba kiadó központi fűtéssel,. Érdeklődni délután 4 órától, Odessza 14. ép. 13. 1. I. em. 5. a. x

Nagyméretű világos fsztes szoba konya, fáskamrás lakásomat (víz, gáz, villany bent) elcserélném kisebb méretű + spájzos budapesti lakásért az V., VI., VII., VIII., IX. XIII. kerületben. Érdeklődni: Szeged, Párizsi krt. 35.

Fiatal házaspár külön bejáratú bútorozott szobát keres. „November 1" 330 jeligére a Sajtóházba.

Két személy részére albérleti szoba kiadó. Móra u. 24.

Bútorozott szoba, két rendes dolgozó férfi részére kiadó. Lengyel utca 33. 2. ajtó.

Külön bejáratú albérletet keres gázfűtéssel, fürdőszoba használattal Tarjántelepen egyedülálló férfi. „Sürgős" 393. jeligére a Sajtóházba.

Fiatal házaspár külön bejáratú szobát keres egy évre. „Szolidság" 387 jeligére a Sajtóházba.

Szövetkezeti két és félszobás IV. emeleti modern lakásom a Tolbuhin sugárúton elcserélném az Oskola utca környékén levőért. I. emeletig. „Térítés nélküli csere" jeligére a Sajtóházba. x

Külön bejáratú bútorozott szobába egyetemista fiú szobatársat keresek. Fürdőszoba használat van. Tolbuhin sgt. 28 em. ba'ra.

Gázfűtéses házfelügyelői lakásom elcserélném másfélszobás, főbérletiért megegyezéssel. Lechner tér 7.

Magyar Nemzet 1984. XI. 14.

RERRICH BÉLA

Rerrich Béla centenáriumán

A szegedi Dóm tér megálmodója

Rerrich Béla építész, kertépítőművész, a szegedi Dóm tér kiemelkedő épületegyüttesének alkotója születésének centenáriumán ma, szombaton emléktáblát avatnak Szegeden az általa tervezett épületszárny falán, a róla elnevezett téren.

Rerrich Béla, a szegedi Dóm tér megálmodója Hollósy Simontól tanult piktúrát, majd a műegyetemen szerzett mérnöki oklevelet, később Franciaországban kertművészeti tanulmányokat folytatott, és hazaérkezését követően, 1908-tól a budapesti Kertészeti Tanintézet tanára, majd az intézmény igazgatója lett. Tervezett lakótelepeket, bérházakat, iskolákat.

A Dóm tér századunkbeli története ott kezdődik, hogy az 1879-es nagy árvíz után a város honatyáinak elhatározása szerint templomot építenek. A megvalósításhoz 1913-ban kezdtek hozzá, de az első világháború közbejöttével csak 1925-ben folytatódtak az építkezések. A Schulek-féle terveket Foerk Ernő kezébe adták, és leegyszerűsített neoromán kivitelezést választottak. A nehezebb feladat Rerrichre várt, hogy az adott tér monstrumát hozzászelídítse ahhoz a megoldáshoz, amely ma kiegyensúlyozott méretegyenlőséget és hangsúlyt ad a környezetnek.

Az árkádos épületcsoport ihletője minden bizonnyal a stockholmi városháza, az észak-európai színes architektúra lehetett. A téglahomlokzat, az árkádok oszlopainak átgondolt megoldása mindezt a merevséget igyekszik feloldani, amelyet a templom monumentalitása parancsol a térre. Rerrich fegyelmezett, dús képzelőerővel tartotta kézben a szigorú kikötéseket, betartva az azonos párkánymagasságot, következetes mozgalmassággal a több mint 300 méter hosszú árkádsort. Kétemeletes épületnégyszöge nemes harmóniában övezi a dóm előtti teret. A XII. századból való s megmentett Dömötör-tornyot a zárt térbe művészi hivatottsággal illesztette bele. Jó segítséget kapott ehhez Cs. Sebestyén Károlytól, valamint korának jeles festőjétől, Aba Novák Vilmostól. A változatos árkádsor alatt 1931-ben alakították ki a nemzeti emlékcsarnokot, amelyben a magyar irodalom, művészetek és a tudomány kiemelkedő személyiségeinek szobrai, emléktáblái kaptak helyet, a felszabadulás után méltón továbbgyarapítva sorukat.

Bátyai Jenő

Rerrich Béla

— **A Kisfaludy Társaság Greguss-érmének nyertese: néhai Rerrich Béla.** A Kisfaludy Társaság Greguss-érmét a Társaság *Lyka* Károly előadói javaslata alapján az 1932. évben elhúnyt *Rerrich* Béla építész és kertépítőnek ítélte egyhangúlag a szegedi Dóm tér kiképzéséért.

Pesti Napló

1936. dec. 29.

Rerrich Béla

1881 - 1932

Hengermalom ut Elektromos müvek bérháza
Gömb utcai fő. iskola
Szegedi egyetemi épületek
Szegedi püspöki palota
Szolnoki városi bérházak
Nyiregyházi temető kapuzatai
Pesz Samu emlékkut
Karcagi kulturház

Lechner Jenő dr.
jegyzete

Rerrich Béla

Verlag „Meister der Baukunst" Aktien Ges. Genf c. vállalat kiadásában Külön köteljelent meg fentiről.

Lechner Jenő dr.
közlése

Rerrich Béla

A modern magyar épitészet megindítói között kiváló hely illeti meg Rerich Bélát, aki ebben az épületben már nagyon korán megpendíti a modern magyar épitészet nagy kezdeményezőjének, Lajta Bélának a problémáit. Tisztábban jut ez kifejezésre a szegedi dóm-téren, ahol az egyetem árkádos épületeit emelte, amelyek ezt a nem nagyon sikerült ~~xxxxxxxxxxxxxxx~~ templomot övezik. Sok tekintetben kapcsolódik a Hanza városok XV. századi épitészetéhez.

Gerevich Tibor
Korunk művészete.
Szabad egyetemi előadás 1932. v. 33.

6.

n-

l

t

té-

ll

et-

i-

r

NAPI HÍREK

JÓ REGGELT!

Szerdán többen elcsúsztak és elestek a síkos járdán. Nem kell sielni menni ezután. Kevesebb költséggel pont úgy meg lehet sérülni a fővárosban is, mint a hegyekben.

Külkereskedelmi hír: Németországból megindult az import. Röpiratokban és jelszavakban élénk a behozatal.

Beszélgetés a kávéházban: »Olvasta? Az új angol király ismét megszigorította az etikettet. Elváltakat nem engednek az udvarba.« »Ez is Mrs. Simpson malmára hajtja a vizet. Edvárdnak sohasem jut majd az eszébe, hogy elváljon.«

A nap aktuális kérdése: »Vajjon a marokkói affér elcsendesedése után találnak valami új ürügyet háborúra?«

A nap hőse: Sycowski, akiről kiderült, hogy nem is gengszter. Egyszerű alkoholcsempész volt és ma is lelkes híve a prohibiciónak.

A budapesti por olyan méreteket öltött, hogy több uccanévváltozás lesz. Ezután például a Poráros térre fogunk járni.

Beszélgetés a villamos perrónján: »Olvasta? Szabó Miklós angol nyelvtannal és angol szótárakkal felszerelve elindult Amerikába.« »Még ennyi angol holmi után sem mondhatjuk róla, hogy angolosan távozott.«

Mindenben első a Pesti Napló

— **Windsor hercege februárban Budapestre jön?** A *Prágai Magyar Hirlap* szerint Windsor hercege *a közeljövőben Budapestre készül.* Jóértesült helyen kijelentik, Edvárd *február utolsó napjaiban valószínűleg csakugyan Budapestre jön.* Egyik bécsi lap szerint a herceg *egy teljes hónapot* akar Budapesten tölteni. Londoni jelentés szerint a *Time* című amerikai lap érdekes leleplezéseket közöl Mrs. *Simpson* és *Windsor herceg* szerelmi regényével összefüggésben. A lap szerint Sir William Douglas *Kirkwood*, a híres nőgyógyász annakidején azért utazott Cannes-ba, mert különféle okokból meg kellett állapítani, vajjon Mrs. Simpson *nincs-e áldott állapotban.* Az angol törvények szerint ugyanis, ha hitelt érdemlő szakértő állapítja meg, hogy az elválasztott asszony nincs teherben, a bíróság a feltételes elválasztás hathónapi időtartamát *három hónapra szállíthatja le.* A lap szerint ezekután valószínű, hogy Mrs. Simpson ügyvédje felkéri az angol bíróságot, hogy április 27-ike helyett *már január 27-én emelje jogerőre a Simpson-házasnár válóperi ítéletét.* Londoni jelentés szerint Ernest *Simpson*, Wallis *Simpson* elvált férje *rágalmazásért* beperelte *Sutherland* ezredes feleségét, aki *»becsmérlőleg nyilatkozott válásukról«.*

— **Lukács György előadása a revízióról a Hollós Mátyás Társaságban.** *Lukács* György a Hollós Mátyás Irodalmi Társaság nagygyűlésén kedd este előadást tartott *a revízió problémájáról.* Lukács György ismertette a kérdés lényegét, majd annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy a békés revízió eszméje *hamarosan diadalra jut.* Kifejtette, hogy a revíziós mozgalomban a *társadalomé* a vezető szerep, míg a kisebbségi kérdésben a *kormányt* illeti meg a vezetés. Az előadásért *Henyey* Vilmos mondott köszönetet.

— **Adó- és földreformügyekkel foglalkozott a kisgazdák pártértekezlete.** A független kisgazdapárt szerdán törvényhozói értekezletet tartott *Eckhardt* elnökletével. Elhatározták, hogy a Házban az adó- és illetékhátralékok általános revízióját fogják követelni a kormánytól, a földreformmal és a házhelyakcióval kapcsolatos ügyek intézésére bizottságot küldenek ki. A bizottság tagjai *Rakovszky* Tibor, *Soltész* János és *Mojzes* János.

— **A Központi Oltáregyesület új elnöknője.** A hercegprímás a budapesti Országos Központi Oltáregyesület elnöknőjévé *Esterházy* Mary grófnőt, gróf *Esterházy* Mórie v. miniszterelnök húgát nevezte ki.

Husvéti sonkákat prágai módon
csak 3 sonka véd együ sonkapáccal pácolhat. 50 fill. és P 1.50. Kapható mindenütt. — Szétküldés: **Czech drogéria Budapest, József ucca 81.** Mátyás tér sarok. — **Nyúlpác 24 fill.**

Feleségem mondja:

— Elérkezett a pillanat, amikor kimegyek a konyhába és máglyára vetem az összes szakműveket, amelyeket okulásomra szállítani kegyeskedtél, mert könyvtárunk polcai, valamint havi büdsém, nemképpen háziasszonyi önérzetem és normális értelmi fokom nem tűri tovább, hogy mindennap megbolondíts a Helyes Életmódról szóló felolvasásaiddal, idézeteiddel, tanácsaiddal, kívánságaiddal, bírálataiddal és ötleteiddel és fenyegetéseiddel. Megyek és máglyára vetem a Korszerű Terítést És Ágyazást, az Ideális Fogyókúra Kiskátéját, az Egészség és Boldogság Szakácskönyvét, a Húsevés Védelmében, a Növényevés És Életörömöt, a Kedély És Kalóriát, az Egészségünk Ellenőrzőjét és a Fák Gyökereit. Ezt mind elégetem s ha tűrted, hogy Heinet elégessék, ezt is tűrni fogod és holnaptól kezdve normális élet lesz ebben a házban és én ezentúl újra fehérneműt fogok számolni és nem kalóriákat és úgy fogok főzni, ahogy a mamától láttam Miskolcon és ahogy józan eszem diktálja és nem úgy, ahogy a diétás nővérek főznek a szakvizsgán és ahogy te megkívánod. Mert én még szoktam néha olyan könyveket is olvasni, amelyek a Helytelen Életről és nem a Helyes Életmódról szólnak s ezek közé tartozik az általad már csak húsevőként ismert és becsmérelt Gustave Flaubert is, — mert utóbbi időben már csak Shaw-t és Tolsztojt ismered el és Shaw-t se azért, mert megírta a Johannát, hanem azért, mert yoghurtot vacsorázik prézlivel és Tolsztojt se a Karenin Annáért, amit írt s amit imádok, hanem a sárgarépáért, amit evett s amit utálok, — én még olvasok Tanácsot Nem Adó Irodalmat is s így olvastam a Bouvard és Pécuchet-t, amelyben két éppen olyan kedves marha, mint te vagy, napról napra más tudománnyal és más életmóddal kísérletezik és épúgy belebolondul, mint te, mert az irodalom és az élet nem ismeri el a kísérletet, csak akkor, amikor már régen tapasztalat lett s éppen ezért engedd meg, hogy én újra a tapasztalathoz, azaz mama receptjeihez és papa életmódjához vezessem vissza a mindennap más korszerű marhaságba beleőrült ház rendjét s ne mindennap más módszer szerint működő diétás nővér legyek, kötényemben hőmérővel, sztetoszkóppal, vérnyomásmérővel és kalóriatabellákkal és uccai mérleghez kikészített krajcárokkal, hanem újra a ház úrnője legyek, akinek elég a józan esze ahhoz, hogy kibírd mellette egészségesen és tekintélyed domborulatával a korszerűtlen élet legvégső határáig.

— **Schacht nem utazhatik Párizsba.** *Berlinből* jelentik: Külföldi lapok hírei szerint *Schacht* birodalmi bankelnök *Párizsba készült.* Schachtot ugyanis a világkiállítás német csoportjának kormánybiztosa a német pavillon alapkőletételéhez meghívta. Schacht azonban már egy héttel ezelőtt közölte, hogy *elfoglaltsága miatt nem tehet eleget a meghívásnak.*

— **Állítólagos volt magyar huszártiszt bűnpere a senlisi törvényszék előtt.** *Párizsból* jelentik: A senlisi büntetőtörvényszék *egy állítólagos volt magyar huszártiszt, Kesselbauer* Lajos bűnügyét fogja tárgyalni, aki tizenegy hónap óta vizsgálati fogságban ül. Kesselbauer a vád szerint *csaknem egymillió frankkal megkárosította Doria grófot,* aki senlisi kastélyában rövid idővel ezelőtt 82 éves korában meghalt. A gróf *fiának feljelentése* szerint Kesselbauer értékpapírokat adott el a gróf számára, majd egy nizzai pénzembernél váltófedezetre kölcsönt szerzett számára. A nizzai pénzember a váltókat *tovább forgatta,* mire a gróf 250.000 frankot adott Kesselbauernek, hogy a legsürgősebb esedékességeket fedezze. A fiatal Doria gróf szerint Kesselbauer egymillió frankkal károsította meg apját.

— **»Antiszebor«-gyógypúder a zsíros, pattanásos arcbőr szuverén ellenszere, orvosi utasítással ellátva! Dr. med. László V.-féle kozmetikai különlegesség. Egyedárúsítás: Múzeum-patika, IV., Kossuth Lajos ucca 22.**

— **A Szinyei Merse Társaság Koszta Józsefet ünnepli.** A Szinyei Merse Pál Társaság január 17-én délelőtt fél 11 órakor *Koszta* József művészi pályájának 50-ik évfordulója alkalmából ünnepélyes ülést rendez az Ernst Múzeumban. Az ünnepély rendje: *Csók* István elnök megnyitó beszéde. Főtitkári jelentés. *Lázár* Béla előadása *Koszta* Józsefről.

= **Túlságosan vérmes embereknél,** kiváltkép akiknél az igen nagy nedvdússág mindenféle kellemetlen tünete, mint gyors elfáradás, elbágyadás, a teltség érzete gyakran jelentkezik, kitűnő hatással szokott járni, ha három hétig naponta reggel, éhgyomorra egy pohár természetes »Ferenc József« keserűvizet isznak. Orvosok ajánlják.

= **A legszebb élmény: egy luxusutazás a Földközi tengeren.** A Norddeutscher Lloyd legmodernebb kényelemmel újjáalakított General von Steuben luxushajója a tengeri utazást igazi élvezetté teszi. Kérjen részletes díjmentes prospektust a Norddeutcher Lloyd budapesti irodáiban: VIII., Baross tér 9, vagy V., Vörösmarty tér 1.

PAMÁSZON

FEHÉRNEMŰRE — ÁGYNEMŰRE

— **Új egyetemi magántanárok.** A közoktatásügyi miniszter dr. *Kukán* Ferenc egyetemi tanársegédnek a »Szemészeti kórtan« és dr. *Zsindely* Sándor kórházi rendelő főorvosnak »Az iskolahygiene« című tárgykörből a pécsi m. kir. Erzsébet tudományegyetem orvostudományi karán egyetemi magántanárokká történt képesítését, dr. vitéz *Tátrallyay* (Wein) Zoltán egyetemi rendkívüli tanári címmel felruházott egyetemi magántanárnak a budapesti kir. m. Pázmány Péter tudományegyetem orvostudományi karán »Az orr- és gégebajok kór- és gyógytana« című tárgykörből nyert magántanári képesítésének »A mindennapi orr-, gége- és fülgyógyászat« című tárgykörre történt kiterjesztését jóváhagyólag tudomásul vette és azt megerősítette.

— **A kalocsai érsek pásztorlevele az elmult évről.** Gróf *Zichy* Gyula kalocsai érsek ezévi első pásztorlevelében a kommunista törekvésekről szólván megemlíti, hogy az elmult évben valamennyi templomban a kitett Oltáriszentség előtt kérték a Mindenhatót, hogy *távolítsa el a hívektől ezt a pusztító veszedelmet és erősítse meg mindannyiukat a hitben.* Ugyancsak valamennyi plébánián gyülések voltak, amelyen foglalkoztak *a kommunizmus fenyegető veszedelmével* és a katolikus lakosság megalakította mindenütt az antibolsevista szervezkedést.

— **Lemondott a rektor — bezárták a vilnai egyetemet.** *Varsóból* jelentik: Miután a vilnai egyetem rektorának kísérletei az egyetem rendjének biztosítására meghiúsultak, a rektor és a prorektor *benyujtotta lemondását.* A kultuszminiszter elrendelte, hogy a vilnai egyetemet, ahol az előadások már eddig is szüneteltek, *forma szerint is zárják be.*

— **2,270.306-os világrekord példányszámban jelenik meg a Daily Express.** *Londonból* jelentik: A *Daily Express* decemberben elérte *a 2,270.306-os napi példányszámot* s ezzel *világrekordot* teremtett: ennyi példányban még soha sehol napilap nem jelent meg. Mikor Lord *Beaverbrook* 1919-ben Sir Arthur *Pearson*-tól átvette a lapot, a Daily Expess *440.000 példányban jelent meg.*

— **Az egészséges is ügyeljen emésztésére.** Az orvosok Artin-dragéet ajánlanak hashajtóul.

— **Betegszabadságra utazott Berlinbe a budapesti német birodalmi iskola igazgatója.** Olyan hírek terjedtek el, hogy *Rettig* Pétert, a budapesti német birodalmi iskola igazgatóját *a német kormány felmentette megbízatása alól és visszarendelte Berlinbe.* Szerdán úgy értesültünk, hogy az igazgató visszahívásáról szóló hírek *nem felelnek meg a valóságnak.* Rettig igazgató csupán *betegségének gyógykezeltetése miatt utazott Berlinbe,* ahol bizonytalan ideig marad. Távollétében a birodalmi iskolát *Geitner* Wolfgang tanár vezeti.

— **Előadás a légvédelem problémáiról.** A Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége ma, csütörtök délután ½6 órakor a GyOSz székházának nagytermében választmányi ülést tart, amelyen *Ruszkay* Jenő tábornok, országos légvédelmi parancsnok tart előadást a légvédelem problémáiról.

MA PREMIER!

Elisabeth Bergner

világfilmje

»AHOGY TETSZIK«

Shakespeare halhatatlan vígjátéka —
Rendezte: PAUL CZINNER

AZ ÚJ CORSO-BAN

Jegyelővétel egész nap —
Előadások kezdete: 5, 7, 9 órakor
— Vasárnap: ½4, ½6, ½8 órakor

Rerrich Béla

— **A Kisfaludy Társaság néhai Rerrich Bélának ítélte oda az építészeti Greguss-érmet.** A Kisfaludy Társaság szerdán este tartotta *Voinovich* Géza elnöklésével ehavi ülését. *Voinovich* Géza megnyitója után a társaság új tagja, *Nadányi* Zoltán tartotta meg székfoglaló előadását. Ezután *Lyka* Károly olvasta fel a kiküldött bírálóbizottság jelentését a társaság Greguss-érmének 1936. évi odaítélése tárgyában. A társaság kritikai, építészeti, festészeti, szobrászati, színészeti és zenei alkotásokat jutalmaz egymást követő években ezzel az éremmel, tehát minden alkalommal hatévi időkörre terjedő alkotások közül választanak. Most az építészeti Greguss-érem odaítélésére került a sor. A társaság az éremmel néhai *Rerrich* Bélát, a szegedi templom és templomtér megépítőjét jutalmazta. A bírálóbizottság jelentése kiemeli, hogy *Rerrich* Béla meglehetősen elhanyagolt téren, a város kialakítása terén nyujtott kiváló egységes nagy alkotásával, a szegedi fogadalmi templom és az egész tér építészeti kiképzésével. A társaság elnöksége az elhúnyt kiváló építész özvegyének nyujtja át az érmet. Mint ismeretes, a szegedi templomtér megépítésének eszmei kezdeményezője s fáradhatatlan energiájú végrehajtója néhai gróf *Klebelsberg* Kuno, a nagy magyar kultuszminiszter volt. Ezután zártülést tartott a társaság. *Kéky* Lajos titkár ismertette a betölthetőnek határozott három költői tagsági helyre beérkezett ajánlásokat. Négy nevet ajánlottak. *Kállay* Miklóst, *Nyirő* Józsefet, *Szabó* Lőrincet és *Vietorisz* Józsefet, közülük választja meg a Kisfaludy Társaság február 2-án három új tagját.

— **Kun Béla nyilatkozata hódmezővásárhelyi összeférhetetlenségi ügyéről.** Jelentettük, hogy *Kun* Béla országgyülési képviselő Hódmezővásárhely igazoló választmánya elé került, mert a lapjában megjelenő városi hivatalos hirdetések díja miatt összeférhetetlenségi bejelentést tettek ellene. A vita 3:3 szavazatállás után a *főispán szavazatával* dőlt el *Kun Béla javára.* Hódmezővásárhely kisgazdapárti képviselője most nyilatkozatban foglalkozik az igazolóválasztmány üléséről hivatalos forrásból megjelent tudósításokkal és közli, hogy az összeférhetetlenségi bejelentésben szereplő 4500 pengőt *öt év alatt* kapta a várostól, *havi 75 pengős részletekben,* lapja ugyanis ezt a minimális összeget számítja fel Hódmezővásárhelynek a hirdetésekért, amelyeket a sajtótörvény rendelkezései szerint *a szokásos díjazásért közölni köteles.* Hangoztatja *Kun* Béla, hogy az ügyben adott *főügyészi vélemény* mellette szólt, a főispán ezt a véleményt tette magáévá, mikor javára szavazott, az indokolás azonban a főispán egyéni magyarázata volt, amiért ő meg is tette az általa szükségesnek vélt lépéseket.

— **Kertész Elemér fővárosi bizottsági tag nyilatkozata.** *Usetty* Béla ügyvéd, országgyülési képviselő *nyilatkozat* közlésére kért bennünket, amelyben *Kertész* Elemér fővárosi bizottsági tag kijelenti, hogy a csalásért hétfőn egyévi börtönre elítélt *Pályi* Lajosné által személyével kapcsolatban tett sértő kijelentések miatt *bűnvádi feljelentést tesz,* hangoztatja, hogy Pályinéval soha olyan kapcsolatban nem volt, mint ahogy azt a törvényszéki tárgyaláson az asszony elmondotta.

— **Az új fasiszta pártvezetőség.** *Rómából* jelentik: A fasiszta párt rendeleti közlönye hírt ad a fasiszta pártvezetőség új összetételéről. A *pártfőtitkár továbbra is* Achille *Starace maradt,* míg helyettes titkárrá Zangara *Serena* és *Gardini* fasisztákat nevezték ki. Adminisztratív titkár továbbra is *Marinelli.* A pártvezetőség új tagjává kinevezték Pietro de Francisci volt igazságügyminisztert, a római egyetem rektorát.

— **Halálos autógázolás a járdán.** *Bajáról* jelenti tudósítónk: Szerdán délután 3 órakor súlyos autószerencsétlenség történt. *Erényi* Jenő, a bajai Nemzeti Bank főnökének fia, kocsijával felrohant *a járdára és ott elgázolta Lakatos* Istvánné 37 éves asszonyt. Lakatosné két lába összeroncsolódott, ezenkívül agyrázkódást is szenvedett. *Életveszélyes állapotban* szállították kórházba. Erényi azzal védekezett, hogy egy szembejövő kocsit akart kikerülni, de a sikos úton megcsúszott és felrohant a járdára.

— **Ellopták báró Roszner Ervin autóját — éjjel megkerült.** Báró *Roszner* Ervin, a Nemzeti Bank cégvezetője szerda este bejelentette a főkapitányságon, hogy ismeretlen tettes a Kossuth Lajos utcában a Nemzeti Kaszinó elől *ellopta AB 613. rendszámú Balilla-autóját.* A rendőrség leadta az ilyenkor szokásos körözést a rendőrőrszobáknak és félegykor *meg is találták a báró autóját.* A tolvaj a Berlini téren hagyta. A vizsgálat tovább folyik a tolvaj kézrekerítésére, mert a Belvárosban több hasonló lopási kísérlet történt.

— **Halálozás.** Dr. *Spett* Ferenc kormányfőtanácsos, ügyvéd, volt székesfővárosi bizottsági tag, hosszú szenvedés után Budapesten e hónap 12-én elhúnyt. Temetése 14-én 3 órakor a kerepesiúti temető halottasházából lesz.

Nagyrákói és kelemenfalvi *Rakovszky* Endréné szül. homrogdi Lichtenstein Malvin, Rakovszky Endre nyug. főispán, az országgyűlés felsőháza háznagyának felesége életének 64. évében elhúnyt. Az elhúnytat Osvára szállítják, ahol ma helyezik örök nyugalomra a családi sírboltban.

Özv. ómoravicai *Heinrich* Aladárné szül. nemes Tömöry Melanie január 13-án 64 éves korában Budapesten elhúnyt. Temetése 15-én, péntek délután 3 órakor lesz a kerepesiúti temető halottasházából.

— **Röpirat a miskolci sajtóviszonyokról.** *Miskolcról* jelenti tudósítónk: Szerdán este röplapok ezreivel árasztották el Miskolcot. A röplap címe: »*Különvélemény*«, szerzője *Dömjén* Miklós hírlapíró. *Dömjén* röpiratában megtámadja *Fehér* Ödönt, a *Felsőmagyarországi Reggeli Hirlap* szerkesztőjét, aki egyúttal kiadója is a lapnak. Elmondja, hogy a *Reggeli Hirlap* hogyan került a Villamosrészt tulajdonába, hogyan vette át később *Fehér* Ödön, aki a lapkiadó részvénytársaság elnökévé *Ferenczy* Károly kormányfőtanácsost, Miskolc felsőházi póttagját, a miskolci Kereskedelmi és Iparkamara elnökét választotta meg. Mikor a lapnak nehézségei lettek, a demokratapárti *Bródy* Sándor megszervezte a vagyonos miskolci kereskedőket, olyan miskolci polgárokat, akik *a liberális és demokrata* eszmék hívei, hogy *havi ezer pengővel* támogassák a Reggeli Hirlapot. A lap megkapta a havi ezer pengőket, *Fehér* Ödön pedig kormánytámogatásba vitte át a lapot. Később, mikor a Bródy-féle akció megszűnt, *Fehér* Ödönnek, aki különben Reisinger- és Bródy-féle *ellenzéki listán* jutott be Miskolc törvényhatósági bizottságába, sikerült elfogadtatnia a Reggeli Hirlapot *hivatalos kormánylapnak,* havi 1400 pengő szubvencióval. Ezzel a kormánypárti *Felsőmagyarország* feleslegessé vált, 1935 júniusában a *Felsőmagyarország* és a *Reggeli Hirlap* fuzionált, felvette a Felsőmagyarországi Reggeli Hirlap nevet. A rendkívül éleshangú röpirat később megtámadja a *Reggeli Hirlap adminisztrációját,* valami zavar miatt, ami a jugoszláviai menekültek javára gyüjtött 125 pengő átutalása körül történt, végül azt állítja, hogy *Fehér* Ödön összeférhetetlenségi helyzetbe került, mert Miskolc törvényhatósági bizottságának tagja s emellett lapja a várostól évi 2400 pengő hirdetési átalányt kap. A röpirat szerzője terjesztési engedélyt kért *Halmay* Béla polgármestertől, de mielőtt az engedélyt megkapta volna, az egyik rikkancstól a rendőrség már *elkobozta* a röplapokat. Miskolc közvéleménye érdeklődéssel várja az ügy fejleményeit.

— **Csicseri-Rónay István országgyülési képviselő lovas balesete.** A Ludovika lovardájában baleset érte *Csicseri-Rónay* István országgyülési képviselőt. Csicseri minden reggel a lovardában szokott lovagolni. Hétfőn *a ló felbukott és Csicseri olyan szerencsétlenül zuhant, hogy elvesztette eszméletét.* Megállapították, hogy *inszakadás, belső sérülés és agyrázkódás* érte. Kedd este a Ludovika házikórházából lakására szállították a képviselőt, akinek néhány hétig mozdulatlanul kell feküdni.

BÁLI ÉJSZAKÁK

Herceg *Esterházy* Antal díszelnöksége alatt január 16-án az Astoria-szállóban tartják meg a Tearózsa karnevált. A rendezőség az idén is gondoskodott arról, hogy különleges attrakciókkal szolgáljon az estély részvevőinek. A társaság legszebb leányainak jelmezes felvonulása után újszerű pantomimet mutatnak be. A rendezőség élén *Gergelyffy* Gábor, ifj. *Buday* Gábor, *Fabinyi* György, *Raichle* Ferenc, ifj. *Nagy* Gábor, *Edvi* Illés György, *Andaházy* László, *Horváth* Béla Jenő, *Sirchich* Fedor és *Jeszenői* Zoltán állanak. Báliroda: Vilmos császár út 54. Telefón: 1—237—33.

A Gellért-szálló termeiben január 16-án rendezik a **Medikus-bált,** amely a farsang egyik jelentős társadalmi eseményének ígérkezik. A bálnak *Benedek* László egyetemi tanár a védnöke, míg a rendezőség élén *Dögl* Tibor és ifj. *Takáts* István bálelnökök és *Mezey* Pál, a Segítőegyesület elnöke buzgólkodnak az estély sikeres előkészítésén. Meghívóigénylés: a Gellért-szállóban levő bálirodában és Üllői út 26. sz. alatt. Telefón: 1—312—78.

Nagy érdeklődés előzi meg a **Királyi Magyar Yacht Klub** január 16-iki estélyét, amelyet a Hungáriában rendeznek. A bál alkalmából a Hungária-szálló zászlódíszt ölt. Az estély előtt ötszázterítékes társasvacsora lesz, amelyre társadalmi életünk kiválóságai jelentették be részvételüket. A női rendezőbizottság élén *Ugron* Gáborné áll. Meghívóigénylés *Tóth* Lajos titkárnál, Andrássy út 73. Telefón: 2—683—06.

Frigyes főherceg elhúnyta következtében elrendelt udvari és katonai gyász miatt a január 9-re az Országos Kaszinóban tervezett **Szent István-bált** *január 30-ra halasztották.* Báliroda: Királyi Pál u. 7. Tel.: 1—859—74.

Február 1-én a Royal-szálló termeiben tartják meg az idei **Evangélikus-bált.** A Budapesti Egyetemi Luther Szövetség táncestélye iránt már most rendkívül nagy érdeklődés nyilvánul meg. A bálbizottság *Makoviczky* Gyula, *Somos* Elemér, *Schricker* Sándor, *Izsó* Pál, *Stromp* Ervin és *Tolnai-Knefély* Tibor vezetésével működik. Báliroda: Ráday u. 17. Telefón: 1—877—62.

Január 16-án a Bristol szálló termeiben rendezik az **Elektrotechnikus bált.** A rendezőgárda *Dobos* Ferenc, *Farkas* János és *Nagy* Vilmos vezetésével számos eredeti ötlettel akarja emlékezetessé tenni az estélyt. Meghívók: Tavaszmező u. 15.

A *Magyar Illatszer és Háztartáscikk Kereskedők Országos Egyesülete* január 16-án az Utazók székházában (Jókai u. 4.) **Illatszerészbált** rendez.

Az *Ügyvédjelöltek Országos Szövetsége* január 30-án az Ügyvédi Kamara termeiben rendezi a **27. Patvarista bált.** Báliroda: Szalay u. 7. Telefón: 1—224—34.

A Budapesti X. ker. Izr. Jótékony Nőegylet január 16-án a Kőbányai Kaszinóban (Füzér u. 13. sz.) tartja jótékonycélú táncestélyét.

A *Fűszerkereskedők Országos Egyesülete* rendezésében január 16-án a pesti Vigadóban lesz a hagyományos **Fűszeres-bál.**

Ki lesz a főpolgármester?

Csak jövő héten döntenek

(Saját tudósítónktól.) Még mindig nincs Budapestnek főpolgármestere. Szerda délután komoly formában terjedt el annak a hire, hogy *a belügyminisztérium egyik aktív főtisztviselőjét szándékozna a kormány kinevezni.*

Érdeklődtünk illetékes helyen és azt a felvilágosítást kaptuk, hogy *rengeteg név merült fel, de döntés még semilyen irányban sincs.*

Szendy Károly polgármester csütörtök délelőtt jelenik meg kihallgatáson a belügyminiszternél és a miniszterelnöknél és erről a kérdésről tárgyalni fognak. A jobboldali pártok vezetőinek véleményét is kikéri a kormány és így *minden valószínűség szerint vagy a hét végén, vagy a jövő hét elején lesz csak döntés.*

— **A felsőszabolcsi lelkészi értekezlet.** Debreceni jelentést közölt a *Pesti Napló* január 10-i számában a tiszántúli református főjegyzőválasztással kapcsolatban. A hírre most *Kiss* Lajos, a felsőszabolcsi református egyházmegye esperese a következő nyilatkozatot teszi: »Valótlan az, hogy a felsőszabolcsi lelkészi értekezlet állítólagos *sérelmek* miatt gyült volna össze; hogy az értekezlet állást foglalt volna akár az alispán, akár más közig. hatósággal szemben; hogy az értekezletről akár a püspökhöz, akár máshoz, hivatalos értesítés ment volna. Ellenben való az, hogy az értekezletet *tájékozódás és tájékoztatás* céljából hívtam össze; az értekezlet általános hangulata az volt, hogy a lelkészi kar ezt a vitás ügyet is a közig. hatóságokkal *egyetértésben* kívánja megoldani, a meggyőződés szabadságának épségben tartása mellett.«

— **Meghalt a legöregebb sárospataki diák.** *Kilencvenéves korában meghalt Makláry Pap* Miklós, a sárospataki főiskola híres professzora, *a legöregebb sárospataki diák.* Számos értékes tankönyvet írt, főleg mint pedagógus volt híres. Halálát *Bartha* László esperes és *Mitrovics* Gyula professzor családja gyászolja. Csütörtökön, a sárospataki főiskola udvaráról temetik.

— **Osztrák diákküldöttség érkezik ma Budapestre.** *Bécsből* jelentik: A magyar diákság meghívására január 14-én *osztrák diákküldöttség utazik Budapestre,* élén Hans *Drimmellel,* az osztrák diákság vezetőjével. A küldöttség három napot tölt Budapesten.

— **Tilos a gyári sziréna!** A rendőrfőkapitány rendeletet adott ki, amely *megtiltja a gyáraknak a sziréna és a kürtjelzés használatát.* A főváros csöndje érdekében volt szükség erre a rendeletre, mert a hajnali órákban a mindenfelől felhangzó szirénabúgás, különösen a dunaparti és a margitszigeti lakókat, külföldieket zavarta. Szükség volt a rendeletre azért is, mert a légvédelmi riadójelzés is szirénabúgás lesz. Február 15-ikén lép életbe a rendelet, addig idejük van a gyáraknak gondoskodni a sziréna helyettesítéséről.

— **»Naponta egy almát és távoltartod az orvost a házadtól.«** A Baross Szövetség idegenforgalmi és fürdőügyi főcsoportjának szerdai előadóestjén *Ambrózy* György nagybirtokos, a Mária Terézia-rend lovagja, a magyar gyümölcsről tartott előadást. Ambrózy előadásának mottója egy angol közmondás volt: »Naponta egy almát és távoltartod az orvost a házadtól.« Ismertette a magyar gyümölcstermelés fejlődésének történetét. Magyarország területén 1929-ben 15,679.000 gyümölcsfa volt, ebből azonban a helytelen ültetés és szakszerűtlen kezelés miatt export szempontjából csupán tízmillió fa vehető számításba. Ambrózy ezután a gyümölcstermelés és értékesítés legfontosabb problémáival foglalkozott, végül felvetette azt a gondolatot, hogy Budapest fürdőváros *gyümölcskiállítási központ* is legyen. *Ambrózy* György előadása után dr. *Kiss* Endre, Kecskemét polgármestere Kecskemét idegenforgalmi eredményeiről beszélt.

— **Beküldött hírek. *Csütörtök. Előadások.*** A Földrajzi Társaságban *Stömpl* Gábor: »A Kisalföld felszíne«, *Szilády* Zoltán: »Régi helynevek« (Földrajzi Intézet) 6-kor. — A Népegészségügyi Múzeumban *Batiz* Dénes: »Az egészségügyi munkásvédelem fejlődése Magyarországon« (Eötvös u. 3.) 7-kor. — A Mérnökegyletben August *Deidesheimer:* »Holz—Stein Pflaster« (Reáltanoda u. 13.) ½7-kor. — A Külügyi Társaságban *Tecsői Móricz* Kálmán: »Külpolitikai célkitűzések évszázados távlatokban« (Parlament) 6-kor. — A Gárdonyi Társaságban *Simon* Lajos, *Szacsvay* József, *Mindszenti* Ödön, *Vándor* Iván, *Melha* Armandné, *Gaál* István és *Sebők* Gyuláné adnak elő (Erzsébet körút 43.) 5-kor. — A Természettudományi Társulatban *Györffy* István, *Huljék* János, *Vajda* László, *Boros* Ádám és *Andreánszky* Gábor adnak elő (Eszterházy u. 16) 6-kor. — A Magántisztviselők Szövetségében *Hont* Ferenc: »A színház« (Andrássy út 124.) 8-kor. — Az Elektrotechnikai Egyesületben Rolf *Widerőe:* »Keletnorvégia erőművei« (Honvéd u. 22.) 6-kor. — A Bethlen Gábor Szövetségben *Csekey* Sándor: »Kálvin János nemzetnevelő hatása Magyarországon« (Rákos u. 3.) ½7-kor. — A Goldmark-teremben *Grünwald* Fülöp: »A magyar zsidóság törzskönyvei«, *Riegler* Tibor: »Szociális gondolatok az ifjúság nevelésében« (Wesselényi u. 7.) 6-kor. — A Wesselényi u. 44. sz. alatti iskolában *Lénárt* Edit: »Alkalmasságvizsgálat«, *Balázs* Dezső: »Fiatalkorúak kriminalitása« 6-kor. — A Virágkedvelők Egyesületében *Füredi* Jenő: »Mérsékelt meleg szobába való növények« (Eszterházy u. 4.) ½5-kor. — *Különfélék* Az osztrák háborús emlékérem megszerzésére irányuló pályázatok új benyujtási határideje: 1937 december 31. Érdeklődni lehet az **Emlékérem-bizottságnál,** Akadémia ucca 17.

Rerrich Béla
MMÉ Évk
1934. 170. l.

Budapesten, 1909 évi julius hó 26-án.

M. kir. földmivelésügyi minister

716/1909. szám.

Árleitési hirdetmény.

lagytapolcsány község képviselőtestülete 1909-ik évi május
án 57/1909. kgy. szám alatt kelt határozattal a vásártéri
rna és vele kapcsolatos munkák végrehajtasát 20161 k 49 f
á a csatlakozó utcák csatornázását ... ... 6103 „ 99 „
a magánosok által fizetendő csatornázást
ıintegy ... ... 1500 „ — „

Összesen ... ... 27765 k 48 f

erejéig engedélyezte. A feltételek szerint folyó évben csak
ik szakasz készül, mig a többi jövőben.

munkálat az átadás után azonnal megkezdendő és a munka
ınak az erről felvett jegyzőkönyvben kitüntetett napjától
ott 90 munkanap alatt fejezendő be.

fent emlitett munkálat foganatositásának biztositása céljából
évi augusztus hó 19-ik napjának d. u. 3 órájára
polcsány nagyközség tanácstermében tartandó zárt ajánlati
tárgyalás hirdettetik.

versenyezni óhajtók felhivatnak, hogy a fentebbi munkálat
ajtásának elvállalására vonatkozó, az általános feltételekben
5 százaléknyi bánatpénzzel ellátott zárt, szabályszerüen
lt, ajánlataikat a kitüzött nap **déli 12 órájáig** a község
ságánál annyival inkább adják be, mivel a később érkezettek
mbe vétetni nem fognak.

versenytárgyaláson ajánlattevők vagy azok igazolt képviselői
lehetnek; kimondatik azonban, hogy a versenytárgyalási
ág fentartja magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok
az ajánlott árakra tekintet nélkül szabadon választhasson,
yeztetik azonban, hogy csakis szabályszerüen kiállitott és
el lezárt, sértetlen boritékban elhelyezett, közvetlen vagy
utján beadott ajánlatok fognak a közszállitási szabályzatok
ében tárgyalás alá vétetni.

Az ajánlat boritékán az alábbi felirás alkalmazandó: Községi
ságnak Nagytapolcsány. Ajánlat a 923 908. számu verseny-
ási hirdetményben kiirt, a csatornázási és vele kapcsolatos
kra.

szóban forgó munkálatokra vonatkozó műszaki müvelet a
polcsányi községházán a rendes hivatalos órákban napon-
negtekinthető, az ajánlat az ott csatolt minta szerint álli-
ki.

rajánlat a költségvetési végösszeg százalékában is kifejezhető.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DÉL MAGYARORSZÁG
1971 OKT 22

RERRICH BÉLA

Emléküket őrzik az utcák

1021

39.

RERRICH BÉLA TÉR

Az 1939. évi térképen szerepel először így, később olykor a rövidebb, *Rerrich tér* alakban is. Berzenczey Domokos városi főmérnök indítványára 1932-ben kapta nevét.

Rerrich Béla (1881—1932) kertművész és építész főműve a *Dóm tér kialakítása* (1928—1930).

RÉVAI UTCA

Kaltschmidt 1747. évi térképén nyomvonala már látszik. 1814-től a Vízig *Piarista utca, Piaristák utcája, Kegyesrendiek utcája* a neve. Nagy múltú palánki utca maradványa ez a mai kis utácska: talán ez volt az 1522. évi tizedjegyzékben említett *Szent Dömötör utca.* A piaristák rendháza és iskolája állott benne 1926-ig.

A Víz után *Révai Miklós* (1750—1807) nyelvész, író, egyetemi tanár, a kiváló tudós lett a névadója. A szegedi kegyesoskolában tanult (1763—1769), 1802-től a pesti egyetem tanára volt. Szabadelvű vallási fölfogása és lelkes hazafisága miatt sok üldöztetésben volt része. Mint költő az időmértékes verselés egyik úttörője. A régi magyar irodalom első oktatója és kiadója, az első rendszeres magyar stalisztika szerzője. Nemzetközi viszonylatban is először alkalmazta a történeti módszert a nyelvi jelenségek magyarázatára.

ROOSEVELT TÉR

Helyét Kaltschmidt 1747. évi térképén már jól látni, első nevét 1826-ból ismerjük: *Hal piartz,* 1842-ben már *Halpiac,* 1879-ben *Hal tér.*

Múltja, mint *Cs. Sebestyén* Károly kimutatta, jóval régebbi. Valószínűleg azonos az 1499-ben, II. Ulászló király oklevelében már említett *Lathran, Latorján* utcával. „Középkori váraknak — írja Cs. Sebestyén —, tehát nyilván a szegedinek is, mindig volt a lovas katonaság számára külön kerítéssel ellátott része a várfalakon kívül, melyet magyarul huszárvárnak, a 17—18. században latorkertnek neveztek. A latorkert különben a latrok ellen épült kerítést is jelentette, a latorságot pedig másként latorjánságnak, latránságnak mondják nyelvemlékeink. Ez az utcanév tehát nyilvánvalóan ennek a latorkertnek az emlékét őrizte meg, amely szerintem pontosan a mai Rudolf tér északi részén feküdt."

Ez lett tehát a múlt század elején a Hal piac. A Víz után *Rudolf* (1858—1889) trónörökösről, Ferenc József és Erzsébet királyné egyetlen fiáról, a magyarbarátságáról és liberalizmusáról ismert Habsburg főhercegről nevezték el — még életében. (Említettem a Ferenc József és Erzsébet rakpartot, a Gizella, Valéria, József főherceg teret: ezek mind az uralkodó család tagjairól a Víz után elnevezett helyek.)

Mikszáth Kálmán, amikor a Víz után meglátogatta a Várost, ezt írta: „Megfordulok a hídfőnél élénken, ha ott van-e még a szögletházon a *Halpiacz* szó. No, csak legalább ez lenne ott, hogy összekössön múltam emlékével. De ez a vékony cérnaszál is leszakadt, az utcának is más, modernebb neve van azóta."

Juhász Gyula 1918-ban ennek a megváltoztatását is javasolta: *Múzeum tér* legyen, úgymond, hogy így egyúttal tájékoztatóul is szolgáljon.

1934-ben, az akkor elhunyt polgármesterről, *Somogyi Szilveszter térnek* akarták elkeresztelni, de *a legitimisták tiltakoztak* a terv ellen, így maradt minden a régiben.

1936-ban Csekey István professzor indítványozta, hogy Liszt Ferencről nevezzenek Szegeden utcát vagy teret. A városi mérnöki hivatal ekkor előterjesztette, hogy *a tér déli részét Liszt Ferenc térnek, északi részét Móra Ferenc térnek nevezzék.* Megint a Habsburg-pártiak ellenagitációja akadályozta meg e terveket. De még ugyanez év novemberében egy városatya, Egőd Lajos, a fővárosi Oktogon mintájára, a Gizella teret Mussoliniről akarta elneveztetni. Ez nem sikerült neki. 1938 őszén Ernyei István állt elő ismét hasonló javaslattal, kibővítve a Hitlernek adandó névre vonatkozó óhajával. 1938. november 14-én az utcanévadó bizottság nem tudott kitérni a nyomás elől: a Rudolf tér parkosított felét *(amit korábban Móráénak szántak!)* Mussolini tér, a másik fele Hitler tér lett — elméletben. Mert utóbb *elfeledkeztek a végrehajtásról,* s a javaslat csak akkor jutott ismét a városatyák eszébe, amikor 1942-ben meg Meskó Zoltán az ifjú Horthy István kormányzóhelyettesről akarta elnevezni *ugyanezt a teret!* Így aztán szerencsére *egyikből sem lett semmi.* De jellemző, milyen közprédának tekintették az utcaelnevezést a kor helyi zugpolitikusai.

A fölszabadulás után a Nemzeti Bizottság javaslatára kapta *Franklin Delano Roosevelt* (1882—1945) amerikai elnöknek, a fasisztaellenes koalíció egyik vezetőjének nevét.

A térnek a hídfőtől északra eső részét a 19. század végétől az 1950-es évekig *makai piacnak* hívták. Tavasztól őszig kedden és pénteken délután volt itt piac. Ugyanis a szerdai és szombati hetipiacra a Maroson bárkákon, dereglyéken messzebről és korábban érkezők, később a tanyalak is, *már előző délután kirakták itt portékáikat. Móricz* Zsigmond gyakran fölkereste: 1923-ban a lányait hozta ide, megmutatni nekik a dinnyehegyeket, 1930-ban pedig ezt írta: „A Kultúrpalota előtt, a hídfőnél már óriási szekértábor. Mint az ősidőkben. A tanyai nép behozta gyümölcsét, termését. Eladók és vásárosok országgyűlése. Nagyon szépek a Szeged vidéki kis szekerek."

A kisvasút megépülte (1928) után a piac átterjedt a túlsó oldalra is. A makai piacot — parkosítása (1933) után, még Móra Ferenc életében, kezdték *Móra-parknak, Móra-kertnek* is hívni az ott álló Közművelődési Palotáról, amelynek ő volt gazdája; majd halála után az ott fölállított szobra még inkább ösztönözte ezt az elnevezést. Az új várostérképek 1958 óta következetesen így is írják, holott *hivatalosan ma is Roosevelt tér ez is!*

Roosevelt elnök életművének történelmi megbecsülése nem föltétlenül indokolja, hogy *éppen Szegeden* tér legyen róla elnevezve. Helyes lenne, ha a hídfőtől északra eső rész hivatalosan is *Móra-kert* lenne (a régi Stefánia, a ma névtelen „sétány" pedig *Vár-kert*), a tér déli része pedig — Cs. Sebestyén Károly javaslata szerint — újból viselhetné ősi *Latrán tér* nevét. *Ez lenne a negyedik* olyan szegedi helynevünk, amely már az 1522. évi tizedjegyzékben is szerepel, *tehát több mint 450 éves!*

Péter László

(Folytatjuk)

ónak szánt mérkőzésen háromszor került a földre két edzőtársa ütésétől. A jelenleg 108 győzős Clay-t, a 20 éves angol Graham Sines kétszer küldte a szorító padlójára, a félnehézsúlyú, ugyancsak angol Johny Frankham pedig egyszer ütötte le a „nagyszájút".

*

A téli olimpiai játékok szervezőbizottságának közlése szerint az 1972. évi sapporói játékokra eddig 1438 külföldi újságíró jelentkezett. Legtöbben, összesen kilencvenen, az Egyesült Államokból kérték akkreditálásukat, nyolcvanan a Szovjetunióból. Az újságírók létszáma a japán sajtó képviselőivel együtt 3000 főt tesz ki, míg az aktív versenyzők száma csak az 1500-at éri el.

*

Szegedi Postás—Mezőberény 72:47 (35:26). NB III-as férfi kosárlabda-mérkőzés. Mezőberény. A szabadtéren lejátszott mérkőzésen a jól védekező szegedi csapat fölényesen győzött. A legjobb dobók: Kováts dr. 17, Pásztás 16, Székelyhidi 12, Erményi 10, Fritz 9, Reisz 6, illetve Szugyecki 12, Szilágyi 10.

*

A középiskolás labdarúgó-bajnokság harmadik fordulójában a szegedi csapatok eredményei: Építőipari Technikum—Gépipari Technikum 0:2. Hódmezővásárhelyi Kossuth T.—Vasútforgalmi Technikum 1:0. Rózsa F. Gimnázium—624. ITSK 0:0. 600. ITSK—Radnóti G. 2:1. Tisza-parti Gimnázium—Ságvári Gimnázium 5:1.

ajnokságok

DELI CSOPORT:

1. Kiszombor	10	10	-	-	39-10	20
2. Tiszasziget	9	6	1	2	26-16	13
3. Sz. IKV	9	6	1	2	21-12	13
4. Nagyér	9	5	1	3	24-16	11
5. Királyhegyes	10	4	3	3	21-22	11
6. Ferencszállás	9	3	2	4	10-11	8
7. Kübekháza	9	3	1	5	20-20	7
8. Szikáncs	9	2	3	4	11-14	7
9. Pitvaros	9	2	2	5	15-21	6
10. Sz. Ruhagyár	8	2	2	4	10-21	6
11. Mihálytelek	8	2	1	5	11-16	5
12. M.-csanád	9	1	3	5	10-22	5
13. Ófőldeák	8	1	2	5	10-27	4

dorbotot (és veszi az ellenszolgáltatást...)?

A vándorló (Vízművek, Dorog, Tatabánya, MTK, Egyetértés) Szuromi Antal például a gyakori cserékkel bizonyosan több „elismeréshez" jutott egyetlen válogatottsága ellenére, mint például azok, akik félszáz válogatottságon is túljutottak, de pályafutásuk alatt hűek maradtak egy klub színeihez.

Sok bajt okozott, hogy az idegen tollaknak a csillagot is lehozták az egyesületek az égről, saját tehetségeiket viszont nem becsülték sokra. Így aztán az „okos labdarúgók" nem is akartak túlságosan sok időt egy helyen eltölteni. Nem fizethettek rá, ha menni akartak: 1. vagy elengedik őket és akkor az új egyesület fizet, 2. vagy nem engedik el őket hűségjutalmat, a klubnál több évet eltöltő játékosok a legkülönbözőbb területeken élvezhetik ragaszkodásuk jutalmát.

A klubnál öt évet eltöltő és az első csapat keretében szereplő játékost pénzjutalom illeti meg. Öt év után évenként ezer forinttal emelkedik az összeg. Aki például tíz évet eltölt a klubnál, az újabb bajnokság előtt 13 000 forint jutalomban is részesülhet. Külön elbírálás alá tartoznak azok a játékosok, akik legalább két éven át olyan formát mutatnak, hogy állandó tagjai az első csapatnak.

A hűséges játékosok segítséget kapnak a családalapításhoz, továbbtanulásukban vagy szakma elsajátításában a klubtól maximális segítségben részesülnek.

Totózóknak:

Idegenben a SZEOL

A Totó 43. játékhetén öt NB I B-s, négy NB II-es és négy olasz mérkőzés szerepel a szelvényeken. A Dunaújváros nehéz mérkőzés előtt áll, hiszen a Kőér utcában játszik a Bp. Spartacussal. A SZEOL is Budapesten lép pályára a FŐSPED Szállítók ellen. Az NB II-ben a hazai csapatok győzelme várható. Az Olasz A-osztályban a Fiorentina minden valószínűség szerint legyőzi a Rómát, a Milan pedig legalább az egyik pontot megszerzi Vicenzában, a Lanerossitól.

1. Bp. Spartacus (9.)—Dunaújváros (4—5.)	x 1
2. FŐSPED (14.)—SZEOL (2.)	2 x
3. Dorog (6.)—Oroszlány (7.)	1 x
4. Pénzügyőr (12.)—Várpalota (11.)	1
5. Kecskemét (10.)—Ganz-MÁVAG (17.)	1
6. Ikarus (11.)—Nyíregyháza (6.)	x 1
7. Rakamaz (15.)—Leninváros (5.)	x 1
8. Gyöngyös (13—14.)—Izzó (3.)	x 2
9. Vác (9—10.)—Esztergom (13—14.)	1
10. Fiorentina (13.)—Roma (6.)	1
11. Lanerossi (10.)—Milan (2.)	2 x
12. Mantova (1.)—Bologna (5.)	x 1
13. Varese (9.)—Torino (8.)	1 x

Pótmérkőzések: x, 1, 1.

KAMPÓK, KOLOMPOK NÉ
edelényi kovács, a Népművés
Sárgarézből díszes csengőket,
és egyéb pásztorfelszereléseket
a legkülönfélébb hangú kolor
sokat segít fia, Hodossy Gyula
és a helyi bányánál dolgozik
fiával a m

NÉGYZSEBES, PELERINNEL. Ted Lapidus francia divattervező őszi ajánlata: négyzsebes, öves, zöld tweed nadrágkosztüm, a saját anyagából készült pelerinnel és sapkával. Kétségtelenül csinos és praktikus viselet

Rerrich Béla építész, kert-tervező

Magyar Életrajzi Lexikon

Rerrich Béla (Bp., 1881. jul. 25. -- Bp., 1932. febr. 23.): épitész, kert-tervező. Festőként indult. 1898-ban Nagybányán Hollósy Simon-tól tanult, majd elvégezte a bp.-i müegy.-et, ahol egy ideig Pecz Samu épitész tanársegéde is volt. 19o6-tól 19o8-ig Versailles-ban és Párizsban kertmüvészeti tanulmányokat folytatott. 19o8-tól a bp.-i Kertészeti Tanintézet tanára, majd 1918-tól 1923-ig ig.-ja volt. Számos szakcikket irt a kertmüvészetről, több nagyméretü park tervezése füződik nevéhez. (Szolnok, Baja, Nyiregyháza stb.). Épitészeti fő müve a szegedi Dóm tér kialakitása és körülépitése (1928--3o), melynek klinkertégla architekturájában az archaizáló tendencia modern törekvésekkel párosul. Tervezett lakótelepet, bérházakat, iskolákat is. -- M. A reneszánsz és a modern kert müvészete (Bp., 19o9); A kert rendezésének mestersége és müvészete (Bp., 1923). -- Irod. Lyka Károly: R.B. (nekrológ, Magy. Müvészet, 1932); Ybl Ervin: R.B. (Széphalom, 1932. 1-3. sz.).

A Dömötör-torony a Fogadalmi templom előtt

A Fogadalmi templom homlokzatának részlete Márton Ferenc mozaikjaival

övezze a dóm előtti teret —, másrészt meg számos olyan dicséretes fogással élt, amellyel a kötött kereteket tartalmasan tudta kitölteni.

Gondoljunk először is magára az általa választott *burkolóanyagra*. Nevezetesen a *klinker téglára*, melyet akkoriban már igen-igen kedveltek számos északi és nyugati országban, de amelynek akkor hazánkban még gyára sem volt. Ez a sötétbarnásan csillogó téglafajta ugyanis csak úgy árasztja magából az *ódon* hangulatot. Különösen ahogy Rerrich rakatta egymásra darabjait, az-

A hangulatos árkádsor részlete

az szándékosan *szabálytalanul*. Mellesleg e magas hőfokon kiégetett burkolóanyag elkészítésére akkor a *debreceni téglagyár* vállalkozott, ahol a tervező kérésére nemcsak szabványos méretű darabokat gyártottak, hanem *kézzel* is „vetettek", s ezek a szabálytalanabb darabok még jobban sugallják az ódonságot.

A szokatlan — mondjuk így: „archaizáló" — burkolaton kívül *oszlopaik* változatosságával az árkádok is oldották az ismétlődések egyhangúságát. A járókelők szinte azt érzik, hogy nincs is két egyforma pillér, oly számos formában magasodnak, csavarodnak fölfelé ezek az oszlopok.

Ami pedig az épületegyüttes *homlokzatát* illeti, azon is megannyi „oldó", stílusosan díszítő elemet helyezett el. Például helyet jelölt ki *hatvanhárom* vár-

A Dóm terét megfosztja építészeti hatásától a szabadtéri játékok nézőtere (Bojtár Ottó felvételei)

megyei *címerpajzsnak*, fehéres színű *kőpárkányokat* vont, *erkélyeket* ugratott elő. Mindamellett — s képzelőerejét, szakmai hozzáértését ez is kitűnően jellemzi — az egész hatalmas (pontosan 104 méter széles és 106 méter hosszú) teret két lépcsőnyivel *lemélyítette*, s ettől, mondhatni, még tovább nőttek, „rangosodtak" a nagy négyszöget övező épületek.

Ilyen volt a Dóm tér, amikor még nem állt rajta a szabadtéri játékok tribünje (MTI Fotó)

Azt pedig, hogy az egykori *Dömötör-templom* egyik befalazott, majd a bontás során előkerült *tornyát*, ezt a XII. századi építményt nemcsak hogy „meghagyta", hanem szinte az egész körbefutó helyiségcsoportozatot *hozzá igazította*, még inkább a javára kell írni. A homlokzatán Szeged „jelvényét", a *kőbárányt* viselő tornyot — minden bizonnyal az itáliai székesegyházak mellett álló *keresztelő kápolnák példájára* — szintén ő alakította át ilyen rendeltetésű építménnyé. (Mint várostörténeti érdekességet hadd említsük meg, hogy ez a ritka becsű szegedi Dömötör-torony is majdnem a bontó csákányok áldozata lett. Mind a város jeles régészének, *Cs. Sebestyén Károlynak*, mind magának *Móra Ferencnek* sokat hadakoznia kellett azért, hogy falai megmaradjanak.)

A Dóm tér 1930-ban kapta mai formáját. Igaz, akkor még sokan hittek benne, hogy a Fogadalmi templomot nemcsak a déli — homlokzati — oldalán egészítik ki egy ilyen sötétes árnyalatú, a középkori mesterek kevésbé fegyelmezett téglarakási módját idéző épületsorral, hanem a dóm *mögé* is ugyanilyen házegyüttes épül, de erre a körbekerítésre már nem került — s valószínűleg immár sohasem kerül — sor. Terünk tehát így vált önmagává, s lett egy időre tárgya a többé vagy kevésbé hozzáértők vitáinak is.

Legszebb zárt terünk

Hogy mi nem tetszett a tiltakozóknak? Elsősorban az, hogy ez a zártság, ez a sötétes színezet igencsak *elüt* a lapos alföldi város javarészt *eklektikus* stílusú házainak látványától, úgymond „idegen test" benne. Aztán azt is számosan mondták: ha e század húszas éveiben egy ily hatalmas épületrendszer került tető alá, hát az miért nem igazodott az akkoriban legmodernebbnek számító, a modern *funkcionalista* elvekhez igazodó stíluseszményekhez!? Magyarán: miért klinker az, ami már lehetett volna *üveg, acél* és *beton*.

Nem lett! Mint képeink is mutatják, azzá vált, amivé Rerrich Béla — tudomásul véve a közóhajt és remekül kihasználva a kínálkozó lehetőségeket — hazánk *legszebb* zárt tereként megépítette.

Sajnálkozni valója a mostani sétálgatónak legföljebb annyi lehet, hogy míg a több mint *300* méter hosszú árkádsorban elhelyezett *Nemzeti emlékcsarnok* szobrait, kőtábláit és jelképes síremlékeit kedvére megtekintheti, magát a *teret* jószerivel *nem* élvezheti, mert azon a *Szegedi Szabadtéri Játékok* hatalmas nézőtere — ez a vas- és deszkamonstrum — terpeszkedik. Bárha igazzá válna az az ígéret, hogy előbb-utóbb szétszedhető és összeállítható szerkezettel cserélik fel ezt a valóban nyomasztóan nagy és kétségkívül zavaró építményt! E tárgyban azonban nemigen hallatszanak biztató hírek . . .

Takács László

Szép hazánkat járva

A SZEGEDI DÓM TÉR

Most száz éve, 1881. július 25-én született az a Rerrich Béla építész, kertművész, akinek főműve a szegedi Dóm tér látványos épületegyüttese. Az 1932-ben elhunyt szakember – aki előbb Párizsban és Versailles-ben tanult, majd a budapesti Kertészeti Tanintézetben tanított – hazánkban elsőként valósította meg a modern szellemű térkörülépítést.

A szegedi Dóm tér, joggal mondhatjuk, *fogalom*. Ha nevét halljuk, máris eszünkbe jutnak az ott álló *Fogadalmi templom* magasba törő tornyai, az e tornyok előtt elnyúló *színpad* hatalmas méretei, az óriási *nézőtér* lépcsőzetesen emelkedő padjai, s természetszerűen feltűnik az emlékező előtt az a szögletes U-alakra emlékeztető *házvonulat* is, amely a maga vörösbarna színével mintegy *bekeretezi* az imént emlegetett látványt: bekeretezi, és súlyosságával, fegyelmezett méreteivel erőteljes, jellegzetes *hangsúlyt* ad neki. A Dóm teret tulajdonképpen ez az árkádsoros vonulat teszi önmagává, egy olyan építészeti képződménnyé, amelynek külföldön is nehéz századunk első harmadából társát találni.

Szent Dömötör temploma

Hogy e térkörülépítés históriáját érdeme szerint érthessük meg, előbb föl kell idéznünk Szegednek, ennek a *Tisza*, meg a *Maros* összefolyásában — tehát e „szeg"-ben — megtelepült helységnek a történetét. Pontosabban azt a sajátos körülményt, hogy míg az ottani *várból* immár csak múzeumi célokra őrződött meg egynéhány helyiséges részlet, addig sokkal védtelenebb tájékán, az úgynevezett *Palánkon*, máig újra, meg újra épülnek a házak, folytonosan pezseg az élet. Nyilván azért van ez, mert ez a rész — mármint a Dóm tér és környéke — a mai városnak a *legmagasabb* és egyúttal a vizek járásától a *legkevésbé* fenyegetett pontja.

Így aztán nincs mit csodálkozni azon, hogy a lakosság a jelzett helyen települt meg tömegesen, s ugyancsak ott — talán már a XI. században — építette föl *templomát*, amelyet aztán a halászok, pásztorok és katonák védőszentjének, *Szent Dömötör*nek szenteltek.

Hogy hányszor pusztult el, s hányszor újult meg ez az egyházi építmény, nem tudni, az azonban tény, hogy gyakorta emlegették a korabeli históriakusok. Közöttük nem kisebb ember is, mint *Heltai Gáspár*. Ő szinte anekdotába illő történettel emlékezik meg *Mátyás királyról*, aki 1465. október 26-án, azaz épp Szent Dömötör napján látogatott el oda, s amikor meglátta a plébános szegényes miseruháját, a maga díszes köntösét ajándékozta neki. „Becsülik pedig azt... hatvanezer forintra."

Nos, hát ez a templom épült, bomlott — amikor 1709-ben Szegedre települt a *csanádi püspökség*, például majd negyedszázadig munkálkodtak rajta a vésők, kalapácsok —, egészen addig, amíg 1879-ben el nem öntötte Szegedet az *árvíz* (hogy pusztításáról némi fogalmat alkothassunk, hadd jegyezzük meg: mindössze 265 épület maradt akkor épen), és Szeged közönsége el nem határozta, hogy a megmenekülés emlékére egy új nagy egyházat, egy *Fogadalmi templomot* emel.

Igaz, sokan és meglehetősen sokáig ellenezték azt, hogy ez az építmény éppen a Dömötör-templom helyén magasodjon, de mégis győzött a fő érv — mármint az, hogy „ezen belvárosi templom helyét képező területhez fűződik tulajdonképpen a lakosság kegyelete", no meg az, hogy ellenkező esetben *nagyobb költséggel* egy új „plébánosállomás"-t kellene felállítani, amely intézkedés „a területek másképpeni beosztását is vonná maga után". Így aztán a Dömötör-templomnak — noha időközben *műemlékké* nyilvánították azt — a lebontásáról 1907-ben mégis megszületett a határozat.

Schulek után Foerk

Hogy a szegedi elöljáróság valóban mily nagy vállalkozásba fogott, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy elsőül *Schulek Frigyeshez*, a *Halászbástya* és a *Mátyás-templom* jeles építészéhez fordult, s tőle kért terveket. Az akkor már idősödő művész 1909-ben el is készítette egy *kupolás, neoromán* templom vázlatát, de amikor két évvel később részletterveit azzal nyújtotta át, hogy a költségek az eredetileg elképzelt summának a *kétszeresét* is elérhetik, a szerződés — igaz, Schulek kérésére — felbontódott.

A mester helyébe *Foerk Ernő* lépett, mégpedig olyan szigorú utasításokkal, mint az, hogy a vázlathoz képest a stílszerűségnek hátrányára „sem a tömegekben, sem a főméretekben ne eszközöltessék változás". Foerk azonban *túltette* magát a legtöbb megkötésen. A Schulek-féle tervek ismerői szerint azok nem éppen előnyükre módosultak, hanem igencsak a *hátrányukra*.

Mielőtt — immár Foerk irányításával — 1913-ban lerakták volna az alapokat, a ki tudja hányadszor újra meg újra épített Dömötör-templomot le kellett bontani. Előbb azonban csak a *szentélyét* választották le — magától az egész építménytől csak 1925-ben búcsúzott el a város.

Közben pedig, ha az első világháború eseményei miatt kisebb-nagyobb szünetekkel is, de egyre magasabbra nyúltak az új falak. Velük együtt pedig *új tervek* is keletkeztek, mégpedig azért, hogy ott, a Fogadalmi templom körül kapjanak helyet a háború után *Kolozsvárról* Szegedre átköltözött *egyetem* épületei. Mindamellett a csanádi püspökség *Temesvárról* szintén oda települt — így hát valóban elegendő ok gyűlt össze ahhoz, hogy egy teljesen *új építészeti együttest* formáljanak ki az amúgy is megbolygatott környéken.

Magát a tervpályázatot az akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter (vagy ahogyan akkoriban nevezték: a kultuszminiszter), *Klebelsberg Kunó* 1927-ben írta ki, s igen hamar *tizennyolcan* nyújtották be elképzeléseiket. A bíráló bizottság 1928 februárjában döntött, s a megbízatást a bevezetőben említett Rerrich Bélának adta oda.

Rerrich sokkal fegyelmezettebb, mégis dúsabb képzeletű építésznek bizonyult, mint Foerk, mert egyrészt szigorúan tartotta magát az „eszmei" kikötésekhez — vagyis ahhoz, hogy egy azonos párkánymagasságú, a földszinten árkádos, kétemeletes épületnégyszöggel

parasztszekereken

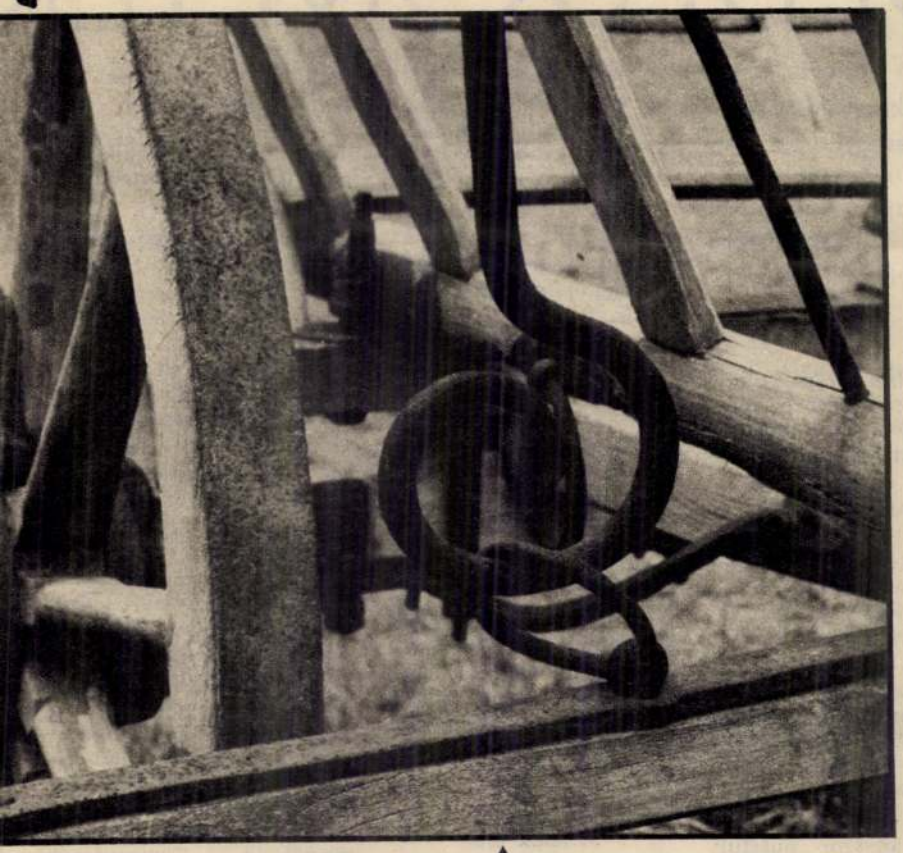

A sallangó kígyófejben végződő görbülete

(Elek Emil felvételei)

rint eredményesen gyógyítható a torokfájás.

Több szólásmondás is járja a kígyóval kapcsolatosan a szatmári nép körében. *Kígyót melengettem a keblemen* — tör ki magából az olyan ember, akit a bizalmába fogadott személy megcsalt. *Nem felejti kígyó farka levágását* — halljuk gyakorta az olyan embertől, akit jogtalanul megbántottak. (Bethlen Gábor erdélyi fejedelemnek — aki sokat élt Ecsed körül — az egyik levelében szintén szerepel ilyen mondás: a „kígyó farka, vágását nem felejti" — *A szerk.) Kígyót, békát kiált rám* — szokta mondogatni az olyan ember, akit felelőtlen fecsegők hírbe hoznak. A néphit szerint ahány darabba vágják a kígyót, annyi lesz belőle, s hiába ölik meg, naplementéig mindig él.

A szatmári nép művészetében gyakoriak a *kígyóábrázolások* is. A domború faragású *pásztorbotokon* általános a *tekerődző kígyótest* és a *kecsesen ívelt kígyófej*. Utcai kiskapuk ormát deszkából kifűrészelt kígyófejek díszítik. A kovácsoltvas ruhafogasokon is gyakori a kígyóábrázolás. A Magyar Néprajzi Lexikon *kígyó* címszavát olvasva azt is megtudhatjuk, hogy a kígyó a népművészetben széles körben alkalmazott díszítőelem — Magyarországon az egyik leggyakoribb állatábrázolás.

Számunkra mégis izgalmas felismeréssel járt az a megfigyelés, hogy a mátészalkai *Szatmári Múzeum* munkaszekér-gyűjteményének gyarapítása során a múzeumba került tizenöt-húsz *parasztszekéren* — az igényesebb vasalásúakon — *élethűen kikovácsolt vaskígyókat* találtunk.

Először azt hittük, hogy *egyedi* esetről van szó, mivel előbb csak egy szekerünkön fedeztük fel a *rúdágakon* — amelyek közé a szekérrúd illeszkedik —, a szekér menetirányának vonalában előre tekerődző kígyótesteket. Első izgalmunkban arra gondoltunk, hogy egy jó nevű mátészalkai kovácsmester saját jegyű kezemunkájával van dolgunk. Ahogy azonban tovább vizsgáltuk a múzeum gyűjteményébe került többi munkaszekerünket, kiderült: a többin is *sorra feltalálható a kígyómotívum*. Megtaláltuk a *páros* kiképzésű kígyóalakokat az első *felhéc* — erre lépünk fel, mikor szekérre szállunk — alatt egy másik szekerünkön is. A vizsgálódást tovább folytatva kiderült, hogy valamennyi szekerünkön a *sallangó* (ez egy görbe vaspálca, amely a hátsó felhécet és a bérfát — szekéroldalt — köti össze) anatómiai pontossággal kiképzett vagy stilizált kígyófejben végződik.

Ekkor kiterjesztettük a vizsgálódást a területünkön parasztembereknél található szekerekre is. Több kígyófejes vasalású szekeret találtunk *Tarpán*. *Kocsord* és *Nyírcsaholy* községben különösen szép kovácsmunkát bizonyító, kígyófejes vasalású szekereket tanulmányozhattunk. Ezek a szekerek az adatközlők elmondása szerint *Apáti* községben készültek, s *Panyolán* vasalták meg őket. E szekereken már nyolc-tíz kikovácsolt, előre kúszó kígyó is található.

A kutatás természetszerűen tovább tart. De ama számos munkaszekérből, amelyet alapos vizsgálat alá vettünk, annyi máris megállapítható, hogy a kígyók ábrázolásának a kocsikon és szekereken sajátos jelentősége van, s ez eddig elkerülte a kutatók figyelmét. Talán még azt a kijelentést is megkockáztathatjuk, hogy ez ugyancsak a szatmári népi hiedelemvilág kígyókultuszának valamiféle megnyilvánulása. Nem valószínű ugyanis, hogy attól teljesen független puszta szekérdíszek volnának e kígyók.

Farkas József
múzeumigazgató
(Mátészalka)

Rerrich Béla, építén

RERRICH BÉLA *építész, kertépítő művész születésének 100. évfordulója alkalmából emléktáblát avattak fel szombaton Szegeden a róla elnevezett tér egyik épületcsoportjának árkádja alatt. Ő tervezte a Dóm teret övező, háromszáz méter hosszú árkádos épületcsoportot, amely a szegedi Nemzeti Panteont is magába foglalja.*

– : Hír

20.

Nepszabadság Bp. 1981 nov. 15

szemben komoly igények merültek fel, amit Remich igy oldott meg, tehát, hogy milyen igényeket támasztunk ma az épitészekkel szemben? Mert, azt hiszem, hogy itt is lehet valamiféle tanulságokat levonni.

- Nézze, hogyha arra gondol, hogy egy háznak legyen ablaka, meg ajtaja, meg beleférjen a költségkeretbe, majdnem biztos vagyok benne, hogy ugyanezeknek az igényeknek Rerichnek is meg kellett felelnie, sőt nagyon szigoru volt a tervpályázati kiirás a tér formájára, méretére, még a párkány magasságra vonatkozólag is. Más kérdés, hogy ettől Remich valamelyest eltért, de a döntő az, amiről az előbb szó esett, Rerichtől mindenek előtt, és nem utolsósorban épitészetet, tehát megformált emberi környezetet vártak, egyfajta kulturális szintézist, aholis az épitészet nem csak egy uj környezetet hoz létre, hanem tulajdonképpen a régit is képes befogadni.

- Na most itt talán, azt hadd tegyem hozzá, szintén a szegedi Dóm-térből kiindulva, hogy a mai problémánkhoz elérkezve, hogy valóban bizonyos elvárások, kulturpolitikai elvárásoknak kellett Rerichnek eleget tennie, de ezek az elvárások közel sem olyan egyszerüek, ahogy a mi tankönyveink, vagy müvészettörténeti kézikönyveink azt gondolják, hogy jött egy konzervativ, historizáló stilus, jött egy pályázó, megnyerte, mivel belevágott a rendszer ideológiai célkitüzéseibe az elképzelése, Ha ennek megnézzük a pontos előtörténetét, akkor körülbelül láthatjuk, hogy Klébesberg személyesen, a salzburgi ünnepi játékokon tanulmányozta hosszan, hogy mennyiben felelhetne meg egy ilyen városközpont, mintegy magyar szabadtéri játékoknak, ami 931-ben meg is indult

Rerrich Béla, építész, kertmüvész

2. Folytatás

- Van itt azonban egy érdekes ellentmondás és egy párhuzam is egyszerre. Ez a bizonyos visszanyulás, történelmi visszanyulás ebben az esetben, hát éppen bizonyos középkori utalásokat tartalmaz, ez nem vitás. Na most, a dologban az az ellentmondás, hogy valamikor a középkorban itt valóban állt egy tér, amit azonban sajnos később lebontottak. Tehát tulajdonképpen ilyen szempontból, valóban valaki azt mondhatja, hogy ez valamiféle nosztalgia. Azonban szerencsés esetben, szerencsés az eset, mert mégsem oz történt, egész egyszerüen azért, mert Rerrich egész alkotói felfogása kötődött a középkorhoz, a középkori ideálokhoz, nem mint historizmus, hanem, mint az organikusan nőtt városnak a tisztelete, hiszen ő meg is fogalmazta, a várost, a várostérrel kapcsolatos elgondolásait, és ennek megfelelően azokat a bizonyos politikai elvárásokat, ő nagyon adekvált módon tudta formailag ugy követni, hogy nem historizált, hanem tulajdonképpen a kollázstechnikát alakalmazta, azt a kollázstechnikát, ami viszont nem volt idegen a modernista épitészet, különösen a későbbi időszakától sem.

- De azért álljunk meg egy pillanatra annál, hogy itt az épitésszel szemben, a tervpályázaton résztvett épitészekkel

Unokáink is látni fogják...
1982. II. 27. Televízió 15.40 (Erősné).

Rerrich Béla, építész

Takács Lánkó: A szegedi dóm tér 952-954

Élet és Tudomány, Bp. 1981. júl-24. XXXVI/30

Rerrich Béla

vród

Csíkvári Szeged

97. l.

Rerrich Béla

zvod

Csikvári Szeged

102.1

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Régi Rerrich Béla

a szegedi templom
tér rendezésére Eurt
tervpályázaton I. díj.
1930-ban a fentitől
tervezet épülettömb
befejeztetett

Erdély magyar egyetem

Kolozsvár, 1941.

345 l.

376 l

Rerrich Bela

l.

Bez Luged

12. l

Kovács Alajos VII. 153

Reznik Béla

a róla Genfben
1930. megjelent
könyv ismerte-
tése -
Ungarische
Jahrbücher

1931. XI. 186. l.

Pokolz Kálmán, áll. tanító

VI. 315.

Rerrich Béla

terverte a szegedi egyetem természettudományi kutató intézetek elhelyezésére szolgáló templomtéri épületcsoportot, mely az ő vezetése alatt 1929–30-ban épült fel

Erdély magyar egyetem.
Kolozsvár, 1941.

343, l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Rerrich Béla

épitész

+ 1932. febr. 23.

51 éves. Eorabán

szikla tetejét koszoruzó vár egyes ré-
ntetj fel
~~nak feltüntetve~~ s a hegy aljában, a
gy csoportban több emeletes ház lát-
yes. Felirata fölül;

RUA".

a vonalkeretnek 9.8 : 14.2 c/m.

a 4546

126/94 N° 3.

Rerrich Béla

Az élet kapuja
(Szeged, Kerentelő
kápolna
Rép –

Jajmaiegyhm
81. kép

ottani várőr rendelkezésér
sal, hogy ezen az elkeritet
képző holmijait tartania n
ban a vár helyreállitási é
szolgáló értékes épitési f
ba helyezése szempontjából
ségre feltétlen szüksége v
bentartása is kivánatossá
szét heverő épitési anyag
helyekről mielőbb eltávoli

Tisztelettel kére
ujonan előállott helyzetre
a fentnevezett raktárhelyi
átadására utasitani méltóz

Evvel egyidejüleg
figyelmét felhivni azon kö
várőr lakása mellől a legs

Rerrich Béla

Kabdebó Bp.

4. l. 8. l. 46, 47. l.

57, 117 l.

1./ tisztele

122.623. számu kiadási cse

2./ beszerzé

gőt a 127.688. számu kiadá

3./ elhelyez

három pengőt ugyancsak a 1

héré;

4./ kiküldet

gőt a 127.689. számu kiadá

évi november hó 3-án. A mi

s.k. miniszteri tanácsos.

A hivatalo

min

Rerrich Béla

l.

Siklóssy FKT tört

278. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Rerrich Béla

---

wód

z

Szabadon.

Budapest, 1936 szeptember hó.

Kedves Olvasó!

Tisztelettel bemutatjuk Önnek a legújabb magyar napilapot, az

Esti Ujság-ot.

Szíveskedjék elolvasni és megismerni. Ha lapunk, melyet konstruktiv nemzeti és keresztény erkölcsi szellemben szerkesztünk, megnyeri tetszését, kérjük, hogy a mellékelt válaszlevelezőlapot szíveskedjék kitölteni és az érte jelentkező tisztviselőnknek átnyújtani.

Hazafias üdvözlettel

1 db melléklet!

Esti Ujság
kiadóhivatala.

Stádium Rt., Budapest. 54820.

Rerrich Béla

Életr. arck.

Váljubal

225. l.

ltételeznünk.
jelentékenyebb
Burgund szár-
jén a templom
zi szempont-
énetének leg-
szeti és szob-
godott, amely
onalán állott.
tták, melyeket
eállitáskor
önkretettek,
n hagytak az
dekorativ és
, de töredé-
árházuk ma-
hogy ez a
t váltja ki,
szat fejlett-
ratok falait
eket ábrázoló
A szentély
kápolnában

Rerrich Béla

U. 800

Resnich Béla

lásd

Ambrus és Hajnaly

alatt

9500,

fordult lovon, kivont karddal
va. Öltözetök: piros csákó for-
mente, zsinóros kék kabát, szük
csizma. Felirata fölül:

ichische Cavallerie

riginal u. Eigenthum No. 145
a: Neu-Ruppin zu haben bei Gustav Kühn.

retei 21:33,9 cm.

-912
-111
7686.

0·62

Rerrich Béla

l.

Szefeltlex 351. l.

Rerrich Béla

Irod

Erz 1928

29. l.

32. l.

Siklós

247.

RERRICH Béla építész

Erdei 1991 52.

872.
Raffeissen,F.W.: Der Darlehe
1866, Strüber

1043.
Raith Tivadar: Az iro alüzem
Révai

104.
Raith Tivadar-Winternitz Kár
technika. Bp, 1930, Stádium.

636.
Rákosi Mátyás: Válogatott be
Szikra

30.
A raktárgazdálkodási és anya
Tervgadzasági K.

MDK

Rerrich Béla épitész

Épitőműv. Szakoszt. javaslatai... Épitőművészet, 1928, 13.sz. 2o5 l.

Rerrich Béla MDK

Jubiláris épitészeti kiállitás a Mücsarnokban.
Épitőmesterek Lapja. A Munkaadó. 1934. dec. 13.

MDK

Rerrich Béla

Az egykori Szent Demeter-templom tornya Szegeden. A M. kir. József Nádor Müegyetem Középkori Építészeti tanszékének közleményei 21. Bpest 1943. /Különlenyomat a Technika 1943. 3. számából./

Rerrich Béla, építész MDk

A mai szegedi csonkatorony belsejét Rerrich Béla tervei szerint építették át keresztelő kápolnává.

Korokmay István: Apu, mi ez? 23.1

Család és iskola, Bp. 1961. január

0/
KÖNYVBARÁT

Rerrich Béla

círód

Bierbauer Virgil dr.

A magyar épitészet utolsó tíz éve.

Tér és Forma

1938. 10 9. l.

Rerrich Béla

l.

Szépmüvészet
1942. 232. l.
233. l.
(többször)

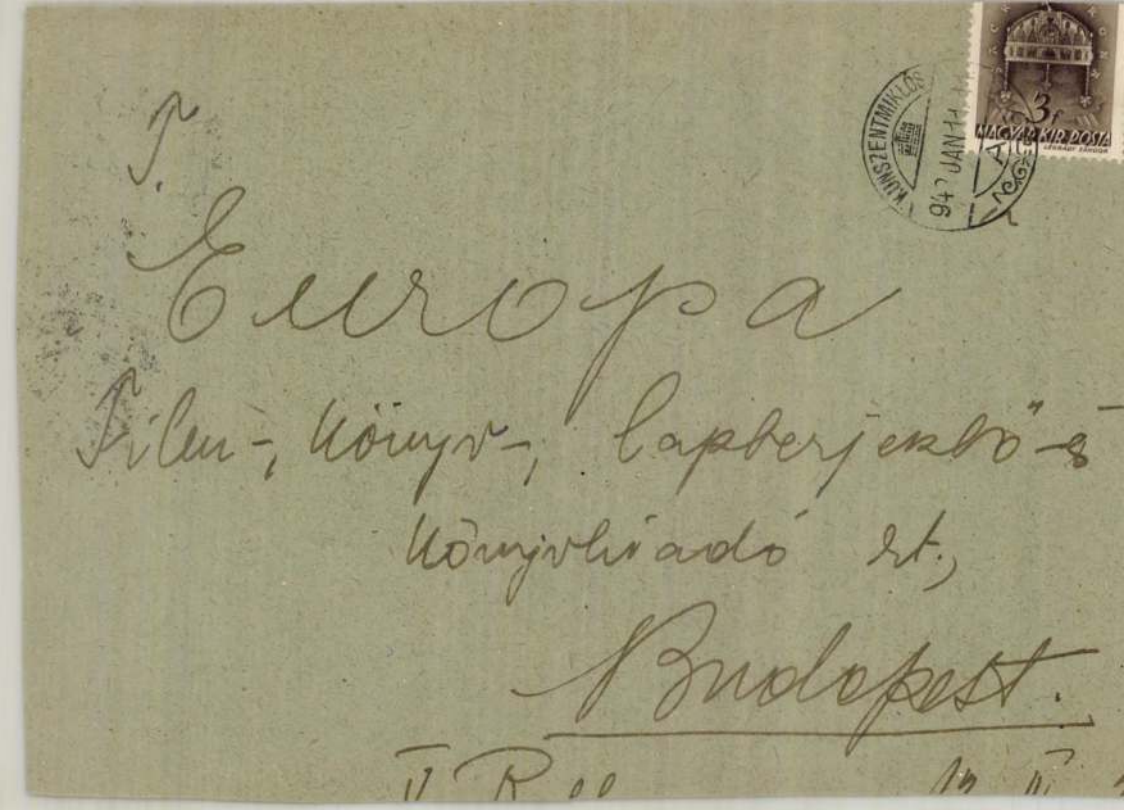

T.

Europa

Film-, könyv-, lapterjesztő-és

könyvkiadó rt.,

Budapest.

V. R.

Rerrich Béla

ívód

Vámos. 135, l.

Rerrich Béla

Irod

Sebestyén Szeged

45. l.

Modern külföldi ex-librisek ... ... 74—117

Rerrich Béla

+ 1932 febr. 23.

Rèvai XXI. 718. 9.

Rerrich Béla

Thieme Becker

XXVIII. 179. l.

Lyka

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Rerrich Béla

l.

Medvey 23-l

Rerrich Béla

1881 – 1932

vrod

Petr Samtida

45. l.

173. l.

keppel

Rerrich Béla

wód
2

Kertén 1940

214, 218 l.
220 l.

Római provinciák V. 262.

Selmeczb

városi

és K

Rerrich Béla, építész

L.: Pomsár Gyula

Beszédy J.: Sikeres volt... 476-477.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1971. augusztus XXI/8.

RERICH BÉLA, épitész

Ohmann Béla szobrászmüvész plaket je:
....Nemzetközi Épitész Kongresszus émlékérme. E/Kertész Róbert, Virágh István, Rerich Béla arcképe. H/. Magyar cimer és szöveg. Hatszögletü. 14/302/. old.

SZIGETI ISTVÁN: Ohmann Béla szobrászmüvész érmei és plakettjei 13/301/. old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyüjtés körébél.
éééééé XVII. 1961. 17. sz. Bp.

Rerich Béla
épitém

~ műve a szegedi Dóm-tér.
/1881-1932/.

A magyarországi műv. tört. I. 493.
Corvina 1971.

Rerrich Béla,

M.D.K.

mint a Kongresszus főtitkára, a záróülésen felolvassa az egyes témák megvitatása során hozott határozatokat, melyeket a jelenlévők elfogadnak. Ugyszintén elfogadják az Egyesült Államoknak a következő XIII. Nemz. közi Epitész kongresszusra szóló meghívását Chicagóba.

240-245

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp.1931. 240-245.old.

Kerrich Béla építész

M.D.K.

a Kongresszus Végrehajtó Bizottságának főtitkára

17.

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp. 1931. 17.old.

Rerrich Béla
építész

/1881-1932/ Műve a szegedi Dóm-tér
/1929-30/

Radó: Magyar építészettört. 335.
Műszaki kiadó 1971.

Le. D. K.

RERRICH Béla építész

Szeged, „Demeter-Torony" restaurálása
1931. (Rész.)

Nagy-Papp-Börcsök: Szeged, Bp. 1960. 220. l.
221. l.

M. D. K.

RERRICH Béla építész

Szeged, ~~Templom tér, Dom~~ Régi Templom-tér kialakítására írt pályázat nyertese (1927.)

Terve megvalósult, mai: Belgiasmín tér azelőtt Dóm-tér (Repr.)

A tér építése 1930-ban oldamaradt

Nagy-Papp-Bortsök: Szeged Bp. 1960. 197.
199. e.
200
202

MDK

Rerrich Béla

Beck, Ö. Fülöp: Emlékezései. Bp. 1957.

349-50.l.

Perrich Béla

Régi – Perrich Béla: A szegedi templomtér

40, 105 K, 15 L, Budapest, év nélkül

< Rerrich Béla >

cikke

< > Hogyan valósult meg a Magyar Nemzeti Pantheon?

A Szegedi Nemzeti Emlékcsarnok. Szeged, 1930.

Az áru kiküldőjének (exportőrnek) neve:
dr Balázs Imre
lakhelye: Nagyvárad Str. Cosbuc 4

Tan

a kiviteli vá

Értesítjük a m. kir. $\frac{\text{fő}}{\text{mellék}}$vámhivatalt, hogy fentneve
körünkben az alább megjelölt külföldre menő áruszállítmán

A kiszállítandó áru pontos kereskedelmi megnevezése		olaj
Bruttósúly		
Nettósúly, ill. darabszám		
A kiszállítás célja		g
A szállítmány értéke pengőben		1200.- azaz
Rendeltetési	ország	Románia

N.D.K.

DERRICH Béla építész
(1881-1932)
Szeged, Fogadalmi templom előtt kialakított árkádos tér (1929-30) Repr. püspöki és egyetemi épületek

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961. 325.
322.

M.D.K.

Remich Béla
építész

A püspöki palotával kapcsolatban. —

A püspöki palota valamint a klinikai kert megalkotását vállalta. — Szent Demeter torony restaurálása és annak vasalytajának terve.

Bálint Sándor: Szeged városa, 1959. Bp. 138.

R

Perrich Béla
építész

M.D.K.

Méltatás.

Bálint Sándor: Szeged városa, Bp. 1959. 139 l.

Rerrich Béla
építész

M. D. K.

Árkádos épületsorolya a szegedi alkotások legartisztikusabb műve.

Bálint Sándor: Szeged városa, Bp. 1959.

134l.

M.D.K.

Rerrich Béla
építész

A Fogadalmi templom építtetésével kapcsolatban.

Bálint Sándor: Szeged városa, Bp. 1959.

9336

M.D.K.

Kerrich Béla
építész

A szegedi templommal kapcsolatba.

Bálint Sándor: Szeged városa, 1959. 133 l.

Kerrich, Béla. Mit einer Einleitung von Künstler

8°, 62K., 72L., Genf, 1930.

Kerrich Béla

(Rerrich Béla)

könyve

( ) Mit einer Einlei-
tung von Künstler.
8-r 62 kép, 72 l.
Gent, 1930

Gent (1878)

nister 1913.május 5-én 57014.sz.a.
ztárhoz int.rendeletének mása:

ígos Bizottsága részére utielőlegül
edélyezvén, utasitom az állampénz-
a Müemlékek Orsz. Bizottsága elnö-
a, elszámolás kötelezettsége mellett
t megjelölt alnaplójában kiadáskép

iteléül:

Rerrich Béla

Béla Rerrich.

Verlag „Meister der Baukunst", Genf.

laisd okv

85 x 136 cm.

151 x 186 cm.

87 x 100 cm.

75 x 92 cm.

80 x 160 cm.

58 x 75 cm.

33 x 40 cm.

80 x 100 cm.

30 x 23 cm.

35 x 45 cm.

Kerrich Béla

Főműve a szegedi Fogadalmi templomot körülvevő épületkomplexum.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967 Budapest 1970.

721

Rerrich Béla

tervezte a szegedi Dóm téri árkádrendszert. 1930. 136. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

721

Rerrich Béla

tervezte a bp-i Stengermalom úti bérházat. 1927. 135. p. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

721

<Rerrich Béla> 1

könyve

<>. Mit einer Einleitung vom Künstler. Verlag „Meister der Baukunst" Aktien-Ges., Genf, 1930. Arckeipel és képekkel, német és angol szöveggel.

Művei: 1) Pecz Samu szobrának kútszerűen kiképzett talapzata (neogotikus).
2) állami polg. iskola Szolnok.
3) Városi bérház Szolnok.
4) Városi kislakásos bérház Bp.
5) Avena uti kislakásos bérház.
6) Balatonvilagosi Pejtsik-villa. városi
7) Ledofsky-villa a Gellert-hegyen Bpest
8) Székesfővárosi polgári iskola.
9. Elektromos művek, fővárosi, lakóháza.

...ordult ágaskodó lovon ~~van ábrázolva~~ ül. Kezé-
... Tart. Középütt elválasztott hosszú haja vállai-
... szakálla leberetvált. Mellvértet, bőujjú kabá-
...ét és térden felül érő szárral sarkantyus csiz-
...as rend jelvényét nyaklánczon viseli. A nyereg
... dugott. A háttérben Bécs ostromát szemléltet-
...irata a kép alatt:

Grafen von Stahrenberg.

Stahrenberg! der Türcken Furcht und Schrecken.
Hand solch zagen kan erwecken.
und laufft! Gott spahr und uns doch den Held.
eine Krafft Land Volck Volck und Wien erhalt.

...nalkeretnek 30·8 : 28 cm.

...1

140/95 N° 294

10. A székesfővárosi elektromos művek berháza a Hengermalom utcán Bp.

11. A szegedi Fogadalmi templomtér építési kikéjzése.

12. A nyíregyházai temető főbejáratának modellje.

13. A kertészeti tanítézet hősi halottainak emléktáblája

14. A bpesti néptigeti sporttelep sporthazának terve.

[signature]

a fordult, kerek medaillonban ~~van ábrá-~~
ának fürtjei vállaira omlanak, bajusza
Vértbe ~~van~~ öltözött s jobb vállán át rend
A medaillont pálma levelek s hadi felne-
Felirata a kereten:

R COMES DE STARENBERg.

ilipp. Kilian sculpsit."

3

140/95 N° 296.

Rerrich Béla

Méltatás

Gábor Erzter: A „Római iskola" építésze.
Művészet, 1977. december - 11 lap.

MDK

Rerrich Béla

Az uj épitészet. Vállalkozók Lapja 1933. jan.5.
4.l.

Rerrich Béla, építész M.D.K.

tervei szerint épült szegedi Dóm-tereg a Lechner Ödön Társaság Lechner plakettel tüntette ki.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1934. LV. évf.

Jun. 20. sz. 9' old.

M.D.K.

Rerrich Béla.

Építőművész terevezte Szegeden a Nemzeti Emlékcsarnokot.

Városok Lapja 1937. XXXII.évf. 1.szám. 7.oldal Szeged.

Rerrier Béla, építész

M.D.K.

a Corvinlánc-
Kerekt hitüntetés-
ben részesült

Vállalkozók Lapja. Bp. 1930. LI. évf.

ort. 30. sz. 3. old.

Rorrich Béla †

épitéz

vród

z Ujság 1932 - febr. 25

1769. KÖTÉNY. Népies hímzés . . . . . 16.—
1770. KEREK TERÍTŐ. Horgolt . . . . . 8.—
1771. KÖTÉNY. Népies hímzés . . . . . 16.—
1772. KATRINCA. Népies hímzéssel . . . . . 6.—
1773. TERÍTŐ. Vászon, riseljő hímzéssel, kézirece csipkével . . . . . 16.—
1774. KATRINCA. Népies hímzéssel . . . . . 7.—

Rervich Béla

vrád

Pálfy-Budinsky

Endre dr.:

A városépítés tiz esztendeje

Terés Forma

1938. 117. l.

1732. TÁLCAKENDŐ. Vászon, himzett. Kalotaszeg. 3 darab . . . . . 12.—
1733. FÜGGÖNYCSIPKE ÉS BETÉT. Horgolt rece. 4 darab . . . . . 16.—
1734. KIS TERÍTŐ. Vászon, himzett. Kalotaszeg. 3 darab . . . . . 12.—
1735. TERÍTŐ. Kézi rece . . . . . 26.—
1736. ASZTALTERÍTŐ. Brokát. (Hibás.) . . . . 25.—
1737. TERÍTŐ. Háziszőttes . . . . . 15.—
1738. ASZTALTERÍTŐ ÉS TIZENKÉT ASZTALKENDŐ. Lendamaszt . . . . . 40.—
1739. SÁL. Rávarott csipke . . . . . 24.—
1740. CIPRUSI CSIPKE. 280 cm . . . . . 25.—
1741. ASZTALTERÍTŐ. Tüll, színes virághímzéssel 22.—
1742. NŐI PERZSABUNDA. (Hibás.) . . . . . 500.—
1743. PIROS SELYEMKENDŐ ROJTOKKAL . . 20.—
1744. KÉT ABROSZ ÉS TIZENNYOLC ASZTALKENDŐ. Lendamaszt . . . . . 95.—
1745. TERÍTŐ. Horgolt . . . . . 16.—
1746. GOBELINHIMZÉS. Berakott díszű diófakeretben. XIX. sz. első fele . . . . . 140.—
1747. ASZTALTERÍTŐ. Vászon, himezve és vert csipkeszegéllyel . . . . . 40.—

Kerrich Béla

Kerrich Béla. Mit einer Einleitung von Kunstler. Verlag Meister der Baukunst. A. G. Genf. 22 l 52 t.

Tom. Tér és Forma

1930. 456. l.

egy lemez . . . . . .

2728. RÖVID KERESZTHÚROS ZONGORA. Készítette: Wilhelm Mejer, Wien 800

2729. GORDONKA VONÓVAL. Josef Klotz, 1795. Tokban 450

2730. GRAMOFON, fényezett mahagónifatokban. His Master Voice. 15 lemezzel 150

2731. PORTABLE GRAMOFON, His Master Voice . 150

MDK

Rerrich Béla dr.

299.1.

MM és ÉE Közl. 1928. X.28.

MDK

Rerrich Béla építészmérnök

Gondnok kirendelése. MMÉEKözl. 1928.XI.25.
316.l.

Rerrich Béla, építész M.D.K.

szegedi Fogadalmi templom
környékének művészi kiképzésére
kiírt pályázaton első díjjal ju-
talmazott tervét „mely nem akar
vetélytársként fellépni a templom-
mal szemben, hanem nemes egysze-
rűséggel hangsulyozza ki annak mű-
vészi hatását," – ismerteti

Hel Ervin:

A Magyar Mérnök- és Építész-Egyl et Közlönye, Bp.
1928. 62. köt. 38. old.

MDK

Rerrich Béla

A Bp.-en megtartandó XII.épitészeti kongresszus előkészitő-bizottságának tagja.

Cikk: A mü- és középit.szakoszt.müködése 1927-évi okt.1-től nov.7-ig.

A Magy.Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye LXI.k.47-48.sz.302.o.

MDK

Rerrich Béla, épitész

a választmány tagja lett.

A végrehajtó bizottság tisztikarának kialakitása.
1929 ápr.22.-én.

Nemzt közi épitész kongresszus Budapesten. MMM.Közl.
135.136.l

1929.máj.26.

MDK

Rerrich Béla, építész

MM és ÉE, 1929. jun 23. 158. l.

Rerrich B éla épitész M.D.K.

Dóm tér, klinikák, Szeged ,

Tisztelt Szerkesztőség!
Péter László: Emlékcsarnok az árkádok alatt

Magyar Nemzet 1966. febr. 11, 5.l.

Herrick B Gla épitèas

Dém tér, Klinikk, Pneged ,

MDK

Rerrich Béla

Magyar V.: XII. Nemzetközi épitész kongresszusról.
Épitő Ipar - Épitő Művészet 1931. jan. 15. 13.l.

Rerrich Béláról

nevezték el Szeged
város kegyelete jelé-
ül a piarista
gimnázium és a
kémiai intézet.
Között keletkezet
uj tér.

Építő Ipar – Építő
Művészet.
1932. 11–12 ..
47. l.

A választókerület-, szavazó-kör- és
kozó felső sor nem töltendő ki, a k

.....választó kerület. .....szavazó

ÖSSZE/F

A VÁLASZTÓI JOGOSÚLTS/

1. Az alkalmazott családi- és utóneve: .....
2. Állása, vagy foglalkozása:.....
3. Lakóhelye Budapesten.....kerület.....
4. Ha nem lakik Budapesten, hanem vidéken s
   (hivatalának) helye:.....kerület.....
   s lakóhelye:.....község.
5. Születési éve: .....
6. Törzsfizetése: .....korona.
7. A bejelentett alkalmazott fel volt-e véve a
   Budapesten?.....; mely közigazgata
8. Tud-e írni és olvasni? .....

Renfurth Kristóf

Thieme Becker

XXVIII. 169-l.

Lyka

Resatkó Éde

építész

Terverte és kiviselerte az alábbi szállót.

Tér és Forma

1940. 37 - 38. l.

(Palace - szálló Kassán, képekkel.)

MDK

Rerry Gabriella

Az Iparmüvészeti Társulat karácsonyi kiállitása.
Nemzeti Ujság 1933. dec. 6. 11.l.

MDK

Rerei Zoltán

Fej, fametszet
Don Quihote, rézkarc

M. O. Képzőművész. Főisk. MEFESZ körének kiáll. 1949. febr.

JUNIUS

18

Rerrich Béla

Művészeti lexikon

671.

GRÜNWALD BÉLA. «ÜDVÖZLÉGY MÁRIA».

Rerrich Béla

archépe Führer Ilus-
tól
Repr.

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1928. 2. sz.

16

Kat. Rég. Ferenc
Prot. Jusztin

CSÜTÖRTÖK

17

Kat. Rainer hv.
Prot. Töhötöm

PÉNTEK

18

Kat Efrém es
Prot. Arnold

SZOMBAT

19

Kat Gyártás, Prováz
Prot. Gyárfás

Izr.: S. Khukat.

25. HÉT • 1937. JUNIUS HO • 30 NAP.

Rerrich Béla

az alábbi terop.

I. díj

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1928. 2. sz. (A szegedi Fogadalmi templom-tér környéke rendezésének terv-pályázata.)

Rerrich

épitész

Klebelsberg-emlékkiállitás - Mücsarnokban - épitési tervével szerepel. tragedi egyetemi épitkezések.

Magyarság
1933.II.12.

Rerrich Béla

építész

Klebelsberg-emlékkiállitás - Mücsarnokban - épitési terveivel szerepel.

Magyarország
1933.II.12.

Rerrich Béla

Munkásságának bemutatása szerepel a magyar képzőművészek egyesületének jubiláris kiáll.-én.

M.934.XII.8.

Rettich Béla

A szegedi dóm tér épületeinek tervezője.

M. 1930. XI. 1.

MDK

Rerrich Béla

Képzőművészet, 1935. 12. o. kép

MDK

Rerrich Béla

Képzőművészet 1932. 48. sz. 72.l.

MDK

Rerrich Béla

Képzőművészet 1933. 58. sz. 59.l.

MDK

Rerrich Béla

Magyar V.: Jakab Dezső. Épitő Ipar - Épitő Művészet. 1932. szept. 1. 66-67.l.

MDK

Rerrich Béla épitész

Epitő Ipar - Epitő Müvészet. 1932.

Rimanóczy Gyula

Négy evangélista templom tervez Repr.

Biebauer Virgil dr

Templomépítés Magyarországon. Tér és Forma

1930. 218. l.

Méltóságos

Dr Szentiványi Gyuláné

úrnőnek

Budapest

Lajosmányosi u 66

Rimanóczy Gyula

Méltatás

P. Szűcs Julianna: Az időjel csapdája.
Művelet, 1977. december - 2 lap.

Rimanóczy Gyula

A Középületlervező Intézetben
Hornisek munkatársa volt.

Kovács Ilinkó: Hornisek László,
Művészet, 1975. juli – 6 old al.

Rimanóczi Gyula építész

A mediterrán építészet az ihletője a kor harmadik jelentős templalmának is, melyet Budapesten, a Pasaréti téren Rimóczi Gyula épít. A templom tömegét karcsu harangtorony és a rendház épülete egészíti ki, sajátos harmóniával rendelkező együttessé. A kolostor udvara mai eszközökkel idézi fel a középkori kerengők hangulatát.

Új építészet Magyarországon.

1974. IX. 14. TV. 18.50 Gué /20/

Rimanóczy Gyula építész

a Nyíregyházi Dohány Fermentálót tervezte, mely az első új ipari kimagasló alkotása. (emlitve)

Új építészet Magyarországon.

1974. IX. 21. TV. 18.50 Gué.

Rimanóczy Gyula

1958. dec. 19-én halt meg.

Néprajz, 1973. dec. 19. 101. cfg. 296n. 4p.

Rimanóczy Gyula

és Gerlóczy Gedeon tervei alapján épült a Sportcsarnok kiscsarnoka (1941.)

Gerza László, Gernót György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973. 13357

3857

KIMANÓCZY GYULA, műépitész

Kozma Lajos, Ligeti Pál, Molnár Farkas, Kimanóczy Gyula, kiváló épitőművészek voltak. Megvalósult terveik, müveik itt vannak, itt állanak: a szép budai villak, a Napraforgó utcai kisérleti villatelep, a Köztársaság téri lakóházcsoport, a Palatinus fürdő, a pasaréti templom, stb. 44.old.

GRANASZTÓI PÁL: Muhely, Tervek és valóság 39.old

VALÓSÁG, a TIT. folyóirata, 1974. 10.sz. Bp.

RIMANÓCZY GYULA, műépitész

A harmincas években kibontakozott a modern épitészeti irányzat először villákon, majd bérházakon és középületeken is. Egyházi vonatkozásban pedig, jeléül annak, hogy e legkonzervatívabb épittető, illetve közönsége is engadett az új irányzatnak: a városmajori templom/Árkay Aladár és Árkay Bertalan műve/, a pasaréti templom/Rimanóczy Gyula alkotása/. 10.old

GRANASZTÓI PÁL: Művészet-e ma az épitészet ? 9.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 6.sz. Bp.

RIMANÓCZY GYULA, müépitész

A harmincas években kibontakozott a modern épitészeti irányzat, először villákon, az Uj-Lipótváro kommerciális házépitkezésein, majd középületeken is. A Szabadság-téri Pénzintézeti Központ/Lauber László és Nyiri Istvan müve/. A Dob-utcai un. postapalota/Rimanóczy Gyula müve/, a legjellegzetesebb alkotások. 10.old

GRANASZTÓI PÁL: Müvészet-e ma az épitészet ? 9.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 6.sz. Bp.

Rimanóczy Gyula

központja.

V.Gy.: Budapest XVII. Rákoskeresztúr. Épitészek Rimanóczy Gyula, Vedres György. Városrendező: Kovács Balázs, statikus dr. Mihályi Pál, zöldterülettervező Szász Péter, mélyépitő Doromby László, úttervező Blahó János. Tervismertetés

Magyar Építőművészet, 1971.6.sz. 6-8.l.

Rimanóczy Gyula

tervei alapján épült 1938-42 ben a XIV. Istvánmezei a 1-3. s. Nemzeti Sportcsarnok.

Bjerza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 13351

8331

Rimanóczy Gyula

építész, Ybl díjas, Kossuth díjas; számos kiemelkedő mű alkotója. Hidasi Lajos és Papp Imrével műhődött kőzre.

Mezza László, Mernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

998 p

Rimanóczy Gyula

Tervei szerint 1930-32 között épült a II.

Pasaréti ut. budai ferencesek temploma.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l 9240

Dimanóczy Gyula

elhunyt magyar építész nevét említi.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967. Budapest 1970.

71

Dimanoczy Gyula

tervezte Hidasi Lajos és Popp Imre kőfaragómesterekkel a Bp.-i Dob utcai közlekedésügyi Minisztériumot 1939. 211. sz. reprodukció.

Mezey Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970

871

Rimanóczy Gyula

teroczte a bp-i Cházár András utcai postás nyugdíjas otthonát. 1937. 210. p. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

871

Rimanóczy Gyula

tervezte a kp-i pasaréti róm. kat. templomot és rendházat 1934. 207 sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1907 Budapest, 1970.

86 p

Rimanóczy Gyula

tervezte munkatársaival Gerlóczy Gedeon, Müller Miksa, Sinkovits-Lajos és Tóth Imrével a bp-i Nemzeti Sportcsarnok kiscsarnokát. 212. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

871

Rimanóczy Gyula

tervezte a bp-i vállalati sporttelep öltözőjét. 1942. 223. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867–1967. Budapest 1970.

898

Dimanóczy Gyula

Tervezte a bp-i Műszaki Egyetem
új épületeit. 1954.

Merényi Ferenc: A magyar építé-
szet, 1867-1967. Gondolat, 1970.

125

Rimanóczy Gyula

Králik László és Szabó Lajos tervezték a székesfehérvári közvágóhíd épületeit.

1933. 509. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

1511

Rimonóczy Gyula

tervezte a nyíregyházai olohányfer-
mentáló üzemet. 1949.

Merényi Ferenc: A magyar épité-
szet 1867-1967. Budapest 1970.

1571

Rimanóczi Gyula

Kossuth díjas építész

12 éve halt meg

Népszava 1970 december 19

4. old.

Rimanóczy Gyula

Kossuth díjas építész

13 éve halt meg

Néptava 1971 december 19

10. old.

Rimanóczy Gyula

műcsin találkozunk a népi építészet alkalmazására irányuló kísérletekkel.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

891

Rimanóczy Gyula

Rimanóczy pasáreti Ferences Tem-
plománál brangsulyt építészeti
eszközökkel kivdut a dni.

Gábor Eszter: A „Római iskola" építészete.
Művészet, 1977. december – 11 lap.

Rimanóczy Gyula

Rimanóczy tervei alapján hé-
szinet, a Dob utcai postaigazga-
tóság. Ma Közlekedés és Postaügyi
Minisztérium.

Gábor Eszter: A „Római iskola" építészete.
Művészet, 1977. december - 11 lap.

Rimanóczy Gyula

Rimanóczy a passaréti templommal szinte egyidőben tervezte
Passaréti úti villáját (1935) Ez
a 3 szintes épület, a legsikerültebb
munkája.

Gábor Eszter: A "Római iskola" építészete.
Művészet, 1977. december - 11 lap.

Rimanóczy Gyula, építész

Rados Jenő megemlékezik Rimanóczy Gyuláról, aki a neki kiadott és hagyományosan kidolgozott technológiát néhány évvel diplomájának megszerzése után a Pasaréti Templomban, legkorszerűbb felfogásban kiforrott építőművészi alkotássá valósította meg. A puritán szerénységében is igényes modern templom, építészeti magas kulturájáról ad némi fogalmat.

(emlitve)

Látogatóban Rados Jenőnél.

1978. márc. 31. TV. 22:10 (V Gné)

Rimanóczy Gyula

Rimanóczy 1934-ben építette
a budapesti Pasaréti téri temp-
lomot.

Jákor Eszter: A „Római iskola" építészete.
Művészet, 1977. december – 11 lap.

Rimanóczy Gyula

1928-ban a Protestáns evangélikus templom pályázaton részt vett.

Gábor Eszter: A „Római iskola" építészete
Művészet, 1977 december - 11 lap.

Rimanóczy Gyula

A pasaréti templom főhajója
(terv)

Gábor Eszter: A Római iskola építészete,
Művészet, 1977. december – 11. lap.

Rimanóczy Gyula

épitészeti munkákat terveztek, a mozgalomszerüen
együvé tartozó fiatalok,valamint az idősebb gene
ció Kotsos Iván,Rimanóczy Gyula,Nyiri István,
Lauber László

Ernyey Gyula:Az ipari forma története Magyarorsz
gon
Akadémiai Kiadó 1974 35.o.

Rimanóczy Gyula

Méltatás

Gábor Eszter: A „Római iskola" építészete.
Művészet, 1977. december ~11 lap.

Rimanóczy Gyula

győri technikum, bp-i Műszaki Egyetem

tervezésénél a szecesszió egy sajátos

válfajával kísérletezett.

Merényi Ferenc: A magyar építészet

1867-1967. Budapest 1970.

1251

Rimanóczy Gyula

Králik László és Szabó Lajos székesfehérvári 1933-ban épült vágóhid együttese racionális megnyilvánulás ipari építészetünkben.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

1501

Rimanóczy Gyula

1949-ben épített nyíregyházi dohány-fermentáló üzeme a hasonló jellegű hazai épületek mintaképe volt.

Mérenyi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

160 l

Rimanóczy Gyula

templomépülete jélzi a modern
égyházi építészet csucspontjott

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967. Budapest 1970.

891

Rimanóczy Gyula

Főmüve; az 1936-39-ben épült a Közlekedés és Postaügyi Minisztérium épülete.

Merényi Ferenc.: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

881

Rimanóczy Gyula

1933-34 ben építette a Cp.-i Pasaréti ferencesrendi templomot és kolostort; 1935-ben tervezte a Pasaréti-úti villaépületet.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

881

Rimanóczy Gyula

az alábbi tervpályázaton III. díjjal jutalmazott terv egyik szerzője.

dr. Reischl Antal: A budapesti Népliget rendezésének tervpályázata. 1970.
Magyar Ép.műv. 1971.4.sz.2-4.l.

Rimanóczy Gyula
építész

Rimanóczy tevékenysége kollektív jellegű.

Láncz Sándor: Van-e modern realista v. .
Művészet, 1971.december - 6.oldal

Rimanóczi Gyula

Kossuth-díjas építész halálának 13.-ik évfordulója van.

Népszava, 1941. dec. 19.

Rimanóczy Gyula

a nyíregyházi dohányfeldol-
gozó üzem építőjének emlékére

Magyar építőművészet 1945-70
213. old.

Rimanóczy Gyula

– Csek Imre – Kissné Beöthy Mária

45 ezer forinttal jutalmazták pályaművüket az esztergomi Várhegy és Vármúzeum építészeti Zialakítására Kiírt pályázaton

Magyar Nemzet 1972 október 4
6. old.

Rimanóczy Gyula

Pasaréti katolikus temploma emlitoe (1933)

Néprava 1972 augustus 12
10. old.

Rimanóczy Gyula építész
Kossuth díjas

70 éve született

Nógrád 1973 január 19
4. old.

Rimanóczy Gyula

a Műszaki Egyetem „R" épülete
építészeként neve emlitve

Magyar építészet 1945-70
94. old.

Rimanóczi Gyula MDK

épitész

A gyulai megyeház bővitésének tervpályázatán
első dij 1876.
Scherer II. 2o8, 241.o.

~~Hönsch László~~

~~építészmérnök~~

Ced

~~szumkatáris~~ Rimanóczy

~~Gyulának az alabbi~~

épület tervezésében

Tér és Forma. 1938. 59–66. l.

(Postás Nyugdíjas Otthon

[Budapest XIV. Szent

Domonkos-utca 6. a],

képekkel.

4930

Gyüjte

A hely neve	A tárgy megnevezése
Ákos, Szilágy vm.	Ev. ref. templom nyugati homlokzat.

Rimanóczy Gyula

~~Halmai Andor~~

mind céd z

aradi épitész

és

Rimanóczi

nagyváradi

épitész

A gyulai magyar-
liár bővitésének
terv pályázatám első
díj. 1876-ban.

Scherer

II. 208-l.

241

Rimanóczy Gyula

1./ A székesfehérvári
Prohászka-templom
belsejének terve.
2/ Templom belseje-
nek terve

Repr.
Tér és Forma
1930. 399. l.

Gerevich Tibor

Modern egy-
házművészet.
Szépművészet
1943. 3. 14.

Rimanóczy Gyula

építész

Lásd

=

Somogyi Antal dr.:

Modern magyar
egyházi építészet.
Szépművészet

1941. 55. l.

1942). „Die Erhebung des angelsächsischen Wesens, seiner Lebensformen und seiner ideologischen Eigenart zur Allgemeingültigkeit, zu Wahrheit und Wert an sich" erwies sich bislang als eine erfolgreiche Waffe Großbritanniens bei dem Bemühen um Niederhaltung der kontinentalen Völker. Der zweite Weltkrieg aber brachte auch hierin die entscheidende Wendung. „Erst im deutschen Menschen von heute ist ihm ein Gegner erwachsen, dessen kritische, kompromißlose Erkenntnisart die letzten Verwurzelungen der englischen Kulturideologie und Kriegspropaganda durchschaut und der ihnen gegenüber zugleich durch die sichere Gewißheit der Wahrheit und des Wertes des Eigenen gefeit ist. Eben darum aber erlebt die englische Kulturideologie eine Krise wie nie zuvor. Ihre alten Methoden und Waffen, die sie gegenüber denen, die ihr sowieso verfallen waren, nur anzuwenden brauchte, versagen und bleiben stumpf."

Dem Verständnis der kulturellen Leistungskraft des Deutschtums dient auch die Neuausgabe des Werkes von Georg Dehio „Das Straßburger Münster" (R. Piper & Co. Verlag, München). Das reichhaltige Bildmaterial über die äußere und innere Ausgestaltung des Straßburger Münsters findet in dem Text Dehios eine verständliche und gründliche Erläuterung.

Die Vielfalt der zwischen dem Elsaß und dem Reich bestehenden Beziehungen schilderte in besonders umfassender Weise der 27. Jahrgang der von Hermann Eric Busse herausgegebenen „Oberrheinischen Heimat: Das Elsaß" (Haus Badische Heimat, Freiburg i. Br.). Hervorragende Sachkenner der verschiedensten Gebiete lassen uns die Lebendigkeit der Wechselwirkungen zwischen dem Elsaß und dem übrigen Reich eindrucksvoll zum Erlebnis werden. Der historisch-politische, der kulturelle, der volkskundliche Bereich finden eine sehr gründliche Berücksichtigung. Für uns ergibt sich aus

Rimanóczy Gyula

épitész

l.

Szépmüvészet

1942. 182. l.

Rimanóczy Gyula

Az Ernébet telefonközpont
tervpályázatán I. díj.

MMÉE Közl
1937. 135. l.

Rimanóczy Gyula

l.

Építészet

1943. 94. l.

Rimanóczy Gyula

l. Építészet
1943. 18-l.

BUD
938 NOV. 30. 22.
4 LFh

1. Pénztár
2. Berendezés
3. Árú
4. Adósok
5. Hitelezők
6. Y

Rimanóczy Gyula

l.

Építészet

1942. 102. l.

103. l.

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-837.

< Rimanóczy Gyula >
cikke

< > Új Parthenonok
felé.

Építészet, 1942. 1. füzet.

[Szépművészet

BUDAPEST
41 XII. 7-21

Rimanóczy Gyula
építési

Építészet
1942. 12. l.

Szépművészet

BUDAPEST
12 III 25 17

Rimanóczy Gyula

l.

Építészet

1942. 73. l.

Szépművészet

3 Kat. Balázs pk. Prot. Balázs	☾ Utolsó negyed 13 ó. 4 p.
CSÜTÖRTÖK **4** Kat. Korz. Andr. pk. Prot. Ráhel	
PÉNTEK **5** Kat. Ágota sz. vt. Prot. Ágota	
SZOMBAT **6** Kat. Dorottya sz. vt. Prot. Dorottya	Izr.: S. Mispatim.

6. HÉT • 1937. FEBRUÁR HÓ • 28 NAP.

Rimanóczy Gyula

reszt vett az
alábbi pályázaton

MAGYAR. EPITOMUVESZET
1928, 5-6 sz.
(Az ujhatvani rh.
templom terv pályá-
zata, főhomlokzat.)

Felsőmagyarországi
renesszánsz és barok

kevercke, rend-
kívül alacsony templom
test.

40.214.1 — K. M. E. Ny.

5876

Rimanóczy Gyula

a Szegeden építendő
központi rendőrségi
épület terop.
I díj

M.MÉE Közl.

1940. 190. l.

VASÁRNAP
18
Kat. Efrém ea.
Prot. Arnold

O görög

5 Tiri Dorót

HÉTFŐ
19
Kat. Gyárf., Pri
Prot. Gyárfás

6 Thekla

KEDD
20
Kat. Szilvér p.
Prot. Ráfael

7. Teodót

SZERDA
21

Rímanóczy Gyula

a bpesti új Központi
városháza terop.
megvétel

MMÉE Kozl
1940. 148. l

35.

Ingó műemlékek bizottsága.

188-405

Rimanóczy Gyula

a Máv B.B.I. szeretet-
kotház terop. díjat
nyert

MMÉE közl.

1938. 313. l.

1.

Rímanóczy Gyula

wód
2

MMÉEKözl 1938. 122. l
(A mű- és közepítési szakosztályok 1938. jan. 17-én tartott ülésének (egyszerűsítve.)

< Rimanóczy Gyula >

könyve

< 7 > A budapesti posta-
igazgatóság épülete
Bp. 1941. 26 l.

MMÉE Közl. 1941. 142. l.

Rimanóczy Gyula

a XI. ker. Vitézek-
tere – Szentkorona
utja homlokzati
kiképzésének terv-
pályázatán II. díj.

MMÉLKÖZI

1941. 95. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Rimanóczy Gyula

a Kolozsvári Mátyás-
kér rendezésére kiírt
terep. megvételre
javasolva

MMÉEKözl
1942. 103. l.

petite place devant le palais Wenckheim de la rue I
municipale) la fontaine de la justice hongroise, const
lord Rothermere et munie de son portrait en relief. L
Miklós (I. arr.) la statue de Saint Emeric, des dons de
année sera érigée aû boulevard Elisabeth, la statu
des dons de lord Rothermere. La capitale a encore plu
de ville (Városliget), d'autres parcs et petites places
plusieurs maisons de Budapest, d'une célébrité histo

IV.

DATES STATISTIQUES DI
PUBLIQUES ET

Voir aux pages 43 etc.

Rímanóczy Gyula

Postaigazgatóság
és telefonközpont

Repr.

Tér és Forma

1943. I. 27.
(Vinta pillantai)

Munkatársak
Hidasi Lajos
és Papp Imre

Rimanóczy Gyula

építész

l.

Szépmüvészet

1942.43.l.

b) Constructions sociales et constructions visa
construction de grande conception de la maison de c
la capitale est en train de bâtir le groupe de pulm
de 3,000.000 de pengős. Pour les élèves des orphelin
à Fonyód, deux établissements. La caisse du For
créé, au bord du Balaton, à Kenese, un établis
A l'initiative de l'Association sportive de Budapest, doi
municipaux, un chalet de refuge permanent a été créé
les constructions des bains publics populaires est le ba
sont les élargissements de l'Hôtel et bain Szt. Gellért
de Városliget (Bois de ville) un grand établissement d
On a achevé les pavillons pour les pulmoniques du nouve
et d'enfants de la rue Madarász (VI. arrondissemer
de pulmoniques et construit un nouveau bâtiment po

c) Constructions pour les instutions d'économi
de Ferencváros ; nouveaux marchés munis d'étalages
marchés aux boeufs et aux porcs. La construction du
aussi en cours, les frais projetés sont 15,500.000 peng

d) Constructions d'établissements publics et a
la construction des colonies des employés et des ouvrie
des ouvriers et employés des Travaux électriques (I.
d'un immeuble à six étages dans la rue Markó (V. a
l'établissement expérimental de la réduction en cen
nommée »Budapest« de l'Observatoire du Svábhegy.

e) Statues et monuments. Le monument de
prince-poète Jókai. Les monuments de Louise Blaha,
sculpteur Jean Fadrusz et du poète André Ady. La veil
Louis de Batthyány, président du premier conseil indé

Rimanóczy Gyula

cvód
2

Tér és Forma

1943. 1. 2.
(Viszapillantás.)

Az Erzsébet Távbeszélő Központ új palotáját (Madách sugárút és Dob-u. sarkán) december 7-én, dél-előtt avatta fel **Vargha József** m. kir. kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter. Avató beszédében rámutatott arra a nagy fejlődésre, amelyet a magyar építőművészet a legutóbbi években elért, majd rátérve az új postapalotára, köszönetet mondott elsősorban a munkásoknak, akik fáradságos munkával emelték fel ezt a hatalmas épületet. Köszönetét fejezte ki **Rimanóczy Gyula** műépítésznek, valamint **Molnár C. Pál** festőművésznek és **Boda Gábor** szobrászművésznek, akik az épület díszítéséből vették ki részüket.

Az előcsarnok mennyezetét **Molnár C. Pál** freskója borítja, amely a Felvidék visszatérésének jelképes ábrázolása. Az épület utcai homlokzatára kerülő nyolc hatalmas, egyenként 3.30 méteres kőfigura helye még üresen áll. A M. Kir. Posta Vezérigazgatósága ez év április havában zártkörű pályázaton szólította fel Antal Károly, Boda Gábor, Buzy Barnabás, Dózsa Farkas András, Halmágyi István, Keviczky Hugó, Ohmann Béla és Rumi Rajky István szobrászművészeket a nyolc szobor tervének elkészítésére. A beérkezett pályaművek alapján a Vezérigazgatóság Boda Gábort szólította fel terveinek részbeni módosítására, melynek alapján, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács hozzájárulása után októberben kiadta a megbízást **Boda Gábornak** a szobrok megmintázására és kivitelezésére.

A M. Kir. Posta új palotája egyik örvendetes állomása annak a törekvésnek, amelynek célja, hogy az elmúlt évtizedek folyamán külön útakon haladó építészetet, szobrászatot és festészetet a képzőművészetek örök hármas egységébe újra összekapcsolja. A Távbeszélőközpont palotája példaként szolgálhat minden építendő köz- és nagyobbszabású magánépítkezés előtt: az épület csak akkor teljes, ha annak művészi hatását kiegészíti a szobrászat és festészet. Ezt a tisztán művészi és fejlődési elvet nagy mértékben támasztja alá az a szükségesség is, hogy a szobrász- és festőművészek csak akkor alkothatnak kiváló, nagyszabású műveket, ha erre az építőművészet is lehetőséget nyujt. A »monumentális« szobrászati és festészeti alkotásoknak egyik legfontosabb felülete és feltétele az építészet. Ezek azok a szempontok, amelyekből kiindulva köszönetet mondunk a Posta Vezérigazgatóságának a magyar képzőművészek nevében. Ha ezt a nagyszerű példát újabb hasonló lehetőségek

Képzőm. Közlöny
1939. 3-4. sz.

Csók Zsuzsa, Kúnváry Lilly, Vidovszky Béla, Szabó Márton, Schrotta Frigyes, Cser Károly, Markup Béla, Novotny Emil, Udvary Pál, László Pál, Márton Ferenc, Vitéz Szabados Béla, Benkhardt Ágoston, Sidló Ferenc, Szablya Frischauf Ferenc, Antal Károly, Horvay János.

Ez úttal is felkéri a Szövetség elnöksége egyesületünk tagjait, hogy tagdíjhátrálékaikat lehetőleg igyekezzenek a mai nehéz viszonyok dacára is a tagtársak kiegyenlíteni. Évi tagdíj 3 P. Bővebb felvilágosítást esetleg telefónon is nyerhet mindenki a fennálló tartozásokról. A tagdíjakat a Szövetség 54.082 számú csekkszámlájára lehet befizetni.

Felhívjuk egyben a tagtársakat, hogy lakásváltoztatásaikat jelentsék be pontosan egy levelezőlapon, miután a lakáscím változtatás be nem jelentése esetén a Szövetség igazgatósága a Képzőművészeti Közlönyt sem tudja kézbesíteni, s csak felesleges munkát és kiadást idéz elő az a körülmény, ha a művésztársadalom saját érdekében sem tesz eleget felkérésünknek. Egyebekben a következő művészek a Képzőművészeti Közlönyt csak az esetben kaphatják meg, ha új lakáscímeiket Szövetségünk igazgatóságának bejelentik Andrássy-út 69. szám alá:

Bató József, Bakoss Pál, Benjámin Hermann, Birmann Dezső, Bocsák Sándor, Bodó László, Böhm Henrik, Buckó Géza, Bereznay Károlyné, Boruth Andor, Csermely Artur, Czakó Zoltán, Dea Ferenc, Deli Dezső Lajos, Dullien Edit, Erdey Viktor, Erdei Lajos, Fátay Ferenc, Feiksz Béla, Feleki György, Feuer Gusztáv, Fenyő A. Endre, Först Rudolfné, Fejérvári Erzsi, Femmesz László, Füstös Zoltán, Gáspár Antal, Gergely Tibor, Gosztonyi Alice, G. Lázár Ilona, Gábor Mátyás, Heő Csaba, Hénel Margit, Hoefner Pál, Halvax Gyula, Hende Ferenc, Horváth Árpád, Izbégi Villám Rózsi, Jeney Viktor, Joachim József, Kató Kálmán, Kapossy Ödön, Kornis Dezső, Kelemen Margit, Kovács Ágoston, Konek Ida, Kenéz János, Krocsák Emil, Kolozsvári Endre, Körmendi Frim Jenő, Dr. Körössy Vilmos, Lesznay Anna, Lakits György, Maros Ede, Mancheim Róza, Metzner László, Mészöly Munkás Béla, Mühlbeck Károly, Matykó Sándor, Müller V. Berta, Némyeli Ferenc, Nagybányai Horthy Béla, Nagy Kálmán, Nánay Árpád, Nátrai Lajos, Orbán Dezső, Pánczél Béla, Péter Imre, Peterdy Gábor, Pituk József, Pekár István, Propper Samu, Rimanóczy Gyula, Riegler Jenő, Rónay Ernő, Rubovics Márk, Ruttkay Mária, Rozgonyi László, Sautner Lipót, Sohár

Rimanóczy Gyula

Hlidasi Lajos és
Papp Imre közre-
működésével tervezte
az alábbi épületet.

Tér és Forma:
1941. 4. szám.
(A Budapesti
Postaigazgatóság és
„Erzsébet" automata
távbeszélő központ
épülete, képekkel.)

Rimanóczy Gyula

részt vett a Horthy Miklós Nemzeti Sportcsarnok tervezésében

Repr.

Tér és Forma

1942. 185. l.

(A jövő Budapestje.)

Rimanóczy Gyula

a Főv. Közm. Tanácsa
kislakásos beltár
tervpályázatán a
Hunor-utcai
csoport terveinél
I. díj.

MMÉEKözl. 1941. 48. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

nyugtatvány

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Rimanóczy Gyula

A Vitézek tere egységes homlokzatának kialakítására kiírt pályázaton II. díjat nyert.

Magyar Építőművészet
1941. 194. l.
(Budai dunapart gyorsforgalmi útvonal.)

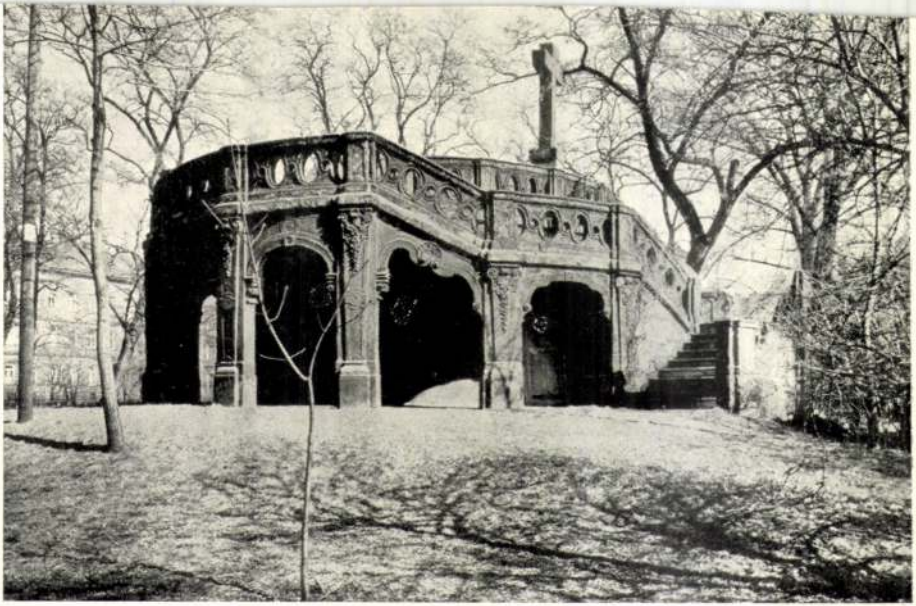

A Bajza-uccai kert: Kálvária.

Rimanóczy Gyula

[illegible]

Case d'Oggi

1955. 2. z.

Pasarési [illegible].

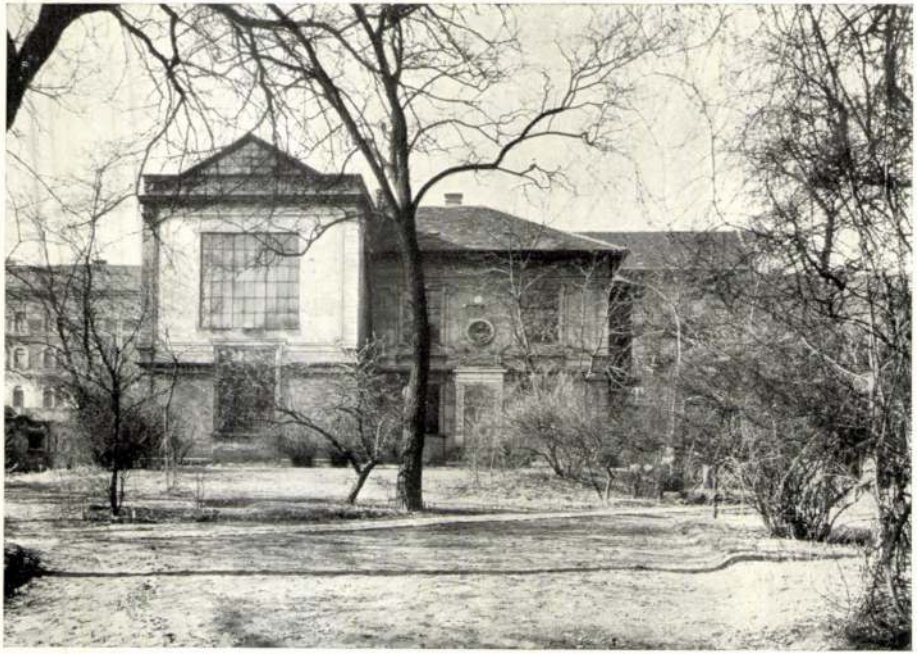

A Főiskola Bajza-uccai II. számú pavillonja.

Rimanóczy Gyula

Izod

Casabella 1934. 85. r.

Pasaréti templom.

ült — munka. A leltárban említett
lásukból kitűnik, hogy az ajándékok
Szent Miklós-képet, mely a leírás
s és egy zöld bársony miseruhát,
né küldötte.
óda Avignonban székelt, kevésbbé
polyból meglátogatta az apostolok
ét, a két hatalmas, rivális család, a
:lik, míg a bíborosok a Szent Péter
rályné, úgy vonult be Erzsébet —
ttel, udvarhölgyekkel és 50 arany-
Rómában, meglátogatva a szent
es arcmását. Míg Küküllei János
ázás külsőségeit, a bazilika 1361. évi

ik. A legszebb egy 9 képpel díszí-
t, melynek közepén Magyarország

Rémanóczy Gyula

wód

Zipernovszky Ferenc:
Templomok mesterséges
világítása.
Magyar Építőművészet
1942. dec. szám - (Ké-
pekkel.)

Képek a bresti Csévi
uti rk. templom belsejé-
nek megvilágításáról.
A templomot fenti
terverte.

Dr. ÖSTÖR JÓZSEF

ÜGYVÉD
SOPRONVÁRMEGYE TB. TISZTI FŐÜGYÉSZE
SOPRON
SZÉCHENYI-TÉR 2. SZ.

RECHTSANWALT
KOMITATSOBERFISKAL A. H.
OEDENBURG
SZÉCHENYI-PLATZ Nr. 2.

TELEFON 259.

Igentisztelt T

Principálisom távollétében anny
pedig a beteg fószerkesztőt kell az
je előtt nem is gondolhatok arra, hog
tekinteni és átvenni. Nagyon kérem, ke
lenni. November első napjaiban okvetl
tem jövetelemről. Méltóztassék elhinni,
mert szeretném már ezt az ügyet ren
emlitettem, jelenleg képtelen vagyok
is hálás köszönetete mond

Rimanóczy Gyula

l.

A Pesti Varóshaza

1937. 5 sz. 26 l.

Mélyen tisztelt

hivatkozással m

felvilágosítására

Marko Károl

Paál Lápl

Székely Bert

amelyek valódisa

Rimanóczy Gyula

cred

Nádor Jenő:

Templom a Pasa-
rešen. A Pesti
Városháza. 1934.
U. n. 15. l. képpel.

Vízszintes

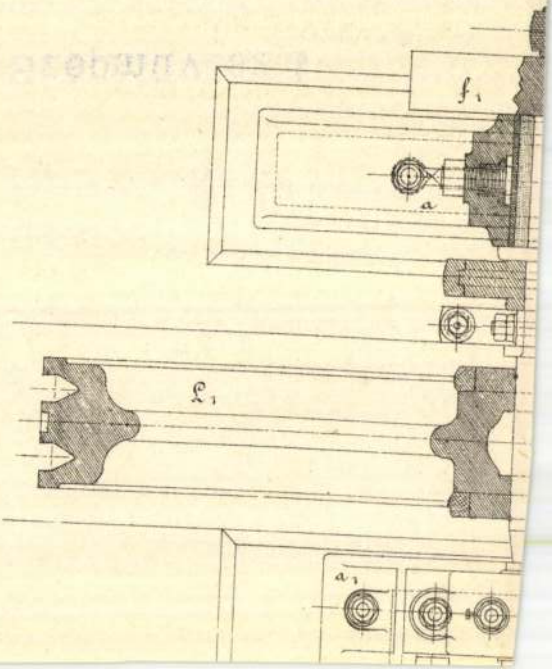

Rimanóczy Gyula

Említve:

Voit Pál: Az
albertfalvai Szent
Mihály templom.

Szépmüvészet
1942. 10. l.

A templom
Lechner Jenő
műve.

…mlélhető, a hol
…egy csapat pandúr és huszár künd az
…ldet elesett harcsosok és lovak tetemei bontják.
…es fél menekül, mi alatt a tegyes ~~vidékü~~ hátté-
…a. Felirata ~~a~~ ~~[illegible]~~ alól két sorban:

…rés de Tirlemont, entre un Detachement
Hussards & les Regiments de Grassin, de la
…l Wallon les Autrichiens fu-
de se retirer avec perte de 200 hommes le 22

In. del. et sculp. à Paris chez l'Auteur.
…n, chez Mr Debrauville Mtre Perruquier.'

…onalkeretnek 13·3 : 26·8 cm.

7.

Rimanóczy Gyula

épített

az alábbi pályázaton

I-dij, és második

tervére dicséret

Becz Jenő: Tervpályázatok. Páduai Szent Antal rk. plébániatemplom a Bosnyák-téren.

Művészet 1941. 39. k.

47. l.

Rimanóczy M.D.K.

Távbeszélő Központ székháza

Granasztói Pál: Janáky István
Magyar Építőművészet 1966/3. 52.l.

Rimanóczy M.D.K.

Eredeti , esetleg meg nem valósult tervei kerülnének a muzeumba

Balog János:Új lakó költözik a "kiscelli kastélyba" az építészeti muzeum

Magyar Nemzet 1964. február 9. 11.1.

MDK

Rimanóczy és Králik

Székesfehérvári vágóhid, repr.

Visszapillantás. Tér és Forma 1943. 1.sz.

~~Hoeptner~~ – Rimanóczy

K

Gellért-hegyi vállodatelep

Rajz.

Casa Bella 1936. jún.

P

Fragen der neuen Architektur. Der Artikel weist im wesentlichen darauf hin, dass man sich davor hüten muss, die moderne Architektur nur Formalismus werden zu lassen. Ihre Grundideen müssen klar und offenen Auges der weiteren Entwicklung dienen. Die Nummer führt uns zwei ungarische Postgebäude in der Provinz vor. Das eine in Karcag, welches nach den Plänen von Nándor Körmendy gebaut, das andere in Jászberény, welches von Tibor Brestyánszky entworfen wurde. Die beiden verschidenen Lösungen der beinahe gleichen Aufgabe geben zu interessanten Vergleichungen Gelegenheit. Im weiteren Verlauf wird der Leser mit dem Budapester Fiat-Service bekannt gemacht, einer Arbeit des Architekten Ervin Quittner. Dieses industrielle Gebäude ist als ausserordentlich gelungen zu betrachten. Dem schliessen sich einige Bilder über das Fiat-Fabrikgebäude in Lingotto, besonders über die auf dem Dach der Fabrik eingerichtete Autobahn, welche eine der interessantesten Schöpfungen der neueren Architektur darstellt. Diese Autobahn weist einen Weg in die Richtung der Möglichkeiten die zweckentsprechende Ausnützung des Daches der Gebäude betreffend. Der Verfasser des Artikels über den Fiat-Typ 1500 verbreitet sich darin über die Lehren, die man aus dem Verhältnis des Autobaues zum Haus- und Wohnungsbau ziehen kann. Der architektonische Teil wird durch die Abbildungen eines in einer Vorstadt von Budapest gebauten Lichtspieltheaters abgeschlossen, dessen Pläne der Architekt Paul Virágh angefertigt hat. Virágh zeigt sich in dieser Arbeit als ein mit ungewönlicher Raumfantasie begnadeter Baukünstler. Im Teil für Innendekoration finden wir neuere Arbeiten von Paul Fábry, fernerhin eine Studie, welche sich mit zeitgemässen Rohrmöbeln und Schöpfungen auf dem Gebiete der modernen Raumausstattung beschäftigt.

Rímanóczy-Králik

Székesfehérvári vágó-
hid

Repr.

Tér és Forma

1943. 1. sz.

(Vízzapillantás.)

TAR

(Inhaltsverzeichnis. — Indice. —

DR. SIPŐCZ JENŐ POLGÁRM

Vorwort des Bürgermeisters dr. Eugen Sipőcz
Prefazione del borgomastro dott. Eugenio Sip
Préface du bourgmestre dr. Eugène Sipőcz ..
Preface of the Mayor dr. Eugène Sipőcz ....

LIBER ENDR

échenyi«.

Bath.

(Korb Flóris)

rankenhauses .
i »Szent János«.
»Szent János«.
l Hospital.

(Jendrassik Alfréd)

őképző-épülete. *(dr. Kotsis Iván)*

(Kosch Jenő és *Krencsey Géza)*

Rimanóczy

Fényképen bemutatott épülete, a Budai Szépmüv. Társ. képzöm. kiáll.-án.

P.H. 934. XII. 20.

MDK

Rimanoczy

Csanakkal készitett tervét megvásárolták a debreceni városháza tervpályázatán.

Ép.Ip.- Ép.Müv.1931.ápr.1. 56.o.

MDK

Rimanóczy épitész

A Dob utcai posta épülete.
repr.: 69 01

Weichinger K: L'architecture hongroise au XX. siècle. Műegyetemi Közlemények 1948 2. 69.

MDK

Rimanóczy épitész.

ica érdekes és jelentös irásában mondja: alaposabb vizs-
ilat során tudatára ébredünk ez épitészek törekvéseinek
zész nemességére és mélyen megalapozottságára.../

A többiek között felsorolja Rimanóczy nak középkori példákon és Dominikus Böhm munkáin edzett templomát.

Az 1936 évi B.N.V. épitészeti képe.
Tér és Forma. 1936.évi 7.sz. 2o7.l.

MDK

Rimanóczy **építész**

Pogány M: Vándoruton kiáll.ok és épületek között.
Pesti Napló 1935. jun.16. 39.l.

Rimanóczy - Hoepfner építészek

MDK

Gellért-hegyi szállodaterv, repr.

Casa Bella 1936. jan.

Rimanóczy MDK

építész tervét megvették

A debreceni városháza tervpályázata.
Magyar Építőművészet 1931. 3-12.o.

MDK

Rimanóczy Árpád,
a bp. honvédkerület épitési oszt.-nak
vezetöje.

a Magy. Iparmüvészet c. lap bemutat ja azt a diszes faragott dobozt, amelyet Gy.T. Gy. - ki sokáig élt Amerikában- /ép.-huszárezredes/ készitett Rimanóczy Árpád alezredesnek, a bp.-i honvéd kerület épitési oszt. vezetöjének. Nagy József és Ullmann Frigyes szobrász kezemunkájának finomságai szóld nak minden egyes részletében.

Egy diszes faragozz fadoboz.
Magyar Iparmüvészet. 1918. 133.old.

MDK

Rimanóczy, Gerlóczy, Tóth, Müller, Simkovics
építészek

Budapest épitkezik. Nemzeti Ujság 1941.ápr.13.

Rimanóczy és Rónson építészek.

I. dijat nyertek, repr.

Breatyánszky T.: A Postas nyugdijasok és Szövetségek Országos Központjának létesítendő otthon tervpályázata. Terpeskiva 1935. 7-8.ss.

1934.I.

MDK

Rimanóczy és Hönsch épitészek

I. dijat nyertek, repr.

Brestyánszky T.: A Postás nyugdijasok és özv. részére Bpesten létesitendő otthon tervpályázata. Perspektiva 1935. 7-8.sz.

154.l.

Komáromi Múzeum VII. 280.

Rimanóczy Gyula

épikr

Erod

2

Kertész 1940

221. l.

RIAMNÓCZY Gyula

DÉVÉNYI Tamás - FERKAI András: Rimanóczy Gyula 1903-1958. - Magyar Éptőművészet, 1984.3.sz. 36 - 42.p. ill.

-

ábbi vándorútra.
az épitészet szempontjából
t a katonai mérnökkariak kép-
. és müszaki rajzban, hanem
ára hasznositható számos kérdés-
ete ez a hazai müvelődésnek,
t ugyan, de következményei
nek. Olyan nevekről van szó,
ek Pest városrendezési tervé-
zságban müködő Bedekovich
muel és mások. Mindez szük-
rnöki képzésben részesültek
iködését megvizsgáljuk.
elyét az épitészetben mindinkább
, mégis leginkább az épitészet,

RIMANÓCZY Gyula

Moravánszky 1988b 37, 140 skl.

sz.) 1846-ban ismét a megyeházán végez mázolási munkát. 1847-ben Klinkovics egri piktor és aranyozó pályázik a nyírbogdányi templom berendezési munkáira. A kassai Klinkovics festő családdal való rokoni kapcsolata egyelőre ismeretlen.

KLIMÓ István egri ács. 1766-ban szerepel az egri városi adóösszeírásban, mint odavaló iparos.

KLIR Károly miskolci kőműves. 1817-ben dolgozik a mezőszemerei r. k. templom építésénél. (EÁL ÉrsEgyh L plebir.)

KLOCZMAJER András egri asztalos, akit 1736—40-ig tartanak nyilván az adózó polgárok között.

KOM, Antonio olasz kőművesinas — 1553-tól → Voltelina mester mellett dolgozik az egri várban. (Détshy, Munkások I. 177. old.)

KOM, Petrus de, olasz kőművessegéd → Valtelina mester mellett kezdi a munkát az egri várban 1553-ban. (Détshy, Munkások I. 177. old.)

KLOMPAUER Antal egri mézeskalácsos. 1778—86 között a Hibay Károly u. 13. sz. ház (hrsz. 499, ún. Ébner ház) tulajdonosa. (EÁL Eger v. ir. 1816. no. 519.)

KMEG István lakatos. → Povolni János egri építőmesterrel együtt 1785-ben a feloszlatott trinitárius rend templomának és konventjének becsüse. (Voit, Az egri extrinitárius templom. Magyar Műemlékvédelem I. Orsz Műemlék Felügyelőség Évk. 1962.)

KNOBLOCH János György besztercebányai harangöntő, aki 1768-ban öntötte a ferences rend historia domusa szerint a minoriták 32 mázsás nagy harangját. (EÁL ÉrsEgyh L minoriták leltárkve.)

KNOLMAJER Sebestyén kőműves. Az egri adóösszeírás 1800. évi kötetében fordul elő neve.

KNOTH Lőrinc egri kőműves. 1754. december 2-án iratkozik be a bécsi Képzőművészeti Akadémia építészeti szakosztályába. (Fleischer, 58. old.)

RIMANÓCZY Gyula építész

Építészet és tervezés Magyarországon 1945-1956.
Bp.OMMv. 1992

44, 52, 55, 60, 62. ill., 94-95, 96-97, 109, 110, 111,

Rimanóczy Gyula

źródł.

z

Germagyniwszelleme

469-l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" r.-t. Budapest — 435418

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Rimanóczy Gyula

épitész

wód

z

La Rosée

32 l.

Rimanóczy Gyula

A budapest-pasaréti ferences templom

Repr.

Jajmaiegyhuz

16-17. tábla

Rímanóczy Gyula

pasaréti templom

iród

z

Jajmegszent

63. l.

72. kép. *Credi, Lorenzo: M*

Rimanóczy Gyula

veszt vett az eszt állam
Tallinban építendő
Nemzeti Muzeumára ren-
dezett meghívásos terv-
pályázatán

Bierbauer Virgil dr.:

Az Eszt Nemzeti Muzeum
pályaterve. Tér és For-
ma. 1938. 78. l.
képekkel.

KIÁLLÍTÁS

1936 FEBRUÁR HÓ 1-TŐL FEBRUÁR 5-IG BEZÁRÓLAG, DÉLELŐTT 10 ÓRÁTÓL FÉL 2 ÓRÁIG,

AZONKÍVÜL: FEBRUÁR 1-ÉN (SZOMBATON), 3-ÁN (HÉTFŐN), 4-ÉN (KEDDEN) ÉS 5-ÉN (SZERDÁN) DÉLUTÁN IS 4 ÓRÁTÓL FÉL 8 ÓRÁIG TART,

TOVÁBBÁ FEBRUÁR 10., 11., 12. ÉS 13-ÁN IS MEGTEKINTHETŐ DÉLUTÁN FÉL 4 ÓRÁTÓL AZ AZNAP SORRAKERÜLŐ ANYAG.

Rimanóczy Gyula

pasaréti templom

wód
2

Jajczay János dr:
Die Christliche Kunst.
1938.

ARCHITECTUR
ZEITSCHRIFT F
RIVISTA DI ARC
REVUE D'ARC

I. ÉVFOLYAM · 1935

KIÁLLITÁSI ÉS KERESI

Rimanóczy Gyula

Márkus László:
Szovjetdilus.
Pesti Hírlap 1933.

~~Vasvármegyei mütörténeti kiállítás~~

~~VI. 299–302.~~

Rimanóczy Gyula

tervezte a postás
nyugdíjas otthont
Szent Domonkos u. 6.

Medvey 103. l.

Rímanóczy Gyula

autobusz végállomás

Repr.

Sinkentiku

1938. dec.

(1-től 199-ig.)

CSERY GYULA szűcs
megóvó vállalata
IV., Prohászka O.-u. 3
Telefon: Aut. 840-63

		Kikiáltási ár pengőben
2059.	*Vitrage*, horgoltrece. 2 darab	12
2060.	*Asztalterítő*, kézirece- és varrottcsipkebetéttel	25
2061.	*Falidísz*, alakos mintájú, bársony	25
2062.	*Falidísz*, alakos mintájú, bársony	25
2063.	*Kerek asztalterítő* bársonyból, hímezve, fémszálcsipkebetétekkel	80
2064.	*Kendő* selyemből, rojtokkal	20
2065.	*Asztalközép*, madeira géphímzéssel, horgolt csipkeszegéllyel	10
2066.	*Tájkép*, selyemre festve. Keretben	25
2067.	*Tájkép*, selyemre festve. Keretben	25
2068.	*Fejdísz*	8
2069.	*Szent Alajos*. Zsenilia és gyöngyhímzés. Keretben	10
2070.	*Vitrage*, horgoltrece. 2 darab	30
2071.	*Kéztáska*, gyöngyhímzés	25
2072.	*Kettős ágyterítő*, riseljőgéphímzéssel	100
2073.	*Asztalterítő*, riseljőgéphímzés	12
2074.	*Sztór*, kettős ablakra, riseljőgéphímzéssel	70
2075.	*Függönyszárny*, riseljőgéphímzéssel. 2 darab	60
2076.	*Függönyszárny*, riseljőgéphímzéssel. 2 darab	60

Rimanóczy Gyula

Tér és Forma.
1941. 175, 176. l.
(Villa a budai hegyekben
a Battai-uton, képekkel.)

Terverte penti

	Kikiáltási ár pengőben
734. MAGYAR EZÜST DÉNÁROK HUNYADI MÁTYÁSTÓL RUDOLFIG. 62 drb.	6.—
735. RÓMAI KIS-, NAGY- ÉS KÖZÉPBRONZPÉNZEK. 42 drb. Kr. u. I—IV. sz.	5.—
736. KÜLÖNFÉLE EZÜST PÉNZEK ÉS BRONZPÉNZEK, köztük ritka Árpád-koriak. 21 drb.	4.—
737. VEGYES EZÜSTPÉNZEK. 30 drb.	7.—
738. V. FERDINÁND MAGYAR KIRÁLY (1835—48) körmöcbányai veretű szűzmáriás aranya 1848-ból	35.—
739. SAS. Festett gipsz	20.—
740. KÜLÖNFÉLE PLAKETT, ÉREM ÉS JELVÉNY. 1344 drb. Bronz, fém és ezüst. Hat ládában	2600.—

Rimanóczy Gyula

wód

Pica

Rimanóczy Gyula

tervezte az alábbi épületet

Magyar Kultúrszemle

1939. 1. sz. 51. l.

(Postás nyugdíj Otthon, Budapest, Szt. Domonkos u.)

Rimanóczy Gyula

BSZKRT. AUTÓBUSZ-VÉGÁLLOMÁS.

Budapest, Pasaréti-út. Tervezte *Rimanóczy Gyula.* Elismerés illeti a Bszkrt-t, hogy a nagyszerű pasaréti templom tervezőjét bízta meg a templom előtti téren elhelyezendő autóbusz-végállomás épületének megtervezésével és ezzel módot adott arra, hogy a templommal — saját alkotásával — egybehangoltan zárja le a tér egyik oldalát. Rimanóczy építész a templom architekturájával összecsengő nyitott várócsarnokot tervezett a tér e célra kijelölt pontján.

Magyar Kulturszemle

1939. 1. f. 52. l.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében
és
f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Rimanóczy Gyula

Az alábbi pályázaton II. díjat nyert

Művészet

1941. 39. sz. 54. l

(Döntés a Vitézek tere tervpályázatán.)

Feszület XVIII. sz. gradi minorita rendház tulajd. VIII. 27.

A MUZEUMOK ÉS KÖNYVTÁRAK
ORSZÁGOS
FŐFELÜGYELŐSÉGE.

763. szám

Kiss Jáno

múzeumána

a múzeumok és kön

által a nagyméltósá

kir. miniszter úr jóvá

hó 16–23 napjain rend

részt vett s annak dőa

ről számára jelen biz

Rimanóczy Gyula

a székesfehérvári új
kővágóhid terv-
pályázatán Szabó Lajos-
sal közösen készített
terve II. díjat nyert.
A végleges kiviteli-
tervezésben szintén
részt vett.

Tér és Forma
1935. 10. sz. (FA
székesfehérvári új
kővágó hid; számos
képpel.)

F Schmiedl Ferenc:

Rimanóczy Gyula

Decorative Art · 1937
Edited by C. G. Holme
The Studio Ltd. London.

Emlékül

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1937. 145. l.

BUDAPEST
E MILANO

Rimanóczy Gyula

l.

Szépművészet

1942. 60. l.

Rimanóczy Gyula
epitész
Szül: Wien 1903
Okleveleit nyert 1925

Nőrjegyzőnüvegyetem 17. l.

T. 5643.

gosok rontanak a honvédekre,
en vannak. Felirata:

gers in der Bukowina durch die
Urban.

chmer, Neubau 154.

5: 26.6 cm.

26-99.
9-19.

Rimanóczy Gyula

építész

irod 1933-ban 31 éves.

Szovjetstílusú-e az új pasaréti Ferences templom terve? Az Est. 1933. okt. 14. (Keppel.) U. 2989

A budai ferencesrend háromévvel ezelőtt megbízta Rimanóczy Gyula építészmérnököt a pasaréti uti templomának és rendházának építésével. A terv csakhamar elkészült és mindenki tetszését megnyerte. Csak az építési engedélynek a fővárostól való megszerzése volt hátra. A fővárosi Petrovácz Gyula befolyása alatt a ~~[illegible]~~ kora román, délolasz ~~[illegible]~~ stílu tervet, mint hipermodernetes alkalmatlant elutasította. A fiatal építész az Egyházművészeti Sliva-

tal elé vitte az ügyet, mely a tervet
elsőrangunak s a liturgikus sza-
bályoknak teljes mértékben megfeleli-
nek találta. Erre a város megadta az
építési engedélyt, de különböző,
a cikkben meg nem jelölt
hatások folytán a templom
még mindig nem felépülni

ságodat, hogy az Albrecht kir.
képező, s a I.,Tárnok-utca 16.
vő ház megujitási tervét meg-
ményt adni sziveskedjék.
. október hó 18.-án.

elnök

Rimanóczy Gula

pasaréti temploma 3 hajós modern bazilika, amelynek testéhez jobboldalon kápolnasor, sekrestye és rendház, baloldalon pedig egy toronykápolna, árkádsor és campanille csatlakozik.

Részletesen leírva:

Dr Décsei Géza. Modern magyar egyházművészeti törekvések. Magyar Művészet 1934. 266. és köv. ll. képekkel.

Rimanóczy Gyula

A Budai Szépművészeti Társulat építőművészeti kiállításán 1935-ben a szekesfőváros czust jutalom érmét nyerte.

MMÉE Körl
1935. 18. l.

Rimanóczy Gyula

Magyar Művészet
1934. 257, 266, 268,
269, 271. l.

BUDAPEST
A MAGYAR SZEMLE TÁRSASÁG KIADÁSA

Rimanóczy Gyula

ind

Genthon István: Új magyar templomok. Magyar Szemle

1935. XXIII. 139.

140. l.

Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest

Liptóújvár II. 195.

Rimanóczy Gyula

céd Bauer Gyula

és Károlyi Antal

tervezték az alábbi épületet.

Tér és Forma.

1942. 36, 37. l.

(A Szőlő-utcai kis-lakásos bérház, képekkel.)

Rimanóczy Gyula é.
Csanak József
pályatervét az alábbi
tervpályázaton meg-
vették.
Magyar Építőművé-
szet: 1931. 4-6. sz.
(A debreceni vá-
rosháza tervpálya-
zata.)

AMI
SI AKCIÓ

Rimanáry Gyula

Simkovits Lajos

mind cél

K

Nemzeti Sportcsarnok

I díj

MMÉEKözl T 1938. 12/1

erend, um 1860—70.

hengeres alak, sárga alapu kinai modoru diszitéssel,
– Teekanne, Porzellan, mit chinesischem Dekor.

gos disszel. Herend, XX. sz. — Bonbonnière, Por-
r. Herend, XX. Jh.

áttört fallal, domboru virágokkal. Herend, XIX. sz.
nit Reliefblumen. Herend, XIX. Jh.

diszü áttört, hengeres fallal. Herend, 1906. — Pinsel-

ellán, szines kinai alakokkal (Ming-készlet). Herend,
Untertasse, Porzellan, mit Chinesenfiguren. Herend,

zines kinai alakokkal (Ming-készlet). Herend, 1860. k.
Herend, um 1860.

kék alakokkal. Herend, XX. sz. — Kaffeeschale
. Jh.

es talapzaton fascesra támaszkodik. Ludwigsburg.
ig. Ludwigsburg. XVIII. Jh.

972. CSÉSZE ALJJAL, porcel
ben, fekete alapon kék b
gelbem Fond Goldblätter

973. KEREK KOSÁR, porcel
Korb, Porzellan, Wien, u

974. BONBONNIÉRE, porcel
disszel. Herend, modern.

975. TALPAS CSÉSZE ALJJA
elől csillagos arany keret
Becher mit Untertasse, F
heilige Elisabeth farbig, a

976. CSÉSZE ALJJAL, porce
harangalaku testén elől, je
— Schale mit Untertas
Wien, 1824.

977. ASZTALKÉSZLET, porc
2 mártásos csésze, 1 levé
lence fedővel. Schlagenwa
Teller, 2 viereckige Schüs
schüssel mit Deckel, 4 ov
& Haas), 1842.

Rimanóczy Gyula és

Hönsch László

Postásnyugdíjasok és özvegyek. kárának tervpályázatám I. díj.

MMIE Közl

1935, 244. l.

K

Rémanóczy Gyula
építén

1903 - 1958. Műve a pasaréti templom. Főműve a Dob utcai volt Postai-Gazgatóság.

A magyarországi műv. tört. I. 493.
Corvina 1971.

Rimanóczy Gyula épitész

11 éve halt meg

Nápszava 1969 December 19

4 old.

Rimanóczy Gyula
építén

Közlekedés- és Postaügyi Minisztéri-
um, 1939.

Repr.

Magyar műv. tört. 9. 13.k:
Kiprőműv. kiad. 1971.

Milyen korokra terjed ki a muzeum
gyüjtési köre?
A XVII.-XVIII.-XIX. századokra. Az
egyes korok jellegükben határozzák
meg a müveket.
A korábbi ábrázolások főleg vallásos,
udvari-főuri, vagy természeti tém-
ájuak. XVII. századtól terjed a hét-
köznapi témákat feldolgozó fametszet.
KB. ennyit mond el a muzeológus./

A. szá

Rimanóczy Gyula
építész

/1903–1958/

Műve a volt erzsébetvárosi postaköz-
pont /ma közlekedési és Postaügyi Mi-
nisztérium/

Rados: Magyar építészettört. 335-
Műszaki Kiadó 1971

Rimanóczy Gyula
építész

Budapest, Erzsébet telefonkörpont /ma KPM/ 1939.

Repr.

Rados: Magyar építészettört. 336.
Műszaki kiadó 1971.

Rimanóczy Gyula
épitén

Nyéregyháza, dohányfermentáló

Rado Magyar épiténettört 397.
Műszaki K. 1971

Reinauer Gyula
építész

Nyíregyháza, Dohányfermentáló üzem

1949.

Repr

Radó: Magyar építészettört. 394.
Műszaki K. 1971.

Rimanóczy Gyula
építész

Győr, ipovitanuló iskola

Bp. Műszaki Egyetem, befejezetlen
épületnoport.

Rada: Magyar építészettört. ~~3878~~ 378.
Műszaki K. 1971.

Rimanóczy Gyula
építész

(1907-1958)

Pasaréti templom; Dob utcai Posta
és Közlekedésügyi Minisztérium

Magyar művészet 9. 18.
Képzőművészet Kiadó 1971.

Rimanóczy Gyula, [építész?] MDK

A III. díjas terv egyik kérvítője.
(A Népliget rendezése és építészeti rendezése.)

(-ts): Milyen lesz a Népliget 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. ápr. 6.

Rimanóczy Gyula
építész

v műrei az áj sullem jegyében kí-
szültek.

Rados: Magyar építészettőrt. 334.
Műszaki Kiadó 1971.

Rimanóczy Gyula
építész

Pasaréti rk. templom. 1934.

Repr.

Radics Magyar építészettört. 399
Műszaki kiadó 1971.

Rimanóczy Gyula

pasaréti ferences templomót említi Rózsa Gyula cikke (Vilt Tibor nobrai Budapesten)

Budapest, 1971. 7.sz. [illegible]

24.l.

Rimanóczy Gyula, építész MSZK

I. díjas tervező csoport tagja.

– : 1968-ban kezdik meg az új sport-csarnok építését 9

NÉPSZABADSÁG Bp. 1966. szept. 9.

MDK

Rimanóczy Gyula ép.

Felszabadult Bp. művészete. N.Szal. 196o.

Rimanóczy Gy.

Az ajkai nájártanuló iskola építője. Az 1951-es építészeti vitát követő kísérletezés egyik eredménye.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 95. l.

Rimanóczy Gy.

A városháza, a győri iparostanuló iskolát, a budapesti Műszaki Egyetem új /"félig kész"/ épületét építette.

Major Máté: Az építészet új világa, Magvető, 1969, 96. l.

Rimanóczy Gy.

A nyíregyházi drhányfermentáló épitéje.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 91.1.

Kőmüves és egyéb mun

Kőmüves és egyéb "

és munkák fenyő fa

Kassa, 1916. junius

Rimanóczy Gyula

épitéz

Gentmüeml

500 l.

Átvitel . . .

Jézus születése

Vászon, olaj, 113×153 cm.

Az Ipolyi-gyüjteményből.

Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új M
Sion, II., 1871., 375. l. — Ipolyi, Biha
megye, 211. szám. — Lepold—Homor
— Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 90. szár
Gerevich IPGY, 99. l. — Lepold—L
55. l.

Királyok imádása

Réz, olaj, 91×72 cm.

Giesswein Sándor, majd Túri Béla tulajd
ból, 1936.

BECCAFUMI, DOMENICO (sienai festő,
—1551)

Jézus születése

Fa, tempera, 16×22 cm.

A kölni Ramboux- és az Ipolyi-gyüjtemén

Hátoldalán: Domenico Beccafumi detto
careno dipinse nell'Anno 1540. — Ramb
216. szám. (Beccafumi.) — Ipolyi A
képgyüjteménye. Új Magyar Sion, II., 1
371. l. — Ipolyi, Biharvármegye, 239. :

Rimanóczy Gyula

l.

Magy. Szarm.

1942. 54 l.

Rimanóczy Gyula

tervezte a budapest-
rákosvárosi, Pádnai
Szent Antalról neve-
zett rk. plébániatem-
plomot 1941-ben. A
templom építése 1942
tavaszán kezdődik.

Halászközép 1941

9 – 11. l.

Keppel és alap-
rajzzal

Rimanóczy Gula

Fábián István (LAKÓTERV), Rostás Margit (BUTV) és Mező Lajos mint tervező

Sésítettés a Bpest IV. Vipest Bajcsy Zsilinsky úti lakótelep rendezési tervét.

Magyar Építőművészet 1968. 5. a. 23. l.

Rimanóczy Gyula

Kisdi Pál és Perczel Dénes tervei alapján gyarapodott, 1945-után a bp.-i Nógymányos-Duna parti Műegyetem, számos újépülettel.

Tóth Endréne: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970. 463 l

66 l.

Rimanóczy Gyula

tervezte a nyiregyházi Dohányfermentáló épületét.
Említi (képpel):

Major Máté: Húsz éves az épitészeti tervezés közösségi megszervezése. - Magyar Épitőművészet, 1969. 3.sz. 52-53. l.

kimutatásban felsorolt a hivatalnál
rendes fizetési osztályba bero-
tt, végleges minőségben kineve-
ett teljesítő tisztviselő,

1933. január 20 án

PH.

elnökhelyettes meg-
bizásából:
Dr Szőnyi Ottó s. k.
előadó.

Rimanóczy Gyula

1941-ben a rákosvároti
rk. / tervpályázatán I. díj
A terv dicserlt-
ben is részesült

Halász közép. 1941

121, 122. l.

Távlati kép
és alapraj

plébániatemplom

A kivitelel
jentik bozták
meg

Rimanóczy Gyula építész

[RIMANÓCZY GYULA]

Erzsébet Telefonközp.
na KPM (Dob utca)
1939.
ill!

→ Major Máté ép
Művészet 1985/4/9.o

Rimanóczy Gyula épékni

L. Preisich Gábor

Preisich Gábor. Bp arculatának változása az utolsó kiévnázadban 10-11

Magyar Epitomuviszet Bp. 1983 83/3

Rimanóczy Gyula, építész

L: Kozma Lajos

–: A hamincas évek építészetének kronológiai táblázata 6.–8.

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/2

Rimanóczy Gyula, építész

L. Terzl Frigyes

Moravánszky Á: Nemzeti és népies Törekvések 20-21

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/2

Rimanóczy Gyula, építész

l: Dévényi Tamás

-. Beszélgetés a harmincas évek ... 2-3

Magyar

Építőművészet Bp. 1983 83/2

Rimanóczy Gyula, építész

L. Borsos József

Rácz Zoltán: Debrecen építészete a harmincas években 25-28

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/2

Rimanóczy Gyula, építész

L: Antal Dezső

Timon kálmán: Az ONCSA kőszegítési akció 23-24

Tanulmányai

Magyar

Építőművészet, sp. 1983 83/2

485
1903 [illegible]

Nyugtatvány

2000 Koronáról szóval K
alulírott a jaáki apát
engedélyezett 12000 ko-
Ez ideig felvettem 600
Budapest 1903 Szept. 1

Rimanóczy Gyula

wód

Ybl Ervin: A ferencesek modern temploma a Pasaréten. Budapesti Hirlap. 1934. okt. 21.

terheli. Kérésem csak oda irányult, hogy nem lehetne e a kapút itt átvenni s a vételárat ugyan akkor kifizetni a szállítási költség levonásával.

Nagybecsü válaszát várva

vagyok

kiválá tisztelettel:

Rimanóczy Gyula

épitéz

vrod

Ybl Ervin: A ferencisek modern temploma a Pasaréten.

Budapesti Hirlap

1934. okt. 21.

mak

alázatos szolgája

Szöllőszinnay

Rimanóczy Gyula

Építés - Építészet -

1950. II. évf. 1. sz.

(A Sztálin téri irodaház tervpályázata.)

19 - 23. l. ábrával.

A pályázaton

díjat nyert

Rimanóczy Gyula, építész MD

Az 50 000 ft-s első díj nyertese Gulyás Zoltán nal. és Rimanóczy Jenővel közös tervével. (Sportcsarnok.)

A bejárati oldal, rajz. Repr. 4.

— : Az új Sportcsarnok

ESTI HIRLAP

Dr. 1966. okt. 11.

vevőség által wegv
tyás ház helyre áll
kozó II ik számú k
tisztelettel jes kére
azt soron kivül
megtörténte után
zottságának azz
hogy tekintettel
9000 koronából az
tás szerint érdemb
lalkozóknak kif
700 korona áll ren
és a II ik számú ke
számitott 1500 ko
lönbözeti összegn

Rimanóczy Gyula

építész, az ITI
keretében

Tervezte a Debrecen-
ben épült kazánházat

Építés – Építészet

1949. I. évf. 1–2. sz

29. l.

Ábrákkal

A nyíregyházi do-
hányfermentáló épü-
letének terve.

Építés – Építészet

1949. I. évf. 1–2. sz

30–31. l.

A nagybátonyi akna
fürdőépületének földszin-
ti alaprajza. Uo. 32. l.

A debreceni kazánház terve és
modellkéje. Uo. 34. l.

...ösz, vagyunk szolgálatainkat

kiváló tisztelettel:

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA
BUDAPEST, VIII. MÚZEUM-KÖRÚT 6. SZ.

Rimanóczy Gyula

Hidasi Lajos és

Papp Imre épitéker közreműködésével tervezte a Dob-utcai postapalotát. 1940

Hel Szemle

281. l. 1941. 761. 280. l.

á m l a

és októberl-2 én Visegrádra

uzátornő bevezetése a muzeumi

3 ó 10 p.

~~ó~~ 17·40 p

jegyzék:

gymarosra	11·40 ~~10,50~~. ft.
	0,80
stre	11·40 ~~10,50~~ "
	0,80 "
	66 ~~66,00~~ "
	---
zesen	~~88,60~~ forint
	84 40

Rimanóczy Gyula

vöd

Tér ci Forma. 1930.
5, 7. 218, 219. l. (Négy
evangelista temploma,
képvrel.)

Ideális terv.
Nem valósult
meg.

Rimanóczy Gyula

építész

tervezte a budapest-
váci úti iparosta-
nuló iskola épüle-
tét
Mimkában 1950.

Perényi Imre

Építészetünkről.
Szabad Nép

1950. szept. 13

A m.kir. vall. és közokt.
alatt a keb. számv. VII. e
letének másolata.

1931/32.évi kezelés. Müvé
Orsz.Bizottsága .5 rovat.

Utal
altiszt részére /:Budapes
/:35:/ pengő segélyt a 12
miniszter helyett: Kertés

Rimaszombat Sorba

d. e. Ehr-
Ehrenwerth

1932. sept. -
dr. Rom

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
Érk. 1932. évi július hó 2-án.

...yancsak befolyt a fű használatért 40 korona,
...ivaníhivatali épületbe áttelelés végett behozott
...a fogom forditani, hogy ezen virágokat meg-
...tól.

Arsován a háborus állapotoknak vége nem lesz,
...ben semmilyen, bár mily fontos és szükséges
...álatokat foganatositani nem lehet.
...ejen, ha hivatalom újra elfogja foglalni
...ronakápolna épület és kertjük állapotáról
...ok felterjeszteni.

915 évi május hó 17. én

[signature]

m. kir. fővámszedő.

Rimanóczy Gyula

l.

Szendy K. Bpest
székesf. körig. évk.
1942. Bp. 1943. 352
353. l. 354. l.

atmár m- 1943 november 13

alázatos szolgája:

Kertész Pál
pápai Kamarás
plebános

T. PLEBÁNIA

Rimanóczy Gyula

5000 pengős meg-
vételi javaslat

l.

Halászvárosházakibőv

20. l. 52-53. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
50/1939.

lt kefelevonato(ka)t Magyarország Tiszti Cím-
ma részére az alábbi tájékoztató alapján felül-
n helyesbíteni és **1939. évi január hó 31-ig**
ban bélyegmentesen megküldeni szíveskedjék.

Konkoly Thege Gyula dr.
államtitkár,
elnök.

OZTATÓ

című könyv összeállításához szükséges adatok
ltatása iránt.

I.

állapot szerint — lehetőleg jelekkel a kefe-
ondosan és olvashatóan ki kell javítani s aláírva

Rómaiváry Gyula

A budai ferences
atyák pasaréti
Szent Antal temploma
fenti tervezte
repr
Magyarság képes
mell. 1933. okt. 8.

Nagytekintetű

Müemlékek Ors.

– A bu

állitásánál, félbe maradt

következőket van szeren

– Az idei

munkásainkból a legm

latra bevonult, ebből

beszüntettük a munkále

radt még a következő

Rimanóczy Gyula

tervezte a Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyáramak Kőbányai telepén levő lemezegyengető és főkeretegető csarnokat, mely monolit vasbeton alépítménnyel és előgyartott tetőszerkezettel készült 1948-ban

Sebestyén Gyula: Új ipari épületek Magyarországon. Új Építészet 1948. 357–359. l. Képekkel.

~~Csanak József~~

Céd ci Rimanóczy Gyula

az alábbi pótjázatot megvett terv

Weichinger Károly:

A debreceni városháza.

Tér és Forma 1931. 186. l.

képpel.

BUDAPEST
933 JUL 24 24
62

Rimanóczy Gyula
Hidasi Lajos

munkatársa volt Rimanóczy Gyulának az alábbi épület tervezésében.

Tér és Forma.
1941. 4. sz. (A Budapesti Postaigazgatóság „Erzsébet" automata távbeszélőközpont épülete, képekkel.)

K

MDK

Rimanóczy Gyula

A pasaréti templom, repr.

Nemzeti Művészet 4. sz.

MDK

Rimanóczy Gyula

A pasarétiuti templom, repr.

Nemzeti Művészet 1934. 4. sz.

M.D.K.

Rimanóczy Gyula, építész
(1901-1958)

műveiben az olasz neo-klasszicizmus keveredik a funkcionalizmussal.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,
Akadémiai Kiadó, Bp. 1968. 943. old.
+ Pasaréti templom " "
+ Közl. és Postaügyi min. " "

MDK

Rimanóczy Gyula, építész

Tanítómestere volt az Ybl-díjjal kitüntetett Kékesi László építésznek.

— : Az építész kézjegye 4

ESTI HIRLAP Bp. 1968. ápr. 10.

Rimanóczy Gyula építész

1958-ban halt meg, 55 éves volt.

Kortárs 1966 Ü.-m. 751old.

Rimanóczi Gyula
építész

Halálának 11. évfordulója

Népszava, Bp. 1969. dec. 19.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Rimanóczy Gyula

A budapesti Dob utcai Főposta-hivatalt Teroczte /:1938-39:/; Nemzeti Sportcsarnokot (1941-43) Villamos drammérő gyárat, Gödöllőn. A Műszaki Egyetem uj szárnyépületeit. (1952-54).

Fehete Máitan: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l
245 l.

Rimanóczy Gyula

Született 1903-ban. Építész. Kossuth díjas /: 1955 :/ Ibl díjat nyert. A bpesti Pasaréti-uti katholikus templom tervezője (1933-34)

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l.

245 l.

MDK

Rimanóczy Gyula

Az OTI mesterutcai rendelője, repr.

Az "Erzsébet" telefonközpont és postaigazgatóság épülete, repr.
Györgyiujnagyép. II. 115.1.

MDK

Rimanóczy Gyula

az észt müvészeti muzeum nemzetközi zártkörü pályázatán dijjal kitüntetett pályaterv, repr.

Magánvilla a Pasaréti-uton, repr.

Györgyiujnagyép. II. 113,114.l.

MDK

Rimanóczy Gyula és Szabó Lajos épitészek

Györgyiujnagyépitőm. I. 107.l.

MDK

Rimanóczy Gyula

Mártir Emlékmü pályázat.Kerényi Jenő és Rimanóczy Gyula.

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás.Mücsarnok. 1955.Kat. 48.l.

MDK

Rimanóczy Gyula, 1925

A m. kir. József Müegyetemen oklevelet nyert épitészek névjegyzéke 1873-1928-ig. Épitő Ipar - Épitő Müvészet 1931. jun. 1. 89.l.

MDK

Rimanóczy Gyula

A ferencesek pasaréti templomának belseje, repr.

Magyar Iparművészet 1934. 185.l.

MDK

Rimanóczy Gyula

Paraséti-uti Szent Antal-templom, repr.

Gerevich T.: Uj magyar templomépitészet.
Magyar Épitőművészet 1941. 12.sz.
377,378.l.

MDK

Rimanóczy Gyula és Hönsch László

3ooo pengős I. dijat nyertek

Döntöttek a nyugdijas postások otthonának terv-pályázatáról. Pesti Napló 1935. jun. 16.

MDK

Rimanóczy Gyula és Hönsch László

Postás nyugdijasok és özvegyek házának terv-pályázatán I. dij

MMÉE Közl. 1935. 244.l.

MDK

Rimanóczy Gyula

I. dij

Rimanóczy Gyula nyerte az Erzsébet telefonközp. pályázatának első diját. Pesti Napló 1937. máj. 21.

Rimanóczy Gyula, épitész MDK

Ganz árammérőgyár tervezője.

Rimanoczy Gyula
müépitész MDK

tervei szerint áthelyezik a Müvészsétány szobrait a ligeti körutra.

Muterem 1958 I. évf. 5. sz. 46.o.

Rimanóczy Gyula, MDK

építész

Budapest általánosvárosrendezési tervjavaslatánál egyik meghivott tervező.

Magyép 1945-55. kb. 30. o. (a könyv ninvs lapszámozva.)

Rimanóczy Gyula, épitész MDK

A komlói Vájár-iskola tervezője.
2 repr.

MagyÉp 1945-55.

Rimanóczy Gyula, épitész MDK

Irodaház Szolnokon.

repr.

~~1945-55.~~

MagyÉp 1945-55.

Rimanóczy Gyula, épitész MDK

A Budapest Müszaki Egyetem.

3 repr.

MagyÉp 1945-55.

Tervező: Rimanóczy Gyula
Munkatárs: Kleineisel János

Rimanóczy Gyula, épitész MDK

Ajka. Iparitanuló iskola és otthon tervezője.

2 repr.

MagyÉp 1945-55.

Rimanóczy Gyula, épitész MDK

Győr. Iparitanuló iskola és otthon tervezője.

2 repr.

MagyÉp 1945-55.

MDK

Rimanóczy Gyula építészmérnök, 7000 frtos

Ybl Miklós I.dij

Kiosztották az "Ybl Miklós" építőművészeti dijat.

Magyar Nemzet 1953. nov. 20. 3 l.

MDK

Rimanóczy Gyula Ybl-dijas épitész

Az Egyetemi-templom városképi kiszabaditása tanulmányterv. repr.
Ravatalozó épület tervrajzai repr.
Négy egységből álló szobrász müvésztelep Pasaréten tervrajzai repr.

A Mesteriskola tervei. Magyar Épitőmüvészet, 1955. IV.évf.1-2.sz. 21-23.l.

– egyházi

a székesfehérvári Prohászka Tpl. belsejé; –
Templomtérre – Rimanóczy Gyula

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420. o.

A XII Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Építészet - belső

a székesfehérvári Prohánka tpl. belsője -

Rimanóczy Gyula

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420. o.

A XII Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Rimanóczy Gyula
építész

A közlekedési létesítmények fővárosi problémái az általános tervben címmel ír.

Budapest Városépítészeti Kérdései (1954)

101 l.

MDK

Rimanóczy Gy.épitész

Nyiregyházi dohányfermentáló
Ajkai vájártanuló iskola
Müszaki Egyetem uj épülete

Major Máté:Épitészetünk helyzetéről Csillag,X.évf.
1956.781.l. 783.l. 784.l.

Rimanóczy Gyula épitész

Kerényi Jenő nobrásszal közösen készit
„mártirembérmüvet" (Pályázat)

Nonlopi: A II. m. képzőm. kiáll. nobrai

Nepszava 1956 jan. 7. 84 évf. 6 n. 6 l.

RIMANÓCZY Gyula építőművész

Kossuth-díjas

N.N. A 1955. évi Kossuth-díjasok

Művelt Nép, 1955. II. évf. 12. sz. március 20, 1. old.

Rimanóczy Gyula építőművész

Kossuth-díjas

NN: A 1955. évi Kossuth-díjasok

Napsugár – 1955. május 16. 83. évf. 63. n. 3 l.

Rimanóczy Gyula épitész MDK

terve II. dij repr.

Hidasi Lajos:XIII.kerületi rendelőintézet tervpályázata Magyar Épitőművészet 1955.IV.évf.11-12.sz.
363.366.l.

intes, 3+kapu+ 3 tengellyel, nagy
vége.

MDK

Rimanóczy Gyula

Szt.László kórház pályaterve megvételra javasolva

Sághy Gyula: A Szt. László kórház tervpályázata.
Uj Épitészet, 1948, 257 l.

Rimanóczy Gyula épitész MDK

1955.évi Kossuth dijas

Magyar Épitőművészet 1955.IV.évf.3-5.sz.75.l.

Rimanóczy Gyula épitész

Szolnoki Irodaház repr.

Győri Iparitanuló Iskola repr.
Budapesti Müszaki Egyetem interieur-ja

Három fiatal építész a középületek kritikájának tükrében Magyar Építőművészet 1955.IV.évf. 99.l. 101.l.

M.D.K.

Rimanóczy Gyula
építész

A Városi Tanács felszólítására a város építészeti koncepciója kérdésében javaslatot dolgozott ki.

Budapesti Városi Tanács V.B. Ismertetője. Bp. 1953. 31 lap

Rimanóczy Gyula
építész

M.D.K.

A Városi Tanács 12 építészt szólított fel hogy a város építészeti koncepciója kérdéseben javaslataikat dolgozzák ki. Rimanóczy is erre készült van.

Budapest Városépítészeti Kiadása (1954) 24 lap.

Rimanóczy Gyula

építész

Dob utcai Postaépület/Ma Közlekedés és Postaügyi Minisztérium/
Pasaréti templom
306.o.

Borsos-Sódor-Zádor: Budapest. Bp. 1959.

M. D. K.

RIMANÓCZY Gyula építész

(1901-)

Pasaréten, modern szellemű villák

Pasaréti templom

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar müvészet 1800-1945
1958. 378. l.

Rimanóczy Gyula épitész M.D.K.

BUVÁTI

A tanácsháza terve

Uj tanácsháza épül Rákoskereszturon

Magyar Nemzet 1963. április 21. 5.1.

M.D.K.

ifj. RIMANÓCZY Gyula építész

Ózd városközpont rendezése-

pályázat

(Megvékel)

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 80. l.

M.D.K.

Rimanóczy Gyula, építész

a huszas évek „korszellemének" tett engedménye képpen népi-nemzeti-oszlopos, tornácos, magastetős-megfogalmazásban tervezi meg 1942-ben egy vállalati sporttelep öltözőjét, melyet hozzászóló a modern áramlatok ellenére is tovább élő eklektika egyik utolsó példájaként említ

Major Máté hozzászólása a MTA ankétján "Az ujkori magyar művészet periodizációjának problémái"-ról Művészettörténeti Értesitő, Bp. 1967. XVI. évf. 1. sz. 12. old.

K. D. V.

RIMANÓCZY Gyula építész

Ózd városközpont rendezési -

pályázata (megvétele)

Magyar Építőművészet XCII 1959. 1/2. sz. 80. o.

M.D.K.

id. RIMANÓCZY Gyula építész

Pécs Rákóczi út és környéke rende-

zése - pályázat (II. díj)

Társtervező: Rimanóczy Gyula

Rimanóczy Jenő

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. 78-80. l

u. D. U

RIMANÓCZY Gyula építész

Pécs Rákóczi út és környére rendezési pályázat (II. díj)

Tervezők: ifj Rimanóczy Gyula
Rimanóczy Jenő

Magyar Építőművészet 1955. 1/2. sz. 80. l.

M. D. K.

Új RIMANÓCZY Gyula építész

Szolnok-Zagyvaparti városrész

rendezése - pályázat

(III. díj)

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 80. l.

MDK

Rimanóczy Gyula, épitész

a hazai viszonyokhoz alkalmazkodó és helyesen értelmezett modern épitészet szellemében maradandó értékü müveket alkotott.

Bajó Gyula: Budapest ujabbkori épületszobrászata. Bp.1942. Pázm.P.Tud.Egy. dolgozatai. 48.l.

ASP

M.D.K.

RIMANÓCZY Gyula, ifj. építész

Részvétel a pályázaton (megvásárolva)

Társtervező:

ifj. Rimanóczy Gyuláné

85 000 forint 69 pályamüre
Eredményesen zárult a főiskolai kollégiumi tervpá-
lyázat
Magyar Nemzet 1962. május 30. 3.1.

MDK

Rimanóczy Gyula épitész

Művészet, 1941. 39. éz.

Rimanóczy Gyula MDK

építész

A bpesti Postaigazgatóság Erzsébet automata távbeszélőközpont épülete.
Tér és Forma 1941. 4.sz.

MDK

Rimanóczy Gyula, Ybl-dijas ép.

A Szolnoki irodaház tervezője.

Mücs.-IV.M.Képzm.Kiáll. 1954.jan.-febr. Kat. 22.l.

2 -

M.D.K

RIMANÓCZY Gyula építész

Nyíregyháza. Dohánytermentáló (KÖZTI) Kesz

Győr, iparostanuló-iskola.

Bp. Műszaki Egyetem tetejezetlen

épületcsoportja

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961. 340

348. 342.

1 — M.D.K.

RIMANÓCZY Gyula építész

(1903 - 1958)

volt Erzsébetvárosi postaközpont
(ma Közlekedési és Postaügyi Min.)

Bn. Pasareti r.k. templom (repr.)

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961. 1.

325, 327, 328, 340, 342, 348

MDK

Rimanóczy Gyula Kossuth- és Ybl-dijas épitész

Budapesti Müszaki Egyetem repr.

Gádoros Lajos:Tiz év épitészete a középületek kritikájának tükrében Magyar Építőművészet IV.évf. 1955. 3-4.sz.102-103.l.

Rimanóczy Gyula épitész

Gárdonyi J: ...Petőfi hid budai hidfője...

Magyar Nemzet, 1952. aug. 8. 5.l.

le. D. K.

RIMANÓCZY Gyula, ifi érétész

Részvétel a pályázaton (18.000 Ft.)

5 000 forint 69 pálymüre

Erdményesen zárult a főiskolai kollégiumi tervpályázat

Magyar Nemzet 1962. május 30. 3.1.

MDK

Rimanóczy Gyula építészmérnök

a régi lóversenytéri "kis sportcarnok" egyik tervezője

A sport uj hajléka. Képes Krónika 1940. 25.sz. 15. l. képek

MDK

Rimanóczy Gyula épitészmérnök

egyik tervezője az alanti sportcsarnoknak

Magyar Épitőmüv észet 1942. 251-255. l. /Horthy Miklós Nemzeti Sportcsarnok, képekkel, alaprajzokkal/

M. D. K

RIMANÓCZY Gyuláné, ifj. építész

Részvétel a pályázaton (megvásárolva)

Társtervező:

ifj. Rimanóczy Gyula

85 000 forint 69 pályaműre
Eredményesen zárult a főiskolai kollégiumi tervpályázat
Magyar Nemzet 1962. május 30. 3.l.

MDK

Rimanóczy Gyula építészmérnök

Kiadták a Nemzeti Sportcsarnok tervezési megbizását. Pesti Napló, 1939. máj. 6.

MDK

Rimanóczy Gyula épitészmérnök

a bp.i fedett sportcsarnok egyik tervezője

Misángyi Ottó: beszélgetése épitésszel és város-
rendezővel. MÉ. 1941. 337-339. l. képekkel

M. D. K.

RIMANÓCZY Gyula, ifj építész

620. sz. 3 emeletes épület 2 férő helyes

garzon lakása

Társtervező: Rimanóczy Gyula

Rimanóczy Jenő

Repr. (Alapr.)

Egressy Imre: Kísérleti lakások, új

berendezések az óbudai lakótelepen

Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 6. l.

M-D. A.

RIMANÓCZY Gyula építész

620. sz. 3 emeletes épület kitérőhelyes

Garzon lakása

Társtervező: Rimanóczy Jenő

ifj. Rimanóczy Gyula

Mesr. (Magyar)

Egressy Imre: Kísérleti lakóház, ig berendezések az óbudai lakóteleppen

Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 6. l.

M. D. K.

RÍMANÓCZY Gyula építész

Endrefalvi 400 fős kultúrterem

tanulmányterve (Resr.)

Magyar Építőművészet 1958. (VII.) 1-3. sz. 78-79.

M. D. K.

RIMANÓCZY Gyula építőművész

Kossuth-díjas

megbízását kapja a Kacsóh Pongrác úti

lakóház tervezése

A. Gy. A tervezés és a beruházás vezetője,

magyar Építőművészet 1956.(V.) 4. sz. 124. o

– 9. – M. D. A

RIMANÓCZY Gyula építész

1955. Kossuth-díj

(Major Máté nekrológjából)

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 78. l.

 M. D. K

RIMANÓCZY Gyula építész

1955.(?) Bp. Szérestőváros művészeti érme

1950. a Könnyűipari Tervező Iroda legjelesebb tervezőként orlevéllel jutalmazzák

1952. a szakma kiváló dolgozója

/.

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. n. 78. l.

—6.— M. D. K.

RIMANÓCZY Gyula építész

Szolnok, irodaház

Bp. Műegyetem „R" épülete

Gödöllő, Agráregyetem lakóépülete

Pest, Pannonia utca lakóháztömb terve

./.

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. n. 78. l.

 M. D. K.

RIMANÓCZY Gyula építész

Nyíregyháza, dokányfermentáló

Gödöllő, Gonz Árammérő épülete

Győr, ipari tanuló iskola

Nárpalota, ~~z~~ vájár iskola

Nagybátony " "

Ajka " " ./.

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 78. l

— 4. — Mu D. K.

RIMANÓCZY Gyula építész

Székesfehérvár, Vágóhid (Králik Lászlóval és Váradi Szabó Lajos)

1948 után:

~~Diósgyőr~~ Diósgyőr, Irodaház és öltöző

Petőfibánya, bányásztürdő

./.

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 78. l.

le. D. K.

RIMANÓCZY Gyula építész

Nemzeti Sportcsarnok, kis-csarnok
és öltöző épületei

Bp. OTI - rendelő intézet (Mester u.)

Postás nyugdíjasok otthona

Zugló, plébániatemplom

./.

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 78. l.

— 2. — Mo. D. K.

RIMANÓCZY Gyula építész

1948-tól az állami tervezés kötelékében dolgozott

1933-1948 között: ~~egy~~ plébánia - templom Budán, a Pasaréten ucitt. 2 villa

Pest, Postapalota Dob utca

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 78. l.

./.

le.D.K.

RIMANOCZY Gyula építész

(1903 - 1958)

Építészeti tanulmányait a József Nádor Műegyetemen végezte 1925-ben. Ezután Wälder Gyula műtermében szerezte gyakorlatát, magánpraxisát 1933 - 1948-ig folytatta.

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 78. l.

-7.- M. D. K.

RIMANÓCZY Gyula építész

Élete utolsó pályazatán 2 építész fiával vett részt

Kitüntetései:

utolsó éves építésztrakgató lént.

Hauszmann-díjat nyert

1955(?)-ben Magyar Építőművészet

Szöv. mester-díja ./.

Magyar Építőművészet 1959. 1/2 sz. 78. l.

M. D. K.

RIMANÓCZY Gyula építész

Országos lakáspályozat 6. Épület-kategória (III. díj)

Társkerező: Rimanóczy Gyula ifj
Rimanóczy Jenő

Magyar Építőművészet ~~1/2. 17.~~
1959. 1/2. 17. 80. l.

M.D.K

ibi RIMANÓCZY Gyula építész

Országos lakás tolyanát 6. Épület-kategória (III. díj)

Tervező: Rimanóczy Gyula
Rimanóczy Ilmó

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 80. l.

M. D. K

RIMANÓCZY Gyula építész

4.000 forinthal díjazott kro

társkerező: Rimanóczy Jenő

Döntött a Szuri Varpalota fejlesztési

Tervéről

Magyar Nemzet 1961. aug. 30. 6. l.

A fügé

A bors

A babér levél
és virág

A kakaó

Kerrich Béla

Terverte a szegedi
nemzeti emlékcsarnok
kövesk. szobrait: 1.) Csa-
nád vezér legyőzi Aj-
tonyt és meghódítja
a tiszai részeket (Pásztor
János kivitelerte). 2.) Nagy
Lajos Király (Sidló Fe-
renc kivitelerte). 3. Hu-
nyadi János emlékmüve
(kivitelerte Sidló)

Szegedi emlékcs.

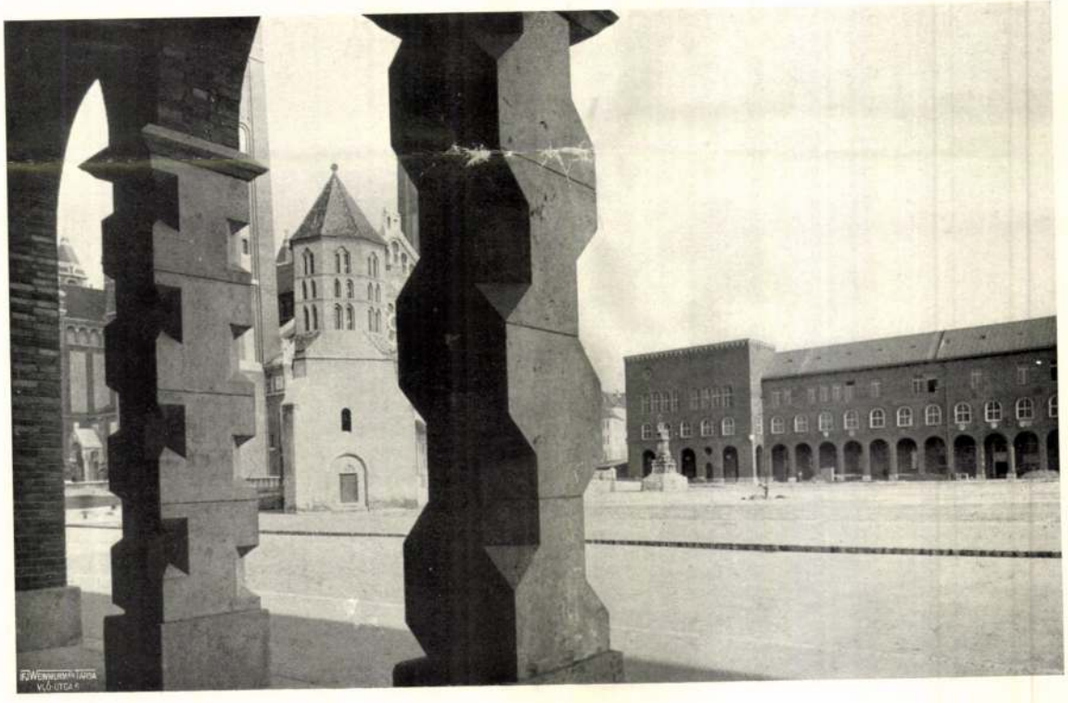

Rerrich Béla: A szegedi Templom-tér. Fent: Átjáró a Templom-térre. Lent: Kilátás a Templom-térre. — Béla Rerrich: Der Kirchenplatz in Szeged. Oben: Durchfahrt zum Platz. Unten: Blick auf den Kirchenplatz. — Béla Rerrich: The Church-Square in Szeged. Above: Passage leading to the Church-Square. Below: View of the Church-Square.

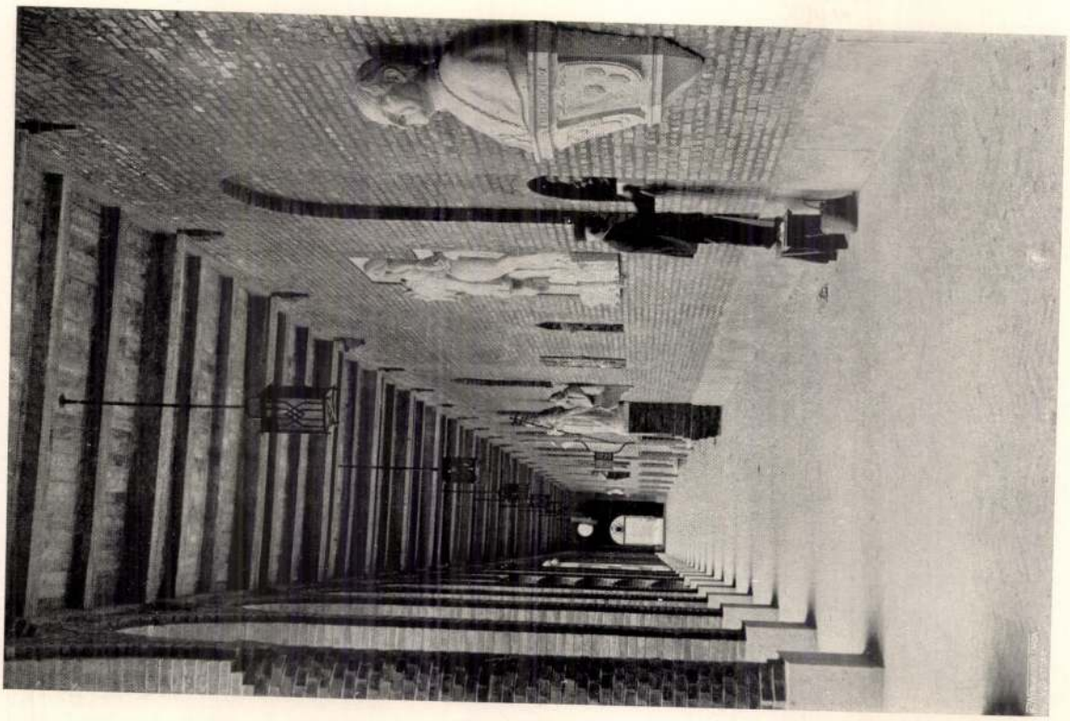

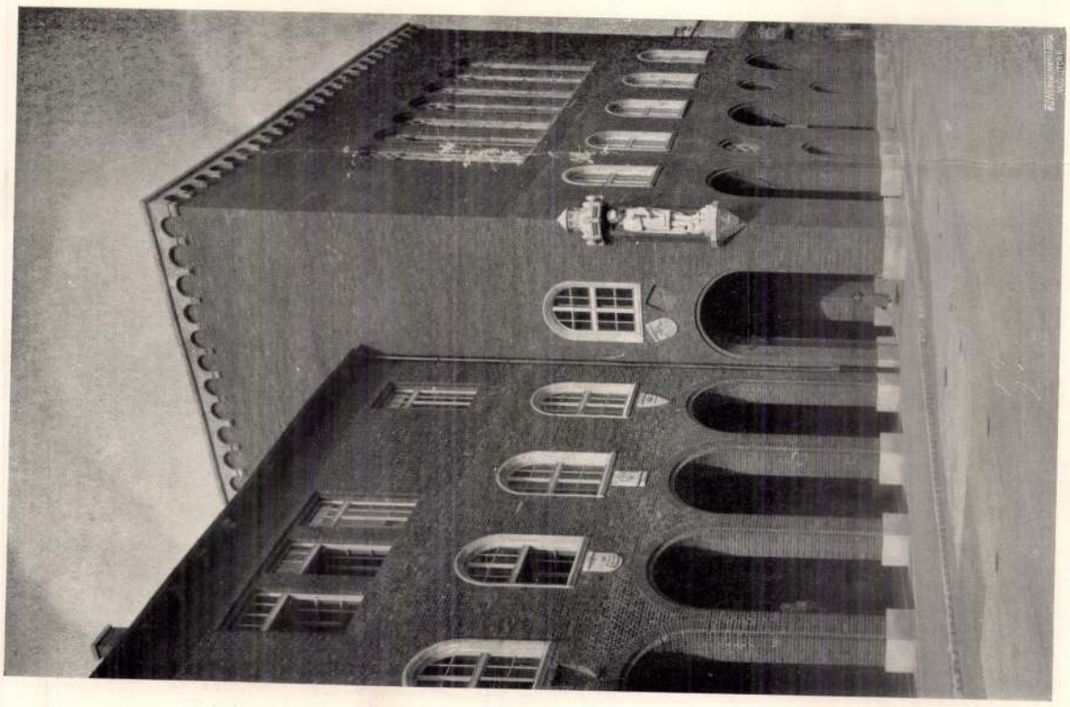

Rerrich Béla: A szegedi Templom-tér.
Fent: A nemzeti emlékcsarnok. Lent: Részlet a Szent Imre kollégiumról. — Béla Rerrich: Der Kirchenplatz in Szeged. Oben: Nationale Gedächtnishalle. Unten: Fassadenpartie des hl. Emmerich-Collegiums. — Béla Rerrich: The Church-Square in Szeged. Above: The national memorial peristyle. Below: Part of the Saint Imre College.

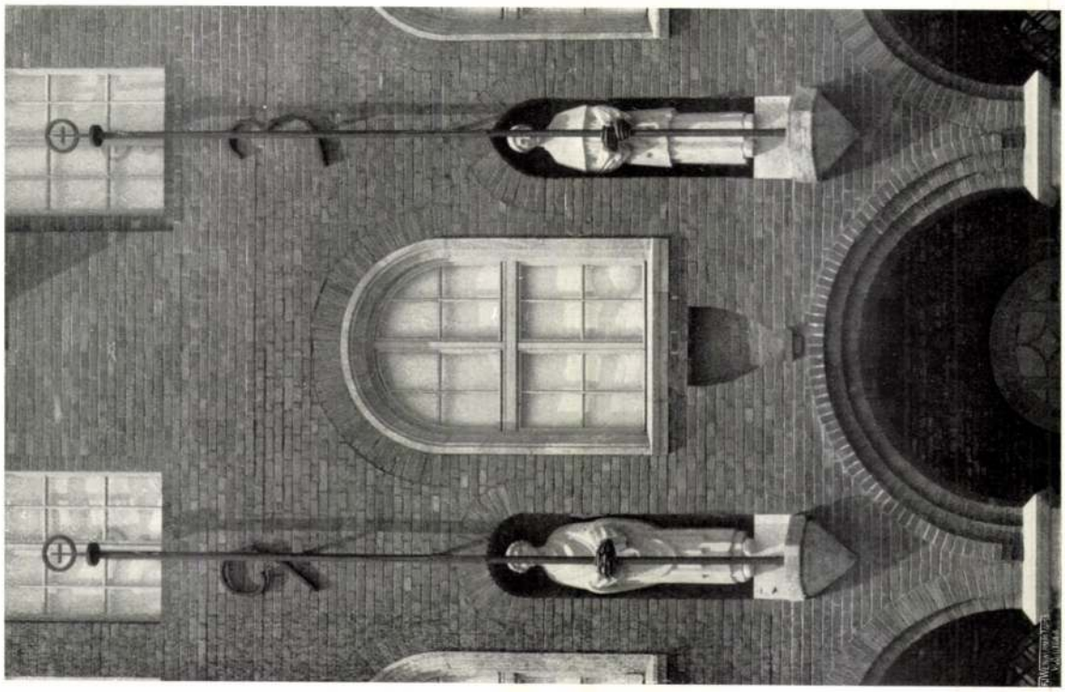

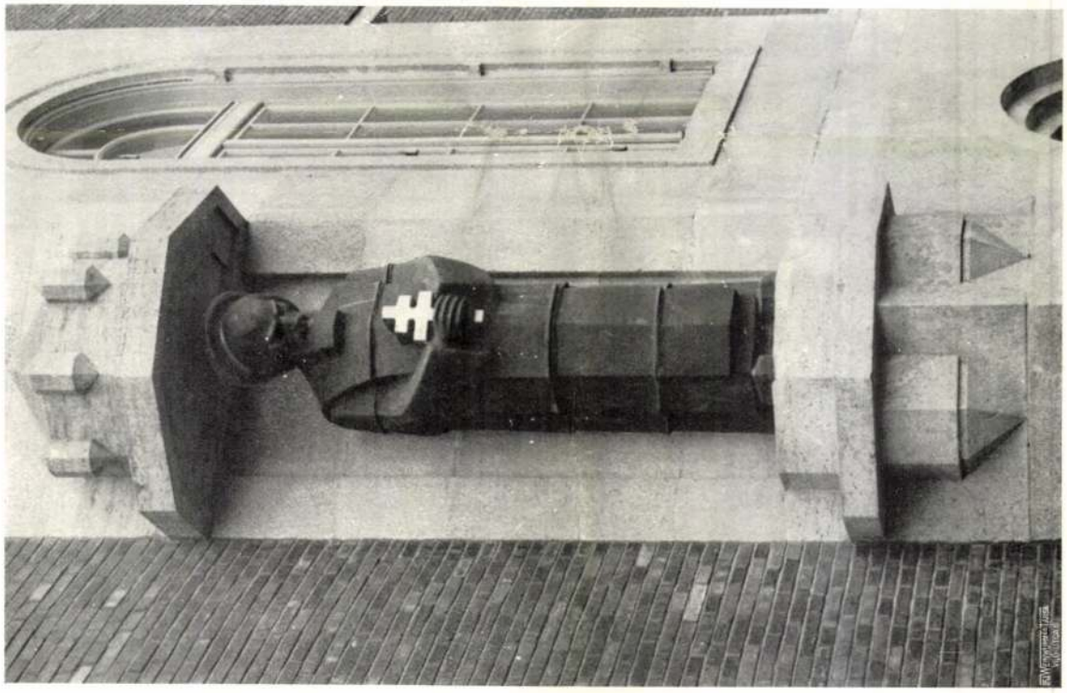

Fent: Zászlótartók szobrai
a püspöki szemináriumon, Ohmann Bélától. Lent: Ohmann Béla Szent Gellért szobra. — Oben: Fahnenstangenfiguren des bischöflichen Seminargebäudes von Béla Ohmann. Unten: Statue des hl. Gellért von Béla Ohmann. — Above: Statues of standard-bearers in the Episcopal Seminary by Béla Ohmann. Below: Statue of Saint Gellért by Béla Ohmann.

Ohmann Béla: Temesvári Pelbárt emléke. — Béla Ohmann: Denkmal des Pelbart von Temesvár. — Béla Ohmann: Pelbárt of Temesvár memorial.

Sidló Ferenc: Hunyadi János és Kapisztrán János emléke. — Franz Sidló: Denkmal Johann Hunyadis und Johann Kapistráns. — Ferenc Sidló: Memorials of John Hunyadi and of John Kapisztrán.

Fent: Címerek, tervezte Rerrich Béla. Lent balra: Taiszer János: Vitéz János érsek emléke. Lent jobbra: Mátrai Lajos Bessenyei-reliefje. — Oben: Wappen. Entwurf: Béla Rerrich. Unten links: Johann Taiszers Denkmal des Erzbischofs Johann Vitéz. Unten rechts: Bessenyei-Gedenktafel von Ludwig Mátrai. — Above: Escutcheons. Designed by Béla Rerrich. Left below: Memorial of Archbishop John Vitéz by John Taiszer. Right below: Bessenyei relief by Louis Mátrai.

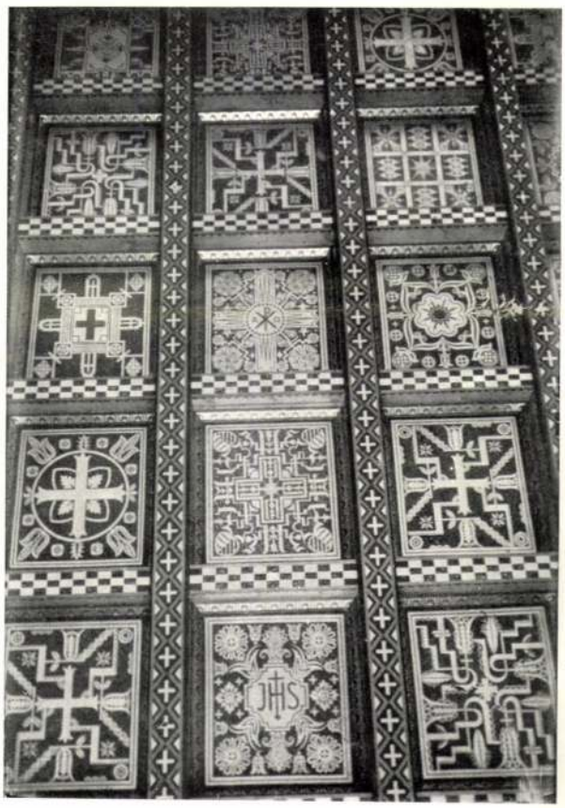

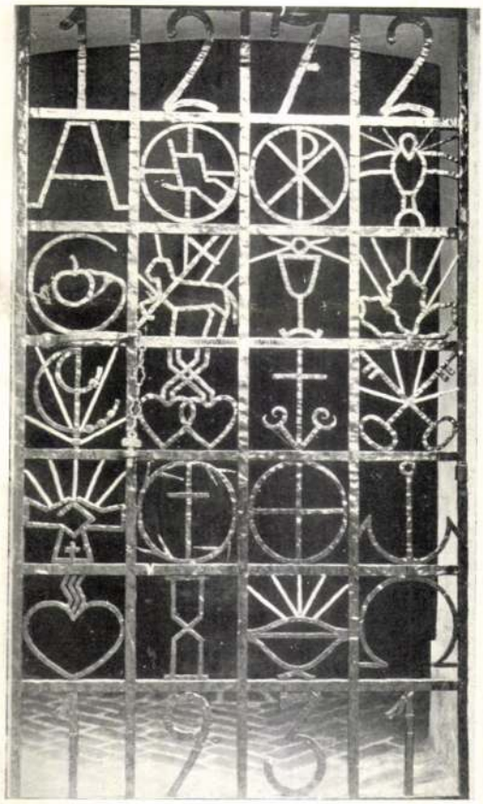

Fent balra és lent: Gyertyatartó, kápolnamennyezet (ornamentika: Leszkovszky Gy.) és »Az Élet kapuja« Rerrich Bélától. Fent jobbra: Ohmann Béla Gróf Klebelsberg emléktáblája, a szegedi egyetem tanári karának adománya. — Oben links und unten: Leuchter, Decke der bischöfl. Kapelle (Malerei: G. Leszkovszky) und »Das Tor des Lebens« von B. Rerrich. Oben rechts: Gedenktafel Gr. Klebelsberg von B. Ohmann, Stiftung d. Professorenkollegiums d. Universität Szeged. — Left above and below: Candlestick, ceiling of a chapel (Decoration: G. Leszkovszky) and »The gate of life« by B. Rerrich. Right above: Count Klebelsberg memorial by B. Ohmann. Donation of the professors of the University of Szeged.

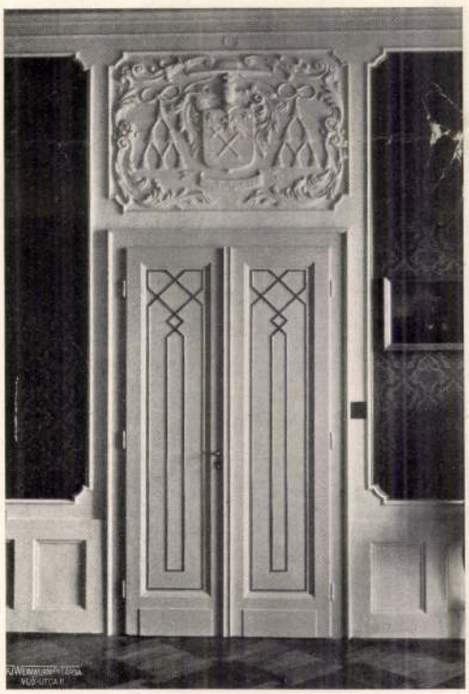

Fent: A püspöki palota ebédlője. Lent balra: Teremajtó.
Lent jobbra: Folyosórészlet. Tervezte Rerrich Béla. — Oben: Speisesaal im bischöflichen Palais. Unten links: Saaltür. Unten rechts: Korridorpartie. Entwurf: Béla Rerrich. — Above: Dining room of the Bishop's palace by Béla Rerrich. Left below: Door in the Bishop's palace by Béla Rerrich. Right below: Part of a corridor in the palace by Béla Rerrich.

Rerrich Béla: A püspöki palota kápolnája, Leszkovszky György freskóival.
Az ornamentális festés és a színes üvegablak tervezője Leszkovszky György. A festés kivitelezője Beszédes Ottó és László, a színes üvegablakot Kopp Ferenc készítette. — Béla Rerrich: Die Kapelle des bischöflichen Palais. Die Fresken, ferner die Entwürfe der ornamentalen Wandmalerei und des farbigen Fensters von Georg Leszkovszky. Ausführung der Wandmalerei von Otto und Ladislaus Beszédes, die des farbigen Fensters von Franz Kopp. — Béla Rerrich: Chapel of the Bishop's palace with the frescoes of George Leszkovszky. The ornamental decorations and coloured window designed also by George Leszkovszky. Paintings accomplished by Ottó and László Beszédes; the work of the coloured-window was carried out by Ferenc Kopp.

Roerich Béla K

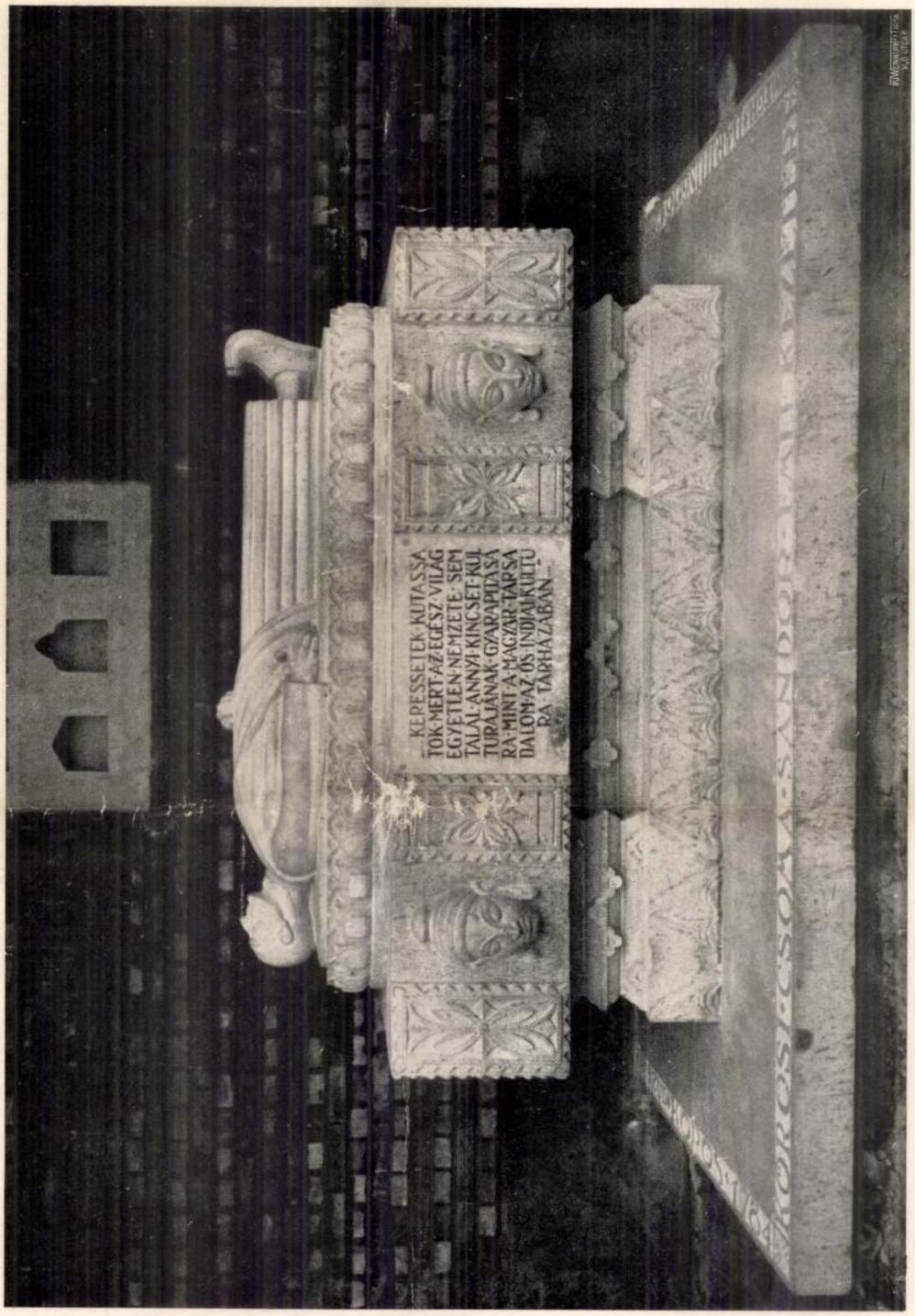

Ohmann Béla: Kőrösi-Csoma Sándor emléke.
— Béla Ohmann: Denkmal des Alexander Kőrösi-Csoma. — Alexander Kőrösi-Csoma memorial by Béla Ohmann.

Rerrich Béla

— **A Szegedi Kereskedelmi és Iparkamara kiállítása.** A Szegedi Kereskedelmi és Iparkamara és a Magyar Mérnök és Építész Egylet szegedi osztálya országos kiállítása vasárnap délelőtt nyílt meg a szegedi iparostanonciskolában. A kiállítás anyaga modern építészeti rajzokból áll. Közel 200 terv és kész épület rajza került kiállításra. Szerepel azonkívül sok templom, színház, gyárépület, bérház stb. rajza és fényképe. Különösen megemlitendők *Rerrich* Bélának a szegedi Fogadalmi templomról készült rajzai, *Árkay* Bertalan terve a székesfehérvári impozáns méretű Prohászka-templomról, *Bierbauer* Virgil dr.-nak, a budapesti villanytelep részére készített amerikai stilü kapcsoló- és transzformátorháza és a posta részére készült garázsról szóló rajzok. *Málnai* Dezső bérháztipusai és *Hültl* Dezsőnek a főváros nagy autógarázsáról készült fényképe. A kiállitás ünnepélyes megnyitása után *Veress* Gábor dr. üzletigazgató tartott előadást a modern építészetről.

N. U. 1931. I. 6.

N. U. 1931. I. 6.

Rerrich Béla

A budapesti utca művészete. Írta Rerrich Béla. Magyarország, ápr. 28.

1912

(Művészet 1912. 207. l.)

1909-ik évi olasz törvény végrehajtási szabályzata. Irta Zambra Alajos dr. 14. o.

Rerrich Béla

Wannenmacher Fábián

Szeged város Templom-
tere

MAGYAR • EPITŐ MŰVÉSZET

1930. 12-17.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Rerrich Béla

A székesfővárosi árú-
bodék tervpályázata.
Tenti tervét megvették.

Repr.

Magyar Építőművészet
1912. 5-6. sz. 43. l.

§§§§§ Pesti Hirlap 1930 LII okt. 19.

37 o. Rozgonyi

Rerrich Béla: A szegedi fogadalmi templomtér/a dóm felől/ 16x7.

Főépületének főkapuja 8x12.

MÜVÉSZET
IX.évf.1910.
[illegible]
383.1.

Péczely

R e r r i c h B é l a :

Kisebb házikert falusi hangulatban.

Tollrajz

MŰVÉSZET
IX.évf.1910.
384.l.

Péczely

R e r r i c h B é l a :

Diszes geometrikus park részlete

Tollrajz

MŰVESZET
IX.évf.1910.

Péczely

386.1.

Rerrich Béla:

Diszes geometrikus kert részlete

Szénrajz

MŰVÉSZET
IX.évf.1910.
[illegible].
385.l.

Reczely

R e r r i c h B é l a :

Tanulmány K.I.ur budao kertjének falikutjához

Vizfestmény.

adta az erre vonatkozó új feltétfüzetet, végül 1898-ban az Erzsébet-híd láncaihoz hazánkban első ízben alkalmazott, a rendes folytvasnál nagyobb szilárdságú Martin-acélt.

A Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének megalakulása óta buzgó tagja és hosszabb időn át elnöke is volt.

Irodalmi működés iránt hajlamai nem voltak és ilyirányú munkássága gyanánt csak a Ferencz József-híd építésének Szántó Alberttel közösen írt népszerű ismertetéséről a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben 1900-ban tartott és a Heti Értesítőben is közölt előadását említhetjük.

Mint ember mintaképe volt a szigorú, csak hivatalának élő puritán hivatalnoknak, közszereplést, társadalmi érvényesülést nem keresett, magánéletében a visszavonult, zárkózott agglegény életét élte szintén nőtelen fivérével, ennek halála után özvegy nővérével vezetve közös háztartást.

Czekelius Aurél emlékét hirdetik és őrzik hatalmas alkotásai, de ezenfelül is azokkal az eredményekkel, amelyeket a mérnökségnek az állami adminisztrációban való érvényesülése terén kiküzdött, az egész magyar mérnöki kar háláját érdemelte ki. *Dr. Gállik.*

A szegedi Fogadalmi templom környékének művészi kiképzése. *Rerrich Béla I. dijjal jutalmazott pályaterve. Klebelsberg* Kuno gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter kiváló művészi érzékét dicséri az a gondolat, hogy a szegedi nagyszabású Fogadalmi templom környékét, elsősorban a templom előtti teret, egységes terv szerint kell kialakítani. E célból eszmei pályázatot hirdetett, melynek programmja így hangzott:

Az eszmei tervpályázat célja a háború utáni Magyarország egyik legnagyobbszabású építészi alkotásának — a szegedi Fogadalmi templomnak — méltó környezetbe való helyezése és a templom előtt egy művészi, bensőséges és ünnepélyes tér kialakítása. *A tér három oldala azonos párkánymagassággal bíró, a földszinten árkádokkal ellátott, kétemeletes középületekkel övezendő.* A tér keleti oldalát három zárt sorban emelendő egyetemi épület, nyugati oldalát a püspöki palota, déli oldalát a gimnázium udvarának takarása céljából egy keskeny középület foglalnák el, melyek egymással és a templom építési kiképzésével összhangban belső rendeltetésüknek megfelelő diszkrét elhatárolással képezendők ki. A tér közepén és esetleg a templommal szemben emelendő középület homlokzatán díszes kút vagy emlékmű, pl. hősök szobra, találna méltó helyet. A püspöki palota déli homlokzatára a Boldogasszony-sugárút tengelyében szintén alkalmas emlékmű kívánkozik .A Boldogasszony-sugárútról és az Árpád-utcáról jövő forgalom lebonyolítása céljából *a déli oldalt lezáró épületnek az egyetemi épülethez és a püspöki palotához való csatlakozásánál a kocsiút az épület alatt átvezetendő.* A tér elején lévő kis kápolna szükség esetén lebontandó.

A pályázatra beérkezett 17 terv közül az első díjat *Rerrich* Béla építész művének ítélték oda. A második díjat *Wälder* Gyula, a harmadikat pedig *Háry* Géza tervének adományozták. A megvételre ajánlott tervek közül *Kotsis* Iván, *Thomas* Antal és *Katona* Mihály tervei tűntek ki.

Rerrich Béla tervéről a bíráló-bizottság jegyzőkönyvében a következőket olvashatjuk:

A tér kialakítása a programm követelményeinek megfelel. Tervező az Árpád-utcát a templomteret délnyugaton lezáró épület és a gimnázium között térré szélesíti. Ez a hosszúkás teresse kellemes hatású és mintegy kapcsolatot képez a Gizella-tér és a templom-tér között, de megkívánja a gimnázium északkeleti homlokzatvonalának kiépítését. A püspöki palota és az egyetemi tanszékeket magában foglaló épület azonos homlokzati kiképzéssel bírnak. A püspöki palota bejáratát a Gizella-térről adja. *Tervező egyszerű, modern tökéletesen konstruktiv építészi kiképzést alkalmaz, a templom építészi anyagát, a nyers téglát használja és a nyilásokat közkeretekbe foglalja.* Az épületek párkánymagassága azonos, csak a templomtól jobbra és balra eső végeken alkalmaz magasabb épülettömböket, ezzel mintegy átmenetet képez a a templom hatalmas tömegéhez. Kedvezően emeli ki a templommal szemben lévő épületet, ennek földszintjén alkalmazott oszlopsorával. A tér építészeti kiképzése föltétlenül biztosítja a térnek egységes, bensőséges hatását, anyagszerűsége tökéletes összhangba hozza a templommal, egyszerűsége a templomot kiemeli, teljes érvényre juttatja.

Rerrich Béla tervét a bíráló-bizottság joggal tüntette ki az első díjjal. Az összes pályázók közül Rerrich oldotta meg a leghelyesebb felfogással, a legbiztosabb érzékkel a kitűzött feladatot. Az általa tervezett épületek nem lépnek fel mint vetélytársak a templommal szemben, hanem nemes egyszerűségükkel annak művészi hatását, tagoltságát még jobban hangsúlyozzák. Terve nem független térkompozició, hanem igazi kiegészítője a kéttornyos nagy egyháznak. Északolasz korai renaissance-karakterük igen jó összhangban van a templom román stílusával, bár szellemük mérsékelten modern. A motivumok ismétlése, melybe csak az ablakok különböző csoportosítása visz élénkebb ritmikát, nyugodt monumentalitást kölcsönöz a zárt udvarszerű kompozíciónak. Igen szerencsés a két befejező rizalitnak attikás kiképzése, mely együttal a templommal való összefüggést is hangsúlyozza.

Az épületek anyaga égetett *klinker*-tégla és kő. Esetleg majolika-díszek is alkalmazhatók. Északolasz, vagy skandináv államok ősi és modern palotái, városházai épültek gyakran ebből az időtálló anyagból. A téglafelületek gyönyörű tónusa artisztikus elevenséget visz a felületeket és vonalak nyugalmába. Szimmetria és egység honol az egész téren, csak kisebb motivumok festői eltolódásával enged meg magának a tervező ötletes szabálytalanságokat. A tér közepe két lépcsővel mélyítve van és ezzel a fogással a szemléletben még erősebben érvényesül a tér zártsága. A domború tér hátrányai szomorúan érvényesülnek a budapesti Szabadság-téren, ahol a házak süllyedni látszanak és a kompozició is lazább hatású, mint amilyen a valóságban.

Míg a templom előtti térudvar teljesen egységes kiképzésü, addig az épületeknek a Boldogasszony-sugárút felé néző homlokzata élénkebb változatosságot árul el. Azonban Rerrich itt is igyekszik a homlokzatokat artisztikusan egymáshoz fűzni és művészi hatású utcaképet tervezni.

Reméljük, hogy a szép terv nem marad az eszmék birodalmában, hanem közel jövőben megvalósításra is kerül. Ez esetben Szeged dicsekedhetnék Magyarország legművészibb terével, amely mellesleg mondva, bizonyára nem kerülne több pénzbe, mintha egymástól függetlenül, de egymást túlharsogó, hivalkodó épületeket emelnének Rerrich nemesen egyszerű és nagyvonalú homlokzatai helyett. *Ybl Ervin.*

A mű- és középítési szakosztályok üléseinek jegyzőkönyve. *1927. évi november hó 14-én.* Elnök: K. Császár Ferenc. Jegyző: Müller Pál. Elnök az ülést megnyitja és örömmel emlékezik meg a Steindl-ünnepély sikeréről, mely a nagy mester emlékéhez mindenképen méltóan és felemelő külsőségek között zajlott le. Köszönetét fejezi ki azoknak a lelkes férfiaknak, akik közreműködésükkel az ünnepély fényét emelték. Az ülés tárgya dr. Bierbauer Virgil előadása németországi útitapasztalatairól. Előadó számos vetített kép kíséretében számol be Németország nagyobb városaiban tett tanulmányútjáról, nevezetesen Köln, München, Stuttgart és Hamburgban nyert építészi benyomásairól. Elnök az előadást a szakosztályok nevében hálásan megköszöni.

1927 november 21-én. Elnök: Láczay-Fritz Oszkár. Jegyző: Králik László. Elnök az ülést megnyitja és bejelenti, hogy az építőmesterek a 30 éves adómentesség meghosszabbítása tárgyában tartandó tagértekezletre a szakosztályokat meghívták és azok képviseletében Schmitterer Jenőt küldte ki. Klucsik Vilmos az ez évi Wellisch Alfréd-pályázat végleges programját ismerteti, melyet a szakosztályok elfogadnak. A szakosztályok a képzőművészeti tanács három megüresedő tagsági helyére titkos szavazással Láczay-Fritz Oszkárt, K. Császár Ferencet és Foerk Ernőt küldik ki, Herczegh Jánost pedig a szakosztályi tagok sorába felveszik.

1927. évi november hó 28-án. Elnök: K. Császár Ferenc. Jegyző: Králik László. Elnök üdvözli a megjelent vendégeket, ismerteti a székesfővárosi autobuszgarage, a mezőtúri posta- és a kiskúnfélegyházi kórház tervpályázat eredményét, a díjnyerteseknek szerencsekívánatait fejezi ki. Ezután felkéri Padányi Gulyás Jenőt *Az állandó kiállítási csarnok kérdése kapcsolatban a budapesti Nemzetközti Vásárral* című előadásának megtartására. Előadó alapos tanulmányozások után részletesen foglalkozik a kiállítási épületnek elhelyezésével és több megoldási lehetőséget vet fel. Kifejti, hogy a kérdés megoldásánál ipari, kereskedelmi, pénzügyi, gazdasági, transito, idegenforgalmi és városrendezési szempontokat kell figyelembe venni és éppen ezért szerinte ez csak az összes érdekeltek előzetes és beható eszmecseréje után bírálható el. Javasolja, hogy az ügy sürgősségére és fontosságára való tekintettel az érdekelt testületek és közületek minél előbb, közösen fogjanak hozzá a megvalósításhoz.

A megjelent vendégek közül elsőnek Székács Lajos, a Kereskedelmi és Iparkamara alelnöke, ad örömének kifejezést, hogy a magyar Mérnök és Építész Egylet felismerte a kereskedők, iparosok és a mérnökök és építészek közti szoros együttműködés fontosságát e kérdésben. Szerinte pénzügyi akadályai a kiállítási épület megvalósításának nincsenek, elsősorban a végleges kiállítási terület kijelölésére volna szükség és ama reményének ad kifejezést, hogy ez rövid időn belül a székesfőváros böles vezetősége segítségével meg is fog történni.

Szieberth Imre a magy. kir. állami vas- és gépgyárak felügyelője aggodalmasnak tartja a hosszas várakozást, mert már is égető szükség volna a jelenlegi kiállítási terület kibővítésére. Legalkalmasabbnak tartja előadó által felvetett területek közül a városligetet, ahol is a jelenlegi iparcsarnok ki-

a Margithíd felépítése után, 1881-ben szolgálattételre az akkori közmunka- és közlekedésügyi minisztériumba, az annak kebelében fennállott műszaki tanácshoz rendelték be.

1885-ben nevezték ki középítési felügyelőnek és a műszaki tanács tagjának, s e minőségben a műszaki tanács egyik alosztályának, a szerkesztési irodának vezetését vette át. 1887-ben műszaki tanácsos lett.

A közutakon ez időpontig kizárólag fahidak és kisebb kő-, tégla- vagy vasgerendahidak épültek, a vashidak építése a Margithíddal (1872—76) kezdődött és erősebb tempóban a 80-as években indult meg.

A Margithíd felépítése után az első két nagyobb közúti híd, a szegedi Tisza-híd (1881—83) és a vásárosnaményi Tisza-híd (1885—86) voltak, melyeknek építése tehát már Czekelius hivatalos működésének kezdetére esett.

A közmunka- és közlekedésügyi minisztérium ügykörének 1889-ben bekövetkezett kettéosztása alkalmával a közúti ügyek a kereskedelemügyi minisztériumhoz kerültek, amelynek kebelében a volt szerkesztési irodát már mint szerkesztési osztályt önálló ügyosztályként szervezték meg Czekelius vezetése alatt.

Még 1888-ban megkezdette Czekelius a kisebb nyílású közúti hidak szabványterveinek kiadását, amely munkában főmunkatársa Czakó Adolf volt, és 1888—1895 években elkészültek a fahidaknak 15 *m*, a kő- és téglaboltozatú hidaknak 10 *m* és a vasgerendatartós hidaknak ugyancsak 10 *m* nyílásig terjedő szabványtervei.

A szegedi és vásárosnaményi hidak voltak az utolsók, amelyek külföldi tervek szerint és részben vagy egészben külföldi munkával készültek. Sorjában épültek ezután Czekelius vezetése alatt a többi Tisza-hidak, most már tisztán magyar tervek szerint és magyar munkával, így a tiszafüredi (1890—91), tiszaújlaki (1891—92), tokaji (1895—96) és a csongrádi (1902—03), nem említve a számos Maros-, Szamos-, Vág-, Dráva- és Száva- stb. hidakat.

A Duna-hidak építése 1889-ben kezdődött a pozsonyi Dunahíddal (1889—91), ezt követték 1891—92-ben a komáromi, majd 1893—95-ben az esztergomi Duna-híd.

Az esztergomi híd építésével egyidejűleg került napirendre az új budapesti Duna-hidak építése, amely nagyszabású feladat végrehajtása érdekében Czekelius megvált a szerkesztési osztály vezetésétől, amelyet dr. Mentsik Ferenc vett át és ő maga az 1894-ben megalakított külön Duna-híd szakosztály élére került.

A két új hídra hirdetett nemzetközi pályázat megtartása után, 1894—96-ban épült fel a Ferenc József-híd, alapeszméjében Feketeházy János nyug. államvasúti főmérnök pályanyertes tervei szerint.

Érdekes játéka a véletlennek, hogy e két jeles hídtervező ugyanabban az időpontban és majdnem ugyanabban az életkorban húnyt el, Feketeházy János ugyanis szintén mult évi november hóban 82 éves korban költözött el az élők sorából.

Az Erzsébet-híd építésénél az első díjjal jutalmazott Kübler-féle kábelhídmegoldás nem került megvalósításra, hanem a híd a Duna-hídosztály által Czekelius személyes vezetésével készített új tervezet szerint mint merevített lánchíd épült föl 1898—1903-ban. A két nagy híd építése között 1899—1900-ban épült továbbá a margitszigeti szárnyhíd.

E nagy hidak építésével, e három évtizedre kiterjedő óriási hídépítési tevékenységgel lépést tartott Czekelius személyes érvényesülése is.

1892-ben osztálytanácsos, 1894-ben szakosztályfőnök, 1900-ban miniszteri tanácsos lesz.

A pozsonyi Duna-híd felépítése után a Ferenc József-renddel, a Ferenc József-híd után a vaskoronarenddel és az Erzsébet-híd után a Lipót-renddel tüntették ki.

Az Erzsébet-híd befejezését a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet külön egyetemes ülésén ünnepelte meg, amelyen Czekelius és munkatársainak érdemeit Miklós Ödön ünnepi beszédben méltatta, mint az a Heti Értesítő 1903. évfolyamában olvasható, a rákövetkező évben pedig az Egyesület Czekeliust tiszteleti tagjává választotta.

Czekelius pályájának fölfelé ívelése egyúttal a mérnökségnek az állami adminisztrációban való érvényesülését és előbbretörését is jelentette.

Hogy azt a munkát, melyet elődeink, s ezek között elsősorban Czekelius e téren végeztek, méltányolhassuk és azokat a nehézségeket, amelyeket le kellett győzniük, felfoghassuk, vessünk rövid visszapillantást a műszaki ügyek adminisztrációjának a 80-as években kialakult állapotára, úgy, amint az a vásárosnaményi Tisza-híd építésére vonatkozó hivatalos iratokból megállapítható.

Az akkori közmunka- és közlekedésügyi minisztériumban, amelyhez az összes közúti, vasúti és vízi ügyek tartoztak, az osztályok összes tisztviselői és természetesen azok vezetői is kizárólagosan jogász tisztviselők voltak, az ügyeknek műszaki szempontból való elbírálását a minisztérium kebelében alkotott *műszaki tanács* végezte, amely azonban csak minden intézkedési jogkör nélküli véleményező szerv volt.

Valamely építkezés ügyeinek intézése például úgy bonyolódott le, hogy az építésvezető a heti vagy kétheti jelentéseit közvetlenül a minisztériumhoz intézte, itt az illető jogi osztály iktatta és kiadta a műszaki tanácsnak. A műszaki tanács újból iktatta és külön kebelbeli aktát vett fel róla és véleményét rávezetve a miniszteri aktára, visszaterjesztette a jogi osztályhoz, amely azután kettős revizió mellett elintézte azt. Sokszor, sürgős esetekben, az építésvezető közvetlen a műszaki tanács referenséhez, az illető középítési felügyelőhöz terjesztette be jelentését, amikor is a felügyelő írt hozzá külön jelentést, hogy azután felterjessze a minisztériumhoz. A minisztérium azután iktatta és kiadta a műszaki tanácsnak stb. úgy, mint előbb.

Az elintézés ilymódon sürgős ügyekben is eltartott 5—6 hétig és még távirati intézkedés esetén is 10—14 napig.

Hogy a műszaki tanács, ez az egyébként előkelő és nagytekintélyű testület, a minisztérium osztályaival szemben menynyire alárendelt és minden hatáskör nélküli segédszerv volt, azt legjobban illusztrálja az, hogy a tanács a jogi szakosztály részéről nem egy ízben aktaszerűen megrovásban és kioktatásban részesült arra nézve, hogy még sürgős esetekben sincs joga a tanácsnak az építésvezetőségekkel közvetlenül érintkezni és nekik utasítást adni, hanem csak a minisztériumon, tehát a jogi szakosztályon keresztül.

E hatáskör nélküli műszaki tanácsban még mint külön segédszerv, tehát másodfokúan alárendelt helyzetben volt az ú. n. *szerkesztési iroda*, amely csak a vasszerkezetek s általában a hidak méretszámításával és azok próbaterhelésével foglalkozott, az építés végrehajtásához, annak felügyeletéhez már hozzászólni sem volt alkalma, amennyiben ez a tanácsba beosztott közúti kerületi felügyelők hatáskörébe tartozott. De még a vasszerkezeti tervek elbírálásánál sem szerepelt a szerkesztési iroda a miniszteri aktán, hanem az iroda véleményét a műszaki tanács írta át mint tanácsi véleményt a miniszteri aktára, amelyből azután a jogi osztály elkészítette a rendeletet.

Ilyen lehetetlen helyzetben volt Czekelius működésének kezdetén a műszaki ügyek adminisztrációja és ilyen alárendelt helyzetben volt az állami mérnöki kar és ezért hálával és elismeréssel kell megállapítanunk és a későbbi utókor előtt is leszögeznünk, hogy Czekelius és kortársai, *Látay* (Landau) Gusztáv, dr. *Mentsik* Ferenc, *Hartig* Sándor és *Szántó* Albert fáradhatatlan és céltudatos munkálkodásának köszönhető az, hogy a minisztériumokban addig csak véleményadásra szorított, segédszervként szereplő mérnökségnek sikerült a műszaki ügyek adminisztrációját és az intézkedési jogkört is fokozatosan kézbevenni és előbb az ügyosztályi, majd a szakosztályi és végül a csoportfőnöki hatáskört kiküzdeni.

Nevezetes fordulópontot jelentett e téren a Duna-hídosztálynak, mint önálló szakosztálynak, 1894-ben bekövetkezett megszervezése, amellyel Czekelius nevéhez fűződik az a tény, hogy ő volt az első mérnök, aki az addig kizárólag jogász tisztviselőknek fenntartott önálló szakosztályfőnöki állást és hatáskört elérte.

Az Erzsébet-híd befejezése után, 1904-ben, Hieronymi miniszter a közutak összes műszaki és jogi osztályait egyetlen nagy szakosztályba vonta össze, amelynek élére Czekeliust állította. Ez az osztály tehát, bár csak szakosztálynak nevezték, ügykörére nézve a mai közúti főcsoportnak felelt meg, a tényleges csoportfőnöki állást és ezzel az államtitkári rangot azután csak 14 évvel később, utóbb Hartig Sándor érte el 1918-ban.

Czekelius, a par excellence mérnök és konstruktőr, a csoportfőnöki állásban, ahol nem műszaki problémák megoldásával, hanem kizárólag adminisztrációval kellett foglalkoznia, magát idegen talajba átültetve érezte és már a következő évben, 1905 nyarán fölmentését kérte s ugyanezen év végével ténylegesen is nyugalomba vonult.

Czekeliust csakhamar igazolták a fejlemények, a Hieronymi által létesített mammut-szakosztályok tarthatatlansága csakhamar kitűnt és még ugyanabban az évben, Hieronymi távozásával, a régi ügybeosztást visszaállították.

Czekelius nem volt szorosabb értelemben vett sztatikus és teoretikus, inkább és legelsősorban tervező, illetőleg kiváló gyakorlati érzékkel és éles kritikus szemmel megáldott konstruktőr.

Szívesen foglalkozott anyagvizsgálati kérdésekkel. A feltétfüzetekbe ő vezette be a vasanyagok minőségének jellemzésére a Wöhler-féle kontrakció helyett a Tetmajer javasolta nyúlás előírását, a szakító próbák mikénti végrehajtására részletes utasításokat dolgozott ki, 1894-ben bevezette a folytvasnak a hídszerkezetekben való általános alkalmazását és ki-

RERRICH BÉLA
1881—1932

A magyar kultúra művelőinek gyászuk van. Rerrich Béla a magyar újjáépítés korszakának egyik jeles alkotó egyénisége 51-ik életévében meghalt.

A magyar életsorsok sorában — mily tragikus ez a nemzet egészére — fájdalom nem ritka az, hogy alkotó erőinek teljében szakad meg egy élet, melynek teremtő energiája még oly sok szép és nemes ígéretet rejtett magában.

Rerrich Béla alkotóművészeti kultúránknak volt kimagasló és tetterős művelője, amikor a trianoni romokon a magyar élniakarásnak pozitív formaképzésben kellett diadalmasan és a nemzeti Géniusz erejével kifejezést adni.

Régi pesti patriciusesaládból származott. Abból a konszolidált, szorgalmas, megbízható polgári osztályból jött elő, amely minden művelődési központban a városalakításnak, az urbanitásnak olyannyira becses alapeleme.

A budapesti műegyetemet elvégezte, majd Petz tanár oldalán töltött értékes éveket mint tanársegéd. Később a kertépítészetet tette speciális tanulmánya tárgyává; tanára, majd igazgatója lett a Magyar Királyi Kertészeti Tanintézetnek.

Negyedszázados építészi tevékenysége e század elején vette kezdetét. Nálunk akkor a tömegek még az eklekticizmus kaleidoszkópjában gyönyörködtek, míg a magyar stíltörekvések hívei nemes szándékú nemzeti törekvéseikkel a bécsi szecesszionak szélsőséges betörését verték vissza. Amint maga írja, ott állott: «sok útjelzővel ellátott utaknak keresztező pontjában, ahonnan sokfelé vezetnek az utak, a végcél ismerete nélkül; ez a bolyongások és tapogatódzások ideje.»

Hosszabb időt töltött Párizsban, Londonban és Németországban. A nagy külföldi kultúrák mélyen felszántották és megművelték építészi termőtalaját, de abba a maga egyéniségéből kitermelt magot vetette el és érlelte ki értékes kalásszá. Nagy területekről szívta föl magába általános emberi és építőművészi műveltségét. Itália, de leginkább az északi architektúra hatottak rá, — Hamburg, Stockholm — impresszionálta Höger, Östberg. De minden reá eső fényhatást alkotóerejének prizmájában a saját maga spektrumává bontott fel.

Fejlődésének útvonalát értékes művek egész sora jelzi, a szolnoki iskolától kezdve a fővárosi bérházesoport és polgári iskola, a villamosművek lakóháza és magánvillákon keresztül a művészi kialakultságig, amikor a tetőpontot a szegedi tér alkotásával éri el.

Itt a Nagy Magyar Alföld szívében, a magyar feltámadás székhelyén, a megújhódás apoteózisát, a szegedi Fogadalmi Székesegyházat és a Nemzeti Emlékesarnokot magában foglaló ünnepélyes fórumot alkotta meg, melyhez hasonló feladat még nem jutott osztályrészül magyar architektusnak.

Egységes, puritán monumentalitás, részleteiben nemesen átérzett formaképzés, az élet realitásaival számoló gondosság a szerkezetekben és a megvalósításban, ez az ő architektúrája, amelyen élesen megjelenítve látjuk az ő emberi jellemének szép és előkelő profilját.

Rerrich Béla azok közé az alkotók közé tartozott, akik a mesterségbeli tudás tökélyével alkottak, az istenadta művészi tehetség és általános nagy műveltségének erejével, de ezeken felül bele tudta vinni alkotásába azt a gyöngédséget is, amellyel a Mindenható az ő lelkét megaranyozta. Az ő lelkének hamvassága, minden magas kulturáltsága mellett is üde hímporossága az, amellyel a tudatosan választott építési anyagnak súlyos, anyagias realizmusába költészetet, elvontságot, magasabbrendű lelkiséget, egyszóval igazi művészetet tudott önteni — önmagából.

Rerrich Béla tudós tanár volt, jeles oktató, építész, kulturális közéletünknek ügybuzgó tagja, a Műemlékek Országos Bizottságának és az Országos Képzőművészeti Tanácsnak hosszú esztendőkön keresztül közhasznú és lelkes munkása. A magyar építészi kar sohasem fogja elfelejthetni azokat az értékes szolgálatokat, amelyeket Rerrich Béla mint a XII. Nemzetközi Építészkongresszus főtitkára hazai építőművészetünk, a kar és a köz javára tett. Minden nemzeti gondolatot szolgáló ügynek aktív harcosa. És mégis elsősorban az ő szegedi alkotása az, amelyért neki élnie érdemes volt és amelyért az ő, fájdalom, oly rövidre szabott élete annyira értékes és teljes volt.

Rerrich Béla koporsóját a magyar művészt megillető Munkácsy-gyászlepel borította és ravatalára az elismerés koszorúját helyezte a magyar kultúra hivatalos és hivatott őre, dr. Karafiáth Jenő m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter. Klebelsberg gróf, ki életrekeltője volt Rerrich Béla legmaradandóbb alkotásának, «Munkatársának» ajánlotta koszorúját. A szegedi egyetem, Szeged városa, a Magyar Mérnök és Építész Egylet és Szövetség, a Magyar Képzőművészek Egyesülete, a Magyar Királyi Kertészeti Tanintézet, ragaszkodó kartársainak és hű barátainak gyásza kísérte utolsó útjára . . .

Rerrich Béla neve a magyar építőművészet és nemzeti kultúra történetében maradandó leszen.

Budapest, 1932 március 4-én.

KERTÉSZ K. RÓBERT

Magyar Iparművészet
1932. 1—2. szám

Rerrich cód.-hoz

A SZEGEDI GONDOLAT

Írta: GRÓF KLEBELSBERG KUNO

„Ezer éve, hogy e nemzet
Itt magának hazát szerzett,
És ha jőne most halála,
A jövendő mit találna,
Mi neki arról beszélne,
Hogy itt hajdan magyar éle?"
(Petőfi: A magyar nemzet)

A műalkotások, melyeket az Iparművészet e száma ismertet, a szegedi gondolat jegyében jöttek létre. A szegedi gondolatot pedig nem puszta városszeretet, afféle lokálpatriotizmus, nem is alföldi partikularizmus sugallta, hanem egyik szerves alkotórésze az egy egységes nemzeti koncepciónak. Hiszen csak az olyan politika lehet üdvös valamely országra nézve, amelynél a különféle célok nem tervszerűtlenül hemzsegnek, hanem a kisebb-nagyobb részcélok összefüggő rendszert alkotnak, a maguk összességében tervszerű egészet képeznek. Ebből az emelkedettebb szempontból igyekszem az alábbi sorokban megmutatni, hogy a szegedi műalkotások és a szegedi gondolat mint illeszkednek be egy magasabb nemzeti elgondolásba.

Valamely nemzet belső szerkezete, struktúrája csak akkor normális, csak akkor egészséges, ha a társadalmi osztályok rétegeződése, a vagyon és jövedelem eloszlása arányos és ha a népesség az ország területén egyenletesen oszlik meg. Ezt mi magyarok mind kevésbbé mondhatjuk el magunkról. A trianoni Csonka-Magyarország 8,680.000 lakosából nem kevesebb, mint 1,420.000 ember él összetömörülve a közgazdasági Budapesten, vagyis a fővárosban, elővárosaiban s a körébe tartozó községekben. S a falvak, sőt a városok népessége tovább özönlik be a központba. Itt tehát veszedelmes és még folyvást növekvő aránytalansággal állunk szemben. Fokozza a bajt, hogy több, mint 100.000 lakossal bíró városunk csak kettő van: Szeged és Debrecen, de ezek is a fenti számot csak kevéssel haladják meg s a közel másfélmilliós Budapest és a 100.000-es Szeged és Debrecen között ninesenek olyan 150—300.000 lakossal bíró nagyvárosok, mint Németországban Aachen, Augsburg, Kassel, Halle, Mannheim, Königsberg és Magdeburg; Olaszországban Verona, Bari, Messina, Bologna, Catania és Firenze; Franciaországban Toulouse, Nantes, Lille, Bordeaux; Ausztriában pedig Grác. Már pedig éppen ez az a várostípus, városkategória, mely még nem csinál versenyt a fővárosnak, még nem idézi fel a kettős vezetés, két vetélkedő gócpont körül tömörülő partikuláris széthúzás veszedelmét; de a fővárossal szemben már megfelelő önállósággal bír, aminek különösen politikailag nyughatatlan időkben, mozgalmak vagy éppen forradalom idején van fokozott jelentősége, mikor — megfelelő vidéki központok hiányában — a főváros könnyebben felhevülő közhangulata minden ellenállás nélkül ragadhatja magával és döntheti kalandba az egész országot. Hiába ekkora népesség megkívántatik ahhoz, hogy egy város művelődési, társadalmi és gazdasági téren igazi gócponttá, a maga országrészében, régiójában irányító tényezővé válhasson s mint külön városegyéniség önálló szerepet tölthessen be a nemzet életében. E hiány részbeni pótlására igyekszünk megteremteni Nagy-Szegedet. Magának Szegednek 135.131 lakosa van, de ez már most lényegesen lenne emelhető. Kovács Alajos, a Központi Statisztikai Hivatal elnöke az 1930-iki népszámlálás előzetes eredményeiről közzétett érdekes jelentésében idevonatkozólag a következőket írja: «Nagy-Szegedhez hozzá lehetne számítani Kiskundorozsmát, Tápét, Szőreget, Deszket, Ó- és Újszentivánt. Ezzel a hat községgel Szeged lakossága immár 168.472 főre rúg s így ha Nagy-Szeged ideája megvalósulna, valószínű, hogy rövidesen — legfeljebb két évtized alatt — elérné a város lélekszáma a 200.000-et.» Sőt mivel a 10.526 lakost számláló Kistelek községet nagyrészt szegedi határ veszi körül, azért e helység is bevonható lenne. Beszámításával Szeged agglomerált népessége 1930-ban 178.998-at tett s az időközi természetes szaporodás betudásával már most bízvást tehető 180.000-re. Mindezeknek a helységeknek adóereje, közjövedelmei ma elforgácsolódnak a helyett, hogy koncentrikusan egy nagy város fejlettebb közigazgatását és városfejlesztő munkáját táplálnák. Átfogó közigazgatási területi reformnak lenne a feladata, hogy a felsorolt helyek összefoglalásával Nagy-Szegedet megalkossa, melynek agglomerált népessége és anyagi ereje már elég széles alapot adna egy nyugateurópai értelemben vett magyar nagyváros kialakítására.

De a nagyobb lélekszám egymagában nem elégséges, ahhoz a városias jelleg erőteljes fokozására is szükség volt. És éppen ennél a pontnál kellett beavatkoznia a kultúrpolitiká-

lom belső térhatása is nagyszerű s a főhajót művésziesen zárja le az apszis mozaikja — melynek kartonjait Márton Ferenc festőművész készítette — és a csanádi püspök által emelt baldachinos márványoltár. A templom főérdekessége a monumentális orgona, mely a passaui dómé után Európa második legnagyobb ilyen egyházi hangszere. Magyar ember tervezte, magyar iparos alkotta meg. Geyer József tanár diszpozíciói szerint a pécsi Angster-gyár készítette. 132 játéka négy helyen van felállítva. A sípok túlnyomó része természetesen a kóruson van, további regiszterek a kupolában és a szentélyben a főoltártól jobbra-balra, az oratóriumok felett (karorgona) vannak elhelyezve, ami hangjának művészi hatását rendkívül emeli. Balog István, a szegedi belvárosi plébánia műértő segédlelkésze, Európa nagy székesegyházainak legkiválóbb orgonaművészeit sorban meghívja Szegedre s ezeket az orgonahangversenyeket a rádió is rendszeresen közvetíti. A nagy hangszer egyébként maga körül rövid idő alatt szép egyházi zenei életet fejlesztett. A szegedi dóm — amint minden szükségessel felszerelve ott áll — valóban nemzeti értéket képvisel s nagy pillanat volt az, mikor a felszentelés napján a város kimagasló polgármestere odatérdelt a főoltár elé s a szegedi polgárság nevében mintegy bejelentette Magyarország Nagyasszonyának, hogy a város fogadalmának eleget tett.

A templom éppen nagy méretei következtében nem hatott volna kedvezően, ha környéke, a Palánknak nevezett városrész s különösen az előtte fekvő tér nem nyert volna művészi rendezést. Régebb megerősített helyeink többnyire két alkotóelemből állottak, ú. m. magából a kő- vagy téglafalakkal körülövezett várból és a városból, melyet csak palánk védett. Szegeden a várat az 1879-iki árvíz után lebontották s a helyén a szép Stefánia-sétateret létesítették. A belváros legrégibb részét ellenben, melyet — mivel valaha itt is palánkkal volt körülvéve — Palánknak hívtak, az árvizet követő nagy városrendezés alkalmával érintetlenül hagyták, mert dombszerű emelkedésen feküdt s így nem pusztult el. A város köteles volt az egyetemi építkezések számára telket adni s a vezetőség ezt alkalmul használta fel arra, hogy a Palánktól, a török időkből Szeged kellő közepén megmaradt darab Balkántól megszabaduljon. A feladat nagy voltára való tekintettel s mivel művészi megoldásra törekedtünk, a Palánk szabályozására, a Templomtér rendezésére és körülépítésére országos tervpályázatot írtunk ki, melyben kikötöttük azt is, hogy az épületek földszintjét árkádosan kell kiépíteni, mert a tér körül így keletkező monumentális folyosókból nemzeti emlékesarnokot akartunk létesíteni, hol méltó felállítást nyerhetnek nemzeti nagyjaink szobrai. Ez a pályázat terméken ynek bizonyult s a magyar művészettörténelem klasszikus eseményévé vált, mert alkalmul szolgált egy olyan istenadta nagy tehetség felismerésére és kibontakozására, mint amilyen a Rerrich Béla é volt. Ő nyerte az első díjat s megkapta a megbízást a tervezésre. Majdnem megoldhatatlannak látszott a feladat, mely elé Rerrich állítva volt. Egyfelől a történeti stílusban épített templomhoz kellett megfelelő környezetet alkotni, másfelől a modern igényeknek és korunk szellemének megfelelő épületet kellett emelni, mely kor már elejtette a XIX. század építészetének hisztorizáló irányát. Rerrich zsenijének sikerült e belső ellentét kiegyenlítése s a szegedi templomtérrel odasorakozott legnagyobb mestereink, Fessl, Ybl, Steindl, Haussmann és Alpár mellé. A megoldás sikeréhez nagymértékben járult hozzá az építési anyag szerencsés megválasztása. Abból indultunk ki, hogy az Alföldön, melynek ninesen köve, a terméskő nem helyszerű. A rendelkezésre állott anyagi eszközökből terméskőre különben sem futotta volna. Magából az Alföld talajából igyekeztünk tehát monumentális építési anyagot kitermelni. És Rerrichhel együttműködve a debreceni városi téglagyárnak sikerült is azt a sötétheliotróp színű klinkertéglát kiégetni, amelyből a templomtér épült s amely talán a nagy magyar róna helyszerű monumentális építési anyaga lesz. A szegedi templomtér mestere nines többé, de mégis boldognak nevezem őt, mert megadatott neki, hogy rövid élete alatt nagyot és befejezettet alkothasson. Nemsokára ott nyugszik majd a szegedi dóm bolthajtásai alatt s én e sorokkal is egy cipruságat óhajtok tenni egyik legkedvesebb munkatársam koporsójára.

Részben az új dóm helyén állott Szent Demeter temploma, amelyet a háború előtt lebontottak. A barokktorony lehordása alkalmával abból csodálatosképpen egy régibb gót tornyot hámoztak ki, mely a tatárjárást követő időben, a XIII. század második felében vagy a XIV. században épülhetett. Bár a torony a templomtéren aszimmetrikusan áll, mégsem volt szabad azt ellebontani, mert az Alföldön a török idők folyamán a magyar keresztény középkornak a legtöbb emléke annyira elpusztult, hogy rosszakaróink megkísérelhették a külfölddel annak elhitetését, hogy mint afféle sátorlakó népség régebben az Alföldön nagyobb, maradandóbb épületeket nem is emeltünk. Ennek megcáfolására éppen az Alföldön középkori templomaink romjait ki kellene ásatnunk; mindazt pedig, amit az idők viszontagságai meghagytak számunkra, kegyeletesen fenn kell tartanunk és lehetőleg restaurálnunk. Szeged e részben még elég szerencsés helyzetben van, mert a Hunyadiak korából épségben fennmaradt a ferencrendiek alsóvárosi temploma, hol a török hódoltság ideje alatt sem szakadt meg a hitélet és az isteni tisztelet, továbbá fennmaradt a

templomtér kis gótikus tornya — mindkettő tanuságot téve amellett, hogy Szegednek igenis volt a középkorban is számottevő kultúrája. A torony lebontásáról annyival kevésbbé lehetett komolyan szó, mert sok olasz székesegyház mellett külön keresztelőkápolna, úgynevezett battisterio áll s így önmagától adódott az eszme, hogy a toronynak ezt a közelfekvő rendeltetést adjuk, azt keresztelőkápolnává alakítsuk. A munka vezetését itt is Rerrichre bíztuk, ki a torony földszintjéből harmonikus helyiséget alkotott, melyet Aba-Novák Frigyes díszített Krisztus és az ősmagyarok keresztelését ábrázoló freskókkal. E faliképek modernségük ellenére is a trecentó művészetére emlékeztetnek s így nem ütnek el erősebben magának a toronynak gótikus stílusától. Szépen és érdekesen rajzolta meg Rerrich a kápolna vasajtaját, melyet az «Élet kapujá»-nak nevezett. Úgy e kapu tervezésénél, mint az egész nagy építkezés során vasráesok, függő lámpák és kerítések kivitelénél a szószoros értelmében együtt dolgozott a szegedi iparosokkal s ez úton a helyi ipart művészi irányban jelentékenyen továbbfejlesztette. Rerrich utolsó munkája Szegeden az volt, hogy e torony felső emeletében Szent Imre hereceg fehér galambjai számára hajlékot készített s kedves volt látni, mint buzgólkodik a nagy művész, hogy a kis állatoknak szállást esináljon.

Előbb azonban még át kellett építenie az államvasutak feloszlatott leszámitoló hivatalának palotáját az egyetem bölcészeti és természettudományi kara számára. A négyudvaros hatalmas épületben sok szoba volt ugyan, de mivel hivatalok számára épült, nem igen volt benne tanterem céljaira alkalmas helyiség. A palotának a Szukováti-térre nézó széles frontjához félkoralakú toldást, úgynevezett hemieiklust építettünk tehát hozzá, melyben Rerrich nemesak remek auditorium maximumot, természettudományi előadótermet és tornaesarnokot helyezett el, hanem e toldalékkal az épület hosszúra elnyúló homlokzatát szerencsésen tagolta is és megélénkítette. Általában a kietlen bürót a tudományok méltó hajlékává igyekeztünk átalakítani s e célból a főlépesőház falsíkjait Nemessányi Kontuly Béla fiatal festőművésszel — aki a gödöllői premontrei rendház refektóriumának mennyezetképein komponáló tehetségéről tett tanuságot — hat falfestménnyel díszíttettük. A freskók tárgya Madách Kepler-jelenetéből, Jókainak «A jövő század regénye» című művéből, Arany «Buda halálá»-ból, Vörösmarty «Zalán futásá»-ból, Petőfi «János vitéz»-éből és Vörösmarty «Csongor és Tündé»-jéből van véve.

Bécs nem igazi dunai város, mert csak közel fekszik a Dunához. Budapestnek ellenben különös varázst éppen az ad, hogy a nagy folyót egyenesen közrefogja és Szeged is arra törekszik, hogy a Tiszával mintegy összeforrjon. Ilyen városépítési elgondolás mellett a Tiszapart méltó kiépítése különös jelentőséggel bír. Az egyetemi építkezésekből juttatni kellett tehát a Tiszapartnak is, mely levegős, napos front különösen alkalmas a klinikák számára. Korb Flóris, aki a budapesti külső klinikai telep, meg a kolozsvári és debreceni klinikák építése közben e téren elsőrangú szaktekintéllyé lett, a Rudolf-rakparton öt nagy klinikai épületet emelt. Igy a szegedi klinikai építkezések is hozzájárultak a városkép teljesebbé tételéhez.

A cité universitaire, a szegedi egyetemi városrész esztétikai kialakításához nem csekély mértékben járult hozzá Wälder Gyula építőművész azzal a barokk palotával, melyet a polgári iskolai tanárképző, annak gyakorló-iskolája s egy nagy fiú és leány polgári iskola számára a Boldogasszony-sugárúton emelt. Különösen szép az épületnek a Tisza felé néző másik főhomlokzata, amely előtt idő multával egy további monumentális tér alakulhat ki.

De mindezek a műalkotások rettenetes elszigeteltségben állanának és a városon belül külön testet képeznének, ha elődeink az 1879-iki árvíz után a város újjáépítése alkalmával magát a városszabályozást nem emelték volna művészi magaslatra. Mert bízvást el lehet mondani, hogy Szeged szabályozási terve önmagában véve műalkotás, aminővel Budapestet is beleértve egyetlen magyar város sem diesekedhetik. Szerencsénkre a mult század nyolevanas éveiben, mikor Szeged nagystílű újjáépítése megindult, már rendelkezésre álltak azok a hatalmas példák, melyeket III. Napoleon Párizs és Ferenc József Bécs szabályozásával hozott létre. A franciák császára fővárosának szabályozására Haussmann bárót hívta meg, aki 1853—70-ig állott a Szajna-département élén s Párizst az addig ismert legnagyobb mértékben átépítette, széles avenueket töretett s a város centrumából a munkáselemet kitelepítette; legkiválóbb munkatársa, Alphand kertészmérnök pedig hatalmas parkokat teremtett, mint a Bois de Boulogne-t, a Parc Monceaut stb. Az osztrák császár meg 1857 december 20-án írta alá a legfelső kéziratot, mellyel elrendelte a Bécs belvárosát körülvevő bástyaöv lebontását — melyen a körút, a híres Ring jött létre — és városrendezési tervpályázat kiírását. 1865 május 1-én, mikor a császár a Práterbe kikocsizott, a körutat már átadhatta a forgalomnak. Nálunk az 1879-iki árvíz után Tisza Lajost nevezték ki Szeged királyi biztosává s mellé adták tervező műszaki főnökül Lechner Lajost, ki előzőleg Budapest általános szabályozási tervének elkészítésére hirdetett nemzetközi pályázaton a nagydíjat megnyerte és

az Andrássy-utat is tervezte. Mikor Lechner Szeged újjáalkotásának művét megteremtette, már értékesíthette a párizsi és bécsi tapasztalatokat, de az egyszerű másolás távol állott tőle s a kis- és nagykörútból, továbbá négy nagyobb és három kisebb sugárútból, terekből és parkokból, meg a tiszai rakpartokból mint főelemekből összetevődő szegedi szabályozási tervvel a városépítés terén eredetit alkotott. Tisza és Lechner jelentőségét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy böles előrelátással terveztek, úgyhogy a keretek, melyeket félszázaddal ezelőtt megvontak, csak legújabban kezdenek kitelni. Mikor a fasiszta Olaszország Róma legújabb szabályozási tervének kidolgozására tudósokból, építészekből, higienikusokból, archaeologusokból és műbírálókból bizottságot alakított, a tanácskozások megindulása alkalmával Mussolini a Capitoliumon beszédet mondott, melyben hangsúlyozta, hogy a tervezésnél ne az 1930-iki Rómával számoljanak, hanem az 1950-ikivel, sőt gondoljanak a 2000-beli Rómára is, hiszen ha Róma megtartja eddigi népszaporodásának ütemét, 1950-ben már 2 millió lakosa lesz és mintegy 150.000 automobilja. A duce szerint a bizottságnak igen nagy vonalakban kell gondolkodnia. Hazafias büszkeség töltheti el a lelkünket, hogy amit Mussolini a XX. század 30 éveiben a jövőre nézve követelt, azt a mi Tisza Lajosunk és Lechner Lajosunk még a XIX. század 80-as éveinek elején megtették. Ezért, mikor Csanád nagyérdemű püspökével és Szeged kiváló polgármesterével a munkához hozzáfogtunk, a Tisza Lajos koncepcióját vettük alapul és Foerk, Rerrich, Korb és Waelder mesterek is a Lechner városrendezési terve által megvolt keretekbe illeszkedtek bele. Igy a szegedi városépítésnek a XIX. század 80-as éveiben folyt I. és a XX. század 20-as éveiben lebonyolított II. ciklusa egységes egésszé forrt össze, mely biztos alapja lesz Nagy-Szeged kialakulásának.

Összefoglalva az elmondottakat, a 20-as évek e műalkotásait Szeged nagyvárosi jellegének, kultúrgócpont mivoltának erőteljes kidomborítása céljából hoztuk létre. A 180.000 lelket számláló szegedi agglomeráció nagyvárosi jellegének erősítésére pedig azért volt szükség, hogy Budapesten kívül legyen még nagyvárosunk, hogy a népesség az ország területén arányosabban oszoljék meg, hogy a nemzet belső szerkezete egészségesebbé váljék. Ez a szegedi gondolatnak belső tartalma..

GRAF KUNO VON KLEBELSBERG : DER SZEGEDER GEDANKE. *Die besprochenen Kunstwerke entstanden im Zeichen des Szegeder Gedankens. Die Struktur einer Nation ist normal, wenn die Verteilung der Bevölkerung gleichmässig ist. Ungarn lässt in dieser Hinsicht manches zu wünschen übrig. Der Gedanke des Schaffens eines Gross-Szeged, einer ungarischen Grossstadt im westeuropäischen Sinne, die nicht nur durch ihre Einwohnerzahl, sondern auch durch ihre Kultur die Umgebung überragt, soll ein Schritt zur Beseitigung dieses Mangels sein. Deshalb musste zu den grossen Mitteln der Kulturpolitik : zu der Wissenschaft- und der Kunstpolitik gegriffen werden. Eine wirkliche Grossstadt ist ohne Hochschulen, ohne Universität nicht denkbar. Diese Erkenntnis bewog 1921 das Parlament, die aus Kolozsvár (Klausenburg) vertriebene Franz-Josefs-Universität nach Szeged zu verlegen. Der Gedanke einer kulturellen Dezentralisation leitete den Verfasser bei der Verlegung der Hochschule für Ausbildung von Bürgerschullehrern von Budapest nach Szeged. So wurde Szeged eine Hochschulstadt. Nach der Vollendung des Baus der Votivkirche, der Verlegung des Sitzes des von den Rumänen vertriebenen Bischofs von Csanád nach Szeged und der Errichtung eines theologischen Seminars wurde aus der Stadt auch ein Kirchenzentrum. Hierdurch waren grosse Bauten erforderlich und so entstand eine ganze Reihe grosser künstlerischer Aufgaben. Den grosszügigen Bauplänen des Staates und der Stadt schloss sich auch der kunstliebende Bischof von Csanád, Julius Glattfelder an und so konnte für den einheitlichen Ausbau des Domplatzes ein Preisausschreiben stattfinden. Nach diesem sollte der Platz von zwei Seiten von der Votivkirche und den bischöflichen Gebäuden, von den andern zwei Seiten aber von den Instituten der naturwissenschaftlichen und der medizinischen Fakultät der Universität umrahmt werden. Auf diese Weise konnte mit verhältnismässig niedrigeren Kosten etwas Grosses geschaffen werden. Im Mittelpunkt der Schöpfungen der zwanziger Jahre steht der Dom, an dessen Plänen ursprünglich Friedrich Schulek arbeitete. Er hielt für Szeged eine Vereinigung des westlichen romanischen und des östlichen byzantinischen Stils für ortsgemäss ; seine Entwürfe wurden dann von Ernst Foerk umgearbeitet. Die Kartons der Mosaiken der Apsis sind von dem Maler Franz Márton. Die monumentale Orgel wurde nach den Anweisungen Prof. Josef Geyers von der Pécser Angster-Fabrik hergestellt. Bei dem allgemeinen Preisausschreiben für den Ausbau des Kirchenplatzes — das die Vorschrift einer Lösung mit Arkaden um den ganzen Platz herum, die dem Zwecke einer nationalen Gedächtnishalle dienen sollten, enthielt — wurde der vorzügliche Plan des verstorbenen Béla Rerrich angenommen und er erhielt auch den Auftrag zur Ausführung der Bauten. Er traf auch eine glückliche Wahl des Baumaterials, indem er sich für den dunklen heliotropfarbenen Klinker entschied. Eine besondere Schenswürdigkeit des Platzes ist ein alter Turm im gotischen Stil aus dem 13. oder 14. Jahrhundert, der zu einer Taufkapelle umgestaltet und mit Fresken Friedrich Aba-Novács verziert wurde. Ein Palais der Staatsbahnen, das früher auf diesem Platze stand, wurde umgebaut und dann der philosophischen und der naturwissenschaftlichen Fakultät der Universität übergeben. Die Fresken des grossen Treppenhauses sind von Béla Kontuly v. Nemessány. Die Klinikgebäude am Theissufer (Rudolfsquai) sind nach den Plänen Florian Korbs erbaut. Zum Ausbau der Cité universitaire trug Julius Wälder mit der Schaffung des schönen Gebäudes der Hochschule für Ausbildung von Bürgerschullehrern bei. Von grossem Vorteil für die ganze Schöpfung war, dass die Stadt seit dem Hochwasser 1879 über einen vorzüglichen Stadtbauplan verfügt, was dem damaligen Regierungskommissar Graf Ludwig Tisza und Ludwig Lechner zu verdanken ist. So verschmolzen die zwei grossen Bauzyklen — der der achtziger Jahre des vorigen und der der zwanziger Jahre unseres Jahrhunderts — auf eine sehr glückliche Weise zu einer organischen Einheit. Ungarn neben Budapest noch eine zweite wirkliche Grossstadt zu geben und den Charakter Szegeds als Kulturzentrum kräftig zu betonen : das ist der Kern des Szegeder Gedankens.*

nak. Mert igaz ugyan, hogy kultúrával egymagával és a művelődési politika eszközeivel várost alkotni nem lehet, de viszont nines város urbanitás és nines urbanitás magasabb műveltség nélkül. Szeged fejlesztésénél persze — minthogy nagyvárosról s éppen a nagyvárosi jelleg kidomborításáról volt szó — már a kultúrpolitika nagyeszközeihez, a tudománypolitikához és a művészeti politikához is hozzá kellett nyúlni.

A kultúrpolitikának egyik sarkalatos elve, hogy minden várostípusnak megfelelő iskolafajtát kell adni. A falunak a népiskola, a kisvárosnak a polgári iskola, a középvárosnak a középiskolák különféle fajtája jár ki, igazi nagyváros pedig bajosan képzelhető el főiskolák, különösen egyetem nélkül. Ez a kultúrpolitikai és városfejlesztési elv vezette a magyar törvényhozást akkor, amikor az 1921. évi XXV. törvényeikkel a Kolozsvárról kiűzött Ferenc József-egyetemnek Szegedre helyezését elrendelte. És ugyanez az elv, meg a kulturális decentralizáció gondolata vezetett, amikor a polgáriiskolai tanárképző főiskolát Budapestről Szegedre tettem át. Igy a magyar tudománypolitika Szeged nagyvárosi jellegének kidomborítása céljából a 20-as évek folyamán két főiskolát telepített át oda.

Párhuzamosan azzal, hogy Szeged ekként hatalmas iskolavárossá fejlődött, két esemény egyházi központtá avatta. Az egyik a fogadalmi templom befejezése, a másik a csanádi püspökségnek megtelepedése a tiszaparti metropolisban. Az 1879-iki árvíz borzalmainak közepette Szeged népe az újjáépülés reménységében megfogadta, hogy templomot emel Magyarország Nagyasszonyának s 1930-ra, a csanádi püspökség alapításának 900. évfordulójára el is készült a szegedi dóm. Trianon után pedig a románok előzték Temesvárról a csanádi püspökséget, mely a pápa hozzájárulásával székhelyét Szegedre tette át s ott az egyetemi ifjúság számára internátust, meg theologiai szemináriumot szervezett, ami a tiszaparti városban immár a harmadik főiskola.

Az egyetemnek, a polgári iskolai tanárképzőnek és a püspökség központi intézményeinek hajlék kellett, ami nagy építkezéseket tett szükségessé, melyekhez még a dóm befejezőmunkái járultak. Igy a művészi nagy feladatok egész sora állott elő. Nálunk ilyen esetekben az egyes feladatokat külön-külön, egymásra való tekintet nélkül oldják meg. Innen van például Budapest uteáinak és tereinek nyugtalan kinézése és a szétesö városkép. Mi Szegeden ezzel szöges ellentétben a szintétikus eljárást alkalmaztuk ; az összes feladatokat, mint egyetlen nagy egészt fogtuk fel s harmónikus összmegoldásra törekedtünk, melynek keretében az egyes intézmények épületei csak mint a koncepció egyes részei jelentkeztek. Mindez azonban nem lett volna lehető, ha Glattfelder Gyula, Csanád műértő püspöke nem csatlakozott volna az állam és a város építkezéseihez. Csak így lehetett a dómtérre egységes pályázatot kiírni, melyet két oldalon a fogadalmi templom és a püspöki intézmények, két másik oldalon pedig az egyetem természettudományi és orvosi karának épületei vesznek körül. Ekként ez a monumentális tér örök emléke marad az állam és az egyház harmónikus együttműködésének, ami a népek lelki nyugalmának, a nemzeti és a vallási érzés összecsengésének nélkülözhetetlen előfeltétele. Természetes, hogy öntudatos művészeti politika, tervszerű eljárás s az erők egyesítése következtében aránylag csekélyebb költséggel valóban nagy dolgok létesülhettek. S éppen mivel nálunk az emberek az erők szétforgácsolásához mintegy hozzá vannak szokva s így még nagy kiadások esetén is szükségképpen csak kisebb eredmények mutatkozhatnak, csak azért verhetett a köztudatban gyökeret az a tévhit, hogy a szegedi dómtér a nemzetnek rendkívüli áldozatába került.

A 20-as évek alkotásainak középpontjában a szegedi dóm áll. A középkori olasz és német városok büszke polgárságának templomépítő bőkezűségére emlékeztet az az áldozatkészség, melylyel Szeged népe fogadalmi templomát létrehozta. A tervezéssel eredetileg Schulek Frigyes foglalkozott. Az igazi művésznek, ha valamely nagy feladatba beleszeret, a lelke egyszerre megtelik reflexiókkal, gondolatokkal, ötletekkel. Ilyen lelkiállapotban volt Schulek, mikor vele éppen találkoztam, kivel a budai Halászbástya építésénél működtünk együtt. A Szeged név — mondotta — nyilván a sziget szóból ered, ami arra mutat, hogy a város eredetileg a Maros torkolata körül több ágra, több érre szétvált Tisza szigetein épült, ami a középkor viharaiban védte is a lakosságot, akáresak a lagunák vize Velence népét. De ettől eltekintve Szeged ott délen a Rómából jövő nyugati s a Bizáncból felható keleti kultúrbefolyások összetalálkozásánál keletkezett s ezért Schulek a nyugati román és a keleti bizánci stílusnak azt a vegyületét tartotta éppen Szegeden helyszerűnek, amelyben Velencének és a körülötte fekvő laguna-városoknak több temploma és sok palotája épült. A terveket utóbb Foerk Ernő építőművész átalakította s feladatát nagy művészettörténeti tudással oldotta meg. A szegedi dóm két magas campaniléje az Alföldön messze ellátszik, úgyhogy Szeged tanyavilágában — melynek területe nem egy korábbi német fejedelemséggel fölér — a kültelki polgár is büszkeséggel szemléli azokat és hallgatja a keleti vizitorony százmázsás harangjának búgását. A temp-

COUNT KUNO KLEBELSBERG : THE IDEA OF SZEGED. The artistic works, which will be explained here were carried out in the mark of the Szeged-idea. The structure of a nation is normal when the distribution of its population is fairly equal. From this point of view there is a deficiency in Hungary, and the idea of Great-Szeged is serving the amendment of this situation, i. e. to develop there a second Hungarian metropolis in the West-European meaning of this word, which stands out not only by the number of its inhabitants but also by its cultural standard. It was therefore necessary to take the help of the higher cultural policy especially with regard of sciences and arts. A real metropolis can not be imagined without high-schools and university. The Hungarian parliament has therefore decided to place in Szeged the Francis Joseph University in 1921 after its expulsion from Kolozsvár by the Rumanians. The idea of a cultural decentralisation has lead the writer of this article when he has ordered (as Royal Hungarian Minister of Education) to transfer the Board School Teachers Training College from Budapest to Szeged. Szeged has became so a cultural centre. After the finishing the Votive-Church and after it has been chosen as episcopal seat of the Bishop of Csanád who has been also expelled by the Rumanians, and also by founding a Theological Seminary there, Szeged became an ecclesiastical centre too. It was consequently necessary to erect new buildings in connection with these changes and so has been brought up a long line of new artistic problems too waiting for solution in Szeged. Julius Glattfelder the connoisseur Bishop of Csanád has joined himself to the policy of the state and of the city of Szeged with regard to the new erections and it was possible only thus to invite unitedly the tenders for the buildings of the whole Church-Square which is now entirely enclosed from two sides by the Votive-Church and by the Bishop's Palace and from the two other sides by the buildings of the University Faculties of Sciences and of Medicine. By this way these monumental erections have been carried out with relatively small costs. In the centre of these erections stands the Votive-Church. The designs of this have been originally made by Frederick Schulek who has chosen a combination of Western Roman and of the Eastern Byzantine styles as such which suits to the local character of Szeged. The designs have been changed later on by Ernest Foerk. The cartoons of the mosaics in the apse are by Francis Márton. The monumental organ with 132 pipes was built by the Angster Company of Pécs under the instructions of Professor Joseph Geyer. The national competition which has been written out for the regulation and for the buildings of the Church-Square has been won by the late Béla Rerrich with his excellent designs. Among the conditions of the competition was the arcadelike solution of the ground part of the buildings running around the Square and this is serving now as a national memorial peristyle. Béla Rerrich has also very fortunately chosen a dark heliotrope coloured Dutch-tile brick for building material. A special curiosity of the Square is the Gothic tower from the XIIIth or XIVth century which has been reconstructed into a baptistery the inside of which is decorated with the frescoes of Frederick Aba-Novák. The former directorial offices of the Hungarian State Railways after the rebuilding are now occupied by the University Faculties of Sciences and of Medicine. Béla Rerrich has designed also hemicicles into the palaces. The staircases of the buildings are decorated with the frescoes of Béla Kontuly. The buildings of the University Clinics have been erected on the Rudolph Embankment of the Tisza after the designs of Floris Korb. To the plans of the erections of the Cité universitaire Julius Wälder has also added some designs. It was a great advantage that the County Council of Szeged had excellent plans for municipal buildings since 1879. This was the merit of Count Louis Tisza and of Louis Lechner. The first period of important erections at Szeged in the Eighties of the XIXth century has thus fortunately joined into an organic unity with the second period which has been accomplished during the Twenties of the present century. Szeged must become the second metropolis of Hungary after Budapest with a powerful accentuation of its standard as a cultural centre. This is the substance of the Idea of Szeged.

Reiter László fametszetű könyvdísze.

A SZEGEDI TEMPLOM-TÉR ÉPÜLETEINEK IPARMŰVÉSZETI ÉRTÉKEI

ERWIN YBL: DIE KUNSTGEWERBLICHEN WERTE DER GEBÄUDE DES SZEGEDER KIRCHENPLATZES. Sowohl die Gesamtarchitektur des Platzes wie die Lösung der Einzelheiten bringen seine Verbindung mit der katholischen Kirche und den Wissenschaften zum Ausdruck. Die Entwürfe der Gebäude und die inneren Einrichtungen stammen mit wenigen Ausnahmen von Béla Rerrich, dem es überall gelang, eine Harmonie des Praktischen und des Künstlerischen zu erreichen. Er bewegt sich in den Fusstapfen der mittelalterlichen Kunst, indem er bestrebt ist, jede einzelne Form von der Liebe des Meisters zu seinem Werke reden zu lassen; Schablone gibt es hier nirgends, überall nur das inspirierte schöpferische Werk eines wahren Künstlers. Der spezielle, in den Einzelheiten zum Ausdruck kommende Charakter des Gebäudekomplexes wird durch die Betonung der inneren und äusseren Zwecke bestimmt, dabei kommt aber auch die Einheit, die Gesamtheit der Platzkomposition zur Geltung. Gemeisselter Stein, geschliffener Marmor, geschmiedetes Eisen, gebrannter und glasierter Ton, Holz, Anstrich und farbiges Glas sind alle prächtige Instrumente dieses farbigen Orchesters. Die Innenräume charakterisiert, bei einem Vorherrschen des modernen Geistes, vornehme Zurückhaltung und Bequemlichkeit. Das Innere der Kapelle des Seminars ist dagegen von altchristlicher Einfachheit und Klarheit durchdrungen.

ERVIN YBL: ARTISTIC BEAUTIES OF THE BUILDINGS OF THE CHURCH-SQUARE IN SZEGED. The architecture of the whole Square and also the accomplishment of the details are expressing their intimate connection with the Catholic Church and with the university sciences. The buildings and their interior arrangements too were designed by Béla Rerrich who has realised everywhere a close harmony of practicum and of artisticum. He endeavoured after the example of the mediaeval artists that all his forms should talk about a profond affection towards the Holy Master. There are no conventional stereotypes and everything proves the creative work of an inspired artist. The accentuation of interior and exterior necessities has determined the peculiar character of the buildings what is especially revealed in the details. Nevertheless the unity and harmony in the composition of the whole Square is also clearly manifested. Carved stones, burnished marble, wrought iron, Dutch tiles, wood, frescoes, glasses are the wonderful instruments of this coloured orchestra. The interiors of the buildings are characterised by distinguished reservation and noble comfort; these are already predominated by the modern spirit, but on the other hand the chapel of the Episcopal Seminary is imbued by the puritan and primitive simplicity of early Christendom.

Minden igazán artisztikus építménynek nemcsak az architektúra, hanem az iparművészet nyelvén is van sok mondanivalója. Ha az építő vérbeli művész, az éppúgy nyilvánul a részletek szépségében, mint az egésznek sikerült elgondolásában, a terek, a tömegek, a formák szerencsés együttesében. Még ha típusra dolgozik is az építész, akkor sem hanyagolhatja el a részletek formaképzését, az egész építménnyel való összhangjukat. Legföljebb csak egyszerűen, szűkszavúan, tárgyilagosan fejezi ki magát. Annyit mond, amennyit a cél, a szükséglet megfelelő kielégítése előír. De mennyivel nagyobb gondot kell fordítania a részletekre olyan építkezéseknél, amelyek a régi hagyományoknak megfelelően a kézi munka jegyében jönnek létre. Bár a kifejezés, a forma a ma szellemét hirdeti itt is, a művészi munka azonban éppúgy a maga egyéni különlegességében jelenik meg, mint a régi építészeti alkotásokban. Legföljebb csak a tervező szól hozzánk most minden részletet meghatározva kizárólagosabban, mint egykor, midőn az egyes kivitelező mesterek szót kértek egyéni eszméik, ötleteik számára. Ma ez csak azoknak van fenntartva, akik önálló részletfeladatot kapnak az épület díszítésében.

A szegedi Templom-tér építkezéseinek művészi volta is nagy részben abban rejlik, hogy részletei a kézi munka jegyében jöhettek létre. Ez az épületesoport, akáresak a régi középkori műemlékek, a maga egyedülálló, különleges mivoltában vált valóra. Nemesak az épületek architektúrája, hanem a részletek megoldása is a megadott feladatból született. Mindkettő a katholikus egyházzal és az egyetemi tudományokkal való kapcsolatról beszél. Rerrich Béla, az épületek tervezője a középkori művészek nyomán arra törekedett, hogy minden forma elárulja mestere szeretetét. Semminek sem szabad a sablónba süllyedni. Minden motívumnak arról kell tanuskodni, hogy az építész benső odaadással merült el kivételes feladatának megoldásába, hogy átélte az igaz művész ihletett teremtő munkáját. Rerrich Béla érezte, hogy századokra szóló építkezés jutott neki osztályrészül és ezért sehol sem fejezte ki magát köznapian. Azzal, hogy az épületek rendeltetését mindenütt hangsúlyozni akarta, megannyi alkalmat nyert művészi ötletekre. Az egyházi és az egyetemi eszme szelleme éppúgy megadta neki az alapot művészi motívumokra, mint a különleges szükségletek érvényesítése. Belső és külső célok hangsúlyozása határozza meg az épületeknek a részletekben megnyilvánuló, különleges karakterét, ami szinte éppolyan fontos, mint a térkompozíció együttese, egysége. Sehol semmi unalmas ismétlődés, sohasem pihen az építész

fantáziája, mindenütt az épületek rendeltetésével összefüggő, azt jellemző megoldások. Öröm megállapítani, hogy a praktikum mint párosul artisztikummal, a rideg észmunka a szív melegével. A díszek nem az épület lényegétől független hozzáadások, hanem legnagyobb részben a szükségletekből származnak. Még a szobrász, aki a legfüggetlenebb feladatokat hajtotta végre, ő is szellemben, stílusban teljesen az épület karakteréhez igazodik. Sőt figurális művészetét tulajdonképpen iparművészeti feladatoknak állítja a szolgálatába. Két zászlótartó-szobor tanuskodik erről kitűnően. Ime, feladatoknak, művészeteknek az az egysége és egyenrangúsága, amely a régi, stílusttermelő századokban volt mindennapos. Faragott kő, csiszolt márvány, kovácsoltvas, égetett és mázas cserép, fa, festés, színes üveg az építész vezetése alatt mind egy nagy, színes orkeszternek egyéni hangszere.

Magától Rerrich Bélától származik a legtöbb iparművészeti feladat tervezői megoldása. Ő adta az iparosok kezébe a rajzokat, amelyek után az artisztikus munka elkészülhetett. Csak Ohmann Béla szobrász és Leszkovszky György festő tölthetett be önállóan tervezői feladatot is, az előbbi az épület dekoratív plasztikai díszeiben, a homlokzat szobraiban, az égetett mázas domborművekben, az utóbbi pedig a püspöki kápolna festői díszítésében. Különösen Ohmann találta el az épület stílusával való harmóniát. Archaikus kifejező nyelvében nincs keresettség. Őszinte és artisztikus. Leszkovszkynak a püspöki kápolna díszítésében viszont a kazettás mennyezet sikerült jól. Tőle való az üvegablak terve is.

Rerrich Béla már az épületek falazásánál is művészi változatosságra törekedett. A klinker- és a nyers vörös tégla ötletes rakása, vegyítése, a hézagok különböző kezelése, sőt a téglák faragása által a homlokzatokon igen szép felületi hatásokat ért el. Szinte sikerült neki hamisítás nélkül itt-ott elérni a régi műemlékek patináját. Ehhez járul még a téglaboltozás és az egyéb födémek változatossága is. Különösen az árkádokban és az épületek előtereiben nyilatkozik meg artisztikusan ez a figyelmes, gondos munka. Ezek az előterek nemcsak a téglafalazás, hanem a térkomponálás szempontjából is az épületkomplexum legsikerültebb részletei közé tartoznak. Egyikmásik a régi római vagy ó-keresztény kultuszhelyiségek hangulatát juttatja eszünkbe. Éppígy középkori jellegű a románkori torony alatt lévő keresztelőkápolna kovácsoltvaskapuja, az Élet kapuja, melyet Rerrich Béla rajza alapján Bille János (Szeged) készített. A négyzetekbe komponált jelek az élet nevezetes mozzanatait szimbolizálják. Hagyománytisztelettel párosult ötletek nyilvánulnak az épületek különböző kapuiban is. Az árkádokba vezető rácsos kapu, a püspöki palota, a szeminárium, a gyógyszerészeti intézet ajtói mind egymástól eltérő megoldásukkal lepnek meg. Viszont teljesen modern szellem hatja át az egyetemi gyógyszertárat, az officinát, vagy az egyetemi épületek emeletére vezető lépcsők kiképzését, vasrácsait.

A legnagyobb iparművészeti feladat elé Rerrich Bélát azonban a püspöki palota interieurjei állították. Előcsarnokokat, lépcsőházat és különböző termeket kellett itt az előkelő tartózkodás és úri kényelem jegyében megterveznie. Különösen az előcsarnokok és a lépcsőház kiképzése sikerült jól. Úgy térhatás, mint a részletek megoldása szempontjából itt igazán művészit alkotott. A márvány, fém, üveg, fa, aranyozott tégla és a fehér fal együttese fölött modern szellem uralkodik, bár egyes motívumokban Rerrich régi hagyományokat dolgozott föl. A püspöki dolgozószoba kényelmes eleganciájával, a szalón romantikus rokokójával és az ebédlő barátságos egyszerűségével árulja el a jó ízlést. Viszont igazi ó-keresztényi puritánság hatja át a szemináriumi kápolna belsejét. Szerencsés harmóniáját azonban nem szabad megzavarni oda nem való szentképekkel.

A szegedi Templom-tér épületeivel Rerrich Béla megmutatta, hogy nálunk is lehet korszerűen és művészien építkezni. Az iparosmesterek pedig, akik vezetése alatt dolgoztak, mind kedvvel és ambícióval váltották valóra terveit. Thék Endre, Seenger Béla, Forreider Béla budapesti, Bille János, Kónya János, Kocsis Ferenc, Lengyel Lőrinc, Szolesányi és Takács, Erdélyi és Breuer, végül Czigler Arnold szegedi cégek valóban kitűnő munkát végeztek.

De a szegedi Templom-tér építkezésével kapcsolatban nem szabad megfeledkezni arról a férfiúról sem, akinek agyában az egésznek gondolata megszületett és akit a gyönyörű eredményekért annyi méltatlan kritika ért. A volt kultuszminiszter, Klebelsberg Kunó gróf azonban nyugodt lehet. Az utókor igazolni fogja őt, mint ahogyan már most is tapsolnak neki azok, akik tisztelik a jövőbelátó, értékes munkát.

YBL ERVIN

A SZEGEDI FOGADALMI TEMPLOM

DR. OTTO SZŐNYI: DIE VOTIVKIRCHE VON SZEGED. Die Kirche wurde von der Stadt Szeged zum Gedächtnis an das grosse Hochwasser von 1879, als Palladium der Zukunft, zu Ehren der Heiligen Jungfrau, der Patrona Hungariae, erbaut. Der herrschende Gedanke des Baues ist die Betonung des historischen Stils. Ernst Foerk, von dem der Entwurf stammt, bringt das reichgegliederte basilikale Motiv der dreischiffigen Kirche auch auf der Fassade zur Geltung und verwendet in der Mitte das typische Löwentor der Kirchen von Esztergom und Ják. Die Proportionen der zwei mächtigen Türme und des niedrigen Gesimses sind zwar nicht die glücklichsten, umso edler sind aber Rück- und Seitenansicht der Kirche. Hier kommt die Grossartigkeit des Grundrisses voll zur Geltung: die drei Längsschiffe, die Reihen der Seitenkapellen, das Querschiff, die mächtige Kuppel usw. Die Gliederung dieser Anordnung wird auch durch die roten Farbtönungen der Ziegelmauern, durch die plastischen Verzierungen, die Mosaiken und Sgrafitti noch gehoben. Den Gedanken Foerks drücken hier der Bildhauer Stephan Tóth und der Maler Franz Márton aus, — im Kircheninnern ebenfalls Tóth, Márton, und Alexander Muhits, ferner der Goldschmied Oskar Tarján und die Glasmaler Max Róth und Emmerich Zsellér. Der ornamentale Teil der Wandmalerei stammt von Otto Beszédes und seinem Sohn Ladislaus. Die opferwilligen Bürger Szegeds erfüllten ihr Gelübde auf eine würdige Weise, — diese Kirche wird immer zu den hervorragendsten Heiligtümern Ungarns gehören und steht, was ihre Schönheit betrifft, den berühmten ausländischen Votivkirchen um nichts nach.

OTTO SZŐNYI, D. C. L.: THE VOTIVE-CHURCH OF SZEGED. The Votive-Church has been erected by the public of Szeged to the memory of the Great Flood of 1879, in the honour of Holy Virgin, Patron of Hungary, and expressing the prayers for the future protection of the divine Providence. The accentuation of the hystorical style was the leading thought in its accomplishment. It was designed by Ernest Foerk who has brought out the richly jointed basilica-like motives of the three naves to the façade, in the centre entrance of which he has used the example of the lion-doors of the first Catholic churches in Hungary at Esztergom and at Ják. Although the proportion of the two mighty towers and of the low top is not very fortunate the side views of the church and also that of the apse are very noble. In these laters one can see the perfect solution of a splendid ground-plan: the three naves, the small side-chapels, the cross-aisle, the imposing dome, etc. The bright red bricks of the walls, the plastic decorations, the mosaics, the frescoes and the coloured windows are still enliving the inner arrangements of the church. Here Stephen Tóth sculptor, Francis Márton and Alexander Muhits painters, Oscar Tarján goldsmith, Maximilian Róth and Imre Zsellér glass-painters have been the artists who accomplished the ideas of Ernest Foerk. The ornamental parts of the frescoes were carried out by Ottó and László Beszédes. The generous citizens of Szeged fulfilled their vow in a dignified manner because this church will be a magnificent sanctuary of the Hungarian nation in all time, and for its artistic beauties it may be worthily placed near the other famous votive-churches of the Catholic world.

Gyermek- és ifjúkoromnak egyik feledhetetlen és a lélek mélyére ható élménye a pécsi székesegyház kilenc évig tartó restaurálásának napról-napra való szemlélése volt... Én itt a szegedi fogadalmi templomról akarok írni és mégis a pécsi székesegyházzal kezdem, amely nem a mi korunk valamelyik építészmérnökének agyában és rajzasztalán kialakult épület volt, hanem a magyar kereszténységnek ifjú korától fogva, századok stílusváltozatai között szervesen fejlődő, valósággal történelmet lehelő istenháza maradt... egészen a restaurálásáig. Ezen a restauráláson van a hangsúly és ennek iránya, a művészi formákat meghatározó szelleme fűzi össze a kilencszázados pécsi székesegyházat és a tavaly befejezett szegedi fogadalmi templomot. Különös látvány! Egy purista szellemű restaurálás eredménye, mely egy nevezőre hozta több százados fejlődés alakbeli eltéréseit, majdnem azonos egy a századforduló körül alapjától fogva újonnan épült templom művészi miségének lényegével. Csak a mesterségbeli rész finomságában és tökéletességében vannak fokozati különbségek. Minden, amit ott és itt látunk, egy a legapróbb részletekig kidolgozott programm megvalósítása. Nem tudjuk ezeket a formákat nézni anélkül, hogy az építészmérnök rajzasztala eszünkbe ne jutna. A régiek — legalább is abban a korban, amelynek formavilágát ez a restaurálás és ez az új építkezés elénk akarja varázsolni — másképpen csinálták ezt. Többet dolgoztak a helyszínén, munkaközben adódó helyzetek szerint. Épp azért alig készült el egy művük is végig az első elgondolás szerint. Ők szabadok és rugalmasak maradtak; tudtak alkalmazkodni a számításon kívül, váratlanul felbukkanó arány-, forma-, szín- és fényproblémákhoz. Ellenben a programm-végrehajtóknál kétségbeesett zavarok keletkeznek, ha egy szöget máshová kell tenni, mint ahová az megtervezve volt. A változtatás agyonüti a már meglevőt.

Egy másik jellemző sajátsága is van ennek az újjáépítő restaurálásnak és rekonstruáló újjáépítésnek. Nem elégszik meg magával az architektúrával, de még a szerkezetet aláhúzó, mérsékelt díszítéssel sem, hanem mindent végig díszít, egyszerre. Nem szeret a későbbi koroknak munkát hagyni, mintha félne attól, hogy félremagyarázzák a stílushajszolását és megbontják azt a képzelt egységet, amely neki sóvárgott célja és amely miatt különbnek tartja magát a multak lassan dolgozó mestereinél. Ezt az «aus einem Guss» való eljárást a barokktól tanulta ez a — mondjuk — neo-

Rerrich Béla

terverte a Bpesti VI. Utcg utcai polgári leányiskola épületét. Epitési ber. költség 405.000 K, 1 m³ 20 K

Kabdebo Gyula: A fővárosi iskolaépületei. Gúthi J. Fov. almanach 1913–15. 133. l.

GÚTHI IMRE

*

FŐVÁROSI ALMANACH

LEXIKON

ÉS ÚTMUTATÓ

Rerrich Béla

L fővárosi

8. *VI. ker., Aréna-ut 144. sz.*

Ez a háromemeletes kislakásos bérház, mely még épülőfélben van, 1500 négyzetöl nagyságu telken épül. Tartalmazni fog 72 drb 2 szobás lakást, 16 drb 3 szobás lakást és 10 üzletet, műhelyt és raktárt, összesen 98 drb bérleményt. Az épitési költség 799.200 K-ra van előirányozva, köbméterenként 20 K-val, a telek értéke négyzetölenként 120 K. A házat *Rerrich* Béla műépitész készitette. ~~A bérek a következők lesznek:~~

Guthi J. Fővár.
almanach
1913-15. 150 l

Kerrich Béla építész

Tér és Forma, 1929

I. évf. 49-66.
Dr. Bierbauer Virgil: kislakásépítés a háború utáni Európában.

Kerrich Béla építész

Tér és Forma, 1929

I. évf. 249-263.
Pesti bérházak.

Rerich Béla építén

Tér és Forma, 1931

IV. évf. 183-190. o.

Weichinger károly: A debreceni városhára. Egy terepályárat és annak tanulságai.

Rerrich Béla

az áll. kertészeti főiskola igazgatója.

Ivod

Építő Ipar – Építő Művészet. 1925. 35. l.
(R. B. előadása [Művészi kertek régen és ma.]).

ki osztály	Vegyészmérnöki és egyetemes osztály	Közgazdasági osztály
Sándor	† Dr. Schmidt Sándor	—
	,,	—
	,,	—
Pál	† Dr. Klein Gyula	—
	,,	—
	† Dr. Kürschák József	—
nn Ferenc	,,	—
	,,	—
	† Dr. Daday Jenő	—
y Károly	,,	—
	,,	—
Adolf	† Dr. Schafarzik Ferenc	—
	,,	—
Donát	Dr. Szarvasy Imre	† Zelovich Kornél
	,,	,,
k Emil	,,	,,
	Dr. 'Sigmond Elek	Dr. Rados Gusztáv
Miksa	,,	,,
	Dr. Tangl Károly	,,
szky Béla	,,	Dr. Heller Farkas
	† Dr. Istvánffi Gyula	,,
Gusztáv	,,	,,
	Dr. Zemplén Géza	† Dr. Buday László
	,,	,,
szky Béla	,,	Dr. Heller Farkas
	Dr. Putnoky László	,,
Farkas	,,	Dr. Laky Dezső
	Dr. Vuk Mihály	,,
i Vilmos	Dr. 'Sigmond Elek	,,
	Dr. Varga József	† Zelovich Kornél
Imre	,,	,,
	,,	,,
y Béla	Dr. Vendl Aladár	Dr. Bud János

Rerrich Béla

Építészet és kertészet Londonban. Írta Rerrich Béla, Építő Ipar 44—1556. sz.

(Művészet 1907. 7i. l.)

A magas érzékenységű FILM

Ha a címzett elköltözött, feladónak vissza!

HATSCHEK ÉS
IV., KÁROLY-KÖRÚT 28

Méltóságos
Nagyságos

.....

.....

Rerrich Béla

terve szerint
1930-ban Nyíregyhá-
zán rendezték a városi
köztemetőt, s fenti
tervezte a főbejárat-
nak hatalmas, házon
nyílású kapuját.

Hunek

58. l.

873	40	928	14	981
874	160	929	120	982
875	40	930	20	983

Nr. zám	Pengő	Nr. Szám	Pengő	Nr. Szám	Pengő
93	48	746	20	799	30
94	24	747	500	800	160
95	16	748	150	801	80
96	8	749	150	802	30
97	4	750	150	803	120
98	4	751	150	804	120
99	4	752	60	805	32
00	4	753	40	806	24
01	8	754	160	807	40
02	4	755	80	808	80
03	4	756	50	809	24
04	30	757	50	810	32
05	200	758	160	811	120
06	8	759	100	812	80
07	40	760	50	813	12
08	40	761	1760	814	8
09	16	762	480	815	8
10	24	763	300	816	1200
11	8	764	120	817	60
12	40	765	120	818	80
13	40	766	600	819	8
14	40	767	600	820	8
15	32	768	500	821	40
16	24	769	360	822	2400
17	40	770	300	823	40

Rerrich Béla

P.H.931.IV.19.

P. H 1931. április 19., vasárnap.

A virág, az építőművészet, a szobrászat.

A „Blume und Plastik" kiállítása a bécsi Künstlerhausban.

Bécs, 1931. április. Bármennyire is a szivéhez férközik az embernek a virág, a növény, csak kevés ember ismeri a maga valóságában. Csak a virág alapos, mély ismerője tudja például azt, hogy milyen sok összefüggés van a virág és az építőművészet között és mennyi hasonlatosságot állapithat meg az, aki a természetnek ezt a legbájosabb alkotását és a leghiggadtabb és legfegyelmezettebbnek tartott művészetet az építőművészetet, egyaránt ismeri és mélyen szereti; hogy a felületes gondolkozó mennyi ellentétet, mily távolságot, az elmélyedő megfigyelő mily közelséget, mennyi egyezőt lát közöttük.

Nézzük csak a legáltalánosabb összefüggéseket. Az épület belső tagozódásának két főirányban, a vizszintes és függőleges irányban való tagozódását a föld nehézségi ereje alakitotta ki. Ugyanez a kétirányu tagozódás megvan a növénynél, a virágnál is: a gyökere függőlegesen a föld középpontja felé, a törzse függőlegesen fölfelé, a nap felé törekszik. Bár a legtöbb növény felületes szemlélés mellett asszimetrikusnak látszik, mégis mindenütt kérlelhetetlenül a szimmetria, a mértan szabályai uralkodnak a virágnál, a növénynél is. Minden levél, minden virág, minden szirom, minden gyümölcs szimmetrikus és csak kivételesen találunk eseteket az asszimetriára. A morfológia és a növényélettan a növénytannak, a növények külső alakjával és szerkezetével és a növények életével foglalkozó része megmondja a természetnek, ennek a nagy épitőművésznek erre az épitőrendszerére vonatkozólag a magyarázatot, ami egyszerüen, parasztikusan ugy szól, hogy a növénynek, a virágnak ilyen rendszer szerint való felépitése a legpraktikusabb, a legrationálisabb.

Ami azonban a növény belső szerkezetét illeti, ahhoz képest a legraffináltabb hidszerkezet, a legmodernebb vasszerkezet, a legmagasabb rendü vasbetonszerkezet is kismiska. Micsoda hallatlanul raffinált szerkezete van a legegyszerübbnek látszó növények szárainak, a kukoricának, a sásnak, a bambusznak, hogy ki van merevitve a belső szerkezet, a szélnyomás, a hajlitás ellen, milyen nagyszerü vizszerelőcég rendezte be ezeknek a növényeknek a vizzel való ellátásukat.

És milyen nagy alkotó a természet az épitészetnek művészi irányában is.

Blossfeld professzornak nemrég megjelent művében: *„Urformen der Kunst"* (a művészet ősformái) csodálatos példáit látjuk annak, hogy mennyire kialakitotta a természet az épitőművészetnek minden formáját millió évek előtt, amihez az ember a tudomány megállapitása szerint a föld történetéhez viszonyitva, csak éppen *„a közelmult"*-ban, a legutolsó huszonötezer évben jött rá. Blossfeld professzor fényképei mutatják meg, hogy a növény szára, a levele, virágja, termője, a termése mennyire megelőzte az embert, mint épitészt. Mennyi párhuzamot találunk a természet és az ember épitészeti gondolkozása között. Indiai kupolákat és pagodákat, gótikus tornyokat látunk ebben a könyvben és a természet munkája ép oly lenyügöző, ép oly végtelen a méretek kicsinységében, mint azok nagyságában: az emberi elmének a méretek kicsinységét megfigyelő még mindig csak véges műszerei az ornamentikának hallatlanul nagyszerü termékeit látja a növények szövetében, sejtépitéseiben is. Az alkotó erő ugyanaz a természet és az ember alkotásaiban; az emberi kéz csak egy kerülő ut örök törvények megalkotásához.

A napokban a bécsi Künstlerhausban megnyilt kiállitás a *„Blume und Plastik"* jelige alatt létesült, de éppoly összefüggésben van itt a virág az épitőművészettel, mint a szobrászattal. De mindenki elvihet magával innen valami kedves benyomást, az iparművész, a festő, az ötvös, az ékszerész a kelmetervező, mindenki.

Kezdetben volt a kert. Az ember egy darab földterületet megvédett a külső ellenségektől, az állatoktól, ugy, hogy bekeritette. És amikor termelni kezdett, beosztotta ösztönösen mértani, épitészeti szabályok szerint, mert ez volt a legpraktikusabb. És mikor már egy kicsit gondolkodni tudott, mindjárt diszitette szép, illatos virágokkal a kertet, amelyben eddig csak hasznos növények, füszeres növények voltak. És ezután diszitette a kertet faragványokkal, szobrokkal, medencékkel, vázákkal és edényekkel. A kert fejlődésének ezt a menetét látjuk, érezzük és tanuljuk ebben a kiállitásban, amely azonban nem akar tanitani, csak gyönyörködtetni.

A kiállitás középpontja egy virágudvar, amelyet *Matuschek Ferenc*, az ismert bécsi épitőművész tervezett. Olaszos jellegü épitészeti elrendezés, de az épitészet hüvös szinben tartott eszközei nagyszerü hátteret adnak a szines virágoknak. A kiállitás többi részét nagyrészt *Otto Prutscher* tanár tervezte sok finomsággal és nagy szeretettel. Különösen érdekesek a kaktusz-gyüjtemények terraszos megoldásai. Kisebb, fülkeszerü terekben az orchideák álompompái gyönyörködtetik a szemlélőt, másutt kis akváriumokban a tenger életvilágának, a fauna és flóra ornamentális csodái állitják meg az embert.

A plasztikát illetőleg elsősorban annak a miliőbe való izléses kiállitásról lehet szó, a szobrok önmagukban — bár alkotóik az ornamentális szobrászat művelői — ebben a kiállitásban nem képviselnek művészi élményt.

Magukról a virágokról nem kell irnom. A kertészeti tudás mesterművei és mégis a természet csodái is, amelyek nem törődnek sem környezetükkel, sem stilussal, sem szinösszeállitással és gyönyörüek, mint mindig.

A kiállitás — bár méreteiben nem tulnagy szabásu, — élvezetet és örömet nyujt mindenkinek, aki megnézheti.

Rerrich Béla.

naszkodtunk eleget a kereskedelem akadályairól és arról, hogy a vámhatárok mennyire megakadályozzák Európa jóllétének feléledését? Ime most egyet elháritanak. Nem siránkozunk-e Európa ugynevezett balkánizálódása miatt? Hát Briand ur nem éppen az európai egység magasztos ügyéért dolgozott? Másfél esztendővel ezelőtt nem ő mutatott rá nagy ékesszólással a mostani zürzavar veszedelmeire? S nem ő hozta fel mint eszményt az Európai Egyesült-Államokat? Van már egy hozzájárulás Németország és Ausztria részéről az ő tervéhez.

A tervezet első pontja ezt mondja: „A szerződésnek az a célja, hogy a regionális szerződések révén Európa gazdasági életében kezdetül szolgáljon".

A második pont igy szól: „Mindkét állam kijelenti azt a készségét, hogy hasonló megegyezésre lép minden más állammal, ha azok kivánják." És Briand urat mégsem örvendeztették meg. Ez a tapintatos, szerencsés kis lépés, ez a német bók az ő általános politikájáért és eszméiért, amelyet éppen hetvenedik születésnapjára készitettek elő, ahelyett hogy megörvendeztette volna, leveröleg hatott; és honfitársai, már amennyire lapjukból meg lehet állapitani, szintén nincsenek vele megelégedve. „A st.-germaini szerződés megszegése!" „Megszegése az 1912-ki népszövetségi jegyzőkönyvnek!" — ezt kiáltják a párizsi lapok, s ezt kiabálja a kisantant sajtója.

Henderson, a brit külügyminiszter kénytelen volt elhalasztó inditványokkal közbelépni. A franciáknak ezt mondta (értelem szerint, nem szószerint idézve): „Legyetek nyugodtak, kedves barátaim, ez semmi, sőt még kevesebb mint a semmi, és ami van benne, az nem is olyan rossz. Az biztos, hogy ezt a megszokott német ügyetlenséggel csinálták". A németeknek ezt mondta: „Az kétségtelen, hogy

Vilmos császár-ut 5. szám alatt

a IV. emeleten

3 nagy szoba és hallos, teljesen modern és minden kényelemmel berendezett **takás**

májusra kiadó.

4779

ÁRVERÉSEN megvásárolt „Munkácsi"

kávéház teljes berendezése

darabonként is **eladók.** Braun, Sip-utca 14. 4524

ÖRÖKLAKÁSOK 4817

3—4 szobával, hallal, modern kivitelben (emeletenként csak 3 lakás), **állami kölcsönnel,** 30—40%-os lefizetéssel, **I., Budafoki-ut 12.** szám alatt (közvetlen Műegyetemnél) **Stilus társasházban** 1931 november hó elsejére lejegyezhetők.

Minden lakás külön telekkönyvi tulajdont képez

Ugyancsak az I., Attila-utca 95—99. számu Stilus társasházszövetkezetnél még két 3 szobás és néhány 2 szobás öröklakás hallal (központi fütés, melegvizszolgáltatás, gőzszáritó stb.) **május 1-i** beköltözésre kaphatók. **V., Balaton-utca 10.** Telefon 168—23.

R e r r i c h Béla építész

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
206-211.
"Az Erzsébet emlékmü"

Kikiáltási ár pengőben

615. K. RÁCZ KÁROLY, Gyógyszerészeti real-encyclopaedia. Gyógyszerészeti tudományos magyarázó szótár. Bpest, 1891. Lex. 8r., 2 kötet, félbőrkötések . . . . . 4.—

616. RÁCZ SÁMUEL, A' physiologiának rövid sommája. Pest, Patzkó. 1789. 8r., egykorú gyönyörű bőrktsben, 2 rézmetszetű táblával és a szerző rézmetszetű arcképével. Igen szép példány! . . . 5.—

617. RADÓ ANTAL, A fordítás művészete. Bpest, 1909. És még 5 filozófiai tárgyú mű . . . . 1.—

618. RADVÁNSZKY BÉLA BR., Régi magyar szakácskönyvek. Bpest, 1893. 8r., fve . . . . . 3.—

619. RAPOS JÓZSEF, Nőtlenség. Székesfehérvár, 1861. 8r., fve. Er. boritékban . . . . . 1.—

620. RÁTH GYÖRGY, Az iparművészet könyve. Budapest, 1902—1912. Lex. 8r., 3 kötet, er. vktsek 20.—

621. —, Kalauz az Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeum részér:l rendezett könyvkiállításhoz. Budapest, 1882. N. 8r., fvkts . . . . . 3.—

622. —, Magyarországi könyvtáblák a történelmi kiállításon. Bpest, 1897. 4r., fve . . . . . 1.—

623. RECLUS. ELISÉE, A föld. A földgömb életjelenségeinek leírása. Budapest, Term. Tud. Társ. 1879—80. N. 8r., 2 kötet, er. fbőrktsek 2.50

624. RÉDEY MIKLÓS—LAKY IMRE, Rendőri lexikon. Közrendészeti és büntetőjogi tudnivalók betűrendes kézikönyve. Budapest, 1909. 8r., er. vászonkötés . . . . . 1.—

625. REINACH SALAMON, A művészet kis tükre. A képzőművészetek általános története. Ford.: LÁZÁR BÉLA. Budapest, Athenaeum, 1906. 8r., er. bőrkts. 600 szövegképpel . . . . . 2.—

626. REMEKÍRÓK KÉPES KÖNYVTÁRA. Szerk.: RADÓ ANTAL. Budapest, Lampel. 8r., 50 kötet, er. vktsek . . . . . 32.—

627. RERRICH BÉLA, Kertes ház. Budapest, Franklin, 1922. És még 2 kertészeti mű. 8r., 3 kötet, fve 1.—

628. RÉSŐ ENSEL SÁNDOR, Magyarországi népszokások. Pest, 1867. 8r., vkts 2.50

629. RÉVAI-FÉLE VILÁGKÖNYVTÁR 10 kötete. (BALZAC, GOURMONT, BÖLSCHE, MAETERLINCK, MECSNIKOV, OSTWALD, SNYDER, STENDHAL, SWIFT, THOMAS) Eredeti vászonkötések. Szép példányok . . . . . 5.—

630. RÉVAI NAGY LEXIKONA. Az ismeretek enciklopédiája. Budapest, Révai, 1911—1927. 20 kötet, er. vktsek. Szép példány . . . . . 70.—

Kikiáltási ár pengőben

599. PHILIPPI ADOLF, A képírás régi nagy mesterei, színes képekben. Magyarázta ZSÁMBOKI GYULA. Bpest, Franklin. 1909. N. 8r., er. vkts 6.—

600. PINTÉR JENŐ, A magyar irodalom történetének kézikönyve. Tudományos rendszerezés két kötetben. Bpest, Franklin. 1921. 4r., 2 kötet, ibőrkötések KNER ERZSI műhelyéből (melybe az eredeti borítéklapok is bele vannak kötve!). Ritka! . . . . . 32.—

601. PLATZ BONIFÁC, Az ember eredése, faji egysége és kora. Bpest, 1905. 8r., er. vkts. Képekkel 1.50

602. POLITIKAI MAGYARORSZÁG. Főszerk. SZÁSZ JÓZSEF. Bpest, 1912—14. 4r., 4 kötet, er. díszes aranyozású félbőrkötések . . . . . 1.—

603. PÓR ANTAL, Hellas földirata és hellén államrégiségek. Pest, 1871. K. 8r., fvkts. És még 5 mythologiai vonatkozású munka 1.50

604. PORZÓ (ÁGAI ADOLF), Utazás Pestről Budapestre 1843—1907. Rajzok és emlékek a magyar főváros utolsó 65 esztendejéből. Bpest, 1908. 8r., fvkts (melybe az er. borítéklap bele van kötve!) 4.—

605. POSCH JENŐ, Lelki jelenségek és természetük. Bpest, 1915. 8r., 2 kötet, fve 1.50

606. PROHÁSZKA BREVIÁRIUM. 6 köt. Bpest, 1927. KOSSUTH LAJOS tanítása. (Breviarium). Összeállította NIKLAI PÉTER. Bpest, (1923) K. 8r 2 kötet, fve 1.50

607. P. SZATHMÁRY KÁROLY, Az emberi művelődés története. Budapest, 1876. 8r., fbőrkts. I. kiadás . . . . . 2.—

608. —, Az emberi művelődés története. Bpest, 1881—82. 8r., 3 kötet egybekötve, fbőrkts . . . 3.—

609. PULSZKY FERENCZ, Magyarország archaeologiája. Bpest, 1897. N. 8r., 2 kötet, er. fbőrktsek. Sok illusztrációval. . . . . 12.—
fve. 21 ábrával. Ritka! . . . . . 4.—
fve. Ritka! 21 ábrával . . . . . 4.—

611. PURGSTALLER JÓZSEF, Szépészet, azaz aesthetica. Pest, 1852. 8r., fve 1.50

612. —, A bölcsészet elemei. Buda, Egyetem, 1843. 8r., fvkts . . . . . 1.—

613. PUSZTAI FERENC, Nyomdászati enciklopédia. Az összes grafikai tudományok ismerettára. Bpest, 1902. 8r., er. fbőrkts . . . . . 4.—

614. QUINET EDGAR, A forradalom. Ford.: GR. KÁROLYI TIBOR. Pest, 1871—72. 8r., 2 kötet, fvktsek . . . . . 2.—

Rerrich Béla

az alábbi terop.
vételre ajánlva

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1927. 10-12. sz. 40. l.
(Gröri postacjutlet
tervei)

A kőeszközök. Az őstelepen előfordulna úgy csiszolt, mint pattintott kőeszközök A csiszolás útján előállított kőeszközök közöt a véső-alakúak (1. tábla 6. és 7. ábrái) és a nyéllyukas balták a leggyakoriabbak (1. tábl 5., 8. és 9. ábrái). Az őstelepen előkerü nyéllyukas balták között anyag szempontjá ból a legfontosabb az 5. ábrán bemutatot amennyiben anyaga nefrit, amely tehát, mint hogy hazánk területén nem fordul elő, arró tesz tanuságot, hogy az őstelep lakói távo területekkel, illetve népekkel is összeköttetés ben állottak. A 8. és a 9. ábrák még telje sen meg nem munkált baltákat tüntetnek elé Az 1. tábla 1. és 4. ábráján látható átfu kőeszközöket valószinűleg hálósúlyokul hasz nálták s ugyanez lehetett rendeltetése a ábrán bemutatottnak is. A 2. ábra szabályo kőgolyót tüntet elő.

Pattintás útján tűzkőből, kvarczitból é obszidiánból állítottak elő pengéket és nyí hegyeket a telep őslakói. Az utóbbi körü ményből, minthogy hazánk területén az ob szidián csak a Tokaj-Hegyalján fordul el arra kell következtetnünk, hogy az őstele lakói e területtel, illetve e terület lakóiv érintkezésben voltak. A III. tábla 3. ábrá kvarczit-pengét, a 8. obszidián-magkövet,

(Reovich Béla)
cikke

( ) A mütermch-
bol: MÉ. 1914.
5-6.4)

Janovics testvérek

fényképészeti műterem

Specialitások:
Aquarelek,
nagyitások

Kolozsvár
Piața Unirei
32.

Rerrich Béla

Lásd

Dux: A mütermekből. MÉ

1914. 7-8. h.

1-17. l.

Zamoskeupel

Königstáramban

Etvallal mindennemü kelme, fonal és szörmefestést, vegytisztitást, fehérnemü és gallér mosást, valamint halina pokrócra perzsamintás szönyegek festését.

Én a Párisi Jodillon golyóskától
lettem ilyen fess karcsú
A legjobb soványító! Ára 150 lei
Főlerakat Romániа részére:
Dr. Biró gyógyszertár Cluj

Állandó nagy r
kosmetikai
Legolcsóbb b

FIGYELEM!

Ha elegáns ruhát óhajt, akkor keresse fel

SZTANKOVITS GYULA

URI SZABÓT CLUJ, STR. REGINA MARIA

ki a legkényesebb igényeknek megfelelően
dolgozik a legjutányosabb áron.

Rerrich Béla

megvétel.

l.

ME. 1916. 7-8. l.

22. 23. l. 32. l.

Könyvtárunkban

HADADY URI DIVATKÜLÖNLEGESSÉGEK,
FEHÉRNEMÜEK MÉRET SZERINT
ALAPITVA 1910. ■ **CLUJ, PLEBÁNIA ÉPÜLET**

4529 sz. E. hatósági engedéllyel. A szerk
Készült LENGYEL SÁNDOR könyvnyomdai müintézet
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj-Kolozs

<Rerrich Béla>

l. cikke

( ) Utivázlatok.

MÉ. 1914. 1. 24.

Rerrich szánis
ceruza vázlatával

Könyvtáramban

kás, aki minden kétséget kizárólag be tudta bizonyitani, hogy az évezredes régiségnek tartott ékszermunkát ő fabrikálta egy pár év előtt.

A Saitaphernes Tiárája igy kikerült a Louvre gyüjteményből, de a nagy hamisitások sorozata ezzel csak megkezdődött és vigan folyt tovább különösen Amerika felé, ahol a milliárdosok muzeumai tele vannak ilyen és hasonló régiségekkel. Egyiptomban egész régiség produkáló gyárak vannak felállitva, amelyek többek közt régi kámeákat és skárábeusokat tömegben produkálnak.

Egészen romantikus történet egy másik hires hamisitás, amelyről még ma is sokat vitatkoznak s amely egy sokat szereplő Gainsborough portréra vonatkozik. Ez a portré a XV. Demonshire hercegnőt ábrázolja és Morgan vette meg gyüjteménye számára körül-belül tiz év előtt egy millió frankért. Most azután kiderült, hogy ez a drágán eladott portré sem valódi, hanem gyenge kópia. A képet egy Bentley nevü hires londoni műkereskedő vásárolta meg 1851-ben olcsó áron. Pár évvel később egyik aukción már kétszázötvenezer frankért kelt el. 1876-ban azután az a szerencse érte a képet. hogy ismeretlen tolvajok a rámájából eltüntették és 1901-ig nem került elő a most már „ellopott hercegnő" cimen még hiresebbé vált Gainsborough portré. Ebben az évben Agnem londoni műkereskedő egy nagy összeg letételével igen titokzatos módon megint hozzájutott a képhez. Agnem-től vette meg azután Morgan gyüjteménye számára. Most azonban a londoni Spinks Galeriában egyszerre csak feltünt a valódi XV. Dewonshire hercegnő portréja. A regényes kép története azonban még itt sem áll meg, hanem valóságos moziszerü arányokat vesz föl. Nemrég egy Forster nevü ember jelentkezett, akinek apja állitólag törvénytelen fia volt a szép hercegnőnek

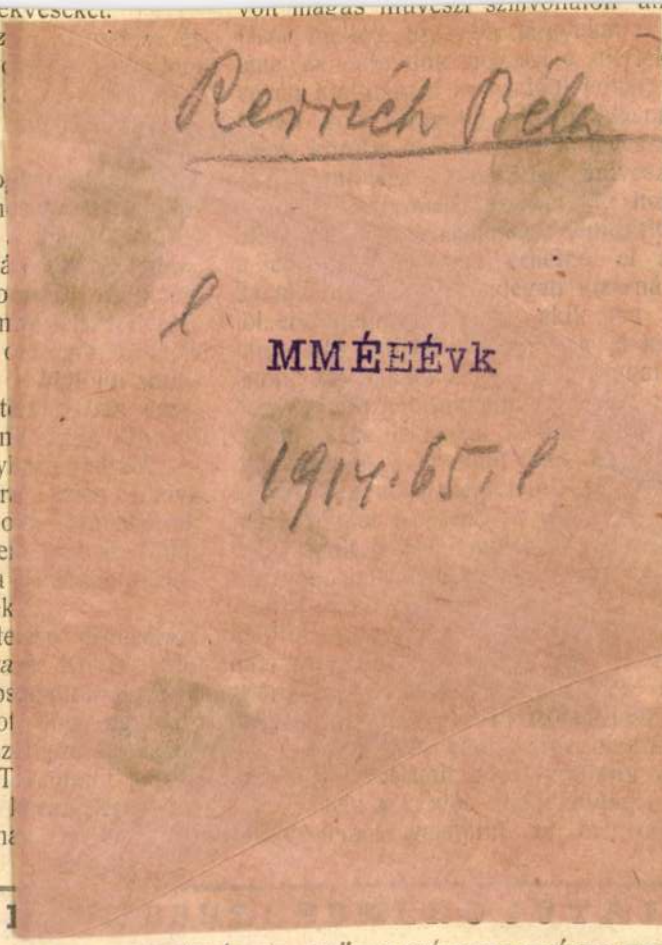

LEGOLCSÓBB KÖLTSÉGVETÉSSEL ÉS
MINTÁKKAL AZONNAL BÉRMENTVE
SZOLGÁL A
MAGYAR ASBESTIT MŰVEK R.
Igazgató: POLGÁR P. LAJOS
TELEFON 63–24. BUDAPEST, VII., ELEMÉR-U. II. TELEFON 63

eszközöket terelnem egy nagyobb-
, az egész műipar és népművészet
t és népszerüsitését célzó programm
ilvitelére.
'sulat a vidéki közönséggel való kapcsolat
e céljából Lyka Károlyt és Czakó
előadások tartására kérte fel azzal az
ssal, hogy legfőképen az izléses műipari
szeretetét oltsák hallgatóik lelkébe.
t előadó vetitésre való gazdag képanyag-
zerelve indult körutra Lyka Debrecenben
nbathelyen tartott „Művészet és izlés az
" cimen előadásokat. Czakó ugyanott,
i Szegeden, Kaposvárott, Kolozsvárott és
tartott előadásokat változó programmal.
sainak tárgyát nagyrészt az izléshibák,
on művészete s az iparművészet modern
seiből meritette. Legmélyebb hatást kü-
n ott gyakorolt, ahol az izléstelen holmit
amosan mutatta be és magyarázta meg
sessel. Ez összehasonlitás révén szempon-
idott a közönségnek arra nézve, hogy
ire belejátszik az esztétikai értékelésbe a
tes anyag, a megbizható munka, a cél
s kifejezése és a magyaros érzés érvé-
se az iparművészetnél. Az előadók jelen-
erint a vidéki közönség általában sokkal
fogékony a kulturkérdések iránt s egy-
bb műveltségü is, mint a fővárosban a
lom legkülönfélébb rétegéből összeverődő
i közönség.
folyt év sem mult el anélkül, hogy ipar-
zetünk a külföldön is életjelt ne adott
magáról.
ndoni kiállitás előzményeiről már tavaly
nlékeztünk. A kiállitás sikerének előfeltéte-
a kedvező hely- és időbeli viszonyok
zván, szükségképen maga a siker is el-
t. A kiállitás sajnos, kicsiny, hézagos

Műipari cikkeinknel
kisérletet tettek arra is
gyaros jellegü tárgyain
ban szerezzenek piaco
léptek egy előkelő dre
amelynek egyelőre
küldtek próbaképen.

A társulat az idén i
Kereskedők Egyesüle
Iparcsarnokban tartott
tervrajzok gyüjteményé
iparművészet és a ker
gyártással foglalkozó
létesitsen, illetőleg enn
előkészitse. A vásáron
talt érdeklődésből ujbó
meritették, hogy a ker
sorban a tömeges gyá
terveit veszik figyelem
ára és könnyen hozzáf
sikeres versenynek. A
a művészek és a tern
szervezni óhajtja, hogy
a körben való terjeszt

E szándéknak megv
mat adott az első b
melynek egyik célja az
és iparosaink művészi
kataikat és artisztikus
ahol eddig gyakran pa
sokra való törekvés
egyesületek e törekvés
sulat közreműködését
hogy ajánlatára több
szerint rendeztek és a
ban képviselve volt. R
csolat, amely ily módo
közt létrejött, állandó

BUDAPESTI LÉGSZESZ

< Rerrich Béla >

cikke

< > Emlékezzünk
vegiekről-
Épitő Ipar – Épitő
Művészet · 1926.
11, 12. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
781/1910.
érk: IX/6.

A vallás- és közoktatásügy
hó 25-én 54.912.sz.a. kelt
lampénztárhoz intézett ren

A csikrákosi rom.k
ségeinek részben való fedezé
segélyt engedélyezvén, utasi
szeget a Müemlékek Orsz.Bizo
tájára elszámolás kötelezett
czám fent megjelölt alnaplój

pest, 1910. augusztus hó 25-

állantitkár.

Építészet - világi

Bánhán - Rerrich Béla

Bp., Hengermalom - út.

Tér és Forma, 1928

I. évf. 49-66.

Dr. Bierbauer Virgil: Kislakásépítés a háború utáni Európában.

Emlékezzünk régiekről.

Emberi alkotások helyes megvilágításának legcsalhatatlanabb fényszürője az idő. A művészi alkotások között az épitészetiek — ha nem a konventiok kényelmes szülöttjei, hanem a kor szabad szellemének gyermekei — nem is itélhetők meg a rokoni vagy az ellenséges indulat elfogultságának hatása nélkül. Az idő rétege elhomályositja az indulat kritikájának idegesen fürkésző szeme elől a tulságosan éles konturokat és csak a lényeget láttatja elfogulatlan utódok higgadtabb szemlélőinek. Ha a legutóbbi ötven év magyarországi épitőművészetét kellene jellemeznünk, sokk nehezebb feladat előtt állunk, mint ha a mult század első felének épitőművészetéről volna szó. Igaz, hogy az utolsó ötven év talán nemcsak az épitőművészetben, de az összes művészetekben, a tudomány és a technika oly óriási mozzanatait jelenti, melyek a művelődés történetében a megelőző korokban sok évszázad lepergése alatt sem voltak érezhetők. A legutolsó évtizedek találmányai — az épitőművészettel mint gyakorlati céloknak szolgáló művészettel kapcsolatos események — művészi szempontból alig hatottak ki elégé az épitőművészi formák kialakulásánál, mert a legutóbbi ötven év alig mondható az épitőművészet szempontjából a kor szülöttjének, mert egyrészt nem szabadult fel eléggé a konvention béklyóiból, másrészt a folyton-folyvást változó és nem tisztult bölcseleti megitélés következtében nem fejlődhetett ki a kor szellemének megfelelő formakialakulás. Igy az időnek még nem eléggé vastag szürőrétege a felfogások káoszából nem vonja el még eléggé a nemkivánatos részleteket a szemlélés érzékeny lemezéről. Nem feladatom azonban az, hogy a legutóbbi ötven év épitőművészetéről irjak, de meg akarok emlékezni azokról a magyar épitőművészekről, kik annak megalkotásában résztvehettek. Milyen nehéz feladat ez is és mennyire kényes, hogy szinte szerénytelenség nélkül alig lehet hozzányulni. Nem is óhajtom a kritika éles lencséjét kezembe venni, csak emlékezetbe óhajtok idézni neveket és embereket, életeket, melyek tele vannak küzdelemmel és munkával, szeretettel és aggodalommal, lelkesedéssel és csüggedéssel, elismeréssel és mellőzéssel, örömmel és fájdalommal és már nem tudnak semmiről és hajdani küzdelmeiket elfelejtettük a mi életünk küzdelmeiben, de az anyag tulélte őket, az anyag, mely maradandóbb az élő szervezetnél, melynek értéket azonban az a gondolat adott, melyet az anyagba beleheltek. És végeredményben pusztulni fog az anyag is, mert semmi sem maradandó, csak a gondolat.

Egy emléktáblát tervezek lelki szemeim előtt, melyre nevek lesznek bevésve egymás mellé és egymás alá és nem irom rá, hogy ez az emléktábla minek a megörökitésére készült, mert hisz nevüket megörökitették ők maguk, mert épitettek, alkottak.

kor halaja és meg folyt...
Halászbástyán való elhelyezésének kérdése.

Lechner Ödön szobrára gyüjtés indult annakidején, a szoborról azonban egyelőre megfeledkeztek, a háboru ezt is késlelteti, de remélhetőleg el nem felejtette. Skalniczky Antal, Meinig Artur, Kauser József, Aigner Sándor, Schickedanz, Kolbenheyer, Weber Antal, Bobula János, Schmáhl Henrik, (a régiebbek között) Pártos Gyula mindmegannyi nevek, melyek feledésbe nem mentek, de amelyek megérdemlik a hálás megemlékezést.

Czigler Győző nevét szép siremlékkel örökitették meg hálás barátai, Pecz Samu emlékének megörökitésén is dolgoznak. A legujabb generációnak is vannak értékes nevei. Lajta Béla, Mende Valér, és megérdemelné a legeredetibb magyar épitőművészek egyike a há megemlékezést, Zrumeczky Dezső is.

Sok, sok név volna még emléktáblámra . . . mert olyan sokan küzdöttek, dolgoztak még és nem a karjuk volt gyönge, de oly kemény, oly göröngyös, oly nehéz volt a talaj, melyben a sorstól megadatott, hogy dolgozzanak.

És mégegyszer hadd merüljek el a régibb idők visszaemlékezésében, amikor a mult század közepén akadt egy merész, egy bátor ujitó, aki szembeszállt a kor iskolailag képzett épitőivel, aki önállót alkotott, aki magyar érzést fejezett ki akkor, amikor erre még gondolni sem lehetett.

Nagy művészi eseményekkor, nagy nemzet ünnepélyekkor fényben uszik a régi Pest legmodernebb és a mostani Budapest egyik legmodernebb palotája a Duna partján és akik gyönyörködve lépkednek fel lépcsőin, nem tudják, hogy 1884 julius 25-én a legnagyobb nélkülözések között, vérző szivvel, a csüggedéstől az alkoholban feledést keresve halt meg egyik legnagyobb épitészünk. Összesen csak egy művet alkotott, mert korát megelőzte és szárnyalásában visszatartotta az irigység rémséges hatalma. Műve megérdemelné legalább a megfelelő környezetet, hogy az előtte való faalkotmányt (mely különben Láng Adolf műve) az izlésesebb utókor a teret elnyomoritó fákkal együtt eltávolitsa. Megérdemelné Fészl Frigyes, hogy e teret nevéről elnevezzék.

Rerrich Béla.

Épitőiparunk 50 év előtt.

Szent megilletődés fogja el az embert, midőn az „Épitő Ipar" ötven év előtti első évfolyamának sárguló lapjait lapozgatja. Munkatársak közt névóriások meredneknek elénk, Ybl, Hauszmann, Weber, Ney Béla stb. Cikkekben nemzeti érzéstől fütött levegő, épitőiparosok nevei közt annyi tiszteletreméltó s fogalommá nőtt nagy név; törekvésekben annyi tiszta céltudatosság, hogy törpének érezzük magunkat, mert a betü éled és beszél, a multnak

Építő Ipar—Építő

A Magyar Mérnök és Építész Egylet 1923—24.

másrészt a folyton-folyvást változó és nem tisztult bölcseleti megitélés következtében nem fejlődhetett ki a kor szellemének megfelelő formakialakulás. Igy az időnek még nem eléggé vastag szűrőrétege a felfogások káoszából nem vonja el még eléggé a nemkivánatos részleteket a szemlélés érzékeny lemezéről. Nem feladatom azonban az, hogy a legutóbbi ötven év épitőművészetéről irjak, de meg akarok emlékezni azokról a magyar épitőművészekről, kik annak megalkotásában résztvehettek. Milyen nehéz feladat ez is és mennyire kényes, hogy szinte szerénytelenség nélkül alig lehet hozzányulni. Nem is óhajtom a kritika éles lencséjét kezembe venni, csak emlékezetbe óhajtok idézni neveket és embereket, életeket, melyek tele vannak küzdelemmel és munkával, szeretettel és aggodalommal, lel-

Bámulatos gazdag az a névsor, melyet be kell vésnem és egyes neveknél megáll a véső a kezemben: nem, ez nem ide való, ez kiérdemelte, hogy külön hálával emlékezzék meg róla a mi korunk, mert a hála a legnemesebb emberi vonások egyike, ugy hogy szinte már alig emberi.

Egy névnél kivételt kell tennem és vissza kell nyulnom még előbbi korba: Pollák Mihály. A mult század elejének legkiválóbb magyar épitésze. Megérdemelné, hogy valahol, talán a nemzeti muzeumban szobrát felállitsák. Szobra meg is van, de a muzeum szoborgyüjteményében (Monti Raphael müve). Láng Adolf. A legszomorubb művészpályák egyike. Munka, érvényesülés, sorscsapások, csüggedés és éhenhalás. Született 1848-ban, meghalt 1913-ban. (Életrajzát Jakab Dezső irta meg az Épitő Ipar 117. évfolyamában.) Schulek Frigyesről megemlékezett az utókor hálája és még folyamatban van emléktáblájának a Halászbástyán való elhelyezésének kérdése.

Lechner Ödön szobrára gyüjtés indult annakidején, a szoborról azonban egyelőre megfeledkeztek, a háboru ezt is késlelteti, de remélhetőleg el nem felejtette. Skalniczky Antal, Meinig Artur, Kauser József, Aigner Sándor, Schickedanz, Kolbenheyer, Weber Antal, Bobula János, Schmáhl Henrik, (a régiebbek között) Pártos Gyula mindmegannyi nevek, melyek feledésbe nem mentek, de amelyek megérdemlik a hálás megemlékezést.

Czigler Győző nevét szép siremlékkel örökitették meg hálás barátai, Pecz Samu emlékének megörökitésén is dolgoznak. A legujabb generációnak is vannak értékes nevei. Lajta Béla, Mende Valér, és megérdemelné a legeredetibb magyar épitőművészek egyike a hálás megemlékezést, Zrumeczky Dezső is.

Sok, sok név volna még emléktáblámra vésendő, mert olyan sokan küzdöttek, dolgoztak még és nem a karjuk volt gyönge, de oly kemény, oly göröngyös, oly nehéz volt a talaj, melyben a sorstól megadatott, hogy dolgozzanak.

És mégegyszer hadd merüljek el a régibb idők visszaemlékezésében, amikor a mult század közepén akadt egy merész, egy bátor ujitó, aki szembeszállt a kor iskolailag képzett épitőivel, aki önállót alkotott, aki magyar érzést fejezett ki akkor, amikor erre mé ggondolni sem lehetett.

Nagy művészi eseményekkor, nagy nemzet ünnepélyekkor fényben uszik a régi Pest legmodernebb és a mostani Budapest egyik legmodernebb palotája a Duna partján és akik gyönyörködve lépkednek fel lépcsőin, nem tudják, hogy 1884 julius 25-én a legnagyobb nélkülözések között, vérző szivvel, a csüggedéstől az alkoholban feledést keresve halt meg egyik legnagyobb épitészünk. Összesen csak egy művet alkotott, mert korát megelőzte és szárnyalásában visszatartotta az irigység rémséges hatalma. Műve megérdemelné legalább a megfelelő környezetet, hogy az előtte való faalkotmányt (mely különben Láng Adolf müve) az izlésesebb utókor a teret elnyomoritó fákkal együtt eltávolitsa. Megérdemelné Fészl Frigyes, hogy e teret nevéről elnevezzék.

Rerrich Béla.

Rersich Béla mûépitén.

8 órai Ujság.
1929. VI. 28., 7.
(:Hír.:)

Régi Rerrich Béla építész

Szegedi templom tér, rendezése

Tér és Forma, 1933 VI. 97

Építészet - világi

Szegedi egyetemi épületek – Reich Béla

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420. o.

A XII Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Építészet.- világi

Városi bérház - Rerich Béla

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420.o.

A XII Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Rerich Béla építén

Tér és Forma, 1920. III. évf.

382-420.o.

A XII Nemzetközi Epitész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar mun'ák

Reich Béla épitész

Pesti Hilap. 1932. febr. 24.

Reich Béla mühépitész meghalt

Z vh. hörti
folyóiratok
/csak cédula/

Rerrich Béla építész

Budapesti Szemle CCXXI. 1931.
299-314. Gál Ervin: Képzőmű-
vészet

Czigler Győző épitész

435,

RERRICH *Béla*, építész és kertépítész, * 1881, † Budapest 1932 febr. 23. Mint építész több hazai pályázaton nyert díjat és számos műve került kivitelre. 1906—1908-ig állami ösztöndíjjal Versaillesben, később Párizsban André mellett dolgozik és visszakerülve 1908-ban a budapesti m. kir. kertészeti tanintézetben a kertművészet tanára, 1908—1923-ig az intézet igazgatója. Tervező és propagatív munkásságával nagy része van Magyarország kertművészetének helyes irányban való fejlődésében. Építészeti főműve az árkádos szegedi dóm-tér, melynek új eszmei pályázatán, mint a teret környező épülettömbökben elhelyezendő püspöki intézmények és egyetemi intézetek részletes megoldására kiírt pályázaton első díjat s a kivitellel való megbizatást nyert. R. az érdekes építészeti feladatot úgy igyekezett megoldani, hogy a neoromán stílusban épített fogadalmi templomra a modernség ellenére a középkor történeti levegője áradjon a térből, amely méltó helye legyen egyúttal az egyházi és világi ünnepségeknek. Az árkádok alatt nyert elhelyezést a szegedi nemzeti emlékcsarnok (Pantheon), l. o. E csarnoknak három történeti emlékművét maga R. tervezte. A hatalmas mű, melynek létesítésében gróf Klebelsberg Kuonak volt nagy érdeme, 1930-ban készült el s azt 1934. a M. Tud. Akadémia a Weiss Fülöp-díjjal jutalmazta.

L. Gy. II. 3600

legjobban megfelelnünk.

Raktárunk

melyeknek fajait és árait a m

Kérjük s

tisztelni,melyeknek gondos és

gondot forditunk.

Virág Jenö cégjegyzése lesz:

Ronay László cégjegyzése lesz

Rerrich Béla építész

Budapesti Szemle, 1913

(CLV) 154-156. l. D: kiállítások.

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizenötödik évfolyam. 33. szám. Budapest, 1909. augusztus 18-án.

Angliában és itthon.

Egy kis városka Rye van Kent Anglia virágos kertjének határán. Nem valami nevezetes hely, csak igen különös. Szinte furcsának tünik az, hogy az emberek ott mégis már ugy öltözködnek, mint másutt. Oly régi minden, oly nagyon régi. Mintha nem változott volna meg semmi száz és száz év óta, mintha a kulturában való folytonos haladás itt miben sem nyilvánulna meg külsőleg. Az utcák hol szükek és hegyes-völgyesek, hol zsákban végződnek. Végig jártam rajtuk, barangolva, elmerülve abba a csodálatos hangulatba, mely elfog minden idegent, ki ezeken a régi helyeken végig járkál. Egy igen szük zsákutca a St. Mary templomhoz vezet. Normann stilusu kőépület ujkori restaurálásokkal.

Maga a templom nem remekmű, szigoruan épitészileg nézve. Egyhajós, famennyezetü, felső falai telerakvák emlékkövekkel és reliquiákkal és a templomürbe lelógó és ide-oda mozgó órainga sajátos egyhanguságot ébreszt a nézőben. Annál különösebb azonban a templom tornya.

Egy keskeny zsákutca végét képezi, melynek házai telefutvák folyondárokkal. Óriás, főleg függőlegesen tagolt mérőmüves ablak képezi egyedüli diszét; kapuja elégett valamikor; helyét puhafából készült és bemázolt rács foglalja el. A fala teljesen fekete már ott, ahol látható; többi részét befutja a folyondár. A plébánost, aki ültette, ki tudja, hány évszázad óta takarja el a föld! Legérdekesebb azonban a torony órája. Fekete körlap feletti párkányzaton két aranyozott angyal áll, ezek jelzik az órákat kalapácsukkal nagyokat csapkodva egyegy csengetyüre. A két angyal közötti izléstelen cartouche cikornyás keretével semmiképp sem illik a toronyfalak egyszerüségéhez. Valamikor réges-régen egyszerü mesterember ajándékozta az eklézsiának, nem sokat törődött ő a műtörténettel. A cartouchon régi helyesirással ez a bibliai mondás olvasható: „For our time is a very shadow, that passes away." Azt hiszem a bölcsek könyvéből való ez a mondás és talán igy fordítható le: „Mert életünk olyan, mint az árnyék, mely elvonul."

Nem tudom, vajjon azt gondoljam-e, hogy ez a mondás mindenhova való inkább, mintsem ide, vagy ennek a városkának a lakói szeme előtt lebegett-e mindig ez a jelmondat és innen fejlődött ki apáról fiura, nemzedékről nemzedékre az a nagy tisztelet az apai ház iránt. Vajjon az illatos, virágos előkertü, a régiségtől düledező csodálatosan festői favázas házak egyik-másikának máig való megmaradása összefüggésben van-e a torony csodálatos feliratával? Mintha az egész Angliában hires rye i „Mermaid Iun" csodálatosan festői favázas és nyerstégla architektura váltakozásából előálló különösen szép és hangulatos képével, ólomba foglalt üvegezésü látszólag rendszertelenül elhelyezett ablakkockáival, vörös, ide-oda hajladozó födeleivel, hatalmas kéményeivel, évszázados kandallóival és butorzatával, az Old Hospital kiálló erkélyszerü ablakaival és szép faragásokkal ellátott oromzataival és a sok-sok családi ház lépcsővel hozzáférhető, ajtókopogtatós kapuival, deszkával boritott, vagy lombbefutotta téglafalaival, berácsozott ablakaival, magaslaton álló toronnyal összefüggésben volna. Ki tudja! Végig jártam Anglia több épitészetileg nevezetes helyét York, Chester, Canterbury, az évszázados multjukról nevezetes „kent"-i „halftimber work" házairól nevezetes apró falvait és városait, Waidstone, Bearsted, Hollingbourne, Lanbom. Hedcorn, Tenterden, Boddenden stb. de még az ujabb keletü ugynevezett gyárvárosokban is feltünt az, mintha a modern kor intézményeiből és vivmányaiból keletkezett nagyszerü épitkezések létesitését és a modern angol épitészet fejlődését az olykor mellettük álló mohlepte födelü régi szomszédjuk nem befolyásolná kedvezőtlenül; ellenkezőleg, mintha jól esnék az, hogy látunk valamit a multból, látunk valamit a rég elfeledett időkből; visszaemlékezhetünk az ugynevezett „arany időkre," melyben a létért való küzdelem még nem volt oly heves, nyugodtabbak voltak az emberek; egyszóval a jelen lázas munkájával felépült házak mellett élvezettel állhatunk meg azok előtt is, melyeket nem a „legolcsóbb", hanem gyakran a nagyrészt a házán mint összes vagyonán szeretettel csüngő saját keze épitett. Mintha állandóan szem előtt lebegne Ruskin hires moudása: „Ha némi hasznunk van, avagy némi örömünk telik a multra való visszaemlékezésünkben, mely erőt kölcsönöz jelen munkálkodásunkhoz és türelmet ad kitartásunkhoz, két kötelességet kell, hogy érezzünk nemzeti épitészetünk iránt, melynek fontosságát lehetetlen el nem ismernünk: az első az az igyekezet, hogy jelenünk épitészetét átadhassuk a történetnek, a multnak, a második, hogy a multét, mint legbecsesebb örökséget őrizzük meg." (The Seven Lamps of Architekture.)

Angliában ez nemcsak a nagy monumentális és művészileg előkelő művekre vonatkozik, de vonatkozik ez az egyszerü polgári házra, az idillikus kertek közepén elhelyezett farmokra is. Igaz, hogy e tekintetben a mi viszonyainkhoz képest az összehasonlitás vajmi nehéz volna. Mi lakóházainkra legtöbbnyire csak mint ideiglenes lakóhelyre gondolunk. Állandóan abban a reményben ringatjuk magunkat, azt az óhajt tápláljuk, hogy nagyobb és szebb lakást kapjunk és gyakran kénytelenek vagyunk oly helyen lakni, mely nem kivánságunk szerinti, ugy hogy lakóhelyeink folytonos változtatásának eshetőségével állandóan számolnunk kell. Társadalmi viszonyaink jelenlegi állásában ennek elkerülése teljesen lehetetlen, de ne feledjük el, hogy ez nagy mizéria és hogy amennyire lehetséges, azon kellene lennünk, hogy ezt megszüntessük.

Sok monumentális épületnek legnagyobb vonzó ereje, legszebb glóriája nem köveiben, nem gazdagságában rejlik. Fenséges volta szépségében és mély hangulatában, misztikus szimpatiájában rejlik, sőt gyakran azon belső elfogultságban — szeretet vagy gyülöletben — melyet érzünk azon falak iránt, melyeket az emberiség folyton mozgó hullámai csapdosnak. Az emberiség elleni örökkévaló tanuskodásukban, a legtöbb földi dolog gyorsan mulandó jellegével való ellentétben, azon erőben, mely korszakok és időkön, dinasztiák bukásán és ujjászületésén, a tenger határainak megváltoztatásán keresztül az idők végtelenségéig megtartja egyéniségét, mely a rég elmult időket összeköti a jelennel és igy központositva magában egy nemzet hosszu életének szeretetét vagy gyülöletét, mintegy annak jellemét hordja külsején.

Sajnos, ez a felfogás korunkban nagyrészt kiveszett már; mintha a jelen emberei tulbecsülvén saját erejüket, féktelen önbecsülésükben el akarnának törülni mindent, mi elmult korok fényére, elmult időkben élt emberek életére, tetteire vonatkozik, mintha a jelenkor embereinek kellene elrendezni mindazokat az utakat, melyek a kultura felé vezetnek, megkimélvén az utódokat a továbbhaladás nehézségeitől, megfosztva őket elérendő dicsőségükben való gyönyörködésükben. A kultura haladásának utját állani, a civilizátio terjedésének gátat vetni, az emberi jólét fejlődését megakadályozni nem lehet, de nem kell szükségképen mintegy szégyenkezve eltörülni a mult emlékeit, olykor még a kevésbbé dicsőségeseket sem.

A virágzó és jólétnek örvendő Angliában az utas ezt állandóan érezheti. Nemcsak monumentális nagy művészi műveket, de másodrendü és esetleg csak festői vagy hangulatos, de épitészetileg nem remekműveket is nagy tiszteletben tartanak. Egy angol milliomos összevásárolta Kent minden megvehető régi festői farmját, hogy a virágos kertben levő elmult idők kis paradicsomait a jövő emberei számára megtarthassa, hogy évek multán is fogalma legyen a gyárvárosokban összezsufoltan élő emberiségnek régen elhalt nemzedékek életmódjáról. A kenti farmok függőlegesen tagolt favázukkal, nagy, meredek tetőjükkel és gyakran önállóan álló kéményeikkel valóban hangulatos benyomást keltenek az emberben. Hires emberek nagy pénzen vásárolnak meg olykor, egy-egy ilyen cottage-ot. Ellen Terry cottage-a idillikus környezetével, apró szobácskáival, kedvenc tartózkodó helye Anglia legnagyobb drámai művésznőjének.

A kontinensen legtöbbnyire nem sok érdeklődés mutatkozik hasonló festői régiségek iránt. Majna-Frankfurt „Alte Stadt"-jának nagy része, a prágai „Judenviertel" ősrégi házai, melyek annyi idegent vonzottak magukhoz, leromboltattak, hogy helyet adjanak uj bérpalotáknak; de még városok egynéhányában épitési szabályzatok és egyes különös kedvezmények megadása által a régi város jellegét megtartani igyekeztek, gyönyörü magyar metropólisunkban nyomát sem találjuk már ugyszólván az előttünk élt nemzedék lakóhelyeinek sem. A régi belváros legtöbb — olykor históriailag is nevezetes — régi háza már eltünt a föld szinéről; nincs semmi, mi egy régebbi korra emlékeztessen. Az idegen, ki fővárosunkba jön, csodálkozik annak nagyszerüségén, gyönyörködik szépségében és virágzásában, de elmult idők világába való hangulatos elmerengés, gyönyörködés el nem fogja. Budán van még egynémely hely, mely megmaradt régi hangulatos eredetiségében, de egy évtized sem fog elmulni és a régi, gyakran festői és Budának egyes részeit annyira jellemző házikókból egy sem marad: helyüket bérpaloták sokasága fogja betölteni, elvévén jellegét Budának, mely már fekvésénél és földrajzi alkatánál fogva művészi szempontból bérkaszárnyák épitését nem türi meg. Lehetetlen meg nem emlékeznünk a Gellérthegy oldalán lévő festői szépségben fekvő, illetőleg hajdanában állott házcsoportra. Sokszor elmerengve, fájdalmas szivvel gondoltam arra néhány évvel ezelőtt vázolás közben, hogy éltük napjai már ugyancsak meg vannak számlálva és csakugyan uj szerpentin épül helyükön és néhány év mulva már senkisem fog megemlékezni arról, hogy itt hajdanában sok száz ember élt idillikus csöndben és megelégedésben. Amint igy rajzolás közben körülálló hivatlan nézőimtől olykor-olykor kivettem, a most csakis a legszegényebb osztály hajlékát képező házikók valamikor jómódu polgárok tulajdonát képezték. A kor haladásával arányosan növekvő igények mindinkább megváltoztatták tulajdonosaikat, mig aztán most egyszerü munkásnépség telepedett meg bennük arra a rövid időre, melyben létük még a szerpentin-épitők csákányainak utjában nem volt Nem épitészetileg nevezetes házak ezek, nem művészi művek, és

Mázoló- és ércfényező- (akár uj, akár renoválási) **munkákra vállalkozik** HAJNAL (Honig) MIKSA Budapest, VII., Dembinszky-u. 34. TELEFON: 101—97.

Uj találmányra szabadalmakat kidolgoz, értékesit a **Budapest, VII., Erzsébet-körut 17. sz.**
Szabadalmakat Értékesitő Vállalat Telefon 24—20. Telefon 24—20.
Pásztor cég. Felvilágositás dijtalan.

mégis becseseknek tartom. Mintha a körülötte levő mintegy gépmunka hatását keltő házak sokaságától eltérő hajdani épitő módjukat éreznők, mintha a mai — géphez hasonlitható — munkaerővel előállitott házak megtekintésével szemben jól esnék az, hogy amit az emberek készitettek, mint emberek készitették, mintha több sziv, több érzés volna munkájukban. Ilyen alkotásokban a munkáskéz többé vagy kevésbbé való képzettsége nem esik az alkotás szépségének rovására. Itt-ott mintha anyagiakkal való küzködés miatt érezhető volna a munkában való szünetelés, némely helyen a készitő szeretetteljes kezének, némely helyen türelmetlenségének hatását érezzük. Máshol mintha a családtagok szaporodásával az épitmények egyes részeinek keletkezését látnók.

Az ily finomságok megérzésében a nagyközönség, sőt a szakemberek zöme sem talál gyönyörüséget, de akik valóban szeretik az épitészetet, azok figyelmét ezek sem kerülik el. Ornamentumot ritkán s amit találunk rajtuk, azt a régi idő naiv felfogásu embere készitette és ki csak szokásból kicsinylőleg le nem szid mindent, nem egy helyen talál a szemnek tetszőt közöttük. Az elmult aranykor naiv lehellete aranyozza be őket. Csakhamar már semmit sem látunk belőlük; gyönyörü szerpentinen sétáló emberek csodálkozva beszélnek majd ismét fővárosunk fejlődéséről és gyönyörüségéről: őket feledés boritja. Talán megérdemlik ezek az ismeretlenségben elvonult hajdani épitők, hogy műveikről egy-két szót szóltam. Bár olvashatnák csak Budán valahol a rye-i St Mary tornyon való jelmondást: For our time it is a very shadow, that passes away.

Rerrich Béla.

A vállalkozás körében előforduló jogesetek.

Adás-vételi szerződéstől való elállás esetén jár-e átruházási illeték?

Birói beavatkozás nélkül is jogositva vannak a szerződő felek a teljesen foganatba nem ment szerződést felbontani és pedig vagy egyoldalulag a törvényben, vagy a szerződésben biztositott elállási jog alapján, vagy kétoldalulag kölcsönös megállapodással. Ily esetben a szerződés előtti állapot helyreállitásához való jogigénynek nem szerzett jog a cime, hanem a szerződésnek s az ezen alapult jognak megszünése.

Elállás folytán tehát az eladóra az adás-vevés tárgyát képező ingatlanok és ingók nem ujabb adás-vevési szerződés vagy más szerzési cimen, hanem a szerződéses jog megszünése következményeként szállanak vissza.

Ingatlan vagy ingó átruházása visszavonását tartalmazó okirat után *átruházási illeték nem jár.*

(Közig. bir. 1908. okt. 13. 11772/908.)

Elidegenitési tilalom.

Elidegenitési tilalommal terhelt ingatlan iránt kötött adás-vételi jogügylet attól a naptól számitott 8 nap alatt jelentendő be illetékkiszabás végett, a mely napon a jogositott fél az eladáshoz hozzájárult.

(Közig. bir. 25941. sz.)

Ex-lex alatt befizetett adók kamata.

Ex-lex alatt önkéntesen befizetett adók után kamattérités azon a cimen, hogy ex-lex volt, nem igényelhető.

(Közig. bir. 1908. ápr. 26. 26828/907. sz.)

Iszapolás által keletkezett földterület tulajdona.

A természetes iszapolás által keletkezett földterület tulajdona a parti birtokost illeti, hacsak arra harmadik személy magánjogi cimen a tulajdonjogot meg nem szerezte.

(Curia 908. október 23. 569/908. sz.)

Déli vasut illetékmentessége.

A csász. kir. szab. déli vaspályatársaság a vasut *épitése és üzeme* céljaira szerzett ingatlanai után vagyonátruházási illetéket fizetni nem köteles.

(Közig. bióság 2270/908. sz.)

Vizhasználattal egybekötött jog és kötelezettség.

A hatóságilag szabályozott vizhasználatokkal egybekötött jogok és kötelezettségek az engedélyesek személyében beálló változás esetén a jogelődökről a jogutódokra változatlanul átháramlanak.

(M. kir. földmiv. min. 11521/907. sz.)

Szakbavágó szabadalmi feljegyzések.

Bejelentés találmányok szabadalmazására.

Az alább nevezettek a kitett cimek s kelt alatt szabadalmat jelentettek be. A bejelentés tárgya egyelőre a jogtalan használat ellen védelemben részesül (34. §.) E bejelentés ellen a közzététel napjától számitandó két havi határidőn belül felszólalások adhatók be. (35. §.)

1318. alapsz. Antal Géza és Heuffel Sándor okl. gépészmérnökök Budapesten. — Éghető folyadékokkal táplált gázlángzó. (Képv.: dr. Preusz.)

—

1569. alapsz. Oberbayerische Pflugfabrik John. Gg. Dobler G. m. H. cég Landsbergben. — Berendezés különböző vasuti sinek összekötésére szolgáló átmeneti hevederek pontos alakjának előállitására. (Képv.: Neufeld.)

—

1570. alapsz. Dr. Dieffenbach Ottó tanár és Moldenhauer Wilhelm mérnök Darmstadtban. — Eljárás és kemence gázreactiók létesitésére. (Képv.: Kelemen.)

—

2774. alapsz. Gábor Sándor a budapest—szentlőrinci h. é. vasut forgalmi főnöke Budapesten. — Óraművel kapcsolt vasuti előjelző berendezés. (Képv.: Adler.)

—

2803. alapsz. Gogl Adolf erdőmérnök Kegyén. — Eljárás és berendezés fa telitésére. (Képv.: Kalmár.)

—

1360. alapsz. Internationale Elektrizitäts-Gesellschaft cég Wienben. — Berendezés vizerőmüveknél a viz összegyüjtésére. Pótszabadalom a 39383. sz. szabadalomhoz. (Képv.: Neufeld.)

—

2212. alapsz. Farbwerke vorm. Meister Lucius & Brüning cég M/m. Höchstben. — Eljárás födőfestékeknek előállitására. (Képv.: Adler.)

—

2758. alapsz. Grünzweig & Hartmann Gesellschaft m. b. H. cég Ludwigshafenben — Eljárás likacsos keramiai termékek elégetésére. (Képv.: dr. Wirkmann.)

—

2481. alapsz. Grob Hugó mérnök Zürichben. — Berendezés járművek elektromos világitására és fütésére. (Képv.: Harsányi.)

—

2672. alapsz. Geyer János mérnök Münchenben. — Készülék réseknek falazatba való bevágására. (Képv.: Török.)

—

2738. alapsz. Gobel Rajmund erdész Waksmundban. — Eljárás tetőcserép készitésére. (Képv.: dr. Messinger.)

—

967. alapsz. Société Iglésis et Regner cég Párisban. — Berendezés vasuti, közuti és egyéb kocsik elektromos világitására. (Képv.: Janssen.)

—

973. alapsz. Irinyi Jeremiás Arnold szerkesztő és dr. Gsell János vegyész, Endrei Dezső takarékpénztári igazgató és Berger Christián fizikus Budapesten. — Acetylén invert lángzó.

—

3793. alapsz. Lokomotivfabrik Krauss & Co. Aktiengesellschaft cég Münchenben. — Forgóalváz mozdonyokhoz. (Képv.: Janssen.)

—

2583. alapsz Lázár Pál műegyetemi tanár Budapesten. — Fütőkályha. Pótszabadalom a 35530 sz. szabadalomhoz.

—

2591. alapsz. Lakos Lajos takaréktüzhelygyáros Budapesten. — Üstház főzőüstők számára. (Képv.: Kelemen.)

—

3308. alapsz. Dr. Mecke Pál vegyész Stettinben. — Eljárás vizmentes beton és mészhabarcs előállitására. (Képv.: Weisz.)

—

2491. alapsz. Polifka János máv. fölügyelő és Hacker Bertalan igazgató Budapesten. — Eljárás fának, különösen vasuti talpfának impregnálására. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

2650. alapsz. Julius Pintsch Aktiengesellschaft cég Berlinben. — Invertgázizzólámpa. (Képv.: Kalmár.)

—

2689. alapsz. Popp Johann szabóüzlet Nürnbergben. — Védőszita vizvezetéki mosdókhoz. (Képv. dr. Surányi.)

—

2694. alapsz. Pöschl Albert mérnök Berlinben. — Lefelé égő gázizzófényü mennyezet világitótest. (Képv.. Schön.)

—

2746. alapsz. Pohánka Ödön tanitó Csőváron és Horváthy Árpád kereskedő Balassagyarmaton. — Ujitás takaréktüzhelyeken. (Képv.: dr. Halász.)

—

2248. alapsz. Ringel Adolf kereskedő Jaroslauban. — Téglakészitőgép. (Képv. dr. Surányi.)

—

2261 alapsz. Ransome & Smith Company cég New-Yorkban. — Betonkeverőgép. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

4645. alapsz. Snelling John Charles előmunkás Mitchamban. — Gép keritéseknek vagy hasonlóknak épitésére szolgáló lemezek előállitására zuzott kongótéglából és portlandcementből, mészből, homokból vagy más alkalmas anyagokból (Képv.: Harsányi és dr. Messinger.)

—

1914. alapsz. Báró tornyai Schossberger Rezső cukorgyáros Budapesten. — Eljárás cement előállitására. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

1530. alapsz. Thiele Adolf lakatosmester Potsdamban és Balzuweit Franz lakatosmester Nowawesben. — Vasuti kocsikapcsoló. (Képv.: dr. Surányi.)

Védjegy és mintaoltalom lajstromozását kieszközli a **Budapest, VII., Erzsébet-körut 17. sz.**
Szabadalmakat Értékesitő Vállalat Telefon 24—20. Telefon 24—20.
Pásztor cég. Felvilágositás dijtalan.

„Phönix" fémárugyár Gyár: Budapest, X., Román-u. 22. Telefon 64—19.
Mechanikai találmányokat gyártó iparvállalat. Iroda és raktár: VII., Baross-tér 15. Telefon 28—18.
Kárpitos szögek, fémgombok, kisebb tömegcikkek gyártása.
Pártoljuk a magyar ipart!

„URANIT“ olajvizelő egy darabból, vizöblités nélkül, szagtalan.

FÉM-CEMENT mint öntési anyag, három szinben.

Vegyészeti gyár AUNER és Társa Medgyes.

Ügynökök kerestetnek.

mint inkább a munka sajátossága adja meg az értéket, a restaurálás sokszor csak ront, ritkán tesz jót. Talán kissé messze vezetne az, ha ezeket a habár müvészi, de a modern épitészt kevésbbé érdeklő gyöngyszemeit az angol architecturának közvetlenül leirnám, bővebb tárgyalásukat más helyre hagyom a modern angol családi lakóházról való egy-két tanulmánynyal kapcsolatosan. A lehető olcsó családi és munkáslakóház tanulmányozásával óriás fontossága hazánkban is ma már tagadhatatlan. Talán egy-két uj tanulság nem fog kárba veszni. Baillie Scott azt mondja többek közt erről a kérdésről: Előttem cottageben kifejezett müvészete az épitkezésnek minden müvészet között a legnagyobb és a pénz kérdése, legyen az bármilyen fontos is, mindig csak másodlagos kérdés kell hogy legyen ahhoz, a folytonos igyekvéshez képest, hogy az ideális és reális követelményeket olykép egyesitsük a családi lakóházban, hogy ez az épületet páratlan müvészivé tegye. A cottage, a családi lakóház, egy megvalósult álom legyen, vég nélkül való küzködések eredménye. Minden épületnek, még a legkisebbnek is, vannak egyéni vonásai, de a cottage mintegy saját lélekkel kell, hogy birjon és ekkor biztos vagyok abban, hogy a cottage lakója nem cserél az ugynevezett „villák“ fényességre törekvő tulajdonságaival.

Rerrich Béla.

Épitőiparosok vándorgyülése Aradon.

Pünkösd vasárnapján háromszáz iparos gyült össze Aradon, hogy vándorgyülés keretében tanácskozzék azokról a fontos ipari kérdésekről, amelyek az ipartörvény reviziójával kapcsolatosan kerültek felszinre. A kongresszus két napig tartó tanácskozásán a munkaadókat érintő minden fontos kérdés beható vita tárgyát képezte s a munkaadók jogos kivánságaira a tanácskozásokon elfogadott határozati javaslatok révén hivták fel a kereskedelmi minister figyelmét. A tanácskozásokon Kossuth Ferenc kereskedelmi minister képviseletében résztvett P a p Árpád min. tanácsos, aki több izben biztositotta a vándorgyülés tagjait, hogy a kereskedelmi minister meleg rokonszenvvel kisér minden ipari mozgalmat s az ipari béke helyreállitására és az ipar fejlesztésére irányuló programmjának végrehajtásában szivesen veszi az iparosok támogatását.

Az ország minden részéből körülbelül háromszáz épitőiparos gyült össze, mint a Magyar Épitőiparosok Országos Szövetsége 112 vidéki szervezetének képviselői. A vendégek, ugyszintén Pap min. tanácsos szombat este érkeztek Aradra s a Központi szálloda télikertjében jöttek össze ismerkedési estélyre.

A kongresszus vasárnap 9 órakor kezdődött a városháza disztermében. Mindenek előtt R e i s i n g e r Sándor, az Aradi Épitőiparosok Szövetségének elnöke üdvözölte a kongresszusra egybegyült tagokat s annak a reményének adott kifejezést, hogy a kongresszus tanácskozása eredményes lesz.

K a u s e r Gyula elnök mondott ezután köszönetet a bizalomért, melylyel az elnöki székbe ültették, majd felolvasta Kossuth Ferenc kereskedelmi minister és Szterényi József államtitkár meleghangu üdvözlő leveleit, köszöntötte a minister képviselőjét, P a p mint tanácsost, V a r j a s s y Lajos aradi polgármestert, az Országos Iparegyesület kiküldöttjét, R e i n h a r d t Gyulát, a kereskedelmi- és iparkamara alelnökét, S á r m e z e y Endrét, az aradi és csanádi egyesült vasutak igazgatóját, továbbá B a r a b á s Béla és N a g y Sándor országgyülési képviselőket. Felolvasta F á b r y Sándor volt békési főispán, az arad—csanádi vasutak elnökének, N a g y Emil képviselőnek üdvözlő leveleit s a vándorgyülést megnyitottnak nyilvánitotta.

Pap Árpád min. tanácsos, mint a kereskedelmi kormány képviselője megköszönte ezután az üdvözlést s biztositotta a vándorgyülést, hogy a kereskedelmi kormány ugy tekinti az épitőiparosok mozgalmát, mint a mely a munkásszervezetek és munkaadók közti megbillent egyensuly helyreállitására és az ipari béke biztositására van hivatva. A kereskedelmi kormány figyelemmel fogja kisérni a vándorgyülés határozatait és a mennyiben azok a kitüzött cél elérésére alkalmasak, az épitőiparosok törekvését a legnagyobb jóakarattal támogatni fogja.

A vándorgyülés tagjai a buzditó szavakat lelkesen megéljenezték.

Ezután V a r j a s s y Lajos polgármester üdvözölte az épitőiparosokat, majd K u n f a l v y Nándor az Országos Iparegyesület üdvözletét tolmácsolta.

Napirend előtt K o c h Károly (Budapest) alelnök előterjesztette, hogy a munkaadók központi szövetsége megalakult és igy bizton remélhető, hogy az ipari béke helyreállitására megindult mozgalom sikerre fog vezetni. A bejelentést a vándorgyülés lelkes éljenzéssel vette tudomásul és elhatározták, hogy K o r n f e l d Zsigmondhoz, az országos központ elnökéhez üdvözlő sürgönyt menesztenek.

A napirend első pontjaként dr R e i s i n g e r Ferenc tartott előadást az ipari és munkásszervezetek törvényes jogáról. Előadása végén határozati javaslatot nyujtott be, hogy a kormány az ipari törvény reviziója keretében gondoskodjék az iparosok és munkásszervezetek viszonyainak végleges rendezéséről. Ehhez a ponthoz N a g y Sándor dr., országgyülési képviselő szólott elsőnek, aki a különböző természetü sztrájkok ismertetése kapcsán arra az álláspontra helyezkedett, hogy mint a törvényhozás tagja, hajlandó megadni az ipari sztrájkokkal szemben is a munkaadóknak azt az állami jogvédelmet, amelyet az államkormányzat a mezőgazdasági és vasuti sztrájkokkal szemben az államkormányzat a munkaadóknak nyujt.

Felszólaltak még: K a s z a b Géza (Arad), K o c h Károly (Budapest), F ó n a g y Zsigmond (Budapest), R e i s i n g e r Sándor (Arad) mire az elnök bezárta a vitát. Az előadó határozati javaslatát egyhangulag elfogadták. A napirend második pontjaként ifj. K r é m e r József (Temesvár) tartott előadást „Az iparosság parlamenti képviseletének kérdése“ cimén. Előadó felhivta az iparosokat szervezkedjenek az egész vonalon abból a célból, hogy a legközelebbi választások alkalmával az iparosok képviselői juthassanak be a parlamentbe. Erre vonatkozólag előterjesztett határozati javaslatát egyhangulag elfogadták. Utána S z é k e l y Zsigmond mérnök (Budapest) a kartellek és a szövetség közti viszonyról értekezett. A vándorgyülés megállapitotta, hogy a szövetségek semmiféle tekintettel nincsenek a kartellekre, amennyiben azok a szövetségektől teljesen különállóan müködnek. A szövetségek éppen nem barátai a kartelleknek. A napirend negyedik pontja „A tisztességtelen verseny kérdése a szövetségi eljárásban“ megvitatása volt, melyet L i g e t i Béla (Szeged) és S c h i l l i n g e r Zsigmond (Budapest) referáltak. A vándorgyülés többek fölszólalása után S c h i l l i n g e r előadó álláspontjára helyezkedett, kimondván, hogy a tisztességtelen versenyt számüzendőnek tartja s nem engedi meg, hogy iparosok a szövetségi eljárás keretében azokat az iparosokat, akik a szövetség tagjai, tisztességtelen versenynyel támadják meg.

Ekkor a kongresszus tanácskozását megszakitották s a vándorgyülés tagjai K a u s e r elnök és B a r a b á s Béla vezetése mellett megkoszoruzták a vértanuk szobrát, majd a Fehér Kereszt-szálloda télikertjében társasebédre jöttek össze, amelyen többek közt P a p Árpád min. tanácsos, B a r a b á s Béla és N a g y Sándor képviselők, V a r j a s s y Lajos polgármester stb. vettek részt.

Az első felköszöntőt K a u s e r elnök mondotta, éltetvén Kossuth Ferenc kereskedelmi ministert és munkatársait. Pap min. tanácsos a szövetség tanácskozásainak további sikerére üritette poharát. Felköszöntőket mondottak még: B a r a b á s Béla, N a g y Sándor, F a r k a s Elek és még sokan.

A kongresszus hétfőn folytatta tanácskozásait. A napirend során F a r k a s Elek, a Magyar Épitőiparosok Országos Szövetségének főtitkára ismertette a balesetbiztositási törvény viszszásságait. Előadása végén határozati javaslatot nyujtott be az iránt, hogy a kormány vegye át állami kezelésbe a betegpénztárakat és balesetbiztositó pénztárakat, de ha ez nem történhet meg, gondoskodjék, hogy a paritás keresztül legyen vive és rendelje el, hogy a pénztáraknak tisztviselői, akik ma a szociáldemokrata párt tagjai, ne lehessenek ezentul semmiféle munkaadó vagy munkáspártok aktiv tagjai.

Eredeti Meidinger rendszerü szabályozó-, töltő és szellőző kályhák minden kivitelben.

BUDAPEST és BÉCS

EHRLICH J. és H. Meidinger kályhagyára.

Központi légfütések.

Meidinger caloriféres-ek cserépburkolatban.

Cs. és kir. kiz. szabadalm.

BUDAPEST, IX. ker., Lónyay-utca 15. szám.

Siemang-Ehrlich-féle kaszárnya kályhák.

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizennegyedik évfolyam. 24. szám. Budapest, 1908. junius 10-én

Az angol családi ház.

Általában elterjedt szokás és helyesnek tartott felfogás az utazó közönség közt, mely az ugynevezett „művelt nyugatot“ felkeresi, az, hogy a „Baedeckert“ elővéve, kikeresi azokat a városokat, melyekről legtöbbet tartalmaznak azok az annyira megkedvelt piros könyvecskék, vagy helyesebben: kikeresi azokat, melyek leirásához a legtöbb térkép van mellékelve és azokat felkeresi. Hisz azok a legnagyobbak, a leghiresebbek és arról beszél „mindenki.“ Ez általában elterjedt szokás; jó-e vagy nem, az nem tartozik ide, de hogy a valamely országról ilyképpen szerzett benyomások legtöbbnyire nem a tényeknek megfelelők, az épp oly bizonyos, mint az, hogy a legtöbb vendéglátó helyen másképp beszél a gazdáról a vendég és a — cseléd. Mert mig odabenn vig lakmározás és mulatozás közt múlik az idő, mindenütt jókedv és bőség, a másik helyen arról beszélgetnek, hogy jaj de mi lesz holnap és holnapután, és hogy a mulatozásból mi marad meg nekik: a valóság.

A nyugati nagy metropolisokban mint vendég járó-kelő és utazó is igy van a dologgal. Csak látni akar az ember nagyszerüt, szépet és ujat, mit meg is talál rendesen és a mindenütt látott nagyszerüségek, a fogadósok által és egyéb helyeken beadott számlák megrendítő nagyságához képest sem veszitenek sokat előttük, vagy ha a helyszinén igen is, legalább már itthon nem. Az utazó eltelve a különféle benyomásokkal és kifáradva a sok élvezettől tér vissza. Vajjon a kisebb, kevésbbé hires városkákról, a falvak életéről, az egyszerü és szegény emberek lakóházairól és szokásairól mi véleménye van, milyen benyomásokat szerzett?

Bizony kevés utazó érdeklődik ez iránt s innen való az a sok balhit és ferde nézet, melyet egyes helyekről alkotunk magunknak. Anglia nagy városai, kezdve az óriás Londonnal és a gyárvárosok Manchester, Nottingham, Birmingham, Liverpool örökké füstös légkörükkel, zajos, izgatott forgalmával, Skócia remekszép helyein, mint Edinburgh, Aberden, stb., bizony ezeket végig járva, végig nézve hatalmas gyárait, végig tanulmányozva óriás gazdagságu kereskedelmi intézményeit és árucsarnokait, végig nézve röptiben ezer és ezer egyforma téglaházán, végig sétálva a Kewgardens és hasonló, párját ritkító, gazdag parkokon, még mindig nem látta az idegen a valódi, igaz Angliát, az Angliát annyira jellemző belső, mintegy a családi élettel szoros összefüggésben álló lakóház-architecturából mit sem látott még. Önkénytelen kérdeztem magamban, hogy a most hazánkban ugyszólván jelszóvá fejlődött „angol családi ház“ kellemes és főleg célszerü berendezésével, az angol munkásház mintaszerü alakja hol van tulajdonképpen? Bizony nem a milliomos városokban. Angliat nem a városokban, hanem künn a szabadban kell megismerni. Mily különbség, mennyi ellentmondás, vagy inkább harmonia!

Hát a sürü kertek közepén, virágokkal elboritott week-end house, a több száz éves cottage, mely alig látható a sövénytől és sürü lombozattól, nem felel-e meg külsejével annak, minek tulajdonosa használja. Nem menhelye-e gazdájának az egész héten át ránehezedő gond és fáradsággal teljes foglalkozása elől? A mi milliomosaink és vagyonos osztályunk nyaralói bizony igen nagyon mögötte állanak kényelem és célszerüség tekintetében, az angol átlag családi „cottage“-nek. De ez nem is lehet másképp, mivel a viszonyok belsejéből fejlődött ki mindkettő és főleg az életviszonyok különféleségeiben találhatjuk családi házaink külső megjelenésének is egymástól való teljes eltérését. Mig az angol gyáros vagy nagyvállalkozó egész heti fárasztó munkája után visszavonul néhány napra a zaj és izgalomteljes foglalkozásából idylli csend és árnyas erdőben fekvő magányos farme-jára, addig nálunk ugyanez osztály többnyire egy, ugyan más és kellemesebb, de szintén többnyire zajos és izgalmas, több szórakozást nyujtó helyen fekvő villáját keresi fel, melynek minél nagyszerübbé való alakitása és lehetőség szerint való folytonos kibővitése a család állandó büszkeségét és ambitióját képezi. Ez természetesen eleve lehetetlenné teszi az otthonnak minél vonzóbbá, minél családiasabbá való tételét, mert ne felejtsük el azt. hogy az otthoniasság és vonzóság, az elegancia és nagyszerüség nemcsak nem rokon, de sokszor ellentétes fogalmak. Ruskin a „Lectures on Architecture and Painting“ nevü művében ezeket mondja: „Azt hiszem, hogy életmódunkból kifolyó szükségleteinknek megfelelő, mindinkább változó szokásaink alapokainak gyökerei inkább helytelen architecturánkban, mint a mostani idő bármely más jellegző sajátságában van. Mi lakóházainkra mindig csak mint ideiglenes tartózkodó helyünkre gondolunk. Mindig annak a reménynek élünk, hogy nagyobb és szebb lesz a várunk, vagy kénytelenek vagyunk egy vagy más okból olyanban élnünk, melyet nem óhajtottunk és folytonos várásában annak az időnek, melyben lakásainkat mással cserélhetjük majd fel. Mai társadalmi viszonyaink között ez nagy mértékben elkerülhetetlen: de ne felejtsük el, hogy ez csak nyűg, melyet, hogy megszüntessünk, csak kötelességünk.“

Megfontolandó dolog, vajjon Ruskin ez állitása a maga egész valóságában elfogadható-e és az utóbbi irányzatnak terjesztése fontos vagy egyáltalán üdvös-e? Mindenesetre már az érdekek különbözősége is különböző megoldását adja ennek a kérdésnek. Angliában ez a felfogás a lakóházakat illetőleg — mindig csak a jómódu középosztály családi házáról szólva és nem a gyárvárosok és egyéb nagy helyek beépitett átlagos lakóházáról — átalában véve elterjedt. Ez az irány látható nemcsak a most épülő uj családi házakon, de a már régi, családról-családra öröklött családi lakóházon is.

A most épülő angol müvészi családi lakóházra nézve ugyancsak őrizkednünk kell attól, hogy a ridegnek és tulságos egyhangunak látszó homlokzatokról, a csakis az életviszonyok és angol felfogás alapos ismerete után megérthető alaprajzokról mondjunk itéletet, mert a „Studio“ és egyéb folyóiratokban közöltektől mennyire eltér, mennyire magasabban áll ennél az angol családi lakóház a maga hazájában! Nem láthatni ott, mint gyakran egyéb helyeken, homoksivatagokra épitett, minden rendszer és kellem és kényelem nélkül való „üdülő telepeket.“ Hát az üdülésnek, pihenésnek nem első és főfeltétele az, hogy házainkat kellemes és árnyékos helyekre épitsük? Az angol épitésznek természet iránti gyengéd szeretete annyira megy, hogy a családi lakóház alaprajzát nem egyszer, sőt leggyakrabban a kertben lévő régi facsoportok és fák elhelyezésétől teszi függővé. A kert és a háznak ilymódon való harmónikus összeilleszkedése adja meg azt a bájt, idyllikus szépséget az angol családi lakóháznak, mely azt talán minden egyéb nemzet sajátos jellegü családi lakóháza fölé emeli. Az angol családi lakóház architekturáját az azt körülvevő kert architekturája nélkül megitélni nem lehet és abban van fő müvészete és legfőbb szépsége, hogy célszerüségével nemcsak lakója igényeit elégiti ki ideális értelemben, de külső megjelenésével annyira odaillik környezetébe, annyira egyéni a volta, hogy attól eltávolitva elképzelni ugyszólván nem is lehet. És evvel van összefüggésben ama jellemvonása is, melyet Ruskin dicsőit annyira: ki bolygatná meg az ilyen idyllikus hely gyönyörü egységét, vagy pláne kinek volna szive ahhoz, hogy ezeket a helyeket lerombolja. „Mert valóban sok épület szépsége nem a kövek és arany halmazában rejlik. Szépsége a régi voltában, hangulatosságában, rejtelmes vonzó voltában van, mely akár szeretet, akár gyülölet legyen, mit azok iránt a falak iránt érzünk, melyeket az emberiség elhömpölygő hullámai csapkodnak.“

Egy hires londoni épitész tanácsát elfogadva, végig jártam azokat a régi farmokat és cottageokat tartalmazó helyeket, melyekből tulajdonképpen a mai angol lakóház fejlődött. Hetekig jártam, nagyrészt gyalog, Kentben „Anglia virágos kertjében“ fényképezve, vázolva és kérdezősködve és végigmenve Canterbury, Lenham, Biddenben, Maidstone, Headcorne, Rye-n stb. nem egyszer kellett beismernem ennek a mondásnak az igazságát. Oly épületek ezek, melyek nem érdeklik talán már a mai munkát hajhászó, küzdő épitészt, de gyönyörködtetéssel ragadnak el minden oly lelket, melynek a valódi szép iránt való érzékét a pénz után való izgatott hajsza, vagy az ebből folyó cynizmus el nem tompitotta.

A kenti házak különösen, főleg függőleges irányban tagolt favázas szerkezetükkel, a szükségnek megfelelőleg elhelyezett különféle nagyságu és ólomba foglalt üvegezésü ablakaikkal, óriási méretü kéményeikkel és mintegy gyengédséggel való folytonos restaurálásaikkal gyönyörü müvészi hatásu épitkezések.

Gazdag főurak, milliomosok és kiváló müvészek nagy árakon vesznek meg egy-egy ilyen házat és büszkeségük és gyönyörüségük telik abban, hogy a néhány század előtt idillikus egyszerüségében élt farmer házában a nyárnak csak egy részét is eltölthetik. A restaurátiók — mint mindenütt — itt is sokat rontottak, mivel ennek eredménye természetesen mindig igen kétséges, főleg ilyen naiv épitményeken. A szerződéssel dolgozó vállalkozó rosszul megfizetett gyárilag dolgozó munkása, az évszázadok előtt élt és saját magának épitő iparos szellemébe bele nem élheti magát és az ilyen kis épületeken, melyeken nem annyira a müvészi terv,

Mázoló- és ércfényező- (akár uj, akár renoválási) **munkákra vállalkozik** HAJNAL (Honig) MIKSA Budapest, VII., Dembinszky-u. 34. TELEFON: 101—97.

TEICHNER ÁDÁM
vasszerkezet, mű- és épület-lakatos
BUDAPEST, VII., HÁRSFA-UTCZA 61.

Készit: **épületvasszerkezetet, mükovácsolásokat, kapu, kandalló és bronz-munka különlegességeket.**

A milanói kiállitáson két arany éremmel, **a pécsi orsz. kiállitáson** nagy állami ezüst éremmel kitüntetve.

szobrászok egy része hallatlan játékot űz anyagával, főként a márványnyal. A statika józan és szükséges törvényein kötéltáncos vakmerőséggel teszi túl magát, ami ha talán fizikailag lehetséges is, de soha sem esztétikus, zavartalan műélvezetet teremtő eljárás. Végül a modern szobrászat felelevenít egy antik eljárást, a színes plasztikát. Erről már már elfeledkeztünk. A klasszicizáló művészet a földből kiásott, kétezer év viszontagságát átélt antik szobrok szintelensége folytán a márvány színezését barbárnak tartotta. Utóbb a műtörténelmi kutatás megállapította, hogy a most szűzi fehérségben tündöklő görög szobrok, sőt a márványtemplomok és paloták is polychromiával jeleskedtek; Fidiasz és Praxitelesz örökbecsű művei Nikiasz ecsetjének köszönték színes köntösüket. Ezt a klaszszikus hagyományt egyedül az egyház őrizte meg templomi kő- és faszobrain, míg végre napjainkban a modern szobrászat nagy ellenkezés között új életre ébresztette. Klinger Beethovenje és szellemi rokonai elragadtatásba ejtették a finom ízlésűeket és műtörténelmi alapon állókat. Minthogy azonban ahol Isten templomot épít, az ördög azonnal korcsmát állít melléje, a modern szobrászatban is divatossá lettek a selejtes színezésű tanagra szobrok, a különböző színes márványfajokból összeállított rémségek, amelyek egy cseppet sem jobbak a Makart-idők szerecsen szobrainál.

Summa summarum: a modern művészet bilanca a zárlat alkalmával így fest. A modern művészet alapelveiben, jeles mestereinek kiváló alkotásaiban a régi műtörténelmi alapokon áll, s amennyiben azokat tovább építette, kifejlesztette, törvényes úton haladt. Azért a modern művészet jogosultságát, jövőre való hivatottságát, magas nivóját kétségbevonni, tudománytalan eljárás, műtörténelmi járatlanság és szilárd műizlés hiányának jele. Másrészt a modern művészet minden értelmes művelőjének és kedvelőjének résen kell lenni az új művészet cégére alatt betolakodó sarlatánság ellen. Házunk becsületéről és jó hírnevéről van szó. Mindenesetre elmult az az idő, amidőn az apagyilkosnak is meg kellett bocsátanunk, mert a modern művészet országútjának kavicsolója volt. Csak erélyes művészeti politika menthet meg azon modern művészeti eliszaposodástól, amely két-három év óta félelemmel tölti el az új művészetnek minden lelkes barátját.

FIEBER HENRIK

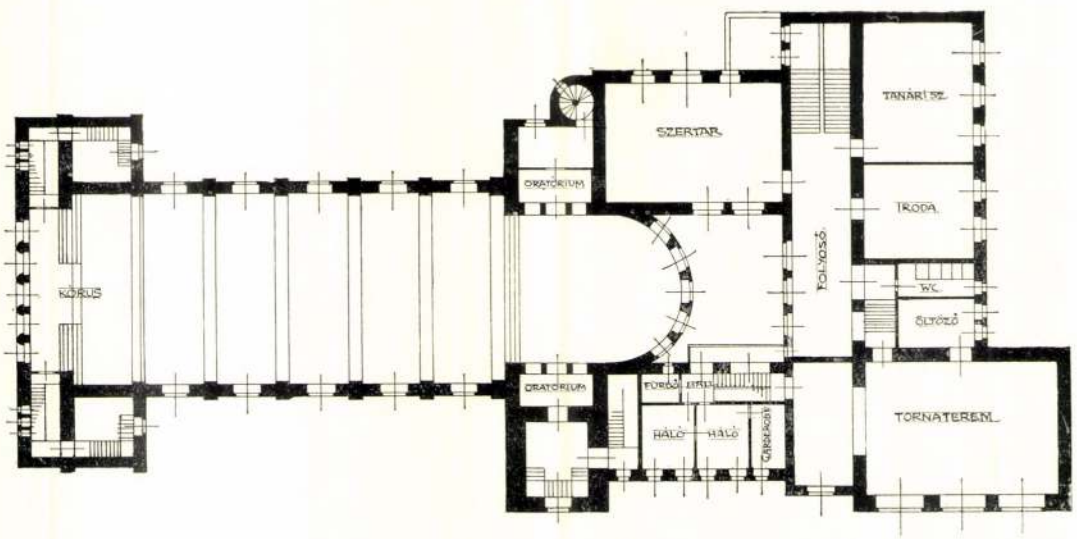

A SZT. IMRE KOLLÉGIUM ÉS FŐGIMNÁZIUM
ALAPRAJZ
GYÖRGYI DÉNES MŰVE

Művészet 1910. évf.

A KERTEK MŰVÉSZETÉRŐL

A kertművészet napjainkban új virágkorát éli. A nagy városok poros, ködös levegője visszaűzte a városi lakosság tehetősebb elemeit a szabadba, vissza a természetbe és ezzel együtt járt a kert és a kert szépségei iránt való érdeklődés fokozódása. A modern kertművészet tehát bizonyos fokig szociális indító okoknak köszönheti fejlődését és ezzel együtt jár az, hogy most már általános, demokrátikusabb irányban is fejlődött.

Ez a művészet tulajdonképen egyesíti a természetadta szépségeket az emberi kézalkotta művekkel.

A kert vagy a park nem a szabad természet, hanem emberi kezek műve és így csak akkor lehet művészi, ha keletkezésének ez a bélyege a külsején jellegzetesen kifejezésre jut. A régies „tájkertészet", mely arra törekedett, hogy azt a hitet keltse a nézőben, mintha a kert vagy a park természet-alkotta lenne, művészi szempontból már eredettől fogva hibás úton járt. Ez az irány, melynek főképviselője a romantikus lelkületű angol kert volt, annyira túlozta a természet szépségeinek utánzását, hogy például parkjaiban más helyről hozott kiszáradt fákat helyezett el — mintha ezek ottan pusztultak volna ki.

A kertművészet alkotásai a kert és a park. Nehéz köztük határt megállapítani. Nagy általánosságban csak abban különböznek, hogy az első területre nézve kisebb, utóbbi pedig nagyobb. A különbség azonban már a kert és a park koncepciójának kiindulásából származik. A kert a háznak, a lakásnak a szabadba való kibővítése; a kert a lakásnak a szabadba való kellemes és stílszerű folytatása vagyis a kert koncepcióját mindenben a ház irányítja. A művészi kert tehát szervesen összefügg a házzal: a ház aestetikailag dominálja a kerítés által körülvett területet és a kert bizonyos fokig alárendeltje a háznak. A kert a kerítés által körülvett területen önálló egész és nem igyekszik a környező tájképpel összeolvadni, hisz legtöbb esetben az egyes épületek oly közel vannak egymáshoz, hogy ez nem is lehetséges.

A művészi park a kerttől eltérően a környező tájkép egy része és esztétikailag ennek függvénye. Területét a kastély nem dominálja annyira, mint a kertét, már azért sem, mivel területileg a kastély tömegéhez viszonyítva sokkal kisebb, mint a kert a ház tömegéhez képest.

A park nem „vágódik ki" annyira a környező tájképből, mint a kert, hanem azzal bizonyos fokig harmónikusan olvad össze.

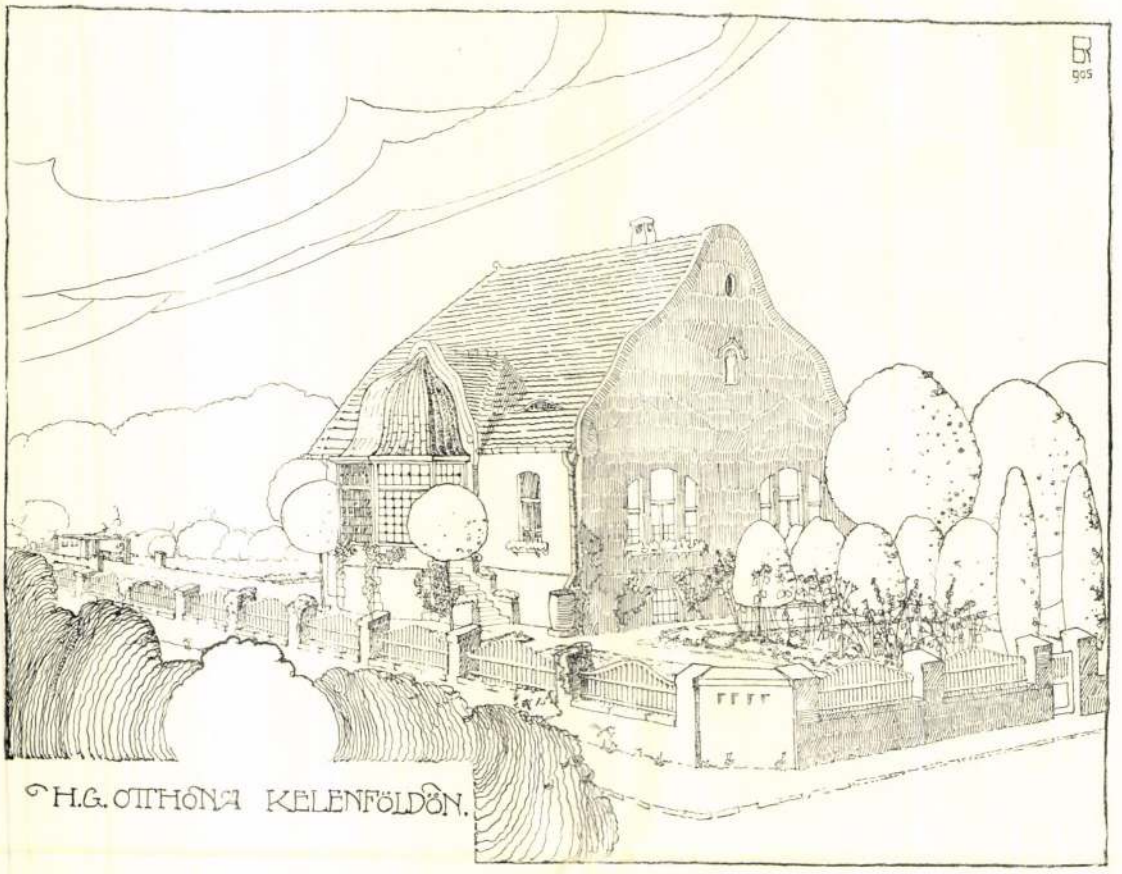

KISEBB HÁZIKERT FALUSI HANGULATBAN
RERRICH BÉLA MŰVE

A kertnek és a háznak egymáshoz és ezeknek a környezethez való különböző viszonyából lassan-lassan bizonyos típikus „kertformák" alakultak ki, melyek nemcsak külsejükben, de egész felépítésükben jellegzetesen megkülönböztethetők egymástól.

„Kertforma" alatt mást értek, mint „kertstílus" alatt és ezen utóbbira nem is óhajtok bővebben kitérni, mivel az úgynevezett szigorú értelemben vett históriai kert-stílusok napjainkban már körülbelül csak a históriáé, a multé. „Kertforma" alatt jelen esetben a kert megtervezésénél kiindulásul vett elveknek a műben való kifejezésre hozását értem.

A napjainkban alakított kertek stílusa legtöbbnyire — mint a velük összefüggő épület stílusa is — egyéni. A kertforma lehet architektónikus, geometrikus; lehet parasztkert, tájkert és az előbbi négy forma összetételéből keletkező „kompozit" kert vagy parkforma. Hogy a kerttervező e formák közt hol és mikor melyiket válassza, az sok mindenféle körülménytől függ. Függ az épület stílusától, a telek domborzati viszonyaitól, a környezettől, célszerűségi szempontoktól és — mint, sajnos, minden művészi alkotás — a rendelkezésre álló költségektől, mert szükségtelen talán kifejtenem, hogy az építészeti vagy a geometrikus kert sokkal nagyobb költségeket igényel a tájkertnél vagy a parasztkertformánál.

Az egyes kertformáknál már elnevezésük is jelzi a forma jellegzetes tulajdonságait. Az architektónikus kertben az architektúra uralkodik és minden az architektúrának van alárendelve. A kertészeti ornamentika a ház stílusából fejlődik ki; főjellege abban rejlik, hogy eltérőleg a tájkerttől, mely a meglevő domborzati viszonyokhoz alkalmazkodik és ezeket a tájképies szépségek kidomborítása

szempontjából fogja fel, az architektónikus kertformánál már a telek jellegzetes domborzati alakulásait is architektónikusan dolgozzuk fel és igyekszünk ezeket architektónice kifejezni és megoldani. Szép alkalom nyílik például, ha a telek egy vagy két irányban lejtős, terraszok létesítésére. A terraszokat határoló különböző falak erősen és határozottan tagolják a területet — s nem okvetlenül mereven, mert a növényzet ügyes és ízléses alkalmazásával az architektúra ridegebb vonalait megbontjuk és a kettő egyesítése által gyönyörű hatásokat érhetünk el. Willy Lange elmésen így fejezi ki ezt: „a természet hatalmába kerité az architektúrát". Az architektónikus kertek legszebb példáit az olasz és francia renésszánszban találjuk meg, hisz a renésszánszkertek mesterei mind elsőrangú épitőművészek voltak, de a mannheimi kertművészeti kiállitáson nem egy igen sikerült modern architektónikus kertet is láthattunk.

A geometrikus kert lényegében teljesen egyezik a megelőzővel, de míg az mind a három dimenzióban terjed ki, ez inkább csak a területben fejlődik ki. Koncepciójánál az épület koncepciója az irányadó. Az épület tengelyei, kijáratai stb. mind megannyi irányítói a geometrikus kert megfogalmazásának. A geometrikus kertforma a növényzetből is bizonyos fokig a geometrikus alakúakat kívánja meg, sőt az egységesség kedvéért a nem geometrikus alakú növényzetet is itt-ott geometrikus formákba szorítjuk. A növényzetnek ilyen geometrikus formákba való erőszakolása ellen gyakran hallunk kifogásokat, melyek azonban esztétikai szempontból teljesen elvetendők. A kert emberi kezek műve és nem a természeté. Miért ne adjunk tehát a növényzetnek tetszésünknek megfelelő alakot, ha ez kertészetileg lehetséges és a növény megélhetésének feltételei e mellett megmaradnak? De a természet maga is termel a növényvilágban

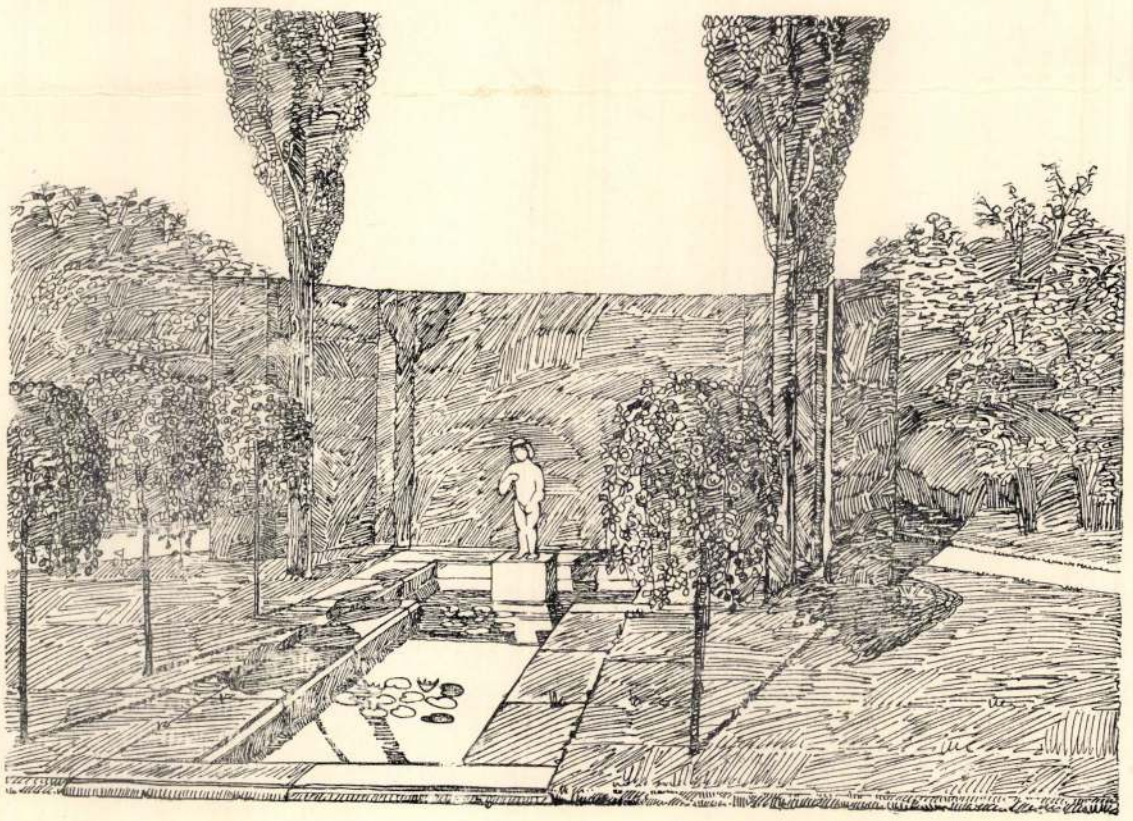

DÍSZES GEOMETRIKUS PARK RÉSZLETE
RERRICH BÉLA MŰVE

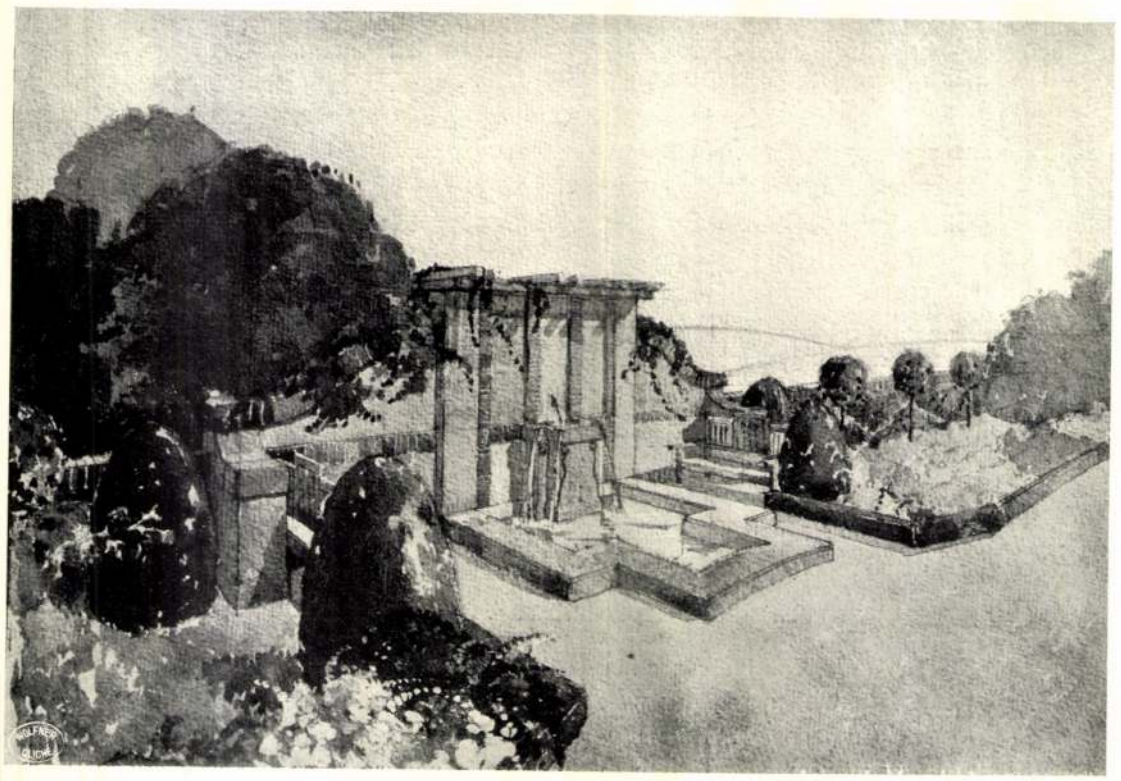

TANULMÁNY K. L. ÚR BUDAI KERTJÉNEK FALIKÚTJÁHOZ
RERRICH BÉLA MŰVE

geometrikus alakokat. A tűlevelűek közt a fenyők határozott piramis-alakúak; az örökzöldek közt a thuják, a ciprusok, a juniperusok oszlopalakúak, egyes babérfajok gömbalakúak stb. Szép és barátságos elemei a geometrikus kertnek a vízmedencék és szökőkutak, melyek nélkül valamire való gazdagabb geometrikus kertet el sem képzelhetünk. A geometrikus kert az architektónikus kerthez hasonlóan a szigorú koncepció dacára sem hat ridegen és szigorúan, mert, mint amannál is, a koncepció szigorú vonalait a növényzetnek itt-ott lágyabb körvonalai eléggé letompítják, sőt éppen festőinek mondható a szigorú vonalak ezen akaratlan megbontása.

Ami a parasztkertformát illeti, azt szükségtelen talán közelebbről leírnom. Ki nem látta faluhelyen azt a szép virágos kerttel körülvett falusi plébániát, a tiszttartó-lakot vagy vasúti házat. A házat falazott vagy fehérre mázolt fakerítés veszi körül és ezen oly intimen bekerített helyben mintegy elmélyed a ház élénkszínű falusi és mezei virágoktól körülvéve. A kerítés lécei közül kíváncsian kandikálnak ki a virágok, az élénkszínű mályvák, delfiniumok, napraforgók, ősszel a georginák, az őszi rózsák, violák stb. A szagos bükköny, a tök, a sarkantyúka, a vadszőllő, a clematiszok, a borostyán és egyéb kapaszkodó virágok sokasága teszi tömörebbé a képet. A parasztkertben, mint az elmondottakból látni való, a koncepció nem fontos. A tulajdonképeni parasztkert rendesen csak az utca felé néz és így területe többnyire kicsiny is. Legfőbb értéke a báj, a hangulatosság a kedvesség.

A tájkert természeténél fogva a kertformák legolcsóbbja és talán ezért a legelterjedtebb is. Megalakításánál a meglevő és az azt környékező tájkép az irányító és azért csak ott helyén való a tájkertforma, ahol egyáltalában szó lehet arról, hogy a kert a környékező tájképbe beleilleszkedjék. Mint tudjuk azonban, sok esetben, főleg városokban levő

villakerteknél, erről szó sem lehet, mert az egyes épületek oly közel vannak egymáshoz és a kerítések oly annyira elválasztják a kert területét a környezetétől, hogy a kertet csakis, mint egy-egy önálló és a házzal összefüggő, szerves részt foghatjuk fel. Önként következik ebből, hogy a tájkertforma főleg nagyobb kiterjedésű területeknél van helyén.

A tájkert teljesen a meglevő talajalakulásokhoz alkalmazkodik és így a földmunka költsége is elenyészően csekély lévén, a költségek egészen a növényzet céljaira használhatók fel.

A tájkert művészi szempontbol indokolható ott, — ahol. Általában véve ez a kertforma van hazánkban leginkább elterjedve, aminek oka egyrészt olcsóságában rejlik, másrészt azon körülményben, hogy hazai kerteinket ezideig nagyrészt olyan „tájkertészek" alakitották és alakítják, kikben az építőművészethez szükséges érzék és szeretet nem igen volt meg. A tájkert nem koncepciójának nagyszerűségénél vagy szépségénél fogva, hanem inkább a növényzet szépségeivel hat a nézőre. Ha az épület hangulatos, népies formákban épült és korunk igényeiből fejlődött ki a helyi anyagok és eszközök igénybevételével, úgy a tájkertben a ház és a kert közti helyes viszony a környező tájképben van megadva.

E négy kertforma összekombinálása kiterjedtebb, főleg vidéki parkoknál gyakori. A kastély vagy a palota környékét geometrikusan oldhatjuk meg, míg a távolabbi, a tájképpel összeolvadó rész tájképiesen fejlesztetik tovább. A fő az, hogy a kettő hangsúlyozottan el legyen választva, ami sokkal szebb mint ha lágyan, erőtlenül olvadnak egymásba.

A kertművészet iránt utóbbi időben főleg Németországban állandóan nő az érdeklődés, főleg mióta a kertek alakításával és tervezésével építőművészek és iparművészek is kezdenek. Nálunk, sajnos, a kertművészet még vajmi alacsony fokon áll, ami elsősorban a kedvezőtlen anyagi viszonyokban, de nagyrészt azon kevés érdeklődésben

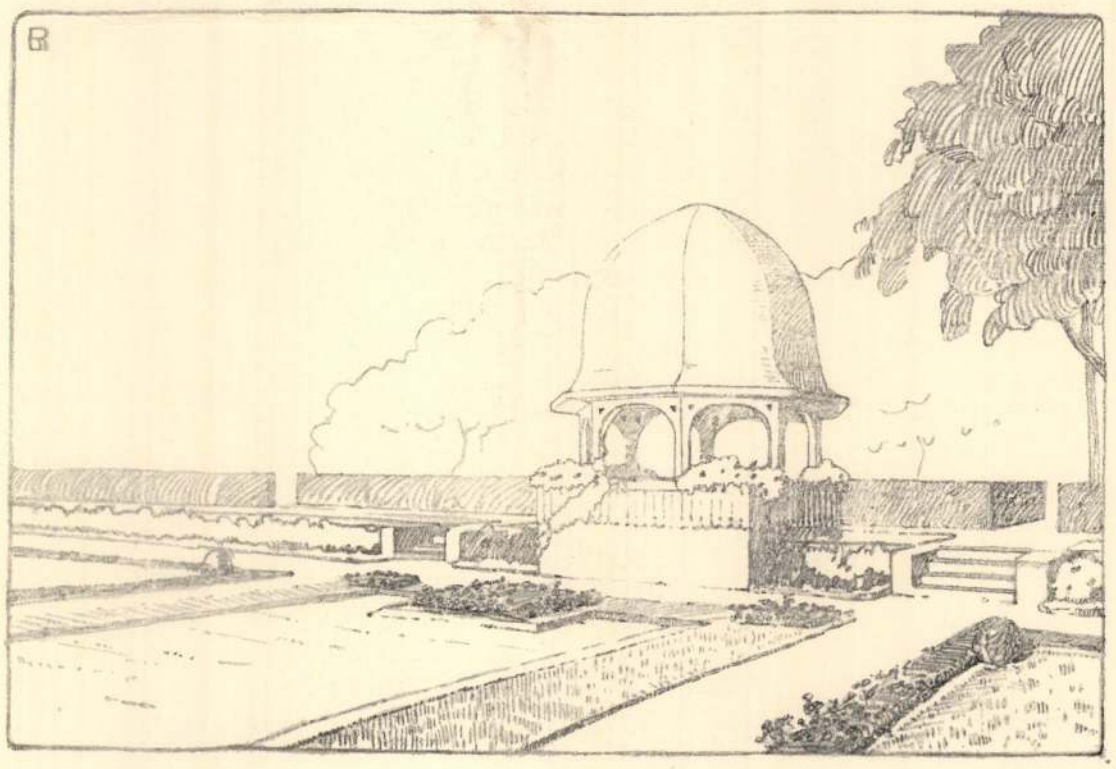

DÍSZES GEOMETRIKUS KERT RÉSZLETE
RERRICH BÉLA MŰVE

is rejlik, mellyel a legtöbb kerttulajdonos a kertje iránt viseltetik. A legtöbb házépíttetőnek a kert formai része iránt vajmi kevés az érzéke; rendesen abban merülnek ki összes igényei, hogy „valami zöld-féle" legyen a ház körül. Németországban, Angliában már régóta sok-sok gyönyörű példáját látjuk a művészi kertnek. Angliában egy-egy gazdagabb mecenás egész vagyont áldoz kertje szépségének. Nagy művészek és művésznők, gazdag előkelő emberek büszkék kertjük szépségére és valóságos vetélkedés folyik kertjeiknek művészivé való alakítása körül.

Képeink közt az egyik egy gazdagabb magánkert hátsó támfala elé helyezett kerti kutat ábrázol. A kút mögött felemelt támfal pergólaszerűen van kiképezve. A kútról a víz az előtte elhelyezett medencébe csurog. Hangulatos kép, mely nem tart igényt a nagyszerűségre vagy nagy hatásra; egy intim kedves részlete a kertnek.

A másik kép modern geometrikus kert részlete. A kert hátsó emelkedettebb részét alacsony támfal választja el és erre helyezkedik a nyomott tetejű, magyaros ízű kerti lugas, melyből áttekintést nyerünk a kerti parterre.

Kellemes példája a geometrikus kertnek egy harmadik kép. A mélyitett parterret négy részre szelő utak keresztezését szépen hangsúlyozza a benne elhelyezett kerti kút. A víznek ily módon való alkalmazása sokkal szebb és természetesebb hatású a bombasztikus, felfelé szökellő „szökőkút"-nál.

A negyedik kép egy pázsitrészben elhelyezett kerti vízmedencét ábrázol. Az egyenes vonalak által határolt medencék perspektivikus hatását nézve a kertben érdekesebbek, mint a köralakúak vagy görbe vonalak által határoltak. A medence hátteréül megnyesett magas szilfasövény szolgál, melyet hatásában emel még a két komoly hatású topolyfa.

RERRICH BÉLA

KÉPMÁS
KISFALUDY-STRÓBL ZSIGMOND MŰVE

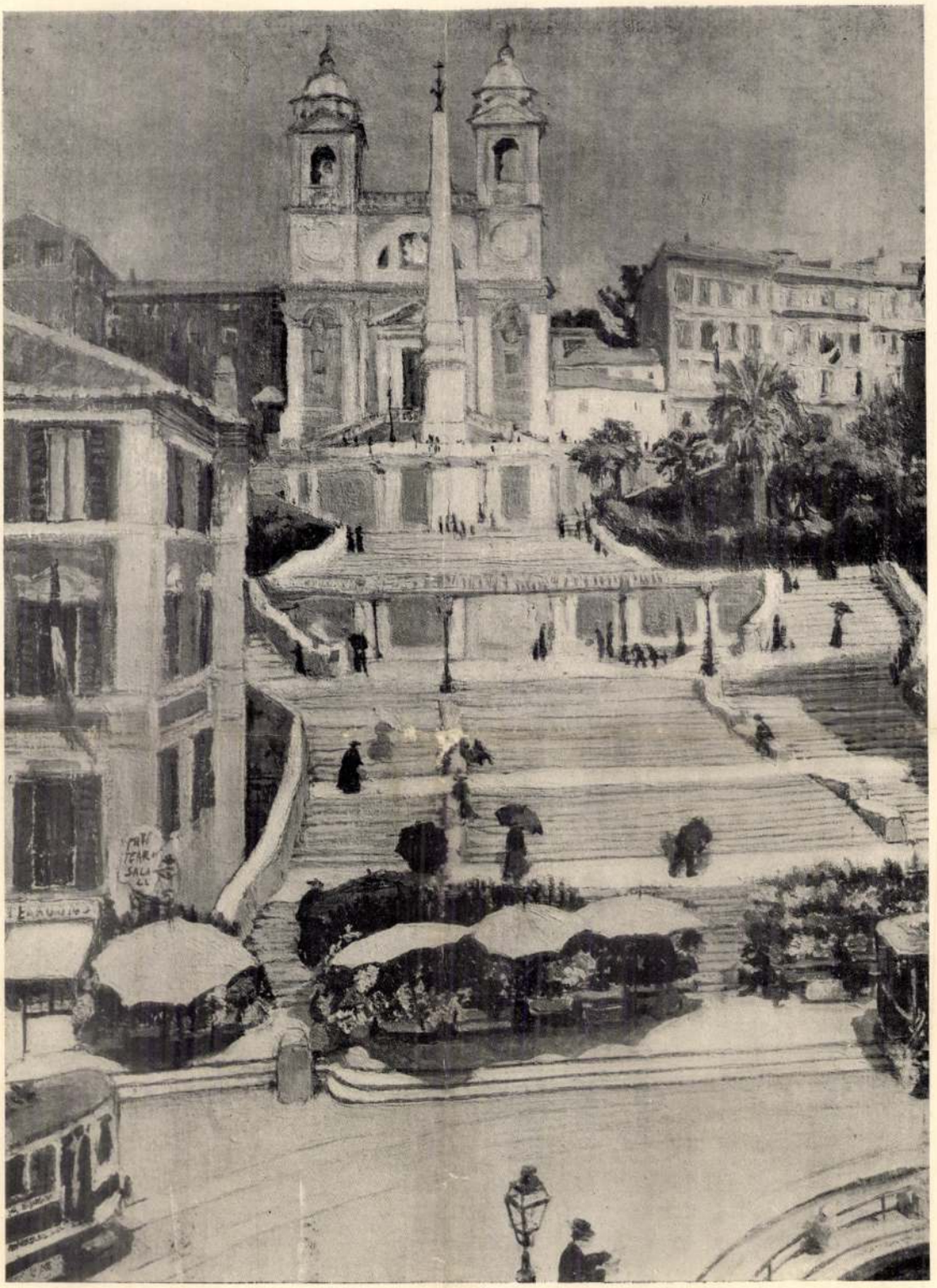

TRINITA DEI MONTI RÓMÁBAN
IFJ. LECHNER ÖDÖN FESTMÉNYE

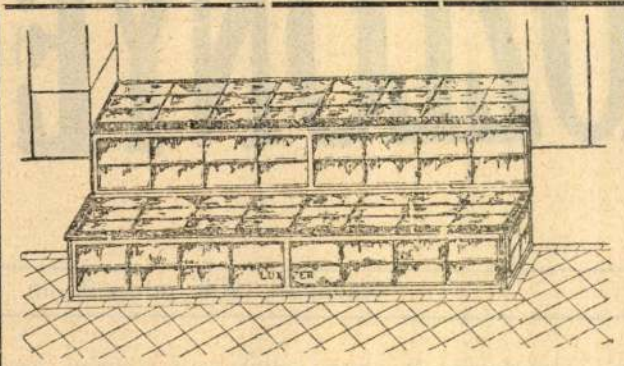

TELEFON 72—44.

Világos pinceket csak **Luxfer-felülvilágitókkal** lehet elérni. Szabad. öntöttvaskeretbe ágyazott felülvilágitóink a járdába helyezhetők. 1200 kg. m³-kinti megterhelésig készülnek, absolut vizmentes kivitelben. Csúszás kizárva.

Osztr.-Magyar **Luxfer-Prisma-Gyár** k. f. t. **(Haas és Somogyi mérnökök)**

Budapest, V., Visegrádi-utca 14.

az illemhely minimális összegbe kerülne, sőt idővel a város számára talán teljesen kifizetődnék.

A modern nyugati városokban, London, Páris, Berlin, sőt ujabban már Bécsben is, földalatti illemhelyeket készitenek, ott, ahol az illemhely a föld szine felett rosszul befolyásolná a környezetet. Ezen illemhelyek nagyobb költségbe kerülnek ugyan, de csak talán mégis kár a Kálvin-teret vagy a Ferenciek-terét egy óriási „fehérház“ által elékteleniteni néhány ezer korona költség megtakaritása miatt. Ilyen helyeken, ahol az a csatornázásokba nem ütközik, nálunk is meg kellene már próbálni a földalatti illemhelyeket, főleg előkelőbb és nagyforgalmu tereken és utakon.

A nyilvános parkjainkban levő vasból készült és faágakat utánzó ülőpadok is már végrevalahára nálunk is kijöhetnének a divatból, legalább ujak beszerzésénél, vagy örökösen ott fogunk tartani, hogy vasból faágakat készitünk?

Nem folytatom a kritikát, hisz nem is volt célom a kritizálás.

A mi minden tekintetben modern és minden művészi és fővárosunk szépségét emelő kérdést valóságos lelkesedéssel és igaz szakértelemmel felkaroló polgármesterünk jóakarata ezen kérdésekre is ki fog terelődni annak idején, ha annyifelé megoszlott figyelmét a dologra felhivjuk. És ki tartozik figyelmét felhivni erre, ha nem a Magyar Mérnök- és Épitész Egylet?

Igenis kérjük a polgármestert, hogy nagyszabásu és óriási horderejü feladatai megoldása mellett az ily kis feladatok megoldását is részesitse figyelmében és ilyen kisebb dolgokra vonatkozó pályázatok kiirása által tegye lehetővé, hogy a fiatal épitész és iparművész gárda erejét megmutathassa, miáltal nemcsak megnövelné annak munkaterét és tekintélyét, de fővárosunknak tett óriási szolgálatait még — ha talán csak egy csekélységgel is — megtoldaná.

Egyről-másról.

Internátusok. A jövő generáció szellemi vezetőinek, a budapesti diákságnak élete uj irányitást kezd nyerni. A kor szükségleteinek megfelelően megnyitásra vár a modern technika. S mi természetesebb, minthogy a tudomány e tüzhelye körül város épül a tudomány művelőinek. Ez épülő városban az internátus, legalább abban az alakban, melyben megjelenik, uj tünet. Az eszme pedagogiai oldaláról nemcsak a kivitelről, tehát technikai oldaláról szólunk. De itt ki kell jelentenünk, hogy ez internátusoknak külső alakja határozottan elhibázott. Szóval nem az uj eszmének megfelelő uj tipust, csak bérháztipust látunk. Zárt sorban épülnek, teljesen bérházszerü koncepcióval, a terjeszkedés lehetőségének kizárásával. Ez nagy baj és félő, hogy — Budapest régibb intézeteihez hasonlóan — a most még meghagyott kertterületek, más terjeszkedés ki lévén zárva, lassan beépülnek s itt áll majd előttünk a legtipikusabb bérház, zárt udvar körül csoportosuló világosságot és levegőt nélkülöző traktusaival.

Nem tudnánk-e ezen a téren igazán megfelelőt alkotni, vagy nálunk csak a kaszárnyák és kórházak épülhetnek pavillonrendszerben? Jelen esetben legjobb alkalmunk volna megmutatni, hogy a természettől is megáldott helyen milyen legyen egy modern, a mai igényeknek mindenben megfelelő „Quartier Latin“. Azt hiszem, nem egy művészünk venne részt e munkában a legnagyobb ambicióval, szellemi erőinek legértékesebbjeivel.

*

A világ balneologusai legközelebbi kongresszusukat tudvalevőleg Budapesten tartják 1911-ben. A kongresszuson elhangzandó számos közérdekü felszólalás közül reánk nézve bizonyára elsőrangu fontosságu az, mely Budapestet mint fürdővárost tárgyazza. Fürdőink elsőrangu gyógyhatásához kétség nem fér. Forrásaink nagy mennyisége is fürdővárossá avatja Budapestet. De miért e kongresszus ép most évtizedes mulasztások pótlása idején, mikor a lényegnek tetszetős formát készülünk adni? Nem tudjuk, meghivás folytán keresnek-e föl a világ e szakmáju kitünőségei, vagy fővárosunkra esett e megtisztelő választásuk, bárhogy is áll azonban a dolog, elejét kellett volna venni. Néhány év mulva nem kellett volna szégyenkeznünk s a fönt emlitett cim is ily — bizonyára kedvezőbb — módosulást nyert volna: Budapest mint modern fürdőváros.

*

Az uj épitési szabályzat, melynek átdolgozásához — a minden oldalról történt felszólalások után — tudvalevőleg vegyes bizottságot küldöttek ki, s melynek életbeléptetése 1910-re volt tervezve, ugy látszik lekerült a napirendről. Szó sincs róla, fontos munka végzéséről van szó. melynek helyes megoldásától, bátran mondhatjuk, az épitő ipar jövője függ. Mindazonáltal, sőt éppen a kérdés nagy kihatását tekintve, nem hangsulyozhatjuk eléggé, mennyire kivánatos, hogy az épitő kedvet fokozó, olcsóbb és liberálisabb épitési szabályzat életbeléptetése, más szabályzatok módjára, hosszas szünetek közbeiktatásával ujabb és ujabb halasztást ne szenvedjen. Nem egy ház és telektulajdonos, amint meggyőződni alkalmam volt, az uj szabályzat idejére hagyja vállalkozását. A hosszas pangás után, mely az épitő ipart végveszedelemmel fenyegette, biztató jelenségeket látunk, ezeket állandósithatjuk, sőt fokozhatjuk, ha a vegyes bizottság jó munkát végez — 1910-re.

*

Ez év julius hó 5-én adták át a forgalomnak a Tauern-vasut utolsó vonalrészét, a Gastein-fürdőtől Spittalig huzódó befejező szakaszt, mely magában foglalja a 8.56 km. hosszu Tauern-alagutat is.

A vasut épitésekor rendkivüli műszaki nehézségekkel kellett megküzdeni, ez okozta aztán, hogy az összes szakaszok felépitésére eredetileg előirányzott 190 millió koronánál majd 90 millióval került többe. Az uj vonalak megnyitása különböző időben történt. A Tauern-vasut északi szakaszát, a Schwarzach—St.-Veith—Bad-Gastein vonalat 1905-ben nyitották meg; ugyanez év november 19-én a Klaus—Spittal vonalat adták át a forgalomnak, 1906. májusában a Klagenfurt—Freistritz, juliusában az Assling—Triest, augusztusában a Pyhon—Selzthal, novemberében a Freistritz—Assling és Villach—Rosenbach vonalakat nyitották meg. Most pedig a Tauernvasut utolsó szakaszát, mely Bad Gasteintől Spittalig halad, adták át a forgalomnak. A Tauern-alagut, a második leghosszabb alagutja Ausztriának, 8·5 km. (Az Arlberg-alagut, mely a leghosszabb Ausztriában, 10·2 km. hosszu.)

Ezzel tehát befejezték a hosszu sinvonalat, mely St.-Veith állomást Gastein, Spittal, Villach, Assling érintésével Görzzel összeköti és ezáltal megadja a Triesttel való második vasuti összeköttetést, mi Ausztriának, Bajorországnak stb. mérhetetlen gazdasági előnyöket igér. Igy pl. Münchenből Triestbe az ut az uj vonalon 12 órára rövidült az eddigi 18 helyett. E vasut épitését 1901-ben kezdték. A déli vasut Trieszttől Asslingig az ugynevezett wocheini vonallal 1906 ban készült el, ebben van Podzobo és Feistritz közt a 6·34 km. hosszu wocheini alagut, mely a Julialpokon tör keresztül. Ugyanez időtájt készült el az Assling—St-Jakab közti részlet a 7·98 km. hosszu karawanki alaguttal.

A st-veith—gasteini vonalrész már 1905. óta üzemben van A most megnyilt rész egyike a legszebb hegyi vasutaknak és amellett, hogy sok helyet nyit meg a gazdaságnak, pompás turista eszközzé válik. A salzburg—wörgl—innsbrucki vonalból kiindulva, Schwarzach—St-Veithtől 30 km.-nyire van Bad-Gastein állomás, ez 60 m.-rel magasabban fekszik a közismert fürdőhely fölött. A völgyet átszelve jön Böckstein állomás, e mögött halad be a vasut a Tauern-alagutba, ennek magassága 1225 m, a fölötte lévő Gamshaar csucsé 2820 m Az alagut a salzburgi oldalon 2% emelkedésü és Karinthia felé 3·3%-kal esik. Mallnitz állomás 1180 m. magasan a Tauern-vasut legmagasabb pontja. Ezenkivül számos kisebb alagut, viadukt, kő- és vashid, merész támfal teszi érdekessé az uj vonalat.

*

A *Schw. Bauzeitungban* olvassuk: „A bécsi XVI. munkásmenhely, melyet Fuschik és Ornstein épitészek terveztek, három épületcsoportból áll. Kettő lakásnak épült, a harmadikban a gyülések és szórakozások helyiségei vannak. A nagyterem 32 m. hosszu, 25 m. széles és 16 m. magas, három oldalon szabadon kiugró erkélyekkel, ezeken 1600 személy fér el. A nagytermen kivül több kisebb terem is épült, ezekben összesen 5000 ember tartózkodhatik.

A főépületet zárt folyosók kötik össze az egyes lakóházakkal, melyeknek mindegyikében 42 lakás van. Az egyes lakások szoba, fülke, konyha, kis előtér, valamint fürdőhelyiségből állanak, az utóbbi mosókonyha céljaira is épült, hideg- és meleg vizvezetékkel. A házak központi fütéssel és porszivó berendezéssel felszerelvék. Az egyes lakásokért havi *53 korona bért* fizetnek.“

LOKSAY és PICHLER vizmüberendezők **Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 7. szám.**
TELEFON 69—53. Központi fütés-, szellőztetés- és fürdőtelepek, légszesz-, vizvezeték- és :: csatornázási berendezések. — Épület- és diszmübádogosok. ::

KRATOCHVILL ÁGOSTON
MŰ- ÉS CIMTÁBLA ÖNTÖDÉJE
Budapest, VII., Cserhát-utca 22. szám.

Készit elismert tiszta és izléses kivitelben: mindennemü bronz és horganyból **öntött felirati táblákat** u. m.: **vármegyei határjelzőtáblák, anyakönyvvezetői táblák, utcajelző és házszámok** városok részére, **cégtáblák gépgyárak** részére és miden más Telefon 28—35. — célra megfelelő öntött táblákat jutányos árak mellett. — Telefon 28—35.

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizenötödik évfolyam. 30. szám. Budapest, 1909. julius 28-án.

Előfizetési felhivás.

1909. évi augusztus hó 1-től uj előfizetést nyitunk lapunkra és tisztelettel kérjük az esedékes előfizetéseknek mielőbbi megujitását, hogy a lap szétküldése zavartalanul eszközölhető legyen.

Kis architecturák.

Rerrich Bélától.

A művészetekről átalában véve az a felfogás uralkodik, hogy valamely művészi productum főértéke a kompozició nagyságában és erejében, annak eredetiségében rejlik. Ez a felfogás legnagyobbrészt helyes is és megáll, de egy hallgatag következtetése az, hogy a részletek tehát csak mellékesek, vagy a részletek művészi kiképzése már mintegy a dolog természetéből kifolyólag máris művésziek, ha az egész kompozició az. Világos, hogy csak az az egyéniség alkothat nagy kompoziciót, ki a részletek képzésében is kiváló, vagyis mintegy bizonyos bravurral teszi egymás mellé, a különböző elemeket önkéntelen harmóniában.

Az elmondottak mind állanak az ugynevezett nagy művészetekről, melyeknek produktumai csak önmagukért, csakis a művészetért vannak, nem azonban azokról, melyek többé-kevésbbé, vagy csakis elsősorban gyakorlati céloknak szolgáló művészi productumokat termelnek, mint pl. az iparművészet és az architectura. Ezen művészetekben a cél kiszolgálása épp oly — sőt még fontosabb — szerepet játszik, mint a művészi külső és főleg elsőről mondható, hogy a szép kompozicióval, a legtöbb esetben, nem mintegy velejáró a művészi részletképzés. Az iparművészet, de az épitészet is a hajdan „művességből“ fejlődött a kompozicióhoz, a művesség teljes birtoka mintegy előföltételnek mondható. Az anyagszerüségről később kifejlett kritikai fejtegetések már csak azokban az időkben keletkezhettek, melyekben — mint már napjainkban például — maga a tervező a legtöbb esetben nem volt valóságos „müves“ és a művességet csak ugy nagyjából ismeri. A középkori fém és ötvösmüves, kovács előtt nem volt szükséges emlegetni, hogy az anyag természetének megfelelőleg dolgozzék, nem is tudott az máskép, hiszen ő tudta legjobban, hogy mit képes az anyagból kihozni és mit képes vele csinálni és igy anyagszerütlenségbe nem eshetett.

Alexander szerint „A müvészetnek egyik gyökere a müvességbe nyulik be s ennek gyakorlatiasságából szivja életerejét. A művészek előzői a művesek és a müvésznek azontul is müvesnek kell lennie. A durvább gyökerü művességre kellett ráoltani a művészeti érzést, hogy megteremhessen a szépség finomabb, nemesebb gyümölcse. . .“

Ami az iparművészetről áll, az áll a modern architekturáról is, nemcsak a külső formáról, de a belső részletképzésről, a megvalósitásról is. Egy modern épületben — legyen az akár köz-, akár magánépület — a kompozició nagyszerüsége, a koncepció tisztasága még távolról sem elegendő feltétele az épület jóságának és célszerüségének. Hát tovább megyek, egy-egy a művészi formával már semmiképen sem összefüggő dolognak mint például egy szinháznál vagy középületnél a fütés, a szellőztetés vagy bármely teljesen célszerüségi szempontoknak szolgáló berendezés hiányossága nem-e rontja el az egész épületet gyökerestől, bár minden koncepciója nagyszerü?

Az architecturának egy ujabban külön megerősödött ága, a városépités vagy a tulajdonképeni városszabályozás. Gyökerei természetesen ennek is csak a praktikumban találhatók meg.

A régi Nürnbergben, Rothenburgban, majnai Frankfurtban, mely a mostani német városépitők szemében festőiség és művészi megjelenés szempontjából a városépitésnek mindmegannyi gyöngye és példaképei, nem igen gondoltak valamikor arra, hogy a várost tervszerüen épitsék. Az a tény, hogy a város falakkal volt körülvéve, mi már magában véve is azt jelenti, hogy az épitkezéseknél a térelrendezéssel nagyon fukarul kellett bánni, eléggé megmagyarázza azokat a festői zeg-zugos utcákat, melyeket a meglevő viszonyok eredményeztek. A házak maguk is sokkal könnyebben lehettek festőiek, mert a tisztaságról, világosságról, szellőztetésről vajmi más fogalmak uralkodtak a középkorban, mint napjainkban. Kétséget nem szenved, hogy már akkor is voltak „panamák“ (habár talán valami más néven) és a befolyásosak érdekeinek nem egyszer tértek ki a köz érdekei, akár csak napjainkban és mindamellett — vagy talán épen ezért — mégis festői városokat eredményeztek az akkori viszonyok.

Olyan festői városokat, mint a fentemlitettek, természetesen már épiteni nem lehet, hisz a világosságról, tisztaságról és szellőzésről való felfogásunk, a közlekedési, a forgalmi eszközök annyira megváltoztak és a forgalom nagysága oly óriássá nőtt azóta, hogy azokat mintaképül fölállitani, minden szépségük és festőiességük dacára nepjainkban már nem is lehet. Azok a városok lassan-lassan nőttek olyanokká mint aminők és ezért oly szépek és egy most épitendő város vagy városrészre az épitési tervet ezek mintájára megcsinálni már nem is lehetséges, de nem is volna indokolt.

Budapestünk gyönyörü fekvése mellett — főleg a budai oldalon — városépités szempontjából a városok gyöngye lenne, ha hajdanában a törvényhozás a telkek nagyságára és az épitkezés módjára kellő megszoritásokat, illetőleg szabadságokat adott volna. Most már természetesen ezen nem lehet segiteni és igy a gyönyörü fekvésü Budának legnagyobb részét is, mely hegyes-völgyes volta mellett mintegy predesztinálva van a kertvárosszerü épitkezésre, óriási bérházak foglalják el.

De mint minden művészi produktumban, ugy a városépitésnél is a szabályozási terv szép és jó volta, mint főkoncepció, magában nem elégséges.

A szabályozási terv az épitész számára csak igen tág keret és csak az igazi művész érzi meg helyesen annak határait művére vonatkozólag. Példa erre fővárosunk egyik legszebb tere, melynek harmoniáját egyetlen épület is bizony nagyon-nagyon megbontotta.

A szép felépitésen kivül azonban számos tényező van, mely befolyásolja az épülő város szépségét és modernségét és melyek, habár első tekintetre alárendelt jelentőségüeknek látszanak, valójukban mégis nagy befolyással vannak a város összképére. Példa erre Berlin, a modern architectura vezető városa. Nem beszélve most magasabb szempontból Berlin városépitési elrendezéséről: Berlin oly óriási módon fejlődött a legutóbbi évtizedek alatt, hogy mint mondják néhány évtized előtt nem is volt még, de mintegy a porosz—francia háboru után egyszerre kiemelkedett a földből. Akkor még a város szakszerü szabályozási terv szerint való fejlesztésének nem igen tulajdonitottak valami nagy fontosságot és onnan valók azok a nagy anomáliák, melyek a mai Berlin felépitésében, főleg a város belsejében láthatók. Igy a belváros összes forgalmának a Friedrich- és Leipzigerstrasseba való beleszoritása, a Potzdamerplatznak az óriási forgalom szempontjából való majdnem az életveszélylyel határos forgalma stb.

De Berlin városának egy más szépségéről akarok beszélni és ez a mondhatnám szigoru következetesség, melylyel a város szépitéséhez hozzátartozó legkisebb elemet is az architecturának igazi tökélyével és művészi érzékkel oldották meg. A város, az utca képét nemcsak a házak sorai alkotják, melyek szépségére a városnak, mint ilyennek, nem igen van nagy befolyása, hanem találunk mindenféle egyéb elemet is, ezeknek miként való egymáshoz illeszkedése lényeges befolyással van a növekvő város szépségére. Az utaknak és tereknek miként való kiképzése, a tereknek, nem a szabályozási tervből kifolyó, de részletekbe való kiképzése, a szobrok művészi elhelyezése (hány budapesti szobrunk van művésziesen elhelyezve?), a parkozás izléses volta mind-mind befolyással van a városok szépségére. Sőt Berlinben még tovább mennek: nemcsak a fentemlitettekre terjed ki gondjuk a legkisebb részletekig. A Hoch- és Untergrundbahn nagyszerü épitészeti kiképzése, a földalatti vasut állomásainak lejáratai és belsejük kiképzése, a különböző vasutak és villamos vasutak megálló- és várohelyei, a Berlint annyira jellemző városi ujságárus bódék (melyek létesitésének engedélyezését, a székesfővárosi tanács legutóbb megtagadta), dohánytözsdék, lámpatartók, kandelláberek, utjelzőtáblák, sőt ujabban a nyilvános illemhelyek is mind-mind művészi architectonikus megoldásokat mutatnak. Talán magukban véve ezek mind lényegtelen dolgok, de összességükben bizony vajmi nagy befolyással vannak a város összképére.

Budapest gyönyörüen fejlődő város és most kellene megragadni az alkalmat és felépitésében a város részéről megtenni mindent arra nézve, hogy minden ujonnan keletkező intézmény — legyen az a leglényegtelenebbnek látszó is — művészi és modern legyen. Szükségtelen volna végre az, hogy mindenben utánozzuk a nyugati városokat. Ahogy villamos vasuti intézményünk elsőrangu, igy sok más egyebünk is az lehetne minden nagyobb költség nélkül.

A modern város szépségében szerepet játszó legkisebb elemnél is meg kell látszania az architectus kezének. Ha Budapest utcáin végig járunk, alig látunk egy, a köznek szóló „kis architecturát“, mely ne sértené az ember szemét. A villamos vasutak vasbádogból összetákolt vároházai ijesztő példái állitásomnak. A városnak meg sem szabadna türnie ezeket, annyira elektelenitik azok fővárosunk egyes helyeit. Még a gazdagabb kiképzésüek is valóságos kiáltó példái az izléstelenségnek Hát az ily gazdag társaságok nem irhatnának ki pályázatot már végre-valahára egy más ilyen kisebb feladatra, mint szokásban van ez Németországban?

Ha a Budapesten szabványszerüen elterjedt nyilvános illemhelyeket megtekintem, ezekről sem mondhatok jobbat. Éktelen szinü vasalkotmányok ezek, melyek bántólag hatnak a szemlélőre, akárhol is állanak a városban. Vajjon mit őriznek benne, hogy annyira be vannak rácsolva minden oldalról? Ugyanazon költségen lehetne izléses és épp oly célszerü ily épitményeket előállitani, mint azt külföldi utazásaim alatt bőven tapasztaltam. Sőt mint Párisban teszik azt, reklámcéloknak szánva — mihez az este kivilágitott üvegfelület kiválóan alkalmas —

Mázoló- és ércfényező- (akár uj, akár renoválási) **munkákra vállalkozik** HAJNAL (Honig) MIKSA Budapest, VII., Dembinszky-u. 34. TELEFON: 101—97.

avatottsággal és áldozatkészséggel, melyet a hazai közgazdaság és ipar fejlesztése iránt eddig is tanúsított, ezen intézmény mielőbbi létesítését is minél hathatósabban támogatni sziveskedjék, lehetőleg olyképpen is, hogy ez ügyben a saját kebelében albizottságot alakítana, mely a múzeumnak a t. Elnökség vezetése alatt álló szaktestület érdekkörébe vágó osztályai rendezésében közreműködnék, s működését a múzeum elökészítő bizottságába kiküldendő tagja által képviselné.

Budapest, 1909 február 6-án.

Kossuth s. k.

*

A múzeum alakítandó előkészítő bizottsága tehát az értekezlet javasolta alapon fog megalakíttatni, amennyiben a bizottságba a *kereskedelemügyi, pénzügyi, földmívelésügyi és vallás-közoktatásügyi minisztériumok* képviselőin kívül a *Kir. Magyar Tudományegyetem*, a kolozsvári *M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem*, a *Kir. József Műegyetem*, a selmecbányai *M. Kir. Bányászati és Erdészeti Főiskola*, a *Kir. Magyar Természettudományi Társulat* és a *Magyarhoni Földtani Társulat*, tehát összesen 6 tudományos intézetnek, valamint a *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet*, a *Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége*, az *Országos Magyar Gazdasági Egyesület*, az *Országos Iparegyesület*, a *Bányászati és Kohászati Egyesület* és a *Magyar Bánya- és Kohóvállalatok Országos Egyesülete*, tehát 6 gyakorlati szakegyesületnek kiküldöttei hivattak meg. E bizottság első teendője a múzeum létesítésére vonatkozó előzetes tervezetek elkészítése és a különböző osztályok részére oly csoportvezetők és szakelőadók gyűjtése, kik a természettudomány és gyakorlati technika legkiválóbb képviselői soraiból ezen ügy szolgálatára jelentkeznének.

Ámbár a Magyar Technikai Múzeum jelenlegi munkálatai egyelőre kizárólag a még meglévő anyagunk összegyűjtésére, alkalmas tárgyaink megmentésére irányulnak, e működés egyöntetűségének és a jövő működésnek helyes alapon való előkészítése végett már a jelenlegi akciónak tudományos rendszerességgel kell megindulnia, úgy hogy ezen ideiglenes gyüjtemények a jövő keretei gyanánt szolgálhassanak. E végből a külföldi, különösen pedig a legkitünőbbnek bizonyult müncheni és bécsi technikai múzeumok szervezetét és működését kell figyelemmel kísérnünk és hazai viszonyainkra alkalmaznunk. E múzeumok a természettudomány és technika különböző ágait a következő osztályokba osztják.

I. Matematika, geometria, matematikai és geometriai műszerek, geodézia, kartografia, mérések, órák, asztronómia, fizikai és technikai mechanika, anyagvizsgálat, fizikai és technikai optika és akusztika, hőtan, elektromosság és mágnesség.

II. Geológia, bányászat, kohászat, vas- és fémfeldolgozás.

III. Kinematika, gépelemek, emelőgépek, szél-, vízi-, gőz-, hőlég- és explosiv-mótorok, szivattyúk és fujtatók.

IV. Elektrotechnika (erős és gyönge áramú).

V. Papiros-, textil- és sokszorosítóipar. Fa-, esztergályos-, bőr-, kő-, föld- és agyagipar.

VI. Kémia (szerves, és szervetlen), elektrokémia, kémiai nagyipar, gázgyártás, világítás, szappan-, gyertya-, és olajgyártás, erjesztési iparok (szesz, sör stb.), malátagyártás, malom-, cukor- és konzervipar, hűtőipar, tejgazdaság és egyéb mezőgazdasági iparok.

VII. Magasépítészet, egészségügyi technika és jóléti berendezések (építőanyagok, építkezések, színházépítészet (és berendezés), út-, vasút-, alagút-, híd- és vízépítészet); csatornázás, vízellátás, fűtés és szellőzés, ipari higiena.

VIII. Közlekedésügy (közúti, vasúti és vizi közlekedési eszközök, valamint léghajók).

IX. Hadászati technika.

A szakreferensek feladata a különböző osztályok kiépítése, vagyis tervszerű összeállítása azon tárgyaknak, melyek máris rendelkezésre állanak, vagy könnyűszerrel megszerezhetők, valamint azoknak, melyek beszerzése fokozatosan történhetnék. Utazások közben, gyárak látogatása alkalmával gyakran igen értékes régi emlékekre bukkanunk, melyek gyakran minden áldozat nélkül megszerezhetők. Az emberi tudás oly óriási területeinek megérzékítéséről van szó, hogy azok feldolgozása igen nagy szervezetet igényel. Éppen ezért a Magyar Technikai Múzeum létesítésében a tudományos és műszaki kar legszélesebb köreit magában foglaló Egyesületünkre, *úgy a fővárosi mint különösen a vidéki tagokra, végül vidéki szervezeteinkre* igen nagy feladat vár, melyet csak akként oldhatunk meg, ha Egyesületünk minden tagja e kérdéssel szeretettel foglalkozik, s egyéb teendői kapcsán a múzeumban való elhelyezésre alkalmas tárgyak után a múzeum vezetőségével karöltve kutatna. Szükséges végül, hogy a felsorolt, vagy még továbbiakkal is kiegészíthető osztályok mindenikére minél több munkatárs vagy szakelőadó jelentkezzék, akikhez az illető csoporthoz tartozó tárgyak feldolgozás végett kölcsönösen átutalhatók volnának. Bárki természetesen több csoportban is dolgozhat, mindamellett kívánatos, hogy a különböző szakcsoportok teljesen egységesen vezettessenek. Az egyesületünkben alakítandó nagybizottság összeállítása és tényleges működésének a többi szakegyesülettel karöltve való mielőbbi megkezdhetése végett azonban mindenekelőtt e szakelőadók névsorának összeállítása szükséges. *Felkérjük tehát azon t. tagtársainkat, akik a Magyar Technikai Múzeum megalkotásában munkájukkal résztvenni szándékoznak, hogy eme elhatározásukat azon tudomány- vagy iparcsoportok megnevezésével, melyekben különösebb tevékenységet fejtenének ki, vagy melyek teljes kidolgozására vállalkoznának, az Egyesület titkárságánál mielőbb bejelenteni szíveskedjenek.*

□ □ □ □

Poézis az architekturában.

Rerrich Béla-tól.

Óh természet, óh dicső természet,
Mely nyelv merne versenyezni véled.
(Petőfi.)

Aki valamikor Nápolyban volt és naplemente idejében a St. Martino kolostorból vagy a Via Tassón sétálgatva végignézett a a nápolyi golfon, nem győzi eléggé dicsérni azt a képet, mit a tarka, szines, örökké nyüzsgő, mozgó város a lenyugvó nap sugaraitól bearanyozva kelt. És csakugyan gyönyörű látvány ez: előtérben Nápolynak ezer és ezer tarka háza, lenn a tengerőből ezer és ezernyi színben csillámlik és a szines háttértől kiemelkedve az örökké füstölgő Vezuv zord tömege mögött, mintegy már a ködben lebegve a sorrentói félsziget fejezi be a gyönyörű képet.

Van is bámulója Nápolynak elég: talán alig is van város, melyben a gazdag, idegen nézők oly nagy serege fordulna meg, mint Nápolyban. Nápoly a festőiség, a poézis városa; de ha leereszkedünk a St. Martinóról és végigjárunk a nyüzsgő-mozgó mellékutcákon, bizony nem sok épületest látunk. A messziről festői, poétikus házak a szenny, a bűz tanyái: egyik-másik mellékutcában az ember orrát befogva siet ki a sok-sok félmeztelen koldusgyerek sipánkodásai közepette.

Isten tudja, hogy miért, de szomorkodva gondoltam haza, a mi gyönyörű Budapestünkre. Nem átallom kimondani és mindenütt hangoztattam, ahol megfordultam, hogy fővárosunk *gyönyörű* és bátran mondhatja is ezt bárki. Mert ha Nápoly a festőiség és poézis városa, úgy le nem tagadható, hogy a modern kultura tekintetében bizony vajmi kevéssé áll a haladás jegyében, de a mi gyönyörű Budapestünk a fejlődés, a haladás, az előretörés városa; nyiltan kérdem: Nápolyt és bizonyos mértékben Konstantinápolyt kivéve, van-e hasonló nagyságú város, mely fekvésének szépségében fővárosunkkal vetekedhetnék. Mi pedig épp oly kevéssé méltányolhatjuk ezt természetesen, mint az örökszép Nápoly lakói. Amit megszoktunk, az többet nem hat az érdekesség erejével.

Az idegen, ki a Svábhegy vagy a Gellérthegy valamelyik pontjáról végignéz a Duna mentén, nem szűnik meg e látványt dicsőíteni. A legtöbb magyartól azonban szégyenkezve és megdöbbenve hallottam a külföldön, hogy kicsinyli le gyönyörű Budapestünket a külföldiek előtt. Hogy Budapest nem áll az idegeneknek adható kényelem tekintetében a külföldi városok színvonalán és hogy drágaság tekintetében felülmúlja a kontinens, sőt Nagybritannia

MMÉE Közl. Heti Értesítője. 1909.

lágymányosi palotáinak helyiségeit, vagy a városligeti iparcsarnokot ajánlja. Szerinte is a legelső lépés oly szűkebb bizottság kiküldése, mely kijelölje, kikutassa a meglevő ipari és természettudományi eszközöket és tárgyakat és egyúttal kidolgozza a múzeum szervezeti szabályait.

Cserháti Jenő a kir. József-műegyetem nevében az eszmét szintén melegen üdvözli s kéri a gyüjtés haladéktalan megindítását. Kéri továbbá, hogy az akcióba a kerületi iparfelügyelők is hivatalból bevonassanak.

Kosutány Tamás dr. példákat említ fel, hogy minő nagyfontosságú magyar találmányok nemzeti tulajdonjogát vesztettük már eddig is el. A szeszipar, a malomipar, a bányászat, a nyomdászat, stb. nagyon sok iparág fejlődésének útját magyar találmányok szabták meg s az emberiség kulturális haladásában úgy a természettudomány, mint az ipar terén igen értékes oly találmányokra mutathatnak rá, melyek magyar természettudósok, magyar technikusok alkotásai. A múzeum létesítését a magyar nemzeti kultura kérdésének tartja és annak nemzeti fontosságot tulajdonít.

Hermann Miksa a selmecbányai m. kir. állami erdészeti és bányászati főiskola nevében a főiskola legodaadóbb támogatását igéri.

Gálocsy Árpád azt javasolja, hogy a bizottság működésébe a magyarországi bányahatóságokat is vonják be. Figyelmeztet arra, hogy a még meglevő, de nagyobb méreteik miatt múzeumban el nem helyezhető technikai műemlékek is megóvandók volnának. Utal a tordai ősi fahídra, mely Európának legnagyobb szerkezetű hídja s noha teljesen jókarban levő, évszázados, hírneves magyar alkotás, most egy vashíd épitése kedvvéért le akarják bontani. Kéri, hogy a létesítendő múzeum működése az ily technikai műemlékek megőrzésére és fenntartására is kiterjesztessék.

Déry Károly kir. tanácsos a Magyar Bánya- és Kohóvállalatok Országos Egyesülete nevében az egyesület áldozatkész támogatását jelenti be.

Tóth Lajos dr. miniszteri tanácsos, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium képviselője azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy *Apponyi* Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Ő Excellenciája ezen intézmény nevelő hatásának a saját kormánypolitikájával rokonkötelékeire való tekintettel, de a magyar tudományos és történeti munka történelmi emlékeinek megóvása szeretetétől s az elérendő nemzeti szempontok fontosságától is indíttatva, ezt az ügyet szintén a legmelegebben fogja felkarolni és a kereskedelemügyi miniszter úrral karöltve, ezen eszme mielőbbi megvalósítása érdekében minden lehetőt el fog követni.

Elnök az elhangzott felszólalásokra reflektálva, először a tordai fahíd kérdésével foglalkozik. A tordai fahíd fenntartásának ügye tárgyalás alatt van. Azonban kérdés, vajjon e híd fenntartása nem volna-e nagyon költséges és nem volna-e helyesebb, ha azt a múzeumba modellben helyeznék el, a híd fenntartásának fennmaradó költségeit pedig a múzeum egyéb céljaira fordítanák. Örömmel konstatálja, hogy a tudomány és a gyakorlati technika képviselői a magyar technikai múzeum létesítését ennyire kívánatosnak tartják, és örömmel konstatálja azt is, hogy az értekezleten felmerült eszmék és tervek a reális lehetőségek mezején mozogtak. Hangsúlyozni kívánja, hogy ennek az intézménynek impulzust kell adnia a gazdasági kérdések helyes felfogására és az ipari foglalkozás megkedveltetésére. Szigorúan tudományos alapra fektetve, gyakorlati irányunak kell lennie, anélkül azonban, hogy az iparfejlesztés közvetetlen eszközei közé soroltatnék. Ami a múzeumok egyesítésének kérdését illeti, meg van győződve arról, hogy a végcél mindig a létező különböző műszaki múzeumok egyesítése, amire minden szakszerűen gondolkozó és e kérdés iránt érzékkel biró embernek törekednie kell. Azonban egyelőre fejleszszük e különálló szakmúzeumainkat külön-külön, de egységes szellemben, és amennyiben a jövőben ez egyesítés lehetővé válnék, lassankint amúgy is ki fog alakulni az az egységes nagy Magyar Technikai Múzeum, melynek létesítése törekvéseinknek végcélja.

Az értekezlet gyakorlati eredményét összegezvén, első teendőnek tartja, hogy a természettudomány és az ipar körébe vágó és meglevő emlékeinket és tárgyainkat a helyszinen összegyüjtsék, amely munkára a kereskedelemügyi miniszter úr az egész államépítészeti, iparfelügyelői, ipariskolai tanári, egyszóval a fennhatósága alatt álló egész műszaki kart rendelkezésre bocsátja. Ismerve *Wekerle* Sándor pénzügyminiszter úrnak a technika és az ipar fejlődése iránt minden alkalommal tanusított kiváló érzékét, meg van győződve arról, hogy ő a bányahatóságokat hasonlóképpen az intézmény rendelkezésére fogja bocsátani. A helyiségről való gondoskodás tulajdonképpen kérdés nem is lehet. Azt hiszi, akár a városligeti iparcsarnok üresen álló helyiségében, akár valamely kibérlendő kisebb helyiségben a múzeum ideiglenesen teljesen megfelelő elhelyezést találhat. Fontosnak tartja azonban a hozzáférhetőség érdekében, hogy a múzeumot ne valamely speciális tanintézetben helyezzék el.

Az értekezlet egyhangú véleményét összegezve kimondja, hogy a kereskedelemügyi miniszteriumban a pénzügyi, vallás- és közoktatásügyi és a földmívelésügyi miniszteriummal karöltve az ország legnagyobb szaktestületei egy-egy kiküldött szakértő tagjának, valamint külön meghivandó kiváló szakembereknek bevonásával bizottság fog alakíttatni, amely működését haladéktalanul megkezdheti. A bizottság tagjai a természettudomány és ipar legfontosabb ágait és egyszersmind a szakegyesületek kebelében esetleg alakulandó albizottságok működését is képviselnék. Az akció megindításához szükséges költségeket *Kossuth* Ferenc miniszter úr Ő Excellenciája, aki ez ügy iránt a legmelegebb érdeklődéssel viseltetik, készséggel fogja az intézmény érdekében rendelkezésre bocsájtani.

Az *elnök* kijelentéseit az értekezlet élénk helyesléssel vette tudomásul és ezzel a tanácskozás véget ért.

Kereskedelemügyi m. kir. miniszter 8225/VI. C. 1909.

A t. Magyar Mernök- és Épitész-Egyletnek

Budapest.

Folyó évi január hó 12-én 91.757/908. szám alatt kelt leiratom kapcsán a Magyar Technikai Múzeum létesítése ügyében tartott értekezlet jegyzőkönyvének egy másolati példányát csatoltan megküldve értesítem a t. Elnökséget, hogy az értekezlet határozatát elfogadva, a magyar természettudomány és technika alkotásait magában egyesítő ily múzeum létesítését elhatároztam, s elsősorban a még meglévő tárgyaink összegyüjtésére irányuló működést haladéktalanul megindítani szándékozom.

Ezen akció mielőbbi megindítását különösen sürgőssé teszi az a körülmény, hogy a németek által Münchenben, az osztrákok által pedig Bécsben csak a legközelebbi multban létesített intézetek Magyarországra is kiterjedő nagyon tevékeny gyüjtési mozgalmat indítottak s tudomásom szerint már nagyon sok értékes ily vonatkozású tárgyat maguknak megszereztek. A mindenekelőtt az összes ily tárgyaink visszatartására irányuló akció megindításánál tehát minden késedelem oly veszteséget jelent, melyet, mint azt akár szépművészeti, akár iparművészeti és egyéb múzeumainknál is sajnosan tapasztaltuk, többé sohasem kárpótolhatnánk.

Ezek megfontolása folytán e munkálatokra az egész államépítészeti, iparfelügyelői, posta-távirdai, ipariskolai tanári, egyszóval a fennhatóságom alatt álló egész műszaki kart az intézmény rendelkezésére kívánom bocsátani, s a vezetésük alatt álló műszaki jellegű hivataloknak és intézeteknek hasonló irányú közreműködésre való felhivása végett, a társminiszter urakat egyidejüleg szintén megkerestem.

A vonatkozó előkészítő munkálatokat a vezetésem alatt álló miniszteriumban a négy gazdasági miniszterium képviselőiből, a főiskolák és tudományos szakegyesületek, valamint a gyakorlati technikai szakegyesületek 1—1 kiküldendő tagjából, végül az e téren különösen kiváló, külön meghivandó szakemberekből álló bizottságra kívánom ruházni, s evégből felkérem a t. Elnökséget, hogy ezen bizottságba 1 állandó és 1 helyettes tagot a saját képviseletében kiküldeni és ezek neveit velem lehetőleg sürgősen közölni sziveskedjék.

Egyben felkérem a t. Elnökséget, hogy ezen intézmény létesítését a saját körében is beható tárgyalás alá venni s azzal a szak

valamennyi városát, azt jól tudjuk, de hogy ezt mindenütt híresztelni és ócsárolni kellene, azt eléggé helytelenníteni nem is lehet; azáltal pedig senki sem lesz műveltebb, sem „világlátottabb", ha leszidja azt, ami az övé.

Igenis hirdessük és bátran hirdessük, hogy fővárosunk gyönyörű és egyetlen szép a maga nemében. Hát Anglia nem így tesz? Nincs pályaudvara a kontinensnek a brit partok felé vezető városaiban, melyben száz és száz plakáton ne hirdetnék az angol tengeri fürdők nagyszerűségét, az ír „Kilarney" völgye poézisét és a skót hegyek festői vidékét. Van-e a külföldön csak egy intézmény is, mely gyönyörű Budapestünk szépségére felhívná az idegenek figyelmét és ezáltal nagyítaná idegenforgalmunkat?

De elég ebből. Minden művelt magyar ember kötelessége, hogy hazája, szülővárosa előnyeit kiemelje a külföld előtt, fogyatkozásait pedig rikítóbbá ne tegye; kötelessége azonban az is, hogy saját erejéhez mérten minden igyekezetével hozzájáruljon annak szépítéséhez és emeléséhez.

Ha napsugaras nyári napon fővárosunkat a Duna partjáról nézzük, gyönyörű, mesés látvány és egyedülálló tájkép tárul el szemünk előtt. Vajjon e gyönyörű fekvés hatása mutatkozik-e azonban a város belsejében? Nem. Budapest szigorú, szomorú kőváros. Ahova a szemünk néz, mindenütt malteres, gipszragasztékos bérkaszárnya, kövezet, aszfalt: sehol egy üde színfolt, mely megszakítaná az egyhangú, lélekcsüggesztő szürkeséget. A kemény kő szívós szorítással zár ki a maga birodalmából minden életet, minden természetet. A város belsejében park vagy zöld tér alig is van, melynek hűvösségében, nyári estéken az emberek némiképpen magukhoz térnének a pörkölő hőségtől. A lakókat agyonsanyargató háziurak, a várost agyonépítő spekulánsok rideg birodalma ez. Egyik előkelő lapunk ezeket írja e témával kapcsolatban: „Budapestnél virágtalanabb város nincsen Európában. Ami virág van, azt az utcasarkokon szegény virágárusok árulják. És minő virágok! Virágházakban nevelik, a szívüket drótszállal szúrják át, a szirmukat meg is festik, hogy minél virulóbbak legyenek. A fehér szegfű szirmát így szokták cinóbervörösre festeni, ha már fehérnek nagyon piszkos. A virágkirakatokban csupa üvegházi növény, a szalonokban csak nagy ritkán délszaki növény. Bizony ez szomorú kép. És sétáljon végig valaki Budapest utcáin, nézze végig az ablakokat, erkélyeket, alig találni három utcában egy-egy virágos ablakot. Akik külföldön jártak, észrevehették, különösen Drezdában, Münchenben és Bécsben, mily gyönyörűek azok a virágos ablakok. Felmerült tehát nálunk is az eszme, díszítsük fel ablakainkat a külföldi nagy városok mintájára virágokkal. Mint számos sikerült és minden ízében a magyar karakternek megfelelő mozgalom, ez az eszme is az Iparművészeti Társulatból indult ki, amelynek indítványára „Virágos Budapest" elnevezéssel egy bizottság alakult ezen eszme propagálására. A bizottság Bartóky József miniszteri tanácsos elnöklésével az érdeklődő egyesületek és társulatok kiküldöttjeiből áll. A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet is képviselve vnn e bizottságban egyik tagja által. A bizottságban a főváros polgármestere és kertészeti igazgatója által, a földmívelésügyi minisztérlum Magyar Kázmér királyi tanácsos által van képviselve.

Ezen kérdés mi hozzánk technikusokhoz, — elsősorban építészekhez — sokkal közelebb fekszik, mintsem azt első tekintetre hinnők, sőt a külföldön, főleg az előbb említett városokban, éppen az építészek voltak azok, kik ezen akciót megkezdették. Berlin külvárosainak építkezésénél a virágkultusz bizonyos fokig már az architekturában is kifejezésre jut. Hisz a steglitzi, friedenaui stb. modern házak ablakmellvédpárkányait, manzardpárkányait mind architektónikusan kiképzett virágos ládákkal helyettesítik. És nem kedves, vonzó látvány-e ez? Általában véve, akik Berlinben jártak, csodálkozva látták azt a nagy virágkultuszt, amit ott űznek. A munkásnegyed egyhangú épülettömbjeit például mennyire megszépíti az, hogy minden ablak virágos. Hatósági rendelet mondja ki a virágok nevelését. A német egyébként is nagyon céltudatos a virágkultusz fejlesztésében. Berlin külvárosai szélesebb utcáinak közepén virágágy húzódik végig. Sokkal szebb és helyesebb a növényzetnek ily módon való alkalmazása az úttesteken, az úgynevezett előkertes elrendezésnél. Az előkertes elrendezésnél a növényzet, mintegy két fal közé szorítva, alig találhatja meg a megélhetéséhez szükséges feltételeket — főleg áll ez az északi, vagy árnyékos oldalon levő előkerteknél — míg a növényzetnek fentebb említett módon az úttest közepén való elhelyezése mellett a növényzet sokkal jobb megélhetési viszonyokra talál és úgy a járó-kelőne mint a házak ablakaiból kitekintőnek sokkal szebb képet nyujt.

Berlin erősen terjeszkedik kifelé. A város külső területét, amely még mezőség, erősen mérik házhelyeknek, utcákat vágnak és építenek ott. A házak építése még messze van, de az utak már készen vannak, az utak közepén fasorok, gyönyörű, gondozott virágágyak virítanak.

Mint már említém, éppen az építész az, ki legtöbbet használhat ezen akciónak úgy a város szépségi és egészségi viszonyai nak javításánál, mint saját művének emelése szempontjából is. Ha az építész az ablakokat és erkélyeket úgy tervezi, hogy a virágtartó rács és virágtartó azokkal szerves összefüggésben legyen és ezt kedves külső formában oldja meg, alig lesz tehetősebb ember, ki ablakait és erkélyeit virággal fel nem díszíti. Egy újonnan épülő, nagyobb háznál pedig a virágtartó rács vagy ládára eső néhány ezer koronás költség rendesen szerepet nem játszik.

A virággal való díszítés sokkal nehezebb lesz nálunk Budapesten, mint a külföld nagy városaiban, egyrészt a nagy hőség és szárazság, másrészt azon körülmény következtében, hogy az utcai lakások lakói épp azon időszakban, melyben a virágok szépségét élvezhetnék, otthagyják a fővárost. Akár hogy van, az akció szép és ha intenciója csak részben teljesül is, mégis nagyban emeli úgy a város szépségét, mint a virágkultuszt is.

Nem lesz érdektelen talán, ha az ablak és erkély virágdíszítésének módját itt röviden közlöm és egyúttal megemlítem azon tudnivalókat, melyek azoknak alkalmazására és a virágok megválasztására és gondozására vonatkoznak.

A virággal való díszítésnél elsősorban legfontosabb természetesen a virág. A virág megélhetésének azonban épp oly meghatározott feltételei vannak, mint az állatvilág egyedeinek. Fontos az égtáj, szélirány, hőmérsékleti viszonyok stb.

A hőmérséklet és égtáj szempontjából mellékelt táblázatban három csoportba osztom azon növényeket, melyek fővárosunk klimájához legalkalmasabbak és a kereskedelemben általában véve mindenütt és olcsón kaphatók: az erős napot kedvelő, a mérsékelt napot és az árnyékot kedvelőkre.

Mint a táblázatban felemlített virágok kevés számából is már látható, nem fontos az, hogy lehetőleg sokféle vagy drága növényt alkalmazzunk: a magasból a detailek úgy sem látszanak. A fő a szín és a tömeg. E szempontból a legalkalmasabb a pelargónium, hétköznapi nyelven: „muskátli", melynek úgy színe, mint levelei igen élénkek, valamint az egész virág formájában is már igen magyaros.

Ezek után a tartány kérdésére kerülne a sor. Napos helyen a virág a cserépben kitéve nem fejlődik, sőt idővel kiszárad, mivel a cserép túlságosan fölmelegedvén, a növény gyökereit a forró cseréptől visszahúzza és így a táplálék felvételében akadályozva van. Ily helyen tehát faládát kell alkalmaznunk. A fa rossz melegvezető lévén, kedvező a növényzetre, azonkívül nagyobb földmennyiség lévén benne egy masszában, ez nem is szárad ki oly gyorsan. A ládát belül bekátrányozni nem szabad, mivel a növényzet ezt meg nem tűri. Jó azonban megégetni a belsejét, mikor is a képződő kreozot megvédi némileg a rothadás ellen. A láda minden esetben bádog-alátéttel látandó el, hogy öntözés alkalmával a víz a járókelőkre ne csurogjon. A keresztmetszetnek a 14 *cm* belső magasság és 17—20 *cm* szélesség felel meg. A láda hossza természetesen az ablak szélességétől függ, nem ajánlatos azonban, hogy ez az ablak egész hosszában végig egy darabból legyen, mivel ennek szállítása bajos és a deszka vetemedése is túlságosan erős volna.

Ami a ládát tartó rács alakját illeti, azt e helyt fejtegetnem talán szükségtelen. Fő az, hogy jól és célszerűen legyen az ablak tokjához hozzáerősíthető és a ládát jól és biztosan tartsa meg.

Ott, hol az lehetséges, jó a ládát 25—30 *cm*-rel a mellvéd felső színe alá helyezni, mert így a világosságból nem vesz el semmit a virág és az ablakból is kihajolhatunk. Oly esetben, hol kitámasztható esslingeni redőny van, különben másképen nem is lehet ezt megoldani. Új házaknál az ablakmellvéd-párkánynak virágos tartókkal való helyettesítése által igen szép hatásokat érhetünk el. Az erkélyekre többé-kevésbbé ugyanez áll. Úgy a láda, mint a rács színét illetőleg legszebb a fehér szín, esetleg élénk piros, vagy sárga nagy foltokban tartott díszítő motívumokkal, mivel ezen színek még emelik a virágok színességét.

Az öntözés leghelyesebben az esti órákban történjék; ez legkedvezőbb a növényekre, mert így a vizet egész éjjel magukba szívhatván, reggel sokkal ellentállóbbak a nap perzselő sugaraival szemben. Hogy az öntözésből a járó-kelők kellemetlen részüket ki ne vegyék, a bécsi rendőrség rendelettel szabályozta az öntözés idejét, mit annak idején a budapesti államrendőrség alkalmasint szintén meg fog tenni és így nem kell tartani attól, hogy a virágok öntözése kellemetlenségekkel járna az utcán haladókra.

Nem tudom, vajjon a mi speciális viszonyaink mellett lesz-e foganatja és hatása ezen — annyi lelkesedéssel megkezdett — mozgalomnak. A modern architektus és iparművész nagyon tudja, hogy az architektúra és a természet szépségeinek egyesítésével milyen hatásokat lehet elérni. Akik még az oszloprendek és párkányrendszerek rideg világában dolgoznak, talán mosolylyal fogadják e mozgalmat. Mi baj? A modern építész előtt a művészi szép az architekturában, nem szabályokban és arányszámokban van megrögzítve, hanem művészi érzésében és ha ezen érzésnek, hangulatnak megtestesítésével hasonló hangulatot tud kicsalni a nézőből, úgy szépet alkotott. Már pedig kérdem, kiben nem kelt kellemes, kedves hangulatot az üde, a szines virág?

A Budapesten legalkalmasabb és legolcsóbb ablak- és erkélydiszitő növények.

A növény tudományos neve	A növény népies elnevezése	Milyen helyre való?			A virágzás		Megjegyzés
		Erősen napos	Félárnyék	Árnyék	színe	ideje	
Pelargonium Zonale	Muskátli	erős nap	—	—	fehértől sötétvörösig	májustól novemberig	Leghálásabb ablakdíszítő virág
Pelargonium peltatum	Futó muskátli	„	—	—	„	„	Leghálásabb ablakdíszítő virág
Tropeolum	Törpe sarkantyúka	erős és mérsékelt		—	sárga	májustól egész nyáron át	Futónövény
Verbena hybrida	Kerti vasfű	—	mérs.	—	különféle színben	júniustól egész nyáron át	
Fuxia hybrida	Fuxia	—	—	árnyék	különféle	májustól egész nyáron át	
Begonia semperflorens	Begonia (folyton virító félszeglomb)	—	mérs.	—	fehér és piros	„	
Begonia hybrida grandiflora	Kerti nagyvirágú begonia	—	mérs.	—	minden színben	„	
Helyotropum	Vanilia	—	mérs.	—	kék	„	
Petunia hybrida	Kerti petunia	erős és mérsékelt		—	minden színben	„	
Tradescantia	Tradescantia	—	—	árnyék	nem virágzik		Futónövény
Hedera helix	Közönséges borostyán	—	—	árnyék	„	„	Futónövény
Ampelopsis veitchi	Vadszőllő	minden helyen	minden helyen	minden helyen	„	„	Futó, gyönyörű őszi színeződés

Az összes növények csakis május második felében (az „utolsó fagyos szent“ után) ültetendők ki.

SZEMLE

Fontos jogi kérdések. Röviddel ezelőtt a drótnélküli táviratozás és a léghajózás körül felmerült időszerű jogkérdéseket szellőztettük e hasábokban; a trust és kartellszövetkezések jogi alakulatai ismét földtekénk felületére vonják vissza figyelmüket.

Ismeretesek az ezen szövetkezések kapcsán fejlődő izgalmas nagyarányú harcok az amerikai Egyesült-Államokban; ezen eszmék onnan átterjedtek az összes földrészekre és a közeljövőben az egyének és néprétegek életfeltételeit döntő módon fogják befolyásolni.

Példaképen foglalkozzunk a németországi nagy villamosgyárak négy év óta fennálló védőkartelljével, mely a közelmúltban közlemény útján jutott a nyilvánosságra. A szövetkezés pontozatai még az angol szakkörök tudományos lapjában, az „Electrician“-ben is feltűnést keltettek, a nagyközönség és a kizárt kisebb gyárak pedig ámulattal vették tudomásul, hogy életbevágó érdekeikkel miképpen rendelkeznek felelőtlen hatalmasságok.

Lassanként megindul a német hatóságok antitrust-küzdelme is Roosewelt elnök példájára.

A német közmunkák minisztere utalással a birodalmi törvényszék egyik ítéletére, figyelmezteti az ügyköréhez tartozó alantos hatóságokat, miszerint versenykiírás alapján pályázó versenytársak egymás közötti egyezményszerű megállapodásai a jó erkölcsök ellen vétenek, ha az a céljuk, hogy a kiírást rendező építtetőket megtéveszszék.

Miután ezen körözvényt röviddel az elektromos gyárak védőkartell-egyezményének nyilvánosságra hozatala után bocsátották ki, az illetékes sajtó általános véleménye szerint a közmunka-miniszter ezzel állást kívánt foglalni a fentnevezett kartell ellen.

A kartellt védő „Berliner Börsencurir“ ezzel szemben arra utal, hogy a birodalmi törvényszék hasonló esetben hozott döntésével 1903. évben épp ellenkező álláspontot foglalt el. N. N. mérnök

A KERT MŰVÉSZETÉRŐL ÉS TEKTONIKÁJÁRÓL

A kert fogalmának meghatározása sok vesződséget és gondot adott már az esztétikusoknak, a műtörténészeknek és az íróknak. Alig van művészi alkotás, mely annyira megváltoztatná a felénk való kihatását, a ránk gyakorolt benyomást a különböző megvilágítások hatása alatt vagy a a különböző nézőpontokból való megfigyelés közben, mint ez a műalkotás. A kert, ez a finom, szubtilis mű, a maga kétféle, részben gyengéd, változó és bájos, részben határozott tektonikájú anyagával folyton változtatja alakját és ide-oda siklik alkotójának kétlaki volta miatt a művészet birodalmából a természet birodalmába. Pedig se nem tisztán műalkotás, se nem a természet alkotása, sőt éppen utóbbié nem. A természet az anyagot adja ehhez az alkotáshoz, de csak részben, a kert azonban semmiképpen sem a természet műve. A kert egy kompozíció, egy erős, — habár időszakos megállapításokhoz fűzött — organizmus szülötte és aszerint, amint ez az organizmus válik uralkodóvá, vagy amint a természet önalkotta törvényei érezhetők jobban az alkotáson, aszerint, amint az építőművész uralja az egész kompozíciót vagy a kertépítész, vagy helyesebben, hogy a kert rendelődik alá az építőművészi vezéreszmének, vagyis a kert a háznak, vagy az építőművészi alkotás állítódik be a kert organizmusába, helyesebben a ház rendelődik alá a táj vezéreszméjének, kapjuk meghatározásul azt, hogy a kert a művészet uralmának alávetett darab természet, vagy a kert a tájnak szépségben és tökéletességben felfokozott része. Akármily nehéz is megrögzíteni a kert fogalmát, vagy inkább meghatározni ezt a fogalmat, mégis nagy szükségünk van erre, sőt nagyobb szükségünk van erre a kertnél mint bármely más műalkotásnál. Ennek az okai egyszerűek és könnyen megérthetők. A kert, ha csak mint a növények, a virágok összességét néznők, nagyon csalfa valamivé válnék; ilyen szempontból a kert tulajdonképpen egy női lény, egy bájos, pajkos, kacér teremtés, egy szeszélyes, folyton változó valami. Mert a virágot ha a tudós, a botanikus szemével nézzük, jól tudjuk, hogy egy mindenképpen praktikus rendeltetésű és szerkezetű élőlény, melynek minden egyes része működését pontosan ismerjük; tudjuk, hogy a szépsége, a bája, az illata, a lehelete mind-mind a legridegebb, szinte démoni agyafúrtsággal és számítással kigondolt kerítőeszköz, veremkészítés és csapda, de mihelyt a tudós magunkra erőszakolt rideg megfigyeléséről megfeledkezünk, mihelyt nem mint a bírák a törvény rideg észlelőjeként, hanem mint a közvetlen hatásoknak élő vagy legalább azoknak engedő emberek nézzük ezt, rögtön és akaratlanul hatalmába és varázsába kerülünk s könnyen megtörténik az, hogy előttünk a kert mint műalkotás, mint egy szervesen gondolkodó alkotóerő műve elvész a virágnak, a növénynek a természet gyakorolta erős és közvetlen behatása alatt. Helyesen mondja egy német esztétikus, hogy a kert, legyen az akármily helytelenül megtervezve és megalkotva, ha növényanyag tekintetében tűrhető, alig mondható csúnyának, mert a növény, a virág szépségével mindent elfelejtet. A kert mindenképpen kompozíció, melyben a növény, a virág mint dekoratív elemek szerepelnek és ez a kompozíció adja meg az átmenetet, képezi a kapcsolatot a ház és a természet között. Falke, az ismert esztétikus és kertészeti író, a kertet, mint már említettem, egy darab a művészetnek alávetett természetnek tekinti. Brinckmann azt mondja róla, hogy egy darab „elidegenített" természet. Talán úgy foglalhatnók össze a legrövidebben a kérdést, hogy a kert a szabad természetet a ház szigorú tektonikájával köti össze a különböző korok különböző gondolkozási és érzelmi módjai szerint. A kert művészi virágzásának korszakai összeesnek az építőművészet irányaival és gondolkozási módjával. Néhány példa ezt világosan igazolja.

A középkornak a kerttel érintkezésbe kerülő építményei a lovagvárak és a kolostorok. Az elsőnek a társadalmi tradíciókon és gyakorlati okokból kialakult helyiségei külön-külön csoportokban, sőt külön épületrészeken helyezkednek egymás mellé. Az épület külön-külön részekből áll, melyek szinte ötletszerűen kerültek egymással össze, az épület a különböző rendeltetésű helyiségek: a lovagtermek, a nők helyiségeinek, a cselédség lakosztályainak, a védelemhez szükséges részek egymás mellé való csoportosításának látszik. A középkori kert ennek megfelelő elrendezésű. Egy-egy ilyen lovagvárnak vagy kolostornak nincsen „kertje", hanem kertjei vannak, melyek az egyes épületrészekhez csatlakoztatott udvarokban mint „külön kertek" helyeződnek el anélkül, hogy összességükben egy egységes gondolatnak rendeltetnének alá. A kertek a természettől elzárva, befelé képződnek ki olykor a legbájosabb közvetlenséggel. A növények, a virágok udvarszerűen falakkal körülvéve, egy erős kerti egységet képeznek amúgy is és nincsen szükség különös architektonikus kompozícióra. A kertek itt a haszon gondolatától irányíttattak. A „fáskert" vagy gyümölcsös a fák nagyjából egyforma méretekben való kifejlődésének megfelelőleg pontosan mértani beosztású, a fűszeres vagy virágos kert szintén a gyakorlati használhatóságnak megfelelőleg sakktáblaszerű beosztású és így tovább. A kolostorkert legtipikusabb része a „hortus claustralis", a keresztfolyosókkal körülvett, teljesen zárt udvarkert, a középen a kúttal vagy később vízmedencével, aztán a virágos, bájos, befelé nyilt „hortus conclusus" és a pázsitos, gyepezett, ülőpadokkal körülvett „rózsakert" mind úgy csoportosulnak egymás mellé, ahogy azt az épületnek egymás mellé helyezett részei megokolják.

Lassan, mintegy öntudatlanul és ösztönszerűleg érezhető egy akarás, a helyiségek egységes csoportosítását illetőleg a konglomerátszerűen egymás mellé helyezett helyiségek először logikus és kifelé egységesebben ható csoportokba jegecesednek, később ezek a csoportok szimmetrikusan helyeztetnek el egy tengelyhez képest; így fejlődik ki az olasz renaissance palota zárt és egységes tömbű épülete. Ez az épülettömb kifelé biztos és egységes alakot mutat, mint ilyen határozott viszonylatot követel meg a kerttől, melyet egységes kialakulásánál fogva egységes kialakulásban követel magához. Amint az olasz renaissancepalota a kialakulásának tetőpontján egy egységes akarat és irányító erő szisztematikus kialakulásának szülöttje, úgy a kert is az. A kert az épület tektonikájával szerves összefüggésbe kerül, a kert az épület alárendeltje és tagozásában mintegy visszatükrözése a háznak. Az olasz renaissance kert tisztára architektonikus alkotás, mit még érthetőbbé tesz az, hogy a renaissance építőmesterek, ezek a sokoldalú, sok irányban tehetséggel megáldott művészek, a renaissance mesterek sajátos gondolkodásánál fogva teljesen természetesnek találták, hogy a kertet a házzal együttesen ők tervezik és így keletkezett az a bámulatos egység, amely ezen alkotásoknál a kertet a palotával egybeköti. Ez az egységes kifejlődés azonban nem céltudatos a fejlődés menetében, hanem mintegy ösztönös, mi az egyes olasz renaissancepalota-kertek időszerinti egymással való összehasonlításából könnyen megállapítható. A renaissance mesterek a kert tulajdonképpeni természeti anyagával, a virág-anyaggal nem sokat törődtek. Ez a nagyszerű egységben megoldott kompozícióba könnyen volt beállítható és minél egyszerűbb volt, annál jobban juttatta érvényre az architektonikus kompozíció szépségeit. Állításomat legjobban igazolják azok a korabeli rajzok és felvételek, de a mostani kertművészeti művek felvételei is, melyek kivétel nélkül a kert architektonikus részeire terjeszkednek ki anélkül, hogy a növényzet alkalmazásáról egyáltalán képet adnának. A kert növényzetének esetleges túlságosan mesterkélt voltával nagyszerű ellentétben van az olasz vegetáció a maga szabad, lágy, részben élesvonalú kontúrjaival.

A tizenhetedik és tizennyolcadik században az épülettömb, mely az előbb leírt módon alakult ki, differenciálódik ugyan, de egy egységes építészeti vezéreszme uralma alatt. Az épület külső tömbje nagyobb és szabadabb tagozódást mutat fel, ami a belső helyiségek szabadabb térképzésének tulajdonítható. Nagyobb ritmus, nagyobb mozgás jellemzi az épületet, a tömb feloszlik, az egyes épületcsoportok egymáshoz képest

VIDOVSZKY BÉLA: TÉLI NAP.

VASZARY JÁNOS: TÁNCOS PÁROK.

ZÁDOR ISTVÁN: PÓLYA TIBORNÉ ÚRNŐ ARCKÉPE.

PÓLYA TIBOR: VÖRÖSKALAPOS NŐ.

Magyar Művészet
1926.

PERLMUTTER IZSÁK: SPÁRGA-CSENDÉLET.

eltolódnak, egy erős művészi egység azonban megmarad. Brinckmann szerint a kert alaprajzában mintegy visszatükröződése a háznak és ilyen módon úgy jellemzi a tizenhetedik és tizennyolcadik század barokkkertjét, hogy az épület vonalai fokozottabb módon, mintegy eltorzítva tükröződnek vissza a kertben és mivelhogy a palota szabadabb és ritmikusabb kompozíció, annak visszatükröződése fokozottabban az.

A tizennyolcadik század vége felé a kert nagy átalakuláson megy át. Az építőművészi alkotóerő hanyatlik, a formaképzése termeketlenné válik és formák és históriailag kész stílusformák átvételében merül ki. A kert a fent leírt mértani ill. építészeti irányokban kimerül, a nagy francia kertépítők minden képzeletet túlhaladó méretekben és a következetesség szinte kifárasztó messzeségével merítik ki a kert építészeti gondolatát és úgy keletkezik egy megváltozott művészi világnézlet alapján a tizennyolcadik század végebeli kert, eleinte a természet utánzásából, később annak szentimentális felfokozásával. Ez a kert művészetének hanyatlását jelenti. A kert a XIX. század elejével a művészek kezéből kisiklik és az a dolgukat mesterségszerűen végző mesteremberek kezébe kerül és míg addig az építőművészeti vezéreszme irányította a kertet megkomponálásában, most tudálékos teóriák, a természetnek külsőségeiben való utánzása, annak törvényeinek ismerete és az azokba való behatolás nélkül irányítják a kert létesítőit. A tizenkilencedik század eleji tájkertje habár a növényzet szépsége szempontjából talán igen, de mint kompozíció művészi értékre nem tarthat igényt.

Mit mondjak a modern kertről, napjaink kertjéről? Láttuk a kert folytonos fejlődését az építőművészeti alkotások fejlődésével kapcsolatosan. Láttuk, hogy a kert miként marad állandó függvénye a háznak, a lovagvárnak, a kolostornak, az olasz renaissance palotájának, a francia királyok kastélyának. Van a mai lakóháznak bárhol véglegesen kifejlett alakja, van a mai kastélyépítésnek a régiektől eltérő, jelleg-

zetes iránya? A lakóház (a családi ház) építése az angol lakóházból indul ki, mely a középkori manor-házat mondhatja ősszülőjének. Így a kert is ennek megfelelőleg fejlődik ki kisebb kerti egységek egymás mellé helyezéséből. A kert azonban folytonos küzködések közt fejlődik csak tovább, mert a XIX. század elején elterjedt tájkert irányzata, mely bár nagy területeken sokszor kétségtelenül szép hatásokat ért el, még mindig érezhető volt a legutolsó évtizedekig és pediglen rossz kinövéseiben, mert még mindig megvolt a kertészekben az az igyekvés, hogy a kis területű kerteket is tájképszerűleg alakítsák ki és így az úgynevezett „pereces"-kert, mely az utaknak a sósperec alakjához hasonló módon, észszerűtlenül való ide-oda csavargatásából áll, sokáig nem volt kiszorítható.

Újabban határozottan nagy és általános szeretet és érdeklődés érezhető a kert iránt és mondhatjuk, hogy egészséges irányban. A kert az építőművészi vezéreszme uralma alatt, de az építészeti elemek háttérbe szorulása mellett fejlődik tovább. Ennek az iránynak okai azonban nem művésziek, hanem inkább gazdaságiak. Az építészeti elemek a támfalak, a lépcsők, vízmedencék, pergolák, stikádiumok, lugasok költséges elemei a kertnek és így ezek lassan-lassan elmaradnak abból. Természetes, hogy ez a kert kialakulásának hátrányára van, mert a művészi kert tulajdonképpen architektonikus alkotás és annak tagozása architektonikus elemek nélkül el nem képzelhető. Az architektonikus elemek kimaradása a kertből azonban szükségessé teszi azt, hogy fokozottabb erővel hozassanak ki azok a szépségek, melyek a növényzetben, a virágokban rejlenek. Nem akarok jóslásokba bocsátkozni, de szinte törvényszerűnek tartom, hogy a mai nehéz, ideges élet mindinkább meg fogja erősíteni az emberekben azt a vágyat, hogy a szabadban, a kertben élhessenek és ennek a vágynak általánosítása nagy kihatással lesz a kert művészi fejlődésére is. A művészi, a szép kert építőművészeti gondolkozást és kertészeti tudást igényel egyaránt és a természet nagy szeretetét. Ha ezek csak a szakemberben vannak egyesítve is, minden művészlelkű ember is egyesítheti azt magában és így hozzáadódik a művészi kert egyik legértékesebb jellegzetessége, a kert egyénisége is, melyet a tulajdonos sugároz ki magából.

Ha a modern kert ilymódon nem állítható a régi idők művészetileg kiforrott kertjeivel egy sorba, ennek oka az, hogy még nem alakulhatott ki olyan végleges formában, mint elődje, mert hisz a mostani idők családi háza sincs a fejlettségnek annak a fokán, hogy az végső kialakulásnak lenne mondható. A kerttel való folytonos foglalkozás meghozza a maga eredményét, a kerttel pedig érdemes foglalkozni, hisz oly sok szépet és jót nyujt úgy művészi, mint morális tekintetben.

RERRICH BÉLA.

A KERT MŰVÉSZETÉRŐL ÉS TEKTONIKÁJÁRÓL

A kert fogalmának meghatározása sok vesződséget és gondot adott már az esztétikusoknak, a műtörténészeknek és az íróknak. Alig van művészi alkotás, mely annyira megváltoztatná a felénk való kihatását, a ránk gyakorolt benyomást a különböző megvilágítások hatása alatt vagy a a különböző nézőpontokból való megfigyelés közben, mint ez a műalkotás. A kert, ez a finom, szubtilis mű, a maga kétféle, részben gyengéd, változó és bájos, részben határozott tektonikájú anyagával folyton változtatja alakját és ide-oda siklik alkotójának kétlaki volta miatt a művészet birodalmából a természet birodalmába. Pedig se nem tisztán műalkotás, se nem a természet alkotása, sőt éppen utóbbié nem. A természet az anyagot adja ehhez az alkotáshoz, de csak részben, a kert azonban semmiképpen sem a természet műve. A kert egy kompozíció, egy erős, — habár időszakos megállapításokhoz fűzött — organizmus szülötte és aszerint, amint ez az organizmus válik uralkodóvá, vagy amint a természet önalkotta törvényei érezhetők jobban az alkotáson, aszerint, amint az építőművész uralja az egész kompozíciót vagy a kertépítész, vagy helyesebben, hogy a kert rendelődik alá az építőművészi vezéreszmének, vagyis a kert a háznak, vagy az építőművészi alkotás állítódik be a kert organizmusába, helyesebben a ház rendelődik alá a táj vezéreszméjének, kapjuk meghatározásul azt, hogy a kert a művészet uralmának alávetett darab természet, vagy a kert a tájnak szépségben és tökéletességben felfokozott része. Akármily nehéz is megrögzíteni a kert fogalmát, vagy inkább meghatározni ezt a fogalmat, mégis nagy szükségünk van erre, sőt nagyobb szükségünk van erre a kertnél mint bármely más műalkotásnál. Ennek az okai egyszerűek és könnyen megérthetők. A kert, ha csak mint a növények, a virágok összességét néznők, nagyon csalfa valamivé válnék; ilyen szempontból a kert tulajdonképpen egy női lény, egy bájos, pajkos, kacér teremtés, egy szeszélyes, folyton változó valami. Mert a virágot ha a tudós, a botanikus szemével nézzük, jól tudjuk, hogy egy mindenképpen praktikus rendeltetésű és szerkezetű élőlény, melynek minden egyes része működését pontosan ismerjük; tudjuk, hogy a szépsége, a bája, az illata, a lehelete mind-mind a legridegebb, szinte démoni agyafúrtsággal és számítással kigondolt kerítőeszköz, veremkészítés és csapda, de mihelyt a tudós magunkra erőszakolt rideg megfigyeléséről megfeledkezünk, mihelyt nem mint a bírák a törvény rideg észlelőjeként, hanem mint a közvetlen hatásoknak élő vagy legalább azoknak engedő emberek nézzük ezt, rögtön és akaratlanul hatalmába és varázsába kerülünk s könnyen megtörténik az, hogy előttünk a kert mint műalkotás, mint egy szervesen gondolkodó alkotóerő műve elvész a virágnak, a növénynek a természet gyakorolta erős és közvetlen behatása alatt. Helyesen mondja egy német esztétikus, hogy a kert, legyen az akármily helytelenül megtervezve és megalkotva, ha növényanyag tekintetében tűrhető, alig mondható csúnyának, mert a növény, a virág szépségével mindent elfelejtet. A kert mindenképpen kompozíció, melyben a növény, a virág mint dekoratív elemek szerepelnek és ez a kompozíció adja meg az átmenetet, képezi a kapcsolatot a ház és a természet között. Falke, az ismert esztétikus és kertészeti író, a kertet, mint már említettem, egy darab a művészetnek alávetett természetnek tekinti. Brinckmann azt mondja róla, hogy egy darab „elidegenített" természet. Talán úgy foglalhatnók össze a legrövidebben a kérdést, hogy a kert a szabad természetet a ház szigorú tektonikájával köti össze a különböző korok különböző gondolkozási és érzelmi módjai szerint. A kert művészi virágzásának korszakai összeesnek az építőművészet irányaival és gondolkozási módjával. Néhány példa ezt világosan igazolja.

A középkornak a kerttel érintkezésbe kerülő építményei a lovagvárak és a kolostorok. Az elsőnek a társadalmi tradíciókon és gyakorlati okokból kialakult helyiségei külön-külön csoportokban, sőt külön épületrészeken helyezkednek egymás mellé. Az épület külön-külön részekből áll, melyek szinte ötletszerűen kerültek egymással össze, az épület a különböző rendeltetésű helyiségek: a lovagtermek, a nők helyiségeinek, a cselédség lakosztályainak, a védelemhez szükséges részek egymás mellé való csoportosításának látszik. A középkori kert ennek megfelelő elrendezésű. Egy-egy ilyen lovagvárnak vagy kolostornak nincsen „kertje", hanem kertjei vannak, melyek az egyes épületrészekhez csatlakoztatott udvarokban mint „külön kertek" helyeződnek el anélkül, hogy összességükben egy egységes gondolatnak rendeltetnének alá. A kertek a természettől elzárva, befelé képződnek ki olykor a legbájosabb közvetlenséggel. A növények, a virágok udvarszerűen falakkal körülvéve, egy erős kerti egységet képeznek amúgy is és nincsen szükség különös architektonikus kompozícióra. A kertek itt a haszon gondolatától irányíttattak. A „fáskert" vagy gyümölcsös a fák nagyjából egyforma méretekben való kifejlődésének megfelelőleg pontosan mértani beosztású, a fűszeres vagy virágos kert szintén a gyakorlati használhatóságnak megfelelőleg sakktáblaszerű beosztású és így tovább. A kolostorkert legtipikusabb része a „hortus claustralis", a keresztfolyosókkal körülvett, teljesen zárt udvarkert, a középen a kúttal vagy később vízmedencével, aztán a virágos, bájos, befelé nyílt „hortus conclusus" és a pázsitos, gyepezett, ülőpadokkal körülvett „rózsakert" mind úgy csoportosulnak egymás mellé, ahogy azt az épületnek egymás mellé helyezett részei megokolják.

Lassan, mintegy öntudatlanul és ösztönszerűleg érezhető egy akarás, a helyiségek egységes csoportosítását illetőleg a konglomerátszerűen egymás mellé helyezett helyiségek először logikus és kifelé egységesebben ható csoportokba jegecesednek, később ezek a csoportok szimmetrikusan helyeztetnek el egy tengelyhez képest; így fejlődik ki az olasz renaissance palota zárt és egységes tömbű épülete. Ez az épülettömb kifelé biztos és egységes alakot mutat, mint ilyen határozott viszonylatot követel meg a kerttől, melyet egységes kialakulásánál fogva egységes kialakulásban követel magához. Amint az olasz renaissancepalota a kialakulásának tetőpontján egy egységes akarat és irányító erő szisztematikus kialakulásának szülöttje, úgy a kert is az. A kert az épület tektonikájával szerves összefüggésbe kerül, a kert az épület alárendeltje és tagozásában mintegy visszatükrözése a háznak. Az olasz renaissance kert tisztára architektonikus alkotás, mit még érthetőbbé tesz az, hogy a renaissance építőmesterek, ezek a sokoldalú, sok irányban tehetséggel megáldott művészek, a renaissance mesterek sajátos gondolkodásánál fogva teljesen természetesnek találták, hogy a kertet a házzal együttesen ők tervezik és így keletkezett az a bámulatos egység, amely ezen alkotásoknál a kertet a palotával egybeköti. Ez az egységes kifejlődés azonban nem céltudatos a fejlődés menetében, hanem mintegy ösztönös, mi az egyes olasz renaissancepalota-kertek időszerinti egymással való összehasonlításából könnyen megállapítható. A renaissance mesterek a kert tulajdonképpeni természeti anyagával, a virág-anyaggal nem sokat törődtek. Ez a nagyszerű egységben megoldott kompozícióba könnyen volt beállítható és minél egyszerűbb volt, annál jobban juttatta érvényre az architektonikus kompozíció szépségeit. Állításomat legjobban igazolják azok a korabeli rajzok és felvételek, de a mostani kertművészeti művek felvételei is, melyek kivétel nélkül a kert architektonikus részeire terjeszkednek ki anélkül, hogy a növényzet alkalmazásáról egyáltalán képet adnának. A kert növényzetének esetleges túlságosan mesterkélt voltával nagyszerű ellentétben van az olasz vegetáció a maga szabad, lágy, részben élesvonalú kontúrjaival.

A tizenhetedik és tizennyolcadik században az épülettömb, mely az előbb leírt módon alakult ki, differenciálódik ugyan, de egy egységes építészeti vezéreszme uralma alatt. Az épület külső tömbje nagyobb és szabadabb tagozódást mutat fel, ami a belső helyiségek szabadabb térképzésének tulajdonítható. Nagyobb ritmus, nagyobb mozgás jellemzi az épületet, a tömb feloszlik, az egyes épületcsoportok egymáshoz képest

VIDOVSZKY BÉLA: TÉLI NAP.

VASZARY JÁNOS: TÁNCOS PÁROK.

ZÁDOR ISTVÁN: PÓLYA TIBORNÉ ÍRNŐ ARCKÉPE.

PÓLYA TIBOR: VÖRÖSKALAPOS NŐ.

Magyar Művészet
1926.

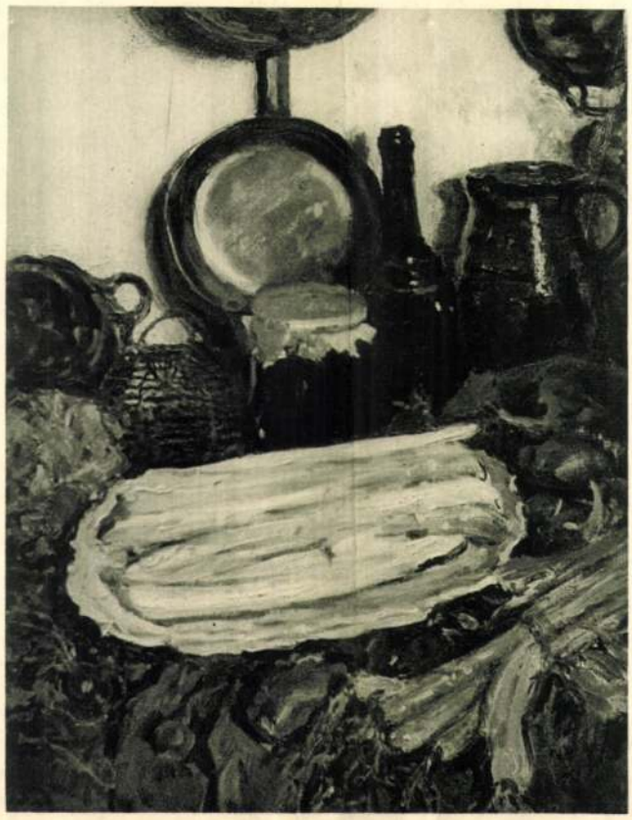

PERLMUTTER IZSÁK: SPÁRGA-CSENDÉLET.

eltolódnak, egy erős művészi egység azonban megmarad. Brinckmann szerint a kert alaprajzában mintegy visszatükröződése a háznak és ilyen módon úgy jellemzi a tizenhetedik és tizennyolcadik század barokkkertjét, hogy az épület vonalai fokozottabb módon, mintegy eltorzítva tükröződnek vissza a kertben és mivelhogy a palota szabadabb és ritmikusabb kompozíció, annak visszatükröződése fokozottabban az.

A tizennyolcadik század vége felé a kert nagy átalakuláson megy át. Az építőművészi alkotóerő hanyatlik, a formaképzése termékketlenné válik és formák és históriailag kész stílusformák átvételében merül ki. A kert a fent leírt mértani ill. építészeti irányokban kimerül, a nagy francia kertépítők minden képzeletet túlhaladó méretekben és a következetesség szinte kifárasztó messzeségével merítik ki a kert építészeti gondolatát és úgy keletkezik egy megváltozott művészi világnézlet alapján a tizennyolcadik század végebeli kert, eleinte a természet utánzásából, később annak szentimentális felfokozásával. Ez a kert művészetének hanyatlását jelenti. A kert a XIX. század elejével a művészek kezéből kisiklik és az a dolgukat mesterségszerűen végző mesteremberek kezébe kerül és míg addig az építőművészeti vezéreszme irányította a kertet megkomponálásában, most tudálékos teóriák, a természetnek külsőségeiben való utánzása, annak törvényeinek ismerete és az azokba való behatolás nélkül irányítják a kert létesítőit. A tizenkilencedik század eleji tájkertje habár a növényzet szépsége szempontjából talán igen, de mint kompozíció művészi értékre nem tarthat igényt.

Mit mondjak a modern kertről, napjaink kertjéről? Láttuk a kert folytonos fejlődését az építőművészeti alkotások fejlődésével kapcsolatosan. Láttuk, hogy a kert miként marad állandó függvénye a háznak, a lovagvárnak, a kolostornak, az olasz renaissance palotájának, a francia királyok kastélyának. Van a mai lakóháznak bárhol véglegesen kifejlett alakja, van a mai kastélyépítésnek a régiektől eltérő, jelleg-

zetes iránya? A lakóház (a családi ház) építése az angol lakóházból indul ki, mely a középkori manor-házat mondhatja ősszülőjének. Így a kert is ennek megfelelőleg fejlődik ki kisebb kerti egységek egymás mellé helyezéséből. A kert azonban folytonos küzködések közt fejlődik csak tovább, mert a XIX. század elején elterjedt tájkert irányzata, mely bár nagy területeken sokszor kétségtelenül szép hatásokat ért el, még mindig érezhető volt a legutolsó évtizedekig és pediglen rossz kinövéseiben, mert még mindig megvolt a kertészekben az az igyekvés, hogy a kis területű kerteket is tájképszerűleg alakítsák ki és így az úgynevezett „pereces"-kert, mely az utaknak a sósperec alakjához hasonló módon, észszerűtlenül való ide-oda csavargatásából áll, sokáig nem volt kiszorítható.

Újabban határozottan nagy és általános szeretet és érdeklődés érezhető a kert iránt és mondhatjuk, hogy egészséges irányban. A kert az építőművészi vezéreszme uralma alatt, de az építészeti elemek háttérbe szorulása mellett fejlődik tovább. Ennek az iránynak okai azonban nem művésziek, hanem inkább gazdaságiak. Az építészeti elemek a támfalak, a lépcsők, vízmedencék, pergolák, stikádiumok, lugasok költséges elemei a kertnek és így ezek lassan-lassan elmaradnak abból. Természetes, hogy ez a kert kialakulásának hátrányára van, mert a művészi kert tulajdonképpen architektonikus alkotás és annak tagozása architektonikus elemek nélkül el nem képzelhető. Az architektonikus elemek kimaradása a kertből azonban szükségessé teszi azt, hogy fokozottabb erővel hozassanak ki azok a szépségek, melyek a növényzetben, a virágokban rejlenek. Nem akarok jóslásokba bocsátkozni, de szinte törvényszerűnek tartom, hogy a mai nehéz, ideges élet mindinkább meg fogja erősíteni az emberekben azt a vágyat, hogy a szabadban, a kertben élhessenek és ennek a vágynak általánosítása nagy kihatással lesz a kert művészi fejlődésére is. A művészi, a szép kert építőművészeti gondolkozást és kertészeti tudást igényel egyaránt és a természet nagy szeretetét. Ha ezek csak a szakemberben vannak egyesítve is, minden művészlelkű ember is egyesítheti azt magában és így hozzáadódik a művészi kert egyik legértékesebb jellegzetessége, a kert egyénisége is, melyet a tulajdonos sugároz ki magából.

Ha a modern kert ilymódon nem állítható a régi idők művészetileg kiforrott kertjeivel egy sorba, ennek oka az, hogy még nem alakulhatott ki olyan végleges formában, mint elődje, mert hisz a mostani idők családi háza sincs a fejlettségnek annak a fokán, hogy az végső kialakulásnak lenne mondható. A kerttel való folytonos foglalkozás meghozza a maga eredményét, a kerttel pedig érdemes foglalkozni, hisz oly sok szépet és jót nyujt úgy művészi, mint morális tekintetben.

RERRICH BÉLA.

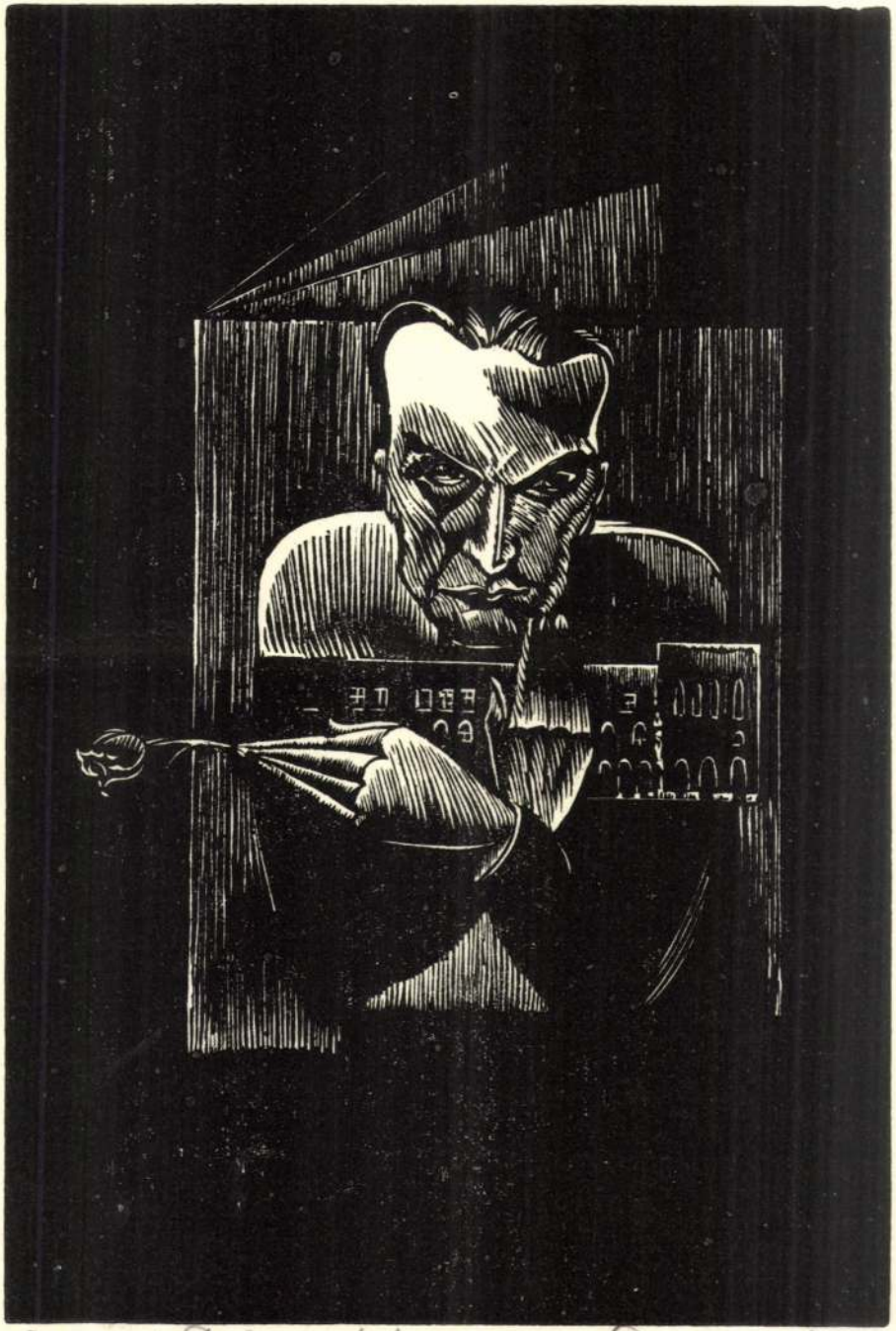

Reinich Béla ex libris Budapest

Rerrich Béla

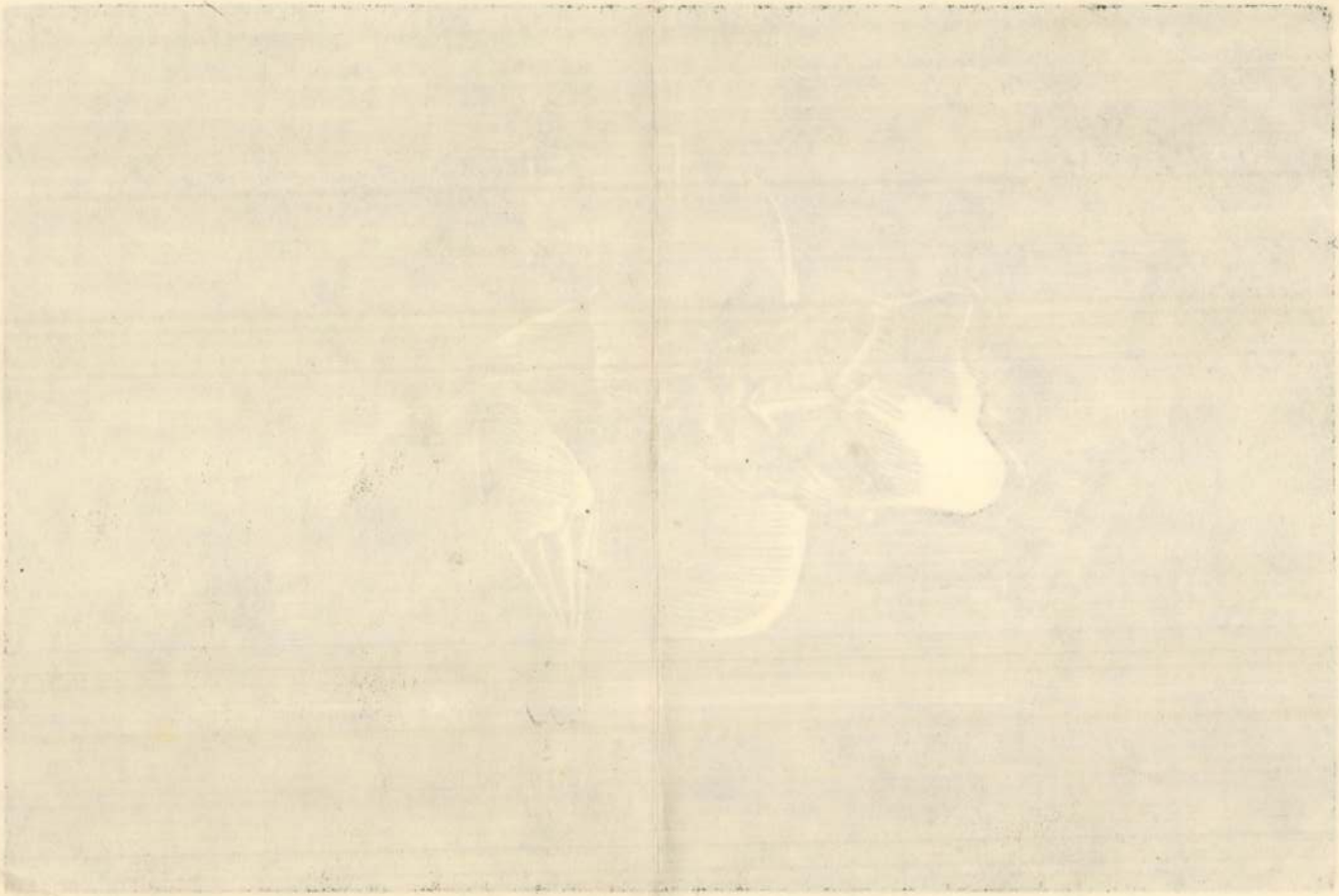

Rerrich Béla:

A székesfővárosi Aréna-úti játszótér és üdülőhely

Amíg Európában még mindenütt a *„népművelés“* jelszavával dolgoznak és fáradnak a nép általános műveltségének és kulturális haladásának érdekében, Amerikában már évek óta egy más iránynak hódolnak azok a körök, amelyek oly szerencsések, hogy a saját boldogulásukon kívül felebarátaik boldogulásán is elgondolkozhatnak és mások jóléte érdekében is hozhatnak áldozatokat. Míg a mi népművelési irányzatunk nagyobbára a szellemi kultura emelésére és fejlesztésére irányul és a nép lelki életének finomítását, emelését célozza, addig az amerikai sociológus prezentív módszerrel élve, a nép lelkét megakarja menteni a sok betegségtől, veszélytől és ragálytól, amely az élet utain lépten-nyomon megtámadja és ellepi, míg végre erejét megtörve az erkölcsi és időnek előtte az igazi sírba dönti.

Egy óriási és a mi viszonyaink mellett elképzelhetlen anyagi eszközökkel bíró egyesület *„The Playground and Recreation Association of America“* megalakult, hogy Amerika minden városában minél több játék és sportteret, üdülő és szórakozó helyiségeket teremtsen, a gyermekek és felnőttek számára egyaránt: *„Inkább játszóteret iskola nélkül, mint iskolát játszótér nélkül“.*

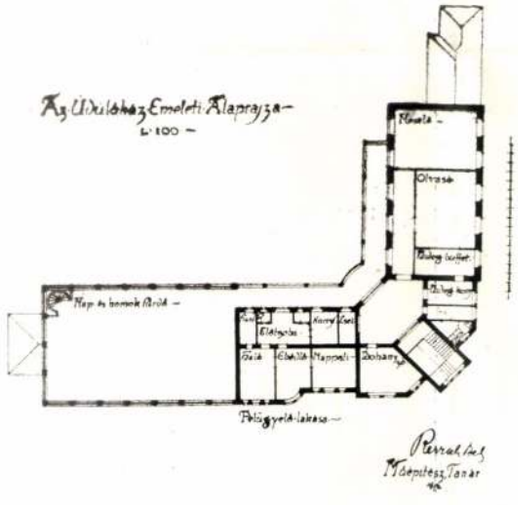

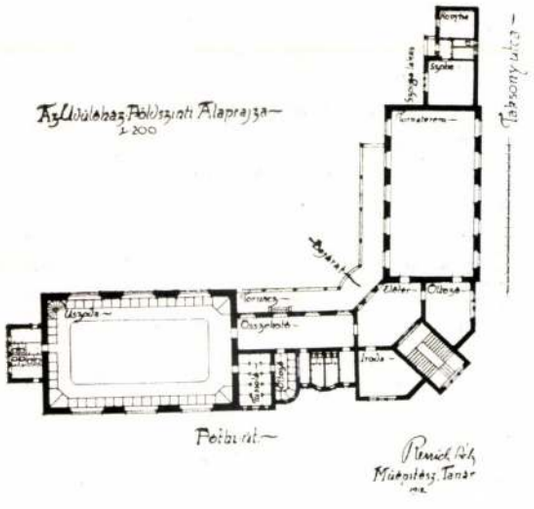

A Székesfőváros Tanácsának a sportügyekben való tanácsadója és vezetője *Sztankovics Szilárd,* polgármesteri titkár, aki a sport fejlesztése terén már annyi érdemet szerzett magának, hosszas amerikai tanulmányútján szerzett tapasztalatok alapján a székesfőváros közönségének különösen a gyermeksereg örömére, rövid idő alatt számos játékteret létesített Budapesten. Ezek a játszóterek nagyrészt azonban iskolákkal kapcsolatosak

b) dohányzó, legcélszerűbben a színpad hátsó tűzfalán, a színpad magassága felett lévő első vagy második emeleten zárt erkélyszerűen, illetőleg téli kertszerűen kiképezve, úgy, hogy nyáron nyitott erkélylyé legyen átalakítható. Mintegy 40—50 m². Úgy a férfi-, mint a női öltözőktől egyaránt könnyű hozzájutás biztosítandó a társalgóhoz.

3. A szükséges klozetek kellő számban a megfelelő helyeken tervezendők.

A színpaddal kapcsolatosan, — részben a pincében, — a magasabb emeletsorokban, vagy a tűzbiztos (vasbeton) padlásürben elhelyezendő helyiségek:

(Megjegyzendő, hogy az egész színház alápincézendő, úgyszintén a nyitandó új utcák és egyéb esetleges szabad területek.)

1. Pincében: *a)* asztalosműhely, mintegy 60 m²;

b) lakatosműhely, mintegy 60 m²,

c) ezentúl valamennyi pincehelyiség díszlettárral képezendő ki. Ez a díszlettár alaprajzilag úgy helyezendő el, hogy abban 16 m. hosszú merev díszletek is könnyen kezelhetők s a színpad hátsó végében elhelyezett díszletemelővel a színpadra szállíthatók legyenek.

2. *Magasabb emeletsorokban*: *a)* házi színpad 12 m. hosszú, 12 m. széles (lehetőleg az öltözőkhöz.)

b) házi színpad zenekari és énekpróbákra 12 m. hosszú, 12 m. széles. Mindkettő két-két emeletsoron átmenő, vagyis egyenként legalább 5·90 m. belső magassággal.

3. *Magasabb emeletsorokban, vagy padláson*: (a padlás a nézőtéri épületrész fölé is kiterjedhet, kivéve magát a nézőtér felett lévő részt:)

a) nagy kelléktár mintegy 100 m² alapterülettel;
b) nagy bútorterem, mintegy 200 m² alapterülettel.
} 5 m. belső magasságú helyiségek!

A bútorterem és kelléktár ajtajai a színpad két oldalán elhelyezett két teherlifthez lehetőleg közel legyenek. Az alább következő helyiségek is, úgy a két belső lépcsőn, valamint a két teherlifttel megközelíthetők legyenek.

c) férfi ruhatár, mintegy 360 m² alapterülettel;
d) női ruhatár, mintegy 180 m² alapterülettel;
e) fegyvertár, mintegy 60 m² alapterülettel;
f) függöny és szőnyegtár, mintegy 60 m² alapterülettel s legalább 5 m. belmagassággal;
} 5 m. belső magasságú helyiségek!

g) diszítők átöltöző szobája 30 ember részére, mintegy 24 m²;

h) világosítók átöltöző szobája 12 ember részére, mintegy 6 m²;

i) fodrász-munkaterem, mintegy 30 m²;

j) fodrász-munkateremhez raktár mintegy 45 m²;

k) kasirozó műhely, mintegy 50 m² (belmagasság 5 m.);

l) festőterem 23 m. hosszú, 16 m. széles;

m) festő szobája, mintegy 24 m²;

n) festősegédek szobája, mintegy 24 m²;

o) varrónő szobája, mintegy 24 m²;

p) férfiszabó műhely 20 segéd részére, mintegy 45 m², hozzá vasaló szoba, mintegy 12 m²;

q) főszabó szobája, mintegy 24 m²;

r) női szabóműhely 20 varrónő részére, mintegy 45 m², hozzá vasalószoba, mintegy 12 m²;

s) főszabónő szobája, mintegy 24 m²;

t) szükséges klozetek a megfelelő helyeken.

A tisztviselői helyiségek következőképpen helyezendők el, — különbejárat és lépcsőházzal:

a) igazgatói előszoba, mintegy 16 m²;
b) „ dolgozószoba mintegy 30 m²;
c) „ fogadószoba „ 30 m²;
d) igazgatósági ülésterem „ 45 m².

(Az igazgatóság lehetőleg az I. emeleten legyen s az igazgatói helyiségek kapcsolatban legyenek a színpadi részszel.)

e) titkári szoba 20 m², (az igazgatói szoba és az ülésterem között);

f) irodavezetői szoba (iktató), az előbbiek közelében, 30 m²;

g) irodahelyiség mintegy 30 m²;

h) 3 rendezői szoba, egyenként mintegy 20 m²;

i) 2 ügyelői szoba, mintegy à 20 m²;

j) gazdasági főnöki szoba, mintegy 20 m²;

k) karmesteri szoba, mintegy 20 m²;

l) műszaki felügyelői szoba, mintegy 20 m²;

m) szcenikai felügyelői iroda, mintegy 30—36 m²;

n) 2 nagyobb irodahelyiség, egyenként mintegy 24—24 m²;

o) terem a Nyugdíjintézet, Radnótfáy-alap és a Munkás nyugdíjintézet céljaira, mintegy 35 m²;

p) pénztári szoba az előbbihez, mintegy 16 m²;

q) könyvtárhelyiség 100 m²;

r) irattári szoba 50 m²;

s) gazda-hivatal 30 m², (földszinten, lehet udvari helyiség is.)

t) közvetlen mellette raktár 20 m²;

u) jegyelőkészítő szoba 12 m²;

v) 2—3 szolga-szoba à 10 m² az épületrészhez arányosan elosztva.

z) a szükséges klozetek megfelelő helyeken.

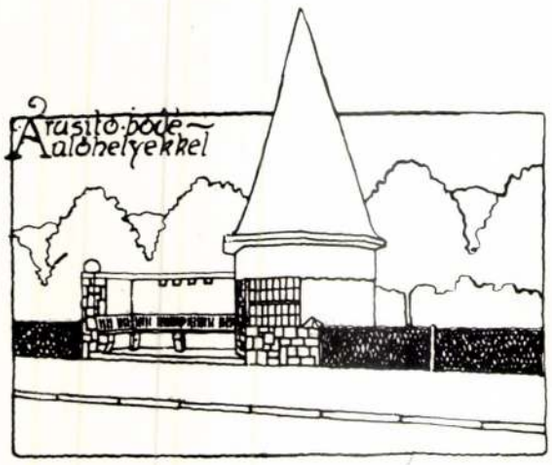

és így nem alkalmasak minden korban levők szórakoztatására és üdülésére.

Egy teljesen amerikai ízű, de a mi viszonyainkhoz alkalmazott játszótér létesítése képezi jelenleg a székesfőváros sportügyei vezetőjének törekvését.

Az Angyalföldön, a VI. kerületben, az Aréna-út, Fóthi-út, Tüzér-utca és Taksony-utca által határolt terület, a Népszálló közelében — melyet a kerület vezetőembereinek, elsősorban *Vázsonyi Vilmosnak* sikerült szabad térség számára megmenteni — szemeltetett ki egy, a modern kor ízlésének és igényeinek megfelelő játszótérül és üdülőhelyül.

A játszótér és üdülőhely magvát a közel száz méter hosszú, stadion alakú játszótér képezi, e körül helyezkednek el a kis gyermekek játszóhelye, a nagyobb fiúk és nagyobb leányok játszóhelye és az „üdülőház".

Hogy a játék minél fesztelenebb és zavartalanabb legyen, az egyes kor szerint elválasztott csoportok játszóhelyei egymástól teljesen elzártan vannak elrendezve. A „kis gyermekek játszóhelye" nagy homokos területből, egy árnyékot adó játszórészből és egy úgynevezett „lubickoló" vagy „pocskoló" medencéből áll, mely „utóbbi"-nak térden alul érő vizében a városi apróságok is részesülhetnek azokban a gyönyörökben, melyet egy-egy pocsolya a szerencsésebb falusi gyermekek számára nyujt. A kicsinyek játszótere körül a szülők számára árnyékos ülőhelyekről van gondoskodva.

A nagyobb, 6—13 éves gyermekek játszóterei mindenféle hinta és játékszerekkel van ellátva. A fő ugyanis a szórakoztató és üdítő játék, eltérően a régi divat mindenféle nehéz tornaműveleteitől.

Az ifjak számára való játszótér úgy terveztetett, hogy télen korcsolyázó pályának is használható legyen. Megfelelő, „arosoire"-ok (pázsitöntöző készülékek) alkalmazásával itt kísérletek történnének arra, hogy a játszótér egy-egy részének időszakonkénti elzárásával a játszótér pázsittal legyen képezhető.

Az „üdülőház" két főrésze az uszoda, a vele kapcsolatos és lifttel, vagy belső lépcsővel megközelíthető napfürdővel és az öltözővel ellátott „tussoló", mely utóbbit az uszodát nem használók kivülről is igénybe vehetnek és a tornacsarnok a vele kapcsolatos öltözővel és irodával. Egy centrálisan elhelyezett „hall"-ba nyíló lépcső vezet fel a hideg konyhával elátott olvasó, dohányzó és egyéb helyiségekhez, a mesélő szobához és a játszótérre és üdülőházra felügyelő és azt vezető „játékmester", vagy tanító lakásához.

A játszótér ezeken kívül el van látva „tízórai"-t és egyéb ennivalókat eladó árusító bódékkal, ivókutakkal és sok-sok árnyékos ülőhelylyel. Sok árnyékos hely kellemes tartózkodást nyújt a gyermekeikre felügyelő szülőknek, vagy kísérőknek is.

A játszótér körös-körül alacsony hálókerítéssel van bekerítve, amely mögött a por visszatartására nyesett sövény kerül. A nagy játszótér körüli futópálya „running truck" megfelelő összeállítású útkeverékkel készül és az egész játszótér villamos világítással bírna.

Az ilymódon leírt játszótér nemcsak a székesfővárosnak, de az egész Monarchiának, úgy mint kezdeményező lépés, úgy mint a testnevelés, és a népüdülés szempontjából minden igénynyel számoló praktikus intézménye és a szociális alkotások páratlanul álló példája lesz.

Az itt mellékelt tervek és rajzok csak vázlatos jellegűek és főleg a dolog eszmei részét vannak hivatva bemutatni.

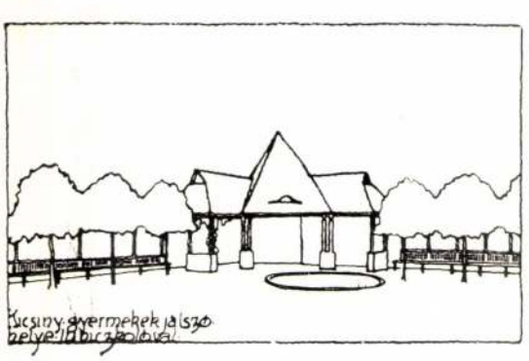

RERRICH BELA

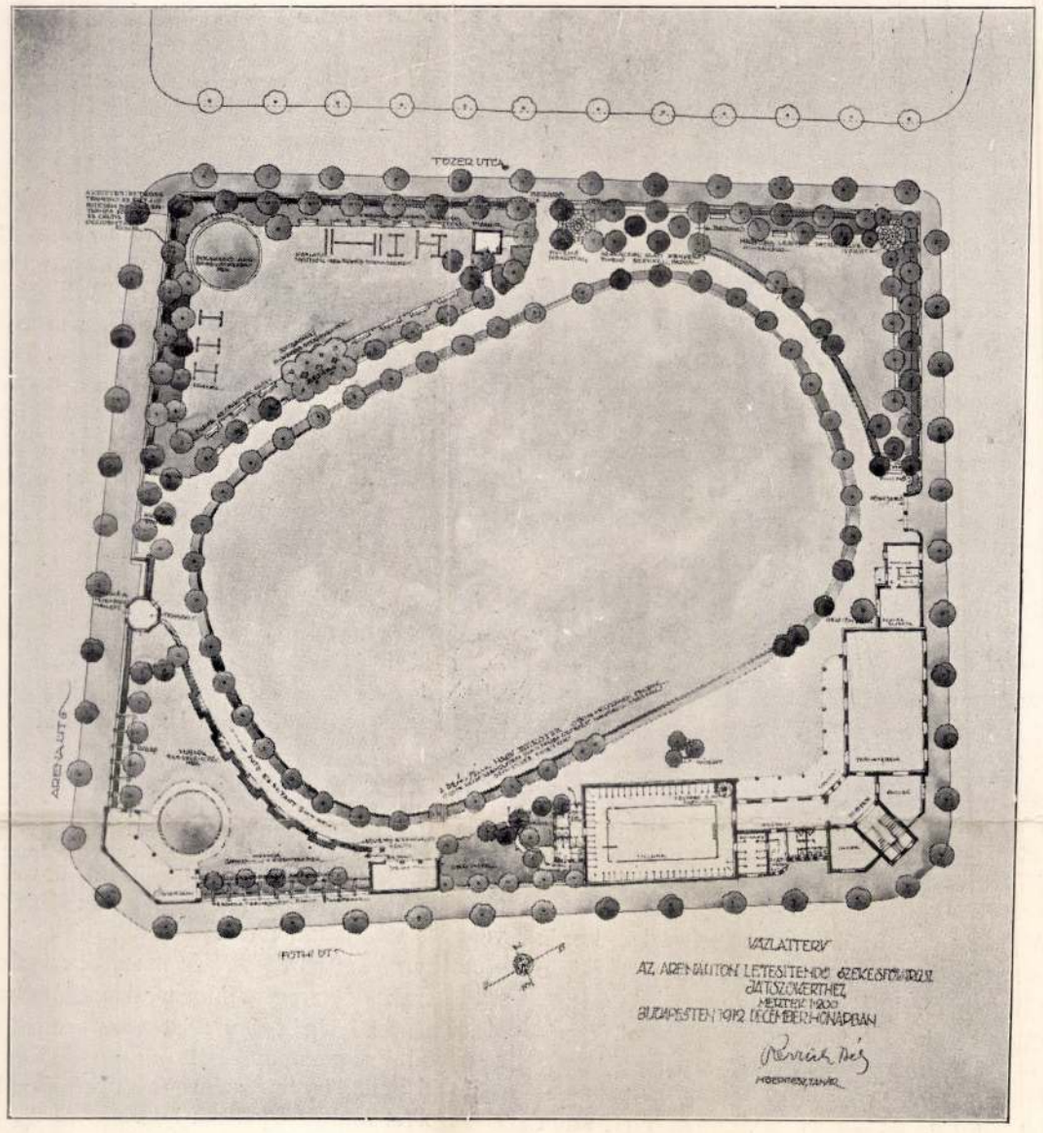

A SZÉKESFŐVÁROSI JÁTSZÓTÉR A JÁTSZÓTÉR ELRENDEZÉSI RAJZA

Rerrich Béla

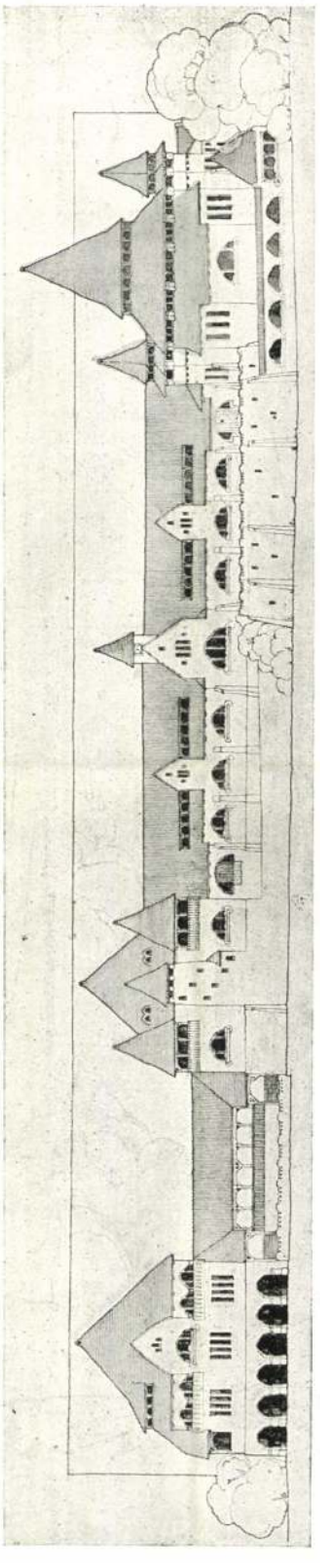

FŐHOMLOKZAT.

MEGVETT TERV. — JELIGE: SALVE.

RERRICH BÉLA, BUDAPEST.

A turini kiállitás magyar
pavillonjának tervpályázata.
Magyar Építőművészet
1910. 6. szám.

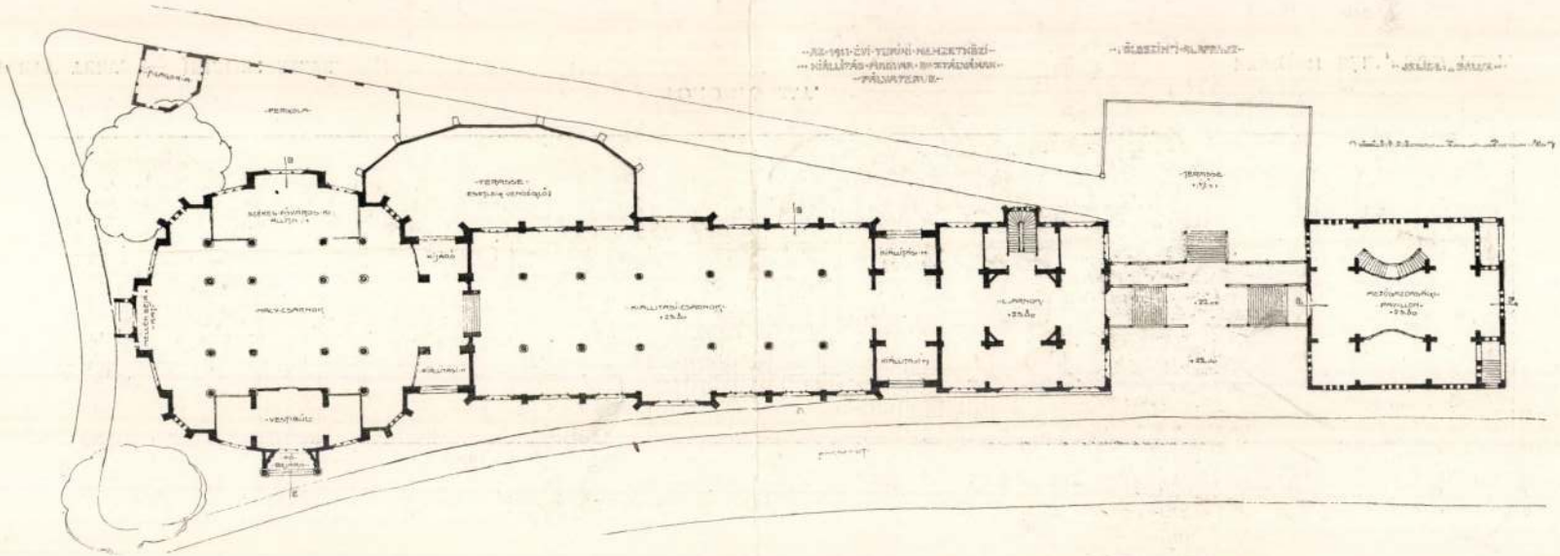

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ.

MEGVETT TERV. — JELIGE: SALVE.

RERRICH BÉLA, BUDAPEST.

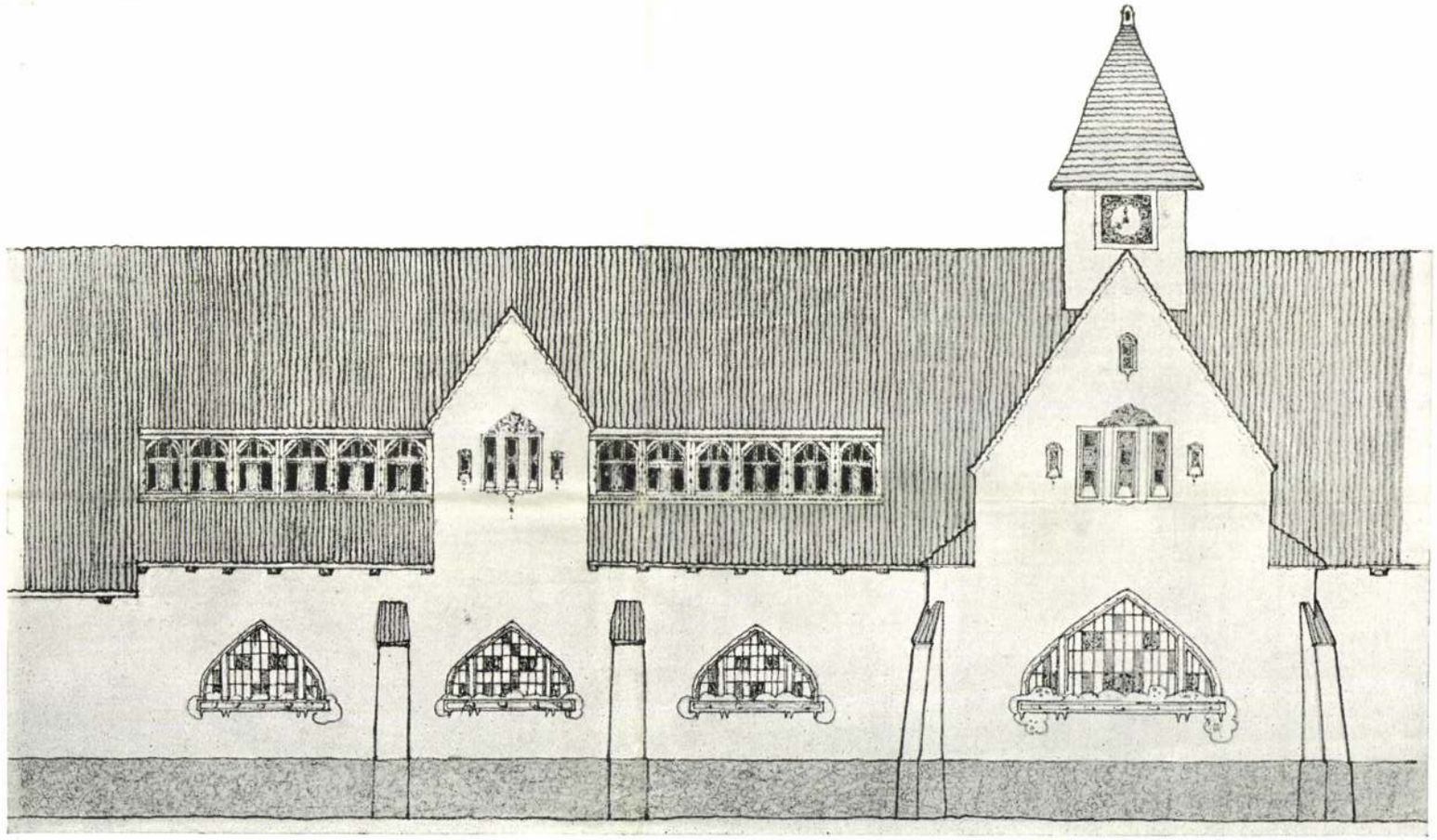

HOMLOKZATRÉSZLET.

MEGVETT TERV. — JELIGE: SALVE.

RERRICH BÉLA, BUDAPEST.

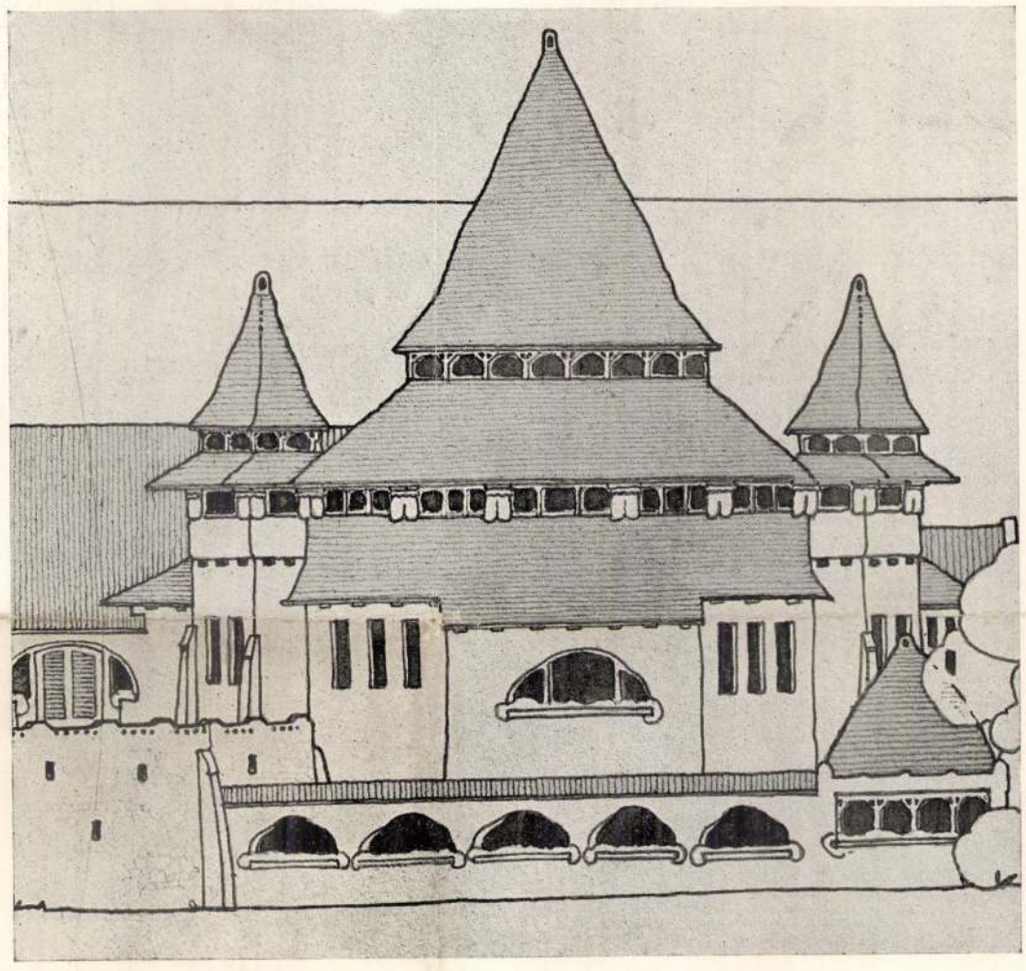

HOMLOKZATRÉSZLET.

MEGVETT TERV. — JELIGE: SALVE.

RERRICH BÉLA, BUDAPEST.

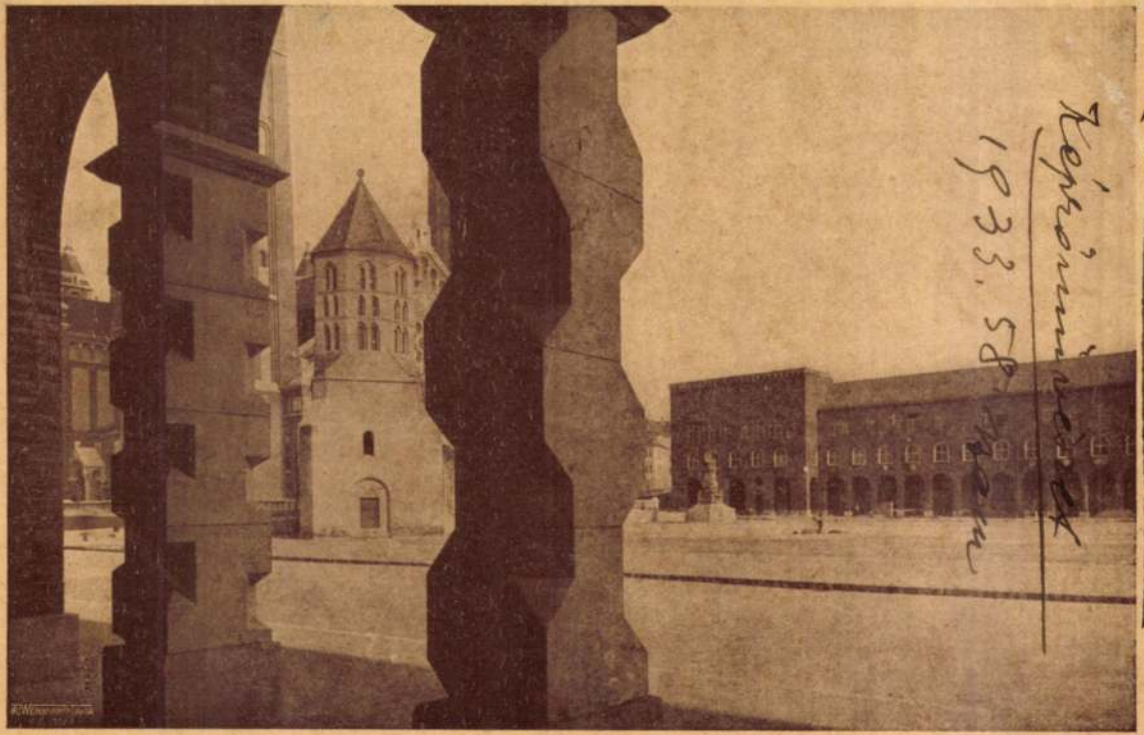

Rerrich Béla
Képrőművészek
1933. 58. szám

RERRICH BÉLA: A SZEGEDI TEMPLOMTÉR

A gr. Klebelsberg Kunó Emlékkiállításról

TARTALOMJEGYZÉK:

Gyöngyösi Nándor dr.: gr. Klebelsberg Kunó művészetpolitikájának tanulságai 49

A gr. Klebelsberg Kunó emlékkiállítás:

Györgyi Dénes: gr. Klebelsberg Kunó építészeti alkotásai . . . 57
Jajczay János dr.: Festő és szobrászművészeti gyüjtemény . . 60
Kállay Miklós: A kultúrtörténeti gyüjtemény 62
Jajczay János dr.: Az Ernst Muzeum kiállítása 64
Istók László: Magyar képzőművésznők kiállítása 65
Lakatos Artur: Hogyan rendezzük be lakásunkat? 67
Levél a szerkesztőhöz 72

KÉPEK JEGYZÉKE:

Rerrich Béla: A szegedi templomtér . . a címlapon
Karlovszky Bertalan: gr. Klebelsberg Kunó . . . 49
Kertész K. Róbert és *Sváb Gyula:* A gödöllői kanonokrend rendházának főbejárata 50
Zala György: Horthy Miklós kormányzó . . . 51
Lechner Jenő: A Rezső-téri Ferenc József templom 52
Rerrich Béla: A Nemzeti Emlékcsarnok egyik oszlopsora 53
Sidló Ferenc: Kapisztrán és Hunyadi János szobrai 54
Ohmann Béla: Temesvári Pelbárt szobra . . . 55
Györgyi Dénes: A debreceni Tisza István Tudományegyetem 56
Aba-Novák Vilmos: Térzene . . . . . .
Kákay-Szabó György: Önarckép . . . .
Vaszary János: Halászat a Balatonon . . .
Dudits Andor: A történelmi kutatás allegóriája
Wellisch Andor: A rákospalotai állami elemi isk
Modern hall . . . . . .
Lechner Loránd A bodrogkisfaludi r. k. templ
N. Várady Irén: Kerámia . . . . . .
Nagy Antal – Nagy Károly: Kombinált lakósz
Zrinszky József – Bednay Testvérek: Férfisz
Köves Boldizsár: Napnyugta a Dunán . . .
Török Tivadar: „Bad Seckau“ . . . . . .

Hivatalos rész

Szállitók (vállalkozók) 1000 P-őn felüli követelései csak a köztartozások lerovása esetén fizethető ki. A kereskedelemügyi miniszter 1151—1932—VII—b. sz. alatt az alábbi körrendeletet bocsátotta ki:

Pénzügyminiszter ur folyó évi február hó 5-én kelt 137.929—1930—VII. a. számu átiratában foglaltak alapján ezennel elrendelem, hogy a vezetésem alatt álló minisztérium és az összes alárendelt hatóságok és hivatalok, intézetek és üzemek az 1000 P-t meghaladó szállítási (vállalati) összegeket a szállítóknak (vállalkozóknak) csakis abban az esetben fizessék ki, ha az érdekelt szállítók (vállalkozók) az illetékes községi előljáróság (városi adóhivatal) bizonyitványával igazolják, hogy köztartozásuk nincsen.

Ehhez képest a szállítók (vállalkozók) minden 1000 P vállalati, illetve szerződési összeget meghaladó szállitásra vagy munkára vonatkozó kereseti kimutatás számla vagy végjárandóság érvényesítése és kiutalása előtt köztartozásaikat feltüntető hatósági igazolványt kötelesek bemutatni. Abban az esetben, ha a szállító (vállalkozó) az államkincstárt, avagy a helyhatóságot illető követeléssel tartozásban van, ezen tartozás összege az esedékes járandóságból levonandó, a levont összeg a köztartozás kiegyenlítésére fizetendő be és a szállítóknak (vállalkozóknak) csakis az igy fennmaradó követelés fizethető ki.

Megjegyzem, hogy a szállító (vállalkozó) köztartozási hátraléka az államkincstárral illetőleg helyhatósággal szemben fennlló követeléseire esetleg vezetett birói vagy közigazgatási foglalásokat is megelőzi.

A Mérnöki Kamara közgyülése. A Budapesti Mérnöki Kamara az előzetesen már kihirdetett folyó évi rendes közgyülését április 21-én vagy határozatképtelenség esetén április hó 30-án tartja.

Az Országos Középitési Tanács ülése. Az Országos Középitési Tanács tanácskozásokat folytatott és ezeken a tanácskozásokon kutatta, hogy milyen közmunkalehetőségek jöhetnek szóba az 1932. évre. A dr. *Hültl* Dezső elnöklésével folytatott tárgyalások, konkrét javaslatok kerültek megvitatásra. Főként a már fedezettel bíró közmunkákat vették számba, de számos javaslat került felszínre könnyüszerrel megvalósítható egyéb közmunkákra annál is inkább, mert az államháztartás igénybevételét mellőző konkrét pénzügyi javaslat is napirendre került. A középitési tanácsi üléseken résztvettek azok a gyakorlati szakemberek, akiket a kereskedelemügyi miniszter intézkedésére hivott meg a középitési tanács elnöke. A tanácsülésen állandóan kép-

esete ki van zárva. [illegible] megvizsgálásánál a meteorológiai jelentés[illegible] állapitotta, hogy a munka elvégzésének napján éjjel a hőmérséklet jóval a fagypont alá süllyedt. A betonhiba ily módon nem a cement minőségére volt visszavezethető..

Egy másik esetben egy salaktéglagyár reklamálta meg a cementet. A készitett téglákat kézzel szét lehetett morzsolni. A tégla égetése alkalmával már gyenge veres izzáson kátránygőzök távoztak el, a tégla felületén koksz jelentkezett, majd a tégla magától, minden külső tüzelés nélkül továbbizzott. Az edényalak tehát szép volt, mely a tökéletlenül kiégetett salakban maradt vissza.

A tökéletlen keverésnek tulajdonitható az is, hogy oszlopok élei hamarabb letöredeznek, mivel az éleken a rossz keverés okozta szilárdsági különösségek jobban jobban előtünnek. A falak, oszlopok sarkain, élein tehát a beton keverésére nagyobb gondot kell forditani.

Ez esetben kiviláglik, hogy betonhibáknál rendszerint nem a cement minőségi hibái okozzák a bajokat, hanem a beton helytelen adagolóanyagai vagy helytelen feldolgozása. Ha tehát a beton, a betonhabarcs, a vakolat, a salaktégla nem felel meg a követelményeknek, elsősorban az adalékanyagokat vizsgáljuk meg, a keverés arányát, helyes elvégzési módját vessük ellenőrzés alá, s csak, ha semmi gyanus vagy hibás körülményre nem akadtunk, vizsgáljuk meg a cementet, vagy reklamáljuk meg a szállitó gyárnál.

Dr. Kn.

KRÓNIKA

Műmellékletünk. Lapunk ápr. 1. számához csatoljuk *Rerrich* Béla elhunyt kartársunk emlékét megörökitő műmellékletünket, mely legfőbb művét ábrázolja.

Szolnok város néhai Rerrich Béla emlékét példaadó szép kegyelettel örökitette meg. Az elhunyt épitőművésznek emléktáblát emel abban a parkban, melyet Rerrich tervezett, az általa tervezett polgári iskola mellett fekvő Ór-utcát pedig *„Rerrich Béla*-utcának nevezte el. Hódolat illeti meg Szolnok városát, mely először adott példát arra, hogy egy város megőrizze annak az alkotó épitőművésznek emlékét, aki a város szépitésén műveivel fáradozott.

Thoma Frigyes kormányfőtanácsos. A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére *Thoma* Frigyes mi-

Rerrich Béla

Szeged város uj Fogadalmi templomtere, a székesegyház felől nézve. A középső épület bal felső részén a megvalósitásra váró óramű és harangjáték kerete látható.

A „magyar Szent Márk-tér" Szegeden.

Beszélgetés Rerrich Bélával, a monumentális mű építőművészével.

Néhány nap mulva — október 25-én — Szeged város fogadalmi templomának, azaz most már a csanádi püspökség szegedi székesegyházának felszentelésével együtt, országraszóló ünnepség keretében, huszonegy ágyulövéssel avatják fel Csonka-Magyarország legujabb és talán egyuttal legnagyobbszerü épitészeti alkotását, a fogadalmi templom terét, amelyet azok, akik már látták, a *„magyar Szent Márk-tér"*-nek neveztek el.

Magyar Szent Márk-tér! Micsoda gigantikus erőfeszitése egy keresztrefeszitett nemzet életakaratának, micsoda hatalmas dokumentuma egy megcsonkitott ország kulturájának az, hogy éppen a megpróbáltatások legsulyosabb esztendőiben alkot olyan messze századokra szóló remekművet, aminőt a velencei köztársaság gazdagságának és hatalmának tetőfokán alkotott.

Most tehát, amikor az egész ország szeme a magyar vidék legnagyobb városa, *Szeged* felé tekint és amikor az ott lejátszódó ünnepségekből, a „magyar Szent Márk-tér" nagy művéből ujabb erőt merithet a nemzet, hogy önmagába vetett hitét el ne veszitse, felkeresték a nagy mű alkotóját, a *Fogadalmi templom terének* és az ezzel kapcsolatos *Nemzeti Emlékcsarnoknak* alkotóját, *Rerrich Béla* műépitészt, hogy tőle magától tudják meg a *Pesti Hirlap* olvasói, mi is, milyen is ez a már ma is országoshirü „magyar San Marco" és hogy minő szerencsés konstellációk jegyében született meg a hatalmas műalkotás.

Rerrich Béla, akit egyik portréfestője nem minden igazság nélkül festett meg ugy, ahogy a renaissance festői a nagy épitészeket ábrázolták, — stilusos barettel nyugodt, érdekes művészfején, szines munkazubbonyban, tervrajzok és hatalmas kartonok, vonalzók és háromszögek, körzők és mérőműszerek közt fogad.

— *Két évi szakadatlan, minden egyéb gondolatot, célt és szándékot kizáró munka eredménye a fogadalmi templomtér.* — mondja Rerrich Béla. — Szinte alig hiszem, hogy ennyi munka és — bátran mondhatom — ennyi lelkes odaadás nem volt hiábavaló és a napokban már egy egész országé lesz munkám eredménye.

— A szegedi Nagy Boldogasszony-sugárut végén terül el az uj fogadalmi templomtér. *Délről a fogadalmi templom határolja*, amelyet tudvalevőleg nem én épitettem, nyugatról *a püspöki palota, a püspöki szeminárium és a Szent Imre-kollégium*, északról és keletről pedig *az uj egyetemi épületek* és pedig két kémiai intézet, az egyetemi gyógyszertár, gyógyszertani intézet, általános kórtani intézet, a biokémiai és a két fizikai intézet. Ez a három utóbbi épület azután külön kis teret alkot, a *Szent György-teret*, amelyre az ősi magyar szobrászművészet Prágában álló nagy alkotása, a *Kolozsváry testvérek* Szent György-szobrának másolata kerül. Amint tehát itt elmondtam, a püspöki palota a hozzá tartozó épületekkel és az egyetemi épületek zárt teret alkotnak, amelynek területe *tizenegyezer négyszögméter. Ezzel szemben a velencei Szent Márk-tér 17.000 négyszögméter.* Ezen a szegedi téren *kényelmesen 22.000 ember fér el, gyülések alkalmával körülbelül 50.000, az árkádok alatt pedig hatezer ember.* Az egész teret köröskörül árkádok határolják, összesen 107 árkádivvel.

— Gróf *Klebelsberg Kunó* kultuszminiszter 1928-ban irta ki Szeged város fogadalmi templomterének épitkezési pályázatát. A kultuszminiszter előzőleg dr. *Glattfelder Gyula* csanádi püspökkel megbeszélte, hogy a püspöki palota és a hozzá tartozó püspöki épületek ugyanezzel az épitkezéssel kapcsolódjanak össze és igy vált lehetővé ennek a monumentális adottságu műnek megalkotása. A kultuszminiszter és a püspök nagy koncepciója mellett azonban Szeged városának is igen sokat köszönhet az ügy és ezt a hármas együttmunkálkodást szimbolizálja a térre vezető főiv feletti kapun látható három cimer: a püspöki, az állami és a városi cimer. A pályázat első dijját én nyertem el és mint a szükebb pályázat első dijának nyertese is, én kaptam meg az épitésre való megbizást. *1928 julius 13-án, pénteki napon történt ez*, amit azért hangsulyozok, mert a 13-ikát és pénteket szerencsés babonamnak tartom.

— Lázas művészi gyönyörüség töltött el, amikor ennek a nagy munkának tervezésébe belefogtam. A miniszter kikötötte, hogy az épitkezés hangulata az épülő templommal összhangban legyen, — ennyi volt minden kikötés. A templom maga neoromán stilusban épült, *nekem tehát a középkori épitészet hangulatából kellett kiindulnom, de mint modern épitésznek, ezt össze kellett hangolnom a mai formanyelvvel*

— Mármost, miért nevezik a teret magyar Szent Márk-térnek? Először azért, mert teljesen zárt tér, másodszor, mert árkádos, harmadszor mert a tér közepét két lépcsőfoknyival lesüllyesztettem, hogy — miként a Szent Márk-téren nem közlekednének járművek, akkor sem, ha ilyenekről Velencében egyáltalán szó lehetne — itt, ezen a téren is megszünjék a profán járműközlekedés. Ezzel sikerült biztositanom azt az *olasz biztonságot és nyugalmat*, amelyet még fokozottabban hangsulyoz az, hogy a téren semmiféle növényzet nincs, tipikus várostér, olasz hangulat a magyar Alföldön. Nem dicsekvésből mondom, de mert munkám vezérgondolatának megértését láttam benne, elmondom azt, amit *Dülfer titkos tanácsos*, a nagy német épitész, a nemrégiben lezajlott épitészkongresszus alkalmával Szegeden járva, a térről mondott: *„Vallásos áhitat és meghatottság, a magyarok hazaflas érzése iránti tisztelet fogott el, mikor a dóm felől a térre léptem."*

— Nekem azonban nem az volt a szándékom, hogy magyar érzés helyett teljesen olasz hangulatot adjak, igyekeztem tehát az egész épületcsoporton, az egész téren keresztülvinni a magyar gondolatot is és ez annyival inkább is sikerülhetett, mert hiszen gróf Klebelsberg kultuszminiszter ur *az árkádok alatt körülfutó folyosót amugy is Nemzeti Emlékcsarnoknak* gondolta el. Én azonban az irredenta gondolatát sem hagyhattam figyelmen kivül és ezt ugy oldottam meg, hogy *a téren, a házak homlokzatán köröskörül cimerek futnak, amelyekbe azonban most még csak Csonka-Magyarország vármegyéinek cimerei vannak belehelyezve, a többiek üresek.* Reméljük, hogy nem sokáig. Ezzel egyuttal azt is elértem, hogy az archaikus hatás a részint kitöltött, részint üres cimerpajzsokkal még csak fokozódik.

— Nagy problémát okozott, *milyen legyen az épület anyaga*, hogy az egész hangulat a maga archaikus voltában kicsendüljön, viszont mégse legyek kénytelen azt a giccset elkövetni, hogy műpatinát rakjak az épületek vakolatára. *Igen szerencsés megoldást találtam.* Az épitkezés külső anyaga az a *klinker nevezetü vöröses-barna égetett tégla*, amelyet különösen az északi német városokban hasz-

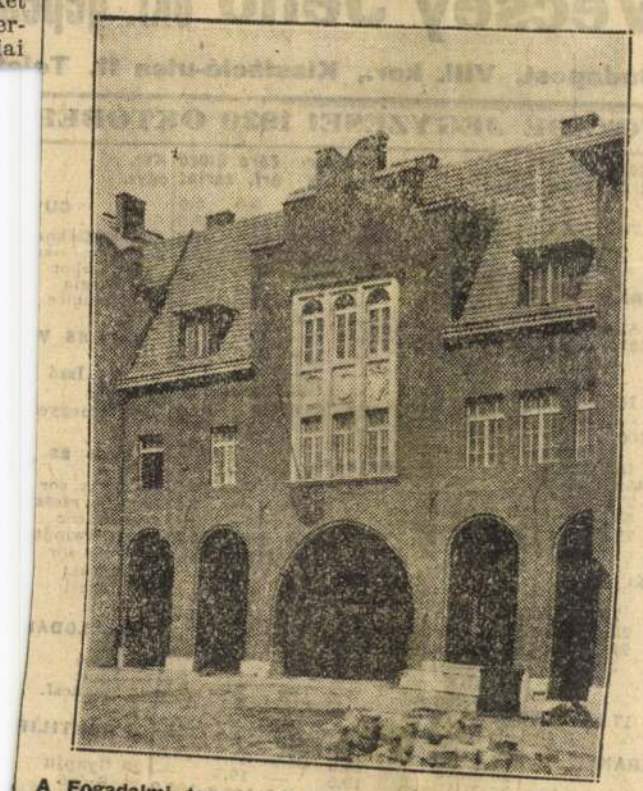

A Fogadalmi templomtér főépületének főkapuja. Felette hármas cimerrel.

Segítek Önnek

kevés pénzből megoldani

őszi toalettkérdését

Őszi divatvásáromon oly nagyarányú árleszállitást vittem keresztül, hogy bárki kevés pénzzel megoldhatja az őszi toalett nehéz kérdését.

Alanti áraim önmagukért beszélnek. Az áruk **minőségéről,** melyet 45 éves multam garantál, **győződjék meg személyesen.**

Angol bársony	9.50 és **7.80**
Montirozó bársony	3.40 és **2.95**
Cordbársony	3.30 és **2.90**
Gyapjú georgette	7.80 és **5.80**
Noppe georgette 130 széles	**11.50**
Gyapjú romaine	**4.50**
Kabátbélés-brokát	2.50 és **1.80**
Nehéz selyem-georgette	**9.80**
Excelsior Crepe de Chine legnehezebb minőség	**10.50**
Crepe de Chine műselyem	6.80, 5.50 és **3.98**
Goldberger-féle matlassé	**2.75**
Függönygrenadin 150 széles	**2.40**

Idei divat-kabátszövetek
előnyös beszerzés folytán
még az ismert occasio-áraimon alul.

Weiner Mátyás
VI., Andrássy út 3.

hálnak. Ilyenből épült például a hires hamburgi Chilehaz. Ezt az anyagot még eddig nem használták Magyarországon és ezért *a debreceni téglagyárnak hosszas és nehéz kisérletezést kellett folytatnia, amig végre kitünően elkészitette az épitkezéshez szükséges klinkert. Az épületek teteje vörösréz, a farészek tölgyfából valók, a kövek szintén hazaiak.* Csodálatos, hogy ezeknek a nemes épitési anyagoknak szeretetteljes kezelésével milyen pompás szinhatások voltak elérhetők.

— Természetes, hogy a téren kivüleső épületek már teljesen modern stilusuak, azt pedig talán mondanom sem kell, hogy a tudományos intézetek belső kiképzése a modern tudomány követelményei szerint készült el.

— Emlitettem az előbb, hogy az árkádok alatt a kultuszminiszter a Nemzeti Emlékcsarnok gyönyörü gondolatát valósitotta meg. Ez az emlékcsarnok nem hasonlit azonban sem a hires *regensburgi Walhallához*, sem a *veronai Palazzo Communale* emlékcsarnokához, ahol a szobrok mind egyformák, ami meglehetősen egyhangu hatást kelt. Itt nemcsak teljes szobormüvek, hanem mellszobrok, reliefek, sőt szarkofágok is hirdetik a magyar kultura nagyjainak emlékét. *Tizenkét darab, Stróbl Alajos hagyatékából való* és pedig *Munkácsy, Székely Bertalan, Liszt Ferenc, Erkel, Ferenczy István, Izsó Miklós, Zichy Mihály, Szinyei-Merse, Schulek Frigyes, Lotz Károly, Arany János és Jókai szobrai.* Ezeken kivül még *negyvenet* rendelt a kultuszminiszter a fiatalabb magyar szobrászgárda tehetséges képviselőinél és pedig *Mikes, Pázmány, báró Korányi, Semmelweis, a két Bolyai, Brassai Sámuel, Bessenyei, Vörösmarty, Apáczai Cseri János, Werbőczy, Széchenyi, Kemény Zsigmond, Kossuth és Petőfi szobrait.* Lassan-lassan azonban *százra emelkedik* majd a Nemzeti Emlékcsarnok szobrainak száma.

— Elképzelhető, hogy az egész tér este is milyen romantikus hangulatot fog adni, hiszen még arra is vigyáztam, hogy csak az árkádok alatt égjenek kovácsolt vasból készült lámpák, amelyeknek derengő fénye nagyszerü hatással rajzolja ki az árkádokat.

— És most jön valami, ami az épitkezésnek egyik igen kis részlete, de miután ugyanolyan szeretettel bibelődtem el a részleteken, mint az egész koncepción, nekem különös szivügyem. Ez a valami pedig — egy játékszer, de olyan játékszer, amely *különös, hogy ugy mondjam, idegenforgalmi varázzsal ruházná fel a teret.* Ez a játékszer: *egy óramű, azaz harangjáték*, olyan, aminőt a prágai dómon, a müncheni városházán, a strassburgi dómban, vagy a nürnbergi Frauenkirchén annyira csodálnak az idegenek. Az óramű kerete már készen van, özv. *Szüry Józsefné* szegedi iparművésznő tervei szerint. *Maga az óramű és harangjáték azonban még hiányzik, pedig ahhoz, hogy a tér hangulata teljes legyen és olyan látványossággal is gazdagabb, amely Magyarországon egyetlen, ahhoz szükséges volna, hogy az óramű és harangjáték elkészüljön.*

— Délelőtt 11 órakor az óraművön elhelyezett kalitkából kiröppen egy madár, majd a *„Pedellus"* tizenegyet harangozna, utána, az óramű középső kapuján kilépne a *„Rektor"*, majd a négy *„Dékán"*, végül pedig mindkét oldalról 12—12 *„Diák"* hódoló menetben vonulna el a Rektor és a Dékánok előtt. A harangjáték régi magyar dalokat játszana közben, főként diáknótákat. Szinte fáj, hogy ezt az annyi szeretettel megtervezett nagy játékszert, *ezt a nagyszabásu idegenforgalmi látványosságot nem valósithatták meg a tér felavatásának idejére*, dehát ehhez az állam, az egyház és a város áldozatkészségére is szükség az egész társadalom áldozatkészségére is szükség volna. Bizvást mondhatom, hogy kifizetődnék.

— Ezekután még csak annyit szeretnék mondani, hogy ez a tér, a „Magyar Szent Márk-tér", a hozzátartozó Nemzeti Emlékcsarnokkal, nemcsak azt szimbolizálja, amit megmutat, hanem azt is, amit némán vallanak a falak. *Hogy összetartással, áldozatkészséggel nem negativ, hanem pozitiv akarattal még mai sulyos helyzetében is milyen alkotásokat hozhat létre a magyar kultura.* Olyan alkotásokat, amelyeket hosszu századok mulva tán legértékesebb nemzeti műemlékeink sorában fognak emlegetni.

(t. j.)

K

Az ingat

v

minél előbb [illegible]
vetkező:

Az okirati kényszerről szóló törvényjavaslatról elterjedt hirek szerint az ingatlanközvetités jövőben csakis O. F. B. engedély alapján volna üzhető, az O. F. B. pedig több mint 2000 kisembert fosztana meg korábban szerzett jogától és egyben exisztenciájától is.

A nyilvánvalóan egyoldalu információ alapján és a tényleges helyzet kellő ismerete nélkül közzétett adatok alkalmasak arra, hogy a közvéleményt megtévesszék és megriasszák, azért kérjük a Pesti Hirlapot, hogy a felzaklatott kedélyek megnyugtatására cikkünket közzétenni sziveskedjék.

A földbirtok helyesebb megosztását célzó 1920. XXXVI. t. c. keretében és e törvény végrehajtási utasitását tartalmazó 60.000/1921. F. M. számu rendeletben az ingatlanok forgalmának közvetitése és ingatlanok üzletszerü adásvétele a Budapest belterületén levő házak és házhelyek kivételével O. F. B. engedélyhez köttetett. Amikor pedig vitássá tették azt, hogy a törvény házingatlanokra is, nem pedig csak mezőgazdasági ingatlanokra vonatkozik, akkor a törvény magyarázása tekintetében felmerülhető vitás kérdések eldöntésére kizárólag illetékes biróság megállapitotta, hogy — *tekintet nélkül az ingatlanok nemére* — ingatlanok közvetitésével (Budapest belterületi házak kivételével) csak az foglalkozhat, akinek erre az O. F. B. engedélyt ad. A törvény tehát ilyen értelemben lépett életbe és van érvényben ma is.

Mindazok azonban, akik már a törvény életbeléptetéséig is foglalkoztak iparigazolvány alapján ingatlanközvetitéssel, első sorban tarthattak igényt az O. F. B. engedély megszerzésére, sőt zavartalanul tovább is üzhették ezt a foglalkozást, ha *30 napon belül O. F. B. engedélyért folyamodnak* és a törvényes követelményeknek megfelelnek. És ennek dacára az ugynevezett iparigazolványos ingatlanügynökök közül alig néhány akadt, aki O. F. B. engedélyért a megszabott időn belül folyamodott volna, vagyis erről a jogról önként lemondottak. Tették pedig ezt részben azért, mert nem akarták magukat a megszigoritott ellenőrzésnek alávetni, de egy részük még azért is, mert tudatában volt annak, hogy a törvény szerint megkövetelt erkölcsi előföltételekkel nem rendelkezik. Ámde ugyanezek az ingatlanügynökök állandóan hangulatot keltettek maguk mellett és mindent elkövettek, hogy a közvéleményt megtévesszék és elhitessék azt, hogy velük szemben egy számarány szerint kisebb kedvezményezett érdekeltség kedvéért a legkirivóbb jogfosztás történt. Ennek hatása alatt az 1924. évi julius 20-án kiadott 5500/1924. M. E. számu

tenciájuktól fosztana meg, [illegible]
XXXVI. t. c. módot nyujtott nekik és első sorban nekik arra, hogy exisztenciájukat biztositsák, amit azonban akkor elmulasztottak. Ámde ha *mint törvény a tervezett javaslat életbelép, akkor még ujból megadja a jogot mindazoknak*, akik iparigazolvány alapján foglalkoznak ingatlanközvetitéssel, hogy 30 napon belül O. F. B. engedélyért folyamodjanak és biztositást kaptak arra nézve is, hogy közülök *mindazok, akik folyamodványukat záros időn belül benyujtják és ahhoz megfelelő erkölcsi bizonyitványt is csatolnak, az engedélyt meg is kapják.* Miért félnek tehát, hogy exisztenciájuktól fosztatnak meg. Hiszen semmi más követelmény nem füződik foglalkozásuk folytatásához, mint csak egy rendőrhatósági erkölcsi bizonyitvány felmutatása.

Azokkal szemben, akik az 1920—1924. években sulyos anyagi áldozatok árán (mai 5000 pengőnek megfelelő óvadék letétele ellenében) szereztek O. F. B. engedélyt, a jelenleg iparigazolvánnyal rendelkező ingatlanközvetitőknek nagy előnyük van, [illegible] ugyanezt a jogot ma csupán 40—80 P óvadék lete[illegible] mellett szerezhetik meg.

Végül még csak arra kivánunk rámutatni, hogy maguk az iparigazolvány alapján müködő ingatlanközvetitők is állandóan azt panaszolják, hogy a közvetitői pályán a jogosulatlan elemek ezrei és ezrei garázdálkodnak és a tisztességes közvetitők megélhetését lehetetlenné teszik. Ezt az állapotot pedig kizárólag a szóban levő törvényjavaslat szünteti meg, mert mindaddig, mig egy ugyanazon hatóság szigoru ellenőrzése alá nem helyeztetik ez a hirében megtépázott foglalkozási ág, addig sem a zugközvetitőknek garázdálkodása, sem pedig a tisztességtelenül müködő ingatlanközvetitőknek az egész kar hirnevét és tekintélyét romboló üzleti ténykedései nem akadályozhatók meg.

Nagyságos Főszerkesztő urnak előre is hálás köszönetünket fejezve ki, vagyunk kiváló tisztelettel az O. F. B. engedélyével müködő Ingatlanközvetitők Orsz. Egyesülete Budapest. *Bányay László*, elnök.

Az üzletek zárórája a „Magyar Hét" idején. A kereskedelmi miniszter a „Magyar Hét" tartamára az árusitási üzletek általános záróráját az ország egész területére nézve este 7 órában állapitotta meg. Ez az intézkedés az élelmiszerüzletek és az egyedárusági üzletek későbbi záróráját nem érinti. Ugyancsak megengedte a kereskedelemügyi miniszter, hogy az október 26-ára eső vasárnapon, Budapest kivételével, az ország egész területén az összes árusitási üzletek reggel 7 órától déli 12 óráig nyitvatarttassanak.

15078
UNDERWOOD Portable Standard Noiseles irógépek magyarországi vezérképviselete:
Vecsey Jenő okl. gépészmérnök Keresk. és Ipari Rt.
Budapest, VIII. ker., Kisstáció-utca 11. Telefon: József 694-86, József 339-02

A BUDAPESTI ÉRTÉKTŐZSDE JEGYZÉSEI 1930 OKTÓBER

Köt. egys.	Szélső árfolyamok		Záró árf.	Előző zárlat
BANKOK:				
10 Angol	73.5	—	72.5	72.8
20 Fabank	20.0	—	20.0	20.0
20 Hazai	49.4	49.0	49.4	48.5
20 Hermes	—	—	—	29.0
20 M. Hitel	65.0	—	65.0	65.0
10 M.Á.Ing.	179.0	—	179.0	179.0
20 Forgalmi	73.5	—	73.5	73.5
20 M. Jelz.	40.0	—	40.0	40.0
10 M.Ker.H.	—	—	—	—
10 M. Lesz.	85.7	85.6	85.7	85.7
5 M. Nemz.	213.5	—	213.5	213.5
20 M.-Olasz	66.5	—	66.5	66.5
50 Mercur	[illegible]0	—	20.0	—
50 Concordi..	—	—	—	—
25 Budapesti	20.0	—	20.0	20.0
25 Gizella	—	—	—	—
25 Hungária	—	—	—	17.0
BÁNYÁK, TÉGLAGYÁRAK:				
10 Bauxit	32.0	32.5	31.8	32.5
25 Beocsini	127.0	127.9	127.9	128.0
25 Borsodi	—	—	—	—
20 Lőrinci	—	—	—	—
20 Kohó	—	—	16.0	16.0
10 Cement	—	—	—	153.0
25 Drasche	100.0	—	100.0	100.0
5 Magnesit	—	—	—	160.0
			15.0	15.0
			[illegible].0 451.0	455.0
			— 27.5	27.5
			[illegible].0 33.9	34.1
			[illegible].8 79.8	80.0
[illegible]DÁK:				
			— 7.8	8.0
			— 28.0	26.0
			— 28.5	28.5
			[illegible].5 3.8	4.2
			— —	—
			— —	—
			— 17.25	17.5
[illegible]ÁRAK:				
			— 10.0	10.0
			— 9.2	9.5

Köt. egys.	Szélső árfolyamok		Záró árf.	Előző zárlat
25 Gazdagép	—	—	5.6	5.6
5 Fegyver	177.0	172.0	173.0	175.0
5 Ganz-D.	69.6	71.9	70.5	71.5
20 Hofherr	3.7	—	3.7	3.8
20 Kaszab	50.5	—	50.5	50.5
50 Kühne	7.5	—	7.6	7.6
10 Láng	—	—	45.0	45.0
50 MÁG	—	—	—	—
20 M. Acél	—	—	37.5	37.5
10 Lámpa	—	—	65.0	65.0
25 Vagón	—	—	19.7	19.7
20 Coburg	—	—	11.0	11.0
10 Rima	63.3	63.6	63.5	63.6
25 Roesseman	—	—	26.0	26.0
FAIPAR:				
20 Guttmann	—	—	—	14.0
25 Hazai	—	—	—	8.0
25 Nemzeti	—	—	—	—
10 OFA	62.4	61.6	62.3	61.8
20 Nasici	111.0	111.8	111.8	112.0
KÖZLEKEDÉS:				
25 Beszkár A.	6.85	—	6.85	6.9
25 Beszkárt B.	—	—	—	—
25 Városi	—	—	6.5	6.5
25 BUR	—	—	—	—
25 Délivasut	—	—	9.0	8.8
25 MFTR	—	—	2.1	—
25 Dunagőz	—	—	—	—
25 Levante	4.9	4.7	4.7	—
20 Nova	24.6	25.0	24.7	25.0
25 M.Államv.	19.5	—	19.5	—
10 Trust	109.9	109.8	109.8	109.9

Köt. egys.	
CU[illegible]	
25 Déli Cukor	
25 Horv. Cuk[illegible]	
5 M. Cukor	
50 Georgia	
10 Stummer	
GÁZ- ÉS V[illegible]	
25 Egy. Izzó	
25 Auer	
25 Vasmegye	
SÖR- ÉS	
10 Részv. sör	
25 Tem. szesz	
25 Főv. sör	
5 Gschwindt	
10 Polg. sör	
10 Krausz	
25 Temesi	
SZÁLLODÁ[illegible]	
10 Égisz	
10 Liget	
25 Lukácsf.	
TEXTILIP[illegible]	
20 Gyapju	
25 Szövő	

a legmodernebb törekvések harcvonalában állott. A Bárczy érában létesített fővárosi építkezések során a Gömb uccai iskolája egyike a korabeli legtipikusabb modern iskolaépületnek. Az utóbbi években két nagyszabású építőművészeti tervpályázaton nyerte el az első díjat, mindkettő felépült és építészi munkásságának legkarakterisztikusabb képviselői.

Az egyik a székesfővárosi Hengermalom uccai hatalmas bérházcsoport, mely az elektromosművek munkásainak és tisztviselőinek lakótelepével kapcsolatosan létesült, nagyszabású munkásjóléti modern berendezésekkel; a másik a szegedi fogadalmi templom előtt kialakitott térnek nagyszabású körülépitése. Ez volt életének főműve, ebben ragyogtatta építőművészi tehetségét legkáprázatosabban és ezzel állított örök emléket nevének. A sors kegyes volt hozzá, amikor két olyan férfiut rendelt melléje munkatársul, mint *gróf Klebelsberg Kunó* volt kultuszminiszter, a nagyszabású épitkezés spiritus rectora és *Glattfelder Gyula* csanádi püspök az egyetemi épitkezésekkel szomszédos püspöki szeminárium és rezidencia művészlelkű épittetője. Rerrich Béla a kultuszminiszter nagyszabású elgondolása alapján az egyetemi épületeket, a szemináriumot és a püspöki rezidenciát monumentális szerves egységbe kapcsolta a teret körülzáró hatalmas árkádsorral és nem kétséges, hogy Rerrich művészi invenciója nagyban hozzájárult az idehelyezett és Széchenyi óta felépitésre váró „üdvlelde" megvalósításának kiérlelésére. A nemzeti emlékcsarnok annyi művészi ihlettel, költői gondolattal s annyi szeretettel nyert megoldást, aminőre nincsen példa a magyar épitőművészet történetében. A püspöki rezidencia interieurjeiben pompás festő részleteket találunk, emelyre nyilván a stokholmi hires városházépület belső kiképzése inspirálta öt.

Rerrich Béla a műszaki és művészi közélet terén is mindenütt ott volt, ahol önzetlenül kellett dolgozni. Tevékeny tagja volt az Országos Magyar Képzőművészeti tanácsnak és a Műemlékek orsz. bizottságának. A mult évben fővárosunkban lezajlott XII. nemzetközi épitész kongresszusnak ő volt a főtitkára és az ő tapintatos körültekintő és lelkes fáradozásainak volt legfőképpen köszönhető az a siker, amely ezt a kongresszust kulturális kihatásában a résztvevő nemzetek előtt politikai szempontból is jelentőssé tették. Ez alkalommal részesült abban a ritka kitüntetésben, hogy az angol épitészek királyi intézete a RIBA tiszteleti tagjául választotta. Már korábban is szép elismerésekben volt része, a kormányzó keze előbb kertészeti intézeti működését gazdasági főtanácsosi cimmel, utóbb a szegedi épitkezések alkalmából a II. oszt. polgári érdemkeresztel tüntette ki.

Irodalmi tevékenysége is számottevő, értékes tanulmányait főleg az architektonikus kertművészet köréből meritette. Gyakorlatilag is sok szépet alkotott e téren, legutóbb ő készitette a nyiregyházi temetőkert rendezési tervét és felépitette monumentális modern kapuzatát azzal a klinker tégla anyaggal, amellyel a szegedi épületeket is burkolta, s amelyet beható külföldi tanulmányozásai alapján ő honosított meg hazánkban s melynek érdekében nagy propagandát is fejtett ki.

Rerrich Béla az ember, külön fejezetet érdemelne. Meleg szivű, derüs kedélyü kollegiális érzésű szeretetreméltó egyéniség volt, akinek barátságát mindenki kereste, s hogy mennyire szerették, szomoru temetésén láttuk, midőn a Mindenható kifürkészhetetlen akaratából férfikora delén és alkotó erejének teljében utolsó utjára kisértük.

Dr. Lechner Jenő.

Göthe, — a müvész.

A német költőfejedelem halálának századik évfordulóját az egész müvelt világ megünnepli. Ez egészen természetes, mert lángelméjének nagyszerü alkotásaiban is az egész civilizált emberiség gyönyörködik. Göthe azonban nemcsak nagy költő, nagy iró, hanem nagy életművész is. Mint ember pedig jó néhány fejjel emelkedik kortársai fölé. Azt azonban már kevesebben tudják, hogy képzőművész és tudós is volt. Rajzol és fest, még pedig tehetséggel. Esztétikus és államférfi. A weimari udvar nagyrabecsült és körülrajongott minisztere.

Göthe, lelkének minden szálával költő. Művésze a nyelvnek. Az emberi léleknek pedig éppen olyan mélyreható buvára, mint Schakespeare. Szenvedélyesen szereti a nagy brittet. Ő az első német, aki rajongott érte és felfedezte nemzete számára.

Ir tragédiát, drámát, regényt, époszt és lyrát. Sóvárog minden szép, jó és igaz után. Csupa bölcsesség és okosság. Nem álmodozó, hanem a tettek és cselekvések embere. Komolyan és nagy ambicióval rajzol és fest, már gyermekkorában. Rézkarcokat is csinál. Mindez azonban csak mellékfoglalkozás. Valóságban jogász. Doktor juris. Tanul filozofiát. A természettudományokkal olyan behatóan foglalkozik, hogy elmehetne fizikatanárnak. Meteorológiai, mineralogiai, geologiai és botanikai tanulmányai tudományos jelentőséggel birnak és egy vaskos kötetet tesznek ki. Amit a Faust monologjában mond, az szóról-szóra Göthére illik:

Jurisprudenciát és Medicát, —
Haj! és még hozzá Filozofiát,
Meg Theologiát is — fájdalom!
Nagy hévvel áttanultam s mind tudom.
Magister, doktor a nevem.

*

A képzőművészetek terén, első, igazán ifjúkori szerelme, az építészet volt. Mint görög és latin emlőkön nevelt gimnazista csak az antik művészetek szépségét szívta magába. Azt hallotta, hogy az építészetben a tömegek nyugalma, harmoniája és a formák szépsége a fontos. A gotika ennek éppen az ellenkezője. Nyugtalan és túlhalmozott diszítések kaosza. Barbár, izléstelen stylus.

1770-ben, a strassburgi egyetem hallgatója lesz. Naponta ellátogat a gyönyörü Münsterhez. Nem tud betelni a szépségével. Mennél jobban megismeri, annál szebbnek, tökéletesebbnek, elragadóbbnak találja. Ámulva látja, hogy amit neki a gotikáról

TISZTELET PELDÁNY

Ötvenhatodik évfolyam. 7—8. szám. 1932 április 1.

Méltóságos
dr. Lechner Jenő urnak
műépítész, műegyetemi tanár
Budapest.
I. Mészöly u. 4sz.

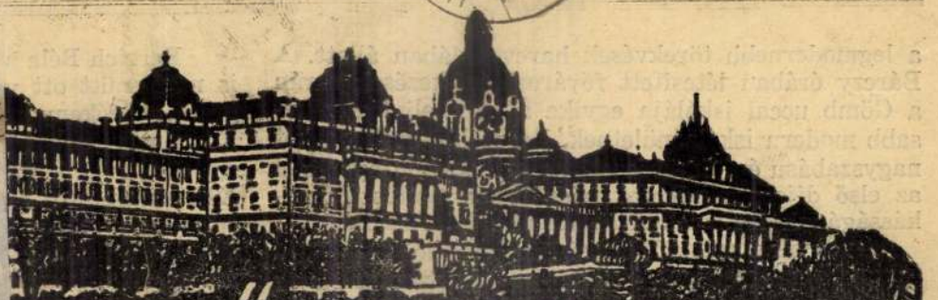

ÉPITŐ IPAR
ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, az Építőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Bizottságának hivatalos lapja.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre 12 pengő, félévre 6 pengő
Egyes szám ára 0.80 P. Postacsekksz. 49.197
Hirdetési díj: m/m-kint 0.20 pengő.

FELELŐS SZERKESZTŐ
DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Budapest, I., Nagyboldogasszony útja 7 c
Telefon: Aut. 695—83

RERRICH BÉLA †

Mialatt Európaszerte, így nálunk is az építőművészet forrongó megujhodási lázában az elméletek csatazajától hangos a levegő, meghalt a modern magyar építőművészetnek egy poétalelkü ihletett mestere, aki nem szavakkal igyekezett leplezni az alkotó készség hiányát, nem elméletekbe csomagolgatta az építészeti fantáziamentes idétlenségeket, hanem az alaposan képzett modern építész pompás fegyverzetével komolyan dolgozott az építőművészet ma hirdetett igazságaiért. *Rerrich* Béla minden izében modern építész volt, nemcsak hitvallója, de harcosa, követője mindazoknak az elveknek, amelyektől ma a szaksajtó hangos, de poéta is volt, aki a praktikus alaprajzon, az anyagszerüségen, a szerkezetek és a higiénia követelményeinek kielégítésein felül a lelkében élő költői gondolatoknak is teret adott, hogy visszatükröződjék alkotásán egész belső lelkisége, melyben a mü megfogant. Az ő építészegyénisége valóban össze volt kapcsolva a legalaposabb szaktudásból, a modern építőművészet kiforrott alapelveinek ismeretéből, a hagyományok rajongó tiszteletéből és az örökkévaló szépnek nagy szeretetéből.

Rerrich Béla 1881-ben született Budapesten régi patricius családból. Ábrándos nosztalgiával csüggött egész életében családi hagyományain, örökölt régi butorain és ereklyéin. Mégis minden izében modern ember volt már akkor, amikor a József müegyetem padjait elhagyva, kilépett az építészeti közélet porondjára. 1905-ben tanára lett a székesfővárosi iparrajziskolának, majd angol nyelvtudása révén elnyerte az angol kertészeti stipendiumot és hosszabb angliai tanulmányutjáról vsszatérve, tanári állást nyert az állami kertészeti tanintézetnél, melynek később hosszabb ideig igazgatója is volt. Már pályája kezdetén figyelemreméltó építészi magánpraxist folytatott, mesterének, Pecz Samu müegyetemi tanárnak praktikus szellemében, akinek nemcsak korábban tanársegédje, hanem lelkes tanítványa és követője volt. Tőle örökölte az építőanyagok és szerkezetek parancsoló tiszteletét, annak az elvnek az érvényesítését, hogy az építőanyag tulajdonságai és az építőszerkezetek formaképző ereje legyenek az építőművészet esztétikai hatásának a legfőbb eszközei. Ez a gondolatmenet, mely alkotásaiban rajzónját vezette, átszürődött tradiciószerető poétalelkén s így születtek meg a müvek, amelyek büszkeségei lesznek korunk magyar építőművészetének, mert szerencsés ötvözetei a modern építőipari elveknek és a belső szellemi tartalomnak. Rerrich Béla mindig

RERRICH BÉLA EMLÉKÉRE.

RERRICH BÉLA: A SZEGEDI TEMPLOM-TÉR, AZ EGYHÁZI TEMPLOM ÖSI TORNYÁVAL.

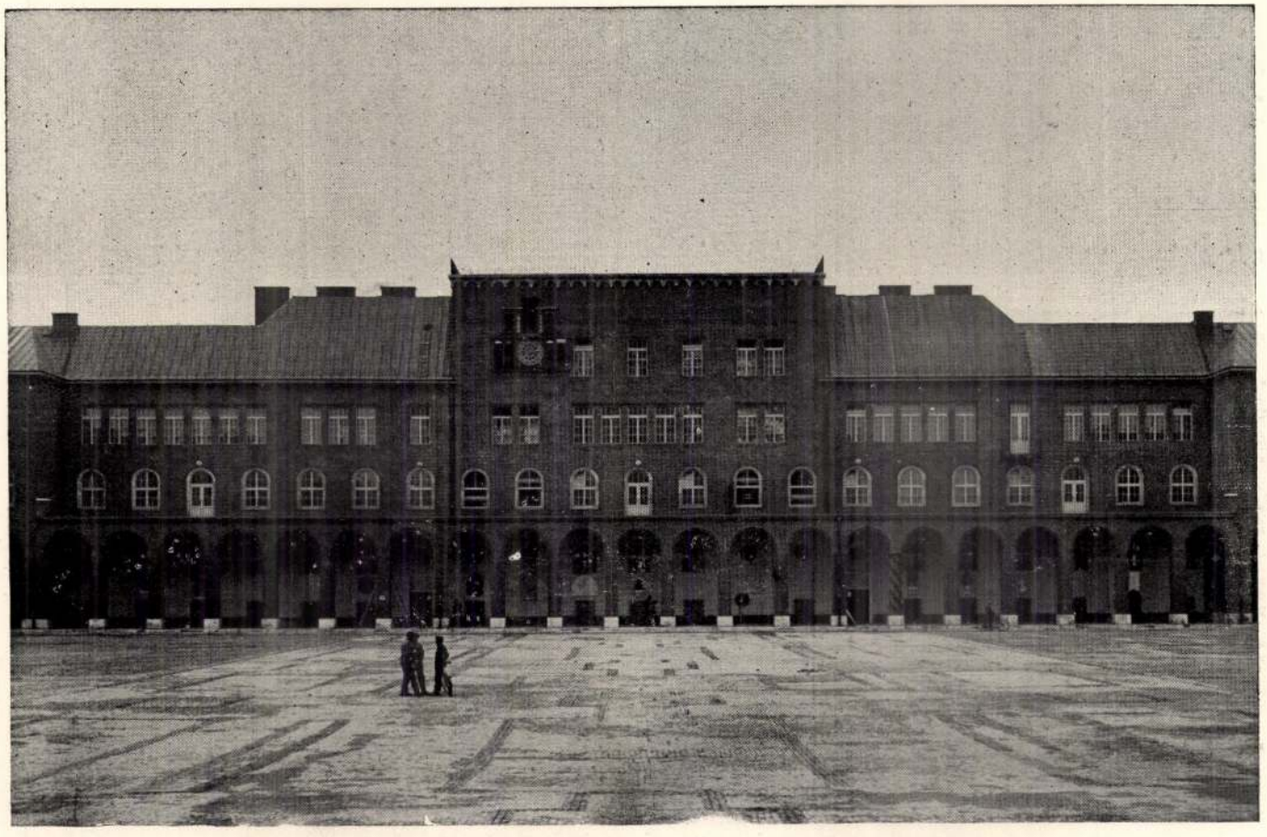

RERRICH BÉLA: A SZEGEDI TEMPLOM-TÉR. A VEGYÉSZETI INTÉZETEK.

a legmodernebb törekvések harcvonalában állott. A Bárczy érában létesített fővárosi építkezések során a Gömb uccai iskolája egyike a korabeli legtipikusabb modern iskolaépületnek. Az utóbbi években két nagyszabásu építőművészeti tervpályázaton nyerte el az első díjat, mindkettő felépült és építészi munkásságának legkarakterisztikusabb képviselői.

Az egyik a székesfővárosi Hengermalom uccai hatalmas bérházcsoport, mely az elektromosmüvek munkásainak és tisztviselőinek lakótelepével kapcsolatosan létesült, nagyszabásu munkásjóléti modern berendezésekkel; a másik a szegedi fogadalmi templom előtt kialakitott térnek nagyszabású körülépitése. Ez volt életének főműve, ebben ragyogtatta épitőművészi tehetségét legkáprázatosabban és ezzel állított örök emléket nevének. A sors kegyes volt hozzá, amikor két olyan férfiut rendelt melléje munkatársul, mint *gróf Klebelsberg Kunó* volt kultuszminiszter, a nagyszabású épitkezés spiritus rectora és *Glattfelder Gyula* csanádi püspök az egyetemi épitkezésekkel szomszédos püspöki szeminárium és rezidencia művészlelkü épittetője. Rerrich Béla a kultuszminiszter nagyszabású elgondolása alapján az egyetemi épületeket, a szemináriumot és a püspöki rezidenciát monumentális szerves egységbe kapcsolta a teret körülzáró hatalmas árkádsorral és nem kétséges, hogy Rerrich művészi invenciója nagyban hozzájárult az idehelyezett és Széchenyi óta felépitésre váró „üdvlelde" megvalósításának kiérlelésére. A nemzeti emlékcsarnok annyi művészi ihlettel, költői gondolattal s annyi szeretettel nyert megoldást, aminőre nincsen példa a magyar épitőművészet történetében. A püspöki rezidencia interieurjeiben pompás festő részleteket találunk, emelyre nyilván a stokholmi hires városházépület belső kiképzése inspirálta őt.

Rerrich Béla a műszaki és művészi közélet terén is mindenütt ott volt, ahol önzetlenül kellett dolgozni. Tevékeny tagja volt az Országos Magyar Képzőművészeti tanácsnak és a Műemlékek orsz. bizottságának. A mult évben fővárosunkban lezajlott XII. nemzetközi épitész kongresszusnak ő volt a főtitkára és az ő tapintatos körültekintő és lelkes fáradozásainak volt legfőképpen köszönhető az a siker, amely ezt a kongresszust kulturális kihatásában a résztvevő nemzetek előtt politikai szempontból is jelentőssé tették. Ez alkalommal részesült abban a ritka kitüntetésben, hogy az angol épitészek királyi intézete a RIBA tiszteleti tagjául választotta. Már korábban is szép elismerésekben volt része, a kormányzó keze előbb kertészeti intézeti működését gazdasági főtanácsosi cimmel, utóbb a szegedi épitkezések alkalmából a II. oszt. polgári érdemkeresztel tüntette ki.

Irodalmi tevékenysége is számottevő, értékes tanulmányait főleg az architektonikus kertművészet köréből meritette. Gyakorlatilag is sok szépet alkotott e téren, legutóbb ő készitette a nyiregyházi temetőkert rendezési tervét és felépitette monumentális modern kapuzatát azzal a klinker tégla anyaggal, amellyel a szegedi épületeket is burkolta, s amelyet behatóan külföldi tanulmányozásai alapján ő honosított meg hazánkban s melynek érdekében nagy propagandát is fejtett ki.

Rerrich Béla az ember, külön fejezetet érdemelne. Meleg szivű, derüs kedélyü kollegiális érzésü szeretetreméltó egyéniség volt, akinek barátságát mindenki kereste, s hogy mennyire szerették, szomoru temetésén láttuk, midőn a Mindenható kifürkészhetetlen akaratából férfikora delén és alkotó erejének teljében utolsó utjára kisértük.

Dr. Lechner Jenő.

Göthe, — a müvész.

A német költőfejedelem halálának századik évfordulóját az egész müvelt világ megünnepli. Ez egészen természetes, mert lángelméjének nagyszerü alkotásaiban is az egész civilizált emberiség gyönyörködik. Göthe azonban nemcsak nagy költő, nagy iró, hanem nagy életmüvész is. Mint ember pedig jó néhány fejjel emelkedik kortársai fölé. Azt azonban már kevesebben tudják, hogy képzőművész és tudós is volt. Rajzol és fest, még pedig tehetséggel. Esztétikus és államférfi. A weimari udvar nagyrabecsült és körülrajongott minisztere.

Göthe, lelkének minden szálával költő. Müvésze a nyelvnek. Az emberi léleknek pedig éppen olyan mélyreható buvára, mint Schakespeare. Szenvedélyesen szereti a nagy brittet. Ő az első német, aki rajongott érte és felfedezte nemzete számára.

Ir tragédiát, drámát, regényt, époszt és lyrát. Sóvárog minden szép, jó és igaz után. Csupa bölcsesség és okosság. Nem álmodozó, hanem a tettek és cselekvések embere. Komolyan és nagy ambicióval rajzol és fest, már gyermekkorában. Rézkarcokat is csinál. Mindez azonban csak mellékfoglalkozás. Valóságban jogász. Doktor juris. Tanul filozofiát. A természettudományokkal olyan behatóan foglalkozik, hogy elmehetne fizikatanárnak. Meteorológiai, mineralogiai, geologiai és botanikai tanulmányai tudományos jelentőséggel birnak és egy vaskos kötetet tesznek ki. Amit a Faust monologjában mond, az szóról-szóra Göthére illik:

Jurisprudenciát és Medicát, —
Haj! és még hozzá Filozofiát,
Meg Theologiát is — fájdalom!
Nagy hévvel áttanultam s mind tudom.
Magister, doktor a nevem.

*

A képzőművészetek terén, első, igazán ifjúkori szerelme, az építészet volt. Mint görög és latin emlőkön nevelt gimnazista csak az antik művészetek szépségét szivta magába. Azt hallotta, hogy az építészetben a tömegek nyugalma, harmoniája és a formák szépsége a fontos. A gotika ennek éppen az ellenkezője. Nyugtalan és túlhalmozott diszitések kaosza. Barbár, izléstelen stylus.

1770-ben, a strassburgi egyetem hallgatója lesz. Naponta ellátogat a gyönyörü Münsterhez. Nem tud betelni a szépségével. Mennél jobban megismeri, annál szebbnek, tökéletesebbnek, elragadóbbnak találja. Ámulva látja, hogy amit neki a gotikáról

Ötvenhatodik évfolyam. 7—8. szám. 1932 április 1.

ÉPITŐIPAR ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, az Építőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Bizottságának hivatalos lapja.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 12 pengő, félévre 6 pengő. Egyes szám ára 0.80 P. Postacseksz. 49.197. Hirdetési díj: m/m-kint 0.20 pengő.

FELELŐS SZERKESZTŐ **DR. FÁBIÁN GÁSPÁR**

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL **Budapest, I., Nagyboldogasszony útja 7 c** Telefon: Aut. 695—83

RERRICH BÉLA †

Mialatt Európaszerte, így nálunk is az építőművészet forrongó megujhodási lázában az elméletek csatazajától hangos a levegő, meghalt a modern magyar építőművészetnek egy poétalelkü ihletett mestere, aki nem szavakkal igyekezett leplezni az alkotó készség hiányát, nem elméletekbe csomagolgatta az építészeti fantáziamentes idétlenségeket, hanem az alaposan képzett modern építész pompás fegyverzetével komolyan dolgozott az építőművészet ma hirdetett igazságaiért. *Rerrich* Béla minden izében modern építész volt, nemcsak hitvallója, de harcosa, követője mindazoknak az elveknek, amelyektől ma a szaksajtó hangos, de poéta is volt, aki a praktikus alaprajzon, az anyagszerüségen, a szerkezetek és a higiénia követelményeinek kielégítésein felül a lelkében élő költői gondolatoknak is teret adott, hogy visszatükröződjék alkotásán egész belső lelkisége, melyben a mü megfogant. Az ő építészegyénisége valóban össze volt kapcsolva a legalaposabb szaktudásból, a modern építőművészet kiforrott alapelveinek ismeretéből, a hagyományok rajongó tiszteletéből és az örökkévaló szépnek nagy szeretetéből.

Rerrich Béla 1881-ben született Budapesten régi patricius családból. Ábrándos nosztalgiával esüggött egész életében családi hagyományain, örökölt régi butorain és ereklyéin. Mégis minden ízében modern ember volt már akkor, amikor a József müegyetem padjait elhagyva, kilépett az építészeti közélet porondjára. 1905-ben tanára lett a székesfővárosi iparrajziskolának, majd angol nyelvtudása révén elnyerte az angol kertészeti stipendiumot és hosszabb angliai tanulmányutjáról vsszatérve, tanári állást nyert az állami kertészeti tanintézetnél, melynek később hosszabb ideig igazgatója is volt. Már pályája kezdetén figyelemreméltó építészi magánpraxist folytatott, mesterének, Pecz Samu müegyetemi tanárnak praktikus szellemében, akinek nemcsak korábban tanársegédje, hanem lelkes tanítványa és követője volt. Tőle örökölte az építőanyagok és szerkezetek parancsoló tiszteletét, annak az elvnek az érvényesítését, hogy az építőanyag tulajdonságai és az építőszerkezetek formaképző ereje legyenek az építőművészet esztétikai hatásának a legfőbb eszközei. Ez a gondolatmenet, mely alkotásaiban rajzónját vezette, átszürődött tradiciószerető poétalelkén s így születtek meg a művek, amelyek büszkeségei lesznek korunk magyar építőművészetének, mert szerencsés ötvözetei a modern építőipari elveknek és a belső szellemi tartalomnak. Rerrich Béla mindig

Rerrich Béla

A politikai helyzetről és a Hitler-diktaturáról az ellenzéki politikusok

Kéthly Anna, Eckhardt Tibor és Vámbéry Rusztem nyilatkozata a Délmagyarországnak

Budapest, április közepén. (A Délmagyarország munkatársától.) A képviselőházban elhangzott a pénzügyminiszter optimista költségvetési expozéja és a t. Ház a nagyhét előtti pénteken husvéti szünetre tért. A parlamenti események után élénkebben rajzolódik ki a magyar belpolitika képe, ezért a Délmagyarország a husvéti ünnepek alkalmával megszólaltatja az ellenzéki politikai élet vezető tényezőit: **mondják el álláspontjukat és kritikájukat a politikai helyzetről és adjanak választ a világ nyilvánosságát most legjobban foglalkoztató kérdésről: a német diktatura borzalmairól.** Az ellenzéki politikusok nyilatkozataiból sok kérdésre kap választ a Délmagyarország nyilvánossága. A nyilatkozatok sorából hiányzik Rassay Károly bírálata, Szeged ellenzéki képviselője ugyanis nem tartózkodik az ország területén, hosszabb külföldi utra utazott.

Kéthly Anna

Szeged szociáldemokrata képviselője az alábbiakat mondotta a *Délmagyarország* munkatársának. Először a *német* eseményeket világitotta meg a következőkben:

— A gazdasági erők ellen nem lehet a belpolitikának ilyen eszközeivel küzdeni. Azokat a bajokat, amelyeket most a marxistákra rónak, az elzárkózottság okozta gazdasági válság idézte elő, de azok a gazdasági erők, amelyeket most igy akarnak leverni, tovább élnek a tömegekben és — hiába mutatkozik most a Sipka-szoros látszólagos nyugalma — *megszüntetni nem tudják.*

— A különböző nemzeti öncéluságok mind másutt akarnak piacot teremteni, de hogy ők maguk is csak másokkal együtt tudják megteremteni az élet feltételeit, azt nem akarják megérteni és azt hiszik, ezt hatalmi eszközökkel meg lehet valósitani. *Az egyik elzárkózás szüli a másikat* és bármennyire is igyekeznek azokat a történelmi és gazdasági erőket megsemmisiteni, amelyek végeredményben *az egész emberiségnek békés együttmunkálkodása* felé tendálnak, — végül is vissza kell térni ahoz, amit Deák Ferenc olyan pregnánsan kefejezett: *a rosszul begombolt mellényt ki kell gombolni és elölről kell kezdeni az egészet.*

— Nincs okunk az európai reakció felülkerekedése miatt valamilyen pánikhangulatba esni. Európa nem először jut abba a helyzetbe, hogy a haladás erőin urrá lesz a reakció. 1815-ben is szövetkeztek Európa hatalmasai a nagy francia forradalom eszméi ellen, de már 1830-ban és 1848-ban ujból meg kellett birkózniok a letiport erőkkel. A fejlődés vonala sajnos, nem egyenesen ivel felfelé. A pillanatnyi zuhanás lehet az egyéneknek, a mai idő tömegeinek tragédia, de *nem lehet a demokratikus tények és törekvések tragédiája és semmiesetre sem ezeknek végső pusztulása.*

— A magyar helyzet

— ha a német eseményekkel hasonlitjuk összse — valóban ugy néz ki, mint a konszolidáció igéretföldje. Sajnos, teljesen mindegy, hogy valaki himlős és láthatóan hordja betegségének nyomait, vagy pedig tifusza van és betegségének külsőleg különösebb nyomai nincsenek. Egy ország egészsége nemcsak azt jelenti, hogy polgárai nyugadtan járhatnak az uccákon, — az egészséghez hozzátartozik az is, hogy mindenki,aki az ország teherviselésében részt vesz, annak sorsába is beleszólhasson. Mindaddig tehát, amig meg nem valósul — a legnagyobb látszólagos nyugalom mellett is — vitális és visszatérő kérdése a magyar belpolitikának: *a választójog kérdése,* — sőt nemcsak a belpolitikának, hanem egyre elismertebben a külpolitikának is. A magyar parlamentben legutóbb megkérdezték, hogyan fog szavazni a csallóközi magyar, ha *revizió* esetén ezek a területek visszakerülnek hozzánk. Szabad-e nekünk ezeket a magyar területeket abban a hitben tartani, hogy ebben az esetben a visszakerülő magyaroknak kevesebb polgári joguk lesz, mint amennyivel most birnak? A belpolitika legelső megvalósitásra váró kérdése: *a titkos választójog sürgős bevezetése.*

Kéthly Anna ezután

Szeged sorsáról

a következőket mondotta:

— Amint értesülök és amint magam is tapasztaltam, Szeged rendkivüli nehézségek árán átélte a sulyos téli hónapokat. Sajnos, ugy látom, hogy *a javulás csak annyi, amennyit a természet enyhébbre fordulása jelent.* A munkanélküliség nem csökkent, ezzel szemben *a segités lehetőségeit és eszközeit*

akartak a lebontásáról.

— Vegyék tudomásul az Urak, — szegte fel fehér fejét a város közgyülésén Varga Ferenc apát ur —, hogy ha csákányt fognak a templomomra, az első ütések az én öreg testemet érik.

Nem is foghattak munkába a csákányok addig, mig az agg főpap ki nem költözött a halottak csöndös városába.

*

Száz évvel ezelőtt... A barokk-templomra, amelynek képét egy Karats-metszet őrzi 1820-ból, még nem a Szentháromság vigyáz, hanem a Szüzanya szobra. (Később a Felsővárosra került ez a szobor s ma is ott vigyázza a Minoriták templomát.) A Városi Zenede még akkor nem rozzant sárga ház, hanem jó erőben levő tekintélyes épület, a piarista atyák rendháza, övék a plébánia is. A tér nagyobb, — a Rozália-kápolna még akkor a Boldogasszony-uccája helyén áll, a mai DMKE-palota helyén — de üres és kietlen. Délről és nyugatról apró házak oromfalai szegik be, de a mai piaristaház és a honvédpavillon helyén, a Tisza Lajos-körut végén pákászoknak való mocsár terpeszkedik, békás és sásliliomos. A templomtól keletre a *xenodochion* áll: a görög szó ez esetben nem vendégfogadót jelent, hanem kórházat. Ahol most a gyermekklinika emelkedik, ott akkor is gyógyitottak, de beteg katonákat.

Észak felé, a Nemzeti Oskolán tul a sánc, a palánk zárta el a katonák várát a polgárok városától. A palánk árka a mostani püspöki palota helyén kanyarodott el a Kelemen-uccából és Zrinyi-uccából a Tisza felé. Az apró házacskák sorának a neve, amellyel kisérték, *Árkon-ucca* volt.

Ezen a téren sétálgatott száz évvel ezelőtt Vedres István, a nagy földmérő, az akkori Szeged legmüveltebb embere és legnagyobb rajongója. Uj könyvét forgatta kezében, a *Szegedi Muzsák százados ünnepé*-t, annak örömére, hogy a kegyes atyák Oskolája megérte a szegedi földön a száz esztendőt. Igen meg lehetett elégedve Szeged nagy fia, mikor az akkori Templom-téren körülnézve, igy kiáltott fel:

Ki az, kérdkedd, ki ezt bátran eszközlötte?
Memfist, Athént, Rómát kivetni itt merte?

Ha a nagy álmodó lelke ma hazajár a holdsugáron, bizonyosan azzal a vallomással tér vissza a csillagok felé, hogy ilyent még ő se mert álmodni.

A XVIII. század elején meg van a templom, de nincs templom formája. Tornya van, de teteje nincs, a mennyezet bedőlt s az Uristen kiköltözött belőle. A török világ viselte meg, de a németek bántak el vele. A misét abban a tornyos Mária-kápolnában mondják, amelyet még 1501-ben emeltetett a templom nyugati oldalán Lukács zágrábi püspök, szegedi eredés, — Szent Demeter puszta templomából pedig Herberstein zsoldosai sóraktárt csináltak, körülötte pajták éktelenkedtek, s előtte a katonapékek sütőkemencéi füstöltek. Egyházi vonatkozása csak a püspöki széképületnek volt, körülbelül a mai plébánia-palota helyén. Akkor volt Szeged először ideig-óráig, püspöki székhely, a csanádi püspök hazátlan volt, Szeged egyházi hovátartozandósága bizonytalanná vált a zürzavaros időkben s igy a székhelytelelen püspök és a gazdátlan város egymásra talált, ha nem sokáig tartott is a barátság.

Maga a tér az időben az Isten kertje volt: temető, bizonyára már a középkor óta. Okleveles adat van róla, hogy a század közepén, mikor a templomot végre restaurálni kezdték, a tanács utat nyittatott a sirok közt. A restaurálást a század végén fejezték be, akkor bontották le a zágrábi püspök kápolnáját s akkor tüntették el a tér rendezésével a sokszázados ó-temetőt.

*

A török idők... A sirok közt a templom maga is halott, csak a temetőben játszogató gyerekek bujócskáznak benne. Az árpádkori tornyocska, amely még akkor szabadon áll, támasztó pilléreivel nagyon alkalmas erre, mert azokra nagyon sokáig oda lehet lapulni. Az egyik gyerkőc sokáig várja, hogy rátaláljanak. Unalmában előveszi a bicskáját és elkezdi vele vésegetni a torony vakolatát. Rajzol a bicskaheggyel. Azt rajzolja, amit lát a buvóhelyéről: *egy török minaret* gyerekes képét vési bele a falba. Ez a gyerekrajz, amelyet az árpádkori torony kihámozója, Sebestyén Károly muzeumi kollégám vett észre és fotografált le, az egyetlen bizonyság amellett, hogy valahol a tér környékén török mecsetnek kellett lenni, amely ide látszott.

*

XV. század, Mátyás kora, Szeged a Hunyadiak városa... *A népkirály*, aki most diszhelyen lakik a Nemzeti Pantheonban, szerette és sokat meglakta Szegedet. Történeti följegyzés van róla Heltai Gáspárnál, hogy meglátogatta Szent Demeter egyházát is, amely kései gót csarnoktemplom volt, a torony *mögött, nem* nagyon diszes, *a nép temploma.* (Az uraké a várban volt.) Ekkor történt az, — pontos dátuma is van, 1465 október 26-a, hogy a király szegényellette a misemondó plébános kazuláját s felajánlotta Szent Demeternek a maga arannyal átszőtt palástját. „Becsülik vala pedig azt a ruhát harmincezer forintra." (A királyi palástból készült kazulát az alsóvárosi barátok mentették meg a törökök elől s máig is ők őrzik.) Zsigmond korában már négyszegletüre volt falazva az árpádkori nyolcszögü torony s a torony *előtt*, tehát jól kint a téren állt a háromhajós pompás bazilika, hátul a szentéllyel. A főoltár látta maga előtt térdepelni a nyugtalanvérü királyt s bünöséletü szépasszony-feleségét, Cilley Borbálát.

A támasztó sarokpilléreket is ebben az időben kapta a torony, talán az 1444-es földrengés után, amelyben Isten büntetését látták a sze-

Elegáns olcsó tartós CIPŐT husvét után is legelőnyösebben ZSURKÓ-nál vásároljon. (Kossuth Lajos sugárut 6)
Nagybani gyártás!! Teljes szavatosság. ABC. beszerzési hely.

megnyirbálták. Még azok a remények is, amelyek a *gázgyári pénzekkel kapcsolatos munkaalkalmakat* jelentették, — nem teljesednek, holott tudomásom szerint a gázgyári szerződés megszavazásának legfőbb inditóoka volt a munkaalkalmak létesitése.

— Szeged különleges bajai mintha megszaporodtak volna. *A leépitésekről szóló hirek sajnos egyre erősebben tartják magukat és félő, hogy az amugy is nagyon megpróbáltatott várost bizonyos dolgokban megint kész helyzet elé fogják állitani.*

— Optimista hangulatról beszélnek a képviselőházban és a kedélyek bizonyos megnyugvását vélik látni. Mintha azonban ez a megnyugvás nem volna egyéb, mint mikor a vizbe esett ember abbahagyja a tempózást, olyan kilátástalannak érzi az árral való küzködést. Az efajta optimizmussal szemben azoknak az optimizmusának kell győzedelmeskednie, akik *a demokratikus gondolat mai rossz helyzetében is törhetetlenül bizni tudnak a józan ész és az emberségesség igazságában.*

Eckhardt Tibor

a másik nagy ellenzéki párt, a független kisgazdapárt vezére *a politika jövő feladatáról* a következőket mondotta:

— A jövő politika feladata: *felkészülni a revizióra!* A teendők két csoportra oszthatók. Politikai és gazdasági természetűekre. Mind a kettő egyformán sürgős. Politikai téren *revizióképessé kell tenni minden megnyilvánulást,* mert ma nem vagyunk felkészülve a revizió tényleges megvalósulására. *Lehetetlenség elgondolni is a mai választási törvánnyel ujból választani ott, ahol nem titkos választási rendszer van érvényben.* De módositani kell az eddigi gyakorlatot a nemzeti kisebbségek kérdésében is. Amit magyar testvéreink számára az utódállamokban követelünk, — *legalább annyit meg kell nekünk is adnunk a saját földünkön élő összes kisebbségeknek.* Ezenkivül *mentesiteni kell a mai közigazgatást a pártpolitikától,* mert a nemzetiségek és a magyarság között a multban előfordult félreértések jórészben a közigazgatás helytelen magatartására vezethetők vissza.

— *Gazdasági téren* összhangba kell hozni az állam és a magánháztartások jövedelmeit és terheit, hogy *ujból a gazdasági egyensuly állapotában juthassunk,* amely ma meg van zavarva. A mezőgazdaság nyomott helyzetét *az árak javitásával,* a nincstelenek helyzetét *telepitéssel* tényleg meg kell javitani és *a földteherrendezés* sem halasztható tovább. Az *agrárolló* megvalósulása akár a terményárak felemelése utján, akár a gyáripari termékek árainak leszaggása utján tovább nem késhet. *Csak a gazdasági egyensulyát visszanyert és a politikai jogok tekintetében mintaszerüen vezetett* magyar állam gyakorolhatja azt a vonzóerőt az elszakitott kisebbségekre, amely vonzóerő a revizióért folytatott harcban a legjobbnak fog bizonyulni. Mindehez azonban *teljes rendszerváltozás szükséges.*

Eckhardt Tibor ezután

a német helyzetről

a következőket mondotta:

— *Hitler négy évre berendezkedett.* Németországban most folyik le az az *iszapáradat,* amely nálunk már 1919 őszén lezajlott. Hogy a mostani kavargó helyzet után mi fog még jönni: bizonytalan, de remélni kell, hogy a konszolidáció és békés munka szervezetten fog a közeljövőben Németországban egy népies irányban kifejlődni és ezt annál inkább lehet remélni, mert a német nép nyugodt jellemének tulajdonképen ez a fejlődés felel meg.

— Akiket pedig — folytatta Eckhardt — a Németországból jövő nyugtalanitó hirek izgatnak, figyelmeztetni lehet arra, hogy *hat millió munkanélküli irtózatos feszitő erő* és más választás nem volt Németországban, mint bolsevizmus, vagy horogkereszt. Ez a körülmény adja meg Hitler sikerének magyarázatát.

Vámbéry Rusztem

professzor, a kiváló tudós, az ellenzéki politika és az emberies gondolat régi kiváló harcosa a német borzalmakat a következőkben világitotta meg a *Délmagyarország* munkatársa előtt:

— Teljesen elhibázottnak tartom, hogy az egész Hitler-ügyet megint egyszer zsidó-kérdésnek deklarálják. (Igaz, azonban, hogy ez az egyetlen, amit Hitler alkotott.) Egészen más jelentősége van ennek a mozgalomnak, — tudniillik egy megrekedt forradalmat mozgásba hozott. *Természetes, hogy mindaz, amit akar: gazdasági eszeveszettség. Gazdaságilag a horogkereszt ügy a legrövidebb idő alatt be fogja bizonyitani lehetetlenségét és tehetetlenségét,* — ha egyáltalán próbál valamit csinálni. De ha nem csinál semmit, Németországot — minden erőszak-exportja és a rendszerrel fokozódó alkalmi kiadások mellett — *egy gazdasági katasztrófához fogja vezetni.* Mindez nem változtat azonban azon a tényen, hogy szemben Papenéknek és Hugenbergéknek nagytőkés és feudális politikájával, ez változást jelent, amelyről ma még nem lehet megmondani, hogy hol fog megállni.

— Meggyőződésem, hogy

ez a rendszer feltétlenül ad abszurdum kell hogy vigye az elvakult nacionalista őrületet.

Az összes európai államok egy évtized óta szinte tobzódnak az elzárkózott nacionalizmusban anélkül, hogy egy lépéssel is előre tudtak volna jutni. Az tény, hogy ez a nacionalizmus valami módon ki fogja élni magát. *Ez a nacionalizmus hazug nacionalizmus, ez semmiképpen sem mondható a nemzeti gondolat renaissance-ának.*

— Az összes államférfi felsorakozott a gazdasági autarchiához és a politikai együttműködésnek a legfantasztikusabb formáit vetették fel (Briand, MacDonald, Mussolini), de egyiknek sem volt eddig mersze, hogy megmondja: minden államban kivétel nélkül az elvakult nacionalista őrület kizárja azt, hogy egy egészséges fejlődéses alapon ebből a mélységből ki tudjunk vergődni.

— Európának öt-hat sulyos gyujtópontja van az elvakultság és a gazdasági nacionalizmus tehetetlensége miatt. Ebben nyilván nemcsak a diktaturák bünösek, de a még meglévő demokráciák is — a franciák, az angolok is —, amelyek *nem tettek semmit addig, amig a legyőzött államokban a demokráciát még lehetett volna érdemesen, észszerüen és igazságosan támogatni. Európa békéjét nem lehet militarista diktaturákkal biztositani.* Ma már MacDonald és a franciák is meg vannak ijedve a helyzettől, MacDonald sietve leszaladt Mussolinihez és úgy próbálja a németeket legyőzni, hogy beveszi őket partnernek...

— A hitlerista őrületnek Magyarországra nézve igen sajnálatos hatása az, hogy a revizió szellemét megint meszszebbre tolta ki.

A második sulyos hatása gazdasági, mert teljesen katasztrófális helyzetet jelent.

— Mégis *az emberibb jövőt* az európai demokráciák becsületes és őszinte összefogásában látom, — de sajntos ez ma még csak vágyálom. A még meglévő demokráciák annyira le vannak gyöngülve gazdaságilag, hogy most még nem mernek politikai offenzivát kezdeni a diktaturák ellen. Hosszu türelemre és kitartásra van szükség, amig majd elérjük az emberibb és igazságosabb jövőt.

(v. gy.)

---

gediek. Mert Isten haragja azon a napon rendítette meg a várost, amelyen Ulászló király semmisnek nyilvánitotta a pogánnyal kötött esküt. Az esküszegő király innen indult el a várnai nagy temetőbe.

*

Innen kezdve már semmi történeti adat nem korlátozza a templom-tér felett röpködő fantáziát. Amit tudunk, azt a csákánynak és ásónak köszönhetjük, amelyek a régi templom bontásakor és a nagy épitkezés alkalmával megszólaltatták a földet és a téglákat. Akkor került elő ez az árpádkori torony, amelyhez az alapfalak szerint a tatárjárás körül kisméretü, egyhajós, nyilván boltivekben, gerendamennyezetes templom tartott. De ez a XIII. századi templom a toronyhoz képest uj templom volt, a torony már látott régebbit is, a XII. században nyilván ez volt Szeged keresztény telepeseinek első temploma, Demetriosnak ajánlva, aki a bizánci kereszténységben a pásztorok védőszentje volt. Ennek a templomnak maradványa a restaurált kistorony, a városalapitó őröknek majd ezer év által megszentelt ereklyéje, amelyet mint a ma müvészetével ékes ereklyetartó vesz körül a Templom-tér.

*

A nőgyógyászati klinika alapozásakor, tehát a Templom-tér és a Tisza között régi sirokat találtak, amelyeket ősi szokás szerint feldultak és csak akkor jelentettek be, mikor már be is tetejezték az uj épületet. (Persze, akkor se urak jelentették be, csak egy afajta célszerü szegény ember, valami pallérféle.) A csontok mellett „encsem-bencsemeket" is találtak, amelyekből néhány darab bekerült hozzánk a Muzeumba. Egy bronz karperec, egy szem kék üveggyöngy s Traján császár bronzérme. Rendes tartozékai a Kr. u. II. század jazig temetőinek. Köröskörül még mocsaras erdők, nádrengetegek lakatlan sivatagja; a templom téren már a nagy sötétségben is világitott a kultura.

Husvétra parfömök
és kölni különlegességek óriási választékban
Manheim Drogerlában
Klauzál tér 3. 315

Keresse fel bizalommal 854
DIVATSZALONUNKAT
Széchenyi tér 7. sz. a. (Szeged-Csongrádi épület).
Szolid árak. Elsőrendü munka.
Biró Margit és Laczkó Fischer Józsefné.

Mindenből a legjobbat!
„Doxa", „Omega", „Tissox", „Zenith" „Movado", „Schaffhausen" stb. zseb- és karórák, „Junghaus" ébresztők. Valódi 14 karátos arany ékszerek! 800/1000 finomságu ezüst tálcák, evőeszközök, disztárgyak. Elsőrendü „Berndorfi" alpakka és alpakkaezüst evőeszközök. „Homocord", „His Masters", „Columbia" gramofonok és lemezek. Kényelmes A. B. C. részletbeszerzés előleg nélkül. Óra- és ékszerjavitások olcsón, gyorsan, pontosan! Tört arany, ezüst, régi pénz, zálogjegy beváltás. Alkalmi vételek, eladások.
Tóth órásnál, Kölcsey ucca 7.

DÉLMAGYARORSZÁG

SZEGED. Szerkesztőség: Somogyi ucca 22, I. em. Telefon: 23-33. - Kiadóhivatal, könyvtár és jegyiroda Aradi ucca 8. Telefon: 13-06. - Nyomda: Löw Lipót ucca 19. Telefon: 13-06 Táviratí és levélcim Délmagyarország Szeged

Vasárnap, 1933 április 16
Ara 30 fillér
IX. évfolyam, 85. sz.

ELŐFIZETÉS: Havonta helyben 3.20 vidéken és Budapesten 3-60, külföldön 6-40 pengő - Egyes szám ára hétköznap 16, vasár- és ünnepnap 24 fill. Hirdetések felvétele tarifa szerint. Megjelenik hétfő kivételével naponta reggel

Föltámadás

Az Eszme halála megrenditi az eget és gyászba boritja a földet. Eszme nélkül nincs cél és nincs tartalom, az Eszme értéket ad az ember életének, fellelkesiti az anyagot s fölszabaditó utakat jelöl ki számára a Szellem isteni birodalmában. Eszme nélkül játék a müvész fantáziája, demagóg a próféta s lelketlen tömeg, elárvult csorda az emberi társadalom. Eszme sugallta az első mozgást és Eszme lüktet a történelem ritmusában. Örök termés és teremtődés az Eszme, isteni fluidum, mely benne bizsereg a sejtekben, az atomok keringésében s a csillagok szédült rohanásában. Eszme a bányák érce s a tavaszi fák rügyezése, Eszme az izmokban lapuló munka s a lángész alkotó zsenije.

Az Eszme halála megrenditi az eget és gyászba boritja a földet.

De az Eszme nem halhat meg, az Eszméhez milliók hite és reménye füződik, az Eszme az ölelő kar, mely egymásra eszméltet bennünket és az Ige is az Eszme, mely beleharsog az emberi magány ijesztő éjszakájába. Nélküle megállnak a világ kerekei, leomlanak a katedrálisok s utolsót dobban a sziv. Az Eszme: élet.

Nem mondhatunk le róla, mert az Eszme több a kenyérnél. Húsunk, vérünk s naponkinti uj lendülésünk az Eszme. Reménykedve várjuk az emberiség szomoru nagypéntekjeinek a végét, mert hiszünk az Eszme diadalmas föltámadásában. Tudjuk, hogy hiába villognak a kardok s hiába pusztitanak a nekivadult bombák, az Eszme nem hal meg, csak levetkőzi emberi jellegét, hogy isteni magasságból, megtisztult világossággal uj hitre ébressze a megtévedt nyájat. Jöhetnek álprófétak, véreskezü prédikátorok, határokat szaggathat a gyülölködés, az Eszme, ha számüzik is ideig-óráig a Sátán kufárai, harmadnapra ujra fölragyog az ég boltozatán s fiatal, örök sziveket kever a történelem befröcskölt kulisszáira.

Nem lehet, hogy megrendülés nélkül álljunk a megváltás nagy drámája előtt, kell, hogy fölkavarjon, megtéritsen valamennyiünket az isteni misztérium, mely értünk vette föl a harcot a sötétséggel s értünk szenvedett kereszthalált. Aki az Igéért szenved, mind részese az Eszme csodájának, a müvész érte vezekel s a tudós az ő titkait fürkészi. A nagy katharzis nem mulhatik el bennünk nyom nélkül, valamennyien, akik tollal, ecsettel, kalapáccsal vagy gyaluval küzdünk az igazi társadalom megvalósitásáért, mind osztozunk a kereszthalál taragédiájában s a megváltás reményének hitében is. Az Igének bennünk is meg kell testesülnie, hogy fölismerjük végre a Teremtés nagyszerü gondolatát, a mindig megujhodó, csüggedhetetlen szeretetet.

Nem lehet, hogy öncélu versengések áldozatai legyünk, apró érdekek prédái, kegyetlenkedők áldozatai; a fájdalom és felelőtlen handabandázások szomoru korszakát a béke nagy, teremtő epochájának kell követnie. A sötétség, mely megsürüsödött fölöttünk, nem lehet a sirboltunk is, hittel, áhitattal, uj zászlók lengetésével kell köszöntenünk az isteni megértés közeledését. A nagyszombat élő valóság legyen mibennünk, mert ugy kell hinnünk benne, hogy magunk is megtisztuljunk, fölmagasztosuljunk örökkévaló fényességében. Számoljunk le a magunk fekete multjával is, üzzük el a gyülölködés acsarkodó kisérteteit, tagadjuk meg a tegnapot is, ha ugy érezzük, hogy árnyéka eltakarja előttünk a holnapok kivezető utját. Annyit tévedtünk és annyit vétkeztünk magunk, mások, mindenki ellen, hogy mindent elölről kell kezdenünk a megfiatalodott Eszme nevében. Ne ingasson meg hitünkben a rossz példa, tegyük a szivünkre kezünket és figyeljük az Eszme suggallatát. Mert ő mindig csak az igazságot és szeretetet akarja. És az igazság nem a kiváltságosok privilégiuma, az igazság néha koldus száján szellemül isteni igévé s néha király az igazság papja. Eljutottunk a zürzavar utolsó éjszakájához. Csak árnyékok surrannak körülöttünk és nem tudhatjuk, mit akarnak. Talán az se testvér, aki megsimogatja arcunkat. Csak a félelem hajt össze bennünket és bizalmatlanok vagyunk azokkal szemben is, akik jót akarnak. Nincs mértékünk és nem tudunk értékelni sem, amig be nem teljesül bennünk a föltámadás igazsága.

De ez a föltámadás most ujjászületés is legyen. A nagypéntek sokáig tartott. Haljon meg bennünk a keresztrefeszités szomorusága, a tél és a nincsetlenség gyötrelme, aminthogy a természet is gyerekké válva, mindig uj és uj termő örömmel lelkesiti ki önmagából a megfiatalodott életet, a zsendülő tavaszt.

JUDÁS EVANGÉLIUMA

Irta: DETTRE JÁNOS.

Az első keresztények a mindennapi élet törvényeit az evangéliumokból olvasták ki. Melyik apostol irhatta volna meg azt az evangéliumot, amiből a mai ember olvashatná ki a mai élet törvényeit? Talán a hagyománytisztelő Máté, az aprólékos Lukács, a hüségre törekvő Márk, vagy az álmodó, a költői lelkü János? Mindezek a szent könyvek idegenek a mai világ számára s ha a politikai okosság nem tiltaná, talán még az evangéliumokat is máglyára vetné az a sorsközösség, amibe a haragvó Isten most taszitotta bele a német népet. Máglyára vethetnénk nyugodtan ezeket a könyveket is, mert a történelem azt igazolja, hogy csak az elégetett könyvek az örökéletüek. Voltak évszázadok, amikor az evangéliumokat is elégették, a könyvek továbbéltek, de hová lettek azok, akik máglyára vetették? Az unalom, az érdektelenség, vagy az ostobaság jobban és tökéletesebben irtja ki a könyveket is, mint a máglya. A fellobanó tüz, a felfénylő világosság, a felgyuló fény mindig sokkal inkább terjesztője, mint koporsója volt az üldözött gondolatnak.

Csak Judás irhatta volna meg a mai ember evangéliumát, Csak Judás, aki Cairóthból való volt, akit tizenkilenc században keresztül vörös-szőke hajjal ábrázolt a festőművészet s igy ha származását a harmadik köztársaság belügyminisztériumában felállitott faj-vegyelemző bizottságnak kellene meghatározni, Iskarioth Judást bizonyára áriainak itélnék s talán nem is egyszerü fajtiszta egyednek, hanem baktrianai hübérurnak, vagy a pamiri fensik fejedelmi sarjadékának, ahol a mai fajelmélet az áriánizmus bölcsőjét kezdi ringatni. Mintahogy az ujnemes ősök után kutat s régiségkereskedőnél összevásárolt portrékat ősei arcképeiként szögez fel a falra, a Gobineautól nemzett s Chamberlain által nemesitett fajelmélet a legendás mult ellenőrizhetetlen adatai között lohol felmenők után. A régi portrékat összevásárolja az uj tudomány is, csak éppen a családi értesitő hiányzik, a hátiratok összefüggő láncolata s a tudományos meggyőződés, mely el tudná hitetni, hogy az élet tüzpróbáját, (ez is máglyatüz,) kiállja az a vegyület, amibe adat, feltevés, hit, álomlátás, bünbe fogant politikai érdek s a fölény varázsos babonája állt össze a sorsközösség evangéliumává. Chamberlain szerint a germán faj sajátosságai a magas termet, egyenes orr és szőke haj, — Goethe haja fekete volt, termete az átlagosnál nem volt magasabb s orra erősen hajlott, ezek az antropológiai sajátosságok nem fogják majd a máglyára vetni a Faustot is? Talán Goethe kegyelmet kap, de nem mert költő volt, hanem, mert kegyelmes ur, ámbár világpolgársága csak a harmadik köztársaság különös kegyelméből biztosithatja esetleg helyét a Walhallában. Világpolgár és görbe orr, — Goethének és kegyelmes urnak kell ahhoz lenni, hogy a fajelemző hivata ne vesse ki a világ legnagyobb költőjét fajtájának népközösségéből.

A Liber St. Johannis apocryphus sokat ir az ördögtől megszállott Judásról. Ha a hit, mely az iszonyatban is táplálékot keres s az áhitat által megtermékenyült fantázia kiteljesitették volna ennek a könyvnek tartalmát s beléköltöttek volna mindent, amit Iskarioth Judásról gondolt, képzelt és fantáziált a megszállott, a rajongó lélek, talán lehetne evangéliuma Judásnak is s a mai ember legmaibb törekvése számára megkapná a legalizáló hagyományt. Tüzet dobni jöttem a világra, — kiáltott fel Keresztelő szent János s mintha a mai ember Krisztus szállászcsinálójának erre az egyetlen mondatára épitené fel programját és uralmát. Tüzet dobni jöttek a világra, de nem azt a tüzet, ami feléget mindent, ami rothadt ,ami értelmetlen hagyomány, megmerevült s élettől elszakadt dogma, a farizeus bölcsesége és az irástudók erkölcsi szabálya, az ő tüzük Julás megiratlan evangéliumának fanatizmusában éget s hamvaszt el mindent, amit a tudásban felgazdagult emberi szellem alkotott, az életformákat, amiket évezredes fejlődés igazol s azt a szemléletet, amibe minden jelenség és minden alkotás vigasztaló s a termékeny élet értelmét igazoló világképében foglalta össze a multból jövőbe vezető fejlődés fázisait. Az irgalmatlanság, az engesztelhetetlenség, a kérlelhetetlenség evangéliuma győzedelmeskedik most a szeretet örökérvényü, örökvigasztalást adó tanitása felett, Judás győzelme ez Szent Pál felett, a harminc ezüst pénz győzelme ez az alázatnak, önfeláldozásnak s a világo

A husvéti szám ára 30 fillér.

Sok millió ember
Szenvèd gyomorbajban,
De itt az Igmándi!
„Gyógyhatás"?-páratlan.
M1

átformáló szeretetnek heroizmusa felett.

A mai Husvét nem a feltámadás ünnepe, hanem azé a kőé, amelyik a szent sirt eltorlaszolta. A ma embere minek feltámadását ünnepelhetné? A szeretetet ünnepelni méltatlan, a szabadságot nem lehet fegyencruhában ünnepelni s akik követ gördítenek a sir elé, azok nem ünnepelhetik a halott feltámadását. A mai nemzedék azoknak a poroszlóknak utódai, akik előtt Judás csókkal árulta el az Ember Fiát, akik töviskoszorut illesztettek fejére, megostorozták, epével és ecettel itatták keresztfán gyötrődő testét s lándzsával nyitották meg az oldalát. Ma is vannak poroszlók és ma is vannak hivők s ma is a poroszlók az üldözők. A poroszlók, akik a Golgotára korbácsolták fel a szeretetet, akik a szeretet istenét a keresztfára szögezték, azok nem ünnepelhetik a feltámadást. A mai nemzedék a római poroszlók utódai kezébe adta ujra a korbácsot s a jogart s a ma élő utódok nem váltak méltatlanokká őseikhez, Iskarióth Judás különitményéhez. Akik befalazták sziklasirjába a gondolatot, azok legalább ne ünnepeljék a feltámadást. Akiknek evangéliumát Judás irta meg, ne szentségtelenitsék meg az életnek, a szeretetnek, a szabadságnak, a minden ember áldott, szent, termékeny testvériségének, az örök gondolat örök életének husvéti ünnepét.

A londoni német követ átadta a Hitler-kormány demarsát az angol külügyminisztériumban

London, április 15. Az angol alsóház csütörtökesti ülésén — mint jelentettük —, élénk vita fejlődött ki a németországi eseményekről, amelynek során több szónok tiltakozott a német nemzeti szocialisták magatartása ellen. A Hitler-rezsim ellen nyilatkozott többek között Sir *Arthur Chamberlain* és lord *Churcill* is. Emiatt a *Hitler-kormány demarsot intézett az angol kormányhoz*, utasitotta az angol nagykövetét, hogy az angol kormánynál *nyomatékosan tiltakozzék* a német belügyekbe való beavatkozás ellen.

Berndorff londoni német ügyvivő a külügyi hivatalban ma délután átadta a német jegyzéket. A német ügyvivő kormánya nevében tiltakozást jelentett be az alsóházban elhangzott támadások miatt. A tiltakozás kiterjed a külügyminiszter beszédére is.

A szombat reggeli

angol lapok ellenszenvvel irnak a német lépésről.

A *Daily Herald* a német demarssal kapcsolatban a következőket irja: Az angol kormány hivatalosan csak arra az álláspontra helyezkedik, hogy nem felelős azokért a kijelentésekért, amelyeket az alsóház tagjai tettek. Az angol kormány ezt az álláspontját a német nagykövetnek udvarias formában tudomására hozza.

A *Daily Telegraph* a németek lépésének előzményeiről a következőket irja: Sir Austin *Chamberlain* vehemens támadást intézett Németország ellen. Szokatlan, hogy Winston *Churchill* türte azt, hogy egy másik szónok támadásának élességében őt felülmulja. Meg kell azonban állapitani, hogy Chamberlain heves támadásai mellett Churchill ezuttal a második szerepet játszotta.

Baranyi Tibor Bács-Bodrog megye és Baja főispánja

Budapest, április 15. A M. T. I. jelenti: A kormányzó a belügyminiszter előterjesztésére dr. bonyhádi *Perczel* Béla, Tolna és Bács-Bodrog vármegye, valamint Baja törvényhatósági város főispánját saját kérelmére felmentette és dr. *Hagymássy* Zoltánt, Tolnamegye főjegyzőjét Tolna vármegye főispánjává kinevezte.

Bács-Bodrog vármegye és Baja törvényhatósági város főispánjává a kormányzó a belügyminiszter előterjesztésére váradi és micskey *Baranyi Tibort, Szeged város főispánját*, ezen állásában való meghagyása mellett kinevezte.

Kozma Andor állapota válságos

Budapest, április 15. Kozma Andor, az ismert iró, hetek óta sulyos betegen fekszik lakásán. A nagybeteg állapota szombaton este *válságosra fordult.*

5 százalékot keres
ha bevásárlásait bejegyezteti a Délmagyarország takarékossági igazolványába

Önarckép

Vincent van Gogh levele testvéréhez

Elveszett,

Oly szépen indult minden, drága testvér,
Emlékszel a kis Vincentre, aki
Az Isten egész kertjét le akarta
Festeni. Olyan égő szineket
És fényeket látott, hogy Tizián
Elbujhatott volna mellette. Mint
Ádám, aki először látta meg
E csodás festményét az Ismeretlen
Nagy Alkotónak, ugy bámultam én
E szép világot. Egy kicsit bolondnak
Tartottak ezért ők, a többi ember,
Akik bizony a nekik célszerü
Dolgok után törtetnek és reám
Azt mondották: Jobb volna valami
Okos dologba fogni. No de engem
Elhibázott az Ismeretlen Mester
És most egy kertben, amelyet talán
A paradicsom ellentéteként
Teremtett, bünhödöm nagy vétkeimért,
Mert egyszerüen gazdagitani vágytam
A világot és embert s ugy szerettem
Az életet, ahogy a gyermekek.
Mindig is nagy gyermek maradtam én
Testvér, hiszen tudod, mert te szerettél
S értettél engemet, elnézted azt,
Hogy boldoggá akartam tenni itt
Mindenkit, aki él, mig tönkrementem.
A legcsodásabb fényeket
Akartam festeni és elborult
Egész világom. No de én hiszem,
Hogy valahol egyszer majd az leszek,
Aki akartam lenni. Egyelőre
Elszenvedem az életet. Csak azt
Sajnálom, amit megfesthettem volna:
A képeket. Egy egész végtelent.

JUHASZ GYULA.

Templomtéri viziók *)

Irta: MÓRA FERENC.

Az a különös, hogy a viziók közt, amiket az árkádok alatt látok, nekem, az öreg szegedi embernek a valóság a leghihetetlenebb vizió. Sokat járok a téren, amelynek még most se tudom az igazi hivatalos nevét — s akár déli nap aranyában látom, akár teli hold ezüstjében, méltóságos nyugalmában mindig van valami nyugtalanitó: csakugyan a mi földünkből nőtt ki ez a csoda? A mi homokunk álmodta ezt ki magából? S nem viszi el egyszer a szél, mint odakint a fehértó fölül a délibábot?

Nem, mert nagyon jó helyen van. A város vénei és irástudói harminc éven át vitáztak arról, hová épitsék a fogadalom templomát. Sok érdek viaskodott egymással, földi érdekek, nem mindig méltók a szent fogadáshoz. Jó, hogy végül e hely mellett döntött. A *patres conscripti* bölcsesége. Talán nem is bölcseség volt, hanem ösztön. A sokszor tüzette, vizvette ősi város népe megérezte, hogy földjén ez a kis folt a maradandóság tere. Azt nem lehetne mondani, hogy változatlan volt minden változásban. De minden változásban megmaradt annak, aminek a városalapitó ősök szánták. *A szegedi föld szent helyének*, amelyet hid kötött össze az éggel. A fogadalmi-templom előtt egy nyolcszögletü kis torony áll, az Árpádkor hagyatéka, amelyet Szent Demeter lebontott templomának tornyából hámoztunk ki. Igénytelen, szerény kis őse a pompás székesegyháznak. Ő a bizonyság arra, hogy Isten szeme mindig mint neki ajánlott donációra vigyázott erre a helyre, mióta szolgái keresztvizet csorgattak szilaj pogány magyarok lehajtott fejére.

Ennek a századnak az elején, mikor a kiskunok földjét elhagyva beálltam szegedinek, a rekonstrukciós városnak csak ezen a pontján érzett valamelyes történeti levegő. A hetvenkilences nagy viz itt nem tett különösebb kárt s nagyjában minden maradt a régiben. A kedves barokk-templom, amelynek tornyában irástudóktól föl nem jegyezve, senkitől nem sejtve aludt az árpádkori kis torony, előtte, a nagy-ajtóval szemben, a terecske közepén a régi Szentháromság-szobor s tőle délre, a Templom-tér és Gizella-tér határán a Rozália-kápolna. A templom keleti oldalához hozzáragasztva egy omlatag kis sárga ház, a Városi Zenede, amelybe a szelek is bejártak orgonálni; a nyugati oldalon kapaszkodott bele a plébánia, ez is emeletes sárga ház, rosszul záródó ablakokkal, amelyek sokat fájditották a városi tanács fejét; ennek folytatása volt az Iskola-ucca felé a piaristák régi iskolája, a hajdani Nemzeti Oskola, a század elején már a megváltó csákányokra váró tisztes omladék. Körül a nagy vizet kiállt ódon házak, köztük az egyetlen sivár az Ipartestületé, középen a háromszögletü kis tér, régi német városkák hangulatával. Különösen bujkáló-holdvilágos estén, mikor a Gizella-téri orgonabokrok sürejében, a honvéd-emlék körül megszólaltak a fülemülék. Igaz, hogy nem igen hallgatta őket senki. Koránfekvő, csöndes része volt ez a városnak, kurjongatásoktól nem zavart vadászterülete a málladozó torony és a vén padlások denevéreinek. Az egykori *palánk*-nak már nyoma se, de a hire még igen. Öreg szegedi polgárok, akik még hallottak a régi sáncról, csak *palánki templomnak* hivták a belvárosi templomot és a szivbeli szeretet megindító csökönyösségével ragaszkodtak hozzá. Hallani se

*) A szerző szerint ez az eredeti szöveg

A legdusabb választék 820
Megérkeztek a tavaszi férfi és női felöltőujdonságok. Balázs és Petri cégnél
Szeged, Széchenyi tér 2. Külön mértékosztály.

szedési körből hozzák be. Ebből önként következik — mondja a közigazgatási bíróság —, hogy

az adómentesen levágott állatok húsa nem esik fogyasztási adó alá.

Az ítélet indokolása megállapitja azt is, hogy

a jogtalanul beszedett fogyasztási adónak visszatérítéséhez annak van jogos igénye, akitől az beszedetett, ezért a bíróság a panaszlott város visszatérítési kötelezettségét megállapitotta.

A közigazgatási bíróságnak nemrég tartott ülésén hozott ez az 5136—1926. K. számu itélete ma érkezett Szegedre és most már csupán az összegszerüség tekintetében kell tisztázni: kinek mennyit kell visszafizetni.

Helyszini tárgyalást tart a bíróság az egyházmegyének bérlői ellen inditott lakáspörében

(A Délmagyarország munkatársától.) A csanádi egyházmegyének a kisajátitott ingatlanok bérlői ellen inditott fölmondási pöreinek második turnusát tárgyalta ma a szegedi járásbiróságon *Bakkay* Gyula járásbiró. Csanádegyházmegye képviseletében dr. *Tóth* Imre jelent meg a tárgyaláson, mig a fölmondott bérlőket dr. *Dettre* János képviselte.

Csanádegyházmegye a május elsejére történt fölmondás érvényesitését kérte azzal, hogy az egyházmegye *más lakást nem ajánl föl a kisajátitott épületek bérlőinek.* A bérlők jogi képviselője a kereset elutasitását kérte, előadván, hogy *a felmondás nem szabályszerü,* mert az egyházmegye nem jelölte meg a felmondás alapjául szolgáló körülményeket, hogy a lakásrendelet értelmében más lakás fölajánlása nélkül nem is történhetik a fölmondás, mert az egyházmegyének *nem saját céljára* van szüksége a kiüritendő helyiségekre. A rendelet értelmében pedig más lakás fölajánlása nélkül az egyház, vagy egyház kezelése alatt álló alap csak akkor mondhatja fel a lakások bérletét, ha maga az alap, vagy az alap által fentartott intézmény akar beköltözködni. Vitatta azt is, hogy ezeket az ingatlanokat *csak arra a célra lehet felhasználni, amilyen célra a kisajátitási jogot megadták* és az ingatlanok tulajdonát megszerezték, már pedig a kisajátitás nem annak a célnak betöltésére adatik meg, amire a fölmondás alapitva van.

Előadta azt is, hogy a kisajátitott épületeket köztudomás szerint rövid időn belül *le fogják bontani,* az egyházmegye azért nem az épitkezés miatt mondta föl a helyiségek bérletét, mert ebben az esetben köteles lett volna a lakók számára megfelelő más lakásról gondoskodni. Vitatta azt is, hogy a beköltöztetni kivánt egyházi intézmények jelenlegi elhelyezése nem teszi indokolttá a fölmondást.

A járásbiróság a tárgyalás folytatását *április 18-ra* halasztotta, amikor is *helyszini tárgyaláson* fog meggyőződést szerezni arról, hogy a beköltöztetni kivánt egyházi intézmények jelenlegi elhelyezése megfelelő-e.

„Ennek a tanácsnak és ennek a törvényhatósági bizottságnak nem fontos a lakásügy megoldása“

A szegedi szociáldemokrata párt Pásztor József inditványáról

A szegedi szociáldemokrata párt végrehajtó bizottságától akkor kaptuk az itt következő sorokat, amikor még nem volt ismeretes, hogy a tanács a szervezeti szabályrendelet egy intézkedésének hibás magyarázatával visszatartja a közgyüléstől **Pásztor** Józsefnek a lakásviszonyok megjavitását célzó inditványát. A cikket mégis közreadjuk, jellemzéséül annak, hogy a teljesen vérszegény bürokratizmusnak milyen vétkes tultengése, amikor **paragrafusokra való utalással kényszeriti sáppadt és vérszegény gyerekek, meg roszszul táplált, szerencsétlen szülők százait arra, hogy háboritatlanul tovább lakjanak vizes odukban és dohos pincékben.**

A szociáldemokrata párt sorai a következőket mondják:

— Mi, akik már több izben terjesztettük elő hasonló célu inditványt, örömmel látjuk, ha ujból napirendre kerül a város szerencsétlen 3580 gyermek és felnőtt lakosának legégetőbb sebe: az egészségtelen, nedves és pincelakások ügye.

— Sajnos, ma sem vagyunk abban a helyzetben, hogy a közgyülésen sikra szállhatnánk az inditványban foglaltak mellett, mert

elzár ennek lehetőségétől a polgármester ur mivel sem indokolható makacs ellentállása.

— Az eddig tapasztaltak után aggodalmaink vannak, hogy az inditványban foglaltakat magáévá teszi a tanács és közgyülés is.

Naivság itt azt hinni, hogy a város lakosságának sorsát intézők minden igazságosan szükséges ügy mellé megnyerhetők.

— Ennek a törvényhatósági bizottságnak, amelynek egyik része virilisekből áll, másik része pedig minden kapcsolatát elvesztette a választókkal, nincs érzéke annak a 10.661 gyermek és felnőtt lakosnak szenvedése iránt, akik nedves pincelakásokban sinylődnek és pusztulnak szemünk láttára nap-nap után.

— Azt hittük mi is, hogy egeszségi tekintetben a lakásviszonyok elbirálására csakis orvosok lehetnek hivatottak és az ő véleményük lesz irányadó ugy a tanácsra, mint a törvényhatóságra.

— Előttünk fekszik dr. **Jung** Sándor kerületi tiszti orvos jelentése még a mi képzeletünket is felülmuló megdöbbentő adataival. Nemcsak az ő véleménye, hogy Szeged lakásállapota tarthatatlan, hanem osztoznak ebben vele az összes szegedi orvosok, akik pedig nem is laknak egészségtelen lakásokban, de akik betegeik látogatásából közvetlenül ismerik, hogy **szégyene és szerencsétlensége ennek a városnak 18.867 lakásából 3170.**

És a tanács is, meg a törvényhatósági bizottság is el tudta altatni lelkiismeretét egyik nemrég tartott közgyülésén azzal, hogy évenkint 50 kislakás épitését helyezte kilátásba!

Ha tehát ujabb lakásigény nem keletkezne,

két emberöltő alatt még a mostani törvényhatósági bizottság is megoldaná a lakáskérdést!

— Azt bizonyitja ez, hogy ennek a tanácsnak és ennek a törvényhatósági bizottságnak nem fontos a lakásügy, tehát nem is akar rajta gyökeresen segiteni. Pedig de sok olyan betegség van, melyet az egészségtelen lakások lakói hordoznak magukban és állandóan fenyegeti azokat is, kik pedig egészséges lakásokban laknak.

— Annak igazságát senki sem tagadja nyiltan, hogy az egészségtelen lakásokat egészségesekkel kell pótolni. Az ám a baj, hogy nincs rá pénz, — halljuk. Tagadhatatlan, hogy lakásokat csak pénzzel lehet épiteni. De ne engedjük magunkat ezzel félrevezetni. Olyan kölcsön felvételéről van szó, ami a város közönségére semmi terhet nem jelenthet, a kölcsönpénzből épitendő lakások jövedelme pedig nemcsak a kölcsön kamatait, hanem magát a kölcsöntőkét is amortizálja, tehát végeredményben a közvagyont gyarapitja.

— A város hitelképessége vitán felül áll. A kormány a szegedi lakásviszonyok ismeretében nem tagadhatja meg hozzájárulását a kölcsön felvételéhez. Nem lehet ezért elfogadni a pénzhiányra való hivatkozást sem. A lakások épitése nem a köz feladata, hanem a magántőkéé — halljuk unos-untalan — és megmozdulása máris észlelhető.

— Nézzük meg ezt a megmozdulást közelebbről. Állandóan csökken azoknak a száma, akiknek fölösleges tőkéjük van. A hitel pedig elviselhetetlenül drága. A magántőke tehát nem épit, vagy ha épit is, nem kislakásokat. Ellenben átalakit raktárhelyiségeket, műhelyeket, szuteréneket, mert más célra értékesiteni már nem tudja és csinál belőlük szoba-konyhás lakásokat; melyek szükek, alacsonyak, levegőtlenek és naptalanok — és követel értük évi 500—700 pengős bért.

— A magántőke lakástermelése igy inkább szaporitja, mint csökkenti az egészségtelen lakások számát. Csak azon csodálkozunk, hogyan kaphat engedélyt az ilyen átalakitásokra.

— Ilyen körülmények között

elérkezett az utolsó órája annak, hogy a tanács és a törvényhatósági bizottság a katasztrófa elkerülése végett lássa be a tarthatatlan lakásviszonyok roppant nagy horderejét,

ismerje el, hogy a mai állapot fentartása csak néhány ezer háztulajdonos önző, anyagi érdekét szolgálja és vegye revizió alá eddig tanusitott érthetetlen álláspontját. Dolgoztasson ki olyan tervet, mely a mai türhetetlen lakásviszonyokat gyökeresen megváltoztatja és azt komolyan és sürgősen hajtsa is végre.

— Az a büszkeség, mely a tanácsot és a törvényhatósági bizottságot az egyetemi épületek és fogadalmi templom emelése és környékének rendezése — anyagi szempontból holttőke befektetések — miatt eltölti, nem fakadhat önérzetből, ha ezeknek az alkotásoknak tövéből az egészségtelen, nedves- és pincelakások lakóinak szenvedése és könnyei árnyékolják be.

— Mi ismerjük őket, ismerjük szenvedésüket és lakásuk borzalmait. Szeretjük, magunkénak valljuk őket és küzdeni fogunk értük, hogy emberhez méltó lakásokhoz jussanak.

A szegedi szociáldemokrata párt Végrehajtóbizottsága.

Liebmann
látszerész-szaküzlet
Kelemen-ucca Ha-Ha mellett
ZEISS KÜLÖNLEGESSÉGEK

Ernyők gyári lerakata 823d
női, férfi és gyermek ernyők
minden minőség és kivitelben
eredeti gyári árakon
I-a kloth 7·—, I-a félselyem divatos 10·—
Kereskedőknek megfelelő engedmény.
Nagy választék fél és egész selyem
divat ernyőkben
Pollák Testvéreknél
Széchenyi tér és Csekonics ucca.

A legnagyobb élmény **LILIAN GISH** drámai alakítása: **Vér a vér ellen**
péntektől a Belvárosi Moziban.

PAUL WEGENER
Állat vagy ember (Ramper)
nagy filmje péntektől a **Korzó Moziban.**

A Templom-tér rendezésének tervei

Városfejlődés és városrendezés szempontjából Szeged a rekonstrukció kora óta nem állott nagyobb sulyu elhatározás előtt, mint most, mikor a Templom-tér rendezésének tervei felett kell dönteni. Ami most történőben van, évtizedekre, sőt talán évszázadokra alakitja ki a város reprezentativ jellegü terének képét, sőt az egész környéknek jövő alakulását. Érthető, ha a döntés körül a város vezetősége a legnagyobb óvatossággal és körültekintéssel akar eljárni.

Ezuttal azonban az ügy sokkal egyszerübbnek látszik, mint az pályázatoknál általában történni szokott. Az épitészek, a müvészek és mindazok, akiknek szeme külföldi és hazai terek és müalkotások látásán iskolázódott, kivétel nélkül azt mondják, hogy a birálat, amely az első dijat *Rerrich* Béla tervének itélte oda, *feltétlenül igazságos volt* és megegyeznek abban is, hogy ez a terv kvalitás dolgában messze felette áll a többieknek. Ha szabad ezt a kifejezést használni, ennek a tervnek csupán egy nagy hibája van. A tervező puritán egyszerüségü rajzokkal vett részt a pályázaton. Ez okozhatja, hogy esetleg azok, akik egy képeskönyv nivójáról itélik meg a pályázatot, a grafikailag kiváló rajzok és szines illusztrációk mellett nem érzik át teljesen ennek a tervnek kiváló müvészi kvalitásait.

Hogy a Rerrich-féle terv miért a legkiválóbb, azt akkor lehet legjobban megállapitani, ha abból indulunk ki, hogy *mi volt a pályázat kiirásának alapvető gondolata?* Kétségtelenül a fogadalmi templom környékének rendezése. A legtöbb pályázó ezt tévesztette szem elől, vagy ezt nem tudta megoldani. Ezért tobzódtak barokk palotákkal, dozse palotákkal, krematoriumokkal, brémai városházakkal, tornyokkal és tornyocskákkal, de nem csináltak megfelelő *alaprajzokat*. Szinte valamennyien a Templom-tér előrészét egy monstruózus épülettömbbel zárták le és ezt az épülettömböt alagutszerüen lyukasztották át a piaristák épülete előtt huzódó szük ucca és a Templom-tér között. Csak Rerrich mert arra gondolni, hogy elől még egy kis intim teret alkosson és a Gizella-tér felől igy megteremtse a legtermészetesebb átmenetet a fogadalmi templom zárt teréhez.

Ez ennek a tervnek az első nagy előnye. A második előnye a *feltétlen nyugodtság*. Ha zárt teret alkotunk a fogadalmi templom körül, annak a célja csak az lehet, hogy a templomnak artisztikus, de egyben nyugodt ünnepiességgel ható keretet adjunk. Kétségtelen, hogy a fogadalmi templom épitészetileg nem nyugodt hatásu. A megoldandó feladat tehát az volt, hogy a téren elhelyezendő épületek ne üssenek el tulságosan a fogadalmi templomtól, de mégis annak nyugtalan hatását letompitsák. Különálló, szaggatott épületek, tornyok és manzárdok a nyugtalanságot ne csak fokoznák, viszont olyan falsikok, melyekben a tömeghatás érvényesül, az önczéluság pedig háttérbe szorul, a szemet pihentetik, egyben pedig magának a templomnak centrális jelentőségét emelik ki.

Egy további szempont, amely a Rerrich-féle terv mellett szól, az, hogy a valószinüleg *rendelkezésre álló pénzügyi eszközök keretében megvalósitható*. Kupolákat és tornyokat ugyanis lehet szabadon tervezni, ha csupán tervről van szó, de ha meg is akarjuk épiteni, gondolni kell az anyagi lehetőségekre is. Itt egy szerencsés és artisztikus épitészeti megoldás a pénzügyi lehetőségekkel is párosult és kétségtelen, hogy ennek is szerepe volt a biráló bizottság döntésében.

Mindezekre a körülményekre azok a felszólalók, akik a mérnökegyesület vitáján résztvettek, többé-kevésbé rámutattak. A lényegben igy az összes felszólalók megegyeztek és ami vita volt, az tulajdonképen már mellékvágányra terelődött. Ketten-hárman nagyon aláhuzottan emelték ki például, hogy Rerrich a tér perspektivikus képét egy olyan pontról veszi fel, ahonnét a valóságban azt majd sohasem lehet látni. Hát ez kétségtelenül igaz. De viszont igaz az is, hogy az emberi szem a valóságban nem merev perspektivát lát, hanem összhatást érzékel. Ezért van domboru szemünk és ezért látunk két szemmel. Bellininek van egy képe a Szent Márk-téri körmenetről. A perspektivája annak sem felel meg a mérnöki valóságnak, de éppen azért érzékelteti fel a nézővel ennek a klaszszikusan szép térnek minden müvészi hatását.

Szintén a mérnökegyleti vitában merült fel az a nagyon helyes észrevétel, hogy a kivitelre kerülő tervnek *lélekben egyezni kell a várossal*. Ez az érzés és ez a megfontolás szól legerősebben akár a barokk, akár pedig a kupolákkal és tornyokkal való agyoncirádázás ellen. A barokk például *önmagában* lehet nagyon szép és egyáltalán nem osztom azok nézetét, akik *nemzeti* szempontból emeltek kifogást ellene, mert Mária Terézia elernyesztő korára emlékeztet. A jelen esetben azonban a barokk elüt a templomtól, elüt a város épitészeti stilusától és mint a főuri épitészet tipikus formája, belső ellentétben van azzal, hogy egy polgárváros akarja a maga reprezentativ terét megalkotni. Amellett a főuri barokk igazán csak akkor érvényesülhet, ha *nemes* anyagokból készül, aminek pedig kőben szükölködő alföldi városban nincs meg a lehetősége.

Mindezek szerint a biráló bizottság döntése helyes és igazságos volt. A városnak, illetve az épitő bizottságnak egy jó, müvészi kvalitásokkal biró és kivitelre alkalmas terv van a birtokában. Ezt kell a valóságba átültetni. Uj pályázatra nincsen szükség, mert az csak azt eredményezné, hogy a pályázók ismét szanaszét csaponganának, vagy kisajátitanák azt a Kolumbus tojását, amelyet az első terv nyertese felfedezett. Ehelyett pontosan meg kell állapitani a Templom-teret szegélyező épületek rendeltetését és *ki kell adni a megbizatást a részletrajzok elkészitésére*. Ha ezek ismét átmennek egy szigoru birálat retortáján, megvan a remény, hogy Szeged városképe egy olyan térrel fog gyarapodni, amelyre büszke lehet elgondolója, megtervezője és a városnak minden polgára.

Tonelli Sándor.

Saxlehner András
Hunyadi János 120
természetes keserüvize
már kis mennyiségben biztosan hat, az adagot nem kell fokozni. Utánszorulás nem áll be.
Tartós fogyasztás mellett sincs kellemetlen mellékhatása.

A város jogtalan adószedése

A szegedi lóhusmészárosok husfogyasztási adóját vissza kell téríteni — Megállapitotta a közigazgatási bíróság a visszatérítési kötelezettséget

(A Délmagyarország munkatársától) Ötéves elkeseredett háboruságnak vetett véget a közigazgatási bíróság, amely a város legnagyobb számu és legszegényebb néposztályát igen közelről érdeklő ügyben hozott érdekes határozatot. Még 1923-ra nyulnak vissza annak az akciónak a szálai, amelyek azt célozták, hogy a város szüntesse meg a közvágóhidon levágott ló- és csikóhus után a fogyasztási adó kirovását és beszedését és ezáltal ne drágitsa meg az élelmi cikkeknek amugy is nagy drágasága mellett Szeged szegényeinek óriási tömege által fogyasztott hustápanyagot.

A szegedi lóhusiparosok megbizták ügyük elintézésével dr. **Kállai Emil** ügyvédet, akinek az érdekelt hatóságokkal folytatott tárgyalása évek során át nagyon sok akadályra talált, végül azonban teljes sikerrel járt.

Szeged város tanácsa a közvetlenül és közvetve érdekeltekkel szemben még azon az álláspontom volt, hogy a ló- és csikóhus városi fogyasztási dij alá esik és ugyanazon dijtétel alá soroztatik, mint a többi friss hus. A törvényhatósági bizottság 1923 december 19-én hozott határozata kimondta, hogy ezek után a husnemüek után fogyasztási adóban **annak a dijnak csak a fele fizetendő**, amely a többi friss husra nézve meg van állapitva.

Ez ellen a közgyülési határozat ellen további felebbezéssel éltek a szegedi lómészárosok, mert a határozat nem mondta ki, hogy a vágási husfogyasztási adókötelezettség egyáltalában nem vonatkozik a levágott ló- és csikóhusra. A belügyminiszter a felebbezési kérelemnek megfelelően 151.987—1924. IV. szám alatt hozott határozatában kimondotta, hogy

nem esik husfogyasztási adó alá a ló és a csikó levágása, ennélfogva nem terhelhetők meg ezek a husok fogyasztási adóval.

Hiába mondta ki a belügyminiszter ezt, mégis elutasitotta a városi tanács a lóhusmészárosokat azzal a kérelmükkel, hogy térítse vissza a város a tőlük beszedett fogyasztási adót. A város közigazgatási bizottságához megfelebbezték a lómészárosok ezt az elutasitó tanácsi határozatot. Dr. **Aigner** Károly elnöklete mellett 1926 szeptember 15-én azt a véghatározatot hozta a bizottság, hogy **változatlanul hagyja** a tanács véghatározatát.

Ahogy a tanács határozatában nem nyugodtak meg a lómészárosok, a közigazgatási bizottságnak határozatát is megfelebbezték a **közigazgatási bírósághoz.** Hadd mondja ki a végső szót a sok véghatározat után.

Ebben az immár megfelebbezhetetlen itéletben utal a közigazgatási bíróság a belügyminiszter rendeletére, hogy tudniillik valamely beszedési körben levágott állatok darabszám szerint adóztatandók meg. Suly szerinti adóztatásnak csak akkor van helye, ha a levágott állatnak csak egyes részei kerülnek fogyasztásra, avagy ha a fogyasztási adó tárgyát képező husmennyiséget más be-

BELVAROSI MOZI
Március 28-án, szerdán
Chaplin a Markóban
Fairengető burleszk 6 felvonásban. — Azonkivül
NICOLAS RIMSKY, „Plumtás, a betörők királya" főszereplőjének uj filmje, a
Fehér szerecsen
Bohózat 7 felvonásban.
Előadások kezdete 5, 7, 9, vasár- és ünnepnap 3, 5, 7, 9 órakor.

KORZO MOZI
Március 28., 29-én, szerdán és csütörtökön
Harc a fenevadakkal
Ben Burbridge expedicios filmje 5 felvonásban. Azonkivül:
Egy világfürdő királynője
Egy mannequin karrierje 7 felvonásban.
Főszereplő: IMOGEN ROBERTSON.
Előadások kezdete 5, 7, 9, vasár- és ünnepnap 3, 5, 7, 9 órakor.

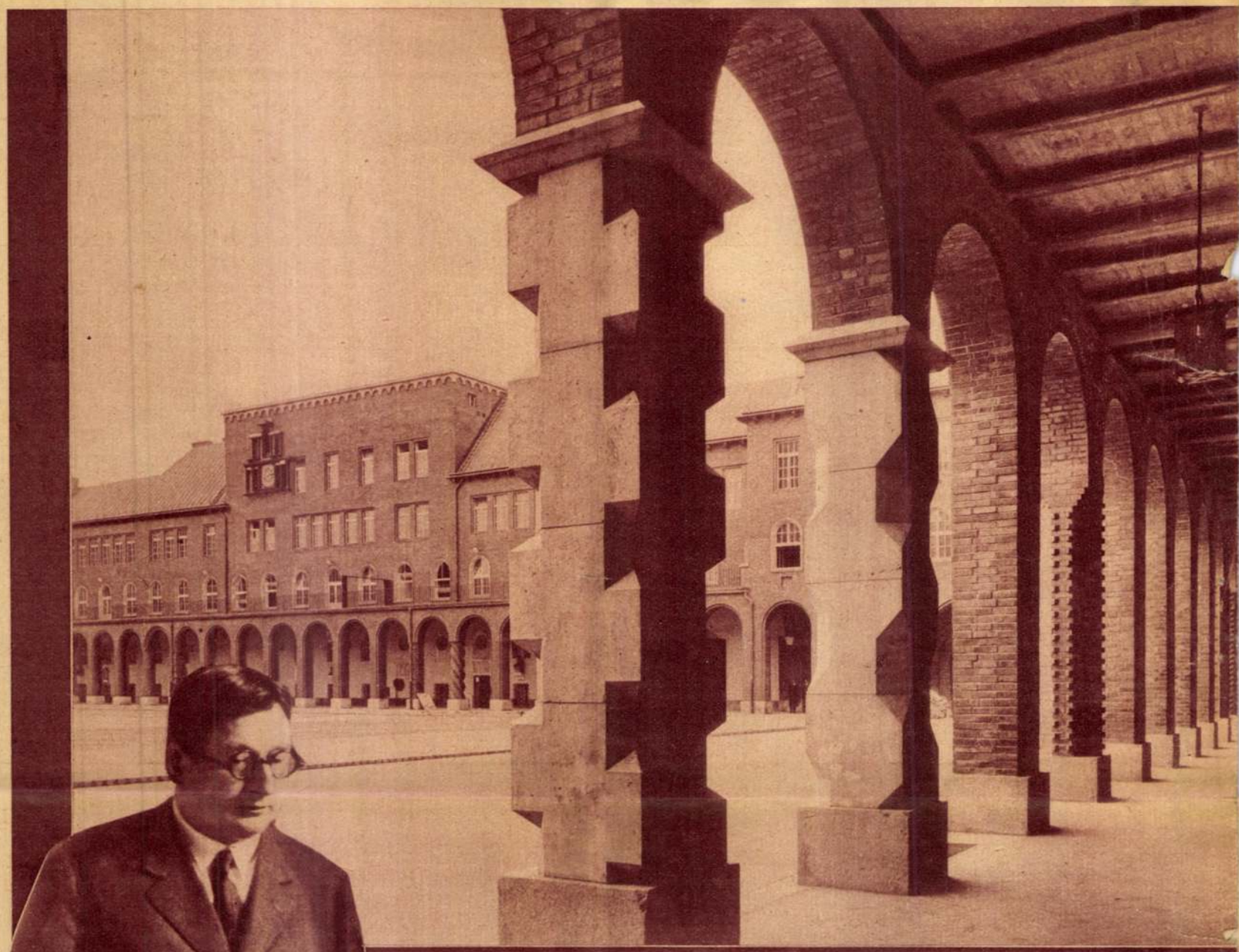

A Magyar Tudományos Akadémia a Weiss Fülöp-díjjal néhai Rerrich Béla hatalmas művészi alkotását, a szegedi Templomtér építkezéseit tüntette ki. Az akadémiai pálma azonban nemcsak a kitünő építészt illeti meg, hanem része van a dicsőségből néhai Klebelsberg Kunó gróf kultuszminiszternek is, akinek a tevékeny agyában született meg a szegedi Templomtér egységes kialakításának terve. Mind a ketten már halottak, de együttes művük örök emléke lesz nevüknek.

Pesti Napló 1934 V. 27.

Rerrich Béla

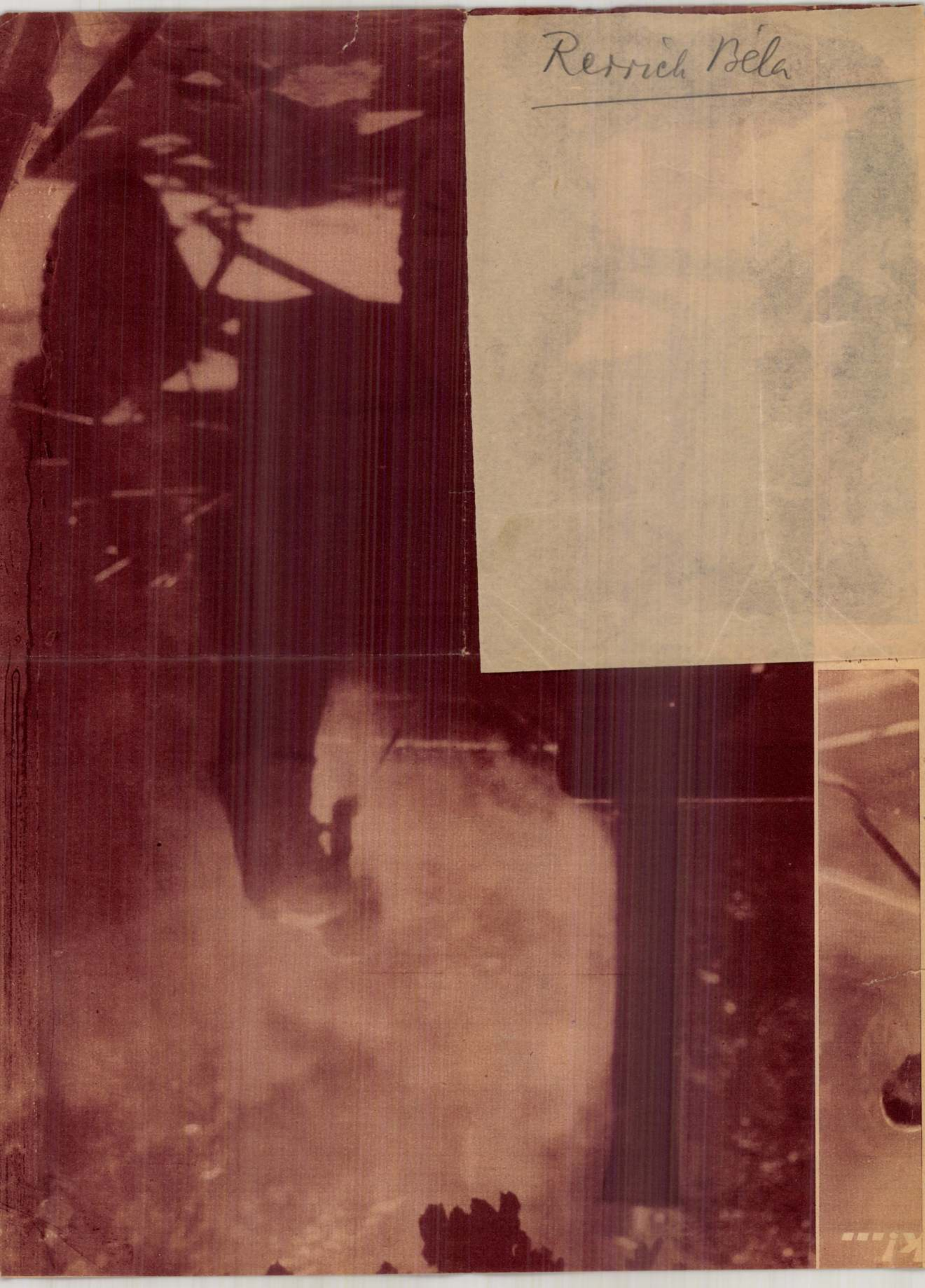

Az aszfaltkonyha
(*Pantofot*)

Rerrich Béla

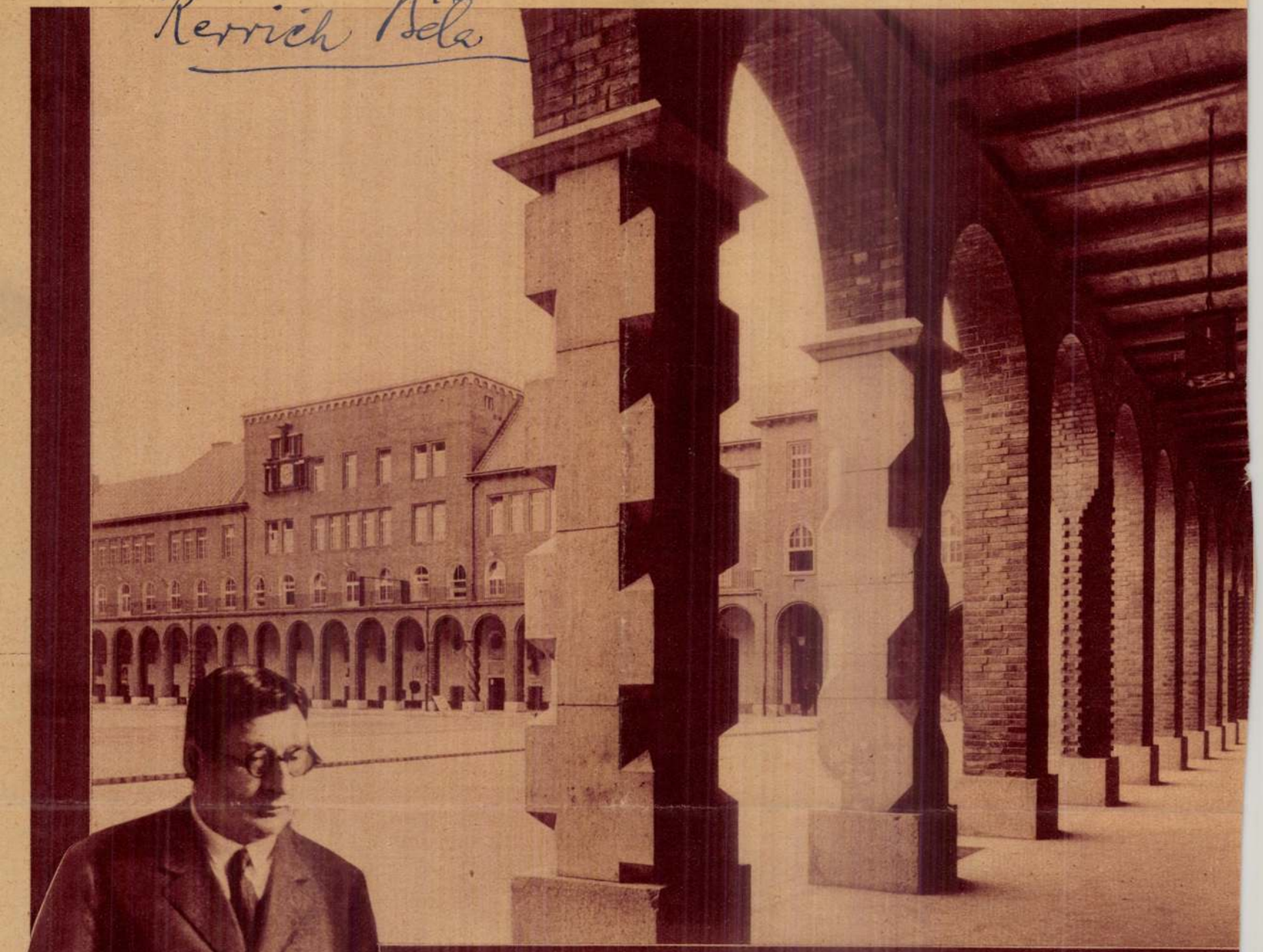

A Magyar Tudományos Akadémia a Weiss Fülöp-díjjal néhai Rerrich Béla hatalmas művészi alkotását, a szegedi Templomtér építkezéseit tüntette ki. Az akadémiai pálma azonban nemcsak a kitünő építészt illeti meg, hanem része van a dicsőségből néhai Klebelsberg Kunó gróf kultuszminiszternek is, akinek a tevékeny agyában született meg a szegedi Templomtér egységes kialakításának terve. Mind a ketten már halottak, de együttes művük örök emléke lesz nevüknek.

Vasárnapi Ujság

a Budapesti Hirlap képes melléklete 1934 máj 27.

Alulirottak a maguk, valamint a nagyszámu rokonság nevében is mélyen megrendülve, de az isteni Gondviselés bölcs akaratában keresztényi hittel megnyugodva jelentik, hogy a szerető édesapa, a gyengéd jó testvér, sógor, nagybácsi és rokon

RERRICH BÉLA

műépitész, áll. kertészeti igazgató, m. kir. gazdasági főtanácsos
a II. oszt. polgári érdemkereszt stb. stb. tulajdonosa

folyó évi február hó 23-án reggel $^1/_2$6 órakor, rövid és sulyos szenvedés és a haldoklók szentségének ájtatos felvétele után, életének 51-ik évében, munkás és gazdag életét visszaadta alkotó Teremtőjének.

Szeretett halottunk földi maradványai folyó évi február hó 25-én délután 4 órakor fognak a **kerepesi uti temető halottasházában** a róm. kath. anyaszentegyház szertartásai szerint ünnepélyesen beszenteltetni és ugyanazon temetőben a boldog feltámadás reményében örök nyugalomra helyeztetni.

Az engesztelő szent miseáldozat az elhunyt lelki üdvéért folyó évi február hó 26-án délelőtt 10 órakor fog a belvárosi főplébániatemplomban az Egek Urának bemutattatni.

Budapest, 1932. február hó 23-án.

Áldás és béke drága poraira!

Rerrich Dezső
Rerrich Elemér
testvérei.

ifj. Rerrich Béla
fia.
Rerrich Ervin
unokaöccse.

Rerrich Elemérné
sz. **Führinger Mária**
sógornője.

Községi temetkezési intézet központi irodája: IV. Kigyó-utca 5.

Nyomt. Buschmann F. utódai
IV. ker., Molnár-ucca 87 szám

Kerrich Béla
épitéró

BUDAPEST
932 FEB 24

1906 NEMZETKÖZI VÁSÁR
MESSE + FOIRE
INTERNATIONALE
BUDAPEST
1932

MAGYARORSZÁG
2
FILLÉR

a
Műemlékek Országos Bizottságának

H.

VI. állat kerti u 1.

54 1932
1932 febr. 25.

Patrona Hungariae
kápolna Lillafüreden.

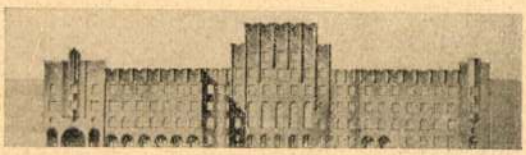

Rerrich Béla:
A szegedi Dóm-téren épitendő egyetemi
könyvtár homlokzata. (Pályaterv.)

Rerrich Béla:
A Székesfővárosi Elektromos Müvek
Hengermalom-utcai lakótelepe.

Rerrich Béla:
A csanádi püspöki palota és az egyetemi
kémiai intézet, Szeged.

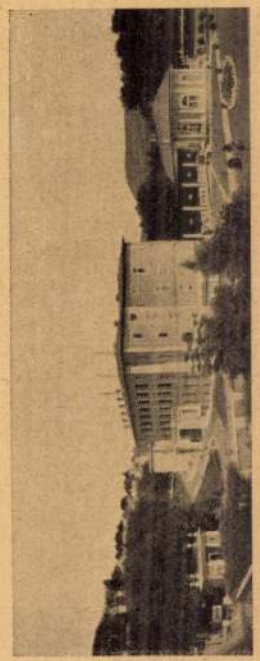

Siesta szanatórium főépülete.

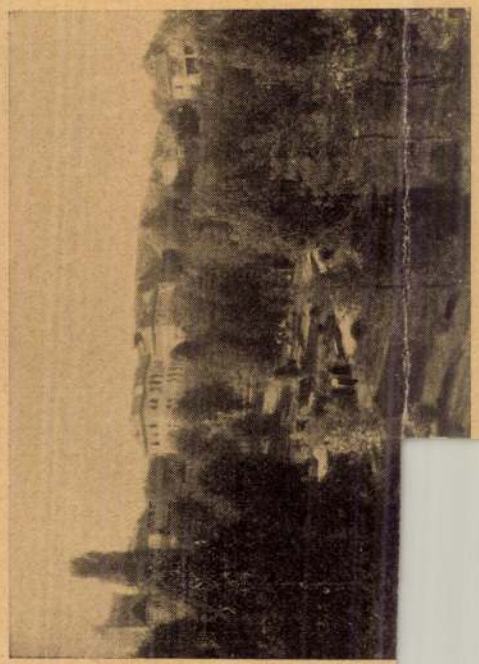

iesta szanatórium.

Rerrich Béla

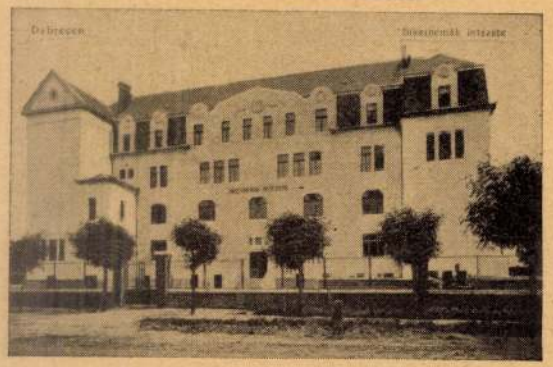

Siketnémák intézete, Debrecen.

762 Orsz. csendőrségi iskola. Parancsnokság. Pastell. Magánt.

763 Orsz. csendőrségi iskola. Kantin. Pastell. Magánt.

764 Orsz. csendőrségi iskola. Iskola épületrészlete. Pastell. Magánt.

765 Orsz. csendőrségi iskola. Kantin. Pastell. Magánt.

766 Orsz. csendőrségi iskola. Fürdő. Pastell. Magánt.

PAPP és SZABOLCS.

767 Ikonostas. (Pancsovai szerb templom). Vízf. Magánt.

768 Múzeumtanulmány. Vízf. Magánt.

BAUER EMIL és GUTTMANN GYULA.

769 Bérház. Vízf. Magánt.

770 Villa. Vízf. Magánt.

771 Villa. Veres fényképe. Magánt.

772 Villa. Vízf. Magánt.

773 Interieur. Vízf. Magánt.

774 Interieur. Vízf. Magánt.

775 Villa. Vízf. Magánt.

776 Klubház. Veres fényképe. Magánt.

IFJ. GYENES LAJOS és VAJDA ANDOR.

777 Villa. Rajz. Magánt.

778 Nagy-Becskereki városháza pályázata. Vízf. Magánt.

IFJ. GYENES LAJOS.

779 Homlokzat-tanulmány. Rajz. Magánt.

DÖRRE ENDRE.

780 Krakói tanulmányok:

1. Kilátás a Wawelből.
2. A dóm tornya. Vízf. Magánt.

Rerrich Béla

WEINWURM FRIGYES

781 Sanatorium mellékkép. homlokzatai. Rajz. Magántulajdon.

VERMES JÓZSEF.

782 Sírbolt. Temperaf. Magántulajdon.

WEINWURM FRIGYES.

783 Városház távlati képe. Magántulajdon.

*784 Falusi templom. Rajz. Magántulajdon.

DÖRRE ENDRE. I-XI.

785 Krakói tanulmányok. 1. A régi városház tornya. 2. Jézus szt. testének temploma. Rajz. Eladó.

786 Krakói tanulmányok. 1. Máriatemplom. 2. Wawel. Rajz. Eladó.

787 Krakói tanulmányok. 1. Sírkő a Máriatemplomban. 2. Udvarrészlet Kasimiersből. 3. Sírkő a Szt. Katarin-templomban. Rajz. Magántulajdon.

WEINWURM FRIGYES.

788 Sanatorium távlati képe. Rajz. Magántulajdon.

RERRICH BÉLA.

789 A székesfőváros aréna-úti bérháza. Rajz. Magántulajdon.

ABOS BRUNÓ.

790 H. Ziehlke Úr Hallja. Hallensse.

ZOSTYÁK PÁL.

791 Iskolatervezet. Vízf. Magántulajdon.

Képzőm Tár
1913. Sav. Ziegler Gat

DÖRRE ENDRE.

792 Krakói tanulmány. Szt. Katalin temploma. Rajz. Eladó.

793 Krakói tanulmányok. 1. Részlet a Kasimiersből. 2. Mária-templom. 3. Jézus szt. testének temploma. Vízf. Magántulajdon.

KÁROLY MIKLÓS.

794 Városháza. Rajz. Magántulajdon.

ZOSTYÁK PÁL.

795 Vázlat. Vízf. Eladó.

VÁGÓ JÓZSEF (M. É. SZ.).

796 Tanyai ház Tótmegyeren. Gipszmodell. Magántulajdon.

Közönséges tömör falitéglál
Budapest, VI., kerület, Andrássy-ut 27.

tör fel, függetlenül az épület anyagától, ritmusokban és arányokban fejeződik ki a formálás kivánsága. *Hozzájárulhat a nemzeti, a faji jelleg, a szinezés kivánsága és mindenekfölött az alkotó művész egyéniségének kell kifejeződnie, akkor megszületik a remekmű.* Életütemünk nyugtalan, ellentéteket kereső. Az élet szavát keressük, de még nem találtuk meg, még nem érezzük a modern alkotásokban a fantázia formálásának varázsát.

Az összes hagyományokat nem szabad megdönteni, mert a multnak mulandó javai mellett az élő hagyomány óriási érték. Miénk az egész mult, és nem vagyunk őrültek, hogy ezt a megbecsülhetetlen kincset magunktól eldobjuk. A terheltségeket azonban igenis ki kell selejteznünk. A művészet fejlődésébe mindig beleszólt a végzet és a végzetben meg kell nyugodnunk. A formák belső lényege emberségünkhöz tartozik, ezt a belső lényeget azonban igen nehéz kihámozni. A formálást emberi erőnek kell végeznie, szivvel, lélekkel és fantáziával. Reminiszcenciákat meg fogunk bocsájtani. A formaalkotó ösztönre feltétlenül szükség van, mert nélküle az uj hüvös klasszicizmus felé evezünk, ahelyett, hogy az igazi életes reneszanszot érnők el.

Elsőnek *Ligeti* Pál szólott hozzá a magasröptü fejtegetésekhez. Többek közt annak a hitének ad kifejezést, hogy *az épületek vázára rá fognak rakódni az uj formák, amelyeket azonban nem lehet a históriai reminiszcenciákból összeválogatni,* hanem e születendő formák forrása egy ideál lesz és mihelyt ez az ideál tisztán áll előttünk, akkor megszünik minden kétség és aggodalmaskodás azzal szemben, hogy az uj formák valami voltra ne emlékeztessenek. A multnak formáitól való óvakodás mögött nem a minden áron való formatagadás érződik, hanem a szellemi bázisban való bizonytalanság. Ha az ideál itt lesz, az épitészet könnyedén fogja felvenni a multtal való kapcsolatot. *A jelen idők gondjainak közepette a formaalkotó vágy még csak kialakulóban van.* Néhány év óta már ott tartunk, hogy mindenki töri a fejét és gondolkozik, de még nem jutottunk el a megoldáshoz. A kiszikkadt talajba egyszer csak egy szikra fog belehullani és akkor egy félesztendő is elég lesz arra, hogy gyujtson, hogy az uj szellemet teljes diadalra juttassa. A modern épitészet első fejezete lezárult. Sem a technikától, sem a gazdasági kérdésektől, hanem *csakis az idealisztikus szellemi áramlatoktól kell az uj művészetet várnunk.* Tényleg a forma beszél és nem a szerkezet. A mai látszólag csupasz forma mögött pedig észre kell venni a vágyat, egy óriási szomjuságot a becsületesség felé. Már csak azt kell megvárni, hogy ezt az etikai kivánságot rendületlen konzekvenciával mindenki a valóságba ültesse át.

Még dr. *Bierbauer* Virgil és *Jakab* Dezső szólalt fel. Jakab Dezső szavai a nemzeti érzés ápolására való felhivásban csendültek ki.

Természetes, hogy az elnök elismerő és köszönő szavai ezuttal a szokásosnál is melegebbek voltak és hogy előadót lelkesen éltették.

Ezrey.

TERVPÁLYÁZAT

Róm. katholikus templom terveire

hirdet tervpályázatot a Baross Gábor-telepi r. kath. Templomépitő Egyesület épitési bizottsága. *(L. a hirdetményt a 2. oldalon.)*

Az Union des Usines et des Exploitations Forestieres de Nasic, Genf igazgatósága a maga és a koncernvállalatok nevében őszinte meghatottsággal és fájdalommal jelenti, hogy nagyérdemü ügyvezető-elnöke

gjurgjenováci

Rosenberg Hermann

m. kir. kormányfőtanácsos, a Szent Száva-rend és a spanyol polgári érdemrend parancsnoki rendjelének tulajdonosa, stb.

hosszu szenvedés után folyó hó 15-én Meranban elhunyt.

A gazdasági élet egyik legkiválóbb reprezentánsa szállt sirba a megboldogulttal. Fényes tehetségét, tőkehetetlen akaraterejét, nagyértékü munkásságát, lángoló ügybuzgóságát szive utolsó dobbanásáig vállalatunknak szentelte. Társaságunk megalapitásával és fejlesztésével, valamint annak céltudatos és bölcs vezetésével hervadhatatlan érdemeket szerzett, amiért neki örök hálával adózunk.

Felejthetetlen halottunk hült tetemei folyó hó 25-én délután ½4 órakor fognak a farkasréti római katolikus temetőben örök nyugovóra tétetni.

Emlékét mindenkor kegyelettel fogjuk megőrizni!

Budapest, 1932. február 24.

HII

3 millió pengőt engedélyez az OTI épitkezéseire a pénzügyminiszter

Az OTI elnöki tanácsa legutóbbi értekezletén foglalkozott az OTI öregségi alap pénzének felhasználásával kapcsolatban a munkanélküliség kérdésével is és elhatározta, hogy a pénzügyminiszternél kisürgetik azt a határozatot amelyben *arra kérik a kormányt, hogy az öregségi alap 6—7 milliő pengőt kitevő tartalékpénzét épitkezési kölcsönökre folyósithassák.* Az elnöki tanács határozata értelmében báró Kornfeld Móric és Peyer Károly kedden délelőtt megjelent a pénzügyminiszternél, akivel a kérdésben megkezdték a tárgyalást. A pénzügyminiszter kijelentette, hogy *épitkezési célokra soron kivül egyelőre 3 millió pengőt engedélyez* és a többi összeg felhasználásáról csak akkor dönt, ha a 3 millió pengő már elfogyott. A pénzügyminiszter döntéséről a kéket kiküldött, báró Kornfeld Móric és Peyer Károly csütörtökön számol be az elnöki tanácsnak.

Parketta kartelen kivül

RERRICH BÉLA

Napokkal előbb láttuk őt, a fiatal erőnek daliás megtestesitőjét és ma rövid ujsághir regisztrálja hirtelen halálát.

El se akarjuk hinni.

Könny tolul a szemünkbe és kell, hogy mélyen gyászolja minden ismerője. Felelé ivelő pályáját ő maga törte és épitette magának. Zsenge fiatalságában tünt fel, különösen épitész kartársai körében. Sorra nyerte el a tervpályázatok dijait, de müködésének koronája, élete főmüve a szegedi „Szent Márk"-tér körülépitése. Tudtunkkal magában álló eset ez mindalunk, ahol mindig többen müködnek közre egy tér körülépitésének tervezésében. Mig a franciák mindig egyetlen tervező elgondolása szerint alakitottak ki bámulatosan szép térmonumentumaikat, mindalunk lehetséges volt többek közt a Szabadságteret létrehozni. Mindalunk az uccaképet az épitészambiciók egymás ellen irányuló lefőző szándéka formálja, illetve rontja el. A szegedi, szépségében páratlan teret Rerrich Béla egységes művészi elgondolása teremtette meg. Igen rövid hónapok alatt. Szinte ugy éreszszük, hogy a hattyudalával sietnie kellett. Fiatalos, friss erő, kedves egyéniség tükröződik ezen a müremeken, amelyet a kongresszus alatt a külföldi épitész vendégek époly elragadtatással szemléltek, mint jómagunk, akiknek nagy lelkiörömet is hozott.

Azt hittük, hogy még sok szépet látunk és élvezünk majd Rerrich géniuszától, amely Szegeden a belsőségek pompás kialakitásával is remekelt. A püspöki palota termei egy ragyogó, szinesen érző és gondolkodó művésznek játékosan komoly és eredeti szépségei.

Alig lépte tul élete ötvenedik esztendejét. Érett művészetével, férfias egyéniségével is még a fiatalokhoz számitott. Már korán érezte meg a modern művészeti mozgalmak előretörését és csatlakozott hozzájuk. Nem volt ultramodern, nem épitett „tárgyilagos" (sachlich) stilusban, de a viharos modernség előszelét évekkel ezelőtt megérezte és a maga egyéniségét modernül fejezte ki müveiben. A szegedi teret nem is lehetett volna a legradikálisabb modernség formáiban megépiteni, mert a fogadalmi templom históriai formavilágával szöges ellentétbe került volna. Eléggé ellentétesek a tényleg megépitett részletek is, de az anyagnak, a nyerstéglának hasonlatossága, a középkori reminiszcenciák, a kedves játékosság rokonsága egységes művészi hatást vált ki a két különböző érzésü és iskolázottságu művész egyesitett két alkotásából.

Még sok munka várt Rerrich Bélára; a szegedi egyetemi épitkezések folytatása. Egyedülálló jelenség volt és nehéz lesz művének helyes folytatása.

Ragyogó művészi kvalitásai mellett emberi erényei is megvesztegetők voltak. Vonzó kedvessége, jólelküsége, nagy müveltsége és külső megjelenése mind megnyitotta a szivek számára.

A virágokat nagyon szerette és müködésének java része a kertepitészet szolgálatában remekelt. A kertépitészetet tanitotta is, miután behatóan tanulmányokat végzett a külföldön, Angliában, Németországban.

A Nemzetközi Épitészkongresszus vezetőségében elsőrendü szerepet játszott. Számos kitüntetés érte. Kormányfőtanácsos, Corvinláncos, érdemrendes méltóságai mellett az angol épitészek királyi intézetének is tagja lett.

Meg kell még emlitenünk, hogy eredményes irodalmi működés kifejtésére is talált Rerrich Béla időt és alkalmat. A kertépitésről sikerült kis kézikönyvet irt. Az aktuális kérdésekről meggyőződéses cikkekkel gazdagitotta müszaki irodalmunkat.

Emlékét szeretettel fogjuk megőrizni.

K. M.

Vállalkozók Lapja

85—86.) szám. Budapest, 1932. február 25.

ZÓK LAPJA

zendő elszámolási viszonyba nem kerül a közpénztárakkal.

Hol van ennél a kérdésnél az adózók egyenjogusága, hol van itt az egyenlő mérték, kérdezzük és miért büntetni ilyen drákói szigorral mindazokat, akik a köznek szállitanak, vagy munkát végeznek?

Nem tudjuk elképzelni, hogy a pénzügyminiszter március 1-ével tényleg életbeléptesse ezt a rendeletet, nem akarjuk feltételezni, hogy az egyetemes magyar vállalkozói és iparos kart ilyen sulyos és exisztenciáját érintő kérdésben ne hallgassák meg.

Hisszük és reméljük, hogy a magyar iparosság és vállalkozói kar egyöntetüen fog ebben a sulyos kérdésben állást foglalni és még idejekorán fel tudja világositani a pénzügyminisztert a szándékolt rendelet tarthatatlanságáról.

Orbán Ferenc záróbeszéde a Mérnök- és Épitészegyletben a modern épitőművészetről

A Pasaréti mintateleppel kapcsolatosan viták sorozata indult meg a Mérnök- és Épitészegylet épitészeti szakosztályaiban. Egy kissé késetten jutott el hozzánk a léleknélküli históriai stilhagyomány alól való felszabadulás, e felszabadulás szükséges voltának tudatával együtt.

Ma már bátor pártja van a modern épitőművészetnek magában az egyletben is, ámbár még mindig akadnak türelmetlen ellenzők.

Orbán Ferenc elfogulatlan kutató, aki mélyen járó szellemi és lelki munkával iparkodik a kérdés mélyére hatolni. Amellett kiváló szónoki képességével összes hallgatóinak szivét forditja maga felé.

Az elnöklő *Jakabffy* Zoltán felszólitására elmondja költői szárnyalásu válaszát arra a kérdésre, hogy: *Hol állunk ma?*

A régi bálványok ledöntése után kétségek között ingadoztunk. Korunk kulturtényezőinek jelentőségét másként itéljük meg ma, mint csak néhány év előtt is. *Szigoru önbirálatra van szükség és nem patetikus reklámra.* Az épitőművészet nagy kérdéseivel akarok foglalkozni. A multnak legértékesebb hagyománya: a jelennek megbecsülése. Minden kor a saját jelenéből meritett. A koráramlatok mulandók, a változó igényekből és eszményekből alakult ki a kornak kizárólagos tulajdona, amelyhez nem nyulhatunk. *A letünt igények és eszmények eredményeit nem szabad kritika nélkül magunkkal vonszolni, mert ezek terheltségekké válnak.*

Az uj kulturtényezők jelentkezésük korában nehéz feladat elé állitották az épitőművészetet, amely a multhoz nyult és igy támadt az elmult század eklekticizmusa. Azóta ezek a hatalmas kulturtényezők (gépipar, világforgalom, repülés stb.) ismertté lettek. Kezdünk azonban ráeszmélni, hogy ezek az uj javak az életünknek inkább csak külsőségeit változtatták meg anélkül, hogy emberi mivoltunkat oly mélyen érintették volna, mint eleinte hittük. *Korunk nagy eszméi, a technika, a korlátlan lehetőségeket nyitó szerkezetek, a tultengő elméletek mindinkább eltávolodnak saját örök emberi mivoltunktól.*

Az életnek zamatja kezd elsikkadni. *Épitészetünkben vissza akarunk térni a tiszta plasztikához.* A felső vizszintes fedés forma vágyat fejez ki és ennek örülni kell. Az épitészetnek szimbólumokra van szüksége. És emellett a műszaki megoldás és a gazdaságosság csak másodsorban fontos. A zavartalan formát keressük, de ma még nem lehet dönteni például abban, hogy tető és párkány nélkül kell-e épitkeznünk. Később fogja meghozni a forma a gyakorlati megoldást, de *ma a fejlődésnek még közbenső állomásán vagyunk.*

Az eklektikus épitészet visszaélés volt az épület céljával, anyagával és szerkezetével szemben. *Az anyag és szerkezet elsőrangu tényezője, de mégis csupán külső tényezője az épitészetnek.* A benső tényező bennem van, emberségemben és csak saját emberségem adhatja bele ritmusokban és formákban az igazi művészetet.

A régi eszmények, a régóta szunnyadó vágyak, a sóvárgás nap és levegő után, a vágy, hogy a ház az élettel ölelkezzék, régóta megvan az épitészekben, de csak később jött a megismerés, hogy ez az uj eszközökkel lehetséges. Mindig az eszmények és vágyak járnak elől, amelyeknek kifejezés formáját keressük.

A racionalizálás az idealizálás mellett, az észszerüség, az épitészetből már eleve számüzi a diszitést és a részletezést. Félünk az előző korral való összehasonlitástól és igy származtak a végletekig levetköztetett formák. (A német Pölzig kilugozott formáknak nevezi.)

Az emberiség évezredek óta hozzászokott a részletekhez és ma is várja a részletformákat. Számunkra valóságos üdülés volt a megtisztulás, a leegyszerüsités, amely a gazdasági nyomorral nincsen összefüggésben; de ez csak rövid állomása a fejlődésnek; készenlétben állunk arra, hogy élővé tegyük az architekturát. *Fákkal körülvett épületeken még kevéssé nélkülözzük a részleteket, mert gazdag ornamentika a falombozat is,* de a szinekben, az ellentétekben, a fény és árnyék játékában máris iparkodunk részleteket teremteni.

A szélsőségesek tulzott egyszerüségükkel Bestelmeyer szerint csak aggasztó fantázianélküliségüket tanusitják. Az emberi alkotás csak ugy férkőzik hozzánk, ha az emberi test méretéhez viszonylik, ha „léptékben" áll az emberi alakkal, ellenesetben idegen számunkra.

A közönség egy része értékesebb, másika értéktelenebb. A többség az utóbbié, amely a divatnak rabszolgája. Már pedig divatos és modern között nagy különbség van és a mély jelentőségü korszerüséget nem szabad összetéveszteni a divattal. A közönségnek a multba szerelmes részét kell elsősorban megnyernünk. Igen nehéz ez akkor, hogyha a művészi megoldásokat társadalmi térre vetitik át (kommunista stilus!) *Sietnünk kell azzal, hogy hitvallásunkat a közönségbe belevigyük. Ebben nem igen vannak segitségünkre a többi képzőművészek, a piktorok és szobrászok.*

Nagy különbség van a számitási alapon lehetséges megoldások és a mi bensőnket megnyugtató formálás között. A kontárok most is, mint mindig, a külsőségeket utánozzák lélek nélkül; az uttörők által megállapitott külsőségeket kopirozzák és szinte ügynökösködnek a divattal. *Hitnek és érzületnek kell a formák mögött állniok,* amit azonban a szemlélők csak nehezen vesznek észre. Éppen a tehetségesebb épitészeknek kell legjobban alkalmazkodniok a közönséghez.

A mai épitészet szerkezeti alaphangja a vázas rendszer, mig a fal tulajdonképen csak térhatárolő elem. A teherviselő vázat méreteiben minimumra csökkenthetjük le, de ez még sem lehet célunk, ne becsüljük tul a szerkezeti lehetőségeket; nem lehet célunk a csontváz mutatása és a csontot tulajdonképen csak torz és beteg organizmusból érezzük ki.

Azzal, hogy felszabadultunk a teherviselő fal nehézkessége alól, lényeges kötelességünk, hogy *a külső falakat ne érezzük teherviselőknek.*

Lehetetlen, hogy bizonyos ellentmondásokba ne kerüljünk ezáltal, de a cél szentesiti az eszközöket mindaddig, amig az eszközökkel (a szerkezetekből) célt nem akarunk csinálni.

Le Corbusiernek igaza van abban, hogy az uj háznak ugy kell funkcionálnia, mint egy jó gépnek, s ennek elérése után következik csak a művészi alakitás. De Isten őrizzen attól, hogy a ház gépnek látszassék.

A takarékosságra viszonyaink közt parancsoló szükség van, de épitészetünkben épenséggel nem akarunk a takarékosság kényszerére emlékeztetni. Az igazán szépet elérni, még pazarlás árán is szabad. Már beleláradtunk a reklámművészet szenzációiba. A lakóház iránt is meg vannak vágyaink, mindig saját emberségünk

Épitési iparosmunkák
szerzéséhez összeköttetéssel rendelkező akvizicióképes urak ajánlkozzanak „Eddigi működés" jeligére **URAY hirdetőirodához,**
3982 Budapest, VI., Andrássy-ut 19. sz.

s FRÖHLICH
napellenző es redőnygyár
KISFALUDY-UCCA 5. TELEFON: 45-9-86.
ÁBAN
ÁRIÁBAN
JGOSZLÁVIÁBAN
CSEHSZLOVÁKIÁBAN
OLASZORSZÁGBAN
ROMÁNIÁBAN
TÖRÖKORSZÁGBAN
ÉS EGYPTOMBAN
t a KORÁNYI-REDŐNY,
rban és minőségben
UTOLÉRHETETLEN!

21. Székesfővárosi Elektromos Művek alkalmazottai lakótelepe a Hengermalom-úton. ✦ Angestellten-Wohnhausgruppe des Hauptst. Elektrizitätswerkes; Hengermalom Str. ✦ Gruppo di caseggiati dell'Azienda Comunale elettrica in Via Hengermalom. ✦ Colonie communale des habitation des Usines Electriques, sur la rue Hengermalom. Tenement-Settlement of the Metropolitan Electricity-Works, in the Hengermalom-Street.

(Rerrich Béla)

19. Budaörsi-úti kislakásos bérház sgrafittói. ♦ Graffittos am Klei
di tipo piccolo in Via Budaörs ♦ Les sgraffite
Agraffito-work of the Small-Ten
(Má

hídon tartottak, mind itt központosítsa.

Ugyancsak elhatározta a közgyűlés a sertéshúsnagyvásárok központosítását a sertésközvágóhídon és ebből a célból a Gubacsi-úti telep kibővítését új szabadvásárral, közel 8000 darab sertés elhelyezésére alkalmas vásári csarnokkal és szállástelepekkel, a vágócsarnok, zsírolvasztó műhelyek, hűtők és húsrakodók kibővítésével. Mindezekre a munkálatokra a közgyűlés 4,288.000 pengőt engedélyezett.

d) Közüzemi és egyéb fővárosi középítkezések. A csatornázási telepek, vízművek, elektromos és gázművek szintén nagyobb fejlesztésen mentek keresztül. Minthogy azonban ezeknek a középítkezéseknek túlnyomó része technikai természetű, ezekre ehelyütt nem terjeszkedhetünk ki. De felemlítjük, hogy a *Gázművek* továbbfejlesztették a III. ker. alkalmazotti lakótelepüket és hogy az *Elektromos Művek* az I. ker., Hengermalom-úton *Rerrich* Béla tervei szerint létesítettek munkás- és tisztviselő-lakóháztelepet, (L. a 21. sz. képet), az V. ker., Markó- és Honvéd-utcák sarkán pedig *Györgyi* Dénes és *Román* Ernő tervei szerint legújabban hatemeletes *bérház* építésébe kezdtek. Kibővítést nyertek továbbá a köztisztasági hivatalés a tűzőrség laktanyái. Most épül a kísérleti *szemétégető-telep*.

A községi nyilvános *könyvtár* céljára megszerzett VIII. ker., Baross-utcai volt gróf Wenckheim-palotát belsőleg a stílszerűség megóvásával, azonban a modern könyvtárigazgatás szükségletei szerint építik át és rendezik el.

A székesfőváros áldozatkészségének köszönhető még a *svábhegyi csillagvizsgáló* »Budapest« nevű kupolatermének létesítése. (L. a 29. sz. képet.)

e) Szobrok és emlékek. Ezek közül csak a legnevezetesebbeket említjük meg. A világháború zavarai miatt évtizedig megakadt annak az emléknek a befejezése és felállítása, amelyet a nemzet és székesfőváros *Kossuth Lajos* számára, Horvai János terve és kivitele szerint emelt. Nagy erőfeszítéssel és áldozattal végre mégis létrejöhetett a nagy mű, amely a Kossuth Lajosról

létesített szabadégalatti, géphajtotta hullámberendezéssel ellátott termális hullámfürdő. Ennek medencéje 442 m², víztartalma 625 m³, vízmélysége 0·40—3·40 m. A medence vízét a gyógyforrások szolgálják. A víz hőmérséklete 21—24 Celsius fok; a lehűtés természetes úton, a víznek nagy lehűtő felületen való bevezetése által, művészies kiképzett kaszkádok útján történik Úgy a fürdőnek márvány és színes csempék felhasználásával való kiképzése, mint a napozó terraszok, a szobordíszes park, büfé, az öltözőcsarnokok (286 kabin és 140 szekrény) és egyéb berendezések olyan egészségügyi és üdülési intézménnyé teszik ezt a hullámfürdőt, mely a főváros lakossága és idegen vendégei előtt egyaránt közkedveltségnek örvend.

A hullámfürdővel egyidejűleg kerültek használatba azok a szobák, amelyeket a Szt. Gellért-szállóval való *ráépítéssel* (720.000 pengő költséggel) nyertek. Ezzel, valamint természetbeni lakások felszabadításával 60 új szállószoba létesült. Ugyanehhez a fürdőhöz az Orlay-utcában szén- és salakkezelő épület és lakásos ház épült. (L. a 39. és 41. sz. képeket.)

A városligeti *Széchenyi*-gyógyfürdővel kapcsolatban nagyszabású, 6.900 m² alapterületű stranduszoda (3 szabad medence összesen 2.400 m³ ürtartalommal, 2.040 m² vízfelülettel, napozókkal, zuhany- és egyéb hozzátartozó mellékhelyiségekkel, 589 négyszemélyes kabin, 1.050 vetközőszekrény) épült. Ugyanitt kibővítették a régi épület főfrontjához csatlakozva a *népfürdőt*, úgyhogy most a népfürdőnek úgy férfi, mint női osztályán egyszerre több mint 300 vendég fürödhet. Ezeknek az építkezéseknek költsége 4,400.000 pengőt tesz ki. (L. a 41. és 42. sz. képeket.)

Kórházépítkezések közül több, kisebb jelentőségű kibővítésen és átalakításon kívül idetartozik a budai *Új Szent János-kórház tüdőbetegépületeinek* (L. a 45. sz. képet) és a VI. ker., Madarász-utcai *csecsemő-és gyermekkórháznak* befejezése. Ezt az utóbbit a székesfőváros még a háború legutolsó évében kezdte meg építeni, utóbb a főváros anyagi képtelensége miatt a népjóléti és munkaügyi minisztérium vállalta az építkezések folytatását, amelyet 1926 után újból a főváros vett kézbe. A kórház a mult évben, 200 ággyal nyílott meg.

A KERT MŰVÉSZETÉRŐL ÉS TEKTONIKÁJÁRÓL

A kert fogalmának meghatározása sok vesződséget és gondot adott már az esztétikusoknak, a műtörténészeknek és az íróknak. Alig van művészi alkotás, mely annyira megváltoztatná a felénk való kihatását, a ránk gyakorolt benyomást a különböző megvilágítások hatása alatt vagy a a különböző nézőpontokból való megfigyelés közben, mint ez a műalkotás. A kert, ez a finom, szubtilis mű, a maga kétféle, részben gyengéd, változó és bájos, részben határozott tektonikájú anyagával folyton változtatja alakját és ide-oda siklik alkotójának kétlaki volta miatt a művészet birodalmából a természet birodalmába. Pedig se nem tisztán műalkotás, se nem a természet alkotása, sőt éppen utóbbié nem. A természet az anyagot adja ehhez az alkotáshoz, de csak részben, a kert azonban semmiképpen sem a természet műve. A kert egy kompozíció, egy erős, — habár időszakos megállapításokhoz fűzött — organizmus szülötte és aszerint, amint ez az organizmus válik uralkodóvá, vagy amint a természet önalkotta törvényei érezhetők jobban az alkotáson, aszerint, amint az építőművész uralja az egész kompozíciót vagy a kertépítész, vagy helyesebben, hogy a kert rendelődik alá az építőművészi vezéreszmének, vagyis a kert a háznak, vagy az építőművészi alkotás állítódik be a kert organizmusába, helyesebben a ház rendelődik alá a táj vezéreszméjének, kapjuk meghatározásul azt, hogy a kert a művészet uralmának alávetett darab természet, vagy a kert a tájnak szépségben és tökéletességben felfokozott része. Akármily nehéz is megrögzíteni a kert fogalmát, vagy inkább meghatározni ezt a fogalmat, mégis nagy szükségünk van erre, sőt nagyobb szükségünk van erre a kertnél mint bármely más műalkotásnál. Ennek az okai egyszerűek és könnyen megérthetők. A kert, ha csak mint a növények, a virágok összességét néznők, nagyon csalfa valamivé válnék; ilyen szempontból a kert tulajdonképpen egy női lény, egy bájos, pajkos, kacér teremtés, egy szeszélyes, folyton változó valami. Mert a virágot ha a tudós, a botanikus szemével nézzük, jól tudjuk, hogy egy mindenképpen praktikus rendeltetésű és szerkezetű élőlény, melynek minden egyes része működését pontosan ismerjük; tudjuk, hogy a szépsége, a bája, az illata, a lehelete mind-mind a legridegebb, szinte démoni agyafúrtsággal és számítással kigondolt kerítőeszköz, veremkészítés és csapda, de mihelyt a tudós magunkra erőszakolt rideg megfigyeléséről megfeledkezünk, mihelyt nem mint a bírák a törvény rideg észlelőjeként, hanem mint a közvetlen hatásoknak élő vagy legalább azoknak engedő emberek nézzük ezt, rögtön és akaratlanul hatalmába és varázsába kerülünk s könnyen megtörténik az, hogy előttünk a kert mint műalkotás, mint egy szervesen gondolkodó alkotóerő műve elvész a virágnak, a növénynek a természet gyakorolta erős és közvetlen behatása alatt. Helyesen mondja egy német esztétikus, hogy a kert, legyen az akármily helytelenül megtervezve és megalkotva, ha növényanyag tekintetében tűrhető, alig mondható csúnyának, mert a növény, a virág szépségével mindent elfelejtet. A kert mindenképpen kompozíció, melyben a növény, a virág mint dekoratív elemek szerepelnek és ez a kompozíció adja meg az átmenetet, képezi a kapcsolatot a ház és a természet között. Falke, az ismert esztétikus és kertészeti író, a kertet, mint már említettem, egy darab a művészetnek alávetett természetnek tekinti. Brinckmann azt mondja róla, hogy egy darab „elidegenített" természet. Talán úgy foglalhatnók össze a legrövidebben a kérdést, hogy a kert a szabad természetet a ház szigorú tektonikájával köti össze a különböző korok különböző gondolkozási és érzelmi módjai szerint. A kert művészi virágzásának korszakai összeesnek az építőművészet irányaival és gondolkozási módjával. Néhány példa ezt világosan igazolja.

A középkornak a kerttel érintkezésbe kerülő építményei a lovagvárak és a kolostorok. Az elsőnek a társadalmi tradíciókon és gyakorlati okokból kialakult helyiségei külön-külön csoportokban, sőt külön épületrészeken helyezkednek egymás mellé. Az épület külön-külön részekből áll, melyek szinte ötletszerűen kerültek egymással össze, az épület a különböző rendeltetésű helyiségek: a lovagtermek, a nők helyiségeinek, a cselédség lakosztályainak, a védelemhez szükséges részek egymás mellé való csoportosításának látszik. A középkori kert ennek megfelelő elrendezésű. Egy-egy ilyen lovagvárnak vagy kolostornak nincsen „kertje", hanem kertjei vannak, melyek az egyes épületrészekhez csatlakoztatott udvarokban mint „külön kertek" helyeződnek el anélkül, hogy összességükben egy egységes gondolatnak rendeltetnének alá. A kertek a természettől elzárva, befelé képződnek ki olykor a legbájosabb közvetlenséggel. A növények, a virágok udvarszerűen falakkal körülvéve, egy erős kerti egységet képeznek amúgy is és nincsen szükség különös architektonikus kompozícióra. A kertek itt a haszon gondolatától irányíttattak. A „fáskert" vagy gyümölcsös a fák nagyjából egyforma méretekben való kifejlődésének megfelelőleg pontosan mértani beosztású, a fűszeres vagy virágos kert szintén a gyakorlati használhatóságnak megfelelőleg sakktáblaszerű beosztású és így tovább. A kolostorkert legtipikusabb része a „hortus claustralis", a keresztfolyosókkal körülvett, teljesen zárt udvarkert, a középen a kúttal vagy később vízmedencével, aztán a virágos, bájos, befelé nyilt „hortus conclusus" és a pázsitos, gyepezett, ülőpadokkal körülvett „rózsakert" mind úgy csoportosulnak egymás mellé, ahogy azt az épületnek egymás mellé helyezett részei megokolják.

Lassan, mintegy öntudatlanul és ösztönszerűleg érezhető egy akarás, a helyiségek egységes csoportosítását illetőleg a konglomerátszerűen egymás mellé helyezett helyiségek először logikus és kifelé egységesebben ható csoportokba jegecesednek, később ezek a csoportok szimmetrikusan helyeztetnek el egy tengelyhez képest; így fejlődik ki az olasz renaissance palota zárt és egységes tömbű épülete. Ez az épülettömb kifelé biztos és egységes alakot mutat, mint ilyen határozott viszonylatot követel meg a kerttől, melyet egységes kialakulásánál fogva egységes kialakulásban követel magához. Amint az olasz renaissancepalota a kialakulásának tetőpontján egy egységes akarat és irányító erő szisztematikus kialakulásának szülöttje, úgy a kert is az. A kert az épület tektonikájával szerves összefüggésbe kerül, a kert az épület alárendeltje és tagozásában mintegy visszatükrözése a háznak. Az olasz renaissance kert tisztára architektonikus alkotás, mit még érthetőbbé tesz az, hogy a renaissance építőmesterek, ezek a sokoldalú, sok irányban tehetséggel megáldott művészek, a renaissance mesterek sajátos gondolkodásánál fogva teljesen természetesnek találták, hogy a kertet a házzal együttesen ők tervezik és így keletkezett az a bámulatos egység, amely ezen alkotásoknál a kertet a palotával egybeköti. Ez az egységes kifejlődés azonban nem céltudatos a fejlődés menetében, hanem mintegy ösztönös, mi az egyes olasz renaissancepalota-kertek időszerinti egymással való összehasonlításából könnyen megállapítható. A renaissance mesterek a kert tulajdonképpeni természeti anyagával, a virág-anyaggal nem sokat törődtek. Ez a nagyszerű egységben megoldott kompozícióba könnyen volt beállítható és minél egyszerűbb volt, annál jobban juttatta érvényre az architektonikus kompozíció szépségeit. Állításomat legjobban igazolják azok a korabeli rajzok és felvételek, de a mostani kertművészeti művek felvételei is, melyek kivétel nélkül a kert architektonikus részeire terjeszkednek ki anélkül, hogy a növényzet alkalmazásáról egyáltalán képet adnának. A kert növényzetének esetleges túlságosan mesterkélt voltával nagyszerű ellentétben van az olasz vegetáció a maga szabad, lágy, részben élesvonalú kontúrjaival.

A tizenhetedik és tizennyolcadik században az épülettömb, mely az előbb leírt módon alakult ki, differenciálódik ugyan, de egy egységes építészeti vezéreszme uralma alatt. Az épület külső tömbje nagyobb és szabadabb tagozódást mutat fel, ami a belső helyiségek szabadabb térképzésének tulajdonítható. Nagyobb ritmus, nagyobb mozgás jellemzi az épületet, a tömb feloszlik, az egyes épületcsoportok egymáshoz képest

VIDOVSZKY BÉLA: TÉLI NAP.

VASZARY JÁNOS: TÁNCOS PÁROK.

ZÁDOR ISTVÁN: PÓLYA TIBORNÉ ÚRNŐ ARCKÉPE.

PÓLYA TIBOR: VÖRÖSKALAPOS NŐ.

Magyar Művészet
1926. I. 17.

PERLMUTTER IZSÁK: SPÁRGA-CSENDÉLET.

eltolódnak, egy erős művészi egység azonban megmarad. Brinckmann szerint a kert alaprajzában mintegy visszatükröződése a háznak és ilyen módon úgy jellemzi a tizenhetedik és tizennyolcadik század barokkkertjét, hogy az épület vonalai fokozottabb módon, mintegy eltorzítva tükröződnek vissza a kertben és mivelhogy a palota szabadabb és ritmikusabb kompozíció, annak visszatükröződése fokozottabban az.

A tizennyolcadik század vége felé a kert nagy átalakuláson megy át. Az építőművészi alkotóerő hanyatlik, a formaképzése termékketlenné válik és formák és históriailag kész stílusformák átvételében merül ki. A kert a fent leírt mértani ill. építészeti irányokban kimerül, a nagy francia kertépítők minden képzeletet túlhaladó méretekben és a következetesség szinte kifárasztó messzeségével merítik ki a kert építészeti gondolatát és úgy keletkezik egy megváltozott művészi világnézlet alapján a tizennyolcadik század végebeli kert, eleinte a természet utánzásából, később annak szentimentális felfokozásával. Ez a kert művészetének hanyatlását jelenti. A kert a XIX. század elejével a művészek kezéből kisiklik és az a dolgukat mesterségszerűen végző mesteremberek kezébe kerül és míg addig az építőművészeti vezéreszme irányította a kertet megkomponálásában, most tudálékos teóriák, a természetnek külsőségeiben való utánzása, annak törvényeinek ismerete és az azokba való behatolás nélkül irányítják a kert létesítőit. A tizenkilencedik század eleji tájkertje habár a növényzet szépsége szempontjából talán igen, de mint kompozíció művészi értékre nem tarthat igényt.

Mit mondjak a modern kertről, napjaink kertjéről? Láttuk a kert folytonos fejlődését az építőművészeti alkotások fejlődésével kapcsolatosan. Láttuk, hogy a kert miként marad állandó függvénye a háznak, a lovagvárnak, a kolostornak, az olasz renaissance palotájának, a francia királyok kastélyának. Van a mai lakóháznak bárhol véglegesen kifejlett alakja, van a mai kastélyépítésnek a régiektől eltérő, jelleg-

zetes iránya? A lakóház (a családi ház) építése az angol lakóházból indul ki, mely a középkori manor-házat mondhatja ősszülőjének. Így a kert is ennek megfelelőleg fejlődik ki kisebb kerti egységek egymás mellé helyezéséből. A kert azonban folytonos küzködések közt fejlődik csak tovább, mert a XIX. század elején elterjedt tájkert irányzata, mely bár nagy területeken sokszor kétségtelenül szép hatásokat ért el, még mindig érezhető volt a legutolsó évtizedekig és pediglen rossz kinövéseiben, mert még mindig megvolt a kertészekben az az igyekvés, hogy a kis területű kerteket is tájképszerűleg alakítsák ki és így az úgynevezett „pereces"-kert, mely az utaknak a sósperec alakjához hasonló módon, észszerűtlenül való ide-oda csavargatásából áll, sokáig nem volt kiszorítható.

Újabban határozottan nagy és általános szeretet és érdeklődés érezhető a kert iránt és mondhatjuk, hogy egészséges irányban. A kert az építőművészi vezéreszme uralma alatt, de az építészeti elemek háttérbe szorulása mellett fejlődik tovább. Ennek az iránynak okai azonban nem művésziek, hanem inkább gazdaságiak. Az építészeti elemek a támfalak, a lépcsők, vízmedencék, pergolák, stikádiumok, lugasok költséges elemei a kertnek és így ezek lassan-lassan elmaradnak abból. Természetes, hogy ez a kert kialakulásának hátrányára van, mert a művészi kert tulajdonképpen architektonikus alkotás és annak tagozása architektonikus elemek nélkül el nem képzelhető. Az architektonikus elemek kimaradása a kertből azonban szükségessé teszi azt, hogy fokozottabb erővel hozassanak ki azok a szépségek, melyek a növényzetben, a virágokban rejlenek. Nem akarok jóslásokba bocsátkozni, de szinte törvényszerűnek tartom, hogy a mai nehéz, ideges élet mindinkább meg fogja erősíteni az emberekben azt a vágyat, hogy a szabadban, a kertben élhessenek és ennek a vágynak általánosítása nagy kihatással lesz a kert művészi fejlődésére is. A művészi, a szép kert építőművészeti gondolkozást és kertészeti tudást igényel egyaránt és a természet nagy szeretetét. Ha ezek csak a szakemberben vannak egyesítve is, minden művészlelkű ember is egyesítheti azt magában és így hozzáadódik a művészi kert egyik legértékesebb jellegzetessége, a kert egyénisége is, melyet a tulajdonos sugároz ki magából.

Ha a modern kert ilymódon nem állítható a régi idők művészetileg kiforrott kertjeivel egy sorba, ennek oka az, hogy még nem alakulhatott ki olyan végleges formában, mint elődje, mert hisz a mostani idők családi háza sincs a fejlettségnek annak a fokán, hogy az végső kialakulásnak lenne mondható. A kerttel való folytonos foglalkozás meghozza a maga eredményét, a kerttel pedig érdemes foglalkozni, hisz oly sok szépet és jót nyujt úgy művészi, mint morális tekintetben.

RERRICH BÉLA.

Nemzeti Legitimista Néppárt
V., Bálvány-u. 5.
Telefon: 883-37, 883-68.

Kedves Barátom!

Többször és nyiltan szálltam szen
mely a mai veszedelmes külpolitikai h
vezetett. Nem sikerült. Ezért még a kép
pártjából.

Az ország sorsáért való mélységes
kapcsolatom arra kötelez, hogy tovább k
érdekeit, a polgárság nyugalmát és a ga

Én tehát felveszem a harcot, a
ki az országot a mai szörnyű helyzetébő

kibontom a legitimizn

„Istenért, K

Rerrich Béla

laid

Rapport

250. l.

287. l.

mélyesen is meg fogjuk nézn

géből felépül.

Rerrich Béla

wód

Nádai 64. l

Rerrich Béla

vod

Architectura

72.73.l.

Rerrich Béla

ivod

Müllépirod

589. l.

592. l.

Rerrich Béla, építész, kertművész 1.) Folytatás

1928-ban egy tervpályázatot írtak ki a szegedi Dóm-térnek a rendezésére. Akkor már a Fogadalmi templom félig-meddig készen volt, az építészek azt a feladatot kapták, hogy egy meghatározott beépítési vonal mentén helyezzék el a Kolozsvárról Szegedre települt egyetem épületeit. Ezt a tervpályázatot Rerrich Béla nyerte meg, – nagyon szinvonalas pályázatról volt szó a szakma kiválóságai mind rajthoz álltak. – Nem véletlenül kellett Rerrichnek számos alkalommal kiállani a nyilvánosság elé megnagyarázni a bizonyítványt, mert tényleg olyan épület volt a maga korában, amit a konzervatívak túl modernek, a modernek túl konzervatívnak tartottak.

Unokáink is látni fogják...

1982. II. 27. Televízió 15,40 [Erősné]

Rerrich Béla, építész.

1930-ban felszentelték a szegedi Fogadalmi templomot. — Rerrich Béla építész utalt a város előbbi multjára, nevezetesen a Dömötör-templom, amelyik a 11. században (vagy 12. sz. elején), már meg volt, erről egykorú tiglák tanuskodnak, melyek a bontáskor kerültek elő. — Stampai János építész Rerrich Bélával 1926-tól dolgozott egy nagy pesti építkezés terpályázattól kezdve a befejezésig. — A szegedi Dóm-tevet Rerrich Béla építész tervezte.

A szegedi dóm.

1979. I. 19. Televízió 17.40 (Gné.)

Reovich Béla
építén

/1881-1932/

Szegedi Dóm-tó.

Magyar műv. tört. 9. 10.
Képzőmű. kiad. 1971

Rerrich Béla
építén

Szegedi Dóm tér, 1930

Repr.

Magy. műv. tört. 9. 6.k.
Képzőműv. kiad. 1971.

Rettich Béla
építész.

A negedi Dóm-tér. Repr.

A magyarországi műv. tört. II. Képm. 749.
Corvina 1976.

M.D.K.

RERRICH Béla építész
(1881 - 1932)

A szegedi Dóm tér

Nagy hatással volt a magyarországi kertművészet fejlődésére

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar művészet 1800-19
p. 1958. 372, 377. l

M. D. U.

RERRICH Béla építész

(1881-1932)

Szeged, Dóm tér (repr.)

Kertmüvész.

Genthon-Németh-Végvári-Záder:Magyar müvészet 18001945

Bp. 1962, 368, 373, 374.

M.D.K.

Rerrich Béla

Épitőművész tervei alapján épült Szegeden a püspöki palota, szeminárium és a szt.Imre kollgium épülete.

Városok Lapja. 1937. XXXII.évf. 14.szám. 462.0

Berzenczey Domokos: Szeged város ujabb müszaki alkotásai.

Rerrich Béla

A szegedi Dóm-tér

Hiesarnok 1933. Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

Rerrich Béla MDK

A szegedi Tud.Egyetem épületei:
Főhomlokzat terve, Részletek,Chemiai intézetek, Klinika-sor, Homlokzatterv I-II.A felavató ünnepség,Folyosórészlet,Homlokzatterv

Mücsarnok 1933 Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

Rerrich Béla

M.D.K.

A szegedi Demeter-kápolnában a kápolnával kapc
latos müvészi érdemeiért portrék emlékeznek
meg Aba-Novák alkotásai

~~xxxx

M.D.K.

Rerrich Béla, építész
(1881-1932)

főműve a szegedi dóm-tér kiépítése, azol arczaírus elemezzel vegyítve kereste a modern stílusmegoldásokat.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp.1968. 943. old.

M.D.K.

Rerrich Béla, építész

nevét, megneverve is védelmébe veszi a szerző, mondván, hogy a Klebelsberg irányította építkezéser, legkeservesebb korlátozottságán belül is évvényesülhet valamiképpen a feretség, mint pld. R.B. szegedi arkádsoros épületkomplexumán.

Farkas Zoltán: Gr. Klebelsberg képrőművészeti politikája

Idézve: Nyugat, 1933. márc. 1. I évf. 1. sz. 321-324. old. rót
Kortársak szemével, 1896-1945. Szerk. Németh Lajos,
Bev. és összeáll. Perneczky Géza,
Bp. 1967. Corvina, 208. old.

M.D.K.

[Rerrich Béla], építés

szegedi dómtéri árhádjain illusztrálja a szerző Klebelsberg hozzá-nem-értését és szerencsétlen, historizáló elvét, ami „valóságos karikaturává fokozódott a szegedi „Szent Márk tér árhádjainak szobordíszeiben, ahol a XX. sz. elején... régies hedő szemléréret és szobrokat hellett művészeinknek alkotni! Ebben a... multat szinlelő ál arcos bálban derék és minden izükben naturalista szobrászok mindenféle álöltözetbe bujtak..."

Farkas Zoltán: Gr. Klebelsberg képzőművészeti politikája

Idézve: Nyugat, 1933. márc. 1. I. évf. 1. sz. 321-327. old. - ról

Kortársak szemével, 1896-1945. Szerk. Németh Lajos, Bev. és összeáll. Perneczky Géza, Bp. 1967. Corvina

208 old.

Rerrich Béla

építész
Szegedi templom-tér, Egyetem, Püspöki palota

Műcsarnok 1934. dec. 1935 jan.
Jubileumi kiállitás

MDK

Rerrich Béla, ép.

alkotása nem barokk-stilusu terv.

Szegedi Templom-tér.

Ybl Ervin: "Gróf Klebelsberg Kuno" emlékkiáll. a Mücsa r
mokba n.- MIP.1933. 43.l.

MDK

Rerrich Béla

A szegedi Dóm-tér.

Klebelsberg emlékkiall. tárgym. 1933. 40.l.

MDK

Rerrich Béla

Részletek a szegedi keresztelő kapolnáról. a/
b/, c/.
Rerrich Béla arcképe.
Részletek a szegedi keresztelő kapolnáról. a/-c/.
A szegedi zenélő óra modellje.

Klebelsberg emlékkiall. targym. 1933. 39.l.

3/.

MDK

méhai Rerrich Béla, építész

folyt. a debreceni Tisza István Tud. Egy. épülete-
nek felsorolása:

j/ Püspöki palota. Vastagh György lovas-
szobrával.

k/ Kilátás a templomtérre.

l/ Részletek.

m/ Gyógyszertani Intézet.

Klebelsberg emlékkiállítás. Tárgym. 1933.
14.1.

1/.

méhai Rerrich Béla, épitész

17. A szegedi Tud.Egy épületei:
a/. Főhomlokzat terve.
b/. Részletek.
c/. Chemiai intézetek.
d/. Klinika-sor.

Klebelsberg emlékkiállitás. Tárgymutató. 1933.

2/.

néhai Rerrich Béla, építész

folyt. a debreceni Tisza István Tud. Egy. épületeinek felsorolását:

e/ Emlékzatterv. I.
f/ Emlékzatterv II.
g/ A felavató ünnepség.
h/ Folyóiratészlet.
i/ Emlékzatterv.

Klebelsberg emlékkiállítás. Tárgym. 1933. 14.1.

Rerrich Béla, néhai

1933 feb márc

Részletek a szegedi keresztelő kápolnáról.

A szegedi Dóm-tér

Klebelsberg emlékkiáll Mücsarnok

Kjøbenhavns Museum

1083 8801
018-701

Klobelsberg emlékkiáll Műcsarnok

Rerrich Béla

1933 február

A Szegedi Tudomány Egyetem épületei.

A szegedi városháza palota.

A m. kir. vallás- és közo

9086 szám.

A Műemlékek O

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

Rerrich Béla és Berán

Lajos

Bpest. Pete Samu-kut,
Szilágyi Dezső-tér

Liber Bpest szobrai

367.

Rezzich Béla

nuciépilen, a bud-i Méneri uti kerténeti Föisk. igazg. tanára, a Déry-Zest tervezője.

Mistolcsy Ferenc, Bajc Zép-rőmüvénete a XX. n-ban. Kézirat M.D.K. C-H 51.

5.99/2

Rezzich Béla

„Petz Samu emlékkül terve"
(Bekán Lajossal közös mű)
szerepel a Műcsarnok tavaszi
tárlatán (emlitve)

Az Est 1925 V. 16

Rarrich

Beránnal közös kütterve szerepel a Kép. mův. Pársmat tavasi Tárlatán a Műcsarnokban (emlitve)

Magyarság 1925 v. 16

NÉPRAJZI MÚZEUM
ETHNOLOGIAI ADATTÁR
Budapest, VIII. Könyves Kálmán körút 40.
Telefon: 331-142, 140-058

Ad EA 90.P/1965.

Az Erkel Diákünnepek 1965.
néprajzi pályamunkák

e r e d m é n

I. Arany-éremre javasoltak:

1., Jelige: "Kotárka"

MDK

Rerrich Béla, Gémes-Gindert Péter, Vas Viktor

az Erzsébet emlékmü pályaterve /főnézet és E.
álló főalakja/
A zsüri által megvásárolt pályamü, gipszmod.fény

Müvészet XII évf. 1913 232.

MDK

Rerrich Béla

Kicsinyes takarékosság veszélyezteti az Országház-
téri művészi rendezését. 8 Órai Ujság, 1926.jan.9.

Rerrich Béla

MDK

R.B: Pecz Samu emlékezetének megünneplése.
Épitő Ipar Épitő Müvészet 1925. 61. l.

MDK

Rerrich Béla

Építőipar, Építőművészet, 1925. 49. évf.

MDK

Rerrich Béla

villa kertjének terve

Magyar Iparművészet 1927. 58 l. 50xdxcxkép

MDK

Rerrich Béla

A Kossuth szob. elhelyezése. Vál.Pirovits cikkére. Vállalk. Lapja, 1927. jan. 12.

MDK

Rerrich Béla

Pirovits A: A Kossuth tér...rendezése és a K.szob. Vállalk. Lapja, 1928. okt. 31.

MDK

Rerrich Béla

A győri postapalota tervpályázatánál megvett terv szerzője.

Cikk: Egyleti közlm.A mü- és középit.szakoszt. müködése 1927-évi okt.1-től nov.7-ig.

A Magy.Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye LXI.k.47-48.sz. 302.o.

MDK

Kerrich Béla

A Kossuth szobor elhelyezése és az Országház tér rendezése. Pesti Hirlap, 1927. jan. 12. képekkel

MDK

Rerrich Béla

Pirovits A: Ép.müv.tervez, a föv.végez.
Vállalk. Lapja 1927. jan. 5.

MDK

Rerrich Béla

O. Képzőm. Tanács döntése a Kossuth szob. elhelyezéséről. Magyarság, 1926. aug. 15.

Rerrich Béla

MDK

részt vett az Erzsébet szobor 1913.évi pályázatán

Készi Kovács László:Az Erzsébet emlékmű
Pesti Hirlap 1913. máj. 28.

Rerrich Béla MDK

kertépitő szakember könyve: A kert rendezésének mestersége és müvészete.

Épitőipar - Épitő Müvészet 1924. ápr. 5. 33.o.

Rerrich Béla MDK

Tanulmány repr.

A Ház 1910.161-164.o.

MDK

Rerrich Béla 19,2o.o. képpel

Épitő Ipar 1911.

Remich Béla építész

A Képzőművészeti Társulat
bíráló bizottságának tagja

Magyarság 1927 X. 6.

Ideiglenes

50 azaz Ötven Pengőről, am
Bizottsága pénztárából a Könyvt
fejében 1935.évi október-novemb

Budapest,1935. október 29

Rerrich Béla

és Menyhért Miklós

tervezték a Karcagi

kulturházat.

Lásd Menyhért M.

csornagját.

Magyar Iparmüvesek

1927. 3-4. szám

um Pesten. Természet után rajzol-
.....Főv.Muz.ltsz.3137.

id Budáról fölvéve. Természet után
m....Főv.Kvt.Bq.769/21.

delstands-Gebäude zu Pest. Dem
widmet von Samuel Blaschnek. - Illis
alre: "Aufgenommen von S:Blaschnek",
m. - Főv.Muz.ltsz.2987.

us in Pesth. /1840 körül/ Medau
Kremmer: A régi ...322.

les Schützenhofes nebst Grundplan
a. 16 x 10 cm. - Kremmer: A régi

Rerrich Béla

és Pásztor János

Erzsébet királyné
nobordpályázat
1916.

II. díj 2500 korona
nobrászati részért.

Répr.
Magyar Iparművészet
1916. 241. l.

Rerrich Béla

épitén. A Tanácsköztársaság idején részt vett a ~~Fő~~ fővárosi müemlékek feltárásában.

Barcza Géza: Müemlékvédelem a Magyar Tanácsköztársaság idején. Bp. 1964. 443-465. l.
/Klny. Épités és közlekedéstudományixx közl./

452.l.

MDK

Rerrich,

1898-ban az iskolához tartozott.

A Hellóey-iskola ideje. /1896-1901./ 77.l.

MDK

Rerrich, ép.

2.sz. Szobrászati rész: 2500.-K.

A szobor alkotója: Pásztor

Az ülő szobor nemes és nagy hasonlatosságu.
Az emlékmü tulságosan szerény a feladathoz képest.
Nem képezi méltó_befoglalását a szobornak.

Hermann-Gusmann: A pályázat eldöntése. Erzsébet emlékmü. - Magyar Iparmüvészet. 1916. 258-262.l.

MDK

Rerrich és Berán, szobrászmm.-k

A Pecz kiállitással kapcsolatban mutatják be Rerrich és Berán által tervezett gótikus Pecz-kutat, mely valóban kedves emlékmüvéül szolgálna a nagy mesternek, a Vásárcsarnok alkotójának, ama kiváló müvészről elnevezett téren, mely hiszszük, h. "Pecz Samu-tér"-nek fog neveztetni.

Dór: Epitészet a Mücsarnok tavaszi tárlatán. ÉPIP-ÉPMÜ 1925. jun. 1. 49. évf. 21-22. évf. 75-76.l.

MDK

Rerrich Béla

Tervét megvásárolták a debreceni városháza tervpályázatán.

Ép.Ip.- Ép.Müv. 1931.ápr.1. 56.o.

M.D.K.

Rerrich Béla

Cikket irt illusztrációkkal ellátva: Rész-
letek városaink szépitéséhez cimmel.

Rerrich Béla:Kis architekturák.

Városok Lapja. 1909. 27.szám. 1.old.

M.D.K.

Rerrich Béla

Épitőmüvész illusztrációkkal ellátott cikket irt Katona sirok cimen.

Rerrich Béla: Katonasirok.

Városok Lapja 1915. juni 12. 190.old.

Rerrich Béla

MDK

A Bordros téri /Petőfi-/híd épitésére kiirt pályázaton /1929-30/ megvettét:
Folly Róbert, valamint
Beke József, Frigyes Sándor és Rerrich Béla,
továbbá Dr. Ritter Mór és Hajós Alfréd tervét.

70.o.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. szazadbeli magyar hidéptés története. Bp. 1960.

Rerrich Béla

épitén a Tanácsköztársaság alatt rént ven a főváros műem-
lékek felvetélében

Dr. Barcza Géza: Műemlékvédelem a magyar Tanácsköztár-
saság idején Bp. 1964.

452.a

MDK

Herrich Béla, Vas Viktor, Gémes Gindert Péter

az alábbi pályázaton pályamunkájukat megvásárolták. Repr.

Az 1913-iki Erzsébet-emlékmü pályázat. Müvészet 1913. 232.l.

VASÁRNAP

19

Kat. Január vt.
Prot. Vilhel

HÉTFŐ

20

Kat. Euszták
Prot Friderika

Holdtölte 12 ó. 32 p.

Izr.; Szukkoth 1.

KEDD

21

Kat. Máté aps.
Prot. Máté

Izr.; Szukkoth 2.

SZERDA

22

Rerrich Béla

A szegedi fogadalmi temlom terének kiképzése terv-pályázaton az első díjat fenti ugyste. A kivitelre szóló szükebb tervpályázaton ugyancsak fenti kapott megbízást a tér körül emelendő épületek tervéinek elhelyezésére.

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1928. 7. 2 31-1.

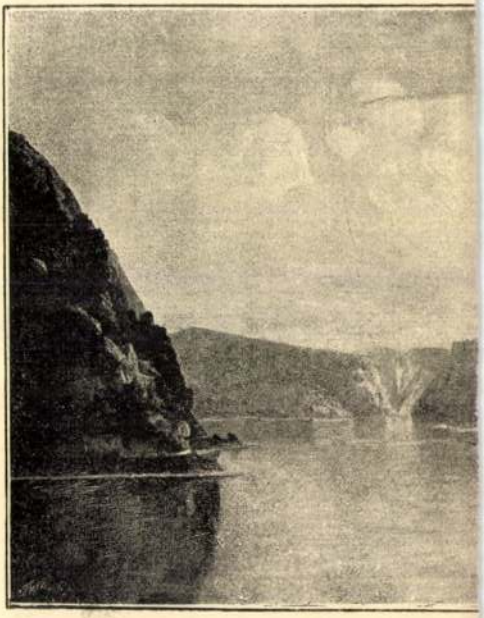

TELEPY KÁROLY. A KA

Rerrich Béla

vród

Fábián Gáspár dr.:

A szegedi Fogadalmi templom tér pályázatának jelentősége.

MAGYAR EPITOMUVESZET

1928. 2 sz.

alatt elhelyezett 12 szobor
volt az első lépés a nem-
zeti Pantheon megvaló-
sítása felé. Szután Klebels-
berg maga állapította meg
azt a 18 kiváló magyart,
akiknek szobrát elkell ké-
szítettin sa szegedi emlék-
csarnokban fel kell állítani.
Egy bizottság biszátta felül
a szobrászok tervét, meghuk
elnöke Kertész K. Robert-
volt. Sok munka, sok tűnő-
dés, kürkösles fürödik ehhez
a munkáz, melyét hálás
Klebelsbergnek és Glatfelder
püspöknek.

Rerrich Béla

Wód

Szegediemlékcsarn.
(Archeppel)

Benne fenti cikke:

„Hogyan valósult meg a Magyar Nemzeti Pantheon?"

A Strobl-hagyatékból Szegedre utalt ~~12 szobor~~ ~~[illegible]~~ 1 a szegedi árkádok fordítis

MDK

Zerrich Béla műépítész

Az ő terve kapta az első díjat a Klebelsberg kultuszminiszter által kezdeményezett, a szegedi fogadalmi templom környékének, elsősorban a templom előtti térnek körülépítésével kapcsolatos pályázaton.

-ts: A lebontott Szent Demeter- és az új Fogadalmi templom Szegeden. Az új templom környékének jövő városképe.
Városi Szemle, Bp. 1928. 314-315. l.

MDK

Kerrich Béla műépítész

A szegedi fogadalmi templom környezetének, ill. a templom előtti térnek beépítésével kapcsolatos tervei ~~[illegible]~~ részletesebben ismertetve.

-ts.: A lebontott Szent Demeter- és az új Fogadalmi-templom Szegeden. Az új templom környékének rövid városképe.

Városi Szemle, Bp 1928. 314-315. l.

M.D.K.

Reprich Béla, építész

4000 P-ös első díjat nyert a szegedi fogadalmi templom körüljárásának városrendezésére tárt pályázaton

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

jan. 18. sz. 6. old.

M.D.K.

Rerrich Béla, építész

tervei szerint épült szegedi egyetemi épület árhádos részét Pantheon-ná akarják lá alakítani s e végből a minisztérium Ströbl Alajos hagatékából megvásárolt 12 mellszobrat: különböző nagyjaink képmásait.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1930. LI. évf.

okt. 30 sz. 3. old.

Rerrich Béla MDK

I. dij

A szegedi fogadalmi templom-tér rendezésére kiirt tervpályázat.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1928. II. 19.53.o.

MDK

Rerrich Béla

A szegedi Templomtér Nemzeti Emlékcsarnokanak egyik oszlopsora. Repr.
/A gr.Klebelsberg Kunó Emlékkiállitásáról./

Képzőművészet, 1933. 58.sz. 53.l.

MDK

Rerrich Béla, ép.

London éitése c. cikksorozatt II. részét közli e szám.

Rerrich Béla:
London épitése

Váll.Közl és Magy.Epitök Lapja. 1908 dec.2. XI.évf.

Reprich Béla

tervezte Berán Lajosnak a Szilágyi Dezső téren (II-ker) felállított „Petz Samu kút" c. mű építészeti részét.

Gádor E.: Budapest sokrai, Budapest, 1955. 25 l.

MDK

Rerrich Béla épitész

Rerrich Béla és Wachtel Elemér bpesti épitészek a kolozsvári vigadó és városhaz tervpályázatán tervükkel I.dijat nyertek.

Magyar Epitőművészet, 1910.8.sz.

MDK

Rerrich Béla épitész

Tervezte a Szilágyi Dezső-téren felállitott
Petz Samu épitőmüvész emlékkutat.

Cikk: Petz Samu épitőmüvész emlékkutja

Pesti Hirlap 1929.jun.28. 11.o.

MDK

Rerrich Béla, ép.

Az Orsz.Lakásépitö Tanácsa hat áll. bérházra hat csoportban jelölte ki az épitészeket.
Fenti a VI.csop.-ba tartozik.

?; Az áll.lakásépitö akció.
MÉM.1925. XXV. évf. 1-3.sz. 30.l.

Rerrich Béla, építész

M.D.K.

tervét a budapesti krematorium-pályázaton megvették.

Építőipar - Építőművészet, No.1916 évf. 16 sz.
98. old.

Rerrich Béla, építész M.D.K.

a Kossuth-szobor elhelyezésével kapcsolatban készített tervével igjekszik az Országház-tér rendkívül rossz alakját nemileg megjavítani.

Vámos F.: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1926. 60. hét. Havi Füzetek, III. évf. 9-12. a. 135. ol

MDK

Rerrich Béla - Vass Viktor - Gémes Gindert Péter

Erzsébet emlékmü pályaterve

Müvészet XII. évf. 1913. 2o6-11 o.
illusztr. 2o5-36 l. között

MDK

Rerrich Béla

Az Orsz.Képzőm.Tanács által kiirt Jókai-emlékműpályázaton, tervét megvették.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1924.Jan.1.
3.lap

MDK

Rerrich Béla

Vámos F.: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig. MMÉKözl. Havi Füzetei 1926. III.évf.9-12.sz. 127-150.l.

EA ..... ltsz. Gyűjtés h

MDK

Rerrich Béla

dr.Bierbauer Virgil: Kislakásépités a háboru utáni Európában. Tér és Forma I.é.f. 1928, 48-66 l. 31 áb.

M.D.K.

Rerrich Béla, építész

„A modern városépítészet szociális irányú kertművészeti feladatairól" írt tanulmányában, egy kimerítő történelmi visszapillantás után, több saját tervét is körli, úgy: a debreceni egyetem sportparkjának eszmei tervét, népligeti, városligeti, a kaposvári szinkár mögötti-, és a marcibányi-teri játszópark terveit.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1919. 53. köt. 127-140. old. 32. szöv. ábra

Budapest

Hengermalom-út, bérház - Kerrich Béla

Tér és Forma, 1928

I. évf. 48-66.

Dr. Bierbauer Virgil: kislakásépítés a háború utáni Európában.

MDK

Rerrich Béla

Kisebb házikert falusi hangulatban.Rerrich Béla műve. Rajz repr. 383.l.

Diszes Geometrikus park részlete.Rerrich Béla műve. Rajz repr. 384.l.

Tanulmány K.L.úr budai kertjének falikutjához.Rerrich Béla műve. Rajz.repr.385.l.

Művészet, 1910. 383, 384, 385.l.

MDK

Rerrich Béla

A kertek művészetéről cimű irása a Művészet c.lapban.

Diszes geometrikus kert részlete. Rerrich Béla műve. Rajz repr. 386.l.

Művészet, 1910. 382-387.l. Képekkel.

MDK

Rerrich Béla

Rerrich Béla: A kert művészetéről és tektonikájáról.című irása a Magyar Művészetben.

Magyar Művészet,1926. 28,29, 31.1.

MDK

Rerrich Béla

Az elektromos művek hengermalomutcai otthonának tervezése. Képekkel.

Tér és Forma 1928. I.évf. 7.sz. 14, 15.l.

MDK

Rerrich Béla

Rerrich Béla és Menyhért Miklós a budapesti
községi nyilvános könyvtár és közművelődési
intézet tervpályázatán I.dijat nyert.

Magyar Epitőművészet, 1911. 8.sz.

MDK

Rerrich Béla

Wachtel Elemér és Rerrich Béla
/Erzsébet kiralyné emléke,képekkel/

Epitő ipar, 1911. 29.1.

MDK

Rerrich Béla

A kert művészete c. cikke lenti lapban.

Rerrich Béla: Kertrészlet. Repr.

Magyar Iparművészet, 1910. 10.sz. 351-352.lap

MDK

Rerrich Béla

Geometrikus Elrendezésű kert részletei.Repr.

Magyar Iparművészet, 1910. 10.sz. 343.lap

MDK

Rerrich Béla

Rerrich Béla és Menyhért Miklós tervezték a karcagi kulturházat.

Magyar Iparmüvészet, 1927. 3-4.sz.

MDK

Rerrich Béla

Magyar Iparművészet 1923. 72.l.

MDK

Rerrich Béla

Kisvárosi polg.iskola. Rajz.

Műcsarnok, 1912. tav.kiáll.7o.1.

MDK

Rerrich Béla

Rerrich Béla és Pásztor János Erzsébet királyné szoborpályázat.1916.
II.dij.2500 korona szobrászati részért. Repr.

Magyar Iparművészet, 1916. 241.l.

MDK

Rerrich Béla és Wachtel Elemér

az alábbi pályázaton I. dijat nyertek

Mátyás király téri homlokzat, repr.

Földszint. Alaprajz, repr.

A kolzsvári vigadó és városház tervpályázata. Magyar Epitőművészet 1910. aug. 8.sz. Tervpályázatok 1-21.l.

MDK

Rerrich Béla

Jókai siremlékére hirdetett tervp. Tervét megvették.

Magy. Iparművészet, 1925. 35. lap

MDK

Rerrich Béla

A Képzőművészeti Tanács döntése a Kossuth-szobor elhelyezése ügyében. A Tanács Lechner Jenő dr. és Rerrich Béla tervét fogadta el.

Budapesti Hírlap, 1926.jul.24.

MDK

Rerrich Béla

Ibl Ervin: A Kossuth-szobor helye az Országházterén.

MMÉKözl LX.kötet 34-37.sz. helyszinrajzzal.

MDK

Rerrich Béla

Cikk: A Kossuth-szobor ügyében ma ujabb helyszini szemle volt az Országház-téren.

8 Orai Ujság, 1926.jun.4.

MKK

Rerrich Béla

Pirovits Aladár: Az Országház-tér és a Kossuth szobor. Válasz a Lechner - Rerrich féle észrevételekre.

Vállalkozók Lapja, 1927.jan.19.

MDK

Rerrich Béla és Wachtel Elemér

az alábbi pályázaton I. dijat nyertek

I. em. alaprajz, repr.

Vigadóhomlokzat, repr.

Távlati kép, repr.

A kolzsvári vigadó és városház tervpályázata. Magyar Építőművészet 1910. aug. 8.sz. Tervpályázatok 1-21.l.

MDK

Rerrich Béla

Vállalkozók Közlönye 1907. dec. 11. 3.l.

MDK

Rerrich Béla

Vállalkozók Közlönye. 19o8. nov. 18.

MDK

Rerrich Béla

A mű- és középitési szakosztályok 1908. ápr.6-iki ülésén az elnök átadta Rerrich Bélának az ezüstérmet.

Épitő Ipar, 1908. apr.12. 163.l.

MDK

Rerrich Béla és Wachtel Elemér

A turini kiáll. magyar pavillonjának terv-pályázatán III. dijat nyertek

Magyar Épitőmüvészet 1910. 5. sz. 32.l.

Rerrich Béla MDK

A Pecz Samu emlékkut terve

Műcsarnok 1925 tavaszi tárlat

MDK

Rerrich Béla

Falusi iskola terve.Rajz.
Falusi iskola rajza.
Falusi iskola terve.Rajz.
Falusi Iskola terve.Rajz.
Az angyalföldi szék.főv.polgári iskola terve.Rajz.

Képzőm.Társ. 1911. tav.kiáll.kat. 45.l.

MDK

Rerrich Béla

Dr.Lechner Jenő és Rerrich Béla terve:
A Kossuth-emlék elhelyezésének és az Országháztér rendezésének a M.O.Képzőm.Tanácsa részéről elfogadott terve. Repr.

Dr.Ybl Ervin: A Kossuth-szobor helye az Országháztéren.

A Magy.Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye.
1926.IX.19. 222-224.lap

MDK

Rerrich Béla

MMÉEKözl. 1914. III. 29.

MDK

Rerrich Béla

Pályatervet küldött be az Erzsébet királyné emlékmű tervpályázatára. Wachtel Elemér és Rerrich Béla közös terv.

Magyar Építőművészet, 1910. 10.sz. 28.l.

MDK

Rerrich Béla

"Családi és munkásházak" c. irása a lenti lapban.

Vállalkozók Közlönye, 1909. jun.30. 1-3.l.

MDK

Rerrich Béla

MMÉEKözl. 1925. máj. 17. 95.l.

Rerrich Béla

A Pesti Fővárosi könyvtár felépítésére 1911 folyamán benyújtott pályazattal egy négyszögletes épület tervet nyújtott be véleményezés végett.

Vámos F.: Béla Lajta. Acta Historiae Artium. Budapest, 1969. 1-2 sz.

1957.

Reprich Béla

és Menyhért Miklós terve az első díjat nyerte a budapesti Fővárosi Könyvtár felépítésére vonatkozóan kiírt pályázaton

Vámos F.: Béla Lajos. Acta Historiae Artium. Budapest, 1969. 1-2 p.

1957.

Rerrich Béla

MDK

Kisvárosi polg. iskola, rajz

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

MDK

Martin Bald

Rerrich Béla MDK

A szék sfőváros aréna uti bérháza, rajz

Mücsarnok 1913. tavaszi kiállitás

MDK

Rerrich Béla műépítész

A Városi Szemle munkatársa 1909-ben.

Név- és tárgymutató. Munkatársak.

Városi Szemle, Budapest 1909. II évf.
(Név- és tárgymutató) [III. l.]

MOK

Rerrich Béla (műépítész)

Közölve: A városok építése. VI. London c. cikke.

Rerrich Béla: A városok építése. VI. London.

városi szemle, Budapest 1908. 1. évf. [9. sz. ?][719] – 730. l.

Rerrich Béla MDK

Gellérthegyi Otthon terve, rajz

Falusi áll.iskola, rajz

Gellérthegyi villa terve, rajz

Tanulmány a Kálvintér rendezéséhez, vizf.

1911/12. Jubileumi kiállitás

MDK

Rerrich Béla műépítész

A Városi Szemle munkatársa 1908-ban.

Név- és tárgymutató. Munkatársak.

Városi Szemle, Budapest 1908. 1. évf. (Név- és tárgymutató), [III. l.]

MDK

Rerrich Béla

Rerrich Béla: A Margitsziget jövője. Vállalkozók Közlönye. 1909. dec. 8. 1-7 l.

Rerrich Béla és Berán Lajos
A Pecz Samu-emlékkut terve

O.M.K.T. 1925. május. 13 1.

MDK

Rerrich Béla

Jókai emlékkiállitás. A M.Nemzeti Muz. kiáll. III.Bp.
1925. 8 l.

Rerrich Béla, 50 Kr II. dij

Eldöntött pályázatok. Magy. Iparmüvészet. 1909. 107 l.

MDK

Rerrich Béla
Harsányi Jenő rózsadombi kertjének részlete

Magy. Iparművészet, 1927. 60-61 1. képpel

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Rerrich Béla

és Menyhért Miklós

K

céd

A budapesti községi nyilvános könyvtár és közművelődési intézet tervpályázatán I. díj.

Magyar Építőművészet

1911. 8. 27.

a.D.K.

RERRICH Béla építész

Szolnok, polgári isk. elemi iskola

Kubinszky Mihály: Gondolatok a szabadelvű magyar építészetről
Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 44. l.

M.D.K.

RERRICH Béla építész

Résztvesz a turini ziállítás terepa-
lyázatán

Hercegfalva, iskola

Kubinszky Mihály: Gondolatok a
századfelejti magyar építészetről
Magyar Építőművészet 1961.1.sz.44.

M. D. K

RERRICH Béla építész

Br. Gellérthegy, Villa

Kubinszky Mihály. Gondolatok a
századelési magyar építészetről
Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 43. l

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

.....azaz: ..... Korona ..... f-ről,

összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

érnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. posta- és távirda-

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190..... évi ..... hó 1-én.

Rerrich Béla

Grod

M. Iparmuvészet
1910 · 351

(–) A Eszt nüveszete.

..... nevü munkás igazolta

.....
a művezető aláírása.

délyezem:

.....
nök vagy helyettesének
aláírása.

inta. — Endrényi Imre, Szeged.

Rerrich Béla

wied

Magyar Épitomuvenet

1913. 1 sz. 30 – 32 l.
(A rákosfovárosi Aréna uti játszótér és üdülőhely.)

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
a

8. sorsz. Műhelyi minta

Rerrich Béla

Lrod

Magyar Építőművészet

1909. 10 24. 8 – 10. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök v.
aláí

8. sorsz. Műhelyi minta. –

Rerrich Béla

ép. Bpest

ired

Magyar Építőművészet

1910. 6 u. 27 – ~~29~~
30 l.

..... *műhely.*

/főnökség!

v ..... hó ..... n történő kifiz

..... indokából személyesen meg ne

..... számu .....

am.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Rerrich Béla

Grad

Magyar Építőművészet

1911. 10–11. 24. 18–20. l.

Zabla, IX–X. nárad beli VI. 134.

Rerich Béla

Műcsarnok épitesz Bjerk

1911. tav. kiáll. 441–444, 450

Rerrich Béla

1911–12. jub. kiáll. 725–728

1912. tav. kiáll. 551.

1913. tav. kiáll. 789

1.

Beérkezett

Kelet			Szám	Névérték	
év	hó	nap		P	f
1927.	máj.	1.	1.	13.500	–
–"–	–"–	3	2.	15.600	–
–"–	–"–	14	3	5.140	80

Rerrich Béla

Művészet 1910. 223, 357, 383-387
– 1911. 42
– 1913. 206, 232

Magyar Művészet
1926. 28-32
1928. 273

Kiadatott

Átvevő

Jegyzet

VII Vrlesten

Zanotti III. 155.

Rerrich Béla

Műcsarnok
1925. tav. kiáll. 132

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY

VILÁGOSSÁG RT.

Rerrich Béla

Feladó:

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. 28. l.

Rerrich Béla: A szín művészetéről és technikájáról.

LEVELEZŐLAP

1313

us 9-én

~~te-ja.~~ Egy sima karimájú, de ezoldalú plaquett előlapján mélyített tojásdan medaillonban

, balrafordultan, arczélben
ábrázolva. Hosszú haját hátra-
ús, arcza és bajusza leberet-
rr közelében, szemölcs van. Öl-
ajtott gallérral. Felirata a

NÁRIUM EMLÉKÉRE
OSI CASINO
BER 23.4.

RÁN L.4.

, méretei 8:6 cm.-- Lelt.sz.1313.--
Casino ajándéka 1911 november 2-án
ogadtatott 1911 november 14-én.

305

1828

Rerrich Béla

iród

Budapesti Hírlap

1913. máj. 25

(Döntés az Erzsébet
Királyné emlékpalyá-
zatról)

U. 307

Rerrich Béla

1919. márc. 3-án a
MMÉE egyletben
A modern városépítés
szociális irányú kert-
művészeti feladatai
c. tartott előadást.

MMÉE Közl

1919. 112. l.

Ez az előadás közölve

MMÉE Közl

1919. 127 — 134
135 — 140. l. képekkel.

Ebben a cikkben több jatszi park ott
serve Rerrichtől közölve alapvajzokban

8—

208. FH monogrammista (osztrák, XVI. sz): Előlap: Sz. Miklós és Szent Ulrik — Hátlap: Az ararátheggy vértanúk. Fa, tempera, 1365 x 62 cm.

Rerich Béla

vód

Sváb Gyula

Ujabb állami
népiskolák
MMÉE közl.

1914. 24 l.

Az Országos Magyar Iparművészeti Muzeum

GALVANOPLASTIKAI INTÉZETE

ajánlja a közönség figyelmébe

régibb, kivált magyar ötvöstárgyak másolatainak gyüjteményét.

A 154 darabból álló gyüjteményben megvan a **nagyszent-miklósi lelet teljesen,** azonkivül **kelyhek,** szobák diszitésére különösen alkalmas **serlegek, poharak, csészék,** stb.

Minden egyes tárgy másolata az eredetihez hü és készités tekintetében is müvészi becscsel bir. — *Az intézet képes lajstromot kivánatra ingyen és bérmentve küld.*

Budapest, Andrássy-út 67. sz.

DWORZAK FERENCZ

VÉSNÖK

BUDAPEST, IX., PIPA-UTCZA 14.

AZ UDVARBAN BALRA.

KÉSZIT MINDENNEMÜ VÉSNÖKI MUNKÁT

ARANYBÓL, EZÜSTBŐL ÉS BRONZBÓL.

ulat nyomdája.

Rerrich Béla

Liber Bpestszobrai

337 l.

Rerry Gabriella

Famunkákkal szerepel az Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításán.

M.U.933.XII.6.

Szeged, püspöki intézmény épülete 2000.000 P

Szeged, tud. egy. fizikai, állathóttani és gyógyszertári intézet 1,400.000 P

Szeged, a volt leszámítoló palota átépítése és a toldaléképületek 350.000 P

Szeged, klinikai kertek kiképzése

Köztisztviselők közmunkái. Nepszerű Tudomanyos és Technikai Napló (Pesti Napló melléklete) 1932 aug. 3.

U. 3171

Rerrich Béla

áll. kertészeti tanintézet
igazgatója

Terverte:

Budapest, Hengermalom utcai
főv. bérház 3,000,000 P
Karcag, Kultúrház 136.000.—
Máriaremete, trinitárius
Kolostor restaurálása,
(szó volt róla, de nem lé-
tesült, szerintem jó)
Nyíregyháza, Kertgazdasági épü-
letek.
Nyíregyháza, „Morgó"-temető
díszkapu 116.000 P !!

Pestszentlőrinc, áll. el. isk. 202,000.—
Szolnok, városi bérház 300.000.—
Szeged, tud. eg. kémiai intézet
1.700.000.— tervdíj

51—

Német

231. Kölni iskola, XII. sz. első fele: Sz. Orsolya és a tizezer szüz vértanusága. Fa, tempera és olaj, 78×84 cm.

Őszi kiállítás 1930, Ipolyi 23. szám

Ipolyi, Bihorvármegye, 250. szám

Rerrich Béla

Úrod

Rozinay István:

Mehanny észrevétel a létesítendő új városháza és az Erzsébet-út kérdéséhez.

MMÉE Közl.

1915, 281. l.

6810 sz.

lékek Országos Szolts

kutási és

szérő pánula vesszti

ennyt

ó ..... nap.

KIRÁLYI MAGYAR
EGYETEMI NYOMDA
BUDAPEST

KÖNYVESBOLT IV, Kossuth Lajos-utca 18.
Telefon : 1-895-40 és 1-862-81.

< Rerrich Béla >

< > Az Erzsébet út
és az új városház
elhelyezésének kérdése
[illegible]. MMÉE Közl.
1915, 257–254. l.

..... *műhely.*

lyfőnökség!

.. év ..... hó ____n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

ztam.

.. évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kerrich Béla

cód

Építő Ipar 1908

432. 1.

_____ *műhely.*

yfőnökség!

év _____ hó____n történő kifize-

_____ indokából személyesen meg nem

_____ számu _____

ztam.

_ évi _____ hó _____

_____

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Rerrich Béla

Lvád

Épitő Ipar

1911. 196.1 201. l. 207. l.

(A budapesti Gömb- és Üteg-utca sarkán (~~[illegible]~~) épült városi polg. leanyiskola. Képekkel)

Operti

A Gömb utcai iskola

tervezt

Jenő Lajtelke

Vasárnap

24

Oculi

Hétfő

25

Gyümölcsoltó B.-A.

Kedd

26

Manó

Szerda

27

Protestáns naptár

Március

V	24	Gábor
H	25	Gy. o.
K	26	Manó
S	27	Hajnal
C	28	Gedeo
P	29	Cirill
S	30	Izidor

Ó görög naptár

Március

V	11	Nb. 2.v
H	12	Teofán
K	13	Nicef.
S	14	Bened.
C	15	Agáp
P	16	Szabin
S	17	Elek

Izraelita

Rerrich Béla

Elektromos Művek részére épült katalmas Hengermalom siti lakóház csoport

Biermodéptörekv 546 l.

IV.

1 megbízó a képviselőnek

Kelt

Folyó hó 20

közölt megrendelés

A rendel

ának segítségév

tük fel, úgy hogy

csatolt számla

A küldö

Rerrich Béla

Poézis az építkezésben. Irta Rerrich Béla. A Mérnök- és Építő-Egylet Értesítője, márciusi füzet.

1909

(Művészet 1909. 143. l.)

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek,. keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbi

Kelt ..... , 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Rerrich Béla

Lvód

Rerrich Béla: Még
uchány szó a modern
építészetről. Epitő Ipar
1908. 137. l

Rerrich Béla

és Berán Lajos alkotása a II. Szilágyi Dezső téren felállított. Pecz Samu szobra.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13350

9271

Rerrich Béla, építész

A Somogyi Könyvtári Híradó 1972. 1. (febr.-i) számában megjelent Rerrich Béla előadása, mely 1928-ban hangzott el „Művészi városterek és a szegedi fogadalmi templom körül építendő tér" címmel.

— : Könyvtári Híradók

374–375

KÖNYVTÁROS, Bp. 1972. jún.

XXII
6.

Reviczky Béla

tervezte a Bp. XIII. Pózva Gy. út 140. sz.
lakóházat 1911-ben.

Gerle János: Elszámolás a századfordulós épületekről
Budapest 1981/11 17-21.o.

Starhemberg E. R.

Mellig, kissé jobb
~~zolva~~. Gondör parókáj
és szakálla leberetvált
jel szalag ~~van vetve~~ vetett.
rel~~vesz~~ és ~~vesz~~ek veszik körül.

ERNESTVS RÜDIGI
s alól jobbra: „Wolff. P

939

< Rerrich Béla >

a bpesti m. kir. kertészeti tanintézet igazgatója.

Könyve

< > Kertes ház. Hogyan épitsem meg kertes házamat és hogy rendezzem be házi kertemet. Bp. 1922.

Keszthelyi múzeum III. 179

< Rerrich Béla >

cikke

< > A koronázással

kapcsolatos művészi

munkálatokról.

Építő Ipar – Építő

Művészet – 1917

jan. 7. (Szerző rajzaival.)

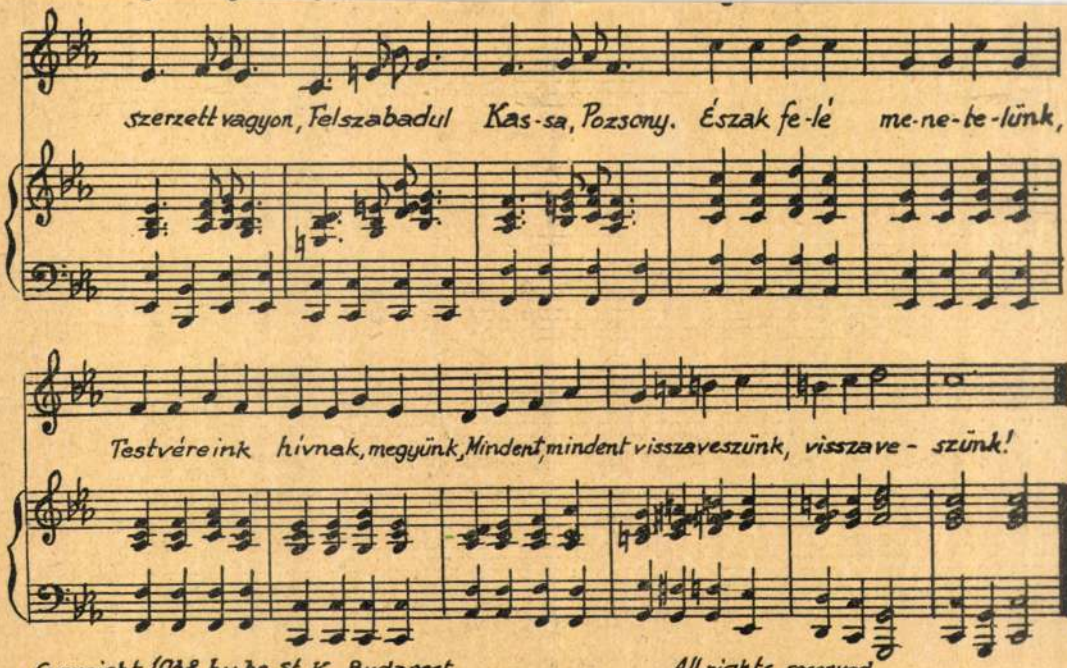

Copyright 1938 by br. St. K. Budapest. All rights reserved.

< Rerrich Béla >

Könyve

< > A kert rendezésének mestersége és művészete. Bp. 1923.

Hainos terorajzzal

〈 Rerrich Béla 〉

könyve

〈 〉 A renaissance
és a modern ízlés
művészete. Bp. 1909.

Rerrich Béla
épitész

vied
↳

Morbitzer Jenő:

Városépítészet és kertészet.

Bpest. 1937. 12. l.

Rerrich Béla
építész

Rerrich Béla: A modern városépitészet szociális irányu kertmüvészeti feladatairól. Magyar Mérnök és Épitész Egylet Közlönye. 1919. ápr.27. (Képekkel.)

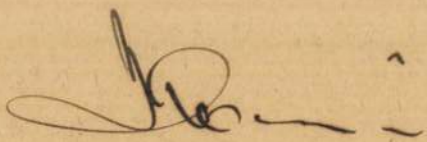

< Rerrich Béla >

cikke

< > Régi kertek
újjáalakítása:
Pásztortűz : 1939.
122 – 123. l.

Rerrich Béla

A kétes kár c.
könyvének ismertetése
dr. Lechner Jenőtől.

MMÉE Kötl
1922. 355. l.

Rerrich Béla

Harsanyi Jenő rózsa-
dombi kertjének részletei

Repr.

Magyar Iparmuvészet

1927. 60, 61. l.

Rerrich Béla

Harsanyi Jenő rózsadombi kertjének rezletei. Repr.

Magyar Iparművészet 1927. 60 és 61. l.

nizáló emlékek (Ravenna) biztosított
leveles oszlopfőtípus a preromán mű
Az akantuszleveles oszlopfőtípus elte
vészetben csakúgy, mint Lombardi
nyékén, ahol már egy kifejtett kőfar
macini-k" ápolják, terjesztik tovább
nyal Olaszországból került, még
ről, bár Szent István családi, poli
és művészeti kapcsolatai a Velen
nák. Ugyanezt az oszlopfőtípust a
szét egész Európában, Németország
északra, Svédországba.[1] Az akantuszle
jait Esztergomban találjuk és hozz
Civico-nak, a lebontott Santa Maria
mazó oszlopfőit érezzük.[2] Esztergom

< Rerrich Béla >

cikke

< > Az új szent János-
kórház kápolnájának
festménjei. –
Épitő Ipar – Épitő Mü-
vészet · 1929 · 180, 181 l.

Festette Leszkovszky
György. Cédulázva!

Rerrich Béla

ivod terveszte a
kut épitészeti
részet

Épitő Ipar – Épitő Mü-
vészet – 1929. 100. l.
(Rerrich Béla Pecz
Samu kutjar.)

1929 jul. 29-én
adták át a fővárosnak az emlék
kutat.

MDK

Rerrich Béla, építész

tervét megvették. Kp, alaprajz.

A debreceni városháza tervpályázata.
Magyar Építőművészet. 1931. 4-6.sz.

M.D.K.

Rerrich Béla, építész

tervei szerint restaurál-
ják a máriamakki trinitá-
rius kolostort.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. 1931. LII. évf.

jun. 10. sz. 5. old.

M.D.K.

Rerrich Béla, építész

terve megvételben
részesült a debreceni
városháza pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. 1931. LII. évf.

jun. 17. sz. 3. old.

Rerrich Béla MDK

épitész tervét megvették

A debreceni városháza tervpályázata.
Magyar Épitőművészet 1931. 3-12.o.

MAGY
É·P·Í·
MŰVÉ

SZERKESZTI: FÜ

Rerrich Béla

pályatervét az
alábbi pályázaton
megvettek
Repr

Magyar Építőművészet

1931. 4-6. sz. (A
debrecem városháza
tervpályázata.)

Konstantinápoly.

Ezen Accurate Vorstellung de
Haupt-und Residenz-Stadt CONSTA
zweyen berühmten Meer-Engen, Bos
dem sreto der Dardanellen heraus
DER RÖM. KAYS. MAIEST. Geographo i
tivische Vorstellung der DARDAN
pect der Türckisch: Haupt-und R
TANTINOPEL von Mitternacht anzus
iránytü kétszer is van jelezve.

Szines rm., mér. a vk.

Resich Béla

a debreceni városháza terv-
pályázatát 1931-ben pálya-
művét megnyerték.

Zoltai Lajos dr. A debreceni
városháza négyszázéves tört.
Debrecen 1931. 23. l.

Rerrich Béla, építén

L. Borsos József

Rácz Zoltán: Debrecen építésnek a hornincas években 25-28

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/2

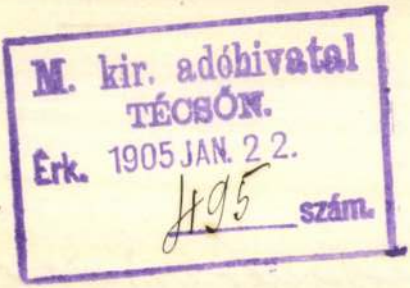

M. kir. adóhivatal
TÉCSŐN.
Érk. 1905 JAN. 22.
495 szám.

Ell

Jelzőn az ekkendő illel.
szfkv 57 lapon

[illegible]

[illegible]

Rorrich Béla

cród
z

Bierbauer Virgil dr.:

A debreceni köztemető és a Tér és Forma.

Tér és Forma.

1932. 277, 278. l.

Rerrich Béla

az Ábbi pályázaton
megvett terv

Weichinger Károly:

A debreceni város-
háza. Tér és Forma
1931. 185. l. képekkel.

R e r r i c h B é l a

Kertész K. Róbert: A magyar művészet közelgő eseményei. Pesti Napló. 1926.jan.12. /Képpel./

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

31 nap **OKTÓBER** 44. hét

24 árnap		Ráfáel *Salamon*
25 Hétfő		Mór *Blanka*
26 Kedd		Dömötör *Dömötör*
27 zerda		Szabina *Szabina*
28 ütörtök		Simon és Júd *Simon*
29 Péntek		Nárcisz *Zénó*
30 zombat		R. Sz. Alfonz *Kolos*

< Rerrich Béla >

Címke

< > A magyar falu iskolája. Építő Ipar. 1912. 1. sz. tervrajzokkal.

49. kép. Mozaik töredékek a
(Budapest, Nemzeti M

Rerrich Béla

Irod
Z

Magyar Vilmos: Pécz Sámu emlékének felavatása. Építő Ipar — Építő Művészet. 1929. 107, 108. l.

R e r r i c h B é l a
müépitész

Pesti Hirlap. 1927. jan. 13. (A Kossuth-szobor elhelyezése és az Országház-tér rendezése.)(Képekkel.)

R e r r i c h B é l a
épitész-tanár

Budapesti Hirlap. 1926.jul.24.
(A Képzőmüvészeti Tanács döntése
a Kossuth-szobor ügyében.)

MAGAZIN ODJEĆE I OBUĆE

<Rerrich Béla>

cikke

( ) Szende Andor
kastélytervei.

MAGYAR-EPITOMUVESZET

1927. 7. 4. Számos
Képpel-

MAOXAL·HILLCOMUVERSITY

< Rerrich Béla >

cikke

< > Jarabffy Zoltánról.

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1927. 5-6. 14.

RESERVATIONS
MAGNAVOX TELEVISION

Rerrich Béla

az alábbi pályáról

III. díj.

MAGYAR. EPITO MUVESZET

1927. 5-6 sz. 21. l.

(Makói postaépület

tervei.)

< Rerrich Béla >

cikke

< > A Ferenc József-em-
léktemplom tervpályá-
zata.

MAGYAR·EPITOMUVESZET

1927. 10-12 sz.

THESEAYMOTTAYOAM

<Rerrich Béla>
likke

<> Kabdebo Gyula
emlékéhez. 1874–1926

MAGYAR. EPITOMUVESZET
1927. 3–4. 4.

Rerrich Béla

terveste az alábbi épületet

Sós Aladar: A hengermalomutcai bérház,

MAGYAR EPITOMUVESZET

1928. 9. sz. Képekkel és műszaki rajzokkal

Székesfőkárosi [illegible] bérház az Elektromos Művek részére

SCHWARTZE THÉRÈSE. ÁRVÁK MARKEN SZIGETÉN A ZUYDERSEE-N.

Rerrich Béla

gazdasági főtanácsosi
címet kapott.

MAGYAR. EPITŐMŰVÉSZET

1928 27 l.

1.27

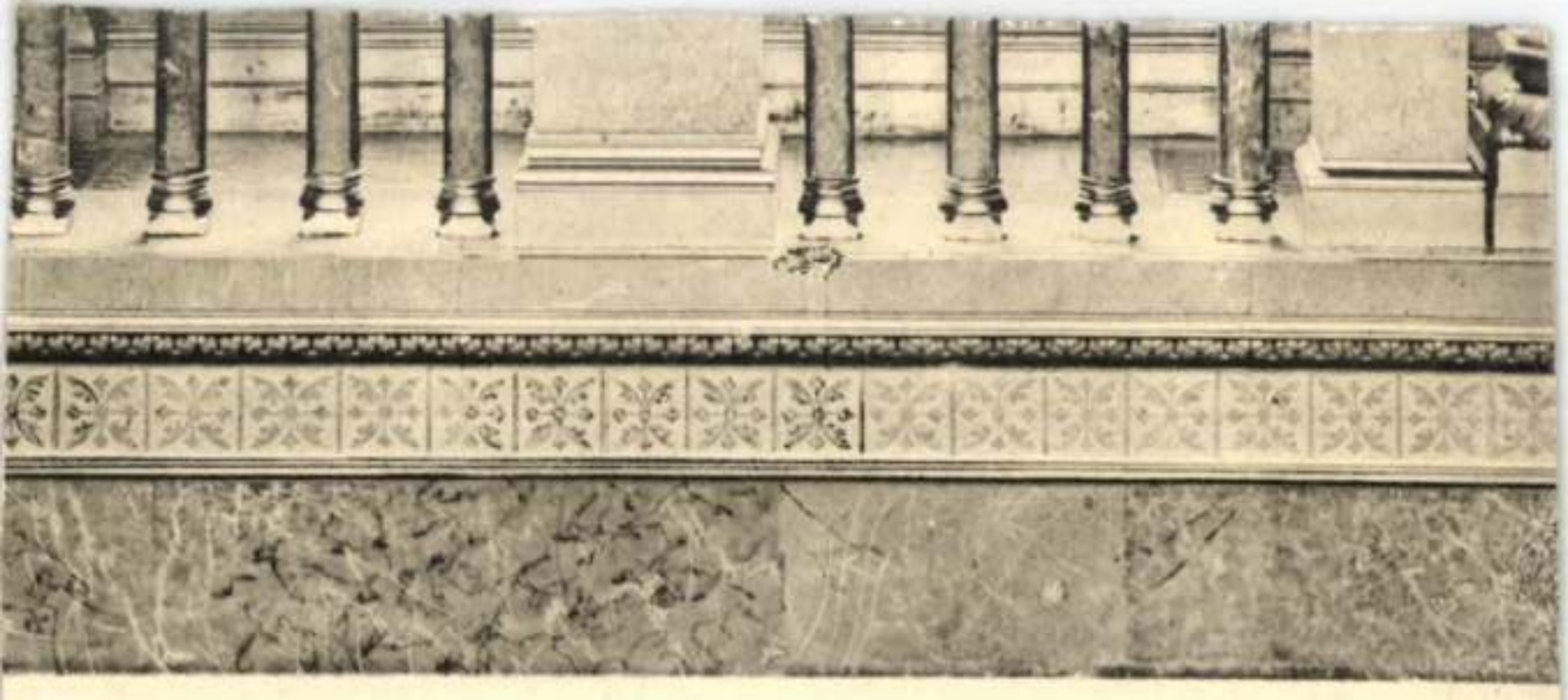

Az országház diszlépcső csarnok részlete.

Rerrich Béla

l.

MÉ. 1912. 5-6. n

43. l.

Az előirányzaton kivül

a 103.188/1938.IV.B.sz. alatt jóvá

bályrendelet 2.§./14/ bek.alapján

rulás /78.160.-P/, valamint az 53.

ség biztositás kötelezettségének m

bérek az előirányzatnál 10.655.50 P

Az erdő- és mezőgazdasági birtokból

tékü emelkedést mutatnak a saját ke

óta.

Előirányzatunkban a kül

részre bontottuk: Természetben ado

próbák /17.500.-P/ és Egyéb /46.48

ség kedvéért e rovat bevételeit te

ezért a költségelőirányzat szerinti

való szembeállitás helyett az alább

Rerrich Béla

1.

Liber Byzantinus

367. l.

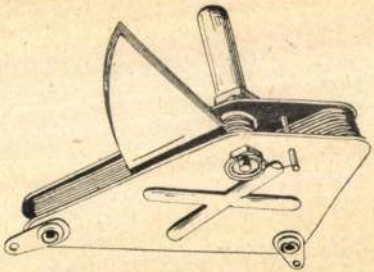

X Csillám forgócondensator

központi felfüggesztéssel, készül mindenféle capacitásban **sulya ca 5 dkg.**

Telefonelosztó 5 pár fejhallgató részére

fa alappal, szolid kivitel **sulya ca 4 dkg.**

X Anten

szigetelt házban, két leá
biztos vétel

Rerrich Béla

terverte a nohuki
dr Tóth Tamásról ne-
vezett városi parkot

Schef Jász
325. l.

Rerrich Béla

serverte a pest-
nemtörinci hösök
ligetét.

irod

Früh Döm Pestm

II. 249. l.

ágos Bizottsága

ny { száma: 19
kelte: 19
beérkezése: 19

k száma:

elintézett szám:

áma:

záma:

sta:

Rerrich Béla

Irgál

MÉ. 1921 1-6.4.
(Kisgarda Othona és
mintagardasága,
műszaki rajzokkal.)

ZÁGOS BIZOTTSÁGA.

értesiteni, hogy

sága „Magyarország Műemlékei"

kötetét

in-nyomda utján megküldöttük.

Rerrich Béla

erőd
s

Pirovits Aladár:

Dunahidaink építő-
művészi szempontból.
ÉIÉM. 1930. 23-24. sz.

E cikk hivatkozik fen-
tinek a Pesti Hirlap

1930. máj. 10. számá-
ban ist cikkére

1904. VII. 20.

Nagybánya

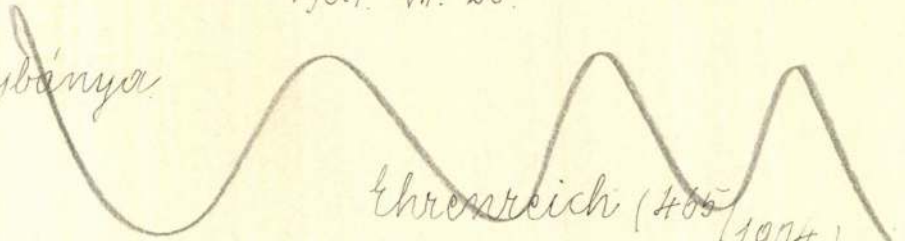

Ehrenreich (465/1904.)

Rerrich Béla

tervente a bajai
Déri kertet.
(1926 v. 1927?)

Rapcsányi

212-l.

Rapp Gyula, Sarritó VIII. 235.

< Rerrich Béla >

könyve

<> A játéktér, mint szociális irányú városzépítészeti és kertmüvészeti feladat

Bp. 1919.

Különlenyomat a MMÉE közl. 1919 16 és 17. számaiból

Szerző tervrajzaival és képekkel

~~Cornicines VI. 211.~~

Rerrich Béla

wód
2

Nyírvidék. 1926.
dec. 19. (Szabolcs-
vármegye székházának
új épületvérze.)

A terepályázaton
I. díjat nyert, de
kivitelre Lechner
Jenő ugyanezek
I. díjas tervét
fogadták
el.

…sé jobbra néz. Prém-kucsmáját ékkövés
…bajusza s körszakálla öszbevegyült; neme
… Atillája sötétpiros s magas vállú mentéje
… az utóbbin négy nagy diszgombor olvas-
…irata alól:

…s spes mea

Comes Josephus Teleki de Szék, Comitat:
: Comes Videkiensis Ao 1523.

…6: 14·5. cm.
…jándéka 1824.

Rerrich Béla

zvod

Nádai Pál: Haz,
kert, napfény. Bp
c. n. 11. l. (Képpel)
15. l. (homlokat és
alapráp) 27. l. Képpel

24 Ráfael főangy.		**Görög** Arétasz **Izraelita** Markh. 15
Csütörtök **25** B. M. pécsi pk.		**Protestáns** Blanka **Görög** Marcián **Izraelita** Markh. 16
Péntek **26** Dömötör vt.		**Protestáns** Dömötör **Görög** Demeter **Izraelita** Markh. 17
Szombat **27** Szabina vt.	1934 **Október** 31 nap	**Protestáns** Szabina **Görög** Nesztor **Izraelita** S. Vajere

43-ik hét

Nap kelte 6 óra 26 pk. — Nyugta 16 óra 52 pk.

< Rerrich Béla >

cikke

< > Helyreállítják II. József helytartósági palotájának díszeimét a Várban.

Pesti Hírlap

1929. jan. 15.

Moroz Farkas, de Bekethfalva, alnádor,

arczk. III. 35.

Rerrich Béla

Gerő: Das Jókai-Grabdenkmal.

Pester Lloyd

1924. dec. 24.

ímat.

kre vasúton, gyorsáruként, a mellekelt

féle irodai cikket ltó 62 kg.

s vagyok kiváló tisztelettel.

irodai cikket a vasuttól kifogástalam

ránnyal 200-Pt, amelynek összegét

szíveskedjék.

és számlája teljes kiegyenlítésére for

ízeslevelben elküldtem

stán utalvánnyal a mai napon el-

Rerrich Béla

az alábbi terop.
megvétel

erő

Budapesti Hírlap
1924. dec. 23.
(A Jókai-szeremlék
pályázatának eredménye)

Rerrich Béla

I. díj az alábbi terv.

Magyar Építőművészet

1926. 7–8. sz. 16, 17. l. (Budapest székesfőváros Henger-malom-utcai bérház terv-pályázata, műszaki rajzokkal.)

BUDAPESTI HIRLAP
NYOMDÁJA

Rerrich Béla

egy ideig Pecz Samu
irodájában dolgozott
Pecz önéletrajza.

A hivatalos másolat hiteléül:

Bátonyi h.

min.s.hiv.igazgató

<Rerrich Béla>

cikke
U. 3239

( ) Vác városának híres „Kőkapu"-ja.
Pesti Hirlap 1930.
márc. 23.

~~Bárán Lajos~~

tovább 2

Rerrich Béla

U. 4078.

Magyarság, 1925. jun. 21. (A főváros uj nincsenlége.)

A Pecz Samu-kutyá-ról.

Gyürky Pál:

Csaknem derékig, hétnyolc
gyült, szemöldöke s nyirott baj
vart nyakkendője fehér s zöld
aranyzsinórzású. Az előbbin he
melyeknek végén galambkosár és

Olajfestés vászonra, mérete

Vétetett özv. Szirmay Istvánn

A vételár elszámoltatott 1892: XII. 1. je

18-diki 1226 sz. levát (29/93)

jun. 26. 1910

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
539/1910.
érk: VI. 30.

(Rerrich Béla)

cikke

( ) Az épületek
diszítése kuszó-
növényekkel.
A MMÉE Heti
Ertesztője
1910 333. l.

Csongrád vármegye alispa

1854 / alisp. 908. szám.

Méltósága

Báró Förster G.

műemlékek országo

Vonatkozással Méltóságodna

133. szám alatt kett

szeri emlékmű kija

Közmivelődési s jö

Rerrich Béla

Morbitzer

12. l.

A Kossuth Lajos-
tér rendezési
terveről

Rerrich Béla

az alábbi pályázaton I díj és kivitel

erod

Tér és Forma.

1928. 16. 7. (A magy. kir. vállás- és közokt. minszter tervpályázata a szegedi fogadalmi templom körüli tér rendezésére, képekkel.)

Rerrich Béla

wód
z

Farkas Zoltán:
A szegedi épiskezések.
Nyugat. 1930. nov. 16

A versenyből Rerrich pályázata került ki győztesnek. Úgy igyekezett megoldani az érdekes építészeti feladatot, hogy a neoromán stilusban épitett fogadalmi templomra, a modernség ellenére a középkor történeti levegője áradjon a térből.

Az eszmenyi pályázat után egy másik tervpályázat következett, amelynek most már a teret ~~kepero~~ környező épülettömbökben elhelyezendő püspöki intezmenyek és egyetemi intézetek részletes megoldása volt a célja. A más sodik szükebbkörü tervpályázatot is megnyerte.

Itt. részletesen leírva az anyag kiválasztása, az épités, a magyar Pantheon története itt.

Rerrich Béla

Rerrich Béla: A szegedi Dóm-tér. Pesti Napló 1930. okt. 25.

U. 3087

Elmondja a tér kelet-kezésének történetét.

Feladat volt: hogy az épülő fogadalmi tér köré oly árkádos tér tervezessek, melynek épületei a templommal kedvező összhangban legyenek. Az épületek célja, hogy a csanádi püspökség intermenyeit és az egyetemi intézetet befogadja. A tér jedig egyházi és világi ünnepségek mellő szintese legyen. Fordits

MDK

Rerrich Béla, ép.

a szegedi Dóm tér épitészeti kialakitója, ki azóta elhunyt, - az 1930.évi emlékérmet a kultuszminisztternek, a csanádi püspöknek és Szeged városának itélte oda a Lechner Ödön Társaság.

Az elmult hat év legszebb uj épületei Lechner Ödön emlékérmet kaptak.

Pesti Napló. 1934 jun.17. 11.1.

MDK

Rerrich Béla

Dr.B.V.: A Liége-i nemzetk. építészeti tervkiáll. Tér és Forma 1930 ~~1933~~. 7.sz. 302.l.

MDK

Herrich Béla müépitész

Szegedi fizikai int.

Modern épitőmüvészet. Pesti Hirlap nagy naptára,
1930. 99 l. és képek.

MDK

Rerrich Béla müépitész

Szegedi fizikai int.

Modern épitőművészet. Pesti Hirlap nagy naptára, 193o. 99 l. és képek.

MDK

Rerrich Béla müépitész

Szegedi fogadalmi templom

Modern épitőművészet. Pesti Hirlap nagy naptára, 193o. 99 l. és képek.

Perrich Béla

II. osztályú magyar Érdemkereszttel tüntetés ki.

P. H. 1930. X. 26.

Rerrich Béla

Épületcsoportja, mint a szegedi fogadalmi templom terének monumentális kikëpzése, a nemzetközi épitészeti kiáll.-on a Műcsarnokban.

P.H.930.IX.6.

Gr

16

28

~~87~~

~~16~~

Rerrich Béla

1931. máj 12. a mérnök egyletben Höger Fritz német építészről tartott előadást

MMÉE Közl
1931. 204 l.

Rerrich Béla

Irda
z
MMÉE Kösl 1932.
97. l.

MDK

Rerrich Béla

Régi-Rerrich B.: A szegedi templomtér. Magyar Iparművészet 1933. 119.l.

MDK

Rerrich Béla, müépitész.

az 1932 év fájdalmas veszteséget okozott társu
latunknak, mikor tagtársunkat elvesztettük.

Halottaink.
Magyar Iparmüvészet. 1933. 80.1.

MDK

Rerrich Béla

Átépiti Szegeden az államvasutak leszamito
ló hivatalának palotáját az egyetem bölcsé
szeti és természettudományi kara számara.

Gróf Klebelsberg Kuno: A szegedi gondolat.

Magyar Iparművészet, 1932.1-2.sz.2-6.l.

MDK

Rerrich Béla

A szegedi új dóm helyén állott Szent Demeter temploma, amelyet lebontottak. A Barokk torony bontása közben egy régibb gót tornyot hámoztak ki, mely a XII. sz. második felében v. a XIV. sz.-ban épült. A toronynak keresztelőkápolnává alakitását Rerrichre bizták, ki a torony földszintjéből harmonikus helyiséget alkotott.

Gróf Klebelsberg Kuno: A szegedi gondolat.

Magyar Iparművészet, 1932. 1-2. sz. 2-6. l.

MDK

Rerrich Béla

A szegedi Templomtér rendezésére kiirt pályázaton I dijat nyert s megkapta a megbizást a tervezésre.

Gróf Klebelsberg Kuno: A szegedi gondolat

Magyar Iparművészet, 1932.1-2.sz. 2-6.l.

MDK

Rerrich Béla

A szegedi Fogadalmi Székesegyházat és a Nemzeti Emlékcsarnokot magában foglaló fórumot alkotta.
Tudós tanár volt, jeles oktató, épitész, a Műemlékek Országos Bizottságának és az Orszg.Képzőm.Tanácsnak hosszú esztendőnkö keresztül lelkes munkása volt.

Kertész K.Róbert:Rerrich Béla

Magyar Iparművészet,1932.1-2-sz. 1.1.

MDK

Rerrich Béla /1881-1932/

Hosszabb időt töltött Párizsban, Londonban és Németországban.
Fejlődésének útvonalát értékes művek egész sora jelzi, a szolnoki iskolatól kezdve a fővárosi bérházcsoport és polgári iskola, a villamosművek lakóháza és magánvillákon keresztül a művészi kialakultságig, amikor a tetőpontot a szegedi tér alkotásával éri el.

Kertész K.Róbert: Rerrich Béla.
Magyar Iparművészet, 19?2. 1-2.sz.1.1.

MDK

Rerrich Béla /1881-1932/

Rerrich Béla 51-ik életévében halt meg.
A bpesti műegyetem elvégzése utan Petz tanár oldalán töltött értékes éveket mint tanársegéd.Később a kertépitészetet tette speciális tanulmánya tárgyavá; tanara,majd igazgatója lett a Magy.Kir.Kertészeti Tanitézetnek.

Kertész K.Róbert: Rerrich Béla

Magyar Iparművészet,1932. 1-2.szám.1.1.

Rerrich Béla

Ybl Ervin:

A szegedi Templom-tér

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1930. 12. sz. (Szamos képpel és térrajzzal.)

Késő-középkori olasz palotastilus

Rerrich Béla

(«Régi - Rerrich Béla»)

< > A szegedi templom-
tér. Bpest 1932.

c. nincsenek ism.
Müller Pältól

MMÉE Közl

1934. 98. l.

MAGY. FÖLDRAJZ

Reznich Béla

mint a XII. építészkongresszus
főtitkárát, a Royal Institute of British Architects
1931-ben tiszteletbeli levelező
tagjává választotta.

MMEE Kozl
1932. 47. l.

Festi meghalt 1932
febr. 23.

M. o. 1932. 47. l.

MDK

Régi Rerrich Béla épitőművész

Régi Rerrich Béla: A szegedi templomtér c. könyét ismerteti a cikk, amely minden idők egyik legnagyobb magyar épitőművészének hatalmas alkotását mutatja be képben és irásban.

/ -thl- / : A szegedi templomtér

Nemzeti Újság, 1933. márc. 5.

Repülő lapok 69.szám.

KULTUREN

CHINA — Der Tempelbau.Die
Ein Hauptwerk budd
chers.Das bekannte
strenge Schönheit
stik.Mit 174 Abb.1

JAVA — Buddhistische u.br
Plastik auf Java v
Freude stehen wir
dieser alten Kultu
4° gebunden.

PERU — Die Chimu. Die Ker
Herrliche Keramike
M.100 ganzseitigen

TLINKET U.HAIDA.Indianerstämme
Kultische Kunst u.
über die hohe Kuns
völker.

TIBET — Die Legenden des M
in Auswahl.Übertra
seitigen Abb.geb.

MUDRAS AUF BALI. Handhaltungen
lino.Bisher völlig
dieses herrliche I
über den Hinduismu
gen auf Tafeln.Geb

Rerrich Béla

MAGYAR MŰVÉSZET

1932/30.

Lyka Károly

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY

VILÁGOSSÁG RT.

Feladó: Reprich Béla

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. 28–32
1928. 173
1932. 130

LEVELEZŐLAP

Rerrich Béla

A negedi dóm tér épületeinek leverője.

PM 1929. XII. 29.

Revich Béla.

A megedi fogadalmi templom előtti árkádos teret építi.

Pesti Napló, 1928. Júl. 29.

Reich Béla.
építőművész

A szegedi Fogadalmi templom tér-
tervpályázatát a bíráló bizottság
első díjjal tüntette ki.

Pesti Napló, 1928. febr. 26.

MDK

Rerrich Béla

Farkas I.:A halhatatlan törzsvendég. Lechner Ödön és müvész asztaltársasága. Pesti Hirlap 1936. máj. 21. 11.1.

MDK

Rerrich Béla

A szegedi Dóm-tér épitészeti kialakitasaé
a kultuszminiszternek, a csanadi püspöknel
és Szeged városának itélte a közgyülés az
1930.évi Lechner-érmet. A szegedi Dóm-tér
épitésze Rerrich Béla volt.

Cikk: Kik kapják a Lechner Ödön-emlékérme

Pesti Hirlap, 1934.jun.17. 14.1.

Rerrich Béla

építész

Klebelsberg emlékkiállítás - Nagycarnokban-építési tervével szerepel.
A szegedi Dóm-tér tervezése.

Pesti Hirlap
1933.II.12.

Centrum rsz. 101.

Felszólalásokat csak 3 napon belül vehet$^{ek}_{ünk}$ figyelembe.

Átvett$^{em}_{ük}$:

Reznik Béla

u. 3458.

Pesti Hirlap.
1932. febr. 26.
(R. temetése.)

1	Rothkirch:Architektur und Darstellung im hohen Mitte
1	Zingarelli:Vocabolario del
1	Réau:Dictionnaire d'art d

Ge/E

Rerrich Béla †

Zl. 3446

Bpest, 1932 febr. 22 (?)
Életrajzzal.

Pesti Hirlap

1932 febr. 24.
(R. minéjitém meghalt.)

Rerrich Béla v MDK

épitész

Csaba Rezső: Sorsunk és épitészetünk.
Hajlék 1944. máj.sz. 95.o.

MDK

Rerrich Béla müépitész, +1932.II.23.

Az év halottai. Kincses Kalendárium, 1933.

118. l.

Perrich Béla

a magyar Szent György-rend

Magyar Nemzet 1985. V. 29.

Rerrich Béla, építész

L: Ströbl Alajos

Horváth Kálmán A szegedi pantheon 5
Népszabadság Bp. 1982 jan. 24.

Remich Béla, építén

L. Vákár Tibor

33-34

Vákár T. Egy építész mérnök pályakezdés

1930-35

Magyar

Építőművészet, Bp. 1983

83/2

· Rerrich Béla, építész

L. Kozma Lajos

–: A harmincas évek építészetének krondógiai táblázata 6-8

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/2

Rerrich Béla épitész M.D.K.

Szeged Fogadalmi templom,

Tisztelt Szerekesztőség!
Péter László: Emlékcsarnok az árkádok alatt

Magyar Nemzet 1966. febr. 11. 5.1.

Rerrich Béla épitész M.D.K.

A Nemzeti Pantheon tervezője

Tisztelt szerkesztőség!

Téter László: Emlékszarnok az árkádok alatt

Magyar Nemzet 1966. febr. 11. 5.1.

KIRÁLYI MAGYAR
EGYETEMI NYOMDA

DECEMBER

31 nap — 51. hét

19 Vasárnap	
20 Hétfő	
21 Kedd	
22 Szerda	
23 Csütörtök	
24 Péntek	
25 Szombat	Nagykar.

Rerrich Béla

Dr Lechner Jenő:

Rerrich Béla emlékezete. MMÉE Közl 1932. 180, 181. l.

Felhasználandó!

Rerrich Béla, építész

M.D.E.

... villa a Gellérthegyen és a Balaton partján. Mint Pecz Samu egykori hűséges tanítványa és asszisztense, közreműködött a Szilágyi Dezső-téri Pecz emlékkút felállításában. Mint jeles kertépítő építész, hosszabb ideig tanított az országos kertészeti főiskolán, magyar iparegyesületi elnök volt. Az angol építészek társasága (RIBA) tiszteletbeli tagjául választotta.

Ö: Lechner Jenő: Rerrich Béla emlékezete

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye. Bp. 1932. 66. köt. 181. old.

-1-

M.D.K.

Rerrich Béla, építész (1881-1932)

halála alkalmából, szerző az elismerés és a meleg barátság hangján elnékerik meg az elhunytról és felsorolja legfontosabb műveit, melyek: a szegedi Fogadalmi templom előtti tér monumentális építészeti megoldása, az Aréna-uti fővárosi bérházak, a Gömb-utcai iskola, bérház csoport és polgári iskola Szolnokon, számos ./.

Dr. Lechner Jenő: Rerrich Béla emlékezete

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1932. 66. hot. 180-181. old. 2 szöv. á.

Kérjük a munka szíves el

megtörténtéről az értesitést

Budapest, 1913. decembe

Rigler r.-t.]

Rerrich Béla

a szegedi tervezőiskét
II. ont. Magyar Ér-
demkeresztet kapott.

ÉIÉM. 1930. 41-42.
sz. 168-l.

9. A középiskola legmagasabb osztályát elvégezte-

10. A középiskola II-ik osztályát elvégezte-e? .....

11. Az elemi népiskola VI-ik osztályát elvégezte-e?

12. Az iparos- és kereskedőtanonc iskola III-ik os

13. Az elemi népiskola IV-ik osztályán felül az ip
elvégezte-e? .....

14. Ipari üzlet, vagy vállalatnál, — ideértve a bár
közlekedést is, — dolgozik-e az utolsó 5 éve
szakításokkal ugyanegy munkanemben (szakmá

15. Őstermelés körében vezető munkási, vagy felügye

16. A 14. és 15. pontok alá nem sorolható egyéb köz-
bármely foglalkozás körében legalább 5 év ótá

17. Ha nem volt 5 éven át, volt-e legalább 3 éve

18. Katonaságnál, vagy csendőrségnél kiszolgált al

19. Az országos színészegyesületnek tagja-e? .....

20. Mióta lakik Budapesten? .....

JEGYZET: Ebből a nyomtatványmintából szü
(IV., Központi városház II. em. 21

(Rerrich Béla)

cikke

( ) Nemzetközi Építészkongresszus Budapesten.

Építő Ipar – Építő Művészet 1930.

3–4. k.

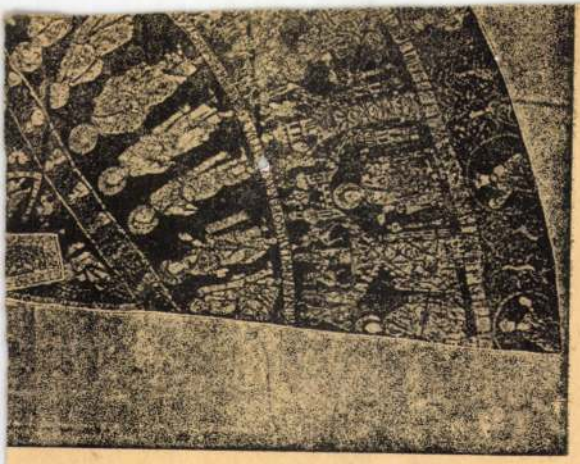

Rerrich Béla

épitész

ívod

"

Épitőipar-Épitő

Művészet. 1929. 46. l.

(Müterem-ünnepélj.)

Kérjük a munka szíves el

megtörténtéről az értesitést

Budapest, 1913. decemb

Rigler r.-t.

Rerrich Béla

vid

ÉIÉM. 1928. 5-6. sz
20. l. (Eldölt a
szegedi fogadalmi
templom terenék
rendezési pályázata.)

MDK

Rerrich Béla műépitész

Az első irodalmi és művészeti kongresszus épitőművészeti szakosztálya alakuló közgyülésén, az épitőművészeti szakosztály előadóvá választotta.

Cikk: Megalakult a magy. irodalmi és művészeti kongresszus épitőművészeti szakosztálya.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1928.Máj.1. 67.lap

a, egyemeletes, 18 ablakos, XVIII.

MDK

Rerrich Béla

Fábián G: Nagyszabásu épitőművészeti program.
É„itő ipar Épitő művészet, 1928, jun. 1. 81-82 l.

ÁGOS BIZOTTSÁGA.

értesiteni, hogy a

a közleményeinek harmadik

tára számára a Franklin-

<Rerrich Béla>

cikke

<> Gróf Klebelsberg
Kunó. ÉIÉM 1928.
5-6. sz.

MDK

Rerrich Béla

Ybl E: Képzőművészet. Budapesti Szemle, 1933. okt.

99 l.

m.kir.minister 1909.évi junius 22.
r.állampénztárhoz intézett rendele-
ása:

KIFIZETTETETT
MAGY. KIR. ÁLLAMPÉNZTÁR IX. ker.
Budapest, 1909 év jún hó 2 n.

mpénztárt, hogy a Sztrecsnói várrom
éges müszerek beszerzésére Egyezer-
, a Müemlékek Országos Bizottsága
tványára, elszámolás kötelezettsége
cám fent megjelölt alnaplójában ki-
est, 1909. junius hó 22. A minister
., állantitkár.

Rerrich Béla

Szegedi fogadalmi
templom szerepe
éjszaktei-

Ibl Ervin

Képrönnüvészet
Bpesti Szemle

1931. maj. sz.
300, 301. l.

g számítása szerint miből lenne
tben, ha a müemléki alap második
00 kor. előlegezésének ügye nem

eptember hó 25-én.
egha gyásából:

anácsos.

Rerrich Béla †

vrdl

Ibl Ervin: R. B.
epitész anegbalt.
Budapesti Hírlap
1932. febr. 24.

Rerrich Béla

MDK

I. dij

Ybl Ervin: A szegedi Fogadalmi templom környékének pályatervei.
Budapesti Hirlap 1928. jun. 13.

3/4
./

11.16
26.04

29.306. — K. M. E. Ny.

Rerrich Béla †

U. 3450

Az Est. 1932. febr. 24. (R. meghalt, archeppel -

megh. 1932. febr. 23. Bpest

MDK

Rerrich

Ligeti Pál cikke. A Mügyüjtő, 193o.
8-9.sz. 252 l.

Lap

Technologiai olvasóterem 298
Téli tanulmányutak 335
Új tagjaink 71, 89, 119, 267, 316
Új vidéki osztály Szolnokon 79
Városi mérnökök országos szövetségének ülései 173
Világenergiakonferencia tüzeléstechnikai kongresszusa Londonban 1928-ban 52, 173
Villamos művek (A magyar) országos szövetségének közgyűlése 10
Wellisch Alfréd-pályázat programmja 1928/29-re 335
Wöhler emlékezetének megünneplése 191

7. A Budapesti Mérnöki Kamara közleményei.

Kamarai közgyűlés:

Hirdetmény az évi közgyűlés időpontjára vonatkozóan 24, 80, 128, 164
Az 1928. évi rendes közgyűlés lefolyása és jegyzőkönyve 232

Kamarai választmányi ülések:

84. ülés 11
85. ülés 24
86. ülés 39
87. ülés 56
88. ülés 72
89. ülés 80
90. ülés 92
91. ülés 108
92. ülés 120
93. és 94. ülés 128
95. ülés 139
96. ülés 164
97. ülés 176
98. és 99. ülés 184
100. ülés 207
101. ülés 284
102. ülés 292
103. ülés 300
104. ülés 308
105. ülés 316
106. ülés 336

Rerrich Béla

vrd I dij

Ybl Ervin: A szegedi Fogadalmi templom körmyékének művészi kiképzése. Magyar Mérnök és Épilész-Egylet Közlönye. 1928. 38. l.

A cikk Czekelius Aurél csomagjában

MDK

Rerrich Béla épitőművész

A Képzőmüv.Tanács határozatában megállapit
ja, hogy a Kossuth-emlék elhelyezésére és
egyszersmind az Országház-tér rendezésére
dr.Lechner Jenő és Rerrich Béla épitőmű-
vészek terve a legmegfelelőbb.

Cikk: A Kossuth szobor elhelyezése.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1926.nov.1.
162.lap

MDK

Rerrich Béla épitész-tanár

A Kossuth-szobor elhelyezése ügyében a Képzőművészeti Tanács Lechner Jenő műegyetemi tanár és Rerrich Béla épitész-tanár tervét ajánlja elfogadásra az illetékes köröknek, amely terv a Kossuth-szobrot az Országház-tér északi csúcsára, kivánja helyezni. Ezzel kapcsolatban az egész tér kertészeti megoldása Lechner és Rerrich terve szerint alakitandó át.
Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1926. 124.lap

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY.

Viktória-nyomda.

Rerrich Béla

építész.

Szül. Budapest 1881.

Oklevelet nyert 1903.

Névjegyzmüegyetem 16. l.

Feladó:

LEVELEZŐLAP

Rerrich Béla

okl. építész
műegyetemi tanársegéd
1905-től mint tanársegéd működött az intézetben
Iparrajzistola 1906. 21. l.

Az 1906/7. tanévben a földmivelésügyi minszter a kertészeti építészmérnöki szakban teendő kiképeztetés céljából egy évre Franciaországba küldte ki tanulmányútra és így megvált állásától.

u. o. 1907. 15. l.

743 szám.

19

Műemlékek Orsz

Tárgy:

Földmivelésügyi Min. má-
solatban megküldi az Orsz.
Természetvedelmi Tanács ja-
tát a bujáki természeti és
történelmi emlékek védetté
nyilvatban.

A beadv

Melléklet

Egyúttal

Előirat s

Utóirat s

Másolta:

Rerrich Béla, építész. M.D.K.

mint Pecz Samu egyik hűséges tanítványa, Sándy Gyulával és Bloch Leóval együtt közreműködött a dobreutei-téri [helyesen: Szilágyi Dezső-téri] Pecz-emlékbüst felállításában.

Magyar Vilmos: Pecz Samu emlékezete

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1929. 63. köt. 270. old. ábra: 275. old.

M.D.K.

Rerrich Béla, építész

kezdeményezte és tervezte a Szilagyi Dersö téren felállitott Pecz Samu emlékhutat, melynek figurális részét Beran Lajos mintázta.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1929. L. évf.

jul. 3. sz. 3. old.

Wachtel Elemér és Rerrich Béla, építészek MDK

a kolozsvári városháza és vigadó-épületének hirdetett pályázaton tervükkel az első 4000 korona díjat nyerték.

Kitüntetése.- Művészet.1910. 351.l.

MDK

Rerrich Béla, épitész

az Üteg- és Gömb-utcák sarkánépitendő iskola müvezetője.

Épitő munkálatok a fővárosban.
Vállalkozók Közlönye. 19o9.okt.6. 7.l.

MDK

Vas Viktor, Gémes-Gindert Péter szobrászok
és Rerrich Béla műépitő

közös müve az eszlopcsarnokban.

Mücsarnok.-Kiállitás.
Az Erzsébet-emlékmü.

Müvészet. 1913. 205-6.1.

MDK

Rerrich Béla ép.

A székesfővárosi árubódék tervpályázata. Magyar Építőművészet 1912. 5-6.sz.

Rerrich Béla, Wachtel Elemér MDK

épitészek, III. dij

A turini kiáll. magyar pavillonjának tervpályázata
... Magyar Épitőművészet 1910. 5. sz. 32 l.

MDK

Rerrich Béla épitész

Krónika. Épitő Ipar-Épitő Művészet, 1922. okt.15.
151 l.

MDK

Rerrich Béla, épitész

tervét, melyet Wachtel Elemérrel közösen készitett, a z üri 1000.- koronával megvásárlandónak és jutalmazandónak talált.

Müvészet. 1911. 42.1.

Az Erzsébet-emlékmü elhelyezésének tervére hirdetett pályázat.

MDK

Rerrich Béla, épitész

tervét, melyet Wachtel Elemér épitésszel közösen készitett, megvették.

Magyar Ipitőművészet. 1910. 12.sz. 32.l.

12 Erzsébet-szobor elhelyezésének tervpályázata.

MDA

Kerrich Béla (műépítész)

írta Ráde Károllyal a Virágos Budapest c. cikket. (A cikk az ablakok és erkélyek virágosításával foglalkozik.)

Ráde Károly és Kerrich Béla: Virágos Budapest.

Városi Szemle, Budapest 1909. II. évf. [3. sz.] [237]-249. l.

MDK

Rerrich Béla, építész

közös müve Berán Lajos szobrásszal:
A Pecz S-amu-emlékkut. Terv.

OMKT-Mücs. Tavaszi kiáll. és Gyüjt.kiáll. 1925 máj.-jun.
kat. 13.l.

M.D.K.

Rerrich Béla, építész, kertterverő

hevesen szembeszállt Räde Károly-nak a Kossuth Lajos-tér kertészeti rendezésére vonatkozó, tervével és álláspontja alátámasztására ő maga is készített tervet a kérdeses területre.

Morbitzer Dezső: Városépitészet és kertészet.
Városi Szemle, XXIII. évf. 1937. 112.old.

BDK

Rerrich Béla műépítész

A Városi Szemle munkatársa 1908–1912. között.

Munkatársak.

Városi Szemle. Általános mutató az első öt kötethez. 1908–1912. Budapest 1913. 4. l.

MDK

Rerrich Béla épitész

A szerkesztést Lechner Jenőtől Rerrich Béla épitész, tanár a "Vállalkozók Közlönye" jól ismert munkatársa vette át.

Cikk: Változás a szerkesztőségben.

Vállalkozók Közlönye, 1910. Jan. 5. 8. lap

-1-

M.D.K.

Berrier Béla, építész

és dr. Lechner Jenő tervét fogadta el az Orsz. Képrőművészeti Tanács a Kossuth-tér rendezésére és a Kossuth-szobor felállítására hívott pályázaton. Tervezőr a szobrot jelenleg helyére javasolják – ezzel egyet ért a Mérnök- és Építész egylet szoszlályának már előrőleg benyujtott memorandums is – csak egy hiszen !.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII.évf.

jan. 5. sz. 3-4. old.

- 2 -

M.D.K.

Rerrich Béla, épitész

... frakció, sajnos ezer körött, Palóczi Antal is, kardoskodik azért, hogy a szobor „ne bérkaszárnyár tengelyébe, hanem megfelelő parkosítással és kellő távolsággal, a Parlament tengelyébe kerüljön felállításra." Ezen a vélemenyen van cikkíró is:
Pirovits Aladár

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII.évf.

Jan. 5. sz. 3-4. old.

M.D.K.

Rerrich Béla, építész

és dr. Lechner Jenő Kossuth-szobor felállítási, díjnyertes javaslata körül még mindig folyik a vita. A közismerten akadékoskodó, és minden témához hozzászoló cikkíró (Pirovits) ujabb hirohanással védelmezi a szobornak a Parlament tengelyébe „és nem a tér eg eldugott csücsrébe" való felállítását." Eg későbbi számban

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII.évf.

Jan. 19. sz. 5 old.

M.D.K.

Rerrich Béla,

... nyilatkozik Rade Károly kertészeti igazgató is és a Mérnöcsegyelet, ujabb vitája és sok horrászólás alapján, egy uj memorandum benyujtására határozta el magát, melyben tiltakozik az Országház-tér tervezett beépítése ellen

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII.évf.

febr. 3. sz. 4-5
" 9. sz. 6. old.
" 16. " 4. "

Rezzicz Béla, építési M.D.K.

és Menyhért Miklós közös terve 3000 K-ás első díjat nyert a főv. Népkönyvtár és Körművelődési palota pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1911. XXXII. évf.

jun. 28. sz. 12 old.

M.D.K.

Rerrich Béla, épitész

erősen ellenezte a Füvészkertnek a kargitsügeten való elhelyezését – úgszintén Palóczi Antal is, de a Mérnök és Épitezeglet nem támogatta ellenveleményüket azzal az indokkal, hogy „ez már fait accompli".

Vállalkozók Lapja, Bp. 1910.XXXI.évf.

jan. 5. sz. 5. old.

Rerrich Béla, építész

M.D.K.

Wachtel Elemérrel közös terve harmadik díjat nyert az 1911-iri turini nemzetközi ipari és mezőgazdasági kiállitás két magyar pavillonjának pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1910. XXXI. évf.
ápr. 13. sz. 13. old.

Rerrich Béla, építész M.D.K.

Lerverte a Bráid-on
épitendő polgári iskolát
kb. 300.000 kor. költségi
elöirányzattal.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1911. XXXII. évf.
febr. 15. sz. 11. old.

M.D.K.

Rezzich Béla, építés

300 p-ös harmadik díjat nyert a mahóc pós. tacpület tervpályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII.évf.

ápr. 13. sz. 11. old.

M.D.K.

Perrich Béla, építész

mint Pecz Samu egykori tanítványa tervezte, Berán Lajos szobrászszal együtt a Pecz-emlékkutat, melynek modellje a Műcsarnok tavaszi tárlatán Pecz összegyűjtött építészeti rajzaival együtt is volt kiállítva.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1925. XLVI.évf.

jún. 3. sz. 2. old.

M.D.K.

Rerrich Béla építén

hogy bérház épületén dekorativ-plantilai feladatokat juttat Becknek.

Beck Ö. Fülöp Emlékezései. Bp. 1957 350.

MOK

Kerrich Béla építész

MMEE 1928 jún. 18. tartott előadásának címe

„A városépítő művészet ujabb irányelvei és Pécs szab. kir. város városrendezési problémái." – melyet gyönyörű városképekkel illusztrált.

Épitő Ipar – Épitő Művészet. – 1928 jul. 1. Rajna. 101. l.

A MMÉE mű- és középitészi szakosztálya.

MDK

Rerrich Béla épitész

biráló bizottság tagja.

A MMÉE 1908. épitészeti kispályázata. Vállalkozók Közlönye, 1908. ápr. 15. 6.l.

Rörrich Béla MDK

épitész

Az 1911. évi turini nemzetközi ipari és mező-
gazdasági kiállitás. Müvészet 191o. 223.o.

Rerrich Béla MDK

épitész, megvétel

Döntés a bpesti krematorium tervpályázata ügyébe
Pesti Hirlap 1916. márc. 23.

MDK

Rerrich Béla é.

Tav. kiáll. Műcs. 1925. máj. 37. l.

MDK

Rerrich Béla és Berán Lajos épitészek

A Pecz Samu emlékkut terve

Tav. kiáll. Mücs. 1925. máj. 13 l.

MDK

Rerrich Béla építészmérnök

A londoni építészkonresszus megnyitása. Vállalk. Közl. 1906. jul. 25. 1.1.

MDK

Rerrich Béla, 1903

A m. kir. József Müegyetemen oklevelet nyert épitészek névjegyzéke 1873-1928-ig. Épitő Ipar - Épitő Müvészet 1931. jun. 1. 89.l.

MDK

Kerrich Béla

Kerrich Béla és Berán Lajos
Bpest.Pitz Samu-kut,Szilagyi Dezső-tér

Liber Bpest szobrai 367.

Rerrich Béla
szobrász

M.D.K.

A Jókai siremlik pályázaton részt vesz és a harmadik díjat kapott.

Soós Gyula: Beck Ö. Fülöp emlikirataiból részletek
M.M.M. Évkönyve 1952, 222 l.

M. D. L.

RERRICH Béla festő

1898-tan Nagybányán tartózkodott

Réti Bh. 1954. 324. l.

M.D.K.

Kerrich Béla, épitész

terve 800 K-ás megvétel-
ben részesült a kerepesi-uti
temetőben felépitendő krema-
torium pályázatan.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1916. XXXVII. évf.
márc. 29. sz. 7. old. +
ápr. 5. " 3. "

M.D.K.

Perrier Béla, épitész

Négy tervvel vett részt a Magy. Mérnök és Épitészegylet felhivására rendezett hősi emlékmű kiállításon

Vállalkozók Lapja, Bp. 1915, XXXVI. évf.
dec. 22. sz. 8. old.

MDK

Rerrich Béla épitőművész

A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács határozatában megállapitja, hogy a Kossuth-emlék elhelyezésére és az Országház-tér rendezésére, dr.Lechner Jenő és Rerrich Béla épitőművészek tervét javasolja kivitelre.

Cikk: A Kossuth szobor elhelyezése.

Épitő Ipar -Épitő Művészet, 1926.nov.1. 162.l.

M.D.K.

Rezsich Béla, épitész

irodájában megtekinthetők a versenytárgyalásra kiirt VII. ker. Aréna-uton épitendő Sportkáv tervei.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1915. XXVI. évf.

dec. 22. sz. 7. old. +
" 29. " 7. "

MDK

Rerrich Béla, ép.

Tervét megvették. Transparens tipus.

Képek. 43.l.

A székesfővárosi árubódék tervpályázata.
Magyar Epitömüvészet. 1912. 5-6.sz.

Rerrich Béla épitész M.D.K.

Pecz Samu tanitványa .

Pecz Samu emlékmüvének épitésze / diszkut a Szilágyi Dezső téren / szobrász :Berán Lajos /1929/

Szalai Imre: Pecz Samu

Magyar Épitőmüvészet 1962 /5 . 63.1.

M.D.K.

Rezrich Béla, épitész

és Lechner Jenő Kossuth-Lajos-tér rendezésére és a Kossuth-szobor felállítására vonatkozó terve körül még mindig folyik a parázsvita. A főváros elrendelte a kertészeti munkák megkezdését. Pirovits A. hossza cikkben ismerteti az eddigi huzavonát, és körbi Pálvczi Antal tervét és Rade Károly fő. kert. ig. tervét

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

ort. 31. sz. 7. cld.

Rerrich Béla, építész M.D.K.

terverte a nolnoki
Városi Szinházat (egy fh.)

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.
ápr. 18. sz. II. old.

Rerrich Béla, építész M.D.K.

nyert megbízást a szol-
noki állami polgári fiu- és
leány iskolák terverési mun-
kálataira

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII,évf.

szept. 18. sz. 13. old.

Rerrich Béla, építész M.D.K.

és Menyhért Miklós közös tervét, mely első díjat nyert a Népház- és Néphönyvtár pályázaton a lap vezércikkben részletesen ismerteti [Később Lajta Béla kapta a megbízást második díjas tervével – de kivitelre egyik sem került.]

Vállalkozók Lapja, Bp. 1911. XXXII. évf.

jul. 5. sz. 5 old.

MDK

Rerrich Béla műépitész

Több műépitészszel készitette a székesfővárosi kislakás-épitkezéseinél a terveket.

Libor Középitk. 24.lap

Rerrich Béla, építész

M.D.K.

egy filigrán oszlopállásu tervet készitett a Körönd, s egy tartórhodó szerénységü renaissance tervet a Várhegy oldalában felállitandó Erzsébet nemzetőr számára. Ez utóbbi hoz készült Pásztor János szépen megmintázott királyné alakja egy ülő és egy álló változatban

Vállalkozók Lapja, Bp. 1916. XXXVII. évf. jul. 19. sz. 3-4. old.

.....vm.sz.
194.....

A polgármesteri XII.ügyosztályhoz tisztelettel továbbítjuk azzal, hogy e kérvényt a Vizművek-nél előjegyeztük.

Budapest,194.....hó...n

BUDAPEST SZÉKESFÖVÁROS VIZMÜVE
Személyzeti főosztály:

osztályvezető.

< Rerrich Béla >

cikke

< > Családi és munkásházak II.

Vállalkozók Közlönye. 1909. jul. 7

464 **Miklósi Mutsenbacher Ödön.** Alkonyati napfény. Pastell. Eladó.
465 **Olgyai Viktor.** A fenyvesben. Pastell. Eladó.
466 **Oppel Magda.** Birsalmák. Vízf.
467 **Neogrady Antal.** Fehér virágok. Gouache. Eladó.
468 **Neogrády Antal.** Herein da! Gouache. Eladó.
469 **Glatz Oszkár.** B. M. úrhölgy arcképe. Rajz. Magánt.
470 **Székely Árpád.** Parasztudvar. Rajz. Eladó.
471 **Cserna Rezső S.** Alice. Pastell. Magánt.
472 **Székely Árpád.** Udvarrészlet. Rajz. Eladó.
473 **Glatz Oszkár.** C. O.-né úrhölgy arcképe. Rajz. Magánt.
474 **Gyügyei Nagy Zsiga.** Tanulmányfejek. Rajz. Eladó.
475 **Földes Imre.** Önarckép. Rajz. Eladó.
476 **Földes Imre.** Dante. Rajz. Eladó.
477 **Földes Imre.** Csavargók. Rajz. Eladó.
478 **Földes Imre.** Kirándulók. Vízf. Eladó.
479 **Szabó Lajos.** Férfi arckép. Vízf. Eladó.
480 **Földes Imre.** Néger dal. Tempera. Magánt.
481 **Földes Imre.** Műteremben. Vízf. Eladó.

XV. TEREM.

482 **Gross Béla.** Aratónő. Olajf. Eladó.
483 **Krutsay Ferenc.** Szentkép (Mária). Olajf. Eladó.
484 **Rátonyi Zoltán.** Virányos rét. Olajf. Eladó.
485 **Szirmai Antal.** Legelő juhok. Olajf. Eladó.
486 **Benczúr Béla.** Színes lomb. Olajf. Eladó.
487 **Szirmai Antal.** Juhok a Tisza partján. Olajf. Eladó.
488 **Markó Ernő.** Utca a Gellérthegyen. Olajf. Eladó.
489 **Markó Ernő.** Tabán. Olajf. Eladó.
490 **Lengyel Reinfusz E.** Rendez-vous (Magyar huszárok 1810 körül). Olajf. Eladó.

Rerrich Béla

440 **Edvi-Illés Jenő.** Havas táj. Eredeti rézkarc. Eladó.
441 **Rerrich Béla.** Falusi iskola terve. Rajz. Magánt.
442 **Rerrich Béla.** Falusi iskola rajza. Magánt.
443 **Rerrich Béla** Falusi iskola terve. Rajz. Magánt.
444 **Rerrich Béla.** Falusi iskola terve. Rajz. Magánt.
445 **Vermes József.** Sírbolt-terv. Tollrajz. Magánt.
446 **Vermes József.** Sírbolt-terv. Tempera. Magánt.
447 **Prokisch János és Horváth Loránd.** Dr. Sz. J. lakóháza Budán. Vízf. Magánt.
448 **Morascher Sámuel.** Kávéház-bejárat. Tanulmány. Rajz. Magánt.
449 **Gyenes Lajos.** Múzeum terve. Építészeti tanulmány. Rajz. Magánt.
450 **Rerrich Béla.** Az angyalföldi szék. főv. polgári iskola terve. Rajz. Magánt.
451 **Sebestyén Endre.** Pantheon. Vízf. Eladó.
452 **Sebestyén Endre.** Emlékmű. Rajz. Eladó.
453 **Gyenes Lajos.** Fejedelmi emlék. Építészeti tanulmány. Vízf. Magánt.
454 **Gyenes Lajos.** Nagybányai harang. Rézkarc. Eladó.
455 **Berón Gyula.** Fej. Rézkarc. Magánt.
456 **Göröntsér (Greff) Lajos.** Könyvillustratio. Rajz. Magánt.
457 **Markó Lajos.** Rajz. Gábor Ignác: Edda-dalaihoz. Magánt.
458 **Edvi-Illés Jenő.** A Városliget télen. Eredeti linoleummetszet. Eladó.
459 **Augustin Mariska.** Részlet a kismartoni Zsidó-utcából. Eredeti rézkarc. Eladó.
460 **Augustin Mariska.** Tavasz. Eredeti rézkarc.
461 **Augustin Mariska.** Kismartoni zsidóház. Eredeti rézkarc. Eladó.
462 **Augustin Mariska.** Emelőgép. Eredeti rézkarc. Eladó.
463 **Berón Gyula.** Arckép. Rézkarc. Eladó.

Képzőm. Tan. 1911.

A választókerület-, szavazó-kör- és
kozó felső sor nem töltendő ki, a k

.....választó kerület. .....szavazó

ÖSSZE/F

A VÁLASZTÓI JOGOSÚLTSÁ

1. Az alkalmazott családi- és utóneve: .....
2. Állása, vagy foglalkozása:.....
3. Lakóhelye Budapesten.....kerület.....
4. Ha nem lakik Budapesten, hanem vidéken s a
   (hivatalának) helye:.....kerület.....
   s lakóhelye:.....község.....
5. Születési éve: .....
6. Törzsfizetése: .....korona.
7. A bejelentett alkalmazott fel volt-e véve az
   Budapesten?.....; mely közigazgatási
8. Tud-e írni és olvasni?.....

Rerrich Béla

[illegible]

ÉIÉM. 1930. 7-8.
sz. 27. l. (Rendezik a szegedi fogadalmi teplomteret.)

■ Milyennek látja a Dóm teret?

Ha majd birtokba veszi a város...

Varga József, *A szegedi Dóm tér* című könyv szerzője, Csongrád megye idegenforgalmi hivatalának vezetője:

– Ha egy teret évtizedekig nem arra használnak, amire való, akkor az elhasználódik. Most már látható, az egykori nézőtér alatt milyenné vált a térburkolat. Az első teendő tehát a régi burkolat rekonstrukciója kell hogy legyen. Ami ezt illeti, úgy érzem, a város az egyetlen helyes megoldást választotta, amikor a tér eredeti, Rerrich-féle képének helyreállítását tűzte ki. A második dolog amin el kell gondolkodni, az a tér leendő funkcionalitása. Talán mert a Dóm tér nem épülhetett fel teljes egészében Rerrich Béla tervei szerint, végleges funkciói sem alakultak ki. A harmincas években az egyház reprezentációs célokra, a város világi szabadtéri játszóhelyként használta. Közben azonban ezek a reprezentációs terek a világon mindenütt, közterületté, a köz területeivé váltak. A köz pedig az eddigi formájában nem tudta a teret birtokba venni, úgy, ahogy a nagy mintákat, a velencei Szent Márk teret, vagy a stockholmi városháza terét az ott élők. Ezeken a helyeken szó szerint a városlakóké és a turistáké a tér. Amikor eljön az óra, s a turisták megjelennek ott nem lehet például piac, de lehet vendéglátás. Arra az időszakra viszont, amíg a teret városi reprezentációs célokra használják, ezek a funkciók is eltűnnek. Nos, ami engem illet, bármilyen közösségi eseményt el tudok képzelni itt, természetesen megfelelő időbeosztással. A sétálástól a körmenetig bármit. Akár piacot, kirakodóvásárt is, ahogy a nyugat-európai városok főterén időről időre szokásos. Nincs sivárabb, mint egy használaton kívüli tér. Ez a város-sziget, építészeti kölöállása ellenére akkor fog belesimulni Szeged hangulatába, ha az emberek, a város lakói funkciót adnak neki.

Ami pedig a Nemzeti Emlékcsarnokot illeti, véleményem szerint az eredeti klebelsbergi elképzeléshez kellene visszatérni. Klebelsberg Kunó úgy vélte, száz nagy magyarnak kell itt emléket állítani, s hogy ki lenne ez a száz, azt egy bizottság döntse el. Ebbe három tagot delegált a kultuszminisztérium, kettőt az akadémia, egyet a szegedi egyetem és egyet a város. Az utóbbi idők fejlesztése, azt hiszem, nem egy ilyen átfogó elgondolás alapján történt. Én visszatérnék az eredeti elképzeléshez, azzal a módosítással, hogy ma a város, az egyetem és az akadémia lenne hivatott értő és a világ szellemi dolgai fölött áttekintéssel bíró tagokat delegálni a szoborpark fejlesztését meghatározó új bizottságba.

Dr. Ványai Éva, *Szeged város kultúráért felelős alpolgármestere:*

– Az eredeti mintázatú díszburkolat helyreállítása után a Dóm térnek üresen kell maradnia, hogy monumentalitása úgy érvényesüljön, ahogyan Rerrich Béla elképzelte. A tér így csodálatos, és a város lakói így vehetik igazán birtokba. Hogy még hangulatosabb legyen, a neoromán stílushoz illő kő-virágtartókba és mozdítható fadézsákba ültetett évelő és egynyári növényekkel lehetne övezni. Hasznos volna, ha díszpadokat is elhelyeznénk, hogy az idősek megpihenhessenek a téren. Ami a leendő funkcióját illeti, megfelelő helyszíne lehet egyházi és kulturális rendezvényeknek. Szebbet el sem lehet képzelni az ünnepek számára. Alkalmas például passiójátékok rendezésére, vagy barokk és reneszánsz térzenére... Biztos vagyok benne: Közép-Európának nem egyik, hanem a legszebb tere lesz!

Tóth Attila művészettörténész, *a Szeged szobrai és muráliái című könyv szerzője:*

– A térburkolat felújítása mellett át kellene gondolni, milyen szerepet szánunk a Nemzeti Emlékcsarnoknak. A pantheon mindössze 10-15 évig töltötte be eredeti szerepét, azt, hogy a szó nemes értelmében nemzeti emlékhely legyen. A mai napig sincs a köztudatban, hogy ez a nemzet száz legnagyobbjának pantheonja – mert nem történt meg a szoborcsarnok folyamatos továbbfejlesztése. Véleményem szerint legalább 15 olyan személyiség szobra áll ott, akinek – még vagy már – nem biztos hogy ott a helye. Másfelől pedig olyan nagyságok szobra hiányzik, mint például a Kölcsey Ferencé. Nos, fogas kérdés, hogy revízióra szorulnak-e az emlékcsarnok szobrai. Én magam nem tudnám eldönteni. De az biztos, hogy ideje volna megalakítani a pantheon-bizottságot, amely a város, az akadémia és az egyetem képviselőiből állna, és az volna a feladata, hogy eldöntse: a továbbiakban ki és kinek a szobra kerüljön oda. Az emlékcsarnoknak vissza kell adni a rangját, és ennek megfelelő propagandát kellene kifejteni. Ha jól tudom, Varga Józsefnek a Dóm térről írott könyve volt az utolsó – 1975-ben jelent meg, és még abban az évben elfogyott – amely kézikönyvként részletes és méltó leírást adott a pantheon szobrairól és történetéről. Ilyen kiadványokra volna szükség.

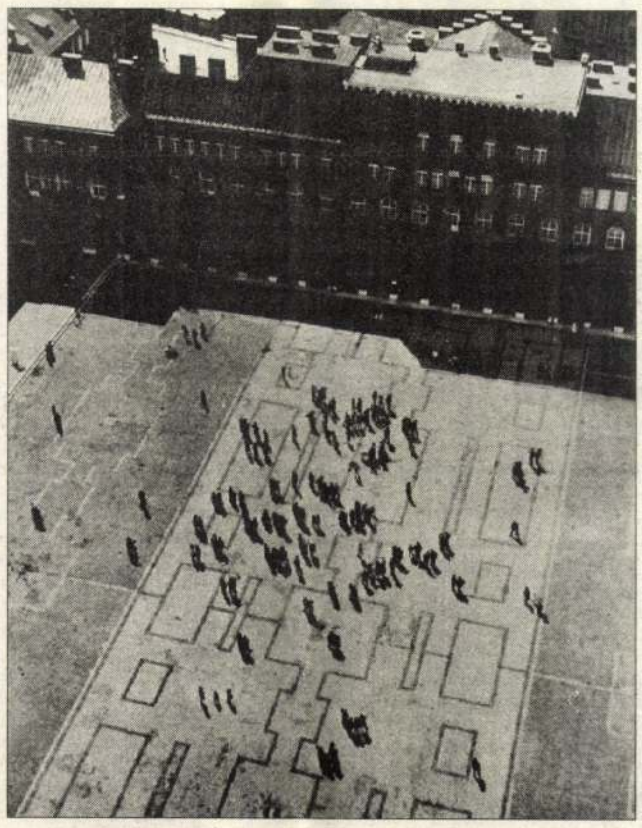

Végtére is a szegedi az ország egyetlen nemzeti pantheonja. Ugyancsak a tér rehabilitációjához tartozna a Szentháromság szobor felújítása. Két év múlva lesz száz éves, 1996-ra rendbe kellene hozni. Megéri, mert a szobor értékes munka, és a katolikus szegedi polgároknak olyan letétemény, amely a város lelkületét kifejezi. Úgy vélem, műemlékké lehetne nyilvánítani. Szintén halaszthatatlan a Dömötör torony és a benne lévő Aba-Novák-freskók felújítása. A kápolna falai ma is vizesednek, ezt meg kell állítani, és biztosítani kell a falak teljes kiszáradását. Ha ez megtörtént, a sérült freskók még rekonstruálhatóak. Szép volna, ha a felújított Dóm téren időről időre a kápolnát is megnyithatnák a közönség előtt.

A Dóm tér legfőbb vonzerejét abban látom, hogy különbözik az összes szegedi köztértől. Végre egy tér, ahol fel lehet majd lélegezni! Fekvése, tájolása és környezete optimális. Igazi sétatere és fórumtere lehetne a városnak. Úgy képzelem el, hogy a mai fzlésnek megfelelő, mozdítható padokat, ücsörgőket lehetne elhelyezni rajta. Esetleg néhány fzléses pavilont is, ahol újságot lehet vásárolni. Az utcai zenészeket sem zárnám ki; a lényeg, hogy kényelmes legyen és megszerethessék az emberek. Csak arra vigyázzunk, nehogy a valutázók és csencselők terepe legyen; ezt megfelelő térőrizettel ki lehet küszöbölni. Azután pedig végre volna tere a város ünnepi rendezvényeinek – az egyetemi mellvédről beszédet is lehet tartani. Akár a március 15-i ünnepséget is meg lehetne ott tartani, s akkor nem kellene szorongani a Klauzál téren, nem hallva, hogy mit mond a szónok. Egyetemi találkozókra és kézműves kirakodóvásárokra szintén alkalmas lehet. Egy szó, mint száz: rá kell bízni a szegediekre. Tudni fogják, mit kezdjenek a Dóm térrel.

Ábrahám István nagyprépost, *a Fogadalmi templom plébánosa:*

– Úgy tudom, Szeged önkormányzatának vannak elképzelései a felújított tér funkcióit illetően, s ami az egyházat illeti, szívesen együttműködünk minden odaillő rendezvényben. Felmerült például egy szabadtéri kórustalálkozó ötlete: diákkoromban magam is többször részt vettem ilyen hangversenyen, mint a Piarista Gimnázium tanulója. A legutolsó szabadtéri éneklés 1947-ben volt, Kodály Zoltán is eljött Szegedre, hogy 3 ezer diák előtt vezényelje a „Forr a világ bús tengere, óh magyar!" című kórusművét. Ugyancsak diákkorom emléke, hogy régen a katonák a Dóm téren tették esküjüket; miért ne lehetne ezt ismét visszahozni a térre? Ami az egyház szertartásait illeti, a körmenetek számára is szabaddá válik a templom előtti tér. A Húsvéti, az Úrnapi sőt, a Virágvasárnapi barkaszentelési körmenetet is kihozhatjuk ide. De a liturgikus eseményeken kívül más vallásos rendezvényeket is szívesen látnék itt. A városháza előtt jól mutat ugyan a karácsonyi betlehemes jászol, de talán stílusosabb volna, ha a Dömötör-torony oldalánál állítanák fel – mellette akár betlehemes játékot is lehetnek rendezni. Aztán: ildomos volna, ha Nagyhéten passiójátékot láthatna itt a város közönsége, s ugyancsak elképzelhető, hogy az őszi egyházmegyei ifjúsági napon a fiatalok misztériumjátékot mutassanak be a dóm előtt.

A térfelújításról-szólva, a burkolat helyreállítása mellett nem szabad elfeledkezni a Dömötör-toronyról és a Szentháromság szoborról sem. A szobor restaurálása elodázhatatlan, hiszen két év múlva lesz száz éves, és a homokkő, amiből készült, nem időtálló. Úgy néz ki, hogy Köllő Miklós alkotását valamilyen más anyagból kellene újrafaragtatni. A költségeket – attól függetlenül, hogy nem tisztázott, a város vagy az egyház területén áll-e a szobor – úgy gondolom, a város, a műemlékvédelmi felügyelet és az egyház közösen állhatná. A templom előtti térre visszatérve: bár a szabadtéri öltözőket igen költséges volna lebontani és újraépíteni, annyit azért lehetne tenni, hogy az oldalsó lépcsőket újraképezzék. A mostaniak túlságosan magasak és keskenyek a feljáró forgalmához képest. Szerencsés lenne az is, ha a dóm előtti aszfaltburkolatot a térhez illő burkolásra cserélnék ki. Végül, a tér új arculatához tartozik az is, amire nagy költségek árán most készül az egyház: a dóm tornyainak tatarozása. A tornyok felső 40 méterén olyan hibák mutatkoznak, amelyeknek kijavítása nem halasztható. A tatarozást természetesen össze kell hangolni a szabadtéri játékok próbáival és előadásaival, úgy, hogy egyik se zavarja a másikat.

Fekete Zoltánné kertészmérnök, a Dóm téri rekonstrukciós tervezéssel megbízott Délterv vezető tervezője:

– A rekonstrukció legelső célja, hogy a Fogadalmi Templom előtti térkompozíciót Rerrich Béla elképzeléseinek megfelelően a harmincas évek elején megvalósult eredeti állapotába állítsa vissza. Ez először azt jelenti, hogy az egykor kétszínű bazalt kockakőből rakott mintás térfelületet a mai megrongált állapotából fel kell újítani. Egyidejűleg meg kell oldani a vízelvezetést és a térvilágítást is. A tulajdonképpeni tervezési terület, amelyre az eredeti megbízás kiterjedt, a díszburkolattal kirakott süllyesztett tér volt. Menet közben azonban kiderült: a környező rész sem maradhat a mai megromlott állapotában, akár az árkádok alatti burkolatot, akár a dóm előtti aszfaltburkolatot nézzük. Utóbbi terület, a tervezés e korai szakaszában már látszik, sok fejtörést okoz még. Itt ugyanis, mivel a színpadot és az öltözőket később építették, a szabadtéri színház igényeit is figyelembe véve nem rekonstruálhatjuk az eredeti állapotot. Noha ez lenne az ideális megoldás: a tér arányai sokkal szebben érvényesültek, amíg nem volt beépítve a pódium. A lépcsők a Dömötör-torony és a Szentháromság szobor mögött kezdődtek, a tér ehhez az elrendezéshez volt komponálva; az új határvonal durván belevág a térbe. Az öltözőket azonban nem bonthatjuk le – ezt ha tetszik, ha nem, el kell fogadni. A pódium burkolatát viszont fel kell újítani. A mostani aszfalt helyén jobban mutatna a terméskőburkolat. S ha már itt tartunk, fel kellene újítani a fölvezető lépcsőket is. Végül is a rekonstrukció egyik problémája az lesz, hogy nem tudjuk majd hol befejezni. Fokozatosan, ameddig a pénz engedi... A város lehetőségei pillanatnyilag arra elegendőek, hogy a kockakőburkolatot rekonstruáljuk. A terveknek augusztus elejéig kell elkészülniük, s mihelyt az évad végén a színpadot lebontották, azonnal elkezdődhet a rekonstrukció. A legtöbb munka a burkolattal lesz. Bár a kövek az eredetiek, felületük, mintázatuk tönkrement, s így valószínű, hogy a helyreállításnál ezt a burkolóanyagot nem lehet megmenteni. Új kövekre van szükség. A megvalósítás másik nagy problémája a pontos kivitelezés lesz: a kockakőrakás mestersége sajnos kihalt. Ez a munka kézműves aprólékosságot igényel, nem lehet a szabványosított és gépesített építkezéshez hasonlítani.

Ibl Ervin a tér iparművészeti értékeinek méltatása közben így ír Rerrich Béla munkájáról: „A szegedi Templom-tér építkezéseinek művészi volta nagy részben abban rejlik, hogy részletei a kézi munka jegyében jöhettek létre. (...) Rerrich Béla, az épületek tervezője a középkori művészek nyomán arra törekedett, hogy minden forma elárulja mestere szeretetét. Semminek nem szabad a sablónba süllyedni." Nos, ez vezet engem is a térburkolat és a kiegészítő elemek rekonstrukciójában: semmi nem sablonosítható el, Rerrich ihletett kompozícióját úgy kell visszaállítani, hogy az a lehető legpontosabban, minden részletében megmutassa az eredetit.

Az összeállítást készítette: Panek Sándor

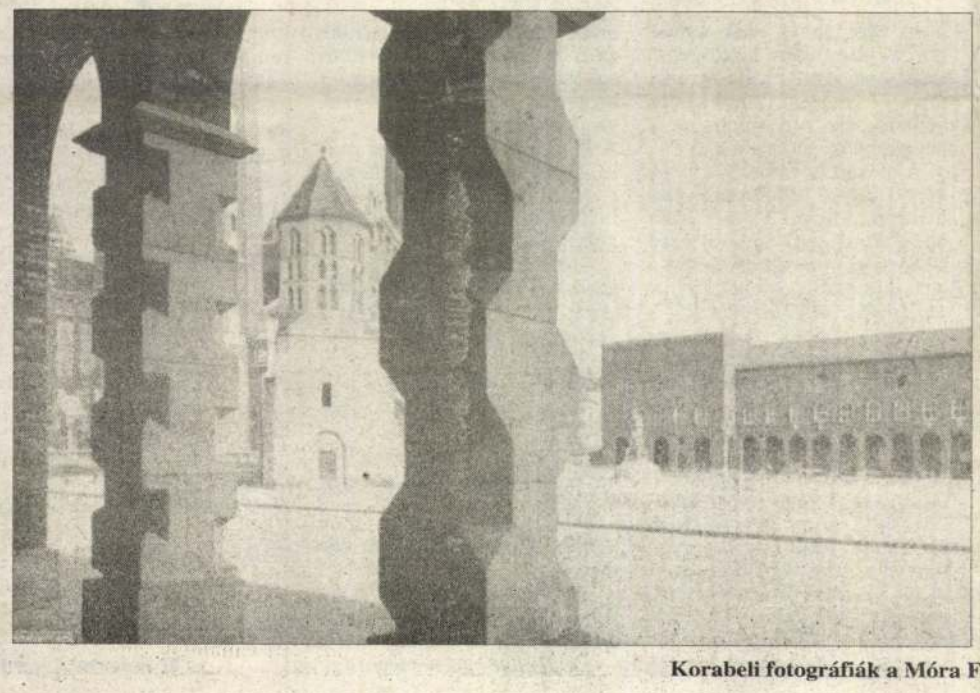

Korabeli fotográfiák a Móra Ferenc Múzeum gyűjteményéből

■ ***Kabarészombat, avagy:***

Bevették Szegedet

(Folytatás az 1. oldalról.)

Pusztán abból következtetek, hogy sok éve járok a szegedi színházba, de egyszerre ennyi embert még sose láttam benne, mint szombaton este, az Élő Rádiókabarén.

Ez nem föltétlenül azt jelenti, hogy sok éve nem volt e színházban egyetlen tömegvonzó előadás sem. Hanem inkább azt, hogy az emberek – tekintve a hadjárat eddigi 13 csatáján is tömegelőket – éhesek. Hiányérzetük van. Aki jegyet vesz a kabaréra, annak vacsorára már biztos nem futja, aki nem vesz jegyet, az már az előző nap sem tudott vacsorázni – és erre jön még a heveny humorhiány-érzet.

Akár lelkisegély-szolgálatosoknak is tekinthetjük tehát a Rádiókabaré - Hócipő stábját, erre mutat, hogy hálásak vagyunk nekik. (Farkasházyék nyertek egy üveg pezsgőt a színházigazgatótól, ez utóbbi részt vett már egy-két helyi csatában és az a véleménye, Szeged nem egy humoros város, ezért feltette, hogy négy percesnél nem kap hosszabb tapsot a kabaré, veszített, a taps csak az első menetben hat perc negyvennyolc másodperces volt és még jöttek hullámok.)

Ezen a ponton önvizsgálatot tartok, vajon nem vagyok-é vétkesen elfogult, sőt korrupt zsurnaliszta, hiszen a szombat délelőtti ingyenes és frenetikus kabarén, a Deák Gimnáziumban, a helyiek és a humoristák focimeccsén, ahol Rózsa fü-

Amikor farral álltak egymásnak. (Fotó: Gyenes Kálmán)

työrészett, Selmeczi ezt közvetítette, a többiek meg rugdosták – egymást (döntelen), s ahol szintén mindenféle fogadásokat lehetett kötni, én is nyertem egy CD-lemezt (Szabad hangok). De nem, mert ettől csak ideges lettem – nincs lejátszóm. Így bátran elmondom, hogy szerintem egyáltalán nem azért vagyunk hálásak ennek az országot járó csapatnak, mert megetetnek bennünket; hanem a modorukért. A példájukért. Az Élő Rádiókabaré egyebek mellett: viselkedésminta. Mutatja, hogyan kell életben maradni olyankor is, amikor végletesen megcsappannak a létfeltételek. A dolog egyszerű, s a maga természetességében mégis lenyűgöző hatású – mint az a pofon, amit a világ legjobb kapusa szerepkörben kapott a Deák tornatermében Fábry Sándor (s amitől színjátszó dízájn center lett a feje). Ha a Rádiókabaré nem érheti el a rádión keresztül milliós hallgatóságát, akkor fogja magát és eléri a hallhatóságát hatszázanként (plusz pótszékek); a humoristák nemhogy letörve nincsenek, még nekik áll feljebb és azzal fenyegetőznek, hogy ha esetleg a vidéki színházakban sem léphetnek már fel, akkor benyomulnak a totál privát szférába és lakásokban kabaréznak...

Azt teszik, amihez értenek, amihez pedig nem értenek, azt megtanulják, mert szükség mutatkozik rá.

Hogy mit bölcselkedem itt egy kabaré ürügyén? Talán lehetséges leírni egy monstre, este fél 8-tól éjjel fél 12-ig tartó poén-nevetés-sorozat-kivonatot? Minek? Meg kell nézni az egészet a kábeltévén, a városi televízió csatornáján, hétfőn. Ki-ki meglátja, hogy voltak szuperjó percek, s volt, amikor leült kissé a dolog, ahogy az ilyen hosszú műsorban normális. Csak a lokálpatriotizmus miatt mondom, hogy külön figyeljenek: a harmadik szegedi „B-s" is befutott ímmár, Boncz, Bandó után Bagi Iván (akiről azért alább még olvashatnak is). Meghallják továbbá, hogy Gregor új hobbija a régihez (sütés-főzés) közel áll, sejthető, hogy kifogyott otthon a babérlevele, ezért konyharím-faragással keresi a napi betevő (költői) babérokat. A fellépők között még többen is vannak, akik műfajt váltottak; szíves figyelmükbe ajánlom az el-újszegényedett mutogatós Selmeczit, az elhipnotizőrödött Nagy Bandót, az elmacskásodott Friderikuszt, az elshamschulásodott Megyesit, az elgipszesedett Jusztot, az elmeszesedett Ihost – és legyen, a főnököknek is adjuk meg, ami jár nekik, nézzék majd az elkormánypártosodott Lippait és az elborozott Dlusztust. Figyeljék még, milyen gudluking tud lenni a dizájnos Fábry a szegedi Herczeg művész úr valamelyik főúr-, azaz pincérjelmezében is, ha akar, és remélem észreveszik, hogy csak azért tűnik rajta a ruha két számmal nagyobbnak a kelleténél, merthogy Fábryból szakadatlanul folyik — a humor, s az ő centrifugás száma a műsor vége felé facsarja ki belőlünk a nevetés- könnyeket.

Sulyok Erzsébet

Térítési díjak a szociális intézményekben

A Csongrád Megyei Önkormányzat tájékoztatása a megye egészére, vagy több településére kiterjedő ellátási területű szociális intézményekben az 1994. április 1-jétől érvényes intézményi térítési díjakról:

Intézmény típusa, telephelye	Intézményi térítési díj napi összege Ft.	havi összege Ft.
Városi önkormányzati fenntartású intézmények		
Idősek ápoló otthonai:		
Csongrád	210	6300
Hódmezővásárhely*	283	8500
Fogyatékosok otthona:		
Hmvhely-Kútvölgy	197	5900
Megyei önkormányzati fenntartású intézmények		
Idősek ápoló otthonai:		
Csongrád: hagyományos	283	8500
emelt szintű	330	9900
Makó: főépület	210	6300
pavilon*	240	7200
Mórahalom	210	6300
Nagymágocs	210	6300
Óföldeák	220	6600
Fogyatékosok ápoló otthonai:		
Derekegyház	180	5400
Szeged	190	5700
Pszichiátriai betegek otthonai:		
Ópusztaszer: főépület	210	6300
pavilon	230	6900
Szentes	210	6300
Fogyatékosok rehabilitációs otthona:		
Ásotthalom	190	5700
Nem önkormányzati fenntartású intézmények		
Egyházmegyei Krízishelyzetmegoldó Szeretetotthon, Szeged, Teleki u. 18.	317	9500
UNITED WAY DM–SZEGED alapítvány háttérintézménye:		
Szeged, Szirom u. 4.	333	10 000

** Az emelt szintű ellátást biztosító részlegben a hely elfoglalásakor egyszeri hozzájárulást kell fizetni, melynek összege:*

Hódmezővásárhelyen (1 ágyas szobákban)	60 000 Ft/fő
Makón (2 ágyas szobákban)	50 000 Ft/fő

Akkor még huszonkét hang volt

– mondja a harmadik „B-s"

■ Tudja valaki, hogy ki volt Kukovecz Nana? – kérdezte Farkasházy Tivadar a szombat délutáni közönségtalálkozón, a Fészek Klubban, de hangosan nem válaszolt neki senki. Viszont azt suttogta egy jóértesült egyén, hogy szocdem volt az illető, akár a Kétli, de Király Zoltán képviselő és szocdem pártelnök – aki Rózsa Edittel párban vendég volt a szegedi Élő Rádókabarében – egyszer, még tévés korában azt mondta volna, hogy nem is igaz, Kukovecz Nana avantgard festő volt, ez elterjedt a városban, így aztán a szegedi szenátorok nem merték megváltoztatni – az utca nevét. Ennyit a jólértesültségről; viszont ebben, a Kukovecz Nanáról elnevezett a szegedi utcában lakik Bagi Iván. Az Élő Rádiókabaré Tavaszi Hadjáratának minden eddigi csatahelyén – kortársával, az ugyancsak tizenhét, vagy tizennyolc éves pesti fiúval, Gábor Szilveszterrel együtt – a legügyesebb bajvívóként ünnepelte a közönség. Mindketten politikusokat utánoznak. A humoristák mondták, hogy a fiú a hazai pályától tartott, izgult, vajon itthon is lesz-e akkora sikere, mint másutt. Lett. Amikor kilépett a színpadról, megpróbáltam beszélni vele.

– Két éve kezdődött, azóta szerepelek nagyobb nyilvánosság előtt. Voltam a Friderikusz show-ban, a Petőfi-kabaréban, aztán jött a Kossuth-kabaré és most itt vagyok.

■ ***Igen, de mióta utánoz másokat? Mikor derült ki, hogy a sajátjánál sokkal több hangja van?***

– Egész kiskoromban; a családtagokat utánoztam, meg Kabost. Megpróbáltam a Ki mit tud?-ba bekerülni, de kiselejteztek. A bátyám a tévében dolgozik, ő vitt el Pestre, bemutatott, akinek kellett. Akkor még huszonkét hangom volt.

■ ***És most?***

– Nem mind volt jó, a huszonkettőből csak olyan négyöt. De azok tökéletesek, legalábbis most azt mondják és én is így érzem. Ez hosszabb idő alatt derül ki. Az ember csinálja, vannak akik segítenek és megmondják, mi nem jó.

■ ***Úgy tudom, a Széchenyi Gimnázium tanulója; a fiam mesélte jó egy éve, hogy az edzésekre jár egy gyerek, aki...***

– Az iskolát hagyjuk, ha lehet... Tisztában vagyok vele, hogy tanulnom kell. Ha megbocsát, most el kell búcsúznom az ismerősöktől és még a tévések is várnak.

Hát ennyi, úgy tűnik, Bagi Iván nem a szavak embere. A hangoké. A mértéktartó jóslatok szerint is sokat fogunk még hallani róla.

S. E.

■ ***Ma este***

Választási ankét az Ifjúsági Házban

Honvédelem és közbiztonság címmel rendez választási fórumot ma este 6 órakor a Szegedi Ifjúsági Ház. Hat politikai párt jelezte részvételét: Fidesz (dr. Náfrádi Zoltán), Konzervatív Párt (dr. Pászti Ágnes, dr. Magyarossy József), MDF (Póda Jenő, Koha Róbert), MIÉP (Boros Imre, Bozsóki Mátyás, Veress Antal), MSZP (Annus József, Keleti György, Fritz Péter) és SZDSZ (dr. Kohán József). Vitavezető: Kisimre Ferenc, a Délmagyarország munkatársa.

Szlovák hét a tanárképzőn

A Magyarországi Szlovák Fiatalok szegedi szervezetének és a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Szlovák Tanszékének szervezésében április 18-22-ig *Szlovák hetet rendeznek* a tanárképző főiskolán.

A program: **április 18. 17 óra:** A hét ünnepélyes megnyitója, egybekötve Karol Ondrejcik grafikus kiállításának megnyitójával. 18 óra: Kerekasztal-beszélgetés a szlovák-magyar kapcsolatokról, 1945-től napjainkig. Meghívott vendégek: Szarka László történész, Tibor Zilka irodalomtörténész és Karol Wlachovsky, a budapesti Szlovák Kulturális Intézet vezetője. **19 óra:** Videofilmvetítés: Neha (Gyengédség), rendezte: Martin Sulik. **Április 19. 18 óra:** Drámapedagógia a mai szlovák közoktatásban, lehetőségei a magyarországi nemzetiségi oktatásban. Előadó: Elena Zlatosova, a Szlovák Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa. **19 óra:** Videofilmvetítés: Vsetko co mám rád (Mindaz, amit szeretek), rendezte: Martin Sulik. A vetítés után beszélgetés a film készítőjével. **Április 20. 17 óra:** Magyarországi szlovák költők irodalmi estje. Meghívott vendégek: Imrich Fuhl, Gábor Hattinger és Alexander Kormos. **18 óra:** Videofilmvetítés: Ja milujem, ty milujes (Én szeretek, te szeretsz), rendezte: Dusan Hanák. **19 óra:** A nyitrai BAGAR Színház előadása, Karol Horák: Nullpont – monodráma. Rendezte: Martin Kákos, előadja: Ida Rápaicová. **Április 21. 18 óra:** Videofilmvetítés: Vtáckovia, syroty a blázny (Madárkák, árvák és őrültek), rendezte: Juraj Jakubisko. **20 óra:** All Stars Jazz Trio – Dodo Sosoka együttesének koncertje. **Április 22. 19 óra:** Videofilmvetítés: Postoj (Álláspont), rendezte: Vladimír Balco. Utána szlovák táncház.

A rendezvények helye: a főiskola díszterme és klubja.

Sz. C. Sz.

■ ***Zenész cigányok bálja***

A privatizáció elhúzta a nótájukat

(Folytatás az 1. oldalról.)

■ ***De a muzsikusok csak a kezébe adják a gyereknek a vonót, nem?***

– Miért irányítsák olyan pályára a fiukat, amiből most nem lehet megélni? – kérdezett vissza. – A privatizáció betette a kaput a cigányzenekaroknak. Az új tulajdonosk első dolga az volt, hogy lapátra tegye őket. Én nem nézem le a tánczenekarokat, de egy étterem zenei szolgáltatásának fő profilja a cigányzene.

■ ***A bálteremben hallottam pusmogni, valami alapítványról...***

– Fátyol Jánosról – aki egyébként a nagyapám volt – nevezzük el, májusban jegyzik be, ha minden igaz. A fiatal tehetségeket akarjuk felkarolni. A munka nélkül maradt kollégáknak próbálunk lehetőségeket keresni, akár külföldön is. Ezeknek az embereknek családjuk van, gyerekeiket el kell tartani valahogyan.

■ ***Mitől nemzetközi a bál?***

– Amerikából, Ausztriából, Németországból, Jugoszláviából és Romániából is hívtunk zenészeket. Sajnos éppen azok nem tudtak eljönni, akik a legközelebb laknak Szegedhez... Még annyit hadd tegyek hozzá, hogy nagy köszönettel tartozunk a polgármesternek, *Lippai Pálnak*, aki nem csak fő védnöke, de a fő szponzora is lett a rendezvényünknek.

A műsort követően – többek között *Bangó Margitot, Szántó Károlyt, Kurina Terhes Irént* hallgathatta az igazán értő közönség – megkezdődött a tánc, a mulatás. A cigányzenét *Makai Rácz Géza* zenekara, a tánczenét pedig *ifj. Lakatos Zoltán* együttese szolgáltatta.

A bál névadójáról *Makai Rácz Gézát* faggattuk.

– Együtt muzsikáltam vele Makón a Koronában, mindössze 16 éves voltam, amikor a tercprímása lehettem *Fátyol Jánosnak*. Soha nem felejtem el, amikor 1948-ban élő adásban muzsikáltunk Pesten a Magyar Rádióban. Kitűnő muzsikus volt János. Az különösen nagy élmény volt számomra, hogy apámmal, aki brácsázott, együtt játszottunk az ő zenekarában. A prímás egyébként 5-6 éve halt meg, az utolsó munkahelye a Csirke vendéglő volt.

■ ***Géza bácsi 44 évet muzsikált, sokáig a Hágiban, a Hungáriában és még számos helyen. Milyen a jó prímás?***

– Minden nótát ismer, de nagyon fontos, hogy elfogadtassa magát, a muzsikáját a vendéggel és ne legyen tolakodó.

■ ***Mi a kedvenc nótája?***

– Szeressük egymást gyerekek...

A szombat esti vígasságban ezt bizonyára valamennyi vendég így gondolta.

Czutor Béla jelenleg állás nélküli zenész. Dobos és bőgős.

– Szerencsém, hogy 12 évet Németországban dolgoztam – onnan hoztam a feleségemet is –, megtanultam a németet, így tolmácsolással keresem kenyeremet, egyébként csak tengenék-lengenék a világban – mondta. – Az utolsó munkahelyem a Tisza Szállóban volt. Sokan járnak hasonló cipőben, mint én. Szerintem legalább 50 cigányzenész él Szegeden, többségüknek nincs állása. Ezért remélünk sokat az alapítványtól. Valami olyasmire gondoltunk, mint *Kiszin Miklós* idejében volt, hogy képviseljük a muzsikusok érdekeit és odafigyelünk az utánpótlásra is. Biztos vagyok benne, hogy a nyaranta Szegeden megforduló külföldi vendégek hiányolják a cigányzenét az éttermekből. Hátha ezt belátják egyszer az új tulajdonosok, bérlők is.

A táncteremben pedig lankadatlanul szólt hajnalig a fülbe mászó cigányzene.

V. Fekete Sándor

levegőnek ez a rétege a sztratoszféra. A levegő összetétele sem egyforma mindenütt: az oxigén fogy, amint magasabbra jutunk; a levegő természetesen ritkább, meg ritkább lesz. Tizenhat kilométer magasságban már csak tizedrész akkora a levegő nyomása, mint a föld felszínén, tízszerte ritkább a levegő, mint nálunk.

Meddig terjed a sztratoszféra, nem is tudjuk. Igen valószínű, hogy a magasságban az oxigén teljesen elfogy és csak igen könnyű gázok vannak a sztratoszféra fölött. Százötven kilométer magasságban már főként csak hidrogén van. Itt tűnnek fel a meteorok, itt vannak a világító felhők és valószínűleg az a bizonyos elektromos réteg is, amelynek köszönhetjük, hogy a rádióhullámok a földet is körüljárják. Százötven kilométer magas levegőöv! Milyen horribilis magasság ez, pedig milyen kicsiny ez a földhöz képest! A föld sugarának alig negyvenedrésze. A földhöz képest kisebb, mint az alma héja az almához képest. És milyen nagy vívmány, hogy ebből az inci-finci kis levegőrétegből tizenhat kilométert, a tizedrészét járta be először Piccard.

Sok mindent akart megfigyelni a merész utazó. A sztratoszféra összes meteorológiai viszonyait, melyeket eddigelé csak automatikusan működő műszerek észleltek, a saját szemével akarta látni. Leginkább érdekelték a kozmikus sugarak, amelyek az újabb fizikai kutatás érdeklődésének homlokterébe kerültek.

Alig van érdekesebb tárgya a tudományos kutatásnak, mint a sugárzás világa. A régi boldog világban a fénysugarakban látták a sugárzás egész világát és beérték Newton világraszóló felfedezésével, hogy az üvegprizma a szivárvány színeire bontja fel a nap jótékony fehér fényét. Csak másfélszázaddal később derült ki, hogy a nap sokkal bővebben árasztja a sugarait, hogy a vörösön innen is vannak sugarak, amelyek nem láthatók ugyan, de különféle hőfokozataikkal árulják el magukat. Jóval később felfedezték az ibolyán túli sugarakat, melyek hatásukkal különösen a fotográfiai lemezen érvényesülnek. Manapság már az ultraibolyasugarakat szinte jobban keressük, mint a szemünkre ható látható sugarakat. Még nincs félszázada, hogy a sugárzás világa kibővült a röntgensugarakkal, meg a rádium alfa-, béta- és gammasugaraival. Ezek áthatoltak olyan anyagokon is, amelyeken az addigi sugarak nem tudtak áthatolni. Sohasem felejtem el, mikor a szemem elé tett ezüstforintoson keresztül láttam a kis rádiumpreparátum fényét. Bizonnyal mindenkinek felejthetetlen élmény az ilyen.

A rádium sugárzását leginkább elektromos hatásán veszik észre. Rossz elektromos vezetők jó vezetőkké lesznek, ha ilyen áthatoló sugarak érik. Így állt a dolog századunk elejéig. Ekkor vették észre az angol Rutherford, a német Kohlhöster, a svájci Hess és mások, hogy jól zárt edényekben is elektromos vezetőkké válnak a rossz vezetők, tehát, hogy valamiféle sugárzás járja át az edényt. Azt hitték, hogy ez a sugárzás a föld rádióaktiv anyagaitól ered. De csakhamar észrevették, hogy sokkal áthatóbb a sugárzás, mint a rádium legáthatóbb gammasugárzása és számos kísérlettel meggyőződtek arról, hogy a magasságban, például az Eiffel-torony tetején, vagy a léghajón sem gyöngébb a sugárzás, mint a földön, holott, ha földi eredetű volna, a sugárzás ereje csökkenne, ha a magasba szállnak.

Csudával határos volt e sugárzás áthatoló képessége. A közönséges fény csak a legeslegvékonyabb aranylemezen hatol át, a röntgensugár néhány milliméter vastag arany- vagy ólomlemezen megy keresztül, a legáthatóbb gammasugár néhány centiméter vastag ólmon tud áthatolni, ez az újfajta sugárzás pedig — bizonnyal elámul a tisztelt olvasó — 5—6 méter vastag ólomrétegen is keresztül tör. Földi eredetű nem lehet, de arról is meggyőződtek, hogy a napból sem jöhet, mert napfogyatkozáskor is változatlan erősségű és egyébként sem függ a nap állásától. Ez a titokzatos sugárzás a világűrből ered, azért hívják kozmikus sugárzásnak. Millikan nobeldíjas amerikai fizikus 60 méter mély tengerszem fenekén, Regener német tudós újabban a bodeni-tó fenekén 230 méter mélységben észlelte e sugarak hatását.

Szinte lázas buzgósággal kutatják újabban e sugarak hatását, hogy ennek nyomán az eredetük titokzatosságát felderíthessék. Máris valószínűnek látszik, hogy a világűrben, ahol e sugárzás születik, igen-igen nagy változások történnek az anyagban, talán a teremtés folytatódik azzal, hogy új meg új anyag keletkezik a felhalmozott energiából, vagy új energia az átalakuló anyagból.

A Jungfrau tetején e sugarak tanulmányozására rendezkedtek be, sőt a mult évben Potsdamban külön épületet létesítettek a kozmikus sugarak kutatására, melyben minden óvóintézkedés megtörtént arra, hogy a földből kiáramló esetleges gammasugárzást távoltartsák. 68 tonna vasbetontömb védi meg a készüléket a földi rádiumsugárzás ellen. A föld minden részében kiépített tudós műhelyekben folyik a munka, hogy e csudálatos sugárzás nyomait felismerjék.

Ebbe a munkába akart belekapcsolódni Piccard is, akinek főcélja volt a kozmikus sugárzás felderítése. Nem hisszük, hogy többet hozott volna bátor vállalkozásával, mint amit már eddig is tudtunk, úgyhogy ebből a szempontból talán sikertelen volt a kísérlete. Mindenesetre megmutatta, hogy a csukott gondolában föl lehet hatolni a sztratoszférába és utat jelölt a technikusoknak a sztratoszférai repülés kifejlesztésére. Ott, ahol a ritka levegő olyan minimális ellenállást fejt ki a repülőgép haladása ellen, olyan sebességet lehet elérni, amire eddig gondolni sem mertek. Ha a gép oxigéntáplálásának problémáját és a vezetés kérdését sikerül technikailag helyesen megoldani, a mainál kétszer-háromszor akkora sebességre tehet szert a repülőgép. Úgy halljuk, hogy Junkersék máris készítik a sztratoszféra repülőgépet és hogy a belgák, akik Piccardot is segítették, új anyagi áldozattal iparkodnak a szratoszféra kikutatását előmozdítani.

Micsoda technikai perspektivák nyílnak meg előttünk: Budapestről Newyorkba 8—9 óra alatt lehet eljutni. Itthon reggelizik az utas és Newyorkban uzsonnázik — azaz, hogy Newyorkban újra reggelizhet még ugyanazon a napon! A technika így száguld előre, igy alakítja eggyé a világot, megszüntetvén távolságot és időt. Vajha nemcsak geográfiailag, de lelkileg is közelebb hozhatná egymáshoz az embereket!

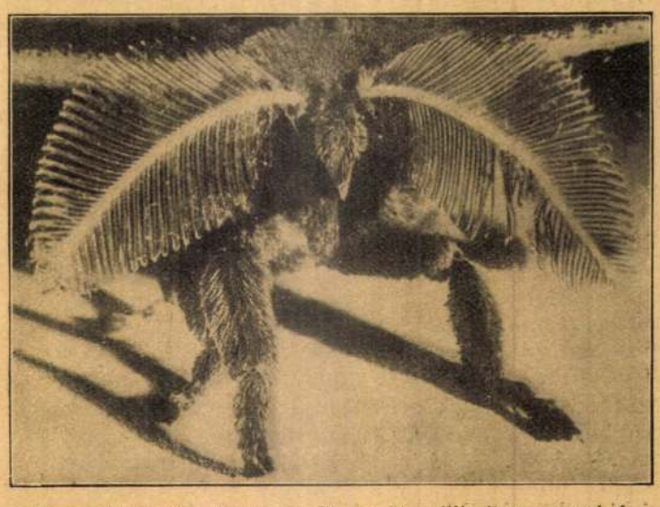

Ez a félelmetes lény mindössze öt milliméter nagyságú. Csak a nagyítóüveg alakított belőle özönvíz előtti szörnyeteget. A valóságban apró molypille

A sztratoszférában

Irta **Beke Manó** egyetemi tanár

Május 27-én az egész világ izgalomban volt. Tokiótól Madridig mindkét félgömbön aggodalommal lesték az emberek a hírt, hogy mi van Piccarddal, a vakmerő tudóssal, aki kora reggel szállt fel Augsburgban, hogy kikutassa a sztratoszféra titkait. Idegen emberek szólították meg egymást az utcákon, a szerkesztőségek telefonjai állandóan szóltak, az egész művelt világon visszhangzott az aggodalmas kérdés: mi van Piccarddal? Ha ez a bátor tudós egyebet nem is ért volna el, mint hogy összedobogtassa az emberek szívét egyetlen nagy részvételteljes érzésben, már akkor is nagyot művelt volna. Dicsőséges munkát végzett, hogy a mostani sivár világban, az önző érdekek megnyilvánulásai közepette az egymástól elidegenedett emberek tömegei egymásra találtak. Az önzetlen hősiesség felé nem a szokásos lekicsinyléssel, hanem a régi idealizmussal, az igazi érdemet megbecsülő tekintettel fordultak. Piccard a régi idők egy napját varázsolta ide a földre, egyetlen napot, amelyben letünt a mammonimádat, ellankadott az önzés mindenhatósága és egyetlen érzés villant át milliók és milliók elfásult szívén.

Mi volt e svájci tudós célja? Sokan azt hiszik, hogy rekordot akart elérni. Magassági rekordot. A mindenható sport korában el se tudják képzelni, hogy valaki a magasba szálljon anélkül, hogy rekordra gondolna. Pedig Piccardnak nem ez volt a célja, de az eredmények között ez is szerepel. Tizenhat kilométer magasra eddigelé még senki sem jutott, bár a magasságba mindig vágyódtak a légi utasok. Már 1804-ben, tehát 127 évvel ezelőtt 7000 méter magasságba jutott Gay-Lussac, a híres francia fizikus, 1862-ben pedig az angol Glaisher 8000 méter magasan volt, amikor eszméletét elvesztette, de eszméletlen állapotban még magasabbra is jutott. A magassági rekordot újabban Neuenhofer pilóta érte el, aki Junkers-féle repülőgépén 12.739 méter magasságba emelkedett. Ezt egyébként hamarosan megdöntötte az amerikai Gray kapitány, aki rendkívüli erőfeszítéssel 206 méterrel megjavította a rekordot, de amikor még a saját rekordját is javítani akarta, szerencsétlenül járt.

Már ezek az adatok is bizonyították, hogy 12—13 ezer méteren felül még oxigéntartalékkal sem lehet szabadon jutni. Ez érlelte meg Piccardban azt a gondolatot, — és talán ebben láthatjuk technikai szempontból az ő legfőbb érdemét — hogy a nagy magasságba csak úgy juthat az ember, ha egy hermetikusan elzárt gondolában utazik, amelyben kellő mennyiségű oxigént tud előállítani és a kilehelt szénsavat el tudja tüntetni. Ezt az eszméjét valósította meg Piccard, midőn a léghajóhoz egy hermetikusan elzárható gömbalakú gondolát készített, melyben ő és a társa és még néhány eszköz fért el. Még arról is gondoskodott, hogy a gondola egyik fele koromfekete legyen, hogy a napsugarakat magába gyűjtse és a sugárzó melegtől a gondola belseje felmelegedjék.

A tudóst nem a rekord, hanem a sztratoszféra csábította.

Mi is az a sztratoszféra, amiről azon a májusi napon annyi szó esett? Bizony nem sokat tudunk róla. Még néhány évtized előtt, mikor mi jártunk iskolába, azt tanították, hogy a földet 8—10 mérföld magas levegőréteg veszi körül, amely négyrész nitrogénből és egyrész oxigénből áll és annál hidegebb, minél magasabban van. Ma már egészen másként tudjuk: a meteorológusok időnként léghajókat eregetnek a magasságba, amelyekben különféle műszerek vannak, amelyek a hőmérsékletre, a légnyomás, a levegő összetételére, elektromos állapotára stb. vonatkozó feljegyzéseket végeznek automatikusan. Volt már olyan léggömb is, amely harminc kilométer magasságba jutott. Ezekből az automatikus feljegyzésekből sok mindent megtudtunk, amiről a régebbieknek sejtelmük sem volt.

Megtudtuk, hogy körülbelül tíz kilométer magasságig terjed az a légburok, amelyben a felhők képződnek, amely tehát a mi időjárásunk boszorkánykonyhája. Ebben a troposzférának nevezett burokban a hőmérséklet valóban a magasság növekedésével fogy; mert földünk az a kályha, amely magába gyűjtvén a nap sugárzó melegét, megtetézve az ő belső melegével (melyet főként a radioaktiv kőzeteknek köszönhet), állandóan sugározza ki a meleget. A közelebbi levegőbe több jut, mint a távolabbiba. De a tíz kilométeren felüli magasságban már nem csökken a hőmérséklet. Majdnem állandó minden magasságban, és csakis a föld különböző helyein más meg más. A

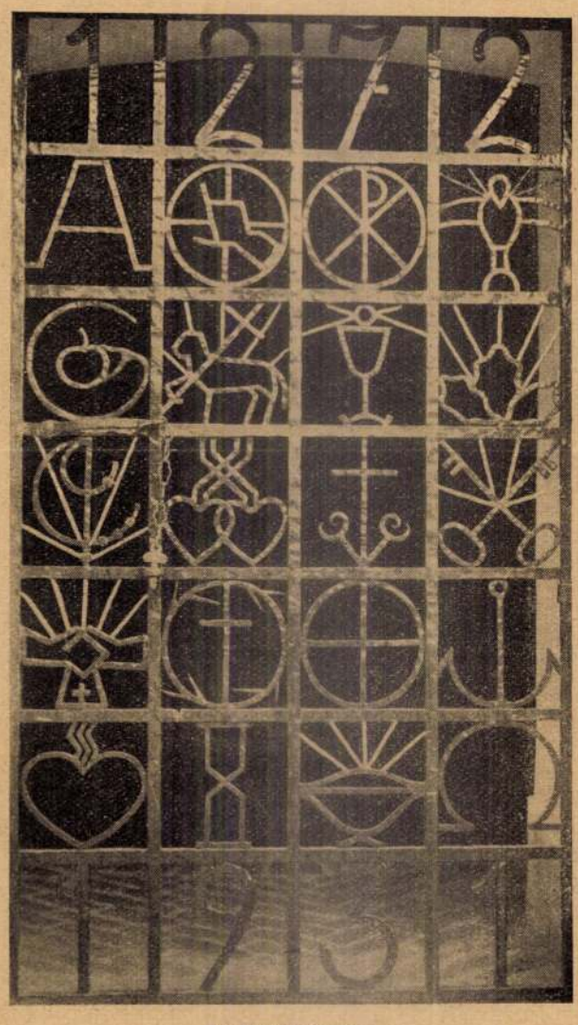

Az Élet Kapuja,

a szegedi templomtéri öregtorony új művészi dísze, amely modern formában elevenít fel régi középkori elgondolást. Tervezte Rerrich Béla műépítész. A szimbolikus jegyek értelme a következő (a sorok felülről kezdve): Első sor: Az öregtorony építésének ideje, 1272. Második sor: Alfa, az Élet kezdete, Az Isteni gondviselés: Atya (a kéz) Fiú és Szentlélek (galamb). Harmadik sor: Az eredendő bűn (almába harapó kígyó), a keresztség (bárány a kereszttel), az oltári szentség, a bérmálás (babérlevelek). Negyedik sor: a bűnbánat (ostor), az eljegyzés (két szív), a boldog élet (kereszt két rózsával), az egyházi rend (kulcsok). Ötödik sor: a házasság (két kéz a stólával), a komoly élet (kereszt a tőviskoszorúban), az isteni erények: Hit, Remény. Hatodik sor: Szeretet. Az idő múlása (homokóra), Az utolsó kenet (olajos edény), Az élet vége (Omega). Hetedik sor: 1931 (a kapu elkészítésének éve)

Uj Idők, 1931. XXXVII. 43.

levegőnek ez a rétege a sztratoszféra. A levegő összetétele sem egyforma mindenütt: az oxigén fogy, amint magasabbra jutunk; a levegő természetesen ritkább, meg ritkább lesz. Tizenhat kilométer magasságban már csak tizedrész akkora a levegő nyomása, mint a föld felszínén, tízszerte ritkább a levegő, mint nálunk.

Meddig terjed a sztratoszféra, nem is tudjuk. Igen valószínű, hogy a magasságban az oxigén teljesen elfogy és csak igen könnyű gázok vannak a sztratoszféra fölött. Százötven kilométer magasságban már főként csak hidrogén van. Itt tűnnek fel a meteorok, itt vannak a világító felhők és valószínűleg az a bizonyos elektromos réteg is, amelynek köszönhetjük, hogy a rádióhullámok a földet is körüljárják. Százötven kilométer magas levegőöv! Milyen horribilis magasság ez, pedig milyen kicsiny ez a földhöz képest! A föld sugarának alig negyvenedrésze. A földhöz képest kisebb, mint az alma héja az almához képest. És milyen nagy vívmány, hogy ebből az inci-finci kis levegőrétegből tizenhat kilométert, a tizedrészét járta be először Piccard.

Sok mindent akart megfigyelni a merész utazó. A sztratoszféra összes meteorológiai viszonyait, melyeket eddigelé csak automatikusan működő műszerek észlelnek, a saját szemével akarta látni. Leginkább érdekelték a kozmikus sugarak, amelyek az újabb fizikai kutatás érdeklődésének homlokterébe kerültek.

Alig van érdekesebb tárgya a tudományos kutatásnak, mint a sugárzás világa. A régi boldog világban a fénysugarakban látták a sugárzás egész világát és beérték Newton világraszóló felfedezésével, hogy az üvegprizma a szivárvány színeire bontja fel a nap jótékony fehér fényét. Csak másfélszázaddal később derült ki, hogy a nap sokkal bővebben árasztja a sugarait, hogy a vörösön innen is vannak sugarak, amelyek nem láthatók ugyan, de különféle hőfokozataikkal árulják el magukat. Jóval később felfedezték az ibolyán túli sugarakat, melyek hatásukkal különösen a fotográfiai lemezen érvényesülnek. Manapság már az ultraibolyasugarakat szinte jobban keressük, mint a szemünkre ható látható sugárakat. Még nincs félszázada, hogy a sugárzás világa kibővült a röntgensugarakkal, meg a rádium alfa-, béta- és gammasugaraival. Ezek áthatoltak olyan anyagokon is, amelyeken az addigi sugarak nem tudtak áthatolni. Sohasem felejtem el, mikor a szemem elé tett ezüstforintoson keresztül láttam a kis rádiumpreparátum fényét. Bizonnyal mindenkinek felejthetetlen élmény az ilyen.

A rádium sugárzását leginkább elektromos hatásán veszik észre. Rossz elektromos vezetők jó vezetőkké lesznek, ha ilyen áthatoló sugarak érik. Így állt a dolog századunk elejéig. Ekkor vették észre az angol Rutherford, a német Kohlhöster, a svájci Hess és mások, hogy jól zárt edényekben is elektromos vezetőkké válnak a rossz vezetők, tehát, hogy valamiféle sugárzás járja át az edényt. Azt hitték, hogy ez a sugárzás a föld rádióaktiv anyagaitól ered. De csakhamar észrevették, hogy sokkal áthatóbb a sugárzás, mint a rádium legáthatóbb gammasugárzása és számos kísérlettel meggyőződtek arról, hogy a magasságban, például az Eiffel-torony tetején, vagy a léghajón sem gyöngébb a sugárzás, mint a földön, holott, ha földi eredetű volna, a sugárzás ereje csökkenne, ha a magasba szállnak.

Csudával határos volt e sugárzás áthatoló képessége. A közönséges fény csak a legeslegvékonyabb aranylemezen hatol át, a röntgensugár néhány milliméter vastag arany- vagy ólomlemezen megy keresztül, a legáthatóbb gammasugár néhány centiméter vastag ólmon tud áthatolni, ez az újfajta sugárzás pedig — bizonnyal elámul a tisztelt olvasó — 5—6 méter vastag ólomrétegen is keresztül tör. Földi eredetű nem lehet, de arról is meggyőződtek, hogy a napból sem jöhet, mert napfogyatkozáskor is változatlan erősségű és egyébként sem függ a nap állásától. Ez a titokzatos sugárzás a világűrből ered, azért hívják kozmikus sugárzásnak. Millikan nobeldíjas amerikai fizikus 60 méter mély tengerszem fenekén, Regener német tudós újabban a bodeni-tó fenekén 230 méter mélységben észlelte e sugarak hatását.

Szinte lázas buzgósággal kutatják újabban e sugarak hatását, hogy ennek nyomán az eredetük titokzatosságát felderíthessék. Máris valószínűnek látszik, hogy a világűrben, ahol e sugárzás születik, igen-igen nagy változások történnek az anyagban, talán a teremtés folytatódik azzal, hogy új meg új anyag keletkezik a felhalmozott energiából, vagy új energia az átalakuló anyagból.

A Jungfrau tetején e sugarak tanulmányozására rendezkedtek be, sőt a mult évben Potsdamban külön épületet létesítettek a kozmikus sugarak kutatására, melyben minden óvóintézkedés megtörtént arra, hogy a földből kiáramló esetleges gammasugárzást távoltartsák. 68 tonna vasbetontömb védi meg a készüléket a földi rádiumsugárzás ellen. A föld minden részében kiépített tudós műhelyekben folyik a munka, hogy e csudálatos sugárzás nyomait felismerjék.

Ebbe a munkába akart belekapcsolódni Piccard is, akinek főcélja volt a kozmikus sugárzás felderítése. Nem hisszük, hogy többet hozott volna bátor vállalkozásával, mint amit már eddig is tudtunk, úgyhogy ebből a szempontból talán sikertelen volt a kísérlete. Mindenesetre megmutatta, hogy a csukott gondolában föl lehet hatolni a sztratoszférába és utat jelölt a technikusoknak a sztratoszférai repülés kifejlesztésére. Ott, ahol a ritka levegő olyan minimális ellenállást fejt ki a repülőgép haladása ellen, olyan sebességet lehet elérni, amire eddig gondolni sem mertek. Ha a gép oxigéntáplálásának problémáját és a vezetés kérdését sikerül technikailag helyesen megoldani, a mainál kétszer-háromszor akkora sebességre tehet szert a repülőgép. Úgy halljuk, hogy Junkersék máris készítik a sztratoszféra repülőgépet és hogy a belgák, akik Piccardot is segítették, új anyagi áldozattal iparkodnak a szratoszféra kikutatását előmozdítani.

Micsoda technikai perspektivák nyílnak meg előttünk: Budapestről Newyorkba 8—9 óra alatt lehet eljutni. Itthon reggelizik az utas és Newyorkban uzsonnázik — azaz, hogy Newyorkban újra reggelizhet még ugyanazon a napon! A technika így száguld előre, igy alakítja eggyé a világot, megszüntetvén távolságot és időt. Vajha nemcsak geográfiailag, de lelkileg is közelebb hozhatná egymáshoz az embereket!

Ez a félelmetes lény mindössze öt milliméter nagyságú. Csak a nagyítóüveg alakított belőle özönvíz előtti szörnyeteget. A valóságban apró molypille

A sztratoszférában

Irta **Beke Manó** egyetemi tanár

Május 27-én az egész világ izgalomban volt. Tokiótól Madridig mindkét félgömbön aggodalommal lesték az emberek a hírt, hogy mi van Piccarddal, a vakmerő tudóssal, aki kora reggel szállt fel Augsburgban, hogy kikutassa a sztratoszféra titkait. Idegen emberek szólították meg egymást az utcákon, a szerkesztőségek telefonjai állandóan szóltak, az egész művelt világon visszhangzott az aggodalmas kérdés: mi van Piccarddal? Ha ez a bátor tudós egyebet nem is ért volna el, mint hogy összedobogtassa az emberek szívét egyetlen nagy részvétteljes érzésben, már akkor is nagyot művelt volna. Dicsőséges munkát végzett, hogy a mostani sivár világban, az önző érdekek megnyilvánulásai közepette az egymástól elidegenedett emberek tömegei egymásra találtak. Az önzetlen hősiesség felé nem a szokásos lekicsinyléssel, hanem a régi idealizmussal, az igazi érdemet megbecsülő tekintettel fordultak. Piccard a régi idők egy napját varázsolta ide a földre, egyetlen napot, amelyben letünt a mammonimádat, ellankadott az önzés mindenhatósága és egyetlen érzés villant át milliók és milliók elfásult szívén.

Mi volt e svájci tudós célja? Sokan azt hiszik, hogy rekordot akart elérni. Magassági rekordot. A mindenható sport korában el se tudják képzelni, hogy valaki a magasba szálljon anélkül, hogy rekordra gondolna. Pedig Piccardnak nem ez volt a célja, de az eredmények között ez is szerepel. Tizenhat kilométer magasra eddigelé még senki sem jutott, bár a magasságba mindig vágyódtak a légi utasok. Már 1804-ben, tehát 127 évvel ezelőtt 7000 méter magasságba jutott Gay-Lussac, a híres francia fizikus, 1862-ben pedig az angol Glaisher 8000 méter magasan volt, amikor eszméletét elvesztette, de eszméletlen állapotban még magasabbra is jutott. A magassági rekordot újabban Neuenhofer pilóta érte el, aki Junkers-féle repülőgépén 12.739 méter magasságba emelkedett. Ezt egyébként hamarosan megdöntötte az amerikai Gray kapitány, aki rendkívüli erőfeszítéssel 206 méterrel megjavította a rekordot, de amikor még a saját rekordját is javítani akarta, szerencsétlenül járt.

Már ezek az adatok is bizonyították, hogy 12—13 ezer méteren felül még oxigéntartalékkal sem lehet szabadon jutni. Ez érlelte meg Piccardban azt a gondolatot, — és talán ebben láthatjuk technikai szempontból az ő legfőbb érdemét — hogy a nagy magasságba csak úgy juthat az ember, ha egy hermetikusan elzárt gondolában utazik, amelyben kellő mennyiségű oxigént tud előállítani és a kilehelt szénsavat el tudja tüntetni. Ezt az eszméjét valósította meg Piccard, midőn a léghajóhoz egy hermetikusan elzárható gömbalakú gondolát készített, melyben ő és a társa és még néhány eszköz fért el. Még arról is gondoskodott, hogy a gondola egyik fele koromfekete legyen, hogy a napsugarakat magába gyűjtse és a sugárzó melegtől a gondola belseje felmelegedjék.

A tudóst nem a rekord, hanem a sztratoszféra csábította.

Mi is az a sztratoszféra, amiről azon a májusi napon annyi szó esett? Bizony nem sokat tudunk róla. Még néhány évtized előtt, mikor mi jártunk iskolába, azt tanították, hogy a földet 8—10 mérföld magas levegőréteg veszi körül, amely négyrész nitrogénből és egyrész oxigénből áll és annál hidegebb, minél magasabban van. Ma már egészen másként tudjuk: a meteorológusok időnként léghajókat eregetnek a magasságba, amelyekben különféle műszerek vannak, amelyek a hőmérsékletre, a légnyomás, a levegő összetételére, elektromos állapotára stb. vonatkozó feljegyzéseket végeznek automatikusan. Volt már olyan léggömb is, amely harminc kilométer magasságba jutott. Ezekből az automatikus feljegyzésekből sok mindent megtudtunk, amiről a régebbieknek sejtelmük sem volt.

Megtudtuk, hogy körülbelül tíz kilométer magasságig terjed az a légburok, amelyben a felhők képződnek, amely tehát a mi időjárásunk boszorkánykonyhája. Ebben a troposzférának nevezett burokban a hőmérséklet valóban a magasság növekedésével fogy; mert földünk az a kályha, amely magába gyűjtvén a nap sugárzó melegét, megtetézve az ő belső melegével (melyet főként a radioaktiv kőzeteknek köszönhet), állandóan sugározza ki a meleget. A közelebbi levegőbe több jut, mint a távolabbiba. De a tíz kilométeren felüli magasságban már nem csökken a hőmérséklet. Majdnem állandó minden magasságban, és csakis a föld különböző helyein más meg más. A

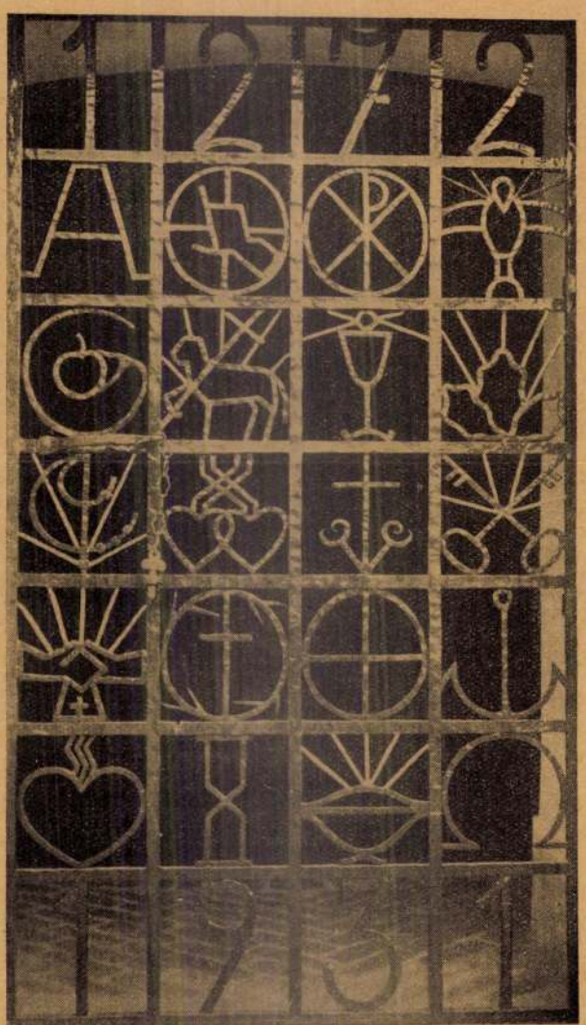

Az Élet Kapuja,

a szegedi templomtéri öregtorony új művészi dísze, amely modern formában elevenít fel régi középkori elgondolást. Tervezte Rerrich Béla műépítész. A szimbolikus jegyek értelme a következő (a sorok felülről kezdve): Első sor: Az öregtorony építésének ideje, 1272. Második sor: Alfa, az Élet kezdete, Az Isteni gondviselés: Atya (a kéz) Fiú és Szentlélek (galamb). Harmadik sor: Az eredendő bűn (almába harapó kígyó), a keresztség (bárány a kereszttel), az oltári szentség, a bérmálás (babérlevelek). Negyedik sor: a bűnbánat (ostor), az eljegyzés (két szív), a boldog élet (kereszt két rózsával), az egyházi rend (kulcsok). Ötödik sor: a házasság (két kéz a stólával), a komoly élet (kereszt a töviskoszorúban), az isteni erények: Hit, Remény. Hatodik sor: Szeretet. Az idő múlása (homokóra), Az utolsó kenet (olajos edény), Az élet vége (Omega). Hetedik sor: 1931 (a kapu elkészítésének éve)

Ujdok 1931. 43. 2

Rerrich Béla, építész, kertművész (1881–1932). 7.) Folytatásvége

Zwickl András: a szegedi Dóm tér.

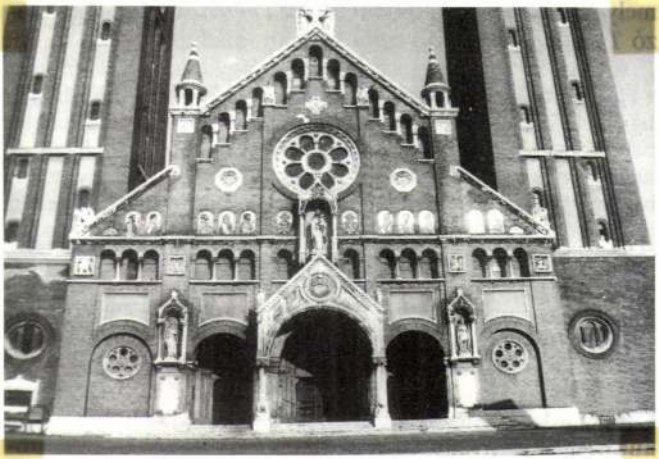

A Fogadalmi templom főhomlokzata, 1913–30 (fotók Zwickl András)

Művészet, 1988. ápr., 62-old.

Petrich Béla, Szétész, kertmüvész, Zwickl András: a szépde Dém tér. 2) Folytatás

Az ún. Trianoni és a Szent Gellért-kapu az Aradi vértanúk tere felől, 1928–30

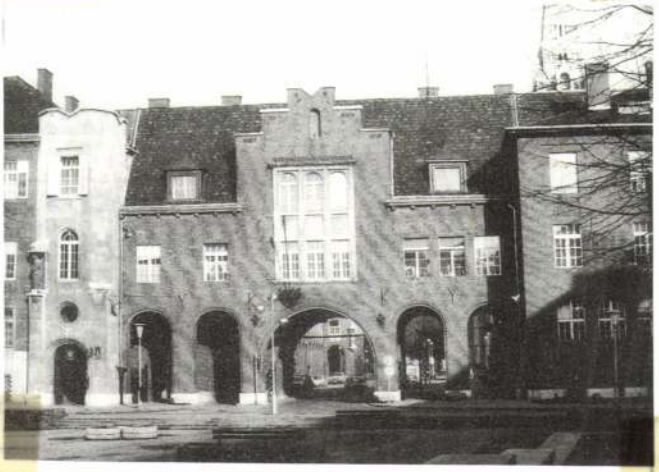

Művészet, 1988. Apr., 2-old.

	Berecz János
MŰHELY	*Hudra Klára*
	Menyhárt László
	Makoldi Sándorné
KIÁLLÍTÁS	*Barnóth Zoltán*
	Heitler László
	Szombathy Bálint
NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE	*Dobos Katalin*
	Acsay Judit

Rerrich Béla, építész, kertmüvész 4.) Folytatás

Zwickl András: A szegedi sóm tér

A kápolna a püspöki épülettömbben (II. emelet), 1928–30

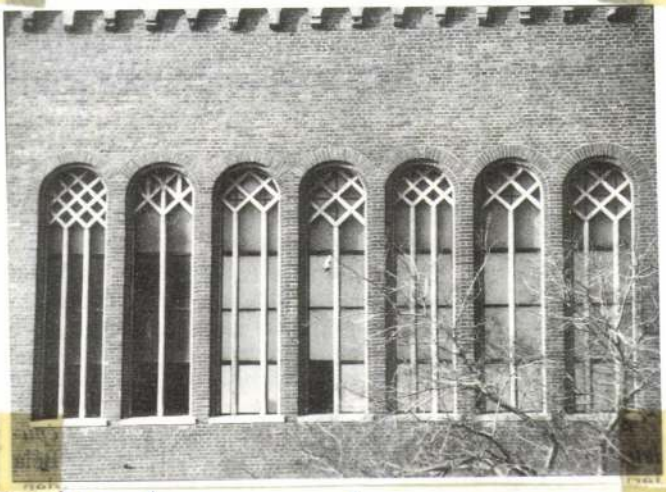

Művészet, 1928. ápr., 3-old,

Rerrich Béla, épülék, kertművész
Zwickl András: A megedi Dóm tér.

1) Folytatás.

A pályázat 4000 pengős I. díját a 18 résztvevő közül 1928. január 10-én *Rerrich Béla* nyerte el, aki egyúttal megbízást kapott az épületcsoport részletterveinek kidolgozására és kivitelezésére is.

A püspöki épülettömb részlete zászlótartó szobrokkal a Dóm tér felől, 1928–30

Művészet, 1988.
ápr., 2-old.

[illegible] (Szent Agoston) a bojáratot egyébként a [illegible] [illegible]zott árkádsorba illesztett két fehér kőpillér hangsúlyozza [illegible] [illegible] pedig, [illegible] relief, a [illegible] Szent Gyöngy [illegible]

50	Helyem év a bekéeri
50	Lívio Seguso, a mutatott üveg szobrásza
52	A formák adottak (Horvath Márton)
55	Egy himes tojás története
56	Meghitt sepelmességek (Kalmárné Noráczi Mardit)
57	Könyv és emiséssdáltás (Halapy János)
58	Képek és képregények (Fenyvesi Tóth Árpád)
59	Rivió Magdolna
60	Utolsó bes [illegible] Beuy[illegible]
63	Contents
64	A Laktonius könyvtár

Rerrich Béla (terv): Szent Imre herceg, fehér mészkő, 250 cm, 1930
(fotók Zwickl András)

Tornay Endre András szobrászatának jellemzője a tömör, jelszerű megfogalmazás, az eszközök szűkszavúsága, a kompozíciók összefogottsága, a tömbszerűség, a kevés részletből épülő egységes egész. E vonások alapján művészete a népművészettel rokonítható, s fel-felbukkannak párhuzamok Tornay törekvései és a román származású zseniális szobrász, Brâncuşi életműve között is. Tornay szobrászi jelzései, utalásai szűk motívumkör közegébe kalauzolják a szemlélőt: csaknem minden kompozícióján az idollá redukált emberalak jelenik meg önállóan, kapumotívumok keretelésében vagy architektonikus elemekre és tárgyakra emlékeztető szoborrészek tartalmi, téri összefüggésében. Egy-egy szoboralkotó elem kiemelésével, az összetevők egymás alá vagy egymás mellé rendelésével, kapcsolásával a művész viszonyrendszereket teremt, amelyeknek mélyebb rétegeiben nem nehéz felfedezni a szimbolikus tartalmak bonyolult szövetét.

Határok között

Tornay Endre And

Rerrich Béla, építész, kertművész (1881-1932) 5.) Folytatás.
Zwickl András: A szegedi Dóm tér.

Árkádpillér a püspöki épülettömb
földszintjén, 1928-30. (repr.)

Művészet, 1988. ápr., 4-old.

RERICH BÉLA

1982.II.23. 4,25 N.

1021

Jó reggelt!

- Naptár rovatunkban Rerich Béla épitészre emlékezünk halálának 50. évfordulóján. Várkonyi Balázst hallják.

- Idegenül álltak vele szemben, akik a 20-as évek magyar épi tészetét uraló magyar épitészetét uraló eklektikát tekintették mintának. De azok is, akik a nyugat-európai épietészetet a két világháboru között meghatározó funkcionalizmust tették meg mércéül, -irja Relich főmüvéről a Szegedi Dóm tér cimü könyvében Varga József. Az 1930-as zárókő letétel után kirobbant vita ma sem jutott nyugvópontra. És miközben az épitészek vitáznak, a vendégsereg tódul ide, hogy megcsodálja a száznégyszer százhat méteres teret ölelő 101 ivből álló 300 méteres árkád sorra diszitett jellegzetes vörös ...téglás épületkoszorut, amely az egységes étrkörülépités első modern hazai példája. Talán nem tulzás ha azt mondom Relich Béla nem csupán az épité szeté, de magd annyira az idegenforgalomé is. Müvét sokan a legszebb hazai térként tartják nyilván. Ezen is lehet persze vitatkozni, de az biztos, hogy a szegediek megszerették az ezernyi ötlettel megalkotott varázsos hangulatu teret. Szere tetüket jellemzi, hogy alig épült meg, egy-egy részét azon- nyomban el is keresztelték. Változatosan kiképzett oszlop sor a csavaros például az adóprés nevet kapta, ahogy fölemli ti könyvében Varga József. A tér népszerüsége félévszázada töretlen, nincs vendége Szegednek, aki ide el ne látogatna. A SZEGEDTOURIST igyekszik is kihasználni a Dóm térnek és az ehhez hasonló nevezetességeknek a vendégcsalogató hirnevét. Ráadást is kinál a városban és a városon kivül. Ujdonság a Szeged közeli erdőségben a gyermektáboroztatás, a családi üdültetés falun, a vizparti félnomád vakációzás. Szóval a kör nyék alig fölfedezett értékeit igyekeznek kihasználni. A fő vonzerő persze az Ünnepi Hetek hirneve és a város sok látni valója, köztük mindenekelőtt a Fogadalmai templom a nevezetes szegedi Dóm térrel.

- Jó volt hallani, hogy munkatársm Szeged környéki idegenforgalmi és üdülőhelyeket is emlitett beszámolójában. Mert hozzászoktunk az elmult évek során, hogy az idegenforgalom, a téli, nyári pihenés, az üdülés egyelő aBalatonnal, esetleg a Velencei tóval, esetleg a Dunakanyarral.

1982.II.23. 4,25 N.

Jó reggelt!

Rerrich Béla, építész, kertművész (1881-1932)
Zwickl Andrási a szegedi Rom tér.

3.) Folytatás

Zenélő óra az egyetem központi épülettömbjének északi homlokzatán, tervezte: Rerrich Béla, kivitelezte: Csuri Ferenc, 1935

Művészet, 1988. ápr., 3-old.

Reviczky Béla ejtén

„Az örökös kegyelet környezi álmaidat”

Beszélgetés Csongor Győzővel a Kossuth-évforduló kapcsán

■ Kossuth Lajos száz éve halott. Április 2-án temették el a budapesti Kerepesi temetőben. Emlékét nemcsak hazánkban és a környező országokban őrzik tisztelettel, hanem távolabbi államokban is. A centenárium alkalmából New Yorkban és Washingtonban is megkoszorúzták Kossuth emléktábláját, Torinóban pedig nagyszabású eseménysorozattal emlékeztek meg a magyar politikusról.

De nem kell olyan messzire mennünk.

Csongor Győzőnek, a Móra Ferenc Múzeum egykori igazgató-helyettesének lakásában, a gazdagon berendezett könyvtárban, számtalan értékesnél értékesebb könyv és relikvia, ritkaságszámba menő dokumentum, fénykép, levelezőlap és újságcikk található az 1848-49-es szabadságharccal és Kossuth Lajossal kapcsolatosan. Csongor Győző szakmáját tekintve botanikus, de mint mondta: világéletében többirányú tudományos kutatómunkát végzett. Ezek közé tartozott s tartozik a szabadságharc emlékeinek gyűjtése is.

Csongor Győző versbe fűzött ars poeticaja a következőképpen szól: *„Fényben fürödnek a füvek, ha büszkén felragyog a hold, én – szólt a szentjánosbogár – a magaméból világítok.”*

Csongor Győzőnél a Kossuth-tisztelet és a szabadságharc emlékeinek gyűjtése apai örökség. Ezzel kapcsolatos első emléke gyerekkorából való. *„A Zsótér-házban nőttem fel. Édesapám sokszor elmondta, amikor a barátaimmal játszottam az épületben, hogy vigyázzunk a lépcsőre, mert azon 1849-ben a képviselőház tagjai és maga Kossuth Lajos járt fel s alá. Apám – akit a szegények ügyvédjének neveztek – rajongott Kossuth Lajosért. Gimnazista korában már Kossuth-motívumokat kutatott a népköltészetben. Később írt egy ódát a szabadságharc tiszteletére. (Ebből részlet: „Észak erős szele zúdult a hős magyarnak ellene, megállja harcát bármint hajdanán, úr lett az ellen édes otthonán.”) 1919-ben öt év börtönre ítélték apámat, mint a direktórium elnökét. Amikor kiszabadult, elmondta nekünk, hogy sohasem a börtön gyalázza meg az embert, hanem az elkövetett bűn. E tekintetben példaképül állította elénk Kazinczyt, aki szintén éveket töltött börtönben.”*

Csongor Győzőnek olyan, Kossuth Lajosról szóló könyvritkaságok vannak a birtokában, mint Zimándy Ignác: Kossuth Lajos a magyar intelligencia és az emigráció ítélőszéke előtt, Henthaller: Kossuth emlékezete vagy mint Ballagi Aladár: Kossuth Lajos észak-amerikai beszédei a nemzetiségről és a nemzetek testvériességéről című írása.

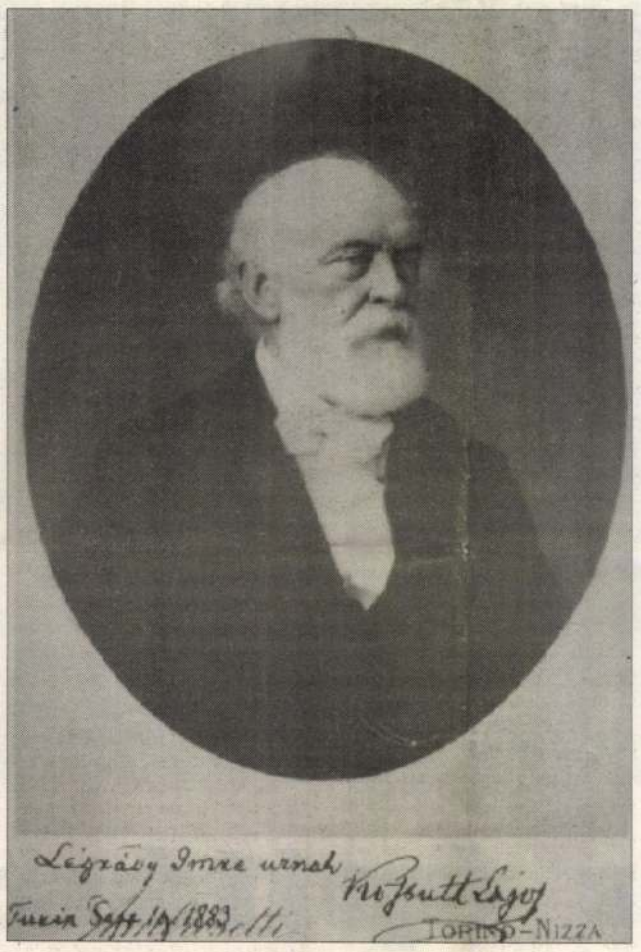

De ott fekszik a polcon a Gracza György által írott, szabadságharcról szóló, ötkötetes mű is. És még sorolhatnám a könyvcímeket, legalább háromszázat. Az egyéb dokumentumok és illusztrációk, valamint újságcikkek és fényképek száma is több százra tehető.

Csongor Győző életének, szenvedélyének mesélése közben kezembe adott egy műanyag dobozt, benne néhány préselt, megsárgult levéllel. *„Ennek az értékes tárgyi relikviának a története ahhoz az 1826-ban született szegedi ügyvédhez, Rigó Józsefhez kapcsolódik, aki tagja volt a Pilvax-körnek, aki ismerte személyesen Petőfi Sándort, s aki a szabadságharcot mint főhadnagy harcolta végig. Rigó József – aki rajongott Kossuth Lajosért – a forradalom leverésekor fogságba került. Szabadulása után visszajött szülővárosába, Szegedre. 1894-ben, legjobb tudomásom szerint, egyedül ő vett részt a városból Kossuth Lajos torinói temetésén, ahonnan magával hozott néhány levelet Kossuth halotti koszorújából. Ezeket aztán szépen lepréselte, s őrizgette egészen haláláig, 1901-ig. Hogy kinek adta át halála előtt ezt a rendkívül értékes relikviát, nem tudom. Én 1956-ban Vedres István dédunokájától, Vedres László nyugalmazott ezredestől kaptam. Gondolom azért bízta rám, mert tudta, hogy gyűjtöm a szabadságharc emlékeit és ápolom Kossuth emlékét. Azóta őrizgetem e becses kincset. Ami nekem rettentően fáj Rigó Józseffel kapcsolatban, és szégyenlem is magam a város nevében az az, hogy sírkövét – amelyen a következő szöveg állott: „Mint ifjú karddal, mint ifjú akarattal, büszke merész szóval védted a hont s igazát! Szívedben szeretet lángolt, nemesíte a jellem... Az örökös kegyelet környezi álmaidat.” – valakik, valamikor eltüntették, s azóta sem emeltek neki újat.”*

Kiderült, hogy Csongor Győző rokonságából többen is részt vettek a szabadságharcban. Apai dédapja mint tűzmester harcolt a forradalomban. Korabeli elbeszélések szerint oly' kiváló céllövő volt, hogy tizenöt méter távolságból bárkinek kilőtte a szájából a szivart. Az anyai dédapa, aki a kápolnai csatában esett el, szintén negyvennyolcas honvéd volt. Egy bizonyos Sebes nevű honvéd is a családhoz tartozott. Sebes a vízaknai csatában vesztette életét. Holttestét, érdekes körülmények között, 1893-ban találták meg. Történt ugyanis, hogy a vízaknai csata halottait a hideg idő, no meg az oszták üldözés miatt nem tudták eltemetni, ezért úgy, ahogy voltak, bedobálták őket az egyik közeli sótárnába. 1893-ban egy felhőszakadás alkalmával „előúsztak” a testek a tárna mélyéről. A több évtizedig sóban konzerválódott holttesteket jól fel lehetett ismerni. Sebes honvéd is köztük volt. Egy távoli rokon, Debreceni Ignác főhadnagy szintén harcolt a forradalomban, sőt mi több, az amerikai szabadságharcban is az északiak oldalán.

Csongor Győző sajnálatos dolognak tartja, hogy az amerikai szabadságharcról, amelyben sok negyvennyolcas honvéd és tiszt vett részt, nem beszélünk eleget. Pedig ott, mint mondta: a legmagasabb rangú magyar katonatiszt egy szegedi születésű férfi, Számvald Gyula tábornagy, Petőfi jóbarátja volt.

Sz. C. Sz.

BEGO MUSTAFA
ADA KALEH
KOSSUTH LAJOS megmentője
1849-ben átvitte csónakon Viddinbe.

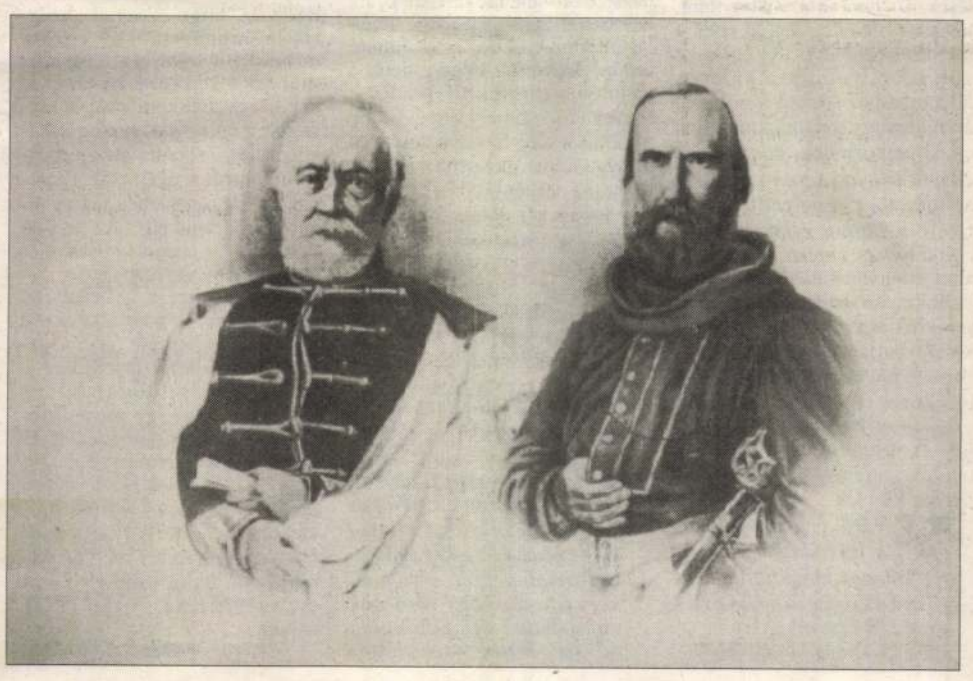

Fotó: Schmidt Andrea

A tér építészei

■ Az egykori Templom tér be- és körülépítésére legelőbb létrehívták az Erzsébet (Wittelsbach, 1837–1898) királyné védnökségével a Szent Erzsébet Egyletet, majd 1890-ben a Fogadalmi Templomépítő Bizottságot, és kiírták a tervpályázatot, amelyre összesen 34 pályamű érkezett, a legkülönbözőbb stílusok megjelenítésével. Az első díjat nem adták ki. A második díjas a PAX jeligéjű, a harmadik az INRI. A PAX pályaterv tervezői: Aigner Sándor – jeles Schulek-tanítvány – és a szegedi születésű Rainer Károly (1875–1951) építész, Cziglerés Hauszmann-tanítvány. Közös tervük alapján építették fel 1905-ben a rókusi templomot, a Szabadkáról ide került építész, Raichl J. Ferenc kivitelezésében. A harmadik díjas Foerk Ernő és Sándy Gyula munkája lett. (És mégis mit hoz a szerencse, a bronzos terv valósult meg, „bearanyozva".) Érdemes lenne egyszer körbegyalogolnunk a további 32 pályatervet – ennyi idő távlatából –, annál is inkább, mert Foerk tervét elsőként Csernok János bíboros-hercegprímás javasolta. Az ünnepélyes alapkő-letételre 1914. június 21-én került sor, de a bokrétaünnepélyt csak 1923-ban tartották meg, majd Szeged–Csanád egyházmegye 900 éves jubileuma alkalmából avatták fel Angelo Rotta érsek, pápai nuncius jelenlétében. A hatalmas neoromán templom együvéalkotási munkálatait Ottovay István (1877–1945) szegedi építésztervező és -kivitelező fogta össze, számos mesterembert, szakmai vállalkozót irányítva.

Ez a hatalmas építmény Magyarország egyik legszebb terének éke, szakrális életünk és építészetünk figyelemre méltó alkotása.

Rerrich Béla zseniális mérnökember centenáriumi emléktáblájának avatására készültünk 1981-ben, amikor volt tanítványai közül sokakat sikerült még megtalálnom, többek között Virágh Pált is. A nagy mesterről írt levelében így vallott: „Egy éven át dolgoztam a Dóm tér tervezésén. Minden kovácsoltvas ablakrács, lámpa, zászlótartó az én tervem alapján készült, nem szólva a kőfaragómunkákról. Ifjan – és dús hajzattal – ma is látható vagyok a püspöki árkád közepén lévő kapu feletti Ohmann-féle supraport egyik oldalán, a Rerrich-iroda többi tagjával egyetemben, amint áhítattal hallgatjuk Szent Ágoston tanítását. Máig is örömmel gondolok vissza erre a felejthetetlen tanulóévre. Kétszeresen és többszörösen is kötődök ahhoz a zseniális városhoz, Szegedhez, annál is inkább, mivel a Rerrich tér kialakítását személyes érdememnek is tekintem: én terveztem azt a teret lezáró épületet, a Békeépületet, amit 1952-re fel is építettek."

A Dóm téri épületegyüttes zsenialitása és csodálata abban rejlik, hogy Rerrich Béla olyan megoldást talált, amellyel az alkalmazott anyag és színhatása olyan keretet ad a fogadalmi templomnak, amelynél jobb és szebb el sem képzelhető. Az árkádok oszlopainak merész megoldása feledtet minden merevséget, amelyet a templom monumentalitása parancsol a térre. Rerrich kivitelező iparosai voltak: Thék Endre, Seenger Béla budapestiek, és a szegediek: Bille János, Kónya János, Kocsis Ferenc, Lengyel Lőrinc, Takács János és Erdélyi András. Stampay Jánosnak (1903–1983), a Rerrich-iroda vezetőjének több mint száz vállalkozóval kellett foglalkoznia, és a pallérokon is folyton rajta tartotta szemét. Stampay János az építkezések befejezéséig maradt Rerrichnél, majd itt nősült és telepedett le. Tervei szerint valósult meg a rendőrség Kossuth Lajos sugárúti épülete (1943), egy Zerge (ma Batthyány) utcai csodálatos lakóház, egy kiskörúti bérház, a vasutas sporttelep, a Hangya Szövetkezet malomépülete, a mai Autóklub háza, a Kunsági Szövőgyár (Dorozsma). Kivitelező építője volt a Vellitz–Pollákháznak (kiskörút), a Tóth-féle szanatóriumnak (ma fogászati klinika), a deszki szanatórium épületeinek stb.

Az emlékünnepség kapcsán felvettem a kapcsolatot a Kertészeti Egyetemmel is, mivel jogelődjének, a Kertészeti Tanintézetnek Rerrich Béla 1908-tól tanára, haláláig igazgatója volt. Az akkori rektor hatalmas elismeréssel emlékezett Rerrich életpályájáról, a régi magyar paraszti kertek érdekében kifejtett munkásságáról.

Az egykori Rerrich-tanítvánnyal és munkatársával, Szilágyi Dezsővel szintén 1981-ben kerültem levelező viszonyba, és szép megemlékezése professzoráról a Somogyi-könyvtári műhely 1982/3. számában megtalálható. (Tényleg szép lenne, ha a város egyik legszebb parasztkertjének, Bálint Palkó Pálét az újszegedi Ligetben megvalósítaná!) Rerrich Béla fiával, a melbourne-i olimpia magyar párbajtőrcsapat tagjával – aki Stockholmban telepedett le 1957-ben – ugyancsak ekkor ismerkedtem meg, és számtalan élményt mesélt apjáról.

A tér és tervezőinek sorában az első három helyezettet Panek Sándor a Dóm tér történetéről megjelent írásaiban említi; a negyedik díjat Thomas Antal kapta, aki igen artisztikus, bár lehet, hogy Szegedtől idegen tervet nyújtott be. A templomtervező Foerk is nyújtott be tervpályázatot a tér körülépítésére, de csak az 5–6. helyre sorolták, így hát meg is sértődött. Az 1927-ben kiírt tervpályázatra 18 munka érkezett be. Amint Habermann Gusztávtól tudjuk, a 18. helyezést egy nagyon tehetséges fiatal építész, Lehoczgy György (1901–1979) érte el, aki úgy járhatott építész tudományával, mint Zombory Lajos, kiábrándulva sikertelenségeiből – bár épületei ma is állnak Miskolcon, Lillafüreden, Budapesten –, inkább festőművész lett Nyugaton, először Bregenzben, majd Saarbrückenben. Külföldi festői munkássága óriási, amelyet itthon alig ismerünk.

Rerrich terve valóban csak felében valósult meg annak idején, a tér csak szakaszosan épült be. Előbb a SZOTE oktatási épületével, majd a Somogyi-könyvtár és Levélpár új palotájával, az üveg- és vasbeton architektúrával, de a klinker építőművészet törekvéseit is tiszteletben tartva vált a tér jelen elképzeléseink szerint teljessé.

Bátyai Jenő

Ezen utolsó írásával búcsúzunk régi külső munkatársunktól, akit tegnap helyeztek örök nyugalomra a Belvárosi temetőben, a város által adományozott díszsírhelyen.

„Májusban eldől, hogy érettségi lesz, vagy csak ballagás"

A hipnózis szakértője a „pszichofegyverről"

Egyik laptársunk nemrégiben „Titkos orosz pszichofegyver?" címmel beszámolt bizonyos különleges moszkvai kísérletekről. A bizonytalanságra nemcsak a címbeli kérdőjel utal; a cikkből kiderül, hogy egy orosz újságíró nyomozási eredményeire támaszkodik a feltételezés; a nagypéldányszámú hetilap munkatársa összefüggésbe hozott egymással bizonyos tényeket, s arra a következtetésre jutott, hogy rádióhullámok, vagy infrahanghatások révén tömeges „agyátprogramozással" kísérleteznek orosz katonai-tudományos körök – „egyelőre szerény méretekben, lokálisan". A beszámoló az orosz kolléga legfőbb aggodalmával zárul: a pszichofegyver könnyen kerülhet illetéktelen kezekbe. Miről van szó? Bulvárlapi szenzációhajszáról? Valódi veszedelemről? Van- e tudományos háttere-alapja egy ilyen feltételezésnek? Ezt kértdeztük a hipnózis szakértőjétől, dr. Boncz István pszichiátertől (SZOTE, Pszichiátriai Klinika); s ha már a rádión keresztül végrehajtható tömeges „agyátprogramozás" került szóba – óhatatlanul a jelenlegi magyar rádiós-tévés kormányzati sikerpropaganda lehetséges hatásai is.

■ ***Ki volt Vlagyimir Behtyerev?***

– Orosz akadémikus, komoly tudós, híres ideggyógyász. A szakma jól ismeri, de a laikusok is tudhatnak róla, mindazok, akik hallottak akár a róla elnevezett betegségről, a Behtyerev-kórról, akár arról a ma is működő intézetről, amely őrzi a nevét. A század elején működött, 1927-ben halt meg, különös körülmények között. A sztori szerint egy tudományos kongresszuson, baráti társaságban kérdezték tőle, hol késett, mire azt találta felelni: egy kacskakezű paranoiást vizsgáltam. Aznap este a professzor rosszul lett, három nap múlva a hamvait vitték a családjához...

■ ***Sztálin orvosa volt?***

– Persze. A sok közül az egyik.

■ ***Azt írja az újság, hogy Behtyerev élete utolsó két évében sikeres kísérleteket folytatott: a vezetékes rádiót használta fel arra, hogy hallgatóságát hipnotikus állapotba hozza.***

– Rádióhullámokkal nem lehet hipnotizálni. De a rádión keresztül – a beszéddel – elérhető szuggesztió. Az a baj, hogy a laikusok általában nem jól használják a szavakat. A szuggesztió: éber állapotban közvetített ajánlás, netán parancs. Ilyen például a reklám. Ha egy filmben a szereplők folyton Coca Colát isznak, az emberek a szünetben ott fognak tolongani a Cola-árusnál. Ha elég gyakran ismétlik a reklámszövegeket – legyünk stílszerűek, például ezt: „Üde fogsor, tiszta száj, reggel-este Délmadár" –, akkor az emberek előbb-utóbb késztetést éreznek, hogy kövessék az ajánlást és Délmadárt olvassanak... A hipnózis – az más. Sem nem éber, sem nem alvó, hanem sajátosan megváltozott tudatállapot, amelyben rendkívül fogékony az ember a szuggesztiós hatásra.

■ ***Kizárhatjuk tehát, hogy az éber rádióhallgató hipnotizálható?***

– Igen. De az imént említett megváltozott tudatállapot mellett léteznek egyéb pszichés állapotok is, amikor megnő a fogékonyság a szuggesztiós ráhatásra. Például, amikor az ember nagyon fél, vagy nagyon boldog, amikor valami miatt tartósan feszültségben él. Nem nehéz elképzelni, hogy a 20-as évek Oroszországában, amikor nemcsak egy Sztálint sértő elszólás, hanem kisebb „bűnök" miatt is pillanatok alatt urnában találta magát bárki – tömegek éltek félelemben.

■ ***Az sem lehet egészen véletlen, hogy mostanában kerülnek elő Behtyerev egykori vizsgálati feljegyzései és egyéb baljós jelek gyűjthetők össze – tömegszuggesztiós kísérletekre.***

– Mindannyian a bőrünkön érzünk itt, a világ keleti tájain egyféle „várakozási feszültséget". Ez minden átmeneti korban és átmeneti társadalomban így van, sokkal nagyobb feszültség terheli az embereket, mint a konszolidált társadalmakban. Magyarországon sok minden eldőlt az utóbbi négy évben; lettek olyanok, akiknek most jól megy, mégis okuk van a feszült kételyre: vajon ezután is jól fog menni? Mások azért élnek feszültségben, mert rosszul, vagy rosszabbul megy nekik és a leszakadás rémével viaskodnak. Szakmai alapszabály, hogy a hipnózis nem a rendelőben kezdődik, hanem már a várószobában. Labilis, változékony társadalmi viszonyok és életkörülmények között szuggesztibilisebbek az emberek, mint konszolidált viszonyok között. Nem megváltozott tudatállapotról van tehát szó, „csak" felfokozott várakozásról, bizonyos készenléti állapotról, feszültségről. Ez kétségtelenül érzékelhető napjainkban, Magyarországon is.

■ ***Hasonló társadalmi feszültségeket használtak ki a diktátorok is?***

– A legteljesebb mértékben. Ugyancsak a 20-as években működött a francia tudós, Gustave Le Bon, aki A tömegek lélektana című művében olyan szemléletesen írt a témáról, hogy érdemes röviden idézni: „A legmélyrehatóbb megfigyelések azt látszanak bizonyítani, hogy az olyan egyén, ki sokáig működésben levő tömeg közé volt szorulva, olyan különös állapotba jut, – az őt körülvevő áramlat vagy valami ismeretlen ok következtében, hogy ez az állapot nagyon közel jár ahhoz az igézethez, amelyet a hipnotizáló a hipnotizáltra gyakorol... Szuggesztió befolyása alatt ellenállhatatlan erő ragadja bizonyos tettek elkövetésére. Ez a hév a tömegeknél még ellenállhatatlanabb, mint a hipnotizált alanynál, mert a mindenik egyénre egyformán ható szuggesztió növekszik azáltal, hogy kölcsönössé lesz." A diktátorok ismerték, jól megtanulták ezt a leckét.

■ ***A „várakozási feszültségek", a társadalmi készenléti állapot kihasználható a tömegkommunikációs eszközök révén?***

– Az elektronikus sajtó, a rádió és a tévé, valamint a hallgatók-nézők viszonya sajátosan egyoldalú. Nem áll módomban visszaszólni. Köteles vagyok befogadni. Olyasmi ez, mint a prédikáció a szószékről. A hatást növeli, ha az információt többszörösen megerősítik, ha karizmatikus egyéniség, vagy számomra hiteles, szavahihető ember közvetíti. Függ a hatás a közlés tartalmától is. És a befogadó személyiségétől. Ez utóbbiról elég beszédes egy néhány évvel ezelőtti tapasztalatunk: mindenki emlékezhet rá, hogy Magyarországon a tévésorozat hatására gyűjtés indult szegény Isaura felszabadítására... Hogy a kérdésre adandó választ közelítsem: ismert az a tény, hogy nálunk tíz polgár közül heten nem olvasnak rendszeresen újságot; ez azt is jelenti, hogy Magyarországon tömegek hagyatkoznak a rádió és a tévé közléseire.

■ ***Ha a kommunikátorok ismerik a szuggesztibilitás feltételeit, a hatást növelő tényezőket és ezeket tudatosan alkalmazzák, akkor elképzelhető, hogy tömegek gondolkodását „állíthatják át" az általuk kívánt módon?***

– Ez roppant kényes kérdés. Egyfelől ismerjük Gustave Le Bon nézeteit a tömeg viselkedéséről és erkölcséről, illetve erkölcstelenségéről; másfelől ismerjük a hipnotherápiás tapasztalatból, hogy az ember hipnózisban nem csinál „énidegen" dolgokat.

■ ***Mi az „énidegenség"?***

– Lechner professzor hallgatói közül hipnózisban csak azok gyűjtottak rá a krétára – használták cigarettaként a krétát –, akik egyébként dohányoztak; a lányok csak a bokájuk fölé húzták a szoknyájukat a parancsra - megfelelően a kor viselkedési normáinak. A példákat lehet szaporítani, a lényeg az, hogy azonnal „kiugrik" a hipnózisból az egyén, mihelyst a saját erkölcsi normáival ellenkező parancsot kap. A pszichoterapeuta a hipnózist a beteg gyógyítása érdekében, a viselkedésének a megváltoztatása céljából alkalmazza; de nem lehet „az agyakat átprogramozni". Az eredeti kérdésre azt tudom mondani: a mai Magyarországon a médiának lehet erős befolyása a tömegekre; de az emberek – a napi valóságból, az életkörülményeikből leszűrhető – elemi tapasztalatai ellene hathatnak még egy professzionális módon megtervezett és véghezvitt kormányzati sikerpropagandának is. A választások előtti tömegkommunikációs befolyásolás „eredményét" nem lehet megjósolni; majd májusban eldől, hogy érettségi lesz, vagy csak ballagás.

Sulyok Erzsébet

toba, de gyönyörű és hatalmas vágy az élet eddig nem ismert, szédítő tájai felé! Most, amikor magam se tudom, mit akarok, mi űz, mi nyugtalanít, miért sírok és ujjongok, mi az, ami kiforgat valómból, hogy nem ismerek magamra, hogy futóbolond leszek vénülő fejjel a magam és mások botránkoztatására!...

Hó... itt nem tartunk még. S nem is fogunk tartani.

Nevetséges... már az ízlést kell segítségül hívni. Mi van hát itt?! Azt hiszem, túlzott elragadtatás e két gyönyörű, fiatal teremtés láttán.

De nemcsak ez... valami édes és forró anyai érzés önt el csodálatos melegséggel. Igen, ez az, megvan!! Megállapítom, hogy az életemből kimaradt anyaság érzése keres és tör útat itt a kiélésre.

De... a takarítónőm kislányát is anyásan szeretem s az az érzés mégis csendesebb és... természetesebb, mint ez...

Különös vágyaim vannak. Megsimítani a lágy, gesztenyeszín haját, kezembe venni az állát s megkérdezni melegen:

— Szereted Évát, édes fiacskám?

Miért szeretném látni, amint szép szájáan kisuhan ez a szó: szeretem... Miért, miért, miért?!

Izgat, hogy nincs felelet. Izgat, hogy ebben a korban jelentkeznek az életnek olyan rejtélyes tünetei, melyek mellett megáll a józan ész. Anyai érzések, keveredve valami mással... Furcsa érzelem-potpourri, orvosoknak, íróknak való tanulmány...

*

Ma én is vettem észre, hogy szépültem és fiatalodtam. De csak akkor tűnik fel, ha Éva nincs mellettem. Éva mellett mindenki elvész. De mit törődöm ezzel?!

Nagy dolog a szépség és ifjúság varázsa. Például ezek itt, ha igazságos akarok lenni, egyáltalán nem valami nagyvonalú lények. Mégis csillognak és csupa költészet a szemük sugara is. Kivált, ha hallgatnak. Ha megszólalnak, sok csacsiság sül ki tőlük. Ó, ha az Éva bűbájos lényét átfűthetném az én értelmemmel és intuiciómmal, hogy tudnám gyönyörködtetni és boldogítani ezt a drága fiút! Lobogó, ünnepi fáklyaként nyujtanám felé a kigyult lelkemet!

Megint a fiú... Boldogitani akarnám, mintha az édesgyermekem volna, vagy mintha...

De ezeknek elég, ha szembeülnek és összenéznek. Nem átallják előttem se kimutatni a szimplaságukat. Hát levegő vagyok én? Nulla az ő szemükben? Furcsa. Én, akinek véleményét tekintélyek hallgatják meg érdeklődéssel! Mindegy ezeknek, hogy mit gondolok róluk?! Kissé... szemtelenek. És ostobák. Csak ostoba ember lehet ilyen merész. Ostoba vagy hülye! Ó... reszket kezemben a toll. És... reszket szememben a könny. A buták, a buták!... Az édesek. A gyönyörűek. A drága haszontalanok. A semmirekellők, szépséges-szépek, fiatalok, gyerekek... Ó, szerelmeim! Istenem, tedd boldoggá őket!

*

Ma különösen szép volt a két gyerek. (Érzett a levegőben, hogy valami történni fog.) Ifjú isteneknek láttam őket, zöld gyepen, görögös peplonokban, aranykarikával fürtjeiken, rózsagirlanddal alakjuk körül. Piros-arany napfény tűzött le rájuk...

Éreztem: bűn lenne a természet ellen, ha össze nem kerülnének. Csak költő-, festő-képzelet álmodhat olyan ragyogó Ámorkákat, felséges, kis istenkölyköket, amilyenek az ő gyermekeik lesznek.

Emelkedett hangulat foszforeszkált körülöttünk. Gondoltam: kimélyítem ezt. Legalább így belekapcsolódom az ő dolgukba.

Szobámba mentem s újra feltettem a grammofonra a „Tavaszi zsongás"-t, melynél először pillantottak meg egymást. Angyali mosollyal hallgatták. Aztán jött a Träumerei...

A végén különös neszre lettem figyelmes. Igen... kuncogás volt.

Odanéztem. Egy képes hetilap torz arcképein nevettek gyerekesen, boldogan, semmivel, senkivel nem törődve.

Gyűlölni kezdtem őket. Mélységes-feketén. Ártani tudtam volna nekik... a közönségeseknek, a hálátlanoknak.

De aztán... lefacsargott torkomon a könny, nyeltem és észrevétlenül kitámolyogtam a kertbe, hogy ne kelljen megszégyeniök magukat, amiért tudomást se vettek a játékomról.

Így van. Engem végleg kikapcsoltak.

*

Lukács László, egykori miniszterelnök, meghalt a mult héten

Rerrich Béla, a kitűnő építőművész, a szegedi fogadalmi templomtér kiépítésének mestere, meghalt a mult héten. Ez a fénykép abban a középkori mester-ruhában mutatja, amelyben nagy műve felavatási ünnepén résztvett. Rozgonyi fényképe

Uj Idők 1932. 10. 7.

Azt mondtam, hogy ha fáj is a szívem, nevetséges nem leszek. Nem is! Jó, hogy külön szobában alszunk, mert féléjszakát keresztülsírtam. De most már ezen is túl vagyok.

Ma nem keltem fel. Halálos fáradtságot érzek. De majd megnyugszom. Holnap leszek negyven éves. Az asszonyok virulnak még ebben a korban. De én — leány vagyok.

Nem baj. Eljön a csend. És ha kihevertem egészen ezt a ... ezt a két hetet, majd három vagy öt év múlva kezemet nyújtom Lénárth igazgató úrnak, ennek a becsületes embernek, aki vár reám.

Éva ma a nyakamba borult és megsúgta, amit úgyis tudtam, hogy szeretik egymást. (Azalatt vallották meg egymásnak, míg én a kertben nyeltem a könnyeket.) Megcsókoltam anyásan — bűnbánattal és megnyugodva. Hangtalanul sírtunk egyet.

Most ott ül az ablakánál, — látom az előrehajolt, megindítóan szép fejét — s egy könyvbe néz, de nem olvas. Tiltakozásom ellenére átüzent, hogy ne jöjjön, mert gyengélkedem és csendre van szükségem.

Hát csend is van itt. S lassankint csend lesz belül is, a legbensőbb világomban, ahová egyszer életemben nem tudtam belátni . . . Érzem, meg fog jönni ez a csend.

.... Milyen szép tüzesen megy le a nap. S az a kis, szívalakú, vérpiros falevél, azon a vékony száracskán, itt az ablakom előtt, még egyre libeg, libeg, nem hagyja magát. Keresztülszúr rajta a fény és kétségbeesett lángolással, véresen, tragikusan izzik, izzik, lobogva, égve él... hogy végre is feleméssze a saját, hasztalan tüze, kihamvadjanak színei, összeaszalódjék és — közös sors — elsodorja az őszi szél.

Irodalom

Lesz, ahogy lesz

— Terescsényi György új regényéről —

Terescsényi György, akinek „Lesz, ahogy lesz" című új regénye most jelent meg a Magyar Regények sorozatában. A „Lesz, ahogy lesz" a nagy sikert aratott „Hősök" folytatása

Ha valaki meg akarja tudni, hogy mi a szónak nemes értelmében vett nemzeti irodalom, megtudhatja Terescsényi György legújabb regényéből.

Hősei, a parasztember, meg a párja nem azért magyarok, azaz nem azért nemzetiek, mert az előírásos kosztümben jelennek meg a kötet lapjain. Nem is beszélnek tájszólással, nincsenek tele vitézkötéssel, nem ropnak csárdást, nem káromkodnak s nem csapkodják a kocsmaasztalt a legújabb népdalok kíséretében. Halkan, tömondatokban beszélnek. Csak a sorsukban magyarok. Az életükben, a szenvedéseikben, összeroppanásukban, a reménykedéseikben. Ami velük történik, azt is el lehetne mondani néhány rövid tömondatban. Regényük olyan lassan, vontatottan halad előre, mint az ekevas a humuszban. Vágja a földet, s a mélyben levő kincsekből ki-kivet egy-egy megcsodálni való darabot. Van benne lira, pacsirtadal, van benne dráma, hogy könny szökik tőle a szívbe és a szembe. Megjelenik benne a tanyák csendje, a mozdulatlanság élete, hajnalok lila lángolása, s átsóhajt rajta a mezők illata és a rozskenyér szaga. Nem is tudunk elképzelni olyan nagy vásznat, amelyen elférne mindaz a szín, melyet Terescsényi a regény vásznára felken. Nem tudunk elképzelni olyan érzékeny hanglemezt, amely úgy vissza tudná adni a derengő szürkeségnek csak lélekkel észlelhető sok neszét, mint ahogy a regény lapjai visszaadják.

Egy paraszti pár, egy apró gyerek, egy ló és egy kutya történetében benne él, benne sír, benne lázadoz az egész ország története. Benne lüktet minden erre való külön célzatosság nélkül a magyar föld, a magyar termés, a magyar gazda problémája. A szépirodalom így ölébe veszi a politikát, de irodalommá finomítja, lehalkítja, nem gurít alája szónoki hordót. Csak rámutat, szinte hangtalanul, mint ahogy rámutat Amerikára is, ahol gyilkolják a búzát, megégetik és tengerbe öntik a kávéval együtt, hogy kevesebb legyen belőle, s felszökjék az ára. A paraszt, a kétkézi munkás megtanulja a világpiac tőzsdeszavait, egyszerű gondolatai közé fészkel az infláció, defláció és valorizáció. Érzi a föld remegését a talpa alatt, öt kis hold földjén szegénységben, látja az idők változtatását, melyet nem a lepergő homokóra mér többé, hanem a búza árának eszeveszett zuhanása. A történetírók fel fogják jegyezni, hogy az évek lázát a búza és a csizma viszonya méri. Tönkre kell menni öt kis hold földön, adóssággal, nagy kamattal, elemi csapások nélkül is. A baj azonban seregestől jár, tűz üt ki a tanyán, s odavész minden. Kísért a Sátán, gyilkosságra, öngyilkosságra ösztönzi Tápai Andrást, de ahol hűséges asszony van a közelben, nem győzhet a gonosz. Itt pár lapon egy háromfelvonásos drámát sűrít össze Terescsényi lélekzetelállító művészettel. Azután új élet következik, kubikus élet, kutya élet, de a tíz körömmel ki kell kaparni mégis a szükséges összeget az adósságtól való megszabadulásra, a gyerekért, az asszonyért, az életért. Hogy a helyükre állhassanak újra, a kijavított fészekben. Aztán, hajrá, újra élet! Eke, ásó, gereblye, borona! Mert úgy még sohasem volt, hogy sehogysem lett volna, amíg pedig jobbra nem fordul, lesz, ahogy lesz.

Aki mai tárgyú regényt ír, az nem írhat, csak pesszimista művet. Terescsényi György azonban olyan pesszimista, aki az éjszaka sötét díszletéhez látható odatámasztja a pirkadó hajnal díszletét is. András paraszt tragédiája úgy végződik, mint az Ember tragédiája. A bizalom, az önbiztatás kisugárzásával.

Terescsényi György úgy ismeri, s úgy festi a parasztot, ahogy ma kevesen. Nem tűzdeli tele erotikával, mert a magyar parasztról, idegen az erotika. Egyszerű, egyhúrú, problémáktól mentes embernek látja, olyannak, amilyen valójában. S ha a hőse hallgat, beszél helyette a természet. A föld, a mező, a mennybolt, az erdő, s az állatai. Aki nem tudja elfelejteni Zólának Bataille nevű lovát a Germinál bányájában, vagy Maupassantnak a vadludak után sikongó szelíd lúdjait, az nem fogja elfelejteni Terescsényi Tündérének és a bolgár kertész lovának szívbemarkoló találkozását sem. És felejthetetlen marad mindenki előtt a Buksi kutya örökbefogadása is, mely egy külön költemény a regényben.

A Lesz, ahogy lesz méltó betetőzése a kivételes sikerű Hősöknek. Megráz, felemel és gyönyörködtet.

FALU TAMÁS

zik a szovjetköztársaság gazdasági és katonai hatalmának kiépitésén. Egy orosz szövetség mentette meg egyszer Franciaországot további megaláztatástól. Vajjon egy orosz-német szövetség nem menthetné-e meg Németországot is?

Ma még ugyan nem. De Németország kezére jár Oroszországnak gazdasági fegyverkezésénél és Oroszország esetleg katonai téren mutathatná ki köszönetét. Mindkét országnak közös a gondja és közös az ellensége. Németország nem bolsevista. De a francia köztársaság sem becsülte sokra a cárizmust. Franciaország ma elég erős, hogy idegen segitség nélkül kényszeritse ki a versaillesi szerződés teljesitését, amelyet ő maga megszegett. Pár év mulva azonban nem lesz többé erre képes, ha a többi világ lelkiismerete nem áll mögötte.

A francia államférfiak azonban maguktartásával a lefegyverzés kérdésében saját országuktól elidegenitik a világ közvéleményét.

Az a nemzedék, mely megismerte a háborut és annak rémségeit, még mindenütt a kormányon van. Amig a választói urnánál többsége lesz, béke fog uralkodni. De hamar ki fog mulni. A németországi választások nagyon is világosan megmutatták, hogy keserves csalódás vár azokra, akik a világbéke fentartásának reményeit az ifju nemzedék idealizmusára épitették.

Letartóztatták az Auguszta-telepi rablógyilkost

Mester János csaposlegény a helyszinen eljátszotta a rablógyilkosságot

Csütörtökön délelőtt a főkapitányságról autón vitték ki az Auguszta-telepi kaszinóba *Mester* János csaposlegényt, aki amint ismeretes, meggyilkolta *Soltész* Károlyné szakácsnőt. A gyilkos *Medvés-Medico* vizsgálóbiró és *Vogl* rendőrkapitány előtt eljátszotta a helyszinen a rablógyilkosságot. Megmutatta hogyan nyitotta ki belülről a szobája ajtaját, hogyan surrant be a szakácsnő szobájába és hogyan kezdte feszegetni a pénzes-kazettát.

A legnagyobb hidegvérrel és cinizmussal mutatta meg, hogyan ugrott rá az álmából felriadt szakácsnőre.

Hogyan fojtotta meg és hogy hogyan cipelte a holttestet a szinházi dobogó alá. Ezután megmutatta, hogy hová rejtette el a pénzt.

A helyszini szemlén Mester János továbbra is

állhatatosan tagadta, hogy előre megfontoltan ölte meg Soltésznét.

Megmaradt amellett, hogy csak a pénzt akarta ellopni, de *amikor a szakácsnő felébredt és látta, hogy le van leplezve, elveszitette önuralmát és maga sem tudta, hogy mit cselekszik.*

A helyszini szemle után Mester Jánost visszavitték a főkapitányságra. A déli órákban kihirdették előtte az előzetes letartóztatást elrendelő végzést. Holnap kisérik át az ügyészségre.

Tizévi sulyos börtönre itélték Pintér századost, Kiss őrnagy gyilkosát

Végzetteljes szerelmi dráma. Az áldozat előbb közvetitett a válni akaró asszony és a férje között. Később mint az asszony jegyese prezentálta magát. A férj idegei felmondták a szolgálatot. Gyilkolt és öngyilkossággal kisérletezett

Pesterzsébeti dráma. Két jóbarát halálos összeütközése. Pintér András százados egyideig boldog házasságban élt nejével, Radulescu Helénnel. Egy tizenegyéves gyermek füzte őket egymáshoz. Később a házastársak között viszály támadt. Pintér százados a vele jóbarátságban levő Kiss Miklós őrnagyot kérte fel, hogy a válni akaró asszonyt beszélje le szándékáról. Kiss beszélt is az asszonnyal, de közben annyira beleszeretett, hogy nyiltan hirdette, hogy nőül veszi Radulescu Helént és egy barátjának tanácsára szándékát közölte is a szanatóriumban fekvő Pintérrel, aki rettenetesen elkeseredett és heves szemrehányásokkal illette az őrnagyot. Ekkor Kiss távozott és taxin sietett Pesterzsébetre. Nyomban felöltözködött Pintér is és autó után futott. De nem volt nála elég pénz, ezért visszasietett a szanatóriumba.

Ez volt a katasztrófa oka.

Mert ha korábban ér oda, ellenfelét még nem találta volna ottan és akkor bizonyára elhárult volna a baj. De igy a kertben sétálgatva találta őket és erre szót váltottak egymással. Kiss azt mondta, hogy nem ez a helye annak, ahol az ügyről beszélni kell. Erre mind a hárman

bementek a szobába és csakhamar revolverdörrenések hangzottak el.

Kiss őrnagy holtan terült el, Pintér öngyilkosságot kisérelt meg, de ez nem sikerült. Az asszony pedig elájult.

A honvédtörvényszék vitéz Lipcsey Márton ezredes elnöklésével és Kovács Béla hadbirószázados vezetésével már kedd óta tárgyalta a pört. A vádlott védelme az volt, hogy erős felindulásban követte el a cselekményt. Serdülő gyermekének sorsa és saját jövője olyan rendkivüli izgatott lelki állapotba juttatta, hogy idegei felmondták a szolgálatot, cselekedetének következményét nem tudta mérlegelni.

Kihallgatták az asszonyt is, aki nagy lelki tusa között mondotta el terhelő vallomását.

Szerinte Pintér előre megfontolt szándékkal jött ki a pesterzsébeti villába.

A kertben minden felindulás nélkül, nyugodtan beszélt Kisshez. Sőt némi cinizmust is észlelt. Benn a szobában már csak akkor sütötte el önmagára a fegyvert, amikor látta, hogy Kiss őrnagy halott. Kihallgatták a sofőröket. Az orvosszakértők véleménye az, hogy Pintér századosnál kissé csökkent a beszámithatóság, de nem tekinthető a büntetőjogi felelősséget kizáró elmebajosnak.

Bárkányi Jenő őrnagy-ügyész függelemsértésben és gyilkosságban kérte kimondani Pintér századost és ezért

kötél általi halálbüntetés kiszabását indítványozta.

A függelemsértés azon esetben, ha egy katona előljárója ellen szolgálatban vagy szolgálaton kivül gyilkossági szándékból támadást követ el, akkor a katonai törvények szerint agyonlövetés a büntetése, ha azonban a cselekmény befejezetett és a gyilkosság tényálladéka kimerült, akkor a törvényszerü büntetés maximuma kötél általi halál.

Az itélet kihirdetését ma délelőtt tiz órára tüzték ki. A honvédtörvényszék épülete megtelt a tisztikar tagjaival, akik érdeklődve várták az itéletet. De a tanácskozás sokáig tartott, ugy hogy a tárgyalásvezető csak délután fél két órakor hirdette ki a honvédtörvényszék itéletét, amely igy hangzik:

A magyar állam nevében... A honvédtörvényszék Pintér András századost bünösnek mondja ki a katonai büntetőtörvénykönyv 419. paragrafusába ütköző emberölés büntettében és függelemsértés büntettében, azért, mert 1930 május 14-én délelőtt fél tiz óra tájban Pesterzsébeten Kiss Miklós őrnagyot nem megölési szándékkal Frommer-pisztolyából reáirányzott három lövéssel megölte. A haditörvényszék ezért a tüzérszázadosi rangjától, ujból előléptetés lehetőségének a megfosztásával megfosztja, ezüst és bronz Signum laudisának, első és másodosztályu ezüst, továbbá bronz vitézségi érmének, a Károly-csapatkeresztnek és a háborus emlékérem elvesztésének kimondása mellett az önhibáján kivül vizsgálati fogságban töltött kéthónapi fogház betudásán felül

tizévi sulyosbitott sulyos börtönbüntetésre itéli.

Az itélet kimondja, hogy évenként kétheti magánzárka és kenyér és vizre szoritott böjt, továbbá évenként egyszer sötétitett magánzárka is alkalmazandó lesz az itélet végrehajtásánál.

Ezután a tárgyalásvezető az itélet indokolásába kezdett. Az indokolás elején a tárgyalásvezető megállapitja az orvosszakértők véleménye alapján, hogy a vádlott, most már elitélt, százados, gyermekkora óta degenerált, ingerlékeny természetü ember.

Kétségtelen, hogy a vádlott nagyon szerette feleségét, azonban éppen ingerlékeny természete miatt nem élhetett nyugodt, kiegyensulyozott házaséletet. Vádlott, hogy feleségét ujra visszahóditsa, szinlegesen megjátszott öngyilkosságot követett el. Mielőtt mellbelőtte volna magát, zubbonyát kitömte noteszekkel és iratokkal, ugy hogy tényleg a golyó csak lényegtelen sebet ejtett rajta.

Ebben az időben ismerkedett meg vádlott Kiss Miklós akkori századossal, barátságot kötöttek, a vádlott bevezette Kiss Miklós századost, későbbi őrnagyot pesterzsébeti házába és itt azután előállott az a helyzet, hogy Kiss Miklós százados, akivel vádlott barátságot kötött, ugyanekkor barátságot kötött a vádlott feleségével, Radulescu Helénnel.

Ez a barátság sokkal nagyobb volt, mint a két tiszt közötti barátság.

Ez fülébe jutott vitéz Kisfalussynak, Kiss Miklós felettesének, aki ekkor magához rendelte Kiss Miklóst és Pintér Andrást kihallgatásra.

Vitéz Kisfalussy figyelmeztette *Kiss* Miklós századost, hogy ne járjon olyankor a vádlott házába, *amikor a vádlott távol van,* mert ez *pletykára adhat okot,* ez pedig tiszthez nem méltó eljárás volna. Pintért pedig figyelmeztette vitéz Kisfalussy, hogy csináljon rendet a családjában vagy jobbra, vagy balra váljanak. Pintér ugyanekkor vitéz Kisfalussytól jövet találkozott Kiss Miklóssal, akitől *becsületszavát vette,* hogy többé akkor nem teszi a lábát a pesterzsébeti villába, ha ő nincs odahaza. 1928-ban végleg elromlott a viszony a vádlott és felesége között. Bár a vádlott *ingerlékeny természete* folytán maga is hozzájárult ahhoz, hogy a felesége *elhidegült tőle,* mégis megállapitotta a törvényszék azt, hogy a vádlott nagyon szerette még ebben az időben is a feleségét. A helyzet tarthatatlanságánál fogva odáig juttatta a viszonyt a házasságfelek között, hogy elhatározták, hogy a férj hibájából *hütlen elhagyás cimén el fognak válni.* Mikor Pintér százados azon a végzetes találkozáson *Kiss* Miklóstól azt hallotta, hogy *Radulescu* Helén *vőlegényének tekinti magát* és hogy a házasságba Radulescu Helén már bele is egyezett, *végképp elvesztette az önuralmát,* érzelmei és az idegei felett. Kiss Miklós nyilatkozatára ugyan minden látható izgalom nélkül csupán csak annyit válaszolt: — Ezt nem hiszem, majd *tőle magától fogom megkérdezni* — belülről azonban teljesen eluralkodott rajta hisztériás szenvedélyessége. Ez után a beszélgetés után valóban fel is kereste volt feleségét, nem sokkal később odaérkezett Kiss Miklós is és bent a szobában Pintér kérdéssel fordult a feleségéhez, vajjon igaz-e az, amit vele Kiss Miklós közölt. Az asszony nem tudván, hogy Kiss Miklós mennyit közölt, de egyébként is rettegve az esetleges következményektől, bizonytalan hangon válaszolt és *kérdőleg nézett Kiss* őrnagyra. Az őrnagy közölte ismét Pintér századossal az egybekelés tervét és mikor erre Radulescu Helén is helyeslően nyilatkozott, Pintér százados kikelt magából, szitkozódni kezdett, *hallatlan erővel jelentkeztek nála azok az affektusok,* amelyekre az orvosszakértői vélemény alapján is erősen reagált, mint máskor.

A haditörvényszék a vádlottnak azon védekezését, hogy nem emlékszik arra, hogyan követte el tettét, *el nem fogadhatta,* mert hiszen akkor, amikor a büncselekmény elkövetése után *öngyilkosságot* követett el és a mentők őt kórházba akarták vinni, a mentőorvostól a vádlott

megkérdezte, hogy meghalt-e az a kutya

és ugyanakkor érdeklődött *felesége állapota* iránt is. Ebből arra lehet következtetni, hogy a vádlott *eszméletnél volt,* amikor tettét elkövette. A biróság *sulyosbitó* körülménynek vette azt, hogy *tiszt követte* el a büncselekményt, viszont *enyhitő* körülménynek vette *degeneráltságát* és azt, hogy tulajdonképpen *az alkalom idézte elő a drámát. Pintér* védője *háromnapi haladékot kért* arra, hogy nyilatkozatát megtegye a perorvoslat kérdésében. Az ügyész az itélet ellen *fellebbezést* jelentett be.

A középkori Szeged

Irta Elek Artúr

Ötvenéves igéret, hogy: „Szeged szebb lesz, mint valaha." Milyen volt vajjon ötven évvel ezelőtt? Ott, ahol azóta uj városrész nőtt, nagy terek, nagy középületek, parkok — ott alighanem olyan volt, mint mostanság az alvégen. Szomoru kis paraszti város, alacsony házak, sáros utcanyilások. Az árviz elmosta a vályogkunyhókat és vele mintha a régi Szeged minden maradványát összeomlasztotta volna.

Öt évvel ezelőtt, 1925-ben történt, hogy lebontottak Szegeden egy templomot, Szent Dömötör templomát. Mikor javában bontották, a barokk templom négyszögletü tornyából egy még régibb nyolcszögletü toronynak a maradványa bontakozott ki. A kibontott torony egy árpádkori templomnak volt a nem is sejtett végső maradványa. Átmeneti — román csucsives — stilusu épitmény Szeged városában! Ujabb adata és bizonysága annak a sokszor vitatott tételnek, hogy a régi Magyarországnak nemcsak a periferiáin volt épitőművészet, hanem a Nagy-Alföldjén is. S hogy mégis csak a tatárok és a törökök semmisithették meg egy régi kulturának az emlékeit.

A középkori Szegednek váratlanul jelentkezett emléke nem kis bonyodalmat okozott. Szent Dömötör tizennyolcadik századi templomát azért bontották le, hogy eltakaritsák az utjából egy uj templomnak, az addigra már lábon álló Fogadalmi Templomnak. S most megmaradt belőle egy darabka, amely törvény és jog szerint müemlék, amelyhez hozzányulni már az országos botrány miatt sem lehet. Ez a rövidre fogott története annak, hogy Szeged hatalmas Fogadalmi Templomának lábából bütyök módjára áll ki egy tőle idegen kis épitmény.

Az egyik — az uj templom — óriási épület és vadonatuji mivoltának, meg a reá költött millióknak minden diszével-szinével pompázó. A másik egy kicsiny, felső részében nyolcszegletü torony, amelynek falaiban párhuzamosan vonulnak ablaksorok, félkör- és csucsives nyilásuak. Kapuja felett, a lunettában, még egy kicsiny, de igen régi dombormü is szerénykedik. Ennyi az egész disze. A párhuzamot jobb nem folytatni, mert fájó dolgok derülhetnének ki a szembeállitásból. A szerény kicsi ó-torony ugy is ott marad a maga helyén örök emlékeztetőnek és örök szemrehányásnak.

Az uj templom már állott, sőt nagyjában készen is volt, mikor — ugy beszélik — a jelenlegi kultuszminiszternek támadt az az ötlete, hogy méltó épületekkel kellene hozzáillő teret épiteni. Az ideát mi sugallta a miniszternek? Nem tudjuk, de jól esik feltenni, hogy a kis nyolcszögletü torony. A könnyen táguló képzelet számára nem is lehetett olyan nagy munka az árpádkori toronyhoz odaképzelni az árpádkori templomot, annak köréje pedig az árpádkori Szegedet. Valószinü, hogy az egykori templom volt a középkori Szegednek a közepe. Hátha fel lehetne támasztani ott a históriát?

A többi az épitész dolga volt. Itt is szerencsésnek bizonyult a miniszteri kéz: olyan épitészt választott a pályázók közül, ki a nálunk példátlan feladaton önmagának fölébe nőtt és multját meghazudtoló érdekeset és eredetit alkotott. Ugy látszik, nem nagyon kötötték meg a képzeletét és hagyták, hogy megvalósitsa, amit elgondolt.

Az eredmény, hogy Rerrich Béla megalkotta Magyarország legmüvészibb hatásu terét. Budapest megirigyelhetné érte Szegedet. Egymással összefüggő, de egymástól részleteikre mégis különböző épületek zárnak körül csaknem szabályos négyzetté egy tágas teret. Az épületek egyik fele a csanádi püspöké, másik felében az egyetem bizonyos intézetei fognak müködni. A régi angol egyetemek sötét patináju gótikájára emlékeztetnek kissé az épületek, lesz, kinek a krakói Jagello-egyetem is eszébe jut előttük. De igaztalanul, mert nem kópiáról van itt szó, hanem a multtól megihletődött mai szellemü épitményről. Az épitész históriai hangulatot akart kelteni müvével, de nem ugy, mint ahogy arra a Fogadalmi Templom épitésze törekedett. Emez idegen motivumok összerakója. Munkája teljesen külsőséges. Minden rajta van épületén, ami régi románstilusu templomokon csak szép és érdekes, de inkább csak reáragasztva. Holott az épületcsoportok müvésze már képzeletében gyurta összeálló uj és egyéni elképzeléssé azt, ami alkotásra ihlette.

Sötéten, mintha évszázadok lehellete füstölte volna meg, fogják be a teret az uj épületek. A szinük egyik érdekességük és ujságuk. Első próbálkozása magyar földön a tulégetett téglának, a *Klinker*-nek, amely a kőre, vagy inkább talán a tömör vulkáni salakra emlékeztet keménységével és a zománcra fényt- és szintjátszó felületével. A Klinker mellett az egyszerü agyagtégla is szerephez jut ezen az épitkezésen. Épitészeink eddig huzódtak tőle, mert nem biztak dekorativ hatásában. Pedig Felső-Olaszországtól Sienáig és Észak-Németországtól Dél-Németországig mindenütt a legmüvészibb hatással pótolta a kőben szükölködő tájakon a követ. Nálunk a tégla vakolásának nem tudják a helyes módját, azért hatnak régebbi nyerstéglafalazásu épitményeink szárazaknak és unalmasoknak. Szeged a nyerstéglával való müvészies épitésre is tanulságos példákkal szolgál most.

A térnek három oldalát állják körül az uj épületek. A tér negyedik oldalán a Fogadalmi Templom áll. A templom alakja szabta meg a térét is. Azért lett csaknem szabályosan négyzetalaku, holott a kissé megnyult négyszög kedvezőbben hatott volna. Az egyetlen komolyabb ellenvetés az épületek magassági arányát illeti. A tér tágassága kissé magasabb keretet kivánt volna, mint ahogy az jól megérezhető az épületeknek azokon a részein, amelyek az átlagos két emeleten felül emelkednek.

Minden egyébnek csak örülni lehet. Lépten-nyomon érzi az ember, hogy itt valaki nagy szeretettel dolgozott. Akkora szeretettel, hogy az müvészlelkének minden értékes tulajdonságát kicsiráztatta. Mennyi kedves ötlet nagy és kicsi, dolgokban! Minden épületrész egy-egy meglepés. Az ember elcsodálkozva kérdi, hogy a kevéssé ismert fiatal épitész eddig hol rejtegette ezeket a tulajdonságait? Egy pillanatig sem érzi közelében az ember azt, amit annyi épitészében, hogy ötleteit képeskönyvektől kérte kölcsön. Itt mindenben önként hat, önként és meggyőzően.

Az épületsor tövében árkádok vonulnak, az épitészetnek az a festői motivuma, amelyért sokszor irigykedve gondoltunk olasz kisvárosokra. Ennek a megvalósitása is csupa ötlet. A falakat tartó pillérek más-más alakuak, az árkádok mennyezete is más-más szerkezetü: boltives, mestergerendás, vasbetonszerkezetü.

Az árkádok alatt azonban zavaróbb dolgok következnek. Ott kapott helyet a szobroknak és dombormüveknek az a sora, mely együttvéve a Nemzeti Emlékcsarnok nevet viseli. Ennek megalkotása is a miniszter ötlete volt. Kevésbé szerencsés ötlete. Kár volt a tiszta müvészi ihletü környezet hatását annyi dilettantikus, sőt rossz szobormüvel megrontani. Az épitész erről bizonyosan nem tehet. Ő itt is leleményességének és ötletességének számos példáját adta. Nem egyik mellszobor csak annak köszönheti türhető hatását, hogy az épitész olyan elmés módon helyezte el: a falba nyitott fülkébe, négyszögalakuba, háromszögalakuba, kerekivübe; vagy konzolra, vagy talapzatra, mindig helyes ösztönnel és biztos izléssel. Szinte ugy látszik, hogy e szép épitmény árkádjaiban kellett helyet találni Magyarország minden nagyprotekcióju és kistehetségü szobrászának.

Szegedet megirigyelheti ezért a teréért Budapest. Aminek még hijával van, az tömegének monumentális hangsulyozása a kivülről közeledő felé. A tér magáért beszél, de az épületek kifelé forduló része a maga tömegével nem beszél eléggé nyomatékosan. Aki kivülről közeledik feléjük, nem érzi, hogy belül mi vár reá. Hiányossága a térnek az is, hogy a templom előtt megszakad. A templom mellett és mögött a régebbi és nem mindig jó épületeknek profán világa következik. Egységromboló és hangulatmegzavaró környezet.

Egy miniszter meg egy püspök összefogásának köszöni Szeged ezt a terét, amely minden időkre fő látnivalója és örök nevezetessége lesz. Az ilyen ajándék kötelez is. Arra kötelezi a város vezetőit, hogy mindaz, ami a tér közelében épül ezután, hozzá alkalmazkodjék akár ugy, hogy belőle vegye ihletét, akár ugy, hogy kiegészitse és teljesebbé tegye hatását. Csak igy — a tiszta müvészet szellemében — lesz szebb Szeged, mint valaha.

Ma: Két hónap a chicagói banditák között

Budapest, 1930 szombat, október 25 — Ára 16 fillér — VI. évfolyam, 243. szám

ELŐFIZETÉSI ÁRAK
Negyedévre - - - - - - 10.80 pengő
Egy hóra - - - - - - - 4.– pengő
Ausztriában egy hóra - 5 Schilling
Egyes szám ára Budapesten, vidéken és pályaudvarokon hétköznap 16 fillér
vasárnap - - - - - - - - 32 fillér
Ausztriában hétköznap 30 Groschen
vasárnap - - - - - - 40 Groschen
Megjelenik vasárnap és ünnep utáni napok kivételével minden nap

UJSÁG

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
VI, Aradi-utca 10
TELEFON: Automata 207—54, 207—55, 207—56, 207—57
FIÓKKIADÓHIVATAL ÉS KÖLCSÖNKÖNYVTÁR
Budapest, Erzsébet-körut 43 (Royal-épület) Telefonszám: József 316—28
Utazási és menetjegyiroda: Budapest, VII, Erzsébet-körut 43. Tel.: J. 419-34

ROVÁS

Inségadó... Csak egy esztendőre... Persze, természetes... Inség van és a nyomorgókat nem lehet magukra hagyni. Reméltük, hogy az őszi munka segit a téli inségen. De ha ez nem segitett, segitsünk mi. Filantróp gondolat, meg kell valósitani, ha nincs más, ami jobban beválna, a gazdasági gondolat. A rendeletet a népjóléti miniszter adja ki, nem valamelyik gazdasági kollégája. Tőle mást, mint filantrópiát ne akarjunk, teljesen elég, ha filantrópiát kapunk tőle. Az egész csak egy esztendőre szól. Amiből világos, hogy egy év alatt a kormány gazdaságpolitikailag akarja az országot rendbehozni. Ha nem hinné, nem egy esztendőre korlátozta volna a rendelet hatályát. S bizonyára riasztja az eshetőség, hogy balsiker esetén egy év mulva megismételje rendeletét.

*

Elhatározni valamit, ami mindenkinek kell s pont azt a módot választani, ahogyan senkinek sem kell — tragikum ez, vagy zsenialitás? A kérdés szinte eldönthetetlen. A halálsorompót eltüntetni — mindenkinek kell. Lehetetlen azt mondani, de igenis, maradjon meg a halálsorompó. A velejáró munka, a beléje fektetendő pénz mindenkinek kell — lehetetlen manapság egy munkalehetőséget nyiltan megtagadni. Tragikum, ha nem tagadják meg és mégsem lehet megtagadni. Viszont zsenialitás nem tagadni meg, fel is kinálni s elérni azt, hogy akinek lóg utána a nyelve, visszautasitsa.

*

Mayer János földmivesminiszter ur, meghallgatván a kereskedőket, nem adja ki árminimáló tejrendeletét. Amikor a többi érdekelteket hallgatta meg, ki akarta adni, különben el sem készitette volna. A miniszter ur mindig megérti azt, akivel éppen beszél és ez nagyon szép tőle. Most majd ankétet fog összehivni, ahol valamennyien együtt lesznek s akkor egyszerre mindenkit meg fog érteni.

Lloyd George diszpolgári beszéde

London, október 24. Cowbridge város ma választotta diszpolgárává ünnepélyes keretek között Lloyd-Georget, aki köszönőbeszédében kijelentette, hogy örömmel látja, hogy még nem felejtette el mindenki a világháboruban betöltött szerepét. A világháboru vezérei közül — mondotta többek között — ma már csak ketten vannak jóformán életben: *a volt német császár és én és különös büszkeséggel tölt el, hogy éppen mi ketten maradtunk életben a viharos idők vezérei közül.*

Lloyd-George befejező szavait általános derültség követte.

Eckener az R 101 vizsgálóbizottságában

London, október 24. Az angol kormány hivatalosan meghivta *Eckener* dr.-t, a Zeppelin-müvek vezető főmérnökét, hogy vegyen részt hivatalos szakértőként az R 101 katasztrófájának kivizsgálására kiküldendő bizottságban. Eckener kapitány vállalta a megbizatást.

A FORRONGÓ NÉMETORSZÁG

Irta **Lloyd-George**

Nagy-Britannia volt miniszterelnöke.
The Right. Hon., O. M., M. P.

Copyright by United Press Associations of Amerika in all countries, except Great Britain (copyright in Great Britain by London Daily Chronicle). Reproduction in full or in part prohibited.

Copyright United Press Associations of Americanál, a világ minden részében, kivéve Nagy-Britanniában, ahol Copyright a Daily Chroniclenél. Utánnyomás egészben vagy kivonatosan tilos.

Közép-Európa forrong. Németország — különösen az ifju Németország — lázadozik a dolgok fennálló rendje ellen. Aligha akad próféta, aki kockáztatná hirnevét azzal a jóslattal, vajjon e forrongásból a demokrácia vagy a diktatura fog kikerülni. Lengyelországban is hasonló harc dühöng. Ott ezidő szerint erős a látszat, hogy a diktatura mellett döntenek.

A helyzet Németországban oly jeleket mutat, amelyek aggasztók az európai békére.

Igaz, hogy vannak körök, amelyekben hajlandóság mutatkozik egy politikai válság közvetlen veszélyeit Németországban tulozni. Különösen Franciaország érzi magát fenyegetettnek. Németországból vett értesüléseim szerint az ottani népnél nagyfoku a levertség. Egy igen józan és intelligens német ember, aki különben nem igen hajlik pánikhangulatra, egyik barátomnak ugy nyilatkozott, hogy

Németország ma puskaporos hordó, mely bármikor egyetlenegy villamos szikrától felrobbanhat, miközben mindenfelől viharfelhők vonulnak fel.

A legutóbbi választásoknál tizenhárom és fél millió német szavazott a jelenlegi államrend felforgatására. Ez a rohamos megnövekedése a német fascizmusnak a jelentőségtelenségből egy borzasztó veszedelemmé, szenzáció erejével hat. A Hitler-párt roppant sikere még a saját hiveit is meglepte. Általában várták ugyan ennek a pártnak erős gyarapodását, de a legtávolabbról sem gondoltak oly diadalra, aminőt a német szocialisták arattak. A kommunisták jelentékeny szaporodása további nyugtalanitó tényezőt hozott létre.

A Hitler-mozgalomnak teljes jelentősége kiderül, ha elolvassuk megállapitott programmját, mely az alábbi pontokban foglalható össze:

1. Németország a németeké.

2. A bank- és börzefejedelmek, valamint a nemzeti szocialisták által egyaránt gyülölt keleti zsidók és hadinyerészkedők minden tulajdonának elkobzása és az összes nagybankok államositása.

3. A versaillesi szerződés szétszakitása.

4. Általános védkötelezettsége az ifjuságnak.

Ez sajátszerü zagyvaléka az aggressziv nacionalizmusnak és rablásnak. Annak a ténynek a jelentősége, hogy hat és félmillió német ezen programm mellett döntött, éppoly kevéssé hagyható figyelmen kivül, mint az a körülmény, hogy ugyane választásoknál négy és félmillió szavazat esett a kommunistákra, akiknek programmja a versaillesi szerződés tekintetében azonos a fascistákéval, az elkobzás dolgában pedig még messzebbre megy...

A fenyegető veszély jellegére nézve nem enged kétséget a száznegyvenezer acélsisakosnak hatásos felvonulása Koblenzben Seekt tábornok és a volt trónörökös előtt. Az acélsisakszövetség eredetileg régibb frontkatonák szervezete volt az ország védelmére kommunista erőszakosságok ellen. Ma már harckész katonai és politikai szervezetté fejlődött, kifejezetten nacionalista célokkal, egymillió bejegyzett taggal s ezek sorában a világháboru tábornokaival, tisztjeivel és katonáival. Németország ifjusága az acélsisak lobogói alá sereglik, tagjai egyenruhát viselnek, amely hasonlit az 1918-iki német hadseregéhez, katonailag van szervezve és katonai szellemtől áthatva. Ezrével masiroztak sokszáz kilométert, hogy a koblenzi parádén résztvegyenek.

Az európai kontinens többi része nyilván alaposan megriadt a német nacionalizmus ujjászületésének, vagy mint a fascisták mondják, „a német lélek ujjászületésének" ily megnyilatkozásától.

Csak Anglia nem vesztette el a fejét. Ha egy házat széles és mély árok vesz körül, annak lakói félhetnek ugyan a patkányoktól, de betörők miatt nem kell aggódniok.

Az európai kontinensen azonban — mint egy kiváló publicista, Gerothwohl professzor megállapitja —,

a legközelebbi egy vagy két éven belül egy uj „Armageddon"-nal számolnak.

A tüzesfejüek és gyengeelméjüek már közvetlen közelből vélik hallani az ágyudörejt; a higgadtabbak nem hisznek ugyan közvetlen veszedelemben, de ők sem vonják kétségbe, hogy harcra kerül a dolog.

Franciaország, Lengyelország, Belgium és Csehszlovákia nem sokat törődnek a kisajátitási tervekkel, amelyek a német fascizmus hitvallásában foglaltatnak, de a nyilt támadás a békeszerződés ellen, valamint az a bejelentett határozat, hogy Németországot megint felfegyverzik, komolyan nyugtalanitotta ezeket az államokat.

Németország ujra felfegyverzése dolgában a szövetségesek elvitázhatatlan erkölcsi álláspontot szereztek a német nacionalistáknak azzal, hogy

nyilvánvalón megszegték azt az igéretüket, hogy végrehajtják az általános lefegyverzést, ha Németország ebben elüljárt.

Sohasem lehet őket szerződésszegéssel vádolni, miután azok a hatalmak, akik a versaillesi békét diktálták, annak egyik fontos határozata megszegésével maguk teremtettek precedenst. A német birodalmi kancellár, külpolitikai nyilatkozatában, erre különös nyomatékkal mutatott rá. „Az az igéret, hogy Németország kikényszeritett lefegyverzését a többi állam önkéntes lefegyverzése fogja követni, eddig nem valósult meg. Számos állam, a szerződések semmibevevésével, folytatja fegyverkezését és veszélyezteti a világ békéjét. Ez elviselhetetlen állapot."

Nézetem szerint ez a gondolatmenet szoros összefüggésben van azzal, hogy Hindenburg vonakodik hozzájárulni az acélsisak elnyomásához a porosz kormány által. És ha egy elvitázhatlan becsületességü és megingathatlan nyugodtságu férfiu, mint a birodalmi elnök, ezen az álláspontón van egy hatalmas katonai mozgalommal szemben, mely a versaillesi szerződés megsértését jelenti, akkor kell, hogy ez

intelmül szolgáljon a szövetséges hatalmaknak a tekintetben, hogy mi vár Európára, ha a maguk által teremtett helyzet gyalázatos megsértését folytatják.

Poincaré az ő cikkeiben a szerződésszegésről állandóan figyelmen kivül hagyja a dolognak ezt az oldalát. Az ő nézetei a megállapodások betartásáról mindig egyoldaluak, amikor Német- és Franciaország közti megállapodásokról van szó. Ezért sereglik Németország ifjusága oly nagy számban Hitler köré. Éppen akkor, amikor a Hitler-mozgalom módszereit é frázisait kicsinylik, annál szembeszökőbb a megfelelő tény, hogy hat és félmillió németet ragadott meg. A mozgalom tehát valóban átérzett fellázadás egy tényleges igazságtalanság ellen.

Nem hiszem, hogy a nemzeti szocialista programm esetlenségei vonzóerőt gyakoroltak ezekre a milliókra. Inkább az látszik, hogy a fascizmusban vélik megtalálni a leghatékonyabb eszközt

a tiltakozásra a Németország ellen a szövetségesek részéről elkövetett csalás, valamint a régi pártok tehetetlensége ellen, amelyeknek nem sikerült a hazát az idegen csalás ellen megvédeni.

A helyzet nem lenne oly veszedelmes a gazdasági zavarok nélkül Németországban. De az egész országot ellepte az üzleti depresszió áradata. Hárommillió német áll ma munka nélkül. Ennyi csak a munkás, akiket a biztositás megóv az éhhaláltól. De mellettük áll az alkalmazottak osztálya, akikről az állam sehogysem gondoskodott s köztük nagy nyomor dul.

Németország pénzügyi helyzete is okot ad aggodalomra. A költségvetés deficitet mutat és nagy összegeket kell leadni a jóvátételi és kölcsönszolgáltatásokra. Az arany, amely önző és hazafiatlan, mint mindig, kiszökik az országból. Ily viszonyok közt a Brüningkormány határozottsággal jár el. Kiegyensulyozza a költségvetést a kiadások leszállitásával, emeli a munkások és munkaadók járulékait, hogy a munkásellátás sulyos terheit győzze. A szociáldemokraták azonban, akiknek támogatása nélkül a kormány, mint parlamentáris kabinet, fenn nem állhatna, még tétováznak. Az ár, amelyet támogatásukért követelnek, mindenesetre bizonyos fokozását jelenti az ipari nehézségeknek. A Brüning-kormány eddig tartotta magát. De mi történik, ha megbuktatják? Fenmarad-e továbbra is a weimari alkotmány? Forradalmakat gazdasági okok váltanak ki. Ha Németországban jólét uralkodott volna, sem a hitlerizmus, sem a kommunizmus nem nyert volna oly roppant tömegü hiveket. De a forradalmi pártok a jog némi látszatával hivatkozhatnak arra, hogy

hazájuk bajai annak a ridegségnek és igazságtalanságnak tulajdonithatók, amellyel a versaillesi szerződés végrehajtatott. És igy válik belső válságból egy nemzetközi veszedelem.

Hazafiság és nyomor robbanó vegyüléket alkotnak. Ezt Európa a francia forradalom napjaiban megtanulhatta. A robbanás akkor több mint husz esztendőre rombadöntötte Európa békéjét. Ha a szövetségesek és Amerika Németországot különösen pillanatnyi inségében, tulságosan szorongatják, megint bekövetkezhetik egy pusztitó robbanás. Éppen ma tanácsos megértést és elnézést tanusitani Németország irányában. Briand elég okos, hogy ezt belássa. De sok függ attól, elég erős-e kezében tartani a francia politika vezetését. Az a beszéd, amelyet a női küldöttség előtt mondott Genfben, azt mutatja, hogy mint államférfiu megvan az előre- és messzelátása, amelynek felül kell kerülnie, hogy Európát meg lehessen menteni.

Azt mondták nekem, hogy ez a beszéd Briand köztársasági elnökségébe került; Meglehet, de biztositotta számára a halhatatlanságot.

Vajjon a népek vezetőiben lesz-e elég bátorság és okosság, hogy a nyomasztó nemzetközi hadiadósságokat revideálják? 1922-ben Anglia azt ajánlotta, hogy töröljék ezeket az adósságokat. Az angol kormány kész volt elejteni az összes kölcsön- és jóvátételi követeléseket, ha Amerika és Franciaország is követik példáját. E javaslat szerint Németországnak csupán egy korlátolt összeget kellett volna fizetnie az elpusztitott területek helyreállitására. Ha ezt a javaslatot elfogadták volna, Anglia aránylag nagyobb áldozatot hozott volna bármely más országnál — még az Egyesült-Államokat is beletudva. Az amerikai kincstár és Poincaré egyértelmüen visszautasitották ezt a javaslatot. És mit nyertek vele? Amerika agyonette magát európai arannyal és most emésztési zavarokkal küzd. Franciaország egy vad és felháborodott német ifjuság kisértetével találja magát szemben. Lehet, hogy ma még nincs mit tartania ezektől a fel nem fegyverzett ifjaktól.

De a látóhatáron már felbukkan Oroszország, mely kiméletlen erélyel dolgo-

kal nem találkozhatunk a korszak hazai művészetében. Legfeljebb építészet és szobrászat néhány szerencsésnek mondható összekapcsolását emelhetnénk ki, csekély kivételtől eltekintve ezt is leginkább a mérsékelten haladó jellegű, kompromisszumos építészet és plasztika képviselőinek munkásságából.

JEGYZETEK

1. Akadémiai Értesítő, 1925. 49.
2. SZEKFÜ Gyula: Három nemzedék és ami utána következik; Bp., 1934. 410.
3. FARKAS Zoltán: Gróf Klebelsberg Kunó képzőművészeti politikája. Nyugat, 1933., 321–324.
4. GENTHON István: Háború utáni középítészetünk stílusa. Magyar Szemle, 1933., 357–363.
5. FISCHER József: Internacionális új építészet és a lakáskérdés. Munka, 11., 12. sz. 346–347, 376–378.
6. PREISICH Gábor: A Cirpac és a modern építészet. Magyar Szemle, 1931. 47.
7. CZAKÓ István: Lakáspolitika és építkezés. Magyar Szemle, 1928. 336–344.
8. Lásd: 5. sz. jegyzet.
9. Az új építészet problémaköréből. Munka, 54. sz. 1709–1717.
10. Uo. Az F. A. monogram – így utal rá a Munka idézett cikke – minden bizonnyal Forbát Alfréd nevének rövidítése.

Sándor Kontha: **Über die Architektur der Horthy-Ära – im Spiegel von Prinzipien und Tatsachen**

Der erste Weltkrieg, die darauffolgenden Revolutionen von 1918 und 1919 sowie die allmählich erstarkende Konterrevolution unter dem Reichsverweser Konteradmiral Miklós Horthy (1921–1944) drückten der Entwicklung der verschiedenen Kunstgattungen, darunter auch der Entwicklung der Architektur in Ungarn ihren Stempel auf. Vorübergehend erstarkte sich wieder der eklektische Historismus, später waren die Produkte der offiziellen Architektur vom Neobarock geprägt. Wie der Historiker Gyula Szekfü formulierte: „Der neobarocken Architektur Trianons entsprach eine neobarocke Denkweise der Gesellschaft."

Zwischen den offiziellen Theorien und der Praxis der Architektur zeigten sich erhebliche Widersprüche, naturgemäss waren aber die Gegensätze zwischen der tatsächlichen Architekturpraxis und den zeitgemässen Anforderungen noch stärker. Bei einigen Kompromisslösungen ist es dennoch erkennbar gelungen, die modernen Erfordernisse mit den offiziellen Vorschriften einigermassen in Einklang zu bringen. Die zeitgemässen Forderungen konnten nur vereinzelt, und eher nach Mitte der 30-er Jahre deutlicher zur Geltung kommen.

Im vorliegenden Beitrag wird nach Gegenüberstellung der Prinzipien und der Tatsachen eine kurze aber umfassende Darstellung dieser Umstände geboten.

kompromittálták az elveket is. A harmincas évek második felében már nemzetközi fórumokon is időszerűnek látszott a modern építészet alapvető indító okainak újbóli meghatározása. Ezen okokat feltárva és magyarázva, zürichi előadásában Breuer Marcel párhuzamot vont a más tekintetben is, sokak által és sokszor emlegetett népi építészet, népművészet, meg a modern mozgalom között. Szerinte mindkettőre az elfogulatlan szemlélet és kiindulás, az elemek és formák személytelen jellege, a tipikusra, a divattalanra és a szükségszerűen fejlesztettre való törekvés jellemző. Fontos mozzanatként emelte ki ugyanitt a töretlen elemek, az ellentétek összekapcsolását. „Természet és lakás, munka és magánélet, tömeg és levegő, csillogó fém és puha szövet, élő szerves lények, emberek, növények, szemben a sima fal merev felületével." Ismételten hangoztatta, hogy nem a mindenáron való új elérése a fontos, hanem annak megtalálása, ami megfelelő, ami az igazi és helyes, ami viszonylag teljes és tökéletes. „A modern mozgalomban az 'új' csak célhoz vezető eszközként, munka- és nevelési módszerként értékelendő, nem pedig célként, mint például a divatban."[9]

L. J. Oud, a neves holland építész F. A.-hoz intézett levelében[10] – véleményt mondva annak ház-tervéről – az előbbiekkel teljesen egybevágó nézeteket fejtegetett: „Egy gépalkatrészekből összeállított csendélet a felületes szemlélő előtt modernebbnek látszik, mint egy gyümölcs csendélet és ugyanúgy egy ház, amelyen a modern anyagok provokálóan hatnak, az első pillanatra modernebbnek tűnik, mint az olyan ház, amelynél megkísérelték az anyagokat szeretetteljesen feldolgozni és betagozni. Az ilyen modernségnek azonban a valóban modern szellem lényegéhez igen kevés köze van s én nem hagyom magam ettől a felfogástól megfélemlíteni."

A századforduló európai színvonalú magyar építészete korszakunk indulásakor nagy törést szenvedett. A harmincas évektől kibontakozó új tendenciáknak köszönhetően azonban, az igazán jelentős építészeti feladatok hiánya, a gazdasági és politikai nyomás ellenére építészetünk – legalábbis építészeink és építőiparunk felkészültsége, fejlettsége, nagyobb erőpróbákra való alkalmassága tekintetében – fokozatosan ismét felzárkózott az európai átlaghoz. Sokaknak az a reménykedése viszont, hogy a kor esztétikai zűrzavarából, a különböző művészeti törekvések áttekinthetetlennek látszó dzsungeléből az új építészet racionális elvei mutatják majd a kivezető utat, mivel az új építészet magához vonzza és igazítja majd a képzőművészet többi ágát, a festészetet, szobrászatot, nem vált valóra. A Bauhaus tiszta funkcionalizmusát vallóknál éppúgy, mint a könnyedebb, szabadabb francia igazodásúaknál már az elvek is, de voltaképpen mindkettőnél a korlátozott lehetőségek szabtak eleve határt az összművészeti próbálkozásoknak. Nem vonatkozik ez a szorosabban vett berendezésekre, bútorra, lakástextilre stb., általában az ún. belső építészetre. Az előrelépés ezen a téren jelentős volt, noha széleskörűnek nem nevezhető.

A különböző művészeti ágak viszonylag legteljesebb, tudatosan és a befogadó épülettel rokon szellemben kialakított együttesével az egyházművészetben találkozhatunk. Ezek azonban, mint maguk az épületek is, inkább kísérleteknek, mint valóban kiforrott, egységes, tiszta koncepciót tükröző eredményeknek tekinthetők, s a művek külön-külön sem képviselik, sem eszmeileg, sem a kvalitás vonatkozásában, a korban lehetséges legmagasabb szintet.

A korszerű profán építészet és képzőművészet agitatív célú összekapcsolásának példáit legelébb az olasz építészet teremtette meg. (Itt hozták először azt a rendelkezést is, hogy az építészeti beruházások bizonyos ezrelékét képzőművészeti alkotások finanszírozására kell fordítani.) A példát – a helyi szellemhez és direktebben a múlt századi klasszicizmushoz igazodva – hamar követte a német művészet. Nálunk szintén lemérhető a példa követésének szándéka, a lehetőségek azonban – mondhatni szerencsére – ezen a területen is korlátozólag hatottak. Így nagyobb számú, s főleg igazán jelentős összművészeti produktumok-

– akiket hivatalos és konzervatív oldalról nem teljesen alaptalanul tekintettek kommunista-gyanúsnak – erről cikkeztek a legtöbbet, ezt tekintették tevékenységük centrális kérdésének, ebben is követve az építészet egyetemes törekvéseit, a nemzetközi kezdeményezéseket. Mindenekelőtt a kislakások, kislakásos telepek, tehát a tömegek lakásigényeinek kielégítési lehetőségei foglalkoztatták őket, sajnálatosan persze – s ez nem rajtuk múlott – az elvek és polémiák szintjén maradva.

A háború utáni első állami épületek is bérházak voltak (Bethlen-udvar, Ráday utcai bérház stb.). Ezek építését, mint az egyéb állami – városi – közületi építkezéseket általában, a népszövetségi kölcsön tette lehetővé. Annak egy kis hányadát, mintegy 15%-át ugyanis ilyen és hasonló jellegű (közegészségügyi, közoktatásügyi stb.) beruházásokra fordították. Az egyik bérházban 98 lakás volt, erre „nem kevesebb, mint 13 500 kérvényt nyújtottak be, közöttük több mint ötezer igazán súlyos helyzetben lévő és tényleg nélkülözést szenvedő egyén részéről."

1926-ban a főváros 1334 lakást építtetett, nyolc ún. bérpalotában. A benyújtott igénylések száma 12 000 volt. A pályázók tolongása nem csökkent a következő évben sem. „A lakásszükséggel és a lakásínséggel mint tényezővel, sajnos, még mindig számolnunk kell... Társasház, kertváros és a többi új fogalom mind szép évtizedes jelszavak, de talán nem is egyebek annál" – állapította meg 1928-ban Czakó István.[7]

Az új építészet képviselői, szakmai és szociális tekintetben egyaránt bírálták a főváros kislakásépítési kampányát. Fischer József „páratlan tervszerűtlenséggel lefolytatott akciónak" nevezte, s kifejtette, hogy azonos költséggel legalább 30%-kal több, jó minőségű, korszerű kislakás lett volna építhető. Ő mondta ki azt az igazságot is, hogy a lakáskérdés csak része az általános szociális problémáknak, és így azt önmagában megoldani lehetetlen.[8]

A modern európai építészet legkiválóbbjait hasonló felismerés és az ebből fakadó reménykedés késztette arra, hogy a húszas-harmincas évek fordulóján a Szovjetunióban vállaljanak munkát, vegyenek részt városok, középületek tervezésében, legalábbis a 30-as évek elején bekövetkező bel- és kultúrpolitikai változásig, amit az építészetben a klasszicizáló eklektika követelése és eluralkodása jelzett. A hazai avantgarde képviselői pedig ennek a felismerésnek a tudatában vetették papírra, tették közszemlére terveiket, olykor – mai távlatból szemlélve is – utópisztikus elképzeléseiket „kolházról", korszerű munkáslakásokról, lakótelepekről. Aminek megvalósítására viszont ténylegesen módjuk nyílt, az ezektől a tervektől eléggé távol állott: társasházak, kisebb lakóházak, kertes villák, nyaralók építése, általában és zömében a vagyonosabb rétegek lakásigényeinek kielégítése volt ez. Az ilyenfajta lakásépítések, mint üzleti vállalkozások számára előnyösnek bizonyultak a kedvezőtlen gazdasági viszonyok: a tehetősek, az újgazdagok tőkéje már az infláció évei alatt, majd a gazdasági válság és a háború idején is építkezésekbe menekült.

Korszakunkban hiányoztak a városképeket döntően meghatározó nagy építkezések, volt viszont néhány épülettípus, amelynek feltűnése, kialakítása erre a negyedszázadra különösen jellemző: repülőterek, sportcsarnokok, uszodák, strandok, üdülőszállók, mozik, rendelőintézetek, kórházak, iskolák épültek – főleg az időszak második felében – az igények és a funkció kívánta korszerű formában. Az új építészet erejét, térhódítását a 40-es évek elején már néhány miniszteriális jellegű középület is jelezte. A hivatalos körök e téren mutatott engedékenységét mindenekelőtt a racionalista olasz építészet hatása magyarázza.

A kibontakozó korszerű építészet első szakaszát leginkább a tiszta funkcionalizmusra való törekvés, szinte a sterilitás jellemezte. Később a legjobbaknál, az elvek legkövetkezetesebb megvalósítóinál is oldódott ez a szigorúság, anélkül azonban, hogy az alapelvek csorbát szenvedtek volna. Más volt a helyzet azoknál, akik a mozgalom elterjedésével, abban divatot látva, átvettek bizonyos részeredményeket, külsőségeket, s ezzel nem kis mértékben

33. Rimanóczy Gyula: A Dob utcai postapalota, 1939.

34. Körmendy Nándor–Gerlóczy Gedeon: OTI baleseti kórház, 1940.

35. Hidasi Lajos – Papp Imre: Az óbudai Árpád gimnázium, 1940.

31. Molnár Farkas: Lotz K. utcai bérvilla, 1934.

32. Rimanóczy Gyula: A pasaréti rk. templom, 1934.

29. Kozma Lajos: Villa a Rózsadombon, 1932.

30. Árkay Bertalan és társai: A Köztársaság-téri OTI bérházcsoport, 1933.

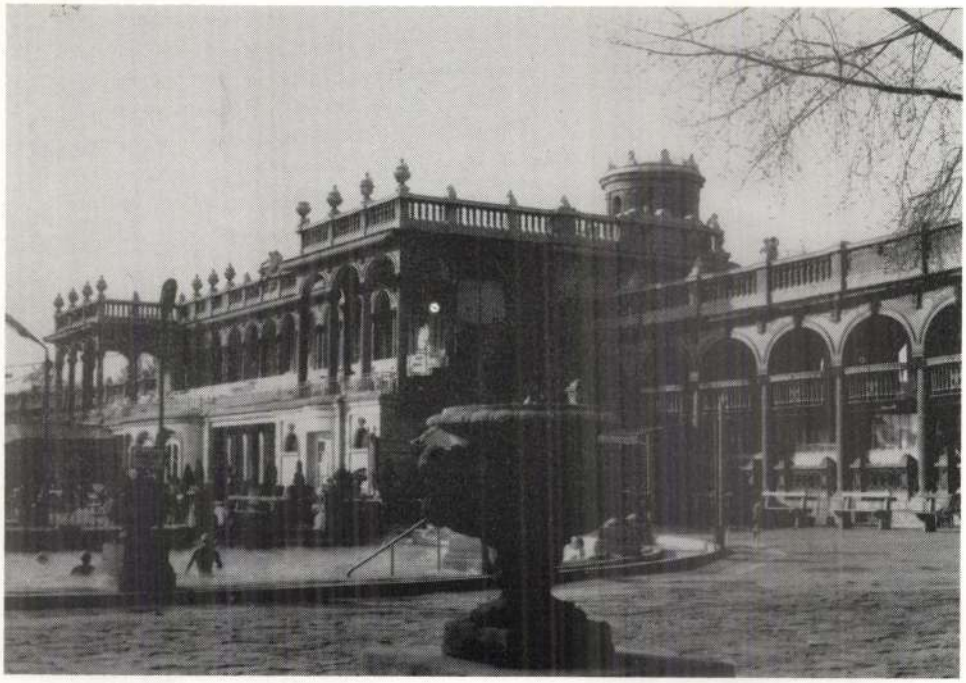

27. Francsek Imre: Széchenyi strand, 1928.

28. Medgyaszay István: Baár-Madas leánynevelő intézet, 1928.

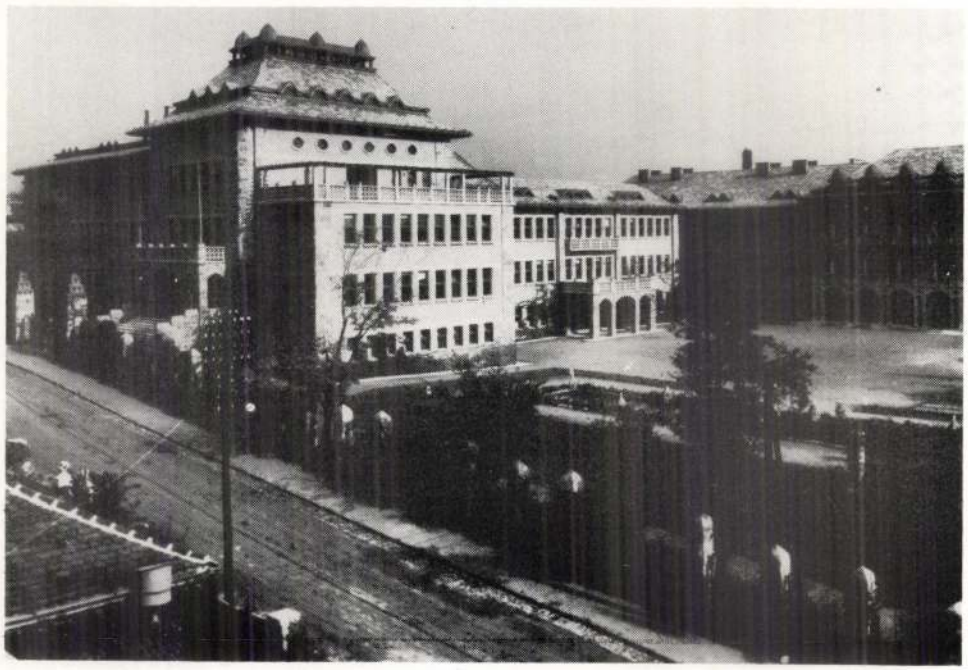

kimúlását jelezve, utolsó fázisában sajátosan kompromisszumos, voltaképpeni őseit is megtagadó vagy elfelejtő, „modern" történelmi stílussá alakult.

Nem tagadható, hogy ez a kompromisszumos ekletika számos megbecsülésre érdemes eredményt is hozott. Már a korabeli értékelések, de a későbbi művészettörténeti összefoglalások is ilyenként emelik ki például a szegedi dóm-tér barokk szellemű kialakítását (Rerrich Béla). Genthon szerint ez egyenesen „nagy tett volt, amelynek ereje sokáig eleven marad". Hasonlóan a kiemelt példák között szerepelnek a finom ízlésű Wälder Gyula neobarokk épületei, Hikisch Rezső, Györgyi Dénes, Málnai Béla és mások múltbeli stílusokat követő, mégis egyéni hangvételű, s a korszerűség követelményeit is kielégíteni szándékozó épületei.

A különböző stílustörekvések egymástól való szigorú elhatárolása – éppen az általánosan és egyre inkább kompromisszumosnak mondható jellege miatt – voltaképpen alig lehetséges. Ennek ellenére eléggé határozottan körvonalazódik a „korszerűen és magyarul" építés gondolatát ápoló építészek tevékenysége. Képviselői főleg – a hazai művelődés egyéb területeinek számos reprezentánsával, köztük Bartók Bélával együtt – az 1928-ban alakult Lechner Ödön Társaságban tömörültek. Céljaikról már maga az elnevezés fogalmat ad. Legjobb eredményeik végső fokon a fentebb jellemzett, ún. modern történelmi stílusban alkotók munkásságához hasonló szintet mutatnak, hiszen a különbség közöttük elvileg sem nagy: ők csupán mintegy negyedszázaddal korábbra nyúltak vissza mintaképeket keresve. A példákat azonban ők is meglehetősen szabadon értelmezték. (Medgyaszay István, Szivessy Tibor, Jánszky Béla, Árkay Aladár stb.) A korszak utolsó harmadában, a nacionalista tendenciák felerősödésével, a tág jelentésű magyar jelleg helyett a népi-paraszti építészet követésére tevődött át a hangsúly, s ezzel voltaképpen az egész irányzat jelentős változáson ment át. Többoldalú nemzetközi hatás, de különösen a német, Heimatsil befolyása is lemérhető ebben. Sajnos, a népi építészet lényegének megértése helyett – amit a modern építészet legjobbjainál érzékelhetünk – itt az esetek többségében inkább csak bizonyos formák, megoldások külsőséges átvételéről, stilizálásáról van szó. (Rimanóczy Gyula, Wanner János, Padányi Gulyás Jenő, Miskolczy László stb.)

Ezekkel az irányzatokkal szemben „az új építészet a tradíciókkal való teljes szakítás jegyében indult. Mindenekelőtt elveti a monumentalitás és reprezentáció évezredes törvényeit" – írta 1930-ban Fischer József,[5] visszatekintve az újat akaró építészek két esztendővel azelőtti összefogására, a Svájcban elindított, elveket tisztázó, programot adó kongresszusok sorára (CIAM), és az 1929-ben megszervezett nemzetközi bizottság (CIRPAC) tevékenységére. E szervezetek magyar képviselői voltak a közös elvek legkövetkezetesebb hazai tervezői és megvalósítói (Molnár Farkas, Fischer József, Preisich Gábor, Bierbauer Borbiró Virgil stb.). „Amire már több mint száz éve nem volt példa, teljesen önálló, megalkuvásmentes, egységes építészet tört magának utat a világ minden részében" – szögezte le Preisich Gábor 1931-ben. Rámutatott arra, hogy a modern építészet nem stílus (jelezve ezzel magától a szótól való idegenkedést is), mint ahogy semmilyen kor egyéni építészete nem volt „stílus" a maga idejében, „hanem a kor gyakorlati és szellemi követelményeinek természetes megoldása."[6]

Hasonló elveket hangoztattak mások is, világosan látva, hogy az új építészetet nem a mindenáron való új keresése, hanem a kor parancsoló szükségletei hívták életre. Az építőtechnika első világháború utáni rohamos fejlődése, az új anyagok és szerkezeti lehetőségek gyors és széles körű elterjedése segítette a korábbitól különböző feladatok és igények mind tökéletesebb kielégítését.

Mint a világon szinte mindenütt, a háború utáni élet – és így az építészet – egyik legnagyobb problémája nálunk is az óriási méretű lakásínség lett. Az új építészet élharcosai

RERRICH Béla építész

Kontha Sándor

A HORTHY-KORSZAK ÉPÍTÉSZETÉRŐL AZ ELVEK ÉS TÉNYEK TÜKRÉBEN

„Budapesten éppúgy, mint más kultúrnemzetek fővárosában, a renaissance és ennek különböző válfajai képezték a vezető stílust a múltban és képezik a jelenben is" – mondta 1925-ös akadémiai székfoglalójában a századforduló nagytekintélyű magyar építésze, Hauszmann Alajos. Előadásában kifejtette egyebek között, hogy a középületek és a lakóházak – „az egyszerű polgári hajléktól a legfényesebb palotáig" – ennek a stílusnak az elveit követve elégíthetik ki a praktikusság és a kényelem kívánta követelményeket. Szerinte az építészet a jövőben is csak „hisztorikus alapon haladva" tudja megoldani feladatait.[1]

Hauszmannak ebben természetesen – sem előre-, sem visszatekintve – nem volt igaza, hiszen a korszerű hazai építészeti törekvések jelenlétét és létjogosultságát már a századforduló idején komoly eredmények jelezték, nem is beszélve a későbbi fejlődésről. Vélekedése azonban rávilágít az időszak legmagasabb tudományos köreinek szemellenzős konzervativizmusára, sőt arra a lépéshátrányra is, amellyel ez az elmélet a hivatalos építészet tényleges tendenciái mögött kullogott. Az államilag favorizált stílus ugyanis – persze a historizálás és eklektika innen is, onnan is merítő szellemében – legfőképpen a neobarokk lett. „Trianon neobarokk építészetének a társadalom neobarokk gondolkodásmódja felelt meg" – írta e kérdésről Szekfü Gyula. „Az új képződményben van valami ressentiment-féle, mely a forradalmak népbarát frazeológiája reakciójaként fordul el a szegény embertől, s még ha számára akar is alkotni, akkor is a barokk úri, nagyúri formáiban teszi azt."[2] De elevenre tapintott Farkas Zoltán is – s jól jellemezte a kultúrpolitikának az építészetben játszott szerepét –, amikor Klebelsbergről szólván ezeket írta: „Középületek emelésénél a történelmi stílusok alkalmazásához ragaszkodott. Meghatározta, hogy ha egy magyar városban néhány jó régi barokk épület van, mint Székesfehérvárott, vagy klasszicista, mint Szombathelyen, akkor ott ilyen stílusban kell az általa tervezett épületeket megalkotni. Esetleg ugyanaz az építész tehát kaméleonszerűen, ma ebben, holnap abban a modorban dolgozzék. Legyen román, gót, barokk vagy klasszicista, csak éppen valahogyan mai építész ne merészkedjék lenni."[3]

Ilyen körülmények között a korszerű törekvések nehezen kaptak új erőre. A húszas évek dominálóan historizáló-konzervatív építészetének gyenge lábakon álló elméletét és meglehetősen erőteljes gyakorlatát azonban az évtized végétől kezdődően mind hatásosabban támadta és bomlasztotta az új építészetet követelő, egyre magabiztosabb és meggyőzőbb elmélet és – a harmincas évektől is inkább csak a magánépítkezések területén érvényesülő, bizonyító – korszerű gyakorlat. Genthon István sok szempontból joggal írhatta 1933-ban: „A hivatalos építészet háború utáni tevékenysége elérkezett az évadvégi mérleg elkészítéséhez, az elszámoláshoz."[4] Ami ezután következett, az már a konzervativizmus vonatkozásában sem volt ugyanaz, mint korábban.

Korszakunk historizáló stílusa persze már az első évtizedben is különbözött a századforduló pompázatos eklektikájától, de nem csupán és – lényegét tekintve – nem is elsősorban a barokk téralakítás és architektonikus formakészlet jelzett követésében, szemben a megelőző reneszánsz kultusszal, hanem mindenekelőtt az itt is ható általános lehiggadásban (ez a szerényebb lehetőségekből és feladatokból is következett), bizonyos egyszerűségre törekvésben, a történeti formák olykor szinte csak jelzésszerű, díszítményes alkalmazásában. A „modernség" követelménye tehát lassan tért hódított az eklektikában is, s annak

Versenynyertes, nívódíjas 13 évesen

Fruzsina – tükör előtt

Deák Fruzsina a Hunyadi Mátyás Általános Iskola hetedik osztályos tanulója. Tizenkét évesen korosztályában megnyerte az országos népzenei versenyt, 1997-ben pedig első helyezést ért el a budapesti Himnuszmondó versenyen.

Most itt ülünk az iskola egyik osztálytermében, Fruzsi épp kémiaóráról sietett ide.

– *Befejezted a napot, vagy lesz még órád?* – kérdezem.

– Nem, szerencsére ez volt az utolsó.

– *1996-ban eléggé fiatalon megnyertél egy országos versenyt. Milyen érzés volt?*

– Eleinte izgultam egy kicsit, mert nagyon sok versenyző volt. Én az általános iskolások között indultam. Miután kihirdették az eredményt, nagyon jó volt érezni a sikert. A versenyt Bonyhádon rendezték, és az eredményhirdetés után arra is volt időnk, hogy körülnézzünk a városban.

– *Mit jelentett neked ez a verseny?*

– Nagyon sokat. A dalokból, a különböző népek zenéjéből és az egyes előadásmódokból rengeteget lehet tanulni.

– *Mivel készültél a versenyre?*

– Moldvai dalokat énekeltem és kobozzal kísértem. Ez egy pengetős hangszer. A gitárhoz vagy még inkább a lanthoz hasonlít, hosszú nyele és lapos „feneke" van.

– *Mióta énekelsz és mikor kezdtél hangszeren játszani?*

– Öt éve énekelek, most a Vikár Béla Népdalkörbe járok, ahol a vezetőnk Budai Ilona. Hangszeren pedig négy éve játszom az Óbudai Népzenei Iskolában, a tanítóm Kobzos Kis Tamás. Mindkettőjüknek nagyon sokat köszönhetek, nélkülük nem jutottam volna el idáig.

– *Nyertél még valahol díjat?*

– Tavaly Mohácson volt egy népdalverseny, ott csak harmadik lettem. Azért mondom, hogy „csak", mert a bonyhádi verseny, ahol első helyezést értem el, nagy megmérettetés volt. Ott nagyon sok dalt megismertem, és az előadók hibáiból is tanultam. Ezenkívül tavaly Gödöllőn az eddigi teljesítményeimért nívódíjat kaptam.

– *Ezekkel a versenyekkel elég ismert lettél. Jelentett ez valami változást az életedben?*

– Nem lenne igaz, ha azt mondanám, hogy a sikerrel és az ismertséggel nem jár együtt, hogy az életem valamelyest megváltozik. Nagyon jólesik, hogy gratulálnak, vagy azzal keresnek meg ismerőseim, hogy láttak a televízióban, hallottak a rádióban. Azt azonban nem szeretném, hogy a sikerek hatására negatív irányban változnék.

– *Úgy tudom, az ének mellett kedvenc tantárgyad az irodalom is. Tavaly egy versenyen te is elindultál. Hogyan is volt ez?*

– Az iskolában meghirdették, hogy lesz egy szavalóverseny, amelyen csak a Himnusszal lehet részt venni. Mivel nagyon szeretem a verseket, úgy döntöttem, hogy elindulok. Tudtam, hogy segítség nélkül ez a vers nekem még nehéz lesz, ezért megkértem édesapámat, hogy segítsen a felkészülésben. Együtt elemeztük a verset és ő elmondta, hogy tulajdonképpen miről is szól Kölcsey Himnusza.

– *Miután az iskolai versenyt megnyerted, bejutottál a budapesti döntőbe. Mennyit készültél erre a fordulóra?*

– Készültem, de annyit nem, mint az elsőre. Már értettem, miről van szó, magam értelmeztem a verset. Néhányszor elmondtam tükör előtt. Ebben a fordulóban már minden iskolából a legjobbak vettek részt.

– *A tükör előtti szavalás eredményre vezetett, hiszen ezt a versenyt is megnyerted. A szüleid mit szólnak a sikereidhez?*

– Nagyon örültek, habár, szerintem, mostanra egy kicsit mintha megszokták volna, hogy ha valamilyen versenyen elindulok, nem jövök haza üres kézzel. De ezt nyíltan még soha nem mondták ki.

– Most hetedik osztályos vagy, jövőre előtted a „pályaválasztás". Hol szeretnél továbbtanulni?

– Még nem tudom, hová fogok felvételizni, de olyan iskolába szeretnék menni, ahol van dráma tagozat.

– *Sok sikert kívánunk a tanuláshoz és az elkövetkező versenyekhez!*

Horváth Mónika

Intő jelek

Hol forogjon az áru?

Alaposan figyelemreméltó, terjedelmes riportot közöl az Élelmiszer című folyóirat a Lehel téri piac küszöbön álló újjáépítéséről L. B. tollából. (Az ő hozzájárulásával idézünk alant a cikkből.) A szerző ismerteti a múltat, a jelent és a jövendőt. Közreadja *dr. Tóth József* polgármester korrekt beszámolóját a képviselő-testület által jóváhagyott megvalósíthatósági tervről: a leendő új négyszintes korszerű csarnokról.

A meglepetés akkor kezdődik, amikor *Agárdi László*, a 469 tagot számláló, a Lehel piacon a kereskedők mintegy 80 százalékát tömörítő LEPKE vezetője nyilatkozik kollégánknak: *„Abban minden kereskedő egyetért, hogy itt változtatásokra van szükség és ebben partner szeretne lenni* – mondja. – *Az önkormányzattal lassan másfél éve folyamatosan egyeztetjük az elképzeléseinket. Nem mindig értettünk egyet, és nem mindig váltunk el mosolygós arccal, de azt elértük, hogy figyelembe veszik érveinket, véleményünket... Most is legfeljebb abban lesz vita közöttünk, hogy ez a felújítás milyen mérvű legyen. Ide, a Duna Plaza, valamint a tervezett új Pólus és Metró Áruház közé nem lehet beékelni egy flancos szupermarketet, mert az eleve halálra van ítélve."* Agárdi úr szerint ezzel az önkormányzat is tisztában van. Ha mégsem, akár demonstrációk tömkelegével *(sic! A szerk.)* is hangsúlyt adnak ebbeli meggyőződésüknek.

Az egyik súrlódási pont a föld alatti raktárrész lesz. *„Szerintünk ekkora raktárterületre nincs is szükség* – mondja Agárdi László –, *hiszen a piac egyik lényege, hogy nincs raktározás, hanem az áru naprakészen forog."*

Szerintünk, lakosok szerint pedig az átépítés egyik lényege, hogy az áru mozgása, forgása – szállítása, rakodása, mérlegelése, raktározása – igenis a mélyszinten történjen, s ne a járdán és az úttesten, primitív, ellenőrizhetetlen, antihigiéniás és zajos módon, állandó közlekedési káoszt és anarchiát teremtve.

S. Gy.

Hol vannak már a régi szép idők?

Egy különleges ház: Lehel utca 14.

A *Bárczy István* főpolgármester nevével fémjelzett, és a század első évtizedének legvégén indult székesfővárosi lakásépítő akció keretében megépült bérházak nagy része igen jelentős értéket képvisel. Nem csupán azért, mert három év alatt több mint hatezer lakással növekedett a főváros szűkös lakásállománya, de a tervezésre felkért neves építészeknek köszönhetően a megvalósítás is művészi színvonalú lett. Jártunkban-keltünkben kerületünkben is sok helyen ráakadhatunk az ekkor emelt, gyakran több utcán át elnyúló jellegzetes házakra. Ezeknek az építkezéseknek egyik legérdekesebb és városképileg is legszebb példája a Lehel utca-Dózsa György út mentén található épületcsoport; a frissen felújított általános iskola és a hozzá csatlakozó két bérház kiterjedt tömbje. Mindhárom épület a Bárczy-féle építési program részeként épült fel, elsőként az egyedi módon díszített „községi népiskola", ezt követően, már a beruházás harmadik ciklusában a Dózsa György út 140-es kislakásos tisztviselőtelep Rerrich Gyula tervei szerint, és mellette 1911-ben a Lehel utca 14. szám alatt a kicsit üzemi épületre emlékeztető másik lakóház.

Ez utóbbi, hivatalos nevén: Székesfővárosi Műhelybérház megtervezésével az évekig párizsi tanulmányokat folytató *Medgyes Messinger Alajost* bízták meg, akinek sikerült a nagy méretek dacára egy alapjában véve egyszerű, de számos érdekes részlettel bíró, többfunkciós házat alkotnia. Az épületben éppen az a különös, hogy az átlagostól eltérően szinte minden lakáshoz tartozott vagy egy műhely vagy egy műterem is, míg a tetőtér hatalmas ablakai mögött végig műtermek húzódtak. Értelemszerűen főként kisiparosok és képzőművészek költöztek ebbe a számukra oly ideális kialakítású bérházba, hiszen így egy helyen volt otthonuk és munkahelyük is. A versenyeket megnyert lakatosok és asztalosok mellett dolgozott itt például könyvkötő és templomüveg-készítő is, de sok kiskereskedőt is befogadott a ház, nem egynek az üzlete is itt működött.

Ilyen kis fűszerüzlete volt a háború előtt a lassan hetven éve itt élő *Zalahegyi József* édesapjának is. Abban az időben boltjuk, amely a jelenlegi fodrászat helyén állt, csak egy volt a számtalan apró utcai portál között. A mai helyzetet látva bizony furcsa elképzelni, hogy valaha festéküzlet, vaskereskedés, gombkészítő és egy hadirokkant dohányboltja hívogatta egymás szomszédságában az erre járó vásárlókat. Sőt, még ennél is korábban egy nagy forgalmú lóhússzék is üzemelt e falakon belül. Reggelente, a kor szokása szerint a fűszeres inasával felküldte a házba mindenhová a zsemlét és a tejet. A Zalahegyi család emellett hitelt is nyújtott vásárlóinak, amit a nevüket viselő kis füzetben, az úgynevezett „bevásárlási könyv"-ben vezettek, és hó végén egyszerre kellett törleszteni. A ház fontos részét alkották a képzőművészek is: szobrászok és festők, akiknek jelenléte teremtett igazán egyedi hangulatot ebben a zárt világban. *Kapussy György* festőművész vagy *Krasznai Lajos*, a neves szobrász csak két név az itt alkotó művészek közül. A rangos alkotógárdát jól példázza, hogy a háború után, a jelenlétével nagy feltűnést keltő *Veress Péter* író, akkori honvédelmi miniszter is a bérház egyik műtermében készíttette el saját mellszobrát. Műtermek különben mind a mai napig működnek, egy tábla szerint például a Magyar (Nép)Köztársaság Képzőművészeti Alapja rendelkezik itt egy jókora helyiséggel, és szerencsére még néhány művész is dolgozik itt.

Mivel a műhelyeknél szükség volt kétszárnyú nagy bejáratokra, sok bérleménynek két külön ajtaja is volt, ami nagy könnyebbséget jelentett a későbbi leválasztásokkor. Ahol még állnak az ilyen eredeti lakások, ott sok helyen már befalazták ezeket a felesleges, bár a másiknál tetszetősebb ajtókat. Eléggé szokatlan a külső WC-k kiképzése is; bent a lakásban nem voltak mellékhelyiségek, ellenben a folyosókon egymás mellett sorakozó árnyékszékek közül minden családnak megvolt a maga külön bejáratú illemhelye, amit lakattal zártak el valamennyi illetéktelen elől. Tisztálkodni is a közös fürdőkbe jártak, akár manapság egy kollégiumban. És hogy minden gördülékenyen működjön, a házfelügyelő azt is hetente összeírta, hogy ki mikor óhajtja az emelet mosókonyháját használni. Ma már a legtöbben „házon belül" oldják meg az ilyen dolgokat, ennek ellenére még állnak ezek a külső helyiségek is.

A két egymásba nyíló zárt udvar közül az egyik nyolc sor nem éppen esztétikus széntároló sufnival van tele. A házban azonban eredetileg központi fűtés működött, még a ma már nyitott lépcsőházaknak is kijutott a melegből. Az egyik lakó szüleitől tudja, hogy az első világháború alatt sebesült katonákat is ápoltak a folyosókon, olyan kellemes volt a klíma. Aztán valamikor a harmincas évek végén éppen arra hivatkozva, hogy a saját kazánnal nem lehet kellő meleget teremteni, a főváros megszüntette ezt a kényelmet, lecserélve a rendszert széntüzelésű vaskályhákra. Ma már a harmadik, gázfűtéses periódusát éli a ház, ezért sincs tovább szükség a funkciójukat vesztett, inkább lomtárnak használt tárolókra, melyek között ráadásul a szükségüket sietősen elvégző látogatóknak „köszönhetően" balkáni állapotok uralkodnak. A halaszthatatlan bontást pont márciusban végzik el, és bár két sufni megmarad, mindenképp némi javulás várható ettől a lépéstől. Már csak azért is, mert a helyükre fákat szeretnének ültetni, a kopott házfalakat pedig remélhetően pár éven belül borostyánerdő fogja díszíteni.

A ma is fele részben önkormányzati tulajdonban lévő otthonok bérlői számára már hihetetlennek tűnhet az is, hogy a negyvenes évekig a város kétévenként kifestette a tulajdonában lévő épületet a lakásokkal együtt. Pedig erre manapság lenne igazán szükség, hiszen a régi lakók mesélik, hogy az ő idejükben elképzelhetetlen volt az a látvány, ami ma tárul a betérő szeme elé.

Ma már nem igazán tisztaságáról híres ez a ház sem, sőt nem ritkán egészen elképesztő dolgokba botlunk. Persze úgy nehéz is rendet tartani, ha egy épület éjjel-nappal átjáróház. Csak azt csodálják, hogy az építtető emlékét őrző márványtábla még a helyén van. Mindehhez nagyban hozzájárul az a házban üzemelő közért is, amely törzsvendégeinek köszönhetően immár két éve okoz kellemetlenséget az itt élőknek. Néhány vásárló ugyanis rendszerint még odabent az udvaron fogyasztja el azt a mámorító nedűt, aminek hatása alatt aztán késő estig „boldogítják" a nyugalmat hiába remélő lakókat. Csak azt nem tudják, kinek köszönhetik ezt az üzletet, ők ugyanis mindössze azt érzékelték az egészből, hogy az előtéri házmesterlakás egy szép napon felköltözött a legfelső emeletre, és a helyét ez a cseppet sem idevaló szolgáltatás vette át.

Mindenképp értékelendő viszont a jelenlegi közös képviselő azon szándéka, hogy az IKV közismerten hanyag munkáját nagyjából az eredeti szerint állítsák közösen vissza. Már folyik a 192 (!) kisebb-nagyobb kémény felújítása, de igazán látványos eredményeket valóban csak összefogással lehetne elérni, követve azt a néhány példaadót, aki már tett valamit saját környezete barátságosabbá tételére. Talán akkor nem kívánkoznának el innen annyian, mert jó érzés lenne hazajönni ebbe a különleges épületbe.

Farkas Szabolcs

Rerrich Gyula épület

Délutáni diskurzus Vámos Miklóssal

„Én sohasem mondom semmire, hogy lehetetlen"

Figyelmemet elsőként az ragadja meg, hogy ugyanúgy lép be találkozásunk színhelyére, a Nyugati tértől kissé délre fekvő sörözőbe, ahogyan megszoktuk a Lehetetlen adásait nézve. Táskájával a kezében. A táska most is nyitva van, és most is meglehetősen tömöttnek látszik. Mindez szervesen és jellegzetesen hozzátartozott a képhez, amint Vámos megjelent előttünk a képernyőn.

No, ez azért közelebbről érdekel.

– Mit hordoz benne? És miért ragaszkodik hozzá annyira, hogy még a Radnóti Miklós Színház színpadára is mindig behozta magával?

– Pillanat, mindjárt megmutatom. Én nem színlelek, látja, a táskámat is állandóan nyitva tartom. Akkor hát lássuk. Író vagyok, de sok mással is foglalkozom. Ez itt, hogy rögtön kéznél legyen, a mobil telefonom. Ez a telefonszám-regiszter, ez a kis jegyzet, ez a nagy jegyzet, ez egy másik jegyzet, tollak, ceruzák, ez a számlafüzet, ez egy pakli igazolvány, belépő a Rádióba, a Televízióba, a teniszpályára...

– Egész kis raktár. Fő, hogy eligazodik köztük.

– Tíz éve hordozom ezt a táskát, láthatja, már eléggé ütött-kopott. Egyszer lecseréltem, de aztán kezdett nagyon hiányozni. A fogása, vagy nem tudom mi. Akkor újra aktivizáltam. Egyszerűen hozzámnőtt.

– Bővítsük a kört. Mit hordoz a szívében? Jelesül: szereti-e a lakóházát, a lakókörnyezetét, amely keretül és helyszínül szolgál írói alkotómunkájához?

– 17 éve lakom a Pozsonyi út és a Szent István park legszebb épületében, a Dunapark házban, amelyet Hofstätter Béla és Domány Ferenc tervezett 1937-ben. Ez volt akkor Európa legkorszerűbb lakóháza, olyannyira, hogy a Tér és Forma című német folyóirat egy teljes számot szentelt neki. Légkondicionáló működött a házban, a fülkéje még most is megvan. Zárt rendszerű saját telefonhálózattal rendelkezett. Volt portása. A tetőteraszán bárt létesítettek a lakók számára. A helyén később ramaty lakásokat építettek fel.

– Sok híresség lakott a házban. Némelyikről már írtunk a Hírnökben. Például Hatvany Lajosról, Szabolcsi Bencéről. De tudjuk, hogy ott lakott Major Tamás, Beck Judit, Makay Margit...

– Ha már az eltávozottakról beszélünk, szóljunk a házunk megalkotójáról, Hofstätter Béláról is. Itt, e műve közelében lőtték a Dunába 1944-ben a nyilasok.

– Úgy gondolja, egy emléktáblát ő is megérdemelne? Az Ön háza a kerület többi házához képest ma is luxuspalota. Nyilván, ennek az állapotnak a fenntartása a benne lakókon is múlik.

– Igen, érdemes ezért valamelyest áldozatokat is hozni. Nem dicsekvésképpen mondom, de nemrégiben én egy tükröt vásároltam, amelyet a lépcsőházban helyeztünk el.

– És megreparáltatta az ugyancsak lépcsőházi órát. Az egyik Lehetetlenben mesélte el.

– Aztán megint elromlott. De már jár, közköltségen javíttattuk meg. Egy épületnek, ha városképi helye és szerepe miatt ennyire fontos, a nívóját, belsőleg is illő amennyire lehet, fenntartani. Ez lakóinak a felelőssége. De ez a törekvésünk addig nem lehet teljes, amíg a volt Dunapark Kávéház helyisége üresen áll. Én, amióta ideköltöztem, a törzsvendége voltam. Ott találkoztam a barátaimmal, ismerőseimmel, pályatársaimmal. Ugye, milyen jó volna, ha mi ketten most is ott beszélgethetnénk? De nem az én kényelmemről van szó, hanem ennek az értékes helynek, amely akár a környék szellemi központja, virágzó kultúrcentruma is lehetne, a bántó kihasználatlanságáról.

– Ez valóban sokaknak szemet szúr, annál is inkább, mert a helyiség, ha bepillantunk az ablakán, kifogástalan állapotban van. De talán, ha a Szent István park rekonstrukciója megtörténik, a Dunapark Kávéház sorsa is megoldódik.

– Amíg egyáltalán az emberek emlékeiben benne él. Valamit én is őrzök a múltjából. Van alattunk egy nagy pince, amelyben az utolsó bérlő a holmijait tárolta, majd a végén kiárusította. Egy virágkádat én is megvásároltam. A helyiség sorsáról annyit tudok, hogy amikor érdeklődők jelentkeztek, a magas bérleti díj hallatán hüledezve eltántorogtak. Ami pedig a Szent István park rekonstrukcióját illeti, amikor a tervkiállítást a Hírnökben meghirdették, én is elmentem az iskolába, ahol az látható volt. Szavazatomat névvel, lakcímmel bedobtam az urnába. Amellett foglaltam állást, hogy egy terület csak egy célt szolgáljon, mert ha egyaránt eleget kívánunk tenni az üldögélő-sétálgató pihenők, a sportolók meg a kutyások igényeinek, igazából egyikük kedvére sem teszünk. Nehezményezem, hogy javaslatomra nem kaptam választ.

– Immáron kész az építési engedélyezési terv, itt ezen az oldalon közre is adjuk. Láthatólag igyekszik többféle igénynek eleget tenni. Reméljük a legjobbakat. Javaslom, váltsunk át a jelenlegi munkásságára. Vajon nem került-e vákuumba, hogy a Lehetetlen abbahagyása mellett döntött?

– A Lehetetlen kétségtelenül életem nagy sikere volt, amire még sikerült a legjobb történeteit felölelő kötetemmel is rálicitálnom. De nem szorulhat háttérbe huzamosan az írói tevékenységem.

– Bátran állíthatom, hogy sokan sajnálják, hogy ezek az Ön által régimódi ráérős történetmesélésnek mondott kedves-szellemes sztorizások, népszerű művészemberek felvonultatásával, nem folytatódik a képernyőn. Örökre lemondhatunk róla?

– Én soha semmire sem mondom azt, hogy lehetetlen. De több mint valószínű, amennyiben újra alkalmam nyílik televíziós szereplésre, az valami más lesz. Különben, aki szeretne még látni beszélgetői, műsorvezetői minőségemben, időnként láthat a Tárogató út 2–4 szám alatt, a Buda Stage nevű angol nyelvű kulturális társasági klubban, amelynek programjában természetesen szinkrontolmács révén a csak magyarul tudók is megtalálhatják az igényüknek megfelelő szórakozást.

– Ez ismét valami új Vámos Miklós tevékenységi palettáján? És mi van az Ab ovo könyvkiadóval, amelynek vezetőjeként sok sikeres könyvet juttatott az olvasók kezébe, s nem egy tehetséges fiatal írónak teremtett bemutatkozási lehetőséget? Ott jelentette meg a könyvesboltokban sokáig hiába keresett Zenga zének című remek könyvének második, nem változatlan kiadását is.

– Köszönöm az érdeklődését, az Ab ovo megvan, továbbra is tulajdonosi részem van benne, de aktívan már nem folyok bele a munkájukba. Felkértek viszont egy új feladatra. Az újonnan létrehozott Film a közönségért elnevezésű alapítvány kuratóriumi elnökévé választottak.

– Jelen voltam a céljukat ismertető sajtótájékoztatójukon.

– Akkor meghallhatta, hogy ez egy magánvállalkozói csoport kezdeményezése, olyan magyar filmek gyártására, amelyeknek nyíltan bevallott céljuk, hogy közönségsikerre pályáznak, a megvalósításukra fordított pénzek megtérülnek, s talán még némi hasznot is hoznak, amit majd újabb ilyen filmek előállítására lehet fordítani. Erre bizonyos garanciát jelenthet, hogy az alapítói igencsak erre hivatott rendezők, úgy mint Beremányi Géza, Bujtor István, Kern András, Koltai Róbert, Tímár Péter.

– S tudtommal, Ön is mint forgatókönyvíró és dramaturg már megmártózott egy korábbi életében a filmgyártás gyönyöreiben. Mindazonáltal, elmondhatják-e, hogy kellően ismerik a biztos közönségsiker receptjét?

– Biztos tipp nincs, de egyet elmondhatunk. Mi nem szégyelljük felvállalni, hogy a közönség kegyeit lessük. Minket bárki felkereshet, olyan forgatókönyvvel, amely ennek a szándéknak megfelel, hogy kiválasszuk a legjobbakat, a sikerre legesélyesebbeket. Az úgynevezett művészfilmek terveit kéretik máshová benyújtani. Szeretnénk szakítani azzal a magyar hagyománnyal, hogy aki sikeres, az gyanús, és többnyire nagyon magányos.

– Ki hinné? S mindezen stratégiához mennyi a pénzük indulásul?

– Együtt van másfél filmre való.

– Ennyi közfeladat bizonyára nem altathatja el Önben az írót. Most milyen könyvön dolgozik?

– Egy harminc darabból álló novellásköteten, amelybe három évvel ezelőtt kezdtem bele. Az idei könyvnapon fog megjelenni.

– Habár novelláskötettel nehezebb, de biztos vagyok, hogy ezzel is a sikert célozza meg. Összefogja az egészet valamilyen közös gondolat?

– Az, hogy a legtöbb történetben valamilyen módon szerepel a bár szó. Mondjuk úgy, hogy báránykám, vagy hogy Bárány tanár úr. A kötet címét még nem találtam meg. Valószínűleg az lesz, hogy Bárkapcsolatok.

– Egy ennyire közkedvelt, invenciózus, sikerorientált alkotóegyéniség, mint Ön, igazán adhatna kölcsön valamennyit az ötleteiből, a tapasztalataiból a kerületének is.

– Ha kialakulna valami itt a park és a Dunapark körül, szívesen segítek.

Sas György

A BP. XIII., SZENT ISTVÁN PARK ÉPÍTÉSI ENGEDÉLYEZÉSI TERVE

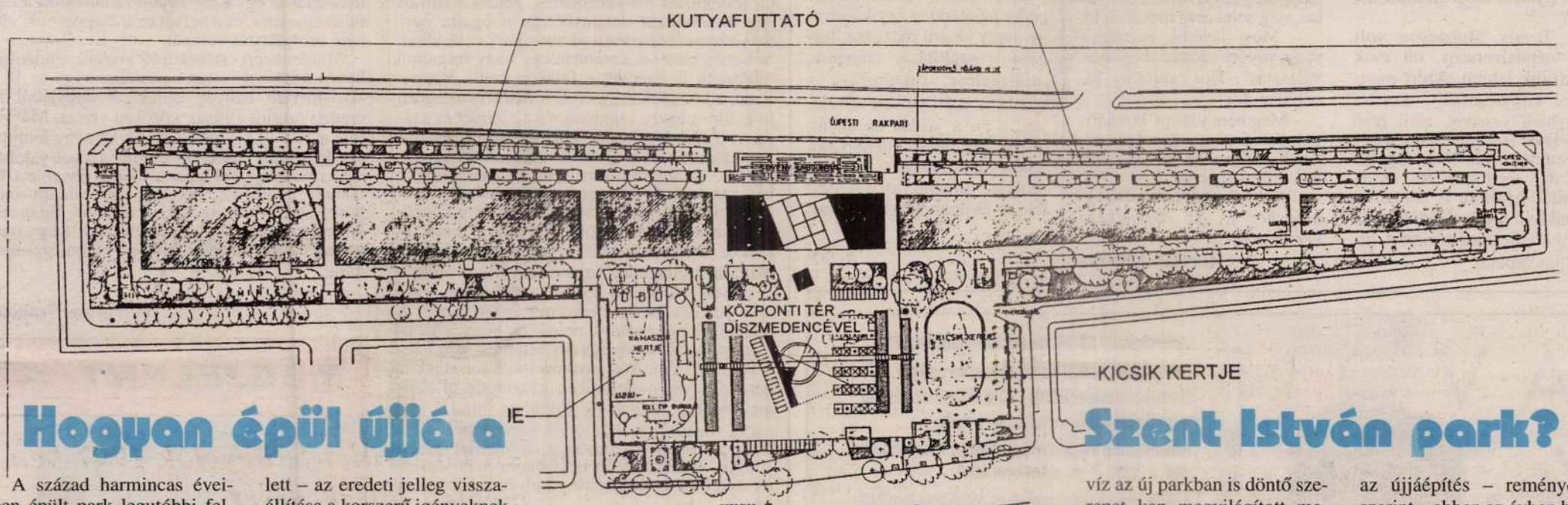

Hogyan épül újjá a Szent István park?

A század harmincas éveiben épült park legutóbbi felújítására közel negyedszázada, 1964-ben került sor, miközben – különösen az elmúlt nyolc esztendő alatt – jelentősen lepusztult. Amint arról lapunk már többször beszámolt a városrész polgárainak köszönhetően a felújítás igénye állandósult a fővárosi és a kerületi önkormányzat napirendjében. Gondos előkészítés után 1997-ben teremtettük meg az átépítés anyagi-műszaki feltételeit.

Terveink legfőbb célja – a leromlás megszüntetése mellett – az eredeti jelleg visszaállítása a korszerű igényeknek megfelelően. A gyönyörködtető látványon kívül az új park ki fogja elégíteni három csoport: a gyerekek, a pihenni vágyók, s végül a kutyatulajdonosok igényeit is. A park központi terén díszburkolat, nyitott lugasok, medencék, szökőkutak, vízjátékok lesznek, ettől jobbra és balra a játszótér, a sportot, a mozgást, a játékot biztosító létesítmények kapnak helyet, míg a Dunával párhuzamosan szép pázsit, növényzet, padok szolgálják a pihenni vágyókat. A víz az új parkban is döntő szerepet kap megvilágított medencék és szökőkutak építésével. Emellett fákkal, díszcserjékkel, sövénylabirintussal szépítjük a parkrészeket.

A park kerítésén kívül az Újpesti rakparttal párhuzamosan lesz a kutyasétáltató. Az egyetlen épületben a parkőr szobája és a mosdó helyiségei lesznek. A Pozsonyi út – Hollán Ernő utca közötti park önálló marad. A lakóépületek miatt oda csendesebb játszóhelyeket terveztünk.

A tervezés elkészült, az előmunkálatokat megkezdtük, az újjáépítés – reményeink szerint – ebben az évben befejeződik. A gyermekjátszótér programom megvalósítása után a Szent István park újjáépítését tartom az önkormányzati szándék, s a polgári összefogás követendő példájának, alpolgármesteri, tervezőmérnöki pályám jelentős eredményének.

Az érdeklődőket március 13-án egész nap várom a Béke téri irodámban, ahol megtekinthetik a terveket.

Dorogi Gabriella
alpolgármester

Rerrich Béla.

építész.

— A szegedi fogadalmi templomtér pályázatának összes nyertesei. A *Nemzeti Ujság* egyik legutóbbi számában már hirt adott a szegedi fogadalmi templomtér rendezésének eldőlt pályázatáról és közölte a dijnyertesek nevét. A jutalmazottakon kivül azonban néhány építésznek terveit is megvásárolták. Most már alkalmunk van a teljes névsorát közölni azoknak, akik dijat nyertek vagy akiknek terveit megvásárolták, ez a névsor a következő: I. dij *Rerrich* Béla építész, II. dij *Waelder* Gyula építész, III. dij *Háry* Géza építész; azonkivül megvásárolták *Kocsis* Iván, *Förk* Ernő és *Thomas* Antal épitőművészek terveit; megvételre ajánlották *Katona* Mihály építész és *Sebestyén* Endre szegedi építész terveit.

Nemzeti Ujság, 1928. jan. 14.

8

Rerrich Béla, épitőmüvész.

— **Eldőlt a szegedi fogadalmi templom terének rendezési pályázata.** *Klebelsberg* Kunó gróf vallás és közoktatásügyi miniszter a szegedi fogadalmi templom körüli tér rendezésére országos tervpályázatot irt ki, melyben tegnap döntött a birálóbizottság a miniszter elnökletével. A birálóbizottság az első dijat *Rerrich* Béla épitőmüvésznek itélte oda. A pályadijnyertes épitész alul árkádos épületekkel veszi körül a teret, mely épületekben tudvalevőleg az épülő szegedi egyetem intézetei, a püspöki palota és az azzal kapcsolatos szeminárium és egy középület helyiségei találnak elhelyezést. A térre hatalmas ivvel átivelt árkádsoron át jutni be a Boldogasszony sugárut felől. Az árkádos épületek, illetve az épületeknek a tér felőli homlokzatai a skandináv államokban ismert nyerstéglakiképzésüek. Az ivek felett a Nagymagyarország megyéinek cimerei vannak elhelyezve, mig a térnek a templommal szemközt levő épületén középkori izü harangjátékóra van, mint a strassburgi münsterben, vagy a müncheni városházán. A tér ilyen megoldásban egyesiti a festőiséget a monumentalitással. A püspöki palotának a Boldogasszony sugárut felőli része barokk stilusban van megoldva. Az érdekes pályázaton számos épitőmüvész vett részt. Remélhető, hogy ez a tér amely ily tervszerü előrelátással készül, méltán sorakozik majd a kultuszminiszter munkásságának értékes eredményeihez. Az első dijon kivül második és harmadik dijat is osztott ki a birálóbizottság. A második dijat *Waelder* Gyula épitész s a harmadik dijat *Háry* Gyula épitész nyerte. Azonkivül több tervet megvásároltak *Katona* Mihály épitésztől is.

Nemzeti Ujság 1928. Jan. 11.

4

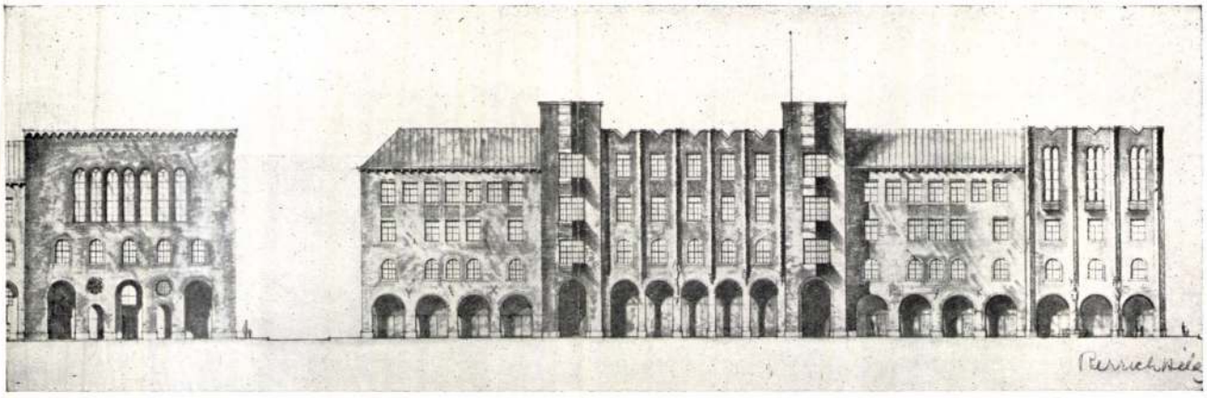

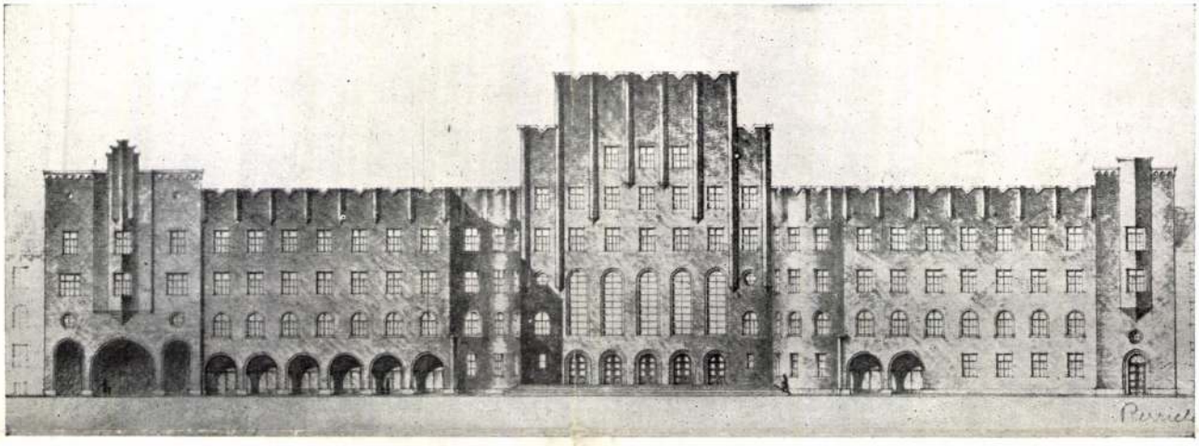

Rerrich Béla: A szegedi egyetemi épületekből — Gebäude der Universität in Szeged — L'université de Szeged — The University buildings in Szeged

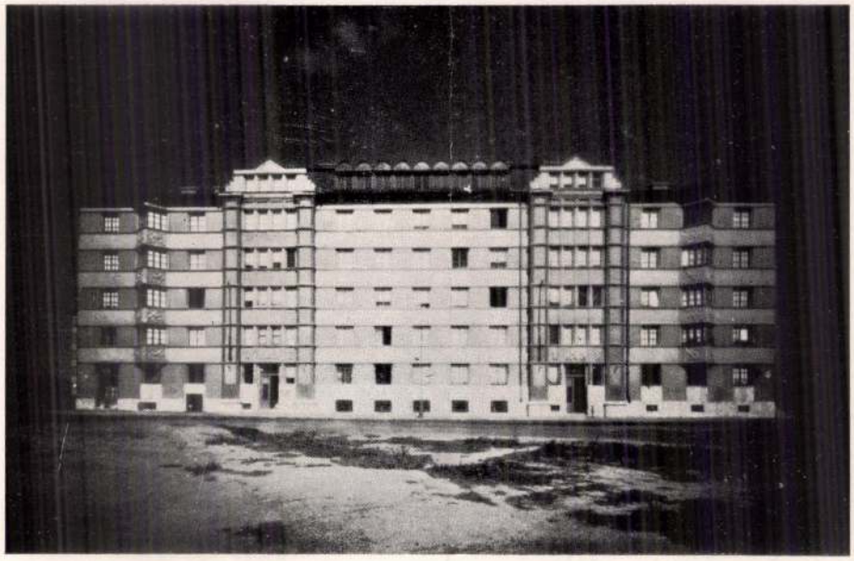

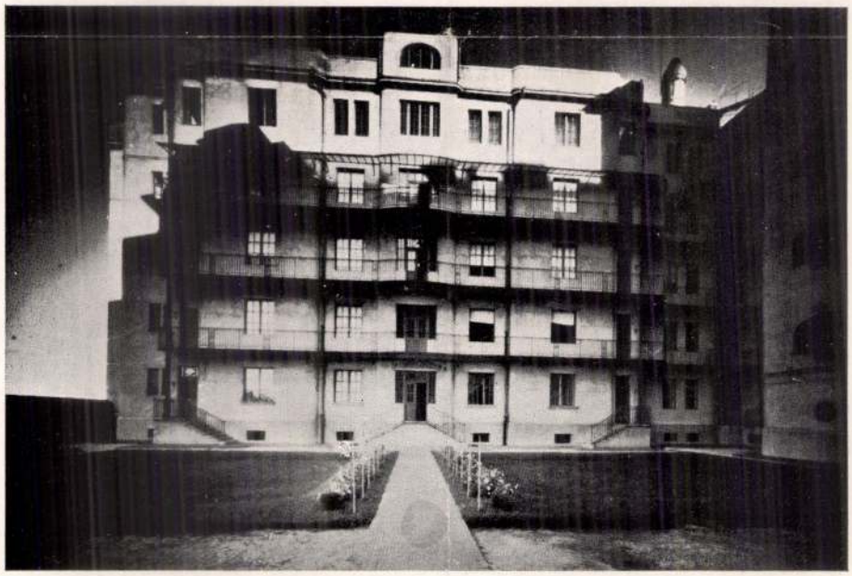

Rerrich Béla: Városi bérház, Budapest — Gemeinde-Zinshaus — Maison de rapport de la ville — City dwelling house

SZABADALMAZOTT
PARAFAKŐGYÁR
részvénytársaság
EZELŐTT:
KLEINER és BOKMAYER
IGAZGATÓSÁG VIII., FŐHG. SÁNDOR-TÉR 4.
TELEFON 60—33. Gyár: KŐBÁNYA. TELEFON 50—61.
IGAZGATÓSÁGI és MÜSZAKI IRODA: TELEFON :67-25.

Szabadalmazott „EMULGIT“ parafakőszigetelő-anyag, Shedtetők, facementtetők, mansardtetők, hideg és vékonyfalak burkolására. Könnyü hangfogó-válaszfalak. Hütők, jégvermek, sörraktárak, borpincék szigetelése. Padlószigetelés nedvesség ellen. Transportabilis épületek tervezése. Hang- és hőszigetelő parafakőszerkezetek, vas- és favázas parafakőrendszerü épitkezések.

Gőz, meleg és hideg vizvezetékek és készülékek szigetelése. Tulhevitett vezetékek szigetelése szabadalmazott „THERMALIT“ anyaggal.

Müszaki iroda a parafakőanyag célszerü alkalmazására vonatkozó tervezések kivitelére.

kutak, szobrok, kertépitészeti remek megoldások szépségeit, melyek közül majdnem egy sem maradt meg változatlanul. A nagy épittető egyes részeket két-háromszor is lebontatott, ujra épittetett ugy, hogy az egész óriási parkot majdnem háromszor épitették meg összes szökőkutaival, szobraival és felszereléseivel együtt. Az akkori irók szerint ezek a változtatások annyi pénzbe, annyi aranyba kerültek, hogy a költségek nagyságát világosan senki sem tudta.

„Ezek a folytonos változtatások jellemző vonásuk azoknak, kik épittetni szeretnek; szeretnek változtatni és ujra kezdeni. A mi királyunk ilyen; nincs hely Versaillesben, mely tizszer át nem alakittatott volna és gyakran megesik, hogy a végén még rosszabb“ — mondja egy akkori iró nyugodt filozofiával.

Az a 2000-nél több délvidéki fát befogadó „orangerie“ a két oldalán felvezető, körülbelül 20 m. széles, egyenkint 103 márvány lépcsőfoku külső lépcsővel, a nagy terrasz előtt lévő két viztükör, a nagy bassin Latone, vele szemközt a nagy viztükör elején lévő „bassin d'Apoleon“-nal, a bosquet des Bains d'Apollon“, a „bain de Diane“, a „bassin du Dragon“ az akkori idők világhirü szobrászainak müveivel, különösen a „bassin de Neptune“ párját ritkító szép elrendezésével: valamennyi remekmű, valamennyi kincs. A parkban elhelyezett több száz márványszobor, melyek közt egyesek jelenleg már meglehetős rossz állapotban vannak, az egész görög mithológiát képviseli, a számtalan váza gyönyörü finom relief-jeikkel az akkori francia szobrászművészet kiváló remekei.

Mint már mondám, még a felemlitésükre sincs elegendő hely. A nagy és a kis Trianonról pedig, mely utóbbi talán a legszebb, a legbájosabb királynői tartózkodóhely, még egyszer annyi mondani való volna Ez az utóbbi maga az egyszerüség, az idyllikus megjelenés. XIV. Lajos e szavakkal adta át Mária Antoinettenek: „Egy virágcsokrot készitettem számára asszonyom“.

Nem igyekeztem soraimmal még csak egy gyors vázlatát sem adni a versaillesi csodás parkoknak, a nagyszerü királyi lakoknak.

Kis elmélkedés, kis utivázlat, kis megemlékezés az egész, de nem egy „pillanatfelvétel“, mint egyesek az ily rövid leirásokat elnevezik. Ha csak röviden és egyszerüen irtam is róla, a benyomásokat soha el nem feledem. Két hónapi ott tartózkodásom alatt nem mult el nap, hogy el nem mentem volna egy két órára a palota muzeumába, a kertbe és mindig uj impressiókkal mindig uj látottakkal távoztam.

Most ujból zöld már minden. A nagyszerü szinház, a csudás szinpad felujul ismét és ismét, ha az egykori hires játszók már rég elhunytak is. Versailles csöndes és elhagyatott. Csak a látogatók sokasága keresi fel ujra és ujra és eltelve a gyönyörködéstől hagyja el ismét A versaillesi egykor fényes és zajos palota elcsendesült örökre.

Csak este visszhangzik mindenütt a kiáltó őr hangjától: „on ferme“.

Es az őr rideg szemeivel nézi, vajjon valamely eltévedt emberi lélek a nyomortól hajtatva nem-e akarja éji pihenőül használni az egykor fényben uszó királyi palotának valami szögletét.

Egyes későbbi irók éles szavakkal itélték el Le Notre nak szerinte a természetet megcsonkitó irányát. Ezzel szemben azonban más alapra kell helyezkednünk és a kor szellemének átgondolása után mondhatnánk csak itéletet erről. XIV. Lajos udvarának a fényben és pazarlásban határt nem ismerő aerájába kell magunkat bele képzelnünk: nagyszerüt, fényeset akartak és magasztosat és nem a szivhez szólót.

Ez különben is egy kényes kérdés, hogy a kertművésznek mennyire szabad a természet formáit befolyásolnia. A kert emberi kezek müve, mint ilyen művészi szempontból az emberi kéz beavatkozásának bélyegét nem csak hogy nem baj, hogy magán hordja, de művészi szempontból határozottan indokolt. Tulzásba esni nem szabad. Hogy hol kezdődik a tulzás, ezt a finom izlés sugalja meg természetesen. A természet maga is mutat itt-ott műveinek külsején szabályos formákat, minden emberi beavatkozás nélkül is, hogy csak néhányat emlitsek: az összes fenyőfélék a pinusok kivételével. A fastigiata és globosa alakok, mint Cvercus fastigiata, Ulmus fastigiata, Acer globosa, Robinia globosa, Iniperus virginiana, Iniperus canadensis stb. De ezekbe való behatolás itt nagyon távol vezetne.

Az olasz és francia kertek mellett az időben Hollandiában, hol a kertészet mint ilyen már régen fejlett állapotban volt, a kertművészetben is találunk igen becses műveket; az irány azonban sok fogyatékossága és tulzása miatt egészen kiveszett. A hollandi kertstyl nem egyéb, mint a geometriai elveknek hollandiai viszonyokra való átvitele. A coloniákkal való élénk kereskedelmi érintkezés, az ott látott mindenféle csodás és különös dolog hatása a hollandiai kertekben megláthatő. Taxusból, Crataegusból, de különösen Buxusból a jó izléstől annyira eltérő torzalakokat vájtak ki, igy pld. csavarmeneteket vágtak a fákra, kakasokat, fácánokat s mindenféle madarat és állatot vágtak ki a növényekből.

Vreés volt a legnagyobb mesterük a hollandiai kerteknek, melyeket itt csak épen futtában érintettem.

Ha Anglia kertmüvészetének fejlődését nézzük a XVI. században ugy azt tapasztaljuk, hogy ez is olaszföldről vette első impulsióit. A divatot követően itt is még periodust érezünk ki az angolok kertmüvészetében és pedigien a francia, később pedig a holland befolyás alatti periodust. Ami az idegen hatás alatti időnek müveit illeti, az olasz befolyás alattiak voltak a legszebbek. A reneszánsz Angliában nem terjedt el oly gyorsan mint a többi országokban, mivel a középkor kora sokkal nyugodtabb és csendesebb volt Angliában és igy a gothika sokkal szélesebb körben és mélyebben terjedhetett el itt. Épen ennek a körülménynek, hogy Angliában a gothika és a reneszánsz ily sokáig haladt párhuzamosan az architekturában tulajdonithatók azok a páratlan pikantériával biró müvek, melyek e korból napjainkra visszamaradtak és melyben a gothika és a reneszánsz formái versengve láthatók egymás mellett. Ezen tény természetesen érezhetővé vált a kertművészetben is.

Az e korabeli angol kertek is mind szigoruan geometrikus elrendezésüek voltak. A pleassureground, a maze (v. labirinth) itt is meg volt. Valami nyoma van azonban már e korszakban az angol kertben annak, hogy egy évszázad mulva Anglia lesz az, aki legelőször hirdeti a szabad természethez való visszatérést, ez az ugynevezett Wilderness, mely egy angol kertből sem hiányzott.

Egy része volt ez a parknak, melyben minden növényzet teljesen szabadon, egyéni voltának megfelelőleg fejlődhetett ki; minden vadon nőtt. Mondhatom ezek a legkedveltebb részei az angol parknak. És valahányszor a Hampton Court-i kerteken végig mentem, alig tudtam megválni ezen résztől. Az angol embernek a szabad természet és a levegő iránti óriási vonzódása szülte a „wilderness“-t. Az angol embernek közismert zárkózottságával együttjáró mély érzésével van összeköttetésben — ugy gondolom — a kert és a virágok iránt való nagy szeretete. Inigo Jones volt az első hires angol kertmüvész, habár olaszországi tartózkodásáról hazatérve egészen az olasz iránynak hódolt. A francia befolyás nem volt oly nagy Angliában mint az olasz. Habár Le Notre személyesen létesitett néhány parkot Angliában mint pl. Greenichit, St. James parkot és állitólag Hampton Courtnak néhány részét: alig van néhány kert Angliában, melyen Le Notre iránya igen érezhető volna, habár tagadhatatlanul nagy hatással voltak a kertépitőkre nagy és tágas eszméi.

Azt hiszem, ki Anglia klassikus korabeli kertjeinek nehányát megtekintette, velem egy véleményen lesz, hogy nincs nemzet, melynek kertmüvészetében annyi érzés, a természet iránti annyi szeretet párosulna izlés és alapos tudással. A Wilton, Lawson és Hugo Jones tervezte kertek, melyben a rajz szabályosságát oly szépen enyhitik a természet szabad és szabálytalan formái, melyben a mai ugynevezett tájkertészettől eltérőleg — ugy a szabad természet imitációjából és müvészi fokozásából indult ki — a virágok és növények csoportjai nemcsak mint „természetes szépek“, de mint egy szervesen összekombinált decorátiónak egy-egy szervesen beleilleszkedő decorátiv elemét képezik. Alaprajzuk egyszerü és főelve a célszerüség egyesitése a széppel, vagyis az igaz és

A BUDAPESTI LÉGSZESZGYÁRAK felszerelési irodái:
IV., Aranykéz-utca 6. VII., Erzsébet-körut 19.
Elvállalnak mindennemü **gázvezetékek szerelését** világitási, fütési és ipari célokra. Raktáron tartanak legjobb és legszolidabb kivitelü **gázcsillárokat, egyszerü és diszes kivitelben, mindennemü gázfőző és fütőkészülékeket** és melegitőket.

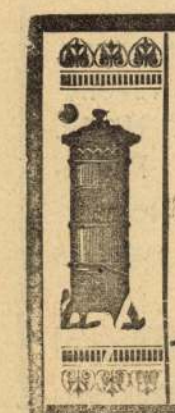
Eredeti Meidinger rendszerü
szabályozó-, töltő és szellőző kályhák
minden kivitelben.
EHRLICH J. és H. Meidinger kályhagyára.
BUDAPEST, IX. ker., Lónyay-utca 15. szám.
BUDAPEST és BÉCS
Központi légfütések.
Meidinger caloriféres-ek cserépburkolatban.
Cs. és kir. kiz. szabadalm.
Siemang-Ehrlich-féle kaszárnya kályhák.

valódi müvészet. Nagyszerü és enyhe klimájuk mellett a technikai rész is sokkal szebben és könnyebben oldható meg természetesen.

A hollandi iránynak habár közvetlenül, izléstelen szélsőségei miatt csak káros hatása volt az angol kertmüvészetre. Végeredményben psychologiai szempontból nézve, mégis elsőrangu fontosságunak és jótékony hatásunak bizonyult.

A müvészettörténetből tapasztaljuk, hogy egy uj kor, egy uj irány nem egyszer a megelőző kor irányának tulzásba való vitelének, eszméi ellankadásának és elbágyadásának következménye. A képzőmüvészetekben nem egy esetben láthattuk ezt. Ilyen viszonyban van egymással a gothika és a reneszánsz, a mult század antikizáló iskolája az architekturában és napjaink egyéniségre törekvő iránya stb. Az uj kor ilyen esetben rendesen a régi eszméinek teljesen ellenkezőjét vallja, mi a tapasztalatból általánosan ismert tény. Az angol kertmüvészet tultengve a különböző idegen elemek és irányok tulzásba való átcsapásától, a szigoru geometrikus iránynak tulzásba való vitelétől, a természet formáinak a legelképzelhetetlenebb és legfurfangosabb geometrikus formáinak való alárendelésétől, az ellenkező irányba esett vissza a természethez; ez volt a jelszó. Ezen psychologiai szempontokon kivül praktikus szempontok is szólnak emellett és ez főleg azon körülmény, hogy a XVI. század II. felétől a növények ismerete és tanulmányozása rohamosan fejlődött. 1546-ban alakult Páduában az első botanikus kert. Leyde-ben és Lipcsében 1577-ben illetőleg 1579-ben, 1626. a párisi „Jardin royal des plantes“ stb.

Természetes, hogy a növények beható tanulmányozása a növény egyéniségének ismeretére vezetett és az előbb emlitettek mellett az ebből folyó, a természetért való rajongás főmomentuma a „természetes kert“ eszméjének nyeréséhez.

A VIII. nemzetközi épitész kongresszus.

A mult héten zajlott le az osztrák fővárosban a VIII. nemzetközi épitész kongresszus. A milyen nagy számu volt a kongresszuson résztvevők serege, oly annyira csekély érdeklődés és részvétlenség jellemezte a kongresszus érdemi részét, a tárgyalásokat. A hatalmasan fejlődő világváros pazar tavaszi pompája és szüntelen lüktető élete mintegy önmagába szivott mindent, s a kongresszus tagjai főleg a szana-széjjel eltöltött időnek kedves és tanulságos emlékeivel meggazdagodva, semmint a tárgyalásokon okulva térnek vissza hazáikba. Lueger dr. Bécs város nagynevü polgármestere üdvözlő beszédében igen találóan jellemezte a kongresszusok hasznának illuzorius és vitatott voltát, egyet azonban mint tényt koncedált, hogy a kongresszusok, a világ minden részéből összesereglő szakemberek személyes érintkezése folytán rövid időre mindenkor megértést hoznak létre. A kongresszusok sulypontja ezek szerint nem is a tárgyaló teremben szokott lenni, hanem a vele kapcsolatos társas összejöveteleken, a sürün megteritett fehér asztaloknál, a hol fesztelenebb a vita és közlékenyebb, szaporább az emberi szellem. Ez igy volt mindig és igy marad mindig.

Igen megnehezitette egyébként ez alkalommal a tárgyalásokon a vita kellő kifejlődését az a körülmény, hogy az egyes témákra vonatkozó előadói tervezeteket csak közvetlenül az előadások előtt osztották szét nyomtatásban s igy azok kellő előtanulmányozása lehetetlen volt, a mi a vitában a megfelelő készültséggel való hozzászólásnak előfeltétele. A legutóbb Londonban tartott kongresszuson ezen nyomtatványoknak jóval előzetesen történt szétosztása meg is hozta az eredményt, mert ott a tárgyalások sokkal nagyobb érdeklődésnek örvendettek s igen beható viták fejlődtek ki valamennyi téma felett. Érdekes témákban pedig az idén sem volt hiány.

A kongresszust 18-án hétfőn délelőtt 11 órakor nyitotta meg a ministerelnök nevében Freiherr von Boltz. Utána Weiszkirchner az alsóház elnöke és Lueger polgármester üdvözölték a megjelenteket. Azután sorban következtek az egyes résztvevő államok képviselőinek üdvözletei, közöttük a magyarok részéről Nagy Virgil müegyetemi tanáré, a ki mint az állandó bizottságnak tagja, igen tevékeny részt vett a kongresszus munkásságában. Wagner Ottó wieni épitőművész hosszabb beszédben vázolta a kongresszus feladatait, a mivel a megnyitó diszülés napirendje kimerült.

Este fényes fogadó estély volt a városháza termeiben, a melyen közel másfélezren vettek részt. A fogadóestélyt megelőzőleg az érdekes városi muzeum termei nyiltak meg a társaság előtt, utána pedig nagyszabásu bankettet adott a polgármester a városháza disztermeiben. Sajnos ez alkalommal nyilvánvalóvá vált a hires épület minden alaprajzi hibája, mert a roppant teremhez való hozzájutás annak dimensióihoz igazán nem méltó, s a szük ajtókon át való tolongás sokat rontott az est ragyogó varázsán.

Kedden, 19-én délelőtt megkezdődtek a tárgyalások még pedig parallel üléseken. Az egyik teremben az állami müvészetápolásról és a nemzetközi tervpályázatok szabályozásáról folyt a vita, előbbi témának előadója Wurm épitőtanácsos, utóbbié Weber bécsi és Neher frankfurti épitészek voltak. A parallel ülésen két előadást tartottak, az egyiket Mayreder bécsi épitész Berlin, London, Páris, Róma és Wien épitőformáinak összehasonlitásáról, tekintettel a lakóépületre és a városképekre való hatásukra, a másikat Felderg bécsi épitészprofessor, a modern épitőmüvészi felfogások alapjairól.

A délután folyamán a Hofburg hatalmas könyvtártermében a bécsi császári könyvtár ez alkalomra összeállitott épitőmüvészeti kézrajz és tervgyüjteménye volt megtekinthető. Este szinházlátogatás volt, utána fényes routa képzőmüvészeti palotában, a melyen a késő éjjeli órákig maradt együtt a társaság.

A szerdai napot a semmeringi kirándulás foglalta le. Csütörtökön, 21-én folytatódott a tárgyalás. Megvitatott témák voltak a következők: Az épitőmüvészi alkotások szerzői tulajdonjogának védelme (előadó Bressler wieni épitőtanácsos), mely témáról dr. Erős Sándor honfitársunk előadást is tartott. A másik témát a nyilvános müemlékek védelme képezte, mely vitának előadói Deininger wieni, Hoffmann darmstadti és Schmidt drezdai épitészek voltak. Előadást tartott Dolezsal wieni épitésztanár a photogrammetriáról az épitészet és a müemlékek fentartása terén.

Délután az internacionalis épitészkiállitás megnyitása és megtekintése foglalkoztatta az épitészeket, este pedig fogadás volt az udvarnál, ahol a császárt Lipót Szalvátor kir. herceg képviselte, aki a cerclén az összes nemzetek képviselőit megszólitotta és velök hosszasan elbeszélgetett.

Pénteken, 22-én az épitészi képesitések törvényesitéséről (előadó Baumann), a beton és vasbeton épitésről (előadók Dr Emperger Wien, Zöllner München) volt szó, előadásokat tartottak Medgyaszay István a vasbeton müvészi megoldásáról, Wielemans a vasbetonnak a nagystilü épitkezésben való szerepéről, Bodo Ebhardt a középkori német városépitésről és annak a jelenre való hatásáról, Fassbender pedig a városépitésről és azok törvényes rendezéséről.

Délután egy nagy tarsaság megtekintette Wilczek gróf érdekes kreuzensteini kastélyát, este pedig tüzijátékkal és bankettal kapcsolatos sikerült kerti ünnepély volt a Kahlenbergen, melyet az osztrák mérnök- és épitészegylet rendezett.

Szombaton, 23-án Klette drezdai épitész tartott előadást a mérnöki munkák müvészivé avatásának módjairól, Fayans wieni épitész pedig a népről és épitőmüvészetről értekezett.

Miután ugyanaznap délben társas kirándulást rendeztek a steinhofi elmegyógyintézet 60 mintaszerüen berendezett pavillonjának megtekintésére, este fényes bucsulakoma zárta be a kongresszust, mely csak három év mulva 1911-ben ül ujból össze Rómában.

A kongresszus tagjainak egy nagy része vasárnap fővárosunk megtekintésére ide érkezett.

A vállalkozás körében előforduló jogesetek.

A fővárosi vizmü harmadik személyekkel szemben vállalatnak tekintendő.

A székesfőváros tulajdonát képező vizvezetéki mü bár a közérdeket szolgáló közigazgatási intézményt képez, amennyiben az a köztisztaság és közegészség általános céljainak a megvalósitására van hivatva; harmadik személyekkel szemben az már tárgyánál és üzemben tartásának természeténél fogva vállalatnak tekintendő.

A tényállás szerint ugyanis a vizvezetéki mü főcsöve megrepedt és az ebből kiömlött viz egy pinceraktárba behatolt, ahol az elhelyezve volt árukban jelentékeny kárt okozott. Alperes a per folyamán azt vitatta, hogy őt vétkesség nem terheli. Erre nézve a Curia itéletében megállapitotta azt, hogy az, aki a személy és vagyonbiztonságot valamely vállalat létesitése által veszélynek teszi ki, a vállalat üzeméből eredő károkért vétkesség nélkül is felelni és a kárveszélyt, mint üzleti kockázatot viselni tartozik. A vizvezetéki berendezés pedig mindenesetre olyan vállalat, amelynek üzeme a vagyonbiztonságra nézve veszélylyel járhat, annak tulajdonosa tehát vétkesség nélkül is

Kartellen kivüli parket
gyári raktár.
Politzer és Oklejszky
Budapest, VII., Bethlen-utca 14. sz.
Elvállal mindennemü parket- és padozati munkákat.
Aszfalt-parket különlegesség. Telefon 61—92.

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizennegyedik évfolyam. 22. szám. Budapest, 1908. május 27-én

Előfizetési felhivás.

1908. évi junius hó 1-től uj előfizetést nyitunk lapunkra és tisztelettel kérjük az esedékes előfizetéseknek mielőbbi megujitását, hogy a lap szétküldése zavartalanul eszközölhető legyen.

A kertművészetről.

Rerrich Béla épitész-tanárnak f. hó 7-én tartott előadásából

II.

A 200 évvel világ divattá lett francia kertművészetnek azon időben, mikor az olasz reneszánsz kertművészet már virágzása tetőpontján állott, alig volt még önálló nemzeti jellegü gyümölcse. Dacára, hogy a francia architektura a XVI. században nagy művészi magaslatra emelkedett és nagy virágzásban volt, hiszen azon rövid időközben, mely 1515—1570 közt volt 24-nél több nagy épitőművészeti értékü királyi és főuri palota épült Franciaországban, a kertművészet, habár mint ilyen már meg volt, csakis az olasz divatnak hódolt. François I-er Fontainebleau szebbé tételére és chambordi residentiájának megteremtésére behivta Olaszország legelső épitészeit és szobrászait mint: Benvenuto Cellini, Andréa del Sarto, Rosso, Leonard de Vinci, Vignola. A korabeli francia mesterek miként Plilibert Delorme, Jean Gonjon és mások egy ideig a fent emlitett olasz művészek nyomdokain haladtak. Habár megelőzőleg voltak már Franciaországban sikerrel működő kertművészék, mint pld. Claude, Mollet és mások, mégis csak De Notre alakitotta meg a tulajdonképeni francia kertstylust. Le Notre 1613-ban született Párisban. Atyja a Tuileriák kertigazgatója és habár a fiatal Le Notre eleinte festőnek készült és e pályán állitólag meglehetős sikereket ért el, igy mégis már kora ifjusága óta szoros érintkezésben állt a kertészettel is. A festészetet otthagyva, a kertművészetnek élt és idővel oly nagy mesterré fejlődött, hogy nemcsak egész Franciaország, de mondhatni az egész kulturvilág követője lett.

Mik Le Notre művészetének főjellemvonásai?

Mindent egyenes vonalból fejlesztett ki és arra vezette vissza. A szabályos, geometrikus forma, a symmetria, a nagyság és a fenségesség jellemezték művészetét. A fenségesség, nagyság és a monumentalitás, a pazarság, gazdagság és a fény jellemezte korát. Terveinek kivitele már manapság lehetetlen dolognak látszik. Csak XIV. Lajos, a fény és pompa szeretetében határt nem ismerő uralkodó, kit kortársai méltán napkirálynak neveztek el, volt képes e nagyszabásu kertek létesitésére. Bátran mondhatom, hogy vérrel öntözték e kerteket, a népnek, az alattvalók vérével; a mai nap embere, a ki keletkezési históriáinak tudatában nézi meg e helyeket a nagyszerü látványosságoktól elkábitva sem képes elfojtani a keserüség bizonyos érzetét. Csak e kor ismerete magyarázhatja meg a stylus keletkezését; a francia nép, a nagy francia király oly hatalmas, oly nagynak érezte magát, hogy a természet örök szépségeivel és örök nagyságával szembeszállva még ezt is szebbé, nagyszerübbé és méltóságteljesebbé akarta csinálni a saját izlésének megfelelőleg. Akárhogy is kritizáljuk, mi a későbbi kor emberei e műveket, egyet el kell ismernünk, hogy nagyszerübbet és fenségesebbet nem alkotott még senki a versaillesi kerteknél.

Megpróbálom röviden egy XIV. Lajos korabeli kert elrendezését leirni.

Mig a megelőzőleg megbeszélt olasz-reneszánsz kertekben az épületre merőleges tengely csak jelezve volt, olykor terraszok által megszakadt, vagy nem is az épület főaxisában volt a főut, addig Le Notre éppen igen nagy sulyt fektetett ezen főaxisnak minél erősebben való kifejlesztésére éppen a főallénak minél szélesebbé és nagyszerübbé tétele által. A fő allé majdnem kivétel nélkül merőleges a kastély homlokzatára és legtöbbnyire oly széles mint maga a homlokzat.

A ház mögött terraszokra van tagozva, itt-ott vizmedencék által hangsulyozódik és tovább folytatódik messze a tájba, a mennyire azt a park határai megengedik.

Hisz látni való ezekből, hogy ezen elemeket már megtaláltuk az olasz-reneszansz kertekben is, de Le Notre volt az, aki a nagyszerüség, hatalmasság és a pompa legmagasabb fokáig fejlesztette őket.

A ház környéke a terraszok felé nagy fáktól és magas növényektől ment volt, mi annál nagyszerübbé tette a hatást. A terrenum alakulását illetőleg három fáját ismerjük a francia kerteknek: az egészen sikban lévőt, a terraszosan kiképezettet és a lejtőn fekvőt.

A terraszoknál két terraszt különböztetünk meg: a vár közvetlen közelében való terrasse lante-ot és az ez alatt lévő terrasse basset; és azután jön egy virágparterre és végül a sürü növényzettel körülvett vizmedence a piece d'eau.

A növényzet a kastélytól kezdve, tehát mindig erősebb és magasabb lesz. A főaxistól kiindulva azután mellékaxisokat képező utak ágaznak el és az ezek, a nekik alárendelt utakkal képezik a terület beosztását. Az utak metszés pontjai kiszélesbités, architektonikus vagy kertészeti motivumok által vannak jelölve, főjellem vonása még e stylusnak a vizek nagyszerü és pazar alkalmazása. A szobordisz az olasz reneszansz kertektől eltérőleg itt céltudatosan mint diszitő motivum szerepel.

Egy lényeges eltérés azonban az olasz reneszansz kertekkel szemben a kerteknek a szabad természet felé minél inkább való megnyitása: lássék a park minél nagyobbnak, volt a jelszó, ha mindenféle csel felhasználása révén is, a mi a mai művészi elveknél fogva természetesen elitélendő dolog. Ezen felfogás szülte az u. n. „Ha-ha-t, v. sant de loupa"-ot, melynek a terület lezárása volt a célja olyképen, hogy ezen eljárás látható ne legyen.

Le Notre lángelméjét nem egy nagy és gyönyörü park dicsőiti, mint Vaux, Clagny, Marly le Roa, Mendon, Saint-Cloud. Keaux, Chantilly, Fontainebleau, de Versailles képezi műveinek koronáját.

Egyes városokon végig járva, mintha megéreznők keletkezésének, virágzásának, folytonos nagyobbodásának körülményeit, mintha következtethetnénk külsejéből arra, hogy lakóik főleg mivel foglalkoznak. Versaillesről bátran mondhatom, hogy talán nincs más hely a világon, mely annyira igazolná ezt az állitást. Versailles városa minden izében külsején hordja, hogy a többi városokétól teljesen eltérő volt úgy keletkezése, mint fejlődése. Versailles nem a folytonos, lassú fejlődés-keletkezte város, mint a legtöbb. Királyi szeszély, uralkodói parancsolat műve. Hatalmasan széles utain végig járva, mintha éreznők XIV. Lajos szavát, hogy „nagy és hatalmas várost akarok e helyen, méltót egy nagy király rezidenciájához."

A villamos áthalad a sevres i vámsorompón. Mintha éreznők, hogy ez az óriás szélességü fasor, négy sor hatalmas, régi, megnyesett fáival, az az ut volt, mely egykoron a világ leghatalmasabb, legfényesebb és legdicsőbb királyának tartózkodó helyéhez vezet. A szabályosan, hol függőlegesen, hol boltozathoz hasonlóan megnyesett fák, külsejükön különös, magasztos hangulatukkal, mintha azt mutatnák, hogy a hatalmas uralkodó még a nagyszerü természettel is szembe akart szállani, mintha arra törekedett volna, hogy azt is szebbé, nagyszerübbé, fényesebbé tegye. És amit a hatalmas nagy király óhajtott, azt hiszem, teljesedésbe ment. Mert van e a világon, illetőleg volt-e a világon még egy hely abban az időben, van-e jelenleg, mely Versailleshez csak hasonló is volna. Ha Versailles az akkori idők emberei előtt a nagyszerüség, a pompa tulszárnyalhatatlanságának fogalmát képezte, akkor azt mondhatjuk bátran, hogy egy oly rezidenciának létesitése manapság már majdnem lehetetlennek látszik. Azt hiszem a népek milliói, minden művelt nemzet, az egész művelt világ felzudulna annyi pénz, annyi emberélet, annyi vér elpocsékolására. Igaz, hogy ki csak mint kiránduló, mint utazó megy el Versaillesba, és körüljárja a hatalmas muzeum termeit, aztán már kifáradva néz körül egy kissé a kertekben: az épp oly csalódottan megy haza mint az, kinek Rómában első utja, hogy a Szt.-Péter templomba menjen. Tudom, hogy majdnem mindenki, ki legelőször felületesen látta, csalódva jön ki és kérdi magában, hogy hát ez-e az a hires templom, melyről az egész világ beszél? De ha egyszer estefelé, közvetetlenül napnyugta előtt vetődöm be, mikor a meleg, de gyenge világitás nem volt elegendő arra, hogy a száz és ezernyi részletet megvilágitsa, hanem csak egy nagyszerü, fenséges hangulattal telt helyen éreztem magamat, majdnem megmérhetetlennek tünő kiterjedéseivel, ha az esti napsugarak az ablakokon áthatolva itt-ott bearanyoznak egy-egy utjukba akadó részt: ez a misztikusan nagyszerü hangulat, ez a fenséges, magasztos nagyság felejthetetlen lesz. még a legridegebb istenkáromlóra is. Bizonyos, hogy mint ez a templom, éppen ugy minden más épitészeti mü is csak keletkezése körülményeinek tudatával és akkor itélhető meg helyesen, ha beleéljük magunkat abba az időbe, melyben keletkezett és a cinikus istentagadó épp oly kevéssé ismeri el a Szt. Péter-templom nagyszerüségét, mint a mai világ embere a

Mázoló- és ércfényező- (akár uj, akár renoválási) **munkákra vállalkozik** HAJNAL (Honig) MIKSA Budapest, VII., Dembinszky-u. 34. TELEFON: 101—97.

TEICHNER ÁDÁM
vasszerkezet, mü- és épület-lakatos
BUDAPEST, VII., HÁRSFA-UTCZA 61. SZ.

Készit: épületvasszerkezetet, mükovácsolásokat, kapu, kandalló és bronz-munka különlegességeket.

A milanói kiállitáson két arany éremmel, **a pécsi orsz. kiállitáson** nagy állami ezüst éremmel kitüntetve.

„URANIT“ olajvizelő egy darabból, vizöblités nélkül, szagtalan.

FÉM-CEMENT mint öntési anyag, három szinben.

Vegyészeti gyár AUNER és Társa Medgyes.

Ügynökök kerestetnek.

versaillesi rezidencia létezésének jogosultságát. Versailles óriás, pompás palotáját, nagyszerü, mesébe illő kertjeit, ha élvezettel akarjuk megtekinteni, el kell merülnünk az elmult időkbe: egy nagyszerü magasztos szinházban vagyunk, de kik az akkori idő világszinpadján játszottak, már nincsenek. Egy nagy szinházat nézünk tehát, de már minden üres benne. És ha be is éljük magunkat ebbe a hangulatba, akkor sem tagadható el az, hogy itt akármilyen nagyszerü, akármennyi pompával épült és keletkezett minden, állandóan érezhető, hogy csak egy valami hiányzik és hiányzott a müben: a szív.

És csakugyan, ha Versailles történetét olvassuk, azt látjuk, hogy talán nincs egy második hely a világon, nincs egy királyi óhaj, mely annyi vérbe, annyi szenvedésbe került volna. Nem elég-e ha megemlitem, hogy 1684-ben 32.000 katona és 6000 ló dolgozott csak a különböző földmunkákon és vizvezető müveken; Dangeau az akkori idők irója szerint, Madame de Sévigné mondja, hogy ez embereknek mintegy a fele pusztult el a nem megfelelő ivóviz használata és a rossz és tisztátlan helyen való lakás miatt. Ezek a rettentő tények, még a legkifejlettebb udvaroncokat is megrenditették, de változtatni a dolgon nem lehetett, mert a tények valódi állását a királynak megmondani senki sem merte; aztán ki is törődött vele, hiszen a katona a királyé volt: ha élt, érte élt, ha meghalt, érte halt meg. És mikor elkészült az óriás palota, elkészült Le Notre tervei szerint a világon páratlanul levő óriás kert, számtalan nagyszerü és müvészi szökőkutjával, 1560 m hosszu és 120 m széles mesterséges viztükrével, akkor jöttek rá csak, hogy tulajdonképpen nincsen viz, mely azokat táplálná. Több sikertelen kisérlet után 1681-ben Lahire et Vauban mathematikusok a l'Eure vizének bevezetését tervezték 40 km. hosszu „aqueduc“-kal. A munkálatokon 1686-ban 22 ezred dolgozott szünet nélkül. És midőn rájöttek, hogy ezt a tervet sem fogja siker koronázni, dacára a sok emberélet áldozatnak, melybe került, mégis tovább dolgoztattak, mivel a királynak az ujabb kudarcot bevallani nem lehetett. Megkönnyebbülés volt az 1688-as háboru: a katona kellett és Saint-Simon szerint „nem maradt meg semmi belőle idomtalan emlékeken kivül, megörökitendők ezt a kegyetlen esztelenséget.“ Ez a munkálat 40 millio frankba került mai pénzünkre átszámitva, a munkadijakon kivül!

A szökőkutak játéka nagyszerü látvány még a mai nap embere előtt is. Nagy költségei miatt csakis minden hónap első vasárnapján „müködnek“ aránylag véve csak rövid ideig. Egy ily párját ritkitó látvány 10.000 frankba kerül és állitólag 10.000 kbm. vizet fogyaszt el.

XIV. Lajos alatt a versaillesi rezidencia 116,438.892 livrebe (mai pénzben 500 millio franc) került és évi fenntartás költségei 500.000 livre-re rugtak.

Megvolt a palota, minden készen volt, milliomok és milliomok, ezer és ezer emberélet árán teljesült a királyi óhaj, de akkor XIV. Lajos még sem érezte jól magát benne Sok volt a pompa, elviselhetetlen volt a folytonos nagy környezet, ridegek voltak az óriás termek (a „Galerie des glaces“ 73 m. hosszuságu és 10 5 m. széles) és egy királyi szeszély elegendő volt hogy elhagyja, mint ahogy elhagyta St. Germain en Lay-t, állitólag mivel a királysirokat magába foglaló St. Denis-i katedrális tornyai annak ablakaiból láthatók voltak. Ekkor épittette (állitólag Madame de Maintenon számára) a „nagy Trianon“ épületet, mely sokkal egyszerübb, de főleg sokkal kisebb és melyben „a sok pompától elfáradt király“ nyugalmat és pihenést keresett.

Csak az, ki tudatában van e néhány adatnak, tud elmerülni kellően Versailles megtekintésében.

A villamos áthaladva a már emlitett „avenue de Paris“-n, az óriás „Place d'Armes“-on áll meg, melynek egész nyugati oldalát elfoglalja a királyi palota. A palotának ez az oldala nem valami érdekes, sőt még hatalmas méretei sem igen ragadják el a nézőt, minek oka az odavezető utak és az előtte levő tér óriás méreteiben van. (A palota előtt elterülő „Place d'Armes“ 220 m. széles és 350 m. hosszuságu). Ami a város rendezését illeti, azt hiszem, hogy nagyszerübb egy királyi rezidenciáé sem lehetne. A palota méreteiről fogalmat alkothatunk, ha tudjuk, hogy 415 m. hosszuságu a főhomlokzat és hogy a palota XIV. Lajos idejében állitólag 10.000 embernek adott hajlékot, kik kiséretét és cselédségét alkották. A palotának a „Cours royale“ felüli homlokzata óriási hosszusága mellett talán nem eléggé tagolt. E homlokzat főékessége a Mansart tervei szerint épült magasfödelü udvari kápolna.

Versailles nagyszerüségét és a világon párját ritkitó fényét nem is annyira a palota, mint inkább a végtelen nagyságu fenséges hatásu parképitkezések alkotják.

Sok kritikus éles szavakkal itéli el ezt a nagyszerü müvet, mely mintegy kezdete volt a parképitészetben ennek a szigoruan styláris iránynak. Főelv volt a symmetria, mely a francia épitőmüvészi müvekben még mai napig is fenntartotta magát. Az egységesség, a nagyszerüség fokozására Le Notre átvitte ezt nemcsak a kertek alaprajzi elrendezésére, de tulzott következetességgel az „allée“-kat, „avenue“-ket szegélyező fákra, a disznövényekre is. Müvészi szempontból a természet ilynemü megcsonkitása, „megkinozása“ elitélendő dolog és talán alig akadt ujitó a müvészetben, ki a kritikusok nagy tömegét zuditotta volna magára mint ő. Amint már emlitém is, nem is az volt óhaja XIV. Lajosnak, hogy egy festői, kies helyen fekvő kastélya legyen. A nagyszerüség, a pompa, az elérhetetlenség volt óhaja és ez teljesült is. A természetnek az architekturával való ily összhangja különösen fenséges, magasztos benyomást kelt a nézőben. Az ember szemét elkápráztatja annyi pompa, az óriás méretek, az ezer és ezer müvészi szobormüvel körülvett nagyszerü szökőkut és mesterséges tavak sokasága: nagyszerü minden és fenséges, a pompáért, fényért rajongók szemében elérhetetlen, utánozhatatlan egy nagy mü, a müvész szemében azonban szivtelen.

Egy ködös februáriusi reggelen láttam legelőször Versaillest. Áthaladva a palota előtt levő óriási „Cour royale“-on, elhaladva a Mansart művészetét dicsérő kápolna mellett, végig menve a palota északi oldala mellett, kiléptem a palota előtt levő óriási terrasra. A téli reggel ködös, nehéz levegőjén alig tudtak a gyenge napsugarak áthatolni. A távoli részeket köd lepte el, mistikus lepelbe boritva, még óriásibbnak sejtetvén az egyes távolságokat. Végig néztem a de Latone és a bassin d'Apollon közt levő „Tapis Vert“-en, szemem előtt megmérhetetlen távolságban látszott a nagy viztükör nyugati vége, az „étoile-royale“ nak két óriás topolyfáját már a köd boritotta el. E pillanatban azt hittem, hogy nagyszerübb alkotást el nem képzelhetek. És csakugyan Le Notre olyan eszközökkel, oly korlátlan költségekkel rendelkezett, e nagyszerüen architektonikus kertek alkotásakor, melyek hiányában egy későbbi épitész sem tudta őt még meg sem közeliteni De még az ő saját többi müvei, mint Saint-Cloud Sceaux, Meudon stb. is jóval mögötte maradnak ez alkotásának. Az idegen utánzások, mint Herrn Chiemsee, Schönbrunn stb. pedig mellette meg sem emlithetők. A már emlitett nagy hatásokat fokozzák azok a nagyszerü terrassozások, illetőleg töltések, melyekkel a niveauk különbözőségének segitségével különböző optikai csalódások felhasználásával páratlan távlati hatást értek el.

Nagyszerü tündéries tartománynak mondhatnám, tele fasorokkal, sétányokkal, müvészi kutakkal, minden részében antik és modern szobrászmüvészet egy-egy páratlan remekével. 1669-ben 1400 vizsugarat löveltek ki összesen a szökőkutak egyidejüleg és a kutak és egyéb szobrok készitésekor az akkori kor 95 leghiresebb szobrásza müködött közre.

E nagyszerü mű minden egyes részében látható valóban, hogy létesittetője előtt nem voltak anyagi kérdések. Jellemző a La Font de Saint-Yeune akkori időbeli irótól feljegyzett anekdota, mely XIV. Lajos és Le Notre közt folyt le: Le Notre elkészülve terveivel, egy napon előadta a helyszinén a nagy királynak nagyszerü terve egyes részleteit. Valahányszor egy-egy részt elmondott, XIV. Lajos félbeszakitotta és lelkesen kiáltott fel: „Le Notre 20.000 francot adok önnek“. Midőn már negyedszer mondta ezt a király, Le Notre, ki épp annyira nemeslelkü és egyszersmind naiv is volt, mint a milyen bőkezü a király, hirtelen igy szólt hozzá: „Sire felségednek nem volna haszna abból, mert ilyen módon tönkre menne“.

Nem volna célja annak, ha e helyt felemliteném, illetőleg leirnám az egyes müvészi szökő-

POSNANSKY ÉS STRELITZ

Városi iroda: VI., Podmaniczky-utca 27. — Gyárak: Erzsébetfalva, Bécs, Witkovitz.

Aszfaltmunkálatok valódi természetes aszfalttal.

Kátránypapirlemez, kátránymentes „GLÓRIA“ cement-aszfalt-fedéllemez, elszigetelő lemez ólombetéttel vagy anélkül; facement-tetőfedés. Nedves falak szárazzá tétele. — Szab. hővédő anyag gőzcsövek, gőzkazánok stb. részére. Hütőkészülékek és hid egvizcsövek elszigetelése bevált rendszer szerint. Carbolineum, vasmáz, szurokfáklya.

Telefon 28—29. Telefon 28—29

„URANIT“ olajvizelő egy darabból, vizöblités nélkül, szagtalan.

FÉM-CEMENT mint öntési anyag, három szinben.

Vegyészeti gyár AUNER és Társa Medgyes.

Ügynökök kerestetnek.

A Pansa-ház Pompeiben jó tipusa a domusnak, egy privát lakóháznak, Három oldalról utca veszi körül, a negyediken a kert (Hortus.)

A vestibulumból az atriumba lépünk be, mely a várók és cliensek számára volt fentartva, és melytől a privát természetü helyiségek teljesen elvoltak különitve. Az átrium közepe az égnek nyitott volt; az esővizet ide levezető fedél, melyet négy fal tartott fen e felé esett le.

A közepén volt az u. n. Implivium a csővizet összegyüjtő cisterna. Ezen atrium körül valószinüleg a szolgák és cselédségi és nem éppen a privát természetü helyiségek mint pld. a könyvtár foglaltak helyet. Egy nyitott helyiség táblinum a faucekkal vezetett a Perystilumba.

A tricliumba 3, egyenkint 3 személy pihenő helyéül szolgáló nyugvóhely volt, mert a 9-es szám volt divatban egy római lakománál. A perystilum leggyakrabban a ház kertjéül szolgált és a ház egészen privát részét képviselte; egyszóval a mai hall szerepét játszotta. Természetes, hogy e szép elrendezés az oszlopokkal körülvett udvar a perystilum közepén levő vizmedence, az olykor ugyancsak a perystilumban elhelyezett oltár, hozzáképzelve az örökké napsugaras Itália sötét azúr egét gyönyörü alkalmat nyujtott egy ilyen kis elzárt római kert létesitéséhez. Mivel a perystilum helye meglehetősen szük volt, rendesen csak fából készült szekrényekben tartották a virágokat. A falra festett staffage képezte a hátteret. Gyönyörü lehetett egy ilyen sötétvörös rózsákkal felfuttatott oszlopokkal körülvett kertecske; mily szép képet nyujthatott a perystilumból a tablinumon vagy a két faucen áttekintve a hortus (a tulajdonképeni kert) hátterében a Vezuvnak füstölgő tömegével.

Mikor néhány év előtt pár napot Pompeiben töltöttem, ugy véltem, hogy ennél szebb házikertet elképzelnem nem is lehetett volna. Azt hiszem nem tulzok, ha azt mondom, hogy a mult évi mannheimi kiállitásnak u. n. „Architektur Garten“-jai nagy részt ezen Pompeji példák hatása alatt állottak.

Egész más volt egy római úgynevezett villakert. Erre nézve annyi maradvány és annyi leirás maradt fenn ránk, hogy igen pontosan elkészithetjük egy ilyen városi villa-kert képét. A későbbi olasz reneszansz kert oly erős összefüggésben van a rómaival, hogy szükségesnek tartom, hogy egy ilyet, habár csak egész röviden, nehány szóval leirjak. Plinius a fiatalabbik oly gyönyörüen és behatóan irta le az egyik kertjét, hogy több jeles architektus, igy a francia Félébien 1699-ben, Castoll 1728-ban, a német Schinkel 1841-ben meglehetős bizonyossággal rajzolhatták meg restaurált alaprajzait a Plinius toscánai és laurentiniai villájának a kertjét is.

Hogy lehető röviden irhassam le ezt, három főcsoportba osztottam, az ezen diszkertet képező részeket és pediglen: I. A háznak közvetlen közelében volt a hypodrom, két sor szép és nagy fával körülvéve, mely a testgyakorlásnak szolgál. A gestatio tulajdonképen pihenésre szánt hely, hova az élvezetektől ellágyult gazdáikat és urnőiket vitték hordszéken a rabszolgák; a xystus, fedett allékkal körülvett s buxus szegélyek által részekre osztott parterre, mely a ház közvetlen közelében foglalt helyet.

II. A labyrint, mely után később a francia parkok labyrintjai és az angol parkok „maze“-jai készültek. Megnyesett sövényből képzett utak sokasága, melyből a kitalálás sok tréfás percre szolgáltatott alkalmat.

III. A szentelt liget, erdővel körülvett pázsitos völgy, melyet a Tiberis egy kis elágazása látott el dusan vizzel. E pázsitos völgy telve volt számtalan római istenség tiszteletére emelt templomocskával, szoborral, oszloppal, emlékkel stb. Ide tartoztak még a hideg és meleg fürdők stb.

Egészen eltérőleg a semita eredeten tovább fejlesztett római privát lakóház kertjeitől a római villa-kert egyik főszépsége volt, hogy minden oldalról körül van véve a szabad természettel, gyönyörü kilátásokkal; szabad kitekintés nyilik a villa-kert körüli megmunkált földekre, mit Plinius az ő villájáról levél alakban irt leirásában olvashatunk. Ami a ház fekvését és a kert elhelyezését illeti, ezeket irja róla Plinius: Habár a ház domb lábán helyezkedik el, mégis oly kilátást nyujt nekem, akár csak egy magaslaton volna. Lanyhán emelkedő a lejtő és emelkedése annyira csalatkoztat, hogy alig vesszük észre az emelkedést.

A messze távolban emelkednek az Apeninek. A ház nagyrészt délnek fekszik.

A kert belseje és a külső tájék közti összhangot a kertben tulajdonképen a pázsitos és buxus ornamentumokkal diszitett szőnyeg szőnyeget, mely tulajdonképen a tájkép mezejét a kertben képviselete, keskeny diszkert választotta el a háztól; ilyen kertészeti motivum a világos zöld hypodrom is, mely világos szine által a háttérben lévő sötét szinü erdőtől annál élénkebben választódik el. Igen nagy sulyt fektettek a fák megvágásainak müvészetére. Topiárius nak hitták a kertészt, ki ezzel foglalkozott. Ez végezte az összes diszkertészeti dolgokat is (innen még mai napság Angliában. „Topiáry-work“) Olykor, mint épen Plinius villakertjében egész vadász jeleneteket, küzdő harcosokat stb. vágtak ki buxusból, főleg a xytus után következő enyhés lejtőn a gestátió körüli falmentén stb. Ennek magyarázata abban van, hogy szingazdag virágokban a római kertek igen szegények voltak a mai virágokban való gazdagságról nem is szólva, még a reneszansz korával sem voltak összehasonlithatók és igy a nagy pompa és disz utáni vágyukat a kertekben ily módon igyekeztek kielégiteni.

A középkorban a népvándorlás viharai közt kétségkivül a kertek pusztultak el és vesztek ki leginkább és mikor Róma megint kezdett a világ közepe lenni, a jólétnek is vége volt, mely mint minden müvészethez, úgy a kertépitészethez első sorban szükséges; a vékony földréteg azonban, mely az antik kerteket elborította, nem boritotta el teljesen a hajdan virágzó római kertek minden nyomait. A középkor küzdelemteljes zavaros és zord korszaka vajmi kedvezőtlen volt a kertmüvészet fejlődésére. A magas várfalaktól körülvett város magában véve már lehetetlenné tette a területben való kifejlődést és igy nem engedte meg a nagy területet igénylő kertek épitését és létesitését. Itt-ott találkozunk kertek nyomaival mint klastrom és zárda udvaraiban az úgynevezett kereszt folyosók által körülvett középkorú kertekkel. A keleti orientális kert hasonlit ehhez legjobban az arabok és mórok, főleg a spanyol mórok szinpazar udvarszerü kertjei, melyek közül a granadai Alhambra volt a leggyönyörübb.

A reneszánsz kezdetével ledöltek a várfalak és egy uj kor, egy világosabb kor sugarai szétdulták a sötétben vegetáló középkor eszmei világát. Ezen új, ezen friss lehellettel egyidejüleg új élet, új erő jött a többi müvészettel párhuzamosan a kertmüvészetbe is. Az állam eszméjéről új felfogás alakult az egyéniség szabad kifejlődése megkönnyebbült. A skolasztikus szellemben elcsontosodott középkori tudományok újból felelevenedtek, az új világrésznek felfedezése az új kereskedelemmel együtt nagyobb vállalkozási kedvet teremtett és a jövedelem e módon megnagyobbodott; végre a társadalmi érintkezések, ünnepek stb. ujjá alakultak a megnagyobbodott jóléttel kapcsolatban. Ezzel természetesen összefüggésben van a középkor mindenképen megkötött emberével szemben a reneszánsz kor embereinek a szabad természet iránti nézete és lelkesedése is.

Itáliáé volt a vezető szerep a reneszánszban, a költészet, tudomány, architektura és az összes képző müvészetekben egyaránt; hisz már a reneszánsz korában egy ezer éves kulturának alapjain állott!

Ügy a reneszánsz idejének legnagyobb részében, mint a megelőző korokban is az architektus, mint ez ideig a formának egyedüli mestere vezette a főszerepet a kertmüvészetben. A ház és a kert egymásnak kiegészitői és szoros harmonikus összefüggésben kell, hogy legyenek egymással.

A park képezi az átmenetet egyrészt a palota és ház, másrészt az erdő, a szabad természet között és igy nagy szerepet ad az épitész kezébe. Távol legyen tőlem, hogy vitassam e helyt, vajjon kinek van nagyobb szerepe a parkot illetőleg az architektusnak-e, vagy a kertésznek. Kétségtelen dolog szerintem, hogy a kettőnek egymás kezébe kell játszania.

Mik az olasz reneszansz kert jellemző vonásai?

Az olasz reneszansz kertek teljesen geometrikus vagy architektorikus kertek. Nagyban járul ehhez az olaszországi növényzet karaktere, merevséget az egyenes vonal uralkodását mutatja.

Az épület a lejtő felében, vagy ezen alul van elhelyezve, a terület a főtengelyre és az ezekre merőleges tengelyekre van tagozva, a lejtőnek megfelelőleg terraszok létesittettek. Az egyes terraszok közti niveau különbséget lépcsők vagy lejtőkkel küzdötték le. Ezen domboldalon való lejtős elrendezés szolgáltatott alkalmat az olasz reneszansz kerteket annyira jellemző caskádok létesitésére. A terraszok rendesen a palota és a park főtengelyére merőlegesen helyezkedtek el és vagy egyenes vagy félkör vonaluak, mi természetesen egészen a lejtő ala-

A BUDAPESTI LÉGSZESZGYÁRAK felszerelési irodái: IV., Aranykéz-utca 6. VII., Erzsébet-körut 19.

Elvállalnak mindennemü **gázvezetékek szerelését** világitási, fütési és ipari célokra. Raktáron tartanak legjobb és legszolidabb kivitelü **gázcsillárokat,** egyszerü és diszes kivitelben, mindennemü **gázfőző és fütőkészülékeket** és melegitőket.

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizennegyedik évfolyam. 21. szám. Budapest, 1908. május 20-án.

A kertművészetről.

Rerrich Béla épitész-tanárnak f. hó 7-én tartott előadásából.

Aki a kertművészet históriájának elbeszéléséhez akar fogni, legelőször is azon nehézségbe ütközik, hogy hol kezdje meg és miként. Melyik az az időpont, melyben az ember legelőször volt a műveltség olyan stádiumában, hogy hajléka körül rendszeresen ültetett fákban és bokrokban, virágzó növényekben gyönyörüséget és szépséget talált. Az ősember kertet nem ismert azon időben, melyben tisztán csak növényi eledellel táplálkozott. Amilyen ellentmondásnak látszik ez első pillanatra, ép oly igaznak kell elfogadni némi gondolkodás után. A természet oly dús, oly gazdag volt ez időben, hogy az embernek vele szemben csak negativ szerepe volt. Védekeznie kellett a természetnek egyrészt tulságos gazdagsága, másrészt a természetnek vele szemben való ellenségeivel szemben. Egyedüli küzdelmet a rossz és káros elemek ellen folytatott.

Hogyan és mikor keletkezett tehát az első kert? hol látjuk első nyomait a kertnek?

Mikor az ember az első növényt ültette akár gyógyitási, akár táplálék-szolgáltatás szempontjából, és azt a káros elemek, a dühöngő vadállatok és viharok ellen a maga primitiv ágakból összetákolt keritésével körülvette, akkor vetette meg az első kert alapját.

Világos, hogy a műveltség és a kultura e primitiv foka mellett csakis használati kertek létezhettek; hisz ekkor még senki sem gondolt arra, hogy sárból készült kunyhója körül bekeritett helyen — a kertben — ülő helyet készitsen magának, hogy gyönyörködhessék a természet szépségeiben. A folytonosan a szabad természetben élő ember nem gyönyörködik annyira a természet szépségeiben, mint az, aki csak áldozatok árán teheti ezt. A gyönyörü kies és vadregényes helyen fekvő tiroli hegyi-ut, melyet ezren és ezren keresnek fel, és melyen nagy fáradtság révén jutnak valamely Gletscher tetejére az ottani tiroli famunkás szemében csak kellemetlen, utálatos és nehéz akadálynak tünik fel.

A kert külső formájának szembentartásával, a területnek arányos avagy akármilyen elvek vagy szabályok szerinti beosztásával, tehát csak jóval később találkozunk, mikor a természettel való óriási küzdelem helyébe már a jólétnek bizonyos foka állt be. E korban kezdődik a virágok és növények egyenletesen való elültetése a primitiv, szintelen ágakból való keritéssel való körülfoglalása. Az olyan diszitő motivumok, mint a pad lugas, szökőkut, már a kulturának jóval későbbi idejéből valók, melyben a megnövekedett jólét mellett a többi művészet is — főleg az épitészet — elég magas fokon volt.

Az anyagi jólétnek bizonyos foka nélkül művészet sehol és sohasem fejlődhetett, legkevésbbé a kertművészet, mely elvégre is tisztán csak luxus dolga, mig az épitészet már hasznossági célokat is szolgál.

A kertművészet legelső irányitója a rendszeretet volt. A bekeritès, a területnek szabályos elosztása a virágoknak és növényeknek bizonyos szabályok szerint való elültetése, utak készitése, növényeknek bizonyos időszakokban való megnyesése stb.

Legelőször is a keleti népek iróinak hátrahagyott müveiben találkozunk kertek leirásával itt-ott; és pediglen az assyrok, perzsák, egyiptomiak és főleg az indusoknál, akiknél például a kert főlényege volt a királyi paloták méltó és pompás, vagy a templom fenséges megjelenésének.

Az indusok szingazdag és virágos nyelvezetü irodalmunkhoz képest természetesen sokkal élénkebb leirásai maradnak meg egy-egy ilyen kertnek, mint pld. az egyiptomiaknál.

Egy fenmaradt indus irás szerint a hires és dicső Jimához a népek legjobbjaiból alakitott gyülekezeten a menyország legtiszteletreméltóbbjai közt megjelent teremtő Ahuramasda például igy szól:

„Védjed meg az élettel megajándékozott teremtést a tél viszontagságai ellen, és a hótól, mely nagy mennyiségben hullik a hegyek csúcsaira, a magaslatok nagy felületeire és a völgyek mélyeibe. Készits magadnak egy bekeritést (kertet) négy sarokkal azon férfiak és nők számára, kik a legnagyobbak, a legjobbak és legszebbek, és a tejetadó tehenek számára. Hordjad oda össze mindenféle marhának magvát, mely a világon a legnagyobb, a legjobb és a legszebb; hadjad lakni ott a madarakat, gyüjtsed össze ott a vizeket egy hetyra nagyságra (10,000 lépés) hordjad össze mindenféle fák magvait, melyek a világon a legszebbek és legillatosabbak; vidd oda mindenféle ételnek (zöldségnek) magvait, melyek a világon legszebbek és legillatosabbak. És mindezt párosan csináld!“

És Jima megcsinálta a bekeritést és lakásokat rendezett be; emeleteket, udvarokat és bekeritéseket és oda vitte a legnagyobb, legjobb és legszebb nők és férfiak és mindenféle fa és étel (zöldség) magvait.

Ezt volt tehát a legelső kert Baktriában!

Az indusok vallásában tömérdek vonatkozás fordul elő a kertészetre. Manu az ő törvénykönyvében érzékenységet tulajdonit a növényeknek, ezek örömet és fájdalmat éreznének, mert elhalt emberek lelkei lakják őket. Szigoru törvények óvták a növényeket a megkárositás, eltiprás vagy ellopás ellen. Igy pld. aki gyökereket, virágokat vagy gyümölcsöt lopott, kivonhatja magát a büntetés alól, ha bizonyos ideig a tehéntől eredő négy következő finom dologgal él, úgy mint: tejjel, tejfellel, vajjal és a tehén trágyájával. Ezek mellett csodálatosképen a mai felfogástól eltérőleg, mely mellett a kertészeti foglalkozás teljes tiszteletnek örvend az ős indusoknál Manu ezeket mondja: „Egy ember, aki pénzért fákat ültet, és egy ember, aki a föld megmunkálásából él, nem méltó ahhoz, hogy a Schraddán részt vegyen (halotti ünnep.)

A görögök kertjeiről Homér emlékszik meg az Odysseában különös behatósággal irván le Laertes, Alkinos és Kalypso szigetén lévő gyönyörü kerteket. Laertes Odysseus apjának kertjét főleg csak mint haszonkertet irja le Homér, melyet Laertes fia hosszu kalandozásai alatt a legnagyobb gonddal ápol, hogy fia távolléte miatti fájdalmát csillapitsa. Alkinos kertjei egész mások; ezek királyi kertek voltak, mig Kalypso egy fiatalságtól bájos nympha kertje volt. A visszamaradt iratokból tisztán látható, hogy ezen kertek majd mindig, főleg csak gyümölcskertek voltak. Igy Alkinos kertjeiről a következőket halljuk:

„És karcsuan emelkedtek fel itt a zöld fák. A körte, gránát és az almafa a leggyönyörübb gyümölcsökkel, fák telve édes fügékkel és egyuttal a zöldelő olajfa.“

Csak néhány szóval emlitem meg a babiloniaknál Semiramis függő kertjeit, — Babylonia e büszke királynőjének kertjeit, ki állitólag 2000 évvel élt Kr. e. Számos festmény, téglára és zománcozott edényre karcolt rajzból tiszta képét nyerjük az őskor ezen „csodáinak“, melyek bizony mai napság nagy költséggel előállitott különös architektonikus kertnek mondhatók ugyan, de mai fogalmainkhoz képest a „csodától“ távol vannak.

Az ókor irói számos egyéb ilyen paradicsomról emlékeznek meg, igy pld. a perzsáknál az ifju Cyrus Sardesi kertjei, melyek gyönyörü növények és ketrecekbe zárt minden néven nevezendő csoda és vadállatokkal voltak tele; az idősebb Cyrusról, Xerxesről stb. A perzsák e kerteket paradicsomoknak nevezték.

Az egyiptomiak fontos szerepet juttattak civilizátiójukban a kerteknek; főleg Herodotos emliti meg ezeket a sicomor fákkal körülvett kerteket tele mindenféle vadállatokkal a szentkrokodil, iehneumon és ibisek számára fentartott medencékkel, melyek egy-egy templomot körülvettek.

Dacára ezen sok adatnak, mely az ókor kertművészetéről visszamaradt, mégis csak a római kertek azok, melyekről mai napság is még tiszta fogalmat alkothatunk. A rómaiak keletről vették kertművészetük első impulzusát.

Mint ahogy az architekturában és más művészetekben, ugy a rómaiaknál a kertművészetben sem tagadható el a keleti befolyás. Mint egy csomó kulturális vonatkozásban, ugy a kertművészetben a keleti népek e két főcsoportját különböztetjük meg: az áriákat és a semytákat.

A perzsa néptörzs tisztán ária néptörzs, a babiloniak és phöniciak tisztán sémita törzsek, az egyiptomiak és görökök, mint e két néptörzsnek történelem előtti időkből való részleges egyesüléséből való néptörzs mutatkozik számos jelből. Ezen ellentétes tények, mint minden művészetben, úgy a kertművészetben is mutatkoznak, igy a semita lakóházat jellemző atrialis kert-udvar, a szorosan falakkal körülvett virágkert, mint az a középkor és a mostani kor arabjainál még mostan is fellelhető és ezzel szemben a szabad parkszerü elrendezés, melyet a perzsák paradicsomnak neveztek el.

Sok jel arra mutat, hogy a római privát lakóház (mert három osztályba oszthatjuk a római lakóházat: az u. n. domus vagy privátlakóház, a villa vagy a zöldben vagy szabadban való diszesebb ház és az insula, mely több emeletes lakóház) a görög lakóházból fejlődött tulajdonképen. A görög népé, mint semyta népé volt az atrialis elrendezés, melyet a rómaiak átvettek. Pompei vetett élénk fényt e kérdésre, a 79-ben Kr. u. a Vezuv lávája által elboritott város.

Mázoló- és ércfényező- (akár uj, akár renoválási) munkákra vállalkozik

HAJNAL (Honig) MIKSA

Budapest, VII., Dembinszky-u. 34.

TELEFON: 101—97.

TEICHNER ÁDÁM

vasszerkezet, mű- és épület-lakatos

BUDAPEST, VII., HÁRSFA-UTCZA 61. SZ.

Készit: **épületvasszerkezetet, mükovácsolásokat, kapu, kandalló és bronz-munka különlegességeket.**

A milanói kiállitáson két arany éremmel, **a pécsi orsz. kiállitáson** nagy állami ezüst éremmel kitüntetve

Eredeti Meidinger rendszerü
szabályozó-, töltő és szellőző **kályhák**
minden kivitelben.

BUDAPEST és BÉCS

EHRLICH J. és H. Meidinger kályhagyára.

BUDAPEST,
IX. ker., Lónyay-utca 15. szám.

Központi légfütések.
Meidinger caloriféres-ek cserépburkolatban.
Cs. és kir. kiz. szabadalm.
Siemang-Ehrlich-féle **kaszárnya kályhák.**

1720. alapsz. Schmidt Vilmos magánmérnök Kassel m. Wilhelmhöheben. — Átkapcsoló berendezés tulhevitőkhöz. Ve 2. oszt. 1907. szept. 13-án. (Képv.: Kalmár.)

—

884. alapsz. Ventzki Ágoston mérnök Graudenzben. — Kenőberendezés kiváltható kerékagyakhoz. XX a. oszt. 1908. jan. 16. (Képv.: Kalmár.)

—

2247. alapsz. Wolkenberg Gyula m. kir. államrendőrségi felügyelő Budapesten. — A kocsiról müködtethető villamos váltóállító készülék. Vg 2. oszt, 1907. dec. 13-án. (Képv.: dr. Wirkmann.)

—

2292 alapszám. Wingler Ferenc gépgyáros Nagybecskereken. — Radiális szita. XI. oszt. 1908. febr. 27. (Képv.: Kelemen.)

Megadott szabadalmak.

Az alábbi cimü találmányra a megjelölt naptól számitva a megnevezettnek szabadalom adatott, mely a szabadalmi lajstromban a megnevezett számot kapta. A szabadalmi leirásokra a Szabadalmi kir. állampénztárnál teendők meg a megrendelések.

42121. latstromsz. Magyar Dissousgáz r. t. cég Budapesten. — Ujitás komprimált világitógáz fölvételére szolgáló tartányokon. II d. oszt. 1907. aug. 29.

—

42123. lajstromsz. Magyar Siemens Schuckert-Művek Villamossági Részvénytársaság cég Budapesten. — Szigetelés transzformátorok és elektromos gépek számára. VII g. oszt. 1907. aug. 19.

—

42125. lajstromsz. Siemens és Halske Részvénytársaság cég Berlinben, Bécsben és Budapesten. — Berendezés valamely vasuti üzemi berendezés és a mozgó vonat között való függőség létesitésére. Va/2. oszt. 1907. szept. 25-én.

—

42127. lajstromsz. Scherer G. Albert mérnök Chicagóban. — Gép hullámos kályhakönyökcsövek előállitására. XVI b. oszt. 1907. jun. 1.

—

52128. lajstromsz. Schaller Ottó mérnök Berlin mellett Steglitzben. — Berendezés elektromos telepek üzembentartasára. VII g. oszt. 1907. máj. 18-án.

—

42133. lajstromsz. Allgemeine Elektricitäts-Gesellschaft cég Berlinben. — Tartó állvány izzólámpák fémizzószálai számára. VII h. oszt. 1907. szept. 25. Elsőbbsége 1906. okt. 22 től.

—

42137. lajstromsz. Siemens és Halske Részvénytársaság cég Berlinben, Bécsben és Budapesten. — Elreteszelő berendezés blokkművekhez. Va 2. oszt. 1907. szept. 25.

—

42139. lajstromsz. Siemens és Halske Aktiengesellschaft cég Berlinben. — Eljárás elektromos izzólámpák izzószálainak előállitására nehezen olvadó húzott fémből. VII h. oszt. 1907. szept. 26.

—

42144. lajstromszám. Möller Max gyáros Altonában. — Villamos óra. VII c. oszt. 1907. ápr. 24.

—

42138. lajstromsz. Siemens és Halske Részvénytársaság cég Berlinben, Bécsben és Budapesten. Biztonsági berendezés állitóemelők elreteszeléseinél. Va 2. oszt. 1907. szept. 25.

—

42141. lajstromsz. Anderson Axel Christian szobafestő Kopenhágában. — Vizfesték szobamenyezetek és más effélék festésére. IV f. oszt. 1907. nov. 12.

—

42142. lajstromsz. Allgemeine Elektricitäts-Gesellschaft cég Berlinben. — Kapcsolási berendezés sorosan kapcsolt higanygőz és más efféle lámpák gyújtására. VII h. oszt. 1907. aug. 3 Elsőbbsége 1906. nov. 8-tól kezdődik.

—

42154. lajstromsz. Compagnie Parisienne des Voitures Electriques cég Colonibesban. — Berendezés electromos erőáttételeken a mótoroknak szikrázások elkerülésével való árammentesitésére. XX a 2. oszt. 1907. aug. 12.

—

42163. lajstromsz. Phönix Elektrotechnische Gesellschaft m. b. H. cég Berlinben. — Berendezés elektromos ivfény előállitására fémgőzlámpáknál a fény szinének módositására. VII h. oszt. 1907. jan. 29.

—

42164. lajstromszám. Scheidt & Bachmann, Eisenbahn-Signal-Bauanstalt cég M. Gladbachban. — Fölvágható váltóállitómű nyomólég- v. nyomógázhajtással. Va 2. oszt. 1907. máj. 23. Elsőbbsége 1906. jul. 9-től kezdődik.

Szabadalmak gyakorlatba vételére vonatkozó ajánlatok.

Hanemann Emil mérnök Berlinben a 33241. számu és

„Vizállás szabályozó gőzkazánokhoz"

cimü magyar szabadalom tulajdonosa szabadalmának gyakorlatbavétele céljából magyar gyárosokkal összeköttetést keres; szabadalmát esetleg el is adja, vagy gyártási engedélyeket ad. Bővebb felvilágositással szolgál **Adler Miksa** okl. gépészmérnök, hites szabad. ügyvivő, Budapest, VI. Andrássy-ut 51.

Maxim Hiram Stevens mérnök Londonban,

„Ujitások önmüködő lövegeken"

cimü, 9317. sz. 1895. december 27-iki keletü magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest, VII. Akácfa-utca 63. sz.

Granger Farwell kereskedő Chicagoban

„Irógépeken eszközölt ujitások"

cimü, 7332. számu, 1896. junius 16-iki keletü magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda Budapest, VII., Akácfa-utca 63. sz.

Fulton Ottó fényképész Chiswickben és **Gillard Mountsteven Vilmos** fényképész Twickenhamban,

„Eljárás duplex fényképek előállitására"

cimü, 31211. számu 1904. március 30-iki keletü magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest, VII., Akácfa-utca 63 sz.

Aktiebolaget Stockholms Vapenfabrik cég Stockholmban,

„Ujitások önmüködő lőfegyvereken"

cimü, 12229. számu, 1908. március 20-iki keletü magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest, VII., Akácfa-utca 63. szám.

The Toledo Glass Company cég, mint **Owens József** üvegmunkás jogutódja Toledóban

„Javitás az üveggyártásban"

cimü, 29397. számu 1903. junius 16 iki keletü magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest, VII., Akácfa-u. 63. szám.

La Société des Generateurs a Vaporisation Instentée és (Systéme Serpollet) cég Párisban

„Tulhevitett gőzzel vagy süritett léggel táplált motor"

cimü, 13039 számu 1898. junius 3-iki keletü magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest VII., Akácfa-u. 63. sz.

SZABADALMAK, TALÁLMÁNYOK

ügyeit szakszerüen intézi a világ minden államában **Török László** okl. gépészmérnök, hites szabadalmi ügyvivő, kir. törv. hites szakértő

BUDAPEST, VII., Rákóczi-ut 30.
TELEFON 87—02.

Telefon 50—97.
HEHLEIN ISTVÁN
Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 39. sz.
MÜSZAKI VÁ
lőztetés, légszesz, csatorn telepek berendezésére

SZABADALMAZOTT
PARAFAKŐGYÁR
részvénytársaság
EZELŐTT:
KLEINER és BOKMAYER
IGAZGATÓSÁG VIII., FŐHG. SÁNDOR-TÉR 4.
TELEFON 60—33. Gyár: KŐBÁNYA. TELEFON 50—61.
IGAZGATÓSAGI és MÜSZAKI IRODA: TELEFON :67-25.

Szabadalmazott „EMULGIT“ parafakőszigetelő-anyag, Shedtetők, facementtetők, mansardtetők, hideg és vékonyfalak burkolására. Könnyü hangfogó-válaszfalak. Hütők, jégvermek, sörraktárak, borpincék szigetelése. Padlószigetelés nedvesség ellen. Transportabilis épületek tervezése. Hang- és hőszigetelő parafakőszerkezetek, vas- és favázas parafakőrendszerü épitkezések.

Gőz, meleg és hideg vizvezetékek és készülékek szigetelése. Tulhevitett vezetékek szigetelése szabadalmazott „THERMALIT“ anyaggal.

Müszaki iroda a parafakőanyag célszerü alkalmazására vonatkozó tervezések kivitelére.

kulásával volt összefüggésben. A terraszokat létesitő támfalak gyönyörü architektonikus kiképzésre adtak alkalmat.

Obeliskek és szobrok sokasága ékesitette e kerteket. A későbben annyira divatba jött szobroknak felállitása, mint kerti diszités állitólag Este cardinalis a kezdeményezője, ki is a régi villa Hadrián helyén létesitett új kerteket és az ásásnál feltalált római régiségeket a kertben felállittatta.

Az olasz reneszansz kertet jellegző növények az edényben tartott gránát. Az edények rendesen diszes terracottából valók voltak. Az ernyőszerű ágazattal vagy habitussal biró Pinia a gyönyörü és kellemesen ellentétes megjelenésü Cyprussal igen szép contrasthatást képezett, mely contras hatás a kertmüvészetben igen keresett. Mily szép például az ágait függőleges irányban tartó füzfa a viztükör horizontális felülete mellett.

Az olasz reneszansz kertek majdnem kivétel nélkül geometrikusak vagy architektonikusak, vagyis alaprajzi elrendezésük geometrikus idomokra volt vissza vezethető. Azt hiszem, hogy számos egyéb ok mellett, a háznak lejtőn való elhelyezkedése mellett, mely a terraszok létesitésére oly szép alkalmat adott és melyek természetesen szerencsés motivumokat szolgáltattak az architektus kezébe, főleg az ottani növényzetnek annyira jellegzetesen geometrikus formáinak tulajdonitható. A sötétzöld cyprus, a magasba törő, méltóságteljes megjelenésével bizonyos fokig, egy toronyra, campanilere emlékeztető alakjával a függőleges irányt hangsulyozza. A szintén örökzöld Pinia ernyőszerű kinövő ágaival a vizszintés irányt képviseli. Ezekkel együtt a babértölgy alkotja a főcsoportot, mely dacára sötét szinének Itália sötétkék ege alatt nem gyakorol melancholikus hatást a szemlélőre, hanem bizonyos fokig inkább heróit. Lágyan simul ezekhez a Platán, gesztenye és olajfa leggyönyörübb harmoniában a babér és Mirtus, mig a reneszansz korában még vajmi ritka, edényben tartott növények, mint a citrom és a narancsfa rendesen a ház közvetlen közelében volt elhelyezve.

(Folytatjuk.)

jogi személy és igy a kereset a „kiállitás“ ellen lett volna inditandó. Mindazonáltal lehetett volna egyesek ellen is pert inditani azok ellen t. i. a kik a kiállitást meghiusitották. De valamennyi tagot nem terhelheti egyetemlegesen felelősség.

Szakbavágó szabadalmi feljegyzések.

Bejelentés találmányok szabadalmazására.

Az alább nevezettek a kitett cimek s kelt alatt szabadalmat jelentettek be. A bejelentés tárgya egyelőre a jogtalan használat ellen védelemben részesül (34. §.). E bejelentés ellen a közzététel napjától számitandó két havi határidőn belül felszólalások adhatók be. (35. §)

4007. alapszám. Bernhard Karl mérnök és egyetemi magántanár Berlinben. — Tető kemenceházak számára II/c. oszt. 1908. jan. 22. Elsőbbséget 1906. márc. 29-től igényel. (Képv.: Kelemen.)

—

1567. alapsz. Chemische Fabrik Griesheim-Elektron cég M/m. Frankfurtban. — Eljárás a mész klórvegyületeinek és koncentrált kalciumhypokloritoldatoknak előállitására. IVh/1. oszt. 1908. febr. 29. Elsőbbséget 1907. március 9 től igényel. (Képv.: Bernauer.)

—

4026. alapsz. Felsőbüki Büky Aurél okl. gépészmérnök Budapesten. — Hajtómű. Vd/3. oszt. 1908. febr. 11. (Képv.: dr. Hebelt.)

—

4033. alapsz. Adolf Bleichert & Co. cég Leipzig-Gohlisban. — Berendezés sodronykötélpályák kocsijain a szoritópofák nyomásának emelkedésekben való fokozására. Vg/1. oszt. 1908. febr. 14. (Képv.: Kalmár.)

—

4034. alapsz. Bolze Heinrich Athanasius mérnök Hannowerben. — Tagolt kazán. Ve/2. oszt. 1908. febr. 17-én. (Képv.: Harsányi és Messinger.)

—

4037. alapsz. Benkó Ede tisztviselő Nyergesujfaluban. — Védőberendezés kemenceajtókhoz II/h. o. 1908. febr. 21. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

1571. alapsz. Dr. Candia Camillo chemikus és Merlini Gerolamo mérnök Milánóban. — Eljárás füstemésztő tüzelés égésterményeiből a széndioxyd és nitrogén leválasztására. II/e. oszt. 1908. márc. 5. (Képv.: Kalmár.)

—

1259. alapsz. Ehrich & Graetz cég Berlinben. — Lámpa gázizzófénylángzókhoz. II/d. oszt. 1907. nov. 19-én. (Képv.: Kalmár.)

—

2007. alapsz. Franke Tivadar mérnök Berlinben. — Eljárás posztószerü bevonat létesitésére fal- és födémfölületeken. VIII/a. oszt. 1908. febr. 6. (Képv.: Kalmár.)

—

2997. alapsz. Hartenstein Herman Lajos gyáros Duluthban. — Szentartó elektromos olvasztókemencék elektródái számára. VII/g. oszt. 1907. szept. 17. (Képv.: dr. Wirkmann)

3024. alapsz. Heiritsch István és Balogh István asztalossegédek Kolozsvárt. — Szabályozható rajzasztal. IX/g. oszt. 1907. okt. 19.

—

2480. alapsz. Gál Ernő épitési vállalkozó Budapesten. — Közfal és szerkesztésre szolgáló téglák. VIII/a. oszt. 1908. febr. 29. (Képv.: Kalmár.)

—

3316. alapsz. Kerékjártó Gyula gépészmérnök Budapesten. — Javitás vasuti jelző lámpákon. Va/2. oszt. 1908. jan. 21. (Képv.: Janssen.)

—

3367. alapsz. dr. Katona Fülöp mérnök Budapesten. — Ujitások vastartók közötti vasbetonlemezek vasbetétjein. VIII/a. oszt. 1908. március 10.

—

2376. alapsz. Köstner Joseph kir. főépitésvezető Planeggben és Baierle Carl műépitész Münchenben. — Csavaros toldat kémények és szellőző aknák számára. VIII/b. oszt. 1908. márc. 14. (Képv.: Harsányi és Messinger.)

—

2285. alapsz. Laigle René mérnök Párisban. — Eljárás tüzálló és nem törékeny izzótestek előállitására. II d. oszt. 1907. dec. 24-én. (Képv.: Kalmár.)

—

2313. alapsz. Laczay György gépkezelő Ujkigyóson. — Önmüködő vasuti kikapcsolás. V/b. oszt. 1908. márc. 7. (Képv.: dr. Wirkmann.)

—

3088. alapsz. Miertschke Heinrich lakatossegéd Cöln-Ehrenfeldben. — Tartósan égő ivlámpa légelőmelegitővel. VII/h. oszt. 1908. febr. 13. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérci.)

—

3105. alapsz. Tomas L. Mullally gazdálkodó Buenos-Airesben. — Védőfödél tetszőleges fölhalmozott anyagok számára. X/h. oszt. 1908. márc. 2. (Képv.: Janssen.)

—

2429. alapsz. Société Anonyme des Anciens Etablissements Panhard et Levassor cég Párisban. — Fékrudazat két oly fékhez, melyeket egyidejüleg kell működtetni és melyeknek egyenlő hatást kell kifejteniök. XX/a. oszt. 1908. jan. 17. (Képv.: Kalmár.)

—

2432. alapsz. Julius Pintsch Aktiengesellschaft cég Berlinben. — Rögzitőberendezés invertgázizzólámpák izzótesttartóihoz. Pótszabadalom a 2362 a. sz. szabadalomhoz II/d. oszt. 1908. jan. 21 (Képv. Kalmár.)

—

2433. alapsz. Julius Pintsch Aktiengesellschaft cég Berlinben. — Berendezés vasuti kocsikban használt lefelé égő gázizzófényü lámpák izzótesttartóinak a Bunsen csövön való megerősitésére. II/d. oszt. 1908. jan. 21-én. (Képv.: dr. Wirkmann, Meller és Bérczi.)

—

4176. alapsz. Siemens és Halske Részvénytársaság cég Berlinben, Bécsben és Budapesten. — Áramzáró berendezés. Va/2. oszt. 1908. febr. 10. (Képv.: Kalmár.)

—

1910. III. 7 n.

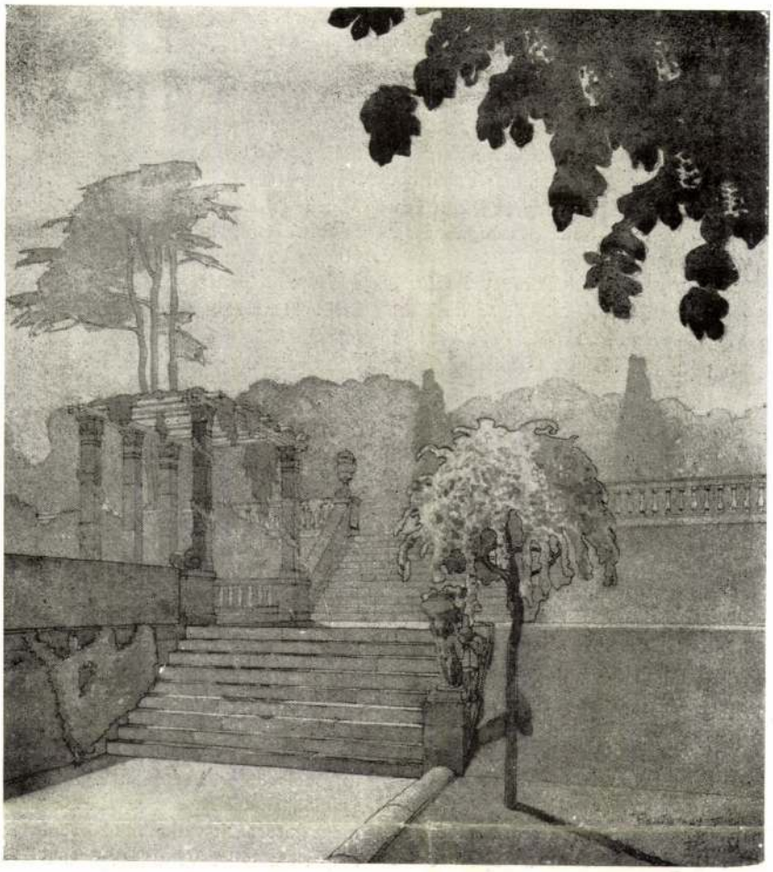

TANULMÁNY EGY PERGOLÁHOZ — RERRICH BÉLA

JEGYZETEK

A NEMZETKÖZI KERTÉSZETI KIÁLLÍTÁS

A városligeti Iparcsarnokban nagyszabású kiállítás keretében láthattuk a kertészet mai fejlődési állapotát. Színes, tarka virágok kábító tömege észbontó pompában tárult elénk, mindazt mit a kertészet remekelt, szemlélhettük a kiállításon. E tarka színpompa nem takarta el azonban azokat a hiányokat, amelyeket éppen hazai kertészetünkben állapíthatunk meg. A „tájkertészet" az amire gondolunk. Láthattuk, hogy nálunk e művészeti ág még az első kísérletek stádiumában van és csak néhány művészien gondolkozó egyén fárad emberfölötti munkával, hogy a kertészetet tisztán művészi alapokra fektesse. E törekvéseknek nagyszerű példáját adta Hamburg városa egy építendő új városi park tervével, melynek költségelőirányzata 10,000.000 márkára rugott. A nemzetközi pályázatban Hein János budapesti tájkertész is résztvett. Sikerült munkáját, mely monumentális parkot ábrázol, bemutatjuk.

Az Országos Kertészeti Egyesület kebelében külön tájkertészeti osztály áll fenn, melynek tagjai vállvetve dolgoznak a jövő érdekében. Szűkre szabott keretünk nem engedi meg, hogy e helyen a kertészeti mozgalom mai állását kimerítsük, ezt más alkalomra kellett halasztanunk; a kertészeti kiállítás alkalmából néhány jelesebb munka közlésére kellett szorítkoznunk.

„IMPRESSZIONIZMUS" ÉS EGYEBEK

Az impresszionizmusról alkotott fogalom régi keletű. Összeesik a vele egyidőben szereplő Manet „Impresszió" című munkájának első francia zsürimentes kiállítási idejével. Azóta a modern kritikairodalomban mintegy elhatárolt, más szóval Manet és körének a modern művészetben való különleges szereplésüket és jelentőségüket jelöli. Az impresszionizmus magyar jelentésben kifejezetten futó, illanó, vagy pl. a filmen mozgalmasan pergő rezgések életét fixirozza.

Amennyire széthulló az „impresszionizmus" fogalom, annyira felületesen súlytalan és korlátolt az irodalmi jelentősége. Egyáltalában nem karakterizálja, sőt hamis és ferde világításban jelöli Manetnak és körének festői törekvéseit.

Manetnak és körének a működése összeesik Japán művészetének Európára való kölcsönös egymásrahatása idejével. Ez a hatás nem volt oly mély és állandó, mint azt az impresszionizmus célozza. A japáni befolyás inkább az európai műiparra volt hatással mint a képzőművészetre. Ha a Manet-i körben érvényesült a japán befolyás, úgy az jelentéktelen és csak gyéren szórványos volt. Manet a legfüggetlenebb a japánoktól és sokkal inkább állt Goya hatása alatt, semmint gondolnók. Toulouse-Lautrec az egyetlen, kinél karakterisztikus a japános fölfogás, habár munkáiban inkább csak külső, grafikai előadásban tart fönn bizonyos közösséget a japánokkal. Degas sokkal objektivebb, semhogy a japánokkal vonatkozásba lehetne hozni. És Pisarróra éppúgy hatott talán a flandriai Grimmer a XVII. századból, akár Hiróshige tájképei. És ha Manet, Sisley, Renoir dolgait tekintem, éppúgy gyökeredznek flamand vagy németalföldi dolgokban, mint a japánokéban. Cézanne pedig egyrészt Greco színeiben tart bizonyos rokonságot, formákban meg indus és néger fafaragásokban kereste és fejlesztette anyagstílusát. A legujabb Pisarro pedig, egyenesen Cézanne nyomán, az indus és néger fafaragásokban tisztán vonal- és formametszésben kultiválja ez idők stílusát. Más kérdés, mennyire fullasztó és dogmatikus elvvé merevedik nála ez a stílus. Japán stílhagyományaiban fekvő kultúrája nem volt Európa művészetére általános hatással: mindenesetre a frissítő impulzuson kívül egyéb hatását nem érezték. Japán közelebbi megismerése által esztétikai vonatkozásban finomodtak a festői fogalmak, és Whistler és az angol grafika önkényes átplántálásán kívül nem hagyott különösebb nyomot az európai képzőművészetben.

*

Elhatárolt és új szépségeket kereső művészeti törekvéseknél rapszódikus elhatározások voltak döntők az újabb stílusok keresésében.

Modern műtörténelmekben, például a széltében túlbecsült Meyer Greife írásaiban, sok az erőszakolt szubjektivitás. Mindenesetre jellemző, hogy a legújabb Greco-fölfedezések nyomán szembeállítja és az értékelésben föléje helyezi Grecot Goyának és Velasquez-nek; az értékelések ilyen szuverén kinyilatkoztatásában sok a gőg és igen kevés a megkülönböztető tudás meggyőző ereje. Ha meggondoljuk különben, hogy Goya még soká fogja betölteni a műtörténelemben azt a helyet, amit az idő, a legobjektivebb műkritika biztosított számára: amikor Meyer Greife felől nem tudják már biztosan, botanikus volt-e vagy diplomata: igazán nincs miért aggódnunk.

Minek és kinek íródik tehát a respektálást arrogáló műtörténelem, ha kullogó és lajstromozó leltárával kilókra kövérszik? Igaz: az iskolának, melynek megmerevedett pedagógiai bilincsei közül megértetlenül kerül ki az ember és tompa közönnyel áll szemben minden idők művészete előtt.

Az esztétikai irodalomban Oskar Wilde finom diszciplinával és igen bölcsen megérezte és megőrizte azokat a határokat, melyek — műalkotás és műkritika — egymást elválasztják és kölcsönösen kiegészítik.

Műtörténelmek jellemző hatásához tartozik, hogy úgy hat a dolog, mintha a szereplő alkotások a műtörténelem sugallására és hívására születtek volna. Pedig ha valami függetlenül, minden kritikai beavatkozástól menten fejlődött, úgy a képzőművészet az, mely minden időben fölényes öntudattal haladt céljai felé. Klasszikus idők, görög és római emlékek nyugodt szépségei önmagukon hordják amaz idők rezgését, gondolkodását. Hol vannak az idők esztétikai törvényei? Vajjon nem-e függetlenül, a benső ökonómikus művészi ösztön által teremtődtek Praxiteles, Phidias vagy akármelyik ismeretlen görög dolgai? És ha az esztétika sok dologban lökést nyert Pythagorastól, aki a számokban találta meg a létezők és a szép formális meghatározását: vajjon mit köszönhet ennek a Laokoon-csoport, a milói Vénus, vagy a diszkoszdobó ifju?

A „MŰVÉSZHÁZ" NEMZETKÖZI IMPRESSZIONISTA KIÁLLÍTÁSA

A „Művészház" nemzetközi impresszionista kiállításának április-májusban rendezett kiállítása a művészet gourmandjainak őszinte örömére szolgált. Bizonyos körökben igen kellemes meglepetést keltett, hogy a magyar amatőrök tulajdonát képező anyagból ilyen áttekintő kiállítást sikerült létrehozni. Ez alkalommal a történeti csoportosításra vonatkozólag van egynémely megjegyzésünk. Mindenekelőtt: Cézanne-t nem tudnók behelyezni semmiféle „neoimpresszionista-szintetikus" vagy „dekorativ" csoportba. Sokkal inkább ős-naturalista, semhogy kategorizálni lehetne illuziórus izmusokkal. És egyáltalában, ha a kategóriákba foglalt neveket nézem: Maillol-t épp olyan gondolattal helyezhetném a „neoimpresszionisták-szintetikusok", Klossoffskyt pedig egy neoklasszicista csoportba, mint ahogy Renault-ot kifejezőbben számíthatnám az intimisták közé. Elsietett és a közönségre nézve inkább zavaró a történeti és stíluscsoportosításnak ez a beállítása. Ezúttal nem terjeszkedünk a kiállítás érdemi méltatására. Ez a kiállítás igazolta abbeli fölfogásunkat, hogy történeti retrospektiv jellegű kiállítás, — hacsak nem igen

A SZÉP KERTRŐL

ÍRTA RERRICH BÉLA

A kert fejlődésének aranykorában kifejezetten architektonikus alkotás. A kert aranykora a barokk-kor, mikor a kert a palotával teljes egységben fejlődik ki, mikor a kert a szó szoros értelmében a palotának a szabadban való folytatása, mikor a kertnek architektúrához hasonló térbeli elemei egy, a palotával egységes alkotó eszmének alárendelve helyeződnek egymás mellé és a terep, a növényzet és a kert minden egyes eleme ennek az architektonikus vezéreszmének uralma alatt áll. A növény, a virág tulajdonképpen csak kis szerepet visz ezekben a kertekben: visszaszorítja, visszaparancsolja, lenyűgözi az az erőteljes fegyelem, mely az egész kompozíciót jellemzi. A tájkert, a romantikus kerttel ellentétesen éppen a növényzetnek juttatja a főszerepet. A mai kert egy kompromisszum a kettő közt: a kert tagozását, beosztását, egyszóval egész organizációját az architektonikus gondolat irányítja, a növényzet azonban teljesen felszabadul alóla és tömegei szabadon bontakozhatnak ki az organizmus keretén belül. Az architektúrával való szoros együttes fejlődés természetesen csak akkor kedvező a kertre, ha magát az épületet is kedvező, alkotó eszme fejleszti.

A növényzetnek szabad kifejlődése nehezíti meg legjobban a modern kert kritikáját. Nincs is nehezebb dolga sehol a kritikának, mint a kert esetében. Mint az a rettegett inkvizítor, mondhatunk csak kritikát a kertről, aki valahányszor, ha egy szép, fiatal nő került eléje, eltakarta a szemét a kezével, hogy látása ne zavarja meg szigorában. A nem szakember, a nem hivatásos kertépítőnek vagy építésznek sokszor hiába is mondjuk el a jó, a szép kert megítélésének helyes nézőpontjait és elveit; nem mindig érünk vele célt, mint ahogy a legtöbb esetben, sajnos, kevés eredménnyel hozzuk előtérbe a komoly, erkölcsös, tartalmas nő értékeit egy fiatal, kacagó és kacér teremtéssel szemben.

A virág pedig a legbájosabb, legkacagóbb, legkacérabb teremtménye a jó Istennek. Színei szinte „élnek". A virág színeivel szemben minden más szín, melyet a földön láthatunk, halványnak hat. De formái is gyönyörűek. Szimmetriájuk kimondhatatlan változata a merev szabályosztás és az érdekes különcködés küzdelmének. A természet valósággal pazarlóan zseniális fantáziával alkotta ezeket a csodás kis teremtményeit, csövecskék, szárnyacskák, korongok, sarkantyúk, tölcsérek, sisakok, zászlócskák alkotnak bájos, groteszk, fantasztikus sarkantyúvirágokat, keresztvirágokat, nőszirmokat, liliomokat, díszbabokat, mindenféle összetett virágokat. És az ember nem elégszik meg ezekkel a csodálatos alkotásokkal sem, bár nem tud teljesen új virágalakokat alkotni, megszínesebbíti, megnagyobbítja őket, színeiket összekeveri, a színekből változatokat csinál. A rózsánál azt mondhatjuk, hogy az már majdnem az Isten és az ember közös alkotása.

A buja virágoskert látszat és valóság egyszerre; művészet és természet egyidejűleg. A virágok élete itt igazi természet, alakjuk az organikus törvényeknek megfelel, csak tökéletesebben fejlődtek ki, mint a vadon fejlődő természetben. De a virágoskert műalkotás is, mert ily gyönyörű és pazar élet a természet lehetőségeit felülmúlja, ezt a természet egyedül nem alkothatja.

Ezek a teremtmények képesek befolyásolni még a legkomolyabb, a legelvontabb szemlélőt is, aki önfeledten gyönyörködve a *virágok* bájában, elfelejti a *kert* esetleges fogyatkozásait.

A kert maga legyen akármily irányú, valamely vezéreszme organizáló ereje alatt kell, hogy álljon. A gyümölcskertet a haszon eszméje irányítja. Az egymástól való távolságukat a levegő és a világosság szükséges, de gazdaságos mértéke adja meg, így van ez a zöldségeskertnél is. A házikertet a benne való élet szükségletei irányítják. Elsősorban lakóhely, levegős, napsütéses lakóhely, nyáron hűvös, tavasszal és ősszel meleg, hogy a szobafogság keserves hónapjait jól kiheverjük. Van benne a gyermekeknek játszóhelyük, sétálásra legyenek kellemes és gyorsan száradó utak és lehető szép

Magyar Iparművészet

1927.

kilátást. És örvendeztesse meg tekintetünket szép és érdekes növényekkel és virágokkal. Mindezt a sok követelményt nehéz úgy kielégíteni, hogy a kert az organizáció erőteljes hatását adja és mivel nehéz éppen egy szép és jó kertet alkotni, ezért választja sok kerttulajdonos azt az egyszerűbb és gyakran hálásabbnak látszó megoldást, hogy a területet minden szervezés nélkül teleülteti mindenféle virággal.

A jól megtervezett kertnek megvan az a sajátsága, hogy az akkor is szép, amikor a virágok még nem nyilnak, sőt még ki sincsenek ültetve, vagy télen, mikor virág egyáltalán nincsen. A kert igazi szépségét vonalainak, felületeinek és térképzésének harmóniája adja meg és minden jól megépített, megszervezett kert téli képe legjobban igazolja ennek igazságát.

A kert kompozíciójának szépsége vagy jósága nem azonos tehát a virágok szépségével, mint ahogy a kert nem a természet alkotása, hanem műalkotás, melyben a virágok annak alárendelve szerepelnek. A virág, a növényanyag megfékezhetetlensége, kábító, lebilincselő, kacér volta okozza azt a folytonos hajlamosságot a romantika felé. Sok kerttulajdonos készséggel hallgatja meg a kertalakítást irányító helyes elveket, de amikor saját kertjének megalkotásáról van szó, az ismert „hagyjatok békében" elvvel készíti el kertjét úgy, ahogy az a felületes szemlélőnek a legjobban tetszik.

Már az az elv, hogy a jól megépített kertnek télen is szépnek kell lennie, magában megkívánja, hogy a kert szépsége nem elsősorban azonos a virágok, a növények szépségével, hisz a virág a mi éghajlatunknál például alig virágzik 3—4 hónapig és így a kert 9 hónapig nem jöhetne szépségét illetőleg tekintetbe. Főleg a kis kiterjedésű kert kell, hogy teljesen szervesen legyen megoldva, mert hisz ennek minden legkisebb része lakóhelyül, illetve tartózkodóhelyül is szolgál egyúttal. Ez pedig csak akkor lehetséges, ha a kertet, mint a házat architektonikus elvek alapján tagozzuk és pedig a legszorosabb összefüggésben a házzal. Az architektonikus, vagy használatosabb kifejezéssel „*mértani*" kert nem áll esetleg felette más kerti típusnak, de a mi modern térarányainkhoz és lakásigényeinkhez azoknál közelebb áll és így a mai életfelfogás szerint a legalkalmasabb iránya a kert kiképzésének.

A kert, mint műalkotás, sohasem a természet alkotása, de sokat tartalmaz a természetből. Nem tisztán műalkotás és mégis sok művészi lehet benne. „A műalkotás és a művészileg felfogott alkotás két különböző dolog", írja van Gloten a kert élvezéséről írt művében.

A szép kertnél, akár a lakásnál, fontos az is, hogy az egyéni legyen. Nem lehet a kertet sem sablonosan, teljesen általánosan alkalmazható elvek alapján elkészíteni, mert hisz az ilyen kert nem érdekes, nem értékes és nem is szép. Kell, hogy a kerten meglássék nemcsak az alkotónak és elsősorban a benne élőnek egyénisége! A kert, mint minden művészi értékre igénytartó alkotás, „eredeti" alkotás kell, hogy legyen, melynek minden egyes része, minden legkisebb részlete egyénileg átélt és átérzett eleme az egésznek; a benne élő igényei, sajátos követelményei ne csak nagy általánosságban, széles vonásokban, de a legkisebb részletekben találjanak megoldásra és megfelelő kielégítésre.

A jó kert tehát nagy vonásaiban nagy és fontos mértani, illetőleg építészeti elvek szülöttje, részleteiben pedig az egyéni sajátságok és követelmények kifejezője. Nagy vonásaiban architektónikus mű, mely itt-ott enged a természetes formák szabad megnyilvánulásának. A háznak, az architektúrának alárendeltje, de egyúttal társa is, mert önálló alkotás is. Ez pedig nem olyan egyszerű, könnyű, mint ahogy az a köztudatban el van, sajnos, terjedve. A szép, a jó kert (hogy az annyira elcsépelt „művészi" kifejezést kerüljem) sok-sok gondos munkát igényel és elsősorban technikai, vagy mondjuk mérnöki munkát. Hisz a terep helyes tagozása, a házzal való helyes összeszintezése, a teraszirozás, a rézsük, a támfalak kiképzése mind mérnöki tevékenységek és hány mindenféle kérdésre kell még gondolnunk a víznek az épülettől való elvezetésénél, egyes esetekben a fák köré való összegyűjtésénél, sokszor a terület víztelenítésénél, a kertnek vízzel való ellátásánál, medencék, kutak, kerti lépcsők megépítésénél, az utak megtervezésénél és megépítésénél. Sok-sok követelmény ez, melynek helyes kielégítése csak céltudatos, egységes gondolkodásnak lehet eredménye. Az a kert, mely jól, célszerűen és organikusan van megépítve, melynél a növényzet szakszerűen van megválasztva, egyúttal művészi is lesz.

A Műemlékek Országos bizottsága attól a nemes szándéktól indíttatva, hogy feldarabolt hazánk területén megmaradt *műemlékeinket a nagyközönséggel* megismertesse s azok iránt az érdeklődést felkeltse és fokozza, művészi *kivitelű képes* levelezőlapok kiadását határozta el.

A nevezetesebb pesti és budai magánépületekről készült első sorozatát az elmult 1924. év tavaszán adta ki, míg a régibb alapítású fővárosi templomok külső és belső architekturáját híven visszatükröztető, háromszínnyomású második lapsorozatát most hozta forgalomba.

A Bizottság kérésének, hogy t. i. e valóban ízléses kiállítású és művészies kivitelű lapokra Közlönyünk olvasóinak figyelmét felhívjuk, örömmel teszünk eleget, mert a Bizottságnak arra irányuló törekvése, hogy a hazai építőművészetünk számottevő emlékeivel a nagyközönséget is megismertesse, a legmesszebbmenő támogatásra érdemes. *Lósy Schmidt Ede.*

A kert rendezésének mestersége és művészete. Írta *Rerrich Béla.* Budapest, é. n. (1923.) 8°, 130 l., a szöveg közé nyomott 68 ábrával. Légrády testvérek kiadása.

Míg a külföldi szakirodalomban a kert-architektura már régesrégen elfoglalta a ház-architektura mellett az őt megillető helyet, addig nálunk sem a köztudatba, sem tervező építészeink tudatába nem fészkelte be jelentőségéhez mérten magát. Nem hibás ebben senki. Szakembereink, tervezőink szívesen foglalkoznának a kert gyönyörű problémájával, ha módjuk, alkalmuk nyílna rá. Izlés, virágszeretet is bennegyökerezik a magyar lélekben, amire példa a magyar udvarok hagyományos hímes kertje. Szépszámban levő parkjaink külső alakja is fedi az e téren kialakult általános kertművészeti felfogást. Amiben azonban nagyon szegények vagyunk, az a művészies középkert: a családi ház méltó kiegészítője. Ennek kialakítása körül még rengeteg sok tennivaló van s legfőként az kellene hozzá, hogy a magyar sors könyvét vidámabban írná tovább egy felső hatalom. Ha majd egyszer igazán eljön a lakótelepek és kertvárosok ideje, mikor a pesti házakban nem lakás- hanem lakóinség üt ki, mikor majd a lateinernek nemcsak a szűkös betevőfalatra, hanem telekre, házra, sőt kertre is telik, akkor kezdődik el nálunk is a kertkultura aranykora. Mert nem a megértés és szeretet hiányzik nálunk a kertművészet iránt, hanem ami minden művészet üzéséhez vagy pártolásához kell: idő, illetve pénz.

Rerrich Béla azt mondja könyvének előszavában, hogy rég megírt művét a közönségnek újabban mutatkozó érdeklődése hozta napvilágra. Biztató jel. S ha így van, nem is kívánhatunk a közönségnek ennél magyarul jobban megírt könyvet, melyből bárki világosan megértheti nemcsak a kert művészeti alapelveit, hanem megalkotásának mesterségbeli fogásait is.

Rerrich mindenekelőtt az eddig meglehetősen zűrzavaros fogalmakat tisztázva a kert-stílusok osztályozását illetően a nagyközönség egynémely téves felfogására világít rá. Ismerteti a kert fejlődéstörténetét s szoros vonatkozásait a házzal, illetve a környező tájjal. A házikert a ház függvénye, melynek a ház alaprajzával és tömegével kell egyensúlyt tartania, amiért a házikert útvezetéseiben, térmegoldásában erősen kötött s így áll elő szükségképpen a *mértani*, vagy *építészeti kert*. Ennek ellentéte a *tájkert*, mely nem valamely épülethez, hanem a környező vidékhez igazodik, annak szinte átmenetnélküli darabját alkotja, amiből következik, hogy csak aránylag nagy területen indokolt az alkalmazása. Miután azonban a kert a természet és az ember közös munkálkodásának az eredménye, igazabb, tehát művészibb az a kert, mely ezt a kétféle ügyeskedést szemléltetően tükrözi vissza. Ezért a könyv csak a mértani kert művészi követelményeivel foglalkozik.

Tárgyalja a terepalakulat kihasználásának módjait, az épület elhelyezését, a ház és kert alaprajzainak kölcsönhatásait, a terep síkbeli és térbeli tagozásait, a kertképeket és azoknak egy egységbe való olvasztását s miután így az olvasót a művészi kert és a kontármunka között levő áthidalhatatlan ellentétekkel fokról-fokra megismerteti, rátér a kérdés mesterségbeli részére és részletesen foglalkozik a kertkiképzés gyakorlati megoldásával és üzemi követelményeivel. Így bevezet a földmunka végrehajtásának, a vízellátás és víztelenítés kérdéseinek elemeibe, megtanít a kerti utak építésére, a kerti építmények kiképzésére és a kert berendezésére. Rendkívül áttekinthetően foglalkozik a kert növényzetével, annak élettani, művészi követelményeivel és hatásával, valamint ápolásával és megfelelő fenntartásával is.

Ilyenformán egyesíti e könyv a kertarchitektura esztétikáját a kert középítéstanával és kimerítő képet nyujt nemcsak a házikerttel, illetve villakerttel összefüggő minden kérdésről — amit előszavában ígér —, hanem sok egyébről is, amit igen jó idegen munkákban is hiába keresnénk. *Rerrich* Béla hosszú gyakorlatának eredményeit adja közkincsül e munkájával s benne nemcsak művészi rátermettségéről tesz — minden szerénysége dacára — beszédes bizonyságot, hanem megmutatja: hogyan lehet egy kérdést laikus és szakember számára egy-

aránt vonzóan, röviden, kime-
rítően megvilágítani.

Nagy Marton.

Figyelmeztetjük egyúttal kartársainkat, hogy igazolványok kiállítása iránti kérelmek esetén az igazolványra szükséges 10.000 koronás okmánybélyeget kérelmükhöz csatolni szíveskedjenek, mert e bélyeg nélkül az igazolvány ki nem állítható. Nyomatékosan felhívjuk kartársaink figyelmét a bélyegilletéki szabályok pontos betartására, hogy az előírt leletezés bírságainak kitéve ne legyenek.

A kamarai tagnévsor. Kapcsolatban az ugyan e rovatban március hó 22-én megjelent közleménnyel, értesítjük a Kamara t. tagjait, hogy az április hó végéig jogerősen felvett tagok helyesbbített név- és címjegyzéke a Budapesti Közlönyben május elején fog megjelenni és ezt követően a Kamara a tagok név- és címjegyzékét füzet-alakban is kiadja. Ismételten felhívja a Kamara tagjainak figyelmét a Budapesti Közlöny szóbanlevő hirdetményére (névjegyzék), azzal a kérelemmel, hogyha valaki a reávonatkozó adatokban sajtóhibát talál, azt haladéktalanul, de legkésőbb a névjegyzék megjelenésétől számított 8 nap alatt jelentse be a Kamara titkárságának, hogy a hiba a kiadandó tagnévsor-füzetben helyesbíthető legyen. A tagnévsor füzet megszerzésére vonatkozó tudnivalókat a Budapesti Közlöny szóbanlevő hierdtménye fogja közölni.

HIRDETMÉNY.

Büntetőbírósági ítélet.[1]

Haskó Lajos okl. vegyészmérnököt, aki anélkül, hogy a Mérnöki Kamarának tagja volna, magánmunka elvégzésére vállalkozott a Kamara feljelentésére a budapesti büntetőjárásbíróság 1925 április 21-én B. V. 6304/925. szám alatt hozott ítéletével a M. R. 67. §. 4. pontjába ütköző kihágásban bűnösnek mondotta ki és 1,000.000 korona pénzbüntetésre ítélte, mely pénzbüntetés behajthatatlanság esetén 10 napi elzárásra változtatható át. A büntetés végrehajtását a bíróság a Bn. 8. § alapján egy évi próbaidőre felfüggesztette. Az ítélet jogerős.

[1] Csak a jogerőre emelkedett ítéleteket hirdetjük ki.

A Kamara postatakarékpénztári cheque-számlájának száma: 28.844.
A Kamara telefonszáma: József 82—85.

Egyleti értesítések.

A **Műegyetemi Sportrepülő Egyesület** előadásai (Műegyetem, központi épület I. 48—49., este 1/2 7 órakor), melyekre Egyletünk tagjait is meghívta, a következők:
május hó 7-én, Barkász Emil: A repülőgép teljesítményének gyakorlati megállapítása;
május hó 14-én, Frank István: A vitorlázó repülés;
május hó 20-án, Anderlik Előd: Repülőgépek igénybevétele különböző repülési helyzetekben;
május hó 28-án, Lampich Árpád: Az egyesület repülőgépeinek és motorjainak ismertetése.

Alkalmazott mérnökök fizetése. A Magánmérnökök Országos Szövetsége az alkalmazott mérnökök minimális havi fizetését újabban 1925. évi május hó 1-től kezdődő hatállyal az alábbiak szerint állapította meg:
Első ízben alkalmazásba lépő kezdő mérnök fizetése az első 6 hónap alatt szabad egyezkedés tárgyát képezi.

I. Állandó alkalmaztatás esetén:

A) Belső irodai foglalkoztatásnál:

1. Legalább hat havi gyakorlattal bíró mérnök fizetése	3,000.000 K
2. Kétévi gyakorlattal bíró mérnök fizetése	4,000.000 „
3. Négyévi gyakorlattal, tervezésben, építésvagy üzemvezetésben kellő jártassággal bíró mérnök fizetése	5,000.000 „
4. Tízéven felüli gyakorlattal bíró, önálló vezetői állást betöltő, több műszaki és adminisztrativ személyzetet irányító mérnök fizetése	6,500.000 „

B) Külső építési foglalkoztatásnál:

Az 1—4. alatti fizetéseknek 25%-a pótlék gyanánt fizetendő

II. Nem állandó, de 14 napnál tovább tartó bizonyos meghatározott munka elvégzésére való alkalmaztatás esetén:

5. Az I. alatti fizetéseknek 125%-a fizetendő.

III. Rövid ideig tartó megbizatások esetén:

6. 14 napnál nem hosszabb ideig tartó munkával megbízott mérnöknek az I. alatti, a napok számának megfelelően kiadódó fizetéseknek 250%-a fizetendő.

azért, hogy munkásvéreinkben a nemzeti gondolatot ébrentartsa és a saját szakmájuk iránti érdeklődést felkeltse. E cél megközelítésére a bizottság a gyárakban és iparvállalatokban mérnökök vezetésével rendezett továbbképzőtanfolyamokon kívül újabban a munkásság színvonalán álló tankönyvek kiadását is programmjába vette. Ennek a munkásságnak eredménye többek között az a három kötet is, mely az 1923. év végén került ki a sajtóból.

Az első könyvben *Sik* Sándor főgimn. tanár a magyar irodalom rövid ismertetését adja a legrégibb időktől napjainkig, könnyen érthető, pompás összefoglalásban.

A második könyvben dr. *Vidéky* Emil műegyetemi magántanár a géprajzolásba vezeti be azt a kezdőt, kinek az ábrázoló geometria módszereivel előzetesen megismerkednie alkalma nem volt. Művének értékét a könyvben levő s az állami gépgyárban rendkívül nagy gonddal és hozzáértéssel megrajzolt igen szép ábrák nagyon emelik.

A harmadik könyv szerzője *Klemp* Gusztáv nyugalmazott felsőipariskolai igazgató vezérfonalának megírásánál tekintettel volt arra is, hogy tankönyvét ne csak a munkástanfolyamok látogatói, hanem a felső ipariskolák szakosztályainak elsőéves tanulói is használhassák.

Gyáraink és iparvállalataink vezetőségeinek ajánljuk figyelmébe ezeket a jól szerkesztett, kitünő könyveket, amelyek megérdemlik, hogy minél nagyobb kelendőségre tegyenek szert s hogy necsak néhány fővárosi, nagyrészt csak állami vállalatnak, hanem az ország összes gyárainak és vállalatainak magyar munkásai között minél jobban elterjedjenek. *Lósy Schmidt Ede.*

Magyar szerzők irodalmi munkássága 1923/24-ben a technikai és vele rokon tudományágakban.

Közli: LÓSY SCHMIDT EDE, egyleti könyvtárnok.

II. közlemény. (XLV.)

A) KÖNYVÉSZET. (Bibliográfia.)

Sigmond Elek műegyetemi nyilvános rendes tanár: A hazai szikesek és megjavitási módjaik. A Magyar Tudományos Akadémia által a Lévay Henrik-jutalommal koszorúzott pályamunka. Budapest, 1923. Nagy 8°, 303 l.

Rerrich Béla: A kert rendezésének mestersége és művészete. Budapest, é. n. (1923.) 8°. 130 l. a szöveg közé nyomott 68 ábrával. Légrády Testvérek kiadása.

Egan Ede: A hajóépítéstan elemei. 2. kiadás. Budapest, 1924. Nagy 8°. 70 l. 57 szövegábrával. Toldi kiadása. Alapára 4 50 korona.

Törvényjavaslat a közutakról és vámokról. (Előadói tervezet.) Kézirat gyanánt. H. és é. n. (Budapest, 1923.) Ívrét 47 l. Nyomatott a Pesti könyvnyomda rt.-nál.

Milakovszky László tanitóképzőintézeti tanár: *Egyenáramú elektromotorok készítése.* Budapest, é. n. (1923.) Kis 8°. 84 l. 39 ábrával. (Technikai Zsebkönyvtár. Szerk. Grész Leó. 41—44. szám.) Kiadja Németh József technikai könyvkereskedése.

Bende Pál: *Mozaik- és intarziamunkák lombfürészelőgépe.* Budapest, é. n. (1923.) Kis 8°. 48 l. 37 ábrával. (Technikai Zsebkönyvtár. Szerk. Grész Leó. 45—46. szám.) Kiadja Németh József technikai könyvkereskedése.

Milakovszky László tanitóképzőintézeti tanár: *Galvanoplasztika és galvanosztégia.* Budapest, é. n. (1923.) Kis 8°. 85 l. 8 ábrával. (Technikai Zsebkönyvtár 47—50. szám.) Kiadja Németh József technikai könyvkereskedése.

Dr. Vásárhelyi László vegyészmérnök, kir. szabadalmi bíró, a közgazdasági egyetem előadó tanára: *Élelmiszeripar.* I. Húsipar és tejtermékek. Budapest, 1923. Kis 8°. 136 l. 27 ábrával és 6 táblázattal. (Modern Technika 9 szám.) Németh József technikai könyvkiadóvállalatának kiadása.

Történelmi Gyüjteménytárunk gyarapodása 1924-ben.

Gyüjti: LÓSY SCHMIDT EDE, egyleti könyvtárnok.

II. közlemény. (XXI.)

Katona Dienes, a kegyes szerzet tagja, bölcselkedés doctora: *Honi indigo.* Föltalálta gyártása szereit és az indiaival egyenlőségét festett remekekkel és festő mesterek pecsétes bizonyítványival megerősítve, közli: —. *Pesten, 1839.* 8°. 46 l. Beszerzési ára 4 korona.

Hebert, Luke, Civil Engineer, Editor of the History and Progress of the Steam Engine, Register of Arts, and Journal of Patent Inventions, etc.: *The Engineer's and Mechanic's Encyclopaedia*, comprehending practical Illustrations of *The Machinery* and processes employed in every description of Manufacture of the British Empire. *London, 1836.* 8°. Vol I. 796 l. — Vol. II. 928 l.

Arányi Lajos tanár: *Vajda-Hunyad vára 1452. 1681. 1866. szóban és képben.* Szerkesztette és kiadta: —. Pozsony, 1867. Lex. 8°. VI és 90 l. 15 táblán 79 ábrával. Beszerzési ára 10 korona.

Udvardy János, hites földmérő, a Magyar Tudományos Akadémia levelező s a frauendorfi bajor kertész társaság rendes tagja: *Élet.* Irta: —. Pesten, 1832. 8°. XVI és 327 l. Beszerzési ára 10 korona.

A „magyar mérnök-egylet" tagjai. Pesten, 1867. évi május 20-án. (Egy ív.) H. és ny. nincs.

Gáty István, Ingenieur: *Földmérési legújabb rend- s műszer-fölfedezés* és ajánlkozás tökéletes mérés és örökös térképek iránt. (Különös toldalék a Társalkodóhoz.) Költ Tata mezővárosban ns. Komárom vármegyében, 1835. Lex. 8°. 8 l.

Karte der österreichischen Monarchie 1809. (Gyenge József kultuszminiszteri főszámtanácsos ajándéka.)

Lampadius, W. A. Professor der Chemie u. Hüttenkunde bey der Freyberger Berg-Akademie: *Handbuch der allgemeinen Hüttenkunde* in theoretischer und praktischer Hinsicht. 3. Band. Göttingen, 1809. 4. Bd. Göttingen, 1810. 5. Bd. Göttingen, 1818. (Greguss Tibor Máv. felügyelő ajándéka.)

Frick, J. Dr., Grossherzoglich Badischer Oberschulrat: Die physikalische Technik. Dritte, vermehrte u. verbesserte Aufl. Braunschweig, 1864. 8°. XXIV+656 l.

A Mérnöki Kamara tisztikarának hivatalos jelölése.

Hivatalosan közlik, hogy a budapesti *Mérnöki Kamara* előkészítő bizottsága január hó 30-án tartott teljes ülésén a megalakítandó Kamara tisztikarára nézve egyhangúlag a következő hivatalos jelölésekben állapodott meg:

Elnök: Dr. *Zielinski Szilárd* mérnök.
Alelnök: *Herrmann Miksa* gépészmérnök és *Sármezey Endre* mérnök.
Titkár: *Thoma Frigyes* gépészmérnök.
Pénztárnok: *Medgyaszay István* építész.
Ügyész: Dr. *Kelemen Kornél* budapesti ügyvéd.

A Kamara 40 tagú választmányának tagjaira nézve is ugyanakkor egyhangú jelölés történt.

Az előkészítő bizottságnak erre vonatkozó javaslatát a bizottságnak az alakuló közgyűlés vezetésére törvény szerint hivatott elnöke terjeszti a folyó évi március hó 8. és 9. napjaira összehívandó alakuló közgyűlés elé.

Az előkészítő bizottság a törvény I. végrehajtási utasításában reárótt feladatok keretében az alakuló közgyűlés kellő előkészítéséről is megfelelően gondoskodott s többek között az iránt is intézkedett, hogy a Kamarába felvett minden jelentkező címére az alakuló közgyűlésre szóló meghívó — a titkos szavazásra nézve részletes útbaigazítást nyujtó „Tájékoztató"-val és a hivatalos jelöléseket tartalmazó szavazó-lappal, valamint a felvett tagok ideiglenes névjegyzékével együtt — a kellő időben megküldessék.

Egyleti közlemények

Jelölő értekezlet. A f. évi január 31-én tartott jelölő értekezlet a folyó évi közgyűlésen betöltendő alelnöki állásra egyhangúlag *Spur István* okleveles mérnök, magánmérnököt, a Balaton kormánybiztosát jelölte. Ezúttal is figyelmeztetem az Egylet tagjait, hogy ügyrendünk értelmében az évi rendes közgyűlésre az indítványok szövegét a jelölő értekezletet követő két héten belül, tehát 1924. évi február 14-ig kell beadni.

Majorossy Gyula s. k., h. főtitkár.

A kisválasztmány 64. (rendes) ülése. *1924 január 31-én.* Elnök *Herrmann* Miksa, a jegyzőkönyvet hitelesítik *Mateoczy-Fleischer* Kálmán és *Ziegler* Géza. Jelen van 14 tag.

Tudomásul veszi a kisválasztmány, hogy a Magyar Középosztály Szövetség Egyletünket tagegyletei közé iktatta; hogy Szombathely sz. kir. város szabályozási terveit beküldte Egyletünknek kiállítás céljából.

A *Földmérő Magánmérnökök Országos Szövetségének* megalakulásáról szóló átiratot a választmány az Egylet legmesszebbmenő támogatásának kilátásba helyezése mellett veszi tudomásul s útasítja az elnökséget, hogy az együttműködést és geodeziai szakosztályunkkal való fuziót ajánlja fel, mert nem tartja helyénvalónak az erők szétforgácsolását.

Köszönetet mond a választmány a Székesfővárosi Közlekedési Vállalatok Rt. igazgatóságának 3,000.000 K-ás, *Ullmann* Gyulának 500.000 K-ás és a Hajó- és Gépépítő Műveknek 50.000 K-ás adományáért.

Andor Endre felterjesztési javaslatát tárgyalva — mely a hatósági munkaközvetítés bevezetésével egyidejűleg az iparszerűleg üzött, a munkaadó- és munkásszervezetek által fenntartott munkaközvetítők betiltását javasolja — olyképen határoz, hogy az Egyletben lefolyt vita egész anyagát Andor Endre javaslatával együtt felterjeszti a kereskedelemügyi m. kir. miniszterhez, azzal a kéréssel, hogy az ugyancsak felterjesztendő építőipari javaslat is megfontolás tárgyává tétessék.

A tagul jelentkezők névsorának tudomásulvétele mellett elrendeli a kisválasztmány a tagfelvételi eljárás alapszabályszerű lefolytatását.

A Városi Mérnökök Országos Szövetségének átirata alapján elhatározza a kisválasztmány, hogy a törvényhatóságok megalakításáról szóló törvényjavaslat kapcsán kérni fogja a belügyminisztert, hogy a törvényhatósági bizottságok hivatalból kinevezett tagjai között a szakképzett nem jogász hivatalnokok, illetve testületek kellőképen képviseltessenek.

jövendőnek nemcsak leggyorsabb, de a leggazdaságosabb közlekedési eszköze lesz.

(Adatok a Zeitschr. f. Flugtechn. u. Motorluftschiffahrt, Zeitschr. d. Ver. Deutsch. Ing., The Aëroplane, The Engineer, stb. nyomán.) *Fényes Kornél.*

Aluminiumforrasz. A washingtoni *Bureau of Standards* különböző, Amerikában szabadalmazott aluminiumforrasz összetételét és tulajdonságait vizsgálta meg. A vizsgálat eredménye szerint kifogástalan aluminiumforrasz ezidőszerint nincsen. A vizsgálat arra terjeszkedett ki, hogy milyen a kötés az aluminium és a forrasz között, továbbá, hogy a légköri viszonyok, mindenekelőtt a nedvesség milyen hatással van a forrasztásra. Aluminiumtárgyak forrasztását a következőképen végezték el: A forrasztás helyét gondosan megtisztítva beónozták, és a beónozott felületeket forraszréteggel vonták be, amit hevítéssel, vagy pedig a forraszréteg eldörzsölésével erősítettek a forrasztás helyére. A forrasztáshoz ajánlott különféle forrasztókenőcs nem mutatkozott okvetlenül szükségesnek. A nedvesség hatásának megállapítására a forrasztott tárgyakat közönséges vízvezetéki vízbe helyezték, és abban hosszabb ideig állni hagyták. Némelyik forrasznál már 48 óra mulva számos légbuborék mutatkozott, és a forraszréteg levelessé vált, míg más forrasznál csak 7—14 nap mulva jelentkeztek a buborékok. Megállapitották, hogy a forrasz annál erősebben köt az aluminiumhoz, minél magasabb a forrasznak olvadási hőfoka. A hosszabb ideig vízzel érintkező forraszréteg azért válik el az aluminiumtól, mert a forrasz anyagát alkotó fémek az aluminiumra nézve mind elektropozitívok, tehát a víz hatására megtámadják az aluminiumot, amikor is zselatinszerű réteg, $Al(HO)_3$ keletkezik. Ezért a forrasztás helyét firneiszfestékkel kell megvédeni a nedvesség ellen. A legtöbb aluminiumforrasz a következő fémek keveréke: ón, cink, aluminium, ólom és vörösréz, melyek közül az első kettő szerepel legnagyobb mennyiségben. Néhány forrasznak összetételét az alábbi táblázat adja:

A forrasz neve	Kémiai összetétele %-ban					
	Sn	Zn	Pb	Al	Cu	Egyébb fém
Sterling	62	15	8	11	3	1 (Sb)
Roesch	49	50	—	0·1	0·2	0·7 (Sb)
So-Suminum	55	33	—	11	1	—
Seifert	73	21	5	—	—	1 (PSn)
Richards	62	37	—	1	—	—

(Circular of the Bureau of Standards. 1923, 48. sz.)

Marusák Dezső.

Az egyes országok évi izzólámpafogyasztásáról az alábbi összeállítást közli az amerikai Ligthing et Illuminating Committee:

	Lakosság milliókban	Lámpák milliókban	A lakosságra fejenkint jutó izzólámpa
Amerikai Egyesült-Államok	112	205	1·83
Svájc	4	6·5	1·62
Németország	57	50	0·83
Franciaország	41·5	30	0·72
Ausztria	6	4	0·67
Anglia	44	20	0·45
Olaszország	40	15	0·38
Magyarország	7·25	2·7	0·37

(Elektrotechnik u. Maschinenbau 1924, 1. sz.) *Marusák Dezső.*

Az osztrák vasutak villamosítása. Ausztriában a vasutak villamosítása a század elejével vette kezdetét. Eleinte a villamosítást pusztán az elektrotechnikai nagyvállalatok végezték, az állam csak később kapcsolódott bele. A fővonalak villamosítását nem engedték meg a katonai érdek miatt, a mellékvonalak villamosításában azonban volt alkalma tapasztalatokat gyüjteni az elektrotechnikai iparnak. Fontosabb villamosüzemű mellékvonalak a következők: 1904-ben Innsbruck—Fulpmes, 1910-ben St.-Pölten—Mariazell—Gusswerk, 1913-ban a Mittenwaldbahn. Erősebb lökést adott a villamos vasutak fejlődésének a világháború utáni széninség, mikor a vizierőnek jobb kihasználása parancsoló szükséggé vált. Legelőször kezdték el villamosítani az Alpok vidékének vasutait, ahol a legtöbb vízierő áll rendelkezésre. 1919-ben fogtak hozzá a Spuller-tavi villamostelep építéséhez és a Salzkammerguti vasutak átalakításához. 1920-ban elhatározták az osztrák szövetségi vasutak villamosítását Innsbruckról nyugatra Lindenig és Kuchsik, a Salzkammerguti hálózatban Steinach—Irdning—Attnang—Puchheimig, továbbá a Salzburg—Schwarzach—St.-Veit—Wörgl vonalon és a Tauern-vasútnak Schwarzach—St.-Veit—Spittal—Millstatti-tó vonalán, összesen 562 *km* hosszban. Legelőrehaladottabb a villamosítás az Innsbruckról nyugatra eső részen. Az 1923 júliusában megnyilt Innsbruck—Telfs szakaszt az év végéig meghosszabbították Silzig és 1924 elején készen lesz Landeckig. 1923 december hó végén megtartották a próbamenetet a Salzkammerguti vonal több szakaszán is, ahol 74 villamosmozdony fog közlekedni 110 gőzmozdony helyett. 1924-ben befejeződik az Innsbruck—Bludenz és a Steinach—Irdning—Attnang—Puchheim szakaszok átépítése is.

(Organ für die Fortschr. des Eisenbahnw. 1923. 8. f. és Zeitung des Ver. Deutsch. Eisenbahnverw. 1923. 51. sz. *Marusák Dezső.*

A Colorado amerikai csatahajót, az Egyesült-Államok legnagyobb dreadnoughtjának csavarjait villamoserő hajtja. A hajó hossza 190 *m* és 32,600 *t* vízkiszorítás mellett 21 csomónyi sebességgel halad. Két drb. egyenkint 15,000 *Le*-s Westinghouse gőzturbinára, melyeket olajtüzelésű kazánok táplálnak, 4 drb, egyenkint 8000 *Le*-s forgóáramú motor van kapcsolva. A motorok a hajócsavarok hajtását végzik és mindkét menetirányban teljes mértékben kihasználhatók.

(Elektrotechnik u. Maschinenbau 1923. 42. f.) *Marusák Dezső.*

Szakirodalom

Könyvismertetések, bírálatok.

Rovatvezető: LÓSY SCHMIDT EDE egyleti könyvtárnok.

(Az ismertetésre szánt könyveket lehetőleg két példányban, úgyszintén az ismertető kéziratokat is szíveskedjenek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Könyvtára, illetőleg a rovatvezető címére: IV, Reáltanoda-u. 13—15. sz. II. em. küldeni.)

Aktuális tüzelési problémák. Előadta a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek a Szénipari Szövetség rendezésében 1923 április 17-én tartott ülésén *Kapus* László Máv. főmérnök, műegyetemi adjunktus. (A Szénipari Szövetség Könyvtára 2. sz.) Budapest, 1923. Kis 8⁰, IV+59 l. 13 ábrával és 4 táblázattal. A Szénipari Szövetség kiadása.

Szerző, mint a Szénipari Szövetség egyik tiszteleti alelnöke és az ország legnagyobb szénfogyasztó vállatának, a Máv.-nak főmérnöke, állásánál fogva is ismerője széngazdaságunknak. Kis művében az érdekelt körök figyelmét arra hívja fel, hogy hazai szeneinknek az idegen eredetűekkel szemben fokozottabb helyet kell szorítanunk. Ennek nemzetgazdasági jelentőségét abban látja, hogy tetemes szénbehozatalunkat így a legkisebb mértékre szoríthatjuk s vele külkereskedelmi mérlegünk passzivitását megjavíthatjuk.

Szénkincsünk korlátoltsága és a bányák termelte szén minőségromlása a szeneinkkel folytatandó okszerű gazdálkodás kérdését tolja a tennivalók homlokterébe.

Szerző világos okfejtéssel mutatja meg az okszerű gazdálkodáshoz vezető utat s részletesen tárgyalja a feladatnak azt a részét, amely a hazai tüzelőberendezéseknek silányabb szeneink gazdaságos felhasználására való alkalmassá tételét veszi célba.

Értékes kísérleti adatokat közöl a célt szolgáló s eddigelé bevált különféle magyar és idegen eredetű tüzelőberendezésekről. Tömör leírásai okfejtő kritikával világítják meg a tárgyalt tüzelőszerkezetek használhatóságát. E leírásokból a nem szakemberek is kellő áttekintést nyernek az egyes tüzelések kezeléséről és használhatóságáról.

Szerző tárgyalásai során kellő figyelemmel van hazai szeneinknek, főleg lignitféleségeinknek a hasonló német tüzelőszerektől elütő sajátságaira s azokra a külön igényekre, amelyeket e sajátságok a leírt szerkezetekkel szemben támasztanak.

Szerző nyomatékosan hívja fel figyelmünket hazai szénkincsünknek körülbelül 51%-át kitevő felső mediterrán szeneinek, lignitjeinek és tőzegeink felhasználására, adatokkal igazolva a szükséges átalakítások lehetőségét és gazdaságosságát.

Ezzel kapcsolatban helyesen utal a szenek és tőzeg gazdaságos tárolásának szükségességére is, amit feltétlenül figyelembe kell vennünk, ha szeneinket tüzelőtelepeinkben értékcsökkenés nélkül akarjuk felhasználni.

Előadása végén szerző a szénbehozatal csökkentésével elérhető eredményt tárja elénk, mely biztató s gazdasági függetlenségünk fokozását tekintve, a fáradságot is megérdemli.

Az élvezetes formában előadottak után örömmel várjuk szerzőnek apró szeneink gazdaságos felhasználásáról kilátásba helyezett újabb előadását. *Pavláth Jenő.*

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Munkástovábbképző Bizottságának tankönyvei: 1. Sik Sándor főgimn. tanár: *A magyar irodalom rövid ismertetése.* Bp., 1923. Kis 8⁰. 164 l. — 2. Dr. Vidéky Emil okl. gépészmérnök, műegyetemi magántanár: *Gépipari ábrázoló mértan.* Bp., 1923. Nagy 8⁰. VIII+96 l. 240 szöveg közé nyomott ábrával és 1 mellékleten 8 színes ábrával. — 3. Klemp Gusztáv nyugalm. áll. felsőipariskolai igazgató: *A gyakorlati kémia vezérfonala.* Bp., 1923. Kis 8⁰, 163 l. A szöveg közé nyomott 12 ábrával és 21 táblázattal. Mind a három mű Németh József technikai könyvkiadóvállalatában jelent meg (Budapest I, Horthy Miklós-út 15).

Egyletünk Munkásképző Bizottsága a proletárdiktatura bukása után 1919 őszén alakult meg Sztrókay István elnöklete alatt.

A SZÉP KERTRŐL

ÍRTA RERRICH BÉLA

A kert fejlődésének aranykorában kifejezetten architektonikus alkotás. A kert aranykora a barokk-kor, mikor a kert a palotával teljes egységben fejlődik ki, mikor a kert a szó szoros értelmében a palotának a szabadban való folytatása, mikor a kertnek architektúrához hasonló térbeli elemei egy, a palotával egységes alkotó eszmének alárendelve helyeződnek egymás mellé és a terep, a növényzet és a kert minden egyes eleme ennek az architektonikus vezéreszmének uralma alatt áll. A növény, a virág tulajdonképpen csak kis szerepet visz ezekben a kertekben: visszaszorítja, visszaparancsolja, lenyűgözi az az erőteljes fegyelem, mely az egész kompozíciót jellemzi. A tájkert, a romantikus kerttel ellentétesen éppen a növényzetnek juttatja a főszerepet. A mai kert egy kompromisszum a kettő közt: a kert tagozását, beosztását, egyszóval egész organizációját az architektonikus gondolat irányítja, a növényzet azonban teljesen felszabadul alóla és tömegei szabadon bontakozhatnak ki az organizmus keretén belül. Az architektúrával való szoros együttes fejlődés természetesen csak akkor kedvező a kertre, ha magát az épületet is kedvező, alkotó eszme fejleszti.

A növényzetnek szabad kifejlődése nehezíti meg legjobban a modern kert kritikáját. Nincs is nehezebb dolga sehol a kritikának, mint a kert esetében. Mint az a rettegett inkvizítor, mondhatunk csak kritikát a kertről, aki valahányszor, ha egy szép, fiatal nő került eléje, eltakarta a szemét a kezével, hogy látása ne zavarja meg szigorában. A nem szakember, a nem hivatásos kertépítőnek vagy építésznek sokszor hiába is mondjuk el a jó, a szép kert megítélésének helyes nézőpontjait és elveit; nem mindig érünk vele célt, mint ahogy a legtöbb esetben, sajnos, kevés eredménnyel hozzuk előtérbe a komoly, erkölcsös, tartalmas nő értékeit egy fiatal, kacagó és kacér teremtéssel szemben.

A virág pedig a legbájosabb, legkacagóbb, legkacérabb teremtménye a jó Istennek. Színei szinte „élnek". A virág színeivel szemben minden más szín, melyet a földön láthatunk, halványnak hat. De formái is gyönyörűek. Szimmetriájuk kimondhatatlan változata a merev szabályosztás és az érdekes különcködés küzdelmének. A természet valósággal pazarlóan zseniális fantáziával alkotta ezeket a csodás kis teremtményeit, csövecskék, szárnyacskák, korongok, sarkantyúk, tölcsérek, sisakok, zászlócskák alkotnak bájos, groteszk, fantasztikus sarkantyúvirágokat, keresztvirágokat, nőszirmokat, liliomokat, díszbabokat, mindenféle összetett virágokat. És az ember nem elégszik meg ezekkel a csodálatos alkotásokkal sem, bár nem tud teljesen új virágalakokat alkotni, megszínesebbíti, megnagyobbítja őket, színeiket összekeveri, a színekből változatokat csinál. A rózsánál azt mondhatjuk, hogy az már majdnem az Isten és az ember közös alkotása.

A buja virágoskert látszat és valóság egyszerre; művészet és természet egyidejűleg. A virágok élete itt igazi természet, alakjuk az organikus törvényeknek megfelel, csak tökéletesebben fejlődtek ki, mint a vadon fejlődő természetben. De a virágoskert műalkotás is, mert ily gyönyörű és pazar élet a természet lehetőségeit felülmúlja, ezt a természet egyedül nem alkothatja.

Ezek a teremtmények képesek befolyásolni még a legkomolyabb, a legelvontabb szemlélőt is, aki önfeledten gyönyörködve a *virágok* bájában, elfelejti a *kert* esetleges fogyatkozásait.

A kert maga legyen akármily irányú, valamely vezéreszme organizáló ereje alatt kell, hogy álljon. A gyümölcskertet a haszon eszméje irányítja. Az egymástól való távolságukat a levegő és a világosság szükséges, de gazdaságos mértéke adja meg, így van ez a zöldségeskertnél is. A házikertet a benne való élet szükségletei irányítják. Elsősorban lakóhely, levegős, napsütéses lakóhely, nyáron hűvös, tavasszal és ősszel meleg, hogy a szobafogság keserves hónapjait jól kiheverjük. Van benne a gyermekeknek játszóhelyük, sétálásra legyenek kellemes és gyorsan száradó utak és lehető szép

Magyar Iparművészet
1927.

kilátást. És örvendeztesse meg tekintetünket szép és érdekes növényekkel és virágokkal. Mindezt a sok követelményt nehéz úgy kielégíteni, hogy a kert az organizáció erőteljes hatását adja és mivel nehéz éppen egy szép és jó kertet alkotni, ezért választja sok kerttulajdonos azt az egyszerűbb és gyakran hálásabbnak látszó megoldást, hogy a területet minden szervezés nélkül teleülteti mindenféle virággal.

A jól megtervezett kertnek megvan az a sajátsága, hogy az akkor is szép, amikor a virágok még nem nyilnak, sőt még ki sincsenek ültetve, vagy télen, mikor virág egyáltalán nincsen. A kert igazi szépségét vonalainak, felületeinek és térképzésének harmóniája adja meg és minden jól megépített, megszervezett kert téli képe legjobban igazolja ennek igazságát.

A kert kompozíciójának szépsége vagy jósága nem azonos tehát a virágok szépségével, mint ahogy a kert nem a természet alkotása, hanem műalkotás, melyben a virágok annak alárendelve szerepelnek. A virág, a növényanyag megfékezhetetlensége, kábító, lebilincselő, kacér volta okozza azt a folytonos hajlamosságot a romantika felé. Sok kerttulajdonos készséggel hallgatja meg a kertalakítást irányító helyes elveket, de amikor saját kertjének megalkotásáról van szó, az ismert „hagyjatok békében" elvvel készíti el kertjét úgy, ahogy az a felületes szemlélőnek a legjobban tetszik.

Már az az elv, hogy a jól megépített kertnek télen is szépnek kell lennie, magában megkívánja, hogy a kert szépsége nem elsősorban azonos a virágok, a növények szépségével, hisz a virág a mi éghajlatunknál például alig virágzik 3—4 hónapig és így a kert 9 hónapig nem jöhetne szépségét illetőleg tekintetbe. Főleg a kis kiterjedésű kert kell, hogy teljesen szervesen legyen megoldva, mert hisz ennek minden legkisebb része lakóhelyül, illetve tartózkodóhelyül is szolgál egyúttal. Ez pedig csak akkor lehetséges, ha a kertet, mint a házat architektonikus elvek alapján tagozzuk és pedig a legszorosabb összefüggésben a házzal. Az architektonikus, vagy használatosabb kifejezéssel „*mértani*" kert nem áll esetleg felette más kerti típusnak, de a mi modern térarányainkhoz és lakásigényeinkhez azoknál közelebb áll és így a mai életfelfogás szerint a legalkalmasabb iránya a kert kiképzésének.

A kert, mint műalkotás, sohasem a természet alkotása, de sokat tartalmaz a természetből. Nem tisztán műalkotás és mégis sok művészi lehet benne. „A műalkotás és a művészileg felfogott alkotás két különböző dolog", írja van Gloten a kert élvezéséről írt művében.

A szép kertnél, akár a lakásnál, fontos az is, hogy az egyéni legyen. Nem lehet a kertet sem sablonosan, teljesen általánosan alkalmazható elvek alapján elkészíteni, mert hisz az ilyen kert nem érdekes, nem értékes és nem is szép. Kell, hogy a kerten meglássék nemcsak az alkotónak és elsősorban a benne élőnek egyénisége! A kert, mint minden művészi értékre igénytartó alkotás, „eredeti" alkotás kell, hogy legyen, melynek minden egyes része, minden legkisebb részlete egyénileg átélt és átérzett eleme az egésznek; a benne élő igényei, sajátos követelményei ne csak nagy általánosságban, széles vonásokban, de a legkisebb részletekben találjanak megoldásra és megfelelő kielégítésre.

A jó kert tehát nagy vonásaiban nagy és fontos mértani, illetőleg építészeti elvek szülöttje, részleteiben pedig az egyéni sajátságok és követelmények kifejezője. Nagy vonásaiban architektónikus mű, mely itt-ott enged a természetes formák szabad megnyilvánulásának. A háznak, az architektúrának alárendeltje, de egyúttal társa is, mert önálló alkotás is. Ez pedig nem olyan egyszerű, könnyű, mint ahogy az a köztudatban el van, sajnos, terjedve. A szép, a jó kert (hogy az annyira elcsépelt „művészi" kifejezést kerüljem) sok-sok gondos munkát igényel és elsősorban technikai, vagy mondjuk mérnöki munkát. Hisz a terep helyes tagozása, a házzal való helyes összeszintezése, a terraszirozás, a rézsük, a támfalak kiképzése mind mérnöki tevékenységek és hány mindenféle kérdésre kell még gondolnunk a víznek az épülettől való elvezetésénél, egyes esetekben a fák köré való összegyűjtésénél, sokszor a terület víztelenítésénél, a kertnek vízzel való ellátásánál, medencék, kutak, kerti lépcsők megépítésénél, az utak megtervezésénél és megépítésénél. Sok-sok követelmény ez, melynek helyes kielégítése csak céltudatos, egységes gondolkodásnak lehet eredménye. Az a kert, mely jól, célszerűen és organikusan van megépítve, melynél a növényzet szakszerűen van megválasztva, egyúttal művészi is lesz.

közti különbség a gyakorlatban előforduló esetekben átlagban 4·8%-ot tesz ki, tehát ugyanilyen az arány az e''_k és a két zárjelben lévő kifejezés közt is. Ha tehát a zárjelben lévő kifejezések helyett $|e''_k|$-t helyettesítjük be, az irreális ajánlatoktól átlagban 4·8%-al távolabb hozzuk a reális ajánlatok valószínű alsó határát és abban az esetben, ha árromboló ajánlatok veszélye nem forog fenn, a reális ajánlatok zónáját megfelelően *tágítjuk!* Ha azonban tekintetbe vesszük azt, hogy akkor, amidőn a valószínű reális ajánlatok elhatárolásánál tulajdonkép mértékadó *középeltérés (E)* helyett gyakorlati okokból *az átlageltérést* (e_k) voltunk kénytelenek bevezetni és a reális ajánlatok területét ezzel *megszűkíteni*, fenti közelítő eljárás — mely a nem veszélyes esetben a terület *tágításához* vezet, egyenesen kívánatos, mert eredményeinknek a helyes irányban való kiigazításával jár!

Ha tehát mindezekre való tekintettel a II. és III. esetekben a zárjelben lévő kifejezések helyett e''_k-t helyettesítjük be és tekintetbe vesszük, hogy az I. esetben viszont az $|e_k| = |e''_k|$-val, akkor képletünk most már *az I., II. és III. esetekre egyaránt érvényes következő egyszerű alakot veszi fel:*

$$A_i = A_k - e''_k \quad \text{azaz:}$$

azt az irányadó összeget (A_i), melyre közvetlenül következő drágább ajánlatnak a munka odaítélendő lesz, úgy nyerjük, *ha az összes átszámított ajánlati végösszegek számtani középarányosából levonjuk az ennél a középarányosnál nagyobb összes ajánlati összegek eltérései számtani középarányosát.*

Az előadottakból kitetszik, hogy ez a képlet az ismertetett matematikai meggondolások ellenére is távol áll attól, hogy matematikai értelemben exaktnak tekinthessük és semmi egyéb, mint a fennálló matematikai összefüggések szemmel tartásával szerkesztett — *gyakorlati képlet*, mely azonban az irreális ajánlatok kirekesztésére szolgáló határvonalat — az eddigi módszerekkel ellentétben — nem önkényesen, hanem *tudatosan* állapítja meg.

Hogy ezt megvilágítsuk, képletünket a közelmultban lefolyt 65 rendbeli versenytárgyalásra alkalmazva, kiszámítottuk minden esetre ennek alapján az A_i határértéket és az e''_k értékre — a Mérnökegylet, a Kamara és a Mosz. javaslataiban foglalt *10%*-al szemben — ugyancsak A_k-hoz viszonyított következő százalékszámokat kaptuk:

A) A számtani középarányos (A_k) háromféle elhelyezkedése szerinti csoportosításban:

	Szélső értékek:		
I. eset. (17 versenyt)	6·5%—25%,	átlagérték:	10·17%
II. eset. (25 versenyt)	2·1%—27%,	átlagérték:	14·52%
III. eset. (23 versenyt)	2·9%—14·8%,	átlagérték:	8·1%

A feldolgozott 65 drb. versenytárgyalás esetére:

Szélső értékek: 2·1%—27%, átlag· 11·8%

A közepes átlagértékeket, miként látjuk, az I. sz. eset adja, hol az A_k az ajánlatok sorrendjében a középen helyezkedik el és hol irreális ajánlatok egyik oldalon sincsenek túlsúlyban. A II. sz. eset a túlnyomóan drága irreális ajánlatok esete, ahol a dolog természete szerint ezért a legolcsóbb ajánlat felé jobban lehet közeledni, a III. sz. eset ennek fordítottja, itt az olcsó, árromboló ajánlatok lévén túlsúlyban, nagyobb óvatosságra van szükség és így a képlet is a legkisebb értéket adja!

B) *Az építőmunka természete szerinti csoportosításban:*

a) *Magasépítési munkák:* (25 versenytárgy.)
Szélső értékek: 2.1%—19%-ig, átlagérték: *7.85%*

b) *Mélyépítési munkák:* (23 versenytárgy.)
Szélső értékek: 7%—18%, átlagérték: *11.9%*

c) *Kisebb, egyféle ipart felölelő munkák:*
(17 versenytárgy.)
Szélső értékek: 2.9%—27%, átlagérték: *15.88%*

Képletünk eredményei tehát az építési munkák különböző természetéhez is simulnak, mert ha a reális ajánlatok valószínű zónáját az A_k két oldalán egyformán az átlagértékekkel vesszük fel, úgy e zóna kiterjedése az A_k százalékaiban így alakul:

a) csoportban: 15.70%
b) „ 23.80%
c) „ 31.76%,

ami az Egyletünk javaslatában minden egyes esetben egyformán szereplő 20%-kal szemben kétségkívül jobban megközeliti a tényleges viszonyokat.

Kérdés most már, hogy mily eredményre vezetne az, ha a közmunkák odaítélése céljából *ezt a képletet kötelezően előírnák?*

Nem vitás elsősorban, hogy ilyen módszer mellett a túlságosan olcsó ajánlatok még akkor sem remélhetnének megbízást, ha nem is volnának kétségtelenül irreálisak, mert a képlet matematikai összefüggései folytán kiadódó A_i határérték, mind az I., mind a III. esetben, a legolcsóbb ajánlattól bizonyos távolságban helyezkedik el. Miután tehát ilyformán csak egy, szabályszerűen kalkulált, a szükséges haszonszázalékot is magában foglaló ajánlatnak lehet a sikerhez reménye — *a túlságosan olcsó ajánlkozás azonnal meg fog szűnni* és *ennyivel* kétségkívül csökkenni fog az a diszparitás is, mely a legolcsóbb és legdrágább ajánlati összeg között az eddigi versenytárgyalások legtöbbjénél tapasztalható volt.

Az eddigi versenytárgyalások tanulmányozása alapján azonban megállapítottuk, hogy még a mai, a *legolcsóbb* felé hajló rendszer mellett is, igen sok esetben *drága irreális* ajánlatok is voltak tapasztalhatók, ami az ajánlkozók egy részénél hiányzó tanultságon és szakértelmen kivül főkép a kétértelmű és sokszor *tudatosan túlhajtott* szigorúságú kiírási szövegekre vezethető vissza. Ezek a drága ajánlatok az ajánlati sorozatot természetesen *felfelé* tágítják és e tekintetben ennek folytán csak abban az esetben várhatunk javulást, ha a kiírási müveletek ezentul nagyobb gonddal készülnének. Ha az ajánlatok sorában drága irreális ajánlatok vannak (lásd: II. esetet!), úgy $|e_k''| > |e_k'|$ és így az A_i határérték erősebben közeledik a legolcsóbb ajánlat (A_1) értékéhez, amikor is bizonyos *kivételes szélső* esetben az is megtörténhetik, hogy az A_i határérték a legolcsóbb ajánlat *alá* kerül, amihez azonban az szükséges, hogy a következő három feltétel teljesüljön: 1. Erősen irreális drága ajánlatok. 2. Nagyon olcsó irreális ajánlatok teljes *hiánya*. 3. A nem túlságosan olcsó reális ajánlatoknak alul jelentkező erősebb tömörülése. Ilyen feltételek mellett azonban a legolcsóbb ajánlatot is reálisnak kell tekintenünk és így semmi sem áll útjában annak, hogy ily kivételes esetben ez a legolcsóbb, de a fentiek szerint reális ajánlat, a munkálatot megkaphassa.

Most még egy kérdés vár tisztázásra. Miután az itt ismertetett módszer a kifejtett elvi okokból egyetlen érvényes ajánlatot sem rekeszt ki *előre*, hanem az A_i értékhatárt az *összes* ajánlatokból számítja ki, mikép hatálytalaníthatjuk az eredmény meghamisítása érdekében netalán beadott rosszhiszemű, fiktív *(strohmann)* ajánlatokat?

E kérdésben döntő fontosságú az a tény, hogy képletünk az irányadó A_i értéket két oly mennyiségből adja (A_k és e_k''), melyek *mindegyike* az ajánlati sorozat mikénti alakulásától függ. Bármely, akár túldrága, akár nagyon olcsó fiktív ajánlat tehát nemcsak az A_k (= számtani középarányos) nagyságát változtatja, hanem a második tag értékét is, utóbbit pedig nagyobb mértékben és úgy, hogy az A_i-t a fiktív ajánlattal *ellenkező* irányban tolja el, miáltal a fiktív ajánlat folytán az A_k-ra gyakorolt hatás, azaz az A_k-nak ennek folytán bekövetkezett eltolása az e_k'' egyidejű megváltozásával — nagyrészt kompenzálva lesz! A képletnek ez az önműködően kiegyenlítő szerepe tehát nagyon megnehezíti a fiktív ajánlatokkal való eredményes mesterkedést és azt a gyakorlat legtöbb esetében *egyenesen lehetetlenné teszi.*

Az elmondottak után nem lehet kétséges, hogy a képletünk által kiadódó A_i határérték *minden esetben* a reális ajánlati végösszegek alsó határaként elfogadható, mert — amint azt kimutattuk — képletünk a különböző építési munkák változó természetéhez és az ajánlati összegeknek egymáshoz való különféle elhelyezkedéséhez egyaránt kitünően simul, sőt a fiktív ajánlatok révén fenyegető rosszhiszemű mesterkedések ellen is kellő biztosítékot nyujt!

Az az ajánlat tehát, mely közvetlenül az A_i érték felett helyezkedik el és melynek a munka odaítélendő lenne: *a végösszeg szempontjából reálisnak* tekintendő.

Bár ez a körülmény döntően fontos, még sem elegendő akkor, ha tartani lehet attól, hogy a munka kivitele az eredeti tervtől, illetve kiírástól el fog térni, hogy tehát többletmunkákra lehet szükség, vagy pedig egyes munkatételek elmaradhatnak, mert ebben az esetben reálisnak csak azt az ajánlatot tekinthetjük, melynél *az ajánlati végösszeg mellett még az egyes mértékadó egységárak is reálisak.*

Az előzők alapján azonban könnyen beláthatjuk, hogy annak a megállapítására, vajjon a kérdéses ajánlatnak valamely egységára reális-e, *ugyancsak* ajánlott képletünket használhatjuk fel, mely esetben az előbbi: $A_1, A_2, \ldots A_n$ sorozatot a kérdéses költségvetési tételnél az egyes ajánlatokban szereplő *egységárak* emelkedő sorozata:

$a_1, a_2, \ldots a_{n-1}, a_n$ helyettesíti, amikor is ezeknek az egységáraknak számtani közepe:

$$a_k = \frac{a_1 + a_2 + \ldots + a_n}{n}$$

Ha az a_k a sorrendben az a_y és $a_y + 1$ egységárak közé esik, úgy az a_k-nál *nagyobb* egységárak száma $= n - y$, és az a_k-nál nagyobb egységárak eltéréseit az a_k-tól sorrendben: $d_y + 1$, $d_y + 2, \ldots d_n - 1$, d_n-nek jelölvén, ezen eltérések számtani középarányosa:

$$d_k = \frac{d_{y+1} + d_{y+2} + \ldots + d_n}{n - y}$$

És így a kérdéses költségvetési tétel *még reális* egységárának *alsó* határa $= a_k - d_k$, *felső* határa pedig: $a_k + d_k$ lesz. Ha tehát a megvizsgálandó ajánlatban a kérdéses költségvetési tétel egységára $a_k - d_k$ és $a_k + d_k$ közé esik, úgy azt *reálisnak* mondhatjuk, míg ha a megvizsgálandó egységár $a_k - d_k$-nál kisebb, avagy $a_k + d_k$-nál nagyobb, akkor *irreálisnak* kell tekintenünk.

A képlet segítségével tehát nemcsak *a nyertes ajánlat jelölhető ki*, hanem az arra is módot nyujt, hogy árelemzés nélkül, egyedül a beérkezett ajánlatok adataiból *bármely tétel egységárára nézve megállapíthassuk, hogy reális-e vagy sem.*

A dolog természetéből következik végül, hogy az ajánlott módszer: egységáras, árengedményes és átalányárra szóló ajánlatoknál egyaránt használható és mind nyilvános, mind zártkörű versenytárgyalásokra is alkalmazható, és annál pontosabb eredményt ad, minél nagyobb az ajánlati sorozat *(n)*, hogy pedig használható eredményhez jussunk, *legalább öt* ajánlatra van szükségünk.

SZAKIRODALOM.

Könyvismertetések, bírálatok.

Rovatvezető: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE egyleti könyvtárnok.

(Az ismertetésre szánt könyveket lehetőleg két példányban, úgyszintén az ismertető kéziratokat is szíveskedjenek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Könyvtára, illetőleg a rovatvezető címére: Budapest, IV. ker., Reáltanoda-utca 13—15. szám. II. em. küldeni.)

Világválság és Technokrácia. Írta: *Nemcsek József.* Érdekes és Értékes Könyvek, Budapest. Kiadja: a Fővárosi Könyvkiadó Részvénytársaság. 8°, 64 l.

A mindent elnyeléssel fenyegető gazdasági válság, a termelési zűrzavar és a mindegyre növekvő munkanélküliség a mai idők legégetőbb problémái. Amikor az emberek ezrei hajléktalanok olyan városokban, hol házak lakatlanok, amikor tele magtárak mellett milliók éheznek, tele szövetraktárak mellett milliók dideregnek, akkor elmondhatjuk Hamlettel, hogy: „a világ kifordult sarkaiból" és várva-várjuk azt, aki joggal utána mondhatná: „én születtem helyrehozni azt."

Mint hajdan az alchimisták a bölcsek kövét, olyan lázas buzgalommal keresik most világszerte politikai és gazdasági kiválóságok, szakemberek és kontárok, tudósok és tudákosok, jóhiszemű ábrándozók és haszonleső kufárok a gazdasági válság poklából kivezető utat. Se szeri, se száma a sokszor légüres térben mozgó és ezért nagyrészt kérészéletű javaslatoknak. A tudományosan megalapozott javaslatok közül az *energiatanra* épített közgazdaságtan alapelveit Schilling Zoltán* lapunk hasábjain már tárgyalta. Most Howard Scott elgondolásának, a *technokráciának* elméletét, elveit, előnyeit és hátrányait ismerteti Nemcsek József *Világválság és technokrácia* címen közreadott igen értékes tanulmányában.

Nemcsek neve jóhangzású a műszaki irodalomban. A vasúti felépítmény körébe vágó időszerű gyakorlati és elméleti kérdéseket tárgyaló, mélyenszántó eredeti vizsgálódásaira nemcsak idehaza, hanem külföldön is felfigyeltek. A most megjelent könyvéből látjuk, hogy a kultúrfilozófiai, gazdasági és szociológiai tudományok útvesztőjében is otthonosan mozog. Valóságos polihisztor, akit széles látókör, fegyelmezett gondolkodása, a francia tudósokra emlékeztető könnyed, világos stílusa, az ilyen ágas-bogas kérdések tárgyalására különösen predesztinál.

Nemcsek minden során megérzik, hogy mindenben azonosítja magát a technokratákkal, „a tudományos álmodozókkal." Mindenre kiterjedő és mindent mérlegelő alapossággal, imponáló felkészültséggel és vaslogikával válogatja és csoportosítja azokat az érveket, amelyek a technokraták igaza mellett szólnak. Neki is, mint a technokratáknak, az az ideálja, hogy minél több embernek, minél nagyobb testi, lelki, szellemi és anyagi szabadságot lehessen biztosítani.

Megrázó szavakkal, az ízig-vérig kultúrember aggodalmával ecseteli az emberiséget, a civilizációt és a kultúrát fenyegető veszedelmeket. Mindent a maga szemüvegén át néz, de igaza mellett bámulatos tárgyismerettel, mások megállapításait is felsorakoztatja. A gazdasági világválság és a munkanélküliség okainak szabatos, szakszerű taglalása után Howard Scottnak és munkatársainak elgondolását, a technokráciát, annak kezdetét, fejlődését, a kapitalista termelési rendszer javítására és tökéletesítésére való alkalmasságát ismerteti. A mai társadalmi rend kirivóbb árnyoldalait és a technokrata rendszer várható előnyeit átnézetes táblázatban világítja meg.

Szerző saját bevallása szerint könyvével csak a „gondolkodó és beszámoló krónikás" szerpére vállalkozik. Megállapíthatjuk, jó munkát végzett. Tanulmánya értékes, hasznos és hézagpótló. *Mandel József.*

Az otthon és gazdasága. Tanácsadó a családi ház építésének, felszerelésének, kert- és állatgazdaságának kérdéseiben. Szerkesztette: *dr. Gombocz Endre.* Írták: Bacsó Nándor, dr. Ballenegger Róbert, dr. Bernátsky Jenő, Eőri Fintor Zoltán, Héjjas Endre, dr. Jeszenszky Árpád, Komondy Zoltán, Mahács Mátyás, Menyhért Miklós, dr. Möller Károly, Ormos Imre, Pattantyus Ábrahám Géza, dr. Raitsits Emil, dr. Rapaics Raymund, dr. Réthly Antal, dr. Schandl József, Schneider József és Tuzson Tibor. Budapest, 1933 16°, XII + 800 l. 192 szövegrajzzal. Kiadja a Királyi Magyar Természettudományi Társulat. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda nyomása. Ára kötve 14 P.

A Természettudományi Társulat vaskos kézikönyvéből 200 oldal építőanyagtan és épületszerkezettan, Menyhért Miklós iparművész neve alatt.

Ezek a fejezetek a laikus építtetőnek szólnak és a hazai családiházépítésre hivatottak tanácsokat adni. Az építőanyagtani rész bő és sokoldalú, de rendszere zavaros; mozaikszerűségén meglátszik a sokféle forrás túlközvetlen felhasználása; hol technikai részletekbe merülő, hol pedig felületes, hézagos. A szedimentkőzetek felsorolásánál például megfeledkezik a mészkőről, a téglát „agyagos föld"-ből égetteti és a kovaföldet („Gyöngyöspatak"!) puzzolánnak tartja. Kitűnősége miatt ki kell emelni a fára vonatkozó — bár az építőanyagtan kereteit messze túllépő — érdekes részt.

Az épületszerkezettani részben feltűnő értékbeli különbség van a bőséges fal-födém-fedél-rész és az épületbefejező munkák kurta tárgyalása között. A fal-födém-fedél-rész nagyjelentőségű, értékes elvi gondolatoknak és ítéleteknek — bár hézagosan reprodukált — tömegét tartalmazza, amelyek magyar nyelven itt láttak először napvilágot. Sajnálatos, hogy ezeknek példaanyaga nagyrészt az eredeti német. A magyar vonatkozások idegenül és hiányosan vannak hozzászúrva. A felszerelőszerkezetek-rész értéke csekély és ábraanyaga is vegyes; ez a rész nyilván önálló.

A fal-födém-fedél-rész gondolatmenetét, szövegének és ábráinak nagyrészét nagyon figyelmébe ajánljuk azoknak a szakembereknek, akik a német épületszerkezettan legújabb eredményeit csak magyar fordításban tudják olvasni.

Möller Károly külön kis fejezete ügyes összeállításban közli a gyakorló építészmérnök sok praktikus, ötletes tanácsát, amelyeket a laikus, kuruzslóktól körülvett építtető hálával fog fogadni. A víz- és energiaellátásra vonatkozó fejezetet Pattantyús A. Géza és Fintor Zoltán írták; ezt más alkalommal méltatjuk. *Krompecher László.*

Magyar szerzők irodalmi munkássága 1933/34-ben a technikai és ipari irodalom, valamint az ezekkel rokon tudományágak területén.

Közli: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE egyleti könyvtárnok.

A) KÖNYVÉSZET. (Bibliográfia.)

I. közlemény. (CXLVIII.)

Horváth Elemér: Tanulmányok a régi Pest-Budáról. A Duna és hídjai. Százötven év a pest-budai közlekedési eszközök életéből. H. és év n. (Budapest, 132.) 16° 46. l. Kir. Magy. Egyetemi Nyomda.

Régi-Rerrich Béla: A szegedi templomtér H. és év n. (Budapest, 1932.) Lex. 8°, 93. l., a megboldogult arcképével Kövesdy Gézától. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda kiadása és nyomása.

Oltay, Karl O. ö. Professor der Technischen Hochschule, K. Mitglied der Ung. Akademie der Wissenschaften: Relative Schwerkraftmessungen zwischen Budapest und Wien. Anschluss des ungarischen (Budapester) Gravitationshauptpunktes an den Wiener Oppolzerischen Hauptpunkt und an den Hauptpunkt der Wiener Technischen Hochschule (Mitteilungen des Ungarischen Geodätischen Instituts III.) Budapest, 1932. 8°, 53. l., 6 ábrával és 20 táblázattal a szövegben. Ausgabe des Ungarischen Geodätischen Instituts mit Unterstützung des ungarischen naturwissenschaftlichen

* L. A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1933. évf. LXVII. köt. 15—16. szám.

„GAZDAG SZEGÉNYEK.“ 1. A sakktáblának az az előírásos helyzete az, hogy jobb kéz felől a sarokkocka világos legyen. 2. Az utolsó sorba feljutott gyalog bármely tisztté átváltoztatható, tehát olyanná is, ami még megvan a táblán. Tehát így lehet három bástyája, öt vezére stb. A gyaloggal az utolsóelőtti sorból az utolsóba lépni és „rögtön“ átváltoztani a parasztot tisztté, egy lépést számít. 3. A „Matt két lépésben“ azt jelenti, hogy világos lép egyet (ez az a lépés, melyet mint megfejtést szoktak a lapok közölni), mire sötét akármely lépésére a következő lépésben mattot ad.

F. L. NAGYVÁRAD. Beküldött keresztrejtvényének alapötlete kitünő, mint-hogy azonban két egymástól elzárt részből áll, nem közölhetjük. Ha újat küld be, lehetőleg az a nagyság és forma legyen, mint amilyent mi közlünk állandóan.

KLÁRIKA. Nagyon kedves küldeményét hálásan vettük, de a fényképek oly tárgyakra vonatkoznak, amelyeket már számtalanszor reprodukáltunk és amelyek közismertek. Ez az oka annak, hogy nem használhatjuk fel reprodukcióra.

„T. N. PÁPA“. 1. 1881-ben Budapesten született. 2. Bennünket sohsem érdekelt az, hogy ki milyen vallású. Ilyen kérdésekre tehát nem adunk felvilágosítást. 3. Iró. 4. Budapesten lakik.

KIVÁNCSI. Minthogy kérdéseire ebben a rovatban nem felelhetünk, csak levélben, kérjük, közölje velünk címét.

MÁLNASZÖRP-PÁLYÁZAT. Kedves sorait továbbítottuk Farkas Imrének.

PRO PATRIA. 1. Az ön által olvasott hír lényegében igaz és miután az valószinüleg lapunk több olvasóját is érdekelheti, a következőkben válaszolunk kérdéseire illetékes helyen nyert felvilágosítás alapján. Németországban valóban van a világháborúban résztvett katonák és polgárok részére egy „tiszteletemlékérem“ (Ehrendenkmünze), melynek adományozására a jelenleg Ludendorf elnöklete alatt lévő Ordensrat der Deutschen-Ehrenlegion hivatott. Ezen emlékérmet elnyerhetik azok a magyar állampolgárok is, akik a németekkel való közös harcokban az egész világgal szemben szolgálatot tettek Németországnak. Tehát az emlékérem elnyerésének nem előfeltétele az, hogy valaki tényleg német csapatok kötelékében harcolt legyen. Az emlékérmet feketefehér-piros szalagon kell viselni; az érem egyik oldalán a német vaskereszt s a „Fürs Vaterland“ felirat látható, másik oldala egy angyalt ábrázol, aki egy hős fejére babérkoszorút helyez. Az emlékérem adományozása körüli közvetítő munkálatokat tudomásunk szerint a „Honvédelem“ c. lap szerkesztősége (Budapest, I., Attila-körút 17/19., félem. 10.) volt szives elvállalni, amely 20 fill. válaszbélyeg beküldése és a pontos cím közlése mellett ajánlási ívet küld, amelyen a szükséges adatok bejelenthetők és amit azután ugyancsak e lap útján az adományozás elbírálása végett Berlinbe küldenek. Az emlékérem adományozásával kapcsolatban az Ehrenlegion -alapja részére az előállítási költségek fedezésére 7 P-t kell annakidején befizetni.

N. R. TOKAJ. 1. A címet köszönjük. A számot elküldtük. 2. Crnkovics-szálló, Cirkvencia. 3. A gyermek és a szivárvány cimü melodráma ára 6 P. Megrendelheti Rózsavölgyi és Társa cégnél (IV., Szervita-tér 5.). A másikat nem ismerjük.

IBOLYA. Kedves Ibolya, az a benyomásunk, hogy nem nagyon szorul tanácsra. Nagyon helyes a kitartása, maradjon is meg hűségesen a választottja mellett. De ne menjen túlzásba és ne tegyen olyasmit, ami feltünő, csak azért — hogy mások „pukkadjanak!“ A szüleivel is szép szóval, szeretettel, rábeszéléssel intézze el a dolgot, nem makacskodással. Megzavarná később a boldogságát, ha erre kellene gondolnia. Sok szerencsét és boldogságot !

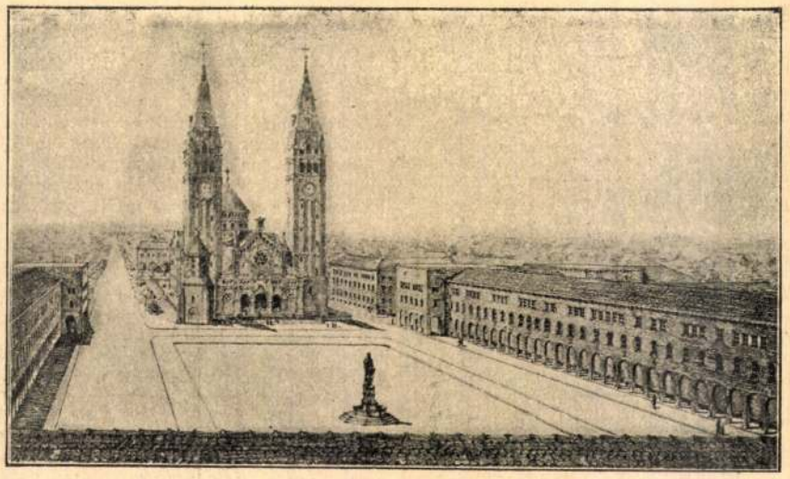

A szegedi fogadalmi templom környékének rendezésére nagyszabású tervek készültek. Közülük Rerrich Bélának ez a terve nyerte meg az első díjat. Szeged városa új arculatot kap a nagyszabású rendezéstől, amely izgalmas vitákra adott alkalmat

DR. SZ. RÉGI OLVASÓ, ARAD. L. H. címe: Berlin, Ufa filmgyár.

RÓBERT. Ahogy ön irta, nem helyes. Legföljebb: Asseyez-vous (asszejjé-vu). A francia azonban inkább a Prenez place (pröné plasz) kifejezést használja, ha hellyel kínál valakit.

SÁRI. 1. Stickereien und Spitzen. Megjelenik hathetenkint. Negyedévi előfizetési díja 6 pengő. 2. Frauenfleiss. Megjelenik havonta. Negyedévi előfizetési díja 3.20 P. Mindkét lapot megrendelheti Singer és Wolfner könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrássy-út 16.

NÉMET. Forduljon a következő címekhez: Katholikus Háziasszonyok Országos Szövetsége (Budapest, VIII., Mária-utca 7.). Deutsches Heim für Lehrerinnen und Erzieherinnen (VII., Damjanich-utca 4.)

DR. K. A. SÁRVÁR. 2. Manus Szövőmüipari Rt., Budapest, VIII., Rákóczi-tér 11. Levelének többi részére a kiadóhivatal válaszolt.

CS. J. DEBRECEN. 1. Az állatorvosi főiskolára rendes hallgatóul csakis gimnáziumi vagy reáliskolai érettségi alapján lehet beiratkozni. Gimnáziumi vagy reáliskolai javító érettségi vizsgára utasított jelölt mint rendkívüli hallgató beiratkozhatik a tanfolyam első félévének összes tantárgyaira s ha azután az illető a félév végéig az érettségi bizonyítványt megszerezte és az erről szóló okmányt a tanári karnak bemutatja, a hallgatott félév tanulmányi idejébe beszámít ható. 2. Bangó IX., Ráday-utca 14. Zsoldos VII., Dohány-utca 84. szám alatt van. 3. Nem ismerjük.

ÉRDEKLŐDŐ. Nagy örömöt szerzett nekünk levelével. Köszönjük, hogy annyira szereti az *Uj Időket* és igyekezni fogunk, hogy szeretetére a jövőben is érdemeseknek bizonyuljunk. 1. Trafikengedélyért csak a lakhelyükön lehet folyamodni. A folyamodványt a pénzügyminiszterhez kell címezni és a pénzügyigazgatóságnál kell beadni. A folyamodványhoz csatolandó: 1. születési bizonyítvány. 2. állampolgársági vagy illetőségi bizonyitvány, 3. erkölcsi bizonyítvány, 4. az igényjogosultságot igazoló okmányok, 5. ha van: szegénységi bizonyítvány is mellékelhető. — Mindenesetre jobb, ha alkalma van német intézetbe menni. Német leánynevelőintézetek: Drezda: Töchterheim v. Frl. Clara Scholtz, Kaiserstrasse 15. Eisenach: Institut Buchardi. Gernrode (Harz) Töchterbildungsheim Matilde. Thale (Harz) Töchterheim v. Frau Prof. Lohmann. Grácban: Mädchenerziehungsanstalt, Andert Rogge, Radetzkystr. Nr. 20. Deutsches Töchterheim und Töchterschule, Kroisbachgasse 1. Töchterheim Horváth, Lessingstrasse 19. Mädchenpensionat Schweizer Töchterheim, Merangasse 51. Wien: Altrennomiertes Wiener Spezialtöchterpensionat, I., Kolowratenring 9. Institut Liste, V., Nicholsdorferstrasse 8. 3. A külföldi gyermeknyaraltatások megszüntek.

PRO ÉS CONTRA. Igen nagy örömet szerzett nekünk a levelével, Nagyságos Asszonyom. Semmivel a világon nem tudta volna jobban bebizonyítani, hogy szereti és őszinte jóbarátjának tartja az Uj Idők-et, mint azzal, hogy róluk mesél nekünk, akik szívének a legdrágábbak: a gyermekeiről. Kimondhatatlanul jól esik, ha olvasóink nemcsak a szomoruságukat, hanem az örömünket is megosztják velünk. Gyönyörüséggel olvastuk végig ezt a szépen megirt „mesét“ és csak azt sajnáljuk, hogy helyszüke miatt nem közölhetjük le az egészet. Sok fiatal mama tanulhatna belőle. Dehogy is voltunk türelmetlenek. Sajnáltuk, mikor a végére értünk. Utolsó megjegyzésén jót nevettünk: „Ne vegye rossz néven, hogy ennyi idejét elvettem a mesemondásommal; de ha már nagyon türelmetlen, gondolja el, Szerkesztő úr, mennyivel rosszabb lenne, ha egy rossz novellával, vagy még rosszabb verssel kerestem volna fel s akkor örülni fog, „hogy csak mese volt, illetve levél, ha mindjárt hosszu is“. Reméljük, hogy máskor is beszámol az „apróságok“ viselt dolgairól. Meleg üdvözlet!

MARGIT. SZEGED. A könyvkötésnek, a legegyszerübbtől, amely csak a könyv megóvására törekszik, a díszesig, amely már gyönyörüség a szemnek is, számtalan formája, stilusa, technikája van. A könyvkötészet, amely nem tucatmunkát ad, külön nagy művészet. Szépségtörekvései minden korban mások. Arra a kérdésére, hogy hogyan köttesse be könyveit, csak akkor válaszolhatunk, ha tudjuk azt, milyen könyvet akar beköttetni, milyen a könyvtára, minők az igényei s milyen áldozatra hajlandó, hogy könyvtára külsőleg is szép legyen. E kérdésekre különben bőséges választ találhat a Könyvbarátok Lapja most megjelent számában, de a lap szerkesztője is — dr. Sikabonyi Antal, a Nemzeti Muzeum könyvtárnoka — szivesen válaszol kérdésére levélben is, ha közvetlenül hozzá fordul. A lap kiadóhivatalának és szerkesztőségének címe: Budapest, VI., Andrássy-út 16.

RÓMA. A római Excelsior-szállóban lakott.

MÁRIA. 1. Forduljon az Education En Suisse-hez, Genéve, Rue de Pélisserie 18. 2. Kérdésére szépségápolási rovatunkban fogja megtalálni a választ.

Uj Idők, 1928. febr. 5. 6-7.

1908—1928.

Kézimunkaáruháza 20 éves fennállása különös figyelmességre kötelez:

Bonnfemmek	P	5.8(-tól
Klöplin csipkék	„	—05 „
Valancien csipkék	„	—.07 „
Madaras függönykelmék	„	5.— „
Ia cérnagrenadin 150 m.	„	3 90 „
Ia cérnaetamin 150 cm.	„	1 45 „
Festett gobelinpárnák ..	„	1.25 „
Virage	„	2.20 „

WEISZ MARISKA

kézimunkaüzem és rajzműterem nagyban és kicsinyben

Budapest, V., Lipót-körut 22.

Telefon: T. 262—34

EGY RÉGI ELŐFIZETŐ. Névtelen levelekre érdemben nem válaszolunk.

SVÁBBOGÁR. 4. Belügyminiszteri engedély szükséges.

Sz. GY.-NÉ HÖGYÉSZ. 1. Igen. 2. Megede: Modeste. Ára: 7 P. — Megede: Quitt. Ára: 8.50 P. — Megrendelheti Singer és Wolfner könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrássy-út 16.

NICO. 1. Vegye meg Ullstein Maskenalbum-át. Bizonyosan fog benne megfelelő jelmezt találni. Ára: körülbelül 3—4 P. Megrendelheti Singer és Wolfner könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrássy-út 16. 2. Turul jelmezkölcsönző, Budapest, VII., Wesselényi-u. 24.

SZÉKELYHIDI. 1. Westermanns Monatshefte. — Velhagen & Klasings Monatshefte. — Gartenlaube. — Ez a három folyóirat havonkint jelenik meg. — Leipziger Illustrierte Zeitung. Megjelenik hetenkint. — Mindezeket a folyóiratokat megrendelheti Singer és Wolfner könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrássy-ut 16. Második kérdésére ' sorsjegyrovatunkban válaszolunk. 3—4. Erre kertészeti munkatársunk válaszol.

ASPIS. 1. A kérvényt a népjóléti minisztériumba kell beadni. Orvosi és szegénységi bizonyitványt kell hozzá mellékelni. 2. Forduljon a Manus Szövőmű-ipari Intézethez, Budapest, VIII., Rákóczi-tér 11.

A többi levélre következő számunkban válaszolunk.

—

Tánc

Illik, nem illik

Rovatvezető: **Dr. Plank Bella**

MÁRCIUSI ESKÜVŐ 1. Mint már a mult számunkban is megüzentük valakinek: még nem tudjuk, milyen lesz a tavaszi divat. A nagy divatcégek fejedelmei talán már tudják. Azaz hogy ők is csak azt tudhatják, hogy ők mit próbálnak „piacra dobni", de hogy abból, amit ők bemutatnak, a közönség mit fogad el, azt ma még a közönség se tudja. Március első felében az Uj Idők valószínűleg beszámol majd a divat ujdonságairól. Addig azonban csak olyképen tájékozódhat, hogy elmegy valamelyik jó szalónba és ott kér tanácsot, vagy pedig jó, új divatlapokat tanulmányoz. 2. Ebben a dologban is nagyon nehéz tanácsot adni. Tulajdonképen nem lenne szabad arra gondolni, hogy ezt a szívesen felajánlott vendégszeretetet valamikor még a szemükre vethetik. De, miután, sajnos, efféle csalódások egyáltalán nem tartoznak a ritkaságok közé, mégis óvatosságot ajánlunk. Ha csak a lakáson és nem az anyagiakon múlik, rendezzék a lakodalmi ebédet házon kivül, valamelyik étteremben. Azt ne fogadják el, hogy a költségeket a nagybácsi fedezze. Még ha a lakást elfogadják is, a költségeket a menyasszony családja viselje. Ha ezt nem lehet, inkább tartsák az esküvőt a legszűkebb körben, vendégek nélkül. Megjegyezzük azonban, hogy el tudunk képzelni olyan jóságos, kedves, mesebeli nagybácsit is, akitől aggodalom nélkül el lehet a lakodalmi ebédet fogadni s aki egészen biztosan, sohase fogja a szemükre vetni, hogy még az esküvőn is vendégei voltak. Szemére vetni valakinek egy önként felajánlott szívességet ugyanis sokkal súlyosabb vétség, mint elfogadni a szívességet.

B. E. Ezt a problémát kétfelé kell választani. Egyik része az, hogy el lehet-e menni, illik-e elmenni egy esküvőre s az esküvői ebédre gyászfátyolos kalapban. A másik része az, hogy amint ön kérdezi: „úrinő-e az, aki egy másik nőt a háta mögött kinevet s ezzel aztán büszkén eldicsekszik?" Az első kérdésre az a feleletünk, hogy a fátyolt — miután a gyászév letelt s miután az ebédre elment, — a kalapról le lehetett volna venni, ha már új kalapot hamarjában nem szerezhetett. A második kérdésre természetesen csak azt felelhetjük, hogy hangosan kinevetni valakit: nem illik. A nevetésre egyáltalán semmiféle oka nem volt. Még kevésbbé a dicsekvésre. De az emberek sokszor megfeledkeznek magukról és olyasmit mondanak, vagy tesznek, amit később megbánnak. Egy-egy ilyen botlásért nem kell szigorúan elítélni őket. Ha látja rajta, hogy ő is megbánta elhamarkodott viselkedését, bocsásson meg neki.

BUDAPEST. Unokatestvérek keresztnevükön szólítják egymást, még akkor is, ha ritkán találkoznak. Férfiak a nőknek „kezét csókolom"-mal szoktak köszönni. Olyan illemtankönyvünk, amely a mai társadalmi formákra, szabályokra nézve adhatna fölvilágosítást, nincsen. A régiek elavultak, újat pedig még nem szerkesztettek. Ha lesz új illemtankönyvünk, majd úgyis hírt adunk róla.

NYUJTÓDI. Vizitelni, ha szigorúan vesszük, annak kellett volna, aki később ben került a községbe. Tehát önnek. Olyan kis helyen azonban nem kell a társasági formákat nagyon szigorúan venni. Az a kérdés, akarnak-e érintkezni egymással, vagy nem Ha akarnak, akkor teljesen mindegy, melyikük látogat el a másikhoz. Ha tehát ön meg van győződve róla, hogy ők szívesen látják, menjen el hozzájuk. Kár ezt a csekély mulasztást felfújni.

KOMOLY 2. 1. Nem föltétlenül szükséges, hogy viziteljenek. Vagyis: nem kell neheztelni rájuk, ha nem vizitelnek az uzsonna előtt. 2. Hideg felvágottat, hideg sültet, pástétomot, libamájat, szendvicset, sajtot, vajat, sós teasüteményt (cukrászdában is készen kaphat), gyümölcsöt. Ha az édestésztákat nem szeretik, ne adjon édestésztát.

D. MÁRIA. Levelének ezen a mondatán jót nevettünk: „Amikor ő még öreg volt és én kislány voltam, nénikének szólítottam. De most rövidebb szoknyában jár, mint én." Nagy általánosságban a következő tanácsot adhatjuk. Szólítsa őket nagyságos asszonynak és köszönjön úgy, hogy „jó napot", vagy „jó estét kívánok". A fiatalabbak közül azokat, akik körülbelül ugyanabba a társadalmi osztályba tartoznak, amelybe maga, tegezze. A többieket nagyságos asszonynak szólítsa. A lányoknak, akiket nem tegez, a nevükhöz tegye hozzá, hogy „kisasszony". Ha nem szeret társaságba járni, ezután sem kell többet érintkeznie velük, mint amennyit ez az elfoglaltság okvetlenül megkíván.

A többi levélre következő számunkban válaszolunk.

—

Kertészeti üzenetek

Rovatvezető: **Kardos Árpád**

FICUS ÉS DRACAENA. VIRÁGKEDVELŐNEK ÉS MÉG TÖBBEKNEK. A beküldött fikuszleveleken sem gomba, sem élősdi nem volt felfedezhető. A baj kezelési hibából származott, valószínűleg a hőmérséklet és öntözés nem volt megfelelő. A fikusz télen csak igen mérsékelt öntözést kíván és legfeljebb +5—8° R. hőmérsékletet. A leveleket állandóan tisztán kell tartani és langyos vízbe mártott spongyával szárazra megtörülni. Hüvös, világos helyen tartandó, állóhelyét változtatni nem jó. Most mérsékelni kell a vízellátást és a növényt jó világos helyre kell állítani hüvös szobában, ahol nem bolygatják. Tavasszal egy kisujjnyival nagyobb cserépbe kell átültetni lomb-, hanga- és melegágyi föld keverékbe, amelyhez egy kevés homokot és érett tagyagföldet adunk. A tavasz beálltával napos helyre az ablakba, a balkonra vagy a kertbe kell kiállítani és ekkor már bőven lehet öntözni. — 2. A Dracaena világos, szellős *szabad* állást szeret. A verőfény árt neki, télen a nagyobb hőmérséklettől szenved. Úgy tartandó, mint a fikusz. Ha hajtani kezdenek a növényei, használjon Sirius növénytápsót előírás szerint.

JERIKÓI RÓZSA. R. K. Nem évelő növény, hanem csak egyéves, amely Jerikó környékén vadon nő s hozzánk csak kiszáradt, elvirított kórója kerül, amely száraz állapotban gombalakúra összehajlik és ha nedvesség éri, szétterül. Magról lehetne csak szaporítani, de ez kereskedéseinkben ritkán kapható. Minthogy nyári növény, a kertben is nevelhető.

PHILODENDRON. SZÉPHALOM ÉS PHILODENDRON. 1. A Philodendron vagy Monstera deliciosa nem túlságosan kényes, jó szobanövény és örülhet, hogy a tőből kezd hajtani. Ez csak arra mutat, hogy a helyét szereti és ápolása megfelelő. Az új hajtásokat eltávolítani kár volna, tanácsosabb azokat meghagyni, mert ha eltávolítja, megeshetik, hogy fejlődésében meg fog állani és alsó levelei lehullanak. Ez u. i. a szobában nevelt Philodendronnak, sajnos, hibája. Szaporítani inkább levágott véghajtásokról dugványozás által szokás, ami üveg-

Lakásberendezési ügyekben forduljon az Egyesült Fővárosi Műbutorasztalosok Szövetkezetéhez, VI., Liszt Ferenc-tér 9. Telefon: 223-27

HIKKER RÉZ- ÉS VASBÚTORAI a legjobbak. Javításokat vállalok. — Minta-raktár: VII., Dohány-utca 6. — Telefon: József 124—12.

„GAZDAG SZEGÉNYEK.“ 1. A sakktáblának az az előírásos helyzete az, hogy jobb kéz felől a sarokkocka világos legyen. 2. Az utolsó sorba feljutott gyalog bármely tisztté átváltoztatható, tehát olyanná is, ami még megvan a táblán. Tehát így lehet három bástyája, öt vezére stb. A gyaloggal az utolsóelőtti sorból az utolsóba lépni és „rögtön“ átváltoztani a parasztot tisztté, egy lépést számít. 3. A „Matt két lépésben“ azt jelenti, hogy világos lép egyet (ez az a lépés, melyet mint megfejtést szoktak a lapok közölni), mire sötét akármely lépésére a következő lépésben mattot ad.

F. L. NAGYVÁRAD. Beküldött keresztrejtvényének alapötlete kitünő, minthogy azonban két egymástól elzárt részből áll, nem közölhetjük. Ha újat küld be, lehetőleg az a nagyság és forma legyen, mint amilyent mi közlünk állandóan.

KLÁRIKA. Nagyon kedves küldeményét hálásan vettük, de a fényképek oly tárgyakra vonatkoznak, amelyeket már számtalanszor reprodukáltunk és amelyek közismertek. Ez az oka annak, hogy nem használhatjuk fel reprodukcióra.

„T. N. PAPA“. 1. 1881-ben Budapesten született. 2. Bennünket sohsem érdekelt az, hogy ki milyen vallású. Ilyen kérdésekre tehát nem adunk felvilágosítást. 3. Iró. 4. Budapesten lakik.

KIVÁNCSI. Minthogy kérdéseire ebben a rovatban nem felelhetünk, csak levélben, kérjük, közölje velünk címét.

MÁLNASZÖRP-PÁLYÁZAT. Kedves sorait továbbítottuk Farkas Imrének.

PRO PATRIA. 1. Az ön által olvasott hír lényegében igaz és miután az valószinüleg lapunk több olvasóját is érdekelheti, a következőkben válaszolunk kérdéseire illetékes helyen nyert felvilágosítás alapján. Németországban valóban van a világháborúban résztvett katonák és polgárok részére egy „tiszteletemlékérem“ (Ehrendenkmünze), melynek adományozására a jelenleg Ludendorf elnöklete alatt lévő Ordensrat der Deutschen-Ehrenlegion hivatott. Ezen emlékérmet elnyerhetik azok a magyar állampolgárok is, akik a németekkel való közös harcokban az egész világgal szemben szolgálatot tettek Németországnak. Tehát az emlékérem elnyerésének nem előfeltétele az, hogy valaki tényleg német csapatok kötelékében harcolt legyen. Az emlékérmet feketefehér-piros szalagon kell viselni; az érem egyik oldalán a német vaskereszt s a „Fürs Vaterland“ felirat látható, másik oldala egy angyalt ábrázol, aki egy hős fejére babérkoszorút helyez. Az emlékérem adományozása körüli közvetítő munkálatokat tudomásunk szerint a „Honvédelem“ c. lap szerkesztősége (Budapest, I., Attila-körút 17/19., félem. 10.) volt szives elvállalni, amely 20 fill. válaszbélyeg beküldése és a pontos cím közlése mellett ajánlási ívet küld, amelyen a szükséges adatok bejelenthetők és amit azután ugyancsak e lap útján az adományozás elbírálása végett Berlinbe küldenek. Az emlékérem adományozásával kapcsolatban az Ehrenlegion -alapja részére az előállítási költségek fedezésére 7 P-t kell annakidején befizetni.

N. R. TOKAJ. 1. A címet köszönjük. A számot elküldtük. 2. Crnkovics-szálló, Cirkvencia. 3. A gyermek és a szivárvány cimü melodráma ára 6 P. Megrendelheti Rózsavölgyi és Társa cégnél (IV., Szervita-tér 5.). A másikat nem ismerjük.

IBOLYA. Kedves Ibolya, az a benyomásunk, hogy nem nagyon szorul tanácsra. Nagyon helyes a kitartása, maradjon is meg hűségesen a választottja mellett. De ne menjen túlzásba és ne tegyen olyasmit, ami feltünő, csak azért — hogy mások „pukkadjanak!“ A szüleivel is szép szóval, szeretettel, rábeszéléssel intézze el a dolgot, nem makacskodással. Megzavarná később a boldogságát, ha erre kellene gondolnia. Sok szerencsét és boldogságot !

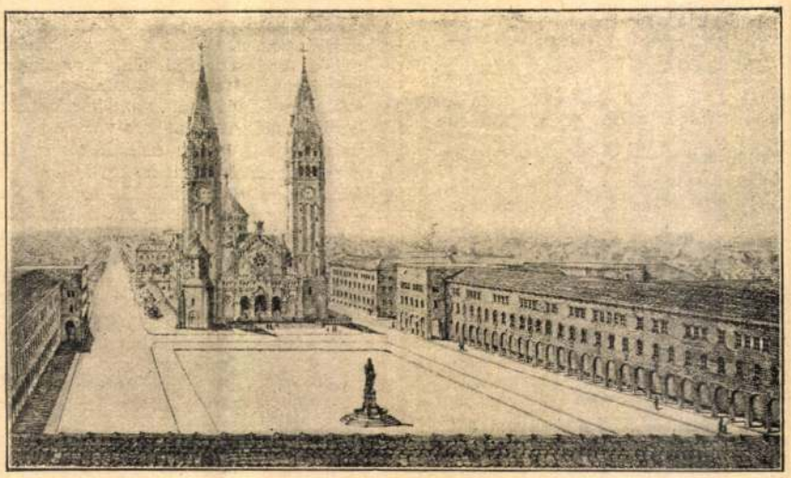

A szegedi fogadalmi templom környékének rendezésére nagyszabású tervek készültek. Közülük Rerrich Bélának ez a terve nyerte meg az első díjat. Szeged városa új arculatot kap a nagyszabású rendezéstől, amely izgalmas vitákra adott alkalmat

DR. SZ. RÉGI OLVASÓ, ARAD. L. H. címe: Berlin, Ufa filmgyár.

RÓBERT. Ahogy ön írta, nem helyes. Legföljebb: Asseyez-vous (asszejjé-vu). A francia azonban inkább a Prenez place (prőné plasz) kifejezést használja, ha hellyel kínál valakit.

SÁRI. 1. Stickereien und Spitzen. Megjelenik hathetenkint. Negyedévi előfizetési díja 6 pengő. 2. Frauenfleiss. Megjelenik havonta. Negyedévi előfizetési díja 3.20 P. Mindkét lapot megrendelheti Singer és Wolfner könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrássy-út 16.

NÉMET. Forduljon a következő címekhez: Katholikus Háziasszonyok Országos Szövetsége (Budapest, VIII., Mária-utca 7.). Deutsches Heim für Lehrerinnen und Erzieherinnen (VII., Damjanich-utca 4.)

DR. K. A. SÁRVÁR. 2. Manus Szövőműipari Rt., Budapest, VIII., Rákóczi-tér 11. Levelének többi részére a kiadóhivatal válaszolt.

CS. J. DEBRECEN. 1. Az állatorvosi főiskolára rendes hallgatóul csakis gimnáziumi vagy reáliskolai érettségi alapján lehet beiratkozni. Gimnáziumi vagy reáliskolai javító érettségi vizsgára utasított jelölt mint rendkívüli hallgató beiratkozhatik a tanfolyam első félévének összes tantárgyaira s ha azután az illető a félév végéig az érettségi bizonyítványt megszerezte és az erről szóló okmányt a tanári karnak bemutatja, a hallgatott félév tanulmányi idejébe beszámítható. 2. Bangó IX., Ráday-utca 14. Zsoldos VII., Dohány-utca 84. szám alatt van. 3. Nem ismerjük.

ÉRDEKLŐDŐ. Nagy örömöt szerzett nekünk levelével. Köszönjük, hogy annyira szereti az *Uj Időket* és igyekezni fogunk, hogy szeretetére a jövőben is érdemeseknek bizonyuljunk. 1. Trafikengedélyért csak a lakhelyükön lehet folyamodni. A folyamodványt a pénzügyminiszterhez kell címezni és a pénzügyigazgatóságnál kell beadni. A folyamodványhoz csatolandó: 1. születési bizonyítvány. 2. állampolgársági vagy illetőségi bizonyitvány, 3. erkölcsi bizonyítvány, 4. az igényjogosultságot igazoló okmányok, 5. ha van: szegénységi bizonyítvány is mellékelhető. — Mindenesetre jobb, ha alkalma van német intézetbe menni. Német leánynevelőintézetek: Drezda: Töchterheim v. Frl. Clara Scholtz, Kaiserstrasse 15. Eisenach: Institut Buchardi. Gernrode (Harz) Töchterbildungsheim Matilde. Thale (Harz) Töchterheim v. Frau Prof. Lohmann. Grácban: Mädchenerziehungsanstalt, Andert Rogge, Radetzkystr. Nr. 20. Deutsches Töchterheim und Töchterschule, Kroisbachgasse 1. Töchterheim Horváth, Lessingstrasse 19. Mädchenpensionat Schweizer Töchterheim, Merangasse 51. Wien: Altrennomiertes Wiener Spezialtöchterpensionat, I., Kolowratenring 9. Institut Liste, V., Nicholsdorferstrasse 8. 3. A külföldi gyermeknyaraltatások megszüntek.

PRO ÉS CONTRA. Igen nagy örömet szerzett nekünk a levelével, Nagyságos Asszonyom. Semmivel a világon nem tudta volna jobban bebizonyítani, hogy szereti és őszinte jóbarátjának tartja az Uj Idők-et, mint azzal, hogy róluk mesél nekünk, akik szívének a legdrágábbak: a gyermekeiről. Kimondhatatlanul jól esik, ha olvasóink nemcsak a szomoruságukat, hanem az örömünket is megosztják velünk. Gyönyörüséggel olvastuk végig ezt a szépen megírt „mesét“ és csak azt sajnáljuk, hogy helyszüke miatt nem közölhetjük le az egészet. Sok fiatal mama tanulhatna belőle. Dehogy is voltunk türelmetlenek. Sajnáltuk, mikor a végére értünk. Utolsó megjegyzésén jót nevettünk: „Ne vegye rossz néven, hogy ennyi idejét elvettem a mesemondásommal; de ha már nagyon türelmetlen, gondolja el, Szerkesztő úr, mennyivel rosszabb lenne, ha egy rossz novellával, vagy még rosszabb verssel kerestem volna fel s akkor örülni fog, „hogy csak mese volt, illetve levél, ha mindjárt hosszu is“. Reméljük, hogy máskor is beszámol az „apróságok“ viselt dolgairól. Meleg üdvözlet!

MARGIT. SZEGED. A könyvkötésnek, a legegyszerübbtől, amely csak a könyv megóvására törekszik, a díszesig, amely már gyönyörüség a szemnek is, számtalan formája, stilusa, technikája van. A könyvkötészet, amely nem tucatmunkát ad, külön nagy művészet. Szépségtörekvései minden korban mások. Arra a kérdésére, hogy hogyan köttesse be könyveit, csak akkor válaszolhatunk, ha tudjuk azt, milyen könyvet akar beköttetni, milyen a könyvtára, minők az igényei s milyen áldozatra hajlandó, hogy könyvtára külsőleg is szép legyen. E kérdésekre különben bőséges választ találhat a Könyvbarátok Lapja most megjelent számában, de a lap szerkesztője is — dr. Sikabonyi Antal, a Nemzeti Muzeum könyvtárnoka — szivesen válaszol kérdésére levélben is, ha közvetlenül hozzá fordul. A lap kiadóhivatalának és szerkesztőségének címe: Budapest, VI., Andrássy-út 16.

RÓMA. A római Excelsior-szállóban lakott.

MÁRIA. 1. Forduljon az Education En Suisse-hez, Genéve, Rue de Pélisserie 18. 2. Kérdésére szépségápolási rovatunkban fogja megtalálni a választ.

Uj Idők 1928. 6. 17.

1908—1928.

Kézimunkaáruházam 20 éves fennállása különös figyelmességre kötelez:

Bonnfemmek	P	5.80-tól
Klöplin csipkék . . .	„	—.05 „
Valancien csipkék	„	—.07 „
Madaras függönykelmék	„	5.— „
Ia cérnagrenadin 150 m.	„	3.90 „
Ia cérnaetamin 150 cm.	„	1.45 „
estelt gobelinpárnák ..	„	1.25 „
Vi rage	„	2.20 „

WEISZ MARISKA

kézimunkaüzem és rajzműterem nagyban és kicsinyben

Budapest, V., Lipót-körut 22.

Telefon: T. 262-34

EGY RÉGI ELŐFIZETŐ. Névtelen levelekre érdemben nem válaszolunk.

SVÁBBOGÁR. 4. Belügyminiszteri engedély szükséges.

Sz. GY.-NÉ HÓGYÉSZ. 1. Igen. 2. Megede: Modeste. Ára: 7 P. — Megede: Quitt. Ára: 8.50 P. — Megrendelheti Singer és Wolfner könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrássy-út 16.

NICO. 1. Vegye meg Ullstein Maskenalbum-át. Bizonyosan fog benne megfelelő jelmezt találni. Ára: körülbelül 3—4 P. Megrendelheti Singer és Wolfner könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrássy-út 16. 2. Turul jelmezkölcsönző, Budapest, VII., Wesselényi-u. 24.

SZÉKELYHIDI. 1. Westermanns Monatshefte. — Velhagen & Klasings Monatshefte. — Gartenlaube. — Ez a három folyóirat havonkint jelenik meg. — Leipziger Illustrierte Zeitung. Megjelenik hetenkint. — Mindezeket a folyóiratokat megrendelheti Singer és Wolfner könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrássy-ut 16. Második kérdésére sorsjegyrovatunkban válaszolunk. 3—4. Erre kertészeti munkatársunk válaszol.

ASPIS. 1. A kérvényt a népjóléti minisztériumba kell beadni. Orvosi és szegénységi bizonyitványt kell hozzá mellékelni. 2. Forduljon a Manus Szövőműipari Intézethez, Budapest, VIII., Rákóczi-tér 11.

A többi levélre következő számunkban válaszolunk.

—

Tánc

Illik, nem illik

Rovatvezető: **Dr. Plank Bella**

MÁRCIUSI ESKÜVŐ 1. Mint már a mult számunkban is megüzentük valakinek: még nem tudjuk, milyen lesz a tavaszi divat. A nagy divatcégek fejedelmei talán már tudják. Azaz hogy ők is csak azt tudhatják, hogy ők mit próbálnak „piacra dobni", de hogy abból, amit ők bemutatnak, a közönség mit fogad el, azt ma még a közönség se tudja. Március első felében az Uj Idők valószínüleg beszámol majd a divat ujdonságairól. Addig azonban csak olyképen tájékozódhat, hogy elmegy valamelyik jó szalónba és ott kér tanácsot, vagy pedig jó, új divatlapokat tanulmányoz. 2. Ebben a dologban is nagyon nehéz tanácsot adni. Tulajdonképen nem lenne szabad arra gondolni, hogy ezt a szívesen felajánlott vendégszeretetet valamikor még a szemükre vethetik. De, miután, sajnos, efféle csalódások egyáltalán nem tartoznak a ritkaságok közé, mégis óvatosságot ajánlunk. Ha csak a lakáson és nem az anyagiakon múlik, rendezzék a lakodalmi ebédet házon kivül, valamelyik étteremben. Azt ne fogadják el, hogy a költségeket a nagybácsi fedezze. Még ha a lakást elfogadják is, a költségeket a menyasszony családja viselje. Ha ezt nem lehet, inkább tartsák az esküvőt a legszükebb körben, vendégek nélkül. Megjegyezzük azonban, hogy el tudunk képzelni olyan jóságos, kedves, mesebeli nagybácsit is, akitől aggodalom nélkül el lehet a lakodalmi ebédet fogadni s aki egészen biztosan, sohase fogja a szemükre vetni, hogy még az esküvőn is vendégei voltak. Szemére vetni valakinek egy önként felajánlott szívességet ugyanis sokkal súlyosabb vétség, mint elfogadni a szívességet.

B. E. Ezt a problémát kétfelé kell választani. Egyik része az, hogy el lehet-e menni, illik-e elmenni egy esküvőre s az esküvői ebédre gyászfátyolos kalapban. A másik része az, hogy amint ön kérdezi: „úrinő-e az, aki egy másik nőt a háta mögött kinevet s ezzel aztán büszkén eldicsekszik?" Az első kérdésre az a feleletünk, hogy a fátyolt — miután a gyászév letelt s miután az ebédre elment, — a kalapról le lehetett volna venni, ha már új kalapot hamarjában nem szerezhetett. A második kérdésre természetesen csak azt felelhetjük, hogy hangosan kinevetni valakit: nem illik. A nevetésre egyáltalán semmiféle oka nem volt. Még kevésbbé a dicsekvésre. De az emberek sokszor megfeledkeznek magukról és olyasmit mondanak, vagy tesznek, amit később megbánnak. Egy-egy ilyen botlásért nem kell szigorúan elítélni őket. Ha látja rajta, hogy ő is megbánta elhamarkodott viselkedését, bocsásson meg neki.

BUDAPEST. Unokatestvérek keresztnevükön szólítják egymást, még akkor is, ha ritkán találkoznak. Férfiak a nőknek „kezét csókolom"-mal szoktak köszönni. Olyan illemtankönyvünk, amely a mai társadalmi formákra, szabályokra nézve adhatna fölvilágosítást, nincsen. A régiek elavultak, újat pedig még nem szerkesztettek. Ha lesz új illemtankönyvünk, majd úgyis hírt adunk róla.

NYUJTÓDI. Vizitelni, ha szigorúan vesszük, annak kellett volna, aki később ben került a községbe. Tehát önnek. Olyan kis helyen azonban nem kell a társasági formákat nagyon szigorúan venni. Az a kérdés, akarnak-e érintkezni egymással, vagy nem Ha akarnak, akkor teljesen mindegy, melyikük látogat el a másikhoz. Ha tehát ön meg van győződve róla, hogy ők szívesen látják, menjen el hozzájuk. Kár ezt a csekély mulasztást felfújni.

KOMOLY 2. 1. Nem föltétlenül szükséges, hogy viziteljenek. Vagyis: nem kell neheztelni rájuk, ha nem vizitelnek az uzsonna előtt. 2. Hideg felvágottat, hideg sültet, pástétomot, libamájat, szendvicset, sajtot, vajat, sós teasüteményt (cukrászdában is készen kaphat), gyümölcsöt. Ha az édestésztákat nem szeretik, ne adjon édestésztát.

D. MÁRIA. Levelének ezen a mondatán jót nevettünk: „Amikor ő még öreg volt és én kislány voltam, nénikének szólítottam. De most rövidebb szoknyában jár, mint én." Nagy általánosságban a következő tanácsot adhatjuk. Szólítsa őket nagyságos asszonynak és köszönjön úgy, hogy „jó napot", vagy „jó estét kívánok". A fiatalabbak közül azokat, akik körülbelül ugyanabba a társadalmi osztályba tartoznak, amelybe maga, tegezze. A többieket nagyságos asszonynak szólítsa. A lányoknak, akiket nem tegez, a nevükhöz tegye hozzá, hogy „kisasszony". Ha nem szeret társaságba járni, ezután sem kell többet érintkeznie velük, mint amennyit ez az elfoglaltság okvetlenül megkíván.

A többi levélre következő számunkban válaszolunk.

—

Kertészeti üzenetek

Rovatvezető: **Kardos Árpád**

FICUS ÉS DRACAENA. VIRÁGKEDVELŐNEK ÉS MÉG TÖBBEKNEK. A beküldött fikuszleveleken sem gomba, sem élősdi nem volt felfedezhető. A baj kezelési hibából származott, valószínüleg a hőmérséklet és öntözés nem volt megfelelő. A fikusz télen csak igen mérsékelt öntözést kiván és legfeljebb +5—8° R. hőmérsékletet. A leveleket állandóan tisztán kell tartani és langyos vízbe mártott spongyával szárazra megtörülni. Hüvös, világos helyen tartandó, állóhelyét változtatni nem jó. Most mérsékelni kell a vízellátást és a növényt jó világos helyre kell állítani hüvös szobában, ahol nem bolygatják. Tavasszal egy kisujjnyival nagyobb cserépbe kell átültetni lomb-, hanga- és melegágyi föld keverékbe, amelyhez egy kevés homokot és érett lagyagföldet adunk. A tavasz beálltával napos helyre az ablakba, a balkonra vagy a kertbe kell kiállítani és ekkor már bőven lehet öntözni. — 2. A Dracaena világos, szellős *szabad* állást szeret. A verőfény árt neki, télen a nagyobb hőmérséklettől szenved. Úgy tartandó, mint a fikusz. Ha hajtani kezdenek a növényei, használjon Sirius növénytápsót előírás szerint.

JERIKÓI RÓZSA. R. K. Nem évelő növény, hanem csak egyéves, amely Jerikó környékén vadon nő s hozzánk csak kiszáradt, elvirított kórója kerül, amely száraz állapotban gombalakúra összehajlik és ha nedvesség éri, szétterül. Magról lehetne csak szaporítani, de ez kereskedéseinkben ritkán kapható. Minthogy nyári növény, a kertben is nevelhető.

PHILODENDRON. SZÉPHALOM ÉS PHILODENDRON. 1. A Philodendron vagy Monstera deliciosa nem túlságosan kényes, jó szobanövény és örülhet, hogy a töből kezd hajtani. Ez csak arra mutat, hogy a helyét szereti és ápolása megfelelő. Az új hajtásokat eltávolítani kár volna, tanácsosabb azokat meghagyni, mert ha eltávolítja, megeshetik, hogy fejlődésében meg fog állani és alsó levelei lehullanak. Ez u. i. a szobában nevelt Philodendronnak, sajnos, hibája. Szaporítani inkább levágott véghajtásokról dugványozás által szokás, ami üveg-

Lakásberendezési ügyekben forduljon az Egyesült Fővárosi Műbutorasztalosok Szövetkezetéhez, VI., Liszt Ferenc-tér 9. Telefon: 223-27

HIKKER RÉZ- ÉS VASBÚTORAI a legjobbak. Javításokat vállalok. — Minta-raktár: VII., Dohány-utca 6. — Telefon: József 124—12.

—5000, könyvvel biró állványozóknak 3700—4200, segédállványozóknak 3100—3650, vasbetonos szerelőknek 3250—3880, vasbetonos segédmunkások 2850—3350, betonkeverők-, habarcskészitők- és mészoltóknak 2550—3350, férfi napszámosoknak 2700—3200, asszonyoknak és 16 éves fiuknak 2000—2200, kubikusoknak saját szerszámmal 3700—4300.

Átalakitásoknál előforduló különféle munkákon (az emelet rápités kivételével) dolgozó kőműveseknek 4900 K-tól 5500 K-ig fizethető.

Rajz szerint dolgozó vashajlitó és szerlő előmunkás órabére a vasbetonszerelő órabéreknél 20 százalékkal magasabb.

Vasbetonos sedédmunkások alatt az olyan munkások értendők, kik az ipartestülettől erre vonatkozó igazolvánnyal ugy a a vasszerelésen, mint zsaluzáson dolgoznak.

Az akkordbérek ugy állapitandók meg, hogy az akkordkereseti lehetőség az órabérszerinti keresetet legfeljebb 25 százalékkal haladhatja felül.

Vámsorompón kivül eső munkahelyekre a szakmunkások a fizetett villamos vasuti költségüket igényelhetik.

Fuvarárak. A hivatalos lap közli az Árvizsgáló Bizottság rendeletét a fuvarozési dijak ujabb emeléséről. A rendelet szerint az egésznapos fuvarozás kétlovas kocsival 300.000, egylovassal 220.000, félnapos fuvar 190.000, illetve 132.000 K.

Épitési célokra felhasznált viz egységára a főváros egész területén minden köbméter falazat után 1·60 K alapár és 49.900% felár, azaz 800 K, ami a békebeli egységárnak a 16.000 szerese.

Kavics és homokárak. Betonkavics köaméterenkint 40000 44000 ezer, dunahomok 44000—49000. 1-szer vagy kétszer rostált homok 46000, csiszoló homok 100000, kerti kavics 88000 takarékkorona.

A többi anyagárak nem változtak, de takarékkoronában számittatnak.

VERSENYTÁRGYALÁSI HIRDETMÉNY.

Budapest székesfőváros tanácsa nyilvános irásbeli versenytárgyalást hirdet a városligeti Szépművészeti Muzeum előtt fekvő park mentén elvonuló gyalogút keramitburkolatának trahit gyalogutkővel való kióserélési munkáira.

A szabályszerűen kiállitott és lepecsételt boritékban elhelyezett ajánlatokat 1924. április 9-én (szerdán) délelőtt 11 óráig kell a tanácsi II. (út- és csatornaépitési) ügyosztály vezetőjénél, vagy helyettesénél (IV., Központi városháza, II. emelet 279. ajtószám) benyujtani.

A békéscsabai ág. hitv. ev. egyház pályázatot hirdet a nagy templom belső javitási munkálataira, valamint a templomi cse réptetőzet hézagainak belülről malterrel való bekenésére. Az ajánlatok 1924. évi április 10-ének délelőtt 10 óráig nyujtandók be a gondnoki hivatalban, ahol a pályázati és egyéb feltételek is megtekinthetők.

Budapest székesfőváros tanácsa versenytárgyalást hirdet a Köztisztasági Hivatal IX. ker. Ecseri-uti telepén épitendő egyemeletes lakóház épitéséhez szükséges föln, kőműves, elhelyező, vasbeton, ács, asztalos, lakatos, mázoló és üvegesmunkák vállalatba adására. Az ajánlatok 1924. évi április 12-ének délelőtt 11 óráig nyujtandók be a tanácsi XIII. épitkezési ügyosztályban. (Központi Városháza, III. 311. ajtó.)

A székesfőváros tanácsa nyilvános árlejtést hirdet a VIII., Baross-utca 62. se. iskola épitkezésénél szükséges cementlap burkolati munkákra. Ajánlatok f. évi április 12 (szombat) d. e. 10 óráig a tanácsi XIII. épitkezési ügyosztályának (Közp. városháza, III. emelet 333. sz. alatt) nyujtandók be.

TERVPÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

Hősök emlékének pályázata. Magyar Országos Képzőművészeti Tanács elnöksége (Budapest. V., Hold-u. 16.) a nemzeti hősök emlékművének mikénti megvalósitására eszmepályázatot hirdet. A pályamunka jeligével küldendő be, amelyhez a pályázó nevét, állását és pontos lakcimét tartalmazó lepecsételt levél azonos jeligével ellátva csatolandó. A pályázatok elbirálására a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács külön biráló bizottságot küld ki. A tegjobbnak itélt pályamunka szerzője 1,000.000 K tiszteletdijban részesül, második dijul 500.000 K adatik ki. A pályázat határideje 1924 május 1-je. A pályamunkák „Eszmepályázat" jelzéssel a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács elnökségéhez küldendők.

Csepel község előljáróssága tervpályázatot hirdet hat tantermes és egyéb helyiségekből álló emeletes polgári iskola épület tervére. A pályatervek jeligés levéllel ellátva 1924. évi április 10-ének délelőtt 12 óráig nyujtandók be az előljáróságnál. Az I. dij 1,500.000, a II. dij 500.000 K.

Pogány, vizvezeték- berendezések, javitások
Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 30. Telefon: József 1-48.

Ijj. WEISS GYULA, tábla és tükörüveg nagykereskedő
Budapest, V., Vadász-utca 29. Telefonszám: 45—19.

Tapéta munkálatokat vállal **Neustadt**
Vilmos császár-ut 4. az udvarban.

Cement- cső lap cserép kerités **Andrea r.-t.**
Bpest, VII., Erzsébet-krt 9.
Telefon: József 125—48.

Unghváry László r.-t. az ország legnagyobb faiskolája, Czegléd.
kertművészeti és telepitő irodája: BUDAPEST, IV., Ferenciek-tere 3. — Telefon: Józs. 152—07.
Parkok, villakertek, gyümölcsösök, tervezését és berendezését vállalja.

KOLLARIT-BŐRLEMEZ
KOLLARIT-BŐRLEMEZ
GAZDASÁGI ÉPÜLETEK, GYÁRAK, MALMOK BEFEDÉSÉRE ÉS RÉGI ZSINDELYTETŐK ÁTFEDÉSÉRE A LEGALKALMASABB
GYÁRTJA: EGYESÜLT UJPESTI ÉS MONFALCONEI VEGYÉSZETI GYÁRAK
KOLLÁR MIKLÓS és BREITNER.
Közp. iroda: BUDAPEST, VI. Bajza-utca 26.
Csak az a valódi Kollarit bőrlemez, melynek tekercsei ezen cimkével vannak ellátva. — Utánzatot ne fogadjon el!

Börcsök Mihály
takaréktüzhelykészitő lakatos-mester
Budapest, (üzem) IX., Rákos-utca 9
Lakás: VIII., Bezerédy-utca 8. f. 3
Telefonszám: József 124—65.

Központi fütések
szellőztető- és melegvizkészitő berendezések.
Tüzelőberendezések
silányabb minőségü tüzelőanyag részére.
Fáradtgőzkihasználás
vizvezeték, csatornázás és fürdőberendezések.
Steb el-kazánok
és alkatrészek állandóan raktáron.
Magyar Fütési és Szellőztetési Berendezési Vállalat
ADAMY ARNOLD, Budapest, IX. kerület, Márton-utca 35|a. szám

Betonvas
falkötővas, vasgerenda, szegáru, cement, gipsz, darabos és oltott mész, tégla, cserép, pala, nád gipsztábla, rabitzháló, cementáru, kátrány, rabitzszőr waggontételben raktárról azonnali szállitásra
Telefon: 20—64 és 102—45. V. kerület, Váci-ut 64. szám.

Bojár Géza
épitész és épitőmester
BUDAPEST
Telefon: 20—64 és 102—45.

Rerrich Béla

KRÓNIKA

A hazatért volt hadifoglyok jótékony társasága f. év április hó 20., 21. és 22-én husvét vasárnap, hétfőn és kedden a nyomorban élő keresetképtelen bajtársak, illetőleg elhalt hadifoglyok özvegyei és árvái, valamint itt a fővárosban (volt magyar hadifoglyok által) elhagyottan sinylődő orosz asszonyok és gyermekeik javára emlékkiállítást rendez. Az emlékkiállításon kiállitandó tárgyak legkésőbb április hó 13-ig a kiállitás központi irodájában a Magyar Vasuti és Hajózási Glub (VI., Csengery-u. 68.) szabályszerü nyugta ellenében vétetnek át.

A királyi Vár épitőjének aranylakodalma. *Hauszmann* Alajos nyugalmazott müegyetemi tanár, a királyi vár, a Kuria és a Műegyetem épitője és felesége *Senior* Marietta szép családi ünnepet ült március 21-én pénteken. Ekkor tartotta aranylakodalmát és ugyanakkor tartotta ezüstlakodalmát a veje, *Hültl* Dezső dr. müegyetemi tanár és felesége *Hauszmann* Gizella. A két jubiláló párt *Nemes* Antal püspök délután 6 órakor áldctta meg a királyi vár Zsigmond-kapolnájában.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet mü- és középitési szakosztálya március 24-én és 31-én tartott ülésén Rados Jenő épitész, müegyetemi adjunktus tartott rendkivül érdekes és alapos előadást Budapest városrendezésének történetéről, melyhez rengeleg anyagot, korhü képeket gyüjtött egybe és igy valóban uttörő munkásságot végzett. Szép előadását igen elökelő és nagyszámu közönség hallgatta végig, akiknek soraiban ott volt dr. József főherceg és ifa József Ferenc kir. herceg is. A tartalmas előadásokat lapunk kivonatosan közli.

Thoma Frigyes távozása. A Magyar Mérnök és Épitész Egyletnek érdemekben gazdag főtitkára a mérnöki kamara titkárává választatván meg, március 14-én kelt levelében az Egyesületnél viselt főtitkári állásáról lemondott. Helyét a március 30-án tartandó közgyülésen fogják betölteni.

Áthelyezés. A polgármester a közszolgálat érdekében áthelyezte *Háry* Géza mérnököt a tanácsi XIII. ügyosztályból az V. kerületi elöljárósághoz.

Krutsay Ferenc, az ismert kiváló és közszeretetben levő festőművészt kedden délután temették az uj temető halottasházából: a koporsón a Munkácsy-lepel volt, Lux Kálmán dr. a Képzőművész Egyesület nevében gyászbeszedet tartott.

A Földmérő Mérnökök Országos Szövetségében, a Józsefmüegyetem központi epületének fdsz. 16. sz. tantermében, március 20-án este fél 6 órakor Lajos Ferenc dr. „Valorizációkérdések a földméréai gyakorlatban" cimmel felolvasást tartott.

A mérnökegyleti dijszabás módositása. A M. M. és É. E. nagyválasztmánya m. hó 14-én tartott ülésén foglalkozott a dijszabas módositásának kérdésével. Mivel nagyobb elvi ellentétek merültek fel, a javaslatot ujabb megfontolas végett a Dijszabási Bizottsághoz visszautalta, felhatalmazván egyuttal az elnökséget, hogy emez ujabb határozatot kihirdethese. A XVI. Módosito függelek f. hó 25-étől 7000 K-ért, a teljes dijszabás pedig 20.000 koronáért kapható lesz az egyletben.

A Budapesti Ácsmesterek Ipartestülete vasárnap tartotta évi rendes közgyülését Sramo Lajos alelnök vezetése alatt. Fridrich F. Géza főjegyző előterjesztette a mult évi müködéséről szóló tiszti jelentést és zárószámadásokat, amelyeket a közgyülés tudomásul vett. Az évi jelentés megállapitja, hogy az ácsipar évről-évre fokozatos hanyatlásnak indul, mert az utolsó években az ácsmunka nagyrészét mérnökök, épitési vállalkozók és egyéb épitőiparosok végzik el, az ácsmester kikapcsolásával. A közgyülés három évre uj tisztikart is választott és pedig elnöknek Horváth József ács- és épitőmestert, alelnöknek Sramo Lajos és Kecse Nagy Sándor ácsmestereket. Elöljárósági rendes tagok: Ba gh Miklós, Ertl József, Fritz Ede, Fütyü Péter, Marton László, Nándor Pál, Popper Zsigmond, Szalay Sándor, Trautmann Róbert és Wellisch Mór. Számvizsgálók: Friedrich Jakab Spiegel Arthur és Riedel József.

Az Épitőmesterek Ipartestületének közgyülése. Március hó 16-án tartotta az Epitömesterek Ipartestülete ez évi rendes közgyülését Bloch Leo alelnök vezetése alatt. Friedrich F. Géza főjegyző előterjesztette az 1923. évi müködéséről szóló tiszti jelentést, valamint az 1923. évi záró számadásokat, melyeket a közgyülés tudomásul vett és a felmentvény az illetékes tényezöknek megadta. A közgyülés elfogadta az előterjesztett 1924. évi költségelőirányzatot, miután Bloch Leó bejelentette, hogy a munkavezetők tanfolyamán előadást tartott épitőmester tagtársak és pedig: Bloch Leó, Pásztor Béla, Pintér Oszkár, Wihart Ferenc az előadásokért járó tiszteletdijakat az Ipartestület közcéljaira adományozták. Az egymillió koronát kitevő összeget az Ipartestület elöljárósága Jakabfy Ferenc pályadijalap felujitására használta fel. A folyó esztendőben a vegyes téglafalazatok szilárdságának kisérleti megvizsgálását tüzi ki célul, amelynek költségei mintegy 3 millió koronát igényelnek, ezért javaslatot terjesztett e közgyülés elé, hogy az alepitványi összeget az Ipartestület vagyonából kihasitandó 2 millió koronával 3 millióra emelje fel. A közgyülés a javaslatot helyeslőleg elfogadta. Ezután egyhangulag megválasztotta a közgyülés 3 évre az Ipartestület elnökségét és elöljáróságát. Elnök lett: Alpár Ignác. Elöljárósági rendes tagok: Báthory István, Bauknecht Tamás, Biró Gyula, Bloch Leó, Dávid Károly, Fejér Lajos, Havel Sándor, Kondor Márton, dr. Liptay Pál, Mann József, Medek Tibor, Molnár István, Morbitzer Nándor, Perndl Flóris, Pintér Oszkár, Pucher István, Sorg Antal, Sturm Károly, Szerenchy Géza, Szuchy János, Wenninger Ferenc, Wenszky Nándor. Wihart Ferenc és Ziegler Géza. Számvizsgálók lettek: Hudetz János, Kappéter Béla, Kirshner József. Az ujonnan megválasztott elöljáróság március 19-én megtartotta alakuló közgyülését, amelyen alelnököknek Bloch Leó és Sorg Antal, pénztárosnak pedig Dávid Károly elöljárót választotta meg.

SZAKIRODALOM

Épitészek Naptára 1924. Tartalmazza a fontosabb számértékeket, tartalomszámitásokat, mértékösszehasonlitásokat, vastáblázatokat, épitőanyagok gyakorlati adatait ugymint: bádogok sulytáblázatát, szabvány famértéket, vagonba rakható anyagok sulyát, táblaüveg méreteket, fajsulytáblázatot stb. Közli a „Könyvnyitéseket" az épitési előirásokon, az épitészi tervpályázatok szabályzatát, M. M. és É. Egylet épitészi munkáinak dijszabását, a tégla és tetőcserép gyártást, tudnivalókat az adózás terén, a külösbözö cimtárakat. A nélkülözhetetlen segédkönyv ára 23.000 korona. Megrendelhető kiadóhivatalunkban, vagy Németh József könyvkereskedőnél Bpest, Horthy Miklós-ut 15.

Magyar Iparművészet. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat érdemes folyóirata XXVII. évfolyamát a most megjelent szép és tartalmas füzetével inditje meg, melynek kiválóan sikerült művészi képei és pazdag tartalma a Társulat elismerésre méltó áldozatkészségéről tesz tanuságot. A füzet a következő cikkeket közli: Györgyi Kálmán: Mit akarunk?; Bor Pál: Az iparművészet és épitészet Franciaországban; Gróh István: A monzai kiállitásról; Nádai Pál: Az iparművészet erkölcse; V.: Uj művészet, vagy tudatlanság. — A gondosan szerkesztett rovatok a hazai és külföldi iparművészet nevezetesebb eseményeit ismertették. A Magyar Iparművészetet tagilletményül megkapja az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat minden tagja. Előfizetési dija egy évre 60.000 korona.

A kert rendezésének mestersége és művészete. Irta: *Rerrich* Béla, 68 ábrával. *Rerrich* Béla a jeles kertépitő szakember ime második kiváló szakkönyvével lép a nyilvánosság elé, melyből minden épitész és kertkedvelő értékes ismereteket merithet. Művében bemutatja a kertek stilusát a legrégebb kortól napjainkig, azután a telekral, talajvizről és terepkiképzésről értekezik. A ház és kert együttes megoldásának taglalásával foglalkozik a III-ik fejezet. A IV-ik részben a kert megtervezését tárgyalja, mindenütt kiemelve az okszerüséget és célszerüséget a változatosságot és egységet, az egyszerüséget és önmérsékletet. Az V-ik fejezetben a kert létesitésének költségeiről szól. Külön fejezeteket szán a földmunkáknak, a vizellátás és viztelenitésnek az utaknak, a kerti épitményeknek, a kerti támtalaknak és rézsüknek, a kerti házak, pergolák stb. épitményeknek, a ker. berendezésének. Majd a kertben alkalmazható növényzeteket tárgyalja, hasznos és célszerü utbaigazitásokkal és táblákkal. A kitünő szakkönyvet melegen ajánlhatjuk. Megrendelhető kiadóhivatalunkban. Ara: alapár 6 kor- szorzószám 5.500.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

Munkabérek — Anyagárak

Épitőipari munkabérek. Az épitőmunkások órabérét a Budapesti Épitőmesterek Szövetsége március hó 24-től az alábbiak szerint állapitotta meg: Falazó kőmüvesnek 4300—5000, diszvakolóknak 4900—5500, fehér-, rabitz- és terranovamunkásoknak 5000—5850, létraállványon dolgozóknak 4900—5650, logóálványon dolgozókuak 5000—5850, kazán- és kéményfalazóknak az alapban 4300—5000, kazánfalazóknak a rostély felett 5550—6250, kéményfalazóknak a talajszin felett 6050—6750, külső kémányjavitás müállványon, valamint forró és piszkos helyen végzett munkák után 20 százalék pótlék, gipsztáblafalazóknak 4300—5000, parafakőfalazóknak 4300—5000, vasbetonos ácsoknak 4300

A kir. József-műegyetem tanácsa f. hó 15-én a jövő évre is dr. *Wartha* Vincét rektorrá, a mérnöki és építészi szakosztály dékánjává *Töttössy* Bélát, a gépészmérnöki szakosztály dékánjává dr. *Wittmann* Ferencet, az egyetemes és a vegyészmérnöki szakosztály dékánjává dr. *Kürschák* Józsefet választotta meg.

Az Orsz. Iparegyesület Hauszmann-ösztöndíját (220 K) *Szécsén* Imre építési rajzoló nyerte el.

A Bartha-szoborra beérkezett 17 pályázó közül ötöt szűkebb pályázatra hívnak föl; ezek 1. Tóth István, 2. Istók János és Gondos Imre. 3. Horváth Géza és Siklósdy Lőrinc, 4. Kolozsvári Szeszák Ferenc, 5. Holló Barnabás. A jury dicséretre méltatta a Markup Béla, Jankovits Gyula, valamint a Füredi Richárd és Lechner Jenő pályaműveit.

A modern kertépítészet. *Rerrich* Béla csütörtökön tartotta befejező előadását a kertépítészetről és kertművészetről; ezúttal a modern kertekről értekezett és előadását számos vetített kép élénkítette. Az előadást ismertetni fogjuk.

Központi díjszabáselárusító iroda Budapesten. *Kossuth* Ferenc kereskedelmi miniszter a szállító közönségnek megkönnyíteni óhajtotta a vasúti árúdíjszabások beszerzését, és intézkedése folytán a magyar szent korona országainak területén üzemben levő vasutak, valamint a boszna-hercegovinai államvasutak Budapesten központi díjszabáselárusító irodát létesítettek.

A M. Építőmesterek Egyesületének idei évkönyve ezzel a tartalommal jelent meg: Tisztikar. A rendes évi, a Majorossy emléke és a 10 éves jubiláris közgyűlések jegyzőkönyvei az előadott beszédekkel együtt. Tiszti jelentés. Az egyesület vagyona és költségvetése. Gyüjtés a könyvtárra. *Palóczy* Antal: Budapest szabályozásáról. — *Fischer* József: Szövetkezeti lakóházak. — Föliratok. — A mérnöki és építészi cím és gyakorlatjogról, az építőmesteri vizsgálatok elengedéséről, a munkásbiztosítási díjakról. — A tagok névsora. — Ára 2 korona.

Tégla- és Agyagárúgyárosok Országos Egyesülete. Az ápr. 19-én megalakult egyesület céljait az alapszabálytervezet a következőkben állapítja meg: Célja az egyesület tagjainak közös érdekeit minden irányban előmozdítani és megvédeni, legyenek ez érdekek akár technikai, vagy gyártási szempontból fontosak, akár pedig gazdasági, társadalmi, vagy szociális tekintetben figyelemre méltók. A technikai vagy gyártási közös érdekeket az egyesület tagjai részére rendezendő szakelőadások, vagy tanulmányi kirándulások megtartása, az egyesületi szak körébe vágó fontos tanulmányok megjutalmazása, esetleg szaklap és szakkönyvek kiadása és a szakoktatás támogatása által mozdíthatja elő; az egyéb közös érdekeket azáltal védi meg az egyesület, hogy akár a kormány, akár egyesületek, vagy testületek által rendezett szaktanácskozmányokon részt vesz, ezeken a magyar tégla- és agyagipar érdekeit védi és az iparágat kifelé képviseli. Az egyesület továbbá véleményt ad akár a kormány, akár más hatóságok, testületek által az egyesülethez intézett kérdéseket illetőleg, esetleg érdekeinek megvédése saját kezdeményezéséből a kormánynál, a törvényhozásnál, vagy bármely hatóságnál, vagy testületnél a kellő lépéseket megteszi. Végül pedig közreműködni a szociálpolitikai kérdések megoldásánál, a munkás és munkaadók érdekeit egyaránt szemmel tartva. — Érdekes az alapszabályoknak a tagdíjakra vonatkozó része, mely így szól: *a)* rendes tagok (tégla-, vagy agyagipari cégek, gyárosok, vagy vállalatok), kiknek évi maximális gyártási képessége bármely agyagárúból együttvéve három milliom darabig terjed, fizetnek 30 koronát; tagok háromtól öt milliomig terjedő gyártási képességgel fizetnek 50 koronát; tagok öttől tíz milliomig terjedő gyártási képességgel fizetnek 80 koronát; tagok tíz milliomon felül terjedő gyártási képességgel fizetnek 150 koronát. Továbbá a budapesti és környékbeli alapító téglagyárak az egyesület megalakulásától számított első három évre, az alapszabályoktól részben eltérőleg a következő évi tagsági díjak fizetésére kötelezik magukat. Schwarcz Ernő borosjenői téglagyára (7 és fél milliom gyártási képesség után) 80 korona. Gyömrői gőztéglagyár (9 milliom gyártási képesség után) 80 korona. Souheitl Ferenc téglagyára (10 milliom gyártási képesség után) 80 korona. Dr. Flech-Reichersberg Henrik téglagyára (10 és fél milliom gyártási képesség után) 150 korona. Dr. Virava József téglagyára (11·2 milliom gyártási képesség után) 150 korona. Budavidéki gőztéglagyár (12 milliom gyártási képesség után) 150 korona. Budapest-szentlőrinci téglagyár (19 milliom gyártási képesség után) 200 korona. István téglagyár r.-t. (22 milliom gyártási képesség után) 300 korona. Magyar Kerámiai gyár r.-t. (23 milliom gyártási képesség után) 500 korona. Budapesti tégla- és mészégető gyár r.-t. (31 milliom gyártási képesség után) 300 korona. Kőbányai gőztéglagyár társulat Pesten (47 milliom gyártási képesség után) 600 korona. Ujlaki tégla- és mészégető r.-t. (59·7 milliom gyártási képesség után) 700 korona. Egyesült tégla- és cémentgyár r.-t. (68·4 milliom gyártási képesség után) 750 korona. Kőszénbánya és téglagyár társulat Pesten (106·2 milliom gyártási képesség után) 1000 korona. Ehhez képest az első kategóriába tartozó tagok két, a második kategóriába tartozók három, a harmadik kategóriába tartozók négy és végül a 150 korona évi tagsági díjat és ennél többet fizető tagok öt szavazati joggal bírnak. *b)* Pártoló tagok (tisztviselők stb.) fizetnek 12 korona évi tagsági díjat és csak személyesen gyakorolható 1 szavazati joggal bírnak. *c)* Rendkívüli tagok fizetnek 40 korona évi tagsági díjat és személyesen, vagy megbizottjuk általi gyakorolható 1 szavazati joggal bírnak.

A német agyag-, cément- és mészipari egyesület ezévi nagygyűlését Berlinben tartotta meg. A szakelőadások sorából a következőket említhetjük meg: *Moeller* dr. arról értekezett, hogy *a mész ártalmait* az agyagban miként lehet megszüntetni? Moeller szerint a meszet vagy el kell távolítanunk, vagy pedig a kellő elaprítás ut.án ártalmatlanná tennünk. A kövek eltávolítására szolgáló berendezések, bár sokfelé beváltak, a kisebb bezárt kődarabok kiküszöbölésére még sem jók, tehát át kell térnünk a kövek porítására. A töréssel átalában igen jó eredményeket értek el, úgy hogy sok téglagyárban ennek folytán az iszapolással fölhagytak. Cramer szerint a mészdarabok 4 *mm*-nél kisebb átmérős darabokra nem törhetők szét. Ez nem lehet helyes; az aprítással még tovább kell mennünk, mint azt De Sharengrad kísérletei is megmutatták. De Sharengrad 12 égetett téglapróbával kísérletezett, melyekben 4 *mm* átmérős mészdarabok voltak. E téglák közül 11 már 30 nap alatt teljesen tönkrement. Ellenben 12 oly próba közül, melyben az agyag csupán $^1/_2$ *mm* átmérős mészdarabokat tartalmazott, 11 próba 30 nap után teljesen sértetlen volt. Moeller megvizsgálta, hogy a magas hőfok hatása mennyiben teszi ártalmatlanná a meszet. 1100° *C* elégséges ahhoz, hogy a mészköveket, bármily nagyságuak legyenek is, ártalmatlanokká tegye. Ha az égetés megfelelően tovább tart, ennél alacsonyabb hőfok is elegendő. Ez az eljárás azonban nem minden agyagra válik be, mert sok agyag a tüzben formáját erősen változtatja. Ilyen anyagokra csak az lehet az eljárás, hogy a mészkődarabokat 1 *mm*-nél kisebb darabokra apritsuk. A kérdéshez az ülésen sokan szóltak hozzá. Schmidt C. (Freienwalde a. O.) szerint, ha az agyaghoz meszet tartalmazó homokot kevert, a 8. és 9. sz. Seger-kúp hőfokánál kiégetett chamotte-téglák 3—4 hét alatt széttöredeztek; tehát a meszet agyonégetéssel ártalmatlanná tenni nem lehet. — *Michaelis* W. dr. (Berlin) a *mészvakolatokról* értekezett. A mészvakolat megkeményedésének gyorsasága (a szénsavas mész visszaalakulása útján) attól függ, hogy a vakolat mennyi vizet tartalmaz. A falazatnak, ameddig csak lehet, nedvesen kell maradnia. Régente lassan építkeztek s így a fal soká nedvesen maradt s nem száradt ki oly gyorsan, mint ma. Ezért ma már a mészvakolat idejét multa s vissza kellene térnünk a régi rómaiak építő módjához, tehát a vakolatot puzzolán földből vagy ahol ez nem található, téglalisztből kellene ismét előállítanunk. A tégla-

por úgy tekinthető, mint a puzzolánföld. Ha a téglát mészvakolattal falazzuk be, akkor a vakolat megkeményedése részben a vakolatnak a levegőből való szénsavfelvétele, részben pedig hydraulikus megkeményedés útján következik be. A tégla és vakolat érintkezésénél puzzolán-cément keletkezik; a többi részeken pedig a vakolat a levegőből vesz fel szénsavat. A tégla szintén oly puzzolánnak tekinthető, mely mészvízzel vizes vakolatot ád. Mészhomokkő-falazatokban hydraulikus keményedésről nem lehet szó, csupán szénsavfölvétellel kapcsolatos megkeményedésről. Ha gyorsan akarunk építkezni, ami ma igen fontos érdek, akkor a mészvakolathoz homok helyett téglalisztet, trasst, infusoriaföldet vagy cémentet kell vennünk. Az előadásra *Hirsch* dr. (Berlin) megjegyezte, hogy tapasztalatai szerint a téglalisztvakolat nem keményedik meg gyorsabban, mint a mészhomokvakolat. Ugyanezt állítja *Beil* G. is, míg *Orenstein* szerint a gyakorlat *Michaelis* adatait mindenben megerősíti, amennyiben a vakolat a téglához jól tapad, ellenben a mészhomokkőről könnyen eltávolítható. (Vegy. Lapok.)

A budapesti ipari és kereskedelmi munkaközvetítő intézet működésének eredménye a f. év első negyedében a múlt év hasonló szakaszáénál kedvezőtlenebb, amennyiben a munkakereslet a folyó évben 1255-tel ugyan több volt; de a munkakínálat 1040-nél kevesebb volt, és az elhelyezettek száma a folyó évben 1112-vel kisebbnek mutatkozott. Ez a visszaesés a kisipar pangására, a szakszervezetek mindinkábbi erősödésére és az előfordult számos boykottra vezethető vissza. Az elhelyezések aránya Budapest és a vidék közt az utóbbi javára jelentékenyen emelkedett.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET.

A mű- és középítési szakosztályok ülése május 11-én (a műegyetemen). Elnök *Nagy* Virgil, jegyző *Kertész* K. Róbert, jelen volt 40 tag. A Hollán-pályadíjakat odaítélő bizottságba *Kabdebó* Gyula és *Ney* Béla választatott meg. Azután *Leitersdorfer* Béla ismertette a magyarkanizsai városház tervpályázatát; majd *Szabolcs* Ferenc jelentette, hogy véleménye szerint egy kartárs incorrectséget követett; az ügy az elnökség útján az Egyleti Tanács elé kerül. *Somló* Emil ismertette ezután az új díjszabályzat elveit; *Hoepfner* G., *Palóczi* A., *Fleischl* Róbert, *Leitersdorfer* Béla, *Porzsolt* Ernő, *Rainer* K. és *Sándy* Gy. fölszólalása után a tervezet tárgyalása külön ülésre halasztatott. A kecskeméti elmegyógyintézet tervpályázatát *Nagy* Virgil akkor fogja ismertetni, ha a tervek is megérkeznek.

HIVATALOS.

MAGYAR ÉPITŐMESTEREK EGYESÜLETE.

Az építőmesteri szakosztály ülése május 14-én. Elnök *Sziklai* Zsigmond, jegyző *Szalka* Jakab.

Az elnök megnyitván az ülést, felolvastatja a mult ülés jegyzőkönyvét, amelyet a szakosztály változatlanul tudomásul vesz. A mai jegyzőkönyvet hitelesíteni az elnök *Szeszler* Sándort és *Makk* Józsefet kéri fel.

Az elnök felolvastatja a székesfőváros középítési igazgatójának átiratát, mely szerint a Ferenc József koronázási jubileumi alapítványból egy 4800 koronás építészi díjra a székesfőváros tervpályázatot hirdet, kérve, hogy ennek szélesebb körben leendő terjesztéséről gondoskodtassék. Többek hozzászólása után kimondatik, hogy ezen pályázati hirdetmény teljes szövege az egyesület hivatalos lapjában az *Építő Ipar*-ban közzé tétessék. (L. alább.)

A mai ülés tulajdonképpeni tárgyára, az ipartörvényjavaslat tárgyalására tér át a szakosztály. Kunfalvy, Sziklai, Pásztor, Kiss J. Jenő, Miklós és Schustler hozzászólása után általánosságban mint határozat kimondatott, hogy a törvényjavaslat fejezetenkint fog tárgyaltatni.

Ezek után a szakosztály a képesítéshez kötött ipar fejezetét kezdte tárgyalni. Hozzászólt Sziklai elnökön kívül Pásztor.

Az idő előre haladására való tekintettel elnök az ülést bezárja és a javaslat tárgyalását a jövő ülés napirendjére tűzi ki.

Pályázati felhivás.

Budapest székesfőváros tanácsa értesítette egyesületünket, hogy a *Ferenc-József koronázási jubileumi alapítványból f. évi augusztus hó 31-iki lejárattal egy 4800 koronás építészi díjra pályázatot hirdet.* E jutalomdíjjal a székesfőváros nem a bevégzett tehetséget akarja koszorúzni, hanem támogatni kívánja azokat, kikről feltehető, hogy anyagi támogatás által ismereteiket kifejlesztik és ezzel a magyar művészet felvirágzását elősegítik. *Az alapítványi díjért csakis oly magyar állampolgárok pályázhatnak, kik még nincsenek 35 évesek* A pályázók képességüket kérvényükkel kapcsolatban kimutatni tartoznak, mely célból egy a villaövezetben fekvő $40 \times 30 = 1200$ □-öl területű telken építendő mintaiskolatervet kötelesek bemutatni. A terv csak vázlatterv legyen 1:200 mértékben készítve. A pályázati munka programmját a tanács közoktatási ügyosztályában (Központi városház II. em., 225. sz.) bárki díjmentesen kaphatja. A pályadíjnyertes köteles lesz további tanulmányairól és munkásságának eredményéről a városi tanácshoz félévenkint jelentést tenni. A bíráló bizottságot a főváros közgyűlése választja, mely az egyik alpolgármester elnöklete alatt egy tanácsnok és a törvényhatósági bizottság hat tagjából áll. E bizottságnak jogában áll, határozathozatal előtt, a szaktestület véleményét meghallgatni; határozata végérvényes, mely a közgyűlésnek csak bejelentendő.

BUDAPESTI ÉPITŐ-, KŐMŰVES-, KŐFARAGÓ- ÉS ÁCSMESTEREK IPARTESTÜLETE.

A piaci árakat kutató bizottság jelentése 1908. január végével.

a) *Anyagárak:*

		Kor.
1.	Közönséges tömör faltégla, lerakással, behordással, a törés betudásával	100 drbkint 5.60
2.	Üreges tégla	100 » 6.—
3.	Stero tégla	» —.24
4.	Bazalt tégla	» —.30
5.	Keramiai tégla	» —.45
6.	Travers orrtégla	» —.12
7.	Padlásburkoló tégla 3 *cm* vastag	» —.06
8.	Reform választó faltégla	» 10.—
9.	Tetőcserép apatini	» —.050
10.	» ujlaki	» —.055
11.	» hornyolt francia	» 10.—
12.	Szárazon sajtolt sárga dísztégla 1/1	» 25.—
13.	» » » » 1/2	» 18.—
14.	» » » » 1/4	» 12.—
15.	» » vörös v. májszínű 1/1	» 35.—
16.	» » » 1/2	» 22.—
17.	» » » 1/4	» 14.—
18.	Keresztmetszetű sárga tégla	» 18.—
19.	» tarka »	» 13.—
20.	Égetett mész 100 *kg*	5.—
21.	Oltott » pr. m^3	33.—
22.	Oltott mész 1 láda	2.20
23.	» » 1 vödör (pitli)	—.80
24.	Műhabarcs (pesti oldal) pr. m^3	15.—
25.	» (budai oldal) pr. »	16.—
26.	» 1 láda	1.20
27.	» 1 vödör	—.40
28.	Bányahomok (pesti oldal) 1 fuvar (1·5 m^3)	9.—
29.	» (budai oldal) 1 » (1·5 »)	10.—
30.	» 1 láda	—.60
31.	» 1 vödör	—.25
32.	Dunahomok pr. m^3	8.—
33.	Románcément (1 zsák 80 *kg*)	pr. *kg* —.05
34.	Portlandcément (1 zsák 50 *kg*)	» » —.09
35.	Románcément-habarcs (1:3)	1 láda 1.80
36.	Portlandcément-habarcs (1:4)	1 » 2.60

Rerrich Béla
műépítész.

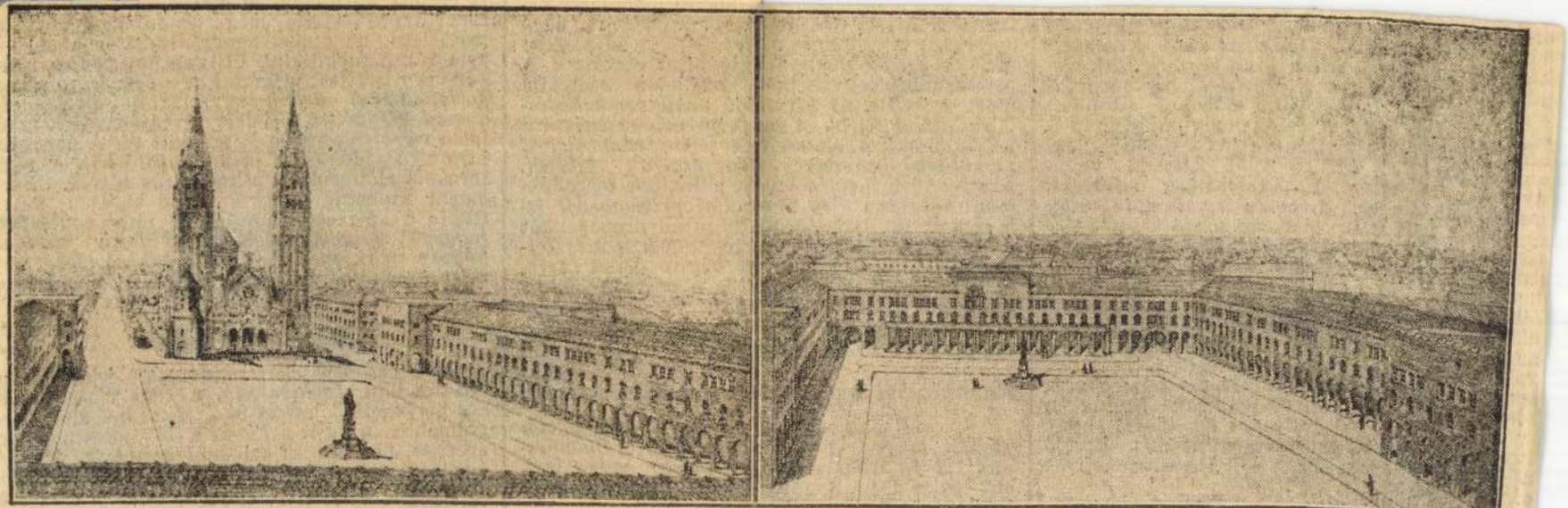

A szegedi fogadalmi templom tervei. Balról: Távlati kép a tér délnyugati sarkából nézve. — Jobbról: Távlati kép a tér északkeleti sarkából nézve. Rerrich Béla műépítész tervei

Pesti Napló, 1928. febr. 26.

1

országok postáinak arra, hogy a megmaradó bélyegeit — *ritkábbá tegye* és ezzel a nemzetközi bélyegpiacon értékeit megnövelje. Az elégetést megelőzőleg szó volt arról, hogy *olimpiai segélybélyeget* adnak ki. A dolog azonban egyelőre még a tervezés komoly stádiumába sem jutott s most, miután az a postabélyeganyag, amelyre esetleg felül lehetett volna nyomni az olimpiai segélybélyeg szövegét, megsemmisíttetett, *a posta most más úton igyekszik a magyar olimpiai akció segítségére sietni.* Az elégetéstől visszatartott 50.000 sorozat sportbélyeget rendes kereskedelmi forgalomba bocsátják és a *befolyó összegből jelentékeny hányadatot átengednek az olimpiai alapnak.* Igen valószínű, hogy a sportbélyegek most még kelendőbbek lesznek, mint eddig voltak, mert a gyüjtővilág körében is igen sok sportember van és ezek részben sajátmaguknak, részben külföldi cseretársaiknak fogják a sportbélyegeket vásárolni és elküldeni, hogy így is növeljék az eshetőséget néhány kiváló atlétánknak arra, hogy — *kimehessenek az olimpiászra.*

A posta bélyegértékesítő irodája óriási mértékben felemelte a Jókai, a jótékonysági és a sportbélyegek árait.

Az elégetett postabélyegekből megmaradt

lyegeket használják fel
bélyegzőt is és magát a
néhány ország postája
propagandacélokat igen
most Ausztria *új hivat*
lapjaival. A 10, 18, 24 ga
levelezőlapokra az osztr
25 különböző, gyönyörű
A gyönyörű levelezőlap
ciók: *hatalmas idegenfor*
lentenek. Az ilyen ideger
a mi szép fővárosunk vez
lene szívlelni. Rá kellen
hogy *a postát, a bélyege*
gyakat is fel lehet hasz
arra, — hogy minél több
dapestet és Magyarorsz

Francia bélyegcég fió

Értesülésünk szerint
párizsi bélyegcég fiókte
ten. A fióktelep vezető
aki az előkészítőmunká
kezdte a magyar fővárost
Ismeretes, hogy a N

Rerrich Béla

Pesti Hirlap

1939. jun. 14

— **A visszatért vármegyék cimerpajzsait is elhelyezik a szegedi Dóm-tér árkádsorai fölött.** Szegedről jelenti tudósitónk: Még a bécsi döntés utáni napokban merült fel Szegeden az a gondolat, hogy a visszakerült vármegyék cimerpajzsait a város helyeztesse el a Dóm-tér árkádsorai fölött. *Rerrich Béla*, az évekkel ezelőtt elhunyt kiváló épitőművész, a Dóm-tér tervezője ugyanis gyönyörü módon fejezte ki a revizió gondolatát a Dóm-téren. Az árkádok fölött hatvanhárom cimerpajzsnak való helyet készitett, de oda csak azoknak a vármegyéknek kőbe faragott cimerét helyezte el, amelyek a trianoni békekötés után megmaradtak. A többi vármegye cimerének helye üresen maradt. A bécsi döntést követő nemzetközi feszültség következtében a terv eddig nem valósulhatott meg. Amikor a Ruténföld is visszakerült, a terv ismét napirendre került. A szegedi szabadtéri játékok vezetősége megállapodott a város hatóságával abban, hogy *a visszakerült vármegyék cimerpajzsait a szabadtéri játékok első napján, julius 29-én helyezik el az árkádsor fölött, országos ünnepség keretében.* Az ünnepségre meghivják a kormányzót, a kormányt és az országgyülés mindkét házának tagjait.

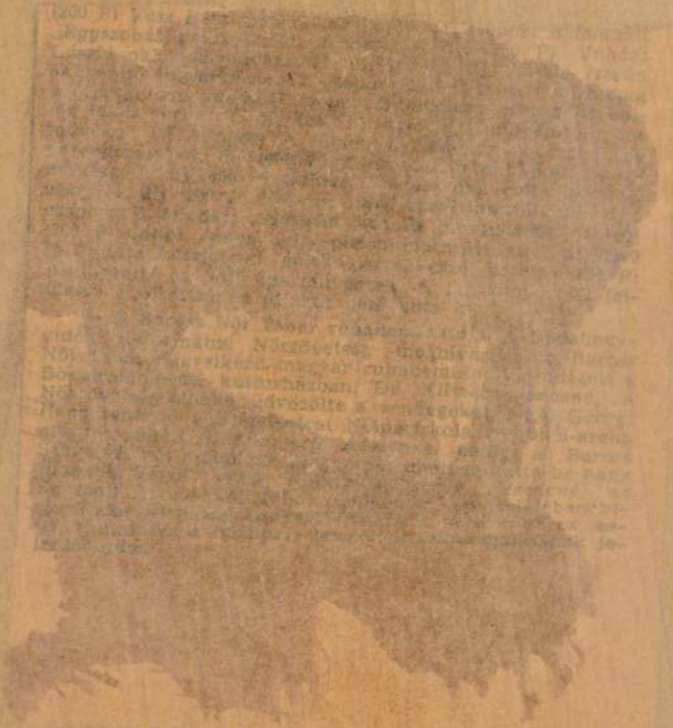

Rerrich Béla

ÓRAI ÚJSÁG 929. XII. 29.

A magyar kultura Pantheonja, harangjátékos zenélő óra készül a szegedi új árkádos Templom-téren

Somogyi Szilveszter szegedi polgármester és Rerrich Béla építőművész nyilatkozatai

Szeged, 1929. december.

(Saját tudósítónktól.) Dr. *Somogyi* Szilveszter, Szeged város polgármestere a kultuszminisztérium művészeti osztályában tanácskozásokat folytatott a Teplom-tér árkádsorainak művészeti kiképzéséről. A polgármester budapesti útjának eredményéről a következőket mondotta munkatársunknak:

— Az egyetemtéri építkezések már nagyjából megadják azokat a kontur-vonalakat, amelyekből a tér művészi hatása kialakult. Most már a monumentális paloták művészi külső ornamentikája kerül kivitelre.

— Az árkádsorok alatt

a magyar kultura nagyjainak valóságos Pantheonja épül.

Szobrok, reliefek sora fogja hirdetni ezeréves történelmi dicsőségünket, gyászunkat és reménységünket.

A nagyarányú művészeti munka mellett egyébként nagy figyelmet érdemel az egyetemnek országunkban egyedül álló speciálitása:

a harangjátékos zenélő óra,

melyről *Rerrich* Béla műépítész, a *paloták pályanyertes tervezője,* a következőket mondotta:

— A kémiai intézet harmadik emeletének balsarkában már elkészült a hatalmas zenélőóra és harangjátékkeretének szerkezete. A zenélőóra mesterműlesz s felállítása előtt tanulmányoztam az Osnabrück melletti Buer városkában a zenélőórák mechanizmusát. Itt dolgoznak még a középkori rendszerű órák mesterei, akik e szakmában specialisták. A szegedi zenélőóra valóságos látványosság lesz s működése változatos.

— Legelőször egy *fürj* röppen ki a mechanizmusból és pitty-palatty szóval jelzi az órát. Azután pedellus jön ki az erkélyre és meghúzza a harangot, utána méltóságteljes lépésekben, hivatalos ornátusban a *Rector Magnificus* lép elő, akit a *négy dékán* követ. Amikor a tanács elhelyezkedik, *12 diák vonul fel* és tisztelegve lépked el a tanács előtt. Este a diákok lámpát visznek a kezükben, miközben a harangjáték aktuális zeneszámokat kongat. Az egyetemi szemeszter befejezésekor pl. *Ballag már a vén diák* című dalt, karácsonykor *Mennyből az angyal* . . . és hasonló közismert egyházi és népénekeket. Az óra működését a diákok, a dékánok és a Rector visszavonulása zárja be s végül egy *bagoly* szárnyesattogása fejezi be a zenés időjelzést.

A Templom-teret szegélyező árkádsor, amely építészeti szempontból is gyönyörű látványosságot nyujt, különösen gazdag lesz szobrokban és reliefekben. Már megérkeztek Szegedre azok a szobrok, amelyeket *Klebelsberg* Kunó gróf kultuszminiszter *Strobl* Alajos hagyatékából vásárolt meg és Szegednek ajándékozott. Ezek a szobrok az árkádok alatt konzolokon lesznek elhelyezve. E szobrok a következők: *Munkácsy* Mihály, *Erkel* Ferenc, *Zichy* Mihály, *Liszt* Ferenc, *Izsó* Miklós, *Arany* János, *Jókai* Mór, *Schulek* Frigyes műépítész, *Szinnyei* József, *Ferenczy* Károly.

A Strobl-hagyaték szobrain kívül még számos eredeti szobor fogja diszíteni az épületeket. A püspöki átjáró-torony sarkában állítják fel Szent Gellért-szobrát, amelyet *Ohmnann* Béla szobrász mintázott meg. A tér belsejében elhelyezést nyernek *Pázmány Péter szobra, Hunyady Mátyás reliefje, Mikes Kelemen reliefje, továbbá néhány szegedi történelmi esemény reliefje.*

A kémiai épület árkádjai alá kerül Semmelweiss tanár reliefje. A márvány domború a magyar anyák hálaját szimbolizálja. *Lux* Elek mesterműve. *Bólyai* János világhírű mathematikusa és édesapja, Bólyai Farkas reliefje Gárdos szobrászművész munkája. Az egyházi épületre két relief kerül, az egyik az Anjouk korának, a másik a Hunyadiak korának. A fizikai intézet árkádjai alá helyezik el *Berzsenyi Dániel, Kazinczy Ferenc, Örményi Ferenc báró, Eötvös József és Trefort Ágoston szobrát,* továbbá *Szalay László, Horváth Mihály, Toldy Ferenc, Henselmann József, Apáczy Csery János, Szamoskeöy István, Werbőczy István, Venczel Gusztáv, Plósz Sándor, Budenz József, Hunfalvy Pál* és *Körösi Csoma Sándor szobrait.*

A Templom-teret szegélyező és középkori hangulatot árasztó paloták első emeleti ablaksora alatt Nagymagyarország 63 vármegyéjének címere lesz elhelyezve.

A zsufolt villamoskocsi teljes erővel neki rohant az autóbusznak, amelyben öt utas ült.

A villamos ablakai mind betörtek és az autóbusz is erősen megrongálódott. A villamos utasai között valóságos *pánik támadt.* Szerencsére az utasok között volt dr. *Matus* Lajos mentőorvos, aki ugyan a kezén maga is megsérült, de nem vesztette el fejét. Dr. *Matus* megnyugtatta a közönséget és telefonált a mentőknek, akik *három autóval vonultak ki. 12 sérültet a mentők a helyszínen kötözték be, azután valamennyiüket lakásukra szállították további ápolás végett.*

A rendőrség a sulyos összeütközés ügyében erélyes vizsgálatot indított. Már kihallgatták *Berger* Rezső villamosvezetőt, aki arra hivatkozott, hogy *az autóbusz olyan hirtelen kanyarodott ki a Mária-utcából, hogy fékezéssel már nem tudta elhárítani a szerencsétlenséget. Csányi* Istvánt egyelőre még nem tudták kihallgatni.

---

taló tanuságot nyujtván a nemzeti érzésnek pártszempontokat legyőző eleven erejéről rég elmúlt századokban is.

— **A Magyar Külpolitika legújabb száma** *Gratz* Gusztáv cikkét közli a Német birodalom politikai berendezkedéséről. *Zichy* Ernő gróf a kisebbségvédelem utolsó tíz esztendejéről ir. Érdekes cikkek és a szokásos rovatok teszik változatossá ezt a számot is, amelyből szívesen küld ingyen mutatványpéldányt a Magyar Külpolitika kiadóhivatala, Budapest, Országháza, XI., kapu.

— **Ugy megrugta a ló, hogy megnémult.** *Hódmezővásárhelyről* jelentik: Oláh Imre 16 éves bérest gazdájának lova olyan szerencsétlenül rugta orron, hogy szétroncsolt arccal véresen rogyott össze. Beszállították a közkórház sebészeti osztályára, ahol megállapították, hogy agyrázkódást szenvedett és teljesen elvesztette beszélőképességét.

— **Uj közjegyzőség Komáromban.** Az igazságügyminiszter a nagyigmándi kir. közjegyzői állás megszüntetése mellett a komáromi kir. járásbíróság területére Komárom székhellyel közjegyzői állást rendszeresített, mely a szombathelyi közjegyzői kamarához tartozik. Az erről szóló miniszteri rendeletet ma közli a hivatalos lap.

amikor már látta, hogy nincs menekvés, maga ellen fordította revolverét és a halántékába lőtt. Véresen, eszméletlenül terült el. A rendőrök intézkedésére azonnal kórházba szállították, ahol azonban meghalt, mielőtt még ki lehetett volna hallgatni. Mint utólag megállapították, a tragikusan végződött betörési kisérlet tettese egy Louis *Bellcaud* nevü 21 éves munkanélküli bádogoslegény volt.

— **Bordatörés és levágott ujj a dorongfejszeharcban.** *Pfliger* József és *Till* Flórián etyeki legények barátságban voltak egymással, majd összevesztek és feszültté lett közöttük a viszony. 1927. december 15-én együtt korcsmáztak, majd a korcsmából hazamenet *összeveszlek*, mire Pfliger napszámos beszaladt Tillék házának udvarára, *kihozott egy fejszét és azzal támadt Till Flórián lakatossegédre. Till erre felkapott egy dorongot és a következő percben a két etyeki legény vértől borítva összeesett.* Till a doronggal *betörte Pfliger bordáját*, Pfliger pedig az éles fejszével levágta *Till Flórián jobbkezének hüvelykujját.* Pfliger Józsefet a székesfehérvári törvényszék súlyos testi sértés vétsége miatt háromhónapi, Till Flóriánt pedig kéthónapi fogházra ítélte. A budapesti Tábla Dusárdy-tanácsa az ítéletet helybenhagyta. A vád és a védelem semmiségi panaszt jelentettek be.

NAPI HIREK.

Horthy Miklósné nyomorenyhitő akciója

Horthy Miklósné nyomorenyhitő akciójára február 22-én a következő pénz és természetbeni adományok érkeztek:

A m. kir. honvédségtől utólag beérkezett adomány 156 pengő 31 fillér, nagykátai pártestület 26 pengő 70 fillér, Horváth István, P. A. 10—10 pengő, Néma Józsefné 2 pengő. Természetbeni adományok: Ball Band cég 38 pár hócipő, Ney Ákos egy csomag ruhanemű, Geréby Imréné egy csomag ruhanemű. Csanád-Arad-Torontál egyesített vármegyék inségesei részére: 448 pengő 12 fillér készpénz, 80 kilogramm liszt, 7 kilogramm burgonya, 2 pár cipő, két kocsi rőzse és egyéb tüzelő, 50 köteg szár, 290 kilogramm buza, 20 kilogramm liszt, 7 kilogramm szappan.

— **Címadományozás.** A kormányzó dr. Bingert János miniszteri segédtitkárnak nyugalomba vonulása alkalmából a miniszteri titkári címet adományozta.

— **Külföldi kitüntetések.** A kormányzó megengedte, hogy dr. *Plósz Béla* földmivelésügyi minisztériumi h. államtitkár, lótenyésztési főigazgató az egyiptomi Nilus-rend parancsnoki jelvényét, *Michaelis Samu* miniszteri tanácsosi címmel felruházott főbányatanácsos a bolgár Szent Sándor-rend középkeresztjét, *Kőszeghy Iván* kereskedelemügyi miniszteri titkár a görög Phoenix-rend középkeresztjét és *Ispánovits Sándor* székesfővárosi polgári iskolai igazgató a finn Fehér Rózsa-rend I. osztályu lovagkeresztjét elfogadja és viselje.

— **Érdemkereszttel tüntetett ki a kormányzó egy rendőrt.** A kormányzó Hergovits Jenő rendőrmestert, — aki — mint ismeretes, — október 15-én délben a Szabadság-téren a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank egyik rablóját, *Bónya Józsefet* elfogta, az V. osztályu magyar érdemkereszttel tüntette ki. Az érdemkeresztet *Bezegh-Huszágh Miklós* főkapitány, *Török János* rendőrfőparancsnok jelenlétében, elismerő szavak kíséretében tüzte a kitüntetett rendőr mellére.

— **Egyházi kinevezés.** Shvoy Lajos székesfehérvári megyéspüspök *Radnich Imre* c. esperes, zsámbéki plébánost a dr. *Lakatos Frigyes* halálával megüresedett bicskei kerület esperesévé, *Tőke István* etyeki plébánost pedig a bicskei kerület tanfelügyelőjévé nevezte ki.

— **A miniszterelnök felesége a szegények között.** Gróf *Károlyi Gyuláné* sorra látogatja a kültelki szegényeket gondozó karitász-szervezeteket. A miniszterelnök felesége eddig 4000 pengőt készpénzben, továbbá hét vagón tüzifát juttatott a Karitász-központ utján a kültelki szükölködőknek. Minden családi évfordulót alkalmul használ fel a grófné, hogy a szegényeket támogassa. Legutóbb névnapja alkalmából 20 babakelengyét gyüjtött össze rokonai és ismerősei körében a szegények számára.

— **A volt szász király temetése.** Drezdából jelentik: Frigyes Ágost volt szász király temetése alkalmával valamennyi középületen félárbócra eresztették a zászlót. Már a reggeli órákban mintegy tizezer főnyi tömeg gyülekezett az udvari templom előtt. A templom és a kastély között foglalt helyet egy század katona, mig velük szemben egy üveg tüzérség vonult fel. A gyászszertartást dr. *Gröber* püspök végezte, mig *Müller* prelátus rövid gyászbeszédet mondott. Az ágyuk dörgése és a gyalogság sortüze között vitte a birodalmi véderő nyolc altisztje a kriptába a koporsót. A temetésen *Hindenburg* ezredes képviselte az államfőt, *Eitel Frigyes* a volt császárt; ott volt még *Ruprecht* bajor herceg, a diplomáciai kar és sok magasrangu katonatiszt.

— **Az influenza.** Az influenza megbetegedések további terjedésének megakadályozására a Beszkárt igazgatósága elrendelte, hogy a végállomásokon a villamoskocsikat alaposan szellőztessék és hogy a takarítószemélyzet ne verjen föl port. A lázas és hurutos kocsivezetőket és kalauzokat nem engedik szolgálatba, hogy a közönséget meg ne fertőzhessék. Minden villamoskocsiban a következő szövegü hirdetményt függesztik ki: „Fölkérjük a t. utazóközönséget, hogy az influenza megbetegedések megelőzése érdekében a kocsikban való köpködéstől szigoruan tartózkodni, tüsszentésnél, vagy köhögésnél pedig zsebkendőjét az arca elé tartani sziveskedjék". — *Pesterzsébeten* az utóbbi napokban nagyszámu influenzás megbetegedés történt. Az iskolákból a tanulók 30—40 százaléka hiányzik és ezért a tisztifőorvos javaslatára 14 napra bezárták az összes iskolákat. A megbetegedések általában enyhe lefolyásuak. — *Felsőgödön* az állami elemi iskolákban az influenza megbetegedésekre való tekintettel beszüntették a tanitást. — A *ceglédi* reálgimnáziumban 150 tanuló volt influenzabeteg. A tanitást beszüntették.

— **Fischer Mór MÁV főfelügyelő előadásai Amerikában.** A Magyar Külügyi Társaság idegenforgalmi szakosztályának előadó-ülésen *Fischer Mór* MÁV főfelügyelő beszámolt amerikai utazásáról és azokról az előadásairól, amelyeket a különböző amerikai egyetemeken tartott. Előadásait a *Carnegie-alapitvány* vezetőségének felkérésére a nyugati államok egyetemein tartotta meg, mert az Unió nak ezen a területén alig ismerik Magyarországot. *Ő volt az első magyar ember, aki ezen a vidéken Magyarországról előadásokat tartott.* Ismertette a magyar politikai, közgazdasági, tudományos és társadalmi viszonyokat. Előadásait vetitett képekkel kisérte és kiterjeszkedett az iskolai testnevelésre, a szabadtéri sportokra és elsősorban Budapest világhirü fürdőire hivta fel hallgatósága figyelmét. Az előadásokat vita követte és a hozzá intézett kérdésekből azt állapithatta meg, hogy *az amerikai müvelt fiatalság élénken érdeklődik a magyar kérdések iránt*, de leginkább a gazdasági és a sportbeli helyzet érdekli. Fischer Mór előadásairól részletesen beszámolt az amerikai napisajtó és ezzel kapcsolatban részletesen és tájékozottsággal ismertették Magyarország történetét és irodalmát is. Az előadáson *Tasnády-Szűcs András* államtitkár elnökölt.

— **Hősök emléke.** Bonyhád nagyközség katholikus hiveinek áldozatkészségéből *Bauer József* szentszéki tanácsos kezdeményezésére az elesett hősök emlékére a katholikus templomban tizenkét művészi kivitelü kalvária-emléktáblát állitottak fel.

— **A pacsai összeütközés.** Nagykanizsáról jelentik: Azt a hét gazdát, akit a pacsai eseményekkel kapcsolatban a meginditott nyomozás során hatóság elleni erőszak gyanuja miatt őrizetbe vettek, kedden szabadlábra helyezték.

— **Megválasztották az Országos Frontharcos Szövetség vezetőségét.** Az Országos Frontharcos Szövetség helyi csoportjainak vezetői értekezletet tartottak, amelyen megválasztották a szövetség vezetőségét. A szövetség fővédnökségét a kormányzó, diszelnökségét *József* királyi herceg vállalta. Örökös tiszteletbeli elnök lett vitéz *Borbély-Maczky Emil*, országos elnök: gróf *Takács-Tolvay József*, országos társelnök: *Sztranyavszky Sándor*, alelnök: *Rátvay Imre, Engelbach Alajos, Kertész Elemér* és *Schefcsik György*. A számvizsgáló bizottság tagjai: Zombory Géza, Kayser Lajos és Munkó Rezső, országos táborl főpap: vitéz Mándoky Sándor, a bajtársi alakulatok parancsnoka: Benedicty Imre. Az intézőbizottság tagjai lettek: Somogyi Aladár, Vértes Vilmos, Tóth Zsigmond (Békés vármegye), Hegedüs Bertalan, Szabó Kálmán (Szolnok), Kocsis Károly (Baja), vitéz Kovács Antal (Pécs), vitéz Fraknói Gyula (Ujpest), Juhász Ödön, vitéz Bárczy-Barczen Gábor, Árvay Ferenc (Vas vm.), Folberth Ottó (Kispest). Az értekezleten megjelent a Tesz küldöttsége és Szontagh Tamás átnyujtotta gróf Takách-Tolvay Józsefnek a Tesz diszjelvényét.

— **Ravasz László püspök Pécsett.** Pécsről jelentik, hogy *Ravasz László* dunamelléki református püspök szerdán odaérkezik és előbb a Janus Pannonius-Társaság ünnepén, azután pedig a pécsi Bethlen Gábor-Kör estélyén tart előadást. Utóbbi helyen az ifjuság és a világválság kapcsolatáról beszél.

— **Hajdumegye és Debrecen uj főispánjának beiktatása.** Debrecenből jelentik: Hajdu vármegye és Debrecen város uj főispánját, báró *Vay Lászlót* február 29-én iktatják állásába. Hajdu vármegyénél február 29-én délelőtt 10 órakor, Debrecen szabad királyi városnál pedig ugyanezen a napon délelőtt 11 órakor lesz a installációs közgyülés.

— **Állami polgári iskolai tanárok áthelyezése.** A kultuszminiszter Vincze József celldömölki fiupolgári iskolai tanárt a győri II. számu fiuiskolához, Szabó József győri II. számu fiuiskolai tanárt a celldömölki fiuiskolához, Gaál György gyomai polgári iskolai tanárt a diósgyőri fiuiskolához, Kalocsayné dr. Magyar Erzsébet oki. tanitónőképzőintézeti tanárnő péceli polgári iskolai óradijas helyettes tanárt a rákoskereszturi polgári iskolához ugyanabban a minőségben, Sárosi Gizellát a högyészi polgári iskolától a tolnai polgári iskolához, Hreblay Lajos siófoki polgári iskolai tanárt a budafoki polgári iskolához, Hreblay Lajosné siófoki polgári iskolai tanárnőt a dunaharaszti állami polgári iskolához, Havas Mihály hatvani polgári iskolai megbizott igazgatót a siófoki polgári iskolához, Vajda János csepregi polgári iskolai tanárt a győri I. számu fiupolgári iskolához, Simon József högyészi polgári iskolai tanárt a celldömölki polgári fiuiskolához, Beyer Matild celldömölki polgári fiuiskolai tanárt a csepregi polgári fiuiskolához, Gödölle Mária veszprémi polgári fiuiskolai tanárt a csornai polgári fiuiskolához, Tóth Annát a csornai polgári iskolától a veszprémi fiuiskolához, Imrich Magdolnát a vecsési községi polgári iskolától a dunaharaszti polgári iskolához, Drexler István tanárt Budapestről a ráckevei polgári iskolához, Fischerné Würtzler Róza tolnai polgári iskolai tanárt a gyomai polgári iskolához, Tóth József Zoltán kispesti polgári fiuiskolai tanárt az ujpesti II. számu polgári fiuiskolához, Krix Márton celldömölki polgári iskolai tanárt a jánoshalmai polgári fiuiskolához, Torkos Irén és Torkos Etel högyészi polgári iskolai tanárnőket a jánosházai polgári iskolához, Mayer János kispest-munkástelepi polgári iskolai tanárt a kispesti polgári fiuiskolához, Lupes Mihály kispesti polgári fiuiskolai tanárt, a Budapestkörnyéki Tanáregyesület főtitkárát, a kispest-munkástelepi polgári fiuiskolához, Mosonyi Béla ujpesti II. számu polgári iskolai tanárt a kispesti polgári fiuiskolához, Szondi Margit tótkomlósi polgári iskolai tanárnőt a marcali polgári iskolához, Horváth István ujpesti I. számu polgári fiuiskolai tanárt a miskolci II. számu polgári fiuiskolához, Schmidt Róbert miskolci II. számu polgári fiuiskolai tanárt az ujpesti I. számu polgári fiuiskolához, Csőke Erzsébet pápai polgári leányiskolai tanárt a nagykanizsai polgári leányiskolához, Némethné Takó Irén kispesti II. számu polgári leányiskolai tanárt a nagykátai polgári iskolához, Kiss Endre nagykátai polgári iskolai tanárt a tiszafüredi polgári iskolához, Borsányiné Zsámbokréti Irén jánoshalmai polgári iskolai tanárt a nagykátai polgári iskolához, Vörösné Szilágyi Jolán pesterzsébeti polgári fiuiskolai tanárt a pesterzsébeti polgári leányiskolához, Fogassy János vecsési községi polgári iskolai tanárt a pestszentlőrinci polgári fiuiskolához, Zolnay Aladár diósgyőri polgári fiuiskolai tanárt a pilisvörösvári polgári iskolához, Gálffy Aranka szabadszállási polgári iskolai tanárt a salgótarjáni polgári iskolához, Horváth Anna marcali polgári iskolai tanárt a siófoki polgári iskolához, Golopentánné Pfeffel Mária pesterzsébeti polgári leányiskolai tanárt a soproni polgári leányiskolához, Király Tibor és Király Tiborné pásztói polgári iskolai tanárt a szabadszállási polgári iskolához, Hamar János kispesti munkástelepi polgári iskolai tanárt az ujpesti I. számu polgári fiuiskolához, Dénes Ignác högyészi polgári iskolai tanárt a zalaegerszegi polgári fiuiskolához helyezte át.

AZ IDŐJÁRÁS.

A Meteorológiai Intézet jelentései február 23-án. Délben 12 órakor: Az enyhe tengeri levegő beáramlása Közép-Európában megszünt, ellenben a már tegnap Finnországon át előnyomult sarki levegő eljutott Lengyelországig. Nyugat-Európa általában enyhe. Kelet-Európa hideg, csapadékos jellegü.

Hazánkban, különösen a nyugati részeken, érezhető enyhülés állott be. Sopronban 6, Szombathelyen 9 fok Celsius volt a maximális hőmérséklet. Az éjjeli fagy jelentékenyen enyhült, keleten már csak minusz 7—8 fok Celsius volt a legalacsonyabb hőmérséklet. Számottevő csapadék nem esett. Hóviszonyok: a Svábhegyen 3, a Dobogókőn 15, a Mecseken 15 centiméter hó van. Budapesten 23-án délben a hőmérséklet 4 fok Celsius, a tengerszintre átszámitott légnyomás pedig 762 milliméter.

Várható időjárás a következő 24 órára: Változékony idő, északi légáramlással, kisebb lecsapódásokkal és — különösen keleten — süllyedő hőmérséklettel.

Este 10 órakor: Az északról lenyomult hideg levegő energia hiányában Lengyelországon tul nem jutott és igy időjárásunkra nagyobb befolyással nem lesz. Közép- és Nyugat-Európában az idő enyhe, kisebb esők voltak Közép-Európában.

Hazánkban az idő jobbára felhős, de csapadék csak kevés helyen és jelentéktelen mennyiségben esett. A hőmérséklet tovább emelkedett, az északi részeken 6—8 fok, a déli részeken 2—5 fok volt a legmagasabb hőmérséklet.

Várható időjárás a következő 24 órára: Kelet felől lehülés és inkább csak a nyugati részeken kisebb lecsapódások.

Vizállás: A Duna Hofkirchenig és Linz-Esztergom között apad, máshol árad, alacsony vizállásu.

A Tisza Vásárosnamény-Szeged közt apad, máshol árad, igen alacsony vizállásu.

ÉLELMISZERÁRAK.

a fővárosi vásárcsarnokokban. Felsál 120—280, leveshus 80—240, borjucomb 240—360, vesés 140—260, juh hátulja 120—160, eleje 80—120, bárány hátulja 160—240, eleje 110—180, sertéskaraj 160—240, tarja, comb, lapocka 136—180, oldalas 110—160, zsirszalonna 116—144, háj 126—150, zsir 134—160, csirke drb 120—250, lud és ruca 400—1200, tisztitott nagyban: tyuk kg 130—150, csirke 130—200, pulyka kg. 140, lud és ruca 140—170, kicsinyben: csirke 160-260, lud ruca 150—220, teatojás 8—10, főző és apró 6—8, élő ponty 120—220, jegelt és nem élő 90—140, tej 26—28, tejfel 100—200, teavaj 320—380, tehénturó 60—120, fehér kenyér 46—56, félbarna 32—44, barna 24—38, bab 24—60, borsó 28—70, lencse 30—80, vöröshagyma 46—56, fejeskáposzta 18—36, kelkáposzta 26—50, karfiol 120—140, rózsaburgonya 16—24, Ella 12—16, közönséges 9—12, tisztitott paraj 60—120, savanyukáposzta 26—40, kalarábé 18—36, zeller 34—50, fokhagyma 40—80, hollandi fejeskáposzta 32—38, alma 60—180, körte 70—200, narancs 60—120, mandarin 80—130 fillér.

— **Dr. Okolicsányi-Kuthy Dezső előadása a tüdővészről és tüdőrákról.** Az Országos Közegészségügyi Egyesületben kedden este dr. *Okolicsányi-Kuthy Dezső* egyetemi magántanár, az uj Szent János-kórház tüdőbetegosztályának vezetője, „*A tüdővész és tüdőrák*" cimmel tartott előadást. Rámutatott arra, hogy a tuberkulózis elleni küzdelem az összes civilizált országokban megtörte a „sorvadás betegségének" hatalmát. Nálunk is minden közbejött nyomoruság mellett is félannyi ember hal meg ma tüdővészben, mint huszonöt évvel ezelőtt. Most a rákveszedelem ellen hivják az orvosok soronpóba a világ népeit. Mert ez a veszedelem a kultura haladásával nő, mig a tüdővész pusztitása csökkent. A sorvadás az ifjukor s az élet delének betegsége, a rák pedig rendszerint az élet alkonya felé támad. Minthogy most kevesebben halnak meg fiatalon, annál számosabban érik el a rákra hajlamos életkort. De nő a rákveszedelem azért is, mert a tuberkulózis — előadó szerint — bizonyos fokig ellensulyozza a rosszindulatu daganatokra való hajlamot. Ezt érdekes statisztikai adatokkal világitja meg. A tüdővészt fertőzés közvetiti, a rákos hajlam öröklődik, a rákot magát pedig bizonyos vegyi s erőmüvi ártalmak váltják ki. Szerencsére öröklődik a rákkal szemben fennálló ellenállás is. Ezért nagyon fontos a házassági eugenetika. A közhittel szemben hangsulyozni kell, hogy a rák, idején felismerve, korai mütéttel és sugaras (röntgen-, rádium-) kezeléssel biztosan gyógyitható. A tüdőrák ma is elég ritka, azonban szintén szaporodik, még pedig főleg a városi lakosság között. Ezt az előadó elsősorban annak tulajdonitja, hogy a gépjárművek kipuffogó gázai által szennyezett levegő izgatja a tüdő hámsejtjeit. Helyesli a rákelleni küzdelmet, de a tüdővész elleni védelmet sem szabad elhanyagolni. Az érdekes előadást az elnöklő dr. Gerlóczy Zsigmond egyet. tanár köszönte meg, aki dicsérőleg emelte ki, hogy a főváros nemcsak nem oszlatja föl, hanem még fejleszti is az iskolaorvosi és tüdőgondozó intézeteket, ellentétben az államnak ezirányu intézkedésével. *Dr. R. I.*

— **„Szemétdomb a Sósfürdő közelében."** E cimen megjelent közleményünkre *Gallina Frigyes* városi tanácsnoktól a következő levelet kaptuk: „A *Pesti Hirlap* 1932 február 21-iki számában megjelent „*Szemétdomb a Sósfürdő közelében*" cimü cikkre a következőket közlöm: Az I. ker. Tétényi-ut és Andor-utca környékén lévő utcák szintje jóval alacsonyabb a szabályozási terven feltüntetett végleges utszintnél. Az érdekelt ingatlantulajdonosok kérésére a főváros utasitotta a köztisztasági hivatalt és a fuvartelepet, hogy téli (tehát az egészségre nem ártalmas) szeméttel a szóban levő utcákat 30 centiméteres rétegekben töltse fel. Az elegyengetést az I. kerületi elüljáróság köteles elvégezni. E munkákból az érdekelt ingatlantulajdonosokra költség nem származik. Tisztelettel *Gallina Frigyes* tanácsnok."

— **Két angol pilóta meghiusult rekordkisérlete.** *Rómából* jelentik: *Hamilton* és *Coupland* angol pilóták meg akarták dönteni az Anglia és Ausztrália közötti repülőut rekordját és ezért Rómából pénteken továbbrepültek Athén felé. Heves hóvihar következtében még pénteken este leszuhantak gépükkel az apuliai hegyekben, Ruvo di Puglia közelében. A leszuhanáskor a repülőgép elvesztette alvázát, a két pilóta pedig arcán könnyen megsérült. Minthogy a repülőgép elhagyott vidéken ért földet, a két repülő pedig nem akarta elhagyni készülékét, két napon át nem tudtak sorsukról. Ugy Angliában, mint Olaszországban aggódtak a pilótákért, mert a görög léghajózási miniszter közölte *Balboval*, hogy görög területen nem szállott le külföldi repülőgép. Erre Balbo tábornok elrendelte, hogy kutassanak utánuk az Appenninekben, az Abruzzokban, Moliseben és Calabriában, nemkülönben a Görögország felé vivő tengeri uton. Tegnapelőtt végre a két pilóta érintkezésbe tudott lépni egy földmiveskunyhóval, ahonnan első segitségben részesültek. Később lehozták őket a nagy hóban Ruvo di Pugliaba, ahol azután kórházba kerültek. Ha egészségük helyreáll, visszatérnek Angliába.

— **A Sió mint viziut.** Kedden délután a mérnökegylet diszteremében *a Sió szabályozásáról és a Sióról mint viziutról* tartott előadást *Pataky Béla* kir. főmérnök. Ismertette, hogy milyen nagy károkat okozott évente a *Balaton* változó vizállása. A legujabban végbevitt szabályozások már lehetővé teszik, hogy a Sió naponta annyi vizet vezessen le a Balatonból, hogy *a Balaton vizállása naponta két centiméterrel csökken.* Ezek a most befejezés felé közeledő munkálatok a Siót általában használható viziuttá képezik ki, ugy hogy az ország viziut hálózata 200 kilométerre bővült és a Sió belekapcsolódik a Duna nemzetközi forgalmába. A Balaton természeti kincsei ezáltal közvetlenül viziuton lesznek szállithatók az Alföld déli részeire. Az előadáson *Kenessey Béla* ny. miniszteri tanácsos elnökölt.

— **A Bethlen Gábor Szövetség nyilatkozata.** A Bethlen Gábor Szövetség kéri a következő sorok közlését: A Bethlen Gábor Szövetség székesfehérvári ünnepéről szóló tudósitásba a központi tudósitás hibájából tévedés csuszott be. A szövetség fiókjának alakuló ülése alkalmából ugyanis nem *Shvoy Lajos* megyéspüspöknek küldtek olajágat, hanem vitéz Csécsi Nagy Imre országos ügyvezető társelnök vezetésével küldöttség kereste fel Prohászka Ottokár kriptasirját, hogy ott a nagy magyar főpap mulhatatlan érdemeinek nemzetiszinü szalaggal átkötözött pálmaággal áldozzanak.

— **A polgári iskolai tanárok sérelmei.** A polgári iskolai tanárok most tartott értekezletükön a fővárosi tanügyi kinevezések megindítását tárgyalták. *Babirák Mihály* beszédében rámutatott arra a nyugtalanságra, mely a fizetéscsökkentési hirek nyomán támadt, utána *Drégely Dezső*, a kör elnöke, a kinevezések többéves szüneteltetését tette szóvá. Utalt arra, hogy már 10—18 éve müködő tanárokat sem véglegesitenek. *Zsiga Margit, Török Sándor* és *Miklós Béla* az üres tanszékek mielőbbi betöltését sürgették. *Miklós Béla* javaslata alapján elhatározták, hogy a sérelmek orvoslása érdekében lépéseket tesznek.

Rerrich Béla építész

A német birodalmi gyülés viharos ülésen tárgyalta az elnökválasztásról szóló törvényjavaslatot.

(Felvételeink a Képes Pesti Hirlapban.)

Berlin, febr. 23. *(A Pesti Hirlap tudósítójának távirata.)* A birodalmi gyülés kedden négy és fél hónapi szünet után kezdte meg ülésszakát, amely négy napig fog tartani. A keddi ülés viharosan folyt le. A nemzeti szocialisták teljes számban megjelentek és a kommunista padok is megteltek.

Mindenekelőtt *Gröner* belügyminiszter terjesztette elő a törvényjavaslatot, amelyben a kormány ajánlja, hogy *március 13-án tartsák a birodalmi elnökválasztást, április 10-én pedig tüzzék ki az esetleg szükségessé váló pótválasztást.*

A következő szónok, *Göbbels* nemzeti szocialista nyugodt hangon kezdte beszédét, amely azonban csakhamar harciassá vált. *A nemzeti szocialisták alkalomra vártak, hogy leszámolhassanak a Brüning-kormánnyal*, amely az 1930 szeptember 14-iki választások után a nemzeti szocialisták meggyarapodására ügyet sem vetett és nem engedte, hogy átvegyék a hatalmat és felelősséget. Ez a választás eredményének meghamisitása. Az 1932-es esztendő meg fogja hozni a nagy politikai döntést. A kormányt külpolitikai téren egyik katasztrofális vereség a másik után érte. Olyan sorozata ez a katasztrófáknak és kudarcoknak, amilyent a német külpolitika még sohasem látott. A jelenlegi állapotok kényszerü következményei az 1918 november 9-iki végzetes tévedésnek, amikor a nép félrevezettette magát, hogy üres igéretek alapján letegye a fegyvert. Nem mi vagyunk a hibásak abban, hogy a német hitel külföldön megrendült.

Göbbels ezután zajos közbeszólásokkal kisérve folytatta beszédét: ennek az a tény az oka, hogy ezideig megakadályozták, hogy azok jussanak hatalomra, akiknek a nép akarja adni a hatalmat. Az egész világ tudja, hogy a válságot csak a németországi viszonyok megváltozásával lehet megoldani. És a döntést mégis napról-napra halogatják, mert ön, kancellár ur, nem tényleges meghatalmazottja a német népnek, mert önnel nem akarnak semmiféle szerződést kötni. Ön a tegnap embere, a holnap embere azonban jönni fog. *Nem mi hagytuk cserben Hindenburgot, hanem Hindenburg hagyta cserben választóit.* Biztunk benne, abban a hiszemben, hogy legalább annak a politikának alapelveit fogja képviselni, amelyet mi, nacionalista németek, követelünk. De ő ennek az ellenkezőjét tette és nyiltan a közép és a szociáldemokrácia mellé áll. *Dicsőiti őt a berlini aszfaltsajtó és a szökevények pártja.*

Ennél a kifejezésnél Göbbels a szociáldemokraták felé mutatott, mire óriási izgalom támadt. A szociáldemokraták felháborodva tiltakoztak és igy kiáltoztak:

— *Ez a háborus buikáló gyalázza a hadiseltet!*

A nemzeti szocialisták hangos tapssal igyekeztek tullármázni a szociáldemokratákat. Az elnök Göbbels képviselőt rendreutasitotta.

Göbbels az állandó zajban nem folytathatta beszédét és az elnök három szociáldemokratát is rendreutasitott, végül a fülsiketitő lárma miatt kénytelen volt félórára felfüggeszteni az ülést.

Az elnök azután közölte az öregek tanácsának azt a határozatát, hogy *Göbbelst az ülésről kizárják, mert sulyosan megsértette a német államfőt.*

A hadviseltek nevében *Laemmer* képviselő szólalt fel, aki nemcsak a kormánytámogató pártok, hanem az ellenzéki német néppárt és a gazdasági párt megbizásából is kifejezést adott a hadviseltek felháborodásának. Visszautasitotta a galád sértést, annál is inkább, mert Göbbels és pártjának nagyrésze nem is vett részt a világháboruban. Ennek a háznak hadviselt tagjai — mondotta — tanui voltak annak, hogy mennyi szociáldemokrata esett el a harctéren. Az elesett bajtársak emlékét tiszteletben tartva felháborodottan utasitja vissza az arcátlan sértést, amely lelkiismeretlenül meggyalázza a nemzet hősi vértanuit.

A nemzeti szocialisták zümmögéssel és énekkel akarták elhallgattatni a szónokot, akit a többség lelkesen megtapsolt.

Ezután *Schuhmacher* szociáldemokrata támadta Göbbelst, aki nem politikus, hanem párthiveivel együtt csak az ostobaságot mozgósitotta. Jellemző a nemzeti szocialisták hazafiságára, hogy *Feldmann* nevü rohamcsapatvezetőjüket Hessenben öt és félévi fegyházra itélték, mert Franciaországnak kémkedett.

A birodalmi gyülés szerdán délben 12 órakor folytatja tanácskozásait.

Hitler a nemzeti szocialisták elnökjelöltje.

Berlin, febr. 23. *(A Pesti Hirlap tudósítójának távirata.)* *Hitler Adolf* akarata ellenére lesz elnökjelölt. A „barna házban", a párt tanyáján, hétfőn még azt remélték, hogy Hitler közös jelöltje lesz a nacionalista harzburgi frontnak. Mivel ez nem következett be, Hitler azt akarta, hogy az első választási menetben alvezéreinek egyike, *Strasser* lépjen fel. Amint köztudomásu lett, hogy a Stahlhelm részéről *Düsterberget* jelölik, Hitlert alvezérei arra akarták rávenni, hogy maga vállalja a jelöltséget. Még mielőtt elhatározását közölte volna, *Göbbels a berlini Sportpalastban már bejelentette Hitler jelölését.*

Hitler Adolfot kinevezik a braunschweigi müegyetem tanárává, hogy német állampolgárságát biztositsák és ezzel lehetővé tegyék fellépését az elnökválasztáson. *Klagges* braunschweigi belügyminiszter kedden felkereste Hitlert lakásán, hogy megbeszélje vele a kinevezés részleteit. Hír szerint *Hitler rendkivüli tanári minőségben a politikai neveléstan előadására kap megbizást és csütörtökön székfoglaló előadást fog tartani.*

Fogai olyan fehérek lesznek, mint a gyöngy.

ha reggel és este ODOL-fogpéppel tisztitja. Ez a fogpép a legfinomabb anyagokból készül, amelyek nem sértik fogainak zománcát és mégis fényes-fehérré csiszolják őket.

Rerrich Béla műépitész meghalt.

(Felvételünk a Képes Pesti Hirlapban.)

Sulyos gyász, rendkivüli veszteség érte a magyar képzőművészetet: meghalt *Rerrich Béla*, a mai magyar epitőművészet egyik legkiemelkedőbb egyénisége, a szegedi fogadalmi templom terének, a „magyar San Marco"-nak alkotója, aki mélytudásu tanulmányaival és külföldi cikkeivel gyakran szerepelt a Pesti Hirlap hasábjain is.

Az epitőművészetnek, amelyről azt mondják: kővéfagyott muzsika, — igazi költője, álmodója, rajongója volt Rerrich Béla, akinek nemes arcvonásai ép ugy a renaissance kor nagy epitőművészeit idézték, mint hivatásának ez az átszellemült szeretete, ez a tiszta rajongás művészete iránt. Rerrich Béla nem tartozott azok közé az epitőművészek közé, akik az épitészet modern követelményeit és irányait divatos külsőségekben valósitják meg. Alkotásai, külső megjelenésükben, egy képzőművész tudásával és egy költő fantáziájával egyesitették a multat és jelent; az ő „történelmi stilusa" azonban sohasem jelentett üres és lélektelen stiluskeveréket, hanem mindig egységes és anyagszerü megoldását adta mult idők épitészeti szépségeinek és a mai kor feladatainak. Ha feladata kivánta, megtalálta a maga egyéni kifejezésmódját a modern épitészeti formák keretében is, de igazi elemében akkor volt, amikor költői álmait valósithatta meg az épitészetben. Innen ered, hogy nagy alkotása, mely nevének halhatatlanságot biztosit, Szeged város fogadalmi templomának ódon stilusu tere, nemcsak stilusában, hanem lelkében és hangulatában is teljesen érezteti tudja azt az archaikus elképzelést, mely alkotójának szeme előtt lebegett.

Rerrich Béla 1881 juniusában született, tehát *ötvenegy esztendős volt.* Középiskoláinak elvégzése után *Hollósy Simon* nagybányai festőiskoláját látogatta, majd a József müegyetemen épitészeti oklevelet szerezve, *Petz Samu* tanársegéde lett. 1908-ban a kertészeti tanintézet tanárává nevezték ki, majd 1918-tól 1923-ig az intézet igazgatója volt. Számos épitészeti pályázaton első dijat nyert és országszerte megbizatásokat kapott különböző állami és magánépületek megépitésére. *1928-ban bizta meg gróf Klebelsberg, az akkori kultuszminiszter, a nagy feladattal, hogy Szeged város már meglevő fogadalmi templomának terét művészi módon kiképezze és a teret püspöki palotával, valamint a Szent Imre-kollégium és szeminárium épületeivel határolja.* 1928 decemberétől 1931 novemberéig tartott az épitkezés, amely Rerrich Bélát testestől-lelkestől igénybevette. A kormányzó a nagy mű ünnepélyes felavatása után *kormányfőtanácsossá* nevezte ki és a *II. osztályu magyar érdemkeresztet* adományozta neki, az *Országos Képzőművészeti Tanácsnak* már régebben tagja volt és élénk tevékenységet fejtett ki a *Müemlékek országos Bizottságában* is.

Rerrich Béla, akinek váratlan halála fővárosszerte mély megdöbbenést váltott ki, körülbelül tiz nappal ezelőtt betegedett meg. Dr. *Manninger* sebészprofesszor az Uj Szent János-kórházban vakbélmütétet hajtott végre rajta, amelyből már-már felépült midőn tüdő- és mellhártyakomplikációk léptek fel és az elhatalmasodott betegség kedden hajnalban végzett áldozatával. Rerrich Bélát, aki nemcsak képzőművészeti életünknek volt kimagasló alakja, hanem nemes emberi tulajdonságaival a társadalmi életnek is általánosan kedvelt egyénisége volt, *csütörtökön délután négy órakor helyezik örök nyugalomra a Kerepesi-temetőben.* Temetésén képviseltetik magukat az összes képzőművészeti intézmények.

Középamerika kiküldötteinek felszólalása a leszerelési konferencián.

Genf, febr. 23. *(A Pesti Hirlap tudósítójának távirata.)* Kedden csekély érdeklődés mellett folytatódott a lefegyverzési értekezletnek szombaton félbeszakadt általános vitája. Az érdeklődés most főleg a politikai bizottságnak szól, amely előreláthatóan szerdán délután kezdi meg tanácskozásait. A keddi délelőttöt Középamerika államai vették igénybe.

Guatemala képviselője kijelentette, *hogy a leszerelést minden nép sürgősen követeli és az szerződéses kötelessége a Népszövetség tagjainak.* Már most megállapitható, hogy bizonyos pontokban a megállapodás készen van. Ez arra a reményre jogosit, hogy a nehéz kérdéseket fokozatosan sikerül kielégitő módon megoldani. A délamerikai köztársaságok már huszonhárom évvel ezelőtt megállapodást kötöttek a fegyverkezések csökkentéséről és a háboru emberségesebbé tételéről és ezzel a megállapodással kedvező tapasztalatokat szereztek.

Venezuela delegátusa hangoztatta, hogy a támadó háboru Középamerikában mindig tiltva volt és ott kellő jelentőséget tulajdonitanak a biztonságnak. A biztonságot azonban csak lassan, egymást kiegészitő szerződésekkel lehet megvalósitani.

Bolivia delegátusa kijelentette, hogy hozzájárulását fogja adni a konvenciós tervezethez, ha figyelemmel lesznek a földrajzi egyenlőtlenségre és a biztonság különös fontosságára.

Miután Columbia kiküldötte is felajánlotta közreműködését, az ülést berekesztették. *Mivel még négy szónok van hátra, valószinü, hogy az általános vita szerdán délelőtt véget ér.*

A minisztertanács elfogadta az összeférhetetlenségi törvényjavaslatot.

A minisztertanács kedden este a beteg gróf Károlyi Gyula miniszterelnök helyett *Walko Lajos* külügyminiszter elnöklete alatt ülést tartott, amelyen — a folyó ügyek letárgyalása után — foglalkozott az országgyülés tagjainak összeférhetetlenségéről szóló törvényjavaslattal s annak végleges szövegét elfogadta. Körülbelül nyolc-tiz nap alatt a törvényjavaslat indokolása is elkészül.

A Korvin-rend serlegavató vacsorája.

Klebelsberg Kunó beszéde.

A Korvin-rend kitüntetettjei kedden este a Hungária-szállóban serlegavató emlékvacsorára gyültek egybe. Résztvett a vacsorán *Karafiáth Jenő* kultuszminiszter is. A beteg báró *Wlassics Gyula* helyett *Berzeviczy Albert* nyitotta meg a serlegavató vacsorát. Első szavai a kormányzónak szóltak, beszédét állva hallgatták végig az egybegyültek. Ezután *Karafiáth Jenő* kultuszminisztert üdvözölte, majd átnyujtotta azt a diszes ezüst Korvin-kupát, amelyet ezuttal avattak fel, gróf *Klebelsberg Kunónak*, aki a Korvin-rend egyéves alapitásának napján az első ünnepi beszédet mondta.

— Ma 492 esztendeje annak — ugymond —, hogy egy kolozsvári házban Szilágyi Erzsébet életet adott egy gyermeknek, akiből Magyarországnak egyik legnagyobb királya lett. És ma egy esztendeje annak, hogy Hunyadi Mátyás kastélyának a helyén, a királyi várban, a Korvin-rend tagjainak átadta a láncokat és a koszorukat. Bölcs elhatározása volt a rend vezetőségének, hogy Széchenyi tradicionális megemlékezéséhez hasonlóan tradiciót igyekszik teremteni: a legnagyobb magyar kulturkirály születésének évfordulóján alkalmat nyujt a magyar tudomány, irodalom és művészet vezető egyéniségeinek, hogy évről-évre a legkülönbözőbb szempontokból emlékezhessenek meg az egész nemzethez szólva Mátyás király tüneményes személyiségéről.

— A XIX. század érdeklődése nagy lendületet adott a Hunyadi-kutatásnak s *Teleki József, Ábel Jenő, Riedl Frigyes, Fraknói* és *Csánki, Berzeviczy Albert* és legujabban *Huszty József* tárták fel a kor történetét. A külföldi tudományos világ is kénytelen elismerni, hogy *a Hunyadiak révén Magyarország milyen kiváló szerepet játszott a humanizmus és a reneszánsz mozgalmában és hogy ez a kettős szellemáramlat az Alpesektől északra hozzánk jutott először el.* Erkölcsi és politikai érték ez számunkra, olyan időben, amikor a régi Ausztria felettünk való uralmát, vagy legalább is felsőbbségét azzal igyekezett alátámasztani az európai közvélemény előtt, hogy mi a müvelődésre kevésbé fogékony, másodrendü néptörzs vagyunk.

— Hunyadi János volt az utolsó keresztesvitéz, Hunyadi Mátyás már ujkori ember, olaszstilü reneszánsz fejedelem, aki nemzetközi céhhel, a humanistákkal veszi körül magát s dicsőségét is a humanisták tették általánossá az akkori Európában. Az ő hirneve egyben nagy magyar dicsőség és egyben tanuság a nemzet számára, mert ez a kultura megmaradt Mohács után is. És biznunk kell, hogy *Trianon után is épségben maradt a magyar szellemi fensőbbség.* Sok mindenben reménykedik ez a nemzet, félek, hogy egyben-másban csalódik. De nem csalódik abban a bizalomban, amelyet a magyar müvelődésbe vetett. Mindent elvehettek tőlünk, csak ezt nem. Mátyás király ebédlőjének, amint Csánky leirja, a disze volt egy hordó, amelynek különböző csapjain más és más bor folyott. Az egyikben ott volt a borok fejedelme, az aranyszinü tokaji és ma ismét igaz magyar módra tokaji bor van ebben a kupában, amelyet Mátyás király emlékére ürítek.

A beszédet hosszasan megtapsolták.

A semlegesített közönség

Irta: Friedrich István

Olyan furcsa híreket olvas a mélyen tisztelt közönség nap-nap után az ujságokban, hogy maholnap már semmin se fog csodálkozni. Megszokja a furcsaságokat, a különös és hajmeresztő eseteket. Annyira, hogy már meg se mukkan, bármi is történik széles e hazában.

Friedrich István

A publikum tudomásul veszi, hogy túl vagyunk a mélyponton, hogy benne vagyunk a javulás dagályában és hogy a magyar királyi statisztika egymásután gyujtja meg az öröm tüzeit. A publikum mindent tudomásul vesz és éli tovább a maga világát. Már úgy, ahogy. Tőle akár suszterinasok is eshetnek az égből, oda se hederít.

Pedig olyan jó eseteket lehet olvasni, hogy csak no. Például a tejfronton e pillanatban az a helyzet, hogy a tejfinánc gázpisztollyal tanítja kesztyűbe dudálni a fránya milimárikat. Vagyis az irányított tejgazdálkodás védelmi eszközei közé iktatta a gázt. Az elkábító és könnyfakasztó [illegible] Igaz, hogy a tejfinánc csak akkor süti el a [illegible]

nem méltóztatik kiadni a vízjogi engedélyt. Ezen múlik minden. Közben a beruházásokra szánt milliók elmennek a költségvetési deficit fedezésére. Végeredmény: se vízjog, se pénz, se víz. Három nincs. Három a magyar igazság.

A nagy kánikulában, ha a vízfogyasztó közönség ott áll a kiszáradt vízcsap előtt, akkor talán még érdekli egy kissé az ügy, de az első esőnél megint napirendre tér felette. A legfontosabb, hogy túl vagyunk a mélyponton és semmi izgalom ne irritálja a publikumot. Azért a kis vízért nem érdemes izgulni. Majd csak csurdogál megint a víz. Elvégre csak Mózes tudott vizet fakasztani a sziklából.

A pékmesterekre is rájár megint a rúd. Szidják őket, hogy csak úgy ropog. Mert nem akarnak ezentúl félbarna kenyeret sütni, hanem csak fehér kenyeret. A félbarnára ugyanis ráfizetnek. Drágább lett a búza, a fa és az élesztő. Árvizsgáló bizottság kontra pékkartel. Gázpisztolyok e téren még nem léptek működésbe. De milimárik már kenyeret is hordanak be a fővárosba eladásra. Egészen biztosan meg fognak jelenni a kenyérfináncok is. Malomellenőrök, devizadetektívek, tejfináncok, kenyérfináncok és vadevezősöket ellenőrző vízihajdúk. Mennyi új elhelyezkedési lehetőség! No de ezek az elhelyezkedési lehetőségek sem érdeklik a közönséget. Ugyis tudja, hogy az ilyen állásba csak azok kerülnek, akik ismerik a nemzeti egység berkeiben a dörgést. A pékek fickánd[illegible]

Balatonszemes
gróf Hunyady
villatelkek
Értékesíti:
Parkváros Részvénytársaság
a Községi Takarék kezelésében, Budapest, V., Wurm u. 3.
Telefón: 862—80 és 818—70

A belügyminiszter a szanálási tervezet rejtélyes lován bandukol a Wolff és Kozma által védett vár felé [illegible]

Rerrich Béla

Elismerés a halott alkotóknak

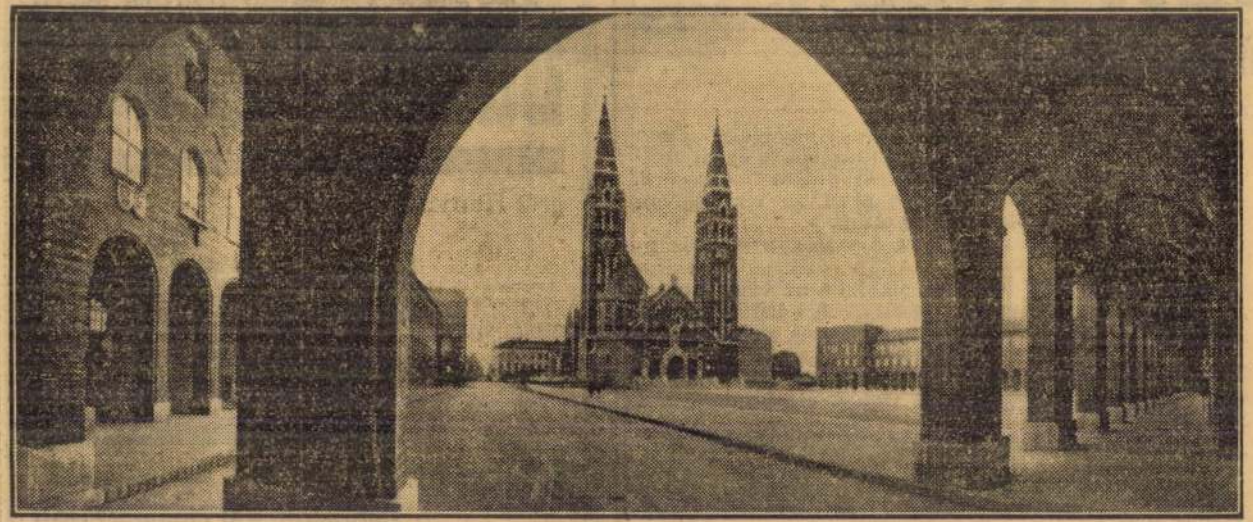

Az Akadémia képzőművészeti bizottsága a Weiss Fülöp-alapítvány idei kamatait felosztotta *Rerrich* Béla örökösei között Rerrich nagy művének, a szegedi Fogadalmi templomnak és Templom-térnek elismeréseképpen. Ezzel most megkapta a legelőkelőbb magyar tudományos fórum elismerését a szegedi Templom-tér megalkotója, aki a nagy mű befejezése után épúgy eltávozott az élők sorából, mint a mű elgondolója és életrehívója, gróf *Klebelsberg* Kuno. A nagy kultúrpolitikusnak számtalanszor adózott már elismeréssel az ország és Szeged népe s a szegedi Templom-tér nagy álmodója az általa megálmodott és megvalósított templom kriptájában alussza örök álmát. Most az Akadémia képzőművészeti bizottságának döntése alapján elismerést kap halála után Klebelsberg tervének megvalósítója, Rerrich Béla is. Elismerés a halott alkotóknak. Ebből az alkalomból közöljük a képet, amelyen gróf Klebelsberg Kuno aláírja a szegedi Templom-tér építészeti tervrajzát, melyet az építő Rerrich Béla tesz asztalára. Az asztalnál ül az elgondoló, mellette áll a kivitelező. Közöljük azonkívül a szegedi Templom-tér képét úgy, amint a két alkotó — aki már halott — megvalósította.

LÓNYAY-UTCA 25—27. NEY SIMON szobrász LONYAY-UTCA 25—27
MODERN IPARMÜVÉSZET
ÉPÜLET DISZITÉSEK. DOMBORMŰ VÁLLALAT. STUCCO MENNYEZETEK.
TELEFON 69—74. PLAQUETTEK ÉS IPARMŰVÉSZETI TÁRGYAK FÉMBŐL TELEFON 69—74.

TOST és MOLNÁR BUDAPEST,
mű- és tájkertészek VII., István-út 50. sz.
Elvállalnak: Kertek, parkok tervezését, alakitását, rendezését és fenntartását, alkalmi és állandó növénydiszitést, balkonok kiültetését stb. stb. Telefon 88—75. sz.

hézkessé válik. Lényeges hiba ezenkivül, hogy az elnöki osztály összefüggése megszakad. Homlokzata monumentális, bár e tekintetben a megszokott alakitásokkal dolgozik. A zárt megoldásu tervek közül legjobb a Warga László és Lechner Jenő megvételre ajánlott terve, mert ebben az előbbi terv hátrányai is ki vannak küszöbölve. A hivatalok elrendezése a rendeltetésnek és adminisztrativ szükségletnek teljesen megfelel, fölösleges beépités nincsen, a kivánt alapterületek mind be vannak tartva, a hátsó szárny diagonalis komunikációt nyer a főlépcső mellett átvezetett folyosón, s a kellemetlen sarokcsatlakozások ötletesen vannak megoldva, ugy az utca felé mint a helyiségek alakitása szempontjából, az udvari részen pedig igen ügyesen a klosettelepek felvételére szolgálnak, a mi a csatornázatlan telken igen nagyfontosságu s más pályaterveken többnyire teljesen figyelmen kivül hagyott részlet. A mi a legfontosabb, az egyes osztályok helyiségcsoportjai a zárt elrendezés dacára sehol megszakitva nincsenek. Hátsó traktusába az ott teljesen elférő vizsgáló biróságon kivül csupán tartalékszobák, irattárak s zárkák, szóval különálló helyiségek kerültek.

A többi tervek közül a már emlitett Császár-féle pályaművön kivül emlitést érdemel Fleischl Róbert alaprajza, a ki uj szisztemával, benyuló szárnynyal oldotta meg a csoportositást. Bár helyenként a sorrend kifogásolható, egy-egy osztály megszakitás nélkül nyer a szárnyakban jó elhelyezést.

Schannen Ernő és Arthur terve nem a telek-sarokra teszi a főbejárót, hanem a Kővári-utra, demonstrálván azonban vele azt, hogy e feladatnál ezen telken s általában saroktelken csak a diagonalis megoldás vezet célhoz.

Sarokmegoldásu másik tervükön ügyes az esküdtszéki előszobák megoldása, de mint a földszint banális terve mutatja, ezt igen drága áron fizeti meg, mivel a fölső emelet ilyetén sokoldalu előnyeinek lent sulyos konzekvenciái vannak.

A többi terv vagy rosz és a feladatot lényegében nem ismerő kezek munkája, vagy elrendezésben a már emlitettek hibáival birnak. Ujat, figyelemre méltót alig mutatnak.

De nem hagyható szó nélkül néhány terv, melynek müvészi qualitásai vagy erre törekvései érdemesek a megemlékezésre.

Igy Kiss Géza és Mohácsy közös pályamüvei közül az egyik nagystilü fogásokkal kiván hatni, bár a valóságban inkább sivár lenne, a másikban a valóságban inkább érvényesülő megoldást nyujtottak; továbbá Kiss László és Gerstenberger Ágost nagy sikokkal tervezett homlokzata, szépen meg van rajzolva, de kevésbé jól megérlelve. Ugyane kategoriába sorozható Bauer Emil terve is, melynek arányairól a kifejtett homlokzat hiján helyes képet nyerni nem lehet. Utóbbi az egyet len, ki a nagy tárgyalási termeket az udvarra helyezi, ezzel azonban kiadja a homlokzati tömegek hatásos csoportositására kezéből a legjobb fegyvert.

Müvészi munkálat kkal szerepelnek még Hajós és Villányi, bár némileg nélkülözik a monumentalitást, Sebestyén Arthur, a ki magyaros homlokzattal pályázott, sikerült formaképzéssel és jó arányérzékkel, továbbá Stobbe Kálmán, valamint Árkay és Kallina is. Utóbbiak terve gyürüszerü alaprajzzal bir, a helyiségek teljes összefüggésével, a mi szabadon álló elrendezésnél, ha egyébként a helyiségek csoportositása megfelelő volna indokolt lenne, de jelen esetben zártsorban épülő palotáról volt szó, megoldásukkal tehát célt tévesztettek.

P . . . . .

A vállalkozás körében előforduló jogesetek.

Fürdőszoba adóköteles lakrész-e?

A közigazgatási biróság egy concret panasz folytán *adóköteles lakrésznek mondotta ki a fürdőszobát.*

A törvénynek megfelelőleg ugyanis a ki nem bérelt lakrészek, ezek száma szerint kivetendő *házosztályadó* alá esnek. Lakrészekül csak szobák, boltok és mészárszékek vétetnek; szobákul pedig azok a helyiségek tekintetnek, melyek valósággal lakásul szolgálnak, vagy lakásra szánvák és arra alkalmasak.

Konyhák, pincék, padlások, továbbá áruhelyek, eleségkamrák, istállók, műhelyek az osztályozásnál lakrészekül nem vétetnek.

Az indokolás szerint, nem kétséges, hogy a lakóházakban lévő egyes lakásokba tartozó fürdőszobák a szigoruan értelmezendő ezen kivételek közé nem tartoznak: ennélfogva azok mint a lakóháznak szoba elnevezés alatt jelentkező s többé-kevésbé az emberi kényelmi igények kielégitésére szolgáló butordarabok elhelyezésére és tartására is használt részei, de még azért is, mert azok időleges tartozkodásra, lakásra szánvák és erre alkalmasak is, másnak nem minősithetők, mint adóköteles lakrészeknek.

(Közig. biróság 1908. febr. 13 27.067|907. szám a.)

Hidak és átereszek biztositása, vagy átépitése.

A tisztogatási munkálat által érintett hidak és átereszek *biztositásának*, esetleg *átépitésének szükségessége* az eljárás során minden egyes hidat és átereszt illetőleg a biztositás és átépités közelebbi módozataira is kiterjeszkedően, részletesen tárgyalandó s a *biztositással vagy átépitéssel terheltnek* ez a *kötelezettsége* a határozatban végrehajtásra alkalmas módon állapitandó meg.

(M. kir. földmiv. min. 44.145|906. sz. a.)

Magánépitési engedélyek Budapesten

A fővárosi magánépitési albizottság 1908. november hó 30-án Kun Gyula tanácsnok elnöklete mellett a következők részére hozta javaslatba az épitési engedély kiadását:

a) **nagyobb és kisebb épitkezésekre:**

241228. Lutter Nándorné nev. Weil Lipót (VI., Dalszinház-utca 10.) az I., Dániel-ut 8514. hrsz. a. nyaraló.

268086. Kis J. Jenő (V., Pozsonyi-ut 19. ugyanott toldalék.

268065. Walla József cementáru gyár r.-t. (VII., Gizella-ut 38) ugyanott gépház.

250222 Nagy Ferenc (VI., Váci-ut 49.) a III., Szemlőhegy 5937. hrsz. a. földszintes ház, ép. Pöltz Antal.

267390. Fuchs Dávid nev. Saile Antal (III., Szépvölgy-utca 13) a II., Retek-utca 3965. hrsz. a. földsz. ház.

269434. Bpesti légszeszgyárak helyi igazgatósága a IX., Koppány-utca 9627. hrsz. a. földsz. toldalék és raktár.

268053. Himler Jakab a VI., Nagymező-utca 58. sz. a. boltkapuzat épitésére vonatkozó tervek jóváhagyattak;

b) **nagyobb és kisebb átalakitásokra:**

268014. Sándor M. Ferenc (IV., Károly-utca 14 sz.) a III., Lajos-utca 4696. hrsz. a.

267386. Gyöngy Sándor (III., Polgár-tér 3.) ugyanott

273444. Farbinger István (VIII., Kisfaludy-utca 13) ugyanott

264995. Róbert Gyula (IV., Váci-utca 13.) ugyanott

268004. Fried Lajos (III., Fazekas-utca 26.) ugyanott

268080. Schubka József (II., Pasaréti-ut 109.) ugyanott

272621. Brünn Zsigmond (VIII., Szerdahelyi-utca 1.) ugyanott

272567. Magyar ált. takarékpénztár (V., József-tér 14.) ugyanott

258559. Tóth Ernő dr. (IV., Molnár-utca 9.) a III, Vérhalom utca 39. sz. a. házra vonatkozó módositott tervei jóváhagyattak;

c) **jóváhagyásra ajánltattak:**

261740. Acélöntöde r. t. a III. Petur-utca 7526. hrsz. a.

270026. Liebermann Ármin a II. Törökvészdülő 5648. hrsz a.

275106. Schild Mihály a VI. Máglya-utca 83. sz. a.

267089. Marton Ödönné az I. Felhő-utca 3. sz. a.

271933. Özv. Tänczerles Ignácné a III. Tavasz-utca 234. hrsz. a.

267333. Kis J. Jenő az V. Pozsonyi-ut 1244. hrsz. a.

214676. M. kir. vallás és közoktatásügyi minister a IX. Szvetenay-utca 8765. hrsz. a.

267344. Schneider József és neje az I. Csörsz-utca 12981. hrsz. a.

252593. Friedmann Adolfné a VI. Szerecsen-utca 35. sz. a. házra vonatkozó épitési tervei;

d) **gépekre és felvonókra:**

68780. Magyar textil festőgyár r. t. a (III., Szentendrei-ut 8123. hrsz.)

264003. Union keményitőgyár (IX.. Szvetenay utca 3.)

265663. Hazai hadfelszerelési gyár (VII., Hajtsár-ut 1973/1. hrsz.)

e) **elutasittattak:**

253776. Friedmann Adolfné a VI., Szerecsen-utca 35. sz. a.

KERTEK alakitását terv és költségvetés szerint, valamint gyümölcsfák, diszfák, diszbokrok, rózsák szállitását árjegyzék szerint elvállal: Pecz Ármin kir. udvari mükertész és faiskola tulajdonos BUDAPEST, VIII., Kálvária tér 8 sz.

NOVÁK JÓZSEF SZOBRÁSZ
MŰTEREM: VII., AMAZON-UTCA 8. TELEFON. ooo TELEFON.
KÉSZIT: épület-homlokzat, stucco-menyezet, kő- és mükő, valamint iparművészeti munkákat minden stylnemben.

1908 dec. 2.

4. Jablonszky Ferenc

a balassagyarmati törvénykezési épület

„SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG
Olcsó és kitünő épitkezési anyag fagymentes, szintartó kökemény, plasztikus.
Több szinben szállitja: SÁTORI-GYÁR BUDAPEST, IX., Dandár-utca 25.

szolgáló szerkezetekre nézve az engedélyt irásban a kerületi mérnök (District Surveyor) adja ki, megfelelő dij lefizetése ellenében bizonyitvány alakjában és ő tartozik ezen szerkezetekre felügyelni azoknak biztosságát illetőleg.

A XIII. fejezet a „Superintending Architect" (a város részéről a főfelügyelettel megbizott épitész, minálunk a középitési igazgatónak felel meg) és a „District Surveryor" (a mi kerületi mérnökünknek megfelelő, de egész más feltételek mellett alkalmazott közeg) kötelességeit és jogait szabályozza; az ezután következő *helyi szabályzatok* (Bylairs) cimű fejezet a Council által életbeléptetett szabályzattal nem ellenkező, de azt hatásában megerősitő határozatokat foglal magában. Szól az alapozási anyagok minőségének meghatározásáról, vasszerkezeteknek a tüz ellen miként való megvédéséről, a vakolati anyagokról, az uttestre kiálló lámpásokról, a 60 lábnál magasabb házaknál a tüz veszedelem ellen való biztositásról szól. Ezen rendeletek mind esetről-esetre és szóról-szóra közöltetnek a „London Gazette"-ben és a városházában publikáltatnak.

A két következő fejezet már kevésbé bir ránk, idegenekre nézve, érdeklődéssel, amennyiben teljesen helyi viszonyoknak felel meg csak és nálunk semmiképen sem volna alkalmazható. Ezek cime „*Törvényes eljárások*" és a XVI. fejezeté „Vegyesek." Előbbeni meghatározza a szabályzat, illetőleg az épitő törvények ellen való vétségek esetében történő eljárásokat, a tulajdonosok által viselendő eljárási költségeket stb. Meghatározza a „*Tribunal of Appeal*" (felebbezési biróság) tagjait.

A „Vegyesek" cimü fejezet különböző, — a szabályzat egyéb pontjaiban nem foglalt dolgokra terjeszkedik ki. Ugy körültekintéssel foglalkozik a históriailag vagy épitészetileg értékes épitőművekkel, melyek is ellenkezésbe jövén a szabályzattal, lebontattak vagy esetleg átalakitásuk szükségessé vált. A szabályzat engedményeket ad arra nézve, hogy az ilyen épület régi állapotához lehetőleg hiven, — főleg külső homlokzatát illetőleg — visszaállittassék és ezáltal ilyen históriailag nevezetes épitmények továbbra is fenmaradjanak. Ilyen intézkedéseket a mi szabályzatunkban is jó volna minél erélyesebben hangoztatni, mert fővárosunkban az ily régi és históriailag nevezetes épitményekért még vajmi kevés érdeklődés mutatkozik ez ideig.

Foglalkozik még e fejezet a faanyagoknak telepeken és ipari üzemre szolgáló kályhák mellett való raktározásával és végül részletességgel azzal, vajjon a fenti törvényekkel ki és miképen jut ellenkezésbe.

Ha London városának épitőszabályzatát figyelemmel végig tanulmányozzuk, ugy sokban találunk egészen karakterisztikus és más világvárosok épitő szabályzataiban alig található elveket és intézkedéseket. Igy például a tüzvész elleni összes intézkedésekben a fősuly nem az egyes épületszerkezetek mint födém (födél, lépcső stb.) tüzbiztos voltára helyeztetik, hanem első sorban az ember élet minél könnyebben való megmentésének lehetőségére. Ezért találunk oly szigoru intézkedéseket a menekülést lehetővé tevő padlás kijárati ajtókra, iparvállalatoknál az egyes helyiségekből direct a levegőre nyiló lépcsőlejáratokra és vészkijáratokra, mig a fentemlitett szerkezeti részeknek minő anyagból és miképen való létesitésére nézve a szabályzat alig intézkedik szigoruan. Ha lényegében vizsgáljuk a dolgot e két elv, — habár egy célnak szolgál, — lényegileg mégis igen eltérő, mert akármilyen előirások mellett sem lehet a legtöbb esetben teljes tüzmentes épitményt előállitani, hisz a gyakorlati példák mutatják, hogy egyes esetekben a szerkezeteknek a tüzkártól való teljes épsége mellett is nem egy emberéletet emésztett el a tüzvész, mert hiszen a szobában levő butorok, függönyök, szőnyegek vagy valamely ipari telep helyiségében levő anyagok égése teljesen elegendő emberéletben való irtáshoz, ha kellő és könnyen elérhető menekülő kijáratok rendelkezésre nem állanak. Olykor nem is a láng, hanem a füst viszi el az áldozatokat.

Ezen elvi lényeges eltérés a szerkezetekre nézve nagyobb könnyüséget, az épitkezésnek nagyobb olcsóságot biztosit viszont nagyobb forgalmat és jövedelmet, szerez a különféle biztositó társulatoknak is.

Ami a helyiségek világitását illeti, a szabályzat főleg csakis a lakóhelyiségekre hoz szigoru feltételeket, ugyszintén a souterrain helyiségek padlózatának meghatározásánál is, miben az angolok nagy és a világban vezetőleg szereplő humanitása nyilatkozik meg. Sok-sok — csak behatóbb tanulmányozás után észrevehető ily tulajdonságát emlithetném fel még a londoni épitő szabályzatnak, mi azonban e helyt tulságosan távolra vezetne.

Ha végig tanulmányozzuk London épitő szabályzatát, ugy be kell ismernünk, hogy ha közvetlen tanulságot sokban talán belőle nem merithetünk is, — mégis nem egy helyt találunk olyat, — mi főleg elvileg, — nálunk is alkalmazható és leendő épitő szabályzatunk *megteremtésénél* figyelembe vehető.

(Vége.)

A balassagyarmati törvénykezési épület.

Szinte elvesztették minden érdekességüket már a törvénykezési épületek tervpályázatai. A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet üléstermében közszemtére állitott balassagyarmati törvényszéki palota pályaművel is a már megszokott képeket nyujtják. Ezuttal a sarok telekre kialakult tipusok szerepelnek s csak az uj, hogy a biráló-bizottság most a zárt udvar alapgondolatát mellőzte s a nyilt megoldás eszméjét mondotta ki követendő elvként a birálat alapjául.

Minthogy a törvényszéki épület pályatervek sorsa, tapasztalás szerint, nagyrészt ezen dől el, mert aki a birálat emez előre megállapitott alapelvétől eltérő vezérmotivumon épitette fel tervét, az összes jó ideáival, a részletek jó megoldására forditott minden ötletességével együtt máris elbukott, rendszerré vált, hogy egy-egy pályázó több pályaművel is szerepel, mindkét kiindulási szisztemára kidolgozva egy-egy megoldást. Igy történt ez most is. Az alternativák nagy serege bizonyitja azután, hogy a kiforrott jó alapelrendezés keretén belül a helyiségek célszerü variálása s az administracionak megfelelő kombinálása nehézségekbe alig ütközik. Aki tehát az alapszisztemát eltalálta, vagyis helyes érzékkel megállapitotta, hogy a jelen esetben minő alapelrendezés felel meg, annak a terve már legfeljebb csak azért rossz, mert nem ismeri a hivatalos helyiségek rendeltetésszerü kapcsolatát, ezen pedig a legtöbb terven könnyü segiteni.

Ujat nem nyujtanak e tervek. Amelyik nyujtott, sikert nem aratott vele. Ezek közül elsőnek kell emlitenünk ~~Császár Ferenc~~ komoly tervezetét, mely ugy elrendezésében, mint részleteiben az I-ső dijjal jutalmazott tervvel ugyszólván azonos, mégis kiszorult a dijazásból egészen, pedig talán ez az egyetlen terv, melynek szerzője nem sablonszerüen dolgozott az eddigi példák nyomán, hanem az eddig kialakult tipusok keretében a fejlesztés módozatait kereste s figyelemre méltó ujitást is proponált. És tudomásunk szerint épen ez a merész javaslata ásta sikerének meg a sirját. Egy II. emelet feletti külön mezzaninszerü emeletsorba iktatta a vádlottak zárkáit s az őrszobát a lépcsőktől külön folyosóval, a honnan a falba mélyitett lépcsőn át a közönség és bárki érintkezése nélkül vezeti le azokat az esküdszéki tárgyaló terembe. A zsüri nem akceptálta, nem honorálta az uj ideát. Ámde ott van alternativ megoldásában ezen kivül az I. dijas tervnek minden jó qualitása, homlokzata hasonlithatlanul felette áll az összes dijazottaknak, finom izlésü, sőt művészi munka, nemes arányokkal, s igy mindezeknél fogva a dijazottak közé feltétlenül beveendő lett volna, mert véleményünk szerint a honorációra első sorban azok a tervek érdemesek, melyek szellemi munkát produkáltak s csak másodsorban azok, melyek bár jó, de elkoptatott alaprajzi sablonokat reprodukáltak.

Mészner és Hübner I. dijjal jutalmazott terve első pillantásra feltünően kevesebb beépitést mutat, ami azt a látszatot kelti, hogy a kivánt helyiség méreteket mellőzte. A kulcsa ennek ott van, hogy a szokottnál mélyebb traktus mélységeket vett fel, s igy rövidebb szárnyépületekkel is beérhette. Sarokszobái azonban kellemetlen alakuak, noha többnyire fontos rendeltetésü helyiségek.

Körülbelül ugyanezek állanak a II. dijjal jutalmazott tervre is, melyet Jablonszky Ferenc nyujtott be. Ő a sarokba elhelyezett szárnyépületével, mely a lépcsőházat is magában foglalja az udvari szárnyakhoz oly közel jut, hogy szinte zárt udvarok keletkeznek, sarokhelyiségei viszont az előbbi tervvel szemben határozottan jobban megoldottak. A helyiségek csoportositása mindkét terven a gyakorlatnak teljesen megfelelő, különbség csak éppen a szárnyépületek részletmegoldásaiban mutatkozik.

Orbán Ferenc terve, a III dijat nyert pályamű, zárt elrendezés, de a zárt tipus előnyeit nem igen aknázta ki. Igy hátránya, hogy a hátsó, bezáró szárnyhoz diagonalisan nem vezet folyosót, vagyis az udvart nem szakitja meg átlós szárnynyal, s bár igy egy nagy udvart nyer két kicsi helyett, a közlekedés a hátsó traktusban levő hivatalokhoz ezáltal ne-

Tapétázásokat
és szobafestést egyszerütől a legfinomabb kivitelig jutányosan készitek. Nagy raktár a legmodernebb tapétákból. Kivánatra mintákkal : : szivesen szolgálok, házhoz is küldök. : :
Költségvetés ingyen. Vidéki megrendelést gyorsan eszközlöm.
Rehberger Géza
szobafestő és tapéta diszitő
Budapest, VI., Vörösmarty-utca 57.

KÖZPONTI FÜTÉSEK \ minden rendszer
SZELLŐZTETÉSEK / szerint
SZIVATTYU-TELEPEK
Légszesz-, vizvezeték- és csatornázási berendezések.
Épület és disz- BÁDOGOS MUNKÁK kivitelét elvállalják
Telefon 22-25. CROSS CHARLES E. LEWIS UTÓDAI Budapest, V., Csáky-utca 18. sz. Telefon 22—25.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1982 JUN 20
KATOLIKUS SZÓ
Budapest
Rerrich Béla építész
/1881-1932/
1021

Dóm tér — a Nemzeti Pantheon

1879 március 12-e éjjelén, amikor a Tisza Szegednél „átölelte" a Marost, az egész várost rémület fogta el. Feltámad-e a város a vízsodorta halálból? Igen! Feltámadt! S azóta is minden esztendőben megszólal az emlékezés harangja — mely egyúttal az újjászületést is jelenti — ezen az éjszakán.

És valóban: *„Szeged szebb lesz, mint volt!"* Ezt nemcsak patrióta szemünk láttatja velünk, hanem a Szegeddel csak barátkozni akaró embert is megragadja, kézen fogja, visszahúzza!

A „nagyvíz" után Szeged város egyházfenntartó képviselőtestülete fogadalmat tett, ha ismét város lesz Szeged, újjáépülésének emlékére templomot épít.

És valóban, 1927-ben, mikor a dóm külső munkálatainak befejezéséhez közeledtek, *Klebelsberg Kunó* vallás és közoktatási miniszter tervpályázatot iratott ki a Temesvárról Szegedre költözött csanádi püspökség palotája, az egyetemi épületek és a dóm egységes koncepciójú körülkerítésére.

A beérkezett pályázatok közül *Rerrich Béla* tervét találták a legalkalmasabbnak. S ennek eredményeként az egységes körülépítés első hazai példája született meg. Az árkádos épületszárnyakat tömör, bástyaszerű részekkel zárták le.

Az árkádok alatt kapott helyet a *Nemzeti Emlékcsarnok*. A tényleges alapítást megelőzte *Stróbl Alajos* (1856—1926), a korszak egyik legjelentősebb magyar szobrászának kezdeményezése arra nézve, hogy a magyar művészek pantheonját alakítsák ki.

nak emléke méltó elhelyezést nyerhet."

Tehát a boltíves folyosókat Nemzeti Emlékcsarnokká nyilvánították, s az alapítás kapcsán száz magyar embernek rendeltek el emléket állítani.

Az e célra alapított bizottság tagjait a Közoktatási Minisztérium 3, a Magyar Tudományos Akadémia 2, a szegedi egyetem 1, és Szeged város részéről 1 fő alkotta.

Ha a Dömötör toronytól végighaladunk a boltíves árkádok alatt, nemcsak a magyar művészet bontakozik ki előttünk, hanem nemzeti történelmünk, tudósaink előtt is hódolhatunk. Nézzünk végig azokon az egyházi vonatkozású emlékeken, amelyek nemcsak egyházunk, hanem egész magyarságunk, valóban nemzeti büszkeségei.

CSAHOLI FERENC csanádi püspök halálát ábrázolja a mohácsi csatatéren az a földdombormű, amely emléket állít nemcsak Isten szolgájának, hanem a hős katonának is.

IPOLYI ARNOLD nagyváradi püspök szobra előtt álljunk meg egy pillanatra, emlékezve. Aki mint művészettörténész is, a magyar hitvilág rendszerezését írta meg a „Magyar mythológia" c. könyvében.

VITÉZ JÁNOSRA, Mátyás király nevelőjére, főpapra, a magyarországi humanizmus vezéregyéniségére, Janus Pannonius pártfogójára, a pozsonyi egyetem alapítójára emlékezik a szép színes relief.

PÁZMÁNY PÉTER másfél méteres impozáns szobra a főpapot, a reformációtól meggyengített katolikus egyház megerősítőjét, a nagyszombati egyetem alapítóját, esztergomi érseket, majd bíborost juttatja eszünkbe.

TEMESVÁRI PELBÁRTOT, az írót, a négykötetes teológiai enciklopédia alkotóját, a ferencrendi szerzetest idézi az álló alakú földdombormű.

Kodály Zoltán a Nemzeti Pantheonból (Fotó: Kovács)

Tény, hogy 1930-ban az alapítólevél létrejöttéknek idején, már 45 alkotás állt a helyén. A további alkotásokon már dolgoztak a kor legjobb szobrászai.

Az emlékcsarnok a magyar portrészobrászat csaknem teljes keresztmetszetét adja: *Ferenczi István, Izsó Miklós, Huszár Adolf, Stróbl Alajos, Medgyesi Ferenc, Kisfaludy Stróbl Zsigmond, Pátzay Pál, Borsos Miklós, Vig Tamás* munkáinak tükrében. A Nemzeti Emlékcsarnokban megörökíthető szellemi nagyságok körét, s annak szélesíthető lehetőségét az 1930. október 24-i alapítólevél szabályozza.

Ennek alapja *„Gróf Széchenyi István alapeszméje, mely már kilencven évvel ezelőtt felvetette, hogy a nemzet elköltözött nagy fiait részesítse országos tisztességben. E gondolat megvalósítására most nyílt alkalom, amikor a szegedi Fogadalmi templom terét boltívekkel övezték, amelyek alatt szellemi életünk elhunyt nagyjai-*

VERANCSICS ANTAL mellszobra az esztergomi érseket, bíborost és diplomatát ábrázolja. Kinek legfontosabb munkája a Mátyás utáni Magyarország életéről gyűjtött anyag, mely egyik fő történeti forrásunk a XVI. századból.

A feketén fénylő mellszobor **HORVÁTH MIHÁLY** alakját idézi, aki dorozsmai káplán, majd 1848-ban a csanádi egyházmegye püspöke, akit ugyan V. Ferdinánd nevezett ki, de konszekrálására nem került sor. Népszerű történetíró, a független magyar kormány közoktatási minisztere, s azon főpapok egyike, aki a szabadságharc mellé állt. Világos után ő is török földre menekült. Csak 1867 után térhetett vissza az országba és mint a Magyar Tudományos Akadémia tagja működött.

HUNYADI JÁNOS hadvezér életnagyságú szobra bal ján **KAPISZTRÁN** János ferencrendi szerzetes alakja magasodik, aki népfölkelő keresztes-seivel hozzájárult a döntő győzelemhez, mely megállította 70 évre az európai muzulmán hódítást.

JEDLIK ÁNYOS fizikus, bencés szerzetes, a budapesti tudományegyetem tanára volt. Legjelentősebb felfedezései: a világ első, elektromágneses hatás alapján működő motorja (1828), s a világ első dinamójának elkészítése. (1852.)

—sz—

Irodalmi élet Szegeden
– A Dugonics Társaság –

A XIX. század végén pezsgő irodalmi élet fejlődik ki, a szegedi hírlapok jeles szerkesztői, és az akkor alapított *Dugonics Társaság* vezetésével. Szinte *„szegedi népiesség"* születik, amelynek nevesebb képviselői: *Gárdonyi Géza, Pósa Lajos, Sebők Zsigmond, Bite Pál,* majd *Cserzy Mihály* borbélynester, aki *„Homok"* írói néven, a szegedi kispolgárok és parasztok életét ábrázolja.

A Dugonics Társaság szegedi irodalmi társaság, amelyet 1892-ban alapítottak, és *Dugonics Andrásról nevezték* el. Célja, az irodalom pártolásán kívül, Szeged és az Alföld intenzív tanulmányozása volt.

A névadó *Dugonics András piarista szerzetes* volt (1740—1818), aki Szegeden született: előbb középiskolai tanár volt, majd a pesti egyetemen tanított. Stílusban és tartalomban a magyar iskolának volt híve. *Etelka* című regénye példátlan nagy sikert aratott, amelyet nemcsak a nemzeti témának köszönhette, hanem annak is, hogy a pogány történetbe célzásokat szőtt be *II. József* erőszakos és népszerűtlen uralmára.

Dugonics több regényt és drámát írt, sőt tudományos műveket is. Legnagyobb érdeme, hogy rámutatott a nép nyelvére, mint az irodalmi nyelv gazdag forrására. Bár a népnyelvre támaszkodik, mégis sok újítás származik tőle: a *matematikai műszavak* nagy részét ő alkotta. Szülővárosa szobrot állított neki, a róla elnevezett téren, a város központjában.

Szeged városa 1792-ben hívta meg Dugonics András rendjét, a *piaristákat,* és nyitotta meg főgimnáziumát, amely működése idején végig, *„a városi gimnázium"* nevet viselte.

Dugonics példája, és a piaristák jelenléte Szeged szellemi életében *számos írót késztetett munkára.* Az irodalmi tevékenység elősegítője volt 1801-ben *Grünn Orbán,* könyvnyomtató műhelyének megindulása. Itt jelenik meg Dugonics, és mások sok műve. A szellemi élet irányításába belejátszik a sajtó is.

Hangulatosan emlékezik meg a szegedi költő, *Juhász Gyula Móra Ferenc, Mikszáth, Tömörkény* és *Gárdonyi* találkozásáról a *Szegedi Napló* szerkesztőségében. Így ír Juhász Gyula: *„(Kiskunfélegyházán), az ódon templom mögött állott a földszintes ház (ma is ott áll), ahol Petrovics mészáros és korcsmáros Sándor fia töltötte gyermeksége legszebb idejét és hallgatta dajkája dalát, a Cserebogár, sárga cserebogárt. Ezen a tájon játszadozott a kis Móra Ferenc is. Nagyon jámbor elemista lehetett, mert Horváth tisztelendő úr, a tízéves fiút el akarta vinni Kalocsára, a jezsuitákhoz, hogy egy új Pázmány Pétert faragjanak belőle.* (Különös véletlen, hogy Ady Endre is pap akart lenni Kalocsán, életének egy furcsa fokán.) *Az édesanyja már kimosta az ingét, megfoltozta ruháit a fiúnak, de mire a nagy nap hajnala fölvirradt, holtan találták Horváth tisztelendő urat, a parókián. Móra Ferenc tehát tovább tanult szülővárosában, és titokban megírta az első versét is. A szülőház, amelytől Móra Ferenc a középiskola után búcsút vett, ma már csak emlékben él. Lebontották, mint ahogy nálunk általában a nemzeti sportok közé tartozik a költők szülőházának lebontása.* (Juhász Gyuláét is lebontották Szegeden.) *Pindarosét, még az ellenség is megkímélte, de nálunk félnek tőle, hogy a példa vonz, és még egy költőnek kedve támad, hogy megszülessék benne. Könnyű volt Tömörkény Istvánnak — mondogatta egy szegedi poéta, amikor Dugonics András szülőházának lebontása után, az övére került sor —, Tömörkény, a ceglédi állomáson született. Az állomásokat pedig bajosabb lebontani.*

A pesti egyetem elvégzése után, Felsőlövőn tanárkodott a század első két esztendejében, majd Szegedre pályázott főigazgatósági tollnoknak. De nem jelölték a tollnoki állásra, így történt, hogy 1902-ben a szegedi sajtó munkásai közé állott be, a Szegedi Naplóhoz. Ennek a lapnak olyan jó híre volt abban az időben, a magyar vidéken, mint a Daily Mailnek, vagy a Corrierra della Seranak. Mikszáth és Gárdonyi asztala állott a redakciójában, és ehhez az asztalhoz, Tömörkény mellé, Móra Ferenc is letelepedett. A bűvös asztal ott is marasztotta Szegeden, és vitte lassan, de biztosan előre. (Megint egy furcsa véletlen, hogy éppen abban az időben, Ady Endre is jelentkezett, a Szegedi Naplónál, és kis híja, hogy nem őt ültették le Mikszáth asztalához.)"

Móra 1902-ben adta ki első könyvét, *Az aranyszőrű bárány* címmel kedves, derűs, verses mesét *Mátyás király* korából. Hamarosan fészket rakott Szegeden, elvette szíve régi választottját, *Walleshausen Ilonkát,* aki nemcsak méltó élettársa, de egyben írótársa is lett, hiszen Móra Ferencné írta a legjobb szegedi szakácskönyvet. 1904-ben Móra, a Somogyi Könyvtár és a Városi Múzeum őre lett, 1916-tól, Tömörkény halála után pedig igazgatója. Különösen a régiségtár és a néprajztár páratlan gazdagsága, és eredetisége az ő érdeme, de a „Közművelődésnek" (ez a felirat áll ma is homlokzatán) emelt tiszaparti palota minden egyes szöglete az ő lelkének és kezének gondosságát és pontosságát hirdeti.

Érdekes összehasonlítást ad Juhász Gyula a kortárs irodalomról Szegeden. *„Móra az író, sokkal univerzálisabb, mint Mikszáth, ha mindjárt a humor, nála is majdnem állandó kísérő, zenéje írásainak és ennyiben Mikszáthrokon. Móra, az író, benne él és megeleveníti Tömörkény világát, de több színben látja, pszichológiai önmérője mélyebbre nyúlik. Móra, az író, ír azzal a tollal is amelyet Gárdonyi használt, de Móra tolla plasztikusabb, sötétebb vonalakat is karcol. Móra kedélyvilága is más. Életfelfogásának alaptónusa zordonabb. Gárdonyi szárnyaival magasabbra repül, Móra majd hogy csak szárnyaival is a földön jár. Gárdonyi Isten rabjairól ír, Móra csak a föld rabjairól, és Móránál mindjárt a rabság nehéz láncainak súlyát is érezzük, zörgését is halljuk, míg Gárdonyinál, a börtönbe is besüt a nap."*

Móránál, már a gyermek- és ifjúkort is az élet érdekességei szúrkálják tele. Az élet szegénysége is *Assisiban* és assisi szerint lélekben vályik, poézissé, miként Szent Ferencnél. Így vált poézissé Móra életében az élet sok érdekessége.

Móra, harmincéves írói jubileuma alkalmával, a szegediek üdvözletét, a polgármester-helyettes tolmácsolta, a *Pásztortűz* című, erdélyi folyóirat írói, a *Kisfaludy és Petőfi Társaság* nevében köszöntötték, amelyre így válaszolt: *„Az én sok foglalkozásom között csak egy van, ami után én sem teszek kérdőjelet, és ez az újságírás. Nem vagyok más, csak a magyar élet riportere, riportokat írok hol a halott húnokról, hol az élő tanyaiakról vagy, ha jobb témám nincs, a — szívemről."*

Meg kell említeni még, a 80-as évekből, a gyermekköltészet művelőjét, *Pósa Lajost,* aki *Dankó Pistának* is számos népdalszöveget írt. *Balassa Ármin* „Szeged és vidéke" c. lapjában tűnt fel először. Juhász Gyula, Kosztolányi Dezső, Babits Mihály és Csáth Géza írásaival.

Szerencsésnek mondhatja magát az a város, amely ilyen jelentős számú írónak adott otthont, és az írás lehetőségét.

Nem véletlen, hogy nyomukban századunk is megteremtette a maga jeles alkotóit: *Sík Sándort, Radnóti Miklóst* és *József Attilát* de személyüknek külön fejezetet kell szentelni.

— i —

Rejtő - Kertész Béla

ARCHITEKTUS:

A SZEGEDI TEMPLOMTÉR

című munkája, melynek anyagát az elhúnyt kiváló építész még életében gyüjtötte össze s sajtó alá rendezésre a Királyi Magyar Egyetemi Nyomdának adott át, 1933. év elején jelenik meg 107 képpel finom műnyomó papíron, egészvászonkötésben. Bolti ára 12 pengő.

A szövegrészt írta: Kertész K. Róbert, Móra Ferenc és Ybl Ervin.

ELŐFIZETÉSI KEDVEZMÉNY

azoknak, akik a folio formátumu áhitatos gonddal készített művet 1933 január 30-ig megrendelik a mellékelt levelezőlapon, azoknak bérmentve küldve 10 pengő.

PFEIFER FERDINÁND (ZEIDLER TESTVÉREK)
NEMZETI KÖNYVKERESKEDÉSE
Budapest, IV., Kossuth Lajos-ucca 5.

Kerrich Béla

KERRICH BÉLA művészeti kultúránknak kimagasló és tetterős művelője. A Nagy Magyar Alföld szívében, a magyar feltámadás székhelyén, a megújhodás apotheózisát, a szegedi Fogadalmi Templomot és a Nemzeti Emlékcsarnokot magában foglaló ünnepélyes fórumot alkotta meg.

Egységes, puritán monumentális, részleteiben nemesen átérzett formaképzés az ő architekturája. Az ő lelkének hamvassága, minden magas kultúráltsága mellett is üde hímporossága az, amellyel a tudatosan választott építési anyagnak súlyos, anyagias realizmusába költészetet, elvontságot, magasabbrendű lelkiséget, egyszóval igazi művészetet tudott önteni — önmagából.

KERRICH BÉLA neve a magyar építőművészet és nemzeti kultúra történetében maradandó leszen.

KERTÉSZ K. RÓBERT.

18.086. — K. M. E. Ny.

NYOMTATVÁNY

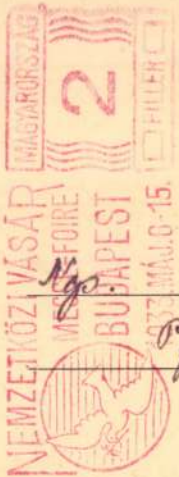

Ngs. Pfeifer Ferdinand
könyvkereskedő cég

Bpest
IV. Kossuth Lajos
u. 5.

Irodalmi művekhez készített illusztrációival, elsősorban az Aurórában megjelent rézmetszeteivel a szélesebb polgári rétegek képzőművészeti alkotások iránti igényét kívánta kielégíteni. Így jutott el az olvasókhoz s kapott nagyobb fórumot az irodalmi művekkel együtt az az új magyar művészeti mozgalom, mely a nemzeti festészet megteremtését tartotta feladatának.

*
* *

Kisfaludy Károlynak, a költőnek, a festőnek, az illusztrátornak, az Auróra irodalmi almanach szerkesztőjének szép emlékhelyévé válik „Trézsi néni" vönöcki háza. Lelkes kezdeményezésünk megfelelő helyi támogatásra talál és a felmérés után elkészített felhasználási és helyreállítási tervdokumentációnk megvalósul. A ház megmentéséért folytatott küzdelemről számolt be Jánossy Ferenc az Új Tükör hasábjain 1979-ben.

A műemléki szempontokból is jelentős épület tovább gazdagította volna a falut a már védetté nyilvánított két népi építészeti emlékkel érdekes együttessé válva. A földszinti teknőboltozatos helyiségben, melynek falán a több leírásban, monográfiában is szereplő Kisfaludy által festett falképet lehetett sejteni, a költő-festő emlékszobáját, az ezt követő gerendázatos helyiségekben pedig falusi könyvtárat és egy előadás céljait is szolgáló klubhelyiséget kívánunk berendezni.

A ház megviselt tetőszéke helyett egy mérnöki fedélszéket szerkesztettünk, mely lehetővé tette a nagy padlástér kihasználását. Itt lehetőség nyílik arra, hogy egy gyűjteményes kiállítás keretén belül Kisfaludy metszeteit, irodalmi műveihez készített illusztrációit bemutathassuk.

terével és XIV. századi freskóival. A dolgozat fő részét a rotunda részletes ismertetése, az építészeti részletképzés és a freskók bemutatása adja.

Az illusztrációs anyag a csekély reprodukálható emléket mutatja be, rajzokkal, fényképekkel. A tanulmánykötetet a vármegye művészeti topográfiájának betűrendes katalógusa zárja.

Dávid Katalin:

Az Árpád-kori Csanád vármegye művészeti topográfiája

Művészettörténeti füzetek 7.
Akadémiai Kiadó, Budapest

Nagyszabású kutató-, gyűjtő- és rendszerező munka részének, első jelentkező csírájának kell tekintenünk ezt a dolgozatot, mely a kora középkori Magyarország egyik legjelentősebb vármegyéjének művészeti topográfiáját vázolja elénk.

A vármegye településszerkezete, építészeti és képzőművészeti emlékei már a történelem középkori viharait sem élték túl. Régészeti ásatások leletanyagából és épületfeltáró munkáiból ismerünk néhány művészi igénnyel megformált használati tárgyat és rekonstruálhatunk néhány monostor-, templomalaprajzot.

Egyetlen kvalitásos, s majdnem teljes egészében épen maradt emlék a zombori körtemplom, ritka karéjos belső

Ernyey Gyula:

Az ipari forma története Magyarországon

Művészettörténeti füzetek 8.
Akadémiai Kiadó, Budapest

A design jelentéseinek alapvetően eltérő értelmezései ismeretesek, melyek az összetett jelenség egy-egy oldalának abszolutizálásán alapulnak. A különböző felfogás híve sajátos művészi vagy koordináló tudománynak, a marketing alátámasztójának, a vásárlási láz egyik alkotójának, alkalmazott művészetnek vagy a képzőművészet határesetének tekintik a designt.

A szerző, vizsgálódásaiban kiinduló alapnak a Tamás Maldonado megfogalmazásán alapuló, később szovjet módosítással általánossá vált meghatározást tekinti és nem bonyolódik a különféle indítékú definíciók szövevényébe.

A tanulmánykötetben a szerző a magyar ipari forma történetének főbb vonulatait, eredményeit, a sorozat jellegű ipari termékek főbb strukturális

RERRICH BÉLA

Emlékezés Rerrich Bélára

100 éve, 1881. július 25-én Budapesten született Rerrich Béla építész, kerttervező és szakíró. Középiskoláinak elvégzése után Nagybányán Hollósy Simontól tanult festeni, majd a budapesti Műegyetemen építész oklevelet szerzett. Az egyetem elvégzése után egy ideig Pecz Samu mellett tanársegédként dolgozott. 1906-tól 1908-ig Versailles-ban és Párizsban kertművészetet tanult. Külföldön szerzett tudását 1908-tól a budapesti állami kertészeti tanintézetben, mint tanár hasznosította. 1918-tól 1923-ig kisebb megszakítással ugyanennek az intézetnek igazgatójaként működött.

1928-ban Rerrich elnyerte a szegedi fogadalmi templom környékének rendezésére kiírt tervpályázat első díját és megbízást kapott a kiviteli tervek elkészítésére. A nagyszabású tervezési munkával 1930 őszére készült el. Terveiben a szegedi Dóm-teret körülvevő épületek egységes térrendszert alkotnak. Az égetett mázas (klinker) téglából készült együttes tökéletes harmóniát biztosít a templom fehér kőből és vörös téglából való neoromán architektúrájával. Bár Rerrich művének megalkotásánál a régi korok építészeti stílusaiból merített, — épületcsoportja mégis a két világháború közötti magyar építészet egyik legszebb alkotása.

Az épületek U-alakban fogják közre a templom előtti teret. A tér zártsága a középkori olasz kisvárosok tereire emlékeztet, az épületek vöröstéglás homlokzatborítása angol motívumokat őriz.

Az épületegyüttes árkádsora méltó helyet biztosít a Nemzeti Emlékcsarnoknak, melyben Kertész K. Róbert és Rerrich Béla elgondolásai alapján a magyar történelem és kultúra nagyjainak szobrai ill. domborművei kerültek elhelyezésre.

A szegedi püspöki palota belső terének kialakításában mind a térhatás, mind a részletek megoldása szempontjából művészit alkotott. Az egyes helyiségek berendezései rendeltetésüknek megfelelően teljes összhangot alkotnak a palota egészével, melynek kertjét is ő tervezte.

Bár a Dóm-téri beépítés Rerrich legjelentősebb építészeti alkotása, meg kell még említenünk Budapesten a Fővárosi Elektromos Művek Hengermalom utcai lakótelepét, mely a húszas években szintén az ő tervei szerint épült. Ezenkívül még iskolák és bérházak tervezése fűződik nevéhez, melyek Budapesten ill. Szolnokon épültek meg.

Építészeti munkássága mellett számottevő parktervezői tevékenysége. Szolnokon: a Tisza-parti park, a Baranya megyei Szentlőrincen: a Kossuth park és a Hősök ligete születtek tervei nyomán.

Rerrich Béla sokoldalúvá fejlesztett tehetsége lehetővé tette számára, hogy meg tudja teremteni megálmodott épületei és a környezet összhangját kifelé, — ugyanakkor a képzőművész szemével észrevette azokat a lehetőségeket, amelyek az épület belső harmóniáját biztosítják.

Számos cikket és könyvet írt. „A reneszánsz és a modern kert művészete" című munkája 1909-ben jelent meg (Franklin Nyomda, Bp.). „A kert rendezésének mestersége és művészete" 1923-ban látott napvilágot (Légrády, Bp.). A magyar építészet és kerttervezés számára nagy veszteség, hogy olyan korán, — alig 51 évesen — 1932. február 23-án távozott az élők sorából.

Horváth Imréné

Jaap Bakema 1914—1981

67 éves korában meghalt a hollandiai Groningenben született Jaap Bakema a Delfti Műszaki Egyetem építészprofesszora. Halálával a holland új építészet legjobb hagyományainak folytatója, a háború utáni építészet egyik legjelentősebb vezéralakja távozott. Pályáját C. van Eesteren irányítása alatt kezdte, majd a Stijl mozgalom nagy alakjának van den Broeknak irodájába betársulva korunk egyik legnagyobb építőmesterévé vált. A Van den Broek en Bakema nevű építész közösség műveinek alig áttekinthető sorából szinte csak ötletszerűen ragadhatunk ki néhányat. Először Rotterdam újjáépítése során a Lijnbaan nevű kereskedelmi központ (1949—51), néhány nagyáruház, Nagele-i református templom, a berlini Hansa-negyed toronyháza (1957—60), a rotterdami Alexander Polder és a Nord-Kennemerland régió-terv tette nevét általánosan ismertté. A Delfti Műszaki Egyetem (1960), a westfaliai Marl városháza (1964), az Osakai Világkiállítás holland pavilonja (1970), vagy a München-Perlach-i Computer Kutató Központ, amelynek tervein a Siemens tervezőcsoport tagjaként halálakor dolgozott, számos más művével korunk építészetének legjelentősebb műveiként tarthatók nyilván.

A magyar Alföldhöz hasonlóan tág horizontú, sík Hollandiában, különösen a polderek mértani út- és csatornahálózata között, ahol nem találni semmiféle olyan természeti elemet, ami léptéket adhat, a lakás és táj közötti átmeneti elemek képzése fontosabbnak tűnik, mint bárhol másutt. Talán ez az oka annak, hogy a városrendezés éppen nála akkor se vált el a város tereit, épületeit a társadalom, a család és az egyén időben állandóan változó életének kereteit formába öntő építészettől, amikor az egyre inkább különféle „szakágak" igényeinek a területfelhasználás síkján való egyeztetésévé vált. Néha, talán egy kicsit irigykedő csodálattal sokan úgy éreztük, hogy ő az utolsó mester, aki ezt meg is engedhette magának. Egyszerre volt a társadalom, a család, az egyén jövőjéért felelősséget érző, az igazi értékek jobb megismeréséért küzdő sajátos filozófiáját hirdető tanár és a rengeteg konkrét építési feladat megoldása során az adott pénzügyi lehetőségekhez, anyagokhoz, szerkezetekhez, technológiához kötött gyakorló építész.

Október 21-én, már betegen fogalmazott utolsó körlevelében, amelyhez Paul Eluard Szabadság c. verse, Európának a fasizmustól való felszabadulása után Fernand Leger által illusztrált és az akkor kommunista orientációjú „la maison de la pensée Francaise" által kiadott példányának másolatát mellékelte. A „de 8 en Opbouw" avantgarde folyóiratban 1941-ben írott cikkét idézi, mintegy számot adva életéről. A CIAM (Congrés Internationaux d'Architecture Moderne) dogmákká merevedett elvei ellen való tiltakozásaként abból kiszakadó TEAM 10 csoport legtevékenyebb szervezője és egyik legjelentősebb, mindenféle dogmatizmussal állandóan szenvedélyesen harcban álló vezéregyéniségeként mindig a „találékony funkcionalizmust" hirdette. Ez nála azt jelentette, hogy ha az elsődleges igények, amelyeket ki kell elégítenünk, nem vezetnek el a szépséghez, akkor vissza kell térnünk a szükségletek újrafogalmazásához és talán ott kell valamit változtatnunk.

Polónyi Károly

Magyar Építőművészet 1981/4

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizennegyedik évfolyam. 49. szám. Budapest, 1908. december 2-án.

Meghivó.

A Magyar Épitőművészek Szövetsége folyó évi **december hó 3-án, csütörtökön** este ½7 órakor saját helyiségében (Ferenciek-tere 7. I. em. 6.)

Egyetemes ülést tart.

Tárgyai:

1. Kereskedelemügyi m. kir. miniszter leirata „Az épitészeti tervpályázati szabályzatok“ dolgában.
2. *Palóczi Antal* első mester ismerteti *„Arad sz. kir. város“* szabályozási tervét.
3. Folyó ügyek, inditványok.

Ezt megelőzőleg 6 órakor

Igazgatósági ülés.

Tárgyai: Folyó ügyek.

Fleischl Róbert s. k., ü. v. titkár. **Palóczi Antal** s. k., I. mester.

Ülés után társasvacsora a Szövetség helyiségében.

London épitése.

II.

Az épületek körül levő szabad területről és az épületeknél megengedhető magasságról a következőket állapitja meg a szabályzat. A látható souterrain helyiséggel biró lakóházaknak ezen souterrain helyiségek világitására és levegővel való ellátására egy legalább 100 négyzetláb egységes területü nyilt tér szolgáljon. Az oly utcákkal határos lakóházak esetében, mely utcák ezen szabályzat életbe léptetése után keletkeztek, az épület hátterében a lakható souterrain helyiségek világitására és szellőztetésére legalább 150 négyzet láb egységes területü nyilt tér tervezendő, melyben nem foglaltathatnak olyan épületrészek, melyek magasságban az azokat körülvevő járda niveaujából kiemelkedhetnek. Ezen a souterrain helyiségek világitására és szellőztetésére szolgáló nyilt terek lehetőleg az épület egész szélességében menjenek végbe és mélységük átlag 10 láb legyen. Az angol egy-családos lakóházak souterrain helyiségeit világitó ugynevezett világitó aknák méretezésére, miként való elhelyezése és elkészitése, ezek területének az épületek méreteihez való viszonyitása, és az ezen épületek magasságainak az ezen világitó aknák méreteihez viszonyitott megengedhető magasságára nézve ad pontos meghatározásokat ezután a szabályzat. Ezen dolgok azonban annyira speciálisan csakis angol viszonyokra vonatkoznak és annyira csakis a tipussá jegecedett zárt sorban épülő városi angol lakóházra vonatkoznak, hogy ezeket e helyt bátran mellőzhetem.

A házaknak az utca szélességéhez viszonyitott megengedhető magasságát illetőleg a londoni épitési szabályzat talán minden egyes szabályzatnál is szigorubb, mi különösen az ottani lakószoba belső magasságának megengedett igen alacsony minimummal függ össze. Ezen pont értelmében valamely ház magassága nem lehet nagyobb az illető ház külső főfalának az utca szemközti épitési határvonalától számitott távolságánál, vagyis az utca szélességénél. Ha az épület saroktelken épül, ugy a ház magassága a szélesebb utca szélességi méretéhez viszonyitva állapittatik meg, de ezen magasság a kisebb szélességü utcában nem tartható meg a ház ezen homlokzatának egész hosszán végig, hanem csakis a saroktól számitott 40 lábnyi hosszban. Ez igen helyes intézkedésnek mondható, mert ezen megszoritás által ki van zárva az, hogy oly esetben, midőn a sarokház utcai homlokzatának csak aránylag véve kis része esik a szélesebb utcára vagy térre, ezen nagyobb magasság a ház frontjánál a kisebb szélességü utcán végig vezettessék.

Egyes esetekben a Council a fentebb emlitett meghatározástól eltérőleg nagyobb magasságokat is megengedhet, mely kivételek esetről-esetre állapithatók csak meg.

A zárt *udvarok* nagyságát és az épülethez minő módon való elhelyezkedését London épitésszabályzata a legtöbb continentális városétól teljesen eltérőleg határozza meg. Ennek oka elsősorban abban található, hogy a legtöbb londoni lakóház napjainkig majdnem kivétel nélkül a continentálisakétól teljesen elütő elvek alapján épült. Az átlag 3—4 emeletes egycsaládos lakóházban alig van zárt udvar, mivel erre szükség nincsen. A mellékhelyiségek a ház hátulsó frontjában elhelyezett és a szabadba nyiló ablakokon kapják világitásukat (azaz of the baelding.) Csak a nagyobb épületekben, szállodák, iskolák stb. és az ujakban, főleg az előkelőbb negyedekben épült „flat“-ekben (bérházszerü épület) fordulnak elő zárt udvarokba néző lakóhelyiségek. A párisi szabályzathoz hasonlóan a londoni is csakis zárt udvarokba nyiló *lakó* helyiségek esetére ad szigoru utasitásokat. A londoni szabályzat nem az udvar területének és a beépitett terület nagyságának egymáshoz való viszonyából határozza meg az udvar nagyságát, hanem az egyes lakóhelyiség ablakának a zárt udvarban miképen való elhelyezkedéséhez képest, vagyis annak a zárt udvarban elfoglalt helyzetéhez képest. Nincs is sok gyakorlati haszna az ilyen százalékokban való megadásnak, mert olykor a nagyobb százaléku udvar a helyi viszonyokhoz képest sokkal rosszabb légvezető, főleg azonban világitóforrás a nagyobbnál. Hisz már a ház egyes részeinek az égtájakhoz képest minő helyzetben való elhelyezkedése nagy szerepet játszik. A mi talán hiányos a londoni szabályzat e pontjában, az talán az a körülmény, hogy az ily zárt udvarban elhelyezett lakószobáknak belső traktus mélységéről nem elégszik meg, mert kétséget sem szenved az, hogy a kisebb mélységü szoba aránylag véve kisebb külső világitás mellett sokkal világosabb a nagyobb traktus mélységünél.

Az oly minden oldalról zárt, de felül részben vagy egészen nyilt világitás és szellőztetés céljából létesült udvar esetében, melyben valamely lakószobára nézve ezen lakószoba menyezetének a hozzátartozó főfal ereszvonaláig számitott távolsága (az udvarnak az ezen lakóhelyiséghez viszonyitott „mélysége“) nagyobb akár az udvar szélességénél vagy mélységénél, ezen lakóhelyiségek szellőztetése céljából megfelelő intézkedés történjék arra nézve, hogy a zárt udvar alsó részében lévő levegő tömeg a külső levegővel közlekedésbe jusson.

Nem létesithető a nyilt levegőbe biró ablakkal nem nyiló, lakócélokra szolgáló helyiség csakis zárt udvarba nyiló ablakkal oly udvarban, melyben az illető ablakfalának az udvar szemközt levő falától való távolsága legalább is nem fele az illető szoba padlója és a szemközt levő fal ereszvonala niveau különbözetének. Minden oly udvar megfelel ezen feltételnek, melynek nagyobb kiterjedése nem nagyobb a kisebb kiterjedés kétszeresénél és ha azon esetben is megfelelne fenti követelményeknek, ha ugyanoly területü négyzet alakja volna.

Lakócélokra szolgáló helyiség szabadba nyiló ablak nélkül az egyik oldalán nyilt, de különben minden oldalról zárt udvarba, melynek a nyilt oldaltól való távolsága a szemközt levő faltól az udvar szélességének kétszeresénél nagyobb, csak akkor létesithető, ha ezen szoba padló niveau és a vele szemközt levő fal ereszvonala közti niveau differencia legfeljebb kétszerese az illető szoba ablakfalának a vele szemközt levő fal távolságának.

A mi az épületek maximális magasságát illeti, az (templomokat, szinházakat stb.) kivéve legfeljebb 80 láb lehet, bele nem számitva a tetőben elhelyezhető két emeletsort. Ennél nagyobb magasságu épület engedélyezésének jogát a Council esetről-esetre tartja fenn magának.

Tekintetbe véve a szobák belső magasságát illető minimumot, mi a londoni szabályzat értelmében 8 láb és 6 hüvelyk (24.32 m.) ezen minimális méret betartása esetében a földszinten kivül még 6 emelet létesithető a tetőben elhelyezhető két emeleten kivül.

A mint látni való ezekből, az épület magasságára vonatkozó maximum kisebb a nálunk megengedettnél (nálunk 25·00 meter), de tekintetve véve a szobamagasságnak megengedett alacsony minimumát, főleg pedig azon körülményt, hogy a londoni épitész nem csak kivételesen olcsó épitkezéseknél, de rendes esetben is gyakran alkalmaz ily kis méreteket, ezen 80 lábnyi házmagassági maximummal sokkal több emelet hozható be ezen magasságba a mi nagyobb maximumunkénál.

Az épületszerkezetekről szóló fejezet következik ezután. Ezen fejezet első pontjai a falvastagságok, a külső falakban alkalmazható nyilások és ablakok, az ebben alkalmazható faalkatrészek, tartókról szól, a falvastagságokról stb. Csak röviden emlitem fel ezeket, mivel az ottani egész más épitési rendszer mellett ez ránk nézve kevés érdekkel bir. Különös gondot fordit a szabályzat a tüzbiztonsági óvintézkedésekre, melyeknél a főelvet mindig az *emberi élet biztos megmenthetése* képezi. Ezen főelvből kifolyólag láthatjuk, hogy a szerkezetek tüzbiztonságára vonatkozó intézkedések és előirások nem is oly szigoruak, mint inkább azon intézkedések, melyek a bent lakó egyének életének tüzvész esetében való megmentésére, vagyis a menekülésre vonatkoznak, igy pl. a 30 lábnál magasabb házaknál külön intézkedések történnek a külső lépcsőkre és a tetőn elmenekülés céljából alkalmazandó tetőajtókra nézve stb. Minden tetőrész éghetlen anyaggal legyen boritva; a 30 lábnál magasabb háznál különös előirások vannak lépcsős létrával ellátott, ellen-

Mázoló- és ércfényező- (akár uj, akár renoválási) **munkákra vállalkozik** **HAJNAL (Honig) MIKSA** Budapest, VII., Dembinszky-u. 4. **TELEFON: 101—97.**

TEICHNER ÁDAM
vasszerkezet, mű- és épület-lakatos
BUDAPEST, VII., HÁRSFA-UTCZA 61. sz.

Készit: épületvasszerkezetet, mükovácsolásokat, kapu, kandalló és bronz-munka különlegességeket.

A milanói kiállitáson két arany éremmel, **a pécsi orsz. kiállitáson** nagy állami ezüst éremmel kitüntetve.

Parketgyártmányainkat kartellen kivül lényegesen mérsékelt árak mellett :: :: ajánljuk :: ::

Szentlőrinci parketgyár r.-t.

Telefon 79—43. **Budapest, V., Csáky-utca 3. sz.** Telefon 79—43.

sulylyal biró könnyen nyitható tetőajtóra. Ez Londonban különösen fontos, mert azon rendszernél, mely mellett a legtöbb családi lakóház vizmentes fedéllel bir, mely fedelek egy utcában körülbelül egy magasságban vannak, vagy legalább is ezen niveau differenciák legyőzése szempontjából lépcsőkkel vannak ellátva, tüz esetében ez majdnem mindig biztos menekvést ad, ha a tüz nem a legfelső, hanem az alsó emeletekben tör ki.

A tető maximális hajlása a szabályzat szerint lakóházaknál 47°, áruházaknál pedig 75° lehet. A mi a tetőben elhelyezhető lakásokat illeti, minden szigoru tüzbiztonsági előirás mellett igen nagy szabadságot ad a szabályzat a tervezőnek. A tetőben 2 emelet helyezhető el ezek szerint.

A mi a kandallókra való előirást illeti, az bennünket nem érint. A kéményekre való előirások is teljesen mások a kandallókkal kapcsolatban.

Lakóházakban falépcsők annyiban engedélyezhetők, a mennyiben az illető lakóház belső köbtartalma a 250,000 köblábot meg nem haladja. Ezen tul ugy a lépcsők, mint a közlekedő folyosók stb. tüzbiztos anyagból készitendők és a több családos lakóházakban és bérházakban a lépcső közvetlen a szabadba nyiló ablakkal legyen ellátva.

Fontosak és érdekesek azon adatok, melyek a lakószobák minimális belső magassági méreteire és világitási viszonyaira vonatkoznak. Ezek szerint a rendes lakószobákra vonatkozólag a belső minimális magasság 8 láb és 6 hüvelyk, a padlás illetve mansard szobáknál 8 láb. Ezen minimum a mi minimumunknál (2.60 m.), tehát még 5 cm.-el kisebb.

A mi a lakóhelyiségeknek az ablakokon át történő világitását és szellőztetését illeti, ez a szoba-padló területéhez van viszonyitva és rendes lakószobáknál a tiszta világitó felület a padló felületének legalább $^1/_{10}$-ét, tetőszobáknál pedig ennek legalább $^1/_{12}$-ét kell hogy képezze. A nyitható felület első esetben legalább $^1/_{20}$, utóbbiban legalább $^1/_{24}$ kell hogy legyen. Ezen meghatározás az utca és udvar méretek teljesen pontos megadása mellett elegendő és a hygiénia szempontjából is elfogadhatónak mondható.

A fejezet ezután előirja a „Public Health Act-tal 1891" (közegészségi törvény) megegyezőleg a souterrain helyiségek padlójára nézve léggel átjárható padló alapozást, az istállók felett elhelyezett helyiségek esetében a menyezet és padló minő módon való létesitését.

A kiszökellések, — üzleti portálokat kivéve, — egészen tüzmentes anyagból valók lehetnek csak. Bolti portálok a 30 lábnál keskenyebb utcákban 5 hüvelykkel, azok párkányai 13 hüvelykkel, a 30 lábnál szélesebb utcákban 10 hüvelykkel, a párkányok legfeljebb 18 hüvelykkel ugorhatnak ki. Az üzlet-portál a járda niveaujától legfeljebb 25 lábnyi magasságot érhet el.

A szabályzat megengedi a 40 láb szélességü utcákban az ugynevezett „bay window", — az angol lakóház külsejét annyira jellegző balkonszerü ablakok létesitését. Ezen rendesen félhatszög alaprajzu kiugrással biró ablakok nagy szerepet játszanak Angliában és első sorban Londonban főleg az észak felé eső házaknál a napsugárnak a szobába való bevezetése miatt. Ezen „bay window"-ok kellő és tetszetős formában igen festőivé teszik a házat és főleg a szoba belsejét, — annak területi nagyitásán kivül, — kedélyessé és otthonossá alakitják. Az angol épitészek kapnak is az engedélyen, mert alig van valamire való jobb épület, melyen egy vagy több ilyen „bay window" ne lenne Londonban. Ezekre nézve az előirás a következő: a „bay window" legnagyobb kiugrása 3 láb, legfeljebb csak 3 emeleten vezethető által és nem lépheti tul a homlokzat felületének $^3/_5$ részét. Üzleti célokra, árusitásra stb. ezek fel nem használhatók. Fontos kikötések vannak a házak nagyságát (azok köbtartalmának maximumát) illetőleg. Ezek értelmében 250,000 köblábnál nagyobb köbtartalmu ház szt. Pál katedrálisától számitott 2 mérföldes rádiuson belül nem épithető. A 250,000 köblábnál nagyobb köbtartalmu ház a „warehause class"-hoz (áruházak) tartozik és az ezekre vonatkozó előirásokat követi, u. m. az üzleteket, egyéb helyiségeket összekötő folyosók, lépcsők, közlekedő helyiségek ajtói stb. tüzállóanyagból készitendők, az „office"-ek (irodák és üzleti helyiségek) a lakásoktól elkülönitendők. A 250,000 köblábnál nagyobb épület tüzmentes válaszfal által részekre bontandó.

Oly gyárak és ipartelepek esetében, melyek ennél nagyobb köbtartalmu épületeket igényelnek, a „Superintending Architect" és a tüzoltóság által esetről-esetre megállapitandó feltételek mellett 450,000 köblábnyi épület is létesithető, oly esetben, ha üzeme nem szolgál robbanó anyagok előállitására.

A fejezet azután tárgyalja még a két épületnek egy célra való egyesitése esetében betartandó feltételeket, ha e két épület összesen 250,000 köblábnál nem nagyobb köbtartalmu, a nyilvános vagyis középületekre vonatkozó előirásokat, magánépületeknek középületekké való átalakithatásának módozatait, templomok és kápolnákra való előirásokat, stb. stb. többkevesebb részletességgel.

A VII. fejezet *a különleges rendeltetésü, ideiglenes jellegü épitményekről és a faépitményekről* szól. A mi az egész szabályzaton átvilaglik, hogy a szabályzat mindenütt igyekszik szorosan a gyakorlatnak megfelelni, még helyesebben mondva a szabályzat egyes pontjai nem foglalnak rideg álláspontot meghatározásai mellett, az ezen fejezetre annál inkább áll. A főfelügyelettel megbizott épitész a kerületi hatóság és az ezek felett álló fórum, a „County Council" (városi tanács) mindig fentarthatja magának egyes esetekben a jogot az adott esethez képest egyes feltételek elengedését vagy felállitását. Ezen fejezet tényleg oly természetü, hogy alig lehetne az ebbe tartozó épitményekre nézve általános érvényü szabályokat és megkötéseket felállitani, miért is különös bő teret enged meg a hatóságnak a beavatkozásra és az adott esetre vonatkozó feltételeknek minél megfelelőbben való megszabására, ezen fejezet alá tartozó épitményekre a megelőző VI. fejezet előirásai alkalmazhatók nem lévén. A „Superintending Architect" és felettes hatósága az ezen fejezetbe tartozó épületekre nézve tehát tisztán a tervekből itél.

A következő fejezet *az épittető és a szomszédok jogairól* szól, ennek meghatározásai az utána következőiével együtt, mely is *a veszélyes és elhanyagolt épületeket* tárgyalja, meglehetősen megegyezik egyéb világvárosok épitő szabályzatainak ezen pontokra való megszabásaival és ezért e helyt csak röviden érintem meg. Legérdekesebb része az előforduló jogi eseteknek miként való elintézése, mi azonban a teljesen különleges angol jogi eljárásokkal annyira összefügg, hogy e helyt talán bővebben tárgyalnom nem szükséges.

A veszélyes és a közegészségre káros üzemü épitményeket tárgyalja a szabályzat X. fejezete 4 főpontban. Talán érdekes a következő egynéhány meghatározása.

Veszélyes üzemü épülethez 50 lábnyi távolságra közelebb semmi néven nevezendő épület sem helyezhető; ugyanez áll a közegészségre káros üzemü gyár-, vagy ipartelep épitményekre nézve is. Az ezen épitményekhez való fuvarozás a fentmegjelölt távolságon belül szintén szigoru tilalmat képez és csakis az illető üzemnél alkalmazott egyéneknek van megengedve. A fejezet meglehetős pontossággal határozza meg ugy a veszélyes mint a káros üzemü épületeket és pedig a veszélyes épületek közé sorozza minden hirtelen égésre képes, dörzsölés által gyuló anyagokat előállitó üzemeket, terpentin, naphta, firnis, lack, gyanta és kátrány gyárakat. A közegészségre káros üzemek a vér és a csontfőzők stb.; nem sorozza azonban ezek közé a szappanfőzőket, faggyu készitőket, bélfőző, marha és lóvágókat stb.

A *mélyen fekvő telkeken emelendő lakóházak*ról szóló fejezet meghatározza, hogy a „Trinity"-árviz jelnél mélyebben fekvő telkeken csakis a Council külön engedélyével szabad lakócélokra szolgáló épületeket emelni. Ilyen esetben a Council megtilthatja vagy szabályozhatja az épitkezés módját és meghatározza a legalacsonyabban fekvő padlózat niveauját.

Érdekes fejezet a *reklám céloknak szolgáló szerkezetek*-ről (Sky sigus) szóló. Azon különféle és Londonban, főleg a „City"-ben óriási számban előforduló reklámcéloknak szolgáló szerkezet, mint a tetőkön alkalmazott különféle gömbalaku világitó test, a taréjra erősitett villamvilágitásu feliratok stb. szabályozása és azoknak a közre nézve való veszélytelen voltuknak biztositása idézte elő „*The London Sky Sigus Act*"-ot 1891-ben. Ezen „Sky Sigu"-ekhez sorozza a szabályzat mind az utcáról nézve az égfelé nyuló és a tetők megerősitett reklámszerkezeteket. Nem tartoznak ide zászlórudak, szélkakasok vagyis nem reklámcélokat szolgáló szerkezetek, sem a falhoz biztosan odaerősitett felirati táblák, keretek, a taréjhoz erősitett átlátszó nélküli cimtáblák stb. Ezen reklámcélokat

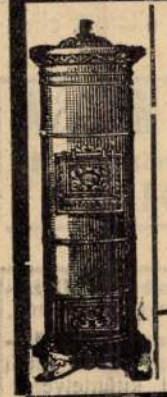

Eredeti Meidinger rendszerü szabályozó- töltő, és szellőző kályhák.

minden kivitelben.

BUDAPEST és BÉCS

Ehrlich J. és H. Meidinger kályhagyára.

Központi légfütések.

Meidinger caloriféres-ek cserépburkolatban

Cs. és kir. kiz. szabadalm.

Siemang-Ehrlich-féle kaszárnya kályhák

BUDAPEST, IX. ker., Lónyay-utca 15. sz

Eifert János felvételei

Molnár Ferenc regényéből nemcsak a gittegylet és Nemecsek feledhetetlen alakja maradt meg bennünk, hanem az a szívszorító jelenet is, amikor a grund, a Pál utcai fiúk birodalma, megszűnt.

DR. RADÓ DEZSŐ

GRUNDNOSZTALGIA '81

Igen, van ilyen nosztalgia, sőt, a grundnak van irodalma-költészete is, és nem is akármilyen. Hazai „grundon" maradva, Molnár Ferenc Pál utcai fiúk című regényére gondolok. A történetből nemcsak a gittegylet és Nemecsek feledhetetlen alakja maradt meg bennünk, hanem az a szívszorító jelenet is, amikor a grund — a Pál utcai fiúk birodalma — megszűnt. Ez a régi nosztalgia termelődik újra napjainkban kisebb-nagyobb mértékben, és olykor a szakmai berkekre is átterjed. Hogy közeli példát mondjak: e folyóirat 1981. januári számában K. P. cikke a játszóterekről.

A mai grundnosztalgia a grund ellentétpárjának a modern lakótelepi játszóteret állítja. Meg kell tehát vizsgálnunk, milyen volt a grund és milyen a mai játszótér, vizsgálataink eredményét pedig össze kell vetnünk gazdasági lehetőségeinkkel is.

A grund beépítetlen telek, minden különösebb felszerelés nélkül. A gyerekek hulladék anyagokból — a mai zsargon göngyölegnek nevezi — várakat építettek, napestig rúgták a rongylabdát vagy a kopott teniszlabdát, mert „igazi focira", fűzős bőrlabdára nemigen futotta. Szegényessége ellenére a grund világának mégis volt valami varázsa. A gyerekek maguk alakíthatták ki a játszóteret, és így jobban magukénak érezték azt. Természetes elemként rendszerint akadt a grundon egy-egy fa, amely törzsével, ágaival utánozhatatlan és megismételhetetlen volt, így a csenevész bokrokkal vagy éppen az elvadult bozóttal együtt a természet egy darabját jelentette. A hangsúly azon van, hogy ez *szabályozatlan* természeti elem volt. Azt mond-

RERRICH BÈLA

hatjuk tehát, hogy a grund beteljesítette mindazt, ami után a városi gyerekek sóvárogtak: a szabad mozgásteret, a sportolás, a játék, a fára mászás, a kaland lehetőségeit. A terpeszkedő város mindig hagyott egy-egy telket, amelyet minden szigorú előírás, *rendtartás nélkül* lehetett használni.

Lehetnek eltérőek a vélemények a mai budapesti játszóterekről, de ami az elmúlt húsz esztendő fejlődését illeti, rendelkezünk néhány tiszteletre méltó adattal. 1960-ban 325 játszótér és játszóhely volt a fővárosban, az 1980-as évet 1600 játszótérrel, illetve játszóhellyel ,,zártuk'. Húsz esztendő alatt tehát a számuk több mint ötszörösére növekedett, miközben a parkok területe ,,csupán'' a duplájára. Nem hiszem, hogy olyan sok város van a világon, amely hasonló számadatokkal büszkélkedhetne.

Hogyan alakultak ki ezek a játszóterek? A tömeges lakásépítés adottságait felhasználva, a kerttervezők fiatal nemzedéke élni tudott a lehetőséggel. Dicséretükre legyen mondva, hogy nem elégedtek meg saját szakmai felkészültségükkel, hanem pedagógusokból, gyermekpszichológusokból és más szakemberekből álló bizottságokkal tanulmányozták a különböző korú gyermekek mozgás- és játékigényét, a korcsoportok igényeire hangolt játszótereket. E korszak lehetőségei közé tartozott, hogy a szakemberek számára megnyílt a világ, és így átvehették és alkalmazhatták a külföldön szerzett tapasztalatokat is. Ennek eredménye, hogy az 1950-es évek és az azt megelőző időszak kissé katonásan egyforma — néhány hintából és homokozóból álló — játszóterei helyébe a 60—70-es évtizedben a gyerekek fantáziáját foglalkoztató rakéta, földgömb formájú játékokat is építettek, figyelembe véve azt a törvényszerűséget is, hogy amint nőnek a gyerekek, egyre inkább a sportot kedvelik, tehát a tíz éven felüliek számára sportjátszótereket, sportkerteket alakítottak ki. Ezek nemcsak játéklehetőséget nyújtanak, hanem fontos társadalompolitikai célt szolgálnak azáltal, hogy a tinédzserekben ,,túltengő' energiát helyes mederbe terelik. Ez nem kiagyalt összefüggés, hanem Budapesten és a világ más városaiban is kimutatott valóságos jelenség. A technika fejlődésével a munka mind kevesebb fizikai erőfeszítéssel jár, mind több a szabad idő, s nem közömbös, hogy a csoportba verődött fiatalok mire fordítják ezt a ,,fölös energiát''; játszanak, sportolnak, mert van hol, vagy például közterületek berendezéseinek rongálásában élik ki magukat — talán éppen játszótér híján.

Kétségtelen tény, hogy a játszótérépítés túlzottan tudományos megalapozottságából születtek fantáziátlan megoldások is, gondoljunk csak a működő csúszdák vagy más játékok szigorú vonalvezetésére. Eltelt néhány év, míg tervezőink észrevették és korrigálták a hibákat. Építeni kezdtek ,,kalandjátszótereket'' is, ahová ,,visszatértek'' a göngyölegek, a használt autógumik, a játék állatok és a játék vonatok, a várak, a házikók. E felismerés eredménye a városligeti, a gellérthegyi csúszdarendszer, a Károlyi-kerti, a Balassi Bálint utcai és a kelenföldi városközpontban kialakított játszótér. Ez utóbbi városszerkezeti különlegességnek számít, hiszen nem sok példát találhatunk arra, hogy játszótér alkossa a városközpont ,,központját''.

Mégis, ha ma végigjárjuk a főváros játszótereit, akkor tárgyilagosan azt állapíthatjuk meg, hogy — különösen az új lakótelepeken — valóban a merevség, a sematikus megoldások és nem utolsósorban a túlzsúfoltság, az összezsúfoltság jellemzi őket. Akár a Havanna úti, akár a kispesti új lakótelepen levő agyonzsúfolt, egymás hegyére-hátára rakott játszószerekkel megépített játszótereket vizsgáljuk, jogosan merül fel a kérdés: lehet-e ezeket egyáltalán *térnek* nevezni. Inkább a játszószerek halmazának tekinthetők.

Ismerjük el, hogy a házgyári technológiával épült lakótelepekhez nekünk, kertészeknek, inkább növényeket kellett volna hozzáadnunk, s nem újabb nagy mennyiségű betont. Hiszen a növény lett volna talán egyedül alkalmas arra, hogy otthonos jelleget kölcsönözzön a sokat emlegetett ,,művi'' környezetnek. Akármilyen szép eredményeket értünk is el a játszóterek és felszerelésük számának növekedésében, az elmúlt két évtized alatt a parkok burkolt felülete nyolcszorosára nőtt. Ez még akkor is meghökkentő adat, ha ezt a fenntartási költségek indokolták, tudniillik, ennek ,,gondozása'' kevesebb élőmunkát igényel, tehát olcsóbb. Most azonban jelentkezik egy újabb tényező, mégpedig az anyagi megfontolás. Végül is nem mindegy, hogy egy négyzetméter zöldterület 340 vagy 170 forintba kerül. A különbség a fővárosban egy ötéves tervciklus alatt 400 millió forint.

A VI. ötéves tervben nem lesz lehetőségünk a ,,játszótérorgia'' folytatására. Kevesebb pénz jut a parkokra, ezért jobbára csak társadalmi segítséggel alakíthatók ki a legszükségesebb zöldfelületek is. Szerencsének tarthatjuk, hogy az anyagi megfontolások és a szakmai szempontok egyaránt kedvező irányba terelhetik törekvéseinket. Persze a szerényebb összegből is lehet eredményesen gazdálkodni, s ha nem a felhasználható területekkel, az ültetendő növényekkel — elsősorban a fákkal — ,,takarékoskodunk'', akkor célszerűbb és barátságosabb parkokat építhetünk.

Arról azonban le kell mondanunk, hogy a játszóterek mintegy a lakások összkomfortjához tartozzanak, hogy úgyszólván az ablakok alatt helyezkedjenek el. Olcsóbb elemekből a lakótelepek szélén, akár külterjesen — rendszeres öntözés és pázsitnyírás nélkül — kialakított egy-két területen, futballkapuval és néhány tornaállvánnyal megoldható a lakótelep játszótérgondja. Ha meghagyjuk a szabad területet, akkor később kiépíthetik a játszóteret is. Szocialista brigádok vállalatoktól, gyáraktól kapott anyagok felhasználásával társadalmi munkában berendezhetik a játszóteret.

Tudom, akadnak majd ellenzői ennek az álláspontnak szakmai berkekben is. Mégis az a véleményem, hogy — messzemenően figyelembe véve a követelményeket és gazdasági lehetőségeinket — meg kell szabadulni beidegződéseinktől, még akkor is, ha azok egyébként rokonszenvesek.

RAJNA GYÖRGY

NYOMOZÁS EGY

A főváros emléktábláit kutatva megakadt a szemem a XI., Fehérvári út 88/b szám alatti bérházon. A kaputól jobbra, a ház falán levő dombormű egy kalapos férfit ábrázol. A mélydomborítású keret felső szegélyén évszám: ,,ANNO 1928''.

Ki lehet az ismeretlen férfi? Netalántán egy építész emlékét megőrizendő készült a szép dombormű? Egy apró jel mindenesetre erre utalt: az emléktáblán szinte a cégér pontosságával árulkodó körző. Ahogyan jobban szemügyre vettem az épületet, több falán elektromosságra utaló dombormű is feltűnt. A neobarokkos alakoknak szimbolikus jelentőségük van: a ház a Fővárosi Elektromos Művek bérháza. Sokszor megálltam előtte, és próbáltam, ha csak valamicske apró jelből is, a ,,kalapos férfi'' titkát megfejteni. Legalább a művész nevét tudnám, aki a domborművet készítette — morfondíroztam magamban —, mindjárt könnyebb lenne a kutatás! De az emléktábla a sok nézelődés során sem árult el semmit.

A szerencsés véletlen azonban útbaigazított. Egyik sétámon — látván a házra szegezett figyelmemet — megszólított egy idősebb férfi, s amikor megtudta, hogy mit kutatok, készséggel

Beck Ö. Fülöp szobrai

Budapest 1981/2

HONISMERET

Hetvenéves közlekedési térkép

Kogutowicz kis közlekedési térképe — a Magyar Földrajzi Intézet Rt. kiadásában — az 1910—1911 években jelenhetett meg. „Metszésének és nyomásának" időpontja ugyanis nincs a térképen, a két évszámra két-három belvárosi utcanévváltozásból következtettem. A Marokkói utca 1910-ben megszűnt, beleolvadt a Fürdő (ma József Attila) utcába, és a térképen levő Hímző utcából csak 1911 végén lett Cukor utca. Időközben, ugyancsak 1911-ben, megrövidült a térképen még teljes hosszában levő Nádor utca, amelyből kivált a Falk Miksa (ma Néphadsereg) utca.

Az akkor tíz kerületből álló főváros térképe mai szemmel is korszerűnek mondható. Egyrészt az egyes kerületeket más-más színnel jelölték, s a pasztellszínezés mellett az utcanevek, s közlekedési vonalak, a megállóhelyek, a viszonylatszámok fekete nyomása jól olvasható, ami egyáltalán nem mellékes szempont egy közlekedési térképnél. Másrészt megjelenik a térképen a jelentősebb épületek, hidak külső képe feltüntetve azoknak német és francia elnevezését is. A Belvárost — a régi IV. kerületet — a térkép szerkesztői a középpontban helyezik el, míg a legtávolabb eső Kőbányát (X. ker.) — jól élve a helykihasználással — külön a jobb alsó sarokban.

A térkép nem méretarányos. A Duna — a hajójáratok jó áttekinthetősége végett — jóval szélesebb, és a külső területrészek felé az arány egyre csökken. (A magyarázatot erre egyébként — német nyelven — közlik is.) Ami első ránézésre a legszembetűnőbb: a beépítetlen vagy gyér beépítésű területek nagysága — különösen a budai oldalon. A Margitszigeten és a Vérmezőn, továbbá a Várpalota körüli részen kívül, Újlaktól nyugatra, a Csatárka, Törökvész felé még utak sincsenek, akárcsak a Rózsadomb felsőbb részén. Beépítetlen vagy zöldterület a Déli pályaudvartól és a Gellérthegytől nyugatra eső rész, továbbá a Naphegy teteje és a Gellérthegy déli lejtője is. De él még a Tabán. A pesti oldalon a Városligeten, a régi lóversenytéren, a Ludovikakerten, és a köztemetőn (ma Mező Imre út) kívül három nagyobb lakatlan területrésszel találkozunk: a Rákos rendező pályaudvartól keletre, a Körvasút alatt — ez a főváros határa volt —, továbbá a Ferencvárosi pályaudvartól északra és Kőbányán a Kápolna tértől keletre. A Budai körút (ma Karinthy Frigyes út) is lakatlan területrészen végződik, mert mögötte a holt Duna-ág van, ahol nyáron fürödtek és csónakáztak, ott, ahol most a Petőfi-híd éri el a budai oldalt, a Lágymányosont. Természetesen voltak még a fővárosban az említetteken túlmenően is nagyobb, összefüggő beépítetlen és zöldterületek, a térképen „túli", így arról le nem olvasható részeken.

A térkép a tömegközlekedési eszközök közül a villamosvasút, a földalatti, a vicinális (a mai HÉV) és a csavargőzös (propeller) útvonalait mutatja be. Feltünteti még a margitszigeti — 1928. április 11-ig közlekedő — lóvasút járatot is. Nem szerepelnek viszont az omnibuszjáratok, amelyek közül az utolsó 1929. november 5-ig közlekedett a Villányi úton. Autóbusz- és trolibuszközlekedés 1910—11-ben még nem volt a fővárosban.

A barna színű és páratlan viszonylatszámú villamoskocsikat a Budapesti Közúti Vaspálya Társaság (a BKVT), a sárga, páros számúakat pedig a Budapesti Villamos Városi Vasút Rt. (a BVV) üzemeltette. A térkép feltünteti az állomásokat (megállóhelyeket), sőt a szakaszhatárokat is. A megállóhelyek közötti távolság — szemben a mai 300—400 méterrel — sokszor csak 100—150 méter volt. Láthatjuk például, hogy a Nagykörútnak az akkori Erzsébet körútra eső részén, ahol ma — a két végpontot nem számítva — csak egy megállóhely van (a Wesselényi utcánál), még kettő volt: a Dohány utcánál és a Dob utcánál. Vagy például a mai Móricz Zsigmond körtéren (akkor még nem volt külön neve) a tér mindkét oldalán van megállóhely. A szakaszhatároknak a feltüntetése azért fontos, mert egy szakaszon belül olcsóbb volt a jegy (szakaszjegy, vonaljegy, átszállójegy).

A villamosok közül egyik-másik ugyancsak hosszú útvonalon közlekedett. Így például az 1-es a Keleti pályaudvar—Újpest, az 57-es a Kelenföldi pályaudvar—Újpest között járt. A 6-os a Nyugati pályaudvart kötötte össze a Boráros térrel, ugyanezen az útvonalon haladt a 4-es, de a Nyugati pályaudvar előtt elkanyarodva, a Báthory utcán, majd a Duna-parton körforgalomban tért vissza a Boráros térre.

A hetven év előtti Budapest négy közúti hídja közül csupán kettőn járt villamos: a Margit-hídon, és a Ferenc József (ma Szabadság) hídon. A két part közötti átkelést — Óbudától a Boráros térig — a sűrűn közlekedő csavargőzös hajójáratok biztosították. Budapestnek 880 ezer lakosa volt, s kinek kedve tartotta, omnibuszon is utazhatott a Lánchídon keresztül.

A térkép jelöli annak a néhány szobornak a helyét is, amelyek túlnyomórészt a fővárosunk tereit díszítették. A postahivatalokét is, hiszen a posta a közlekedés fogalomkörébe tartozik.

A továbbiakban néhány szó a térképen szereplő régi utcanevekről — természetesen a teljesség igénye nélkül. A Nagykörút és a Kiskörút egyes részei közül csupán a József-, a Ferenc- és a Múzeum körút neve maradt fenn napjainkig. A Rákóczi, a Thököly és az Üllői út neve is a régi. A Hungária körútnak az angyalföldi része Róbert Károly körút lett. A Ferenc József tér mai neve Roosevelt tér, a József téré József nádor tér, míg az Erzsébet tér Engelsről kapta új nevét. Megváltozott a Habsburgokra és a királyságra emlékeztető több név is: így a Rudolfról és a Ferenc Józsefről elnevezett rakpartoké, vagy a Gizella (ma Vörösmarty) téré, továbbá a Korona herceg (ma Petőfi Sándor) utcáé, a Korona utca pedig beolvadt a Régiposta utcába. A volt Eskü tér és Eskü út helyébe lépett Március 15. tér és Szabadsajtó út 1948-ban kapták új nevüket.

Kőbánya térképe

A budai oldalon is találkozunk utcanévváltozásokkal, de kevesebbel, mint a pestin. Így a Margit körút a mai Mártírok útja, a Pálffy tér a mai Bem tér, Átlós út volt a Bartók Béla út régi neve a Móricz Zsigmond körtértől délre eső részen. Az olyan patinás nevek, mint Krisztina körúté, a Széna, Szarvas és Döbrentei téré, továbbá még sok más — főként a Várnegyedben — megmaradtak.

Az utca-, út- és térelnevezések a városban a térképről való gyors tájékozódást szolgálják, egyszersmind azonban, ha nyomon követjük változásukat, a város történelmi és kulturális fejlődését, nem kis mértékben a politikai, társadalmi változásokat is tükrözik.

Dr. Berti Béla

DOMBORMŰ ÜGYÉBEN

fölvitt az egyik első emeleti lakásba *Kardos Imréhez*, az egyik legrégibb lakóhoz. Kardos elmondta, hogy ő is részt vett a bérház építésében, és szerinte a dombormű Rerrich Bélát ábrázolja. Alig tudtam leplezni örömömet. Köszönettel tartozom neki, hiszen az ő szóbeli emlékezése indított az ismeretlen kalapos férfi nyomába. A Művészeti Lexikont fölütve meggyőződhettem arról, hogy az Elektromos Művek Hengermalom utcai lakótelepét Rerrich Béla tervezte. De ez még kevés annak bizonyítására, hogy a dombormű valóban őt ábrázolja. Az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőségen újabb nyomra bukkantam. Kezembe került az 50 éves Vállalkozók Lapja jubileumi albuma 1879—1929 című könyv, amelynek 225. oldalán Rerrich Béla fényképét is megtaláltam. A portrén látható jellegzetes felső ajak a dombormű kalapos férfirelieffjéhez hasonló, s minden bizonnyal megállapítható: a relief az Elektromos Művek lakótelepének tervezőjét ábrázolja.

Ki volt *Rerrich Béla?* Építő művész és kertépítő. 1881-ben született Budapesten s itt is halt meg 1932-ben.

Csigó László felvételei

Pecz Samu tanszékén tanársegédként működött. 1906 és 1908 között Angliában — állami ösztöndíjjal — a munkáslakásokat tanulmányozta, majd Párizsban, Versailles-ban és Dahlemben kertépítő tanulmányokat folytatott. Hazatérve a Kertészeti Tanintézet kertművészeti és kertépítészeti tanszék tanára lett, később igazgatója. Híres építész: a kolozsvári városháza, s a Székesfővárosi Könyvtár tervpályázatán és az Elektromos Művek Fehérvári úti lakóházpályázatán első díjat nyert. Fő műve a szegedi Fogadalmi templom előtti tér és árkádsor, valamint a csanádi püspöki rezidencia épületének megtervezése. A szegedi építkezéseknél, hamburgi és angol tapasztalatok alapján, a klinker architektúrát alkalmazta. Emlékét, az árkádok kapuja alatt, tábla őrzi. Ugyancsak az ő elgondolása szerint készült el — *Sidló Ferenccel* közösen — a Pantheon Kapisztrán János — Hunyadi János — Giuliano Cesarini szoborcsoportja. Restaurálta a Fogadalmi templom előtti Dömötör-tornyot, szépérzékét az ennek a falába vágott ajtó kovácsoltvas rácsa és a Fogadalmi templom kovácsoltvas kapuja („Az élet kapuja") dicséri. Emlékét Szegeden — többek között — a Fogadalmi templom mögötti, róla elnevezett kis tér is őrzi, melyen a Kolozsvári testvérek prágai Szent György-szobrának másolata áll.

Budapesti munkáiról is érdemes szót ejteni. Ő tervezte az I., Szilágyi Dezső téri Pecz Samu-díszkút *(Berán Lajos* alkotása) gótikus talapzatát. Megérdemelné, hogy a Fehérvári út 88/b számú házon található dombormű alsó szegélyébe — utólag — a neve is be legyen vésve.

Mondottuk: a kalapos férfi dombormüve minden bizonnyal Rerrich Bélát ábrázolja. De ki lehetett a relief készítője? A Hengermalom utca 2/a szám alatti bejárat mellett két szobor is látható — az egyiknek, sajnos, hiányzik a feje: mindkettő *Beck Ö. Fülöp* alkotása. Aligha tévedünk, ha megkockáztatjuk: a Rerrich Bélát ábrázoló dombormű is az ő alkotása.

A dombormű bizonyosan Rerrich Bélát ábrázolja

Rerrich Béla fényképe A Vállalkozók Lapja jubileumi albumában

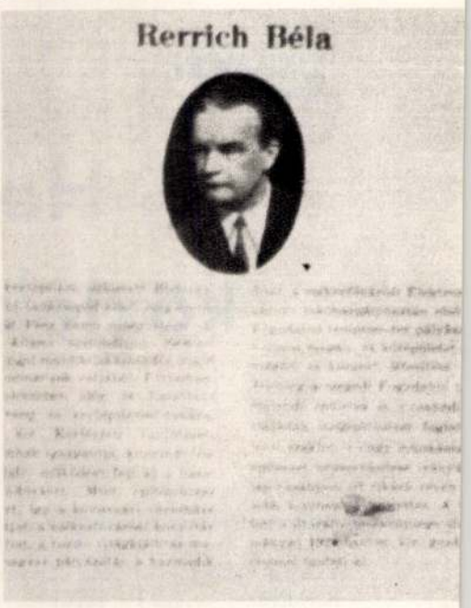

Dombormű a Fehérvári út 88/b számú ház falán.

császárodnak a sztambuli bujdosók közül ezt a kétszáz magyart. A többit ti fogjátok össze, ha tudjátok . . .

Johann-Christian kábultan tér a szállására. A kötelesség és háborodás dúlják a szívét a dolmány alatt, — az a dolmány szinte égeti testét. Szökni szeretne, indulni azonnal, — de nem lehet ám, várni kell. Várni, míg azt a kétszáz magyart összefogják. S pár óra mulva kezd a lánc csörögni a szállása udvarán, hozzák már a szerencsétleneket. Ő nem mer kinézni, beteszi az udvarra szóló ablaknak még a fatábláját is, de még azon át is hallja a méltatlankodás átkozódó, jajduló panaszszavát. Hallja újra a magyar szót . . . Mikor a török kiséret agája jelenti végre, hogy együtt a láncravert kétszáz magyar, Schoenhoff idegesen fordul el:

— Csak indulj, eredj velük előre . . . jó előre . . .

Indulnak. S a császár követe a hosszú út alatt úgyszólván nem is látja előlhaladó rabtranszportjának a magyarjait. De gondol rájuk: eleséget, pénzt juttat nekik, orvosságot küld a vastól sebes lábukra. Belgrádon túl, mialatt a rövidebb úton Eszék felé menetelnek, az aga többször hátra vágtat Schoenhoffhoz s jutalomváró szemmel hunyorgat:

— Uram, kémeink jelentik, a közelben itt is, ott is harminc-negyven olyan magyar bujdosó lappang, akik rajta vannak a te fekete listádon . . . behozzuk őket?

Johann-Christian ilyenkor a dolmánya zsebébe nyul s egy marék aranyat önt az aga kezébe:

— Itt a pénz . . .

És súgva teszi még hozzá:

— . . . de aztán hagyjátok, ne bántsátok őket . . .

*

Ám túl a Dráván, Baranyában egy véres napon mégis meg kell látnia neki az ő magyar rabtranszportját. E napon ugyanis galád lesből hatalmas rác martalóccsapat ütött rajta az aga bóbiskolva menetelő álmos népén s mire Schoenhoff vészt sejtve, előre robogott, akkorra már a meglepett törökség java el is esett. A magyar rabok bilincsüket csörgetve integettek és kiabáltak a követ felé:

— Le a láncot rólunk! . . . Most majd mi hadd menjünk rájuk!

Johann-Christian kiugrott a hintóból s testőreivel együtt maga szabadította meg a rabokat bilincseiktől. Nosza lett hajrá, ki láncával, ki szedett karddal, de mind a kétszáz vad virtussal támadt rá a martalócokra. És agyonverték, világgá kergették a rácokat. A csata végével aztán némán gyűltek oda a császári hintó köré s akik a saját bilincsükkel verekedtek volt, most csörrenve vetették oda azt a láncot a földre. Nézték nagykomoran, de maga Schoenhoff se tudta a fájó bilincsekről levenni a szemét. Karját tárva, könnyes szemmel hálálkodott:

— Barátim, ti a császár követének az életét mentettétek meg, ti ezt a láncot többé fel nem veszitek . . . Jertek, együtt isszuk a diadal áldomását . . .

Harsány éljen, csak a követség rosszmájú Kunze titkára fortyant fel ott a Johann-Christian háta mögött:

— De, uram, mi jut eszedbe? Vissza azt a láncot a rabokra! . . . S a császár követe csak nem ülhet le áldomásra ily rebellis gazokkal? !

Ám Schoenhoff nem is hallja, ő lelkes kedvvel ül a tűzhöz a szalonnát pirító magyarok közé. Cseng a pohár, Johann-Christian egyre jobban nekimelegszik:

— Magyarok, látom én már azt a magyar igazságot.

Komor dörmögés:

— Bárcsak a császárod is látná!

— Majd megmondom én neki . . .

— És ha nem hiszi el?

Schoenhoff a dolmánya mellére csap:

— Akkor . . . akkor én is azt mondom: eb ura fakó!

— Vivát!

Ebbe a vivátba azonban csakhamar kellemetlen hang sivít bele. A hitvány Kunze lóháton ugrat oda a tűzhöz:

— Ön áruló, Herr von Schoenhoff s ezt még az ön érkezése előtt fogja megtudni a császár!

Kunze elvágtat az éjbe. Pár lövés dördül utána. Schoenhoff komoran int:

— Lakájlélek . . . csak menjen. Én is ott leszek a császár előtt és megjelentem: én igaz lelkiismeretem szerint az ő s a magyar igazság nevében titeket, kétszáz magyar rabokat, szabadon eresztettelek. Vállalom . . . ha kell, a fejemmel. Isten áldjon, eredjetek!

Ünnepi csend. Aztán egymásután kelnek fel a kurucok s egymásután némán rázzák meg a Johann-Christian kezét. Pár perc s a császár követe máris maga ül a tűznél. Felkel végre, hintajába száll:

— Vágtass lóhalálában!

*

A császár négyese dübörögve áll meg a wienerneustadti kis ház előtt. Borbála elképedve borul az ura nyakába:

— Az Istenért, mit tettél?

— Semmit. Csak beláttam, hogy Mariechennek és Gyurinak igaza van. És ezt én meg is jelentem a császárnak.

— Késő, papa, — fuldokol a leány — már semmit se jelenthet . . . Itt a Hocher bácsi elfogató-parancsa a várkapitánynál . . .

— Ah, az a nyomorult Kunze . . .

Bakos Gyuri toppan be. Az apa biztatón hívja s megöleli:

— Fiam vagy . . . Láttam a bátyádat. Hát nektek van igazatok.

A fiú a kezére borul:

— De hát ki az? . . . Ki súgta meg így kegyelmednek ezt a mi magyar igazságunkat?

Johann-Christian épp a poros dolmányát veti le. Azt vizsgálgatja:

— Keféljétek csak le egy kicsit. Aztán itt benn a nyaka körül karcol a gallér lefeslett bélése . . .

— Az ám, — nézi Borbála — ide a nyakába új bélést varrtak volt bele s ez most szétfeslett. Nini, mi ez? Alatta valami írás van . . .

Az apa odafordul és olvassa:

— *Sum Petri Comitis Zrinyi* . . . „Én a gróf Zrinyi Péteré vagyok" . . .

Csend. Döbbenve néznek egymásra. Johann-Christian szeme tágra nyílik:

— A Zrinyi Péter dolmánya . . . Most már értem, ő ihletett, ő tanított meg engem a magyar igazságra... Zrinyi Péter! E rozsdafoltok . . . ez az ő vére itt a galléron . . . Oh, mennyit vétkeztem én az ő népe ellen! Mikor vezekeljem én ezt le? . . .

Ám nincs idő tépelődésre. Gyuri szól:

— Apám-uram, mindjárt itt lesznek kigyelmedért. Siessünk!

— De hová, fiam?

— Bízza rám. Hazamegyünk mihozzánk Dunántúlra. És ott kegyelmed majd Bakos János lesz. Az apám nevén, az apám helyett . . .

És az lett. Az örökre eltünt Johann-Christian von Schoenhoffból Bakos János lett abban a dunántúli kis falusi kúriában. Soká pipált még ott őkegyelme az unokáit dédelgette s azt a bűvös dolmányt nézegette, melyet szent ereklyeként tán még ma is őriz az a nemes familia — — —

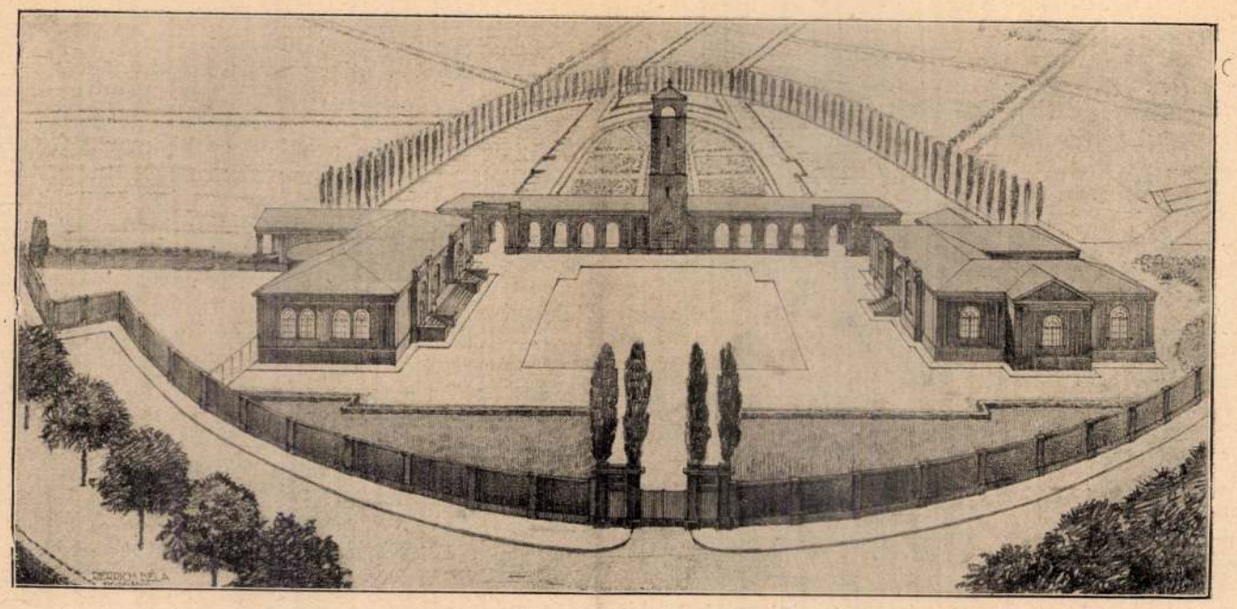

Modern temetőművészet. A nyíregyházi új temető részlete. Rerrich Béla műve

Művészet

A modern temetőművészet

A művészet, amely magasrangúvá értékeli át az életet, a holtak csöndes birodalmát is átformálja s emelkedettebb érzés színhelyévé varázsolja. A mai művészetnek egyik szép problémája a temető, amely mostani formájában visszanyúl a középkori olasz *campo santo*-ig, csakhogy új eszközeivel s új eszméivel itt is újat tudott teremteni. Akik ezzel a nemes művészettel foglalkoznak, — nálunk elsősorban Rerrich Béla, — számolnak fejlett technikánkkal, s a mai higiéne követelményeivel, azután azzal is, hogy a modern város peremén elhelyezett temető könnyen legyen áttekinthető, világos legyen a képe, amely elsősorban a területbeosztásban nyilvánul, végül egészében és részleteiben szép legyen. Azonban a rideg beosztás célján túl költői kézzel hintse el a kegyelet, a szeretet, a megemlékezés, az összetartozás érzésének virágait is. Nem kis feladat, amelyet alapjában véve eddig kétféle temetőtípussal igyekeztek elérni. Az egyik a parkszerű temető, amely tagadhatatlanul hangulatos és festői, de hátránya, hogy kevéssé tekinthető át. A másik az ú. n. architektonikus vagy geometrikus temető, amely világos területkiszabásával, nyiltságával, hangsúlyozott szervezettségével egyre jobban kiszorítja az elsőt. A parktemetőnek hatalmas lombkoronáival, romantikus árnyék- és fényelosztásával szemben az utóbbi egész területén a verőfény szabad és egyenletes elosztását engedi meg, dús virágdíszével pedig, amely az előbbinek árnyékában sohasem fejlődhetik ki egész pompájában, egyetlen nagy, színes szőnyegnek hat, melynek hímes ornamentumai a kegyelet-ápolta virágok.

Ily célok szemmeltartásával készül Magyarország legújabb szép temetője, a nyíregyházi új temető, amelynek egy részét képben mutatjuk be.

A szerelem nevében

— Elbeszélés —

Írta: **O. Henry**

Joe Larrabee húszéves korában művészi ambiciókkal, divatos nyakkendővel és igen-igen kevés pénzzel érkezett meg New-Yorkba abból a kis vidéki városból, ahol a szomszédok nagy jövőt jósoltak neki.

Delia Caruthersnek azt tanácsolták a falujában, hogy Newyorkban tanuljon, mert ha tanul, egészen biztosan fölviszi a magas f-ig. Delia ugyanis énekesnőnek készült.

Valami műteremben rendezett tea-estélyen ismerkedtek meg egymással. Rövidesen meg is esküdtek.

Boldogok voltak. Szerették egymást és szerették a művészetüket.

Joe tovább tanult a Mestertől festeni, Delia pedig egy másik Mesternek fizetett súlyos dollárokat azért, hogy megközelítse a magas f-et.

Mondom, nagyon boldogan éltek. De csak addig, amíg a pénzük tartott. Joe hamarosan rájött, hogy a pofaszakállas öreg angol urak, akiknek duzzadt a pénztárcájuk, nem az ő képeit veszik meg. Delia pedig egyre gyakrabban és egyre világosabban látta képzeletében a hangversenyterem üres széksorait.

Joe lemondott arról, hogy híres festő legyen, Delia pedig nem akart többé ünnepelt énekesnő lenni.

De a kis lakás szűk szobácskáiban még meghitten és boldogan számoltak be egymásnak a nap eseményeiről. Egymásnak még nem vallották be, hogy az álmok megcsalták őket.

Egy szép napon arra ébredtek, hogy nem tudják a két mester óráit megfizetni. Delia elhatározta, hogy énekórákat fog adni, hogy előteremtse a pénzt.

Két-három napon keresztül tanítványokat keresett. A harmadik nap estéjén jókedvűen jött haza.

— Joe, drágám, — mondta ragyogó arccal, — van egy tanítványom! Nagyon előkelő család. Pinkney tábornok leánya. Gyönyörű lakásuk van. Clementinának hívják a tanítványomat. Máris megszerettem. Finom, törékeny kis teremtés, mindig tiszta fehérben jár. És ha látnád, milyen egyszerű és természetes. Tizennyolc esztendős. Három órát adok neki hetenkint és képzeld, Joe, öt dollárt fizetnek egy leckéért. Ha még két vagy három tanítványt szerzek, tovább tanulhatok Rosenstock professzortól. Na, ne nézz olyan szigorúan, drágám!

Uj Idők 1927. XXXIII. 20 sz.

Vízi beruházások. A képviselőház f. hó 6-iki ülésén a földmívelésügyi miniszter törvényjavaslatot nyujtott be a vízi beruházásokról. A miniszter 192 milliom koronát kér a Duna, Tisza, Dráva, Száva és ezek mellékfolyóin, valamint a Balatonon végzendő vízlefolyási, hajózási és közgazdasági szempontból szükséges szabályozó célokra. Az említett összegből évenkint $7^1/_2$ milliom korona vehető igénybe. A terv a következő munkálatokat öleli fel: *Hajózhatóvá* teszik *szabályozás* útján a csallóközi Kis-Dunaágat, a Vágot Gutótól Komáromig, a Drávát Zákánytól Barcsig, a Marost Piskitől Szegedig, az utóbbin azonban csak lefelé fognak hajózni. *Csatornázás* útján hajózhatóvá teszik: a Vágot Tarnóctól Gutáig, a Siót egész hosszában, a Kulpát Károlyvárostól Sziszekig, a Sajót Bánrévétől a torkolatáig, a Bodrogot Sátoraljaujhelytől a torkolatáig, a Szamost Szatmártól Vásárosnaményig, a Köröst Gyulától Szarvasig, a Bégát Temesvártól Nagybecskerekig s a Temest Bótostól a torkolatáig, valamint a Kis-Dunát Soroksártól Dunapenteléig. *Uj csatornát* terveznek Budapesttől Szolnokig, Duna-Harasztitól Csongrádig és Szegedig, elágazással Félegyházánál s Vukovártól Samácig. A részletes előirányzat a következő: Duna 56 milliom korona, Tisza 20·36, Dráva 19·5, Száva 6, Kulpa 3·8, Morva 4·6, Vág 8·3, Temes 3·2, Mura 8·9, Bega 4·4, Szamos 5·5, Bodrog és mellékfolyói 7·4, Körös 7·2, Maros 12, Sió csatornázása és a Balatonra 6·5, Sajó csatornázása 10, állami kezelés alatt nem álló folyókra 8·3 milliom, összesen 192 milliom korona. E szabályozások után 3678 kilométerrel hosszabb lesz a hajózó víziútunk, mint idáig. Leginkább javul a hajózás a Dunán 834 kilométer, a Tiszán 694 kilométer, a Száván 598 kilométerrel. Az országnak hajózható vizei a javaslatba felvett munkálatok után 4260 kilométerre fognak terjedni.

A Máv. beruházásai. A kereskedelemügyi miniszterium már elkészítette a m. kir. államvasutak beruházásairól szóló törvényjavaslatot, mely 212 milliom korona szükséglet iránt rendelkezik, mely 3 évre — 1910. év végéig terjedőleg — lesz felosztva. Ezt az összeget mozdonyok és különböző kocsiknak nagy számban való beszerzésére, valamint különböző vasúti építkezésekre fogják fordítani.

A balesetbiztosítási veszélyességi táblázat és költségfedezési rendszer. A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal két, a kötelező balesetbiztosítás keresztülvitele szempontjából igen nagyfontosságú rendeletet tett közzé. Az egyik a balesetbiztosítási veszélyességi táblázatra, a másik pedig a balesetbiztosítás költségeinek fedezésekor követendő eljárásra vonatkozik. A rendelet kibocsátása előtt az előadói tervezet készítője a szakegyesületeket és érdekelteket behatóan tájékoztatta úgy a balesetveszélyességi táblázatról, mint a tervezett költségfedezési rendszerekről. Az egyes érdekeltségek tájékoztatása után a hivatal a legszélesebb körű érdekeltségnek bevonásával több napon át tartott enquéten behatóan megvitatta a tervezett intézkedéseket. E tárgyalások eredménye a most kiadott két terjedelmes rendelet. Az első rendelet a baleset esetére biztosított üzemek veszélyességének meghatározására vonatkozó intézkedéseket tartalmazza. Részletesen megállapítja azokat a módozatokat, amelyek szerint az egyes üzemek a veszélyességi osztályokba sorozandók. A veszélyességi osztályokba való sorozás és az illető osztályba tartozó veszélyességi arányszámok egyikének kijelölése határozza meg az üzemek veszélyességét és egyúttal a biztosítási költségek fedezéséhez való hozzájárulás mértékéül is szolgál. Körülírja a rendelet azt az eljárást is, amely az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztár igazgatóságának veszélyességi osztály- és arányszám megállapítására vonatkozó határozatai ellen irányuló esetleges felebbezésekkor követendő. Arra való tekintettel pedig, hogy a biztosítás kölcsönössége folytán minden üzem tartozása a többi összes üzemet is érinti, gondoskodik arról, hogy az üzemek besorozására vonatkozó határozatok az érdekeltség körében közhírré tétessenek, hogy így az érdekeltség minden egyes tagjának módjában legyen jogos érdekeit teljes mértékben megóvni. A rendelet két melléklete alkotja a tulajdonképpeni veszélyességi táblázatot. Az egyik a 14. veszélyességi osztályt és a 2-től 125-ig terjedő veszélyességi arányszámoknak az egyes osztályokba való elosztását tartalmazza, a másik pedig azt foglalja magában, hogy a különféle üzemek és foglalkozások milyen veszélyességi osztályokba tartoznak. Ez a második melléklet 635 különféle üzem és foglalkozás veszélyességi osztályát állapítja meg, amelyek a könnyebb áttekinthetőség kedvéért technologiai alapon 24 főcsoportba osztattak be. A balesetbiztosítás költségeinek fedezésére vonatkozó rendelet a baleset esetére biztosítottakat három üzletágba sorozza és pedig 1. a mindenkori évi költséget fedező üzletágra; 2. az évi költségeken kívül a baleseti járadékok tőkeértékét is fedező üzletágra, és végül 3. az önkéntesen biztosítottakat magában foglaló üzletágra. Megállapítja az egyes üzletágak financialis rendszerét, mely az 1. üzletágra rendes felosztó-kirovó, a 2.-ra tőkefedezeti felosztó-kirovó, a 3.-ra pedig tőkefedezeti díjfizetési rendszer. Ez a rendelet részletesen szabályozza a költségek kirovásakor és megállapításakor használandó számító módszereket is; öt mellékletben a baleseti járadékok biztosítása technikai alapon meghatározott tőkefedezeti értékeit tartalmazza, amelyekre a 2. üzletág járulékainak kiszámításakor van szükség.

A kert művészetéről. *Rerrich* Béla f. hó 7-én tartott előadást. Ismertette a keleti népek, úgymint a babyloniak, assyrok, indusok és perzsák kertművészetét és az utána keletkezett angol, francia és renaissance kertstylusokat, nemkülönben a hollandus kerteket is. Vetített képekkel tette még élvezetesebbé előadását, melyet a jövő héten, 14-én este folytat, amikor a modern kertekről fog értekezni.

Worms művészi kiképzése. Worms város képviselő testülete m. évi aug. 30-án tartott közgyűlésében a város művész bizottsága és a műemlékek fönntartására alakult testületével egyetértőleg elhatározta, hogy szabályrendeletet alkot a városképe sajátos és jellemző külsejének fönntartása végett, különösen az ősrégi híres koronázó wormsi székesegyház környékén. E szabályrendelet értelmében minden, a dóm körül építendő új házat csak oly homlokzattal és kontúrokkal szabad építeni, hogy az a dóm ódon, klasszikus környezetébe harmonikusan beleilleszkedjék. A korlátozások kiterjeszkednek a tetőkre, oromfalakra, tornyokra, a házak magasságaira, az alkalmazandó építőanyagra. *D.*

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET.

A mű- és középitési szakosztályok ülése május 4-én (a műegyetemen). Elnök *Jakabffy* Ferenc, jegyző *Somló* Emil, jelen volt 70 tag. Az ipartörvény-javaslat tanulmányozó bizottságába *Báthory* István, *Berczik* Gyula, dr. *Hültl* Dezső, *Jakabffy* Ferenc, *Marton* Ákos, *Sándy* Gyula, *Schulek* János és *Sziklai* Zsigmond választatott meg. Az Építési és Műszaki rajzolók orsz. egy. utazási ösztöndíj végett a miniszterhez küldött kérvényét a szakosztályok támogatják; a Magyar Művészek Lexikonjának adatokat (az évkönyvön kívül) nem hajlandók adni. A keresk. miniszter annak idején meghívja az egyesületet a középítkezések általános és részletes föltételeinek megállapítása végett tartandó tanácskozmányra.

HIVATALOS.

AZ ÉPITŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG

Walther Lajos (Budapest) építőmesternek az 1908. évi május hó 5-ikén letett szakvizsgálat alapján a képesítő bizonyítványt kiadta.

mozgást enged meg; ez utóbbi a tartónak az uralkodó szélirány felé eső oldalán nyert alkalmazást. Ily módon a káros hatású mellékfeszültségek föllépését sikerült megakadályozni. A konzoltartó felső szélrácsozatában fellépő erőket oldalt alkalmazott alátéti lapok a hídfőre viszik át. A konzoltartó alátámasztása lefelé szélesedik és pedig a hídtartók egymástól való távolságának kétszeresére. A konzolrudak alátámasztására szolgáló alátétlapokat teljesen bétonba ágyazták, hogy az árvíz ne érje. Az árvíz magasságában a szokásos andráskereszten kívül még egy vízszintes feszítőrudat is alkalmaztak, mely hivatva lesz az alátámasztást az árvíz által tovasodort ütéseivel szemben merevíteni. A hidat a Tesside Bridge and Engieering Works építi. *K——n.*

VEGYESEK.

Kinevezések. A király *Pulszky* Garibaldi mérnök, máv. üzletvezetőnek a min. tanácsosi címet adományozta, a keresk. miniszter pedig a vasúti és hajózási főfelügyelőség főnökévé nevezte ki; a király *Horváth* Károly vasúti és hajózási főfelügyelőt min. osztálytanácsossá nevezte ki, és *Sőpkéz* Sándor oszt. tanácsos, műegyetemi tanárnak a főfelügyelőségi szolgálataiért legfelsőbb elismerését fejezte ki.

A Zsolnay-mausoleum terveit kezdjük meg mai számunkban közölni. Tervezte *Sikorski* Tádé.

Türr István meghalt. Bár katona, de a technikusoknak nemcsak nagy barátja, hanem munkatársa is volt. Nagy műveknek nemcsak eszméjével foglalkozott, hanem — az általa értéküknek mindig megfelelően megbecsült technikusok segítségével meg is valósította. A Ferenc-csatornát — melynek elnöke volt — nem említve, ő létesítette részben magyar mérnökökkel, Gerster Bélával és Pulszky Garibaldival a korinthusi csatornát és évtizedeken át senki buzgóbban nem harcolt a vukovár-samáci csatornáért, mint ő. Sajnos, 84 éves kora dacára, nem érhette meg e kedvenc eszméjének megtestülését, melylyel újabban Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter szintén foglalkozik. Áldás a nagy tevékenységű és a magyar névnek külföldön is sok téren tiszteletet, becsülést és elismerést szerzett férfiú emlékére!

A VIII. nemzetközi építész-kongresszust f. hó 18-án nyitják meg Bécsben. A hat napra tervezett kongresszus parallel üléseken a következő tárgyakat fogja tárgyalni: 1. Művészetek állami támogatása ezzel kapcsolatban a „Képzőművészeti miniszterium“ kérdése. 2. Építészek szellemi tulajdonjogának törvényes védelme. 3. Nemzetközi tervpályázati szabályok. 4. Építészek állami oklevele és törvényes képesítése. 5. Műemlékek gondozása. 6. Vasbéton építkezés. A bejelentett előadások közt van dr. *Erős* Sándor „Építészek szellemi tulajdonjoga“ című értekezése, a tervpályázati szabályzatok tárgyában pedig *Töry* Emil fogja ismertetni a magyar törekvéseket. A kongresszuson a Műegyetemet *Nagy* Virgil, a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletet *Hauszmann* Alajos, a Magyar Építőművészek Szövetségét *Pecz* Samu fogják képviselni. A kongresszussal kapcsolatos építészkiállítás magyar osztályába 367 bejelentett mű közül beküldött 238 mű közül a jury 109 művet választott ki, melyeknek rendezését f. hó 11-én kezdik meg a magyar osztály számára kezdetben is kijelölt termében, melyet még egy kisebb teremmel kellett kibővíteni. *K. Cs. F.*

Az Orsz. iparegyesület évi rendes közgyűlésén f. hó 3-án *Szterényi* József kereskedelemügyi államtitkár a munkásviszonyokról így nyilatkozott: „Ha gazdasági fejlődésünk kérdésével komolyan foglalkozunk, akkor tényleg lehetetlen elkerülnünk azt a kérdést, mi történjék az immár, fájdalom, nagyon elfajult munkáskérdéssel. A félreértések egész láncolata, az izgatásoknak nap-nap után megújuló és megerősödő áramlatai iparunkat létében képesek veszélyeztetni, ha e kérdéseknek megoldása törvényhozási úton, ha kell, társadalmi úton, amint kell, minél előbb meg nem történik. A mostani kormánynak egyik bevallott feladata, hogy a jelen országgyűlés tartama alatt az ipartörvény kapcsán e kérdéseket tényleg rendezze. Egy dolog világos előttem és azt hiszem az összkormány előtt is; ki kell küszöbölni, ha kell a legszigorúbb intézkedésekkel is, jobbra is, balra is, a munkaadókra vonatkozólag úgy, mint a munkásokra vonatkozólag, a munkáskérdésből a hatalmi kérdést. (Általános élénk helyeslés.) Ahol a megélhetés viszonyai, ahol a szorosan vett munkásviszonyból folyó differentiák vannak, azokat mindkét fél kölcsönös jóakarattal, egymás érdekeinek kölcsönös méltánylásával el fogja tudni oszlatni. Itt hatalmi eszközökkel, kényszer-rendszabályokkal dolgozni nem lehet. (Igaz! Ugy van!) A munkabéreket törvényesen szabályozni, uraim, őrület lenne, a munkaviszonyt, a jogokat és kötelességeket azonban törvényesen szabályozni kötelességünk. (Élénk helyeslés.) Ezt uraim, szabályozni is fogjuk és az ipartörvénynek az a része, amely az önök kezében van már most két hónap óta, tanuságot tehet arról, hogy a munkások iránti messzemenő előzékenységgel kívánjuk megoldani ezt a kérdést, a jog, a méltányosság, az igazság és a védelemre szorult osztály érdekében, mert meggyőződésem az, hogy Magyarország iparossága ha kell, az ipari béke érdekében áldozatot is tud hozni, ha a másik irányban biztosítva van az iránt, hogy a munkáskérdés hatalmi elfajulása megakadályoztatik. Sajnos, ma a munkáskérdés túlnyomóan hatalmi kérdés. Azzá tette a munkások egy része. Pedig ezt az ipartörvényjavaslat második része — amely remélhetőleg még e hónap végén már az önök kezében lesz — ki fogja küszöbölni, gyökeresen ki fogja küszöbölni, ily hatalmi kérdést a törvény teljes szigorával kell büntetni, bármely oldalról származzék is, mert annak, hogy egyik-másik munkás elbocsátása követeltessék azért, mert az egyik-másik szervezetnek nem tagja, mert az egyik-másik munkásnak nem tetszik, hogy a munkaadó korlátoztassék saját jogaiban erőszakos beavatkozásokkal, hogy a dolgozni akaró munkásság terrorizáltassék, ennek nem szabad előfordulnia, ez jogtalanság, amelyet a törvény teljes szigorával kell sujtani. (Hosszantartó zajos taps.)

Az Építési és Műszaki Rajzolók Országos Egyesülete április 25-én tartotta meg XIII. évi rendes közgyűlését Erényi *Ullmann* Gyula elnök vezetésével, aki tartalmas megnyitó beszédet mondott, melyben üdvözölte a tisztikart és a választmányt, amely intézkedéseivel az egyesületet azon egyesületek közé emelte, melyek a tagdíjak ellenében legtöbbet nyujtanak tagjaiknak és így megtalálta az egyetlen módját annak, hogy az lehetőleg felvirágozhassék. Azután *Székely* Dezső főtitkár előterjesztette a választmány jelentését, melyet tudomásul vettek. Elfogadták az egyesületi nagypályázat bíráló bizottságának jelentését, mely szerint az első díjat *Hercz* Béla építész, a másodikat *Károly* Lajos nyerte el. Az Ullmann-féle pályázat díját *Schwarcz* és *Weidlinger* közösen készített pályaterve vitte el. Elfogadták az alapszabályok módosítására vonatkozó tervezetet. Végre megejtették a választást, mely szerint a tisztikar tagjai lettek: alelnökök: *Málnai* Béla, *Grieger* Gyula, főtitkár: *Székely* Dezső, pénztárosok *Gyulay* Bernát, *Hoffmann* Alfréd, ellenőrök: *Román* Ernő, *Braun* Mór, jegyzők: *Stauber* József, *Bihari* Benő, *Jäger* Tamás, könyvtárosok: *Kiss* Géza, *Vogel* Jenő, háznagyok: *Fürst* Ulrik, *Lukoviczky* Emil és *Radoczi* László Béla. A választmány tagjai lettek: *Berger* Dezső, *Bodor* Albert, *Goldmann* Izsó, *Guttmann* Gyula, *Himmler* Miksa, *Horváth* Antal, *Jákim* István, *Kaiser* Hugó, *Krausz* Ármin, *László* Richárd, *Leitner* Lajos, *Moskovitz* Ferenc, *Müller* Károly, *Molnár* Sándor, *Porgesz* József, *Rothauser* József, *Róth* Manó, *Reitzer* Jenő, *Riesz* Sándor, *Rácz* Manó, *Seiler* József, *Sugár* Izsó, *Wannenmacher* Fábián, *Weidlinger* Andor.

HÁBORÚ UTÁNI KÖZÉPITÉSZETÜNK STILUSA

MIÓTA A VILÁG VILÁG, legméltóságteljesebb művészetét, az építészetet a közösség fejlesztette naggyá, az borította virágba, vezette új utakra. A vallás, az uralkodói vagy állami hatalom emelte azokat a monumentális középületeket, melyeknek összessége egyúttal az építészet történetét jelenti s melyek mellett a magánosok kezdeményezései, bármily ragyogó ékköveket is termettek olykor, csak másodlagos szerephez jutottak. A luxori és karnaki templomtól kezdve az Akropolison és a Colosseumon át a rajnamenti dómokig, vagy a chartres-i székesegyházig az építészet históriája túlnyomóan oly állomásoknál pihen meg, melyeket stabil vagy ad hoc alakult közületek hívtak életre. Talán csak a renaissance és a barokk ízlés ideje engedett ebből a kizárólagosságból, az a kor, mely a magánosok palazzóinak és kastélyainak nagyobb művészettörténeti szerepet juttatott, mint elődei. A XIX. század elejétől kezdve a mérleg nyelve visszabillent, azt lehet mondani, ami jelentékeny épület azóta került tető alá, csaknem kizárólag középület: a történelmi stílusokat utánzó formanyelv mérföldkövei templomok, minisztériumok, múzeumok és színházak, tőzsdék és kórházak. Középületen kissé önkényes és tág értelmezéssel ezúttal azokat az alkotásokat értjük, melyek nem lakóhelyek, hanem általánosabb igényeket elégítenek ki. Nem állam és város építette valamennyit, gondoljunk a bankok, intézetek székházaira, az egyházi és pedagógiai célt szolgáló épületek egy részére, de annyi bizonyos, hogy az állami és városi, tehát hivatalos monumentumok nyujtották a legnagyobb feladatokat, ezek adták meg a városok jellegét s ingerelték utánzásukra a többieket. Nem véletlen, hogy külföldi képes újságok madártávlatú térképein Budapest helyén pars pro toto az Országház áll, az a monumentum, amely valamennyi közül a legtöbb pénzbe került s amelynél rendeltetése szerint pregnánsabb középületet nem is lehet elképzelni.

A világháború befejezte óta a helyzet nem változott meg, sőt a köz- és magánépítkezések közötti ellentét még jobban kiéleződött. Magánosok e téren nem képesek nagyobb erőkifejtésre, a konjunktúra lázas éveit elmulasztották, a pauperitás pedig meghiúsította vágyaikat. A monumentális építészetnek mindössze egy művelője maradt a porondon, az állam. Félő, hogy reá is hosszabb, kényszerű szünet vár, melynek folytán eddigi, évtizedes szereplése önálló fejezetként zárul le. A hivatalos építészet háború utáni tevékenysége elérkezett az évadvégi mérleg elkészítéséhez, az elszámoláshoz. Mindannak, ami tartozik és követel rovatában fellelhető, fokozott jelentősége van, mert kivált-

Magyar Szemle 1933. XVII. 4. sz.

ságos és szerencsés helyzeténél fogva ez a hivatalos művészet egyúttal az ország monumentális építőművészetét is jelentette.

Jelentette vagy jelenthette volna. Ami a munka ütemét illeti, abból semmi baj sem származott. Ha a századvégi Magyarország lázas építési iramával nem is tudott lépést tartani, — erre szükség sem volt — mennyiségileg nem hagyott kívánni valót. Nem szűkölködött nagyszabású feladatokban s azoknak egy része bízvást mérhető háború előtti mértékekkel, sőt egy közülük fejjel kiemelkedik, mert nemcsak rendkívüli arányú komplexum, hanem gyökeresen átalakította a neki helyet adó város képét A szegedi templomtér ez, háború utáni építészetünk legnagyobb méretű s tegyük hozzá, legszerencsésebb alkotása.

A szegedi templomtér gyakorlati feladata a szegedi egyetem természettudományi intézeteinek, a püspöki palotának és az egyházi intézményeknek együttes szállásadásán kívül elsősorban az volt, hogy a városnak új, díszes főteret teremtsen. Másik célja az volt, hogy méltóságteljes keretbe fogja az új Fogadalmi templomot s ez utóbbi cél részben stílusát is megszabta. A neoromán ízlésű, javarészt téglából épült Fogadalmi templom architektúrája megkövetelte, hogy az övező tér hasonló szellemet sugározzon. Az építészt hálás, de nem egyszerű feladat elé állította.

Rerrich Béla, a templomtér korán elhúnyt, kiváló mestere pályájának első felében sokat foglalkozott a kertművészettel. Már akkor megtanulhatta — hiszen a kertművészet és városrendezés a barokk ízlés láthatatlan hajszálcsöveivel van összekötve — a téralakításnak azokat a feltételeit és szabályait, minek oly nagy hasznát vette szegedi főművének megalkotásában. Noha a templomtér építészeti formanyelve az itáliai gótikus palazzók stílusát választotta mintául, ebből a stílusból maradéktalanul meg nem magyarázható. Alakításában a barokk kor eredményei és a modern formatörekvések egyaránt részt kértek.

A szegedi templomteret gyakran hasonlítják a velencei Szent Márk-térhez, amelyhez valóban sok rokonság fűzi. Elsősorban téglalap-alakja, árkádos kiképzése, zárt és udvarszerű volta az, ami a rokonságot szembetűnővé teszi. Azonos a templom és a tér egymáshoz való viszonya is, de a méretek kissé megváltoztak, a Fogadalmi templom hatalmas tornyaival jobban felüti fejét, mint a velencei székesegyház ősi, szürke kupolasora. Nem velencei mintára vall azonban az épületegységek egymástól elkülönített hangsúlyozása, a középrész és az U-alakú komplexumot oldalt lezáró szárnyak térbeli kiemelése, — ezek a részek alaprajzilag beljebb kerülnek és magasabbak is a többinél — melyek azt mutatják, hogy Rerrich Béla jól ismerte a barokk téralakítás hatásos és pompázatos fogásait. Óriási méretű feladatok megoldásánál a barokk művészet tanulságait lehetetlen figyelembe nem venni, amire frappáns példa Steindl Imre művészete, illetve az Országháza, melynek alaprajza tökéletesen barokk szerkezetű, szemben a gótikus felépítménnyel. Igy Rerrichnek e téren hazai elődjei is akadtak.

Pusztán gótikus és barokk elemekből azonban nem magyarázható a szegedi templomtér. Maga az anyaga, a nemes klinker-tégla, kor-

ban közelebbi alkotásokat idéz emlékezetbe. Annak a széles gyűrűket vető megmozdulásnak, mely a tárgyias építészet nevét kapta, előfutárai szívesen fordultak a téglához. A betonépítészethez vezető út első állomása a tégla felhasználása volt, mint érthető reakció a túltengő vakolatkultusz után. Hogy csak magyar példát idézzek, Lajta Bélának, a modern magyar építészet időrendben legelső mesterének java alkotásai, így főműve, a Vas-utcai kereskedelmi iskola, téglából épültek. De téglából épült külföldön a betonépítészet első lázának csendesülte után több korszakos jelentőségű alkotás, így a német Fritz Höger jelentékeny épületei, vagy a háború utáni termés egyik legnépszerűbb gyöngyszeme, a stockholmi városháza. Nem véletlenül említettük éppen ezeket, mert kétségtelen, hogy eredményeikből Rerrich Béla sokat felhasznált a szegedi templomtér megformálásakor. Fritz Höger monumentális téglaépületein gyakran jelentkezik a falazással való játék, mely felbontja a hatalmas felületeket. A téglasorok fellazításával, csavarásával, tüskés kifalazásával szeszélyes éleket, játszi díszeket szór el az épületen, mint Rerrich, aki a templomtér árkádjait tartó pilléreket csipkézett és csavart, változatos formákban tervezte meg. A stockholmi városháza pedig archaikus bájával rokon vele, éppúgy szerencsés és tudatos vegyülékét mutatja a téglában elgondolt gótikus és modern elemeknek, mint a templomtér épületsora.

A történeti hangulat nagy ereje Rerrich Béla főművének. Késő este, mikor a térre már homály borult s csak a szobrokkal dúsan megrakott árkádok alól szűrődik ki a lámpák halovány fénye, a szemlélődő maga körül százados mult varázsát érzi éledni. Mintha a törökdúlás elkerülte volna ezt a nemes négyszöget, mintha néhány év előtt nem igénytelen, falusi barokktemplom állott volna azon a hepehupás földön, hol most tükörsíma kőkockák simulnak egymásmellé. Nem a mi feladatunk megállapítani, hogy az ország pénzügyeinek állása mennyiben tette indokolttá az épületkomplexum tető alá hozatalát: a művészi alkotás, a kvalitás szemszögéből nézve a kérdést, csak a produktum érdekelhet s nem annak eredői. Ebből a szempontból pedig nem kétséges, hogy érdemes volt megépíteni, s ezen túl meggyőződésünk, hogy Szeged, de általában a nagyobb alföldi centrumok városiasodása, öntudata s kultúrnívójának emelése tekintetében a szegedi templomtér nagy tett volt, amelynek ereje sokáig eleven marad.[1]

Úgylátszik, a háború utáni magyar építészetnek e méretre legimpozánsabb alkotása egyúttal a legjelentékenyebb is, ami a hivatalos termést illeti. A világháborút követő bénultság néhány évig még nem engedett fel s mikor az építészet szóhoz jutott, a gyakorlati érdekek parancsszava oly erővel nyilvánult meg, hogy az első lépéseket ezek érdekében kellett megtenni. Az óriási lakásínség leküzdésére szolgáltak az első állami épületek, melyek a világháború befejezte után épültek, a Bethlen-udvar, Neuschloss és Gyenes műve és a Ráday-utcai állami bérház, Reiss Zoltán alkotása. A kettő közül a Bethlen-udvar a hatal-

[1] V. ö. az Egyetemi Nyomda kiadásában éppen most megjelent, A szegedi templomtér c. szép művet, mely Régi Rerrich Béla emlékezetére sikerült fényképekben közli az egész épülettömb legjellegzetesebb részeit.

masabb s bár mind a négy homlokzata szabad, művészi kiképzéséről bajos beszélni. Az elejtett fonal felvevésének bátortalan pillanata volt ez. Megbántanánk ezeket a maguk idejében áldásos szerepű, jellegtelen bérkaszárnyákat, ha művészi értékükről vagy éppen a városkép kialakításában vállalt részükről egyáltalán szó eshetnék.

Jóval pretenciózusabban állt ki a porondra az időrendben következő budai Postapalota, Sándy Gyula alkotása, egyben a háború utáni évek legelső nagyszabású középülete. Forgalmas helyen áll, közel ahhoz a ponthoz, hol a vasárnapi kiránduló tömegek villamos-átszállása bonyolódik le, mintegy hivatva lenne arra, hogy a természet szépségeinek élvezését az építészet emberalkotta szépségeivel előkészítse. Sajnos, e téren a Postapalota nem áll hivatása magaslatán. Vörösszínű kőrengetege fáradtan, szárazon ismétli el a történelmi építészetből jól ismert stílusgyakorlatokat, ezúttal a középkori várépítészet köntösébe burkolva. Vonalas díszítésével erősen hangsúlyozza a függélyes tendenciát, anélkül, hogy e hangsúlyozás céljáról tájékoztatná a szemlélőt. Úgy hat ez az épület, mint a háború előtti stílus kísértete, mely még az akkori sorozatból is kirítt volna.

Az ouverture után polifonikusabbá vált a zenekar. Az új építőtevékenység virágkora 1926 és 1931 közé esik, de ez aránylag igen rövid idő alatt rendkívül sok alkotást termett. Előre kell bocsátani, hogy néhány igen ritka kivételtől eltekintve, mint aminő a szegedi templomtér is, a történelmi stílusokat utánozgató eklekticizmus jegyében dolgozott. Ez az eklekticizmus régi jó ismerős még a háború előtti évtizedekből, bölcsőjét a XIX. század közepén ringatták, mikor a romantika ráeszmélt a középkor varázsára. Azóta, hatalmas szárnycsapásokkal néhány évtized alatt végigívelt az európai építészet ezeréves történetén. Felfedezte a középkort, majd otthagyta a renaissance kedvéért, közben belekóstolt az exotikumokba is, játszi könnyűséggel szólalt meg az asszír-babiloni, mór és indiai formanyelveken. Sem Lechner Ödön magyaros, sem Lajta Béla korszerű oppozíciója nem vetett gátat neki. Világos volt, hogy a háború után folytatja ott, hol rajta kívül eső okokból abba kellett hagynia. A középkor és a renaissance utánzása után logikusan el kellett következni annak az időnek, mikor a barokk nyomul az előtérbe. Ez a kor a háború utánra maradt s szemünk előtt játszódott le. Csodálatos, hogy az a szép és értékes revíziós mozgalom, mely a humanista tudományokban ezzel egyidőben indult meg s az addig lenézett barokk kort rehabilitálta, ily szellemtörténeti atyafiságot kénytelen vállalni. Mintha a hegyek csak azért vajúdtak volna, hogy egeret szüljenek.

A hivatalos építészetnek a neobarokk lett a hivatalos stílusa. Neobarokk ízlésben épültek a templomok és iskolák, laktanyák és zenekonzervatóriumok, intézetek és kórházak. Itt-ott megesett, hogy valaki a román stílushoz vagy az abbahagyott magyaros törekvésekhez kalandozott el, az előbbit érthetővé tette, hogy az eklekticizmus a gótika utánzásával kezdte s így a neoromán formanyelv a frissebbek közé számított, az utóbbit bizonyos tradicionalizmus fémjelezte. A derékhad azonban a neobarokkal tartott s hozzá kell tenni, hogy harcosai között néhány igen finom ízlésű művész akad. Elsősorban

Wälder Gyulát kell említeni, a legtöbbet foglalkoztatott építészek egyikét, aki ennek az áramlatnak tipikus képviselője. Az ő tervei nyomán látott napvilágot a mezőnyárádi templom, szófiai követségünk palotája, a miskolci zeneiskola, a kisvárdai állami gimnázium, a budai ciszterci gimnázium, templommal és rendházzal, az egri siketnéma intézet, a budakeszi zárda és az egri városi szálloda, hogy csak néhányat ragadjunk ki a hosszú sorozatból. Ez épületek értéke, friss varázsa finom dekoratív részleteikben rejlik. Wäldert nem érdekli a tömegek változatos játéka, inkább a felület dekoratív benépesítésére fekteti a hangsúlyt. Egy-egy ajtó- vagy ablakkeret ötletes rajzában éli ki magát tevékeny fantáziája. A legjobb értelemben vett históriai építészet ez, nem szolgai utánzása, hanem újraélése a barokk formáknak, ha nem is a lényegeseknek, de külsőségeiknek. Hogy Wälder mennyire benne él a barokk újjáértelmezett formanyelvében, legjobban mutatja, mikor a Napraforgó-utcai modern lakótelep egyik házát építette, a környező tárgyias villák parancsszava ellenére nem tudott megszabadulni történelmi reminiszcenciáitól. Ez bizonyítja leginkább, hogy valóban históriai építész és nem lélektelen eklektikus, mint társainak jórésze.

A neobarokk építészet többi művelőjére nem terjeszkedünk ki, többé-kevésbbé ugyanazon a csapáson haladnak, mint Wälder, annak ízlése és dekoratív leleménye nélkül. Vannak közöttük, akik szigorúan ragaszkodnak a megadott formanyelvhez, mások annyira eltávolodnak tőle, hogy már-már neobarokknak alig nevezhetők alkotásaik. Zavarban lennénk, ha Hültl Dezsőnek, ki a háború előtt a piaristák pesti rendházának ízléses épületét emelte, újabb munkáját, a Thököly-úti autobuszgarázst stilárisan meg kellene határoznunk. A történelmi formák eltávolodnak mintaképeiktől és jellegtelen díszítménnyé válnak. Végül a historikus stílus önállósítja magát s nem akar tudni őseiről. Ebbe a történelmies, de közelebbről meghatározhatatlan csoportba tartozik a Széchenyi-fürdő épülete (Francsek Imre műve), Sváb Gyula sok tanyai iskolája és óvodája, néhány vidéki postaigazgatósági épület vagy az új lóversenytéri pavillon, Wellisch Andor alkotása. Szerencsésebb ihletben fogant a debreceni Déry-múzeum barokkos palotája, Györgyi Dénes és Münnich Aladár alkotása, melynek aránya és térbeosztása is sikerült.

Jóval kisebb csoport az, mely a hazai klasszicizmus formanyelvének felélesztésén munkálkodik. Tudott dolog, hogy a magyar építészet egyik legzavartalanabb korszaka az empire volt, melynek kifejlesztésébe sajátos, lokális színek keveredtek. Már a háború előtti villaépítészetben megcsillan a klasszicizmus helyi változatainak utánzási vágya s a vágy továbbra is eleven marad. Különösen Lechner Jenő az, ki finom formaérzékkel ebben az irányban dolgozik. Centrális, renaissance alaprajzú, de klasszicista felépítményű Rezső-téri temploma a tömegek értelmes elrendezésével tűnik ki. A nyíregyházi rendőrpalota középhangsúlyával és kiugró oldalszárnyaival (1925) ismét barokk reminiszcenciákat ébreszt s azt bizonyítja, hogy Lechner Jenő, aki amúgyis a felsőmagyarországi pártázatos renaissance ihlete alatt kezdte pályafutását, nincs meggyőződve az empire egyedül üdvözítő voltáról.

Mellette Hikisch Rezsőt kell megemlíteni, az újklasszicizmus egyik leghivatottabb mesterét, aki azonban a hivatalos építészet berkeiben kevéssé volt tevékeny és Kotsis Iványt, több kúriaszerűen kiképzett vidéki vámőrségi laktanya alkotóját.

Távolibb mult emlékét idézik azok az építészek, akik a román stílushoz fordultak ihletért. Két hatalmas arányú templomépítkezés hirdeti ennek az irányzatnak jelenlétét, a szegedi Fogadalmi templom és a budapesti Lehel-téri templom. Az előbbi Foerk Ernő, az utóbbi Möller István műve. A téglából épült szegedi templom tipikus multszázadi ízlésű eklektikus építmény, alaprajza barokk s a román formák meglepő önkényességgel szerepelnek rajta. Arányaiban, széttolt homlokzati tornyaival, fellazított szentélyével, indokolatlan tömegkezelésével sem szerencsés alkotás. A Lehel-téri templom ezzel szemben pontos és szigorú szerkezetű épület, látszik rajta, hogy oly építész műve, akinek kisujjában van a román formakincs. Ebből folyik, hogy az egyéni iniciatíva szerepe tökéletesen hiányzik belőle, olyannyira, hogy a templomnak úgyszólván semmi köze sincs a századhoz, amelyben épült: restaurált román katedrális hatását kelti.

Neobarokk, újklasszicizmus és neoromán stílussal szemben áll az a kis csoport, mely a háború előtt jelentkező magyaros irány elejtett zászlaját próbálja felemelni. A háború kitörése előtti években úgylátszott, hogy Lechner Ödön szépszámú követőkre tesz szert, sőt stílusa esetleg gátat tud vetni a történelmi építészet további terjeszkedésének. Az évtizedes szünet véget vetett ezeknek a reménységeknek, a hivatalos építészet ismét a történelmies irányzatok zsoldjába szegődött. Thoroczkai Wigand Ede és Medgyaszay István kisebb méretű és jelentőségű, népiessel kevert magyaros alkotásai nem jutottak szóhoz a nagy konkurrens mellett. A háború után egyetlen monstruózus palota épült, mely némiképp a magyaros iránnyal vállal rokonságot és alkalmas arra, hogy azt tökéletesen diszkreditálja: az Országos Társadalombiztosító Intézet székháza.

Ez a tornyos palota, vagy ahogy büszkén nevezik, felhőkarcoló, középítészetünk legvigasztalanabb alkotása. Eltekintve érthetetlenül kusza alaprajzától s homlokzatának jellegtelen voltától, az érdeklődő figyelmét az óriási torony köti le, mely tizenegy emeletével büszkén üti fel a fejét és széttekint magasan a város felett. A torony tövén vájatok húzódnak, melyeknek mélyéből börtönablakokhoz hasonló lyukak hunyorognak elő, fölébe széles párkány borul, melyen négy, sarokra állított, óriási, de láthatatlan szobor búsong. Ettől kezdve felfelé a torony egyre veszít szélességéből, míg végül az irdatlanul nagy, csipkés pártázatban el nem éri legmagasabb pontját. Ez a pártázat, mely talán a felsőmagyarországi renaissance-építésben, talán a népművészet tulipán-motivumában tiszteli homályos ősét, indított bennünket arra, hogy az OTI palotáját a magyaros irány keretében könyveljük el, bár nem kétséges, hogy Lechner Ödön hevesen és joggal tiltakoznék e szomszédság ellen. Komor Marcell és Jakab Dezső felhőkarcolója a háború utáni építészet mélypontját jelenti, de kétséges, hogy a tizenkilencedik század legjellegtelenebb alkotásai között is találni-e hozzá fogható bombasztikus ízléstelenséget.

A végére maradt néhány oly alkotás, mely az előbbi irányzatokkal nincs rokonságban s náluknál méltóbban képviseli a magyar építőművészetet, jelezve annak fejlődésképességét. A szegedi templomtér mellett elsősorban a margitszigeti Fedett Uszodát kell említeni, Hajós Alfréd munkáját. Nemcsak az újszerű feladat könnyítette meg építője helyzetét s okolta meg korszerű formanyelvét, hiszen az előbb említett mesterek remek neobarokk kastélyt tudtak volna uszoda címén emelni, hanem Hajós ízlése, művészi ökonomiája és modern gondolkodása. A Fedett Uszoda kívül-belül harmonikus alkotás, kívül kitűnik tömegeinek ritmikus elrendezésével és puritán szigorúságával, belül egységes terének erős hangsúlyozásával. Mellette Árkay Aladár és Bertalan győr-gyárvárosi templomát említhetjük, mely különösen belső terével mintául szolgálhat az új templomépítészetre. Árkay Bertalan, a most épülő városmajori templom mestere, megmutatja, hogy a közületi építészetet, sőt a vallásos architektúrát sem boszorkányság megbékéltetni azzal az új stílussal, amely szerte a világon immár polgárjogot nyert. Az elmondottak azonban itt már összeérnek a modern magyar építészet történetével, mely élesen különbözik a középítészet, a hivatalos stílus kialakulásának históriájától s a magyar művészetnek biztatóbb fejezetét képezi, mint az elmondottak.

GENTHON ISTVÁN

A MAGYAR HANGOSFILM PROBLÉMÁJA

SAJÁTSÁGOS JELENSÉG, hogy az a művészet, amely a Tér és az Idő koordinátáján szinte tökéletes szabadságot élvez, mennyire nem tud élni e páratlan adománnyal! Ahelyett, hogy szárnyalna, minduntalan gúzsba kötözi magát.

A kinematográfia mintegy harminc évvel ezelőtt oly határtalan perspektíva küszöbéről indult hódító útjára, hogy fejlődése lehetőségeit illetőleg a legtúlzóbb kombinációk sem tűntek fel képtelenségnek. Bámulatosan rövid idő alatt meg is hódította a világot, hatalmas tömegeket vont el a régi tizenhárompróbás művészetektől, milliók lelki képletére rányomta a maga egyéni bélyegét, de a saját szubsztanciális kiteljesedéséhez fűzött várakozásokból alig váltott be valamit. Végzete lett, hogy lényegétől idegen művészetekhez kösse magát, mintha a gépkultúra, amelyből kivirágzott, nem táplálná kellőleg öncélúsága gyökereit. Évtizedeken keresztül az irodalmi és drámai konvenciók nyügét öltötte magára, holott e két művészet inkább csak hatásában, semmint struktúrájában nyujtott alapot a kapcsolatra. Ám e sajnálatos tévelygések ellenére is — az önkifejeződésnek időnként felmutatott meglepően tiszta példái alapján — remélni lehetett, hogy előbb-utóbb mégis csak megtalálja a saját anyagszerűségén nyugvó abszolút-film felé vezető utat. Hiszen csak legfőbb csökevényétől, a feliratoktól kellett volna megszabadulnia, hogy elérje végcélját: más művészetektől való függetlenségét. A feliratok voltak azok az idegen elemek, melyek épp oly idétlen naivsággal igyekeztek támogatni a még homályos, dadogó képkifejezést, mint a középkori piktor mondanivalóit az alakok szájából kilógó szalagokra írt szövegek...

Annál mélyrehatóbb változást és következményeiben egyelőre még kiszámíthatatlan komplikációt idézett elő a film fejlődésében 1929 körül — hosszú, kezdetleges próbálkozások után — az a szerencsétlen varázslat, hogy a mozgókép megszólalt! A beszéd azt ölte meg a filmben, ami benne leginkább örök, ami fejlődésének, jövőjének legfőbb biztosítéka és felvirágzásának principiuma volt: az internacionális jelleget. A némafilm volt a világon az első igazán bevált eszperantó-nyelv, amely a gondolatnak és az érzésnek, a közös sírásnak és a közös kacagásnak nemzetközileg: arc- és mozdulatkifejezéssel közérthetőséget szerzett s világközönséget teremtett. A hangosfilm új lehetőségek helyett korlátokat állított fel. Le fogják-e bontani a közeljövőben ezt az új Bábeltornyot s ami ezzel egyértelmű, felszabadítják-e ismét a filmet a maga természetes fejlődése számára? — rendkívül bizonytalan kérdés ma, amikor minden zugmozgó hangos rendszerű vetítőgépre rendezkedett be.

mely védi úgy az oszlopokat, mint a léceket az esővíz ellen. A vízszintes hevederek mesés fűrészfaragással vannak ellátva a kerítés hosszán végig. A bejáró ajtó hasonlít a kalotaszegihez; annál érdekesebb a rendesen görbe vonalban menő kocsikapu sajátos érdekes faragásaival.

Különösen érdekes templomkerítés-kaput találtam egy hivatalos útamon a tiszaluci református templom előtt (5. ábra).

2. ábra. Matyó ház Mezőkövesd környékén.

Kosárgörbe a lezárása; a fal a kapu előtt portikusszerűleg kiugrik. Tetejében kis falazott tornyocska van téglából és habarcsból alkotva. Maga a kapu két színre van festve és fenyőfából készült, felső részében érdekes fűrészfaragásokkal; alsó része a rendes kocsibejáró kapualjához hasonlóan van kiképezve.

Hogy jellemezzem e kaput külső hatását illetőleg? Nem akarom elemezni egyes részeit. Talán legjobban jellemezem, ha elmondom, hogy mikor megláttam, önkéntelen elmosolyogtam magam örömemben. Ez az igaz, őszinte és naiv magyar parasztlélek műve. Mintegy sugárzik róla a szeretet, a lelkesedés, amelylyel egyszerű mestere alkotta. A kapu különben olyan érdekes, hogy akármilyen modern magyaros városi házba is beleilleszkednék minden változtatás nélkül.

Legszebb és legérdekesebb dísze azonban a matyó falunak a matyó nép ruházata. Ha az ember vasárnap délelőtt megvárja a legényeket és a leányokat, amint a templomból kijönnek, valóban érdekes és párját ritkító menetnek lehet a szemtanúja. Maga a ruha, — különösen a női, — nem olyan stylusszerű, nem illik oly gyönyörűen a testhez, mint a kalotaszegi; de micsoda színpompa, micsoda gazdagság, micsoda különös, karakterisztikus megjelenést ad a matyó népnek! Büszkén is megy a matyó legény az utcán és leírhatatlan sajnálkozással néz végig az egyhangú és egyszerű városi kabát hordozóján. Csuda-e, ha színes, virágos a háza belseje, csuda-e, ha színes a ruhája? Ott él a virágos mezőn, kint a színes természetben, felfogását a tudás nem befolyásolja, benyomásainak élénkségét a gondolkodás el nem tompítja. Alkotásában a hangulat vezeti és a szív.

Rerrich Béla.

Külföldi városok utcaburkolatai.

Az elmúlt év őszén több kisebb-nagyobb külföldi városban fordultam meg, hogy az utcák burkolatait tanulmányozzam. Első állomásom *Bécs* volt. Az osztrák császárváros utcái legnagyobbrészt még ma is kővel burkoltak, aszfaltot keveset láttam, faburkolat pedig úgyszólván ritkaság. A kockakövek nagysága ugyanaz, mint nálunk 18/18/18 *cm*. A kősorok iránya hol merőleges az úttengelyre, hol ferde. Nagyobb emelkedésű utcákban a sorok merőlegesek az úttengelyre, az egyes kövek a középen rovátkoltak, hogy a lovak jobban kapaszkodhassanak. Ezt a rovátkolást már Budapest is megpróbálta a Ferdinánd-híd podmaniczkyutcai feljáróján. Nem volna rossz, ha a rovátkolás nem kopnék hamar le. Ezért újabban lejtős útakon inkább vékonyabb kövekből készítünk keskeny sorú kövezetet.

Még egy dolog tünt föl Bécsben: a házak kapubejáratai előtt sok helyütt a kocsiútat felemelték a gyalogjáró szintjére, hogy a kocsik behajthassanak a házba. Mondanom sem kell, hogy ez nem szép, se nem célszerű. Az út hosszmetszetét elcsufitják ezek a púpok, a vízelvezetést pedig akadályozzák, vagy sok viznyelő aknát tesznek szükségessé. Úgy látszik, a bécsieknek maguknak sem tetszik ez a megoldás, azért újabban kezdik a szegélyköveket lefaragni; de mégsem oly szép és célszerű az ily kapukő, mint Budapesten.

Láttam azonban Bécsben egy nagyon szép dolgot és ezt nálunk is meg kellene honosítani, t. i. a villamos lámpások oszlopain, jó magasan, virágtartókban szebbnél szebb virágok pompáznak, a különben rideg utcaképnek barátságos szint kölcsönözve. (Már Budapesten is kezdik.)

A villamos ívlámpásokat sok helyütt — úgy mint Párisban — az út közepére állították kis keskeny, de hosszú járdaszigetekre; ezek egyik oldala egyenes és párhuzamos a közúti vágánnyal. Sok járdasziget egyúttal villamos megállóhely is, a villamost váró közönség ezeken várja be a legközelebbi kocsit. Bécsben t. i. sok helyütt a kocsiút egyik oldalán vonul végig mindkét közúti vágány.

Bécsből Innsbruckon át *Zürichbe* utaztam. A műegyetemről híres város nagyon érdekelt. Szép fekvése, a sok pompás árúház, az utcaburkolatok jó állapota igen jó hatást

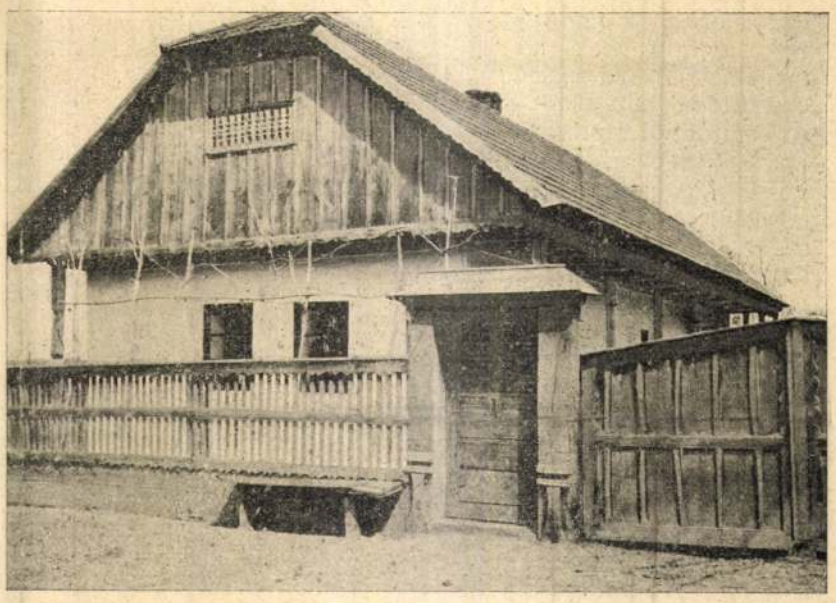

3. ábra. Matyó ház Mezőkövesd környékén.

tett. A pályaudvar mellett lévő hídon épp akkor készült a faburkolat. A kockáknak csak egyik oldalát mártották kátrányba, azután közvetetlenül betonra helyezték, végül pedig a hézagokat vékony cementhabarcscsal öntötték ki. Ami meglepett, az a vágányösszeköttetések kezdetlegessége volt, ezek t. i. a kövezetből kiemelkednek.

Zürich után *Baselt* kerestem fel. Igen csinos és rendkívül tiszta város. Sok gondosan ápolt makadam-burkolata van. A kocsiforgalom kicsiny. A tetővizlevezetőcsatornákat nem kötik be a föld alatt a nagy csatornákba, hanem az

Matyó építőművészet.

Tiszadob, 1909 május hó.

Művészeinknek az a része, mely évtizedes munkával hozzátett egy-egy követ annak a létesülő nagy műnek az alapjához, melynek neve „a magyar nemzeti építőművészet“, legnagyobbrészt az erdélyi magyar nép művészetében találta meg anyagát.

Az építészek legtöbbje maga nem is nagyon kutatott, hogy úgy mondjam, ezek után a kincsek után, hanem átvette másoktól, kik e kincsek összegyüjtésével valóban nagy munkát végeztek, és némi csiszolás, némi megdolgozás után mint saját termékeit mutatta be a közönségnek. A magyarországi építészek csak Lechner mester után kezdtek komolyan foglalkozni azzal az eszmével, hogy a mi építészetünknek is nemzetinek kell lenni, mert hisz minden művészet ereje annak nemzetiségében rejlik és megfordítva egy nemzet, melynek nincsen nemzeti művészete, az erő, az karakter nélkül való. Históriai viszonyainknál és ezzel összefüggésben szomorú gazdasági viszonyainknál fogva még alig is van olyan egyéni építészetünk, mely minden ízében magyarnak mondható. Hogy a nyugat nagy nemzeteinél e tekintetben hátrább állunk, az épp oly kétségtelen, mint amilyen kevéssé csodálni való. Egyátalában ideje volna már, hogy abbahagyjuk a mi viszonyainknak a külföldiekkel való összehasonlítását. Hisz azt, amit ők elértek, ők sem máról-holnapra érték el, hanem évszázadok alatt. Az angolnak, a franciának, a németnek és olasznak évszázados, sőt évezredes traditiói vannak; már a középkorban virágzó és óriás kereskedelmük volt, mikor Magyarország legnagyobb része még úgyszólván lakatlan volt, vagy legalább is nagyon gyéren volt benépesedve. Így az átlagos igények már a középkorban is sokkal nagyobbak voltak a külföldön, mint hazánkban.

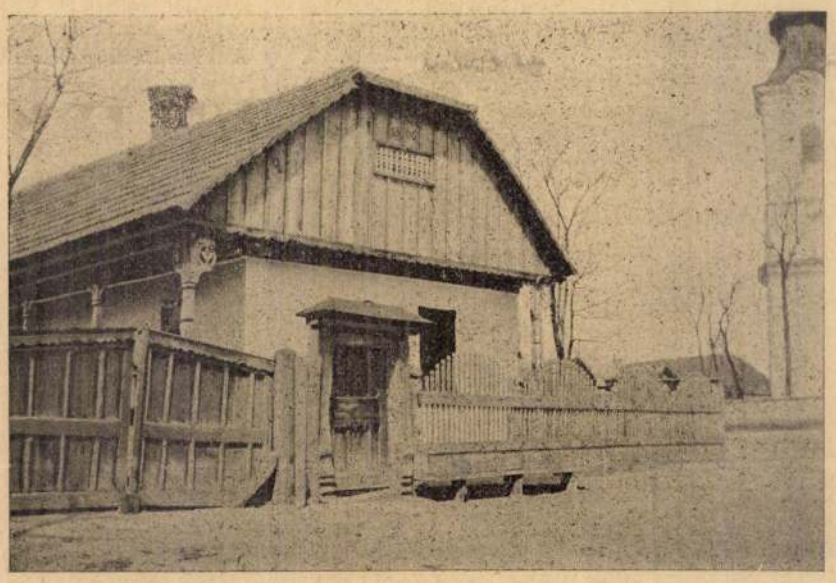

1. ábra. Matyó ház Mezőkövesd környékén.

Ami a valódi, nemzeti építőművészetet illeti, az teljesen a nép, a paraszt házából, architekturájából fejlődött. A klasszicizmus, mely időről-időre Európában fel-felmerült az akkori időben, nem is annyira céltudatosan, mint inkább a nemzetközi forgalom teljes hiánya okozta elszigeteltségből kifolyólag vett fel az egyes nemzetekben nemzeti jelleget. A modern angol cottage nem azért angol, mert ráragasztottak egy kis angol népies ornamentikát, de már az egész alaprajzi elrendezése, az egész tömegelosztása tipikusan angol és az egyszerű ősrégi angol „farm“-ból fejlődött. A modern angol lakóház mondhatni egészen magától, mintegy ösztönszerűleg fejlődött, mivel az angol ember nem ismer el semmiben jobbat, sem szebbet annál, ami angol: az az egyszerű mindennapi megjegyzés „it's English“ elegendő arra, hogy erre vonatkozólag mindenféle vitatkozásból kivonja magát.

A modern magyar tudomány és művészet, — mint az viszonyaink közt egészen természetes is, — teljesen külföldi benyomás alatt kezdődött és fejlődött továb; csak bizonyos fokig való megerősödés után kezdtek elsősorban is a művészetek nemzeti jelleget ölteni. Míg ez a többi képzőművészetben egészen természetesnek is látszott, épp oly óriás felháborodást keltett az, midőn az architekturában is mutatkoztak itt-ott ilyen kísérletek. Sőt az úgynevezett „magyar stylus“ lassú fejlődésének talán nem is a tehetetlenség az oka, mint inkább az a határozott, mondjuk majdnem erőszakos ellenszenv, mely ellene évtizedeken át megnyilvánult. Ez különben természetes küzdelem, mely minden új korszak megalakulásakor megvolt.

A magyar nemzeti stylus nem fog lassan-lassan kifejlődni, mint ahogy az kifejlődhetett a külföldön. Ide erő, erőszak, küzdelem kell: a küzdők épp oly kevéssé fogják küzdelmük gyümölcsét élvezhetni, mint akármely korban. A történelem jól megmutatja, mi a köszönet az önzetlen, fáradhatatlan, bátor haladás számára a kartársak részéről: megvetés, lekicsinylés, kigúnyolás.

Miért nem fejlődhetik a mi nemzeti építőművészetünk most már nyugodtan a külföldhöz hasonlóan?

A magyar paraszt lakóház és a modern magyar lakóház közt (ha egyátalán mint ilyenről beszélhetünk) nincsen meg az az összefüggés, amely megvan például az angol farm és modern cottage, vagy az úgynevezett német Bauernhof és Familienwohnhaus között. Míg a mi városi emberünk igényei idővel óriás mértékben megnövekedtek, addig a magyar parasztnak a lakása iránti igényei majdnem változatlanul maradtak. A mi magyar parasztházunk alaprajzi elrendezése olyan természetű, hogy aztovább egyátalában nem fejleszthető; az építő anyaga külsőleg egyátalában nem karakterisztikus és nagyobb szabású építkezésben construktiv szempontokból nem használható. Igy mit vihetünk be a magyar parasztházból a városi lakóházainkba? Csak az ornamentikát, a külső díszítést.

Hogy mennyiben alkalmas ez az ornamentika a különböző építőanyagokban való visszaadásra, azt most nem akarom fejtegetni. Még néhány évtized előtt vademberekhez, kultúra nélkül való emberekhez valóknak tartották; ma már más nézeten van a művelt magyar közönség, mióta néhány lelkes művész bemutatta, hogy mire lehet azt felhasználni, mit lehet belőle csinálni. Sőt divattá vált már sok olyan dolog, miről azelőtt nem is beszéltünk, mert az elegáns úri szalonokban is örömmel látunk itt-ott egy szép régi kalotaszegi varrottast a perzsa szőnyegek között, egy matyó köténytt a széktámlán, nem is beszélve a magyar művészemberek lakásairól, melyeknek majdnem mindegyikében tapasztalhatjuk, hogy a magyar nép művészete valahogyan képviselve van.

A mellékelt öt képben néhány úgynevezett „matyó“ házat mutatok be Mezőkövesd környékéről. A ház maga nem különös és nem igen tér el az erdélyi házak berendezésétől. Középen a pitar, balról az „első ház“, jobbról a „hátsó ház“. A tornác itt is megvan, akárcsak Kalotaszegen, de hiányzik a díszesen kifaragott mellvéd; a faoszlopok egyszerűen lemennek a földig. A ház előtt kis kert van; a módosabbja virágot ültet belé. A házak aránylag nagyobb telken épülnek itt, mint Erdélyben, azért egy érdekes motivummal bővül a megjelenésük: a kerítéssel. Alig tapasztalhatjuk egyebütt azt a nagy gondot és szeretetet, melylyel a matyó paraszt a kerítését elkészíti és díszíti. Ezek a matyó kerítések fehéren mázolva akármely városi úri kertnek díszére válnának.

A körülbelül két-két méter távolságban levő oszlopok felül ferdén levágott végein deszka van rézsüsen rászegezve

cémentekkel készült béton, annyival inkább, mert így képesek vagyunk vízelzáró bétont alkalmazni; pedig a csatornabéton előállításakor, illetőleg a csatornák készítésekor talán a legfontosabb kivánalom az, hogy a fekáliavíz, vagyis ezzel együtt az ártalmas mikrobák ne juthassanak átszivárgás által az altalajba.

Végre hátra volna a felügyelet, illetőleg a béton jó elkészítése. Nem akarom leírni azt a módot, melyet a székesfővárosban alkalmazunk, hiszen ezt az érdeklődők bármikor megnézhetik; csak azt akarom jelezni, hogy több mint 15 év óta, mióta ez a bétonkeverés, illetőleg a béton keverő aránya elfogadtatott, az ez idő alatt készült csatornákban alig jelentkezett javítások szüksége; tehát ez a keverő arány a gyakorlatban is jónak bizonyult.

Minden mérnök meg van győződve arról, hogy a bétonozó munka nagy és szigorú felügyeletet igényel még abban az esetben is, ha a bétonmunkát teljesen megbizható vállalkozó hajtja végre. Ezzel a szigorú felügyelettel pedig már csakugyan nem fontos, vajjon a cémentet egy vagy két ládában viszik-e a keverő helyre; hiszen egy cémentládát is ellenőrizni kell; a keverésre pedig mindegy, akár portland- és románcémentet, akár csak magát a portlandcémentet kevertetjük jól össze a kavicscsal; a munka mindig egy marad s a felügyelet is mindkét esetben egy és ugyanaz.

Hogy a két cémentet a gyakorlatban igen jól össze lehet keverni a kavicscsal, teljesen beigazolódott; ezt már a hosszú tapasztalatok alapján mondhatjuk s a kevert cémentekkel készült béton úgy a csatornák, mint a vízmű építésekor teljesen bevált. A kisérleti állomás laboratoriumában megejtett kisérletek kedvező eredményeit a gyakorlat teljes mértékben igazolta.

(Vége köv.) *Szivos Gyula.*

Messel Alfréd és Berlin.

Berlin, 1909. husvét.

Újból — már hányadszor! — jártam be Berlin utcáit és mintha az ember mindíg új és új várost látna: sohasem telik be a sok újdonsággal. Mintha csak valami rejtélyes óriás erő működnék e hatalmas város belsejében, mely a házakat, a palotákat, az árúházakat mintegy kihúzza a földből föl a napvilágra és útat nyit a föld sötét belsejében a robogó forgalomnak!

Alig egy rövid év alatt egész városrészek, egész villanegyedek és családiház-coloniák épültek; és ez a lázas fejlődés keletkezte építkezés semmi nyomát sem mutatja a gyors, az elhamarkodott munkának. Mindenütt szép és művészies megoldások, merész szerkezetek, egészen új anyagok. Berlin jár elül az architekturában és vele együtt egész Németország!

A modernizmus Berlinben nem működik ordító jelszavakkal: „csak újat, még meg nem levőt“ és nem is küzködik a hagyomány ellen; átveszi a régiből azt, ami szép és jó és az új constructiókat új formákban képzi ki a régivel kellemes harmoniában. Ez a benyomás átalában véve, melyet a modern berlini architekturáról nyerünk.

Természetes, hogy a Németországban folyton növekvő jóléten alapszik a művészetek minden ágában mutatkozó ez a hatalmas fejlődés. A porosz-francia háború folyton buzdító dicsősége, a technikai és tudományos téren újabban elért nagy sikerek, a hatalmas és mindenért érdeklődő és minden ízében *német* császár! Milyen nagy dolog is az, ha valamely nemzet élén saját véréből való uralkodó van.

Micsoda hatalmas épületek emelkedtek fel Berlinben a legutolsó évek alatt. A Rheingold-, az Adlon-szálló, Fürstenhof-szálló, az Untergrundbahn új ága, a Hebbel-Theater, a Friedrich-strassében az Ahren tervei szerint épült „Friedrich-strassen-Passage-árúház“, a Luther-strasseban levő „Eispalast“ stb. csak egynéhány a sok közül.

Ez a legutolsó valóban a modern constructio igazi mesterművének mondható és párját hiába keressük a continensen, de még talán Amerikában is.

Az ilyen pazarul és óriás költséggel épült építmények természetesen csak az oly hatalmas, saját és idegen forgalmú városban létesíthetők, mint amilyen Berlin.

Berlin azonban még egyben múlja felül a continensnek nálánál nagyobb városait is és ez az a hihetetlen olcsóság úgy az ott kapható cikkek, mint az idegeneknek nyujtott szórakozások legnagyobb részének terén, de talán, mondhatjuk, átalában a berlini élet olcsóságával is. Micsoda forgalma van Berlin árúházainak, milyen forgalom a mulatóhelyek legtöbbjében! A berlini Eispalastban, fényessége dacára, a mi — budapesti — viszonyainkhoz képest valóban nevetségesen csekély költségért szórakozhatik az ember, ami óriás forgalmat biztosít neki. A mi

Messel: a berlini Allg. Elektr. Ges. palotájának lépcsője.

legtöbb szórakozóhelyünk helyárai, belépti díjai valóban elrettentően drágák. Kedvezőtlen pénzügyi és ezzel kapcsolatban adóviszonyaink közt ezeket a díjakat a maximumra kell növelni, mi természetesen a forgalmat csak akadályozza.

A modern, legújabb épületeken kívül ezúttal főleg a Westenben levő villahelyeket és a banknegyedben levő épületeket tekintettem — meg az utóbbi időben a *Messel*, a német architektusok nagymesterének halálával kapcsolatos publicatiók hatása alatt. Alig van építész, kinek művein oly jellegzetes és erős alkotójának egyénisége, mint Messeléin. Művei a mai Berlin városképére határozottan erős befolyást gyakoroltak, mely Berlin nagy épületein önkéntelenül észrevehető. Építész embernek a múzeumokban való botorkáláson kivül elsősorban időt kell szentelnie arra, hogy a banknegyed épületeit megtekintse, itt Messel műveinek legtöbbje látható. A „Tiergarten“-ben Messel egyénisége minden szerénysége és discretioja

mellett még tisztábban, még átszűrtebben jelenik meg itt-ott. Unatkozva sétál az ember a parvenu-k gőgjének szolgáló bombastikus villák sorai közt; de olykor önkéntelenül megállunk a még le nem rombolt, borostyánnal befutott, a korral dacoló kertiházak egyike-másika előtt, hogy élvezzük azt a hatást, melyet ez a nagy egyéniség — műveiben kifejezve — reánk gyakorol. A Viktoria-strasséban, a Margareten-strasse egyik-másik patricius háza előtt meghatva állunk meg: oly ház előtt állunk, mely az elmult kor haldokló maradványait hordja külsején és mégis érezzük, hogy oly nagyon korunkba tartozik. Egy ily modern patricius-otthon mintegy régi dicsőségteljes vér utódaként tünik fel, mely a mester szeretete és varázsa folytán új és gazdagabb életre hivattatott.

Akármit mondunk is az építész egyéniségéről, a nagyközönség előtt ez vajmi kevéssé ismert fogalom. A nagyközönségre nézve a legtöbb architekturának nincs meg az a hatása, hogy eszmei körébe vezesse: nem érezteti és nem érteti meg az erőknek és súlyoknak egymással való küzdelmét, a tömegek és rythmusok hallgatag harmoniáját; nem gyakorol oly mély hatást a szemlélőre, mint a többi művészet. A zene akkordjaiba elmélyed az elme, a hangok hullámokként veszik körül és elfeledtetik egy időre az életet.

Erre képesek Messel művei: a nagyváros nyüzsgő tömegeiben sietö embert is megragadják; önkéntelenül tekint fel egy-egy mesterművére és a látott szépségtől megelégedetten folytatja útját.

Alig lesz művelt és tanult ember, aki látta a berlini Wertheim-árúházat és kiben ez nem keltette volna a kapitalismus és a virágzó ipar mély benyomását. Talán a laikus alig tud beszámolni magának azzal, hogy elméjében mi is ment végbe ennek a műnek a megtekintésekor, de az bizonyos, hogy önérzetes, hogy férfias és nemes akarat irányította annak a hatalmas mesterműnek a megteremtésekor az érzést és ugyanezt a benyomást kapja mintegy az összes „új Berlin“ művészi épületeinek megtekintésekor. És akit a Wertheim-árúház meg nem győz erről, biztosan meggyőzi a Nationalbank, a Landes Versicherungs Anstalt vagy Messelnek akármelyik más épülete. Messel a multnak egy feltámasztója és fölelevenítője: ő csak folytatott, de nem volt feltaláló. Tőle távol van minden — a mult traditióival való küzdelem, melyet az ultramodern német architektusok, minden historiai logikára való tekintet nélkül folytatnak.

Messel emléke örökre be van vésve Berlin képébe a műértők szemei előtt. Hatalmas pénzügyi, kereskedelmi és ipari palotái nemes egyszerűségük, méltóságteljes megjelenésük által Berlinnek mintegy symbolumává váltak.

Rerrich Béla.

Állítsunk szobrot Mechwart Andrásnak!

Belecskai *Mechwart* András 1907. évi június 14-én, egy hosszú emberöltőn át tartó fáradhatatlan munkálkodás után jobb létre szenderült. Pihenni tért ugyan, de eszméi nem pihennek, megszünt ugyan alkotni, de alkotásai tovább élnek, büszkén hirdetve a magyar ipar dicsőségét. Nagyot alkotott ő a gépipar terén, kiváló eredményeket ért el a vasút forgalmi eszközeinek gyártása körül, malomiparunknak hatalmas fejlődéséhez új eszközöket adott és lehetővé tette azt is, hogy az elektrotechnika terén a magyar név világhírűvé váljék. Azonban *Mechwart* András a magyar ipar fejlesztésében nemcsak közvetetlenül, mint egy hatalmas iparvállalat vezetője, vett részt, hanem közvetve azzal is, hogy a magyar gépipar mérnöki karának gyakorlati neveléséhez oly mértékben járult hozzá, mint előtte senki más.

Mechwart András, kinek neve kitörülhetetlenül be van írva a magyar ipar fejlődésének történetébe, kiérdemelte magának, hogy emlékét tisztelői és tanítványai maradandóan meg is örökítsék.

Ezzel egyrészt hálánkat rójuk le és elismerésünket fejezzük ki a nagy ember iránt, másrészt példával mutatjuk meg, hogy az ipari tevékenység is számot tarthat arra, hogy művelőit a polgártársak hazánk nagyjai közé méltóan besorozzák.

Állítsunk *Mechwart* Andrásnak, a vasembernek, ércből öntött emléket!

Ezért az alulirott bizottság felkéri mindazokat, kik e nagy mérnök emlékét kegyeletesen megőrzik, kik működésének kiválóságát méltányolják, hogy a *Mechwart* Andrásnak emelendő szobor költségeihez járuljanak hozzá.

Egyúttal kéri az ívtartó urakat, hogy a begyűlt összeget a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek (Budapest, Reáltanoda-utca 13—15.) beküldeni szíveskedjenek.

Budapest, 1909 február 16-án. *A szoborbizottság.*

VEGYESEK.

A Magyar Tudományos Akadémia f. hó 2-iki ülésén foglalta el székét dr. *Wartha* Vince, az új másodelnök; beszédében figyelmeztette az Akadémiát, hogy a nagyközönség nagyobb érdeklődését fölkeltendő, más akadémiák példájára, melyeknek életéből több idevágó esetet sorolt föl, a *műszaki, gyakorlati tudomány* felkarolását ajánlja első tudományos intézetünknek. Az Akadémia, melynek közel negyedmilliom korona évi jövedelme van, mely a tudományos buvárlat rendelkezésére áll, nem vonhatja ki magát a praktikus, reális tudás előbbrevitele, támogatása alól. Dr. Wartha meg van győződve, hogyha az Akadémiában meghonosíttatik a műszaki tudomány, ez fölébreszti a nagyközönség figyelmét s meg fog erősödni a lazulófélben levő kapocs az intézet s a külvilág közt.

A M. Iparművészeti Társulat *Alpár* Ignác alelnök elnöklete alatt f. hó 2-án tartott közgyűlésén elnöknek újra gróf Hadik-Barkóczy Endrét választotta meg; a tagok száma a mult évben 6 alapító és 1196 rendes taggal felszaporodott 3535-re.

Építészek kirándulása. A mult számunkban már megemlékeztünk a Velencében épült magyar művészház fölavatásáról; f. hó 7-én több építész, festő és szobrász kirándulást rendezett, hogy ez új palotát megtekintsék. — A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középitési szakosztályai ma vasárnap Aszódra rándultak, ahol *Francsek* Imre vezetésével a most iskolául szolgáló Podmaniczky-kastélyt, továbbá *Kommer* József vezetésével a javitóintézetet, végre *Román* Miklós vezetésével az új izr. templomot tekintik meg. — Ugyancsak a szakosztályok f. hó 11-én délelőtt a budapesti Dohány- és Nyár-utca sarkán *Ágoston* Emil tervei szerint épült Hungária-fürdő épületét szemlélik meg.

Erzsébet királyné emlékszobra. Erzsébet királyné emlékművének a budai várhegy oldalán való elhelyezésére vonatkozólag nyilt pályázatot hirdet a báró Forster Gyula főrediházi tag elnöklete alatt megalakult Erzsébet-emlék végrehajtó bizottsága. Erzsébet királyné emlékszobrát a várhegy oldalán kivánják elhelyezni megfelelő művészi keretben. A pályázók a rendező terv alaprajzát, nézetét és metszetét, az emlékmű elhelyezését feltüntető térrajzzal együtt, teljes névaláírással 1909. október 31-ig küldhetik be. A terveket 11 tagból álló jury birálja meg. Három pályadíj van: első 6000 koronás, második 5000 koronás és harmadik 4000 koronás. Ezenkívül a bizottság jutalmazhat vagy megvásárolhat öt pályaművet.

A sárospataki tanitóképző és internátus tervpályázati hirdetésére, — mely lapunk más helyén egész terjedelmében olvasható — midőn ezen a helyen is fölhívjuk T. Olvasóink figyelmét, nem tartjuk fölöslegesnek a tervpályázatot rendező minister utolsó mondatait itt is közölni: „Midőn ezen, az egyéb nagyobb állami építkezésekhez képest viszonylag kisebb építkezés terveinek beszerzése végett nyilvános tervpalyázat rendezésére határoztam el magamat, tekintettel voltam az építkezés színhelyére. Sárospatak nemcsak a magyar nemzet történetébe írta belé nevét soha nem lankadó erős nemzeti érzületével, hanem egyúttal és mindenkor mint a nemzeti kultura egyik erős emporiuma is szerepelt. Nem volt szabad figyelmen kívül hagynom azt a nevezetes körülményt sem, hogy Sárospatak a magyar építőművészet egyik legkiválóbb emlékét őrzi százados falai között, nevezetesen II. Rákóczi Ferenc várát és kastélyát, a magyar renaissance építőművészet eme jeles és kimagasló példáját. A tervpályázat rendezésével és a vele járó anyagi áldozatokkal azt a törekvést kívánom szolgálni, hogy az újabb századokra szóló építmény a hagyományhoz méltó emléke legyen a jelen kornak; emlék

Rerrich Béla

RERRICH BÉLA elhalálozása alkalmából nagyon sokan keresték fel a Comité Permanent International des Architectes magyar osztályát részvétnyilatkozatukkal. Dr. Bierbauer Virgilnek a magyar osz-

MAGYAR IPARMUVESZET

1932. 80-l.

tály titkárának szíves közlése alapján hozzuk az alantálló illusztris névsort, amely mutatja, hogy nagy építőművészünknek váratlan elköltözése milyen széles körben keltett megdöbbenést még külföldön is. C. P. I. A. elnöke Joseph Cuypers, főtitkára A. Rosenboom (Bruxelles). A C. P. I. A. következő osztályai: Franciaország (E. Maigrot), Németalföld (Slothoower) Wills (Nagy-Britannia), Cart de Lafontaine (Olaszország), Calza-Bini (U. S. A.), G. Totten, Norvégia (Hals, Mostue). Egyes országok építész testületei nevében: Németország: W. Kreis, Norvégia: A. Eide, Románia: P. Antonescu. A berlini, kieli és münchení egyetemek rektorai — kiket a megboldogult az elmult évben meglátogatott. Személyük szerint kifejezték részvétüket: N. Balanos (Athen), G. Boni (Milano), F. v. Brettschneider (Pozsony), A. Defrasse (Párizs), Fr. Höger (Hamburg), R. Jaksch (Wien), H. Junge (Bern), Fr. Kick (Praha), A. Klein (Berlin), E. Kriezis (Athen), Macit Rüstü bey (Istambul), W. March (Berlin), E. Pontremoli (Párizs), J. Stübben (Münster), G. Sutherland (Manchester), G. Totten (Washington).

hiebei die üblichen Zierate trunerer Ausstellungs-

Lyceum in Eger — amidst poppies, roses and tulips little landscapes are figured with trees, farms, ruins or sailing boats. Also the field treasuries were built similarly only their bodies were cylindrical and higher and their surface with the net of ribbons according to their destination was unpainted. An exception is the field-treasure box in possession of count Nicholas Bánffy on which surrounded by oil-painted flowers the arms of the Lázár-family are visible. As a counterpiece of the treasure boxes of Hungarian type the article shows a painted treasure box from Márkusfalva, proprietor Baron Ákos Wieland, which imitates the fine furniture of the barocque, ornamented with the medaillon portrait of Leopold the First and the Austro-Hungarian escutcheon.

The types of treasure boxes described were all made in locksmith shops of Upper Hungary in the course of the XVIIth century and derive as it can be proved from old families of that part of the country.

*

ZOLTÁN TAKÁCS V. FELVINCZ: DAS KUNSTGEWERBE BEI DEN STEPPENVÖLKERN IN UNGARN. In den Räumen der archäologischen Sammlung des ungarischen Historischen Museums wurde eine ungemein lehrreiche und wertvolle Ausstellung eröffnet, die uns über die Kunsttätigkeit bei den Steppenvölkern Aufschluss gibt, die unser Land seit den skythischen Reiternomaden der VII—IV. vorchristlichen Jahrhunderte bis auf die Gründer des heutigen Ungarn bevölkerten. Man findet somit in der Ausstellung ausser den besonders wertvollen Skythenfunden, wie die Goldenen Hirsche von Zöldhalompuszta und Tápió-

Rerrich Béla

RERRICH BÉLÁRÓL szól ennek a sorozatnak egy újabb kötete, melyet az építőművész német és angol nyelven maga vezet be, építőművészeti munkásságáról írt ismertetésével. A kötet jó fényképekben mutatja be a Rerrich által tervezett épületeket. A szegedi egyetemi épületeket és a hozzáfűződő városrendezési munkákat értéküknek megfelelő gazdag képanyagban mutatja be a szép monográfia.

a gazdi
Lexikon der Bau-
Kunst Verlag
Magyar Iparművészet
1930. 174. l.

JUTALOMDÍJAK

ÍRTA: NÁDAI PÁL

Hány évtizede küzd ez a folyóirat azért, hogy a magyar versenyek győztesei és a magyar kiállítások díjazottjai művészi jutalmakat kapjanak? Megszámlálhatatlan sok szó, ténta, vita és felirat pergett le a magyar iparművészetért folyó küzdelemben, míg végre az első célkarikához eljutottunk. A főváros színeiben pompázik ez a karika. A főváros képzőművészeti bizottsága tartja kezében a zászlót. Amit egy erkölcsi és művészetpártoló testületből várni lehetett, az megtörtént. Pályázatot írtak ki fiatal iparművészeink ösztönzésére. Jutalomtárgyak rajzait s modelljeit kívánja a főváros tanácsa, melyek méltóak a versenyek, ünnepségek, kiállítások győzteseinek kitüntetésére. Sorompóba szólítja tehát tervezőművészeinket. Bárminő anyagban is, csak gondoljanak el szép és egyszerű formákat. Szívetderítő művészetet, melyből a győzelem percének fenséges üteme is megszólal az anyag némaságán át. Hogy ez a gazdag pályadíjakkal alátámasztott felhívás eredményes lesz-e, az később fog elválni. Egy dolog kétségtelen máris. A jutalom-giccseket komoly veszély fenyegeti.

Hányszor állottál meg, velem együtt, jóérzésű polgártársam a csöndes sajnálkozás egy nemével egyes belvárosi kirakatok szörnyűségei előtt? Ott ágaskodik a cinkből öntött boxbajnok zöld márvány talapzaton. Dagadt ökleivel és bamba mosolyával ő akarja jelképezni a modern atléta-szobrot. De az alpakkából való futballjátékos sem hagyja magát. Mozdulata maga az unalom. Anyaga: merő hazugság. Arca lehetetlenül bazári. És az ékszerészek »valódi« sportjutalmai? Ezek is inkább csak anyagértékben szárnyalják túl amazokat. A nyertest megillető ezüst sportlovacska. A szivardoboz rajta patkóval és lovaglóostorral. Máskor egy úszó, aki az onyx-lapról fejest ugrik. Grammokban mérik ki és némi fazondíjat kell ráfizetni. Legtöbbször azonban serleget kap a díjnyertes. Az evezősök sportháza, a futballklub tanácsterme, az agarászok pipálója tele van karesú serlegekkel. A győztes neve babérkoszorúban. Akármelyik nagyobb ékszerüzletbe vagy bazárba belépünk: mindenre van egy jutalom-közhely. A bridgeversenyre cigarettatárca zománckártyácskával. A tenyészállat-championnak óriásmalac, a bordák közt órával. Az ünneplő főjegyzőnek aranytoll ezüstkoszorúval. És a jubiláló dalárdának mi lehetne más, mint egy remekművű Lehel kürtje, melyből inni is lehet.

Mindezekhez a jutalomtárgyakhoz az iparművészet ellaposodása vezetett. A mult század végének »trükkös« kedélyessége eredményezte őket. Édestestvérei ők a nászajándékoknak. S unokatestvérek a fürdői meglepetésekkel. Az anyagok hamisítását, a formák szegénységét mindig leplezni kell. Ezeken a tárgyakon egy vicc leplezi el. Egy jól vagy kevésbbé jól sikerült vicc. Esetleg csak egy vicc-töredék. Egy vicc-szilánk ezüst foglalatban. Mindenesetre: az ipari vérszegénység korának csökevényei ezek a kis árvák, az ő futtatott arany testükkel és onyx lábazatukkal.

Azt már körülbelül minden gimnazistagyerek tudja, hogy e sportjutalmaknak klasszikus multjuk van. Őseik ott büszkélkedtek a marathoni mezőkön, az olimpiai játékokon. Egy nép fejlesztette ki őket, melynek a testiség szenvedélyes szépségforma volt. A jutalom pedig halhatatlan gesztus. Phidias korának egész esztétikai érzelemvilága felújul az athéni győzelem jutalmainak emlegetésekor. A karesú amphora, a görög kerámiának ez a nagyszerű ajándéka, mikor a bajnok hazavitte, életének egy darabjává vált. A tánc, a testritmus játéka összefolyt az edény körvona-

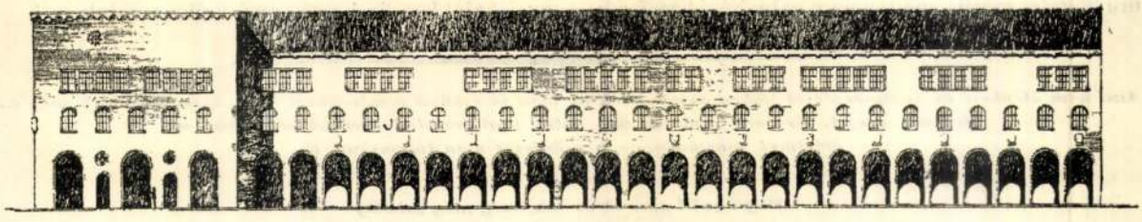

Rerrich Béla: Részlet a szegedi fogadalmi templom körül építendő tér pályázatán I. díjat nyert tervéből.

Magyar Iparművészet
1928.

laival. Az életörömet magyarázó dísz a borral és a mámor képzetével. S együtt valamennyi a fiatalsággal, melynek sportját megkoszorúzta. Igy hát könnyű elgondolni, hogy az ilyen ajándéknak sohasem apadt ki a szépsége. Olyan volt, mint egy bibliai korsó, de panteista értelemben. A bajvívó, a futó, a diszkoszvető még öregedő fejjel is megérezte benne egykori tavaszát.

A jutalomdíjak fölött gondolkozó iparművésznek ezeket az ókori sport- és örömideálokat kell szép csendesen visszaidéznie. Vajjon miért ne lehetne ma is a kerámia, ez a finom, nemes anyag ily gondolatok hordozója? A magyar úszósport világbajnoka tavaly a francia fővárosban egy szép sèvres-i vázát kapott, mikor a derbit megnyerte. S ekkor elmondta, hogy ez már a második jutalmi váza. Ugyanilyent kapott ugyanott egy évvel előbb. Csakhogy az nem kék volt, hanem sárga. A csehek egyik vendégesapatáról is azt olvastuk nemrég, hogy a magyar mérkőzésen gyönyörű karlsbadi kristálykupával kedveskedtek a magyaroknak. És általában az látszik, hogy a sportjutalomnak drágaságában és ékkőben való kalkulása szűnőben van. Vajjon miért ne érhetné be a mai győztes is egy szép Zsolnay- vagy herendi vázával, mikor ennek az esztétikai értéke is, a kereskedelmi becsülete is megvan s mindig van bennük valami abból, ami a tömegszerűség fölé emeli őket? A kerámia ellen azt szokták vetni, hogy törékeny. De amint megfelelő bársonybélésű dobozba teszik, — és győzelmi jutalmat megillet ez a köntös — ezt a törékenységét megszüntették. Éppen úgy, mint a kerámia, a fém, a bőr, a fa is ezerféle tárgy alkalmas anyaga lehet. A dobozok, az asztali készletek, az úri szobába való tárgyak egész garmadáját lehet belőlük kis fantáziával megesinálni. Úgy hogy a fémbevésve vagy a grafikus pergamenlapjával egybefűzve az alkalom írott kútforrása is ott legyen rajta. Nemrég a magyar amatőrfényképezők kiállításán kapott ily jutalmat az első díj nyertese. Oklevél, intarziás fadobozba helyezve. A grafikus tudása és az asztalos anyagérzése együtt valami olyan emléktárgyat teremtett, amelynek ünnepélyes volta már messziről nyilvánvaló. A pergamen az ő betűivel, a fa, a fém, a bőr az ő elegáns lehetőségeikkel azt a művészetet mérik, mely nem a zálogházi becsüsök, hanem egy kor iparművészetének értékeit fejezi ki. Nagyon valószínű, hogy a főváros háromezerpengős pályázati versenyhirdetésével a művészi jutalomtárgyak kérdése még nem oldódik meg. Lesznek szép rajzok, egyszerű, jóformájú ajándéktervek. Talán kivitelre alkalmas modellek is. A főváros urai nem lesznek zavarban, ha jutalmazniok kell majd a győztes csapatokat. A tornaversenyek hőseit. Vagy a nemzetközi kiállítások és a nagy vendégségek résztvevőit kell majd meglepniök. De hogy az ilyen művészies jutalomtárgyak a köztudatba is átmenjenek, ahhoz bizony még hosszú idő szükséges. Legfőképpen pedig a magyar társadalom nevelése fontos.

Ezeknek a kedves jó versenyrendezőknek és jutalmazóknak (miniszterektől a községi bíróig) sok mindent meg kell előbb még tanulniok. Az egyik dolog, amit az alkalmi mecénásoknak tudniok kell, hogy az ember nem az utolsó perere hagyja a pályadíjbeszerzést. Mert akkor igazán csak bronzórákat és lanttal fölszerelt márványténtatartót kapni. A versenyben lihegő, tréningben gyötrődő, évek szorgalmával küzdő nyertesek megérdemlik a jókor való gondoskodást. Telefonüzenettel csak ajándék-giceseket lehet expressz megrendelni. A másik dolog, amit e bírálóköröknek és versenygazdáknak meg kell tanulniok, a lemondás erénye. Le kell mondani arról, hogy a jutalomtárgy a verseny jellegének megfelelő műformát öltsön. Tehát, amit kívánni méltóztatik, hogy az első díj motoresónakot ábrázoljon, vagy biciklit oldalkocsival, esetleg baromfiköltőgépet sodronyzománcból és más verseny-szimbolumokat, az eleve nonsens. Mert hova jutnánk akkor, ha a kesztyűsök, a sajtosok, a zsíriparosok s egyéb futballszervezetek is ilyesféle jelbeszédet óhajtanak. Untig elég egy szép tárgy mellé egy ezüstlapocska vagy egy alkalmas felirat. A lábbelit, a zsírsertést, a gorgonzolát hagyjuk el a műipari ajándékról. Hogy a főnök, a kapitány, a jubiláns, a csatár arcképe éppoly kevéssé fontos, mint az, hogy milyen hivatást űznek a jutalmazandók a köznapi munkaidőben, mindezek egyszerű igazságok. De éppen azért, még igen soká fognak gyökeret ereszteni. És így, fájdalom, nem elég, ha a főváros szép jutalmakról gondoskodik. Egy kiesit az iskolákban is beszélgetni kellene róluk.

Ami nem élénken és mély érzéssel fakad szívünkből, az nem is szólhat a szivekhez. Nem igen becsüljük meg az érzések erejét. Érzésre csak az tud hatni, ami érzésből ered. A tudás csak az értelmet mozgatja, de a művészet nem tudomány. R.

*

Megrögzött nézetek és önhittség még mindig csak bajt okoztak. Goethe.

Könyvtárnok: *Hajdu* Elek.

Anyaegyleti választmányi tagok: *Weszelák* József, *Löhnert* Nándor.

Pénztárvizsgáló bizottság: *Schwertner* Imre, *Polgár* Bertalan, *Spitzer* Jenő.

Választmányi tagok: *Hirnschrodt* Ottó, *Holcheim* Gábor, *Holéczy* János, *Hwozdovits* Antal, *Kliegl* József, *Klosowszky* Ernő, *Szabó* István, *Nádas* Róbert, *Pohl* Sándor, *Erdős* Lajos, *Zimmermann* Károly, *Steiner* Miklós, *Weisz* Oszkár, *Heller* Vilmos, *Veczer* Lajos, *Kemény* Károly, *Hochholtzer* Ödön, *Frenreisz* Géza, *Weszely* Béla, *Kovács* József, *Sypnievszky* Gyula, *Perneczky* Lajos, *Kaufmann* Adolf, *Schilhán* János.

Pótválasztmányi tagok: *Halbauer* Antal, *Fürst* Róbert, *Renner* Oszkár, *Juer* György, *Körtvélyes* Lajos, *Weisz* Ignác.

Az újonnan megválasztott elnök, *Laky* Kornél lendületes beszéddel köszönti a jelenvoltakat s kéri a kartársakat vegyenek részt minél bensőbben az egylet életében, mert csak a munka és kartársi együttérzés melegével összeforrtan dolgozva biztosíthatjuk a szociális irányzatnak a jövő társadalom javára való kialakulását.

Az indítványok során közgyűlés többek között elhatározza, hogy az osztály hősi halált halt tagjainak emlékét az egyesület számára megörökíti. Elnök a közgyűlést bezárja.

A középítési szakosztály ülése 1919. évi március 4.-én. Elnök: *Kauser* Gyula, jegyző: *Kazinczy* Gábor.

Elnök az ülést megnyitja és a jegyzőkönyv hitelesítésére *Führer* Miklós és *Ziegler* Géza tagokat kéri fel.

Üdvözli a szakosztályt, majd megemlíti, hogy a szakosztály megalakítása az építőmesterek körében elégedetlenséget keltett. Kéri őket, hogy nyugodjanak bele a mű- és középítési szakosztály szétválasztásába, melyen változtatni már úgy sem lehet és kéri, hogy ne zavarják a szakosztály kialakulását. Kölcsönös megértésre apellál, hogy közös munkával erősítsük a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet nimbuszát.

Elnök bejelenti a tagul jelentkezőket, kiknek felvételét a szakosztály tudomásul veszi. Jelenti továbbá, hogy Pásztor Béla vendég napirend előtt óhajt felszólalni.

Pásztor Béla visszatekint a multra, a régi mű- és középítési szakosztály szétválasztására. Felsorolja azokat a sérelmeket, melyek az építőmestereket érték. Sérelmes volt szerinte a középítési szakosztály megalakítása is, mert az építőmestereket előzőleg nem kérdezték meg. Szerinte e szakosztályt elsősorban is a régi középítési szakosztály tagjainak kellett volna megalakítani, s mert ez nem történt, nem tekintheti a szakosztályt a régi középítési szakosztály jogutódának. A középítési szakosztályt ezért nem is ismeri el. Jogtalannak tartja, hogy a működőbizottságot mindjárt az első ülésen megválasztották, holott ők még be sem léphettek a szakosztályba. Mielőtt azonban ők, ez építőmesterek belépnének, szükségesnek tartja, hogy az ő kívánságaikat egy szűkebbkörű bizottság meghallgassa. Maga részéről az elnök kívánsága szerint igyekezni fog lehetőleg kiegyezni.

Elnök ismét hangoztatja, hogy a közgyűlési határozatba bele kell nyugodni. Az építőmesterek nem tekinthetik magukat a régi középítési szakosztály kizárólagos jogutódainak, mert abban számos építész, mérnök és gépészmérnök tagtárs is volt. Ő már számtalanszor kérte az építőmestereket, hogy alakítsák meg a középítési szakosztályt, mivel azonban azok mindig ellene voltak és mert ő, valamint az egyesület választmánya a megalakulást fontosnak tartotta, azért alakította azt meg a mérnök és gépészmérnök tagtársak lelkes támogatásával. Felhívja az építőmestereket, hogy lépjenek be és együttesen állapítsák meg a szakosztály működési rendjét.

Steiner József vendég mégegyszer szabatosan fejezi ki az építőmestereknek Pásztor Béla által elmondott kívánságait. Kéri azonkívül, hogy a szakosztály működését mindaddig függessze fel, míg az ügy tisztázva nincs és hogy a mai ülésen és a hirdetett előadáson kívül mást ne tárgyaljon.

Elnök a jogtalanságokat nem ismeri el, mindazonáltal teljesíti az építőmesterek kívánságait.

Elnök ezután felkéri az előadót az előadás megtartására.

Balogh Kálmán a „Homokbeton öntöttházak"-ról tart előadást. A mai téglainségre való tekintettel ismerteti vidéken végzett építkezéseit, melyeknél a falakat az alapárokból kiásott homokból vagy bontásból származó kirostált faltörmelékből és cementből álló homokbetonból építette. Az építésmód bevált. Megpróbált vasbetonszerkezeteket is építeni kavics nélkül; ez oly vidékeken fontos, hol van homok, de kavics nincs. Ekkor persze több cementre van szükség; 300 helyett 400 *kg*-ot alkalmazott 1 m^3 betonban. Dacára ennek is gazdaságos ott, ahol a kavicsot messziről kell szállítani. Egyébként is ha van homok a helyszinen elég, ha kavicsot rendelünk távolról, nem kell homokos kavicsot hozatni. A homokbetonfalakat kellő hőszigetelőnek tapasztalta. Ezután kifejti, hogy a homokbetonfalhoz szükséges cement kevesebb szenet igényel, mint a téglák a kiégetéshez, ezért szénmegtakarítás kedvéért ajánlja a homokbetonházak építését.

Elnök megköszöni az érdekes előadást. Indítványozza, hogy az előadó javaslatát valamely későbbi ülésen újra vesse fel és majd akkor fogunk erről határozni.

Elnök jelenti, hogy az Elnökség a munkaügyi bíráskodással megbízott bírósághoz két ülnök kiküldését kéri. Bejelenti, hogy *Székely* Marcel és *Ziegler* Géza tagokat bízza meg, ezután az ülést bezárja.

Az építészi szakosztály ülése 1919. március hó 24.-én. Elnök *Somló* Emil, majd *Rainer* Károly, jegyző *Müller* Félix, jelen van 121 tag és vendégek. A jegyzőkönyvet hitelesíti *Kotsis* Iván dr. és *Lóránt* Zsigmond.

A szakosztály folytatja az *építészi* oktatás reformja feletti vitát. Elsőnek hozzászól *Györgyi* Dénes. Az építőművészetet a szociális átalakulásnak megfelelően tartja megreformálandónak. *Hültl* Dezső dr. kifejti a forma- és stílustanok előadásának szükségességét. E tanok nem merev szabályok, hanem példái a szabatos formai kifejezési módoknak. Tisztán a konstruktív vonatkozások kidomborítása nem meríti ki az építőművészeti evolúciót. Ezután *Nagy* Virgil hosszabb előadás keretében foglalkozik a *Vágó* József előadásában lefektetett irányelvekkel. A társadalmi exigenciák intenziv tanítását, valamint a térbeli szemlélőképesség illetve rajzi tudás fejlesztését *Vágóval* együtt fontosnak tartja, de erről a műegyetemi oktatási rend eddig is gondoskodott. Nem osztja *Vágó* József véleményét a műtörténeti oktatás csekély jelentőségéről. A modern műtörténeti oktatás különben is a szerkezeti evolúció ismertetésére nagy súlyt fektet. Az építőművészet tisztán a szerkezeti elvre nem bazírozható. Ami a segédtudományoknak technikus által való előadását illeti, megfontolandónak tartja azt a körülményt, hogy a műegyetem nem egyoldalú szakiskola, hanem magasabb tudományos intézet. Az indítvány célját más módon is el lehet érni. Pl. úgy, hogy e segédtudományok kizárólagos művelői a szakelőadásokat látogatják, ami jelenleg is szokásban van.

A szakosztály ezután a vita folytatását, valamint a másodjegyző megválasztását a legközelebbi ülésre halasztja.

A szakosztály rendes tervező tagjai sorába felveszi *Maricsek* László és *Tóth* Imre okl. építészeket, rendes vállalkozó tagjai sorába *Fehér* Lajos okl. építészt, kültagjai sorába *Balogh* Kálmán okl. mérnököt.

A szakosztály ügyrendszerű továbbításra elfogadja a működőbizottság javaslatát a hadból hazatért műszaki alkalmazottaknak volt munkaadóikkal szemben fennálló végkielégítési igény kérdésében a kormányhoz intézendő feliratterezetet, kisebb módosítások eszközlésével megbízván *Berger* Dezső, *Möller* István és *Szinte* László tagokat.

Jegyző jelenti, hogy a működőbizottság a szociális átalakulásra való tekintettel javasolja a tervező építészi megbízások kiadásának szabályozását tárgyaló és a díjszabás ügyében kiküldött bizottságok működésének megszüntetését.

Helyeslőleg elfogadtatik.

Berger Dezső indítványára a szakosztály elhatározza, hogy a szakszervezetbe való tömörülés kérdését a legközelebbi működőbizottsági ülésen tárgyalja és megbízza a jegyzőt a Szabolcsvármegye alispánjának kórházépítési ügyre vonatkozó megkeresésének az elintézésével.

Ezután az elnöklő az ülést bezárja.

hortobágyi öntöző-csatorna és emelőműve bizonysága annak, hogy a cél aránylag kevés költséggel elérhető. A szivattyú-berendezés itt a Tiszából 3—4 méter magasságra másodpercenként 2400—3000 liter vizet emel. A szivattyúkat 2 drb egyenként 115 lóerejű Lietzenmayer—Nicholson-féle motor hajtja.

Kvassay Jenőnek e tárgyban írt ismertetése szerint az öntözésre berendezett hortobágyi terület 3000 katasztrális hold és a Tiszából $18^1/_2$ *km* hosszú főcsatornán kapja vizét. A főcsatorna és berendezés összes költségeit egy millió koronában állapították meg. Mint ebből a példából látható, a berendezés költségei aránylag csekélyek, különösen a mi esetünkben, amikor a vízvezető főcsatorna építésének költségei, a Duna közvetlen közelben lévén, teljesen elesnek.

A magyar statisztikai évkönyv adatai bizonyítják, hogy az öntözés többlet eredménye nálunk, gabonánál holdanként 2 *q*, tehát a jelenlegi terméseredmények 35%-a. Kerti gazdaság pedig öntözés nélkül sikerrel nem is üzhető.

A Budapest déli határában öntözésre felhasznált Dunavíz még azt az előnyt is nyújtaná, hogy a város szennyvízlevezető csatornáiból belé futó hasznos trágyaanyag az öntözendő területek termőképességének fokozására részben felhasználható volna.

Ami az alagcsövezés költségeit illeti, a Magyarországon eddig teljesített munkálatok adatai szerint a háború előtti időkben egy katasztrális hold alagcsövezésének költsége 60—80 koronába került. Ha ezeket a munkálatokat, a mai viszonyokhoz képest tízszeres árban veszem fel, még így is egy-egy négyszögölre 50 fillér esik; míg a termés-eredmény az alagcsövezett talajon az idevonatkozó irodalom, illetve a tapasztalatok szerint is átlagban mintegy kétszer annyi, mint az alagcsövezést megelőző időben.

A városok melletti telek-tömbök belső értéke egyébként oly nagy, hogy a négyszögölenként például 50, sőt 100 koronát érő teleknél az ilyen befektetésekből egy-egy négyszögölre eső csekély összeg nem is jöhet mint lényeges teher tekintetbe. Megjegyzendő itt, hogy miután a telkek legnagyobb részére vonatkozóan a városrendező tervek már megvannak és ezeket idővel amúgy is csatornázni kellene, a gyűjtőcsatornákkal már most lehetne e szabályozáshoz alkalmazkodni és ezzel egyúttal a jövő városépítkezés javára is külön költség nélkül hasznos beruházásokat foganatosítani.

Az egyéni tulajdonban lévő kisebb telkek alkalmas módon ugyancsak felhasználhatók volnának így a tökéletesített művelésre, mert ez a telkesítés az ingatlan belső értékét mind a magán, mind a közcélok szempontjából növelné.

Az akció technikai, gazdasági és adminisztratív megszervezését szakemberek bevonásával az állam, vagy közvetve a város vehetné kezébe, s gondoskodnék egyben gazdasági épületek létesítéséről, gépek és igavonó-, valamint haszonállatok beszerzéséről is. A részletes üzemtervet megfelelő üzemi szaktanács bevonásával lehetne kidolgozni s így egy olyan, a valódi szükségleteken nyugvó modern termelő rendszert megvalósítani, mely új és bő forrása lesz a legnélkülözhetetlenebb javaknak.

EGYLETI KÖZLEMÉNYEK

A győri osztály közgyülése, 1918. évi december hó 7.-én, tisztújító rendkívüli közgyűlés tartatott, amelyen *Jausz* Lajos elnökölt.

Bár az osztály tisztviselőinek mandátuma már régebben lejárt, a háborús rendkívüli viszonyok folytán mindenki a helyén maradt. Befejeződvén a háború, *Bíró* Elek elnök megismételt lemondása folytán most már elodázhatatlanná vált a tisztújítás. *Bíró* Elek elnök lemondásában különösen hangsúlyozta, kívánatosnak jelzi, hogy az osztály vezetés fiatalabb, az új kor szellemének megfelelőbb erőkre bizassék.

Hoffmann Adolf javasolja, hogy Bíró Elek az osztály tiszteletbeli elnökévé választassék meg. Az indítványt a közgyűlés lelkesedéssel egyhangulag elfogadta.

Elnök bejelenti, hogy a Mérnök- és Épitész-Tanács tudomásul vette, hogy osztályunkat a tanácsban *Csellagh* Gyula és *Nagy* Győző képviselik.

Schermer Arthur alelnök Győrből végleg eltávozván, levélben búcsúzik osztályunktól. Elnök javaslatára őt osztályunk valamint a kartársak érdekében mindenkor kifejtett kitünő működéséért, tiszteletbeli taggá választotta meg.

Ezekután a tisztújítást ejtették meg választás útján melynek eredménye:

Elnök: Nagy Győző.

Alelnökök: Hoffmann Adolf, Jausz Lajos.

Titkár: Lovas Zsigmond.

Gazda: Ladányi Gyula.

Könyvtárosok: Géby Tibor, Deáky Zsigmond, Szabó Gyula.

Anyaegyleti tanácsba: Csellagh Gyula.

Anyaegyleti választmányba: Barcza Arnold.

Választmányi tagok: Barcza Arnold, Bartsch Jenő, Csellagh Gyula, Erdély Ferenc, Grőber Géza, Lehner Ferenc, Meller Károly, Polgár Rezső, Pogats Kornél, Strasser Sándor, Stromfeld Ferenc, dr. Szalágyi Kornél.

Számvizsgálók: Galántai Ede, Orosz Károly, Steiner László.

Több tag aláírásával a következő indítvány tétetett:

„Bármely három tag írásbeli indítványára tartozik az elnök választmányi ülést legkésőbb 8 nap alatt összehívni. Azon esetben, ha az indítványozók véleménye szerint a választmány összhívása halasztást nem tűr, akkor az indítványozók maguk jogosítva vannak a választmányt összehívni. Kimondja, hogy az ügyrendet revizió alá veszi.

A közgyűlés az indítványt az ügyrend revíziójáig ideiglenesen elfogadta.

A f. évi február hó 17.-én megtartott választmányi ülés megállapította az osztály új ügyrendjét.

A febr. hó 1.-én tartott választmányi ülés megállapította a március hó 22.-én tartandó évi rendes közgyűlés tárgysorozatát.

Szombathelyi osztály rendes közgyűlése 1919 március hó 2.-án. *Hirnschrodt* Ottó alelnök üdvözli a nagy számban megjelenteket és a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri *Stein* Mór és *Kliegl* József kartársakat. Ismerteti elnöki jelentésében az elmult év történetét. A háború bénítólag hatott az osztály működésére. Reméli, hogy mihamarabb helyre áll a normális állapot és az osztály újra teljes erővel megkezdheti tevékenykedését.

Erdős Lajos titkár felolvassa évi jelentését, melyet a közgyűlés tudomásul vesz.

Rauscher Miksa pénztáros a pénztári jelentést adja elő, melynek úgy az elmult évre vonatkozó részét, valamint a jövő évi költségelőirányzatot a közgyűlés egyhangulag elfogadja.

A közgyűlés a lelépő elnökség, tisztikar és választmánynak a felmentvényt megadja és kitartó eredményes munkásságukért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

A közgyűlés egyhangú felkiáltással választotta meg az alábbi elnökséget, tisztikart és választmányt:

Elnök: *Laky* Kornél.

Alelnökök: *Palásthy* Béla, *Károlyi* Sándor.

I. titkár: *Hell* Géza, II. titkár: *Simon* József.

Pénztárosok: *Rauscher* Miksa, *Haesnauer* Emil.

Ügyész: Dr. *Viola* Ödön.

Gazda: *Stein* Mór.

Ami a játékterek stílusát illeti, arra, hogy a kertépítészetben ismert mértani vagy tájképies forma közül melyik alkalmazandó, az ép érzékű egyén úgyis azonnal rájön; ahol a környezet építészeti, a játéktér környékét dominálják a környező házak és épületek, ott az építészeti vezéreszme jut érvényre, ott a mértani stílus vagy forma magától értetődik. A város külsején levő szabad területeken, ahol a terepalakulások azt indokolttá teszik, a tájképies forma lehet esetleg a helyes. Egyet azonban a kert megalkotójának soha elfelejtenie nem szabad: a kert és így a játéktér is nem a természet alkotta mű, hanem emberi kezek műve és így keletkezésének jellegét nemcsak magán viselheti, de magán is kell, hogy viselje. A kérdésnek ilymódon való helyes megítélése kell hogy annak helyes megoldását is eredményezze.

Összefoglalva a jövő városépítészetének kertművészeti részére vonatkozó kérdéseket, röviden megállapíthatjuk, *hogy a jövőben ezeket nem elsősorban szépészeti, de elsősorban szociális kérdésekként kell megítélnünk: a városok parkrendszerének is demokratizálódnia kell, a parknak, a városi kertnek a közönség széles rétegei és elsősorban a gyermek szolgálatába kell szegődnie.* A jövő városaiban tehát a Sitte szerinti dekoratív zöld helyet kell, hogy adjon a higiénikus zöldnek. *A jövő város parkjai, zöld terei, népjóléti intézmények kell hogy legyenek, melyek helyes megoldását csak a városépítő, a kertépítő, az építőművész, a szociológus és a pedagógus együttes munkálkodása biztosíthatja.* Elkerülhetlen szükséges azonban a modern város helyes és ideálisan higiénikus felépítéséhez egy mindenre előre kiterjedő parkrendszer megállapítása, amelybe aztán az egyes zöld terek mint szerves egészbe jól és célszerűen helyezhetők bele.

Tökéletesített termelési lehetőségek a városok körzetében.

MARGALIT ÖDÖN-től.

Az általános forradalmi átalakulás a mezőgazdasági termelésnek átalakulását is meg kell hogy hozza annál is inkább, mert ennek eredményétől az emberek millióinak élete és ereje függ.

Látjuk, hogy az éhség az élelemhiány hosszú időre el tud harapódzni termékeny területeken is, holott a termelés megfelelő lehetőségei, sőt a bőség elérésének minden eszköze a mai népességi viszonyok mellett még kezünkben vannak.

A jelen és tán a közeli jövő egyik legégetőbb problémája a városok népességének élelmezése. Ennek a kérdésnek helyes megoldásától függ egész jövendő helyzetünk, ipari termelésünk, általános jólétünk, sőt, ami mindennek alapja: egészséges, erős nemzedék fejlődésének minden feltétele is.

Budapest főváros területén a beépített városrészhez csatlakozóan igen sok olyan terület van, amely ma még összefüggő üres telek-tömböt alkot és részben teljesen használatlanul, részben igen elhanyagolt mívelés mellett eddig csak a telekspekuláció, munka nélkül elért jövedelmének gyarapítását szolgálta. Ha például a külső Fehérvári-úton Albertfalva felé haladunk, de azontúl is, a Duna mentén hatalmas kiterjedésű összefüggő mezőgazdasági termetésre s különösen kertészetre alkalmassá tehető telek-komplexumot látunk. Ezt a kitünő földterületet, mely közel kétezer kat. holdat tesz ki, eddig megfelelően nem használták fel, mivel számos telektulajdonos közt oszlik meg, kik közösen sohasem jártak el a hasznosítás érdekében, az egyesek külön-külön pedig nem akarták, sőt nem is tudták volna e területeket a termelésre berendezni és azok művelését vállalni. Ugyancsak e területek mentén láthatjuk naponként a szemétfuvarozó kocsik egész sokaságát elhaladni, amint a lágymányosi és ettől délre eső Dunaparton végig több méter magas tömegekben rakják le a városból kifuvarozott szemetet, hamut, mely pedig a legértékesebb trágyaféléket tartalmazza.

Ezeket a területeket teljes egészükben nemcsak művelés alá lehetne venni, hanem a szükséghez képest egyes részeikben megfelelő technikai berendezésekkel, mint lecsapolás, alagcsövezés, öntözéssel ellátva, aránylag igen csekély költséggel elsőrendű termőterületté, modern kultúrájú gazdasági tényezővé lehetne alakítani, úgy mint Hollandia, Belgium, vagy Dánia sokkal kevésbbé alkalmas területein ezt elérték.

A művelés alá veendő területet részben kerti, részben mezőgazdasági és ipari növények termelésére, azokat a részeit pedig, amelyek ezekre nem alkalmasak, rétművelésre kell felhasználni.

Ismert dolog, hogy míg Magyarországon a kataszteri holdankénti átlag termés gabonában eddig mintegy 6 *q* volt, addig Ausztriában 8·50 *q*-t, a sokkal gyengébb talajú Németországban 15 *q*-t, Washingtonban pedig 30 *q*-t értek el.

Míg nálunk — a bolgár kertészek aránylag csekély számától eltekintve — alig használnak fel intenzív kerti művelésre területeket, addig Nyugat-Európa összes nagy városai körzetében a kerti gazdálkodás oly fokra emelkedik, amely előttünk szinte hihetetlennek tetszö jövedelmet nyújt a tulajdonosnak. Például Jersey-szigetén (a La-Manch-csatornában levő Normann-szigetek legnagyobbján), mint Braun Róbert tanulmányában leírja: egy hektár átlagos hozadéka 3000 korona és a kicsiny terület, mely sokszorosan beleférne egy-egy nagyobb alföldi városunkba földműveléséből 53000 embert tart el.

A fentírtak szerint mutatkozó óriási terméskülönbségek — napjainkban, amikor az élelmiszereket oly nagy mértékben nélkülözzük — mindenkit gondolkodóba ejthetnek, megerősítve abban az elhatározásban, hogy az okok és módok után kutatva eredményesebb termelésre térjünk át.

A terméseredményben mutatkozó nagy többlet két okra vezethető vissza. Egyik az, hogy a művelésre szánt területet a szükséghez képest megfelelő technikai berendezésekkel a legintenzívebb művelésre alkalmassá teszik, a másik pedig az, hogy az így telkesített földterületen olyan okszerű művelési eljárásokat és gépeket alkalmaznak, melyek a talajban rejlő termő erő legtökéletesebb kihasználására nyújtanak módot.

Ezt a két főelvet mi is érvényesíthetjük az adott esetben minden akadály nélkül.

Állítson munkába az állam a fentemlített területeken egy-egy csoport munkást és megfelő vezetéssel rövid idő alatt végre lehet hajtani a következőket: Az állóvizeket nyilt árkokkal lecsapoljuk; az év nagy részében vízáztatta, valamint az altalaj vizétől szenvedő területeket pedig alagcsövezzük; ott, ahol alkalmas: a kombinált rendszert, illetve a hollandi alagcsövező rendszert alkalmazzuk. A kertgazdaságra és egyébként öntözésre szánt területeken öntözőberendezést létesítünk, a Dunából való vízemeléssel. Az öntözésre való vizet szivattyúkkal szállítanánk a helyszínére, amelynek hajtására városi elektromos árammal táplált motorokat használhatunk. A háború alatt legutóbb befejeződött és rendeltetésének átadott

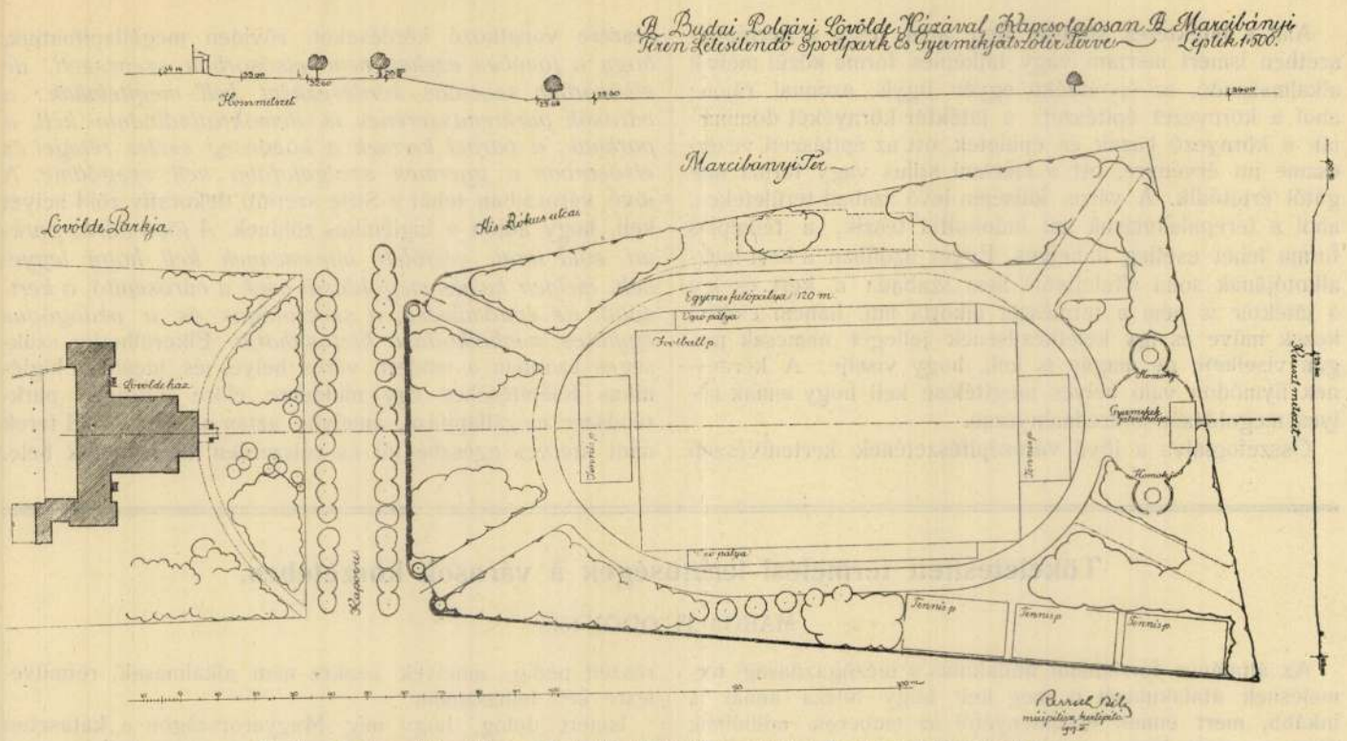
A Budai Polgári Lövöldé Házával Kapcsolatosan A Marcibányi
Téren Létesítendő Sportpark és Gyermekjátszótér Terve. Lépték 1:500.
Marcibányi Tér
Lövölde Parkja
Kis Rókus utca
Lövölde ház
Kápolna
Egyenes futópálya 120 m.
Labdajátszótér
Gyermekek játszótere
Kézilabda p.
Tenisz p.
Kézilabda
Kézilabda
Kézilabda

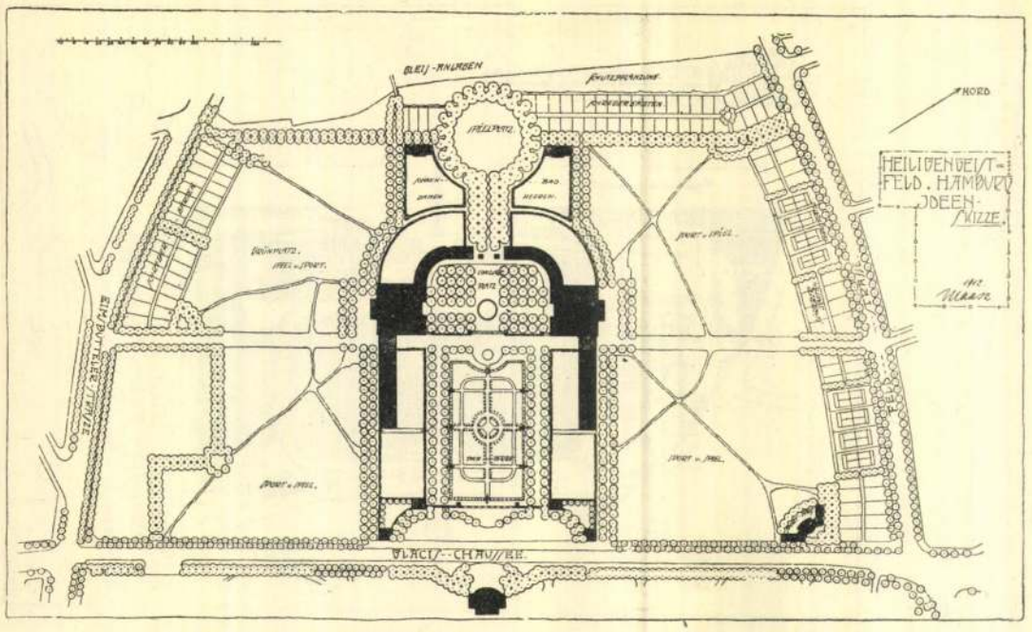

27. ábra. Hamburg mellett létesítendő játszópark terve. (Tervezte H. Maasz.)

rény, de annál mélyebben gondolkozó tudós volt a harmadik munkatárs, aki komoly és mély szociológiai tanulmányai mellől nagy szeretettel tekintett a jövőbe, a magyar ifjúság megalkotandó verőfényes játéktereire s mint igazi reformáló, újító szellem, nem egy értékes tanáccsal járult az ügy előbbreviteléhez. Dr. Szabó Ervin volt ez, a fővárosi könyvtár minden új és közérdekü ügyért lelkesedni tudó igazgatója. Szelíd, kedves tekintete már nem fog gyönyörködni az általa oly hőn óhajtott verőfényes játéktereken. Reméljük, hogy ezt az ügyet, amelyet a fővárosnak szociális kérdések iránt sok érzéket elárulo vezetői oly melegen karoltak fel, a háború nem fogja végképp a feledés homályába taszítani.

A fentebb említett sport- és üdülőházhoz hasonló épületek természetesen már csak nagy játékterekre valók, ahol az ifjúság számára való játszóhelyeken kívül a felnőttek is megtalálják a sport müvelésére való lehetőséget.

A modern városok parkjainak ilyen szociális irányba való kiépítése azt a látszatot kelti, mintha a jövőben a városokból legszebb díszük a városi zöld, a városi dísztér, örökös számüzetésre lenne ítélve. Ez korántsincs így, mert távol áll tőlem az, hogy ennek a kérdésnek megítélésénél túlzásba essek. A város belső magvának, az üzleti élet sürgő-forgó ne-

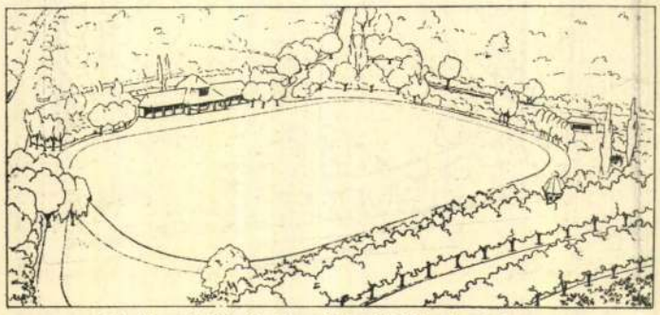

29. ábra. A Népligetben létesülő **játszópark terve.**

gyedének továbbra is szüksége lesz a maga kisebb terjedelmü verőfényes vagy árnyékos helyeire, hisz itt játszóterek létesítése már a gyermek egészsége érdekében sem lenne megokolt. A meglevő dísztereknek a fenti elvek értelmében való szétrombolása pedig épp oly dőre vállalkozás volna, mint a történelem példái szerint a forradalmak után később a nemzet kincseivé vált uralkodói és főúri paloták szétdúlása vagy megrongálása. A művészileg szép dísztereket és kertészeti, sőt természeti alkotásokat megóvnunk tehát egyszerűen a köz iránti kötelesség. Sőt tovább megyek, a játszótereknek, helyesebben a demokra-

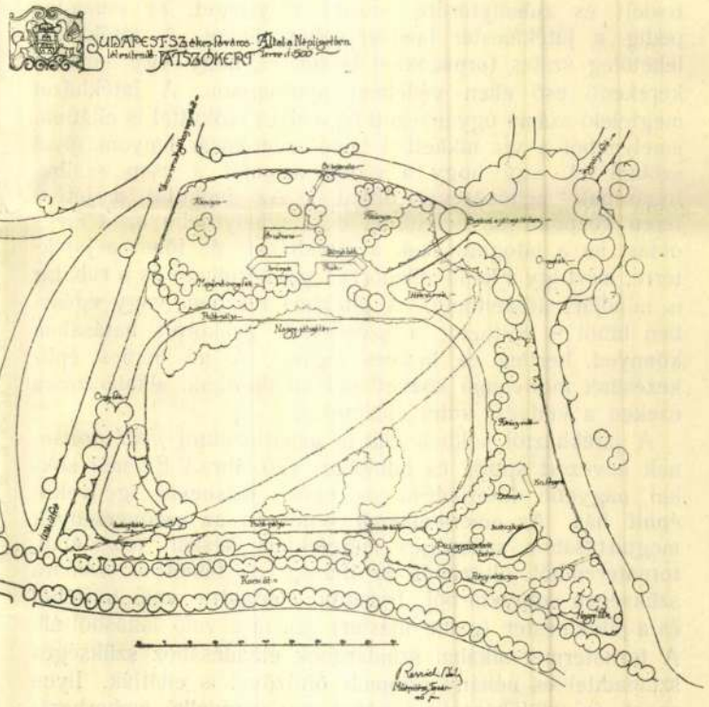

28. ábra. A Népligetben létesülő játszópark terve.

tizált és szocializált városi parkrendszernek a szociális és higiénikus követelményeken kívül az összes művészi követelményeket is ki kell elégítenie. Ez távolról sem mellékes, sőt az előbb említett feltételekkel egyenlő fontosságú kérdés. A játszótér már eleve nem felelhet meg rendeltetésének, ha nem kelt kedves, intim, meleg hatást a szemlélőre, ha nem vonzza oda a játszó gyermeksereget, vagyis ha mint ilyen nem szép, nem művészi. A higiénikus, barátságos és kedves munkáslakóház más építészi feladat, mint a főúri palota, vagy a főúri villa, de ki merné azt állítani, hogy az előbbi kevésbbé fontos és hogy nem éppen annyi, sőt olykor nagyobb szeretetet és művészi tudást feltételez, mint az utóbbi. Hisz a játszótérnek a környezetbe való beillesztése, a terepalakulatoknak jó és helyes kihasználása

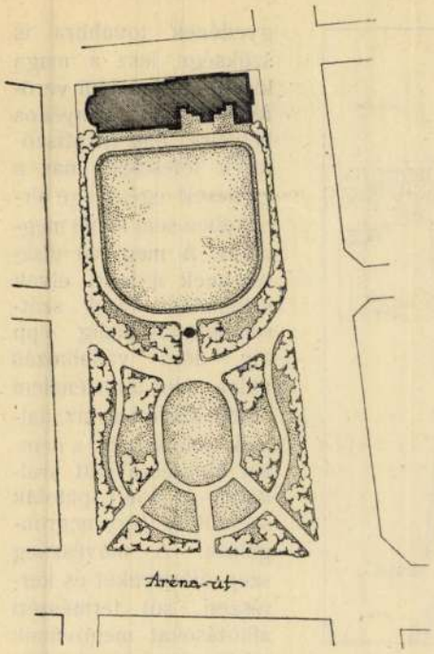

23. ábra. A létesülő Gelléri—Szabó játszótér helyszínrajza. (A park Räde Károly fővárosi kertigazgató terve.)

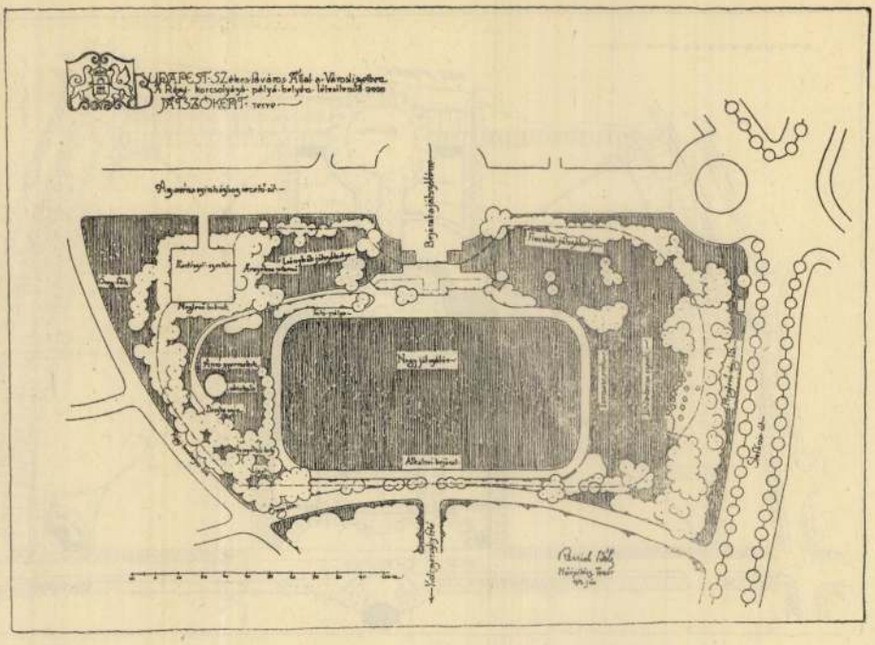

24. ábra. A Városligetben létesülő játszópark terve.

toalett és zuhanyfürdős mosdó helyiséget, az emeleten pedig a játékmester lakását helyezzük el. A játékházat lehetőleg széles tornácokkal lássuk el, hogy egy hirtelen kerekedő eső ellen védelmet nyújthasson. A játékházat megfelelő számú úgynevezett higiénikus ivókúttal is ellátjuk, amelyekből a víz nikkelből való védőkosár lenyomásával szökell fel, úgy hogy a vízivó szomját a csap szájbafogásának mellőzésével olthatja. Az ivókutat a játéktéren központosan helyezzük el. Leghelyesebb az a megoldás, ha a látogató csak a játékházon át jöhet a játéktérre, mert így a kellő ellenőrzés gyakorolható és a ruhatár is mindjárt útbaejthető. A játékház részben vagy egészben fából is építhető, a szemlélőre gyakorolt hatásában könnyed, kerties és kedves legyen. A mi népies építkezésünk motívumai közvetlenül kínálkoznak alkalmazásra ezeken a kedves, intim épületeken.

A játékháztól sokban elüt az amerikaiaktól *field house*-nak nevezett sport- és üdülőház. (20. ábra.) Ez már sokkal nagyobb kiterjedésű és egész másnemű igényekre épült ház. Az amerikaiaknál rendesen az uszóversenyek megtartásához szükséges méretekben készült uszodából, tornateremből, öltözőből, az ifjúság és felnőttek számára szükséges könyvtárból, frissitők eladására való büfféből és a játékmester (game master) számára való lakásból áll. A tornatermet alkalmi színdarabok előadásához szükséges színpaddal és néhány színpadi öltözővel is ellátják. Ilyen sport- és üdülőházzal a főváros egy nagylelkű emberbarát hagyatékaként ma már rendelkeznék, ha a háború az építkezést lehetetlenné nem teszi. (21, 22, 23. ábrák.)

Ennek és a játéktérügy nálunk való kezdeményezésének érdeme Sztankovits Szilárd fővárosi tanácsnoké, ki a magyarországi sportügyek egyik leglelkesebb fejlesztője és dr. Gerentsér László fővárosi testnevelési igazgatóé, aki a magyarországi ifjúsági sport és főleg a játék fejlesztése körül hervadhatlan érdemeket szerzett. Kedves, sze-

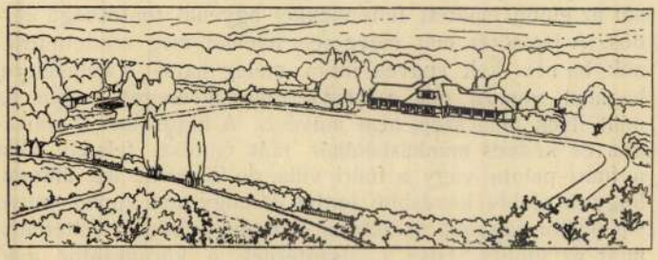

25. ábra. A Városligetben létesülő játszópark távlati képe.

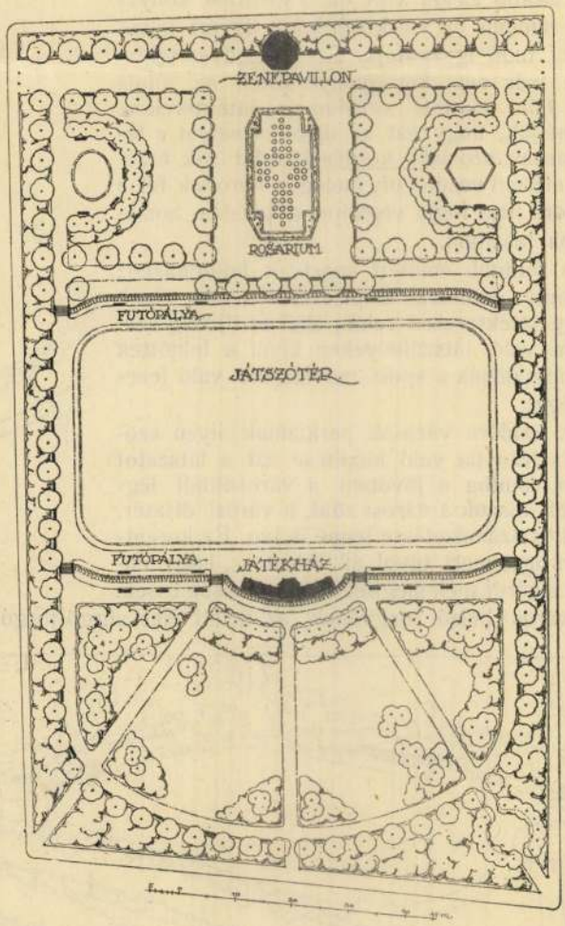

26. ábra. A kaposvári színháztér mögött létesítendő játszótér terve.

álló keverékből készülhet; természetes, mivel itt nem tulajdonképpeni versenypályáról van szó, elkészítése korántsem jár annyi költséggel, mint ott.

A mi forró nyári napjaink délutánjain a játék örömeinek élni alig lehet; a nagy forróságban sem a nagyobb gyerekek, de a felnőttek még kevésbbé használják a játéktereket. Fontosnak tartanám tehát, hogy a játéktér a nappal egyébként is elfoglalt előrehaladtabb ifjúság számára az esti órákban legyen hozzáférhető és ezért megfelelő világítása nem nélkülözhető. A játékteret úgy készítjük el, hogy azt a téli hónapokban korcsolyapályának használhassuk. Ez a pázsitnak minden nagyobb megrongálása nélkül létesíthető oly módon, hogy a pázsitot először pázsitnyírógéppel egész rövidre lenyiratjuk, kézi hengerrel lehengereljük és aztán kezdjük a locsolást. Az úgynevezett *lebegőjég* készítése nálunk nem vált be és ezért már majdnem az összes pályákon úgynevezett locsolt vagy öntött jégre tértek át. Tapasztalat szerint pázsiton a jég sokkal lassabban olvad el, mint salakpályán, habár a pázsit alatt levő és esetleg rothadó anyagokra gondolva első tekintetre az ellenkezőjét tételezhetnők fel.

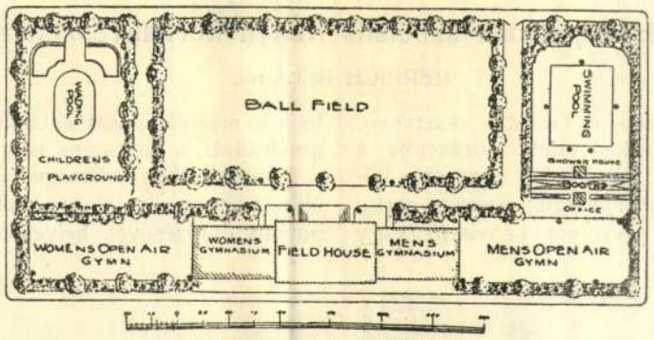

20. ábra. Amerikai játszópark.

A játéktér legfontosabb része *a játékház;* ebben alul a játékmester szobáját a játékszertárral, a leányok és fiúk elkülönített öltözőjét, — helyesebben ruhatárát — egy-egy

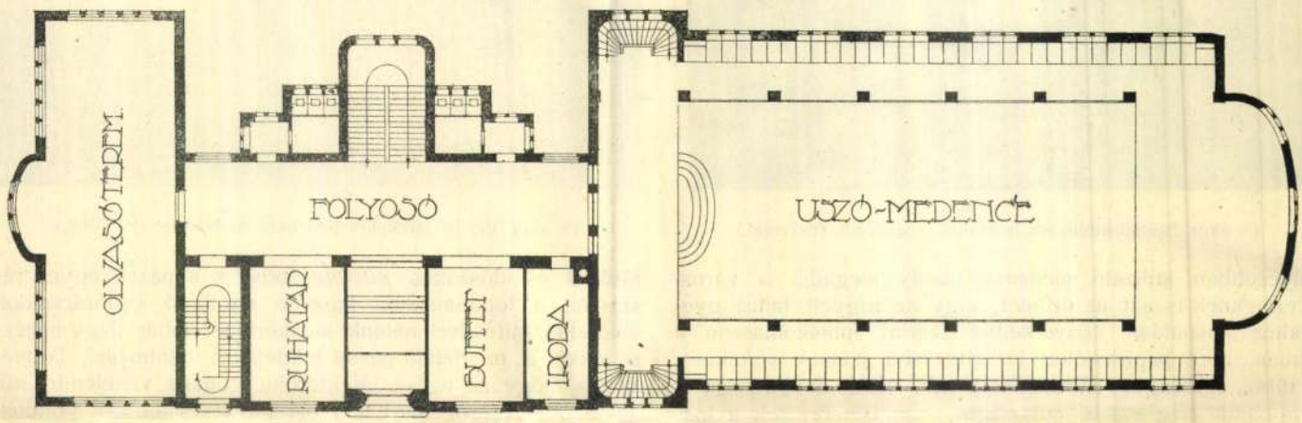

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ.

21. ábra. A létesülő Gelléri—Szabó sport- és üdülőházának földszinti alaprajza.

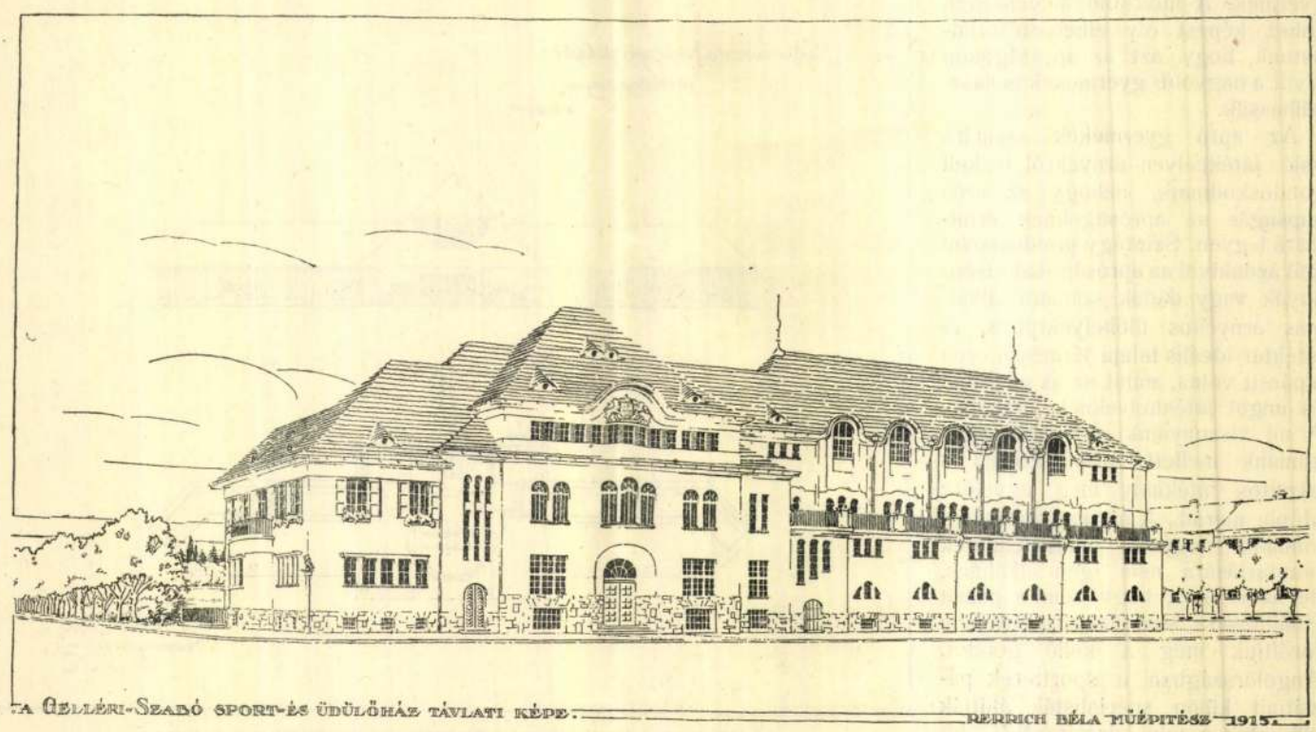

22. ábra. A létesülő Gelléri—Szabó sport- és üdülőházának távlati képe.

MMÉE Közl. 1919.—

A modern városépítészet szociális irányú kertművészeti feladatairól.

RERRICH BÉLÁ-tól. (Befejezés.)

A játékterek egyik legkedveltebb és mind a résztvevő, mind a néző szempontjából legkedveltebb atrakciója a *lubickoló medence*. (17. és 18. ábra.) Ez egyszerű, kőlapokkal kirakott, vagy betonból készül, sekély partú, 15—20 *cm* mély, a faluvégi pocsolyát képviselő vagy

17. ábra. Berlini játékpark lubickoló medencéje. (Felvétel.)

18. ábra. Berlini játékpark lubickoló medencéje. (Felvétel.)

helyesebben stilizáló medence, amely megadja a városi gyermeknek is azt az örömet, hogy az irigyelt falusi gyerekhez hasonlóan kénye-kedve szerint lubickolhasson a vízben, apró papírhajókat bocsáthasson szélnek víztükrén, a többi apróságot lelocsolhassa stb. Külföldön a nagyok sem vetik meg ezt a mulatságot, hisz ismeretesek a londoni Hyde-park nyári délutánjai, amikor a csengetyűszóra egyszerre vetik le az összegyülekezett nagyok is ruháikat és hangos nevetéssel és sikoltozással rohannak bele a tóba, akár a legkisebb, a legnaivabb gyermek. A lubickoló medencének ehhez képest oly elhelyezést adhatunk, hogy azt az apróságokon kívül a nagyobb gyermekek is használhassák.

Az apró gyermekek számára való játékhelyen árnyékról is kell gondoskodnunk, nehogy az erős napsugár az apróságoknak ártalmára legyen. Szintúgy gondoskodni kell azonkívül az apróságokat kísérő anyák vagy dadák számára alkalmas árnyékos ülőhelyekről is. A játéktér ideális talaja természetesen a pázsit volna, amint az az amerikai és angol játékhelyeknél általános. A mi viszonyaink és szélsőséges klímánk mellett természetesen a pázsitos játékhely még egyelőre utópia marad. A mi magyarországi kiímánk nagyobb pázsitfelületek fenntartására nem igen alkalmas, de az is igaz, hogy sem a pázsit előállítására, sem fenntartására nem fordítjuk még a kellő gondot. Angolországban a sportterek pázsitjait külön specialisták állítják elő, akik a talaj drenirozását, hibáinak megállapítását és kiküszöbölését, a talaj szakszerű gondozását, a szükséges magkeverék összeállítását, szóval a fenntartásához szükséges egész munkát elvállalják. Azt hiszem, hogy ily alapos munkával és a pázsit folytonos gondos öntözésével, helyesebben pázsitpermetezők felállításával és időszakos *pihentetésével* s a pázsit egyes részeinek a londoniakhoz hasonló eltolható védőrácsokkal való elkülönítésével nálunk is sikerülne, habár nagy nehézségekkel is, megfelelő pázsit felületeket fenntartani. Természetes, hogy az egész játékterület gondos víztelenítéséről és jó öntözéséről megfelelő berendezésekkel kell gondoskodni. A futópálya a szükséges víztelenített alépítmény felett homokból, agyagból és durvaszemcséjű salakporból

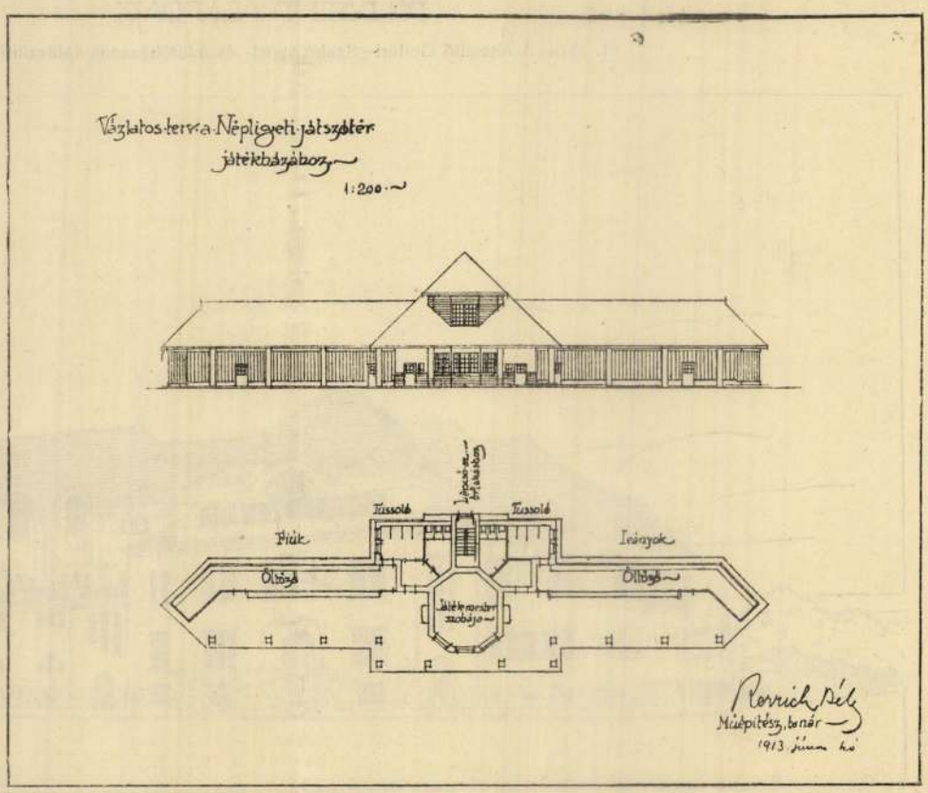

19. ábra. A Népligetben tervbe vett játszótér játékházának terve.

hiányozzanak róla a pajkos játékhoz szükséges mindenféle eszközök; a hinták, csuszdák stb.

Az apró gyermekek játszóhelye megint más. Az apróságok számára keretekkel szegett homokágyakról gondoskodunk (16. ábra), melyekről mindjárt felemlítjük, hogy azokat papiros és egyéb hulladékokkal tele szemetelni nem illik. A homokot időről-időre frissel cserélik ki. Ezeknek a játékhelyeknek egy kis játékszín még a tartozéka, amelyekből mindenféle hajót, létrát, hidat stb. lehet a játék változatossága kedvéért elővenni, na meg amelynek háta mögött rejtőzködő kis házikókban időről-időre anyukával, vagy a dadával rövid időre el is lehet tünni, hogy aztán a játék újból megkezdődhessék.

(Befejezzük.)

Könyvtárosi jelentés.

Irta és az 1919. évi március hó 23.-án tartott közgyülésen felolvasta: *Lósy-Schmidt* Ede, az Egyesület könyvtárosa.

A mérnöki tudomány gyors haladása mellett legnagyobb fontosságú, hogy a mérnöknek, ki tudománya mögött messze elmaradni nem akar, jeles szaklapok és kitünő szakmunkák álljanak rendelkezésére.

Ennek nagy horderejét átérezve, a könyvtár ügyeinek vezetését a mult évi közgyüléskor történt megválasztatásomkor azzal az erős elhatározással vettem át, hogy amily mértékben az Egylet anyagi viszonyai és szerény tehetségem megengedik s a könyvtár fejlődését és terjeszkedését székházunk helyi viszonyai és férősége lehetővé teszik, könyvtárunknak elsőrangú könyvtárrá való fejlesztését minden igyekezetemmel elősegítsem és hogy benne a magyar mérnökség mindazt, ami a műszaki tudományos munkálkodás és gyakorlati működés szempontjából elsősorban fontos, megtalálhassa s az ebből származó hasznot a köz és mindnyájunk javára minél gyümölcsözőbben értékesíthessék.

Az itt vázolt célok elérésére és azoknak mielőbbi megvalósítása érdekében fordultunk a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségéhez, hogy a magyar mérnökség továbbképzésére szolgáló szakkönyvtárunknak nagyobb arányú fejlesztéséhez a Főfelügyelőségnek évenként rendelkezésére álló állami javadalomból könyvtárunknak adandó nagyobb összegü segélyt kaphassunk. Méltánylást érdemlő kérésünk azonban, tekintettel arra a körülményre, hogy az Országos Főfelügyelőségnek szükre szabott javadalma csak állami felügyelet alá helyezett, nyilvános jellegü könyvtárak és múzeumok támogatására fordítható, eredménytelen maradt.

Ezzel szemben az elmult költségvetési évben évi 5000 koronában megállapított könyvtári dotációnak legalább évi 10.000 koronára kért felemelése helyett az idei költségvetésbe a könyvtár gyarapítására 8000 koronát vettünk fel. A könyvtár dotációjának emelését a szaklapok, szakkönyvek és a könyvkötőipar folytonos drágulása tette szükségessé, úgyszintén azon körülmény, hogy a háború előtt könyvtárunknak járt mintegy 20 angol és és amerikai, valamint 17 francia műszaki folyóirat egynéhányát legalább a béke végleges helyreálltával, valamint a valutáris viszonyok és általános helyzet megjavulásával és konszolidálásával újból megrendelhessük.

A könyvtár forgalma az elmult évben a háborús évek bármelyikének forgalmánál jóval nagyobb volt. Az 1918. év folyamán házihasználatra 402 drb könyvet vettek kölcsön és 457 drb könyvet hoztak vissza. A beszállított könyvek 1—10 évig terjedő ideig voltak a kikölcsönzőknél s ezalatt a hosszú idő alatt többszöri reklamálás ellenére a közforgalomtól elvonva.

Jelenleg 1057 drb könyv van házihasználatra kölcsönadva, amelyeknek mintegy harmadrésze sajnos már évtizedek óta hever a kikölcsönzőknél. A számtalan esetben évenként megismételt sürgetések és reklamálások ezideig minden siker nélkül maradtak.

Könyvtárunk használhatóságát e nagy mértékben korlátozó állapotok megszüntetése, illetve a könyvek visszaszolgáltatása igen kívánatos nemcsak a könyvtár s a könyvtárt látogatók szempontjából, hanem közérdekből is, amiért azzal a kéréssel fordulok e helyről is a t. tagokhoz, ne bénítsák meg könyvtárunk használhatóságát s gondoljanak arra, hogy eljárásukkal, mely nemcsak a könyvtárszabályzatba ütközik, hanem a kartársi kötelezettség ellen is vét, könyvtárunk jó hírnevét a komolyan dolgozni akaró tagok előtt diszkreditálják.

A könyvtár olvasótermében olvasott könyvekről, valamint azelőtt úgy az elmult évben sem készült statisztika.

A könyvtár látogatottságának örvendetes emelkedését mutatja azonban a folyó évi három első hónapjának a közgyülés napjáig terjedő forgalma, mely könyvtárunk 52 éves történetében a maga nemében páratlanul áll s részben Egyletünk taglétszámemelkedésének, részben pedig a háború befejezésének tulajdonítható. E nem egészen három hónap alatt ugyanis 1069 esetben vették a tagok könyvtárunkat igénybe. A könyvtár-statisztika szerint ezen idő alatt a kikölcsönzött könyvek száma 371 drb, a könyvtári olvasóteremben olvasottaké pedig 416 drb volt; visszahoztak 195 drb könyvet; a betekintésre kikért vagy ki nem adható könyvek száma végül 87 drb volt, azaz összesen 1069 drb.

A könyvtár könyvállománya a mult évi összesen 549 drb-ot számláló szaporulattal, ezek között 82 kötet folyóirattal együtt jelenleg 17.000 drb-ból áll.

A gyarapodás szakcsoportos és betűrendes címjegyzéke, melynek elkészítése tudvalevőleg minden könyvtárra a legnagyobb munkát hárítja, 170 gépirásos oldalon, valamint 1362 darab könyvcímet és utalólapot tartalmazó cédulacímtárral együtt elkészült s a könyvtárt látogatók rendelkezésre áll. Az elmult évben elhalt volt egyleti könyvtárosunknak, néhai Erdey Benedek dr. tagtársunknak (nyugalmazott Máv. főfelügyelőnek) mintegy 200 darabot számláló, úgyszintén néhai Zsák Hugó miniszteri tanácsosnak mintegy 600 darabot kitevő könyvhagyatékának feldolgozása munkában van.

Könyvtárunk gyarapítására 1867 óta fordított 153.150 korona összeghez hozzáadva az 1918. év folyamán folyóiratok előfizetésére s az új könyvek beszerzésére kiadott 5057 korona 70 fillér összeget, az elmult év végével könyvtárunk gyarapítására összesen 158.207 korona és 70 fillér összeget fordítottunk.

Végül még arról az örvendetes tényről kell megemlékeznem, hogy dacára a világháború dulásának, valamint a nyomdaipar termékei és a papírgyártmányok folytonos drágulásának, az elmult év folyamán a Magyar Könyvkereskedők Egyletének Közlönyében, a Corvinában, valamint annak havi mellékletében, a Magyar Könyvészetben bibliografice felsorolt magyar nyomdai termékek között 100-nál többre rúg azoknak a magyar nyelven megírt önállóan megjelent műszaki könyveknek száma, amelyek az elmult év folyamán a magyar könyvpiacra kerültek s amelyeknek száma szakértők véleménye szerint a megszállott területeken megjelent vagy a kiadók és szerzők által a Magyar Könyvészetnek be nem küldött vagy jelentett könyvekkel együtt a fent megadott számnál jóval többre tehető.

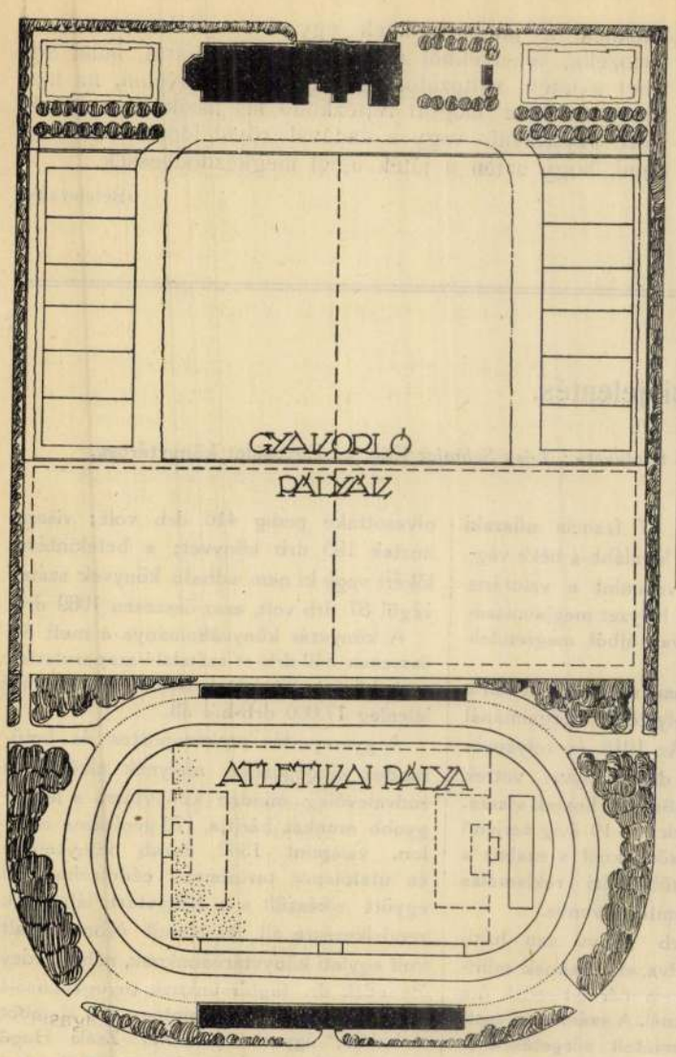

15. ábra. A debreceni egyetemmel kapcsolatosan létesítendő sportpark eszmei terve.

mem előtt (13. ábra). Milyen csend, milyen isteni nyugalom fogadja itt a szemlélőt, aki alig néhány lépéssel odább még a nehezen döcögő *bussok*, a lármásan zakatoló *motorbussok* és az ide-oda surranó autók benzingőzös, poros útján volt! A játszóterek ily módon való elhelyezése nemcsak a játszóterek létesítése, de városgazdasági szempontból is előnyös, mert a főerektől távolabb eső városrészek a játszótér elhelyezésével nyernek értékükben és így kellő előrelátással a játszótér költségei — újonnan épülő városrészek esetében — könnyen fedezhetők. A játszótérnek ily elhelyezése nevelési szempontból is jó hatással van a gyermeklélekre, mert az utcán levő pocsolyák és kanális folyókákban való játszás után ráeszmél, hogy a játék, a sport magasabbrendű eletszükseglet, mely az egészség megóvásának, a test megerősödésének egyik leghatásosabb előmozdítója.

A játszótér elrendezése most már attól függ, hogy az a város mily területén és mekkora nagyságban létesül. Általános elvként állítható fel, hogy a játszóteret igyekezzünk a környező utcáktól megfelelő, átlátszó és csinos kerítéssel oly módon elzárni, hogy rá a legkevésbbé forgalmas helyről lehetőleg csak egy bejáraton léphessünk. Ennek az a célja, hogy a gyermeksereg a játékteret minden különösebb és szigorú fegyelem alkalmazása nélkül mégis oly helynek tekintse, ahol közösen érzett szükségességből a rendre állandóan tekintettel kell lennie. A gyermeksereg felett a játékmester is ily módon gyakorolhatja legkönnyebben a felügyeletet. Mellékesen meg kell itt jegyeznem, hogy a játékmester természetesen nem lehet többé az a rettegett tüskés-borostás mumus, aki a barlangját őrző sárkány módjára mérges pálinkagőzöket lehelve, bottal fenyegeti meg az eltévedt labdájáért véletlenül a pázsitra lépő kis nebulót; játákmesterül a játék pedagógiai, higiéniai és erkölcsi hatásával tisztában levő egyént kell választani, akit az ifjú had a gyermekújságok *nagyapóira* emlékeztető szeretettel vesz körül és aki a játékok rendszereivel és minden csinyjabinjával is megismerteti őket.

Belső elosztását tekintve a játszótér teljesen elüt a sporttér vagy atlétikai pálya beosztásától (15. ábra). A sporttér vagy atlétikai pálya sportoló tömegét rendesen egyenrangú és egyenlő jogú egyének alkotják s ehhez képest futball-pályából, távfutó- és sprinter-pályából, egy vagy két ugró pályából, esetleg súly- vagy diszkoszdobó pályából, a nagyobbaknál úszómedencéből is áll. Az apró sportolóknál másképp áll a helyzet; itt szigorúan elkülönül a társaság nem ugyan társadalmi származás, hanem kor szerint, mert hisz tudjuk, hogy például már az ötödik

16. ábra. Homokjáték egy berlini játékparkban. (Felvétel.)

osztályos gimnázista fiú mélységesen lenézi az alsóbb osztályokba járók seregét, nem is szólva az elemibe járó *pockokról* s ezekkel együttes játékban résztvenni nem hajlandó. A játszótér tehát a korok szerint elkülönül és pedig rendesen három részre; a serdülő ifjúság számára való nagy játéktérre, amely olykor még a nemek szerint is két részre osztható, a kisebb fiúk és leánykák számára való játéktérre és végül az apró gyermekek játszóterére.

A serdülő ifjúság nagyobb játékhelyét lehetőleg a futball-pályák nagyságára vagy ennek kétszeresére szabjuk és futópályával körülvesszük; egyéb atlétikai berendezkedésekre itt nincs szükség, mert az atlétika egyidejű művelése a játék üdítő és kedélyt felfrissítő hatását befolyásolná. A nagy játékhelynek oly elhelyezést adunk, hogy az a többi játekhelyektől természetes (és nem elkerítéssel való) teljes elkülönülést nyerjen. Ez az utak célszerű vezetése és a növényzet megfelelő alkalmazásával érthető el. Különleges belső berendezésre itt nincs szükség. Az egyes játékokhoz (kosár, labda stb.) való felszerelések mindig a játékházból hozhatók és állíthatók fel.

A kisebb gyermekek számára való játékhely már egészen más természetű, ezt már nem annyira az együttes játék, mint az egyéni játék számára kell berendeznünk. Elég, ha kisebb területet kap; legyen napos, rajta árnyékos részekkel és lássuk el a szertornához szükséges tornaeszközökkel is. A legfontosabb azonban, hogy ne

alig néhány lépésnyire tőle ott van a széles Dunának kilométerek hosszában kőlépcsőkkel mérnökien kiépített partja. A Döbrentei-téren — kertészetileg bármily tökéletesen és bármily nagy tudással is van elkészítve — meglátszik, hogy tervezője még mindig a 18. és 19. század tájkertészeit követte, kik előtt a párisi Butte's Chaumont a szépség utolérhetlen magaslatán állott. A parkok bekerítése, a virágágyak szegélyezése, a kerti építmények és bútorok szeretet nélküli, művészi nívón alul álló megoldása az összhatás silányságához nagyban hozzájárul. Végre kertészet-technikai szempontból még nagy baj az, — mint *Mawson*[1] mondja — hogy megfelelő művészi érzékű kertművész helyett az ültetést a *gyakorlati kertész* irányítja, kinek a főtörekvését a raritások halmozott csoportosítása és nem az ültetésnek, a helyi jelleghez, az ökológiai vagy fiziognómiai szemponthoz szabott irányítása alkotja.

A nagyvárosokban jelenleg meglevő zöld területek nagyrészt a következők: *a)* épületek övezte négyzet-, téglánystb. alakú városi terek — a *szkverek* (13. ábra); *b)* kis üdülőterek és játszóterek népes negyedekben; *c)* nyilvános parkok a pihenők és a nap sugarait élvezőknek; *d)* ősi formájukban meghagyott folyópartok és erdős dombok; *e)* a felsorolt zöld tereket a parkszisztémával összekötő zöld utak, sétányok és bulvardok. Ide volnának sorolhatók még a város belsejében lévő magánparkok, melyeket a modern szociális elvek értelmében legalább egyes napokon a közönség rendelkezésére kellene bocsátani. A jövő városépítése szempontjából természetesen a *d)* pontban említett területek a legfontosabbak: előrelátó közigazgatás már előre lefoglalja az ily helyeket, ha a város terjeszkedése azt indokolttá teszi. Régi dominiumoknak megszerzése és a közönség számára való megnyitása a legszerencsésebb megoldások egyike. A városok határán gyakran található felhagyott agyag, homok és egyéb bányák, törmelék lerakodók kellő megoldással a kertészet kincses helyeivé alakíthatók.

Az elmondottakból megismerve a régebbi mult mulasztásait, mik irányítsák tehát a mi városaink, elsősorban fővárosunk jövőbeli parkpolitikáját. Erre egyszerű felelni. Nagyobb zöld területeknek a főváros belsejébe való *belevarázsolása* már alig lehetséges; azokon a helyeken, ahol megfelelő szabad területek még biztosíthatók, ezeket megfelelő parkrendszerbe kell foglalni, megoldásukat pedig csakis a szociális, helyesebben szociálhigiénikus szempontoknak szabad irányítaniok. A drága, nagy munkával létesült úgynevezett dísztereknek el kell tünniök, a városi parkoknak is demokratizálódni kell: a park szépségeinek és örömeinek, a közönség széles rétegeinek szolgálatába kell szegődniök; természetesen korántsincs ezzel kimondva, hogy a szépészeti szempont háttérbe lenne szorítandó.

A modern nagyváros *zöld terület*-e tehát elsősorban a használhatóság számára kell hogy berendezve legyen. E téren jelenleg a kontinensen Németország és elsősorban Angolország vezet. Amerikában már régebben rájöttek a nagyvárosi helyes parkpolitika fontosságára és az ottani hatalmas polgári közszellem és elsősorban szilárd anyagi helyzet, úgyszólván a hatóság anyagi támogatása nélkül, óriási mozgalmat indított a *nagyvárosi zöld*-nek a köz szempontjából való hasznossá alakítása céljából. Boston városa 1892-ben fogott nagy parkmozgalomba és példáját 1910-ig 44 amerikai nagyváros követte, melyek közt vezető szerepre Chicagó jutott. Ami — sajnos — mostoha gazdasági viszonyaink mellett ilyen mozgalmak természetesen nem keletkezhetnek.

Feltéve, hogy a háborúutáni idők kedvezőbb helyzetet teremtenek ezen a téren és ismerve már most a modern nagyvárosi parkpolitika szociális irányzatát, mily módon volna tehát a városi zöld terület szociális irányban kihasználandó? A nagyváros légkörében a legelnyomottabb, a legmostohább a nagyvárosi gyermek, a proletárgyermek. Elsősorban tehát a nagyvárosi gyermek számára kell a városi zöld területet kihasználnunk. A nagyváros szegény gyermekének a szabad, a zöld terület nyújtja az egyedüli olcsó, egészséges és helyes irányú szórakozást, ez biztosítja neki a levegő, a napsugár élvezésének és a testgyakorlásának azt a módját, melyre fejlődő szervezetének a táplálkozás mellett elsősorban szüksége van.

A sokgyermekes proletár anya gyermekének a legjobb és legbiztosabb óvóhelye a játszótér, amely a gyermek üdülésére, pihenésére és helyes irányú szórakoztatására van berendezve, higiénikus szembontból a jó levegő, a napon való játék — természetes jó táplálkozás mellett — a legértékesebb profilaxisa a legelterjedtebb népbetegségnek, a tuberkulózisnak; a játék, a testedzés és a sport szakszerű és helyes űzése mellett leghatályosabb preventív ellenszere a gyermekek bűnözésének. Azt, hogy a nagyvárosi gyermek mennyire sóvárog valamelyes szabad területért, amelyen az izmaiban feszülő természetadta túlerőt kifáraszthatja, Molnár Ferenc *Pál-utcai fiúk* című művében gyönyörűen írja meg s a szegény kis Nemecsek korai halála tulajdonképpen sok nagyvárosi gyermek közös sorsát örökíti meg.

A játéktérkérdésnek a nagyváros városépítészeti programmjába való beillesztése nem túlzottan nehéz kérdés, mert erre a célra aránylag kisebb területekre van szükség. A játéktér létesítésének költségei nem túlnagyok; csak a fönntartási költségek mondhatók — főleg a mi klímánk mellett — tetemeseknek, amennyiben a városi parkok sokkal intenzívebb ápolásra szorulnak, mint más nyugati városokban; a játszóterek a jelenleg divatos dísztereknél azonban még mindig olcsóbban létesíthetők.

A játszótér kérdése első pillanatra nem látszik magasabbrendű városépítészeti vagy kertművészeti kérdésnek, de a modern nagyvárosi játszótér alatt nem is értünk ma már csupán fasorral egyszer körülszegett olyan területet, amelyet valamely városi alkertész készít el azért, hogy soha senki többé feléje ne nézzen. A modern városi játszótér a maga architektonikus avagy tájképies környezetével művészi összhangban tartott megoldásában, szép játékházával és esetleges vízmedencéjével, sövényekkel architektonikusan elválasztott térbeli kertrészleteivel, a szép és nem is könnyen megoldható kertépítészeti feladatok közé sorozható.

A játéktérmozgalom Amerikából veszi eredetét és mivel a nálunk kultivált legtöbb játék és sport amerikai vagy angol eredetű, a kontinensen eddig létesült játékterek magától értetően angol vagy amerikai alapokból indultak ki, misem természetesebb azonban, mint hogy a helyi viszonyokat és különleges szükségleteket mindenütt kifejezésre kellene juttatnunk.

Nézzük csak, hogy miként kell a játéktérkérdést a modern városi parképítő-programmba beleilleszteni. Mint már említettem, a város területén létesítendő játszótereket nem kell túlnagyra szabni. A nagy gyermektömegek elosztása szempontjából helyesebb elv az, hogy inkább több-kisebb területű, mint kevesebb, nagy területű játszóteret létesítsünk. A játszóterek elhelyezésekor teljesen más szempont az irányadó, mint az úgynevezett kertészeti *díszterek* esetében. A kertészeti *díszter* mint a város dekoratív eleme a főutak mentén vagy ezek kereszteződése stb. által keletkezett terek díszítését és művészi hangsúlyozását szolgálja: a játszótér a nagy forgalomtól elvont, csendes, napsütéses helyekre való. Körülbelül, a London városát annyira jellemző s a legnagyobb forgalomtól egy-egy utcával odébb elhelyezett *szkverek* példája lebeg itt sze-

[1] T. H. Mawson: Civic art.

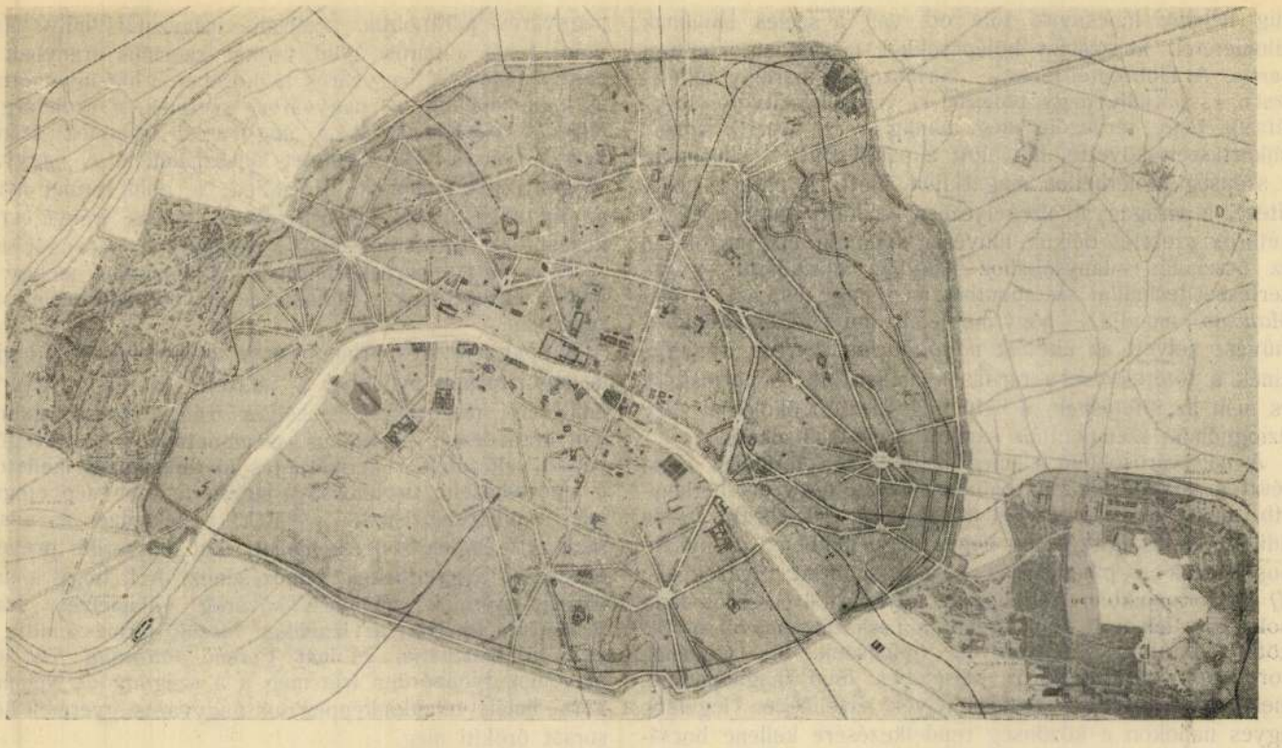

12. ábra. Páris parkrendszere. (Alphaud: Les parks et les jardins de Paris.)

jobban Newyork példája igazolja. Newyork városa az 1853—1863. években a Centralpark 340 hektár területét 21·1 millió dollárért vásárolta össze, míg 1895—1905. közt három kisebb, összesen 4 hektár területű parkért 21·9 millió dollárt kellett lefizetnie.

Ismerve ezeket a később jelentkező nagy nehézségeket, a multak mulasztásait pótlandó, elsősorban a jelenleg még beépítetlen külső területek megoldásánál kell a zöld területek megfelelő nagyságú és rendszerű elrendezésére figyelemmel lennünk. Örömmel állapíthatom meg, hogy a főváros jelenlegi intéző köreiben teljes mértékben megvan az akarat és megértés e téren és hogyha egyes esetekben még sem találhatunk ideálisnak nevezhető megoldásokat, ez nem az intéző körök meg nem értésének, hanem tőlük független egyéb körülményeknek tulajdonítható.

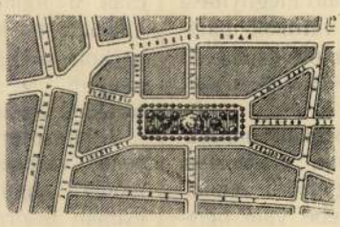

13. ábra. A Red Lion square Londonban.

Rámutatván ezekre, a városok helyes parkpolitikája és parkrendszere körül a multban felmerült mulasztásokra, mielőtt a jövő feladataira rátérnék, hazai városaink nem egyikének e téren mutatkozó meglehetős visszamaradottságát kell megokolnom.

Első és legfőbb ok a kellő modern szociális érzék teljes hiánya. Másodsorban jő — mint már az imént említettem — a legtöbb városnak minden tervszerűség híjján való, úgyszólván ötletszerű felépítése és a parkoknak egymástól független, vagyis rendszertelen létesítése.

További ok az, hogy, mint ezt már érintettem, hazánk kertművészete — ha erről magasabb értelemben egyáltalán beszélni lehet — még mindig a 19. század dekadens irányzatának jegyében áll. Talán csak a főváros kivételével, legtöbb városunk parkja primitív színvonalon levő szakemberek munkája, akiknek művészi hitvallásuk még mainapig is az, hogy a városban a mesterkéltség benyomását a *természet elővarázsolásával* elfeledtessék, nem értvén meg azt, hogy épp az a legtermészetellenesebb, ha a szabad természetet a házak övezte, aszfalttal burkolt és lépten-nyomon csatornarácsokból bűzölgő, a régi jó világ sóspereceire emlékeztető vonalú utakkal keresztülkasul szőtt területen akarjuk elővarázsolni.

Városi parkjaink szépségének további hiánya az építészeti részeknek minden gond és szeretet nélkül és a legsilányabb anyagokból való megoldása. A művészeti eltévelyedés tekintetéből már említett Döbrentei-téri parkot tervezője, természetességét kiemelendő, megfelelő arhitek túrájú kerítés helyett szikladarabokkal szegte körül, nem törődve azzal, hogy

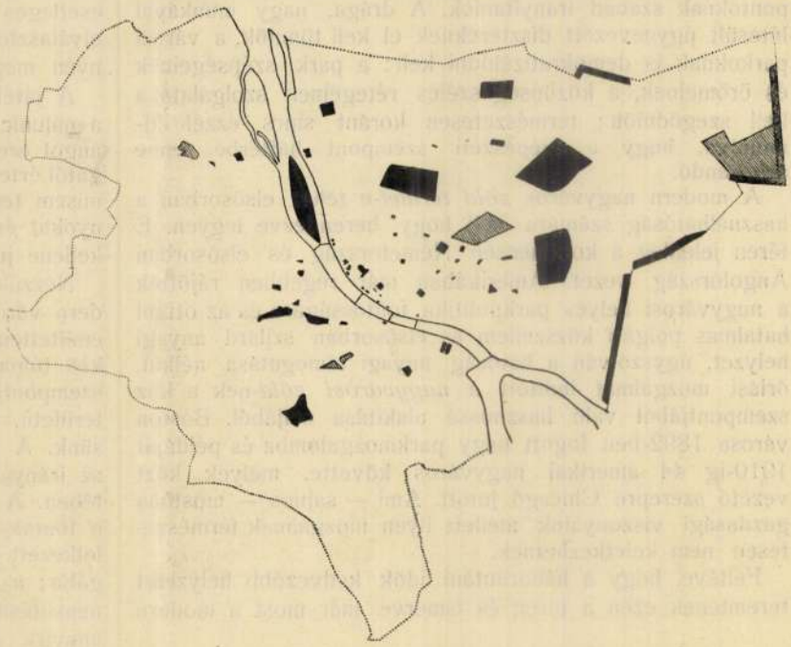

14. ábra. Budapest jelenlegi és jövőre tervbe vett parkjai.

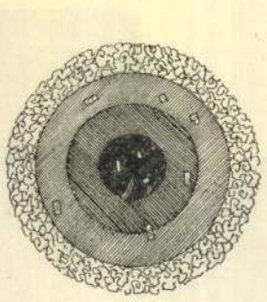

8. ábra. A gyűrűs parkrendszer sematikus ábrája.

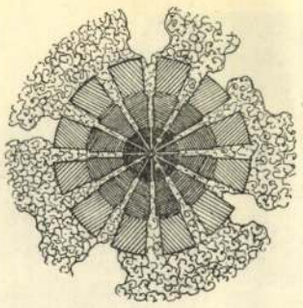

9. ábra. A sugaras parkrendszer sematikus ábrája.

gyermekkocsi távolságnak nevezi azt a távolságot, amelyben kívánatos volna, hogy az egyes lakók a legközelebbi zöld térhez képest legyenek, ami tehát 10—15 percnyi gyalogsétának felel meg. Szükséges tehát az, hogy a városépítéskor a nyilt tereket, vagy helyesebben a városi zöld tereket rendszeresen és ne ötletszerűen helyezzük el a város területén. Hogy a parkrendszer alatt mit értek, azt már cikkem elején kifejtettem.

Elméletileg a parkszisztéma kétféle lehet, gyűrűs rendszerű (8. ábra) vagy sugárrendszerű (9—10. ábra); alkalmazkodik természetesen a várostervhez, melynek felépítése nagyjából a városterv utcahálózatának felel meg, csakhogy itt még a négyszögrendszerű, az átlósrendszerű és a háromszögrendszerű hálózatok között tehetünk különbséget. Mind a közlekedési, mind a higiéniai, nemkülönben a gazdasági szempontból is a sugáros parkrendszer helyesebb, mert fokozatosan szélesedő erek vezetnek a város szívéből kifelé az olcsóbb területek felé és ez a szisztéma sokkal több levegőt visz a város belsejébe, mint a gyűrűs parkszisztéma (11. ábra). Szeles vidéken, ha a város belsejét az uralkodó kedvezőtlen szelektől védeni akarjuk, vagy ha a régi erődítések lebontása helyén biztosíthatók legelőnyösebben megfelelő parksávok, a gyűrűs parkszisztéma van helyén. A parkok szisztematikus

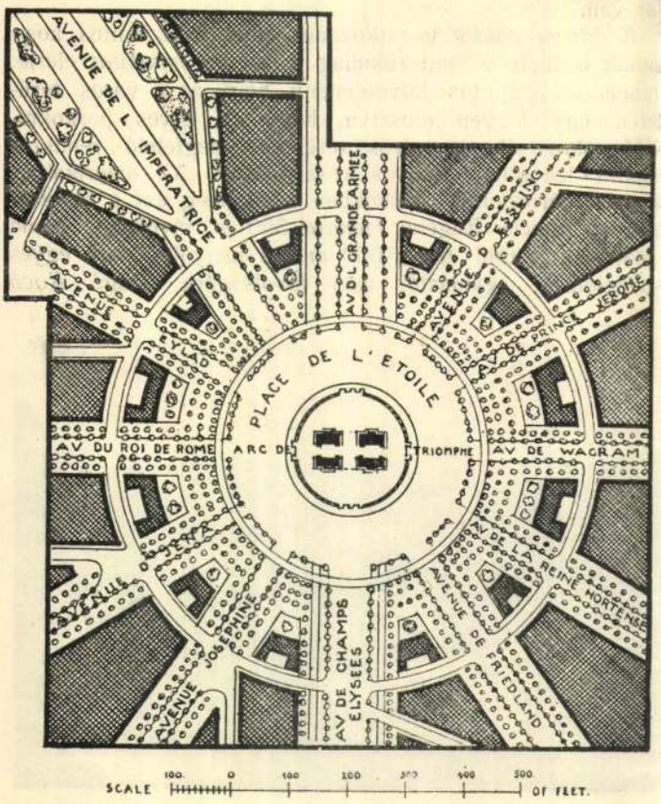

10. ábra. A párisi Place de l'Étoile.

és helyes elrendezése tekintetében a kontinensen Páris vezet, ami legjobb példája annak, (4. és 12. ábrák), hogy a város nagyszabású művészi felépítése és helyes kertépítészeti megoldása tulajdonképpen egy és ugyanaz a feladat és hogy a városépítő terv helyes megállapítása a kertépítő belevonása nélkül el sem képzelhető.

Amint fentebb említettem, ha a zöldterületeknek fejkvóta szerinti arányát nézzük, fővárosunk éppen nem áll utolsó helyen; azonban két körülményt nem szabad figyelmen kívül hagynunk; az egyik a Duna hatalmas területe, amelynek óriási légtere a levegő szempontjából döntően esik a mérleg serpenyőjébe. Mivel pedig a kontinentális városok egyikén sem vonul át ilyen hatalmas folyó, a fejkvóta szerinti szabad vagy *zöld terület* tulajdonképpen nem vehető reálisnak. A másik az a körülmény, hogy a zöld terület legnagyobb része a város perifériájára esik; megfelelő parkszisztéma létesítésének hijában a multban a város belsejére alig jut zöld terület. (14. ábra), szociális értelemben használható pedig egyáltalában nem. Eugéne Hénard,[1] a nagy párisi városépítő adatai szerint Párisnak az erődítési övön belül elterülő 7800 hektár területére átszámítva

London belső területén van 200 park és szkver összesen 752 hektár területtel,

Berlin belső területén van 20 park és szkver összesen 553 hektár területtel,

Moszkva belső területén van 35 park és szkver összesen 483 hektár területtel,

Páris belső területén van 46 park és szkver összesen 263 hektár területtel,

Budapest belső területén van 20 park és szkver összesen 270 hektár területtel.

London tehát Európában a zöld területek helyes elrendezésében is vezető szerepet játszik és az összes városok közt egyedül képviseli azt a Stübben kívánta ideális arányt, mely szerint a szabad zöld terület a nagyváros területének 10%-át kell hogy képezze.

A mi meglehetősen egészségtelen telekpolitikánk és mostoha anyagi viszonyaink mellett az elmult idők mulasztásai miatt már majdnem lehetetlen a főváros belső területén újabb zöld területeket létesíteni és így annál nagyobb gondot kell a külső és e tekintetben még kombinációba vehető területekre, valamint a vidéki városokra fordítani. Hogy az e téren való késedelmes eljárás a rettenetesen emelkedő telekárak mellett mit jelent, azt leg-

[1] Transaktions of the VII. th. International Congress of architects. London, 1906.

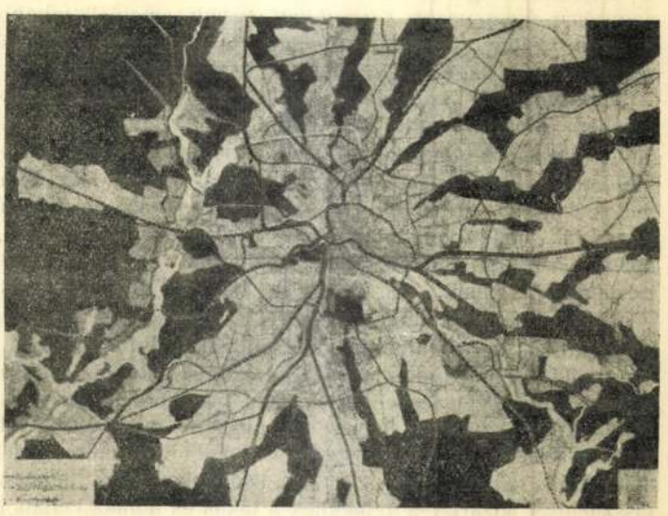

11. ábra. Möhring, Eberstedt és Petersen terve Nagy-Berlin parkrendszerére. (Koch.)

összehasonlítva a többi nagyvárosok statisztikai adatait, Budapest tehát a fejkvótát tekintve egyáltalán nem áll utolsó helyen.

Londonban 5·3 m^2 parkterület esik egy-egy lélekre
Berlinben 3·4 „ „ „ „ „
Lipcsében 4·4 „ „ „ „ „
Drezdában 9·4 „ „ „ „ „

A higiénikus szempontjából itélve meg a dolgot, azonban még kedvezőbb a helyzet, merti hisz az erdők, parkok, sétányok, játék-, sportterek és repülőtereken kívül szabad területnek számíttatnak a víztükrök és a temetők is.

Ha ezeket is tekintetbe vesszük, úgy Budapesten 15·3 m^2 szabad terület esik egy-egy főre, ami oly kedvező arányszám, mellyel a kontinens többi városainál alig találkozunk. A szükséges szabad területeket azonban korántsem lehet egységesen megítélni az egyes nagyvárosok teljesen eltérő klimatikai, hőmérsékleti és egyébb viszonyai miatt. *Stübben*[1] zöld területként a nagyváros összterületének $^1/_{10}$-ed részét tartja feltétlenül szükséges-

5. ábra. A Place du Carrowsel és a Jardin des Tuilleries részlete Párisban.

nek, fejenként pedig legalább 3 m^2-t, de kívánatosabbnak 4 m^2-t jelez. Stübben 100 *ha* városi területre, 30 *ha* útterületet, 60 *ha* tényleges beépített területet és 10, *ha* parkterületet számít.

A többi nagyvárosokhoz hasonlóan a székesfővárosnak a mult században készült parkjait nem fejlesztették oly irányban, amely a *nagyvárosi zöldről* alkotott mai szociális és higiénikus igényeknek megfelel. Fővárosunk parkjai nagyrészt úgynevezett *társadalmi* parkok, amelyek inkább a szem gyönyörködtetésére, mint a pihenésre, népies szórakozásra, vagy a gyermekek játszóhelyéül valók.

A *nagyvárosi zöldnek* szociális irányban való fejlesztésében Amerika vette át Angliától a vezető szerepet, míg Németország nemsokára méltó riválisává válik mindkettőnek. Hogy miért éppen Amerika, annak két oka van, az egyik az, hogy az újvilág kedvező gazdasági viszonyai mellett, mind az egyes hatóságok, mind magánosok nagyobb áldozatokat hozhattak e téren mint Európában; másik oka pedig az, hogy a legtöbb város — csak nem rég keletkezésvén, — a kedvező és modern parkpolitika keresztülvitele kevesebb akadályba ütközött.

A zöld területeknek a város belsejében való biztosítása ugyanis természetszerüen elsősorban pénzkérdés, melynek nehézségein azonban helyes és okszerü telekpolitikával segíteni lehet. Dr. *Pikler* szerint a telekpolitikának olyannak kell lennie, mely a telekspekulációnak minden visszaélését kizárja, a telkeknek a lakás és munka céljából való használatát pedig mindenképpen elősegíti és hogy

[1] Handbuch der Hygiene, 4. kötet.

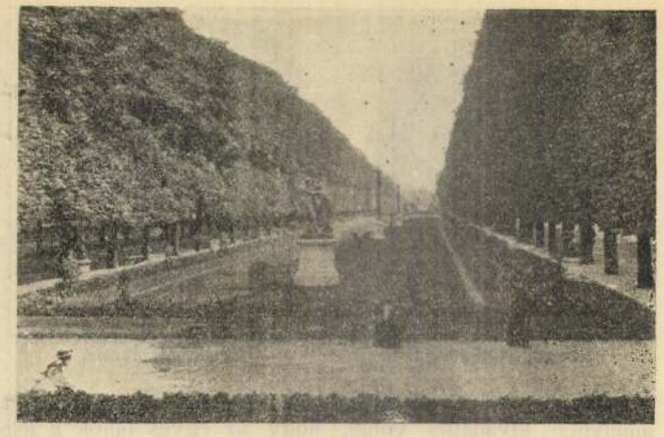

6. ábra. A párisi Avenue de l'Observatoire. (Henard: Les Jardins et squares.)

azt az értékemelkedést, melyet a telek az egyén munkája nélkül elér, a köz céljaira kell fordítani. A telekpolitikát a fenti irányba terelni azonban csak a hatóságnak, a városnak van módjában a szabályozott városrészeken döntő nagyságú területek idejében való megvásárlásával, a még parlagon heverő területeknek pedig a telek és parkpolitikának megfelelő módon való szabályozásával, illetve fejlesztésével. Minden város természetesen akkor folyhat be döntően a telek politikájába, ha minél nagyobb területeknek válik birtokosává. Szerencsés helyzetben voltak itt pl. azok a városok, melyek a régi erődítmények felhagyásával szabaddá vált területeiket úgyszólván költség nélkül parkokul használhatták fel. Mindkét esetben a *városi zöldnek* meghagyandó köz javát szolgáló területekért és azok kertészeti kiképzéséért az érdekelt szomszédos telkek telekértékemelkedésének megadóztatásával lehet fedezetet találni, mert hisz kétséget nem szenved, hogy a telkeknek a park, kert vagy szkver körüli elhelyezkedése — ha csak kifejezetten üzletnegyedről nincs szó — értékük emelkedésére nagy befolyással van.

A *városi zöldre* vonatkozóan nemcsak az fontos, hogy annak területe a statisztikailag közzétett *fejkvótát* elérje, hanem az is fontos követelmény, hogy az a város területén úgy legyen elosztva, hogy az egyes parkokra, sétányokra stb. a város területén megfelelő rendszer szerint lehetőleg arányos rész jusson. Az amerikai és francia városépítők számokban adják meg ezt a távolságot. A francia Eugéne *Hénard* 500 *m.* távolságot mond ideálisnak a zöld tér, 1000 *m.*-t a nagyobb park egyes területeinek egymástól való távolságára. Hugó *Koch*

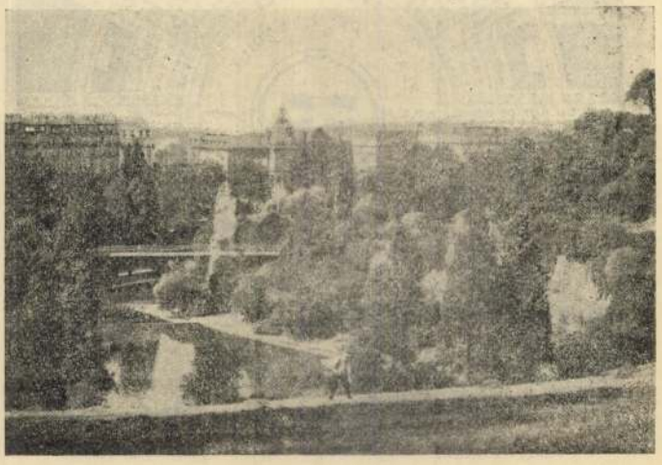

7. ábra. A Parc des Buttes-Chaumont Párisban.

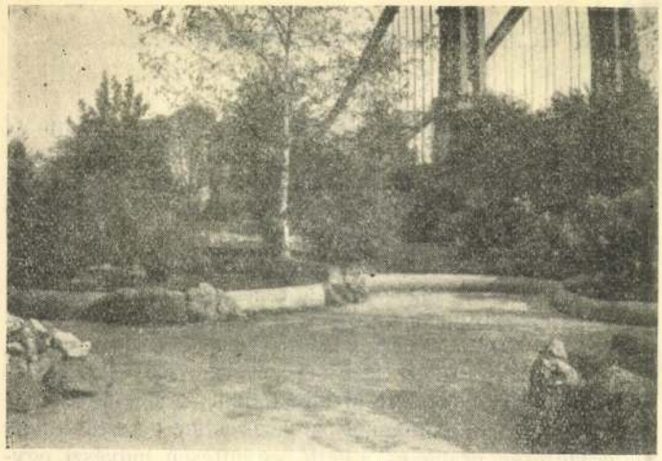

2. ábra. A budapesti Döbrentei-tér képe. (Felvétel.)

hanem a kert művészetének aranykorszakában létesített uralkodói és nagyúri kertek, amelyek csak később nyiltak meg a közönség számára és amelyeket oly nagyszabásúan hoztak összefüggésbe, mint például a square du Louvre, a square des Tuilleries, a jardin des Tuilleries, a place de la Concorde és ez a Bois de Boulogne-nak az avenue des Champs-Elyseés-vel való bekapcsolásával (4. ábra). A Tuilleriák nagyszerü kertjeinek eredete Medici Katalinra vezethető vissza, aki 1563—1567-ben egyesítette területeit és mostani megoldásuk Le Notre-t vallja mesterének, ki 1736-ban fektette le ezek eszméjét.[1] Ha ezekkel a nagyszabásúan, monumentális architektonikus érzékkel megoldott részekkel összehasonlítjuk a Place de la Concorde és a Rond Point közti, a 19. században létesült részt, úgy legélesebben ötlik szemünkbe, hogy ez művészi szempontból mily csekély értékü. A Parc de Buttes Chaumont annak idején mindenfelé a világon magasztalt, lehetetlen alkotás, mely szintén ebből az időből való (7. ábra). M.-Alphand 1858-ban így írja le ezeket a kerteket: *Völgyeletes pázsitokat, sürün beültetett fákkal és ritka cserjékkel díszítve, virágkosarakkal ékesitve, létesitettek a nagy avenue jobb- és baloldalán a szökőkutakat körülvevő térségeken.*[2]

A modern nagyváros kertészetileg kiképzett területeit,

[1] R. Henard: Les Jardins et les squares (Les Richesses d'Art de la ville de Paris).
[2] M. Alphand: Les promenades de Paris.

3. ábra. A wieni Türkenschantz-park látképe. (Koch: Gartenkunst im Städtebau.)

a *nagyvárosi zöldet* Sitte, az ismert német városépítő két csoportra osztja, a *dekoratív zöldre* és a *higiénikus zöldre.*[1] Az első csoportba tartoznak a *nagyvárosi zöld* oly részei, amelyek csak dekoratív szerepet játszanak és elsősorban a szem gyönyörködtetésére valók, mint a kertművészetileg kiképzett forgalmi terek stb., a másik csoportba azok, amelyek mint pormentes, szélmentes és a nyári meleg ellen védelmet, a zajos forgalom elől menedéket nyújtó területek higiénikus szempontból is határozott értéket képviselnek. A *dekoratív zöld*-nek inkább a nagyváros belsejében, oly területeken van szerepe, ahol architektonikus és perspektivikus követelmények magasba törő növényzet alkalmazását nem engedik meg, a város forgalma pedig területileg is korlátozza a zöld területek nagyságát. Forgalmi tereknek nevezem ezeket a tereket, amelyek megoldásában elsősorban a városépítészetnek a mérnöki tudomány körébe vágó követelményei iránytadók és kertészeti kiképzésük az architektonikus kereten belül ezeknek a követelményeknek van alárendelve. Ilyen terek például a párisi *Place de l'Étoile* (10. ábra) és *Ptace de la Concorde Párisban.*

A modern városépítészetet a *zöldnek* a nagyvárosba való bevonásakor elsősorban higiénikus szempont vezérli. A szabad természettől teljesen eltávolodott nagyváros lakójának óhajt némi keveset nyújtani a természetből, jobb levegőt hozva be a kőtömegek közé, árnyékot nyújtva a nyári

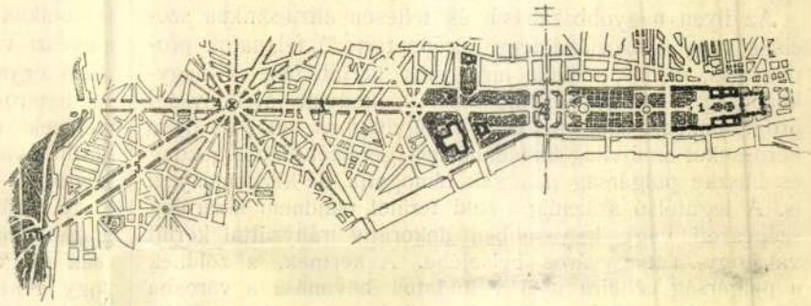

4. ábra. Páris belső parkrendszerének egy része a Louvre-ból kiindulva.

hőségtől eltikkadt embernek, nyugalmat és üdülést adva az egész napi munkától elernyedt munkásnak, játszóhelyet juttatva a különben napfényt alig ismerő nagyvárosi gyermeknek.

A mult század városépítője a kertet, még mint a város díszítő elemét és nem mint a nagyvárosi lakosság üdülő- vagy szórakozóhelyét fogta föl; a zöld területek szerepe általában inkább dekoratív mint közegészségi volt.

A modern nagyváros parkpolitikájának ezzel szemben oda kell törekednie, hogy minél több zöld terület kerüljön a város belsejébe oly módon, hogy az elsősorban a lakosság üdülését, szórakoztatását, pihenését, a gyermekek játékát szolgálja, még a díszítő szerepnek esetleges elhanyagolásával is.

A nagyvárosok *zöld területeiről* szólva szinte megszokott dolog az, hogy Budapestről mint olyan városról emlékezünk meg, amely ezen a téren legutolsó helyen áll, ha azonban gondos statisztikai számítást végzünk, úgy meglepően kellemes eredményre jutunk.

Néhány adat jól megvitágítja ezt a kérdést.

Budapest területe (kerekszámban)		19.000	hektár.
A Duna	„	780	„
A nyilvános parkok	„	270	„
A magán „	„	130	„
A temetők „	„	350	„

Ha Budapest lakosságát 1,000.000 lélekre tesszük, úgy tulajdonképpen 4·00 m^2 parkterület jut fejenként. Ezzel

[1] Lotse 1910.

MMÉE Közl. 1919

A modern városépítészet szociális irányú kertművészeti feladatairól.

RERRICH BÉLÁ-tól.[1]

A modern városépítőnek a nagyváros megépítésekor két ellentétes követelményt kell összeegyeztetni: biztosítani kell — gazdasági okokból — a sürű betelepítés lehetőségét a szabad természet ölén lefolyó élet lehető megközelítésével. Az első követelmény a forgalmi erek okszerű megállapításával és helyes forgalmi politikával, a másik helyes építőszabályzat megalkotásával és jó városi parkrendszer kifejlesztésével érhető el.

Parkrendszer alatt értem valamely városban a szabad és zöld tereknek oly rendszer szerint való elhelyezését és ezeknek zöld utakkal vagy sétányokkal oly elvek szerint való összekötését, ami a város klimatikus, domborzati, az égtájak és szélirányokhoz képest vett elhelyezkedésének mind a higiéne, mind a szépészet követelményeinek a lehető legtökéletesebben megfelel. A helyes parkrendszer megállapítása azonban már nemcsak városépítő és kertépítő feladat, hanem népjóléti érdekeket is érint és éppen azért kell, hogy az új világáramlatokhoz képest nálunk is magára vonja a köztevékenység terén működők szélesebb köreinek figyelmét. A nagyvárosoknak jövő kertépítési kérdései megoldásánál a városépítőnek, a kertépítőnek, a szociálhigiénikusnak és a közjóért lelkesedő áldozatkészségnek egymással karöltve kell munkába lépniök.

Az ilyen nagyobbszabású és teljesen altruisztikus szociális vagy a szociálhigiéne körébe tartozó feladatok propagálása, sajnos, nálunk még nem került bele a nagyközönség — hogy úgy mondjam — kedvelt jótékonysági programmjába, mint például az újvilágban, ahol az ilyen kérdéseket az újvilág társadalmának gerincét alkotó gazdag és büszke polgárság nemcsak támogatja, de kezdeményezi is. A legutolsó századig a zöld terület majdnem kizárólag szépészeti vagy helyesebben dekoratív irányzattal került valahogy a nagyváros belsejébe. A kertnek, a zöldnek a polgárság céljaira való céltudatos bevonása a városba azonban úgyszólván csak a legutolsó évszázad munkája. A 19. századig, lehet mondani, csak az uralkodók, hercegek és a nagyok kertjei képviselték a *zöldet* a városokban. A XIV. Lajos nevéhez fűződő párisi nagy bulvárdok létesítésének példáját más városban addig nem követték. A 19. században azonban már érezhető az a mozgalom, mely a kert — kevésbbé szerencsés felfogással a *természet* — szépségeit a városba belevonja a köz, a polgárság használatára, gyönyörűségére. Európában Angolország vezet ezen a téren, de Németország méltó követője és egyes nagyobb városok, így Leipzig és Magdeburg az uralkodói és hercegi székhelyeket jellemző gyönyörű kertes városokkal versengeni akarván, előbbi a 18. század végén, utóbbi 1825-ben a lebontott erődítések helyén 18000 négyzet birodalmi tallérért létesít nagyszabású népparkot.[2]

A 19. század városi kertjei és parkjai, Angolországot kivéve vagy díszparkok, vagy úgynevezett társadalmi parkok. A 19. század kertművészete, sajnos, teljesen a dekadencia jegyében áll és így a városi parkokban és terekben nem volt képes művészi becsü műveket produkálni, habár szociális és higiénikus szempontból a kertnek, a parknak a városba való céltudatos bevonása nagy haladást jelent.

Mi okozza a 19. század kertművészetének teljes dekadenciáját? A kert művészete a reneszánsz építőművészetével párhuzamosan haladva, a barokkban éri el virágzásának teljességét: a kert vezérmotívuma a ház, az épület; az architektura, a kert megtervezésében művészi vezéreszmék, kikristályosodott architektonikus gondolkozás jutnak érvényre. Az építőművészi vezéreszme a kertet a házzal együttesen uralja és a kettő együttesen művészi egységet alkot. A növényzet egységes architektonikus vezéreszme dekoratív eleme; a terraszírozás, a terepet az épülettel művészi egységben bontja vízszintes és függőleges sikokra, ami már nem más, mint a terepnek is az architechtonikus vezéreszme szerint való alakítása. A kert ebben a korokban mint architektónikus produktum céltudatos ellentétben áll a természet alkotta tájképpel. A 18. század második felének romanticizmusa ezzel ellentétben a szabad természetet akarja elővarázsolni az ember saját kultúrfelfogásának megfelelően teljesen kijegecesedett architektonikus otthona köré. Az egységes architektónikus és művészi vezéreszmét elveti, a ház és kert megszünik művészi egység lenni és a kertet édeskés szentimentalizmussal határos romanticizmus irányítja, amint a 19. század elejének építőművészetét is. A mesterségesen készült gótikus vagy antik romok, elhagyott vizimalmokkal díszített *idealizált természet* (1. ábra) művészi tartalmát elvesztve, a 19. században az építőművészet uralma alól teljesen kiszabadulva, mint önálló produktum akar szerepelni és csak a legutolsó években látjuk, — legalább a külföldön — hogy a kert alkotása újból az építőművészettel kerül szoros kapcsolatba, habár az e téren művészi irányítás nélkül való közönség még most is szívesen látja a 20. század alkotta, kertészileg és botanikailag esetleg mesterien kiképzett, de művészi szempontból nem értékes olyan alkotásokat, mint a budapesti Döbrentey-tér (2. ábra), vagy egy milliókba kerülő wieni Türkenschanzpark (3. ábra). Az ezekből a szempontokból irányított kerti alkotások lehetnek botanikai, kertészeti, vagy általában a mesterség szempontjából kifogástalan munkák, művészi értékkel azonban egyáltalában nem bírnak, mert a művészi produktumnak mint ilyennek művészi értéket az alkotó anyagok jósága és szakszerű megmunkálása még nem ad.

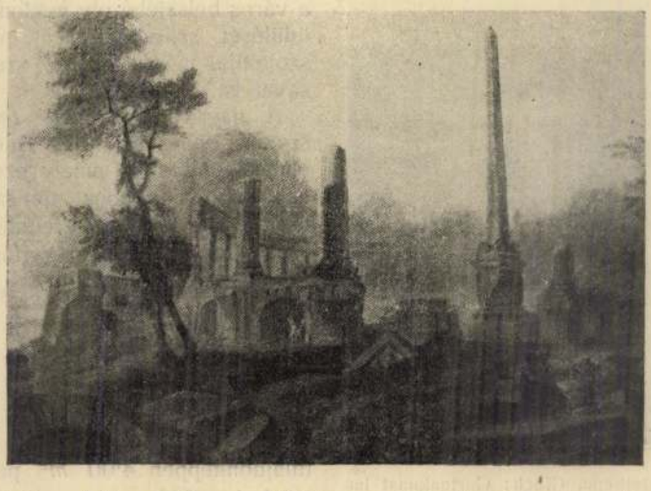

1. ábra. A Parc de Monceau Párisban egy 1778-ból való festmény után.

Hogy művészi szempontból mily nagy kárt jelent a városépítészetben az, hogy a városi parkok és zöld terek céltudatos alkotása csak a 19. században indul meg, azt legjobban Páris kertjeivel igazolhatom. Habár a városi *zöld terület* nagyságát illetően London vezet, Páris kertjei sokkal magasabb művészi nívón vannak az előbb említett városéinál. De mi adja meg Páris városi kertjeinek ezt a magas nívón álló művészi jelleget? Nem a céltudatosan városi kerteknek készült kertek,

[1] Előadta 1919 március hó 2.-án a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet építészi szakosztálya ülésén.

[2] Koch: Sächsische Gartenkunst.

1904 Rózsató (a londoni kiállításon szerepelt 1908), Flamma Vestalis (a római kiállításon 1911 szerepelt), Dante találkozása Beatricével (Székesfővárosi Képtár tulajdona), Schubert-dal (Székesfőv. jubileumi I. Ferenc József 4000 K-ás díj nyertese), Autodafé után, Gáspár és Hermin emléke, Francesca da Rimini, Firenzei tragédia."

RERRICH BÉLA. Építőművészetünknek és kertművészetünknek egyként nagy vesztesége, hogy *Rerrich Béla* java férfikorában meghalt. Művészeti fejlődése olyan embernek mutatja, akinek nem az a vágya, hogy specialistává művelje magát: egész sor művészeti technikába mélyedt, hogy mintegy azok egységéből formáljon ki nemcsak éppen valamely házat, hanem az épület egész környezetét kifelé, az épület apróbb ékességeit az iparművészet segítségével a ház falain belül. A sors különös kegyéből ezek a tanulmányai nem mentek veszendőbe, mert egymásután kapott oly feladatokat, amelyek megengedték, hogy nagy mértékben érvényesítse sokoldalúvá alakított tehetségét. Házakat épített, amihez a Műegyetemen szerezte meg tudását, számos szép kertet tervezett, miután néhány éven át Versailles-ban és Párizsban tanulgatta nagy szorgalommal ezt a szép művészetet is, végre mint építész és téralakító mester neki jutott az utóbbi évek legnagyobb idevágó feladata, a szegedi fogadalmi templom terének alakítása és körülépítése. Ritka egyértelműséggel aratott elismerést ezzel a jelentékeny munkájával, amely a város érdekes különlegességévé tette az azelőtt kietlen szegedi nagy teret. A tér köré épített egyházi és egyetemi épületek iparművészeti díszítésénél kitűnő hasznát vette idevágó ismereteinek is. Még az is előnyére vált, hogy egészen fiatal korában festőtanítványa volt *Hollósy Simonnak* Nagybányán. Fáradhatatlan, a művészetért középkori lelkesedéssel buzgó mestert vesztettünk elhúnytával.

Rerrich Béla 1881-ben Budapesten született, július 25-én. Alig hogy elvégezte a középiskolákat, festő-vágyai támadtak s 1898-ban tanítványa lett *Hollósy*nak. Utána a Műegyetemet járta Budapesten s miután azt elvégezte, *Pecz Samu*nak lett tanársegéde (tanára emlékére ő tervezte a Szilágyi Dezső-téren a Pecz-emlékkutat középkorias stílusban). 1906-tól 1908-ig Versailles-ban és Párizsban kertművészeti tanulmányokat végzett s 1908-tól fogva ezeket az ismereteket tanította a budapesti állami kertészeti tanintézetben, amelynek utóbb (1918—23.) igazgatója is volt. 1928-ban a szegedi fogadalmi templom környékének rendezésére hirdetett pályázaton az ő tervét fogadták el kivitelre: a tér köré tervezte a püspöki palotát, a Szent Imre kollégium, a szeminárium épületeit s a nagy művel tavaly ősszel el is készült. Tervezte a székesfőváros Aréna-úti házcsoportját, a Kelenhegyi-úti „Mon rêve"-villát, a Gömb-utcai polg. leányiskolát, Szolnokon a város bérházát, polg. iskoláját, szép kerteket. Ily művei: Szolnokon: tiszaparti park, Nyiregyházán: az új temető, Baján: a Déri-park, Szentlőrincen: a Kossuth-park és a Hősök ligete.

Szakirodalommal is foglalkozott. Folyóiratunknak munkatársa volt.

Rerrich Bélát hirtelen fellépett tüdőgyulladás vitte sírba. Előzően még sikeres vakbéloperáción esett át. Február 23-án halt meg a budai Szt. János kórházban.

Magyar Művészet
1932, 130. l.

IN MEMORIAM

BEDNÁR JÁNOS. Tragikus véget ért egy szépen megindult művészpálya *Bednár János* festőművész halálával. Munkái el-elmaradoztak kiállításainkról: szerzőjük messze elkanyarodott a festő-élettől s többféle hatás alatt a rendes életpályáról keserves lejtőre került, amelyről nem volt erélye visszaemelkednie. A legutóbbi években túlságosan hatalmába ejtette az ital, elvette munkakedvét, végül tehetetlen zsellérjévé lett a budapesti Népszállónak. Pedig tehetségesen indult a pályájára, a festészet volt ifiúkorában szíve vágya sejtő élőhalottja volt ennek az intézetnek. Az utóbbi években már arról sem tudott semmit, hogy egykor festő volt, pedig a festés adta meg ifjabb éveiben élete tartalmát. Már 1914 táján jelentkeztek nála a lelki elbillenések nyomai, amelyek utóbb teljesen elhatalmasodtak rajta. Annakelőtte ő volt ama művészeink egyike, akiknek egyéni stílusa a későbbi expresszionizmus irányába indult, s e szabad és érdekes, csak egyéni érzelmekhez kötött művészet korán megkapta az elismerést: a székesfőváros Schubert-dal című festményét már 1909-ben legnagyobb elismerésével, a 4000 K-ás Ferenc József-díjjal tüntette ki, azonkívül meg is vette egy sor képét (pl. Anyám, Dante találkozása Beatricével, Allegória, Salome); az állam is vásárlói sorába állt, a képeslapok szívesen reprodukálták egyéni zamatú, finom lírai hangú munkáit. Lehetővé vált szíve nagy vágyát követni: éveken át lakott Olaszország több városában (Padova, Firenze, Nápoly) s minden úgy látszott alakulni, hogy sajátszerű romantikát lehelő stílusa zavartalanul fejlődhetik kifejező erejében. Ámde ezt a fejlődést megakasztotta agybaja, amely egyre válságosabb arányokat öltött. Egy darabig még így is művésznek érezte magát, aki megteremti a maga külön világát, ámde ez a világ oly alakot öltött révedezéseiben, amelyet normális képzelet már csak bajosan tud követni. Messze túl a földgömbön, elképzelt világrend központjába helyezte magát („Nakonxipán") és soha nem látott lényekkel, soha nem ösmert érzelmi elemekkel telítette képeit. Barátja, Juhász Gyula, a költő, örökszép versben hozza közelebb szívünkhöz annak az időszaknak Gulácsy Lajosát. De csakhamar idegenné vált ránézve az ecset, az irón, idegenné még régi jóbarátai is. A finom és érzékeny lelkű, szerény, mindenkinek rokonszenves, dús költői képzeletű művész örökre megszűnt cselekvő művész lenni.

Életrajzát ő maga írta meg egy kezünkben lévő tömör vázlatban, amelyből a következőket közöljük:

„Budapesten születtem 1882. Elemi festészeti tanulmányaimat az Orsz. Magyar Képzőművészeti Főiskolán Balló Ede vezetésével végeztem. A firenzei Accademia di Belle Arti tanfolyamát az 1903—4. tanévben látogattam. Már korán egyéni térre lépve, főleg a régi olasz művészet tanulmányozását (Botticelli, Fra Filippo Lippi, később Lionardo da Vinci) gyakoroltam 5 évre tehető olaszországi tartózkodásom alatt. 1909 a *Miénk* tagjává választott. Művészetem jellemzéséül megemlíthetem, hogy képeim történelmi intimitások. Főbb munkáim: 1900 Dombvidék (Szépműv. Múzeum), 1903 Nevető ember,

Ötvenhatodik évfolyam. 7—8. szám. 1932 április 1.

ÉPÍTŐ IPAR
ÉPÍTŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, az Építőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Bizottságának hivatalos lapja.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 12 pengő, félévre 6 pengő. Egyes szám ára 0.80 P. Postacsekksz. 49.197. Hirdetési díj: m/m-kint 0.20 pengő.

FELELŐS SZERKESZTŐ **DR. FÁBIÁN GÁSPÁR**

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL **Budapest, I., Nagyboldogasszony útja 7 c** Telefon: Aut. 695—83

RERRICH BÉLA †

Mialatt Európaszerte, így nálunk is az építőművészet forrongó megujhodási lázában az elméletek csatazajától hangos a levegő, meghalt a modern magyar építőművészetnek egy poétalelkü ihletett mestere, aki nem szavakkal igyekezett leplezni az alkotó készség hiányát, nem elméletekbe csomagolgatta az építészeti fantáziamentes idétlenségeket, hanem az alaposan képzett modern építész pompás fegyverzetével komolyan dolgozott az építőművészet ma hirdetett igazságaiért. *Rerrich* Béla minden izében modern építész volt, nemcsak hitvallója, de harcosa, követője mindazoknak az elveknek, amelyektől ma a szaksajtó hangos, de poéta is volt, aki a praktikus alaprajzon, az anyagszerüségen, a szerkezetek és a higiénia követelményeinek kielégítésein felül a lelkében élő költői gondolatoknak is teret adott, hogy visszatükröződjék alkotásán egész belső lelkisége, melyben a mü megfogant. Az ő építészegyénisége valóban össze volt kapcsolva a legalaposabb szaktudásból, a modern építőművészet kiforrott alapelveinek ismeretéből, a hagyományok rajongó tiszteletéből és az örökkévaló szépnek nagy szeretetéből.

Rerrich Béla 1881-ben született Budapesten régi patricius családból. Ábrándos nosztalgiával esügött egész életében családi hagyományain, örökölt régi butorain és ereklyéin. Mégis minden izében modern ember volt már akkor, amikor a József müegyetem padjait elhagyva, kilépett az építészeti közélet porondjára. 1905-ben tanára lett a székesfővárosi iparrajziskolának, majd angol nyelvtudása révén elnyerte az angol kertészeti stipendiumot és hosszabb angliai tanulmányutjáról vsszatérve, tanári állást nyert az állami kertészeti tanintézetnél, melynek később hosszabb ideig igazgatója is volt. Már pályája kezdetén figyelemreméltó építészi magánpraxist folytatott, mesterének, Pecz Samu müegyetemi tanárnak praktikus szellemében, akinek nemcsak korábban tanársegédje, hanem lelkes tanítványa és követője volt. Tőle örökölte az építőanyagok és szerkezetek parancsoló tiszteletét, annak az elvnek az érvényesítését, hogy az építőanyag tulajdonságai és az építőszerkezetek formaképző ereje legyenek az építőművészet esztétikai hatásának a legfőbb eszközei. Ez a gondolatmenet, mely alkotásaiban rajzónját vezette, átszürődött tradiciószerető poétalelkén s így születtek meg a művek, amelyek büszkeségei lesznek korunk magyar építőművészetének, mert szerencsés ötvözetei a modern építőipari elveknek és a belső szellemi tartalomnak. Rerrich Béla mindig

a legmodernebb törekvések harcvonalában állott. A Bárczy érában létesített fővárosi építkezések során a Gömb uccai iskolája egyike a korabeli legtipikusabb modern iskolaépületnek. Az utóbbi években két nagyszabásu építőművészeti tervpályázaton nyerte el az első díjat, mindkettő felépült és építészi munkásságának legkarakterisztikusabb képviselői.

Az egyik a székesfővárosi Hengermalom uccai hatalmas bérházcsoport, mely az elektromosmüvek munkásainak és tisztviselőinek lakótelepével kapcsolatosan létesült, nagyszabásu munkásjóléti modern berendezésekkel; a másik a szegedi fogadalmi templom előtt kialakitott térnek nagyszabású körülépitése. Ez volt életének főműve, ebben ragyogtatta épitőművészi tehetségét legkáprázatosabban és ezzel állított örök emléket nevének. A sors kegyes volt hozzá, amikor két olyan férfiut rendelt melléje munkatársul, mint *gróf Klebelsberg Kunó* volt kultuszminiszter, a nagyszabású épitkezés spiritus rectora és *Glattfelder Gyula* csanádi püspök az egyetemi épitkezésekkel szomszédos püspöki szeminárium és rezidencia művészlelkü épittetője. Rerrich Béla a kultuszminiszter nagyszabású elgondolása alapján az egyetemi épületeket, a szemináriumot és a püspöki rezidenciát monumentális szerves egységbe kapcsolta a teret körülzáró hatalmas árkádsorral és nem kétséges, hogy Rerrich művészi invenciója nagyban hozzájárult az idehelyezett és Széchenyi óta felépitésre váró „üdvlelde" megvalósításának kiérlelésére. A nemzeti emlékcsarnok annyi művészi ihlettel, költői gondolattal s annyi szeretettel nyert megoldást, aminőre nincsen példa a magyar épitőművészet történetében. A püspöki rezidencia interieurjeiben pompás festő részleteket találunk, emelyre nyilván a stokholmi hires városházépület belső kiképzése inspirálta őt.

Rerrich Béla a műszaki és művészi közélet terén is mindenütt ott volt, ahol önzetlenül kellett dolgozni. Tevékeny tagja volt az Országos Magyar Képzőművészeti tanácsnak és a Műemlékek orsz. bizottságának. A mult évben fővárosunkban lezajlott XII. nemzetközi épitész kongresszusnak ő volt a főtitkára és az ő tapintatos körültekintő és lelkes fáradozásainak volt legfőképpen köszönhető az a siker, amely ezt a kongresszust kulturális kihatásában a résztvevő nemzetek előtt politikai szempontból is jelentőssé tették. Ez alkalommal részesült abban a ritka kitüntetésben, hogy az angol épitészek királyi intézete a RIBA tiszteleti tagjául választotta. Már korábban is szép elismerésekben volt része, a kormányzó keze előbb kertészeti intézeti működését gazdasági főtanácsosi cimmel, utóbb a szegedi épitkezések alkalmából a II. oszt. polgári érdemkeresztel tüntette ki.

Irodalmi tevékenysége is számottevő, értékes tanulmányait főleg az architektonikus kertművészet köréből meritette. Gyakorlatilag is sok szépet alkotott e téren, legutóbb ő készitette a nyiregyházi temetőkert rendezési tervét és felépitette monumentális modern kapuzatát azzal a klinker tégla anyaggal, amellyel a szegedi épületeket is burkolta, s amelyet behatóan külföldi tanulmányozásai alapján ő honosított meg hazánkban s melynek érdekében nagy propagandát is fejtett ki.

Rerrich Béla az ember, külön fejezetet érdemelne. Meleg szivü, derüs kedélyü kollegiális érzésü szeretetreméltó egyéniség volt, akinek barátságát mindenki kereste, s hogy mennyire szerették, szomoru temetésén láttuk, midőn a Mindenható kifürkészhetetlen akaratából férfikora delén és alkotó erejének teljében utolsó utjára kisértük.

Dr. Lechner Jenő.

Göthe, — a müvész.

A német költőfejedelem halálának századik évfordulóját az egész müvelt világ megünnepli. Ez egészen természetes, mert lángelméjének nagyszerü alkotásaiban is az egész civilizált emberiség gyönyörködik. Göthe azonban nemcsak nagy költő, nagy iró, hanem nagy életmüvész is. Mint ember pedig jó néhány fejjel emelkedik kortársai fölé. Azt azonban már kevesebben tudják, hogy képzőművész és tudós is volt. Rajzol és fest, még pedig tehetséggel. Esztétikus és államférfi. A weimari udvar nagyrabecsült és körülrajongott minisztere.

Göthe, lelkének minden szálával költő. Művésze a nyelvnek. Az emberi léleknek pedig éppen olyan mélyrehatő buvára, mint Schakespeare. Szenvedélyesen szereti a nagy brittet. Ő az első német, aki rajongott érte és felfedezte nemzete számára.

Ir tragédiát, drámát, regényt, époszt és lyrát. Sóvárog minden szép, jó és igaz után. Csupa bölcsesség és okosság. Nem álmodozó, hanem a tettek és cselekvések embere. Komolyan és nagy ambicióval rajzol és fest, már gyermekkorában. Rézkarcokat is csinál. Mindez azonban csak mellékfoglalkozás. Valóságban jogász. Doktor juris. Tanul filozofiát. A természettudományokkal olyan behatóan foglalkozik, hogy elmehetne fizikatanárnak. Meteorológiai, mineralogiai, geologiai és botanikai tanulmányai tudományos jelentőséggel birnak és egy vaskos kötetet tesznek ki. Amit a Faust monologjában mond, az szóról-szóra Göthére illik:

Jurisprudenciát és Medicát, —
Haj! és még hozzá Filozofiát,
Meg Theologiát is — fájdalom!
Nagy hévvel áttanultam s mind tudom.
Magister, doktor a nevem.

*

A képzőművészetek terén, első, igazán ifjúkori szerelme, az építészet volt. Mint görög és latin emlőkön nevelt gimnazista csak az antik művészetek szépségét szivta magába. Azt hallotta, hogy az építészetben a tömegek nyugalma, harmoniája és a formák szépsége a fontos. A gotika ennek éppen az ellenkezője. Nyugtalan és túlhalmozott diszítések kaosza. Barbár, izléstelen stylus.

1770-ben, a strassburgi egyetem hallgatója lesz. Naponta ellátogat a gyönyörü Münsterhez. Nem tud betelni a szépségével. Mennél jobban megismeri, annál szebbnek, tökéletesebbnek, elragadóbbnak találja. Ámulva látja, hogy amit neki a gotikáról

RERRICH BÉLA EMLÉKÉRE.

RERRICH BÉLA: A SZEGEDI TEMPLOM-TÉR, AZ EGYHÁZI TEMPLOM ÖSI TORNYÁVAL.

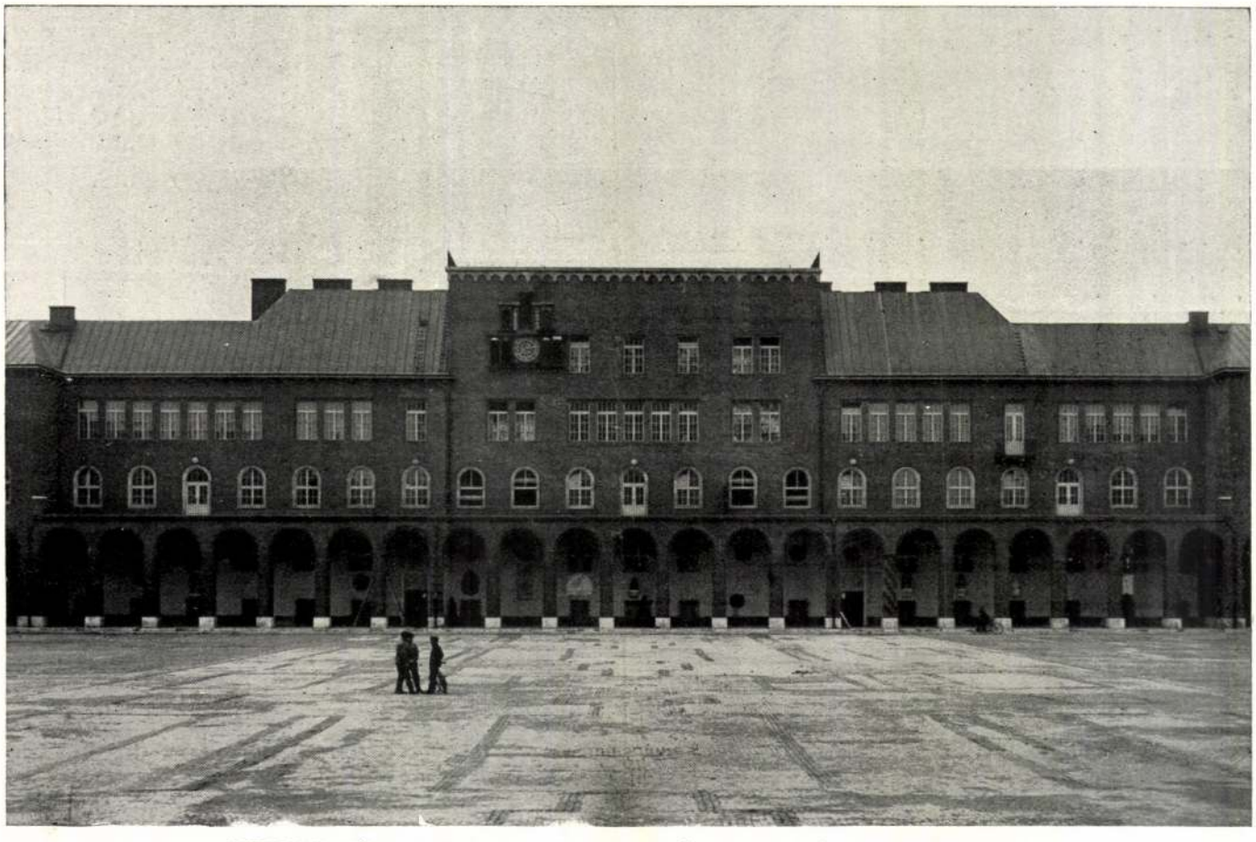

RERRICH BÉLA: A SZEGEDI TEMPLOM-TÉR. A VEGYÉSZETI INTÉZETEK.

A profi álma

Mühlbeck Károly rajza

Claudina, aki most is bejött, hogy az esti ceremóniát elvégezze, ott találta őt, amint ölében a félbemaradt csipkekendővel az ajtó felé nézett.

A kis fehér fej gyorsan megmozdult s a fáradt szemek valami hirtelen támadt megkönnyebbüléssel néztek fel.

— Ugye már elmult tíz óra, Claudina? — kérdezte.

Claudina komolyan rázta a fejét.

— Nem asszonyom. Még csak tíz perc mulva lesz. De azt gondoltam, ha Giovannino elment, jobb lesz, ha asszonyom lefekszik.

Ma egy másik kis szobában vetett neki ágyat Claudina. De a fehérhajú asszony ragaszkodott hozzá, hogy mégegyszer bemenjen és elbúcsúzzék a halottól.

Az oltár lámpájának gyönge fényénél odatapogatózott az ágyhoz.

Nem sírt és nem habozott, mint ahogyan azok szoktak, akik hirtelen szembekerülnek a halállal.

Gyöngéd, de bátor mozdulattal emelte fel a kendőt az ura arcáról. Mintha azt hinné, hogy alszik.

Jó darabig állt és nyugodtan nézte az arcán elömlő nagy békességet.

Aztán lehajolt az ágy fölé.

Claudina látta, hogy valamit súg a halott fülébe.

Remegő ujjal keresztet vetett a homlokára, leborította arcát a kendővel és egyetlen hang nélkül, lassan megfordult.

Claudina kezében olyan volt, mint egy kis gyermek.

Claudina levetkőztette, mint egy gyermeket, lefektette az ágyba, gondosan betakargatta és kezébe adta az olvasóját.

Mielőtt kiment a szobából, az ajtóban megállott. Magasan a feje fölé tartotta a gyertyát. A könnyek melegen patakzottak a szeméből, hogy egyedül látta a fehér fejet ott, a vánkoson és arra a másik néma alakra kellett gondolnia, akit ott hagytak a hálószobában.

— Buona notte, signora, — mondta olyan bátran, amilyen bátran csak telt tőle.

— Buona notte — felelte a fehérhajú asszony.

Reggel a megszokott időben, Claudina benyitott a kis szobába.

A sötétben eltapogatózott az ablakhoz és felhúzta a zsalut.

Napfény özönlött a szobába és vakító fénnyel öntött el mindent.

Claudina hálás volt a napfényért. Új napra, szépnapra virradtak.

Az ágy felé fordult.

A mozdulatlan fehér fej egyedül pihent a nagy párnán.

A tehetetlen, pici kéz görcsösen szorította az olvasó gyöngyszemeit a takaró fölött.

— Buon giorno, signora, — mondta Claudina és megpróbált vidámságot erőltetni a hangjába.

De nem kapott feleletet.

Messze, kint, a csodálatos városban egy gondoláslegény kiáltott:

— Ohé...

Az ablakon át berepült egy fehér pillangó.

Már jóideje csapkodta szárnyaival kívülről az ablaktáblát.

Berepült a szobába, táncolt, ugrált.

Megittasodott a napfénytől, a szabad levegőn.

Vége

A kis Fanchon

Irta: **Farkas Imre**

Két apró fekete gyerek —
Nagy ház a messze Dunaparton —
Ide jött, messze Dél-Provence-ból
A kis Fanchon.

Szelid francia lányka volt,
Kertben mélázott őszi reggel
És bajlódott a két kis vad
Magyar gyerekkel.

Az ur ritkán tévedt haza
És akkor is váratlanul
Hangos volt, vidám, nótás kedvü
Szép magyar ur!

Ha jött — bugott a zongora
Hajtók bonták a csalitot
S ott lappangott körötte mégis
Egy bus titok.

Megállt olykor egy kép előtt,
Szőke asszonynak volt a képe
És fájdalmas mártir-mosoly
Volt a szemébe.

S egyszer — megjött a szőke asszony,
Várt az úr rája kora reggel
A két ünneplő, izgatott
Apró gyerekkel.

Mosoly volt aznap, béke, csók
A nagy házban, a Dunaparton —
És aznap tünt el mindörökre
A kis Fanchon.

Uj Idők 1927. XXXIII. 18.

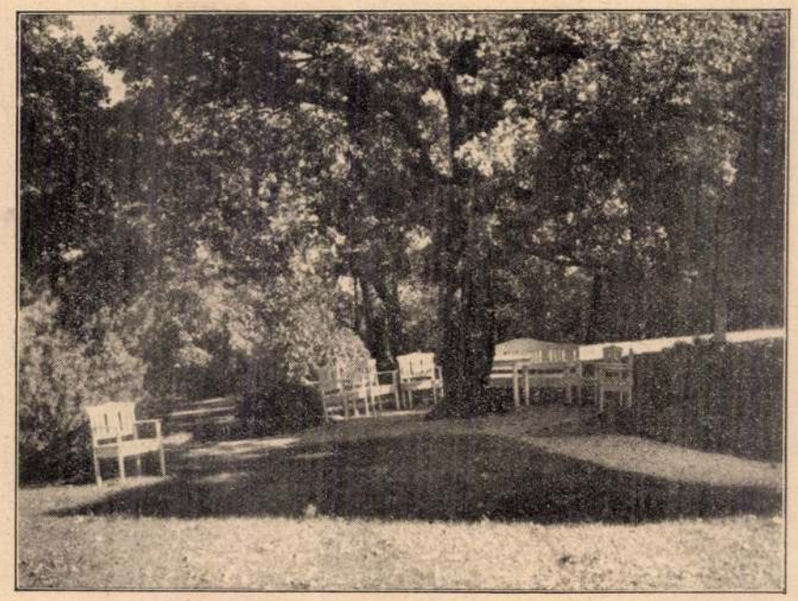

Modern kertművészet. Árnyékos pihenő egy svábhegyi parkban. Rerrich Béla müve

A szép kertről

Irta: **Rerrich Béla**

Sokat írnak újabban a kertről, a szép, a jó, a művészi kertről, egyszóval a kert „esztétikájáról", és mégis hihetetlen rossz kerteket látunk szerteszét mindenfelé. Szándékosan használom a „rossz" kifejezést a „csunya" helyett, mert sokkal több a rossz kert, mint a csunya kert.

A kertnek éppúgy megvan a maga kifejlődött esztétikája, mint a háznak, az architektúrának, de egész furcsa dolog, hogy senkisem veszi olyan komolyan — pedig valamikor ugyancsak komolyan vették; a nagy francia királyok, a Lajosok idejében ugyancsak fontos szerepe volt a kertnek a francia udvarokban, de nemcsak ott, hanem az egész világ előkelő, gazdag életében. A kert esztétikája kialakult az idők során tisztán és komolyan; szabályokba lehet foglalni a kert szépségeit is. A szabályokba foglalt művészetbe mindenütt vannak azonban „betörések", de sehol sem olyan mértékben, mint a kertművészeteknél. Az építész az anyagoknak teljes mértékben ura: az anyag, a forma az ő kezében uralma alá kerül. Azonban mik a kert alakító anyagai? A talaj, a terep, a sziklák, a víz és rengeteg gyep, cserje, fa, virág és ez az utóbbi anyag nem idomítható erős kézzel. A növény, a virág csak részben alakítható anyag; elsősorban a természet közvetlen alkotása, mely kisikamlik az emberi kéz alkotó hatalmából.

Ellentmondásnak látszik, hogy a növény, a virág nehezíti meg „a kert" szépségének vagy jóságának megítélését. Pedig így van. A kert, a szép kert maga egy műalkotás, mely bizonyos szempontok szerint kialakult szabályoknak felel meg, hol építészeti szabályoknak, hol filozófiai felfogásoknak, vagy nézeteknek. A virág, a növény azonban a természet alkotása, ez frisseségével, üdeségével, pajkosságával, kacérságával ki-ki búvik a szabályok kereteiből és előtörő pajzánságával vonzza magára a néző figyelmét. És így vannak kertek, melyek rosszak, oktalanok, következetlenek és melyek első pillanatban jobban tetszenek sok embernek, mint a jó, a művészi kertek, mint ahogy a csevegő, kacér, pajkos, fitos-orrú fiatal nő gyakran gyorsabban hódít, báresak talán rövidebb időre is, mint a komoly, higadt, úgynevezett „értékes" társa. A színes, üde, pajkos virágnak, vagy általában véve a növénynek tulajdoníthatjuk azt, hogy bízvást elmondhatjuk: *„ a legtöbb ember nem látja a virágtól a kertet"*.

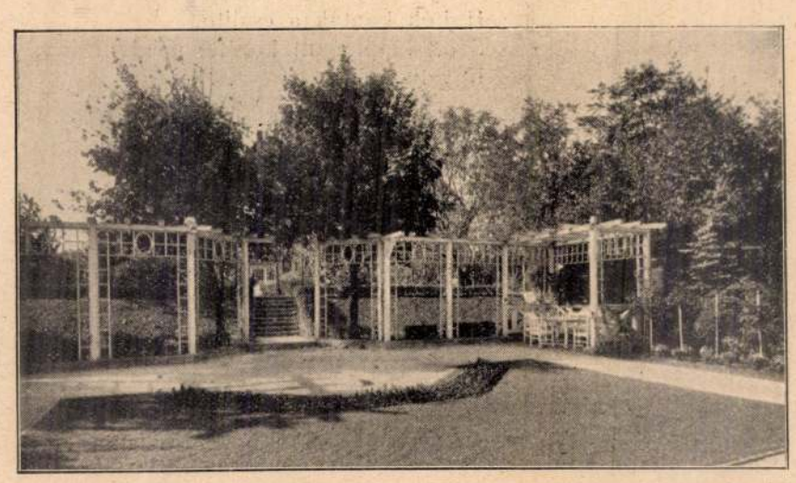

Modern kertművészet. Kerti architektúra egy rózsadombi kertben. Rerrich Béla müve

A kert maga kialakult felfogásokból eredő szabályoknak megfelelő műalkotás. A műtörténet két irányát különbözteti meg a kertnek: *a mértanit* és a *tájképiest*. A mértani kert gyakorlati tényekből alakul ki. Már ősidőktől fogva szinte ösztönösen mértani felosztású területeken termelték a zöldséget; a gyümölcsösben a fák elültetése is mértani szabályossággal mutatkozik a legcélszerűbbnek. Hogy a víz a lejtős területekről ne szaladjon le túl gyorsan és ne mossa magával a termőtalajt, vízszintes részekre bontották a kertet: *terraszírozták*. Ez a mértani szabályosság később diszítő irányba megy át és így keletkezik a mértani kert, mely a nagy francia „Napkirály": XIV. Lajos korában éri el legvégső kifejlődését.

A másik irány a tájképies irány, („angol kert"), ezzel ellentétben a természetet, a tájképet veszi kiindulásul és ennek szépítését, vagy mesterséges megalkotását tűzi célul különféle szemszögekből nézve.

A házi kert, a kisebb kert egyedüli helyes formája a mértani kert. A kertet kerítések veszik körül, benne foglal helyet a ház, vagy az épületek és ezeken a *kis* területű kerteken annyira uralkodnak, hogy itt tájképies hatásokra gondolni alig lehet. A szép kert ilyen értelemben teljesen szervesen a házzal összefüggő alkotás, a háznak vagy a lakásnak a szabadba való folytatása. Helyiségei vannak akár a lakásnak: van díszkert, gyümölcsös és zöldséges kert, gazdasági udvar, gyermekjátszóhely, pihenők, lugasok, stb., de mindezt külső kialakulásában egy egységes dolog kell, hogy irányítsa, mint az ízléses, hangulatos lakást: a tulajdonos egyénisége, és szeretete, és organizáló képessége. A

„kert szépsége“ és a „virág szépsége“ tehát két különböző fogalom. A „szép kert“ legfőbb kritériuma az, hogy annak szépnek kell lennie akkor is, amikor virág még nincs is, vagy télen, amikor már nincsen benne. Ez akkor van, ha a kert a házzal együtt egységesen, egy egységes gondolatnak megfelelőleg van megorganizálva és ha mesterség szempontjából jól és szakszerüen van elkészítve.

Az ügyvédírnok

— Elbeszélés —

Irta: **Lőrincz Miklós**

Gáspárt, az öreg, alázatos, szorgalmas ügyvédírnokot, miután több mint húsz éve dolgozott már az Érdy-irodában, a fiatal Érdy doktor, valami jelentéktelen nézeteltérés miatt, hirtelen haragjában kidobta az állásából.

Gáspár szédülten támolygott ki az irodából, ahová húsz munkás év emlékén kívül még az is kötötte, hogy az öreg Érdy János halálos ágyán magához hívatta és fiatal, tapasztalatlan ügyvéd fiát, meg az irodáját az ő gondjaira bízta.

Félévig az öreg Érdy halála után ment is minden a maga rendje-módja szerint. Gáspár kettőzött szorgalommal dolgozott, hogy Érdy János halálát ne érezzék meg az iroda kliensei.

De most egyszerre vége szakadt mindennek.

A fiatal, hirtelenharagú Érdy László, akire voltaképpen neki kellene vigyáznia, most kidobta őt az irodából és ráparancsolt, hogy oda be ne merje többé tenni a lábát.

Gáspár rettenetes lelkiismeretfurdalást érzett. Neki kellett volna arra is vigyáznia, hogy fiatal principálisa meg ne haragudjék rá és el ne követhesse azt a könnyelműséget, hogy őt elkergesse maga mellől.

Mit fog most Érdy László egyedül csinálni? Hiszen alig ismeri az ügyeket, a klienseket. Ki fogja neki kikészíteni a tárgyalási darabokat? Ki fogja a tárgyalásokra utasításokkal ellátni?

Senki.

Az öreg Érdy halott, ő pedig nem lehet többé mellette.

A másnapi tárgyalásokra gondolt. Szent Isten! A Jakabffy—Loránt-ügy. Ezt holnap délelőtt kilenc órakor tárgyalják és a telekkönyvi kivonat, amit Jakabffyné ma délelőtt hozott be, ott van az ő fiókjában. Ki fogja ezt ott keresni? A principálisa azt sem tudja, hogy a kivonatot Jakabffyék megtalálták.

Tennie kell valamit.

Az idő hat óra felé járt. Lassan esteledett. Gáspár tudta, hogy ilyenkor már senki sincs az irodában.

Tolvaj-óvatossággal odasompolygott az irodához és régi kulcsával kinyitotta. Asztalához sietett. Itt a telekkönyvi kivonat... itt a többi tárgyalási darab..., a holnapi ügyek...

Ebben az ügyben ez, abban az a teendő. Ezt és ezt kell kérni a bíróságtól... ezt és ezt a tanut kell bejelenteni... A tanu itt és itt lakik. Szépen sorjában felírt, elintézett, kikészített mindent és az aktatáskát a tárgyalásra kész ügyekkel bekészítette az ügyvéd asztalára.

Az ügyvéd másnap reggel, mintha mi sem történt volna, vette az aktatáskát és felment a tárgyalásokra.

Este Gáspár újra bent volt az irodában. Elkönyvelt, felírt, elkészített mindent. Több mint két óra hosszat kellett dolgoznia, mert másnap perfelvételi nap volt, sok tárgyalással.

Harmad-, negyed-, ötödnap mindez megismétlődött. Gáspár nem volt többé alkalmazottja a fiatal Érdynek, de az öreg Érdynek adott szavát megtartotta és vigyázott a fiára, meg a gondjaira bízott irodára.

A régi-régi bútordarab, amit meggondolatlanul dobtak ki a lakásból, visszaszállt a helyére és teljesítette a kötelességét, mert érezte, hogy szükség van rá.

A hónap vége felé már azt is megtette Gáspár, hogy felment a telekkönyvi hivatalba néhány kivonatot megcsinálni, de ilyenkor mindig nagyon vigyázott arra, hogy volt principálisával ne találkozzék.

Harmincegyedikén este Gáspár egy borítékot talált az asztalán.

Kétszázötven pengő volt benne.

A fizetése.

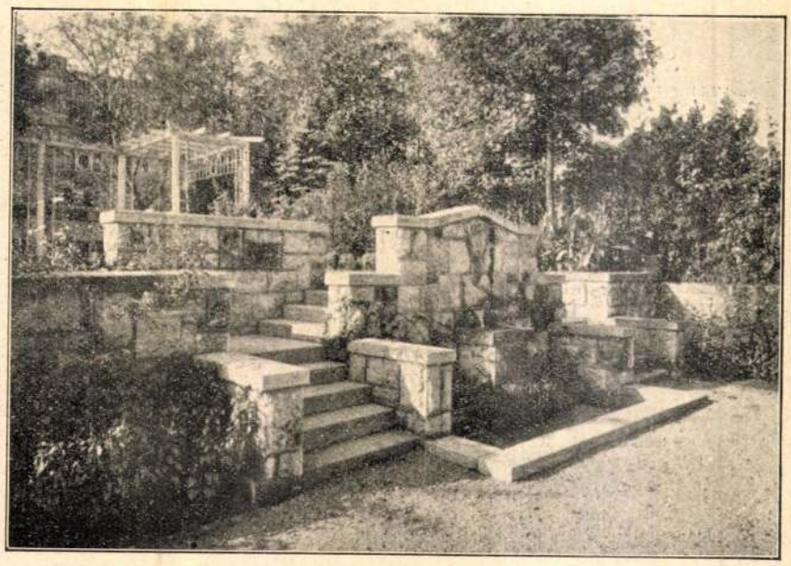

Modern kertművészet. Falikúttal kombinált kertilépső. Rerrich Béla müve

Modern kertművészet. Gyümölcsös és zöldséges egy rózsadombi kertben. Rerrich Béla müve

Daloskert

Az *Uj Idők* mai száma két dalt közöl. Az egyik Csokonai Vitéz Mihály *Esküszöm szép Lilla* kezdetü versére készült, erősen német hatás alatt és ismeretlen szerző műve. Már a Szotyori Nagy-féle Csokonai-dalgyüjteményben is megtalálhatjuk. A másik érzelmes *Szerenád* a mult század közepéről. A Bevilaqua-gyüjtemény közölte először Szentistvány Juliska dalénekesnő lejegyzésében. Ezen is német hatás érzik. De azért mégis mind a két dal a magyar mult dalai közül való.

A két dalt egy nagyobb gyüjteményből választottuk ki, amely izléses, mondhatni: művészi köntösben nemrég hagyta el a sajtót. A gyüjtemény címe *Daloskert*. Tartalma: ötven dal. A legrégibb dal a tizenhatodik század közepéről való. A legújabb: nagyapáink ifjúkorából, a mult század közepéről. *Akkor* ezek a dalok még éltek. Talán valamennyit énekelték még a főúri szalonokban, de még inkább: az úri középosztály s a polgárság házaiban. A kiegyezés után azonban elfeledték ezeket a dalokat. Az ország rohamos fejlődésnek indult, ez a fejlődés nem szerves, hanem ugrásszerű volt, az egyes nemzedékeket áthidalhatatlan űrök választották el egymástól s a század végén az új közönség szinte átmenet nélkül tért át Dankó Pistáról — Strauss Richárdra. Nagyapáink dalai, butoraikkal egyetemben, felkerültek a padlásra. Most, amikor ismét megszállta a közönséget a vágy a régi, kényelmes, öblös, nemes formájú, úri izléssel és ma már ismeretlen műgonddal készült nagyapai butorok után, a régi garniturákkal egyetemben ezeket a dalokat is lehozták a padlásról. A százéves garniturákat csak át kellett húzni. Fájuk, alkotmányuk elpusztíthatlanul remek. A dalokat is csak le kellett porolni. Bájuk, illatuk ma is a régi, minden ütemük ma is: kellemmel és csínnal teli.

A leporolás és kötetbe gyüjtés munkáját ketten végezték. Molnár Imre, az országos hírű dalénekes és Kern Aurél, aki nemcsak kíváló tudósa a zeneművészetnek, de finom és elegáns költő is. A dalokat négy évszázad dalterméséből Molnár Imre válogatta össze és ő kisérte érdekes és kimerítő magyarázó jegyzetekkel. Az énekszóra, zongorakisérettel való feldolgozás Kern Aurél műve. Kern Aurél a mű előszavában hangsúlyozza, hogy ő csak tatarozó munkát végzett, idegen szóval *retus*-nak lehetne mondani, amit csinált. De mi tudjuk, hogy az ilyen munka elvégzéséhez nemcsak ügyes, gyakorlott, biztos kéz, alapos stilus-ismeret, választékos izlés, de — legfőként és elsősorban — művészi érzék kell. A *Molière-suite* elmés és leleményes szerzője most mesteri keretekbe foglalva teszi le asztalunkra a magyar dalok kincsesházának rég elfelejtett opáljait, türkizeit, gránátjait, hegyi kristályait. De a gránátok között kis zenei rubintok s a hegyi kristályok között gyémántok is akadnak szép számmal.

Ezek a dalok, nagyapáink dalai, számot tarthatnak nem csak érdeklődésünkre, de szeretetünkre is. Egy rég letünt világ lelkét őrizték meg, elfelejtett nemzedékekét, amelyek ezekben a hajdan országszerte divatos dalokban gyönyörködtek, tehát felismerték bennök lelkük visszhangját, azt a muzsikát, amely kimondatlanul ott rejtőzött a lelkük mélyén.

A régi családi ékszereket ma újra megbecsülik mindenütt. Illik, hogy mi is helyet adjunk szívünk üvegszekrényében ezeknek a daloknak, nemcsak azért, mert a kegyelet így kivánja, nem csak azért, mert minden művészi kulturának, meggyőződésünk szerint, elengedhetetlen feltétele a hagyományok ismerete, nem csak azért, mert ezek a dalok a *miéink*, mert túlnyomórészt a magyar, városi és polgári kultura virágai, hanem azért, mert *szépek*, mert formásak, költőiek, ötletesek, mély érzésből fakadóak, mert lélek van bennök, egy elsüllyedt világ lelke, kedélye s arany derüje. A magyar Atlantiszé, amelynek csúcsairól ma már csak ezek a dalok csillognak felénk a messzeségből, a magyar mult óperenciás tengerének túlsó partjáról.

Fodor Gyula

Zene mellett

Körültem lárma, víg zaj, mulató had.
A zene játszik tűzzel s elhalón
gyönyörüt, mámorosat, bódítókat
s szaggatja, tépi reszkető valóm.

S életvidorság közt nagy bánatsziklák
szívem megesve hullanak reám
s lelkembe lengeni szemem akit lát,
te vagy az édes, te vagy Máriám.

Nem a bortól vagyok én kába, részeg,
a te szemed volt vészes italom
s míg az üres csiszolt kristályba nézek,
könnyem perdül a boros asztalon.

Ó, milyen szomjas most reád a lelkem,
sirván szeretném csókolni szemed,
csókolni márványfehér, érzéketlen
arcod, míg rajt a tűz lobbot vetett.

Szeretnék reád átkot szórni százat,
megátkozlak, mert sírtam, rossz leány
s áldásra válik átkom s áldva áldlak,
amiért sírtam, édes Máriám.

Haraszthy Lajos

Mohács népe

Ne ünnepeljünk feketeruhások,
Szomorú őszben virágot szedők.
Magyar lelkekben dolgoznak az ácsok
És készitik a koporsófedőt.

Hajtsuk meg büszke, koronás fejünket:
Siró szemekben megtörik a fény.
Bennünk a mártiromság vére lüktet,
Fájdalmas ez a tövisdiadém.

És fátyolozzuk be a zászlainkat
És tépjük meg a koldus-rongyokat,
Mohács a gyásznak bölcsejébe' ringat
Mosollyal álmodó porontyokat.

Az arcotokban bús Jézus-vonások
Zarándok-lelkek, igemagvetők...
De szentek vagytok feketeruhások,
És áldottak a magyar temetők!

Mert sirjaik majd szólnak ékesebben.
Ti új csodákra jöttetek elő,
Van a ti néma szenvedésetekben
Valami fényes megváltó erő.

A béna indul és a vakok látnak,
Föléd glóriát ír a kíntusa
Népem, te a bűnös gonosz világnak
Szenvedő Krisztusa!

Ifj. Szász Károly

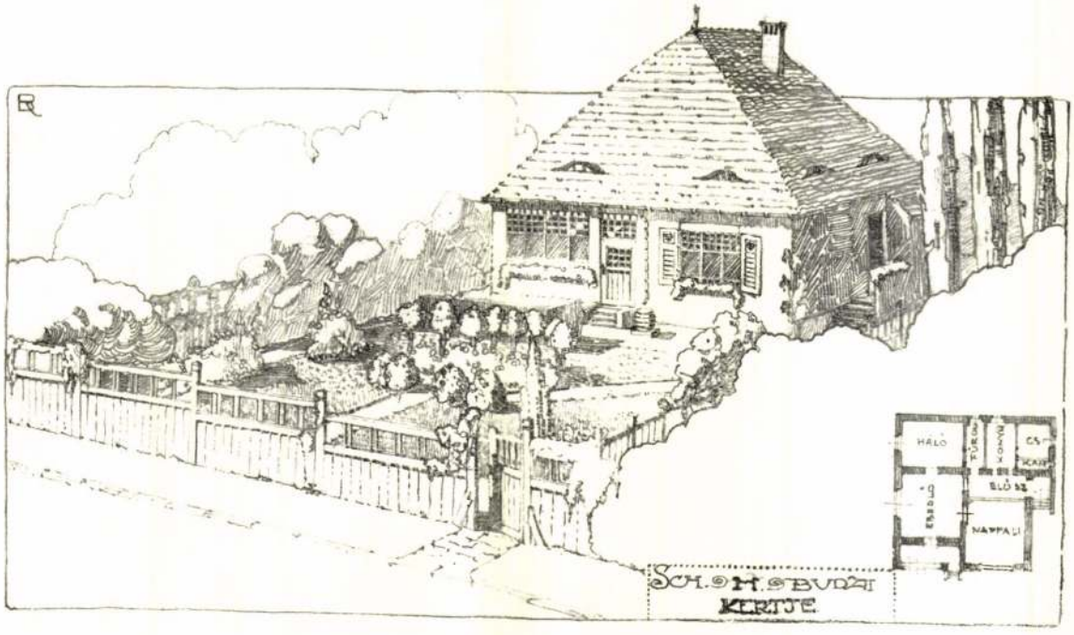

384.

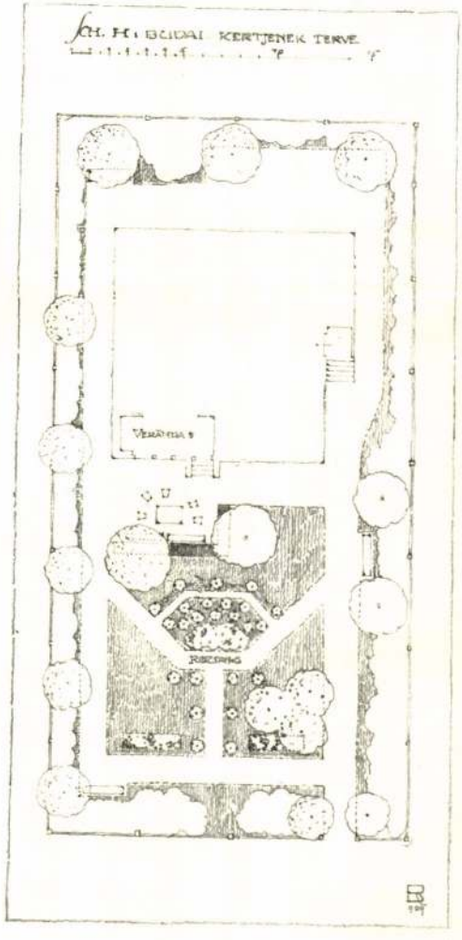

385.

384–385. RERRICH BÉLA:
KIS LAKÓHÁZ ÉS KERTJE.
MAISONNETTE
ET JARDIN ATTENANT.

Rerrich Béla: A kert művészete.
Magyar Iparművészet 1910. 351–352. l.
képekkel.

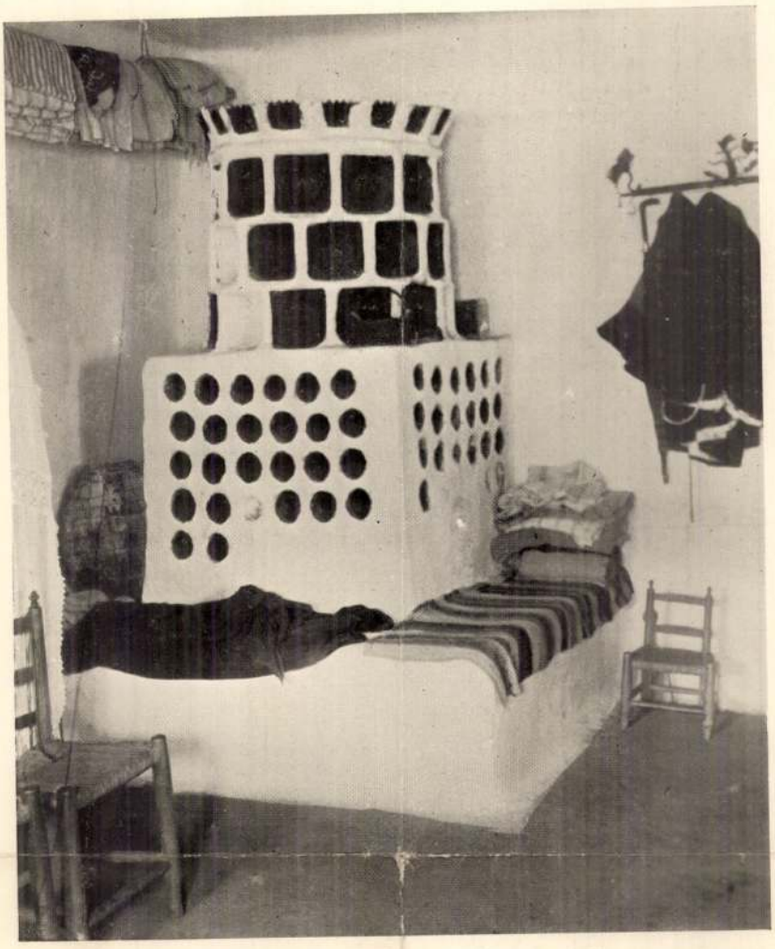

381. KÖCSÖGSZEMES BANYAKÁLYHA DECSEN.

381. POÊLE À CARREAUX DE FAÏENCE À DECS.

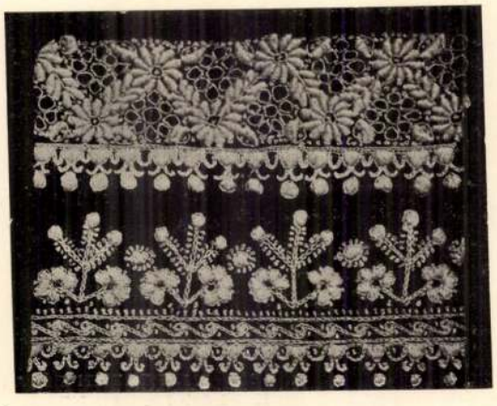

382—383. SÁRKÖZI HÍMZÉSEK.

382.

383. BRODERIES DE SÁRKÖZ.

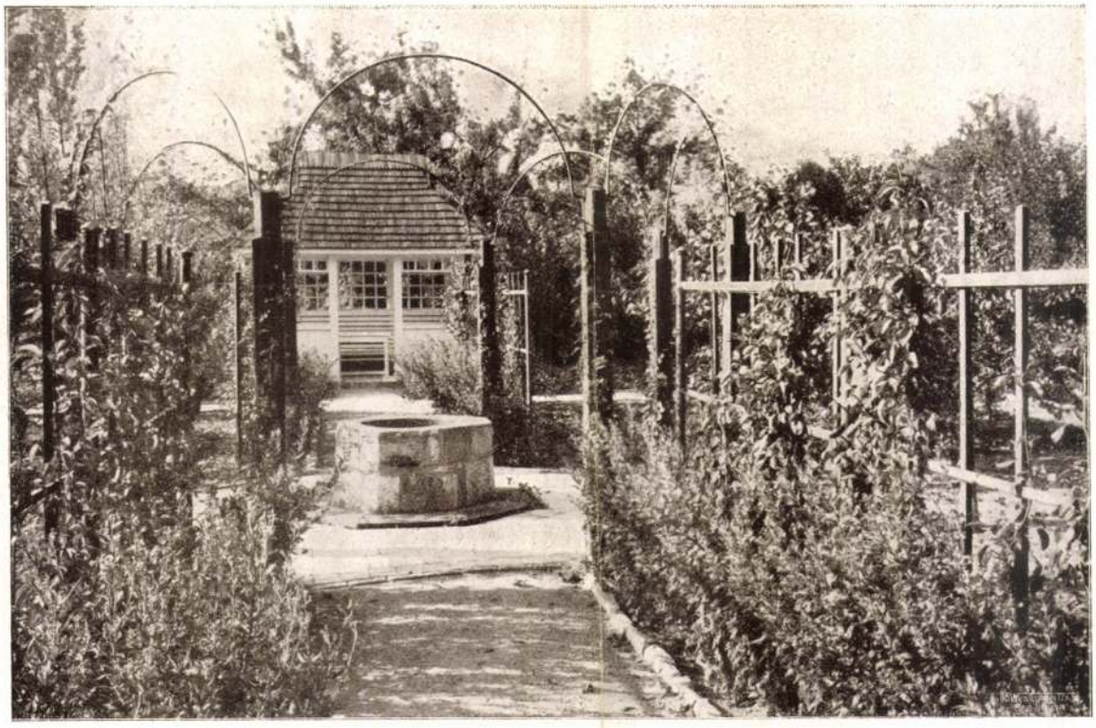

Rerrich Béla: Harsányi Jenő rózsadombi kertjének részletei. ✦ Gartendetail ✦ Détail d'un jardin à Bude.

62

Fábry Pál: Ruhaszekrény. Készítette Krikava István. ◆ Kleiderschrank. ◆ Armoire.

Ágy, 63. lap.

Magyar Iparmüvészet

1927. 62, 63. l.

Képek

Rennich Béla

lágmányosi palotáinak helyiségeit, vagy a városligeti iparcsarnokot ajánlja. Szerinte is a legelső lépés oly szűkebb bizottság kikülde se, mely kijelölje, kikutassa a meglevő ipari és természettudományi eszközöket és tárgyakat és egyúttal kidolgozza a múzeum szervezeti szabályait.

Cserháti Jenő a kir. József-műegyetem nevében az eszmét szintén melegen üdvözli s kéri a gyüjtés haladéktalan megindítását. Kéri továbbá, hogy az akcióba a kerületi iparfelügyelők is hivatalból bevonassanak.

Kosutány Tamás dr. példákat említ fel, hogy minő nagyfontosságú magyar találmányok nemzeti tulajdonjogát vesztettük már eddig is el. A szeszipar, a malomipar, a bányászat, a nyomdászat, stb. nagyon sok iparág fejlődésének útját magyar találmányok szabták meg s az emberiség kulturális haladásában úgy a természettudomány, mint az ipar terén igen értékes oly találmányokra mutathatnak rá, melyek magyar természettudósok, magyar technikusok alkotásai. A múzeum létesítését a magyar nemzeti kultura kérdésének tartja és annak nemzeti fontosságot tulajdonít.

Hermann Miksa a selmecbányai m. kir. állami erdészeti és bányászati főiskola nevében a főiskola legodaadóbb támogatását igéri.

Gálocsy Árpád azt javasolja, hogy a bizottság működésébe a magyarországi bányahatóságokat is vonják be. Figyelmeztet arra, hogy a még meglevő, de nagyobb méreteik miatt múzeumban el nem helyezhető technikai műemlékek is megóvandók volnának. Utal a tordai ősi fahídra, mely Európának legnagyobb szerkezetű hídja s noha teljesen jókarban levő, évszázados, hírneves magyar alkotás, most egy vashíd épitése kedvvéért le akarják bontani. Kéri, hogy a létesítendő múzeum működése az ily technikai műemlékek megőrzésére és fenntartására is kiterjesztessék.

Déry Károly kir. tanácsos a Magyar Bánya- és Kohóvállalatok Országos Egyesülete nevében az egyesület áldozatkész támogatását jelenti be.

Tóth Lajos dr. miniszteri tanácsos, a vallás- és közoktatásügyi miniszterium képviselője azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy *Apponyi* Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Ő Excellenciája ezen intézmény nevelő hatásának a saját kormánypolitikájával rokonkötelékeire való tekintettel, de a magyar tudományos és történeti munka történelmi emlékeinek megóvása szeretetétől s az elérendő nemzeti szempontok fontosságától is indíttatva, ezt az ügyet szintén a legmelegebben fogja felkarolni és a kereskedelemügyi miniszter úrral karöltve, ezen eszme mielőbbi megvalósítása érdekében minden lehetőt el fog követni.

Elnök az elhangzott felszólalásokra reflektálva, először a tordai fahíd kérdésével foglalkozik. A tordai fahíd fenntartásának ügye tárgyalás alatt van. Azonban kérdés, vajjon e híd fenntartása nem volna-e nagyon költséges és nem volna-e helyesebb, ha azt a múzeumba modellben helyeznék el, a híd fenntartásának fennmaradó költségeit pedig a múzeum egyéb céljaira fordítanák. Örömmel konstatálja, hogy a tudomány és a gyakorlati technika képviselői a magyar technikai múzeum létesítését ennyire kívánatosnak tartják, és örömmel konstatálja azt is, hogy az értekezleten felmerült eszmék és tervek a reális lehetőségek mezején mozogtak. Hangsúlyozni kívánja, hogy ennek az intézménynek impulzust kell adnia a gazdasági kérdések helyes felfogására és az ipari foglalkozás megkedveltetésére. Szigorúan tudományos alapra fektetve, gyakorlati irányunak kell lennie, anélkül azonban, hogy az iparfejlesztés közvetetlen eszközei közé soroltatnék. Ami a múzeumok egyesítésének kérdését illeti, meg van győződve arról, hogy a végcél mindig a létező különböző műszaki múzeumok egyesítése, amire minden szakszerűen gondolkozó és e kérdés iránt érzékkel biró embernek törekednie kell. Azonban egyelőre fejleszszük e különálló szakmúzeumainkat külön-külön, de egységes szellemben, és amennyiben a jövőben ez egyesítés lehetővé válnék, lassankint amúgy is ki fog alakulni az az egységes nagy Magyar Technikai Múzeum, melynek létesítése törekvéseinknek végcélja.

Az értekezlet gyakorlati eredményét összegezvén, első teendőnek tartja, hogy a természettudomány és az ipar körébe vágó és meglevő emlékeinket és tárgyainkat a helyszinen összegyüjtsék, amely munkára a kereskedelemügyi miniszter úr az egész államépítészeti, iparfelügyelői, ipariskolai tanári, egyszóval a fennhatósága alatt álló egész műszaki kart rendelkezésre bocsátja. Ismerve *Wekerle* Sándor pénzügyminiszter úrnak a technika és az ipar fejlődése iránt minden alkalommal tanusított kiváló érzékét, meg van győződve arról, hogy ő a bányahatóságokat hasonlóképpen az intézmény rendelkezésére fogja bocsátani. A helyiségről való gondoskodás tulajdonképpen kérdés nem is lehet. Azt hiszi, akár a városligeti iparcsarnok üresen álló helyiségében, akár valamely kibérlendő kisebb helyiségben a múzeum ideiglenesen teljesen megfelelő elhelyezést találhat. Fontosnak tartja azonban a hozzáférhetőség érdekében, hogy a múzeumot ne valamely speciális tanintézetben helyezzék el.

Az értekezlet egyhangú véleményét összegezve kimondja, hogy a kereskedelemügyi miniszteriumban a pénzügyi, vallás- és közoktatásügyi és a földmívelésügyi miniszteriummal karöltve az ország legnagyobb szaktestületei egy-egy kiküldött szakértő tagjának, valamint külön meghivandó kiváló szakemberekneк bevonásával bizottság fog alakíttatni, amely működését haladéktalanul megkezdheti. A bizottság tagjai a természettudomány és ipar legfontosabb ágait és egyszersmind a szakegyesületek kebelében esetleg alakulandó albizottságok működését is képviselnék. Az akció megindításához szükséges költségeket *Kossuth* Ferenc miniszter úr Ő Excellenciája, aki ez ügy iránt a legmelegebb érdeklődéssel viseltetik, készséggel fogja az intézmény érdekében rendelkezésre bocsájtani.

Az *elnők* kijelentéseit az értekezlet élénk helyesléssel vette tudomásul és ezzel a tanácskozás véget ért.

Kereskedelemügyi m. kir. miniszter 8225/VI. C. 1909.

A t. Magyar Mernök- és Épitész-Egyletnek

Budapest.

Folyó évi január hó 12-én 91.757/908. szám alatt kelt leiratom kapcsán a Magyar Technikai Múzeum létesítése ügyében tartott értekezlet jegyzőkönyvének egy másolati példányát csatoltan megküldve értesítem a t. Elnökséget, hogy az értekezlet határozatát elfogadva, a magyar természettudomány és technika alkotásait magában egyesítő ily múzeum létesítését elhatároztam, s elsősorban a még meglévő tárgyaink összegyüjtésére irányuló működést haladéktalanul megindítani szándékozom.

Ezen akció mielőbbi megindítását különösen sürgőssé teszi az a körülmény, hogy a németek által Münchenben, az osztrákok által pedig Bécsben csak a legközelebbi multban létesített intézetek Magyarországra is kiterjedő nagyon tevékeny gyüjtési mozgalmat indítottak s tudomásom szerint már nagyon sok értékes ily vonatkozású tárgyat maguknak megszereztek. A mindenekelőtt az összes ily tárgyaink visszatartására irányuló akció megindításánál tehát minden késedelem oly veszteséget jelent, melyet, mint azt akár szépművészeti, akár iparművészeti és egyéb múzeumainknál is sajnosan tapasztaltuk, többé sohasem kárpótolhatnánk.

Ezek megfontolása folytán e munkálatokra az egész államépítészeti, iparfelügyelői, posta-távirdai, ipariskolai tanári, egyszóval a fennhatóságom alatt álló egész műszaki kart az intézmény rendelkezésére kívánom bocsátani, s a vezetésük alatt álló műszaki jellegű hivataloknak és intézeteknek hasonló irányú közremüködésre való felhivása végett, a társminiszter urakat egyidejüleg szintén megkerestem.

A vonatkozó előkészítő munkálatokat a vezetésem alatt álló miniszteriumban a négy gazdasági miniszterium képviselőiből, a főiskolák és tudományos szakegyesületek, valamint a gyakorlati technikai szakegyesületek 1—1 kiküldendő tagjából, végül az e téren különösen kiváló, külön meghivandó szakemberekből álló bizottságra kívánom ruházni, s evégből felkérem a t. Elnökséget, hogy ezen bizottságba 1 állandó és 1 helyettes tagot a saját képviseletében kiküldeni és ezek neveit velem lehetőleg sürgősen közölni sziveskedjék.

Egyben felkérem a t. Elnökséget, hogy ezen intézmény létesítését a saját körében is beható tárgyalás alá venni s azzal a szak

avatottsággal és áldozatkészséggel, melyet a hazai közgazdaság és ipar fejlesztése iránt eddig is tanúsított, ezen intézmény mielőbbi létesítését is minél hathatósabban támogatni sziveskedjék, lehetőleg olyképpen is, hogy ez ügyben a saját kebelében albizottságot alakítana, mely a múzeumnak a t. Elnökség vezetése alatt álló szaktestület érdekkörébe vágó osztályai rendezésében közreműködnék, s működését a múzeum elökészítő bizottságába kiküldendő tagja által képviselné.

Budapest, 1909 február 6-án.

Kossuth s. k.

*

A múzeum alakítandó előkészítő bizottsága tehát az értekezlet javasolta alapon fog megalakíttatni, amennyiben a bizottságba a *kereskedelemügyi, pénzügyi, földmívelésügyi és vallás-közoktatásügyi minisztériumok* képviselőin kívül a *Kir. Magyar Tudományegyetem*, a kolozsvári *M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem*, a *Kir. József Műegyetem*, a selmecbányai *M. Kir. Bányászati és Erdészeti Főiskola*, a *Kir. Magyar Természettudományi Társulat* és a *Magyarhoni Földtani Társulat*, tehát összesen 6 tudományos intézetnek, valamint a *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet*, a *Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége*, az *Országos Magyar Gazdasági Egyesület*, az *Országos Iparegyesület*, a *Bányászati és Kohászati Egyesület* és a *Magyar Bánya- és Kohóvállalatok Országos Egyesülete*, tehát 6 gyakorlati szakegyesületnek kiküldöttei hivattak meg. E bizottság első teendője a múzeum létesítésére vonatkozó előzetes tervezetek elkészítése és a különböző osztályok részére oly csoportvezetők és szakelőadók gyüjtése, kik a természettudomány és gyakorlati technika legkiválóbb képviselői soraiból ezen ügy szolgálatára jelentkeznének.

Ámbár a Magyar Technikai Múzeum jelenlegi munkálatai egyelőre kizárólag a még meglévő anyagunk összegyüjtésére, alkalmas tárgyaink megmentésére irányulnak, e működés egyöntetűségének és a jövő működésnek helyes alapon való előkészítése végett már a jelenlegi akciónak tudományos rendszerességgel kell megindulnia, úgy hogy ezen ideiglenes gyüjtemények a jövő keretei gyanánt szolgálhassanak. E végből a külföldi, különösen pedig a legkitünőbbnek bizonyult müncheni és bécsi technikai múzeumok szervezetét és működését kell figyelemmel kísérnünk és hazai viszonyainkra alkalmaznunk. E múzeumok a természettudomány és technika különböző ágait a következő osztályokba osztják.

I. Matematika, geometria, matematikai és geometriai műszerek, geodézia, kartografia, mérések, órák, asztronómia, fizikai és technikai mechanika, anyagvizsgálat, fizikai és technikai optika és akusztika, hőtan, elektromosság és mágnesség.

II. Geológia, bányászat, kohászat, vas- és fémfeldolgozás.

III. Kinematika, gépelemek, emelőgépek, szél-, vízi-, gőz-, hőlég- és explosiv-mótorok, szivattyúk és fujtatók.

IV. Elektrotechnika (erős és gyönge áramú).

V. Papiros-, textil- és sokszorosítóipar. Fa-, esztergályos-, bőr-, kő-, föld- és agyagipar.

VI. Kémia (szerves, és szervetlen), elektrokémia, kémiai nagyipar, gázgyártás, világítás, szappan-, gyertya-, és olajgyártás, erjesztési iparok (szesz, sör stb.), malátagyártás, malom-, cukor- és konzervipar, hűtőipar, tejgazdaság és egyéb mezőgazdasági iparok.

VII. Magasépítészet, egészségügyi technika és jóléti berendezések (építőanyagok, építkezések, szinházépítészet (és berendezés), út-, vasút-, alagút-, híd- és vízépítészet); csatornázás, vízellátás, fűtés és szellőzés, ipari higiena.

VIII. Közlekedésügy (közúti, vasúti és vizi közlekedési eszközök, valamint léghajók).

IX. Hadászati technika.

A szakreferensek feladata a különböző osztályok kiépítése, vagyis tervszerű összeállítása azon tárgyaknak, melyek máris rendelkezésre állanak, vagy könnyűszerrel megszerezhetők, valamint azoknak, melyek beszerzése fokozatosan történhetnék. Utazások közben, gyárak látogatása alkalmával gyakran igen értékes régi emlékekre bukkanunk, melyek gyakran minden áldozat nélkül megszerezhetők. Az emberi tudás oly óriási területeinek megérzékítéséről van szó, hogy azok feldolgozása igen nagy szervezetet igényel. Éppen ezért a Magyar Technikai Múzeum létesítésében a tudományos és műszaki kar legszélesebb köreit magában foglaló Egyesületünkre, *úgy a fővárosi mint különösen a vidéki tagokra, végül vidéki szervezeteinkre* igen nagy feladat vár, melyet csak akként oldhatunk meg, ha Egyesületünk minden tagja e kérdéssel szeretettel foglalkozik, s egyéb teendői kapcsán a múzeumban való elhelyezésre alkalmas tárgyak után a múzeum vezetőségével karöltve kutatna. Szükséges végül, hogy a felsorolt, vagy még továbbiakkal is kiegészíthető osztályok mindenikére minél több munkatárs vagy szakelőadó jelentkezzék, akikhez az illető csoporthoz tartozó tárgyak feldolgozás végett kölcsönösen átutalhatók volnának. Bárki természetesen több csoportban is dolgozhat, mindamellett kívánatos, hogy a különböző szakcsoportok teljesen egységesen vezettessenek. Az egyesületünkben alakítandó nagybizottság összeállítása és tényleges működésének a többi szakegyesülettel karöltve való mielőbbi megkezdhetése végett azonban mindenekelőtt e szakelőadók névsorának összeállítása szükséges. *Felkérjük tehát azon t. tagtársainkat, akik a Magyar Technikai Múzeum megalkotásában munkájukkal résztvenni szándékoznak, hogy eme elhatározásukat azon tudomány- vagy iparcsoportok megnevezésével, melyekben különösebb tevékenységet fejtenének ki, vagy melyek teljes kidolgozására vállalkoznának, az Egyesület titkárságánál mielőbb bejelenteni szíveskedjenek.*

□ □ □ □

Poézis az architekturában.

Rerrich Béla-tól.

Óh természet, óh dicső természet,
Mely nyelv merne versenyezni véled.
(Petőfi.)

Aki valamikor Nápolyban volt és naplemente idejében a St. Martino kolostorból vagy a Via Tassón sétálgatva végignézett a a nápolyi golfon, nem győzi eléggé dicsérni azt a képet, mit a tarka, szines, örökké nyüzsgő, mozgó város a lenyugvó nap sugaraitól bearanyozva kelt. És csakugyan gyönyörű látvány ez: előtérben Nápolynak ezer és ezer tarka háza, lenn a tengeröböl ezer és ezernyi színben csillámlik és a szines háttértől kiemelkedve az örökké füstölgő Vezuv zord tömege mögött, mintegy már a ködben lebegve a sorrentói félsziget fejezi be a gyönyörű képet.

Van is bámulója Nápolynak elég: talán alig is van város, melyben a gazdag, idegen nézők oly nagy serege fordulna meg, mint Nápolyban. Nápoly a festőiség, a poézis városa; de ha leereszkedünk a St. Martinóról és végigjárunk a nyüzsgő-mozgó mellékutcákon, bizony nem sok épületest látunk. A messziről festői, poétikus házak a szenny, a bűz tanyái: egyik-másik mellékutcában az ember orrát befogva siet ki a sok-sok félmeztelen koldusgyerek sipánkodásai közepette.

Isten tudja, hogy miért, de szomorkodva gondoltam haza, a mi gyönyörű Budapestünkre. Nem átallom kimondani és mindenütt hangoztattam, ahol megfordultam, hogy fővárosunk *gyönyörű* és bátran mondhatja is ezt bárki. Mert ha Nápoly a festőiség és poézis városa, úgy le nem tagadható, hogy a modern kultura tekintetében bizony vajmi kevéssé áll a haladás jegyében, de a mi gyönyörű Budapestünk a fejlődés, a haladás, az előretörés városa; nyiltan kérdem: Nápolyt és bizonyos mértékben Konstantinápolyt kivéve, van-e hasonló nagyságú város, mely fekvésének szépségében fővárosunkkal vetekedhetnék. Mi pedig épp oly kevéssé méltányolhatjuk ezt természetesen, mint az örökszép Nápoly lakói. Amit megszoktunk, az többet nem hat az érdekesség erejével.

Az idegen, ki a Svábhegy vagy a Gellérthegy valamelyik pontjáról végignéz a Duna mentén, nem szünik meg e látványt dicsőíteni. A legtöbb magyartól azonban szégyenkezve és megdöbbenve hallottam a külföldön, hogy kicsinyli le gyönyörű Budapestünket a külföldiek előtt. Hogy Budapest nem áll az idegeneknek adható kényelem tekintetében a külföldi városok színvonalán és hogy drágaság tekintetében felülmúlja a kontinens, sőt Nagybritannia

valamennyi városát, azt jól tudjuk, de hogy ezt mindenütt híresztelni és ócsárolni kellene, azt eléggé helytelenîteni nem is lehet; azáltal pedig senki sem lesz műveltebb, sem „világlátottabb", ha leszidja azt, ami az övé.

Igenis hirdessük és bátran hirdessük, hogy fővárosunk gyönyörű és egyetlen szép a maga nemében. Hát Anglia nem így tesz? Nincs pályaudvara a kontinensnek a brit partok felé vezető városaiban, melyben száz és száz plakáton ne hirdetnék az angol tengeri fürdők nagyszerűségét, az ír „Kilarney" völgye poézisét és a skót hegyek festői vidékét. Van-e a külföldön csak egy intézmény is, mely gyönyörű Budapestünk szépségére felhívná az idegenek figyelmét és ezáltal nagyítaná idegenforgalmunkat?

De elég ebből. Minden művelt magyar ember kötelessége, hogy hazája, szülővárosa előnyeit kiemelje a külföld előtt, fogyatkozásait pedig rikítóbbá ne tegye; kötelessége azonban az is, hogy saját erejéhez mérten minden igyekezetével hozzájáruljon annak szépítéséhez és emeléséhez.

Ha napsugaras nyári napon fővárosunkat a Duna partjáról nézzük, gyönyörű, mesés látvány és egyedülálló tájkép tárul el szemünk előtt. Vajjon e gyönyörű fekvés hatása mutatkozik-e azonban a város belsejében? Nem. Budapest szigorú, szomorú kőváros. Ahova a szemünk néz, mindenütt malteres, gipszragasztékos bérkaszárnya, kövezet, aszfalt: sehol egy üde színfolt, mely megszakítaná az egyhangú, lélekcsüggesztő szürkeséget. A kemény kő szívós szorítással zár ki a maga birodalmából minden életet, minden természetet. A város belsejében park vagy zöld tér alig is van, melynek hűvösségében, nyári estéken az emberek némiképpen magukhoz térnének a pörkölő hőségtől. A lakókat agyonsanyargató háziurak, a várost agyonépítő spekulánsok rideg birodalma ez. Egyik előkelő lapunk ezeket írja e témával kapcsolatban: „Budapestnél virágtalanabb város nincsen Európában. Ami virág van, azt az utcasarkokon szegény virágárusok árulják. És minő virágok! Virágházakban nevelik, a szívüket drótszállal szúrják át, a szirmukat meg is festik, hogy minél virulóbbak legyenek. A fehér szegfű szirmát így szokták cinóbervörösre festeni, ha már fehérnek nagyon piszkos. A virágkirakatokban csupa üvegházi növény, a szalonokban csak nagy ritkán délszaki növény. Bizony ez szomorú kép. És sétáljon végig valaki Budapest utcáin, nézze végig az ablakokat, erkélyeket, alig találni három utcában egy-egy virágos ablakot. Akik külföldön jártak, észrevehették, különösen Drezdában, Münchenben és Bécsben, mily gyönyörűek azok a virágos ablakok. Felmerült tehát nálunk is az eszme, díszítsük fel ablakainkat a külföldi nagy városok mintájára virágokkal. Mint számos sikerült és minden ízében a magyar karakternek megfelelő mozgalom, ez az eszme is az Iparművészeti Társulatból indult ki, amelynek indítványára „Virágos Budapest" elnevezéssel egy bizottság alakult ezen eszme propagálására. A bizottság Bartóky József miniszteri tanácsos elnöklésével az érdeklődő egyesületek és társulatok kiküldöttjeiből áll. A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet is képviselve vnn e bizottságban egyik tagja által. A bizottságban a főváros polgármestere és kertészeti igazgatója által, a földmívelésügyi minisztérlum Magyar Kázmér királyi tanácsos által van képviselve.

Ezen kérdés mi hozzánk technikusokhoz, — elsősorban építészekhez — sokkal közelebb fekszik, mintsem azt első tekintetre hinnők, sőt a külföldön, főleg az előbb említett városokban, éppen az építészek voltak azok, kik ezen akciót megkezdették. Berlin külvárosainak építkezésénél a virágkultusz bizonyos fokig már az architekturában is kifejezésre jut. Hisz a steglitzi, friedenaui stb. modern házak ablakmellvédpárkányait, manzardpárkányait mind architektónikusan kiképzett virágos ládákkal helyettesítik. És nem kedves, vonzó látvány-e ez? Általában véve, akik Berlinben jártak, csodálkozva láthatták azt a nagy virágkultuszt, amit ott űznek. A munkásnegyed egyhangú épülettömbjeit például mennyire megszépíti az, hogy minden ablak virágos. Hatósági rendelet mondja ki a virágok nevelését. A német egyébként is nagyon céltudatos a virágkultusz fejlesztésében. Berlin külvárosai szélesebb utcáinak közepén virágágy húzódik végig. Sokkal szebb és helyesebb a növényzetnek ily módon való alkalmazása az úttesteken, az úgynevezett előkertes elrendezésnél. Az előkertes elrendezésnél a növényzet, mintegy két fal közé szorítva, alig találhatja meg a megélhetéséhez szükséges feltételeket — főleg áll ez az északi, vagy árnyékos oldalon levő előkerteknél — míg a növényzetnek fentebb említett módon az úttest közepén való elhelyezése mellett a növényzet sokkal jobb megélhetési viszonyokra talál és úgy a járó-kelőne mint a házak ablakaiból kitekintőnek sokkal szebb képet nyujt.

Berlin erősen terjeszkedik kifelé. A város külső területét, amely még mezőség, erősen mérik házhelyeknek, utcákat vágnak és építenek ott. A házak építése még messze van, de az utak már készen vannak, az utak közepén fasorok, gyönyörű, gondozott virágágyak virítanak.

Mint már említém, éppen az építész az, ki legtöbbet használhat ezen akciónak úgy a város szépségi és egészségi viszonyai ak javításánál, mint saját művének emelése szempontjából is. Ha az építész az ablakokat és erkélyeket úgy tervezi, hogy a virágtartó rács és virágtartó azokkal szerves összefüggésben legyen és ezt kedves külső formában oldja meg, alig lesz tehetősebb ember, ki ablakait és erkélyeit virággal fel nem díszíti. Egy újonnan épülő, nagyobb háznál pedig a virágtartó rács vagy ládára eső néhány ezer koronás költség rendesen szerepet nem játszik.

A virággal való díszítés sokkal nehezebb lesz nálunk Budapesten, mint a külföld nagy városaiban, egyrészt a nagy hőség és szárazság, másrészt azon körülmény következtében, hogy az utcai lakások lakói épp azon időszakban, melyben a virágok szépségét élvezhetnék, otthagyják a fővárost. Akár hogy van, az akció szép és ha intenciója csak részben teljesül is, mégis nagyban emeli úgy a város szépségét, mint a virágkultuszt is.

Nem lesz érdektelen talán, ha az ablak és erkély virágdíszítésének módját itt röviden közlöm és egyúttal megemlítem azon tudnivalókat, melyek azoknak alkalmazására és a virágok megválasztására és gondozására vonatkoznak.

A virággal való díszítésnél elsősorban legfontosabb természetesen a virág. A virág megélhetésének azonban épp oly meghatározott feltételei vannak, mint az állatvilág egyedeinek. Fontos az égtáj, szélirány, hőmérsékleti viszonyok stb.

A hőmérséklet és égtáj szempontjából mellékelt táblázatban három csoportba osztom azon növényeket, melyek fővárosunk klimájához legalkalmasabbak és a kereskedelemben általában véve mindenütt és olcsón kaphatók: az erős napot kedvelő, a mérsékelt napot és az árnyékot kedvelőkre.

Mint a táblázatban felemlített virágok kevés számából is már látható, nem fontos az, hogy lehetőleg sokféle vagy drága növényt alkalmazzunk: a magasból a detailek úgy sem látszanak. A fő a szín és a tömeg. E szempontból a legalkalmasabb a pelargónium, hétköznapi nyelven: „muskátli", melynek úgy színe, mint levelei igen élénkek, valamint az egész virág formájában is már igen magyaros.

Ezek után a tartány kérdésére kerülne a sor. Napos helyen a virág a cserépben kitéve nem fejlődik, sőt idővel kiszárad, mivel a cserép túlságosan fölmelegedvén, a növény gyökereit a forró cseréptől visszahúzza és így a táplálék felvételében akadályozva van. Ily helyen tehát faládát kell alkalmaznunk. A fa rossz melegvezető lévén, kedvező a növényzetre, azonkívül nagyobb földmennyiség lévén benne egy masszában, ez nem is szárad ki oly gyorsan. A ládát belül bekátrányozni nem szabad, mivel a növényzet ezt meg nem tűri. Jó azonban megégetni a belsejét, mikor is a képződő kreozot megvédi némileg a rothadás ellen. A láda minden esetben bádog-alátéttel látandó el, hogy öntözés alkalmával a víz a járókelőkre ne csurogjon. A keresztmetszetnek a 14 *cm* belső magasság és 17—20 *cm* szélesség felel meg. A láda hossza természetesen az ablak szélességétől függ, nem ajánlatos azonban, hogy ez az ablak egész hosszában végig egy darabból legyen, mivel ennek szállítása bajos és a deszka vetemedése is túlságosan erős volna.

Ami a ládát tartó rács alakját illeti, azt e helyt fejtegetnem talán szükségtelen. Fő az, hogy jól és célszerűen legyen az ablak tokjához hozzáerősíthető és a ládát jól és biztosan tartsa meg.

Ott, hol az lehetséges, jó a ládát 25—30 *cm*-rel a mellvéd felső széne alá helyezni, mert így a világosságból nem vesz el semmit a virág és az ablakból is kihajolhatunk. Oly esetben, hol kitámasztható esslingeni redőny van, különben másképen nem is lehet ezt megoldani. Új házaknál az ablakmellvéd-párkánynak virágos tartókkal való helyettesítése által igen szép hatásokat érhetünk el. Az erkélyekre többé-kevésbbé ugyanez áll. Úgy a láda, mint a rács színét illetőleg legszebb a fehér szín, esetleg élénk piros, vagy sárga nagy foltokban tartott díszítő motívumokkal, mivel ezen színek még emelik a virágok színességét.

Az öntözés leghelyesebben az esti órákban történjék; ez legkedvezőbb a növényekre, mert így a vizet egész éjjel magukba szívhatván, reggel sokkal ellentállóbbak a nap perzselő sugaraival szemben. Hogy az öntözésből a járó-kelők kellemetlen részüket ki ne vegyék, a bécsi rendőrség rendelettel szabályozta az öntözés idejét, mit annak idején a budapesti államrendőrség alkalmasint szintén meg fog tenni és így nem kell tartani attól, hogy a virágok öntözése kellemetlenségekkel járna az utcán haladókra.

Nem tudom, vajjon a mi speciális viszonyaink mellett lesz-e foganatja és hatása ezen — annyi lelkesedéssel megkezdett — mozgalomnak. A modern architektus és iparművész nagyon tudja, hogy az architektúra és a természet szépségeinek egyesítésével milyen hatásokat lehet elérni. Akik még az oszloprendek és párkányrendszerek rideg világában dolgoznak, talán mosolylyal fogadják e mozgalmat. Mi baj? A modern építész előtt a művészi szép az architekturában, nem szabályokban és arányszámokban van megrögzítve, hanem művészi érzésében és ha ezen érzésnek, hangulatnak megtestesítésével hasonló hangulatot tud kicsalni a nézőből, úgy szépet alkotott. Már pedig kérdem, kiben nem kelt kellemes, kedves hangulatot az üde, a szines virág?

A Budapesten legalkalmasabb és legolcsóbb ablak- és erkélydiszitő növények.

A növény tudományos neve	A növény népies elnevezése	Milyen helyre való?			A virágzás		Megjegyzés
		Erősen napos	Félárnyék	Árnyék	színe	ideje	
Pelargonium Zonale	Muskátli	erős nap	—	—	fehértől sötét-vörösig	májustól novemberig	Leghálásabb ablakdíszítő virág
Pelargonium peltatum	Futó muskátli	„	—	—	„	„	Leghálásabb ablakdíszítő virág
Tropeolum	Törpe sarkantyúka	erős és mérsékelt		—	sárga	májustól egész nyáron át	Futónövény
Verbena hybrida	Kerti vasfű	—	mérs.	—	különféle színben	júniustól egész nyáron át	
Fuxia hybrida	Fuxia	—	—	árnyék	különféle	májustól egész nyáron át	
Begonia semperflorens	Begonia (folyton virító félszeglomb)	—	mérs.	—	fehér és piros	„	
Begonia hybrida grandiflora	Kerti nagyvirágú begonia	—	mérs.	—	minden színben	„	
Helyotropum	Vanilia	—	mérs.	—	kék	„	
Petunia hybrida	Kerti petunia	erős és mérsékelt		—	minden színben	„	
Tradescantia	Tradescantia	—	—	árnyék	nem virágzik		Futónövény
Hedera helix	Közönséges borostyán	—	—	árnyék	„	„	Futónövény
Ampelopsis veitchi	Vadszőllő	minden helyen	minden helyen	minden helyen	„	„	Futó, gyönyörű őszi színeződés

Az összes növények csakis május második felében (az „utolsó fagyos szent“ után) ültetendők ki.

SZEMLE

Fontos jogi kérdések. Röviddel ezelőtt a drótnélküli táviratozás és a léghajózás körül felmerült időszerű jogkérdéseket szellőztettük e hasábokban; a trust és kartellszövetkezések jogi alakulatai ismét földtekénk felületére vonják vissza figyelmüket.

Ismeretesek az ezen szövetkezések kapcsán fejlődő izgalmas nagyarányú harcok az amerikai Egyesült-Államokban; ezen eszmék onnan átterjedtek az összes földrészekre és a közeljövőben az egyének és néprétegek életfeltételeit döntő módon fogják befolyásolni.

Példaképen foglalkozzunk a németországi nagy villamosgyárak négy év óta fennálló védőkartelljével, mely a közelmúltban közlemény útján jutott a nyilvánosságra. A szövetkezés pontozatai még az angol szakkörök tudományos lapjában, az „Electrician“-ben is feltűnést keltettek, a nagyközönség és a kizárt kisebb gyárak pedig ámulattal vették tudomásul, hogy életbevágó érdekeikkel miképpen rendelkeznek felelőtlen hatalmasságok.

Lassanként megindul a német hatóságok antitrust-küzdelme is Roosewelt elnök példájára.

A német közmunkák minisztere utalással a birodalmi törvényszék egyik ítéletére, figyelmezteti az ügyköréhez tartozó alantos hatóságokat, miszerint versenykiírás alapján pályázó versenytársak egymás közötti egyezményszerű megállapodásai a jó erkölcsök ellen vétenek, ha az a céljuk, hogy a kiírást rendező építtetőket megtéveszszék.

Miután ezen körözvényt röviddel az elektromos gyárak védőkartell-egyezményének nyilvánosságra hozatala után bocsátották ki, az illetékes sajtó általános véleménye szerint a közmunka-miniszter ezzel állást kívánt foglalni a fentnevezett kartell ellen.

A kartellt védő „Berliner Börsencurir“ ezzel szemben arra utal, hogy a birodalmi törvényszék hasonló esetben hozott döntésével 1903. évben épp ellenkező álláspontot foglalt el. N. N. mérnök

A.-ban és X. vállalkozó D.-ben az S.-ből N.-be vezető kis vasút munkálatai elnyerése iránt pályáztak, miután őket illetékes helyről felszólították, hogy adjanak be ajánlatot. Erre X. megkereste N. N.-t, hogy mondjon le a munkáról, tegyen magasabb árajánlatot, mint X., ezzel szemben X. kötelezi magát N. N.-nek 3000 márkát fizetni, ha munka kivitelét az ajánlati árban elnyerné (X).

X. tényleg az ajánlati árban elnyerte a munkát, de vonakodott a kikötött összeget N. N.-nek kifizetni azon indokolással, hogy az egyezmény a jó erkölcsök elleni, tehát érvénytelen szerződést képvisel.

Az elsőfokú bíróság ezen indokolást magáévá tévén, felmentette X.-et a fizetés kötelezettsége alól, míg a felebbezési másodfokú bíróság és a legmagasabb fórum, a birodalmi törvényszék is úgy ítélt, hogy a szóban forgó egyezmény érvényessége ellen felhozott indokolás nem helyes, X.-nek tehát a 3000 márkát perköltséggel együtt meg kellett fizetnie. Figyelemreméltó ezen végérvényes döntés megokolásában a következő elvi jelentőségű érvelés: A pályázati kiírás a gazdasági harc egy formája, amelyben a kiíró célja az, hogy olcsóbban jusson bizonyos teljesítményekhez a vállalkozók rovására, kik kénytelenek a megbízást azáltal kiküzdeni, hogy a legkisebb, esetleg károsodással járó árakat ajánlják. Nem minősíthető tehát erkölcstelen eljárásnak a versenytársak egymásközötti megegyezése jogos érdekeik védelmére és megfelelő árak megállapítására; miután a kiírónak módjában áll az ajánlott árak méltányosságát megítélni és joga van az összes ajánlatokat is visszautasítani, a fizetéskötelezettséggel megerősített egyezmény nem ütközik a jó erkölcsökbe, mert a megtévesztési szándék fennforgását a törvényszék nem látja bebizonyítottnak.

Ezzel szemben a „Berliner Tagblatt" kimutatja, hogy a birodalmi törvényszék döntése, melyre a miniszter utal, nincs ellentétben a régibb döntéssel, mert a következő eljárást bélyegzi meg: Ha egy vállalkozó a többi felhívott vállalkozót arra bírja rá, hogy azok oly ajánlatokat nyujtsanak be, melyekben komoly vállalkozási szándék nem foglaltatik, hanem csak az a céljuk, *hogy a kiírást rendezőben azon hiedelmet keltsék, hogy komoly versenypályázás forog fenn és abban a „megvédett" cég a legkisebb árt ajánlotta*, akkor ezen eljárás, mint megtévesztésre irányuló, a jó erkölcsökbe ütközik. A birodalmi törvényszék tehát egészen világosan csak az elpalástolást sújtja, mely a kiírást rendezőt megtéveszti, míg az előző döntésnél csak egyszerű ármegegyezésről volt szó.

Hogy mennyiben illik az utóbbi döntés a villamos-kartell közzétett pontozataira, kitűnik a következő, különösen kiemelt részletből: „A védelem minden esetben oly egyértelműen gyakorlandó, hogy az illető érdekelt, legyen az avatatlan vagy szakértő, oly benyomást nyerjen, hogy a megvédett cég tervezete részére a legelőnyösebb". Továbbá: „A védelmet, a védelmi egyezmény titokbantartása érdekében, lehetőség szerint el kell palástolni". Ily értelemben részletesen meg vannak állapítva a védelem módozatai.

Növeli ezen kartell erkölcstelen voltát azon körülmény, hogy nem rövid időre, hanem állandó érvénynyel kötötték meg, hogy sok cikkre nézve a kartellnek monopóliuma van és hogy rendszeres harcot vezet minden a kartellen kívül álló villamos cég ellen, melynek célja az elpalástolt védelem segélyével ezen iparágban a versenyt teljesen kiküszöbölni. A közjót szívén viselő pártatlan hírlapirodalom tehát a miniszter fentidézett rendeletét őszintén helyesli.

A nagy tőke nemzetközisége magával hozza, hogy a német villamos-kartell szálai Magyarországba is behozattak a hazai fogyasztóközönség rovására; minden magyar város szemben találja magát a kartell befolyásával, ha a hazai villamos-ipart világítási központ létesítése iránt versenyre felhívja; méltán megérdemli tehát az érintett mozgalom szűkebb és tágabb körökben és különböző iparágakban is a legélénkebb érdeklődést. *Hg.*

San Francisco újjáépítése az 1906. évi szerencsétlenség után váratlan fordulatokban gazdag.

Az amerikai faj „try it again" elve mintha csődöt mondott volna eleintén. 1906-ban ezerszámra költöznek el onnan az emberek délre, főleg Los Angelesba, közöttük nem egy milliomos üzletember és vállalat. A bizonyosra számított őrült arányú építkezés elmarad jóidőre. Majd a fellendülés jeleként 1906-ban az építkezésekbe fektetett összesen 196 milló K tőkével szemben 1907. év összesen 253 millió koronával a viszonyok hatalmas javulására mutat.

1908-ban pedig egész az év végéig úgy tetszett, hogy aligha fog tőke kínálkozni nagyobb üzleti- és irodaházak építkezésére és tömegesen csak 3—4-emeletes házak fognak épülni. 1908-ban tényleg visszafejlődés áll be, az egész évi építési összeg csak 168 millió korona.

Már az ez évi január és február havi amerikai jelentések az 1909-re megjósolt depresszió ellenkezőjét bizonyítják, amennyiben jelenleg a sanfranciscoi építészek túlnyomó számban 6—10-emeletes épületek előmunkálatain dolgoznak.

Angolok részéről felhangzik az a vád, hogy a sanfranciscóiak még saját kárukon sem akarnak tanulni: a múlt évi befektetésnek majd feleösszegén nem tűzbiztos, sőt könnyelmű építkezések létesültek.

San Francisco környékét is beleértve, favázas építkezésekbe eddig már majdnem 220 millió koronát fektettek be.

(Carp. and Build. és The Builder.) *—dt Gy.*

Városi vasutak forgalma és bevétele New-Yorkban. 1907 junius 30-án New-Yorkban 31 vasúttársaságnak volt vasútja 1230 *km* hosszúsággal. Ebből 965 *km* volt elektromos üzemű, 35 *km* gőzüzemű és *km* lóüzemű földfeletti vasút, 145 *km* pedig földalatti vagy földfeletti volt. A személyszállító kocsik összes száma: 11.856, a naponkint szállított személyek *átlagos* száma 3,645.000 (5·2% többlet az előző évhez képest). A vasutakon 405 kocsikilométert futottak (előző évben 390 kocsi *km*). A kocsikilométerenkint szállított személyek száma 4·2 (előző évben 4·0). Az összes bevétel 343 millió korona, az összes kiadás 190 millió korona volt (előző évhez képest 5% többlet). Az alkalmazottak száma 34.113 volt. A maximális menetsebesség 60 *km* (a brooklyni földfeletti vasútnál). A földalatti vasutak 30, a földön járók 15 *km* menetsebességgel közlekednek. Egy év alatt 345 halálos és 2704 súlyos kimenetelű elgázolás történt. *Gl.*

VEGYESEK

EGYESÜLETI TÁRGYALÁSOK.

A gépészeti, gyáripari és elektrotechnikai, valamint a bányászati és kohászati szakosztályok ülése 1909 február 13-án. Elnök *Kajlinger* Mihály, jegyző *Martos* Viktor. Jelen volt 115 tag.

Az *elnök* az ülést megnyitván, felkéri *Bánki* Donátot, hogy „hidraulikai tételek hibás alkalmazása" címén bejelentett előadását tartsa meg.

Az előadó a táblán illusztrált ábrákkal és képletekkel, valamint saját kísérleteihez használt készülékek bemutatásával tette érdekessé a minden tekintetben kiváló előadást, melyet Közlönyünk egész terjedelmében ismertetni fog.

Az előadáshoz szólva *Nagy* Dezső helyesnek tartja az előadónak ama törekvését, hogy helytelen teoretikai kiindulásokból eredő gyakorlati lehetetlenségeket megcáfolni igyekszik. Reámutat arra, hogy ilyen tévedések nemcsak a hidraulikában, hanem a gyakorlati mechanika egyéb ágaiban is előfordulnak és példaként egy gráci gyárnak daruszerkesztés alkalmával bekövetkezett kudarcát, valamint a kölni Kaiserglocke esetét emliti meg mely utóbbi sohasem volt képes harangozni, mert a köldök és harangtest lengésszáma úgy volt megválasztva, hogy a kettő mozgáskor nem találkozhatott.

Gálocsy Árpád felemlíti ama példát, hogy ő függőlegesen felfelé fordított csövet állított folyóvízbe, de e víz csak pillanatnyilag ugrott az atmoszférikus nyomásnál magasabbra, azután ismét lecsökkent az atmoszféra magasságára. Kérdi előadótól ennek okát.

Ránk Rezső helyesnek tartaná, ha kis vízmennyiségek helyett nagy vízmennyiségekkel is történnének kísérletek, hogy beigazolást nyerjen előadónak ama példasorozata, melyben ad absurdum vezette a hibás teoriából való gyakorlati következtetéseket. Helyesnek

tartaná továbbá, ha mielőtt végleges következtetést vonnánk az eredményre, vízsugárütközési kísérletek sorozatát végezve, ezen kísérletek összességéből vonnánk le átlag következtetést, nem pedig egyetlen egy irányeltérítési eredményből következtetnénk a vízsugárnak általános magatartására.

Kajlinger Mihály megnyugtatja Rankot, hogy a budapesti vízvezeték főcsöveiben azelőtt mindenhol ívrészeket alkalmaztak, hogy a vízsugarak ütközése helyett azoknak folytonos útirányt adhassunk. De ezen ívrészek szilárdsága csekélyebb lévén a csővezeték többi részénél, jobbnak látták a rövid úton egyenes csődarabokkal való összeköttetést, dacára annak, hogy itt az ütközések okozta ellenállás veszélye fenyegetett. Amint azonban a gyakorlat beigazolta, ezen ellenállások oly jelentéktelenek voltak, hogy a víznyomásra gyakorlatilag semmiféle befolyással nem bírtak. Ez az eredmény igazat ad bárkinek, hogy a csővezeték hirtelen könyökeitől nem kell félni.

Lamm Dezső dr. szerint az alapelvek helytelenek, mert tökéletes folyadéknál energiaátalakulás nincs; mivel azonban a gyakorlatban semmiféle folyadékot nem nevezhetünk tökéletes folyadéknak, ennélfogva belső súrlódással mindenütt számot kell vetnünk, mely a folyadék energiájának egy részét hővé alakítja át.

Schimanek Emil ezzel szemben megjegyzi, hogy nem osztja *Lamm* dr. felfogását a folyadékok súrlódásáról, sőt teljesen helytelennek tartja azt.

Bánki Donát előadó szükségtelennek tartja, hogy az egyes felszólalásokra külön-külön válaszoljon, mert az ezekben felvetett eszmék a vita folyamán amúgy is tisztázódtak. *Lamm* dr.-ral szemben megjegyzi, hogy a felszólaló félreértette előadását, mert ő nem szólt stagnáló vízről. A Gálocsy által felemlített példát köszöni és ezzel az esettel is mindenesetre foglalkozni fog.

Az *elnök* örömének ad kifejezést, hogy szakosztályunk *Bánki* Donátot ismét üdvözölhette az előadói székben és javasolja, hogy a szakosztály kérje fel az Egyesület titkárságát, hogy az előadás szövegének a lehetőség szerint teljes terjedelmében adjon helyet az Egyesület lapjában.

A szakosztály ezt egyhangulag elhatározza, mire az elnök más tárgy híján az ülést berekeszti.

Az út-, vasút- és hídépítési szakosztály 1909. évi február 18-án tartott üléséről. Elnök: *Bényei* Zsigmond, a jegyző távollétében a jegyzőkönyvet vezeti: *Hieronymi* Pál. Jelen van 60 tag.

Az *elnök Tolnay* Kornél szakosztályi elnök távollétét kimentvén, üdvözli a megjelenteket és napirend előtt bejelenti, hogy a február hó 4-én tartott ülés jegyzőkönyvéből tévedésből kimaradt *Mihályfi* és *Verebélyi* dr. tagtársak nevei, akik a feltétfüzetek tárgyalására kiküldött bizottságába szintén megválasztattak. Továbbá, hogy a bizottság utóbb *Bartel* tagtárssal is kiegészítette magát.

Következett *Ruzitska* Lajos tagtárs felolvasása, aki a Komáromban épülő Duna- és Vág-Duna hidakról és különösen azoknak alapozási viszonyairól tartotta meg vetített képekkel kísért szakszerű felolvasását.

Az *elnök* köszönetet mondván előadónak a szakszerű felovasásért, az ülést egyéb tárgy híján berekeszti.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet választmányának 508. rendes ülése 1909. évi február 19-én. Elnök: *Hauszmann* Alajos. Jelen vannak: Balla Pál főtitkár, Bánki Donát, Bánó László, Berczik Gyula alelnök, Brunovszky Pál, Châtel Vilmos, Cserháti Jenő, Francsek Imre, Gálocsy Árpád, Hieronymi Károly t. t., Hoór Mór dr., Hültl Dezső dr., Illés Aladár (Edvi), Jász Dezső, Jendrássik Kornél, Kommer József, Kosutány Tamás dr., Létay Lajos, Martos Viktor, Maurer Vilmos, Méhely Kálmán titkár, Nagy Dezső, Nemes Manó (Kaposvár), Ney Béla t. t., Palóczi Antal, Pecz Samu, Renkey Gyula dr., Rerrich Béla, Scholz Gyula (Kaposvár), Somló Emil, Stromszky Sándor, Szesztay László, Töry Emil, Viczián Ede, Zielinski Szilárd dr., Zsák Hugó és több egyesületi tag.

1. Távolmaradásukat kimentették: Báthory István, Kajlinger Mihály, Lipthay Ágost, Pompéry Elemér igazgató, Rácskay Gyula és Rauch Árpád.

2. Az *elnök* bemutatja az 507. (rendkívüli) választmányi ülés jegyzőkönyvét és a mai jegyzőkönyv hitelesítésére *Bánó* László és *Nemes* Manó (Kaposvár) választmányi rendes tagokat kéri fel.

3. Elhunytak: Balogh Sándor, Gyurkovich Kornél, Schlosser Sándor, Királyffi Spányi Kálmán, Szász Géza és Zenner Gyula.

Szomorú tudomásul szolgál.

4. Rendes tagokul felvétettek (22 szavazattal): *Apró* István máv. mérnök, *Bánhegyi* Elemér Láng h. gépgyári mérnök, *Bánhegyi* István okl. mérnök, *Barabás* Sándor okl. gépészmérnök, *Bartóky* József dr. föld. miniszteri tanácsos, *Berkes* Jenő építész, *Csorba* Jenő okl. gépészmérnök, *Creitler* Béla ifj. okl. gépészmérnök, *Czárán* Péter okl. gépészmérnök. *Détsy* Andor okl. mérnök, *Dömötör* Bertalan ifj. okl. mérnök, *Fischer* Mór okl. gépészmérnök, *Francz* Károly okl. gépészmérnök, *Füleki* József iparisk. igazgató, *Gombos* Benő okl. gépészmérnök, *Görög* Jenő okl. gépészmérnök, *Györki* László okl. gépészmérnök, *Halász* József okl. mérnök, *Hartmann* Dezső okl. mérnök, *Herczeg* János okl. mérnök, *Herman* József okl. gépészmérnök, *Herrmann* Miksa gépészmérnök, m. kir. bányatanácsos, *Jalsoviczky* Lajos okl. gépészmérnök, *Just* Lajos okl. mérnök, *Kán* Gábor okl. máv. mérnök, *Kassay* F. Gábor okl. mérnök, *Kaszás* Bernát okl. mérnök, *Kelemen* Salamon okl. mérnök, *Klement* Béla okl. mérnök, *Kövesi* József hajóépítész, *Lajkó* Mátyás katonai építészmérnöki tanfolyam, m. kir. honvédhadnagy, *Makk* József építőmester, *Maróthy* Kálmán cs. kir. katonai épít. mérnök, *Máthé* Ferenc építész, *Menczer* Mihály okl. gépészmérnök, *Módlagl* Rezső okl. építőmester, *Neukomm* Bálint okl. gépészmérnök, *Palánek* Ferenc máv. főmérnök, *Pap* Gyula okl. máv. mérnök, *Pataky* Vilmos mérnök, *Pauspertl* Károly kir. bányakapitány, *Petrovits* Béla vegyészmérnök, *Pokorny* Ödön mérnök, *Prodanovics* György okl. gépészmérnök, *Rádi* István okl. gépészmérnök, *Reiniger* Hermann máv. gépgyári mérnök, *Réthy* Lajos máv. mérnök, *Riesz* Ernő okl. mérnök, *Riesz* Kornél okl. gépészmérnök, *Rimanóczy* Árpád kat. építészmérn. tanfolyam, m. kir. honvédhuszárszázados, *Sándor* Mór Miklós okl. építész, *Schmidt* Ede okl. mérnök, *Szerbán* János állami jószágigazgató, *Szesztai* Sándor okl. mérnök, *Techet* Károly okl. vállalati mérnök, *Vajkai* Károly okl. mérnök, *Várnai* Vilmos okl. mérnök, *Vértes* Vilmos István okl. gépészmérnök, *Wind* Géza okl. építész, *Zák* Alajos fővárosi építész, *Zaymus* Vince okl. mérnök, *Zerneck* Ernő okl. gépészmérnök. Rendkivüli tagokul: *Egressi* Zoltán okl. gépészmérnök, *Jánossi* Gyula okl. gépészmérnök, *Kerékgyártó* György okl. gépészmérnök, *Mahács* József okl. máv. mérnök.

Ezekkel a tagok száma 2609.

5. Rendes tagokul való felvételre jelentkeztek (összesen 32): *Bendel* Gyula technikai nagykereskedő, aj. Varsányi Emil. *Buda* Jenő Fellner és Guill r.-t. mérnöke, aj. ifj. Rajos Lajos. *Dörfler* Nándor okl. gépészmérnök, aj. Cserháty. *Éberling* Jenő okl. mérnök, aj. Dorner Gyula. *Gellért* Arthur a szab. osztr. máv. főmérnöke, aj. Hampel Géza. *Görgey* István okl. vegyészmérnök, aj. Edvi Illés Aladár. *Hahn* Gyula okl. építész, aj. Somló Emil. *Hankovszky* Jenő kataszt. mérnök, aj. Dorner Gyula. *Hellebronth* Béla okl. mérnök, aj. Dorner Gyula. *Heltay* Ferenc dr. hirlapíró, aj. Bernauer Izidor. *Ipolyi* Vilmos okl. gépészmérnök, aj. Boross Arthur. *Just* Lajos okl. mérnök, aj. Just Ármin. *Kanczler* Mór okl. gépészmérnök, aj. Czakó Adolf. *Kiss* Ferenc építész, aj. Somló Emil. *Koncz* Ernő építész, aj. Somló Emil. *Kornfeld* Richárd okl. mérnök, aj. Windisch Antal. *Kovács* Béla (Berzencei) okl. mérnök, aj. Dorner Gyula. *Löwentkal* Andor okl. vegyészmérnök, aj. Pfeifer Ignác. *Magyar* Loránd okl. gépészmérnök, aj. Stricker Sándor. *Mai* Arthur okl. gépészmérnök, aj. Irsai Ernő. *Mátyássy* István okl. mérnök, aj. Méhes Zoltán. *Palinay* Győző okl. építészmérnök, aj. Goll Elemér és Feyér Gyula. *Sárkány* Miklós okl. gépészmérnök, aj. Rékai Frigyes. *Schlachter* Leó okl. vegyészmérnök, aj. Pfeifer Ignác. *Schmidt* József nyug. államtitkár, aj. Hauszman Alajos. *Sebestyén* Lajos okl. építész, aj. Somló Emil. *Stark* Béla E. Víll. gépgyárigazgató, aj. Martos Viktor. *Stauber* József építész, aj. Wannenmacher. *Sztankay* F. Béla okl. vaskohómérnök, aj. Stricker Sándor. *Than* Ervin okl. gépészmérnök, aj. Schimanek Emil. *Wagner* Rezső okl. bányamérnök, aj. Wabrosch Béla. *Zoltán* Vince építész, aj. Somló Emil. — Rendkívüli tagul: *Breslinger* Frigyes okl. gépészmérnök, aj, Bánki Elemér.

Neveik az Egyesület helyiségeiben kifüggesztetnek és felvételük felett a legközelebbi (rendes) választmányi ülés határoz.

6. A *főtitkár* bejelenti, hogy ifj. *Knuth* Károly 800 K-val, *Marienthal* Richárd és *Zelewski* Sándor 600—600 K-val az alapító tagok sorába léptek.

Tudomásul szolgál.

7. Az *elnök* az Egyesület folyó évi rendes közgyűlésének napjául március hó 21-ét s a közgyűlés napirendjének a *főtitkár* által felolvasott tervezetét elfogadásra ajánlja. A közgyűlés napirendje e szerint a következő:

1. Elnöki megnyitó. — 2. Tiszti jelentés. — 3. A választmány előterjesztése a múlt évi közgyűlés által hozott tárgyakról. — 4. A folyó évi költségelőirányzat előterjesztése. — 5. A múlt évi rendes közgyűlés által alakított számadás- és könyvtárvizsgálóbizottság jelentése. — 6. A múlt évi pályázatok eredményének és a folyó évi nagypályázatnak kihirdetése. — 7. A múlt évi Kossuth közgazdasági pályadíj odaítélésének és a folyó évi pályakérdés kitűzésének kihirdetése. — 8. Jegyzőkönyvhitelesítő-, számadás- és könyvtárvizsgáló-bizottság kiküldése. — 9. Elnöknek, tizenkét választmányi tagnak és öt választmányi póttaguak választása. — 10. Indítványok.

A választmány a javaslathoz hozzájárul és a közgyűlés javasolt napját és tárgysorozatát változatlanul elfogadja.

8. A *főtitkár* bejelenti, hogy *Palmer* Artur okl. gépészmérnök tagtársunk a választmányhoz, a választmány jóváhagyása esetén, esetleg a közgyűlés elé terjesztendő javaslatot intézett, mely javaslat az Egyesület bevételeinek fokozását a tagdíjbefizetések körüli eljárás különböző irányú módosításával célozza.

A választmány a javaslat fölött napirendre tér.

9. A *főtitkár* bejelenti, hogy *Ödönfi* László okl. mérnök tagtársunk írásban bejelentette, hogy a közgyűlésen a *Magyar Műszaki Akadémia* létesítésére vonatkozó javaslatát meg fogja ismételni, és *Mentőtanfolyam, Tűzoltó-tanfolyam* és *Nyugdíjintézet* létesítésére javaslatokat fog előterjeszteni. — A műszaki akadémiára vonatkozó javaslattal a mult évi közgyűlés határozatából a választmány már foglalkozott volt, s azt határozta, hogy a közgyűlésnek a javaslat fölött a napirendre térést fogja javasolni. Ennélfogva, minthogy ezen indítványnyal úgy a közgyűlés, mint a választmány kimerítően foglalkozott volt, ez további tárgyalást nem igényelhet. A mentő- és tűzoltó-tanfolyamra, valamint a nyugdíjintézetre vonatkozó indítványok a közgyűlésnek be fognak jelentetni azzal, hogy azokat tárgyalás végett a választmánynak adja ki. Az Egyesület minden tagjának alkalma és módja van Egyesületünk hivatásos céljának megfelelő mozgalmakat vagy intézmények létesítését kezdeményezni, indítványai jóváhagyás végett a választmányhoz, sőt esetleg a közgyűléshez is kerülhetnek, ezen előzetes alapos megtárgyalás nélkül a közgyűlés javaslatok fölött érdemileg nem határozhat.

Scholtz Gyula a nyugdíjintézetnek valamilyen formában való létesítését megokoltnak és kívánatosnak tartja. *Hieronymi* Károly megjegyzi, hogy az Egyesület kebelében ily intézet nem létesíthető, mert nyugdíjat csak intézetek alkalmazottai élvezhetnek. Szó lehet azonban betegség elleni és aggkori biztosításról, ami önkéntes hozzájárulás alapján, esetleg szövetkezeti formában volna létesíthető. A maga részéről ezt az indítványt sem pártolhatja, azonban ha a közgyűlés azt a vele való további foglalkozásra érrdemesnek találná, megtárgyalása végett bizottságot küldhet ki. A *főtitkár* szerint e kérdéssel csak nagyon kimerítő, alapos statisztikai felvételek, pontos valószínűségi számítások után szabad foglalkozni. *Brunovszky* J. Pál utal a Gazdák Biztosító Szövetkezetének analog esetére, mely szövetkezet, noha 6000 taggal bír, mégis a legnagyobb nehézségekkel küzd. A maga részéről határozottan azt javasolja, hogy az Egyesület e kérdéssel egyáltalán ne foglalkozzék. Ugyane véleményt nyílvánítja *Nagy* Dezső is; az indítvány fölött egyszerűen napirendre kell térni. Ha a tagok maguk között ily intézetet tényleg akarnak alapítani, ám csináljanak, de ehhez a közgyűlésnek egyelőre még semmi köze sincsen.

Scholtz Gyula, *Lamm* Dezső dr. és a *főtitkár* ismételt hozzászólása után az *elnök* kimondja, hogy a választmány a közgyűlésnek azt fogja javasolni, hogy az indítványok fölött térjen a napirendre, megjegyezvén, hogy az azokkal való további foglalkozás teljesen a tagok elhatározására van bízva.

10. Az *igazgató* a megjelenésben halasztathatlan fontosságú ügyek miatt akadályozva lévén, helyette a *főtitkár* ismerteti a folyó évi költségelőirányzatot, melyet 90.072 K bevételi és kiadási összetétellel elfogadásra ajánl. A mult évi pénzügyi kezelés eredményeként 278·19 K bevételi többlet és 852·08 K kevesebb kiadás, összesen tehát az előirányzathoz képest 1130·27 K jövedelmitöbblet mutatkozott. Bejelenti továbbá, hogy lapjaink terjedelme folyton és annyira növekszik, hogy a szerkesztés technikai részében való segédkezés végett külön szakerő alkalmazása vált szükségessé, mely szakerő tiszteletdíja a Szemlerovat vezetői által eddig élvezett tiszteletdíj megszűntetése révén lenne fedezhető. A Szemlerovat hat vezetője eddig évente összesen 1440 K tiszteletdíjban részesült. Javasolja, hogy a tiszteletdíj megszűntetésével 600 K illetménynyel szerkesztőségi segéderő állíttassék be a „Közlöny“ és a „Heti Értesítő“ szerkesztőinek támogatására.

Nagy Dezső kifogásolja a költségelőirányzatban a „lakásbér-egyenérték“ elnevezést, mely szerinte helytelen, minthogy lakásbért nem fizetünk. *Hieronymi* Károly ezen gyüjtő elnevezést helyesnek tartja, azonban hozzájárul ahhoz, hogy a jövőben e tétel a benne foglalt alattételek szerint részletezve legyen kimutatva. *Cserháti* Jenő alelnök különösen a vidéki tagokra való tekintettel lapjaink terjedelmének jelentékeny növelését tartja kívánatosnak s e végből a lapok dotációját 42.000 K-ról 45.000 K-ra javasolja emelni. A többlet egyrészt a nagyobb összegben előirányozható tagdíjtöbbletből, másrészt esetleg a könyvtár dotációjából volna fedezhető. E javaslatot *Scholtz* Gyula is melegen pártolja. *Jendrassik* Kornél könyvtáros a könyvtár dotációjának redukálását kivihetetlennek tartja s minthogy ez úgyis 1/3—1/3—1/3 arányban jut folyóiratok és könyvek beszerzésére valamint bekötésekre, azt kéri, hogy e tétel az előirányzott 5000 K összegben tartassék fenn. *Hieronymi* Károly a folyóiratok dotációjának emelését szintén helyesnek és indokoltnak tartja, de nem a könyvtár rovására, mert a tagdíjbevételek előirányzatának 2000 K-val való növelése és a mult évi fölösleg elegendő fedezetet nyujt. Amennyiben pedig a tisztikar az év folyamán azt látná, hogy a tényleges bevételek ezen előirányzatnak nem felelnek meg, a kiadások fedezésére vonatkozólag évközben tegyen javaslatot.

A *főtitkár* és *Cserháti* Jenő hozzászólása után a választmány a *főtitkár* egyéb javaslatának elfogadásával az előterjesztett költségvetést azzal a módosítással, hogy a tagdíjbevételeknek 58.000 K-val való előirányzásával s a mult évi maradvány kimutatásával a lapok dotációjára 45.000 K állíttandó a költségvetésbe, egyebekben változatlanul elfogadja.

11. *Látay* Lajos a költségvetéssel kapcsolatosan a székházunk nagyterme akusztikájának megjavítását kéri. Az *elnök* közli, hogy az akusztika kifogástalan ha a terem tele van közönséggel, a félig telt terem akusztikája pedig az ajtók fölé és a karzatra alkalmazandó drapériákkal fog megjavíttatni.

Tudomásul szolgál.

12. *Edvi Illés* Aladár szerkesztő jelenti, hogy a Közlönybe oly túlságosan hosszú cikkeket küldenek, hogy azok miatt a cikkek leközlése általában nagyon nagy késedelmet szenved. Kéri ez okból, hogy *a cikkek maximális terjedelme legfeljebb 2 ívben korlátoztassék.*

A választmány az indítványt egyhangulag elfogadja, s a szerkesztőnek ezen korlátozásra a felhatalmazást megadja.

13. A Hollán-pályadíjakat odaítélő bizottság nevében *Edvi Illés* Aladár szerkesztő előterjeszti, hogy a bizottság feladatának megfelelően az elmúlt év folyamán megjelent technikai jellegű szakműveket figyelemmel kisérte, azonban az egyesületi aranyéremmel való kitüntetésre érdemes munkát nem talált.

Tudomásul szolgál.

14. A *főtitkár* felolvassa a szakosztályoknak az 1910. évi *Kossuth* közgazdasági pályadíj pályatételére vonatkozó javaslatait. E szerint a *mű- és középítési szakosztályok: „a különböző építőanyagoknak közgazdasági szempontból való tanulmányozását“*, vagy *„a lakásépítés olcsóbbá tételének tanulmányozását“* javasolták. A *vízépítési szakosztály* pályakérdéseül ajánlja a következő tételt: *„Melyek ama legeredményesebb módszerek, melyek a vízerőtelepek technikai üzembiztosságára károsan ható körülmények* (pl. hordalék, fagy, jég, hirtelen nyítás, avagy fázás okozta rázkódások stb.) *ellensúlyozására legjobb sikerrel alkalmazhatók.“* A *geodéziai szakosztály* nem tett javaslatot. Az *út-, vasút- és hídépítési szakosztály* javaslatai: *„A repülés technikájában eddig elért eredmények“*, vagy *„A völgyzárógátak közgazdasági jelentősége“*. A *vegyészmérnöki szakosztály* javaslatai: *„A légköri nitrogén ipari értékesítése“*, vagy *„A hazai tőzegtelepek ipari értékesítése“*, végül a *gépészeti-bányászati stb. szakosztályok* javaslata: *„Lisztfeldolgozó iparunk fejlesztésének tanulmányozása“*. Ezen összesen 8 indítvány közül írásbeli megokolást terjesztett be *Czakó* Adolf egyesületi tag a repülés technikájában eddig elért eredményeknek és *Varsányi* Emil egyesületi tag a lisztfeldolgozó ipar fejlesztésének tanulmányozására vonatkozó indítványukhoz. *Czakó* Adolf megokolt indítványa a következő:

„Indítványozom, hogy a Kossuth-pályadíj 1910. évi pályatételéül a *repülés technikájában* eddig elért eredmények tanulmányozása tűzessék ki azzal a célzattal, hogy e nemzetközi törekvések körébe mint közreműködő minél előbb Magyarország is bevonassék.

Indokok: A külföldön e téren észlelhető rohamos haladással szemben Magyarországon a repülés technikája terén eddigelé semmiféle komol , sikert ígérő kísérlet nem volt. A haladásban való részvételünk előmozdítása céljából szükséges a kérdésnek gyakorlati tanulmányozása oly egyén által, aki a szükséges nyelvismeretekkel és elméleti alapismeretekkel rendelkezik, gépszerkesztői tájékozottsága s jó megfigyelő képessége van. Az illetőnek a külföldi nagyszabású kísérletnek közvetlen szemlélése, továbbá a külföldi repülési iskolákban való személyes gyakorlás útján alapos tanulmány tárgyává kell tennie az eddig elért eredményeket; sorra meglátogatnia kellene a repülőgépek előállításával foglalkozó műhelyeket s egyikét ilyen műhelyben — ha másként nem, akár mint fizető volonteur-nek — egyideig részt kellene vennie a repülőgépek előállításához szükséges összes munkákban.

A pályakérdés szövege ez volna: A pályázó adjon programmot arról, hogy milyen úton és módon szándékoznék a Kossuth-pályadíjat a külföldön a repülőgépek technikájában elért eredmények alapos megösmerésére felhasználni, abból a célból, hogy az általa szerzett ismeretekkel, adatokkal és összeköttetésekkel képes legyen konkrét javaslatot kidolgozni komoly kísérleteknek itthon való megindítására.“

Varsányi Emil megokolt indttványa pedg a következő:

„Lisztfeldolgozó iparunk fejlesztésének tanulmányozása.“ A jó és olcsó élelmezés elsőrendű közegészségügyi és szociális kérdés, amelynek helyes megoldásában fontos szerep jut a technikusnak.

Hazánk nyers- és ipari termékei, amelyek a kenyérkészítésnél szerepelnek, úgy jóság, mint íz és zamat tekintetében páratlanok s a legkiválóbb készítmények gyártására is alkalmasak, mégis százezrekre rúgó összeggel áldozunk a külföldnek pékipari termékekért s köztudomású dolog, hogy e fontos tápszereink gyártása körül nálunk még sok a teendő.

A külföld e kérdés nagy horderejét már rég belátta s vele nemcsak a hatóságok, hanem a tudományos és technikus körök is foglalkoznak s elméleti és gyakorlati tudással állnak az ipar szolgálatába oly

sikeresen, hogy a külföld az ő gyönge lisztjéből különb süteményt gyárt s pékjei a racionális munka mellett nagyobb hasznot élveznek, mint a mienk.

Csakhogy a külföldön egész sorát látjuk a technikus intézkedéseknek s nem ritkaság, hogy képzett technikus áll egy-egy pékség élére s egy nagy, külföldi kenyérgyár-telep vezetője gépészmérnök, mellette több technikai erő és vegyész működik kiváló anyagi és erkölcsi sikerrel.

A kellő ismeretek megszerezhetése végett a berlini mezőgazdasági főiskolán rendes pékipari tanfolyam van, ahol a szakembereket már arra tanitják, hogy a gyönge német búza termékeiből csak oly jó kenyér készíthető, mint a mi világhíres lisztünkből.

Csaknem hasonlók a viszonyok Franciaés Olaszországban is.

Nem csoda tehát, ha ott a lisztfeldolgozó iparágak fejlődnek s ezek rohamos emelkedése folytán az ehhez szükséges ipari gépek készítése és telepek tervezése több gyárat, azokban több százra menő mérnököt, vegyészt és építészt foglalkoztat.

A kenyérkészítés technológiájának teljes megismerése s a helyi viszonyoknak és nyersanyagoknak megfelelően legjobban bevált gépek alkalmazása a külföldön oly állapotot teremtett, amely egészségügyi, ipari s főleg néptáplálkozási szempontból kell hogy minden technikus figyelmét magára vonja. Ismeretesek Olaszországnak s Ausztria egyes tartományainak e téren való intézkedései, amelyekkel a pellagra pusztításait sikerült csökkenteni. Ahová a technikus elem kellő intézkedéseivel bevonult, ott nemcsak a közélelmezést javította meg, nemcsak olcsóbbá tette a kenyeret, hanem az ipart magát is anyagi sikerekhez vitte.

Mert nem mindegy az, hogy 100 s. r. lisztből 130 vagy 140, sőt 150 és 160 s. r. kenyeret kapunk-e. Az sem mellékes, hogy az előkészítésnél alkohol és fölös szénsav alakjában 1—5, vagy még több % a veszteség. Nem is említve a gépi munkában rejlő számos előnyt.

Hasonló részletek felsorolása messze vezetne, tisztázásuk és ipari alkalmazásuk nagy nemzetgazdasági fontosságú, különösen minálunk.

De fontos e kérdés iparfejlesztési szempontból is, mert hazánkban nagy pékipari gépek, kemencék stb. gyártásával senki sem foglalkozik s ily tárgyakért, sőt a velők bejövő elektromótorokért is évről-évre nagyobb összegek fognak kivándorolni, hiszen csak egy közepes pékség gépi berendezése 30—40 ezer koronára rúg.

E helyzet azonban szükségkép másként fog alakulni, ha a magyar technikus kar e nálunk még teljesen elhanyagolt mezőt is mívelni fogja s kellő szaktudású mérnökök állnak e gyártási ágak rendelkezésére.

Még egy más oldalról is említésre méltó e kérdés.

Higienikus szempontból ma még általában olyanok az állapotok ez iparban, hogy a hatósági orvosnak sokszor be kell avatkoznia s szinte zaklatás számba menő intézkedéseket kell tennie.

Mindez csaknem magától megszűnik, ha a pék- s vele rokoniparok üzése kellő technikai elvek szerint történik, mert a pékipar higienéje tisztán gépi működéssel teljesen rendezhető.

Nálunk a gépipart gáncsolni, ütni csaknem általános szokás, pedig ez ipar emelése elsőrendű társadalmi feladat. A társadalomnak az iparral szemben kötelezettségei vannak s ezek lerovásában a technikus óhajt előljárni, midőn tudásával fejlesztéséhez járul.

BEVÉTEL — A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet 1909. évi költségelőirányzata. — KIADÁS

Tétel	Megnevezés	1908. előirányzat	1908. tényleges eredmény	1909. előirányzat
		korona		
1	186418 korona befizetett alapítvány 4% kamatja (tavaly 182818 kor.)	7312 —	7312 —	7456 —
2	40,400 korona jövedelmi alap 4% kamatja	1616 —	1616 —	1616 —
3	Tagdíjak	51000 —	54060 —	58000 —
4	Tagdíjhátralék	4000 —	4758 —	4000 —
5	Folyóiratok jövedelme: (tényleges bevétel) Hirdetésekből 18595·21 k. Előfizetésekből 2051·50 k. Együtt 20646·71 k.	24000 —	20646 71	20500 —
6	Különféle bevételek	700 —	513 48	500 —
		88628 —	88906 19	92072 —

Tétel	Megnevezés	1908. előirányzat	1908. tényleges kiadás	1909. előirányzat
		korona		
1	Közlöny és Heti Értesítő	42000 —	41997 93	45000 —
2	Könyvtár	5000 —	5000 —	5000 —
3	Butorbeszerzés és javítás	500 —	500 —	500 —
4	Szakosztályok költsége	800 —	796 26	800 —
5	Lakásbér-egyenérték	14850 —	14850 —	16000 —
6	Világítás	2000 —	1907 66	1500 —
7	Fűtés	1400 —	1364 40	1700 —
8	Tiszti díjazások	6780 —	6779 90	6820 —
9	Szolgák fizetése és ruhailletménye	4750 —	4740 83	5030 —
10	Adók és illetékek	1000 —	787 48	1000 —
11	Irodai költségek	1000 —	977 31	1000 —
12	Nyomtatványok	1200 —	1071 80	1200 —
13	Postaköltségek és telefon	800 —	759 92	800 —
14	Napilapok és folyóiratok	850 —	761 20	800 —
15	Hollán-pályadíj	600 —	600 —	600 —
16	Fábián-jutalom	500 —	500 —	500 —
17	Arany- és ezüstérem	300 —	279 19	400 —
18	Társasélet fejlesztése	300 —	157 67	300 —
19	Vegyes kiadások	2000 —	1946 37	2000 —
20	Hirszolgálat és képviseltetés	— —	— —	900 —
21	Rendkívüli kiadások	1998 —	1998 —	1352 27
		88628 —	87775 92	93202 27*

Budapest, 1909. évi február hó 19-én.

* A mutatkozó 1130 korona 27 fillér kiadási többlet a tavalyi jövedelmi többletből fedezendő.

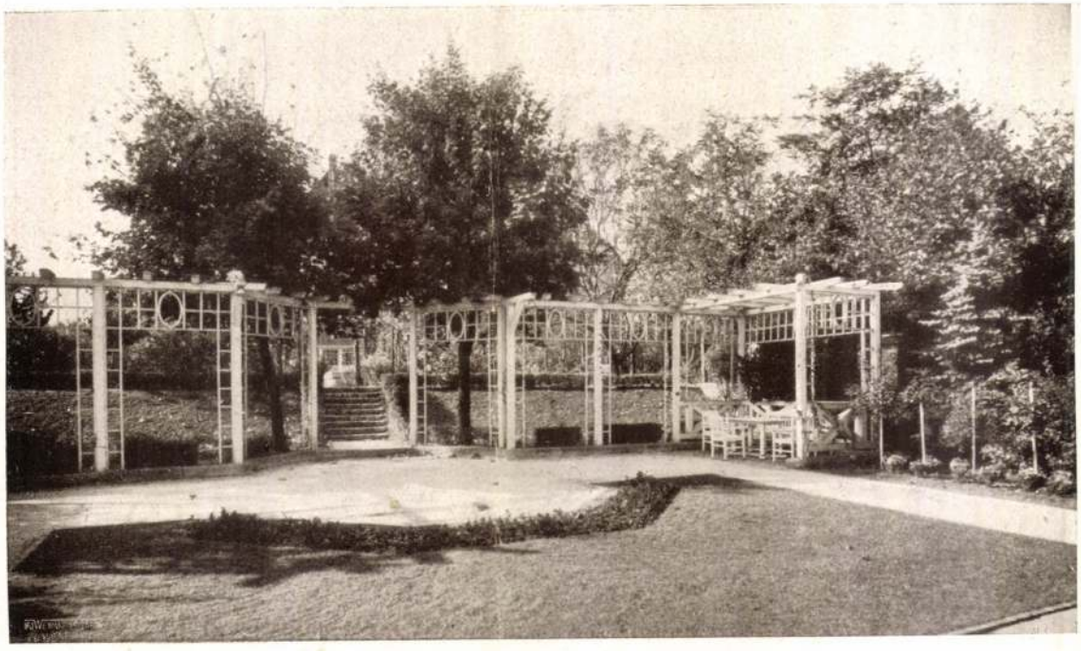

Rerrich Béla: Harsányi Jenő rózsadombi kertjének részletei. ◆ Gartendetail. ◆ Détail d'un jardin à Bude

Gádor István: Majolikák. ◆ Majoliken. ◆ Faïences.

58, 59. l.

Magyar Iparművészet 4

1927.

RÁCMOLNÁR SÁNDOR

1960 -

Grafikusművész. Tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Főiskolán végezte sokszorosító-grafika szakon 1987-ben. Ettől az évtől 1990-ig Derkovits-ösztöndíjas volt.

Meghökkentő, a groteszk elemeit sem nélkülöző, a pszeudo-kulturértékek parodisztikus tükörképét visszaadó, több díjban részesült művei, számos egyéni (Budapest, Balassagyarmat, Tokió, Székesfehérvár, Bécs) és csoportos (Makó, Miskolc, Tampere, Helszinki, Dortmund, Malmö, Párizs, Berlin stb.) tárlaton szerepeltek.

IKREK
papír, akvarell, monotípia,
420x605 mm.
j.b.l.: Ikrek
j.l.: Rác Molnár Sándor
Ltsz.: K. 85.95.1.

EQNUS
papír, litográfia, 480x640 mm.
j.j.l.: Rác Molnár Sándor
Ltsz.: K. 85.418.1.

Rácmolnár Sándor "mindennapjainak legegyszerűbb mozzanatait: nyelvkönyvekből vett példamondatokat, újságok banális híreit, unalomig ismert reklámszövegeket, legendás személyiségeket úgy idéz elénk, hogy bennünk hirtelen feltárul korunk lelke, s életünk kétségbeejtő és nagyszerű tulajdonságokkal vagyes belsejét fordítja kifelé a képeken" -

Mannhardt András

IRODALOM

Boros Géza: Moziklip. Művészet. 1988. XXIX. évf., 1. sz., 53-54.o.

Rácmolnár Sándor kiállítása. Budapest - 1992. Katalógus Mannhardt András bevezetőjével.

Lóska Lajos: Rácmolnár közhelyszótára. Új Művészet. 1992. III. évf., 10. sz., 30-33.o.

2. Nemzetközi Grafikai Biennálé. Győr - 1993. Katalógus.

P. Szabó Ernő: Rácmolnár Sándor rajzaihoz. Élet és Irodalom. 1995. augusztus 11.

Sinkó István: Kutyabarát pin-up girlök. Új Művészet. 1995. VI. évf., 10. sz., 69-70.o.

ALMÁSI TIBOR

A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

Joan Miró: Alak, 1934
pasztell, bársonypapír, 106,3×70,5 cm

A játékok jelentős szerepet töltöttek be a szürrealisták alkotásaiban. Ilyen játék volt a cadavre exquis, amely a gyerekek szekreter játékára emlékeztetett. Mindenki papírra vetett egy szót, majd behajtotta és úgy adta tovább a szomszédjának. Az így kapott szöveget a véletlen alakította. Az első így keletkezett mondatuk szerint: *A pompás hulla* (cadavre exqui) újbort iszik. Innen a játék és technika elnevezése. Ezek képi variációjából (a résztvevők megrajzoltak mondjuk egy-egy előre megadott testrészt) tízegynéhányat láthatunk, köztük Paul Eluard és Max Ernst, illetve Man Ray, Joan Miró, *Max Moris*, Yves Tanguy jegyezte közös alkotásokat.

A kollázs kedvelt műfaja volt Max Ernstnek és a többi szürrealistának a különféle eredetű, kivágott képrészek között szokatlan, álomszerű találkozásokat igyekeztek létrehozni.

Az őrület és az elmebetegek képzettársításainak elemzése is foglalkoztatta őket. A kiállítás Dalí 1935-ben, *Az irracionális meghódítása* című művében megfogalmazott paranoia-kritikára is kitér. Így nem véletlen, hogy a számtalan híres Dalí-mű között (*A vágy enigmája; Lenin hat képe a zongorán; Az öröklét víziója stb.*) helyet kapott a sokat másolt, elemzett, Millet *Angelus*a is Dalí interpretációjában, amelynek mélyrétegeit a paranoia-kritika és a pszichoanalízis módszerével igyekezett feltárni.

A fotózást egyedi lehetőségei szürrealista művészeti ággá tették. Így Man Ray, *Brassai*, *André Kertész*, *Dora Maar* és mások képeslapokról már ismert, humoros, ötletekben gazdag és/vagy erotikus képei is visszaköszönnek.

A mozgókép még inkább megfelelt szürrealista kifejezésmódjának, hiszen lehetőséget adott a valóság/álom kettősségének megragadására. Buñuel új, gyakran felkavaró képalkotásával forradalmasította a filmművészetet. Műveit folyamatosan vetítik a kiállításon.

Külön szekciót képeznek a szürrealista tárgyak, amelyek különféle elemek valószínűtlen összekapcsolásából jönnek létre. Költői jelentésük mindig fontosabb, mint anyaguk és kivitelezésük. Épp ez különbözteti meg Duchamp *ready made*-jeitől, amelyek a környezetükből kiszakított tömegtermékek és címadások révén kerülnek be egyfajta képzettársítás horizontjába. A szürrealista tárgyaknak számos változata lehetséges a természeti tárgyaktól egészen a primitív népek fétistárgyaiig.

René Magritte: Meditáció, 1936
olaj, vászon, 50×65 cm

A Pompidou Központ külön teret szentelt ezeknek a tárgyaknak, kiemelve a Ratton Galéria 1936-os szürrealista tárgykiállításának anyagát. Ezek között vannak „talált tárgyak" (tíz elemből álló üveggyűjtemény), természeti tárgyak (színtelen kvarc) és az amerikai indiánok kultikus tárgyai (hopi baba).

A többek között *Bellmer* által is használt babák és a maszkok, a valóság és a képzelet határán az imitáció tárgyiasult formái.

Ahogy ezt Duchamp-nál is láttuk, gyakran a tárgy és a hozzá fűzött cím együttese hoz létre a kettő szintaxisán alapuló kitágított jelentéstartományt. Magritte képeinél ez a tendencia ugyancsak érvényes. A képi ábrázolás és a cím között egyfajta asszociációs feszültség jön létre, amely egyfelől korlátozza, másfelől bővíti a műalkotás jelentéstartományát, az értelmezést egy szándékolt tartalom felé irányítva. Magritte híres képei között (*A terapeauta; A vörös modell; A mezők kulcsa* stb.) néhány kevésbé ismertet is felfedezhettünk. Ugyancsak kellemes meglepetés Joan Miró egy-két nem tipikus festménye, amely főleg az erőteljes fény/szín- és folthatásokkal jelenít meg egyszerű figurákat.

Alberto Giacomettit elsősorban nem szürrealista alkotásairól ismerjük. 1930 és 1934 között azonban olyan „jelképes funkciójú" tárgyakat hozott létre, amelyek a szürrealisták körében ismertté tették. Ezek közül a Pompidou Központban látható többek között a *Szürrealista asztal* és az ismert, fallikus szimbólumokból álló *Kellemetlen tárgy*. Picassót valóságos kultusz övezte a szürrealisták részéről, hiszen kivételesen gazdag életművével épp úgy tekinthető a mozgalom előfutárának, mint 1925 és 1937 között maga is szürrealistának. Ami velük rokonítja, az elsősorban a képein megjelenő irónia és humor, a karikaturisztikus él és társadalomkritika (lásd *Fürdőzők*-sorozata). A szürrealista festészetben, ellentétben a mozgalom irodalmával, ahol a nőt csodálat és miszticizmus övezte, a nőről gonosz, gyűlöletes, szinte szörnyképet festettek. Picasso női portréi ezt a látásmódot igazolják. A mítoszok iránt fogékony szürrealisták *Minotaurusz*-sorozatát is magukénak érezték. Ezért a kiállítás is jelentős teret szentel Picasso alkotásainak.

A harmincas évek végén csatlakozott a szürrealistákhoz Matta és *Lam*. Néhány év múlva a politikai események hatására azonban a mozgalom tagjai szétszóródtak a világban. Breton, Masson, Max Ernst, Duchamp elhagyták Franciaországot. A szürrealizmus tovább élt és jelentős hatást gyakorolt az Egyesült Államokban, és meghatározta a II. világháborút követő avantgárd művészetet.

A *Szürrealista forradalom* című kiállítás eddig követi a mozgalom útját. Teljesség nélkül, de gazdagon mutat be egy korszakot, egy művészeti irányzatot, amely a mai napig meghatározza a valóság és a művészet viszonyát.

Pompidou Központ, 2002. III. 6–VI. 24.

KIÁLLÍTÁS

Első magyar képírók

Írott képek: Első Magyar Látványtár kiállítása

PATAKI GÁBOR

Kiállítási enteriőr

HA VALAKI a minimálisan szükséges előzetes ismeretek nélkül, pusztán a kiállítás tematikája alapján közeledne *Vörösváry Ákos* újabb látványtárbeli kiállításához, lehet, hogy súlyosan csalódik. Különösen akkor, ha komoly elméleti háttérrel, rizómaelmélettel, kontextuális kutatásokkal, textológiai stúdiumokkal megtámogatott, vaskos tanulmánykötettel hitelesített bemutatóra fenné a fogát. Hisz Vörösváry – ismét csak szokás szerint – elsősorban ösztöneire, több évtizedes ismereteire és tapasztalataira, a különféle stílusú, korú és minőségű műveket egységes látvánnyá alakítani tudó komponálási készségére hagyatkozva fordul választott témájához (hozzá kell tennünk, hogy bizonyítandó az Alapítvány megújulási potenciálját, a fiatal kortárs alkotók egy részének szerepeltetésére egy külső szakértő, Turai Hedvig tett javaslatot).

Vörösváry kiindulópontja tulajdonképpen formális kritériumokon nyugodott. Látókörébe vont minden, keze és szeme ügyébe eső művet, melyen valamilyen formában írott vagy nyomtatott szöveg volt olvasható, lett légyen a felirat szakrális, kommerciális, szimbolikus vagy személyes jellegű. Ám mindegy volt neki: ha valamiféle személyes olvasatot vélt rajtuk találni, uccu neki, felhasználta.

Írás ide, írás oda, a kép volt számára a lényeg. Ebben is a „varietas delectat" szenvedélye mozgatja, az írás „szent" mivoltát komolyan vevő, a transzcendentálist kísértő mű mellé nyugodtan rak gyerekes ákombákomokkal rótt irkalapot, a betűk kalligrafikus, kompozicionális erejét aranyalapnak tekintő alkotások mellé pimasz, a hirdetésekre hajazó, azokat ironikus fricskákkal ellátó darabokat helyez. Kurz und gut: mivel minden mindennel összefügg, s minden mindenre utal, a kiállított tárgyak boldogan lubickoltak a „hát ez épp miért ne így lehetne" jelszóval felcímerezett látszólagos káosz (valójában egy minden ízében végiggondolt-érzett, szcenikai igényű vizuális összkép) tengerében.

Valójában persze a művek – intenciójuk szerint – egymástól többé-kevésbé el-

Rácmolnár Sándor: Guiness rekord mitológia

Családlátogatás

Az Erdély család kiállítása

ANTAL ISTVÁN

A BÖRÖCZ LÁSZLÓ Bécsi úton lévő lakásában megnyitott új galéria bemutatkozó kiállítása revelatív ajándékozta meg az Óbudára látogatót. Nemcsak az *Erdély Miklós* és *Szenes Zsuzsa* közeli rokonságában található számos tehetséges ember műveiből megrendezett tárlat döbbenetes műtárgygazdagsága okán, hanem a kiállítási sorozat elnevezéséből következő meditációs és felismerési lehetőségek gazdagsága következtében is. Olyan szép és inspiráló a kiállításra került Erdély-Szenes-Erdély kollekció, hogy csak reménykedni lehet, Böröcz Lászlót nem hagyja el kutatási érzéke és szerencséje, s majd más családok holdudvara is ehhez az anyaghoz hasonló erejű és gazdagságú műláncokkal jutalmazza kitartását.

A kiállítás legnagyobb értéke ugyanis nem „csupán" az, hogy tehetségben és kitartásban nagyon gazdag személyektől láttunk képeket a falakon, hanem a címmel felcsigázott érdeklődésünket kielégítve, a tárlat rendezői nem vesztették szem elől, hogy ezeknek a művészeknek az egymáshoz kötődő szellemi kapcsolatát, az egymásra gyakorolt vagy az egymástól örökölt magatartásformákat, elképzeléseket is nyomon követhetik a látogatók. Ez a fajta belső oknyomozó játék a kiállítás kontextusában még nagyobb izgalmakat okozott, mint a személyes alkotói utak újra felfedezése. Gondolkozói és magatartásbeli fonalak

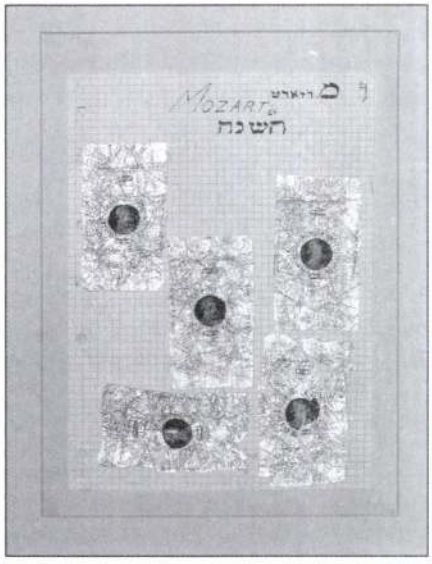

Erdély György: Mozart év
kollázs, 33×23,5 cm

Szenes Zsuzsa: Óra, fejek, növények
tollrajz 16,5×13 cm

felfejtésének lehetőségei adtak kivételes jelentőséget és szellemi lehetőségeket az elmélyült vagy kíváncsi érdeklődőknek.

A kiállítás egyik legérdekesebb személyisége Erdély Miklós édesapja, *Erdély István* volt. Abszolút független szellemként, önálló, spirituális szigetekként teríti szemünk elé képeit, és talán a kiállítás legérdekesebb darabjaként, egy rajzokkal, családi fotókkal és – főként – újságkivágásokkal megtöltött könyvet, amely azon túl, hogy szellemi örömöket okoz azáltal, ahogy és amilyen „talált" képeket egymás mellé sorol, a művészeti antropológia számára is izgalmakat tartalmaz. Szerepel a kötetben Erdély Miklósnak egy tizenegy éves korában készített rajza is, amely két szereplőjének egymáshoz való viszonya tekintetében különösen érdekes. A kicsit Petőfis vagy népmesei, népszínműves hangulatú jelenet gazda(juhász?) hőse egy porta előtt furulyázik, amire a házból kilépő parasztlány tátott szájjal kiabál. Lehet, hogy énekel, csak a gyerek keze bizonytalan, de „érett" fejjel elvetem ezt a fajta magyarázatot: az a nő ott „üvöltőként" tölti ki az udvarát. Minden vadász és vad, csábító és csábított, támadó és támadott ellentéte, gyanakvása, kívánása és félelme ott feszül a jelenetben. Ha ösztönösen, akkor még jobb.

Erdély Istvánban már korábban – a lakásában járva, az ottani életterét, festményeit végignézve – felismertem, hogy egyfajta művésztípus, gondolkozó, életművész archetípus képviselőjeként élte le az életét. A dilettánsnak tűnő, mert – a többséghez képest – „mással" foglalkozó, érzékeny és zseniális őstehetséget látom benne, aki a maga törvényeit, életét tölti meg a napjaival, és amely életnek csak fontos, de végképp nem a legfontosabb része lett a művészete. Azt hiszem, hogy harmónia töltötte ki a napjait. Erdély Miklós *Álommásolatok* című filmjének a legelső részében, egy hölgy álmának szereplőjeként sétál, szemlélődik, olykor kérdez, érdeklődik, azzal a finoman deklarált szkepszissel, amelyik világszemlélete lényege lehetett. Ez a világnézet finomodott, lágyult, gazdagodott némi gyanakvással, önkétellyel fiában, Miklósban. Akinek gyönyörű művéhez, az *Időutazás* című sorozathoz kapcsolódik, bár nem része a sorozatnak, a *Tanulmány az Időutazás* sorozathoz elnevezésű fotó, amely ott lóg a Bécsi út egyik falán. Mély önismeretről tanúskodó alkotás. Szomorúbb és szkeptikusabb az *Időutazás* eredeti képeinél. Három fénykép szerepel Erdélyről a tanulmányban, bár ezek közül az egyik csak éppen felsejlik a másik kettő között, amelyek megadják alkotása hangulatát.

A különbséget az adja a többi képhez képest, hogy amíg azok végletesen önreflektív jellegűek, amelyeknek éppen ez az önvizsgálat és szellemi önutaztatás adja meg az izgalmát és értékeit, addig itt a két szereplő mindegyike tebeléd néz. A téma te vagy. Te, a néző. Nem a belső utazások. A bal oldali – fiatalabb kori – Erdély Miklós leplezetlenül beléd néz. Rád. Téged kérdez. Dacosan. Megtörten. Egykedvűen. Kőkeményen. Szemben álltok. Szem a szemben. A jobb oldalon inkább felnéz. Gyanakodik. Kritikusabb. Inkább méreget, mint kérdez. Idősebb, de inkább más. Te nézed, de előtte állsz. Mintha mielőtt(mialatt?) elhelyezi önportréit életútja stációin, megnézi a külvilágot. Mi várható a képen túlról?

Szenes Zsuzsa *Gyermeki tanúság I., II.* című kollázsai helyezik el legotthonosabban alkotójuk belső terét. Az I.-vel apja, a II.-kal édesanyja emlékét osztja meg a külvilággal. Apja és anyja azonos fényképekből álló sorozatai szinte szőnyegként omlanak a föld felé a falon. Mintegy keleti óriáshengeren burjánzanak előttünk a képek a gyönyörű ősökről, amelyeket lehetett már látni korábban is, de ebben a kontextusban elsősorban nem művészetként vagy művekként hatottak a nézőre, hanem egy családi legendárium mesefolyamataként, szépséges hősökkel. Karakterük különbözőségei már az eltérő színű és tónusú hátterekkel is bőven jelezve vannak. Emeli az alkotások szépségét az a körülmény,

Rácmolnár Sándor: Sunset Boulevard, 2001
szitanyomat műanyag lemezen, 120×70 cm

(*Meg-megérintett fény,* 1991). Mint ahogy az írásom elején említettem, az évtized derekától azután sok művész – Komoróczky Tamás, Koronczi Endre, *Nagy Gábor György, Csontó Lajos, Keserue Zsolt, Pál Csaba* stb. – kezd el dolgozni ezzel a technikával.

Visszatérve a Francia Intézetben bemutatott Rácmolnár-szériához, egyrészt itt is a számítógépen megjelenő képi jelekből, logókból, másrészt különböző kultúrák jelképeiből – inka ábrák, egyiptomi hieroglifák, buddhista jelek, keresztény jelképek – , valamint a mindennapi életben használt piktogramokból, slágercímekből állít össze talányos kompozíciókat úgy, hogy az egyes jelképek eredeti jelentése is megmarad, miközben új összefüggésbe kerül és új jelentést nyer el az alkotáson belül. E nyomatok leginkább talán egy képregényhez hasonlítanak, hiszen az ábrák mellett különböző betűk és többféle nyelven írt szövegrészek is megjelennek. A szürkéskék alapú *Ártatlan képeken* (*Innocent Pictures,* 2001) egy sugaras szemet ábrázoló egyiptomi hieroglifát látunk, melynek fénycsóvái egy körbe zárt keresztre vetődnek, és melyhez az *ártatlan vagy amikor álmodsz* felirat kapcsolódik. Ezzel átellenben, a kompozíció jobb oldalán egy inkaábra-fejű, szívében szarvast, egyik kezében nyulat, a másik kezében hangvillát tartó sematikus figura látható. A *Mercury* (2001) című lapon egy tévéfejű figura és egy kutyaszörny jelenik meg, aminek kínai írásjelekből van a nyakörve, a fölöttük lévő két esőfelhőre *coors* feliratot ültetett a művész, egy körbe pedig a *mercury* szót zárta. A *Directionon* (2001) – ahogy a cím is jelzi – egy irányt jelölő nyúlfejű futó embert ábrázoló piktogramot, fűrészt, virágkoszorúval körülvett kettős keresztet, virágcserepet és még több más egymás mellé rakott jelet, logót vehetünk szemügyre. Itt jegyzem meg, hogy a nyúl, a nyúlfej, amely *Beuys*tól *Tony Craggig* a modern képzőművészek kedvelt szimbóluma, Rácmolnár több lapjának is főszereplője. A látszólag ömlesztett és összefüggéstelen képi jelek egyrészt a bennünket körülvevő jeldömpingről, másrészt a jelentésvesztésről, harmadrészt az egész világot behálózó banális, ám nagyon praktikus képi jelekről szólnak. A sorozat a képi jelek kommersszé válására, elsekélyesedésére, ugyanakkor praktikus és fontos szerepére hívja fel a figyelmet, ezáltal szerves folytatása a művész korábbi, hasonló mondanivalójú, de klasszikus technikákkal – rézkarc, linómetszet, olaj, vászon – készült alkotásainak. Rácmolnár térben, időben és különböző kultúrákban kalandozó-szörföző munkássága tehát nagyon is kapcsolódik mindennapjainkhoz, számítógépes világunkhoz: ha sarkosan akarok fogalmazni, azt mondhatom, hogy művészete a képi közhelyek kritikája vagy egyszerűen csak bemutatása. Emellett egy új képi/képzőművészeti nyelv megteremtését és azonnali kritikáját is tetten érhetjük rajtuk. Bármelyik munkáját is szemléljük – akár azt, amelyiken egy autócipőjű, Paramount-embléma fejű, férfi vécé piktogramból összerakott figurát látunk (*Sunset Boulevard,* 2001), akár az összekötözött karú, tolldíszes, térdelő, Esso-trikós, szörnnyel szembenéző, megbabonázott indiánt ábrázolót (*I put a spell on you,* 2001) –, úgy érezzük magunkat, mint Bábel tornyának építői; már globalizálódtunk, de mégsem értjük egymás nyelvét, sőt még egymás képeinek nyelvét sem.

Készman József a kiállítás katalógusának műveket értelmező utószavában írja a következőket: *„A logókból, piktogramokból, minimalizált grafikai elemekből összerakott „történeteket" szöveges panelek egészítik ki, amelyek feliratjellegüktől megfosztva számítógépes parancsikonokként jelennek meg a képmezőn. Ha meggondoljuk, a márkavédjegyekből gyártott ready made-ek készítése mellett Rácmolnár szürrealista metódust követ, amikor egyébként össze nem tartozó elemeket társít. A világ mint logó- és jelkészlet tűnik fel, természetesen inkognitóban: tulajdonképpen behelyettesítéssel van dolgunk, ahol az egyes testrészeket vagy egy szituáció résztvevőit sztereotip ikonikus jellé merevedett karakterek helyettesítik."*

Mindig voltak és mindig lesznek új eljárások, technikák, melyek megújítják egy-egy adott időszak képzőművészetét. Úgy tűnik, az ezredfordulón a számítógépes print az a médium, melyet szinte minden képzőművész – festő, szobrász, grafikus – használ. Rácmolnár alkotásmódjában – a művész a számítógépes jeleit szitanyomással viszi fel a műanyaglapokra – az a szimpatikus, hogy nem csak a számítógépes technikát, de a számítógép képi jelrendszerét, piktogramjait, logóit felhasználva készíti el abszurd, sokszor szabad asszociációkra épülő, emblematikus, talányos nyomatait.

Francia Intézet, 2002. II. 25–IV. 4.

Rácmolnár Sándor: Irány/Direction, 2001
szitanyomat műanyag lemezen, 70×120 cm

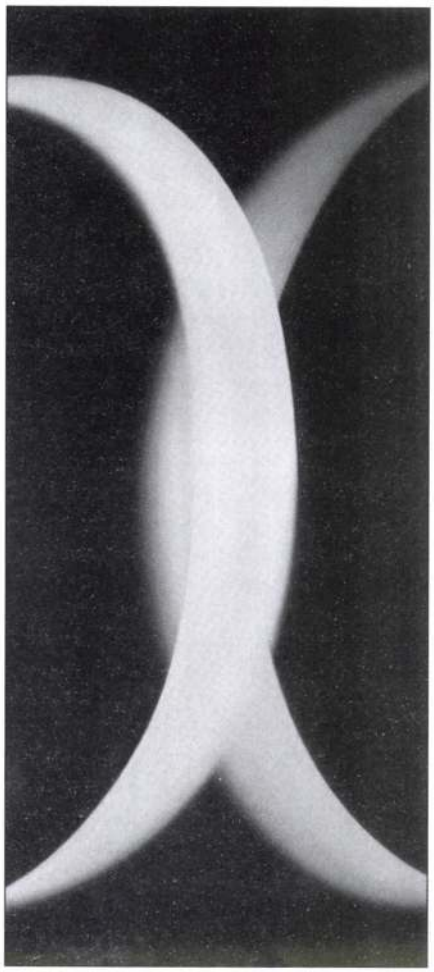

Haász Katalin: X
olaj, vászon, 130×60 cm

Talán Dániel Zoltán *Sleeping Beauty*-sorozata sem jött volna létre a kép-a-képben technikák széleskörű elterjedését megelőzően. Fotografikus hűséggel megfestett táblaképei két részből állnak: egy nagyobb fekete-fehér és egy kisebb színes vászonból. A *Sleeping Beauty V*-ön például egy videókamera látható színesben, mellette pedig egy furcsa, modern épület előtt alvó férfin pásztázhat végig tekintetünk. A kép érdekessége abból fakad, hogy a fotografikus hűség nem teljes. Az még elképzelhető lenne, hogy lefotózunk egy modern ház előtt alvó beállított modellt, de jelen esetben az előtér és a háttér nem alkot koherens teret. Egyfajta montázsról van szó: az épületet alulnézetben látjuk, míg a férfit enyhe felülnézetben. A *Sleeping Beauty IV.* láttán az a határozott érzésünk támadhat, hogy Dániel tudatosan nyúl az amerikai fotórealista festészet képi világához, úgy, hogy megpróbálja azt egy kicsit Twin Peaksesen megbolondítani. A nagy fekete-fehér és a kis színes kép itt egyaránt egy hetvenes évekbeli amerikai ételbárt ábrázol nyugdíjas párral à la Ralph Goings, miközben a kép előterében egy arcát eltakaró fiatal lány fekszik fekete csipkés harisnyában.

Iski Kocsis korábbi festményei, különösen fegyverszekrényes munkái, akár még Richard Estes, az egyik legzseniálisabb és legintellektuálisabb amerikai szuperrealista tradíciójához is illeszkedhetnének (de jó is lenne, ugye?!), a kiállított szarvas család kapcsán azonban elég nehéz elvonatkoztatni a giccs jelenségétől. Nem akarnék besétálni Danto utcájába, de itt elég nehéz eldönteni, hogy giccset (meleg barna szemű, szimpatikus szarvasokat, az emberi társadalom áldozatait) látunk, vagy a giccs giccsségét kiemelő, naturalizmus-kritikát. Mivel már harminc év eltelt az amerikai naiv fotórealista festői praxis virágzása óta, hajlok az utóbbi esetre, furcsa módon ez mégsem változtat Iski Kocsis képeinek szentimentalizmusán.

Haász Katalin festményei kapcsán könnyebb lenne a számítógépes konnotációkat finomítgatni, mégis relevánsabbnak érzem, ha felvillantom a modernizmus greenbergi diskurzusát. A neogeo lecsengése és financiális kudarca után elég komoly esztétikai és egzisztenciális döntésnek hat, ha valaki geometrikus, nonfiguratív művészetre adja a fejét. Magyarországon ugyan még virágzik a

Iski Kocsis Tibor: Család I., 2001
vászon, olaj, 96×144 cm

Egy béna retorikai fordulattal élve Radák Eszter festményei teória nélkül is jól mutatnak a falon. Az jellemzi őket, ami Baudelaire-től Walter Benjaminon át Baudrillard-ig lenyűgözte a populáris kultúra apologétáit: mutatós, látványos, érzéki és izgalmas termékei a kortárs festészetnek. A leporelló szerint Radák festői programjában „látensen megjelenik a dekoratív art nouveau, illetve az ötvenes-hatvanas évek pop artja is visszacseng". A megkezdett felsorolást folytathatnánk akár a colour-field festészettel is, hiszen a padló és a fal dekoratív, néha kifejezetten irreálisan kifestett színmezői erre a kontextusra is bazírozhatnak. Természetesen senki se gondolja, hogy Radák a szecesszió vagy a pop art felmelegítésén,

Dániel András: Sleeping Beauty IV., 2002
vászon, olaj, 30×30 cm és 70×110 cm

MADI, és Bak Imre is egyre jobb képeket fest, de a geometrikus absztrakció trendinek azért mégsem nevezhető. Az igazán érdekes kérdés tehát nem az, hogy jók-e Haász művei a vállalt hagyományon belül, hanem az, hogy miért és mennyiben releváns számára ez a hagyomány? W. J. T. Mitchell *Ut Pictura Theoria* tanulmánya (in: *Picture Theory*, Chicago, 1994) óta tudható, hogy az absztrakt képek teória híján értelmezhetetlenek. Jó lenne tudni, hogy Haásznak hol a teóriája, önálló vizuális jelekként ugyanis nem nagyon állnak meg művei.

esetleg kisajátításán munkálkodna. Itt inkább arról van szó, hogy mindkettő (illetve mindhárom) szerves része immár korunk vizuális kultúrájának, ami a fotelek mintáit és a festmények textúráját éppúgy meghatározza, mint a távirányítók formáit.

Ludwig Múzeum, 2002. III. 17-ig.

FOTÓ: BERÉNYI ZSUZSA

Játék a pixelekkel

Rácmolnár Sándor művészete

LÓSKA LAJOS

„Tetszik ez az ékírás? A szövegvéső-rendszerem alig tíz óra alatt megcsinálta Hammurabi törvénykönyvének az egész bevezetőjét."

UMBERTO ECO: BÁBELI BESZÉLGETÉS

A GRAFIKAI LAPOKON, C-PRINTEKEN manapság pixelekből áll össze a kép. A hetvenes és a nyolcvanas években, amikor szitákat meg ofszetnyomatokat készítettek a grafikusok, a raszterpontok sűrűsödtek látvánnyá. Ezen túl azért van valami más közös is a napjainkban és a húsz esztendővel ezelőtt alkalmazott eljárások között, mégpedig az, hogy a nyersanyag mindkét esetben a fénykép (ami ma már digitális technikával is készülhet, míg az előző évtizedekben csak a jó öreg fotótechnika segítette világra a fotókat). Korunk művészeinek nagy része számítógépen, a való világ elemeiből rak össze egy új virtuális világot. Jó, jó mondhatnánk erre, de mi ebben az új, hiszen végső soron minden mű a valóságtól elvonatkoztatott, kitalált kép, látvány, és nem a valóság direkt lenyomata (még fotóra igen hasonlító hiperrealista festmény sem azonos a látvánnyal). Ami más, és talán kicsit ijesztő is a mai technikában az az, hogy amíg nem számítógépen konstruáltunk szép új világot, addig a való világot mindig meg lehetett különböztetni, el lehetett választani a képzeletbeli világtól, illetve a műalkotástól. Ezzel szemben a számítógép képernyőjén könnyen összekeverhetjük a fikciót és a valóságot. A fotónak, a képnek ugyanis szinte minden eleme kicserélhető, összemontírozható más képi elemekkel, mégpedig olyan szemet megtévesztő módon, hogy a manipulált kép is a fotó valósághűségét nyújtja. Természetesen nem mindenki dolgozik a valós képi elemekből építkező montázseljárással. Van, aki a számítógépet csak retusálásra használja (*Koronczi Endre*), mások a komputeren megtalálható (eligazító és magyarázó) piktogramokból, logókból, feliratokból állítanak össze kompozíciókat. Ez a munkamódszere például *Komoróczky Tamás*nak. És ehhez hasonló elvek alapján alkot *Rácmolnár Sándor* is azzal a különbséggel, hogy a grafikus, festő – ahogy korábbi munkáin is már azt tette – a képi közhelyet és a giccset, a bevett, bornírt fogyasztói szokásainkat figurázza ki, avagy inkább finoman ironizál rajtuk. Ilyen és hasonló gondolatok forogtak a fejemben, miközben pár nappal a megnyitó után megnéztem az *Incognito Absolu* című tárlatot a Francia Intézetben.

Rácmolnár pályája és szemléletmódja töretlen. Ezt bizonyítandó vessünk egy futó pillantást korábbi munkáira. A grafikus már az újhullám után fellépő kicsit ironikus, emblematikus alkotásokat készítő nemzedék tagja. A filmes közhelyeken ironizáló szemléletmódja bizonyos szempontból rokonítható a Kék acélosok némelyikének – *Kungl Györgynek*, *Kicsiny Balázs*nak – a világlátásával, bár nem volt a társulás tagja, stílusa azonban inkább újhullámos, expresszív. A *Bé Schwarzenegger* (1991) című linóleummetszetén a felhőkarcolók fölé magasodó, súlyzókat kezében tartó izomember látható. A kompozíció és az arányok egyértelműen utalnak King Kongra, a jó és boldogtalan majomra, akit a gonosz fehér ember elhurcolt New Yorkba, hogy ott vásári látványosságként mutogassa. Ugyancsak a filmes közhelyek kifigurázása a *Harcoló zombi és Schwarzenegger* (1990) című munkája. A kommersz kicsúfolása valószínűleg míg ember él a Földön, aktuális marad. Az (átlag)emberek nagy része, a kulturális értékeket kevésbé ismerők ugyanis elsősorban a képi, a zenei, az irodalmi közhelyeket, a bestsellereket imádják, amik elandalítanak, és nem azokat az igényes műveket, amelyek elgondolkoztatnak. A giccs beemelése a képzőművészetbe, idézőjelbe tétele egyet jelent a giccs kritikájával. Erről szólnak Rácmolnár Sándor–*HeténYi Judit* hímzett falvédő képei, például a *Henkel – minden háztartásban ez kell* (1991), melyen két szárnyas, lebegő angyal önti a felültöltős automata mosógépbe a mosóport. És hogy a téma mennyire foglalkoztatja Rácmolnárt, a majdnem egy évtizeddel később készült, fekvő mezítelen nőt ábrázoló falvédő-parafrázis – *Call me now! II.* (2000) – is bizonyítja, illetve a 90-es évek második felében készült számos nyelvkönyvparódiája, festménye és nyomata (*Robin said*, 1996).

Rácmolnárnak a 14 darabos 70×120, illetve 65×112 centiméteres, kékes műanyag lemezre nyomtatott *Incognito*-sorozata a múlt évben született. Mielőtt azonban a műveket bemutatnám, szólnom kell néhány szót a komputergrafikáról, az ezredforduló hazai képzőművészetének ma egyik, ha nem a legnépszerűbb, kifejezésmódjáról. A számítógépgrafika története természetesen nem a kilencvenes évek közepén-második felében, a műfaj rohamos hazai elterjedése idején kezdődött. A magyar származású, Párizsban élő *Vera Molnár* már 1976-ban készített minimalos számítógépes nyomatokat (*Parcours*). A Xertox csoporttal debütáló *Lévay Jenő* pedig a 90-es évtized legelején szerepelt a Miskolci Grafikai Biennálén komputergrafikával

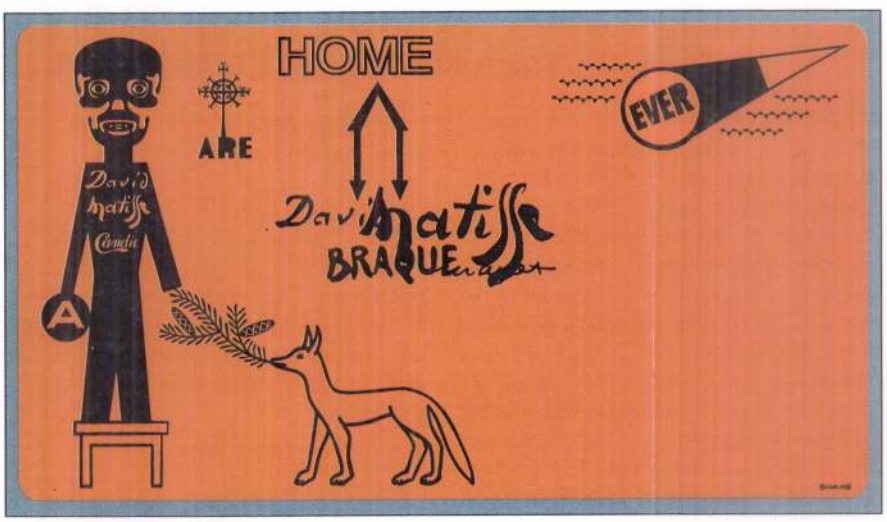

Rácmolnár Sándor: Örökké/Ever, 2001
szitanyomat műanyag lemezen, 65×112 cm

2002/5

Páris után *Strassburgba* látogattam el. Nagyon kedves város a pompás münsterrel. Még ettől a kis várostól is tanulhatunk; t. i. itt már nagyon elterjedt az úgynevezett *kiskőburkolat*, melynek alkalmazását — bár sikerült próbánk van — mi Budapesten hasztalan sürgetjük. A sorok merőlegesek az úttengelyre. A járdaburkolat aszfalt és *mozaikszerű apró kő*. Ez kisebbfajta középkeménységű kőzetből készült. Az egyes kövek feje 20—40 *cm*² nagyságú, a magasság 5—7 *cm*. A kövek vagy szabálytalanul, minden tervszerűség nélkül helyeztetnek el, vagy spiralszerűen, vagy ha különböző színű kövek állanak rendelkezésre, mintákat raknak ki belőlük. Az ágyazatot homok- vagy kavicsréteg alkotja. Nagyon ügyelnek arra, hogy keskenyek legyenek a hézagok. Miután szélestalpú, könnyű kézi bunkóval az apró kövekct jól lebunkózták, a hézagokat nem túlságos finom homokkal töltik ki, hogy a kövek idővel meg ne lazuljanak. Ott, ahol a hézagok kimosásnak vannak kitéve, a cementkiöntést szokták alkalmazni. Főelőnye a mozaikjárdának, hogy könnyen lehet fölszedni, a vizet és levegőt a fák gyökereihez engedi eljutni, tetszetős és nem drága: *m*² ára 4—5 márka. A járdák szegélyezésére a straszburgiak 1 *m* hosszú keskeny szegélyköveket használnak; az egyes házak kapubejáratai előtt ezeket Berlin példája szerint a járdával együtt leeresztik, hogy a kocsik behajthassanak. Ez az eljárás azonban nem kevéssé közveszélyes, különösen fagyos téli időben. Valóban nem tudom melyik megoldás célszerűtlenebb: ez-e vagy az, melyet *Stuttgartban* láttam, ahol a kocsiuton egymás mellé helyezett öntött vaslapokból kis lejtőket készítenek az egyes kapuk előtt. A vaslapok alatt könnyen összegyűlő szemét a vízlefolyást gátolja ez az egyik hátrány; a másik pedig az, hogy a kocsiútat mesterségesen megkeskenyíti. Ez tán az egyetlen dolog, amely Stuttgartban nem tetszett, mert különben az útburkolatok igen jókarban vannak. Bár sok utcában van aszfalt, a legelterjedtebb burkolat mégis a kövezet. A kocsiút kövezésére leginkább kockákat használnak, nagyságuk 15/15/15 *cm*. A sorok merőlegesek az útirányra.

Ott időzésem alatt az egyik előkelő forgalmas útvonalon felsővezetékes villamosvasúti vágányt építettek és egyúttal aszfaltozták a kocsiútat.

Mivel a villamos vágányok mentén a mi aszfaltunk nem tart sokat, nem lesz tán érdektelen, ha közlöm az eljárást, amelyet ott megfigyeltem. A vágány alá igen durvaszemű — cementlével leöntött — kavicsot szórtak, a sineket igen kis bétonágyazatra helyezték, azután a külső oldalakra vékony deszkákat tettek, a sinek és deszkák közt lévő ürt, valamint a vágányközt kibétonozták. Miután az úttest többi részein kavicságyat létesítettek és ezt 2—3 *cm* vastag bétonnal bevonták, következett néhány nap mulva az aszfaltozás. Itt megint a vágány mellett lévő aszfaltot a többi burkolattól elkülöníteni volt a cél. Evégett a vágány két külső oldalán a sinektől 4—4 *cm*-re kis faléceket helyeztek a bétonra, a külső oldalra hamut és homokot hintve ideiglenes támaszték gyanánt; miután a sinek és lécek közti területeket kétrétegű öntött aszfalttal kitöltötték, vártak néhány napig és csak azután aszfaltozták a kocsiút többi részét. Valószínű, hogy ez eljárásnak gyakorlati haszna van; sajnos, nem volt már időm erről az ottani kartársakkal beszélni.

Münchenben az útburkolatok közt a legelterjedtebb még ma is a makadam, bár ez az utóbbi években mint több és több utcából kiszorul. Valóban nem csoda, hogy a derék bajorok egyrészt érezve, hogy a makadam poros alakjában nem felel meg a modern követelményeknek, másrészt tudva, hogy egyszerre nem cserélhetik ki valamennyi makadamburkolatukat kővel vagy aszfalttal, igen serényen tanulmányozzák a portalanítást. Több irányban folytatják a kísérletezést. Eddig a legjobb eredményt a belső kátrányozással érték el. Három év előtt a Bavaria mögött létesítettek egy ily kátránymakadamútat; bazalt zúzott követ főztek forró kátrányban, ebből az úton 6—8 *cm* vastagságú réteget készítettek, amelyet azután meleg vasakkal tömörítettek. A város 1 *m*²-ért 3 márkát fizetett, a vállalkozónak azonban állítólag 7—8 márkába került.

Az Elisabeth-Strasset tavaly kátrányozott 15—30 *mm* szemnagyságú kavicscsal terítették be, ezt azután gőzhengerrel lehengerelték. A felhasznált kavicsot 14 napig tartották a kátrányban, hogy az átitatás minél tökéletesebb legyen.

Münchenben szeretik a keményfát különösen a hidakon, bár drága; a faburkolatot kátránynyal öntik ki, sőt gyakran még a kockakőburkolatot is. Ezt már Budapest is megkisérelte, de nem volt meg az az eredmény, amely megokolta volna a nagyobb költséget.

A vasúti sínek mellett a müncheniek *kátránybétont* alkalmaznak. Tömörített aszfaltkocsiútban a sínek mellett jobbra-balra keskeny öntött aszfaltsávokat készítenek. A kocsiútkövezet sorai 45° alatt futnak. A szegélykövek hosszúak és keskenyek. Újabban — vagy három év óta kezdik mind gyakrabban alkalmazni a vasbéton szegélykövet, különösen az ívekben. Igen ellentállónak mondják. Nem rossz volna megkísérelni ennek alkalmazását nálunk is, legalább nem volnánk annyira kiszolgáltatva a szegélykőszállítók önkényének. A járdán Münchenben újabban az aszfaltot a szegélykőnél 1—1½ *cm*-rel magasabbra kenik, hogy a szegélysor mellett ne egyhamar álljon meg a víz.

A bajor fővárosból Bécsen keresztül tértem vissza páratlanul szép fekvésű fővárosunkba azzal a tudattal, hogy bár egy és más dologban még tanulhatunk a művelt Nyugattól, de általánosságban nem kell szégyenkeznünk. A nemzetek nagy versengésében minden tekintetben megálljuk helyünket. csak továbbra is a *haladás* legyen a jelszavunk és akkor, ha majdan az útépítő kongresszus a mi fővárosunkat fogja megtisztelni, utcaburkolataink méltán fogják kivívni a szakértők elismerését.

Király Kálmán.

A budai várhegyi alagút.

I.

A budai alagút már régóta sokat szenved a víztől; hogy a tunel az állam tulajdona lett, a pénzügyminister a baj okainak megállapítása végett szakértő bizottságot alakított, melynek tagjai: dr. *Szontagh* Tamás, *Machan* Ottó, dr. *Papp* Károly és *Schwartz* Gyula. A bizottság nagyterjedelmű jelentéséből érdekesnek tartjuk a következőket közölni:

A budai alagút építésének eszméje a Lánchíd építésével egyidejű, de gróf *Széchenyi* Istvánnak ez irányban megindított munkássága eredménytelen volt. Gróf *Széchenyi* István szavára ugyan már 1845-ben társulat alakult a budai alagút létesítésére, de a későbbi események meggátolták az eszme megtestesítését. A szabadságharc lezajlása után azonban *Ürményi* József ismét fölelevenítette az eszmét és 1852-ben részvénytársulatot alakított az alagút létrehozására. Amiként az egykorú leírásokból kitűnik, a 24 személyből álló választmány az alagút építését *Clark* Ádámra bízta, aki tudvalevőleg a Lánchidat is építette. A munkálatok 1853 februárius hó 10-én kezdődtek meg, és pedig egyszerre három oldalról, úgymint a Duna partján a Lánchíd felől, a budai Horváth-féle kert felől és felülről a várhegyi Szent-György-térről lefelé vágott aknával. A Pest felől folyó munkálat az aknából visszafelé haladóval 1853 augusztus hó 17-én találkozott, a Krisztinaváros felüli pedig október hó 25-én, s az utóbbi áttörés nagy ünnepélylyel ment végbe. Az egész keresztülfúrás hét és fél hónap alatt történt. Az említett egykorú leírás szerint az átfúrt hegy kevés kivétellel „kemény agyagkőből“ áll, amelyet lőporral kellett szaggatni. A 800 mázsa puskaport Ő felsége az előállítási áron engedte át a társulatnak, amely ezért a katonaság részére szabad átjárást biztosított. Az építéshez szükséges „vízépítési meszet“ magában a hegyben találták az átvágáskor, s ezzel a társulat nagy összegeket takarított meg.

esővíz a járdán alkalmazott vaslemez alatt folyik a kocsiút folyókájába.

Baselben nem sokáig időztem, mert siettem *Párisba*. „A világ fővárosa“ — ahogy a francia fővárost nevezni szokás — óriás forgalmával, 400 szobás nagy szállóival, az utcákon uralkodó roppant nagy zsivajával, pazar közvilágításával, széles útaival, nagy tereivel stb. eleinte egészen elkábított. Mindezt lassankínt megszokva, a részleteket kezdtem tanulmányozni. Igen sok dolog lepett meg, legjobban azonban a híres földalatti villamos vasút: a „Metropolitain“, mesébe illő forgalmával. Az állomásokon nem kell sokáig várni, úgyszólván percenkínt érkeznek vonatok. Alig hogy megérkezik, az ajtók jobbra-balra szétszaladnak, a kalauz kiugrik, utána tódul ki a sok utas, a várakozók pedig sietnek helyet kapni, ha mindjárt állani kell is; a kalauz füttyent és a vonat tova siet. Mire magunkhoz térünk, már más vonat érkezett 5—6 nagy kocsival, telve utassal.

A villamos sebessége igen nagy, mert nem kell félni összeütközéstől; az egyes vonalak t. i. nem kereszteződnek sehol pályaszintben. A II. osztályban 15, az I. osztályban 25 centime-ért bármennyit is utazhatunk, csak nem szabad kijönnünk a föld alól. Ellenőrzés csak beszálláskor van, csupán az I. oszt. utasok jegyét vizsgálják meg a kocsikban is. A földalatti vasúton külön erre a célra készült kis térkép segítségével könnyű eligazodni. Ezért, hacsak tehettem, ezt a közlekedő eszközt használtam. Kétfogatú bérkocsi alig van Párisban, a legtöbb egyfogatú, ezenkívül igen sok a legmodernebb közlekedő eszköz, az automobil. Van vagy 8000. Sok az automobil-omnibus is; ezen rendesen kakasülő is van, ennek dacára még sem kaptam soha helyet rajta, mindig tömve volt. Az utcák burkolatai nem mindenütt fényesek. Sok a faburkolat, több mint 2,000.000 m^2, de ez sem mindenütt kifogástalan, sőt sok helyütt nagyon is rossz. Például a Place de la Republique-n, Páris egyik legforgalmasabb terén, a faburkolatot helyenkínt kővel javították.

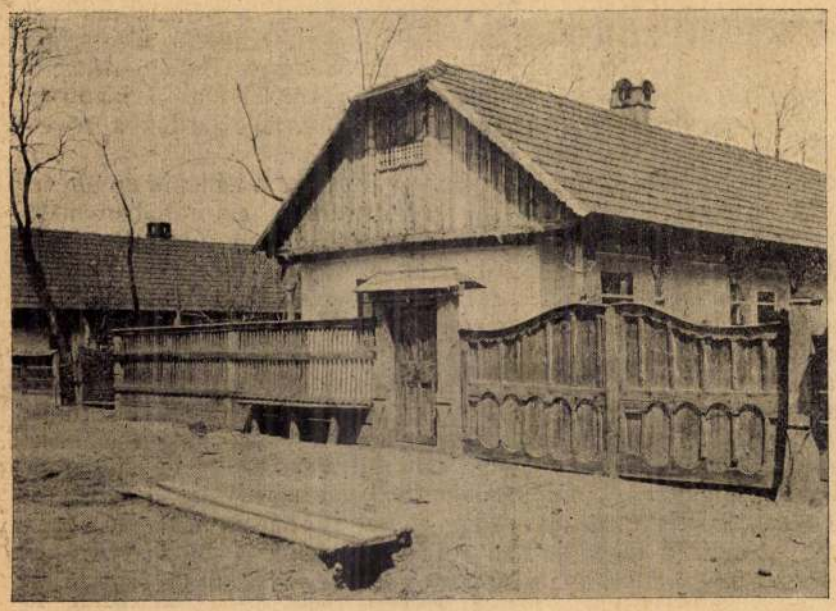

4. ábra. Matyó ház Mezőkövesd környékén.

Kitünő a faburkolat pl. a Champ Ellysée-n. A fakockákat a párisiak saját telepükön fürészelik és leginkább maguk végeztetik a faburkolat lefektetését és javítását házi kezelésben. A bétonalapzat vastagsága rendesen 15 *cm*. A fakockák magassága 16 *cm*. Javításkor a fölszakított kockákat vagy a lekopott éleken leberetválják, vagy pedig a lejárt oldalt egészen levágják, miáltal a magasság kisebb lesz. Ekkor homokot tesznek alája, hogy szineljenek a többiekkel, amelyek a puszta bétonon nyugszanak. A szó szoros értelmében való telítést a párisiak drágálják, csupán creosotage-t alkalmaznak, t. i. beöntik a fakockákat meleg nehéz olajokkal, melyek creosotot és naphtalint tartalmaznak. A kész faburkolat hézagait nem kátrányos szurokkal, hanem híg cémentlével öntik ki, azután homokkal vonják be és átadják a forgalomnak. Néhány nap mulva zuzalékot szórnak rá. Ami a felhasznált faminőséget illeti, ez rendesen puhafa: landesi fenyőfa. A sorok rendesen merőlegesek az úttengelyre.

5. ábra. A tiszalúci templom kerítéskapuja. *Rerrich Béla* vízfestménye után.

Amiért legjobban megirigyeltem a párisiakat, az a pompás *kátrányozott makadam*-burkolat volt. Nyitott automobillon utaztunk Párisból Versaillesbe és vissza; előttünk ugyanazon az úton vagy 50 automobil haladt és pornak nyoma sem látszott, fekete nemez kalapom hazaérkezve teljesen tiszta volt. Midőn egyszer a boulognei erdőben sétáltam, alkalmam volt megfigyelni egy erdei mellékút kátrányozását. Az útat 1. ágyazták, 2. a beágyazott zúzottkövet lehengerelték, 3. a laza zúzalékot leseperték az út felületéről, 4. közönséges öntöző kannákból kátrányt öntöttek a burkolatra, amit azután rögtön szétsöpörtek, végre 5. igen durva folyamkavicscsal hintették be az útat és ezt rögtön behengerelték. Gyakran külön e célra szánt gépekkel kátrányoznak.

A makadamútak kátrányozását már 1902-ben kezdte meg dr. Guglielminetti francia orvos. Azóta sokat kátrányoztak az egész világon. A párisi útépítő kongressuson senkinek sem jutott eszébe kételkedni a kátrányozás előnyös voltában s ennek dacára Budapest ahelyett, hogy a kátrányozást is nagyobb mértékben alkalmazná, csak egyetlen, a Külső-kerepesi- és Thököly-úton végzett kisérletről számolhat be, amely — dacára, hogy a kezdet nehézségeivel kellett megküzdenie — elég jól sikerült. Kívánatos volna folytatni a megkezdett munkát, hogy a jövő évi brüsszeli útépítő kongressuson már a mi tapasztalatainkról is lehetne szó. Az olajozást a franciák nem igen alkalmazzák, csupán olyan helyeken, hol rövid időre kívánatos a port lekötni, körmenetek, bevonulások stb. alkalmából. Budapest csak az olajozást alkalmazza portalanításra.

Sehogy sem tetszett Párisban, hogy a kocsiút nincs összhangban a járdákkal, és a járdák alkalmazkodnak mindenütt az egyes házak szintjéhez. Ez okozza egyúttal, hogy a járdaburkolatnak — nehogy a szegélysor mentén igen sok lépcsőre legyen szükség — igen nagy oldalesést adnak még aszfaltburkolattal is.

mely védi úgy az oszlopokat, mint a léceket az esővíz ellen. A vízszintes hevederek mesés fűrészfaragással vannak ellátva a kerítés hosszán végig. A bejáró ajtó hasonlít a kalotaszegihez; annál érdekesebb a rendesen görbe vonalban menő kocsikapu sajátos érdekes faragásaival.

Különösen érdekes templomkerítés-kaput találtam egy hivatalos útamon a tiszaluci református templom előtt (5. ábra).

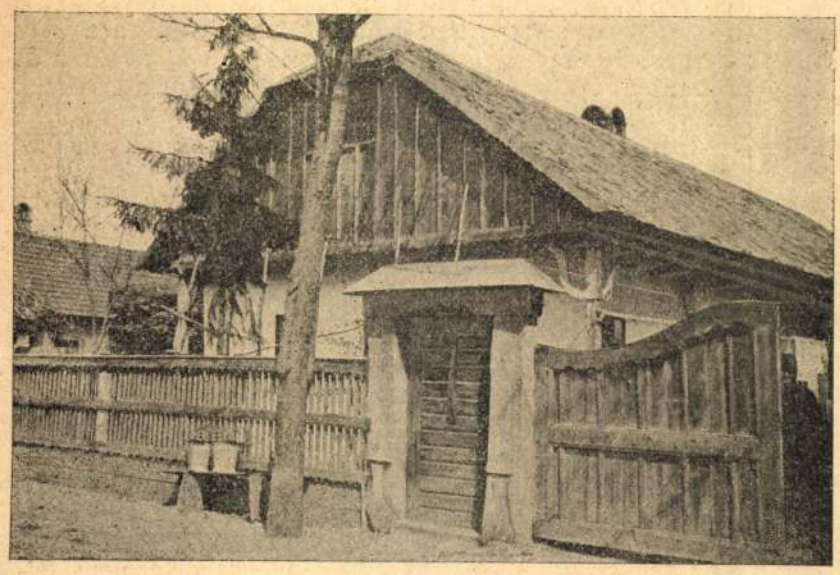

2. ábra. Matyó ház Mezőkövesd környékén.

Kosárgörbe a lezárása; a fal a kapu előtt portikusszerűleg kiugrik. Tetejében kis falazott tornyocska van téglából és habarcsból alkotva. Maga a kapu két színre van festve és fenyőfából készült, felső részében érdekes fűrészfaragásokkal; alsó része a rendes kocsibejáró kapualjához hasonlóan van kiképezve.

Hogy jellemezzem e kaput külső hatását illetőleg? Nem akarom elemezni egyes részeit. Talán legjobban jellemezem, ha elmondom, hogy mikor megláttam, önkéntelen elmosolyogtam magam örömemben. Ez az igaz, őszinte és naiv magyar parasztlélek műve. Mintegy sugárzik róla a szeretet, a lelkesedés, amelylyel egyszerű mestere alkotta. A kapu különben olyan érdekes, hogy akármilyen modern magyaros városi házba is beleilleszkednék minden változtatás nélkül.

Legszebb és legérdekesebb dísze azonban a matyó falunak a matyó nép ruházata. Ha az ember vasárnap délelőtt megvárja a legényeket és a leányokat, amint a templomból kijönnek, valóban érdekes és párját ritkító menetnek lehet a szemtanúja. Maga a ruha, — különösen a női, — nem olyan stylusszerű, nem illik oly gyönyörűen a testhez, mint a kalotaszegi; de micsoda színpompa, micsoda gazdagság, micsoda különös, karakterisztikus megjelenést ad a matyó népnek! Büszkén is megy a matyó legény az utcán és leírhatatlan sajnálkozással néz végig az egyhangú és egyszerű városi kabát hordozóján. Csuda-e, ha színes, virágos a háza belseje, csuda-e, ha színes a ruhája? Ott él a virágos mezőn, kint a színes természetben, felfogását a tudás nem befolyásolja, benyomásainak élénkségét a gondolkodás el nem tompítja. Alkotásában a hangulat vezeti és a szív.

Rerrich Béla.

Külföldi városok utcaburkolatai.

Az elmúlt év őszén több kisebb-nagyobb külföldi városban fordultam meg, hogy az utcák burkolatait tanulmányozzam. Első állomásom *Bécs* volt. Az osztrák császárváros utcái legnagyobbrészt még ma is kővel burkoltak, aszfaltot keveset láttam, faburkolat pedig úgyszólván ritkaság. A kockakövek nagysága ugyanaz, mint nálunk 18/18/18 *cm*. A kősorok iránya hol merőleges az úttengelyre, hol ferde. Nagyobb emelkedésű utcákban a sorok merőlegesek az úttengelyre, az egyes kövek a közepen rovátkoltak, hogy a lovak jobban kapaszkodhassanak. Ezt a rovátkolást már Budapest is megpróbálta a Ferdinánd-híd podmaniczkyutcai feljáróján. Nem volna rossz, ha a rovátkolás nem kopnék hamar le. Ezért újabban lejtős útakon inkább vékonyabb kövekből készítünk keskeny sorú kövezetet.

Még egy dolog tünt föl Bécsben: a házak kapubejáratai előtt sok helyütt a kocsiútat felemelték a gyalogjáró szintjére, hogy a kocsik behajthassanak a házba. Mondanom sem kell, hogy ez nem szép, se nem célszerű. Az út hosszmetszetét elcsufitják ezek a púpok, a vízelvezetést pedig akadályozzák, vagy sok viznyelő aknát tesznek szükségessé. Úgy látszik, a bécsieknek maguknak sem tetszik ez a megoldás, azért újabban kezdik a szegélyköveket lefaragni; de mégsem oly szép és célszerű az ily kapukő, mint Budapesten.

Láttam azonban Bécsben egy nagyon szép dolgot és ezt nálunk is meg kellene honosítani, t. i. a villamos lámpások oszlopain, jó magasan, virágtartókban szebbnél szebb virágok pompáznak, a különben rideg utcaképnek barátságos szint kölcsönözve. (Már Budapesten is kezdik.)

A villamos ívlámpásokat sok helyütt — úgy mint Párisban — az út közepére állították kis keskeny, de hosszú járdaszigetekre; ezek egyik oldala egyenes és párhuzamos a közúti vágánynyal. Sok járdasziget egyúttal villamos megállóhely is, a villamost váró közönség ezeken várja be a legközelebbi kocsit. Bécsben t. i. sok helyütt a kocsiút egyik oldalán vonul végig mindkét közúti vágány.

Bécsből Innsbruckon át *Zürichbe* utaztam. A műegyetemről híres város nagyon érdekelt. Szép fekvése, a sok pompás árúház, az utcaburkolatok jó állapota igen jó hatást

3. ábra. Matyó ház Mezőkövesd környékén.

tett. A pályaudvar mellett lévő hídon épp akkor készült a faburkolat. A kockáknak csak egyik oldalát mártották kátrányba, azután közvetetlenül bétonra helyezték, végül pedig a hézagokat vékony cementhabarcscsal öntötték ki. Ami meglepett, az a vágányösszeköttetések kezdetlegessége volt, ezek t. i. a kövezetből kiemelkednek.

Zürich után *Baselt* kerestem fel. Igen csinos és rendkívül tiszta város. Sok gondosan ápolt makadam-burkolata van. A kocsiforgalom kicsiny. A tetővizlevezetőcsatornákat nem kötik be a föld alatt a nagy csatornákba, hanem az

Matyó építőművészet.

Tiszadob, 1909 május hó.

Művészeinknek az a része, mely évtizedes munkával hozzátett egy-egy követ annak a létesülő nagy műnek az alapjához, melynek neve „a magyar nemzeti építőművészet", legnagyobbrészt az erdélyi magyar nép művészetében találta meg anyagát.

Az építészek legtöbbje maga nem is nagyon kutatott, hogy úgy mondjam, ezek után a kincsek után, hanem átvette másoktól, kik e kincsek összegyüjtésével valóban nagy munkát végeztek, és némi csiszolás, némi megdolgozás után mint saját termékeit mutatta be a közönségnek. A magyarországi építészek csak Lechner mester után kezdtek komolyan foglalkozni azzal az eszmével, hogy a mi építészetünknek is nemzetinek kell lenni, mert hisz minden művészet ereje annak nemzetiségében rejlik és megfordítva egy nemzet, melynek nincsen nemzeti művészete, az erő, az karakter nélkül való. Históriai viszonyainknál és ezzel összefüggésben szomorú gazdasági viszonyainknál fogva még alig is van olyan egyéni építészetünk, mely minden ízében magyarnak mondható. Hogy a nyugat nagy nemzeteinél e tekintetben hátrább állunk, az épp oly kétségtelen, mint amilyen kevéssé csodálni való. Egyátalában ideje volna már, hogy abbahagyjuk a mi viszonyainknak a külföldiekkel való összehasonlítását. Hisz azt, amit ők elértek, ők sem máról-holnapra érték el, hanem évszázadok alatt. Az angolnak, a franciának, a németnek és olasznak évszázados, sőt évezredes traditiói vannak; már a középkorban virágzó és óriás kereskedelmük volt, mikor Magyarország legnagyobb része még úgyszólván lakatlan volt, vagy legalább is nagyon gyéren volt benépesedve. Így az átlagos igények már a középkorban is sokkal nagyobbak voltak a külföldön, mint hazánkban.

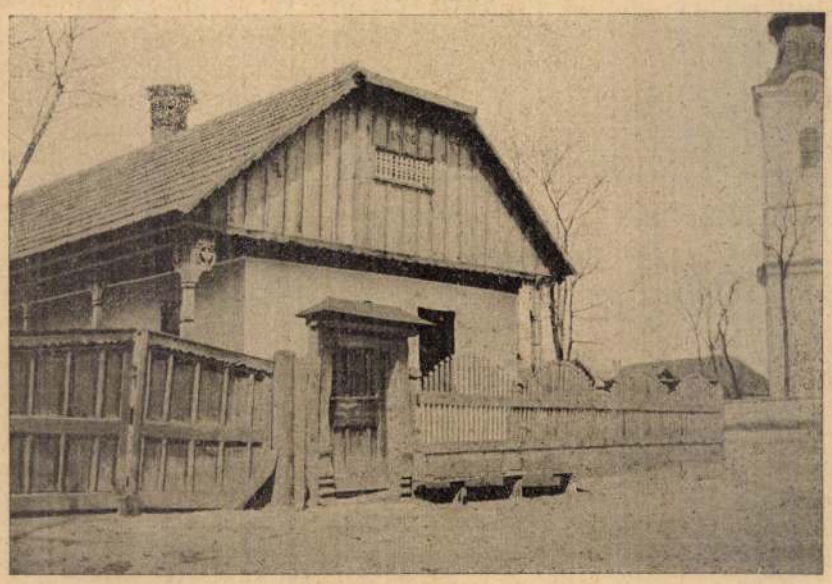

1. ábra. Matyó ház Mezőkövesd környékén.

Ami a valódi, nemzeti építőművészetet illeti, az teljesen a nép, a paraszt házából, architekturájából fejlődött. A klasszicizmus, mely időről-időre Európában fel-felmerült az akkori időben, nem is annyira céltudatosan, mint inkább a nemzetközi forgalom teljes hiánya okozta elszigeteltségből kifolyólag vett fel az egyes nemzetekben nemzeti jelleget. A modern angol cottage nem azért angol, mert ráragasztottak egy kis angol népies ornamentikát, de már az egész alaprajzi elrendezése, az egész tömegelosztása tipikusan angol és az egyszerű ősrégi angol „farm"-ból fejlődött. A modern angol lakóház mondhatni egészen magától, mintegy ösztönszerűleg fejlődött, mivel az angol ember nem ismer el semmiben jobbat, sem szebbet annál, ami angol: az az egyszerű mindennapi megjegyzés „it's English" elegendő arra, hogy erre vonatkozólag mindenféle vitatkozásból kivonja magát.

A modern magyar tudomány és művészet, — mint az viszonyaink közt egészen természetes is, — teljesen külföldi benyomás alatt kezdődött és fejlődött tovább; csak bizonyos fokig való megerősödés után kezdtek elsősorban is a művészetek nemzeti jelleget ölteni. Míg ez a többi képzőművészetben egészen természetesnek is látszott, épp oly óriás felháborodást keltett az, midőn az architekturában is mutatkoztak itt-ott ilyen kísérletek. Sőt az úgynevezett „magyar stylus" lassú fejlődésének talán nem is a tehetetlenség az oka, mint inkább az a határozott, mondjuk majdnem erőszakos ellenszenv, mely ellene évtizedeken át megnyilvánult. Ez különben természetes küzdelem, mely minden új korszak megalakulásakor megvolt.

A magyar nemzeti stylus nem fog lassan-lassan kifejlődni, mint ahogy az kifejlődhetett a külföldön. Ide erő, erőszak, küzdelem kell: a küzdők épp oly kevéssé fogják küzdelmük gyümölcsét élvezhetni, mint akármely korban. A történelem jól megmutatja, mi a köszönet az önzetlen, fáradhatatlan, bátor haladás számára a kartársak részéről: megvetés, lekicsinylés, kigúnyolás.

Miért nem fejlődhetik a mi nemzeti építőművészetünk most már nyugodtan a külföldhöz hasonlóan?

A magyar paraszt lakóház és a modern magyar lakóház közt (ha egyátalán mint ilyenről beszélhetünk) nincsen meg az az összefüggés, amely megvan például az angol farm és modern cottage, vagy az úgynevezett német Bauernhof és Familienwohnhaus között. Míg a mi városi emberünk igényei idővel óriás mértékben megnövekedtek, addig a magyar parasztnak a lakása iránti igényei majdnem változatlanul maradtak. A mi magyar parasztházunk alaprajzi elrendezése olyan természetű, hogy aztovább egyátalában nem fejleszthető; az építő anyaga külsőleg egyátalában nem karakterisztikus és nagyobb szabású építkezésben constructiv szempontokból nem használható. Igy mit vihetünk be a magyar parasztházból a városi lakóházainkba? Csak az ornamentikát, a külső díszítést.

Hogy mennyiben alkalmas ez az ornamentika a különböző építőanyagokban való visszaadásra, azt most nem akarom fejtegetni. Még néhány évtized előtt vademberekhez, kultúra nélkül való emberekhez valóknak tartották; ma már más nézeten van a művelt magyar közönség, mióta néhány lelkes művész bemutatta, hogy mire lehet azt felhasználni, mit lehet belőle csinálni. Sőt divattá vált már sok olyan dolog, miről azelőtt nem is beszéltünk, mert az elegáns úri szalonokban is örömmel látunk itt-ott egy szép régi kalotaszegi varrottast a perzsa szőnyegek között, egy matyó kötényt a széktámlán, nem is beszélve a magyar művészemberek lakásairól, melyeknek majdnem mindegyikében tapasztalhatjuk, hogy a magyar nép művészete valahogyan képviselve van.

A mellékelt öt képben néhány úgynevezett „matyó" házat mutatok be Mezőkövesd környékéről. A ház maga nem különös és nem igen tér el az erdélyi házak berendezésétől. Középen a pitar, balról az „első ház", jobbról a „hátsó ház". A tornác itt is megvan, akárcsak Kalotaszegen, de hiányzik a díszesen kifaragott mellvéd; a faoszlopok egyszerűen lemennek a földig. A ház előtt kis kert van; a módosabbja virágot ültet belé. A házak aránylag nagyobb telken épülnek itt, mint Erdélyben, azért egy érdekes motivummal bővül a megjelenésük: a kerítéssel. Alig tapasztalhatjuk egyebütt azt a nagy gondot és szeretetet, melylyel a matyó paraszt a kerítését elkészíti és díszíti. Ezek a matyó kerítések fehéren mázolva akármely városi úri kertnek díszére válnának.

A körülbelül két-két méter távolságban levő oszlopok felül ferdén levágott végein deszka van rézsüsen rászegezve

Polgár Ida

A képzőművészeti Főiskolán Rudnay Gyula festőművész növendéke volt.
Akvarellezésben Elekffy Jenő volt a mestere. Számos önálló belföldi kiállítása volt a művelődési házakban,
- A Duna Galériában, a békásmegyerei Boldog Özséb közösségi házban, és a budapesti OTP Centerben.

Önállóan állított ki külföldön:

Luzernben, Bernben, Voorburgban(Hollandia) és Gémenosban(Franciaország)

Csoportos kiállításon:

Genfben, Frankfurtban és a new yorki Fine Art galériában

Szeretettel meghívjuk Önt, és kedves családját és ismerőseit

Polgár Ida

festőművész

Akvarellkiállításának megnyitójára
1999. január 18-án 17 órára
A Magyar Kultúra Alapítvány házába
Budapest I. Szentháromság tér 6. /1014/
Tel.: 355-0122
A kiállítást megnyitja:
Dr. Sinóros Katalin művészettörténész.
A kiállítás nyitva január végéig naponta 10-18h ig.

MEGHÍVÓ

Polgár Ida (Szathmáryné)

"MÚLT A JELENBEN"

címmel a közelmúltban az Örökség Galéria mutatta be dr. Pomozi István építész, műemlékvédő életművét reprezentáló kiállítását. A megnyitón dr. Fejérdy Tamás a KÖH elnökhelyettese méltatta Pomozi István munkásságát.

■ DR. FEJÉRDY TAMÁS

Műemlékekről, megóvásukról, esetenként a tetszhalálból való feltámasztásukról szólnak a körülöttünk látható rajzok, tervek, fényképek, dokumentumok. Már emiatt is érdemes odafigyelni, hiszen ezen a területen soha nem lehetünk elégedettek az értékek megismertetését szolgáló alkalmakkal – vagy inkább pozitívan fogalmazva: minden ilyen, a műemlékeket és védelmüket, restaurálásukat ismertető kiállításnak igazán fontos küldetése van.

Ez a kiállítás folytatja az örökség Galériában időről-időre bemutatott, egy-egy "műemlékes" személy munkásságát bemutató kiállítások sorát; amit itt látunk a maga lenyűgözően szerteágazó sokféleségében, azt mind egy személy "dr. Pomozi István műemlékvédő" személye köti össze.

Bár korántsem lezárult életmű megjelenítéséről van szó, és valamennyien biztosak vagyunk abban, hogy tapasztalata – tudása és ereje teljében lévő alkotójuk még sok szép további munkával fog megörvendeztetni bennünket, imponáló ez az életmű. A kiállítás – vizuális műfaj, ezért ismertetése helyett akár azt is mondhatnám: "Tisztelt vendégeink, nézzék meg, érdemes". Persze, fogom is mondani. E gondolatok végére érkezve, de előtte mégis arra kérem Önöket, viseljenek még el egy kevés szóbeli bevezetést.

Arról szeretnék ugyanis beszélni, hogy mit üzen számomra ez a kiállítás, pontosabban a kiállító! Mindenek előtt azt, hogy a szorgalmas mindennapi munka gyümölcse egyszer csak képes az egyes elemein túlmutató, nagyobb összefüggéseket, tanulságokat hordozó egésszé válni. Ez azonban egyáltalán nem következik be automatikusan, sem nem a véletlen műve!

Kell hozzá mindenek előtt az a tárgyszeretet és elkötelezettség, amely világosan leolvasható az itt bemutatott munkákról, bármely részét, elemét is érintsék a műemlékrestaurálás-helyreállítás mesterségének. Tárgyszeretet, azazelkötelezettség, de olyan, amely egyben – és kivételt nem ismerően megőrzi a tárgyilagosságát.

A legjobb értelemben vett mérnöki megközelítése ez, amely a felmérés – terv – megvalósítás hármasságának minden szintjén jellemzője Pomozi István attitűdjének.

Az életmű, de ezzel persze a műemlékek és védelmük, értő-őrző restaurálások sokféleségének komplexitásának számos dimenziójával szembesülünk: térben, korszakban, műfajban, méretekben és funkciókban igencsak tágas mozgásteret érzékelhetünk.

Természetesen azt is láthatjuk, hogy Pomozi István személyén túl – tőle persze egyáltalán nem függetlenül – van még egy, csaknem minden esetben fellelhető közös vonás: igen ez a "fa". A fa mint anyag és szerkezet – vagy éppen már képzőművészeti alkotás.

Megcsodálhatjuk a tető- és toronyszerkezet, mint történeti dokumentumnak, vagy mint most született kreatív megoldások érdekességeit, elismeréssel adózhatunk a nem egy esetben bravúros technikai megoldásnak. Mint építész pedig nem hagyhatom említés nélkül Pomozi István rajzainak kvalitását. Ilyen finom, tiszta és mégis információ-gazdag rajzokat csak nagyon-nagy hozzáértéssel és figyelemmel lehet készíteni. Ezek a rajzok, mint rajzok is szépek, miközben többségük kész tankönyvi illusztráció is lehet, mert pontosságuk, exakt részletezettségük nincs az esztétikai megjelenítésnek sem a rovására, sem annak alárendelve.

Sok mindenre lehetne még felhívni a figyelmet – például arra, hogy Pomozi munkásságában a már említett, és az ezen a kiállításon is jól érzékelhető mérnöki szemlélet egyáltalán nem jelent egy-csatornás megközelítést, még kevésbé a művészeti, tudományos-kutatási dimenziók kizárását vagy háttérbe szoritását.

Nemcsak azokra a kiállítást gazdagító alkotásokra gondolok, amelyek kifejezetten műalkotást létrehozó szándékból szü-

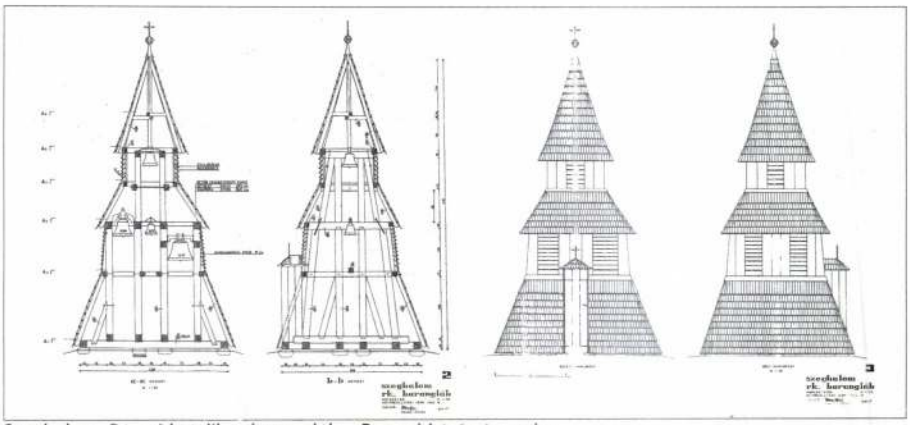

Szeghalom, Római katolikus harangláb – Pomozi István tervrajza

lettek, bár örülök annak, hogy bemutatásukkal gazdagabb és ezáltal pontosabb képet kapunk Pomozi Istvánról; hanem arra utalok, hogy egy-egy műemlék analitikus feldolgozásakor milyen értő módon jelenítik meg rajzai, kutatási dokumentumai a történeti-esztétikai összetevőket is.

Ez a kiállítás bizonyos értelemben mérlegkészítés, mustrája egy több évtizedes elkötelezett és eredményes műemlékvédelmi munkásságnak. Amitől több lesz, és messze nem marad egyszemélyes, azaz amitől valóban ide kellett tenni, be kellett mutatni ezeket a műveket az nemcsak az információk hozzáférhetővé tétele, mégcsak nem is a gyönyörködtetés – bár mindkettő igaz.

A legfontosabb azonban az a példa, amelyet Pomozi István ad számunkra. Köszönet ezért, köszönet a szép kiállításért. Ez egyben arra is alkalom, hogy valamenynyiünk nevében a legfrissebb elismeréshez, a Kós Károly díjjal való kitüntetéshez is gratuláljak! ■

IN MEMORIAM SZILÁGYI ISTVÁN (1938-2005)

A Műszaki Egyetem építészmérnöki oklevelével először a VASITERV-nél tervezőként, majd Szombathely Város Főépítészeként dolgozó Szilágyi István 2005. december 5-én elhunyt. A város és a megye építészeti fejlődésének alakítója volt. A "Szombathely városépítés- és építészettörténete a dualizmus korában" című, 2005-ben, nem sokkal a halála előtt megjelent könyvében egy elkötelezett városrendező építész szemlélete tükröződik. A városfejlődés minden elemét adatokkal alátámasztva, gazdag képanyaggal mutatja be.

A könyv budapesti bemutatója 2006. április 20-án 17 órakor a Litea könyvesboltban (Hess András tér) lesz, amelyre minden érdeklődőt tisztelettel meghívunk.

DR. SÓLYMOS SZILVESZTER O.S.B. (1920-2006)

Április 4-én Pannonhalmán helyezték örök nyugalomra dr. Sólymos Szilvesztert, az egykori kőszegi hittanárt, volt politikai rabot, majd főiskolai tanárt, prefektust, pannonhalmi házgondnokot, a gyűjtemények gondnokát és akadémiai tanárt, akinek az örökségvédelem ügyében végzett áldozatos tevékenységét a műemlékvédők széles köre is becsüli és számon tartja. Emlékét kegyelettel megőrizzük.

A szerkesztőbizottság szeretné, ha az új rovatban az olvasók, különösen a kollégák, de mások is mielőtt válaszolnának, meg is fogalmaznák és elküldenék az őket leginkább foglalkoztató, éppen aktuális kérdéseket.
(A szerkesztő csöndes megjegyzése: nemcsak a folyosón kell füstölögni - dohogni, morogni - lehet itt is.)

A HÓNAP KÉRDÉSE

MENNYIRE EGYSÉGES AZ ÉRTÉKVÉDELMI SZEMLÉLET - ÉS ANNAK ÉRVÉNYRE JUTTATÁSA?

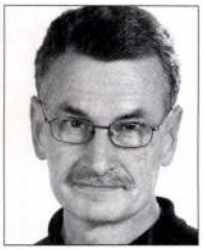

Ivicsics Péter

Lesújtó a véleményem! Az értékvédelmi szemlélet terén körül-belül hasonlóképpen gondolkozunk, de a műemléki érték-elemek értékelése, fontossága, egyszersmind megőrzésének, megtartatásának kérdésében kinek-kinek szubjektuma (tapasztalata, felkészültsége, rámenőssége, következetessége, küzdeni-harcolni tudás stb.) dönti el a végeredményt. Ahol nem az a szakmai kérdés, hogy milyen szépen, frissen festetten néz ki a műemlék, hanem hogy milyen veszteségek árán vészelte át a beavatkozást (helyreállítás, felújítás, átalakítás, bővítés stb.). Mit kellett áldozni a műemlék eredetiségéből (fizikai, eszmei, szakmai), mi pusztult el végérvényesen a műemlékből és környezetéből?
Az is igaz, hogy ahogy mi is örököltük a műemlék érték-tartalmát, az utódainknak is abból kell majd kiindulniuk, amit átadunk nekik, amennyit még át tudunk adni a műemlékből. Hovatovább *ritkaság számba megy az olyan helyreállítás, ahol a felújítás értékfeltáró és értéknövelő,* sokkal inkább jellemző, hogy a tetőtér beépítése árán újulhat meg a tető és a homlokzat, vagy a műemlék puszta léte múlik azon, hogy a befektető gazdasági számításainak megfelelően mennyire bővül, változik meg az épület, mennyire lehet túlterhelni a műemléket, mert az magát már nem tudja megújítani és fenntartani sem!
No, ennyit egy szuszra!

Lázár Gabriella

Csak kérdésekkel tudok válaszolni. Egyedül, szétszórtan, a végletekig individualista módon dolgozó, az értékvédelmet különböző módon értelmező, más képzettségű, ízlésű és habitusú emberek, – akik a változásokat különbözően vagy egyáltalán nem fogadják el, akik utánpótlást kinevelni képtelenek-"sokaságából" hogyan lehetne egységes szemlélet?
Ki, kinek a szemléletét vegye át, és főleg hogyan érvényesíthetné, ha az ehhez rendelkezésre álló eszközrendszert – gondolok itt elsősorban a jogi és szervezeti háttérre – egyénenként, helyenként és esetekként is másként alkalmazzuk?
Milyen széles a meder, amiben folyik az "érvényre juttatás"? Ki, kik és mikor jelölik ki a partokat, és kik állnak a parton?

Buzinkay Péter

Mi az, amit mi értéknek tekintünk, és arra mit mond a társadalom?
A köznyelv a jogszabályainkban ismert "kulturális javak", "kulturális tárgy" kifejezéseket még nem vette be, a közember füle számára kissé idegenül hangzanak. Általánosságban inkább a "műtárgy", "műkincs" kifejezést használják. És pontosan innen is ered a szűkebb értelmezés. Helyesen ugyanis nemcsak művészeti alkotásokat kell értünk a fogalmak alatt, hanem minden "emléket", ami kulturális értékkel bír, legyen az egy százéves bútor, egy 19. századi irat, vagy egy I. világháborús kitüntetés vagy akár csak akkori fegyver. Ide tartozik tehát minden képző- vagy iparművészeti, néprajzi, könyvtári, levéltári, műszaki, régészeti emlék illetve mindaz, ami – a jogszabály szóhasználatával – "kiemelkedő és jellemző tárgyi, képi, hangrögzített, írásos emlék ".
Ebből a szűkebb közhasználatú értelmezésből adódik – sajnos – a "kimaradó" tárgyak esetén a kevesebb figyelem is, ezek a meg nem becsült tárgyak könnyebben lesznek azután az enyészeté...

Figler András

Nemhogy egységes értékvédelmi szemlélet, hanem gyakran még egységes, vagy egymáshoz közelítő értékszemlélet/felfogás sincsen. A 2001-ben elkezdődött új Hivatal kialakítása során, nem teremtődtek meg azok a formális mechanizmusok, melyek lehetőséget és kényszert jelentének arra, hogy a különböző helyeken elbírált hasonló ügyek azonos értékszemléleten alapulnának. A jelenleg tapasztalható tendenciák (új hatáskörök, új igazgatóság, Intézet stb) látszólag az egységesítést szolgálnák, de inkább tovább növelik a széttagoltságot. Ezek a belső problémák.
A közeg, amelyben mozgunk, melyben a kulturális örökségünk él vagy éppen pusztul szintén rendkívül heterogén, széttagolt. Ez tulajdonképpen nem baj, hiszen természetes velejárója a világnak, de sajnos az értékszemlélet leggyakoribb meghatározója a mielőbbi anyagi haszon, valamint az igazi érték megbecsülésének hiánya. Vannak persze jó példák is, de gyakori eset, hogy egy település értékeit nekem kell védenem a településsel szemben. Ilyenkor csak a meggyőzés segít.
A jelenlegi helyzeten egy konstruktívabban együttműködő Hivatal, és az emberek meggyőzése, mellénk állítása segíthet.

Paszternák István

A régészeti értékek társadalmi ismertsége és elismertsége egyazon időben nagyon sokféle arcot mutat. Gyermekkorunk meghatározó könyvei, Gárdonyi, Móra, Jókai, Agathe Christie művei miatt mindenki tudja, hogy "valahol", tán Egyiptomban, vannak régészeti lelőhelyek. De azt alig hiszik el, hogy a talpuk alatt létezhet ilyesmi, különösen azt nem, hogy ezek védelmében még tennivalónk is akad a mindennapokban. Még a felvonuló ásató régészt is többnyire csak akkor nézik valamibe, ha munkája "sikeres", és valami "igazán értékeset" talál. A régészeti örökségvédelem ügye még előtte áll annak az útnak, amit a természetvédők már bejártak az elmúlt évtizedekben. Iskolákon, civil szervezetek munkáján keresztül visz az út odáig, hogy a polgárok mind nagyobb tömege védje – immáron saját akaratából – régészeti lelőhelyeinket, leleteinket.

A98 / IV. 29

Az önkormányzat megveszi a Continentalt?

A Dohány utcai kísértetkastély, a Continental Szálló tömbjében szinte képtelenség eligazodni. A VII. kerület részletes rendezési tervét készítő építészek, a Buváti munkatársai térképet szorongatva állnak a Hungária fürdő tetején, ám ahelyett, hogy a fenséges kilátást gusztálnák, rendre lefelé tekintgetnek. Próbálják megérteni, mi merre van.

Pedig lenne mit nézni. Tiszta az idő, karnyújtásnyira látszik a New York-palota, a Dohány utcai zsinagóga, de még Buda vára is. Ide még a Rákóczi út és a Nagykörút zaja sem hallatszik fel. Nézelődünk, próbáljuk azonosítani az eddig látottakat. Jártunk a Continentalban és a vele egybeépült Hungária fürdőben, láttuk a hétről hétre romosabb színháztermet (a márványból, a mozaikborításból és a mozgatható fémtárgyakból lassan semmi nem marad), rábukkantunk az egyik volt medencére és a komplexumot ellátó kazánokra a Nyár utcában. A Klauzál utca 6. viszont rejtély: az utcáról csak az életveszélyesnek látszó homlokzatot látni, érthetetlen, hogyan lehet kapcsolatban ez a ház a vele együtt árult szállóval és fürdővel.

Aztán hirtelen rájövünk. Odaföntről újabb üvegtetőt látunk a tömb belsejében, ami nem lehet a Hungária egykori mozgatható sátorteteje, de a Nyár utcai fürdő fedele sem. A betöredezett kupolácska éppen a Klauzál utca 6. területére esik. Némi keresgélés után kiderül, hogy a Hungária egyik eldugott lépcsőháza éppen oda vezet: egy lengedező vasajtón keresztül végre bejutunk a sajátos hangulatú épületbe, amely – talán nem meglepő – ugyancsak fürdő volt.

Az aládúcolt tető alatt karzat fut körbe, a szemetes padlószint körül még látszanak az egykori márványkandallók. A gerendák azonban folytatódnak a padló alatt, így lejjebb megyünk. Odalent sötétség fogad, de a zseblámpa fényében itt is megcsillan a márvány. Az ajtók a hajdani mosdókba, öltözőkbe vezetnek. A Klauzál utcai bejárat mellett viszont különös leletre bukkanunk: a fénysugár töredezett, halomba dobált zsidó sírkövekről verődik vissza, és csak jó pár perces nézelődés után jövünk rá, hogy a kövek belülről hungarocellel béleltek. Filmet forgathattak itt valamikor.

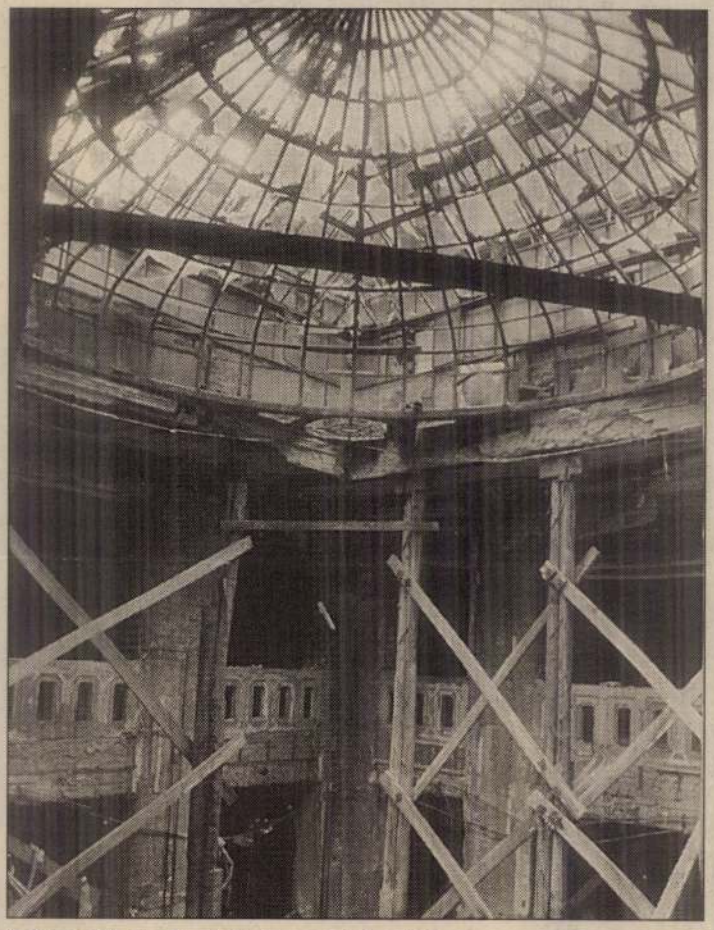

A Klauzál utca 6-ot alighanem lebontják

SZANDELSZKI BÉLA FELVÉTELE

– Évről évre kisebb esély van arra, hogy az épületeket, vagy csak egy részüket megtarthassuk – mondja *Pomsár János* építész, a VII. kerületi önkormányzat képviselője, aki jó tíz éve készít tanulmányterveket a tömb rehabilitációjára, hasznosítására.

Az első elképzelés 1985-ben egy megnyert pályázat nyomán született. Akkoriban azt remélték, hogy a Gyerekszínház társulata kapja meg a Hungária fürdő színháztermét. A terv azonban nem vált valóra, és az idő előrehaladtával egyre romlott az épületek állapota. Az újabb és újabb tanulmánytervek már egyre nagyobb arányú bontással számoltak, mára pedig úgy áll a helyzet, hogy az üresen álló tömb gombával, kártevőkkel fertőzi környezetét. A Continentalt minden bizonnyal teljesen le kell bontani, s talán a Hungáriából sem igen maradhat meg más, mint az impozáns századfordulós homlokzat.

Mint ismeretes, a három épület tulajdonosa, a Continental Kft. évekkel ezelőtt tönkrement. A felszámolással foglalkozó cég most 150 millió forintért árulja a házakat, s a hírek komoly érdeklődőről szólnak. Ám, mint Pomsár Jánostól megtudtuk, van más fejlemény is: az önkormányzat úgy határozott, megpróbálja kezébe venni az események irányítását. Megbízást adtak a ferencvárosi illetőségű SEM IX cégnek, hogy készítsen tanulmányt a tömbről. A terv elkészült, és az önkormányzatban úgy látják, a rendbehozatal még gazdaságos is lehet, ha kiindulásul szert tudnak tenni 150-200 millió forintra.

Az elmúlt héten a testület felkérte a polgármestert, vizsgálja meg a helyzetet, s ha úgy találja, méltányos áron megszerezhető a három épület, terjessze javaslatát az önkormányzat elé. Ebben az esetben a szerződéstervezet elkészítésével a SEM IX-et bízzák meg. Ha minden jól megy, év végéig megszülethet a megvalósítási tanulmány is – véli Pomsár János.

N. Kósa Judit

KITEKINTŐ

Gólvavári esték

teljesítményűek. E nagy áramerősségnek megfelelően az áramvezető sinek keresztmetszete is sokkal nagyobb.

Az elektrolyt leginkább *saválló kőkádban* foglal helyet, *anódák gyanánt ólomlemezt* használnak. Újabban sikerült a különben keménysége miatt megmunkálhatatlan krómot, porrá őrölve 1300 C° hőmérsékleten lemezzé sajtolni, úgyhogy anóda gyanánt maga a króm is alkalmazható.

Mivel a galvanizálás alatt az anódán fejlődő oxigén és a katódán keletkező hidrogén az elektrolytből is magával ragad kis részecskéket, melyek végeredményben mérgező gázokat alkotnak, megfelelő *szívó berendezéssel* gondoskodnak e gázok elvezetéséről. Az elektrolyt aránylagos drágasága folytán a *krómvisszanyerő-készülék* felszerelése is kifizeti magát, melynek segélyével elérhető, hogy az elszívó-berendezés ellenére a fürdő fogyása gyakorlatilag nem játszik szerepet. Hasonlóan takarékossági szempontból ajánlatos külön *öblítő kádról* gondoskodni, melyben a fürdőből kivett áru leöblíthető s a benne összegyűlt elektrolyt időnként a fürdőbe visszaönthető.

Mivel a krómozás legtöbbször 40—45 C° hőmérsékleten megy végbe, gondoskodni kell a fürdő melegítéséről is. A *melegítő berendezés* különösen télen gőzzel dolgozik, nyáron és olyan helyen, hol olcsó villamos energia áll rendelkezésre, nagyon alkalmas a villamos fürdőmelegítő-készülék is. Enyhébb időben, ha gáz áll rendelkezésre, gáz fűtőkészülék is használható. Mindhárom fűtőrendszernél ügyelni kell arra, hogy a készülékek fürdőbe bemerülő alkatrészei olyan fémből készüljenek, mely a króm-elektrolytnak ellenáll. E tekintetben a legjobb tapasztalatokat az aluminiummal szerezték.

Ami az üzemi viszonyokat illeti, figyelemreméltó, hogy az áramsűrűség a fürdő hőmérsékletének függvénye. A fürdőben fényes árut kapunk, ha 20 C° hőmérsékleten 3, 35 C° hőmérsékletnél pedig 7 amperrel dolgozunk dm^2-ként. Az óránként lecsapott krómréteg vastagsága e két esetben 0·0021 és 0·0073 *mm*. A krómozás időtartama a krómozandó tárgy alakja és anyaga szerint 20 és 120 perc között változik.

Az áru *zsírtalanítása felesleges* s csak arra kell ügyelnünk, hogy az áru a ragadós csiszoló masszától és piszoktól meg legyen tisztítva. A nagy áramerősségek miatt az összes kontaktusokra s a felfüggesztő berendezésekre különös gondot kell fordítani. Mély és üreges tárgyaknál belső anóda is szükséges.

Üzemi szempontból nagyon fontosak a különböző *egészségügyi berendezések és olyan segédeszközök*, melyek a modern krómozó üzemben a mérgező ólomkromát és krómgőzök ellen teljes biztosságot nyujtanak. Jelenleg különböző kísérletek folynak olyan irányban, hogy az ólom használatát teljesen ki lehessen küszöbölni, amivel az ólommérgezés veszélye teljesen megszűnik.

A galvanikus krómozás *alkalmazási tere* három főrészre osztható, aszerint, hogy a krómozást a króm nagy keménysége, hőállósága és vegyi behatásokkal szemben tanusított állékonysága miatt alkalmazzuk.

A *krómréteg keménysége* folytán különösen előnyös a krómozás rugóknál, préselőszerszámoknál, kliséknél, matricáknál, turbinalapátoknál, óraalkatrészeknél és általában mindenütt, ahol a szerkezet kopásnak van kitéve. A nyomdaiparban a krómozott nyomólemezek húszszor annyi lenyomatot adnak, mint a réznyomólemezek.

A krómréteg *hőállósága* miatt előnyösen alkalmazhatjuk a krómozást nagy hőmérsékletnek kitett alkatrészeken és szerkezeteken, így különösen fűző- és fűtőkészülékeken, lángzókon, fényszórókon, szelepeken, gyujtókon, pyrométercsöveken és elektrotechnikai célokat szolgáló kontaktusokon.

Végül *vegyi behatások ellen tanusított állékonyságánál* fogva a krómozást főleg az automobil- és kerékpáralkatrészek, fürdőszoba, vízvezetéki és hajószerelvények, mérő- és orvosi műszerek, evőkészletek, tej- és hentesipari gépek és szerszámok, korcsolyák és kilincsek készítésénél használják.

A magyar ipar fejlettségéről tesz tanuságot, hogy hazánkban már két galvanikus krómozótelep is van üzemben és pedig az egyik állami üzemmel kapcsolatban, a másik pedig egyik részvénytársaság tulajdonában, úgyhogy a bármily irányból jelentkező szükséglet kielégíthető. Ha jól ítéljük meg a helyzetet, a krómozás nemcsak divatból terjed, hanem nagy előnyei azzal kecsegtetnek, hogy a fémiparban állandósulni fog.

(Eredeti közlés.) *Longauer Ferenc.*

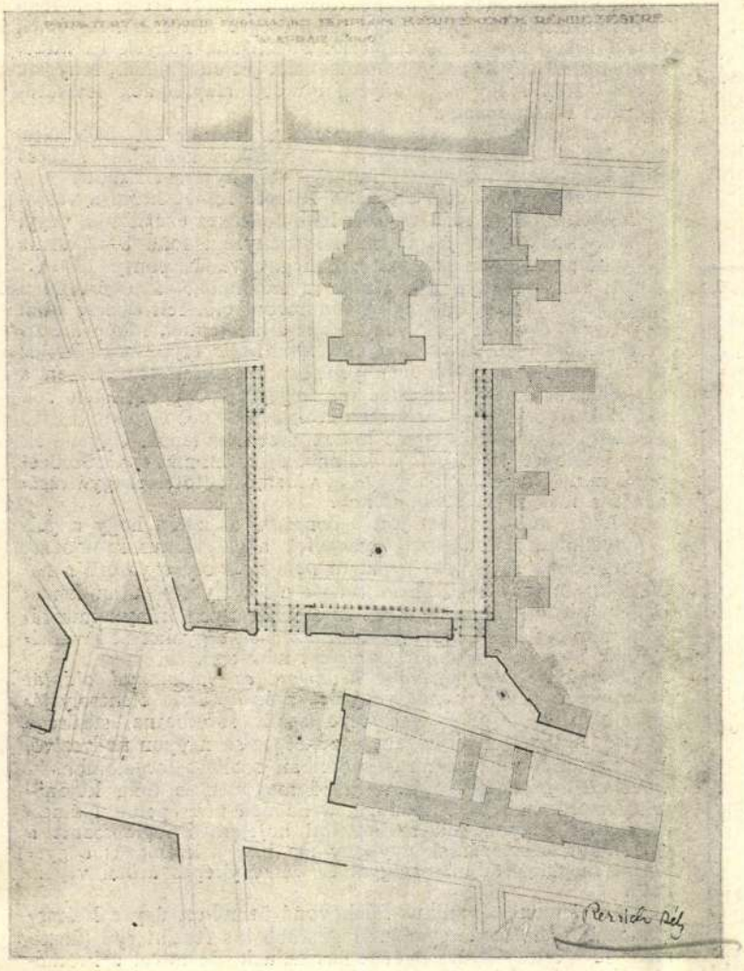

A tér helyszínrajza a rendezés után.

Villamos reklámvilágítás. 1896-ban nagy feltűnést keltett New-Yorkban az első villamos reklámvilágítás. Ez az első berendezés 200 izzólámpával dolgozott s ma már teljesen elveszne a Broadway fényáradatában. 1926-ban 5000 új fényreklám került üzembe New-Yorkban, azaz naponként 14 új berendezést szereltek fel. A Broadway-t, vagy mint újabban nevezik, New-York Nagy Fehér Útját, 25 millió gyertyafénnyel világítják meg esténként. A fejlődési irányzat a mozgó és a színes fényreklámok felé törekszik. A japán költészet versei 1—2 sorban fejezik ki a hangulatot, a fényreklámköltő a fénymozgásokkal írja le mondanivalóit. Természetesen jó fiziológusnak is kell lennie, mert olcsó papir helyett nagyon drága műszaki eszközökkel dolgozik.

Az Edison-társulat fényreklámkiállításán a kirakatba forgó tárcsát helyeztek, amely folyton változó színű fényt adott. A színváltozás hatása az lett, hogy a látogatók száma rekordot ért el az előző kiállításokkal szemben. Hatvanöt gyáros mutatta be legújabb eszméit és azoknak gyakorlatba való átültetését. A csendes fényreklám a kiállításon szerzett tapasztalatok szerint már idejét múlta; erős és színes fényváltozások, gyors és ügyes fénymozgások, változatosság jellemzik az új irányt.

Journal of A. I. E. E. 1926. 905. lap. *Gáti Béla.*

Helyreigazítás.

Közlönyünk legutóbbi (február hó 5-én megjelent) 5—6. számának *Rerrich Béla* építésznek a szegedi fogadalmi templom körüli tér rendezésénél I. díjjal jutalmazott tervét tartalmazó mellékletébe szedési hiba folytán tévedés csúszott be, amennyiben az *1. ábra. A tér helyszínrajza a rendezés után* fölé a templom körüli terep rendezés előtti kliséje került. Jelen számunkban helyreigazításként közöljük *Rerrich Béla* terve szerint a helyszínrajzot *rendezés után.*

szülék létesítése Mariller érdeme. Ennél az eljárásnál a vízmentes sót a desztillálóoszlop visszafolyásába visszük be, minek folytán a víz és alkohol azeotrop elegye meg fog bomlani, s a készülékből 94%-os alkohol helyett 100%-os alkoholt nyerhetünk. A desztillálóoszlop alsó részét elhagyó vizes kalciumkloridoldatot először nagyjában víztelenítjük, később kalcináljuk és a kalcinált kalciumkloridot feloldva a visszafolyó alkoholban a készülékbe bevezetjük.

A készülék működését a 11. ábra szemlélteti. A vízmentesítendő alkohol, melynek töménysége 90%-nál kisebb is lehet, a kettős desztillálóoszlop alsó részének tetején lép be (*a* oszlop). Az alkoholos gőzök felfelé tartanak *a* oszlopban, ahol a visszafolyatott kalciumklorid tartalmú alkohollal találkoznak. A visszafolyáshoz, vagyis az alkoholos gőzök mosásához szükséges alkoholt a *c* deflegmátorban csapják le, ahonnan a *d* keverőbe kerül, ahol a kalcinált klórkalciummal érintkezik, miközben a klórkalciumot feloldja és az oldott klórkalciummal együtt az *f* csövön át befolyik a *b* oszlopba, ahol lefelé tartva mossa a víztartalmú alkoholgőzöket és a víztelenítést elvégzi.

Az *a* oszlopban a lefelé haladó folyadék alkoholtartalmától megszabadul, s az oszlop alján csak klórkalciumnak vizes oldata fog kilépni, amely a *g* víztelenítőben nagyjában víztelenedik s mint alig folyós koncentrált oldat a *h* vakuum alatt működő kalcinálóba jut, ahol teljesen megszáradva, a *k* szilón s *l* csövön át a száraz klórkalcium a *d* keverőbe jut ismét, ahonnan a körfolyamatba visszakerül. A készülék tökéletesen s hőgazdasági szempontból is igen eredményesen működik, mert 1 *hl* abszolút alkoholt 94% alkoholból kiindulva kb. 30 *kg* gőzfogyasztással állít elő.

A 3. táblázat az azeotrop és extrakciós eljárások gőzszükségleteit foglalja össze, feltüntetve az alkohol desztillálásához és rektifikálásához szükséges hőmennyiségeket. Az előadásom legvégén tárgyalt Mariller-féle kalciumkloridos eljárás gőzszükséglete megegyezik a glicerin és káliumkarbonátos extrakciós eljárás gőzszükségletével, ezért azt külön nem is tüntetem fel. A Keussler-féle eljárás gőzszükséglete az azeotrop és extrakciós eljárás gőzszükséglete között van, pontos adatok nem állván róla rendelkezésemre, azokat fel nem tüntethettem.

3. Tábl. *1 hl alkohol előállításának gőzszükséglete.*

A termék neve	Gőzfogyasztás kg	Összes gőzfogyasztás kg			
		Azeotrop eljárás		Extractiós eljárás	
		kg gőzfogy.	Pengő fillér	kg gőzfogy.	Pengő fillér
94% nyers szesz előállítása 4—12%-os oldatból	350—400	—	—	—	—
94% nyers szesz rektifikálása direkt eljárással.....	200	—	—	—	—
U. a. közvetett rektifikálással	350—400	—	—	—	—
Azeotrop víztelenítési folyamat	175—250	—	—	—	—
Extrakciós víztelenítési folyamat.....	30—35	—	—	—	—
Abszolút alkohol előállítása 94%-os nyers szeszből	—	650	4·55	380	2·66
Abszolút alkohol előállítása 94%-os közvetlenül rektifikált szeszből	—	800	5·60	600	4·20
Abszolút alkohol előállítása közvetett úton rektifikált szeszből.....	—	950	6·65	730	5·11

A táblázatból az tűnik ki, hogy legolcsóbban az extrakciós eljárásokkal lehet vízteleníteni, noha készüléki szempontból bizonyos hátránnyal vannak az azeotrop eljárások rendkívül egyszerű készülékrendszere mögött. Az azeotrop eljárás, különösen a Ricard Allenet-féle, nem kíván sem vakuum, sem nyomás alatt működő készülékeket, bár a termikai egyensúly pontos betartása viszont az azeotrop készülékben nagyobb gondot ad. A Keussler-féle eljárás is még eléggé egyszerű, tekintve azt, hogy a 10 *atm* nyomást kb. 145 C° gőzzel lehet fenntartani a munkaoszlopban, s így nagyobb komplikációkat nem okoz. A szerzők szerint viszont a munkamenet a 10 *atm* nyomás mellett sokkal nyugodtabb és kevésbbé labilis, mint rendes nyomáson.

Az extrakciós készülékek, különösen a van Ruymbeke-Mariller-féle glicerin hamuzsíros eljárás kivitele s üzeme rendkívül egyszerű, nyugodtan folyó, egy hátránya van, hogy vakuum kell hozzá, viszont üzeme jóval olcsóbb, mint a többi eljárásoké.

Hogy az ismertetett eljárások közül melyik fog a gyakorlatban a legjobban elterjedni, azt még ebben a pillanatban előre nem lehet látni. Az azeotrop eljárású készülékekkel, melyekből általában napi 250 *hl* abszolút alkohol maximális teljesítményű készülékeket készítenek, jelenleg lényegesen több alkoholt állítanak elő, mint az extrakciós készülékekkel, melyek ugyanolyan kapacitással készülnek s több helyen vannak már használatban.

Egyet már most meg lehet állapítani, azt jelesül, hogy a motorikus célokat szolgáló abszolút alkohol nem fog többe kerülni, mint a jelenleg forgalomban levő rektifikált kb. 94 *vol %*-os szesz.

SZEMLE.

A galvanikus krómozás és alkalmazása. Mióta *Brugnatelli*nek 1807-ben sikerült *Galvani* és *Volta* előmunkálatai révén a galvanikus aranyozást gyakorlatiasan megoldani, azóta az elektrokémiának ez az ága óriási fejlődést ért el s a fémfeldolgozó iparban igen nagy jelentőségre tett szert. A fémek közül főkép azokat alkalmazzák bevonásra, melyek az atmoszférikus és egyéb vegyi behatásoknak jól ellenállnak, fényesre csiszolhatók s így az aránylag olcsóbb alaptémnek tetszetős külszínt kölcsönöznek.

A fémfeldolgozó ipar leginkább a nikkelezést használta, mígnem a legújabb időkben a galvanikus krómozás sikeres megoldásával a nikkelezés komoly versenytársat kapott.

A krómot 1797-ben *Vauquelin* fedezte fel. A króm a vassal és nikkellel rokon fém, csiszolt felülete kékes ezüstszínű, vegyi behatásoknak igen jól ellenáll, keménységi foka 8—9, szine nagy hőmérsékleten sem változik meg. Olvadási pontja 1600 C° körül van, fajsúlya 6·9. Habár a különböző krómércekben meglehetősen nagy mennyiségben fordul elő, felfedezése után közel száz éven át csak vegyületeit alkalmazták, főkép a bőr- és festékiparban. Mikor a *Goldschmidt*-féle eljárással sikerült tiszta krómot nagyobb mennyiségben előállítani, különösen a vaskohászat kezdte alkalmazni. Legújabban pedig igen sok szó esik a rozsdaálló krómacélokról, melyekből leginkább evőkészleteket, orvosi és egyéb műszereket készítenek. Ugyancsak nagy szerepet játszanak a különböző króm-nikkel-vasötvözetek s mint ellenállások anyaga, a villamos fűtőtestek gyártásában ma már nélkülözhetetlenek.

A króm már említett jótulajdonságai okozták, hogy a galvanotechnika fejlődésével igyekeztek a galvanikus krómozást is megoldani. A feladat azonban nem volt oly egyszerű s habár *Bunsen* már 1850 körül tudott elektrolytikus úton krómcsapadékot előállítani, *Placet* és *Bonnet* ilyen irányú munkálatai után csak 1906-ban sikerült *Salzer*nek a gyakorlat kívánalmainak megfelelő krómbevonatokat készíteni.

Salzer elektrolyt gyanánt krómsav és krómoxyd oldatát használta s ma is e két vegyület a krómfürdő elektrolytjának alapanyaga. Az elektrolyt színe sötétbarna, sűrűsége 32° Bé. A fürdő előállításához szükséges só nagyon nedvszívó, úgyhogy csak jól lezárt vashordókban hozható forgalomba.

Az első használható krómfürdő megjelenése után különösen Amerikában és Angliában, a háború után pedig Németországban nagyon sok szabadalmi bejelentés foglalkozott a galvanikus krómozással, úgyhogy ma már a krómozás a gyakorlat megkívánta biztossággal és versenyképes árban végezhető.

Mint minden galvanikus fémbevonó üzemhez, úgy a krómozáshoz is áramforrás gyanánt leginkább kis feszültségű (maximum 10 Voltos) dynamógépet használnak, de mivel a krómozásnál az áramsűrűség *(amp/dm²)* 10—30-szorosa a más galvanizáló eljárások ampersűrűségének, e gépek jóval nagyobb

teljesítményűek. E nagy áramerősségnek megfelelően az áramvezető sinek keresztmetszete is sokkal nagyobb.

Az elektrolyt leginkább *saválló kőkádban* foglal helyet, *anódák gyanánt ólomlemezt* használnak. Újabban sikerült a különben keménysége miatt megmunkálhatatlan krómot, porrá őrölve 1300 C° hőmérsékleten lemezzé sajtolni, úgyhogy anóda gyanánt maga a króm is alkalmazható.

Mivel a galvanizálás alatt az anódán fejlődő oxigén és a katódán keletkező hidrogén az elektrolytből is magával ragad kis részecskéket, melyek végeredményben mérgező gázokat alkotnak, megfelelő *szívó berendezéssel* gondoskodnak e gázok elvezetéséről. Az elektrolyt aránylagos drágasága folytán a *krómvisszanyerő-készülék* felszerelése is kifizeti magát, melynek segélyével elérhető, hogy az elszívó-berendezés ellenére a fürdő fogyása gyakorlatilag nem játszik szerepet. Hasonlóan takarékossági szempontból ajánlatos külön *öblítő kádról* gondoskodni, melyben a fürdőből kivett áru leöblíthető s a benne összegyűlt elektrolyt időnként a fürdőbe visszaönthető.

Mivel a krómozás legtöbbször 40—45 C° hőmérsékleten megy végbe, gondoskodni kell a fürdő melegítéséről is. A *melegítő berendezés* különösen télen gőzzel dolgozik, nyáron és olyan helyen, hol olcsó villamos energia áll rendelkezésre, nagyon alkalmas a villamos fürdőmelegítő-készülék is. Enyhébb időben, ha gáz áll rendelkezésre, gáz fűtőkészülék is használható. Mindhárom fűtőrendszernél ügyelni kell arra, hogy a készülékek fürdőbe bemerülő alkatrészei olyan fémből készüljenek, mely a króm-elektrolytnak ellenáll. E tekintetben a legjobb tapasztalatokat az aluminiummal szerezték.

Ami az üzemi viszonyokat illeti, figyelemreméltó, hogy az áramsűrűség a fürdő hőmérsékletének függvénye. A fürdőben fényes árut kapunk, ha 20 C° hőmérsékleten 3, 35 C° hőmérsékletnél pedig 7 amperrel dolgozunk dm^2-ként. Az óránként lecsapott krómréteg vastagsága e két esetben 0·0021 és 0·0073 *mm*. A krómozás időtartama a krómozandó tárgy alakja és anyaga szerint 20 és 120 perc között változik.

Az áru *zsírtalanítása felesleges* s csak arra kell ügyelnünk, hogy az áru a ragadós csiszoló masszától és piszoktól meg legyen tisztítva. A nagy áramerősségek miatt az összes kontaktusokra s a felfüggesztő berendezésekre különös gondot kell fordítani. Mély és üreges tárgyaknál belső anóda is szükséges.

Üzemi szempontból nagyon fontosak a különböző *egészségügyi berendezések és olyan segédeszközök*, melyek a modern krómozó üzemben a mérgező ólomkromát és krómgőzök ellen teljes biztosságot nyujtanak. Jelenleg különböző kísérletek folynak olyan irányban, hogy az ólom használatát teljesen ki lehessen küszöbölni, amivel az ólommérgezés veszélye teljesen megszűnik.

A galvanikus krómozás *alkalmazási tere* három főrészre osztható, aszerint, hogy a krómozást a króm nagy keménysége, hőállósága és vegyi behatásokkal szemben tanusitott állékonysága miatt alkalmazzuk.

A *krómréteg keménysége* folytán különösen előnyös a krómozás rugóknál, préselőszerszámoknál, kliséknél, matricáknál, turbinalapátoknál, óraalkatrészeknél és általában mindenütt, ahol a szerkezet kopásnak van kitéve. A nyomdaiparban a krómozott nyomólemezek húszszor annyi lenyomatot adnak, mint a réznyomólemezek.

A krómréteg *hőállósága* miatt előnyösen alkalmazhatjuk a krómozást nagy hőmérsékletnek kitett alkatrészeken és szerkezeteken, így különösen főző- és fűtőkészülékeken, lángzókon, fényszórókon, szelepeken, gyujtókon, pyrométercsöveken és elektrotechnikai célokat szolgáló kontaktusokon.

Végül *vegyi behatások ellen tanusitott állékonyságánál* fogva a krómozást főleg az automobil- és kerékpáralkatrészek, fürdőszoba, vízvezetéki és hajószerelvények, mérő- és orvosi műszerek, evőkészletek, tej- és hentesipari gépek és szerszámok, korcsolyák és kilincsek készítésénél használják.

A magyar ipar fejlettségéről tesz tanuságot, hogy hazánkban már két galvanikus krómozótelep is van üzemben és pedig az egyik állami üzemmel kapcsolatban, a másik pedig egyik részvénytársaság tulajdonában, úgyhogy a bármily irányból jelentkező szükséglet kielégíthető. Ha jól ítéljük meg a helyzetet, a krómozás nemcsak divatból terjed, hanem nagy előnyei azzal kecsegtetnek, hogy a fémiparban állandósulni fog.

(Eredeti közlés.) *Longauer Ferenc.*

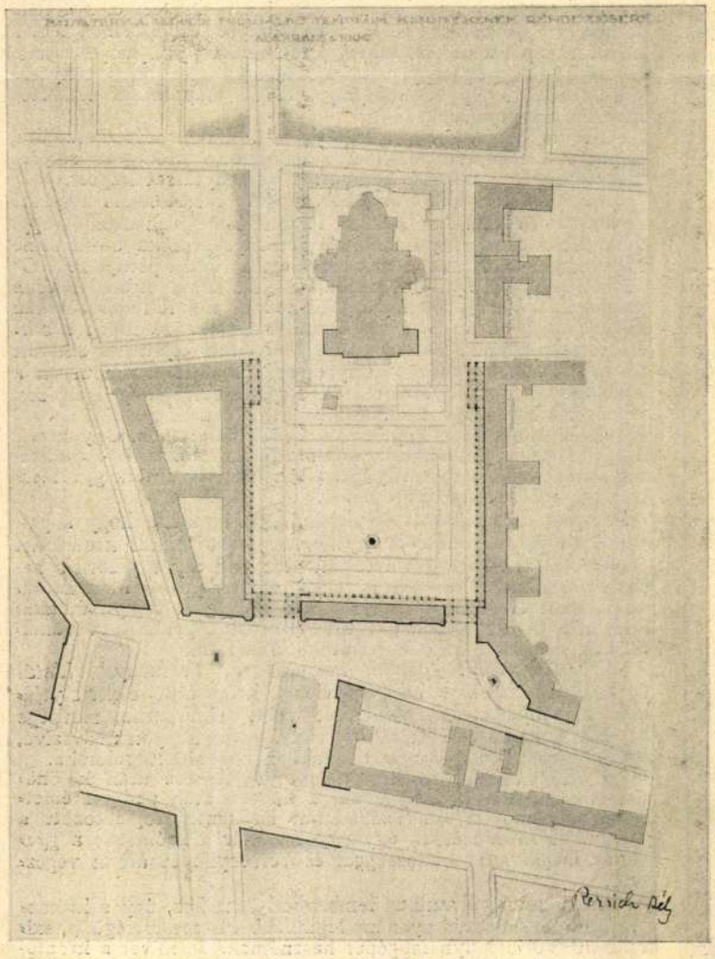

A tér helyszínrajza a rendezés után.

Villamos reklámvilágítás. 1896-ban nagy feltünést keltett New-Yorkban az első villamos reklámvilágítás. Ez az első berendezés 200 izzólámpával dolgozott s ma már teljesen elveszne a Broadway fényáradatában. 1926-ban 5000 új fényreklám került üzembe New-Yorkban, azaz naponként 14 új berendezést szereltek fel. A Broadway-t, vagy mint újabban nevezik, New-York Nagy Fehér Útját, 25 millió gyertyafénnyel világítják meg esténként. A fejlődési irányzat a mozgó és a színes fényreklámok felé törekszik. A japán költészet versei 1—2 sorban fejezik ki a hangulatot, a fényreklámköltő a fénymozgásokkal írja le mondanivalóit. Természetesen jó fiziológusnak is kell lennie, mert olcsó papir helyett nagyon drága műszaki eszközökkel dolgozik.

Az Edison-társulat fényreklámkiállításán a kirakatba forgó tárcsát helyeztek, amely folyton változó színű fényt adott. A színváltozás hatása az lett, hogy a látogatók száma rekordot ért el az előző kiállításokkal szemben. Hatvanöt gyáros mutatta be legújabb eszméit és azoknak gyakorlatba való átültetését. A csendes fényreklám a kiállításon szerzett tapasztalatok szerint már idejét múlta; erős és színes fényváltozások, gyors és ügyes fénymozgások, változatosság jellemzik az új irányt.

Journal of A. I. E. E. 1926. 905. lap. *Gáti Béla.*

Helyreigazítás.

Közlönyünk legutóbbi (február hó 5-én megjelent) 5—6. számának *Rerrich Béla* építésznek a szegedi fogadalmi templom körüli tér rendezésénél I. díjjal jutalmazott tervét tartalmazó mellékletébe szedési hiba folytán tévedés csúszott be, amennyiben az *1. ábra. A tér helyszínrajza a rendezés után* fölé a templom körüli terep rendezés előtti kliséje került. Jelen számunkban helyreigazításként közöljük *Rerrich Béla* terve szerint a helyszínrajzot *rendezés után.*

szülék létesítése Mariller érdeme. Ennél az eljárásnál a vízmentes sót a desztillálóoszlop visszafolyásába visszük be, minek folytán a víz és alkohol azeotrop elegye meg fog bomlani, s a készülékből 94%-os alkohol helyett 100%-os alkoholt nyerhetünk. A desztillálóoszlop alsó részét elhagyó vizes kalciumkloridoldatot először nagyjában víztelenítjük, később kalcináljuk és a kalcinált kalciumkloridot feloldva a visszafolyó alkoholban a készülékbe bevezetjük.

A készülék működését a 11. ábra szemlélteti. A vízmentesítendő alkohol, melynek töménysége 90%-nál kisebb is lehet, a kettős desztillálóoszlop alsó részének tetején lép be (*a* oszlop). Az alkoholos gőzök felfelé tartanak *a* oszlopban, ahol a visszafolyatott kalciumklorid tartalmú alkohollal találkoznak. A visszafolyáshoz, vagyis az alkoholos gőzök mosásához szükséges alkoholt a *c* deflegmátorban csapják le, ahonnan a *d* keverőbe kerül, ahol a kalcinált klórkalciummal érintkezik, miközben a klórkalciumot feloldja és az oldott klórkalciummal együtt az *f* csövön át befolyik a *b* oszlopba, ahol lefelé tartva mossa a víztartalmú alkoholgőzöket és a víztelenítést elvégzi.

Az *a* oszlopban a lefelé haladó folyadék alkoholtartalmától megszabadul, s az oszlop alján csak klórkalciumnak vizes oldata fog kilépni, amely a *g* víztelenítőben nagyjában víztelenedik s mint alig folyós koncentrált oldat a *h* vakuum alatt működő kalcinálóba jut, ahol teljesen megszáradva, a *k* szilón s *l* csövön át a száraz klórkalcium a *d* keverőbe jut ismét, ahonnan a körfolyamatba visszakerül. A készülék tökéletesen s hőgazdasági szempontból is igen eredményesen működik, mert 1 *hl* abszolút alkoholt 94% alkoholból kiindulva kb. 30 *kg* gőzfogyasztással állít elő.

A 3. táblázat az azeotrop és extrakciós eljárások gőzszükségleteit foglalja össze, feltüntetve az alkohol desztillálásához és rektifikálásához szükséges hőmennyiségeket. Az előadásom legvégén tárgyalt Mariller-féle kalciumkloridos eljárás gőzszükséglete megegyezik a glicerin és káliumkarbonátos extrakciós eljárás gőzszükségletével, ezért azt külön nem is tüntetem fel. A Keussler-féle eljárás gőzszükséglete az azeotrop és extrakciós eljárás gőzszükséglete között van, pontos adatok nem állván róla rendelkezésemre, azokat fel nem tüntethettem.

3. Tábl. *1 hl alkohol előállításának gőzszükséglete.*

A termék neve	Gőzfogyasztás kg	Összes gőzfogyasztás kg			
		Azeotrop eljárás		Extractiós eljárás	
		kg gőzfogy.	Pengő fillér	kg gőzfogy.	Pengő fillér
94% nyers szesz előállítása 4—12%-os oldatból	350—400	—	—	—	—
94% nyers szesz rektifikálása direkt eljárással	200	—	—	—	—
U. a. közvetett rektifikálással	350—400	—	—	—	—
Azeotrop víztelenítési folyamat	175—250	—	—	—	—
Extrakciós víztelenítési folyamat	30—35	—	—	—	—
Abszolút alkohol előállítása 94%-os nyers szeszből	—	650	4·55	380	2·66
Abszolút alkohol előállítása 94%-os közvetlenül rektifikált szeszből	—	800	5·60	600	4·20
Abszolút alkohol előállítása közvetett úton rektifikált szeszből	—	950	6·65	730	5·11

A táblázatból az tűnik ki, hogy legolcsóbban az extrakciós eljárásokkal lehet vízteleníteni, noha készüléki szempontból bizonyos hátránnyal vannak az azeotrop eljárások rendkívül egyszerű készülékrendszere mögött. Az azeotrop eljárás, különösen a Ricard Allenet-féle, nem kíván sem vakuum, sem nyomás alatt működő készülékeket, bár a termikai egyensúly pontos betartása viszont az azeotrop készülékben nagyobb gondot ad. A Keussler-féle eljárás is még eléggé egyszerű, tekintve azt, hogy a 10 *atm* nyomást kb. 145 C° gőzzel lehet fenntartani a munkaoszlopban, s így nagyobb komplikációkat nem okoz. A szerzők szerint viszont a munkamenet a 10 *atm* nyomás mellett sokkal nyugodtabb és kevésbbé labilis, mint rendes nyomáson.

Az extrakciós készülékek, különösen a van Ruymbeke-Mariller-féle glicerin hamuzsíros eljárás kivitele s üzeme rendkívül egyszerű, nyugodtan folyó, egy hátránya van, hogy vakuum kell hozzá, viszont üzeme jóval olcsóbb, mint a többi eljárásoké.

Hogy az ismertetett eljárások közül melyik fog a gyakorlatban a legjobban elterjedni, azt még ebben a pillanatban előre nem lehet látni. Az azeotrop eljárású készülékekkel, melyekből általában napi 250 *hl* abszolút alkohol maximális teljesítményű készülékeket készítenek, jelenleg lényegesen több alkoholt állítanak elő, mint az extrakciós készülékekkel, melyek ugyanolyan kapacitással készülnek s több helyen vannak már használatban.

Egyet már most meg lehet állapítani, azt jelesül, hogy a motorikus célokat szolgáló abszolút alkohol nem fog többe kerülni, mint a jelenleg forgalomban levő rektifikált kb. 94 *vol* %-os szesz.

SZEMLE.

A galvanikus krómozás és alkalmazása. Mióta *Brugnatelli*nek 1807-ben sikerült *Galvani* és *Volta* előmunkálatai révén a galvanikus aranyozást gyakorlatiasan megoldani, azóta az elektrokémiának ez az ága óriási fejlődést ért el s a fémfeldolgozó iparban igen nagy jelentőségre tett szert. A fémek közül főkép azokat alkalmazzák bevonásra, melyek az atmoszférikus és egyéb vegyi behatásoknak jól ellenállnak, fényesre csiszolhatók s így az aránylag olcsóbb alaptémnek tetszetős külszínt kölcsönöznek.

A fémfeldolgozó ipar leginkább a nikkelezést használta, mígnem a legújabb időkben a galvanikus krómozás sikeres megoldásával a nikkelezés komoly versenytársat kapott.

A krómot 1797-ben *Vauquelin* fedezte fel. A króm a vassal és nikkellel rokon fém, csiszolt felülete kékes ezüstszínű, vegyi behatásoknak igen jól ellenáll, keménységi foka 8—9, szine nagy hőmérsékleten sem változik meg. Olvadási pontja 1600 C° körül van, fajsúlya 6·9. Habár a különböző krómércekben meglehetősen nagy mennyiségben fordul elő, felfedezése után közel száz éven át csak vegyületeit alkalmazták, főkép a bőr- és festékiparban. Mikor a *Goldschmidt*-féle eljárással sikerült tiszta krómot nagyobb mennyiségben előállítani, különösen a vaskohászat kezdte alkalmazni. Legújabban pedig igen sok szó esik a rozsdaálló krómacélokról, melyekből leginkább evőkészleteket, orvosi és egyéb műszereket készítenek. Ugyancsak nagy szerepet játszanak a különböző króm-nikkel-vasötvözetek s mint ellenállások anyaga, a villamos fűtőtestek gyártásában ma már nélkülözhetetlenek.

A króm már említett jótulajdonságai okozták, hogy a galvanotechnika fejlődésével igyekeztek a galvanikus krómozást is megoldani. A feladat azonban nem volt oly egyszerű s habár *Bunsen* már 1850 körül tudott elektrolytikus úton krómcsapadékot előállítani, *Placet* és *Bonnet* ilyen irányú munkálatai után csak 1906-ban sikerült *Salzer*nek a gyakorlat kívánalmainak megfelelő krómbevonatokat készíteni.

Salzer elektrolyt gyanánt krómsav és krómoxyd oldatát használta s ma is e két vegyület a krómfürdő elektrolytjának alapanyaga. Az elektrolyt színe sötétbarna, sűrűsége 32° Bé. A fürdő előállításához szükséges só nagyon nedvszívó, úgyhogy csak jól lezárt vashordókban hozható forgalomba.

Az első használható krómfürdő megjelenése után különösen Amerikában és Angliában, a háború után pedig Németországban nagyon sok szabadalmi bejelentés foglalkozott a galvanikus krómozással, úgyhogy ma már a krómozás a gyakorlat megkívánta biztossággal és versenyképes árban végezhető.

Mint minden galvanikus fémbevonó üzemhez, úgy a krómozáshoz is áramforrás gyanánt leginkább kis feszültségű (maximum 10 Voltos) dynamógépet használnak, de mivel a krómozásnál az áramsűrűség (*amp/dm²*) 10—30-szorosa a más galvanizáló eljárások ampersűrűségének, e gépek jóval nagyobb

Fagykárok ellen

Hab az aszfalt alatt

Stabilizálja a síneket

A műanyagok széles körű alkalmazása a közlekedésben közismert. Évről évre több és több műanyagot építenek be például az új típusú gépkocsikba. A nyugatnémet Bayer cég már dolgozik a jövő „műanyag-autóján". Újszerű törekvés azonban, hogy a műanyagokat az utak és vasúti pályatestek építésénél is alkalmazzák. Előrehaladott kísérletek folynak az Egyesült Államokban, Svájcban és újabb sikerekről hallunk a Német Szövetségi Köztársaságból. A Chemolimpex által az elmúlt napokban szervezett Hungaroplast '71 kiállítás többek között erről a témakörről is érdekes áttekintést nyújtott.

A legjobban megépített autóutaknál is fennáll télen a fagykár veszélye. Az altalajba beszivárgó eső, hólé megfagy, és súlyosan megrongálja az aszfaltot; az úttest felpúpozódik, szétreped. Kedvező termikus és mechanikai tulajdonságaik folytán a műanyagok alkalmasak lehetnek e probléma megoldására. Itt elsősorban a habosítható — akár hőre lágyuló, akár hőre keményedő — műanyaggyantákra gondolunk. Közülük a polisztirol-hab — zárt sejtszerkezete következtében — különösen rossz hővezető, ugyanakkor vízzáró képessége és nyomószilárdsága kiváló, a deformációnak jól ellenáll. Ideális anyag az utak fagykár elleni védelmére.

Az NSZK-ban a Badische Anilin- und Soda-Fabrik AG (BASF) habosított polisztiroljából, a Styropor egyik speciális változatából állítják elő az útépítéshez alkalmazható Styropor-betont; a habosított polisztirol részecskéket kötőanyaggal (általában epoxigyantával) és keményítővel (Laromin 260) kapcsolják össze. Jelenleg az útburkolat alá — a fagykárok megakadályozására — a beszerzési lehetőségek szerint kavicsot, sódert, salakot stb. helyeznek. A rétegek vastagsága változó, az útszakasz igénybevételétől, a hőmérsékleti és talajviszonyoktól függően; átlagosan 40—50 centiméter. Polisztirol-habból viszont 5—15 centiméteres réteg is megfelelő védelmet nyújt. Elnyeli az út felső rétegének repedésein behatoló vizet, és így megelőzi a további károsodást. Egyszersmind az útjavítás is egyszerűbb, gyorsabb és olcsóbb.

A műanyaghab alkalmazásának gazdasági jelentősége rendkívül nagy, hiszen tavaszonként a megrongálódott utak javítása hatalmas összegeket emészt fel. Hangsúlyozzuk azonban, hogy a megtakarítás már az építés során is jelentős. Nyugat-németországi tapasztalatok szerint 1 kilométer hosszú, 24 méter széles autópálya hagyományos módszerű építéséhez 35—55 000 tonna kavics kell alsó rétegként az aszfalt alá. BASF Styropor-beton alkalmazása esetén ugyanekkora területre csupán 40—50 tonna műanyagot használnak fel.

Az Egyesült Államokban folyó kísérleteknél megfelelő szélességű árok elkészítése után az árok alján is vékony habosított polisztirol-hab réteget fektetnek le, amely megakadályozza, hogy a talajból nedvesség szivároghasson föl. A habrétegre homok vagy föld kerül, efölé pedig hengerelt kavicságyat készítenek. A homok és kavics szerepe az út teherbíró képességének és szilárdságának biztosítása. Erre, tehát az aszfalt- vagy betonburkolat alá újabb polisztirol réteget helyeznek. Ilyen kettős biztosítással tökéletesen kiküszöbölhetők a fagykárok.

Svájcban más megoldást alkalmaznak. 1240 méter magasságban két nap alatt készítettek el egy 9×270 méteres kísérleti útszakaszt. A földet 60 centiméter mélyen emelték ki, az árok alját hengerelték, majd az egyenetlenségek kiküszöbölésére körülbelül 1 centiméter vastag kavicsréteget szórtak le, amelyet ugyancsak hengereltek. Ezután az útszakasz egyik felén (4,5×270 méter) 5 centiméteres műanyaghab szigetelőréteget építettek be. Erre 25 centiméter vastagságban sóvanbetont hordtak fel, amelyet vibrációs módszerrel 20 centiméterre tömörítettek. Mindezt egy nap alatt végezték el, az út másik felét másnap csinálták meg. Végül az út egész szélességében 25 centiméter vastag kavicsréteget, erre 7 centiméter vastag bitumenes hordozófelületet, majd 3 centiméteres fedőréteget raktak le. Itt a gazdaságosságot az útépítés gyorsasága is fokozta.

Külön téma a Styropor-beton alkalmazása vasúti pályatestek építésénél; ez a módszer még a fejlett ipari országokban is csak kísérleti stádiumban van. Styropor-beton alátét — a tapasztalatok szerint — olyan mértékben képes stabilizálni a síneket, hogy az így épített pályatesten 300 kilométeres sebesség sem elképzelhetetlen. A vasúti pálya-alátét céljára készülő műanyaghab-beton receptúrája más, mint az utak építésénél használt polisztirol habé.

A műanyaghab ára természetesen sokszorosa a kavics tonnaárának. Ám a hatalmas mennyiségű kavics szállítási költségeit és a szállítással kapcsolatos egyéb problémákat (bekötő utak túlterhelése, hosszabb ideig tartó forgalomkorlátozás stb.), továbbá azt is számításba véve, hogy a műanyaghab, alapanyagaiból a helyszínen állítható elő, a gazdasági előny egészen egyértelmű. Csupán azáltal is 15 százalékos költségmegtakarítás mutatkozik, hogy a beépített mélység 1,80—2,00 méterről 0,60 méterre csökken. (Nálunk az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság illetékesei foglalkoznak a műanyaghab útépítési alkalmazásának bevezetésével.)

SZAMOSI TIBOR

BETONELEM LEHELYEZÉSE A STYROPOR-RÉTEGRE

Tavaszonként hatalmas összegeket emészt fel

1971 APR 25
MAGYARORSZÁG
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 31
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
SAJTÓFIGYELŐ

BÖNGÉSZŐ

Négy esztendő az ellenforradalmi korszak negyedszázadából; de olyan négy év, amely alatt a magyar munkásosztálynak és forradalmi pártjának, a kommunisták illegális pártjának nagy harcokat kellett megvívnia és át kellett élnie a világválság magyarországi hullámának minden nehéz, megpróbáló gyötrelmét — erről az időről szól történeti irodalmunk egy új, figyelemre méltó tanulmánya, Borsányi György könyve.*

Kiemelkedően érdekes Borsányi tanulmányában mindenekelőtt a négy év KMP-helyzetét igen nagy gonddal, majd a munkásosztály szervezettségét tárgyaló fejezete; a korszak szakszervezeteinek helyzetét, a legfontosabb szakszervezetekben a kommunisták pozícióit alaposan és megbízható, komoly dokumentumok alapján tárgyalja. (Külön is meg kell említeni azt a határozott és adatokkal alátámasztott, a történeti irodalom torzulásait — a tévedések oka „egy optikai csalódás, az írott anyagok bűvölete", állapítja meg Borsányi — helyreigazító képet, amelyet a mű az Egyesült Szakszervezeti Ellenzék szerepéről és hatásáról, küzdelmeiről rajzol.)

Kiváló a tanulmánynak az a részlete is, amely az időszak SZDP-arculatát vázolja fel attól a Mónus Illés-fogalmazta reformista credótól kezdve, amely még a demokratikus forradalom perspektíváját is elveti, az egészen szokatlan és újszerű fellépésig, amikor (1931 április) egy szociáldemokrata képviselő a parlamentben gróf Károlyi Gyula és kormánya vád alá helyezését indítványozza, egy másik pedig odakiáltja az egyik kormánypárti képviselőnek: „A vasvilla hegyére kerülnek majd mindannyian! Az ilyen szemét csak odavaló!" Borsányi megmagyarázza a különös metamorfózis okát: a párttagok nyomásának hatása ez a jobboldali (és később újra megjuhászodott) pártvezetőségre. A mélyebb ok: az 1930. szeptember 1-i tüntetés tömegmegmozgató hatása.

A magyar munkásosztálynak a tárgyalt korszakban egyetlen forradalmi politikai szervezete a Kommunisták Magyarországi Pártja volt. A szociáldemokraták legális pártjának taglétszáma ebben az időben 100 000 körül járt, az illegális KMP nyilvántartott tagjainak számát Borsányi 200—700-ra teszi, hozzáfűzve, hogy a kommunista mozgalomban részt vevők, aktív harcosok számát ennél többre, 1000—1500-ra kell becsülni. Ez csak a valódi, élő pártkapcsolatokkal rendelkezők száma; ennél jóval nagyobb azoké, akik a bonyolult, nehéz körülmények közepette nem jutottak ilyen pártkapcsolatok közelébe. De a számok itt nem sokat mondanak; a párt igen széles tömegekre hatott, mégpedig igen erőteljesen. A szerző egyik meggyőző példája Salgótarján — itt 1929-ben 63 párttagot és 30 KIMSZ-tagot tartott nyilván a salgótarjáni kerületi pártbizottság. Az 1929. őszi bányászsztrájkban (ezt a kommunisták szervezték és vezették) 5000 bányász vett részt. Vagy például Szolnok környéke: itt 1930 tavaszán a kerületi bizottság területi bizottsággá alakult három kerülettel (Szolnok, Mezőtúr, Endrőd) — és tizenkét községben voltak alapszervezetei; de Mezőtúron például a Földmunkás Szövetség helyi csoportja is kommunista fedőszervvé alakult át.

Borsányi György alapos, értékes (sajnos csak 3500 példányban megjelent) könyve az egyébként már nagyon sokszor tárgyalt szeptember elsejei tüntetésről is tud újat és igen fontosat mondani; az igen alapos, jól összefoglalt eseménytörténeti rész mellett ki kell emelni átgondolt, megindokolt megállapítását, amelyben a Szaktanács 1930. augusztus 27-i főbizalmi értekezletén állítólag ismertetett kommunista „akció-egység-javaslatról" szólva azt közönséges rendőri hamisítványként leplezi le.

* Borsányi György: „Munkát! Kenyeret!" — A proletariátus tömegmozgalmai Magyarországon a gazdasági válság éveiben (1929—1933) — Kossuth Könyvkiadó, 1971. — 33.— Ft.

Temetkezés

A hamvasztás regénye

Először: Milánóban

Sír, kolumbárium

A régi rómaiak használták először a hamvasztófülkét. A hamvak maradványait összegyűjtötték, s rendszerint edényekben (urna) a földben, vagy pedig e célra szolgáló, galambdúchoz hasonló fülkéjű épületekben (innen a latin név: columbarium) helyezték el.

A kereszténység kezdetben nem változtatott ezeken a szokásokon. Idővel azonban a test feltámadásának tanai jegyében általában a halottak elégetése ellen foglalt állást. Kivételt csak az eretnekekkel és a boszorkányokkal tettek. Ezek sajátos büntetési módja az elevenen való megégetés volt, még a XVIII. században is.

A halottégetést a legnagyobb tökélyre a japánok vitték, akik egy holttest elégetéséhez 45—75 kg fenyőfát használtak fel, úgyhogy Graeven számításai szerint az egész eljáráshoz szükséges anyag a múlt század kilencvenes éveiben 25 yenbe, vagyis egynegyed dolládba került.

A halotthamvasztás a régi magyarok között is ismeretes volt. Honfoglaláskori magyar sírok vallanak erről. Apor Péter Metamorphosis Transsylvaniae-jában leír egy azon korabeli temetést, amikor is a koporsó fenekére gyolcszacskóba varrt, kétmaroknyi hamut helyeztek . . .

A legújabbkori világtörténetben iszonyú képzetek csatlakoznak a krematórium szóhoz; a nácik koncentrációs táboraiban krematóriumokban hamvasztották el az előzőleg gázkamrában meggyilkolt több milliónyi áldozatot.

A halottégetés feltételei

A modern halotthamvasztás nem nyílt tűzön, hanem úgynevezett halotthamvasztó kemencékben történik. A közvetlen tűz sehol nem éri a holttestet, hanem rendkívül magas (800—1000 Celsius fok) hőmérsékletű levegő végzi el a tűznél tökéletesebben a holttest elporlasztásának munkáját.

Az első üzemképes halotthamvasztó kemencét Siemens Frigyes gáztüzelésre szerkesztette. Az első modern halotthamvasztó berendezést (krematórium) 1876-ban Milánóban állították fel.

Az ókortól kezdve többféle módja volt — és van ma is — a halotthamvasztásnak: 1. Máglya. Indiában ma is alkalmazzák. A holttestet szabad tűzön égetik el, s érintkezik a tüzelőanyaggal. 2. A holttest a tüzelőanyaggal ég el. A század elején ismerték. 3. Olyan tűzhelymódszer, amikor a holttestet már csak a lángok érik és hamuja nem keveredik idegen anyaggal. Ilyenek Olaszországban a Venini—Gorini-féle berendezések. 4. A legújabb, napjainkban a modern államokban alkalmazott izzítókamra, amelynél a holttest sem lánggal, sem a tüzelőanyagból származó égéstermékkel nem érintkezik. Tisztán az előre izzásba hozott kamra falairól sugárzó hőség és az áthajtott, izzó levegő emészti el a holttestet. (Siemens-féle regenerátorrendszer.)

Már az első, 1876-ban tartott drezdai halotthamvasztó kongreszszus megállapodott abban, hogy — többek között — a hamvasztás gyors, biztos és tökéletes legyen, ne keletkezzenek a környéken zavaró égési termékek, a hamu ne keveredjék idegen anyagokkal, a berendezés és a hamvasztás olcsó legyen stb.

A drezdai, dessaui, pardubicei stb. krematóriumok díszes épületben vannak, ahol a kemencéken kívül még számos más helyiség (laboratórium, szertartásterem) is van.

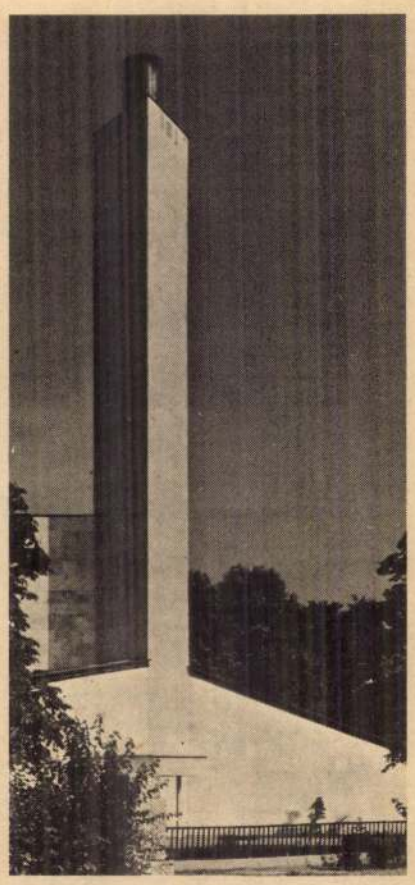

A BUDAPESTI HAMVASZTÓ

Az urnát le kell zárni

A halotthamvasztásnak kezdettől sok ellensége, de sok lelkes híve is van. Az ellene felhozott fő ok az, hogy a bűntetteket így utólag nem lehet kideríteni. Ezt azonban a gondos halottvizsgálat ellensúlyozza.

Sziget a Japán-tengerben

Az úgynevezett szabadgondolkodók karolták fel elsőként a modern korban a halotthamvasztási mozgalmat. Németországban volt ez a legerősebb, ott csakhamar a proletariátus is csatlakozott hozzá.

Napjainkban a halotthamvasztás egyre inkább terjed. Világszerte mind többen választják a temetkezésnek ezt a módját. Az Egyesült Államokban két év alatt 193 krematóriumban 264 000 halottat hamvasztottak el. Angliában a legnagyobb arányú a hamvasztás, a halottak 47 százalékát hamvasztják el. Két évtizede a szigetországban 58 krematórium működött, ma számuk meghaladja a kétszázat.

A japán Honshu szigetén ez az arány 100 százalékos. A sziget ugyanis egyetlen szikladarab, amelynek felületét olyan vékony földréteg fedi, amelyben egyszerűen lehetetlen kellő mélységű sírt ásni.

Csehszlovákiában 1969-ben helyezték üzembe az ország 12. krematóriumát. Pozsonyban épült, 18 millió koronás költséggel.

Magyarországon Debrecen városa létesített elsőnek krematóriumot; 1932-ben épült fel ez a debreceni Nagyerdőben, Borsos József tervei szerint. A tervező mérnök Európa valamennyi krematóriumát végigtanulmányozta, mielőtt a tervezésbe kezdett. A debreceni városi téglagyár e célra külön égetett kékes-bíborszínű, úgynevezett kongó téglákat. Az épület magyaros stílusban készült. Homlokzati folyosóján nyernek elhelyezést a hamvvedreket tartalmazó urnák.

Az odatévedő idegent a különlegesség csábítja az épület megtekintésére. Valami hátborzongatót vár és egy csodálatosan szép épület emlékével távozik.

A Debrecenben épült krematórium körül a harmincas években magasra csaptak a szenvedélyes vita hullámai, így működését alig kezdhette meg. A felszabadulás után is csak 1951-ben történt az első hamvasztás, s abban az évben összesen 21 halottat hamvasztottak el a Hajdúság fővárosában.

A statisztikai adatok azóta ugrásszerű növekedést bizonyítanak. 1960-ban 753-ra, 1965-ben 2585-re, 1967-ben már 4031-re nőtt az elhamvasztottak száma. Többségük a fővárosban vagy környékén elhunyt személy volt. Gondot jelentett a szállítás. Hetek teltek el a halálozás és az urnaelhelyezés között. Szükségszerűen felmerült a budapesti krematórium építésének a gondolata.

Előzetes, gondos adatgyűjtés és felmérés után a Rákoskeresztúri köztemetőt jelölték ki erre a célra. A főút nagy köröndjének balra ágazó útja végén, a török parcella szomszédságát találták alkalmasnak krematórium építésére.

Pomsár János fiatal építészmérnök, a BUVÁTI dolgozója kapott megbízást a tervezésre. Pomsár beutazta Európa több városát, előtanulmányok után kezdett munkához.

Az ismert krematóriumoktól eltérően szoborszerű megjelenést adott az építménynek, amely kilencmillió forintba került s hozzá — az általános szokásoktól eltérően — nem épült ravatalozó. Így funkciója nagyon leegyszerűsödött.

A külső megjelenést tudatosan úgy alakították ki, hogy a funkcióval kapcsolatos averziót — amennyire lehet — feledtesse. Az épület fehér márványburkolatot és rézlemez tetőt kapott.

A budapesti krematórium 1968. május 6-án kezdte meg működését. A gondosan vezetett nyilvántartó naplóba az első év októberében beírták a háromezredik nevet. 1969 februárjában az ötezrediket, szeptemberben a kilencezrediket és a második évforduló hónapjában már tizenötezredszer nyílt ki a két ajtó, bizonyítva a létesítmény szükségességét. December elején volt a húszezredik pesti hamvasztás.

Ez a nagyarányú emelkedés megváltoztatja a sírkertek külső képét is. Az elmúlt esztendőkben valamennyi fővárosi temetőben építettek hamufülkét, kolumbáriumot — lehetőleg a bejárat közelében. A Rákoskeresztúri köztemető és a Farkasréti temető kerítésének helyén épített kolumbárium-fülkesorok a temetők külső képét, rendezettségét is emelik.

Kreil Vilmos, a Fővárosi Temetkezési Intézet igazgatója svájci tanulmányútjáról sok újszerű megoldást hozott, azóta az intézet gondoskodott családi urnatemetési helyek, urnatemetők létesítéséről. Itt a hamvvedrek földbe, kisméretű sírokba kerülnek.

A Farkasréti temetőben az ostrom alatt leomlott kápolnát átalakították, toronyrészében díszkolumbárium létesült a munkásmozgalom, irodalom, művészet nagy halottai hamvainak elhelyezésére. A „Szocialista Hazáért Érdemrend" tulajdonosainak elhalálozása esetére a Rákoskeresztúri köztemetőben külön svéd gránitból készült urnafülketömb épült.

A számszerű emelkedés ellenére még sokan idegenkednek századunk új temetkezési formájától. Felvilágosító munkával kell a tévhiteket eloszlatni. A hamvasztóban dolgozó emberek — akiket a társadalmi munkamegosztás erre a nélkülözhetetlen, de szomorú pozícióra helyezett —, lelkiismeretesen végzik feladatukat. A beérkező holttest névcédulát, sorszámot kap. A felcserélés lehetetlen.

A vita eldőlt

1970 áprilisában az építésügyi és városfejlesztési miniszter, valamint az egészségügyi miniszter együttes rendelkezést adott ki a temetőkről és a temetkezésekről. A rendelet 17—27. paragrafusa — hazai viszonylatban első ízben — a hamvasztásos temetéssel kapcsolatban kiadott rendelkezéseket tartalmaz.

Néhány intézkedés: kórházban meghalt személy holttestét nem szabad boncolás nélkül elhamvasztani. A holttestet annak elhamvasztásáig hűtőfülkében kell elhelyezni. A hamvasztóhelyiségben üzemidő alatt a kezelő személyzeten és a felügyeleti szervek igazolt kiküldöttein kívül senki, sem az elhalt hozzátartozója, sem más személy nem tartózkodhat. A hamvasztás megtörténte után a hamvakat urnába kell helyezni és az urnát le kell zárni. A hamvak kiszedésénél és urnába helyezésénél ügyelni kell a kegyeleti szempontokra. Az urna csak kolumbáriumba vagy sírba helyezhető, azt hozzátartozóknak vagy azok megbízottainak kiadni nem szabad. A halotthamvasztóban az ország területén bárhol elhunyt személy holtteste elhamvasztható.

Debrecen és Kőbánya után már tervezik a budai oldalon kijelölt, új köztemetőben felépülő harmadik magyarországi hamvasztó épületét, berendezését. Eldőlt a több évtizedes vita, az újságokban naponta megjelenő gyászjelentések is igazolják: mind többen választják nálunk is az utolsó aktusnak ezt a módját.

PAPP REZSŐ

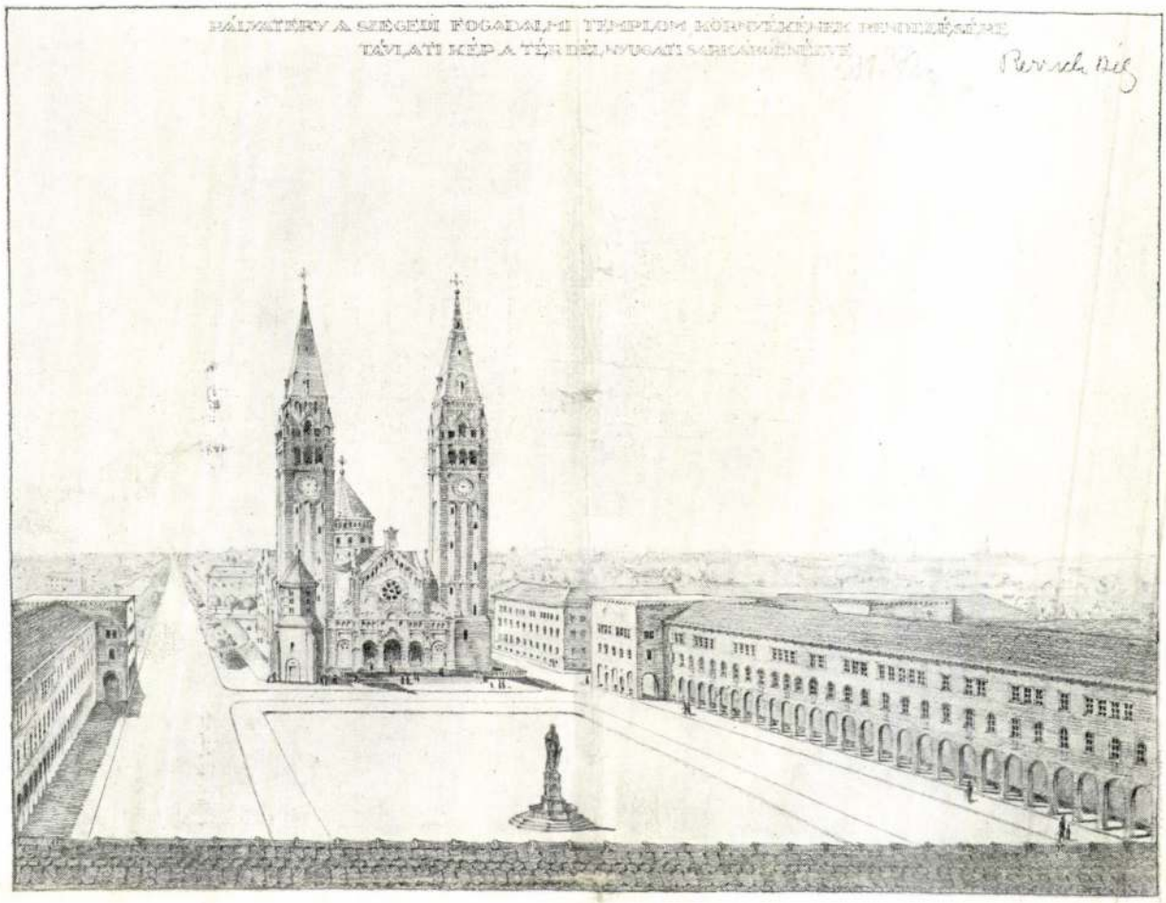

Madártávlati kép a tér délnyugati sarkából.

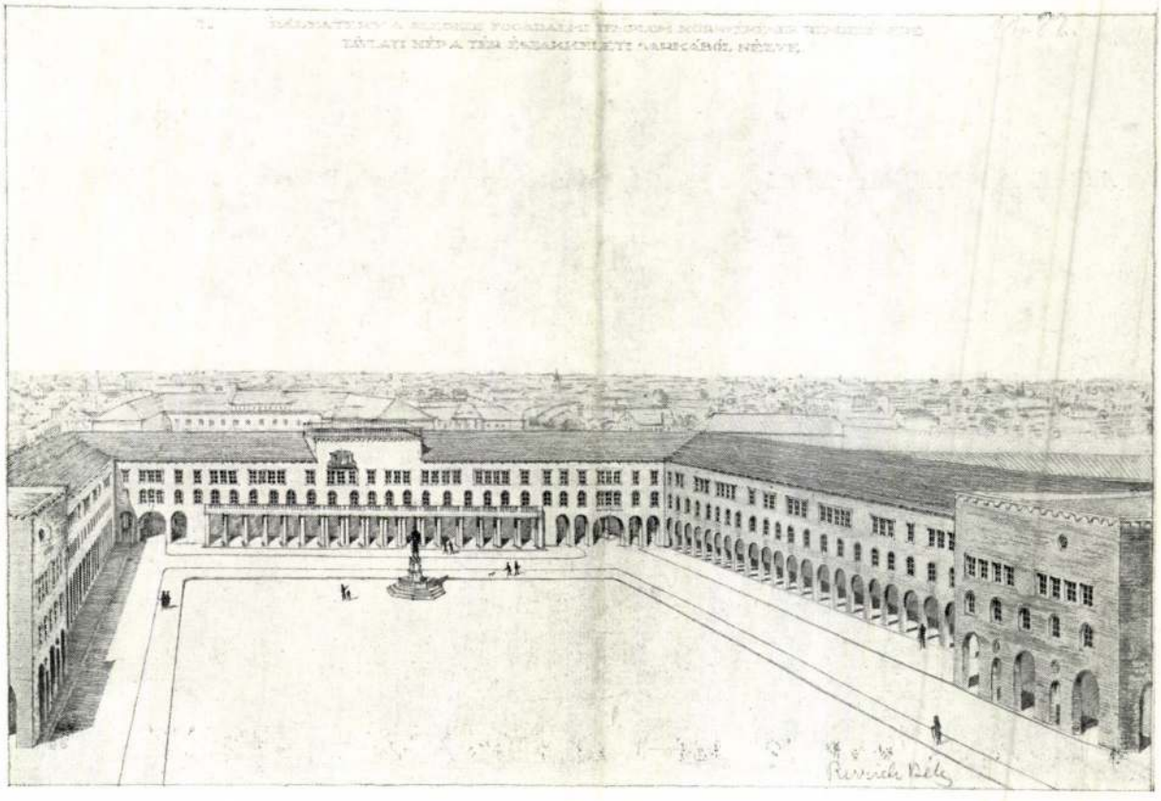

A tér távlati képe a templom felől nézve.

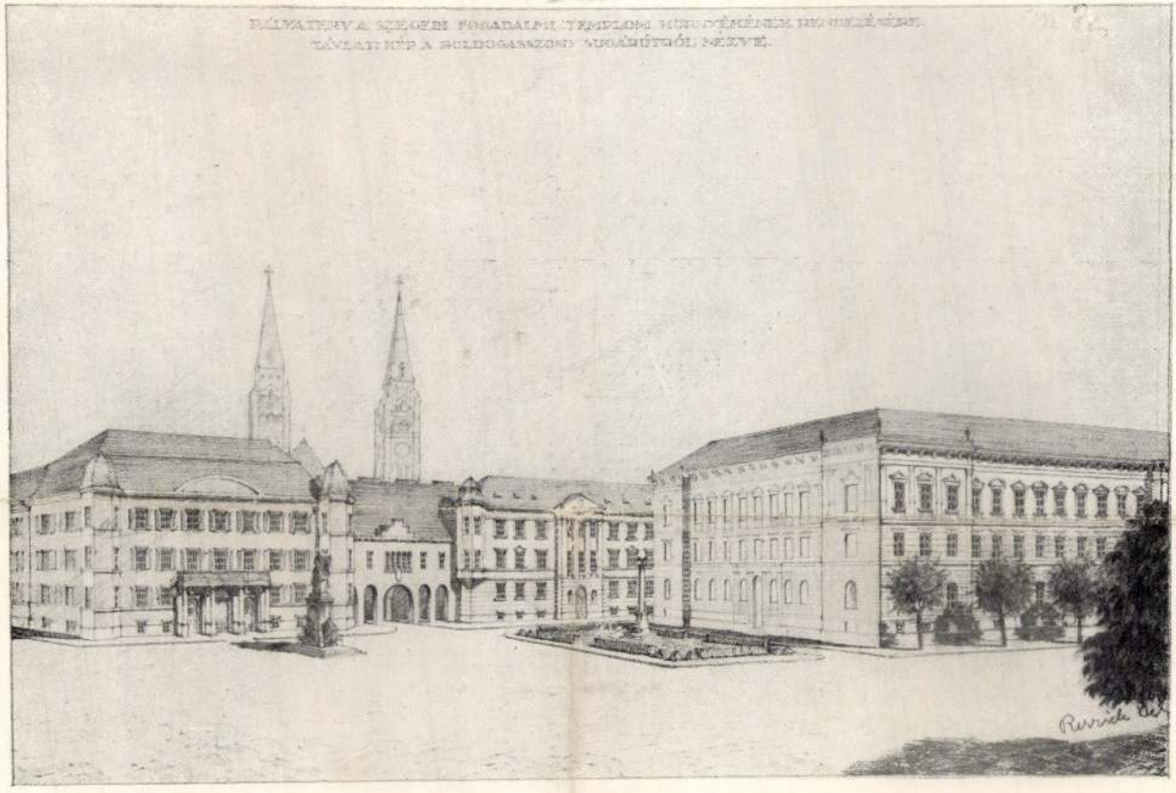

A Gizella-tér kialakulásának távlati képe a püspöki palotával és a zenepalotával a Boldogasszony-sugárútról nézve.

II. Rajzmelléklet.

A szegedi fogadalmi templom körüli tér rendezése.

RERRICH BÉLA

I. díjjal kitüntetett pályaterve.

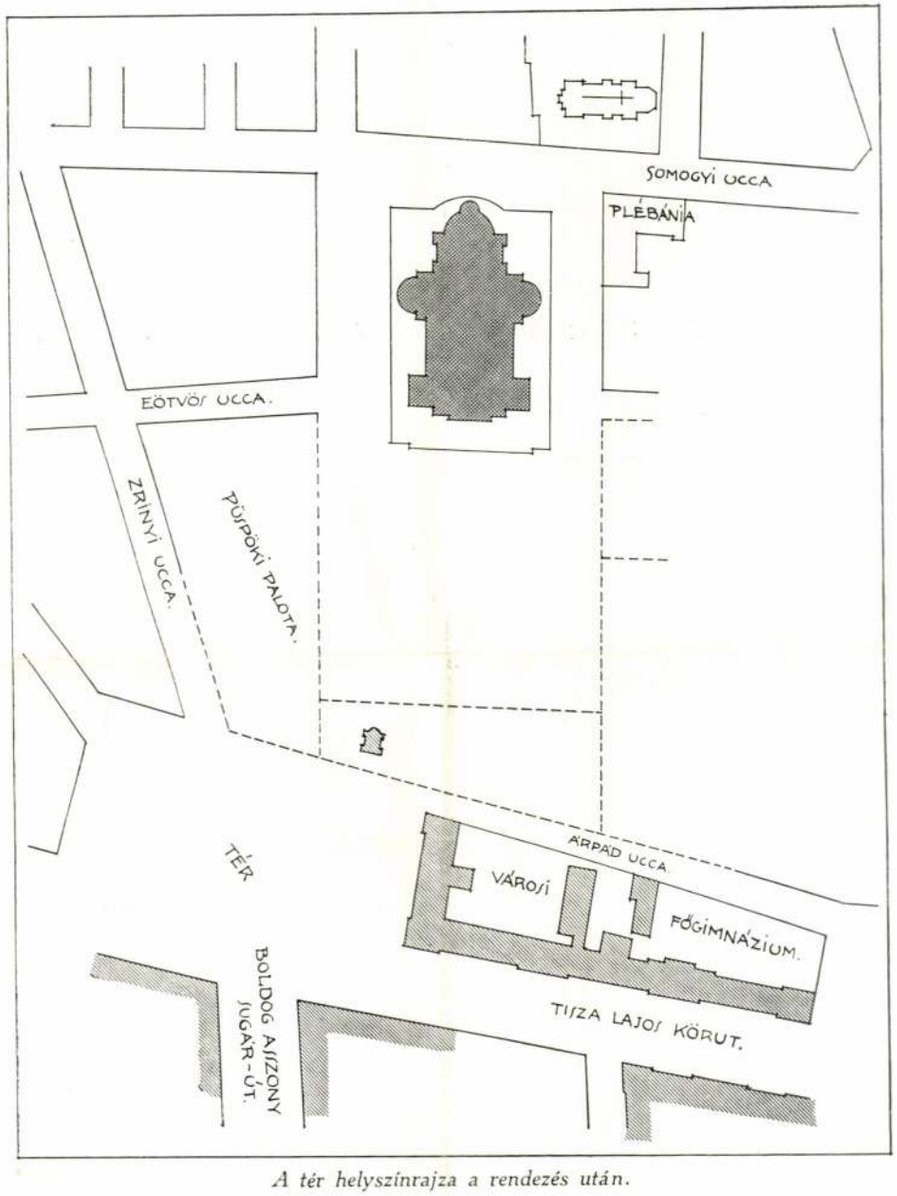

A tér helyszínrajza a rendezés után.

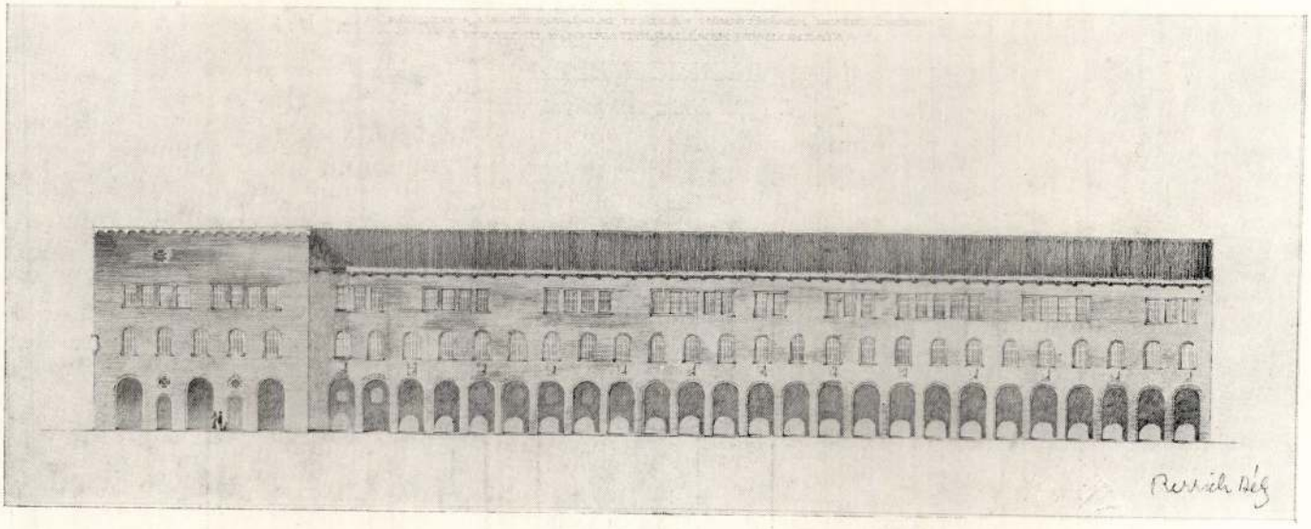

A tér keleti és nyugati oldalát határoló épületek homlokzata.

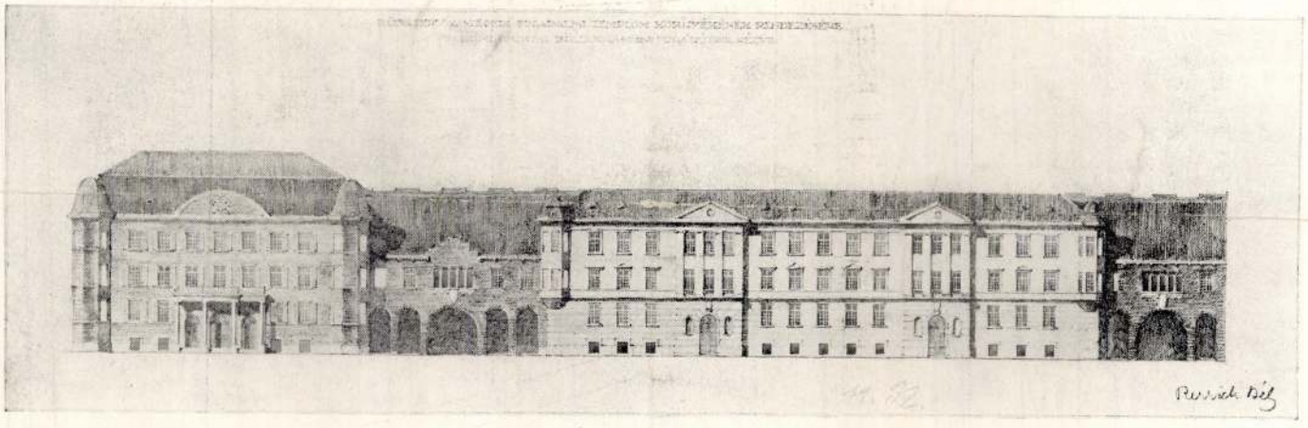

A Gizella-tér felöli homlokzatok a Boldogasszony-sugárút felöl nézve.

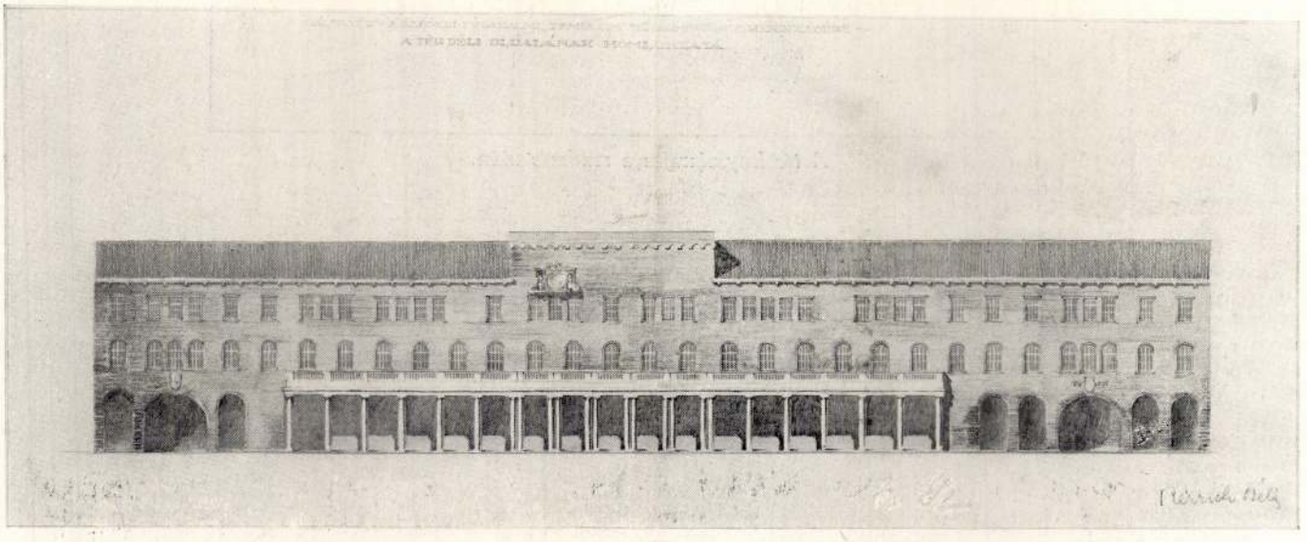

A tér déli oldalának homlokzata a templom felöl nézve.

19. sz. pályamű — rangsorolás nélkül — 40 000 Ft összegű díjat nyert

Szerzők:

Gerő Balázs—Reiner Miklós—Örsi Károly

Munkatársak:

Garai Andorné
Dulácska Endre
Tóvári László

A pályázók azt az alapelvet állították fel, hogy műemléket megóvni csak akkor lehet, ha egykori környezetének minél több elemét őrizzük meg vagy idézzük fel. Minthogy itt valójában csak az utóbbit követhetik, mind a beépítésnél, mind az épületeknél ezen elv érvényesítésére törekszenek. A pályamű beépítési javaslata nagyvonalú, tiszta és igen érzékeny. Kevés eszközzel is finoman sokatmondó felfogása, a régi telekhatárok és utak tudatos komponáltsága végülis különleges szintézist teremt. A javasolt építészeti megoldásokkal együtt kertészete is szép és gondosan kimunkált.

Iskolája — mely a földszintes kialakítás miatt túldimenzionált súlypontja lett a területnek (a beépítettség kb. 40%) — rendkívül érdekes felfogású. A 720×720 cm-es szerkezeti rendszer nagy előcsarnoka attraktívan sorolja a néhány lépcsővel lesüllyesztett és az előcsarnokkal egybenyitható „tornatér" enteriőrjét és a másik oldal belső udvarát. A tantermek kelet-nyugati tájolása — felső megvilágításukkal együtt — korszerű és különleges hatású. A tornaterem és az aula lefedése mind külső kapcsolataiban, mind belső világában meggyőző erejű.

Az étterem egyszerű, nyugodt tömege szépen szervezett alaprajzot takar. A fő vendéglátó funkciót a teraszok látják el. Az emeleti alaprajz nem véleményezhető, mert hiányzik. Az épület homlokzatai korszerűek, jó arányúak.

A lakóházak régi telkek szerinti telepítése korszerűen hagyománytisztelő, megteremteni képes a parasztportával léptékazonos új házak mikroklímáját. A lakóházak különböző nagyságú téglateste azonos rendszerű, kifogástalan kétszintű lakásokat sorol.

A terv — magasépítészeti értékei ellenére — sem a terület rendezésére, sem az iskola kialakítására nem ad reális, a továbbtervezést elősegítő javaslatot.

Román András

1. Modellkép
2. Helyszínrajz
3—5. Iskola
6. Étterem

1

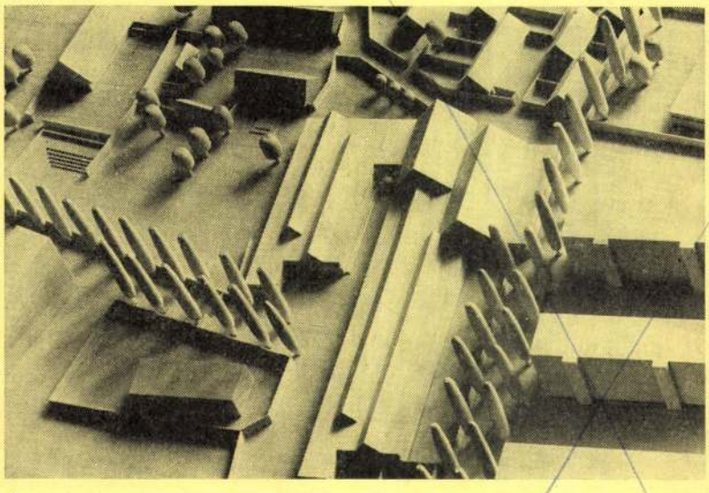

2

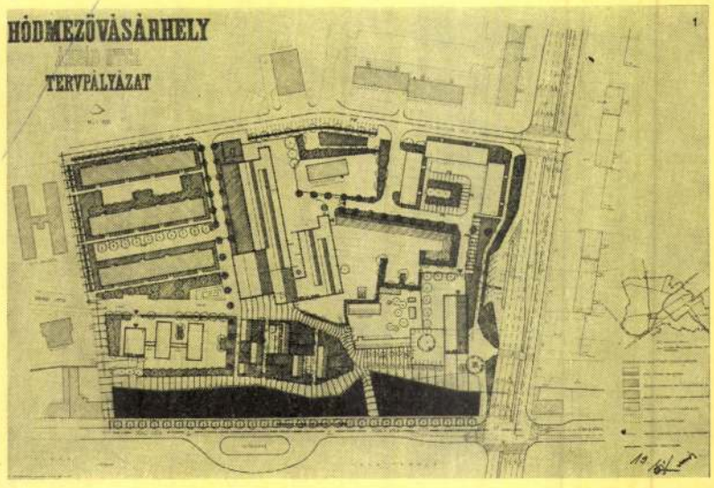

3

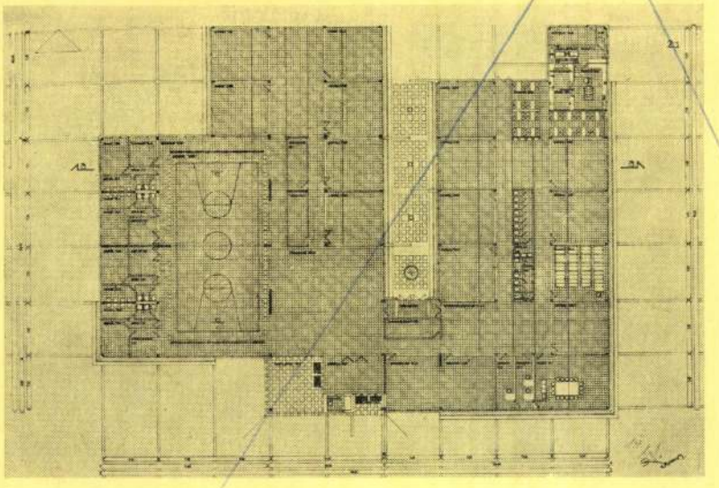

4

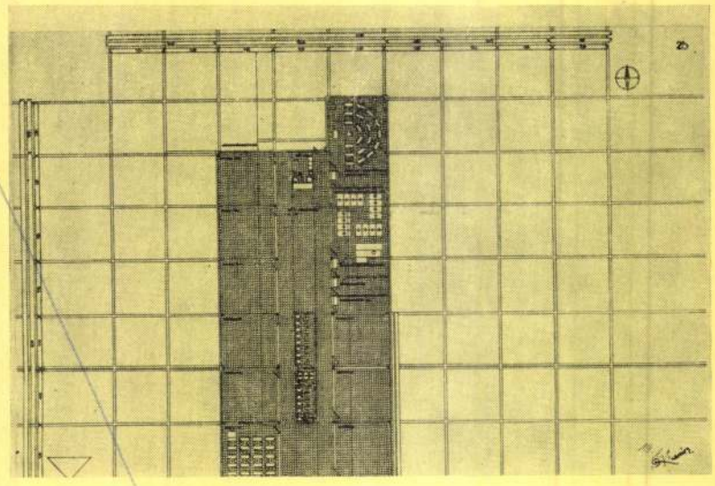

5

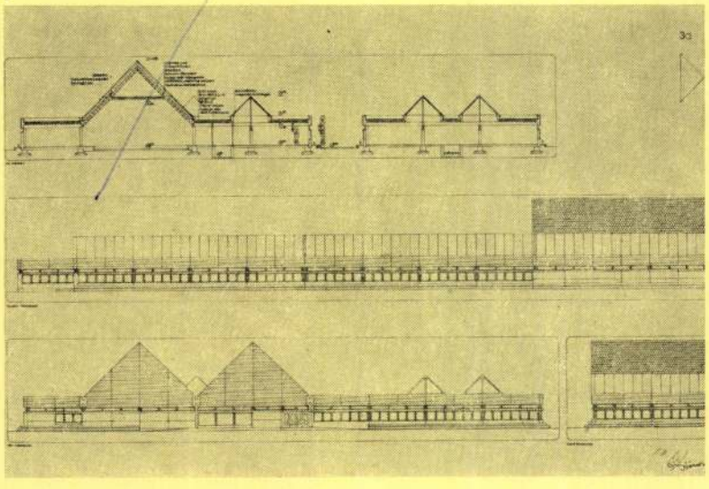

6

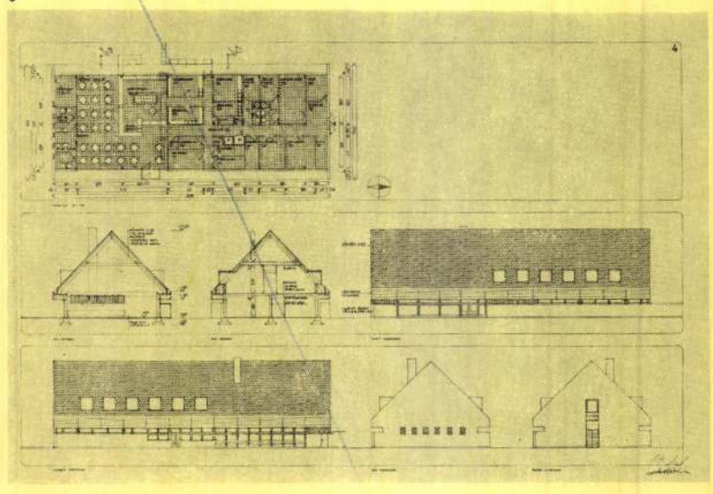

Pomsár János

Magyar Építőművészet 1977/5

11. számú pályamű — rangsorolás nélkül — 40 000 Ft összegű díjat nyert

Szerzők:

Pomsár János—Iványi László—Eltér István

Munkatárs:

Horváth Ágnes

A pályamű telepítési alapgondolata nagyvonalú, levegős. A létesítményeket minden irányban jó kapcsolatokat biztosító, szépen formált gyalogutakra szervezi. Kedvező az étterem elhelyezése a tervezési terület súlypontjában, de a paraszt-porta és az étterem közötti tér kialakítása az igényes felületkezelés ellenére is kiérleletlen. Az F+2 szintes épületek kedvezően zárják az építés előtt álló lakóépület-csoport udvarát, megfelelő az iskola és az óvoda elhelyezése is, de az iskola telke kissé alulméretezett. A terv szép és meggyőző gondolata az oktatási, ill. gyermeknevelési, valamint a műemléki-vendéglátói fórum megteremtése. Ez jelentősen gazdagítja az egész megoldást. Az árvízvédelmi töltés belső oldalán javasolt zöldsáv helyes gondolat, de méreteiben túlzott. Érdekes az etnobotanikai bemutatóhelyre adott ötlet.

Az iskola alaprajzi elrendezése elvben igen egyszerű és tiszta, tömege és homlokzatai szépek, jó arányúak. Az F+3 szintes tömeg ellenére finoman lépcsőzve teremti meg az alacsonyból a magasabb beépítés felé az átmenetet. Nem helyeselhető viszont az épület főlépcsőjének igen bonyolult vezetése és a III. emelet alaprajzi és szerkezeti kialakításának némely részlete. A tornatermi öltöző alapelrendezése kissé túlbonyolított.

Kellemesen formált tömegű éttermében sokrétű funkciót helyeznek el a tervezők, nem tudják azonban biztosítani a különböző terek (söröző, ülőforgalmi étterem, felső étterem és terasz) azonos szintű ellátását. A konyhaüzem alaprajzi elrendezése tartalmaz néhány hibás kapcsolatot: a húselőkészítő, a zöldségelőkészítő a konyhával nincs közvetlen kapcsolatban.

A javasolt lakóépületek megfelelőek, szépen formáltak, ízlésesek és jó arányúak, de a főbejárat és az előcsarnok kialakítása előnytelen.

1. Modellkép
2. Helyszínrajz
3—4. Iskola
5. Étterem
6. Lakóház

1

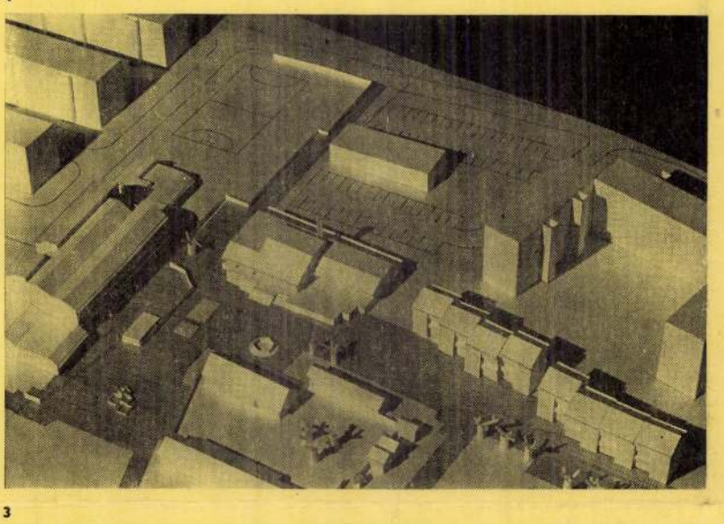

2

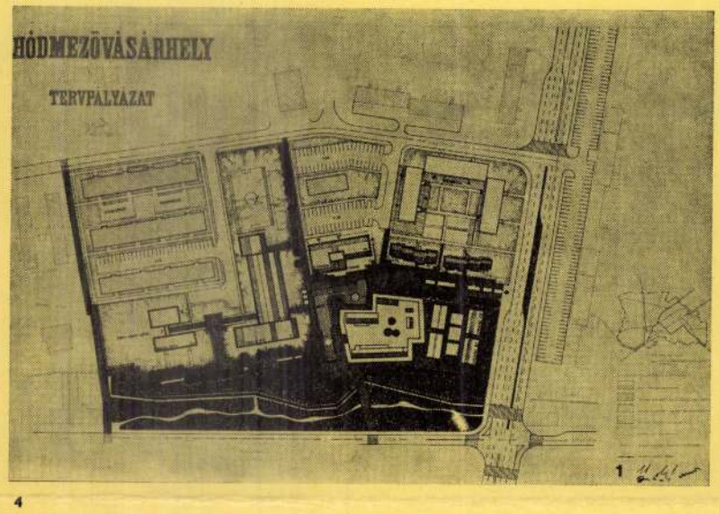

3

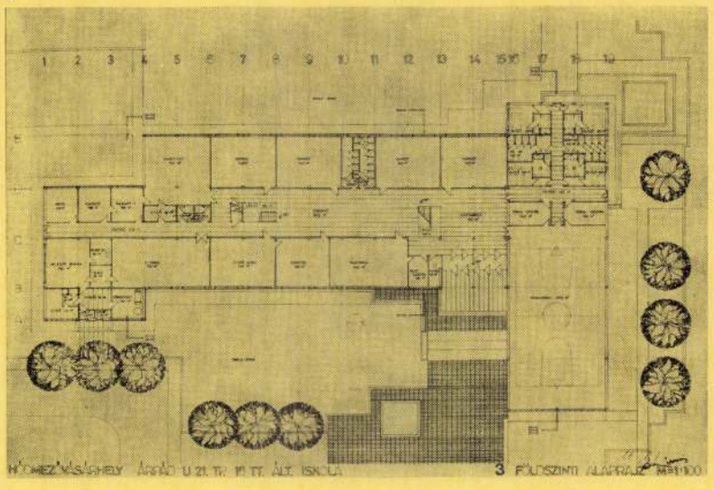

4

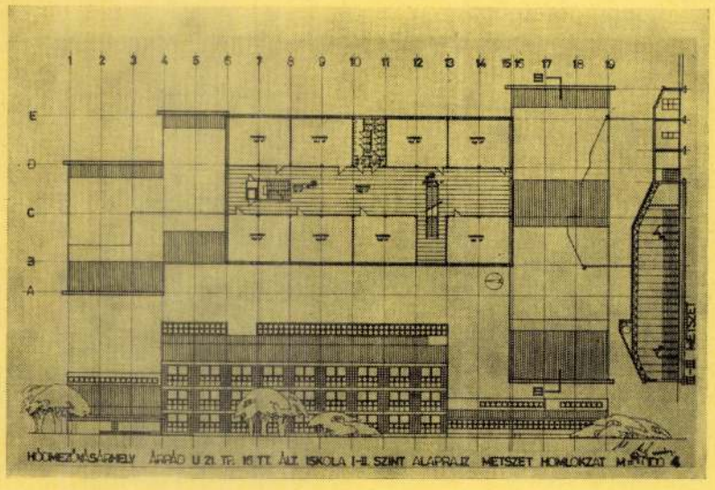

5

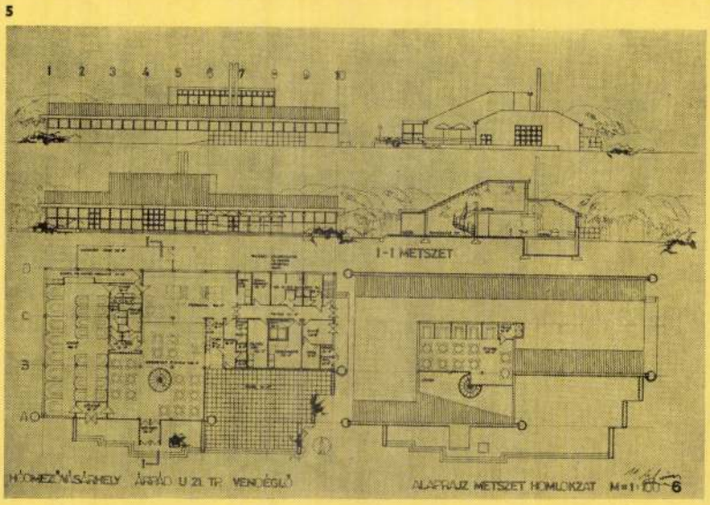

6

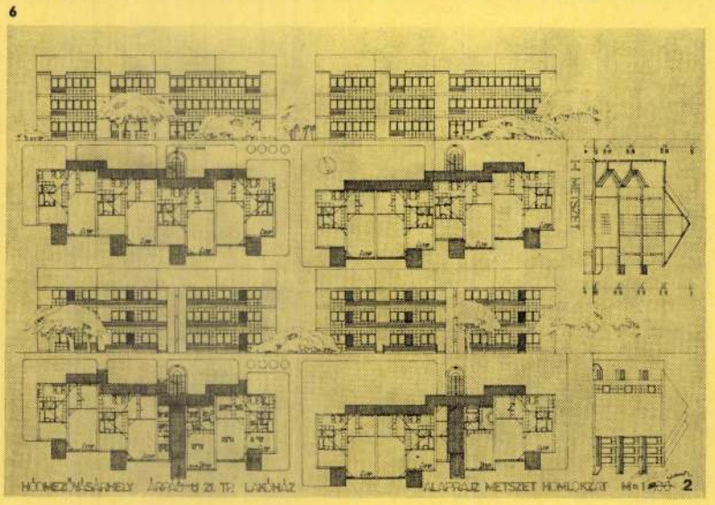

RERRICH BÉLA. A Belvárosban, a Képíró-utca egyik régi kétemeletes házának három kis szobája a Rerrich Béla műterme. Régi Rerrich-ház. Ott született Rerrich Bélának az apja, nagyapja, tán még a dédapja is. Ebben a három kis szobában maradt Rerrich Béla a legnagyobb munkái közben, a legvirágzóbb idejében is. Konzervatív a gondolkodása, konzervatív a politikája, konzervatív egész úri egyénisége ! Csak a művészete modern. Művészetének nagysága, művészetének elismerése túlterjedt hazánkon. Londonban a »Royal Institute of Britisch Architects« legutóbbi tanácsülésén Rerrich Bélát építőművészeti tiszteletbeli levelező tagjává választotta. Mink kettős örömmel vettük e hírt, mert benne lapunk egyik legrégibb munkatársát érte e ritka kitüntetés.

DR. YBL ERVIN EGYETEMI MAGÁNTANÁR. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen »Az olasz szobrászat története« című tárgykörből magántanárrá habilitálták dr. lovag *Ybl* Ervin m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsost.

EGRI ÉS FIA DR. EGRI ISTVÁN KÖZPONTI FŰTÉS, VÍZVEZETÉK, CSATORNÁZÁS
TELEFON: J. 318–01 BUDAPEST, VII., ROTTENBILLER-U. 28. TELEFON: J. 318–01

Magyar Építőművészet
1931. 7–9. sz. – 14. l.

lamat e könyv ismertetésénél.

*

Itt vannak mindjárt *az északi országok*. Svédek, norvégek, finnek, dánok. Ezeknek a templomain ma is a multak szelleme kísért. *Sigfrid Ericson*, tegnapelőtti romantikus. Mastuggskyrkan Göteborg. Az előkelő *Ivar Tengbom* még a tegnapi barokkot énekli. Högalidskyrkan Stockholm. *Oiva Kallis* a hagyományos finn népművészetet képviseli. Aurejärwen Kyrkan, Kuru.

A legnagyobb csalódás a hollandusoknál ér. Modern templomaik nélkülözik a templom jellegét. Dr. *H. P. Berlage* iskolával kapcsolatos Christian Scientistkerk-je Hágában, irodával kapcsolatos gyárépületre, *Fred B. Jantzen*, Jeruzalem-kerk-je és *Harry Elte* Synagoge-je Amszterdamban, színházra, *Jan Knyt* temploma Halfweg-ben inkább mozdonyszínre emlékeztet. *H. Koringa* temploma Heemstede-ben szép úrilak. Azok a templomok, amelyeken rajta van a karakter, azok viszont középkori, hagyományos formákat mutatnak. Protestáns templom Hilversum. Lourdi templom Scheveningen. Egyetlen szép, modern templom a holland csoportban a Julianakerk Apeldoorn-ban.

A modern templom típusát Közép-Európában kell keresnünk. *Franciaország* aránylag kevés templomot épít. Az új templomoknál, mint tipikusan francia szerkezet jelenik meg a vasbeton. *A.* és *G. Perret* Raincy-i és Montmagny-i temploma első csapásra is figyelemre méltó alkotások. *P. Fournon* Elisabethville-ben épült vasbeton templom a még jobban sikerült. Egységes vonalvezetése, érdekes főhomlokzata méltó módon örökíti meg a háborúban elesett francia és belga katonák emlékét.

TERVEZŐ: RERRICH BÉLA

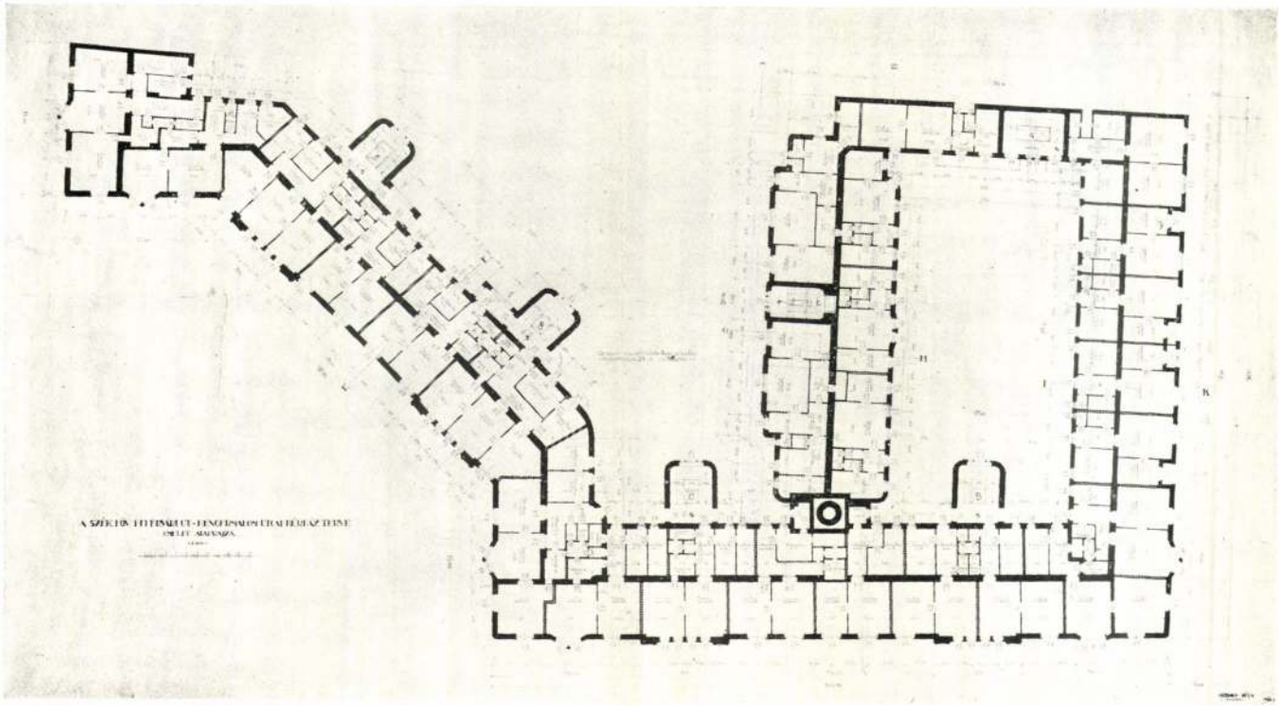

Építtető neve és a ház címe: Az elektromos művek hengermalomuccai otthona. (Fehérvári út és Hengermalom ucca sarok.)

Általános elrendezés körülírása: A lakóház két részre oszlik, mely egy, az egyik oldalra nyílt és egy zárt udvar köré csoportosul. Az egyik részben vannak a tisztviselő-, a másikban a munkáslakások. öt lépcsőház van az épületben, mindegyik lifttel ellátva.

Az épület kivitele: Szolíd kivitelű bérház. A tisztviselőlakások külön fürdőszobával, a munkáslakásrész is kádas és zuhanyozóhelyiséges fürdő-etablissement-tel, a homlokzat sempernova, ablakok műkőkeretezéssel, lábazat budakalászi kő, fedés eternit.
Az épület alagsorának mélyebb részei, tekintettel a talajban levő keserűvízre, traszszal kevert betonból készültek, melyek bitumennel vannak szigetelve.

Az épület gépészeti felszerelése: Alacsonynyomású gőzfűtés, gőzmosókonyha és kulisszás szárító.

Az építés ideje: Befejezés 1928 május 1.

A beépített köbméter egységára a leszámolás alapján: 45.— P.

Tér és Forma
1928. I. évf. 7 sz.

TERVEZŐ: MÜNNICH ALADÁR

· BENCZÚR · UTCA ·

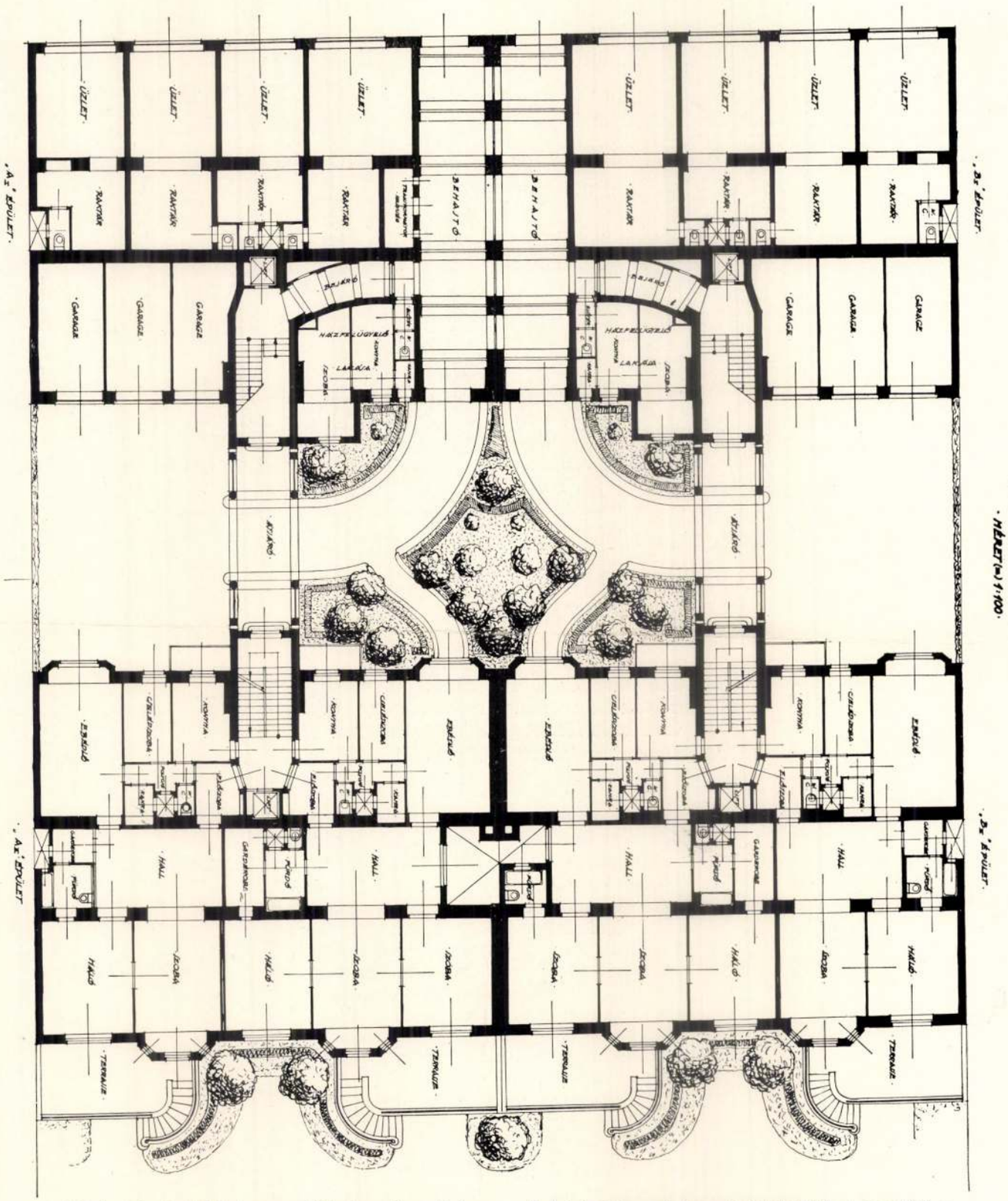

liftek fel- és lehívó csengőkkel, a lépcsőházak éjjeli használatra antenna bekapcsolással készülnek.

Az uccai és kerti épület közötti udvar részben parkírozva van.

A telek hányadrésze építtetett be: cca 40%-a.

Az építés ideje: 5½ hónap, azaz: 1928 május 14—november 1-ig. (!!!)

A beépített köbméter egységára a leszámolás alapján: 38 pengő.

TERVEZŐ: RERRICH BÉLA

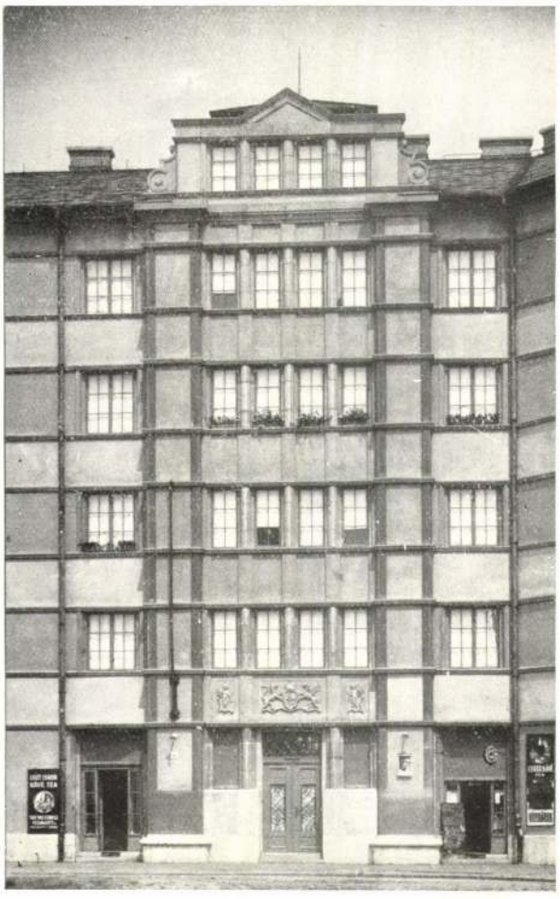

TERVEZŐK: RÉVÉSZ ÉS KOLLÁR

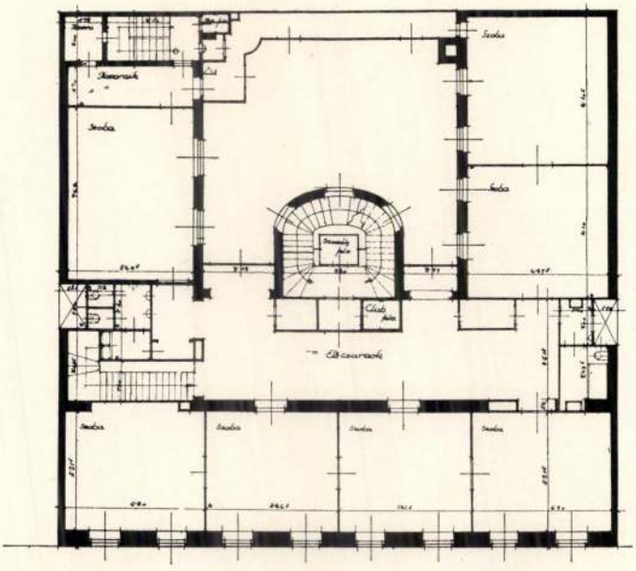

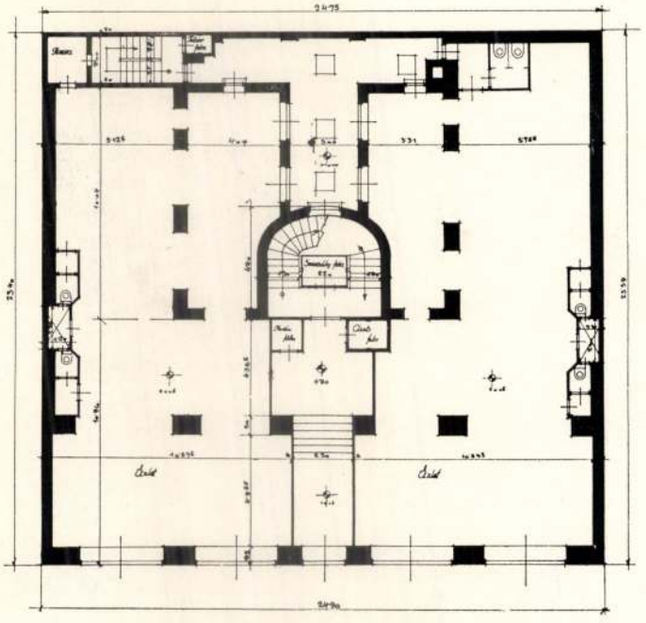

Az épület tulajdonosa dr. Budai Goldberger Leó textilgyáros és neje.

Az épület pince, földszint és hat emeletsorral épült. A pince és földszint üzleti céloknak szolgál, a felette lévő félemelet szintén. A félemeleten van elrendezve a házmester lakása. Az ezek fölötti két emeletsorban van elhelyezve a Magyar Unio Club, belső tölgyfalépcsővel, amely a két emeletsor közötti intern-közlekedést biztosítja. Ezen két emeletsor úgy van beosztva, hogy az alsó emeletsoron van elrendezve a társalgó, írószoba, olvasószoba, hall és nagy ebédlő, valamint a konyha is. A felső emeletsoron vannak elhelyezve az összes kártyaszobák. Az Unio Club részére külön lift épült, ezen felül van még egy másik személyszállító lift a ház többi lakói részére a főlépcsőházban és cseléd-, valamint teherlift a melléklépcsőházban.

A klub helyiségei fölött egy lakásemelet terül el két lakással. Az efölött lévő emeleten van elrendezve a Förstner nővérek női divatszalon cég szalónja és munkatermei. E fölött ismét lakásemelet van két lakás elrendezésével. A legfelső emelet fölött pedig tetőterasz készült, amelyet valószínüleg az Unio Club fog elfoglalni és tetőkert (Roof garden) céljaira berendezni. Ezen tetőteraszig fölvezet a főlépcső, a személylift és az ételfelvonó is.

Az egész épület kiállítása és alkalmazott anyagai a modern technika legújabb vívmányainak felhasználásával történt.

A földszinten levő kapubejárat bleubelge és scyros márványból van készítve és a padlózata is márvány.

Az egész épület központi fűtéssel és központi melegvízszolgáltatással van ellátva, a mosókonyha is gázzal fűthető. A főlépcsőház teljes magasságában műmárvánnyal van borítva.

A klub helyiségei külön központból a pincében fűthetők és külön központból vannak melegvízszolgáltatással ellátva. A földszinti kapubejáró alatt két bronzból készült kirakatszekrény van elrendezve a házban levő üzlettulajdonosok rendelkezésére. Az Unio Club bérleti területén fürdőszobák, borotváló-, manikür- és pedikürhelyiségek stb. kényelmi alkalmatosságok vannak elhelyezve.

A telek a pincében teljesen beépített, a földszinten csupán a főlépcső és melléklépcsőt összekötő udvartér van beépítetlenül hagyva, míg a magasföldszinttől kb. az egész terület 15 százaléka van udvarnak hagyva.

Az építkezés 1928 január 15-én kezdődött meg és ugyanezen év november 1-én a lakóknak nagy része már be is költözött. A homlokzat sóskúti kőből készült és neobarok stílben van tartva. Az egész kivitel Révész és Kollár budapesti műépítészek tervei szerint készült.

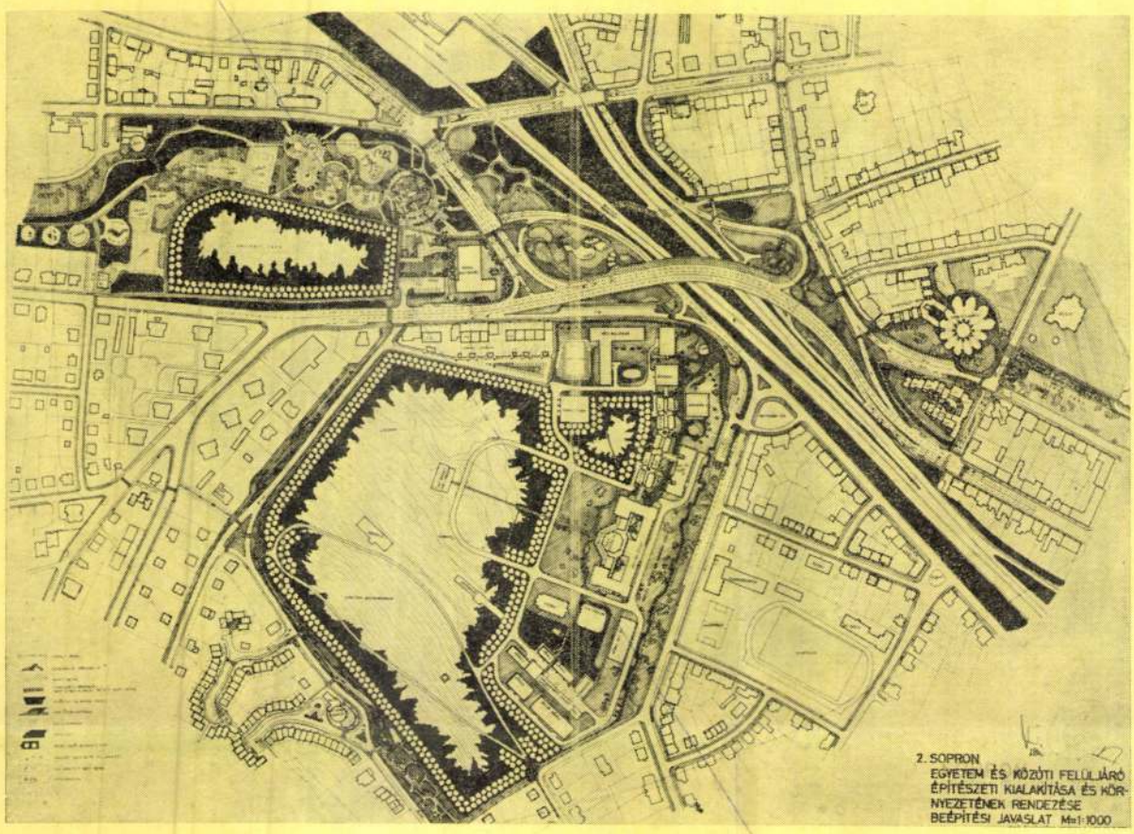

2. SOPRON
EGYETEM ÉS KÖZÚTI FELÜLJÁRÓ ÉPÍTÉSZETI KIALAKÍTÁSA ÉS KÖRNYEZETÉNEK RENDEZÉSE
BEÉPÍTÉSI JAVASLAT M=1:1000

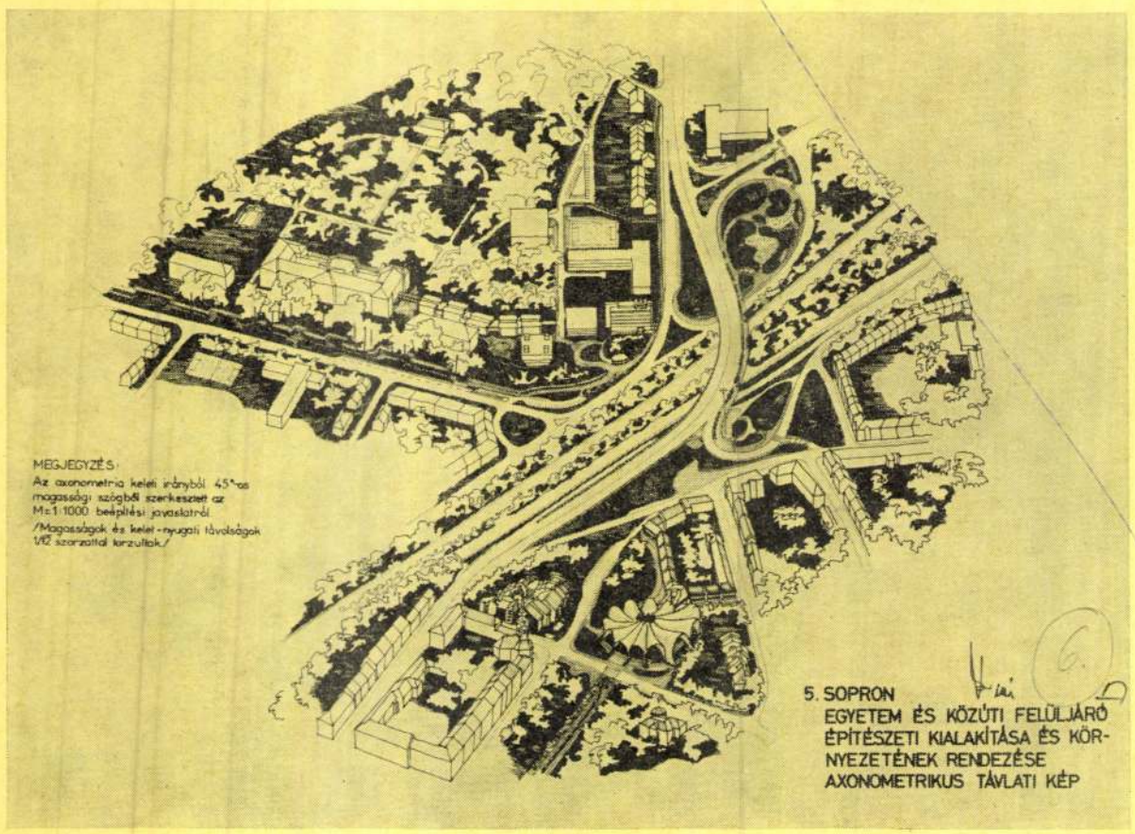

MEGJEGYZÉS:
Az axonometria keleti irányból 45°-os magassági szögből szerkesztett az M=1:1000 beépítési javaslatról
/Magasságok és kelet-nyugati távolságok 1/2 szorzattal kerültek./

5. SOPRON
EGYETEM ÉS KÖZÚTI FELÜLJÁRÓ ÉPÍTÉSZETI KIALAKÍTÁSA ÉS KÖRNYEZETÉNEK RENDEZÉSE
AXONOMETRIKUS TÁVLATI KÉP

Pomsár János

Sopron város és a Lövérek csatlakozó csomópontja környezetének megoldására és az Egyetem épület-állományának bővítésére kiírt tervpályázat, 1978.

Rangsorolás nélkül III. díjban részesített 2. bírálati sorszámú pályamű szerzői:

Pomsár János
Miklós Balázs
Baraczka Katalin
Horváth Ágnes

A pályamű érdeme, hogy az általános rendezési terv forgalmi sémájának kismértékű módosításával jelentős javulást ért el a város két oldalán elhelyezkedő iparterületek között. Ugyanakkor más forgalomtechnikai elképzelései a bíráló bizottság szerint elhibázottak. A Május 1 tér lezárása és a lezárás zöldterületi kialakítása csakúgy attraktív, mint a gyalogos forgalom aluljárós átvezetése az egyetem felé (a megvalósítás azonban igen költséges). A város felől érkezőt a Frankenburg út északi oldalán javasolt F+3 emeletbeépítés mintegy az egyetem felé tereli, majd hosszú aluljárón át az egyetemi terület északkeleti sarkához vezeti. A Fasor utcai tömb lezárása is kedvező.

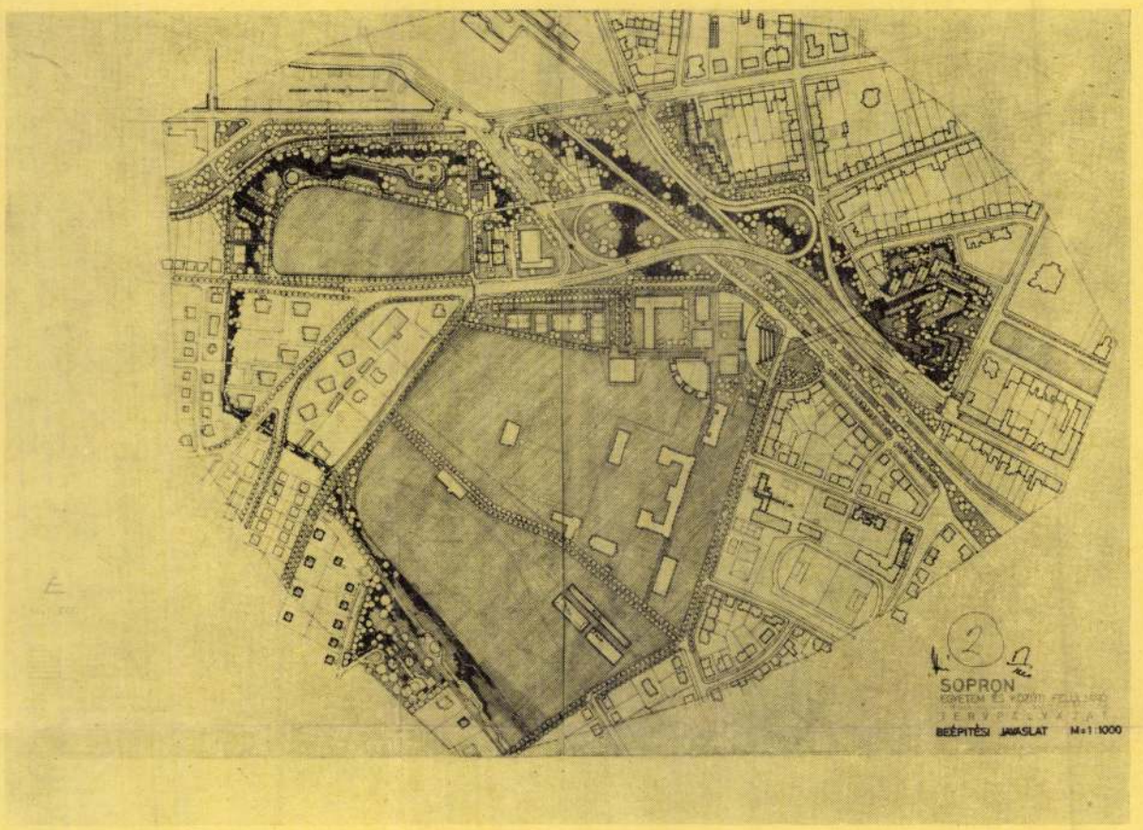

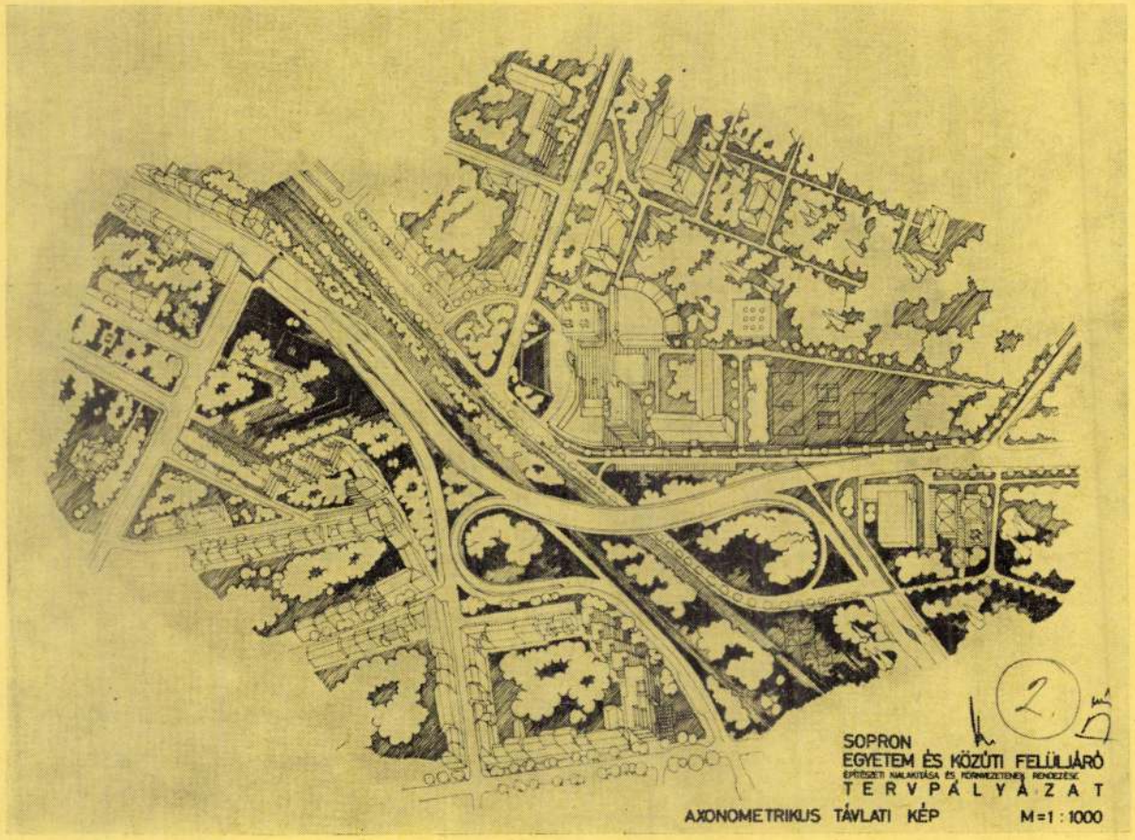

Magyar Építőművészet 1978/5

Kiemelt megvételben részesített — rangsorolás nélkül — 51. bírálati sorszámú pályamű szerzői:

Gerő Balázs
Rimanóczy Gyula
Vadász György

Statikus:
Dr. Ligeti Rezső

Épületgépész:
Csanád Bálint

Elektromos berendezés:
Tornallyay Miklós

Művészettörténész:
H. Takács Marianna

„A földszint legnagyobb részének lábakra állítása régészeti szempontból kedvező, de az innen induló két lépcső ellenőrizhetetlen feljutást biztosít az első emeleti szintre.

Az első emelet közönségtereinek szervezése és az Iseummal való vizuális kapcsolata jó.

A második emeleten a terv a kiállító tereket egyetlen összefogott térbe szervezi és az ezekből kialakítható térrészeknek külön-külön megközelítését lépcsőkkel biztosítja.

Az épület tömegalakításában jó arányú és egységesen kezelt üvegfelületekkel attraktív megjelenésű.

Nagy fesztávú szerkezeti rendszere, a konstrukció helyesen dimenzionált elemei reális javaslatok."

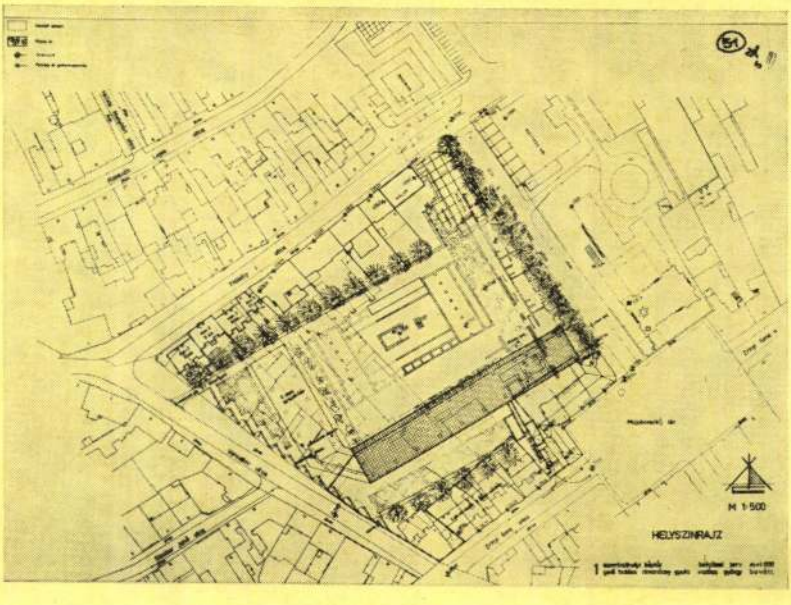

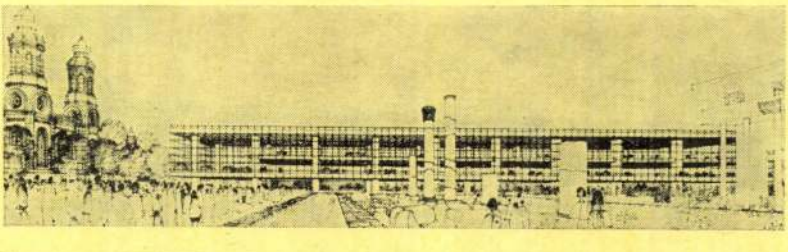

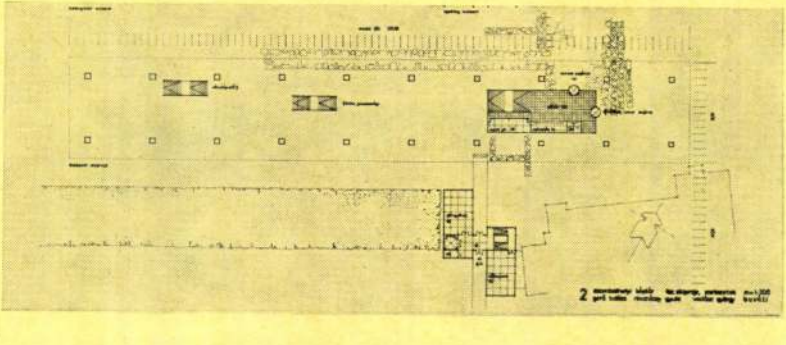

POMSÁR JÁNOS

Kiemelt megvételben részesített — rangsorolás nélkül — 18. bírálati sorszámú pályamű szerzői:

Pomsár János
Vermes Zoltán
Munkatárs:
Horváth Ágnes
Statikus:
Nemestóthy Éva
Gépészek:
Horváth László
Sillye Sándor

„Az épület funkcionális kialakítása az Iseumra néző hosszirányban vezetett földszinti folyosóra szerveződik. A földszinten ezt a feltárást egy párhuzamosan vezetett és a gazdasági helyiségeket kiszolgáló folyosó egészíti ki, a látogatóforgalom zavarása elkerülése érdekében. A fő folyosóról egykarú lépcsőkön át érik el a látogatók a két emeleti kiállítási szintet, melyek tere nem osztott. Az emeleti kiállítási szintek az Iseum együtteséhez egy — az egész épület magasságán átmenő — légtéren keresztül vizuálisan kapcsolódnak, melynek lehatárolása egy ferde üvegfallal történik.

Mindezek a nagyvonalú, kulturált és számos építészeti gondolatot felvető javaslatok sem fedhetik el azonban azt a tényt, hogy a kiállítási falfelületek nem elégségesek, hogy a kiállító terek kiképzésére a terv javaslatot nem tartalmaz."

Szombathelyi Építész - tervpályázat, 1977

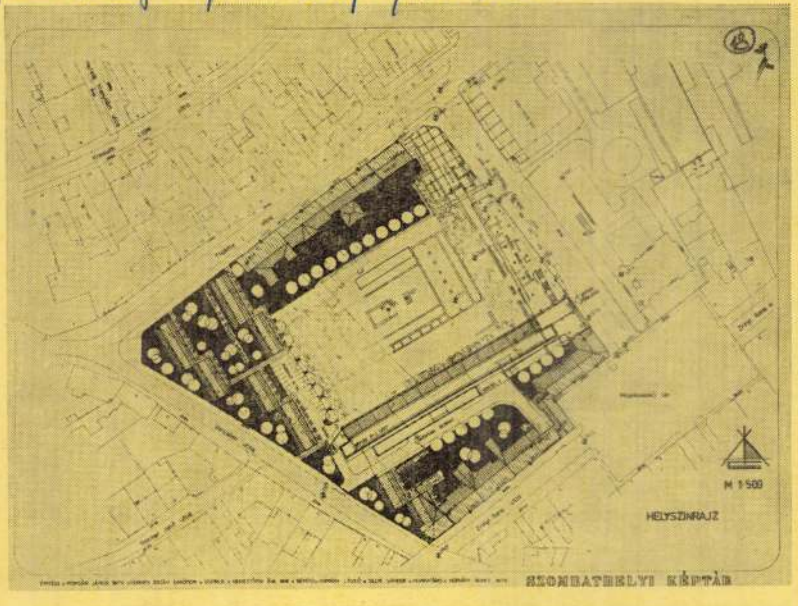

SZOMBATHELYI KÉPTÁR

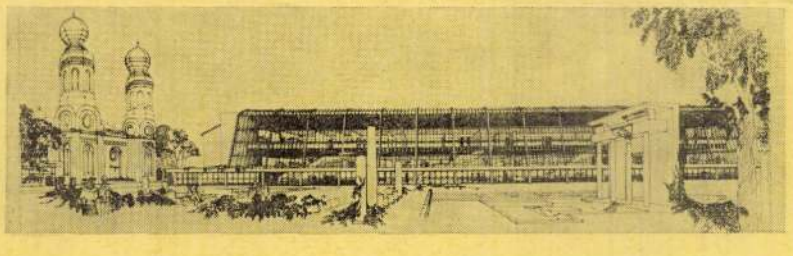

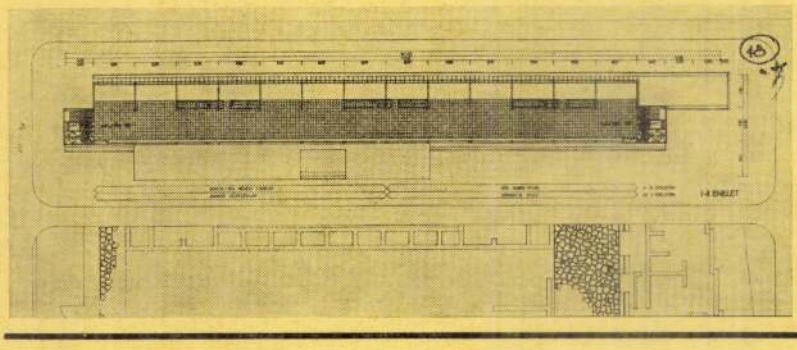

Magyar Építőművészet
1978/2

A Debrecen vendéglő

A nagyobb fővárosi pályaudvarok körül szállodák egész sora várta a szállásra áhítozó vendégeket. A Keleti pályaudvar körüli részen, a *Rákóczi út 88-ban volt az alig 12 szobával rendelkező Debreczen Szálló.* Főleg a mai Köztársaság téren működő lókereskedők kedvelték az intézményt, olcsó árai és közelsége miatt. Ez persze nem emelte a szálló jó hírnevét, mert a lókupecek duhajkodásai zavarták a környék nyugalmát. A lóvásárokat aztán kijjebb helyezték, és így az istállószagú lókupecek is elmaradtak a Debreczenből.

A tulajdonos úgynevezett magyaros stílusban átalakította a belsőt, csárdahangulatot teremtett némi faragott kopjafa-motívumokkal. *Tükrökkel nagyobbította meg a belső teret.* A falakra a Debrecen környéki népéletet ábrázoló festmények kerültek a kor divatos stílusában. A hortobágyi hídi vásár jelenetei tagadhatatlanul atmoszférikus hangulatot teremtettek. Csak feltételezhetjük, hogy a képeket *Haranghy Jenő*, az Iparművészeti Iskola tanára festhette. Még a képek háttámlájára is ke-

A volt Debrecen

rültek egymással öklelően gyilkos párviadalt folytató bikák és ostorukat pattintgató büszke csikósok.

A rendkívül változatos és gazdag konyha messze földről idecsalta a vendégkört, elsősorban a vidéki földbirtokosok, módosabb gazdák, a fővárosba szakadt alföldiek látogatták a Debrecent. Az étterem ragyogóan ment, minden este telt ház volt, s a cigányzene csak fokozta a hangulatot. Külön nevezetessége volt a Debreczennek *a hűs kert a fákkal és a csönddel.*

Egyáltalán, hol vannak ma a hűs városi kertvendéglők, a falra felfutó repkényekkel, a halk madárfüttyel, a hátát domborító macskával, a húslevesbe csobbanó kora őszi gesztenyével, a konyhából kipillantó termetes szakácsnéval?

Bodor Ferenc

Fotó: Lugosi-Lugo László
Reprodukció: Bodor Ferenc
(az Est hármaskönyve 1935-ös kiadásából)

Debreczen étterem Rákóczi út 88. (1935)

Közben 1889-ben megépült a *Központi (Centrál) szálloda* a Debreczen mellett, ez már előkelőbb épületben kapott helyet. Mellette 1917-ben nyílt meg az *Imperial* szálló *Keleti Oszkár* vezetésével. A három szálloda hol egyesült, hol különvált, némelyiket folyosók kötötték össze. Ezeknek a helyén van a mai *Grand Hotel Hungária*, az egykori Szabadság szálló.

A Debreczen azonban sokáig híres maradt, mégpedig a *Szabó Lajos* által vezetett étteremről.

Koszorúzás Karinthy szülőházánál

A kerület lakói és képviselőtársai körében emlékezett meg ünnepélyesen Karinthy Frigyes születésének 105. évfordulójáról *dr. Szabó Árpád* képviselő, majd elhelyezték az önkormányzat által adományozott koszorút a nagy író szülőházának falán.

Karinthy Frigyes 1887. június 25-én született a Damjanich utca 27. számú házban. Az emléktáblán ugyan 24-e szerepel, de az anyakönyvi kivonata szerint, amelyet a Deák téri evangélikus egyházközség őriz, 25-én látta meg a napvilágot, és Karinthy Frigyes Ernő névre keresztelték.

Édesapja Karinthy József Ganz gyári tisztviselő volt, akitől képességeit, míg édesanyjától, Engel Karolinától erős vonásait örökölte – mondta dr. Szabó Árpád. Az írónak négy leánytestvére és egy öccse volt. Nem tartozott a jó tanulók közé, a harmadik osztályban meg is bukott, és emiatt két évig a Wesselényi utcai polgáriba járt. Tanulmányait egyébként az V. kerületi állami főreál iskolában végezte.

Egyetemi hallgatóként felvette a matematika, fizika szakot, de emellett tanult stilisztikát, esztétikát, filozófiát és sebészetre is járt. Rendkívül széles érdeklődési köre volt. A technika, a tudomány, a repülés, az űrkutatás egyaránt foglalkoztatták. Arra nézve, hogy az egyetemet elvégezte volna, nem került elő dokumentum.

Első nagy irodalmi sikerét az *Így írtok ti* (1912) című paródiagyűjteménnyel aratta. Legismertebb művei közé tartozik az 1916-ban megjelent *Tanár úr kérem*. Rengeteg humoreszket, karcolatot, novellát írt, amelyek a korabeli lapokban jelentek meg, és országszerte népszerűvé tették.

1936-ban agydaganatot diagnosztizáltak nála, amellyel Svédországban, a világhírű sebész, Olivecrona sikeresen megoperálta. Karinthy ezután felépült, s operációjának történetét az *Utazás a koponyám körül* című regényében örökítette meg. 1938. augusztus 28-án Siófokon rosszul lett, szobájában összeesett, és már nem tudtak rajta segíteni. Két fia maradt utána: Karinthy Ferenc regényíró és a költő-zseni Karinthy Gábor. Sajnos ma már ők sem élnek.

Madách sétány

Közelebb a kivitelezéshez

Június 25-én az önkormányzat testületi ülésén eldöntötte, hogy a tizenkét ajánlattevő közül melyik cég szervezheti meg a Madách sétány teljes projektjét.

Pomsár János, Ybl-díjas építészmérnök, a *Tervezésfejlesztési és Technikai Építészeti Intézet* munkatársa, önkormányzati képviselő lapunknak nyilatkozva elmondta: *a sétány üzleti blokkjának megépítésére a lakótömbök felújítása miatt van szükség*, ugyanis az önkormányzat más formában nem tudja erre előteremteni a pénzt. Márpedig ez a restauráció nem halogatható tovább.

A szervező cég számtalan feladatot vállalt magára. Megvalósíthatósági tanulmányt készít, hogy megtalálja a legcélszerűbb formát, hogy az egyes telkek milyen módon hasznosíthatók, és ebből mennyi bevétel származik majd. Ezután megvizsgálja a másik oldalt is: mennyibe kerül az öreg tömbök restaurációja. A konkrét tervezés csak akkor fog megindulni, amikor egy adott telekre beruházót találtak. Addig csak egy általános koncepció áll rendelkezésre.

A koncepció szerint a keresztutcák megmaradnak, hosszirányban viszont csak a Király és a Dob utcán bonyolódna a forgalom. A sétány alatt pedig több ezer parkolóhely épülne.

Pomsár János elismerte, hogy valóban érdekellentét léphet fel a vállalkozók és a lakók között, hiszen a vállalkozók számára a lakó „útban van". *Ugyanakkor a szervező cég köteles megoldani a kiköltöztetést, elhelyezést, és a lakosság tájékoztatását.* (Ez utóbbiban az önkormányzat is részt vesz, és külön tájékoztató irodát fog felállítani.) A lakosság számára biztosan nehéz időszak lesz az építkezés periódusa, de a képviselő szerint mindenki örülni fog, ha gyönyörűen felújított lakásába térhet vissza. Az alapkoncepció egyébként azt is kikötötte, hogy az újonnan épülő házak *földszintjén csakis olyan helyiségek épülhetnek, amelyeket a lakosság is használhat* – legyen szó például boltokról vagy éttermekről.

Pomsár János szerint a Madách sétány beleillik a Belváros fejlesztési terveibe, hiszen *már tervbe vették a Fővárosi Önkormányzat előtti terület* átalakítását is, így a sétány az ottani parkos, díszköves, szökőkutas sétálóutca aluljáróval meghosszabbított folytatása lehetne.

Mint kiderült, a szervező cég – többek között – azért nyerte el ezt a lehetőséget, mert külföldi kapcsolatai révén 700 helyre tudja eljuttatni befektetési ajánlatait, és egyúttal képes az ajánlattevőket ellenőrizni is.

Bár a területen már folynak építkezések, ezek olyan telkeken történnek, amelyek nem az önkormányzat tulajdonában vannak. Legelőrehaladottabb állapotban a *Madách Trade Center Kft. iroda-toronyháza van, amely alá 240 parkolóhely épül*, és amely méreteinél és stílusánál fogva talán legmeghatározóbb eleme lesz a sétány hangulatának.

Juhász György

Faragó János értesíti a 12. vk. polgárait, hogy szeptembertől minden harmadik hétfőn délután fél 5 és fél 7 között a Peterdi utca 16. szám alatti Nyugdíjas Házban fogadást tart a választókerület lakói számára. Szeretettel vár mindenkit.

ABC GROÓ RUDOLF

A képviselő portréja

Groó Rudolf **kérdés nélkül sorolja azt, hogy a Rottenbiller utcában lakik, ott ahol az leszűkül. A ház előtt jár a 33-as autóbusz, két troli, közlekedési lámpák intenek megállj-t a gépkocsiknak. Nyári estéken nyitott ablak mellett nem lehet élvezni a televízió műsorát. Esztendeje már, hogy megvette saját lakását, s ő nem olyan ember, aki „bort iszik és vizet prédikál", így hát szeretné, ha meggyorsulna a kerületben a lakásprivatizáció. Két évvel ezelőtt SZDSZ-listán került az önkormányzat egyik képviselői székébe, és ő az, akit a kerület a Fővárosi Közgyűlésbe delegált.**

– Furcsa szakasz áll mögöttünk. Az önkormányzati választások után tapogatódzva láttunk munkához. Nemcsak azért, mert gyakorlatlanok voltunk, hanem mert törvényesen nem támogattak bennünket. Nem tudtuk, mi a mi tulajdonunk, miből, milyen haszna származhat a kerületnek, a működésünkről rendelkező paragrafusok pedig olyan hézagosak, hogy időről időre vitát gerjesztenek. A felsoroltak okán nemcsak Erzsébetvárosban, de másutt is sok a szereptévesztés. Az önkormányzati törvényben többek között szerepel egy passzus, amely szerint a testület gyakorolja a munkáltatói jogot a polgármester felett. Ezt jó néhányan úgy értik, hogy ugráltathatják azokat az embereket, akik másra szegődtek. A képviselők legtöbb helyen – így nálunk – nem a politikai felügyeletet gyakorolják, hanem szakemberebbek akarnak lenni a valódi szakembereknél.

Szervező vegyészmérnök Groó Rudolf, ezért, mint mondja, számára szembetűnőbb az önkormányzatok mai szervezetlensége. No, nem a hivatalt vádolja, ott jól dolgoznak a munkatársak. Arra gondol egyrészt, hogy a következő ciklusban már Budapesten be kell vezetni a FIDESZ korán benyújtott úgynevezett City-koncepcióját, Erzsébetvárosban pedig szükséges tisztázni végre azt, hogyan dolgozzanak a hivatal egyes osztályai.

– Nálunk most csaknem mindenkit az izgat, megvehetie saját lakását vagy sem. Ez osztja meg a képviselőket is. Az ellenzők mintha megfeledkeznének arról: végesek a lehetőségeink. Több mint húszmilliárd forint kellene a kerület elöregedett házainak tatarozására. Ennyi pedig most úgysem kerül. Mi vélhetően nem fogunk hasznot húzni abból, ha jogellenesen megtiltjuk a privatizációt. Azt viszont elérhetjük, hogy a sokszor rosszízű vita hatására elfordulnak tőlünk a választók. Erzsébetvárosban tengernyi teendő vár a testületre. Ezért üdvös lenne megértenünk: a polgármestert támogatni annyit jelent, mint saját munkánkat segíteni. És nemcsak saját munkánkat, hanem a kerület, a főváros javát szolgálni. Én a főpolgármester úrhoz, ezért ugyancsak lojális vagyok.

– Miért támogatja a már említett City-koncepciót?

– Mert hiszek abban, hogy életre kellene hívni az elöljáróságokat, amelyeknek elsősorban a közigazgatási szolgáltatás a feladata, a fejlesztést pedig a fővárosban egyetlen helyről kellene irányítani. Nálunk furcsa az, hogy mondjuk a Rákóczi úton az egyik, illetve a másik oldalon különböznek egymástól az üzletbérek, más elképzelések irányítják az építkezéseket, s mindezt azért, mert nem azonos kerülethez tartoznak. Így sohasem lesz egységes Budapest. Nemcsak a látkép, hanem a közellátás sem. Elődeink még elöljáróságokat működtettek és „központi agy" irányította a tervezést, a kivitelezést. Ennek eredményeként például olyan csatornarendszer épülhetett, amely anno 600 ezer embert szolgált, de most is ellátja a kétmillió budapestit. Ilyen eredményeket csak egységes irányítás mellett lehet elérni. Remélem: 1993-ban elkezdünk fölkészülni.

A képviselő úgy véli, nekik a legtöbbet az idős emberekkel kell törődniük. No meg azokkal a családokkal, akik anyagilag süllyedtek. Ezenkívül meg kell tanulniuk végre a polgárok megelégedésére tevékenykedni, hiszen ez a négy év arra szolgál, hogy ki-ki a maga kerületében, településén, városában megteremtse az önkormányzatok demokratikus működésének feltételeit.

Fazekas Ágnes

POMSÁR János építő

1992/7.

AEDIFICARE NECESSE EST

(Építkezni kell)

A Nyár és a Dohány utca sarkán szomorú látványt nyújt két kopott épület. Ha hamarosan nem találnak gazdára, mindkettőre az enyészet vár. Pedig többször szerepeltek *Ráday Mihály* városvédő műsorában, és aki látta, bizonyosan emlékszik rá, mennyi értéket rejtenek a málladozó falak. Egyik sem az önkormányzat tulajdona, a Fővárosi 2. sz. Építőipari Vállalat mentette meg *építette 1894-ben.* 1912-ben *Novák Imre* építész alakítja át és az akkor fénykorát élő Hungária fürdő – ma úgy mondhatnánk – fizikoterápiás részlegét helyezi el benne. Az udvart gyönyörű (1) üvegkupolával fedi le, az emeleteken pedig meghagyja a bérlakásokat. Egyúttal az épület homlokzatát teljesen átalakítják megfosztva azt az eklektika plasztikus épületdíszeitől. 1916-ban

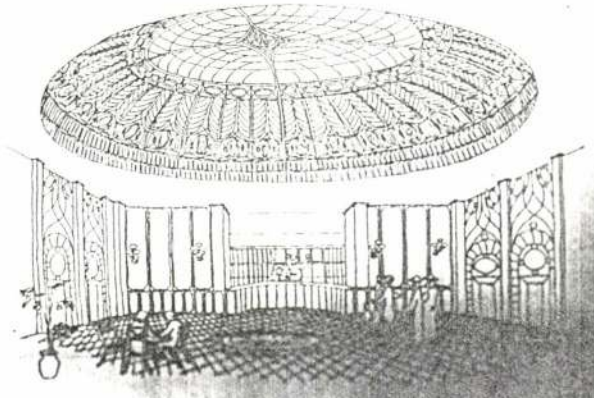

őket az alapok megerősítésével az összedőléstől, így jutott birtokukba. Sok kísérletük hiúsult meg, hogy befektetőt találjanak az újjáépítéshez. Talán a feladat összetett volta, talán a tömb többi részének elhanyagolt látványa miatt ez eddig nem sikerült.

A *Continental* szállóként ismert épületet *Kobek János bérháznak* egy újabb átalakítás során szénsavas thermálfürdő céljára. Ez végül is nem készül el, mert az I. világháború színhelye a Hungária Fürdő Rt.-t, és a csődszélén álló vállalatot a *Hitelbank vásárolja meg.* A Bank, hogy nyereségessé tegye, *szállodává alakíttatja át.* Így is működik 1970-ig, amikor életveszélyessé válik, és a rossz állapotú épület *napjainkig funkció nélkül marad.*

Ugyanilyen kalandos a *Dohány utca 44. szám alatti úszócsarnok* sorsa is. 1907-ben *Ágoston Emil* építész tervezi (2). Igen gyorsan, két év alatt felépül a kor stílusának, a szecessziónak jegyeit hordozó épület. A kívülbelül korszerűen kialakított és nagyszerűen felszerelt uszoda megnyitásakor a sajtó elismerését vívta ki. Különös figyelmet keltett *széttolható üveg mennyezete,* amely jó időben a szabad ég alatti (3) fürdőzést tette lehetővé. Az első világháború alatt bekövetkezett csőd, melynek oka lehetett a konkurencia (pl. Császár fürdő), de a tőzsdén levő strandolás is, megpecsételte

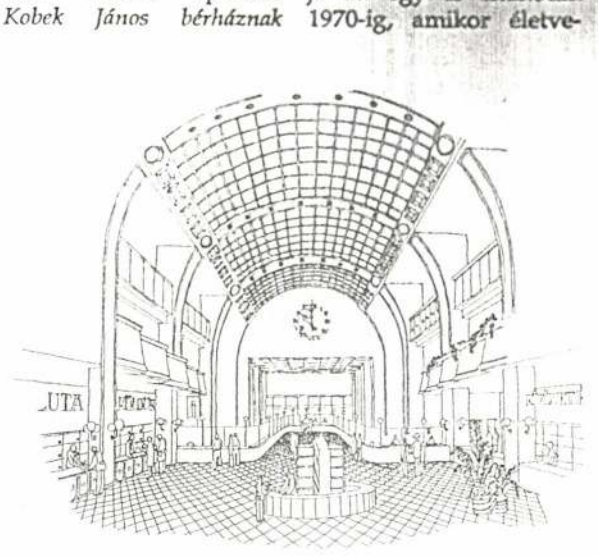

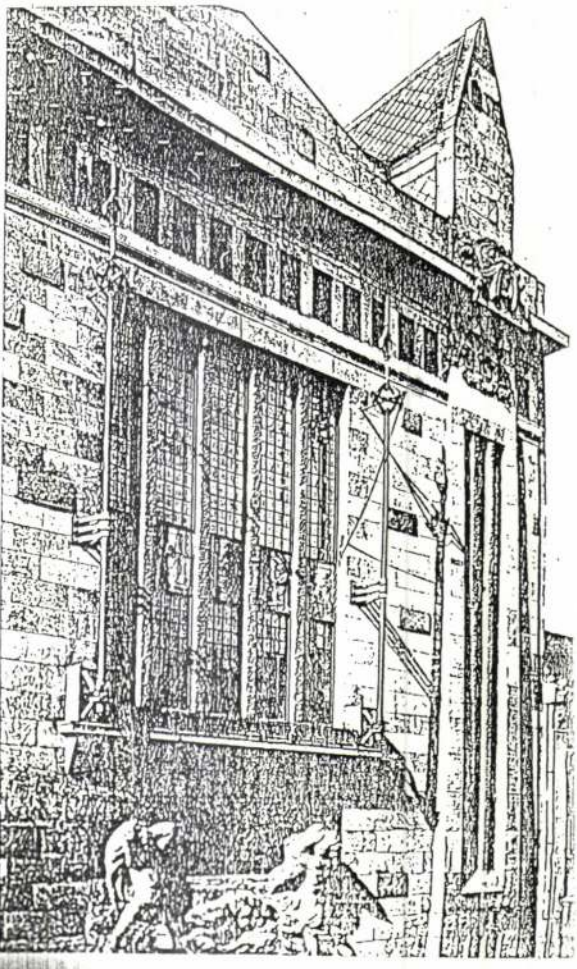

pad is ott nem hagyja 1963-ban. *Ettől kezdve* [illegible], *és ellenőrizhetetlen romlásnak indult.*

Azóta sokszor átépítették az épületeket, annyiszor dolgoztuk át a hasznosításra készített terveket. Hol gyermekszínházat, hol irodaházat, szállodát, orthodox fürdőt, üzletházat, hol ezek kombinációit készítettük el a remélt beruházó igényei szerint. Az épületek a terveken a funkcióktól függően más és más kialakítást nyertek (4). Egy azonban mindig változatlan maradt: az értékek, a Continental üvegkupolás előcsarnoka, az uszoda bronz domborművekkel borított terve, a színes üveg tolótető, *az iparművészeti és épületdíszítések mindegy tervben megmaradtak.* És ez helyén is van így. Változatlan formájukat tartják meg a műemlékek, melyek régi korok üzenetét, a kultúra folyamatosságát hordozzák, melyeknél a használat érték eltörpül ezen funkció mellett. A többi épület megszépülve szolgálja ki a mai ember igényeit mindnyájuk megelégedésére.

Pomsár János

Tervezők: Pomsár János, Cs. Falk Judit, Tapolczai Tiborné, Simon Mariann

Anyagtorlódás miatt **dr. Buda Györgyné** *Kerületünk kincsei* című sorozatának harmadik részét áprilisi számunkban közöljük.

POMSAR Jaina

Québec, 1991

repe. *Rengeteg a tisztáznivaló,* gondoltam boldogan. *Ne engedj!* Huszonhét éves vagy, előtted csak az idő!" – eddig a személyesre faragott stílus-varázs, utalások, ezt is tudom, arra is gondolj, nem nagyképűségből, csak hát ez a mi kultúránk, azaz személyes világunk, jobb, ha te is... De a következő mondat egyszerűen letaglóz: ami az időhöz, az előtted csak az idő félmondathoz kapcsolódó, zárójeles belső monológ: (A legádázabb ellenfél, gondolom, ma, húsz évvel később, Camus után szabadon. De akkor még nem érezted, hogy is érezted volna, Gundelsheim s Hornberg fokán, hogy *az idővel* hogyan csúszik ki a kezeid közül a világ, hogyan veszíti el lassan ráaggatott, csalóka értelmét, és hogyan kezd lassan visszaváltozni önmagává... Mert akkor vitt – mit vitt, *repített* – a világra *ráakasztható* értelem és a *befogható idő.*) Előérzet, jóslás, vagy csak köznapi *midlife crisis* szorongása? Mindegy, de gondolom, érezni ennek a szövegnek személyes sejtelmét, morbid elevenségét. Ami egyébként azzal folytatódik, hogy Bambergben a dómot járva Clairvaux-i Bernát lép elébe 1147-ből, miközben Konrád császárt menne éppen rongyaiban feddni („Lelkiismereteddel elszámoltál-e, Nagyúr?") Állítólag ebből a bosszantó pimaszságból, illetve a belecsomagolt lelkiismereti aknából szabadult el a keresztes hadjáratok sora. De pappzsolt a dómban sétálva is arra az abszurd filmre figyel, amit multimediális fantáziája vetít neki: „Konrád, azt hiszem, feljegyezték a krónikák, először nem értette, és nyilván *egyházi engedetlenségre vette* az alkalmatlankodást. Bernátban nyilván az epatírozót, talán a szubverziót látta. Egy Rudi Dutschkét. Vagy Lengyel Lászlót, Tamás Gáspár Miklóst. Politikus versus értelmiségi. Utóbbi figyelmeztet lelkiismeretre és morálra." Hát ez az, ahogy a szövegben (és a dómban) ott van egy kis európai sorsforduló, műtörténeti elemzés, majd mielőtt még túl sok lenne a filosz áhítat, bekattan a blaszfém, egy 91-es találó jelen-utalás, és az egész szövegnek más dimenziói nőnek. Ezt a nyelvi ringlispílt más nem tudta, nem is fogja ezen a szinten kezelni tudni.

A kritikai észjárás cseleit tanulta el Habermastól, Ortegától, Poppertől és a többiektől, de persze ez volt az ő eredeti, természetes habitusa is, vagy erre tanította az élet, amit kifogott magának? Az a korszak, mikor viszonylag is érvényes módon csak kritikailag lehetett egymás mellé fűzni gondolatokat és ténycsoportokat. Spanyol útiesszében *(Színes Spanyolország)* olvasom, hogyan olvassa ő Ortegát: „Gerinctelen Spanyolország? Szétgravitáló társadalom? Elindulnak az – úgylehet felszíni – *áthallások.* Megtudjuk, hogy a spanyolok *csapnivaló feudalizmust* csináltak, ami a későbbi lemaradások egyik forrása. Mutatis mutandis! Mintha Szűcs Jenőt olvasnám. Megtudom, hogy a század elejére a spanyolok is megteremtették a maguk *összekuszált gubancát,* az *ott* szeparatizmussal, regionalizmussal, anarchizmussal »megáldott« *partikularizmust.* Azt a helyzetet, melyben minden réteg és osztály süket volt a *másik* különösségére, körbeajánlgatta a maga imperializmusát s eközben a társadalom nemesi kéjjel széthullt partikuláris adottságaiban. Nohát, mondom, mintha Erdei és Bibó jellemzéseit olvasnám a magyar társadalom szerkezettörténeti deformációiról. (Nálunk éppen »csak« a nemesi kéj hiányzott?)" Most ne azon csodálkozzunk, hogy 1987-ben miket tudott leírni, inkább azon, hogy járt az agya: az apropók kódoltak voltak, az üzenet mégis érthetően vehető. Ez jutott neki: megtalálni azokat a kis repedéseket, ahová bevette magát, ahol aztán addig fészkelődött, míg tágas kis kritikai hangtölcsér nem formálódott belőle.

Ez jutott neki, mondom, nem élhette meg igazán a szabad levegő és kódnélküli írás jutalmát. Vagyis: megérte. És folytatódott a pappzsoltizmus, a Nemecsek-lét. Ahogy én láttam – bár tévednék –, nehezen viselte, hogy baloldaliságára komcsizással legyintsenek, egyáltalán azt a szellemi űrt, amit egy európai baloldali mozgalom letűnése, szétesése, gondolati dezorientációja hagyott maga után. Mit nehezen viselte: ebbe halt bele. A frontok között imbolygott az ancien régime-ben is, a mostaniban is, és elege lett az imbolygásból, illegalitásból, a Nemecsek-létből. Pontosabban: ez a pappzsoltizmus, ez a nyelvi játékból szőtt Nessus-ing fojtotta meg. Íme egy ugyancsak kódolt szöveg, alias vallomás: „Most olyan harc jön, tanár úr, ahol lesz sok felemelt mutatóujj és kitágult orrlik. És mindegyik a másikra figyel. A másik kritikájára, rendszerbírálatára, szidására. De nem azért, hogy mit mond a másik. Kit érdekel, hogy mit mond a másik. Vigyázz, tanár úr. Még az utolsó percben szerezz két pontot, harcolj ki egy rendőrpofont, egy feljelentést. Zöld utad lesz az új világban. Mert most már csak az lesz igazán az érdekes, hogy hogyan és milyen alapon szidhat itt – múltat, Kádárt, meg negyven évet – az a másik. *Mert egyik szidás nem annyi, mint a másik.* Teremni fognak társak, kik kijelölik. A hiteles szidókat. Azt mondják majd, te szidhatsz, te nem szidhatsz, ő már szidhat egy kicsit, ő – csak ne szidjon." Hát, ezt az utolsó rendőrpofont-feljelentést-jó pontot nem szerezte be pappzsolt sem. Pont.

Pedig a kötetből kiderül, milyen pontosan látott 68-ban vagy 74-ben, milyen kritikai (szkeptikus? gyanakvó? ellenzéki?) dokumentaristaként örökítette meg a rendszer tényleges – nem mai retorikából összetákolt – vázát. A reformakarat lelkesítő és hiábavaló természetét, a rendszer strukturális bonyolultságát („minden szűz kurva volt valamikor"), a szövetségek és cinizmusok, jóindulatok rémségét és teoretikus vakságok végső táncóráit: a hetvenes-nyolcvanas évek szellemi-politikai háttér-pszichológiáját, rejtett-néma történetét ő írogatta meg ártatlannak tűnő esszéiben. (Példa a *Nézd, milyen az ég* című esszé, a sok közül.)

Namármost: ebből a szellemi karámból nehezebb elviselni a pofonokat. Mert ő ismerte a dolgok színét-fonákját, mindent tudott. Mindenkiről. Magáról is. Így aztán azt is tudta, hogy nem tud úgy élni, ha nincs érvényes fogalmi hálója. Márpedig ez szakadt szét, szépítsük akárhogy 68-cal, vagy már előbb, s aztán ebből a rongyos vacakból varrt rongyosabbat a postmodern, *qua* teória. Nemecsek nem szerette ezeket a játékokat, utazásai – megannyi apropó – menekülési kísérletek voltak önmaga elől, teoretikusként elsősorban, egy ideig reménykedett benne, hogy beugrik valami orientációs pont, teóriaféle, aztán feladta: ennek a rejtett, önmagával is vívott küzdelemnek nyomai is benne vannak ezekben az esszé-memoár-útirajz vegyes szövegekben. Ez a legmélyebben személyes tragédia teszi olyan éterien csillámlóvá ezeket az írásokat. Amiről tovább beszélni ezen a ravatali hangon nem is szabad. Csak az igazság kedvéért meg kellett említeni.

„Gyakran úgy ébredek, mint halálom után" – idézi Petri Györgyöt egy helyen. Maradjunk ennyiben. Nemecsekkel, akiről csak most derült ki, hogy titokban nagybetűvel írta nevét dolgozatai végére.

ALMÁSI MIKLÓS

Madách sétány

A Madách-tér terve, 1932

Ellentmondások, dilemmák

A VII. kerületi tanács 1989-ben átfogó építészeti, városrendezési tervpályázatot írt ki, mely az úgynevezett Madách sétány megvalósítási lehetőségét célozta. A belső VII. kerület ilyen formában történő átalakítása nem új elképzelés. A múlt század nyolcvanas éveiben merült fel először – Lechner Ödön terveiben – egy széles sugárút gondolata, mely az Operaház irányában nyitotta volna meg a kerületrészt.[1] Az ekkor támogatókra nem találó terv 1900-ban, az Erzsébetvárosi Polgári Egylet felkérésére, a dr. Morzsányi Károly és társai által készített új változatban merült fel újra[2], mely szerint a központi Városház Károly körúti homlokzatával szemben hatalmas teret alakítanának ki, két oldalán a Városházhoz tartozó palotákkal, s innen nyílt volna egy széles sugárút, mely átvágva a Király és a Dob utca közötti telektömböt, a Klauzál teret megkerülve egyesült volna a Dob utcával, s haladt volna a Nagykörutat keresztezve a Rottenbiller utcáig.[3] A tízes években, gyakran módosított formában, a terv többször felmerül, ám a „betterment" törvény miatt egyik tervezet sem volt megvalósítható.[4] 1928-ban merült újra fel komoly formában a Madách út gondolata, immár csak a Nagykörútig húzódva, a Madách házak építésekor a tervező Arkay Aladár a két épületet összekötő kapuívet a Madách út bejáratának szánta. A terveket állandó kritika kísérte, átlátva, hogy a tervezett sugárút az Andrássy, Király, Dob, Wesselényi, Dohány utcákkal, valamint a Rákóczi úttal párhuzamosan haladva csupán meglevő funkciókat látott volna el, városrendezési szempontból nem adva új elemet a városrész szerkezetéhez.[5] A különböző tervezetek – a korabeli kritikák szerint is – az Andrássy utat irigyelték a Terézvárostól, hiszen már a Sugár/Andrássy út megnyitásakor sem volt titok, hogy az a Király utcát helyettesíti, miután „az úri közönség nem óhajtott hétvégeken a zsidó negyeden keresztül kikocsizni a ligetbe". A Madách út terve az ötvenes években egy hatalmas felvonulási út képében merült fel, hogy a nyolcvanas években a Király utca átalakításának tervében bukkanjon fel újra.[6]

A régi tervezetbe új életet lehelni vágyó, 1990-ben megválasztott új önkormányzat Pomsár János Ybl-díjas építész tervét találta megvalósításra alkalmasnak. Pomsár elképzelései szerint a korábbi Madách sugárút helyén Madách sétány épülne, amely a Városháza díszudvarának megnyitásával egyik végén a Váci utcához, másik végén fedett üzletpasszázson át a Nagykörúthoz csatlakozik. A gépkocsiforgalom a Dob, illetve a Király utcára kerülne, ezáltal lehetővé téve a sétányon felépítendő szállodák, üzletsorok, irodaházak alatti parkolók kétirányú megközelítését. A tervek szerint a sétányt díszburkolat borítaná, növényekkel, padokkal, szobrokkal díszítve. A környezet aládúcolt, málló vakolatú házai felújításra kerülnének. A terv megvalósítása során 25 lakóépület és 23 egyéb építmény kerülne lebontásra. 382 lakás, illetve az átalakítások és bontások során 334 további bérlemény szűnne meg. Összesen 29 új építési telek alakulna ki, melyekre 6 lakóház, 3 parkolóház, valamint 20 különböző célra hasznosítható épület kerülne. A tervezett felújítás során 1430 lakást kellene rendbe hozni. A terület intenzív beépítése nagyobb zöldterület kialakítását ugyan nem teszi lehetővé, ám a terv ezt a problémát tetőkertek létesítésével kívánja orvosolni. A terület rehabilitálásával kapcsolatos költségek becsült összege 1990-es árakkal számolva 6 milliárd 200 millió 100 ezer forint.[7]

A Madách sétány terve – korábbi, meg nem valósult elődeihez hasonlóan – számos régi és új problémát rejt magában. Sorra véve a lehetséges megfontolásokat, megpróbáljuk megvizsgálni az Erzsébetváros drasztikus átalakításának kapcsán felmerülő politikai, történeti és szociológiai problémákat.

Az Erzsébetvárosi Önkormányzat 1992. március 31-én egyetlen ellenszavazattal hagyta jóvá a Madách sétány koncepcióját, és vette a lakások eladásával kapcsolatos tilalmi listára a területen fekvő önkormányzati tulajdonban levő ingatlanokat. Bár korábban az SZDSZ főpolgármester-jelöltje támogatta a sétánnyal kapcsolatos terveket, az önkormányzati választások során a szabaddemokraták telekspekulációk veszélyére hivatkozva a javaslat ellen foglaltak állást. Pomsár János – aki később négy pályázó közül Madách sétány-tervével elnyerte az önkormányzat bizalmát – független jelöltként, az MDF támogatásával, vállaltan azért indult a választásokon, hogy döntéshozóként is elősegítse a sugárút/sétány megvalósulását.

Miután a „Fővárosi és a fővárosi kerületi önkormányzatokról" szóló 1991. évi XXIV. törvény, valamint „Az egyes állami tulajdonban levő vagyontárgyak önkormányzati tulajdonba adásáról" szóló 1991. évi XXXIII. törvény megteremtette az önkormányzatok függetlenségét, a kerületek önállóan dönthetnek ingatlanpolitikai, városrendezési kérdésekben.

Erzsébetváros képviselőit elsősorban a lakásprivatizáció kérdése osztotta meg. A nagypolitikától eltérően a személyes kapcsolatok dominálta önkormányzati szintű politizálásban az országos politikai színtértől eltérő törésvonalak mentén formálódtak a pártok közötti szövetségek és ellentétek. Az SZDSZ-es képviselőcsoport egy része, a Fidesz, valamint az MDF képviselői alkotják az egyik csoportot, akik szerint a lakásprivatizációt nem szabad a korábbi feltételek mellett folytatni, szigorításokra van szükség, mert a korábban folytatott gyakorlat az önkormányzati vagyon elherdálásához vezet. A másik csoport, az SZDSZ-képviselők másik fele, az MSZP képviselője, a szociáldemokraták és a kisgazdák egy képviselője szerint az önkormányzat képtelen ekkora vagyon kezelésére, finanszírozását nem tudja megoldani, ezért a lakásokat a korábbi feltételek mellett, minél előbb el kell adni a bérlőknek. Jelenleg a képviselő-testületben többségben a lakásokat önkormányzati tulajdonban megtartani akaró csoport van, amely csoport SZDSZ-es képviselői belátták, hogy amennyiben nem támogatják az MDF képviselőinek szándékát a Madách sétánnyal kapcsolatban, akkor elveszítik többségüket a számukra sokkal fontosabb lakásprivatizációs vitában. E csoport bírja a két alpolgármester és a polgármesteri hivatal apparátusának támogatását is. A másik csoport a polgármester és a jegyző személye köré csoportosul, s őket támogatja az IKV vezetősége is.[8]

A világkiállítás időpontjának közeledtével a kerületek között jelentős verseny alakult ki, szinte minden kerület ki akarja venni részét a kiállítás

legkevésbé informáltaknak az idős emberek, valamint az alacsonyan iskolázottak bizonyultak.

A tervvel kapcsolatos alternatívák bemutatása nélkülözi az objektív mintavétel szinte valamennyi kritériumát. A válaszolónak négy kép közül kell kiválasztania a számára megfelelőt. Az első kép egy csodálatos, tiszta, modern, csillogó-villogó sétálóutcát mutat, a második igen hasonló, csupán a házak homlokzata árkádos megoldást mutat, a harmadik képen felújított házak láthatóak, míg a negyedik kép az utca – vélhetően – mai képét mutatja, mindenütt szemét, a házakról mállik a vakolat, s egy idős bácsi épp a szemétben kutat. A képek elrendezése, a szélsőséges választási lehetőségek semmilyen formában nem adnak lehetőséget a lakosság véleményének lemérésére, a kérdőív ezen részének egyetlen célja lehet csupán: bizonyítani, hogy a lakosság mennyire támogatja a terveket. Az első, a második, valamint a harmadik kép nem jelent egymáshoz képest alternatívát, hiszen, mint a kérdőív egy korábbi kérdéséből, s az előzetes információs anyagokból kiderül, a döntéshozók reményei szerint „a beruházói tőke behozatala hoz annyi plusz hasznot, amiből a sétány mögötti házak is felújíthatók". A tanulmány következtetései minden kételyt eloszlatnak: „Ezek az eredmények úgy értékelhetők, hogy a helyi lakosság felismerte, hogy a jelenlegi helyzetben a Madách sétány tervén kívül kevés egyéb ötlet látszik lehetségesnek arra, hogy a környék problémáinak megoldására bármilyen lépések történjenek. Még ha nem is fogadják egyértelmű lelkesedéssel az ötletet, a remélt beruházói tőke, és az ennek eredményeként megvalósuló lakásfelújítás (illetve a szanálandók esetében a komfortos cserelakás reménye) pozitívan befolyásolja a projekt megítélését."

A demográfiai és iskolázottsági viszonyok ismeretében, a kérdések és a kérdezés tendenciózus voltának figyelembevételével aligha oszthatjuk azt a következtetést, hogy a helyi lakosság számára a Madách sétány megvalósulása kínálja az egyetlen lehetőséget. A tervek szerint a lebontásra nem kerülő házak felújítása után a lakbér minimálisan háromszorosára fog emelkedni (ez egy önkormányzati tulajdonban levő 2 szobás, 50 négyzetméteres lakás esetében a jelenlegi 765 forintról 2295 forintra való emelést jelent). A tanulmány javaslata szerint mivel a „lakbérekben megjelenik a felújítás költsége (márpedig enélkül aligha képzelhető el módja a felújítás finanszírozásának), akkor az őslakosság java részének (akik ráadásul alacsony jövedelműek, nyugdíjasok) távoznia kell arról a helyről, amely évtizedek óta szolgál lakóhelyéül. A problémát nem a beruházással kapcsolatos lakbéremelés elhalasztásával, hanem speciális, az őslakók érdekeit védő támogatási rendszerrel kell megoldani." E megoldás számos ellentmondást rejt magában. Amellett, hogy az őslakók, mint meghatározás meglehetősen tág fogalom, könnyen belátható bármely ilyen alapokon nyugvó támogatási rendszer súlyosan diszkriminatív volta.

A tanulmány a városrész legsúlyosabb problémájának a lakóházak leromlott állapotán kívül a környék közbiztonsági állapotait tekinti. Megállapítást nyer, hogy – a tanulmány szerint – „problémás elemek" a sétány megvalósulása esetén kiszorulnának a városrészből. Amellett, hogy a megoldási javaslat szociológiailag nehezen értelmezhető, a használt kifejezés – s a mögötte álló, szakmailag tarthatatlan implikáció – súlyos etikai hiányosságokat sejtet. A tanulmány készítői a lakosságcserét elkerülhetetlennek látva, szakmailag nehezen magyarázható pretenciózussággal, matematikai alapokra helyeznek városszociológiai problémákat, kerületek közötti összeadásokban s kivonásokban gondolkodva.

A Madách sétány terveinek az építész szakemberek között is számos ellenzője akadt.[15] A sétány lényegében az eddigi keresztirányú tömböket hosszanti irányban vágná át a Dob és a Király utca közötti területen, amely városépítészeti szempontból az eddigi beépítés teljes megváltoztatását, tönkretételét jelentené. A lebontások során át kellene törni Budapest egyik legérdekesebb, legeredetibb épületét, a Gozsdu udvar egy részét, megszűnne egy kóser mészárszék a Kazinczy utcában, valamint lerombolnák a Holló utcai görögkeleti imaházat. Az üzletekkel, szállodákkal, irodaházakkal szegélyezett sétány közlekedését a ma is túlterhelt Király, illetve Dob utcára kívánják terelni. E megoldás, minden valószínűség szerint egy újabb, gépkocsival megközelíthetetlen Belvárost hozna létre, ám a gépkocsi-közlekedésre jelenleg sem kerületi, sem városi szinten nem lévén alternatíva, tovább növelné a Belváros immár állandósuló, az egészségügyi határérték többszörösét elérő levegőszennyeződését.

A jelenlegi ütemezési elképzelések szerint a bontás 1994-re befejeződne, 1996-ban már át is adnák az új létesítményeket. A kapkodás – legalábbis papíron, valamint a megvalósíthatósági tervvel kapcsolatban – politikai értelemben érthető. A közeledő világkiállítás sokak számára azt a reményt élteti, hogy a befektetni amúgy igencsak nem akaró külföldiek majd a kiállítás hatására megváltoztatják elképzeléseiket. A hozzáférhető információk alapján ez hamis illúziónak tűnik. 1994-ben önkormányzati választások lesznek, s a megváltozott politikai atmoszféra, a hosszú távú politikai tervek és szándékok hiánya miatt megjósolható, hogy egy arányaiban és minőségében más összetételű képviselőtestület viszi majd tovább az ügyeket. Azok, akik maradni szeretnének, vélhetően úgy gondolkoznak, amennyiben a projekt első fázisa megvalósul, abból a választások idején politikai tőke kovácsolható. Hasonlóképp, azok számára, akik a politikai döntéshozatalból kiszorulnak, a bontások befejezése garancia arra, hogy egy új testület már csak ránehezedő örökségként, s nem újratárgyalható kérdésként tud a Madách sétánnyal foglalkozni.

A Madách sétány építészeti terve, a politikai döntéshozatal ellentmondásai, az elképzelések hatására felmerülő történeti, szociológiai dilemmák a terv megvalósítását általános kontextusba helyezik. A fenti gondolatmenet nem csupán egy építészeti megoldást ellenez. A tervek kapcsán, úgy véljük, a konkrét helyzetnél általánosabb ellentmondások, problémák, nehézségek mutathatók ki. Mindez a döntéshozókra, szakemberekre még nagyobb felelősséget ró.

JEGYZETEK

1. Jeszenszky Sándor: Az Erzsébetváros in: Magyar Szemle 1939. 345–352.
2. Eckler Dezső: Madách út, vagy szerves városfejlődés (publikálatlan tanulmány), illetve Pomsár János tanulmánya in: Műszaki Tervezés 1990/3–4., valamint Kugler Mihály: Budapest világváros és az erzsébetvárosi új sugárút 1900. 10. old.
3. Jeszenszky S. i. m.
4. A törvény egy nagyobb szabású városrendezés által érintett telkek értéknövekményéből a városi költségvetés számára is vissza kíván nyerni valamit (Eckler Dezső i. m.).
5. Jeszenszky S. i. m.
6. Eckler D. i. m.
7. Önkormányzati munkaanyag 1990. Madách sétány
8. Zolnay János: Zsákbasétány in: Beszélő 1993. január 16.
9. Zolnay János: Madách sétány (publikálatlan tanulmány, várható megjelenése, Esély Füzetek)
10. Atlas of Modern Jewish History, Oxford University Press, 1990.
11. l. Jürgen Habermas: Defusing the Past, in: G. Hartmann (ed.): Bitburg in Moral and Political Perspective, Bloomington, 1986. 46. old., eredeti: Die Entsorgung der Vergangenheit, Die Zeit, 1985. május 24.
12. Maurice Halbwachs: The Collective Memory, Harper & Row, 1980; eredeti: La Memorie collective, Paris, 1950.
13. A németországi vitára, l. például Hartmann: Bitburg; Baldwin (ed.): Reworking the Past, Boston, 1990; Augstein (ed.): Historikerstreit: Die Dokumentation der Kontroverse am die Einzigartigkeit der nationalsocialistischer Judenvernichtung, München, 1987.
14. James E. Young: Memory and Monument, in: Bitburg, pp. 103–114.
15. Például Eckler Dezső, Medgyessy Tamás, Perczel Anna.

BRAUN RÓBERT–CZIKE KLÁRA –LENCSÉS ERIKA

KRITIKA ALAPÍTVÁNY

*

SZÁMLA-SZÁMUNK MHB 207–11290

Alighanem valamennyi olvasónk számára közismert az, hogy minden kulturális lapnak rendkívül nagy szüksége van a legkülönfélébb formájú pénzügyi segítségre. A KRITIKA Alapítvány célja – miként a neve is mutatja – mindenekelőtt folyóiratunk megjelenésének támogatása. Hozzá bárki csatlakozhat, bármennyivel hozzájárulhat, s a befizetett összegek az érvényben levő jogszabályok szerint levonhatók az adóalapból. Nagyságától függetlenül minden segítséget köszönettel elfogadunk. Számítunk tehát lapunk olvasóira, barátaira, mindazokra, akik számára fontosak a KRITIKA által képviselt elvek és értékek. Mindazokra a személyekre és intézményekre, melyeknek nem közömbös a kulturális-szellemi élet nyilvánosságának sorsa.

KRITIKA ALAPÍTVÁNY

*

SZÁMLA-SZÁMUNK MHB 207–11290

megvalósulása kínálta vélt előnyökből. E helyütt nem feleleventve a világkiállítással kapcsolatos vitákat és ellentmondásokat, az bizonyos, hogy a tervek szerint megrendezésre kerülő szak-világkiállítás esetleges befektetőihez fűzött remények, melynek alapján a sok milliárd forintra rúgó alapvető infrastrukturális, városrendezési, felújítási költségeket – mely józan befektetői megfontolás szerint a tőkebehozatal előfeltétele lenne – külföldi befektetők állják majd, meglehetős illúziónak látszanak.

Mind a lakásprivatizációval, mind a Madách sétánnyal kapcsolatos önkormányzati politizálás feltárja a formálódóban lévő helyi politizálás buktatóit. A többségükben jó szándékú, ám a politikai döntéshozatalban tapasztalatlan képviselők – az önkormányzati törvények értelmében – hatalmas vagyon felett rendelkeznek, jelentős döntési szabadságot élveznek, szinte valamennyi olyan politikai garancia nélkül, mely a tisztességes indíttatású, ám önkényes döntések buktatóit kivédhetné. E képviselők legtöbbször a politikai alkuk során kialakított, ám elsősorban személyes szimpátián és kapcsolatokon múló szövetségek szolidaritása alapján, ritkábban józan eszükre hallgatva hozzák meg döntéseiket. Az elfogadott törvények, a helyi és a fővárosi hatalom vélt ellenérdekeinek „természetes" ellentéte olyan helyzetet teremtettek, melyben a fővárossal történő egyeztetés, közös tervezés lehetősége nem áll fenn. A helyi nyilvánosság fórumainak hiánya, a lakossági részvétel korlátozott volta, illetve hiánya – a politika valamennyi szintje iránt érzett állampolgári bizalmatlanság, az érdekek felismerésének és a szükséges információ hiánya, az érdekérvényesítési lehetőségek nem ismerete okán – a helyi politizálás számára a nyilvánosság kontrollja alóli teljes mentességet kínálja. A független fórumok, újságok hiánya nem teszi lehetővé, hogy a kerület lakossága a megfelelő információkat még a döntés-előkészítés folyamatában beszerezze, a döntéseket befolyásolja, azokban véleményét érvényesítse. E helyzet ugyanakkor kiváló lehetőséget biztosít arra, hogy a képviselőcsoportok demagógiával, rövid távú, közvetlen érdekek hangsúlyozásával igyekezzenek különböző lakosságcsoportokat céljaikról meggyőzni és a döntéshozatali folyamat során – adott esetben a plenáris ülésen való, lincshangulatot eredményező véleménynyilvánításra bátorítva őket – felhasználni.[9]

A Madách sétánnyal kapcsolatos döntéshozatali folyamatban mindezek az általános politikai jelenségek szerepet játszottak. Amellett, hogy a Madách sétány a döntéshozói többség számára sokkal fontosabb lakásprivatizációs vita csapdájába került, s ezért a lakossági érdekek s lehetőségek eleve korlátozottabban érvényesülhettek, az önkormányzat, a meglevő többségi szó birtokában csupán döntésének legitimálására, s nem a lakosság valódi bevonására, érdekeik, véleményük megtudakolására, alternatívák felkínálására törekedett. Ebben az értelemben – holott politikai ismereteink birtokában épp itt szabadna legkevésbé – e területen látszik a legtöbb kapcsolat a nagypolitika és a helyi politizálás között.

Bár a városrészt meglehetősen heterogén társadalmi rétegek lakták, a tizenkilencedik század második felében emancipációt kapó, fokozatosan asszimilálódó, a polgárosodásban vezető szerepet vállaló budapesti zsidóság egyre nagyobb arányban választotta lakhelyéül az Erzsébetvárost. 1890-re a városrész lakosságának 31 százalékát alkotta, mely a kerületek összehasonlításában a legmagasabb arány.[10] Az erősödő migrációs folyamatok hatására az Erzsébetváros a budapesti zsidó kultúra központjává vált. A század második felében számos zsinagóga épült, így az 1859-ben befejezett Dohány utcai templom, valamint az Otto Wagner bécsi építész által tervezett Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga. A beköltöző lakosságot ellátó szolgáltatóegységek, kóser hentesek és vendéglők, kegytárgyboltok nyíltak. Ezek egy része ma is a városrészben található. A városrész kulturális örökségéhez szervesen tartoznak hozzá azok az épületek, melyben a zsidó szellemi és vallásos élet kiemelkedő alakjai születtek, éltek és alkottak, így a cionizmust mint politikai mozgalmat sikerre vivő Teodor Herzl, a rabbi-történész Kohn Sámuel, a világhírű orientalista Goldzieher Ignác.

1944. március 19-e után a magyar hatóságok az Erzsébetváros egy részét jelölték ki a budapesti zsidóság kizárólagos lakhelyének. A gettó központja a Klauzál tér volt, széleit a Király utca, Károly körút, Dohány utca, Kertész utca négyszöge jelölte ki. A Holocaust során a város 120 ezres zsidó lakosságának mintegy felét pusztították el a magyar és német hatóságok.

Annak ellenére, hogy a háború után jelentős, a város lakossági szerkezetét és összetételét alapvetően befolyásoló folyamatok zajlottak, melyek a budapesti zsidóságot sem hagyták érintetlenül, mind a lakosság összetételét, mind az épületek hordozta kulturális hagyományt tekintve az Erzsébetváros a mai napig a zsidó kultúra és élet központja.

A magyar társadalomnak, a háborút követő politikai rendszerek politikai akaratából és a társadalomnak a kérdést kezelő „természetes" elfojtásából adódóan nem volt módja feldolgozni a magyarországi Holocaust történelmi traumáját. Az egyéni bűn és kollektív felelősség elválasztására[11] az eseményeknek a kollektív emlékezetbe történő ágyazódására[12] nem volt lehetőség, a társadalmi, történeti és politikai felelősség egyensúlyának kialakítása Magyarországon még kevésbé következett be, mint Németországban.[13] Több mint negyven év elmúltával kell olyan történelmi eseményeket, társadalmi folyamatokat feldolgozni, melyek közvetlenül az események után sem voltak lehetségesek. Az emlékezet, mint Maurice Halbwachs alapvető munkájából tudjuk, társadalmilag meghatározott, kollektív emlékezet. Az egyén a múltat csak társadalmi meghatározottságában, az őt a jelenben és a múltban körülvevő egyénekkel és csoportokkal való interakcióhoz kötve, társadalmi „keretben" tudja tudatában elraktározni. A kollektív emlékezet kialakulásában társadalmi jelenségeknek, az egyént körülvevő tárgyi világnak alapvető szerepe van. Az Erzsébetváros tárgyi világa, épületei, utcái, terei, a városrész egésze része a budapesti zsidóság kultúrájának, ahogyan e kultúra elválaszthatatlan része Budapest kultúrájának. A pusztítás okozta történelmi trauma feldolgozása el nem maradhat, ám a múlttal való szembesülés, az ahhoz való viszony kialakítása a tárgyi emlékezet megszüntetésével megakadályozható.[14] Ez esetben a politikai döntéshozóknak döntésük közvetlen következményeinél távolabbra kell tekinteniük. A pusztán építészetinek, várospolitikainak, szociológiainak tűnő probléma mögött, mélyen, ám nem felszínre hozhatatlanul súlyos történeti probléma is rejlik. A „holtakkal való párbeszéd" Marc Bloch által leírt aktusa minden generáció számára alapvető kötelesség és önmeghatározása szempontjából elengedhetetlen feladat. A történelmi tudat kialakulása szempontjából a jelképeknek – mind tárgyi, mind szellemi értelemben – különös jelentősége van. A modernitás a túlcsorduló emlékezet elpusztulását is hordozza, ezt ellensúlyozandó mesterséges „emlékezeteket" teremtve próbáljuk megmenteni történeti tudatunkat. A politikai döntéshozónak lehetősége van történeti folyamatok végiggondolására is. A budapesti gettó helyén felállított emléktábla, egy átalakított, örökségétől megfosztott „szép, új világban", nem azonos azzal a kulturális térrel, melyben az emlékezet tovább élhet. A budapesti gettó emléke jelkép, mely – Adorno szellemében – örökké emlékeztet minket arra, hogy úgy éljünk és cselekedjünk, hogy „Auschwitzhoz hasonló" soha többé ne következzen be. Az emléktáblákká redukált történelmi emlékezet, bár kavargó lelkiismeretünket esetleg megnyugtathatja, végzetesen sérti a jelenbe ágyazott történeti tudatunkat. A jórészt elpusztított vagy a trauma hatására elvándorolt zsidóság tárgyi valóságának részbeni megszüntetése, a történeti emlékezet elfojtása, illetve a kollektív emlékezet helyett a kollektív felejtés elősegítése, a felelősség elfeledése vagy nem vállalása azt a veszélyt rejti magában, hogy esély sem lesz arra, hogy a Holocaust történeti traumáját a magyar társadalom feldolgozza.

Ez nem azt jelenti, hogy az Erzsébetváros mai (tegnapi) szerkezete érinthetetlen, s annak mindenfajta megváltoztatása merénylet a történeti emlékezet ellen. A Madách sétány terve azonban az egész városrészt érinti, a korábbi szerkezetet alapvetően megváltoztatja és semmilyen formában nem veszi figyelembe a történelemhez való viszony megfontolásait. A kóser mészárszék megszüntetése, a városrész üzleti negyeddé alakítása, a lakosság szerkezetének és a városrész funkciójának átalakítása alapvetően megváltoztatja azokat a fizikai adottságokat, melyek között e kultúra ma létezik. Ám itt nem csupán a fizikai valóság megváltoztatásáról van szó. Az értelmiségi felelősségét szem előtt tartva, ebben az esetben a hallgatás éppúgy menekülés a történeti felelősség elől, s a folyamat nem kevésbé visszafordíthatatlan, mint a buldózer dübörgése. Mindez azt jelenti csupán, hogy minden tervező – építészeti és politikai egyaránt – különös óvatossággal kell eljárjon, figyelembe véve e nagy felelősséget igénylő örökség fontosságát.

1992 júliusában egy gazdasági tanácsadással, befektetéssel foglalkozó cég, a Coopers & Lybrand nyerte el azt a megbízatást, mely a Madách sétány projekt gazdasági szakértői hátterét hivatott biztosítani, első lépésben egy megvalósíthatósági tanulmány elkészítésének erejéig. A tanulmány feladata a szervezés, befektetőkeresés, kivitelezés során felmerülő valamennyi műszaki, gazdasági, jogi, emberi kérdés vizsgálata. Az itt elemzésre kerülő empirikus szociológiai vizsgálat beszámolója, melyet a Coopers & Lybrand megbízásából a Városkutatás Kft. készített, jól mutatja a terv szociológiai problémáit. A kérdőíveket a Madách sétány tervei által érintett területen élő 500 család töltötte ki, egyenlő arányban képviselve azokat, akiknek háza lebontásra kerül, illetve akiknek csupán házuk felújításából eredő következményekkel kell szembenézniük.

A vizsgálat eredményét leíró tanulmányból megtudható, hogy a városrészben különösen felülreprezentáltan vannak jelen a betanított segédmunkások, az alacsonyan iskolázottak, a 60 éven felüli idős emberek, valamint azok, akiknek az egy főre jutó havi jövedelmük 5–10 ezer forint között van. A tanulmány megállapítása szerint a megkérdezettek 72 százaléka ismeri a Madách sétány tervét, ám a továbbiakban, a tervhez kapcsolódó állítások rangsorba állításakor kiderül, hogy a pozitív válaszadók 28–40 százalékos aránya inkább azt tükrözi, hogy a kerület lakossága, bár a tervről hallott, nem feltétlenül van tisztában a megvalósítás következményeivel. A lakosság informáltságáról szóló részből az derül ki, hogy a konkrét tilalmakról (lakásmegvételi, építkezési)

Képviselőportrék

Pomsár János

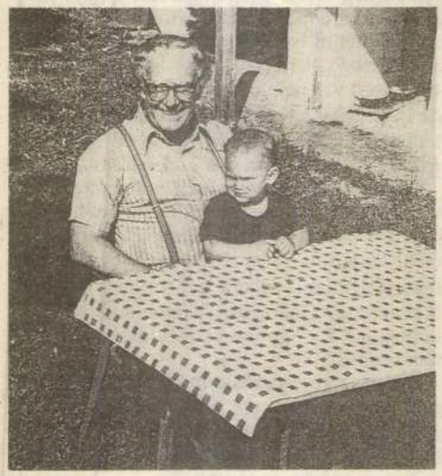

– Építészetről beszéljek, vagy zenéről, esetleg szőlészetről? – kérdi, amikor faggatni kezdeném. Aztán kiderül, hogy mindhárom az életéhez tartozik, s ha portré készül, mindegyiknek benne kell lennie. Kezdjük hát az építészettel:

– Szombathelyen születtem 62 évvel ezelőtt – kezdi. – A szülőhelyét mindenki szeretné minél szebbnek látni, így én mindjárt az építészmérnöki diploma megszerzése után részt vettem Szombathelyen városháza, képtár, stb. építésére kiírt pályázaton. Nyertem is, de egyik épület sem valósult meg.

Több (de nem elegendő) sikerrel járt 1988-ban a Nemzeti Színház elhelyezésére kiírt pályázaton. A TTI nevű tervezőirodában dolgozott akkoriban, az iroda a Madách téren működött, talán innen eredt az ötlet: társaival együtt a Madách Imre út végére képzelte az új színházépületet.

– A pályaműveket kiállították a Néprajzi Múzeumban – sorolja az öt év előtti eseményeket –, hogy a nagyközönség is láthassa. Mi kaptuk a legtöbb közönség-szavazatot, végülis az Erzsébet teret választották a Nemzeti Színház leendő helyéül. (De mikor épül fel? – A szerk.)

Nem sokkal később újabb pályázaton vettek részt. Ezúttal szűkkörű, meghívásos volt a pályázat, a négy meghívott iroda közül a TTI lett a győztes – s tulajdonképpen itt kezdődött *Pomsár János* képviselőségének története.

– A Madách sugárútra írták ki a pályázatot, a miénkben szerepelt a környék "autómentessé" tétele, gyalogos aluljáró, amely a Belvárosba vezetne, szóval korszerű és tetszetős elképzeléseink voltak. Kiállítást rendeztek a tervből, éppen választások idején, s megtekintette a kiállítást szinte valamennyi párt néhány vezetője. Akkor kérdezte meg tőlem *Toperczer Ferenc* az MDF részéről, hogy vállalnék-e valamilyen funkciót. Így kerültem be az erzsébetvárosi képviselőtestületbe az MDF listáján, de pártonkívüliként.

Azóta az Önkormányzat építési bizottságát vezeti.

– Határozott elképzeléseink voltak – folytatja –. Tudjuk, hogy a lerobbant kerület rehabilitációjára nem kapunk a közpénzekből, ki kellett dolgoznunk saját terveinket, az Önkormányzat tulajdonában lévő házaknál kerestük és találtuk meg a felhasználható forrásokat. Ezeknek az ingatlanoknak hasznosításáról, tehát részben az elidegenítésekből, részben a boltbérekből és más pénzügyi lehetőségek igénybevételéből elképzeléseink szerint 6-8 év alatt mintegy 90 épületet lehet rendbehozni. Összesen 11 tömböt újítanánk fel önfinanszírozó alapon.

Három tanulmányt készítettek. Egyet a parkolás, közlekedés problémáinak enyhítéséről, a másodikat a közterületek építészeti megoldásáról, a harmadikat a zöldterületek – pakok, játszóterek, stb. – fejlesztéséről. A képviselőtestület ezeket jóváhagyta, most készül a részletes parkolási és forgalomcsillapítási terv a Károly körútra az Astoriától a Király utcáig. Hamarosan készülnek további tervek: a Bethlen, az Almássy, a Klauzál és más terek rendbehozására.

– Arra büszkék vagyunk – mondja Pomsár János –, hogy sehol a fővárosban nem készül olyan alapos felmérés a privatizálásra kerülő házakról, mint Erzsébetvárosban. Mi, az építészeti bizottság, azt akartuk: a lakók tudják, hogy mit vesznek meg, ha meg akarják vásárolni lakásaikat.

Ennyi tehát – az ő részéről – a politika. És a magánélet?

– Nyugdíjas vagyok, de dolgozom. Kft–t alakítottunk, terveket készítünk a fővárosban és vidéken, így az alcsúti arborétumra, az Omszki tó környékére. A Ferencvárosban két lakótömb rehabilitációját végezzük.

Még mindig a munka! Ami pedig a szabadidőt illeti: a Fejér megyei Tabajdon van egy kis szőlője, legszívesebben azzal foglalkozik, tanulja és műveli a szőlészetet-borászatot. No meg a zene! Vagy 30 éve ez a fő hobbija, kis kamaraegyüttes – az Erzsébetvárosi muzsikusok – tagjaként hegedül és brácsán játszik, ők adták a zenét a Róth Miksa Alapítvány kiállításán is.

Felesége is nyugdíjas, a Hernád utca 42. alatti iskolában tanított. (Az 50-es években Salgótarjánból kitelepítették, mert a gróf Teleki család leszármazottja).

Van egy fiúk és egy lányuk. No meg – biztos a folytatás: négy fiú-unoka.

Lehet,
hogy Ön még
nem tudja?

Hogy új *színes videotéka* nyílt a
Dohány utca 46. szám alatt.
Bejárat a Klauzál utcáról (Flávius –
volt Lottó – üzletház mögött).
Több mint 800 kazetta új naprakész
premierfilmekkel!
Nyitva minden nap 8 órától 22 óráig.

Két iskola egy épületben, avagy „sok jó kis helyen”

Néha a közmondásokra is rácáfol az élet. Az alábbiakban például arról lesz szó, hogy nem „minden lónak túros a háta”. Még akkor sem, ha olyan jelentős a tét, mint – egy iskola.

Kezdetben volt a Vilma királynő út 5-ben egy református iskola. Aztán a Vilma királynő útból Gorkij fasor lett –, az iskolát pedig államosították. Valamilyen, máig kifürkészhetetlen okból kétharmadrészben a református egyházé maradt az ingatlan. S amikor ismét fordult egyet a történelem kereke, az – immár a Városligeti fasor 5-ben működő – iskola azok közé tartozott, amelyekre vonatkozott az egyházi ingatlanok visszaadásáról rendelkező törvény.

– Mindkét részről bebizonyítottuk - mondja *dr. Hevér László*, az Erzsébetvárosi Polgármesteri Hivatal oktatási irodájának vezetője –, hogy lehet a dolgokat szépen, békésen rendezni, nincs szükség felsőbb beavatkozásra.

A Fasori Református Egyházközség és az Erzsébetvárosi Önkormányzat megállapodása alapján az 1992/93-as tanévben megkezdődött a tanítás a Julianna református általános iskola I. osztályában, a fasori épületben. (Az iskola a volt holland királynőről kapta nevét, korábban az utca pedig Julianna királynő anyjáról, aki előtte ült a holland trónon. Mindketten igen sokat tettek a magyar gyermekekért az első illetve a második világháború után).

Az új tanévben már három osztálya lesz az egyházi iskolának: két új első osztály és – természetesen – második osztályba lépnek a tavalyi elsősök. Ehhez viszont új tantermekre van szükség.

– Ezt is közösen oldjuk meg – folytatja dr. Hevér. – Az új tantermek kialakításánál a kőművesmunkák költségeit az egyház, a festését a polgármesteri hivatal fedezi. Egyébként az iskola tornatermét, közös helyiségeit egyaránt használják az önkormányzati és az egyházi iskola tanulói és tanárai, az utóbbiak az iskola igazgatójával történő külön megállapodás alapján. Abban is megegyeztünk, hogy a közüzemi díjak – fűtés, világítás, stb. – rájuk jutó részét fizeti az egyházközség, ugyanígy a konyhai dolgozók és a takarítógondnok bérkiegészítését is.

Volt szó arról, hogy az egyházi iskola kis tanulói külön ebédlőben étkezzenek, azonban „alig” három millió forintba került volna új ebédlő kialakítása. Így abban egyeztek meg, hogy az önkormányzati iskola ebédlőjében, az ott tanulók ebédje előtt fognak étkezni.

Kissé bonyolítja a dolgokat – s különös módon egyben egyszerűsíti is –, hogy a fasori önkormányzati iskola nem önálló oktatási intézmény, hanem a Rottenbiller utca 43-45. szám alatti általános iskola alsó tagozatának nagy része működik itt. egyszerűsíti viszont, mert a Fasorban évről évre nagyobb számban átadandó osztálytermeket a Rottenbiller utcában lehet, kell és fogják pótolni.

Most készül tanulmányterv arról, hogy a Rottenbiller utcai iskola tetőterében alakítanak ki új tantermeket, azok pótolják a Fasorban kiesőket. Már az idén kap 15 millió forintot a Rottenbiller utcai iskola arra, hogy az alagsorban olyan foglalkoztató helyiségeket hozzon létre, amelyek a későbbiek során tantermeket helyettesíthetnek. A nyár folyamán a B-épület tantermeiben elvégezték a festést-mázolást is.

Arról is szól az Önkormányzat és az egyházközség közti megállapodás, hogy 1994 szeptembere után az Önkormányzat még három általános iskolai osztályt működtet a fasori épületben –, ha szükséges lesz. A feltételes mód azért van nagyon helyén, mert – szomorú, de igaz – egyre fogy a gyermeklétszám, a Rottenbiller utcában az előző években négy első osztály indult, az idén már csak három ...

Május 6-án tárgyalta meg és fogadta el Erzsébetváros képviselőtestülete a református egyházzal kötendő megállapodás tervezetét és hozzájárult, hogy az egyház visszakapja a fasori ingatlant. Az idézett törvény értelmében ezért az Önkormányzatnak állami kártalanítás jár. Ez ügyben viszont máig sem történt semmi.

Természetesen az iskola körüli tárgyalások és a helyzet átmeneti, majd végleges rendezése nemcsak az Önkormányzat és az egyházközség ügye – legalább annyira a gyermeküket oda járató szülőké is.

– Amint meglesz a megállapodás, az átmeneti és a végleges megoldásokról jóelőre tájékoztatni fogjuk a szülőket – ígéri az Erzsébetváros útján is dr. Hevér László.

- yie -

Pályázat

A Fővárosi Közgyűlés által létrehozott Pro Scholis Urbis Alapítvány pályázatot ír ki oktatási intézmények (alapítványok, egyesületek, társadalmi szervezetek, egyéb jogi személyek) szülői szervezetek, iskolaszékek és magánszemélyek részére. Az Alapítvány jelenlegi pályázatával támogatni kívánja a fővárosi oktatás fejlesztésére, a plurális oktatási intézményrendszer kiépülésére vonatkozó elképzeléseket, az alternatív pedagógiai programok a pedagógiai innováció, a pedagógus és a szülői szervezetek munkájának segítésére irányuló pályázatokat.

Kiemelten támogatja a középfokú oktatással kapcsolatos kezdeményezéseket, a szülő és az iskola, illetve az oktatási rendszer közötti kapcsolatra vonatkozó elképzeléseket, a nagyvárosi lét speciális pedagógiai problémáinak kezelését.

A pályázat benyújtásának feltétele, hogy annak megvalósítása a főváros területén történjék. A pályázó vállalja, hogy a támogatott tevékenységről rövid beszámolót készít. Az Alapítvány a kérelmezőknek vissza nem térítendő támogatást nyújthat, amelyeket a kérdőív kitöltését követően lehet elnyerni. (Az előző pályázóknak odaítélt összegek 50 000-300 000 Ft. között mozogtak.)

A pályázat benyújtási határideje: 1993. szeptember 30.

További felvilágosítás és kérdőív: Komjáthy Andrásnál,

telefon: 117-4706, 117-4616

Pompás János emlék

Manhattan Pesten

Egykori városatyáink gondosan strukturált szervezetnek álmodták meg Budapestet; kis, nagy és még nagyobb körutakkal övezett városrészekkel, amelyek között sugárutak alkotnak összeköttetést. Hiába száz évnél régebbi elképzelések ezek, a főváros felduzzadt lakossága, autóforgalma még mindig viszonylagos kényelemben él a konflisok számára megálmodott köztereken. Az egyes városrészek időnként átalakuló funkciói azonban váratlan terheket rónak néhány utcára – ilyenkor a forgalom egyenetlenül oszlik el, és előre kiszámíthatatlanul koncentrálódik. Máshol pedig, ahol egy-egy kerület elöregedése szükségessé teszi, ismét elő lehet venni a régi álmokat; olyan urbanisztikai elképzeléseket, amelyek életet lehelnek halódó mikrovilágokba. Az ilyen mesterséges szabályozás mindig kockázatokkal jár, a tabula rasa során fontos értékek, városi hangulatok tűnhetnek el. (A Madách sétány kialakításának a szabályozott városképpel szinte egyidős újra- meg újraébredő elképzelése szintén ilyen veszélyeket hordoz.) A Madách téren ívelő ünnepélyes kapu mögött egyszer talán sétálók számára vágott széles út fut majd ki a körútra.

A terv megvalósulása felé ötvenévnyi különbséggel két meghatározó lépéssel közelít a város. A harmincas években készült bejárat után a közeli hetekben adják át a Madách Center épületét, amely máris ellentmondások hordozója. Mint majdan bérirodaház, a csöndes és szűk utcáival, udvarain befelé élő negyedet, az egykori gettó vidékét egy csapásra az üzleti élet, s pénzcsinálás high tech alkímiájának zónájává teheti. Drága irodák, üzletek és proccos vendéglők képe dereng föl a pozitív, egyszersmind negatív jövő képében. A pénz betörése erre a vidékre magával hozhatja a szép régi házak rekonstrukcióját, a lakók emberi mivoltához méltó életkörülmények kialakítását, ugyanakkor a kapualjakban megrekedt, százéves szagokat, a feltört kövezetű udvarok, ecetfák hangulatát; a fölszökő árakkal pedig a szükségképpen együtt járó lakáscseréket, a generációk óta itt élő „őslakosság" elvándorlását. Hogy mindezek a változások jók-e vagy sem, nyitott kérdések, s egyelőre nem fenyegetnek a teljes átalakulás holnapi veszélyei. Egyelőre nincs pénz elrontani azt, ami jó, sem javítani azon, ami rossz.

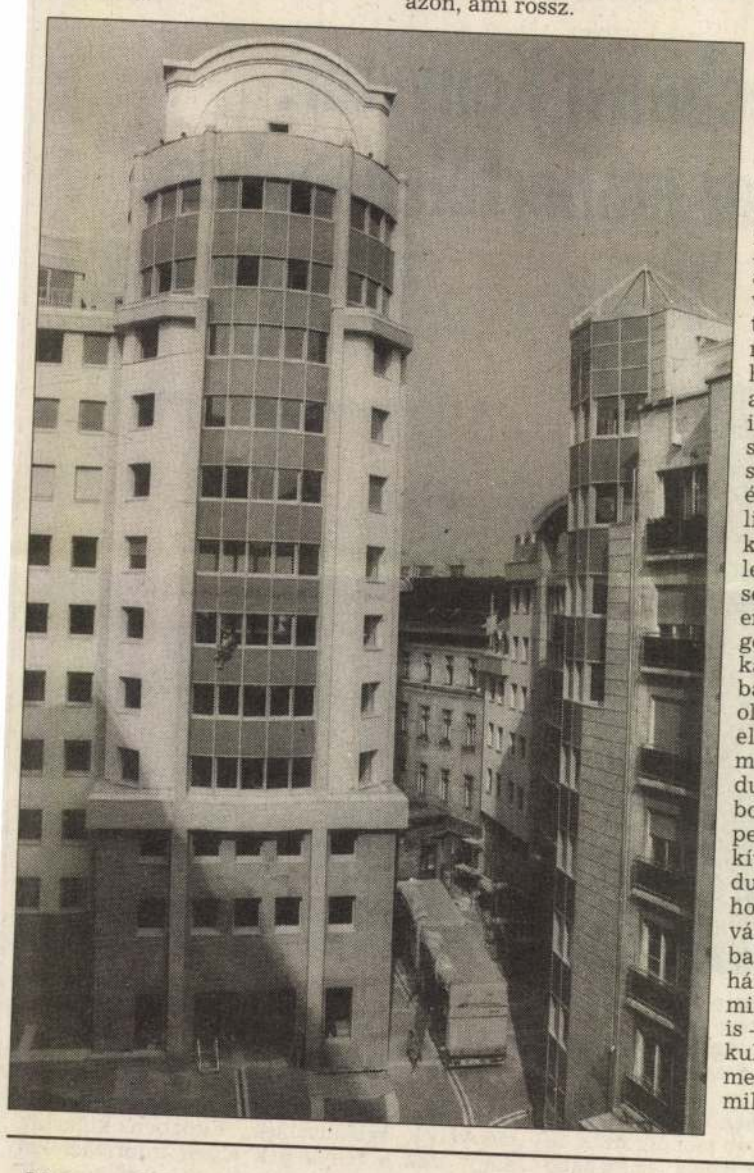

A Madách Center ellentmondásainak egy másik vetülete urbanisztikai, illetve építészeti jellegű. Ha elképzeljük a tervezett sétány útvonalát, a következő élményre számíthatunk. Belépve a *Wälder Gyula* tervezte Madách-házak között nagy lendületű, erős húzású úttengely irányítja a járókelőt, aki az építészeti sugallat dinamizmusával egyenest nekimegy egy jókora toronynak. Mielőtt azonban azt hinné, hogy itt vége szakadt a túlartikulált útvonalnak, a torony mellett fölfedez egy ösvényt, amely szelíden átöleli a lábazatot. A ma még meg nem valósult tervek szerint itt (állítólag) már tényleg elkezdődik majd az út, és meg sem áll a körútig. A rakott téglafalak, kötőanyagok, szerkesztett terek nyelvén az a teljesen fölösleges effektus megfelel a nomármostkéremszépenéncsakaztakarommondanihogy kezdetű mondatoknak. *Domsár János*, aki az épület, egyszersmind a Madách sétány pillanatnyilag érvényben lévő terveinek megálmodója többszörös szerepzavarba került. Urbanistaként nyilván városlépték hangsúlyokban gondolkodik ott is, ahol erre semmi szükség, noha az általa tervezett ház, mint önmagában lévő jelenség, korrekt és nem kellemetlen látvány. Valójában nem is egy, de mindjárt két épületrészből áll, amelyek a pincegarázs szintjén alkotnak csak összeköttetést. A torony, amelynek indokolt létrejötte ellen semmi kifogásom nem lenne, csupán azért jött létre, hogy legyen. (Legfelső szintjéről amúgy páratlan kilátás tárul a városra.) A benne meghúzódó terek számos egyéb épületformában, akár a Wälder-féle házhoz hasonlóan nagyvonalú kialakítású kapuzat formájában is elfértek volna, ekképp biztosítva a majdani út teljes átlátását. Így azonban csupán egy épületszárny vége, amelyben lift sem fut, belső terei pedig korántsem aránylanak ahhoz a léptékhez, amelyet a tömeg külseje sugall. Műkövet imitáló eredeti mészkőlábazata, a hengert abroncsként összefogó párkányai és pilaszterei, valamint baldachinhoz hasonló koronája olyan, ahogy Kelet-Európában elképzelik Amerikát. Kissé megfáradt neoeklektika ez, nem durva és harsogó, sőt a tér túlbonyolított megoldásához képest alapvetően kulturált kialakítású, csak hát nehezen szabadul az ember attól az igénytől, hogy szeretne valami igazán kiváló, az építészeti gondolkodásban újszerű és meggyőző erejű házat látni ott, ahol a város – minden ellentmondása ellenére is – talán legizgalmasabb átalakulása készül. Óhatatlanul fölmerül, ha ilyen a felütés, végül milyen lesz majd a csattanó?

Bojár Iván András

Kelták nyomában a Gellérthegyen

Az északi oldalon felépítik az erődfal modelljét

Hamarosan betemetik a kutatóárkot

SZANDELSZKY BÉLA FELVÉTELE

Nézzék, mivel fogadtak ma reggel – vesz elő a táskájából egy összefirkált gyufásdobozt *dr. Pető Mária* régész. Kinyitja, aztán óvatosan kivesz belőle egy tízfilléresnyi fekete korongot. Nézegetjük, hümmögünk, míg végül – látva tanácstalanságunkat – elárulja: alighanem egy kelta pénzt látunk. Nem is akármilyet. Az itteni, a Gellérthegyen vert eraviszkusz érméken általában olvasható a „RAVIS" veret, ezen azonban nyoma sincs – távolabbról kellett érkeznie.

A Gellérthegy déli lejtőjén ülünk éppen, a hatvanas években épült, mára kissé megkopott játszótér mellett. A kerítésen túl, karnyújtásnyira már lakóházak állnak, feljebb, a Citadellánál dübörögnek a kirándulóbuszok. Az ember könnyen el is mehetne a kutatóárkok mellett, legyintve: „na tessék, újabb csőtörés".

– A lehető legjobbkor jöttek – biztosít minket dr. Pető Mária –, pár nap múlva befejeződik az ásatás, jön a gép, és visszatemet mindent. – Belesünk hát a gödörbe: hatalmas kőtömböket látunk, különböző színű talajrétegeket, aztán a régész elmagyarázza, mi is ez tulajdonképpen.

A Gellérthegy komolyabb benépesülése a kelták idején, az időszámítás előtti I. században kezdődött – lenne olvasható dr. Pető Mária már elkészült könyvében, ha akadna rá kiadó. A régészek a század eleje óta sejtették, hogy a kelták, pontosabban az eraviszkuszok itt létesítettek fellegvárat – latin nevén oppidumot –, majd később, jórészt a második világháború után, több helyütt is folytattak leletmentő ásatásokat. A módszeres feltárást azonban csak 1981-ben kezdte meg a Budapesti Történeti Múzeum régészeti osztálya.

Az ásatás bő évtizede alatt nagyrészt sikerült körülhatárolni az oppidum feltételezett területét: rábukkantak a fellegvár falának darabjaira – ebben *Pattantyús A. Miklós* geofizikus mérései is segítették őket –, és megtalálták a lakónegyed maradványait. Ma már biztosra vehető, hogy az eraviszkuszok jórészt földbe mélyített, sövényből font és tapasztott falú, mintegy négyszer öt méter alapterületű házakban éltek a Gellérthegyen. Megtalálták a tűzhelyeket és a földbe mélyített gabonahombárokat, vizesedényeket is.

– Több műhely is előkerült, a Kende utcában például egy teljes fazekastelepre bukkantunk. Ennek alapján is állítható, hogy a keltáké volt az első egységes európai kultúra: a fémmegmunkálási és a fazekas technikájuk egyaránt ezt bizonyítja – mondja dr. Pető Mária, és sajnálkozva fűzi hozzá: írásos emlékük viszont alig maradt fenn, főként azért, mert a betűvetéshez csak a legfontosabb helyzetekben – pénzeken, sírköveken – fordultak.

A gellérthegyi kelta település életét az időszámításunk szerinti első évtizedekben a rómaiak támadása szakította félbe. A hegy északi oldalán feltárt faszerkezetű sáncot és cölöprendszert felgyújtották, s hogy az erőd már nem épült újjá, mutatja, hogy nem látszanak rajta a javítás nyomai. Az erődfal egy darabját kívánják most felépíteni a francia Mont Beauvais-i ásatási központ segítségével, az Eravis Szálló anyagi támogatásával. Az északi párkány alatt eredeti méretben elkészítendő, mintegy 4-5 méter magas modell – véli dr. Pető Mária – talán többet mutatna meg a hegy történetéből, mint a Citadella körüli zsibvásár.

– Jó lenne megőrizni a most feltárt kőfejtőt is – mutatja a másik ásatási árkot a régész. Hatalmas, kétszer két méteres tömböket találtak itt, az ékek és vésők nyomával. A kőfejtő korára a kő minősége utal: a jelek szerint innen kerültek ki a kelták sírkövei, s a fal alapjául szolgáló darabok is. Nem találták viszont még meg a temetőt, s az sem bizonyos, hol lehetett a központi kultuszhely, noha a Juppiter Teutanusnak szentelt oltárkő még a múlt században került elő a Rezeda utcában. – Az is meglesz talán – reménykedik a régész, s hozzáfűzi: már ha a múzeum anyagi lehetőségei és az idei ásatás költségeit fedező Budapest Bank forrásai kitartanak még egy darabig.

N. K. J.

Kevesebb látogató Szentendrén

Az idén nagyon megfogyatkozott a szentendrei kulturális műsorokat látogatók száma – mondta el lapunknak *Kurdics Valéria*, a szentendrei művelődési ház munkatársa. Kevesebb lett a turista, ami részben azzal magyarázható, hogy Szentendrén nagyon kevés az olcsó szálláslehetőség. A vendégek csak pár órát töltenek ott, amíg megnéznek néhány nevezetességet, de a pénzüket nem a szállásra akarják költeni. Mivel a műsorok nagy része az esti órákban kezdődik, csak a környékbeli érdeklődők és a gazdagabb turisták maradnak az előadásokon.

Ezen a helyzeten úgy szeretnének javítani a szentendreiek, hogy a legrangosabb magyar művészeket hívják meg, és a jegyárakat a legalacsonyabb szintre próbálják visszaszorítani.

A problémák ott kezdődnek, hogy a mai helyzet nem alkalmas arra, hogy a szervezők előre gondolkodjanak, pedig Szentendrén is ez lenne a megoldás. Egyelőre azonban azt sem tudják, hogy lesz-e igény jövőre a nyári szentendrei estekre.

H. M.

Városi vizek

Amikor a városba betör a meleg, és nyúlós ragacsával megakaszt minden mozdulatot... Amikor a gondolat is csak vánszorog a szikkadt agyakban, és az aszfalt olvadozik a lábak alatt...

Akkor a város vízre száll. Hótestek lepik el a Rómait és a szigetet, háziasszonyok pancsolódnak a holtágakban, machók és machónék játszódnak izmaikkal a bányatavak körül, az átlagpolgár meg kivonul a strandra. De nemcsak fürdőzik ott. A strand a testek vására, ami éppoly kevéssé való szépelkeknek, mint Thackeray világa. Elvégre az intellektusnak is lehet melege: ó!

Hótestű középkorú szeműrmetes egyrészesben, laza kínai törülközővel átgöngyölve. Kedvenc időtöltése a család hasi szerveinek töltögetése, hátszínük figyelése. Azután ott van az első babájával játszó ifjú asszonyka – a terhesség nyügétől épphogy szabaduló.

No és feltűnik a gazella is. Kerek fenekén aligpánt, gömbölyű mellén feszes bőr, hosszú combján megfáradva párologson a vízcseppek. Közszépségének teljes tudatában vonul – most éppen ásványvízért a strand legtávolabbi zugába. Bőrén érzi a férfitársai elcseppenő sóvárgását, nyegle bámészkodását vagy éppen elutasító közönyét. A fű szélső szegletén – nyegle feketében a legújabb Esterházyt olvassa a fej-nő. Soha nem néz fel vagy el, szemét szigorúan a fehér lapokra szegezi. Testére mint felesleges kínforrásra tekint, és ha szemsugarába hím kerül, tettetett közönyével falja fel.

S közben...

– Kérjük, fáradjon ide, aki elvesztett egy kék szemű, szőke hajú kislányt... Amúgy Sanyikát várják a homokozónál – hörgi a hangos. – Kérjük használják az öltözőt...

A strand fő műsorszáma azonban tagadhatatlanul a család. Főként, ha teljes. Játék a vízben, evés láboskából, üdítővásár, palacsinta-, jégkrémbeszerzés, „...már megint bámulsz valakit!" – vitaműsor, majd zárásként a hazatérésszimfónia több tételben: még maradjunk... majd otthon megbeszéljük... ne menj már el... csak még egyet... vedd már le a fürdőruhád... neked is hiába beszélek... megmondtam előre, hogy leégsz... veled se jövök ki még egyszer!

Mire megnyúlnak az árnyékok, a strand is kiürül. Szunnyad egy kicsit – holnapig. A hőség lesz akkor is – a Balatonra meg júniusban mentünk.

Sz. A.

„Varsói Thermopülai" a Terézvárosban

SZANDELSZKY BÉLA FELVÉTELE

A Lengyel Intézet Nagymező utca 15. szám alatti kiállítótermében ma délben nyitják meg a „Varsói Thermopülai" című kiállítást. A tárlat az ötven éve kezdődött, hazánkban a tények szintjén is alig ismert varsói felkelésről hivatott megemlékezni.

A varsói Wola Múzeum – a Varsói Történeti Múzeum egyik egysége – által rendezett kiállításon láthatók lesznek a felkelés idején készített fényképek, az akkorról származó dokumentumok, röplapok, sajtókiadványok, valamint azok a tárgyak, amelyek mind segíthetnek megérteni, hogyan éltek, harcoltak a felkelők 1944. augusztus 1. és október 2. között.

A szeptember 1-jéig nyitva tartó tárlat augusztus folyamán különböző rendezvényekkel egészül ki, melyek a felkelés idején zajló kulturális eseményekből mutatnak szemelvényeket.

Pomsár János ejtőn

HANGVERSENY

MÁTYÁS-TEMPLOM (I., Szentháromság tér). 29-én (20.00) Ruppert István orgonaestje. Műsoron – Koloss István: 1. szonáta, Bach: d-moll prelúdium és fúga, C. Frank: Piére, Pretorius: Korálvariációk, Gárdonyi Zsolt: Grand Choeur.

VAJDAHUNYAD VÁRA (XIV., Városliget). 1-jén Camerata Transsylvanica hangversenye. Művészeti vezető: Selmeczi János. Közreműködik: Ruha István (hegedű).

TÁRLATOLGATÓ

ADY EMLÉKMÚZEUM (V., Veres Pálné u. 4–6.). Ady Endre otthona.

ART-X GALÉRIA (II., Pasaréti út 65.). Neves magyar iparművészek zsűrizett alkotásainak bemutatója. A kiállított művek megvásárolhatóak.

AQUINCUMI MÚZEUM (III., Szentendrei út 139.). Istenek, katonák, polgárok című kiállítás.

BARTÓK BÉLA-EMLÉKHÁZ (II., Csalán út 29.). Bartók Béla élete és művei. A Magyar Posta bélyegei Bartók Béláról.

BÁV RT. KORTÁRS MŰVÉSZETI GALÉRIA (V., Bécsi utca 3.). Kortárs magyar képzőművészek alkotásainak kiállítása és árusítása.

BÉLYEGMÚZEUM (VII., Hársfa u. 47.). A világ postabélyegei. Kossuth-bélyegek. Kass János grafikusművész kiállítása.

BIBLIAMÚZEUM (IX., Ráday u. 28.). A régészet és a Biblia. A Biblia írás- és szövegtörténete. A magyar nyelvű Biblia története.

BOD ÉVA MŰTERMI KIÁLLÍTÁSA (II. Bimbó út 72.). Vázák, kerámiaszobrok, mozaikok árusítással egybekötött kiállítása.

BUDAPEST GALÉRIA KIÁLLÍTÓHÁZA (III., Lajos u. 158.). Pátzay Pál állandó kiállítása.

BUDAPEST TÖRTÉNETI MÚZEUM – VÁRMÚZEUM (I., Szent György tér 2.). Gótikus szobrok a királyi palotából. Régészeti ásatások Budapesten. Budapest a középkorban.

DARVAS POSZTERGALÉRIA (II., Fillér u. 19.). Művészposzterek kiállítása.

DOROTTYA GALÉRIA (V., Dorottya u. 8.). Berhidi Mária szobrászművész kiállítása.

DOVIN GALÉRIA (V., Haris köz 1.). Ismétlés című kiállítás.

DUNA GALÉRIA (XIII., Pannónia u. 95.). Matéria-csoport kiállítása.

ERDŐS RENÉE HÁZ – KIÁLLÍTÓTEREM (XVII., Rákoshegy, Báthory u. 31.). Helytörténeti gyűjtemény. Néprajzi szoba. Merzse-mocsár dioráma. Vajdasági művészek kiállítása.

ERNST MÚZEUM (VI., Nagymező u. 8.). Enzo Cucchi szobrai július 31-ig.

ÉRI GALÉRIA (V., Ferenciek tere 5.). Gáyor Tibor, Mata Attila, Maurer Dóra, Bakos Ildikó, Sipauvicius Tamás, Swierkiewicz Róbert kiállítása július 30-ig.

GUTENBERG GALÉRIA (VIII., Kölcsey u. 2.). Durkó Gábor grafikusművész kiállítása.

HADTÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Tóth Árpád sétány 40.). A kitüntetések művészete. És Magyarország hadszíntér. A Magyar Királyi Honvédség. A Királyi Honvéd Ludovika Akadémia története. A kézifegyverek története. Budavár a miénk– emlékkiállítás. Konrád Ignác festő- és szobrászművész emlékkiállítása.

HOME GALÉRIA (XIII., Róbert Károly krt. 58.). Bada Dada és Máriás Béla tárlata július 30-ig.

HOPP FERENC KELET-ÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM (VI., Andrássy út 103.). A kínai buddhizmus művészete X–XIX. század. Kínai buddhista szimbólumok vöröslakk tárgyakon.

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM (IX., Üllői út 33–37.). Művészet és mesterség.

JÓKAI-EMLÉKMÚZEUM (XII., Költő u. 21.). Jókai Mór emléktárgyai.

JÓZSEF ATTILA-EMLÉKSZOBA (IX., Gát u. 3.): József Attila-emlékkiállítás.

JÓZSEF ATTILA MŰVELŐDÉSI KÖZPONT (XIII., József Attila tér 4.). Körgalériában: Rudas Klára grafikus és Zsitva Miklós szobrász közös kiállítása.

JÓZSEFVÁROSI GALÉRIA (VIII., Nap u. 1.). Koreai művészek kiállítása.

KASSÁK MÚZEUM (III., Fő tér 1.). Kassák Lajos irodalmi és képzőművészeti munkássága 1916–1967. Walter Dexel festményei, grafikái, reklámtervei 1913–1970.

KEMPINSKI GALÉRIA (V., Erzsébet tér 7–8.). Gyenes Gitta-emlékkiállítás.

KIÁLLÍTÁSI CSARNOK (XIV., Olof Palme sétány 1.). Mata Attila szobrászművész kiállítása.

KILÁTÓ GALÉRIA (Margitszigeti víztorony). Jánosi András alkotóművész kiállítása.

KISCELLI MÚZEUM – FŐVÁROSI KÉPTÁR (III., Kiscelli u. 108.). Emlékek Pest-Budáról XVIII–XIX. század. Válogatás a Fővárosi Képtár XX. századi gyűjteményéből.

KODÁLY ZOLTÁN EMLÉKMÚZEUM – ARCHÍVUM (VI., Kodály körönd 1.). Alkotóműhely. Emlékszobák.

KORINTHOSZI TEREM (Műjégpálya, XIV., Olof Palme sétány 5.). Kagyló-, csiga-, korallkiállítás, a kiállítás naponta 10–18 óráig látható, hétfőn szünnap.

KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM (XIV., Városligeti krt. 11.). Vasúttörténeti kiállítás. Eredeti járművek. A hajózás története. A közúti közlekedés története. A városi közlekedés fejlődése. Királyi vonatok, udvari utazások című kiállítás. Sánta Balázs fotókiállítása. Elektro ABC Kft. modellvasút-kiállítás.

LAKÁSMÚZEUM (III., Fő tér 4.). Kun Zsigmond néprajzi gyűjteményéből rendezett kiállítás.

LORD MAJOR GALÉRIA (Városmajori Szabadtéri Színpad). Naiv festők kiállítása. Somogyi Kati formász babái július 31-ig.

LUDWIG MÚZEUM (Budavári Palota, A épület). Nedkó Szolakov (Szófia) műgyűjtő kiállítása. Anton Gormley (London) agyagfigurái.

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA (Budavári Palota). Farkas István-emlékkiállítás. Csiky Tibor szobrászművész kiállítása.

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM (VIII., Múzeum krt. 14–16.). Magyarország népeinek története az őskortól a honfoglalásig. Kossuth Lajos-emlékkiállítás. Őseink és rokonaink – A honfoglaló magyarság keleti gyökerei.

MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM (XIV., Vajdahunyad vára). A magyar mezőgazdaság és állattenyésztés története.

MTA ZENETÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Táncsics M. u. 7.). A zeneélet és a hangszeres kultúra Magyarországon.

MŰGYŰJTŐK GALÉRIÁJA – AUKCIÓS HÁZ (V., Kossuth Lajos u. 12.). Képzőművészeti alkotások kiállítása. Festményárverés minden pénteken 17 órakor.

MŰVÉSZ GALÉRIA (VII., Dohány u. 47.). Japán fametszetek XVIII. sz. – Fehér László, Galambos Tamás, C. Kiss József kiállítása.

NÉPRAJZI MÚZEUM (V., Kossuth tér 12.). Az őstársadalomtól a civilizációkig. A magyar nép hagyományos kultúrája. Magyarok Kelet és Nyugat közt – nemzeti legendák és jelképek. Reguly Antal-emlékkiállítás.

ORSZÁGOS MŰEMLÉKVÉDELMI HIVATAL (I., Táncsics Mihály u. 1.). Aulában: Weishinger Károly- és Rimanóczi Gyula-emlékkiállítás. Pincegalériában: Losonci Lilla festőművész kiállítása.

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR (Budavári Palota, F épület). Corvina termek: Emlékezés az első világháborúra. Kézirattár: Művészkönyvek. Térképtár: Térképek Erdélyről. Vitrintárlat: Képes levelezőlapok az első világháborúból.

PATAKY GALÉRIA (X., Szent László tér 7–14.). Minigalériában: Az amerikai Békeszolgálat önkéntesei által meghirdetett poszterpályázat anyagának kiállítása. Kőbányai művészek kiállítása. Körgalériában: A Szent László Gimnázium kiállítása.

PEGAZUS-ART GALÉRIA (VIII., Gyulai Pál u. 16.). Urbán Gábor festőművész alkotásainak bemutatója és értékesítése.

PETŐFI CSARNOK (XIV., Zichy M. út). Repüléstörténeti és űrhajózási állandó kiállítás.

PETŐFI IRODALMI MÚZEUM (V., Károlyi Mihály u. 16.). Petőfi és kora – kiállítás. Móricz Zsigmond dolgozószobája. Déry Tibor dolgozószobája. Radnóti Miklós-emlékkiállítás. A Károlyi-palota története. Balassi Bálint-emlékkiállítás – Világjáró szerelem címmel. Verancsics Faustus-kiállítás. Székely Aladár fotográfiái. Arthur Koestler-kamarakiállítás.

POSTAMÚZEUM (VI., Andrássy út 3.). Postatörténeti kiállítás. Halló, itt Puskás Tivadar telefonja! című kiállítás.

RÁTH GYÖRGY MÚZEUM (VI., Városligeti fasor 12.). Kína művészete. Japán művészete. Koreai írószoba a XIX. század végén.

RÉT GALÉRIA (XI., Törökugrató u. 9.). Szécsi Katalin festőművész kamarakiállítása július 30-ig.

RÓZSA GALÉRIA (I., Szentháromság u. 15.). Naiv képzőművészeti alkotások árusításával egybekötött kiállítása. Régi magyar népszokásokat, népviseleteket a tanyavilágot ábrázoló képző- és iparművészeti alkotások bemutatója és árusítása.

RUTTKAI ÉVA-EMLÉKSZOBA (II., Keselyű u. 6/A). Szeptember 30-ig látható péntek 15–18 óráig.

SEMMELWEIS ORVOSTÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Apród u. 1–3.). Képek a gyógyítás múltjából.

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM (XIV., Hősök tere). Márványcsarnok: XVII. századi olasz barokk festészet. Metszettár: Lucas Van Leyden grafikai kiállítása. Német expresszionista grafikák című kiállítás.

SZOBORPARK MÚZEUM (XXII., Balatoni út). Szobrok és emlékművek a szocializmus időszakából.

TELEFÓNIA MÚZEUM (I., Úri u. 49.). A távbeszélő története felfedezésétől napjainkig.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM (Nemzeti Múzeum épületében). Magyarország állatvilága. A földtörténet emlékei Magyarországon. Az őslények világa.

TÉR GALÉRIA (XI., Kosztolányi Dezső tér 4.). Macskássy Izolda állandó kiállítása.

TM GALÉRIA (V., Fehér hajó u. 10.). Kortárs művészeti alkotások kiállítása.

ÚJPEST GALÉRIA (IV., Árpád út 4.). Kardos Judit Leporello című kiállítása július 30-ig.

VÁRFOK 14 MŰHELYGALÉRIA (I., Várfok u. 14.). Szotyory László kiállítása július 31-ig.

VÁRMEGYE GALÉRIA (V., Vármegye u. 11.). Szolnay Sándor-emlékkiállítás.

VÉGÁLLOMÁS GALÉRIA (II., Hűvösvölgy). Buda István festőművész kiállítása.

VIGADÓ GALÉRIA (V., Vigadó tér 2.). Bullás József festőművész kiállítása. A Magyar Fotóművészek Szövetségének kiállítása.

BULI VAN

AZTEC CLUB (VI., Mozsár u. 9.). 29–30-án Aztec dance party (soul, funky house).

BAMBOO TROPICAL CLUB (VI., Dessewffy u. 44.). Hét végén házibuli. Tánczene a nyolcvanas évekből. Belépő nincs.

CRAZY CAFE (VI., Jókai u. 30.). 29–30-án Musical-est.

CROSS–ROADS BLUES-KOCSMA (XI., Hamzsbégi–Szerémi sor sarkán). 30-án Dr. Walter (tradicionális blues).

E-KLUB (X., Népliget.). 29-én (20.30) Tengs-Lengs koncert.

FRANKLIN TROCADERO CAFE (V., Szent István krt. 15.). 29-én Latin Combo és latin diszkó. 30-án Salsa Fresa latin zenekar és latin diszkó.

KISCELLI MÚZEUM (III., Kiscelli út 108.). 31-én (19.00) Budapest Ragtime Band koncertje.

KÖZGÁZ DC (IX., Fővám tér 8.). 29-én Nonstop funky and soul diszkó. Dzsesszpihenő: Dániel Annah és együttese játszik. Mozifilmek: A szomszéd nője mindig zöldebb, Angie. Salátabár, jégkrémbár, koktélbár.

LUCKIES (II., Moszkva tér 3.). 29–30-án rockdiszkó.

MADE INN (VI., Andrássy út 112.). 31-én Funky soul weekend. Dj.: Janek és Fefe. 2-án Karaoke.

MÁJUSKERT ROKKKOCSMA (XXI., Táncsics Mihály u. 126.). 29-én (21.00) Sonia és a Sápadtarcúak. 30-án (21.00) P. G. Csoport.

MERLIN JAZZ KLUB (V., Gerlóczy u. 4.). Koncertek péntek–szombat–vasárnap 22 órától.

MOULIN CAFÉ (VI., Nagymező u. 17.). 31-én Machine Mouse.

ORCZY-KERT (VIII., Orczy tér 1.). 29-én (19.00) „Hipi, hipi hurrá!" – a Love együttes koncertje. 30-án (20.00) Latin-Amerikai Garden Party. Közreműködik: a Patrició Baeza Trió. (minden szombaton!) Blueskocsma: Minden hétfőn 19 órai kezdettel élő koncertekkel. 1-jén Tengs-Lengs.

PENNY KLUB (VII., Kertész u. 16.). 29-én (19.00) B. I. T.-klub – Süni. 30-án (21.00) diszkó. 1–2-án Régi zenét kedvelők klubja.

PESTI VÁRMEGYEHÁZ DÍSZUDVARA (V., Városház u. 7.). 1-jén (20.00) Creatív Art Jazz Trió. Az együttes tagjai: Vukán György (zongora), Berkes Balázs (bőgő), Balázs Elemér (dob). Közreműködik: Bontovics Kati (ének).

PETŐFI CSARNOK, PECSA CAFÉ (XIV., Zichy út 14.). 29-én Gerendás Péter Társaság (20.00). Minden alkalommal szalonnasütés.

PICASSO POINT PUB (VI., Hajós u. 31.). 29–30-án Dance, funky, rock and roll táncőrület.

SAIGON LIVE ROCK KLUB (V., Arany J. u. 13.). 29–30-án rockdiszkó. 2-án Török Ádám és a R.A.B.B. 3-án St. Martin.

SANCHO AMERICAN–MEXICAN PUB (VII., Dohány u. 20.). 30-án (21.00) Karaoke és diszkó.

III/III-AS KLUB (VIII., Golgota u. 3.). 29-én Független Adó. 30-án Irigy Hónaljmirigy.

Mint már évek óta, idén is megrendezik Pestszenterzsébeten, a Kossuth Lajos utcában a szüreti mulatságot és vásárt. A háromnapos „utcabál" október 7-én, 8-án és 9-én tekinthető meg, amelyen fazekasok, iparművészek készítenek különböző kis emléktárgyakat, emellett színészek és zenészek szórakoztatják az érdeklődőket.

A rendezvény színvonala évről évre javul, és egyre többen látogatják a régi idők szüreteinek hangulatát visszahozó mulatságot.

Széchényi Könyvtár: Ember az embertelenségben

Egy háború kitöréséről ritkán emlékezik meg az utókor – elfeledni azonban nem lehet, hogy június 28-án volt az első világháború kezdetét jelentő szarajevói pisztolylövés eldördülésének nyolcvanadik évfordulója.

Az elmúlt nyolcvan évben visszaemlékezések, ezredtörténetek és egyéb monográfiák, tanulmányok sokasága jelent meg a „nagy háború"ról". Emlékkiállítást, tárlatot azonban ritkán rendeztek róla, s ha mégis, akkor inkább a hadtörténeti eseményeket mutatták be. Ezt a hagyományt kívánta megtörni az Országos Széchényi Könyvtár, amikor az eddigiektől eltérő módon a katona, a szenvedő ember, és a nélkülöző hátország szempontjából kívánta felidézni az első világháborút. A november 30-ig nyitva tartó tárlat címe is ezt idézi: „Ember az embertelenségben".

Az évforduló mellett az is apropót adott a kiállítás megrendezésére, hogy tavaly befejeződött a könyvtár első világháborús fotógyűjteményének restaurálása. Eközben kiderült, hogy ezek a fényképek olyan információkat közvetítenek a világháború szenvedő hőseiről, amelyeket semmilyen leírás nem pótolhat. A képeket a Hadtörténeti Múzeum gyűjteményéből származó tárgyakkal – egyenruhákkal, fegyverekkel, kitüntetésekkel, rendjelekkel, plakátokkal és apró nyomtatványokkal – egészítették ki.

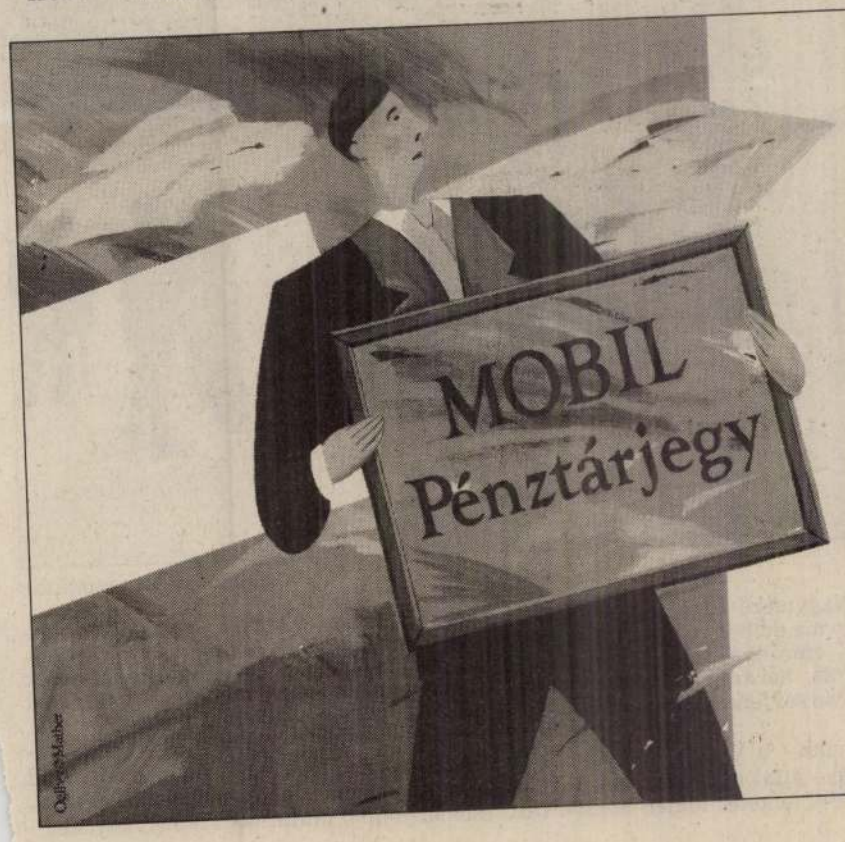

Kivétel

A Mobil Pénztárjegybe fektetett pénzéből bármikor kivehet, ha számlán tartja. A számlán maradó összeg változatlan feltételekkel kamatozik

A Merkantil Bank új befektetési lehetőséget kínál azoknak, akik nem tudják pontosan, hogy mennyi időre akarják lekötni pénzüket.

A MOBIL Pénztárjegy a piaci kamatlábakhoz alkalmazkodó, változó kamatozású befektetés, amely maximálisan 3 éves lejáratú. Igen magas,

22% bruttó alapkamat

mellett **90 naponta +1% kamatprémiumot** ad, melyek összeadódnak. Ha nem otthon, hanem biztonságban, számlán tartja, **bármikor, bármennyit** kivehet belőle, a **fennmaradó befektetés az eredeti feltételekkel tovább kamatozik.**

A MOBIL Pénztárjegy további előnye, hogy

- azok a befektetőink, akik a Merkantil Car-nál gépkocsivásárláshoz váltják be MOBIL Pénztárjegyüket, kedvezményes hitelkonstrukciót vehetnek igénybe
- átutalással is befizethető
- már 10000 Ft-tól tetszőleges címletben is váltható
- bemutatóra és névre szóló változatban is kapható

Ha felkeltette érdeklődését ez a rövid és hosszú távra egyaránt kedvező, rugalmas befektetés, küldje vissza az alábbi szelvényt és mi ingyenes ismertetőt küldünk Önnek.

MERKANTIL BANK RT.

A Kwh BANKCSOPORT TAGJA

KREATÍV EMBEREKNEK
KREATÍV MEGOLDÁSOK

NSZ

Kérem, küldjenek információt a Merkantil Bank Mobil Pénztárjegyről!

Név: .....

Cím: .....

Munkahely: .....

MERKANTIL BANK RT. 1051 BUDAPEST V., JÓZSEF ATTILA UTCA 24., 1365 PF 670, TELEFON: 266-3249

1933 III. 12.

(-) **A szegedi templomtér.** A szegedi fogadalmi templom tere a maga egészében egyetlenegy embernek az alkotása, *Régi-Rerrich* Béláé, a korán elhalt épitőmüvészé. Csak a helyet kapta hozzá, minden, ami ott áll ma, az ő koncepciója. Néhai Klebelsberg Kunónak egyik legszerencsésebb elhatározása volt, hogy miután a pályázatból Rerrich terve került ki győztesen, rá is bizta a gondolat megvalósitását. Azt a teret, egészében is, részeiben is érdemes volt képeskönyvben megörökiteni, hogy a képek utján megismerhessék azok is, kiknek az eredetit megnézniök nincsen módjukban. Az Egyetemi Nyomda agilis kiadóvállalata a fényképfölvételek hosszu sorát albumba gyüjtötte és tetszetős kiállitásu könyvben prezentálja a közönségnek. Csaknem nyolcvan lapot töltenek meg az érdekesebbnél-érdekesebb felvételek, melyek a teret kivülről is, belülről is, a legkülönbözőbb irányokból és szögekből nézve bemutatják s minden érdekes részletére külön is kiterjeszkednek. Látjuk a mai templomteret egykori alakjában, mikor az épitkezést még meg sem kezdték rajta. S látjuk Rerrich pályakoszorus tervének eredetijét, egész nagyszabásu voltában. A győztes terv szerint a tér nem záródott volna le a fogadalmi templommal, hanem rajta messze tul folytatódott volna ugy, hogy a templom az uj térnek a közepére került volna. Talán egyszer, boldogabb időkben, lehetséges lesz még majd visszatérni Rerrich eredeti elképzeléséhez. A kegyelet célját is szolgáló kötethez Kertész K. Róbert irt előszót, Móra Ferenc hangulatos emlékezést, Ybl Ervin pedig müvészeti szempontból méltatja a tér épitészetét és szobrászati diszét. Ujság

eladványt helyesen fejtették meg ezenkívül: Gombás Tici, Strark Ede, Polgár Marcellné, Polgár Marcell, Ring Bertalanné, Forschner ános, Vajda Viola, dr. Forró György (Budapest), Berger László (Tolna), Gilitz Gizi (Pécs), r. Günsberger Lipót (Nagykanizsa), Hochmann Dezsőné (Kispest), Pichler Ferenc (Kalocsa), Steinmetz Sándor (Kispest), Szőllősi László (Szarvas), Vámfalvi Erzsébet (Kiskunfélegyháza).

Sorsolás utján ezen a héten Langenstein anka (Budapest, Aggteleki-utca 12.) nyerte eitner Ferenc bridgekönyvét.

*

A bridge teljes elsajátitásához nélkülözhetetn egy jó tankönyv. E célra ajánlható Leitner Ferenc: „Bridge, szórakozás, tudomány, port" c. könyve, mely 3.60 pengő beküldése lenében kiadóhivatalunk utján megrendelhető.

port közvetitője

eletek

jük belföldi és külföldi cégek gyarországi üzleti összeköttint.

232. Lista

92 Szófia: aluminium- és bádoglemez, horgonyozott lemez, vaslemez, sárgarézlemez, -rud és -tömb, vörösrézlemez, -rud és -tömb, vizmérő, izzólámpa, villamosszámlálókészülék.
30. Berlin: kozmaolaj.
35 Linese: gyümölcs

Hitler Firenzében

(Római tudósítónktól)

A trieszti Savoia Excelsior Szállodában pénteken este árverésen kínálják eladásra Adolf Hitler húsz, 1910 és 1914 közötti vízfestményét. A kis méretű, 30×35 centiméteres akvarellek München és Bécs látképeit ábrázolják.

Aligha kell bizonyítani, hogy bár ezúttal nem műkincsekről van szó, igen nagy az érdeklődés az árverés iránt. Néhány európai tévé, köztük egy német televíziós társaság máris lekötötte az egyenes közvetítést. Az akvarellek keddtől már meg is tekinthetők a trieszti szállodában.

Giorgio Morales firenzei polgármester viszont azzal a kéréssel fordult az olasz kormányhoz, hogy akadályozza meg a festmények külföldre kerülését. Firenze szeretné megvenni a képeket, hogy állandó kiállítást rendezzen belőlük a város leghíresebb képtárában, az Uffiziben. Ha a tervet megvalósítják, akkor Hitler akvarelljei az olasz reneszánsz olyan klasszikusainak művei mellett kaphatnak majd helyet, mint Botticelli, Raffaello és Michelangelo.

Alitalia–KLM házasság?

(Római tudósítónktól)

Az Alitalia-részvények árfolyama hihetetlenül megugrott, 11 százalékkal emelkedett a milánói tőzsdén azt követően, hogy *Amato* olasz kormányfő nyilvánosságra hozta az állami szektor privatizációs tervét.

A javaslat a légi szállítást a stratégiai szektorok közé sorolja, ahol a privatizálás végeredményeként is megmarad a „viszonylag magas állami részesedés", ám előirányozza, hogy az Alitalia külföldi részvétellel kapjon tőkeinjekciót. Az olasz gazdasági sajtóban máris megindult a találgatás, s a holland KLM-et említik lehetséges szövetséges partnerként. A hírt egy [illegible]

Budapest új díszpolgárai egymás között

SZABÓ BARNABÁS FELVÉTELE

(Munkatársunktól)

Száztizenkilenc éve, 1873. november 17-én, egyesült Buda, Pest és Óbuda. A főváros tegnapi „születésnapján" ünnepi közgyűlést tartott Budapest közgyűlése. Ezt követően *Demszky Gábor* főpolgármester átnyújtotta a Budapest díszpolgárainak járó okleveleket.

A főváros érdekében végzett tevékenységük elismeréseképp négyen kapták meg a rangos címet. Felvételünkön Budapest három új díszpolgára: balról jobbra *Preisich Gábor* építész, *Mándy Iván* író és *Lamberto Gardelli* karmester. A negyedik kitüntetett *Kővágó János*, a főváros nyugalmazott polgármestere. A Pro Urbe-díjat hatan, a Budapestért elismerést tizennyolcan vehették át az ünnepségen.

A NAP RAJZA: Bremer Gábor

ILLEGALITÁSBAN

– A belügy retteg, hogy minden pincében baloldali összeesküvés folyik...

Megtévesztő számítástechnikai tanfolyamok

A KSH szerint a reális képzési idő 800–1200 óra

(Munkatársunktól)

Megtévesztő szövegezésű szórólapokat terjesztettek egyes, a Központi Számítástechnikai Szakképzési Jegyzékbe tartozó, illetve még bejegyzésre váró cégek – erről tájékoztatta lapunkat a Központi Statisztikai Hivatal.

A számítástechnikai piacon egyre több olyan szervezet működik, amely nem ad megfelelő szakmai felkészítést. Ráadásul olyanoknak is ígérik a felsőfokú számítástechnikai szakképesítések megszerzését, akik erre – a KSH szakembereinek megítélése szerint – nem alkalmasak.

A „felsőfokú" információrendszer-szervező, információrendszer-programozó, illetve számítógéprendszer-programozó szakképesítések megszerzésére felkészítő tanfolyamok közül csak azok tekinthetők megalapozottnak, amelyek az előírt ismeretanyag elsajátítását legkevesebb 800–1200 órás képzési idő alatt tervezik felsőfokú iskolai végzettséggel, valamint 1-2 éves gyakorlattal rendelkezők számára. A KSH tájékoztatójából kiderül az is, a hivatal nem támogatja a 2-4 éves képzési időt és a heti 10 órás tanfolyami szakképzéseket, ha azok a felsőfokú szakképesítések megszerzését közvetlenül az érettségi után helyezik kilátásba.

A KSH állásfoglalásával ellentétes tanfolyamok indításához egyedi engedély, vagy konkrét kísérleti képzési engedélyszám szükséges. Ilyet azonban nem adtak, és a tervek szerint nem is adnak majd ki.

AZ ÁLDOZAT OROSZ VAGY UKRÁN

Gyilkosság Nyíregyházán

(Tudósítónktól)

A kedd reggeli órákban egy 35-45 év körüli nő holttestét fedezték fel Nyíregyházán, az úgynevezett KGST-piactól körülbelül 700 méterre, a vasúti sínek közelében. A nyomozás első megállapítása szerint az áldozat orosz vagy ukrán nemzetiségű lehetett, a sérülési nyomok a fején voltak.

Az elhunyt nőnél iratokat nem találtak, azonban mind a ruházata, mind pedig a nála talált levelek alapján azok egyike lehetett, akik rendszeresen árulnak az említett nyíregyházi piacon.

A nagy erőkkel megkezdett nyomozás egyrészt az áldozat személyazonosságát hivatott megállapítani, azt is tisztázandó, hogy nem valamiféle leszámolás következtében oltották-e ki az életét. Az is elképzelhető, hogy a nő rablótámadás áldozata lett. Az sem kizárt, hogy a bűncselekményt nem ott követték el, ahol a tetemet megtalálták.

Leopárd-akció Szicíliában a maffia felgöngyölítésére

(Római tudósítónktól)

Sajtóértesülések szerint egy ke-

Aggódó képviselők Hajdú-Biharban

Levél a megyei főügyésznek

Hajdú-Bihar megye közéleti tisztaságáért és közbiztonsági helyzetéért aggódó országgyűlé[illegible]

Az MTI debreceni tudósítójának érdeklődésére kedden este Szeszák Gyula megerősítette

Sörvilágcsúcs

Huszonnégy óra alatt 753 korsó 12 fokos sört fogyasztott el a cseh *Érett Alkoholisták Klubjának* 30 tagja. A Prágától keletre fekvő Mlada Boleslav

PREISCH Gábor épített

KASZPAROV INDUL A CSAPAT EB-N

Csonka család Debrecenben

Sakk

Sajtótájékoztatót tartottak tegnap a szövetségben. A legfontosabb tudnivalók: *1.* A X. csapat Európa-bajnokságon a pénteki megnyitót követően szombat délután három órakor indulnak az órák a debreceni Arany Bika szállóban; *2.* A viadalon 38 ország versenyzői vesznek részt, a férfiak mezőnyében 42, a nők versenyében 38 együttes játékosai ülnek asztalhoz; *3.* Az EB sztárvendége a világbajnoki címvédő *Garri Kaszparov* lesz, aki éppen a tájékoztató időpontjában érkezett telefaxüzenetében erősítette meg részvételi szándékát; *4.* A magyarok a házigazda jogán három-három csapatot indíthatnak, ám – amint azt ebben a sportágban megszokhattuk – az összeállítások körül adódott némi bonyodalom: a *Polgár*-nővérek közül végül egyik sem képviseli Magyarországot, ellentétben a manilai olimpián tanúsított viselkedése miatt a versenyzéstől egy időre felfüggesztett *Adorjánnal*; *5.* Íme a névsorok! Férfiak. A: *Portisch, Csernyin, Adorján, Csom, Lukács*, B: *Sax, Pintér, Horváth J., Tolnai, Petrán*, C: *Horváth Cs., Varga, Almási, Lékó, Fogarasi*. Nők. A: *Mádl, Verőci, Ivánka*, B: *Horváth, Zimmersmann, Porubszky*, C: *Horváthné, Grábics, Csőke*.

A tájékoztató legizgalmasabb percei természetesen azok voltak, amelyek a válogatási herce-hurca állomásainak sorolásával teltek. Ebben az időszakban szót kapott *Kunos Péter* elnök, *Ambrus Zoltán* főtitkár és *Tompa János* szövetségi kapitány is. Így aztán autentikusabbnál autentikusabb forrásokból bizonyosodhattunk meg róla, hogy a Nemzetközi Sakk Szövetség zászlaján hirdetett jelmondat, miszerint *Gens una sumus* („Egy nemzet vagyunk"), a Falk Miksa utcai székházban dolgozók szabad fordításában (vagyis hogy *„Egy család vagyunk"*) enyhén szólva nevetségesen hangzik.

Vajon a sakkozók közötti ellenségeskedés, a folyamatos béketlenség magyar sajátosság vagy határoktól függetlenül jellemzi az egész sportágat? A jelenlévők között mindenesetre ott volt *Kubát János*, a két évvel ezelőtti újvidéki olimpia igazgatója, a nemrégiben befejeződött *Fischer–Szpasszkij* páros mérkőzés egyik szervezője, akitől jó okkal remélhettem hiteles választ a kérdésre.

– A sakk a hiú emberek játéka, ezért senki ne csodálkozzék azon, hogy egyik versenyzőt a másikról kérdezve mindig ott lesz a feleletben a „de" szócska – mondta a korábban görög asztalitenisz szövetségi kapitányként, majd a délvidéki magyarság napilapjánál, az *Új Szónál* főszerkesztőként dolgozó Kubát János. – Az más lapra tartozik, hogy az ellenszenv és a háború között van némi különbség. És a magyar sakksportban, sajnos, jó ideje háború zajlik.

– *Ön szerint kik harcolnak kik ellen?*

– Nyilvánvaló, hogy, mint mindenütt, Magyarországon is vannak egymással kevésbé szimpatizáló sakkozók, de bármilyen furcsa, elsősorban férfiak és nők között folyik a küzdelem. Mondhatom konkrétabban is: a világklasszis Polgár-nővérekkel szembeni állandó elutasítás szerintem abból fakad, hogy az érzékenységben fölülmúlhatatlan férfi sakkozók felsőbbrendűnek érzik magukat. Képtelenek tudomásul venni, amit előbb-utóbb úgy is kénytelenek lesznek: a másik nem semmivel sem kevesebb náluk. Muszáj lesz belátniuk, hogy sokkal nagyobb alázattal kell viseltetniük a sportág iránt. A magyar sakkozás helyzete azért tér el az összes többi országétól, mert sehol másutt nincsenek Polgárékhoz hasonló képességű játékosok.

– *Az egykoron több, ma már kevesebb bírálatot kapott családfő, Polgár László követelései ezek szerint kivétel nélkül jogosak?*

– Minden részletet természetesen nem ismerek, de számomra elég annyi: *Bobby Fischer* első kérdése mostanában az, hogy mit játszott Sanghajban Polgár Zsuzsa. Judit és Zsuzsa olyan fenomenális tehetségek, akiket az egész világ csodálattal bámul, s akiknek egyetlen országban sem lennének anyagi természetű vitáik. Számomra magától értetődő, hogy a szövetségnek nem lehet fontosabb feladata, mint a biztos pénzügyi háttér megteremtése. Nem hiszem, hogy Polgárék nevére ne röpülnének önként és dalolva a szponzorok.

– *Ezek szerint, ha megkérdeznék, lenne néhány tanácsa a vezetőknek...*

– Nem feladatom a tanácsosztogatás, bár jugoszláviai magyarként kötelességemnek érzem a segítségnyújtást. Most is ezért vagyok itt, s ezért utazom el Debrecenbe. Nem titok: az EB-n például amellett korteskedem majd *Florencio Campomanesnél*, a FIDE elnökénél, hogy a világkiállítás évében, 1996-ban Magyarország rendezhesse a sakkolimpiát.

Bruckner Gábor

*

A női sakkvilágbajnok-jelöltek sanghaji versenyén *Polgár Zsuzsa* remizett a kínai *Csin Kan-jinggel*, s 10,5 ponttal továbbra is fölényesen vezeti a mezőnyt.

A VONAL VÉGÉN

Fa Nándor

(Párizsi tudósítónktól)

– Utolsó napjait tölti szárazon...

– Igen, vasárnap délután a franciaországi Les Sables Holonne-ból rajtol a Föld körüli, kikötés nélküli vitorlásverseny mezőnye, amelyen én is elindulok. Ez a második ilyen jellegű viadal, az első négy évvel ezelőtt volt. Már akkor is kacérkodtam a részvétellel, de sajnos nem tudtam befejezni a hajóm építését.

– Hogyan készült erre a versenyre?

– Minthogy egész életemet versenyzéssel töltöttem, ennél jobb edzést nem tudok elképzelni. Tulajdonképpen csak a hajót kellett felkészítenem, s persze lelkileg ráhangolódnom, hogy négy hónapig saját képmásomon kívül mást nem látok.

– A hajón kellett-e jelentősebb módosításokat végrehajtania?

– Ez a hajó a korábbi, Föld körüli utamra készült, de azt kikötésekkel futottam. Ez a nonstop verseny viszont minden szempontból speciális körülményeket kíván, s erre a hajót is fel kellett készíteni. Valójában minden percem a hajó átépítésével telt. Ezt követően – a versenyszabályoknak megfelelően – a mezőny többi tagjával együtt egy kvalifikációs kört kellett futnom az Atlanti-óceánon. Mintegy 2500 mérföldet tettünk meg, s Gibraltár érintésével az Azori-szigeteket megkerülve érkeztünk vissza a francia partokra.

– Mi lesz az étrend a hosszú út során?

– Egyelőre csak a nyersanyagról tudok beszámolni. Tartósított, szárított, konzervált élelmiszerek, tojás, zöldségek, gyümölcsök vannak a rakrészben.

– Mi az útvonal?

– Déli irányban elhaladunk előbb Európa, majd Afrika mellett, utána keletre fordulunk, s Ausztrália, Új-Zéland, majd Dél-Amerika „alatt" áthajózva fordulunk ismét Európa felé. A főbb irányok meghatározásán kívül egyébként az útvonal teljesen szabad. A távolság mintegy 24 ezer mérföld.

– A verseny időtartama ezek szerint négy hónap lesz?

– A négy évvel ezelőtt felállított rekord 109 nap és néhány óra volt. 105 napnál hamarabb ezt a távot most sem lehet megtenni. Ez már így is autósebesség.

– A mezőny?

– Tizennégy hajó indul. Ebből tíz a világ legjobb vitorlázója, mondanom sem kell, a világ legjobb hajóin. Monacói, olasz, francia, spanyol, amerikai és svájci versenyzők indulnak. No meg egy magyar.

– Jó szelet, sok szerencsét!

– Köszönöm.

Seres Attila

HAT VB-SELEJTEZŐ EURÓPÁBAN

Törökvész fenyegeti Londont?

Labdarúgás

Négy európai csoportban

rát, *Giuseppe Signorit* favorizálja.

2. csoport: Anglia–Törökország. Ha azt hiszik, a törökök

noki címvédő dánok csupán három, egyaránt gól nélküli döntetlent értek el eddig a vb-selejtező csoportban, és most

Kovács Jenő időt kért

(Megyei tudósítónktól)

Hosszasan ülésezett tegnap a Rába igazgatótanácsa. A kiadott szűkszavú közlemény szerint a győri egyesület irányításáról, valamint az elrendelt pénzügyi vizsgálat által feltárt hiányosságokról tárgyaltak. Az igazgatótanács kezdeményezte *Kovács Jenő* sportmenedzser munkaviszonyának közös megegyezéssel való megszüntetését. A menedzser huszonnégy óra gondolkodási időt kért.

173/2001

Tisztelt Kolléga!

2001 május 11-ére kötetlen találkozót szervezünk külföldi és magyar intézetigazgatók és szakemberek számára, amelynek keretében az európai művészettörténeti intézetek kapcsolatainak új lehetőségeit szeretnénk megbeszélni.

A találkozó célja kettős. Egyrészt kapcsolatok kiépítése a dokumentáció, az archívumok, a művészettörténeti forráskiadványok, valamint adatbázisok és könyvtárak internet-kapcsolata területén. Másrészt közös kutatási lehetőségek megvitatása az 1920-1930-as évek kelet-közép-európai képzőművészetében. Távolabbi célunk vándorkiállítás szervezése, amely 2004-ben Budapesten indulna.

Mivel a "határok" meghúzása nehéz, meghívtunk "nyugati" kollégákat is tanácsadásra.

Későbbiekben a múzeumok bevonása is nagyobb mértékű lesz.

Elnézést kérünk a túl közeli időpontért, de a nyár előtt a külföldi kollégáknak ez tűnt a legmegfelelőbbnek.

Budapest, 2000 április 26.

Üdvözlettel:

(Beke László)

igazgató

Felvilágosítás:

Gellér Katalin 356-0763, gekati@arthist.mta.hu

Preisich Gábor építész:

Fáj a szívem a beépített zöld területekért

A második világháború után jelentkezett a Fővárosi Közmunkák Tanácsa vezetésénél a harmincéves, akkoriban már neves tervező-építészként számon tartott *Preisich* Gábor. Nevéhez fűződik Budapest általános rendezési terve és a *„Budapest városépítésének története"* címmel megjelent háromkötetes munka. 1948-ban megszervezte a főváros városrendezési tervezőintézetét – a mai Buváti elődjét –, '49-től néhány esztendeig a főváros városrendezési ügyosztályának vezetői székét foglalhatta el. 1975-ben munkásságát, akárcsak *Kodály* Zoltánét és *Illyés* Gyuláét, Herder-díjjal jutalmazták. Preisich Gábort 80 évesen – 1990-ben – a Magyar Tudományos Akadémia tagjává fogadta, s idén megkapta a *Budapest díszpolgára* címet.

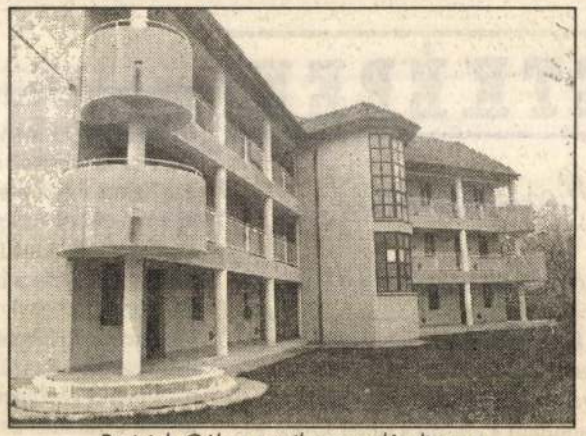

Preisich Gábor egyik megvalósult terve

Az akadémikus professzor még negyven év múltán is mosolyogva meséli, miként kritizálta meg *Sztálin* – kőbe faragott szindikalizmusnak titulálva –, a jeles építészkollégákkal közösen tervezett, az egykori Vilma királyné fasor (később Gorkij fasor) és Aréna út (Dózsa György út) sarkán álló MÉMOSZ-székházat. Érdeklődésemre hirtelenjében csak néhány általa tervezett, szívéhez közel álló épületéről ejt szót: a Gugger-hegyi Cseppkő utcában lévő gyermekotthonról és a Bartók Béla úti Bartók Mozinak otthont adó házról.

– A II. világháború után sajnos sok minden másként alakult, mint ahogyan azt mi, a tervek megálmodói elképzeltük. *Pályafutásom során elsősorban akkor szomorodtam el, amikor az általános rendezési tervben zöld területnek szánt övezeteket beépítettek.* A Rákospatak völgyében valamikor a '60-as évek elején iparüzemek telepítését határozták el, s heves tiltakozásom sem tudta megakadályozni a szándék valóra váltását. Volt eset, hogy a városháza osztályvezetőjénél reklamáltam – úgy tizenöt éve –, amikor Pasaréten az egykori Bolyai Akadémia ligetes területére a honvédség ormótlan bérházakat húzott fel. Az osztályvezető előkerített egy paragrafust, mely szerint a honvédséget nem kötik az építészeti szabályok…

– Azért olykor sikerült mentenie a menthetőt, például a Batthyány téri Erzsébet-templomot az ötvenes években.

– Akkoriban a főváros városrendezési ügyosztályának vezetőjeként adtam bizonyos összeget a romos templom tatarozására. *Rákosi* „elvtárs" utasítására másnap magyarázatot követelt tőlem a város vezetése. Még csak hazudnom se kellett, hiszen a templom elbontása valóban többe került volna, mint az elvégzett állagmegóvási munka.

– S a meghiúsult kezdeményezések?

– Veszteség, hogy nem valósult meg, ami a közmunkatanácsnál dédelgetett tervünk volt: Budán a Városmajort, a Vérmezőt, a Horvátkertet és az egész Tabánt a Dunáig elterülő összefüggő zöld területté alakítottuk volna.

– Ha tehetné, közkívánatra megindítaná a rút kategóriába sorolt épületek bontását?

– Van olyan épület, amit jobb lett volna meg nem építeni, de ha már megvan, jó állapotú épületre nem mondom, hogy el kellene törölni a föld színéről.

– A Roosevelt téri „spenótháznak" csúfolt irodaházért – úgy tudom – még tervezője szíve sem szakadna meg.

– Ez tényleg köztudottan negatív példa, mint a Naphegy téren emelt, az ötvenes évek szocialista-realista euforiájában alkotott Távirati Iroda tömbje. Hangsúlyozom, annak modern kiegészítését nem tartom elvetendőnek. Az egyik fájdalmasan jóvátehetetlen kár a budai hegyvidék túl sűrű beépítése. Az oda nem illő épületek ellen is hiába hadakoztam. Még a fákat sem lehetett megmenteni, amiket lelketlenül irtottak, hogy a munkagépek kényelmesen elférjenek.

– Állt olyan középület, amit vétek volt elbontani?

– Vérzik a szívem a Margit-szigeti Ybl-fürdőért, amely jó állapotban vészelt át nehéz időket, mégis kimondták feje fölött a halálos ítéletet.

– Ha lehetne, nem robbantana fel egyes lakótelepeket?

– Lakótelepek építése Budapest gyors növekedése idején szükségszerű volt, jóllehet a sablonos formák helyett emberibbet is létre lehetett volna hozni. Ám e tömböket – ha már megvannak – nem lebontani, hanem üzletekkel, parkokkal lakható környezetté kellene alakítani.

Haller Szilveszter

Kővágó József nyugalmazott polgármester:

Nyugati segélyt ígértek Budapest helyreállítására

Kővágó József kétszer is betöltötte Budapest polgármesteri tisztét: először 1945. december 14-től 1947. június 3-ig (amikor is a Kisgazdapárt többi vezetőjének lefogása után lemondott és visszavonult a közélettől), másodszor pedig – mint kérdésünkre mondja: – „inkább jelképes megtisztelteltetésként" 1956. november 1-jétől. Ezúttal néhány hét múlva menekülnie kell: november 30-án már Bécsben van feleségével és kislányával. A szeretett magyar fővárosért azonban továbbra is felelősnek érzi magát; erről beszél, amikor New Yersey-i otthonában telefonon keressük:

– Amint Ausztriába érkeztünk, nekem máris azon járt az eszem, hogy hogyan lehetne Budapest újjáépítéséhez nyugati segélyt szerezni. Hiszen ekkor még a háborús károk se jöttek rendbe, és az orosz támadás további rombolást okozott. A hágai székhelyű *Városok Nemzetközi Szövetségéhez* fordultam, s amikor később felkerestem őket, egy tervet terjesztettem elő, amelynek a lényege az volt, hogy *a szövetség pénzén lehetne újjáépíteni a főbb középületeket, kórházakat és esetleg a lakóépületek egy részét.* A szövetség végrehajtó bizottsága megtárgyalta a kérdést, és végül úgy foglalt állást, hogy elvben hajlandók megadni a támogatást, de csak akkor, *ha Budapest szabad ország fővárosa lesz.*

– Ez most 33 év után bekövetkezett…

– A szabad választások után újra írtam egy levelet a szövetségnek, amelyben emlékeztettem őket ígéretükre.

– És kapott választ?

– Igen. Elismerték, hogy *kötelezettségük ma is fennáll.* Ennek a lehetőségnek azonban – nem tudom, miért – nem „nyúlt utána" a városvezetés.

– Tudnak egyáltalán róla? Ön beszélt erről a főpolgármesternek?

– Igen. *Demszky* Gábornak még azelőtt átadtam az ezzel kapcsolatos dokumentumokat, mielőtt elfoglalta volna a főpolgármesteri széket. Levelemet a közgyűlés is megkapta, de ezt nem követték cselekedetek. Én magam a továbbiakban nem kívánok ezzel foglalkozni, hiszen a városnak szabadon választott vezetése van…

– Beszéljünk akkor még egy kicsit a múltról. Ön mindkét polgármestersége alatt egy romos főváros élén állt. Tudna mégis kellemes élményekről beszámolni ezekből a nehéz időkből?

– Mindenképpen pozitív élmény, hogy a háború után a lakosság körében alapvetően optimista hangulat uralkodott: *a budapestiek maguk is dolgozni akartak, megindítani az életet.* A város vezetésének nem kellett a maihoz hasonló politikai vitákkal küszködnie; az első évben még a kommunistákkal is együtt tudtunk működni. Személyes élményem, hogy a dél-zalai Lispéről akkor hozták fel az első szállítmány cseppfolyósított propán-bután gázt vasúti teherkocsikon. Novemberben, mielőtt átvettem a város vezetését, már néhány órára be lehetett indítani a gázszolgáltatást. Így érett be korábbi alpolgármesteri tevékenységem gyümölcse. Ezenkívül először én mérettem föl az épületek és más létesítmények állapotát, amit könyv formájában is publikáltam *A város közállapotai* címmel.

– Hogyan látja a mai Budapest „közállapotait"? Sokan vélik úgy, hogy a rendszerváltás a „lelki romokból" való felépülést jelenti…

– Úgy látom, *ma nincs meg az a hit és remény* az emberekben, az az öntevékenység, ami a háború után megvolt. 45-ben például a kerületek maguk szervezkedtek. Most borzasztó veszekedések vannak a kerületek között, a kerületeken belül, a város és a kerületek között is. Nem volt okos dolog a fővárosi törvénnyel Budapestet 22 városra szaggatni. 45-ben működőképesebb volt a közigazgatási rendszer.

– Úgy tűnik, a távolból ma is figyelemmel kíséri a főváros sorsát.

– Igen. És már többször is jártam otthon az utóbbi években.

– Ilyenkor merre sétál legszívesebben? Merre jár, amikor úgy gondolja, hogy ma is szívesen lenne Budapest első polgára, és mikor érzi úgy, hogy legszívesebben visszautazna Amerikába?

– Ó, én olyan szerelmes vagyok Budapestbe, hogy még romjaiban is szerettem… Nagyon szívesen nézem a belvárosi Duna-partot, örülök, hogy a szállodasor felépült, úgy, ahogy annak idején én is szerettem volna. Nagyon szépen sikerült – szebben, mint ahogy valaha is elképzeltem – a Vár helyreállítása. Ebben egyébként nekem is van némi érdemem, hiszen mi tiltottuk meg az olyan újjáépítéseket, amik változtattak volna az eredeti képen. Sajnos nagyon rossz állapotban vannak a Nagykörút gyönyörű neoreneszánsz és szecessziós házai. Ilyen ékszere pedig nincs Európa több városának. Persze nem nagyon tetszenek a skatulyaszerű új bérházak, de tudom, hogy kevés pénzből nem lehetetett volna sokkal jobbat csinálni. És akár tetszik valami, akár nem: én mindig boldog vagyok, ha hazamegyek.

(bethlenfalvy)

a beavatkozástól, tudják, hogy fel kellene számolni a háborús tűzfészket, meg kellene menteni a népirtás szerencsétlen áldozatait, de… ők is félnek a vérontás kiszélesedésétől.

Minden másképpen van – és lesz is talán? Alighanem. Új világ más tényezőkkel, más gondolkodásmóddal, más emberi törekvésekkel és talán egy kicsit más emberi értékrendszerrel is az, mely bennünket majd bizonyosan körülvesz. Az a generáció, amely a jelen előzményeit ismeri, tudja, elszenvedte, a jövőt remélte – csalódott. Azt hiszem, joggal. De nézem az utcán a gyerekeket, akiknek szeme úgy csillog a sok fény, a játékok láttán; s nézem a fiatalokat, akik talán csak a tizedét élték át annak, ami rossz, embergyötrő és jellemromboló volt ezen évszázadban – nos, jó hogy ők, a fiatalok kedélyesen sietnek az utcán, egymás kezét fogják, úgy nyújtják át a tölcsérfagylaltot a hideg decemberben, mint ha piros rózsát kínálnának szívük választottjának… Innen is látom, igen, bizonyosan *minden másképp lesz;* új értékrendekkel, új gondolkodásmóddal. Mert ki fogják alakítani a mai fiatalok, a maguk módján megtisztítva a tegnapot, rossz sallangjaitól, akkor is, ha sok minden, ami nekünk fontos, számukra percek alatt avulttá válik.

Olyan könnyű karácsony előtt remélni. Bízom benne – mert az élet mindig erősebb –, hogy igenis a közeljövőben, persze nem hetek, hónapok alatt, nálunk is *minden megint másképp lesz,* és akkor hamar feledésbe merülnek a nagyon nehéz évek bajai, csalódásai. Csalódásaink történelmi szakasza is. Minden másképp – reményünk szerint – *jobb és szebb* lesz!

Földes Péter

Magyar Nemzet

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Elnöke: **PETHŐ TIBOR**
Tagjai: **BÁCSKAI TAMÁS, FÖLDES PÉTER, JUHÁSZ GYULA, RUFFY PÉTER**

Főszerkesztő: **KRASZNAI ZOLTÁN**
Főszerkesztő-helyettesek: **SZÉNYI GÁBOR, TÓBIÁS ÁRON**
Publicisztikai szerkesztő: **TÓTH GÁBOR**

Vezető publicista: **KRISTÓF ATTILA**

Kiadja a Magyar Nemzet Kiadó Részvénytársaság
Felelős kiadó: az Rt.igazgatósága
Vezérigazgató: **GRUBER LÁSZLÓ**

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1092 Budapest, Kinizsi u. 30–36.
Telefon: 266-4141
Fax: 266-4255
Postacímünk: 1392 Pf. 276.

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (Helir) 1900 Budapest XIII., Lehel u. 10/A, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a Postabank Rt. 219-98636, 021-02799 pénzforgalmi jelzőszámra.

Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat
H–1389 Budapest, postafiók 149.

Szedés: Magyar Nemzet Kiadó Rt.

Nyomás: Athenaeum Nyomda, Budapest

Felelős vezető: **Vida József igazgató**

HU ISSN 0133–185X HU ISSN 0237–3793

M. Nemzet 1992. dec. 24.

demokratikus közállapotok uralkodnak. Egyéni és szórványos hazatérések történtek, de nagyobb csoportok vagy kivált tömegek visszatelepedése elmaradt.

Mindez feltehetően azért van így, mert a külföldi száműzetésben töltött idő túlságosan hosszú volt és az idegenben történt letelepedés véglegesnek látszik. Az egymást követő menekülési és kivándorlási hullámok a tartósság vagy a véglegesség jegyeit

ilyen kulturális szerepétől való idegenkedés. A hazatérni nem szándékozó vagy helyzetüknél fogva hazatérni nem tudó tevékeny magyarok magatartása természetes és logikus, hiszen – a cselekvés vágyától hajtva és munkájukat továbbra is valamilyen küldetésnek érezve – magától értetődőnek tartják, hogy *az ország és a nép javának szolgálatát* csak emigránsokra jellemző szellem és áldozatvállalás ihletheti, és az csak emigráns keretekben, az emigráció

A nyugati magyarság két tábora békésen él egymás mellett, és ha támadnának is vitáik, azokat – akárcsak a múltban – bizonyára a jövőben is civilizált módon folytatnák le. Vannak viszont igények, amelyek ezen túlmenően össze is kötik őket: a posztemigráció érdekes vetülete, hogy reményeik és várakozásaik csaknem azonosak. Nagyfokú egyetértés mutatkozik „nyugati magyarok" és „emigránsok" között a tekin-

ország e tekintetben is élenjáró, a korábbinál magasabb szintre emelve a magyar–magyar kapcsolatokat és ezzel példát mutatva nemcsak a Duna-medence, de távolabbi régiók népeinek is? *Bibó* István 1945-ben egy világtörténelmi méretű ügyben a francia forradalom utáni Belgium példáját emlegette. Miért ne emlegethetnék majdan, ugyan egy jelentőségében szerényebb ügyben: Magyarország példáját?

Borbándi Gyula

ÉLETKÉPEK

(Rossz a Jézus)

A karácsony esti gyertyagyújtás előtt jó lekötnünk valamivel a gyerekek figyelmét, mialatt a belső szobában az ajándékok szétosztása folyik. Ilyenkor kell esetleg még átteni ezt vagy azt, apróságokat, egyik kupacból a másikba, nehogy a csalódottság ördöge bújjon majd bele valamelyik gyerekbe, s biztassa éktelen bömbölésre, amiért ő kevesebbet kapott, mint testvérei. Iszonyú nehéz ilyenkor abszolút igazságosnak lenni, nem marasztani bajban a szegény Jézuskát, akinek, ugye, az volna a dolga, hogy mindenkinek az arcára odacsalja az ünnepi boldogság mosolyát. Csakhogy kényes mosoly ám ez: egy vélt megrövidítettségében felüvöltő kölyökhang úgy elrebbentheti, hogy egy évig várhatunk rá megint.

A várakozás feszültségét hivatott oldani a gyertyagyújtás előtti közös zengedezés. Fújjuk a külső szobában a *Kiskarácsony, nagykarácsonyt*, a *Kirje, kirje kisdedecskét*, a *Mennyből az angyalt*, a *Pásztorok, pásztorokat* és a többit, és fél füllel lessük-figyeljük közben, nem szólal-e meg a csengő odabent. De még mindig nem szól, pedig már kezdünk kifogyni az elénekeletlen karácsonyi dalokból. Akkor mondja Petyó fiam: „Tudjátok, mi nem volt még? Énekeljük most azt, hogy *Rossz a Jézus…*" Komoly képpel mondja, mint vérbeli humorista, de azért vagyunk egy család, hogy abban a pillanatban mindenki elértse a viccet, s kitörjön a hangos hahota. „Rossz a Jézus!" – kiáltozzák boldogan még a kicsik is, mert élvezik – mint mindig – a csúnya beszédet. Nem akarom leinteni őket, inkább rázendítek, s máris velem együtt harsogja mind: *Rossz a Jézus kiscsizmája, / rossz a köpenye, / ázik-fázik, megveszi az / Isten hidege. / Volna nékem kiscsizmám, / Jézuskának odaadnám, / ringyes-rongyos köpenykémmel / jól betakarnám.!*

Nagyon szeretem ezt az éneket, pedig nem is gyerekkoromra emlékeztet. Jóval később, 1957 januárjában tanultam *Lendvai* Dániel szobafestősegédtől, aki első cellatársam volt letartóztatásom után a Gyorskocsi utcai vizsgálati fogságban. Őt Budakesziről hozták be egy szál kiskabátban, mert a forradalom alatt magyar zászlót lengetett valami felvonulás élén, s ezért besorolták – teljesen ártatlanul – a Sziklai-lincselést megtorló per vádlottai közé. Nagyon didergett szegény a fűtetlen zárkában, őt csakugyan majd megvette az Isten hidege. Szerencsére volt egy fölösleges szvetterem: amikor azt felhúzta, kedve támadt még énekelni is. Így jutottam ennek a szép felvidéki dalnak a birtokába, őt ugyanis onnan telepítették ki szüleivel és testvéreivel együtt, ha jól emlékszem, 1947-ben. Nem sok mindent hozhattak magukkal, de a *Rossz a Jézust* átmentették ebbe a szűkebb magyar hazába.

Petyó fiam tréfája azóta is kísért a családban, főleg ha nem úgy sikerül karácsonykor minden, ahogy szeretnénk. Ki tehet róla? Persze hogy nem az ünnepi igézet Jézusa, hanem mi magunk. De a karácsonyi dal felébe vágott, szándékosan félrehallott első sora épp a maga képtelenségével segíthet előcsalni a megbocsátó mosolyt, s helyrezökkenteni a kisiklott családi hangulatot.

Feleségem mondogatta olykor a gyerekeinkről: egy zsákban áll náluk a sírás és nevetés. Valóban szinte egyik percről a másikra tudtak átváltani zokogásból kacagásba, kacagásból zokogásba. De bennünk, felnőttekben is legalább ilyen közel lakik az egymás iránt érzett ingerültség és szeretet, s ez karácsonykor – az ünnepi felajzottság különleges lelkiállapotában – félelmetes kisülésekhez vezethet. Készülünk mind a várva-várt örömre, annyira készülünk, hogy könnyen kibukik belőlünk a váratlan keserűség. Nemcsak a csalódott gyerekek tudnak bömbölni karácsonyeste. A csalódott felnőttekkel is megesik, hogy zokogásba vagy üvöltésbe törnek ki. Zokogni inkább a nők szoktak, üvöltözni a férfiak. Elég egy apró megjegyzés valamelyik ajándékra, és esetleg máris viharossá válik a légkör: a meglepetés öröme helyett a meghökkenés dühe kap hangot, nemegyszer felső fokon. Hiába, nem vagyunk egyformák. Még akkor sem, ha karácsonyi szeretetszósszal öntjük le magunkat. De hát az igazi szeretet – ami több a szósznál – nem épp azokat hozza-e közelebb egymáshoz, akik nem egyformák? Kiket karácsonykor, kiket más egyébkor.

Jó, ha karácsonykor is. Ez mégiscsak ritka nagy alkalom egymás titkos vágyainak kitalálására, szívbéli szeretetünk kölcsönös kifejezésére. Akik ezt el nem szalasztják évről évre, azoknak nem rossz az ünnep, nem rossz a Jézus – legfeljebb a kiscsizmája és a köpenye. Ahogy nekem is hiába erősítgeti egy régi barátom a maga kesernyés humorával: „Hidd el, komám, az volt az emberiség legnagyobb rosszakarója, aki ezt a karácsonyt kitalálta."

Varga Domokos

PRESSLER Gábor emlék

Karaktertervek

Milyen a város arca?

Az Építész Stúdió 11 Kft. kezdeményezésének alapvető célja, hogy elősegítse a főváros tudatos, tradíciókra alapozott és előrelátott környezetformáló tevékenységének koordinálását. Véleményük szerint Budapestet mint oszthatatlan egységet kell vizsgálni. Magasabbra értékelve egy-egy jellegzetességet azt tapasztalhatjuk ugyanis, ami egyes utazási irodák prospektusaiban is feltűnik: a külföldiek szemében Budapest Halászbástyává, Mátyás-pincévé, Hősök terévé egyszerűsödött.

Fényképekkel, rajzokkal, dokumentációkkal alátámasztott munkájukban a szerzők behatóan foglalkoztak, s egyben összehasonlítási alapon felhasználták a nyugat-európai települési értékek analíziseit, ezen belül a bécsi és a hamburgi karaktervizsgálatot összefoglaló anyagokat. A főváros karatertervének módszertana, mely három fázisra osztható, elsősorban a karaktertérkép elkészítésére épül. A tanulmány egyik érdekessége, hogy nemcsak a főváros házai felett repülve, utcákba és udvarokba felülről bepillantva vizsgálták meg a sokszor szidott és szeretett várost, hanem a földre szálltak, végigsétáltak az utcákon, beosontak a kapualjakba, lefényképezték és „végigtapogatták" a házak részleteit. Ennek a szubjektív vizsgálódásnak az eredményeként olyan újabb karakterjegyek felismeréséig jutottak el, amik felett korábban gyakran elsiklottak a szakemberek.

Fontosnak tartották a főváros történeti érzékenységét, mely a *tradíciókaraktert* határozza meg. Az *installációs karaktert* tanulmányozva az építészeti adottságok és a kiegészítő tárgyak összességének jellegéről szóltak, a járda- és utcaburkolatoktól a ma divatos reklámokig bezárólag. Hangsúlyt fektettek a *közlekedési karakterre*, mely nem csupán a felszíni és a felszín alatti közlekedésről és parkolásról szól, hanem a hozzá szorosan kapcsolódó környezetvédelemről is. A módszertan részét képezi a város *kommunikációs karaktere*, mely arra ad választ, hogy mennyire elszigetelt egy-egy terület. A *tevékenység- és akciókarakterrel* a városban lakók jellemző foglalkozásformáira, míg a *happening-karakterrel* a jellegzetes, de csak időnként történő eseményekre mutattak rá. Az *efemer (időleges) karakter* felismerésével fővárosunk más-más arcára ismerhetünk rá nappal, este, éjjel, illetve tavasszal, nyáron, ősszel vagy télen.

Fazekas-Ruck Levente

Megkerült és eltűnt kerületek

Beszélgetés Preisich Gábor építésszel

Most, amikor pillanatonként változik körülöttünk a világ, mind többször hallani az idősebb korosztály tagjaitól: ez már rég nem az a város, ahol születtem, ami a háborút követően újjáépült, már régesrég nem az a kerület, ahol évek óta élek. Ilyen változások közepette, amikor nem lehetünk biztosak benne, megvan-e még az órásműhely a szomszéd utcában, a könyvesbolt a sarkon, sőt hiába bandukolunk ablakkerettel a hónunk alatt az egykori körúti üvegeshez, ahol legfeljebb peepshow-műsort kapunk, tehát ilyenkor vesszük csak észre, mennyire hiányzik nemcsak a sarki hírlapárus, a vasbolt, a könyves, de a mindennap látott, használt tárgyak, épületek is. Mitől érzi magát úgy az ember: idegen földön jár, valahogy ottfelejtik őt a változások? – kerestük a választ *Preisich* Gábor építész, akadémikus segítségével: *milyen érzés abban a városban élni, amelyiknek már annyifajta új arcát láthattuk?*

– Nekem nincs olyan érzésem, hogy ez „nem ugyanaz" a város volna. Egyes részletek változtak, hibák is becsúsztak, ne is tagadjuk, ám a város alapvető értékeit megtartotta, sokkal kevésbé változott kárára, mint a keleti vagy nyugati európai városok nagy része. Nincs ugyan már meg az egykori Duna-parti szállodasor, viszont zavaró létesítményeket bontottak el, és műemléki szempontból szépen helyrehozták és gazdagították például a Várnegyedet. Bár sokan azt teszik, nem akarom lebecsülni a háború utáni építészetet. Azonban elmaradt a többlakásos, bérházas belső városrészek karbantartása. A háború előtti Budapesttel összehasonlítva a soklakásos házak rendkívül leromlott állapota tűnik szembe.

– Mi a helyzet a műemlékké még nem vált, ám védendő épületekkel?

– A jó épületek műemlékké válhatnak. A háború előtt még csak a középkori, a reneszánszbeli tartozott műemlékileg megóvandónak. Időközben a nemzetközi megítélés is változott, így a műemlékvédelem modern épületeket is e kategóriába sorolt. E szemlélet alapján egyes épületek mellett megtartandónak ítélnek tömböket, negyedeket. Mindinkább a városrészek jellegét veszik figyelembe.

– A főváros mennyire védheti a kerületek kialakult arculatát?

– Az önkormányzat készíttetett tanulmányt *A főváros értékkataszterе* címmel, mely egy kitűnő építésztársaság különböző kerületekben végzett értékelését összegzi. Az egyes tömböket aszerint vizsgálták meg: milyen jellegűek, hangulatúak, és az mennyire érdemes a megóvásra. Tekintettel arra, hogy a fővárosnak védenie kell értékeit, az építési engedélyeztetésnél lehet megragadni a gyeplőt. *Az önkormányzati törvény túlságosan nagy fölhatalmazást ad olyan kérdésekben is, amelyek nemcsak a kerületre, de egész-Budapestre tartoznak.* Régebben, a háború előtt a legfontosabb építészeti, városrendezési kérdések eldöntésére a Fővárosi Közmunkák Tanácsát állították föl, amelyben a városnak és tőle független szakembereknek egyaránt volt szavuk.

– Rendezési terveken belül jelenleg nem volnának szabályozhatóak e kérdések?

– Dehogynem. Inkább betartatásukkal van a gond. A hatóságok sajnos – hosszú, háború óta eltelt évtizedek tanúsítják – képtelenek betartatni a terveket. Soha senkinek nem származott bántódása abból, ha e dokumentumot figyelmen kívül hagyta. A budai beépítésekre mondtuk mi, építészkollégák egymás között: minden úgy történik, mint a hentesnél, amikor azt kérdezi, *lehet tíz dekával több?* Ma az a kérdés: *lehet egy-két emelettel több?* Esetleg a büntetést is bekalkulálják az építkezésbe.

(haller)

M. Nemet
1994. jan. 13.

tötte, hogy március 31-ig minden amerikai egységet kivon az afrikai országból. Személyes megbízottja, Robert *Oakley* nagykövet ősszel kezdett el azon munkálkodni, hogy keresse a kapcsolatot Aididdel, vagyis hogy a legjobb körülményeket teremtse meg az amerikaiak ... szupernatalma azzal, hogy kivonja katonáit Szomáliából, egyszersmind ezt jelzi: a „legjobb" valóban elfelejteni ezt az országot, s minden válságot, ami a szomáliaihoz vagy a boszniaihoz hasonló. Talán így észhez térnek azok, akik ma még ész nélkül harcolnak.

Kocsi Margit

...t" a Kaukázus is

...zály a háttérben

lomácia dolgozta ki, Baku azonban egyiket sem hajlandó elfogadni, elsősorban azért, mert Jereván elérte, hogy *Karabah státusát* a tárgyalások első szakaszában egyik esetben se tűzzék napirendre. Az örmény megközelítés *ésszerűnek* látszik, hiszen mindenekelőtt a békét kell helyreállítani, ám az azeriek számára nyugtalanító módon nyitva hagyja Karabah hovatartozásának a kérdését.

A legrégebben kipattant karabahi viszály mellett az utóbbi években *megoldatlan konfliktusok sora* robbant ki a térségben. Drámai fejleményeivel hívta fel magára a figyelmet az *abház–grúz* háborúskodás, amely legalább annyira kilátástalannak tetszik, mint a korábban befagyasztott – ugyancsak elsősorban Grúziát és Oroszországot érintő – *dél-oszétiai válság*. Az Orosz Föderációhoz tartozó észak-kaukázusi köztársaságok stabilitása is megrendült: a feszültség fő fészke 1991 óta a függetlenségét kikiáltott *Csecsenföld*. A szomszédos Észak-Oszétiában egy éve rendkívüli állapot uralkodik, és az *ingus–oszét* vitának még korán sincs vége. A 29 különböző etnikumot számláló Dagesztánban mozgolódnak a *Sztálin* által oda kitelepített *csecsenek* és *lakok*, délen meg az önálló államiságra áhítozó *lezgek*, akik Azerbajdzsánban élő testvéreikkel szeretnének egyesülni. Lényegében a szeparatizmus útjára lépett *Kabard-Balkánföld* és *Karacsáj-Cserkeszföld* is, ahol az ellentétek gyökere szintén a balkárok és cserkeszek sztálini deportálásáig nyúlnak vissza.

Jóllehet a nemzetközi sajtó rengeteget cikkezik a kaukázusi vérontások szörnyűségeiről, és az elemzők sem fukarkodnak a látványos párhuzamokkal, többnyire a régió *libanonizálódását* jósolják, a Nyugat *nem tudja* és feltehetően *nem is akarja* közvetlenül beleártani magát mindabba, ami itt történik, Oroszország viszont egyelőre nagyon sok belső nehézséggel küszködik, s egyébként is *komoly nemzetközi ellenállásba* ütközne a mára összeszűkült birodalmi érdekszféra újbóli kiterjesztésére irányuló törekvései. De vajon a keletkezett vákuumot nem *a káosz és az anarchia erői* töltik-e be végérvényesen ebben a politikai, etnikai és vallási szempontból kivételes ellentmondásokkal terhelt övezetben?

Vida László

...lom

...asszony

...efolyás jelenlétét az ilyen ...kban.

...bi időben a belső elnyo... *...enyhülése* tapasztalható ... Tárgyalásokat kezdtek ...l kétszázezer muzulmán ...visszatéréséről; időleges ...etet kötöttek tíz felkelő... Kiderült az is, hogy az ...os szankciókkal alig lehet ...kre késztetni, még kevés...ni a tábornokokat. Nyuga...k azon töprengenek, nem ...resebb „nemzetközi pár...ezdeményezni a juntával. ...gazdaságilag és politikai...lag, sőt katonailag szorult helyzetüket – vagy pedig továbbra is arra kell játszani, hogy a nemzetközi nyomás egyszer csak eredményhez vezet. Egyelőre egészében tekintve változatlanul az erőszak uralkodik az országban, folytatódnak a letartóztatások, a kínzások, elnyomják e nemzetiségeket. Minden faluban ott a junta fegyveres felügyelője, és parlamenti demokráciáról szó sem lehet.

Kettős távlatot festenek föl nemzetközi megfigyelők Burmára tekintve: lehet, hogy az elkeseredés fegyveres felkelésbe csap át, valószínűbbnek tartják azonban, hogy meg kell várni, amíg új generációk (és nem generálisok) új helyzetet teremtenek az országban. Elvégre a nemzetközi környezettől még Ázsiában is elüt ez az uralmi rendszer.

T. I.

...lás szélén álló gazdaságot, ám intézkedései nyomán egyre gyakoribbak *az éhség okozta* megmozdulások. Brazíliában megújultak a katonai puccs esélyeit latolgató híresztelések. Peruban Alberto *Fujimori* elnöknek a szélsőséges Fényes Ösvények terrorszervezettel kell szembenéznie, s az összecsapások csupán az elmúlt évben közel 1700 ember halálát okozták. Annak ellenére, hogy az országban bevezették a többpártrendszert, a feszültségek továbbra is érezhetőek Nicaraguában, hiszen a választásokat elvesztő szandinisták ellenőrzésük alatt tartják a biztonsági erőket.

Latin-Amerika leghosszabb ideje tartó konfliktusa azonban a guatemalai polgárháború. A hatalom és a baloldali gerillák immár több mint harminc éve tartó harca ez idáig több mint százezer emberéletet követelt. 1991-ben a felek ugyan tárgyalásokat kezdtek az ellenségeskedés felszámolásáról, ám ez a folyamat 1993 májusában megszakadt, mivel a partnerek nem tudtak megegyezni, milyen arányban felelősek az elkövetett atrocitásokért. Ezt követően a közép-amerikai ország éléről elűzték a diktatórikus kormányzás bevezetésére tett kísérlete miatt *Serrano* elnököt, s helyét átvette a jelenlegi államfő, Ramira *de León*. Az ENSZ közvetítésével végül a kormány és a Guatemalai Nemzeti Forradalmi Egység képviselői megegyeztek, hogy ez év ferbruárjában felújítják a béketárgyalásokat.

A latin-amerikai térség másik fő válsággóca Salvador, ahol a hatalom csapatai több mint tizenkét évig harcoltak a baloldali Farabundo Marti Nemzeti Felszabadítási Front ellen. A salvadori polgárháború 75 ezer ember, köztük 14 ezer gerilla életét követelte. 1992 januárjában a hatalom és a lázadók békeszerződést írtak alá, melynek értelmében a gerillák beszolgáltatták fegyvereiket, a kormány pedig felszámolta a kegyetlen megtorló akcióiról hírhedt különleges alakulatait. A megegyezés értelmében 1994-ben választásokat tartanak a közép-amerikai országban. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a közép-amerikai országban sikerült teljes mértékben megszüntetni az összecsapásokat, ugyanis Salvadorban a politikai színskála mindkét végén léteznek csoportok, amelyek továbbra is akadályozzák a békés kibontakozást.

Nagy Iván Zsolt

Az oldalt összeállította: Pietsch Lajos

Egyetemi sportunk fejlettségét mutatta a Haladás SE országos szpartakiádja

A Haladás SE országos szpartakiádja egyre emi sportunk minőségi és mennyiségi fejlettségét mutatta. A sportkor. döntőkön 29 sportkör közel 10.000 sportolója vett részt. Ez a szám példanélküli az egyetemek és főiskolák sportjának eddigi történetében. 5000 budapesti és 4500 vidéki hallgató küzdelméből kerültek ki az országos döntők résztvevői.

A labdarúgó, röplabda, atlétikai, kosárlabda, úszó és vízipoló szpartakiád döntők magasszínvonalúak voltak és ezeken számos jó eredmény született. Atletikában a Testnevelési Főiskolán kívül a pécsiek, úszásban a szegediek értek el jó eredményt.

Az országos döntőn 907 versenyző — közöttük 325 vidéki — mérte össze erejét a Műszaki Egyetem vándordíjáért.

Általában a labdarúgás, röplabda és az atletika iránt nyilvánul meg a legnagyobb érdeklődés. A tömegek szempontjából a legtöbb versenyzőt Budapesten a Közgazdasági Egyetem, a Műszaki Egyetem, az Egyetemi Orosz Intézet és a Gyógypedagógiai, vidéken pedig az Egri Pedagógiai Főiskola indította. Egerben például több mint hatszázan vettek részt a különböző versenyeken. Igen kevés volt az induló viszont Budapesten a jogi és az orvosi kar hallgatói közül.

Nagyjelentőségű volt a szpartakiád az MHK-próbázások szempontjából is. A főiskolások eddig ugyanis elmaradtak a sportfejlesztési terv MHK előirányzatától és most a szpartakiádon igen sokan próbáztak, csökkentve a lemaradást. Különösen az MHK akadályversenyek vitték előbbre az MHK ügyét főiskolásaink körében.

Két válogató jellegű atletikai verseny lesz a héten

Az OTSB könnyű atletikai osztálya ezen a héten két válogató jellegű atletikai versenyt rendez.

Október 19-én, *pénteken* délután 14.30 órai kezdettel a *Vörös Lobogó Magyar Pamut* a IV kerület Blaha Lujza-utcai sporttelepén a következő számokat rendezik meg: férfiak: 100 m, 200 m, 1000 m, 5000 m, 4x100 m, távolugrás, gerelyvetés, diszkoszvetés. A nők: 60 m, 4x100 m, távolugrás, diszkoszvetés.

A második versenyre *vasárnap* délelőtt 11 órai kezdettel a Vasas pasarétiúti pályáján kerül sor. A versenyzők kalapácsvetésben, rudugrásban és 110 méteres gátfutásban mérik össze erejüket.

A két versenyen *csak I. osztályú atléták* vehetnek részt. A válogatott keret tagjainak indulását kötelezővé tették.

Liepaskalns szovjet távgyalogló egy nap alatt 3 világ és 6 összszövetségi rekordot állított fel

Riga, október 15. (TASZSZ)

Riga felszabadulásának 7. évfordulója alkalmából a Daugava-stadionban vasárnap rendezett sportünnepségen Adolf Liespaskalns, a sport érdemes mestere a 25 km-es gyaloglóversenyben első helyet ért el.

A 10 km-es gyaloglásban 43 perc 30.4 másodperces eredményt ért el. Ez az eredmény 53.6 másodperccel jobb az előző összszövetségi csúcseredménynél, melyet Bruno Junk, moszkvai sportoló állított fel.

Liepaskalns a 15 km-es távot 1 óra 6 perc 33.6 másodperc alatt tette meg és ezzel új világcsúcseredményt állított fel. A kitűnő távgyalogló ezután a 20 km-es versenyszámban is világcsúcseredményt javított.

25 km-en 2 óra 1 perc 04.4 másodperces eredménnyel került az első helyre Liepaskalns és ezzel túlszárnyalta a két évvel ezelőtt felállított világcsúcseredményt.

A kitűnő szovjet távgyalogló új összszövetségi csúcseredményeket is állított fel: az 1 órás gyaloglásban 13 km 631 méterrel, a 2 órás távgyaloglásban pedig 24 km 781 méterrel.

Adolf Liepaskalns ezen a napon 3 világcsúcseredményt és 6 összszövetségi rekordot állított fel.

A nézőközönség lelkesen ünnepelte a kitűnő távgyaloglót.

Kik lesznek a csoportgyőztesek a II. osztályban?

Az NB II. vasárnapi fordulójában a Nyugati- és Középcsoportokban több *váratlan* eredmény született.

A Nyugati-csoport vezető csapata a Pécsi Lokomotiv nagy küzdelem után két bajnoki pontot vesztett Nagykanizsán.

A második helyen álló *Tatabányai Bányász* ezzel szemben *Pápán* legyőzte a *Pápai Vörös Lobogót* és így *felzárkózott* a Pécsi Lokomotivhoz. Jelenleg még a pécsiek vezetnek 2 ponttal a tatabányai csapat előtt, de egy mérkőzéssel többet játszottak. A 3. helyen a *Csillaghegyi Vörös Lobogó* áll 25 ponttal, megelőzve a 24 pontos *Pécsújhelyi Bányászt* és a 23 pontos *Nagykanizsai Bányászt.*

A Közép-csoportban az első helyezett a Váci Vörös Lobogó biztosan győzte le a Bp. Gyárépítőket

és így 4 ponttal növelte előnyét a fővárosi csapattal szemben. A 3 és 4. helyezett *Bp. Építőknek* és IV. kerületi *Vörös Lobogónak* egyaránt 26—26 pontja van. A kieső jelöltek közül az *Óbudai Építők* vasárnapi győzelmével feljebb került a bajnoki táblázaton.

A Keleti-csoportban a Bp. Postás és az Ózdi Vasas győzött

vasárnap s így változatlanul 3 pont a különbség közöttük. A 3. helyre a *Miskolci Honvéd* jutott. 4. a *Bp. Lokomotiv.* Az élcsoporthoz hasonlóan változatlan a helyzet a kieső jelöltek között is.

A Déli-csoportban a Bp. Előre Kiskunfélegyházán megszerezte mindkét pontot és így megerősítette vezető helyét.

Ugyancsak megszerezte a 2 pontot a vasárnapi fordulóban a *Vörös Lobogó.* A 21-ik forduló után a *Bp. Előrének 31, a Vörös Lobogó Keltexnek 30 pontja van.* A 3. és 4. helyezett Gyulai Építőknek és a Szolnoki Lokomotivnak egyforma a pontszáma (23—23). A kieső jelöltek közül a Szegedi Lokomotiv a Gyulai Építők felett aratott győzelmével egy hellyel feljebb került. Helyét a Vasas MAVAG foglalta el.

Vegyes sport

Könnyűzene-estet rendez a Bp. Vörös Meteor SK. A Bp. Vörös Meteor SK csűtörtökön este 7 órai kezdettel könnyűzene-estet rendez a sportolók részére, a DEFOSZ színháztermében. (VI. ker. Jókai-utca 4.) Közreműködnek: Gencsy Sári, Szabó Miklós, valamint a Kereskedelmi és Pénzügyi Dolgozók Szakszervezete központi zenekara, Fischer Sándor vezényletével.

Tatabányán rendezték meg a bányászok ökölvívó bajnokságát. A felnőtt versenyben a tatabányai Szarka, Kerényi, Dudás, Szakács, Molnár II., Kiss és Salamon, a nagykanizsai Németh és Tóth szerzett bajnokságot. Az ifjúságiak közül a salgótarjáni Szerémi, Handlovits, Verboczky, Paloványi és Kacsák, a tatabányai Csillag és Hansági, a dorogi Zside, a nagykanizsai Horváth és Beke szerzett első helyet.

LABDARÚGÓ HÍRADÓ

A csehszlovák lapok részletesen foglalkoznak a Magyarország—Csehszlovákia labdarúgó mérkőzéssel. Egyöntetűen írják, hogy *megérdemelten nyertek a magyarok.* Ehhez azonban hozzáteszik azt is, hogy »*többet vártunk tőlük*«. A magyar labdarúgók hétfőn a Városi Tanács Házába látogattak el. Utána megtekintették a hatalmas gyárváros építkezéseit.

•

A magyar játékosok közül egyedül Palotás sérült, lehet, hogy egyesületének vasárnapi mérkőzésén nem szerepel. A többi játékos egészséges.

•

A labdarúgó bajnoki mérkőzéseket folytatják. Csütörtökön a *Tatabányai Építők a Tatabányai Bányász csapatával* játszanak a II. osztályú bajnokság keretében. Vasárnap az Üllői-úti sporttelepen *délelőtt* rendezik meg a Kinizsi—Szombathelyi Lokomotiv mérkőzést. Utána a labdarúgósport hívei választhatnak, hogy kimennek-e *Kispestre* a Bp. Honvéd—Csepeli Vasas megtekintésére, vagy pedig átmennek a *Népligetbe* a Bp. Vasas—Bp. Dózsa rangadó jellegű küzdelemre. A *Bástya Soroksárott* mérkőzik a Vörös Lobogó Sortex csapatával. *Dorogon* a Győri Vasas szerepel a Bányász együttese ellen. *Salgótarjánban* a Salgótarjáni Bányász a Szegedi Honvéd együttesével küzd. *Szegeden* a szegedi »Petőfi« a Diósgyőri Vasassal találkozik.

Újra játsszák a szovjet labdarúgó kupa döntőjét

A Moszkvai Dinamo stadionban október 14-én lejátszották az idei szovjet labdarúgó kupa döntőjét, amely a CDSZA 2:1 arányú győzelmével végződött Kalinyin csapata ellen, A mérkőzést egy meg nem adott gól miatt Kalinyin csapata megóvta. A Szovjetunió Testnevelési és Sport Bizottsága október 13-án felülvizsgálta a Kalinyin óvását és október 17-ikével a mérkőzés újra játszását rendelte el. A CDSZA együttese is kérte a mérkőzés megismétlését. (MTI)

Jólsikerült sportmatinét rendezett a XIX. kerületi TSB. A III. ker. Vörös Lobogó gúla-csapata, a Vörös Meteor tornacsapata mutatott be gyakorlatokat. Varga Gyula »Torna az MHK-ban« címmel tartott előadást. A sportmatiné műsora a »Sportdicsőség« című szovjet film vetítésével ért véget.

Két rendkívüli TIP *és százalékos* TOTÓ *-tájékoztató*

A Totó 42-ik fordulójában a *papírformát* mutató százalékos tájékoztatónk és *két rendkívüli* tipünk a következő:

BP. VASAS—BP. DOZSA 1 x

1 x 2
30% 40% 30%

DOROG—GYŐR 1 1

1 x 2
40% 30% 30%

SZEGEDI PETŐFI—DIÓSGYŐR x 1

1 x 2
30% 40% 30%

BP. KINIZSI—SZOMBATHELY 1 1

1 x 2
40% 30% 30%

SALGÓTARJÁN—SZEGEDI HONVÉD 1 1

1 x 2
40% 30% 30%

SORTEX—BP. BÁSTYA 2 2

1 x 2
20% 25% 55%

GÁZMŰVEK—VÁC 2 2

1 x 2
30% 30% 40%

DEBRECENI HONVÉD—ÓZD 2 2

1 x 2
30% 30% 40%

MISKOLCI ÉPÍTŐK—MISKOLCI LOKOMOTIV x 2

1 x 2
30% 40% 30%

CSILLAGHEGY—TATABÁNYAI BÁNYÁSZ x 2

1 x 2
30% 40% 30%

TATABÁNYAI ÉPÍTŐK—PÉCSUJHEGYI BÁNYÁSZ

törölve

KOMLÓ—PÁPA x 1

1 x 2
30% 40% 30%

Pótmérkőzések:

CSEPELI SZIKRA—ELEKTROMOS 2 2

1 x 2
30% 30% 40%

ÓBUDAI ÉPÍTŐK—BP. GYÁRÉPÍTŐK 1 x

1 x 2
30% 40% 30%

PÉCSI VÖRÖS LOBOGÓ—NAGYKANIZSAI BÁNYÁSZ 2 2

1 x 2
30% 30% 40%

BP. HONVÉD—CSEPEL 1 1

1 x 2
50% 30% 20%

Olimpiai előkészítő háromtusa verseny

A Haladás SE szervező irodája szombaton és vasárnap olimpiai előkészítő háromtusa versenyt rendez. Az úszásban, lövészetben és futásban sorra kerülő viadal célja, hogy az olimpiai öttusa válogatott keret tagjait *a legszélesebb sportoló tömegek közül válogassák ki,* másrészt nagyszerű akalmat nyujt ez a verseny az MHK-próbák letételére s a minősítésekre. Az *úszószámok* szombaton fél 4 órakor kezdődnek a Császár-uszodában, a *lövészetre* vasárnap reggel 8 órakor a Marcibányi-téri lőtéren kerül sor, míg a *futást* vasárnap déli 12 órakor bonyolítják le a Vasas pasarétiúti pályáján. A versenyszámok a következők:

Kezdők: pisztolylövés (10 lövés 25 méterről), 50 méteres úszás, 1000 méteres futás.

III. osztályú versenyszámok: pisztolylövés (10 lövés 25 méterről), 200 méteres úszás, 3000 méteres futás.

A versenyen csak 16 évet betöltött versenyzők indulhatnak.

VEGYES

Kombináltszobák, rekamiék, fotelek eladók. Székely Bútorüzlet, Bajcsy-Zsilinszky-út 43.

Gyermekágyak, járókák, gyermekszékek, szabályozható etetőszékek, **konyhaberendezések,** jóminőségűek. **Javítást,** átalakítást vállalok. **Himler** asztalos, VI., Zichy Jenő-utca harminckettő. (Nagymező-utcánál.)

Elveszett e hó 12-én délután egy bőrtárca okmányokkal az orosházi és békéscsabai d. u. vonaton. Kérem a becsületes megtalálót, 200 forint jutalom ellenében küldje el a benne levő címre.

Csillárt készítőnél vásároljon. Vogel csillárüzem, VIII., Horváth Mihály (volt Mária Terézia) tér 1.

Mindenfajta könyvet — könyvtárt, készpénzért vásárol — Gál könyvkereskedő — VII., Alsóerdősor 6. — Divatcsarnoknál.

Iparigazolvánnyal rendelkezővel társulnék közreműködéssel vagy anélkül. „Megélünk 100" jeligére kiadóba.

Az Országos Tervhivatal 111.600/1951. O. T. rendelete értelmében mindennemű irodagépet Nagy-Budapesten kizárólag az Irodagép Ipari Vállalat (Budapest, V., Bécsi-u. 8.) vásárolhat! A gépek ellenértékét átvétel után azonnal készpénzben kifizetjük.

ÚJ BÚTOROK

Sztopka hálók, kombináltak, konyhák képesített asztalos üzletében Wesselényi utca (Lenin-körút sarok) **45**

Vidékre csomagolás. Fióküzlet nincs! Címre ügyein!

Hirdessen a Kis Ujságban

KIS ÚJSÁG

5. évfolyam 242. szám

Kiadja a Független Kisgazda Párt

A kiadásért felel: KATONA JENŐ felelős szerkesztő

Szerkesztőség:

Budapest, VII., Lenin körút 9—11, II. emelet. Telefon: 221—280.

Kiadóhivatal:

VII., Lenin körút 9—11. Tel.: 221—280.

Hirdetési osztály:

VII., Lenin körút 9—11 Tel.: 221—280.

Csekkszámlaszám: 61.080.

Személyes ügyfélszolgálat:

V., Roosevelt-tér 5—6.

Csekkszámlaszám: 61.023.

Az előfizetés ára havonként 12 forint

Előfizetési ügyek:

Posta Központi Hiriap Irodája V., József nádor-tér 1. Tel.: 180—850.

Athenaeum Nyomda

F. v.: Soproni Béla

JÓL FIZET A TOTÓ

A 41. fogadási hét nyereményei:

12 találat = 20.160.— Ft,
11 találat = 572.50 Ft,
10 találat = 61.25 Ft.

Az 1951-es bajnoki év eredményeit tartalmazó

N. B. I. és N. B. II.

bajnoki táblázatokat díjmentesen rendelkezésére bocsátja a *Sportfogadási Osztály* vagy bármelyik kirendeltsége.

Vásároljon tipszelvényt! NYERHET!

Szerdai ügető-versenyek

Kezdete d. u. fél 4 órakor.

1. V. oszt. hand. Alap: 1.42.

1	Csak rajta	(Jónás)	1700
3	Marzsi	(Raduly)	1740
4	Lepke B.	(Tasso. 20)	1760
5	Béla	(Rothfischer)	1760
6	Sanyi	(Pál 20)	1780
7	Bujdosó	(Földi)	1780
8	Furcsa	(Pénzes)	1780
9	Hajnalka	(Kovács F.)	1820

Furcsa legutóbb 2000 méterre futott 35.2-es idejével itt magas esély, s ezen a távon még jobb teljesítményt várunk tőle. Lepke B. hajtóengedménye révén küzdelembe kerülhet. Marzsinak volt már olyan ideje, amivel itt könnyű nyerő lehetne. Bujdosó új idomárja kezében javulhat. Sanyi a meglepetés lova.

Tip: FURCSA — LEPKE B. — BÉLA

2. IV. oszt. hand. Alap: 1.39.

1	Hátha	(Raduly)	2000
3	Boxros	(Váradi)	2020
4	Caia	(Oanc 20)	2020
5	Nevion	(Gulber 20)	2020
6	Napoleon	(Gál 20)	2020
7	Dacos	(Soós 20)	2040
8	Harkány	(Frieder)	2040

Harkány utolsó teljesítményével toronymagas esély. Napoleon, Hátha és a nagy formában levő Dacos lehet az ellenfél. Caia a meglepetés lova.

Tip: HARKÁNY — NAPOLEON — CAIA

3. III. oszt. hand. Alap: 1.36.

1	Gyöngyvirág	(Földi)	2000
2	Lis Volo	(Hévizy)	2000
3	Csiki	(Kovács I.)	2000
4	Lady Astute	(Simkó)	2020
5	Ferike	(Jónás)	2020
6	Lady	(Nagy T. 20)	2040
7	Meridian III.	(Dékmár)	2040
8	Gazella	(Horváth)	2060
9	Santali	(Kertai 20)	2060

Ferike minden versenyében jól szerepel. A legutóbbi formák alapján Meridián III. a legjobb esély. Lady most nagyon jó, a hajtóengedmény erősen növeli esélyét. Csiki élről mindig jó versenyt üget. Lis Volo ismét esély. Santali a meglepetés lova.

Tip: CSIKI — MERIDIAN II. SANTALI

4. V. oszt. hand. Alap: 1.42.

1	Borczi	(Nagy)	1700
2	Talisman II.	(Kov. M.)	1780
3	Pityu	(Döme 20)	1700
4	Lump	(Bódis)	1720
6	Cincér	(Rothfischer)	1740
10	Derűre-boru	(Ráduly)	1800
11	Pacific	(Németh 20)	1820
12	Nimród	(Paulovitz)	1860

Pacific itt némi klasszist képvisel, de ilyen távviszonyok mellett a helyből gyors Borczi megverheti. Pityu nyert már hasonló versenyt. Lump ugrás nélkül könnyű nyerő lehet.

Tip: BORCZI — PACIFIC — LUMP

5. Nemzetk. hand. Alap: 1.32.

1	Jéke	(Váradi)	2100
2	Ürfi II.	(Jónás)	2120
3	Laci	(Nagy)	2120
4	Primadonna	(Ráduly)	2140
5	Totya	(Pénzes)	2140
6	Guy Rosecroft	(Simkó)	2160
7	Első II.	(Ferge)	2160
8	Mr. Hugh	(Konta)	2160
9	Béla király	(Hévizy)	2180

A papírforma alapján Jékének kellene nyerni, de munkaformájuk alapján akár Laci, akár Primadonna megverheti. Mr. Hugh mindjobban közeledik régi jó formájához. Ürfi II a meglepetés lova.

Tip: LACI — JÉKE — MR. HUGH

6. IV. oszt. hand. Alap: 1.39.

3	Dizőz D.	(Hévizy)	2040
4	Riadó	(Galla)	2040
6	Perne II.	(Ferge)	2040
8	Lida	(Konta)	2060
9	Jobbágyi	(Fried)	2060

Jobbágyi legutóbb szerencsésebb hajtással nyert volna; itt Lida és a pihenő után mindig jól szereplő Dizöz D. lehet legerősebb ellenfele.

Tip: JOBBÁGYI — DIZÖZ D. — LIDA

7. Gyomai hand. Alap: 1.29.

1	Véletlen	(Nagy)	2000
2	Lady Hammer	(Simkó)	2000
4	Tamara III.	(Kovács F.)	2000
6	Etus	(Ráduly)	2000
9	Pásztó	(Galla)	2040
10	Platter Chatter	(Konta)	2040
12	Lotte Hammer	(Szer.)	2060
13	Demure	(Jónás)	2060
14	Pardon	(Kovács M.)	2060

A két klasszis ügető, Demure és Pardon párharca lehet a verseny. Platter Chatter itt javíthat multheti rossz formáján. Lady Hammer előről sokat tud. Pásztóban még van javulás.

Tip: DEMURE — PARDON — LADY HAMMER

8. III. oszt. hand. Alap: 1.36.

1	Goffrey	(Csurka 20)	2000
2	Jenő	(Kovács I.)	2000
4	Nero	(Kovács M.)	2020
5	Adám fia	(Ráduly)	2020
6	Vámos	(Tassonyi 20)	2020
7	Hiradó	(Jónás)	2040
8	Andrea D.	(Váradi)	2040
9	Miki	(Horváth)	2040
10	Umbrina	(Rátai 20)	2040
11	Pepita	(Dékmár)	2060

Ha Goffrey jól elindul, akkor itt nehéz lesz megverni. Nero már nagyon esedékes, még átlagformájával is beleszólhat a küzdelembe. Miki mindig jól szerepel pihenés után. Vámos különben is jó esélyét erősen növeli a hajtóengedmény. Umbrina egyenletesen jól szerepel.

Tip: MIKI — GOFFREY — VÁMOS

9. II. oszt. hand. Alap: 1.33.

1	Honvágy	(Pénzes)	2600
3	Badalio	(Fried)	2620
7	Ariane M.	(Simkó)	2640
8	Romeo	(Jónás)	2640
12	Louise Roy	(Horváth)	2700
13	Hilda	(Rothfischer)	2700

A hosszú táv az ismét formába lendült Hilda esélyét helyezi előtérbe, de ugyanez áll a Horváth kezében nagy formákat ügető Louise Roy-re is. Ariane M. remek munkák után áll starthoz, Badolió a meglepetés lova.

Tip: HILDA — LOUISE ROY — ARIANE M.

Akik kultúrforradalmunk csendes, szerény, de annál fontosabb munkáját végzik

Látogatás a Pedagógiai Főiskola könyvtár-tanszékén

A Pedagógiai Főiskola harmadik emeletén vagyunk, egy hatalmas előadó-teremben. A padokban egy sereg hallgató; nők, férfiak, idősebbek, fiatalok vegyesen. Mindegyikük előtt jegyzetfüzet. A villanykörték vakító fényt sugároznak. Néhány pillanatnyi várakozás és megjelenik az előadótanár: *Kardos Ferenc* s megkezdi előadását, melynek címe: *Kulturális felvilágosító munka és olvasómozgalom.*

A hallgatóság szorgalmasan jegyez. Arról beszél az előadó, hogy a jó könyvtárosnak nemcsak politikailag és irodalmilag kell nevelnie a közönséget, hanem *bizalmi kapcsolatot* is kell vele létesítenie. Hogyan viszi ezt keresztül, hogyan lesz méltó az olvasó bizalmára és hogyan alakul ki a közönség és a könyvtáros között a kívánt jóviszony: ezt fejtegeti rendkívül érdekesen a hallgatóság feszült érdeklődése közben.

Hol is vagyunk tulajdonképen?

Egy igen érdekes, új főiskolai szakon: a könyvtárosképzőben s mindazok, akik most megtöltik a padokat, kikerülve innen

tudományosan képzett könyvtárosok lesznek

nép-, üzemi- és városi könyvtárakban. Ők lesznek azok, akik — *Révai József* szavai szerint — kultúrforradalmunkban a *csendes, szerény, lassú, de annál fontosabb munkát* végzik. Ötéves Tervünk ezrével alapítja meg a könyvtárakat, millió és millió könyvet ad a dolgozók kezébe s akik itt elmélyülten hallgatják az előadásokat, lesznek vezetői a művelődésre vágyó dolgozóknak és őrei a sokmillió kötet könyvnek.

Sok hallgatót már régebbről ismerünk. Ott voltak a nyáron tartott négyhónapos szentendrei tanfolyamon s itt magasabb fokon sajátítják el a könyvtárosság szép tudományát. Közelünkben ül *Asztalosné*, a Rákosi Mátyás Művek könyvtárának vezetője, aki a szentendrei tanfolyam irányítója volt. Most együtt tanul a többiekkel, hogy még többet tudjon és még többet adhasson át tudásából a könyvtárlátogatóknak. A szünetben beszélgetünk vele.

— Hogyan végződött a szentendrei tanfolyam? — érdeklődünk.

— A várakozásnak megfelelően: nagyon jól — hangzik a válasz. Az előírt anyagot átvettük, feladatunkat teljesítettük. Általában azt mondhatom, hogy

a tanfolyam valamennyi hallgatója megszerette a könyvtármunkát,

amit bizonyít az is, hogy a 43 főnyi hallgatóság közül 12-en iratkoztak be ide a főiskolára, 15 vidéki pedig levelező-hallgató lett.

Vége a szünetnek, új előadó következik: *Torday György*, az Országgyűlési Könyvtártól, aki tudománytörténetet ad elő, majd még egy óra lesz, azt *Tóth András* tartja, az Országos Könyvtárközpontból. A hallgatók bevonulnak a terembe, mi pedig felkeressük *Miszti Lászlót*, a könyvtártanszék vezetőjét.

— Idén először nyílt meg ez az *úttipusú tanszék* főiskolánkon — mondja kérdésünkre. Jövőre már nemcsak esti tagozat és levelező-tagozat lesz, hanem rendes nappali tagozat is, hogy minél több tudományosan képzett könyvtárost adhassunk könyvtárainknak. Hallgatóink marxizmus-leninizmust, irodalomtörténetet, tudománytörténetet, történelmet tanulnak és azonkívül könyvtári szakismereteket. A Szovjetunióban, ahonnan a példát vettük, egész sereg hasonló intézmény működik. Tanáraink a legkiválóbb szakemberek sorából kerülnek ki.

— Hogyan folyik a levelező-oktatás?

— A jelenlegi körülbelül 80 levelező-növendék magánúton tanul. Megkapják hozzá a szükséges irodalmat, jegyzeteket, hathetenként konferenciákon veszik át a végzett anyagot és félévenként vizsgáznak. A könyvtárszak tanulmányi ideje két év.

Az Országos Népművelési Értekezleten *Révai József* a következőket mondotta:

— Mi számontartjuk és büszkén beszélünk a mi különféle kultúrbrigádjainkról, elmondjuk, hogy mennyire segítették elő az éppen napirenden lévő feladatok megoldását, de hogy könyvtáraink, a falusi könyvtárak, a népkönyvtár különböző formái hogyan dolgoznak, hogy mit olvasnak a munkások, a dolgozó parasztok a könyvtárakban, hogy könyvtárosaink hogyan tudják irányítani a könyvtármozgalmat, az olvasómozgalmat, — erről sokkal kevesebbet tudunk és ezzel sokkal kevesebbet foglalkozunk. És ez hiba.

Ezek a főiskolai hallgatók, akik most a villanyfényes tanteremben szorgalmasan jegyzik az előadásokat, hivatottak ennek a hibának kiküszöbölésére.

Ököljog és parlamenti illemtan

Washington és Jefferson arcképe alatt, a börklubfotelekkel berendezett amerikai szenátus üléstermében játszódott le az alábbi kis jelenet.

Kapeheart republikánus és *Humphrey* trumanista szenátorok közt szóváltás támadt. Utóbbi ugyanis — eléggé meggondolatlanul — kiejtett az ajkán egy feltétlebb gyanús szót.

Azt mondta: *béke.*

Pedig tudhatta volna, ez a szó olyan minden valamirevaló USA-szenátor fülében, mint az ördög orrában a tömjénfüst... Lett is ribillió menten!

— *Hé, maga talán bolsevista!* — süvítette Kapeheart szenátor s a megrettent szónok dadogva védekezett:

— *Hogy én?... Miféle hülyeség ez!*

A vita kimélyült, szó szót, vád vádat, sőt ellenvádat követett, a két szenátor cékla-, bíbor- és pulykavörösre hevült arccal vagdalta egymáshoz az amerikai nyelv válogatott sértéseit.

— *Ebfajzat! Szukafit!* — hörögte végül Humphrey, mire ellenfele elébeugrott s a hollywoodi filmkultúra legszebb előírásai szerint egy jobbkezes lengőütéssel belerecsentette öklét a trumanista kolléga arccsontjaiba...

Hogy a sajtó az ököljogász-szenátort hány cikkben ünnepelte, — hogy riválisa minő kenőcsökkel csillapítgatta véraláfutásait, mindez már nem tartozik ide.

Ellenben idetartozik az, hogy egy másik nyugati parlamentben, a londonit an, a képviselők nagy érdeklődéssel forgatják a híres, hagyományos T. E. May-féle parlamenti házszabály-gyűjteményt, amelynek legújabb, 15-ik, bővített kiadása közli, hogy az elmúlt ülésszak során négy újabb kifejezés használatát tiltották ki az angol parlament falai közül. Ezek: *»gazember«, — »hazug fráter«, — »söpredék«* és végül: *»pfuj, ezek az átkozottak itt velem szemben«.* (Mindez eddig használatos volt tehát.)

A brit illemkódexnek azonban van egy *nagy hiányossága.* Csak a *szóbeli* sértésekre terjed ki. De mi lesz, ha az amerikai példa *ezen a téren is* elterjed és sor kerül az ököljárbajra, horogütésekre és egyéb csontzenékre?

A *Manchester Guardian* már aggodalmaskodik: »Félő, hogy az indulatba jövő politikusok nehezen tudják majd betartani a May-féle illemkódex követelményeit!«

Az aggodalom indokolt.

Hiszen az »amerikai életforma« egyre nagyobb teret hódít a jenkigyarmattá süllyedő Angliában.

A Boráros-téri híd megépülése után a Móricz Zsigmond-körtérig közlekednek a 6-os villamosok

Az új Boráros-téri híd megépítése után a nagykörúti forgalmat lebonyolító 6-os villamos átmegy majd a hídon s a Móricz Zsigmond-körtérnél fordul vissza eredeti útvonalára. A budai új villamosvonal megépítésével jelentősen tehermentesítik a Szabadsághíd forgalmát és nem kell majd nagy kerülőt tenniök a város központja, vagy a Keleti-pályaudvar felé igyekvő kelenföldi dolgozóknak.

A Móricz Zsigmond-körteret kisebb átépítésekkel *körforgalmuvá alakítják át* s így a jelenleginél biztonságosabbá és gyorsabbá válik majd a közúti közlekedés is

Az új híd budai hídfőjéig közlekedő 6/A jelzésű betétjáratokkal biztosítanak majd a csepeli gyorsvasút és a Boráros-térre befutó többi villamosok utasainak üres kocsikat. *Az új budai vágányok építését és a Móricz Zsigmond-körtér átalakítását a jövő évben kezdik meg.*

Városrendezési és építészeti tervekkel szerepel a FŐTI az építészeti kiállításon

Az Első Nemzeti Építészeti Kongresszussal egyidőben nyílik meg az *Első Magyar Nemzeti Építészeti Kiállítás.* Ez a kiállítás mind külsejében, mind tárlati anyagában híven s pozitíven fogja tükrözni *Révai József* népművelési miniszter tanulmánya kapcsán s a megelőző *Major Máté—Perényi*-vitát követő hozzászólások termékeny eredményeit.

A kongresszusi kiállítás előkészítő bizottsága és az építésügyi minisztérium együttes körlevelet intézett az ország valamennyi építési tervezőirodájához. E körlevélben felszólították a tervezőirodákat és intézeteket, hogy ezévben elkészült munkáikból *válogassák ki a kongresszus irányelveinek megfelelően az első magyar nemzeti építészeti kiállításra szánt anyagot.*

A kiállításon a Fővárosi Építészeti Tervező Iroda — FŐTI — is részt vesz. A FŐTI irányítója, *Preisich* Gábor.

— Az építészeti kongresszuson — hangsúlyozza — a Fővárosi Építészeti Tervező Iroda úgynevezett skatulya-házak helyett *környezetbe illő építmények tervrajzait és makettjeit állítja ki.* Kiállítjuk az Obudai Hajógyár kultúrházát. Ez a 500—600 személy befogadására alkalmas kultúrház a klasszicista stílus tükrözője. Kiállítjuk a Kálvin-téren építendő két nagy irodaház tervrajzát és makettjét, továbbá *az egész Kálvin-tér újjászervezési tervét.* Bemutatjuk a Sztálin-tér környékének kialakítási tervét, amelynek megrajzolásánál tekintetbe vettük a régi architekturális környezetet.

Ezenkívül még több más figyelemreméltó városrendezési és építészeti tervet bocsát a FŐTI a kiállítás zsűrije elé.

— Megjegyzem — hangsúlyozza —, hogy nemcsak ezzel az anyaggal készülünk a nagy kongresszusra és a kiállításra. A FŐTI dolgozói hetek óta szinte naponként tartanak kisebb-nagyobbkörű értekezleteket, amelyeken megvitatják és továbbviszik a Révai József által közjellegűvé vált vita tanulságait.

— **Romániában** szeptember 25-én gyártották az ezredik cséplőgépet.

— **Érdekes leletekre bukkantak a** bajai városi gázművek csőfektetési munkálatainál a budapesti Múzeumi Központ régészei. A földmunkálatok során egy török hódoltságkorabeli szemétgödör került a felszínre, amelyben nemcsak török kancsófedelek, korsók, pipák és vörös agyagból készült kályhaszemek voltak, hanem öt darab XVI. századbeli kínai talpas csésze (egyik belsejét kínai tájkép díszíti) fehér máz alatti kék festéssel és ugyancsak öt darab kemencserépből készült perzsiai talpas csésze, szintén máz alatti kék festéssel. Az öt perzsa csésze közül kettőnek a fenekét a kínai gyártási bélyeg hamisítványa jelöli. A régészek szerint valószínű, hogy nem a bajai törökkori erőd tagjainak a használati tárgyairól van szó, hanem úgynevezett távolkeleti importanyaggal állunk szemben, amelyet az Eszékről Budára vezető úton szállítottak valamelyik kincsszerető budai pasának. Ez a pár csésze egy mesés értékű készlet megsérült és eldobott tagja. Az értékes leleteket restaurálás **végett Budapestre szállították.**

November 7-re készül el Dunapentele új automata távbeszélő központja

Dunapentelén az építkezések megkezdésekor mindössze két dolgozó látta el a postaszolgálatot; egyik a postát kezelte, másik a telefont. Ekkor még csak öt állomás működött, de nemsokára már száz telefonkészülék volt bekapcsolva. A postások a párt II. kongresszusára tett felajánlásuk teljesítéseként elkészítettek egy 200, majd egy 300 állomású központot. Természetesen ez is kevés volt az építkezés méreteihez viszonyítva és az egyre növekvő követelményeket most már csak gépi központtal lehet megoldani.

A Standard dolgozói november 7-re készítik el az új automata központot.

Az új központ felszerelése után Budapest és Dunapentele között az eddigi beszélgetések ötszörösét lehet majd lebonyolítani.

A műszakiak mellett a forgalmi postások is mindent elkövetnek a Vasmű dolgozóinak jó postaellátása érdekében. Most még igen sok levél és csomag érkezik hiányos címzéssel, amelynek címzettje valahol a Vasmű építésénél dolgozik. Megtalálni őket komoly problémát jelent a postás dolgozók számára. Augusztusban még 254 csomag ment vissza azzal, hogy címzettje ismeretlen, szeptemberben a postások már igen sok dolgozónak felderítették a címét, s elérték, hogy csak 151 csomag maradt kézbesítetlen. November 7 tiszteletére

a kézbesítők brigádot alakítottak az eddig ki nem kézbesített csomagok címzettjeinek felkutatására

A brigád tagjai: *Fodor József, Rémiás Jánosné* és *Uti Lajos* azt is célul tűzték ki, hogy a kézbesítetlen levelek ismeretlen címzettjei közül — amennyit módjuk van — felkutatnak és átadják a küldeményeket.

A természettudomány szolgálatában

Anyagcsere és táplálkozás

Az élő szervezetek sejtállománya s egész anyaga állandó csereviszonyban van a környezettel. Ez a csereviszony az alapja az élet elemi szükségleteinek: evésnek, ivásnak, lélegzésnek, alvásnak stb. Ez határozza meg a munka, a pihenés, a játék, a szórakozás és sportolás élettani szükségét és törvényszerűségeit. Jórészt ez szabja meg a betegség és az egészség határait is, akárcsak a fiatalság és az öregség folyamatait, vagy végeredményben az élet és a halál választóvonalát. Hogy az élet elemi szükségleteiben gazdaságos mértéket tartsunk, hogy védekezhessünk betegségek, fáradékonyság, időelőtti öregedés, korai halál ellen, nagyonis ismernünk kell az anyagcsere alapvető élettani törvényeit. Az anyagcsere alapvető törvényeinek ismerete elmélyíti önmagunkról, a természeti s a társadalmi valóságról alkotott képzeteinket, növeli vállalásaink felelősségét.

Ha mindezt tudomásul vesszük, nem lehetünk eléggé hálásak a Művelt Nép Könyvkiadónak ama népszerű kiadványsorozatért, melyben az anyagcsere törvényeit s változatos jelenségeit ismerteti meg olvasó népünk legszélesebb rétegeivel. E kiadványsorozatban jelent meg a minap magyar nyelven *A. M. Kuzin* szovjet tudós *»Anyagcsere és táplálkozás«* című ismeretterjesztő tanulmánya. A címhez híven a mindennapi étkezésen keresztül világlik meg itt a test háztartási rendje, az anyagcsere törvényeivel együtt. Elöljáróban is idézhetjük azt, amit a szerző a 42 oldalas füzet végszavában idéz az orosz fiziológia atyja: *Ivan Petrovics Pavlovtól.* »Az evés fölötti mértéktelen és túlzott elragadtatás — írja Pavlov — állati dolog, oktalan viszont az evés gőgös lenézése is; ne kéjelegjünk az evésben, hanem fordítsunk rá olyan figyelmet, aminőre szükség van.«

E klasszikus érvényű szavakhoz híven világítja meg a szerző — *Petrov, Micsurin,* és *Liszenko* hű tanítványaként — az étkezés és az anyagcsere viszonyát. Megvilágítja, mit jelent a gyakorlatban az alkotó darwinizmus micsurini és liszenkói tétele, hogy a szervezet fejlődését s anyagi állományát a táplálkozáson keresztül tudjuk leghatékonyabban befolyásolni. Rámutat arra, miért nem fontos a tőkés hatalmi érdekeltségű országokban rávezetni a dolgozó tömegeket az észszerű táplálkozás s az anyagcsere törvényeinek általános ismeretére. Rámutat arra, miért ajánlják a nyugati áltudomány emberei a dolgozóknak az úgynevezett éhség-normát, a táplálkozási elemek minimumainak ismeretét. Ahelyett, hogy az észszerű táplálkozás törvényeit népszerűsítenék S ahelyett, hogy biztosítanák az észszerű táplálkozáshoz illő társadalmi és anyagi létfeltételeket.

Észszerű táplálkozásnál a bevett anyagok tömegéből átlag 75 százalék esik a szénhidrátokra, 10 a zsírokra, 14 a fehérjékre, 5 százalék ásványi anyagokra és vitaminokra. Az egyes fejezetekben nagyvonulú s a részkérdésekben is eligazító feleletet kapunk, hogyan viselkednek eme táplálék-elemek az anyagcsere különböző folyamataiban. Megmagyarázza, melyik elemből mikor van több vagy kevesebb szükség a »normá«-nál. Megmagyarázza az elemek alaptermészetét, felhasználásuk folyamatát, az átalakulást végző funkciók és szervek rangsorát. Megismertet a túlzott fogyasztásból, vagy a nélkülözésből származó betegségekkel s a hiánybetegségek elhárítási és gyógyítási módjaival. Kimagaslóan sok újat kapnak a szakmailag valamennyire művelt olvasók is »A fehérjék anyagcseréje« és »Az anyagcsere biokatalizátorai« című fejezetekből.

A legfontosabb táplálék-elemnek, a fehérjének anyagcserefolyamatát vizsgálva, szemléltetően mutatja, miként bomlik fel a fehérje aminósavvá a szervezetben, hogyan hasonítja a szervezet önmagához az ezerfajta fehérjét s a növényi fehérjék nagyobbértékűsége mellett is miért maradnak nélkülözhetetlenekké az állati fehérjék. Megtudjuk, miért függnek össze elsősorban a fehérjékkel az anyagcsere főmozgatói: a fermentumok nemfehérje anyagai is. A fermentumokat mozgató vitaminokkal kapcsolatban pedig érzékletesen magyarázza meg a vitaminoknak mint az anyagcsere »biokatalizátorai«-nak működését. Az általánosságban ismert és értékelt vitaminok sorában korszerű értékelést kap a nikotinsav is.

A szerző egyik főerénye, hogy a táplálkozás és az anyagcsere viszonyát nem elszigetelten, nem egysíkúan érteti meg, hanem a lélegzéssel, munkával, pihenéssel, alvással, testgyakorlással, tanulással s egyebekkel való életszerű kapcsolataiban. Az egyes tápelemek anyagcseréjét is egymással való életszerű szerves kapcsolataiban tükrözi. A magyar kiadó erénye pedig a helyes magyar fordításon kívül s magán a magyarnyelvű kiadás tényén kívül többi között az, hogy az eredeti orosznyelvű tanulmány megjelenése óta fejlődött s módosult nézetekkel is megismerteti a csillag alatti kiegészítő jegyzetekben olvasóinkat.

(n. t.)

KIS LEVELEK
a Kis Ujsághoz

A Belkereskedemi Minisztérium válaszol

A Kis Ujság szeptember 22-i számában egy orvos levele jelent meg »Papírt kérünk a kenyérhez« címmel. A minisztérium illetékes osztálya intézkedett, hogy ezentúl újra papírt adjanak a kenyérhez. Természetesen a papírral takarékoskodnunk kell és ezért a KÖZÉRT-boltok olyan utasítást kaptak, hogy a kenyér vágott felületéhez 14×25 cm nagyságú papírt adjanak, ami a vágott részt teljesen fedi.

A Kis Ujság október 12-i száma ezzel a kérdéssel ismét foglalkozott és helyteleníti azt, hogy egyes Közért eladók megnyálazzák az ujjukat, mielőtt a papírt a kenyérre rátennénk. Ezzel kapcsolatban az illetékes osztály ismét utasította a KÖZÉRT Kereskedelmi Központot, hogy a boltdolgozók figyelmét a higienic szabályainak szigorú betartására fi-gyelmeztesse.

Belkereskedelmi Minisztérium Titkársága, Sajtócsoport.

Ipari tanulónak lenni kitüntetést jelent!

Vasipari tanulónak októberben még jelentkezhetnek 14—18, esetleg 20 éves korig leányok lakatos, esztergályos, villanyszerelő, motorszerelő, mintakészítő, gyalus, marós, köszörűs szakmákra.

Jelentkezés helye: Budapesten a kerületi tanács munkaerőgazdálkodási előadójánál, vidéki városokban a tanács munkaerőgazdálkodási előadójánál, községekben a községi tanácsnál.

Építőipari tanulónak októberben még jelentkezhetnek 14—18 éves leányok és fiúk kőműves, ács, vasbetonszerelő, betonozó szakmákra. (Leányok indokolt esetben, — 20 éves korig is felvehetők.)

Jelentkezés: Budapesten Wesselényi-utca 44. sz., Nyár-utca 9. sz., Práter-utca 31. sz., és Dohány-utca 65. sz. alatti építőipari tanuló iskolában. Vidéken a helyi tanácsoknál, illetve a tanács munkaerőgazdálkodási osztályán.

Felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy lapunk régi számai kizárólag

Posta Központi Hírlap Iroda U.V.

Budapest, V., Zrínyi-u. 1 alatt kaphatók

912. **Szőnyeg,**

színes gyapjuból, csomózott. Sárga alap, fehér keret virágmustrával. XIX. sz. v. 500—400 cm. — TEPPICH aus bunter Wolle geknüpft. Gelber Fond, die Borte mit Blumenmuster auf weissem Grund. Ende XIX. Jahrh.

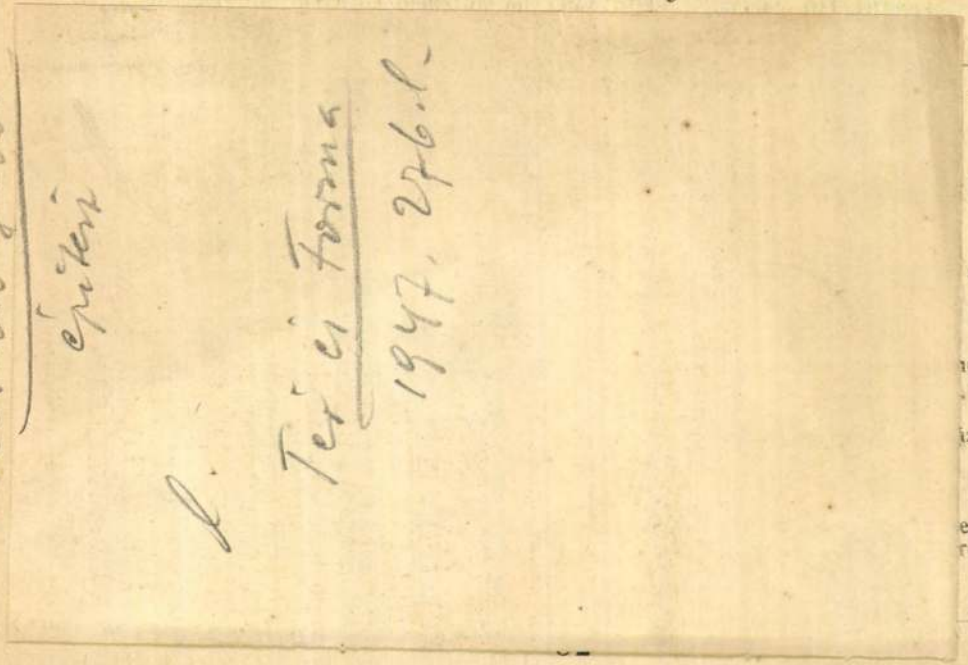

— Vier grüner

durch-

század-

undert.

izad. —

egéllyel.
rei enge

Fond, grüne Borte.

900. **Bergamo-szőnyeg,**

színes gyapjuból, csomózott. Tükrében keresztidom kampós motivumokkal, ötsoros kerettel. 116—96 cm. — BERGAMO. Im Mittelfeld ein Kreuz mit Hackenmotiven.

901. **Anatóliai szőnyeg,**

színes gyapjuból. Tükrében piros alapon két lambrequin és két fél palmetta. Keretében hatszögletes medaillonokkal váltakozó rozetták. 105—182 cm. — ANATOLISCHER TEPPICH. Im rotem Mittelfeld zwei Lambrequins und zwei halbe Palmetten.

902. **Karamani takaró,**

színes gyapjuból szövött, kampós csürlők átlós soraival. Két darabból összevarrva. — KARAMAN-DECKE. In schräg laufenden Reihen mit Hacken besetzte Rauten. Aus zwei Stücken zusammengestellt.

903. **Jordes szőnyeg,**

XVIII. sz. — PERSER TEPPICH, Jordes, XVIII. Jahrh.

904. **Perzsaszőnyeg,**

u. n. erdélyi imaszőnyeg. XVIII. sz. e. — PERSER TEPPICH, sogenannte Siebenbürger Gebetteppich. Anfang XVIII. Jahrh.

905. **Himzés,**

barna atlasz-alapon színesen himzett sárkány, medaillon és főnix. Japán. — STREIFEN, brauner Atlas mit bunter Stickerei aus Seide: Drache, Medaillon und Phönix.

Preisich Gábor

Budapest főépítészének beszámolója a Szovjetunióban tett tanulmányútjáról

Preisich Gábor, Budapest főépítésze a Budapesti Városi Tanács városrendezési és építési állandó bizottsága értekezletén ismertette szovjetunióbeli tanulmányútjának tapasztalatait. Részletesen foglalkozott az egyes szovjet városok építkezésének jellegzetességével. Az építkezéseket a Szovjetunióban általában az jellemzi, — mondotta többek között —, hogy alkalmazkodnak a városhoz, a környezethez. A díszítő elemek mindig a *helyi népi hagyományok alapján* készülnek. Az építkezések mindenütt húsz-huszonötéves perspektivikus városrendezési tervek alapján történnek. A tervezők érzik, hogy *a jövő számára* építenek s ez a felelősségtudat az építés, a tervezés minden területén érvényre jut — fejezte be nagy tetszéssel fogadott beszámolóját Preisich Gábor.

Magyar Nemzet

1954. aug. 1.

...sse ...

...n a nagytiszteltű

...kintalt 58600 koronát

...felterjesztésemben fog-

...isegrádi m. kir. erdő-

...küldeni méltóztassék.

...úlius 31

Mély tisztelettel

[illegible]

mügyitén.

Preisich Gábor

irod

Major Máté: A dolgozó ember otthona. Új Építészet. 1948. 5. [Uj Csepel] sz. 172, 174. l

ól egy gyönyörűen diszített bronz-
edény, egy szép korongos bronztű-
t találva, került múzeumunkba.
kások által szétdúlt öt síron kívül
n gonddal megásott tizenhat sírról
és felesleges részletezést mellőzve,
következő sorok-
olok be.
sírban, (az emlí-
oglaláskori, és a
n nyugatról rabolt
ívül, melyek tő-
os sírból kerültek)
kardtöredéket lel
ynek csak 13 cm.

Úgy a bezdédi, valamint a micskei tetemek is lovasok voltak. A bezdédiek vagyonosabbak, a micskeiek szegényebbek, mert különben itt is találtunk volna kengyeleken kívül lócsontvázakat is.

Nyilat hét sírban leltünk, összesen tizen-

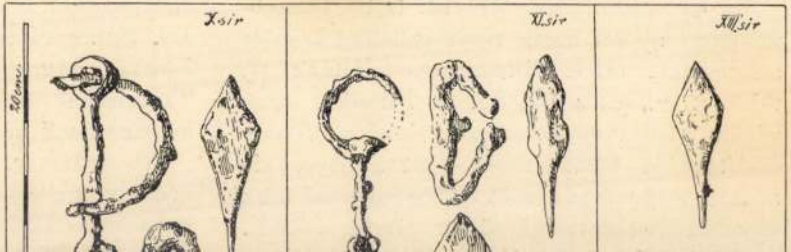

A JÖVŐ BUDAPESTJÉNEK TERVEI

Irta: Preisich Gábor, Budapest főépítésze

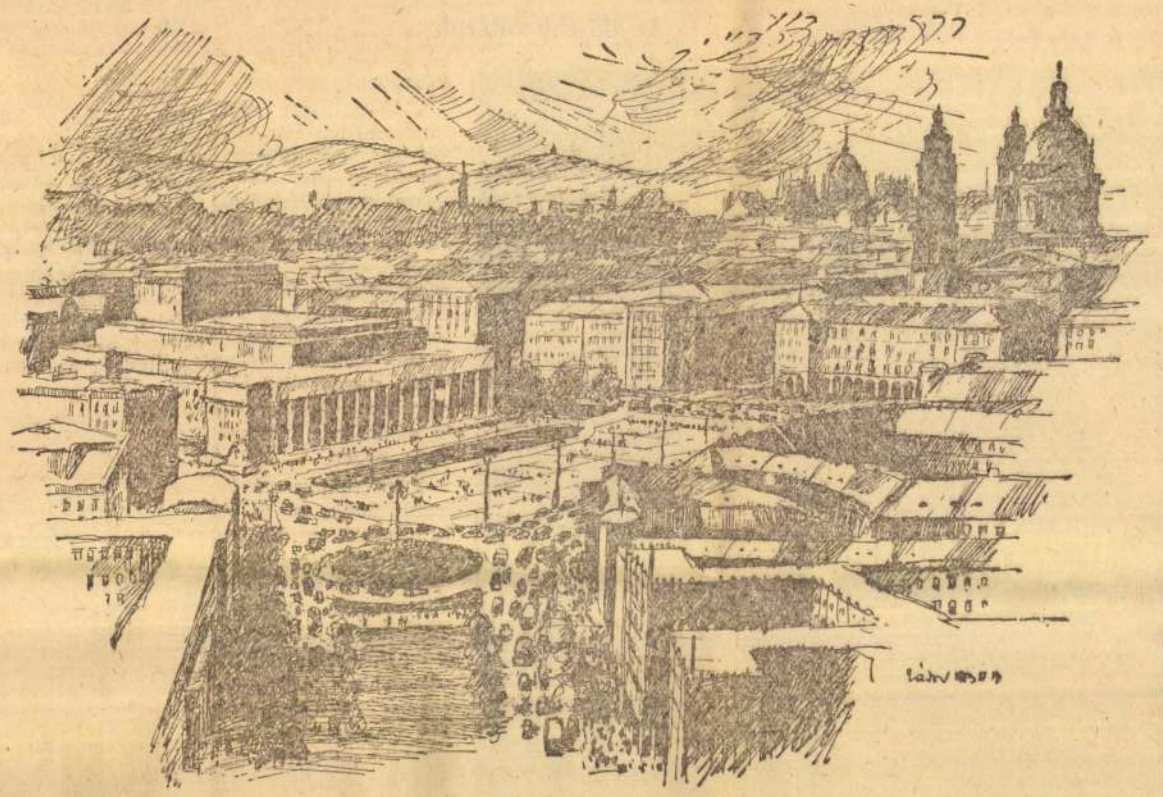

Kép a jövőből: terv Budapest városközpontjának kialakítására az Engels-téren.
(Zádor István rajza)

Kormányunk programmja, amely egyik fontos céljaként a lakásépítés nagyarányú fokozását tűzte ki, nagy és megtisztelő feladat elé állította Budapest építészeit. A gyorsütemű, nagyarányú lakásépítkezés közeli megvalósulása különösen sürgőssé tette, hogy pontosan kidolgozzuk Budapest általános városépítési tervének irányelveit, hogy a folyamatbanlévő építkezések már ennek a tervnek szerves részeiként valósulhassanak meg. Igy azok a városrendezési teendők, amelyeket eddig elég távolinak tekintettünk, most közeli feladatokká váltak. Ezért meg kell vizsgálnunk városrendezési tervezésünk eddigi hibáit, s a kormányprogramm szellemében ki kell azokat javítanunk.

Első fontos feladatunk, hogy az eddiginél sokkal inkább vegyük tekintetbe a lakosság tényleges szükségleteit. Hosszabb ideje dolgozunk már a főváros több évtizedre kiterjedő városépítési tervének kialakításán, de mindeddig csak kevéssé tártuk fel azokat a legsürgősebb feladatokat, amelyeket a lakosság kényelmének biztosításához meg kell oldanunk. Általános tervelgondolásunkban kijelöltük az iparfejlesztés céljára szükséges területeket, a közlekedés nagyarányú távlati fejlesztésének vonalait, a lakóterületek, parkok elhelyezését, a város építészeti kompozíciójának körvonalait. De nem jelöltük meg elég pontosan a megvalósítás első szakaszait, azt, hogy ha építkezünk, hol kell kezdeni; nem terveztük meg, hogyan biztosíthatjuk az első és a későbbi szakaszok szerves összefüggését úgy, hogy teljes építészeti együttest alkossanak.

Az általános terv kidolgozásánál eddig nem vettük kellően figyelembe a lakóépületek városalkotó szerepét. Foglalkoztunk a hatalmas méretű és nagyjelentőségű középületek, az új Nemzeti Színház és koncertterem, az új főiskolák, a nagyobb sporttelepek elhelyezésével, de kissé elfeledkeztünk arról, hogy a város elsősorban lakóépületekből áll. Nem dolgoztuk ki kellő alapossággal, milyen gazdasági feltételek és építészeti módszerek szükségesek a szocialista lakónegyedek kialakításához, az építkezéssel egyidejűleg végzendő bontási munkák lebonyolításához, az építőművészet meglévő értékeinek megőrzéséhez és felhasználásához. Készítettünk vázlatokat Budapest városközpontjának kialakítására, a Dunapart további be[illegible]sére, részletesen megvizsgáltuk a Belvár[illegible] Vízi-város stb. rendezésének lehetőségeit; nem készítettük elő megfelelően az egyes új lakónegyedek tervét. Ezt a hibát legfeljebb enyhíti, de nem menti az a körülmény, hogy a reális tervezéshez szükséges gazdasági adatok hiányoztak. Ma már látjuk, hogy magának a városi tanácsnak lett volna a feladata kidolgozni, illetve a tervezőiroda útján kidolgoztatni a lakónegyedek beépítésének részletes terveit, még akkor is, ha e tervek megvalósítása nem látszott nagyon közeli feladatnak. Hozzájárult az elmaradáshoz az is, hogy lakóépülettervezésünk, különösen pedig típustervezésünk nem készült fel a nagyarányú fővárosi lakásépítési programm végrehajtására.

A kormány programmja így bizonyos tekintetben felkészületlenül ért bennünket. A nagyarányú lakásépítkezést csak azokon a helyeken tudtuk azonnal megkezdeni, ahol nem volt szükség például bontásra vagy bonyolultabb városrendezési és építészeti problémák megoldására. Így az idén megkezdett építkezések, bár beilleszkednek az általános tervbe, még nem jelentik a városfejlesztés egyes döntő feladatainak – mint egy városnegyed kiépítése, főútvonal rendezése – megvalósulását. A lakásépítés 1954-ben megindúló második szakaszát és a többieket is már úgy kell végrehajtanunk, hogy elősegítsék egy-egy fontos városépítési feladat megoldását.

Feladataink nagyságát már az építendő lakások hatalmas száma is mutatja. Tíz év alatt tíz- és tízezer lakás épül Budapesten. Számításaink szerint annyi lakost juttatunk új otthonhoz, mint Ujpest, Kőbánya, Pesterzsébet, Csepel, Kispest és Lőrinc mai lakossága együttvéve. Ennyi új lakást természetesen nem lehet már csak az eddig «feltárt» üres, illetve bontással szabaddá tehető területeken felépíteni. Ujabb nagy területeket kell igénybevenni, s meglévő, elavult városnegyedeket kell átépíteni. Nagy feladat ez, hiszen a sokezer lakást olymódon kell elhelyezni, hogy azok egészségesek legyenek, s lakóik könnyen megközelíthessék munkahelyüket. Ugyanakkor gondoskodnunk kell a lakóházakhoz tartozó parkok, játszóterek, oktatási és egészségügyi intézmények létesítéséről, az üzletek és közművek hálózatának kialakításáról.

Ezeknek a feladatoknak, tanulságoknak számbavételével a budapesti városi tanács tervezőirodája kiegészítette Budapest városépítési tervére vonatkozó javaslatát. Ez a javaslat a főváros fejlődésének 20—25 éves távlatát ölelí fel nagy vonalakban. Ennyi idő szükséges a kapitalista városfejlődés hibáinak felszámolásához, amelyek a világ egyik legszebb fekvésű, legegészségesebb természeti adottságokkal és nagy értékű építészeti alkotásokkal rendelkező városát elcsúfították. Ennek a fejlődésnek következménye a belső városrészek egészségtelen túlzsúfoltsága, ugyanakkor a rendezetlen, spekulációs lehetőségeket nyújtó külvárosi települések keletkezése, a gazdagok számára épült villanegyedek és a városszéli nyomortanyák kiáltó ellentéte, a közlekedés megoldatlansága, a zöldterületek csekély területe és egyenetlen elosztása.

Javaslatunk, amikor ezeknek a hiányosságoknak megszüntetését veszi tervbe, igyekszik felhasználni és továbbfejleszteni a város meglévő értékeit, egészségesen kialakult körút- és sugárútrendszerét, multjának művészi értékű emlékeit. A javaslat elválasztja az ipari üzemeket a lakóterületektől, biztosítja ezek közötti a jó közlekedési kapcsolatot, kiegészíti az útvonalak meglévő hálózatát, új, tágas tereket létesít, lefekteti a parkok hálózatának rendszerét, amely a meglévő nagyobb parkok, a Városliget, a Népliget összekötésével, valamint a belső városrészek «fellazításával» biztosítja majd a város egyenletes ellátását jó levegővel. Meghatározza a javaslat a város közlekedési hálózatának új rendszerét is.

Tartalmazza a javaslat a városépítés első tízéves szakaszának már említett tervét is. A terv nagy, többezer lakást magukbanfoglaló városnegyedek kiépítését irányozza elő. Uj városnegyed kialakítását javasoljuk többek között a Sztálin-híd budai és pesti hídfőjének környékén, a Sztálin-út külső meghosszabbításánál, a Kerepesi-út és az Üllői-út mentén. Javasoljuk továbbá legfontosabb ipari területeink, Ujpest, Kőbánya, Csepel központi részeinek nagyvárosias jellegű kiépítését. Ezzel egyidejűleg gondoskodnunk kell az új városnegyedeket összekötő főútvonalak, a Váci-út, az Üllői-út, a Hungária-körút, továbbá a pesti és budai Dunapart megfelelő kiépítéséről és építészeti kialakításáról. Biztosítanunk kell e területek építészeti és forgalmi kapcsolatát a város központjával. Ki kell egészítenünk a hézagosan beépült belső városrészeket is, a Vizivárost, Kelenföldet, Zuglót, míg a részben elavult, de értékes épületeket tartalmazó városrészek — Ferencváros, külső Józsefváros, belső Erzsébetváros — átépítésére későbbi időszakban kerül majd sor. A terv egyik feladata megfelelő területeket biztosítani a budai hegyvidék egészséges keleti lejtőin és a város más alkalmas részein a dolgozók családiházépítkezései számára. Indítványozza a terv, 10 év alatt a város parkjainak, zöldterületeinek jelentős bővítését, nagy sportligetek kialakítását, a gyógyfürdők területének kijelölését.

A jövő Budapestjének terveiből ma még csak a főbb irányelvek vannak meg. A részletek, a közvetlen feladatok kidolgozása még hátra van. Ehhez a nagy munkához sok-sok építészünk tudására, tapasztalatára, javaslataira van szükség. Ezért a budapesti városi tanács végrehajtó bizottsága és a Magyar Építő Művészek Szövetsége november 20-án és 21-én városépítészeti ankétot rendez. Ez az ankét nagyjelentőségű Budapest jövője szempontjából. Olyan kérdésekre kell egyértelmű választ adnia, amelyeknek eldöntése hosszú időre meghatározza fővárosunk fejlődésének irányát.

A tanácskozásnak el kell döntenie, menynyire lehet és kell figyelembe venni a városrendezés során Budapest természeti és települési adottságait, évszázadok alatt kialakult városszerkezetét, valamint történelmi emlékeit. Tisztázásra vár az a kérdés: hol alakítsák ki Budapest városközpontját, alközpontjait, s hogyan biztosítsák ezek kapcsolatát; szükséges-e és ha igen, hol szükséges nagyobb új települési egységek létesítése, illetve a meglévők teljes átépítése; hol létesítsenek a városiestből kiemelkedő, vagy egyébként a városkép szempontjából döntőjelentőségű épületeket, hogyan emeljék ki a Dunapart jelentőségét a városkompozícióban; hol szükséges a meglévő körutak, sugárutak továbbfejlesztése, esetleg új útvonalak nyitása. Végül, az ankétnak kell meghatároznia a városépítés legsürgősebb feladatait és a hatalmas munka ütemét.

A tervet nagy gonddal és szeretettel készítjük valamennyien. Célunk, hogy szép hazánk fővárosában biztosítsuk az egész lakosság kényelmes lakását, egészséges munkahelyét, zavartalan közlekedését, üdülését, úgy, hogy a város egyidejűleg rendeltségével és építészeti szépségével mindannyiunk gyönyörűsége, büszkesége legyen.

Szabad Nép
1953. nov. 18.

vásárlók együttes tanácskozásai. A kereskedelemnek szorosabb kapcsolatokat kell kiépítenie a helyi iparral, amely képes egész sor keresett közszükségleti cikk előállítására.

A dolgozók jólétének emelkedése együttjár azzal is, hogy gyorsan növekszik a kereslet a jóminőségű áruk iránt. Ez nemcsak az iparra, de a kereskedelemre is nagy feladatokat hárít. *A minőség védelméről hozott törvényerejű rendelet értelmében a kereskedelem is felelős az áruk minőségéért.* A kereskedelem kötelessége ellenőrizni a gyártmányok minőségét, visszaküldeni a nem megfelelő minőségű cikkeket. Ugyanakkor gondoskodnia kell az áruk helyes, amellyel meg nevelnünk a kereskedelmi dolgozók munkáját kezelik. A kereskedelmi dolgozók a szocializmus építésének fontos csapatát jelentik; megérdemlik, hogy megbecsüléssel és tisztelettel vegyék körül őket. Az üzletek, áruházak dolgozói joggal várják el, hogy nagy figyelemmel gondoskodjanak anyagi és kulturális szükségleteikről, munkakörülményeik megjavításáról, egészségük védelméről. Kereskedelmünk dolgozói gondoljanak arra: *nagy szocialista feladat* az, amit állunk reájuk bízott. Olyan lelkesedéssel és szeretettel végezzék hivatásukat, hogy megkönnyítsék, még örömtelibbé tegyék dolgozó népünk életét.

A megyei tanácsok és a budapesti városi tanács VB-elnökeinek értekezlete

A megyei tanácsok és a budapesti városi tanács VB-elnökeinek részvételével november 17-én értekezletet tartottak. Az értekezleten megtárgyalták azokat a feladatokat, amelyek a tanácsokra várnak az MDP Központi Vezetősége határozatának végrehajtásával kapcsolatban.

Megjelentek az értekezleten: Nagy Imre elvtárs, a minisztertanács elnöke, Farkas Mihály elvtárs, a Politikai Bizottság tagja, Keleti Ferenc elvtárs, Olt Károly elvtárs, pénzügyminiszter, Bognár József elvtárs, belés külkereskedelmi miniszter, Pisza József elvtárs, begyűjtési miniszter, Darvas József elvtárs, népművelési miniszter, Erdey-Grúz Tibor elvtárs, oktatásügyi miniszter és Dögei Imre elvtárs, a SZÖVOSZ elnöke. Az értekezlet előadója Nagy Imre, a minisztertanács elnöke volt. Nagy Imre elvtárs beszámolójához számos tanácselnök szólt hozzá. (MTI)

Több tüzifát szállítsanak az erdőgazdaságok

A lakosság jobb tüzifaellátása komoly feladat elé állítja az erdőgazdaságokat, ez idén terven felül 10.000 vagon fát kell adniok. Az erdőgazdaságok versenyeznek: melyikük szállít több tüzifát a lakosságnak. A bajai, békési, kiskunhalasi és a szegedi erdőgazdaságok dolgozói már teljesítették évi tervüket és most a 10.000 vagon tüzifából rájuk eső rész szállításán dolgoznak. Sajnos, ez nem általános. A borsodmegyei erdőgazdaságok — elsősorban a sátoraljaújhelyi — elmaradtak a terv teljesítésében, pedig éppen ezeknek az erdőgazdaságoktól vár nagymennyiségű tüzifát az ország.

Most az a legfontosabb feladat, hogy a kitermelt fa kikerüljön az erdőkből. A szállítás ma még nem kielégítően. Kevés a rendelkezésre álló fogat, amely a teherautókhoz, vasúti vagonokhoz vinné a fát. Most az erdőgazdaságok nagy segítséget kapnak a szállításhoz a honvédségtől és a közlekedésügyi minisztériumtól. De ez egymagában nem elegendő. Szükséges, hogy a helyi tanácsok, szervezetek mozgósításnak minden felhasználható fogatot a tűzifa elszállítására, de az erdőgazdaságok is állítsák be erre a munkára saját fogataiknak legalább 60—65 százalékát, hogy a lakosság téli tüzifaellátása zavartalan legyen.

A te[illegible]dig ezután sem teljesítettek. «Igy[illegible] — hajtogatták a legjobbak — hisz [illegible]patunk van, ahol csupa sztahano[illegible]gozik». «Éppen ez a baj — fejtette [illegible] egyik pártvezetőségi ülésen Papp elvtárs, az új párttitkár. — Ne legyenek ilyen csapatok, inkább minden csapatban legyen egy-két sztahanovista s azok tanítsák meg az újakat magukhoz hasonlóan dolgozni».

A VI-os akna pártszervezete értekezletre hívta a legjobb vájárokat, elsősorban a kommunistákat. Az értekezleten nagy vihar volt. Akadtak, akik hallani sem akartak a régi, jól összeszokott csapatok szétválasztásáról.

Hanem egyszercsak felállt Mészáros József, a kevésbeszédű, de kiváló munkájáról ismert háromszoros sztahanovista vájár. «Majd meglátjuk, kinek lesz igaza — mondta. — Elsősorban a becsület, a terv teljesítése a fontos. Mi, a Vörös Csillag DISZ-brigád tagjai, kérünk egy új munkást. Igérjük: bányászt, sztahanovistát nevelünk belőle». Erre a többiek is, Horváth Ferenc, Gergely Károly, Francia Kiss János, Lacsni Miklós sztahanovisták szintén csapatjukba fogadtak egy-egy új dolgozót.

Példájukat mások is követték. A csapatok megállapodást kötöttek az üzemvezetőséggel. Hónap közben előre «kinézik» maguknak a szorgalmas, igyekvő, új dolgozókat, ma már eredményesen dolgozik.

Nem véletlen, hogy a kiváló bányászok éppen a VI-os aknán kezdeményezték ezt a mozgalmat. Az aknán általában nagy gonddal, szeretettel foglalkoznak az új munkásokkal. Nemcsak a jutalmat, munkaruhát, élelmet kapják meg az új dolgozók, hanem Pécskai elvtárs, a munkaügyi osztály vezetője elviszi őket a párttitkárhoz, a szakszervezet titkárához, a műszaki vezetőkhöz is mind több új dolgozónak segítenek.

A Vörös Csillag DISZ-brigád tagjai a munkahelyen az elsők között kezdeményezték a «neveljünk új bányászokat»-mozgalmat. Mészáros József háromszoros sztahanovista vájár, brigádvezető, arra tanítja a brigád tagjait, hogy szüntelenül ügyeljenek a szén minőségének javítására. Mellette Nádházi Gusztáv vájár, Ács József sztahanovista és a fiatal Földi József csillés.

(Rév Miklós felvétele)

Az idősebb vájárok rend van, nyugodtan pihenhetnek, a pártszervezet, az üzem vezetősége sokat segít jó munkahelyet kaptak. Vásárhelyi hétfőn visszajött a VI-os aknára. Az új munkások közül sokan jól megálliák a helyüket. Peszmeg János az első munkanapon a 302-es csapathoz került. Egy műszak alatt 140 forintot keresett. Ez persze felszett neki, jókedvvel dolgozott tovább is.

A VI-os akna régi bányászai ma már legtöbbször együttjárnak szórakozni új csilléseikkel, meghívják őket családjukhoz. Az akna pártszervezete azt akarja elérni, hogy minél több vájár nevelien új bányászt, törődjenek velük, hallgassák meg észrevételeiket, panaszaikat. Elsősorban a kommunista vájárokra támaszkodik ebben.

A régi bányászok jó munkájának, s az új bányászok rendszeres segítésének, nevelésének eredménye, hogy a VI-os akna dolgozói kikőszörülték a csorbát, s októberben 102,4 százalékot értek el, november 17-ig pedig 113 százalékra teljesítették havi tervük eddigi előirányzatát.

Az új munkások megszerették a bányát. Sokszor felkeresik a pártszervezetet, vájáriskolára jelentkeznek ić szakmunkásokká, a terv teljesítéséért minden erővel harcoló bányászokká válnak.

44/3. sz. Építőipari Vállalat dolgozói építik. A lakásépítők szállása valóságos kis falu. 45 épületből áll. Minden épületbe egy 300 literes boyler-kazánt kell felszerelni, hogy a dolgozók napi munkájuk után melegvizben fürödhessenek.

A kazánokat a Zuglói Fütőberendezések Gyárától rendeltük meg. Először azt igérték, hogy december 31-ig készítik el. Az ősz beállta[illegible]val azonban egyre súlyosabb probléma lett az építők melegvizellátása. Ezért megbeszéltük a zuglóiakkal, hogy egy hónappal előbb — november végére — megkapjuk a kazánokat.

November 11-én váratlan értesítést kaptunk a Zuglói Fütőberendezések Gyárától: viheljük a kazánokat. Szinte hinni sem akartuk, hogy ez lehetséges. De a dolgozók lelkesedése sok mindenre képes. Októberi termelési értekezletükön a gyár dolgozói felajánlották, hogy határidő előtt elkészítik a komlói építők kazánjait. Elvtársi cselekedet volt ez. 58 nap helyett 30 nap alatt fejezték be a munkát.

Most már rajtunk a sor. Igérjük, hogy november 31-re felszereljük mind a 45 kazánt és átadjuk azokat Komló építőinek.

Mezőlaki Imre főmérnök
ÉM 49/3-as sz. Szerelőipari Vállalat, Komló

★

Miért nem gyártanak olajozókannát?

A kerékpárok és varrógépek karbantartásához egyszerű, kisméretű olajozókannákat használnak. Gyártásuk nem valami bonyolult — anyag sem kell sok hozzá — olajozókanna mégsem kapható.

A Kerékpár, Rádió és Villamossági Kiskereskedelmi Vállalat boltjaiban naponta sok vevő keresi hiába a kis olajozókannákat, naponta többen kérik emiatt a panaszkönyvet.

Sokszor fordultunk a bel- és külkereskedelmi minisztériumhoz, ők pedig a kohó- és gépipari minisztériumtól kértek intézkedést. Két év után végre kiderült, hogy a Fémárúhoz, és Tubusművek kalkulációs hiba miatt nem gyárt olajozókannákat. Valószínűnek tartjuk, azért nem javították ki eddig ezt a hibát, mert nem vették figyelembe, hogy ez az apró hiány sok dolgozónak okoz bosszúságot. Itt az ideje, hogy változtassanak ezen és gyártsanak olajozókannát is.

Bokor György
csoportvezető, KERAVILL kerékpárosztály

rágos
nak

Budapest

X. Högyes Endre u. 10

<Preisich Gábor>

cikke

<F> Hozzászólás.

Fórum. 1948. 10. 7.

788

F „Egy nagy lehetőség Budapest és az ország újjáépítésében."

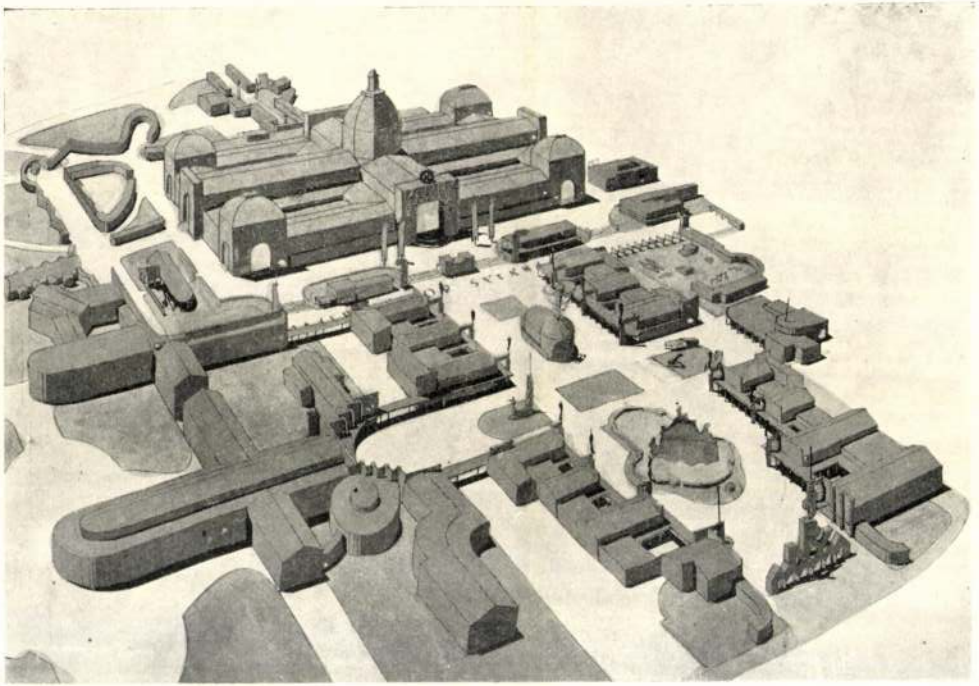

A Nemzetközi Vásár távlati képe
(A tervpályázaton I. díjjal kitüntetve)
Tervezték Preisich Gábor, Vadász Mihály és Medgyes László

Precsich Gábor K

Holló Kornélia
Ex libris

MŰVÉSZETI LEXIKON

Majdnem tíz éve annak, hogy megjelent az első magyar Művészeti Lexikon, melynek nemcsak a mi szegényesnek mondható művészettörténeti szakirodalmunkban volt nagy tudományos jelentősége, hanem a külföldi szakkörökben is megérdemelt sikert aratott. A munka használhatóságára és értékére misem jellemzőbb, mint az, hogy már évek óta az utolsó példányig elfogyott s így egy második bővített kiadás megjelentetése magától értetődött. És ez a munka a kiadó áldozatkészségéből létre is jött. Előttünk van a legteljesebb magyar művészettörténeti lexikon. Kitűnő szakemberek modern fölfogású, olykor tanulmányszámba menő cikkeitől kezdve az ízlésesen összeválogatott illusztrációanyagig minden kérdésre feleletet kap a kutatói érdeklődés. Az első kiadás színes képeit azonban sajnosan nélkülöznünk kellett. A lexikon felöleli a világhistória fejlődésének minden jelentős művészettörténeti mozzanatát, eseményét, irányát és képviselőjét. Az egyes korszakok ízlésáramlatairól is részletesen beszámol, kár, hogy a barokkal egy kissé mostohán bánt el. A modern elméleti-esztétikai törekvéseket mindig szem előtt tartja s még a legújabb művészegyéniségeket is jelentőségükhöz mérten, de abszolút objektivitással tárgyalja.

jainak őszinte keresése — művészi formák között — máris meghozta a maga eredményeit, a kiállítás sokkal tartalmasabb, színesebb az eddigieknél. A kiállított anyagból B. Barabás Anna, Boda Gábor, Borsos István, Hangay Szabó Miklós, H. Páris Elza, illyefalvi Lőte Éva, Metykó Gyula, Kálmán, vitéz Pataky Ferenc, Póth István, R. Skopál Ilona, Udvary Dezső, Vécsey József művei érdemelnek elsősorban dicséretet. Továbbá Antal József, Bartizek László, E. Hevesi Margit,

RERRICH Béla építész (Bp.,1881.VII.25. - 1932. II.23.)

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 165.p. - 167.p. ésill.

RERRICH Béla épitész

A temető rendezési tervét és épületeit készitette a harmincas években.

FAZEKAS Árpád - SZEKRÉNYES András: Nyiregyháza temetői. Nyiregyháza : Sz-Sz-B.m. Temetkezési Váll., 1990 12-24.p. ill.

BERRICH BÉLA

BIERBAUER Virgil:

Kislakásépités a háboru utáni Európában
/BERRICH Béla munkásságáról/, T.és F. 1928. 63.old.

RERRICH Béla

M. Tudálexikon A-tól 2 + ij.
Bp. 1997 676.

Revrich Béla néhány cikke, tanulmánya

Építészet és Testészet Londonban Épi/par 1907. 44.o.

Az angol családi ház V.K 1908. 24.sz. és A Kor 1908. 31.sz

Városok építése Városi Szemle 1908. okt. 4.

Családi és munkáskázak V.K 1909. juni 30. juli 7.

Kis architektúrák V.K. 1909. juli. 28.

Adatok fővárosunk népítéséhez V.K. 1911. márc. 22, és 29

A magyar falu istolája É.I. 1912. jan. 7.

Rerrich Béla ~~f~~ életéről és munkásságáról?

MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET

R. B. munkássága ~~M. É. M.~~

1914. 7-8. sz.

Rerrich Béla:

A szegedi nemzeti emlékcsarnok

Szeged. 1930.

KERRICH BÉLA

Kerrich Béla (a művész előnevével)

Meister der Baukunst Stud. Genf.

1930.

BERRICH BÉLA

Lyka Károly

Rerrich Béla

M. H. 1932. 130. o.

Magyar Művészet

RERRICH BÉLA

6

YBL Ervin:

Rerrich Béla, Széphalom, 1932. 1-3.sz. 17.old.

RERRICH Béla,
/Kertész K. Róbert előszavával/

A Szegedi Templomtér, Bp. 1932. Egy.N yomda

16 l. 39 t

RERRICH Béla épitész

Szeged, Dóm

Szeged, 1995/7--12 57-60 ll
100.

Kovács Ilona

szakmai és kormán

A kutató szemp
dés, hogy hol talál
kumentumot, illetve
hozzá a leggyorsabl
séges kézikönyvek
a munkáját megala

A forrásértékű
nyok számbavételé
tek a munkálatok. (
garika kéziratok, kö
ciójára *Csapodi C.*
Klára munkájaként
megalapozott újko
garika Kézirat Kata
Régi Magyarország
ségében *Borsa Ge*
zett lelőhelyfeltárá
esetén a regisztrá
mentumok konkrét

A fentiek mell
azonban a modern
kumentumok gyűjt

Mit nyújthat e

* Elhangzott az OK
6-7-én tartott, *"Új*
ságban, társadalo
rencián.

M. D. K.

POMSÁR János építészhallgató

Miskolc, 4000 lakosú lakótelep
diplomaterve (Rész.)

Farapó Kálmán: Városépítészeti
tárgyú diplomaterveink
magyar építőművészet 1956. (V.) 8. sz.
93. l.

Pemsár Jánse építész M.s.K.

Résztvett a budapesti Orvestudományi Egyetem elméle ti tömb tervpályázatán.

Társtervező: Kiss Albert, Gerő Balázs, H orváth László

Mag ar Épitőművészet 1963/2. 6-7.l.

M. D. K.

POMSÁR János építész
(Kismarky-Lechner-Papp munkatárs: Lőrincz József)

Részvétel a pályázaton társtervező-ként

Granasztói Pál: A budapesti Árpád-híd pesti hidfőjének városrendezési tervpályázata
Magyar Építőművészet 1957 (VI.) 5/6. 126-129.

Polyák János

Erzsébetváros 1998. VIII. 3

Az üvegen túl

Fotó: Galambos Anita

Gopcsa Katalin művészettörténész nyitotta meg június 17-én Polyák János július 14-ig megtekinthető kiállítását a Madách Imre út 5. szám alatti St. Art Galéria mai magyar üvegművészeket bemutató sorozatában. Gopcsa Katalin bevezetőjét egy megál-
***lapítással* kezdte, miszerint egyes emberek szinte fizikailag vonzódnak az üveghez, s Polyák János is közéjük tartozik. Majd az Iparművészeti Főiskolán 1990-ben végzett, aztán mesterképző diplomát is szerzett üvegművész pályafutásáról beszélt, valamint üvegkompozícióit méltatta, elemezte. Mely furcsa „idolokban" az üveg nem a hagyományos átlátszó, törékeny „arcát" mutatja, hanem egészen más oldalát: a súlyos, matt, konstrukt[illegible]**

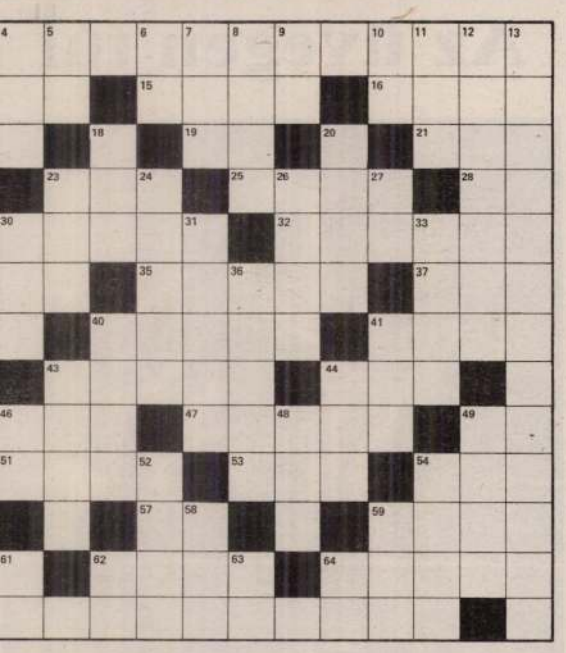

a vízszintes 1. és 40., valamint a függőleges 13. és
gfejtése nyílt levelezőlapon a szerkesztőség címére
tca 18.).

áridő: **1998. július 15.**

énynek helyes megfejtése: Király; Széchenyi
Mezőgazdasági Múzeum, József nádor.

t nyertek: Bokor Judit 1071 Bethlen Gábor tér 3.,
a 1076 Thököly út 17. II./7., *Fritz Ferenc* 1071
42. III. 6/A.

et kisebbségi
rmányzati
oviselők
adóórái
utca 20.):

Deutsche
Minderheitenselbstver
waltung Sprechstunder
der Abgeordneten
(Bp. Rózsa utca 20.):

am ersten
műveszi módon

M. D. K.

POMSÁR János építész

Résztvesz a Következ Mesterisholája

II. ciklusán

Mestere: Weichinger K.

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. - 79. l.

M. D. K.

POMSÁR János építész
(BUVÁTI)

A Vízivaros részletes rendezési terve és
beépítési tervtanulmánya (1958.) Resz.

Társtervező: Mester Árpád
Kiss Albert
Kovács Balázs

Magyar Építőművészet 1959. 5/6. sz. 151. l.

ee. D. K.

POMSÁR Károly építész

Az Árpád-híd pesti hídfője körüljárójának részletes rendezési terve és beépítési tanulmánya (1957.) Repr.

Magyar Építőművészet 1959. 5/6. sz. 150. o.

ee. D. K

POMSAR János építész

Beépítési terv –

Társtervező: Kiss Albert

Repr. Kordel Pató)

Egressy Imre: Kísérleti lakások, új berendezések az óbudai lakótelepen

Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 5. l.

M. D. K

POMSÁR János építész

Weichenger Károlynál dolgozott

Kőbánya városközpont részletes rendezési terve

Bp. Lágymányosi u. 22–24–26. sz.

Rendről Jenő: A mesterviskola III. ciklusa

Magyar Építőművészet 1960. 4. sz. 24. l

35. e

A.D.K

POMSÁR János építész

Kecskemét, északi városrész rendezése (makettek)

Társtervező: Kiss A., Preisich Gy.

Tervpályázati eredmények

Magyar Építőművészet 1960. 4. sz. 62. l.

M. D. K.

POMSÁR János épílész

Résztvesz a Kőbánya városközpont-ja rendezésére kiírt tervpályázaton (II. díj)

Tarstervező: Kiss János és Györffy Lajos

Magyar képőművészet 1960. 1. sz. 64. l.

M.D.V.

POMSÁR János építész

Résztvesz a Székesfehérvár Dózsa György tér és környéke rendezésére kiírt tervpályázaton

Társtervező: Kiss A. és Györffy L.

Magyar Építőművészet 1960. 1. 17. 64. b

M. D. K.

POMSÁR János építész

A tatai üdülőtelep - pályázaton díjazva

Magyar Nemzet 1960 (XVI.) 168. sz. 5. l.

G. J.: 20 üdülőház, 2000 szemelyre sátortábor, strand, szabadtéri mozgás épül a tatai Vag-tó körül. Sikerrel zárult az Epitőművész köv. műsterészolájának pályázata

M. D. K

POMSÁR János építész

Résztvesz a Veszprém városközpontja rendezésére kiírt tervpályázaton

Fiatervező: Györffy Lajos és ~~Pom~~ Kiss Albert

Magyar építőművészet 1960. 1. sz. 64. l.

M.D.K.

POMSÁR János építész

Résztvesz a Moszkva tér – Szén a tér rendezésére kiírt tervpályázaton

Társtervező Kiss Albert

Magyar Építőművészet 1960. 1. sz. 64. l.

Pomsár János

P/uskás/ T/amás/: Külkereskedelmi irodaház, Budapest, Szép utca /Puskás Tamás, Pomsár János építészek./ - Magyar Építőművészet, 1967. 3.sz. 38-39. l.

Az 1966 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

75. l.

Pomsár János

opponensi véleménye a „Szegedi Olajváros" tervpályázatról. – Magyar Építőművészet, 1967. 16. évf. 5. sz. 8. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Írt. 1970. 1.sz. 68-107. l./

76. l.

MDK

Pomsár János, építész

Pályazatot nyert (Szabadság téri irodaház) terve.

Pakots György: Válasszon, tervező! 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. júl. 7.

Pomsár János

az egyik szerzője az alábbi pályázaton megvételt nyert 9.sz. pályatervnek.

Hofer Miklós: Szombathelyi vá rosháza tervpályázata, 197o. - Magyar Epitőművészet, 1971.2.sz. 2-8. l.

Pomsár János

BARTÓK Miklós - POMSÁR János - Cs.FALK Judit: Az Erzsébetvárosi rehabilitációról a Madách sétány kapcsán. Tervező Pomsár János. = Magyar Építőművészet, 83,1992, 2-3. 24 - 25.ill.

Pomsár János

OTP lakóépület, Bp,VIII.Luther utca /Kiss Albert építész/. - Ism: Pomsár János, Magyar Építőművészet, 1968. 1.sz. 32-37. 1.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája - Művtört.Ért. 1971.2.sz. 149-182. 1.
154. 1.

Pomsár János

tervezte a bp-i Árpád hídfői lakótelep öntötthózát. 1963. 357. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970

1291

Pomsár János

és Gáspár Tibor tervezték a bp-i Árpád hidfői lakótelepet. 1964.
287. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967 Budapest 1970.

1141

... jaulos

építín

A váci Hajóhikötő - Pokolsri get Révhikötőben elhelyezendő szobrá-nati alkotás pályázatán vett részt.

—: Képző művészeti pályázatok.
Művészet, 1974. március - 48 oldal.

Pomsáo Jaí...

Pomsár Sámos

a Budapesti Krematórium
építészeként említve

Magyar építészet 1945-70
148. old.

Pomsár János

Sylvester Ádám: BKV Fogaskerekű vasút városmajori végállomása.
/rövid életrajz + ismertetés, képekkel. Vezető építész:
Pomsár János/

Magy. ép. műv., 1972. 4. sz. 46.l.
/Fiatal Építészek Köre-szám/

Pomsár János

Tell Márta: Veszprém Városi Tanács elnöki helyiségek belsőépitész munkái.

/rövid életrajz + ismertetés,képekkel. Vezet ő épitész: Pomsár János/

Magy.Ép.műv. 1972. 4. sz. 49.1.
/Fiatal Építészek Köre-szám/

Tomsár János

az alábbi pályázaton 1. dijat nyert 6. számú terv egyik szerzője.

Borvendág Béla: Szegedi Könyvtár és Levéltár tervpályázata, 1971. - Magy.Ép.müv.1972.5.sz.12-16.1.

Pomsár János

P.J.: Orvosi rendelő, 100 fős óvoda, 60 fős bölcsőde, Budapest, X. Kőbánya. - Építészek: Pomsár János, Péterfia Borbála, statikusok dr. Dulácska Endre, Falus Ferenc.

Magy.Ép.Műv. 1972.5.sz. 30-33.l.

Pomázi János, Ybl-díjas építész.
A MÉSZ Mesteriskola előadásai

II. ciklus 1972-74.

Farkasdy, Jurcsik, Pomázi: A művelődési házak és szabadidő központok aktuális kérdései.

Magyar Építőművészet, 1979. 1-2 szám, 4-old.

Pomsár János, Ybl-díjas építész

József Dénes: Építettük '85

Építészet.

Az Építésügyi Tájékoztatási Központ 1975 óta minden tavasszal megrendezi az „Építettük..." kiállítást, melyen az előző évben elkészült, v. felújított létesítményeket mutatják be. – Ha a legkorszerűbbnek tartott építészeti szerkezetek csalódást okoznak, a téglában még mindig bízhatunk. A szegedi Somogyi-könyvtárnál Pomsár János és Péterfia Bokáló a város téglahagyományát újította fel, amikor a téglaburkolatba ornamentikát terveztek. Kár, hogy a tégla szellemének átérzése az egész tömegformálást nem hatotta át. (említve).

Kritika, 1986., szept., 44-old.

Pomsár János, Ybl-díjas építész.

43. Hungarotex irodaház, Budapest. /repr./

Építész: Puskás Tamás, Pomsár János, 1966.

Magyar Építőművészet, 1988. 3. 57-old.

Pomsár János, Ybl-díjas építész

Janáky György: Kísérlet egy korszak bejárására.

3. Tipizált öntöttbeton ház, Budapest. (repr.)
Építész: Pomsár János, 1959-60.

Magyar Építőművészet, 1988., 3., 5-old.

Pomsár János, Ybl-díjas építész

Tomay Tamás: Lakóépület üzletekkel Kőbánya városközpontjában, Bpest.
Építész: Vermes Zoltán.

Az épület a Pomsár János által tervezett Kőbánya-városközpont komplex programjának része.

Magyar Építőművészet, 1987. 2., 22-old.

Pomsár János építész

/Budapesti Városépítési Tervező Vállalat/

Reitter Ferenc díjat kapott a városrendezés és magasépítés terén létrehozott jelentős alkotásáért

Budapest 1979/6 48.o.

M.D.K.

Pomsár László épitész

Tervei a kiállitáson

10 szomtes lakóépületek a lágymányosi lakótelepen

Társtervezö: Iványi László

Vidos Zoltán: " Épitészetünk 20 éve" c. kiállitás

Томаёт Иванъб ёрлёёа

Іо ахомёа іакбёрЦіетек а іёдуёАнуонї іакбёіеЦуе

Тёгетеуеко: Іуёнуї Иёаъб

Pomsár János, építész

L. Kóris János

- Díjak, kitüntetések - 1985 8.

Élet és Irodalom Bn. 1985. ápr. 5. XXIX/14

Pomsár János, építő

L: Tomay Tomaj

–: Rusterisholán

Magyar Építőművészet!

Bn.1983

34.

83/5

Pomsár János, építén

L. Vermes Zoltán

-. Mesterisholák

Magyar Epitőművészet Bp. 1983

36.

83/5

Pomsár János, építész, Ybl-díjas
a Belvárosi déli tömbök rendezése. Tervpályázat, 1985.
a pályaművek díjazása:

A Bizottság 60-60000 Ft-os VI. díjban részesítette – rangsorolás nélkül – az 5 bírálati sorrendi pályaművet; szerzői: Pomsár János, Pomsár András, Várady Tamás dr, Hötzényi Andrásné, Horváth Ágnes, Kókai Terézia és Sali Emil.

5. VI. díjas terv. | repr. | 5. VI. díjas terv

Magyar Építőművészet, 1986. 3., 18. old.

Fonnár János, Ybl-díjas építész

Öntöttbeton lakóházak, Budapest, 1960.
1 repr.

Magyar Építőművészet, 1984. 1. 18-old.

Pomsár János építész (BVTV)

Résztvett az alábbi pályázaton
(rajz, makett, 2 sepró)

Dr. Gyöngyösi István: Nemzetközi szervezetek - UNIDO-IAEA-központja
Bécs, tervpályázat, 1969

Magyar Építőművészet 1970/2 Sold.

Pomsár János

Pomsár János: Fővárosi Pályaválasztási Intézet, Budapest, V. Deák Ferenc utca. - Építészet: Sylvester Ádám, Lannert Mónika. statikus: W.Arató Anna, gépésztervezők: Peszeki István, Sillye Sándor. /ismertetés képekkel, foto Orlay Ágoston/

Magyar Építőművészet, 1970.6.sz. 40. l.

Pompás János

ei Puskás Tamás tervei alapján épült fel a Kossuth Lajos u. 5. p. alatti Hungarotex épület.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

1361

Pomsár János

és Kiss Albert tervet készítek az Ó-budai kísérleti lakótelep megvalósítására.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

1511

Pomsár János

(BVTV)

építész terve a Bpest X. Kozma utcai temetőben épült krematórium.

Magyar Építőművészet 1969. 1. a. 26-27.1

MDK

Pomsár János, építész

A Kőbányai helyiközpont
tervét készítette el:
(fénykép)

— : 1970. augusztus

4

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. aug. 19.

Pomsár János

P/uskás/ T/amás/: Külkereskedelmi Irodaház, Budapest. /Puskás Tamás, Pomsár János építész/ - Müszaki Tervezés, 1966. 5.sz. 7-9. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-283.l./ 249. l.

Pomsár János, építész MDh

A fiatal építészmérnök Kiss Alberttel és Györffy Lajossal együtt nyerte el Kőbánya városrendezési tervpályázatának II. díját.
Pomsár János és Kiss Albert díjnyertes tervei alapján kezdték meg az óbudai kísérleti lakótelep építkezéseit. Veszprém kialakításában is vannak eredményeik.

Békés Attila: Mesteriskola

Népszabadság, bp. 1959. okt. 30. 9. l

Pomsár János, építész MDK

Puskás Tamás építésszel együttesen
tervezte az új irodaházat.

Tervrajz. Repr.

–: Megkezdték a Kossuth Lajos utcai
irodaház építését 6.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. márc. 12.

Pomáár János épitész M.D.K.

Budapesti Városépitési Tév.

Ybl Miklós-díjjal kitüntetve

A budapesti lakótelepi központok városképi vásorépitészeti kialakitásáért

Kitüntetések

Magyar Épitőművészet 1966/3. 9.l.

Pomsár János épitom.

16. Váci út – Róbert K. krt. (rajz)

Budapesti Városopitési Tervező Vállalat 1949-59 (tervekés lényképek) Szerk. Gyöngyösi, Rajkó Ervin Bp. 1959

M.D.K.

Pond, Antonio, olasz kőműves

1553. jul. 6-tól dolgozik az egri várban Vallelina mester mellett.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 382. old.

Pomsár János épitész M.D.K.

Ybl Miklós -dijjal kitüntetve 3.f.

Kiosztották az 1966. évi Ybl Miklós-dijakat
Magyar Nemzet 1966. ápr. 3. 5.l.

Pomaer dénos épîtres

3.2.

Pomsár János, építész MDK

III. 4--1 kapott.

-: Kiontották az 1966. évi Ybl M. díjakat

6.

ESTI HÍRLAP, IX. 1966. okt. 2.

Pomsár János M.D.K.

Bejelentette részvételét a San Sebastianban létesi
tendő fesztiválközpont nemzetközi tervpályázatán

-i : Magyar épitészek és képzőművészek két nagy n
zetközi pályázaton

Magyar Nemzet 1965. január 7. 5.l.

, M.D.K.

Pomsár János építész
/ BUVÁTI/

Bp. Lágymányosi lakótelep, lakóház / III. ütem/
P. jelü épületek / 1961/ repr.

Magyar Építömüvészet 196?/3. 20.1.

Pomsár János épitész M.D.K.

Csepel, strand

repr.

Magyar Épitőművészet 1962 / 5. 24-25.l.

Pomsár János épitész M.D.K.

Székesfehérvár Dózsa Gy. ter rendezési terve.

Társtervező: Kiss Albert

I. dijas te v

Elekes Andrásné: Uj gondolatok az elmult év város-
rendezésu pályzataiban
Magyar Épitőművészet 1962/1. 15.1.

M. D.

Pomsár János
építész

1966-ban az Ybl díj III. fokozatát nyerte el.

— : —

Művészet, 1966. május - 48 kép

Pomsár János, építész

MDSh

Az Ybl-díj III. f-t kapta.

– : Kiosztották az idei: Ybl Miklós-díjakat 6.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1966. ápr. 3.

~~Pomásr~~ János épitész M.É.K.

Pomsár BUVÁTI

Bp. Külkereskedelmi irodaház, Szép utca, repr. 1964.

Társtervező: Puskás Tamás

Főépitésvezető: Stefanovics László

Épitésvezető: Tuska András

Magyar Építőművészet 1967/3. 38-41. l.

Pomsár János épitész M.D.K.

Az uj Tanácsház tanulmányterve

Társtervező : Kiss Albert

Gárdonyi Jen : Mikor épül fel a budapesti uj tanácsháza

magyar Nemzet 1964. julius 18. 5.l.

Pomsár János építész

megkapta az Ybl díj III.
fokozatát

Magyarország 1966 IV. 3 5 old.

Pomsár János épitész M.D.K.

BUVÁTI

A krematórium terve

Elkészült a budapesti krematórium épitési terve

Magyar Nemzet 1914. julius 16. 5.1.

POMSÁR János épitész M.D.K.

A BÁVITI tervezője

A pesti Árpád-hidfői lakótelep tervezője

B alog János: Öntöttházak a pesti Árpád-hidfőnél

Magyar Nemzet 1962. december 2. 5.l.

Pomsár János, építész

MDk

Budapest épülő új lakótelepeiről tartott vetített képes előadást

– : Hír

10. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. febr. 24.

Ponzár János épitész N.D.K.

a BUVÁTI mérnöke

Az ELEKTROIMPEX, IMPOTEX és a METALIMPEX

irodaházának terve a Kossuth Lajos utca 5;

és Szép u. 2. alatti saroktelken

Társtervező: Puskás Tamás

G.I.: Tizemeletes irodaház a Kossuth Lajos utcában

Magyar Nemzet 1964. junius 20. 5.l.

Pomsár János, építész

A 75000 ft-os I. díjat nyerte Péterfia Borbálával együttesen hidolgozott tervével.

↓ A terv: Repr.

Bezerédy István: Sikeres volt a szegedi könyvtár- és levéltárépület tervpályázata 476-477.

Könyvtáros, Bp. 1971. augusztus

XXI
8.

Pomsár János

Méltatás

Nagy Ildikó: Bohus Zoltán plasztikái.
Művészet, 1977. május - 18. oldal.

Pomsár János

Tipizált öntöttbeton házak
építésekért említve a 35. oldalon

Magyar építészet 1945-70

POMSÁR JÁNOS, épitész

A Szombathely Köztársaság tér-Óperint utca közötti útát törés pályázaton részt vett fővárosi épitész/BUVÁTI/ terve.-13.ábra.-A Pomsár János által készitett pályamunka beépitési tervlapja. 56.old. Fekete repr.

HEGEDÜSNAST JÁNOS: Előtanulmányok az új szombathelyi városháza tervezéséhez 43.old

VASI SZEMLE, XXIV.évf. 1970. 1.szám, Szombathely

POMSÁR JÁNOS, épitész

Szombathelyen,a Köztársaság tér-Operint utca közötti
úttörés problémájaának tisztásására a város Tanácsa
V.B.és az OTP.Vas megyei Igazgatósága irt ki országos
zártkörü/meghivásos/pályázatot.Heten vettek részt ezen
Köztük Pomsár János Ybl.dijas,Bp./BUVÁTI/is. 50.old
24.jegyz

HECKENAST JÁNOS: Előtanulmányok az új szombathelyi
városháza tervezéséhez 43.old

VASI TERV. XXIV.évf. 1970. 1.szám, Szombathely

POMSÁR JÁNOS, építész

A Szombathely Köztársaság tér-Óprint utca közötti útát
törés pályázaton részt vett fővárosi építész /BUVÁTI/ ter
tervxxxxxxxxx
nagyon harmonikusxx és következetesen karak
teres együttest alakitott ki a területen. 56.old.

HECKENAST JÁNOS: Előtanulmányok az új szombathelyi
városháza tervezéséhez 43.old

VASI SZEMLE. XXIV.évf. 1970. 1.szám, Szombathely

POMSÁR JÁNOS, épitész

A Szombathely Köztársaság tér-Óperint utca közötti út-áttörés pályázaton részt vett fővárosi épitész/BUVÁTI/. Tervének birálatából: A forgalom szervezése elfogadható,kifogásolható az észak-déli fő gyalogosforgalom elvetése.Egyes üzletek árúfeltöltési forgalma bizonytalan 56.old. 34.jegyz. 61.old.

BROKENAST JÁNOS: Előtanulmányok az új szombathelyi városháza tervezéséhez 43.old

VASI SZEMLE, XXIV.évf. 1970. 1.szám, Szombathely

POMSÁR JÁNOS, épitész

A Szombathely Köztársaság tár-Óperint utca közötti útát
áttörés pályázaton részt vett fővárosi épitész/BUVÁTI/.
A birálatból:A tervezett beépités egységes megfogalmazás
sa és látszólagos nyugtalansága ellenére is rendet tere
remt;a rend érzetét egy-egy legfelső szint elhagyása még
fokozná. 56.old. 34.jegyz. 61.old.

HECKENAST JANOS: Előtanulmányok az uj szombathelyi városháza tervezéséhez 43.old

VASI SZEMLE, XXIV.évf. 1970. 1.szam, Szombathely

POMSÁR JÁNOS, épitész

A Szombathely Köztársaság tér-Óperint utca közötti útát törés pályázaton részt vett fővárosi épitész/BUVÁTI/.
A finoman visszalépcsőzött épülettömegek egyszerre korszerü megjelenésüek és nagyságrendjükkel a meglevő beépitéshez igazodnak. A meglevő épületállomány értékeit messzemenően tiszteletben tartotta. 56.old

HECKENAST JÁNOS: Előtanulmányok az új szombathelyi városháza tervezéséhez 43.old

VASI SZEMLE, XXIV.évf. 1970. 1.szám, Szombathely

POMSÁR JÁNOS. épitész

A Szombathely Köztársaság tér-Önerint utca közötti út átörés pályázaton részt vett Fővárosi épitész /BUVÁTI/ terve.- 12.ábra. Pomsár János fővárosi épitész által készitett pályamunka javaslata az új utcanyitás északi homlokfalára. 55.old. Fekete repr.

HECKENAST JÁNOS: Előtanulmányok az új szombathelyi városháza tervezéséhez 43.old

SZEMLE

VASI XXXV. XXIV.évf. 1970. 1.szám. Szombathely

POMSÁR JÁNOS, épitész

A Szombathely Köztársaság tér-Óperint utca közötti átt-
törés pályázat on résztvett fővárosi épitész/BUVÁTI/
tervének birálatából: A meglevő épületállományt tiszte
letben tartja, értékeit kiemeli, és jól idomul a meglevő
térfalakhoza rendetlen városképi elemeket pedig jól ta-
karja. A levéltár szabadon hagyása egyik értéke a terv
nek. 56.old. 34.jegyz. 61.old.

HECKENAST JÁNOS: Előtanulmányok az új szombathelyi
városháza tervezéséhez 43.old

VASI SZEMLE, XXIV.évf. 1970. 1.szám, Szombathely

Pomsár János

és Kiss Albert tervei szerint építették

be a III. óbudai kísérleti lakótelepet

1958–64.

Benza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973. 133 5-6

8/91

Pomsár János

és Puskás Tomás tervei szerint épitették

a Kossuth L. u. 5. sz. a. Hungarotex irodaházat.

Mezzo László, Mernát György, Erdei

Ferencbtl.: Budapest Sexikon, Budapest 1973. 13351

8311

Pompár János

és Puskás Tamás tervei szerint épült az V. Kossuth L. utcai Hungarotex üzletháza.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

5851

Pomsár Jarios
építész

A Szombathelyi Városháza 12.000 Ft-os
díjaban részesült a tervpályázaton,
Pomsár Jarios és munkatársai műve.

Vidos Zoltán: A Szombathelyen lebesilendő . . .
Művészet, 1972. február – 26 oldal

MDK

Pan József építőmester

Kovách Pál átal.

Józsefv. Fecske u. és Kender u. 18 és 21.

1862. Homlokzatrén, pince, fst. alapr. metszet

MDK-A-II-1/740.

MDK

Preisich Gábor

Preisich Gábor és Oblath György egy lebontandó belső Erzsébet-városi háztömb ujjáépitésének távlati képe.
A Kéler Napoleon-dij 1933.évi nyertese.
Repr.

Képzőművészet, 1933. 256.l.

MDK

Preisich Gábor

Preisich Gábor és Vadász Mihály. Bérház a Krisztina-körúton. Repr.

Művészet, 1938. 21.l.

Irelation Gabor

Irelation Gabor és Vadasz Ilmely. Dolmos a
Kriesztina-Kormlor. Hogy.

Budapest, 1930. VI.1.

Breisich Gábor
építész

M.D.K.

1964-ben a művész tervei alapján készült el a rózsadombi új nevelőotthon.

Lauer Sándor: A Fővárosi új nevelő-otthona
Művészet, 1966. július - 20 lap.

Preisich Gábor
építész

M:D 1

A Fővárosi Tanács II. ker.
nevelő otthona, Preisich
Gábor terve szerint.

Laics Sándor: A Fővárosi új nevelőotthona
Művészet, 1966. július - 20 lap

M.D.K.

Preisich Gábor, építész

Pfannl Egon és Ürmössy Antal közös terve az egyik első díjat nyerte el a dunaparti szállodasorra 1963-ban ismételten kiírt pályázaton (2 rajz ábrával)

Major Máté: A pesti Dunapart szivének városki[pr]

"BUDAPEST", Bp. 1966. IV.évf. máj. [illegible]

Preisich Gábor, építész M.D.K.

és Kiss Albert az 1963 évben lezajlott pályázat első díjas tervének fejlesztésével megbízták a Budapesti Városszervező Irodában (BUVÁTI) a dunaparti szállodasor tanulmánytervét. (2. ábra)

Major Máté: A pesti Dunapart szivének városképi problémái

"BUDAPEST", Bp. 1966. IV.évf. máj.sz.

22. old.

Preisich Gábor, építész MDK

Előadást tartott a Belvárosi rendezési problémáiról

Szőke Sándor: Milyen legyen a város szíve 5. 6.

ESTI HIRLAP, bp. 1965. máj. 22.

Preisich Gábor, építész MBH

A Belvárosrendezési kérdéseiről tart vetített képekkel illusztrált előadást az Építőművész Szövetségben.

— : Kis hiradó 2

ESTI HIRLAP, Gy. 1965. máj. 20.

MDK

Preisich Gábor

Preisich Gábor és Weiner Tibor: Települések közterület szükséglete.

Építéstud.Közlemények. 1948.apr.jun.sz. 19
28.l.

MDK

Preisich Gábor igazgató

A,Fővárosi Tervező Intézet /FÖTI/ vezetésére Preisich Gábor igazgató kapott megbizást.

G.J.: Uj szerv iranyitja Budapest újjaszületését.

Magyar Nemzet, 1949. febr.10.

MDK

Preisich Gábor épitész

A bpesti Széchenyi hegyen a Csillebérc és a Csillagvizsgáló közötti fensikon 1.5 km hosszuságban 130 holdon terül el az Uttörő Köztársaság. Ennek összes épületeit az Epitéstudományi és Tervező Intézetben Preisich Gábor és Weiner Tibor épitészek tervezték 1948-ban. A telepen lévő gyermek-vasutat a Közlekedésügyi Minisztérium épitette.

Preisich Gábor: Az Uttörő Köztársaság.

Uj Epitészet, 1948. 258-261.l. Abrakkal.

MDK

Preisich Gábor

Városi telektömbök ujjáépitése. Pályadijnyertes tervük Preisich Gábor és Oblath Györgynek.

Tér és Forma, 1933. 4-5.sz.

MDK

Preisich Gábor

Bérház a Horthy Miklós és Vásárhelyi Pál utca sarkán, tervezték Preisich Gábor és Vadász Mihály. Repr.

Képzőművészet, 1934. 165.l.

MDK

Preisich Gábor

A Nemzetközi Vásár távlati képe. / A terv-
pályázaton I. dijjal kitüntetve./ Tervez-
ték: Preisich Gábor, Vadász Mihaly és Medg
gyes László. Repr.

Képzőművészet, 1935. 82.sz. 72.l.

MDK

Preisich Gábor

Preisich Gábor és Vadász Mihály Erzsébet
királyné-uti bérház./emeletráépitès/
Repr.

Magyar Épitőművészet, 1934. 6-7.sz. 32.l.

MDK

Preisich Gábor épitész

1.
Györgyiujmagyépitóm. I. 125, 129.1.

MDK

Preisich Gábor

Preisich Gábor és Vadász Mihály tervezték nyaraló Balatonföldváron. Repr.

Tér és Forma, 1937. 1.sz.

MDK

Preisich Gábor épitész

Hozzászólt a Vár ujjáépitéséhez.

Cikk: Zajlik a vita az absztrakt müvészet és a Vár körül.

Független Magyarország, 1948.okt.25. 5.l.

Preisich Gábor
ipitész

M.D.K.

Nagy Budapest városrendezési
tervének kialakításában vett
részt.

Garamasztói Pál: Nagy Budapest városrendezése
Városi Szemle, 1948 - 29 lap

Preisich Gábor épitész M.D.K.

Ybl-dijas

A gyermekotthon terve.

/ r.K.k./ Szeptemberben nyilik a rózsadombi uj gyerek
város

Egyes. Nemzet 1914. julius 16. 5.1.

Preisich Gábor építész M.D.K.

Budapest és környéke általános rendezési terve

Társtervező: H eimErnő

repr.

Magyar Építőművészet 1962/1.sz. 4-9.1.

MDK

Preisich Gábor, Vadász Mihály és Révész Zoltán

Mozgóképszinház nézőtere, repr.

Képzőművészet 1934. 165.l.

Preisich Gábor épitész M.D.K.

XI., Stoczek utcai 16 tantermes iskola

Társtervező: Kiss Albert, Mester Árpád

repr.

Magyar Épitőművészet 1962 /6. 56.1.

Preisich Gábor épitész M.D.K.

Résztvétt a pesti Duna-part beépitésre kiirt

tervpályázaton.

~~ÖsszevontxIxxésxgyxxcgyxxI.xdijx25x000x~~

25000 Ft-al dijazva.

Társtervező: Pfannl Egon, Ürmössy Teréz

G.J.:Kihirdették a Duna-parti tervpályázatot

eredményét

Magyar Nemzet 1963. julius 2 2. 5.1.

Preisich Gábor épitész M.D.K.

Az ujjárendezett Duna-part 25 000 forintos I. dijjal jutalmazott pályamüvének elképzelése szerint. repr.

Társtervező: Pfannl Egon ,Ürmössy Teréz

Gárdonyi Jenő:Milyennek képzelik a Duna-partot a pályadijnyertes tervezők

Magyar Nemzet 1963. julius 6. 5.l.

Preisich Gábor épitész M.D.K.

A B p. Árpád-hid pesti hidfő menti lakótelep rendezési terve.

Társtervező: Mester Árpád

Magyar Épitőművészet 1962 /5.3.1.

Preisich Gábor építész M.D.K.

/BUVÁTI/

Az 1962.évi Ybl Miklós díjjal kitüntetve

I fokozat

Magyar Építőművészet 1962/5.2

Preisich Gábor építész M.D.K.

B p. XI. ker. Lágymányos lakótelep rendezési terve.

III. ütem.

A városrendezési tefvezés 1961-ben zárul le.

Társtervező: Kiss Albert

repr.

Magyar Építőművészet 1962 /5. 8.1.

Preisich Gábor építész M.D.K.

/BUVÁTI/

B p. ,Kékgolyó utca 1. OTP lakóépület

Társtervező: Mester Árpád, Kiss Albert

Tervezés éve: 1957, kivitelezés:1960.

repr.

Magyar Építőművészet 1962 / 5. 26.1.

dr. Preisich Gábor, építész

MDK

A Csatárka utcai gyermekváros terveit készítette.

Terv. Repr.

K. M.: Gyermekváros épül a Gugger-hegy oldalában 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. okt. 2.

Preisich Gábor épitész M.D.K.

A Duna-parti toronyszálló dijnyertes tervükben

Technika Háza / A Petőfi-hid mellett / " "

Társtervező: Ifannl Egon, Ürmössy Teréz

Gárdonyi Jenő: Milyennek képzelik a Duna-partot a pálydijnyertes tervezők

Magyar Nemzet 1963. julius 6.5.1.

M.D.R.

MDK

Preisich Gábor építész

Oblatt György és Preisich Gábor építészek a párizsi 1933.évi építőművészeti kiáll.-on a Kéler Napoleon pályázaton díjnyertes művüket mutatták be.

Ny.L.: A "Hogyan épitsünk?" kiáll. a Bp.Nemzetközi Vásáron.

Tér és Forma, 1933. 6.sz. 186-187.l.

MDK

Preisich Gábor

Gádoros Lajos, Gerle György, Málnai László, Preisich Gábor közös műve. 3 drb. II.díj, 1 drb. III.díj.

Hegedüs Béla: A telepes ház. Az Orsz.Földbirtokrendező Tanács tervpályázata.

Uj Építészet. 1946. 1.sz. 10.lap

Preisich Gábor
épitész

M.D.K.

A bagyimanyosi bakónegyed
Egry József általános iskolá-
jának egyik tervezője.

Szij Rezső: Körmöcs Kelemenné
Művészet, 1965. május – 42 kap.

Preisich Gábor, építész M.D.K.

és Vadász Miklós tervei szerint újjáépített csepeli Weiss Manfred-kórházat is mérteti a lap két fény-képpel

Vállalkozók Lapja. Bp. 1937. LVIII. évf.

ápr. 1. sz. 6. old.

K Preisich Gábor építész

Új szerv irányítja Budapest újjászületését

A Központi Városháza újjáépült udvari keresztszárnyában két emeletnyi helyiségeket foglal el a főváros egy most létrehívott új intézménye: a Fővárosi Tervező Intézet vagy amint már rövidített nevén népszerűsítik: a FÖTI. Mintegy 100 tehetséges mérnököt, tervezőt, építészt gyüjtöttek össze ebben az új szakhivatalban, amelynek feladata a főváros valamennyi magasépítkezésének és városrendezési problémáinak tervezése, megoldása. A FÖTI vezetésére *Preisich* Gábor igazgató kapott megbízást, akinek helyettese *Takács* Miklós építész. A tervezőgárdában fiatal tehetségek foglalnak helyet, de a nagy feladatok kivitelezésénél nem mellőzik az idősebb szakemberek tapasztalatait sem. Ezt bizonyítja az a tény, hogy a FÖTI-ben előadói minőségben íróasztalt kapott *Scheuer* Róbert építész, aki évtizedeken át fővárosi bizottsági tag volt és városrendezési, különösen közlekedési kérdésekben szakértőnek ismerték.

A FÖTI ezen a héten már meg is indította a munkát. Máris 150 millió forint értékű fővárosi középítkezések tervein dolgoznak, ezek az építkezések már a jövő hónapban meg is indulnak. Március elején a Calvin-tér átrendezése többmillió forint költség felhasználásával megindul. A Vár újjáépítését szintén a FÖTI tervei szerint és felügyelete mellett bonyolítják le. Az erre vonatkozó konkrét tervek néhány napon belül készen lesznek. G. J.

Magyar matematikus sikere a Szovjetunióban

A fiatal magyar matematikusok egyik komoly erőssége, dr *Rényi* Alfréd, két évvel ezelőtt mint ösztöndíjas a Szovjetunióban végzett matematikai tanulmányokat. Ottani tartózkodása alatt fontos matematikai felfedezést tett, amire mind a Szovjetunióban, mind itthon felfigyeltek.

A szovjet tudományos akadémia kiadásában most nagy antológia jelent meg „A matematika harminc éve" címmel. Ebbe az antológiába belevették, sőt erősen kiemelték dr Rényi felfedezését. A fiatal magyar matematikus ezzel óriási sikert ért el és növelte a magyar tudósok, a magyar matematikusok külföldi jó hírnevét.

Magyar Nemzet
1949. febr. 10.

21924. — K. M. E. Ny.

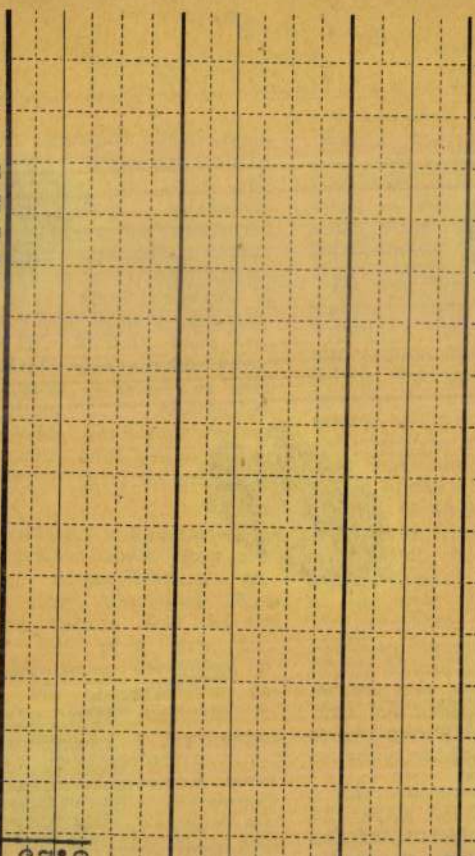

valaki a [illegible]
Teremtőm, micsoda fej kellett hozzá!

Hogy mint a sárgadinnyéből egy gerezdet, kivágassak a kalapomból egy cikkelyt, hogy megszűkülvén, csak a fejem leg-

nagyon szükek a [illegible]
mai divathoz képest. Bizony nagyon kopott két borítékom végtől végig. Igaz, hogy annak idején bizonyosan elkopott a vasas vitézek mundérja is, ha túlsok [illegible] által túlsokat

Preisich Gábor

C.I.R.P.A,C. épitési elvek

Tér és Forma, 1932 V.381

Preisich Gábor

C.I.R.P.A,C. épitési elvek

Tér és Forma, 1932 V.381

Preisich Gábor

Bérház, Bpest

Tér és Forma, 1933 VI. 48

Preisich Gábor

Balatonföldvár, fürdő

Tér és Forma, 1934 VII. 242

Preisich Gábor építész

Tér és Forma 1939. 221.

Körpy az 1939. évi milanói Triennaleról

Preisich Gábor építész

Tér és Forma 1937. X.

Balatonföldvári garáló

M.D.K.

Preisich Jábor, építész

és Vadász Mihály két modern hatemeletes bérhéz tervüket mutatják be a Műcsarnok tavaszi tárlatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

jun. 20. sz. 3. old.

M.D.A.

K ~~Gádoros Lajos é~~

Preisich Gábor

Korább
2

Közös terve

1) Üzemi csecsemő-
othon, repr. 184. l.
2) Lakóterületi csecsemő-othhon 185. l.

Kozma Lajos:
Gyermekvédelmi épit-
kezések. Új Építészet
1948. 5. [Új Csepel] sz.
184, 185, 186. l.
188. l.

Br2 929. Divald graf. műint.

Heimatschutz" 1930. szeptember 16–20.
Kölni Kongresszusára a Bizottság
képviseletében kiküldeni és részére
az oda- és visszautazás a tanulmányi
kirándulások és a legalább három
két napi élelmezés és lakás költ-
ségei fejében 1200 P. azaz: Ezer-
kettőszáz pengő utalványozni
méltóztassék.

Budapest, az 1930. június 5.
végrehajtóbizottsági ülésből.

Preisich Gábor épitőmüvész

és Kin Albert

12. Lágymányosi látó klep. Modell

13–14. " " . (rajz) foto.

15. Árpád hid pesti hidfő menti

16. Váci út – Robert K. Kot. (rajz) (l. t. mod. foto)

Budapest Városépítési Terveső vall.
1949–59. (Tervek és fejlépet) hark.
Gyöngyösi István, Rajló Ervin, Bp. 1957

Preisich Gábor építőm.

126-127. 2 „BUVÁTI-pálfalerve, a toronlói Városháza ép.-re kivit nemzetközi lerupálfázat (1958). (Vele együtt bervezte: Benjamin K., Boross Z.)

Budapest Városépítési Tervező Vall. 1949-59. (Tervek és fejlépet) hark. (Szönyfi István, Rajzó Ervin, Bp. 1957)

DR. PREISICH GÁBOR /

„Budapest városrendezési problémái a történelmi fejlődés tükrében" c. fejezet a „Budapest városrendezési problémái" c. könyvben, s a kötet szerkesztése

---

Budapest városrendezési problémái. Szerk. Preisich Gábor Bp. 1963. /Mérnöki Továbbképző Intézet előadássorozata /

75-94

Dr Preisich Gábor

főépítész

M.D.K.

Prof. Uzbe kitüntetésben részesült, szerveői és városrendezői munkásságáért, továbbá „Budapest városépítésének története" című monográfiáért

— Fővárosi Tanács aranyérmeinek 1969. évi kitüntetéljei

Művészet, 1969. március – 9 lap.

Preisich Gábor, építész

MDK

Az erzsébeti új központ tervét ismertette.

Aczél Korách Tamás: Domb – Házakból

3

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. ápr. 3.

MDK

Preisich Gábor, építém

Ismeretéti a Budapest - tervet.

— : Budapest - terv 12.

ESTI HIRLAP, B.p. 1969. márc. 19.

MDK

Preisich Gábor, építész

Gárdonyi J: Az Építőművészek Szöv. őszi munkaterve.
Magyar Nemzet, 1955. szept. 14. 5.l.

MDK

Preisich Gábor, ép.mérn.

Egy kisigényü családi lakóházat és családi lakóházat tervezett.

A [illegible]-ben állandó intézményé alakult át ez a kiállítás./Két illusztr. a III. és a VII.A./

[illegible] Dr.Ily.L.: A "Hogyan építsünk?" kiáll. a Nemzetközi Vásáron.1933.máj.6. [illegible] Különlap. III-VIII lapon.

MDKK

Preisich Gábor, okl. épitész

A MMÉE 1932/33 Kéler NNapoleon pályázat nyertes tervezöje Oblatt György okl. ép.-el közösen.

Dr. Ny. L.: A " Hogyan épitsünk? "kiáll. a Nemzetközi Vásáron. 1933. V.6. a MMÉE Közlönye. III.- VIII.1.

K. D. K.

PREISICH Gábor építész

Vérhalom u. 1.

Társtervező: Mester Árpád

Bene László: Lakóépítés Budapesten

Magyar Építőművészet 1955. 5/6. sz. 172. l.

M. D. L.

PREISICH Gábor építész

Az Árpád híd pesti hídfője környékének részletes rendezési terve és beépítési tanulmánya (1954.) Kézr.

Magyar Építőművészet 1955. 5/6. sz. 150 l.

M.D.K.

PREISICH Gábor építész
(BUVÁTI)

Lápymányosi Lakóteles beépítési terve
1956 - 57 (Repr. Modell tokó)
Távlati rép

Társtervező: Körner József (1952-53.)
Kiss Albert (1956-57)

Magyar Építőművészet 1959. 5/6. sz 143 l.

M. P. K.

PREISICH Gábor építész

Bp. XIV. Építő - Fa - és Építőanyagipari Dolgozók Szakszervezeti Szikháza

Társterveső: Gádoros L. - Perlujó J. - Szvogh Gy.

Gerő László: Építészeti stílusok

Bp. 1957 - 136 l.

Preisich Gábor épitész MDK

részvétel a pályázaton

Tillai Ernő:Pécs déli városrész rendezési tervpályázata Magyar Épitőmüvészet 1956.V.évf.1.sz. 4.1.

Preisich Gábor építész MDK

részvétel a pályázaton repr.

Valentiny Károly:Pécs déli városrész tervpályázatához Magyar Építőművészet 1956.V.évf.1.sz.9.l.

M. D. K.

PREISICH Gábor építész

Calvin tér rendezése pályázat

(megvétel)

Társtervező: Kiss Albert

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 80. l.

Preisich Gábor: Bp. városépítészének
története .... Bp. 1960.

M.D.U

PREISICH Gábor építési

Szeged, északi városrész rendezése
(megvétel)

Társtervező: Pomsár A, Kiss A.

Terpályázati eredmények
Magyar Építőművészet 1960. 4. sz. 62. l

M.D.K.

PREISICH Gábor építész

Tolna. Új településrészi területek

Farkas Tibor – Palotay Károly: Beszámoló a délmagyarországi árvízsújtotta területek újjáépítéséről
Magyar Építőművészet 1956. (V.) 273. l.

M. D. K.

PREISICH Gábor építész
Brenner-Kiss-Mester
Részvétel a pályázaton társ tervezőként

Grauantói Pál: A budapesti Árpád-híd pesti hidfőjének városrendezési terpályázata
Magyar Építőművészet 1954. (VI.) 5/6.
126-128.

Preisich Gábor, építész

MVk.

A Magyar Építőművészek Szövetsége közgyűlésén felszólalt.

–: A magyar építőművészek célja: az építészet fejlesztése, a szocializmus építésének szolgálata.

Népszabadság, Bp. 1959. okt. 28.

9. l

Preisich Gábor

MDK

építész

Sztálin téri MÉMOSZ épületét Gádoros Lajos, Perényi Imre, Preisich Gábor és Szrógh György tervezték.

310-311. o.

Borsos-Sódor-Zádor:Budapest. Bp. 1959.

Preisich Gábor

MDK

építész

Belügyminisztérium épülete / Benkhard-Gábor László Gádoros és Preisich alkotása./

309.o.

Borsos-Sódor-Zádor : Budapest. Bp. 1959.

PREISICH Gábor

PREISICH Gábor: Az ötvenes évek építészetéről.
- Magyar Építőművészet, 1984. 3.sz. 9 - 11.p.
ill. - Resümé

ZEISICH Gábor

Frank János

A béka fölött

[épitén et kritika]

→ Bor

→ Preisich C

Élet és Irodalom, 1984. ápr. 6. 14. sz 2.

művészetig terjed. A modernek közül *Rivera, Orozco* és *Siqueiros* is jelentős művekkel vannak képviselve. A mexikói filmgyártás 1930-tól a nyolcvanas évekig tartó keresztmetszete egészíti ki a kiállítást.

Muntadas hatalmas méretű installációját állították ki *Kentnél* (57's St.). Muntadas Barcelonában született, de New Yorkban él és dolgozik. Speciális színhelyekhez kötött installációkat, videókat és publikációkat készít. Jelenlegi munkája *(Stádium V.)* közéleti és társadalmi jelenségekkel foglalkozik. „Ebben az installációban Muntadas a „stadion" kulturális és politikai vonatkozásait járja körül, és így leplezi le a manipuláció eszközeit. Dekonstruktivista megközelítésével nemcsak a stadion architektúráját és eseményeit hangsúlyozza, de kiemel olyan részleteket is, amelyeken a politikai és kulturális szándékok kevésbé azonosíthatóak. Képek és hangok rétegeivel hangsúlyozza a stadion, mint olyan nyilvános építészeti forma funkcióját, amely hozzájárul az ideológia meghatározásához": *(Daina Augaitis)*

Long Island City...

Long Island City ipari sivatagában elbújtatva váratlan kincsekre lel az ember, olyanokra, mint például az *Isamu Noguchi Kertmúzeum*. A szobrász régebbi műhelyében 1985-ben nyílt meg a múzeum, amely kialakításával arra invitálja a nézőt, hogy teljes tágasságában élje át Noguchi vízióját. Több, mint 300 kő-, fém-, fa- és agyagtárgy van kiállítva a 12 folyosón és a gyönyörű japán szoborkertben. A skála széles: monumentális

PREISICH Gaba

Preisich Gábor

„Épületet olvasni ugyan ki tanít kicsodát?" → Ba Anthony

Élet és Irodalom, 1984. márc. 16. 2.

testi és lelki tespedtségét idézte föl.

De ezeknek a műveknek a sorába kívánkozik a minden hazai hagyománytól elrugaszkodni akaró *Tót* Endre nemzeti trikolorja is, amelyet a minimal arttal érintkező rövid festői periódusában festett. Az a körülmény pedig, hogy egy óbudai panelház szinte börtöncellaként lakott elzártságából küldözgette szét a világba mail art küldeményeit, nem kevesebbet jelent, mint hogy konceptuális művészetét szimbolikus módon is magyar életformává tágította. Levelezőlapjai a Hősök tere, a Gellért-hegy, az Erzsébet-híd és a Parlament látképével, melyeket a semmit jelképező zérók sűrű zuhatagával pöttyögtetett tele, az elnyomás, illetve a szabadságvágy mentójaként jutottak el a címzettekhez.

És nem lehet vitatni azt sem, hogy *Pauer* Gyula pszeudoművészete a látszat, az illúzió, az üresség, a csapda képzetének a felvetítésével egyszerre volt filozofikus létértelmezés és egy olyan állásfoglalás, amely a hazai társadalmi, politikai, emberi viszonyok szemfényvesztő hazugságaira, a látszatok világára utalt, amelyben semmi sem valódi, semmi sem az, aminek látszik.

Nem csupán az esetek számának szaporítására, hanem ennek a sors-élménynek a mindent meghatározó voltára hadd álljon itt még egy utolsó példa. *Haraszty* István kinetikus művészete ugyanis éppen nemzeti jellegénél fogva modellértékű ebben a vonulatban. Nem is feltétlenül azért, mert művei megőrzik „kisiparikézműves jellegüket", ezzel a technikai civilizáció egy

PREISICH Gábor

Preisich Gábor: Hild- eines vaisseaux- =
Vaisseépités, 21, 1985, 1-2. 36-38. ill E F

PREISICH Gábor

Major Máté: Preisich Gábor 75 éves. - Építés-Építészettudomány, XVI.köt. 3/4.sz. 1984 513. p.

Preisich Gábor életrajza és munkássága [Szakmai életrajz, szakmai bibliográfia, Építészeti alkotások, Tervpályázatok] Összeáll. Preisich Katalin. - Építés- Építészettudomány, XVI.évf. 3/4.sz. 1984 514 - 528.p. ill

é. közreadó és alkotó
vékenységeket és az ezeket
menyeket is.

elyzete vált bizonytalanná.

ett érdekegyeztetés során
yek érdekegyeztető Bizott-
módosításával, illetve a
gy részének felosztásával
nem született megállapodás.

tartja, hogy a kormány
i és önkormányzati intéz-
ékből, sem egyéb forrásból -
t többlettámogatást, és
eltével tér vissza a gondol
álláspontja kialakításához.

PREISISCH Gábor

SZINAI János: Presich János 75 éves. = MÉpitőművészet, 1984.6. VI.p. res

PREISICH Gábor épitész

Építészet és tervezés Magyarországon 1945-1956.
Bp. OMHv Ép.Múz.1992 13, 29, 53, 71, 102, 107,

kövesdi jobbágyösszeírásban találkozunk 1827-ben (EÁL Vegyes ösz. ir. 12.)

KASZTNER Sebestyén egri könyvkötő. A Kossuth u. 24. sz. házban (hrsz. 432, ún. Pócs-ház) min lakó bérlőt írják össze 1791—1810 között. A ház ban 1785-től → Lotter Tamás asztalos, utána pedi → Kufner József ötvös szerepel, végül 1845-től → Pócs Alajos réz- és aranyműves a ház bérlője. A adóösszeírásokban 1785-től fordul elő. 1791-ben → Gyalogay és → Kontersveller könyvkötőkkel együt elutasítja → Zelenka János könyvkötő felvételé a polgárok, illetve a céhbeliek közé. (EÁL Ege v. ir. tjgyzk. 1791.)

KATONA János egri ács. Egerben 1785-ben említi az adóösszeírások.

KATZESPERGER János miskolci, illetve harsá nyi kőfaragó. 1780-ban a sziráki templom nyílás kereteit és lépcsőit, valamint vázáit faragja. (EÁL ÉrsGazd L 1780. é. 186. sz. szdm.) A keresztespüs pöki r. k. templom kőfaragó munkáit 1782-ben végzi el. (EÁL ÉrsGazd L 1782. é. 313. sz szdm.)

KAUPEL József gyöngyösi rézműves. A Gyöngyös városi összeírásban 1827-ben találkozunk nevével

KAUSER Gyula műépítész. Az egri irgalmas kór ház épületét tervezte 1907—9 között.

KÁCSOR Ferenc ácspallér. A pélyi r. k. plébániaház építésénél → Kreffli kőművesmesterrel együttmű ködik 1853-ban (EÁL ÉrsEgyh L pélyi plebir.) majd a borsodnádasdi templom munkáinál → Streimmelwőger építőmesterrel dolgozik 1844—50 között. (EÁL ÉrsEgyh L Parochialia Borsodná dasd.)

KÁDAS Ferenc lakatos. Egerben 1845-ben említ a városi adókönyv mint adózó iparost.

KÁDAS Márton hevesi fazekastól 1561-ben veszpel csempét az egri vár számára (Détshy, Munkások II 157. old.)

KÁLIS (KALIK) Ferenc gyöngyösi kőműves. Fenn maradtak a markazi r. k. plébániaház átépítéséhe készített tervei, amelyeket → Hartmann Lipó

Preisich Gábor

1947. Chinoin gyemekotthon

Prokfalvi Endre. Szocreál. Bp. 1999. 13.

zülőtársak!

hogy megpróbáljuk kideríteni, mi lehetne egy olyan
nelynek biztosan örülnének.

Tőle tudjuk, hogy egy Philips üzenetrögzítős fax
is megadott a mama, így pontos árat is tudunk

Ft befizetendő összeget jelent.

valami apróbb dolgot (pl. kerámia, porcelán ..stb) is.

előnek tartjátok és a 2000.- Ft is elviselhető összeg,
el az iskolába, Virág pedig hazahozza.

ük az esküvőig.

PREISICH Gábor: Egy épitkezés Budapesten 1934-ben. - Magyar Épitőművészet, 1984.4.sz. 5 - 8.p. ill.

Köztársaság tér OTI nyugdijintézet bérházai

PREISICH Gábor

Magyar Kortánasági Érdemrend
Középkeresztje

1994. aug. 20.

Hitel nem

Kehem
Elektűnk
Árgyn

VESZPRÉMI EGYETEM AULA "Jazz teknő"
1993. október 14. 19^{30} (csütörtök)
a

SZABADOS TRIÓ

Jazz hangversenye

SZABADOS GYÖRGY zongora
DRESCH MIHÁLY szaxofon
GERŐLY TAMÁS ütőshangszerek

Belépők 100-150 Ft-os áron igényelhetők

Preisich Katalin, építész

MDK

Preisich Gábor főépítész leánya.
Nyilatkozata.

Bende Ibolya: Az első díjas Preisichék

3.

ESTI HIRLAP

Sp. 1964. nov. 28.

Preisich Gábor

a FÖTI igazgatója.

cikk

Építés-Építészet.

1949. I. évf. 3. sz.

58. l. (A FÖTI

termelési értekezlete.)

14/1907. szám. Érkezett: jan

Utánvétel: kor. fill.

T. cz. Műemlékek Ország

TOLDI LAJOS

KÖNYVKERESKED
ÉS A M. KIR. MET
VALAMINT A MA

Bélyegmentes a m. k. pénzügym. 1881. május 17-én 32018. sz. a. kelt és a bu

Telefon

Forster báró ur m

1 Arad megye térképe
1 Borsód —"— —"—

Méret		Pénz			
		Egységár		Összeg	
m^2	m^3	Kor.	fill.	Korona	fill.

Tételszám	Tárgy
	Áthozat

(Preisch Gábor)
építész
cikke

(-) Új iparostanuló-
iskolák.
Építés – Építészet
1949. I. évf. 3 sz.
26 – 36 l.
ábrákkal

"	mi.	2.-	4	—
"	mi.	2.-	4	—
-	150 □	- 5	7	50.
"	392 □.	- 5	19	60
	Összesen		52	26.

54253 — "Pátria" Budapest.

Preisich Gábor

ajtein

l.

Szabad Művészet

1950. 11. sz. 463. l.

62)

Nyugta

100.– Parar Egyszáz pengőről, mely önzeget a rodostói Rákóczi-ebédlőház restaurálásánál végzett asztalosmunkáért 100 munkaóra à 1P, 1941. évi augusztus hóra felvettem.

Kassa, 1941. augusztus 31.

Malaga Ferenc

<Preisich Gábor>

építész cikkei

<> Sztalin séri autobuszpályaudvar.
Építés-Építészet. 1950.
1. sz. 4–11. l. Képekkel és ábrákkal.

157/1957. nyom. Elnyert: február 26 án.

EGGENBERGER-FÉLE
KÖNYV- ÉS MŰKERESKEDÉS
(HOFFMANN ÉS VASTAGH)
BUDAPEST.

Cheque és clearing forgalom magyar postatakarék 732. sz.

Cheque számla a Pesti magy. keresk. bank részvtársnál

ALAPITTATOTT 1768. ÉVBEN.
TELEFON SZÁM 772.

Műemlékek Országo
T. Elnökség

Őszinte sajna
Magyarország műemléke
bizományosságát nem

Preisich Gábor

vrőd

Rátky György:

Hozzászólás a Sztalin-téri autobusz-pályaudvarhoz.

Építés – Építészet.

1950. 4 sz. 249. l.

Steiner

hárt. cikkekért	kb	44.– P
törl. X.1.		14.–
		30.–
le XI.1.		10.–
		20.–
vijabb adósság	kb	5.–
		25.–

< Preisich Gábor >

cikke

< > Varsó városrendezési terve. Új Építészet. 1947 257 - 252. l.

(Preisich Gábor)

cikke

(-) Két szakszervezeti szekhár Budapesten. Új Épitészet 1948. 11–12. sz

elsőörsi rk. templom

gos Bizottsága

száma: 19

kelte: 19

beérkezése: 19

száma:

ézett szám:

:

:

6

<Preisich Gábor>

cikke

<> Csecsemőotthonok épitése. Új Épitészet. 1948. 65-67. l.

a rendes könyvkereskedői forgalomba

eni alkalmas.

ékoztatásul közlöm, hogy a kiadvány bol-

1932. évi április hó 21-én.

A miniszter rendeletéből:

Dr. Bánny Zoltán s.k.

miniszteri tanácsos.

ágának,

Budapest.

(Preisich Gábor)

- cikke

c) Nagybudapest városrendezési terve és Csepel. Új Építészet 1948. 161-166. l.

rmányzati politika szempontjai
" c. miniszterelnökségi kiadvány
le

lléklet száma: 0

Bizottság figyelmét a miniszterelnök-
n " A kormányzati politika szempontjai
állami élet feladatainak megoldásában
ruius 23-ig" című ismertetésre, melynek
bb politikai és közigazgatási tényezők
a harmadik kiadása azonban most már
ni a társadalom szélesebb rétegeinek
kormányzati intenciók és intézkedések
kívánatosnak tekinthető.
ikai szempontoktól indíttatva éppen
ivánságához képest felkérem a Bizottság

Preïsich Gábor

nem díjazott terv

l.

Halászvarcsházakibőr

69-l.

ırgy: Mátyás Király kolozsvári szülőháza
helyreállitása.
sz.: 612/1942.MOB. és 51.644/1943.III.1.
V.K.M. szám.

izottságot, hogy Mátyás király kolozsvá-
ak fenti számu rendeletemmel megküldött
szóló munkatervét vizsgálja felül és
e fel.
43.október 23.

A miniszter rendeletéből:
dr.vitéz Haász Aladár s.k.
miniszteri osztályfőnök.

ɔs Bizottsága t.Elnökségének
Budapest.

(Preisich Gábor)

cikke

(-) Nagybudapest vá-
rosrendezési terve és
Csepel. Új Építészet
1948. 5. sz. Képekkel.

ÁSÜGYI MINISZTER

BUDAPEST
48 XII 13 14
5 V

Unokszyónek

Budapest

Hőgyes Endre-

(Preisich Gábor)

cikke

( ) Kiállítási pavillonok terve az őszi vásárra. Új Építészet 1947. 208–210 l.

59.	évf.	1905	teljesen
45.	évf.	1911	teljesen
47 ~~46~~.	évf.	1913	címlap,
48.	"	1914	teljesen
49.	"	1915	"
50.	"	1916	"
51.	"	1917	"
52.	"	1918	"
53.	"	1919	"
54.	"	1920	"
55.	"	1921	"
56.	"	1922	"
57.	"	1923	"
58.	"	1924	"
59.	"	1925	"
60.	"	1926	"
61.	"	1927	29-30 és
62.	"	1928	11-12 füz
66.	"	1932	9-10 füze
68.	"	1934	címlap, 5

Amennyiben a régebbi

nem kaphatnók meg külön, egés

Tisztelettel :

Budapest, 1935. junius hó 17.

<Preinch Gábor>

építész

<> Varsó városrendezési terve.

Új Építészet 1947.

251–252. l

dr. Homan Balint
vallás-és közokt. miniszter urnak

Budapest.

A nagyméltt. m. kir. Földmi-
vügyi Miniszter Úr f. évi szeptem-
hó 30-án kelt 60.190/1932 I-3. szá-
rendeletével a visegrádi Sala-
torony alatt elhúzódó várfal
rozására — melyre a Műem-
Orsz. Bizottsága a folyó költség-
i évben saját javadalmából
5000 pengőt fordított —
P-t utalt ki a Bizottság 16.136.
postatakarékpénztári csekk-
ájára.
Kérem Nagyméltóságodat, hogy
szeget a biztosítási munkála-

Preisich Gábor, építész

MDK

Pro Urbe aranyérmet kapott.

– Kiosztották a fővárosi tanács aranyérmeit

4

Népszabadság, Bp. 1969. febr. 13. [Vidéki]

MDK

Preisich Gábor, építész

Pro Urbe ismét kapott.

– : Kiosztották az idei Pro Urbe és Pro Arte emlékeket 1.

ESTI HÍRLAP, Bp. 1969. febr. 12.

MDK

Preisich Gábor, épület

Pro Urbe aranyérmet kapott.

-: Kiosztották a fővárosi tanács aranyérmeit

1

Népszabadság. Bp. 1969. febr. 13.

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

NEMZETI SZALON
MŰVÉSZETI EGYESÜLET

NYOMTATVÁNY

3 f
bélyeg

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrnőnek

Budapest

41.947. — K. M. E. Ny.

MEGHÍVÓ

A

MAGYAR MŰEMLÉKI KIÁLLÍTÁS

MEGNYITÁSÁRA 1942. NOVEMBER HÓ 25-ÉN, SZERDÁN D. U. 6 ÓRÁRA
A NEMZETI SZALON V. ERZSÉBET-TÉRI HELYISÉGEIBE.

GRÓF ZICHY JÁNOS
A NEMZETI SZALON ELNÖKE

GEREVICH TIBOR
A MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGÁNAK ELNÖKE

HUBAY CEBRIAN ANDOR
A NEMZETI SZALON IGAZGATÓJA

A KIÁLLÍTÁS DECEMBER 8-ÁN, KEDDEN ZÁRUL. MEGTEKINTHETŐ NAPONTA 10-TŐL 4-IG.

Preisich Gábor építész M.D.K.

Pályaterve 30 000 Ft-al dijazva

Társtervező: Ébert Ágoston Preisich Katalin Pfannl E.

Kihirdették az uj Nemzeti Szinház elhelyezésére
kiirt tervpályázat eredményét

Magyar Nemz t 1964. augusztus 28. 3.1

Preisich Gábor, építész M Dh

30000 ft-s díjat nyert.

– : Kihirdették az Új Nemzeti
Szinház elhelyezésére kiírt
tervpályázat eredményét 8.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1964. aug. 28

MDK

Preisich Gábor-Ürmössy Teréz-Pfannl Egon

A Duna-part ujjárendezésére kiirt pályázaton 25.ooo forintos I. dijat nyertek

Gárdonyi J.: Milyennek képzeli a Duna-partot a pályadij-nyertes tervezők. Magyar Nemzet 1963. jul. 6. 3.l.

MDK

Preisich Gábor, ép.

Káplár -u. 7. sz. bérház. Kivitelezők: Dénes és Erös mérnök-épitömesterek.
Alaprajz és épület-képe:
36.1.

A Cirpac magyar csoportjának 1933. évi munkái. Képekkel.
Tér és Forma. 1934. 1. sz. 33-36. l.

Preisich Gábor, építész 7 Dh

A meghívottak egyike.

–: Magyar építészek meghívása Szófia városrendezési tervpályázatára 1. l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. nov. 13.

Preisich Gábor és

Gerle György

ferverték az alábbi épületeket

Tér és Forma

1943. 5-ik. (Bihar Budapesten a Városmajor-utcában; képekkel.)

M. O. 1943. 5. f. (Bihar Budapesten a Városmajor-utcában; képekkel.)

nen Schöpfungen des Auslandes ab, unterschei-
n und spanischen Kirchenburgen, ja sogar
egenden. Im allgemeinen sind zwei Typen zu
(Ringmauern
selbst mit Türmen, Basteien und anderen
zweiten Gruppe der weitgezogene und hö-
ter den Dache hervorspringende Wehrgänge
egegnen ihnen sowohl in den ungarischen
der Ostgrenze gelegenen Szeklerland, als
Zeit des deutschen Ritterordens stammen.
rchenburgen ist in den meisten Fällen leicht
enseitig auf einander eingewirkt haben,
zusammenlebenden Völkern auch innerhalb
und den offensichtlichen nationalen Eigen-
tuation war. Solche Übereinstimmungen fin-
ste und im Goldschmiedehandwerk. Die unga-
ner und untersetzter, ihre Gliederung ist

~~Hoch István és~~

Preisich Gábor és

mint Hoch István

Cédé

Építésszel

cikke

A „fajlagos beépítés" fogalma és felhasználása a városépítésben.

Tér és Forma

1946. 123–127 l.

RASSEGNA ITALO-UNGHERESE
Diretta da TIBERIO GEREVICH e LUIGI ZAMBRA
Direzione e amministrazione:
BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4
Telefono : 185-618

~~Gerle György és~~

K

Preisich Gábor

tervezték az alábbi épületeket

Tér és Forma

1943. 5. sz.
(Bérház Budapesten a Városmajor-utcában, képekkel.)

U. o. 1943. 5. sz. (Bérház Budapesten a Koronaőr-utcában, képekkel.)

2/P

ár die massgebende und stilbestimmende Ene
ivalischen Daten bezeugen einstimmig, dass
ter ebenso ungarischen Ursprunges war, wie
Hof stand. In der Zeit zwischen 1547 und 1
ern der Goldschmiedezunft nur drei nicht-
lernbegierige Künssler zog die Stadt an, so
emét, dessen ungarisch geschriebenes Trakta
dlagen seines Handwerks uns erhalten ge-
r haben schon seit dem XIV. Jahrhundert au
berühmte Bildhauerbrüderpaar Georg und Mart
der Maler Thomas von Kolozsvár in den er-
Ausland gelangten sie, wie jener "Frater Bar
les XV. Jahrhunderts in Rimini als Codexschr
ifaber de Coloswar" hinwieder taucht im Jah
mutungsweise Goldschmiedearbeiten gebracht
ch in Italien hie und da ungarische Arbeite

K Preisich Gábor és
Vadász Mihály

Béhár a Horthy Miklós és Vásárhelyi Pál utca sarkán, fentiek terve

Repr.
Képzőművészet
1934. 165. l.

Ez épületben a Simplon mozi, mellett terveztében fentiekben kívül Révész Zoltán is részt vett.

K

Preisich Gábor

és Vadász Mihály

Az OTI bérhárpálya-
zatán díjarott terv.

Képrömüvesek

1933, 210 l.

SM

F

Bild der Fürstlichen
Familie Lapese Cul-
to
Zárt hermás vörös
Mapecsét

20

Preisich és Vadász

épitészek.

K

erőd

Kentikű Sekai

1935. évf.

Horthy Miklós uti

bérház

XIX.

K

Preisich Gábor és

Vadász Mihály

nincs cédu

Az óbudai hidfeljáró terve

Repr.

Művészet.

1937. 92. l.

60. NŐI FEJ DOMBORMŰRŐL.

Márvány. Magassága 39 cm. Domborműről törött le, amint ez hátul a koponyán és a nyak mentén látszik. Az orr, áll és a hajcsokor a homlok fölött megcsonkult ; azonkívül több kisebb sérülés van a homlokon, arcon, nyakon és a hajon. Athénből való.

Az attikai síremlékek között sok van olyan, a melyeken az alakok domborulata oly magas, hogy a fej és egyes végtagok majdnem egészen kereken vannak kifaragva. Ilyen síremléknek töredéke ez a szép női fej is, még pedig, méreteiről ítélve, a legnagyobbaknak egyikéről való. Ezek a nagy domborművek igen gyakran a családtagok bizalmas együttlétét ábrázolják, minden különösebb cselekvény nélkül. A szomorúság, a bánat is csak ritkán nyer erősebb kifejezést ezeken a családi je-

Preisich Gábor és K

Vadász Mihály

Villa a Kissváthegen,
fentiek terve

Kopr

Művészet 1937. 6. s

41. l.

MDK

Preisich Gábor és Vadász Mihály

Bérház a Horthy Miklós uton, repr.

Képzőművészet 1934. 166.l.

K

Preisich Gábor

és Vadász Mihály

Nyaraló Balatonföld-
váron, fentiek
tervezték.

Repr.

Tér és Forma

1937. 1. sz.

K

Preisich Gábor

Vadász Mihály

Bérház a Krisztina
körúton
Repr.

Művészet
1938. 21. l.

Muraszombat

<Preisich Gábor

és

tovább Weiner Tibor>

cikke

< > Települések Köz-
terület szükséglete.
Épitéstud. Közlemé-
nyek. 1948. ápr./jun.
sz. 19–28. l.

K. Preisich Gábor és

tovább Weiner Tibor

építészek

Preisich Gábor: Az

Úttörő Köztársaság-

Új Építészet. 1948. 258-

261. l. Ábrahzal.

A bpesti Széchenyi

hegyen a Csillebérc és

a Csillagvizsgáló közötti

fensikon 1.5 km honzuság-

ban 130 holdon terül el az

U. K. Ennek összes épületeit

az Épitestudományi és

Tervező Intézetben fen-

tiek tervezték 1948-ben.

A telepen lévő gyermekvasu-

tat a Közlekedésügyi Mi-

nisztérium építette.

Dr. Rónay Zoltán s.k.

miniszteri tanácsos.

B i z o t t s á g á n a k ,

B u d a p e s t .

- - - - - - - - -

MDK

Preizitsch Gábor

Negyvennyolc pályázó...a Közp.Városháza ujjáépitésére.
Magyarország 194o. márc. 13. 1o.l.

M.D.K.

Preisich Géra*), építész

nevét emliti a könyv "Szépművészet " c. fejezetének szerzője /Németh Lajos/, mint aki Pereinyi, Gádoros és Szrógh építésszeszel közösen az 1947-1949 körök felépült Építők Szakszervezeti Székházát tervezte.

*) helyesen: Gábor

Hongrie 66, Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós

Ed.: Pannónia, 199. old.

Preisich Gábor

könyve: Budapest városépítésének története, 3. kötet (1919-1969) Bp. 1969.

Az 1969.évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája. Müvtört.Ért. 1972.4.sz. 295-328.1.

301.1.

Preisich Gábor, [iparmű vén]

Díjat nyert.

— : Elbírálták a Nemzeti Sírkertre kiírt pályázatot

9.

Nérszabadság, Bp 1972 dec. 15.

Preisich Gábor, építész

Walter Gropiusról írt művének
ismertetése.

F. R.: Könyvnemle 7.

Népszabadság, Bp. 1972. szept. 29.

Preisich Gábor

cikke: A magyar városrendezés törvényes alapjai. - Építésügyi Szemle, 1968.2.sz.43-47.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.

156.l.

Preisich Gábor

cikke: Budapest fejlesztésének néhány alapvető problémája. - Településtudományi Közlemények, 1968. 21.sz.5-25.l.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz.149-182.l.
156.l.

Preisich Gábor

Servezte u bp-i Csatárka utcai gyermek-otthont. 1964. 395. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867--1967. Budapest 1970.

1351

Preisich Gábor

Gádoros Lajos, Perényi Imre és Szrogh György tervezték a bp-i Dózsa György úti volt MÉMOSZ székházat 1949.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1907. Budapest 1970.

1221

Preisich Gábor

Benkhard Ágoston, Gábor Lóránt, Gá-
bor Lajos tervezték a kp-i Széchenyi
rakpart MSZMP pékházát.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967 Budapest 1970.

1221

Preisich Gábor

és Vadász Mihály tervezték a bp-i a volt Simplon filmszínházat a Bartók Béla után. 1934 234 p. reprodukció.

Nierényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

921

Preisich Gábor

év Vadász Mihály tervezték a bp-i Bartók Béla úti bérházat. 1935. 191 sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

831

Preisich Gábor

építész, Ibl.; Pro forte dijas, számos kiemelkedő mű alkotója.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

9691

Préisich Gábor

és Perényi Imre tervei alapján épült az Építőipari Dolgozók Lékházának épülete.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

9291

Preisich Gábor, építész

Beszélgetés Preisich Gábor Pro Kobe-érmes építésszel a bpi lakótelepekről.

Hét fénykép – illusztráció.

Orosz István: Lakótelepeink – építésszemmel

12 – 13. o.

Népszabadság, Bp. 1972. ápr. 30.

Preisich Gábor

hozzászólása a Valóság épitészeti vitájához /Valóság, 1969. május/. Irodalomjegyzékben hivatkozik rá:

Vidor Ferenc: Az épitészet "teljességéről". Épités- Épitészettudomány, 1969.1-2.sz. 63-74.l.

74.l.

Preisich Gábor

építén

Részt vett a Tisza Kalmán / ma Köztársaság / téri OTI bérházak tervezésében.

Gábor Enter: A CIAM magyar csoportja Akadémiai Kiadó 1972.

22

Preisich Gábor
építén

Hosszú ideig vért vett a CIAM magyar
szoportjának munkájában.

Gábor Ente: A CIAM magyar szoportja
1928–1938. 8.
Akadémiai Kiadó 1972.

Preisich Gábor

újítás

Részt vett a Tisza Kálmán / ma Köztársaság / téri beépítések tervezésében.

Gábor Ernő: A CIAM megalakulása
1928 - 1938. p. 22.
Akadémiai Kiadó. 1972.

Preisich Gábor

újpesti

Lényt vett a Tisza Kálmán / ma Köz-
társaság / téri bérházak tervesében.

Gábor Ester: A CIAM magyar utrakja
1928 - 1938 . 8 . 22
Akadémia Kiadó. 1972.

Preisich Gábor

életműve

A CIRPAK műveiben 2 alkotását publikálták.

Gábor Ernő: A CIAM magyar központja
Akadémiai Kiadó 1972. 23.

Precisely false

Ajánlás

A CIRPAK nemzetben 2 elho-
tását publikáltak.

Gáfor Ernst: A CIAM nagyszerepszerepi
Akadémiai Kiadó 1972. 23.

Preisich Gábor
építén

~ – Vadász: Balatonföldvári nyaraló

Gábor Enter: A CIAM magyar csoportja 20.
Akadémiai Kiadó 1972.

Preisich Gábor
építéa

Káplár utcai bérháza

Gábor Ester: A CIAM magyar vonatja 29.
Akadémiai Kiadó 1972.

Preisich Gábor
építén

A mai Köztársaság téri bérház-
csoport.

Lepr.

Gábor Eszter: A CIAM magyar csoportja
27–28. hép.
Akadémiai Kiadó 1972.

Preisich Gábor

A nemzethőzi építész szervezet (CIRPAC) tagja

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867–1967 Budapest 1970.

811

Preisich Gábor

és Vadász Mihály 1933/34-ben építették meg a bp-i Bartók Béla úti 64. sz. bérházat.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

821

Preisich Gábor

és Vadász Mihály a bp-i Bartók Béla úti Bartók mozija jelentős értékű alkotás.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

931

Preisich Gábor

Fischer József stb. tervei alapján épült fel a bp-i Közlekedés téren az első magyar magasház épületcsoport.

Mekényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1904. Budapest 1970.

941

Preisich Gábor

és társainak terve a volt MÉMOSZ szék-
ház felépítésére vonatkozóan, vitatott de
értékeinél fogva egyik legjelentősebb alkotás.

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867–1967. Budapest 1970.

1231

Preisich Gábor

és társai terve a volt Belügyminisztérium felépítésére; példája a nagyszabású épület átalakítás – összevonás megoldására.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867–1967. Budapest 1970.

1231

Preisich Gábor

1960-ban Budapest általános város-rendezési tervét dolgozta ki.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

1121

Preisich Gábor

és Kiss Albert a XI. Lágymányosi lakótelep beépítési tervezője.

Merza László, Mernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

6351

Preisich Gábor, [ ]

Bevezető írt a Walter Gropius –
monográfiához.

B. F.: Egy modern építész aktualitása 7.

Népszabadság, Bp. 1973. febr. 10.

Preisich Gábor

cikke: Külön vagy együtt? - Való - Világ, 1969. 5. a. 102-103. l.

Az 1969.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Irt.1972.4.sz. 295-328.l.

29

dr. Preisich Gábor, a Városépítési Tervező
Vállalat főépítésze,
Pro Urbe aranyérmet tüntette
ki a fővárosi tanács.

Magyar Hírlap, 1969. febr. 13.

dr. Preisich Gábor építész.

A Fővárosi tanács Pro Urbe kitüntetését kapta, tervezői és városrendezői munkásságáért és a „Budapest városépítésének története" c. monográfiájáért. Több értékes bpesti Középületnek tervezője: MSZMP székház, Építők Székháza, Csatárka úti gyermekváros.

Budapest, 1969. márc.

észek Szövetsége székházában

-én, szerdán délután 1/2 6 órakor

TT ÁLTALÁNOS TERVÉNEK KONCEPCIÓJÁT

ISICH GÁBOR épitész
Városépitési Bizottság tagja.

. TRAUTMANN REZSŐ épitész
MÉSZ Városépitési Bizottság vezetője

ére feltétlenül számitunk.

T I T K Á R S Á G

dr. Preisich Gábor építész

MAGYAR ÉPITŐMÜVÉSZEK SZÖVETSÉGE
Budapest, VIII. Dienes László u.2.
Telefon: 339-580, 338-369

M E G H I V Ó

a Magyar Épitőmüv

1969. március 19-

BUDAPEST MÓDOSITÓ

ismerteti: Dr.PRE
a MÉSZ

A vita elnöke: Dr
a

Szives megjelenés

PREISICH Gábor

Architektura

Vallomások

Kijárat Kiadó 1999

MDK

Oblath György és Preisich Gábor építészek

Városi telektömbök ujjáépitésetervpályázaton
a P 3-jeligéjü tervük dijat nyert.
/Mindössze két pályamü érkezett be./

Városi telektömbök ujjáépitése.

Tér és Forma. - 1933. 4-5.sz. 122-123.l.

MDK

Oblatt György és Preisich Gábor, építészek

irod.

/A "Hogyan építsünk?" kiállítás a Budapesti Nemzetközi Vásáron./

Tér és Forma. 1933. 187.l.

Preisich Gábor és

Oblath György

Egy lebontandó belső
Erzsébet-varosi háztomb
ujjáépítésének távlati
képe.

A Kéler Napoleon-dij
1933. évi nyertese.

Repr.

Képzőmüvészet

1933. 256. l.

Több: 31.849.55 Pvel. Az elő-

egü adományok: Magyar Revíziós

400 P, Soproni Nyári Egyetem -

mű[illegible]szcsere támogatása/17.000 P,

esti Mérnöki Kamara székházépi-

ídos munkásaink részére 17.168 P

vel. A helyiségek bérleti díja

bérlete következtében. Az elő-

folytán , felmerült 765 P bér -

vel. Az üzemi orvos státusba sor

Preisich Gábor és

Oblath György.

Városi telektömbök
újjáépítése.

Fentiek pályadíj-
nyertes terve.

Közölve

Tér és Forma

1933. 4-5. sz.

M.D.K.

Preisich Gábor épitész

Dijazva a Nemzti Szinház elhelyezésére és közvetlen környékének kialakitására kiirt tervpályázaton

30ooo Ft-os dij

Társtervező: Ébert Ágoston, Preisich Katalin
Munkatárs: Pfannl Egon

Magyar Épitőművészet 1964ø 6. 4-8.l.

.

tovább. ~~Gádoros Lajos~~ és

Preisich Gábor

Kozos terve

Schall József

egyéni terve

erőd

Granasztói Pál-

Megjegyzések a

Gellért-szálló terv-

pályázatához.

Új Épitészet 1948.

275, 276.

Gádorosék terve túl

sózat hagy meg az eredeti

épületből, Schall tulsá-

gosan kiszerűsíti az épü-

letet. A két terv között

remélt a vegső megoldást.

h. államtitkár.

zt.

tovább

~~Gádoros Lajos~~

Preisich Gábor

közös terve
I-ső helyen díjazva

K

Schall József

egyéni terve
II-k helyen díjazva

az alábbi pályázaton

Vidos Zoltán:
A Szent Gellért szálló
homlokzati pályázata.
Új Építészet 1948.
274, 275, 276. l.

mind a két pályá-
terv. képével.

8

vi junius hó 2.-án.

Bizottságának

égéhez

Budapest

VI. Állatkert u. 1.

MDK

Preisich Gábor és Vadász Mihály

Villa a Kissvábhegyen, repr.

Művészet 1937. 6. sz. 41.l.

M.D.K.

Preisich Gábor, építész

terve 600 p-ös megvételben részesült az OTI pécsi tüdőbeteg szanatórium pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

Jan. 11. sz. 6. old.

642. NAGY KUPA ÓNFEDŐVEL, fajánsz, disz. Délnémet, 1731. — Grosser Humpe dekor farbig. Süddeutsch, 1731.

643. NAGY BOROSKANCSÓ, zöldmázas cs disszel. Magyar, Balaton Ederics. XIX. s dekoriert : Maria mit Tulpen und Weinr

644. NAGY CÉHKANCSÓ, zöldmázas cserép — Grosser Zunftkrug, grünglasierter Ungarisch, 1845.

645. KIS IRÓSZEKRÉNY, fajánsz, piros m képekkel és alakokkal. 13 fiókkal. Hátla *5 September Ano 1777.* — Tata, 1777. — Stirnplatten der Laden mit Landschafte seite farbig ein Apfelbaum. Am Giebel ri 1777. M. : 43 cm.

646. CSIZMADIA CÉHKORSÓ, habán faj 1795. — Zunftkrug der Schuhmacher zwei Löwen. Ungarisch, 1795.

647. HÁROMSZÖGÜ TÁL, fajánsz, stilizált Dreieckige Schüssel, Fayence, mit sti

, testén elől nőalak szinesen. Magyar, XVIII. sz. — Krug
er Stirnseite Frauenfigur farbig. Ungarisch, XVIII. Jh.

, fajánsz, testén elől szinesen táncoló férfi. Erdély, XVIII. sz.
, Fayence, auf der Wandung tanzender Mann. Siebenbürgen,

kobaltkék stilizált disszel. Magyar, XVIII. sz. — Krug mit
ierter Dekor in Kobaltblau. Ungarisch, XVIII. Jh.

négygerezdes testén kék disz. Magyar, XVIII. sz. — Krug
ekoriert. Ungarisch, XVIII. Jh.

, négyszögü talapzaton, ülő helyzetben. Kina. — Fohund,
ckigem Sockel, sitzend. China.

, ovális, gerezdes alak, zöld, barna csipkedisszel, két kengye-
. — Suppenterrine mit Deckel, Fayence, gerippt, mit grün-
Bügelhenkel. Holics, M. XVIII. Jh.

isz, stilizált disszel. Magyar, XIX. sz. e. — Drei Teller,
rtem Dekor. Ungarisch, A. XIX. Jh.

ettő fehér mázzal, virágos diszitéssel. Magyar, XIX. sz. e.
isser Glasur, darauf Blumendekor. Ungarisch, A. XIX. Jh.

K

Preisich Gábor's

Vadász Mihály

ming
ced

Erzsébet, királyné
uti bérház (emellet
ráépítész)

Repr.

Magyar Építőművészet

1934. 6-7. sz.

32. l.

Preisich Gábor, építész

1. 4-6. az OT. I. nyugdíjintézeti bérházak, Budapest 1934.
|repr.| (Árkay A. – Farago S. – Tischer J., Ybeysa K., Ligeti P., Molnár T. Pogány M., Preisich G., Vadász M.)

Magyar Építőművészet, 1984. 4. 6-7-old.

Preisich Gábor: Ernst May
(Architektúra-sorozat
Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982)

e számunkban, a 40. oldalon találja meg az
olvasó. A második írás lényege, hogy mí
az ENSZ-város és hasonló gigantikus presz
tízs-építkezések mellett az utókor (vag
legalábbis a szerző, aki az osztrák építészet
kritika legfontosabb képviselője) említé
nélkül megy el, meghatározónak a sokszo
papíron maradt kísérleteket, vagy provizó
rikus üzletberendezéseket tartja.

Valamennyi írás bőségesen illusztrált,
kötet tipográfiája, külső megjelenése min
taszerű. A magyar olvasó számára áttanul
mányozása többszörösen is tanulságos
az írások egy része közös történelmünkke
foglalkozik, más része sablonos elképzelé
seket oszlat el az osztrák kultúráról, s szint
kényszerít rá, hogy gondolkodni kezdjünk
róla: milyen írások kerülnének egy Magyar
országról szóló, hasonló tanulmánygyűjte
ménybe.

M. Á.

Preisich és Vadász

Weiss Manfréd nyugdíjintézeti bérház a Horthy Miklós uton.

Enyedi Béla dr: Tíz év a váras építés történetéből. Tér és Forma. 1938. 135 l. 136. l. kéjpel.

(1-től 655-ig)

Preisich Gábor építész

3. Gádoros Lajos, Perényi Imre, Preisich Gábor, Szrogh György: MÉMOSZ-székház, Budapest, 1949. (repr.)

I. old.

Magyar Építőművészet, 1984. 3. 18-old.

Il Comune di ...

PREISICH Gábor építész

Magyar Nemzet, 1991.IV.5. 1o.p.

Budapest egysége és a városépítészet

Örömmel olvastam a Magyar Nemzetben a Kees *Bode* rotterdami önkormányzati szakértővel készített interjút. Engedjék meg, hogy ezt a magam részéről a következőkkel egészítsem ki.

Városrendező építészként évtizedek óta foglalkozom Budapest fejlesztésének kérdéseivel. Meggyőződésem, hogy a törvénytervezet változtatás nélküli elfogadása katasztrofális volna Budapest szempontjából; lehetetlenné tenné a főváros komplex, összehangolt fejlesztését. Tudatában kell lennünk annak, hogy Budapest — összes kerületeivel és környékével együtt — összefüggő egység. Részei egymással és az egész várossal nem csupán közlekedési és közműhálózatuk, de lakáshelyzetük, közintézményeik, sőt városépítészet, városkép szempontjából is összefüggnek. Egyes kerületeinek önálló fejlesztése, rendezése elképzelhetetlen, hiszen a rövid távú helyi érdekek állandóan összeütközésbe kerülnek a város egészének érdekeivel. Ez nem csupán a budapesti kerületekre, de Budapest környékére, az ún. „agglomerációs" övezetre is vonatkozik.

Meglepődve olvastam, hogy a fővárosnak az agglomerációs övezet fejlesztési kérdéseibe való bevonását nem csupán a kormányzat, hanem a „Pest megyei önkormányzat" is ellenzi. Ez nem más, mint annak az évtizedeken át tartó áldatlan viszonynak a folytatása, amikor Pest megye presztízsokokból akadályozta Budapest beleszólását környéke fejlesztésének az ügyeibe. Nézetem szerint feltétlenül szükséges, hogy Budapest befolyása az agglomerációs övezet rendezési-fejlesztési kérdéseire akár a javasolt „regionális társulás" formájában, akár városrendezési hatáskörében — a volt Közmunkatanács mintájára — kiterjedjen.

Az önkormányzati elvek fenntartása mellett is szükséges, hogy a főváros készítse, illetve hagyja jóvá a több kerületre kiterjedő vagy más összvárosi érdekű rendezési terveket. A kerületi fejlesztési, rendezési terveket, valamint az egyéb szempontból kiemelt jelentőségű rendezési terveket, építési, engedélyezési terveket a kerület a fővárossal egyeztesse. A fővárosnak ezt a jogkörét ki kell terjeszteni az agglomerációs övezet településeire is. Elengedhetetlen, hogy sérelmes vagy szabálytalan kerületi határozatok ellen (városrendezési, építési ügyekben) a fővároshoz lehessen fellebbezni. Ez azt jelenti, hogy a fővárosnak másodfokú hatósági jogkört kell kapnia.

Dr. Preisich Gábor
Herder-díjas urbanista

PREISICH Gábor

Szalai Anna: A Ganz-gyártelep örökös végzetéről, avagy az érdekek egymást tiszteltő hatásáról. = UMérm, 1998/6. 28–29. ill

Faucher, Pascal: Az utolsó interjú Preisich Gábornal. = UMÉrm. 1998/6. 56–57. ill.

– jancsó –: Hommage à Budapest. = Octogon, 1998/3. 57.
– Rády
– Vízy
– Lampel.

INGYENESEN HIRDETHET KÖNYVET KERES–KÍNÁL ROVATUNKBAN

■ A könyvbarátok közül sokan szeretnének régebben megjelent könyvekhez hozzájutni, és ez nem mindig sikerül, mert már elfogyott a keresett könyv, antikváriumban sem lehet megkapni, az előjegyzés szokása eléggé kiment a divatból, így aztán abban sem reménykedhet az olvasó, hogy félreteszik neki a könyvet, ha valaki beviszi eladni az antikváriumba. Pedig nagyon sokan szeretnének egy-egy meghatározott könyvhöz hozzájutni. Eladni könyvet legalább ennyien szeretnének, csak az a baj, hogy a kétféle szándék nem nagyon találkozik; azt a könyvet, amit az egyik antikváriumban keresnek, talán éppen abban a pillanatban utasítják visszza egy másik antikváriumban.

Lapunkban emiatt bevezettük a könyvet keres–kínál „apróhirdetés" rovatot, hátha közre tudunk működni abban, hogy eladó és vevő megtalálja egymást. A hirdetés feladójának nevét, címét és/vagy telefonszámát, valamint a keresett–kínált könyv adatait – annyit, amennyi elég a beazonosításhoz – közöljük, tehát szerző, cím, kiadó, kiadás éve. Árat nem feltétlenül, mert úgy gondoljuk, hogy ez a vevő és eladó dolga, de természetesen ha valaki úgy kívánja, közölheti, mennyi az a legkisebb-legnagyobb összeg, amennyiért eladja–megveszi a könyvet.

Olvasóinknak ez nem kerül semmibe, szolgáltatásunkat ingyenesen vehetik igénybe, egyetlen „korlát" az esetleges helyhiány, de ez is csak azt jelenti, hogy egy későbbi számban jelennek meg a keresett–kínált könyv adatai. Ezt a szolgáltatásunkat csak magánszemélyek számára nyújtjuk ingyenesen.

A hirdetés feladható szerkesztőségünknek levélben, faxon, telefonon.

Címünk: 1114 Budapest, Kanizsai u. 41.
Telefon/fax: 466-0703

KÖNYVET KERES

Balázs D. – Hajnal K. (1944) *Ember, jellem, írás*
Ligeti R. (1982) *Az írástanulás pszichológiája*
Kiss Lajos: (1977) *Az igazságügyi kézírás szakértői vizsgálat alapjai*
Libermann Tibor (1924) *Írás és jellem*
Románné G. Klára (1926) *Írás és egyéniség*
Pinterics Károly (1909) *Írás vizsgálat*
c. könyveket keresi **Fazekas Gyöngyi** (06-309-417-245).

AZ ÍRÓK BOLTJA MÁRCIUSI PROGRAMJAIBÓL

(Budapest VI., Andrássy út 45.)

A programok délután 4 órakor kezdődnek, az eltérő időpontot külön jelezzük.

11., csütörtök:
A Veszprémi Filozófiai Műhely délutánja
Vendégeink: *Csejtei Dezső, Garaczi Imre, Kalmár Zoltán, Simon Ferenc* és *Vajda Mihály*
12., péntek: Száz éve született Kodolányi János
Kodolányi János és Szabó István levelezése
(Holnap Kiadó)
Vendégeink: *Csűrös Miklós* és *Domokos Mátyás*
23., kedd:
Bemutatkozik a Prágai Tükör kulturális és közéleti lap
24., szerda: A Kijárat Kiadó és az Octogon folyóirat délutánja. Preisich Gábor albumának bemutatója (Architektúra sorozat).
A kötetet és a folyóirat új számát *Bojár Iván András* mutatja be.
25., csütörtök: A Jelenkor Kiadó és folyóirat nyitott szerkesztőségi délutánja
31., szerda: A marosvásárhelyi Mentor Kiadó dedikálással egybekötött könyvbemutatója
F. Benedek István, Gergely Tamás és *Gulyás Miklós* köteteit bemutatják: *Gálfalvi György, Káli Király István* és *Láng Zsolt*
Közreműködik: *Kézdy György*

A Park Kiadó, a Raabe Klett (Matúra) és az Útmutató könyveinek kizárólagos terjesztője

NAP KÖNYV

Ismeretterjesztő könyvek és kötelező olvasmányok nagy választékban többek között a következő kiadóktól:

Akadémiai * Alexandra * Animus * Bagolyvár * Biográf * Cartographia * Computer Books * Corvina * Edusoft * Európa * Édesvíz * Falukönyv-Ciceró * Generalpress * Glória * Háttér * Holló és Társa * Holnap * Kairosz * Kossuth * K. u. K. * Lexika * Magyar Könyvklub * Medicina * Móra * Múzsák * Műszaki * Officina Nova * Osiris * Palatinus * Panem * Passage * Pro Pannónia * Reader's Digest * Seneca * Springer Hungarica * Subrosa * Szultán * Talentum * Trivium * Unikornis * Vince (Kulturtrade)

Ezúton értesítjük tisztelt partnereinket, hogy 1999-ben új helyen, színvonalasabb kiszolgálással, az eddiginél nagyobb és szebb környezetben állunk rendelkezésükre, közel 800 négyzetméteren, mellette korlátlan raktározási lehetőséggel.

Új címünk:
1158 Budapest, Késmárk u. 9. – Danubiasped raktárház (volt Agrotek)
Új telefonszámaink:
417-3438, 417-3439, 417-3441.
NetCity internetcím: necity.hu

KÖNYVHÉT

Megjelenik kéthetente

Ára: 96 Ft
Előfizetési díj:
2400 Ft egy évre

Kiadja: Kiss József Könyvkiadó, Kereskedelmi és Reklám Kft.

Szerkesztőség, hirdetésfelvétel, előfizetés:
1114 Budapest, Kanizsai u. 41.
Telefon/fax: 466-0703
Telefon: 209-1875

Felelős kiadó és szerkesztő:
Kiss József
Főszerkesztő-helyettes:
Csokonai Attila
Lapmenedzser:
Könnyű Judit
Művészeti vezető
Szabó J. Judit

Szedés, tördelés:
Recent Stúdió

Nyomás: Szikra Lapnyomda Rt.
Felelős vezető:
Lendvai Lászlóné
vezérigazgató

ISSN 1418-4915

A hirdetésekben közöltekért a kiadó és a szerkesztőség nem vállal felelősséget

Terjeszti árusításban a HÍRKER Rt., az NHE Rt., a Kiadói Lapterjesztő Kft., a Bibliofil Kft., a Libri Kft., a Líra és Lant Rt.

96 Ft

KÖNYVHÉT

III. ÉVFOLYAM 5. SZÁM • 1999. MÁRCIUS 11.

KULTURÁLIS KÉTHETILAP

Beszélgetés
Kákosy Lászlóval

Interjú
Romhányi Török Gáborral

Kertész Ákos:
KÖNYV ÉS FILM

Nyerges András
Olvasószemüveg

Sikerlista

Könyvajánló

Írófaggató:
KORNIS MIHÁLY

9 771418 491001 05

Libri

Közgazdasági és jogi szakkönyvek
nagy választékával várjuk
a Libri Eötvös Loránd Könyvesboltjában
(1053 Budapest, Kecskeméti utca 2.)

PREISICH GÁBOR építész

MTA rendes tagja lett az 1991.évi közgyülésen

ld. Magyar Tudomány, 1991.6.sz. 688.p.

Rafael Győző

Katol.Szemle.1942.377-78.l.

Rafael Gözö, festö

Pásztortüz, 1928. 19 sz.
455. l.

Bisztray Gyula: Fiatal festö portrait
ja, Rafael Gözö.

Krisztus

Blaschke János rézmetszete:
Krisztus a sionhegyi egyházra mutatva
átadja szt. Péternek a kulcsokat

Századok 1874 26-44 o.
Nagy Iván: Magyarországi képzőművészek

München (Rafael Gyözö kiállítása)

Pásztortűz, 1928. 19 sz.
455 l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portréja
Rafael Gyözö.

Uj Művészek Egyesülete (Rafael Gyözö kiállítása)

Pásztortűr, 1928. 19 be.
455 l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portraitja
Rafael Gyözö

Rafael Gyóró festő

Pásztortűz, 1928. 19 sz.
455 l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portraitja
Rafael Gyóró.

Uj Mű vészek Egyesülete

Pásztortűz, 1928. 19 sz.

455. l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portrait ja, Rafael Grózó.

Rossi

Pester Lloyd
1867, XIV. évf. 238. sz., 2. o.

Eszterházy-képtár

Komárom (Rafael Gjörö tartozkodási helye)

Pásztortűz, 1928. 19 sz.
455 l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portrádja Rafael Gjörö.

Dresda: (Rafael Gyözö kiállítása)

Pásztortűz, 1928. 19 sz.

455 l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portraitja Rafael Gyözö-

Berlin (Rafael Ignó kiállítása)

Pásztortűz, 1928. 19 sz.

455 l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portraitja, Rafael Ignó.

Velence (Rafael Győző kiállítása)

Pásztortűz, 1928. 19 sz.
455 l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portraitja
Rafael Győző.

Prága (1924, Rafael Gjörö kiállítása)

Pásztortűz, 1928. 19 sz.
455 l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portrait
ja, Rafael Gjörö.

Ösztönösség (?) 1922. Rafael Gyözö-

Pásztortüz, 1928. 19 sk.

455 l.

Bisztray Gyula: Fiatal festö portréitja Rafael Gyözö.

Berlin (hiállítást rendezett Rafael Grözö)

Pásztortűz, 1928. 19 sz.

455. l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portrait ja, Rafael Grözö.

Rossi

Pester Lloyd, 1867
XIV.évf.238.sz.,2.o.

Koronázási Album/Pataky-müintézet kiadása/

Új Művészek Egyesületének kiállításán
Rafael Gyöző díjat nyert.

Pásztortűz, 1928. 19 sz.
455 l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portraitja
Rafael Gyöző:

Dresda (Örsztöndijjal itt jártamel mainyúton Rafael Győző)

Pásztortúz, 1928. 19 sz.

455. l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portrait ja, Rafael Győző.

Rossi

Pester Lloyd
1867, XIV.évf. 238.sz.

Katzler illusztrációja a Deutsch-féle Koronázási Albumban/a koronázási jelvények/

Komárom (Rafael Gőző Komá-
romból hevül Pestre)

Pásztortűz, 1928. 19 sz.
455. l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portrait-
ja, Rafael Gőző.

Majláth György kir. személynök

Arcképe Donáth János festőtől /XIX sz. első fele/

Rézmetszetben is

Századok 1874.26-44 o.

Nagy Iván:Magyarországi képzőművészek

München (ösztöndíjjal itt tanul mányozott Rafall Győző-, festő)

Pásztortűz, 1928. 19 sz.
455. l.

Bisztray Gyula: Fiatal festő portrait-ja, Rafael Győző.

Kossi

Pester Lloyd
1867, XIV. évf. 238. sz., 3. o.

A lipótvárosi plébániatemplom fe-
építése

Kopenhága (Rafael Györö kiállitása)

Pásztortür, 1928, 19 sz.
455 l.

Bisztray Gyula: Fiatal festö portráttja
Rafael Györö.

PREISICH Gábor

Kállai Géza: A magyar építészet
epona. = Élet és irodalom, 1999.
június 25. 15.

ény

n:

Dezső.

es. Bp.,

640-

gyarF

éneti

1960

[Beszámoló
Műemlékvéde

1962

Budafok műe

műemlékei.

Magyarorszá

VI. köt. Bu

Akadémiai K

643., 652-6

- F*Horler M*

Műemlékvéde

1965

Fülep Lajos

Értesítő, 1

1966

[Beszámoló

Preisich Gábor, építész

A Budapest c. folyóiratban
Lakótelepek esztetikája címmel
megjelent cikkének egy-két részlete.
(1977. évi 6. n. 28-30. l.)

Preisich Gábor: Lakótelepek esztétikája 215-217

Látóhatár, Bp. 1977. jú szeptember

Preisich Gábor, építész

Hild János Emlékérmet kapott.

—: Városrendezési világnap 29.

Népszabadság, Bp. 1977. nov. 6.

Preisinger Zsuzsanna, pedagógus.
A pedagogusok szakszervezete most először szervezett Nagykapornakon nyári művésztelepet. Preisinger Zs. a budapesti tanítóképző tanára, egy erdélyi tanulmányútról érkezett a művésztelepre.

„Nagykapornaki részlet" c. (repr.)

Fényi András: A nyár palettája.
Pedagogusok Lapja, 1977. aug. 24.

Preisich Gábor épitész

A lap "Tájékozódás" c. rovata "Preisich Gábor Herder-dijas" cimmel rövid tudósitásban számot ad a müvész munkásságáról, valamint eddigi kitüntetéseiről.
Mellékelve a lap közleménye.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. május 24.
XIX. évf. 21. sz. 6. lap.

Preisich Gábor, építész

Hild János-emlékérem kiváló városrendezőknek

A Magyar Urbanisztikai Társaság csütörtökön Rákóczi úti székházában ünnepséget tartott, amelyen *Kelemen Lajos*, a társaság alelnöke megemlékezett a városrendezési világnapról, a városfejlesztésben elért hazai eredményekről és a további tennivalókról.

A hagyományoknak megfelelően ezen az ünnepségen adták át azokat az 1977. évi Hild János-emlékérmeket, amelyeket egyéni munkásságukkal érdemeltek ki urbanisztikai szakemberek. Emlékérmet kapott *Gonda György*, Vas megye tanácselnöke, kiemelkedő várospolitikai és városigazgatási munkájáért, *Preisich Gábor* építészmérnök, a műszaki tudományok doktora, kimagasló elméleti és gyakorlati tevékenységéért és *Sarlós István*, az urbanisztikai társaság volt elnöke, értékes irányító és várospolitikai munkájának eredményeiért.

A kitüntetéseket *Bondor József*, a társaság elnöke adta át.

–: Hild János-emlékérem ... 8

Népszabadság, Bp. 1977. nov. 11.

Preisich Gábor, építész

L.: Heim Ernő

M. Kántó Judit: Kéknek ... 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. aug. 4.

Preizich Gábor építész

a felszabadulást követő korszak építészeti tevékenysége először csak a régi ujjáépítésére irányulhatott. a Opesti Dmaparton épülő irodaházak átépítése, a helyén álló, jórészt leromlott lakóházak ujjáépítésen dolgozott a tervező Benkhard Ágoston, Gábor László, Godoros Lajos és Preizich Gábor építész.

Új építészet Magyarországon.

1974. IX. 21. TV. 18.50 Gué.

Probstner János kerámikusművész

Művésztelepek vezetőinek első országos értekezletét Siklóson tartották meg. A vitában részt vett a művész is

D.S.: A közművelődés eszközei.
Somogyi Néplap, 1974. okt. 11.

Preisich Gábor, építész

Budapest városképének kialakítá-
sában vett részt

↓

— : Preisich Gábort Herder-díjjal
tüntették ki

NÉPSZABADSÁG, 8.

Bp. 1975. máj. 24.

Preisich Gábor, építész

– : Budapest műemlékeinek
története 3. k. c. műve.

– : kis bibliográfia

87-90

XX
2.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1979. febr.

Preisich Gábor, egyetén

Cikkei: Budapest. 1969. 3. n.-ban

" 1967. 8 " "

Münchi Élet. 1967. jul. 13.

—: Kis bibliográfiák 87–96.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. febr. XX

2.

Preisich Gábor, építész

Cikke: Városépítés, 1966. 3. sz.

– : Kis bibliográfia 87-90.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. febr. XX/2

Preisich Gábor, építész

Megemlítve könyve. (Budapest városépítésének története.)

Csomor Tibor: Budapest 1945-1970

105-106

KÖNYVTÁROS Bp. 1970. febr. XX/2.

Preisich Gábor, elhúnyt

Cikkét megemlítve.

↓

– : Kis bibliográfiák 535-537.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. szept. XX/9.

Preisich Gábor, építész

Budapest jövője c. műve megemlítve.

Csomor Tibor: Könyvek Budapest centenáriumára 751-754.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1972. dec. XXII/12.

Preisich Gábor Ybl-dijas épitész

A lap 45. számának 5. lapján "Modernség" cimmel szól hozzá a "Vita az épitészetről" c. cikksorozattal kapcsolatos tárgyhoz. /külön cédulázva./

A 48. sz. 5. lapján közölt "Zárószó" c. befejező cikk idézi Preisich Gábor állásfoglalását a kérdésben, mely Major Máté megállapitásával azonos.

A cikket lásd: Major Máté nevénél.
Élet és Irodalom, Bp. 1975. nov. 29.
XIX. évf. 48. sz. 5. lap.

Preisich Gábor

a budapesti MÉMOSZ vezető
építészének emlékére

Magyar építészet 1945-70
101. old.

Preisich Gábor Ybl-dijas épitész

"Modernség" cimmel hozzászól a "Vita az épitészetről" c. -a lap 39. számában Major Máté cikkével megindult széleskörü szakvéleményeket közlő cikksorozathoz. Preisich Gábor cikkében megemliti Lechner Ödön, Kozma Lajos és Lajta Béla müködését a tárggyal kapcsolatban.

Preisich Gábor: "Modernség" c. hozzászólását lásd: Major Máté nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. nov. 8. XIX. év 45. sz. 5. lap.

RAFAEL Győző
91 5. 30 - 31.

Új Művészet

GILLES, Werner

91 5/22

RAFAEL Győző festő

HEITLER László: Festők szélárnyékban. = Népszava, 119. évf. 4. sz. 1991. jan. 5. 10.p., ill.

Bp., Duna Galéria, rafael Győző kiáll.

anustól ismer
onnyal hatott
is értelmezte
is megfelelő
, a középkori

is értelmében.

szerencsésebb
is. Jelentését
király levele

okori latinság
lája olvasásá
ült a kérdéses
elképzelések

fel H. Rahner
Eszerint az
mezése során
lág veszélyeit
pedig, amely
rra, hogy az
ban jelölhető
lkettő sajátos

van (Mt. 8, 26). A másik előfordulás pedig,
világban létező kicsinyhitűséget jelképezi (
gek mögött nyilván az ószövetségi Noé-bárk
Tertullianus értelmezte először:

„... Egyébként pedig az a hajó az Egyháznak vo
világon — hullámok, vagyis üldözések és megpróbáltat
ez türelmének jelképe — , miglen a végső időkben a
világot és visszaadja övéinek a nyugalmat." (Kühár

Az evangéliumi szöveget Tertullianus e
értelmezésének eschatologikus elemei IV.
navicula Petri képéhez további két evange
azon ígérete, hogy tanítványait emberhalás
(Mt. 16, 18—19), mely a pápai primátussa
nagy szerepet.

Krisztust és az evangélistákat egy 4. száz
ábrázolták: a hajó biztonságosan jut a kik
meg.[9] Római Szt. Hippolytus, Clemens Ale
egyházszemlélete a keresztény Nyugatra se
az Egyházat személyekben és tárgyi jelképe
hajózási szakismeretek Isidorus Hispalensis
jelképes értelmezés először Paulus Diacon
negyedik vasárnapra írt szentbeszédében íg

RÁFAEL Győző

MEZEI Ottó: Volt egyszer egy konstruktivizmus : Ráfael Győző fővárosi emlékkiállításáról. = Uj Forrás, 23.évf. 2.sz. 1991 37 - 42. p.

Bp., Duna Galéria, 1990

RÁFAEL Győző

Losonci Miklós: Alkotó párhuzam. In.
Vasárnapi Hirek, 1990.dec.24. 15.p. ill.

Ifju képmása /olaj/

Duna Galéria kiállítása (Dec.)

en az emberek fejébe, hogy
anem egyuttal a benne megtes-
t kivánt a müvész emelni. A
z emlékmü és a portrészerüség-
ük most a kérdés másik oldalát,
latát.

több müvészetszociológiai
Müvelődésügyi Minisztérium,
intézményeik bevonásával és
ok tanulsága szerint - Budapesten,
valamint müvésztelepeken ké-
- a muzeumok látógatói között

Ráfael Ghózó

Kompozicio (repr.)

Valóság XI. (1968.) 3. sz. 128. l.

Ráfael Győző

"Család" c. képének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. január 2.
XV. évf. 15. lap. 1. sz.

MDK

Ráfael Győző festő

Asztalosmühely, szén

Harmonikázó, o.

Házak, o.

Női fej, o.

Akt, temp.

Marcell Gy.- Ráfael Gy. kiáll. Ernst Múz.
1964. aug.

MDK

Ráfael Győző festő

Mezők, temp.

Gordonkázó nő, o.

Kompozició, o.

Marczell Gy.- Ráfael Gy. kiáll. Ernst Muz.
1964.aug.

MDK

Ráfael Győző festő

Tájkép, o.

" temp.

Csendélet, o.

Marczell Gy.- Ráfael Gy. kiáll. Ernst Muz.
1964.aug.

MDK

Ráfael Győző festő

Kompozició, temp.

Csendélet, temp.

Női fej, o.

Két akt, o.

Marczell Gy.- Ráfael Gy. kiáll. Ernst Múz.
1964. aug.

MDK

Ráfael Győző, festő

Gyümölcsszedőnő, temp.

Kompozició, "

Női akt, "

Marczell Gy.- Ráfael Gy. kiáll. Ernst Muz.
1964. aug.

MDK

Ráfael Győző, festő

Vak asszony, o.

Férfi fej, o.temp.

Táncosnő, temp.

Marczell Gy.- Ráfael Gy. kiáll. Ernst Muz.
1964. aug.

MDK

Ráfael Győző, festő

Női fej, temp.

Kompozició, temp.

" " "

Marczell Gy.- Ráfael Gy. kiáll. Ernst Muz.
1964. aug.

MDK

Ráfael Győző, festő

Női akt, o.

Tardosi asszony, o.

Akt az ablak előtt, o.

Marczell Gy.- Ráfael Gy. kiáll. Ernst Muz. 1964. aug.

MDK

Ráfael Győző, festő

Tardosbányai falurészlet, o.

Barátnők, o.

Ábrahámhegyi Pál, p.

Marcsell Gy.- Ráfael Gy. kiáll. Ernst Muz.
1964. aug.

MDK

Ráfael Győző festő

Női akt, temp.

Tardosbányai falurészlet II., o.

Imádkozó nő, temp.

Marczell Gy.- Ráfael Gy. kiáll. Ernst Muz.
1964.aug.

MDK

Ráfael Győző festő

Csendélet, o.

Gordonkázó férfi, o.

Labdázó nők, o.

Marczell Gy.- Ráfael Gy. kiáll. Ernst Muz.
1964.aug.

MDK

Ráfael Győző festő

Üvegfestmény terv, temp.

Lila kép, o\

Gondolkodó, o.

Marczell Gy.- Ráfael Gy. kiáll. Ernst Mus.
1964.aug.

MDK.

Ráfael Győző

Kiállitási kritika

Vasas 1964 szept. lap -

Rafael Viktor

festő - rozrász

M.D.K.

Gordonkázó nő-
Csendélet } repro

Haits Géza: Rafael Viktor Mecset utcai műtermében
Művészet, 1964. november - 46 kep.

Ráfael Viktor

Heitler László: Festőpálya Rév-Komáromtól
Bagdadig: Ráfael Viktor életéről és művészetéről.
= Új Forrás, 17, 1985, 3. 54-58. ill

M.D.K.

Ráfael Győző

"Kompozició" c. müvének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. juli. 26.
XIII. évf. 3o. sz. 12. lap

RÁFAEL Viktor

kiáll. Bp., Pataky Galéria, 1984

ism. WEHNER Tibor: Müvészet, 26, 1985, 2.
64. ill.

ségének elnöke *Glasner* Antal fogja vezetni; az előa dr. *Zielinski* Szilárd lesz. A szétküldött fölhívásból ezek közöljük: „Éppen a háború tanulságai során tünt ki, hog a mérnöki rendtartás szabályozása a nemzeti védelem szem pontjából is milyen halaszthatatlan kötelesség. Így a mérnök karnak hosszú évtizedeken át hangoztatott követelése m már *közérdekű* ügygyé vált még azok előtt is, akik eddig a kamara fölállítására irányuló törekvéseinket pusztán karunk érdekének tartották. Azoknak a mérnököknek, akik dicsőségesen, királyok és hadvezérek száz elismerésétől övezve fényesen igazolták, hogy a mérnöki tudománynak a nemzet védelmében döntő szerepe van, meg kell szereznünk azt, ami a szociális igazság nevében megilleti őket: a keserves munkával szerzett tudásnak és képzettségnek, a súlyos felelősséggel járó munkakörnek védelmét és karuk erkölcsi makulátlanságának biztosítékait. A háború tapasztalatai most már *követelik* tőlünk, hogy a hazatérő kartársak felé a babérral együtt nyujtsuk a törvénykönyvet is, amely végre védelmet ad nekik az avatatlanok ellen, s jogot arra, hogy amit az eljövendő béke munkái terén a mérnöki tudásnak kell majd megalkotnia, azt diadalmas tudományunk törvényei szerint, csakugyan a mérnök alkossa meg úgy, hogy késő nemzedékek számára emelendő közműveink maradandóságáért a nemzet előtt a felelősséget el is vállalhassuk. És míg Ausztria mérnökeinek rendtartása törvényes biztosítékokat nyert, sőt Németország mérnökeinek rendtartására vonatkozó javaslat is már a Reichstag előtt fekszik, mi, magyar mérnökök — sajnos — még célhoz nem értünk. Meg kell tehát most ragadnunk a kínálkozó alkalmat arra, hogy újra sorompóba szólítsunk minden magyar mérnököt: Tegyétek meg a kar iránt kötelességeteket!“ — Eddig csatlakozott a Műegyetemi Tanács: Magyar Mérnök- és Építész-Egylet; Magánmérnökök Országos Szövetsége; Városi Mérnökök Országos Egyesülete; Hites Magyar Szabadalmi Ügyvivők Testülete; Felsőmagyarországi Mérnök- és Építész-Egylet; Aradi Mérnök- és Építész-Egylet; a Magyar Anyagvizsgálók Orsz. Egyesü-

Ráfael Győző

"Tánc" c. rajzának repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1970. ápr. 25.
XIV. évf. 17. sz. 11. lap

Ráfael Győző

Két ölelkező alakot ábrázoló rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1970. május 16.
XIV. évf. 20. sz. 13. lap

Ráfael Győző

"Baglyok" c. művének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1970. márc. 28.
XIV. évf. 13. sz. 7. lap

Rafael Győrö
festő -

1928-ban – tölt más művész
alkotásával együtt – a Velencei
Biennaleva is kiviszik munkait

Devényi Iván: Rafael Győrö
Művészet, 1970. szeptember - 22 kep.

RÁFAEL Győrfi festő

MEZEI Ottó: Volt egyszer egy konstruktivizmus.
: Rafael Győrfi fővárosi emlékkiállításáról. =
Új Forrás, 23. évf. 2. sz. 1991. 37-42. p.

– Br. Duna Galéria, 1990

Daret, *La Présentation au Temple*, Paris, Musee du Petit-Palais.

des
ent
po-
tait
pin
—
vait
ffi-
432
fut
; la
vait
our
den
fait
la
na-
des
un

3. Détail de la fig. 2.

4. Détail de la fig. 5.

Rafael Győrö
festő

Budapesti kiállítason 1926-ban
jelennek meg elsőízben festményei
a Vaszary által patronált UMT
tárlatán.

Devényi Iván: Rafael Győrö

Művészet, 1970. szeptember – 11 lap.

bel

Rafael Győző
festő -

1926-ban Rómában járt, 1928 -
1929 években Párizsba került
Ösztöndíjaskint.

Devényi Iván: Rafael Győző
Művészet, 1970. szeptember - 11 lap.

Rafael Gjörö
festő

Főiskolai növendékként indult
el első külföldi tanulmányútjára
1922-be Münchenbe. 1924-ben el-
végezte az akadémiát.

Levelező lapsorozat: Rafael Gjörö
Művészet, 1970. szeptember - 22 lap.

Rafael Györö

festő

Vaszkó Erzsébet és Gadányi Jenő tartozott Rafael Györö szűkebb baráti köréhez a huszas évek végén.

Dávényi Iván: Rafael Györö

Művészet, 1970. szeptember - 22 lap.

Rafael Gjörö-
festő-

Gadanyi és Rafael 1929-ben Tamás Henrik
műhereshedővel megállapodnak abban,
hogy az Akademia utcai Tamás-galé-
riában közösen fogunk kiállítani.

Deinényi Iván. Rafael Gjörö
Művészet, 1970 szeptember - 22 ech.

Rafael Győző
festő.

Az Ernst múzeumi tárlatos bemutatta
a „Tardosbányai falurészlet", a „Tar-
dosi asszonyok", az „Imádkozó nő",
a „Barátnők" c. művet

Dévényi Iván: Rafael Győző
Művészet, 1970 szeptember – 21 lap.

Rafael Győrő
festő -

1964 nyarán szerepel ugyan a művész az Ernst Museumbeli Gyűjteményes kiállításon mintegy 60 alkotása szerepel.

Devényi Szám: Rafael Győrő
dúlvesiet, 1970. szeptember - 22 lap.

Probstner János iparművész

Kerényi József építészmérnökkel kö-
zösen alkották meg a tanya-
csárdát. (emlétve)

Varga Mihály: Építésznek lenni: magatartás.
Petőfi Népe, 1974. aug. 25.

Probstner János keramikus

A Bács Kiskun m.-i kilencedik Téli Tárlaton szerepelnek művei, tálalókészlete. Az ötletes, a népi kerámiák formavilágát megháladó – de belső arányaiban mégis őrző – darabok szépséget a mázés az egyszerűség fokozza.

Sinnegi György: Bács-Kiskun Megyei Képzőművészeti Kiállítás.

Forrás, 1974. febr. 2.

Probstner Jakob, keraamik

A Népművészet ifjú mesterei.

— : Népművelők, népművészek kitüntetése

12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973 aug. 17.

Probstner János, keramikus

A Népművészet ifjú mestere lett.

–: Kiváló népművelők kitüntetése 7.

Népszabadság, Bp. 1973. aug. 18.

Probstner János
szobrász

„Kút" (repro)

------:Körkérdés.

Művészet, 1973. junius - 13.oldal

Probstner János

keramikus

Probstner János a főiskola elvégzése után mint HISZÖV öntöndejes egy keramikus növetkezetbe került.

-----: Körkérdés.

Müvészet, 1973. junius - 13.oldal

Probstner János

Berki Viola, Kátay Mihály, Kő Pál, Nemes Géza, Probstner János és Samu Géza kiállítása Bagán látható (július 29 - szept 15)

---: Kiállítási naptár.
Művészet, 1975. augusztus 46. oldal

Probstner János

A tárlaton bemutatott művei:

„Tál," kerámia, 38 cm.

„Tányér," kerámia, 21 cm.

Rozványi Márta: Vásárhelyi őszi tárlat, Hódmezővásárhely, 1971.

Probstner János
iparmüvész - keramikus

„Kávéshészlet"
(repro)

— : Ki állítási naptár

Müvészet, 1974. augusztus - 49 lap.

Probstner János

Fülesedény sorozata szerepel
a III. Országos Kerámia Biennálén
Pécsett

Mérnyava 1972 október 27
2. old.

Probsztner János
keramikus - iparművész

A 60 éves Vásárhelyi Majolika gyár jubileumára készült emlékoszlop alkotója Probsztner János.

—: Hirek

Művészet, 1972 december - 45. oldal

Probstner János, Kerámikus

Kénlet: Rep

Probstner János: munkája Műmelléklet: V.

TISZATÁJ, Szeged, 1973. augusztus XXVII/8.

Probstner János, Kerámikus

A Fiatalok Népművészeti Stúdiójának egyik alapítója.

Hegedűs Mária: Cseréptál alatt nőtes szalvéta. 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. márc. 13.

Probstner János.

Kis tálat. (1 db) Mer. 21 cm Ø
Nagy — " — (2 db) Mer. 27 cm Ø

20. Vasárhelyi Őszi Tárlat
Tornyai J. Múz. Hódmezővásárhely '73.

Probszner János keramikus

a KISZ és a Népi Iparművészeti Tanács pályázatán a „Népművészet ifjú mestere" címet nyerte.

TV Híradó

1973. aug. 17. TV. 19.30

Probstner János

Júl. 29.-én nyílik meg kiállítása Baján, hat művészel közösen.

A IV. Dunamenti Folklórfesztivál Rendező Bizottsága meghívója.
1973. júl. 29.

Probstner János

Júl. 29.-án nyílik Baján a képző-és iparművészeti kiállítás, melyen alkotásai szerepelnek.

Petőfi Népe, 1973. júl. 27.

Probstner János

A közhasznú égetett agyag edényeknek új művészi hitelt kölcsönöz.

Moldvay Győző: A vásárhelyi művésztelep miskolci kiállítása elé

Észak-Magyarország- 1972/18 4 old.

Propstner János

Bajón az idei Duna menti folklór-fesztiválon szerepelnek a múvész mű-vei'

Halász Ferenc: A termékenyítő folklór.

Somogyi Néplap, 1975. szept. 17.

kapcsolatok

A **Vaszary Képtár**
szeretettel meghívja Önt, kedves családját
és ismerőseit
a

Magyar Üvegművészeti Társaság szervezésében
a Tokodi Üveggyárban
1998. augusztus 9–16-ig rendezett

VIII. Nemzetközi Üvegszimpózium
és a **III. Nemzetközi Ifjúsági Üvegszimpózium**
kiállításának megnyitójára
1998. szeptember 4-én 16 órára.

A kiállítást megnyitja:
Probstner János
tanszékvezető egyetemi tanár, MIF Szilikát Tanszék,
Ferenczi Noémi-díjas keramikusművész,
a Kecskeméti Kerámia Stúdió vezetője

Közreműködik:
Nagyné Soltra Mónika
a kaposvári Liszt Ferenc Zeneiskola művésztanára

*

A kiállítás 1998. szeptember 19-ig tekinthető meg
hétfőtől péntekig 9–17, szombaton 9–12 óráig.
Kaposvár, Fő u. 12.

*

A kiállítás a Somogy Megyei Európa Napok
programsorozat fakultatív rendezvénye

PROBSTNER JÁNOS

KTF.ö.: 88/98.

GAZDASÁGI ÉLET

Szombaton volt a Salgó alaptőkeemelő rendkivüli közgyűlése

Egy új részvény ára 220 pengő

A Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat részvényeseinek 1944 február hó 12-én megtartott rendkivüli közgyülése az alaptőkének 254.800 drb egyenként 30 P névértékü bemutatóra szóló uj részvény kibocsátása által 7.644.000 pengővel 45.864.000 pengőre való felemelését és az uj részvényeknek a régi részvényesek részére való felajánlását határozta el olymódon, hogy minden 5 régi részvény után egy uj részvény vehető át. Egy uj részvény vételára bélyegilletékkel és egyéb költséggel együtt 220 pengő.

A belföldi részvényesek tulajdonát képező nosztrifikált régi részvények alapján az elővételi jog az uj részvényekre Budapesten a társulat főpénztáránál (V., Arany János-u. 25.) és a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál (V., Gróf Tisza István-u. 2.) folyó hó 14-étől 21-éig bezárólag gyakorolható. Aki elővételi jogával élni kiván, tartozik a szelvényiven lévő „B" jelü elővételi jogszelvényt számjegyzék kiséretében az elővételi jog gyakorlására kitüzött fenti időpontig a megjelölt helyek egyikén benyujtani és egyidejüleg az uj részvényenként megálapitott 220 P vételárat befizetni. Az elővételi jog elenyészik, ha azt a fenti iddőpontig a részvényesek nem gyakorolják. A külföldi részvényesek elővételi jogára vanatkozó feltételeket a Budapesti Közlönyben egyidejüleg közzétett hirdetmény tartalmazza.

A túlzsufolt textilkereskedelem

Megemlékeztünk már arról, hogy Szász Lajos közellátási miniszter bejelentette a textilkereskedői ár és maximálását, sőt az *erre vonatkozó rendelet időközben már meg is jelent.* Szász Lajos miniszter mint ismeretes, kijelentette azt is, hogy „azt a kereskedelmet fenntartani, amely ma itt van a magyar gazdasági élet nem birja."

Minden tiszteletem a tisztes kereskedőké, *de a mai áruviszonyok mellett, sőt a normális viszonyok között sem tud az ország 25.000 textilkereskedőt és 2500 cipőkereskedőt eltartani.* Nyugodt lélekkel veszem kezembe az irányitást és *nyulok hozzá a kereskedelemnek ehhez a vitás kérdéséhez,* mert a kereskedelemnek nem hivatása, hogy a kereskedelem parazitáit hízlalja — állapitotta meg a közellátás ügyi miniszter.

A Magyarság hasábjain már többizben szóvátettük nemcsak *a textilkereskedelem, hanem más szakmák tulzsufoltságát is, amelynek egyik következménye volt többek között a kereskedelmi tisztesség és az ármaximálási rendeletek figyelmen kivül hagyása egyes kereskedők részéről, mert a lecsökkentett árúmennyiség hasznán egyre többen kivánván osztozni, számos kereskedő rendes, becsületes eszközökkel* már nem tudja megélhetését biztositani és ezért *meg nem engedett üzleti fogásokhoz nyult, ártullépéssel dolgozott stb.*

A kereskedők számának csökkentése

tehát a textilkereskedelmi szakmában, de egyéb szakmákban is felette kivánatos, hogy ilymódon összhangba lehessen hozni a kereskedők számát a forgalombakerülő *megcsökkent árúmennyiséggel* és igy kisebb haszonkulcs mellett is biztositani a *kereskedők rendes megélhetését és szolid üzletvitelét.*

A kormánynak meg is van a módja arra, hogy a kereskedők számát a szükséghez képest csökkentse, *hiszen a honvédelmi törvény módot nyujt a kereskedők kijelölésére.* A textilszakmában meg is történt a *nagykereskedők kijelölése,* ugy hogy a nagykereskedőknél a kijelölések egy részének visszavonásával biztositani lehetne a forgalom lebonyolitásához szükséges kereskedői létszámot. *A textilkiskereskedelmet eddig viszont nem kötötték kijelöléshez és éppen ennek kell tulajdonitani a kereskedők számának tulzott megnövekedését.* Ha tehát a kormányzat a kereskedői kijelölések rendszerét a textilkiskereskedelmre is kiterjesztené, *egycsapásra meg lehetne szüntetni a textilkereskedelem tulzsufoltságát és a 25 ezer textilkereskedőnek számát könnyü szerrel akár felére, harmadára csökkenteni.* Ugyanez a megállapitás érvényes a cipőkereskedelemre is. A cipőkereskedők közül — mint tudjuk — eddig csak a *bőrtalpu lábbeli árusitására jogositott kereskedőket jelölték ki,* mig a nem bőrtalpu lábbelik árusitására a kijelölés nem terjedt ki. *A cipőkereskedők sorainak szükséges megritkitását* tehát egycsapásra el lehetne intézni, ha kimondanák, *hogy nem bőrtalpu lábbeli árusitására is csak az a kereskedő jogosult, akit már korábban bőrtalpu lábbelik árusitására kijelöltek.* Ha azután még mindig tulsok lenne a cipőárusitásra jogosult kereskedők száma

uj revizió

alá lehetne venni a kijelölt cipőkereskedők listáját is. A kijelölési rendszer általános-sá tételére már csak azért is szükség volna, mert a becsületes uj magyar kereskedők boldogulását és megélhetését nagymértékben megnehezíti az a tény, hogy a zsidó kereskedők még mindig általában a legszebb és legjobb üzlethelyiségeket tartják lefoglalva és összeköttetéseik révén elég jelentékeny árumennyiséghez is jutnak.

Felfogásunk szerint gondoskodni kellene azonban arról is, hogy *csakugyan minden méter, vagy darab textiláru a kijelölt tetilkiskereskedőkön keresztül jusson* majd el a fogyasztóhoz, vagyis a *gyárak minden általuk gyártott áruval pontosan elszámolni legyenek kötelesek.* Ha nem sikerül az áru utját a termelőtől a fogyasztóig egészen pontosan nyomonkövetni és megakadályozni azt, *hogy egyes áruk ellenőrzés nélkül kerüljenek a forgalomba, ugy a kereskedői árrés maximálása sem vezethet tartós eredményre.*

800 pengőről 1000-1500 pengőre emelték fel a fedezetnélküli kisipari és kiskereskedői kölcsönök felső határát

A m. kir. iparügyi miniszter úr 62.692(IX) 1943. számú rendeletével a kisiparosok és kiskereskedők hitelakciójának keretében folyósitható kölcsönök felső határát a m. kir. pénzügyminiszter urral egyetértőleg az eddigi 800 P. helyett 1000 pengőben, egészen kivételes és rendkivüli tényállást érdemlő esetekben pedig 1500 pengőben állapitotta meg.

A kölcsönt igénybe veheti minden olyan kisiparos és kiskereskedő, aki önálló iparigazolvánnyal bir és aki olyan közület tagja, amely közület a hitelakcióba bekapcsolódott.

Kereskedelmi kapcsolataink a külfölddel

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara nyomatékosan felhivja az exportőrök figyelmét arra, hogy külföldről beérkezett és a kamara által a sajtóban közzétett árukeresletre saját hatáskörben válaszolni, illetőleg árut külföldre kiajánlani szigorúan tilos. Bárminemü kapcsolat felvétele előtt az exportőrök a 7680—1942. M. E. sz. rendelet (Budapesti Közlöny 1942. dec. 29.) értelmében kötelesek a m. kir. Külkereskedelmi Hivatal), bizonyos esetekben az illetékes szakminiszter előzetes engedélyét megszerezni. Enélkül semmilyen módon áruk exportlehetőségeit a külföldi érdeklődőknek kilátásba helyezni nem szabad.

A közlemények iránt érdeklődők forduljanak a számra való hivatkozás mellett a Kereskedelmi osztályához, (Budapest, V., Alkotmány-u. 8. II. 1.) Levélhez válaszbélyeg mellékelendő.

Árukereslet. Bulgária: Vas-, divat-, paszomány- és papiráru, nyakkendőselyem, (1762), — Hollandia: villamossági cikkek, háztartási vill., készülékek, rádiókészülékek és alkatrészek, erősitők, (6963); — grafit, talkom, baryt szulfát, betonit, kvarc, agyag, és kaolin, (7224), — vas, és magánérc, baxit. (7225).

258 milliárd dollár az USA államadóssága

Csak a kamatfizetésre 4 és félmilliárd dollárt kell fordítani

Roosevelt, a kongresszushoz intézett legutolsó államháztartási üzenetében bejelentette, hogy az USA adóssága 1944 év közepéig 198.5, a következő költségvetési év végéig pedig 258 milliárd dollárra fog emelkedni. Ez az adósság igy az USA-nak a háborúba történt belépése óta 202 milliárd dollárral növekszik majd, mig az első világháborúban az amerikai államadósság növekedése mindössze 25 milliárd dollárt tett ki. Amerika nagyarányu kölcsönfelvételei egyébként nemcsak az uj világháború szükségszerü kisérő jelensége, hanem a háborút megelőző időben is legkirivóbb jellegzetessége volt Roosevelt pénzügyi politikájának. Amikor Roosevelt 1933 márciusában hivatalba lépett, az USA államadóssága 20.9 milliárd dollárt tett ki, ezt az összeget azonban sikerült az európai háború kitöréséig, vagyis hat és fél békeév alatt a költséges New Deal kisérlettel csaknem megduplázni, 20 milliárd dollárral 40.9 milliárd dollárra emelnie. A rákövetkező két és egynegyed esztendő alatt, amikor az USA hivatalosan még nem vett részt ugyan a háboruban és annál erőteljesebben fegyverkezett, *az USA államadóssága további 15.1 milliárd dollárral növekedett,* hogy azután az USA hadbalépése utáni első két hónap alatt az 1941—42 évi költségvetési évben 16.4 milliárd dollárral 72.4 milliárd dollárra és az 1942—43 költségvetési évben 64.3 milliárd dollárral 136.7 milliárd dollárra emelkedjék. Az 1933—34 költségvetési évben az emelkedés 61.8 milliárd dollárt tett ki *198.5 milliárd dollára, az 1944—45 költségvetési évben pedig 59.5 milliárd dollárral 258 milliárd dollárra duzzad.*

Az USA-ban az államadósság maximális határát törvény szabályozza. *Ez a határ eredetileg 45 milliárd dollár volt, azonban* 1940 junius-ában 49, 1941. februárjában 65, 1942. márciusában 125 és végül 1943 áprilisában 210 milliárd dollárra emelték. Legkésőbb a jövő költségvetési esztendő kezdetéig ujra fel kell emelni az eladósodás maximális határát, mivel akkor már csak 11.5 milliárd dollárt lehetne majd kölcsönképpen igénybe venni, ami nem elegendő az államháztartás hiányainak fedezésére.

A kölcsönök rohamos ütemben való felvétele egyre nagyobb kamatterhet jelent. Amikor Roosewelt hivatalra lépett, az államadósság *kamata kereken 600 millió dollárt tett ki, azonban a jövő esztendő közepéig legalább 4 és fél milliárd dollárra emelkedik. A megnövekedett amerikai nemzeti jövedelem mellett háború idején az ilyen kamatteher viselés nem jelent túlzott terhet, más kérdés azonban, vajon a háború után hogy alakul a helyzet,* annál is inkább, *mert akkor nem csak a kamatterhek viseléséről, hanem a felvett kölcsönök törlesztéséről is gondoskodni kell majd.*

Hogy a négy és fél milliárdos kamatteher amerikai viszonylatban is milyen sulyos tételt jelent, az kitünik abból, hogy békében az USA-nak évente nem egészen 5 milliárd dolláros költségvetése volt vagyis alig valamivel több, mint amennyit most kamatfizetésre kell majd forditania. Különben sulyos terhet jelent majd az óriási adóságteher utáni kamat és törlesztés fizetése, *ha a háború után ismét a normális árviszonyok állnak majd helyre az USA-ban és a nemzeti jövedelem is a békebeli szintre zsugorodik össze.* Nincsen kizárva, hogy ebben az esetben uj valutapolitikai intézkedésekre lesz majd szükség az államadósság és az adósságszolgálat, valamint a nemzeti jövedelem összhangbahozatala céljából.

Hogy az USA államadósságának 258 milliárdban már előre megállapitott összegének nagyságát jobban érzékeltethessük, közöljük, *hogy ez az összeg pengőben kifejezve több mint 1500 milliárd, vagyis másfél billió pengőnek felel meg és annyit tesz ki, mint Magyarország nemzeti vagyonának több mint tizszeres összege.* A kölcsönök kamatszolgálatának ellátására forditandó 4 és fél milliárd dollár pedig pengőben mintegy 22 milliárd, vagyis a 16 milliárd pengőre tehető magyar nemzeti jövedelemnek közel másfélszerese. Ebből az összehasonlitásból is kitünik, hogy az USA számára semmi esetre sem jelenthet majd könnyü problémát ennek az óriási adótehernek a liquidálása.

Harc a parlag ellen

A földmivelésügyi minisztérium erdélyi kirendeltségének takarmányvetőmag akciója

A visszacsatolt erdélyi területeken még ma is szokásban van az évszázadok óta használt nyomásos gazdálkodás, amely azzal a hátránnyal jár, hogy évente körülbelül 350 községben áll fen a nyomáskényszer.

A földmivelésügyi minisztérium kirendeltsége éppen ezért arra törekszik, hogy rábirja a gazdákat, hagyjanak fel a feketeugar rendszerével, s a fekete-ugarnak meghagyott földeket vessék be takarmány-, — elsősorban pillangósvirágú — növényekkel, hogy ezáltal első lépésként zöld-ugarrá váljék a parlagon volt terület.

A miniszteri kirendeltség már az elmult évben felhivta a gazdák figyelmét e kérdés nagy jelentőségére s takarmányvetőmag akciót inditott meg. Az akció során főleg pillangós virágú takarmány növény vetőmagvakkal látta el a gazdákat.

A földmivelésügyi minisztérium erdélyi kirendeltsége ezirányú akcióját évről-évre tervszerüen folytatni kivánja s a pillangós vetőmagakciót ebben az évben is tovább folytatja. Az akció lebonyolitásával az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesületet bizta meg.

A takarmányvetőmeg-akció során a gazdák jelentős kedvezményben részesülnek. Igy azokban a községekben ahol a nyomásos gazdálkodást a birtokosság jogerős közgyülési határozattal megszüntette és a szabadgazdálkodási redszerre tért át, továbbá ahol birtokossági határozattal a feketeugarról a zöldugarra térnek át, a birtokosok a takarmányvetőmagvakat hatvan százalékos árkedvezménnyel vehetik igénybe. Azok a gazdák pedig, akik nem tértek ugyan át a fekete-ugarról a zöldugarra, de a pillangós és hüvelyes vetőmagvak termesztését meg akarják honositani, a vetőmagakció során a beszerzési árból 40 százalékos kedvezményben részesülnek. Az akció során tekintélyes mennyiségü lóhere, lucerna, zabosbükköny, borsó, gyöngybab, szarvaskerep és baltacin vetőmag kerül kiosztásra.

A takarmányvetőmagakció iránt érdeklődő igénylésükkel forduljanak az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesületek Központjához, vagy az EMGE illetékes vármegyei kirendeltségeihez.

KISHIRDETÉSEK

mm sor hétköznap 60 fill. vasárnap 80 fill

ingatlan

ERCSI KÖZSÉGBEN, Budapesttől 33 kilométerre, vasútállomáshoz közel, betonút mellett, dunai hajóállomás és strandfürdő közelében, sürgősen és jutányosan eladók: 4 szoba, konyha, kamra és pincéből álló VENDÉGLŐÉPÜLET, 2 kisebb udvari és 1 emeletes raktár, melléképülettel, közvetlenül a strand mellett.

2 szoba, konyha, kamra és pincéből álló cseréptetős, jókarban lévő HÁZ, 300 □-öles, bekeritett gyümölcsössel.

2 szoba, konyha, udvari részerből álló, jókarban levő, cseréptetős ÜZLETHÁZ, értékes, 300 □-öles telekkel, a vasútra vezető út mellett.

Budapesti betonút mellett rendkivül értékes, kb. 1000 □-öles TELEK, gyengekarban levő négy kislakásos ÉPÜLETTEL.

Betonút mellett 8 kisebb, értékes HÁZHELY-TELEK.

Érdeklődés délelőtt ½9—½1-ig telefonon 118-476 és 121-270.

VEGYES

Magyar Olajművek Rt. GÉPÉSZ- ÉS VEGYÉSZMÉRNÖKÖKET keres felvételre. Jelentkezés Budapest, VII., Madách Imre-út 7.

Valódi olasz mestereselló eladó. Kitünő pénzbefektetés. 224-834.

Eladó egy Krupp kétcsövü 16-os vadászpuska, töltényekkel, táskával, töltény övvel. 1450 P. Egy 6-os önmüködő célövő puska, 5-ös tárral és töltényekkel 540 pengő. Mindkettő gondozott, jó állapotban. Egy pár használt 44-es bőr férfi félcipő, ujonnan fejelve és talpalva. Cim a kiadóban.

BÚNDÁR, KOKAI BOLERŐK legolcsóbban, Kókay szücsnél Vilmos császár-út 10. Telefon: 386-784.

Bérbevennék 1944—45. gazd. évre 200—400 h. szántó s rét kaszálóval birtokot, 4 szobás úrilakkal, sertéstenyésztés, hizlalásra alkalmas épületekkel. Város, vasut közelében. Kuszli Gyula földb. Ujvidék, Thököly-u. 19.

Gépészmérnöki oklevelehez oktatással gyorsan hozzásegiti **Szilágyi Zoltán technikai szemináriuma.** Tel.: 256-998. Bpest, XI., Tengernagy-u. 3. ½ 1.

Keresek és kinálok nagyszámú megbizóm részére Pest és környékén ház és telek ingatlanokat, továbbá az ország egész területén mezőgazdasági és szőlőbirtokot. Nagy iroda, Baross-tér 17. Telefon 424-373.

Munkásnőket 35 éves korig felveszünk. Jelentkezés hétfőn és csütörtökön reggel 8 órakor Budapest, Váci-út 99. vagy Ujpest Váci-út 77.

Ajándéka lesyen maradandó! Börzsönyligeten (magyar Svájc) újonnan parcellázott részen, közvetlenül a müút mellett, az épülő modern strand közelében, gyönyörü telkek kaphatók. 25—40 pengőig □-öl árban. A területen közkút. A müút mentén villany vezeték. Télinyári sport lehetőségek. — Kiszállitás díjtalan! Parcellázási iroda: Baross-tér 17. I. em. 9. Telefon: 424-373.

Mindennek Napoleon az oka...

Új Bonaparte-komédia bemutatója Berlinben

A komédiairodalom talán senkinek sem köszönhet annyit, mint Napoleonnak — írja a „12 Uhr Blatt" az *Onkel Buonaparte* című komédia bemutatója alkalmából. — Napoleon rengeteg órát ajándékozott kedves ismerőseinek, még több ágyban aludt és ezzel *a régiségkereskedők iparát* is megélhetőssen támogatta. Napoleon annyi jót mondott életében, hogy *ha minden mondása valóban tőle származnék, aligha lett volna arra ideje, hogy néha-néha hadvezéri tehetségét is megcsillogtassa.* Napoleon jobbkezét zubbonyába süllyesztette, haját könnyedén a homlokába hullatta és ezzel igazán megkönnyítette késői utánzóinak színészi feladatát.

Napoleonról írtak már drámát, vígjátékot, tragikus és pikáns történeteket. Érdekes lenne egyszer kimutatást készíteni arról hogy *mennyi tintát fogyasztottak már el eddig Napoleonnal kapcsolatban.*

Most ismét megjelent a berlini színpadon Napoleon, még pedig ezúttal mint családapa.. A „jó nagybácsi" szerepében látjuk most a nagy korzikait, aki családjáért és rokonaiért igazán minden lehetőt megtesz. *Forzano* — aki egyizben már *komoly drámát* írt Napoleonról — ebben a darabban a kedélyes, jóságos, *családias Napoleon* alakját rajzolta meg. Napoleont, akit kedves rokonai szeliden terrorizálnak: A „családi ökör" majdnemhogy *papucshőst* csinál belőle. Napoleonnak néhányszor alaposan megmossák a fejét, s az egyik idős hölgyrokon így ripakodig rá a darab talán legvidámabb jelenetében:

— *Te is választhattál volna magadnak valami rendes foglalkozást!* Miért kellett éppen ilyen bizonytalan pályára menned! Császár és hadvezér? Édes fiam, *nem nyugdíjas állás egyik sem!*

Napoleon „bácsit" *Bruno Harprecht* játsza, akinek legutóbb a földreszállott Szent Péter szerepében volt nagy sikere *Az égi kapus* című darabben. A legujabb Napoleon-komédiát Schiffbauerdamm Theater mutatta be. A színház uj intendánsa *Paul Verhoven, a híres filmrendező.* Az előadást *Joe Stoeckel,* az ismert német színész rendezte. *Bonaparte bácsi* a berlini bemutatón rendkivüli sikert aratott.

A nemzeti filmstílus kialakítása

A Filmszolgálat — az *Oroszlánkölykök* című amatőr filmművészeti mozgalom lapja — közli *Bencsik* Imre alábbi cikkét. A cikk elgondolásával nem mindenben értünk egyet, maga az elmefuttatás azonban annyira érdekes és eredeti, hogy szívesen közöljük a szakkörök és a közönség tanulságára.

A pszihológus *V. Károly* mondta: spanyolul beszélek az Istennel, olaszul a szeretőmmel, portugálul a kislányokkal, franciául a barátommal, németül a katonámmal, magyarul a lovammal, svédül a galambokkal, angolul a kacsámmal és csehül az ördöggel...

Kedvem lenne azt mondani, hogy V. Károly ma így mondaná: *ha katonát akarok látni, német filmet nézek,* ha szép nőt akarok látni, olaszt, ha verekedést, amerikait, ha ködöt, franciát, s így tovább.

De ugorjunk egyet. Van-e joga valakinek csupán filmje után megítélni egy népet? *A film, mint művészet, visszatükrözheti-e népének ízlését, szokásait, erkölcsi tulajdonságait?* Gondolkodás nélkül rávághatjuk: igen, s ahol még nem teszi ezt, kell, hogy megtegye! Hiszen a film is, mint minden más művészi alkotás, nem más, mint *alkotója világszemléletének megtestesülése. A mű tehát magában rejti a művész nemzeti felfogását is.*

A filmben sokfajta művész működik közre: operatőr, színész, díszlettervező, zeneszerző. A magyar filmstilust azonban a rendező munkájában kell követelnünk. A *nemzeti filmstilus nem a külsőségekben nyilvánul meg,* hanem a filmnek, mint művészetnek kell azt magában rejtenie. Nem lehet magyar filmművészetnek nevezni azt, hogy *csikósok gulyást esznek a Hortobágyon két óra hosszat.*

Mármost a kérdés csak az, hogy miképpen alakítható ki a közös magyar jellemvonás a rendező munkájában?

Véleményem szerint a vágásban (amely a rendező munkája!), *a vágás ritmusában kell ezt elérnünk.* Az ősi magyar ritmust kell érvényre juttatnunk a film ritmusában. Persze ez csak feltevés. Külföldi példának csak a szláv filmeket tudom mondani, amelyek valamennyien egyhangú ritmusúak, egyforma időtartamú, a keletinél valaminél hosszabbra nyujtott képek követik bennük egymást.

A magyar ritmus irányítja minden életmegnyilvánulásunkat, például kiejtésünkben is: az első szótag hangsúlyos, a többi hangsúlytalan. A csárdásban is az első lépés jobbra „hangsúlyos", a második „hangsúlytalan" és ez ismétlődik balra. Ezt a magyar ritmust találjuk meg versmértékünkben, az ősi nyolcasban, a zenében és minden időbeli művészetünkben. *Ennek kell érvényesülnie a film vágási ritmusában is.* Hosszabb, kifejezőbb, „hangsúlyos" képpel kell kezdenünk a jelenetet, amelyet rövidebb, gyorsabb, csak az előbbit magyarázó „hangsúlytalan" képek követnek. A cselekményt ismét egy hangsúlyos kép viszi előbbre, amelyet ismét hangsúlytalan képek követnek, s így tovább. Ilymódon külsőségeiben és ritmusában is kialakulhat a *jellegzetesen magyar filmstilus.*

Operettet ír a „perzsa sah muzsikusa"

Herrer Pál, Marnitz országos tangóharmonikaversenyének győztese operettet ír. Az operett ideiglenes címe: Szilveszter.

— Tizenhét évig működtem külföldön — mondja Herrer Pál — és zenekarom a többi között az egyiptomi király és a perzsa sah előtt is játszott. A perzsa sah legkegyesebben az „udvari muzsikus" címmel tüntetett ki. A tangóharmonikán kivül még nyolc más hangszeren játszom. Ezenkivül zeneszerzéssel is foglalkozom. Nagyon boldog lennék, ha „Szilveszter" című operettemnek sikere lenne.

—1925-ben mentem ki először Párisba, ahol gépészmérnöki oklevelet szereztem. Ekkor még dehogyis hittem volna, hogy muzsikus lesz belőlem. Eredetileg zongorázni tanultam, majd zongoratudásomat később a tangóharmonikán érvényesítettem. Többször jártam Amerikában is; az új világba először mint a „Normandie" hajózenekarának vezetője kerültem ki. A gyönyörű óceánjáró azóta sajnos, elpusztult... Hollywoodban is voltam, igen sok filmcsillagot ismerek, sőt zenésfilmet is készítettek a zenekarommal az egyik amerikai filmgyárban. Legutóbb Berlinben vendégszerepeltünk. Kedvenc-hangszerem tangóharmonika, s éppen ezért nagyon örültem, hogy az országos tangóharmonikaversenyen Stefániai Imre zongoraművész nekem nyujtotta át az első díjat.

Rafael Győző és Malmágyi István kiállítása

Valamire mégis jó, hogy Rafael Győző képeihez Bisztray Gyula írt a katalógusban egy elő-ömledezést: a kritika munkáját csakugyan megkönnyíti, mert elég a bevezetés díszérő frázisait visszájára fordítani, s máris elég tiszta képet nyerünk a kiállítóról. Sokszorosan elrajzolt, elképesztő testarányú, gombostűfejnagyságú fejekkel és irtózatosan hízlengő alkatokkal dicsekvő alakjaiban sehol sem találjuk a „virtuóz rajzkészséget", hazán össze-vissza dobált formában a „rengeteg tanulmányt", ami pedig a „fölényes mesterségbeli tudást" illeti, elég két-három naturalista módon festett tanulmányfejére pillantást vetnünk, hogy tisztában legyünk e téren szerzőjük közepességével.

Ahhoz a kijelentéshez, hogy „Rafael Viktor határozott, erős egyéniség", szintén szó fér, s kénytelenek vagyunk e megállapítást a barátság számlájára írni, amely az előszó szerzője és a művész közt fennáll. Képei közt egy pár francia, Vaszary és Aba-Novák hatását elég világosan érezzük, de saját egyéniségének megnyilatkozásait hiába keressük. Nem fényforrás ő, csak fényvisszaverő. Tehetség, de olyan utakon jár, amelyeken önmagát sohasem fogja megtalálni.

Halmágyi István, a szobrász, mindenesetre más utakon jár, s ez az út járható és helyes út. Tömegei zártak, plasztikája finom, beállításai inventiózusak. E tekintetben különösen Fráter Györgye és Zsuzsannája válik ki. Néhány finom feje határozott felkészültségre, Ősmagyar lírája és néhány kisebb műve erős magyar érzésre vall. Hogy e kiváló tulajdonságaival mit keres a KUT és UME soraiban, azt hisszük, erre ő maga sem igen tudna kielégítő magyarázatot adni.

KAMPIS JÁNOS

Fotókópia, Fénymásolat, RÁD, Andrássy-út 52 (Mussolini-térnél.) Telefon: 116-640.

Aprópecsenye

FEKETÉZÉS KÖZBEN mondja Szeleczky Zita:

— Hiába: a színpad csak színpad... Sokkal nagyobb gyönyörűség színházban játszani, mint filmen. Itt közvetlenebb kapcsolata van az embernek a közönséggel és élvezni tudja a legnagyobb ajándékot, amit színésznő kaphat: a tapsot és a nevetést. Bevallom: az Első Anna sikere óta elhatároztam, hogy nem leszek többé ilyen hosszú ideig hűtlen a színpadhoz, akármilyen tárasztó is maga a munka, amit a minden este való fellépés jelent. Látja, már is csomó darab fekszik itt a heverőn: olvasom őket és már most tervezgetem, hogy az évad legvégén, vagy az új szezonban melyik darabban lépjek fel. Itt van például az a darab, amelyben Ilse Werner eddigi legnagyobb színpadi sikerét aratta. A kedves vígjáték címe: „Ami a Homéroszból kimaradt..." és hőse maga Szép Heléna. De nem a primadonnás, nagy Heléna, hanem Heléna, a naiva. Bájos, ijedt kis asszonyka, aki tele van gátlással, fél a szerelem következményeitől is. Ez a „kis Heléna" igazán nem tehet arról, hogy az ókori történelem középpontjába került.

— Azután — folytatja Zitácska —, itt van a nemrégiben elhúnyt francia író, Giraudoux legtündéribb játéka, az „Amphytrion 38", amely szintén klasszikus világban játszódik. A világhírű, sőt „isteni" szerepet (mert istenek is szerepelnek a darabban) nagyon-nagyon szeretném eljátszani. Egy harmadik szerep is izgat. Drámai szerep. A darabot Cronin írta, a „Réztábla a kapu alatt" szerzője. Egy misszionárius leányát kellene játszanom.

Most kis sóhaj következik.

— Sajnos, megfelelő magyar darab eddig még nem akadt a kezembe. Pedig a legjobban annak örülnék, ha magyar darabban játszhatnék...

*

OUR TOWN a Vígszínház „A mi kis városunk" című darabjának az eredeti címe. Az „eredeti" Thornton Wilderről nyilatkozik most a F. Sz. I. hasábjain Remenyik Zsigmond, akinek „Az atyai ház" című színműve annakidején a Vígszínházban szintén némely időbeli meglepetéssel" kedveskedett a nézőnek. Remenyik Zsigmond 1938-ban New-Yorkban látta az Our Townt. A newyorki és a pesti előadást összehasonlítva Remenyik a többi között ezeket mondja:

— A newyorki előadás természetesen amerikaibb volt. A vígszínházi színészek teljesítménye viszont színészibb.

— Mit írnának az amerikai kritikusok, ha megnéznék a Vígszínház előadását? — kérdi az ujságíró.

— Kérdéssel felelek: mit szólna a magyar közönség, ha newyorki színészeket látna a Bánk bánban?

*

VALÓBAN MEGTÖRTÉNT ESET: az ifjú és bájos, sőt hirtelenszőke színésznőcske egyik este „halálosan" összeveszett férjével, aki erre összecsomagolta holmijait, taxit rendelt (kivételesen kapott is), elhagyta a hitvesi lakást és visszaköltözött a mamájához. A színésznőcske néhány percig még szipogott, azután elővette azt a könyvet, amelyet aznap délután vásárolt. A könyv címe: „Az izgalom mesterei". Ebben a könyvben egy ügyes írónő a világirodalom legborzalmasabb és legizgalmasabb elbeszéléseit gyüjtötte egybe, Vergiliustól Dickensig. Ifjú művésznőnk találomra ellapozta a könyvet és elolvasta a „Lidérc" című valóban szörnyű és hátborzongató elbeszélést. Libabőrös lett a háta, szive a torkában dobogott — és szégyen ide, szégyen oda — sietve feltárcsázta kedves férjét:

— Lajos gyere vissza azonnal, mert... félek!

*

AZ ISMERT FOGORVOS — aki szakértők szerint ügyesebben tud rajzolni, mint fogat húzni — a minap találkozott egy eléggé ismert pesti művésznővel, akit már évek óta nem látott színpadon.

— Mi az — kérdezte a rajzoló-fogorvos —, maga talán férjhezment, hogy olyan hosszú ideje nem láttam játszani?

— Nem mentem férjhez — rebegte szemlesütve a művésznő.

— Akkor talán... ne vegye tapintatlanságnak kérdésemet: a nagymamával van valami baj?

— Á, dehogy! — sugárzott a művésznő. — A papával és a mamával van baj!

(b. v. a.)

Bánkyék kivonulnak a szegedi színházból

Vitéz *Bánky* Róbert és *Orosz* Barna az alábbi nyilatkozatot jutatta el a sajtóhoz:

— Valótlan az a hir, hogy *Orosz* Barna az Uj Magyar Színháztól kiválik. Teljes egészében megfelel azonban a valóságnak az, hogy *Orosz* Barna a Szegedi Városi Színház finanszirozásában az 1944—45-ös szinidényben már nem óhajt résztvenni. — Vitéz Bánky Róbert és Orosz Barna elhatározta, hogy a Szegedi Városi Színház vezetésétől visszavonul. A budapesti Uj Magyar Színház sorsát azonban ez az elhatározás távolról sem érinti.

Feltámad a bécsi valcer

Néhány évvel ezelőtt a legnagyobb sláger volt az a bűbájos keringő, amelynek refrénje így kezdődött: „Ha feltámad a bécsi valcer..." A régi, hamisitatlan bécsi kedély és vidámság után épedő kis dal most valóra válik Marnitz Frigyes nagy farsangi délutánján, amelyet február 13-án, délután rendez a Magyar Művelődés Házában. A népszerű rendező újításként hatalmas összefüggő revűképet állitott a farsangi délután keretébe, amely a bécsi dalt, a zenét, a kedélyt, a humort és természetesen az elmulaszthatatlan bécsi keringőt mutatja színes váltakozó színpadi képben. A bécsi kép főszereplői: Géczy Éva, az Operaház szólótáncosnője, a női balletkarral, Somogyi Nusi, a legeredetibb humorú magyar komika, Götz Franciska hirneves jodler-énekesnő és a nemrég bemutatkozott a azóta egyre népszerűbb Csányi László-Miklós Lívia pár. A farsangi délutánnak ezenkivül még mintegy 200 szereplője lesz, mig a kiséretről a rendőrzenekar és a budai mandolinzenekar dondoskodik.

Goll Béa kilép?

A *Filmhiradó* közli a következő „szenzációs" színházi hirt.

— *Goll Bea immár végérvényesen foglalkozik a visszavonulás gondolatával. Annyira elkedvetlenedett, hogy állitólag színészkamarai tagságáról is le akar mondani.*

Borzasztó lenne, ha Beácska kilépne! Könyörgünk ne tegye...

Film a húsevő növényekről

Berlinben nagy sikerrel mutatták be az UFA „Húsevő növények" című legújabb színes kultúrfilmjét, amelyet Ulrich Schulz dr. rendezett.

**** Kiskapu ****

DARÓCZY JÓZSEF most készíti elő új filmjét, amelynek „Játék a szerelemmel" lesz a címe. Szereplők: Szeleczky Zita, Jávor Pál, Kiss Manyi, és Hajmássy Miklós.

POLA NEGRI — bár nem mai gyerek! — visszatért a filmhez. Amerikai filmjének „Hi-diddle-diddle" a címe. Szép cím ügye?

AJTAY ANDORT a rádió felkérte, hogy énekeljen magyar dalokat a mikrofon előtt.

YVETTE GUILBERT, a nagy francia dizőz halála alkalmából Medgyaszay Vilma nyilatkozott az egyik színházi hetilapban. A nyilatkozatban ártatlan kis elirás került: Yvette Guilbert állitólag a Faust-filmben Mártát alakitotta. Az igazság az, hogy a franciák soha nem csináltak Faust-filmet. Az emlitett Faust-filmet az UFA készitette Berlinben, de Márta szerepét tényleg Yvette Guilbert játszotta.

NOIRET IRÉN a világhirű magyar dizőzária- és dalestje február 28-án lesz a Zeneakadémián. Az esten Noiret Irén öt nyelven énekel: magyarul, németül, franciául, olaszul, és spanyolul.

A HIRES LAJLA-filmet legközelebb felujitja az Omnia.

KÉPZŐMŰVÉSZTI SZAKOSZTÁLYT alakitott a miskolci Lévay József egyesület. A szakosztály elnöke Meilinger Dezső ismert festőművész lett.

A MISKOLCI SAJTÓ MEGDICSÉRI A MISKOLCI SZINIGAZGATÓT azért, hogy az utóbbi időben a klasszikus szinművek egész sorát ujitotta fel, de hozzáteszi, hogy a felujitások körüli láz veszedelmes méreteket kezd ölteni. A szinlapok hetek óta csak klasszikus felujitást igérnek, holott a közönség ujabb és sikert elért darabokat is látni kivánja. Ez is ritkán történik, hogy vidéki szinházat a klasszikusokért rójjon a sajtó...

MARNITZ HANGVERSENYEK:
Ma d. u. ½. Müv. Háza
TARKA FARSANG
20 sztár! 2 zenekar! Balettkar! Muzsi! humor!!
Febr. 28. Zencak. ½7.
NOIRET IRÉN
Jegyek: Művelődés Házában, Vigadóban és Zeneakadémián.

Propstner János

Az idei folklór fesztiválon – Baján – szereplő textilmunkák, tűzzománcok és kerámiák lüven tükrösik a népművészet szellemét. A művész munkája is köztük van.

Halász Ferenc: A termékenyítő folklór.
Népújság, Heves, 1975. szept. 9.

Propstner János

az idei Duna menti Falklórfesztivál keretében a Baján rendezett kiállításon lehetett felmérni a falklór hatását a mai képző- és iparművésnetre. Ezen a tárlaton a művész művei szerepelnek.

Halász Ferenc: Termékenyítő falklór. Dolgozók Lapja (Komárom), 1975. aug. 24.

Propstner János

az idei Duna menti Folklórfesztivált Baján rendezték, melyen szerepelnek a művész művei.

Halász Ferenc: Termékenyítő Folklór.

Kisalföld, 1976. febr. 21.

Probstner János

Előfordul, hogy a müvész szecessziós képet alkot, de ez nem azt jelenti, hogy ezt a történeti stilust akarja feltámasztani.

Pap Gábor: Kincsek és mükincsek a Barbariumból. müvészet, 1975. junius - 7. oldal.

Probstner János (Kecskemét)
keramikus

Bács-Kiskun megye képzőmüvészei
közé tartozik.

Pap Gábor: Kincsek és mükincsek a Barbariumnól.
müvészet,1975.junius - 7.oldal

Protestnyo János

„Étheszlet" (repro)

Pap Gábor: Kincsek és mükincsek.....
Müvészet, 1975. junius - 7 oldal

Probstner János

A Kecskeméti Kodály Intézetben
Probstner János átkészlete teszi
kellemessé a belső környezetet.

Pap Gábor: Kincsek és mükincsek.....
Müvészet, 1975. junius - 7 oldal

Probsther János

A Bács-Kiskun megyei művészek lo. téli.tárlatán részt vett Lisztes Cser Éva kallografikus megoldással, Probsther János/fiatal művész/,Baloghné Boros Ilona életképekkel,Turi Endre zománcképpel,Kun István , Bozsó János tájképekkel,melyek kontrasztosabbak lettek.

Forrás 1975-2-81
H.G. F. :Jubileumi tárlat

Probsther János

egyéni szinnel jeletkezik a lo. téli tárlaton emberfejü korsókkal.

Forrás 1975-2-81
H.G. F. X:Jubileumi tárlat

Probsztner János

kerámiái

Forrás 1974/2/ hátsó fül

Probstner János

A Bács Kiskun megyei művészek ,lol téli tárlatán kiállitott Probstner János keramikus és Bodri Ferenc ösztöndijas.

Forrás 1973-2-83

HGF: Jubileumi tárlat

Probsztner János

kerámiái

Forrás 1974-4- cimlap,hátoldal,23,25,26,38

PROBSTER János (festő)

Hat kecskeméti grafikus c. kiállitáson szerepelt.
1985. április. szolnoki Megyei Müv. Központban.

Forrás, 1985/6.sz. 96.p.

Probsztner János

Az Iparmüvészeti Főiskola Kerámia Tanszakán 1970-ben szerzett diplomát. Jelenleg egy hódmező vásárhelyi szövetkezet müvészeti vezetője.
A főiskolán évfolyamelsőként Gorka dijat kapott.

Forrás 1974-4-85
Sümegi:Probsztner János

Probsztner János

kerámiái

Forrás 1974-4-49,56,69,84,93,96

Probstner János

A Bács Kiskun megyei képzőművészek tárlatán Kiskunfélegyházán a Kiskun Muzeumban részt vett Szappanos István linómetszettel, Balanyi Károly festménnyel, Kalmár Sándorné képekkel, Probstner János tálalókészlettel, B. Boros Ilona varrott textiliával.

Forrás 1974-2-71,72
Sümegi: Bács Kiskun megyei képzőm. tárlata

Frolstner János, keramikus-grafikusművész

Frolstner János, a Kecskeméti nemzetközi kerámia stúdió vezetője összefoglalta saját pályáját és a stúdió sorsát elemezve, egyfajta „erkölcsi hitelképességről" van inkább szó, egy olyan szemléletről, amely nem különíti el egymástól az életet és a művészetet, a lét anyagi és materiális összetevőit, mert mindkettőt egy egységes egész részeként, az emberi lét minőségét egyaránt meghatározó összetevőként fogja fel.

P. Szabó Ernő: „Napszámnak kell lennie..."
Magyar Hírlap, 1983. dec. 30. 31.-ik.

Probstner Jakos, Kerámikus

L.: Bodor Miklós

— „Kiállítás ....

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. szept. 15.

Sobsztner János

Résztvesz a kiállításon
A katalógust ld. Alexin
Andornál

Délalföldi Tárlat I–X.
1965–1974.

Probstner János, keramikus

L: Bodri Ferenc

Bánszky Pál: A grafika új minőséje 80-82.

Forrás, Kecskemét, 1979. jan. XI/1

Probstner János

Méltatás

P. Szűcs Julianna: A hellenetlenné vált hellenes.
Művészet, 1978. november - 10. lap.

Probstner János
(Bp. 1943–

Müveivel résztvett az V.Országos Kerámia Biennálén - Pécs,1978.

-Katalógus a könyvtárban -

Probstner János

Megbízást kapott Probstner János hogy az Általános Iskola előtti parkban Mesev az pro gránit plasztika vízjátékát helyezze el.

—: Köztéri munkák.
Művészet, 1979. április – 47. lap.

Probstner János, kerámikus

Megemlítve.

Hallama Erzsébet: Népszűvészet vagy... 130-141

Jelenkor, Pécs, 1979. február XXII/2

Probstner János, kerámikusművész

Idén hatodik alkalommal került megrendezésre az Orsz. Kerámia Biennálé a Széchenyi-téri galériában, a művészi kerámia jegyében. – Néhány szép edény azért megjelent Pécsett is, – így Probstner Jánosnak, – a kecskeméti stúdió vezetőjének, – mázas asztali edénykészlete. /említve/.

Láncz Sándor: A VI. Országos Kerámia Biennálé Pécsett, Jelenkor, 1980. szept. 823, old.-on.

Probstner János, keramikusművész

A kecskeméti művésztelep 1912-ben nyílt meg. Az épületet 1957-ben újította fel a Művészeti Alap. Az eredeti kecskeméti művésztelep alkotóház lett. A jelen ~~ke~~ művészeti élete Kecskeméten nemcsak erre a régi és ~~új~~ alkotóházzá alakult művésztelepre épül, hanem újdonságokra. 1975-ben átadták a kecskeméti kerámiastúdiót, melynek vezetője Probstner János. Ez a műhely nemcsak hivatásos alkotóművészeknek nyújt teret, hanem a Népművelési Intézet bevonásával amatőr alkotóknak, fiatal, tehetséges fazekasoknak.

Losonci Miklós: A kecskeméti művésztelep múltja és jelene.
Nógrád, 1980. ápr. 27.

Probstner János, keramikus

a Pécsi Galériában júl. 6.-án nyílt meg a VI. országos kerámiabiennálé. – Probstner Jánosnak a Kiskunsági Nemzeti Park vendégházát és étterme részére tervezett, az étkezés valamennyi fázisát kielégítő antropomorfizáló asztali készlete az idei biennálé egyik kiemelkedő teljesítménye. /említve/.

Romváry Ferenc: Kerámiaművészetünk mai helyzete.
Dunántúli Napló, 1980. júl. 24.

Probstner János

A Kecskeméti Művelődési Központban először rendezték meg a Szilikátipari Triennálét.
Vadas József: "Egy tálból cseresznyézzünk" címmel ir a kiállitásról.
Kovács Julia kerámia és porcelán-együttesét rokonszenvesnek találja a kritika,
Probstner János kancsóit és Szonntag Éva domborműves csészéit birálja.
Szekeres Károly és Vásárhelyi Emese agyagmázas tálsorozatát viszont nagyra értékeli:
"a szakma és az ipar körében egyaránt a legnagyobb sikert érték el, hozzájuk hasonló magyar termék nincs a hazai piacon."
Vadas József beszámolóját lásd: Szekeres Károly nevénél.
Élet és Irodalom, Bp. 1980. jan. 26. XXIV. évf. 4. sz. 13. lap.

Probstner János, keramikus

L.: Müller Magdolna

Láncz S.: Képzőmův. krónika 823-824
A VI. országos ....

Jelenkor, Pécs, 1980 szept. XXIII/9.

Probsztner János, díszlettervező

a kecskeméti katona József hinhór előadásához a díszletet tervezte.

Szabolcsay Lajos: Végeladás 7.

Népszabadság, Bp. 1980 okt. 17.

Probstner János, keramikus

díszlettervező

a Kecskeméti Katona József kínház előadásával

a díszleteit tervezte

(monogr.): Végeladás 2.

Esti Hírlap, Bp. 1981. marc 13.

Probstner János

Magyarlparm... ezred Rádió 2005

Probstner János, keramikusművész

Az új megyei kórház halljában látható a művész műve.

Hatai Vándor: Szobrok, festmények, kerámiák az új megyei kórházban.

Petőfi Népe, 1970. aug. 10.

Probstner János

Az Országos Szilikátipari Formatervező Triennalen a művész díjat nyert.

Menyhárt László: I. Országos Szilikátipari Forma...
Művészet, 1980. április – 44. lap.

Probstner Jácint

Méltatás

Schramm-el Imre: Iparművészek nemzetközi...
Művészet, 1980. november – 36. lap.

Probsztner János keramikusművész

Művei szerepelnek a Megyei (Bács-Kiskun) Téli Tárlaton

cikket l. „Tóth Menyhárt festőművész" cimszó alatt

Hatvani Dániel „Grafikai megújhodás a megyei téli tárlaton

Petőfi Népe 1978. XII. 10.

Probstner János kerámikus

Pogány Gábor: Kerámia, most

Művészet, 1983. február

Probstner János keramikus

P. Szücs Julianna: Közsögosztály és videke

Művészet, 1982. szeptember

Probstner János keramikus

Dvorszky Hedvig: Gondok és lehetőségek a mai magyar kerámiában

Művészet, 1982. szeptember

Probsker János keramikus

Gyetvai Ágnes: Kerámia a „vonalban"

Művészet, 1982. január

Probstner János

Kiállítás Budapesten

Magyar Nemzet 1984. V. 9.

Probstner János

Kiállítás Kecskeméten
az Erdei Ferenc Múvelődési Központban

Forrás 1984/11

Probstner János

Kiállítás a Kecskeméti
Művelődési Központban

Forrás 1983/12

Probstner János, keramikus

l. TOT Amerigo

Sümegi Gyöngyi: Idekint és odaben 81–87

Tamás, Kecskemét, 1982. július XIV/7.

Probstner János, grafikusművész

A MŰCSARNOK TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT

PROBSTNER JÁNOS

grafikáinak kiállítására

HELIKON GALÉRIA
BUDAPEST, V. EÖTVÖS LORÁND U. 8.

A KIÁLLÍTÁS 1984. ÁPRILIS 6-TÓL MÁJUS 6-IG
TEKINTHETŐ MEG HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL NAPONTA 10—18 ÓRÁIG

84. 41 027 Petőfi Nyomda, Kecskemét — F. k.: Hidvégi István ig.

Probstner János, keramikus- és grafikusművész

A Helikon Galériában 1984. ápr. 6.- máj. 6.-ig látható a művész kiállítása, ahol ezúttal először grafikusként mutatkozik be. A rajzolás ízére 1980-81-es római ösztöndíja idején jött rá, mikor nem készíthetett kerámiát. A karakterportré, a „pillanatfelvétel" egyaránt foglalkoztatja Probstnert. Közös vonásuk a spontán felszabadult rajzolókedv, a fanyar humor. A közvetlen közlés vágya, ennek érdekében a tradicionális eszközök fesztelen használata teszi időszerűvé a kiállítást.

Műcsarnok és Kamaratermei, 1984. április.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND KITÜNTETETTJE

Tanulni más kultúrák szellemiségét

Augusztus 20-a alkalmából az Országház kupolatermében Göncz Árpád köztársasági elnök magas állami kitüntetéseket adott át a hazai tudományos és művészeti élet kiemelkedő személyiségeinek. Probstner Jánosnak, a megyei önkormányzat Nemzetközi Kerámiastúdiója igazgatójának nemzetközileg is elismert művészetszervezői és keramikusművészi munkásságáért a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjét adományozta. A felterjesztésben jelentős szerepet vállalt a Képző- és Iparművészek Szövetsége keramikus szakosztálya is. E gesztussal Probstner majd két évtizedes, egyéni munkásságát háttérbe szorító művészetmenedzseri tevékenységét köszönte meg a szakma.

— Egy fontos korszak útjelzője, de semmiképp sem zárása számomra ez az elismerés — mondja Probstner János. Most vagyok ötven éves, ami magánéletemben jelentős állomás, de még nem készülök egy életmű befejezésére. Kivételesen szerencsésnek érzem magam, amiért a kortársaimtól, a kollégáimtól kaphattam meg ezt a jelentős társadalmi, erkölcsi elismerést. Lehetetlen lett volna mindezt létrehozni az intézményhez, szellemiségéhez hűséges munkatársaim, a megyei és a városi önkormányzat vezetőinek, illetékeseinek támogatása nélkül. Mára kiderült, hogy a stúdióépítés szakaszai lépést tudtak tartani az álmokkal, elképzelésekkel: egyetlen gondolatból mára egy túlzás nélkül világhírű művészeti intézmény és nemzetközi főiskola lett.

— A közelmúltban Budapesten, a

● Probstner János.

Műcsarnok egyik kiállításának megnyitóján a kiállító alkotó Probstner-stúdiónak nevezte az intézményt, utalva arra is, hogy több jeles hazai művésznek — saját műhely híján — nyújtott kibontakozási lehetőséget.

— Sok karrier valóban itt, szemünk láttára, egy kicsit közreműködésünkkel, szinte műalkotásként épült. Nincs és soha nem is volt bennem szakmai vagy másféle irigység. Ami engem illet, szakmailag és emberileg én is sokat kaptam az itt megfordult kollégáktól. A stúdió életének mostani szakaszában a legfontosabbnak tartom, hogy az eddig felhalmozott hatalmas értéket, művészeti gyűjteményünket egy állandó múzeumban a nagyközönségnek is bemutathassuk. Ez az anyag nemcsak idegenforgalmi, hanem kulturális kuriózumként is vonzó lehet. Mivel öt évre ismét elnyertem a stúdió igazgatói székét, azt gondolom, befejezhetem ezt a munkát.

— A stúdió a nyár folyamán Kecskemét városa önkormányzatának köszönhetően felújított épületekkel gyarapodott.

— Szobáikban hamarosan főiskolások és tanáraik laknak: az Iparművészeti Főiskola mellett hamarosan leköltözik egyes szakterületeivel a Képzőművészeti Főiskola mesterképzője is. Lényegesnek tartom a szellemi sokoldalúságot, és azt, hogy a többféle profilú főiskolai bázisok a stúdió épülettömbjében kapjanak helyet.

A főiskolai képzésnek olyan magas szintűnek kell lennie, hogy ezért érdemes legyen idejönni a külföldi hallgatóknak. A magyar diákok lehetősége, hogy tanulhatják egy kicsit más kultúrák szellemiségét is. Júliusban az izlandi képzőművészeti főiskolával kötöttünk egy fontos szerződést, amelynek eredményeként nemcsak a szigetországból, hanem a skandináv országokból is várhatunk majd hallgatókat. Nyári nemzetközi szimpóziumunk jelentős volt egyebek közt azért is, mert más nyugat-európai országok művészeti főiskoláinak tanárai is figyelemmel kísérték e szerződés aláírását. Annyi máris elmondható, hogy a japán és az amerikai főiskolák képviselői is keresik az együttműködés hivatalos formáit. Úgy érzem, a továbblépéshez jó úton járunk.

K. J

Kié Priamosz kincse?

Schliemann 1873-ban megtalálta, Oroszország birtokolja, de eldöntetlen, hogy mégis kié „Priamosz kincse". A vita egy interjú kapcsán lángolt fel újra: Jevgenyij Szidorov, a kulturális ügyek orosz minisztere a Lityeraturnaja Gazetának kijelentette: „Láttam Priamosz kincsét".

Az interjú olvastán Berlinben, Ankarában és Athénban hevesebben vert a pulzus. Németország, Törökország magának perli a kincset, Görögország egyelőre megelégedne azzal hogy „Priamosz kincsét" először Athénban állítsák ki. Trója a görög kultúrkör legendás része, végülis görögök hadakoztak Trójával Heléna miatt, ha hinni lehet Homérosznak.

Berlinben attól félnek, hogy ha egyszer Athénba kerül a kincs, a görögök többé nem engedik ki a kezükből. Törökország a „földjog" alapján formál igényt a görögök kincsére.

Heinrich Schliemann, a mecklenburgi papfiú, üzletember, nyelvzseni – 15 nyelvet tudott –, az antik világ megszállottja, görög feleséggel, természetesen minderre már nem tud választ adni. Vezetésével 1873-ban bukkantak rá a páratlan értékekre.

A második világháború végén a kincs szovjet kézre került, titkos raktárakba vándorolt. Most, úgy tűnik, az oroszok elhatározták, hogy megnyitják a raktárakat, ám a lelettől nem szívesen válnának meg. „Priamosz kincsét" először a moszkvai Puskin Múzeumban állítanák ki. Nem holnap, mivel a kutatási munka, az előkészület állítólag két évig is eltarthat.

S. K. F.

Moszkvai időszámítás szerint a peregi táborban

1993. szeptember. Az épület előtt lévő rúdon sarló-kalapácsos vörös zászló lobog. Mi ez? Visszatért az elmúlt rendszer, vagy más országban járunk? Az nem lehet, hiszen benn az épületben a falakon lévő Lenin-idézeteket, a szocializmust idéző jelszavakat magyarul írták ki. Kádár, Brezsnyev, Castro fényképei a falon.

Tiszakécske mellett Pereghalmon fogadja így a látogatót az a furcsa tábor, amit az ELTE tanárképző főiskolai kara szervezett. A táborvezető

kan még örülnek is neki, hogy kigúnyoljuk a másik rendszert. Ha bármilyen humoros dologban kipellengéreznek valakit, az egyeseket sérthet, de mi úgy gondoljuk, akkor lenne sértő, ha komolyan csinálnánk.

— S hogy megy a munka?

— Azzal nincs probléma. Harminc tonna almát akarunk minden nap leszedni. Eddig még sikerült. Ebben ugyanúgy dolgoznak a békák is, mint a gólyák. Szocialista munkaverseny is folyik. Brigádokat alakí-

MAI MŰSOR

TV I. MŰSOR

6.03: Műsorismertetés
6.05: Falutévé — törvénytippel, agrometeorológiával
6.25: Határtól határig
6.35: Üzlet
6.45: Híradó
7.00—9.00: Napkelte
9.00—12.00: Napközi
9.30: Walt Disney bemutatja
11.30: Játék
12.00: Déli harangszó — Déli egyenleg
12.12: A Financial Times heti üzleti híradója
15.58: Műsorismertetés
16.00: Híradó
16.10: Én is hasonlítok a fához
16.25: Hatalom és szenvedély — *Ausztrál tévéfilmsorozat*
17.15: Dimenzió
18.00: Cimbora
18.25: Képhiba — Énekelt vers
18.35: Szerencsekerék
19.07: Jó éjszakát kíván a Disney!
19.17: „Engedjétek hozzám!" *A hitről gyerekeknek*
19.30: Híradó
20.05: Márai Sándor két egyfelvonásosa
21.30: Columbo — *Amerikai bűnügyi filmsorozat*
22.40: Egy magyar Japánban — *Portréfilm*
23.20: Híradó
23.25: BBC-híradó

TV II. MŰSOR

14.05: A Hét *(ism.)*
15.00: Parlamenti Napló
17.00: Műsorajánlat
17.03: Időjárás
17.05: Elektor kalandor
17.10: Pif és Herkules — *Francia rajzfilmsorozat*
17.30: Könyvvilág
18.00: Délutáni egyenleg
18.10: Körzeti híradók
18.23: Időjárás
18.25: Medicina — *Egészségügyi*

KOSSUTH

Óránként: **Hírek — Időjárás — Útközben. 4.30:** Reggeli Krónika. **8.10:** Törvénykönyv. **8.20:** Műsorismertetés, programajánlat. **8.40:** Napközben. **11.05:** Szonda *(ism.)*. **11.35:** Tom Jones. **12.00:** Déli Krónika. **12.30:** Ki nyer ma? **12.40:** Falurádió *(ism.)*. **12.50:** Külpolitikai figyelő. **13.05:** Nemzetközi vallási híradó. **13.30:** Az evangélikus egyház félórája. **14.05:** Klasszikusok mindenkinek. **14.55:** Első közlés. **15.05:** Nyitnikék. **15.35:** Üzenő. **15.45:** Filmzene. **16.00:** Délutáni Krónika. **16.10:** Mindennapi gazdaság. **16.20:** Zenefórum. **17.05:** Eco-mix. **18.00:** Esti Krónika. **18.30:** Ráadás. **19.05:** Sportvilág. **19.30:** Jó éjszakát, gyerekek! **19.40:** Várady Szabolcs irodalmi összeállítása. **20.05:** A népzene hagyományőrzői. **20.30:** Határok nélkül. **21.05:** Turnusvég. **21.27:** Kamarazene. **22.00:** Késő esti Krónika. **22.30:** Felső tízezer. **23.05:** Lemezmúzeum. **URH-ADÓN: 6.55—9.00:** Körzeti információs magazinok. **13.00—14.00:** Az Amerika Hangja magyar műsora. **18.30—21.00:** Nemzetiségi műsorok. **23.00:** A BBC magyar műsora. **23.45:** Down to Earth *(ism.)*.

PETŐFI

4.30: Hajnali dallamok. **6.03:** Reggeli csúcs. **7.40:** Sportreggel. **8.05:** Az Interfolk Fesztivál felvételeiből. **8.50:** Apró-cseprő gyerekekről. **9.00:** Hírek — Időjárás. **9.03:** Zöld telefon: 138-8082. **9.10:** Zene-szó — *Petrányi Judittal*. **10.55:** Gordiusz plusz. **11.00:** Hírek — Időjárás. **11.03:** Családi persely, avagy a pénz is boldogít. **11.15:** Sárga tengeralattjáró. **12.00:** Nótakalendárium. **13.00:** Hírpercek. **13.10:** Hogy tetszik lenni? **13.45:** Időjárás- és vízállásjelentés. **14.00:** Kettőtől ötig — *Benne:* **15.00:** Hírek — Időjárás. **17.00:** Hírek — Időjárás. **17.05:** Kölyökrádió. **17.32:** Ziccer. **18.30:** Kapaszkodó. **19.00:** Hírek — Időjárás. **19.05:** Garázs. **19.30:** Tersánszky Józsi Jenő: Illatos levélkék. **20.30:** Nem csak zene. **21.00:** Hírpercek. **21.10:** A dzsessz világa. **23.00:** Hírek — Időjárás. **23.03:** Sporthíradó. **23.10:** Máról holnapra — éjfél előtt. **0.15—4.20:** Máról holnapra — éjfél után. **4.03—4.20:** Verbunkosok, csárdások.

RTL

6.00: Híradó. **7.00:** Halló, Európa — jó reggelt, Németország! **9.00:** A Főnök *(sor.)*. Sakk-matt Montrealban 2. **10.00:** Gazdag és szép *(sor.)*. **10.30:** 227 *(sorozat)*. Különös hős. **11.00:** Forró nyeremény. **11.30:** Családi párbaj — *játék*. **12.00:** Magazin. **12.30:** A Springfield-sztori *(am. sor.)*. **13.20:** Kalifornia klán *(sor.)*. **14.10:** Hétköznapjaink *(sor.)*. **15.00:** Gyilkosság a hobbija *(am. sor.)*. Igazi vagy hamisítvány. **16.00:** Beszélgetés. **17.00:** Ki itt a főnök? *(am. sor.)*. Csakis egyedül. **17.30:** Borzasztó kedves család *(am. sor.)*. A holtak nem tornásznak. **18.00:** Fiatalok magazinja. **18.45:** Híradó. **19.10:** Robbanékony — *magazin*. **19.40:** Jó idők, rossz idők *(sor.)*. **20.15:** Columbo *(am. sor.)*. Az elfelejtett hulla. **22.10:** Quincy *(am.*

PROBSTNER János

Eltemették a meggyilkolt fiút

(Folytatás az 1. oldalról)

A hetényegyházi temetésen jelen volt a szabadságát töltő dr. Kocsis Attila ezredes, megyei rendőrfőkapitány.

Egyenruhás rendőröket — a korábbi ígéretnek megfelelően — csak a hetényi főutcán lehetett látni. A gyászoló tömegben ettől függetlenül rengeteg nemzetbiztonsági- és rendőrtiszt vegyült el. Két kamerával, igen feltűnően filmezték is Norbert barátait. A közeli, honvédségi laktanya polgári őre is távcsövével aggódva fürkészte a környéket, jó két órán át. De, a mintegy ötven rövidhajú fiatal, az alkalomhoz illő sötét ruhában, megrendülten és méltósággal búcsúzott meggyilkolt barátjától.

A ravatalozóból kihozott fehér koporsón aranybetűs felirat állt: Kiss Norbert, élt 16 évet. A fekete kendővel letakart arcú, gyászoló édesanyát ketten segítették, hogy elkísérhesse egyetlen gyermekét utolsó útjára. A sírnál a katolikus pappal a gyászoló tömeg együtt mondta el a Miatyánkot és az Üdvözlégy, Máriát az elmúlt két hétben mérhetetlen szenvedést átélt édesanya, Irénke néni lelki megnyugvásáért, aki 16 szál hófehér szegfűt dobott a sírba, fia koporsójára.

A behantolás után koszorúk, virágok borították el a sírhantot. Norbert barátai egy hatalmas, Kossuth-címert ábrázoló virágkoszorút tettek a fejfa mellé, amire a pénzt a Rákóczi úti sétányon adományokból gyűjtötték össze. A gyászszertartás után a fiatalok csendben vonultak ki a temetőtől fél kilométerre lévő Kossuth utcára, a 15-ös busz megállójába.

A rendőrségtől, a mentőktől és a tűzoltóságtól tegnap azt a tájékoztatást kaptuk, vasárnapra virradóra nem történt rendzavarás a városban, nyugalomban telt el az éjszaka.

DELEGÁCIÓ NÉMETORSZÁGBÓL

Testvérvárosi találkozó a hétvégén Baján

Több száz bajai vendéglátó várta pénteken délután a Waiblingenből érkezett százhúsz tagú küldöttséget a Magyarországi Németek Művelődési Központja előtt. A mostani látogatásának különleges jelentőséget adott, hogy a mindkét fél számára gyümölcsöző testvérvárosi kapcsolat az ötödik esztendejébe lépett. Szombaton délelőtt a hivatalos delegációk értékelték az eltelt időszak eredményeit, és körvonalazták az együttműködés még szorosabbra fűzésének jövendő feltételeit.

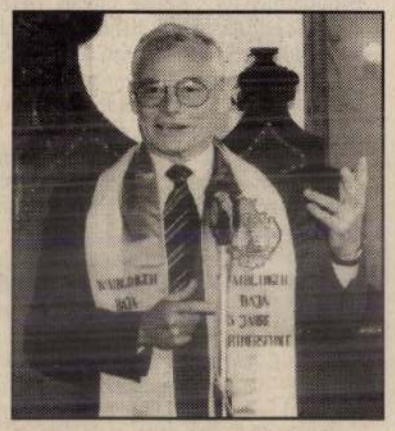

● Dr.Ulrich Gauss polgármester.

A tanácskozás után került sor a waiblingeniek köszöntésére. Éber András polgármester a bajaiak, dr. Ulrich Gauss főpolgármester pedig a waiblingeniek nevében méltatta a két város és népe közötti kapcsolat jelentőségét, majd Bayer Jakab, az együttműködés egyik kezdeményezője átnyújtotta Csávolyról szóló nemzetség illetve családfakutatási munkáját.

A városháza előtti színpadon nagyszabású folklórműsort tartottak a vendégek tiszteletére, és sokan tekintették meg az érdekes színfoltnak számító szombati nagypiacot. A délután fő proramja az érsekcsanádi utazással egybekötött híres érsekcsanádi lakodalmas megtekintése volt.

Vasárnap 10 órakor a református templomban vettek részt a vendégek közös istentiszteleten, melyen Bán Béla református, illetve Michael Rauthelhuber evangélikus lelkész tartott igehirdetést. A délutánt a waiblingeniek a vendéglátó családokkal töltötték, kivéve a 3 óra utáni másfél órát, amikor a Bácska Német Kulturális Egyesület meghívásának tettek eleget a német művelődési központban. A testvérvárosi küldöttséget ma reggel 7 órakor búcsúztatták a városháza előtt, majd a vendégek autóbuszai kigördültek a Szentháromság térről.

Gál Zoltán

ANGOL NYELVŰ OKTATÁS A GAMF-ON

Mérnökképzés brit mérce szerint

Három év múlva kettős, – a magyar mellett angol – diplomát is szerezhetnek a kecskeméti műszaki főiskola legjobb hallgatói. Az idén 21 diák jelentkezett arra a speciális képzésre, melyen angol nyelven oktatják a brit Notthingham Trent University integrált mérnökképzési tananyagát. – tájékoztatta lapunkat dr. Danyi József, a Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskola főigazgatója. A leendő szakemberek a gépész mellett villamosmérnöki szaktudást szereznek az idén indítandó képzés során. Emellett magas szinten elsajátítják a szakirodalmon keresztül az angol nyelvet is. A tervek szerint a harmadik szemeszterben nyolc hallgató Notthinghamben, az oktatási rendszert átadó intézményben folytathatja egy féléven keresztül tanulmányait, majd ott ad számot szakismereteiből a szorgalmi időszak lezárultával. Az új képzési forma nemcsak a diákoknak, de a tanároknak is szakmai kihívást jelent az eddigi oktatási szinthez képest. Az áttérés érdekében már több oktató vett részt több hetes felkészítésen a brit felsőfokú intéz-

● Dr. Danyi József főigazgató.

tanulmányozták a hatszemeszteres tananyagot.

A kecskemétieknek az egyik legfőbb feladata a gyártástechnológia szakágazat első féléves tananyagának összegyűjtése, kialakítása volt. Ő

nyok, s a tankönyvek. Az új képzési formában az eddigiektől eltérően nagyobb szerepet szánnak a hallgatók önálló munkájának. Jóval több idő jut a brit szisztémában tanulóknak az önálló tervezésre, s a számítógéppel segített tanulásnak. A félévek végén a vizsgáztatás angolul történik. A számonkérési formát az angolok adják át, s felügyelik minden évben.

A kecskeméti intézmény idén kezdi a 30. tanévet. Az elsőévesek számára 14 tankört indítanak. A legnépszerűbb szak talán az informatika, melyre az idén 96 ponttal lehetett bekerülni. Nagy az érdeklődés a szakoktatói szakkal egybekötött négyéves szakmérnöki képzésre is. Ez a forma idén indul először. Itt a hallgatók két – tanári, illetve mérnöki – diplomát kapnak a végzés során. A főigazgató elmondta, hogy a tavaly végzett szakoktatók többsége tovább folytatja tanulmányait, hogy egy- éves rátanulással az üzemmérnöki oklevelet is megszerezzék. De azoknak a már végzett szakembereknek is lehetőséget biztosítanak, akik a mérnöki diploma mellé utánképző

Kis biciklitolvajok az utcán

(Folytatás az 1. oldalról)

— Adjátok ide a kék bicajt, és mehettek! — mondták a támadók, s mivel semmi jelét nem látták annak, hogy a nagy értékű jármű gazdája és barátai hajlanának a szép szóra, bengáli tigrisként vetették magukat azokra. Nehéz lenne a küzdelem minden fázisát nyomon követni, mert hol az útmenti árokban, hol a gázvezeték miatt ásott munkaárok alján folytatódott.

Már-már úgy látszott, hogy a jogtalan támadást elhárítóknak van egy kis esélyük, hogy visszaszerezzék tulajdonukat. Lépésben arra haladt egy Dacia, melynek vezetője a bömbölő disco-muzsika ellenére is hallhatta a fiúk segélykérését, de a vezető unott arccal rájuk nézett, majd mint aki jól végzete dolgát, továbbhajtott.

Ekkora a támadók már nagyon abba akarták hagyni a kerékpárszerzési akciót, mert a környező házak ablakai kinyíltak, s pár fenyegető mondat is elhangzott. Egyikük feltpattant a gyerekgyűrűtől kicsit távolabb levő bringára, s őrült tempóban hajtott a Foktői út felé. Vesztére, mert egy szembejövő autós már messziről láthatta, hogy valami nincs rendben a kerékpározó körül. Ezért az út szélén lévő földrakásra merőlegesen állva elzárta az útját.

A gyereket váratlanul érte a fordulat. Hatalmas fékezéssel állította meg a kocsi alá csúszó biciklit, majd az autós le- és felmenőit káromolva menekült a volt szovjet lakótelep felé. A többi kalocsai, Kecskemétről szökött intézeti gyerek szintén futásnak eredt, mert körülnézve könnnyen megállapíthatták: hamar kutyaszorítóba kerülhetnek.

E feltételezésük csak ideig-óráig váratott magára, mert egy felnőtt fiúkból szerveződött társaság hamar utolérte, s ami igaz, igaz, pár pofonnal jutalmazta a szerencsére szokatlan rendbontást. A dolognak különleges aktualitást az adott, hogy egyikük felismerte azt a gyereket, amelyik a kishúgától a napokban vette el negyven forintját.

Úgy látszik, hogy a régi szakító gyerekjáték módosított, kalocsai változata terjed: Adj polgár biciklit! Nem adok! Ha nem adsz, akkor szakítok!

Zsiga Ferenc

BÁCS-KISKUN MEGYE

Iskolaszék a Dózsában

A kalocsai Dózsa György Mezőgazdasági és Közgazdasági Szakközépiskola tanévnyitó ünnepségén az igazgató már fölvázolta az oktatási törvény által előírt feladatokat. Mint megtudtuk, a 190 napos oktatási év az idén még nem kerül bevezetésre. Jelentős változás, hogy az intézményben hat hónapon belül felállítják az iskolaszéket, melynek tagjai egyenlő arányban szülők, választott tanárok és az önkormányzat által kijelölt személyek lesznek. A szakközépiskola életében jelentős őszi dátum lesz október 7-8.-ika. A földműveléssel fogalkozó iskolában ugyanis ekkor lesz a betakarítás.

Csak kérdezem

Mi lesz az iskolásokkal? A kérdés látszólag értelmetlen, mert hát mi lenne, fölveszik a hátitáskát, elmennek az iskolába, s ott tanulják a szépet és a jót, majd tudásban megizmosodva hazatérnek, és másnap minden kezdődik

Új Mo. 1993. jan 12-9.

PROBSTNER János Caramilas

Nemzetközi Kerámia Stúdió

Tizenöt év kerámia Kecskeméten

A Kecskeméten tizenöt éve működő *Nemzetközi Kerámia Stúdió* alapítása óta a világ élvonalbeli művészeit folyamatosan fogadó nemzetközi bázissá vált. Olyan vonzó szakmai feltételeket és légkört tudott teremteni, melyek vonzóvá tették a pályázat útján elnyerhető ösztöndíjaikat a hazai és külföldi alkotók számára. Az eddigi műhelymunka eredményei közé tartozik az a kerámiatárház – Közép-Európa legjelentősebb kortársgyűjteménye –, amely az itt született művek legjobbjait tartalmazza. Munkájuk elismeréseként tavaly májusban a Nemzetközi Kerámia Stúdió pályázatával elnyerte az Európai Közösség legelső magyarországi művészeti ösztöndíját.

Probstner János kerámiaművész, a stúdió alapítója és vezetője a Tölgyfa Galériában tartott sajtótájékoztatón elmondta: „A stúdió a 20. század második fele közép-európai történelmének sajátos képződménye. Egy diktatórikus rendszer alatt született a művészek szabadságvágyának, életfilozófiájának megtestesüléseként, a különböző kultúrák lehetséges, hasznos és békés egymás mellett élésének és alkotásának példájaként." Az Európai Közösség Kulturális Igazgatóságának tavaly odaítélt ösztöndíjának felhasználásáról megtudtuk, hogy lehetőséget nyújtott a különböző európai kultúrákat reprezentáló tanár művészek egyidejű meghívására, az egy fedél alatti közös munkára, a szellemi, kulturális értékek magas szintű megfogalmazására, cseréjére és bemutatására.

Az Európai Közösségtől ösztöndíjat kapó alkotók – *Juna Gudvardardóttír, Fusz György, Kecskeméti Sándor, Steve Mattison, Schrammel Imre, Václav Serak* és *Peteris Martinsons* – alkotásait január 18-ig tekinthetik meg az érdeklődők a Tölgyfa Galériában.

(p. g.)

VPIAC

yban megjelenő kereskedelmi és információs újság
: megjelenő könyvek, kiadói programok, kereske-

égesnek tartaná egy, a jelenleg **működő könyv-**
adattár megjelenését is.

az **Új Könyvpiac 1992-es Melléklet**-ét.

*ttár*ként minden lényeges információnak helyet
áshoz szükséges.
dói joggal rendelkező cég adatai jelenjenek meg,
es képet.
kínálunk a könyvkereskedéseknek (a viszontel-
iket **részletes leírásban** közzé tegyék: profil,

raktikus információt (külön

Rajz: A kerámián innen és túl

Mostanság a neve ismert leginkább, nagy és határozott névelővel: a Probstner. A névelőt egy jó évtizedes munkával vívta ki magának. A kecskeméti Nemzetközi Kerámia Kísérleti Stúdió (NKKS) kigondolása-kiharcolása, megtervezése-fölépülése-beindítása (1978) és több éves folyamatos, zavartalan és jó színvonalú üzemelése s a világkerámiában való megjelenése fűződik a nevéhez.

Maga az alkotó kerámikusként diplomázott, s legelőször a hódmezővásárhelyi majolikagyár tervezőjeként dolgozott. Pályakezdése éveiben erős szálakkal kötődött a kézműves kerámia s főként a vásárhelyi (s általában a magyar) népi kerámia hagyományaihoz, forma- és díszítőrendjéhez. Évekig dolgozott a népi kerámia lemében, s e megtalált ösvényen haladva készített alakos, ún. hérészes edényeket. Már e műcsoportnál (ugyanúgy, mint a vásárhelyi kerámia-emlékművénél) kitűnt, a későbbi alkotásaiban (rakuk, redukált égetésű kerámia-plasztikák) pedig felerősödött plasztikai-szobrászi hajlandósága. Edénycsaládokat, étkészleteket is tervezett, melyeknél a használhatóság, a funkcióra alkalmasság volt a legmeghatározóbb.

A rajzolás évekig csak kísérő, a gondolkodást, a tervezést, a mű-érlelést segítő eszköze volt. Emlékszem, jó tíz évvel ezelőtt, milyen érzékenyen alakította saját szénrajzzal díszített fehérre meszelt szobája falát. Mert eddig is fontos volt nála a rajz, mint mondjuk — távoli párhuzammal élve — a cinquecentoban, ahol a disegno minden művészi készség és képesség alapja, és a „művészet-lányok" (pittura, sculp-

Probstner János
grafikáinak
kiállítása
Helikon Galéria
1984 április 6-tól május 6-ig

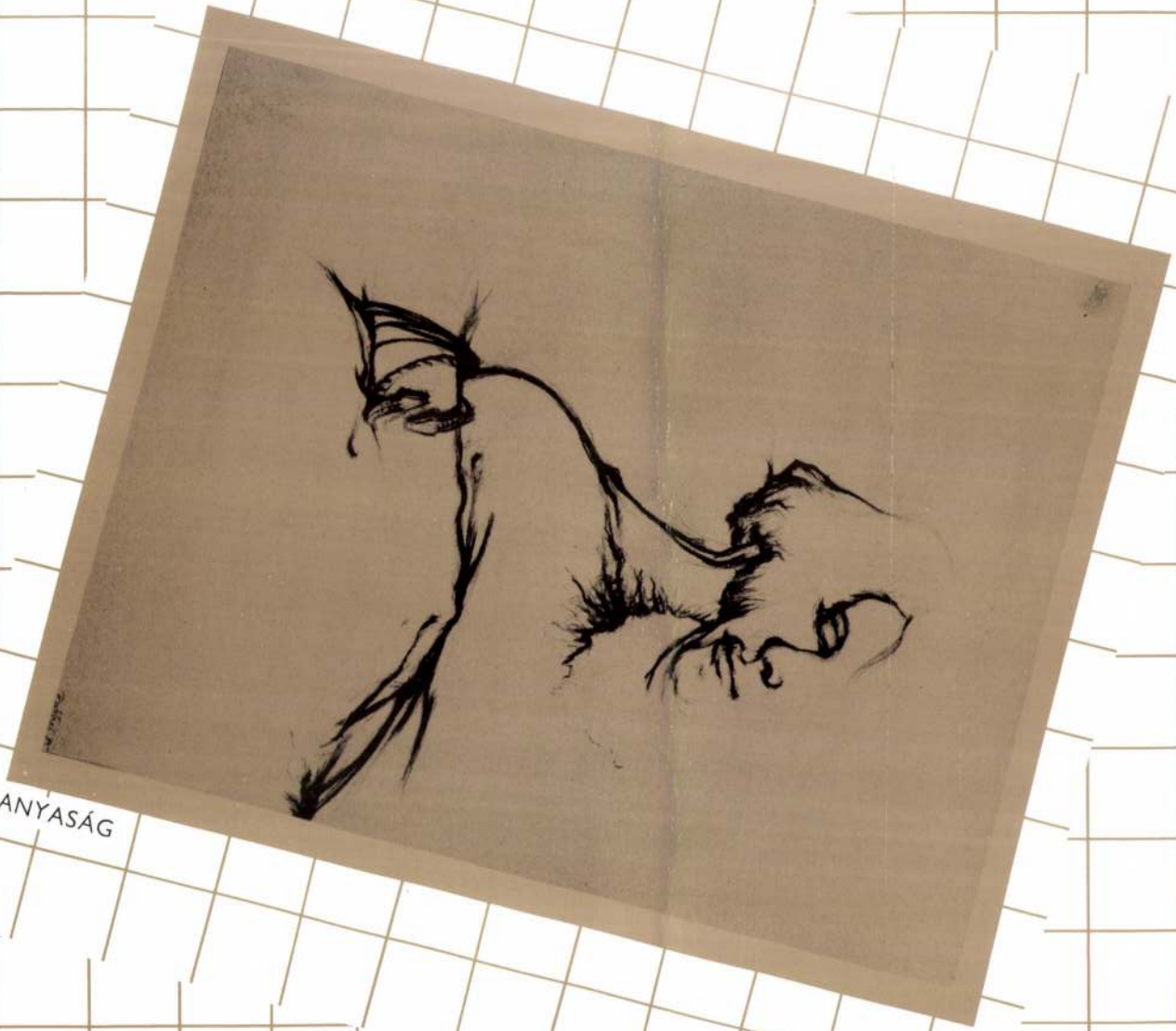

ANYASÁG

tura, architettura) atyja. Vagyis, hogy a közösségi munkalehetőséget, művészet-alkotásra műhelyt teremtő Probstner eddigi pályáján a rajz talán olyan szervező erő volt, mint lehetett a reneszánsz műhelygyakorlatban a designo. Probstner „bevallott és vállalt valóságában" a rajz aztán megerősödik, kis módosulásokkal, jelleget adó árnyalatokkal karakteresítve a többműfajú alkotómunkásságot. A kétkedők, a műfajok válogatásában nem bízók nevében most az alkotó önmagától kérdezi: „Hol van Probstner, a művész? A fűben, a fában, az épületben, a közgyűjteményben". A külön világot teremtő művész e kvázi hallgatása idején pedig ott „túl a kerámián marad a papír: a kétszemélyes küzdelem. A rajz: intimitás, önmagam igazolása, hogy alkotóképes vagyok". A pontos önjellemzés föltárja az okokat s a végső indokot is: „hogy nekem is legyenek teremtményeim". Legközvetlenebb világát rajzolja látványélmények alapján, modell után, mindig az embert, az éppen megismert embert, a kapcsolatokban realizálódó sajátszerűségeket, s főként állapotokat: magányt, várakozást. Élesen metszett arcok, kemény arcélek váltakoznak lágy és harmonikus vonalhullámzással, fokozott dekorativitással, itt-ott már majdnem keresett eleganciával. Stúdium jellegű munkáin is szembetűnő, hogy a plasztikus, a térben rögzíthető formákat írja körül legbiztosabb kézzel.

Probstner rajzi világa érzelmes, közvetlen, bensőséges, sőt, romantikus. Mégpedig abban az értelemben, hogy tudatosan vállalja a primer szépség, a harmónia, a személyesség igényét és élményét, melyek őszinte megmutatása ma önmagában is figyelemre méltó.

SÜMEGI GYÖRGY

TIBERIS

ANGYAL

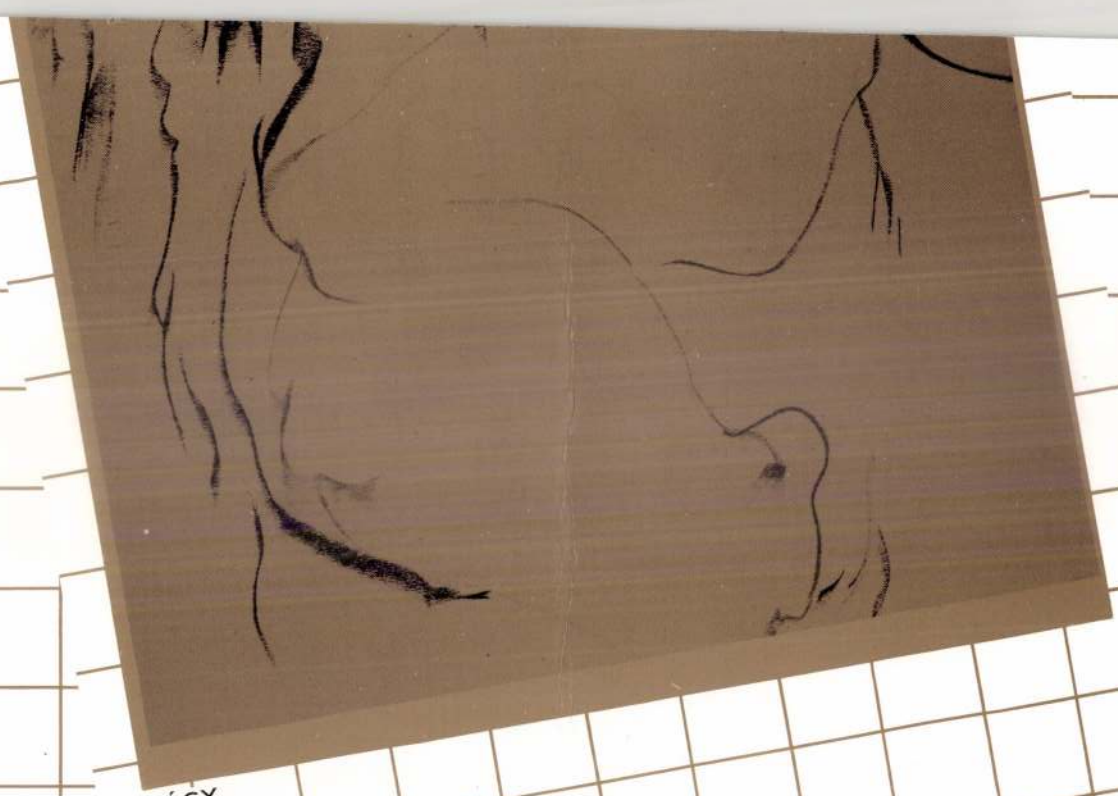

VÁGY

A TITKÁR

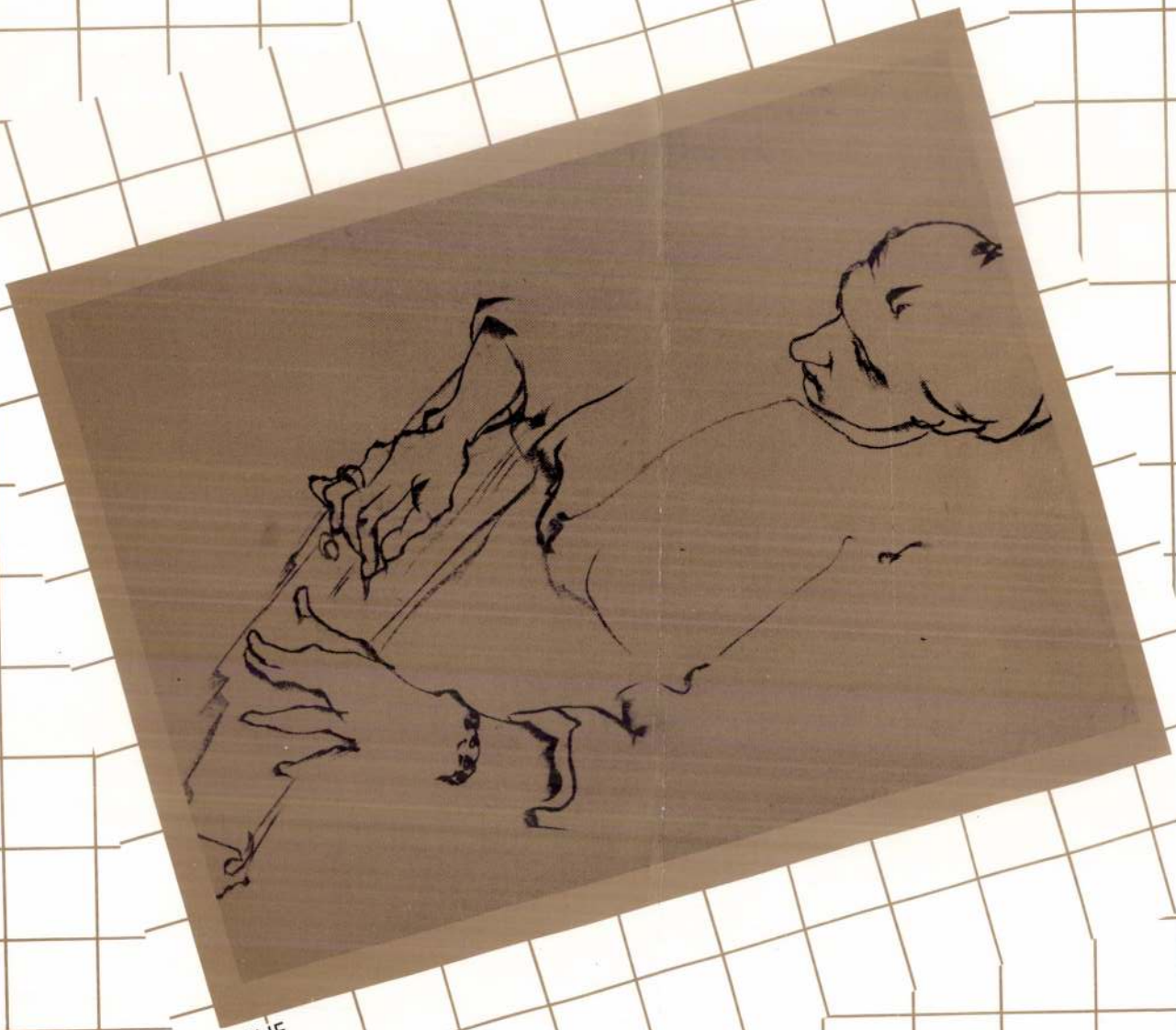

ZENE

KATALÓGUS

ANYASÁG, 1980 pittkréta, Ingres-papír, 64×51 cm
RÓMA, 1981 pasztell, színes karton, 70×50 cm
TIBERIS, 1981 pittkréta, színes karton, 70×50 cm
PIAZZA NAVONA, 1981 pittkréta, színes karton, 70×50 cm
FORUM ROMANUM, 1981, pittkréta, színes karton, 70×50 cm
PALAZZO FARNESE, 1981 pittkréta, színes karton, 70×50 cm
BENDE ZSOLT, 1981 pittkréta, 70×50 cm
ÁLOMBA MENEKÜLVE, 1981 pittkréta, színes karton, 70×50 cm
MAGÁNY, 1981 pasztell, színes karton, 70×50 cm
ANGYAL, 1982 pasztell, színes karton, 70×50 cm
AKT, 1982 pasztell, színes karton, 70×50 cm
ALVÓ TŰZ, 1982 pasztell, színes karton, 70×50 cm
POLGÁRLÁNY, 1982 pasztell, színes karton, 70×50 cm
A TITKÁR, 1982 pasztell, színes karton, 70×50 cm
MÉLY ÁLOM, 1983 pasztell, színes karton, 70×50 cm
ZENE, 1983 pasztell, Ingres-papír, 64×50 cm
ZÖLD FOTEL, 1983 pasztell, színes karton, 70×50 cm
VÁGY, 1983 pasztell, színes karton, 50×70 cm
NORVÉGIA I—V., 1983 pasztell, színes karton, 70×50 cm

PROBSTNER JÁNOS GRAFIKÁINAK KIÁLLÍTÁSA
1984. ÁPRILIS 6—MÁJUS 6-IG
HELIKON GALÉRIA, BUDAPEST, V. EÖTVÖS LORÁND UTCA 8.
A KATALÓGUST TERVEZTE: PÖCS PÉTER
FOTÓ: WALTER PÉTER
FELELŐS KIADÓ: HIDVÉGI ISTVÁN IGAZGATÓ
84.41026 PETŐFI NYOMDA, KECSKEMÉT
ISBN: 963-7161-04
ÁRA: 30.— Ft

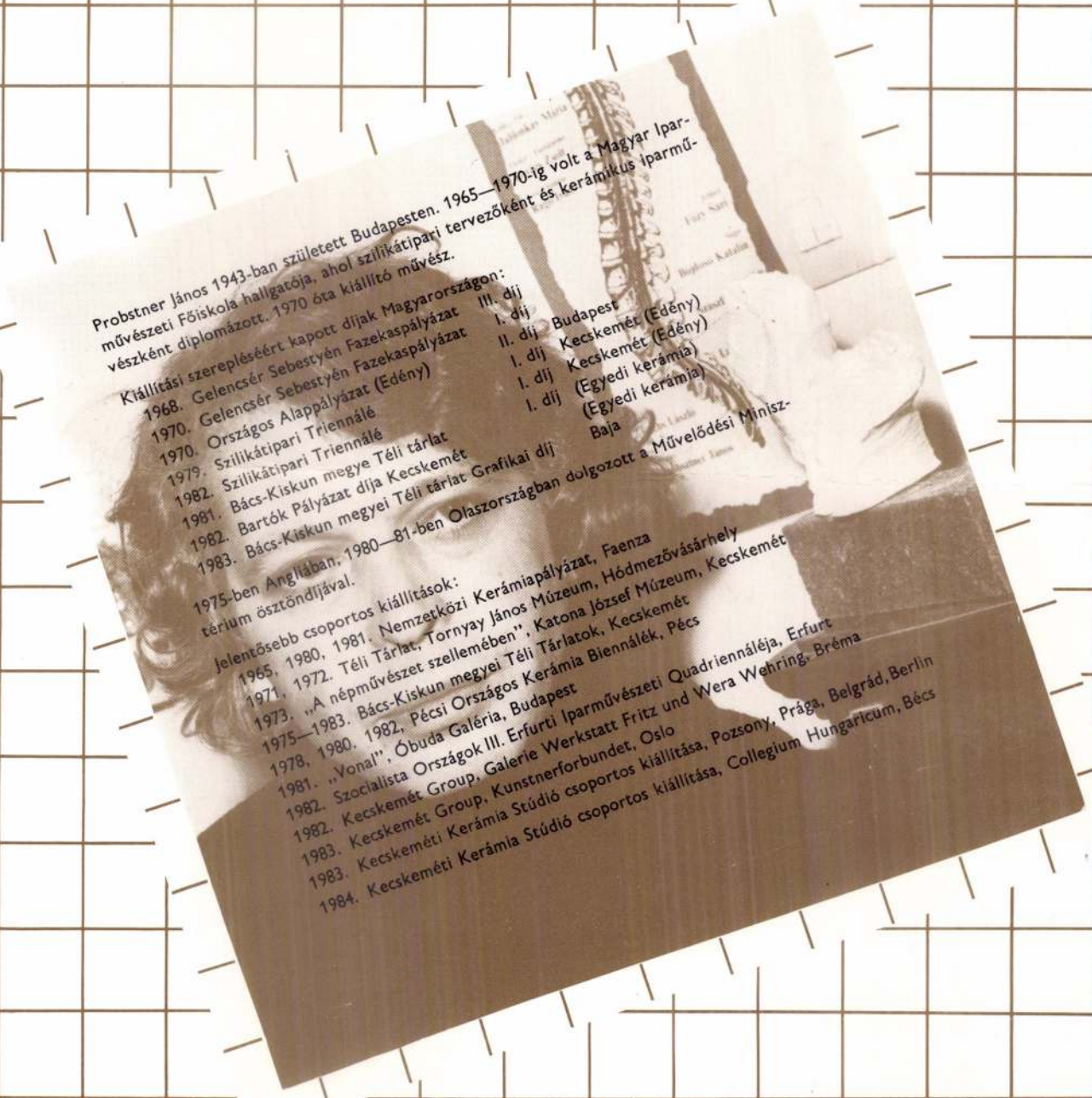

Probstner János 1943-ban született Budapesten. 1965—1970-ig volt a Magyar Iparművészeti Főiskola hallgatója, ahol szilikátipari tervezőként és kerámikus iparművészként diplomázott. 1970 óta kiállító művész.

Kiállítási szerepléséért kapott díjak Magyarországon:

1968. Gelencsér Sebestyén Fazekaspályázat III. díj
1970. Gelencsér Sebestyén Fazekaspályázat I. díj
1970. Országos Alappályázat (Edény) II. díj Budapest
1979. Szilikátipari Triennálé I. díj Kecskemét (Edény)
1982. Szilikátipari Triennálé I. díj Kecskemét (Edény)
1981. Bács-Kiskun megye Téli tárlat I. díj (Egyedi kerámia)
1982. Bartók Pályázat díja Kecskemét (Egyedi kerámia)
1983. Bács-Kiskun megyei Téli tárlat Grafikai díj Baja

1975-ben Angliában, 1980—81-ben Olaszországban dolgozott a Művelődési Minisztérium ösztöndíjával.

Jelentősebb csoportos kiállítások:

1965, 1980, 1981. Nemzetközi Kerámiapályázat, Faenza
1971, 1972. Téli Tárlat, Tornyay János Múzeum, Hódmezővásárhely
1973. „A népművészet szellemében", Katona József Múzeum, Kecskemét
1975—1983. Bács-Kiskun megyei Téli Tárlatok, Kecskemét
1978, 1980, 1982, Pécsi Országos Kerámia Biennálék, Pécs
1981. „Vonal", Óbuda Galéria, Budapest
1982. Szocialista Országok III. Erfurti Iparművészeti Quadriennáléja, Erfurt
1982. Kecskemét Group, Galerie Werkstatt Fritz und Wera Wehring, Bréma
1983. Kecskeméti Group, Kunstnerforbundet, Oslo
1983. Kecskeméti Kerámia Stúdió csoportos kiállítása, Pozsony, Prága, Belgrád, Berlin
1984. Kecskeméti Kerámia Stúdió csoportos kiállítása, Collegium Hungaricum, Bécs

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 136-068, 337-748, 340-726

BUDAPESTER RUNDSCHAU
Budapest
19/1 JUL 28

1021

Schönes Wort – eine Anthologie

Szép szó antológia
Táncsics Verlag, Budapest, 1971, 282 S.

Die Anthologie enthält Gedichte, Novellen, Reportagen, Glossen, Kritiken und Essays, entnommen der vorjährigen literarischen Beilage des Gewerkschaftsblattes Népszava. Somit gewinnt der Leser einen anschaulichen Eindruck von den kulturellen und literarischen Ambitionen dieser Zeiten und von der Pleiade ihrer Autoren. Nebenbei liefert der Band nützliche Informationen über den Zustand der ungarischen Literatur 1970.

Unter dem Titel „Zeugen eines aufregenden Zeitalters" *(Izgalmas korszak tanúi)* versammelten Schriftleiter Mihály Szalontay in einem eigenen Kapitel die Reportagen, Tagebuchnotizen und soziographischen Schriften über das heutige Leben.

Neben den ästhetischen Werten des belletristischen Teils und den zeitgeschichtlichen Angaben der beiden anderen Abschnitte gewinnt die Anthologie besonders dadurch an Bedeutung, daß sie das kulturelle Bestreben eines Presseorgans veranschaulicht, das vorwiegend zu Arbeitern spricht. Direkt oder indirekt ist der Arbeiter als Thema in zahlreichen Schriften anwesend und auch die Abhandlungen trachten an die Kunst vom Blickwinkel des werktätigen Menschen heranzugehen.

Rafael Győző

Grafik von Győző Rafael

verdient. Der Plan ...
allen Übertreibungen. ...
darin kein Hochhaus, s...
vier-fünfstockige Häus...
die Planung des Wohnv...
vorgesehen. Die ein...
Häuserreihen werden ...
Grünanlagen voneinand...
trennt. Innerhalb der ...
viertel werden auch H...

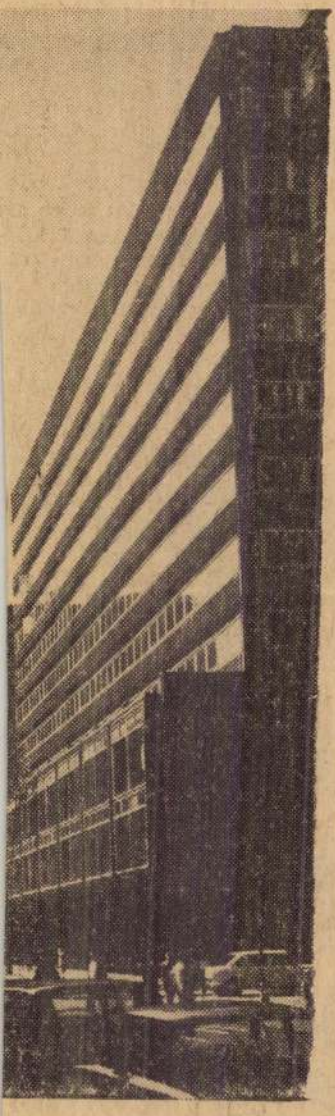

nwendung einer neuen bel-
ischen Glasspezialität über-
üssig, die die Einströmung
on Hitze und Kälte sowie
en Einblick von außen ver-
indert.

d. sz.

KURZ BERICHTET

Auf Einladung von *Pál Ilku*, Minister für Bildungswesen, hielt sich *Klaus Gysi*, Minister für Bildungswesen der DDR, zu einem zweitägigen Freundschaftsbesuch in Ungarn auf.

Imre Párdi, Präsident des Landesplanamtes ist nach Moskau zur Sitzung des Planungs-Arbeitsteams der RGW-Länder abgereist.

Die internationale Carnegie Friedensstiftung organisiert jedes Jahr in Genf einen einjährigen Fortbildungskurs für junge afrikanische Diplomaten. Nach Beendigung des Kurses werden die Diplomaten zwecks Studien und Erfahrungsaustausch immer in andere Länder geschickt. Dieses Jahr werden sie in Ungarn zu einem einwöchigen Aufenthalt empfangen. Die Gäste sind bereits in Budapest eingetroffen.

Anläßlich der Szegeder Festwochen wird ein internationales Touristentreffen veranstaltet. 500 Gäste aus 10 Ländern sind bereits in Szeged eingetroffen.

An der Generalversammlung der ICAO, Internationale Organisation für Zivilluftfahrt, an der *Sándor Hüvös*, Hauptabteilungsleiter im Ministerium für Post und Verkehr zum Vizepräsidenten gewählt wurde, begrüßte *Walter Binaghi*, der argentinische Präsident des ICAO-Rates der UNO Ungarn als neuen Mitgliedsstaat.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 136-068, 337-748, 340-726

1971 SEP 18

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021

Rafael Győző: Töprengés

ÉLET ÉS IRODALOM 12

A jelenet — egyetlen mo
híjával — meg fog ismétl
Tragédiában.

Ádám a sziklán.

Szemben vele az Isten.

Szegény Ádám, éppoly lelk
vállalkozó kedvű volt világéle
mint a forradalom hadnagya

Kisded seregét — az embe
— sorozatos vereség érte.

Egyetlen érve marad nel
megtörni az Isten közönyét..

Kontesztálni fogja az isten
Leugrik a szikláról — mondja.

★

Könnyű volt a hadnagynak. Biztosan nem volt családja. Világos.

Bel Ami stb.

Ádám Londonig: történelmi személyiség. Fáraó, Miltiádész, római nagyúr, hadvezér, Kepler, Danton...

Londonban közember — csak Lucifer hazugságában tűnik fel jelentősnek: gazdag kereskedő lord.

Csakugyan jellemző a XIX. század reprezentatív típusára, hogy közrendű, hogy nincs pénze, s hogy hagyja magát dekorálni az előkelőség és vagyon *látszatával.*

„Miénk az őrülés..."

Ádám mindig bukik. A Falanszter végén hová bukik?

Kórházba viteti őt Évástul a Falanszter Nagy Öregje. Nyilvánvalóan elmekórházba. A Tudós előzőleg már diagnosztizált: „Rajongó férfi és idegbeteg nő" — mondta róluk. A szerelmükre pedig — „ez őrülés".

Hiába emlegetik itt oly eltökélten a világos századot — a Falanszterben növekszik a neurotikusok száma. Hiszen nemcsak Ádám és Éva, hanem Luther is az, Cassius is az, Plátó is, Michelangelo is... hiába. (De Párizs: lidércálom s itt a szerelem is az álomlogika szabályai szerint alakul.) Londonban Ádám öregedő szívvel szerelmes lesz egy kislányba. A Falanszterben kiszabadít egy nőt a munkatáborból... Az űr-kalandból visszaöleli őt magához a Föld Szelleme, mint keresztről levett Fiát az Anya. És az utolsó színben — igaz, hogy az eszkimó felesége kezdeményezné a szerelmet —, ugyanegy mozdulattal tépi ki magát Ádám a nő karjaiból, és tépi ki magát a történelemből, amelyet álmodik.

Ádám, akinek ágyékából fakad az emberi faj, nőgyűlölettel a szívében ébred fel az álmából.

Ez volt a közvetlen *drámai* előzménye, indítéka annak, hogy Ádám nem akar utódot, hogy nem akarja az emberiséget.

A Isten tragédiája

Ádám útja, álma, ébredése, öngyilkossági kísérlete, az Isten számára még megrázóbb kell hogy legyen, mint az ember számára.

Hiszen egy apa számára a gyerekei életének abszurditása, értelmetlensége, végessége a halálban: megrendítőbb, mint a gyerekek számára.

1021

Rafael Győző

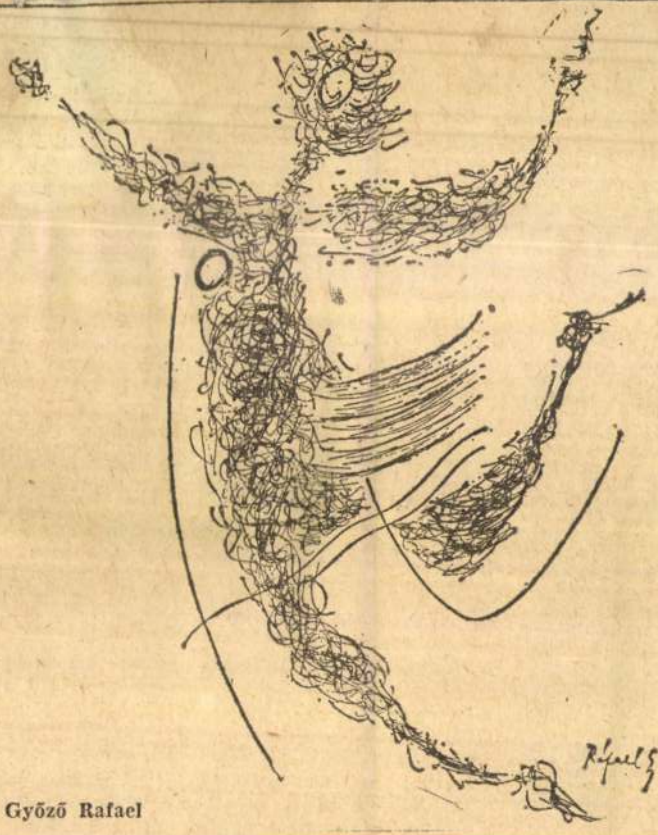

Grafik von Győző Rafael

...tor (Grand Prix, Brüssel 1959)

ren, diese wissens...
bearbeiten, zu ...
Schau zu stellen, ...
die Kenntnisse de...
zu bereichern.

Die heutige S...
Budapester Ethn...
Museums steht m...
der ursprüngliche...
nahe, indem es e...
tion des den Mu...
ten Haines erfül...
nes Museums ...
Sinne des Worts.

Dem Ausste...
des Ethnograp...
seums ist das G...
lichen Teil der ...
geworden, es h...
großes und rei...
angesammelt. ...
kleinste Winkel ...
als Lagerraum die...
wissenschaftlichen ...
steht kein entsprechender Raum zur Verfügung.

Einmalige Textil- und Keramik-Ausstellung

In ganz Europa einmalige Sammlungen sind dort zu finden. Das Museum besitzt insgesamt 120 000 ungarische Kunstgegenständige. Die Textil- und Keramiksammlung von Volkskünstlern der Bau-

... zeigt die künstlerischen Arbeiten des ungarischen Bauerntums von Anfang des 14. bis zum Ende des vergangenen Jahrhunderts: gezimmerte Schränke, Truhen, Stühle, Bänke, kleinere Gebrauchsgegenstände, Textilien, Stickereien, Hirtenschnitzereien, bemalte Tafeln und Decken im Stil des Bauernbarocks.

Die wissenschaftliche Konzeption der Ausstellung ist bemerkenswert. Prof. Dr. Tamás Hoffmann, Direktor des Mu-

1971 AUG 2 3
BUDAPESTER RUNDSCHAU
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
...AUTÓFIGYELŐ

A „nevető temető" Szaploncában

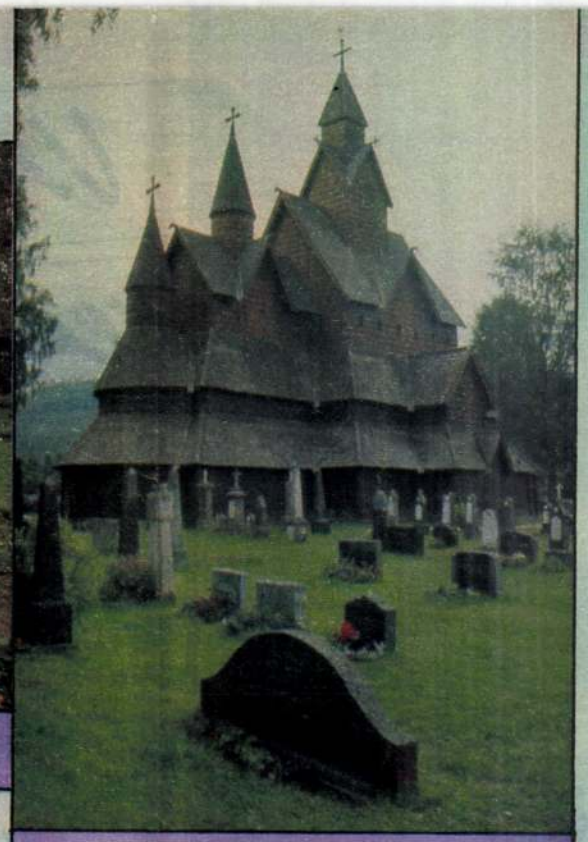

Egy norvég faluban

Próféták sírja Jeruzsálem alatt

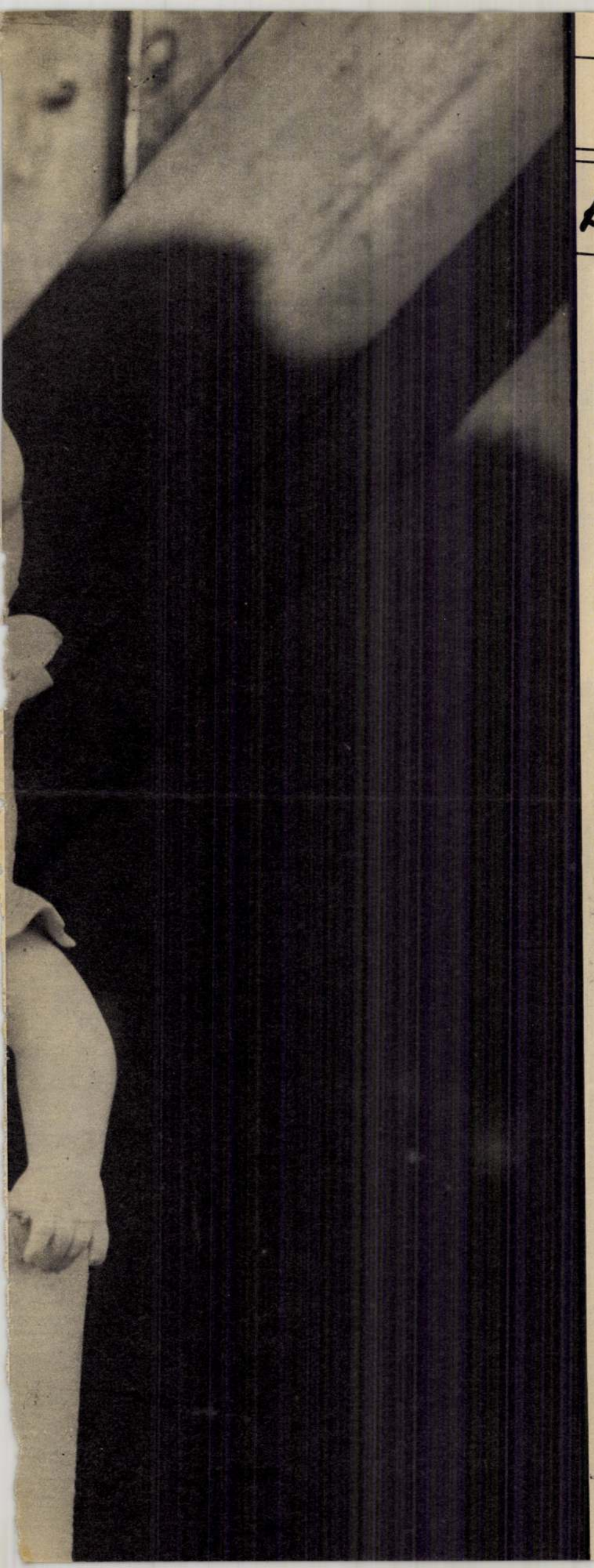

Világhíres kerámia

Valószínűleg a véletlen műve volt az első égetett agyagedény útja a tűzig. Az összeszáradt agyagot a tűz átizzította és lassan kialakult a végleges technológia, a nyílt és zárt tűzben való égetés. Az agyag közismert, az alkotórészek kevésbé: kovasavas timföld és kémiailag kötött víz. És munkaeszköz kell a korongoláshoz, öntéshez. A fazekaskorong csak szemre egyszerű: az ember vagy ráérez a helyes mozdulatra, vagy beleőszül, mire mesterévé lesz.

A technológia feltérképezésének módja a kísérlet, minden művészet alapja. Nagy életművek helyett manapság a nagy próbálkozások korát éljük. Így a stílusok száma is végtelen. Ezt érezzük a kecskeméti Kerámia Kísérleti Stúdió állandó és egyben mindig változó tárlatán is. A színek, formák, alakzatok sokasága ienyűgöző. Vigyázz, néző! Itt még a „semmitmondásnak" is van jelentősége. Mint például az egyébként ötvös Péter Vladimir alkotása, a belső udvar sarkában álló porcelán és pirogránit szobor sem akar látszólag az égvilágon semmit „mondani", cilinderes, pókhasú házőrző alakja azonban éppen az udvar sarkába illik.

Jóllehet a kecskeméti stúdió már ötödik éve őrzi autonómiáját, patrónusaival szemben óhatatlanul elkötelezett. Ez viszont nem változtat alapelveiken: „A kísérleti stúdió alkotóműhely. Tevékenységének célja elősegíteni a környezetkultúra alakításában fontos szerepet betöltő kerámiaművészet műfaji, esztétikai, technológiai fejlődését, az alkotóképességek kibontakoztatását, a társadalom fejlődéséért végzett tudatos művészi, közösségi munkát".

A szándék persze kevés. A hajdani Finomkerámia-ipari Művekhez tartozó, ma is működő vállalatok pénzelik a stúdiót: másfél millióból gazdálkodhatnak évente. Az alapító Bács-Kiskun megyei Tanács és a Népművelési Intézet eszmei támogatása művészi önállóságukat nem sérti; a maguk alkotta program szerint dolgozhatnak.

A stúdióba pályázat útján lehet bekerülni. Évente 120 pályázó közül válogat a szakmai zsüri: ki tölthet a stúdió költségén 1—2 hónapot a művésztelepen? Külföldiek is jelentkezhetnek. Nemrég az új-zélandi Vizuális Művészetek Akadémiájának igazgatója nem küldött pályaművet. Ha küld, és elnyeri a zsüri tetszését, fogadják. De a szabály: szabály. Egyaránt kötelező névtelen, gyári kerámikusra és egy akadémia igazgatójára.

A külföldiek miatt a tárlat a világ kerámiaművészete stílustörekvéseinek bemutatója is. Szaktudós legyen, aki a finn és olasz használati tárgyak, a kerámiagrafika, a népi ihletésű edények alapján képes az összegezésre a kerámia mai állapotáról. Ez az „állapot" talán nem is létezik. Van helyette folyamat, dinamizmus, markáns színek helyett az árnyalatok váltakozása. Van nagyvonalú irónia; technológiai zsonglőrmutatvány, felemelő és mégis egyszerű csoda, szemkápráztató, nevetséges, torz, lomha, bumfordi, csillogó kerámia, csak közömbös alkotás nincs.

A legbelső terem valóságos szentély. Pagony Rita 1981-ben a faenzai nemzetközi kerámiakiállításon az Olasz Köztársaság elnökének díját kapta a *Föld* című alkotásáért. Öszszeroncsolt vasúti talpfa képzetét kelti a mű; de a néző az agyag alakulásának egy nagy pillanatát látja. Azt, amikor egyik része már olvadni kezd, a másikon pedig, ahol még kisebb a hőhatás, megmarad az anyag formája. A különböző hő feszültségei miatt viszont szétnyílik, mint a rózsa. Úgy fest végül, akár a megkövesedett lávadarab, hogy aztán az ember szabad utat engedjen képzettársításainak.

A pillanat megörökítése Fekete László munkája is. Csakhogy ez más pillanat. Tisza-parti játék homokvár a csepegő, nedves fövenyből? Termeszhangyák fészke? Vagy technológiai türelemjáték? Az agyag természetét kutató kísérlet, az aprólékos műhelymunka önmagában is virtuóz. Egyszeri és megismételhetetlen, mint a természet produktumai. Manapság — mondanivaló híján — megnő a műhelymunka jelentősége. Tárgy készül tárgy után. Orbán Katalin „egyiptomi máz" kísérletei, Geszler Mária „kerámiagrafikái", Fusz György szoborfejei, Probsztner János munkáin a kísérletező mozdulatok végül megszokott módszerek lesznek. (Magyarországon például itt alkalmazták először a „Cauwolle" technológiát. Fontos része egy különleges tűzálló gyapjúszövet, melyet a kerámia égetéséhez használnak. Első használatra megfelelt, ma már máshol is alkalmazzák.)

Vannak a stúdiónak nem szakmai történetei is. Egy külföldi hölgy — neve maradjon titok — agyagmadaraihoz felhasználta a stúdió teljes „Sereg-kúp" készletét, s mint ki jól végezte dolgát, „mandátuma lejárta" előtt egy hónappal eltűnt. Ki tudja, most melyik művésztelepen habzsolja a kemencék hőfokát mérő Segerkúpokat.

A tagok derűjét és anekdotázó kedvét a siker növelheti. 1980-ban a Világ Iparművészeti Tanácsa (Párizs) szervezésében tartott szeminárium résztvevői elismeréssel szóltak munkáikról. 1982-ben a magyar kerámia „nagy évében", amikor a Nemzetközi Kerámia Akadémia (AIC) hazánkban tartotta közgyűlését, a vendégek jelenlétében nyílt meg a stúdió kiállítóterme a négy év alatt készített tárgyakból.

A június 7-én kezdődött nemzetközi kerámiatriennálén Pozsonyban állította ki, július 17-én Prágában, a triennálé második részére utaztak. Egyébként az idei belgrádi biennálén is a kecskemétiek képviselik a magyar színeket. Jelen vannak, megmutatják önmagukat. S közben a „nemzetközi stáb" Kecskeméten dolgozva a többi magyar kerámikussal ismerkedik.

Reményteljes ez az indulás. Milyen lesz a folytatás? Hogyan tovább?

„Érdekes kísérleteket láttunk, törekvést, a kerámia fejlődésével való lépéstartást és néhány olyan munkát, amely a világon bárhol megállná helyét." Ez volt a véleményük az AIC képviselőinek a magyarországi kerámiabemutatókról, többek között a kecskemétiekről is. S bizonyára nemcsak udvariaskodtak.

WEBER TÜNDE

Probsztner János
stúdióvezető,
munkatársaival

Gergely Nóra

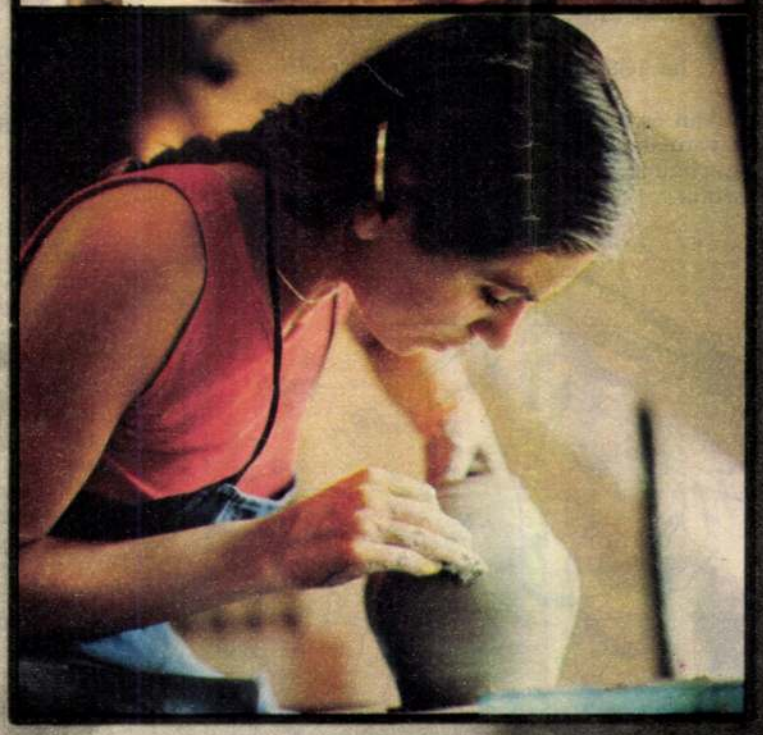

Tóth Magdolna

FARKAS TAMÁS
FELVÉTELEI

Bükki Béla
„Kézenálló gyermek"

PETER DANIEL WOLFKIND

Az öreg méhész

Kényelmes vesszőfonatú székben ült az öreg méhész a kaptárak előtt. Mindig odaültették. Segítség nélkül már nem tudott fölállni. Menni sem tudott. Várta a napot, amikor majd fölemelkedik az öreg székből, magasan a ház fölé, a virágzó hárs fölé, melyben méhei zümmögtek. Nagy, nehéz felhők húzódtak a széles völgy fölé, sötét árnyat vetettek mezőkre és rétekre.

Kettesben volt az unokájával. A közelben fácán rikácsolt.

— Miféle állat ez? — kérdezte a gyerek.

— Fácán.

— Miért olyan csúnya a hangja?

— Nem csúnya az, csak nem értjük a nyelvét.

— És azt érted, amit a méhek beszélnek?

— Alig.

Az öreg méhész lenézett a völgyre.

— Mit látsz odalenn?

— Sötétedik, jön a vihar.

— Ha apa és anya nem jönnek előbb haza, itt kell maradnod, és megázol. Én még kicsi vagyok, nem tudlak bevinni a házba.

Az öreg méhész várakozott.

— Hány éves vagy, nagyapa?

— Nyolcvannégy éves.

— Az nagyon öreg?

— Az nagyon öreg.

— A méhek is lesznek nyolcvannégy évesek?

— Ők nem.

— Mikor halnak meg a méhek?

— Legföljebb ha öt évet élnek.

— Akkor halnak meg, amikor annyi idősek, mint én? Miért halnak meg olyan fiatalon?

— A méhek ötéves korukban már öregek.

— A méh ötéves korában már nyolcvannégy éves?

— Talán még öregebb.

— És mikor annyi idős a méh, mint én most?

— Néhány napos korában.

A kicsi körülugrándozta az öregembert és azt kiabálta: — Én is csak néhány napos vagyok! Még egészen fiatal méhecske vagyok, te meg öreg méh vagy, aki már nem tud repülni.

Egyre nagyobb körökben táncolta körül a fiúcska a vesszőfonatú széket.

— Ne menj túl közel a méhekhez!

— Nem félek tőlük. Én is kis méhecske vagyok, te pedig öreg méh.

— Még megszúrnak, gyere közelebb!

— A kis méhecske odarepül az öreg méhhez.

Amikor a kicsi ismét a nagyapja mellett volt, egy pillanatra megállt, figyelt.

— Hallod, énekel a hárs!

— Ez nem a hárs, hanem a méhek.

— Megszúrják a méhek a hársat?

— Nem, csak mézet szednek ki a virágaiból.

— És akkor az embert miért szúrják meg?

— A méhek csak akkor szúrnak, ha félnek.

— Tőlem is félnek?

— Igen, hiszen téged még nem ismernek.

— És téged ismernek?

— Persze, engem ismernek.

— De egyszer régen téged sem ismertek. Akkor megszúrtak?

— Igen, kezdetben gyakran megszúrtak.

— És a hársat soha nem szúrták meg? Kezdetben sem?

— Nem, a méhek sem virágokat, sem fákat nem szúrnak meg.

— Hány éves a hárs? Már ő is nyolcvannégy éves?

— A hárs öregebb.

— Hány éves?

— Több száz éves.

— Te is leszel olyan öreg, mint a hárs?

— Nem leszek. Az ember sosem ér meg annyi évet, mint a hárs.

— És én mennyi évet érek meg?

— Senki sem tudja, milyen kort ér meg.

A fiúcska az égre pillantott, a sűrű, sötét felhőre.

— Látod azt a nagy felhőt?

— Látom.

— És ez a felhő mikor hal meg?

— Ha lehull a földre.

— De hiszen a felhők nem hullanak a földre.

— De igen, ha esik, ha jégeső van, ha havazik.

— Akkor a patakokban és a folyókban halott felhők vannak. Akkor minden tócsa egy halott felhő. Halott felhőket iszunk.

— Igen. És halott leveleket eszünk és halott állatokat.

— Halott méheket is eszünk?

— Nem, méheket nem eszünk, csak a mézüket.

Az unoka ismét magára hagyta a nagyapát és játszott.

— Gyere el a méhektől!

— Fáj a méhszúrás?

— Nagyon fáj.

— Gyakran szúr a méh?

— Csak egyszer életében. Meghal, miután megszúrt valakit.

— Én is meghalok, ha megszúr a méh?

— Te nem.

A fiúcska odament a rózsaágyáshoz, amely elnyúlott egészen a mezőig.

— Miért hiányzik annyi virág a rózsabokrokról? Leszakította őket valaki?

— Éjjelente leeszik őket a szarvasok.

A kicsi letört egy rózsát.

— Hagyd élni a rózsát!

— Megszúrt a tövise. Ha megszúr, meghal, mint a méhecske?

Odavitte a letört rózsát a nagyapához.

— Hány éves volt ez a rózsa?

— Talán néhány órás.

— Akkor fiatalabb volt, mint én vagyok.

— Talán.

A völgy fölött elsötétedett az ég. Távolról mennydörgés hallatszott.

— Miért lett ilyen sötét?

— Jön a vihar.

— Megint meghalnak a felhők?

— Igen.

— Milyen öregek a felhők?

— Nem tudom.

— Mi öregebbek leszünk, mint a felhők?

— Igen. Ők mindjárt meghalnak.

— Ha apa s anya nem jönnek, ránk esnek a halott felhők, s bőrig ázunk, akkor mi is meghalunk?

— Nem.

— A méhek is bőrig áznak?

— Nem, ők nem. Előtte berepülnek a kaptárba.

— Az öreg méhek is?

— Mindnyájan.

— Olyan méh is van, aki nem tud már repülni?

— Ha a méh nem tud repülni, meg kell halnia.

— De hiszen te sem tudsz már repülni.

— Nem tudok.

— És én berepülhetek a házamba?

— Még gyorsabban, mint a méhek.

— De én itt maradok nálad.

— Ne maradj itt, menj be a házba!

— Még a méhek is kinn vannak.

— Ők pontosan tudják, mikor kell bemenniük.

Lehullottak az első csöppek. A hárs lombkoronájában még mindig döngicséltek a méhek.

— Hallod, a méhek még mindig a fán vannak! Pedig már esik.

— Idejében betérnek a kaptárba. Menj be te is a házba. Én itt várok.

— Én is itt várok veled.

— Megfázol.

— Te is megfázol, nagyapa.

— Én már öreg vagyok.

— Én is öreg vagyok. Ha méh lennék, már meg is halnék.

Az öreg méhész kezében tartotta a nagy sárga rózsát, amelyet letört a fiúcska. A kicsi a nagyapja mellett állt, az eget kémlelte.

— Most sokan meghalnak, az ott, az is, az... — kis kezével a sötét felhőkre mutatott.

— A méhek is meghalnak, ha nem maradnak benn a házukban.

— Ne aggódj!

— Látod, még mindig a hársfában vannak. Mondd meg nekik, menjenek már be a házukba! Mert meghalnak!

A kicsi a kaptárhoz futott.

— Maradj itt!

Nem hallotta a nagyapját. Kis kezével befogta a kaptár bejáratát, és azt kiáltotta: — Maradjatok benn, különben meghaltok!

— Menj onnan! Menj onnan! Megszúrnak!

A nagyapa megpróbált felállni. A nagy, sárga rózsa a fűbe hullt. A fiúcskára egy sötét méhfelhő ereszkedett dühös döngéssel.

— Hagyjatok! Meghaltok, ha megszúrtok!

Aztán a földre görnyedt. Esett az eső. Lassan elcsendesedett a hárs lombkoronája. Az eső lemosta a fiúcska arcáról és kezéről a méheket. Hajából patakocskák csörgedeztek. Később az öreg méhész észrevette a völgy fölött ívelő hatalmas szivárványt.

GYULAI LÍVIUSZ RAJZA

Az osztrák író elbeszélését németből fordította:
KINCSES EDIT

PROBSZTNER JÁNOS
új TÜKÖR 1983. XX. 44. sz.

KATALÓGUS

ANYASÁG, 1980 pittkréta, Ingres-papír, 64×51 cm
RÓMA, 1981 pasztell, színes karton, 70×50 cm
TIBERIS, 1981 pittkréta, színes karton, 70×50 cm
PIAZZA NAVONA, 1981 pittkréta, színes karton 70×50 cm
FORUM ROMANUM, 1981, pittkréta, színes karton, 70×50 cm
PALAZZO FARNESE, 1981 pittkréta, színes karton, 70×50 cm
BENDE ZSOLT, 1981 pittkréta, 70×50 cm
ÁLOMBA MENEKÜLVE, 1981 pittkréta, színes karton, 70×50 cm
MAGÁNY, 1981 pasztell, színes karton, 70×50 cm
ANGYAL, 1982 pasztell, színes karton, 70×50 cm
AKT, 1982 pasztell, színes karton, 70×50 cm
ALVÓ TŰZ, 1982 pasztell, színes karton, 70×50 cm
POLGÁRLÁNY, 1982 pasztell, színes karton, 70×50 cm
A TITKÁR, 1982 pasztell, színes karton, 70×50 cm
MÉLY ÁLOM, 1983 pasztell, színes karton, 70×50 cm
ZÉNE, 1983 pasztell, Ingres-papír, 64×50 cm
ZÖLD FOTEL, 1983 pasztell, színes karton, 70×50 cm
VÁGY, 1983 pasztell, színes karton, 50×70 cm
NORVÉGIA I—V., 1983 pasztell, színes karton, 70×50 cm

PROBSTNER JÁNOS GRAFIKÁINAK KIÁLLÍTÁSA
1984. ÁPRILIS 6.—MÁJUS 6-IG
HELIKON GALÉRIA, BUDAPEST, V. EÖTVÖS LORÁND UTCA 8.
A KATALÓGUST TERVEZTE: PÓCS PÉTER
FOTÓ: WALTER PÉTER
FELELŐS KIADÓ: HIDVÉGI ISTVÁN IGAZGATÓ
84. 41026 PETŐFI NYOMDA, KECSKEMÉT
ISBN: 963-7161-04
ÁRA: 30,— Ft

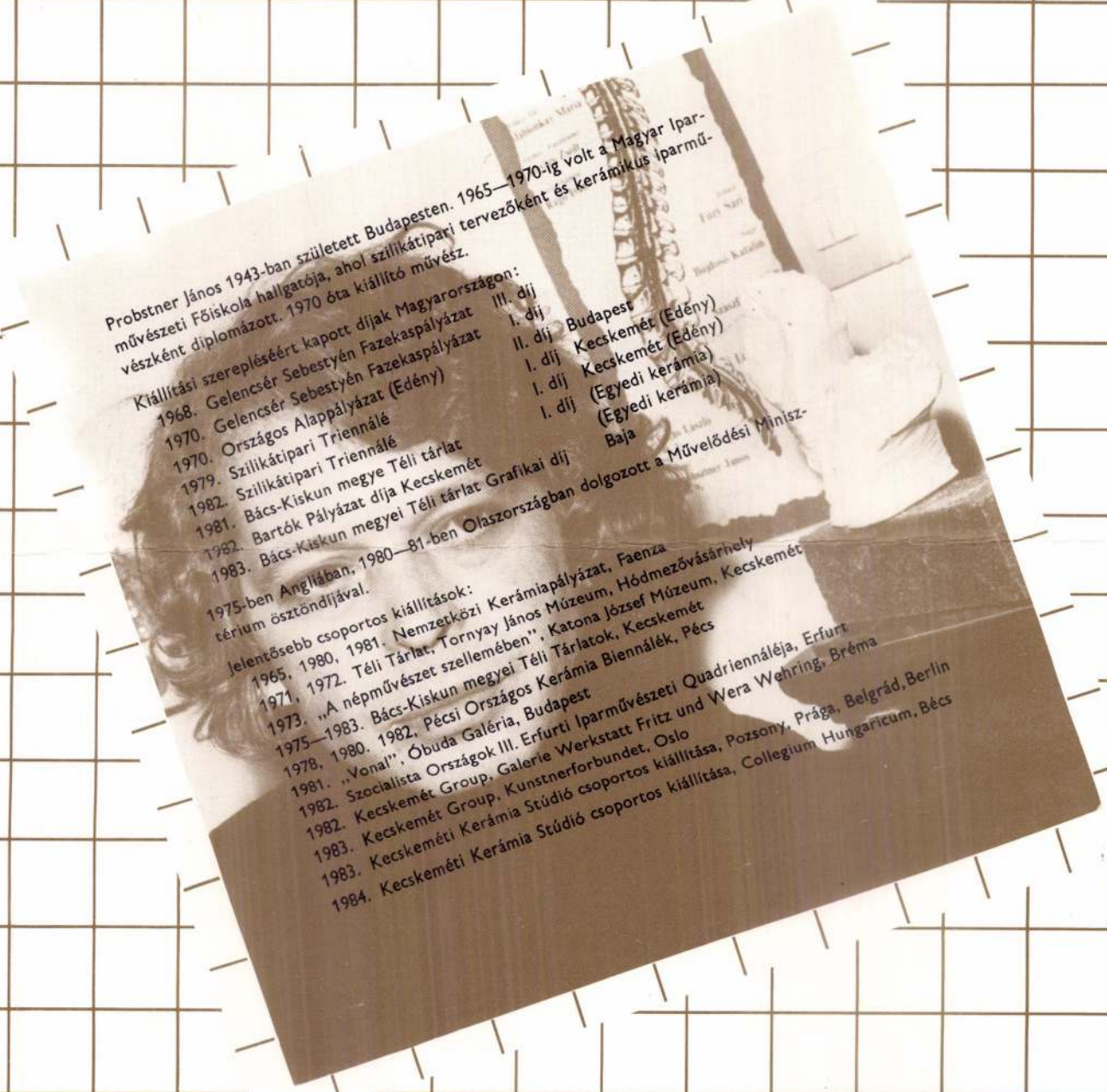

Probstner János 1943-ban született Budapesten. 1965—1970-ig volt a Magyar Iparművészeti Főiskola hallgatója, ahol szilikátipari tervezőként és kerámikus iparművészként diplomázott. 1970 óta kiállító művész.

Kiállítási szerepléséért kapott díjak Magyarországon:

1968. Gelencsér Sebestyén Fazekaspályázat III. díj
1970. Gelencsér Sebestyén Fazekaspályázat I. díj
1970. Országos Alappályázat (Edény) II. díj Budapest
1979. Szilikátipari Triennálé I. díj Kecskemét (Edény)
1982. Szilikátipari Triennálé I. díj Kecskemét (Edény)
1981. Bács-Kiskun megye Téli tárlat I. díj (Egyedi kerámia)
1982. Bartók Pályázat díja Kecskemét (Egyedi kerámia)
1983. Bács-Kiskun megyei Téli tárlat Grafikai díj Baja

1975-ben Angliában, 1980—81-ben Olaszországban dolgozott a Művelődési Minisztérium ösztöndíjával.

Jelentősebb csoportos kiállítások:

1965, 1980, 1981. Nemzetközi Kerámiapályázat, Faenza
1971, 1972. Téli Tárlat, Tornyay János Múzeum, Hódmezővásárhely
1973. „A népművészet szellemében", Katona József Múzeum, Kecskemét
1975—1983. Bács-Kiskun megyei Téli Tárlatok, Kecskemét
1978, 1980. 1982, Pécsi Országos Kerámia Biennálék, Pécs
1981. „Vonal", Óbuda Galéria, Budapest
1982. Szocialista Országok III. Erfurti Iparművészeti Quadriennáléja, Erfurt
1982. Kecskemét Group, Galerie Werkstatt Fritz und Wera Wehring, Bréma
1983. Kecskemét Group, Kunstnerforbundet, Oslo
1983. Kecskeméti Kerámia Stúdió csoportos kiállítása, Pozsony, Prága, Belgrád, Berlin
1984. Kecskeméti Kerámia Stúdió csoportos kiállítása, Collegium Hungaricum, Bécs

ANYASÁG

tura, architettura) atyja. Vagyis, hogy a közösségi munkalehetőséget, művészet-alkotásra műhelyt teremtő Probstner eddigi pályáján a rajz talán olyan szervező erő volt, mint lehetett a reneszánsz műhelygyakorlatban a designo. Probstner „bevallott és vállalt valóságában" a rajz aztán megerősödik, kis módosulásokkal, jelleget adó árnyalatokkal karakteresítve a többműfajú alkotómunkásságot. A kétkedők, a műfajok válogatásában nem bízók nevében most az alkotó önmagától kérdezi: „Hol van Probstner, a művész? A fűben, a fában, az épületben, a közgyűjteményben". A külön világot teremtő művész e kvázi hallgatása idején pedig ott „túl a kerámián marad a papír: a kétszemélyes küzdelem. A rajz: intimitás, önmagam igazolása, hogy alkotóképes vagyok". A pontos önjellemzés föltárja az okokat s a végső indokot is: „hogy nekem is legyenek teremtményeim". Legközvetlenebb világát rajzolja látványélmények alapján, modell után, mindig az embert, az éppen megismert embert, a kapcsolatokban realizálódó sajátszerűségeket, s főként állapotokat: magányt, várakozást. Élesen metszett arcok, kemény arcélek váltakoznak lágy és harmonikus vonalhullámzással, fokozott dekorativitással, itt-ott már majdnem keresett eleganciával. Stúdium jellegű munkáin is szembetűnő, hogy a plasztikus, a térben rögzíthető formákat írja körül legbiztosabb kézzel.

Probstner rajzi világa érzelmes, közvetlen, bensőséges, sőt, romantikus. Mégpedig abban az értelemben, hogy tudatosan vállalja a primer szépség, a harmónia, a személyesség igényét és élményét, melyek őszinte megmutatása ma önmagában is figyelemre méltó.

SÜMEGI GYÖRGY

Rajz: A kerámián innen és túl

Mostanság a neve ismert leginkább, nagy és határozott névelővel: a Probstner. A névelőt egy jó évtizedes munkával vívta ki magának. A kecskeméti Nemzetközi Kerámia Kísérleti Stúdió (NKKS) kigondolása-kiharcolása, megtervezése-fölépülése-beindítása (1978) és több éves folyamatos, zavartalan és jó színvonalú üzemelése s a világkerámiában való megjelenése fűződik a nevéhez.

Maga az alkotó kerámikusként diplomázott, s legelőször a hódmezővásárhelyi majolikagyár tervezőjeként dolgozott. Pályakezdése éveiben erős szálakkal kötődött a kézműves kerámia s főként a vásárhelyi (s általában a magyar) népi kerámia hagyományaihoz, forma- és díszítőrendjéhez. Évekig dolgozott a népi kerámia lemében, s e megtalált ösvényen haladva készített alakos, ún. hérészes edényeket. Már e műcsoportnál (ugyanúgy, mint a vásárhelyi kerámia-emlékművénél) kitűnt, a későbbi alkotásaiban (rakuk, redukált égetésű kerámia-plasztikák) pedig felerősödött plasztikai-szobrászi hajlandósága. Edénycsaládokat, étkészleteket is tervezett, melyeknél a használhatóság, a funkcióra alkalmasság volt a legmeghatározóbb.

A rajzolás évekig csak kísérő, a gondolkodást, a tervezést, a mű-érlelést segítő eszköze volt. Emlékszem, jó tíz évvel ezelőtt, milyen érzékenyen alakította saját szénrajzzal díszített fehérre meszelt szobája falát. Mert eddig is fontos volt nála a rajz, mint mondjuk — távoli párhuzammal élve — a cinquecentoban, ahol a disegno minden művészi készség és képesség alapja, és a „művészet-lányok" (pittura, sculp-

Probstner János
grafikáinak
kiállítása
Helikon Galéria
1984 április 6-tól május 6-ig

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

Ráfael Győző

1964 AUG 8

1021

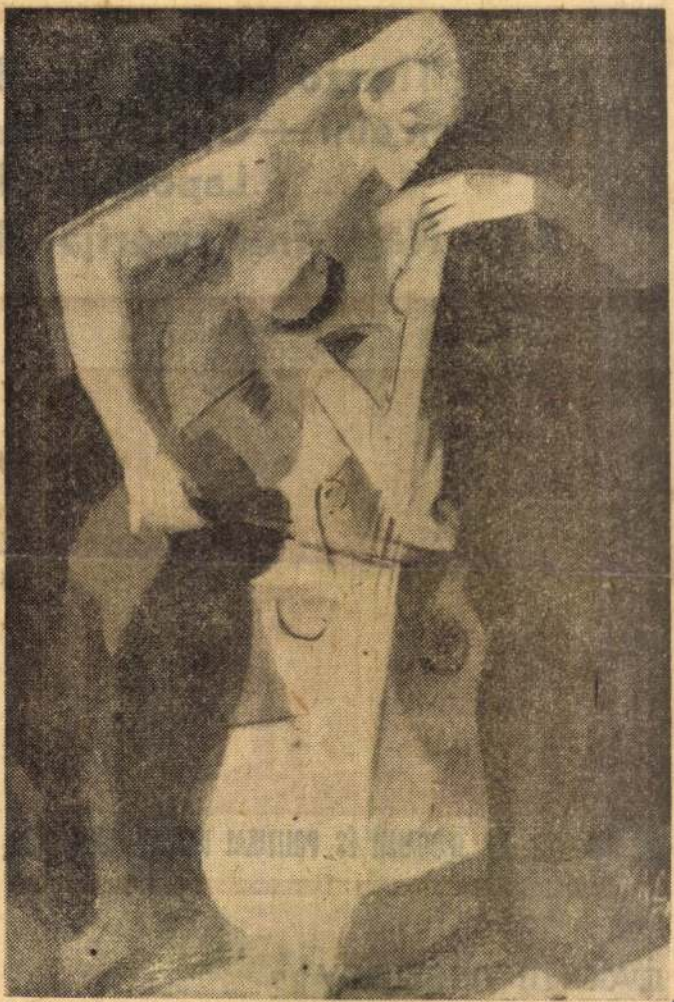

Ráfael Győző: Csellózó nő

Thurzó Gábor: Tessék,
Vidéken élni — Győrffy Sándo
Lapokban olva
Bajor Nagy Ernő riportja: Hej,

Élet és Irodalom

VIII. ÉVF., 32. SZ. IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP 1964. AUG. 8.

JEVGENYIJ VINOKUROV

A KISPOLGÁR

a másik idős művész, ráfael győző ritkán szerepel alkotásaival a közönség előtt. egy egykori vaszary tanitvány kernstock köréhez tartozott, párizsban, münchenben, rómában tanult. a két világháboru közötti időben nagysikerü kiállitásokkal mutatkozott be bécsben, varsóban, párizsban. közben kiváló mestere lett az archeológiának és a restaurálásnak, több éves egyiptomi tevékenysége külföldön is ismertté tette nevét. utoljára 1949-ben rendezett itthon kiállitást.

Ráfael Győző

mindkét tárlatot augusztus 22-ig tekinthetik meg az érdeklődők./mti/

-.-

augusztus 21

84

gát nicolae stinea, a román népköztársaság [illegible]
ségének helyettes kulturattaséja és dr. rudolf holesik, a
csehszlovák kultúra igazgatója méltatta.

a választékos, színes összeállítású anyagot, amelyben
mintegy 30 olaj- és temperakép, valamint több gouache szerepel,
dr. soós imre, a tudományos ismeretterjesztő társulat művészeti
szakosztályának tagja ismertette.

a tárlatot augusztus 26-ig tartják nyitva./mti/

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1964 AUG 1.

Rafael Győző

1021

— Az Ernst Múzeum termeiben pénteken este ünnepélyesen megnyitották Marczell György és Ráfael Győző festőművész közös kiállítását.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021 1971 JAN 23

Ráfael Győző: Család

RTJA:

OKSZÁLLÁS

szögben. Acélváz, rostlemez borítással. A kútnál három gyerek. Zubog a víz a vödörbe, néznek bennünket, mind a három minket néz, túlfolyik a víz, kilocccsan.

— Mi van?

Megszeppent csönd. Az egyik fölvonja a vállát, mintha a fülét féltené.

— Semmi.

Egészen halkan mondja.

— Ütegállások voltak errefelé — magyarázza Jelinek. — A főváros körül telepített légvédelmi rendszer részei. Tizenkét-tizenhárom éve költöztek ide az első lakók. Sokuk házát a Duna vitte el. Ittragadtak.

Egyszoba-konyha minden lakás. Előttük kert, öt négyzetméteres kertek. Fakapu, rigli, vaspánt. Erős kerítés, pedig nem magasabb hetven centinél, bárki átlépheti.

Félig nyitva az első kiskapu. Néhány méterrel odébb kiáltozik valaki, híreket mond a rádió. Kopogunk az ajtón, senki sem felel. Jelinek próbálkozik, enged a kilincs. Fehérre meszelt konyha, a vaslemezek hólyagosan dobják le a festést. Tűzhely, fadoboz rőzsével, polc. A polcon törpék: piros sapkás, kék nadrágos törpék, gumiszakállal, gipszszakállal, fából faragott csupa-szálka-szakállal. Az egyik kezében kalapács, a másikában olló, a harmadik csákányt szorongat, a negyedik gereblyét markol. Csak az egyik kezében nincs munkaeszköz. Lámpát tart. Világít a többieknek.

— Van itthon valaki?

Asszony csoszog elő, nem lehet túl a harmincon. De csak a keze fiatal. Arcbőre rászáradt a csontra, szeme körül kékes árnyék. A fején törülköző, a rossz frottíron átüt a vér.

— Mi tetszik?

— A tanácstól.

— Nem a maguk dolga.

— Csak a lakás miatt.

— Ki szólt maguknak? Ki pofázott?

Bádogbögrével vizet merít egy vödörből az asszony. Jelinek rákezdi a hetvenezer forintot, közben nézi az asszonyt, ahogy iszik. Félrecsúszik a kendő, vágás van mögötte, tízcentis sebhely.

— Mi az ott?

— Semmi — igazgatja el az asszony a kötést.

— Balta?

— Az.

— Orvos látta?

húzza a takarót. „Aludnom kell"-félét morog és becsukja a szemét. Jelineknek egész idő alatt be nem áll a szája, kérdez, de feleletet nem kap. A sebet újra látni, gyulladt a széle.

Mikor ismét odakint vagyunk, Jelinek elkiáltja magát.

— Hé, gyerekek?

Amazok még a kútnál fröcsköl-nek.

— Nem halljátok? Kerítsetek orvost sürgősen!

Abbamarad a játék.

— Futás! Orvosért!

— Melyikért?

— Az most mindegy, induljatok!

Kikeményített, fehér köténytvisel a másik kuckó asszonya. A konyha köve nedves, nemrég moshatta föl.

— Már három napja fekszik. Vagy négy? Baltával csapták meg őt is. Van egy fia, férje nincs, sose volt, de gyerek, az igen. Édességgel tömi, telihordja a lakását kis autókkal, gumitörpékkel, kordbársony mellényekkel. Azért olyan neveletlen a kölyök. Lopós gyerek. Három napja is elvett egy almát itt, a szomszéd ház előtt. Lavórban rakta ki a kertjébe az ember, de mire fordult egyet, már hiányzott a tetejéről. A kölyök még ott állt a kertben — a meglopott ember tulajdon kertjében — és almát evett. A férfi persze nekiment. A fiú úgy rikoltozott, mintha ölnék, előrikoltotta az anyját. Az meg késsel jött, disznóra valóval. A férfi — tisztára önvédelemből — fogta a baltát és odavágott.

— És ha belehal?

— Bírja. Olyan, mint a bivaly, mindent kibír.

— Orvos járt nála?

— Hát tudom én? Megmondom úgy, ahogy van, nem érdekel.

Megmutatja a televíziót, a hűtőszekrényt, a kétszemélyes családi ágyat, a katonafiú fényképét, a dundi lányt (két hét múlva lesz az esküvője). Kávéval kínál bennünket. Jelinek szabadkozik, hogy már ittunk.

A szomszédban — két lakással odébb — nincs hűtőszekrény, nincs tévé, villany sincs.

— Kikapcsolták, mert nem fizettünk — szikár, ina: asszony, minden szava dac.

— Rádió sincs?

nem furcsa? Ha a szocializmus születőben van, az emberek hajlandók valamit tenni is érte. Vagy magukért. Később meg csak ülnek a hátulsó felükön.

— Nem egészen — mondta Szalai. — Akik a kezdetben megmozdulnak, mert ráébrednek, hogy csakugyan elviselhetetlen volt az életük és tenni kell valamit ellene, azok ma sem egészen tétlenek. Ezek? Igen, ezek belesüppedtek az igénytelenségbe. Ha azt mondod, hogy nem lehet így élni, azt felelnék: „Apám, a pénz beszél. Nekem itt jó, megszoktam, kibírom még tíz-húsz évig. Fizessek drága lakbért, törlesszek havonta nehéz kölcsönöket? Hát nem. Ha azt akarod, hogy elköltözzek, adjál annyit, hogy megérje."

— Akarom? Akarja a fene — dörmögte Jelinek.

— Ezt te sem gondolod komolyan — felelte Szalai.

Az orvos a bolt melletti emeletes villában nem volt otthon. A felesége azt mondta, hogy majd átadja az üzenetet.

A kis hídnál szembesántít Szalai.

— Már lejöttetek?

— Siettünk, mert egy asszonynak orvos kell. Baltával ütötték le.

— Ezek mindenért ölre mennek. Gyertek be a presszóba, házi pálinkájuk van.

— Üzentem az orvosnak.

— Akkor meg minden rendben van.

A pohár, amit a lány elénk tesz, fejtetőre állított torony. A pálinka erős. Tömény, nehéz ételeket kívánna utána az ember, babfőzeléket, vagy lencsét házikolbásszal. A pulton az üveg alatt csak sütemények: lekváros linzer, ischler fánk. Lehetnek vagy ötnaposak.

— Megkérdezte a múltkor tőlem az anyám — mondja Jelinek —, mit csinálsz te, fiam, tulajdonképpen? Más ember a te végzettségeddel házat épít, vagy istállót, vagy gyárat, vagy mit tudom én, mit. Te meg egész nap csak lófrálsz, irkálsz, firkálsz, beszélgetsz. Mi vagy te, fiam? Nem tudtam mit felelni. Mi vagyok én, mi vagyunk mi ketten, mi vagyunk mi néhány ezren? Elkeseredett pillanataimban úgy érzem, mintha az lenne a feladatunk, hogy fizetésért, napi nyolc vagy tizenkét órában mi vé[illegible]zzük el az emberek helyett, ami [illegible]ocialista, vagy egyszerűen h[illegible]mánus kötelességük volna. Lehet, hogy naiv vagyok — de én úgy képzelném el a szocializmust, hogy az áthatja az egész társadalmat, a közösségi alapelvek szerint él legalábbis a nagy többség. Ehelyett létrejött néhány intézmény — még ha néhány száz vagy ezer is az a néhány —, a dolog meg el van intézve.

— Megint túlságosan romantikus

Rafael Győző

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP KFT.
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Ráfael Győző: Akt

1021

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1973 JAN 13

Magyar Hírlap

Rafael Győző

MAGYAR HÍRLAP

1021

Rafael Győző Székely asszony gyermekkel című festménye Szij Rezsőnek a művészről szóló könyvéből, melyet igen szép kiállításban adott ki a Békés megyei Nyomdaipari Vállalat

MAGYAR HI

Budapest tegnc

NEHÉZ ELVÁLASZTANI egy főváros történetét az ország történetétől, s talán a legnehezebb ez Magyarországon, a 20. században. Az első világháború után Budapesten az ország lakosságának több mint a tizede élt, itt koncentrálódott az ipar, a kereskedelem, itt csomósodott a közlekedés, és Budapest jelentette a magyar kultúra egyetlen igazi centrumát.

Éppen erről a városról állapította meg az 1919-es ellenforradalom számos vezető alakja — Horthy Miklóstól Jaross Andorig —, hogy nem magyar város, nincs köze az országhoz, hogy züllött, bűnös metropolis. Ő vitte az országot a forradalmakba, fejlesztette ki a liberalizmust, a demokratizmus gondolatát, majd a bolsevizmust, s terjesztette a dekadenciát erkölcsökben, politikában, irodalomban.

Horthy szélsőjobboldali fasiszta csoportja kirekesztette a fővárost a nemzetből, s az utóbbiról azt állította, hogy nem Budapestet, hanem a „romlatlan" vidéket, a falut, a parasztot érzi magáénak.

Midőn a főváros történetéről a *Budapest Főváros Levéltára* által kiadott, *Ságvári Ágnes* igazgató által szerkesztett dokumentumsorozat napokban megjelent III. kötete (*Források Budapest történetéhez, 1919—1945. Szerkesztette Szekeres József*, 1972) megkísérli lépő társadalmi rétegekre, osztályokra, személyiségekre.

Gondolunk például azokra az elő-előbukkanó rendőri jelentésekre, melyek *kommunista szervezkedésről, röplapozásról, letartóztatásokról szólnak*, illetve az illegális (olykor féllegális) párt tevékenységét tükröző egyéb dokumentumokra. Hivatkozhatunk arra, hogy a budapestiek, zömükben a munkások, az 1925-i választásokon a kurzus Magyarországán baloldali többséget biztosítottak a törvényhatóságban, s bár a baloldali blokk hamar felbomlott, a szociáldemokraták ezt követően is hosszú ideig éreztetni tudták befolyásukat a várospolitikában. Ez nem volt lehetséges másként mint *a budapesti munkások politikai aktivitása segítségével.*

A POZITÍV KAPCSOLÓDÁSOK sorába tartozik az a tény, hogy ma Budapesten egy utat Bartók Béláról neveznek. Bartókról, aki a nácizmus elől menekülve, elhagyta hazáját, és úgy végrendelkezett, hogy Magyarországon nem nevezhetnek el róla utcát, nem állíthatnak neki emléket mindaddig, amíg az Oktogon és a Körönd „azoknak az embereknek neve"ről van elnevezve", akikről 1940-ben volt, vagyis Hitlerről és Mussoliniről.

Itt élt az az 56 *író, művész és tudós*, akik 1938. május 5-én deklarációval fordultak

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
1969 JUL 26

1021 Ráfael Győző

Ráfael Győző: Kompozíció

Brenner György:

LAKÁS

Ágyrajárók

Öröklakás-

VÉLEMÉN

GELLÉRI-MAMA NYUGDÍJA

Szép, okos, halkszavú riport a Tükör legújabb számában, Tóbiás Áron tollából. Gelléri Andor Endre édesanyjával beszélget. De tartunk tőle, hogy erősítőt kell a gondolatmenet áramkörébe kapcsolnunk.

Tudniillik kiderül: Gelléri mama nem kap nyugdíjat. „Beléget" kértek tőle: „igazolja, hogy forradalmár volt a fia". Akkor majd kap. Nem talált beléget. Szabad-

kezést is kevesen hallották, az 1919. június 21-i ellenforradalom ötvenedik évfordulója alkalmából.

Pedig tanulságos volt. Egyenes beszéd. Sajnálkozhatunk, hogy tájékoztató gépezetünkből olykor hiányzik a szükséges szürrealista elmésség és rugalmasság: ezt a Gallicus-kommentárt brosúrában kellene megjelentetnünk, tömegpéldányszámban, hogy azokhoz is eljusson, akik a kérdéses időpontban Monteverdivel csiklandozták kényes fülüket, avagy a Cantata profanával, netán szerelmeskedtek vagy hortyogtak. Be kell érnünk néhány korrekt idézettel, melyek a kommentár eszmei tartalmát összefoglalják.

A valóságban a tizenkilences

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Élet és Irodalom

1969 JUN 14

121

Rafael Győző

Rafael Győző rajza

tek és fogalmakról
en semmiről sem
ik sem mondott
g- (vagy meg ne)
azonban nem szá-
úgyis megtalálták
kosan" elintézze-
mást, és mindegy
.

. A szituáció ad-
ük ellenére is iz-
hiszen nem tud-
nem, fel sem ér-
ltak. Gitta kutat-

héz közönyös po-
er a féltékenység
vált akkor nehéz,
vajon kell-e egy-
ntelenül a bolond
aki vicsorítás
a mázsás súly-

ed? — kérdezte
volt. „Mi lesz?
zeme.

ig magamnak is
y, hogy elhatá-
cselekszem va-
séggel azonmód
nozdulat logikus
n hajlamos va-
sszociatív erők-
a tulajdonságot,
nt amilyen buta
elmes!...

adtam...
gyszerre.
hány pillanattal
, hogy akár az
irom, amíg Git-
ttam a szemét
S tényleg: oly-
k, egyszer még

Goór Imre: Furulyás

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Probstner János,
kecskeméti grafikus
PETŐFI NÉPE
1984 JUL 8

MÁTÓL LÁTHATÓ

1021

Probstner János grafikái a Kecskeméti Galériában

Probstner János neve — jó évtizedes munkája eredményeként — ismerős. A kecskeméti Nemzetközi Kerámia Kísérleti Stúdió létrehozója, s vezetője azon kevesek közé tartozik, akik egyidejűleg két művészeti ágban hoznak létre maradandót.

Önálló grafikai anyagát Kecskeméten most láthatjuk először, de a közelmúltban a keceli, a bajai és a budapesti közönség (a Helikon Galériában) már megismerhette rajzait.

Alkotói múltja keramikusként jóval távolabbra nyúlik, diplomáját is e műfajban szerezte. Hódmezővásárhelyen a pályakezdése éveiben erősen kötődött a kézműves kerámia és a vásárhelyi népi kerámia hagyományaihoz. Ezek szellemében önálló útra kelve készített alakos, úgynevezett hérészes edényeket. Már ebben a periódusban kitűnt — későbbi alkotásaihoz, az elemi hatásokkal (tűz, víz, tördelés) kezelt, az anyag adottságainak figyelembevételével s kihasználásával kialakított kerámiaplasztikákhoz hasonlóan — plasztikai szobrászi hajlandósága. Ezekben az években a rajz még „csak" a papíron történő gondolkodását segítő, termékenyítő eszköz. Fokozatosan megerősödve, az utóbbi néhány évben kelt önálló életre. „Túl a kerámián marad a papír: a kétszemélyes küzdelem. A rajz; intimitás, folyamatos szembesülés önmagammal". Három éve Rómában — ösztöndíjasként — talált rá igazán e műfajra, később folytatja norvégiai útján, majd idehaza.

Hogy viszonylag friss keletű kapcsolata mennyire „katartikus" (a grafikával), azt a tárlat látogatói maguk is érzékelhetik. Stilisztikai játékok és artisztikus nekiiramodások helyett — a XX. századvégi grafikában (sőt festészetben is) ritka jelenségként — az emberi test kontúrjaival határolja körül a lélek kontúrjait. A merészen visszahozott valóság lenyűgözően expresszív, a látszólag egyetlen pillantással bevehető lapok — bensőséges portrék, közöttük egy csendélettel — sokféleségükben s teljességükben hatalmukba kerítik a nézőt. Harmonikus vonalvezetéssel és a színes kréta (pitt-pastel) eredendő puhaságával járja körül a plasztikus formákat — hátat fordítva a kortárs művészet reménytelen, steril vizsgálódásainak. E rajzok nem tartoznak a teljesen nyílt és szabad műfajkeveredések áramába, mégis, a műfajhoz képest szokatlanul hangsúlyossá válik rajtuk a szín. A színek érzéki tartományainak kihasználása is fokozza grafikái „érzékiségét", de a szín szimbólumok (zöld fotel) hordozója is. Norvégia I—II—V sorozatán — képi világában jellegzetes módon — női aktok és arcok lendületes vonalaiban jelenik meg a táj, mely nem a Föld felszínének békés vagy kietlen tája, inkább „az élet útjaié". Tájak vonulnak, melyek „eltörlik a sikolyokat", és újra „tájak, melyeket takaróként fülünkre húzhatunk". Energiájukat nem lapos impresszióktól, hanem elementáris erejű, féktelen hangulatoktól nyerik. Nem lenyomatok, hanem „kitüremkedések", kirobbanó felületek. Probstner grafikai megnyilatkozásai a feszültségteremtés, sőt halmozás rendkívüli felületei. Befelé figyelő érzékenységgel, bátran rábízza magát az érzékikonkrét (már-már testileg „plasztikus") közlésmód lendületére. Lapjain felfedezhető, nyomon követhető a képteremtés, a figura (vagy női akt) „segédeszközök" nélkül is alkalmas a legkülönbözőbb funkciókra. Pszichikai, emocionális és kulturális tartalmak, sőt szimbólumok (Ajtón kívül I—II) közvetítőjévé válik, ráadásként a térteremtés hatásosan (és ritkán) alkalmazott eszköze. Probstner János tárlata a példa, mennyi tragédiával, kegyetlenséggel, barbársággal telítődhetnek az „újromantikus gesztusok", s hogyan szerveződhetnek végül mégis (erejüket megőrizve) izgalmas, fegyelmezett alkotássá — ha tetszik, egy szoba falán.

Probstner János: Ajtón kívül.

Károlyi Júlia

lold eladó Kecskeméten, a Felsőszéktó 33. szám alatt. 19763

bam személygépkocsi eladó. Érdeklődni: Soós, Hajnal u. 37. 74

Munkaalkalom

A KALOCSATEJ a Kalocsakörnyéki Agráripari Egyesülés Tejüzeme azonnali belépéssel felvesz férfi és női munkaerőt az alábbi munkakörök betöltésére: művezető pasztőrös, tejátvevő, mosóközpont-kezelők, termékgyártó, csomagoló, gépi ládamosó, anyagmozgató. Korszerű szociális létesítmények várják a dolgozókat. Kereseti lehetőség 3000—Ft-tól 6000 Ft-ig. Szakképzetlenség esetén betanulási időt biztosítunk. Jelentkezés személyesen az üzemben, vagy a 47-es telefonon Molnár Istvánné munkaügyi vezetőnél. Címünk: Kalocsatej a Kalocsakörnyéki Agráripari Egyesülés Tejüzeme Kalocsa, Miske út (a honvédségi mosoda mögött. 1041

KECSKEMÉTI MEZŐGÉP Vállalat keres adóelszámolási ügyekben jártas munkavállalót. További feltételek megbeszélése személyesen. Telefon: 22-233 151. 1203

HUNGAVIS

FIGYELEM! GYES-en lévők és szabad idővel rendelkezők! Kiemelt kereseti lehetőség mellett, baromfidarabolás, csomagolási munkákhoz, napi 4 órás munkaidőben alkalmaz a Kecskeméti Baromfifeldolgozó Vállalat dolgozókat. Gyermekfelügyeletet biztosítunk. Jelentkezés a vállalat munkaügyi osztályán, Kecskemét, Ceglédi út 7—11. 1945

PARKETTAGYÁRTÓ V
bi munkakörök betö
munkavállalókat: gé
tergályos, élező, fai
kás, erősáramú villany
nyomású gáz- és olaj
autódaru-kezelő, targ
gonrakó, portás, takar
női és férfi betanított
zetés megegyezés szer
zés: Parkettagyártó Vállalat munkaügyi osztály, Kecskemét, Halasi út 10. 2030

KECSKEMÉTI Ipari Vállalat pályázatot hirdet főkönyvelői munkakör betöltésére. Feltételek: közgazdasági egyetemi végzettség, 5 éves ipari üzemi gyakorlat. A pályázatokat részletes önéletrajzzal együtt a hirdetés megjelenésétől számított két héten belül „B kategória 254525" jeligére a kecskeméti Magyar Hirdetőbe kérjük. 2047

ÉBKM Vízmű Vállalat Szennyvíztelepe felvesz kertészeti segédmunkásokat. Jelentkezés helye: ÉBKM Vízmű Vállalat Szennyvíztelepe, Kecskemét, Mindszenti út 10. 1976

AZ ALFÖLDI TÜZÉP Vállalat felvesz bérelszámolót és SZTK ügyintézőt. Jelentkezés Kecskemét, Nagykőrösi u. 32. Munkaügyi Osztályon. 2046

KÖZÉPMAGYARORSZÁGI Pincegazdaság felvételre keres autószerelő, mezőgazdasági gépszerelő, autóvillamossági szakmunkásokat jó kereseti lehetőséggel. Jelentkezés: Kecskemét, Kiskőrösi út 12—14. sz. alatt a gépjárműjavító műhely vezetőnél. 1200

burkoló, épületasztalos szakmunkásokat, és betanított munkásokat, férfi és női segédmunkásokat. Vidéki dolgozók részére munkásszállás vagy naponkénti hazaszállítás biztosított! Jelentkezni lehet DUTÉP Házgyár Munkaügyi csoport Kecskemét, István király krt. 2049

A KISKUNFÉLEGYHÁZI Városi Tanács Költségvetési Üzeme felvesz: — közép-, vagy felsőfokú munkaügyi végzettséggel rendelkező gyakorlott munkaügyi vezetőt; — építőipari kivitelezői gyakorlattal rendelkező üzemmérnököt, technikust építésvezetői és műszaki ellenőri munkakörbe; — felveszünk továbbá fűtés- és melegvízszolgáltató részleghez tmk-s szakembereket; — kézi úttisztítót. Jelentkezés az üzem munkaügyi vezetőjénél, illetve az üzemvezetőnél naponta 8.00-tól 16.00 óráig. (Kkfháza, Kilián Gy. u. 2.) 1320

A KEREKEGYHÁZI KOSSUTH Mg. Szakszövetkezet felvesz kertész és műszaki végzettségű üzemmérnököt. Fizetés a 25/1983. (XII. 29.) MÉM. sz. rendelet alapján. (B. kategória) Jelentkezés Termelési elnökhelyettesnél, Kerekegyháza, Ságvári u. 11. Telefon: 138. 2029

ÉPÍTKEZŐK FIGYELMÉBE!

A Bajai Építő- és Építőipari Vállalat Építőanyagipari Osztályán (6500 Baja, Gránátos u. 2.)

transzportbeton-rendeléseket felveszünk, helyszínre szállítással

B 70—10	724— 811 Ft/m³
B 100—10	786— 878 Ft/m³
B 140—10	907—1005 Ft/m³
B 200—20	1005—1121 Ft/m³
B 280—20	1125—1261 Ft/m³
B 350—20	1231 Ft/m³

A megjelölt minőségből megrendelhető 0,8 m³ vagy ennek többszöröse. Megfelelő igény esetén szombati napokon is keverünk, külön megegyezés szerint.

Ügyintéző: Vizmeg Istvánné.

Telefon: 12-440.

1971

AZ ALFÖLDI TÜZÉP VÁLLALAT

bontásra versenytárgyalást hirdet

a Rákócziváros 28. sz. (volt Vujovics-féle 140 m² alapterületű) téglaépületre.

Indulási ár: 80 000 Ft.

Jelentkezni írásban, az Alföldi TÜZÉP Vállalat,

Kecskemét, Nagykőrösi út 32. sz. alatt,

fejlesztési osztályon lehet 1984. július 15-ig.

1371

SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Probstner János
PETŐFI NÉPE
1983 DEC 24
Grafikus, keramikus

1021

MŰVÉSZPORTRÉ

Nyomot hagyni magunk után

(Walter Péter felvételei)

Probstner János

(Tíz éve él Kecskeméten.)

1

Azért jöttem Kecskemétre, mert nyitottnak éreztem a várost: az utcáit, a tereit, a vezetőit, a polgárait — jellemzőnek tartom, hogy amikor végre lakáshoz jutottunk, értesítettek a nagyáruházból: náluk vásároljunk — úgy éreztük, befogadnak.

A pezsgés, az újjászületés korszaka volt, s mintha mindenre jobban odafigyeltek volna. Ha támadt egy ötleted, nem azt mondták: „jó—jó, de...", hanem a válladra csaptak, felkiáltottak: „érdekes gondolat, szerinted hogyan lehet megvalósítani?" Tíz éve nemcsak lehetett, kellett is álmodozni, ma — bizonyára a gazdasági helyzet romlása miatt — a legbölcsebb elképzelést is meg kell indokolni; ma már én sem álomvilágért lelkesedem, hanem számításokat teszek mérlegre.

Bölcsül az ember.

2

Papnak, tanárnak, bírónak, politikusnak, művésznek csak döntőképes korban mehetne az ember: ezekhez a hivatásokhoz bölcsesség, tapasztalat, hit kell; az élet élhetőségének a hite — úgy is mondhatnám, hogy a fölismert szükségszerűség tesz művésszé; engem az tett.

Amikor a stúdiót megálmodtam, az EMBER volt a célom, nem a művész. Ha az alkotó ember jól érzi magát nálunk, akkor művészként is helytáll — belső etikája késztetésére.

Minden korban meg kell találni magunkat, meg kell felelni a kihívásnak — ezért született, ezért születhetett a stúdió: egyedül kevesebb vagyok, mint többen —, s az alkotások ma már engem is védenek. Ahogy én látom, a stúdió az egyes emberre kötött; egyszerre kórház, szálloda, továbbképző, család és otthon — maga az élet; mert az alkotáshoz élet kell.

3

Az az út, amit a megye ebben az évtizedben megtett, országosan is egyedülálló. Művésztelep ott alakul — ezt tanítja a történelem —, ahol a körülmények, és különösen a vezetők, megfelelőek.

A legjobban attól féltem a stúdiót, hogy akadémikussá válik, olyan megkövült példa lesz, amihez viszonyítani —, és viszonyulni — illik. Rettegek attól, hogy megmerevedik: mert akkor meg is hal.

Most még úgy látom, s stúdió nem tudja befejezni önmagát, és ugyanakkor egy ponton túl nem fejleszthető — de éppen odáig kell fejleszteni, megtalálva az optimális mértékét. Aki ezt nem találja meg, emberként és művészként is kudarcot vall — ezért egyszerűen nem engedhetjük meg magunknak a beledicsőülést. Eötvös-diákként végeztem, naponta olvastam a jelmondatot: „Kit nem hevít korának érzeménye, szakítsa ketté lantja húrjait". Hát engem hevít, igenis hevít a korom; próbálok érzéseinek megfelelni.

● **Probstner-grafika a bajai Téli Tárlatról. Negyvennyolc kiállító közül ötöt díjaztak. Rajzaiért Probstner Jánost is.**

4

Ahhoz, hogy alkothass, az életet kell megérteni. A világot. Az országot. Az időt. A családot. Felfűzni őket egy olyan valamire, amiben állandók is vannak — nem hiszem azt, hogy az ember nem felelős önmagáért; nem hiszem, hogy akár a névtelen munka is beleivódik a porba, ezért a kortárs sors-vállalásával közelítek mindenkihez.

Humanista vagyok, humánum belső lényegének azt érzem, hogy talentumával ki-ki felelősen gazdálkodjék — nincs emberi értelem önmegvalósítás nélkül. Néha, ékszert kívánva, az ember unottan felrúgja a drágakövet a földön. Le kell hajolni érte? Ki kell csiszolni? Ez a Feladat! Lehet egy faluban is forradalmat csinálni, nemcsak Párizsban; ott és akkor jelentősége mindenképp a párizsi mércével mérendő; amikor hivatalnokkal perlekedem egy irodában — Dantonnal polemizálok.

5

Ha stúdióigazgatóként jól dolgozom, végül is mindegy, hogy emiatt a végelszámoláskor eggyel kevesebb mű lesz az enyém. A stúdió maga is alkotás.

Hol van Probstner, a művész? A fűben, a fában, az épületben, a közgyűjteményben. Miért, a takarítónő nincs benne a gyár termelésében? Melyik a jobb alkotó? Aki festett három rossz képet, vagy aki ültetett két fát, amelyik kétszáz évig ad árnyékot? Amikor szép épület mellett megyek el, barátomnak érzem a tervezőjét, az építőjét: nekem alkotott gyönyörűt; élvezem munkáját — a koromban gyönyörködöm.

6

Nem várom el, hogy mindenki értsen. Vagyok ennyire bölcs. Hibázok? Jogos kritika érhet. Az embereket a lehetőségeikhez kell mérni, mert ez a cselekedet mércéje: mit és mennyit tesznek meg abból, amit és amennyit képesek volnának megtenni. A barbársággal, az értelmetlen önzéssel nem tudok mit kezdeni, akárcsak a felelőtlenül elvállalt pozíciókkal. Nem hiszek abban, hogy lehet kultúra nélkül élni, az emberélet teljességére törekszem.

Az inten kicsivel többel áldott meg, amennyi ehhez az igazgatáshoz kell. Túl a kerámián marad a papír: a kétszemélyes küzdelem. A rajz: intimitás, önmagam igazolása, hogy alkotóképes vagyok.

Ma úgy érzem, tettem annyit, hogy jogom lenne elmenni állami ösztöndíjjal egy évre úgy alkotni, hogy ne várjanak tőlem semmit — mert az elvárások nélkül is meg kell felelnem a belső kihívásnak.

7

A stúdióban fel vagyok készülve arra, hogy, ha olyanok lesznek a körülmények, virágcserepet kell gyártanom.

Igyekszem majd a világ legjobb virágcserepét gyártani.

De vérig sértve tiltakozom ez ellen mindaddig, amíg kultúrát is csinálhatok.

Nem alázna meg, ha egyik napról a másikra nem a művészetből kellene eltartanom magamat: az eszményem a reneszánsz műhely, ahová konkrét céllal tér be a Mecénás, s az én dolgom az, hogy kívánságát a lehető legművészibben váltsam valóra, s ha ezt teszem ő is jól jár — nem születtek volna meg a tárgyaim, a stúdió, ha ebben nem bíznék — ha nem ebben bíznék — a kerámia az egyik legellenállóbb anyag, s mi nyomot hagyunk magunk után. Ez a legfontosabb, ezt elérni, az élet adta bármely területén. A bolti eladó is nyomot hagy az emberekben, ha jól végzi el azt, amit vállalt. Nem minden ember művész, de ez nem azt jelenti, hogy kevesebb, aki nem az. Aki megfelel a vállalt feladatának, aki megteszi amire képes, aki képes nyomot hagyni maga után: ez az én eszményem, az önmagát alkotó EMBER.

Szeptember tizedikén volt negyvenéves. A Nemzetközi Kerámia Kísérleti Stúdió alapítója és művészeti vezetője, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének területi titkára, stúdióját képviselve egyike annak a néhány magyarnak, aki tagja az AIC-nak, a Nemzetközi Kerámia Akadémiának.

A legtöbben „Jánosnak" szólítják. A szakmában ő a csupa nagybetűs PROBSTNER.

Probstner János.

Ballai József

Otthon gyertyafényben

A szépen feldíszített karácsonyfa, az égő gyertyák, az ajándékcsomagok csak kellékei az ünnepnek. „A lényeg az sohasem látható" — közvetíti a Kis Herceg Saint-Exupery szavait. A „lényeg" a karácsonyi ünnepen is a szívben kell, hogy lakozzék: a szeretet, egymás tisztelete, megbecsülése, a békesség, az örömszerzés képessége. Ha ezek az érzések megmoccannak az emberben, vagy csak a sóvárgás szakad fel a lélekben megélni, átérezni az ünnepet, máris értelmet kap az ajándékozás.

A kecskeméti pedagógus gyermekotthon kétszázhúsz kisebb és nagyobb lakója a kedden este megtartott ünnepségen megérzett és megértett valamit ebből a lényegből. A szeretet sugárzásából, amit a karácsonyi gyertyák fénye; a közös örömből, amit a süteménnyel megrakott tál körbekínálása jelképezett.

Adni egymásnak: szépen elmondott verset, tiszta csengő hangon megszólaló éneket. Bátorító mosolyt, együttérző szót...

A gyerekek ezzel a hangulattal szívükben már hazamentek. Ki a szüleihez, ki nevelőszülőkhöz, ki rokonokhoz. Az ünnepről Straszer András képriportja állít maradandó emléket.

N. M.

● Utolsó rendezői utasítás, s kezdődhet az ünnepi műsor.

● Baba-vizit. A csomagból előkerülő ajándékokat szemlélik a kicsinyek.

● A csomagolópapírról lepergő aranyporral „sminkelik" egymást a nagylányok, Szakáll Eszter és Holcsik Irén.

● Egy kis pusmogás, szigorúan csak titkokról! Bátorfi Edit és Juhász Vera megbeszélnivalója nem tűr halasztást.

● Szabó Magda tanárnő körbekínálja a süteményes-tálat Haskó Mártinak, Deák Évának és Závodszki Nórának is.

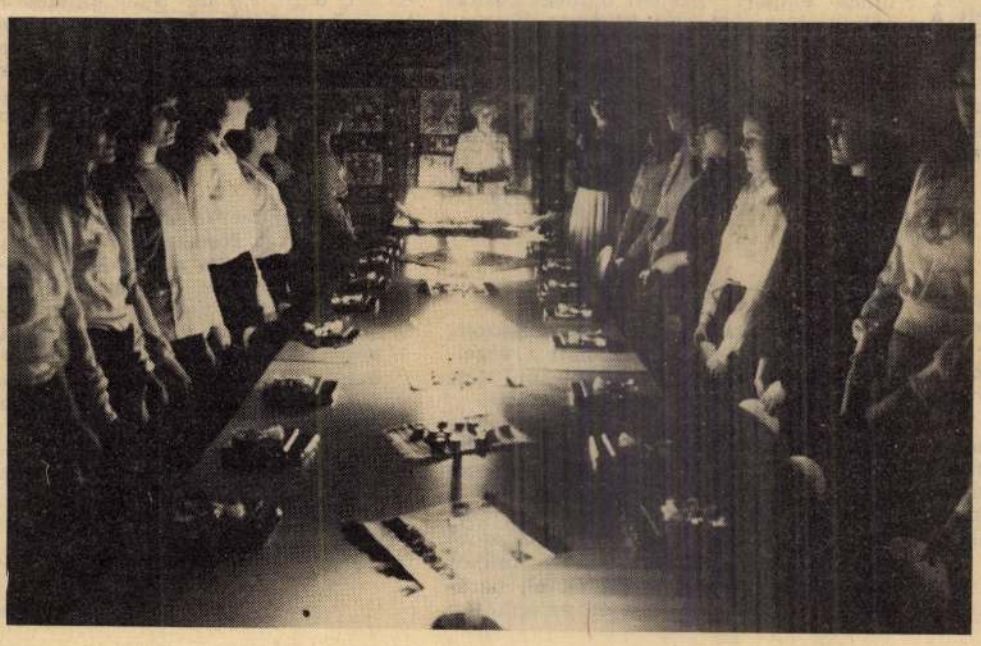

● A fiúk az autót pártfogolják...

● A nagyobbak, az egyes tanulócsoport tagjai az égő gyertyák meghittséget sugárzó fényénél.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

VALÓSÁG

1961 MÁR

1021

Ráfael Győző: Kompozíció

Rafael Győző

című könyve befolyásolta a legmélyebben, melyben Merleau-Ponty azt fejtegeti, hogy egy forradalmi párt ellen mindenféle opozíció objektív értelemben árulást jelent. Sartre legmélyebb személyes élménye, a német hadifogolytábor, Franciaország megszállása, a „földalatti élet" ugyancsak hozzájárult gondolatvilága kialakulásához. A lighanem itt alakult ki az a meggyőződése, hogy a szabadság igazi formái az „összeesküvő csoportokban" jönnek létre, nem pedig a jogbiztonság vagy a demokratikus formaságok segítségével, melyek közül elsősorban a parlamenti választásokat semmire sem becsüli. A tudatos, cselekvő csoport számára az egyetlen út a szabadság megvalósításához, ezért igenli a totalitárius uralmat, ha az a forradalom nevében jön létre. Sartre szerint egy forradalmi államnak minden kísérletre joga van, s kísérleteit az ellenséges külvilággal szembeni szükségszerű védekezésként kell megítélni, tehát mindig az ilyen jellegű államok belső logikája szerint. A polgári államokat ugyanakkor csak hibáik és bűneik alapján lehet megítélni, mert eleve ellenpólusai az átalakulásnak, melyet csak erőszakos, általános

nál, mé
nista re
nem leh
mint a
leau-Po
marxizm
közelede
nak pél
sajátság
sem sza
must, ug
a párthc
korlátoz
radoxna
kitart m
kívüli baloldali értelmiség számára nincs más út, mert aki a pártot kívülről bírálja, anélkül, hogy azonosulna a céljával — akár akarja, akár nem — antikommunista. „Az antikommunisták pedig kutyák — jelenti ki Sartre —, és ebből nem engedek."

Eszmeileg talán egyértelműbb, de érzelmileg-művészileg még jelentősebb volt Sartre kapcsolata és szakítása Camus-val. Emberileg vele élt a legszorosabb közösségben, ő vezette be az ellenállásba, az ő művészetét becsülte a legtöbbre. Amikor azonban Camus-val szakított, voltaképp olyan

Probstner János, szobrász

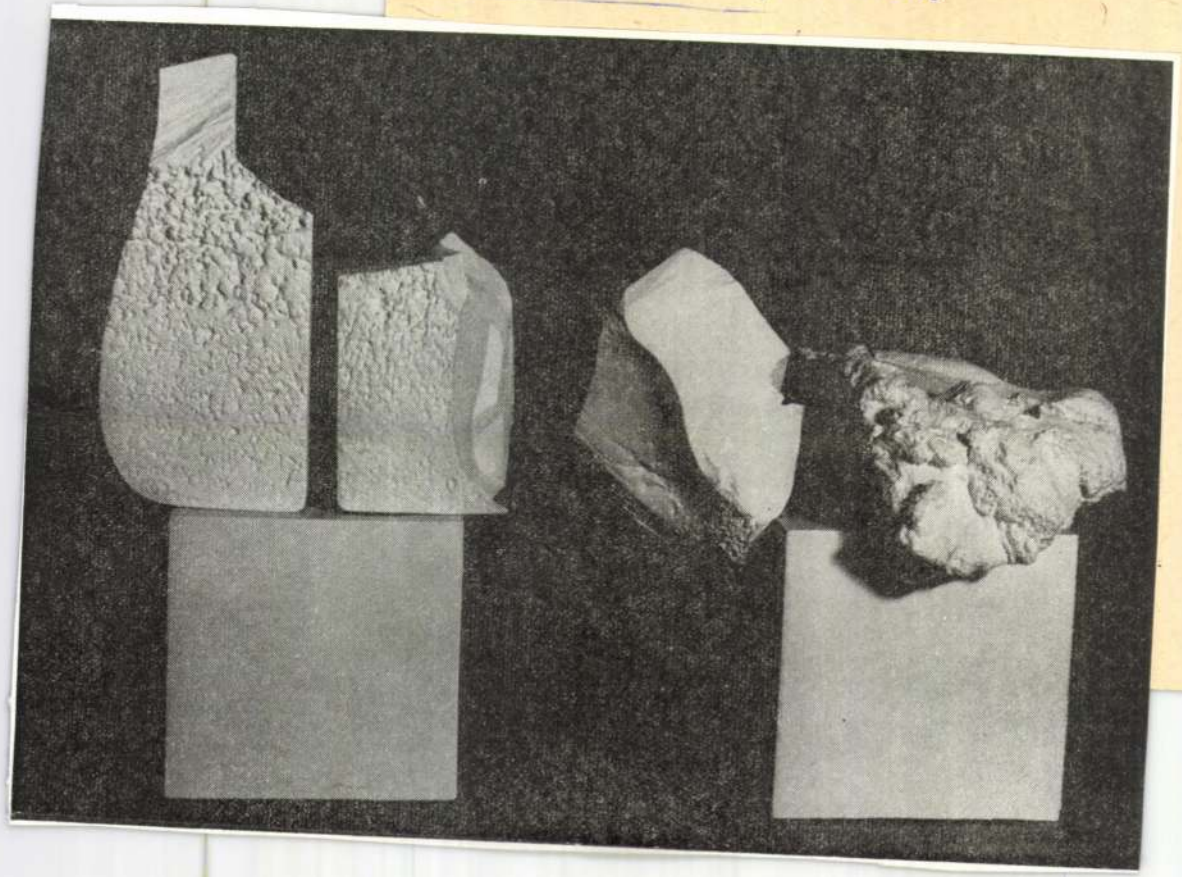

61.

XIV /2

mindörökké,
ámen.

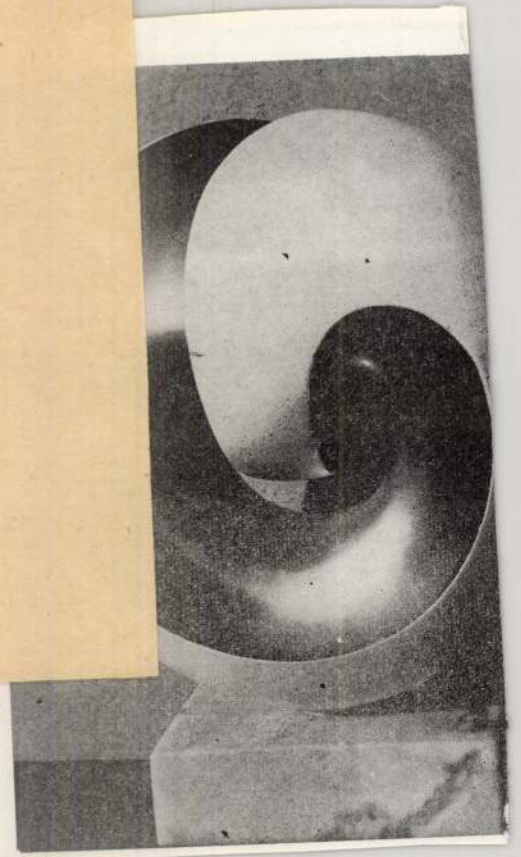

1979.III.2.Televizió 17.35
Dél-Alföldi krónika

- Márciusban önálló kiállitással megnyitják a kecskeméti Kerámia studiót. Egy év telt el a próbaüzem óta. Az alapgondolattól a megvalósulásig, mindössze négy év. Ritka dolog ez. Mi volt azalapgondolat és hogyan sikerült ilyen gyorsan megvalósitani. Provszner János a kecskeméti Kerámia studió vezetője.

- Az alapgondolat messze kell kezdenem, hogy nem annyira messze 4 évvel ezelőtt, amikor idekerültem a városba, és a szakmámmal kapcsolatos bizonyos ellentmondásoknak én is vergődtem

geteg nagyszerü anyag áll rendelkezésünkre, jó technológiai föltételek, amivel igazán játékosan készülhetünk erre a feladatra.

- A saját önálló mühelyében ezt nem tudná tehát megcsinálni.

- Hát nem tudnám megcsinálni. Sajnos egyéni mühelyekben ilyen szintet nem lehet produkálni, amit studiókba, vagy szimpozionon, igy például Kecskeméten. Igazán nagyon jók a feltételek nyugalom van, nagyszerü könyvtár, jó anyagok és masinák, most már csak dolgozni kell.

- Azide jövő müvészek pályázat utján érkeznek. Ez annyit jelent, hogy mindenki, aki a kerámia müfajával dolgozik elvileg pályázhat a studióba. Gyári tervezők, nem gyári tervezők népmüvészek, vagy diplomás szövetségi tag, tehát mindenki, aki ebben a müfajban dolgozik, vagy akar valamit csinálni pályázhat. A studió három alaptémába indit állandóan, minden évben meghatározottan, egyik a funkcionális kerámiában, ez aztjelöli, hogy a studió meghatározóan olyan feladatokat kiván elvégezni, amelyik elsősorban használati kerámiák területén van, emellett konkrét épületekhez kapcsolódva valósulhatnak meg alkotások, a harmadik témakör pedig a kisérlet.

- Csertő Lajos Dunaujvárosból érkezett ide a studióba. Mi készül ittezen a rajztáblán.

- Kemence technológiával foglalkozom egy uj kemencét egy uj kemence épitési módot próbálunk ki, amellett égetési technológiát és a studió programjából a korház ivókut problémáját próbálom megoldani.

- Hisz abban, hogy a tervei viszontláthatók majd.

- Hát remélem, hát csak ugy van értelme.

- Kroszner János kerámikus is. Nem megy eza szervező munka az alkotómunka rovására.

- De, pláne most. De vannak tipusok és gondolkodásmódok, vannak emberek, akik a közösségi munkában találják meg a saját maguk kibontakozását, én a studiót magát és a létrehozását magát is alkotásnak tartom. Ezért csinálom nagy szeretettel és tényleg szivvel lélekkel. De azt hadd jegyezzem meg, hogy az itt felhalmozódott tudás lehet, hogy elcsuszik, bizonyos idővel és a saját kiállitásom várat magára. De az itt halmozodó tudás mindenképpen már az én tudásom része is. Tehát nem érzem csorbulva saját müvészi kibontakozásomat, kétségtelen, hogy aki ilyen munkát vállal magára annak bizonyos értelemben egyéniáldozatokat kell hozni, amennyiben ezt egyéni áldozatnak érzi, én nem.

ennek a nehézségei között és itt találkoztamolyan emberekkel, állami és pártvezetőkkel, akik meghallgatva a problémákat és érdeklődtek a problémám iránt eleve fölvázoltam nekik, hogy a szakmánk felé milyen studió, vagy milyen mühely lenne az ideális. A legnagyobb megdöbbenésemre ezt nem vicces gondolatnak, hanem nagyon is fontosnak tartották és biztositottak arról, hogy ennek az anyagi és gazdasági hátterét megteremtik. Egy együttmüködési megállapodást kötöttünk, a megye a Finomkerámiaipari Müvek és a Népmüvelési Intézet és ebből a hármasnakaz együttmüködéséből lett lehetett egy ilyen studiót szervezni.

- Milyen funkciókat feladatokat vállal és teljesit ez a studió.

- Én ugyérzem, hogy a kisérletező müvészeknek minden korban kötelező érvényü etikai felelősségük volt, hogy a kor megfelelő esztétikai problémájára keressék a választ és ennek megfelelően adjanak is valami választ. Itt érzem a studió legnagyobb lényegét, hogy egy olyan közösséget tudunk létrehozni, ahol több müvész együttdolgozásával, megbeszélésével itt hónapokig élnek együtt a müvészek, fölvázolják, egymásnak elmondják azokat a müvészetiproblémáikat amit esetleg a saját müveikről, vagy gyári körülmények között nem tudnak megoldani, itt viszont ezeket az elképzeléseket segitik elő. Mi inkább példákat szeretnénk adni, hogy hazamenve akár a gyárba, akár mühelybe még igényesebben dolgozzon és ezeket a feladatokat ne felejtse el és visszajöve 1-2 év mulva még magasabb szinten oldja mega studióba is. Ebben látom a studió elsődleges társadalmi funkcióját és kötelességét.

-Mi mindent biztosit a studió az ide érkező müvészeknek.

- Hát biztosit alapanyagot, biztosit ösztöndijat és bentlakást, egy nagyon esztétikus épületben, ami hangulatában is kifejez valami müvészi környezetet, másrészt pedig olyan szakkönyvtárt a Népmüvelési Intézet jóvoltából, amely semmilyen magán lakásban, vagy mühelybe nem található meg , eddig 150 ezer forint értékü a könyvtárunk, évi 23 ezer forint értékbenjár a világ minden tájáról szakfolyóiratok.

- Azelső fecskék, illetve ösztöndijasok egyike Polgár Ildikó kerámikus. Astudió által megadott programok közül melyiket választotta.

- Diszkut, falikut ovodába.

- Ezmilyen lehetőségeket ad önnek.

- Számtalan lehetőséget, gondolom, hogy ez amugy is rejlik az ovoda szines lehetőségeibe, de rejlik itt abban is, hogy ren-

Probstner János, kerámikus grafikus

13.

XXVIII/18

VADAS JÓZSEF:

Cserepek

Ismét jó a magyar kerámia. Érdekes és változatos. Kiállítások tanúsítják. Mint az a két tárlat, amelynek az a közös vonása, hogy sem egymással, sem a hagyományos kerámiával nincs kapcsolatuk.

Probstner János a *Helikon Galériában* mutatkozott be. Neve cseng a művészeti ág ismerőinek körében, hiszen egyik fő képviselője a népi — fazekas — hagyományok tudatos ápolását magára vállaló szellemi körnek. Hogy azonban a múlt örökségének tisztelete nem jár feltétlenül megrekedő bezárkózással, azt a kecskeméti Kerámia Stúdió vezetőjeként kifejtett tevékenysége mutatja. A stúdió — nem árt tudni a sablonokban gondolkodóknak — a szabad kísérletezés és a nemzetközi kapcsolatok egyik központja.

Abban tehát semmi meglepő nincs, hogy amit most Probstnertől látunk, az nem mondható sem magyarkodónak, sem konzervatívnak. Kutató és eleven művész produkciója. Annál váratlanabb, hogy Probstner nem kerámiákat, hanem rajzokat állított ki. Grafikákat, amelyeknek — nem lehet eléggé hangsúlyozni — semmi közük a kerámiához. Ahhoz, amit kerámiának tudunk. Edényekhez vagy épületdíszítő elemekhez. Női aktok és arcok jelennek meg nekünk, allegorikus alakok, zömmel itáliai emlékek reminiszcenciájaként, hiszen alattuk ilyen címek olvashatók: Forum Romanum, Palazzo Farnese, Róma. Abbamaradó, majd erőteljesen újrahúzott vonalak nyomán rajzolódnak ki nekünk ezek a magukba forduló tekintetükkel is beszédes alakok. A keresés nem bizonytalanságot, hanem töprengést takar. Meditációt és rezignációt. Mindkettő a merengés lélekállapotáról vall. Ez már ismerős élmény, benne az a Probstner mutatkozik meg, aki lelkiismeretes elmélyültséggel tárta fel edényeiben a régiek áhítatát a ma emberének. Igaz, ezeken a lapokon, ezúttal maga a vágy fogalmakon, ezúttal maga a vágy fogalmazódik meg. A rajzokban már nincs semmi praktikum; egy olyan ember keserűen illékony vallomásai a képek, aki nem tud és nem akar az elődök nemes-veretes nyelvéről lemondani.

Thury Levente a Lajos utcai *Budapest Galériában* szerepelt a munkáival. Az ő neve szintén jól ismert keramikus berkekben, ha más alkat is, mint Probstner. Thury már jó ideje azon munkálkodik, hogyan lehetne a kerámia műfaji korlátainak feloldásával új kifejezési formákat lelni. Úgy is, mint a szakma egyik szervező egyénisége, úgy is, mint annak a társaságnak a prominens tagja, amelyik néhány éve Vonal címmel feltűnést keltő kollektív kiállítást rendezett.

Váratlannak tehát éppenséggel nem tekinthető, hogy Thury most szobrászként jelentkezett. Az azonban, korábbi munkáinak ismeretében, érdekes, hogy szakított a műfajával. Nem különálló kísérletekat, hanem egyetlen összefüggő művet mutatott be a galéria boltozatos pincéjében. Női testrészeket, nagy méretben, mintha igazi szobor volna; részben hosszú pálcikák végére biggyesztve egészen kicsiben, miniatűrként. (E redukció ellensúlyozására és egyúttal tudatosítására, nagyítót adott a nézők kezébe.)

A művész a *Gólem* címmel értelmezi bemutatóját. Találóan. Mint a katalógus-előszó is írja: a gólem egy kicsit Góliát, hatalmas lény, a Biblia szerint pedig lélek nélküli test. Thury Levente művei láttán mindkét magyarázatra gondolnunk lehet. A kiállítás fő attrakciója a besítése; a nagyítás ugyanis azt hivatott érzékeltetni: puszta porhüvelyek vagyunk. Thury mintha arra gondolna, hogy lélek nélküli rotemberek tevékenykednek körülöttünk a világban.

Probstner és Thury egyaránt főhivatású keramikus. De ez is kevés ahhoz, hogy a rajzok és a szobrok között összehasonlítást tehessünk. Mindkét produkciót a maga műfajában kell megmérnünk. Így derül ki, hogy Probstner tárlata az erősebb. Ezek a rajzok (különösen az attraktív elemekkel zsúfolt mai magyar grafikában) nemcsak kivételnek, hanem kivételesnek is tekinthetők: őszinte dinamikájukkal és érzelmi kultúrájukkal. Thury installációja érdekes ugyan, de elsősorban atmoszférikus, jól illik a szép pincéhez. A látomás ihlete halvány benne. A jó alapötlet mögött elmosódnak — nem kellően kimunkáltak — a részletek. A kompozíció elemeire esik. A cserépből (ami az égetett agyag) így lesznek cserepek.

, amelyek új, eddig még a szak-
nemismert anyagot tárnak fel.
t terjedelme 2-3 nyomdai ív le-

ült pályamunkákat 1984. novem-
ll eljuttatni a Magyar Irodalom-
irsaság címére . . ."
tt tartottam a pályázati felhívás
, még kedvem volt a részvétel-
e?: elvégre koranyugdíjas va-
et magam osztom be, rászánom
hat-hét hónapot; Pécs irodalmi
ozgalmairól különben is vannak
emlékeim: mondjuk, négy hó-
om magam a könyvtárba, levél-
almi múzeumba, mert ugyebár,
atáson alapuló, dokumentált fel-
zükségeltetik; ehhez napi négy-
endő lesz; azután, mivel lassú
vagyok, két-három hónapot a
javításra, gépelésre fordítok;
négy-öt óra munkával csak ösz-
n azt az ötven-hatvan gépelt la-

yázati felhívás így fejeződött be:
íj 6000 Ft
íj 4000 Ft
3000 Ft."

Ne legyünk álszerények: a III. díjat talán
meg is nyerhetném. Ez havi bontásban 500
forintot jelentene.
Csakhogy nekem három gyermekem van.

A legalsó lépcsőfok

Ki gyakorolja a legalacsonyabb rangú fröi
művészetet. Az a meseíró, aki régi leporel-
lók fölfrissítésével foglalkozik. Röviden: a
leporelló-leporoló.

iszem. Madame
tt volna egy ten-
tságaival is. Volt
ivárba jövök, ha
yelni kívánja a
tben, és kioktat

kininporszáraz, keserű, morózus, kedélybe-
teg, sőt búskomorságra hajlamos férfi, aki a
prenatálisan diagnosztizált Potter-szindró-
ma kutatása terén sokat tett az emberiség
üdvéért — megkapta a Honthy Hanna-díjat.

Gyakorlat teszi

Kiskunfélegyházi sokat ír. Egyre többet.
És minden írásával félreérthetetlenebbé te-
szi, hogy abszolút tehetségtelen.
Dilettantizmusa lapról lapra, sorról sorra,
betűről betűre jobban kiforr. Hiába, gyakor-
lat teszi a dilettánst is.

s pozícióra. Nem
iniszter, nagykö-
rigazgató, főszer-
yanis, hogy a tár-

MÉSZÖLY DEZSŐ:

Intés a főkolomposoknak

MAHIR MAGYAR HIRADÓ SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Probstner János kerámiai és grafikusművész

1984 MÁJ 9

PETŐFI NÉPE

1021

Probstner-grafikák a fővárosban

A fővárosi Helikon Galériában is bemutatkoztak a Probstner-grafikák. „Rajzi világa érzelmes, közvetlen, bensőséges, sőt romantikus — írta kiállítása katalógusában Sümegi György. — Mégpedig abban az értelemben — folytatta —, hogy tudatosan vállalja a primer szépség, a harmónia, a személyesség igényét és élményét, melyek őszinte megmutatása ma önmagában is figyelemre méltó."

A kecskeméti Nemzetközi Kerámia Kísérleti Stúdió vezetőjének „kirándulása" a grafika világába jó visszhangra talált a közönség körében épp úgy, mint a szakmában. Az Élet és Irodalom legutóbbi számában Vadas József hívta fel az olvasók figyelmét a lapunkból már többek számára ismerős képekre. „Abbamaradó, majd erőteljesen újrahúzott vonalak nyomán rajzolódnak ki nekünk ezek a magukba forduló tekintetükkel is beszédes alakok." „A rajzokban már nincs semmi praktikum; egy olyan ember keserűen illékony vallomásai a képek, aki nem tud és nem akar elődök nemes-veretes nyelvéről lemondani."

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett férjem, édesapánk, apósunk, testvérünk, nagyapánk

SZABÓ JÁNOS

Lászlófalva-Felső 158. sz. alatti lakos életének 80. évében súlyos betegség után máj. 5-én elhunyt. Temetése f. hó 10-én negyed 3 órakor lesz a kecskeméti Köztemetőben. A gyászoló család. 2284

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett fiam, édesapánk, apósunk, nagypapánk, testvérünk

KOTHENCZ SÁNDOR

Jakabszállás, II. ker. 49. sz. alatti lakos életének 54. évében súlyos betegség után elhunyt. Temetése f. hó 10-én csütörtökön du. fél 4 órakor lesz a jakabszállási községi temetőben. A gyászoló család. 2286

Fájdalommal tudatjuk, hogy

RÁCZ DÖME

Kecskemét, Szélmalom u. 20. szám alatti lakos életének 86. évében május 7-én csendesen elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatásának időpontját később közöljük. Gyászoló család. 2283

Fájdalommal tudatjuk, hogy

MIHÁLYI JÓZSEF

cipész

f. hó 4-én, 83 éves korában elhunyt. Temetése f. hó 11-én, negyed 3 órakor lesz a kecskeméti Köztemetőben. A gyászoló család. 19212

Tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy

FORCZEK JENŐ

Jakabszállás, Tavasz u. 13. szám alatti lakos, 59 éves korában elhunyt. Temetése f. hó 10-én, 16 órakor lesz a jakabszállási temetőben. Minden külön értesítés helyett. A gyászoló család. 19219

Fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy

MEDGYESI FERENC

nyugalmazott zászlós

rövid, súlyos betegség után, május 5-én elhunyt. Temetése katonai tiszteletadással f. hó 10-én, 15 órakor lesz a kecskeméti Köztemetőben. A gyászoló család. 19208

Köszönetnyilvánítás

– De mivel hívják föl például annak a gyári munkásnak a figyelmét, aki – mondjuk – a kerámiaipari bi- és triennálékat nem nagyon látogatja, az üzletekben viszont alig talál egy ízléses – vagyis „művészi" üzenetet hordozó – csészét?

– Ez a stúdió azért is van, hogy találjon. Lehet, hogy öt év múlva, lehet, hogy tíz év múlva, de ebből csésze is lesz az üzletben – olyan szintű, ami most még csak álomnak tűnik. A mi tehetségünktől és ügyességünktől is függ, hogy a gyárak példánkat követve átállnak-e valami másra. Ehhez föl kell mutatni valamit, ami jelzi, hogy ez a stúdió az egész társadalom számára értékes. Ez a stúdió felfogható úgy is, mint egy művészeti kutatóintézet. A gyári tervezőnek itt megpróbáljuk megadni azt az alkotói szabadságot, amit a gyárak érthetően nem tudnak biztosítani, hiszen termelőüzemek. De el is várjuk mindenkitől, hogy itt valósítsa meg azt, amire szerinte ott a gyárban nincs lehetősége.

– Ahogy láttam, X. meg Y. mint gyári tervező legtöbbször jóval alacsonyabb színvonalú dolgokat produkál, mint amilyeneket itt, ahol szabadnak érzi magát...

– De hát egy gyári tervező azért gyári tervező, hogy ahhoz alkalmazkodjék, ami a gyár lehetősége és a kereskedelem igénye. De ha a stúdió példamutató dolgokat tud csinálni, ha te egy riportban rákérdezel, hogy ezt miért nem lehet gyártani, ha jön még valaki, aki ugyanezt kérdezi – akkor ez egyszerűen közüggyé válik, és egy gyárigazgató egyszer csak azt mondja majd: „Talán meg kellene próbálnunk gyártani!" Ha a művész letesz egy kész terméket, amiről bizonyítja azt is, hogy gyártható, akkor egy kicsit könnyebb a termékszerkezet változtatására rávenni az ettől gazdasági megfontolásból legtöbbször joggal óvakodó gyárat.

– Itt van egy étkészleted. Nem kimondottan hazai fazekas hagyományokra épül. Inkább egy kicsit rézmozsarakra emlékeztet – illetve alapformájában nemzetközi szériagyártásra alkalmas terméknek látszik. Vajon miért tervezted éppen ilyenné?

– Ez a Kiskunsági Nemzeti Park székházába készült. Tudtam, hogy soha nem lesz sorozatban gyártva, de mégis az volt az első szempontom, hogy könnyen gyártható is legyen. Aztán, hogy odaillő is legyen és magyar is legyen. A könnyen gyárthatóság feltétele nemzetközi alapformákat teremt. Ezeken rajta van azonban mindaz, ami egyedivé és a helyhez illővé teszi: a fák, a virágok, a falevelek... hogy mondjam neked ... a gólya, amelyik ott mászkál a Nemzeti Parkban. És mindebből lett valami sajátos egység, valami antropomorf. Ha az alapformákban nemzetközi kapcsolatokat vélnél fölfedezni magyar népi hagyományok helyett, akkor arra is azt mondhatnám, hogy a mi kommunikációs lehetőségeink mellett és az anyag gyárthatósági törvényei, vagyis a funkció nemzetközisége miatt ez természetes. De itt csináltam, a kecskeméti kerámiastúdióban. Bár többnek tartom az új készletemet, amelynél nem vettem elsődlegesen figyelembe a gépileg könnyen gyárthatóság szempontjait.

– Engem nem annyira az érdekel, hogy melyik jobb, hanem inkább az, hogy mindegyik miért éppen olyan, amilyen. – Hogyan vélekedsz a gyárak munkáiról?

– Jó lenne, ha egy tárgy megítélésénél mindig figyelembe vennék az alkotás folyamatának lehetőségeit és magát az alkotó egyéniségét is. A tárgyak szerintem az alkotó emberről beszélnek. Én úgy próbálok megcsinálni egy csészét, hogy az is benne legyen, amit száz év múlva kellene elmondanom – hátha megmarad. De könnyen lehet, hogy azokkal az alkotásokkal, amelyeket ma zseniálisnak tartunk, alkotójuk valaha nem volt egészen megelégedve. Lehet, hogy Leonardo a Mona Lisát másképp akarta megfesteni. Ezt is figyelembe kellene vennünk. Amikor én egy kollégám munkáját látom, mindig arra gondolok, hogy hol lakik, mit csinál, milyen érzelmei vannak, milyen szellemi szinten gondolkodik – soha nem ítélek meg egy tárgyat az ember nélkül.

A stúdióval vállalt feladataim nem teszik lehetővé a játékos, időigényes kísérletezést. De most kaptam az államtól egy római ösztöndíjat hat hónapra, és nagyon várom, mert fáradt vagyok, és jó lenne, ha nem szólna folyton a telefon, és az éjszakák után, amikor végre időm van tervezni, nem keltene föl senki kora reggel – mert itt mindezt vállaltam –, és csak a művészettel magával foglalkozhatnék. Szeretnék megcsinálni egy új készletet – és egy szökőkutat, ide, a város főterére. *(Kecskemét, 1980. január 12.)*

SOMOGYI GYÖRGY

5 Probstner János: Edénykészlet, az I. Kecskeméti Szilikátipari Triennálé díjnyertese, 35 fajta (részlet), kőedény, agyagmáz, 1979
6 Probstner János: Edénykészlet a Bács-Kiskun megyei Nemzeti Park székháza és vendégháza részére, 28 fajta (részlet), kőedény, agyagmáz, 1978
7 Probstner János: Szökőkútterv Kecskemét főterére (pirográfit)
(fotók Somfai)

7

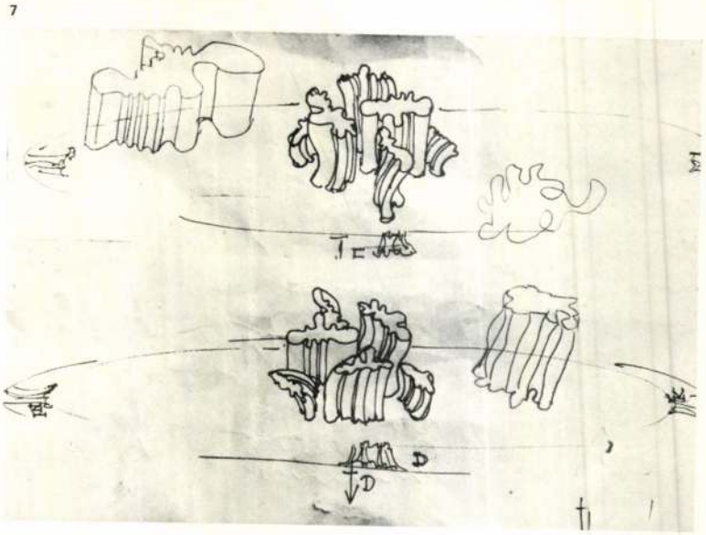

Mesterség – I

Széljegyzet a Kecskeméti Kerámiast

Probstner János

Somogyi György: Tisztességes mesterség.
/Beszélgetés Probstner Jánossal/
MŰVÉSZET, 1980. május - 19. lap.

Miért éppen Kecskeméten települt meg ez a
gyakorlati jelentősége a mesterség szakmai
Tisztázzuk: a hely véletlen adottság; az agy
ható. A Stúdió mindenekelőtt a megyei és a v
éves) művészetpártoló hajlandóságának kös
a keramikus mesterség hazai tökéletesítése
helyt – néhány művész javaslatára – anyag
támogatni.

Köszönet érte. A valódi jutalom – ha ezt e
ben megemlíteni – minden bizonnyal csak az
beérő tényleges szellemi-anyagi „viszontny
A mecénás is kockáztat. De ha ennek a mes
ságait mérlegeljük, belátható, hogy ez a k
impresszionisztikus, csupán az emberi ismer
tett előlegezett bizalom szintjén vállalt kockázat. Egyébként az anyagi és a gazdasági feltételek szerint elvileg 100%-os az értelmes befektetés.

Mit *szeretnének* a keramikusok a Kecskeméti Kerámiastúdióban kipróbálni? Programjuk olvastán azt gondolom: mindent, amit csak ez a mesterség formában és lehetőségben felkínál. „...a művészektől azt várjuk, hogy a Stúdió által javasolt témakörökön belül, eddigi munkásságuk során felmerült műfaji problémák átgondolásával maguk tűzzék ki a feladatokat, melyeket megoldani szándékoznak..." Minden bizonnyal jó, hogy a program ilyen nyitott. Magam ezúttal csupán egyetlen szál mentén gondolkodtam el a mesterség hazai állapotán.

Nincs is szándékomban művészetről szólni. A keramikusságot

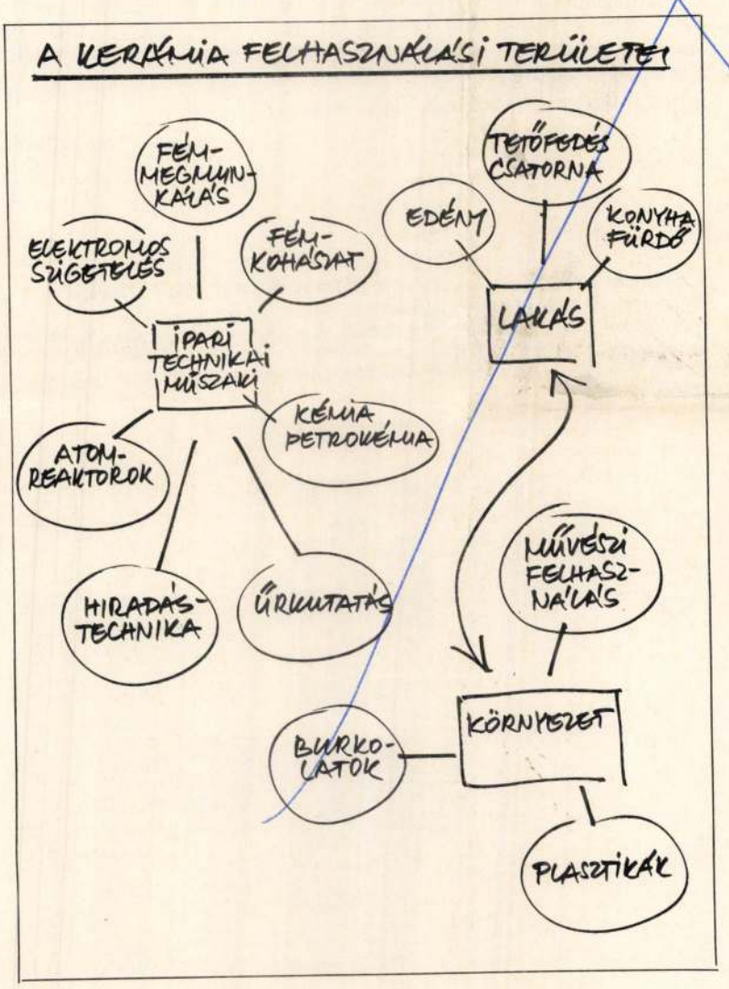

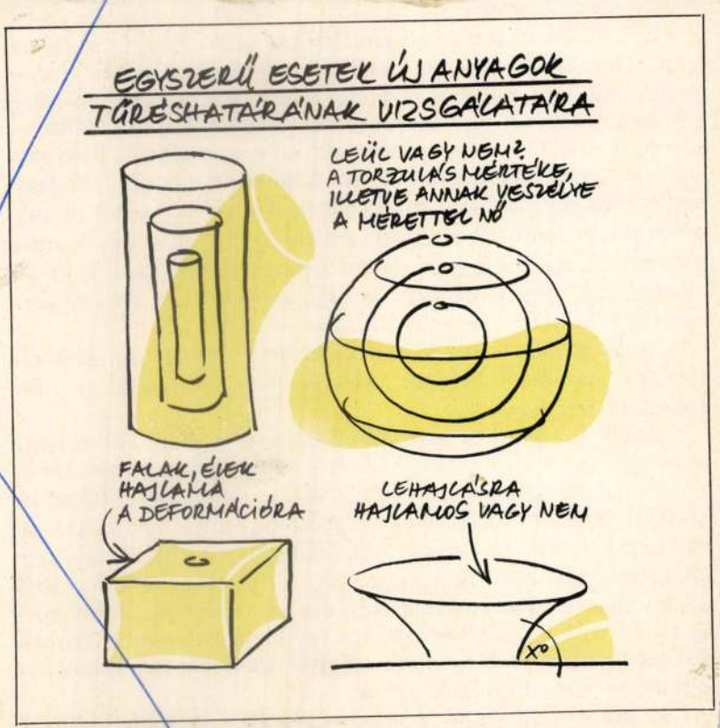

ügyes díszítményeivel és műhelyének jellemző formajegyeivel foglal-
koznak, mintha ez a mesterség érdemben megítélhető lenne pusztán
a minták vagy a mester kézjegyének szintjén. Így mosódnak el a kul
túrtörténeti mélyrétegek összefüggéseinek tényei – a felszín javára.
A terrakotta edények használhatóságát biztosító mázréteget utólag
égetik az edényre (üvegréteg), s a magyar fazekaskerámia történet
tulajdonképpen erre az egyszerű porózus cserépre ráégetett, alacsony
olvadáspontú (általában ólmos összetételű) máz, illetve az arra fes
tett motívumok tetszetős vagy unalmas története.

Az iparos szakmában akad még egynéhány élő anyag, hiszen jó
tudjuk, hogy a teknővájó cigányok is jól megnézték azt a fát, amely
ket nagymosáshoz, disznóöléshez használt teknőikhez kivágtak, de h
egy asztalost megkérdezünk, hogy a hazai erdők melyik fájából m
is lehet vagy érdemes készíteni, számtalan természet adta tulajdon
ságot sorolna elő egy sor más dologgal együtt, ami mind döntő,
megelőzi a mester cirádafaragó fantáziáját.

Nézzük meg a kétféle agyag szerkezetét *(következő ábránk)*.

A mesterségre érvényes tudnivalók ezek – iparos szakmákba
közhelyeknek neveznék őket. A művészettörténetben és a kritik
ban, különösen napjainkban azonban egyre inkább a formai szer

Függönyrojt

Sátorcirkusz

A cirkusz tavaly tavasszal kezdődött, két, körülbelül nyolcvanéves, korhadóban lévő fa miatt. Hivatalok, szervezetek mozgósították magukat és egymást, megóvandó a fővárosnak ezeket a kivételes értékeit, ott a Nyugati pályaudvar indulási oldala előtti, különben igen ronda és elhanyagolt terecskén. A fákat ki szerették volna vágni azok az építők, akik ott, e semmire sem jó térségen, fel óhajtották építeni azt a sátrat, amelyben a *Vígszínház* társulata kapott volna otthont arra az időre, amíg megtörténik a színház teljes külső és belső rekonstrukciója, műszaki berendezéseinek felújítása. Kérelmek, folyamodványok, elutasítások, hivatalos vélemények, állásfoglalások, ellenvélemények, ellen-állásfoglalások keringtek hetekig. Szakvélemények születtek, s e szakvélemények cáfolatai. Környezetvédők, városvédők, illetékesek és illetéktelenek vitakoztak. Amíg a vita folyt, engedélyek és lacafacák nélkül több tucat fát vágtak ki Budapest közterületein, épületeket emeltek engedély nélkül vagy nem az engedélyezett méretben, formában, stb. Ez senkit nem érdekelt. A két fa nagyobb ügy volt, mint az, hogy a színház egy évig esetleg nem játszik, vagy hogy olyan helyre lesz kénytelen költözni, ahol értékelhető művészi tevékenységet nem tud folytatni.

A túlgörgetett, felfújt, mesterségesen kulcskérdéssé tett faügy már akkor is a napnál világosabban csak arra szolgált, hogy néhány, önmaga fontosságával eltelt hivatal bebizonyítsa: ő ítél elevenek és holtak fölött. Amikor aztán végre döntés született, hogy a fákat ki lehet vágni (vagy tán nem is volt valamennyi papír és mind az ötszáz pecsét meg aláírás rendben, csak az építők és a színház nekilátott a munkának, mert sürgetett az idő), s a fűrészek belemartak a vén törzsekbe, kiderült: az a csoda, hogy még álltak, mert belül olyan üregesre voltak korhadva. Egy jó kis vihar, s maguktól kidőltek volna.

A sátor meglepően gyorsan elkészült, a MÁV segítségével. Vasúti kocsikból átalakított öltözőkkel, irodákkal még az infrastruktúrát is megoldották. A közönségnek tetszett ez a játszási hely, a színészek sem panaszkodtak, és csináltak itt néhány egészen kiváló, ide elképzelt előadást (mint például a *Heilbronni Katicát*). Időközben arról is tárgyaltak, mi történjen a *Kék Buborékkal*, ha majd a *Vígszínház* visszaköltözik a Szent István körútra. Az a távlati terv született, hogy mivel elodázhatatlan legalább két fővárosi színház, a *Madách*, és a *Művész Színház* rekonstrukciója, annak időtartamára e színházak jönnének a sátorba, ahol egy sikeres évad igazolta: nagyon jó színházat lehet csinálni. Az is szóba jött, hogy itt kaphatna önálló otthont akár évekre is a hontalan *Rock Színház*.

Most a *Víg* már visszaköltözött, s akár holnap jöhetne a *Rock*, mert a pénzügyi problémákat meg lehetne oldani egy kis jóakarattal. De nem jöhet. És más színház sem jöhet, mert *a félisten, a Hatóság (Shakespeare szavai)* úgy döntött, hogy az egy évre kiadott engedélyt nem hosszabítják meg, a sátrat le kell bontani, mert – ezek pedig a *műemlék-felügyeleti igazgatóság* vezetőjének a szavai – egy felvonulási épületnek nincs helye egy világváros közepén.

Az illető vezető szinte biztosan sohasem járt a sátorszínházban, nem látott ott előadást. Ha járt s látott volna, nem nevezné ezt a komplett színháztermet és színpadot felvonulási épületnek. Ez vagy tudatlanság, vagy szakmai gőg, vagy mindkettő. Vagy megint arról van szó, hogy a hatóság meg akarja mutatni, ki a dudás a csárdában, s ebbéli szándékától nem téríti el sem észérv, sem méltányosság, sem az a nyilvánvaló ostobaság, hogy ha ezt a sátrat lebontatják, akkor a *Madách*nak és a *Művész*nek nem lesz hová mennie a restaurálás idejére, sem a szerencsétlen *Rock-színház* nem kap sátortetőt sem a feje fölé, esetleg újabb tizennégy évig. De mit számít mindez? Fő, hogy a hatóságnak igaza legyen. Itt tart most a cirkusz a sátorügyben.

(takács)

Univerzumok, kis hibával

Látogatás a kecskeméti nemzetközi kerámiastúdióban

„Néha, amikor időm engedi és meglátogatom a nemzetközi műhelyt, mindig az jár az eszemben, milyen nagy kár, hogy én magam nem vagyok művészember, a kerámia művésze, és sajnálkozva veszem tudomásul, nincs és nem is lesz lehetőségem arra, hogy többet profitáljak a stúdió inspiráló lehetőségeiből, szellemiségéből, melyek véleményem szerint eszményi körülményeket nyújtanak az alkotóközösség kibontakoztatására, a művészek együttgondolkodására, szakmai, emberi kapcsolataik fejlesztésére." Fenti mondatokat *Hans Beck*, az Európai Közösség magyarországi delegációjának vezetője vetette papírra két évvel ezelőtt, annak a kiállításnak a megrendezése alkalmából, amely a nemzetközi kerámiastúdióban az Európai Közösség ösztöndíjával dolgozó művészek munkáit mutatta be.

A kecskeméti Cifra Palotában, majd Budapesten, Szombathelyen, Szekszárdon megrendezett tárlat természetesen nem az első, nem is az utolsó volt, amelyen a műfaj jeles hazai és külföldi képviselői szerepeltek, s amely ihletett szavakat csalt, csal elő a szemlélőből. Ha van a mai magyar iparművészetnek nemzetközi rangú műhelye, akkor a kerámiastúdió bizonyosan az, s ha van elkötelezett képviselője az „égetett föld művészete" ügyének, akkor *Probstner János* keramikusművész, a stúdió vezetője bizonyosan annak számít. A műhely megalakulása óta eltelt több mint másfél évtizedben harminchat ország jeles alkotói dolgoztak itt, kétezer darabosnál nagyobb gyűjtemény alakult ki a telepen hagyott munkáikból. Ez a kollekció egyaránt érzékelteti azokat a technológiai, műszaki lehetőségeket, amelyekkel a kezdeti időszakban a telep elsősorban vonzotta az alkotókat, s azt a sajátos szellemiséget, amely mára a stúdió legnagyobb vonzerejévé vált.

A vonzerő persze benne rejlik már a „külsőségekben" is. Már ha külsőségeknek nevezzük azt a minden részletében esztétikusan formált környezetet, amelyben a munka folyik. Nemcsak a termékeny keramikusi tevékenység, hanem a hagyományokat őrző építészet szigete is a telep, és szinte szó szerint is az, hiszen majdnem egy egész háztömbnyivé növekedett az idők folyamán. Az is gyorsan érzékelhető azonban, hogy a látvány idilli ugyan, a „kép" azonban nem teljesen megnyugtató. Mielőtt körülvezetne a telepen, az igazgató éppen azt az utasítást írja alá, amely a telepen dolgozó művészek által felhasználható anyagok csökkentését rendeli el.

– *Az egyik nagy gondunk valóban a pénz* – magyarázza. – *Költségvetésünk ugyanazon a szinten áll, mint 1990-ben, miközben tudjuk, hogy az infláció miatt az összeg tényleges értéke töredékére csökkent. Ráadásul ebben az évben a fenntartó, a Bács-Kiskun megyei önkormányzat a költségvetés tervezésekor a saját bevételt egymillió forinttal felemelte, azaz ennyi pénzzel csökkentette támogatását. Mindezt már az év elején tette, amikor az idei ösztöndíjakat régen odaítéltük, a művészeket erről értesítettük.*

Komoly presztízsveszteséget jelentene, ha a nemzetközi mércével mérve is rangos intézmény erőteljesen csökkenteni kényszerülne az általa nyújtott lehetőségeket. Ez egyébként bizonyos mértékben máris megkedződött, hiszen az utóbbi négy-öt évben, kezdetben kisebb, majd egyre nagyobb arányban jelentek meg a telepen azok a főleg külföldi műkedvelők, akik nem művészi értéket alkotnak ugyan, viszont nem kis valutabevételt jelentenek. *„A baj csak ott van – magyarázza Probstner János –, hogy ez nem a munkánkat segítő többletként folyik be, hanem az önkormányzat ennyivel csökkenti támogatásunkat, most pedig már eleve be is tervezi, mint egy gazdasági vállalkozás esetében a megtermelendő bevételt. Így érthető, hogy nem hogy nem növelhető az ösztöndíjjal fogadható művészek száma, de a nekik adható ösztöndíj összege sem változott. Összesen negyven ösztöndíjas hónapunk van, az ösztöndíj ma is havi tízezer forint, mint négy évvel ezelőtt".*

Dolgozik persze igazi gazdasági „egység" is a stúdió területén, ebben masszát és mázat gyártanak, mindkettő szükséges a kerámia készítéséhez, a dolog így rendben is lenne. A szépséghiba egyrészt az, hogy a néhány éve a stúdió közreműködésével létrehozott, kezdetben elsősorban a művészek számára dolgozó, s az esetleges profitot is közvetlenül a stúdió számára termelő műhely közben önállósult, azóta a profit a megyei önkormányzat számára termelődik, s az, ha akar, juttat abból valamit a stúdiónak. Másrészt az, hogy az induláshoz képest alaposan megnövekedett Interkerám Kft. olyan sok helyet elfoglal, hogy azzal akadályozza a stúdió gyűjteményéből megszervezhető állandó kortárs kerámiakiállítás létrehozását. Elég pedig csak egy töredékét látni a kollekciónak – a többi művet becsomagolva pincékben, sufnikban őrzik –, hogy érzékeljük: a hazai és nemzetközi kortárs kerámiaművészet rangos alkotásaival állunk szemben.

Akár lesz expó 1996-ban, akár nem (a kormány döntése szerint nem lesz – a Szerk.), egy állandó kerámiakiállítás újabb vonzó célpont lehetne Kecskeméten. Avatására „elégséges" alkalmat adna az államalapítás 1100-ik évfordulója önmagában is. No meg az, hogy a kerámiastúdió hosszú idő óta a következő művészgenerációk nevelésében is szerepet vállal. Közreműködésével alakult művészeti gimnázium, gyakorlóhely a Képzőművészeti Főiskola diákjai számára és az Iparművészeti Főiskola is fontos központnak tartja a mesterképzés szempontjából, márpedig a képzéshez az idősebb mesterek munkáinak megismertetése ugyanúgy hozzátartozik, mint a telepen már eddig is kialakult gyakorlat, hogy a profi mesterek együtt dolgoznak a diákokkal. Az Iparművészeti Főiskolával megújított, a Képzőművészetivel megkötött mesterképzős-szerződés azt jelenti, hogy a stúdió tevékenysége valóban multimediális jellegűvé vált. A többi között ez magyarázza azt is, hogy az első olyan nem főiskolai intézmény, amellyel nemzetközi főiskolák is képzési együttműködést kötöttek.

Az állandó gyűjtemény kialakításához két másik tevékenység is kapcsolódhatna, hiszen éppen olyan fontos, hogy a stúdió már eddig is jó néhány köztéri plasztikát helyezett el a megye különböző településein, mint az, hogy az itt maradó művek egy részét saját galériájában bemutatva adhatná el tevékenysége finanszírozása érdekében. A tényekhez tartozik, hogy a megyei közgyűlés márciusi ülésén hozott határozatában támogatta a stúdió fejlesztését. De mintha a szavakhoz kevés tényleges előrelépés társulna.

– *Fordulóponton áll a dolog* – szögezi le a stúdió vezetője. – *Vagy elsorvad a telep és ezzel személy szerint én is veszítek, vagy az értékteremtés szempontja érvényesül és a nemzetközi hír, elismertség növekedik. Dönteni kellene, mégpedig minél előbb, mert minden halogatás árt az ügynek.*

A kerámiaművész elkeseredett. Pontosabban az igazgató az, de *Probstner János* esetében a két dolog alig elválasztható. Művészi munkáját háttérbe szorítja, hogy a telep ügyeit képviselhesse, bár így is két kiállítást rendez ebben az évben. Docensként tanít a budapesti Iparművészeti Főiskolán, Izlandon, ahová éves szabadságai alatt utazik, egyetemi tanárként oktatja a fiatalokat. Szóval, nagyon is kerek számára a világ, a nagyvilág éppen úgy, mint az a kis univerzum, amelyet munkatársaival, művészkollégáival Kecskeméten teremtett. Bárha a teremtés törvényei ilyen szépen érvényesülnének a közbülső szférákban is!

P. Szabó Ernő

Vida Judit: Kalapácsos kanna

Kultúra kapuja

Gyermeki műemlékvédelem

Számomra érdekes olvasmány lenne, ha születne egy olyan tanulmány, melyet arról írna egy történész, vajon miért szúrta a kommunisták szemét a városszépítő egyesületek mozgalma. Az tény, hogy a már az előző század közepén megszületett, a század végére országossá teljesedett mozgalomnak az 1949-es esztendő vetett véget. Míg meg nem írnak egy ezt taglaló tanulmányt, csak találgatni lehet: hogy vajon a lokálpatriotizmus hazafias jellege ütközött a „proletár internacionalizmus tudományos eszmerendszerével", vagy esetleg egy háromfősnél nagyobb embertömeget is mozgósítani képes, és nem osztályharcos alapon szerveződött egyesület a hatalom megragadására törhet? Vagy ennyire gyanús, ha egyesek az előző, „burzsoá-imperialista" rendszerek idején született értékek megőrzésén munkálkodnak? Ki tud kiigazodni elvtársi logikájukon? Mindenesetre csak hatalmuk gyengülésével egy időben, a „fényes szelek" nemzedékének nyugalomba vonulásával alakulhattak meg ismét a falu- és városszépítő egyesületek. 1986-ban, a Grósz-féle „kibontakozás"-sal egy időben negyvenkilenc ilyen szerveződés alapította meg a Város- és Faluvédők Szövetségét. Az egyre növekvő szövetség nem csak összefogja e társadalmi szerveződéseket, hanem gondot fordít a felnövekvő nemzedékek hazaszeretetének, a szépség és a hagyomány iránti megbecsülésének nevelésére is. A mozgalom egyik eszköze erre az országos pályázat, melyet általános iskolás gyerekek számára írtak ki, hogy ábrázolják képen, vagy írják le szavakkal a környezetükben meglévő, emberkezet és jó ízlést dicsérő értékeket. A már harmadszorra megrendezett pályázatra az ország 92 településéből 142 írásművet és 390 képi ábrázolást küldtek. A gyerekek közül sok vérbeli műemlékvédő szemével kutatta fel az értékeket, rajzolt, fényképezett és írt helybéli kastélyokról, kúriákról, kápolnákról, sírokról, parkokról vagy épületdíszekről. A legjobbnak ítélt munkákat a Budapesti Történeti Múzeumban állították ki, Gyermekek az épített és természeti környezet védelméért címmel.

A műemlékek és a környezet védelme ma már nem bűn, sőt lassanként talán még divattá is válik, ami jelzi, az embereknek természetes igénye a szépség, a rendezettség, a múlt alkotásaihoz való kötődés. A mindez iránti érzéket azonban neveléssel kell – lehetőleg minél fiatalabb életkorban – terjeszteni, ahogy ezt teszik is. A hivatalos műemlékvédelemnek nincsen arra képessége, hogy az ország minden apró értékét megvédje. Ehhez a városvédők hangyaszorgalma szükséges, mint ahogy a régmúltban, ma és a jövőben is. Szerencsére sokan vannak, de nincs könnyű dolguk. Egykor az ideológia nézett velük farkasszemet, ma gyakran az üzlet világa nem kedvez számukra. De a gyerekek mindebből még nem sokat látnak. A szépséget azonban már felismerik.

Bertók László Attila

A bűvös vadász Velencében

Utoljára 1988-ban szerepelt magyar film – Bereményi Géza Eldorádója – a Velencei Filmfesztivál versenyprogramjában. Most újra „megtört a jég": a szeptember 1–12. között megrendezésre kerülő 51. Velencei Filmfesztivál igazgatóságának döntése értelmében a versenyprogramban mutatják be *Enyedi Ildikó* új filmjét. A bűvös vadász című játékfilm valójában magyar–francia–svájci koprodukcióban készült, a Magyar Mozgókép Alapítvány, a Centre National du Cinema, a Credit Européen és az Eurimages támogatásával, Dawid Bowie filmvállalatának bemutatásában. A film elkészítésében, producerként, a Budapest Stúdió is részt vett.

Legfőbb producerei azonban: *András Hámori* és *Wieland Schulz-Keil. A forgatókönyv írói – Enyedi Ildikó* és *Révész László* – az amerikai Sundance Institute támogatásán kívül munkájuk elkészítéséhez az európai Script Fund támogatását is elnyerték. A film operatőre *Máthé Tibor*, főszereplői: *Gary Kemp* és *Sadie Frost*. További szereplők: *Alexander Kajdanovszkij, Vallai Péter, Nathalie Conde* és *Mathias Gnadiger*. (Atlantic Public Relations)

Herman Melville születésnapja

„Moby Dick című művemben az évszázad evangéliumát írtam meg, mégis a csatornában fogom végezni". – mondta magáról *Herman Melville*, aki 175 évvel ezelőtt született. Keserű önfelismerése mutatja annak a korszaknak a tragédiáját, amely még nem volt érett költői víziói befogadására. Meglátásának szimbolikus tartalmát kevesen értették meg, de ma már a legjelentékenyebb prózaírók közé számít.

Herman Melville 1819. augusztus 1-jén született New Yorkban. Tizennyolc éves korában hajósinasnak állt be. „A tenger volt az iskolám" – mondotta később. Bejárta a világtengereket, szolgált a többi között egy bálnavadászhajón is. Több regényt írt, fő műve azonban az 1851-ben megjelent Moby Dick. Ez az alkotás mitikus szenvedéllyel átitatott elbeszélés egy bosszúvágytól eltelt kapitányról. A kapitány a legendás fehér bálna ellen harcol, amely belőle nyomorékot csinált, és legénységét is tönkretette. A kapitány, akit az az egyetlen kívánság vezérel, hogy bosszút álljon a fehér bálnán, voltaképpen az élet minden rejtett démonja és gonosz szelleme ellen küzd. A Moby Dick, ez a patetikus nyelvezettel megírt regény több jelentékeny író mesterévé avatta Melville-t. Ernest Hemingway is példaképének tekintette; Az öreg halász és a tenger című regényének megírására Melville írásai ösztökélték.

Keserű pirula

A hovatovább megfizethetetlen gyógyszerárak mellé jó lenne egy kis emberséget is kapni a patikákban...

Szomorú hangú levelek és telefonhívások adják tudtunkra: sok helyen bizony packázik a patika. Hiteles szavú nyugdíjasok írják-mondják, hogy némely helyen már egyetlen szem fejfájás elleni pirulát sem lehet kapni – csak tízet, vagy tizenkettőt, szóval egy egész „levelet", vége a darabonkénti kiszolgálásnak. Ha pedig valakinek nincs pénze egy tucatra – fájjon a feje...

Megkérdeztük a Népjóléti Minisztérium illetékes szakemberét: lehet-e pirulánként? A hivatalos válasz a következő: a gyógyszerek bonthatóságáról szóló jogszabály lehetővé teszi, hogy a recept nélküli orvosságok esetében igenis köteles a patikus a vevőt annak kívánsága szerint kiszolgálni.

Most már csak az a kérdés, hogy az emberséget vajon lehet-e recept nélkül gyakorolni?...

(gy)

A Matáv nyerte a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága adatátviteli hálózatának kiépítésére kiírt pályázatot. Az anyagok értékelésére dr. Bártfai Béla megbízott pénzügyminisztériumi közigazgatási államtitkár vezetésével egy bizottság meghatározott pontrendszer alapján rangsort állított fel a pályázatokról.

Betlen: A felelős én vagyok

A Híradó még csak próbajárat

Számos felháborodott telefon érkezett szerkesztőségünkbe a múlt hét közepén adódott tévéhíradó-beli baki miatt, mondván: hol késik a felelősségre vonás? Való igaz, erről eddig hallgattak az illetékesek, így tegnap délután telefonhoz kértük Betlen Jánost és Horváth Ádámot, hogy megkérdezzük, mit léptek az ügyben.

– Történt már felelősségre vonás?

– Az egyedüli felelős kizárólag én vagyok – mondta Betlen.

– A nézőknek azonban ez nem elég...

– Ez a televízió belső ügye. Én kiálltam, magamra vállaltam az egészet, a többi már a tévé belügye.

– Ön mint a tévé elnöke, hozott-e valami döntést ez ügyben? – kérdeztük Horváth Ádámot.

– Már beszéltem a Híradó főszerkesztőjével, aki megtette a szükséges lépéseket a felelős szerkesztővel szemben. Innentől kezdve az ő hatásköre alá tartozik az egész.

– Mi a véleménye a bakiról?

– Olyan újságírói felelőtlenségnek tartom, ami megengedhetetlen ebben a szakmában és a továbbiakban is.

– Sokan nem elégedtek meg Betlen János nyilvános bocsánatkérésével, hanem lemondását követelték...

– Az elmúlt időszakban több jeles személy lényegesen *nagyobb hibát* követett el, és mégsem mondott le. Furcsának tartottam volna, ha egy *próbajárat* alatt lévő Híradó főszerkesztője egy ilyen baki után máris lemond. Különben is, az *csak nyugaton szokás*, hogy két nagy baklövés után a felelős beosztású személyek azonnal lemondanak. Mindenesetre *nagyra tartom Betlen Jánost, mert kilépett a nyilvánosság elé, és magára vállalta az egészet.*

(bartal)

Még hetilap a Heti Nemzeti Újság...

Nem adjuk fel!

Naponta szünnek meg, illetve születnek napi- és hetilapok. Kiss Dénest, a Heti Nemzeti Újság főszerkesztőjét kérdeztük, hogy bírja ezt az öldöklő versenyt a lap?

– Figyelembe véve a jelenlegi belpolitikai helyzetet, *nyilvánvalóan ellenzéki szerepbe* kerültünk. Most egy kicsit az *irodalmi oldalát* erősítjük a lapnak, ami nem azt jelenti, hogy hirtelen irodalmi lappá változunk át, hanem az aktuálpolitikával kevesebbet fogunk foglalkozni. Elsősorban azokat az írókat, történészeket szeretnénk fölkarolni, akik számára nincs olyan nagy szereplési lehetőség, mint esetleg másoknak. Erre a kezdeményezésre egyébként az írótársadalom nagyon kedvezően reagált.

– Egy ellenzéki lap már feladni kényszerült a versenyt anyagi okok miatt. Hogy áll ebből a szempontból az Önök lapja?

– Előfizetőink száma az utóbbi időben jelentősen megnőtt. Egyelőre úgy néz ki, hogy az év végéig biztosan kibírjuk.

– Tehát továbbra is garantált a heti megjelenés?

– Igen, ehhez szeretnénk tartani magunkat továbbra is.

– Milyen a kapcsolat a kormányzó pártok és a lap között?

– Természetesen *érkeztek negatív észrevételek* a most kormányon lévő pártok részéről. Ezek a visszajelzések főleg a választások utáni időszakban szaporodtak meg, ami érthető is, hiszen nemigen tetszhetett nekik az a választási eredményt elemző kijelentésünk, miszerint sokak vesztettek és kevesen nyertek, ám elsősorban az ország vesztett. Ennek ellenére *mi nem szeretnénk beleszólni a napi politikába.*

B. Cs.

Diszkóháború Salgótarjánban

Az elmúlt években jó üzletté vált a diszkóipar Nógrád megye székhelyén, Salgótarjánban. Szerencsevadászok és élelmes üzletemberek tűntek fel és fektettek be. A konkurenciaharcban ki-ki sajátos utat választott, hogy megtartsa és növelje vendégkörét.

Az Ady Endre Művelődési Ház bérlői kizárták a cigány fiatalokat. Majd amikor tiltakoztak a diszkrimináció miatt a cigány szervezetek, *bevezették a tagsági igazolványt.* Ezután a város kicsi diszkója virágzásnak indult. A kapuban markos legények, a szlovákiai Fülekről „importált" vendégmunkások (kidobók) vigyázták a rendet. Közöttük is akad(t) cigány származású. Ebből kerekedett később a konfliktus.

A szigorú „biztonságiak" óvatosságból – de félreérthetetlen fogásokkal – *megmotozzák* a diszkó vendégeit belépés előtt. A lányokat sem kímélik. *Cigány „testvéreiket" pedig távol tartják a bejárattól.*

A napokban már valóságos utcai harccá fajult a konfliktus. A somoskőújfalui határátkelő felől érkező „vendégmunkásokat" megtámadták. Autójuk szélvédőjét és oldalüvegét bezúzták, a gépkocsi utasait bántalmazták. A szemtanúk 10–15 fős csoportot láttak – a rendőrség csupán négy elkövetőt talált meg. Ám a mérkőzésnek korán sincs még vége. A tarjániak értesülése szerint *a fülekiek kézifegyverek bevetését* is tervezik.

A megyei napilapnak adott interjújában *Sopotnyik László*, a művelődési ház bérlője sem tagadta, sőt, elmondta: „... az ominózus pénteki bosszút az váltotta ki, hogy az előző héten az egyik cigány gyereket a rendezők nem engedték be a szórakozóhelyre, a fickó ugyanis ittas volt, emellett klubtagságival sem rendelkezett."

Persze a derék vállalkozó a cigány fiatalok igényeinek is eleget próbált tenni: „külön" diszkót nyitott a Kohász Művelődési Központban. Oda már az léphetett be, aki akart; de érdeklődés hiányában be kellett zárni a helyet.

A salgótarjáni „faji villongás" nem egyedi eset. A diszkók után rendszeresek az utcai pofozkodások. A leittasodott, „belőtt" tizenévesek felszabadultan eleresztik magukat. A diszkók büféjében nem tejet árulnak, s a tehetősebbek a divatos bódítószerekből is bevásárolnak.

Ez a menő...

(gig)

Szerencsés barlangbaleset

A barlangi mentők vasárnapra a felszínre hozták azt a huszonnyolc éves hölgyet, aki egy Veszprém megyei barlangban szerencsétlenül járt. A részletekről Döbrenti Károly őrnagyot, a Veszprém megyei Rendőr-főkapitányság ügyeletesét kérdeztük:

– Mi okozta a balesetet?

– A *Zirc* és *Várpalota* között elhelyezkedő *Tés* község határában egy barlangfeltáró tábor végezte a munkáját a napokban. A hölgy is barlangász, és egy csoport tagjaként a barlangban éppen felfelé tartott egy tizenöt méter mély aknából. Egy omladékon megcsúszott és körülbelül öt méter magasságból visszazuhant.

– Milyen sérüléseket szenvedett?

– Sérülései nem súlyosak, nyolc napon belül gyógyulóak. Mindenesetre kórházba szállították, ahol néhány napig megfigyelés alatt tartják.

– Kik végezték a mentést?

– Először tűzoltók vonultak ki a helyszínre, majd Budapestről érkeztek szakképzett barlangmentők. A barlangásznőt többórás munkával sikerült kiszabadítaniuk.

Dobson Tibor, a Tűz- és Polgárivédelem szóvivője érdeklődésünkre közölte, hogy a barlangbalesetek aránylag ritkák az utóbbi időben. Halálos áldozat még nem volt az idén. A mentést a barlangászok végzik, mivel a tűzoltóknak sem megfelelő felszereltségük, sem gyakorlatuk nincsen.

(cs. a.)

Kánikulakrónika

Nem vigyázunk eléggé magunkra és egymásra a kánikulában – közölték tegnap az Országos Mentőszolgálatnál. Szombathoz hasonlóan vasárnap is sok rosszulléthez hívták ki a mentőket, halálesetek is történtek, és több olyan tömeges közlekedési baleset történt, amely összefüggésbe hozható a hőséggel.

Az ügyelet információi szerint vasárnap a kora délutáni órákig három tömeges, 4 sérültnél is többet követelő baleset történt az országban. Egy óra körül érkezett a bejelentés, hogy a Heves megyei Szarvaskőnél két személygépkocsi frontálisan ütközött. Egy ember meghalt, kettő könnyű, és három súlyos sérült volt, utóbbiak közt két gyerek. Az M7-esen kora délután két tömeges baleset is történt, a 22-es kilométerkőnél több kocsi ütközött, nyolc sérültet jelentettek. Az M0-tól 4-5 kilométerre öten sérültek meg egy karambolban.

A fővárosi lakásokba vasárnap délutánig 134 alkalommal hívták ki a mentőket rosszullét miatt. Három-négy volt az olyan haláleset, amelyet biztosan a meleg idézett elő. Ilyen esetek a hét végén is előfordultak, amikor százéves rekordot döntött a meleg Budapesten, és az országban.

Ég az erdő Tornyaháton

Talán a kánikula következménye is, hogy a mostani hétvégén a szokásosnál is több tragédia történt az országban.

Tömeges közlekedési baleset történt szombaton este 9 órakor *Zalagyömörő* és *Ukk* között. Egy magyar rendszámú Nissan személygépkocsi előzés közben áttért a menetirány szerinti bal oldalra és frontálisan ütközött egy Volkswagen Golf típusú, német személyautóval. *Öten a helyszínen meghaltak, három embert súlyos sérülésekkel szállítottak be a kórházba.*

Az MTI közlése szerint tegnap hajnalban *Debrecen* külterületén felborult egy tehergépkocsi. A kisteherautó discóból hazatérő fiatalokat szállított. A platón utazók közül tizen megsérültek, két fiatal állapota súlyos.

Tegnap kora délután lángba borultak a Csongrád megyei *Tornyahát* fenyves és vegyes erdői. *Dobson Tibor*, a Tűz- és Polgári Védelem szóvivője lapunk érdeklődésére közölte, hogy az utóbbi hónapok egyik legnagyobb erdőtüze a mostani. A tűzoltóknál *4. fokozatú riasztást* rendeltek el. (Az 5. a legnagyobb). A helyszínre 15 tűzoltókocsi, mintegy 50 hivatásos tűzoltó és jó néhány önkéntes vonult ki. Riadókészültségbe helyezték a *légi tűzoltókat is*, hogy szükség esetén őket is bevethessék.

Lapunk szombati számában megírtuk, hogy a légi tűzoltás nagyon hatásos, hiszen egyszerre több köbméter vizet tudnak a tűzfészekre engedni. Tavaly a *Kiskunsági Nemzeti Park* kétezerötszáz hektárnyi területe égett, míg végül helikopterek segítségével tudták megfékezni a tüzet. A tűzoltóságnak jelenleg *Budakeszin*, *Pécsett*, és *Székesfehérváron* van légibázisa.

Cs. A.

Esélyek

A nagyipar teljes leépülése, az egyoldalú gazdasági szerkezet, az infrastrukturális elmaradottság, a tőkehiány és a mindezekből adódó, az országosnál magasabb munkanélküliség miatt továbbra is válsághelyzetben van az észak-magyarországi térség.

Az erők összefogásával azonban meg lehet állítani a további leépülést, és néhány éven belül lehetőség adódik a térség gazdasági fellendülésére is – mondták Miskolcon, az Észak-magyarországi Gazdasági Kamara Gyáriparos Tagozata által rendezett térségi tanácskozáson. A jelenlévő banki, üzleti, ipari szakemberek, országgyűlési képviselők áttekintették azt is, hogy milyen szerepet játszhatnak a magánvállalkozások a gazdasági élet fejlesztésében.

Elkészítik a Mátra idegenforgalmi célú fejlesztésének programját, amelynek birtokában nemcsak állami pénzalapok támogatására, hanem hazai és külföldi befektetők részvételére is számítanak. A térség fejlesztésének központjában természetesen a téli sportok állnak.

Védeni a fogyasztót

A Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség úgy határozott, hogy ezentúl díjazni fogják a fogyasztói érdekvédelem ügyéért tevékenykedő újságírókat, mert szeretnének jobban élni a nyilvánosság erejével. Az államigazgatási, minőség-ellenőrző és érdekképviseleti szervekkel közösen létrehozott a „Fogyasztókért" nevű díjról, odaítélésének körülményeiről *Bölcsházy Sándort*, a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség sajtófőnökét kérdeztük.

Elmondta: a díjat azért hozták létre, hogy ily módon ösztönözzék az írott és elektronikus sajtóban dolgozó újságírókat és szerkesztőségeket *a rendszeresen és magas színvonalon végzett fogyasztóvédelemért.* További cél, hogy az újságírók a lakosság fogyasztáshoz kapcsolódó érdekeit színvonalasan tükrözzék.

A 250 ezer forintos díjat évente egyszer, a sajtónap alkalmával adják át az előző évi újságírói tevékenység jutalmazásaként. Odaítéléséről egy bizottság dönt. Elnöke *Bárdi Miklós*, a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség elnöke, titkára Bölcsházy Sándor, tagjai pedig a fogyasztás széles területein *minőség-ellenőrzéssel foglalkozó* szakemberek.

(t.s)

Tűnődés

Az „új" tényközlésről

Betlen János egyik friss nyilatkozatában elmondta: a Híradó kapacitása nem bírja el az oknyomozást. Elég kimerítő a szakszerű hírmagyarázat is. Horváth Ádám szerint: „...elsősorban a tényközlés az alapfeladat. Tényeket kell közölni, és a tényekkel kapcsolatban meg kell hallgatni a másik oldalt is."

Elméletekben tehát nincs hiány. És a gyakorlat? Nézzük például a szombati hírösszefoglalót, amelyből megtudtuk: az idegenforgalmi bevételek – hozzávetőlegesen 700 millió forint – legalább dupláját „nyeli le" a bejelentetlen elszállásolás és egyéb, elsősorban illegális szolgáltatás. Nyilatkozik a patinás – és helyzete folytán monopolhelyzetben lévő – utazási iroda képviselője is, aki szerint az utóbbi években épült magánpanziók többsége a vállalkozásába jelentős pénzt öl ugyan, de nem gondol a marketingre.

Ennyi volt a szakszerű tényközlés.

Már az elhangzottakból is kiderül: valaki nem ért ahhoz, amiről beszélt vagy kérdezett. Hiszen ahol több mint kétszeresét keresik meg az állami bevételeknek, ott azért valószínűleg gondolnak a marketingre. Lehet: nem egészen törvényesen. De miért? Talán azért, amiért a Balaton körüli szobakiadásokkal kapcsolatban is munkabizottság alakult a Balatoni Gazdasági Kamarán belül. Amely legalább százezer kiadó ágyról tud ebben a térségben, de ezekből az utazási irodák csupán hétezret közvetítenek. Hogy miért?

Természetesen a kedvezőtlen gazdasági szabályozók miatt. Például: bevételük csupán tíz százaléka írható le költségként, s ez ugye, már első ránézésre is meglehetősen irreális. Hiszen ennél azért több a közüzemi díj, az ágynemű mosása, a „früstük", stb.... De felmerül még számtalan probléma a helyzetet ismerők előtt e hír kapcsán, amelyekből azonban egy sem merült fel a szombat esti „Híradó"-ban.

Merthogy nem hallgattatott meg a másik oldal is.

Igaz, érthető okból. Erre már nem volt szakszerű kapacitás.

(tor)

Szántódpusztán a hét végén rendezték meg a IX. Nemzetközi Kettesfogathajtó Versenyt. Nemcsak egymás ellen küzdöttek meg a lovak és hajtóik, hanem a hőséggel, porral, nehéz tereppel is. Keservesen izzadt az állat, szomjazott az ember. Együtt szenvedték végig a pályát, talán ugyanazt is érezték, míg célba nem értek. Végül alighanem a frissítő víz volt a legnagyobb jutalom – győztesnek és vesztesnek, embernek és lónak egyaránt FOTÓ: CSER ISTVÁN

ember azt mondta: „a gondolat jó – lásson hozzá!" Nemcsak tőlük, hanem a megye és a város többi vezetőjétől is megkaptam minden segítséget ahhoz, hogy amit vállaltam, azt végigcsinálhassam. Támogatásuk nélkül nemcsak a kerámiastúdió nem jött volna létre, de az az egész szellemi fejlődés sem indult volna meg, ami az utóbbi években Kecskemétre oly jellemző.

– Nem gondolod, hogy a személyes nyitottságon túl ez társadalmi-gazdasági változásokkal is összefügg?

– Dehogynem. Ezt a korunk egyszerűen ránk kényszeríti. 1970-ben mentem Vásárhelyre, 72-ben költöztem ide Kecskemétre, 74-ben konkretizálódott a stúdió gondolata, és 77-ben a város szívében, egy gizgazos telek helyén fölépítve, a stúdió megkezdte működését. Már eredetileg azzal jöttem ide, hogy talán csinálok majd egy műhelyt ebben a városban. Az akkori városi tanácselnökkel, Reile Gézával is sokat beszélgettünk arról, hogy mit is akarok én csinálni. De aztán gazdasági meg egyéb problémák miatt abból a műhelyből nem lett semmi. Egészen a már említett találkozásig.

– Hogy kerültél te Kecskemétre?

– Tudod, meghalt a fiam. Ezért lettem én kecskeméti. Mert nem volt lakásom, a feleségem Pesten szült, én meg Vásárhelyen voltam... ki tudja? Talán ha lett volna otthonom és valami biztonsá-

..... M... ... akkor ... roztan otthont adnak. Nehéz erről beszélni ... szóval nem azokért a ... kert csupán. Persze tudhatták rólam, hogy én képes leszek egy műhelyt megteremteni, ahogy Vásárhelyen is képes voltam kiemelni egy szövetkezetet a virágcserépgyártásból. Kecskemét nemcsak az otthon lehetőségét adta nekem, hanem utat a gondolataimnak is.

– Mi az a közös eszmény, ami a stúdióban dolgozó, eltérő beállítottságú alkotókat egy közösséggé formálja?

– Talán az, hogy nem művészetközpontúak, hanem emberközpontúak vagyunk – mindenki egyaránt fontos –, és ez valahogy az itt kialakuló közösségi szellemben és az itt létrehozott művészi alkotásokban egyaránt megnyilvánul. Én arra vagyok a legbüszkébb, hogy itt három év alatt még nem veszett össze senki, holott az emberek viszonylag szűk helyen kénytelenek hónapokig együtt élni és dolgozni: eltérő alkatú, sőt a szakmában néha konkurrens alkotók is.

– Van valamilyen vezérelve a stúdiónak például arra vonatkozóan, hogy amit itt csináltok, annak a használati értéke vagy a sorozatban gyárthatósága, illetőleg az esztétikai minősége legyen az elsődleges?

– Ilyen megkülönböztetést egyszerűen nem vagyok hajlandó tudomásul venni. Meggyőződésem, hogy a művészet egy tisztességes *mesterség*. Egy jó csészét egyenrangúnak tartok egy ugyanolyan minőségű szoborral vagy bármi mással. Ez a stúdió nyitva van a festők vagy a szobrászok előtt is, amennyiben a kerámia eszközeivel kívánnak dolgozni. Az egyre megy, hogy valaki szobrot vagy csészét csinál, vagy szerintem még az is, ha művészi módon *él*. A stúdió megszervezését és létrehozását alkotásnak: életem egyik legjelentősebb alkotásának tartom. Semmivel sem kevesebbnek, mintha rengeteg szobrot csináltam volna, vagy múzeumok tömkelegében lennének tárgyaim fölhalmozva. Persze az emberek többsége inkább azt várja tőlem, hogy neves keramikussá nőjem ki magam, semmint azt, hogy másokat segítsek ehhez a lehetőséghez. Legtöbben nem fogadják el, hogy egy új intézményt kitalálni, az is lehet művészet...

– Leginkább attól lehet valaki „művész", ha tevékenységében maradéktalanul megvalósítja önmagát. Abban a civilizációban viszont, amelyben élünk, ez egy gyári munkás vagy egy tisztviselő számára kétségtelenül elérhetetlenebb álom, mint egy költő – vagy történetesen egy önálló iparművész – számára.

– Hát egy gyárigazgató, aki kitűnően vezet, egy parasztember, aki gyönyörűen nemesíti az almát, vagy egy utcaseprő, aki szépen seper – nem művésze a szakmájának? Úgy érzem, ez a század a technikájához viszonyítva erkölcsileg eléggé elmaradott. Sokkal magasabb szintű eszközök vannak a birtokában, mint amilyen szinten velük bánik. A művészek felelőssége az is, hogy erre fölhívják a figyelmet.

4

3 Probstner János: Étkészlet prototípusa a Kecskeméti Kodály Intézet számára, 1974
4 Probstner János: Raku edények, redukált égetéssel, 3 db 12×8×8 cm, 9×9×9 cm, 15×9×9 cm, 1979

Tisztességes mesterség

Beszélgetés Probstner Jánossal

– Mit tartasz jelentősebb életművednek: edényeidet és szobraidat vagy ezt a kerámiastúdiót, amelyet megszerveztél és igazgatsz?

– Gyerekkorom óta izgat a rajzolás meg a tárgyformálás, de azt sokáig remélni sem mertem, hogy valaha is bármilyen művész leszek. Gyerekkori ideáljaim sem művészek voltak, és mégis valahol a művészet vonzott. Minden gyereknek van valaki, akiről mintázza az életfilozófiáját – nekem ez az ember Albert Schweitzer volt. Egy tehetséges orgonista, aki képes volt annak szentelni az életét, hogy másokat gyógyítson – képességeinek a másik oldalával. Azt hiszem, nem vagyok tehetségtelen kerámikus. Talán elég jól „orgonálok". De mégis mindig fontosabb volt számomra az alkotó emberrel való foglalkozás. Úgy vettem észre, sajátos képességem van erre: olyan dolgokról tudok meggyőzni embereket, amelyek közügyek, vagyis sok ember számára fontosak. Keramikusként magam is szerettem volna magas szintű technológiával dolgozni, és tudtam, hogy egy csomó művésznek nincs meg erre a lehetősége. Minden igyekezetem arra irányult, hogy megteremtsem ezt a lehetőséget. Így született meg a kerámiastúdió gondolata.

– Úgy emlékszem, hogy még a főiskola előtt ez olyan formában élt benned, hogy a népi fazekasság még föllelhető művelőit szeretted volna összegyűjteni valamiféle közösségbe. Ez a stúdió nem éppen olyan. Vagy te úgy érzed, ezzel hű maradtál ahhoz a régi elképzeléshez is?

– Régi elképzeléseim magasabb szinten valósultak meg. Nincs olyan, hogy csak a népi vagy csak a modern, csak a szőkék vagy csak a barnák. A stúdió kapui ugyanúgy nyitva állnak a népművészek előtt, mint a diplomás művészek előtt. Természetesen vannak szintek, amelyeknek meg kell felelni ahhoz, hogy valaki pályázat útján bejuthasson – és az is igaz, hogy egy népművész ritkán tud harmonikusan együtt alkotni egy diplomás művésszel. Egyébként a tárgyaimból is láthatod, hogy a népművészethez jómagam nem lettem hűtlen – legalábbis abban a hitben dolgozom, hogy annak tartalmából és formáiból egyaránt merítek. Valahányszor külföldön jártam, mindig azt vettem észre, hogy ott azt szeretik belőlem, amit a saját hazámból hozok. Ez megerősítette bennem, hogy odafigyeljek a saját nemzeti kultúrámra – de ugyanakkor a kultúrák különbözőségére is. A saját képességeimmel szembeni kötelességemnek kezdtem érezni azt, hogy egy olyan művésztelepet szervezzek meg, amelyben eltérő beállítottságú emberek dolgozhatnak együtt – külföldieket is beleértve –, átadhatják egymásnak saját kulturális tapasztalataikat, és szellemileg gazdagíthatják egymást. Bács-Kiskun megyében olyan vezetőkkel találkoztam, akik ezeket a gondolataimat nem álmodozásnak, hanem helyes és megvalósítandó gondolatoknak tartották, és megteremtették hozzájuk a gazdasági alapot.

– Úgy tudom, Vásárhelyen nem kaptad meg ezt a segítséget.

– Az a közösség valóban nem fogadott be, de nem szeretek ezekről a dolgokról beszélni. Ott álmodozónak tartottak, nyolcvan kilométerrel odébb meg azt mondták, hogy ez a jelenkori értelmes valóság. Mikor a véletlen összehozott Gajdócsi Istvánnal, a megyei tanács elnökével és Romány Pállal, a megye akkori párttitkárával, ez a két

1

2

1–2 *Probstner János: A vásárhelyi majolika gyár fennállásának 60. évfordulójára készített emlékmű, pécsi pirogránit, 500× ∅ 60 cm, 1972 (fotók Somfai)*

Elhivatott, közösségi művészet

Az ötvenes évek végén, és a hatvanas években furcsa módon alakult a hatalom és a művészet kapcsolata. Az úgynevezett autonóm művészet — festészet, szobrászat s természetesen eme műfajok monumentális változata, a murális festészet, a köztéri szobrászat még inkább — legfeljebb egy helyben topoghatott, hiszen a művészetpolitika éberen őrködött, hogy újító szellemű kezdeményezések, kísérletek ne kapjanak túlságosan nagy teret. Ha mégis létrejött a korszerű eszközöket használó, egyéni hangot megütő mű, bemutatása elé adminisztratív akadályok gördültek.

Miközben a művészetpolitika ily módon ügyelt művészek és közönség „jó erkölcseire", elfeledte, hogy nem a műfaji besorolás a fontos, hanem a művészi teremtés szándéka, a nyitottság, s nem figyelt eléggé az „iparművészet" kategóriába sorolt műfajokra. Így történhetett meg, hogy szinte észrevétlenül szerepet cserélt az önálló és az alkalmazott művészet, s a magyar textilművészet, üveg- és kerámiaművészet nagyszerű eredményeket ért el. A hatvanas években elindult szimpózium mozgalom elsősorban vidéki műhelyekre alapozva építette ki a maga hadállásait, szőtte hazai, és egyre inkább nemzetközi kapcsolatrendszerét.

Bizonyos műfajoknak az a szerencse is megadatott, hogy olyan városra találtak, amely egyre inkább a műfaj mecénásává válhatott, komoly erkölcsi és nem ritkán anyagi áldozatot is hozott a művészet támogatása érdekében. Így történt ez Kecskemét és a kerámia esetében is. Ahogyan nemzetközi jelentőségűvé vált a Kodály Intézet, így vált határokon túl is ismertté a Nemzetközi Kerámia Stúdió, a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat nemzetközi kerámiaművészeti alkotótelepe. Az ismertség természetesen nem egyik napról a másikra következett be, a hetvenes évek második fele óta számos apró lépés kellett ahhoz, hogy a műhely művészi tekintélye, s ezzel párhuzamosan az itt folyó munka intenzitása a mostani színvonalat elérje.

Természetesen, a számos apró lépés megtételéhez, s persze a stúdió szellemisége kialakításához kellett egy olyan ember is, ha úgy tetszik, mindent feláldoz a munkáért, a művészi alkotó tevékenység feltételei biztosításáért. Ez az ember *Probstner János* keramikusművész, művészeti igazgató volt a kezdet kezdetén, s maradt, mind a mai napig. A szellemiség pedig, amelyet érvényesíteni próbál, következő mondataiban foglalható össze: „Hiszek a művészet elhivatottságában, komplexitásában és közösségi voltában. Meggyőződésem, hogy a művészet életfelfogás, életforma és nem öncélú tevékenység. Minden alkotó tevékenység, amelyet alkotó igénnyel végeznek, átérzéssel élnek meg, lehet a művészet egy fajtája. Művész tehát számomra a tanár, orvos, pap, politikus, vagy éppen a földműves, ha vállalt feladatát mások javára önmaga képességei és lehetőségei legmagasabb szintjén, belső indíttatásból, a teljességre való törekvéssel végzi — jóakarattal, vagyis emberhez méltóan... Az alkotásban a lényeg számomra az, hogy katartikus élménnyé váljon a tevékenység, melyet végzek."

A hitvallás abban a katalógusban olvasható, amely a kerámiastúdió tízéves jubileumi kiállításához készült. Addigra is számos jelentős eredményt ért el már a műhely — száz magyar és ötven külföldi művészt fogadott már, azóta a szám tovább gyarapodott —, 1980-ban a stúdióban tartotta nemzetközi munkatalálkozóját a Kézműves Iparművészek Világszervezete, s az akkor egymásra talált alkotók a későbbiekben is számos közös kiállítást rendeztek Kecskeméti Csoport néven. 1983-ban a stúdiót tagjává választotta a svájci székhelyű Nemzetközi Kerámia Akadémia. 1988-tól egyik részlegében létrejött a Magyar Iparművészeti Főiskola Mesterképző Intézete, a posztgraduális képzés kihelyezett központja. Ebben az időszakban már megindult a stúdió és az Európai Közösség Magyarországi Delegációja közötti együttműködés is, a Közösség ösztöndíjával itt folyó munka dokumentálására 1992-ben került sor egy Kecskeméten, Budapesten, Szombathelyen, Szekszárdon megrendezett kiállítás és színvonalas katalógus formájában.

A stúdió története idáig amolyan puhadiktatúrás-posztszocialista sikersztorinak is felfogható. Az élet azonban, ahogyan a reklám mondja „nem ismer véletleneket". Ha pedig ez így van, törvényszerűen be kellett következnie annak a fordulatnak is, amely nélkül minden túl szép, túl hihetetlen lenne Kelet-Közép Európában. Az említett nyilvános kiállítás ugyanis ma alig-alig közelíthető meg, s nagyon is kétséges, hogy ezt továbbfejlesztve a stúdió az 1996-os világkiállításon gyűjteménye egészét, többezer tárgyat bemutatva reprezentatív tárlattal járuljon hozzá az események fényéhez.

Történt ugyanis, hogy 1992-ben a megyei önkormányzat „elvette" a stúdiótól azt az Interkeram névre hallgató kft.-t, amely korábban nagyrészt a stúdiónak köszönhetően jött létre saját területén, azt bővítve, hogy egyrészt alapanyagok előállításával segítse az itteni munkát, másrészt az itt képzett profitot visszaforgatva, újabb lehetőségekkel bővítsék a művészi alkotó tevékenységet. A stúdió gyűjteménye így nem fejleszthető, sem pénz, sem hely nincs rá elegendő. A stúdió vezetői gyorsan megérezték, hogy „átverték" őket, de az önkormányzat hajthatatlan, nem adja vissza a kft.-t. A stúdió anyagi gondjainak másik oka az, hogy noha az árak az utolsó négy évben többszörösükre emelkedtek, az önkormányzat ma is az 1990-es szinten tartja a műhely költségvetését.

Könnyű elképzelni, hogy milyen nehézségekkel kell szembenéznie az itt dolgozó művészeknek: csökken a felhasználható anyagok értéke, mennyisége, az itt tölthető idő. Kezdetben bizonyos segítséget jelentett, hogy a stúdióban nemcsak hivatásos művészek dolgoznak ösztöndíjas vagy önfinanszírozó alapon, hanem fizető tanulmányi kurzusokra is sor kerül, mondjuk így „hobby" keramikusok számára. A tőlük származó bevétel bizonyos hiányokat kiegyenlíthet, ha azonban ezt a bevételt egy határon túl növelni kényszerül a stúdió, ha egyszerűen növekvő mértékben eleve bekalkulálják a költségvetésébe, az a művészeti alkotómunka elől veszi el a teret. Márpedig a stúdió egyre több „úri passzió" kiszolgálására kényszerül, hiszen a legutóbbi időszakban havi háromszázhúszezer forintos kiadási költséget kell fedeznie saját bevételből. Így olykor szó szerint is arra kényszerülhet, hogy elküldje a munkája befejezéséhez közeledő hazai vagy külföldi művészt, hiszen kell a hely a néhány óra múlva érkező amatőrnek.

A stúdió vezetője úgy fogalmaz, hogy fordulóponthoz érkezett az alkotóműhely. Pontosabban a megyei önkormányzat, hiszen annak kell eldöntenie, hogy fontos-e számára az, hogy magas művészi színvonalon dolgozó, nemzetközi szinten is elismert műhelyként éljen tovább a stúdió, vagy a bevétel növelésével akarja elérni, hogy önfinanszírozó intézmény jöjjön létre. Az utóbbi esetben persze a művészek előbb-utóbb elpártolnak innen, a nemzetközi presztízs elvész, és a presztízs hiányában előbb-utóbb elmaradnak a vasárnapi kerámikusok is. (Hamarabb is elmaradhatnak egyébként, hiszen most is egy-egy művész „hozza" őket, aki a stúdiónak kifizetendő összeg ellenére megtalálja a saját hasznát is, de jónéhányan építik már saját, ilyen célra is alkalmas műhelyüket, hogy ne kelljen lemondani az összeg egy részéről sem.)

Mi történik, ha a megyei önkormányzat nem a föld felé mutat, hanem magasba emeli ujját? Újabb fénykor kezdődhet a stúdió munkájában, hiszen olyan gyűjteményt mutathat be, amely nemcsak Magyarországon páratlan, s szakmai tekintélyét tovább növelve még inkább a nemzetközi művészeti élet fontos központja lehet. Ahogyan a megyei közgyűlés márciusi ülésének jegyzőkönyve jelzi, mintha a jó ügy támogatása mellett döntene. Úgy véli a közgyűlés, meg kell vizsgálni, hogy a kft. kiköltöztetése árán, hogyan jöhet létre állandó kortárs kerámiaművészeti kiállítás az EXPO-ra, támogatja, hogy multimediális stúdióvá fejlesztése érdekében az intézmény folytasson tárgyalásokat a művészeti főiskolákkal az optimális együttműködési feltételek megteremtése érdekében, s azt is fontosnak tartja, hogy a Kerámia Stúdió alkotásaival segítse a megyei települések világkiállítási rendezvényeit. Jószándékban tehát ismét nincs hiány. Csak ne lenne annyi „ha" abban a közgyűlési jegyzőkönyvben!

P. Szabó Ernő

lehet megszerezni, természetesen különböző belső arányokban. Kialakult az erre a tudásra érzékeny piac is, s az utóbbi évben kialakult a diplomaadás feltételrendszere is. (Azaz megjelentette a kulturális menedzseri végzettség szakmai követelményrendszerét a Művelődési és Közoktatási Minisztérium.)

Nem alakult ki viszont egy olyan együttműködési hálózat, amely a különböző szakmai cégeket fonná össze, és a képzés szakmai, tartalmi kérdéseiben konzultálna egymással. *Tehát véleményem szerint szükséges lenne egy konzultációs fórumot biztosítani a Magyar Kulturális Kamarán belül, ahol bizonyos rendszerességgel szakmai vitákat lehetne rendezni. Lehetne ez „ötletvásár", a különböző kiadványok kiállítása és vására, konferencia, szeminárium.* Ez a tanácskozás tekinthető a konzultációs fórum előfutárának, hiszen előzménye is volt, tavaly nyáron, s ott ugyanez az igény fogalmazódott meg. De lényegesen gyakrabban, tematikusan szervezve, s nem kihagyva a kiadványokat, kellene ezt folytatni.

Erre egyébként született is javaslat *Klenjánszky Tamás* részéről, aki már most nyárra Szombathelyre tervezi a művészeti menedzserképzők szakmai konzultációját, segítséget kérve ebben a Kulturális Kamarától ill. a Magyar Kultúra Alapítványtól.

Ugyanígy fontos lenne a kulturális vállalkozásokra felkészítő szervezetek ill. humán szervező képzők és általános kulturális menedzserképzők találkozója. Lényegében minden megjelent szervezet képviselője fontosnak tartja ezt a fajta tartalmi eszmecserét, s egyetértenek abban, hogy a párhuzamosságok, az „újrafelfedezések" elkerülése végett célszerű lenne egy folyamatos együttműködés.

Ezek a tartalmi eszmecserék azért is fontosak, mert vannak olyan témák, amelyek eddig többé-kevésbé kimaradtak a képzésekből, ill. a környezet újabb igényeire való reagálás szükségessége megkívánja, hogy újabb témák is bekerüljenek a képzésbe.

Ilyen témáknak tartották a jelenlévők többek között az EXPO-ra való felkészülést.

Ez a felkészülés többrétegű.

Valamennyi résztvevő érezte annak szükségességét, hogy az EXPO idejére jól felkészített emberekre van szükség, akik ismerik a vendéglátás szabályait, az ország kultúráját, történelmét, képesek elkalauzolni az ide látogató külföldieket az ország különböző nevezetességeihez stb. Itt azonban az első felmerülő kérdés az, hogy az EXPO-iroda megfogalmaz-e követelményeket, a kultúra területével ill. a képzés szervezeteivel felveszi-e a kapcsolatot, s mennyire kell a képző cégeknek „felajánlkozniuk"?

Ismerve az irodai működés ellentmondásait, véleményem szerint — s ezt más vonatkozásban is megfogalmazták a résztvevők — feltétlenül *a képző cégeknek, illetve a Kamarának kell kezdeményeznie a kapcsolatfelvételt, bemutatva azt a képző kapacitást, ami rendelkezésre áll, tisztázni, hogy milyen sajátos igényei vannak és lehetnek az EXPO-irodának.*

A felszólalók közül többen is érintették a vállalkozói kör és a kultúra közötti kapcsolatok lehetőségeit. A vállalkozók oldaláról ez a jelen tanácskozásnál úgy fogalmazódott meg, hogy a vállalkozókat ma annyira „megnyomorítják" a különböző adókkal, hogy nemigen adakozhatnak a kultúrára. Ugyanakkor a menedzserképzés üzlet is, megvan rá a piaci igény. Nem csupán diplomával rendelkező emberek számára fontos, hanem fontos lenne a középiskola 5. évfolyamán is bevezetni, hogy egy 18 évesnek is meglegyen az a képessége, hogy jól szerepeljen bizonyos helyzetekben, ismerje saját képességeit, tudjon emberekkel viszonylag könnyen kapcsolatot teremteni, tudjon nyelveket, bizonyos jogi minimum ismereteket, csakúgy, mint bizonyos gazdasági ismereteket.

Mások a külföldi tőke és a vállalkozások oldaláról közelítették meg a kérdést: az oktatáson belül szinte egyik legjobban ismert terület a külföldi tőke számára a menedzserképzés területe. Ezen a téren működik a legtöbb pályázat. (Gondoljunk csak a német, holland, angol pályázatokra.)

Ez azonban nem csupán önkéntes és jótékony célú adakozás csupán, hanem a külföldi szakemberek külföldi tőkéből történő foglalkoztatása is: hiszen a külföldi országok nem csupán a pénzt küldik, hanem saját szakembereiket is. Ezen a téren azonban igen körültekintőeknek kell lenniük a képzési intézményeknek, hiszen sok területen a magyar szakemberek tudása egyenértékű a külföldiekével.

Felvetődött a gyakorlati képzés hiányossága, ill. a gyakorló helyek kérdése is a tanácskozáson. Ezen a téren elég nagy a lemaradásunk, sok helyen még igen erős az elméleti képzés túlsúlya, pedig a menedzserképzés éppen az a terület, ahol mindig *gyakorlati kérdésekkel, problémákkal kell foglalkozni, és azokat megoldani.*

Egy vezető sohasem elméletben köt szerződéseket, sohasem elméletben vezet embereket, szervezi meg cégét, vallja be adóját, számolja el társadalombiztosítási járulékát, hanem mindig a gyakorlatban kell azonnali megoldást találnia.

A jövő kérdései

A tanácskozáson a jövő mint megoldandó problémacsomag fogalmazódott meg.

Ennek az elemei a következők voltak:

— Az EXPO feladatok, kulturális programok, koordináció

— A képzés tartalmi kérdéseivel foglalkozó együttműködés kidolgozása

— „Kulturális Élet Kisenciklopédiája": ki — mit — hol csinál: kulturális szaknévsor

— Pályázatokon való részvétel, külföldiekkel közösen kidolgozandó programok

— A diplomaadást célszerű lenne a Kulturális Kamarához delegálni, hiszen ezzel a Kamara erőforrásokhoz is jutna.

Részletesebben az 1. ponttal foglalkozott a tanácskozás, megfogalmazva azt, hogy a Kamara feladata lenne egy találkozót szervezni az EXPO-irodával, ahol szó eshetne arról is, hogy az épületeken kívül milyen tartalmi, kulturális programok fogják biztosítani az ország bemutatását, az önmagunkról kialakított kép hatásosságát. Tulajdonképpen nem világos az — noha számos tanácskozás volt már ebben a témában — hogy mi is a világkiállítás kulturális üzenete? Ezen a téren pedig nyilvánvalóan elsősorban a kulturális intézményeknek van feladata.

A világkiállítás nem csupán ilyen elméleti jellegű kérdést vet fel, hanem azt is, hogy vajon milyen kulturális adatbankot fog működtetni a világkiállítási iroda, milyen készültségi stádiumban van, milyen adatokra van szüksége az egyes intézményektől. Vajon felkérte-e már az Iroda a különböző kulturális intézményeket, hogy küldjenek számukra egy — az adott időszakra vonatkozó — „ajánlatot"?

Mindezek a kérdések nemcsak fontosak, hanem sürgetőek is, hiszen nyilvánvalóan az egész országot érintik. Egy ilyen kis ország esetében teljesen felesleges arról beszélni, hogy csak a fővárost nézzék meg. Egy nálunk nagyobb országban teljesen természetes, hogy napi munkabejárás esetén is százkilométereket utazzanak, tehát itt is meg fogják ezt tenni.

Ezért nyilvánvalóan jó vendéglátóként meg kell mindent tenni azért, hogy a külföldi a lehető legszélesebb körű információhoz jusson a kulturális és egyéb kínálatról. Teljesen felesleges elméleti vitát folytatni arról, hogy kinek az „illetőségi köre" ez, fontosabb a konkrét adatbank kidolgozása.

Ezzel a kérdéssel függ össze az is, hogy erre az időre feltétlenül megfelelő szakembereket is ki kell képezni, idegennyelv-tudással.

Összegzésként

tehát az együttműködési utak kidolgozása a legfontosabb, a kapcsolatfelvétel az EXPO-irodával, s egy kulturális adatbank kidolgozása, amelyik majd az expo idejére is működtethető lesz.

A képző cégek, iskolák számára pedig feltétlenül fontos a rendszeresen működtetett konzultációs fórum.

dr. Seres Zsuzsanna
rendezvényvezető

PROBSTNER János

ÁRA: 16,— FT

IN MEMORIAM Z. T.

SZÉPIRODALOM, SZOCIOGRÁFIA, MŰVÉSZET

forrás

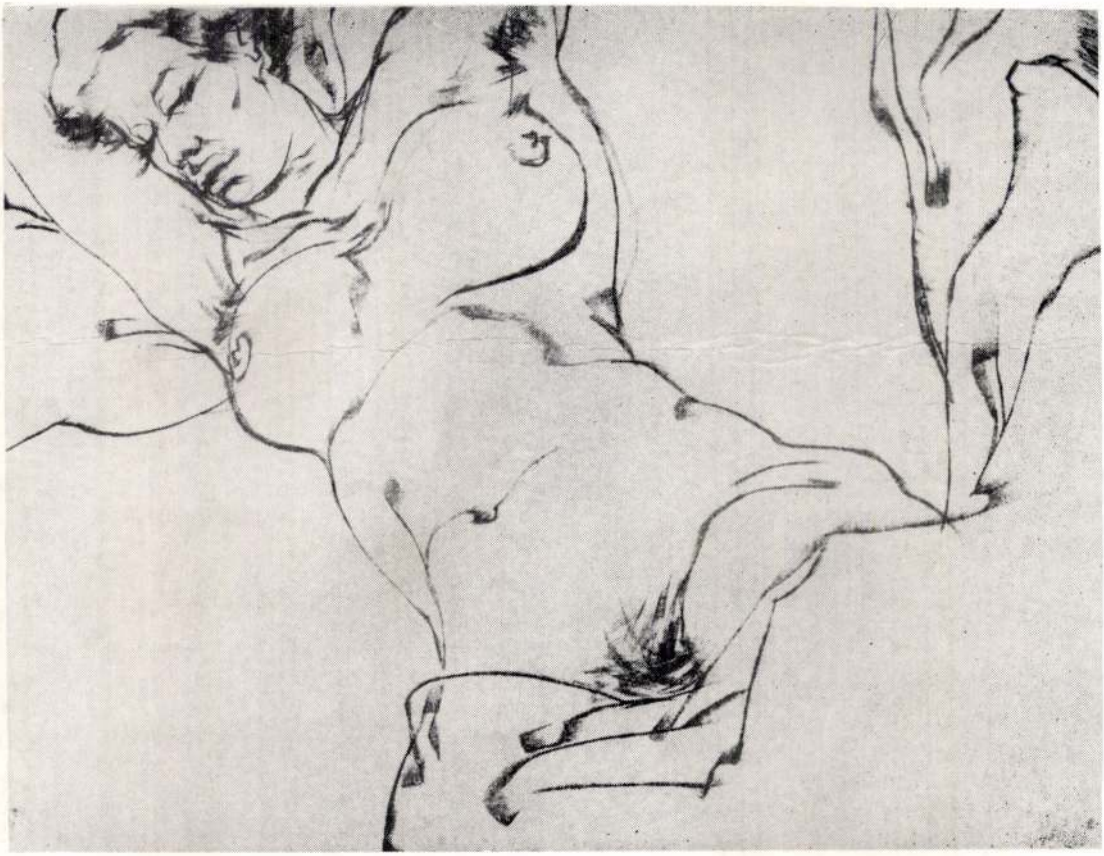

8

XVII. ÉVFOLYAM,
1985. AUGUSZTUS

SZEMLE

FÉJA GÉZA: MAGYAR HALÁLTÁNC

Féja Géza neve és irodalmi (szociográfiai) munkássága szorosan összekapcsolódott a népi írói mozgalommal és főművével, a **Viharsarok**kal. Ez a szociográfiai műve, a Sárközi György szerkesztette **Magyarország felfedezése** sorozatban jelent meg a két világháború közötti irodalom kiemelkedő alkotásaként. Életművének szépirodalmi műveit (például **Visegrádi esték**), irodalomtörténeti alkotásait (így **A régi magyarság**ot), kései esszéit és irodalmi tanulmányait (többek közt a **Lázadó alkonyat** címűt) — nem is szólva csaknem teljesen és indokolatlanul elfeledett verseiről — mindig elnyomta a főmű, a szociográfiai irodalmunk egyik középponti jelentőségű műve, a Viharsarok. Lényegében ezzel a feledéssel, irodalomtörténeti hangsúlyeltolódással szállt vitába az utókor a Féja Géza-hagyaték és -életmű sajtó alá rendezésével, kiadásával, teljesebb és újabb művekre irányítva a figyelmet. A **Magyar haláltánc** című kötet az író fiának, Féja Endrének avatott összeállításában, sajtó alá rendezésében a szó szoros értelemben véve új szociográfiai művet hozott létre — szinte töredékesebb, kisebb részekre tagolódó, publicisztikusabb változatát a hajdani nagy műnek. Hiszen maga Féja Géza — az utószó megállapításai szerint — 1958-ban, az irodalmi életbe való visszatérése, a **Viharsarok** és elbeszéléskötete megjelenése után gondolt a harmincas évektől írt szociográfiai ihletésű írásai, riportjai kötetbe rendezésére. A szociográfiai kötet azonban csak 1984-ben jelent meg. De a **Magyar haláltánc** így megkésve is méltón fedezi fel újra — visszatekintésként is — a két világháború közötti magyar valóság egy-egy részletét. S ez is Magyarország felfedezése, el nem feledhető hitelességgel szóló írások, Féja Géza tollából.

A magyar haláltánc képeit rajzolja meg Féja Géza szociográfiai írásaiban, melyek a harmincas évek irodalmában közvetve vagy közvetlenül a nagy szociográfiai művek mellett Móricz Zsigmond nagy regényei és szociográfiai ihletésű művei, riportjai felé mutatnak, azzal mutatnak rokonságot. Féja elmegy Szegedre, és ott a Szent Márk teret utánzó pazar épületek mellett a „köpködőt", a rendezetlen, Elő-Ázsiát idéző piac kavargását veszi észre 1931-ben. A „magyar Nihil rettentő feketeségét" látja itt, és ezzel szeretné szembefordítani a magyar fiatalságot. Hajdúböszörményben nyomortanyákat vesz észre, Borsod megyében kis földmunkásházakat, aztán egy tuberkulózisos sovány, sápadt asszonyt. „Ösz-szeroppant lelkek a Hajdúföldön", írja Féja 1934-ben a Magyarország hasábjain, és elkeseredve, „mintha sírgödörben" lett volna, a halál leheletét érzi. Pedig a tiszántúli embert és erőt valaha Arany János Toldi Miklósa és Móricz Zsigmond Sárarany ának Túri Danija jelképezte! Sándorfalvára utazva Katona József Bánk bánjának Tiborcát hallja tovább panaszkodni a Pallavicini uradalomban. Olykor elutazva sem tudja elfelejteni az ott hallott panaszokat, keserveket: „Ne hagyjanak itt minket!" S ahogy Nagy Lajos híres szociográfiai művében, a Kiskunhalomban is megjelenik a csendőr alakja, úgy Féja Géza írásaiban is, aki bizony „észrevehető bizalmatlansággal" szemléli őket, meddig maradnak, miért jöttek, és csak egy számukra is ismerős debreceni újságíró alakja, jelenléte nyugtatja meg őket.

A látogatások eredményeként született írások nem csupán leírt szavak, mondatok, hanem azon túlnőve valóságos társadalmi problémákat dolgoznak fel. Szegeden a gyermekklinikába eljutva az akkor végzetes tüdőbetegségről szól. A sötét, nedves lakásnak nevezett lyukakban látogatja meg a szegény családokat. S úgy érzi, hogy a csongrádi tüdőszűrő vizsgálat az igazi „hadjárat", „fajvédelem". Máskor pedig az „egyke", ahogy orvos-riportalanya nevezi a „vérvagyonveszteség", a szaporodás csökkenése ellen ír. Nem tudom a mai olvasó szemét letakarni és a problémát nem tekinteni ma is időszerűnek, hisz a József Attila versében, a Hazám soraiban felsorolt ezernyi fajta népbetegség közt emlegetett egyke sajnos ma is hódít, és ahogy Illyés Gyula nem egy régebbi és közelmúltban írt írásában, versében megállapította: „fogy" a magyarság, a nép, és sajnálatosan nemcsak a Féja Géza-írásban említett helységben vagy helységekben. „Most jöttem a Csillagbörtönből", mondja az egyik hajdani riportalanya, aki gondatlanságból elkövetett emberölésért ült, mert „a gyermeket gyakran meg is fojtja — nem a bába, hanem a bánásmód." S a menyecske, akin „operációt" hajtott végre, vérmérgezésben halt meg. Aztán természetesen számos írásban felmerül a szorongató földkérdés, földnélküliség, a torz földreform. A Pallavicini uradalom szorítását, az Ady-verset nem tudja felejteni Féja Géza, az Ülj törvényt, Werbőczi címűt, és a magyar nagybirtok által nagyvilágba, kivándorlásra szorított magyar parasztokat. De meg kell állapítania, hogy a nincstelen parasztok a harmincas évek derekán még kivándorolni sem tudnak az álmok Amerikájába, az újvilágba. Máshol pedig arról ír, hogy a kanadai Tímár József hazatért. A kivándorlás útja is kilátástalan. Felveti írásaiban a nyílt és a titkos szavazás problémáját. Ír a szekták szerepéről. S mint Veres Péter, ő is megállapítja, hogy a magyar kérdés alapvetően parasztkérdés, a földkérdés megoldása, a két világháború közötti kilátástalan parasztsors felemelése, javítása.

Számunkra különösen érdekes, hogy Féja Géza mit és hogyan ír Kecskemétről és környékéről, pl. a „Hírös város, hírös hét és hírös gulya" című írásában. Az első kép biztató, ahogy a vonatablakból meglátja „az Alföld végtelen tenye-

módja és a legnagyobb magyar rajzoló, Szalay Lajos összetettség-igénye is.) Még a studium jellegű munkáin, kísérleti darabjain is szembetűnő, hogy a plasztikus, a térben rögzíthető formákat írja körül a legbiztosabb kézzel.

Probstner (remélhetőleg eszközökben s témákban egyaránt továbbgazdagodó) rajzi világa érzelmes, közvetlenül bensőséges, sőt, néhol romantikus. Mégpedig abban az értelemben, hogy tudatosan vállalja a primer szépség, a harmónia, a személyesség igényét s élményét; mindezek megrögzítését.

Rajzai közül egyedüli-fontos az *In memoriam Z. T.* című. Ezen a tavaly eltávozott szenvedélyes igazmondót, barátunkat, szerkesztőtársunkat, a kitűnő szociográfust úgy jeleníti meg, hogy az egyes képi elemek eltúlzásával (keskeny madárfej, hatalmas, bunkószerű, görcsberándult-akaratos balkar) Zám lelki alakatát, habitusát tudja jellemezni hitelesen. Az elmúlás lehelete körüllengi Probstner Zámját, de ugyanakkor az akaratossága-tudatossága, utolsó pillanatig való küzdelme is éles fényt kap, saját szentenciaszerű igazságával fölerősítve: „A történetet nem kitalálni, hanem megtalálni kell."

SÜMEGI GYÖRGY

Széles ívben le-följáró szemüveg liftje.
„Börtönéből szabadult sas lelkű" Alföld.
Kecskemét környéki tanyavilág csillag-tejút rendszere
Vakító mészpöttyök, mohafoltok a szőke izzású éjben.
Porgomolygású utacskák, tanyabejáró-csatornák.
Lászlófalva Első Világháborús elesettjeinek névsora a tanyasi iskola falában.
Birkanyáj, tyúkok, napraforgók: forró július 1981-ből.
Hosszú tölgyasztal: végén Tibor.
Öreg, azértse fáradt, alföldi őshippy-margineau, próféta-sámán.
Az asztalon: könyvek, folyóiratok, Beatrice kazetták, gyümölcsök, cipók, hűs fröcscsök.
Barátom, szerelmem arca.
Barátom, szerelmem arcában történetünk, húsomba-húsukba sziámi kapcsokkal gyökeredző bonyolult viszonyrendszere.
Séták, beszélgetések.
Sötét, vattás kutyaugatás-éj, tanya-pislákolás.
Fehérbelű cipó, kecskesajt, búcsút intő kéz.
„Isten veletek", „Vigyázz magadra!"
Egyszemélyes körmenetem képei, ikonjai, zászlói. S mindez, mint az egymásra exponált fotó-világszeletek előhívás után, egymásra kopírozódva, kettős nézésben, egyszerre és egymásban látszanak-élnek. Így tükröződnek vissza az arcra, amely az enyém, a látásba, amely az én szemeimmel fogja fel a világot, a személyiségben, aki, majd ha tudja, hogy mit kezdjen magával és megtalálja a neki rendelt párját, Én leszek.

FOLYÓIRATUNK SZERKESZTŐ BIZOTTSÁGÁNAK TAGJAI:

BÁNSZKY PÁL
BÁRTH JÁNOS
FAZEKAS ISTVÁN
HATVANI DÁNIEL
HARSÁNYI ERNŐ
KOMÁROMI ATTILA
LISZTES LÁSZLÓ
PINTÉR LAJOS
SÓTI ÉVA
SZOBOSZLAY PÉTER
F. TÓTH PÁL (elnök)

PROBSTNER János (festő)

Forrás, 1985/8.

MŰVÉSZET

A RAJZOLÓ PROBSTNER JÁNOS

Probstner János nevéhez fűződik a Kecskeméti Nemzetközi Kerámia Kísérleti Stúdió (NKKS) kigondolása-kiharcolása-beindítása (1978) és azóta folyamatos, zavartalan és jó színvonalú üzemeltetése; a világkerámiában való megjelenése, bekapcsolódása.

Maga az alkotó, a NKKS művészeti vezetője, Probstner János keramikusként diplomázott s legelőször a hódmezővásárhelyi porcelángyár tervezőjeként dolgozott. Pályakezdése időszakában erős szálakkal kötődött a kézműves, főként a vásárhelyi (és általában a magyar) népi kerámia hagyományaihoz, formavilágához és kimeríthetetlenül gazdag díszítőrendjéhez. Átvette s átalakította-átformálta (tulajdonképpen átírta), saját ízlése-tudása szerint újrarendezte tányérain és táljain ezt a hagyományvilágot. Ezen az ösvényen jutott el az alakos, ún. hérészes edények készítéséig. E műcsoportnál és a vásárhelyi kerámia emlékművénél egyaránt kitűnt, a későbbi munkáiban (rakuk, redukált égetésű kerámia-plasztikák) pedig fölerősödött a szobrászi-plasztikai alakításmód. Edénycsaládokat, étkészleteket, teljes együtteseket is tervezett. Ezeknél a használhatóság, a funkcióra alkalmasság a legmeghatározóbb — színben általában homogének, egy színben tartottak és díszítés nélküliek.

A rajzolás egy évtizedig csak kísérő, a gondolkodást, a tervezést, a mű-érlelést segítő eszköze volt. Emlékszem, jó tíz évvel ezelőtt milyen érzékenyen alakított saját szénrajzzal gazdagította fehérre meszelt lakótelepi szobája falát.

Mert eddig is fontos volt számára a rajz. Persze nem annyira, mint mondjuk a cinquecentóban, ahol a disegno minden művészi készség és képesség alapja, s a „művészetlányok" (pittura: festészet, sculptura: szobrászat, architettura: építészet) atyja. Vagyis a közösségi munkalehetőséget teremtő keramikus eddigi pályáján a rajz nem volt olyan szervező erő, mint amilyen a disegno lehetett a reneszánsz műhelygyakorlatában.

Probstner munkájában (írókázásban, közterületi munkák kigondolásában, dísz- és formatípusok tervezésében stb.) korábban is jelenlévő, de nem elsődlegesen meghatározó eszköz volt a rajz.

Probstner „bevallott és vállalt valóságában" a rajzolás, a rajz utáni vágy külföldi tanulmányútjai során, fazekaskorong és agyag híján megerősödik, kis módosulásokkal, de már jelleget adó árnyalatokkal gazdagítva az immár többműfajú alkotómunkásságot. A kétkedők, a műfajok váltogatásában nem bízók (ilyenkor szokták mondani, hogy keramikusnak rajzoló, rajzolónak pedig keramikus: azaz egyik sem igazán már) nevében önmagától is kérdezi az alkotó: „Hol van Probstner, a művész? A fűben, a fában, az épületben, a közgyűjteményben" — azaz a NKKS teljességében. „Túl a kerámián marad a papír: a kétszemélyes küzdelem. A rajz: intimitás, önmagam igazolása, hogy alkotóképes vagyok" — írja. Pontos önjellemzése föltárja az okokat s a végső indokot is: „hogy nekem is legyenek teremtményeim". Legbensőbb világát, látott-átélt-megélt valóságát modell után rajzolja meg. Mindig az embert, az éppen megismertet, a kapcsolataiban realizálódó emberi sajátszerűségeket igyekszik megragadni: magányt, várakozást, vágyódást, anyaságot, álmot. Élesen metszett női arcok, keményebb arcélek váltakoznak lágy és harmonikus, érzelemteli vonalhullámzással, itt-ott a japán rajzmesterre, Hokusaira emlékeztető rafinált finomsággal-dekorativitással, helyenként már-már keresett eleganciával. (Probstner vezérlő rajzcsillagai sorában jelen van még a bécsi Egon Schiele szecessziós dekandenciája, az aktivisták nyersebb alakítás-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1972 JUL 15
Ráfael Győző
1021

Ráfael Győző: Lány (részlet)

lélegző óriási lá[illegible]sidból

befolyásoló folyamatokban érvényesülnek. Buda doktor szerint egészségünk propagátorainak ezért kellene egyre inkább előnyben részesíteniök az információkkal együtt a példás viselkedésmódokat is bemutató, filmes és televíziós nevelő programokat.

PICASSO FELEL

Guernica, a hatezer lakosú észak-spanyolországi baszk város — amelyet 1937. április 27-én a Franco-barát német bombázók elpusztítottak — Picasso hatalmas festményének névadója lett. A megalkotásakor s azóta is döbbenetes figyelmeztetés-erejű kép jelenleg az Egyesült Államokban van, a festő kölcsönadta a *New York-i Modern Művészeti Múzeumnak.*

A világsajtót bejárta a hír,

...gyar írók mélyen átérzik ne... szocialista hazájuk iránti ...ősségüket.

...k és olvasók viszonyáról ...a, Garai Gábor így folytatta: ... magyar közönség igényli és ... a mai ember örömeinek és gondjainak őszinte ábrázolását. A fiatalokat különösen a költészet vonzza; a magyar és a külföldi egyaránt. Magam is sokat fordítok, természetesen orosz és szovjet költőket is. Voznyeszenszkij költészetében a magaméval sok rokonvonást tapasztalok. Különösen szeretem Majakovszkij és Jeszenyin líráját.

Csaknem azonos időpontban a *Lityeraturnaja Gazeta* is beszélgetést közölt a nemrég Moszkvában járt Garai Gáborral. Az *Elférünk a Földön* címmel megjelent interjúban egy „fantasztikus" kérdést is föltettek: „Milyennek képzeli Európát 2000-ben?" A válasz így hangzott: — Erre a kérdésre csak „fantasztikus" feleletet adhatok. Én optimista vagyok, ám mégsem látom idillinek a jövőt. Európának és az egész emberiségnek még 2000-ben is sok gondja-baja lesz. Ha figyelembe

Nem adjuk fel!

Probstner János keramikusművész, a kecskeméti Nemzetközi Kerámiastúdió igazgatója az asztalán őrzi az Új Magyarországban megjelent, a kormány elutasító döntése ellen tiltakozó aláírásgyűjtő ívet. Igaz, nem sokáig, mert az aláírásokkal együtt hamarosan beküldik szerkesztőségünkbe.

– A művészek számára nagyon fontos lett volna az expó megrendezése – indokolja csatlakozását –, hiszen mindenki új feladatokra készült, az alkalom évekig elhúzódó munkák megvalósítását tette volna lehetővé. Megbízásokat, pályázatokat jelentett volna. Európaiságunk, nyitottságunk bizonyításának igen jelentős alkalmát kínálta. A kormány döntése nagyon sok művésztől vette el az esélyt. És nemcsak művészektől, hiszen a legkülönbözőbb foglalkozási ágak, társadalmi rétegek képviselői fogalmazzák meg felháborodott véleményüket. Nemcsak a döntés tartalmával, hanem módszerével kapcsolatban is, hiszen itt valójában csak az Országgyűlés hozhatott volna döntést. Mindenesetre nem adjuk fel, bizakodunk abban, hogy a dolgok változhatnak még. A régiók – ezen belül a fővárostól keletre fekvő területek – számára mindenképpen fontos lenne az expó megrendezése. A millecentenárium is jelentős rendezvény lehet, de mindenképpen lokálisabb, mint a kommunikáció, tehát a jövő felé forduló, az egész világ számára vonzó eseményként megrendezhető világkiállítás.

Felhívás az expóért

Akar-e Magyarországon, államunk 1100 éves fennállásának évfordulóján, 1996-ban méltó világkiállítás?

Az Expó Baráti Kör azt szeretné, hogy 1996-ban megrendezzük Budapesten a világkiállítást.

Az Expó Baráti Kör vállalja azok együttműködésének összehangolását, akik támogatják az expót.

Kérjük, hogy mindazok, akik tenni szeretnének a világkiállítás megrendezéséért, részvételi szándékukat a következő címen jelezzék:

Budaiok-Tétény Általános Ipartestület
1221 Budapest, Mária Terézia u. 60.
Tel.: 226-6522, Fax: 227-3680

Expó Baráti Kör

Aláírásgyűjtő ív

Nem értek egyet a kormány döntésével,
amellyel elutasítja az expó megrendezését,
ezért aláírásommal csatlakozom
egy népszavazás kezdeményezéséhez arról,
legyen-e vagy ne
1996-ban világkiállítás Magyarországon.

Új MAGYARORSZÁG

„Minden változásra, legyen az legislegjózanabb, fog minden bizonnyal valami zavar – crisis következni, s ezt kiállani mindenki nem akarja, vagy nem tudja, s kétséget nem szenved, hogy az átváltozási időszakban minden rendetlenebbül forog, mint azelőtt, s hogy így azok, kik előre combinálni nem tudnak, megijednek s minekelőtte a szebb rend helyreállott volna, már a kezdettel fennhagynak s magokat régi helyzetekben még jobban leszegezik."
(Széchenyi István)

Sorsz.	Személyi szám	Név	Lakcím	Aláírás
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				

Az aláírásgyűjtő íveket az Új Magyarország szerkesztőségébe kérjük beküldeni:

1410 Budapest, Pf. 199.

Az aláírásgyűjtő ív fénymásolható, a kitöltött íveket fénymásolni nem szabad, mert az ilyen másolat érvénytelen!
Csak azok az aláírások érvényesek, amelyeket a teljes személyi számmal adnak meg!

LEVÉLTÜKÖR

Az exigenciák tudománya

Kossuth Lajos számtalanszor hangoztatta, hogy a politika az exigenciák tudománya. Vannak, akik ezt úgy értelmezik, hogy a pillanatnyi szükségszerűség szerint változtathatja a politikus nézeteit és állásfoglalásait. Ugyanarról lehet ezt vagy azt mondani, és egy megtörtént eseményt lehet így vagy amúgy magyarázni. Egy román miniszter emlékezhet úgy elődeinek egykori budapesti bevonulására, hogy akkor ők mentették meg a magyarságot a bolsevizmus mételyétől; a budapesti Szabadság téren álló *Bandholtz* amerikai tábornok szobra viszont arra emlékeztet bennünket, hogy a román hadsereg itt dúlt, rabolt és kegyetlenkedett. Egy szlovák államelnök emlékezhet úgy a magyar miniszterelnökkel történt beszélgetésére, hogy *Horn Gyula* bocsánatért esedezett a magyarság által hajdanán elkövetett szlovákellenes vétkekért. De ugyanerre a beszélgetésre *Horn* úr már egészen másként emlékezik. Éppen ellenkezőleg, ő arra szólította föl tárgyalópartnerét, hogy itt lenne az ideje annak, hogy a hírhedt *Benes*-féle magyargyalázó, „fasisztázó" deklarációról mondják ki, hogy nem igaz.

Pető Ivánnal beszélget a 168 Óra hetilap *Rangos Katalin* nevű munkatársa. „Mert ha *Kéri Edit* nyugdíjas színművésznő nem hozza nyilvánosságra az ön egykoron határőr édesapja nem létező ÁVH-s múltját...", így a kérdező. Kár még mindig valótlanságokat állítani, hiszen a bíróság előtt dokumentumokkal bizonyították, hogy *dr. Pető László* őrnagy a BM államvédelmi osztályán (ávo) nyomozótiszt volt akkor, amikor még a Határőrség nem is tartozott a BM kötelékébe.

Külügyminiszterünk azt állítja, hogy a diplomáciai szolgálat kebeléből csak szakértelem hiánya miatt bocsátanak el embereket. Kíváncsi lennék, mi kifogásolnivaló lehet *Mikecz Tamás* szentpétervári főkonzul, rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter előző néhány évi munkásságában, hiszen aki figyelemmel kísérte az *Antall*-kormány igazán sikeres szovjet, majd orosz viszonylatú külpolitikáját, annak nem kerülhette el figyelmét *Mikecz* értékes közreműködése. Nem lenne jobb az igazat mondani? Azért rúgjuk ki Mikecz urat a külszolgálatból, mert szimpatizált az MDF eszmeiségével!

Folytathatnám a hazugságok sorát például a rádiónál és televíziónál végbemenő dolgokkal. Ott is kizárólag a „szakértelem hiánya" lehet az oka, ha valakit eltávolítanak a kamerák és mikrofonok elől. Netán *Sugár András* vagy éppen *Chrudinák Alajos* szakmai tudása vesztett értékéből akkor, amikor új urak kerülnek a hatalomba? Nem lenne jobb az igazat megmondani? Az fáj a régi-új elvtársaknak, hogy a „törvénytelen szocializmus magyarországi félmúltjáról" a *Nahlik*-televízió munkatársai túl sok igazságot lebbentettek föl a mai nemzedék szeme elé! Akasztott ember házában nem illik kötélről; karhatalmista házában nem illik 1956-ról beszélni!

Domonkos István
Budapest

Nevek és emberek

Kíváncsi vagyok, mikor mondják ki végre explicit módon, hogy *Kádár János* és klikkje ellenforradalmár volt; Magyarországon 1956. november 4-től a szovjet gyarmatosítás folytatódott. Mintha ódzkodnának a történelemkönyvek a dolog néven nevezésétől. Miért? Nem elég konstruktív? Destruktív? Azt már szívesen leírják és kimondják, hogy 1956 októberében forradalom és szabadságharc volt, de ennek a tükörképétől viszolyognak. Marad a „Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány". Szerintem Magyarországon 1956. november 4-től ellenforradalom volt, és egy ellenforradalmi rendszer uralkodott. Ők nem átallották ellenforradalomnak nevezni a forradalmat.

Azt már hallani hébe-hóba, hogy Oroszországban 1917. november 7-én nem forradalom, hanem puccs volt. Nem a cár atyuskát döntötték meg, hanem a polgári-demokratikus forradalmár Kerenszkij-kormányt.

Írjunk, beszéljünk világosan és egyértelműen!

Bagi Gábo
Bar

TELE5TAXI TELE5TAXI 155 5555

ECOART design SÁNTHA

Esőisten (is) siratta a Vácot

Két vereséggel búcsúzott a magyar bajnok

VÁC FC-SAMSUNG–PARIS St. GERMAIN 1-2 (1-1)
Fáy utca, 2000 néző, v.: Amendolia (olasz). Gólszerzők: Füle (30.), illetve Nbone (20., 65.)
Vác FC-Samsung: Koszta – Nagy, Aczél (Bánföldi, 70.), Kasza, Aranyos – Puglits (Sallai, 40.), Nyilas, Romanek – Zvara, Szedlacsek, Füle.
Paris St. Germain: Lama – Dieng, Roche, Sechet, Guerin – Bravo, Gomes (Konbouare, a szünetben), Llacer – Valdo (Leguen, 60.), Rai, Nbona.
Továbbjutó a PSG 5–1-es összesítéssel.

Bravó! – gratulálhattak volna Aczélnak (3-as számmal) váci siker esetén, a végén azonban Bravo (7) és a Paris örülhetett
FOTÓ: KÖRMENDI IVÁN

– *Ezek arra rúgják a labdát, amerre állnak* – jegyezte meg egy vélhetően váci szurkoló tegnap a hazai „idegen" pályán, azaz a *Vasas Fáy utcai* stadionjában, s ez két okból volt meglepő. Az egyik: állítólag a *Hungária körúton* ugyanebben az időben többen tették tiszteletüket az *MTK–UTE* kupatalálkozón, mint az angyalföldi pályán a *Vác FC-Samsung–Paris St. Germain* BEK-selejtező visszavágó-mérkőzésen (az első összecsapáson 3-0-ra nyert a francia csapat). A másik: nem szoktunk hozzá, hogy egy nagynevű külföldi együttes *„fát vágjon"* a magyar sampion ellenében.

Az ugyanis a kőkemény valóság – mindezt abszolút bántó szándék nélkül említjük –, hogy a *nyugati labdarúgás szervezett, s nem csak az elnevezésében profi.* Persze, ezzel a tényállással eddig is tisztában voltak kupacsapataink, de ha akartak, akkor sem tudtak ellene mit tenni, lévén, *„ők" egyszerűen jobbak.* Így történt ez a tegnapi borongós, esős napon is az első negyedóra váci fölénye ellenére, ehhez a megállapításhoz azonban azt is tegyük hozzá: *a Vác mindent megpróbált.* Csak... *Nagy Tibor* hibázott egy nagyot (utolsó emberként adta el a labdát, ami még serdülőkorosztályban is halálos bűnnek számít) a 20. percben, minek következtében *Nbona* a kapuig sprintelt, és lőtt... (0-1). *Füle* ugyan ezt a kis malőrt tíz perccel később *Romanek* csodálatos cselei és beadása után még fejjel korrigálta (1-1), de jött az újabb csak. Bő egyórányi játékot követően ugyanis újabb védelmi hibából Nbona révén megszerezték a vezetést (és a győzelmet) a vendégek. Igaz, ekkor már nem is ezt a találatot tarthattuk számon a szomorú események tárházában, hanem azt a szánalmas látványt, amit *Csank János* fiai produkáltak.

A papírforma tehát érvényesült (továbbjutott a PSG 5-1-gyel), így nem maradt más hátra, mint a BEK-meccsek évek óta használt, magyar vonatkozású szlogenjét ismételgetni:

Ez van, ezt kell szeretni.

(murányi)

A Ferencváros zárja a kupaselejtezőket

Kötelező a győzelem

Régen tekinthetett olyan nyugodtan magyar labdarúgó-kupacsapat egy visszavágó mérkőzés elé, mint teheti azt a Ferencváros együttese. A zöld-fehérek KEK-selejtezőn 6-1-re verték az Üllői úton az enyhén szólva harmatos teljesítményt nyújtó luxemburgi Dudelange-t, így a ma esti visszavágó csupán formalitásnak tűnik föl.

Egyetértett a fentiekkel *Novák Dezső*, a Ferencváros vezetőedzője is, aki a csapat elutazása előtti órákban többet foglalkozott a közelmúlt eseményeivel, mint a kupavisszavágóval.

– Természetesen egyikünk sem tapsol a történtek miatt – kezdte Novák, – de túl kell hogy tegyük magunkat a vereségen. Nehezíti helyzetünket az, hogy rengeteg a sérültünk. A „tartós maródiak", *Kecskés, Kopunovics* és *Nagy Zsolt* mellett *Keller, Albert* és *Páling* sem egészséges.

– *Ennek ellenére, gondolom, nem lépnek remegő lábakkal pályára a luxemburgiakkal szemben. Ezúttal is győzelmet vár csapatától, vagy megelégszik a biztos továbbjutással?*

– Nem tehetjük meg, hogy pontot vesztünk, mivel kérdéses, hogy jövőre három vagy négy magyar csapat indulhat a nemzetközi kupákban.

– *A hírek szerint még mindig nem nyugodtak meg a kedélyek Simon eltiltásával kapcsolatban, akit Magyar Kupa-meccsen állítottak ki, de két bajnokiról tiltották el. A hátvéd Luxemburgban játszhat, de az UTE elleni rangadón nem.*

– Túl azon, hogy Simon nem érdemelt kiállítást, több mint furcsának találom az MLSZ szokottnál gyorsabb és szigorúbb döntését. Egyébként nem először fordul elő, hogy ferencvárosi játékost a megérdemeltnél jobban büntetnek. A döntést természetesen megfellebbeztük, s remélem, hogy az UTE ellen már szerepelhet Simon.

Dudelange–Ferencváros, Dudelange, 18.30, v.: *Batta* (francia).

(sz–y)

Ez történt még

BEK selejtező, visszavágók:

Salzburg (osztrák)–Maccabi Haifa (izraeli)	**3-1**	
(az első mérkőzésen)		**(2-1)**
***Göteborg (svéd)*–Sparta Praha (cseh)**	**2-0**	**(0-1)**
***Galatasaray (török)*–Beggen (luxemburgi)**	**4-0**	**(5-1)**
***Dinamo Kijev (ukrán)*–Silkeborg (dán)**	**3-1**	**(0-0)**
Glasgow Rangers (skót)–*AEK Athén (görög)*	**0-1**	**(0-2)**
***Hajduk Split (horvát)*–Warszawa (lengyel)**	**4-0**	**(1-0)**
Servette (svájci)–*Steaua (román)*	**1-1**	**(1-4)**

A szeptember 14-én rajtoló Bajnokok Ligájában az A csoportban az angol Manchester United, a spanyol Barcelona, a Galatasaray és a Göteborg, a B csoportban a német Bayern München, az orosz Szpartak Moszkva, a Paris St Germain és a Dinamo Kijev, a C-ben a portugál Benfica, a belga Anderlecht, a Steaua és a Hajduk, míg a D-ben az olasz Milan, a holland Ajax, a Salzburg és az AEK Athén szerepel majd.

KEK-selejtező, visszavágók:

***Helsinki (finn)*–Itrottarfelag (feröer-sz.)**	**2-0**	**(5-0)**
Schaan (liechtensteini)–*Pirin (bolgár)*	**0-1**	**(0-3)**

A további mérkőzéseket ma este játsszák.

UEFA-selejtező, visszavágó:

***Akranes (izlandi)*–Bagnor City (walesi)**	**2-0**	**(2-1)**

Rai: Aki jobb volt, az játszott

Egy világbajnok Budapesten – Csapatkapitányként kezdte, a kispadon fejezte be

Volt egyszer egy kisfiú, úgy hívták, hogy Rai Souza Vieira de Oliveira. Valószínűleg már a járókában is rugdosta a gumilabdát, s minden bizonnyal hatalmas áhítattal nézte bátyját, akit később Socrates néven ismert meg a labdarúgóvilág. Azt ugyan nem tudni, hogy a testvér vagy valaki más vitte le a Ripeirao Preto kölyökcsapatába, csak az biztos, hogy híres családtagjához híven belőle is „spíler" lett. Bő egy hónapja például világbajnoki aranyérmet vett át Los Angelesben, igaz, „csak" mint a Carlos Alberto Parreira vezette legénység korán lefokozott és „elfelejtett" csapatkapitánya...

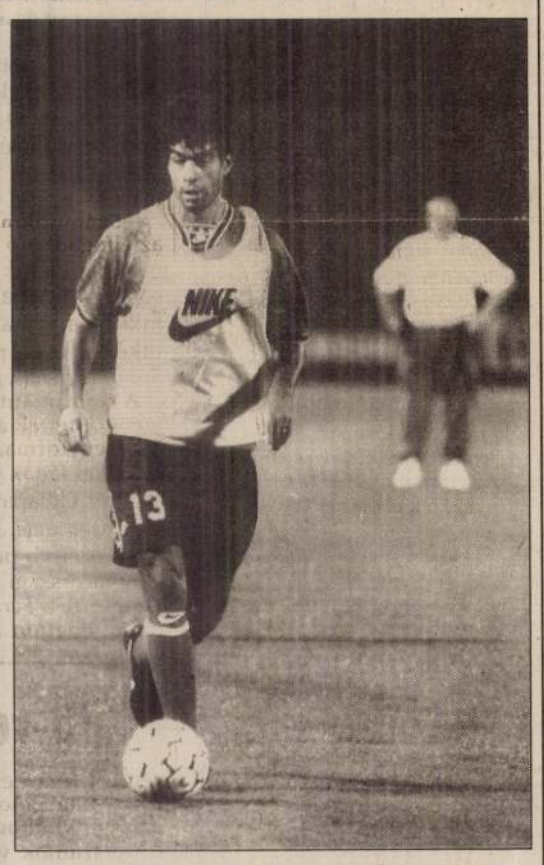

A brazil világbajnok a Fáy utcai edzésen
FOTÓ: NAGY BÉLA

Ami miatt egy sikerekkel és kisebb bukásokkal telített életút legfőbb állomásait ecseteltük a fentiekben, annak oka nem más, mint hogy ez az *„aranyos" ember Magyarországra érkezett. Rai*, aki Amerikában 10-es mezben, karszalaggal a kezén fürdött a népszerűségben, amikor az Oroszország elleni brazil nyitóderbin 11-esből a hálóba talált, a *Paris Saint-Germain* színeiben a *Vác FC Samsung* ellen jött játszani egy „jót", pontosabban egy BEK-visszavágót.

Amikor tegnapelőtt este fél nyolckor felkapcsolták a reflektorokat a Fáy utcában, mindenki előtt világossá vált: a *„két lábon járó csoda" megérkezett.* Jó, jó, tulajdonképpen a párizsiak csak edzettek egyet, de azért egy világbajnok csapatkapitányt „nem semmi" élőben látni. A tátott szájjal bámuló érdeklődők természetesen őt tüntették ki fürkésző tekintetükkel, s minden megmozdulásában keresték a választ a nagy, *hamleti kérdésre: lenni, vagy nem lenni.* Mármint, hogy ez a nagydarab göndör hajú labdazsonglőr most akkor „lenni" remek játékos (elvégre világbajnok), vagy „nem lenni" (a vébén leváltották, s azt követően csak perceket töltött a pályán)?

Az lesz a leghelyesebb, ha személyesen tisztázzuk a félreértéseket – gondoltuk elvarázsolva, s *Rózsa Edvárd* tolmács segítségével nekiszegeztük a fenti kérdést a pályáról leballagó 29 éves Rainak.

(A sztár attól is sztár, hogy figyel a róla kialakított imázsra... Rai mutatta: *oké, de amennyiben lehetséges, gyorsan intézzük el a dolgot, mert nem akar megfázni, és roppantul siet.)*

– Nézze, mondhatnék bármit, hogy így *Parreira*, meg úgy Parreira, kendőzhetném a valóságot, de minek – kezdte a középpályás. – Amint láthatták, rendkívül *képzett, sokoldalú játékosok alkották Brazília 22-es keretét.* Talán csak *Romariónak* volt biztos helye a kezdő tizenegyben... Ebből kikövetkeztethető: azért játszottam csak perceket az első meccs után, mert a mester úgy látta, más jobb formában van nálam. Nálunk ugyanis az a szokás: *aki jobb, az lép pályára.* Utólag visszagondolva, a mester helyesen döntött. Mindemellett nem vagyok csalódott, elvégre én is kaptam aranyérmet...

– *Azt rebesgették a világbajnokság előtt, hogy bátyja, Socrates kisebbfajta nyomására került csak be az utazó keretbe. Igaz ez?*

Itt némileg elakadt a beszélgetés, ugyanis Rai, miután végighallgatta a kérdést, zavartan, ártatlan arckifejezéssel közölte: nem érti, miről van szó. *Ravasz!* – mosolyogtunk össze a tolmáccsal, aki újra próbálkozott, ám csak annyit tudtunk kihúzni belőle, hogy:

– *Nem igaz!*

Ezt követően jobbnak láttam, ha a továbbiakban kikerüljük a témát.

– *Miért koptatja többnyire Párizsban is a kispadot?*

– Ez egy roppant nehéz kérdés... Maradjunk annyiban, hogy a vébé után, társaimhoz hasonlóan *kicsit hosszabb szabadságra mentem, s azóta még nem értem utol társaimat az edzésmunkában.* Azt hiszem, kell még egy kis idő, amíg visszaszerzem a helyemet az állandó kezdőcsapatban, s olyan jó formába kerülök, mint amilyenben két éve Sao Paulóban voltam, amikor Dél-Amerika legjobb játékosának választottak...

– *Egyébként hogy tetszik Budapest?*

– Abból, amit láttam, nagyon szépnek ítélem – mondja most már kissé feszengve a játékos, majd mutatja, hogy rohannia kell. Azért még mosolyog egyet, kezet nyújt, s eltűnik a forgatagban.

Murányi András

Remi az MTK-pályán

Savanyú tej

Tegnap Európán kívül hazánkban is kupanap volt: a *Magyar Kupa-csoportmérkőzések* legnagyobb szenzációja az NB I-es *Parmalat soproni veresége a másodosztályú MATÁV Soprontól.* **Eredmények:** Füzesabony–Hajdúnánás 0-2, Nyírmeggyes–Ny. Volán 2-2 (1. csoport), Ózd–DVSC 0-4, Tiszamenti SE–Kisvárda 1-10 (2.), Mezőkövesd–Apc 2-0 (3.), Mezőhegyes–Szeged 2-6 (4.), Farmos–Kiskundorozsma 0-3 (5.), Töltéstava–Püspökmolnári 0-6 (6.), MTK–UTE 1-1, Halászi–BETKA MÁV DAC 1-2 (7.), Siófok–Lánycsók 8-0, Stadler–Kaposcukor 4-1 (8.), SBTC–Vasas 1-3 (9.), Sülysáp–Jászberény 3-4 (10.), Csákánydoroszló–Petőháza 0-8, Keszthely–Sopron 0-2-nél eső miatt félbeszakadt (11.), MATÁV Sopron–Parmalat 3-1 (!), Füzfő–Tapolca 3-6 (12.), Gázművek–Kiskőrös 2-6 (13.), Lenti–Barcs 2-0, Paks–PMSC 0-3 (14.), BKV Előre–BVSC-Dreher 0-6, Kalocsa–Szigetszentmiklós 1-0 (15.), Gerjen– Marcali 3-3 (16.).

Megvan a kiemelés

Az amerikai Pete Sampras, illetve a német Steffi Graf lesz az első kiemelt az Egyesült Államok nemzetközi teniszbajnokságán, amelynek hétfőtől Flushing Meadow ad otthont. A tegnap elkészített rangsor érdekessége, hogy a férfiaknál az amerikai Jim Courier csak a 11.

Eltiltott Maradona

Diego Maradona számára elérkezett az „igazság pillanata". Személyesen ugyan nem jelent meg a Nemzetközi Labdarúgó Szövetség (FIFA) zürichi fegyelmi tárgyalásán, amelyen a világbajnokságon kirobbant dopping-ügyét tárgyalták, de ügyvédje, *Daniel Balotnicoff* és menedzsere, *Marcos Franchi* képviselte őt a nemzetközi testület előtt. A tárgyalás szigorú eredménnyel zárult: Maradonát *15 hónapos eltiltással és 20 ezer svájci franknak megfelelő pénzbírsággal sújtották.* A FIFA határozatában hangsúlyozták, hogy a 33 esztendős játékos nem élhet fellebbezéssel, azaz *a döntés végleges.*

Postabontás

Lapunk augusztus 19-i számában „Mexikó: vízum 15 napra!" címmel megjelent írásunkhoz kaptuk az alábbi levelet Miguel Angel Isidro-Rodrigueztől, a budapesti Mexikói Nagykövetség Konzuli Osztályának megbízott vezetőjétől.

„Az említett cikk Jakubovics Péternek, a Magyar Kajak-Kenu Szövetség elnökének a nyilatkozatát közli, aki szerint a szeptember 21. és 25. között tartandó kajak-kenu világbajnokságot nem kellett volna Mexikónak adni. Függetlenül attól, milyen indokok késztették Jakubovics urat a vélemény kialakítására, szeretném világossá tenni, hogy a feltételezett vízumgond nem indokolja ezt a vélekedést.

Jóllehet nagykövetségünk tényleg tájékoztatta Jakubovics urat augusztus 18-án arról, hogy 15 napra szóló vízumengedélyt kapott a mexikói hatóságoktól (a vb szervezőbizottsága kérésére) a magyar csapat számára, ugyanakkor közölte vele, hogy ez az intézkedés általános érvényű, az összes többi, a kérdéses rendezvényen részt vevő ország delegációjára vonatkozik, tehát semmiképpen nem jelent diszkriminatív intézkedést a magyar csapattal szemben.

Amit az önök tisztelt lapja „mexikói információ"-ként jelöl, valójában a nagykövetség által közvetlenül Jakubovics úrnak adott felvilágosítás volt, elmagyarázva, hogy a mexikói hatóságok minden probléma nélkül meghosszabbítják a magyar csapat vízumának érvényességét, amint megérkezik Mexikóba.

Végül szeretném megismételni – amit már telefonon is közöltem Jakubovics úrral –, hogy a mexikói belügyminisztérium az illetékes hatóság a beutazási engedély kiadására nemzetközi jellegű rendezvények résztvevőinek esetén, nem pedig a külügyminisztérium, ahogy Jakubovics úr állítja.

MARTÉNY

- Szigorú határozatot hozott a Magyar Atlétikai Szövetség Fegyelmi Bizottsága a júniusban, a hollandiai Hengelóban doppingvétségen ért súlylökő, Kónya Kálmán ügyében. Kónyát négy évre eltiltotta a szövetség.
- Az izraeli Petah-Tikvában, az ifjúsági férfi kézilabda Európa-bajnokság negyedik játéknapján a magyar válogatott 28-23-ra kapott ki Macedóniától.
- A magyar kajak-kenu válogatott tagjai ma reggel utaztak Mexikóba, ahol három hétig a Valle de Bravó-i edzőtáborban készülnek a világbajnokságra.
- A horvátországi Umagban, a nemzetközi férfi teniszverseny 1. fordulójában Markovits László oldalán a spanyol Jordi Arresével 6:4, 6:4-re nyert az ausztrál Arthurs, Youl páros ellen.
- Az Európa-bajnoki döntőre készülő magyar női kézilabda-válogatott tegnap Zalaegerszegen játszott újabb előkészületi mérkőzést Horvátország együttesével. Laurencz László szövetségi kapitány csapata egygólos vereséget szenvedett. Horvátország–Magyarország 17-16 (8-8).
- Drágán fizet a világbajnok brazil labdarúgó-válogatott sztárja, Romário az önkényesen hosszúra nyújtott szabadságáért. Edzője, Johan Cruyff 77 ezer dolláros pénzbírsággal sújtotta.

Új MAGYARORSZÁG
POLGÁRI NAPILAP
Főszerkesztő: FÁBIÁN LÁSZLÓ
Főszerkesztő-helyettesek: KISS GY. JÁNOS, KŐ ANDRÁS, D. SZABÓ EDE
Vezető szerkesztők: Dippold Pál, Jódal Béla, Takács István
Szerkesztőség: 1085 Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3. Postafiók: 1410 Budapest, Pf. 199. Telefonok: 266-5009, 266-2804, (Hírlapkiadó: 138-2399, 138-4300, 138-3988.) Telefax: 266-2288 (napi szerkesztés), 267-3313 (titkárság) Éjszakai üzenetrögzítő: 266-4262.
Hirdetésfelvétel: 1428 Budapest, Blaha Lujza tér 3. Telefon: 138-2369, telefax: 138-3150.
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt., árusításban megvásárolható az alábbi terjesztők hírlapárusainál: a HÍRKER Rt., az NH Rt., a regionális részvénytársaságok, Extra-Hír Kft., Budapest-Press Kft., Új Passz Kft., R-Press Hírlap- és Könyvterjesztő Kft., Medvecz és Társa Kft., Bohus Kálmán magánvállalkozó, Zuna László magánvállalkozó. Előfizethető minden hónap 25-ig a hírlapkézbesítő postahivataloknál, a hírlapkézbesítőknél, valamint a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) minden hónap 10-ig; 1900 Budapest XIII., Lehel u. 10/A közvetlenül vagy postautalványon, illetve átutalással a Postabank Rt. 219-98636/021-02809 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj egy hónapra 396 Ft, negyedévre 1188 Ft.
Külföldön terjeszti a Kultúra Kereskedelmi Vállalat H-1339 Budapest, Postafiók 149.
Kiadja a PUBLICA RT. Felelős kiadó: a részvénytársaság elnöke.
Szikra Lapnyomda Rt.
Felelős vezető: DR. CSÖNDES ZOLTÁN elnök-vezérigazgató
ISSN 1215-0185 Bp
– ISSN 1215-1386 vidék
1 2 4 8 16

PROBSTNER János

A Bács Kiskun megyei Tanács országos folklór pályázatán és az ebből válogatott kiállitáson részt vett

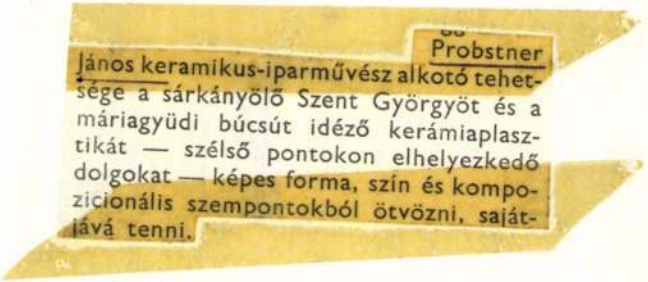

Probstner János keramikus-iparművész alkotó tehetsége a sárkányölő Szent Györgyöt és a máriagyüdi búcsút idéző kerámiaplasztikát — szélső pontokon elhelyezkedő dolgokat — képes forma, szín és kompozicionális szempontokból ötvözni, sajátjává tenni.

Forrás 1975/5-6/79

Bámszky :A népmüv ösztönző hatása képzőmüvészetünk

Probstner János

Kecskeméti kerámiák Franciaországban

A Párizs melletti *Arcueilben* a városháza kiállítási termében megnyílt a kecskeméti nemzetközi kerámia kísérleti stúdió kiállítása. A kiállítást *Marcel Trigon* polgármester nyitotta meg *Palotás Rezső* magyar nagykövet jelenlétében.

Probstner János, a stúdió igazgatója ismertette a tíz éve működő nemzetközi művésztelep munkáját, kísérletező kerámiáival Európa-szerte mindinkább elismert eredményeit. A kiállításon a legújabb anyagból 13 magyar, 2—2 lengyel és szovjet, egy-egy angol, svéd, holland, japán, izlandi, me-

Magyar Hírlap

1986. V. 8

DETÉSEK

IÉT. Eszperantó u. es ház emeleti ré- 21326

Szegeden másfél 5klakás. Érdeklőd- Bokodi út 54/a. sz. 1685

YIVÁROS. Bala- an, II. emeleti, 54 éteres, loggiás, lakás eladó 8000 tméteres áron. Le- hódmezővásárhelyi lirdetőbe „140 ezer igére. 4

r környéki, négy- lső emeleti, garáz- vetkezeti lakás el- leket „Komoly ve- ére a kiadóba ké- 21292

atrészek

talmi rendszámú ada sürgősen el- a, Szamuely u. 11. 5184

tburg vonóhorog- műszakival eladó. Elek. Orgovány, u. 7. 33

számú, 1200-as Zsi- műszakival eladó. ni lehet 6080 Sza- Vécsei köz 6. sz. hető 15—19 óráig. 45 000 Ft. 38

Wartburgot ven- erű Trabant beszá- Cím: Kalocsa, Hő- 18. Vámos Mária. 1686

sz. most műszaki t Skoda S—100-as Érdeklődni: Baja, z. u. 20. I. em. 6. a után. 3

S traktor pótkocsi- ó. Bácsalmás, Rá- 40. sz. 4

kertitraktor, sürgő- ó. Baja, Pető u. 1. ár) 5

T—4 bontott alkat- ajtók, sebváltó, stb. iskőrös, Dózsa 56. 21298

Zetor és 5 hl mű- tály kocsival együtt rdeklődni minden- ik, Szajor 199. 21315

Skoda lejárt mű- eladó. Kecskemét, csata u. 17. VI./47. 21316

ndszámú gépkocsi, tban eladó. Érdek- Kecskemét, Botond 2. 21320

M 461. típusú Raj épkocsi, 6 méteres alag, faipari körfű- mm-es tárcsával. os vibrátor. Cím: ire, Kecskemét, Ba- . Este 7 óra után. 21281

KUSAN és erőátvi- kezetileg príma ál- levő, karambolos guli eladó. Érdek- luián 5 órától. Ár: Kecskemét, Kossa . Szabóék. 6

S, GT 124-es trak- hengeres, felújított vizsgára előkészí- otban, felelősség- l eladó. Izsák, Ady Telefon: 168. 17

UE—28-as traktor állapotban, egyéb k. motor, blokk, és felújított mo- inybene, Gödörál- 21301

RS—09-ES egyhengeres Diesel eladó. Felsőlajos, Óvoda u. 10. 21321

SUPER 50-es Zetor felújított állapotban pótkocsival és ekével vagy anélkül eladó. Nemes István, Tázlár, Zrínyi u. 29. 7

Egyéb adásvétel

KISEBB súlyú sertés eladó. Kecskemét, Galamb u. 9. 29

FEKETE és színes maxi szoknyák, blúzok, kisestélyi ruha szilveszterre, farsangra blúzok, szoknyák, selyemgarbó több színben, extra nagy méretben is. Nagykőrös, Hősök tere 1. (Katolikus templomnál.) 21192

BONTÁSBÓL eladó: szalagcserép, léc, deszka, horogfák, gerendák, ajtó, ablak, mozaiklap, csatorna, parketta, tégla. Kiskunhalas, Kossuth u. 3. 5183

BONTÁSBÓL eladó: tégla, cserép, léc, gerendák, horogfák, ajtó, ablak, parketta. Kiskunfélegyháza, Vak Bottyán u. 2. 5

ELADÓ bontásból: cserép, deszka, léc, horogfák, gerendák, ajtó, ablak, parketta, mozaiklap, csatorna, tégla. Baja, Szabadság u. 126. 5182

ELADÓ 6 db előhasi, feleidős korvald anyasertés. Érdeklődni: Városföld, Felszabadulás u. 51. Fábiánék. 19

140 KG-OS hízott sertés és MK 42 magnetofon eladó. Kecskemét, Toldi u. 1/a. 16

HATVAN db birka eladó. Baja, Szegedi út 97. sz. 1

5 KILOWATTOS áramfejlesztő dinamó eladó. Tázlár, III. ker. 5. Molnár György. 2909

HORGÁSZCSÓNAK eladó. Szamosvölgyi Ferenc asztalos, Tázlár, Kossuth u. 31. 2910

KOLONIÁL 4 ajtós szekrény eladó. Érdeklődni: Kecskemét, Klapka u. 8. I/3 alatt. 21314

ÚJ minikalor olajkályha eladó. Érdeklődni: Kecskemét, Öz u. 3. Révész, 17 óra után. 21318

FEKETE—FEHÉR Videoton tv-készülék eladó. Kecskemét, Irinyi u. 44. V/16. Lift van. 21332

SCHISZLER-SZŐLŐISKOLÁBAN, Soltvadkerten egy- és kétéves gyökeres csemege- és borfajták 13-féle kaphatók a háznál, és postán keresztül is lombhullástól tavaszig. Amíg a készlet tart. 5143

ÚJ panofix bunda 50-es méretben eladó. Megtekinthető egész nap. Kecskemét, Rendőrfalu, Joó M. u. 2. 3

AUTÓSOK, közületek! Fagyálló autóhűtővíz-fokoló 95 Ft-ért kapható. Azonnali postai szállítás. Márkus látszerész. Kecskemét, Katona J. tér 8. (6000) 5165

BONTÁSBÓL eladó: gerenda, horogfa, deszka, léc, méretre fűrészelve is, ajtók, ablakok, nagykapu, csatorna, parketta, cserép, tégla házhoz szállítva is. Kecskemét, Széchenyi tér 27. 5177

HÁROM db előhasi, hasaskoca eladó. Baja, Pető utca 1. sz. (Likár) 6

Vegyes

NÉMET nyelv tanulásához tanárt keresek. Kecskemét, Puskin u. 30. 10

FIATAL házaspár külön bejáratú szoba, konyhás, bútorozott lakást bérelne Kecskeméten. Leveleket „Egy gyermekkel" jeligére a kiadóba kérünk. 21280

KISIPAROSOK, kiskereskedők könyvelését rendben tartom, kezdőknek könyvelését beindítom, adóbevallásait elkészítem. Kökény Ferenc, Kecskemét, Lenin tér 14/a. 15

KRESZ-PÓTVIZSGÁRA eredményesen felkészíti Kondor János, Kecskemét, Halasi út 13. 30

LAKÁRÉSZT, vagy lakást keresek albérletbe, Kecskeméten. Bútorozott is megfelel. Leveleket „Egyedülálló férfi" jeligére a kiadóba kérek. 21297

KÉREM azt a piros színű UB-s gépkocsi vezetőjét, aki 1980. dec. 24-én a GAMF előtt történt balesetet látta és a helyszínen megállt. Nevét és címét írja meg a következő címre. Kara Gábor, Kecskemét, Koppány u. 5. 21327

GARÁZS kiadó közületnek is, hosszabb időre. Kecskemét, Izsáki út 28. fszt. 2. 21311

KERESEK olyan nőt, aki lakásért elvégezné a háztartási munkát. Leveleket: Lajosmizse, postaláda: 50 T. 21319

NAPOSCSIBE fehér (hybró) kendermagos (sávozott Plimuth), sárga (New Hampshire) előjegyzést megkezdtük keltetőüzemünkben. Kecskemét, Sétatér u. 13. sz. Hétköznap: 7—14 óráig, szombaton 12 óráig. 5127

NYUGDÍJAS nénit keresek egyéves kisfiam mellé gondozónak. Szubota Gábor, Kecskemét, Akadémia krt. 20. I. em. 20

Házasság

48 ÉVES, 167 cm magas, egyedülálló, gyermektelen férfi keresi házasság céljából azt az igényes, komoly életfelfogású, intelligens nőt, aki hasonlóan gondolkodik. Leveleit „Értelmet az életünknek" jeligére kérek a Kiskunhalasi Hirdetőbe, Magyar u. 2. 2904

38 ÉVES, 175 cm magas, elvált kisiparos vagyok. Házasság céljából megismerkednék korban hozzámillő nővel. Részletes bemutatkozó levelet „Szeretem a virágot" jeligére a kiadóba kérek. 19003

20 ÉVES, kékszemű, barna, önhibáján kívül elvált asszony, keresi korban hozzáillő, érzelmekben gazdag, józanéletű fiatalember ismeretségét 26—27 éves korig, aki 2 éves kislányomnak kedves apukája lenne. Csak fényképes bemutatkozó levélre válaszolok. „Barnák előnyben" jeligére leveleket a kiadóba kérek. 21 329

LAKÁSSAL rendelkező, 48 éves, elvált asszony, jó megjelenésű, intelligens férfi bemutatkozó levelét várja házasság céljából. Leveleket: „Őszinteség 91 606" jeligére a kecskeméti Magyar Hirdetőbe kérek.

SPORT • SPORT

Sportoljunk!

Hogyan sportolhatunk otthonunkban?

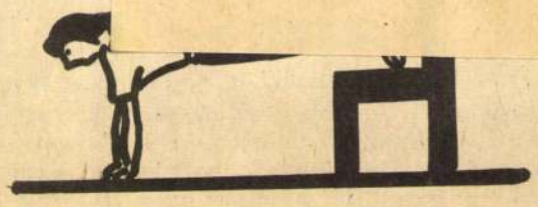

Lehet-e otthon sportolni? És ha igen — hogyan? Ezt a kérdést elég gyakorta teszik fel azok, akik időhiányban szenvednek, akiknek gondot okoz bizonyos felszerelések megszerzése, vagy akiknek gátlásaikat is le kell győzniök ahhoz, hogy hozzálássanak testük építéséhez, kondicionálásához.

Már maga a kérdés is korrekcióra szorul, mert hiszen otthon sportolni nem lehet, de a test edzésére kis furfanggal még a lakásban is mód, lehetőség nyílik. Felesleges lenne például a régebbi múltba visszanyúlni, amikoris egy sportág megszületésének a színtere éppen a lakás volt: nevezetesen a ping-pong ősét űzték kerek, vagy ovális asztalon, pergamenborítású ütővel ütötték át a labdát egyik oldalról a másikra, s hangutánzó szóval nevezték el a játékot ping-pongnak, mely játék még tényleg szórakozás volt, s sport már abban az időben vált belőle, amikor előlépett asztalitenisszé.

Még a felszabadulás előtti polgári lakások ebédlőiben is ütötték a labdát, no de ahhoz olyan méretű ebédlők és olyan méretű asztalok kellettek... Azóta megváltozott a közízlés és bizony alaposan megváltozott a lakások mérete is. Egy valami azonban maradt: a lakásban űzhető játékok, vagy játékos testedzés iránti igény. A kisméretű lakásokban azonban ez valóban nem könnyű, de nem is lehetetlen.

A képernyőről népszerű család, Makray Kati és három lánya például nemcsak a tévében tornázik, hanem amíg az óbudai lakótelepen laktak, ott is megoldották ezt a gondot. Nem ping-pong-asztal méretű sporteszközt vettek igénybe, hanem egy bordásfalat szereltek nem kis leleménnyel a gyerekek szobájába. Ami bizonyság arra, hogy ha valaki valamit nagyon akar, még a vasbeton sem lehet akadálya...

Népszerű, bár nem filléres eszköz a szobabicikli, amely a viszonylag kis helyen elfér, praktikusságához nem fér kétség, kondicionáló hasznához még kevésbé. Ennél jóval olcsóbb az ajtóra szerelhető gyűrűhinta, amelyen rengeteg tornagyakorlat, húzódzkodás elvégezhető. De természetesen nem mindenki áldozza fel az ajtaját e célra, s nem is mindenki vehet szobakerékpárt.

Annak sem kell lemondania a „háztáji" sportolásról, pontosabban testedzésről, csak mérsékeltebbek a lehetőségek, de ha intenzíven végzi, nem biztos, hogy a siker nem múlja-e felül a lehetőségeket.

Közismertek a televíziós torna gyakorlatai, amelyet lehet ismételni, módosítani, a fekvőtámaszokhoz sem szükséges az egész lakást felforgatni, annyi hely különösebb bútortologatás nélkül is marad, hogy valaki elvégezze a napi adagját. Ezt az adagot azonban nem szabad virtusból megszabni, hanem értékkel kell teljesíteni, s növelni az adagot. Bizonyos jógagyorlatok is kényelmesen elvégezhetők a lakásban, ehhez azonban legalább egy könyv árát kell befektetni, hiszen ezeket a testedző gyakorlatokat igazán nem lehet improvizálni.

No de, mi történik, ha egy kis lakásban egyszerre többen is kedvet éreznek a „háztáji" testedzéshez? Nos, ilyenkor a család útjai — szétválnak. Bizonyos kar-, lábgyakorlatok elvégezhetők fürdőszobában, mások még a konyhában is. Kertész Aliz olimpiai bajnoknőnk például nem rest az idejét úgy beosztani, hogy akár a főzés, akár a mosás közben sem maradjon kihasználatlanul egyetlen perce sem. Guggolások, törzshajlítások számára pedig igazán nem kell sok hely, csak sok kedv és eltökéltség...

Edzők csapatuk teljesítményéről

Hagyomány már, hogy a bajnoki idény végén körkérdéseket intézünk a megyei labdarúgó-bajnokságban szereplő csapatok edzőihez, hogy értékeljék teljesítményüket. Nos, a félidő végén szétküldött kérdésekre érkeznek a válaszok, amelyeket az alábbi szempontok alapján közlünk.

1. **Mi volt a terv a bajnokság első fél évében?**
2. **Mi valósult meg az elképzelésekből, és mi nem?**
3. **Kikkel elégedett név szerint és kikkel nem?**
4. **Mit csinálnak a tavaszi bajnokság folytatásáig?**

Francia László, a Fajszi Kék Duna Tsz SK edzője

— Labdarúgó-szakosztályunk csapatunkat a középmezőnybe várta, az volt a terv, hogy a fiatalok fokozott beépítésével kialakítsunk egy ütőképes és fejlődőképes gárdát. Ezektől a várakozásoktól azonban messze elmaradtunk, a 18. helyen végeztünk.

— A gyenge szereplés okát abban látom, hogy nem sikerültek az átigazolásaink. Az utolsó pillanatig nem tudtuk, hogy kik lesznek a játékosaink, így a bajnokság számunkra kissé korán kezdődött. Nem tudtuk a csapatot kellően felkészíteni, ütőképessé tenni. Ehhez hozzájárult „gólzsákunk" Herner kiesése a második fordulóban, és a rendkívül gyengén védő Tomaskó indiszponált teljesítménye. Fatért több esetben segítségül hívtuk, de már késő volt, mert az ő jó védései is csak csökkentették a vereségi arányt. Öt esetben is vezettünk 1—0-ra, végül mind az öt esetben kettő—egy arányban vesztesen hagytuk el a játékteret. A gyenge szereplés és a balszerencsés vereségek után a csapat teljesen elvesztette önbizalmát, és mint ahogy már lenni szokott az idegeskedések hatására játékosaink között mind gyakoribbak lettek a nézeteltérések. A hibákat egymásban látták, mindenki a kibúvót kereste a felelősség alól. Az edzésekről elmaradoztak, egyesek nem látták értelmét a további munkának, leálltak. Balszerencsés sérüléshullám is sújtott bennünket, hiszen rövidebb-hosszabb ideig nélkülöznünk kellett Hernert, Mezeit, Vajdát, Posztobányit, Patait és Tomaskót. Odáig jutottunk, hogy hétről hétre a mezőnyjátékos Kráczer védte a kapunkat. Ilyen helyzetben és légkörben nemigen tudtam mit csinálni, talán az elkövetkezendő időszakban sikerül a tervünk: egy sportot szerető, azért áldozatokat is hozó fiatal, ütőképes csapat kialakítása.

— Senkivel sem vagyok maradéktalanul elégedett. Elfogadhatóan játszott Fatér, Polareczki, Zaákai, Kovács J., Kovács S. és Csapkovics. Adósak maradtak a jó játékkal Vajda, Posztobányi, Kazal, Patai, Kupusz, Csupor, Horváth és a többiek is.

— Január 6-án kezdjük el az edzéseket heti öt alkalommal, készülünk a tavaszi szezonra. Komolyabb munkával, jobb szellemben, nagyobb akarással, reméljük, hogy sikerül előbbre lépnünk, és kárpótolni tudjuk kedves szurkolóinkat.

erheti bútora árát!

értékes tárgyat is nyerhet!

nuár 6-tól március 31-ig a Dunaújvárosi

sszövetkezet Bútorboltjában vásárol.

SOROKBAN

1021

Töprengés a téli tárlatról

Mintegy másfél évtizeddel ezelőtt kezdődött megyénkben a képzőművészek téli tárlatának évenként ismétlődő sorozata. A kezdeti évek sikerrel kecsegtettek, eredményeket is, kudrcokat is hoztak. A jelek szerint viszont az utóbbi években gyengülnek, halványulnak az eredmények. Az idei — Kiskunfélegyházán megrendezett — csoportos bemutatkozás is ezt a nem éppen kedvező állítást húzza alá nyomatékosan.

Már nem esemény

Gyakorta lehet olvasni, hallani panaszokat, sürgető és elítélő véleményeket az egyes — régebben rangosnak számító — művészeti műhelyek gyengüléséről. Mégis: akadnak megmozdulások, melyekre érdemes odafigyelni, melyekről nemcsak a szakma beszél, hanem az értő közönség is. Békéscsabától Szegedig széles a választék, ami a meg-megújuló, fel-fellendülő képzőművészeti kezdeményezéseket illeti. A fővárost ezúttal nem említve, s a példaadó Szentendréről nem is szólva.

S Kecskemét? Sajnos, az egykor oly tekintélyes művésztelepet még sikerült tartósan bekapcsolni Kecskemét szellemi vérkeringésébe, nem hat erjesztően, nem mutat példát, nem erősíti a tágabb műhelyjelleget stb. Marad hát a téli tárlat mint a csoportos bemutatkozás egyetlen, annak idején rangosnak számító szereplési lehetősége. De hol van már az az idő! ***Ma már jócskán az unalom és a közöny lengi körül a téli tárlatot.*** A kialakult helyzet tanulmányigényű elemzést érdemelne. E szűkre szabott cikk legfeljebb a lehangoló jelenség egynémely összefüggéseire hívhatja fel a figyelmet. Elsősorban a nagyobb felelősségű továbbgondolás céljából.

Miért nem esemény?

Ne szépítsük a dolgot: képzőművészeti életünk már régóta nem tart lépést megyénk gazdasági-társadalmi átalakulásával, a sokféle fejlődés ütemeivel. Sőt, közelebbről nézve: még szűkebb hazánk szellemi életének gazdagodásával sem. Letagadhatatlan tény, hogy ***képzőművészetünk erősen az itteni irodalmi, zenei és építészeti törekvések mögé szorult.*** Az okok több- sőt sokfélék. Hely hiányában csupán gyors felsorolásban:

— A nagy alkotói egyéniségek hiánya. (Tóth Menyhért halála után ezt különösen érezzük.)

— Az időnkénti jó kezdeményezések ellenére, a termékeny és állandósult alkotóműhely várat magára.

— Olykor koncepciózatlanul, csupán az alkalmi ötletek síkján jönnek létre a kiállítások.

— A hivatalos és nem hivatalos támogatás nem eléggé rendezett: nemegyszer önkényes, és legtöbbször szubjektív.

— Az alkotók sok esetben el- [illegible] töltek, s részben ezáltal az [illegible] devalválódnak.

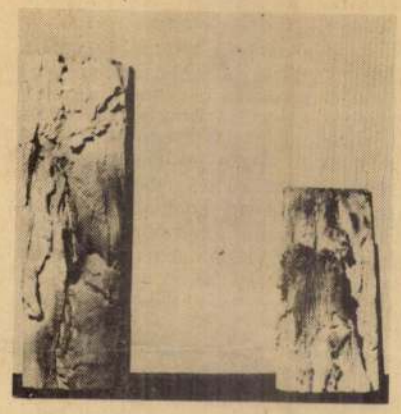

● **Probstner János: Megmetszett természet.**

Mielőtt alaposabban is bizonyítanánk, leszögezzük: *szerintünk a téli tárlatok sorozata Bács-Kiskunban negatív tendenciájú.* A fejlődés íve — enyhén szólva — nem felfelé mutat. Ehhez még két megjegyzés: egyfelől a hivatásos és amatőr művészek, másfelől a képző-, ipar- és népművészek elegyítése a tárlaton díszítő- és népi iparművészekkel, sőt a naiv művészekkel. A másik: az általunk már eddig is jócskán elítélt egyenlősdi szemlélet a csoportos tárlatok rendezésekor. Ez utóbbira példa, hogy tíz-tizenöt évvel ezelőtt — helyesen — az egyik művész mondjuk egy vagy két alkotással szerepel, míg a másik tízzel-tizenkettővel is. (Az alkotó és a mű válogatja jelszóval.) S ma? Helyette itt az egyenlősdi.

Továbbá: a téli tárlat mostani elhelyezése nem a legszerencsésebb. A félegyházi múzeumban (áldozatok árán, kín-keservesen), négy helyre szétszórva, csak úgy „átabotában" kerültek elénk a művek. (Melyek közül legalább néhány jobb sorsra érdemes.) S van, hogy egyetlen alkotó két-három művét különböző helyekre tették. A környezet rideg-hideg, lehangoló, minden esztétikai értéket nélkülöző. *A tárlat technikai kivitelezése korszerűtlen.*

Summázva: a fenti és egyéb okok (például a propaganda vérszegénysége miatt) az idei téli tárlat nem ment és nem megy eseményszámba, nem beszéd- és nem vitatéma.

Áttételesebb láttatás

A sietve leírt lehangoló összegezés jórészt a művészeti élet irányítóinak, támogatóinak, másrészt a művek, s az alkotók népszerűsítőinek szól: ezt azért is fontos hangoztatni a részletesebb indoklás előtt, mert *e nem éppen sikeres tárlat megcsillantja a valós értékeket is.* Igaztalan lenne [illegible] észrevenni ezt.

A rendezés mesterségesen és erőszakoltan „kettészelte" a művek egészét: a tájban inkább gyökeredző, a hagyományokat inkább hordozó alkotások teszik ki a tárlat egyik felét, míg a modernebb törekvésűek, a kísérletezők a másikat. Ne firtassuk ennek az elgondolásnak a jogosságát, messzire vezetne. (Hogy viszont egy „vakvágányról" van szó, legyen elég arra egyetlen példa, méghozzá egy jókora kérdőjellel a végén: mitől „hagyományosabb" a keresetlen eszközökkel dolgozó, minden felesleges részletet kerülő Diószegi, s miért „modernebb" mondjuk a jórészt naturalista ecsetkezelésű Vinczellér? A példákat sorolhatnánk, de most nem ez a fontos.)

Fontosabb számunkra, hogy az itt élő képzőművészek munkái tematikailag és műfajilag ma már jóval szélesebb skálán mozognak, mint akár tíz, húsz évvel ezelőtt. (Ez persze nem értékkülönbséget, inkább szemléleti-formai többarcúságot jelez.) Vannak állandósult, megállapodott — részben kiérlelt, részben megmerevedett — alkotók; vannak vibráló kísérletezők, s szép számmal nyugtalanok, a korukról vallani akarók. És még sorolhatnánk. A szobrászi és a keramikusi kísérletezés, a grafikusi újkeresés is gazdagítja az összképet.

Régebben túlnyomórészt a tájélmények kifejezése, a szűkebb környezet képi megörökítésére való törekvés volt a legjellemzőbb. Az utóbbi években többek részéről inkább jellemző a társadalmi lét jelenségeinek áttételesebb, olykor kritikusabb szemléletű láttatása. S ez gyakran groteszkbe hajlóan, szatirikus kifejezési eszközökkel történik. Méghozzá gondolkodásra és vitára ingerlően. Így áttételesebb a láttatás. S ne hallgassuk el: ezt jórészt a tehetséges fiatalok csoportos jelentkezése tette lehetővé. Nélkülük megyénk művészeti életének bezártsága, teljes elszigetelődése és megmerevedése következett volna be minden bizonnyal.

Keressük az értékeket!

Tóth Menyhért hatalmas példát adott a művészi elhivatottságra, az elkötelezettségre, az alkotói önmegvalósítás módszerére. Nem arról van szó, hogy a nálánál kisebb képességűek elől ezután vegyük el a levegőt; hanem arról, hogy legalább valamennyire legyen ő a példa, a mérce, a követendő. Mert a hosszú ideig tartó önismétlés nem vezet célhoz. S az újítástól irtózó, „tanáros-alapos" vagy rafináltan mérlegelő „csináltság" sem vezet sehová. A reminiszcenciákon alapuló alkotó tevékenység vagy éppenséggel a nyílt utánzás hamar lelepleződik. És a modernség jelmezében tetszelgő ügyes-üres igyekezetről hamar kiderül a szélhámosság.

Ha ugyan Tóth Menyhért már nem is emelheti a téli tárlatnak a rangját, igyekezzünk keresni az értékeket. Éppen — és legfőképpen — a jövő járható útjának kitapogatása céljából is. *Ugyanis a „hogyan tovább?" és „merre tovább?" kérdésekre elsősorban az adhatja meg a választ, hogy tudunk-e — az illetékes szakemberek tudnak-e, akarnak-e, mernek-e — szelektálni?* Mert ugyan hol van az előírva, hogy mint most (tavaly is), félszáz alkotó szerepeljen száz művel? A legjobb húsz-huszonöt művész mondjuk ugyancsak száz képpel, szoborral átütőbb erejű megmozdulást eredményezhetne; s ezáltal igazi rangot adhatna bárkinek is a közös részvétel, a csoportos szereplés. Most szó sincs ilyesmiről, sajnos.

● **Diószegi Balázs: Középkori templom.**

Szerintünk *Diószegi Balázs, Bozsó János, Bodri Ferenc* és *Goór Imre*, valamint *Weinträger Adolf, B. Mikli Ferenc, Klossy Irén* és *Kalmárné Horóczi Margit* több képpel jobban hallatná a szavát, és jócskán meghatározhatná a téli tárlat arculatát. Ugyanez mondható el *Pálfy Gusztáv* leegyszerűsített, szimbolikus hatású szobrairól, s *Probstner János* kikísérletezett kerámiáiról is. A fiatalok közül szívesebben látnánk többet *Csáky Lajos* szellemes-szatirikus műveiből, *Tóth Dezső, Kéri László,* és *Balanyi Károly* hangulatos-tartalmas munkáiból, mint például a jócskán jelenlevő felszínes, semmitmondó, álmodern és álromantikus, sőt kifejezetten dilettáns képekből, szobrokból.

Ha ezekhez hozzáadjuk, hogy látható még a téli tárlaton többek között kétes értékű fafaragás, hatástalan fali textil, s még gombostűvel kiszögezett cérnababa is, akkor talán eléggé meggyőző — de legalább elgondolkodtató — az összegező megállapítás: ez a „vegyes felvágott" *tévesen értelmezett és elnagyoltan rendezett idei téli tárlat teljes egészében alkalmatlannak bizonyult az igazi, a valós értékek felhozatalára, számbavételére és közkinccsé tételére.*

Merre, és hogyan tovább?

Bizonyára nem szorul bővebb magyarázatra-bizonyításra, hogy a fentiekből logikusan és törvényszerűen — szinte magától értetődően — adódnak a feladatok. Az alábbiakban r [illegible] doklás s kifejtés jelzésszerűen sor

1.) Mivel az ilyen jellegű téli tárlat úgymond „kifutotta magát", ki kellene mondani megszűnését — akár „eddigi érdemei" elismerésével —, és találni kellene valami más nevet és formát az évenkénti, esetleg kétévenkénti közös bemutatkozásra. Lehetne többek között *„Bács-Kiskun élő képzőművészete* I., II." stb.

2.) Az alapvető elvek és szempontok következetes megtartása, a színvonal megteremtése és fokozatos növelése, valamint a szubjektív elemek háttérbe szorítása és nem kevésbé a közös bemutatkozás rangjának, tekintélyének megalapozása céljából szükség volna egy állandó tárlatrendező bizottságra.

3.) A kiállítások rendezői menet közben ismerjék meg a lehető legjobban a művészek évi termésanyagát, és azokból válogassanak. Nem szabad csupán az alkotók elgondolására szorítkozni; soksok példa mutatja, hogy ez tévútra vezet.

4.) Sürgősen meg kell találni a korszerű „tálalás" és a látogatottsági szint növelése érdekében a megfelelő helyet. Az évenkénti — kétévenkénti? — csoportos seregszemlét következetesen ott kell megrendezni. A helyválogatás is árt a tekintélynek; s a következetesség is rangot adó tényező lehet. Más kérdés, hogy minden alkalommal vándoroltatni lehet a kiállítást.

5.) Vissza lehetne térni — régen már bevált — a tárlatok első, második, harmadik díjainak odaítélési gyakorlatára. Ezzel is az egyenlősdi szemlélet ellen cselekednének az illetékesek. Ugyanakkor az anyagi elismeréskor mellőzni kellene a szociális szempontokat. A humánum, a segíteni akarás más formában kapjon helyet a támogatási törekvésben. Egy rangot adó tárlaton mindenben csupán egyetlen tényező lehet a szempont: a minőség, az érték

6.) Végül talán a legfontosabb: a válogatásban az eddiginél kapjanak nagyobb szerepet a mai életünket, a társadalmi-gazdasági változásokat művészi színvonalon tükröző alkotások. S ugyanígy a merészebb — esetleg olykor meghökkentő, ám távlatban messzebbre mutató — kísérletezések.

Mihály

(Dunaújvárosi Baloghy A. u.)

LABDARÚGÁS

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Ráfael Győző, festőművész és restaurátor

NÉPSZAVA
1983 DEC 30

6 1021

Kiállítási kalauz

Ráfael Győző ébresztése

Ismerjük-e eléggé művészeti értékeinket?

A kellő tapasztalattal rendelkező művészetbarátok tudják, hogy nem ismerjük. Időről időre felül kell vizsgálnunk a sokszor nem kellő tájékozottsággal és szűklátókörűen kialakított értékrendünket, helyet teremtve benne az új megméretésénél súlyosnak bizonyuló értékeknek. Ezt az új megméretést szorgalmazza nyilvánvaló értékeivel az az emlékkiállítás, melyet a pápai *Jókai Művelődési Központban* láttunk az 1981-ben elhunyt *Ráfael Győző* képeiből.

A századunk legelső évében Komáromban született művész Vaszary János tanítványaként korán megtanulta a társadalom és a művészet változásaira figyelő magatartást, magáévá tette az új kifejezések keresésének igényét. Ez a nyitottság, az értékek és azok egyéni megjelenítési módjának keresése végig nyomon követhető Ráfael Győző életművén, pedig a művész szélsőségesen mozgalmas életutat járt végig.

Budapest után a húszas években tanult Münchenben, Párizsban és Itáliában. 1929-től viszont a ma oly zaklatott világú Közel-Kelet és Afrika országaiban (Libanonban, Szíriában, Irakban, Egyiptomban, Etiópiában) dolgozott az ókori művészeti emlékek restaurátoraként és új, saját művek alkotójaként. Munkája nagyszabású volt és sikeres, amiről például a Libanoni Köztársaság Műemléki Felügyelősége 1958-ban kiállított elismerő írása is tanúskodik. A libanoni főváros, Bejrút parlamentjében freskókat festett, a bagdadi királyi palota díszítményeit restaurálta, a damaszkuszi országházban dekoratív műveket készített, szállodákban, magánpalotákban hozott létre elismerést keltő munkákat. Tevékenysége különösen élénkké vált a felszabadulást követő években, festett, kiállított és kiállításokat szervezett. (Így Csontváry műveinek bemutatását is, akihez személyes ismeretség is kötötte: 1919-ben Nyergesújfaluról élelmiszercsomaggal utazott Budapestre az akkor már nagybeteg és elhagyatott Csontváry Kosztka Tivadarhoz, s adta át a nyergesi állomásfőnök baráti küldeményét.)

1949-től azonban mint annyi más haladó szellemű művészét, az ő korszerű kifejezést kereső műveit is nemkívánatosnak ítélte a dogmatikus művészpolitika, a festő egy évtizedre kiszorult a kiállítások nyilvánosságából. Ezután mint az Aquincumi Múzeum restaurátora kamatoztatta nagy régészeti tapasztalatait, például az ő nevéhez fűződik az itt feltárt római kori orgona helyrehozatala is.

Eközben rendületlenül alkotta saját műveit, melyekből 1965-ben az Ernst Múzeumban, majd ugyanabban az évben Bejrútban rendezett nagy és elismerő visszhangú kiállítást. Arra törekedett, hogy amit képeiben mond és ahogy gondolatait és érzéseit kifejezi, *az egyszerre legyen a múlt folytatása és törjön előre új utakon.* Ezért láthatunk a pápai emlékkiállításon közvetlen természetszemlélet alapján készült műveket és elvont alakzatokból komponáltakat. Ezek a képek testvérek, mert összeköti őket a festői mesterség elmélyült és értő művelése, az azonos szellemiség, mely természetesnek tartotta, hogy másként szólunk a világról, ha riportot vagy ha szonettet írunk.

Párizsi akt (1928)

Ráfael Győző, aki a húszas években az Új Művészek Egyesülete tagjaként hívta fel magára a figyelmet, elnyerte a KUT grafikai díját és résztvevője volt az 1928-as Velencei Biennálénak, akit a Francia Köztársaság Művészeti Akadémiája levelező tagjául választott (ki magyart még?), aki nagy értékű leletmentő, restauráló és önálló művészeti munkásságot fejtett ki a Közel-Kelet államaiban és a római kori emlékek hazai központjában, Aquincumban, s akinek sok művét őrzik a hazai és a külföldi gyűjtemények, itthon még ma sem tartozik a gazdag és értékes életművéhez méltón ismert és megbecsült művészek közé. Hamarabb lett próféta a modern művészetek Mekkájában, Párizsban és Mohamed próféta országaiban, mint a szülőhazájában. (Jellemző adalék: a harcoktól dúlt Bejrútból az elmúlt nyáron megkeresés érkezett Budapestre, Ráfael Győző felől érdeklődve és tudakolva egy újabb ottani kiállítás lehetőségét, miközben az illetékesek mint ismeretlenne, fölöslegesnek ítélték a vele való törődést.)

Lehet, hogy bennünket ne érdekeljen ez az értékes életmű?

Heitler László

Szolgáltatás – két ünnep között

Sok a mosógép, kevés a mosnivaló

A kész cipőket tessék elvinni! — valahogy így szól a felirat, amelyet az Egyesült Cipőipari és Szolgáltató Szövetkezet Pozsonyi úti fiókjának ajtajára függesztettek. A felszólításnak azonban ugyancsak *nehéz eleget tenni*, mert a bolt karácsonytól újévig *nem nyit ki*. Akárcsak a IV-es Autójavító, amelynek szervize gyorsszolgálati ügyeletet tart, *amúgy január 2-ig zárva*.

Hát a többi?

A Lakásszerviz Szondy utcai központjában *nyitott ajtót* találunk ezen az ünnep utáni, ünnep előtti délelőttön. Azt nyikordítja meg egy idős asszony, akit a kerületi IKV-tól tanácsoltak ide, mert lakásának bejárati ajtaja megvetemedett, cserére szorul.

— *Szívesen előjegyezzük, az első negyedévre* — így az udvarias válasz.

Ami a határidőket illeti, úgy látszik, *helyben vagyunk:* ez is olyan hétköznap, mint a többi. Igaz, ha meggondoljuk, már a jövő hét is az első negyedévre esik, ám a valóság nem ilyen derűs, s első megérzésünk volt a helyénvaló: a néni ajtója *tavasz felé* készül el. Mint ahogy nagyobb felújítást, lakáskorszerűsítést is március-áprilisra vállalnak a szövetkezeti lakásszervizben. De *ez nem a mai nap gondja;* ilyenkor ugyanis fehér holló, aki nagyobb munkát rendelne meg. Ezekben a napokban *„arccal az ünnepek felé"* élünk, s csak azt csináltatjuk meg, ami sürgős. Vagy *a sürgős sem halaszthatatlan?* Azt mondja *Bősze József* vízszerelő, aki gyorsszolgálati ügyeletesként éppen a központi irodában tartózkodik:

— *Holnapra van két csőrepedésem.*

A bejelentés *párját ritkítja*. Mert hétköznap, úgy véli az ember, nincs gyorsabb segítséget kívánó munka egy csőtörésnél. Ám a megrendelő holnap tartózkodik otthon, most dolgozik. Mégsem olyan átlagos napok ezek az ünnep köztiek... Ezt erősítik meg *Hauser Miklósné* irodavezető szavai is:

— Máskor egy-két napos határidőre vesszük fel a gyorsszolgálati hívásokat. Most olyan *kevés a dolgunk*, hogy azt is teljesíteni tudjuk, ha a lakó meghatározott időre — mondjuk, délelőttre vagy délutánra — vár bennünket.

Nem így a *Gelka* Thököly úti erősáramú szervizében, ahol mosógépet, centrifugát, porszívót, bojlert javítanak. Úgy tűnik, az itt dolgozók egy kissé a legutóbbi *Keravill-akció „áldozatai":*

— Rengeteg mosógép érkezett az ünnepekre az NDK-ból és Csehszlovákiából — mondja *Rácz Sándor* szervizvezető és *Eszenyi Sándor* vezető műszerész. — Ezeket kell üzembe helyeznünk. Műszerészeink az átlagos 10—12 helyett ezekben a napokban 25—30 címre is elmennek, késő estig dolgoznak. Tréfásan úgy mondjuk, ilyenkor csak *családlátogatásra* van idő. A valóság, hogy azért győzik, mert a beállítás kevesebb időt igényel a javításnál. Általában a bejelentés másnapján a helyszínre megyünk, de most hosszabb az átfutási idő, *három napra vállalunk.*

— *Ünnepi ügyelet?*

— Volt is, lesz is. Karácsonykor három nap alatt két címre kellett kimennünk, most még *31-én is este kilencig dolgozunk. Aki akar, moshat akár éjszaka is,* habár nem valószínű...

Így gondolják a *Fővárosi Patyolatnál* is.

— *Az ünnepi csúcsforgalom nálunk már karácsony előtt lezajlott* — összegzi *Antaly Istvánné*, a termelési osztály vezetője. — December minden szombatján *teljes gőzzel* dolgoztak mosodáink. A Patyolat azonban nem az a hely, ahová szilvesztert táján futkosnak az emberek. Ennek ellenére még 31-én is nyitva tartunk reggel héttől tizenegy óráig, hátha olyankor akad valakinek *gyors tisztíttatni valója*, amikor előhúzza a szekrényből az ünnepi ruhát, s hibát észlel rajta. Érdekes, de igaz: *nemcsak a tisztítás, hanem a mosás is szezonjellegű.* Mindkét területen csökken a forgalmunk az ünenpek után. *Január a nagy visszaesés hónapja.* Akkor, remélhetően, megint visszaállhatunk a rövidebb mosási határidőre a jelenlegi tizennyolc munkanapról. Most azonban a *készenlét* napjait éljük. Mi nem csúsztathatunk a két ünnep között. A szolgáltatóknak *talpon kell lenniük.*

Varga Zsuzsa

Szállítások vasúton és hajón

Nemzetközi plakátverseny

A *Plakát Kiadó*, a Szovjet-

A verseny célja: létrehozni

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

PEST MEGYEI HÍRLAP

1975 SEP 30

Rafael Győző Pest

Eső és napsütés

Rafael Győző 75. születésnapján

*Csontváryt*ól vette át a festészet stafétabotját *Rafael Győző*, aki utóljára látta őt az emberek sokaságából budai lakásán, ahol a *Siratófal* és a *Zarándoklás a cédrusfához* képezte az éhség hátterét. Csontváry teát rágott a remekművek előterében, s miközben Rafael Győző pogácsával, sülttel kínálta, csak ennyit rebegett: „Esik az eső, esik az eső". Kint napsütés tombolt, az általa művekkel megálmodott *Napút* ragyogott, de belül már zuhogott az eső Csontváry tudatában, s nem is derült ki, csak a művészete, melyet az európai kultúra új kincseként hátrahagyott emberiség-nemzetének. Ez a találkozás jelentette Rafael Győző festészetének drámai nyitányát. A feladatot, a hivatást, a művészet szolgálattevő parancsát óriástól kapta.

Figura

Költői képzeleterő és értelmi indítékainak mértani fegyelme határozza meg értékeinek állandó egyenlegét. Szépsége törvény, szelid hatalom, békés terjeszkedés, csöndes csillag, de mindig új csillag a kozmikus határok emberi bővítése, a festészettel maga teremtette belső táj képi áramlása. A teret teríti festménnyé értelmes színek tömörülő sodrásával. Élmény és gondolkodás tartósítja műépítő lendületét, fantáziája olyan sértetlen motor, mely kincseket szállít *Illés Árpád* és *Hincz Gyula* társaként, sértetlen egyéniséggel. Ami közös bennük, az nem más, mint a színek zenei ritmusa, a szemlélődéssel ellenőrzött formaörvénylés valahol a látott, megfigyelt, másrészt csak az álmokkal követhető valóság határán.

Ami külön erénye, hogy a konstruktivizmus sokszor hiányzó lírizmusa nála maradéktalanul megtalálható. Művészete: költői mértan, tudatos álmodozás. Rafael Győző lendülete töretlen, a belső végtelent kutatja, nem a kiterjedést, hanem a gondolat képpel rögzítendő határtalanságát. Minden festménye a végtelen központját keresi *asszonyban, tardosi tájban, Ábrahám-hegyben, ritmikus és játékos formákban, szürkébe ágyazott színekben.* Mintha lágy burokban lenne a világ.

Abban is hasonlatos Rafael Győző Csontváryhoz, hogy minden külső utazása belső felismeréshez vezetett. *Nyergesújfalutól Libanonig* érkezett, dolgozott az egyiptomi ásatásoknál, mezopotámiai feltárásoknál restaurátorként működött, de járt Etiópiában és dolgozott a *balbeki* templom felújításán is, melyről Csontváry emlékezetes remekművét festette. 1936-ban *Bejrútban* a parlament díszítésével bízták meg, s minden marasztalás ellenére 1940-ben visszatért Budapestre, és csatlakozott a *Szocialista Képzőművészek Csoportjához.* A felszabadulás után ő rendezte — *Szegi Pállal* együtt — Csontváry első emlékkiállítását, és az *aquincumi múzeum* restaurátora lesz, jelentős érdemei vannak Hadriánus császár palotájának mozaikokat találó kutatásában.

Forradalmár

Közben mint *festő* fáradhatatlanul dolgozik, kiállítása nyílik *Budapesten, Pozsonyban, Párizsban, Bejrútban.* Tényleges értékei ellenére a díjak elkerülik. Mindez csupán a látszat: életműve friss, telített újjászületésekkel, eszme és gondolat irányította újdonságokkal. *Gadányi Jenő* barátja volt Rafael Győző, eszménye Csontváry maradt, festett *a Balaton mellett és Nagymaroson,* eddigi élete eső volt és napsütés. Most is rejtőző igazi érték, melyet 75. születésnapján fokozott figyelemmel ajánlunk a műpártoló közvéleménynek.

Losonci Miklós

Monoron

a játékok java része már el is készült. Építünk egy kis méretű futballpályát is, ahol sportolási lehetőséget biztosítunk, az 1,2 hektár kiterjedésű tóban pedig fürödni, csónakázni, horgászni lehet majd. A park egész területét a *Nagykunsági Erdőgazdaság* szakmai irányításával befásítjuk, illetve gyepesítjük, sétányokat, kis utakat építünk.

Az eddigi munkák értéke 3 millió forint. A park teljes felépítése körülbelül 5—6 millióba kerül. A KRESZ-pálya költsége 1 millió forint.

November 7-re tervezik az ünnepélyes átadást.

— Az ünnepségen hálafát ültetnek, s tavasszal ugyancsak. A fásítás és a gyepesítés munkálataihoz, valamint a sétányok, utak építéséhez a közeljövőben *társadalmi erőket* mozgósítanak: szovjet komszomolisták, a vállalatok és iskolák KISZ-fiataljai, a szocialista brigádok munkásai, a munkásőrség és a honvédség tagjai vesznek majd részt ezekben a munkákban.

— Úgy érezzük — mondotta végezetül Guba Pál —, hogy ha felépül ez a park, nemcsak a magyar—szovjet barátságot fogja jelképezni, hanem szép, kellemes, kulturált körülmények között pihenési, tanulási és szórakozási lehetőséget fog biztosítani mindenki számára.

Kiss György Mihály

...lönöket, valamint *dr. Honti János* ezredest, a megyei pártvégrehajtóbizottság tagját, Pest megye rendőr főkapitányát.

Az 1848-as forradalom és szabadságharc első ütközetének emlékét *Gyigor József*, a ceglédi városi pártbizottság első titkára idézte föl:

— Nemzeti történelmünk egyik legemlékezetesebb állomása az az esemény volt, a győzedelmes pákozdi csata, amelynek évfordulójához fegyveres erőink ünnepe kötődik — mondotta a szónok.

— Amikor a forradalmak lángja végigsöpört Európán, ...húzott el a tribün ... a következő pillan... te függőlegesen az ... kenjen. Repülő ors... cek, káprázatos lé... rek bizonyították ... mányánál ülő *Sim...* műrepülőtudását. A nézősereg még őt figyelte hunyorogva a napsütéstől, az ég kékjétől, amikor megjelent a látóhatáron egy AN—2-es dupla fedelű szállítógép — a gyepre fehér ponyvákat hordtak, füstgyertya lobbant — s amint a műrepülő-produkció befejeződött, magasan-távol a horizonttól halványkék, fehér, rózsaszín folt libbent: *az első ejtőernyős*. Azután sorban a többiek kettesével, hárman: *Bagi Mihály* őrnagy, *Boronkai András* százados és *Szerke Tibor* főhadnagy.

Rohamoznak a gépesített lövészek.
Tóbiás Irén felvételei

szállítógép parancsnoka *Papp István* százados, társa *Zubik Pál* főhadnagy, őket magukat is látni a parancsnoki kabin üvegfala mögött, oly közel vizitelnek, alig egy-két méterre a föld felett. Hogy sugárhajtású géppel is lehet hajmeresztő mutatványokat végezni, arról *Rubányi András* százados győzi meg a közönséget, L—29-ese 800 kilométeres sebességgel száguld, amikor egy szépen rajzolt óriáskerék után kihúz a látómezőből. Ugyanilyen gépen a kötelék-műrepülés légiakrobatikáját mutatják be hárA földi látványosság ezután következik: fegyverek ropognak, nagy hordererejű géppuska, egy lassan előrenyomuló páncélozott úszógépjármű fedélzeti fegyvere, s a védelmében — a feltételezett ellenségre törő — gépesített lövészegység katonáinak géppisztolyai, golyószórói.

Mindez ma látványosság, s reméljük, *holnap is* az marad.

A. Z.

Rafael Viktor festő

RAFAEL VIKTOR »CSIKMINDSZENTI VÁSÁR« CÍMŰ FESTMÉNYE, AMELYET MOST ZÜRICHBEN FOGNAK KIÁLLÍTANI

Pest 1943. dec. 22.

vetkezet, a *Marx* és *Marx* repülőműszergyár és a Nemzeti Bank ajándékaiból mindenkinek jutott egy-egy szép és értékes karácsonyi csomag.

— **A volt 1-es honvédek karácsonya.** A volt 1-es honvédek az Omnia filmszínházban művészmatinét rendeztek és a teljes bevételt — 3500 pengőt — a volt ezredtagok özvegyei, árvái és más inségesei között szétosztották.

beleugrott. Másnap reggel találtak meg. Kórházba vitték és felgyógyulása után a kecskeméti törvényszék házastárson elkövetett szándékos emberölés bűntette miatt *tizévi fegyházra* ítélte. Fellebbezés folytán a budapesti tábla most tárgyalta a bűnügyet, de nem hozott ítéletet, hanem felterjesztette az iratokat az igazságügyi orvosi tanácshoz a kisgazda *elmeállapotának* megvizsgálására.

— **Ollóval halálra sebezte az öccsét.** *Székesfehérvárról* jelenti tudósítónk: A *Szeder*-utcában megdöbbentő eset történt. Egy 14 éves fiú nővérével együtt reggelizett és eközben összeveszték. A leány körülnézett, hogy mit vágjon testvérához és mivel egy ollót akadt a kezeügyébe, ezt dobta feléje. Az olló hegye olyan súlyos sérüléseket ejtett a fiún, hogy nemsokára meghalt. A vizsgálat folyik.

— **Gyászrovat.** Dr. Sziklay Ferenc ny. tanügyi főtanácsos, az ismert felvidéki költő és író hatvaneves korában meghalt. A cseh megszállás első évében a bátor ellenzéki hangú »Kassai Esti Ujság«-ot szerkesztette. A lap végleges betiltása után a magyar ellenzéki pártok kulturális vezetője volt. Megalapította a Kazinczy Társaság könyvkiadóvállalatát, amely a megszállás alatt igen sok magyar könyvet jelentetett meg.

A hegedű-húr és vonó minősége fontos! Legjobb **Sternberg** hangszergyár, Rákóczi út 60.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1971 OKT 9

Rófael Győző
1021

Ráfael Győző rajza

VARGA VERA RIPORTJA:

SENKI TÖ

A BIZOMÁNYI ÁRUHÁZ VÁLLALAT 2
317 FESTMENYT ÉS GRAFIKÁT ÁRVEREZT
TASI ÁR ÖSSZESEN KÉTMILLIÓ-SZÁZHATV
SZÁZÖTVEN FORINT VOLT.

Zubor Gyuláné aukciós előadó tizennyolc éve dolgozik a Bizományi Áruház Vállalatnál. Vidám fiatalasszony, nagyon szereti a munkáját. Az ő feladata összeállítani a katalógust, megszervezni az árverésre kerülő műtárgyak, képek kiállítását, a szállítástól az elhelyezésig. A képeket, különösen a kis méretű, tájat vagy csendéletet ábrázoló festményeket — „minél régibb, annál jobb" — nagyon szereti, bár neki egy sincs, mert modern szobabútorához nem illik.

— Mennyi a fizetése?

— Most emeltek... Kétezerhétszáz forint. Nekem nincs rá pénzem, hogy képeket vegyek, ahhoz már nagyon sok pénz kellene, hogy *fölösleg* maradjon...

— Általában kik veszik meg a magas kikiáltási árú képeket?

— Csak látásból ismerem őket. Bennünket nem érdekel, ki a vevő. Fölírjuk a nevét, ha védett képről van szó, mert tudni kell, hol van az a kép, de a név és lakcím legtöbbször semmit sem mond. Vannak, persze országosan ismert nevek, de ezt úgyis gondolhatja. Mást nem mondhatok. Nem a mi dolgunk.

●

Halász József, a lakberendezési osztály vezetője negyvenegy éve dolgozik ennél a cégnél.

— Húsz évig a zálogháznál, huszonegyedik éve a bizományi vonalon.

nagyobb haszn
nem egymillió
nek is jelentős
az évente kör
forintért impo
értékesítéséből
engedélyezett
zatalból — sz
szőnyeget úgy
rot" — mondj
Bizományi for
zenkét százalék
két év, és a n
sorába lép.

„Ez az emel
életszínvonal e
vállalat rugalm
politikájával. A
pártbizottsági e
lapították, hog
kulccsal dolg
nyereséget ber
szönhetik. Szép
szerelt boltok
és vidéken, bő
kot nyújtva a v
— olvashatjul
Az évi reklám
fél millió forint

Az árverés el
héttel megnyílik
ból a képekből,
résre szánnak.
elmehet. Belépő
A büfében elég
adnak. A látoga
elrontja, hogy s
peket három sor
mellé akasztják,
rossz. A nézelő

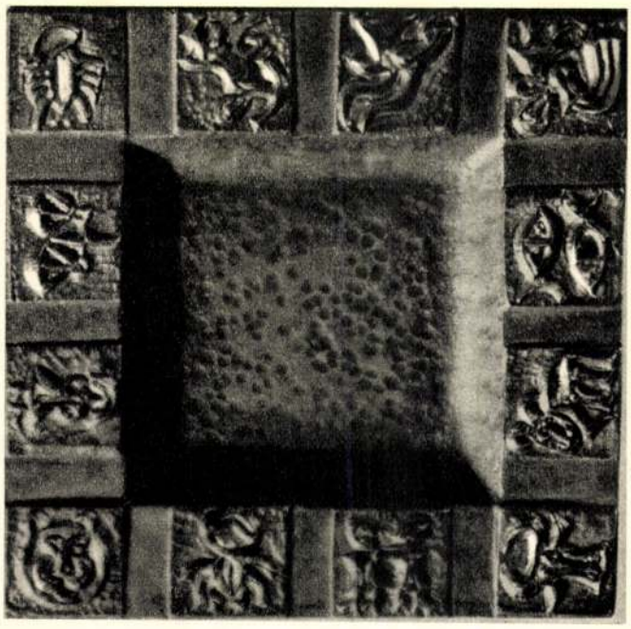

Máté János: Hamutál – Cendrier – Пепельница

Dísztál – Plat – Блюдо

Az alkotók érdeklődési körét munkáik tükrözik. Az ötvöstárgyakon is a szeretett, kedvelt, vagy egyénileg előszeretettel vizsgált témakör, formajegy, tematika jelentkezik akarva-akaratlanul. Máté Jánost mélyen foglalkoztatja a múlt, a régmúlt, a történelem kezdeti időszakának az ötvössége. Az asszír–babiloni emlékek is ihletői közé tartoznak. Természetesen a szellemi és alkotásra serkentő háttér egészen más. Úgy érzem, hogy ebből az időtávlatból a lelki rugót adó emberi indítéksor már visszaidézhetetlen. Ami azonban formában, térben, dekoratív jegyekben, motívumkincsben, anyagszerűségben, a fém formálásában maradandó és időtálló, az évezredek múltán is elővarázsolható. A tárgyak tehát ilyenek is. Mai környezethez, modern korunk emberéhez és szellemi hátteréhez az első alkotócsírát adó kor rítusának elhagyásával emeli át a formakincset történelmi korszakok szakadékain. Érdekes és vonzó törekvés. Az emberi kultúra időt átvilágító csillagfényeit fogja össze és sokszorozza meg, hogy világánál jobban lássuk magunkat.

A jövőről ma még nem beszélek. Ahhoz új alkotások, sikerek és változások is kellenek. A tehetség ehhez is biztosíték, a tehetség azonban új munkasikerek nélkül meghal.

Pál Endre

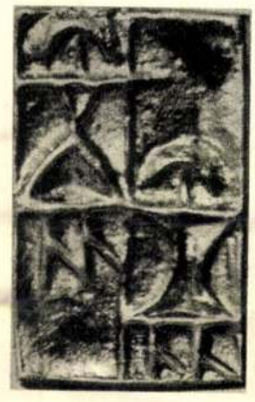

Ékszerek – Bijoux – Ювелирные изделия

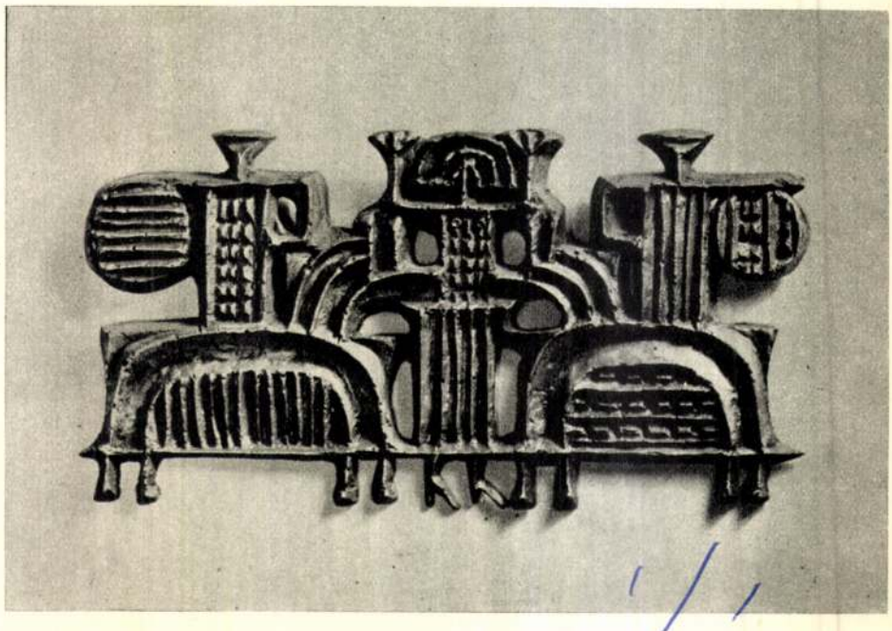

Falidísz
Ornement mural
Стенное украшение

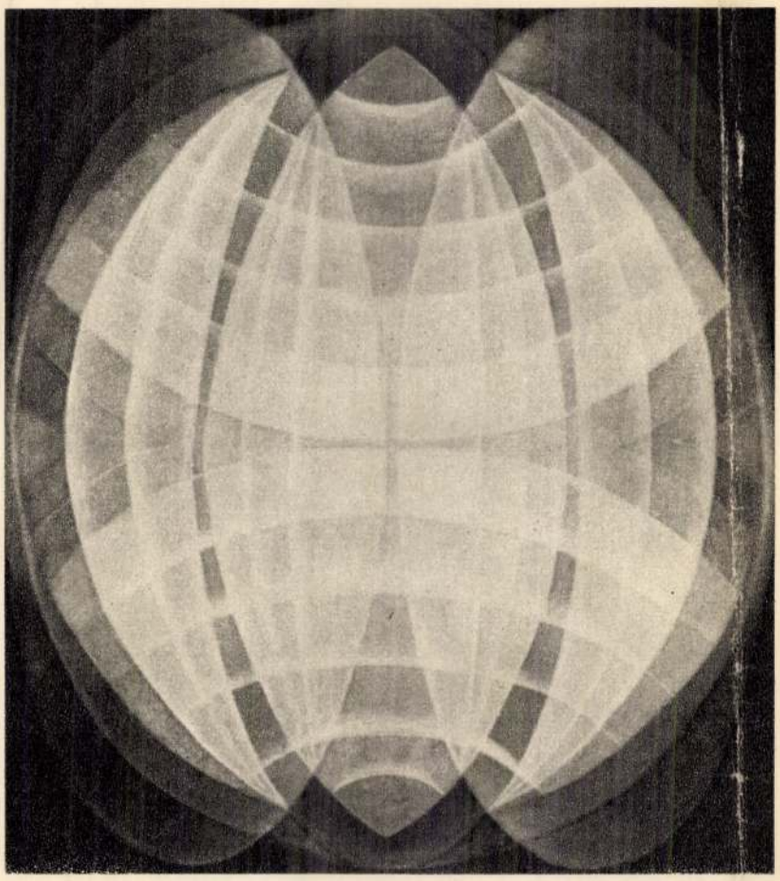

Ráfael Győző: Hyperbolák parabolák találkozása
Recontre d'hyperboles et de paraboles
Встреча гипербол и парабол

Konstrukció – Construction – Конструкция

RÁFAEL GYŐZŐ

„Művészi munkásságomnak nem a pillanat rivaldasikere a célja. Hivatástudattal törekszem arra, hogy a kor szellemének megfelelően fejezhessem ki a szépről való elgondolásomat."

Ráfael Győző

A 20-as években egy sor fiatal, tehetséges festő és szobrász tűnt fel művészeti életünkben. Egy részük kibontakozását megakadályozta a korai halál (Peitler István, Rauscher György, Vaszkó Ödön), mások – külföldre költözve – elvesztek a magyar művészet számára (Korda Vince, Trauner Sándor, Fenyő György, Lahner Emil), de legtöbbjük (Gadányi, Barcsay, Novotny Emil Róbert, Paizs-Goebel, Bene Géza, Hincz, Miháltz, Ilosvai Varga, Patkó, Medveczky, Vörös Géza stb.) itthon futotta meg pályáját – felzárkózva Márffy, Egry, Kmetty s az előző nemzedék más legjobbjai mellé.

Ebben az évtizedben – a XX. század harmadik évtizedében – kezdte meg munkásságát Ráfael Győző is, aki ez év őszén tölti be élete 70-ik esztendejét.

*

Ráfael 1900. szeptember 28-án született Komáromban. A színek iránt már mint kisgyermek rendkívül fogékony volt: egy virágcsokor, egy színes népi szőttes szinte hipnotikus állapotba hozta a fiúcskát.

A komáromi bencés gimnáziumban Harmos-Handwerck Károly – a század elején ismert nevű grafikus és festő, akinek több munkáját a londoni „Studio" is közölte – volt a rajztanára; Ráfael az ő irányításával tett szert az alapfokú művészeti ismeretekre. Első „önálló kiállítását" tizennégy éves korában rendezte meg a komáromi gimnáziumban; a kiállított 35 festményből és akvarellből 34 elkelt – a kisdiák a befolyt összeget a komáromi hadikórházban ápolt sebesülteknek juttatta.

A középiskola befejezése után zenei, majd orvosi tanulmányokba kezdett, ezeket azonban hamarosan félbehagyta, s beiratkozott a budapesti Iparművészeti Iskola szobrász-tanszakára; tanára Orbán Antal lett. (Ráfael Győző pályája későbbi szakaszaiban sem lett hűtlen a szobrászathoz; egyik – vízhordó arab asszonyt ábrázoló – szobra a második világháború történetében fontos szerepet játszott Weygand francia tábornok tulajdonába került.)

A 20-as évek elején a budapesti Képzőművészeti Főiskolán folytatta tovább stúdiumait; itt Vaszary János volt a mestere. Főiskolai növendékként indult el első külföldi tanulmányútjára (München, 1922), majd – miután 1924-ben elvégezte az akadémiát – Rómába (1926) és Párizsba (1928–29) kerül ösztöndíjasként.

Budapesti kiállításon 1926-ban jelennek meg elsőízben a festményei, a Vaszary által patronált ÚME („Új Művészek Egyesülete") tárlatán. 1928-ban – több más magyar művész alkotásaival együtt – a Velencei Biennáléra is kiviszik a munkáit.

Gadányi Jenő és Vaszkó Erzsébet tartoznak ez idő tájt szűkebb baráti köréhez; Gadányiné „Így történt" című memoárkötetében (1965) megemlékezik Ráfael „Jenő iránti őszinte ragaszkodásáról" s azokról a látogatásokról, amelyeket Ráfael Győző Orbánhegyi úti – képekkel zsúfolt – manzárdszobájában tett a Gadányi-házaspár.

Gadányi és Ráfael 1929-ben Tamás Henrik műkereskedővel megállapodnak abban, hogy az Akadémia utcai Tamás-galériában közösen fognak kiállítani. A tárlat 1930. február 15-én meg is nyílik, a vernisszázsra Vaszary is elmegy – Ráfael azonban nincsen jelen a megnyitón: pár héttel korábban külföldre utazott, egyrészt, mert a messzi, egzotikus tájak mindig vonzották, másrészt mert – mint Gadányi Jenőné írja emlékirataiban – „itthon a piktúrájával nem tudott boldogulni".

1929 és 1940 között Ráfael az arab világban: Alexandriában, Kairóban, Szudánban, Abesszíniában, Szíriában, Libanonban, Irakban élt. Kezdetben karikatúra-rajzolóként kereste meg a kenyerét, majd 1932 és 1934 között – Sir Charles Leonard Woolley, a nagy angol archeológus munkatársaként – részt vett Ur városa romjainak feltárásában. A 30-as évek közepén I. Gházi iraki király megbízásából ő restaurálta a bagdadi királyi palotát. A munka befejezése és az élesen antikolonialista beállítottságú fiatal uralkodó rejtélyes körülmények között bekövetkezett halála után Ráfael Bejrutban, Liba-

RÁFAEL GYŐZŐ

DEMJÉN ATTILA SVÉDORSZÁGI KÖRÚTJA

Tájtól ihletődő belső utazás volt Demjén Attila részére az 1968-as svédországi tartózkodás. Festészetünket gazdagítja az időnkénti kirajzások sorozata – hiszen egyszerre adunk és kapunk kulturális értékeket. Demjén Attila az Egon Ervin Kischnél látott gyorsasággal és izgalommal járja a világot, vizuális útinaplót készít, könnyed és elegáns festői riportokban számol be a skandináv partok sirályröptéiről, és a gránitra épült svéd városok intellektuális energiákat felvillantó nyüzsgéséről.

(Stockholmban több sikeres kiállítása is volt.)

Demjén Attila figyelemmel és odaadással kutatta fel festményeinek sorozatában a háborútól megkímélt ország, a magas szőke nép boldogító jellegzetességeit. Ellentétek pólusa e táj – az édes és sós víz találkozásánál a halak tömeges rosszulléte miatt horgászok lesnek zsákmányukra, sok a részeg, de étkezésben fegyelmezettek, alig látni kövér embert e „manöken-országban". Az épülő Stockholm új városrészeiben ottfelejtik a fákat, irtványok, erdők, tavak csöndes hátterében emelkednek a felhőkarcolók. A parkokban kisebesedik a gránit, fenyőfák tömődnek a házak oldalához. Ezt a szívósságot és nyúlánkságot fedezi fel a Demjén-akvarell, epikus erejének termékenységével és folytonos izgalmával teremti képi riportjait a finn kikötőről, a stockholmi utca hangulatos forgatagáról.

– Könnyed franciás szellemességgel rögzít laza felhőket, áttetsző ácsorgókat, üde vizet a feszes házak egységgé tömörülő halmazában. Őrzi a hagyományokat, szelíden hangolja át szolíd mértékkel a svéd valóság alakzatait a felújított posztimpresszionizmus tanácsának megfelelően – egyéni bájjal és frisseséggel. Színkorrektúrája igényes – megszűri a tarkaságot tónusainak hangulatteremtő vibrálásaival. Technikai készültségének bravúrjai mindig új élményeken alapulnak – ezért kerüli el a rutin veszélyes körzetét.

Pontos improvizációiban festői híreket és helyzetjelentéseket ad folyóig hosszabbodó árkádokról, szellőjárta vízen hintázó hajócskákról, tenger-edzette gránittömbök kemény hallgatásáról, a tégla vörös színébe öltözött várostorony irányjelző hasznosságáról és tapintatáról.

Megindító e kronologikus hűség – a művészet színvonalán született úti térkép nagyvonalú használhatósága, e festői Baedecker! Örömet árasztó kellemes színek szervezésével értelmezi a stockholmi operaházat és víztornyot, felkutatja és vonuló színekké alakítja a hölsingborgi kikötő megismételhetetlen hangulatát a meghosszabbodott naplementék szűrt fényeiben. Panorámaképek sorában villantja fel a svéd kastélyok indulatoktól megóvott atmoszféráját, Åland-sziget robusztus fáit, érintetlen fövenyét, a temetők díszkrét méretű sírtábláit, ahol a fák mindent elborító mozgalmasságában a halál nem is tűnik oly borzalmasnak.

Karakteres portrékat is festett északon, ahol gyermekfej noszталgiája mellett feljegyezte a tiszta fényű alkonyok csöndes izzását is, melyet hűséges odaadással kutatott a svéd hagyományok tisztes színvonalú, rezignált festője – Prinz Eugen, akinek szívós egyenlетességét jegyezte fel a művészettörténelem.

A svédországi termékeny magány alkalmat adott Demjén Attilának arra is, hogy feljegyezze a Rembrandttól érintett amszterdami sikátorokat és az újra feltörő itáliai élményeket. Újra megjelenik a felejthetetlen cefalui alkony a tömbös hegy nyugalmával, a vízzel ölelkező Velence, az ezerszer megcsodált Ponte Vecchio. Az egyedüllét koncentrálási lehetőségét kihasználva – Demjén Attila Svédországban egyeztette önmaga részére a nagymarosi, zebegényi, szicíliai, uppsalai táj vizuális tanulságait –, hogy egyszer összegezhesse a nagy mű színvonalán az eltérő időrelációk és téri egységek képi ajánlatait. Az európai városok, hegyek, erdők, emberek alakzataiból és anatómiájából egyre több memoritert gyűjt magának Demjén Attila, akinek benyomásai földrész-méretűek.

Nőjön továbbra is e tárlat, bővüljön és terebélyesedjen variáltabb élményforrásokkal, magasabb és eltérő festői célkitűzésekkel! Most már indokolt Demjén Attila művészetében az a tendencia, hogy nagyobb mértékben fogalmazza át saját képére a valóság megújuló jeladásait – lépjen ki bátrabban a megépített művek fedezéséből – merjen még nagyobb önmaga lenni!

A festészetben az igazság – a sok út szabadsága, egyetlen fenntartott paranccsal; minőség és emberszeretet. E fontos képességek birtokában Demjén Attila most már bátran léphet kialakult eszköztárának biztonságával, a festői szemlélődés és szelekció további elmélyülésével és növelésével – a magyar, olasz, francia, svéd tájak ösvényein a várakozó remekművek irányába.

Losonci Miklós

*

A SZOT felszabadulási képzőművészeti és iparművészeti pályázatára mintegy 1200 alkotás érkezett be, ebből kb. 300 művet állítottak ki D. Fehér Zsuzsa rendezésében *a Magyar Nemzeti Galériában augusztus 18-án megnyílt kiállításon.* A pályázatra *a következő díjakat osztották ki:*

Festészet: I. díj (12 000 Ft) Berényi Ferenc: Földmunkás csoport; II. díj (8000 Ft) Hézső Ferenc: Tűz körül, Lóránt János: Tavaszvárás; III. díj (5000 Ft) Gerzson Pál: Szabadban, Somos Miklós: Munkás asszonyok, Blaski János: Figurák. Különdíj (6000 Ft) Csáki-Maronyák József: Lenin, Csík István: Küzdelem, Ék Sándor: Azon a napon három bátor amerikai megkerülte a holdat.

Szobrászat: I. díj (12 000 Ft) Vasas Károly: Felszabadulás; II. díj (8000 Ft) Gyurcsek Ferenc: 1945, ifj. Szabó István: Lenin; III. díj (5000 Ft) Kalló Viktor: Auróra, Lisztes István: Felszabadulási éremsorozat, Kiss Sándor: Család.

Grafika: I. díj (12 000 Ft) Raszler Károly: Váci Mihály emlékére, II. díj (8000 Ft) Csohány Kálmán: Sirató, Nagy páva, Stettner Béla: Ifjúság I–II.; III. díj (5000 Ft) Kajári Gyula: A Dunai vasmű I–IV, Fajka János: Ünneplők I–II. Család, Kiss Mihály: Hajnali járat.

Iparművészet: II. díj (8000 Ft) Búzás Árpád: Miénk a gyár, Juris Ibolya: Építés; III. díj (5000 Ft) Lieber Éva: 1917 október, Sós Imréné: Magyarország I–II, Bódy Irén: Virágzó fa.

Demjén Attila: Északi város
Ville du Nord
Северный город

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

MŰVÉSZET
Budapest

1970 SEP

non fővárosában telepedik meg. Művészete a fiatal libanoni köztársaságban is elismerést vív ki: a kormányzat őt kéri fel a bejruti parlament előcsarnoka freskóinak elkészítésére. (A nagyszabású murális munka közmegelégedést váltott ki; a libanoni törvényhozás épületébe belépő honatyákat, külföldi diplomatákat és újságírókat ma is Ráfael freskói fogadják.)

Amikor a második világháború lángjai a Közel-Keletet is elérték, Ráfael – tizenegy évi távollét után – hazatért Magyarországra. A 40-es évek elején sokat tartózkodott Erdélyben; Székelyföldön számos táj- és életképet festett. 1944 legelején – röviddel a németek magyarországi bevonulása előtt – kiállítása nyílt a Váci utcai „Műbarát" galériában.

A felszabadulás után Ráfael nagy lendülettel kapcsolódik be az újjászülető ország képzőművészeti életébe. Az „Első Szabad Nemzeti Kiállítás"-on (1945 július) „Patak partján" és „Ritmikus hegyek" című munkáival, a szociáldemokrata képzőművészek tárlatán (1945 október) három olajfestményével („Falu", „Arató", „Szőlőhegyek"), a „Magyar Művészhetek Reprezentatív Képzőművészeti Kiállítás"-án (1947 január) egy temperaképével, a Ripp-Rónai Társaság Nemzeti Szalonbeli kiállításán (1948 december) „Göcseji táj ősszel" című kompozíciójával vesz részt.

1947 végén a Fészek klubban kiállítás nyílik rajzaiból és akvarelljeiből; a kis tárlatot Rabinovszky Máriusz méltatja a „Szabad Művészet" című folyóirat 1948. évi márciusi számában, üdvözölve Ráfael „fiatalos művészetét". 1949 márciusában még kiállít a Képzőművészek Szabad Szakszervezetében, ezután azonban ő is – sokak társához hasonlóan – visszaszorul műterme falai közé.

A 40-es évek végén, az 50-es évek első felében az aquincumi múzeum főrestaurátoraként tevékenykedik. A mezopotámiai ásatások során szerzett tapasztalatok birtokában – mint Kristó Nagy István írja – „Ráfael hallatlan értékeket mentett meg a múltból a szocialista jövőnek."

1964 nyarán találkozhatott újból a közönség Ráfael munkáival; az Ernstmúzeumbeli gyűjteményes kiállításon a művész mintegy hatvan alkotása szerepelt, közöttük a „Tardosbányai falurészlet", a „Tardosi asszony", az „Imádkozó nő", a „Barátnők", a „Táncosnők", az „Asztalosműhely", a „Mezők" és a „Labdázó lányok". Kassák Lajos 1964. augusztus 3-án kelt, e sorok írójához szóló levelében ez áll: „Láttam az Ernstben Ráfael Győző, Marczell György és Bor Pál kiállítását; mindhárman nívósan szerepelnek. Ismerik az *izmusok* történetét és azok eredményeit – ez meglátszik kiállított műveiken. Hármuk közül Ráfael dolgozik a leghaladóbb szellemben . . . Színei kiérettek és festőien kezeltek. Megérdemli, hogy komolyan vegye a kritika." A tárlat katalógusában Kristó Nagy a Ráfael-művek „színeinek és formáinak áradó gazdagságára", a művész munkáiból sugárzó „humánumra, életörömre, mozgásra és lendületre" hívja fel a figyelmet.

1965 februárjában a bejruti Galeria Phoeniciá-ban nyílik meg „Victor de Raphael" kiállítása, a művész jelenlétében. A libanoni fővárosban Ráfaelt mint régi jó ismerőst fogadják s meleg ünneplésben részesítik; csendéleteiről, portréiról, női aktjairól, muzsikáló és táncoló emberalakjairól, tájképeiről Michel Bonnet és mások tollából cikkek hosszú sora jelenik meg.

*

Ráfael Győző fáradhatatlanul kísérletező, az egyetemes művészet áramlataira érzékenyen reagáló, kora piktúrájával, szellemi mozgalmaival együtt-lélegző művész. Megjárta a kubizmus, az expresszionizmus, a konstruktivizmus és a nonfiguratív művészet iskoláját, s így építette fel markáns, önálló arculatú életművét, amely az *École de Paris* törekvéseivel mutat rokonságot.

Munkái között ábrázoló (természetelvű) és nonfiguratív kompozíciókat egyaránt találunk, az utolsó évek darabjai azonban zömmel absztrakt formanyelvűek. A Ráfael-művek mindkét csoportjára a szerkezet szilárdsága és átgondoltsága, a felületi megmunkálás változatossága, artisztikuma és a tüzes – vérbeli koloristára valló – színek a jellemzőek. Munkái rabul ejtik, áramkörükbe vonják a szemlélőt, akit magával ragad a festőnek a megoldandó művészi probléma iránti izgalma, felajzottsága és a kép megfestésének („kivitelezésének") elmélyültsége, mívessége.

Ráfael azonban nem csupán munkáinak magas festői kvalitásaiért érdemel megbecsülést, de etikus magatartásáért, művészi eszményeihez való konok ragaszkodásáért is. Voltak életében szűk esztendők, volt része (főként 1950 körül) méltánytalan mellőzésben, de a merev kultúrpolitikai követelmények, a modern művészetre anatémát kimondó hivatalos állásfoglalások nem tudták őt meggyőződésében megingatni, esztétikai hitvallásától eltéríteni.

A hetvenéves Ráfael Győző így nőtt – évtizedek szívós és állhatatos munkájával – a mai magyar avantgarde festészet számottevő, hiteles szavú alkotói közé.

Dévényi Iván

Ráfael Győző: Forradalmár
Révolutionnaire – Революционер

Kompozíció – Composition – Композиция

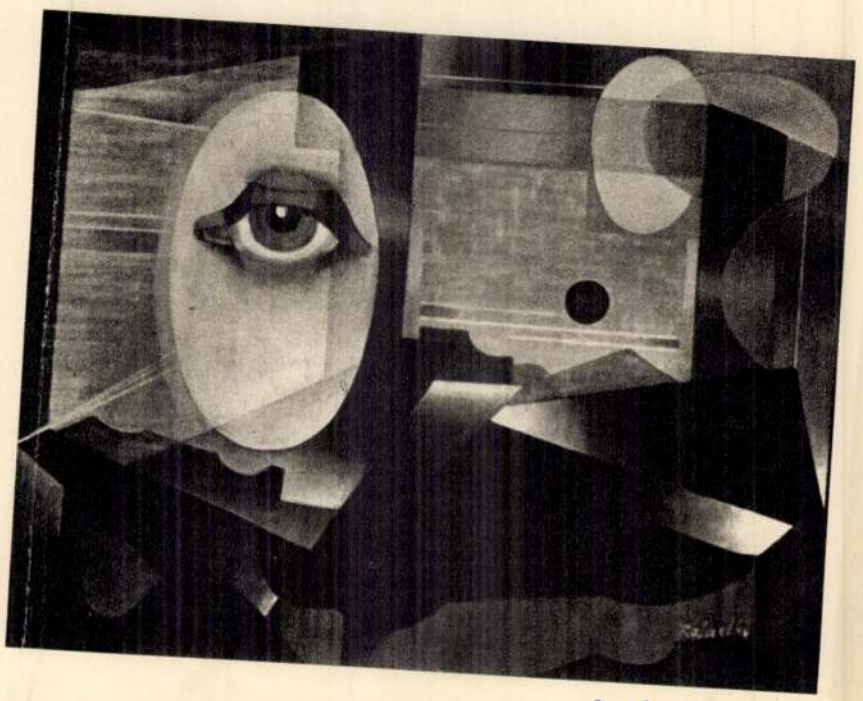

C/1

hónap

Sikoly
s átny

Átmen
készen
lomlom
ki fogo
szárnya
Csak a
csomag
s vedd
Kis motyoddal
forró utakra készen üldögélj.

Látlak útszéli kocsmák
fogvájóval fércelt függönye mögött,
könyvecskédben
a neuraszténiás karakter bélyegével,
három évvel egy másikban,
asszony, gyerek
és veszélyes emlék nélkül,
lábadnál a kis könnyű kufferral,
szabad félkézzel,
hogy bármikor elkaphasd egy jármű
kínálkozó fogantyúját.

Látlak, Rilke attribútuma
jár mögötted.

Csak a tiszta, meztelen magvakat
csomagold be,
a megkeményült, színtiszta fényt
vedd magadhoz.

Könyvecskédben a neuraszténiás alkat
bélyege.
Becsomagolva
a legfontosabbakat,
kis motyóddal
készen üldögélj.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1971 NOV 6

MAGYAR SZÓ

Rafael Győző rajza

Születő alkotóműhelyek Kecskeméten

Ézsiás Erzsébet

I. KERÁMIASTÚDIÓ

Részletek Probstner Jánosnak, a Stúdió vezetőjének előzetes jelentéséből

Mint ahogy a neve is mutatja, nem szimpozion jelleggel jött létre, hanem egész évben működő kerámia kísérleti műhelyként, amelynek felszerelése – a Finomkerámiaipari Tröszt, a Népművelési Intézet és a Bács-Kiskun megyei Tanács jóvoltából – talán a legkorszerűbb lesz az országban. Az épület újonnan létesül, 1975 szeptemberére tervezik az átadását. A mintegy 100–150 m² alapterületű, két szoba, fürdőszoba, műhellyel felszerelt épületben a maximális technológiai feltételek biztosítottak, legalábbis a tervek szerint. A *Bács-Kiskun megyei Tanács* és a *Népművelési Intézet* anyagi támogatásán kívül a *Finomkerámiaipari Tröszttel* kötött megállapodásunk a biztosíték arra, hogy az itt készült prototípusok azonnal nagyüzemi gyártásra és kereskedelmi forgalmazásra kerüljenek.

A Kerámia Stúdió a népi hagyományokon alapuló és korszerű magyar kerámia továbbfejlesztését tűzte ki céljául. Elsődlegesen azzal a feladattal, hogy az itt létrehozott alkotások nagyszériás ipari gyártásra is alkalmasak legyenek. Mint tudjuk, eddig egyetlen Kerámia Szimpozion működik nálunk, a siklósi. Úgy gondoljuk, hogy ennek a profiljával mi nem rivalizálunk, hanem egymást kiegészítő társak lehetünk. A Stúdióban nemcsak hivatásos alkotóművészeknek, hanem a Népművelési Intézet bevonásával amatőr alkotóknak, fiatal, tehetséges fazekasoknak kívánunk lehetőséget biztosítani, hogy ösztöndíj keretében kibontakoztathassák képességeiket. A működési feltételek közé tartozik az alapanyag beszerzése, amelyet különböző szerződések keretében oldottunk meg. Budapesttel és Hódmezővásárhellyel van szoros kapcsolatunk. Ezeknek a gyáraknak is közvetlen érdeke, hogy az általunk kikísérletezett, nagyszériás sorozatra alkalmas formákat kivitelezzék. Külön is szerencsések vagyunk abban, hogy ez a Stúdió Kecskemét város központjában jött létre, ahol a Tanács a későbbiekben egy népművészeti, skanzen jellegű együttest tervez a meglevő szobrász- és festőműterem mellé. Ugyancsak itt van az a paraszt-klasszicista épület, ahol a Stúdió évi termelésének bemutatására sor kerülne. A továbbiakban mód nyílik arra, hogy a tervezett skanzen parkjában és terein a nagyobb méretű, nem kifejezetten ipari jellegű egyedi kerámiák köztéri felállításra kerüljenek.

A tervek között szerepel még, hogy a Népművelési Intézet az ország kerámiatörténetét, annak múltját és jelenét bemutató gazdag fotóanyagot és a nemzetközi „termést" számbavevő diapozitív-anyagot, a szakmai vonatkozású külföldi folyóiratokkal, könyvekkel, szakkönyvekkel együtt rendelkezésünkre bocsátja. Ez az önképzéshez és a továbbfejlődéshez hasznos elméleti segítséget nyújt majd.

Szeretnénk, ha a Magyar Képzőművészek Szövetsége évenként pályázatokat írna ki bizonyos feladatkörökre, és ennek megfelelően külföldi vendégművészeket hívnánk meg, akikkel együtt a kerámiagyártás konkrét, közérdekű feladatain munkálkodhatnánk.

mert adatot számbavett
alapossággal elemzett.
adatsorához, mint új ada
kapcsolódik, amely kéts
ténelem előtti időkben
ból az amerikai kontiner
jogar legrégibb előképe
közös lehet az inkák csi
zott méltóságjelvényéé
kristálygömbjéről Róheir
kör és a Nap analógiája
tatta, hogy Napjelkép. A

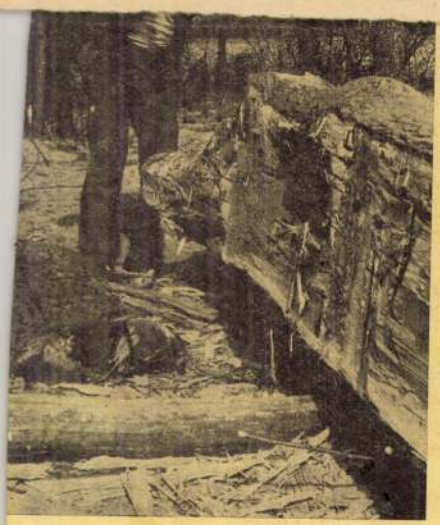

kultúrája számíthatatlan szálon
összefügg, egymással megbonthatatlan,
szerves egészet alkot. S itt a kérdés:
ami a szellemi javakkal megtörtént
s történik, tapasztalható vajon
ugyanaz – megközelítőleg bár vagy
töredékesen – a tárgyi örökség
átmentése ügyében? Kellene talán
ehhez is új Bartók, új Kodály, aki a
megszakadt folytonosság
vetülékfonalait újból összecsomózza?
Megelőzendő az esetleges félreértéseket avagy félremagyarázásokat,
tisztázni szeretném magam a népieskedő, romantikus szemlélet gyanúja
alól. Életkörülményeim s tapasztalataim
túlságosan is rákényszerítenek, hogy
két lábbal álljak az anyaföldön. Nem
óhajtom tehát polgártársaimat
ködmönbe, cifraszűrbe bújtatni,

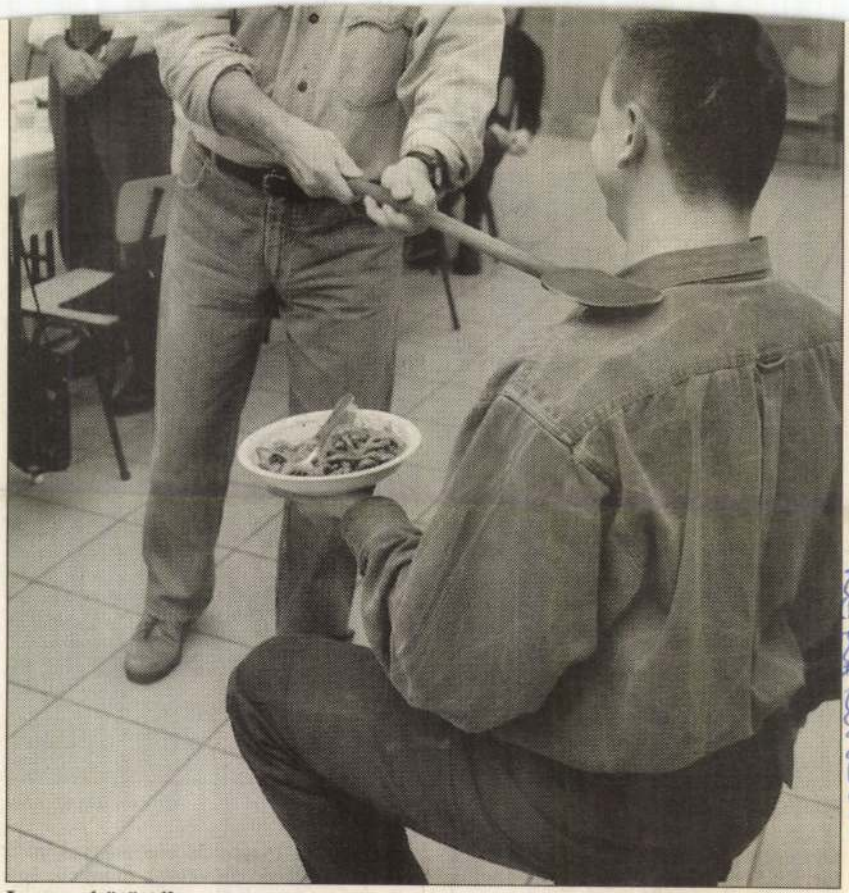

Lovaggá ütötték

FOTÓK: SZABÓ BERNADETT

PROBSTNER JÁNOS
KERÁMIKUS

VÉSZARADSÁG 2000. ápr. 3

...gáz és indulás!

...betartják a KRESZ-t

... torba megy át. Kétszer érintjük a bazili-

Keramikusok a lovardában

Kiállítási részlet FOTÓ: BALÁZS GUSZTÁV

Öt kontinens kerámiái címmel nyílt tárlat a 25 éves kecskeméti Nemzetközi Kerámiai Stúdió gyűjteményéből a gödöllői királyi kastély még felújításra váró lovardájában. A több száz négyzetméteres kiállítótér ideális helyszín a műfaj technikai és stílusbeli sokszínűségének bemutatásához. Ahogyan a stúdió alapítója és vezetője, *Probstner János* fogalmazott, az alkotóműhelyt a történelmi-ideológiai elszigeteltségbe zárt kelet-európai művészek szabadságvágya hozta létre magyar kezdeményezésre. Alapszabálya szerint a néhány hétig, hónapig pályázat vagy meghívás eredményeként a városban alkotó művészek munkáik egy részét a stúdió gyűjteményének adják át. Jelenleg öt kontinens harminchét országának csaknem háromszáz művészétől háromezer műtárgyat őriznek. Miután egy évtizedig a Magyar Iparművészeti Egyetem Mesterképző Intézetének is helyet adott a stúdió, Kecskemét egy egyetemi szintű nappali tagozatos, valamint posztgraduális képzés beindítására törekszik magyar művészek és világhírű külföldi tanárok részvételével.

B. A. G.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 JUL 23
Petőfi Népe

Probstner János kerámiaművész 1021

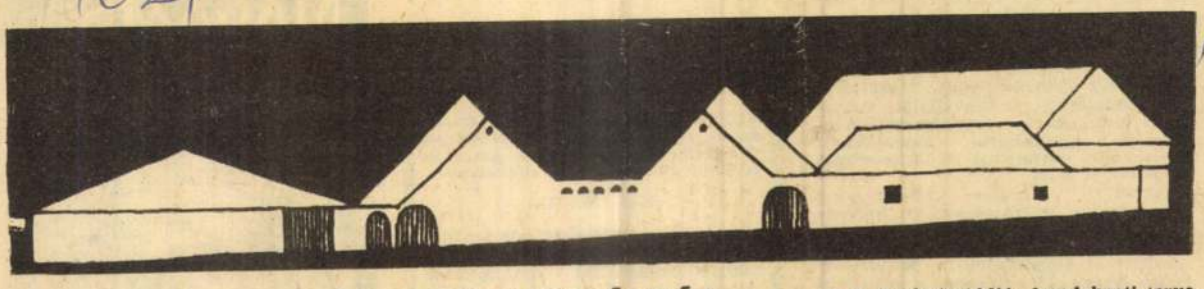

● A kerámiastúdió homlokzati terve. Jobbra a szobrászműterem, balra egy megmaradó épület látható.

EGYEDI DARABOK ÉS SOROZATGYÁRTÁS TERVEZŐK ÉS KIVITELEZŐK

Kerámiastúdió Kecskeméten

A kerámiakészítés az emberiség ősi mestersége. A nedves, képlékeny anyag engedelmesen formálódik az emberi kéz alatt. Megszárítva, kiégetve viszont megkeményedik, formája véglegessé válik. Ez a tulajdonsága teszi alkalmassá változatos használati tárgyak, díszítőeszközök előállítására. Agyagból készül tégla és tányér, szobrocskák és burkolati anyag és számos, az ipari termelésben hasznosított munkaeszköz.

A Bács-Kiskun megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága 1974 augusztusában határozott egy kerámiastúdió létesítéséről Kecskeméten. Az intézmény működési szabályzata a következőképpen határozza meg az alkotótelep célját:

„A kerámiastúdió a népi hagyományokon alakuló ösztönös és a nagyüzemi kerámiagyártás képzett tervező művészei számára kíván lehetőséget biztosítani a népművészeti hagyományokat ápoló korszerű, magyar funkcionális kerámia továbbfejlesztésére. Vállalkozik fiatal kerámikusok továbbképzésére, elsődlegesen azzal a feladattal, hogy a létrehozott alkotások nagy szériás ipari gyártásra alkalmasak legyenek. A meghívottak a stúdióban készült műveikből a zsüri által kiválasztott alkotásaikkal egy állandó kerámiagyűjtemény alapjait teremtik meg."

A megyeszékhely a stúdió tevékenysége nyomán a hazai kerámiaművészet egyik jelentős központjává válhat, ahol az ország legtehetségesebb formázói művészei valósíthatják meg terveiket és elképzeléseiket.

Közös létesítmény

Probstner János kerámikusművész, az intézmény létjogosultságát az egyéni alkotók munkássága és az iparszerű gyártás közötti távolság áthidalásában látja.

A kecskeméti stúdió létesítését a Bács-Kiskun megyei Tanács a Finomkerámia Ipari Művek és a Népművelési Intézet közösen támogatják. A tanács az építkezés és a működtetés költségeit fedezi. A tröszt nagyértékű gépi berendezések és felszerelések átadásával segíti az alkotótelep létrejöttét.

A harmadik társintézmény, a Népművelési Intézet a hivatásos alkotók és az amatőrök közötti jó kapcsolatot szolgálja. Az ország tehetséges fazekas fiataljai az intézmény ösztöndíjával időznek majd Kecskeméten.

Hogyan működik majd a stúdió?

A felépítendő új épületben műhelyt és lakószobákat, dokumentációs könyv- és diatárat, valamint bemutató termet alakítanak ki. A művészeket a kiírt pályázatokon elért eredményeik alapján hívják meg Kecskemétre. Készülnek itt majd nagyméretű köztéri alkotások, égetett falburkolatok, egyedi kerámiák és sorozatgyártásra alkalmas mintapéldányok. A tervezők első munkadarabjai a helyi kiállítás gyűjteményét gazdagítják majd.

Építtető a városi tanács

Gyapai József, a Kecskeméti Városi Tanács elnökhelyettese az alkotótelep létesítésének menetéről nyilatkozott.

„A negyedik ötéves tervben a Bács-Kiskun megyei Tanács Kecskemét kulturális ágazatában 440,7 millió forintot költött el különböző beruházásokra. Ezt azért említem, hogy kitűnjön; ebben a hatalmas összegben szereplő kerámiastudió létesítését szolgáló 3 millió forint bizony kicsinyke rész — mégha az ügy jelentősége nagyobb is a költségek részarányánál. A városi tanács örömmel támogatja az alkotótelep létrehozására vonatkozó elképzeléseket. A stúdió részére földterületet sajátítottunk ki és félmillió forinttal kiegészítettük a kerámia „letelepítéséhez" szükséges anyagiakat. Időközben felmerült az a gondolat is, hogy a megyeszékhelyre tervezett tűzzománc nemzetközi tábor alkotóinak is helyet kellene szorítani az épületben. A fémötvözetekből készülő máz és az agyag égetési technikája ugyanis sok tekintetben hasonlít egymáshoz. Még idejekorán, a tervek elkészítése alatt gondoltunk erre is."

Mi is történt eddig?

A Lugossy István utcában, a szobrászműterem melletti telken a szomszédos házak lakóinak melléképületei álltak. A kisajátítással együtt ezeket is el kellett távolítani. Ez megtörtént és a múlt év végén megrendelték a kiviteli terveket.

„Az eredeti program szerint a stúdiónak 1975 végére állnia kellene, ez azonban a jelek szerint egy évet csúszik. Sajnos az helyzet, hogy egy ilyen kicsi, de igényes építőipari munkára nehéz kivitelezőt találni. A városi tanács szorgalmazza a stúdió létesítésének ügyét. Úgy véljük, érdekes szép és nemes gondolat a kerámia alkotóműhely eszméje" — fejezte be nyilatkozatát az elnökhelyettes.

A régi kecskeméti utcák stílusában

A kerámiastúdió épületét a Bács megyei Tervező Vállalat Ybl-díjas főépítésze, Kerényi József tervezi.

A tavasz folyamán elkészült a beruházási program, amelynek alapján a tanács intézkedhetett az építési terület szabaddá tételéről. A kiviteli terveket a vállalat július közepére ígérte. A tervezőknek bizonyos nehézségeket okozott, hogy az elgondolások kialakításának időszakában nem tudtak építőipari kivitelezővel részletkérdéseket egyeztetni.

„A kerámiastúdió épületéről annyit mondhatok — válaszolta kérdésünkre Kerényi József — hogy a Lugossy István utcai tömb a távlati tervek szerint is földszintes épületekből áll. Így az a feladat hárult ránk hogy a megmaradó házak stílusához szervesen illeszkedő épületet hozzunk létre. A stúdió az új és a hagyományos jelleg egységének ötvözeteként formálódik ki. Az épület elkészítése hozzávetőlegesen egy évet vesz igénybe, ez viszont nem csökkenthető a tél közbejötte miatt. Az építőipar a harmadik negyedév végén hozzákezdhet a munkához."

És a kivitelező?...

A stúdió „papíron" már létezik, van működési szabályzata, ügyrendje, költségvetése, vannak lelkes hívei. Tervek és anyagiak egyaránt készen várják az építőipar felvonulását.

És a kivitelező?...

A Bács-Kiskun megyei Építési és Szerelőipari Vállalat június 20-án kelt levelében tájékoztatta a város tanácsot, hogy „elvileg" elvállalják a munkát. 1976-os kezdettel 1977-ben tudják befejezni az építkezést.

Miért csúszik két évet az átadás? — kérdezhetik sokan.

Valójában arról van szó, hogy elhúzódtak az előkészületek. Az épületben felszerelésre kerülő gépek, kemencék, jelentős mennyiségű villamos áramot igényelnek.

Az energia megtervezését, a tűzzománctelep „társbérletének" megoldását és több más a programok kidolgozása során felmerült részletkérdést kellett átgondolni, egyeztetni, hogy a tervek megfeleljenek a realitásoknak.

Reméljük, hogy a jelek szerint jól előkészített beruházást az ÉPSZER a közölt határidő előtt át tudja adni az alkotóknak.

Pavlovits Miklós

GABONAFELVÁSÁRLÓ és Feldolgozó Vállalat felvételre keres középfokú vagy felsőfokú mezőgazdasági végzettséggel rendelkező dolgozót, kereskedelmi ügyintézői munkakörbe. Saját gépkocsi vagy motorkerékpár szükséges. Felvételre keres továbbá középfokú mezőgazdasági végzettséggel rendelkező munkavállalót, raktárosi munkakörbe, segédmunkásokat rakodói munkakörbe. Jelentkezés: Kecskemét, Halasi út 25. Munkaügyi csoportvezetőnél. 2535

MEZŐGÉP Vállalat Tiszakécskei Gyáregysége felvesz lakatos-, hegesztő, gépszerelő, festő, forgácsoló szakmunkásokat, valamint betanított munkásokat. Jelentkezés: MEZŐGÉP Gyáregysége Tiszakécske munkaügyi osztály. Fizetés: megállapodás szerint. 1217

GYAKORLOTT és kezdő bérelszámolókat keres felvételre a Helvéciai Állami Gazdaság. Feltétel: középiskolai érettségi. Jelentkezés a gazdaság személyzeti vezetőjénél. Cím. Helvécia, állami gazdaság központja, telefon 4-es. 1216

SZAKKÉPESÍTÉSSEL rendelkező villanyszerelőket hűtőgépszerelővé való átképzésre felveszünk. Élelmiszerkereskedelmi Vállalat beruházási osztály, Kecskemét, Csongrádi u. 4. 1209

AGROKER Vállalat Csomagoló Üzeme férfi és női segédmunkásokat keres felvételre. Jelentkezés: Kecskemét, Matkói út 3. 2184

BUDAPESTI Fűszer- és Édességnagykereskedelmi Vállalat felvesz: raktárosokat (kezdő is lehet), szállítmánykísérőket, férfi fizikai dolgozókat, gyors- és gépírónőket. Férfiak és nők részére megegyezés esetén szállást biztosítunk. Továbbtanulást biztosítunk. Jelentkezés. 1071. Budapest, VII., Dembinszky u. 26. Munkaügyi osztály. (Szombat kivételével.) 1117

KALORIKUS gépészmérnököt keresünk felvételre. Jelentkezés a Kecskeméti Konzervgyár személyzeti osztályán, Kecskemét, Szolnoki út 35. sz. 2237

MEZŐGÉP Vállalat felvesz esztergályos, marós szakmunkásokat, betanított esztergályosokat, marósokat, fiatal most végzett szakmunkásokat a fenti szakmákban, jó kereseti lehetőséggel. Jelentkezni lehet a forgácsoló üzem főművezetőjénél. Kecskemét, Külső-Szegedi út 136. sz. 2287

CSATORNATISZTÍTÓ segédmunkásokat felveszünk. ÉBKM. Vízmű Vállalat, munkaügyi osztálya, Kecskemét, Izsáki út 13. 2190

CZOV ALKALMAZUNK Kecskeméten létesülő Számítástechnikai Adatfeldolgozó Központunkhoz közgazdasági egyetemi, vagy számviteli főiskolai, továbbá közgazdasági technikumi végzettséggel rendelkező férfi és női munkaerőket 30 éves korig, akiket a Kecskeméten beinduló megfelelő szintű számítástechnikai tanfolyami kiképzés útján szervezői és programozói adatfeldolgozási és adatrögzítés-vezetői illetve számítástechnikai ügyintézői álláshelyek betöltésére képezünk ki. Vezetői, vagy üzemszervezési, számviteli gyakorlattal, illetve adatfeldolgozási ismeretekkel rendelkezők előnyben. Jelentkezéseket írásban kérjük budapesti központunk címére (SZÜV. Hálózatfejlesztés, Budapest, XIV., Szugló u. 9—15.) önéletrajzzal, jelenlegi fizetés és fizetésigény megjelölésével. 1190

Műjeget

azonnali szállítással tudunk biztosítani egyéneknek és vállalatoknak.
Bács megyei
MEZŐTERMÉK Vállalat
kiskőrösi kirendeltsége.

Ügyintéző: Varga Márton, Judák János.
Telefon: 122 vagy 268.
1218

IZSÁKI Állami Gazdaság Központi Gépműhelye felvesz esztergályos, autószerelő szakmunkásokat. Fizetés megegyezés szerint, egyéb juttatások a Kollektív szerződés értelmében. Jelentkezés: a helyszínen, vagy a gazdaság központjában, 6070. Izsák, Kossuth L. u. 49. sz. alatt. 1181

ÉVES üdülőnkbe konyhai dolgozókat felveszünk állandóra. Szállást biztosítunk, előnyös kereseti lehetőség. Jelentkezés: Balatonfüred, Blaha L. u. 4. sz. alatt, telefon. 40-381. 1207

ANYA[illegible] pe[illegible]

Közlemények

Köszönetnyilvánítás

Ezúton mondunk köszönetet mindazon rokonoknak, ismerősöknek és szomszédoknak, akik szeretett férjem, édesapám és nagyapánk

KIS LÁSZLÓ

temetésén megjelentek, sírjára koszorút, virágot helyeztek, és részvétnyilvánításukkal fájdalmunkat enyhítették. Gyászoló család, Kecskemét. 39390

• • •

Szeretett férjem

DR. FEHÉR MIKLÓS

halála alkalmából kifejezett együttérző részvétet hálásan köszönöm. Fehér Mária. 39398

• • •

Ezúton mondunk hálás köszönetet mindazon rokonoknak, ismerősöknek, szomszédoknak, barátoknak, munkatársaknak, akik felejthetetlen, jó édesapánk

FORGÓ IMRE

temetésén megjelentek, sírjára koszorút, virágot helyeztek, részvétnyilvánításukkal fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek. Gyászoló gyermekei: Gyula, Zoltán, Béla, József, Kiskunhalas. 853

• • •

Hálás szívvel mondunk köszönetet mindazon rokonoknak, jó barátoknak, ismerősöknek, akik férjem, édesapánk, apósunk, nagyapánk, dédnagyapánk

ID. KOVÁCS ISTVÁN

borbási lakos temetésén megjelentek, sírjára koszorút, virágot helyeztek és fájdalmunkban velünk együtt éreztek. Gyászoló család. 2538

• • •

Köszönetet mondunk mindazon rokonoknak, szomszédoknak, ismerősöknek, akik drága szeretett jó feleségem, édesanyánk, nagymamám, anyósom

CSÍK MIHÁLYNÉ
Bogár Erzsébet

temetésén megjelentek, sírjára koszorút, virágot helyeztek, mélységes gyászunkban velünk együtt éreztek. Gyászoló család, Hetényegyháza. 2542

Munkaalkalom

KECSKEMÉTI Fémipari Szövetkezet azonnali belépéssel keres középiskolai végzettségű munkavállalót adminisztratív munkakör betöltésére, gyors- és gépírót, takarítónőt, portást, valamint férfi és női segédmunkásokat. Fizetés: megegyezés szerint. Jelentkezés: a szövetkezet Szentistvánváros 17. sz. alatti telepén a személyzeti vezetőnél. 1160

A BAJAI Városgazdálkodási Vállalat felvételre keres: közgazdasági technikumi érettségivel rendelkező leírókönyvelőt és gépelni tudó adminisztrátort, valamint mérlegképes végzettségű — lehetőleg gyakorlattal rendelkező — férfi vagy női munkaerőt első ellenőrnek. Jelentkezés. Baja, Kolozsvár u. 1. sz. alatt. Főkönyvelőnél. 515

FELVESZÜNK elektrotechnikus, elektroműszerész szakmunkásokat, udvari segédmunkásokat, váltóműszakos portásokat és anyagnyilvántartót. Mechanikai Mérőműszerek Gyára 9. sz. Üzemegysége Kecskemét, Korhánközi út 5. 2289

BK MTV BÁCSTERV KECSKEMÉT

A BÁCS-KISKUN megyei Tervező Vállalat, Kecskemét, Reiszmann S. u. 25. szerkesztői és műszaki rajzolói munkakörbe azonnal felvesz építőipari szakközépiskolában, vagy gimnáziumban érettségizett dolgozókat. Jelentkezés a személyzeti vezetőnél. 2236

Urrandevú-emlékérme

● **Érmét adott ki a bajor szövetségi állam pénzverdéje a Szojuz—Apollo páros űrrepülés alkalmából. Az érmék két változatban, ezüstből és aranyból készültek. (Telefoto — AP—MTI—KS)**

Titokzatos

● **Nem csupán a sors, a baj, a tragédia, hanem — mint látjuk, a kutya is előrevetheti árnyékát...**
(Tóth Sándor felvétele.)

Dali modellt ül

MAHIR SAJTOFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Rafael Győző Viktor, festő-grafikus-szobrászművész

KELET-MAGYARORSZÁG

1984 NOV 1 71

1021

A felfedezett Rafael Győző Viktor

Mély líra — festői tudatosság

Rafael Győző Viktor festői munkássága az utóbbi esztendők nagy felfedezése. Együtt született a századdal, 1900-ban Komáromban. Nyergesújfaluban ismerkedett meg Kernstok Károllyal, 1919-ben Csontváryt is felkereste műtermében, életének utolsó napjaiban.

Rafael Győző Viktor zenésznek, orvosnak készült — képzőművész lett: restaurátor, szobrász, belső építész, festő egy személyben. Tehetségét Vaszary János ismerte fel a Képzőművészeti Főiskolán, az ő támogatásával kapta meg 1926-ban a római ösztöndíjat. 1928-ban az UME grafikai díjával Párizsba ment tanulmányútra, később közel-keleti útja lett jelentős, hiszen Libanonban az 1930-as években többször is, hosszabb ideig ott tartózkodott. Ő tervezte meg a bejrúti parlament belső terét, számtalan freskót festett, restaurálta a balbeki romépületeket.

Egy ideig tagja volt a Szocialista Képzőművészek Csoportjának a két világháború között, később Pogány Ö. Gábor bízta meg 1945 után az aquincumi orgona helyreállításával. Több hazai kiállítás mellett 1964-ben nagy sikerrel rendezték meg — nemzetközi elismerés közepette — bejrúti tárlatát Libanonban. Egyes műveit bemutatták a velencei biennálén, továbbá Budapesten, Pozsonyban, Esztergomban és Párizsban is.

Képei megtalálhatók a Magyar Nemzeti Galériában, budapesti, győri és külföldi magángyűjteményekben. Sokkal jelentősebb festő, mint a híre. Korábban Pápán, most a kőbányai Pataky István Művelődési Központban nyílt kiállítás életművéből. Lebilincselő anyagot szemrevételezhetünk. Olyan ember munkáit, aki élesen gondolkodott, aki minden regiszteren tökéletesen kifejezte magát.

A reális látásmód és a sűrített elvonatkoztatás egyaránt kifejezési eszköze, s a mű igényeinek megfelelően ötvözi is a leíró, absztrakt elemeket. Mindig másképpen, — helyzettől, alkotástól függően. Az egyik állomás a *Székely asszony gyermekkel* című mű szertartásos nyugalma, ez a kép az UNESCO tulajdona. Impozánsak csellós, harmonikás figurái. Bravúrosan egyszerű megannyi csendélete, vörös, kék, fekete, fehér, ultramarin tónusban tartott kompozíciója, mely érzékelteti mély líráját és festői tudatosságát. Szimbolikus tartalmú a *Hullámok* című alkotása, tardosi tája és mértéktartóan konstruktív *Könyöklő nője* is, az asszonyi létezés általános önarcképe.

L. M.

Székely asszony gyermekkel.

lenne. Aztán megjelent a pincér is, asztalra került a kávé, majd megkezdődött az ismerkedés.

Ami elsőként a leginkább izgatott: hogyan lesz valaki, aki Aranyosapátiból származik, ahol hegynek, s bányának híre-hamva sincs, bányász? Pontosabban: bányamérnök.

— Aranyosapátiban születtem 1930-ban, édesapám útőr, vagy ahogyan akkoriban nevezték: útkaparó volt. Hárman voltunk testvérek, húgom tanárnő Kaposvárott, öcsém vegyészmérnök a Borsodi Szénbányáknál. Kazincbarcikán él. De, hogyan lettem bányász? Főleg abból a távoli kis faluból? Ezt sokan kérdezték már. Legutóbb a kisvárdai érettségi találkozónkon is ezt firtatták többek közt a volt osztálytársak. (Csak zárójelben mondom: nem akármilyen osztály volt az, hiszen a gyulai belgyógyász főorvos, az országos szakipari vállalat műszaki igazgatója, és sorolhatnám még, mind abba az osztályba járt...) Erről talán annyit: 1949-ben, amikor érettségiztünk, sok szó esett a bányászatról, emlékszem, akkoriban nagy szalagcímeken közölték az újságok, hogy ez, vagy az a sztahanovista ezer, meg kétezer százalékot teljesített, egyszóval, volt valami romantikája ennek a pályának... Sopronba jelentkeztem az egyetemre, simán fel is vettek, és édesapám először kinevetett, amikor közöltem vele a már kész tényt, hogy tudniillik felvettek a bányamérnöki karra...

Kétségtelen: azok az idők kedveztek a Tóth Istvánhoz hasonló, mondjuk úgy: mélyről indult, ám tehetséges és tanult embereknek.

— Az egyetem elvégzése után Borsodba kerültem, s egy év után, már az egyik üzem főmérnöke voltam. Nagyon fiatalon, harmincnégy évesen lettem a tröszt főmérnökhelyettese Miskolcon. Ormosbányán laktam, a két nagyobbik gyerekem ott is született...

A különféle átszervezések során aztán változott az ő beosztása is. Amikor a trösztökből vállalatok lettek, és megalakult a Magyar Szénbányászati Tröszt, kinevezték a távlati tervezés és beruházás főosztálya vezetőjének, aztán ez a tröszt is megszűnt, s lett belőle egyesülés, de annak, különösebb hatásköre már nem volt.

— A tröszti munka nagyon jó volt — mondja —, hiszen megfordultam az ország valamennyi bányájában, többször is jártam mindegyikben, így a gyakorlatban korábban eltöltött 13 évemmel együtt, komoly tapasztalatokra tettem szert. Aztán 1982-ben, a miniszter kinevezett a Dorogi Szénbányák vezérigazgatójává... Azóta élek Tatabányán, s dolgozom Dorogon.

Messze került tehát a szülőföldtől. Ha bár, mondottai alapján ez elsősorban fizikai és nem érzelmi távolság.

— Pénzes Jánostól jöttem — mondta még a beszélgetés elején. — Nemcsak hivatalosan ismerjük egymást, mint volt szabolcsiak is figyelünk egymásra. De, sokakkal vagyunk még így.

építkezésén hatszáz saját emberünk dolgozik. De van egy komoly gépgyárunk is, egy építőipari üzemünk, ami egymagában félmilliárdot hoz. Abban a körzetben az összes ipari beruházást mi építjük. De, még az elaggott budapesti függőfolyosók megerősítésével is foglalkozunk... Hadd tegyem hozzá: ez a fajta munka csak látszólag esik távol tőlünk. És még nem is teljes a felsorolás.

Aztán az egyebekről beszél, amik persze korántsem másodlagos fontosságúak.

— Ezeknek is messze nyúlnak a gyökerei. Már gimnazista koromban részt vettem a diákmozgalmakban, s hogy ez így volt, abban nagy szerepet játszott Grigorics István orosz-történelem szakos tanárunk, akinek nagyon nagy szerepe volt a mi generációnk világnézeti arculatának megformálásában. A kisvárdai kommunista pártnak ő volt az egyik megalapítója... Egyetemista koromban az akkor alakult DISZ-ben voltam végig szervezőtitkár, 1956 tavaszán pedig, már párttag voltam. Tatabányán és Dorogon is tagja vagyok a vezető párttestületeknek... De a szakmám terén is vannak teendőim. Elnöke vagyok a TIT megyei szervezetének, tagja vagyok a TIT országos elnökségének, az MTESZ mellett működő ellenőrző bizottságnak...

Csak abbahagyja a felsorolást és nem a végére ért.

Tóth István világéletében vidéken élt.

— Többször is jöhettem volna Pestre — felel az erre vonatkozó kérdésre —, de végül is Dorogon találtam igazán testhezálló munkát. Egyébként, nincs kisebbségi érzésem a „vidékiség" miatt, de nem is viszolygok Pesttől. Az ember legyen ott, ahol a leghasznosabban dolgozhat. Persze, vidéken vannak előnyök is. Közvetlenebbek a kapcsolatok, az emberek jobban kötődnek egymáshoz, ez egy nagyfokú kontrollt is jelent, ami jóértelemben visszafoghatja az embert.

Még a gyerekeiről faggatom.

— A nagyfiam villamosmérnök Székesfehérvárott. A lányom hatodéves orvostanhallgató. A legkisebb gyerek fiú, még gimnazista.

— Folytatja talán a bányászatot?

— Nem tudom — feleli elgondolkodva. — Az lesz, ami akar, én nem befolyásolom, de titokban azért örülnék, ha erre a pályára adná a fejét...

Köd üli meg Budapestet, lassan csak imbolygó árnyak az utcán az emberek. Indulni kell, hiszen Tatabánya hatvan kilométer...

Speidl Zoltán

Ráfael Győző

festőművész

Halmágyi István

szobrászművész

A »MŰBARÁT« 54. KIÁLLITÁSA

1944 január 18-28-ig

V., Mária Valéria-utca 12 sz.

Igazgató: KRIVÁTSY-SZŰTS GYÖRGY
festőművész, tanár

RÁFAEL GYŐZŐ Komáromban született 1900 szeptember 28-án, középiskoláit is ugyanott végezte. A Képzőművészeti Főiskolán Vaszary János növendéke volt. 1922-ben Németországban, 1926-ban Olaszországban, 1928—29-ben Párisban volt tanulmányúton. Több itthoni, majd az 1928-iki velencei nemzetközi, az UME és a KUT által 1927-ben Bécsben, Varsóban, Krakkóban rendezett kiállításokon szerepelt és a jelenlegi svájci magyar reprezentatív kiállításon is részt vesz. 1929-ben Budapesten önálló kiállítása volt. 1928—1940 külföldön tartózkodott. Bejárta Görögországot, Egyiptomot, Sudánt, Abesszíniát, Palesztinát, Szíriát, Libanont, Iránt. Ezekben az országokban nemzetközi viszonylatban is jelentős művészi sikereket ért el, többször állami ösztöndíjban részesült. A New-Yorki Rockefeller intézet és a párisi Louvré Múzeum megbízásából a kisázsiai archelogiai munkálatokban is részt vett.

RAFAEL GYÖZŐ festőművész művei:

1. Női akt (tempera)	250 P
2. Csomortán falu (vízf.)	250 P
3. Méra falu (vízf.)	250 P
4. Kompozíció (tempera)	250 P
5. Csomakörös falu (vízf.)	250 P
6. Szigliget kertrészlet (vízf.)	250 P
7. Női akt (tempera)	250 P
8. Freskóterv (fára festett freskó)	3000 P
9. Részlet Méra faluból (olajf.)	2500 P
10. Méra falu (olajf.)	2500 P
11. Lövéte	2500 P
12. Utcarészlet Mérából (olajf.)	Magántul.
13. Olajbogyószüret Dsebeldrusban (olajf.)	4000 P
14. Női akt (vízf.)	400 P
15. Halászok (vízf.)	800 P
16. Női akt (vízf.)	5000 P
17. Lovasok (tempera)	800 P
18. Kompozíció (vízf.)	6000 P
19. Női akt (tempera)	800 P
20. Kompozíció (olajf.)	1000 P
21. Női akt (olajf.)	2500 P
22. Kompozíció (tempera)	1500 P
23. Badacsony részlet (tlajf.)	2000 P
24. Részlet Kovásznából (olajf.)	3000 P

Ráfael Győző: Feketeruhás nő (35)

Közel két évtizedes barátság fűz Ráfael Győzőhöz. Végig kísértem művészi útját Pesttől Párizsig s távoli világrészekből hazatértekor elsőnek láttam pompás fejlődése eredményeit.

Képei régi ismerőseim — s mégis örökké újak. Minél többet nézem, minél jobban gyönyörködöm, bennök, annál inkább lenyűgöz széles távlatuk s színeik varázsa.

Egyszerűséget és őszinteséget lehelő vásznain a zárt formák és tiszta alapszínek foltjai mögött virtuóz rajzkészség, fölényes mesterségbeli tudás és rengeteg tanulmány húzódik meg.

Ráfael Viktor határozott, erős egyéniség. A monumentális arányok, a nyugtalanság, a rendkívüli erő: műveinek első tekintetre feltűnő külső bélyege. Igazi férfias piktura ez, de a gyöngédséget, a lélek finom rezdületeit sem nélkülözi. Végtelenül bájos Madonnái, női és gyermekportréi eléggé utalnak tartózkodó meleg lírájára.

Változatos, gazdag oeuvrejét elsősorban a tökéletes, zárt kompozíció határozza meg. Alakjait és tájait, az embert és a természetet szuverén módra mindig úgy, abban a belső egységben vetíti elénk, ahogy sajátos szemlélete a dolgok művészi értelmét kialakítja.

Tartalmi és szerkezeti egység, mely határozott egyéniségben nyer kifejezést. — íme Ráfael Győző festői jelleme. Keressünk-e külön jelzőket, midőn karakterét ily éles vonások domborítják ki? Tíz jlző kevés, száz se volna sok . . . Tekints képeire, s megismered őt. Szavak és jelzők nélkül megtudod, megérzed a legfontosabbat: Művész! Művész a javából!

Bisztray Gyula.

Ráfael Győző: Levétel a keresztről (32)

25. Részlet Kovásznából (olajf.) .. .. 2000 P
26. Vízhordó arab asszonyok (olajf.) .. .. 4000 P
27. Fürdő nők (olajf.) x .. .. 3500 P
28. Reggel (olajf.) .. .. 4000 P
29. Lackó (olajf.) .. .. Magántul.
30. Lövétei kisleány (olajf.) .. .. 1000 P
31. Lövétei asszony (olajf.) .. .. 2500 P
32. Levétel a keresztről (olajf.) .. .. 7000 P
33. Feketeruhás nő (olajf.) .. .. 2500 P
34. Dallos Vera .. .. Magántul.
35. H. M. arcképe .. .. Magántul.
36. Utcarészlet Mérából (olajf.) .. .. 3500 P
37. Utcarészlet, csikzsögödi (olajf.) .. .. 1000 P

x Resr. a Estalegurban

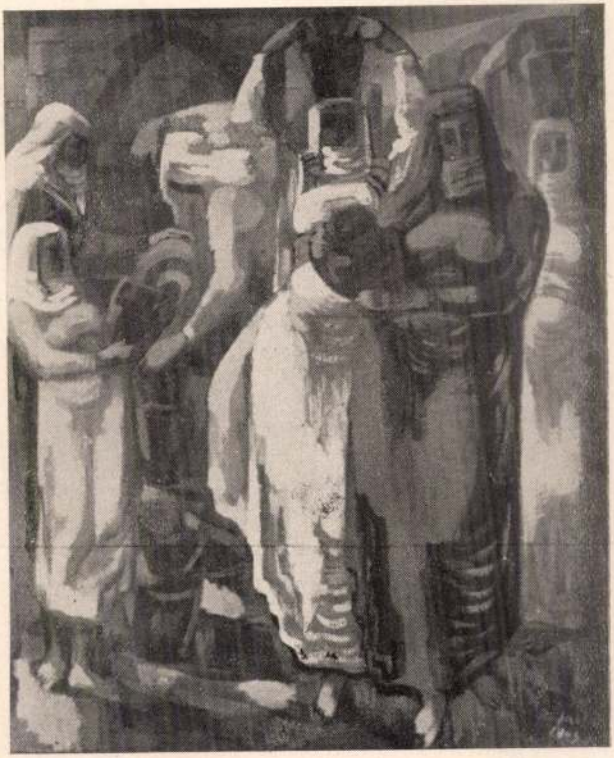

Ráfael Győző: Arab vízhordó asszonyok (26)

LAPPANGÓ ÉLETMŰ

Ráfael Győző Viktor emlékkiállítások Győrben

Wehner Tibor

Ráfael Győző Viktor életműkiállítása – hirdette a plakát Győrben, a Széchenyi téri Apátúr-ház és az Alkotmány utcai Múzeumi Képtár bejáratánál, s ezzel a rendezők egyszersmind diplomatikusan megkerülték az el-elfelejtett, majd újra meg újra felfedezett festőnk kapcsán felmerülő, vissza-visszatérő problémát: mármint hogy a művészre Győző vagy Viktor keresztnévvel emlékezzünk? A plakátok meghatározásával kapcsolatban azonban most egy másik kérdés merült fel: a tavaly május 17-étől július 8-áig terjedő hetekben két helyszínen közönség elé tárt anyag – mint az eddigi két legteljesebb, az 1983-as és az 1985-ös budapesti bemutató – ezúttal sem ölelhette fel teljes életművét; annak csupán egy-egy szakaszát emelhette ki, világíthatta meg.

A századunk nyolcvan esztendejét átívelő életút – a művész 1900-ban született Komáromban és 1981-ben hunyt el Budapesten – s a húszas évektől a hetvenesek végéig tartó aktív alkotóperiódus – 1921-ben Nemes Marcell-ösztöndíjat nyert Ráfael Győző Viktor, 1975-ben Párizsban mutatta be kiállításon műveit – teljességében minden bizonnyal még hosszú ideig feltáratlan marad; a pálya kanyargós utakon épült, kényszerű viszontagságokkal terhelődött, s az európai földrész határait átlépő kalandozásokkal, távoli otthonteremtésekkel színeződött. A Ráfael-munkásság felderítetlen főművei Szíriában, Irakban és Libanonban rejtezhetnek, hazánkban dokumentálatlan és ezért ismeretlen monumentális művei Bejrútban valósultak meg – ezeken a tájakon dolgozott a művész az 1930-as évtizedben. Távoli tájakra vezető útjára kitűnő ajánlással indult, főiskolai mestere, *Vaszary János* 1929-es keltezésű soraival: „Rafael Győző a m. k. képzőműv. főiskola volt növendéke; hosszabb ideig dolgozott nálam, majd külföldön Párizsban is járt. A természet megfigyeléséből dekorativ vonalvezetésig jutott – nemkülönben fejlődött színérzéke. Több kiállításon vett itthon és külföldön részt. Ajánlhatom külföldi ösztöndíjra."

A két győri kiállítás kollekciójával felvillantott összkép Vaszary János jellemzésének helyességét igazolta; festőnk a természetelvű megjelenítés és a dekorativ elvonatkoztatás tartományában is szabadon és könnyedén mozgott az

Ráfael Viktor: Csendélet, 1965, olajtempera, 70×50 cm

Ráfael Viktor: Méra, 1942, akvarell, 40×57 cm
Ráfael Viktor: Kompozíció pirossal, 1973, olaj, farost, 80×60 cm

expresszionizmus, a futurizmus és legfőképpen a kubizmus művészeti vívmányait piktúrájába szintetizálva, s később a teljes absztrakcióig is eljutott, hogy azután onnan a realista látásmódhoz lépjen vissza (de csak azért, hogy attól újra a nonfigurációig rugaszkodhasson el). Az Apátúr-házban bemutatott tanulmányokkal és az önálló, kisméretű művekkel – tus- és diópác-rajzokkal, gouacheokkal, akvarellekkel – a rendezők Ráfael bravúros rajzkészségét és varázslatos atmoszféra teremtő képességét reprezentálhatták; elég, ha csak a párizsi keltezésű, könnyed női aktokra vagy a tardosbányai tájábrázolásokra hivatkozunk. A képtár csaknem hetven táblaképe a vérbő kolorista és a fantáziadús formatervező művész portréját rajzolta meg: a geometrikus elemek között megjelenített női alakok, a valóságelemeket a vászonról számüző kompozíciók mintha különös, feszült, feszített harmóniát testesítenének meg. Értelmezhetnénk e műveket állapotok és mozgások elvont leképezéseiként, struktúrák, szerveződések öntörvényű ábrázolásaként, de talán akkor jutunk legtávolabb a belemagyarázások zsákutcájától, ha lakonikusan megjegyezzük: új festői valóság megteremtése volt a cél. Az újító szándékról, a kísérletező kedvről kollázsai és applikációi szemléletesen árulkodnak: a képbe illesztett fémdarabok, a beragasztott papírlemezek a magyar művészetben ritka anyagkombinációk megteremtéséhez, váratlan effektusok létrehozásához vezették alkotónkat.

Ráfael Győző Viktor halála után oldódni kezdett a csend. A művész – aki 1945 után csaknem húsz esztendeig a szűk látókörű „kultúrpolitika" elveinek szellemében nem jelentkezhetett a nyilvánosság előtt – lassan elfoglalhatja helyét a XX. századi magyar képzőművészet furcsa sorsú alkotóinak sorában: a hosszú ideig elfeledett – méltánytalanul és igazságtalanul elfelejtésre ítéltetett –, a halála után újrafelfedezett, értékes életművet hátrahagyó mesterek között.

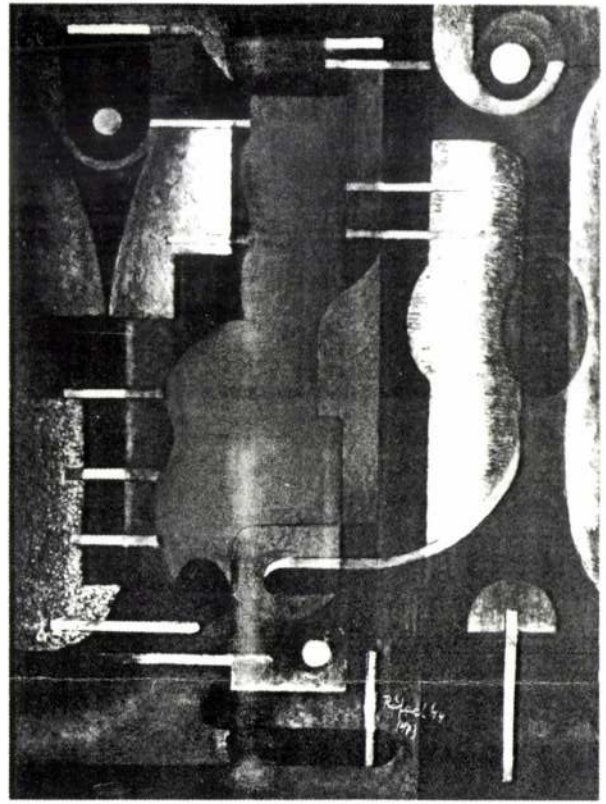

RÁFAEL Gyö

Új Művészet 1991/5.

Ráfael Viktor: Aktok (1950 körül)

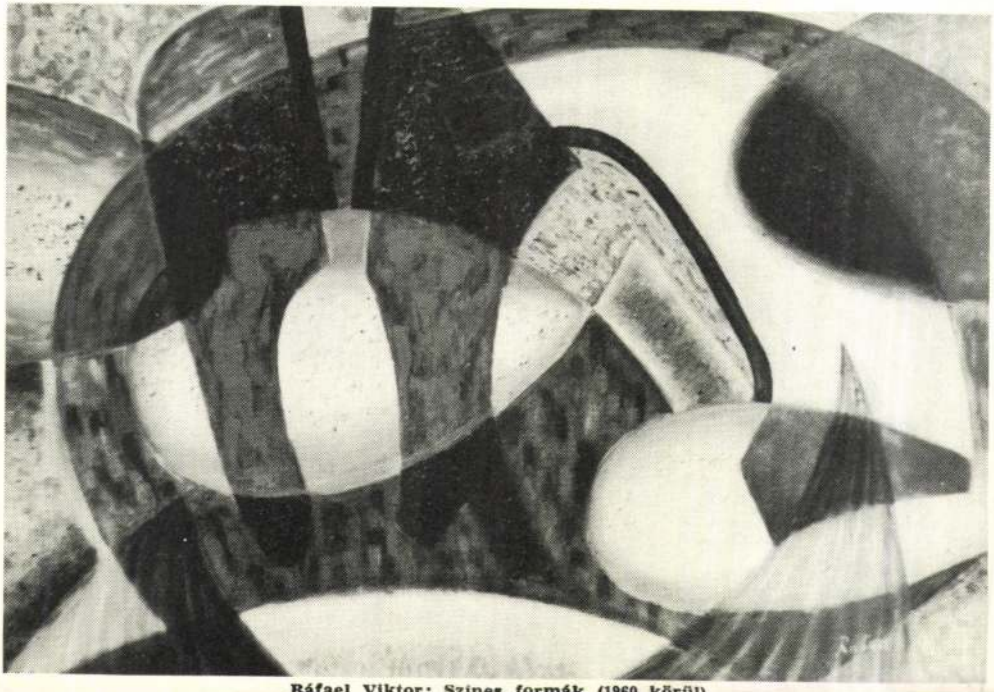

Ráfael Viktor: Színes formák (1960 körül)

Ráfael Viktor: Könyöklő férfi (1926)

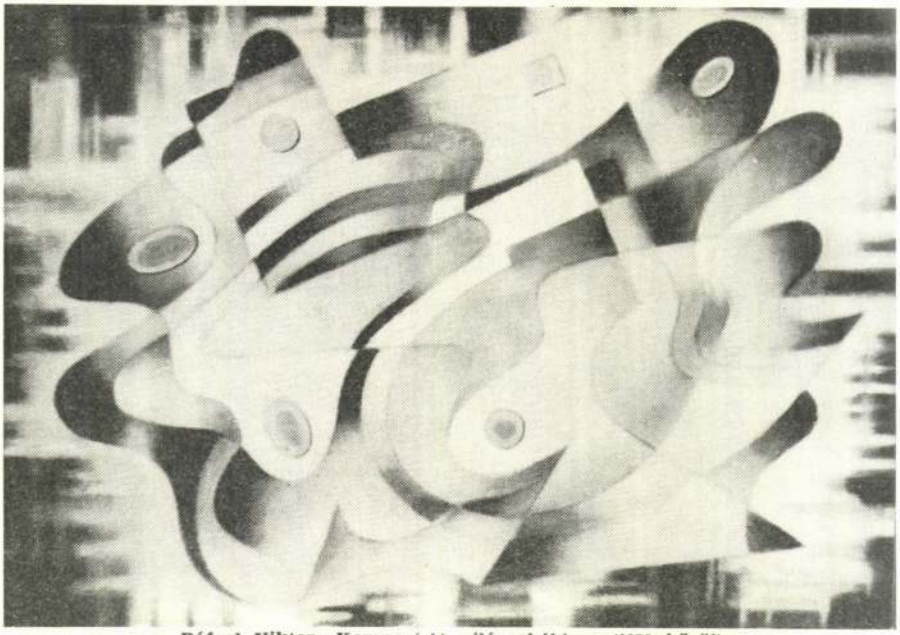

Ráfael Viktor: Kompozíció világoskékben (1970 körül)

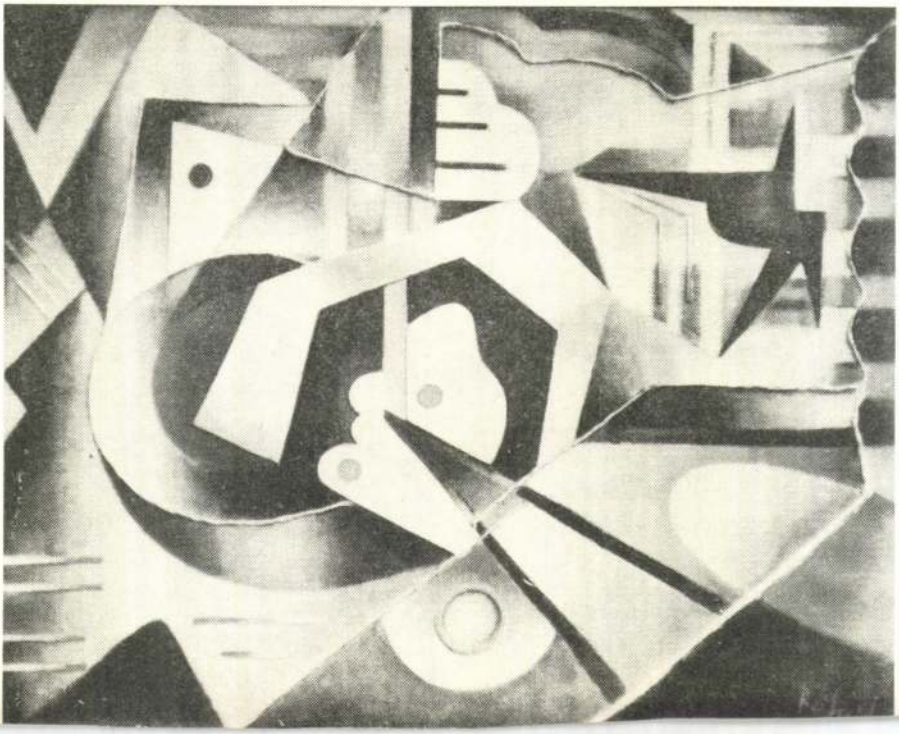

Ráfael Viktor: Anyaság (1960 körül)

Nem várták tárt karokkal a Nílus országában. Alexandriában eleinte karikatúrarajzolóként tartotta fenn magát, lévén hogy üres zsebbel vágott neki a világnak. Harminchét angol font birtokában jutott el Kairóba. A szerencse hamar melléje szegődött: dr. Pattantyus Ábrahám Béla a kairói gyapotmúzeum számottevő díszítő feladatait szerezte meg a művész számára.

Új pártfogójától ennél nagyobb segítséget is kapott céljai eléréséhez: megismertette Ráfaelt angol, francia, német régészekkel, akik ásatásokat folytatni érkeztek Egyiptomba; a magyar festő csatlakozott hozzájuk.

Egyiptomi útját, tevékenységeit és annak helyszíneit nem könnyű lépésről lépésre nyomon követnünk, a dokumentumnak számítható újságcikkek el-eltérnek egymástól, ellentmondás is akad bennük. E sorok írója úgy ítéli, hogy a kairói díszítő, múzeumrendező munka után Luxorban, Gizehben, Fayumban dolgozott Ráfael régészek társaságában. A Britisch Múzeum megbízásából Egyiptomon kívül is dolgozott leletmentő restaurátorként mezopotámiai (iraki) ásatásoknál. Itt Sir Charles Leonard Wolley, a nagy angol régész munkatársaként végzett értékes munkát Ur városa föltárásánál. (Erről Wolley *Ur városa és a vizözön*, (1943) című könyvében olvashatunk.)

Visszatérve Egyiptomba 1931-ben gróf Apponyi Albertet kalauzolta Ráfael ottani hosszas látogatása során, majd egyik segítője volt a nagy német írónak, Thomas Mann-nak is, aki a piramisok földjén játszódó nagy regényfolyamához, a *József és testvéreihez* gyűjtött élményeket és adatokat Kairo Gizeh, Luxor, Asszuán múzeumaiban és mindennapi világában.

Kétévi működés után dr. Ismail Osta arab orvossal karavánúton Szudánon át Abesszíniába ment a művész. Kartumból indulva Vádi-Menárin, Sennarean, Gallaban, Valmin a Tana tó, Gondár, Saméra és Standike érintésével jutott el Addis Abebába. A 72 napos út, melyet teveháton tett meg, a veszélyes és a humoros kalandok mellett a színekre különösen érzékeny festőnek értékes fölismeréseket adott. Ráfael egyébként is nyitott szemmel járt, nem kerülték el figyelmét a társadalmi viszonyok, az ellentmondások, feszültségek sem.

Dzsibutiban szállt hajóra és a Vörös tengeren át Port Saidba érkezett. Palesztína, Libanon, Szíria, Irak, ismét Libanon — váltogatta munkálkodása helyszíneit aszerint, hogy hol nyílott lehetősége képességei kifejtésére. Az 1931-es év vége és a következő első fele: Palmyra, Balbek, Dei-el-Zor római és ókeresztény romok restaurálása A balbeki Jupiter templom oszlopait állította helyre, melyeket nagy festő elődje, Csontváry oly megragadóan jelenített meg legnagyobb vásznán.

1932 májusában Bejrútban telepedett le. Történelmi értékű épületeket restaurált, paloták átalakítását tervezte és kivitelezte — 150—200 munkás tevékenységét irányította. Portrékat festett és falképeket készített. Egy dúsgazdag bankár és versenyistálló-tulajdonos, Henry bey Pharao számára francia építész (Cavrean) által átépített palotájának díszítményeit készítette el háromévi munkával, melyben arab és libanoni motívumokat dolgozott fel. Egy szíriai szálloda dekorációjának tervpályázatát megnyerve ott egy termet magyar népművészeti elemekkel díszített. „Kalotaszegi s más motívumok, a világ előtt nemzetközi perspektívába állítva, átköltve relieffé és oszlopfőkké, párkánydíszekké és ablakcirádákká" — ismertette ezt a munkáját Ráfael már hazatérte után (Magyarság, 1940. máj. 30.)

Dei-el-Zor mellett Nabukodonozor ókori nevezetes uralkodó — nyári üdülőhelyét rekonstruálta és a Louvre megbízásából másolatokat készített a palota megmaradt falképeiről.

1935-ben járt Henry bey Pharaonál az ifjú iraki uralkodó, I. Ghazi (vagy másként II. Feysal), a svájcban tragikus körülmények közt elhunyt Feysal iraki király fia. Ráfael emlékező írása szerint: „A bey palotájának belső díszítése annyira megtetszett a királynak, hogy a bagdadi királyi palotának hasonló stílusban való átalakítását azon nyomban elhatározta. Ezért engem azonnal magához kéretett és felszólított az átalakítás terveinek elkészítésére és a munka irányítására. Határtalan örömmel vállalkoztam a munkára, mert hasonló alkalom nem igen kínálkozik egy művész életében. Lázasan készülődtem az útra és természetesen a munkára is. 1936. január 10-én indultam útnak."

II. Feysal azonban a munkálatok nyolcadik hónapjában autószerencsétlenség áldozata lett.

A kedvezőtlen fordulat után a magyar művész visszatért Libanonba, ahol számos új feladat várta. A legnagyobb szabású munkáját a bejrúti parlament előcsarnokában

Az új tanítvány munkájával és eredményeivel elégedett lehetett a mester, mert 1922-ben elősegítette, hogy a Nemes Marcell féle ösztöndíjjal hat hónapig Münchenben képezhesse magát.

A festőnövendék időközben kiállított Komáromban, volt tanára Harmos Károly, továbbá Basilides Sándor és Barna, Nagy Márton, Berecz Gyula és mások társaságában, s a Jókai Múzeum vásárolt tőle. A főiskolás években kötődött barátsága az ugyancsak Vaszary-tanítvány Gadányi Jenővel, s ez a bensőséges kapcsolat — szó szerint — a sírig tartott.

Budapesti tanulmányainak befejeztével — szintén Vaszary közbenjárására — 1926-ban római ösztöndíjat kapott Ráfael Viktor. Két évvel később az UME — az Új Művészek Egyesülete — grafikai díját elnyerve a nem nagy, de azért lehetőséget nyitó összegből (550 pengőből) Párizsba utazott. A római és párizsi időszakáról eseményszerűen — adatok híján — keveset tudok mondani, de sok későbbi jel mutatja, hogy az ifjú művész, aki ott többek között Tihanyi Lajos festővel, Szegi Pál művészettörténésszel, Sánta Kálmán ideggyógyásszal volt szorosabb kapcsolatban, mondhatni sorsdöntő tapasztalatokra tett szert.

Itthon látszólag sikeres az útja, az 1928-as Velencei Biennálén szereplő magyar képegyüttesben ott voltak az ő munkái is. Nagyon szegényesen élt, nagy áldozatot hozva művészeti munkájáért, melyet anyagi érdekektől mentesen csak tehetsége szabott meg.

Nem volt nyugta itthon, újabb külföldi ösztöndíjjal próbálkozott, amihez ismét csak Vaszary Jánostól kért segítséget. A Mester ajánlása így szólt: „Ráfael Győző, a M. Kir. Képzőművészeti Főiskola volt növendéke, hosszabb ideig dolgozott nálam, majd külföldön Párizsban járt. A természet megfigyeléséből dekoratív vonalvezetésig jutott — nem különben fejlődött színérzéke. Több kiállításon vett itthon és külföldön részt. Ajánlhatom külföldi ösztöndíjra. Budapest, 1929. IV. 10. Vaszary János".

Hogy elnyerte-e az áhított ösztöndíjat vagy sem, nem sikerült kinyomozni. A művész következő lépése azonban határozottabban áll előttünk. Erről így ír Gadányi Jenőné:

„Barátunk egyszer azzal állított be hozzánk, hogy búcsúzni jött, elhagyja az országot, kivándorol. Csodálkoztunk, sohasem említette ezt a szándékát. Hosszú ideig nem hallottunk semmit Viktorról." Az időpontot pontosabban megjelölve: 1929 őszén esett meg ez a váratlan bejelentés. Annál is inkább meglephette Gadányiékat, mivel már megtörténtek az előkészületek arra a közös kiállításra, mely 1930. február 15-én aztán meg is nyílott Gadányi és Ráfael műveiből a budapesti Tamás Galériában.

Az ismeretlenbe vezető út első hetei-hónapjairól nincsenek dokumentumok. Nyugat-Európába vezetett volna az első út? Hitelt érdemlő híradás és adalék egészen más égtájról származik: Alexadriából.

Egyiptom mint úticél a modern művészetek áramlásainak kavargásában többszörösen megmártózó fiatal művész számára? Szokatlan fordulat a 20. század negyedik évtizedének kezdetén, de egy kissé mélyebbre tekintve nagyon józan, megalapozott döntésnek mutatkozik. Magyarázatát maga is megadja a negyvenes évek elején — már közel-keleti munkálkodásának befejeztével — lejegyzett és a sajtóban közzétett útinaplójában, Feltámadó arab világban címmel. Bevezetőül arról ír, hogy tapasztalata szerint a két világháború közötti Európában „a dekadencia renaissance-a" jött el. Az értékek elbizonytalanodása és a művészettel való visszaélés visszatetszést keltett az eszméket és tovább vívő utakat kereső fiatalember számára.

1929 végén az európai gazdasági válságból és művészeti bizonytalanságból „menekültem el Keletre. Olyan helyet kerestem magamnak, ahol akár a tradícióknál, akár a faji tulajdonságoknál, akár a klímatikus viszonyoknál fogva más az életforma és más a kultúra is" — írta Ráfael Viktor az útinapló bevezetőjében. „Így jutottam el Egyiptomba, az örökös napfény országába, ahol a több ezer éves kultúra kőbemeredt szépségében gyönyörködhettem, megtisztulhattam s megtalálhattam művészetem komoly alapjait. Mint Vaszary János növendéke, a színek és fények értékét a forma belső tulajdonságaitól is függővé tettem s így is fejeztem ki, ugyanakkor a forma térhatását anyagszerűségében is kerestem. Ezeknek művészi felhasználásához Egyiptom mind múltjával, mind jelenével erősen segítségemre volt. Megismerhettem az óegyiptomi művészet minden korok kultúrájára örök időkig ható stílusát, mely hosszú évezredeken keresztül formálódott ki s amely kétségtelenül nemzeti, sőt népi művészet volt."

keramikusművész gyűjteménye megóvott a felismerésektől. Az utánérzések hullámverését keltő dísztálak, faliképek mellett néhány kerámia plasztika került közönség elé. A kiállítás fő attrakciója egy köztérre szánt díszkút volt. A vertikális tengelyre fűzött, egymás fölött elforgatott, lépcsőzetesen emelkedő, tányérszerű elemekből épített struktúra formai megjelenését — képletesen, legtalálóbban talán — a „modernkedő" jelzővel jellemezhetjük. Szerencsére kerámiaművészetünk e szellemben létrejött alkotásait már a jótékony feledés homálya fedi — nagy kár, hogy a fiatal Jószai Sándor munkásságában, műveiben a tévedések még nem érlelődtek tanulságokká.

Február első napján nyílt meg a Kernstok Terem Görgényi István emlékkiállítása. A művészeti hagyományokban szűkölködő megyeszékhely egy itt született, életművét itt megteremtő festőművész munkálkodására pillantott vissza, s Görgényi olajfestményeit felsorakoztatva — törvényszerű — egy ellentmondásos művészegyéniség portréját, egy ellentmondásos piktúra körvonalait rajzolta meg. Mély tűzű színekkel festett tájak, életképek és önportrék váltogatták egymást a falakon és a paravánokon, amelyek ihletője a múlt századi romantika, s vezérlő elve az egykori mester, Rudnay Gyula törekvéseinek követése-folytatása. A felszabadulás utáni évtizedek magyar művészetében anakronisztikus hang a Görgényi Istváné: olajképeivel egy letűnt korszak jelenségeit és életérzéseit megkésetten idézte meg, indulatai légüres térben haltak el. Életműve, heroizmusa mégis példaadó lehet a festő-utódoknak: roppant nehéz körülmények között, elveiből jottányit sem engedve, kitartóan, megszállottan dolgozott négy évtizeden keresztül, a hetvenes évek elején bekövetkezett haláláig. Dicséret illeti a Görgényi-emlékkiállítás szervezőit a magángyűjteményekben, szétszórtan lappangó hagyaték felkutatásáért és összegyűjtéséért, de minden bizonnyal árnyaltabb, teljesebb összképet tárhattak volna fel, ha a művész akvarelljeiből is bemutatnak néhányat.

A kortárs magyar iparművészet egyik halk szavú, jelentős életművet építő alkotója végre szülővárosában is bemutatkozott: Kecskés Ágnes textil faliképeit Komárom kisgalériájában láthattuk február második felében. A kék és a szürke finom árnyalatai domináltak, teremtettek varázslatos atmoszférát a másfél évtizedes alkotóút metszetét felvillantó, a legjelentősebb műveket bemutató tárlaton. A korábbi bemutatkozásokon már megcsodált *Dunakanyar* és *Ádám Éva* című alkotás mellett Komáromban szerepeltek Kecskés Ágnes legújabb munkái, a *Víz alatt* című, kilenc faliképekből álló sorozat, és a méretében és hatásában is monumentális *Záporok között* című kompozíció. Egy motívum megragadásával, kiemelésével alkotónk — legyen az a széles horizontra vetített táj, mitológiai vonatkozásokat idéző kettős portré, természeti mikrostruktúra, évezredes ikonográfiai típust interpretáló-újrafogalmazó epizód — mély intellektuális és emocionális rétegek megragadására és kifejezésére képes. Rend, tiszta, áttekinthető szerkezet, mérnöki pontosságú kompozíció jellemzi Kecskés Ágnes gobelinjeit, ám a leglényegesebb jellemző jegy a lírai árnyaltságú, gyengéd szólamok összhangzattana, a költői megszólalás.

Február utolsó hetében a tatai helyőrségi művelődési házban festményekkel és szobrokkal lépett közönség elé Kóthay Péter. A fiatal alkotó festészete és szobrászata a lázas keresés termékeny állapotát-folyamatát tükrözte. Kóthay Péter szobrai között emberalakra utaló stilizált plasztikát és elvont szobrászati nyelvezettel fogalmazott absztrakt formát egyaránt fellelhettünk, s táblaképeinek festői kifejezését is a szándékok sokfélesége élteti még; jól illusztrálta ezt a natúrához erős szálakkal kötődő táj- és emberábrázolások mellett az asszociatív, festői jelekre, jelképekre épülő kompozíciók párhuzamos jelenléte. A tatai festő és szobrász művészetének helye a felkészülés szakaszán túl, de a biztos beérkezés küszöbe előtt jelölhető meg. Az útkeresést tanúsító, bizonytalan formálású alkotások mellett kiérlelt kompozíciók is szerepeltek az anyagban — mint például a *Burjánzás* és a *Bomlás* című plasztikák —, s így a remény nem illúzió: a tatai képzőművészeti hagyományoknak lesz folytatója.

Befejezésként néhány hír címszavakban. Januárban a komáromi Kisgalériában Dunai Imre karikaturista rajzai kaptak nyilvánosságot, az oroszlányi művelődési központban Fehérváry Ferenc fotóművész felvételeivel ismerkedhettek az érdeklődők, a tatabányai Népházban Fazekas Ferenc népi iparművész tárgyformáló művészetét reprezentáló tárlat nyílt meg, s — már februárban — az esztergomi művelődési központ kiállítóterme G. Nagy Nóra festőművész alkotásait fogadta. Örömmel

végezte, melyet — pályázaton nyerve el a megbízást — freskókkal díszített. A másodike vilaghaborúban fontos szerepet játszó Weygand francia marsall palotájába többek közőtt dombormüveket és szobrokat készített. Majd az amerikai konzul és a libanoni főnicial ornamentikáig, a mennyezet-falaragványoktól a mozaikokig sokféle anyagban és formában dolgozott itt Rafael Viktor. Megtanulta a kínai eredetű lakkmüvességet is. Megbecsülés övezte, melyet 1937-ben rendezett bejrúti kiállítása ugyanúgy mutatott, mint az a gesztus, amellyel a háborús esemenyek odaérkeztével a müvészenek fölkínálták: legyen libanoni állampolgár, és akkor nem kell távozniа — mint külföldinek.

Azt, hogy Rafael Viktor mit valaszolt 1940-ben, mutatja egész tovabbi élete: hazajött. Bar annak idején úgy indult útnak, hogy Japánig megy, és bar háborus időkben kerülit ismét magyar földre.

Hamarosan úgynevezett szekelyföldi ösztöndijasként hosszabb időt töltött Erdélyben Duray Tibor, Hincz Gyula, Kile Zoltán, Koffán Károly, Gy. Szabó Béla és mások társaságában. 1943 decemberében nagy visszhangú kiállításuk nyilt a Szépmüvészeti Müzeumban. 1944 elején, nem sokkal a német megszállás előtt Halmágyi Istvan szobrászzal közös kiállításon szerepeltek a képei a Müvbarát galeriában.

A felszabadulás után Rafael az elsők sorában kapcsolódott be a megvaltozott körülmények között és új célokkal szerveződő müvészeti életbe. Alapító tagja a Rippl-Rónai Társaságnak. Szegi Pállal együtt Csontvary müveiből rendezett emlékkiállitast. Részt vett a 1945 nyarán az I. Szabad Nemzeti Kiállításnak, ugyancsak szerepel október végén A jelenkori magyar képzőmüvészet reprezentánsai cimü tárlaton.

A Fészek Klubban rendezett — rajzait, akvarelljeit bemutató kiállitást.

Radnóvszky Mariusz a *Szabad Müvészetben* (1948. március) megjelent elismerően a tárlatot, „a belső, a müvészi kaland nyomait, a feszitő erők játékát, a fegyelmezó, lelojtó körvonalak vaskodását a tüzáradó, formagazdag szinfoltokkal" — emelve ki jellemzőjükül. „Ez a fiatalos müvészet távol áll a lehiggadástól a mostani kiállitása olyan, mint egy derüs seregszemle az eszközök felett."

Még egy kiállitáson vett részt ekkoriban Rafael Viktor, ez 1949 márciusában volt a Képzőmüvészek Szabad Szakszervezetének rendezésében. 1946—49 között sokat tartózkodott a Balaton mellett (Abrahámhegyen) ekközben közelebbi kapcsolatba kerülit a badacsonyi magányában élő Egry Józseffel.

A „fordulat éve" után azután az ő képei is kivülkerekedtek a tárlatok termein. Mint tulságosan modern és formalista müvek — így szólt az ellenvetés — itéltettek nemkivánatosnak a szocreál idején annyi más korszerű müvész alkotásaival együtt.

Rafael a régészethez, a müit értékeinek föltárásához és helyreállitásához tért vissza, hogy tudását hasznositsa és megélhetését megteremtse. Az Aquincumi Müzeum főrestaurátorának — Keleten szerzett órási tapasztalatainak birtokában — értékét mentett meg, köztük az ott feltárt római kori orgonát is helyreállitotta és használható állapotba hozta.

Festői munkája nem szakadt meg a hallgatás évelben sem, 1961-es nyugdijazását követően még fokozottabban folytatódott. 1960-ban Párizsban, 1964-ben — Kassák, Kile, Monostori — Moller, Orosz Gellert, Váradi Sándor társaságában — Pozsonyban szerepelt. A gazdag termésből 1964 augusztusában az Ernst Múzeumban nyilott mintegy harmad müvet bemutató tárlata, mely Budapesten a felfedezés erejével hatott.

Kassák Lajos — levelében közölt — vélemenyét semmiképpen nem hagyhatom emlitetlenül. Ezt Dévényi Ivannak Rafael Gyözőről szóló adatgazdag és értékelő cikkében ismeretem. (Müvészet 1970. 9. szám. 23. oldal): „Lattam az Ernst ben Rafael Győző, Marcell György és Bor Pál kiállitását — irja Kassák —, mindháromban nivósan szerepelnek. Ismerik az *izmusok* törtenetét és azok eredmenyeit — ez megláatszik kiállitott müveiken. Háromuk közül Rafael dolgozik leghaladóbb szellemben . . . Szinei kiéretlek és festőien kezeltek. Megérdemli, hogy komolyan vegye a kritika."

Ugyanazon év novemberében Esztergomban kerülit sor Rafael müveinek bemutatására. A kövelkező esztendő februárjában pedig korabbi munkálkodása és sikerei szinhelyére tért vissza müveivel: Bejrútban nyilt kiállitása. A varos ugyan nagyon megvállozott addigra a „Közel Kelet Svájcában", egykori müterme helyébe is modern palota épült, „ellenben megtalálta a parlamentet, melynek belső diszitését irányitotta 1936-ban" és barátai, kollégái közül többet, akik szerelettel és megbecsüléssel

Új forrás
1985. 3. szám

számolunk be ismét képzőművészeink megyehatárokon túli szerepléséről: Zámbó Kornél — Oroszlány festője — képeiből a zalaegerszegi képcsarnok kiállítóterme mutatott be válogatást, az Almásneszmélyen élő-dolgozó Szentessy László grafikái pedig a derecskei kisgalériában vendégszerepeltek. Két esztergomi alkotó sikert aratott a szegedi országos amatőr kiállításon: Simonyi Zita és Villányi Zsolt nívódíjat kapott. Örömteli hír az is, hogy Esztergom új köztéri alkotással gyarapodott: Csikai Márta *Anya gyermekével* című szobrát a Duna-parton állították fel.

(W. T.)

HEITLER LÁSZLÓ

Festőpálya Rév-Komáromtól Bagdadig

Ráfael Viktor életéről és művészetéről

Ráfael Viktor, vagy ahogy szintén használta keresztneve magyarosabb változatát: Győző, 1900. szeptember 28-án született Rév-Komáromban; apja törvényszéki irodaigazgató volt. Gimnáziumi tanulmányai idején egy akkor ismert és elismert festő és grafikus rajztanár, Harmos (Handwerk) Károly személyében alapos és lelkesítő hatású útmutatóra akadt. Minden bizonnyal alkalma volt megismerni tanára fantasztikus tárgyú dekoratív rajzait, melyek nem csupán a Nemzeti Szalon vagy az Ernst Múzeum kiállításain, hanem külföldi folyóiratok, így a londoni Stúdió lapjain is figyelmet keltettek. A tanítvány sem volt méltatlan az oktatásra, ezt Ráfael első festői bemutatkozásának sikere mutatja, mely tizennégy éves korában esett meg a komáromi gimnáziumban: a szemlére kitett 35 kép egy híján vásárlóra akadt. A lelkes kisdiák a befolyt összeg sorsáról nagy önzetlenséggel rendelkezett: a város hadikórházában ápolt sebesülteknek adományozta.

Nagy élmény lehetett számára 1918 és 1919 forradalmi időszaka. Hogy milyen eseményekbe kapcsolódott be, nem ismeri e sorok írója, a következményét azonban igen: a Rév-Komáromot megszálló cseh csapatok elől csónakkal kellett átmenekülnie a vörösök fennhatósága alatt lévő innenső oldalra. Nyergesújfalura ment, az ottani állomásfőnöknél lakott. A Duna menti községben kapcsolatba került Kernstok Károllyal és az általa vezetett művészteleppel, melyen többek között Derkovits Gyula, Friedbauer Béla, Szente János, Czumpf Imre, Novotny Emil Róbert élvezte a Magyar Tanácsköztársaság jótékony gondoskodását; — gondnokféléjük a fiatal helyi festő, Nyergesi János volt.

Még egy nagy esemény fűződik életének ehhez a rövid szakaszához: jósorsa Csontváry Kosztka Tivadarral hozta össze. A nyergesi állomásfőnök által küldött élelmiszercsomagot ő juttatta el Budapesten az akkor már testiekben is teljesen elhagyatott, utolsó heteit tengető zseniális piktorhoz.

Fölismerte-e a képzőművészetben épp csak tájékozódni kezdő ifjú, hogy a csontbőr megrokkant emberben a századforduló festészetének egyetemes nagy mesterét tisztelheti? Látott-e valamit a nagy vásznakból, melyeknek színei ma is ragyognak és hatásuk alól a kifejezés szenvedélyességére fogékony ember nem szabadulhat? Mindez biztosan nem tudható. Való viszont, hogy az iglói patikából az égi szózat hallatán festői küldetéssel Nyugatot és Keletet bejáró Csontváry útjával meglepően egybevág Ráfaelé is, és java képeinek színvilágából is tűz csap felénk.

Nem a festői pályát választotta az első nekifutásra. Előbb zenei, aztán orvosi tanulmányokba kapott, majd az Iparművészeti Iskola szobrász tanszakára iratkozott be, ahol Orbán Antaltól tanult. Ez sem tartott sokáig, mert megszűnt az intézet internátusa.

1920 nyarán önbizalmát összeszedve, zsebében ajánlólevéllel, hóna alatt expresszionista és kubisztikus — akkor módfölött modern szellemű — rajzokkal Tatán fölkereste Vaszary Jánost, a haladó művészek egyik mértékadó mesterét. Vaszary fölismerte Ráfael tehetségét, fölvette az osztályába a Képzőművészeti Főiskolára.

fogadták — írja egyik ilabonoi lap a magyar művész ottani új szereplését beharangozó cikkében.

A ilbanoni művészeti iroók, mint például Michael Bonnet, elismerő kritikákban szóltak a magyar festő bemutatott alkotásairól. Ujabb szereplésekre is meghívást kapott, ezek megvalósulását azonban elsodorta az arab világ új nagy valsága, az izraelli kialakult és máig tartó háborúskodás meghiúsította.

Bár Ráfael egészsége fokozatosan romlott, felesége hosszan tartó sulyos betegsége is nagy gondot és munkát rótt rá, festői munkáját elmélyültten és — a művek tanúsága szerint — sikerrel folytatta. Ugyanakkor szét is szórództak a képei, szerencsére formák hasznalatát, hogy azok ösztönös és tudatos gondolkodásunknak szabad, gátlástalan területet lehessenek."

Befejezésül ismét a művész személyét szeretném az emlékezet fenyébe állitani, még egy markáns vonással kiegésziteni azt a portrét, melyet irásommal megrajzolni igyekeztem: „Nemzetek Liágja Nemzetközi Együttműködési Intézet, Paris, 2. rue de Montpensier. Alulirott Pierre Barrin, született 1915. május 29-én Saintes-ben (Francia hadifogoly voltam, akit a Gestapo baloldali propaganda miatt üldözött, megszöktem a bécsi börtönből, visszatérve Budapestre Rafael Viktor úr rejtegetett. Mecset u. 9. sz. alatti otthonában, ami azt jelentette, ismerve az akkori érvényben levő törvényeket, hogy kockáztatta sajat és felesége életét. Paris, 1945. május 7."

Nemzeti Szalon 1924 febr
Wien

RAFAEL GYŐZŐ

Téli táj *Winterlandschaft*

Rafael Győző

ÍGY ZAJLIK A FUTBALL – itthon és a külföldön...

Ma délután végre lejátsszák a Gradjanski-Nagyvárad mérkőzést — Hetven órát töltött a vonaton a NAC

Az egész magyar sporttársadalmat napokon át izgalomban tartotta a *Nagyváradi Atletikai Club* csapatának sűlyos helyzete. Jól tudjuk, hogy a *NAC*-nak már vasárnap kellett volna nemzetközi mérkőzést játszania *Zágrábban* a horvát bajnok *Gradjanski* csapatával, de **az a** vonat, amely a váradi futballistákat is szállította, először *Brodban*, majd később egy más vidéken elakadt — mint horvát részről hivatalosan jelentik —, mert *a horvát katonaságnak a partizánokkal vívott harca veszélyeztette a közlekedési rendet.*

A tegnapi jelentések szerint még biztak abban, hogy a NAC legalább héttőn délelőtt megérkezik és délután már kiállhat a Gradjanski ellen, de még ekkor sem sikerült Zágrábba érkezniök a NAC-játékosoknak, úgyhogy a hétfői mérkőzés is elmaradt.

Most aztán végre közölhetjük az MTI jelentése alapján, *hogy tegnap délután 4 órakor hetvenórás utazás után végre mégis sikerült Zágrábba érkezniök a váradi futballistáknak.*

Tekintve, hogy időközben megérkezett *Zágrábba* a bécsi *Wiesz*, az ismert nemzetközi labdarúgóvezető is, akit a mérkőzés vezetésére kértek fel, immár semmi akadálya sincs annak, hogy *ma délután háromórai kezdettel végre megrendezzék a Gradjanski—NAC-mérkőzést.* Tekintve, hogy a váradi gárda tegnap délután óta már biztos fedél alatt van s így közel egy *teljes nap áll pihenés céljából rendelkezésükre.* reméljük, hogy elég jó erőlétben állnak ki a mai mérkőzésre és *sikerrel fogják képviselni a magyar színeket a horvát fővárosban.*

A NAC csapata ma délelőtt tisztelgő látogatást tett a magyar követségen, de a váradi fiúk további programmja még nincs tisztázva.

Arról mindenesetre értesültünk, hogy a NAC vezetősége vasárnapra Nagyváradra leköttötte már barátságos ellenfélnek azt a *Nagybányai SE* csapatot, amely legutóbb a *Magyar Kupából* verte ki a NAC-ot.

Labdarúgás a hadviselő és semleges államokban

A labdarúgás határtalan népszerűségére jellemző, hogy a világháború fegyverzajában, *sőksor a legsúlyosabb viszonyok között is, mindenütt megrendezik a futballbajnokságokat.*

Érdekes például, hogy az angolszászok által megnemszállt olasz területen pontosan lebonyolítják a bajnoki mérkőzéseket.

A vasárnapi bajnoki forduló eredményei például a következők: *Liguria—Casale 0:0, Biella—Alessandria 5:1, Novara—Genova 2:1, Fiat—Juventus 5:0, Fc Milan—Brescia 3:2. Barese—Ambrosiana 1:0, Cremona—Pro Patria 3:0, Fanulla—Atalanta 3:1, Avia—Alba Roma 5:3, Triestina—Görz 2:1.* Amint a fenti eredményekből láthatjuk, egész sereg olyan csapat jutott felszínre, amelyeknek neve a külföld előtt *kevéssé ismert* és ami a legérdekesebb, ezek a *«szürke»* klubcsapatok néhány esetben fölényes győzelmet arattak a világhírű nevet viselő ellenfelük fölött.

Spanyolországban is vígan rúgják a labdát. A madridi repülők például, akiknek *Zamora*, a volt «csodakapus» az edzőjük, nagy meglepetésre *4:2 arányban győztek a zavarja a bajnoki mérkőzések nyugodt lebonyolítását és ott vasárnap a következő fontos mérkőzések zajlottak le: FC Basel—Young Boys 5:1, Lausanne—Servette Genf 3:2, FC Zürich—Bellinzona 1:0.*

Hollandiában, egyelőre, a kerületi bajnokságokért harcolnak a csapatok, hogy a tavasz folyamán az országos bajnoki döntőket bonyolítsák le.

A belga bajnoki eredmények is itt feküsznek előttünk; de ezeket nem akarjuk részletezni, mert a csapatok nagy része ismeretlen a magyar közönség előtt.

Mindenesetre megemlítjük, hogy a belga bajnokságban az *FC Antwerpen* vezet 34 ponttal az *Anderlecht* (30 pont), valamint a *Beerschot* és a *Liége SK* előtt, amelyeknek *csak 26 pontjuk* van.

Spanyolországban is vígan rúgják a labdát. A madridi repülők például, akiknek *Zamora*, a volt «csodakapus» az edzőjük, nagy meglepetésre *4:2 arányban győztek a bajnoki listán vezető Valencia csapato ellen.*

Ugyancsak meglepetésre vereséget szenvedett a híres Barcelona is 2:0 arányban a Granadától. Három fontos mérkőzés 2:2 arányban döntetlenül végződött: az *Espagnol—Real Mad.id*, a *Sevilla—La Coruna* és a *Real Sociedad —Oviedo* mérkőzések. A bajnoki listán továbbra is a *Valencia* vezet 29 ponttal a *Barcelona* és az *Atletic Aviacion* előtt. Az utóbbi két csapatnak huszonöt pontja van. Negyedik helyen a *Sevilla* áll 23 ponttal.

Végül, hogy a *francia futballról* is mondjunk valamit, közöljük, hogy a bajnokságban a *Lens* és az *Olimpic Lille* csapatai vezetnek holtversenyben egyformán 28 ponttal a *Nizza* és a *Reims* csapatai előtt, amelyek 23 ponttal rendelkeznek ezidőszerint. Legutóbb a következő eredmények alakultak ki: *Rennes—Lens* 2:1, *Lille—Nancy* 8:1, *Toulouse—Nizza* 3:1, *Reims—Rouen* 4:0, *Lyon —Marseille* 2:1, *Bordeaux—Paris 3:1.*

A magyar futball újabb eseményei

Tegnap már beszámoltunk a vasárnapi barátságos mérkőzésekről, míg most közölhetjük, hogy *a Kolozsvár csapata hétfőn még egy mérkőzést játszott Marosvásárhelyen* az NSE-nél lényegesen kisebb játékerőt képviselő NMKTE csapata ellen.

A KAC-játékosok kissé lábukban érezték az előző napi mérkőzés fáradalmait és csak 3:1 (1:1) arányban győztek.

A kolozsváriak technikailag magasan fölötte állnak ellenfelüknek, de a pihent marosvásárhelyi játékosok [illegible]talmas lelkesedéssel ellensúlyozták ellenfelük nagyobb tudását.

Holnap több edzőmérkőzést bonyolítanak le csapataink, amelyek közül kiemelkedik két NB I.-csapatnak: az Elektromosnak és a Vasasnak egymás elleni revánsmérkőzése. Mult szerdán ugyanis a Latorca-utcában a Vasas győzött 5:2 arányban, de most a visszavágó mérkőzést a Béke-utcai pályán rendezik meg háromórai kezdettel. Tekintve, hogy az Elektromos—Vasas tréningmérkőzések is a *«főbérlő»* és *«albérlő»* érdekes helyzeténél fogva rendkívül izgalmasak szoktak lenni, a két klub vezetősége elhatározta, hogy ezuttal szövetségi bírót kérnek fel a játék vezetésére.

A JT a rendkívül népszerű és közszeretetben álló 150 kilós Skultéty Dánielt küldte ki a holnapi edzőmérkőzés vezetésére.

Remélhetőleg a JT «legsúlyosabb» egyénisége reális keretek közé szorítja a játékot.

G. T.

SPORTHÍREK

Nehézsúlyú birkózó óriások összecsapása

Vasárnap délután 5 órakor a Nemzeti Sportcsarnokban az MBSz csapatbajnoki döntőkkel kapcsolatban hatalmas nehézsúlyú birkózó döntőket tűzölt ki. Ujra találkozik a sokszoros magyar bajnok, Riheckу János, aki Magyarország legerősebb birkózója, az ujonnan feltünt 18 éves fiatal óriással, Növényi Norbert leventebajnokkal. Ez a fiatal leventebajnok Riheckyt legutóbbi találkozóján majdnek kétvállra fektette és csak minimális pontveszteséggel hagyta el a porondot. Növényi most Riheckyt egy újabb mérkőzésre szólította fel s kérte az MBSz-t, engedje meg neki, hogy ez a mérkőzés szabadstílusban döntésig tartson. Ezenkívül még 5 pár nehézsúlyú birkózó csap össze: Bóbis, 95 kg—Deák, 100 kg (Cegléd, Riheckyt egyszer legyőzte), Kassay, 95 kg—Huszár, 84 kg (Cegléd), Gedeon, 92 kg (Debrecen)—Ördögh, 85 kg (Győr), Darányi, 92 kg (Debrecen) — Szilágyi, 90 kg (Győr), Hegedüs, 72 kg (BVSC) —Gál, 70 kg (Cegléd). E hatalmas és izgalmas szabadstílusú birkózóviadalon ügyszólván a főváros és a vidék legkiválóbb birkózói csapnak össze. Sportkörökben nagy érdeklődés nyilvánul meg és a versenyeket az erre a célra praktikusan felépített magas emelvényen bonyolítja le az MBSz.

A csütörtöki FTC—WMTK ökölvívó derbi

Csütörtökön este 7 órai kezdettel a Nemzetközi Sportcsarnokban két rivális egyesület, az FTC és a WMTK ökölvívó csapatai mérik össze erejüket. Mindkét csapat igyekszik a legjobb összeállításban felvenni a harcot, hogy bebizonyítsa: a lebonyolított csapatbajnoki döntők nem mutatták ki a megérdemelt eredményt. El fog dőlni, melyik csapat érdemelte volna meg az első helyet. A bombaműsorba a MÖSZ két válogató mérkőzést iktatott be a németországi válogatott kiküldésért. Így Bogács—Miriszlay (Szolnok) Váci—Daray (Debrecen) ellen mérkőzik. Az FTC csapata: Sáricz, Krasznay, Selmeczy, Barinka, Csontos, Révész, Homolya. VMTK csapata: Regős, Kovács, Nagy, Barát, Német, Bicsák, Diószlaky.

Az Esti Kurir

PÉLDÁNYSZÁMA BIZTOSÍTJA

a hirdetés sikerét!

„Három hétig kalauzoltam Apponyi Albertet az egyiptomi sivatagban"

Rafael Győző festőművész tizenkét éve a Keleten

„Most Kalotaszeg pótolja számomra Kelet szineit"

„Én rendeztem be Feisal király palotáját"

A budai Margithíd közelében, a Mecset-utca 8. szám alatt érdekes művész dolgozik. *Rafael* Győző festőművész, akinek a napokban zárult kiállítása, tizenkét esztendőt töltött Kisázsiában és nem mindennapi élményekről számolhat be.

Képeinek egy része keleti tartózkodásának emlékét őrzi.

A szíriai lapok Rafael működéséről

Képekkel gazdagon zsúfolt műtermében beszélgetünk. Fényképeket vesz elő, amelyek beiruti, damaszkuszi, bagdadi, kairói tartózkodása alatt készültek.

Francia lapok harmincas évekből való példányai, a Beirutba megjelenő La Sirie részletes cikkeket közölnek működéséről és a képét is közlik. A La Sirie vezércikkében foglalkozik Rafael libanoni működésével és megemlíti, hogy Rafael restaurálta a libanoni parlament freskóit. A cikkíró ajánlja, hogy az iskolák freskóit is készíttessék Rafaellel.

— 1933-ban archeológusokkal dolgoztam együtt. Ebben az időben történt, hogy gróf Apponyi Albert kintjárt Egyiptomban s akkor három hétig őt kalauzoltam.

A newyorki Rockefeller-intézet számára dolgoztunk. Kairóban megismerkedtem a gyapotmúzeum igazgatójával, akiről kiderült, hogy magyar ember. Patiantyus Ábrahám Bélának hívták s felszólított, hogy segitsek neki a nemzetközi gyapotkiállítás megrendezésében. Ez meg is történt.

A nemzetközi kiállítást az én terveim alapján rendezték meg. Voltaképpen ez volt pályafutásom első fontosabb állomása a Keleten *s Pattantyus révén ismerkedtem meg azokkal az archeológusokkal, akik eppen ásatásra indultak Assuanon túl a sivatagba.*

Abesszíniai felvételeket mutat, majd így folytatja:

— Egy évi munka után karavánnal bebarangoltam egész Abesszíniát és a népművészet dokumentumai után kutattam. Fáradságos utamon bőséges anyagot sikerült összegyüjtenem.

Innen kerültem Sziriába, ahol megnyertem azt a pályázatot, amelyet egy nagy luxusszálló dekorációinak elkészitésére irtak ki. Ebben a szállodában, az arabos ornamentika kellős közepén konstruáltam egy nagyobb termet, amelynek csodájára jártak. A kalotaszegi népművészet motivumait igyekeztem kivetiteni és ez volt az, ami annyira megragadta a nemzetközi vendégsereg tetszését.

Azután sokatutaztam Sziriában és párisi megbízás alapján a sziriai sivatagban Nabukodonozor nyári üdülőhelyét restauráltam s az ott talált freskókról másolatokat készítettem a Louvre számára.

Kalotaszegi népművészet—Kairóban

Újból képeket mutat. Az egyik kép hátán ez a szerény megjegyzés: *„Elgondolásomat csak 50%-ban sikerült realizálni."*

— Belső építészettel is foglalkoztam — mondja Rafael — és a Beit-el-din-i hercegi palota restaurációját is rám bízták. A palota három szárnyát és a trónterem kellett restaurálnom.

— E téren talán legnagyobb sikerem Feisal király egyik meghívásához fűződik. Feisal ugyanis tudomást szerzett működésemről és a bagdadi királyi palota restaurálásával bízott meg.

Egyik keleti albumában oszlopcsarnokos terem képe őrzi ezeknek az időknek az emlékét.

— Én dekoráltam az amerikai konzul palotáját is. Amint láthatjuk, zsúfolt föniciai ornamentika jellemzi ezt a berendezést. Ez a kép fába vésett, festett kép ez a mű, amely a régi kínai festőművészet technikai módszerei szerint készült.

Itt ezen a felvételen Weygand tábornok rezidenciája előtt állok. Weygand palotáját is én restauráltam. Weygand és a nemrég lezuhant Huntziger tábornok jó ismerőseim voltak, általuk több politikai hírességet ismertem meg. Beiruti műtermem, amelyben nyolc évig dolgoztam, egyszer nevezetes politikai esemény színteréül szolgált, mert a franciák és a törökök itt kötötték megegyezést az alexandretei szandzsák kérdésében.

„Vaszary volt a mesterem"

— Most szeretnék csak festő lenni és én, a régi Vaszary-tanítvány, aki a keleti buja színgazdagság mesteréről tanultam meg először a színek szeretetét, szeretném színekben megörökíteni keleti emlékeimet.

Egyébként a Kelet felejthetetlen benyomásokkal szolgál a színeket illetően és ez a Pié'a-kép, amit itt lát, palesztinai benyomásaim hatása alatt készült és alakjain a palesztinai népviselet jellegzetességeit figyelhetjük meg.

Ha visszaemlékszem a kairói luxusszálloda magyar termére, eszembejut, hogy ezt a sikeremet Kalotaszegnek köszönhetem és boldogan megyek le erre a pazar színpompás vidékre, amely a színek gazdagságát tekintve, a Keletet pótolja az én szememben.

— Rafael felesége *Mányoky Vilma*, a magyar Lotta-mozgalom egyik úttörője, egyébként tanárnő a főváros Práter-utcai leánygimnáziumában. Ő is erősen biztatja férjét, hogy írja meg könyvét: *Egy magyar művész tizenkét éve Keleten.* Ő maga a Lotta-mozgalomról írt könyvet, amelyben dr. vitéz *Keresztes-Fischer Ferencné*, a magyar Lotta-mozgalom vezére írt előszót.

Somogyi Vilmos

GYENGE VERSENYEK

a holnapi ügetőn

Az idősebb lovak eltávolítása kedvezőtlenül érezteti hatását a szerdai ügetőversenyek érdekessége tekintetében. Így például a nemzetközi mechanikus hendikepre mindössze hat lovat neveztek.

Közülök Csatár és Csoda egy futtató tulajdonában vannak s Csatár előreláthatólag nem is indul. Aprópénz és Ripacs pedig egy tréner idomításában állnak.

Végeredményben tehát mindössze négy trénert érdekel a futam. Nem baj, a lényeg az, hogy most már boldogok azok, akiknek sikerült keresztülvinni az idősebb lovak eltávolítását s ezzel máról holnapra jelentős mértékben csökkenteni a versenyek érdekességét.

A kettéosztott Pierrot-díj első részében ismét kisért Fasiszta. A teljesen megbízhatatlan ügető nagyon változatos formákat szokott futni, éppen ezért *nem jelölünk olyan versenyben, amelyben indulónak jelzik.*

A Conrád-díjban Centnek kellene győznie, de Kovács II.-nek az utóbbi időben nem volt szerencséje a favoritokkal.

A Fátyol-díjban Silico, Torda és Intő közül kellene a nyerőnek kikerülni, de az össze-visszafutkározó Zsupán T. egészségesen valamennyiüket megelőzheti.

Jelöltjeink:

I. és II. **Kutyaverseny**
III. **Nem jelölünk Fasiszta miatt**
IV. **Jászó, Görgény, Rába**
V. **Aprópénz, Ripacs, Csoda**
VI. **Cent, Rosmarin, Csalogány T., Duna**
VII. **Baksis, Sunyi, Elimár D.**
VIII. **Huba, Leopárd, H. Paló**
IX. **Silico, Torda, Intő, Zsupán T.**

A versenyeket két órakor kezdik.

KÖZELLÁTÁSI NAPTÁR

KEDD:

A február 20-tól érvényes húsjegyszelvények közül a B. 37. számú szelvényre marha-, borjú- vagy lóhúst, vagy bármely húsféléből készült kolbászárut, a B. 38. számú szelvényre azonban csak lóhúst, illetőleg lóhúsból készült kolbászárut lehet kiszolgáltatni.

A VI. számú különhússzelvényre feketebádog- vagy aluminiumdobozos konzervet, a már közölt mennyiségben, illetőleg a készletek erejéig füstölt sertéshúst is lehet vásárolni.

Az A. 36., B. 39. és B. 40. számú szelvények nem válthatók be.

Az érvényesített hússzelvények már február 18-tól kezdődően beváltók.

Levélszekrény

MEGTUDTAM végre — írja egy vegyész olvasónk —, hogy mit állít szembe Marton Béla, a Nemzeti Munkaközpont elnöke a szabadelvű világgal. Maga mondta meg egyszerű és közérthető fogalmazásban. Igy: „A Nemzeti Munkaközpont a liberális világgal szemben egy új magyar életért harcol, melyben nem az erősebbé, hanem az értékesebbé az élet joga." Én ugyan eddig tanulmányaim és olvasmányaim alapján úgy tudtam, hogy a szabadelvű világ tanítása szerint az élet joga nem az erősebbeké, de nem is az értékesebbeké. Az élet joga: egyformán mindenkié. Az élethez Isten minden lelkes teremtményének joga van, aminthogy joga van az érvényesülés lehetőségéhez is, egyenlő feltételek mellett. De Marton Béla ezt nyilván másként tudja, ha másként nem is tanulhatta, de jogosultnak érzi magát arra, hogy saját ízlése, értelmezése és a közéleti harc szükséglete szerint teljesen kiforgassa. Amellett: mikor ezt a teljesen hamis tételt a szabadelvűség számlájának terhére felállítja, láthatóan még bizonyos fogalmi zavarral is küzd. Ő — mint mondja — az értékesebbek életjogáért harcol, szemben a szabadelvű világgal, mely szerinte az erősebbek életjogát biztosította. Eltekintve az előbb említett enyhe tévedéstől, mégis szeretném tudni, hogy ha Marton Béla ezt a bizonyos adagolt és kimért életjogot az értékesebbeknek hajlandó csupán engedélyezni és úgy véli, hogy a szabadelvűség az értékesebbektől tagadta meg az erősebbek javára: miként maradhattak életben a szabadelvűség korszaka alatt egyetemi tanárok, világhírű festőművészek, nagy magyar zenészek, tudósok és feltalálók, írók, költők s általában: a társadalomnak tagadhatatlanul értékes elemei? Mert hogy éltek, működtek, virágzottak ennek az országnak dicsőségére, az nem kétséges. Talán azt képzeli a Nemzeti Munkaközpont elnöke, hogy a szabadelvű világban kecseszkecsken-mérkőzést rendeztek a tudomány és művészet világában, aki bírta, marta s aki marta, az megmaradt, aki nem bírta, az elpusztult? Ha pedig az erősebbet ő is képletesen érti, akkor tulajdonképpen az erősebb tehetségről, az erősebb tudásról, az erősebb szellemi képességről van szó és végül is kiderül, hogy Marton Béla is azt akarja, amivel a szabadelvű rendszert vádolja. Csak annyi az eltérés úgylátszik, hogy a szabadelvű rendszer a gyengébbek életjogát még a tehetségesekkel szemben sem vonta kétségbe, míg Marton Béla csak az értékesebbeket akarja életben látni, az erőseket nem. Hogy ez megint némileg ellentmond annak az erő-imádatnak, amely más vonatkozásokban eltölti, azon nem ütődhetem meg, mert az ellentmondások ma a szellemi tevékenység divatos jellegzetességei közé tartoznak.

ÉRTHETŐ — írja egy előfizetőnk —, ha a szélső jobboldalnak nem tetszik a Baumgarten-alapítvány. Érthető, ha bírálják, támadják, kifogásolják. Ennek rendkívül egyszerű magyarázata van. Bizonyos elfojtott gátlások törnek elő ezekben a támadó cikkekben, nem a cikkek szerzői, hanem annak a világnézetnek részéről, amely érthetően röstelkedik a nagyon egyenlőtlen összehasonlítás miatt. Mert míg a nemes alapítvány-tevő vagyonát ilyen előkelő és érdemes közcélra hagyományozta, addig annak a bizonyos türelmetlen és harsogó világnézetnek egyetlen olyan önfeláldozó képviselője sem akadt eddig, aki hasonló lépésre tudta volna elszánni magát. S mivel ezt érzik s mivel ez az érzés egy kissé nyomasztó, nem tudják mással ellensúlyozni, mint a meglévő alapítvány lekicsinylésével és mondvacsinált hibáinak kihangsúlyozásával. Idáig a dolog tehát nagyon egyszerű. Kevésbé világos azonban, hogy miért kell kitűnő magyar íróknak, költőknek és gondolkodóknak eltűrniök, hogy a Baumgarten-alapítvány életadó szemeinek cséplése közben őket is szorgalmasan fejbeüssék a hadaróval? Miért kell eltűrniök, hogy mert a díjat ők kapták meg és nem mások, megjutalmazott irodalmi munkáikat a csodaszarvasi mozgalom hivatalos közlönye megfossza a magyar jellegzetességtől egész önkényesen? Miért kell eltűrniök, hogy ilyeneket írjanak róluk: „Csak az alapítvány körül eluralkodott nemzetközi szellemre, a valódi magyar szempontok elkallódására akartunk rámutatni."? Hát a magyar szempontok elkallódását jelenti azoknak a fiatal magyar íróknak megjutalmazása az alapítvány díjával, akiknek névsorát idén és tavaly és tavalyelőtt olvashattuk? És tényleg annyira szabad céltáblái ők a közéleti indulatnak, hogy ilyen súlyos megállapításokat lehessen tenni róluk csak azért, mert egy nemes alapítvány örökhagyója nem felel meg egy mozgalom fajelméleti kívánalmainak?

MEGHATOTT lélekkel olvastam, tisztelt Szerkesztő úr, egy szélsőjobboldali lap lendületes cikkét a hősök tiszteletéről. Annak ellenére, hogy velem ellentétes közéleti arcvonalon áll, a lapnak erről a kérdésről írt minden sorát elfogadom és magaménak teszem. Valóban fájdalmas és lesujtó dolog azt látni, hogy miként feledkeznek meg egyesek arról a megbecsülésről, arról a hódolatról, amellyel egy nemzet azoknak tartozik, akik véres és kemény vártán, életük kockáztatásával küzdöttek érte. Valóban többre van szükség, mint üres külsőségekre és jelképes tiszteletadásra. Igazat adok neki, hogy azt az áldozatot, azt a szolgálatot, amelyet a magyarságnak fiai fegyverrel a kezükben tettek, sem könnyen, sem könnyelműen nem lehet elfelejteni. Lehetetlen! ... Lehetetlen! ... — kiált fel a cikk. És mondjanak akármit és írjanak akármit az indulat harsonásai, én hiszem és vallom, hogy a magyarság túlnyomóan nagy többségének nemes és lovagias érzése mindig a hála és tisztelet virágát fogja fakasztani a szívekből, valahányszor hőseire gondol.

Így lett gyilkos Csobán Lajos...

Nyomozás a Mária Valéria-telepen a Csobán-család multja iránt – Apját többször büntették, anyja a gyüjtőfogházban hozta világra gyermekét

Valahol Budapest határában járunk, *a Mária Valéria-telepen.* Este van már, kilenc is elmúlt, a sötétség elnyelt mindent ebből a nagy városból. Szemerkél az eső, a latyakos sárban nagyokat cuppog a cipőnk s majdnem nekimegyünk egy sötét külvárosi alaknak.

— *Vigyázz hé, ne bokázz!* — ordít felénk egy hang.

Cseppet sem bizalomgerjesztő, de azért megszólítjuk ezt az embert, megkérdezzük, *hol van a 63. sz. épület.*

— *Talán Csobán-ügy? Második utca balra, 377. ajtó ...*

Ezt az utat járta *Csobán* György Lajos, a 19 éves kereskedősegéd, *Ferenczy* Erzsébet, a nagyfuvarosutcai 35 éves elvált asszony gyilkosa. Innen indult egy este a lopott Beszkárt-gumikabáttal s a *váltóvassal,* hogy gonoszul kitervelt tettét kegyetlenül végrehajtsa. A meggyőződéses büntettes cinizmusával, bűntudat nélkül indult neki a lejtőn.

Láttuk a fiatal rablógyilkost, ezt a feketehajú, barnaszemű, sápadtarcú, vékonydongájú legényt, fehércsíkos kék ruhá'ában, nyakkendő nélkül s cipőfűzőtől megfosztottan, Juhász József dr. rendőrtanácsos és Knapik József dr. detektivfőfelügyelő előtt, amikor szinte érdektelenül, közömbös arccal, fásultan megtette vallomását.

Vannak született bűnözők, de vannak, akik a környezet hatása alatt válnak gonosztevőkké. Azt kutatjuk: *mi lehet az az ok, amely Csobán kezébe adta a váltóvasat s mely a gyilkosságba sodorta.*

Kopogtatunk. Valaki azt mondja: *szabad.* Fehérhajú öreg anyóka ül az asztal mellett, szeme vizenyős az átvirrasztott éjszakáktól. Két unokája: *Veronka* és *Zolika* között üldögél, s egy kopott, fakó füzetet forgat a kezében. A gyilkos nagyanyja.

— *A fiam versei* — mondja s könnybe szökik a szeme.

A Csobán-család története

Özv. *Csobán* Györgynének hívják, 68 éves, négy évvel ezelőtt még az Aggteleki-utca 12. számú házban volt *négyszobás lakása.* Férje valamikor, az első háború előtt, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium tisztviselője volt, a világháború alatt *Sabácnál eltűnt.* Míg *Csobán* néni zsidó szülők gyermeke volt, férje görögkatolikus vallású és román származású volt. Annyira szerette feleségét, hogy megígérte: *kedvéért az összes születendő gyermekeket az izraelita vallás szerint neveli.* Amikor megszületett *Jenő,* a gyilkos édesapja — ahogy *Csobánné* mondja —, «mulasztás» történt, az újszülöttet megkeresztelték, *görögkatolikus* lett belőle.

— Tudja *Csobán* néni, mit jelent ez a szó: «*csobán*»?

— Tudom. Román szó, azt jelenti, hogy hegyi pásztor. A Csobánok azonban nagyon régen elszármaztak Budapestre.

— Minek készült a fia?

— *Textilkereskedőnek.* Tíz évig dolgozott is egy cégnél. Legutóbb a Duna gőzmosóda alkalmazottja volt.

Meg akarjuk kérdezni: *igaz, hogy többször volt már büntetve kisebb szabálytalanságok miatt?* De megkíméljük az édesanyát ettől a kérdéstől.

— A fiam bolondulásig szerette feleségét, míg aztán valami történt. Különböző dolgokért a gyüjtőfogházba került a menyem, ahol hosszú éveket töltött. Igy például okmányt hamisított és hamis okmánnyal az elmegyógyintézetbe zaratta édesapját.

— *A gyüjtőfogházban született meg a gyermek* ... Természetesen *válás* lett a vége s a kis *Lajost* az anyai nagyszülők vették gondozásba. Ők nevelték, de alaposan *elnevelték* ... Négy elemit és két gimnáziumot végzett a gyerek s bár, ahogy halloltam, *mindvégig jeles tanuló volt,* magaviseletből rosszul állott. *A másodikból kicsapták.*

Elmondja azután *Csobán* néni, hogy a gyermeket beadták az egyik vasutcai *fűszerkereskedésbe* inasnak.

Hat más nőt is meglopott

— Tudtommal *tizenötéves kora óta ismeri Ferenczy Erzsébetet, aki akkor már elvált asszony volt.* A férje egy Szvetenay-utcai vendéglős. *Lajos tehát korán keveredett nők társaságába.* A strandon ismerkedett meg egy síputcai kiszolgálólánnyal, akivel többször meglátogatott bennünket.

— Ez az a lány — kérdezzük —, akinél Lajos meglalálta az édesapját a gyilkosság után?

— Nem tudom.

— Mert azt mondják, gyakran megfordult ő is a Síp-utcában s Lajos emiatt többször féltékenységi jelenetet rendezett ...

— Ezt nem tudom — hangzik az újabb válasz. — Annyi bizonyos, hogy sok nőismerőse volt az unokámnak. A detektív uraktól tudtam meg, hogy egy alkalommal egy Hédi nevű színésznő lopás miatt feljelentést tett Lajos ellen, de később a feljelentést visszavonta. De meglopott még vagy hat más nőt is ...

Jöttek a háborús idők és Csobán Lajos elhatározta, hogy kihasználja a konjunktúrát. Otthagyta a vasutcai fűszerkereskedést, mert rájött, hogy a feketepiacon többet keres. Időközben meghalt anyai nagyanyja s Lajos ölébe hullott a 4878 pengős örökség. Nagykorúsította magát ami azért ment könnyen, mert komoly ígéretet tett apjának, hogy az összeggel betársul egy üzletbe s kereskedő lesz. A mult év novemberében kapta meg a pénzt.

— Mintha a föld nyelte volna el, úgy eltünt ekkor Lajos, később tudtuk meg, hogy éjjel-nappal dorbézolt barátaival és nőismerőseivel.

Hatvanba utazott szerelmével, ott élt két hétig, majd visszajött: s a Szent István-körúton vett ki föbérleti lakást.

(Ellenőriztük ezt az adatot s megállapítottuk, hogy Csobán Lajos fiatalkorú barátjával s két nővel lakott itt.)

„Ebből a gyerekből nem lesz semmi!"

— Két hét múlott el s egyszercsak *tetvesen, lerongyolódva beállit hozzánk egy délután.* Bár az apja tudott viselt dolgairól, mégis *megsajnálta és szállást adott neki.* Én mostam rá, én főztem neki s ezt azzal hálálta meg, hogy *ellopta megspórolt 80 pengőmet és a párnahuzatokat.*

— Fiam, ebből a gyerekből már nem lesz semmi — mondottam egyszer Jenőnek.

— Január közepe táján azzal állott elő *Lajos,* hogy *állást kapott egy kereskedésben,* 400 pengős fizetéssel. Az állást el is foglalta, de február elsején, amikor a fizetéssel jelentkeznie kellett volna, elmaradt.

— December 31-én láttam utóljára — mondja Csobánné s fáradtan tenyerébe hajtja ősz fejét, a nyitott füzetre lehull egy könnycsepp.

— *Ezt a verset Jenő fiam írta második feleségéhez, akitől szintén elvált* — mondja

A kis unoka, a szőghajú leányka, gyöngybetűkkel éppen házifeladatát irja az — öszről.

„Énnekem hála Istennek, hogy drága jó apukám meg tudja keresni jóságos kezével a ruhára, a cipőre és a kenyérrevalót, de sok gyereknek nincs apukája, se anyukája és koldulni járnak. Én mindig segítek a szegénynek, adok az árváknak ..."

Az egyszobás szükséglakásban halkan ketyeg az óra, temeti az időt. Mennyi melegség, mennyi hangulat árad a gyérvilágú lámpa fényéből, a tűzhelyen fel-fellobbanó lángokból.

— Lajos nem ebből a környezetből indult el — szólal meg csöndben Csobán néni. — Ha itt nevelkedett volna, nem lenne most a rendőrségen. Itt embert faragtunk volna belőle, aki megszokja a nélkülözést, a lemondást, megszereti a munkát, mint ez a két kis unokám.

Az ágyon egy füzetet pillantunk meg. Lapozgatunk. Minden oldalon *egy-egy filmszínház nevét találunk,* ilyen bejegyzéssel: 1214 ülőhely, egynapi bevétel telt háznál és három előadással 9210 pengő 90 fillér ...

— Miért írta ezt *Lajos*?

— Kalandos vére volt, örökösen moziromantikán és ponyvaregényeken rágódott.

— Az apja mindig *a tűzbe vágta a ponyvafüzeteket.* Hogy miért írta össze a filmszínházakat, azt nem tudom ...

Lemondóan, *fáradtan legyint.* Már nincs semmi mondanivalója.

Beszéltünk még a Rákóczi-úti ház volt házfelügyelőjével és *a gyilkos egyik anyai rokonával,* de — bár beismerték, hogy elkényeztették és szabadon nevelték *Lajost,* aki korán megismerte a körúti életet, a józsefvárosi éjszakákat — csak *sopánkodtak* és *sajnálkoztak.*

A bűnösnek nincs semmi mentsége

Akkor, amikor háború van és a 19 évesekre már komoly feladatokat bíznak, nem lehet mentség a nagyfuvarosutcai rablógyilkos 19 éve.

Aljas indok vezette: minden eszközzel kielégíteni féktelen vágyait. Tudatosan készült a rablógyilkosságra.

Ami pelig a legvisszataszítóbb: nemcsak saját bőrét kockáztatta, de magával rántotta édesapját is és fiatalkorú hozzátartozóját ...

Csobán Lajos valahol a Rákóczi-úton csúszott el a lejtőn. Anyja a gyüjtőfogházban szülte meg gyermekét és ehhez hozzájárult *a rossz környezet hatása* ... Elcsúszott a lejtőn, ahol már nem volt megállás ...

Merly István

Gyógyítható-e arák?
II. KIADÁS
megjelent
LY CORSARI:
EMBEREK FEHÉRBEN
című nagyszabású orvosregénye
Ára kötve P 25.50
STILUS KIADÁS

AZ ÖSSZES VILLAMOS HÁZTARTÁSI KÉSZÜLÉKEK
VÉSZI LÁSZLÓ
IV. IRÁNYI U. 13
TEL. 38-71-58
HETI AJÁNLATUNK:
vill. szénalágyujtó feleslegessé teszi fa, papír és gyufa használatát.

Kétévi börtönre ítéltek egy triciklitolvajt

Mellinger József negyvenötéves foglalkozás nélküli gyárimunkás *lopás büntettével* vádolva került dr. *Eszlényi* Gyula büntetőtörvényszéki egyesbíró elé.

Mellinger február 3-án Szatmárnémetiből a fővárosba jött, ahonnan Szentendrére akart tovább utazni.

Közben azonban pénze elfogyott, úgy hogy *az éjszakát is a Ligetben töltötte.* Később *eladta ingét, a pénzt azonban italra költötte.*

Megint pénz nélkül volt, az utcán őgyelgett és így tévedt be az István-út 49. számú ház udvarára, ahol egy őrizetlenül hagyott triciklit talált.

A tricikli *Békési* János kerékpárkereskedő tulajdona volt. A munkás a triciklitől le akarta a gumikat szerelni, közben azonban rajtakapták, így került a bíróság elé.

A mai főtárgyaláson azzal védekezett, hogy ittas volt s nem is tudta, hogy mit csinál.

Védekezését a bíróság nem fogadta el és a bizonyító eljárás lefolytatása, valamint az ügyész vádbeszéde után *kétévi börtönbüntetéssel sujtotta.* Az ítélet *jogerős.*

SPOLARICH kávéház és grill
József-körút 37-39
Szolid és kedvelt UZSONNÁZÓ, VACSORÁZÓ és TÁNC hely
Balázs Kálmán és cigányzenekara, Végh Mihály és jazz-zenekara
a kávéházban Mindszenti István rádióénekes, a GRILLBEN
közkedvelt ÉNEKESNŐK szerepelnek. Asztalrendelés: 130-272

RAFAEL *Győző (Viktor)*. festő Budapesten. 1926. állított ki először a Műcsarnokban. 1928. az UME (melynek törzstagja) bpesti kiállításán díjat nyert. 1930. koll. kiállítása volt a Tamás-galériában.

Gy. Gy. II. 342 l

Ráfael Győző és Halmágyi István kiállítása a „Műbarát"-ban

Két művész, *Ráfael* Győző festőművész és *Halmágyi* István szobrászművész műveinek kiállítása nyilt meg az elmult kedden a „Műbarát" kiállító helyiségében. Ráfael Győző hosszú idő elmultával, többéves külföldi, keleti utazás után ismét bemutatja művészete javát a budapesti közönségnek. Művein még ma is látszik az elmélyedő keresés művészi láza, ami minden munkájában áttöri a megszokott korlátait, elhárítja az ismétlés fenyegető veszélyét. Akár kréta, aquarell, tempera vagy olaj, akár pedig egyszerű arckép, akt, kompozició vagy tájkép, számára mindezek mindig izgalmas problémákat jelentenek: egyszer formai finomságokat csillogtat, máskor meg eredeti színritmusokkal kápráztatja a nézőt. Legjobb képe a „Pieta" című nagyméretű kompoziciója. A többi kép a francia művészet látásán csiszolódott aktkompozició (Lehajtott fejű női akt, Reggelizö akt) artisztikus vonal — vagy színritmusok problémái, vagy keleti reminiszcenciák felhasználásával festett nagyigényű, falrakívánkozó alakos kompoziciók. Magyar tárgyú képei, balatonvidéki tájai hangulatosak; erdélyi utcajelenetei, falurészletei (Kalotaszeg) formaproblémáinak magyaros visszfényei, vagy újszerű szín-megoldások. Portréi közül teljesen kiérett alkotás a „Feketeruhás nő", amelyen a feketék és szürkék oldott színfoltjai a posztimpresszionista festőiséghez kapcsolják Ráfael Győzőt

D.J.dr

Ujmagyarság 1944. jan. 23.

st. XIX. sz. e. — Kleine eiförmige Dose, Silber. Anfang

án, XIX. sz. — Pfefferstreuer, in Menschenform, Silber.

st. XIX. sz. — Figur auf Hände und Füsse, Silberfiligran.

kampóval. Szerb. — Pendeloque, Silber, mit Doppeladler-

ıyalak. Német, XVIII. sz. e. — Hängemedaillon, Silber.

ök, XIX. sz. — Pendeloque auf Kette. Silber. Türkisch,

üst disszel. Török, XIX. sz. — Halsschmuck, Silber auf
sch, XIX. Jh.

oldallal. India, XIX. sz. — Zwei Gläserständer, Silber,

ört virágosdiszü. India, XIX. sz. — Zylindrische Dose,
Jh.

láncon. Olasz, XVIII. sz. — Messer mit Silbergriff und
alienisch, XVIII. Jh.

Ráfael győző

(f. j.)

(Ráfael Győző és Halmágyi István a Műbarátnál.) **Ráfael Győző,** akinek tizenöt év után nyilt meg ujabb önálló kiállitása a Műbarátnál, azok közül a festők közül való, akiket csak korunk mostoha körülményei akadályoznak meg tehetségük eredendő vonásának, a monumentális festészetre való törekvésének kifejtésében. Képeinek legnagyobb része kicsinyitett freskónak vagy dekorativ felületkiképzésnek hat, ez okozza zsufoltságukat. Ez a művész freskókban gondolkozik és kisebb-nagyobb méretü táblaképekre kénytelen korlátozni magát. Viszont innen ered festői képzeletvilágának gazdagsága, koloritjának tartalmassága is. Különösen afrikai és szentföldi impressziói — ezek között is elsősorban az érdekes és erőteljes, ezüst háttérbe festett Keresztlevétel — ragadják meg figyelmünket. Rajzai, anatómiai képtelenségeiktől eltekintve, virtuóz munkák.

Pesti Hirlap
1944 jan. 26.

Türe Zichy-Wappen, innen La

1488. FIÓKOS SZEKRÉNY, diófa,
Messingbeschlag. Ungarisch, u

1489. KÉTAJTÓS LAKKSZEKRÉ
Zweitüriger Lackschrank aut

1490. KÉT ÁGY, mahagónifa, négy
Zwei Betten Mahagoni

yolcszögü szekrényében szentélyhomlokzatot ábrá-
ter und schwarzer Lack, in der achteckigen Nische
h.

tilusu állványon, virágos diszü gobelinkárpitozással.
sztal. — Salongarnitur, auf einem Gestell im Louis
Ein Kanapee, vier Armstühle, ein ovaler Tisch.

ASZTALKA, EGY KOTTAÁLLVÁNY, faragott és
Louis XVI. stilus. — Chaiselongue zwei Stühle, ein
schnitzt und weiss bemalt, mit Damasttapezierung.

gozásu, faragott és berakott diszitéssel. Német-
atte architektonisch gegliedert, mit Schnitzerei und

ssal, bronzverettel. Louis XIV. stilus. — Standuhr,
Louis XIV. Stil.

oszlopokkal. Egy nagy szekrény, mennyezetes ágy,
chlafzimmer, Nussholz, mit Zinneinlage. Ein grosser
nke. Gmunden, XIX. Jh.

kással és csavaros oszlopokkal. Gmunden, XIX. sz.
nlage und gewundene Säulen. Gmunden, XIX. Jh.

ERDÉLY
KOLOZSVÁR (HUN

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

dr. Gsepr

KÖNYV

MINERVA NYC

Ráfael Győző

festő

l. Szépművészet

1941. 258. l.

Rafael mester

ötvös

1330-ban, úgy látszik Budán;
mint Drugeth Vilmos végrendele-
tében emliti, annek részére szerzett
ott dézma jövedelmet.
Wagner Caroli Analecta Scepusii
Vienae 1774. Tom. I. pag. 130

Nagy Iván. Magyarországi Eszközmi-
vészek a legrégibb időktől 1850 ig.
Prázadok. 1874. ig. 191 l.

Rafael

otvoz

XIV nařad – Druget nádor farsa a budou tvořed hasonbér-lésebe.

Vass József. Az Anyonk és Mi-veltségünk. Budapesti szemle 1861. XII k. 282. l.

és

Katona. Histor. Critic. Tom VIII. pag. 623.

Probstner János

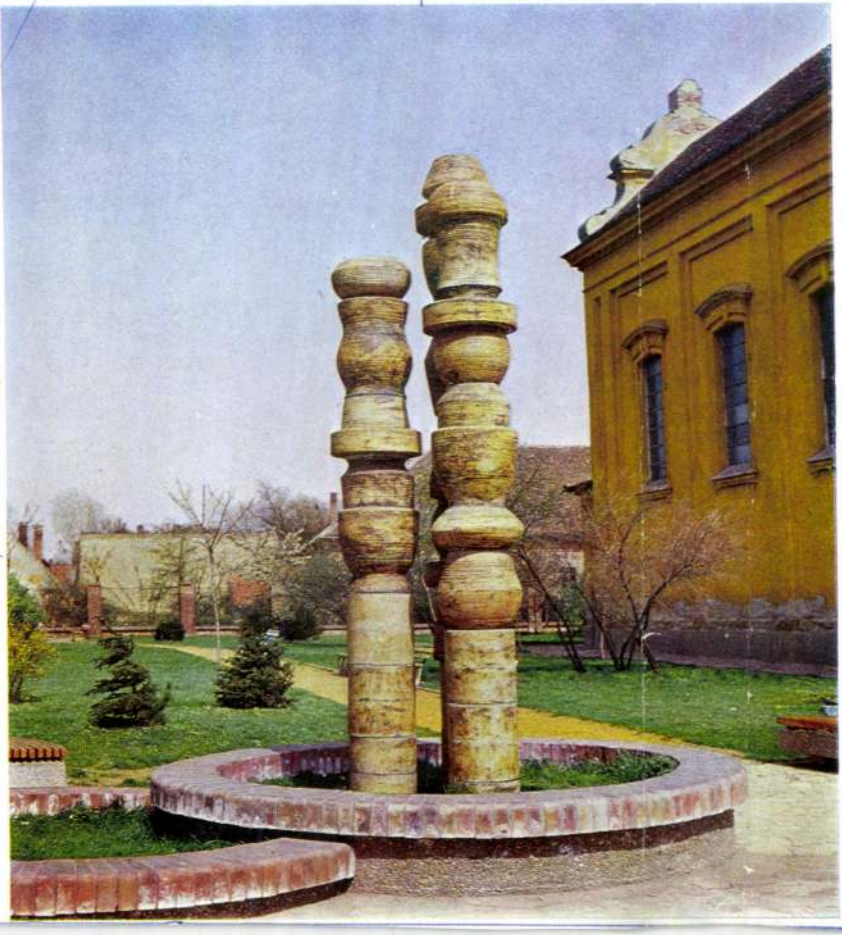

Probstner János: Kút

Szkok Iván: Kopernikusz

Gerzson Pál: Önarckép

Sváby Lajos: Egyre feljebb

Műcsarnok, 1973. június

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 OKT 10

KORTÁRS

Probstner János

1021

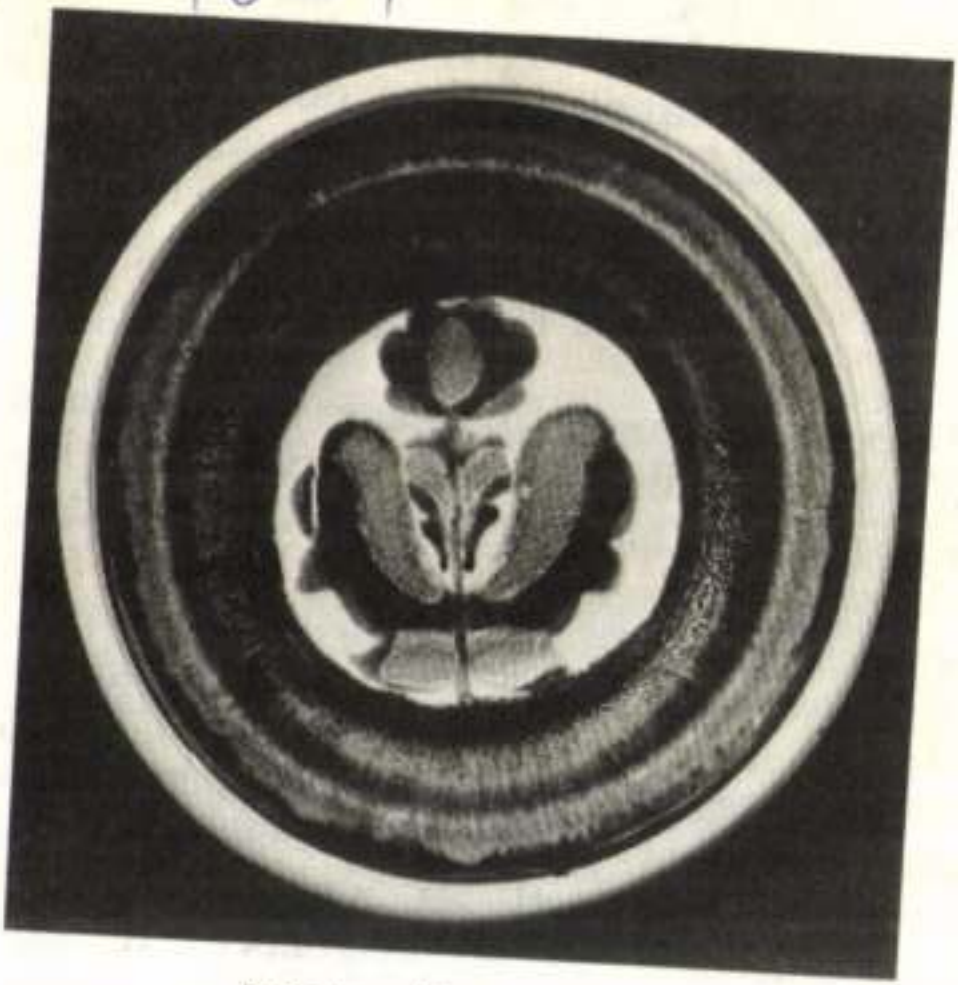

Probstner János: Tányér

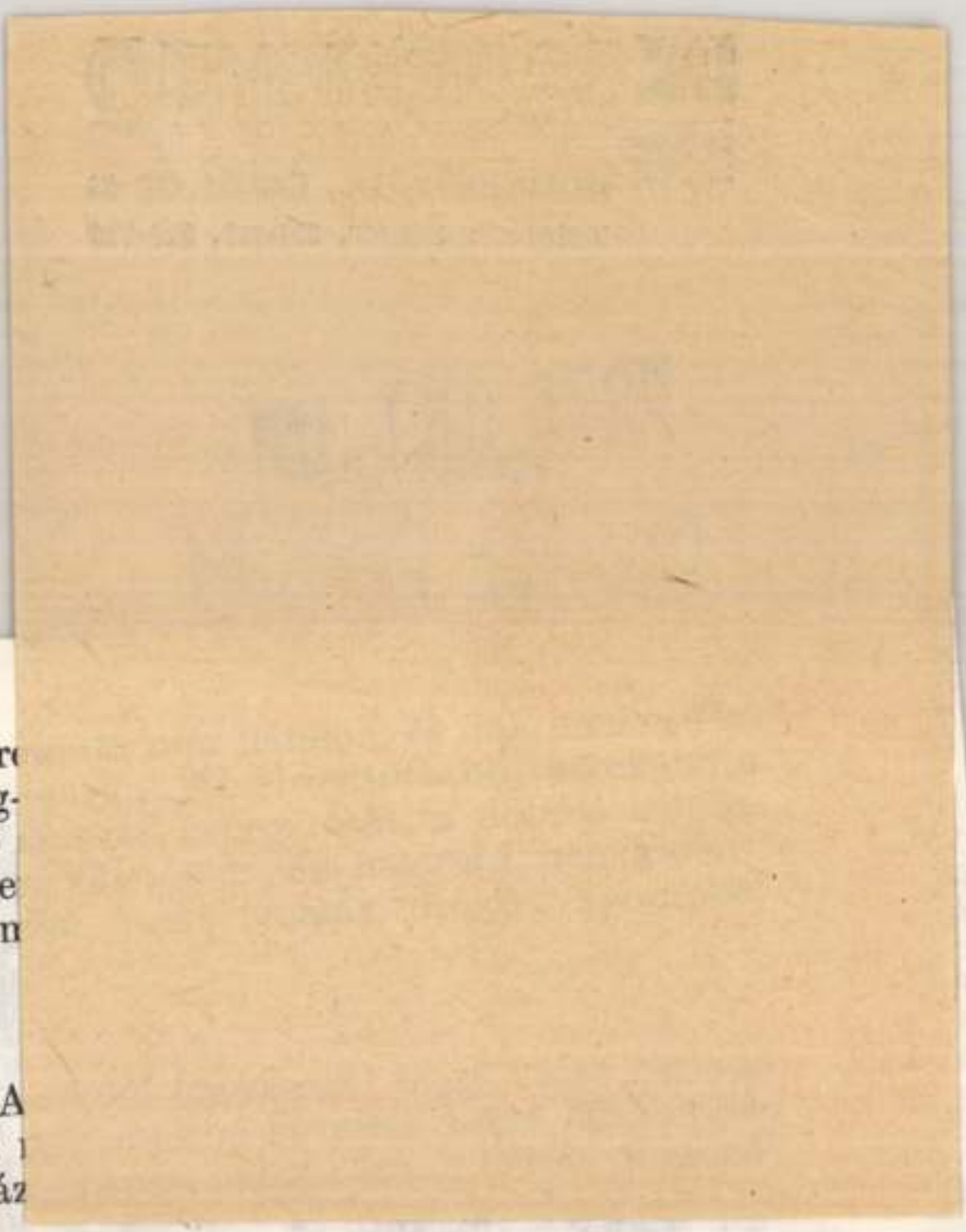

ben is ér
ünk jég-
az idő
em út, ne
m is sen

isten! A
tt tőle:
: egyház

ilométerkő, ameddig elvánszorogtam. A földet,
tétségében és mínusz kétszázhetvennégy fokos
pünkösdirózsákkal, fákkal, szarvasbogarakkal,
l, hortobágyi iszapjával. És az ember útjaival:
kkal, kis konyhák elszálló ételgőzével. Itt érek
szeretni.

Rafael mester.

ötvös

Drugeth Vilmosnak a budai kisebb dézsmák bérdésében biztokhársa. (XIV. nárad.)

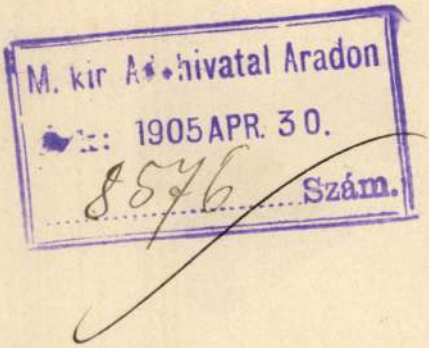
M. kir Adóhivatal Aradon
1905 APR. 30.
8576 Szám.

Rafael

Ötvös XIV sz

Drugeth Kinesi végrendelése-
ben vegvezve.

J. A Magyar mű és történeti
emlékek kiállítása. Századok
1876 évf. 557 l.

24090 Köz

Probstner János

Pap Gábor: Kincsek és mű. Művészet, 1975. jún. – 9

Így válik érthetővé az is, miért és miképpen csúszkál oda-vissza a zsáner és a szimbólum síkjai között *Probstner János* erőteljes, egyéni ízekkel gazdag, ugyanakkor a szakmai hagyományok indokolt kötöttségeit is értőn vállaló tárgyalkotó művészete (ezekből az erényeiből ízelítőt adhat a kecskeméti Kodály Intézet számára készített étkészlete vagy a szellemes megfogalmazású *Szent György-korsó*), még ha a zsáner nála – például a pécsi keramikuskolléga, Fürtös György esküvője emlékére készített „*Esküvői pár*" című korsó esetében – idézőjelbe tevődik is.

Érdemes megállni egy pillanatra ennél a „lakodalmas kancsónál", és összevetni mondjuk a tiszafüredi *Katona Lajos* 1879-ben készített, ugyancsak egy barátság emlékét megörökítő butellájával, annak forma- és díszítőrendszerével.* A „naiv" művész úgy tud a szó legnemesebb értelmében *modern* lenni, hogy eközben mindvégig megőrzi az egyensúlyt egyszeri és örökérvényű, konkrét és elvont között, kihasználván – és egyúttal emlékezetbe hozván! – az általa megidézett világ szerves egységét, amely egység éppen szervességénél fogva tesz lehetővé, illetve szükségszerűvé különféle „többértelműségeket". Ebben a gondolkodási rendszerben tehát a halász két nézetet egyesítő arca, a csónak, a pipa, az evező, a zászló, a két bagoly éppúgy értelmezhető *önmagán-túli*, áttett jelentéskörben is, mint a huszár alakját keretbe foglaló virágos „kapu-ív". Ez utóbbi például úgy, hogy – hasonlóan a Nap- és a Hold-év külön-külön vagy közösen jelentős pontjain, egyházi szertartások keretében is használatos virág-kapukhoz – a valóság áttekinthetetlen teljességéből egy villanásra kiemeli a benne feltűnő lényt, aki *ezáltal* túlemelkedik hétköznapi létének esetlegességein, és egy emberi magatartásforma, egy társadalmi osztály, réteg, csoport, esetleg egy közérdekű gondolat, egy eszme képviselőjévé magasztosul.

Probstner ünnepi kancsóján ezzel szemben még a képes beszédnek máig megőrződött kevés töredékeleme (esküvői rózsacsokor) is menthetetlenül leszorul – a szó szoros értelmében, a főszereplők lába alá – a zsáner szintjére, hogy ott azután ironikusan értelmeződhessék. (A korsó hasa viszont, amely fölött az ifjú pár „trónol", vajon tekinthető-e másnak ebben a beállításban és gondolatrendszerben, mint – éjjeli edénynek vagy éppen árnyékszéknek?) Egyszeri, frappáns szituáció, némi (kicsit bátortalan) humorral megszórva – hát nem a legtipikusabb *anti-zsánerrel* állunk szemben? (Ami persze nem jelenti azt, hogy *mint ilyen*, ne lenne élvezhető.)

Hüvelyk Matyi hát elindult hódító útjára Bács-Kiskunban. Szerencsére nem jutott messzire. (Egyébként nem is most indult el, hanem legkésőbb a századfordulón, azóta a kalapját hol villámhárítós vilmosi sisakra, hol kékesszürke – jellegzetes, akasztófa-képletet körbeforgató jelvénnyel ékesített – rohamsisakra cserélte fel – a csizmáját eközben végig megtartotta! – szétdúlta, felégette, demoralizálta a fél világot, és napjainkban – minden reményünk megvan rá! – éppen visszaszorulóban van. A bajai szobor-állító hatóságokhoz mindezeknek a híre, úgy látszik, még nem jutott el.) Közben ugyanis – József Attilával szólván – „fölindultak testvéri tankok", egyelőre szerény, alig hallható „dübögéssel", ellene, helyesebben az általa képviselt mentalitás, normarendszer ellen. Egy aprócska, épphogy megfaragott „faltörő kos", egy zsinegrántásra bókoló falovacska, egy villásszarvú libikóka, mindez egy másik modern lakótelep (Csongrád) játszóterén – egyelőre alig több a bevethető haderő. Talán nem „ércnél maradandóbb" emlékművei ezek sem a teremtő emberi szellemnek, de a gyermeki fantáziát mozdulásra serkentő, *emberszabású* kis remekek. (Alkotójuk: *Nagy Kristóf.*) Rajtuk nem pót-, de nagyonis valóságos, eleven gyermekek, akikből nem válhatnak – *mert amíg az itt kapott indítások érnek tovább bennük, semmiképpen sem válhatnak!* – világ-tipró csizmájú, pöfeteg Hüvelyk Matyik.

Ki
és mű-
a Barba

* A butella képe, *István Erzsébet* elemző szövegével: Művészet, 1975. februári szám, 10–11. oldalakon, továbbá a hátsó borítón. (Szerk.)

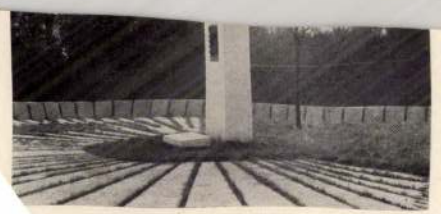

Az üdülőtelep létrehozása során a terepet erősen szétdúlták. – A mártíromság gondolata valahogy összekapcsolódott a táj pusztulásával... Akkor jött a gondolat: ez az építmény akár az elpusztított táj emlékműve is lehetne. Hiszen valóságos természeti forma: *domb – újjáépítve*. Hatezer köbméter föld egy helyen!

A mártíremlékművet valamiképpen el kellett választani az üdülőteleptől. Végül is fölléje emelkedett, és így mégis kapcsolatban maradt a mindennapi élettel. De *fel kell keresni!* – nem lehet szenvtelenül elmenni naponta mellette, mint egy utcasarokra állított szobor vagy egy tűzfalra festett kép mellett.

Alig hihető, pedig igaz: *véletlen* műve, hogy éppen 133 bazaltbeton elem alkotja a koronázó mellvédet. (Mint ismeretes, a Tanácsköztársaság 133 napig állt fenn.)

Miért lett ilyen szűkülő gyűrűsor, felvezető lépcsővel? Úgy érzem, egy kicsit a mártíromság is ilyen: az élet lehetőségei egyre szűkülnek, ahogy feljebb és feljebb haladunk, míg végül nincs más választás... És odafenn egyszerre megint kitágul a mindenség, értelmet kap visszamenőleg is az egyéni sors.

Valami ilyesmit szerettem volna kifejezni, minél egyszerűbben, az oromra helyezett sztélével is. Először fülkeszoborra gondoltam, amelyen mintegy átlátni a mögötte elterülő tájra (erdőségre), úgy, hogy azért a figura mindig „benne lenne a képben". Aztán sok ala-

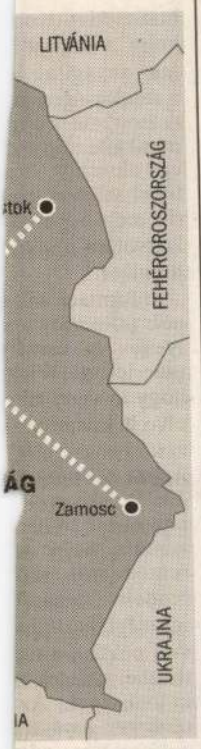

autóúton lehetne
ól pedig – Lublitől – Torinig eljutkötné össze a fő-
kkeleti részén fekialystokkal, valaroclaw–Varsó au-

ítési program költelét uniós keretekzni Varsó. KezdetRE-támogatásokat tlakozást követően lnának az unió bel-

lengyel államkincsen a zsebébe nyúlminisztérium közölon megkezdődik az A kormány első lézázalékra növelte az l az új utak létesítéget.

Szalai Zoltán

pviselőház július utolsó ozott az emberklónozás ült Államokban ebből érvényes törvény, ha a nök is elfogadja majd. valami hasonló jogszafelsőház is. Kérdéses, i képviselőházi változat ápiás klónozást is tiltja. T vezetője azt ígérte ottság előtt, hogy cége zoz ki, amely nem szá- de mégis megoldja az at.

litika számára a közvérozó: az emberi klónok g a lakosság kilencven de az ősszejtkísérleteket yeztetné. Elképzelhető, g sokáig nem nyilatkoy a vita a törvényhozásan attól tartanak, hogy a biológiai feketepiac, ban még csak a tudomázői írnak le. Az állami fiont ellenőrzést, egyben sséget is jelentene.

galom nem mesterséges. sadalmat egyre inkább nló problémák foglalekben társadalmi-etikai ne választ adni. Arról, milyen szerepet vállalségének megőrzésében. ilja az állam az erőfő- egészségbiztosító cén a betegek jogait? Az zdetének kérdése – az lyezése régóta ilyen viális kisebbségek törvény ge nemkülönben fontos. a legfelsőbb bíróság úgy cserkészeknek joguk van ől a homoszexuálisokat. egy új-angliai cserkészúgy döntött: nem foglaljainak, vezetőinek orien-

yos liberális–konzervatív, ublikánus ellentét egyre z új politikai dilemmákat. tek ügye is ilyen, nincs rá e-fehér válasz. Ezért hallondóan George W. Bush. *01. augusztus*

Miklós Gábor

A skandináv Mária Valéria

Óriáshíd teremt látványos fejlődést Öresundban

Pár hónapja történt, hogy Hanna Saellström Dániába utazott – életében harmadszor. Ezúttal azonban „örökre": a svéd egyetemista úgy döntött, barátjával együtt Koppenhágában telepszik le. Mindketten úgy gondolják: a dán főváros az Öresund-régió szíve, ráadásul alig tizenhat kilométer autóútra van a délsvédországi Malmőtől.

Most már. Azelőtt ugyanis, hogy két éve átadták a dániai Sjaellandot („Tengerföldet") a dél-svédországi Skanéval összekötő Öresund hidat – amelyen egy éve lehet autópályán és vasúton közlekedni –, utoljára a bronzkori ember kelhetett át száraz lábbal a terepen. A közelmúltig pedig a háromnegyed órát vánszorgó komp volt az egyetlen ésszerű átkelési lehetőség.

Inváziós helyett ingázók

Csodát tud művelni egy ilyen átkelő: ez az elmúlt egy év tanulsága svédek és dánok számára egyaránt. Mária Valéria skandináv léptékben: sokkal hosszabb, sokkal többe került (kétmilliárd dollárba), és sokkal kevésbé hirdetik róla azt, mint dunai társáról, hogy a svéd/dán tankok ezen áthaladva fogják megszállni az országot. (Pedig: Dánia csak azóta kicsi, hogy sorra elvesztette skandináviai koronabirtokait, mint ahogy minden háborúját is. Skane is dán fennhatóság alatt volt – egészen a XVII. század közepéig.)

Invázióról legfeljebb a szomszédba átlátogatók vonatkozásában lehet beszélni: az üzemeltetés első egy évében nyolcmillióan keltek át vasúton – ez a vártnál több –, míg ötmillióan autóval, ami viszont kevesebb. (A hidat felépítő és működtető állami vállalat, az Öresundsbro Konsortiet precíz statisztikája azt is feljegyzi, hogy a 365 nap alatt baleesetet szenvedett: egy fő.)

Az utazók elképesztő számában benne foglaltatnak persze a napi ingázók is – számos vállalkozás települt át a másik oldalra logisztikai okokból, vállalva a két adó- és tb-rendszer különbségéből adódó bonyodalmakat –, de felmérések kiderítették: Skane 1,1 milliós népességének 83 százaléka, míg Nagy-Koppenhága 1,8 milliós lakosságának 58 százaléka kelt át a túlpartra. Ráadásául az észak-európai mércével is borsos hídpénz dacára: egy személyautó oda-vissza 460 dán koronáért (15 640 forintért) járhatja meg az utat. Hiába, a konzorciumnak is vissza kell fizetnie valamiből a felvett milliárdos hiteleket, amelyekre a két állam kormánygaranciát vállalt. Az útdíj csökkentését egyelőre nem is tervezik.

Mi vonzhatott egy csapásra több millió embert a szomszédba? A svédeket a felmérés szerint leginkább – egynegyed arányban – a délnyugati szomszéd alacsonyabbak árai: tízből több mint nyolcan vettek például valamilyen szeszes italt. A szupermarketből kifelé jövet persze sokan a Tivoliban, Koppenhága „Luxemburg kertjében" is eltöltöttek egy estét, vagy pillantást vetettek az Andersen meséjéből ismert Kis hableány vízparti szobrára. A dánok közel egyharmada svéd vendéglőbe, diszkóba, sportrendezvényre indult, vagy éppen körülnézni a kis egyetemi város, Lund székesegyházában és Malmöhus várában.

Szokják egymást. Szociológusok azt mondják: ezek az első, tapogatódzó lépések. Előbb jön a fogyasztás, vagy ahogy Jarn Schauby, az Öresundsbro Konsortiet elemzője fogalmaz: „a régió integrációjához a gyomron át vezet az út". Később az addig idegen „közelkülföld" egyre ismerősebb lesz, az átruccanók később barátokat szereznek, esetleg egyetemre is odaát iratkoznak be, végül sokan családot is a túlparton alapítanak. Ez azonban a becslések szerint évtizedekig is eltart majd: egyelőre mind a dánoknak, mind a svédeknek csak két százaléka jár át tanulni, s előbbiek tizenhárom, utóbbiak hat százaléka a barátokat és a családot meglátogatni. A svéd egyetemista, Hanna Saellström, a jelek szerint első fecskeként sietett előre.

Panaszkönyv

A kapcsolatokat egy trivialitás is akadályozza: skandináv és skandináv között nagy lehet a különbség. A közvéleménykutatók „panaszkönyvében" például a hídon átkelt svédek a legnagyobb arányban (közel 30 százalékban) arra panaszkodtak: nem értik a dán nyelvet. – Elharapjuk a szavak végét – értelmezte ezt kérdésünkre egy dán, aki egyébként maga sem tősgyökeres: csak itt, Sjaellandban mondja például az ablakot az angol „window"-ra hajazó kifejezéssel, amúgy szüleitől a dán–német határhoz közeli Nord Slesvigben a német „Fenster"-re emlékeztető szót tanulta.

S hiába az „egységes Európa" (1995 óta Svédország is tagja az Európai Uniónak), a praktikus nehézségek nem szűntek meg a nyelvi korlátoknál. Az átlátogató svédek több mint egyötödének gondot okozott, hogy a dán oldalon hitelkártyával fizessen, és százból tizenketten arra sem jöttek rá könnyen, hogyan fizethetnek a koppenhágai parkolásért. A pénzváltás csak pár százaléknak jelentett nehézséget (azaz: nem találtak váltóhelyet), de – euró ide vagy oda – Öresund bankjainak még sokáig nem kell feladniuk ezt a tevékenységet. A német márka, a francia frank vagy éppen az olasz líra jövő tavasszal kikerül a forgalomból, hogy átadja helyét az egységes pénznek, de a tizenötök mindkét skandináv tagországa kívül maradt a monetáris unión. Marad tehát a korona – svéd és dán bankjegyeken egyaránt.

Míg dánok és svédek próbálgatják egymást, s biflázzák az úti szótárból a szomszéd fura nyelvén megfogalmazott típusmondatokat („Jó napot/estét kívánok. Svéd/dán vagyok. Hol találom a parkolóautomatát/a mellékhelyiséget?"), a vállalatok fényévnyire a polgár előtt járnak, s már rég a másik oldalra települtek, ha a logisztika úgy kívánta. Vagy éppen Öresundhoz közelebb: a Bayer ismert német gyógyszergyártó skandináviai vezérképviselete például Stockholmból Koppenhágába, a Daimler Chrysler autógyáré Malmőbe. Legfeljebb ingáznak ezentúl a régió 170 ezer (!) vállalatának dolgozói. Ezt az alacsony munkanélküliség is mutatja: Skanéban 3,7, Nagy-Koppenhágában 4,4 százalék.

Rohamléptekben halad előre eközben a térség idegenforgalma is: a híd megépülése óta az európai átlagot kétszeresen meghaladó, tízszázalékos növekedést könyvelhetett el. Olyan beruházások nőttek ki a földből – s működnek immár egyre nagyobb kihasználtsággal – mint a koppenhágai repülőtér, a Kastrup melletti új Hilton hotel, amely csak egyetlen (igaz, nem éppen utolsó) eleme a Kop-

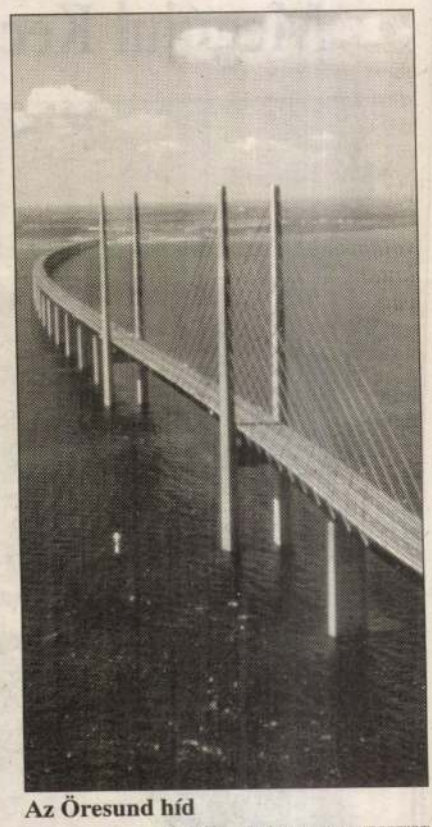

Az Öresund híd

FOTÓ: ÖRESUNDSBRO KONSORTIET

penhága–Malmö régióban összeírható hetven minőségi szállodából és konferenciaközpontból álló hálózatnak. Már most 32 ezer embert foglalkoztatnak a XXI. század egyik vezető gazdasági ágazatában, amely évi hétmillió szállodai ágy kihasználtsággal büszkélkedhet.

Medicina-völgy

A Ferring nemzetközi gyógyszergyártó cég pedig gondolt egy merészet: az átalakuló régión belül is egy vadonatúj vidékre költözött. Itt, Amager szigetén, Koppenhága belvárosától alig néhány percre alakítják ki Örestad negyedet, ahol húszezer új lakosnak nyolcezer lakás épül egy ötezerszer-hatszáz méteres földcsíkon. A gyógyszergyártásban és a biotechnológiában egyébként Öresund – Nagy-London és a Párizs környéki Ile-de-France régió után – már most európai harmadik. Nemcsak az óriás cégek vannak jelen, hanem az iparág kis- és középvállalkozásai is gombamód szaporodnak.

„Medicina-völgy" – így hívják magukat a kaliforniai számítástechnikai szuperövezet, a Szilícium-völgy mintájára. A dán–svéd térség álma, hogy Észak-Európa vezető, s a földkerekség egyik kiemelkedő régiója legyen a minőségi, környezetkímélő iparágakban és a turizmusban.

Amerika, London, Párizs, Öresund – talán nem is olyan soká. Csak kellett építeni hozzá tizenhat kilométer hidat, hétezer év után.

Koppenhága–Malmö, 2001. augusztus

Szőcs László

Kedvezményes hiteltörlesztés

A várakozások szerint az ötven százalékot is meghaladja azoknak az adósoknak az aránya, akik 1989 előtt vettek fel kedvezményes kamatozású OTP-lakáshitelt, de a részleteket nem tudták fizetni, és most részt szeretnének venni a kedvezményes adósságtörlesztési programban. *Gyulai Gabriella,* a Szociális és Családügyi Minisztérium osztályvezetője lapunknak elmondta: az ügyfelek legkésőbb július közepéig jelentkezhettek. Pontos adatok legkorábban szeptemberben lesznek arról, hogy hány adós nyújtotta be a szükséges iratokat, jelenleg folyik az igények feldolgozása. A helyi önkormányzatok jegyzői összesítik a beérkezett kérelmeket, ellenőrzik az adatok pontosságát, illetve abban az esetben, ha az adós valamely iratot nem adott be, felkérik a hiánypótlásra. A jegyzők augusztus 15-e után továbbítják az OTP hitelcentrumainak a kérelmeket.

Az 1989 előtt felvett és tavaly év végén már felmondott hitellel rendelkezőknek nem kell kifizetniük a hiteltartozás (tőke és kamat együtt) felét abban az esetben, ha a fennmaradó 50 százalékot egy összegben törlesztik. Olyan különös méltánylást érdemlő esetekben, amikor a családban az egyik kereső időközben meghalt vagy elvesztette munkaképességét, hetven százalékot enged el a hitelintézet, a fennmaradó részt pedig 30 év alatt, alacsony kamatokkal kell visszafizetni. Az 1989–1994 közötti hitelükkel adósságcsapdába került OTP-ügyfeleknek kialakított programra – amelynek jelentkezési határideje egy hónappal korábban járt le – a 22 ezer adós közül 10 700-an jelentkeztek, esetükben a végső döntést a szociális miniszter hozza meg, előreláthatólag a jövő hónapban.

Bencsik Réka

Feszültségk

Azonos munkáért ötszö

Júliusban már átlagosan 25 százalékkal magasabb fizetésért dolgoztak a hivatásos rendőrök, mint egy hónappal korábban. Ennek ellenére a rendőrök vegyes érzelmekkel fogadták az új bérekről szóló értesítéseket. Tovább nőtt a tisztek és a tiszthelyettesek bére közti különbség, és azonos munkáért már akár ötször annyi fizetést kaphat a hivatásos, mint a közalkalmazott munkavállaló. Még nem tudni, hogy az új bérrendszer hatására hány alparancsnok mond le és távozik a testülettől.

Július elsejétől átlagosan 25 százalékkal emelkedett a rendőrség hivatásos állományú tagjainak a fizetése. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy egy többdiplomás tiszt augusztusban már akár 70-90 ezer forinttal is többet vihetett haza, mint az előző havi fizetéskor, ugyanakkor az alacsonyabb képzettségű, de esetleg tízhúsz éves gyakorlattal rendelkező tiszthelyettesek bére csak 19-20 ezer forinttal nőtt. Azért nőtt egyes rendőrök fizetése az átlagosnál lényegesen nagyobb mértékben, mert a béremeléssel egyidejűleg egy belügyminiszteri rendelet módosította – ez a gyakorlatban általában emelést jelent – az egyes beosztásokhoz tartozó alapilletmények összegét is.

Az új bérrendszer nagy vesztesei az alparancsnokok és általában a rendőrségi vezetők. Július elsejétől ugyanis megszűnt a vezetők személyi bérezése, ami lehetővé tette, hogy az érintettek fizetését feletteseik egyedileg állapítsák meg. Az új helyzetben megtörténhet, hogy egy megyei főkapitány-helyettes kevesebb fizetést visz haza, mint közvetlen beosztottai. Kon
hogy a különbs
már anyagilag l
a rendőrségen p
osztottként szolg
munkáját irányító
egy alosztály vez
tőket számos eset
tik meg ugyanaz
közvetlen irányítá
tottaikat.

Információinknak (alosztályvez
lyettes és osztály
már jelezte felett
hogy törvény adta
élve le kíván mon
zetői beosztásáról
Ágota, a Független
őrszakszervezet
lapunknak nyilat
ismerte, hogy a
rendszerről sz
rendelet néhá
igazságtalan. Mow
veli például
tiszthelyette
különbsége
rendszer h
5,4-szeresr
lönbség az
koztatott hi
tak bére kö
telmében ug
ket, amelyek
tásos rendőr
mazotti stát
akik korábba
szóban forgó
tották hivatás
ket. Az új r

SZLOVÁK

intől
mosct
eresz
mi út
észa
és B
a W

útépi
nint f
nszíro
a PHA
a csa
negnyi

Megújul Kecskemét főtere

A hírös város központja

FOTÓ: SZABÓ BERNADETT

TUDÓSÍTÓNKTÓL

Tegnap átadták Kecskemét főterének első ütemben megújult szakaszát. A rekonstrukciót három évre ütemezték. A munkálatok tavaly kezdődtek, amikor a tér közvilágítását hozták rendbe. Az idén a városháza előtti tér és a nagytemplom előtti terület újult meg: a jelenlegi aszfalt helyett korhű burkolat került a város főterére, és új utcabútorzatot helyeztek el. A díszkivilágítással együtt 184 millió forintba került az átalakítás.

A téren egy márvány szökőkutat is elhelyeznek, amelyet augusztus 28-án avatnak fel. A *Probster János* tervei szerint készült szökőkutat az Arany János utca és a Kálvin tér kereszteződésében állítják fel. A díszkút építésze az Ybl-díjas *Farkas Gábor,* aki a tér felújításának terveit is készítette. Tudósítónk megtudta: az idén várhatóan megkezdődik a rekonstrukció harmadik üteme is, amikor a tér házait renoválják. A főtér átalakításába bevonták a helyi lakosságot: közszemlére bocsátották a kőlapokat, és megkérdezték a kecskemétieket, melyikből készüljön el a tér. Az építkezés kezdetekor azonban a kecskemétiek csalódottan látták, hogy más színű kövekből kezdik rakni az új burkolatot, mint amire ők szavaztak. A kecskemétiek azt is sérelmezik, hogy a tér átalakítása miatt megszüntették a városháza előtti parkolót, s így csaknem száz parkolóhely szűnt meg a belvárosban.

Bognár István, a városháza városfejlesztési és városüzemeltetési osztályának vezetője közölte:

– A térburkolat anyaga ugyanaz, mint amit választottak, a színek valóban eltérhetnek: sárgát és több változatban szürkét is leraktak. Ami a parkolóhelyeket illeti, még ebben az évben pótoljuk azokat. A kiskörút rendezése után új parkolókat alakítunk ki a városháza mögött.

Köté

A piaci igényeket
az Országos Kéje
eddigi 980 szakmá
812-t tartalmaz. Eg
tek az olyan új ch
internetre épülő akm
az informatikai illóza
tő, eltűnt viszont köt

Hatodik alkalommal
1994 óta az Országos K
(OKJ), amely most ú
macsoportokat tartalma
szakma helyett a jegy
csak 812 szerepel, ez
viszonylatban még mi
számít – mondta el teg
tatóján *Benedek Andr*
ca szakképzésért felelő
titkára. A megújult O
szakképesítést tartalm
modern technikákra,
internetre épülő szakm
tek a jegyzékbe a tem
zó, nyilvántartási és
reklámszervező szakm
a logisztikai szervező
olyan elnéptelenedő
szont, amelyekre m
igény, kikerültek a je

Dö

Köztisztviselő

Jelenleg pszichiátria
álló nyírbogáti közti
tali hatalommal való
följelentik Simon Mil
tert, mert szerintük
zat új vezetője indok
totta föl őket elmeszal
ra. Simon szerint a d
ségre vonástól tartana

TUDÓSÍTÓNK

A Szabolcs-Szatmár-Nyírbogát polgármester
napok óta betegállomá
tisztviselői az ügyészs
tesznek *Simon Miklós*
megválasztott polgárme
li hatalommal való vissz
naszt tesznek a megyei
és köztisztviselői kamar
átriai kezelés alatt álló d
polgármester indokolat
föl őket elmeszakorvosi
részvételre, amit ők meg

A hivatal tizenkét dol
lenleg öten vannak táp
punk tudósítójának elmo
szió, idegkimerültség é
ségügyi problémák miat
átriai és más gyógyke

Rafael. Győző K

(-t-)

Két kiállítás

Ráfael Győző és Halmágyi István a Műbarátban

A *Műbarát* új kiállításán *Ráfael* Győző festőművész és *Halmágyi* István szobrászművész sorakoztatja fel válogatott műveit. *Ráfael* Győző hosszabb időt töltött Párisban, majd Keleten, bejárta Szudánt, Egyiptomot, Szíriát, Abesszíniát, Görögországot s résztvett a kisázsiai archeológiai munkálatokban is. Komoly felkészültségű, tehetséges művész, akinek zárt felépítésű, széles, kemény formákat hangsúlyozó olajfestményei, temperái és akvarelljei a freskószerűség felé hajlanak. Van benne valami modern átírásban jelentkező klasszicizáló hajlam, ami legerőteljesebben talán *Levétel a keresztről* című nagyvonalú, tömör kompozícióján érvényesül. Színei néha meszesszürkébe fakulnak. Főleg természeti környezetbe helyezett alakjain, amelyek nyugalmas attitűdjükkel szinte szobrokra emlékeztetnek. *(Fürdő nők.)* Akvarelljei (például a *Halászok* és *Lovasok*) már dúsabb színskálát szólaltatnak meg s mozgalmasabbak is. Ugyszintén érdekes freskóterve, valamint néhány kötetlenebb előadású temperája, amely már teljes felszabadulást mutat Aba-Novák hatása alól.

Pázl. 1944. jan. 22.

eg, hattyualaku szárral. 1830 k. — Salzbehälter mit Fuss, gem Schaft. Um 1830.

. sz. — Pokal mit Deckel, Silber. XIX. Jh.

, ezüst. Bécs, XIX. sz. — Besteck für eine Person, Silber.

i egyiptomi scarabeusokból és amulettekből, türkizes diszü an. — Halsschmuck und Armband, aus ägyptische Scara- Goldfiligranfassung mit Türkisen.

ató kengyeles fogantyuval. Bécs, XIX. sz. v. — Ovaler m Henkel. Wien, E. XIX. Jh. 329 gr.

n két madár. XIX. sz. v. — Runde Schüssel, Silber, am 275 gr.

, legömbölyitett sarkokkal. Bécs, XIX. sz. — Zucker- Ecken. Wien, XIX. Jh. 480 gr.

T, ezüst. 80 drb. XIX. sz. — Besteck für sehs Personen,

arany, kettős fedelü. — Taschenuhr mit Kette, Gold, in

nekből, szafirokkal és gyémántokkal. XX. sz. — Armband, Saphire und Diamanten. XX. Jh.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 OKT 10.
KORTÁRS
Probstner János
1021

magánéletébe

Probstner János: Ivókészlet

oltán: Tükör

A rumsz
motoz a
több ál
kilop eg

Képzel
rejtett
Mit ért
hogy n
ott kin
fakulh

1021

MÁTÉ JÁNOS ÖTVÖSMŰVÉSZ

Az Iparművészeti Főiskolát 1962-ben végezte el. Egyéniségéről elöljáróban – nem jellemrajz lesz ez, de lényeges karakter – annyit, hogy csendes, nyugodt ember. Temperamentuma, általános emberi magatartása az önmagukat elemző és elmélkedő emberekhez sorolja. Egyénisége, a „csendes és nyugodt természet" munkái megjelenésén, formálásán, sallangnélküliségén, de eredetiségében is megmutatkozik.

Eddigi útja, eredményei szép erényeket és sikereket is mutatnak. Ennek ellenére nem tartozik a siker-emberek típusához. Nehezen indult s lassan mozdult. Először „belül", az egyéni tehetség és alkalmasság, a megformálásra váró mondanivalók egymás ellen és egymásért feszülései, erőviszonyai között teremtett rendet. Innen adódik, hogy alkotásaiból hiányzik a tétova útkeresés, az idegen íz. Határozott formarenddel és jól körülhatárolt tematikus anyaggal állt elő, munkái ezért egységesek és rendezettek.

Máté János: Váza – Vase – Baaa

Máté János ötvösmunkáin előszeretettel formálja a vájt íveket, a tiszta, „vésett" barázdákat, az egyenes és a hajlított éleket. Formakincséhez tartozik a bordázott, recézett, ívelt és egyenes; az áttört és a szépen rendezett sík tagozatok gazdag kombinációi. A mese és a népi díszítőmotívumok határain, a tiszta fémjelleg hozzáadásával alakítja zömök konstrukcióit. Tárgyain felfedezhetjük a mézeskalács bábok, a népi fafaragás és a gyermekagyag-plasztik játékainak az emlékeit. Ez sejtődik falidíszein, ékszerein és asztali tárgyain. Újabban elmarad vagy bővül a korábbi tárgyakról és tervekről jól ismert kiterjedt sima felületszerkezet, ami a „könyörtelen" lemezhengerlés és fémnyújtás emléke és nem természetes sajátja a fém anyagának. A darabolásoknak és a kivágások alkalmazásának is mellékes, de rendezett logikai funkciója van. Míg korábban inkább a hiányérzet keltése – hangulati elem –, vagy pedig konkrétan valamely nyílás vagy zavaró részlet rendezett lezárása volt a célja, ma konstruktívan rendezi az alkalmazásra kerülő dekoratív elemeket, ornamentika-tára szervesen épül az alkotás összhatásába.

Maibb munkái szabadulni igyekeznek a két dimenzió szűkre szabott formáitól; eléggé kihasznált és végigjátszott motívumkörétől. A síkot is felszabdalja, mélyíti vagy kihúzza s a viszonylag kisebb méretű tárgyait is konstruktívvá rendezi. Munkái sejtésünk szerint egyszerűek. Többnyire egyetlen és egyazon főszínű fémből szereli össze azokat. A főszínen belül azonban szépek a színárnyalatok, a tárgyak vagy tárgyrészek közötti színtónus különbségek pedig széles skálán mozognak, jól kiválasztottak.

Kerüli a túlzott csillogásokat vagy csillogtatásokat. Vitatott és vitatható technológiai és esztétikai elv Máté Jánosnál a felfényezés – a maratás és csiszolás – elhanyagolása, a fém fénytadó tulajdonságai közül a mérsékeltebb és a mesterkéletlenebb keresése, a természetes-hez igazodás. A megolvadt és a megdermedt anyag belső lekötött és feszülő erőit tükröző felületi tulajdonságok érintetlenül hagyására törekszik. Ezzel pedig önmaga, pontosabban az anyagias emberi érdek ellen vét. A piac szívesebben fogadja a megszokottat, a közízlésé vált formát, az önmagát is szépen kínáló „fényes" tárgyakat.

Máté János művészegyéniségének egyik értékét abban vélem felfedezni, hogy munkáival megpróbál elkanyarodni a sodrástól és tárgyaira olyan ruhát ad, ami eltér és különbözik a divatostól. Olyan jelenségcsoporttól törekszik tehát elhatárolni magát, ami idővel elkerülhetetlenül unalmassá – és ami még ennél is veszélyesebb: megunttá válik.

*

Jellemzésként talán elég is ennyit mondani a nemrégen indult művészről. A hangsúly eddig is és ezután is az alkotások milyenségén és tárgykörén lesz. Alkotásait gazdag tárgykör-anyag jellemzi. Ékszerek, asztali készletek, falidíszek, ötvöstálak, fali lemezmunkák az az épületdíszek kerültek ki eddig alkotóműhelyéből.

Néhány hónappal ezelőtt Papp Zoltán ötvösművésszel közös kiállításon mutatta be munkáit a Derkovits-teremben. Sokan megtekintették a kiállítást s a tévé is közvetítette egyik műsorában. Az ismeretlenségből nemrég előlépett alkotóknál egy-egy bemutatkozás, kiállításrendezés, ország előtti megszólaltatás lehet fordulópont, de maradhat csak EGY az események között is. Idő kell az emlékek rendezéséhez, a tanulságok megkereséséhez és a művészi értéket adó élményanyag kikristályosodásához. A látogatók sokféleképpen nyilatkoztak vagy „hallgattak". Ez természetes is. Nyereség azonban az érdeklődő közönség elé lépés, az ország előtti megjelenés, ami a továbbjutás előtt tárta szélesebbre a kaputt. A kiállítás eredményét pedig az elkövetkező évek munkáin lehet majd lemérni.

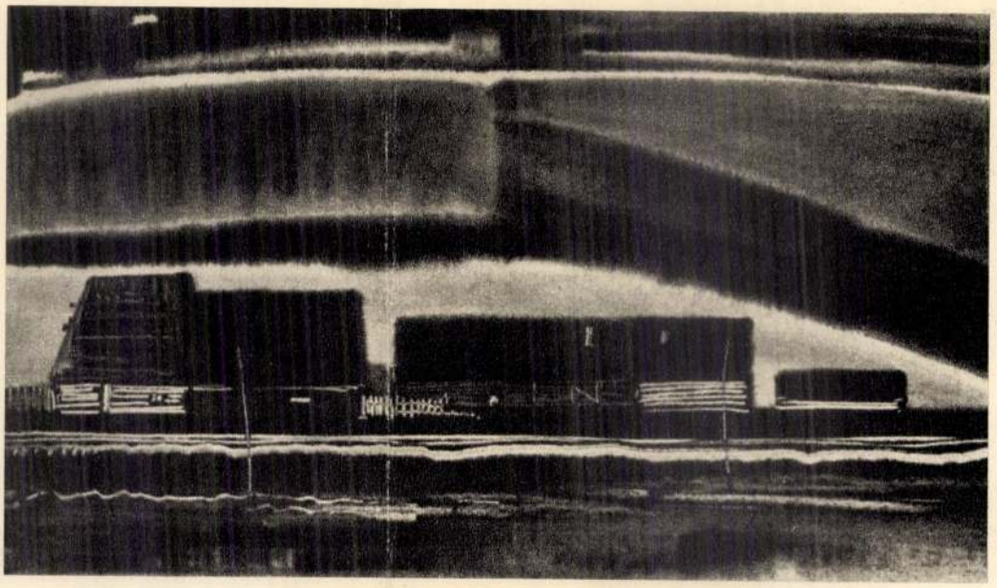

Gaál András: Zsögödi táj
Paysage de Zsögöd
Пейзаж в Жсгэде

ADALÉKOK A MUNKA ESZTÉTIKAI KATEGÓRIÁIHOZ

Válasz Mészáros Mihálynak

Vitaindító cikkemben (II. évfolyam 8. szám) két technikát hasonlítottam össze, elfogultságom hangoztatása mellett. Csak egy lehetőségre mutattam reá, ami: időt, erőt, anyagot takarít meg. Utánolvasva a cikkeimet sehol nem „követeltem" egyfajta, jól begyakorolt technikát és közhellyé vált technikai eljárások betartását. Ennek pont az ellenkezőjét. Önmagamat idézve (X. évfolyam 2. szám, 8-ik. bekezdésben) „A technika szó alatt nem jártasságot, beidegzett készségeket, szakmai rutint értek, *hanem az anyagalakítás eredeti fokát.*" Ez világos?

Az a gyanú és kimondott vád, hogy ideológiai bíborpalást mögül lesipuskázok és ideológiai „mellékfegyveremmel" hadonászok, hogy csupán „rosszindulatomat" élhessem ki, bumeráng. Olyan fegyver, ami visszafelé üt. (Ejnye-ejnye Mészáros Mihály, hát embernek ennyire hitványnak tartassz, és éppen azért, mert mint Neked, nekem sem tetszik a „lélektelen rutinmunka". Cikkeimben műveket sem magyaráztam, amiknek az értékeire és titkos értelmére az elméket „reádöbbenteni kell". Ehhez nem is értek. Szaktanár vagyok, szakkönyveket forgatok, és ha szakmákat elemzek, akarva-akaratlan szakzsargonnal beszélek és írok. Lehet, hogy mint szaktanár rosszul értelmezem a kötelességemet, de azért kiolvashatott volna Mészáros Mihály a cikkeimből némi kötelességérzést is. Nemcsak rosszindulatot. Adós a válasszal. Ki ellen és miért vagyok rosszindulatú?) Hogy cikkeim „önigazolások". Minden művész minden munkájában, tettében, szavában önmagát igazolja. Ha tudja és ha művész. Cikkemben az indokolatlan darabolás ellen szóltam. Hogy közérthetőbb legyek: Két pont között legrövidebb út az egyenes. Amit a szobrász egy platnin és két-három fa és vasszerszámmal kihozhat az anyagból, *röviden és egyszerűen*, azt ne bonyolítsa és drágítsa. (De ez mellékes szempont.) A „fölényes technika" és a „szellemében közhely" nem sziámi ikrek. Mint ahogy az „ügyetlenség" sem mindig „érzelmi és gondolati" telítettséget takar. A gondolatnak is vannak gyanús zsonglőrei, nemcsak a technikának. „Új utat kutató szellem" bárki lehet, de csak az talál új utat, társadalmilag értékeset, akit erre szakmai szintje, műhely- és mesterségbeli tudása képessé tesz. A „bármilyen ügyetlen módon előállított gondolat" az lehet tiszteletreméltó szellemi termék, de egy nem lehet, nem lehet műalkotás. „Dadogva is lehet okosat mondani" (Nyilasy), de mégis szívesebben hallgatja az ember a tiszta beszédet, mert az plusz érték az okos gondolaton.

Visszaugorva az utakra, a hagyományos út nem „lezárt szakasz". Csak egyesek látják és érzik annak. Az anyagalakítás hagyományos útjain tovább lépni (egy kicsikét) ott, ahol az elődök megtorpantak, „eredeti fokig", ahol a technika már mondanivaló, *fantázia-termék*, olyan területig jutni, ahol a művész már csak egyedül jár, ahol már csak a saját kárán tanulhat. Érthető és elfogadható álom ez is. Persze ehhez átkozott „elfogultság" kell. Ez az eredmény feltétele: erőt ad a következetességhez, átlendít holtpontokon, kifulladásokon és elfojtja a kétségeket. Ezeket szobrásznak magyarázzam?

Kár volt a cikket azzal befejezni és „dogmaként" kinyilatkoztatni, hogy „körplasztikát pedig egyetlen lemezből nem lehet készíteni, mert ez lehetetlen". Ez tájékozatlanság. Taffner Vidor ötvösművész a szoborkovácsolás cikkemre válaszolva (III. évfolyam 3. szám), amit „igaz, szívből jövő örömmel olvasott", sőt meg is értett és a szerkesztőség tanulságosnak talált (lásd a cikk alatti csillagos bejegyzést), megemlített egy régi japán kiállítást, ahol egy „nagyon jó" körplasztikát látott egyetlen lemezből kalapálva, kb. nyolcvan centi magasat. Ő is készített ilyeneket. A módszert is leírta. A cikkre válaszként megírtam, hogy én csak az indokoltság határáig veszem igénybe a lemezt. A portrét (lásd a cikkem melletti képeket) a csecsnyílványokig húzom ki és a felesleges anyagot a fülek mögé tolva, a már kész körplasztikát a koszorú és nyílvarrat tájékán pár szegecscsel összeakasztom. Ennyi az egész. Nincs itt semmi „misztifikálás". A Nemzeti Galériában, Szeged Képzőművészete kiállításon bárki láthatott fél és egész körplasztikákat, ilyeneket. A Galéria által megvásárolt önarcképemen a módszeremet bárki ellenőrizheti.

A MÁV szeged-rókusi javítóműhelyben a rézművescsoport vezetője Olejnyik József „direkt alkotva" egyetlen lemezből kihúzott egy húsz cm magas kanyargó oszlopot, aminek a végén egy 7 cm-es gömb volt. A kihúzás fogásait nem láthattam. Zárt ajtók mögött, munkaidőn kívül dolgozott. Ragyogó „szellemi" teljesítménynek tartom ma is. Óriási hajtóerő, koncentráltság, benneélés és tudás eredményének. Emberi kvalitások eredményének. De értő néző kell hozzá. Aki értő néző látta, soha nem felejti el. Elementárisan hatott, beszédtéma ma is. Ha ugyanezt az absztrakt formát hegesztéssel állítja elő, a varázsát veszti el ez az alkotás. (Persze ezt fitymálni is lehet, mint lakatosközönségnek készített bádogosbravúrt.) *Formaminimumot esztétikailag élvezni csak a technikai értékein keresztül lehet.* Hogy érthetőbb legyek, ellenpéldával világítom meg. A képzőművész körbe foglalkozás közben bejött három úriasszony, akik külföldön jártukban – előkelő kiállításon – láttak egy domborművet. Nagyon tetszett nekik, és úgy érzik, olyat Ők is tudnak készíteni, csak adjak kölcsön szerszámokat hozzá. Külön foglalkozási napokon dolgoztak. Dolgoztak? Kalimpáltak a levegőben a kalapáccsal. Már a második ütésnél szenvedett az anyag a kezük között De az elkínzott anyag így is adta hálás hatáselemeit: komor feketéből kicsillanó irizáló fényeit, gazdag tónusait és meleg színeit. Formázatlan formák dacára nagy siker volt és nagy „természetélvezet".

Olejnyik technikája emberi tartalmat reprezentált. Legsajátosabb sajátját. Élvezése primér esztétikai értékek élvezése volt. *A szakmai műveltség, műhelyi és mesterségbeli tudás – esztétikai kategóriákat rejtő humántartalom* (bármennyire lenézik is egyesek). Cikkeimben ezt a tartalmat igyekeztem magyarázni. Ez igazolásuk. Ezt a célt dadogva elmondott ügyetlen gondolatokkal szolgálni is tiszteletreméltó. Ha ez „önigazolás", akkor is.

Az indokolatlan lemezdarabolást és hegesztést pedig lélektelen rutinmunkának tartom továbbra is. Ámi már öreg konvenció az iparban, nem lehet friss invenció a szobrászatban. *Tápai Antal*

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

B Rafael Viktor

ÉLET ÉS IRODALOM

1963 JUL 13.
1021

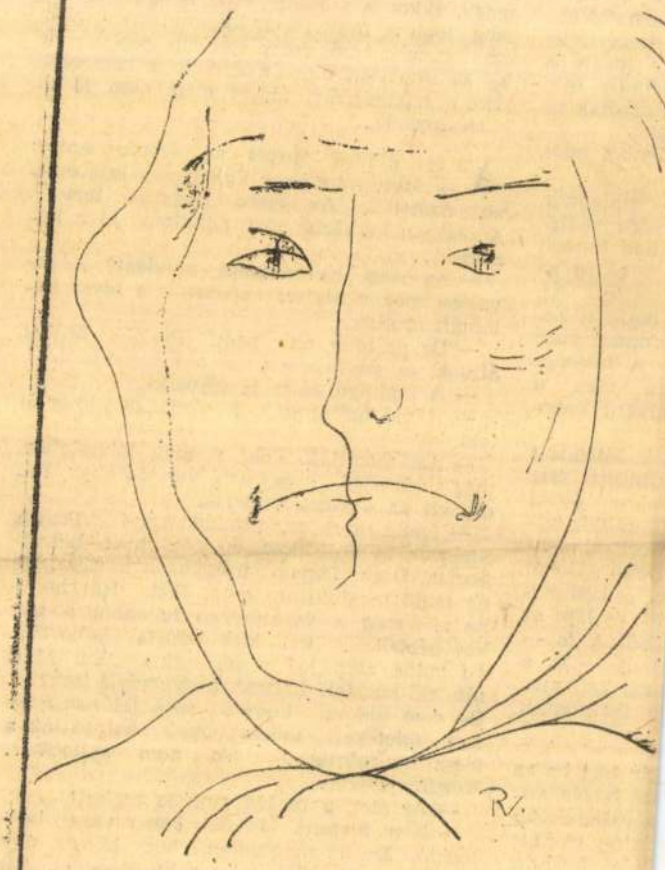

Rafael Viktor: Öregasszony

TITKOS

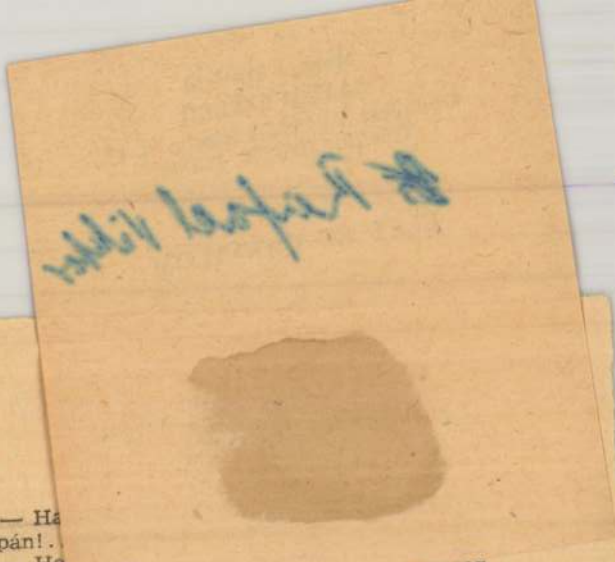

art volt mégis.
a fiúcska meg
el a bűbájjal
lebírhatatlan-
is megértette.
már maga is
akarhatta hib-
rászakadtak az
n jár.
letlenből adó-

bb pillanata,
apróra végig-
szabad mással
al akire az
neztette. Aj,
a össze a ke-
mindig visz-
. A felesége
ten, csak a
ódivatú babo-

a is kitetszett
kibillent sar-
néhány évvel
lik majd, mi-
Mert mindent
Dobó Ilonát
n, a kommu-
ölt: és lám az
ágának is —
tnek — ez a
meg kell vív-
p összeomlik

zár tört be az
ző bogár, vé-
a valamiképp
ögtön mozgo-
léje fordult.
— súgta ne-
magad.
elnyílt, s az
solyra bigy-
alól és si-
át, a nyakát,
ideges, ko-
edkezve min-
teleitta ma-

ölelésnek, a

— Ha
ispán!..
— Ha
megy, a
még jo
emlékszem ugyan, hogy mi volt régen, de
ha az uradalomnak megfelelt a harmadik
rész a munkájáért, akkor mért nem jó az
a téesznek is.

Az ura dühbe gurult az értetlenségére:
— Mert minden a kukoricára lesz épít-
ve. Azért!... Az egész hizlalási terv:...
A takarmánybázist nem adhatom ki a ke-
zemből...

— Az jobb, ha ellopnak mindent? A ta-
vaszon még a majsai piacon is a téesz pa-
lántáit árulták.

— De az idén már nem. Puskás őröket
állítok, és szétlövetem ezt a rablóbandát.

— A szoknya alatt is elhozzák.

— Majd felburogatom őket, de akkor is
letöröm!

— Azt mondják, ők vannak többségben,
még sincs közülük egy se a vezetőségben. Pe-
dig ezt az újságok is írják.

— Igen, mert az uraikat mind Pestre,
Szegedre küldték dolgozni, ők meg beirát-
koztak, hogy legyen ürügyük a lopásra. De
én majd megtanítom most őket. Hát hogy-
ne... még a vezetőségbe is ebből a tor-
kos népből... Ez kommunista hóbort...
Ki volna arra jó? a pákosztos Deli Mári
tán, aki húszfelé hallgat, negyvenfelé tesz?...
De nem tudom, hogy ki adja fel nekik az
ilyen ötleteket, amivel csak bolygatják a
téesz nyugalmát...; Te nem sejted?...
Köztük jársz!...

— Az élet, a család szorítja azokat!

— Nem hiszem. Inkább egy ravasz bújtogató. De ha megtudom, hogy ki az, úgy kivágom a téeszből, mint a huszonegyet. Azt hiszem máma is gyűlésük lesz valahol. Hát ezt ki engedélyezte? Mért nem mondják el a taggyűlésen, amit akarnak.

— Ott lekiabálják őket a férfiak... Hogy-hát ők nem zsákolnak, hát kevesebb a szavuk is... Pedig hát a sok derékszaggató palántakapálást ki végzi el?... Az felér a zsákolással!...

— Ne higgy már te is ezeknek kis tányéricám hiszen téged is ők zaklattak ki a házból, nem érdemeltél volna egy kis pi-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1969 OKT 2

Ráfael Győző

/1021

Ráfael Győző: Kompozíció

Heinar Kipphardt a politikus színházról

Érdekes klubdélutánt tartott hétfőn, 20-án az Irószövetség. Vendége a Pen Club meghívására hazánkban tartózkodó nyugatnémet drámaíró, Heinar Kipphardt volt, akit a magyar közönség elsősorban *Az Oppenheimer-ügy* szerzőjeként ismer.

Kipphardt a politikus színházról szóló előadásában kijelentette, hogy a világ meglehet ugyan színház nélkül, de világ nélkül a színház már csak bajosan létezhet. Semmi sem mentheti az olyan színházat, amely nem vesz tudomást a valóságról, még akkor sem, ha napjaink valósága — a látszat szerint — meglehetősen 'esztétikátlan' valóság. Auschwitz, Hirosima, Vietnam borzalmai elől nem térhet ki a színház, ha mai akar lenni. Valóságunk több más alapproblémája is úgyszólván 'kötelező tananyag' a drámaíró számára: tud-e segíteni a nyugati Überflusstársadalom, a pazarlás társadalma a másfél milliárd éhezőn, vajon humánusabbá teszi-e a technikai felívelés a modern ipari társadalmakat, és úrrá tud-e lenni a szocialista társadalom a szocializmusban is jelentkező bizonyos elidegenedési tendenciákon?

A nyugatnémet színház kezdetben meghátrált a legégetőbb problémák felmutatásától, szolgaian elégítette ki a színházjáró közönség igényeit. Ezeket az igényeket legjobban a 'fogyasztói' jelzővel lehet jellemezni, a közönség — az sem gondolják végig. Fenyeg egy másik veszély is a politil drámaírást: a műfaj látszóla könnyűsége. Sajnos, sokan gond ják, hogy a dokumentumdrámál nem kell egyéb, mint egynéhá jól összeválogatott dokumentum elfeledkeznek a dokumentumdrá bizonyára legfontosabb elemérő világváltoztatás szenvedélyéről.

A modern nyugati társadalm ban ma már nem „divat" a tár dalmi rend „direkt apológiája", „indirekt apológiát" viszont épp az szolgáltatja, hogy a kriti hang megengedhető. A krit puszta létezése látszólag fölme a társadalmi rend egészét, holott a kritika többnyire csak a felü teket érinti.

A formális demokráciát tény ges demokráciává alakítani — az alapigénye az újabb diákided giáknak. A diákmozgalmakat sérő szellemi megújhodás pe végre rávezeti a közönséget, h politizáljon, s a politikus drá végre kedvező közegben hathat.

Hochhutról szólva Kipphardt mondta, hogy kettejük dramat giája igen eltérő elemekből é kezik. Hochhut a szociológia nyeit erkölcsi síkra viszi át, és hősök-antihősök rendszerében nézőt egyértelműen a hősök ol lára kényszeríti. Ő viszont cs megszólaltatja a legkülönböző álláspontokat, s a nézőnek ma nak kell eldöntenie, melyik old

— **Két fiatal festő.** A Tamás Galériában két fiatal festő, *Ráfael* Viktor és Gadányi Jenő lép először nagyobb, egyenként tizenöt képből álló kollekcióval a közönség elé. Kettejük közül *Ráfael* a határozottabban körvonalazott és kézzelfoghatóbb egyéniség. Művei főleg tájképek, de emellett figurális dolgokat és csendéleteket is találunk közöttük és pedig úgy olajfestményeket, mint grafikákat. Mindezeken a képeken Ráfaelt tulajdonképpen egyetlen centrális probléma foglalkoztatja: el akar jutni a jelenségekhez — legyenek azok tájak, tárgyak vagy emberi alakok — a felület alatt levő, belső struktúrájához. Ez a törekvése nem kubista vagy konstruktivista, tehát nem intellektuális úton történik. Ráfael ahoz az új generációhoz tartozik, amelynek számára már nem a képalkotás módszere jelenti a legfontosabb problémát, de amelyik már szinte készen kapta és így olvasztotta magába egy új képszerűség törvényeit. Ennek a birtokában pedig már vissza tud térni a jelenségek közvetlen szemléletéhez és kísérletezés helyett tiszta vizuális úton tudja megragadni a dolgok architektúráját, a jelenségek konstruktív lényegét. A konstruktív pontoknak ez a megragadása Ráfael képfogalmazásában még talán egy kissé túlhangsúlyozott is, aminek az lehet az oka, hogy Ráfael par excellence grafikus tehetség. A jelenségeket elsősorban formában és fekete-fehérben látja s ahol színes, ott színei nem mindig szerves alkotóelemei a kép egységének, hanem inkább a formát és a formai konstrukciót illusztráló járulékok. Ez az utóbbi momentum azonban nem jelenti azt, mintha Ráfael nem lenne biztos és tudatos ura a színnek; szép *Parasztleány*-ában a forma architektúrája és az azt illusztráló szín szerves egységgé összeforrni. S éppen így egységesek a tájképek, különösen azok, amelyek tiszta fekete-fehérben jelentkeznek s amelyek — talán egy kissé kevesebb formai szigorúság bekövetkeztével — a legszebb kibontakozást ígérik. — Sokkal kevésbé kész eredményeket és sokkal kevesebb belső egységet mutat a kiállítás másik résztvevője, *Gadányi* Jenő. Aktjai, fejei és tájképei külön-külön, de néhol még egy képen belül is különböző látási formákkal közelednek a jelenségekhez és ez a formai heterogeneitás a belső, művészi egységre vonatkozólag is aruló lesz. A kubizmus, konstuktivizmus és az új tárgyiasság formái egyaránt szerepet játszanak Gadányi piktúrájában és e különféle, sőt ellentétes elemeket csak nagyon erős dekorativ színérzéke tudja helyenként egységbe foglalni. (—r)

Rafael Viktor

PN. 1930. II. 16.

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HÍRLAP
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1984-11-17
NÓGRÁD

Rafael Győző Viktor, festő, grafikusművész
1900-1981.

1021

Emlékezés Rafael Győző Viktor életművére

Rafael Győző Viktor festői munkássága az utóbbi esztendők nagy felfedezése. Együtt született a századdal, 1900-ban Komáromban. Nyergesújfalubán ismerkedett meg Kernstok Károllyal, 1919-ben Csontváryt is felkereste műtermében, életének utolsó napjaiban.

Rafael Győző Viktor zenésznek, orvosnak készült — képzőművész lett: restaurátor, szobrász, belső építész, festő egy személyben. Tehetségét Vaszary János ismerte fel a képzőművészeti főiskolán, az ő támogatásával kapta meg 1926-ban a római ösztöndíjat. 1928-ban az UME grafikai díjával Párizsba ment tanulmányútra, később közel-keleti útja lett jelentős, hiszen Libanonban az 1930-as években többször is, hosszabb időt ott tartózkodott. Ő tervezte meg a bejrúti parlament belső terét, számtalan freskót festett, restaurálta a balbeki romépületeket.

Egy ideig tagja volt a Szocialista Képzőművészek Csoportjának a két világháború között, később Pogány Ö. Gábor bízta meg 1945 után az aquincumi orgona helyreállításával. Több hazai kiállítás mellett 1964-ben nagy sikerrel rendezték meg — nemzetközi elismerés közepette — bejrúti tárlatát Libanonban. Egyes műveit bemutatták a velencei biennálén, továbbá Budapesten, Pozsonyban, Esztergomban és Párizsban is.

Képei megtalálhatók a Magyar Nemzeti Galériában, budapesti, győri és külföldi magángyűjteményekben. Sokkal jelentősebb festő, mint a híre. Korábban Pápán, most a kőbányai Pataky István Művelődési Központban nyílt kiállítás életművéből. Lebilincselő anyagot szemrevételezhetünk. Olyan ember munkáit, aki élesen gondolkodott, aki minden regiszteren tökéletesen kifejezte magát.

A reális látásmód és a sűrített elvonatkoztatás egyaránt kifejezési eszköze, s a mű igényeinek megfelelően ötvözi is a leíró, absztrakt elemeket. Mindig másképpen, — helyzettől, alkotástól függően. Az egyik állomás a Székely asszony gyermekkel című mű szertartásos nyugalma, ez a kép az UNESCO tulajdona. Impozánsak csellós, harmonikás figurái. Bravúrosan egyszerű megannyi csendélete, vörös, kék, fekete, fehér, ultramarin tónusban tartott kompozíciója, mely érzékeltheti mély líráját és festői tudatosságát. Szimbolikus tartalmú a Hullámok című alkotása, tardosi tája és mértéktartóan konstruktív Könyöklő nője is, az asszonyi létezés általános önarcképe.

Losonci Miklós

Rafael Győző Viktor: Könyöklő nő

Székely asszony gyermekkel

Erzsébetekről az éterben

A közkedvelt *Társalgót* tudommal három stáb csinálja heti váltásban (egyszer persze jó lenne egy Társalgót csinálni a műsor történetéről a Társalgó készítőivel) ez a mostani stáb, amely megtisztelt meghívásával, *Erzsébet-napra készíti műsorát*, amelyet november huszadikán, kedden hallhatunk a Kossuth-adón reggel nyolc után húsz perccel és amelyet természetesen megismételnek a rákövetkező vasárnap este kilenckor a Petőfin. Jómagam *Madáchné Fráter Erzsébet* szószólójaként közlekedek itt nem kis elfogultsággal, hiszen ismerve a huszadiki műsor szerkezetét; szó lesz benne a spanyol Armadát verő *angliai Erzsébetről*, róla *Ungvári Tamás* beszél majd; a magyar történelem egyik kiemelkedő nőalakjáról, *Árpád-házi Szent Erzsébetről Pándy Lajos* tízpercében, és az egyetlen Habsburgról, akit a magyarok úgy szerettek, miként ha maga is magyar lett volna — *Erzsébet királynéról*, akiről nem kisebb tanári tekintély mint *Nemeskürty István* szól majd az éter hullámain keresztül. És hát persze mindenben egykor volt és emlékezetmai *Erzsébetről-Erzsébetnek* is szól ez a kicsit talán rendhagyó Társalgó. Liptay Katalin nagyon érzékeny stimulátorként fogadja a közreműködőket, vendégeket, színészeket és hozza össze a műsor részeit — a beszélgetéseket, az irodalmi idézeteket; *most áll össze hanggá* mindaz, amit szerkesztőként kiválasztott, elgondolt.

Sinkó László nehéz középkori szöveget gyakorol „élő mikrofon" mellett, egyelőre az asztalnál ismételgetve egy-egy sort, szó szerint „belemozgatva" arcizmait a veretes sorokba, aztán állványt kérnek a rendezőtől, beállnak ketten Pándyval Árpád-házi Erzsébetre emlékezni. Pándy édesanyjáról, nagyanyjáról — Erzsébetek voltak — beszél, a szétnyitható kassai Erzsébet-oltárképről szívmeleg hangon, Sinkó egy nehezen mondható vers végén úgy teszi az állványszerű asztalkára a szöveget, mintha *aranytallért pendítene valamilyen pultra.* Játékos ez a mozdulat, itt magának a játéknak szól, hiszen nincs „igazi" közönség, érzi a színész, hogy valamit jól csinált meg, mesterien, valami ezért is szeretik a színészek a rádiót, itt gyakran kell *blattolni"* — rögtönözni, szinte, hiszen többnyire a műsorkészítés mechanizmusa, ideje nem enged meg mást, mint hogy itt kapják kézhez a szöveget, s marad rá csekélyke fél meg negyedórájuk, hogy saját magukhoz képest, ismert kigyakorolt, (de rossz szó ez ide!) művészi színvonalukhoz emelve, vagy azt néha talán túl is szárnyalva, oldjanak meg hanggal-lélekkel-rutinnal nehéz feladatokat. *Kicsit olyan ez így, mint a rulett.* A színész nem mindig tudja — mire jön be, Shakespeare-t, Krúdyt, Schillert, Nagy Lászlót vagy Petőfit kell-e mondania.

Érdekes, ahogy az üvegfal mögött ülő rendezőtől, technikusoktól, szerkesztőtől elfordulva a stúdió falainak játszanak szöveggel a kézben. Nyilván szükség van erre a félfordulatra, lehet valamilyen művészetpszichológiai alapja annak, hogy talán az őket ellenőrző-irányító és hangjukat rögzítő társakat (és persze az egész rádiósapparátust) önmaguk működő-ellenőrző részének tekintik. A közönség valahol az éterben ül. *Mindez a lélekbirkózás, nekifeszülés és megjelenítés valahova majd az éterbe száll. Mégis, micsoda munka e csoda erőkifejtés, micsod hogy semmi nem történ hiába!*

Ronyecz Mária úgy m monológját, hogy lekör az asztal-állvány sarká zében a könyvvel, el mikrofon, jobb keze, u levegőt formázzák, a arcán minden izom n az egész ember egyetl veggel, szereppel átvillanyzott hangsor-hangerő-feszültség, *„hogy el tudná játszani színpadon is!"* mondjuk kint az üvegfalon túl, de ő ezt nem hallja, amikor végez, lecsapja a könyvet és jön felénk kicsit széttárt karokkal, várakozó, még feszes arccal *„milyen volt gyerekek?".* Itt a taps az, ha nem kell ismételni, ha nincs végszavazás a végtelenségig, ha egyszerre „lemegy" az egész, ha Varsányi Anikó felemelt jobb kezével, két ujjával 0 formát mutatja kivagy befelé? intve „mondja" O. K. — mehetünk tovább.

Angliai Erzsébet a fél világgal és önmagával, marcona férfiakkal körülvéve küzdött a trónon, példát mutatva talán magyarok jó emlékezetében megőrzött királyné néhány csípős epigrammáját is. Árpád-házi Erzsébet áldozatos élete maga *a legenda és tragédia*, Fráter Erzsébet pedig *az asszony tragédiája* —, ahogy ezt találóan *L. Kiss Ibolya* könyvének címében kifejezte.

A „mi" Erzsinket, Madách rettenetes sorsú és alighanem rettenetesen elárult, *„elpalágyiasított"* (*Palágy Menyhért* kezdte talán a ferdítéseket vele kapcsolatban) feleségét háromhónapos *Máté* nevű fiát egy „stúdiónyi időre" elhagyó és ezúttal hosszú idő után először szereplő színésznő kismama — *Udvaros Dorottya* jeleníti meg.

Találkozhatunk valahányan az éter hullámain..

T. Pataki László

RÁFAEL GYŐZŐ

Ráfael is a hatvan éven felüli művészek közé tartozik, mozgalmas élettel a háta mögött. Vaszary tanítványa volt, de a húszas években már Róma, Párizs, München művészútjait járja. A két világháború között külföldön élt, ott rendezte kiállításait is. 1949-ben hazai közönségünk is megismerkedhetett munkáival. Mint archeológus és restaurátor is dolgozott.

Mostani kiállításán — az Ernst Múzeumban — elsősorban változatos tematikája, merész technikai újításai, érdekes felületkezelése ragad meg. Ráfael minden egyes alkotására a sok irányú érdeklődés jellemző. Egyetlen olyan részlete sincs festészetének, amelyre az egész felépíthető lenne. Az egyszerű, erőteljes (Medgyessyre emlékeztető) aktoktól, sokféle „izmus" összeegyeztetésén keresztül jut el az absztrakt kompozíciókig. Nem egyszerűen az „izmusok" szellemidézéséről van itt szó, hanem azoknak olyan új értelmezéséről, amely Ráfael művészetét maivá teszi. Minden képét (például a *Gordonkázót*) vagy az *Asztalosműhely* című szénrajzot) mozgalmasság, feszítőerő jellemzi. A kék és sárga színekkel megfestett *Női fej* szögletes és kerekded formái biztosítják a kép konstruktív felépítését. Szinte már túlzásba hajlik a *Tardosbányai falurészlet* felfokozott színvilágával, egy központ felé futó vonalaival, azok szaggatottságával. Ellentétként ott látható a *Gordonkázó férfi* egységes sötét tömege, és a vele összeforrott elegáns sziluettű hangszer.

Ismét mások Ráfael csendéletei. Ezeken a sok hasonlóságot mutató, gyakran ismételt elemekből felépülő képeken a töredezett, szétszórt, nem eléggé összefogott nézőpont uralkodik.

Ráfael művészetében nem annyira az ember, mint inkább annak környezete, futó benyomásai, tárgyai játsszák a főszerepet. Képei bizonyítják, hogy az ötletszerűségen, modernkedésen felülemelkedve, feszültség és harmónia megjelenítésével kiküzdhető a művészi egyensúly.

DÉR RÓZSA

Élet és Irodalom
1964 aug 15

szándékkal akarják sárba taposni azt a zenemüvészetet, amelyről csak rosszhiszemüek vagy tudatlanok írhatták, hogy utánzás! Mind a kettejük művészete közös talajból nőtt ki; sőt Kodály zenéje sokkal inkább épült régi hagyományokon, mint az övé. A magyar parasztzene hagyományain. S mennyit köszönhet ő Kodálynak, aki a segítségére volt abban, hogy akárhány művét tökéletesítse!

Kodály tehát már 1955-ben Bartók-hagyatékot őrző tigrisnek nevezte Bátor Viktort, aki most egyszerűen — mártírnak adja ki magát.

Nos, a magyar származású amerikai milliomos bankár mint mártír — tigris-állásban.

2.

Azt írja e. fehér hogy akkor „ébresztjük" Schöpflin Aladárt, ha könyvkiadásunk mihamarabb pótolná mulasztását, mert mindeddig nem talált módot kiadni egy kötetnyit az ő tanulmányaiból. Igaza van! És hány-

marxista véleményéhez mérhetjük.

1934-ben adta ki Schöpflin *Ady Endre* című könyvét, melynek első példányát így dedikálta: „G. O.-nak, ha ő nincs, ez a könyv talán meg se lett volna".

S mikor 1945-ben, a felszabadulás után, második kiadásban adtam ki Schöpflin könyvét s arra kértem, hogy ha nem akarja átdolgozni tanulmányát, most már legalább egy mondatot hagyjon ki belőle, továbbá írjon a kötethez új előszót; akkor mind a két tanácsomat elfogadta. Kihagyta ezt a mondatot: „Még gróf Tisza István hatalmas alakját is ellenfeleinek vad gyülölete árasztotta körül"; az előszóban pedig — miután átadtam neki Lukács György és Révai József Adyról szóló tanulmányát, illetve könyvét — megírta, hogy mind a két szerző az emigrációban írta művét, s ebből érthető, hogy más légkörből dolgoztak, mint a mi légkörünk, akik idehaza éltünk,

Rafael Viktor

— **Uj kiállítás a Tamás-galériában.** A Tamás-galériában (Akadémia-utca 8. sz.) alatt február 16-án, vasárnap délelőtt 10 órakor nyilik meg ünnepélyes keretek között *Rafael*

Nemzeti UJSÁG 930 II 15

Viktor és *Gadányi* Jenő festőművészek gyüjteményes kiállitása. A kiállitás naponta megtekinthető hétköznap reggel 10—6-ig. Vasárnap és ünnep délelőtt 10—2 óráig.

Rafael Viktor

— Rafael Viktor és Gadányi Jenő kiállítása. Ismét két fiatal festő a *Tamás Galériában* és igen, igen, ismét ugyanaz a piktura. *Gadányi Jenő* az egyik festő, a másik *Rafael Viktor*. A kettő közül Rafael a készebb, érettebb, igazibb, nem azért, mert Rafaelnek hívják, ami végzetesen felelősségteljes név egy festőnek, hanem mert nála — sok időleges modorosságán és zökkenőjén túl is — érezni tudja az ember, mit akar, mit tud és mi lehet még belőle. Ő is „absztrakt" persze, mint a többi fiatal festő, Párizsban és Párizson kívül, absztrakt, de közben némi lelkifurdalással, mert tájképein és csendéletein még mindig (vagy tán: máris) meglehetős szerepet engedélyez a szemek egészséges látásának és formatörekvései még (vagy már) nem ragadják azokba a túlzásokba, ahol a művészet, piktura végződik és a meggyőződéstelenség kezdődik. Különösen 19-es, 20-as számú Csendéletei és 22-es, 23-ös tájképei azok, amelyekből sok jót olvas ki az ember. *Gadányi Jenőről* — legalábbis egyelőre — ép az ellenkezőjét mondhatnók. Munkái, olajfestmények és temperák, hatásosan, de üresen összerakott színellentétektől harsognak, mélység nélkül való rutinnal mímelik vonal és formaproblémák megoldását és — ami a legfájdalmasabb — ezek a problémák, ezek a megoldási látszatok képről-képre mások. Ha ma — sajnos — nem is követelhet az ember mindenáron *egyéniséget* a festőtől, annyit mégis kár a festőnek elárulnia, hogy maga sem tudja, mit akar . . . *(f. j.)*

PH. 930. II. 16-18. 2

Két fiatal festő bemutatkozása a Tamás-Galériában

A *Tamás Galéria* uj tárlatán ismét két fiatal festő mutatkozik be abból a gárdából, amelynek a piktura régi formanyelvén nincs mondanivalója és művészi meggyőződésének megszállottságával uj utakat és uj kifejezési eszközöket keres. *Gadányi* Jenő és *Rafael* Viktor uj szemléletének közös gyökere az a meggyőződés, hogy a festőművészet történelmi keretei tovább már nem tágithatók, a természetet akár fotografikus hűséggel, akár impresszionista áttétellel ábrázoló festészetben nincs további fejlődés, legfeljebb ismétlés és variáció. *Gadányi* és *Rafael* eddig a pontig egyformán állanak az uj irányok frontvonalában, de a harcban más és más eszközökkel küzdenek.

Gadányi a valóságból indul ki, de a látható természeti jelenségeket, a sikok, szinek és formák inkább tudott, semmint érzékelt összefüggéseire redukálja. *Rafael* immateriális világban él s a képzelet szülte ornamenseket ugy kapcsolja össze, hogy összhatásukban természeti tájképek benyomását keltik. *Gadányi* könyörtelen logikával, tudatos aszkézissel kerüli a hangulati hatásokat, a dolgok prózáját kutatja és adja vissza. — *Rafael* fantáziáját nem létező forma- és vonalkombinációk izgatják s ezeket a természet képére formálva, az ábrázolás lirai elemeinek segitségével igyekszik hangulatot ébresztein a szemlélőben. *Rafael* szélesiteni, *Gadányi* mélyiteni akarja a festőművészet témakörét. *Rafael* anyaga a képzelet romantikája, Gadányién a tárgyak realitása. *Rafael* a termeszét jelenségein kivül, *Gadányi* a felszin alatt rejtőző belsejükben keresi azokat a kifejeznivalókat, amelyek képzőművészeti egyenértékei volnának az uj világszemléletnek.

Mind a két művész fiatalságának bátorságával és kegyetlenségével száll szembe a hagyományokkal és ha nem is mindig uj utakon, mindenesetre a fanatizmus egyoldalusságával keresi azokat az uj szépségeket, amelyekért a régieket érdemes volna sutba dobni. Gadányi vállalta a hálátlanabb feladatot, de tájképes fekvő aktjával mintha közelebb került volna már a kitüzött célhoz. Jó volna, ha engedne az előadás szárazságából és a nyers színhatások helyett nemesebb színek, művészibb összhangját keresné. *Rafael* Viktornak mondanivalóit több belső tartalommal kellene telitenie, mert a vonalak és formák szeszélyes játéka mint művészi kedvtelés mellett benne kell lenni az alkotásban annak a morális lelki tartalomnak, ami a művészetet a legfelsőbb régiókba emeli.

M. V.

Rafael Viktor
NU. 1930. II. 16.

lilenká és *Müller* Antal kereskedelmi tanáosok. Tiszteletbeli elnökük a főváros legőkelőbb szabómesterei. A bál iránt igen agy az érdeklődés. A rendezőség mindent egtesz, hogy a közönség minél jobban szóakozzék. A megjelenő hölgyeknek kellemes eglepetés készül. Tekintettel arra, hogy a övédnököt fél 10 órakor fogadják, lehetőség erint pontos megjelenést kér a rendezőség. egyek a névre szóló és számozott meghívó elmutatása mellett a bálirodában (VII., Rotenbiller-utca 20. Tel. J. 300—92.) naponta 0—1 és délután 5—9 óráig válthatók.

Magyar-bál. Március 15-én este 9 órakor a Tungáriában a Terézvárosi Jótékony Nőegyt nagyszabású „Babos"-bált rendez. A hölyek ezen alkalommal kizárólag a Filtex rt. tal külön e célra gyártott kék-fehér pettyes uhát viselhetnek. A legsikerültebb fazonu árom ruhát egy festők és művészekből álló üri a helyszineen dijazni fogja.

Rafael Viktor

— **(Két fiatal festő a Tamás Galériában.)** A modern kiállítást rendező bizottság két fiatal festő új munkáit mutatja be: *Rafael* Viktor és *Gadányi* Jenő a két művész, mindketten Vaszary János tanítványai voltak, sokáig erősen mesterük hatása alatt dolgoztak, most kezdik keresni egyéni útjaikat. Úgylátszik, hogy *Rafael* Viktornak sikerül ezt hamarább megtalálni, az ő képei mélyebbek és tartalmasabbak és legutolsó festménye, 20-as számú csendélete, tört színeivel, dekoratív formaproblémáival már új eredmények elérését is mutatja. *Gadányi* Jenő harsogó színeket fog dekoratív egységbe, de még sok különböző, gyakran heterogén hatás látszik meg munkáin. A kiállítás ma délután nyílik meg. *(m—i.)*

M. K. 930 II. 16.

Rafael Győző

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1970 APR 25

1021

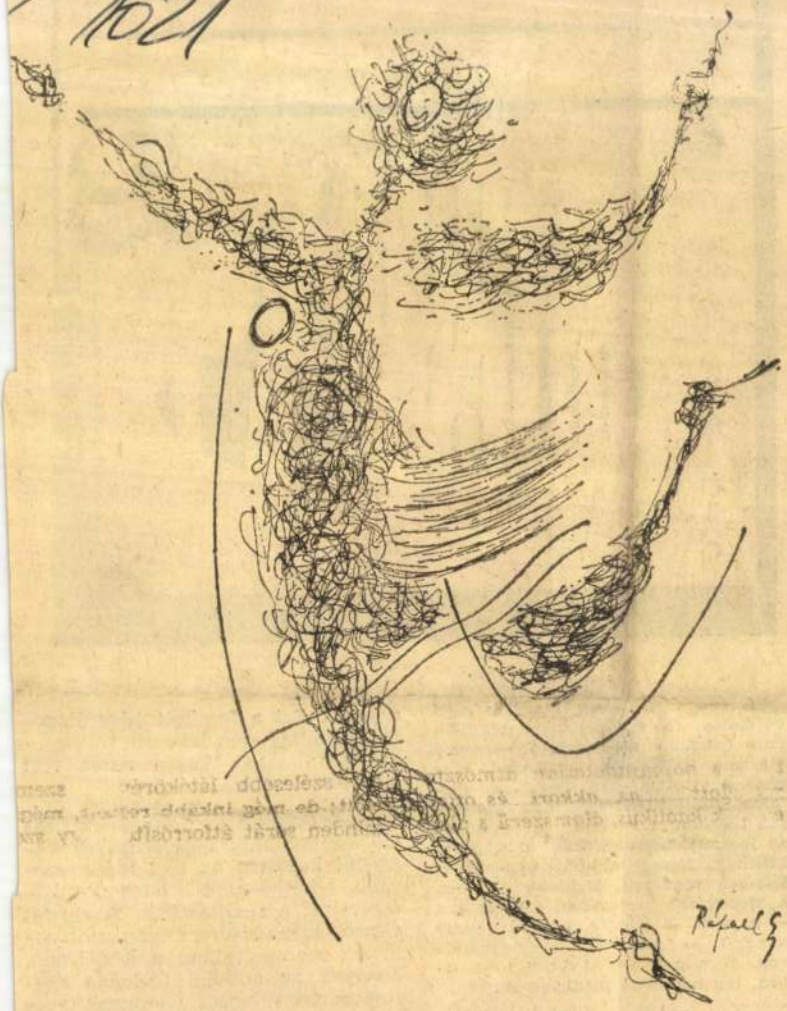

Rafael Győző: Tánc

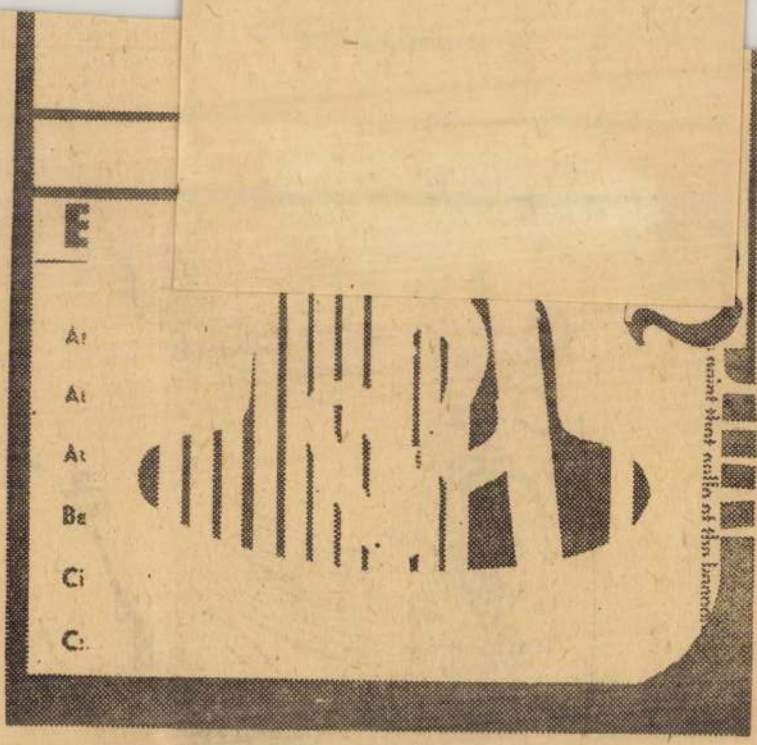

Öt éve végzett az Iparművészeti Főiskolán, s ugyanakkor debütált, mint festő, a szentendrei Ferenczy Múzeum kiállításán. Gyakran vesz részt a tárlatokon. Szerepelt a Fiatalok Stúdiójának jubileumi kiállításán 1968-ban, a Ferenczy Múzeum és az Iparterv bemutatóinak rendszeres kiállítója. Egyéni kiállítást 1966-ban és 1968-ban rendezett, legutóbb 1969-ben a Mednyászky teremben. Tárlatainak — ha nem is mindig azonos visszhanggal — feltűnően nagy sajtója volt. Műveinek reprodukciói több ízben, lapunkban is megjelentek.

— A — kevés — Korniss tanítványok közé sorolják.

— Amikor én tanulmányaimat kezdtem, Korniss Dezső régóta [illegible] a főiskola tanára. Hat szonnal. Ezt a feszített idegállapotot fizikailag sem lehetett huzamosan fenntartani. Talán rossz volt az erőbeosztásom.

— A pusztán szellemi absztrakció korszakának befejezésével vágyódni kezdtem az élet legegyszerűbb, hétköznapi hangulataira, tárgyaira; a realitásokra. A direkt élmény kifejezésére. Olyan motívumokat szerepeltettem a képeimen, amelyek az addigi felfogás szerint képzőművészet ellenesek voltak. Magazinokból kitépett arcképeket, betűket, betűsablonokat, színes textildarabokat, riportfelvételeket, sportjeleneteket applikáltam a festményeimbe. (Megjegy-

Rafael Viktor

A Tamás-galériában két fiatal kubista állitotta ki munkáit. Kettejük közül *Rafael* Viktor a tehetségesebb és kifejlettebb egyéniség. Jó konstrukció- és szin érzéke, meglehetősen fejlett technikája hozzásegitik majd a teljes kibontakozáshoz. Figyelnie kell azonban arra, hogy a festői modorok, amelyeket kipróbál, végül is saját mondanivalóihoz juttassák el. Esetleg egészen egyéni előadásmódhoz mert kisérletezéseiben világosan ezt keresi. Ugyanezt mondhatjuk *Gadányi* Jenőről is, aki önmaga felismerésében egyelőre meglehetősen bizonytalan s csak festői hitének törhetetlensége az, ami bennük jövő munkája iránt jóreménységeket támaszt.

UN. 1930. II. 18.

Rafael Viktor

— **Két fiatal festő a Tamás-galériában.** *Gadányi Jenő* és *Rafael* Viktor állít ki egy csmó képet a Tamás-galériában. Csupa kísérletezés, nem is sok új mondanivalóval. *Gadányit* még érdeklik fényproblémák, festői kérdések megoldásai, *Rafael* azonban mindinkább a dekoráció s a modern plakátfestés felé halad. Az ilyen kiállítások mindenesetre jók arra, hogy a müértő közönség bepillanthasson a műhelytitkokba, a fiatal művészek pedig tudják, hogy munkásságukat, keresésüket, próbálkozásaikat szeretettel kísérik azok, akik a magyar piktúra fejlődését kívánják. A kiállítás ebből a két szempontból érdekes.

Est 1930. II-16.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1979 MÁR 28

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021 Ráfael Győző

Ráfael Győző: Baglyok

7

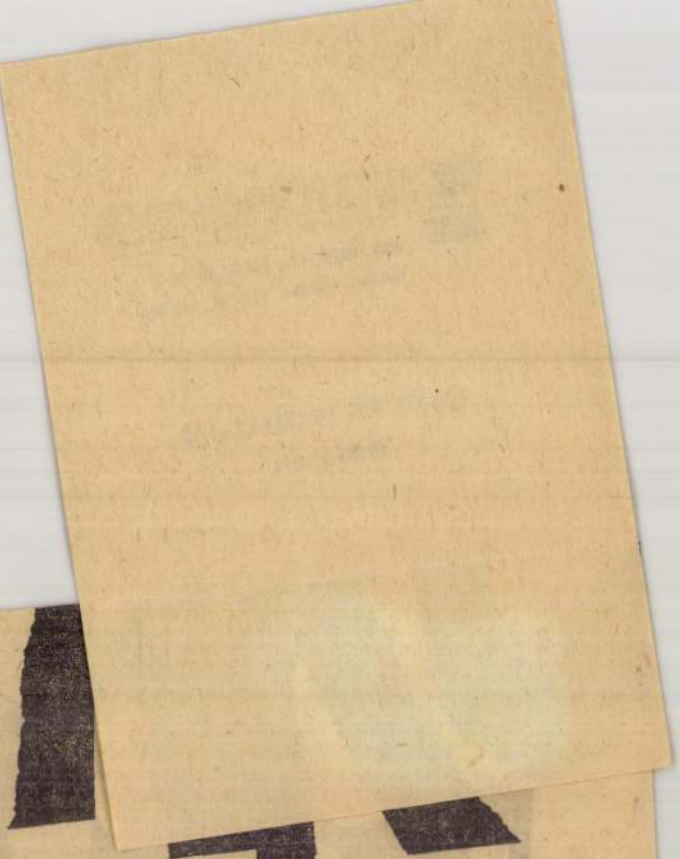

Magyar film

●

Rendezte: ZOLNAY PÁL

●

Szereplők: Zala Márk fh., Drahota Andrea,
Szirtes Ádám, Mensáros László, Kozák András

●

BEMUTATÓ: ÁPRILI

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Ráfael győző

1964 NOV 21

Komárom Megyei Dolgozók
Lapja

Jegyzetek

1021

Ráfael Győző esztergomi kiállításáról

A napokban nyílt meg az esztergomi Petőfi Sándor Művelődési Házban Ráfael Győző festőművész kiállítása, amelyet a Hazafias Népfront esztergomi bizottsága és a városi könyvtár rendezett. Több más neves művész után most Ráfael Győzőnek, az idősebb magyar festőgeneráció egyik jelentős mesterének munkáival ismerkedhet meg Esztergom és környéke közönsége.

Az 1900-ban született művész a két világháború között az ÚME (Új Művészek Egyesülete) tagja volt, és e progresszív irányzatú művészcsoport kiállításain gyakran részt vett. 1949-es budapesti kiállításának számottevő visszhangja volt, de azután a dogmatikus művészetpolitika éveiben Ráfael Győző neve is eltűnt a kiállításlátogatók szeme elől. Ez év augusztusában került a közönséggel újból közelebbi kapcsolatba, amikor a budapesti Ernst-múzeumban kiállítást rendeztek munkáiból.

Ráfael Győző tudatosan kísérletező festő. Amiként az irodalomnak vannak „poeta doctus"-ai, őt „pictor doctus"-nak mondhatnánk. A művészt megismerte és a maga számára értékesítette az „izmusok" — főként a kubizmus, az expresszionizmus és a konstruktivizmus — elméletét és gyakorlatát, és így alakította ki a maga — iskolákon, programokon immár túlemelkedett — életművét, amely a közelmúlt modern francia festészetével mutat szellemi rokonságot.

Ráfael széles skálájú művész: figurális képek (aktok, muzsikáló emberek), tájképek, utcarészletek, csendéletek váltakoznak kiállított munkái között. A képek felületi megmunkálása nagy mesterségbeli felkészültségre vall (mondanivalójának tolmácsolása érdekében sokszor igen vastagon, sőt olykor egészen dombormű-szerűen rakja fel a festéket), kiválóan szerkeszt és érett színeiben belső tűz lobog. Erővel, indulattal telített munkái láttán a képzőművészet iránt valamennyire is fogékony néző nehezen tud közönyös maradni, mert a művész izgalma, csodálata tárgyával szemben mindegyik munkájában jelen van.

Egyéni formanyelvű, a maga útját következetesen járó, modern művész arcképét adja az esztergomi kiállítás. Ráfael Győző — azon túlmenően, hogy mély és tartós esztétikai élményekkel ajándékozza meg a látogatókat — kivívja rokonszenvünket négy évtizedet átfogó művészi pályájának etikai tisztaságával, tartalmasságával is.

Dévényi Iván

kezében ütemesen, ritmikusa
jár a reszelő. Amikor észr
vesz, félbe hagyja munkáj
— *Egészség?* — ismétli ké
désem. Feláll, derékból kihú
za magát. — *Nem voltam é
sohasem beteg. Most itt —*
mutat a karjára — *egy kicsi
szaggat. No, de az semmi...*

Felesége a pincéből jön elő.
Sovány, törékeny asszony, lát-
szik rajta, hogy megviselte a
sors. Néhány szót beszél a
múltról, az életükről. — *Nyolc
gyerekem született* — meséli
—, *aztán csak kettő maradt
meg közülük.*

Csend ereszkedik közénk.
De az idős asszony egy pilla-
nat múlva felemeli a kezét.

— *Nézze csak* — mutat a
szomszédos új házra —, *ez a
fiamé. Nemrég építette.*

Bővül, terjeszkedik a falu.
A régi utcák mellett megszü-
letett a Szabadság és a Mó-
ricz Zsigmond utca is, amelye-
ken már vagy negyven-ötven
ház sorakozik. Van, amelyiket
most építik, legtöbbjét azon-
ban már lakják.

— *A mi házunk is az elmúlt
évben készült el* — mondja
Vincze Istvánné. — *Állami
kölcsönt vettünk fel, úgy épít-
keztünk. A férjem és két fiam
bányában dolgozik, a harma-
dik meg* — s fejével az asztal
mellett ülő fiú felé int — *la-
katos.*

A harmadik fiú — *Vincze
Tibor* — éppen barátjával, a
jutalomszabadságát töltő *Vil-
lányi Imre* honvéddel beszél-
get. Én is bekapcsolódom az
eszmecserébe.

— *Sokat fejlődött ez a falu,
ez tagadhatatlan* — mondják.
— *De nagyon elkelne nekünk
egy művelődési otthon. Most*

Hogy mivel gazdagodott né-
hány esztendő alatt Epöl, ar-
ról *Divéki Oszkár* tanácsel-
nöktől kaptam pontos tájé-
koztatást. Kapásból sorolta:

— *Felújítottuk a tanácshá-
zát, az iskolát, építettünk egy
nagyon korszerű óvodát, most
húzzuk a tetőt a tűzoltószer-
tárra. Van mozink, csináltunk
vízlevezető árkokat...*

— *A lakosság is támogatott
bennünket* — teszi hozzá. —
*Ebben az esztendőben 25 ezer
forint összegű társadalmi mun-
kát végeztek a falu lakói. De
azért van még tennivalónk.
Kellene egy korszerű orvosi
rendelő, törpe vízmű, no meg
egy művelődési otthon. De hát
idő kell mindehhez...*

Megyek végig a falu széles
főutcáján. A házak mellett
óvodások tipegnek. A piros,
kék, sárga, zöld kabátok, sap-
kák, sálak — messziről nézve
hajladozó virágoknak tűnnek.
Amikor odaérnek az Egyetér-
tés Tsz irodájához, *Kerekes
Endre* főkönyvelő kihajol az
ablakon, és int a kicsi lányá-
nak.

Traktor kanyarodik ki az
utcára. Nedvesen csillannak
meg a háztetők, az egyik ud-
varban kutya vakkant. És az
induló autóbusz egyik ülésén
Kondár Katalin hivatalsegéd
gimnáziumi tankönyveit nézi.
Készül a beszámolóra...

Nagy István

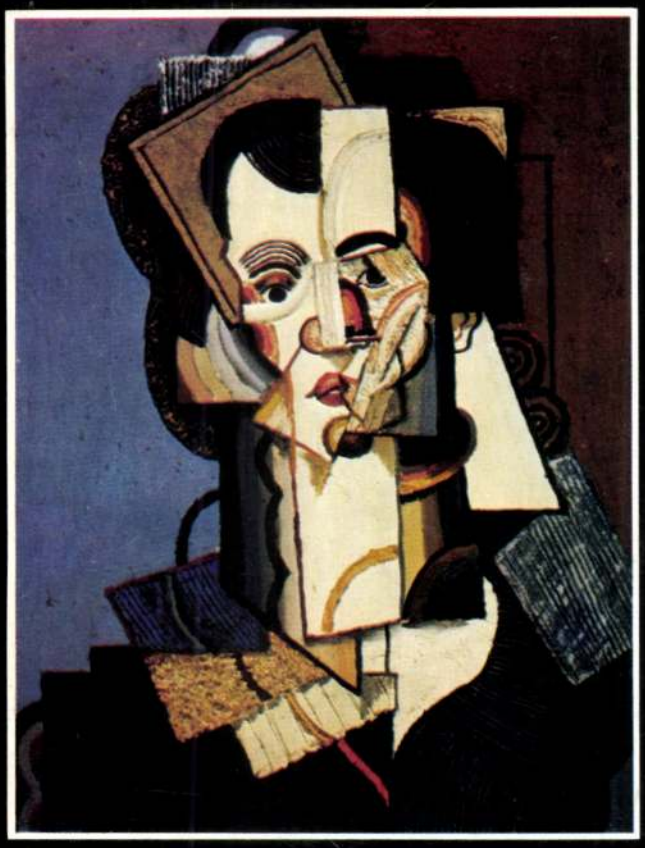

Antonin Proházka: Pulóveres nő;
vegyes technika, karton, 92x69 cm. 1921 (fotó Somfai)

A prágai Nemzeti Galéria kiállításán megbízható képet kaptunk a cseh kubizmus kibontakozásának és fejlődésének folyamatáról. Megismerhettük néhány jelentős alkotóját, kiknek munkássága nélkül az európai művészet sokkal szegényebb volna. A művészettörténész szakemberek megpróbálták a megfelelő tanulságokat levonni, a kor magyar művészetével az összefüggéseket felvázolni, mert a kiállítás önmagában ennél többre nem is adott alkalmat. Sokkal hasznosabbá lehetett volna tenni azzal, ha a cseh tárlattal párhuzamosan a kor magyar művészetének leghaladóbb törekvéseiről is kiállítást szerveznek...

(Sinkovits Péter: Prágai festmények Picasso korából)

30 Ft

Művészet 1985/2/65. Rafael Viktor fa

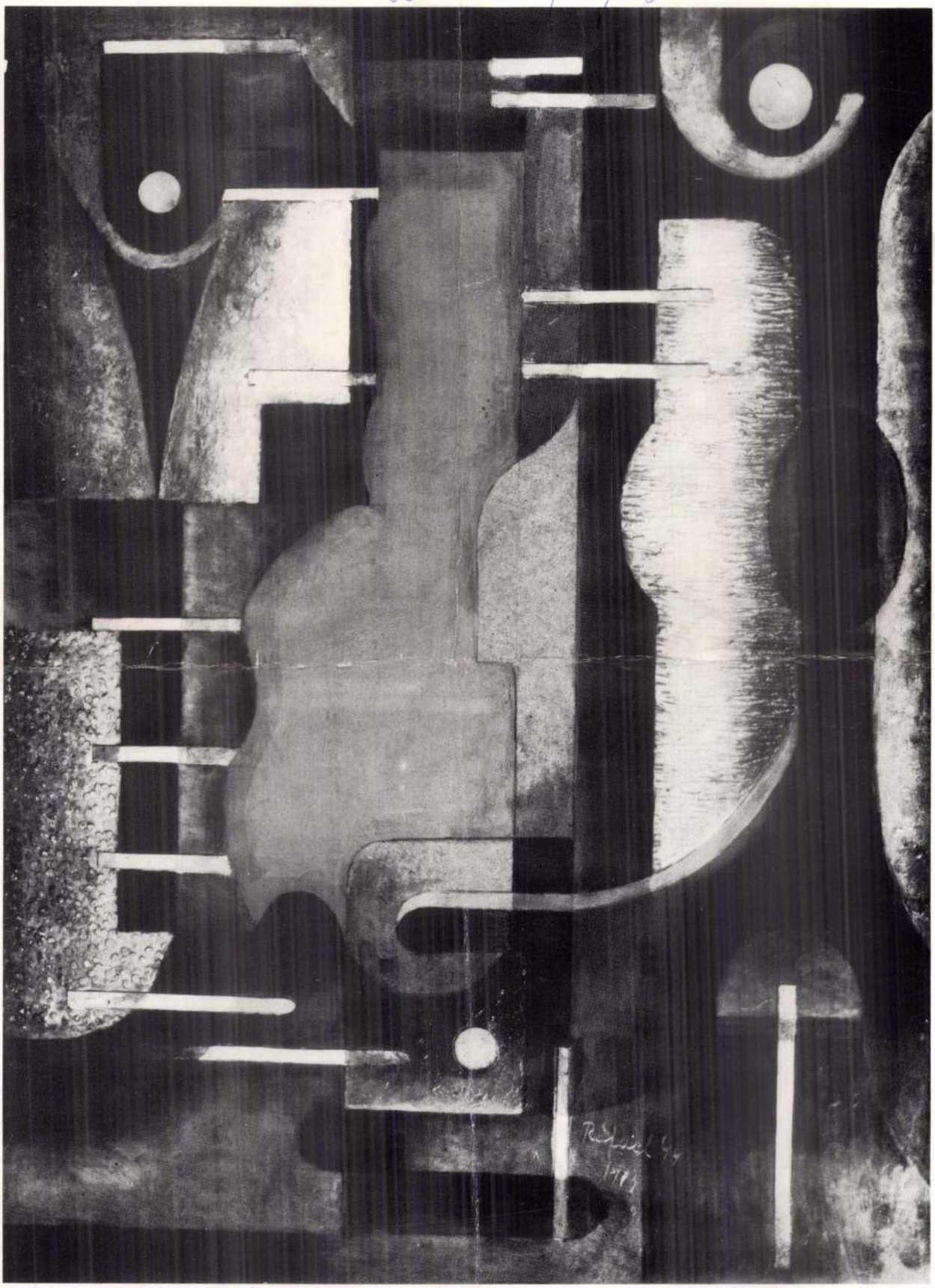

Rafael Viktor: Kompozíció pirossal, olaj, farost, 80x60 cm, 1973 – Tóth Kálmán tulajdona – (fotó Cservenka F.)

– Kinézett az ablakon. Az udvaron ott ragyo
– Indulok, – mondta.
– Hát persze, – mondtam. – Siess, – mond
meg a torkomat.

Az ablakhoz léptünk. Ő a torkomat nézte, en a szemét. Ahogy a pupillája beszűkült, már mindent tudtam. Amíg vizsgált, két kezével tartotta a vállamat. Most elengedett; de mintha mindenki elengedett volna, az összes emberek, az összes orvosok, az egész tudomány, és a nehézkedés.

– Nem látok semmi különöset, – mondta, – de azért hozz egy gégetükröt.

– Máskor mindig futok. Uccu végig a folyosókon, a lépcsőkön párosával föl meg le... Most nem volt sietős. Nehéz lett a lábam. Meghosszabbodott a folyosó, mégsem siettem. Megmegálltam: a büfé feletti órához hozzá igazítottam az enyémet. Emlékszem, húsz perccel múlt tizenegy.

– Semmi, – mondta Rudi, amikor letette a tükröt.

– Akkor jó, – mondtam.

– Csak a mandulád érzékeny.

– És a hőemelkdés? – kérdeztem.

– Az is attól van.

– De néha kapar a torkom.

– Vele jár.

– Mindig baj volt a torkommal, – mondtam.

– Az nálad alkati, – mondta.

– Szóval, semmi? – kérdeztem.

– Vannak nyelési zavaraid? – kérdezte.

– Nincsenek, – mondtam.

– Na látod, – mondta.

– Köszönöm, – mondtam.

– Szívesen.

Kinézett az ablakon. Tudtam, mit akar mondani. Ilyenkor jobb, ha az ember maga mondja ki: nemcsak mert mondani könnyebb, hanem mert hallani is.

– Ne menjek fel Olgához? – kérdeztem.

– Olgához? – tűnődött, mintha magától eszébe se jutott volna, hogy egy szövettani vizsgálatot csináltassak. – Tényleg, az nem ártana.

– Megvársz? – kérdeztem.

– Hát persze, – mondta. – Egy óra alatt kész lehet vele.

Biederman Olga nagy színházrajongó volt, helyesebben mondva: színházi benfentes. Szombatonként a pályaudvarról egyenest a Művész-eszpresszóba sietett, ahol a heti színházi pletykákról értesülhetett. Épp a szemöldökét rajzolta, amikor bekopogtam.

– Ujjaj – mondta, amikor a torkomba nézett, körülbelül akkora megindultsággal, amennyi egy odvas fognak jár. – Rögtön megcsinálom. Egy óra múlva jöhetsz a leletért.

Fájt egy kicsit, de nem vagyok érzékeny fájdalomra. Lementem a szobámba. Megnéztem az órámat. Kimentem a büfébe. Ott is megnéztem az órát. Ittam egy kávét. Visszamentem. Egy óra.

Végigvetettem magam az ágyon, de zavart az órám ketyegése. Hasrafordultam, a kezemet bedugtam a párna alá, de azon is áthallatszott a ketyegés. Nem baj, gondoltam. Azért is hallgatom. Azért is számolom. Hatszázig számoltam, aztán megnéztem az órám. Hét perc telt el. Akinek nincs hite, hogy átimádkozza, mit kezdjen magával egy ilyen órán? Nincs, ami siettesse, nincs, ami elmulassza... Elszégyelltem magam. Tudok magamon uralkodni. Például, akkor alszom el, amikor akarom. Órámra néztem: még negyven perc volt hátra. Becsuktam a szemem. Nem tudom hogy csináltam, de elaludtam. Pontosan negyven perc múlva ébredtem fel, oly összetörten, mintha követ zúztak volna a hátamon. Mehettem volna Olgához: mégse mentem.

Még öt perc. Még öt. Még kettő. Azért sem! Nem félelemből, hanem dacból még hozzávártam három percet. Egy negyedórás késéssel mentem föl a gégészetre.

Olga sehol. Csak egy takarítóasszony mossa az ablakot.

– Hol a doktornő? – kérdeztem.

– Elutazott.

– Hogy lehet az? – kérdeztem. – Csak egy óra múlva indul a vonat.

– Én csak most jöttem be, – mondta a takarítóasszony. – Autóval ment, mert azért a kövér filmesért leküldtek Pestről egy kocsit.

– Nem hagyott itt egy leletet? – kérdeztem.

– Azt nem is szabad neki, – mondta. – Ő mindig mindent bezár.

Körülnéztem. Két fiókja volt a laborasztalnak, mindkettő bezárva.

– Sürgős? – kérdezte a takarítóasszony.

1904 2
1021

Ráfael Győző rajza

gombkupolát, melynek [illegible]
teljesen dísztelen. A benn uralgó rejtelmes félhomály stílusos hangulati kísérője a hős harcos mauzoleumának. Fapadozaton turbános fejfájú fakoporsó, úgynevezett szandura áll, mely csaknem betölti az amúgy sem tágas belsőséget. Ez a koporsó csak jelképes, mert az eredeti, melyen Evlia Cselebi szerint a bektási korona díszlett, elpusztult. Nincsenek hamvak benne, 1916-ban készült.

Ha az egyszerűbb türbék csoportjába tartozik is, ami a mohammedán sírkápolna-építés teljes anyagát illeti, pécsi társánál jelentékenyen főnyűzőbb építkezés. Azzá teszi tiszta faragottkő-architektúrája, mellyel szemben Idrisz Babáé vegyes falazással szerénykedik. Nagy kár, hogy eredeti berendezési tárgyai nem maradtak az utókorra, szandukája bizonyára rendkívüli dísszel volt kiképezve, a padlót és a falakat pedig drága szőnyegek borították.

Bizonyára a budai török építkezés egyik legkorábbi pél-

Rafael Viktor
festő

K

— **Székelyföldi ösztöndíjas festők kiállítása.** Ma délben nyílik meg a *Szépművészeti Múzeumban* a székelyföldi ösztöndíjas festők kiállítása. A kiállítást *Szinyei Merse* Jenő kultuszminiszter nyitja meg. Dr. *Say* Géza miniszteri tanácsos kezdeményezésére 1941-ben alapított székelyföldi ösztöndíj alap eredményét mutatják be. *Csánky* Dénes, a Szépművészeti Múzeum igazgatója nagy odaadással fáradozott azon, hogy a kiállítás minél tökéletesebb legyen. Bizonyos, hogy a nagyközönség is gyönyörűséggel szemléli majd *Hincz* Gyula, *Klie* Zoltán, *Mágori Varga* Béla, *Koffán* Károly, *Rafael* Viktor és a többi ösztöndíjas festő művét, amelyek közül például *Rafael* Viktort az a különös és rendkívüli megtiszteltetés érte, hogy az ő műveit, számszerint tizenkét nagyobbméretű művészi alkotását *egészen külön teremben helyezték el*. És az ő képei közül egyet, a »*Csikmindszenti vásár*«-t, a zsűri egyenes kívánságára, mint rendkívül értékes és érdekes *reprezentatív magyar műalkotást*, leakasztották a falról és a holnap útnak indítandó *svájci* kiállításra küldték ki. Érdekes az is, hogy a székelyföldi ösztöndíjas festőművészek közül *Rafael* Viktor az egyetlen, aki *harmadszor kapta meg az ösztöndíjat* és a *Bernben, Zürichben, Bázelben* megrendezett kiállításon az ő képe is ott lesz *Vaszary, Csók* István, *Rippl Rónai, Rudnay, Szőnyi, Aba-Novák* remekei között. *(Polgár Géza).*

Pest 1943 dec. 22.

Budapest 5. Póstafiók 118.

57.022/1943.III. szám.

A Müemlékek Országos Bizottsága tek.Elnökségének,

Budapest.

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.

Rafael Győző
festő

K

*

Két tehetséges művész, Rafael Győző festő és Halmágyi István szobrász kiállítása most nyílt meg a Műbarát Mária Valéria-utcai termében.

Rafael Győző erős tehetség. A Képzőművészeti Főiskolán Vaszary János növendéke volt és munkáival már akkor is feltünt. Német-, olasz- és franciaországi tanulmányútjai után több itthoni és külföldi kiállításon szerepelt sikerrel és a jelenlegi svájci-magyar reprezentatív kiállításon is résztvesz. Képeit a tökéletes zárt kompozíció jellemzi (Levétel a keresztről, Arab vízhordó asszonyok). Mérai, kovásznai utcarészlete az erős színfoltokkal: csupa élet és mozgás. „Badacsonyi táj"-a sajátosan kedves és jellegzetes dunántúli vidék. „Lackó" című portréja, „Feketeruhás nő" című képe a művész ragyogó, fölényes technikáját mutatja.

Magyarország (Esti lap)

1944-jan. 20.

(Z. P. A.: Két kiállítás.)

elleni lázadás a keserű történelemszemléletből *(Lázadás a fedélzeten)* kibontakozva, mindinkább az adott világra konkretizálódva *(Az emberek ura)* halad előre és aktivizmusával Vercors műveinek legszebb sajátjává válik.

Nyílt a héten egy másik kiállítás is, amelynek szintén köze van az irodalomhoz. Legalábbis a téma szerint, hiszen

Ferenczy Júlia és Gy. Szabó Béla

a Magyar Nemzeti Galériában *Szigliget* címmel mutatja be új munkáit. Aki valaha is járt az ottani alkotóházban, most örvendve láthatja viszont az arborétum csoda-fáit, meg a Balaton-partot, még rontatlan ősi vegetációjában: a tájjal, helyszínnel ismerőst

függönyözött kétszoba összkomfortosba, még inkább három- vagy négyszobásba illik: a tájak enyhén „mesebeliek", az olasz kéket idézik, egymásra épült „festői" kockaházakkal, meg csónakkal, napernyővel, lehetőleg szigeten *(Zöld tenger, Kék hegyek, Barna hegyek, Isola Bella, Capri, Lila táj, Kék tenger)*; a köznapi életből kizárólag a folklór kerül látószögébe, szinte turista-érdekességként *(Mohácsi farsang, Babonás népszokás I., II., Jankele busóval)*; komolyabb témáiban pedig *(Magány, Vakok)* nem lép túl a banalitásokon. Olyan érzése támad az embernek, hogy a korábbi magyar festészet sok mutatós tapasztalata szolgál itt, főleg Vaszary és Aba-Novák (s talán a kiváló Perlrott Csaba) jegyében, de az elődök nagyob ívű, meggyőzőbb ereje nélkül

végiggondolom, mennyi remek lehetőség, alkalom adódik arra, hogy jobb és még jo
ilyen adás, azt
kot hallgatni (s
a világ legkeller

★

Valami miatt
bi (június 7-i) a
gásra késztető,
időnként bizony
ni kellett hallga
egy rosszul szabo
a vendégek: *Far*
Erzsébet, Máté
Teri, a „telefo
Iván, a csak feli
pen külföldön
Kati, a házigazda:
a műsorvezető: S
meg a szerkesztő:
— alighanem min
sikerért. Lehet,

lődéspolitikai meggondolásoknak a közúleti vásárlások. Lássú sorva- kedésre.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021

1021 JÚN 12

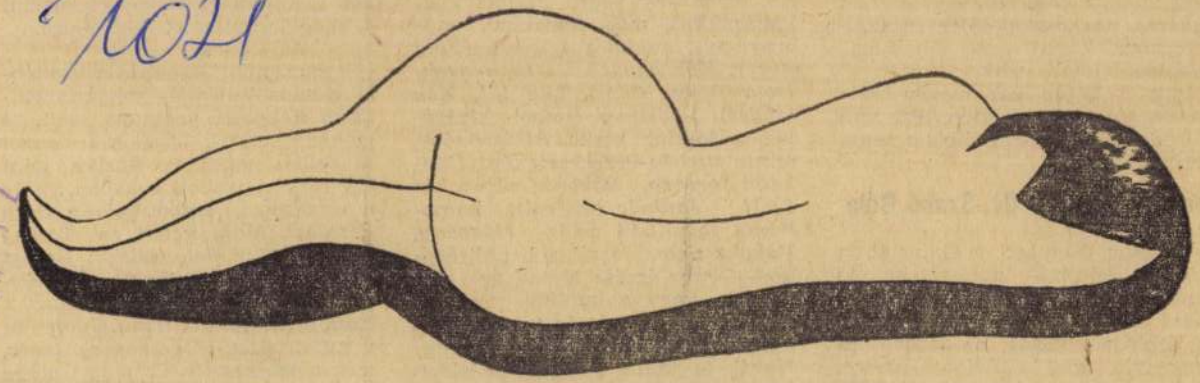

Ráfael Győző: Alvó

11

ÉLET ÉS IRODALOM

Ráfael Győző

Szabados Árpád: Mese-illusztráció

Június 22-én hajnali négy óra harminc perckor a Kremlben összeültek a Politikai Iroda tagjai. Nem sokkal később von Schulenburg gróf nagykövet átadta Molotovnak a német kormány hadüzenetét. A német légierő ekkor már több mint egy órája megkezdte Ukrajna, a Baltikum és a fakto-

Rafael Győző

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-796

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1971 JUN 1 9

telesen csak a szemtanú, a kol-

1021

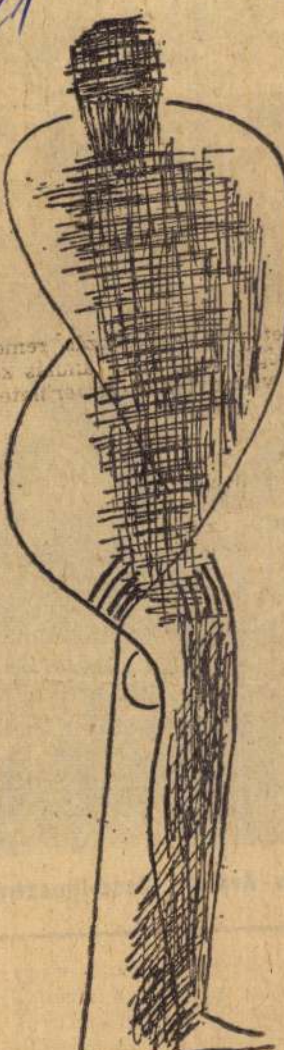

Rafael Győző rajza

és Ráfael Győző
z kiállítása

tét. A sokféle mesterség, amit próbált — zenésznek készült, orvostanhallgató volt, dolgozott régészként, kitűnő és méltán elismert restaurátor — *mind egy-egy építőköve* lett munkásságának. Biztos stílusismeret, anatómiai tudás és a művesség igénye jellemzi alkotásait.

Festészetére a XX. század szinte valamennyi stílusirányzata hatott. Hogy mégsem lett eklektikus, nem merevedett tartalmatlan, üres pózokba, megóvta őt mondanivalójának őszintesége és a szenvedély, amellyel a maga egyéniségéhez hajlított mindent, amit megtanult. Ez a törekvése egynémely festményén túlzásokhoz vezetett, de legsikerültebb munkáin, összefogott, csak a lényeget tükröző tájképein és a szenvedéssel mélyen együttérző *Vak asszonyán* művészi erővel nyilatkozik meg.

S. M.

Magyar Nemzet

SZÍNHÁZAK MAI MŰSORA

Fővárosi Nagycirkusz: »Prága—Szófia 3 óra ...« (fél 8) — **Bartók Színpad:** Az Országos Takarékpénztár műsora a gépkocsi nyereménybetétkönyvek tizenharmadik sorsolása alkalmából (du. 5) (Belépés díjtalan).

18

rás, a dinamika
nel Győző művész

épületet.

Csütörtökig átadják a József Attila utca déli oldalának új árkádsorát. *Néhány héten belül eltüntetik az Ecseri út piac utolsó barakját is* az Üllői úti új lakótelep munkaterületéről. *Megkezdték a túl-*

Közös Du
a nemzetközi hid
magyar p

Az UNESCO rendezésében január 1-én nemzetközi hidrológiai decennium kezdődik, s ennek 20 tagú magyar bizottsága már megalakult. Hazánk jelentős részt vállal a nemzetközi decennium akcióból. Nagy feladataink mellett szól az is hogy a Duna völgye olyan nagy vízgyűjtő terület, amelyen az érdekelt országok együttműködése elengedhetetlen. Már évtizedekkel ezelőtt kialakult a Duna-menti vízállásjelzés, az UNESCO programja alapján azonban a Duna-kutatásnak meg kel

Rohammunkával kiköltöztet

átadhatják a
a József

Késett a Bajcsy-Zsilinszky út 12. számú épületének lebontása, mert a Villamosipari Kutató Intézet egyik műhelyrész-

valóban rohammunkával kellett eltakarítani, elszállítani a bontási anyagot, éppen ezért a főváros 2. számú Építőipari

Ráfael Viktor, festő- grafikusművésza

RÁFAEL VIKTOR emlékkiállítását december 2-ig tekinthetik meg az érdeklődők Kőbányán, a *Pataky Galériában, Csillag Katalin* rendezésében. A három évvel ezelőtt, 1981-ben elhunyt festő először az Iparművészeti Iskolában, majd ezt követően a Képzőművészeti Főiskolán tanult *Vaszary János* növendékeként. A két világháború közötti modern magyar művészet avantgarde szellemű alkotója Münchenben, Rómában és Párizsban is képezte magát, s egészen fiatalon tagja lett az UME, azaz az Új Művészek Egyesületének. E progresszív szellemű művészeti csoportosulás számos kiállításán szerepelt képeivel. Mintegy öt éven keresztül, 1929—

Gondolkozó

1941. között Közel-Keleten élt, járt Egyiptomban, Szudánban, Szíriában, Irakban és Libanonban. Amikor hazatért, többnyire Erdélyben és a Balatonnál dolgozott. A felszabadulás után oroszlánrészt vállalt a művészeti élet újraélesztésében, kiállításokat szervezett, emellett rendületlenül festett. A haladó szellemű művész azonban a dogmatizmus esztendeiben mintegy évtizedre kiszorult a művészeti életből. Bejrútban és az Ernst Múzeumban 1965-ben rendezett kiállításai azt bizonyítják, hogy a mellőzés éveiben sem töltötte tétlenül napjait, hittel és kitartóan alkotta sajátos műveit. A tavalyi, Pápán látható emlékkiállítás után most a Budapest Galéria vállalkozott arra, hogy megismertesse és bemutassa Ráfael Viktor sokszínű munkásságát.

Pesti Műsor, 1984. nov. 28. 67-old.

Ráfael Győző és Halmágyi István

(Műbarát)

Aba-Novák Vilmos erőszakos szelleme lebeg Ráfael festményei fölött, de ez a szellem inkább csak földúlta Ráfael képzeletét, semmint gyarapította. Ugyanezt mondhatjuk arról a *Vaszary*-hatásról, amely akvarelljein jelentkezik vékonypénzű franciáskodásként. Azonban elsősorban nem ezért hibáztatjuk Ráfaelt, hanem azért, mert nem tudja kenyértörésre vinni minduntalan kiütköző ellentétes festői szándékait. Egyrészt túlsokat szeretne markolni, másrészt pedig hamar megcsömörlik a kivitel nehézségeitől s feladva a küzdelmet, legtöbbször olyan megoldással elégszik meg, amely az önálló *kép* és a zsúfolt *díszlet* határmesgyéjén áll.

Ahogy a barázdabillegető ugrál göröngyről göröngyre, úgy repdes a szemünk Ráfael festményein az alakok sárga mézeskalács-idomairól a kékekre. Szabdalt élekkel, meg gumilabdaszerűen puffadt, egymásra torlódó alakzatokkal ér el a festő furcsa, édeskés stilizálást s a nem kellemetlen szingörgetegek olykor némi keleti mesehangulatot is tudnak kelteni. Ez a távoli környezet-idézés enyhe exotikummal tarkítja a képeket, amelyeknek majdnem mindig lépcsős szerkesztésmódja megszabja a képfelületen a kényelmes nézés sorrendjét. Nem igen lehet egy-egy résznél hosszabban vesztegelni, pedig Ráfael tehetségéről a szerencsés részletek győznek meg s csak ritkán az egész kép. Lírikus kedélyét ott fejezi ki jól az ecsetje, ahol a nagyigényű főmotívum mellé miniatűr városrészt vagy tájat fest szinte mellékesen. Ezekben báj és őszinteség van, könnyen kerekednék belőlük szép kép.

Alványi Imre: Négy kiállítás.
Magyar Nemzet.
1944. febr. 10.

ács). Jelezve lent balra (Bez. unten links): Borsos

Illusztr. XXII. tábl.

zeichnet): „J. Brandeis 856".

von). Jelezve (Bezeichnet), 1882.

lat (Kopie nach B. aus dem XVI. Jahrhundert).
Az előtér alakjai a játszó gyermekséget, a sze-
k meg, a háttérben az Idő allegórikus alakja

RÁFAEL GYŐZŐ

Magyar Nemzet LIII.évf. 114.sz. 1990. május 14. 6.p.

Ráfael Győző Viktor festőművész emlékkiállítása nyílik május 17-én, 16 órakor a győri Xántus János Múzeumban. A kiállítás megtekinthető május 17-től július 8-ig, naponta 10-től 18 óráig a Múzeumi Képtárban, Győr, Alkotmány u. 4. szám alatt.

19	20	21	22	23	24	**25**
26	27	28	29	30		

OKTÓBER

H	K	SZ	CS	P	SZ	V
					1	**2**
3	4	5	6	7	8	**9**
10	11	12	13	14	15	**16**
17	18	19	20	21	22	**23**
24	25	26	27	28	29	**30**
31						

NOVEMBER

H	K	SZ	CS	P	SZ	V
	1	2	3	4	5	**6**
7	8	9	10	11	12	**13**
14	15	16	17	18	19	**20**
21	22	23	24	25	26	**27**
28	29	30				

HIREK

Számolólap illetékbélyegek forgalombabocsátása

A pénzügyminiszter 217.870—1943. számú rendeletével a számolólap illetéklerovására 1944. évi január hó 1. napjával tíz-, húsz- és ötvenfilléres, továbbá 2, 5 és 10 pengős számolólap-illetékbélyegeket bocsátott forgalomba.

A rendelet szerint 1944. évi február hó 1. napjától a számolólap illetékének lerovására okmánybélyegeket már nem szabad használni, hanem ehelyett a számolólapok illetékét az új számolólap-illetékbélyegekkel kell leróni. Ettől a naptól kezdve a számolólap illetékének más bélyeggel lerovása, mint kisebb jövedéki kihágás esik büntetés alá, ezért mindenkinek érdeke, hogy a számolólap-illetékbélyegeket már előre megfelelő mennyiségben beszerezze.

— **Adományok a Főméltóságú Asszony segélymozgalmára.** A Főméltóságú Asszony segélymozgalmára a 99.000 sz. postatakarékpénztári csekkszámán 1944 január 24-én a következő adományok érkeztek: Zorkóczy Dénes és felesége, Bpest 300, dr. vitéz Tátrallyay Zoltán, Bpest 200, Lánczi László, Bpest 200, Wein Elza, Bpest 150, Cseh Erzsébet, Bpest 70, Szendrői János, Bpest 70, Adler Nándor és Társa, Bpest 50, Herskovits Mór, Bpest 50, Hoepfner Guido, Bpest 40 pengő. Természetbeni adomány: Egy ismeretlen cég adománya: 30 m szürke vászon.

— **Leveldi Kozma Ferencné emlékezete az Arany János Társaságban.** A nagykőrösi Arany János Társaság ülésén Göde Lajos elnök kegyelettel emlékezett meg leveldi Kozma Ferencné elhúnytáról s méltatta benne a Muzsát és az írónőt. Ezután Jalsoviczky Károly ny. államtitkár Mészöly Géza festőművészről tartott vetítettképes előadást a művész születésének századik evfordulója alkalmából.

— **Az egri érsek mondja a Pázmány-serlegbeszédet.** Czapik Gyula egri érsek, az Actio Catholica országos ügyvezető-elnöke január 27-én, csütörtökön este 8 órakor, a Középponti Katolikus Körben megtartandó vacsorán mondja el a nagy érdeklődéssel várt Pázmány-serlegbeszédet, amelyet az Országos Pázmány Egyesület rendez. A vacsora előtt este fél 7 órakor tartja elnökválasztó közgyülését a Kör Molnár-utca 11. szám alatti palotájának tanácstermében.

— **A Beszkárt új főorvosa.** A Beszkárt igazgatósága dr. Korbuly Emilt a Beszkárt és érdekkörébe tartozó vállalatok főorvosává kinevezte.

— *103 ÉVIG ÉLT. Kiss Alberine Henczi Éva a szombathelyi Városi Szeretetház gondozottja, Szombathely legöregebb asszonya 103 éves korában meghalt. A matuzsálemi kort megért öregasszony a zalamegyei Csáfort községben született. 95 éves korában került a szombathelyi szeretetházba.*

— **A kormányzóhelyettes emlékművét a tabáni parkban állítják fel.** A Fővárosi Közmunkák Tanácsa Bessenyey Zénó elnökletével teljes tanácsülést tartott, amelyen tárgyalta a hősi halált halt Kormányzóhelyettes emlékművének méltó elhelyezését. Az emlékmű a tabáni parkban, a Naphegy oldalában, a Királyi Palotával szemben épül fel. Ezután megválasztották az új tagokat, majd a tanács elvben hozzájárult a József-hegyen Zilahy Lajos felajánlásából létesülő iskola felépítéséhez és kimondotta, hogy a nemes cél megvalósítása érdekében hajlandó az épületnél, a szabálytól eltérő méreteket engedélyezni. A Kerepesi-út rendezési tervénél hozzájárult a tanács ahhoz, hogy a végleges szélessék a legkeskenyebb részen is 43 méter, általában azonban 50 méter, sőt ennél is szélesebb lesz.

— **A tangóharmonika** kiváló szakemberrel és óriási választék Sternberg hangszergyárban, Rákóczi út 60.

VASUTMENTE

Irta: Fekete István

Utaztam én erre régen is! Fiatalon, mégis kevés kedvvel, sok elfojtott szomorúsággal, keserű miérttel. Nem is akarok rá visszaemlékezni, mégis elmondom, mint a nagy álmot, hogy soha többé vissza ne jöhessen.

Debrecenből indultam akkor. Vízum kellett és leu. A vízumot Pesten adták, a Corvin-áruház mellett egy kis szobában, hol balkáni szag tanyázott, a leu-t pedig Debrecen egy zugkávéházában, hol — ha már ezzel kezdtem — a szag semmivel se volt enyhébb. Csak itt nem kellett sorba állni.

És Érmihályfalvánál elkezdődött az „új világ", mint egy lidérces nehéz álom. A „polgári" ellenőrök feltúrták a koffert, belenéztek a zsebembe (oda ugyan nézhettek; magam is sokszor kotortam beléjük tökéletes hiábavalósággal) és undorral reám, mert rajtam aztán igazán nem lehetett keresni.

És elindultunk Erdély felé.

A pályaudvarokon franciaszabású vasutasok álltak, rengeteg arannyal sapkájukon, de az étermekben négy-népszövetségi gyülés volt, az asztalokon kéthónapos, lepedőtisztaságú terítők s a W. C.-kbe csak egymásrarakott téglákon jutott be a végső kényszerbe jutott „nyájas" utazó.

A sorompók is szépek voltak; — ahol éppen voltak, vagy nem felejtették el leereszteni — a sorompókat akácrudak helyettesítették, egyszerűek és faragatlanok.

Az egyik nagyobb állomáson sokat kellett várnom. A homályosodó váróterem foszlott ülése alatt egyszer csak valami mozgást látok, hát — mi tagadás — patkány volt a gyöngyöm. Szép, kifejlett patkány. Háziállat volt, mert keveset törődött velem. Rágta a csirkecsontot, mert — ezt el is felejtem mondani — a padok alatt csont és szemét volt bőven.

— Aztán végre elindultunk! Nehezen, de elindultunk. Nem sokáig mentünk azonban, mert a nyílt pályán hirtelen megállt a vonat. Na, mi az? Semmi — mondta valaki — talán szembe jön másik vonat. De nem jött szembe semmi, csak az utazóközönség kergetett valamit a vasút mentén. Egy zsebtolvaj leugrott a vonatról, erre megállt a vonat és kezdődött az üldözéses verseny, melyben — kalauz és fűtővel élükön — mindenki részt vett. A tolvaj eltűnt egy kukoricásban, a publikum pedig dolgavégezetlenül visszatért.

Még egy kis megbeszélés jött ezután ... s aztán igazán elindultunk.

Kedélyes volt nagyon.

Ezután már csak végtelenül elhanyagolt őrházak következtek, összekevert telefondrótok és mellékvágányra tolt vasúti kocsik, melyek úgy álltak ablaktalan kifosztottságukban, mint ősállatok csontvázai, melyekről, a Trianon nevű ragadozó rágta le a húst ...

Ez volt 1925-ben!

*

És arra utaztam a múlt héten is. Éppen úgy az ablaknál, mint akkor. Éppen úgy megnézve mindent, mint akkor.

Érmihályfalva már újra a régi és a telefonpóznák újra katonás pózban állnak. A vonat megáll egy-egy perore, de nincs zűrzavaros orditozás, kapkodó semmittevés és az állomások arca újra tisztán és értelmesen néz a tél fehér világába.

A régi, poloskás bakterházak helyében oszlopos kúriák nőttek, a sínek mellett új sínpár szalad és a festett sorompók óramű pontosságával zárják el az utat.

És munka, munka, építés, haladás mindenütt.

Az utakon úthengerek, fuvarosok, a hidaknál betonkeverőgépek, a vasút mellett a munkáscsapatok százai. Hegyeket hordtak el, töltéseket emeltek, viaduktokat építettek, alagutakat fúrtak és mindenütt, mindenütt egy élni akaró nemzet roppant erőfeszítése a lángban álló világ közepén, a háború negyedik évében.

*

Mindez büszkeséggel és boldogsággal töltött el, csak összehasonlítva az elmúlt idővel, volt valami, amin megütődtem. Akkor csupa sirás, csupa jaj volt az elszakított rész. Csupa fájdalom, csupa fogadkozás, csupa eskü és most pedig alig esik szó a mérhetetlen áldozatról és haladásról, amely az elmúlt huszonkét év sötét elmaradottságából a nekünk jutott részt kiemelte.

Úgy nézik, mint a napot, ami csodálatos tünemény ugyan, de alapjában véve: természetes.

Pedig ez nem természetes! Az erdélyi magyarnak naponta meg kell nézni fajtája — amibe ő is beletartozik — hallatlan erőfeszítéseit és az zerdélyi tanítóknak naponta el kell mondani és meg kell mutatni, hogy mi volt és mi lett. Dicsérjük már egyszer magunkat is — kritika helyett, — mert ami Erdélyben történt, az előtt minden kéznek le kell venni a kalapot, hiszen végeredményben önmagunk előtt, a Nemzet előtt vesszük le.

— **Svájci lap a berni magyar képzőművészeti kiállításról.** A „Bund" svájci napilap szerint a Bernben megnyitott magyar képzőművészeti kiállítás az első nagyobbszabású kísérlet a jelenkori magyar képzőművészet időálló értékeinek svájci ismertetése terén és megvilágítja a még alig ismert magyar—svájci képzőművészeti kapcsolatokat is. A lap utal Munkácsinak és Szinyei-Mersének Arnold Böcklinhez fűződő barátságára s más művészeti kapcsolatokra. Ez a kiállítás — írja a Bund — az 1944. év egyik legjelentősebb művészeti eseménye.

— **Közlekedési balesetek két sebesülttel és egy halottal.** Súlyos kimenetelü szerencsétlenség történt Csepelen a Horthy Miklós-út 19. számú ház előtt. Kedden a késő esti órákban egy zsúfolt HÉV szerelvény haladt végig a Horthy Miklós úton. Az egyik kocsi lépcsőjén kapaszkodott Zonkó István diák és Kaltenecker József napszámos. A 19-es számú ház előtt egy személyautó várakozott. Az autó olyan közel állt a sínekhez, hogy amikor a HÉV szerelvény elhaladt mellette, az autó oldala a fiatal diákot és a napszámost lesodorta a lépcsőről. Zonkó István a kerekek alá zuhant és súlyos sérüléseibe pár perc mulva belehalt. A napszámost pedig a mentők életveszélyes állapotban szállították be a Magdolna-kórházba. — Óbudán a Lajos-utca és a Zichy-utca sarkán egy 5-ös villamos elgázolta Tóth Ferenc honvédet. A mentők Tóth Ferencet agyrázkódással és zúzott sebekkel az egyik helyőrségi kórházba szállították.

— SÉTA KÖZBEN A RAKPARTRÓL A DUNÁBA ESETT. Különös baleset történt kedden este a Lánchid budai hídfőjénél. A zuhogó esőben a rakparton sétált Helta-Ladon Pál, a HONSz egyik igazgatója. Séta közben a csúszós kövezeten elcsúszott és beleesett a Dunába.

A hideg vízben az igazgató nem vesztette el lélekjelenlétét, hanem úszni kezdett és segítségért kiáltozott. A víz gyors sodra pillanatok alatt elragadta a parttól és a segítségére siető rendőri motoros csak hosszas keresés után tudta a sötétben megtalálni az Erzsébet-híd közelében. A mentők gyomormosás után lakására szállították.

— **Eltemették Hóry András édesanyját Kolozsvárott.** Kedden délelőtt nagy részvét mellett temették el özvegy terebesi Hóry Bélánét, született szentháromsági Magyary Ilonát, Hóry András m. kir. titkos tanácsos, nyugalmazott rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter édesanyját. A nagyasszony elhúnyta alkalmából táviratilag fejezte ki részvétét a Kormányzó Ő Főméltósága, Kállay Miklós miniszterelnök és hitvese és sokan mások. A temetésen megjelentek az egyházi, katonai, városi és vármegyei hatóságok vezetői és számos közéleti előkelőség. A gyászszertartást a halottasháznál Vásárhelyi János református püspök végezte. A temetőben Deák Ferenc református lelkész mondott imát.

— **A Fővárosi Könyvtár Évkönyve** a szokott gazdag tartalommal megjelent. Enyvvári Jenő könyvtárigazgató jelentésében rámutat arra, hogy a könyvek beszerzését sikerült szinten tartani, a forgalom a háborus nehézségek ellenére sem csökkent, sőt a fiókkönyvtárak kölcsönzőinek száma még emelkedett is. Az Évkönyv a központi könyvtár új szerzeményeinek szakrendi felsorolásán és egyéb kimutatásokon kivül úttörő munkát ad az első Brahms-bibliografiából, amelyet Koch Lajos készített. Hoz az Évkönyv még két könyvtártani tanulmányt: Chirk Gézáét a könyvtári szakrendszer- és Kondorosi Sándorét, a könyvraktárrendezés kérdéséhez.

— **Idejében gondoskodjanak a gazdák kukoricavetőmagról.** A földmívelésügyi minisztérium nyomatékosan felhívja a gazdák figyelmét arra, hogy a szükséges kukoricavetőmagról, a saját érdekükben is, mielőbb gondoskodjanak. Azok a gazdák, akik kukoricavetőmaggal nem rendelkeznek, szükségletüket vásárlási engedély alapján egymás közötti forgalomban biztosíthatják. Annál inkább fontos, hogy minden gazda saját hatáskörében idejében gondoskodjék kukoricavetőmagról, mert a szük keretek között mozgó minőségi vetőmagakción kivül állami akció keretében nem kerül kukoricavetőmag kiosztásra.

Január 26., 29., 30. délután ½2 órakor
Ügetőversenyek

— **A főváros közművelődési és városgazdasági szakbizottsága** Némethy Károly tanácsnok elnöklésével ülést tartott. A tanácsnok bejelentette, hogy Árpádházi Margit szentté avatásával kapcsolatban a szentéletü magyar királyleány emlékezetére utat emelnek a Ferdinánd-téri plébániatemplom előtt. A bizottság ezután az ásványüzem korszerüsítéséről szóló előterjesztést tárgyalta s ezzel kapcsolatban Némethy Károly bejelentette, hogy az üzem az átalakitás után 80.000 liter vizet fog termelni naponta. A Rudas-fürdő épitési munkálatainak elhúzódását is szóvátették, mire a tanácsnok bejelentette, hogy a harmadik medence már ezen a héten elkészül, a negyediket pedig a jövő hónapban adják át rendeltetésének.

— **A vendéglátó-, penzió-, cukrász- és szállóipar hatósági árszabályainak gyakorlati kézikönyve** címmel most jelent meg dr. Obmann József közellátási felügyelő szakmunkája. A könyv nemcsak a rendeletek teljes szövegét, valamint az ártáblázatokat tartalmazza, hanem minden rendeletszakasznak árkiszámitási példákkal megvilágitott részletes gyakorlati magyarázatat is adja. A könyv 32 pengőért VII., Miksa-utca 7. alatt rendelhető meg.

— **Baranyai Lipót tartja az Országos Kaszinó Wekerle-emlékbeszédét.** Az Országos Kaszinó a január 30-ra hirdetett közgyülési vacsoráját a rendkivüli viszonyokra való tekintettel nem tartja meg. A minden évben szokásos Wekerle-emlékbeszédet az ugyanaznap délután 6 órakor rendezendő közgyülésen dr. Baranyay Lipót titkos tanácsos mondja.

— **Fényképpályázat a Vöröskereszt munkájának érzékeltetésére.** A Magyar Vöröskereszt szerkesztősége pályázatot hirdet közlésre alkalmas fényképfelvételekre, amelyek a magyar Vöröskereszt munkáját érzékeltetik. A pályázatra fényképmásolatot is kell küldeni, a kép mérete mellékes. A beküldött képeket vissza nem küldik. A pályázat első díja 200 pengő, második díj 100 pengő, ezenkivül még négy drb felvételt díjaznak 50—50 pengővel. A díjat nem nyert fényképek közléséért a szokásos honoráriumot térítik meg.

MINDENKINEK AMIT TUDNIA KELL

A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy a közellátási miniszter intézkedése folytán úgy Budapesten, mint a közellátásilag Budapesthez csatolt megyei városokban és községekben 5 dkg vaj kerül a tejkimérő üzletek útján az 1944. évi rózsaszín közellátási szelvényív III. szelvényének beváltása mellett, folyó évi február 1 és 10 között kiosztásra. A közellátási szelvényivek birtokosai január 26-a és február 5-e között jelentkezzenek a lakásukhoz közeleső valamely tejkimérő üzletben vagy tejkiméréssel megbizott kereskedőnél, ahol a szokott módon szolgáltatják ki a vajat.

Jól öltözködik? Takarékosan öltözködik? Luxustextiltől Teréz-krt 18.

— **Halálozás.** Szabó Lajos ny. miniszteri tanácsos, rendőrségi műszaki szakértő Budapesten meghalt. Temetése csütörtökön délután fél 3 órakor lesz a Kerepesi-temető halottasházából. — Özvegy nagyegrestői és göcsi Csanády Zalánné, árvátfalvi Nagy Ilonka Budapesten meghalt. Székelyudvarhelyen január 30-án helyezik örök nyugalomra. Az elhúnytban Csanády György, a rádió helyettes főrendezője édesanyját gyászolja. — Özvegy Almási Balogh Albinné, Gyóni Zilinszky Lujza Alsódabason meghalt. Ma délelőtt temették el Alsódabason nagy részvét mellett.

— **Freskópályázatot hirdet a váci püspök.** Dr. Pétery József váci megyéspüspök pályázatot hirdet a váci székesegyház szentélyében festendő freskó tervére. A pályázat feltétele szerint a váci püspökség alapitása történetének szimbolikai ábrázolása volna a freskó témája. Pályadijak: 1. dij 3000, 2. dij 2000, 3. dij 1000 pengő. Bár a dijakat csak kiváló művészeti értékü pályatervek nyerhetik el, azok odaitélése nem jelenti egyúttal a megbizást is. Pályázati határidő: 1944 március 31. A pályázati tervek a váci püspöki irodába nyujtandók be, közelebbi felvilágositásokat ugyanott, Budapesten pedig a Müemlékek Országos Bizottságánál lehet kapni.

— **Véletlen baleset érte Malcomes Béla bárót.** Kedden este a Múzeum-utca 15. számú ház házfelügyelője a lépcsőházban egy vérzőfejü, eszméletlen idősebb férfit talált. Értesitette a mentőket és azok a helyszinre érkezve elsősegélyben részesitették a sérültet. Kiderült, hogy az eszméletlen férfi Malcomes Béla báró közgazdasági iró, aki látogatóba ment a házba és a lépcsőházban elcsúszva, lezuhant a lépcsőkön. A mentők a Bakai-klinikára szállitották.

LÓSPORT

NAGY MEZŐNY A KETTESFOGATÚ VERSENYBEN ÖRDÖG UJABB STARTJA AZ ARION-DIJBAN

A szerdai ügetőverseny müsora újból hatalmas nevezéseket közöl a legtöbb versenyben. A kettesfogatú versenyre 12 fogatot neveztek, amelyből 8—9 valószinüleg indul is. Közülük alig 1—2 fogatot láttunk eddig hasonló összefogásban. A Jávor—Zsuzsanna-fogat január 6-án elég jól szerepeltek s igy ezek győzelmét várják. A főversenyben — az Arion-dijban — újból startol a sok csalódást okozott Ördög. A január 19-i Big Bill dijban Dana B. adott neki 20 métert és előtte végzett. Most egy távról indulnak, de 100 méterrel rövidebb távon — hiba nélkül — mégis Ördög győzelmében bizunk. Elvégre egyszer csak hazaér.

Jelöltjeink:

I. *Sylvia, Szép Ilonka, Ekes*
II. *Budamér, Boirány, Bimbó*
III. *Jávor, Zsuzsanna, Saljapin fog., Kossuth fogat*
IV. *Robaj, Farsang, Cabala*
V. *Torpedó, Kelevéz, Dancsi*
VI. *Ördög, Dana B., Etele*
VII. *Fergeteg W., Tibor, Gyertyán*
VIII. *Pamela, Várva várt, H. Palo*
IX. *Fasiszta, Bomba, Dinom Dánom.*

Szőlőoltványokat,

gyökeres és sima szőlővesszőket mindenféle fajtában olcsón és megbizhatóan szállit MAGYARY IMRE szőlővesszőtelepei ABASÁR.

Egyelőre nem töltik be a Néppárt elnökségét

A kormány tagjai tegnap délután Kállay Miklós miniszterelnök elnöklésével rendes havi minisztertanácsot tartottak és azon az időszaki kormányzati ügyekkel foglalkoztak.

A képviselőház ülését tegnap bizonytalan időre elnapolták. A parlamenti szünet természetesen nem jelenti a belpolitikai élet stagnálását, mert hiszen a kormánypárt és a többi parlamenti pártok klubnapokon összejöveteleken és megbeszéléseken állandóan foglalkoznak az időszerű belpolitikai kérdésekkel.

A Ház tegnapi ülése után az egyik bizottsági teremben ülést tartott a Keresztény Néppárt, abból az alkalomból, hogy Tasnádi Nagy András elnök a Ház ülésén kegyeletes szavakkal elparentálta Zichy János grófot, a Néppárt elhúnyt elnökét, méltatva pályafutását és közéleti érdemeit. A Keresztény Néppárt elhatározta, hogy mélységes gyászának jeléül egyelőre nem tölti be az elnöki széket. A párt ügyeit ez átmeneti idő alatt gróf Esterházy Móric ügyvezető alelnök vezeti. A Néppárt értekezletén azután kül- és belpolitikai problémák kerültek szóba és több hozzászólás hangzott el különösen a legutóbbi eseményekkel kapcsolatban. A Keresztény Néppárt elhatározta, hogy gróf Zichy János utolsó képviselőházi deklarációja értelmében és szellemében folytatja tovább munkáját.

ARGENTINA megszakította kapcsolatait a tengelyállamokkal

LISSZABON, január 26.
A brit hírszolgálat montevideói jelentése szerint Gilbert argentinai külügyminiszter közölte a külföldi diplomatákkal kormánya hivatalos elhatározását, hogy megszakítja a kapcsolatokat a tengelyállamokkal. (MTI)

A háború után kétmilliárd dollárt fordítanak segélynyujtásra

LISSZABON, január 26.
A alsóház keddi ülésén Richard *Law* államminiszter a brit hírszolgálat jelentése szerint a háborúutáni segélynyujtásról beszélve kijelentette, hogy míg az első világháború után a háborúsujtotta államok segélyezésre fordított összeg körülbelül kétmillió dollárt tett ki, *addig az UNRRA költségei el fogják érni a kétmilliárd dollárt.*
Az UNRRA segítséget nyujt mindenütt, ahol csak kérik — mondotta — s ha valamely országnak szüksége lesz segítségre, a legteljesebb mértékben meg fogja kapni. Ha azonban valamely állam inkább a maga erőforrásaiból akar meríteni, semhogy az UNRRA-hoz segélyért folyamodjon, módjában áll tetszése szerint cselekedni. Mindazonáltal az ilyen állam sem tud majd teljesen szabadon vásárolni a világpiacokon anélkül, hogy figyelembe ne kellene vennie az UNRRA intézkedéseit.

A szövetségesek olaszországi bizottságának ülése

A szövetségesek olaszországi bizottsága kedden ülést tartott Algirban. Az elnöki tisztséget Visinszkij szovjet megbízott látta el. Rajta kívül jelen volt még Anglia, az Egyesült Államok és az algiri francia kormánybizottság képviselője. A görög és jugoszláv emigrációs kormány képviselői, akiket legutóbb választottak be a bizottságba, még nem érkeztek meg Algirba. Az ülés tárgysorozatáról semmi sem szivárgott ki.

Angol hajó feltartóztatott és Gibraltárba kísért egy spanyol hajót

Madrid, január 26.
(Német Távirati Iroda)
A Cifra hírszolgálati iroda jelentése szerint a Ciudad de Sevilla spanyol gőzhajót, amely rendszeres forgalmat lát el a félsziget spanyol kikötői és Las Palmas, valamint Santa Cruz de Teneriffe között a Kanári-szigeteken), amikor Cadiznál látható volt, egy angol hajó megállította és Gibraltárba kísérte, hogy tüzetesen átvizsgálják. — (MTI)

Megkezdődött a Scorza-per tárgyalása

Róma, jan. 26. (Bud. Tud.)
A legközelebbi napokban ismét több jelentős tárgyalásra kerül sor azok ügyében, akiket a július 25-i és azt követő eseményekben való részvétellel vádolnak. Kedden már megkezdődött Carlo *Scorza*, a fasiszta párt volt főtitkára ellen a per. *A vád ellene az, hogy július 25-ike után tétlen maradt, sőt obstrukciót is szemére vetnek.*
A tárgyalás Észak-Olaszországban folyik. Itt tartják meg gróf *Volpi* és *Cini* szenátor ellen is az eljárást. Volpi jelenleg római lakásán betegen fekszik. A vád szerint támogatta *Bottai* összeesküvő lapját és tetemes pénzügyi segítséget nyujtott az államcsínyhez. Cini szenátort politikai dezertálónak minősíti a vádirat. Ezt azzal követte el, hogy néhány nappal július 25-ike előtt indokolatlanul kilépett a kormányból.

Ráfael Győző és Halmágyi István kiállítása

A *Műbarát* helyiségeiben állította ki festményeit *Ráfael* Győző és szobrait *Halmágyi* István. *Ráfael* Győző ahhoz a harcos nemzedékhez tartozik, amely végigvívta a festői nyelvújításért való küzdelmet és résztvett az izmusok forrongásaiban. A lényeget kereső, logikus, elmélyedő, konokul a maga igazát kereső, vérbeli festőegyéniség Ráfael Győző, aki most már az expresszionizmus, a kubizmus és a szürrealizmus eredményeit szűri le és egy magasabbrendű szintézisbe foglalva azokat, tud felszabadultan alkotni. Egyideig külföldön élt, azért itthon el is feledkeztek róla, ez a kiállítása azonban bizonyára rátereli ismét a figyelmet erőteljes, markáns tehetségére. A képalkotás nála mindig szervesen zárt egész, kompoziciós érzéke igen erős, de színei is gazdag fantáziára vallanak, mindezen koloritgazdagság ellenére is semmi esetlegesség és impresszionista önkény nincs vásznain. Egyik legértékesebb vászna a *„Levétel a keresztől"*, amelynek drámaisága Mantegnára emlékeztet. A másik kiállító, *Halmágyi* István már kevésbé jó benyomást tett ránk. Szobraiból hiányzik az igazi benső meggyőződés és inkább üres és tartalmatlan játékok a formai problemákkal, mintázása pedig sokszor elnagyolt.

T. D.

Központilag értékesítik az idén is a tenyészállatokat

Az Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Tenyészállatvásár rendezőbizottsága gróf Teleki Béla főispán elnöklésével ülést tartott. Rédly Gyula főtitkár a mult évben elmaradt kiállításra és tenyészállatvásárra bejelentett tenyészállatok központilag irányított értékesítésének kedvező eredményeiről számolt be.
Az idén sem lehet megrendezni a tenyészállatvásárt, ezért a tenyészállatállomány megfelelő értékesítéséről a tavalyi rendszer alapján kell gondoskodni. Ezen az úton ugyanis egyrészt biztosítani lehet a megfelelő tenyészállatárakat, másrészt a köz- és magántenyésztés is megfelelő minőségü tenyészállatokhoz juthat.
Az értékesítési tervnek megfelelő előkészítését és megszervezését a földmivelésügyi minisztérium újra a tenyészállatvásár rendezőségére bízta. Ennek alapján a rendezőség felhívta a nevesebb nagytenyésztőket az idei központi tenyészállat-értéksítésben való részvételre és felkérte az állattenyésztő szervezeteket is, hogy a népies állományból válogassák ki és részvételre jelentsék be a legértékesebb tenyészállatokat. *Konkoly-Thege* Sándor államtitkár és *Battha* Pál min. tanácsos a földmivelésügyi minisztérium támogatásáról biztosították a rendezőbizottságot.

— Érsekujváron kiosztották a paprikatermelők versenydíjait. Érsekujváron a Füszerpaprikatermelők Szövetkezetének székházában most osztották ki a Paprikaközpont által a paprikatermelők versenyének díjait. A versenyt most már harmadízben rendezték meg és a díjnyertes gazdák között egy darab 14 soros vetőgépet, 1 darab kerékpárt, 1 darab csigatriőrt, 15 készlet komplett melegágyi felszerelést, 3 vasboronát és 2 kerti vetőgépet osztottak ki, ezenkívül 57 gazda elismerő oklevelet kapott. Az ünnepség keretében került kiosztásra az 1943. évi paprikakészitő, főmolnárok és malmimunkások teljesitményversenyének díja is. Kilenc főmolnár, munkavezető és molnársegéd szép jutalomtárgyat és elismerő oklevelet, tizennyolc malmi- és szárítómunkás oklevelet, 25 paprikakikészitő pedig pénzjutalmat kapott.

Esti Ujság szerkesztőségének telefon-száma: 14-44-00

Medgyessy Ivánt tanácsnokká választja a főváros pénteki közgyűlése

A *Magyar Élet Pártja* székesfővárosi szervezete kedden délután pártértekezletet tartott, amelyen *Szendy* Károly polgármesterrel, *Bódy* László és *Morvay* Endre dr. alpolgármesterekkel az élén, teljes számban megjelent a főváros tanácsnoki kara.
Homonnay Tivadar dr. főpolgármester, pártelnök megnyitója után az értekezlet a január 28-i, pénteki közgyűlés elé kerülő *polgármesteri előterjesztéseket tárgyalta.* Az előterjesztések letárgyalása után az elnöklő főpolgármester bejelentette, hogy *Friedrich* Lajos tanácsnok nyugalombavonulásával megüresedett műszaki képesítésű tanácsnoki helyre az elnöki tanács *Medgyessy* Iván műszaki főtanácsos jelölését hozta javaslatba. A pártértekezlet a javaslatot *magáévá tette és Medgyessy Iván megválasztását pártkérdéssé tette. Medgyessy* Iván, mint műszaki tanácsos, az út- és mélyépitési ügyosztály helyettes vezetője volt és a polgármester Fridrich Lajos tanácsnok nyugdíjazása után a magasépitési ügyosztály vezetésével bízta meg.
Napirend után Szilágyi Ferenc megemlékezett Árpádházi Margit szenttéavatásáról és az ezzel kapcsolatos ünnepségekről, majd indítványozta, hogy a II. kerületet — a Vizivárost —, amely a szentté avatott királyleány sok emlékét őrzi, nevezzék el *Szent Margit városnak.*
A főpolgármester a felszólalással kapcsolatban közölte, hogy az indítványt illetékes fórumokkal megtárgyalják és ebben a kérdésben később döntenek.

A kitelepített csendes társak pereskedése a Savoy-mozi építkezése körül

A *Magyar-Hollandi Biztosító* 1936-ban Üllői-úti székházában lévő hatalmas üzlethelyiségét és az udvart bérbeadta *Jekelfalussy* Pálnénak, *Breitner* Sándornak és még egy harmadik vállalkozónak mozi céljaira. A szerződés szerint a bérlők a helyiségeket átalakították és azóta ott működik a Savoy-mozi. A szerződés értelmében *minden befektetés, illetve átalakítás a szerződés lejárta után — amely tiz évre szólt — a biztosító tulajdonába kerül teljesen dijmentesen.* A szerződés két év mulva, 1946-ban jár le, most azonban az ügyben érdekes bonyodalmak keletkeztek.
Két évvel ezelőtt, a zsidótörvény kapcsán, rendelet jelent meg és ennek értelmében *a zsidó társasszemélyeknek ki kellett lépniök a mozibérletekből.* Ilyenformán az eredeti engedményes, tehát *Jekelfalussy* Pálné lett az egyedüli bérlő. Breitner Sándor és társa, akik mint pénztársak szerepeltek, kiváltak a bérletből és pert indítottak a biztosító háztulajdonos ellen.
Hivatkoztak a zsidótörvényre, amely kimondja, hogy amennyiben a leállított bérlőtársak kárára a háztulajdonos *„jogtalanul gazdagodnék"*, a gazdagodás fokáig kártérítést köteles adni a bérletből kiléptetett bérlőtársaknak. Breitner és társa a bíróság előtt azzal érvelt, hogy háztulajdonos biztosító tíz év helyett már öt év után került teljesen ingyenesen a beépítésekhez, ami *kétségkivül jogtalan gazdagodást jelent.* Éppen ezért Breitnerék kérték a *170.000 pengős befektetés fele összegének megtérítését.*
A biztosító hivatkozott arra, hogy az átállításban az intézetnek semmiféle szerepe nem volt. Jekelfalussynétól változatlanul ugyanazt az évi 21.000 pengőt kapja, mint megelőzően a bérlőtársaságtól, *jogtalan gazdagodásról tehát szó sem lehet.* Hivatkozott a biztosító a szerződésnek arra a részére is, amely szerint a tízéves bérlet lejárta után a biztosító követelheti a kérdéses helyiségeknek eredeti állapotukba való visszaállitását. *A visszaállitás jelentős összegbe került volna Breitneréknek mint pénzestársaknak.* Végül hangoztatta a biztosító: nagy kérdés, hogy a bérleti szerződés lejárta után a mozi megfelel-e majd az akkori művészi igényeknek. A törvényszék Breitnerék keresetét elutasította, *helytadott a biztosító érveléseinek és a volt bérlőket 1300 pengő költségben is elmarasztalta.*
Breitnerék fellebbeztek és ennek során az is kiderült, hogy ellenük felmondási per volt folyamatban, amelyet ugyancsak a biztosító nyert meg. A másodbíróság jóváhagyta az elsőbíróság döntését és kiemelte azt is, hogy Breitnerék valóban elestek kiállításuk miatt a mozi további jövedelmétől, ezzel szemben azonban a biztosító többletjövedelemhez nem jutott, ilyenformán jogtalan gazdagodásról nincs szó.
Breitneréket most már 3000 pengő perköltségben marasztalták el. Az érdekes ügyben az utolsó szó a Kúriáé lesz. Ennek a pernek a sorsától függ egyébként több más, hasonló kártérítési kereset sorsa is. Ezért a döntés elvi jelentőségű lesz a Kúrián.

Országház-grill
január hó 26-án, szerdán este fél 9 órakor
mutatja be
új revüjét
A familiás hölgy
Irta: Siliga Halász Rudolf.
KOLLAR LIVIA
LOGOSSI GYÖRGY
MIKLÓS MARCELLA
KURZ KÁROLY
GLADYS VON KUCSROW
NAPOLYI LUJZA
SZEMERÉDI EMMY
BARTFAI ANNY
MONICA DELPHY
NAGY MAGDA
felléptével.
RÁTKAI MARTA
új magánszáma
„a MODERN KAMILIAS HÖLGY"
Kálmán Miklós jazz-átirata
MILLETIN GÉZA jazz-zenekara
Asztalfoglalás: 123-364, 120-202.

udapester Népstadion

psychologisch steht seine Arbeit auf sehr hohem Niveau. Er hat den richtigen Ton mit den Spielern gefunden, so daß sie Hemmungen und Minderwertigkeitsgefühle ablegten und das Beste aus sich herausholten."

Die Nationalelf steht an der Spitze ihrer WM-Gruppe. Wird sie sich auf diesem Platz im Frühjahr behaupten können?

„Ich hoffe, ja. Unsere Mannschaft hat noch keinen

wird. Die ungarische Auswahlmannschaft müßte dafür zumindest ein Unentschieden in Wien erreichen, was keine leichte Aufgabe ist. Erleiden die Österreicher in Holland jedoch eine Niederlage, so brauchen wir uns keine Sorgen zu machen, reicht es doch in diesem Falle, wenn wir bei den

Sportmix

ningssaal. So berichtet er denn auch: „Schon als kleines Kind lernte ich das Ringen kennen, das heute mein Leben voll ausfüllt. Die Zeit zum Lernen an der Hochschule für Handel und Gastronomie muß ich mir richtig abknapsen, oft sitze ich noch nachts über den Büchern. Aber ich habe Ausdauer, bin stark und vertra-

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Maler Viktor Rafael

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 DEC 3

1021

Pataky-Galerie

EIN GESICHT AUS DER AVANTGARDE

Beim Besuch der Gedenkausstellung für *Viktor Rafael* (1900—1981) kann man eine vielseitige, interessante Malerpersönlichkeit kennenlernen. Der Künstler, der vom Geist der Avantgarde der modernen ungarischen Kunst zwischen den beiden Weltkriegen geprägt war, studierte in München, Paris und Rom und wurde schon in jungen Jahren Mitglied der progressiven Gruppe „Verein neuer Künstler", der die Anhänger der modernsten Tendenzen angehörten und an deren Ausstellungen er oft und erfolgreich teilnahm.

Zwischen 1929 und 1949 lebte er im Nahen Osten, bereiste Ägypten, den Sudan, Syrien, den Irak und den Libanon. Nach seiner Rückkehr arbeitete er vorwiegend in Siebenbürgen und am Balaton. Nach 1945 beteiligte er sich überaus aktiv an der Wiederbelebung des künstlerischen Lebens. In den fünfziger Jahren wurde er an die Peripherie gedrängt, doch seine Ausstellungen nach 1964 bewiesen, daß er sich auch in Jahren der Zurücksetzung ungebrochen entwickelte, seine Kunst mit etlichen neuen Farben bereicherte. Sein Oeuvre enthält die verschiedensten expressionistischen und kubistischen Stilleben, Landschaftsbilder und figuralen Kompositionen.

(Die Ausstellung in der Pataky-Galerie — X. Budapester Stadtbezirk, Pataky István tér 7—14 — ist bis zum 2. Dezember geöffnet. Zu erreichen mit der Metrolinie 2, bis Örs vezér tér, von dort 4 Haltestellen mit dem Bus Nr. 32)

Pillantás a hídról

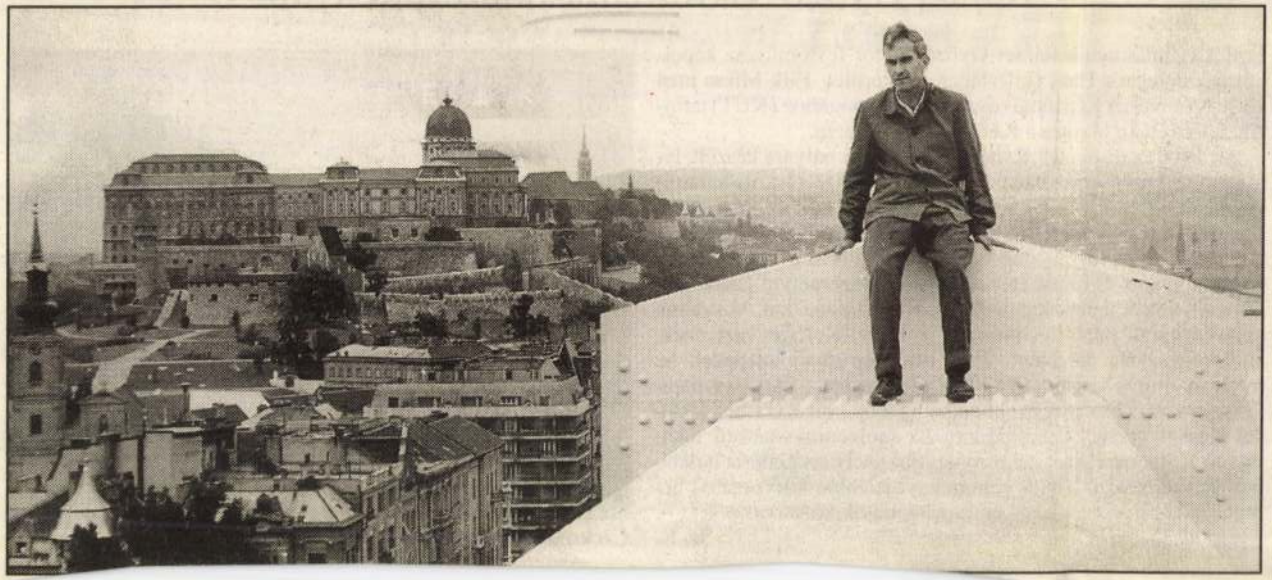

MEGÁLLÓ

A piszkos tizenkettő

A napi középhőmérséklet csökkenésével egyenes arányban romlik a lelkiismeret. Nyugodtan élni bűn, és nagyon gyengécske jóvátételt jelent egy-egy húszas, amit a kereszteződésekben átnyújt az ember, köszönve, de nem kérve a Fedél nélkült. Gyengécske lábakon álló karitatív énünket pedig néha egészen elviselhetetlen helyzetbe hozza az élet.

Vegyünk például egy randevút. A férfi igyekszik rendesen felöltözni, a nő késik, a férfi tehát elegáns prédának ott marad a hajléktalan számára. A piszkos ember jön, kéri a pénzt, és természetesen nem hiszi el, hogy a sötét zakó zsebében egyetlen százasocska sem fickándozik. Pedig ez a szomorú igazság. Annyira pedig mégsem lehet a kedély felhőtlen, hogy ezer forintot áldozzunk karitatív célokra. Az élet zakós császára tehát elhatár[illegible] szer[illegible]

A császár szívéről legördül egy kisebb kavics, sikerült a kapcsolatteremtés, most már csak előre, tapossuk tovább azt a begazosodott ösvényt. „De az sem jó, ha túl meleg van" – mondja, maga is elámulva saját szavai idiotizmusán.

„Hát nem. De idén is lementünk a Balatonra. Odafelé még csak istenes volt, de vissza már tizenkét órát tartott az út."

„Hát igen, a MÁV..." – kezdené a zakós ember, kétségbeesetten kutatva agyában a vonatutazással kapcsolatos emlékek után, de a hajléktalan félbeszakítja: „Nem az volt a baj, hanem elfogyott a lóvé. A jegyszedők folyton lelökdöstek, minden állomásnál meg kellett várni a következő vonatot."

A kegyes uralkodó agya egyszerre két vágányon lódul meg. Egyrészt eltöpreng az alattvalók utazási szokásain, [illegible]

HANGVERSENYEK

MTA-DÍSZTEREM (V., Roosevelt tér 9.) 12-e, 19.30: Ambrus Ákos (ének), Perényi Eszter (hegedű), Körmendi Klára, Eckhardt Gábor (zongora), Somogyi Vonósnégyes – Bozay Attila szerzői estje 60. születésnapja tiszteletére. 13-án 19.30: MATÁV Szimfonikus Zenekar. Km.: Meláth Andrea (ének). Vezényel: Howard Williams.

ÓBUDAI TÁRSASKÖR (III., Kiskorona u. 7.) 13-a, 19 óra Farkas Rózsa, Lukács Miklós, Magyari Katalin, Sóvágó Éva, Sőregi Péter, Szakály Ágnes (cimbalom), ELTE Egyetemi Koncertzenekar. Vezényel: Baross Gábor. 14-e, 19 óra: Demlyén Krisztina, Farkas Rózsa, Lukács Miklós, Sóvágó Éva, Sőregi Péter, Szakály Ágnes, Szakály Orsolya, Toma Ildikó, Toma Vanda (cimbalom), Iván Ildikó (ének), Hargitai Géza (hegedű), Kovács Jenő (klarinét), Póti Tamás (trombita).

SZENT ISTVÁN-BAZILIKA (V., Szent István tér 1.) 11-e, 19 óra: Baróti István orgonaestje.

ZENEAKADÉMIA (VI., Liszt Ferenc tér 8.) 12-e, 19.30: Hegedűs Endre zongoraestje. 14-e, 19.30: Szokolay Balázs zongoraestje.

sa. Az olasz design – a milánói Triennále állandó gyűjteményének száz darabját bemutató kiállítás.

JÓZSEF ATTILA MŰVÉSZETI CENTRUM (VII., Köztársaság tér 26.) A jövő első tíz éve.

KASSÁK MÚZEUM (III., Fő tér 1.) Kassák Lajos irodalmi, képzőművészeti munkássága. Kassák Lajos könyv- és reklámművészete.

KÉVÉS STÚDIÓ GALÉRIA (VIII., Baross u. 131.) Volt egyszer egy Józsefvárosi Galéria – kortárs képzőművész-, építészkiállítás.

KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM – LUDWIG MÚZEUM (I., Szent György tér 2.) Velencei Biennále magyar pavilon. Roman Ondák kiállítása. The Second (a másodperc/a második) – Időn alapuló művészet Hollandiából.

KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM (XIV., Városligeti krt. 11.) Autótörténeti kiállítás. 100 éves a magyar állami hajózás. A magyar vasút másfél évszázada. A budapesti közlekedés kezdetei. A közúti közlekedés története. Új gyűjteményes kiállítás: vasútmodellek, részvények, érmék, plakettek. 100 éve és ma. A Magyar Középponti Vasút – a szabadságharc vasútja. Még szebb, mint az eredeti – a modellépítés esztétikája és technikája. Gőzmozdony után, felső vezeték alatt. Petőfi Csarnok: Repüléstörténeti és űrhajózási kiállítás; A ma-

ANÓ

Merítés a KÚT-ból III.

Ráfael Győző Viktor emlékkiállítása nyílik

Emlékkiállítás nyílik Ráfael Győző Viktor festőművész képeiből ma délután a Haas Galériában (V. kerület, Falk Miksa utca 13.). A művész a Képzőművészek Új Társaságához (KÚT) tartozik, a kiállítás a Merítés a KÚT-ból címet kapta.

Az 1900-ban született Ráfael Győző zenei pályára készült, látogatta az orvosi egyetemet, de az Iparművészeti Iskola keramikus szakosztályát választotta. Innen nem sokkal később a Képzőművészeti Főiskola festő szakára iratkozott át, ahol nagy hatással voltak rá Vaszary János munkái. A korai éveket külföldi tanulmányutak és festészetét is megérintő személyes találkozók színesítették Kandinszkijjal, Picassóval, Braque-kal. Vonzalma az őskultúrák iránt Egyiptomba, a Közel-Keletre vezérelték, ahol régészként dolgozott. 1932-ben Bejrútban telepedett le, nyolc év múlva hazatért. 1945-ben a Rippl-Rónai Társaság alapító tagja volt, a hatvanas években pedig több volt KÚT-beli társával Kassák köréhez kapcsolódott. Az aquincumi ásatások leletmentő restaurátorakéntment nyugdíjba. A Haas Galéria tárlatában Ráfael Győző Viktor valamennyi jelentős korszakából bemutatnak műveket; a képeket magángyűjtők kölcsönözték.

Sz. K.

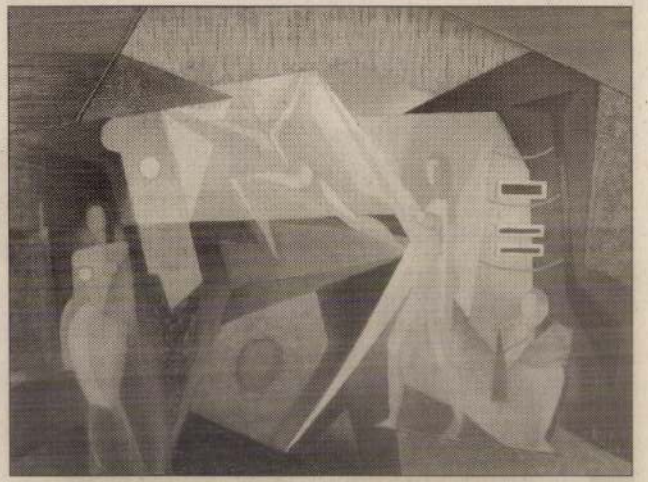

Cirkusz – 1960-as évek

progresszivitása csökkent, sőt napjainkra fokozatosan akadémikussá vált. Az 1982-ben és 1983-ban a Bartók 32 Galériában megrendezésre került három *Meditáció* bemutató már csak összegezése volt a síkkonstruktivista, illetve azzal összefonódó minimal artos tendenciáknak. Sőt még csak nem is az első összefoglalása, mert ez már 1980-ban megtörtént az Óbuda Galériában rendezett tárlaton. A kiállítássorozat jelentősége abban állott, hogy bemutatta az újkonstruktivista alkotók újabb nemzedékét, illetve regisztrálta az előző évtizedben jelentős szerepet játszó irányzat ismert eredményeit. Az ábrázolásmód kifáradását mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy jeles képviselői közül *Nádler István* és *Bak Imre* stílust váltott, levetették a derékszögek, a kemény élek és homogén felületek, világos, racionális, ám a művész személyiségének meglehetősen kevés mozgásteret biztosító béklyóját, és egy oldottabb, színesebb kifejezésmód felé fordultak. Átértékelve tevékenységét, felhagyott a síkkonstruktivizmussal a sajátos installációs neonművészetet kifejlesztő *Trombitás Tamás* is.

Természetesen az is a lényeghez tartozik, hogy 1983-ban megjelent *Új szenzibilitás* című munkájában – a kézirat 1982-ben született – Hegyi e műfajban nem nagyon tudott hazai példát bemutatni Nádler expresszív foltfestészethez kötődő piktúráján kívül. Nádler István újabb munkái pedig – ezt a *Frissen festve* című kiállításon is érzékelhettük – nem a legmeggyőzőbb reprezentánsai az új kifejezésmódnak. Hegyi Lóránd az Olaszországban, Nyugat-Németországban, az Egyesült Államokban kibontakozó transzavantgarde tendenciákat, a művészet szubjektivizálódásának a folyamatát vázolja könyvében, illetve a tárgyalt szemlélet és kifejezésmódokat ülteti át a hazai gyakorlatba, megteremtve ezzel a transzavantgarde honi ideológiáját. A tanulmány elsősorban bemutatja az Európa-szerte virágzó kifejezésmódot. Nagyon jó volt az időzítéssel élő problémát tárva az itthon már-már légüres térbe kerülő avantgarde művészek elé. Ha Hegyi könyve és írásai révén nem vált volna az újfestőiség egyik első hazai népszerűsítőjévé, akkor is megszülettek volna az újfestői stílusban készült képek, csak alkotóik nem kaptak volna ilyen közvetlenül szellemi támogatást, és valószínűleg nem szerveződött volna meg ilyen példás gyorsasággal az Ernst múzeumbeli kiállításuk. A levegőben volt tehát a váltás, jókor jelent meg a tanulmány, így vált szerzője a kifejezésmód egyik hazai teoretikusává. Már említettem, hogy könyvében a szerző Nádleren kívül nem nagyon tudott hazai példákat felsorolni, és ezen nem is csodálkozhatunk, hiszen 1982-ben nem nagyon voltak magyar példák. Az újfestői szemlélettel dolgozó művészek első csoportos, viszonylag szűk körű és szinte kritikai visszhang nélküli kiállítása – szervezte és rendezte *Birkás Ákos* – a Pécsi Galériában volt 1984 tavaszán. Ezzel szinte majdnem egyidőben nyílt a Fészek Klubban egy újabb bemutató. De az igazi közönségsikert és a kritikai méltatást a mintegy fél évvel később, ez év őszén az Ernst Múzeumban megrendezett Frissen festve tárlat hozta. A fenn vázolt eseménysor tehát bizonyítja, hogy az újfestőiség polgárjogot nyert és jelen van a hazai képzőművészetünkben. Ezt a tényt csak még megerősíti az 1984-es Stúdió-kiállítás anyaga.

Az újfestőiség megjelenése a hazai képzőművészetben különbözik a más országokban történő elterjedésétől. Itthon előbb volt meg az irányzat elmélete és csak azután születtek meg a hetvenes évek síkkonstruktivista és koncept művészek stílusváltása következtében a művek. Magyarországon tehát mintegy belenőtt a más szemléletet valló avantgarde művészet a transzavantgarde-ba, annak ellenére, hogy a két kifejezésmód sok mindenben különbözik egymástól, a stiláris kérdéseken túl, a történelem, a művészet folytonosságának a megítélésében. A stílusváltás alól csak néhány fiatal, a nyolcvanas évek elején a pályára kerülő alkotó kivétel. Nyilvánvaló tehát, hogy szemben például az 1968 körül induló művészeti törekvésekkel, a mostani nem kötődik generációs váltáshoz. Az új ábrázolásmódhoz minden művész másképp és másképp jutott el. Birkás Ákos például konceptuális korszaka után egyik napról a másikra szinte átmenet nélkül újított, míg Bak Imre vívódva, saját formavilágát átalakítva, illetve abból kiindulva érkezett el egy oldottabb, színesebb, de még mindig kimért, inkább a posztmodern ideálokhoz kapcsolódó új kifejezésmódhoz. Természetesen az említetteken kívül még sokakat felsorolhatnék, *Szirtes Jánost*, *Méhes Lórándot*, *Vető Jánost*, *Kelemen Károlyt* ... A tények tehát Hegyit látszanak igazolni. Úgy tűnik, Fajó János a művészeti mozgásokra fittyet hányva fújt riadót. Mondanivalójának hitelét pedig még az is rontja, hogy elítélő kijelentéseit egyfajta abszolutizmus nevében teszi, szemben Hegyivel, aki válaszában (Művészet, 1984. szeptember) hangsúlyozza, hogy az újfestőiség csak egy a ma meglévő és fejlődő hazai irányzatok között. A vitacikk írója pedig mintha elfelejtette volna, hogy jó tizenöt évvel ezelőtt maga is társaival egy hegemonisztikus helyzetben levő festészeti stílus ellen emelte fel szavát.

A művésznek szíve joga kitartani saját szemlélete és stílusideálja mellett. Viszont ha tollat ragad, gondolnia kell arra is, hogy haírásaiban nincs belátással más életképes kifejezésmódok iránt, saját állításainak csökkenti hitelét. Tanulságos, de nem egyedülálló az elmúlt negyven év képzőművészetében, hogy Fajó János maga is azokkal az érvekkel hadakozik – például nyugati divatirányzatok meglovaglása – az újszubjektív festészet ellen, mint amivel a hatvanas évek végének kritikája elítélte az akkor születő irányzatokat, többek között az újkonstruktivizmust is. Óv bennünket a további divatoktól, a figuralitástól, a tematikus festészettől és mindenekelőtt az eklektikától, ami azonban merőben más, mint a radikális eklektika. Mindezen talán el is töprenghetnénk, ha szavait nem éreznénk egy megcsontosodott művészeti irányzat nevében elmondott programbeszédnek.

Az akadémizmus nem kötődik stílusokhoz. Az önmagát túlélő újkonstruktivizmus éppen úgy akadémikussá válhat, mint az annyit kárhoztatott magyar poszt-impreszionizmus és neoklasszicizmus. A vitát kiváltó cikk nemcsak konzervativiz musa, és hegemonizmusa miatt nem tud meggyőzni, hanem azért sem, mert a bírált kifejezésmóddal szemben semmi megértést nem tanúsít. Nem a posztmodern irányzatok létező hibáit igyekszik feltárni és ezzel érvelni, hanem teljes egészében elutasítja a nagyonis létező kifejezésmódot. Kár, hogy indulata annyira elragadja, hiszen mond megszívlelendő dolgokat is: például a divatról, a divat és a művészet kapcsolatáról.

A kritikus és propagátor között a fő különbség az, hogy a kritikus nem lelkesedik maradéktalanul, nem elfogult egyetlen művészi irányzattal szemben sem, mert ez gátolja ítéletében. Az objektív látásmódot természetesen nem lehet számonkérni Fajó Jánostól, a saját igazát indulatosan védő képzőművésztől. Megváltozik azonban a helyzet, ha maga is közíróként lép fel.

A különböző művészeti irányzatok egyenlő esélyű kibontakozásának, zavartalan egymás mellett fejlődésének a híve vagyok. A normatív tanok hirdetőitől éppen úgy idegenkedem, mint a legújabb irányzatokkal szemben minden kritikus fenntartást félretevő lelkes propagátoroktól. Mert bár egymástól igen messze állóknak hiszik magukat, végső soron egyaránt elfogultak. A közép-európai művészeti életben nagyon nehezen tud megvalósulni a maradéktalan demokratizmus, a nehézkes, konzervatív hivatali döntések éppen úgy veszélyeztetik, mint a klikk érdekek. Különösen óvnunk kell tehát napjainkban, hiszen úgy tűnik, egyre közelebb jutunk hozzája.

A hetvenes évek avantgarde és a nyolcvanas évek transzavantgarde szemléletű képviselőinek véleménykülönbsége kezdeményezte e polémiát. A most már több mint fél éve folyó vitából végül is nem a személyes kijelentések az érdekesek, hanem a mélyebb, a művészet fejlődését bemutató eszmefuttatások, azok, amelyek rávilágítanak a szemléleti és stiláris változásokra a nyolcvanas évek hazai művészetében.

Lóska Lajos

Művészet

Rideg Gábor főszerkesztő
Menyhárt László rovatvezető
Sinkovits Péter rovatvezető
Kovács Gyula főmunkatárs
Lóska Lajos rovatvezető-helyettes
Székely Ágnes tervező tördelőszerkesztő
Acsay Judit munkatárs
Nagy Zoltán munkatárs
Somfai István képszerkesztő-fotóriporter

Napló

Ráfael Viktor-emlékkiállítás

Pataky Galéria, 1984. X. 16.–XII. 2.

E tárlat megrendezését nem isnpirálta sem születési, sem halálozási évforduló, csupán egy felfedezésre érdemes, az ismeretlenség homályában lappangó, értékekben gazdag oeuvre metszetének bemutatása volt a cél: a Budapest Galéria – a Budapesti Művészeti Hetek programsorozatának részeként – a kőbányai *Pataky István Művelődési Központ* kiállítótermeiben tárta közönség elé a *Ráfael Viktor* emlékkiállítást. Az 1981-ben elhunyt művész – akinek vezetéknevéhez a Viktor mellett illeszkedett a Győző keresztnév is – életművének átfogó igényű bemutatását több, összefüggéseket rejtő és ellentmondásokat idéző tényező is indokolta. Így például az, hogy pályafutása során meglehetősen ritkán lépett – léphetett – nyilvánosság elé, vagy az, hogy hosszú évekig külföldön – s hazatérte után magányos elvonultságban – dolgozott, de ösztönző lehetett az a momentum is, hogy munkásságát a művészettörténeti feldolgozások csak elvétve, szórványosan tartják számon. S mindezzel szemben a Pataky Galéria kiállítása meggyőző erővel bizonyította: friss szellemű, mély tartalmakat hordozó, korszerű eszközökkel formált, elevenen ható műveket örökített ránk.

Az 1900-as esztendőben, Komáromban született művész Vaszary János – a kiváló festő és tanár – tanítványa volt a Képzőművészeti Főiskolán, a budapesti stúdiumokat követően Münchenben, Rómában és Párizsban járt tanulmányúton, s fiatalon tevékeny résztvevője volt a főiskolai mestere által vezetett Új Művészek Egyesületének; 1928-ban elnyerte e társaság grafikai díját. A húszas évtized végén ő is útra kelt, de művésztársaival ellentétben Ráfael Viktornak nem Nyugat, nem Párizs volt az úticélja, hanem Egyiptom, Szíria, Irak és Libanon. Régészeti feltárásokon dolgozott, restaurátorként működött, de önálló művészeti tevékenysége sem szorult teljesen háttérbe: nagyszabású épületdíszítő feladatokat kapott és oldott meg. 1940-ben tért vissza hazájába, és a felszabadulás után a megpezsdülő művészeti élet egyik legaktívabb résztvevője volt, tárlatokat szervezett, s műveit felvonultató kiállítással is jelentkezett. Az ötvenes évek művészetpolitikai tévedései hallgatásra, visszavonulásra késztették-kényszerítették, és a – Dévényi Iván találó jellemzése szerint – „egyéni formanyelvű, európai rangú mesterségbelileg kiemelkedő felkészültségű művész", „aki kiválóan szerkeszt és akinek színeiben belső tűz lobog" csak a hatvanas évtizedben tért vissza egy-egy tárlattal a kiállítótermekbe.

A kőbányai emlékkiállítás hűen rekonstruálta Ráfael Viktor festői-grafikusi arcképét. Azt tanúsította, hogy a század legjelentősebb áramlatainak – elsősorban az expresszionizmus, a kubizmus és a konstruktivizmus – törekvéseit, eredményeit alkotó módon integrálta művészetébe, piktúrája, rajzművészete megtermékenyült, de festői énjét, egyéniségét nem vesztette el. Az emlékkiállítás ötven festménye és grafikája – az anyagot magángyűjteményekből kölcsönözték a szervezők – Ráfael Viktor izgalmas váltásokkal terhelt munkálkodásának dokumentuma. A hatások búvópatakszerűen szőtték át művészetét; váratlanul hagyott el meghódított területeket új kifejezési lehetőségek megragadásáért, hogy aztán ugyanilyen váratlanul térjen vissza a korábbi törekvések magasabb szintű folytatásához. A táj, valamint az emberi alak, az emberi arc – a töprengő, gondolkodó ember–volt festői-grafikusi érdeklődésének központi témája, s a látvány, a motívum analizálása, hangsúlyainak kimunkálása vezette el a figuratív megjelenítés határain túlra, a foltok, a síkok, a terek, a színek mérnöki precizitással szerkesztett, és költői impulzusokkal megteremtett, varázslatos világába. Az 1940-es évek terméseként bemutatott oldott festőiségű tájak: *Tardos;* 1944, *Erdélyi táj,* 1947, a monumentális hatású, 1926-os keltezésű, konstruktív jegyeket hordozó *Könyöklő férfi,* az 1972-es *Fejkendős kislány* és a két évvel később alkotott *Aktok ezüstszürkében* Ráfael figuratív periódusainak kiemelkedő darabjai. A datálás nélküli *Férfiportré* és az 1950-es *Lilás portré* Braque és Picasso kubista műveinek emlékét őrzi, míg az 1973-as *Kompozíció cinóberrel* és *Kompozíció pirossal* a nonfiguratív korszak felszabadult, jelentős műveket termő időszakát idézi.

A képeken túl egy lexikoncímszó, egy-két kiállítási katalógus, néhány napilapok és folyóiratok hasábjain napvilágot látott kritika, és Szíj Rezső 1972-ben – alacsony példányszámban, rejtetten – megjelent kismonográfiája idézi Ráfael Viktor emlékét. Művei hangsúlyosabb számbavételére ösztönöz a kőbányai kiállítás.

Wehner Tibor

Számunk szerzői

Szuromi Pál művészeti író, Móra Ferenc Múzeum, Szeged

Gellér Katalin művészettörténész, MTA Művészettörténeti Kutatócsoport

Bodri Ferenc művészeti író

Antal István dramaturg

Pálházy Ilona újságíró

P. Szabó Ernő újságíró, Magyar Ifjúság

Andrási Gábor művészettörténész, Óbudai Művelődési Ház

Dr. Chikán Bálint művészettörténész, Fiatal Képzőművészek Stúdiója

Wehner Tibor művészettörténész, Kuny Domokos Múzeum, Tata

Rafael Viktor

— **Rafael Viktor** festményeiből kiállítás nyílik meg ma délután négy órakor a Pataky Galériában, Kőbányán, a Pataky Művelődési Központban.

Magyar Nemzet 1984. X. 16

Üres porond

Magyar cirkusz tárgyú művek a Kassák Múzeumban

Azt becsülöm a *Kassák Múzeumban* és igazgatójában, *Csaplár Ferencben*, hogy még mindig szeszereg. Ha valaki nem ismerné ezt a tájnyelvi kifejezést, annak fölfejteném. Szeszereg annyi, hogy nem adja föl. Noha minden jel, valamennyi előrejelzés és a nagy papírforma mind azt sugallja, hogy kár az energiáért, ő csak azért sem.

A múzeumok manapság abból élnek, hogy hétfőn zárva tartanak. Hogy a virágkötők bennük tartják a rendes évi közgyűléseket. Hogy a diplomáciai testületek ökörsütéssel egybekötött tájjellegű jelmezes fogadásokat fizetnek a patinás falak között. És abból biztosan nem élnek meg

18. Adózás előtti eredmé
17. Rendkívüli eredmény (15–1
16. Rendkívüli ráfordítások
15. Rendkívüli bevételek
14. Szokásos vállalkozási eredmé
13. Nem pénzintézeti tevékenysé
12. Nem pénzintézeti tevékenysé
11. Nem pénzintézeti tevékenysé
10. Pénzintézeti tevékenység eredn
9. Pénzintézeti tevékenység költs
8. Egyéb ráfordítások
7. Egyéb pénzintézeti tevékenysé
6. Egyéb bevételek
5. Egyéb pénzintézeti tevékenysé
4. Kapott osztalékok és részesedé
3. Banktevékenységből származó
2. Fizetett kamatok és kamat jellé
1. Kapott kamatok és kamat jelle

Megnevezés

A MAGYAR
1996. I

A Társaság a részvénykönyvben n
val is értesíti.
A közgyűlésen személyesen, igazo
mazottja által az a részvényes vehe
gét 1997. május 5-én a részvénykö
forintja egy szavazatra jogosít.

Az esetleges határozatképtelenség
13-án 15 óra, a helyszín és a napire

10. A Könyvvizsgáló megvalaszta

Még különösebb madaras bohóc jóvoltából. *Ferenczy Károlyé*, ha nem is a sűrű, erős férfiartistapárnak köszönhetően, hanem a hasonló kvalitással bíró vegyespáros ideidézése által.

A szűkített és mélyített téma (végül is az ikonográfia csak magyar és csak képzőművészeti művek bemutatására korlátozódott) lehetővé tette a fontos, vagy csak érdekesnek ható részletek argu-

(Budapest III. ker., Bécsi út 122–124. és VIII. ker., Bláha Lujza tér 3.)
a Népszabadság Rt. közönségszolgálati irodáiban
irodában, a Hellinél (Budapest VIII. ker., Orczy tér 1.),
Budapesten a Magyar Posta Hírlapüzletági Igazgatóság ügyfélszolgálati
A KÖZBESZERZÉSI ÉRTESÍTŐ előfizethető vidéken valamennyi postahivatalban,

A legfrissebb pályázati kiírásokkal megjelent
a KÖZBESZERZÉSI ÉRTESÍTŐ 13. száma, mely alapján többek között
a környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium informatikai
hídozatának megépítésére, a Magyar Turizmus Rt. felhívására
Magyarország autóterképének elkészítésére, valamint a BM központi
beszerzési iroda számára személy- és terepjáró gépkocsik
beszerzésére pályázhatnak az érdeklődők.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:
12 HÓNAPRA: 26 400 Ft
9 HÓNAPRA: 19 800 Ft
6 HÓNAPRA: 13 200 Ft
3 HÓNAPRA: 6 600 Ft

A KÖZBESZERZÉSEK TANÁCSÁNAK HIVATALOS LAPJA

KÖZBESZERZÉSI ÉRTESÍTŐ

III. ÉVFOLYAM 13. SZÁM
1997. ÁPRILIS 9.

MEGJELENT A CÍMERREL HITELESÍTETT

KÖZGYŰLÉSI · HIRDETMÉNY ·

A PANNONPLAST Műanyagipari Részvénytársaság (Budapest XXII., Nagytétényi út 216.) igazgatósága értesíti a tisztelt részvényeseket, hogy a társaság 1997. május 15-én 10 órai kezdettel tartja éves rendes KÖZGYŰLÉSÉT.

A közgyűlés helyszíne a társaság szabadidőközpontjának (Budapest XXII., Nagytétényi út 67.) I. emeleti tanácsterme.

A közgyűlés napirendi pontjai:

1. Az igazgatóság beszámolója az 1996. évi gazdálkodásról.
2. A felügyelőbizottság jelentése.
3. A könyvvizsgáló jelentése.
4. Az 1996. évi üzleti jelentés elfogadása, a mérleg és az eredménykimutatás megállapítása, határozat a nyereség felosztásáról és az osztalék megállapításáról.
5. Az alapszabály módosítása:
   a) az 1996. évben igazgatósági jogkörben végrehajtott alaptőke-emelésekkel összefüggésben
   b) a társaság hirdetményeivel kapcsolatosan
   c) egyéb módosítások.
6. Az igazgatóság felhatalmazása a társaság alaptőkéjének zártkörű felemelésére (az 1996. évi osztalék-részvénycserével összefüggésben, valamint az 1997. évi vezetői/alkalmazotti részvényjegyzési programmal kapcsolatosan).
7. A tisztségviselők tiszteletdíjának megállapítása.
8. A könyvvizsgáló megválasztása és díjazásának megállapítása.
9. Egyebek.

Az éves beszámoló 1997. április 18-tól a további közgyűlési előterjesztések pedig 1997. április 28-tól munkanapokon 8–16 óra között a társaság székhelyén (Budapest XXII., Nagytétényi út 216.) a Részvényesi Irodában megtekinthetők.
A közgyűlés határozatképtelensége esetén az igazgatóság az ismételt közgyűlést változatlan helyszínnel és napirenddel 1997. május 15-én (tehát a közgyűlés eredetileg meghirdetett napján) 10.30 órára hívja össze, amely az eredeti napirenden szereplő ügyekben a megjelentek számára való tekintet nélkül határozatképes.
Kérjük tisztelt részvényeseinket, hogy regisztráció céljából 9.30 óráig jelentkezzenek a közgyűlés helyszínén. Kérjük továbbá, hogy személyazonosságukat és képviseleti joguk igazolásához szükséges irataikat, illetve meghatalmazásaikat szíveskedjenek magukkal hozni.
A közgyűlésen szavazati jogát az a részvényes gyakorolhatja, akinek a neve szerepel a társaság részvénykönyvében. A részvényesek személyesen, illetve képviselőik vagy meghatalmazottaik útján vehetnek részt és szavazhatnak a közgyűlésen.
A közgyűlés előkészítése miatt a társaság 1997. május 13-án 12 órakor részvénykönyvét lezárja.
Amennyiben a GIC-részvényesek a közgyűlésen részt kívánnak venni és szavazni kívánnak, mielőbb vegyék fel a kapcsolatot a letéteményes Österreichische Kontrollbankkal (am Hof 4 A-1010 Vienna).
Az igazgatóság osztalékfizetésre vonatkozó javaslata: Az 1996-os üzleti év után az igazgatóság részvényenként 90 Ft bruttó osztalék megállapítását javasolja.
Amennyiben a közgyűlés osztalékfizetést, illetve osztalék-részvényátváltást határoz el – amit az igazgatóság javasol –, a részletekről a Magyar Hírlap és a Népszabadság 1997. május 16-án megjelenő számában rendkívüli tájékoztatást teszünk közzé. Az osztalékot részvényben igénylők a közgyűlés napjától kezdődően, 1997. június 15-ig jegyezhetnek részvényt.
Az osztalékot készpénzben igénylők részére az osztalékfizetés a közgyűléstől számítva 30 napon belül megtörténik.

Az igazgatóság a gazdálkodás legfontosabb adatait az alábbiakban teszi közzé:

NEM KONSZOLIDÁLT MÉRLEG (MILLIÓ FT)

Eszközök		Források	
A) Befektetett eszközök	6 638	D) Saját tőke	10 042
B) Forgóeszközök	3 853	E) Céltartalék	103
C) Aktív időbeli elhatárolások	253	F) Kötelezettségek	568
		G) Passzív időbeli elhatárolások	31
Összesen	**10 744**	**Összesen**	**10 744**

NEM KONSZOLIDÁLT EREDMÉNYKIMUTATÁS (MILLIÓ FT)

I) Értékesítés nettó árbevétele	632
C) Szokásos vállalkozási eredmény	800
F) Adózott eredmény	**725**

KONSZOLIDÁLT MÉRLEG (MILLIÓ FT)

Eszközök		Források	
Befektetett eszközök	6 346	Saját tőke	10 990
Hosszú lejáratú követelések	20	Kisebbségi részesedés	415
Forgóeszközök	7 855	Elhatárolt nyereség	237
		Hosszú lejáratú tartozások	121
		Rövid lejáratú kötelezettségek	2 458
Összesen	**14 221**	**Összesen**	**14 221**

KONSZOLIDÁLT EREDMÉNYKIMUTATÁS (MILLIÓ FT)

Értékesítés árbevétele	9 740
Működési eredmény	1 570
Adózás előtti eredmény (kisebbségi részesedés nélkül)	1 659
Tárgyévi nettó eredmény	**1 464**

Pannonplast Rt. igazgatósága

76595NP

NÉPSZABADSÁG

Szeretettel várjuk ügyfeleinket, hirdetőinket ügyfélszolgálati irodáinkban:

1085 Budapest, **Blaha Lujza tér 3.**
Telefon: 138-2369, fax: 138-4431
Nyitva tartás:
hétfőtől péntekig: 7–20 óráig,
szombaton 7–12 óráig.

1084 Budapest, **Bécsi út 122–124.**
Telefon: 250-1680/380, 381, 382
Nyitva tartás:
munkanapokon 8–18 óráig.

Az ARCADES Kft. tavaszi akciója!

Sehol ilyen nagy kedvezmény!
Igazi holland tölgyfa bútorok,
új és alig használt bőr és szövet
ülőgarnitúrák, szekrénysorok,
étkezők stb.
Várjuk vásárlóinkat és viszonteladók
jelentkezését is.
Cím: 1095 Bp., Soroksári út 48.

Nyitva tartás:
hétfőtől péntekig 10–18 óráig,
szombaton 10–16 óráig.

Tel.: 215-6440/108-as, 109-es mellék.
Fax: 215-6440/108-as mellék.
76544 SA

MAGYAR HITEL BANK RT
ABN·AMRO Bankcsoport tagja

A közgyűlés helye: az Atrium Hyat
A regisztráció 12–14 óra között tört

Napirend:

1. Az Igazgatóság jelentése az 199
2. A Felügyelő Bizottság beszámo
3. A Könyvvizsgáló jelentése a Pén
4. Az 1996-os üzleti év mérlegéne
5. A Társaság 1997. évi üzleti terv
6. Az Alapszabály módosítása.
7. A Felügyelő Bizottság ügyrend
8. Igazgatósági tag lemondásának
9. Az Igazgatóság és a Felügyelő

Ráfael Viktor festő

RÁFAEL VIKTOR festőművész kiállítása ma délután négy órakor nyílik meg a Pataky Galériában (Budapest X., Pataky tér 7—14). Az 1981-ben elhunyt művész sokrétű munkásságát bemutató tárlatot a Budapest Galéria szervezte. A kiállítás december 2-ig látható.

Népszabadság, 1984. X. 16

Raffael Viktor

Hirlap

II. 29. 1948

Molnár Jenő Antal

Raffael Viktor nevét külföldön is ismerik, világot járt művész, sokáig volt a Távol-Keleten és Párisban. A kultúra, amit hazahozott útjairól, ott csillog képei egyéni mondanivalójában, technikája kifejező erejében. Kis festménygyüjteménye a Fészek Klub egyik termében szorong, de változatossága és sokoldalúsága így is feltünő. Pasztell, olajkép, szénrajz, — különösen az utóbbiak között néhány érdekes kompozició állítja meg a nézőt. A kiállítást sokan látogatják. (e)

Az árvízkárosultak házépítő akció

tovább jelentős mértékben, de a Kollégiu
tyájává való kiépítéséhez, az ötödik száz
gek állnak csupán rendelkezésre. A ren
részletei számszerűleg aligha lesznek növ
ma már korántsem jelentik s a közeljöv
esztendővel ezelőtt jelentettek. Az állami
révén remélhető: nagy kérdés, mikor és n
most is minden tőle telhetőt (egyházközs
mint 100,000 pengővel, az egyházkerület
egynéhány évnek legsürgősebben betölte
csaknem országos pedagógiai botrányszá
járulékok csak ezekre fordíthatók, de ha
a tanítóképző-akadémia s vele kapcsolat
sünkről kell lemondanunk !) ; a lelkészké
az új theologiai tantery követelményein

EMI NYOMDA
OLTJA
AJOS-UTCA 18.
ALAPÍTÁSI ÉV 1577
K: 37.473 ÉS 57.124.

BÉLYEGMENTES
(1856 1897. P. M. sz. rend[illegible]
megállapított személyes illeté-
[illegible]

lékek Országos Bizottsága

rganoz

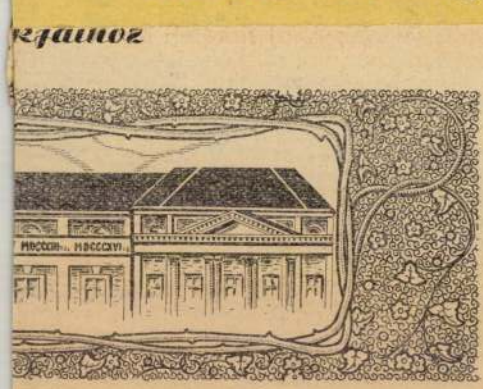

g Istentől,
któl és az Úr
Jézus Krisztustól

lvirradtán testvéri szívvel köszön-

AZ EGYSZERŰ DON RAFAEL

(KÁRTYÁS ÉS VADÁSZ)

Irta:

MIGUEL DE UNAMUNO

Érezte, hogy siklanak az órák, üresen, légiesen, elsuhanón egy hajdani szerelem halott emléke fölött. Mögötte, nagyon távol, két fénytelenné vált szem a ködben. És elmosódott visszhangként, mint a hegy mögött megtörő tenger zúgása, elfelejtett szavak. És lenn a szív alatt betemetett vizek csörgedezése. Üres élet — s ő maga egyedül, egészen egyedül. Egyedül az életével.

Hogy igazolja, nem volt egyebe, mint a vadászat és a tresillonak nevezett kártyajáték. De azért nem volt szomorú, mert hősies egyszerűsége nem engedte meg, hogy sajnálja magát. Ha két partnere közül valamelyik mindenáron a nagy lapot kereste, amellyel minden ütést hazavihet, Don Rafael gyakran elmondogatta, hogy bizonyos dolgokat nem szabad keresni: jönnek azok maguktól is. Fatalista volt, vagyis hitt a véletlen mindenható erejében. Talán csak éppen, hogy higyjen valamiben és ne legyen üres a lelke.

— Miért nem nősül meg már? — kérdezte egy alkalommal merő udvariasságból a gazdasszonya.

— Ugyan miért nősülnék meg?

— Hogy ne tengjen-lengjen úgy a világban.

— Bizonyos dolgokat, Rogelia asszony, nem szabad keresni: jönnek azok maguktól is.

— Mikor legkevésbbé várjuk!

— A kártyában is így jönnek a nagy lapok! Hanem hallja, egy okból mégis gondolok a nősülésre...

— Milyen okból?

— Hogy ne kelljen végrendelkeznem, mégis nyugodtan halhassak meg.

— Ez aztán ok! — kiáltott a házvezetőnő kelletlenül.

— Számomra az egyetlen hathatós — válaszolt a férfi, aki belátta, hogy nem az okok maguk fontosak, hanem a fontosság, amelyet nekik tulajdonítunk.

Egy tavaszi reggelen aztán, mikor vadászat ürügyével elment hazulról, hogy megnézze a napfölkeltét, kis csomagot talált a kapu küszöbén. Fölébehajolt, hogy szemügyre vegye és a csomagból halk zizegés szállt fel, mint az elfelejtett dolgokból. A kis gombolyag mozgott. Felemelte és melegnek érezte: néhányórás csecsemő volt. Sokáig elnézte és szívében a betemetett vizek már

Europa 1943. 3.22.

mintha nemcsak csörgedeztek volna, üde hűvösséget árasztottak. Ezt a vadászzsákmányt is a sors szánta nekem — gondolta magában.

Karjába vette a csomagot és vállán a puskával, visszafordult. Lábujjhegyen ment fel a lépcsőn, hogy fel ne ébressze a kicsit és fojtott hangon néhányszor szólította a gazdasszonyát.

— Itt hozom ezt — mondta neki.

— Mi az az ez?

— Nyilván csecsemő.

— Nincs vele senki?

— Itt találtam a kapu előtt.

— No és most mihez kezdünk vele ?

— Hát . . . mihez kezdenénk? Felneveljük, ez csak világos.

— Kicsoda?

— Mi ketten.

— En? En ugyan nem !

— Dajkát keresünk hozzá.

— Elment az esze az úrnak? Nincs itt mit okoskodni, jelentsük a dolgot a bírónak, a gyereket meg vigyék a lelencbe!

— Szegényke ! Nem, erről szó sem lehet !

— Hát akkor tessék megmondani, mi lesz.

Egy szomszédasszony könyörületből megszoptatta először, aztán Don Rafael orvosa hamarosan előkerített egy jó dajkát : egy leányanyát, akinek éppen halott gyermeke született.

— Dajkának pompás, mondta az orvos — ami pedig őt magát illeti, hát Istenem, egy kis botlás akárkinél előfordulhat.

— Nálam nem — válaszolt Don Rafael az őt jellemző egyszerűséggel.

— Legjobb lenne, — mondotta a gazdasszony — ha hazavinné és otthon nevelné fel.

— Nem lehet — felelte Don Rafael. — Módfelett veszélyes, nem bízom a lány anyjában. Legyen csak itt, a szemem előtt. És vigyázzon, Rogelia asszony, meg ne bántsa valamivel, hiszen tőle függ a kicsi egészsége. Nem szabad, hogy Emilia felizgassa magát és a csöpp angyal hasfájást kapjon.

Emilia, a dajka, húsz éves volt, magas, barnabőrű, örökké mosolygó szemű. Szeme feketeségét ében kerethez hasonlóan emelte ki haja, mely mint két dús hollószárny simult halántékához, cseresznyeajka félig nyílt és nedves volt, járása pedig olyan, mint a tyúké, mikor a kakas kerülgeti.

— És hogy fogja az úr megkereszteltetni? — kérdezte Rogelia asszony.

— Mint saját gyermekemet.

— Csak nem bolondult meg?

— Mit tehetek mást?

— És ha holnap jelentkeznek az igazi szülők és a nyakán levő érem vagy más ismertetőjel alapján maguknak követelik? . . .

— Itt nincs apa és nincs anya, csak én. En nem keresek magamnak gyereket, amint hogy a nagy lapot sem keresem, de ha egyszer jön . . . állok elébe. Meggyőződésem, hogy a véletlen a legtisztább és legszabadabb anyaság. Nem az én hibám, hogy megszületett, de az én érdemem lesz, hogy élni fog. Hinni kell a Gondviselésben, már csak azért is, hogy higyjen az ember vala-

miben, mert ez nagy vigasz, amellett pedig végrendelkezés nélkül is nyugodtan halhatok majd meg, mert van már, aki törvény szerint örököl utánam.

Rogelia asszony ajkába harapott és mikor Don Rafael mint saját gyermekét keresztelte meg és anyakönyveltette a csecsemőt, a szomszédok kinevették ugyan, de senki sem gyanított rosszat, olyan közismert volt Don Rafael ügyefogyott tisztasága. A gazdasszony, ha tetszett neki, ha nem, kénytelen volt összeférni és békességben élni a szoptatós dajkával.

Don Rafael ettől fogva másra is gondolhatott, mint csak a vadászatra és a tresillora; napjai nem voltak többé üresek. A ház megtelt új, fénylő és egyszerű élettel. Sőt egyik-másik éjjel álmát és nyugalmát is feláldozta és fel-alá járt a gyermekkel, hogy elhallgattassa.

— Szép, mint a nap, Rogelia asszony. És úgy látom, a dajkával sem jártunk rosszul.

— Ha csak nem tesz megint rossz fát a tűzre.

— Bízza rám. Ez alávalóság volna, hűtlenség. Emilia a gyereké. De hát erről szó sincs A naplopó vőlegényéből rég kiábrándult, hallani sem akar többé arról a semmirekellőről . . .

— Ne tessék benne bízni . . . ne tessék benne bízni . . .

— Különben is megváltom a fickónak a hajójegyet Amerikába. Szegény jó kislány ez . . .

— Míg új kísértésbe nem esik.

— Teszek róla, hogy ne essék.

— Hátha ő is úgy akarja . . .

— Persze, hogy úgy akarja! Mert, hogy mindent megmondjak, az igazság az, hogy . . .

— Nekem is van szemem.

— De ez nem fontos, csak a gyerekre vigyázzunk!

Emilia nem volt buta és az álomszuszék agglegény önfeláldozó egyszerűsége elkápráztatta. Első perctől kezdve úgy csügött a csöppségen, mintha valóban anyja volna. A törvény szerinti apa és a természet szerinti dajka hosszan álldogáltak a bölcső két oldalán és nézték az alvó baba mosolygását, miközben úgy mozgatta ajkát, mintha szopna.

— Ilyen az ember! — mondta Don Rafael.

És tekintetük találkozott. Mikor pedig Don Rafael odahajolt, hogy megcsókolja Emilia karján a gyermeket, a száján már előkészített csókkal szinte súrolta a dajka arcát, akinek fekete fürtjei homlokát símogatták. Máskor meg elnézte az ajándékos élettől duzzadó patyolat mellet a nyaktól lefelé kéken kígyózó erekkel, a lány villaszerűen tartott mutató és középső ujja között. Galambnyak hajlott a mell fölé. Don Rafaelnek ilyenkor kedve támadt, hogy megcsókolja a kicsit és mikor homloka a melléhez ért, megborzongott.

— Oh, milyen borzasztó, hogy nemsokára itt kell téged hagynom, napsugaram! — kiáltotta és melléhez szorította, mintha az megértené, mit mond.

Don Rafael hallgatott.

Mikor pedig a lány magához ölelte a gyermeket és eldudolta neki azt az ősi, paradicsomi dalt, amelyet egyik anyaszív a másiknak ad tovább, de minden egyes anya újjá költ és újból kitalál, úgyhogy az örök-új költészet mindig ugyanaz és egyetlen, mint a nap, a hangok mintha az emlékezés távolában felejtett gyermekkor egy foszlányát hozták volna el Don Rafaelhez. A bölcső ringott és vele ringott a véletlen választotta apa szíve és hullámzott az ének . . .

Eljön a mu-mu-mu-mus . . .

mint a szív alatt szunnyadó vizek csörgedezése —

elviszi a gyereket . . .

miközben maga a szív is elszunnyadt —

ha nem alszik eleget . . .

a mult olvadt ködében . . .

á, á, á, ááááá !

— Milyen jó anya ! — gondolta magában Don Rafael.

Egyízben, mikor szóba került a baleset, amely dajkává tette, a férfi megkérdezte :

— De hát hogy történhetett ez, kedves?

— Hát hiszen látja, Don Rafael! — És arcát finom, nagyon finom pír öntötte el.

— Igazad van, látom !

És jött egy borzasztó betegség, a szorongó reszketés napjaival és óráival. Míg ez tartott, Don Rafael úgy intézkedett, hogy Emilia egy szobában aludjon a babával.

— Hogy alhatnék én itt? — aggodalmaskodott Emilia.

— Egészen egyszerűen, — felelt amaz szokott egyszerűségével — ahogy mindenki más alszik.

Mert ennek az embernek minden egyszerű volt, minden a világon tökéletesen egyszerű. Végre az orvos kijelenthette, hogy a csöppség meg van mentve.

— Meg van mentve! — kiáltott Don Rafael túláradó szívvel és megölelte Emiliát, aki az öröm kábulatában könnyekre fakadt.

— Mondok valamit — mondta, de nem eresztette ki karjából a lányt és a gyermekre nézett, aki lábadozásában mosolygott.

— Tessék — felelte a lány hevesen dobogó szívvel.

— Mindaketten szabadok vagyunk, egyikünket sem köt semmi, legalább is nem hiszem, hogy még mindig gondolnál arra a tökfilkóra, akiről még azt sem tudjuk, elért-e Tucumanba vagy sem; mindenesetre egy gyereknek vagyunk a szülei, én apja, te anyja, szóval legjobb lesz, ha összeházasodunk, ennyi az egész.

— De hát, Don Rafael! — És arca lángbaborult.

— Gondold meg, kedves, akkor több gyerekünk lehet . . .

Az érv kissé mondvacsinált volt, de Emiliát meggyőzte. És mert úgyis együtt voltak már és nem volt értelme, hogy néhány röpke napot várjanak, azt az éjszakát is együtt töltötték, kevéssel utóbb pedig az Anyaszentegyház és a gondoskodó Állam parancsa szerint összeházasodtak.

S amennyire ember boldog lehet — ez pedig nem kevés —, boldogok voltak és még tíz gyermekük született, csupa Isten áldása és ilyenformán, törvényes örökösökkel bírván, végrendelkezés nélkül is nyugodtan halhatott meg az egyszerű Don Rafael, aki vadászból és tresillo-játékosból egy merész ugrással családapa lett. Mert, mint gyakorlati filozófiája foglalataként mondani szokta, az ember adjon mindig szabad kezet a véletlennek.

	FORINT
1. Faluvége, vizfestmény	500.—
2. Hűvösvölgyi részlet, vizfestmény	500.—
3. Tardosi utcarészlet, vizfestmény	500.—
4. Lepence völgye, szénrajz	500.—
5. Csendélet, szinesrajz	500.—
6. Tájkép Göcsejből, vizfestmény	500.—
7. Női akt, szines tussrajz	500.—
8. Tájkép, vizfestmény	500.—
9. Kompozició, vizfestmény	500.—
10. Nagyfa, szinesrajz	200.—
11. Tardosi utcarészlet, vizfestmény	200.—
12. „ „ „	200.—
13. „ „ „	500.—
14. „ „ „	500.—
15. „ „ „	500.—
16. Tapolcai tórészlet, vizfestmény	500.—
17. Szt. Istvánd-i szőlőhegyen, vizfestmény	500.—
18. Kertrészlet, tempera	500.—
19. Kompozició, ceruzarajz	500.—
20. Tehenek, vizfestmény	300.—

	FORINT
21. Fej, vizfestmény	200.—
22. Páka falu, vizfestmény	500.—
23. Tájkép, vizfestmény	500.—
24. Faluvége, vizfestmény	500.—
25. Erdőrészlet, vizfestmény	500.—
26. Őszi táj, vizfestmény	500.—
27. Hűvösvölgyi részlet, vizfestmény	500.—
28. Csellozónő, szénrajz	800.—
29. Körösfői táj, vizfestmény	600.—
30. Kompozició, színes tussrajz	600.—
31. 40. Tussrajzok	á 200.—

Mérnökök nyomdája, Budapest

Ráfael Viktor

FESTŐMŰVÉSZ

GRAFIKAI KIÁLLÍTÁSA

A „FÉSZEK" MŰVÉSZEK KLUBJÁBAN

1948. II. 21—29.

gyár dízelmotorgyártás. Fiume és Magyarország. Új vasúti terepasztal. 1926-ban készült Ford T-modell.

Magyar Nemzeti Múzeum: Alkotó géniuszaink szellemi panteonja (nov. 11-ig).

Magyar Természettudományi Múzeum: Ajándék a tengerentúlról – Halász Iván vadászati kiállítása. Aki a világot szereti.

Néprajzi Múzeum: Időképek (dec. 31-ig). Népies enteriőr a századforduló (dec. 2-ig).

Óbudai Múzeum: Elfelejtett középkori város, Óbuda – királyok, királynék otthona című kamarakiállítás (dec. 31-ig).

Petőfi Irodalmi Múzeum: Jókai világai. Szent István képe a magyar irodalomban (dec. 31-ig). Tolle, lege! Vedd, olvasd! – A nyomtatott könyv a magyarországi reformációban (2002. febr. 28-ig).

KIÁLLÍTÓTERMEK

Budapest Kiállítóterem: Kashi/ Átkelőhely – Swierkiewicz Róbert képzőművész kiállítása (nov. 11-ig).

Dorottya Galéria: „L" – Jovián György festményei (nov. 25-ig).

Erdős Renée Ház – Kiállítóterem: Művészeti Napok kortárs képzőművészeti kiállítása (nov. 14-ig).

Ernst Múzeum: Berki Viola emlékkiállítása (nov. 11-ig). Oláh Gusztáv, emlékkiállítása (nov. 11-ig).

Karinthy Szalon: Sulyok Gabriella grafikái, Bényi Eszter textiljei (nov. 8-ig).

Károlyi Palota Kulturális Központ (Bártfai Terem): Kardos Sándor Horus gyűjteményéből válogatott „'56-civil fotók" (nov. 23-ig).

Magyar Fotográfusok Háza: Jan Saudek kiállítása (nov. 11-ig), „Fényképmoly" – Szilágyi Lenke kiállítása (nov 19-ig).

Vármegye Galéria: Határok nélkül – erdélyi, kárpátaljai, felvidéki, és délvidéki magyar művészek kiállítása (dec. 30-ig).

programot hirdet a főváros

Speciális programot dolgozott ki a középiskolai nyelvoktatás minőségének és mennyiségének növelésére a Fővárosi Pedagógiai Intézet – közölte tegnap Schiffer János főpolgármester-helyettes.

GIDRÓ KRISZTA

Értékek-értékelés az oktatásban címmel szervezik meg idén a fővárosi pedagógiai napokat. A háromnapos rendezvény jövő hétfőn kezdődik. A nyitónapon plenáris ülést tartanak, amelyre várják *Pálinkás József* oktatási minisztert is. Kedden és szerdán szakmai bemutatókat és előadásokat tartanak a főváros több iskolájában is.

Schiffer János főpolgármester-helyettes tudatta: a Fővárosi Pedagógiai Intézet (FPI) speciális programot dolgozott ki a középiskolai nyelvoktatás minőségének és mennyiségének növelésére. A programot várhatóan több lépcsőben vezetik majd be. A következő tanév elejétől intenzív kurzusokat, nyelvi táborokat és heteket szerveznek majd a középiskolás diákok számára. A több mint száz iskolát érintő program megvalósítása várhatóan több száz millió forintot emészthet fel.

– A program teljes bevezetéséhez további nyelvtanárok alkalmazására lesz majd szükség – vélekedett Schiffer János. Az FPI felméri, hogy hány pedagógusra lesz szükség.

A főpolgármester-helyettes közölte azt is: az idén elindított, a kilencedik osztályos tanulókat érintő ingyenes tankönyvakció jövőre is folytatódik. A főváros tovább bővítené a rendszert. Schiffer János egyébként korábban levélben fordult a többi budapesti iskolafenntartóhoz. Ebben arra kérte őket, hogy – csatlakozva a főváros akciójához – ingyenesen adják a tankönyveket a tanulóknak. A legtöbb iskolafenntartó örömmel csatlakozik a felkéréshez – tette hozzá Schiffer János.

Ismét lakóparkról vitáznak

Fellebbeztek a szigetszentmiklósi Vihar utcaiak a hivatal határozata ellen

FOLYTATÁS A 21. OLDALRÓL >

A beépítettség 30 százalékos mértékét is túllépnék a beruházással, mivel – szerinte – a hivatalban rosszul számították ki az adatokat. A lakók indítványa nehezményezi, hogy az előírt zöld felület, közlekedési és közműterület, az előkert legkisebb mértéke és a tűzbiztonsági távolság sem elégséges.

Szabó Béla önkormányzati képviselő úgy véli, hogy az építési határozat elfogadásához a helyi építési rendelet módosítására lett volna szükség, erről pedig csak a képviselő-testület határozhat. Kijelentette: a városatyák egy része között is érdekszövetség alakult ki, így nehéz bármilyen döntést megváltoztatni.

Az önkormányzat építési irodájának vezetője, *Solymári Róbert* állítja, hogy az engedélyezéskor betartották az országos építésügyi szabályzatot, amely 550 négyzetméteres telkenként engedélyezi egy kétlakásos ház építését, ez a terület pedig több mint 3000 négyzetméteres. A vezető szerint a beépítési százalék sem lépi túl a megengedett mértéket: nem nagyobb 30 százaléknál. A tervezett épületek gerincmagasságát is a megszabott 8-9 méter között határozzák meg a tervek. – Inkább a lakók tájékozatlanok, hiszen a tervező betartotta azokat a szabályokat, amelyek az 1994-ben elfogadott általános rendezési terv szerint besorolt lakóövezetben érvényesek – tette hozzá az irodavezető. Leszögezte: a lakókkal már megegyeztek a fellebbezés visszavonásáról, ha egy lakással kevesebbet épít a telekre a beruházó, hat méterre lesznek a házfalak minden kerítéstől, és az építők egy zöld sövényt is kialakítanak, hogy ne zavarja az épületegyüttes a szomszédokat.

Benkőné személyesen kereste fel *Teleki Lászlót*, a közigazgatási hivatal előadóját a fellebbezés érdekében. Állítása szerint az előadó megígérte, hogy meglátogatja a Vihar utcát, és személyesen is megvizsgálja az építkezés lehetséges helyszínét. A hivatal tájékoztatása szerint az előadó nem hirdetett meg helyszíni szemlét a területre, és jelenleg a szabadságát tölti. A szigetszentmiklósi polgármesteri hivatalban az építési iroda vezetőjét kereste meg, aki arról tájékoztatta, hogy az építtető és a fellebbezők között tárgyalás folyik. Ennek eredményeként esetleg megegyezés születik, és a fellebbezés visszavonása várható a közeljövőben. A lakókat képviselő szomszéd szerint szó sincs megegyezésről, mert a tervek érdemi megváltoztatása nélkül erre nincs esély.

SECURITY & SAFETY

12. Nemzetközi Biztonságtechnikai, Vagyon-, Tűz-, Munkavédelmi és Bankbiztonsági kiállítás

2001. november 7–10.

SAP Rendezvénycsarnok

(1146 Budapest, Dózsa György út 1–3.)

Vagyonvédelmi-, tűz- és biztonságtechnikai termékek, rendszerek, lopásgátlók stb. legteljesebb körű választéka.

Győződjék meg róla személyesen is!

Információ: Elitexpo Kft.
Tel./fax: 318-3710, 318-0937
e-mail: eexpo@matavnet.hu
www.securityinfo.hu

A rendezvény főtámogatója:
Magyar Posta Rt.

A kiállítás hivatalos biztosítója:
Allianz Hungária Biztosító Rt.

A kiállítás kizárólagos telekommunikációs szponzora:
Sláger Rádió

A rendezvény támogatói:
Magyar Külkereskedelmi Bank Rt.
Magyar Biztosítók Szövetsége
Schnell Print
Szentendrei Papírgyár Rt.

BELÉPŐJEGY

12. Nemzetközi Biztonságtechnikai, Vagyon-, Tűz-, Munkavédelmi és Bankbiztonsági Kiállítás

SECURITY & SAFETY

2001. november 7–10.

SAP Rendezvénycsarnok

(1146 Budapest, Dózsa György út 1–3.)

1 fő egyszeri ingyenes belépésére jogosít fel!

Megállt az idő az egykor híres Bartók moziban

Az arisztokrácia kedvelt helye volt a múlt század elején a filmszínház elődje, a Gyárfás Gyula alapította Simplon Pódium

A Bartók mozi egykoron Dél-Buda legmodernebb mozgóképszínháza volt, ahová az egész városból jártak a filmművészet rajongói. Sokaknak jelentett életre szóló élményt ez a mozi – egy-egy nagy film vagy egy randevú, egy szerelem emlékét. A filmszínház túlélt két világháborút, de a rendszerváltás után már igencsak betegeskedett, majd 1998 nyarán végleg bezárta kapuit.

DEÁK ATTILA

Azóta itt megállt az idő, a mozi portálja elhanyagolt, hirdetésekkel teleragasztva csúfoskodik. A Bartók Béla út 62–64. szám alatti épület homlokzatán óriásplakát hirdeti, hogy kiadó vagy eladó 300 négyzetméter egyben, plusz irodák, üzletek külön is.

A Bartók mozi regényes története 1910-ben kezdődött, amikor *Gyárfás Gyula* megnyitotta a Simplon mozit, mindössze 312 ülőhellyel. A némafilm korában zongorakísérettel vetítették a filmeket, de a korszerű világítástechnikának köszönhetően itt működött a Simplon Pódium is. Az akkori arisztokrácia kedvelt helye volt a pódium, mert zenés-táncos revüket is bemutattak, és a húszas évektől már volt a moziban telefon, így számukra az előzetes helyfoglalás is könnyen ment.

Gyárfás Gyula 1934-ben nagyszabású építkezésbe kezdett a telken: az épület tervezői, *Preisich* és *Vadász*, valamint kivitelezői, *Pollacsek* és *Epstein* egy hatemeletes, franciaudvaros, korszerű, ma is impozáns házat emelt az akkori Horthy Miklós úton. Az épület aljában nyílt meg az újratervezett Simplon mozi, nézőterén 630 ülőhellyel.

[illegible]színház belső kiképzése egyedül[illegible]eges volt. A ház udvara három [illegible] volt, mint az utca talajszint[illegible]ő mégsem érezte, hogy [illegible] a előtér galériaszerű [illegible]riástükrök elhelye[illegible]da érkezőket. Az [illegible]ő vezetett, így [illegible]ég. A mozi nézőterét is korszerűen alakították ki: padlóját a vetítővászon felé tették emelkedővé, de csak annyira, hogy az első sorokban ülők sem kaptak nyakmerevedést. A vászon hatalmas volt, és a többi mozitól eltérően nem rendelkezett kerettel. Itt raktak le először a vászon felé forduló íves széksorokat. Hangszigetelő falakkal, úgynevezett fűrészfogas kialakítással, különleges világítási effektusokkal a székesfőváros legmodernebb mozijának számított a Simplon.

Gyárfás Gyula, az akkor már hírnevet szerzett tulajdonos 1940-ben hirtelen elhunyt. Özvegye, majd fia üzemeltette tovább a Simplont. Átvészelték az ostromot, s bár a mozi úgynevezett engedélyese a Magyar Kommunista Párt lett, egy ideig a Gyárfás család tulajdonában maradhatott az akkor már Újbuda nevet felvett filmszínház. 1947-től a Magyar Filmipari Rt. vette át az üzemeltetést, és a Szabadság nevet adta a mozinak. Az évek során az üzemeltető cégek gyakran változtak. A Fővárosi Mozgóképüzemi Vállalat 1961-ben keresztelte át a mozit Bartókra. A hatvanas-hetvenes években a Bartók premiermozi lett, az új filmeket itt rögtön vetítették. Sorban állás nélkül ritkán lehetett jegyhez jutni, és itt is megéltek a jegyüzérek. Az üzemeltető viszont keveset költött a korszerűsítésre, idővel lelakottá, technikailag elavulttá vált a mozi.

A kilencvenes évek elején az ingatlan tulajdonjoga a privatizációval – a fővárosi önkormányzat apportjaként – a Főmo utódjára, a Budapest Filmre szállt. Ettől kezdve egy magáncég, a Cinemarket Kft. üzemeltette a Bartókot a bezárásig. 1998-ban a Budapest Film több más mozival együtt eladásra kínálta a Bartók mozit is. A Budapest Film illetékesei ma is állítják, nem tehettek mást. Nekik a piaci viszonyok között állami támogatás nélkül kell üzemeltetniük a mozikat. A multiplex filmpaloták ezeket a kis befogadóképességű, nagy anyagi ráfordítással fenntartható mozikat megfojtották. Ennek ellenére – hangsúlyozták a Budapest Filmnél – működtetnek egy Európában igen elismert artmozi-hálózatot, amely egyben kulturális misszió is. Ebbe a hálózatba több más, kis mozival együtt a Bartók sajnos nem fért bele.

A Bartókot a Rami Ingatlanforgalmi Kft. vette meg, mondanunk sem kell, nem mozi céljára. Miután az ingatlanpiacot korlátozni nem lehet, a Budapest Film – mint eladó – nem is köthette ki, hogy mire használja majd a vevő a volt mozit. Az új tulajdonos először mélygarázsos bevásárlóház építéséhez keresett befektetőket. Időközben az Országos Műemlékvédelmi Hivatal az épületet műemlékké nyilvánította. A külföldi érdekeltségű kft. angol vezetője ekkor bankfiók létesítésére nyújtott be építési engedélyt. A ház lakóközössége ez ellen nem tiltakozott. Az engedélyezési eljárás húzódik, a kft. vezetője a döntés megszületéséig nem kíván nyilatkozni. Addig pedig havi szerződést köt azokkal, akik a kirakatokat vagy a volt mozi egyes helyiségeit bérelni akarják.

Bankfiók létesítéséhez kért engedélyt az épületrész új tulajdonosa. Az eljárás idején bérbe adná a volt mozi helyiségeit FOTÓ: VÁNYI ÁKOS

PREISICH Gaabor

[illegible] 2001 november 6

1021

1984. X. 17. Kossuth 4.25

Jó reggelt!

- Egy kiállitás képei. Félszáz festmény, akvarell és rajz. Stilusuk többsége kubista a nonfiguratív. Alkotójuk egy kalandos sorsu magyar festőművész. Emlékkiállitásán a Kőbányai Művelődési Központban Szathmáry Ilona járt.

- Raffael Viktor festőművészt Magyarországon is fel kell fedezni. Hallottam emlékkiállitása megnyitóján tegnap késő délután Kőbányán a Pataki István Művelődési Központban. A művész három éve, 81 éves korában hunyt el. Az művészeti közéletünk alig ismerte őt. Pedig Vaszary János tanitványa volt a 20-as évek elején. És később a Francia Művészeti Akadémia levelező tagjai sorába választotta. Festményei jóformán csak magángyüjteményekben találhatók. De ki is volt ő igazából? Csillag Katalin művészettörténészt Raffael Viktor Emlékkiállitásának rendezőjét a Budapest Galéria munkatársát kérdezem.

- Raffael Győző vagy ahogyan jobban ismerték pályatársai, Raffael Viktor a modern magyar festészet különös tehetségü rendkivül mozgalmas életutat bejárt művésze volt. Egy elnyert ösztöndij tette lehetővé, hogy münchени, később olaszországi és párizsi tanulmány úton vegyen részt.

- 20-as években?

- Természetesen az még mind a 20-as években volt. 1929 végén hossú útra indult. Egyiptom, Szudán, Szíria, Irak, Libanon vidékeit járta be. Természetesen táblaképeket is festett, de legfontosabb munkái elsősorban az egyiptomi ásatásokhoz füződnek. Mint leletmentő restaurátor 1931-ben a British Múzeum megbizásából részt vett a felső-egyiptomi ásatásokban. Ott volt Mezopotámiában, Ur város feltárásánál. 1931-ben és 32-ben pedig Palmirában, Bálbekben, római és ókeresztény emlékeket, elsősorban épületeket restaurált. Legnagyobb megbizásai Libanonhoz kötötték. Mohamedán palotákat restaurált. Gazdagabb bankárok palotáit épitette át izlésüknek megfelelő mohamedán stilusban. Legnagyobb megbizása egy állami megbizás volt, a bejruti parlament dekorálását kapta meg. Olyan sikeresen oldotta meg ezt a feladatot, hogy 1940-ben, amikor a világháboru miatt minden külföldinek 24 órán belül el kellett hagynia az országot, neki felajánlották a libanoni állampolgárságot, amit végül is nem fogadott el, hanem hazajött.

- És mi lett a további sorsa itthon?

- Festményeiből nem nagyon tudott megélni. Hiszen nem volt egy sokat foglalkoztatott művész. Pogány Ödön Gábor megbi-

Raffael Viktor

zásából az Aquincumi Múzeumban dolgozott és többek között ő restaurálta a hires aquincumi viziorgonát.

-----ooo-----

Magyar Hírl.
1998. MÁJUS 12., KEDD

Terepszemlét tartottak a pénzrablók

Feltehetően a pénzszállító autó egyik kirablóját látta az a helybeli kerékpáros, akit egy fekete terepjáró próbált meg leszorítani az útról két-három nappal a Securitas autójának kirablása előtt. A szemtanú nem tudott pontos személyleírást adni a dzsip sofőrjéről, csak abban volt biztos, hogy egy huszonéves szőke fiatalember ült a volán mögött.

Ez is azt támasztja alá, hogy az elkövetők terepszemlét tartottak a péntek esti akció előtt, amikor is megsebesítve a Securitas pénzszállító autó két biztonsági őrét, egy fekete Cherokee vagy Chrysler terepjárón csaknem százmillió forinttal menekültek el a helyszínről. A rablók – a feltűnést elkerülendő – feltehetőleg a környéken rejthették el a Magyarországon ritkaságszáma menő autót, ugyanis a jármű valósággal köddé vált – tudtuk meg Komoróczy Ivántól, a Pest megyei Rendőr-főkapitányság szóvivőjétől. A nyomozók biztosak benne, hogy a rablók pontosan tudták, melyik autót kell megállítaniuk. A rendőrség jelenleg azt vizsgálja, ki informálhatta a rablókat a pénzszállító autó útvonaláról.

• V. Z.

Három rendőrautót

Két rendőrautót leszorított az útról, egyet tolatás közben tört össze egy testvérpár egy lopott Volvóval. Hosszas üldözés után állampolgári segítséggel sikerült elfogni őket a XVII. kerületi és X. kerületi nyomozóknak.

A piros Volvót május 5-én lopták el a II. kerületből, s az autó még aznap balesetet okozott: a XVII. kerületi kapitányság egyik századosának magángépkocsijával ütközött. A lopott autó vezetője, a 23 éves M. László és utasa, a 19 éves M. Zoltán azonban megállás nélkül elhajtottak a helyszínről. A rendőr nem tehetett mást, mint felírta a rendszámot, így kiderült, hogy körözik a járművet.

Tegnap délelőtt ugyanez a nyomozó a X. kerületben egy parkolóban felismerte az autót és a benne ülő két fiatalembert. Azonnal értesítette a kollégáit, ám mielőtt intézkedhettek volna, a Volvóban ülők menekülni kezdtek. Első lépésként rögtön beletolattak a nyomozó szolgálati autójába. Több rendőrautó eredt a tolvajok nyomába, ám nem bírtak a vakmerő vezetővel. A Volvo az egyik rendőrautót egy parkban leszorította az útról, a rendőr kénytelen volt feladni az üldözést. Eközben M. Zoltán kiugrott a járműből, de nem jutott messzire, hamarosan elfogták.

Több rendőrautó eredt a lopott Volvo nyomába, de végül e

M. László tovább menekült a Volvóval. Egy másik rendőrautó már egy földúton érte be, ám újabb ütközést követően ez a jármű is kénytelen volt félreállni. A Volvót is megviselte a többszörös karambol. Egyik gumija levált, a sofőr pedig a Pesti úton az árokban kötött ki. A kocsiból kiszállva vérző fejjel próbált meg elszaladni, ám egy közelben várakozó férfi látva az eseményeket feltartóztatta és átadta az odaérkező

Preisich Gábor halálára

Preisich Gábort ma 11 órakor, a Fiumei úti Nemzeti Sírkertben helyezték örök nyugalomra. Preisich Gábor Ybl- és Herder-díjas építész, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, Budapest díszpolgára, mintegy 20 szakkönyv szerzője, társszerzője, április 20-án, életének 89. évében hunyt el. Budapest városépítésének története című könyvét ma mutatják be a Budapesti Történeti Múzeumban.

Egy történelmi szerepet játszó nemzedék alighanem utolsó nagy egyénisége távozott az élők sorából Preisich Gábor személyében. Olyan ismert és nem mindennapi tehetséggel megáldott építészek voltak a tagjai, mint Molnár Farkas és Breuer Marcell, Major Máté és Fischer József. Preisich Gábor néhány évvel fiatalabb volt náluk, de velük együtt – a harmincas évek derekán – indult a pályán. Ma már történelmi jelentőségűnek számító korai munkáját, a Köztársaság téri bérház együttesét is velük – személy szerint Fischer Józseffel, Ligeti Pállal, Molnár Farkassal közösen – tervezte. S ami a döntő: a felfogásuk, a világról és az építészetről vallott nézetük is közel állt egymáshoz.

Eszményük – ihlető mintájuk – a Bauhaus volt. Ezt a nemzetközi szellemi műhelyt, amelyben annak idején a magyarok – Moholy-Nagy László, Kállai Ernő, Breuer Marcell – is vezető szerepet vitt, ma nem szokás szeretni; nemcsak a szakma, a széles publikum is kritikával tekint rá: a funkcionalista építészetet teszi ugyanis felelőssé a megvalósult szocializmus elhibázott lakás- és városépítészeti gyakorlatának megannyi anomáliájáért. Holott a Bauhaus és vele magyar híveinek elképzelése nemcsak egészen más volt, mint amivel a közelmúltban az utcán találkozhattunk, hanem igaz eszmény is: egészséges és világos otthonokat, levegős és zöld városokat álmodott a jövendő nemzedékeknek. S főleg a társadalom peremére szorult rétegeknek. E szép utópia bűvöletében indult Preisich Gábor pályája is. Akár történészként vizsgálta monográfiáiban Budapest városépítészetének múltját, akár hivatalnokként szolgálta az urbanisztikát, mindig arra törekedett, hogy az emberek emberhez méltó környezetben élhessenek, s nem rajta múlt, hogy a nagy álomból, amely nemzedékét áthatotta, viszonylag kevés valósult meg. Nem alkudott, hosszú, munkás élete végéig hű maradt fiatalkori hitéhez.

Vadas József

Rádió- és televízió-műsor

DANUBIUS

(Budapest: FM 103,3, Debrecen: FM 101,1, Kab-hegy: FM 100,5, Szeged: FM 94,9, Sopron: FM 102,0, Győr: FM 101,4, Tokaj: FM 103,5, Komádi: FM 101,6, Kékes: FM 104,7, Pécs: FM 105,5, Miskolc: FM 98.3) 06.00 Cappuccino: Boros/Bochkor. 10.00 Turmix: Rónai Egon. 13.00 Paláver: Rókusfalvy Pál. 15.00 Jam: Buza Sándor. 18.00 Dénes Tamás műsora. 18.00 Játékbarlang. 20.00 Kívánságműsor + speciális zene. 22.00 Érdeklődő: Jakupcsek Gabriella. 0.00 Csak az éjfél: Garami Gábortól. 02.00 Ismétlősáv: A nap legjobb pillanatai. *Bővebb információk a műsorról: a teletext 471. oldalán találhatók.*

BUDAPEST

(FM 96,4 MHz) 12.00-16.00 Budapest Most. Műsorvezető: Palotás Petra. 16.00-20.00 Műsorvezető: Pászti Károly. 16.00-18.00 Traffic Jam. 18.00-20.00 Esti Budapest.

RÁDIÓ 1

(FM 100,3) 6.30 Játék 7.05 Játék. 16.30 Star News. 17.30 Programajánló. 18.30 Hírösszefoglaló. 18.50 Tv-ajánló. 19.10 Időjárás.

JUVENTUS

(Budapest 89,5 MHz, Kab-hegy 93,9 MHz, Siófok 810 kHz) Tel.: 234-3434. 6.00 Szegő Tibor. 10.00 Barabás Zoltán. 14.00 Kósa L. Adolf. 18.00 Kívánságműsor. 22.00 Mentőöv – Várkonyi Attila.

MELODY

(FM 96.4) 9.00-10.00 A Félúton Alapítvány műsora: Alkoholistáknak, gyógyult alkoholistáknak, ill. családtagjaiknak adunk tanácsokat, információkat. A műsor ideje alatt, illetve a műsor után az érdekelt hallgatók rendelkezésére áll telefonon aktuális vendégünk. 11.00-12.00 Állatbarát Magazin: Állandó állatorvos-vendégünk ad praktikus tanácsokat. A műsor ideje alatt hallgatói telefonvonal él.

DUNAKANYAR RÁDIÓ

(10.00-22.00 óráig FM 68,99, 13.00-01.00 FM 91,9) 13.00-17.00 Információk, érdekességek sok-sok zenével. 20.00 Tetőtől talpig. Műsorvezető: Fábián Nicolette. 21.00 Aktuális. Műsorvezető: Fábián Nicolette. 22.00 Éjszakai cseverész.

Televízió-műsor

MTV1

5.30 Gazdatévé. 5.50 Napkelte. 9.35 Bor és hatalom. 10.00 Műterem. 11.00 Walt Disney bemutatja. 12.00 Déli harangszó. 13.00 Pompadour bikiniben. 14.00 A kis Cézár. 15.20 … ez is Magyarország! 15.30 Tranzit. 16.00 Címbora. 16.30 A szerelem jogán. 17.00 Sorstársak. 17.15 Ki marad a végén? 17.40 Életjel. 17.45 Körzeti híradók. 18.00 Katolikus krónika. 18.20 Mirr-Murr. 18.35 A pampák királya. **19.30 Híradó. 20.00 Nostromo. 21.00 Kriminális. 21.30 Telemázli. 21.55 Hírek.** 22.05 Választási tudósítások. 22.10 Aktuális. 22.35 Kenó. 22.40 Publikum. 23.05 MM. 23.10 Amerika. 0.40 TeleSport. 1.10 Hírek.

MTV2

tártól határig. 7.00 Híradó. 7.10 Időjárás-jelentés. 7.15 Szabad verseny. 7.45 Határtól határig. 8.00 Tudóra. 9.00 Tanoda. 10.00 Szomszédok. 10.30 Kincsestár. 13.00 Híróra. 14.00 Kántor. 15.05 Liszt Ferenc. 15.30 Repeta. 17.45 Éretlenek. 18.15 Aktuális. 18.30 Magyarország ma. 18.55 Mesetár. **19.20 Magyarok cselekedetei. 19.30 Híradó. 20.00 Egyházak Amerikában. 21.00 Klub 198. 21.20 Csehov-paródiák. 21.40 Özvegy és leánya.** 22.35 Mélyvíz.

TV2

6.00 Egérfogó. 6.25 Jelkép-kalendárium. 6.30 Jó reggelt, Magyarország! 6.39 Faluvilág. 7.07 Középpont. 7.15 Pénzvilág. 7.37 Sport. 8.31 TV2 doktor. 9.00 Délelőtt a TV2-vel. 10.25 Magnum. 11.15 Segíts magadon! 11.40 Mindent vagy semmit! 12.00 Stádium. 12.15 Szerencsekerék. 12.40 Egy kórház magánélete. 13.30 Csupa-csupa élet. 13.55 Klik. 14.25 Kölyökszínpad. 14.55 Mozart Band. 15.25 1001 amerikai. 15.50 Parker Lewis sohasem veszít. 16.15 Magnum. 17.05 Csupa-csupa élet. 17.30 A következő áldozat. 18.25 Szerencsekerék. **19.00 Tények. 19.30 Gazdagok és szépek. 19.55 Tv a város szélén. 20.45 JAG. 21.45 Mindent vagy semmit!** 22.00 Jó estét, Magyarország! 23.00 Szuper csapat. 24.00 Stádium. 0.15 Hajnaltól napestig. 0.40 Tények. 1.05 Közvetlen ajánlat.

DUNA TV

5.30–9.00 Virradóra – Berlne: 5.30-tól óránként hírműsor – Reggeli muzsika. 9.00 Műsorismertetés 9.05 Esti kérdés (ism.) 9.20 Verbunkok a Kárpát-medencében (ism.) 9.30 Forrásvidék – honismereti magazin (ism.) 10.10 Verseny I–II. (1963) –csehszlovák filmszatíra (ff). 11.30 Mesefilmek 11.55 Vers 12.00 Déli harangszó, Lapozó. 12.20 A brit arisztokrácia (ism.) – angol ismeretterjesztő film. 13.10 Törökországi utazások VIII/5. (1994) – török ismeretterjesztő film. 13.35 Emberek! Nem tudok oroszul. Miért? (1993) – finn–orosz dokumentumfilm. 15.00 Hajrá, Honvéd – a Honvéd Táncszínház műsora. 15.40 Néptáncok 16.00 Zűrzavaros vakáció – VI/11. – angol kalandfilmsorozat. 16.25 Katedra nélkül – Számítógép-használói alapismeretek – A távoktatás európai központja. 17.10 Ötpercesek (1993) – svéd rövidfilm (ff). 17.15 Héthatár – külpolitikai magazin. 17.50 Reklám, műsorismertetés. 18.00 Híradó 18.20 Gazdakör – magazinműsor gazdálkodóknak. 18.55 Mese **19.15 Hungaria Litterata – XIII/6. – fejezetek a régi magyar irodalom történetéből. 20.00 Trópusi hőség – kanadai tévéfilmsorozat. 20.50 Reklám, műsorajánlat. 21.00 Híradó 21.25 Sportpercek 21.35 Esti kérdés. 21.45 Háborúban történt – A vonat (1972) – francia–olasz játékfilm.** 23.25 Híradó 23.40 Joe Lovano a montreali nemzetközi dzsesszfesztiválon (1995) – kanadai koncertfilm. *(A Duna Televízió teletextadása – a Dunatext – a nap 24 óráján keresztül működik.)*

TV3

15.15 Segítség felnőttem. 17.15 Stelle Artois Music Awards. 17.45 Dinasztia. 18.45 Hír3. **19.15 New York rendőrei. 20.15 Mash. 20.45 Bill és Ted zseniális kalandja.** 22.25 Hír3. 23.00 New York rendőrei.

RTL KLUB

6.30 Jó reggelt! 9.00 A farm, ahol élünk. 9.55 vagy nem meri? 13.00 Hírek. 13.10 Élettér. 13.20 Recept Klub. 13.30 Megveszem ezt a nőt! 14.25 Klip klub. 14.45 Rajzfilm klub. 16.00 Az első csók. 16.30 A farm, ahol élünk. 17.20 100-ból egy. 17.55 Meri vagy nem meri? 18.00 Kung-fu. 18.55 Meri vagy nem meri? **19.00 Híradó. 19.30 Fókusz. 20.00 A légy lazzarini lány. 21.50 MMM.** 22.50 Hírek. 23.05 Palimadár. 0.55 Fókusz.

HBO

7.00 Jó barátok. 7.30 Kaliforniába jöttem. 8.05 Az elveszett hercegnő. 9.45 Szép szőke herceg. 11.25 Taplófejek. 13.00 Micsoda nő. 15.00 Porunk hőse. 16.50 Mindörökké soul. 18.25 Mennyi? 30! **19.00 Jó barátok. 19.30 Kaliforniába jöttem. 20.00 Sztriptíz.** 22.00 Ments meg, Uram! 0.00 Sántakuták. 1.40 Anyja fia. 3.15 Cyberella. 4.40 Lázadás a női börtönben. 6.20 Sztárközelben: Demi Moore.

SPEKTRUM TV

13.00 Hihetetlen!? 13.30 Ez volt a XX. század: Az uralkodóházak, 2. rész. 14.30 Állati történetek. 15.00 A Smithsonian expedíció: Elefántok Timbuktuban. 16.00 Európai Krónika. 16.30 Azok a csodálatos masinák. 17.00 Természetfigyelő: Majmok a hóban. 17.30 Alpesti tavak: A svájci alpok tavai. 18.00 Gépkorszak: Remények és félelmek. **19.00 Magányos bolygó: New York. 20.00 Párhuzamok a természetben: Szertartások. 21.00 Isten áldja Amerika. Gore Vidal: Washington D.C.** 22.00 Einstein: Hírnév.

MSAT

1.35 Music Box. 6.30 „Vekker". Rádió a tv-ben! Reggeli ébresztőshow! 8.30 Music Box. 13.45 A hekus. 14.45 Játszd újra … 15.30 Music Box. Top Ten. 16.00 Guatemala. 16.50 Vértestvérek. 18.00 Mit les Mr. Beadle's? 18.30 A hekus. **19.30 Vekker-hírek. 20.00 Corrina, Corrina.** 22.10 Poirot. 23.10 A szabadság ára.

SZÍV TV

(00.00-16.00 óra között csak Budapesten és környékén AM-mikro sugárzással és kábeleken, a 16.00-24.00 óra közötti műsorok az előbbiek mellett országosan a kábelcsatornákon foghatók.) 1.05 Zenei összeállítás. 5.45 Információs magazin. 6.00 Zenei összeállítás. 7.00 Napraforgó. 7.10 Zenei összeállítás. 9.00 Terhestorna. 9.30 Zenei összeállítás. 12.00 Prima torna hölgyeknek. 12.30 Zenei összeállítás. 15.00 Információs magazin. 15.15 TV-shop. 16.00 Csontritkulás elleni gerincjavító torna. 16.30 Kapásjelző. 17.00 Szédülj el! 17.30 Gabriella-show. 18.00 NASA. **19.00 City magazin. 19.30 Popeye. 20.00 Útifilmek. 21.00 Sasok London felett.** 23.10 Csendes vadász. 1.05 Napraforgó.

SZERDA REGGELI NAP TV

Szerdán reggel is Napkelte 5.50 és 9.30 között az MTV1-en stúdió-beszélgetésekkel, szolgáltatásokkal, hazai és külföldi jelentésekkel. Műsorvezető: Havas Henrik. Producer: Gyárfás Tamás. Főszerkesztő: Dékány András. Felelős szerkesztő: Dézsy Zoltán. Három ász csatája: Balsai István, Eörsi Mátyás és Schiffer János a Szaunában. Beszélő: Milliárdos büntetés után csődben a Spektrum. Jutalomjáték Lehoczky Zsuzsával. Öltöző – Rómeó és Júlia. Rájátszás: Humorfesztivál. Az MTV Rt. a műsorváltoztatás jogát fenntartja!

Színház

BUDAPEST

Akácos Udvar (VII., Akácfa u. 81. Tel.: 322-5084) 16.00: „Jacobi" – részletek a szerző műveiből. **Buda Stage (IBS)** (II., Tárogató út 2–4. Tel.: 274-2085) Contemporary Dance Theatre. **Budapest Bábszínház** (VI., Andrássy u. 69. Tel.: 342-2702) 15.00: A kislány és a medve. **Budapesti Kamaraszínház, Józsefvárosi Színház** (VIII., Kálvária tér 6. Tel.: 133-8620) **Shure Stúdió** (VII., Asbóth u. 22.) 19.30: Animus és Anima. **Budapesti Operett Színház** (VI., Nagymező u. 17. Tel.: 332-0535) 18.00: Elisabeth. **Játékszín** (VI., Teréz krt. 48. Tel.: 112-0430) Furcsa pár. **József Attila Színház** (XIII., Váci út 63. Tel.: 140-9428) A miniszter félrelép. **Katona József Színház** (V., Petőfi Sándor u. 6. Tel.: 118-3725) Kulcskeresők. **Komédium** (V., Tüköry u. 5. Tel.: 332-5997) Azt meséld el, Pista! **Madách Kamara Színház** (VII., Madách tér 6. Tel.: 342-3122) Az utolsó hősszerelmes. **Magyar Állami Népi Együttes** (I., Corvin tér 8. Tel.: 201-5846) 20.00: „Az én szívem játszik". **Magyar Állami Operaház** (VI., Andrássy út 22. Tel.: 153-0170) 18.00: Siegfried. **Merlin Színház** (V., Gerlóczy u. 4. Tel.: 117-9338) Kicsi, avagy: mi van, ha a Tiszavirágnak rossz napja van? **Nemzeti Színház** (VII., Hevesi Sándor tér Tel.: 141-3849) A kiátkozott. **Pesti Színház** (V., Váci u. 9. Tel.: 266-5557) Tangó. **Radnóti Színház** (VI., Nagymező u. 11. Tel.: 321-0600) Háztűznéző. **Thália Színház** (VI., Nagymező u. 22. Tel.: 131-0500) **Tivoli Színház** (VI., Nagymező u. 8. Tel.: 351-6492) A velencei kalmár. **Vígszínház** (XIII., Szent István krt. 14. Tel.: 329-2340) Fekete Péter.

VIDÉK

Békés Megyei Jókai Színház (Békéscsaba, Andrássy út 1. Tel.: 66/448-348) 15.00: Csipkerózsika, 19.00: Acélmagnóliák. **Debreceni Csokonai Színház** (Kossuth u. 10. Tel.: 52/417-811) Carmen **Egri Gárdonyi Géza Színház** (Hatvani kapu tér 4. Tel. 36/311-984) 16.00: Chioggiai csete paté. **Győri Nemzeti Színház** (Czuczo Gergely u. 7. Tel.: 96/314-800) Már főhadnagy. **Kecskeméti Katona J zsef Színház** (Katona József tér Tel.: 76/483-283) Egy hónap falu **Nagykanizsa, Hevesi Sándor** (Széchenyi tér 5–9. Tel.: 93/311-46 Mirandolina. **Nyíregyházi Móri Zsigmond Színház** (Bessenyei tér 1 Tel.: 42/315-621, 311-901) Napl mente előtt. **Pécsi Nemzeti Színhá** (Színház tér 1. Tel.: 72/411-965) **Bóbita Bábszínház** 10.00: Holle anyó **Szegedi Nemzeti Színház** (Deák Ferenc út 12. Tel.: 62/479-279) Arzén és levendula. **Székesfehérvári Vörösmarty Színház** (Fő u. 8. Tel.: 22/314-591) Operettgála. **Szolnoki Szigligeti Színház** (Tisza park 1. Tel.: 56/342-633) 19.00: Ártatlan bűnösök. **Tatabányai Jászai Mari Színház, Népház** (Tóth Bucsoki u. 5. Tel.: 34/323-655) A pilingók szabadok.

A színházi előadások kezdete 19.00 óra. Csak az ettől eltérő időpontokat közöljük! A színházak a műsorváltoztatás jogát fenntartják!

Rafael Viktor

216	Tájkép paszt.	400.—
217	Kisleány, paszt.	320.—

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1927

Ráfael Viktor

Pester Lloyd, Morgenblatt. 1944. Juni. 25.

Ein Maler, ein Bildhauer

Nach einer langjährigen Abwesenheit in der Fremde, tritt der Maler Viktor *Ráfael* von neuem mit einer Kollektivausstellung seiner Werke vor die Budapester Öffentlichkeit. (Galerie *Műbarát.)* Daß seine Reisen ihn nach dem Orient führten, ist an den Themen von manchen seiner Gemälde zu merken. Dem Stil nach, stellen diese Bilder im großen und ganzen eine Verschmelzung der Anregungen dar, die Ráfael teils von *Vaszary*, teils, und zwar überwiegend, von *Aba Novák* empfangen. An Aba Novák läßt vor allem der draufgängerische, etwas stereotype und grelle Schmiß seines malerischen Vortrages denken, desgleichen seine Vorliebe für Farblagen von scharfer und kalter Helligkeit (viel Weiß und Hellgelb) und für harte, splittrige Glanzlichter, die er äußerst schwungvoll, aber auch willkürlich und wahllos, kreuz und quer durch die Bäume seiner Bilder schießen läßt. Sein Aufwand an Mitteln ist ziemlich groß, aber allzu gangbar, die Wirkungen, auf die er zielt, sind so lebhaft, daß sie förmlich in die Augen springen, doch ohne tiefer zu dringen. Ganz gleich, ob er nun ungarische Landschaften und Dorfleute, eine Kreuzabnahme oder orientalische Frauengruppen darstellt, stets haften seine Bilder am Äußerlichen, das er zuweilen selbst in dekorativem Sinne vergeblich zu meistern sucht, weil es ihm an rechtem, geläutertem Empfinden für Maße und Takt fehlt.

XIX. sz. — Kirmanteppich, mit Vögel. XIX. Jh.

zéssel. XIX. sz. Tebristeppich, in Braun. XIX. Jh.

medaillon. XIX. sz. — Persischer Teppich, blauer Spiegel
cm.

XIX. sz. — Chinesischer Teppich in blauer Farbe. XIX. Jh.

négy sávos kerettel. XIX. sz. — Kazakteppich, mit rotem

os disszel. XVIII. sz. v. — Derbentteppich, mit grossem
150 cm.

ikörrel, sávos kerettel. — Samarkandteppich, mit blauem
45 × 175 cm.

en rózsákkal. XIX. sz. e. — Derbentteppich, im blauen
× 206 cm.

edaillonnal. XIX. sz. — Afganteppich, mit Medaillons in
cm.

, borvörös keretsávval. XIX. sz. — Chinesischer Teppich,
re. XIX. Jh. 295 × 200 cm.

Ráfael Viktor
festő

25. RÁFAEL VIKTOR: Lövétei kisleány. Tempera.

5

26. RÁFAEL VIKTOR: Patakpartja Lövétén. Vízfestm.
27. RÁFAEL VIKTOR: Utcarészlet Mérából. Olajfestm.
28. RÁFAEL VIKTOR: Lövétei utcarészlet. Olajfestm.
29. RÁFAEL VIKTOR: Lövétei anya. Tempera.
30. RÁFAEL VIKTOR: Utcarészlet Mérából. Olajfestm.
31. RÁFAEL VIKTOR: Házak Méra faluban. Vízfestm.
32. RÁFAEL VIKTOR: Bivalyok. Pasztell.
33. RÁFAEL VIKTOR: Faluvége Mérában. Vízfestmény.
34. RÁFAEL VIKTOR: Lövétei kisleány. Tempera.
197. RÁFAEL VIKTOR: Vajnafalvi részlet. Olajfestmény.

Vk. min. székelyföldi
Ösztd. kiáll. 1943–44

De Liska Tibor cikke — legalább az én értelmezésemben — közel sem csak a humánökológia szélsőséges irányainak bírálatát tartalmazza, hanem egyszerűen kétségbevonja annak létjogosultságát. S ezen a ponton már nem tudom követni gondolatait. Szerinte mindazok a kérdések, amelyeket a humánökológia érint, nem lehetnek mások, mint színtiszta gazdasági kérdések, s amennyiben eltér ettől a vonaltól, csak torz világvége-számításoknál köthet ki. De vajon valóban így van? Erről a cikk írója engem nem tudott meggyőzni. „A környezetvédelmi ideológiák második közös vonása — írja megrovóan —, az a vélemény, miszerint a környezetvédelem nem gazdasági kérdés."

De hát ha csak gazdasági kérdés lenne, nem viselné már nevében is a humánökológia elnevezést. A környezetvédelem kérdései kétséget kizáróan nemcsak gazdasági kérdések. Hanem ilyen vagy olyan fokon és formában magukban foglalják az embernek a természethez való viszonyát általában, s ez már a lehető legszélesebben értelmezett emberi kultúra kérdése is. Lehetséges, hogy materialista neveltetésem ellenére idealista maradtam, de nekem nevetségesnek és egyszersmind ijesztőnek tűnik az a fölfogás, hogy a természet az ember számára nem más, mint egy nagy éléskamra, amelyet el kell fogyasztania. Márpedig Liska ezt az álláspontot foglalja el. Cikkének egy passzusában akaratlanul is elárulja, milyen mély, hogy úgymondjam belülről fakadó ellenszenvvel viseltetik mindazok iránt, akik ember és természet viszonyában más szempontokat is érvényesíteni kívánnak, nemcsak a gazdasági hatékonyság elvét. „A kor termelőerőibe egyik oldalról beleszólnak társadalomtudományai is — írja —, másik oldalról pedig visszahúzóként a siralomvölgyi állapotokba való belenyugvást hirdető, a középkortól örökölt és felfrissített hitei is. Az utóbbiak akkor válhatnak veszélyessé, ha tudományként tüntetik föl magukat, s mint ilyenek mozgósíthatnak valamiféle misztikus, a fejlődésnél, növekedésnél nemesebb, globálisabb üdvözülésre."

Ezeket a mondatokat már kétségtelenül nem a tudományosság, az elfogulatlan gondolkodásra való törekvés, hanem a technikacentrikus szakember indulata szülte, aki a fejlődésnél, a növekedésnél nemesebb, globálisabb üdvözülést nem tud elképzelni. Nos — s úgy vélem, ezt sok-sok ember nevében is elmondhatom — számomra a civilizáció, a technika csak eszköz, amelynek segítségével jobbá, kényelmesebbé tehetjük az életet, végső célkitűzésként, önmagáért való célként azonban nem tudom elfogadni. Hogy a fejlődésnél, növekedésnél miféle nemesebb, globálisabb üdvözülés lehetséges ezen a földön — ezt a témát nem akarom itt érinteni, mert nem helyénvaló; különben sem szeretnék nagyképű, általánosságokban mozgó frázisokat pufogtatni. Csupán annyit szeretnék itt megjegyezni, hogy a gazdasági növekedésnél feltétlenül nagyobb és fontosabb értéknek tartom az élet védelmét, az élet tiszteletét; s ha így van, akkor tudomásul kell vennem, hogy a Földön az életet nemcsak az ember jelenti. Hanem az egész természet. A környezetvédelem természetvédelem is, s a természetnek megvan az önértéke, az embertől függetlenül is; az ember számára is. S ha rágondolok, hogy a természet csak a gazdasági növekedés szempontjából bírhat jelentőséggel — miként azt Liska állítja —, s ha az utamban áll, el kell pusztítanom, akkor mélységesen elszomorodom, mert az állatok, a növények, ezek a látszólag értéktelen lények számomra roppant értékesek, az életet jelentik, s ha már nem lesznek, úgy érzem, a magam életének értékét sem tudom többé meghatározni. Ha nem tudom tisztelni a rajtam kívül álló életet, vajon hogyan tudom tisztelni a sajátomét?

De nem akarok szentimentalizmusba süllyedni. Tisztában vagyok azzal, hogy az ember ragadozó lény, s a természet világa sem idilli, s hogy viszonyunkat a természethez nem utolsósorban az a küzdelem szabja meg, amelyet vele vívunk, hogy úrrá legyünk rajta. De mindennek van határa, s a mértékletesség szükségességének fölismerése éppen a tapasztalatokkal született meg, amelyeket e tartalmában mindig ismétlődő, de mindig más-más szinten ismétlődő küzdelemben szereztünk be. Ha a gazdasági növekedést öncélúvá kiáltjuk ki, olyan tudatossággal, mint azt például Liska Tibor teszi, akkor többé semmi sem tart vissza bennünket attól, hogy felelőtlenül elpusztítsuk a természetet, végképp megzavarjuk biológiai és geológiai körforgását és egyensúlyát. S hogy ezzel törvényszerűen önmagunkat is elpusztítjuk — ebben a humánökológia képviselőinek igaza van, még akkor is, ha a világvége-számításaikban manapság esetleg tévednek. Úgy vélem, az élet-értékek legalább olyan objektív értékek, mint a gazdasági növekedés törvényei és szabályai s ha ezt elfogadjuk — miután fölismertük őket —, ezekkel az értékekkel sem fordulhatunk szembe.

A humánökológusok munkájára tehát szükségünk van, szükségünk van azokra, akik idejekorán figyelmeztetik az embereket arra, hogy a természet erőit nem szabad fölöslegesen és értelmetlenül pusztítani. Sőt, ha az ember valóban a hivatása magaslatán állna, tulajdonképpen még ezzel a programmal sem szabadna megelégednie. Nem pusztító erőinek korlátozására kellene energiát fordítania, hanem építő-, alkotóerőinek kibontakoztatására, amelyek összhangban vannak a természet rendjével és életritmusával s annak fölvirágzását is szolgálják.

PREISICH GÁBOR

Valóság 1973/5

Nevelőotthon vagy nevelőszülői hálózat?

A Cseppkő utcai nevelőotthon építésztervezőjeként évekig figyelemmel kísértem az otthon működését. Érzékelni kívántam, hogy az építész elgondolása hogyan válik be a gyakorlatban. Amikor 1969-ben a Neszmélyi úton új nevelőotthon építését vették tervbe, megfigyeléseim, tapasztalataim alapján javaslatot dolgoztam ki *az állami gondozott gyermekek elhelyezésének pedagógiai és gazdasági szempontból kedvezőbb megoldására.* (Sajnos, se a Neszmélyi úti nevelőotthon nem épült meg, sem a javaslatom szerinti megoldás nem valósult meg.) Egylakásos házakból álló, a többi lakóterületektől el nem különített, telepszerű elrendezés létesítését javasoltam, ahol az egyes lakásokban nevelőszülők felügyelete mellett 2—3 vagy 4 gyermek nevelkedik. Elgondolásom szerint az ezeket a házakat magában foglaló lakóterületen kis nevelési centrum létesülne, akár külön épületben, akár az oda tervezett iskola bővítéseként, 4—5 alkalmazottal, akik a telep pedagógiai felügyeletét és gazdasági ellenőrzését látnák el.

A megfelelően ellenőrzött nevelőszülői hálózat pedagógiai előnyeiről ez alkalommal nem kell szólnom, Dobiné Mónus Erzsébetnek a *Valóság* 1972. 11. számában megjelent írása ezt kellően megvilágította. Annál inkább szükségesnek tartom, hogy rámutassak az általam javasolt megoldás létesítésének és fenntartásának gazdasági előnyeire.

Kiszámítottam, hogy a teljes gyermeklétszám elhelyezésére alkalmas száz 3 szobás családi házat és a hozzá tartozó központi épületet kisebb összegből lehetne megépíteni, mint a tervezett gyermekotthont. Népgazdasági vonatkozásban a számítás még sokkal kedvezőbb, hiszen a lakásépítés lényegében az állami lakásépítés keretében épülő lakások számát növeli, tulajdonképpen csupán a gyermekek elhelyezéséhez szükséges többletszoba költségét kellene tekintetbe venni.

Az üzemeltetésben még nagyobb a különbség. A nevelőotthonban nem egészen 4 gyermekre jut egy fizetett alkalmazott. Ez egyik oka annak, hogy az egy gyermekre eső havi fenntartási költség a nevelőszülői hálózatra esőnek közel háromszorosa. (A 260 főre tervezett Neszmélyi úti nevelőotthon bruttó költségelőirányzata 44 000 000 forint volt az 1968-as költségvetés szerint, vagyis egy gyermekre kereken 170 000 forintnyi beruházás jutott. Az évi üzemeltetési költségelőirányzat 4 447 000 forint, ez gyermekenként és havonként kereken 1500 forintot jelentett. Az otthonban az adatok szerint kb. 70 főnyi személyzetre lett volna szükség.

Az adatok szerint ugyanez az arány a Cseppkő utcai nevelőotthonban is, ahol 320 gyerek neveléséhez, gondozásához 80—90 személy szükséges.) A nevelőotthonra előirányzott összegből bőven nyílna tehát lehetőség az ellenőrzés költségeinek fedezésére, ezenfelül további kedvezmények megadására; például lakbérkedvezményre vagy a többgyermekes családok számára juttatott családi pótlék hozzászámítására. Ilyen kedvezmények nyilván szükségesek, hiszen a nevelőszülők számának állandó csökkenése (amelyre Pintér Árpád a *Valóság* 1973. 3. számában írt cikkében hivatkozik) nyilván annak is tudható be, hogy a nevelőszülőknek kifizetett havi összeg nem elegendő.

Fennmarad az alapvető kérdés, hogyan biztosítható, hogy az így kialakítandó telepre olyan nevelőszülők kerüljenek, akik tényleg alkalmasak a gyermekek nevelésére, magyarán: hogy ezt a lehetőséget ne lakásjuttatási manipulációnak tekintsék? E probléma megoldása nyilván nem egyszerű. Kívánatos, hogy a telepre kerülő nevelőszülőket pályázat útján válasszák ki, egyelőre csak olyanok kerüljenek sorra, akik ma is önálló lakással rendelkeznek. Kötelezzék magukat, hogy ha a gyermekek neveléséről lemondanak, vagy ha egy év próbaidő után bebizonyosodik, hogy a vállalt feladat betöltésére nem alkalmasak, a telepen létesített lakásukról lemondanak, illetve korábbi lakásuknál nem nagyobb cserelakásba költöznek.

Természetesen az általam javasolt megoldás sem tökéletes. Nem értek azonban egyet Pintér Árpád cikkével, aki hiányosságnak tekinti, hogy a nevelőszülőknél „a nevelés legtöbbször csak a hagyományos tapasztalatokon alapszik". Ez még mindig jobb átlageredményekhez vezet, mint a nevelőotthon, amelynek alapvető hibája, hogy neveltjei anyagilag mindent megkapnak, csak a szülői ház légkörét nem, ezenfelül a gyakorlati élettel — bevásárlás, főzés, mosás, takarítás, szomszédolás stb. — kapcsolatba nem kerülnek.

Ezért abban sem érthetek egyet Pintér Árpáddal, hogy „a gazdaságossági szempontok figyelmen kívül hagyásával is a nevelőotthoni férőhelyek számát kell növelni". A valóságban mégiscsak a gazdasági megfontolások miatt nem létesült Budapesten 1968 óta újabb nevelőotthon, ugyanakkor, amikor az állami gondozást igénylő gyermekek száma jelentősen emelkedett. Mégiscsak meg kellene gondolni azt az alternatívát, amely sokkal kisebb beruházási és fenntartási költség mellett a nevelőotthonnal legalábbis egyenértékű megoldást kínál.

léttek, hiszen ők hozták ide a társaságot, mért nem ülnek velük? Kísérői olyasmit próbáltak magyarázni, hogy a gépkocsivezetők aligha akarnának közéjük jönni, nem éreznék itt jól magukat, másutt ebédelnek. No, felelte Steinbeck, ő Amerikában igazán nem szeretne néger lenni, hasonló esetben azonban a fekete sofőrök szétvernék az egész pikniket, ha így kirekesztenék őket...

Ekkortájt lépett be Zelk. Késve, letörve, meggörnyedten cipelve és vonszolva élete terhét, tragikus arca a szokásosnál is dúltabb: fekete csütörtök lehetett az ügetőn. Bevonulása oly súlyos és drámai, egy percre mindenki elnémult, megdermedt, a díszvendég is. Döbbenten meredt barátunkra,

gészte a terjedelmes étlap német szövegét. tudott egy keveset ezen a nyelven. Halászlét rendelt, tejjel és ikrával, s külön cseresznyepaprikát morzsolt belé: hamarosan maga is paprikavörössé vált. Előételnek hideg libamájat zsírjában, pirítós zsömlével, aztán tanácsunkra kapros-tejfölös kolozsvári töltött káposztát, füstölt oldalassal, dagadóval, karajszeletekkel, kolbászkákkal, igen ízlett neki, kenyérbéllel ki is mártogatta. Hozzá természetesen italokat, aperitifnek Bloody Mary-t, ezt a vodkás-paradicsomosborsos koktélt, burgundit a halhoz, később egri cirfandlit, behűtött parádi vízzel. Utána már csak egy könnyű kis desszertre vágyott, így esett választása a juhtúrós galuskára, roppant halom volt, tetején rengeteg

Túlvilági Józ
ingyen méri
keszeg stricil
gázlámpafény
Szomorú vas

Szőke Maca
ott is bámulj
de már kont
sétál elvetélt
Szomorú vas

Próbáltuk megmag
re az ilyesmit lehetsé
mi volt a Szomorú va
bravúros visszavaráz
giccsdalnak, hogy em
képeibe és így tovább

Ujházi Péter

Ujházi Péter rajza

EÖRSI ISTVÁN:

Egyidejűségek

Még vonaton vagy? Éppen Szkopje
főterén szavalok magyarul.
(Gondolsz rám? Én gondolok rád.)
Hazaérkeztél? Ánizsos
pálinkát iszom Szkopjában.
Perdöntő telefonokat
bonyolítasz le? Kékruhás
szőke román nőt bámulok.
(Gondolsz rám? Én gondolok rád.)
Sietsz légyottra? Itt vagyok
egy szkopjei szálloda-szobában.
Műfordítói konferenciára
készítek okos felszólalást.
Fel-alá járok puha szőnyegen
mezítláb. Rajtad van cipő?
Képzeletem vásznán film pereg
tizennyolc éven felülieknek
több otthoni nő-szereplővel. De te
nem vagy köztük. Az egyidejűségek
tudata végetér. (Gondolsz rám?
Én gondolok rád.)
Bár tudnék aludni.

ÉLET ÉS IRODALOM
14
Bp. 1976. nov. 27. XX.évf.
48. sz. 14. lap.

MAGORI ERZSÉBET:

PREISICH GÁBOR műépítész

Sok a tudomány?

Lehetetlen észre nem venni, hogy az utóbbi időkben a rádió adásaiban mennyire elszaporodtak a tudományos témák, az elvont fejtegetések. Orvosok ismertetik és elemzik bizonyos betegségek természetét *(A skrizofrénia biokémiája)*, filozófusok és pszichológusok vitatkoznak az ember ösztönvilága és a technikai civilizáció kölcsönhatásáról *(Erosz és civilizáció)*, biokibernetikai és neuropszichológiai kutatások eredményeit közlik a haligatókkal főműsoridőben *(Katasztrófa a számítógépben)*. Tudományos igényű színháztörténeti, irodalomtörténeti sorozatok követik egymást hónapokon át, és újabban még a vicc, a tréfálkozás is irodalomtörténeti távlatot kap *(A magyar humor és szatira története)* a Rádió Karinthy Színpadán.

Baj ez? Nem, ellenkezőleg. Akinek van ideje és türelme, rengeteget tanulhat, ha rádiót hallgat. Az izgalmat keltően érdekes információk révén betekintést nyerhet századunk legfontosabb tudományos eredményeibe. Voltaképpen hálásnak kellene lennünk a nagy apparátussal, szakértelemmel végzett rádiós ismeretterjesztésért. A kérdés csak az, hányan hajlandók követni ezt a nagy koncentrációt igénylő, sokszor fáraszló szellemi őrjáratot?

Végülis minden az arányok kérdése. Van-e elegendő életből vett téma, szabadon csapongó vita, aktuális riport, nevettető, játékos műsor a súlyos sorozatok mellett? Sajnos, nincs. A pihentető, félfigyelemmel is követhető jó rádiózás — akárcsak a *jo mozi* — mintha kezdene kimenni a divatból. Pedig szünet nélkül okulni, folyton okosnak lenni, a napnak bármely órájában komolyan, szinte homlokráncolva rádiózni — lehetetlen. Hiába kitűnőek önmagukban ezek a tudományos igényű műsorok, tömeges jelentkezésükkel ellentmondanak a rádiózás természetének, a rádióhallgatás lélektanának. Ne feledjük, a rádió elsősorban barátunk, intim beszélgető-társunk, bizalmas informátorunk: azért van rá szükségünk, mert segít tájékozódni saját életünkben és a világ dolgaiban. És úgy teljesíti legjobban feladatát, ha szinte észrevétlenül csempészi be életünkbe a szellemi értékeket.

Vannak műsorok, amelyek élni igyekeznek e lehetőséggel. Ilyen az időnként jelentkező *Rádiónapló* is, amely egyszerre informál, szórakoztat és tanít. Legutóbbi adásában *(Dolgos János* szerkesztésében) azt vizsgálta, hogyan hat az életmód és a környezet a személyiség alakulására. Ez így nagyon elvontan hangzik, de a valóságban eleven, mindannyiunkat érintő izgalmas beszélgetésekben vehettünk részt, főleg a műsor két meghívott vendége: *Preisich Gábor* építészmérnök és *Rózsa Gyula* művészetkritikus jóvoltából. Szerencsés párosítás: a higgadt, nagy tapasztalatú építész és a nyugtalan szellemű, fiatal művészettörténész közvetlen beszélgetéséből többet értett vagy sejtett meg a hallgató az ember és környezete viszonyáról, mint bármely magasröptű esztétikai elmefuttatásból. Rózsa Gyula, a kiváló esztéta észrevehetően kerülte a „művészi kérdéseket", szigorúan ragaszkodott a valósághoz, a gyakorlati, az életből vett mintákhoz. Preisich Gábor is az építkezések legegetőbb, legfájóbban időszerű kérdéseiről mondta el megfontolt szakértői véleményét. De éppen ettől a józan, életközeli gyakorlatiasságtól vált a több órán át tartó, példákkal, riportokkal illusztrált eszmecsere tudományosan is izgalmassá és hasznossá. A műsorvezető *Kepes András* és a telefonon kérdéseikkel jelentkező hallgatók egyforma intenzitással vettek részt a mindenkit érintő és érdeklő gondolatok cseréjében. Hogy mi mindenről esett szó? Felsorolni is sok: a házgyárakról, a lakótelepekről, a velencei biennáléról, a megszüntetett józsefvárosi kocsmákról, az olasz trattoriákról a pesti munkásszállásokról, a sátortetős házakról, a város csúnya és szép épületeiről. A nyugdíjasokról, a csecsemőkről, az óvodásokról, a rossz minőségű játékokról és azok ízlésrontó, erkölcsromboló hatásáról már a tárgyakkal való első bensőséges ismerkedés korszakában. Ezenkívül egy belkereskedelmi osztályvezető ködösítő, bürokratikus nyilatkozatáról és ezzel kapcsolatban az „összmagyar trehányság" ragályos betegségéről. De bármi jött szóba, mindenki ugyanarról beszélt, ugyanazon töprengett: hogyan *kellene* élnünk harmonikusabban, nagyobb egyensúlyban önmagunkkal és a környezetünkkel?

A választ lehetetlen egyértelműen megfogalmazni. A háromórás műsorblokk sem tekintette ezt feladatának. Megelégedett a kérdések feltevésével és azzal, hogy nemcsak az új házakat járta körül éles szemű szakértőivel, hanem betekintett a szük dobozlakásokba is — amelyeket évek alatt kinőnek az egykor oly boldog hontoglalók. Megtudtuk azt is, amit amúgyis rég sejtettünk: van a takarékoskodásnak olyan kicsinyes, prespektíva nélküli formája, amelyet idővel az államnak és az állampolgároknak is nagyon drágán kell megfizetnie. A lakásépítkezések főproblémája: a *többet vagy jobbat* kérdése állandóan visszatérő motívuma volt az emberi környezettel foglalkozó műsornak.

Az adás végén az egyik telefonáló kérdést intézett Preisich Gáborhoz, aki az ötvenes évek elején Budapest városának főépítésze volt: mi a véleménye akkori munkájáról, hogyan látja mai szemmel akkori építészeti tevékenységét? Az építészmérnök rövid töprengés után azt felelte: nem *azt* tartja fontosnak, amit tett, vagy tenni kényszerült azokban az időkben, hanem *azt*, aminek létrejöttét sikerült megakadályoznia.

Elgondolkoztatóan őszinte szavak. És talán megszívlelendők is, ha egyenruhás falvainkra, örvendetesen sokasodó, de lehangolóan egyhangú új városrészeinkre gondolunk.

A tuloldalon lásd: Ujházi Péter rajzát.

délyt ideiglenes közvilágítás felszerelésére, elég gyorsan, elég nagy területen gyulladt ki esténként ismét a fény. Az 1909-es esztendő már említett dátumához hasonlóan emlékezetes marad *1945. május 12-e, amikor a Szabadsajtó úton, a Felszabadulás téren, a Kossuth Lajos -utcában*

kai Eg
mogat

Gilti
si Tan
ma dé
ros fal
2- 3 sz
dapesti
táblája

HOLNAPTÓL

Tárlaton

Frontokon át vi

A moszkvai futár kalandja 1944. október 8-án kezdődött. Vasárnap este volt, szitált az eső. Kilépett a gellérthegyi ház kapuján, s egy férfi szólította meg:

— *Ez a Mihály utca 7.?* — kérdezte az ismeretlen, majd a válasz után így folytatta: — *Ön Haranglábi Nemes József őrnagy?*

— *Igen. Mit óhajt?*

— *Kudár ezredes vagyok. Kérem, vezessen fel a lakásába. Van ott valaki?*

— *Nincs. Egyedül lakom.*

HAZAI TÁJ, BRETON HALÁSZ

Kölcsönös igazolás után *Nemes őrnagy* titokzatos utasítást kapott. A Tabán felőli lépcsőkön — szólt a parancs — felmegy a Várba, ott már várják. Várták is: egy magas rangú tiszttől Moszkvából érkezett táviratot kapott: *„Nemes őrnagy a vezérkari főnök-*

ségtől a fegyvers mazássa

— *Vállalod?*

— *Vállalom.*

Kalandos és nagyon kockázatos úton, a Kárpátok gerincén, harcoló frontokon át vitte Moszkvába a fegyverszüneti delegációnak a tárgyalások folytatására és az esetleges egyezmény aláírására jogosító felhatalmazást.

Most a Tanács körúti Mednyánszky-teremben a 86 éves festőművész, Nemes József képeit rendezik kiállításra. A vásznakon napsütötte tájak, lírai hangulatok, ismerős hazai környezet — a Tabán és Nógrádverőce —, Marseille, Nápoly kikötőjének élete, breton halászok, mosónők színes, derűs hangulatú képei váltakoznak csendéletekkel, egymás felé hajló szilvafák harmóniájával. Több mint ötven év művészi alkotásaiból nehéz a válogatás. Képei az európai fővárosokban rendezett húsz nagy kollektív kiállítás után most itthon is bemutatkoznak. Vannak vásznai a Szépművészeti Múzeumban és a Fővárosi Képtárban, vásároltak tőle nagy külföldi képtárak, 24 művét a Szovjetunió vette meg.

MEGTANULT OROSZUL

Sikeres művészi pálya. Mégis: hogyan lett katona, hogyan bízták meg a kockázatos feladattal?

— Szüleim akaratából kellett vállalnom a katonapályát — mondja *Nemes József* —, de már fiatalon is *csak a művészet érdekelt valójában.* Amint lehetett, kiléptem a szolgálatból, s 1908-ban *Hollósy Simon, Ferenczy Károly és Kernstok Károly* tanítványa lettem. Télen Münchenben, nyáron Nagybányán és Técsőn festettünk.

is tanult. Őszinte barátságot kötöttünk, kedvükért az angol, a német és a francia után oroszul is megtanultam.

A festőéletet megszakította az első világháború, *Nemes József* a frontra került. Súlyosan megsebesült, hadifogolyként Turkesztánba vitték. Orosz festőbarátai, amikor megtudták, hol van, *vásznat, festéket juttattak a táborba: dolgozhatott.*

— *1918-ban jutottam haza, s Kernstok forradalmi művésztelepén, Nyergesújfalun folytathattam munkámat.* A Károlyi-kormány és a tanácshatalom támogatott minket. A Tanácsköztársaság bukása után *Kernstokkal* Berlinben, majd Párizsban volt közös műtermünk, csak az 1930-as évek vége felé tértem haza, hogy majd festőállványommal bebarangoljam az itthoni tájakat.

MINDIG FESTETT

A második világháború katonai behívója ismét egyenruhába öltöztette az akkor már 53 éves művészt. Orosz tolmácsként kapott beosztást a vezérkari főnökségen. Ezért választották éppen őt a veszélyes megbízatásra.

— *A felszabadulás után Vorosilov személyi tolmácsa, a debreceni kormány miniszterelnökségi sajtófőnöke, majd később a Közoktatásügyi Minisztérium főosztályvezetője lettem. A festőecsetet azonban sohasem tettem le: utolsó hazai kiállításomat 70 éves koromban a Magyar—Szovjet Baráti Társaság rendezte...*

Nemes József kiállítása holnap nyílik meg a Mednyánszky-teremben.

Ráthonyi János

ki újdonság, hanem — egyebek között — mindennapi életünkben felhasználható eszköz, amely *jól szolgálja az orvostudományt is, s ezzel az embert.* Ezért előadásom címe: *A komputerek felhasználása az elektrokardiológiában.* Az egészséges és az infarktusos szív elektromos működésének vizsgálatával foglalkozom, s ezt a számítástechnika a múlt években forradalmian megváltoztatta: automatizálta, mi több, *objektívebbé tette vizsgálatainkat.*

— Érvényesül-e az új szemlélet az infarktusos betegek gyógyításában is?

— Úgy vélem — mondja a főorvos —, *feltétlenül.* A heveny szívinfarktusos betegeket intenzív módon, az őrzőszobákban kezeljük. Itt koncentrálódik minden technikai és gyógyítási lehetőség. A betegek folyamatos megfigyelése, őrzése, szívműködésük, vérnyomásuk ellenőrzése a képernyőn lehetővé teszi, hogy *a betegségnek*

KÖRMENDTŐL A BALA

Aszfalts

A négy nyugat-dunántúli megye területén működő zalaegerszegi Közúti Építő Vállalat az idén mintegy *300 millió forint értékben* folytat útkorszerűsítést és építést. Az egyik legjelentősebb vállalkozásuk a *Körmend—Zalaegerszeg—Balaton* közötti új út építése. Az idegenforgalmi célokat is szolgáló új utat — a zalaegerszegi átkelőszakasz kivételével — a hó-

Preisich Gábor, épitén

Sziklai J.

EST 1

Herder-díj – Budapestért

Művei: házak, épületóriások, beton-üveg alkotások. *Negyvenöt esztendeje tervezi, építi Budapestet Preisich Gábor:* az első magyar építész, aki — nemrég — *Herder-díjat kapott.* A nyugatnémet alapítvány azoknak az alkotóművészeknek nemzetközi elismerése, akik Európa kulturális örökségének megtartásáért és továbbfejlesztéséért munkálkodnak. A 66 esztendős építész az idén ment nyugdíjba. *Papíron.* Ma is ugyanúgy dolgozik, mint azelőtt, fiatalos erővel, lelkesedéssel. Nap nap után bejár a BUVÁTI-ba. Teszi a dolgát: *építi a jövő fővárosát.*

KÖZÖS ALKOTÁS

A Városháza egyik szobájában beszélgetünk. Előkerül az őzbőr kötésű oklevél: a *Herder-díj.* S amiért Preisich Gábor kapta: művészi értékű építészeti munkássága, Budapest városközpontjának, belvárosának tervezése, széles körű, új ismereteket közvetítő szakirodalmi tevékenysége.

— Hogyan fogadta a díjat?

— Meghatott örömmel. Hiszem: *a díj nemcsak személyemnek szól, hanem mindazoknak, akikkel együtt dolgoztam és dolgozom, elismerés a magyar városrendezési kultúrának.* A kollektív munka híve voltam és vagyok. A tervezés nagyon bonyolult művelet. Egy városrész megalkotásában nemcsak az építésznek: *a közlekedéstervezőnek, a közgazdásznak és a zöldterület-tervezőnek is részt kell vállalnia.* Ez a tendencia vezetett engem a városrendezéshez.

— A kezdet?

— Kisfiú koromban költő vagy vegyészmérnök akartam lenni. Később módosult az elhatározás. Szerettem a művészetet, jól rajzoltam, tanáraim szerint logikusan gondolkodtam — szüleimmel úgy döntöttünk: *építészpályára megyek.* Jól választottunk. A Műegyetemen, majd egy évig *Németországban* tanultam. Utána kezdő építészként *Belgiumban* dolgoztam. A felszabadulásig magánépítész voltam. Negyvenöt tavaszán beléptem a Fővárosi Közmunkák Tanácsához. Három évvel később én alapítottam a BUVÁTI-t — *első igazgatója lettem.* A Fővárosi Tanács meghívott az építési osztály élére. Túl sok volt az adminisztráció: visszamentem a BUVÁTI-ba. *Főépítészként dolgoztam, most műszaki-gazdasági tanácsadó a beosztásom.*

— Melyik megvalósult tervére emlékszik legszívesebben?

— *Mindegyikre.* Sok fejtörés, munka eredménye, agyunk-kezünk gyümölcse mind. A kedvenc? *Talán az első modern bérház, amelyet Magyarországon építettünk a háború előtt Vadász Mihállyal, a Bartók Béla úti nagy ház, a Bartók mozi épülete.* Aztán a több kollégával együtt tervezett Köztársaság tér déli oldalán levő nyolcemeletes modern házcsoport. Szívemhez nőtt a MÉMOSZ-székház, a Cseppkő utcai gyermekváros... Legutóbbi alkotásom, saját hétvégi házam Szigligeten. Olyan, mint egy kis madárház: vasoszlopokon álló faház, nádtetővel.

— Munkája?

— *Munkám gerincét tulajdonképpen Budapest általános rendezési terve alkotta.* 1960-ban fogadta el először terveinket a Minisztertanács. Legutóbb tanulmányt készítettünk a belső Erzsébetváros átépítésére. Most óriási munkán, a budapesti agglomeráció területrendezési tervén dolgozom.

KÖNYVEK, MESTEREK

— Elméleti tevékenysége?

— Sok előadást tartottam itthon és külföldön Budapest építészetének fejlődéséről. Legismertebb könyveim: *Budapest városépítésének háromkötetes története, a főváros jövője és a híres német építészről, Walter Gropiusról írott munkám.* Külföldön főleg szakirodalmi tevékenységem révén ismertek meg.

— Mesterei?

— *Legszívesebben dr. Kocsis Iván egyetemi tanáromra emlékszem: ma már 80 év fölött van. Ő volt Magyarországon az első, aki a modern építészetet művelte, szerette, tanította. Sokat tanultam Harrer Ferenc mesteremtől is,* aki Budapest első fejlesztési tervét készítette.

— Milyen építészeti stílus híve?

— *Csak a modern építészetnek van jövője.* Egyetértek azzal, hogy az új lakónegyedeknek sokkal változatosabbaknak, színesebbeknek kellene lenniük. *A modern építészet nem egyenlő az egyhangúsággal.* Nem igaz, hogy a házgyári elemek feltétlenül uniformizálásra kényszerítik a tervezőt. Fontos, hogy egy új, modern épület harmonikusan illeszkedjék a régi környezetbe. Illő alázattal kell az építésznek a környezet iránt viseltetnie. Így lesz kellemes, nem kirívó, az összképbe illeszkedő az épület. *A cél nélküli feltűnést, a luxust nem helyeslem, annál inkább a szerény, egyéni jegyeket is hordozó, modern tervezést.* Ma különösen fontossá vált a korszerű városrendezés: egységbe kell foglalni az épületeket, s az építészetnek ez már egy magasabb foka. Ha nyugati építészekkel beszélek, gyakran elmondják: náluk a városrendezés egyik gátja a magántulajdon. S hozzáteszik: milyen jó nekünk, szocialista országban dolgozó tervezőknek, mert nincs ilyen gondunk. Igazuk van, ám a mi dolgunk: *használjuk ki jobban lehetőségeinket.* Hogy még szebb, korszerűbb — igazi világváros legyen Budapest.

Sziklai Júlia

tik az autóbuszokba, a nagy tel és a speciális járművekbe beépi idén ebből a termékből ötvenez a Szovjetunióba szállítják. Felv járműprogramból nagy részt vá ve a hátsóhidakat készítő üzem szerelést, mint a világ valamen itt is modern kisgépek könnyítik kön: a gyártósor vez

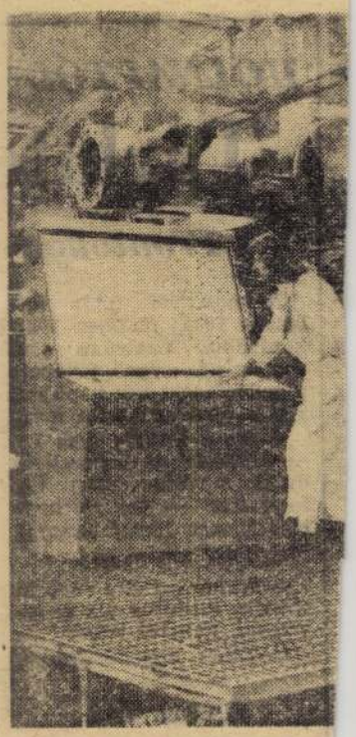

SZERELMEIM

Nekem először Dezső udvarolt, nagyon örültem neki, mert szimpatikus fiú, és szorgalmas is! Munka után megállás nélkül és lázasan a motorkerékpárját szedte szét és rakta össze. Amikor felberegtünk a hegyek közé, megvallotta, hogy már mást is szeretett, de csalódott benne. Mindent odaadott volna érte, pedig csúnyácska — valahogy így végezte beszámolóját Dezső. Nem lényeges hiba, nyugtattam a fiút, mert magam se vagyok szépség. Nem nagy baj, ha valaki ronda. „Honda" — ismételte áhítattal. Fotót is mutatott előző szerelméről, de nyilván tudta a lány, hogy nem mutatós, mert idejében kinyargalt a képből. Nem látszott más a fotón, csak egy motorbicikli! Kár, hogy a szerelme lemaradt róla, mondtam együttérzően Dezsőnek, s csak ez az öcska tragacs szemlélhető egyedül. Azóta nem köszön nekem.

Dezső után Rezső következett; jóképű és igen dolgos. Neki gépkocsija van, s hivatalos idő alatt lankadatlan kéréssel a hozzá szüléseg alkatrészek után olajcsere is az én dolgom futkos, szabad idejében pedig állandóan az autóját bütykölni. Mentem vele is kirándulni. Találtam kék-ibolyát. Nézze, milyen gyönyörű! — kiáltottam, mert a rémes berregéstől alig lehetett érteni egymás örömteljes szavát. Ez sokkal szebb! — ordította, s felnyitotta a kocsi orrát. Kilátszott az a sok olajos, piszkos, csúnya bizgentyű! Hallja ezt a csodás muzsikát? — üvöltötte áhítattal a fülembe. Ebből rájöttem, hogy a csomagtartót akarta kinyitni, hogy előszedje a táskarádiót. De nem éreztettem vele tévedését, hanem mondtam elterelően, hogy milyen borzasztóan büdösít ez a pléhláda, már nem is érezni finom illatát az ibolyának! Rezső azóta átmegy előlem a túloldalra.

Jenő jött sorra, s megvallotta, hogy házias feleséget keres. Kezemet megkérve lelkesen sorolta, hogy majd én mosom mindig az autót, porszívózom az autószőnyegeket, tisztítom az autóablakokat, fényesítem a lökhárítót, s pihepésül terítőcskét horgolok a műszerfalra. Sőt, az olajcsere is az én dolgom

A túlsó fele:

Nemes József festőművész
rőt hídi ismerősi

3828. Gerbran

Sz. Amsterdamban 1621 augu
szeptemb

Jézus bemutatása a

Simeon a szentélyben
bársony terítővel letakart as
ül, jobbrafordult és kezeibe
jobbról, keolén keresztbe tett
közt pedig, jobbjában kala
galambbal, áll József. Előttü

holmikkal. A háttérben, a
láda van, két gyertya és olda
térben pedig két beszélgető
Anna alakja bontakozik ki.
sárga brokát palástot, a m
borították, fehér köntöst és
barna magas ruhát és jobb
József bő ujjú köntöst, köp
Jelzése alól jobbra: »*G. v.*

Fa, méretei 58·8 : 48·5 c
az 1908 november 7-iki 12158
Jakabtól 7000 K-án (1807–90
1-jei 147773–908 (18–909),
(1–910) és az 1911 január 1-jei
alapján. — Elszámoltatott 19(
február 27-én (341–910) és 1
Az elszámolást jóváhagyta az
(912–911) és az 1911 márczi
szvsz. határozat.

Kifüggesztésére vonatkoz
ban. 1910 : Cab. E. 551 d). *Ge*
sentation au Temple.

Jegyzet. Dr. W. Martin
1907. Nº 35, pag. 23.

Vét. 1908

111

Rafael Viktor

festő

koll. kiáll. a Tanár

Galériában, XX. kiáll-

1930

dr. Preisich Gábor épitész

MAGYAR ÉPITŐMÜVÉSZEK SZÖVETSÉGE
Budapest, VIII. Dienes László u.2.
Telefon: 339-580, 338-369

M E G H I V Ó

a Magyar Épitőmüvészek Szövetsége székházában
1969. március 19-én, szerdán délután 1/2 6 órakor

BUDAPEST MÓDOSITOTT ÁLTALÁNOS TERVÉNEK KONCEPCIÓJÁT

ismerteti: Dr.PREISICH GÁBOR épitész
a MÉSZ Városépitési Bizottság tagja.

A vita elnöke: Dr. TRAUTMANN REZSŐ épitész
a MÉSZ Városépitési Bizottság vezetője

Szives megjelenésére feltétlenül számitunk.

T I T K Á R S Á G

15 ÉVES

kok, játszóterek építéséhez, s a nagyszerű társadalmi összefogásnak eredménye a strandfürdő megépítése is. 1968-ban csaknem 4,5 millió forint értékben végeztek az üzemek dolgozói és a város lakói társadalmi munkát.

Ebben az évben szintén hasonló értékű munka elvégzésére szeretnénk igénybe venni a lakosság — közte elsősorban az üzemekben dolgozó és a tanintézetekben tanuló fiatalok — társadalmi munkáját. A fiatalok részvételével — a városi KISZ-bizottság védnökségével — ifjúsági park építését kezdjük el, amely valamennyi ifjú korosztály részére többféle sportolási és szórakozási lehetőséget nyújtana.

A várost környező, szép tájat is

Az említetteken túlmenően az elkövetkező években nagyobb figyelmet kell szentelnünk a város természeti szépségei, kedvező adottságai kihasználásának. A várost félkörben erdőborította hegykoszorú övezi, amelyet helyenként kirándulóhelyek kialakítására kiválóan alkalmas völgyek szakítanak meg. A város másik részén az úgynevezett kiserdő kínál a kirándulóknak pihenésre jó lehetőséget. Az elkövetkező évek feladata, hogy Kazincbarcika adottságait jobban kihasználva, a város körül kedvenc pihenő-, kirándulóhelyeket alakítsunk ki.

A jubileum alkalmából városunk néhány eredményéről, gondjáról, feladatairól tettem említést. Ha ezeket a gondokat, feladatokat a város lakossága magáévá

A Fejér megyei történeti évkönyv első száma értékes tanulmányokat tartalmaz a polgári demokratikus forradalom megyei eseményeiről. Az évforduló alkalmából az MSZMP megyei Bizottsága és a megyei tanács vb adta ki.

A tanulmányok kiterjednek az első világháború megyei eseményeire, a szociális helyzetre, a társadalmi mozgalmakra, a pártok tevékenységére, pozitívan értékelik Károlyi Mihály politikai szereplését, őszinte béketörekvését, rámutatnak az 1918. nyarán nyilvánvalóvá vált társadalmi elégedetlenségekre. A forradalmak előzményeit tagláló cikk messzire tekint; az európai forradalmi mozgalmakban jelentős 1905-ös esztendő eseményeit elemzi, amikor megélénkültek a mezőgazdasági sztrájkmozgalmak.

A forradalmak szempontjából nagy szerepet játszó szociális helyzet elemzése különösen mélyenszántó, elsősorban a falvak mindennapi életét vizsgálja, hiszen a megye 75 százaléka őstermelő volt. A tanulmányból drámai helyzet bontakozik ki: különösen nagy feszültséget okoztak a háborús közellátás nehézségei, a pénz romlása, a katonáskodás terhei, a hadisegélyezettek nyomora. Mindez előmozdította a háborúellenes erők szervezkedését, amelynek irányítói a szociáldemokraták voltak. Az élesedő osztályharcban már az őszirózsás forradalom idején kialakult a kettős hatalom, amikor is különösen a falvakban az előljáróságok elmozdításával részben a munkástanácsok vették át az irányítást.

A tanulmányok írói (dr. Buzás József, dr. Farkas Gábor, István Sarolta, Móra Magda, dr. Pesti János, dr. Salamon Konrád és Fitz Péter) alapos munkája nemcsak megyei szempontból kiemelkedő, Fejér megye ugyanis a vidéki forradalmi megmozdulásokban a legmozgalmasabb, a legtevékenyebb megyék egyike.

Az évkönyv második száma a Tanácsköztársaság eseményeivel foglalkozik majd.

K. J.

— ÚJABB HÁROM NAGYSZÁLLÓVAL gazdagodik a Balaton — jelenti a Veszprém megyei vb. A Marina Balatonfüreden, az Auróra Balatonalmádiban és a Helikon Keszthelyen

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1969 FEB 13
TANÁCSOK LAPJA

dr. Preisich Gábor
Ybl-díjas építészmérnök

a tanácsok

Pro Urbe — Pro Arte

A hagyományoknak megfelelően ezúttal is a főváros felszabadulásának évfordulóján, február 12-én nyújtották át a Budapest Főváros Tanácsának Aranyérme kitüntetéseket.

Az átadási ünnepségen megjelent *Veróczi János*, a Budapesti Pártbizottság titkára, *Bondor József* építésügyi és városfejlesztési miniszter, *Sebes Sándor*, a belkereskedelmi miniszter első helyettese és *Darvas József*, az Írószövetség elnöke.

A Fővárosi Tanács vb ezúttal másodízben osztott ki Pro Urbe aranyérmet a főváros fejlődéséért a tanácsi munka különböző területein évtizedeken át kiemelkedő munkát végzett személyeknek. A Fővárosi Tanács vb-elnöke Pro Urbe aranyérmet adott át *Fél Ella* általános iskolai igazgatónak, 40 éves pedagógiai munkásságáért, különösen a Váci utcai általános iskola élén 18 év óta végzett tevékenységéért és társadalmi munkásságáért.

Pro Urbe aranyéremmel tüntették ki *dr. Preisich Gábor* Ybl-díjas építészmérnököt, a Budapesti Városépítési Tervező Vállalat városrendezési irodájának vezetőjét, aki munkásságát a felszabadulás óta teljes egészében a főváros fejlesztésének szolgálatába állította. Tevékenységéhez fűződik Budapest és környékének rendezési terve, Budapest regionális és általános rendezési terve, részletes rendezési tervek egész sora, továbbá több jelentős budapesti épület (MSZMP-székház, építők székháza, Csalárka úti gyermekotthon) tervezése és több igen jelentős szakirodalmi mű.

Ugyancsak Pro Urbe aranyérmet nyújtott át *Sarlós István Somlai László*nak, a Fővárosi Tanács vb élelmiszerkereskedelmi irodája vezetőjének, a munkásmozgalom régi harcosának, a budapesti lakosság élelmiszer-ellátásáért húsz éven át végzett kiemelkedő munkásságáért.

Pro Arte aranyérmet kapott *Kerényi Jenő* Kossuth-díjas kiváló művész, a főváros közterein elhelyezett több jelentős szobor (Osztyapenko-szobor, Felvonulók című szoborcsoport, Csontváry-síremlék) alkotója, valamint *Illés Endre* Kossuth-díjas író, drámaíró és műfordító, a budapesti színházakban nagy sikerrel előadott drámáiért (Homokóra, Türelmetlen szeretők, Trisztán), továbbá műfordításaiért, novelláiért és világirodalmi tárgyú tanulmányaiért.

A felvételi vizsgák [illegible] és július 15. között tartják, kivéve a matematikai, a fizikai és a biológiai írásbeli vizsgákat. Ezekből a tárgyakból az írásbeli érettségi megfelel az írásbeli felvételinek is. A dolgozatok megírásának időpontja május 22—23. (MTI)

A lottó nyerőszámai: 7, 28, 65, 71, 81

A Sportfogadási és Lottó Igazgatóság közlése szerint a Magyar-nándoron megtartott 19. heti lottósorsolás alkalmával a következő számokat húzták ki: 7, 28, 65, 71, 81.

A RÁDIÓ ÉS A TELEV

KOSSUTH RÁDIÓ

8.30: Lányok, asszonyok.
8.55: Tipegő.
9.30: Mindenki iskolája.
10.05: Hírek. Időjárásjelentés.
10.05: Händel: Vízizene.
11.00: Kabarészínház.
12.20: Zenei anyanyelvünk.
12.30: Magyarán szólva.
12.45: Melódiakoktél.
14.00: Népdalok.
14.30: Falurádió.
15.05: Új Zenei Újság.
15.40: Az Abba együttes slágereiből.
16.00: 168 óra.
17.30: Mi a titka? Serge Koussewitzky művészete.
18.40: Sporthíradó.
18.50: A csehszlovák és a magyar rádió kétnyelvű költői estje.
19.55: Olasz operahangverseny.
20.55: Nótamuzsika.
22.15—23.15: Három kishangjáték.
23.15: A beat kedvelőinek.
0.10—2.00: Melódiakoktél.

PETŐFI RADIO

8.05: Morley-madrigálok.
8.33: Népdalok
9.34: Filmsztárok énekelnek.
9.55: Hetilapszemle.
10.00: Hogy tetszik lenni?
11.00: Fúvószene
11.33: Válaszolunk hallgatóinknak.
11.48: Négy ország — négy énekes.
12.33: Tito Schipa és Németh Mária énekel.
13.00: Nagybőrzsöny turistaszezonban.
13.15: Népszerű zongoramuzsika.
14.00: Fiataloknak!

Preisich Gábor, építész

P. G. Gy.: A városfejlesztés-ki

Nénszabadság Bp

10.

A városfejlesztés követelményei

Preisich Gábor:
A városrendezési koncepciók hatékonysága
Valóság, 1978., 5. szám.

Az építészek és a várostervezők véleménye erősen megoszlik abban a kérdésben, hogy milyen tervezési módszerek a leginkább célravezetők korunk városépítészetében. Sokak szerint az adottságok részletes vizsgálata és számbavétele alapján csak fel kell állítani a követelmények listáját, majd a gazdasági lehetőségek alapján meg kell határozni a megvalósítás sorrendjét, s ebben a városépítési gyakorlatban már fölösleges a tervezői intuíció. Mások azt mondják, hogy korunkban már nincs helyük a városfejlesztési koncepcióknak, a tervezés legkívánatosabb útja a matematikai módszerek érvényesítése. Igen elterjedt az a nézet is, ami szerint a közép- és hosszú távú (15 éves) fejlesztési tervek jelentőségének növekedésével fölöslegessé váltak a távlati városrendezési koncepciók.

Preisich Gábornak határozott véleménye van. Nézete és tapasztalatai szerint a városok társadalmi, gazdasági és műszaki szempontból összehangolt, komplex és folytonos fejlődésének egyik legfontosabb előfeltétele a tervezői intuíciónak lehetőséget adó városrendezési koncepció megléte.

Városfejlődésünk fogyatékosságait nézve a szerző megemlíti a városrendezési tervek és koncepciók nem kielégítő hatékonyságát. A városrendezési koncepció szerepének módosulásai következtében a velük szemben támasztott követelmények is megváltoztak. A szerző szerint az általános rendezési terveknek két részből kell állniuk: A városszerkezet és a térfelhasználás fő elemeit tartalmazó távlati koncepcióból, valamint a 15 éves távlatban megvalósításra javasolt, a városépítési tevékenységet konkrétan rögzítő tervjavaslatból. A városrendezési koncepció hatékonyságához elengedhetetlen az országos és regionális összefüggések figyelembevétele: a várost és környékét tervezési egységnek kell tekinteni.

A tudatos városfejlesztéshez elengedhetetlenül szükséges a gazdasági tervezésnek és a városrendezési tervezésnek az eddiginél szorosabb együttműködése. Ennek érdekében biztosítani kell a városrendezési hatóságok megfelelő kapcsolatát a tervezőkkel, illetve ezek részvételét a városrendezési terv készítésében.

„Városaink társadalmi, gazdasági, műszaki szempontból kedvező, tervszerű fejlődéséhez még valami elengedhetetlen — írja a szerző. — Annak a felismerése, hogy termelésünk fejlődését, a lakosság életének minőségét a funkcionálisan jól szervezett, megfelelő környezetet nyújtó város alapvetően befolyásolja."

P. G. Gy.

BOER SANDOR
TÖRÖKSZENTMIKLÓS

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Rafael Viktor
festő
szül. 1900

Svájci magántulajdon
1944
32. l.

SZKÁROSI ENDRE BOLOGNAI LEVELE:

EGY FESZTIVÁL, EGY VÁROS, EGY...

A programfüzetből: „A D'ART ROOM olyan művészeti színterek fesztiválja-találkozója, amelyek a költészet, a zene, a video, a képzőművészetek, a színház, a tánc stb. európai eredményeit hozzák el Bolognába. A D'ART ROOM olyan NETWORK (hálózat), amely a mozgásban levő művészeti alakulatoknak igyekszik teret adni, megmutatni, hogyan működnek, egyben kapcsolatba is kívánja hozni őket." S a már ismerős sorok: „Művészetet lehet csinálni pincében, vonaton, egy lakásban, bárhol. Azután be lehet balzsamozni, vagy pedig lehet élni hagyni. Nyolc nap Európa Bolognában. D'ART ROOM-nak hívják."

— Buon giorno, signori — köszöntöm a volt Vörös Kaszárnyák területén a fesztivál most is serénykedő szervezőit, Alberto Masalát és Fabio Leopardit. Viszontlátás öröme az arcokon.

— Vannak néhányan tavalyról is — mondja Alberto. — Jön a Towering Inferno, itt van Benn Posset és az Amsterdam Balloon Company sátortáborostul...

A délutáni beszélgetésen (a késő éjszakába nyúló művészi programok előtt a művészeti kommunikáció elméleti és gyakorlati kérdései kerülnek elő a „jam-room"-ban) viszontlátom Borisz Nieszlonyt is, a Kölnben élő képzőművészet, az ASA (Art Service Association) motorját, idén ő is egyedül. A katalán Anton Roca, aki tavaly kerékpárral festett homokba, most a Fabrice de Reus képviseletében érkezett: néhány spanyol festő, szobrász, költő használatba vett egy elhagyott gyárépületet, és multimediális központtá fejlesztette; mozgásszínházat, folyóiratot, kiadót működtetnek benne.

Egy üres félórában „fölnyálazom" egy deszkapalánkra a hátizsákban hozott hazait: a tavalyi koncertek, performance-ok plakátjait, Új Hölgyfutár-füzetkéket, nemrég megjelent lemezünk borítóját és betétlapjait — hadd parkoljanak esztétikus környezetben a kerékpárok. A tavaly is képviselt intézmények (Institute of Contemporary Art—London, UFA Fabrik—Berlin, Nowall, Cassero) mellett újak tűnnek fel. A Fabrice de Reus-on kívül itt van Párizsból az ugyancsak expanzív művészetfelfogást gyakorló Art Cloche. A folyamatos alkotás lázában égnek — ha elhagyott tárgyat, kibelezett rádiót, seprűt, követ, dobozt, ruhát, félbe tört szekrényt vagy széket találnak, rögtön átfestik és műtárgyat készítenek belőle; ki is állítják a tér legkülönbözőbb pontjain. A füves térség közepén totemoszlop; tavaly a mi ékírásos „Budapest Konnektor" táblánk állt itt.

A videoanyagok talán nem olyan egyenletesen magas színvonalúak, mint egy éve voltak, de kiemelkedő művek akadnak köztük. Például az „örökifjú" Gianni Toti é; a videomunkáiból régóta jól ismert Nam June Paik-é. S egy felfedezés: a barcelonai La Fura de Bau csoport *sus o sus* című „underground kibernetikus performance"-ának videováltozata, amely egy heroikus küzdelem művészi dokumentuma. Két emberi test előbb a nehézkedés hiányával küszködve — végig víz alatt — próbál kapcsolatot teremteni; majd a drámai kifejletben éppen a gravitáció válik a kapcsolat gátjává: egyre magasabbra húzzák őket egy csörlőn — mígnem fejjel lefelé, a megkínzatás tetőpontján a két megláncolt test katartikusan összekapaszkodik a levegőben.

A hagyományos kereteken kívül, azoktól eltérő közegben képződő alternatív művészetnek e szinte egy csapásra európai jelentőségűvé vált fórumára esténként sokszáz fönyi közönség látogat ki. A fesztivál természetes találkozási pont is: itt futunk össze Gian Paolo Roffival, aki az immár legendás Adriano Spatolával (költő, kritikus, kiadó, performer, képzőművész és még annyi minden) együtt szerkeszti a *TamTam* című költészeti folyóiratot és a *Baobab* kazettasorozatot, amely az „informazioni foneticheo di poesia" (hanginformációk a költészetről) alcímet viseli. Roffi egy lemezt is bemutat, amely a fáradhatatlan művészetszervező költő, Enzo Minarelli gondozásában kanadai és olasz költők munkáit tartalmazza; kiállítási katalógusokat és röplapokat vesz elő — hívogató gazdagság egyetlen város, egyetlen „megye" kulturális palettájának csupán egyik szegletén.

Mario Ramous, aki a közelmúltban adta ki olaszul Horatius ódáit és szatíráit egy-egy irigylésre méltóan szép kötetben a Garzantinál, az úgynevezett lineáris költészet (magyarul szövegköltészetnek nevezhetnénk) jelen helyzetéről beszél.

Konzervativizálódás figyelhető meg, előkerültek a konvenciók. Igen színvonalas költői munkákban is erőteljes az érzelmesség, a magában vett esztétikai szépség iránti igény. És ezzel párhuzamosan sajnos nem lehetünk tanúi egy újabb neoavantgard típusú fellendülésnek: nincs a láthatáron egy Sanguineti nagyságrendű életmű, Zanzotto lehanyatlott az utóbbi köteteiben. Olyan csoportos felhajtóerőt sem észlelek, amely bennünket űzött a hatvanas évek neoavantgardja idején. Végül is az olasz költészet helyzete, piaca elég jó: sok folyóirat van, könnyen jutnak kiadóhoz a fiatalok. Nem kényszerülnek rá, hogy az intézményrendszer, a szellemi élet szerkezetének stb. megújításán törjék a fejüket...

Többek szerint az idei fesztivál művészileg kevésbé árnyalt, mint a tavalyi, több a kommersz produkció. Peter Hammill vérbeli előadó, dalai, egy-két kivétellel, érzelmesek, romantikusak, rutinosak. Niko zenekara fél óráig csaknem magávalragadó, ám sajnos, nem tudja időben abbahagyni, amint a jobb sorsra érdemes olasz punkzenekar, az IRHA sem.

De akadnak kiemelkedő programok is. A *Towering Inferno* repülő zenéje, a hátul és oldalt minden irányban kivetített filmekkel és diákkal; Steve, a billentyűs mellett sokszor Andy Sounders, a szaxofonos és Steve Kellner, a dobos is szintetizátorokon játszik — azt csinálják mindig, ami éppen kell; a hangszerek szolgálják őket, és nem fordítva. *A hollandok* dadaista nyomdokokon haladó, a Cabaret Voltaire-t tudatosan idéző, szimultán költészeti cirkusza. *Paul Panhuysen* és *Terry Fox* egyedülálló performance-a: egy fa és egy sátor között (huszonöt méter távolságra) kierősített zongorahúrokat feszítenek ki, amelyeket apró fémtárgyakkal szólaltatnak meg az ezúttal egyetlen gyenge reflektor bevilágította éjszakai térben. Aki *nem látja* az akciót, a nézőtéren csodálatos, nagyzenekart formázó zenét *hall;* aki pedig látja, hogy lassan föl és alá sétálgatva a két meglett férfiú látszólag unott mozdulatokkal miként húzgálja a zsanért a húrokon, máris tanúja, mennyire nem lehet egy új módon létrejövő műalkotást régi fogalmak és régi beidegződések alapján megítélni. Az alternatív művészet egyik legszervesebb jellemzője éppen az, hogy a létrehozás mozzanata nem válik el a műtől: a tér, amelyben az elhelyezkedik, nem passzív tér; kreatív tényező, az alkotásba szervülő anyag.

A legirigylésreméltóbb eredménye az évek óta folyó kitartó munkának — a fesztivál eszméje Masala lokáljának, a Nowallnak több éves művészetalakító gyakorlatában fogant — mégis csak az az inspirációkban gazdag közeg, amelyben mindez zajlik. A komplexusmentes, nyitott érdeklődés jelei folyamatosak az érintkezésben, az információ- és véleménycserében, az önzetlen, mindig *a másikra figyelő* kapcsolatalakításban, és az egyre gyakoribb közös munkákban.

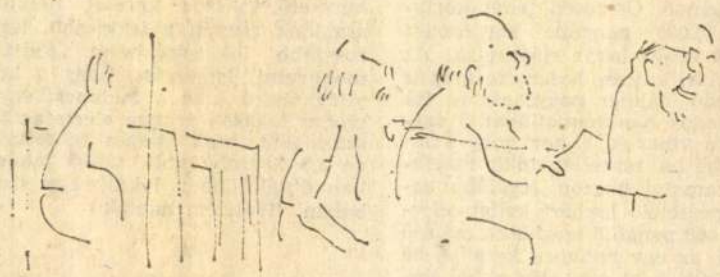

Kozma György: Ginsberg

A *Santaquilina* művészi társulást valóban fiatal költők és zenészek hozták létre Riminiben és környékén. Hívnak, vegyek részt az estjükön. Tízperces színházat alapítok: zenében Roberto Paci Dalo és Martin Mayes (Torinóban élő skót kürtös), az akcióban a tavalyról már ismert holland lány, Mignon segít. A színtér elejére két útelzáró rácsot állítok, rajtuk ágyúként meredtek a nagy átmérőjű, háromméteres narancssárga műanyagcsövek. Még Mignont tekerem fehér fátyolpapírba az öltözőben, amikor Martin nekikezd, harsog, kiabál a kürtjébe, döngeti a falat — profizmusa lenyűgöző. Robertóval a legkülönbözőbb fúvóshangszereket szólaltatják meg: a sétapálcaszerű csőklarinéttól a fújható agyagdobozon át a szakadt luftballonig, s a vízzel telt pohárig. A fátyolpapírra merev, zörgő ívek kerülnek, az arcra alufólia maszk: a szoborrá avatott testet újabb két rács közé zárom. Alberto és Aja beviszik a pirossal, zölddel, kékkel bevilágított térbe. Hason csúszva, hátamon az ötödik ráccsal beküzdöm magam, s a legősibb akusztikus modulátorral, a tenyérvezérelt szájjal a *Mirabeau-híd* eltérített változatát adom elő, fölegyenesedem és mászkálok a dülöngélő korláton. Utána a csöveken dolgozom: fúvós hangszerek és irányítható hangszórók egyben. Következő soraim recitálása alatt a vasrácsok is hangszerré válnak: csikorognak, döngnek, vagdosom a kőpadlóhoz, s egymáshoz őket, közben a szobrot fokozatosan kiszabadítom a vas és a papír öleléséből. Ledőlök a halomba hordott korlátokra, a hála nem marad el. Mignon az utolsót rám zárja, s mialatt Pavese végső, mellesleg angolul írt versét (Last blues, To Be Read Some Day) kántálom rekedten, kivontat a teremből.

A sikernél is jobb érzés az együttműködés, az összedolgozás természetellenessége. Másnap Benn Posset szól, szálljak be a műsorukba: újabb kollektív munkaalkalom. A fuvolás Benn-nel és Andyvel megalapítom az Amsterdam—Budapest—London Staniol Branch-ot, vagyis „sztaniol leányvállalatot". Mignon anyja (!) lesz a női hang, Aja az immár obligát ráccsal dolgozik. Intenzív próbán kidolgozott „vákuum-zene", alu-páncélarcok, lapátkopja, barbár énekbeszéd, háromperces „mikrototális" színpadi látomás.

Alberto Masala mondja: — Évek alatt egy többezres közönséget alakítottunk ki. Európa majd' minden országából több tucat művészcsoportot, intézményt, „helyet" hívtunk meg, s ami ennél fontosabb, hoztunk kapcsolatba egymással is. Lehet, hogy csinálunk még fesztivált, lehet, hogy nem. Megvásároljuk, át is építjük a Vörös Kaszárnyákat: kölcsönökből, támogatásból, a Nowall eladásából talán futja. A jövőben az ilyen nagyarányú, reprezentatív akciók helyett, amelyeknek az előkészítése amúgy is beletelik egy évbe, inkább a *folyamatosságra* helyezzük a hangsúlyt. Nem évente egy alkalommal hozzuk össze az embereket, hanem rendszeresen szeretnénk amolyan kulturális vendégmunkára invitálni őket. A fesztivál bőven bizonyította, hogy Európában a kultúra területén már nincsenek határok.

KENESSEI ANDRÁS:

Híradó az egész világ

Úgy alakult, hogy nemrég Európa egyik távoli sarkába vetődve beszerezhettem évi rendes tévémérgezésemet, s ahogy lenni szokott, a szó szoros értelmében látástól vakulásig mérgeztem magam. Amszterdami szállodai szobám színes tévéjén a következő állomások voltak vehetők: a holland első és második program, a belga tévé flamand nyelvű programja, az ARD a ZDF és a harmadik: a

fontosságuk szerinti elhelyezésükkel kiegyensúlyozottan, olajozottan

archív-anyagot jelzik is). Náluk is

nagy amerikai táncművészre.) Az

Hogy milyen nagy jelentőséget tulajdonítanak az időjárásnak, az meglehetősen nyilvánvaló volt abból az apróságból is, hogy mindenütt képernyőre került a magyarázó-mutogató meteorológus. (Ugyanakkor a bejátszásokban interjúkat készítő riporterek úgyszólván soha.) Akárcsak nálunk, Nyugat-Európában is felhasználják az időjárási úrfotókat és grafikus megjelenítés-

PREISICH GÁBOR:

SZÁMOLJUNK EGY KICSIT

Magántőke — magánlakás

A két világháború között a Fővárosi Közmunkák Tanácsa sürgős városfejlesztési feladatként ítélte meg a Bartók Béla út (akkor: Horthy Miklós út) kiépítését. A Pénzügyminisztérium a Közmunkatanács intenciójára rendeletet hozott az itt épülő házak „harmincéves teljes adómentességéről" (az általános tizenöt éves részleges adómentesség helyett) azzal a feltétellel, hogy az épület 1933. december 31-ig tető alá kerül. A tőkések fantáziát láttak ebben a lehetőségben, nagyarányú építkezés kezdődött az útvonal üres, vagy elavult beépítésű telkein. Több földszintes, vagy egy-két emeletes házat le is bontottak. A Bartók Béla út ennek a rendelkezésnek a nyomán nyerte el mai nagyvárosias arculatát. Egy másik ilyen, már a negyvenes évekbe átnyúló, harmincéves adómentességgel elősegített akció a Csalogány utca kiszélesítése és beépítése volt. Ezt az utcát a Duna alatt átvezető közúti alagút kiindulópontjának szánták, szélesítésére ezért volt szükség. Ennek az alagútnak a megépítése, mint távlati elgondolás ma is szerepel a városrendezési tervekben. (Az akció a háború kitöréséig nem fejeződhetett be, az útnak teljes hosszában való kiszélesítését akadályozó két épületet a mai napig se sikerült lebontani.) Hasonló adómentességi rendelkezésnek meg a gazdaságos beépítést lehetővé tevő beépítési terveknek és szabályoknak volt köszönhető ugyancsak a két világháború között a főváros akkor keletkezett városrészének, az Újlipótvárosnak csaknem teljes kiépítése.

A Közmunkatanács nemcsak rendeletekkel és beépítési előírásokkal segítette elő a városfejlődés szempontjából időszerűnek tartott útvonalak, területek beépítését. Hozzájárult ehhez a tudatos telekpolitika is. Így a Csalogány utca telkeit még az út szabályozása előtt felvásárolta a Közmunkatanács, majd a szabályozás által értékesebbé vált telkeket eladta az építetni szándékozóknak. Az árkülönbözet alapul szolgálhatott az útvonal kiépítéséhez.

Az építtetők számára a telkükön álló régi házak lebontása nem okozott különös problémát. Erre az alapot az újonnan épült lakások magasabb lakbére teremtette meg. Míg a régi lakások bérét az első világháború után rögzítették, az újonnan épülő lakások úgymond: „szabadbérűek" voltak. A bér nagyságát a kínálat és a kereslet, illetőleg a rentabilitás igénye határozta meg. A bérházat építők kalkulációjának lényege az volt, hogy az új — adómentes — lakások lakbére elérje az előállításukra fordított összeg mindenkori bankkamatának mértékét. Igaz, hogy a szükséges fenntartási költségeket is számítani kellett, ezzel szemben állt azonban az ingatlannak a pénznél nagyobb értékállandósága.

★

Álljon itt egy elvi példa az elmondottak illusztrálására:

Vegyük egy akkoriban közkedvelt, 70 négyzetméter alapterületű kétszoba-hallos lakás költségeit és rentabilitását valamely több emeletes bérházban. Az építkezés költségét akkoriban m³-ben számolták. 70 m² három méter emeletmagassággal szorozva 210 m³-nek felel meg. Ehhez hozzá kell adnunk falakra és közös helyiségekre (lépcsőház stb.) körülbelül 25 százalékot, azaz 50 m³-t. Összesen tehát 210+50 = 260 m³-rel kell számolnunk. Az építkezés költsége (a harmincas évek végén) m³-ként hozzávetőleg 40 pengő volt, tehát egy 70 négyzetméteres lakás építése 260 × 40 = 10 400 pengőbe kerülhetett. Kalkuláció céljára ehhez még hozzá kell adnunk a telekárnak a lakásra eső részét. A telek ára általában az építési költség egynegyede lehetett, azaz jelen esetben 2600 pengő. Összesen tehát körülbelül 13 000 pengőbe kerülhetett egy 70 m²-es lakás előállítása. Az előállítási költség határozta meg az elérendő lakbér nagyságát is. Ha az átlagos bankkamatlábat 5 százalékra vesszük, ahhoz hogy a lakásépítésbe fektetett tőke megfelelő kamatot hozzon, legalább ennek megfelelő lakbért kellett elérni. 13 000 pengő 5 százaléka évi 650 pengő, az egy hónapra kereken 50 pengőnek felel meg. Ha abból indulunk ki, hogy a lakbérek a havi jövedelemnek átlagosan egynegyedét tették ki, ebből az következik, hogy a 70 m²-es lakás bérlőjének havonta legalább 200 pengőt kellett keresnie. Ez egy átlagos tisztviselői fizetésnek felelt meg. (József Attila: „...havi kétszáz sohse telt").

Világos, hogy a lakbér, az építési költség és a telekár egymással összefüggésben alakultak ki. Az építési kedv előmozdítója elsősorban a rentabilitás volt. Ennek figyelembevételével igyekezett a Közmunkatanács adómentességi rendeletekkel és más módon az építkezést a városfejlesztési követelményeknek megfelelő irányba terelni.

Azt, hogy a telken álló régi épület lebontható legyen, ezáltal a telek beépíthetővé váljék — mint említettem — a régi lakások alacsonyabb lakbére tette lehetővé. Ha ez tőkésítve nem haladta meg átlagosan az újonnan építhető épület építési költségének egynegyedét — tehát az elfogadható telekárat —, az építkezés rentábilisnak mutotkozhatott.

Volt azonban a régi épületek bonthatóságával kapcsolatos eljárásnak egy társadalompolitikailag erősen támadható oldala: a felmondás. Ebben a rendeletek a lakóknak csak annyiban nyújtottak valamelyes védelmet, hogy a felmondási időt szabályozták. Ez hosszabb ideig ott lakó család esetén egészen egy évig terjedhetett. Sem új lakás rendelkezésre bocsátása, sem a költözködés költségeihez való hozzájárulás nem tartozott a bérbeadó kötelezettségei közé. A felmondás így is sok család számára katasztrófát jelentett. Addigi lakásuk helyett gyakran rosszabbal, vagy költségesebbel kellett megelégedniük. A lakásnyomort nem a lakások effektív — mai műszóval „mennyiségi" — hiánya okozta, hanem az, hogy a kiskeresetű, sokszor kereset nélküli családok csupán a legkisebb, legrosszabb lakások bérét tudták megfizetni. Ismeretes, hogy a két világháború közt a budapesti egyszobás lakások aránya elérte az 54 százalékot, ezek átlagos telítettsége 3,3 fő/szoba volt. 15 085 lakásban ötnél többen laktak egy szobában. (1941. évi adatok.)

★

A második világháború után a lakáspolitika célja csupán az lehetett, hogy minél több lakás létesüljön. A lakásépítés városfejlesztési feladatai háttérbe szorultak, ezeket jól-rosszul a közület vette át. A magánlakás-építésnek kizárólag két formája adódott: a családi ház és a néhány lakásos társasház. A lakásépítéshez nyújtott állami támogatás vagy kölcsön mértékét kizárólag a beépítés módja határozta meg. Az építtetők szociális helyzete nem jelentett különbséget. Ezt a hiányosságot bizonyos mértékben az 1983. évi lakásreform küszöbölte ki, amikor a támogatást a családnagyságtól, illetve az eltartottak számától tette függővé. Városfejlesztési meggondolások ebben a vonatkozásban továbbra sem játszottak szerepet.

Az állami és a magánlakás-építés során előállított lakások száma a 70-es években lépést tudott tartani a *mennyiségi* igények növekedésével, a hiányosságok az állami lakásépítésnél elsősorban minőségi jellegűek voltak. Az építéspolitikában azonban az utolsó években változás következett be. Felismerték, hogy mert minden új lakás építése csökkenti a lakáshiányt, a lakásépítés közületi érdek, akár az állam, akár magánosok építik a lakásokat. A lakásépítéshez nyújtott támogatás révén — bármily nagy legyen is — a közület olcsóbban jut lakásszaporulathoz, mint hogyha a lakásokat maga építené. E felismerések folytán az állami lakásépítés mennyiségét csökkentették, a lakásszaporulatot elsősorban az állami és vállalati hozzájárulással, kedvezményes bankkölcsönnel támogatott magánépítkezéstől várták. A közület számára — elvileg — csupán a „szociális lakásépítésnek" nevezett tevékenység maradt. A magánlakás-építés azonban — a várakozásokkal ellentétben — nem növekedett.

Ennek egyik okát a lakástulajdont korlátozó rendelkezésben kell látnunk. Ez vezetett oda, hogy a nagyobb pénzösszeggel bírók — más befektetési lehetőség híján — egy luxuslakás építésébe fektették azt az összeget, amelyet hasznosabban, több lakás építésére lehetett volna felhasználni. Ezek a luxuslakások — a lakásínség idején — érthető felháborodást keltenek. A legújabb — a lakástulajdont a családlétszámtól függővé tevő — felemás rendelkezések sem ösztönöznek önmagukban lakásépítésre, annál kevésbé, mert a saját tulajdonú lakás bérbeadási lehetősége rendezetlen. Néhány évvel ezelőtt még előfordult, hogy lakberuzsora címén megbüntették, illetve a bér visszafizetésére kötelezték azt, aki lakását az államinál magasabb összegért adta bérbe. Ma ezt hallgatólagosan eltűrik. A lakáspiac hiánya oda vezet, hogy a *reálisnál* sokkal magasabb bérért adják ki a magántulajdonban álló lakásokat.

Itt felmerül a kérdés, mennyi volna a *reális* lakbér, ha azzal számolhatnánk — mint a háború előtti időben —, hogy a befektetett tőke az egyéves lekötésű (ma 5,5%) bankkamattal azonos nagyságú jövedelmet hozzon.

★

Induljunk ki ismét a 70 m²-es bérlakásból:

A lakásépítés költségét — beleszámítva a lakáshoz tartozó telekrész árát — ma m²-ként kb. 25 000 forintra becsülik. (Nem a vállalkozói haszonnal eladott 30—35 000 forintos m²-árral számolva.) 70 m² 25 000 forinttal megszorozva: 1 750 000 forint. Ennyi ma egy 70 m²-es bérlakás hozzávetőleges előállítási költsége. Ennek az összegnek 5,5 százalékos kamata kereken évi 96 000 forint lenne, ami 12 hónapra elosztva havi 8000 forintnak felel meg. Ez az összeg — bármily magasnak tűnik is — a mai keresetei viszonyok mellett még mindig legfeljebb kétharmadrésze annak, amit ma egy külföldinek, vagy vállalatnak kiadott lakásért kérnek.

Ez a számítás élesen rámutat a lakásépítési költségek és a keresetek közti aránytalanságra is. Meszszire vezetne, ha az építőipari árak kiugrására, annak okaira és a munkaerőnek tényleges értéke alatti mai árára vonatkozó fejtegetésekbe bocsátkoznánk. Elégedjünk meg annak a megállapításával, hogy az előbbiekben kiszámított „reális" lakbért ma csak a lakosság kis töredéke tudná megfizetni. Nem számíthatnánk tehát a lakástulajdonra vonatkozó kötöttségek feloldása esetén sem arra, hogy a magántőke nagyobb mértékben bekapcsolódjék a lakásépítésbe, csak abban az esetben, ha a lakást olyan áron állíthatná elő, hogy kisebb lakbérek mellett is megtalálja rentabilitását. Ehhez pedig elengedhetetlen a hatósági támogatás. Ez nem feltétlenül jelent csupán a maihoz hasonló jellegű közvetlen pénzügyi támogatást és kedvező bankkölcsönt. Léteznek a támogatásnak más — közvetett — formái is. Ilyen a magasabb fokú adómentesség, az építési teleknek olcsóbb vagy ingyenes rendelkezésre bocsátása, az építkezés során lebontandó lakások lakóinak elhelyezése, üzlethelyiségek kiadásának engedélyezése stb.

Feltételezhetjük, hogy a lakástulajdoni korlátozások feloldása és az újonnan épülő lakások bérének felszabadítása mellett az előbb említett közvetlen és közvetett támogatás esetén a lakásépítés mennyisége jelentősen emelkedne, hiszen már sok embernek van több lakás építéséhez elegendő tőkéje.

Ehhez nyilván le kell számolni azzal a fikcióval, hogy a lakás bérbeadása „munka nélküli jövedelmet" jelent, ezért a szocializmus elveivel összeegyeztethetetlen. (Mint hogyha a bank kamata nem volna „munka" nélküli jövedelem.) A közület az így adódó lehetőséget olyan városfejlesztési feladatok megoldására is felhasználhatná, amelyekre nem képes sem a csökkentett állami lakásépítés, sem a szétaprózott magánlakás-építés.

Olyan feladatokra gondolok, mint például Budapesten a belső városrészeknek évtizedek óta húzódó rehabilitációja, a budai gyógyfürdők környékének korszerű átépítése, egyes útvonalak (lásd Csalogány utca) kiépítésének befejezése, helyi központok kialakítása stb.

A városfejlesztési szempontból fontos területeken — ezeket például ötévenként meg lehetne határozni — és *csakis ezeken a helyeken* kellene a lakásépítést — esetenként a lakásfelújításokat, átépítéseket — elősegíteni magasabb adómentességgel, kedvezményes bankkölcsönnel és egyéb kedvezményekkel.

Nézetem szerint csak ilyen módon, a lakástulajdoni korlátozások feloldásával, a közületi támogatás *irányított* rendszerével képzelhető el a magántőkének — esetleg erre a célra alakuló társulások, vagy bankok útján — bekapcsolódása a lakásépítésbe, egyszersmind a városfejlesztés szempontjából fontos feladatok megoldásába.

Preisich Gábor

A hagyományoknak megfelelően ezen az ünnepségen került sor azoknak az 1977. évi Hild János-emlékérmeknek átadására, amelyeket egyéni munkásságukkal érdemeltek ki urbanisztikai szakemberek. Emlékérmet kapott *Gonda György*, Vas megye tanácselnöke, kiemelkedő várospolitikai és városigazgatási munkájáért, *Preisich Gábor* építészmérnök, a műszaki tudományok doktora, kimagasló elméleti és gyakorlati tevékenységéért és *Sarlós István*, az urbanisztikai társaság volt elnöke, értékes irányító és várospolitikai munkájának eredményeiért.

A kitüntetéseket *Bondor József*, a Magyar Urbanisztikai Társaság elnöke adta át.

Dr. Orbán pedag

Rembrandt híres képe, a „Dr. Tulp anatómiája" (1632) a modern társadalom egyik nagy metaforája. A halál a platóni és a keresztyén hagyományban egyaránt az igazság pillanata; a korpusz a keresztről levétel és a sírbatétel fázisában fölhívás a hitre és a tanúságtételre. Rembrandt képén a holttestet körülvevő orvostudorok tanúságot tesznek; nem a hit, hanem a tudás mellett. Tudásra, méghozzá emberi, esendő tudásra törekszenek az esendő emberi testről. Ám a boncolásra váró hulla mégsem akármilyen matéria. A megilletődöttség, az ünnepélyesség, a pietás is rajta van a festményen, ami a holttestből elillant, az egyedülálló, a pótolhatatlan, a megismételhetetlen aligha tárul föl a kórboncnok szikéje nyomán. Hiányáról – és hiánya komor nyomáról a tudósok barázdált arcán – a művész tudósít. Az ő igazsága egyenrangú igazság, fölér a tudományéval. A humanizmus csillagórája volt ez. Tudás, habár komor s komoly tudás.

A humanista ismeret – ha ismeret, s nem illúzió – mindig ilyen, gondolom, ha kicsi, ha nagy, ha fontos, ha nem. Feszültség van benne az elfogulatlan, ha tetszik, kíméletlen igazságkeresés és a kegyelet, az áhítat között, mert úgy tartjuk, a lélek ennyit megérdemel. Mindenki halandó, a halál nem nagy dolog, mégis minden meghalót meggyászolunk, minden elmúlik, de az emlékezet szembeszegül a pusztulással, mert minden emberit többnek tartunk, mint amennyi volt, éppen mert tudjuk, hogy annyi volt, amennyi volt.

A történelem nem platonisták, nem misztikusok, nem hívők tudománya.

Más kárán tanul az okos, véli a közmondás: az emberi közösségek nem lehetnek túl okosak, hiszen még a maguk kárán is ritkán tanulnak. Sebaj, ez az egyetlen módja a dolognak mégis.

Minden nép balga, s mi, honpolgárok dőrék vagyunk, magunkat a nép képében mégis megsüvegeljük, ha nem is áll módunkban minden honfitársunkkal egyetérteni. Vétkeink és tévedéseink, szívtelen mulasztásaink és igazságtalanságaink – az elkövetettek és az elszenvedettek – is hasznunkra válhatnak, ha tartjuk valahogy a billenékeny egyensúlyt igazságkeresés és pietás között.

Az Orbán-féle furcsa jobboldalak históriai epizódja is javunkra lehet még, akárki nyeri meg az országgyűlési választásokat.

Az ilyen istentelenül rossz, kutyaütő kormányzásnak olykor az az előnye, hogy tisztábban mutatja meg a társadalom valóságos viszonyait, amelyek felől derekasabb és rátermettebb államférfiak akaratlanul is megtéveszthetnek bennünket, éppen jóindulatú iparkodásuk szemre kellemes lényegtelenségei révén.

A pillanatnyilag még hivatalban lévő jobboldali kormánynak és az általa hatalommal fölruházott – mondjuk így – *állambérlőknek* köszönhetjük, hogy alig maradtak illúzióink. Ez biztató kiindulás a jövőre nézve.

Megtanultuk, hogy néhány megejtően egyszerű technikai rendszabállyal meg lehet fosztani a parlamentet népképviseleti tartalmától, s így pár hét alatt el lehet kobozni a szabadelvű-demokratikus nyilvánosság legfőbb garanciáit.

Megtanultuk, hogy néhány leváltással és kinevezéssel időlegesen hatályon kívül lehet helyezni a jogállamiságot.

Megtanultuk, hogy föltűnés nélkül, ún. önálló képviselői indítvánnyal utcára lehet kergetni szegény emberek tízezreit.

Megtanultuk, hogy propagandisztikus és pártegységi megfontolások oltárán föl lehet áldozni hazánk külpolitikai érdekeit.

Megtanultuk, hogy a megfélemlíthető üzleti médiák nem alkalmasak rá, hogy általuk a nép megtudja az igazat a saját életéről.

Megtanultuk, hogy a békétlenkedő értelmiség, amely nem intézményesen, hanem személyes érzülete folytán működtette egy darabig a szabad nyilvánosságot, belefáradt abba, hogy helyettesítse a komoly sajtót és a politikai mozgalmakat – mint megjósolható volt vagy lehetett volna –, elfáradt, kedvetlenül elhallgatott, megjuhászodott: föladta. Meg kellett értenünk, hogy ez természetes.

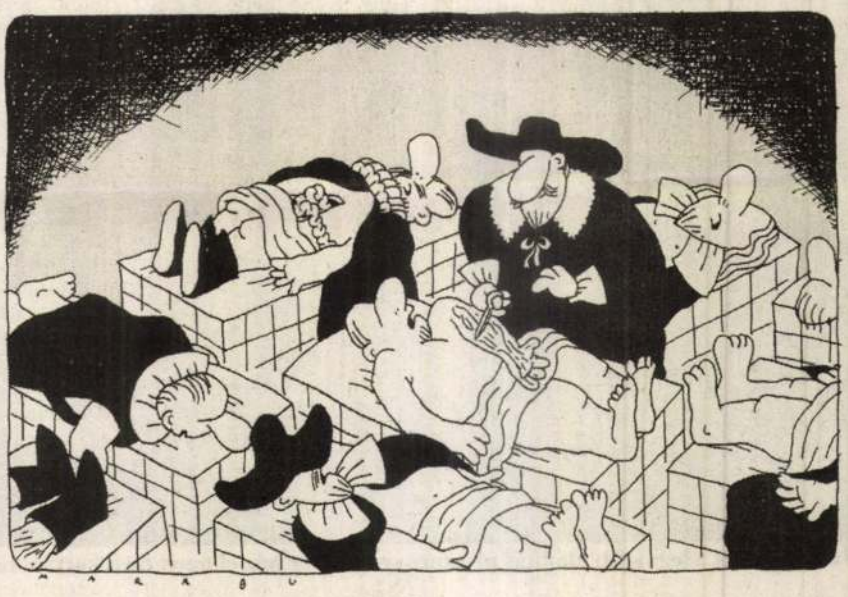

Rembrandt: Dr. Tulp totális anatómiája MARABU RAJZA

Megtanultuk, hogy „az uralkodó eszmék az uralkodó osztály eszméi", s még a szembeszegülés is valaminő tiszta polgáriság iránti áhítozás rekedt sóhajába fullad.

Megtanultuk, hogy kizsákmányolás helyett „szegénységet" illik mondani, és elnyomás helyett „kirekesztést", s ezért az igazságtalanság miatti fölháborodás elfelejti azokat a boldogtalanokat, akiknek még van állásuk vagy szerződésük, meg akik fehér bőrűek; megszoktuk, hogy évek telnek el anélkül, hogy az új-

OLVASÓI LEVELE

Ébredj, Magyarország!

Ébredj, Magyarország, de ne úgy, ahogy a jobboldal szeretné. Ébredj, Magyarország, de vigyázz, hogy ébredésed csak az örök megismételhetetlenség okán idézhesse Gömbös Gyulát és az Ébredő Magyarok Egyesületét, és mindazt, amibe e mozgalom eszméje kevert téged egykoron. Ébredj, Magyarország, és tedd végre tisztába történelmedet, hogy sem 1848, sem pedig 1956 emlékével ne lehessen uszító módon visszaélni. Hogy Bem József, Damjanich János és a többiek emléke ne a gyűlölködő nacionalizmus, hanem a szabadság és a hazaszeretet eszméje legyen. Ébredj, Magyarország, hogy a vasúti vagonjaid búzával és békességgel legyenek megrakodva, és még emléke se maradjon meg annak, amire valamikor használták ezeket! Ébredj, Magyarország, és szurkolj lányaidnak és fiaidnak, hogy minél több győzelmet, dicsőséget szerezhessenek a világ versenyein, de a békesség, a tiszta versengés legszebb eszméjét, az olimpiát, ne mocskolhassa be semmilyen politikai eszme álszent és nacionalista módon, ahogy az 1936-ban Berlinben történt.

Ébredj, Magyarország, hogy rágalmazások helyett bizonyítások erejével ítélhesd meg dolgaidat. Lehallgatásokat, kft.-eladásokat és -vételeket, különböző pénzügyi tranzakciókat, közbeszerzéseket. Hogy „országimázs"-portréd valóban téged ábrázoljon, a teljes valóságodban. Ébredj, Magyarország, még mielőtt bárki is szöget és kalapácsot venne a kezébe, és a pincéjében felakasztaná magát, ahogy azt mai vezetőid ajánlották azoknak, akik demokratikus országként, gyűlöletmentesen szeretnének élvezni téged. Ébredj, Magyarország, hogy az annyira szeretett Kárpát-medencében ne legyenek magyarok és (március 15. után is kokárdát hordó) „még inkább magyarok", hanem „csak" magyarok. Hogy ne legyen ismét szükség a keresztlevelek mutogatására.

Pásztor József
Budapest

Fásítottak, karóztak és beszéltek

„Polgárként" szeretném kiegészíteni Kácsor Zsolt *Ingatlanügyek Debrecenben* című korrekt írását (március 4.).

A cikkben ismertetett vagyonrendelet a tulajdonosi bizottság számára azt is lehetővé tette, hogy a város tócóvölgyi lakótelepén olyan területet is eladjanak, amely zöld gyeppel fedett volt, és amelynek felkarózott, növekedésnek indult fái megszűrték volna a port, a zajt stb. az egyébként is hátrányos helyzetű és egészségtelen környezetű lakótelepen.

Az építkezés a lakótelep egyetlen értékét, a Derék utca esztétikai képét veszi el azzal, hogy a négyemeletes épületek elé a föld felszínén – két területen is –, hosszan elnyúlva 46 garázs és négy üzlet, valamint 103 garázs és kilenc üzlet felépítéséhez fogtak. Elkezdődött az aláírásgyűjtés, de hiába. A polgárokkal se a polgármester, se az etikai bizottság nem foglalkozott. Hiába szaladgáltunk segítségért a városban a különböző médiumokhoz, azok sem foglalkoztak velünk, mondván, kampányidőszak van. Négy évvel ezelőtt is kampányidőszak volt, amikor Halász János (jelenlegi államtitkár), majd ősszel Somogyi úr (jelenlegi alpolgármester) a terület Fidesz-jelöltjeiként ezen a lakótelepen fásítottak, karóztak, öntöztek, és arról beszéltek, milyen fontos is az itt lakóknak minden négyzetcentiméter füves-fás terület az egészségtelen életkörülmények miatt...

Horváth Margit
Debrecen

Magánzsebtömés

Rokkantnyugdíj mellett dolgozva, küszködve tartom el két egyetemista gyermekemet.

Van viszont diákhitel, ami egy „igazi sikertörténet", a kérdés csak az, hogy kinek? Számításokat végeztem, vizsgálva a leendő friss diplomások 100–400 ezer forint közötti kezdő fizetéssel rendelkező sávját, feltételezve továbbá évenként 6–10 százalékos béremelést is. A törlesztés lejáratáig a fizetések körülbelül havi félmillióra emelkednek, megfordítva – a törlesztés körülbelül akkor jár le, amikor a havi fizetés eléri a félmilliót. Ez sokaknál soká lesz! A 9,5 százalékos kamatteherrel számolva az apránként felvett egymilliós hitel fejében a kijelölt bank két–hétmilliót kap vissza, melyből az ötszázalékos állami rész diákonként 400 ezertől 2,5 millióig terjed. Ha csökkenne az infláció, csökkenne a hitelkamat, de csökkenne az éves béremelés mértéke is. Az eredmény hasonlóan lesújtó lenne!

Egy átlagos jövedelmű, végzett diák után a bank jóval több mint egymilliós állami támogatást kap, ami több mint a diák által felvett teljes hitel. Az is érdekes, hogy az alacsony jövedelmű diplomás négymilliót törleszt a banknak, míg jobban fizetett társa csak kétmilliót. Ez nem diákhitel, hanem a bank (= magánzseb!) állami úton való megtömése!

A bankszektor már kapott 1600 milliárd forintot konszolidációra, azóta a Postabank 150 milliárdot. Ha az ösztöndíjak emelésével a kormány csak félmilliót adna minden diáknak, mindenki jobban járna. Kivéve a bank tulajdonosait és nagy fizetésű elnök-vezérigazgatóját.

Nagy Endre
Budapest

Építészeti szabadegyetem

Egyéves az N&n Galéria a Hajós utcában

Szerdán nyílt a legújabb kiállítás prostorovy dum/tér ház címmel cseh kortárs tervezők munkáiból

Budapest nem rossz építészeti terep. Fantasztikus örökséghalmaz, amelybe sűrűn csöppennek bele új elemek. Ha csak az utóbbi hetek eseményeit próbálta követni valaki, már akkor kapkodnia kellett a fejét, bár ez az időszak némely okokból kissé túlcsorduló. De a házak akkor is házak – sokféle megnyilvánulási helyek az épületeket használók kommunikációjához. Más kérdés, hogy ez utóbbi mennyire probléma köztünk, emberek között, függetlenül házainktól.

Egy építészeti galéria viszont, főképp, ha jól működik, mindig tud némileg segíteni e problémán is, mindamellett, hogy koncentrált fölmutatása az építészeti gondolkodásnak, s ily módon igazi szabadegyetem. Főképp ezzel a szóval tudom jellemezni azt a pinduri pincét, a Hajós utcai N&n Galériát, amely egy éve nyílt, és háromhetes ciklusokban rendre hozza a tárlatokat. Bevezettetett az építészeti közéletbe.

Egy-egy megnyitó alkalmával akár 400 ember is lelépi a 3,7 méter széles pincébe vezető, egykarú lépcsőt. Itt előbb a hét méter hosszú előtérbe érünk, melynek persze csak az egyik fala tartozik a kiállítótérhez (26 négyzetméter, amibe a lépcső is beleszámít). A közvetlenül ehhez kapcsolódó terem 12 méter hosszú, vagyis összesen 43 négyzetméter, belmagassága 2,6 méter, de ebbe még különféle csövek is bőven belelógnak. Fehér falak, szürke padló, teljes egyszerűség, egyenletes világítás. Ennyi.

Szellemi értelemben viszont beláthatatlanul nagy érték Nagy Bálint építész és társainak kezdeményezése az irodájuk alatt, egy egyszerű Hajós utcai bérház udvarából nyílóan. Persze nincs különösebb fölhajtás körülötte, viszont az biztos, hogy mindig rengeteg fiatal tartozik a közönségéhez. Ezért is merem szabadegyetemnek nevezni. S nem csupán azért, mert itt gyakran szót kapnak, bár ez is a program egyik tudatos eleme. A nagyon jó érzékkel egybehívott kuratórium, melynek tagjai Batár Attila, Gyarmathy Katalin és Nagy Bálint építész, Halas István fotográfus, Sulyok Miklós művészettörténész és Szilágyi Gábor művészettörténész, a kiállítások szervezője, hosszú időre előre kialakította és folyamatosan alakítja a galéria programját.

Gondos válogatás, széles körű tájékozottság jellemzi a „műsort", amelynek egyik legnagyobb erénye, hogy egyáltalán nem ragad le az építészetnél. Ha valaki csak végiglapozza a négyzetes, leporelló formátumú, négylapos katalógusokat – melyekből remek kis gyűjtemény állítható majd össze az évek során –, rögtön láthatja, hogy a kortárs építészet mellett volt szobrászat – Jovánovics György; költészet – Petri György; kép – Halas István, Perneczky Géza, Szűts Zsuzsa, és ide sorolható Janáky István tárlata is.

Talán ez utóbbi volt eddig a legkülönösebb: a falon egyetlen körbefutó csíkmontázs-fotógyűjtemény, Janáky István színes felvételei országjárásairól. Nem külön nagyításban, hanem szinte ahogy az automata hívás kiköpi, vagdosva a papírtekercset (ezért volt egy-két fektetett állókép is). Viszont minden hely regisztrálva: „Az építészeti szépség maradványai Magyarországon". Címe mellé még csak egy mondat: „Azért saját magam nyitom meg ezt a kiállítást, mert senkire sem akarom rátukmálni az ízlésemet" – hangzott el Janákytól a verniszázson. Nyilvánvaló, hogy értékgyűjteményét mindenkinek magának kell/kellene megcsinálni. Személyes vonzalma, érzéke szerint versekből, könyvekből, házakból, szobrokból stb., és persze építészeti galériák kínálatából...

Vannak-e?

Volt ugyan a Tölgyfa, nem kizárólag építészetre, de az éppen az elmúlt hetekben megszűnt. (Csak emlékeztetőül, ott egy ideig volt Építész-kerekasztal is, Ekler Dezső jóvoltából, házigazda a néhai Bodor Ferenc.) S van a Kévés György-féle Orczy téri, meg az Építészek Háza az Ötpacsirta utcában. Nincs tehát elkényeztetett helyzetben az építészet, mialatt a házakat szinte észre sem véve, fölfokozott-begerjesztett technikai világban, autók, mobiltelefónia és villódzó képernyők sűrű fellegében vagyunk kénytelenek száguldozni vagy botorkálni-botladozni együtt és egyszerre. Itt említendő, hogy a Nagy Bálint & tsai építészirodája honlapján, az interneten a galéria teljes programja elérhető: www.nagybalint.hu. Tehát nemcsak az aktuális kiállításról lehet információt szerezni, de megvan a visszatekintés lehetősége is.

S maga a galéria is él a lehetőséggel, hogy kiállításai között építészeti visszatekintéseket adjon. A legérdekesebb ilyen vállalkozás Preisich Gábor építész (1909–1998) munkásságának bemutatása volt. Nagy városformáló rajzok mellett kiváló minőségű fekete-fehér fotókon voltak láthatók főképp a két világháború között épült modern házak, egy hosszú életpálya legkiemelkedőbb pillanatai. Múltidéző volt a Keszthely 1981, egy pályázat című kiállítás is, annak a fölelevenítése, amikor játékos módon egy hivatalosan kiírt pályázatra kollektív, hatalmas teljesítményt rejtő pályamű született. Sokak részvételével, igazi szabad szellemben, érzékenyen kezelve az építészeti szempontból jeles Balaton-parti város szinte teljes szövetét.

Visszatérve a mába, mindenekelőtt a legelső kiállítást említeném még. Ott Nagy Bálint négy építésztársa, Bulcsu Tamás, Fábry Zoltán, Herczeg Tamás és Zombor Gábor mutatta be induló munkáit, rövid pályafutásuk állomásait, jól szerkesztett tárlaton, a rajzok mellett szép makettekkel. Az iroda azóta több tervpályázaton szerepelt sikerrel, máris látható eredménye született az induló pillanatnak.

A közelmúltban látható kiállítás címe: Ybl-főiskolások a Mesteriskolán és a Vándoriskolán – Kapy Jenő tanítványai. Itt is ígéretes induló pályákról kapunk számvetést olyanoktól, akik előbb egy posztgraduális tanfolyamot végeztek el, s ezzel a műegyetemi építészkarival egyenértékű képesítéshez jutottak. Ezek után kérhették felvételüket a nagy múltú Mesteriskolába vagy az organikus építészeti vonalhoz szorosan kötődő Vándoriskolába. Ez a kiállítás nem annyira látványos, a bemutatkozások között kifejezetten harmatosak is voltak. S volt olyan vándoriskolás, aki ugyancsak ködös, nehezen értelmezhető szövegekkel terheli meg tablóját, elnyomva, háttérbe taszítva az építészeti lényeget. Ettől persze nem dől össze a világ, az értékek felmutatása nem szakad meg, sőt jelentős lépés előtt áll az N&n Galéria. Április 3-án, szerdán nyílt meg az első külföldi építészetet bemutató kiállítás, prostorovy dum/tér ház címmel, Petr Burian, Petr Hájek, Tomás Hradecny, Jan Sépka cseh kortárs tervezők munkáiból. A sikeres első év után, 2002 bimbózó tavaszán ennek is eljött az ideje.

Vargha Mihály

www.epiteszforum.hu

TV-Medve-díj

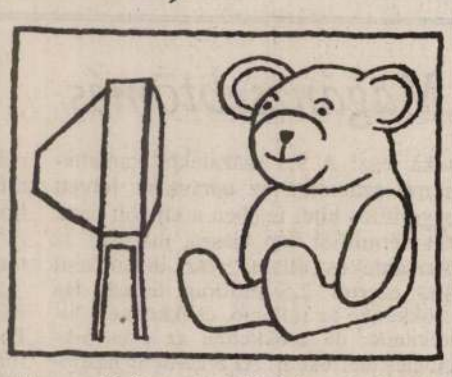

Örömmel jelentjük be, hogy a TV-MEDVE-DÍJ 2002. március havi kitüntetettje

PÁLFFY ISTVÁN,

akinek személyében a stabilitást ünnepeljük. A korszerű vagy annak mondott televíziózás ugyanis emberhússal él, őrülten kívánja a személyiségeket, majd vérüket veszi és felfalja őket. Pálffy István azonban mindeddig megakadt a szörny torkán. Televíziós feltűnése óta ugyanazt csinálja, és körülbelül ugyanazon a színvonalon, elegánsan, flegmatikusan, férfias erényekkel és még férfiasabb bűnökkel, megbízható nemtörődömséggel és rendíthetetlen szakszerűséggel. Hétről hétre és hónapról hónapra csodáljuk benne, hogy nem unja ezt a munkát. És ugyanígy: hétről hétre és hónapról hónapra valljuk meg magunknak, hogy mi sem unjuk őt.

Fáy Miklós és Krausz Barnabás

História

Ízelítő az új számból

Glatz Ferenc: „Rendszerváltás: a gonosz és a jó" – Jordán Gyula: Átalakulás Kínában – Kovács Attila Endre: Átalakulás Mongóliában – Borhidi Katinka: A „kiigazítások" kora Kubában – Ádám Magda: Nagyhatalmi elképzelések a trianoni határokról – Vonyó József: A magyar hiszekegy születése – Frenkl Róbert: A fasori Gimnázium újraindítása – Balázs György: Alföldi kubikusok – Farkas Ildikó: A legősibb civilizáció. Leonardo hídterve. Az egri vár rekonstrukciója. Vízi erőmű Kínában. Kémek és atomtitkok – Tőth István György: Mint Makó Rómától – Réti György: Magyarország és szomszédai – Kákossy László: Amenhotep thébai sírja.

NÉPSZABADSÁG

UDA PEST

2000. MÁJUS 24., SZERDA

;ább, rendezettebb közterü

Több mint ezer bódét, engedély nélküli reklámot tüntettek el az utcákr

: bérleti díja, ezekért átlagosan tizenegy háza tapasztalatai szerint egyre többen tásnak, a Nagykörúton belüli területet legális pavilonoktól és reklámoktól. Kö-zik rendbe, először az Astoriánál, majd zik.

A Vörösmarty téren sem lesz bazári hangulat

nyolcszáz forinttól akár húszezer forintig terjedő összeget is kérhetnek.

A közterületek bérbeadása évente átlagosan négyszázmillió forintot hoz a főváros konyhájára. Hogy ki melyik területet veheti igénybe, nem a bevételek növelése, hanem a városkép szempontjainak érvényesítése dönti el. Ezért a teraszok kiépítéséhez kért engedélyek többségét a Városházán meg is adják. A teraszok díja egyébként ezerháromszáz és ötezer-egyszáz forint között van havonta, négyzetméterenként.

A jogosulatlanul kihelyezett tárgyakat, amelyek a Városháza szakbizottságának elutasító döntése után is helyükön maradnak, a tulajdonos előzetes értesítése után, az ő költségére elszállíttatják, és helyreállítják a közterület eredeti állapotát.

Az 1996-ban indult program során a főváros emberei a Nagykörutat teljes hosszában kitakarították, onnan mintegy nyolcvan, régi típusú, elavult, düledező bódét bontottak el. Az Andrássy úton szintén kevesebb lett a pavilon, és ezek már a környezetbe illő, egyedi tervezés szerint készültek. A Rákóczi útról és a Károly körútról tizenöt bódét távolítottak el, a Fiumei úton, az Orczy téren és az Orczy úton pedig – a tulajdonosokkal lefolytatott, sok vitát kiváltó jogi egyeztetés eredményeként – nyolc létesítményt bontottak el. Mára egyetlen engedély nélküli pavilon

váth reményei szerint ezzel az illegális árusokat is sikerül kiszorítani az aluljáróból, és javítani lehet a közbiztonságot.

A főváros eredményként könyveli el, hogy több mint ezer bódét, feliratot

ÖVEZETI KATEGÓR

Közterület-foglalás célja	I. osztály
Pavilon (6 négyzetméteres)	4400 Ft/hó/négyzetméter
Árusításra szolgáló	

PREISICH GÁBOR

NÉPSZABADSÁG **BUDAPEST** 2000. MÁJUS 24., SZERDA

Bankfiók nyílik a nézőtéren

Átalakításra vár a Bartók, Budapest hajdan legmodernebb mozija

Szinte biztos, hogy bankfiók lesz az egykori Bartók moziból, pontosabban annak nézőteréből. A tavaly ideiglenes védettség alá helyezett mozit birtokló ingatlanhasznosító cég számos tervmódosítás után most azt várja, hogy az Országos Műemlékvédelmi Hivatal elfogadja az utolsó változatot. Az engedélyeztetési eljárás folyamatban van, a hivatal tudományos munkatársa azonban továbbra sincs meggyőződve arról, hogy az átalakításnál a legjobb megoldásokat választották.

A filmekre már csak a cégér emlékeztet FOTÓ: KOVÁCS BENCE

A Bartók – korábban Simplon – mozinak otthont adó ház építését 1934-ben fejezték be. A Bartók Béla út 62–64.-beli – akkoriban Horthy Miklós út 74. szám alatti – bérházat Weiss Manfréd Nyugdíjintézeti Pénztárnak a megrendelésére Preisich Gábor és Vadász Mihály tervezte modern stílusban. Az igényes kivitelű, acélszerkezetes épületben berendezett mozi a kor legkorszerűbbike volt. Maga Preisich így vallott róla: „...Azt hiszem, a Simplon mozinál kíséreltük meg első ízben Magyarországon a be- és kimenő közönség elválasztását a ruhatáraknál. Aztán rájöttünk arra, is, hogy a nézőtér hátrafelé is lejthet. Egy csomó újdonságot kipróbáltunk abban a házban. A Hofstadter és Domány csak ezután csinálta a Broadway mozit... Kozma Lajos is az Átriumot a mozink után egy évvel később építette, és ott már felhasználta a Simplon tapasztalatait. A Tér és Forma című folyóirat a Simplon mozit olyan jelentőségűnek tartotta, hogy azt egy különszámban publikálta..." (Architektúra-Vallomások – Preisich Gábor. Kijárat kiadó 1999).

A 630 férőhelyes, erkélyes Simplon a háború után vette fel Bartók nevét, amikor a Horthy Miklós utat is Bartók Bélára keresztelték. A Fővárosi Moziüzemi Vállalat – utóbb Budapest Film Rt. – működtette – építészeti változtatások nélkül – egészen 1998-ig. A mozi ekkorra végképp veszteségessé vált, úgyhogy az rt. eladta egy izraeli érdekeltségű ingatlanforgalmazónak, a Rami Kft.-nek. A kft. a XI. kerülettől nem sokkal később megkapta az engedélyt a funkcióváltásra, majd megbízott egy építészt – *Baranyai Attilát* – a tervek elkészítésével. A Raminál titkolják, hogy a felújítandó helyiségcsoportot tovább akarják adni. A kft. a CIB Bankkal állapodott meg.

Közben – a Rami számára derült égből lesújtó villámcsapásként – tavaly szeptemberben a XI. kerület országgyűlési képviselője, az MDF-es *Csapody Miklós* a mozi ideiglenes védelem alá helyezését javasolta. A ház minden további nélkül megkapta az átmeneti védelmet, sőt az OMVH-nál ezzel egy időben elindították a végleges védettséget célzó procedúrát. Mindez praktikusan azt jelenti, hogy legalább őszig a hatóság hozzájárulása nélkül egy szöget sem lehet kihúzni a Bartók falából.

Az OMVH tudományos munkatársa, *Lővei Pál* a Rami első terveit kora tavasszal ismerte meg. A dokumentációt elfogadhatatlannak minősítette, mindenekelőtt azért, mert az abban szereplő födémbehúzással vízszintesen kettévágták volna a mozit, átszabva lépcsős előcsarnokot. Ezt az átalakítást egy parkoló építésével indokolták volna, a garázst ugyanis az új födém alatt, a mozi Vásárhelyi Pál utcai traktusának földszintjére tervezték. A parkolót Lővei egyébként önmagában is túlzásnak tartja.

A Rami ügyvezető igazgatója, *Horváth Nóra* érdeklődésünkre közölte: eredeti elképzelésük az volt, hogy az előcsarnokot maguk próbálják meg hasznosítani. Első terveikben a Bartók Béla úti bejáratnál kétoldalt üzlethelyiségek láthatók; ezeket ki- vagy eladták volna. Miután azonban kiderült, hogy a műemlékvédelmisek ezt az átalakítást egyáltalán nem pártolják, a kft.-nek tudomásul kellett vennie, hogy az előcsarnoknak gyakorlatilag semmiféle üzleti funkciót nem adhatnak. Felújítják, de hasznuk nem lesz belőle: törököt fogtak.

Ami a parkolót illeti, az ügyvezető emlékeztetett: az önkormányzat úgy adta meg a funkcióváltást támogató határozatát, ha a garázst megépítik. A XI. kerület ugyanis nem ad ki parkolóhely-megváltási engedélyeket.

A Bartók mozi ma leginkább romhalmazra hasonlít. Bútorzata, burkolata réges-rég eltűnt, tönkrement. A vizsgálatok szerint maga a ház – amelyben hajdan működött – sincs a legjobb állapotban: acélszerkezetét kitartóan rágja a rozsda. Ennek rendbetétele is a tulajdonos dolga lesz.

B. T.

PREISICH GÁBOR

NAPLÓ

MÁRK TIVADAR örökös tagot, az Operaház nyugalmazott vezető jelmeztervezőjét köszöntötték kollégái, barátai 90. születésnapja alkalmából kedden a dalszínházban. Külkey László, a Budapesti Operabarátok Egyesületének elnöke adta át az ünnepeltnek Esterházyné Ottrubay Melinda ajándékát: egy ezüst babárkoszorút, Szász György ötvösművész alkotását.

A GUNDEL KÁROLY Szakközépiskola csapata lett a budapesti városismereti verseny középiskolai döntőjének győztese. A második helyen a dr. Heténvi Géza Szakközépiskola, harmadik helyen az Eötvös József Gimnázium csapata végzett.

CANNES-BAN ma kezdődik a május 24-ig tartó, 51. nemzetközi filmfesztivál, amelyen huszonkét nagyjátékfilm versenyez az Aranypálmáért. A zsűri elnöke Martin Scorsese. A rövidfilmek versenyében mutatják be Gyulai Líviusz Jónását. Az Un certain regard sorozatban Fehér György Szenvedély című játékfilmje képviseli, versenyen kívül, Magyarországot.

VARGA JÓZSEF-DÍJAKAT adtak át kedden az MTA műszaki kémiai bizottsága kibővített ülésén az Akadémia székházában. A Varga József-érmet Fonyó Zsolt, a Varga József Műszaki Alkotó Díjat Steingaszner Pál, a Varga József Egyetemi Díjat Sztatisz Janisz vehette át.

SALAMON NÁNDOR Kisalföldi művészek lexikona című könyvét mutatják be ma délután öt órakor Pápán, a Jókai Mór Városi Könyvtár olvasótermében.

BAKSAI JÓZSEF Szárnyak című kiállítását nyitják meg ma este hat órakor az Újlipótvárosi Klub-Galériában (Budapest XIII., Tátra u. 20/B).

A THÉATRE DU PLANTIN nevű, értelmi fogyatékos színészekből álló professzionális belga színtársulat Body című darabjával vendégszerepel Budapesten, a Szkéné Színházban május 14–15-én este nyolc órakor. A társulat öt tagja szerepel a Cannes-ban díjnyertes, És a nyolcadik napon című filmben.

Dzsesszfesztivál gitár–zongora párossal

Három estén kilenc magyar együttes lép fel

Harmadik alkalommal rendezik meg az idén – mától három napon át – a *Benczúr dzsesszfesztivált* Budapesten, a Postás Művelődési Központban. A magyar dzsesszélet különböző stílusait bemutató rendezvény első fellépője (ma este hét órától) a *Lakatos Ágnes-quintett* (Lakatos Ágnes, *Sárik* Péter, *Csuhaj-Barna* Tibor és *Sramkó* János) *Gyárfás* Istvánnal kiegészülve hagyományos és modern standardeket játszik. Az énekesnőre az erőteljes improvizációs készség jellemző, az előadás érdekessége ezen az estén egy ének–gitár duó. Az etnodzsessz vonulatot két zenekar mutatja be: a *Quartet B* (*Borbély* Mihály, *György* Mihály, *Horváth* Balázs és *Kovács* Zsolt) és a *Dresch Mihály-együttes* (Dresch Dudás Mihály, *Kovács* Ferenc, *Balogh* Kálmán, *Szandai* Mátyás).

A tradicionális vonalat képviselik a csütörtök este fellépő *TK 4 – Leaders* „nagy öregjei" (*Babos* Gyula, *Pege* Aladár, *Tomsits* Rudolf és *Kőszegi* Imre), illetve sajátos hangszerelésben a *Gyárfás István-quartet* (Gyárfás István, *Regős* István, *Czakó* Péter, *Jeszenszky* György). A *Creativ Art* (*Vukán* György, *Berkes* Balázs, *Balázs* Elemér) klasszikus trió felállásban hagyományos dzsesszt játszik. A harmadik estén elsőként a progresszív irányzathoz tartozó *Regős-quartet* (Regős István, *Sárik* Péter, Csuhaj-Barna Tibor és Kovács Zsolt) szórakoztatja a dzsesszkedvelőket muzsikájával, amely dallamvilágában magyaros, ritmikája azonban az amerikai irányzat felé mutat. A Regős-quartet után az 1997. év legsikeresebb magyar dzsesszformációja, az *In Line* (*Csepregi* Gyula, *Németh* Ferenc, *Kaldenecker* Zsolt és *Vasvári* Pál) a Benczúr dzsesszfesztivál szereplője populárisabb muzsikájával. Végül *Oláh* Kálmán és *Gadó* Gábor duóját, a fesztivál kuriózumaként emlegetett ritmusszekció nélküli gitár–zongora párost hallgathatják meg az érdeklődők. **(vida)**

A gyermekkor tündöklete

Ötvenkét szép magyar könyv

A Szép magyar könyvek 1997. évi versenyére ötvenöt kiadó százötvenegy könyvvel nevezett, nyolc kategóriában. Az előzsűrizést követően a bírálóbizottság végül ötvenkét kiadványt értékelt. Az elismeréseket június 4-én, az *ünnepi könyvhét* megnyitóján adják át – közölte az *MTI*.

A gyermekkönyvek kategóriában díjazott lett a *Dünnyögők és dúdolók* (Helikon), valamint az *Első meséskönyvem* (Móra Kiadó) kötet. A tankönyvek versenyében a *Lamb* testvérek: *Shakespeare-mesék*, illetőleg Mark *Twain: Egymillió fontos bankjegy* című Corvina-kiadvány kapott díjat. Az ismeretterjesztő munkák kategória díjazottai: *Szigethy* Gábor *Tündérkirálynő* (Helikon) című kötete; *Gulyás* Judit *A csomagolás művészete* (a szegedi IT Stúdió) és a *Gajdó–Korniss–Szegő* szerzőhármas *Színházkutatás* című munkája (Thália Színház). A tudományos művek versenyében oklevéllel jutalmazták *Boros* Géza *Emlékművek '56*-nak című munkáját (1956-os Intézet), ez kapta a főpolgármester különdíját is. A szépirodalmi és ifjúsági könyvek közül díjat érdemelt ki a Magvetőnél megjelent Johann Peter *Hebel Kincsesládikója* és az Osiris gondozta *Pilinszky-kötet*. A művészeti könyvek kategóriában az *Olaj/vászon*, a Műcsarnok azonos című kiállításához kapcsolódó kiadványa kapott díjat és a miniszterelnök különdíját is. A bibliofil és speciális munkák versenyében a Borda Antikvárium Stefan *Zweig, Buchmendel* és az *Esopus hét fabulája* című kötetet díjazta a főzsűri, és ez a könyv érdemelte ki a közönségdíjat is. A fakszimile és reprint művek megmérettetésében oklevelet ítéltek a bírálók a Balassi Kiadó által gondozott *A nagyszombati egyetemi nyomda betűmintakönyve 1773* című kiadványnak, amely elnyerte az *Antall József-emlékdíjat* is. A *Tamás László-emlékdíj* a Helikonnak jutott Alessandro *Baricco: Selyem* című munkájáért.

*

Kovács István *A gyermekkor tündöklete* című korai önéletírását, amely a *Kortárs Kiadó* gondozásában jelent meg, *Szörényi* László mutatta be az Írók könyvesboltjában. A költő a *Havon forgó ég* és *A tér töredékei* című válogatott versek után prózával jelentkezik. Lírai prózájában a gyerekkor emléktöredékeit rakosgatja össze: a Szibériában elmaradt édesapa fotóját mint kimerevített pillanatot, a felszabdalt egyéni és közösségi sorsot.

A hatalom múltat, hazát, történelmet másképp tart számon, mint a családi emlékezet, a gyerek a fejét kapkodja és a megroncsolt szavak értelmét keresi. Azóta is… 1956 októberében egy pillanatra világos jelentést kapott múlt, haza és történelem, a gyermekjáték agyagkatonák lovaikkal fölmagasodtak, mert kiderült, hogy nem szovjet katonák, hanem Würtenberg huszárai ők, akik maguk közé szólították a koravén fiút. Hirtelen nőtt fel hozzájuk. Emlékszilánkjait huszáros rendbe állította, és a szavak töredékeiből mondat, majd egész életmű született meg. **(n. t. i.)**

*

Preisich Gábor, a neves építész már nem élhette meg legújabb könyve megjelenését: végső nyugalomra helyezésének napján mutatták be Budapest városépítésének története 1945–1990. között című munkáját. A város fejlődésének az újjáépítéstől a rendszerváltásig tartó időszakát a Főpolgármesteri Hivatal felkérésére vetette papírra az építész. A forrásértékű munka – akár a sorozat eddigi három kötete – nem hiányozhat egyetlen hazai építészeti szakkönyvtárból sem. Bár nem a nagyközönségnek szánták, mégis sokkal fontosabb annál, semhogy csak a szűk szakma figyelmébe ajánlják – mondta *Demszky* Gábor főpolgármester a Budapesti Történeti Múzeumban megtartott könyvbemutatón. **(f.- r. l.)**

Végveszélyben

Kamerun a Természettudományi Múzeumban

A Kamerun hegy végveszélybe került természeti kincseinek felmérését s ha lehet, megmentését célozza az a nemzetközi program, amelynek keretében magyar kutatók utazhattak az afrikai országba. Utukról, tapasztalataikról ad hírt a *Végveszélyben* című kiállítás, amelyet mától szeptember közepéig láthat a közönség a Magyar Természettudományi Múzeum Ludovika téri kiállítóhelyén. A tárlaton az expedíció tagjainak negyvenkilenc fotója, nyolc lepkedoboz és számos ott gyűjtött néprajzi tárgy látható.

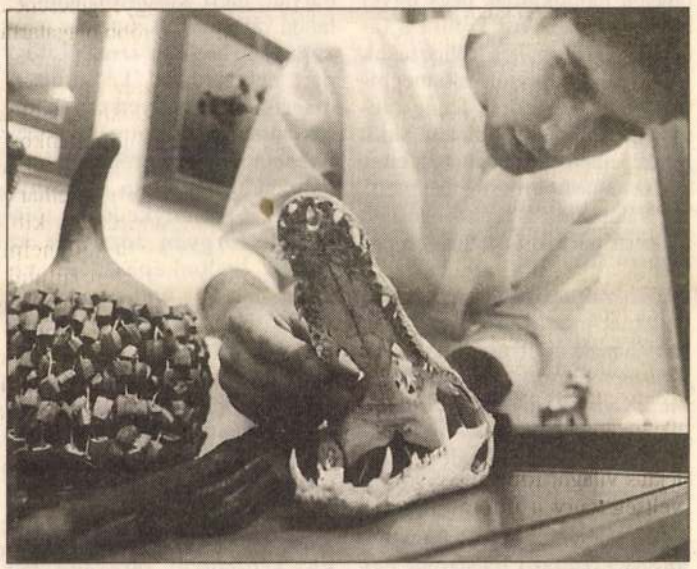

Palatitz Péter a kiállítás rendezése közben egy krokodilkoponyát helyez el a tárlóban SCHILLER ZSUZSA FELVÉTELE

A magyar tudományos esőerdő-expedíció tagjai – *Bozzay* Balázs, *Hivekovics* Ákos és *Palatitz* Péter a Gödöllői Agrártudományi Egyetem hallgatói, madarászok, *Vojnovits* András zoológus, *Hát*z Tamás és *Kőszegi* Gábor lepkész, valamint *Sáfrány* József operatőr – az elmúlt év végén tértek vissza Kamerunból. Amint azt Hivekovics Ákos lapunknak elmondta, ők a Birdlife International pályázatára jelentkeztek. A feladat az volt, hogy a 4200 méter magas Kamerun vulkán esőerdő borította tájainak madárvilágát feltérképezzék. Itt ugyanis még megmaradt az eredeti növényzet, de a lakosság, hogy újabb mezőgazdasági termőterülethez jusson, folyamatosan irtja. Ezt megállítandó merült fel, hogy nemzeti parkká kellene nyilvánítani a területet. Ezelőtt azonban adatfelvételt kell végezni, fel kell térképezni a fajok listáját, elterjedését, meg kellett állapítani, hány védett állat és növény él ott. A magyar expedíció nem kért pénzt a nemzetközi szervezettől, vállalta, hogy az utazás és az ott-tartózkodás költségeit, 1,2 millió forintot, támogatóktól előteremti, csupán a szükséges tárgyi feltételeket igényelték az eredményes munka érdekében.

A három hónap alatt bizonyították, hogy a Kamerun hegy természeti kincsei valóban megérdemlik a kiemelt védelmet. Több olyan madarat találtak, amelyekről eddig a szakemberek nem tudták, hogy ott is élnek. Egyik legérdekesebb felfedezésük egy Eleonóra-sólyom volt, ennek eddig egyetlen példányát sem látták még a nyugati parton. A további kutatások dolga feltárni, hogy kósza példányt találtak-e a magyar madarászok, vagy állandó lakóhelye ez a terület ennek a fajnak.

Összesen 139 madárfajt írtak le, közöttük hat ott telelő európait. Tizennégy veszélyeztetett fajt találtak, közülük több is szerepel a szigorúan védett állatok listáját tartalmazó washingtoni egyezményben.

A kérdés az, érdekeltté lehet-e tenni a kameruni kormányt, hogy nemzeti parkká nyilvánítsa a területet. A szakemberek abban bíznak, a rohamosan fejlődő nyugati ökoturizmus elég erős érv lesz. A magyar expedíció útjáról hatrészes filmsorozatot készített a MTV Natura-szerkesztősége. **(hanthy)**

A választók bölcsebbek, mint a politikusok?

Újra polgári esély

Nincs szégyenkeznivalónk a magyarországi közéleti állapotok miatt. Az idei választási kampány légköre – hála az ellenzéki pártoknak – összehasonlíthatatlanul kulturáltabb, mint 1994-ben volt. Lélektani tanulmányt érdemelne a tolerancia önjelölt bajnokainak négy évvel ezelőtti hisztérikus kórusa a fasiszta veszélyről, a választások rendkívüli állapottal való meghiúsításáról. Érdemes lenne elemezni, vajon ki hihetett saját rémképeiben, s kik szították cinikus számításból mások félelmeit!

Nálunk ma a szélsőségesnek tekintett pártok is láthatóan haladnak a politikai szocializáció útján, zaklatottabb szomszédainknál maholnap nyugodtan beválnának centrumerőknek is. *Thürmer* Gyula, aki 1991-ben még Kadhafival ápolt testvéri-elvtársi kapcsolatokat, ma szakszerűen érvelő, higgadt szakértőket küldött a választási vitaműsorokba. Az alig másfél éve még vaskézről, erőről írogató s az egész hatpárti bagázsnak egy lendületes népmegmozdulással való elsöpréséről cikkező *Csurka* István is mára visszakanyarodott az alkotmányos útra, a döntést a választópolgároktól várta, ahogy demokráciákban szokás. A *Balczó* Zoltán-szabású MIÉP-politikusokat tekintve talán nem olyan horrorszerű, hogy e párt is bekerült a törvényhozásba. Ha a választóknak ők is kellenek, hát fejthessék ki ők is a maguk meggyőződését.

A hazai közélet érettsége különösen akkor válik nyilvánvalóvá, ha összevetünk egy munkáspárti vagy MIÉP-demonstrációt a keletnémet városok főterein mostanában dúló szélsőbal-szélsőjobb utcai harcokkal. A mi radikálisaink demonstrációikon az átalakulás visszásságait ostorozzák, politikai címkéjüktől függetlenül meghirdetik a szocializmus szükségességét, azután békésen hazamennek, hogy megszerkesszék hetilapjukat. Ezek a lapok többnyire a kisemberek jogos panaszait visszhangozzák, s az egész radikális kérdés két szűk körű szellemi műhely magánügyévé válhat, ha az idő és/vagy egy, e keserű hangokra is odafigyelni képes országvezetés valamelyest orvosolja e panaszokat. Boldogtalanabb országokban a radikális politikai erők szervezkedését tettlegességig, sőt fegyveres összecsapásokig fajuló etnikai villongások provokátor *Szabó* Albert kétszáz szavazatot kapott.

Idővel talán közeledtünk az olasz modellhez: nyugodtabb idők beköszöntével az újfasiszta és kommunista pártok lassan a polgári demokráciához idomulnak, elfogadják annak szabályait, mert különben talajtalanná válnának. Azt persze nem várhatjuk, hogy az izraeli Likud párt delegátussal képviselteti magát a MIÉP következő kongresszusán; az alkotmányos kereteket feszegető próbálkozások csillapulta azonban mindannyiunkat reménykedéssel tölthet el. *Torgyán* József és az FKGP szalonképesedése viszont, mivel az antiszemitizmus vádját sohasem süthették rájuk, csak idő kérdése. A mi, *Kuncze* Gáborral és *Horn* Gyulával jóízű kedélyeskedéssel riposztozó házi Meciarunk kedélyes mikszáthi figurává nemesedik, amint az igazi Meciarok és Milosevicsek kivillantják a foguk fehérét. Több szakértője egy képzettebb, tárgyalóképesebb kisgazda politikusi generáció megjelenésének bátorító üzenetét hozza magával.

A kampánybékében sokáig a kormánypártok is partnernek mutatkoztak, igaz, ez főként abban nyilvánult meg, hogy egyszerűen kitértek a vita elől. Am amikor a szekerük döcögni kezdett, megszólaltak a rossz emlékeket ébresztő, durva, lejáratő hangok, mégpedig magas szintről. Ha egyszer megírják a XX. század végének izgalmas történetét, az MSZP pironkodni fog ügyvezető alelnöke, *Kósáné Kovács* Magda (*Szekeres* Imre frakcióvezető által is visszhangzott) modortalansága miatt. Ha már annyit prédikálnak Európáról, meggondolhatnák, vajon François *Mitterrand* nevezte volna-e kegyetlennek és kötelességtudat nélkülinek mondjuk Jacques *Chiracot?*

Demszky Gábort a harctéri idegesség 1994-ig vetette visszsza, s az sem tűnt fel neki, hogy *Orbán* Viktort, *Deutsch* Tamást, de akár *Lezsák* Sándort vagy *Gémesi* Györgyöt a józan eszére valamit adó ember már csak családi indíttatásuk miatt sem igen tarthatja *„az 1994-ben megbukott úri Magyarország"* képviselőinek. Bár riválisairól vélelmezi, valószínűleg Demszky becsülte le a választópolgárok ítélőképességét, amikor Orszimatoló, irracionális gyanakvást. A pártok belügyeiben járatlan, de a közügyek iránt érdeklődő választópolgárok teljes értetlenséggel szemlélik ezeket a gyerekes duzzogásokat. Azt még csak értik, hogy a szívükben MIÉP-es kereszténydemokraták nem bírtak egy csónakban evezni a Fidesznél kikötött egykori párttársaikkal; az azonban követhetetlen, hogy miért acsarkodnak egymásra olyanok, akik mind a polgári centrum híveinek vallják magukat.

SZŐNYI GYULA RAJZA

Végre meg kellene érteniük, hogy a Fideszt, az MDF-et, a Néppártot vagy a KDSZ-t választó polgárok kitűnően megértik egymást, s a legkevésbé sem kíváncsiak a nehéz rendszerváltoztató években egymástól kapott sebeiket oly elszántan nyalogató politikusok sértődéseire. Számos barátom van e négy párt támogatói között, ezek az árnyalatnyi eltérések a legcsekélyebb konfliktust sem okozzák közöttünk. Sőt, a magyar közélet súlyos veszteségének tartanánk, ha az *Andrásfalvy* Bertalan, *Kulin* Ferenc, *Isépy* Tamás vagy *Kövér* László személyével szimbolizálható világszemlélet és értékrend bármelyike kikopna a közéletből. Ez a veszély ma sajnos nem elhanyagolható.

Sokan egyetértünk abban, hogy ha sikerül megszerezni a kormánytöbbséget, a jelszó *„mindenki a fedélzetre!"* lesz, s nem engedhetjük meg azt a luxust, hogy befolyásos politikusok megvétózzák a szövetséges párt másokkal kötött választási szövetségét, árulóként bélyegzik meg s polgári perekbe torkolló becsületsértésekkel traktálják egymást. Mikor érik már el végre legalább az utódpárt politikai kultúrájának színvonalát? Pedig ott a többség nem a nemzet nagy, hanem a saját kis érdekeinek szolgálatában hajlandó fegyelmezetten együttműködni olyanokkal, akiknek magánemberként talán a köszönését sem fogadná. A nemzeti meg polgári oldal képviselői állítólag nem a nagy buli kedvéért politizálnak, hanem hivatástudatból, a nemzet jobb jövője érdekében. Mikor tudják hát végre az érzelmi életüket különválasztani a közügyektől?

Meg kell érteni, hogy senki sem birtokosa az osztatlan igazságnak, s hogy egy pártot elhagyni nem árulás, hanem az eltérő vélemények kifejeződésének szokásos útja-módja. Mindenkinek jobb, ha az 1989-es átalakulás forgószelében sokféle pártba lépett, de hasonló gondolkodásúak végre egymásra találnak. Egymás politikai megsemmisítése szegényít, ellenben a gondolkodásukban rokon kisebb pártok, csoportok újraintegrálása minden korábbinál erősebb és teherbíróbb párt(szövetség) létrejöttéhez vezethet.

Az 1994. őszi összefogás megszilárdításával ma a biztos győzelem esélyével várhatná a választásokat egy egyharmad-egyharmad-egyharmados MDF–Fidesz–KDNP koalíció. De hiába mozgatott meg minden követ érte *Szabó* Iván, Kövér László vagy *Latorcai* János. A viaskodásra ráment az egykori Antall-koalíció, töredékei a parlamenti küszöb alá küldték magukat. Az a Fidesz maradt a porondon, amelynek a szétmorzsolódott jobbközép pártok vezetői nemrégiben sokalltak egyharmados befolyást engedni.

Úgy néz ki, hogy a választópolgárok a lényeget tekintve jóvátették, amit a politikusok elrontottak. Ha más erőviszonyok alapján is, ha más struktúrában s más személyi dominanciákkal, mint eredetileg gondoltuk, de létrejött egy győzelemre esélyes polgári centrum. A hagyományos jobbközép pártok szétforgácsolódásának – akaratán kívül – haszonélvezője, a Fidesz meghódította a változást akaró, de a

Magyar Nemzet

„...a dolgot őt magát nézzük..."

Egri nők

Magyarországon évente 30–40 ezer ember hal meg daganatos betegségben. A világ országainak rangsorában hazánk az utolsók között kullog, és nemcsak azért, mert a gyógyítási eredmények a hazai szűkös lehetőségek miatt sok esetben elmaradnak a fejlettebb világ mutatóitól, hanem azért is, mert nálunk a betegek későn keresik meg az orvost panaszaikkal. Ezek az adatok arra indíthatnák a döntéshozókat, hogy felkutassák a megbetegedés okait, ha a környezeti ártalmak, a víz, a termőföld és a levegő szennyezettsége is felelős, programokat dolgozzanak ki ezek csökkentésére. Emellett javítani kellene a gyógyítás körülményeit is. Hiába sulykolják a daganat korai felismerésének jelentőségét, ha utána hetekig, hónapokig hiába vár a beteg a kezelésekre, mert nincs elég gép és pénz gyógyszerre. Ez utóbbit ugyan rendszeresen cáfolják, de mi másra következtethetnénk abból, hogy miközben évről évre nő a daganatos megbetegedések aránya, ezzel közel azonos mértékben csökken a citosztatikumokra, rákellenes gyógyszerekre költött összeg?

Ráadásul a betegségek mintha magánügyeink lennének, akkor is, ha foglalkozási ártalom következtében alakultak ki. A munkahelyi megbetegedés tényét mindig nehéz bizonyítani, még ha rákkeltő anyaggal és szabálytalan körülmények között dolgoztatják is a munkavállalót. Csak ritkán olyan elszántak a hozzátartozók, hogy a halott igazságáért pert indítsanak, vállalva az egymásnak ellentmondó ítéleteket, az évekre elhúzódó jogviták lelki és anyagi megterhelését. Ilyen volt annak a sofőrnek az esete, akinek felesége szentül hitte, hogy férje Csernobil miatt halt meg, sugárfertőzést kapott egy kijevi fuvar közben.

Az egri nővérek ügye lehetne a következő. A kórházban rákkeltő gázzal működő sterilizátort helyeztek el a nővérpihenőben, amely a megengedett érték sokszorosát produkálva ontotta a veszélyes gázt. Mivel rákkeltő hatása mellett genetikai elváltozásokat okozhat, nők nem is dolgozhattak volna vele. Szabálytalanságok tucatjait követték el, nem külön helyiségben helyezték el, nem volt szellőztetőterem, a gáz elvezetését sem oldották meg. Az első megbetegedések jelzéséig mégsem történt semmi. Érthetetlen, hogy ez az állapot éveken keresztül fennállhatott, hiszen a tisztiorvosi szolgálatnak ellenőrizni kellett volna a berendezést, a kórháznak külön osztálya működik a higiénia biztosítására, és az egészségügyi orvos egyik legfontosabb feladata lett volna, hogy jelezze a veszélyhelyzetet. Ennek ellenére változást csak a sokasodó halálesetek hoztak a kórház működésében.

Az üggyel eddig két miniszter foglalkozott. *Surján* László szerint véletlen halmozódásról van szó, *Kökény* Mihály pedig sürgős vizsgálatot indíttatott. De sem a régi, sem a most kezdődő revízió nem felel meg a legalapvetőbb feltételnek, hogy független szakértőkkel kell végeztetni. Mindkét miniszter a tisztiorvosi hivatallal és más, az ügyben érintett szervezetekkel vizsgáltatja meg az egri nővérek megbetegedésének okait. Éppen azokkal, akiknek ellenőrizni kellett volna a gázsterilizáló működését, akik tudhattak a szabálytalanságról, de nem tettek semmit. Talán, mert akkoriban ezer hasonló készülék működött az országban, és a legóvatosabb becslések is ezrekre teszik azoknak a dolgozóknak a számát, akik a rákkeltő anyaggal hosszan és a megengedettnél jóval nagyobb mértékben érintkeztek.

Az egri eset a kiszolgáltatottság példázata lehetne. A nyolc éve húzódó ügy még mindig ott tart, hogy hivatalos vizsgálat nem indítható addig, amíg a beteg kezelőorvosa nem jelzi a foglalkozási megbetegedés gyanúját. Az egri nők orvosa nagy valószínűséggel a helyi kórházban dolgozik, vagyis *saját munkáltatója* ellen kellene vizsgálatot kezdeményeznie. Hiába keressük ebben az ügyben a függetlenség és a pártatlanság követelményét. A hivatalok állítják, hogy mindent jogszerűen tesznek, ez az eljárási rend. S valóban, így történik ez máshol is. A foglalkozási megbetegedést az üzemorvosnak kell bejelentenie, aki a munkáltatótól kapja a díjazását, vagyis saját cége ellen kellene vizsgálatot kérnie. Értheti tehát a hallgatási fogadalom, amely annál szigorúbb, minél

Moszkva tanácsa a Balkánnak:

Az érdekelt államok semmi körülmények között se álljanak a nyugati hatalmak oldalára

Románia takarodót fujt, Délszláviában fokozatosan megnyugszik a hangulat, jelenti Róma — Magyarország határáról visszavonták az orosz csapatokat

Róma, május 30.

A *Stampa* és a *Popolo di Roma* budapesti tudósítója jelenti:

Magyarország, minthogy mindig híven kitartott a róma-berlini tengely mellett, most az egyetlen délkeleteurópai állam, amely nem mutat nyugtalanságot a belga kapituláció esetleges következményei miatt, míg a többi délkeleteurópai fővárosból érkező táviratok arról számolnak be, hogy ez az esemény súlyos csapás erejével hatott. Még *Istanbulban* is az a vélemény alakult ki, hogy, bár a helyzetet nem lehet katasztrofálisnak tekinteni, *számolni lehet a háború kiterjedésével. Belgrádban felteszik a kérdést, mit tesz most Olaszország és Szovjetoroszország, Bukarestben pedig főleg azt szeretnék tudni, hogy mik a szándékai Moszkvának?* A balkáni országokban mindamellett nincsenek meggyőződve arról, hogy a legutóbbi események megrövidíthetik az ellenségeskedések tartamát. *Románia bizonytalanságban van Szovjetoroszország szándékai tekintetében és nem tudja, hogy Szovjetoroszország részéről védelemre vagy pedig valami egészen másra számíthat.* Odesszában a szovjetoroszok jelentős szárazföldi, tengerészeti és légierőket vontak össze. Orosz részről hangoztatták, hogy csupán *óvatossági rendszabályokról* van szó, minthogy Szovjetoroszország érdekelt a dunai és a délkeleteurópai béke fenntartásában. Egy moszkvai laptudósító szerint *a szovjetorosz kormány azt tanácsolta az érdekelt balkáni országoknak, hogy semmi körülmények között ne álljanak a nyugati hatalmak oldalára.*

A *Stampa* bukaresti tudósítása szerint *Romániában még mindig idegesség mutatkozik,* amit a belga hadsereg kapitulációja bizonyos szempontból csökkentett, más szempontból pedig növelt. *„A román lapok kezdik megértetni a közönséggel, hogy a nyugati szövetségesek győzelmére már nem lehet számítani és Románia is legjobban teszi, ha elszakad a nyugati ideológiától.* A román sajtó. jegyzi meg az olasz tudósító, nem sokkal ezelőtt még egészen másképpen írt és a most bekövetkezett irányváltozás annyit jelent, hogy *Románia takarodót fujt.*

Bukarest, május 30.

A román főváros rendőrfőkapitánya szigorú rendeletet adott ki a riasztó hírek terjesztésének megakadályozása céljából. A rendelet szerint *nem szabad kommentálni a bel- és külpolitikai híreket, nem szabad megjegyzéseket fűzni az idegen katonai műveletekhez, valamint a román katonai műveletekhez. Tilos katonai jellegű dolgokról, behívásokról és a hadizónában történt eseményekről beszélni.* A rendelet ellen vétőket katonai bíróság elé állítják és súlyos fogházbüntetéssel sujtják.

Berlin, május 30.

A *Frankfurter Zeitung* hosszabb cikkben foglalkozik a háború új korszakának Délkeleteurópára gyakorolt hatásával.

A lap mindenekelőtt megállapítja, hogy a németek nyugati előrenyomulása után először általában az a nézet terjedt el, hogy az előrenyomulás következtében eltávolodott a háború veszélye Délkeleteurópától. De ez az első megnyugvás és bizakodás nem sokáig tartott. Sőt talán azt lehet mondani, hogy *sohasem aggódtak még annyira, mint éppen e napokban amiatt, hogy Délkeleteurópa is belesodródhatik a háborúba.* Olyan intézkedéseket tettek, amelyek arra mutatnak, hogy felelős helyeken is számolnak a legközelebbi jövő minden lehető eseményével.

Délszlávia minden külsőleg látható behívás nélkül szaporítja a hadsereg állományát és *olyan csapatmozdulatokat hajtott végre, amelyeknek célja az ország védelmi készültségének emelése.*

A délkeleteurópai államok azon a véleményen voltak, írja tovább a német lap, hogy nem szabad figyelmen kívül hagyni, milyen következményei lennének Délkeleteurópa számára annak, *ha Olaszország esetleg belépne a háborúba,* továbbá, hogy a közvetlenül fellépő bonyodalmakból milyen következmények adódnának a többi ország számára. *Magyarországon ezekben a napokban a sajtóban újból világosan kifejezésre jut az a tény, hogy a magyar politika a tengelyhatalmak felé orientálódik és ennek következtében Magyarország szoros baráti viszonyban van Olaszországgal.*

Romániában továbbra is tudatában vannak annak a problémának, amelyet Molotov legutóbbi beszédében nyiltkérdésnek jelölt meg. A szovjetunió, amelyet Bulgária helyzetének megítélésénél már régóta figyelembe kell venni, a délszláv-szovjet-orosz közeledés és a kereskedelmi szerződés eredményes megkötése révén délszláv szempontból is jelentőséget nyert, jóllehet cáfolták a szovjetorosz-délszláv katonai szerződésről nyomban felmerült híreszteléseket.

Mindezekután azonban, fejezi be cikkét a Frankfurter Zeitung, *a legutóbbi napokban újból bizonyos megnyugvás következett.* Még mindent áthat a feszültség, amelyet Olaszországnak a háborúba való esetleges belépése idézne elő, de már tért nyert az a felfogás, hogy *elkövetkezhet az európai háborúnak ez az új korszaka is anélkül, hogy a délkeleteurópai államok belesodródnának a harcba.*

Róma, május 30.

Az olasz lapok a *balkáni hangulat* fokozatos megnyugvásáról számolnak be. Különösen kiemelik azt a változást, amely az utóbbi napokban Délszlávia magatartásában bekövetkezett.

A *Giornale d'Italia* belgrádi jelentése szerint a délszláv sajtó megelégedéssel emeli ki: *olasz politikai körökben a leghatározottabban cáfolják, hogy Itáliának támadó szándékai volnának a Balkánnal szemben.* Belgrádban úgy tudják, hogy *miközben a délszláv csapatok mozgósítását fokozatosan megszüntetik, Olaszország sem von össze több csapatot keleti határain.* Ezek a csapatösszevonások már eddig sem az Olaszország és a Balkán-államok közötti kapcsolatok megromlásával, hanem *az általános európai helyzettel* állottak összefüggésben. Az Olaszország és a Balkán-államok közötti viszonyban ismét derüs az ég, állapítja meg az olasz tudósító, majd hangsúlyozza, hogy délszláv politikai körökben a legnagyobb figyelemmel követik Olaszország földközi-tengeri politikáját és tudatában vannak annak, hogy *Olaszország nem fogja elmulasztani az alkalmat, hogy biztosítsa ennek a tengernek a szabadságát.*

Belgrádban érdeklődést keltettek a moszkvai magyar követ megbeszélései Molotov külügyi népbiztossal és ez a megbeszélés megerősíti délszláv politikai köröknek azt a meggyőződését, hogy Szovjetoroszország mindent elkövet, csakhogy hozzájáruljon a délkeleteurópai béke fenntartásához.

Genf, május 30.

A *Neue Zürcher Zeitung* budapesti tudósítója többi között ezeket írja: Az értesülések szerint azokat a szovjetorosz csapatokat, amelyeket Galiciában és Kiev környékén összpontosítottak, most elszállították. Annyi tény, hogy *azokat a csapatokat, amelyek október óta Magyarország északkeleti határán állottak, visszavonták.* A viszony Magyarország és a szovjetunió között korrekten fejlődik s a kárpáti határon nem fordult elő incidens.

Ne kinlódjunk

ha nem muszáj! Ideges fájdalmak, fejfájás, fogfájás, női gyengélkedés stb. idején kitünő gyógyszer az 1, 3 és 8 ostyás dobozokban minden gyógyszertárban kapható

ALGOCRATINE

Gabonára, lisztre, hüvelyesekre, egyes élelmiszer- és takarmánykészletekre bejelentési kötelezettséget rendeltek el

Biztositották az állam elővásárlási jogát

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A most folyó európai háború gazdasági kihatásai nemcsak a hadviselő, hanem a semleges államokat is súlyosan érintik és ezeket az államokat is rendkívüli gazdasági természetű intézkedésekre kényszerítik. A rádió és az ujságok nap-nap után közlik, hogy a körülöttünk levő semleges államok milyen szigorú kényszerrendszabályokhoz folyamodnak abból a célból, hogy lakosságuknak közszükségleti cikkekkel való zavartalan ellátását biztosíthassák. Az európai háború következtében előálló gazdasági nehézségek alól természetesen Magyarország sem vonhatja ki magát. *A magyar kormány is kénytelen volt bizonyos kényszerrendszabályokat életbeléptetni,* gondosan ügyelve arra, hogy azokat csak a feltétlenül szükséges mértékben alkalmazza. A lakosságot legsúlyosabban érintő ilyen rendkívüli intézkedés volt a cukor- és zsírjegyek bevezetése.

Az egyre tartó és méreteiben egyre komolyabbá váló európai háború *most újból rendkívüli lépésre kényszeriti a kormányt.* A polgári lakosság és a honvédség élelmezésének, továbá az állatállomány-szükségletnek biztosítása érdekében feltétlenül szükség van arra, hogy a kormány ismerje azoknak a fontosabb élelmicikkeknek és takarmányféléknek rendelkezésre álló mennyiségét, amelyekre az új gazdasági év kezdetéig számítani lehet. Ezért a kormány a Budapesti Közlöny pénteken megjelent számában két rendeletet tett közzé, *amelyekben bejelentési kötelezettséget léptet életbe egyes gabonafélékre, élelmicikkekre és takarmányfajtákra vonatkozóan.* A rendelet szerint bejelentési kötelezettség alá esnek búzából, rozsból, kétszeresből és ezek lisztjéből egyenként öt q-t, árpából 10 q-t, tengeriből, morzsolt állapotban 10 q-t, csöves állapotban 15 q-t, szárított és vízteleníttett zöldség- és főzelékfélékből együttesen 20 kg-t, babból, borsóból, lencséből egyenként egy fél q-t, zabból 5 q-t, a különböző szénafajtákból 20 q-t, végül a takarmányszalmából 50 q-t meghaladó készletek. A bejelentési kötelezettség csak azokra a készletekre vonatkozik, amelyek a rendelet hatálybalépésének napján vannak a bejelentésre kötelezettek birtokában. Nem kell tehát majd bejelenteni például azt a szénakészletet, amit a gazda a rendelet megjelenése után takarít be.

A bejelentést június 3-ig a községi elöljáróságnál, illetőleg a város polgármesterénél szóban vagy irásban kell megtenni, ahol azokat a rendelethez fűzött minta szerint összesítő kimutatásba foglalják, amelyet június 4-én az alispán útján a földmívelésügyi miniszterhez terjesztenek fel.

Az említett terményekből, illetve termékekből egyes fajták a gazdasági év végével már meglehetősen fogytán vannak, viszont a polgári lakosság és a honvédség élelmezése, illetőleg állatainak takarmányozása szempontjából rendkívül fontosak. Ezeknél a készleteknél a kormány kénytelen volt a bejelentési kötelezettségen túlmenni és elrendelni azt is, hogy ezekből a terményekből azokat a készleteket, amelyeket a készletek birtokosai eladni vagy bármi módon elidegeníteni kívánnak, *kötelesek megvételre felajánlani az e célra kijelölt szerveknek.* Ezeket a terményeket mindaddig, amig a megbizott szervek a vétel tekintetében nem nyilatkoznak, eladni vagy más módon elidegeníteni nem szabad, a megbizott vállalatok viszont kötelesek öt nap alatt nyilatkozni, hogy a felajánlott készletek átvétele az árkormánybiztos által megállapított áron — amennyiben pedig hatósági ármegállapítás nincs, a mindenkori piaci áron — történik.

Azok a termények, amelyekre a most ismertetett állami *elővásárlási* jog kiterjed, a következők: *bab, borsó, lencse, zab, szénafélék és takarmányszalma.* Ezeket a terményeket a rendelet kihirdetésének napján, tehát május 31-én zár alá helyezik és birtokosai azokkal mindaddig nem rendelkezhetnek, amig a megbizott az elővásárlás gyakorlása tekintetében nem nyilatkozik. Az említett terményekből természetesen továbbra is fogyaszthatók azok a mennyiségek, amelyekre élelmezési, illetve takarmányozási célból feltétlenül és igazolhatóan szükség van. A szükséglet alapjául szolgáló körülményeket a rendeletben előírt módon kell a községi elöljáróság, illetve a polgármester előtt igazolni.

Minthogy az előbb felsorolt terményekből a polgári lakosság és a honvédség szükségletét minden körülmények között biztosítani kell arra az esetre, ha az ismertetett elővásárlás útján a szükséges mennyiségeket biztosítani nem lehetne, a kormányrendelet lehetőséget biztosit arra is, hogy a fölös, de eladásra nem kinált terménymennyiségeket igénybe lehessen venni. Az igénybevételi lehetőség csak azokra a fentebb felsorolt terményekre terjed ki, amelyekre a kormány az állami elővásárlási jogot gyakorolja. Az elővásárlási, illetve az igénybevételi jogot az állam a babra, borsóra, lencsére, továbbá a szénafélékre a takarmányszalmára a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete, a zabra vonatkozóan a Futura útján gyakorolja.

A kormány rendkivüli intézkedései nem célozzák az élelmezés, illetve a takarmányozás megszoritását, csupán azt kivánja biztosítani, hogy a rendkivüli szükségletek miatt a gazdasági év végével erősen megfogyatkozott készleteket megfelelően lehessen beosztani.

Megdrágul az autobusz

A főváros közlekedésügyi bizottsága pénteken délelőtt 11 órakor ülést tart, amelynek napirendjén az autóbusz-viteldijak újabb megállapítása szerepel. A pénzügyminiszter, mint ismeretes, május 1-én az ásványolajtermékek után fizetendő kincstári részesedést lényegesen felemelte s ehhez hozzájárult még az is, hogy a közelmultban az olajtermékek árát is fölemelték. *Az üzemanyagok megdrágulása miatt az autóbuszüzem kiadásai is megnagyobbodtak s ezért kénytelen a Beszkárt a viteldijak felemeléséhez folyamodni.*

A kormánybiztos véleménye alapján a miniszter már előzetesen hozzájárult ahhoz, hogy a közhasználatú gépjárművek viteldijait átlagosan 12 százalékkal fölemelhessék. Annak ellenére, hogy az autóbuszüzem üzemanyagának egységára ennél jóval nagyobb mértékben drágult, mégis egyrészt az utazóközönség érdekeit szem előtt tartva, másrészt a magasabb viteldijak gyors engedélyezése céljából a Beszkárt igazgatósága csupán arra tesz előterjesztést, hogy a polgármester a miniszter által is indokoltnak minősített átlagosan *12 százalékos viteldijemelésre adjon engedélyt.*

Az igazgatóság a polgármesternek a következő javaslatot tette a viteldijak megállapítására:

A 11-es, 17-es és 19-es vonalon a *kisszakaszjegy* ára 10 fillér helyett 12 fillér, egyéb vonalakon a kisszakaszjegy 16 fillér helyett 18 fillér.

Szakaszjegy minden vonalon 24 fillér helyett 28 fillér. A vonaljegy 34 fillér helyett 38 fillér. A belterületi átszállójegy 36 fillér helyett 40 fillér.

A külterületi és éjszakai vonaljegy 44 helyett 50 fillér. A külterületi átszállójegy 44 helyett 50 fillér. A villamosvasutra is érvényes átszállójegy 50 fillér helyett 56 fillér. A külterületi átszállójegy 52 helyett 58 és 60 helyett 66 fillér. A villamosra is érvényes napijegy ára 2 pengő helyett 2.24 pengő. A tarifa emeléséhez már meg is szerezték az illetékes tényezők előzetes hozzájárulását, úgyhogy *az viteldijak már junius 1-én élctbe is lépnek.* Az utazó közönség nem nagyon fog örülni ennek az emelésnek. Ha emelik a viteldíjat, akkor miért redukálták a járatok idejét? A közlekedésügyi bizottságban még erős vita lesz a polgármesteri előterjesztés körül.

Pénteken ujra tárgyalják Szemere Béla mentelmi ügyét

A képviselőház mentelmi bizottsága május 31-én, pénteken délelőtt 11 órakor ülést tart. Tárgy: 1. *Hubay* Kálmán és *Rapcsányi* László, valamint *Kovarcz* Emil országgyülési képviselőknek a képviselőház folyó évi május 1. napján, illetve 21. napján tartott ülésében tanusitott magatartásuk miatt *a mentelmi bizottsághoz történt utasítása;* 2. *Gruber* Lajos és *Máthé* Imre országgyülési képviselők bejelentései *mentelmi joguk megsértése* tárgyában; 3. *Szemere* Béla országgyülési képviselőnek a képviselőház április 24-én tartott ülésében elmondott sértő kifejezései miatt a mentelmi bizottságnak a házszabályok 193. §-a értelmében történő *további eljárása.*

Egy magyar művész diadalmas tizenkét esztendeje Kisázsiában

Érdekes emberrel ülök szemben itt, Óbudán, egy Lublói-úti, vadonatuj lakásban. Az illető nem katona, nem politikus, nem diplomata s nincs köze a haditehnikához sem. Mindössze egy magyar festőművész, — a neve *Rafael* Viktor, harmincnyolc éves — aki tizenkét évi külföldi tartózkodás után a napokban érkezett haza Kis-Ázsiából, pontosabban: Beyrouthból. Tizenkét évig élt odakint s ezalatt mindent elért, amit egy művész csak elérhet. Kairótól Bagdadig mindenfelé tisztelettel ismerik a nevét.

Itt ülök vele temérdek fénykép fölött, amelyek festményeket, szobrokat, épületeket ábrázolnak, paloták belső díszeit, amelyeket több évszázados, sőt több évezredes multból varázsolt élővé lent Kis-Ázsiában ennek a magyar művésznek a teremtő ereje, távlatokat kötött össze s azt mondhatom, hogy bizonyos területeken egy távoli faj művészi reneszánszát teremtette meg. Ezt látom. Erről beszél minden fénykép, minden reprodukció. A képek hátlapján igazoló aláírások: *I. Ghazi* bagdadi királyé. Egy *Pharaon* nevű arab főúré. A libanoni kormányelnöké. A köztársasági elnöké. Az amerikai követé. Hogy mindezt *Rafael* Viktor csinálta.

Hát talán szabad e fegyverzajtól hangos világban is elmondanom, mit csinált végig egy magyar művész tizenkét év alatt idegenben.

Ezerkilencszázhuszonnyolcban indult neki Párisnak a *Müller*-féle grafikai díjjal s talán nem érdektelen, hogy egy magyar csalódással a zsebében. *Vaszary*-tanítvány volt, hites és nyugtalan. Két évet Párisban dolgozott, ottani munkáiból 1930-ban kiállítást csinált idehaza, de ezt a barátai rendezték meg, mert őt akkor már vitte a hajó Egyiptom felé. A primitív keleti népek művészetét akarta megismerni.

— Ugy terveztem — mondja mosolyogva —, Japánig elmegyek.

Odáig nem ért el. Egyelőre Alexandriában szállt partra s a kikötőben vizsgálatot tartott, hogy tulajdonképpen mennyi pénze is van a vállalkozáshoz. Nem számított egészen vagyontalannak: mintegy 2 pengő 50 fillérnyi tőke duzzadt a zsebében. Valóságos kapitalista. Ezt még aznap megette, a szabadban hált s másnap már leckét vett a mester-tárgyból, az éhezésből. Mit csináljon? Alexandriában volt, egy magyar ember. Nekiállt karikatúrákat rajzolni kávéházakban s szerencséje volt: *négy hét alatt megkeresett 37 angol fontot.* Közben lehetetlen dolgokat nevezett ki tápláléknak, de négy hét után eljutott Kairóba. Ott megismerkedett a gyapotmúzeum igazgatójával, aki magyar ember volt: *Pattantyús Ábrahám* Béla. Ez meghallgatta a terveit, megnézte a dolgait s azt mondta:

— Te, nemzetközi kiállításra készül a múzeum, segíts nekem a rendezésben!

S a nemzetközi gyapotkiállítást *Rafael* Viktor tervei alapján csinálták meg Kairóban.

Ez volt az első állomás. A második? Pattantyús révén megismerkedett az angol, francia, német archeológusokkal, akik éppen ásatásra indultak Assuanon túl, a sivatagba. Velük ment s ott magába szívta a régi Egyiptom csodáit. Mikor *Apponyi* Albert gróf akkoriban odalent járt, ő kalauzolta hetekig. Aztán egyévi munka után fogta magát és karavánnal bebarangolta egész Abesziniát, népművészet után kutatva. Ez megint csaknem egy esztendeig tartott. Bőséges anyagot szedett össze.

— Nehéz út volt. Fáradságos, de gyönyörű — mondja.

De nem állt meg, nem fordult vissza, hanem átment az arabokhoz, Sziriába. S itt kezdődik a termékeny élete.

Nem sokkal megérkezése után pályázatot hirdettek egy nagy, modern szálloda dekorációinak elkészítésére. Ezt a pályázatot angolok, franciák, németek, olaszok és bennszülött művészek előtt *megnyerte.* Munkához látott, napi 14—15 órát dolgozott, meg akarta mutatni, mi az: magyar művész s azt is: mi a magyar népművészet. Az arabos ornamentika kellős közepébe csinált egy *magyar termet,* amelynek messze földről csodájára jártak, hogy miféle gazdag csoda ez, miféle ámulatos, nemes pompa?

— A magyar népművészet volt — mondja büszkén. — Kalotaszegi s más motívumok, a világ előtt nemzetközi perspektivába állítva, átköltve relieffé és oszlopfőkké, párkánydíszekké és ablakívcirádákká.

Ezt a munkáját látta meg egy Henry *Pharaon* nevű gazdag arab főnemes, bankár és istállótulajdonos s meghívta Beyrouthba, hogy restaurálja a palotáját. Ez a palota régi történelmi arab épület volt, nagyon elhanyagolt állapotban, de a stílusa tiszta és gyönyörű. *Cavreauval,* egy francia mérnök barátjával, vállalták a munkát. A francia az építészeti részen dolgozott, a magyar a falak külső és belső díszeit teremtette meg, álmodta ki az összegyüjtött arab és régi föniciai motívumokból. Három évig tartott ez a munka és álomszerű szépen sikerült. Itt van előttem a kép, látom. Hátlapján Henry *Pharaon* köszönő, elismerő és hálás szavai.

Közben? Közben még a francia régészekkel is dolgozott *Rafael* Viktor *Deir El Zor* mellett a sziriai sivatagban. *Nabukodonozor nyári üdülőhelyét rekonstruálta* s a *Louvre* részére készített másolatokat az ott talált freskókról. És még? Cavreauval együtt építették a *libanoni parlamentet,* de az utolsó vonalig *Rafael* dekorálta.

Ezután már kapkodtak és versengtek érte. 1935-ben *I. Ghazi* bagdadi király Henry Pharaonnál járt Beyrouthban. Elámult a bankár gyönyörű kastélyán, nyomban hívatta Rafaelt, leszerződtette s vitte Bagdadba. Majd *a beit-et-dini királyi palotát restaurálta a magyar művész.* A XVIII. század arab építészeti remekét, amelyet *Bechir* emir, Libanon hajdani fejedelme építtetett. Három szalón és a trónterem ragyogott fel itt a keze alatt.

Megint a sivatag jött, archeológiai tanulmányok, aztán a beyrouthi köztársasági elnök, majd az amerikai konzul palotájának káprázatos dekorációja. Csinált itt többek között egy három méter magas kandallót, zsúfolt föniciai ornamentikával, amely még fényképen is oly lenyügözően szép, hogy az ember szinte szédülve bámulja. És szinte csipke benyomását keltő kovácsolt vasajtók, mozaikok, villogó márvány szökőkutak, mennyezetfaragások, szobrok, gyönyörű képek jelzik Kis-Ázsiában mindenfelé a magyar művész diadalmas útját. Fába vésett, festett, aranyozott, negyvenszeres lakkréteg alatt ragyogó, tízezer évig is elálló képek, amelyek technikailag a régi kinai festőművészet módszerei szerint készültek. És a Szent József-nővérek modern temploma is az ő alkotása. Sok középület. Utolsó munkája *Weygand* tábornok villájának dekorálása volt.

Ennyi. Az ember elfárad, mire csak sorra vesz is mindent. Tizenkét év. Tele munkával és tele eredménnyel. Művészi és anyagi eredménnyel egyaránt. De itthon... itthon azért mégis a legjobb. Legszebb. *Rafael* Viktor ezt mondja:

— Tervekkel jöttem haza, dolgozni akarok. *Ugyanazt szeretném végigcsinálni itthon a mindennél gazdagabb magyar népművészettel, mint az arabbal és a föniciaival odakint.*

. . . Ez a történet, ezt akartam elmondani. Talán nem egészen érdektelen Narvik, Saint Quentin, Arras és Amiens mellett sem magyarnak ez a magyar történet, ez a csak nagyon vázlatos, de mégis csak hitet melegítő portré, amely egy emberről készült ugyan, de — az a hitem —, az egyén eredményein túl, egy fajta szellemi erejét és diadalát is mutatja.

Dallos Sándor

Eltünt szovjetkatonák miatt kiéleződött az orosz-litván viszony

Moszkva, május 30.

A szovjet távirati iroda hivatalos közleményben bejelentette, hogy *az utóbbi időben az orosz-litván egyezmény alapján Litvániában állomásozó szovjet helyőrség egyes katonái eltüntek.* A külügyi népbiztosság adatai szerint az eltünések megszervezői olyan személyiségek, akik litván kormányközegek védelmét élvezik. Ezért *Molotov* népbiztos május 25-én nyilatkozatban közölte a litván kormánnyal, hogy *a szovjetkormány a litván közegek ilyen magatartását kihivásnak tekinti, aminek súlyos következményei lehetnek.* A szovjetkormány azonnali intézkedést és szigorú vizsgálatot követelt a litván kormánytól és *kifejezte azt a reményét, hogy Litvánia nem kényszeriti a szovjetkormányt más intézkedésekre.*

A nyilatkozatra a litván kormány válaszában közölte, hogy *külön bizottságot szervezett a vádak kivizsgálására és a bünösök kiderítésére és azt reméli, hogy a szovjetkormány is hozzájárul a bünösök kiderítéséhez, akiket majd a legszigorúbb büntetéssel fognak sujtani.*

Uj Magyarság
Színház — Zene — Film — Művészet

A Nemzeti Szinház és a Kamaraszinház jövőévi müsorának magyar szerzői

A Nemzeti Színház két hét mulva fejezi be szezonját és művészei június 15-től július 1-ig a Margitszigeten játszanak. Mint ismeretes, a szabadszinpadon *Schiller* Tell Vilmos-a és *Gyallay* Domokos *Külön nóta* című népi darabja kerül előadásra. *Németh* Antal dr., a színház igazgatója most állította össze a jövő évi műsornak azokat a magyar darabjait, amelyek teljesen készen, előadásra várnak. A szindarabok a következők: *Asztalos* Miklós és *Liszt* Nándor Lope de Vega nyomán készült „Vidám szüret" című vígjátéka *(Laurisin* Miklós zenéjével), *Babay* József és *Buday* György zenés magyar mesejátéka, *Bónyi* Adorján „Csipetnyi bors" című vígjátéka, *Dékány* András új szindarabja, *Eszterhás* István történelmi drámája, a „Döbrönte kürtje", *Kovách* Aladár „Virrasztók" című színműve, *Márai* Sándor társadalmi szindarabja, *Móricz* Zsigmond „Boszorkány" és *Németh* László „Báthoryak" című történelmi drámái, *Szabados* Árpád vígjátéka, a „Fülemüle", *Szabó* Pál „Csodavárók" című falusi színműve, *Tamási* Áron székely játéka és *Zilahy* Lajos „Üvegház" című színműve. A Kamaraszínházban *Herczeg* Ferenc, *Bókay* János, *Galamb* Sándor és *Berczeli* A. Károly színművei kerülnek bemutatóra.

A Stádium könyvujdonságai

Mint csütörtöki számunkban jeleztük, a *Stádium* könyvkiadó vállalat a könyvnap alkalmával sok értékes magyar ujdonsággal kedveskedik a közönségnek. Az érdekes sorozatban többek között az alábbi müvek jelentek meg:

Papp Viktor: Zenekönyv

A szerző „Zenekönyv" gyüjtőcim alatt egy kötetben operaismertetéseket közöl, egy kötetben pedig híres muzsikusok életrajzait és arcképeit mutatja be. Uttörő és példaadó munka *Papp* Viktor müve, amely bebizonyitja, hogy elriasztó tudálékos kifejezések mellőzésével, ízes és nemesveretü magyar nyelven is lehet irni a zenemüvészetről. Ennek a törekvésnek időrendben is legelső és legkiválóbb harcosa Papp Viktor, aki valóságos novellairól könnyedséggel huszonnyolc legnépszerübb opera megismeréséhez vezeti az olvasót. A Zenekönyv második kötetében Bellini, Berlioz, Chopin, a három Strauss és több más külföldi szerző, továbbá Balázs Árpád, Bánffy György, Liszt Ferenc, Sztojanovits Jenő, Tarnay Alajos és más magyar szerzők arcképeit rajzolja meg Papp Viktor könnyedén és szellemesen. Az első kötetnek 4 pengő, a másodiknak 5 pengő az ára.

Ratkóczi Tibor: Abesszinia uj arca

Uj világ születésének vált élő tanujává *Ratkóczi* Tibor, amikor a meghódított és még nem is teljesen pacifikált Abesszíniában több mint egy esztendeig tanulmányozta az olasz kolonizációs szervezet gigantikus munkáját. Abesszinia uj arca valóban szemei előtt bontakozott ki s közvetlen tanuja volt annak a korszaknak, amikor a kopt kolostorok fülledt és fanatikus aláltságába uj életet hirdetve dübörgött bele a hernyótalpas olasz teherautók kigyózó sora. A szerző filmszerüen éles képekben, lebilincselően ismerteti a régi Abesszinia helyén kiépült imponálóan hatalmas modern gyarmatországot.

* **A szépmüvészeti müzeum** legujabb szerzeményei közül a XIX. századbeli magyar festészet néhány jellemző és fontos emlékét a modern magyar képtár egyik kabinetjében június elsejétől kiállítja a közönség számára. A kis kiállításon Barabás Miklós, Borsos József, Madarász Viktor, Székely Bertalan, Munkácsy Mihály stb. művei szerepelnek.

A szinmüvészeti akadémia évzáró ünnepélye

Ünnepélyes külsőségek között, vitéz *Haász* Aladár miniszteri osztályfőnök jelenlétében fejezte be csütörtökön délelőtt 76-ik iskolai évét a szinmüvészeti akadémia. A hálaadó istentisztelet után az akadémia nagytermében a *Himnusz* eléneklésével kezdődött meg az ünnepség, amelyen *Kiss* Ferenc, a Nemzeti Színház örökös tagja, a szinmüvészeti akadémia igazgatója mondott beszédet. Hódoló tiszteletteel emlékezett meg Kormányzó Urunkról, majd a színész kettős életéről szólott és ezeket mondotta:

— Legyetek munkabirók, tanuljatok, hogy *müvelt és kultürált munkásai legyetek a hazának. Tiszteljétek a hagyományokat,* legyetek fegyelmezettek és *ne gondoljátok azt, hogy a szinmüvészet divatos frakköltöny, aminek a fazonja évenként változik.*

Az igazgató beszédére *Galamb* György végzős növendék válaszolt az akadémikusok nevében. Ezután sor került a diplomák kiosztására, majd a jutalmak átadására. Ösztöndijakat *Biró* Anna, *Galamb* György, *Naszódi* Sándor végzős növendékek és *Zsillei* Margit első osztályú növendék kapott.

* **Csepreghy-est a Nemzeti Színházban.** Csepreghy Ferenc, sok kiváló magyar népszinmü szerzője, tudvalevőleg asztalosmester volt s fiatalabb éveiben tevékeny szerepet játszott a központi katolikus legényegylet életében. Az egyesület azzal hódol egykori neveltje emlékének, hogy halálának hatvanadik évfordulója alkalmából, június 9-én este a Nemzeti Színházban Csepreghy-estet rendez, amelynek keretében a legényegyleti mükedvelő társulat a „Sárga csikó" című népszinművet adja elő. A darabot Németh Antal dr. rendezi s a diszelőadáson résztvesz a magyar egyházi és világi élet számos előkelősége.

* **Kiss Ferenc, Tőkés Anna, Szeleczky Zita a pestszenterzsébeti színházban.** Kardos Géza stagione-társulata szombaton kezdi meg nyári szezonját Pestszenterzsébeten a „Hajnalban, délben, este" című Niccodemi-vígjáték előadásával, amelyen Szeleczky Zita és Szabó Sándor, a Nemzeti Színház tagjai vendégszerepelnek. A müsort Begovics Milán „Ki a harmadik" című darabjával folytatják s ezeken az előadásokon a színmü két szerepét Kiss Ferenc és Tőkés Anna játssza.

* **Székely egyetemi hallgatók estje a zeneakadémián.** A székely egyetemi hallgatók egyesülete vasárnap, június 2-án este 8 órai kezdettel népmüvészeti estet rendez a zeneakadémia kamaratermében. Székely és alföldi táncok, énekek, népballadák és mesejátékok kerülnek előadásra.

* **„Az üldözött"** címmel mutatják be a Budapesten kevésbé ismert John Garfield első nagy filmjét, amelyben az Amerikában igen népszerü hollywoodi színész bokszbajnokot alakit, aki gyilkosság gyanujába kerül. A történet azzal kezdődik, hogy a bokszoló, miután megnyerte a világbajnokságot, hatalmas vacsorát rendez, amelyen egyik vendégével nézeteltérése támad, s amikor az elfogyasztott nagymennyiségü viski hatása alatt knockoutolni akarja ellenfelét, a padlóra zuhan. Közben történik a gyilkosság, amellyel később a bajnokot gyanusitják. Sok bonyodalom és az érdekesen izgalmas jelenetek sora után a film végén derül ki, hogy a gyanusitott ártatlan volt. A filmet a Décsi-mozi mutatja be.

* **Irene Dunne és Cary Grant filmje a Casinoban.** Irene Dunne és Cary Grant „Kár volt hazudni!" című filmje hét hétig volt a Décsi-filmszinház müsorán és heteken át forgatták az Atriumban is. A nagysikerü filmet csütörtöktől kezdve a Casinoban adják elő.

Kisszakasz

A Kisszakasz milliméter-sor ára 40 fill. Legkisebb hirdetés (10 mm) 4 P. Állástkeresőknek 50% kedvezmény

Foglalkozás

PERFEKT (minden ujjal gépelő) GÉP- ÉS GYORSIRÓ állandó alkalmazást nyerhet havi 150 pengő fizetésért. Irásbeli ajánlatokat kérünk. — Községi előljáróság, Husz.

KISEBB CSALÁDNÁL elhelyezkedne jobb, komoly özvegyasszony, 20 pengő fizetésért. Cime: Özvegy Csenzné, Szolnok, Batthyányi-utca 11.

Ruházkodás

Használt férfi- és egyenruhákat legmagasabb árban veszek. Hivásra házhoz jövök. Telefon: 142-325. Hoch, Kisfuvaros-u. 9/c.

Butor

BUTOR és TEXTIL kereskedelmi rt., Liszt Ferenc-tér 5. Egy helyen, egy számlán Hálók, ebédlők, kombinációk. Teljes lakberendezések, szőnyegek, függönyök, kelengyék. — Kényelmes, hosszú folyószámlahitel. — Vidékre diitalan képes árajánlatot küldünk.

Vétel, eladás

Irógépek újak, 2 évi részletre is kaphatók. Használt és újjáépitett irógépek eladása és cserélése. — Irógép-kellékek, karbantartások, szakszerű javitások. KELEMEN JÓZSEF irodagépszaküzlete, Szolnok, Baross-utca 13. Óskeresztény cég — A Baross-Szövetség tagja

Hirdessen a KISSZAKASZBAN!

LÓSPORT

Kama Deva II. 140 méter előnyt ad a 3000 méteres távú Júniusi díjban

Kama Deva II., a tattersalli versenypálya leggyorsabb ügetője ma délután nehéz feladat elé kerül. A 3000 méteres távú *Júniusi díjban 140 méterig ad előnyt ellenfeleinek*, jobban mondva az élről induló *Cirkálónak*, *Galagonyának* 60, *Listracnak* és *Csaplárosnak* 80, *Siroccónak* és *Peter Pilotnak* 100, *Szabolcsnak* és *Bokrosnak* pedig 120 métert.

Ahogy ezt a névsort és a felállítási táblázatot olvassuk, nyugodtan állapíthatjuk meg, *hogy Kama Deva II. ehhez hasonló nehéz feladat elé még nem került a pesti pályán.* Ha ma nyerni akar, — esetleg *rekordját is meg kell javítania.* Kíváncsiak vagyunk... Az ellenfelek közül *Galagonya*, *Sirocco* és *Szabolcs* látszanak a legveszélyesebbnek. A papírszámítás szerint *Listrac* látszik a legerősebb vetélytársnak, a *Kenedi*-istálló ménje azonban *sokáig nem futott versenyben* és kérdéses, hogy első startjára tudja-e legjobbját.

A *Júniusi*-díj mellett még *tíz futam* kerül eldöntésre, ezek közül a *Nemzetközi mechanikus* hendikepben állanak igen gyors lovak a starthoz.

Jelöltjeink az egyes futamokra:

I. Cicoma MIR—Udvarbíró—Balga, II. Galapeter—Füzér—Ácsi, III. Kováes II. hajt., IV. Czinka Panna-fogat—Bakonyfogat, V. Urilány—Felser id., VI. Kama Deva II—Galagonya—Szabolcs, VII. Lepsi—Doba—Uzsorás, VIII. Ebadta—Nebojsa—Arany, IX. Zirez—Orkán, X. Dusi—Ellák, XI. Erény—Jupiter—Durcás.

A fogadási közvetítők és a „sovány" bukméker-oddsok...

Az utóbbi időkben sok panasz hangzik el *a »sovány«* bukméker oddsok miatt. Erről a témáról lehetne jobbra-balra sokat írni. Beszéljünk most azonban néhány őszinte szót egy sajnálatos »jelenségről«, ami *határozottan oka annak, hogy a ringben valóban nehéz jó oddsszal fogadni.*

E sajnálatos *»jelenség«* a *fogadási közvetítők* képében szerencsélteti a játékosokat. A fogadások közvetítése, hogy így mondjuk, csak azon foglalkozási ágak közé tartozik, amelyeket az érdekelt egyesületek nem vesznek tudomásul. Tudják, hogy van, de mégsem tudják. Nem tudják pedig azért, mert *sokan fogadnak és játszanak a ringben olyanok, akik részint társadalmi állásuk, részint egyéb okok miatt nem akarnak személyesen alkudozni a bukmékerekkel.* Ezek a játékosok — mint jól tudjuk — a fogadási közvetítőknek adják oda pénzüket és ők játszanak részükre a ringben és ők veszik meg nekik a tiketteket.

Most pedigien itt van a baj. *A játékközvetítőnek egyáltalán nem az a baj, hogy megbízója jobb oddsot kapjon, neki csak egy sürgős, hogy minél hamarább megkösse a fogadási üzletet.* Üzlet, üzlet, üzlet *mindenekfölött*, — tekintve, hogy a közvetítő *a vesztett tétekből a bukmékertől jutalékot kap.* (Mellékesen megjegyezve határozottan jövedelmező foglalkozás.) Számtalanszor tanui lehettünk annak, hogy egyik-másik ringjátékos alkudozik a bukmékerrel az oddsért, alku közben közbeszól a közvetítő és lényegesen *rosszabb feltételek mellett, mint ahogy azt a fogadó kéri, megköti ugyanarra a két lóra a fogadást.* Ezekután a bukméker arra hivatkozik, hogy *nem adhatja azt a kurzust, amit a játékos kér, mert hiszen mások ugyanezt a lovat már rosszabb feltételek mellett játszották.*

Felhívjuk erre a sajnálatos és sűrűn ismétlődő »jelenségre« úgy a Lovaregylet, mint az Ügetőverseny Egyesület figyelmét!

A játékos-közvetítőknek ez az üzletkötési modora arra vezet, hogy egyrészt hamarosan *kiszorulnak a ringből maguk a játékosok, másrészt a ringüzlet határozottan ellaposodik.* Függetlenül attól, hogy a mai gazdasági viszonyok között a ring jól forgalmaz, azt hisszük, *nem vitás, hogy jobb kurzusok mellett a forgalom még nagyobb lenne.* A *nagyobb* forgalom *nagyobb részesedést jelent az érdekelt lóversenyegyesületeknek és nagyobb adórészesedést az államnak.* Nyugodtan állíthatjuk tehát, hogy a *fogadási közvetítőknek* (tisztelet a kivételnek) ez a — egyedül a *saját hasznukat és üzletkötésüket* szorgalmazó — közvetítési modora *ártalmára van a lósportegyesületeknek és kárára az ebből jövedelmet élvező köröknek.* Arról nem is beszélve, hogy az úri ringközönség egyáltalán nincs meghatva az ilyenfajta »konkurrenciától«. A pénzüket a közvetítőkre bízó játékosok pedig egyre csak csodálkoznak, hogy ugyanakkor, amikor a megafon néggyel mondja be a lovat, a ringben azt esetleg csak hárommal lehet fogadni. Csodálkoznak és nem tudják, hogy ez miért van így...

Nagyrészt a játékosközvetítők az okai annak, hogy állandóan panasz van a bukméker oddsokra. Kötelességünknek érezzük, hogy erre a dologra ismételten felhívjuk a Magyar Lovaregylet és a Budapesti Ügetőverseny Egyesület figyelmét!

(p—y)

SPORT

Biztosítják az intelligens úszó-utánpótlást

Több mint tizenöt esztendeje érvényben van az a szabály, hogy *tizenöt éven aluli iskolai tanuló nem vehet részt versenyekben.* Eddig — valljuk be — nem nagyon törődtek ennek a rendelkezésnek végrehajtásával, ami azt eredményezte, hogy *igen sok időelőtt versenybe fogott tehetség kallódott el a türelmetlen vezetők keze alatt.*

Az idén, amikor az egész sportélet megújhodást vár és a hibák kiküszöbölését akarja, különös tekintettel a *sportorvosi vizsgálatok eredményeire, szigorúan végrehajtják* a rendelkezést. Sokan ettől az úszósport *visszaesését várták*, azonban a Magyar Úszószövetség iskolai bizottsága, amelyben az érdekelt iskolai hatóságok is képviselve vannak, *megtalálta a módját a helyes fiatal úszóutánpótlás nevelésének.*

A jövőben *nem az egyesületekre bízzák a fiatalokat*, hanem azokban az uszodákban, amelyekben a tanulóifjúság díjtalanul, vagy csak igen kevés belépődíj befizetése ellenében uszkálhat, *mind a pedagógus-szakértőnek, mind pedig az úszószakértőnek* jelenlétét biztosítják. Ezeket az uszodákat már a legközelebbi napokban végigjárják a kiküldött úszószakemberek, az uszodákba beosztott tanárok figyelmét felhívják a tehetséges fiatal úszókra és *biztosítják azt, hogy ezek az úszók egész nyáron a tanár közvetlen és az úszószakértő ellenőrző felügyelete mellett* úszhassanak.

Ha az iskolai hatóságok úgy találják, hogy ezeknek a kereteknek *versenyszerű úszópróbájára szükség lesz*, akkor a KISOK rendez szabályainak szigorú szemmeltartásával számukra tömegversenyeket.

Összel felveszik az érintkezést *az úszószakértők és az iskolai úszósport vezetői az egyes iskolák tanáraival*, a közös megállapodás alapján kijelölendő napokon az *egész iskolát leúsztatják* az erre kijelölt melegvízű medencékben és a szakértői vélemények alapján biztosítják a tehetséges tömegeknek *a téli előkészületeket* a Nemzeti Sportuszodában.

Az iskolai bizottság elhatározta azt is, hogy mint *elengedhetetlen feltételt kívánni fogja az Uszószövetségtől heti három délutáni órának kizárólag a fiatal úszók rendelkezésére való bocsátását* olymódon, hogy ezeket az órákat kiveszi az egyesületi tréningek beosztásából. Valószínű, hogy *minden hétfőn, szerdán és pénteken ½6 és ½7 óra között lesz* a diákúszók számára gyakorlóidő a Nemzeti Sportuszodában.

Ezzel az intézkedéssel — amelynek *sikere természetesen a végrehajtástól függ*, — a Magyar Úszószövetség és az iskolai hatóságok *egészséges módon biztosítják az ifjúság úszósportját.* Szigorú iskolai és orvosi ellenőrzés mellett azonos lehetőségeket teremtenek meg majd a budapesti gyerekek számára is, mint amilyen lehetőségek mellett a legendáshírű egri és szegedi úszók annakidején felnevelődtek.

A MOVE kapja a hungáriaúti pályát

Budapest székesfőváros törvényhatósági közgyűlése szerdán délután elhatározta, hogy a hungáriaúti pályát, amelyet régebbi közgyűlési határozat alapján április végéig a Magyar Testgyakorlók Köre használt évi 20 pengő úrijog elismerési díj ellenében, tíz esztendőre a MOVE-nak juttatja.

Nincs akadály az atléták északi útjában

A Magyar Atlétikai Szövetséghez szerdán beérkezett a finn szövetség távirata, mely megerősíti azt a feltevést, hogy a finnek a háborús események miatt sem mondják le *a július 9—10.-i helsinki finn-magyar atlétikai versenyt*, hanem azt változatlanul megtartják. Igy a magyar atlétagárda a szombat-vasárnapi utolsó válogatóverseny után útnak indul észak felé és a helsinki verseny után *a dánok és svédek* elleni nemzetek közötti mérkőzéseken vesz részt.

Döntő vízipólómérkőzések lesznek vasárnap

Alig indult meg a vizipólóbajnoki szezón, máris döntő jellegű mérkőzésekre kerül sor. *Újpesten a BSE—UTE mérkőzésen a tavalyi és tavalyelőtti bajnokcsapat* méri össze erejét. Így papiron ez volna a bajnoki döntő, azonban a való erőviszonyoknak megfelelően — figyelemmel *Némethnek* és *Halassynak* az UTE-ből való kiválására és a BSE gyenge formájára — a vasárnapi mérkőzésen csak az dől el, hogy a két küzdőfél közül melyik lesz a MAC ellenfele a bajnoki döntőben. Az igen jól szereplő *MAC-csapat* egyébként vasárnap a Nemzeti Sportuszodában *Némethtel és Bródyval megerősödött FTC együttesével* veszi fel a küzdelmet.

Salgótarján komolyan készül

A salgótarjáni BTC nagyon készül a vasárnapi kupadöntő mérkőzésre, melyen Szolnok lesz a salgótarjáni csapat ellenfele. Az üllői úti füves pályára való tekintettel a salgótarjáni együttes legutóbbi tréningjét Baglyasalján tartotta, ahol a bányász csapatnak füves pályája van. A salgótarjániak a legerősebb összeállításban veszik fel a küzdelmet Szolnok együttesével és ha a tiszaparti csapat esélyese is a mérkőzésnek, erősen fogadkoznak arra, hogy mégis ők nyerik a kupát.

Olasz evezősök a jövő vasárnapi nagyregattán

Július 6-án nagy regattát rendez a Magyar Evezős Szövetség. A regattán a kormányos négyesben, a kormányos nélküli négyesben és a nyolcasban olasz vendégek is részt vesznek. *Varese*, a *Madello Lario* és a *livornoi nyolcas* érkezik Budapestre, hogy összemérje erejét a magyar evezősökkel. Reméljük, a mieink az olaszok ellen sikeresebben fognak szerepelni, mint legutóbb Grünauban a németekkel szemben.

Nagyszabású lovasmérkőzések Keszthelyen

A *Somogy—Zalai Lótenyésztő és Lovassport Egylet* július hó 4., 5. és 6.-án *Keszthelyen* az egylet *húszéves jubileuma* alkalmával lovasmérkőzéseket rendez. A különböző számokban *úrlovasnők, katonatisztek és úrlovasok* vesznek részt. A vadász- és díjugratásokon kívül lovasbemutató, páros ugratás, díjhajtás, 30 kilométeres országúti kocsiverseny lesz, azonkívül különböző ügetőversenyszámok, a Budapesti Ügetőverseny Egyesület feltételei szerint. A sikeresnek ígérkező ünnepély főrendezője *Schmidt* Ferenc ny. ezredes.

Az elsötétítés ma 21 órakor kezdődik és 27.-én hajnali 3 óra 45 percig tart

INGUJJBAN VAGY KABÁTBAN?

— Levél a szerkesztőhöz —

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr!

Tegnap délután tudtomon kívül hajmeresztő bűnt követtem el. Bementem az egyik Rákóczi-úti nagyszálloda kávéházába és tekintettel a fülledt melegre, amely a kávéházban fokozottabb mértékben volt érezhető, levettem a kabátomat és ingben ültem az asztal mellett. Mellékesen megjegyezve: az egyesek által oly kifogásolt nadrágtartó nem volt rajtam, öltözékem rövidujjú tropikál ingből, nyakkendőből, szürke nadrágból, fehér barnabetétes cipőből állt. Körülbelül úgy, ahogy ezt külföldön ilyenkor nyáron a legelőkelőbb helyeken is láttam.

Egyszerre hozzámlép a főpincér és felszólít, hogy a kabátomat vegyem fel. Érdeklődésemre, hogy miért e szigor, azt felelte, hogy náluk, ugyszintén az egyazon érdekkörbe tartozó szállodái éttermi helyiségeiben, *a házi szabály szerint ingben ülni nem lehet.*

Őszintén szólva a kabátot nem vettem fel, de úgy magam, mint igen sok kabátban kimelegedő vendégtársam nevében azt hiszem, hogy a »házi szabály« szerint, kétségkívül jogos lehet a főpincér ilyértelmű figyelmeztetése akkor, ha valaki esetleg fürdőtrikóban ül az asztalhoz, de nem tudom, hogy miért tilos dolog, délután négy órakor kiskabát nélkül meginni egy feketét.

Vagyok Szerkesztő Urnak őszinte tisztelettel

Aláírás.

Rafael Urbán

— Nagy ünnepséggel avatták fel Ujverbász országzászlóját. A magyarországi nemzetiségek összefogásának jegyében avatták fel *a felszabadult Ujverbász országzászlaját.* A község németajkú elszármazottai ajánlották fel a lobogót, míg a helybeli magyarság az Országzászló alapzatát. Csaknem *tizenötezren vettek részt az ünnepségen.* Az EONB nevében *Cselényi* Pál országgyűlési képviselő mondotta az avatóbeszédet. Az avatáson felvonultak a nemrégiben megszervezett magyar leventék, a magyar és német lányok csoportja, magyar és német lovasbandérium, a ruszin telepesek csoportjai és a környező községekből is sokan.

— Szabadtéri emlékünnepély a Margitszigeten. *Bárd* Miklós, a katonapoéta és a szegedi költők: *Kisteleki* Ede, *Móra* Ferenc, *Pósa* Lajos emlékére június hó 26-án csütörtökön d. u. 5 órakor a Margitszigeten szabadtéri ünnepélyt rendeznek a gyermekjátszótéren. A kiváló és nagynevü költők ifjúsági irodalmi működését *Oszkár* bácsi ismerteti és elmondja egy-egy meséjüket is. Utána *Járossy* Marika, az ötéves szegedi énekművésznő előadja dr. *Járossy* Jenő »Ha én most nagylány lennék« és »Két kis szögedi kakas« c. műveit. Minden gyermeket, szülőt és kísérőt szívesen lát a rendezőség. Belépődíj nincs.

RÁDIÓ

Csütörtök, június 26.

BUDAPEST I.: 12.00 Himnusz. — 12.10 Katonazene. — **12.40** Hirek. — **13.20** Időjelzés, vizállásjelentés. — **13.30** A rádió szalónzenekara. — **14.30** Hirek. — **14.45** Műsorismertetés. — **15.00** Árfolyamhirek, piaci árak, élelmiszerárak. — **15.20** Hanglemezek. — **16.15** Ruszin hallgatóinknak. — **16.45** Időjelzés, hirek. — **17.00** Hirek szlovák és ruszin nyelven. — **17.15** Előadás. — **17.25** Cigányzene. — **17.45** Felolvasás. — **18.10** A HÉV énekkara. — **18.35** Felolvasás. — **19.00** Hirek magyar, szlovák és ruszin nyelven. — **19.20** Hanglemezek. — **19.35** Külügyi negyedóra. — **19.50** Dr. Pallo Imre éneket. — **20.15** Hangjáték. — **21.40** Hirek. — **22.10** Mikulai szalónzenekar. — **23.00** Hirek német, olasz, angol, francia és eszperantó nyelven. — **23.30** Kétzongorás jazz. — **24.00** Hirek.

KASSA: 12.00 Budapest I. — **18.35** Hanglemezek. — **19.00** Budapest I.

— Az Uj Világ e heti száma érdekes cikkekben számol be a vállalati tőkemelések előretöréséről, a világgazdaság és a háború eseményeiről, a magyar biztosítási és hitelpiac, valamint az ipar, kereskedelem és a mezőgazdasági élet aktualitásairól.

Egy magyar művész tizenkét mozgalmas esztendeje Közel-Keleten

Alacsony, szélesvállú fiatalember, akinek arcszínén, vonásainak kemény metszésén *tizenkét trópusi esztendő* hagyta ott a nyomát. Inkább afféle *magyar világjárónak* nézné az ember, aki a fajta örök leleményességével és nyugtalan vágyakozásával, de üres zsebbel nekivágott a világnak és

tizenkét esztendőt töltött el Arábiában, Libanonban, Szíriában és Irakban,

a világnak abban a tágas és forró zugában, ahol most nagyfontosságú katonai események játszódnak le. Pedig ez a keménykötésű, kékszemű fiatalember nem tartozik a kalandorok rendjébe, hanem *művész, festő és szobrász,* aki nem elégedett meg a hazai sikerekkel, tizenkét esztendővel ezelőtt nekivágott a világnak és egy még mindig meleg novemberi napon megérkezett Kairóba.

Rafael Viktornak hívják, a nemzetközi művészi világban jólcsengő neve van, különösen azok a francia körök méltányolják képességeit és művészi értékét, amelyeknek vezetőivel a közelkeleti francia és angol gyarmatokon találkozott össze. Rafael Viktor, aki komáromi családból származik, 1929 novemberétől kezdve mint díszítőművész Kairóban dolgozott, akkor dr. *Pattantyus Ábrahám* Béla, a kairói gyapotmúzeum magyar igazgatója megszerezte számára a múzeum összes díszítő munkáit. Néhány hónapi munka után *Rafael* Viktor tovább utazott a Nílus fővárosából és *Luxorba* került, ahol 1931-ig *német régészekkel feltárásokon és restaurálásokon* dolgozott, majd 1931-ben boldogult gróf *Apponyi* Albert vezetője volt a nagy magyar politikus emlékezetes keleti utazásán.

Egyiptomból Abesszíniába

Kétéves egyiptomi tartózkodás után *Rafael* Viktor a született utazók módjára sutbadobta az ecsetet, a vésőt és művészi mesterségének szerszámait, trópusi sisakot csapott a fejébe és

társult egy arab orvossal,

aki a négus meghívására kórházberendezést, gyógyszereket és orvosi műszereket vitt *tevekaravánnal Addis-Abebába.* Rafael Viktor és arab barátja 72 napig utazott teveháton a tüzes sivatagban, az ezer veszélyt rejtegető abesszin bozótban, amíg megérkezett a magas fensíkon fekvő Addis-Abebába. *Alaposan kitanulmányozta az abesszin viszonyokat;* általában éles megfigyelőképességgel szívta magába azokat az élményeket, amelyek Közel-Keleten úton-útfélen az útjába akadtak, s ma, amikor ez a világtáj olyan nagyfontosságú, tiszta politikai képe van a fajták, a gyarmatosítók és a politikai mozgalmak hátteréről.

Rafael Viktor Addis-Abebából ugyancsak tevekaravánnal leereszkedett *Dsibutiba,* onnan Port Saidba hajózott és a keleti forgalom egyik legfontosabb hajógócpontjából útrakelt

Palesztina, Libanon, Szíria és Irak legfontosabb városaiba,

ahol magyar művészhez illő gyorsasággal alapozta meg tekintélyét. Damaszkusz, Beirut, Jeruzsálem és a libanoni városok voltak a színhelyei azoknak a művészi alkotásoknak és restaurálásoknak, amelyekről a feltűnően fejlett francia gyarmati művészet, a tüneményes kiállítású művészeti szemlék a legnagyobb elismeréssel emlékeztek meg, társadalmi és anyagi sikert nyujtva a magyar festőnek és szobrásznak. Munkáinak sorozatát, amelyek során

összeköttetésbe került a francia gyarmati politika és az arab világ úgyszólván valamennyi kimagasló egyéniségével,

Beirutban kezdte meg, ahol Henry Bey Phárao-nak, egy dúsgazdag arab bankárnak ragyogó palotát épített egy francia építész társaságában. *Magyar és francia művész* alkotta meg tehát azt a csodálatos *keleti tündérkertet,* amely az arab építő-

stílus minden szépségét magába foglalja és csodálatos tisztasággal vetíti vissza. Henry Bey Phárao palotájának építése *három évig* tartott és tizenkétmillió francia frankot, akkoriban közel hárommillió pengőt emésztett fel.

Hogy ennek a csodálatos építménynek méreteiről és fényűző kiállításáról fogalmat alkothassunk, csak annyit említünk meg, hogy Henry Bey Phárao telivér versenylovai, amelyek a keleti versenypályákon győzelmet győzelemre halmoztak, *stukkódíszes, áttört művű és mozaikkal borított ragyogó istállóban* laktak.

Bagdad nagy titka

A beiruti palotaépítés után Rafael Viktor francia barátjával együtt *áttelepedett Bagdadba,* ahol Feysal király tragikus véget ért fia és örököse, I. Ghasi megbízásából

restaurálta a bagdadi királyi palotát.

A munka tíz hónapig tartott, a fiatal uralkodó, aki tetterős, modern és fanatikusan nacionalista arab uralkodó volt, személyesen ellenőrizte és barátjává avatta a magyar művészt. Rafael Viktor munkájának befejezését és felavatását nem érhette meg a fiatal uralkodó, aki 24 éves korában rejtélyes módon halt meg. I. Ghasi ugyanis *éles ellentében állt az angol impériummal* és azoknak a nagy arab szabadsághősöknek utódaként emlegették, akik annyiszor szabadították ki Mohamed hiveit az idegen uralom alól.

Egy angol konzul szolgálatában állt a ragyogó szépségű svájci nevelőnő, maga is a *Secret Service* titkos ügynöke, akibe a fiatal uralkodó végzetesen beleszeretett. Az angol követ nagy estélyt adott I. Ghasi tiszteletére, amelyen a fiatal uralkodó Rafael Viktor és a francia építész társaságában kitűnően szórakozott.

A magyar művész az estély után személyesen vett búcsút az uralkodótól, aki *hatalmas amerikai kocsiján a svájci szépség társaságában vált el vendéglátó gazdáitól* és akit ezután a trópusi vendéglátás után *soha senki nem látott többé életben.* A titok sohasem derült ki, tény az, hogy az épülő új királyi palotához vezető úton, a hatalmas Packard kocsi romjai alatt

holtan találták I. Ghasit, míg a végzetes svájci szépség nyomtalanul eltűnt Bagdadból

I. Ghasi halálával megváltozott a bagdadi udvar nacionalista hangulata, mert a tragikusan elhúnyt fiatal uralkodót angolbarát régens követte a trónon.

Weygand szobra

A szomorúvégű bagdadi tartózkodás a királyi palota felépítésével véget is ért, Rafael Viktor visszatért a francia impérium alatt élő gyarmati területekre, ahol a humánus francia közigazgatás, az a bizonyos kispolgárian szigorú gyarmati rendszer abban az időben több és emberségesebb sikert aratott, mint a bőkezű, de kizsákmányolásra alapított angol gyarmati rendszer. Francia barátjával *a libanoni köztársaságban* telepedett le, ahol Ghailaninak, a libanoni köztársaság akkori miniszterének, a most lezajlott iraki szabadságharc vezetőjének megbízásából

felépítete a libanoni köztársaság palotáját és a kormányzósági palotát.

Ezek alatt a munkák alatt került személyes ismeretségbe *Weygand* tábornokkal, akinek *a libanoni hegy oldalában gyönyörű villát épített.* A köztársaság, amelynek lakossága és vezetői szeretetteljes barátsággal vették körül az ősz francia katonát,

hebroni kőből készült szobrot

ajándékoztak Weygandnak, amely egy vízhordó libanoni asszonyt ábrázol. A szobrot *Rafael* Viktor készítete el, képünk a művészt éppen *az emlékezetes szobor faragása közben* ábrázolja.

Rafael Viktor ma is szeretettel és meghatottsággal emlékezik vissza Közel-Keleten eltöltött esztendeire a francia tisztikarban szerzett barátaira és szívesen mesél élményeiről, a francia katonákról, akik között *különös erőteljesen katolikus, vallásos szellem* uralkodott, hiszen maga Weygand tábornok is minden héten gyónt és áldozott.

Ebben a forrónak tűnő, gőzzel és füsttel átszőtt pesti nyárban ülünk a dunaparti kávéház erkélyén, Rafael Viktor aktatáskájába süllyeszti keleti emlékeinek hatalmas fényképgyüjteményét és elmerengő szemmel követi a Duna lomha folyását, messze a hegyeken és gyárkéményeken túl, amerre lassan suhan át a fényeshátú folyam a Fekete-tengerig, ahonnan *»légvonalban« már nincsenek is olyan messze a bibliai tájak,* a forró sivatagok, a rejtelmes életű keleti városok, gyarmatok, katonák, politikusok és az egész ma még kissé misztikus, mégis annyira közelálló világ, amit úgy hívnak: *Kelet Kapuja.*

Baróti Géza

Olcsóbb az idei baromfi

Megjött a nyári édesalma, a búzával érő körte és a málna

A baromfipiacon néhány nap óta lassú árlemorzsolódás mutatkozik idei baromfiban, miután a gazdák *az aratási munkálatok megkezdése előtt több árut értékesítenek.* Az idei baromfi zömét *Békés, Bihar és Hajdu megye szállítja.* A zöldáruk közül a káposztafélék olcsóbbodtak, kínálat van még vajbabban és főzőtökben. A gyümölcspiacon alföldi apró édesalmát, búzával és árpával érő körtét és kerti málnát árusítottak.

A konyhakerti termékek piacán az árak nagyban így alakultak: új petrezselyem 3—25, új sárgarépa 3—22, új zeller csomó 10—25, kalarábé 10—24, karfiol 60—110, zöldhagyma, apró 6—10, közép 14—20, főznivaló 26—34, új fokhagyma, csomó 16—40, fejeskáposzta 15—26, kelkáposzta 16—48, saláta 3—8, újburgonya: nagy 22, apró 12, főzőtök 14—50, különféle fajú retek 4—20, hegyespaprika 6—14, töltenivaló 14—55, paradicsom 350—400, vajbab és zöldbab 50—86, zöldborsó 24—32, másodrendű 18—22, vargányagomba 240—260, csiperkegomba 130—260, spárga 30—160, uborka 70—120, paraj 40—66, sóska 30—40 fillér.

A *gyümölcspiacon* az árak így alakultak: cseresznye minőség szerint 60—190, meggy 60—170, földieper 70—200, ribizli 50—90, egres 40—80, édes alma 80—85, körte 90—200, kajszi barack 120—170 fillér.

A *baromfipiacon* az élő tyúk 180—200, a csirke 250—300, hízott ruca 280—300, idei ruca 290—300, idei lúd 290—310 fillér. A vágottpiacon a tyúk 240—270, a csirke 280—420, hízott ruca 260—300, hízott lúd 280—310, idei ruca 170—300, idei lúd 260—330 fillér kg-kint nagyban.

A *tojáspiacon* a ládaáru 230—235, kiolvasva 240—250, az egyéb minőségű tojás 220—230 fillér kg-kint nagyban.

Díjnyertes magyar betlehemek

Érdekes bemutató kiállítás volt tegnap a Pázmány Péter Tudományegyetem *művészettörténeti és kereszténvrégészeti intézetében.* Az *Emericana* keretében működő *Magyar Betlehemesek* csoportja *díjnyertes művészi magyar betlehemeket mutatott* be a sajtó képviselőinek és az érdeklődő közönségnek.

A betlehemesek mozgalmát *Schwartz* Elemér egyetemi tanár indította meg. Az Emericana Művész Céhe már négyszer írt ki pályázatot betlehemek elkészítésére és ennek eredményeképp a legművészibb alkotások láttak napvilágot.

— Olyan alkotásokat mutatunk be, amelyeket később a művészettörténetben tanítani fognak, — mondotta *Gerevich* Tibor professzor, az Emericana Művész Céhének elnöke.

A kiállított betlehemek *két téma szerint* csoportosulnak: *Jézus születését* és a *három királyokat* elevenítik meg. Nagyon szép *Feszty* Masa, *Mezey* Artur, *Csiky* Gyula, *Deed* Ferenc és *Kákonyi* Konstantina betleheme s *Kontuly* Béla, *Molnár* C. Pál három király-kompozíciója.

A *Magyar Betlehemesek* nemes célt tűztek ki maguk elé. Azt akarják, hogy minden magyar család karácsonyfája alatt *betlehem legyen.* Eddig külföldről nagyszámú nyomtatvány érkezett, melyekből kivágás útján össze lehetett állitani a betlehemet. A Magyar Betlehemesek ezt a külföldi silány reprodukciót már tavaly szépen kiszorították és *huszonötezer magyar betlehem-mintát adtak el.* Ezzel művészi és magyaros ízlést visznek az ország legtávolabbi falvaiba.

Robinson család
Thomas Mitchel és Edna Best Mától **Studio**

Plantázs-Bár
szellős, kellemes, hangulatos

PREISICH GÁBOR

A HELYTÖRTÉNETI PÁLYÁZAT DÍJAZOTT MUNKÁIBÓL

A Bartók mozi szívünkben él tovább

Filmlexikon (1941): „Gyárfás Gyula 1910-ben nyitotta meg a Simplon mozit a Fehérvári úton – a mai Horthy Miklós úton – egy üzlethelyiségben, amelyből 312 személyes mozgóképszínházat csinált annak a környéknek, ahol semmiféle mozgószínház addig nem volt."

A lexikonban ez a szemelvény említi azt a Fehérvári úti üzlethelyiséget, amelyben – Budapesten az elsők között – 1910-ben megnyílt egy olyan mozgóképszínház, amely a későbbiekben évtizedeken keresztül büszkén viselhette a főváros legmodernebb mozija címet. Nevét alapítójától, a szakmai közélet egyik korán elhunyt, rendkívüli tehetségétől: *Gyárfás Gyulától* kapta. A mai Bartók Béla úton több mint harminc évig hirdették a betűk a Simplon nevet. A 312 személyes helyiség 1934-re már 600 nézőt befogadni képesen, Budapest legmodernebb, legkényelmesebb, építészeti szempontból a legeredetibb kialakítással várta a Gyárfás által lelkes odaadással szervezett közönséget.

A Bartók mozi fénykorában kivülről...

Ma a Bartók Béla út 62-64. szám alatti társasház homlokzatán üres portálok, szeméttel teli vitrinek és törött ablakok emlékeztetnek arra, hogy valamikor ebben az épületben működött a fővárosiak – elsősorban természetesen a budaiak, s legfőképpen a XI. kerületiek – által kedvelt Bartók mozi.

Az épület tervezői – *Preisich* és *Vadász* – valamint kivitelezői – *Pollacsek* és *Epstein* – tudatosan áldoztak fel egy értékes, könnyen beépíthető területet azért, hogy a ház mozin kívüli értékeit növeljék. Kéttraktusos építkezés, 16 méter széles francia udvar, délkeleti fekvésű hálószobák és kilátás a Horthy Miklós útra – nagy vonalakban ezek a paraméterek jellemezték az épületet.

A Simplon mozi 1934-ben – az épület végleges kialakításának évében – 630 fő befogadóképességgel, hossztengelyével merőlegesen feküdt a Horthy Miklós útra, belmagassága egészen a félemelet mennyezetéig ért. A mozi bejárata a földszinti nézőtéri padló és az erkély aljzata között körülbelül középen feküdt, tekintettel arra, hogy az épület udvara három méterrel lejjebb volt, mint a Horthy Miklós út talajnívója. Ez tette lehetővé valamennyi közlekedési útvonal lerövidítését is: az erkélyre mindössze 12 lépcső vezetett. A földszinti előcsarnok mélyebbre kerülésével és a bejárat galériaszerű kiképzésével elkerülhető volt a mozi „pince-jellegű" látványa. Az előcsarnok nagyságát évtizedeken keresztül megduplázta a bejárattal szembeni falon elhelyezett óriás méretű tükör.

Az évszázad harmincas éveiben a honi tervezők előszeretettel dolgoztak angol és belga építészeti mintára. A már jól bevált tapasztalatokat felhasználva a mozi nézőtéri padlóját a vászon felé tették emelkedővé, ám csak annyira, hogy az első sorokban ülők is kényelmesen, nyakmerevedés nélkül nézhessék a képet. Az erkély lejtése – éppen emiatt – a szokásosnál jóval kisebb, sőt szinte földszint jellegűvé vált, a nézők 40 %-át befogadni képesen.

1940-ben történt tragikus elhunytáig Gyárfás Gyula, majd örökét átvéve a fia, később is folyamatosan alakították, fejlesztették a mozi belsőépítészetét, igazodva a kor követelményeihez. Mivel ezzel egy időben tette meg első lépéseit a magyar hangosfilm-gyártás, a filmstúdiókban is alkalmazott akusztikai berendezésekkel és hangszigetelő falakkal azonos, fűrészfogas jellegű kialakítást nyert a mozi nézőtéri oldalfala, amely a vászon felé fordulva íves széksor-kialakítást tett lehetővé, egyúttal rendkívüli, érdekes világítási effektusok alkalmazásának alternatíváját is megteremtette.

A mozi vetítővászna abban az időben a fővárosban a legnagyobb volt, és a szokásostól eltérően nem rendelkezett kerettel. A képszerűség elvesztésének lehetőségén sokáig törték a fejüket a tervezők, a nézőtér szinte hozzákapcsolódott a vászontérhez, a vetítősugár irányát jelző széles világos csíknak egyenes folytatásává vált a vászon.

Az épület vasváz-szerkezetét *Márkos* Lajos tervezte, indokoltságát érdekes módon nem műszaki szabványok, hanem elsősorban az adómentességi rendelet írta elő, szűk, téli tetőalájuttatási terminusával.

Ez az eredetileg tervezett vasbetonvázzal szemben többletet jelentett, beépített anyagmennyiségben és értékben egyaránt. A mozi és a bérház összeépítésében óriási könnyebbséget jelentett a karcsú vaspillérek alkalmazása, s különös előnye nyilvánult meg abban is, hogy a pillérek sehol sem álltak be a helyiségekbe. Bár az idő – éppen az akkori adórendelet miatt – sürgette a kivitelezést, a kőművesmunkák lelassultak, tekintettel arra, hogy a teljes vasváz felállítása és befüggőzése előtt a közbülső födémek nem voltak elkészíthetők, és ez a szerelőmunkában is okozott némi csővezetéktöbbletet és plusz kiadást.

A Bartók mozi első tulajdonosa és egyben igazgatója természetesen az alapító Gyárfás Gyula, majd a fia volt. A történeti hűség kedvéért érdemes megemlíteni a személyzet néhány tagját: az Ernemann és Gaumont gépeken több évtizeden keresztül *Heider* János vetített, a mozi üzemvezetője *Bíró* Jenő volt. A század első felében a titkári funkció Magyarországon presztízsállást jelentett, valamire való kulturális intézmény, színház, mulató, casinó, éjszakai bár nem lehetett meg nélküle, a Simplon mozi titkári státuszát *Mózes* Vilmos, majd *Schwartzenberg* Péter és *Szendrődy* Szilárd dr. töltötte be, ám ők elsősorban személyi ügyekkel foglalkoztak, a műsorkötést Gyárfás intézte. Érdekes, hogy nemcsak az ingatlan és a mozi tulajdonjoga, hanem a személyzeti munkakörök is „öröklődtek", 1938-tól *Gönczy* István, majd *Gönczy Nagy* Bertalan vetített az időközben új típusúra cserélt gépeken.

A némafilm korában természetesen zongorakísérettel élvezhették a nézők a filmeket. A Simplonban pódium is volt, a korszerű világítástechnikának is köszönhetően nem csak irodalmi körök tartottak felolvasásokat, hanem zenés, táncos színpadi produkcióknak is otthont adhatott a mozi. Nagymértékben megkönnyítette az arisztokrácia számára az előzetes helyfoglalást, hogy a Simplonban már a húszas évektől kezdődően volt telefon.

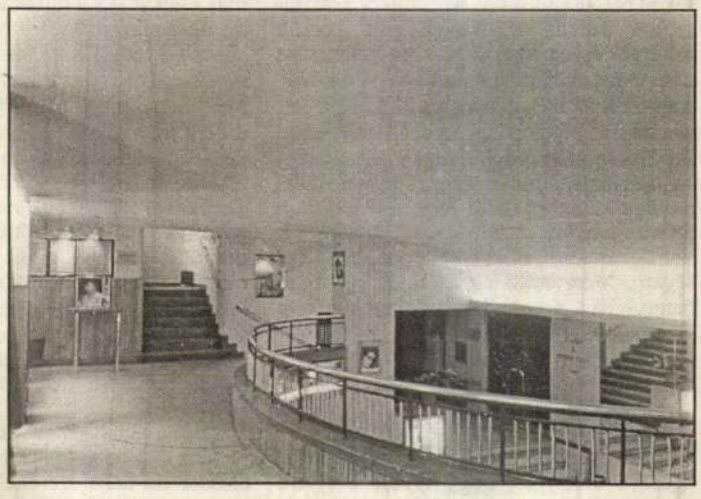

... és belülről. A korlát mögött lent a büfé és a földszinti bejárat.

UJ BUDA 2001 II. 21

SZILÁGYI VOLT A CSAPAT KAPITÁNYA

Emlékezés a régi szép gólokra

A közelmúltban ünnepelte megalakulásának századik évfordulóját a Magyar Labdarúgók Szövetsége (MLSZ). A szép, kerek évforduló alkalmat adott a szakembereknek arra, hogy megidézzék a daliás időket, a most lévő tisztségviselőknek pedig arra, hogy próbáljanak meg erőt meríteni: jelenleg ugyanis a magyar labdarúgás csak halovány árnyéka egykori önmagának. A centenáriumi ünnepségen ott volt mindenki, aki jelenleg „számít". Egykori neves edzők, szakvezetők, az ötvenes évek aranycsapatának még élő tagjai közül hárman – *Buzánszky*, *Grosics*, *Hidegkúti* –, sajnos, a leghíresebb csapattag – *Puskás* Ferenc – betegsége miatt kénytelen volt távol maradni.

Meghívót kapott az ünnepségre *Szilágyi* Gyula is.

A mai fiatalok nagy része bizonyára kíváncsian kapja fel a fejét: Szilágyi? Kivolt az a Szilágyi?

A középkorúak – de méginkább az idősebbek – viszont felcsillanó szemmel emlékeznek erre a névre. Mert Szilágyi Gyula legendás alakja volt a magyar labdarúgásnak. Hírnevét nemcsak több mint tucatnyi válogatottságának köszönhette, hanem annak is, hogy a Vasas egyik legtehetségesebb, legeredményesebb játékosa volt. Megadatott neki, hogy időnként az „arany csapat" tagjaival is együtt focizott, többször is kupanyertes csapat tagja volt, s a Vasas szurkolótábor az ötvenes években Szilágyi nélkül el sem tudta képzelni a Fáy utcai gárdát. Szilágyi Gyula sok éven át a csapatkapitányi tisztet is betöltötte, emlékezetes, hatalmas góljaira még ma is sokan emlékeznek.

Tehát meghívták a százéves évfordulóra Szilágyi Gyulát is. Ő azonban nem tudott elmenni. Betegsége miatt. Pontosabban: Már gyógyulófélben van a lába, de még mindig kénytelen-kelletlen a tolószékhez van kötve. Combnyak-törést szenvedett, s ez ebben a korban – már elmúlt 78 éves – meglehetősen veszélyes. Az orvosi vélemény szerint szépen javul, de néhány hónapra még feltétlenül szükség van ahhoz, hogy eltaszítsa magától a kerekes-széket.

– Megmondom őszintén, bizony nagyom belesajdult a szívem, amikor a televízióban láttam az ünnepségről készült felvételt. A sok régi, kedves arcot. Mert, ha nem is sokan vagyunk már a régiek közül, azért vannak még néhányan, akikkel szívesen ültem volna egy asztal mellett. Például *Baróti* Lajossal. Vagy a régi Vasas játékosok közül néhánnyal. Nem akarok neveket említeni, nehogy bárki is megsértődjön a fel nem soroltak közül, de más klubokból is voltak barátaim, akiket ott láttam az ünnepségen... Mert attól még sokakkal voltam jó barátságban, hogy a pályán ellenfelekként küzdöttünk egymással…

Itt az Etele úti lakásban ketten laknak. Szilágyi Gyula, és Nórika, a felesége.

Két televízió van.

Ugyanis, amikor valamilyen sportközvetítés van, valamelyik csatornán, akkor egészen bizonyos, hogy Gyula bátyánk tekintete a képernyőre mered. (Pláne, ha focit adnak.) Felesége viszont – finoman szólva – nincs oda a sportközvetítésekért, szívesebben néz meg valamilyen filmet.

– Még szerencse, hogy a fiam elég gyakran meglátogat. Ilyenkor aztán vele nézem a sportközvetítéseket. Mert az az igazi, amikor a mecscset nem egyedül nézi az ember: ki lehet tárgyalni egy-egy szép megmozdulást, lehet véleményt cserélni

Szilágyi Gyula (Fotó: Zih)

a játékvezetői döntésekről, s együtt örülni a kedvenc csapat sikerének.

Ha már a családi dolgok szóba kerültek, el kell mondanom, hogy Szilágyi Gyula bátyja is tehetséges futballista volt, de az élet úgy hozta, hogy soha nem lett belőle egyesületi játékos. De már a papa is szeretett focizni, ám annak idején ez afféle hóbortnak számított Debrecenben: becsületes – nyugdíjas – vasúti állását dehogy is cserélte volna fel holmi bizonytalan jövővel….

Mit ad Isten, Szilágyi Gyulából is majdnem vasutas lett: több mint két évet el is végzett Kolozsváron a vasúti-tiszti iskolában, de aztán a világháború az ő életébe is beleszólt. Debrecenben focizott, amikor még 1945-ben felfigyeltek rá, és Budapestre hívták, a Vasashoz. A tehetséges, gyors és gólerős futballistát más klubok is szerették volna megszerezni, ő azonban végül is a Vasassal kötött „házasságot". Életre szólót.

– Nem mondanék igazat, ha azt mondanám, hogy a válogatottban játszott mecscsekre nem volnék büszke. Szívesen emlékszem vissza azokra a nagyszerű mérkőzésekre. Már a legelső is fantasztikus volt: Torinóban játszottunk az olasz válogatottal, amikor először öltöttem magamra a címerest mezt. Jól ment a játék, gólt is rúgtam, s csak óriási balszerencsével kaptunk ki. Nagyon jól ment a játék a Szovjetunió ellen is. Persze voltak halványabb szereplések is, de egészében véve sikeresnek mondhatom a válogatottban való játékot. Mégis … mégis azt mondom, hogy a Vasasban rám rótt szerepet szerettem a legjobban… csapatkapitány voltam, de nem elsősorban ezért szerettek a játékos társaim… mi akkoriban barátok is voltunk... nem csak a pályán értettük egymást gondolatát, hanem a pályán kívül is: ha valamelyikünknek családi, anyagi vagy egyéb gondja támadt, az tudta, hogy a másikra, a csapattársra számíthat. Ezért számomra a Vasas… most is a legjobb csapat…. hál' istennek, a mai fiúk is elég elfogadhatóan szerepelnek……

Ahogy elmerengünk a múlton, meg felidézzük azokat a „régi szép időket", mi ki nem derül?!: Gyula bátyámmal szegről-végről még kolléga is vagyok! Az történt ugyanis, hogy amikor a Vasashoz felhozták, egy idő után – papíron legalább is – valamilyen „civil" állást kellett találni a számára. Mert abban az időben – az ötvenes évek elején – szó sem lehetett arról, hogy valakinek a munkakönyvébe azt írják bele, hogy „futballista". Ezért aztán a futballisták „fal" állásokat találtak ki. Például utókalkulátorok, minőségi ellenőrök voltak valamelyik vállalatnál. Papíron. De ehhez a vállalathoz a focisták csak a fizetésüket felvenni mentek be, még arról sem volt fogalmuk, hogy a vállalat mit gyárt.

Szilágyi Gyuláról kitalálták, hogy újságíró. Így aztán több mint egy éven keresztül a Szabad Nép sportrovatának volt a munkatársa, anélkül, hogy valaha is újságíró iskolát végzett volna, valaha is nagyobb érdeklődést érzett volna a szakma iránt.

Igen ám. Csak hogy Szilágyi Gyula – miután a Szabad Néptől kapta a fizetését – úgy gondolta, hogy a fizetésért meg is kell dolgozni. Így becsületes. Ezért ő bejárt a szerkesztőségbe, feladatokat kért a sportrovat vezetőjétől. Tekintve azonban, hogy nem volt rutinja, folyton macerálta a rovatvezetőt: ezt hogyan kell, azt hogyan kell? Aztán megunták a botcsinálta újságíró kotnyeleskedését, így aztán Szilágyi úrból végül is nem lett újságíró, a Szabad Nép pedig megszabadult egy nagyon lelkes, ügyes lábú, de kétbalkezes fiatalembertől.

Előkerülnek a régi fényképek. Egyike-másika már ugyancsak megsárgult, de vannak a közelmúltban készült, színes felvételek is. Fordul a kocka: eddig én faggattam a riportalanyt, most ő kérdezz rám: „Kivel ülök itt egy asztalnál?"

Van, amit rögtön kitalálok:

– Ez itt Puskás Öcsi bácsi…

– Még jó, hogy ismeri…

Aztán jönnek a nehezebb kérdések. Ez valószínűleg *Ilovszky*… ő talán *Raduly*… Ez biztosan a *Mészöly*… És vannak számomra teljesen ismeretlen arcok is. Egykori játékostársak, akiknek a nevét nem jegyezték fel különösebben, de Szilágyi Gyula számára mégis fontosak.

Végül jön az elkerülhetetlen, sztereotip kérdés. Nem, nincs a családban senki, aki folytatná. Fiúk és menyük is az egészségügyben dolgozik, s bár érdekli őket a sport, de csak mint szórakozás, kikapcsolódás. Az unokák – Rita és Zsófia – sportolnak ugyan, de azért, és annyit, hogy az egészségüket megóvják. Azonban Szilágyi Gyula optimista:

– Majd a dédunokáim között… biztosan lesz egy futballista.

Bodó Sándor

V. ÉVFOLYAM 235. SZÁM ÁRA 16 FILLÉR BUDAPEST, 1943 HÉTFŐ, OKTÓBER 18

PEST

A bolsevisták folytatták áttörési kísérleteiket

Túlerővel szemben tartják magukat a németek

A olasz hadszíntéren meghiusultak az angolszászok áttörési és bekerítő kísérletei

A német csapatok elszakadó mozdulataik ütemét és mértékét tetszésük szerint szabják meg

Ma vagy holnap megkezdődik a moszkvai értekezlet

ELSŐRENDŰ JELENTŐSÉGŰ NAGY HARCI NAP A SZOVJET ARCVONALON

Berlin, október 18. A szombati nap a keleti arcvonal déli és középső szakaszán megint

elsőrendű jelentőségű nagy harci nap

volt. Az Azovi-tengertől Velikije Lukig

a legszélesebb arcvonalon folytatták a bolsevisták áttörési kísérleteiket,

amelyeket méységben mindig újabb kötelékekkel táplálták. Változatlanul erős mindkét részről a tüzérség, a páncélosok és a légihaderő harcbavetése. Mindez az

anyagesata

jellegzetességeivel ruházza fel a harcokat. A bolsevisták négyhavi erőltetett támadásuk után még számszerű túlsúlyt is fel tudnak ugyan mutatni, de azok az alakulatok, amelyeket áttörési kísérleteik fenntartása érdekében még harcba tudnak vetni, harci értékben, de harci kedvben is messze elmaradnak a támadás kezdetén harcbavetett kötelékek mögött.

Ezek a kötelékek a legkülönbözőbb korosztályokból tevődnek össze. Kiképzésük nem kielégítő és a legkorszerűbb haditechnika minden eszközével vívott súlyos harcokra részben ninesenek is kielégítően felszerelve. Ezzel magyarázható, hogy a németek gyakran

tízszeres vagy még nagyobb túlerőben

lévő bolsevista erőkkel szemben is tartani tudják magukat. *(MTI)*

Dnyepropetrovszktól északnyugatra volt a harcok súlypontja

Berlin, október 18. A déli arcvonalszakaszon szombaton megint csak a

Dnyepropetrovszktól északnyugatra

elterülő részeken volt a harcok súlypontja, ahol a bolsevisták hídfőállásaikból kiindulva 25—30 kilométer széles arcvonalon 15 lövészhadosztállyal mintegy 200 páncélossal, több mint 200 minden méretű ágyúval és erős repülőkötelékekkel kezdtek támadást. A német állásokat és védelmi záróalakulatokat azonban

nem sikerült áttörniök.

Ha a bolsevisták a támadó arcvonal valamelyik helyén a legsúlyosabb veszteségek árán végre kierőszakolnak valamilyen betörést, azt nyomban elreteszelték. A németek ezen az egyetlen harctéren 134 páncélost megsemmisítettek, 23 nehéz taracküteget teljesen szétzúztak, több üteget elhallgattattak. Német közelharci csapategységek elpusztítottak 12 nehéz gyalogsági üteget és 18 **páncéltörő ágyút.**

A bolsevisták szörnyűséges **véráldozattal** vásárolták meg területi nyereségüket.

Ezekben a súlyos viadalokban a német veszteségek sem voltak jelentéktelenek.

A zaporozsjei arcvonalon szombaton nem került sor jelentősebb harcicselekményekre.

Az Azovi tengertől Melitopoljig

élénk harcokra került sor. Egy erőteljesen keresztülvitt német ellenlökés elragadott a Szovjettől egy átmenetileg elvesztett helységet. A Melitopoljitól körül folyó harcokban újból erős bolsevista harcicsoportokat zártak körül és semmisítettek meg.

Kievtől északnyugatra

erőteljes gyalogos csapatokkal és páncélosokkal megkísérelték a bolsevisták a betörést a Kiev mögött fekvő összekötő vonalakba. Az áttekinthetetlen erdős terepen súlyos harcokra került sor, amelyeket mindkét részről a legnagyobb elkeseredéssel vívtak meg.

A bolsevisták átmenetileg teret nyertek.

de előretörésüket a helyi tartalékok felfogták és visszavettek tőlük egy fontos útcsomóponton lévő helységet.

A Pripjet

torkolati vidékénél a német támadó mozdulatokkal nagy erőket vetett szembe a Szovjet, hogy az előbbi napokban elvesztett terepet visszanyerhesse. Ugyanakkor több ponton megkísérelte, hogy betörjön a német vonalakba. Ennek során egy harcicsoportjukat ügyes bekerítő mozdulattal bezárták és felmorzsolták. Egy másik alakulatukat kiinduló állásaik mögé vetették vissza. *(MTI)*

Csernyigovnál huszonháromszor rohamozták meg a bolsevisták a német állásokat

Berlin, október 18. A bolsevisták

Csernyigovtól

nyugatra és északnyugatra legalább 23-szor rohamozták meg a német állásokat. Rendkívül súlyos veszteségekkel sikerült nekik egy helyi jelentőségű betörés, a németek azonban elszigetelték. A nehéz mocsaras terepen nem tudták a bolsevisták kiszélesíteni támadó ékeiket, így kiváló célpontul szolgáltak a német tüzérségnek. A betörés oldalában ugyanakkor nehéz német fegyverek tetőzték be a pusztulás művét.

Gomeljtől északra csak helyi jellegű haditevékenységre került sor.

Orsától

délkeletre a bolsevisták a lehető legkeskenyebb szakaszon 6 lövészhadosztállyal és több páncélos dandárral támadtak, hogy végre sikerüljön az eddig hiába megkísérelt áttörés. 60 szovjet üteg hatalmas löszermennyiségek felhasználásával a legnagyobb pergőtüzel árasztotta el a mindössze néhány kilométer szélességű támadási szakaszt. Ehhez járultak még a Stormovik-repülők heves támadásai.

A német vezetés átmenetileg egy hátrább eső vonalra vonta vissza az arcvonalat, de

e hátrább fekvő vonal előtt meg is állította a szovjet tömegtámadást.

Mielőtt a bolsevisták erősítéseket dobhattak volna oda, a német gránátosok ellentámadásba lendültek és a bolsevisták által elfoglalt állásokat felgöngyölítették. Az est beállta előtt

az egész főarcvonal ismét német kézben volt.

A csatatér megtisztítása során több mint 6000 elesett bolsevistát számoltak össze.

Vitebszktől

keletre szintén többször, de összefüggés nélkül támadtak a bolsevisták. Támadásaikat már az arcvonal előterében sikerült visszavetni.

Az északi szakaszon,

a nyevelji ívben

a német gránátosok egy sikeres helyi vállalkozással több kilométernyivel jobb harci terepre tudták előbbrevinni arcvonalukat. A nyevelji ív északi oldalában a német ütegek szétzúztak néhány szovjet készenléti állást.

A német repülőezredek is jelentékenyen kivették részüket a Dnyepropetrovszktól északnyugatra és Szmolenszktől délkeletre folyó védelmi harcokból. *(MTI)*

Feszült a helyzet Argentinában

Montevideo, október 18. Buenosairesi jelentés szerint Argentinában továbbra is igen kényes a belső helyzet. A következő 4 pontban foglalják össze azokat a nehézségeket, amelyek a kormány elé tornyosulnak: 1. Roosevelt elnök éles támadása a zsidóellenes rendszabályok miatt, 2. a szervezett ellenállás fokozódása a hadseregben és a polgári lakosság körében, 3. annak lehetősége, hogy a pénzügyi bizottság beszünteti a kormánynak eddig nyujtott segítséget és támogatást, 4 annak lehetősége, hogy a munkásság és a diákság körében tovaterjedő mozgalom válsághoz vezet.

Az argentin kormány a sajtószabadságot illetőleg további korlátozásokat rendelt el. A rendőrséget megerősítették és a főváros közelében elsőrangú csapatokat vontak össze. *(Bud. Tud.)*

Az erdélyi munkásság a belső viszálykodások ellen

Kolozsvár, október 18. A Nemzeti Munkaközpont vasárnap Kolozsváron nagyszabású demonstratív küldöttgyűlést rendezett, amelyen 78 erdélyi város ipartelep, illetve község NMK-szervezeteinek kiküldöttei jelentek meg, hogy kifejezésre juttassák az erdélyi magyar munkásság nemzetbűségét. A gyűlés előtt a kiküldöttek megkoszorúzták Mátyás király szobrát.

A Nemzeti Munkaközpont országos elnökét *Hunyady-Buzáss* Endre országgyűlési képviselő képviselte. Megjelent továbbá *Noe* Lajos, a NMK országos mozgalmi nőosztályának vezetője is.

A Hiszekegy elmondása után *Venczel* Antal országgyűlési képviselő, a NMK kolozsvári elnöke üdvözölte a megjelenteket. Utána *Kelemen* Tibor polgármester köszöntötte Kolozsvár nevében az erdélyi munkásságot, majd *Szentgyörgyi* Ferenc, a nagybányai szervezet elnöke, *Fekete* Lajos, *Tamás* István, *Bodor* László, *Szabó* János, *Soós* Lajos és *Hunyady-Buzáss* Endre a Nemzeti Munkaközpontban tömörült erdélyi magyar munkásság álláspontját szögezte le.

A felszólalások után a küldöttgyűlés *határozati javaslatot* fogadott el, amelyben megállapítja, hogy jogokat, előnyöket és emberi megélhetést csak az követelhet a nemzettől, aki a mai nehéz időkben megállta helyét. Kimeli a javaslat, hogy a munkásság helytáll nagy céljai szolgálatában, mert tudja, hogy *ma minden belső viszály, rendzavarás, társadalmi és politikai harc azoknak az esélyeit növeli, akik el akarják tüntetni a magyarságot.* A Nemzeti Munkaközpontba tömörült erdélyi magyar munkásság *a magyar nemzet öntudatos tagjának érzi magát amely feltétlen összetartozik nemzete sorsáért.* Az erdélyi munkásság leszögezi a javaslatban, hogy *szakított a nemzetközi gondolattal és nem hirdet osztályharcot*, de ugyanakkor nem mond le soha szociális jogainak érvényesítéséről.

— Boldog magyar életet akarunk ezen a földön — mondja végül a határozati javaslat — és *ezért kezünket nyújtjuk minden magyarnak, aki munkánkban segítségünkre lesz*, mindazokkal szembeszállunk azonban, akik ebben akadályoznak. A kelet felé kacsintgatók tevékenységével épúgy szembeszállunk, mint más idegen oldal törekvéseivel. *Szociális Magyarországot a magunk erejéből akarunk építeni, a magyar sajátosságoknak megfelelően.*

A küldöttgyűlés ezután az erdélyi munkásságot érintő *gazdasági és szociális vonatkozású kérdésekkel foglalkozott.* A gyűlésről hódoló táviratot intéztek a Kormányzóhoz és a miniszterelnökhöz.

— **Eltemették Kozma Jenőt.** Nagy részvét mellett temették el a farkasréti temető díszravatalozójából dr. *Kozma* Jenő kormányfőtanácsost, a főváros törvényhatósági bizottságának örökös tagját. A temetésen megjelentek *Homonnay* Tivadar főpolgármester, *Szendy* Károly polgármester, *Bódy* László és *Morvay* Endre alpolgármesterek és sokan mások. Az egyházi szertartás után az unitárius egyház és *Józan* Miklós püspök nevében dr. *Geley* József egyetemi tanár, főgondnok, a budapesti egyházközség nevében *Kelemen* Béla főkapitányhelyettes, gondnok, a főváros törvényhatósági bizottsága és a Keresztény Nemzeti Függetlenségi Párt nevében *Usetty* Béla, a Budai Ügyvédek Egyesülete nevében pedig dr. *Osváth* Ferenc mondott búcsúbeszédet.

— **Gázolt a vitorlázó-repülőgép.** Vasárnap a Bécsi-úton különös közlekedési baleset történt. Egy vitorlázó-repülőgép, felszállva a Hármashatárhegyről, rövidesen sebességet vesztett és a szél megszűnte következtében leszállásra kényszerült. A bécsiúti téglagyár közelében ereszkedett földre és néhány méter még siklott a mezőn. Az út szélén nézte a leszálló repülőgépet *Riedler* Antal 63 éves gyárimunkás. Annyira ráfeledkezett a repülőgépre, hogy nem ugrott el előle, amikor látta, hogy feléje csúszik. *A gép szárnya leütötte Riedlert és néhány méter magával hurcolta.* Sérüléseivel a Magdolna baleseti kórházba vitték.

FODOR JÓZSEFET,

a magyar egészségtudomány úttörőjét születése centenáriumán bronzplakettel ünneplik

Kerek száz esztendővel ezelőtt, 1843 július 16-án született *Fodor József*, a »*magyar egészségtudomány megalapítója*«. S amikor a neve mellé ezt a sokatmondó három szónyi jelzőt fűzzük, sokan talán egyszerűen elsiklanak fölötte, de mi ezt épp azért tesszük, mert szeretnénk érzékeltetni, hogy milyen *mérhetetlenül sokat köszönhet neki a magyar egészségügy!* Mi

FODOR JÓZSEF PLAKETTJE
(Mintázta: Rafael Viktor)

mindnyájan, e sorok olvasói is mind, mert a gyarló ember, akinek a legnagyobb földi kincse: az *egészsége*, csak akkor becsüli azt a legtöbbre, amikor — *elveszítette*...

Pedig ezért harcolt már emberöltők előtt a most száz éve született *Fodor József*, akinek a Sándor-téren fölállított szerény szobrán túl, a *születése centenáriuma alkalmából*, a hálás utókor *emlékplakettjét* is elkészíttette, amelynek

ünnepélyes fölállítása és leleplezése

a közeli napokban lesz a Tudományegyetem Esterházy-utcai Egészségügyi Intézetének halljában.

Nemcsak érdekes, de páratlanul gazdag és sokrétű a mindössze *ötvennyolc évet* élt kiváló tudós pályafutása, akinek akaratérejét, szívósságát és előrelátását jellemzi, hogy a somogymegyei *Lakócsán* született, *Pécsett, Budapesten* és *Bécsben* tanult és végzett fiatal orvost szinte kezdettől fogva a *népesség*, szorosan véve a *magyar népesség egészségügye* érdekelte. S ha közben boncoló orvosa volt is a Rókus-kórháznak, még 1870-ben külföldi tanulmányútra indult.

Két évig *Münchenben Pettenkofernál*, majd *Liebignél Giessenben* tanult, de bejárta *Ausztriát, Németországot, Hollandiát, Belgiumot, Franciaországot* és *Angliát* is és hazaérvén, tapasztalatait 1873-ban »*A közegészségügy Angolországban, különös tekintettel a hazai viszonyokra*« címen közreadta és óriási hatást ért el vele. Ez a nagyszabású műve teremtette meg az *egészségügyi közszellemet Magyarországon*, aminek eladdig híre sem volt. Ennek hatása alatt *Trefort* Ágoston akkori kultuszminiszter 1874-ben a pesti egyetemen *közegészségtani tanszéket* állított fel és annak első professzorául *Fodor Józsefet* nevezte ki. Büszkék lehetünk rá, hogy a híres müncheni *Pettenkofer*-é után ez a magyar tanszék *a második volt az egész világon*. De ezenkívül külön, rendkívüli érdeme *Fodor Józsefnek*, hogy külön orvosi szakmává emelte

a tanulók egészségügyi gondozását

azzal, hogy 1885-ben fölállította az *iskolaorvos* és *egészségtan* tanárképző tanfolyamot és ugyancsak ő írta meg 1886-ban a *legelső középiskolai egészségtani tankönyvet* is.

Ő teremtette meg a magyar orvosok szellemi színvonalának állandó emelését célzó *szünidei orvosi kurzusokat*. Azután behatóbb **kutatásokat** folytatott, *Pasteur* és *Koch* eredményeit magáévá téve, a *járványok* leküzdése terén. Könyvei, idegen nyelven megjelent munkái révén a *belga, spanyol, finn, orosz* és *angol* akadémiák tagjukká, a *cambridgei egyetem* díszdoktorává avatta. 1875-ben a Magyar Tud. Akadémia rendes tagjává választotta. Szinte drámaian tragikus, hogy az *ember egészségéért* egész életén át szívósan harcoló tudós 1901-ben, mindössze *58 éves korában* súlyos, kínos betegségben halt meg.

*

A centenárium alkalmából *Fodor* József tanszékének kései, illetve jelenlegi betöltője: *Darányi* József egyetemi tanár kérte fel *Rafael* Viktort, a világlátott kitűnő festő- és szobrászművészt, hogy készítse el az Egészségügyi Intézet számára *Fodor* József plakettjét. Az egyméteres márványtáblára kerülő és ötven centiméter átmérőjű bronzplakettet mestere *tökéletes művészettel* elkészítette; itt adjuk a képmását. Valószínű, hogy a sikerül alkotásból a *hazai és külföldi egyetemek* részére kisebb érmék is készülnek.

*

Angyalian édes esetet mesélt el ez alkalomból e sorok írójának a *nyolcvanhároméves*, töretlenül friss szellemi erőben levő *Vikár* Béla, aki ezidőszerint a Hárshegyi Szanatóriumban üdül és aki a *80-as években*, az akkortájt hozzánk betört *kolerajárvány* ellen harcban tevékeny *munkatársa volt Fodor Józsefnek*.

— *Fodor* József nagyon drága, jó ember volt, készséges és finom, — mondotta *Vikár* — akinek minden gondolata, szívügye az volt, *hogyan kell és lehet a népet kioktatni a kolerajárvány veszedelmes voltáról és hogyan kell ellene védekezni.* Így esett meg, hogy az akkori belügyminiszter fölkérésére elmentem *Fodor* Józsefhez, aki előadást tartott nekem a védekezésről, szavait legyorsírtam és költöttem hozzájuk egy népmesét. Ez a hasznos »ponyva« államköltségen jelent meg a híres *Rózsa* Kálmán könyvnyomdájában. A címe ez volt:

Kolerás világ.

avagy Bacillus Koma szomorú és igaz története.

Legifjabb *Tatár* Pétertől.
(Ez volt *Vikár* Béla álneve.)

Ára 5 krajcár.

— Ez a »ponyva« olyan példányszámban jelent meg és terjedt el, — folytatja *Vikár* — hogy még nótát is faragtak róla, ami csak páratlan népszerűségét igazolja. A nóta így szólt:

Falu végén a vasvella,
Mégis bejött a kolera.
Sem urakra, sem papokra,
Csak a szegény parasztokra.

Refrain:

Ej, huj, igyunk rája,
Úgyis elnyel a sír szája
Ott lesz fáradt testünk
Csendes tanyája.

Egyébként pedig a füzet néplies formában azt tartalmazta, hogy *jön a Halál és hadakozik a néppel.* A mese azután kitanítja a népet, hogy a védekezés legfőbb eszköze a: *karbol*...

Melytől a Bacillus,
Legyen bár ökölnyi,
Azt mondják, hogy kámpec,
Meg muszáj dögölnyil...

A füzetke címlapján a *Halál*, gereblyéjén vitte a *Bacillust*... Szóval a benne elmesélt történet nagyon *mulatságos volt* és ami *fődolog* megtanította a népet *a karbollal való védekezésre.* Az állam költségén kiadott füzet több mint *ezer forintot* jövedelmezett, ami akkor igen tekintélyes summa volt. Engem meg — fejezi be *Vikár* Béla visszaemlékezését — ennek a ponyvának a hatása alatt *Mikszáth* Kálmán arra kért, hogy az ő szerkesztésében annak idején megjelent *néplies vállalatban* mint munkatárs vegyek részt. Meg is tettem és sok mindent írtam a nép számára.

De említett koleraellenes füzetemet, különösen a Felvidéken hivatalosan is terjesztették, tanítók, jegyzők és magánosok is, úgy, hogy bizony abban a kolerás világban hamarosan szétkapkodták. De eredménye is megmutatkozott, mert nem szólva *Fodor* József istenáldotta orvosi munkásságáról, a *járvány* aránylag elég hamar *meg is szűnt.*

Érdekes véletlen, hogy *Fodor József* szobra, történetesen éppen oda került a Sándor-térre, ahol később *Vikár* Béla jóideig lakott.

P. G.

Pénztárrablót fogtak egy Garay-téri vendéglőben

Vasárnap délután *Révész* István *Garay*-tér 29. számú házban levő vendéglőjében *Szalontai-Szatics* László szobafestősegéd egy óvatlan pillanatban felszakította a kézipénztár fiókját és kiemelt onnan egy aktatáskát, amiben 11.000 pengő volt. A zsákmánnyal már az ajtó felé tartott, amikor egy MÁV. fűtő felesége, aki szemmel kísérte a fosztogatót, *lármát csapott. Szalontai* eldobta a táskát és futásnak eredt, de a vendéglő közönsége üldözőbe vette és elfogta. Előállították a főkapitányságra és ott *letartóztatták.*

A kontár-ellenőr betörőket ért tetten

Vasárnap este 10 óra tájban egy a villanyszerelők ipartestületénél szerződtetett *kontár-ellenőr* hazatért az ipartestületben lévő lakására, a Vilmos császár-út 45. számú házba. Amikor a küszöböt átlépte, az ipartestületi irodahelyiség felől *gyanus zajt hallott.* Kinyitotta az ajtót. Ebben a pillanatban az irodahelyiségben eloltották a villanyt, *az ellenőrt két sötét alak félrelökte és mire lármát üthetett volna, eltűntek a lépcsőházban.* Az ellenőr értesítette a házmestert és a rendőrt. Együttesen megállapították, hogy betörők próbálkoztak az ipartestület pénzszekrényével, már fúrni kezdték, de megzavarásuk miatt nem tudták befejezni munkájukat. Nyomozás indult.

Leütötték vagy elgázolták?

Vasárnap délután *Pestszenterzsébeten a Jókai-utca* és *Rákóczi-út* sarkán a járókelők súlyosan sebesült vérzőfejű 40—50 év körüli egyszerűen öltözött ismeretlen nőt találtak. Ebben az időpontban az utca eléggé kihalt volt, s nem akadt egyetlen szemtanú, akitől megtudhatták volna, mi történt az ismeretlen asszonnyal, akit aztán életveszélyes állapotban a *Szent István-kórházba* vittek. A feltevés szerint vagy leütötték, vagy közlekedési baleset érte. Ügyében nyomozás indult.

Négyen dobták el maguktól az életet vasárnap

Vasárnap hajnalban az Erzsébethíd budai hídfőjénél *Arányi* Miklós 50 éves cipészsegéd családi perpatvar feletti elkeseredésében a Dunába vetette magát. A mentőőrség szedte ki a hullámokból és súlyos állapotban vitték a Rókus-kórházba. — A Szent László-út 94. számú házban *Hideg* György szállító 35 éves felesége a második emeletről fejest ugrott az udvarra és nyomban szörnyet halt. — Ugyancsak öngyilkos szándékkal veronállal megmérgezte magát *Imnov* Márton bolgár kertész 35 éves felesége a Bécskai-út 16. szám alatt. A mentők eszméletlen állapotban vitték a Rókus-kórházba. — *Tamás* Istvánné 40 éves háztartási alkalmazott Kisfaludy-utcai szolgálati helyén ismeretlen mérget vett be. A mentők a Horthy Miklós-kórházba szállították, ahol gyors orvosi kezelésben részesítették, azonban a méreg annyira felszívódott már a szervezetébe, hogy életveszélyes állapotban van.

Pomsár János, építész

Könyvtár a Dóm téren

Információs központ — Tanuljunk olvasni — Nyelvi laboratórium
Konferencia-központ — Klimatizált levéltár

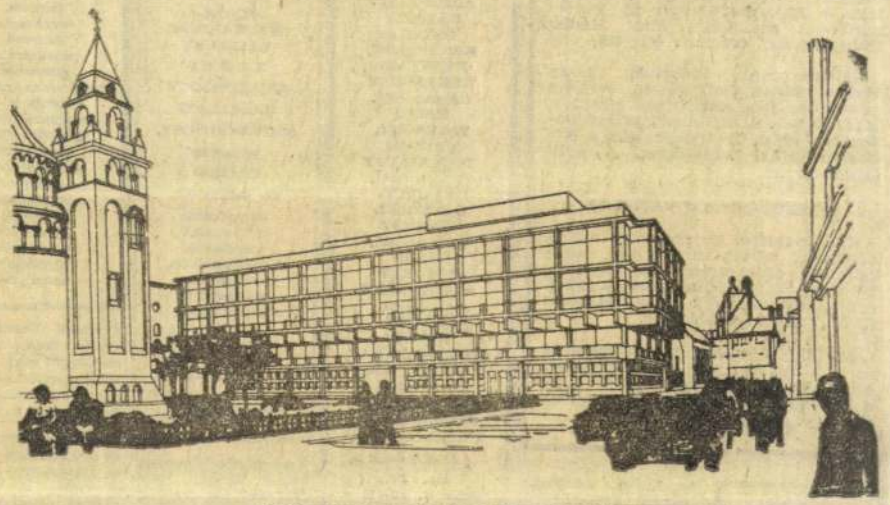

Ilyen lesz az új szegedi könyvtár

A szegedi Dóm tér az egyetlen olyan tér az országban, amely egységes építészeti elvek alapján létesült. A Dóm északi oldalánál már az 1930-as években könyvtárat akartak építeni. Ez a terv most már hamarosan megvalósul *Pomsár János és Péterfia Borbála*, a BUVÁTI mérnökének elképzelései alapján. Ők az országos tervpályázat nyertesei.

A négyszintes épület szervesen illeszkedik majd a környezetbe: *csiszolt műkővel burkolják, a hatalmas, fényvisszaverő üvegtáblák pedig Orosházán készülnek.* Az építészek azt vallják, hogy ilyen érdekes, szép feladat egyszer adódik egy tervező életében, hiszen itt *óriási belső terek* kialakítására nyílt lehetőség. A könyvtár beosztása eltér az eddig ismerttől. *Információs központ lesz ez*, az előcsarnokban szabadpolcos folyóirat-olvasóval, eszpresszóval, diavetítéssel. A földszinten kap helyet a *gyermekkönyvtár* is, ahol mesesarok, vetítés és zenehallgatás segíti az olvasás megszerettetését. Külön szakkönyvtára lesz *az irodalomnak, a zenének, a történelemnek, a műszaki és a társadalomtudományoknak, a nyelvtanulást pedig három nyelvi laboratórium segíti.* A szegedi könyvtár alapítójának emlékét a Somogyi emlékkönyvtár őrzi majd.

A könyvtár szabad polcain 120 ezer, raktáraiban pedig 210 ezer kötet lesz. A könyvtárhoz csatlakozó *levéltárban klímaberendezés* biztosítja a régi iratok őrzéséhez szükséges megfelelő hőmérsékletet és páratartalmat. Az épületben *konferenciaközpont* is létesül, 450 személyes nagyteremmel és több kis tárgyalóhelyiséggel. *A 12 ezer négyzetméteres létesítmény tízezer állandó olvasóra számíthat.*

A 140 millió forintos költséggel épülő művelődési központ helyén a bontások már befejeződtek, az építési terület tehát szabad. A beruházási programot a napokban szállítja a BUVÁTI, s *az építők még az idén felvonulnak a Dóm térre*, ahol hamarosan megkezdődhet a könyvtár alapozása.

V. Zs.

12.

ÁLLÁS

TELEFON-KEZELŐNŐT

KÉT-MŰSZAKOS BEOSZTÁSBA FELVESZÜNK

Jelentkezni: NÉPSZAVA, Bp. VII., Rákóczi út 56. I. 12.

Fővállalkozási iroda gépírót és épületgépész gyakorlattal rendelkező technikust vagy mérnököt felvesz. Jelentkezni lehet: KERIPAR V. Bp. VI., Népköztársaság útja 43. vagy 223—839 telefonon.

A Posta Rádió és Televízióműszaki Igazgatóság híradástechnikai beruházásokkal kapcsolatos munkakörbe beruházói gyakorlattal rendelkező építész- és épületgépész mérnököt

---

Az I. sz. Anatómiai Intézet, kutatólaboratóriumi asszisztensnőt keres. Telefon: 338—130, 338-142 (39-es mellék).

Keripar Vállalat központi számviteli osztálya felvesz kontírozó könyvelőt, valamint Ascota 170-es gépkönyvelésben jártas gépkönyvelőt. Személyes jelentkezés: a számviteli osztályon. — Bp. VIII., Üllői út 66/a. fszt. 3.

Az Országos Szakipari Vállalat felvesz hőszigetelő, bádogos, tetőfedő-szigetelő, ács-állványozó, hidegburkoló, műanyagburkoló szakmunkásokat, betanított és segédmunkásokat, továbbá raktártelepi munkásokat. Felvétel: Budapest V., Báthori u. 12. II. em. 229. — Tel.: 114—004.

Karbantartó üzemünkbe felveszünk képzett fiatal gépésztechnikust, villanyszerelőt, hűtőgépszerelőt. Horizont ÁFÉSZ, Bp. X., Kada u. 30. Tel.: 226—683

Bp. IV., Tavasz u. 39—41. sz.

Forgácsoló szak- és betanított munkásokat, edzőbe szak- és betanított munkásokat, — iparvágányhoz mozdonyvezetőt és tolatókat, daraboló gépmunkást, fényezőt, daruvezetőt, targoncavezetőt, darukötözőt és segédmunkásokat keresünk felvételre. Szerszámgépipari Művek, IX., Soroksári út 160.

Felveszünk: lakatosokat, betanított munkásokat, képzett és gyakorlott raktárost női munkaerőket: — gyors-gépíró és ügyviteli munkakörbe. Jelentkezés: Unitechnika Isz. Bp. VII., Wesselényi u. 74. Telefon: 428-790.

Néprajzi Múzeum keres felvételre adminisztrátort, takarítónőt, segédmunkást, fűtőt, lakatost, tmkszakmunkást, nyugdíjas vagy mellékfoglalkozású gépkocsivezetőt. Jelentkezés: Bp. V. ker. Kossuth Lajos tér

---

[illegible] építési ágazat festőszakipari részlege felvesz festő-mázoló szakmunkásokat, épületasztalosokat, PVC burkolókat. Jelentkezni lehet: Vörös Október Mg. Tez. Bp. XX. (So.) tanyaközpont, építési ágazat.

Pest-Budai Vendéglátó Vállalat verőcemarosi cukrászüzemébe keres felvételre cukrász szakmunkásokat és betanított cukrászokat. Érdeklődni lehet: Verőcemaros, területi iroda, Liliom u. 8., illetve Pest-Budai Vendéglátó Vállalat, munkaügyi osztály, Bp. I., Fortuna u. 4.

HERMES ÁFÉSZ FELVÉTELRE KERES

NYUGDÍJAS, MELLÉKFOGLALKOZÁST VÁLLALÓ, VIZSGÁZOTT GÁZKAZÁNKEZELŐT

ABC-ÁRUHÁZÁBA

[illegible] Komárom [illegible] Nyomda Vállalat. [illegible] márom, Kossuth [illegible] u. 4.

FELVÉTELRE KERESÜNK

GYORS-GÉPÍRÓNŐT, KÖNYVELŐT ELEKTRO-TECHNIKUST GÉPKOCSI-VEZETŐT 3,5 t Tátra tip. (ehergépkocsih[illegible]

VÍZKUTATÓ VÁLLALAT, Bp. V., Erinyi u. [illegible] IV. em. 34.

Pály

Budz

Ózd

HIREK

— EGY HIRES NÉMET VADÁSZREPÜLŐ HŐSI HALÁLA. Július 30-án éjszakai légi csatában elesett Eckhardt Rudolf főhadnagy századparancsnok. A német légihaderő egyik legkipróbáltabb éjszakai vadászrepülőjét vesztette el benne. A Führer tavaly augusztusban a vaskereszt lovagkeresztjét adományozta neki. *(MTI)*

— KNUT HAMSUN NORVÉG IRÓ tegnap ünnepelte 83-ik születésnapját *Terboven* birodalmi biztos ebből az alkalomból legmelegebb jókívánságait tolmácsolta neki. *(NST)*

— A FÜHRER Beerenbroek törzsőrmesternek, egy vadászezred repülőgépvezetőjének a tölgyfalombot adományozta a vaskereszt lovagkeresztjéhez és levelet intézett hozzá.

— 5 DEKA SZÓDABIKARBÓNA 12 FILLÉR. A közellátási miniszter ma életbelépett rendelete értelmében az öt dekagramos tartalommal papír- vagy cellofán-zacskóba kiszerelt, külföldi származású szódabikarbóna legmagasabb fogyasztói ára zacskónként 12 fillér

— A BRIT HADSEREG FŐSZÁLLÁSMESTERÉVÉ Sir Riddel Webster altábornagyot nevezték ki. Hatáskörébe tartozik a csapatok szállítása és élelmezése. *(NST)*

— A SZENT ISTVÁN BAJTÁRSI SZÖVETSÉG a sebesült honvédeknek való véradásra szólította fel tagjait. Jelentkezés a szövetség titkári hivatalában, Egyetem-utca 3., félemelet 1.

— AZ AMERIKAI KATONÁK ANGLIAI BÜNTETTEI FELETT AMERIKAI BÍRÁK ÍTÉLKEZNEK. A lordok háza hozzájárult a két kormánynak ehhez a megállapodásához. *(MTI)*

— A MÉRNÖKIFJUSÁG HUNGÁRIA EGYESÜLETE régebben mozgalmat indított a mérnökifjúság házának felépítésére. A főváros a napokban kiadta az építési engedélyt és szeptemberben megkezdik az építést.

— A 20 ÉVES ANGOL NŐKET rövidesen behívják kötelező munkaszolgálatra. *(MTI)*

— HÁZASSÁG. Mányoki *Mányoky* Vilma székesfőv. gimnáziumi tanár és írónő és *Rafael* Viktor képzőművész házasságot kötöttek. Tanuk voltak: dr. *Say* Géza kultuszminiszteri tanácsos és dr. *Szakáll* Antal ügyvéd, szék. főv. bizottsági tag. (Minden külön értesítés helyett.)

Péntek Mihály és neje sz. *Németh* Berta huszonötéves házassági évfordulóján augusztus 8-án este 7 órakor vezeti oltárhoz leányukat Katót, *Abafalvi* József, a Szent Domonkos rend Thökö y-úti templomában.

— A SVÁJCI SZÖVETSÉGTANÁCS a kémkedést és általában a honvédelemmel összefüggő bűnügyeket katonai bíróság elé utalta. *(MTI)*

— ÚJABB FŰSZERPÓTLÉKOK, KEVERÉKEK ÉS KIVONATOK ENGEDÉLYEZÉSE. A földmívelési miniszter legutóbb engedélyezte a Janus fűszerkeverék, egy halászléízesítő készítmény és egy magyar teakivonat forgalomba hozatalát.

— KIELÉGÍTŐ LESZ A JAPÁN TERMÉS. A japán földmívelésügyi és erdőügyi miniszter a legutóbbi minisztertanácson bejelentette, hogy a gabonatermés hozama rendkívül kielégítő az idén. *(MTI)*

— GYÁSZROVAT. Dr. zágoni *Sidó* Zoltán ny. székesfővárosi tanácsjegyző, a Vámpolitikai Központ titkára majd szaktanácsadója, aki évtizedeken át irodalmi, református egyházi életi, közigazgatási és közgazdasági téren elismerten eredményes munkálkodást fejtett ki, augusztus 3-án délben hosszas szenvedés után elhúnyt. Temetése augusztus 6-án d. u. fél 5 órakor lesz a kerepesi úti temető halottasházából.

Oláh János, m. kir. százados, gépkocsizó pct., a. századparancsnok, a Felvidéki Erdélyi és Délvidéki Emlékérem tulajdonosa, az orosz hadszintéren hősi halált halt.

Csomasz Géza, a Budapesti Hírapszedők Körének pénztárosa 52 éves korában elhunyt. Temetése augusztus 6-án, csütörtökön délelőtt 11 órakor lesz a fiumeiúti köztemető halottasházából.

— 490 SPANYOL MUNKÁS UTAZOTT NÉMETORSZÁGBA kedden Murcia városából. Ünnepélyesen búcsúztatták őket.

— A ROMÁN HIVATALOS LAP közli az államvezető rendeletét 15 tábornok és 18 ezredes nyugdíjazásáról. *(MTI)*

— PORTUGÁL CSAPATOK indultak Angolába és Mozambiqueba az ottani helyőrségek megerősítésére. A zöldfoki szigetekre is erősítéseket küldtek.

— SZÁZEZER KATONASZÖKEVÉNY ügyében mondott eddig ítéletet az amerikai szövetségi kivizsgáló bizottság. *(MTI)*

SZINHÁZ és FILM

Darvas József darabjával nyitja meg új szezónját a Madách Színház

A *Madách Színházban* is megkezdődtek a próbák a »vasári előadásokra«, amelyek *augusztus 12-én veszik kezdetüket és augusztus 24-ig tartanak.* Ebben az időben három darabot újít fel a színház premier szereposztásban, *a IV. Henriket, a Dominót és a Nerót.*

Augusztus 24-e után a színház ismét becsukja kapuit és hozzákezd az elkövetkező szezon előkészületeihez. Az *új szezont Darvas* József, az ismert fiatal népi író *Szakadék* című darabjával kezdi meg a Madách Színház.

A *Szakadék* két főszereplője az előzetes tervek szerint *Szeleczky* Zita és *Várkonyi* Zoltán lesz. A *Darvas-darabot Danis* Jenő fogja rendezni. Az első bemutatóval egyidőben a szezon további bemutatóiról is intézkedik *Pünkösti* Andor, ki egyben a *Zeneakadémia kamaratermében bemutatandó Madách-kamarajátékok programját is megállapítja.* A hírek szerint a *Hamlettel* kezdi meg működését ez a kamara színpad. Várkonyi Zoltánnal a címszerepben.

Ég és föld között

Csütörtökön mutatja be az *Uránia* filmszínház az UFA *Ég és föld között című legújabb drámai produkcióját,* amelynek főszereplője Werner *Krauss,* a német színpad leghatalmasabb színész-egyénisége. Werner *Krauss* mellett egy sereg kitűnő színész kapott vezetőszerepet a filmben, amely az új szezón egyik legszebb produkciója lesz.

Riport hadseregünk stary oszkolji bevonulásáról

A Kurszktól keletre fekvő Stary Oszkoljba magyar honvédcsapatok vonultak be. A Haditudósító Század rádióriportere gépkocsijával az elsők között ért az égő városba és élményeiről megkapóan érdekes rádióriportban számol be A magyar rádió eredetileg kiadott műsorát megváltoztatva, »Beszél a front« címmel közvetíti a Haditudósító Század Stary Oszkoljban készült riportját Budapest I. műsorán augusztus 4-én, kedden 18 óra 20 perckor.

Pénteken nyitja meg kapuit a Kamara Varieté

Az új szezonban a varieték a legfürgébbek. Idáig már két varieté nyitotta meg kapuit, pénteken pedig *a Kamara Varieté is megkezdi az 1942—43. évi szezont.* Az évadnyitó műsor címe *Virágzó Diófa,* szerzői *Pártos* Jenő és *Walter* László. A kétrészes operettparódia főszereplői: *Szoady* Bizi, *Körössy* Paulette, *Kökény* Ilonn, *Hegyi* Péter, *Vizy* Béla, *Babos* Margit, *Bárány* Stella és *Dósa* Ica, valamint a kis színház tegnap szerződtetett új tagja, *Anday* Béla. Az artistarészben *Szénássy* Lili, *Chaterine és Bulfan, La Marr és társa,* valamint a xilofonos *Ságody Trio* lép fel.

ŐRSÉGVÁLTÁS

A közeljövőben három nagy budapesti premier filmszínház tűzi műsorára a Pannonia Film legújabb produkcióját, az Őrségváltás című filmet, amelyet a fiatal írónemzedék egyik legizmosabb tagja, Tóth Miklós írt. A film a megujhodott Magyarország fiatalságának sorsát mondja el drámai sodrú mese keretében. Az Őrségváltást Bánky Viktor rendezte, főszereplői pedig Csortos Gyula, Páger Antal és Hidvéghy Valéria.

Estélyiruha kötelező

Jávor Pál

Réthy Eszter

A szezón egyik legmulatságosabb vígjátékának igérkezik ez az új *Délibáb Film,* amelyet *Cserépy* László és *Horváth* Árpád rendezett. A történet hőse egy finom »gavallér«, aki börtönből szabadulva világos reggel frakkban hagyja el a fogházat. Ebből a vigjátéki magból bonyolódik aztán a fergeteges tempójú történet, amely *a legjobb amerikai vigjátékok tempóját és a legsikerültebb francia filmek művészi ízlését prezentálja a közönségnek.*

Ennek a filmnek keretében lép először a magyar mozijáró közönség elé *Réthy* Eszter, a bécsi Operaház világhírű magyar koloratúrája, aki *Jávor* Pállal egyetemben minden valószínűség szerint sikerre viszi a filmet, amelyet *két premier filmszínház mutat be a közeljövőben.*

Magyar színpadi siker Prágában

Prága, augusztus 5. A prágai Német Kamaraszínház kedd este telt ház előtt nagy sikerrel mutatta be *Asztalos* Miklós: *Egy éjszaka Eldélyben* című drabját, amely német fordításban »*Die Nacht im Siebenbürgen*« címet kapta és már eddig is több más német színpadon aratott nagy sikert. A prágai előadást, amely mind színvonalban, mind rendezésben méltó volt a prágai német színjátszáshoz a tehetséges fiatal német rendező Kurt *Daehm* rendezte és ugyancsak ő játszotta a darab főszerepét, *II. József* császárt. Női főszerepét Edit *Wiese* játszotta ugyancsak kitünően. A telt ház közönsége a felvonásközökben és az előadás végén hatalmas és szünni nem akaró ünneplésben részesítette a szereplőket. A prágai magyar főkonzulátust dr. *Nemeshegyi* Oszkár miniszteri tanácsos és *Kelemberi* Takács Sándor sajtóattasé képviselte.

A »Transkontinent Press« szófiai jelentése szerint a bolgár-magyar kulturális egyezmény értelmében számos magyar művész látogatja meg Szófiát. Augusztusban Szeleczky Zita és más művészek, továbbá Márkus László operaházi igazgató látogatását várják.

A Cirkusz augusztusi műsora

A Fényes Cirkusz a »világszámok« műsorának hirdeti augusztusi programját. Ez valóban a világszámok műsora; sőt a válogatott világszámok műsora. Ennyi ötletet, meglepetést, szint, érdekességet és eredetiséget még egy cirkusz sem prezentált közönségének. A politikai viszonyok, a lezárt határok, mind közrejátszanak abban, hogy a világhírű európai artisták ne hagyhassák el az európai határokat; tehát idehaza működnek. Az új műsor számai között nem is tudunk rangsort megállapitani, tehát abban a sorrendben foglalkozunk velük, ahogy a program felsorolja őket.

Elly Christiansen rendkivül ügyes, pompásan dolgozó artista. Mutatványai messzi eltérnek a sablóntól. Inez Graciosa, a forgó drótkötélen kerékparozó hölgy a kötélen való egyensúlyozás művészetének tökéletes magasiskoláját mutatja be. A 2 Newman lengő trapézon kápráztatja el a nézőt, nem egyszer meghazudtolva a nehézkedés törvényét. Az 5 Namping, a Kelet legismertebb artistacsoportja, bizonyos vonatkozásban emlékeztet az egyik elmult műsor attrakciójára, az öt maláji Herkulesre; mutatványaik azonban mégis érdekesebbek. Sokkal tempósabban dolgoznak és rengeteg új fogással ismertetik meg a nézőt. Don José Mario, a csontnélküli gumiember, kit már a júniusi műsorban is láttunk, rágyogóan dolgozik ezúttal is. Igen ötletes Rambeau miniatür állatcirkusza, amelynek keretében kutyák, pónik és egyéb állatok rögtönöznek kifogástalanul pergő, ötletes műsort. A szám igen jó. Az állatok kedvvel dolgoznak és az embernek egy pillanatig sincs az az érzése, hogy csak az idomitótól való félelmükben vállalkoznak ezekre a szokatlan produkciókra.

A két taggal megnövekedett French család a humor fergeteges magasiskolájával mulattatja a közönséget. Nagyon mulatságosak. Adams nyolc oroszlánja féleimetes csoport. Csodálatosan szép állatok, ha semmit se csinálnának is óriási sikert aratnának. Unus, az egy ujjon egyensúlyozó pompás artista az eleganciá és tökéletesség művésze. Elképzelhetetlen mutatványait olyan könnyedséggel és szinte »pimasz« fölényességgel végzi, hogy az ember káprázik a csodálkozástól. Jose Moeser ragyogó lovas. Spanyol magasiskolája feledhetetlen. Művész, ki már megjelenésével megnyeri a csatát. A The Hotcha's című humoros szájharmonika együttes hasonlóképpen kitünő szám. Világszám, ennél nagyobb dicséretet nem mondhatunk róluk. Recha, a »búvész király« nemcsak mutatványaival, de szédületes tempójával is elkápráztatja a nézőt. Brilliáns a Ferroni csoport, valamint a 2 Sawartos, akiknek eredeti humora a műsor egyik legremekebb szine. A bohócok jólsikerült betétekkel élénkítik a műsort, amely a Fényes Cirkusz esztendők óta legjobb programja. (—s).

Dalol a tengerszem...

»Dalol a tengerszem...« címmel történelmi játékot mutatnak be a hazatelepített székelyek, amely végigvezet a bukovinai csángók sorsfordulókban oly gazdag életén. A magyar rádió a bukovinai székelyek történelmi játékát augusztus 5-én Budapest I. műsorán közvetíti este 20 óra 25 perckor Bäesjózseffalváról.

Színházak műsora

MARGITSZIGETI SZABADTÉRI SZINPAD: — — — — ERZSÉBETVÁROSI: Arany-sárga falevél (8). — MARKUS PARKSZINHÁZ: Párisi expressz (½9). — KOMEDIA: Bikaviadal (½9). — ROYAL REVÜSZINHÁZ: Szivárványrevü (½9) — MŰSZINKÖR: Száz piros rózsa (½6, 8). — KERTVARIETÉ: Maga nevetni fog (½9). — FENYES CIRKUSZ: Recha, a varázsló (4, 8).

Mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat, V Ü = Vasárnap és ünnepnap, M = Matiné

ADMIRÁL (353—707): Csak az angyaloknak van szárnyuk. (½4 ½6 ½8 ½10; V Ü 11 és ½2-kor is.) — ALKOTÁS (355—374): Eladó birtok. (½4 ½6 ½8 ½10; V Ü 11 és ½2-kor is.) — ANDRÁSSY (124—127): Pénz áll a házhoz. (½4 ½6 ½8 ½10; V 2 4 6 8 10.) — BELVÁROSI FILMSZINHÁZ (384—563): Igy is lehet repülni. (Jobbterem 4 6 8 10 órakor; balterem vasárnap és ünnepnap ½3 ½5 ½7 ½9 órakor.) — BELVÁROSI HIRADÓ FILMSZINHÁZ (181—344): Film a fényképről (kultúrfilm) Rajzos híradó a donmenti csatáról. Magyar, Ufa Luce és különhíradók. (Folytatólagos egyórás előadások 10—2-ig.) — BROADWAY-BARLANG FILMSZINHÁZ (422—122): A két jómadár. (½4 ½6 ½8 ½10; Sz V Ü ½2-kor is.) — BUDAI APOLLÓ (351—866): Életem Japán. (½5 ½7 9; vasárnap ½2 ½4 ½6 ½8 ½10.) — CAPITOL (334—337): Férjek. (½4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2 órakor is.) — CORVIN (136—388, 339—584): Augusztus 4-től 8-ig rendszünet. Premier augusztus 7-én: Kanadai kaland. (5 ½8 ½10; szombaton vasárnap és ünnepnapokon ½3 órakor is.) — DAMJANICH (425—644): Hét évig nem lesz szerencsém. (½4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2 órakor is.) — DÉCSI (121—343, 125—952): Dilemma. (Mindennap ½4 ½6 ½8 ½10.) — GLÓRIA (427-521): Moszkvai éjszakák. (5 7 9; Sz ½4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2 órakor is.) — HIRADÓ FILMSZINHÁZ (222—490): Film a fényképről (kultúrfilm). Rajzos híradó a donmenti csatáról. Magyar, Ufa, Luce és különhíradók. (Folytatólagos egyórás előadások 2—24 óráig.) — HOLLYWOOD (225—003): Csak névleg. (½6 ½8 ½10; Sz V Ü ½4 órakor is.) — IPOLY (292—626): Megvádolt asszony. (½6 ½8 ½10; V ½4 órakor is.) — JÓZSEFVÁROSI (131—816): Titokzatos Szám. (½4 ½6 ½8 ½10; vasárnap és ünnepnap ½2-kor is.) — KORZÓ (182-818): Szerelmi vihar. (½6 ½8 ½10; szombat, vasárnap, ünnepnap ½4-kor is.) — KULTUR KERTMOZGÓ (322—220): Egy asszony három élete. (5 ½8 ½10; Sz ½4 ½6 ½8 ½10; vasárnap és ünnepnap ½3 ½4 ½6 ½8 ½10.) — LLOYD—DUNA (111—994): Egy kis tévedés. (½6 ½8 ½10; V Ü ½4-kor is.) — MESEVÁR—ELIT (114—502): Csak névleg. (6 8 10; Sz V Ü 4-kor is.) — ODEON—PETŐFI (428—478): Csere-bere. (½4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2 órakor is.) — OLYMPIA—SZÉKELY (425—188): Nyári szünet. — OMNIA (130—125): Valborg-éji kaland. (5 ½8 ½10; szombat, vasárnap, ünnepnap 3 órakor is.) — OTTHON (146—447): Nyári szünet. — PÁTRIA (145—673): Meghalok érted. (Mindennap 11 2 4 6 8 10.) — PHÖNIX—RÁKÓCZI (426—326): Az új földesúr. (11. 5 ½8 ½10; Sz V Ü 3 órakor is.) — RADIUS (122—098, 120—564): Második hétre prolongálva! Az áldozat. (½6 ½8 ½10; Sz V Ü ½4-kor is.) — RIALTÓ—TOLDI (224—448): Juarez. (½4 ½6 ½8 ½10; vasárnap ½2-kor is.) — ROYAL APOLLÓ (222—002): Nyári szünet. — SAVOY—CSABA (146—040): Csak névleg. (½4 ½6 ½8 ½10 órakor; vasárnap ½2 órakor is.) — TIVOLI—TINÓDI (225—602): Kár volt hazudni. (¾4 ½6 ½8 ½10; vasárnap 11 és ½2 órakor is.) — TURÁN (120-003): Zárt tárgyalás. 4 6 8 10; V Ü 11. 2 4 6 8 10.) — URÁNIA (146—046): Illuzió. (5 ½8 ½10; Sz V Ü ¾3-kor is.) — VESTA (232—401): Tóparti látoma's. (½4 ½6 ½8 ½10; V Ü 2 4 6 8 10.)

Ingrid Bergmann, Leslie Howard felejtheteilen művészi filmje
INTERMEZZO
Holnaptól: BARLANG (Broadway)
Károly-körút 3. Telefon 422-722.

AZ ÚJ FÖLDESÚR

(Szilágyság)

Irta: Ignácz Rózsa

Városi fiú volt Orbán Feri, tisztviselők gyermeke s tizennyolcéves korában azt vette fejébe, hogy ő földesúr lesz. A családban általános volt a megrőkönyödés. A puritán, kálomista szülők olyasmit el sem tudtak volna képzelni, hogy a fiuk házassággal jusson a földhöz. S ha úgy nem, hát hogyan? Örökség nem nézett rá semerről. A fiú gazdasági iskolába vágyott. Felfortyant a mama: elszegényedett, híres megyei dzsentri család lánya, aki a házasságba nehány címeres ezüstevőeszközön kívül, csak a furcsa dölyföt hozta: lenézni mindent, ami nem úriembernek való. Lenézte ő derék férjét is örökké, az egyszerű megyei tisztviselőt s hogy megvetését holtig érezze a jámbor, csak a vezetéknevén emlegette szemtől szemben is.

— Hallja, maga Orbán! Gazdatisztnek ne merje adni az én fiamat. Gazdatiszt? Még mi nem? Egy hátszegi Buda-lány fiából nem lehet kaputos cseléd!

A kis Orbán Feri nagyokat nyelt és törte, szakadatlanul törte a fejét.

— A református papot úriembernek tartja édesanyám?

— Hát? — Orbánné elfintorította a száját, — megjárja. Tanult ember, nadrágos ember az is, ha nincs is annyi, mint egy szolgabíró!

A fiú ismét csak hallgatott. Csendben elvégezte a teológiát s hiába korteskedett a mama a városi parókiáért, elment falura.

— Falun földdel fizetik a papot! — mondta Orbán Feri, — s én mégis csak földesúr leszek.

Térdig sár, nyakig por, hepehupás szilágysági falucskába került, ahol nem volt kívüle egyetlen tanult magyar ember sem. A vasárnapi prédikáción, esketésen, temetésen, keresztelésen túl, nem sokat zaklatta a hívek lelki ügyeit. De együtt takart velük a mezőn, olyan szénás szekeret rakott, hogy a kurátornak kétfelé fényesedett a bajusza a gyönyörűségtől:

— E mán igen! Ippen ilyen pap kell nekünk!

Két bivalyt vett az első kongruájából s rábeszélte a híveket, hogy ne járassák gyalog asszonyaikat a közeli városi piacra. Itt Szilágyságban az a szokás, hogy a fejükön cipelik a hagymás-, zöldséges kosarakat a városi piacra ezek a búzaszőke, inas, koravén asszonyok. Nincs is parasztasszony errefelé, amelyik ne lenne harminc éves korára kopasz. A pap elkezdte a hívei hagymáját fuvarozni a két bivallyal. Egy kis hagyma vámot szedett a szállításért s azt eladta, a magáéval együtt. Hajnali négykor kelt s az éjfél ott találta a csűrjében, ahol maga morzsolta a disznainak a kukoricát. Bellérkedett, mint egy székely kupec.

— Csak mindenben a tiszteletes úr után! — adta ki a jelszót a község első gazdája s a nehéz trianoni idők alatt lassan, lassan gazdagodni kezdett az egész falu. A nép hitt a papban, — furcsa módon azért hitt éppen — mert látta, hogy a pap *nem* »önzetlenül« dolgozik. Az önzetlen, népmentő apostolok gyakran gyanusak a parasztok előtt. A pap tejszövetkezetet csinált s megmondta becsülettel: kicsi, tisztes haszonért teszi. Az egész falu egyértelemmel szövetkezett vele.

— Ez nem csak afféle szavaló, szegénynép bolondító! Ezt nézzétek s mindenben utána! Né, milyen szépen gyarapodik!

Nem volt ebben a faluban soha nagy verekedés, se zajos hőstett. De csendben gyarapodtak az emberek. Veszegették a földet. Nem volt itt egyke sem. Csak a pap nem házasodott. Ebben az egyben nem ő adta a példát. Inaszakadtáig való munkával törte magát a föld után...

Ülünk a lőcsös parasztszekéren s egy jámbor lóval kapaszkodunk fel a dombon Orbán Feri birtoka felé. Egy szilágyi kerek domb tetején, harminckét hold földje van immár. Tizenöt év alatt szerezte s nem vett ezalatt magának még egy új kalapot se, nem dohányzott, nem ivott. Harminckét hold. Szántó, kaszáló, erdő, vegyesen. Gyermekkori ismerősöm ez az ember s most büszkén, csillogó szemmel magyaráz:

— A semmiből szereztem. Gondold meg, magyar ember ennyi földet tudott foglalni magának a trianoni idők alatt, ezen a vegyes nemzetiségű vidéken. Ugy-e, több ez, mint a hangos irredenta? Ez az enyém s a családomé. Mert most már lesz az is...

Elnézem sovány, ínas alakját. Negyvenéves, de fehér hajával ötvennél többnek látszik. A papságról, mióta bejöttek a magyarok, leköszönt.

— Megragadni a földet, gyarapodni s magyarnak maradni, — mondja, — akkor ez volt a feladat. Nyugodt a lelkiismeretem. Abban én jó példát mutattam a falunak. A lelki nevelést nem én rám bízta az Ur. Most, szabadabb világban, végezze el azt olyan pap, akinek arra adott képességet az Isten.

Körüljárjuk az épülő, földből vert tanyát. Most is épít, most is kereskedik. S ahogy elnézem a kisgazdává lett ember falusias formáit, — eszembe jut az édesanyja. Néhai Orbánné, hátszegi Buda Ilona. Orbán Feri némán is megérti kérdező tekintetemet. Halkan köhint:

— Most végeztem a jogot...

— Mit csinálsz?

— Ne hidd, hogy valaha ott hagyom a földemet. Kisgazda lettem, — vagy hát földesúr — ahogy csúfolom néha magamat — s az is maradok. Csak az anyám emléke miatt... Hogy az ő úriemberség fogalmán csorba ne essék... Meg hát a sok hagymakapálásban, állatnevelésben, falun, ahol még ujságot sem járattam tizenöt éven át s tanult emberrel egy évben egyszer válthattam szót, — mit tagadjam? — berozsdásodott egy kicsit az eszem. Éppen azért tanulok. Meg persze, anyám emléke miatt. Nem is hinnéd, milyen könnyen megy. Magam is csodálkozva nézem az indexemben a csupa jelest. Miért ne lehetnék én dr. Orbán Ferenc kisgazda? Elég lesz téve anyám szellemének is. Mert hát a papságról leköszöntem s most *még nem* vagyok »úriember«...

— S mikor tanulsz?

Felnevet:

— Majd cséplés után és őszi szántás között. Szeretném megtanulni a kereskedelmi jogot is. S kezdeni valamibe. Kicsiben már kereskedtem sokat. Ha nagyban csinálnám is, a földért teszem. Hogy legalább hetven holdam legyen. Hetven hold földből itt, Szilágyságban már nem is kisgazda az ember. Hanem áldozni, tanulni, művelődni tudó földesúr.

Újfajta földesúr. Ilyenről nem hallottam még s valami különös érzés szorítja össze a szívemet, míg meggörnyedt alakját s beesett, megviselt arcát nézem. Tisztviselő fajta volt a hetedik felmenő nemzetsége is. S ő görcsös akarattal, különös életpályán, nagy kerülővel eljutott, — a földhöz, örök, egyetlen szerelméhez. Egy darab új, magyar birtokot foglalt az öreg Szilágyban, — ami lám, nem is olyan öreg, halálosan fáradt és beteg magyar föld (ahogy Ady látta) — még vannak ilyen fiai!

Schweitzer István vezérezredes hadseregparancsnok felmentése és kitüntetése

A *Magyar Távirati Iroda* jelenti:

A Kormányzó Ur Őfőméltósága *Schweitzer* István m. kir. vezérezredesnek hadseregparancsnoki minőségben teljesített kimagaslóan eredményes és rendkívül értékes szolgálataiért a Magyar Érdemrend nagykeresztjét adományozta.

Ebből az alkalomból a Kormányzó az alábbi legfelsőbb kéziratot bocsátotta ki:

»*Kedves Schweitzer vezérezredes!*

Sajnálattal értesültem, hogy megrongált egészségi állapotára való tekintettel hadseregparancsnoki állása alóli felmentését kérte.

Amikor kérelmének helyt adok és a hadseregparancsnoki szolgálati állása alól felmentem, köszönettel emlékezem meg kimagasló érdemeiről, amelyeket békében és háborúban szerzett.

Kimagaslóan eredményes és rendkívül értékes szolgálatainak elismeréséül Önnek a *Magyar Érdemrend Nagy keresztjét* adományozom.

Kelt Budapesten, 1942. év július hó 23. napján.

Horthy sk.«

Barcza szerencsés győzelemmel vezetéshez jutott a magyar sakkbajnokságon

Füstért újból legyőzték — Érdekes küzdelmek a Maróczy serlegverseny harmadik fordulóján

Nagy izgalmak és szenzációs meglepetések jegyében zajlott le a Maróczy bajnoki sakkverseny keddi, harmadik fordulója. A nap legfontosabb küzdelme, a *Szily—Barcza* játszma váratlan fordulataival mindvégig izgalomban tartotta a nagyszámú érdeklődőt. A spanyol megnyitású játszmában *Barcza* egy Euwe által ötletszerűen ajánlott tisztáldozatot játszott meg, *Szily* azonban hidegvérűen védekezett, leszerelte a támadást és már nyerésre állt. A sakktáblán az ábrán látható badállás jött létre:

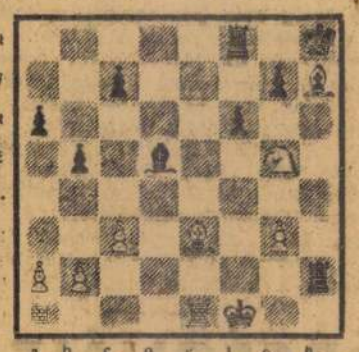

a b c d e f g h

Ebben az állásban világos Fe4! lépéssel azonnal nyerne, mert f:g5+ 2. Kg1! után vagy bástyatöbblet, vagy két tiszt előny birtokában maradna. Világos azonban sorozatosan több hibát vétett és 1. He1? B:h7 2. Hf2, Kg6 3. Ke2? (egyszerűbb és biztosan nyer a4! vagy Bad1). Fc4 4. Kf3, Fd5+ 5. Ke2? (Kf4 a király veszélyeztetett helyzete ellenére biztosan nyer), Fc4+ 6. Kd2, Bd8+ 7. Kc2, Bd3! 8. Bad1, B:e3 9. B:e3, B:d2+ 10. Bd2, Bf5 11. b3, Fd5, 12. Be7?! (Világos minőségelőnyével még mindig nyerhetne pl Kd3 és c4 után. Most a bástya végzetesen tévútra megy és a gyalog elvesztése után sötét kerül összekötött gyalogosaival fölénybe), c5, Bg5! és sötét a végjátékot megnyerte.

A forduló másik meglepetését *Füstérnek*, a mult évi bajnoknak, dr. *Varghával*, a főiskolai bajnokkal való játszmája hozta. Füstért a Gecsey dr. ellen elszenvedett vereség deprimálta (s így, amikor ebben a játszmájában előnyös centrum-állását nem használta ki, Vargha dr. megfordította a játszma sorsát, gyalogost nyert és a végjátékban biztosan győzött. *Macelle* erőteljesen használta ki *Sillye* gyönge pontjait, gyalogost, majd játszmát nyert. *Tipary—Gecsey* dr. játszmában sötét erőszakosan, királyszárnyának feltépésével akart támadáshoz jutni, tiszt- és játszmavesztés lett a kísérlet következménye. A dr. *Balogh—Kovách* spanyol megnyitású játszmában élénk figurajáték fejlődött ki, amelyben a sötét került fölénybe és érdemesen győzött. A dr. *László—Kapú* közti küzdelem különböző mezejű futárokra és döntetlenre vitt. A *Jenei—Sebestyén* játszma hat órai küzdelem után függőben maradt. Jeneinek gyalogelőnye van, de a nyerés nehéznek látszik.

Az első fordulóról elmaradt *Szily-Macelle* játékot hétfőn játszották. Hat órai küzdelem után a játszma vezérvégjátékban maradt függőben, amely valószínűleg döntetlenre visz.

Állás a harmadik forduló után: Barcza 3, *Macella* 2 (1), *Kapú, Tipary*, dr. *Vargha* 2, *Jenei, Sebestyén* 1 (1), dr. *Balogh, Füster*, dr. *Gecsey, Kovách*, dr. *László* 1, *Szily* ½ (1), *Sillye* ½.

A negyedik fordulót szerdán este játsszák a Saskörben.

A tokodi áldozatok hozzátartozóiról gondoskodik a vállalat

A Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Rt. igazgatósága tegnapi napon tartott ülésében mély gyásszal és kegyelettel áldozott az elháríthatatlan természeti erő által okozott tokodi bányarobbanás következtében elhúnyt munkásai emlékének. Az igazgatóság elhatározta, hogy *szerencsétlenül járt munkásai hozzátartozóiról a törvényes segélyen túlmenő módon fog intézményesen gondoskodni* és ezen felül részükre *gyorssegélyt* folyósít. Elismerését és köszönetét fejezi ki azon mérnökeinek, altisztjeinek és munkásainak, akik haláltmegvető bátorsággal siettek a bányába társaik segítségére, nyomban a katasztrófa után.

A tokodi aknában a helyreállítási munkák néhány napon belül befejeződnek.

— **KÜLÖN POSTAHIVATAL** működik augusztus 12-ike és 24-ike között a Budapesti Nemzetközi Vásáron és különleges szövegű alkalmi bélyegzőt üt az ott feladott küldeményekre. Az alkalmi postahivatalban 20 százalék kedvezménnyel lehet feladni belföldi táviratokat és ugyancsak ilyen kedvezménnyel lehet folytatni a II—V. díjövben belföldi telefonbeszélgetéseket.

KARÁDY újra énekli: „Ez lett a vesztem...“

Halálos tavasz

JÁVOR, SZÖRÉNYI Mától: **SZITTYA**

balni. Az egyén szempontjából viszont pozitívumot jelent: a *természettudományos szemlélet többletét.* A fizikának ma már csak a filozófiai áttételei érdekelnek. Ez a fajta nézőpont bizonyos filozófiai kérdésköröket szükségképpen más megvilágításba helyez. A kolostorban, ahol a filozófia mellett a fizika és a matematika is szerepet kapott; arról is szó van, hogy a különböző természettudományok nem önmagukban lebegő ismeretek, hanem szervesen beépülnek az egyéb tudományok nyújtotta tudásanyagba, a filozófiai, világnézeti egészbe. Tarró egyik konfliktusa éppen az, hogy képtelen a dogmák szerint megtagadni azt, amit természettudományos igazságnak, józan eszű társadalmi felismerésnek fogadott el. Nemrég fejeztem be egy nagy lélegzetű esszét, címe: *Tanulmány a hitről.* Mindazt, amit a kolostorban egy cselekménysoron és a jellemeken át próbáltam ábrázolni, *pőre gondolatiságában* igyekszem itt megközelíteni. Jelenleg már új *kisregények* és *drámai* művek foglalkoztatnak, és remélem, hogy a következő hónapok talán néhány *verssel* is megajándékoznak.

Bársony Éva

híradóbázis

NY-ELŐKÉSZÜLETEK

telepített adatkereső csoportok kezeügyében, és amikor a vetélkedő kérdése elhangzik, ebből a „hátországból" továbbítják az adatokat, a válaszokat a mikrofonok előtt ülő kispestiekhez

Inn

Gleb Panfilov, zős szovjet főisk ző, vizsgafilmjév tatta, hogy ötven számlálhatatlan feldolgozás és fil lehet jó művet k polgárháború korszakáról. Hősei egy kórházvonat vezetői, ápolónői, akik ki-kiszaladnak a harcok közelébe, hogy felvegyék a sebesülteket, aztán valahol a hátország egy jelentéktelen vasútállomásának mellékvágányán ápolgatják az arra rászorulókat. Panfilovtól — és az idős forgatókönyvíró társtól, Gabrilovicstól — mi sem áll távolabb mint az, hogy a fizikai fájdalom vagy éppen a véresköpenyes orvos naturalizmusával forduljon a témához. A film szinte nem is törődik a sebesültekkel, kizárólag az ott dolgozó emberek érzéseit vizsgálja, a parancsnokét, a komisszárét, az orvosét, de leginkább a két ápolónőét, akik a vonaton teljesítenek szolgálatot.

Még pontosabban: igazában csak egyetlen ápolónő érdekli a filmet: Tánya Tyotkina — akit *Inna Csurikova* felejthetetlen alakításában láthatunk —, akinél csúnyább, esettebb női hőssel filmen még nem nagyon lehetett találkozni. (Giuliette Massina játszott valami hasonlót az Országútonban.) Ezt a Tyotkinát senki nem veszi nőszámba — legnagyobb bánatára —, mindenki butának tartja — nem egészen jogtalanul —,

film fejezeteit Tyotkina festményei választják el és kötik össze nagyszerűen. A lány festővé válásának folyamata azonban, megítélésem szerint, nem erősíti, hanem gyengíti a film fővonalát. Azzal, hogy ez a fiatal lány művésszé is lesz egyben, nem lesz igazabb, hitelesebb emberi nagysága.

Szerencsére Panfilov olyan nagyszerű rendezői erények birtokosa, hogy szinte mellékes körülmény, festő lesz-e Tánya, vagy sem. Nemcsak a lány csúnya ebben a filmben, de a pályaudvar, a kisváros, a vonat, s még a folyópart is, esetlen bokraival és egyáltalán nem romantikus ösvényeivel olyan, hogy csak a film után vetődik fel a kérdés: hogy láthattuk mindezt szépnek? Mert Dolinyin operatőr a piszkot is széppé fotografálta.

Nem tudni ezek után az olvasó mint vélekedik egy filmről, amelyről azt hallja, hogy főszereplője csúnya, az ábrázolt környezet kopár, dehát éppen attól nagyszerű ez a film, hogy az emberi szépség születését ábrázolja a legsivárabb körülmények között. Boldog lenne a kritikus, ha legalább annyira hinnének neki, hogy leellenőrzik: igazat mondott-e, vagy sem.

Bernáth László

★

Jevgenyij Gabrilovics, Gleb Panfilov és M. Kononov részvételével szovjet filmművészdelegációt várnak ma délután a Ferihegyi repülőtérre. A vendégek részt vesznek A tűzön nincs átkelés budapesti díszbemutatóján.

SZÍNHÁZ

Operaház: Spartacus (7). — Operaház Erkel Színháza: A trubadur (Takács-bérl., 6. és Főisk. bérl. IX. soroz., 3. el., 7). — Nemzeti Színház: A bűnbeesés után (7). — Katona József Színház: Warrenné mestersége (7). — Madách Színház: Kegyenc (7). — Madách Kamara Színház: A bolond lány (7). — Vígszínház: A vörös postakocsi (7). — Pesti Színház: Haláltánc (7). — Thália Színház: Zrínyi (7). — József Attila Színház: Mona Marie mosolya (7). — Fővárosi Operettszínház: Hello, Dolly! (7). — Bartók Gyermekszínház a Fővárosi Operettszínházban: Twist Olivér (3). — Kis Színpad: Urak és elvtársak (fél 8). — Irodalmi Színpad: Sanzonest (B-bérl., 3. el., 7). — Állami Bábszínház: Fordított esztendő (10); Irány az Ezeregyéjszaka (3). — Zeneakadémia: Amadeus Webersinke: Bach-orgonaest (fél 8). — Kamara Varieté: Folytassa, Hacsek! (6 és fél 9).

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

dr. Preisich Gábor építész

ESTI HIRLAP

1969 FEB 12

Kiosztották az idei Pro Urbe és Pro Arte érmeket

Sarlós István átnyújtja Illés Endrének a Pro Arte érmet. (Wormser felv.)

A Városházán ma délelőtt *Sarlós István vb-elnök átnyújtotta az idei Pro Urbe és Pro Arte érmeket.* Az ünnepélyes átadáson megjelent *Venéczi János*, az MSZMP budapesti bizottságának titkára, *Bondor József* építésügyi és városfejlesztési miniszter, és *Sebes Sándor* belkereskedelmi miniszterhelyettes.

Pro Urbe érmet kapott *Fél Ella* pedagógus, aki 18 éve vezeti a Váci utcai általános iskolát. Az itt folyó matematikai oktatási kísérletek országos elismerést keltettek. Az Országos Pedagógiai Intézet ezt az iskolát választotta az új nevelési módszerek tanulmányozásához. Ugyancsak *Pro Urbe* érmét kapott *dr. Preisich Gábor*, a Budapesti Városépítési Tervező Vállalat főépítésze. A kitüntetett neves építész Budapest és a környék általános rendezési terve elkészítésének kezdeményezője, több nagy budapesti épület tervezője. *Pro Urbe* érmét kapott *Somlai László*, a Fővárosi Tanács élelmiszerkereskedelmi irodájának vezetője, aki húsz éve szervezi és irányítja a fővárosi élelmiszer-ellátást. Nagy szerepe volt a fővárosi önkiszolgáló boltháló-zat kialakításában.

Pro Arte érmet kapott *Illés Endre* Kossuth-díjas író, aki hőseit a fővárosi embereket jellegzetes pesti légkörben mutatja be, és *Kerényi Jenő* Kossuth-díjas kiváló művész — budapesti szobraiért. Kiemelkedő fővárosi alkotásai Osztyapenko szovjet parlamenter szobra, az Orvostudomány története című monumentális dombormű, a Madách Színház homlokzati szoborcsoportja, a Csontváry-síremlék és a szigeti Furulyázó lány.

nyarunk volt, csakn
dennnap esett az es

— *ÚJ TÉRKÉPET*
NAK megyénk telej
A 40—50 évvel ezelő
nem tükrözik a valós
teljesen átalakult a 3
zetkilométer területi
Az utóbbi 20 évben
600 új utca épült a falvakban
és a városokban, több mint
20 új ipari üzemet is telepítettek.

— **Előadói konferenciát rendez** a TIT február 14-én, pénteken Szombathelyen, a megyei klubban. A konferencia tárgya: „A művészeti és irodalmi előadások módszertana". Előadó és vitavezető: Szilágyi Péter, az Iparművészeti Főiskola tanára.

— **DIARIO FEMENINO címmel napilap jelent meg Barcelónában, első ízben az egész világon, nők számára. A női napilap az első napokban szép számban fogyott, azt követően azonban az eladott példányok száma jelentősen csökkent. A vállalkozás, az ABC című, ismert spanyol lap szerint, több mint kockázatos egy olyan országban, ahol az analfabéták száma magas és még a férfiak sem na-**

Zamborit a mentők életveszélyes állapotban szállították kórházba.

— **TEGNAP A VASÉP KISZ BIZOTTSÁGÁN hét fiatal műszaki — 3 mérnök, 4 technikus — vette át a Kiváló Ifjú Mérnök és a Kiváló Ifjú Technikus kitüntetését, melyet az elmúlt időszakban végzett kiemelkedő műszaki és mozgalmi munkájuk elismeréséül a SZOT és a KISZ KB adományozott.**

— *ÉDES ANYANYELVÜNK. Lőrincze Lajos kandidátus Szombathelyen, a Tanítóképző Intézet dísztermében édes anyanyelvünkről tart előadást február 17-én, hétfőn este hat órai kezdettel a TIT irodalmi és nyelvi szakosztályának rendezésében.*

— **Ifjúkommunista munk napok** a VASÉP-nél. Márc 21-től augusztus 31-ig — a

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
dr. Preisich Gábor építész
VAS NÉPE
1969 FEB 13

1021

Kiosztották a fővárosi tanács aranyérmeit

Szerdán a városháza dísztermében ünnepélyesen kiosztották a fővárosi tanács „Pro Urbe" és „Pro Arte" aranyérmeit. A kitüntetést a végrehajtó bizottság a Budapestet gazdagító művészeti alkotások, illetve a főváros érdekében végzett kiváló teljesítmények jutalmazására alapította, s hagyományosan évente a város felszabadulásának évfordulója alkalmából nyújtják át.

A kitüntetés átadásánál jelen volt Bondor József építésügyi és városfejlesztési miniszter, Sebes Sándor, a belkereskedelmi miniszter első helyettese, Venéczi János, a budapesti pártbizottság titkára, Darvas József, az írószövetség elnöke.

„Pro Urbe" aranyéremmel tüntették ki Fél Ella pedagógust, az V. kerület Váci utcai Általános Iskola igazgatóját, több évtizedes kiemelkedő pedagógiai munkásságáért.

Dr. Preisich Gábort, a műszaki tudományok kandidátusát, a budapesti városfejlesztési tervező vállalat főépítészét. Ő kezdeményezte Budapest és környéke általános rendezési tervének elkészítését, s a kivitelezésnek is tevékeny részvevője.

Somlai Lászlót, a fővárosi tanács élelmiszerkereskedelmi irodájának igazgatóját, akinek jelentős szerepe van a fővárosi élelmiszerkiskereskedelem fejlődésében. Irányításа alatt vezették be az önkiszolgáló rendszert, hozták létre az ABC-áruházakat.

„Pro Arte" érmet kapott: Illés Endre Kossuth-díjas író. Hősei fővárosi emberek, akiket a jellegzetes pesti légkörben mutat be. Kerényi Jenő Kossuth-díjas, kiváló művész, a fővárosban felállított szobrairért. Kiemelkedő művei: Osztyapenko szovjet parlamenter szobra, a Madách Színház homlokzati szoborcsoportja, a Margitszigeten felállított „Furulyázó lány" című bronz szobor.

A kitüntetettek nevében Fél Ella pedagógus mondott köszönetet.

ségét, a kommunista pártok közötti kölcsönös megértést és a marxizmus—leninizmus szellemében való összeforrottságot.

A közel-keleti problémával foglalkozott *Avram Lövenbraun*, az Izraeli Kommunista Párt és *Sabri Moudbi*, az Arab Szocialista Unió képviselője. Az előbbi kijelentette: pártja szolidáris az arab nemzeti felszabadító mozgalommal szemben áll a sóviniszta reakcióval, az imperializmussal és elítéli az arab népek elleni agressziót, de visszautasítja az Izraellel szemben megnyilvánuló arab szélsőségeket is. Az utóbbi hangsúlyozta: — Nem vagyunk a zsidó nép ellenségei, de ha invázió és agresszió fenyegeti szabadságunkat, mindannyiunk kötelessége szembeszállni vele.

A DNFF küldöttének üdvözlete

A szerdai tanácskozás egyik legfelemelőbb perce volt, amikor a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front küldöttsége lépett az emelvényre. *Le Quang Chanh*, a küldöttség vezetője csak a hosszú perceken át tartó ünneplés után kezdhette el felszólalását. Rövid beszéd kíséretében átadta a kongresszusnak a DNFF zászlaját, amelyre a küldöttek Vietnam szabadságát követelő tüntetéssel válaszoltak. Az ünneplés még forróbb hangulatban folytatódott, amikor az olasz partizánok küldöttsége üdvözölte a hős vietnami nép képviselőit.

A szerdai napon került sor több más testvérpárt küldöttségének felszólalására is. A kongresszus ülésszakát délelőtt az általános vitával folytatta munkáját.

Faragó Jenő

hazafiak mind nagyobb
járja.

A világ még jól emlékszik arra a példátlan esetre, amikor a szöuli bábkormány darabontjai Nyugat-Németországban botrányos körülmények között egyszerűen elraboltak és Szöulba hurcoltak 17 ott dolgozó koreait, köztük neves tudósokat és művészeket. Ott azzal a váddal, hogy kapcsolatot kerestek a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság képviselőivel, „kémkedésben" mondták ki őket bűnösnek. Kettőjüket halálra, a többit 10—15 évi börtönre ítélték.

Nyugat-Németország kormánya — a nemzetközi felháborodás nyomására — tiltakozott ugyan szuverenitásának megsértése ellen, de beérte azzal, hogy befagyasztotta a kereskedelmi kapcsolatok fejlesztését. Néhány héttel később azonban ezt a „szankciót" is felfüggesztette.

Alighanem ez is bátorítást adott a szöuli kormánynak, hogy folytassa terrorhadjáratát. Novemberben két perben az Egyesült Forradalmi Párt egyik vezetőjét és 27 tagját, decemberben tovább két perben újabb 12 hazafit — többségük ismert, köztiszteletben álló értelmiségi — állíttatott bíróság elé. A vádlottak egyetlen „bűne", hogy *programul tűzték ki a társadalmi élet demokratizálását Korea déli felében, követelték az amerikai csapatok kivonását, és állást foglaltak Korea békés újraegyesítése mellett.* Közülük

...h Gábor, építés...
...agyar Hirdető
...AJTÓFIGYELŐ
...st V., Petőfi Sándor u. 17.
...lefon: 188-296, 188-307
...ÉRSZABADSÁG
1021

PRO URBE, PRO ARTE

Kiosztották a fővárosi tanács aranyérmeit

(Tudósítónktól.)

A fővárosi tanács *Pro Urbe* és *Pro Arte* aranyérmeit, amelyeket a Budapestet gazdagító művészeti alkotások és a fővárosért végzett kiváló munkásság jutalmazására alapítottak, tegnap osztották ki a városházán. A kitüntetéseket *Sarlós István*, a fővárosi tanács vb-elnöke adta át. Jelen volt *Bondor József* építésügyi és városfejlesztési miniszter, *Sebes Sandor*, a belkereskedelmi miniszter első helyettese, *Venéczi János*, a budapesti pártbizottság titkára és *Darvas József*, az Írószövetség elnöke.

Pro Urbe aranyéremmel tüntették ki *Fél Ella* pedagógust, az V. kerület Váci utcai általános iskola igazgatóját több évtizedes kiemelkedő pedagógiai munkásságáért: *dr. Preisich Gábort*, a Budapesti Városfejlesztési Tervező Vállalat főépítészét; *Somlai Lászlot*, a fővárosi tanács élelmiszerkereskedelmi irodájának igazgatóját.

Pro Arte érmet kapott *Illés Endre* Kossuth-díjas író; *Kerényi Jenő* Kossuth-díjas kiváló szobrászművész.

A kitüntetettek nevében Fél Ella mondott köszönetet.

Sarlós István átadja az érmeket.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ

Magyar Nemzet

dr. Preisich Gábor,
Hild-érmes építész

1021

Kedd, 1977. november 22. Magyar

Új feladatok vonzásában

Beszélgetés a Hild-érmes dr. Preisich Gábor építésszel

Interjúnk első részének végén dr. *Preisich* Gábor építész azt ígérte, a továbbiakban arról beszélgetünk majd, milyen fokozott követelményeket támaszt korunk a városrendezőkkel szemben. A megkezdett témát most ezzel folytatjuk.

— A már említett múltbeli példa — *Reitter* Ferenc terve — után egy mai, a mi 1960-as, illetve 1971-es budapesti általános rendezési tervünk tapasztalatait szűrtem le. Mi volt benne az, ami tartósnak, időállónak bizonyult, mi volt, ami megváltozott és miért kellett rajta változtatni. Nem akarom részletezni, nagyon hosszúra nyúlna, de néhány következtetést mindenesetre megpróbáltam levonni belőlük. Először is azt, hogy az általános rendezési terveknek *két részből kell állniuk*, a városszerkezet és a területfelhasználás főbb elveit tartalmazó *távlati koncepcióból* és egy — körülbelül tizenöt éves időszakot felölelő, *konkrét városépítési tervjavaslatból*. A tizenöt éves periódus azért is reális, mert remélhetőleg ilyen időszakra készülnek el majd népgazdasági fejlesztési terveink is. Ez nem az én álláspontom, hanem ma már a legtöbb illetékes főhatóság egy nyelven beszél ebben a kérdésben, az én vizsgálataim csak igazolják e törekvés helyességét. Természetesen ez *önmagában* nem lehet „egyedül üdvözítő" megoldás, ehhez hozzá kell járulnia a korábbiakban már említett megfelelő *hatáskörnek, tekintélynek* és a többi, nem kevésbé fontos feltételnek.

A városépítés rangja

— *Említette, professzor úr, és most ismét ráterelődött a szó a tekintélyre. E téren, úgy érzem, még nincs minden rendben. Ön szerint van-e jelenleg a városrendezésnek, a városépítésnek — természetesen jó értelemben vett és az ügy érdekében szükséges — tekintélye?*

— Véleményem szerint ez elsősorban a gazdasági-politikai vezetés színvonalának kérdése. Tudniillik, hogy menynyire mérik fel annak az alapvető elvnek a fontosságát, hogy a népgazdasági terveknek, a fejlesztési terveknek *egységet kell alkotniuk a városrendezéssel*, nem szabad egymástól elszakítottan készülniük, sem külön utakon haladniuk. A másik, szintén fontos elem *a folyamatosság*. Nem engedhető meg, hogy egy *új* városi vezetőség ne törődjék azzal, hogy az előző mit határozott, és teljesen új alapokra próbálja fektetni az illető város fejlődését. Kívánatos, hogy a városépítési hatóságokban *személy szerint is* meglegyen a folyamatosság.

— Sok helyen az is baj, hogy a városrendezési terveket készítő tervező vállalatoknak *nincs megfelelő kapcsolatuk a tanácsi szervekkel, a megfelelő hatóságokkal*. Ezért azután e szervek — ha jóvá is hagyják — nem érzik a programot eléggé magukénak. Nagyon fontos ezért, hogy a városrendezési terveket együttesen készítsék.

Mielőbbi rekonstrukciót

— *Úgy látjuk, hogy az új építése mellett egyre határozottabban előtérbe kell kerülnie a rekonstrukciónak. Ezt követeli — sok egyéb mellett — a nemzetközi figyelem középpontjába került környezeti problémák megoldása is. Mégis vannak néhányan, akik csak a külföldi példák láttán és — tegyük hozzá — máris elég későn — mérik fel ennek a társadalmi fontosságát, a jelzések ellenére sem érzékelik eléggé a késlekedés okozta feszültségeket. Mi a véleménye professzor úrnak erről?*

— A belső területek rekonstrukcióját, ami már egész Európában tért hódított, mi, magyar építészek már tíz évvel ezelőtt javasoltuk, aláhúztuk fontosságát. Most, éppen a Hild-érem átadásával kapcsolatos ünnepi tanácsülések alkalmával örömmel láttuk, hogy ennek hazánkban sincs különösebb akadálya. Az egyik kitüntetett város, Eger a példa rá, hogy ezt milyen szépen és hatékonyan lehet — aránylag kis léptékben, de nem is könnyű feltételek között — megoldani. Véleményem szerint *legfőbb ideje, hogy végre az ország szívében, Budapesten nagyobb léptékben is megkezdődjék*. Éppen azért, mert ma már külföldi tapasztalatok is rendelkezésre állnak, nincs szükség úttörő munkára, mint tíz évvel ezelőtt lett volna.

— *Ezek szerint ön, mint szakember személy szerint is elégedett Eger ilyen irányú munkájával?*

— Teljes mértékben. Igaz, viszonylag nem nagy értékű bontásokat kellett végezniük, de az új épületek, amelyeket emeltek, nagyon szépen illeszkednek, belesimulnak a régi, patinás környezetbe. Maga a tanácselnök-helyettesnő is építész, s az ő alkotó fantáziáját dicséri e házak némelyike. Ő irányítja az egész rekonstrukciót.

„Minden érdekel"

— *Kétrészes beszélgetésünk vége felé közeledve szeretném kérni, szóljon azért néhány szót magáról is. Mi mindennel foglalkozik, soroljon fel néhányat mostani munkái közül.*

— Mint tudják, már nyugdíjas vagyok, de ebben a minőségben is folytatom szakmai tevékenységemet. Most nem annyira a tervezéssel foglalkozom, hanem — a VÁTTI munkatársaként — tudományos kutatásokat végzek. Ilyen vonatkozásban rendkívül sokféle dologgal találkozom, egy részükről azonban még korai lenne beszélni. Valamennyi szoros kapcsolatban áll a *városfejlesztés, városrendezés* gyakorlatával.

— *Az építészeten kívül mi érdekli? Az irodalomról tudok, hiszen a legmegbízhatóbb információkat a frissen megjelenő szépirodalmi művekről jómagam is nemegyszer öntől kapom.*

— Engem tulajdonképpen minden érdekel. Első helyen talán valóban az irodalom és a költészet áll. A régi magyar versektől *Ady, József* Attila, *Radnóti* Miklós, *Weöres* Sándor műveiig nagyon sok költeményt tudok kívülről is. Ezek elmondása, ha alkalom kínálkozik rá, legnagyobb élvezeteim közé tartozik. Nagy *zenerajongó* is vagyok. De — hogy egészen mást is említsek —, nagyon szeretek *kertészkedni*, magam kaszálok és állítólag elég jól szőlész vagyok. De azért — bár ezzel visszakanyarodok az építészethez — a legkedvesebb legújabb művem, a szigligeti hétvégi házam, amelyet szaklapokban is ismertettek. Úgy érzem, megvalósult legfőbb törekvésem: *nagyon szépen illeszkedik a tájba*. Fájdalommal tölt el viszont, hogy ezt a fontos követelményt a legtöbben — enyhén szólva — nem tartják szem előtt. Azon igyekeznek, hogy *minél látványosabbat, feltűnőbbet hozzanak létre.*

— *Valahol olvastam, hogy az effajta hibákat kiküszöbölendő, megpróbálnak különböző vidékekre alkalmas típusterveket kidolgozni, s ezáltal némileg a helyes, a tájba illeszkedő megoldásokra serkenteni.*

— A legnagyobb problémát sajnos *az emberek mentalitásában látom*. Egyrészt a kisebb nyaralók főleg házilagosan készülnek és — mint már utaltam rá — mindenáron a feltűnésre törekszenek, másrészt a kőművesek többsége — tisztelet a kivételnek — hozzászokott egy bizonyos fajta épület „forszírozásához". Ha pedig valaki attól eltérőt akar csináltatni, lebeszélik róla. A megoldás tulajdonképpen az lenne, ha csomagolva lehetne megfelelő variábilis elemeket kapni, amelyekből azután valóban „épületesebb" dolgok születhetnének. Egy másik problémát is említenék: *az építési hatóságok — például a Balaton partjain — nem elég erősek, nincs annyi kapacitásuk sem, hogy mielőtt az engedélyt kiadnák, a helyszínre is kimehetnének.* Pedig a tájhoz és az egymáshoz való alkalmazkodás elengedhetetlen. Hiába jó viszonylag egy ház, ha a maga helyén *kirí* a többi közül. Az ilyen kényes területeken nem szabad íróasztal mellett dönteni. Egyik szomszédom például házat akar építeni Szigligeten. Az építésügyi szabályzat — szerintem helytelenül — előírja, hogy az előkertnek öt méterre kell lennie az utcától, és ettől csak külön beépítési terv esetén szabad eltérni. Azelőtt a szabályzat úgy szólt, hogy *„legalább"* öt méterre. A cél nyilván valamiféle rend teremtése volt, ám mi lett a következménye? Egy olyan utcában, amely tótól felfelé vezet, minden egyes ház *pont* öt méterre áll az úttól, s így eltakarják egymás elől a gyönyörű kilátást. Változtatásra lenne szükség, egyetlen szócska, a *„legalább"* visszaírására. Egyébként valóban volt néhány pályázat az ön által említett típustervek kidolgozására, de sajnos, azok eredményét még nem ismerem.

— *A komplex szemléletre azt hiszem, a települések fejlesztésének minden területén nagy szükség lenne, mert ennek hiányát sok esetben megsínylik városaink is. Mivel lehetne érvényre juttatását az eddigieknél jobban elősegíteni?*

— Nagyon valós problémát említett. Éppen most készítettünk az OMFB számára egy tanulmányt a városok komplex fejlesztéséről. Nagy szükség van rá, bár akad jó példa is. Hadd hivatkozzam a metróépítkezésekre, amikor az állomások környékén, rendbe hozzák az épületeket, kicserélik a közműveket, kialakítják a közlekedési tereket is. Ez *egy* bizonyos akcióval kapcsolatos példa. De hogyan kell egy egész város fejlesztését — valamennyi összefüggést figyelembe véve — végrehajtani, hogyan kell egy bizonyos területet kiválasztani, ahol érdemes *egyidejűleg* rendbe hozni a lakóépületeket, közintézményeket, úthálózatot és a közműveket? Éppen ezzel foglalkozik az említett tanulmány. Remélem, meglesz az eredménye — mondotta befejezésül dr. Preisich Gábor.

Komor Vilma

Számítógép, emberközelben

Egységes rendszerben

A szocialista országok nagy erőfeszítéseket tesznek az egységes számítástechnikai rendszer kiépítésére, az ESZR-program végrehajtására. Hazánkban is a számítástechnikai ágazat a kiemeltek közé tartozik, üzemeinkben, kutatóintézeteinkben egyre természetesebb a számítógépek használata.

A program szerint

A számítógép a be nem avatottnak valamiféle misztikus csodagépmasina. A tévénéző, egy-egy híradás nyomán gyorsan pörgő mágnesszalagokkal, orsókon rohanó lyukasztott papírcsíkokkal ismerkedik. S a legtitkosabbal, amikor képernyőre vetítve, táblázatokba írva a szerkezet rendkívüli összetett kérdésekre pillanatok alatt válaszol. A műszaki megoldás, a gép felépítése, programozása valóban bonyolult, de a lényeg nagyon egyszerű.

Nézzünk egy példát. A rádiógyárban megtervezik, hogy a következő évben milyen készüléktípusból mennyit kell készíteni. Tudják, melyik milyen alkatrészekből áll. Melyikbe hány méter vezeték kell. Ha össze kell állítani az éves anyagszükségletet, szorzások százaival, ezreivel számítható ki, mennyi és milyen cső, kondenzátor, hangszóró stb. a teljes igény. Ebből, tételenként levonható a gyár meglevő raktárkészlete, s kész az éves rendelési kimutatás. Sok ember hosszadalmas munkájával. A számítógép ezt a folyamatot automatizálja. Ehhez a következőkre van szükség: Olyan egységre, amivel bevihetők az adatok. Egy másikra, amelyik ezeket rögzíti, tárolja, s a műveletek során ki is adja. A számítóegységre, amelyik kiszedegeti, összeadja, kivonja, szorozza a számokat, aszerint, hogy a programja, amit beletápláltak, mit ír elő. Végül a kiíróra, ahol a kiszámított adatok megjelennek.

A szocialista országok közül elsőként a Szovjetunió és az NDK kezdte meg a számítógépek gyártását. Ezt követte Csehszlovákia, Lengyelország, Bulgária és Magyarország. Ma már a szocialista országok mindegyikében gyártanak számítógépeket. Ezek közül a legnagyobb a Szovjetunió, a legkisebb Bulgária termelése.

Az első számítógépek a tudományos kutatóintézetekben jelentek meg. Ezek a gépek nagyon drágák voltak, és csak a legbonyolultabb számításokhoz használták őket. Ezért a számítógépek gyártása a hadiiparban kezdődött meg. Ott, ahol a legnagyobb szükség volt a gyors és pontos számításokra.

Az első számítógépek építésével párhuzamosan megkezdték az első gépek építését. Nálunk az Elektronikus Mérőkészülékek Gyára és a Központi Fizikai Kutató Intézet szerény eredményei jelentik a születés pillanatát. Az EMG 830-as típusjelzésű kisszámítógépe például az 1971-es BNV-n mutatkozott be. Tudományos intézményeink, majd a Központi Statisztikai Hivatal ismerkedtek az első szovjet importgépekkel, a Minszkkel, az Urállal. A világ számítógépállományában akkor a szocialista országok gépparkja 1—2 százalékot tehetett ki.

A számítógépek iránti igény egyre erőteljesebben jelentkezett a kutatásban, a gyártásban, a kereskedelemben, s az élet minden területén.

A szocialista országok tárgyalásai a közös gyártási és alkalmazási programról 1967-ben kezdődtek, s 1968-tól a legmagasabb szinten folytatódtak. 1969. december 23-a az Egységes Számítási Rendszer hivatalos megalakulásának napja. Az előzetes tapasztalatok, s a lehetőségek figyelembevételével az egyes géptípusok gyártását elosztották a résztvevők között. A berendezések számozása egyben nagyságrendet, növekvő teljesítménytartományokat jelent. A legkisebb, de legtöbb helyen alkalmazható számítógépet, az R 10-et, majd ennek továbbfejlesztett változatát, az R 12-t Magyarország gyártja. (Az „R" az orosz rjad = sor szóból.) Az R 20-ra és 22-re a Szovjetunió és Bulgária szakosodott. R 30-at a Szovjetunió és Lengyelország készít. NDK-gyártmány az R 40. A mai legnagyobbak, az R 50 és az R 60 a Szovjetunió termékei.

Nagyon pontosan meghatározott, átgondolt rendszerben kezdődött a hazai gyártás. Eldöntötték: új gyárat nem építünk. Egy tapasztalt elektronikában jártas üzem készíti a számítógépeket. A választás a Videotonra esett. Nagyot kellett lépni, kevés volt az idő, tehát külföldi licencet vettünk át. Az R 10 egy francia gép továbbfejlesztett, az ESZR-rendszerbe illesztett változata.

Az alapgépek szakosításán túl az ESZR-program a hozzátartozó egységek, az adatbeadók, tárolók, kiírók és képernyős adatkivetítők — az úgynevezett display-k gyártásában nem alkalmazott merev rendszert. Senkinek nem voltak kiforrott gyártási tapasztalatai, ám mindenütt kísérleteztek. Úgy döntöttek, meg kell várni, melyik ország, melyik üzem jut hamarább előbbre. Így nálunk a Magyar Optikai Művek a lyukszalagtechnikát, különféle tárolóegységeket fejlesztett, a Telefongyár távadatfeldolgozási eszközökkel foglalkozik. A Videotonnál adott volt a lehetőség arra, hogy az alapgépen kívül a képernyős kivetítő display-technikával foglalkozzanak. S minden országban más téren érnek el figyelemre méltó eredményeket az eszközök gyártásában. A bolgárok például ma már világszínvonalú tárcsamemóriákat készítenek.

Kölcsönös gépszállítások

A más és más országokban gyártott gépek, perifériák együtt tudnak dolgozni. Csehszlovák „konzol" — az adatokat betápláló írógép — közleit veszik a szovjet számítógépek. Bolgár memória adatait feldolgozták s kiírják a magyar lyukszalaglyukasztóra. Az R 10-et 1973-ban összekapcsolták a szovjet R 30-cal, s a két gép „értette" egymást. Ebben a szakmában átütő siker ez. Számítógépnél, perifériánál 6—800 mutatót kell figyelembe vennie több ország 75 részt vevő vállalatának!

1973-ban megindultak a kölcsönös gépszállítások. Senki nem állítja, hogy problémamentes az eszközök gyártása. Ma — négy évvel az első szállítások után — megállapítható, hogy minden országban jól dolgoznak az ESZR-gépek. Átlagos kihasználási hatástokuk, a tényleges üzemidő 85—95 százaléka, jó eredmény. Minden országban építik már a közbeeső nagyságú, 5-tel végződő sorszámú új egységeket, Magyarországon az R 15-öt. S a tervezők asztalán már alakulnak a gyártás „harmadik lépcsőjének" rajzai.

A világon ma becsülhetően — átlagos teljesítményben számolva a különféle egységeket — 300 ezer számítógép lehet. Ezeknek tíz százaléka szocialista országban működik, s ezek többsége ESZR-gyártmány. Ha ezt a tíz év előtti, majdnem semmivel vetjük össze, még mindig nem érezhető a fejlődés valódi dinamikája. Két okból. Az egyik: a tőkés országokban több olyan párhuzamos rendszer van — például több olajvállalat azonos feladatú számítóparkja stb. —, amelyeket a szocialista országokban, az egységes szervezetek jóvoltából, csak egy példányban kell kiépíteni. A másik: Nyugaton bizonyos „infláció" tapasztalható a számítógépek alkalmazásában, az USA-ban például kihasználásuk átlagosan nem éri el az egy műszakot. Magyarországon a tényleges gépfutás 1,8 műszak körül van naponta. Így a tíz százalék nagyobb kapacitást jelent, mint a számszerű arány.

Szellemi tartalom

Időnként úgy tűnik, több is az új gép, mint amennyit a kutatóintézetek, az üzemek mai szervezettségük mellett használni tudnak. A „többlet" látszólagos: jó lenne, ha több helyen dolgozna számítóközpont, de: egyrészt kevés a jó alkalmazási program, s mint a fentiekből kiderül, a gép e nélkül nem ér semmit. A szellemi tartalom, a jó program legalább annyira fontos, mint a berendezés. Másrészt géppel csak jól szervezett, gépre programozható folyamatok, üzemek ügyeit lehet számítani. A számítóközpont áttekinthető, jól működő adminisztratív és termelési rendszereket követel. Hiába a legjobb raktárszervezési géppprogram, ha az alapbizonylatok, a raktári „belégek" pontatlanul, hiányosan érkeznek, s a gép helytelen kiinduló információkat kap. Egyszerűbb felépíteni a számítóközpontot, mint a géppel — a program révén — megértetni a feladatokat; s az üzemet úgy átszervezni, hogy alkalmas legyen a számítógépes irányításra.

Még párját ritkítja a tyumeni olajmezőkön működő rendszer, amelyben egy R 40-es nagygép három R 10-es kisgéppel, s az ezekhez csatlakozó 200—200 adatbeadó állomással dolgozik együtt, úgy, hogy az olajtermelés, tárolás, szállítás kért adatait mind a 600 állomáson — amelyek óriási területen helyezkednek el — a display-ra ki tudja írni. Ezt a hatalmas szovjet olajmezőt olyan számítógép-rendszerrel irányítják, amelyik a lehetőségek kihasználásának példája, s egyben a jövő irányát is jelöli.

Faludi András

Korszerű metrószerviz épül Kőbányán

Az észak—déli metró vonalának építése program szerint folyik. Az előreláthatóan nagy forgalmat lebonyolító szerelvények kocsijainak karbantartására és éjszakai tárolására a Kőér utca és a Ferihegyi út által határolt területen megépül a korszerűen felszerelt szervizállomás. A különböző funkciót ellátó műhelyek egy kilométer hosszú, 50 ezer négyzetméteres csarnokrendszerben épülnek fel. Külön nagy csarnok szolgál a metrókocsik javítására, külön a mozgólépcsők karbantartására, a villamos berendezések javítására.

A nagyméretű szervizállomás tervezését az Iparterv és az Uvaterv közösen végezte. Az építészeti tervező *Földesi* Lajos, az Iparterv osztályvezető főmérnöke. A csarnokok rácsacélszerkezetből épülnek, amelyeket a helyszínen szerelnek össze. Négy épület már tető alatt van, és az egész területen épül a szervizállomás kiterjedt vágányhálózata. Tizenhét sínpár vezet majd az egyes épületekhez.

A szervizállomás 1980-ban készül el. Az építkezés mintegy másfél milliárd forintba kerül.

Preisich Gábor és Vadász
Mihály

Vasárnapi Ujság A Bpesti
Hirlap képes melléklete
1934. dec. 25.

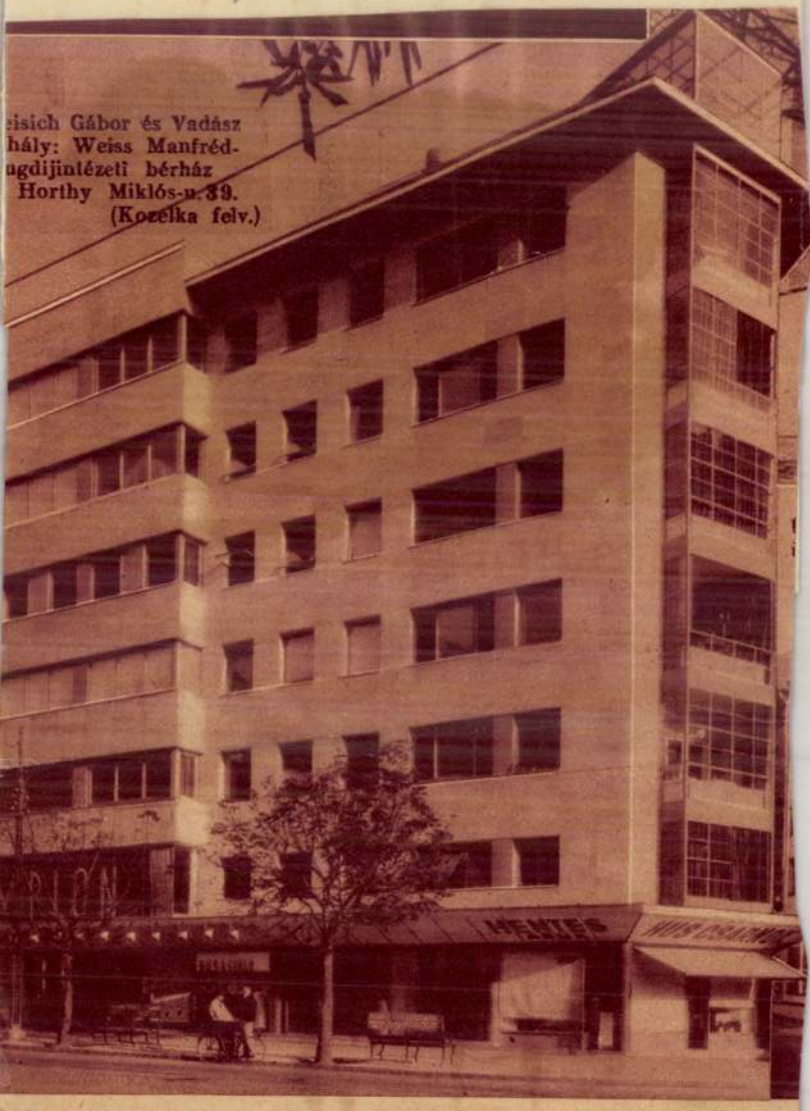

eisich Gábor és Vadász
hály: Weiss Manfréd-
ugdijintézeti bérház
Horthy Miklós-u. 39.
(Kozelka felv.)

Simplom mozgóképszínház főbejárata. Foto: Kozelka.

Rendeltetésénél fogva, főleg esti kivilágításos hatásra terveződött, a főbejárat és a plakátfal markáns kihangsúlyozásával. Készítette: Haas és Somogyi. Tervezte: Preisich és Vadász.

Perspektíva
1935. 139. l.

K Preisich és Vadász

Czeizel és Elischer

tapétázó, szobafestő. Díszítő, mázoló és ércfényező műhely

TAPÉTA GYÁRI LERAKAT:

Budapest II, Keleti Károly-u. 8

Telefon: 52-2-70

●

A szép, tiszta, ízléses, tapétázott vagy festett lakás életöröm és egészség.

Nem mindenféle, hanem csak a nagyon gondosan elvégzett munka jó. Ez a legolcsóbb.

Első és főtörekvésünk: szolid munkával mindenkit barátunkká tenni.

A legízlésesebb festés és tapéta:

Czeizel és Elischernél

Az építőszakma speciális ingatlanközvetítője

ZWILLINGER GYŐZŐ

BÉRHÁZ-, VILLA- ÉS TELEKÜGYNÖKSÉGE

a m. kir. földmivelésügyi miniszter engedélyével

BUDAPEST

VII, Erzsébet-körút 17

Telefon: 40-3-13, 32-4-55

NEDVES FAL

GOMBÁS PADLÓ

LÉGSZIGETELÉSE

a legmodernebb fal- és padlószigetelés

Alápincézést pótol

Díjtalan költségvetés, ajánlat!

WEISZ L.

okl. mérnök, ép. vállalkozó

BUDAPEST VI. IZABELLA-UTCA 66. TELEFON: 29-8-66

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

dr. Preisich Gábor,

NÉPSZAVA építész

1969 FEB 13

1021

A főváros felszabadulásának évfordulóján

Átadták a Pro Urbe és a Pro Arte kitüntetéseket

A főváros felszabadulásának évfordulójára — ez már hagyomány — minden évben *Pro Urbe* és *Pro Arte* aranyéremmel jutalmazzák azokat a művészeket, írókat, tervezőket, építészeket, akik munkásságukat Budapestnek szentelték; alkotásaikkal, tevékenységükkel hozzájárultak a város fejlődéséhez, megismertetéséhez. Szerdán a Városháza dísztermében *Sarlós István*, a fővárosi tanács elnöke adta át a kitüntetéseket.

Pro Urbe aranyérmet kapott *Fél Ella*, az V. kerületi Váci utcai általános iskola igazgatója. *Tizennyolc éve vezeti ezt az iskolát, s különösen a matematikai oktatás és az iskolai zenei oktatás területén vivott ki országhatáron túl is ismert rangot. Dr. Preisich Gábor*, a műszaki tudományok kandidátusa, a BUVÁTI főépítésze, *tevékenyen hozzájárult a felszabadulás utáni Budapest kialakításához, az általános rendezési terv elkészítésének kezdeményezője és egyik kidolgozója.* Közismert a „Budapest városépítésének története" *című háromkötetes műve.* A fővárosi tanács vb. élelmiszerkereskedelmi irodájának vezetője, *Somlai László* is a *Pro Urbe* kitüntetést kapta: *húsz éve tevékenykedik ezen a területen, nagy szerepe volt a korszerű kiszolgálási formák bevezetésében. Illés Endre* Kossuth-díjas író irodalmi munkásságáért, elsősorban a pesti emberekkel foglalkozó műveiért részesült a *Pro Arte* aranyérem kitüntetésben. Ugyancsak ezt a kitüntetést kapta *Kerényi Jenő* Kossuth-díjas kiváló művész, *az Osztapenko-szoborért, „Az orvostudomány története" című monumentális dombormű-véért, a Madách Színház homlokzati szoborcsoportjáért, a Margitszigeten felállított szobráért.*

(m. t.)

ókat és zsinór-
. Ugyanerre a
körökre állandó
ra, 5 napos
néttel az állam-
szakásoknak a
időre és az éj-
pótlékra 44 szá-
. valamint 100
eciális műszak-
t fizetünk Vi-
nek korlátozott
n jányszállást
unk, valamint a
l bejáró dolgo-
— felvétel ese-
vasúti térítést
k. Továbbá ka-
őt, raktári sé-
nkést, tmk-laka-
asztálosokat —
második szom-
nd Jelentke-

munkakörbe (lehet fiatalkorú is), 1 műszak, szabad szombat.

Felveszünk továbbá takarítónőket, délutáni és egész napos műszakra, VII.—IX. kerületi telephelyre perfekt gyors- és gépírónőket és jól számoló adminisztrátornőket. — Jelentkezés: Budapesti FÜSZÉRT Vállalat, VII., Dohány u. 40. Munkaügy. — (Szombat kivételével.)

Felveszünk elektrotechnikusokat gépész gyakorlattal, gépésztechnikusokat, valamint érettségizett fiatalokat laboránsi munkakörbe. Pályázatokat »Kutató

ELADÓ

1 db EGM—20
különleges
pontosságú,
GYÉMÁNTKÉS

műszerész
eszterga

ujszeru állapot

Érdeklődés:
492—574.
termelési oszt

PÚTOR

kikészítő és Szőrme-
ló Vállalat,
st, IV.,
út 44.
ti osztály.

kz
Szakipari
lalat
KOLAZ
ARI
LÓKAT
lábbi
nákba:
tanulókat:
agburkoló-
ettás,
-tapétázó,
ő-mázoló,
ótthoni
ezéssel:
igetelő,
burkoló,
üvegező
elmény:
nos iskolai
vitvány,
, életév
ányi idő
dete:
ptember 1.
ntkezés:
élyesen,
rásban:
best, V.,

hosszúságú
SZÉNACÉL-
CSÖVET
A 35,47/II.,
vagy
III. fokban.
esetleg kölcsön is.
Értesítést kérünk az alábbi címre:
Dorogi Hőerőmű Vállalat
anyagosztály:
Tóth László
Telefon:
Dorog 350

Parkettesiszolás, lakkozás garanciális kivitelben, pormentesen. Tel: 333—831.

Szentesi Vas- és Fémipari Ktsz
ipari röntgen laboratóriuma.
nyomástartó edények
(légtartályok, hidroforok, kazánok)
csövek és csővezetékek
HEGESZTÉSI
varratainak
RÖNTGENEZÉSÉT
VÁLLALJA.
Helyszíni röntgenvizsgálatokat
—20 mm anyagvastagságig is végzünk.
Cím: Szentes

az üveg legújabb fajtái

Korunknak az architektura az igazi és legjellegzetesebb művészete. Az új építészetnek a legfőbb, legigazibb anyaga az üveg. Az az üveg, amellyel mi ma dolgozunk, új produktum, amelyet csak egy-két évtizede alkottunk, rengeteg fáradság, nagy munka árán s amely üveg ma egészen más, mint amit azelőtt ismertünk.

A nagyiparilag termelt anyagok közül az üveg volt az utolsó, amelynek gyártási mechanizálása sikerült. A háború előtt az üveg középkori módon készült, mert az üveggyártás mechanizálása az elképzelhető legnehezebb technikai feladatnak látszott. Az üveget sárga izzó állapotban kellett formálni, de úgy, hogy azt semmiféle szerszámmal megérinteni formálás alatt nem lehetett, mert hiszen az üveg felületén a legcsekélyebb érintés el nem múló nyomott hagy és átlátszóságát, tisztaságát tönkretenné. A legmagasabb minőségi követelményeket az üveggel szemben támasztjuk, mert abba belelátunk.

Midőn ehhez a feladathoz több mint két évtizede hozzáfogtunk, magunk is azt hittük, hogy a feladat majdnem megoldhatatlan. Ma azonban már mindenütt ott van az új produktum, a modern táblaüveg, mely ellenállóképesség, biztonság és felhasználhatóság tekintetében össze nem hasonlítható a régi fúvott táblaüveggel.

Az új anyag lehetővé teszi olyan feladatok megoldását, amelyre eddig nem gondolhattunk és ez napról-napra meg is történik. A ma használatos üvegünk ellenálló és rugalmas, nem az a merev, törékeny anyag, amelyet azelőtt ismertünk s úgy tudjuk feldolgozni, felhasználni mind az épületek külsején, mind a belső architekturában, olyan feladatokat oldunk meg vele, hogy az üveget az építészet legfontosabb anyagának minősíthetjük.

Az új épületek konstrukcióját legtöbbször nem a külső fal, hanem a belső váz hordja. A fejlődés iránya, hogy a külső falfelület, minél nagyobb része üveg legyen, de nem átlátszó, hanem fényáteresztő, hő- és hangszigetelő üveg, aminőt ma már gyártani tudunk.

Már ma is üveg a modern ház falfelületének majdnem fele. Ettől az üvegtől azonban nemcsak azt kívánjuk, hogy a falnak olyan átlátszó része legyen, amelyen a fény a belső helyiségekbe áramlik, hanem ettől sokkal többet kívánunk: azt, hogy engedje be a fényt, ossza el azt lehetőleg egyenletesen, de mégis határ legyen a belső tér és a külvilág között. Határfal, amelyen belül otthon vagyunk, amellyel lezárja a teret, otthonunk, lakásunk vagy munkahelyünk részére.

Más követelményeket állítunk fel ma az üveggel szemben, mint azelőtt. Ma már nem kívánjuk a nap sugárzásának egész mennyiségét a belső terekbe beengedni, hanem annak csak azt a részét, amelyre ott szükségünk van. A napfény spektruma különböző sugarakat tartalmaz, 2900 A.-tól egész 22.000 A. rezgésszámig. A spektrum 2900-tól 4000 A.-ig terjedő része, vagyis a naptól hozzánk érkező energiáinak 3.9 százaléka az, amely az életfolyamatok szempontjából a legfontosabb, mert ez tartalmazza a kémiai és biológiai folyamatokhoz elengedhetetlen, azokat serkentő ultraviola sugarakat. A látható fénysugarak, 4000—7600 A. egységig a napfény 43.7 százalékát teszik ki, míg a napfény további része, tehát a napfény földre érkező energiáinak 52.4 százaléka hősugárzás. Erre a hőre a lakásainkban szükség nincsen sem nyáron, sem télen. Nyáron az ablakon át bejutó hősugarak túlságosan felmelegítik a helyiségeket, télen viszont a lakásokba jutó hőenergia olyan csekély, amely gyakorlatilag a fűtés mellett ehanyagolható. A napfénnyel érkező energiának tehát csak a felét kell az üvegnek áteresztenie, a másik felét el kell nyelnie.

Az üvegtechnikusra nézve tehát a feladat a következő: készítendő olyan üveg, amely minél tökéletesebben átengedi elsősorban az ultraviola sugarakat, átengedje minél inkább a fénysugarakat, de lehetőleg minél jobban tartsa vissza a hősugarakat. Ennek a követelménynek a közönségesen használt tábla, vagy tükörüveg egyáltalán nem felel meg, mert azok az ultraviola sugarakat majdnem teljesen elnyelik, s ezzel megfosztanak bennünket a napfény által hozott energia legértékesebb részétől az élet-fenntartás és az egészség szempontjából legfontosabb, biológiailag ható sugaraktól. Az üveg a fénysugarakat elég jól engedi át s a közönséges táblaüveg a fénynek csak 8%-át absorbeálja, még kevésbé tartja vissza a hősugarakat. Ha olyan üveget akarunk gyártani, amely a hősugarakat egészen absorbeálja, akkor avval szemben még egy kívánalmunk van. Miután a hősugarak a napfénnyel érkező energiának 52%-át teszik ki, amelyet az üvegnek kell elnyelnie, az igen erősen fel fog melegedni, tehát annak a bekövetkező felmelegedéssel szemben is kellő ellenállást kell tanusítania.

Az itt felsorolt kérdéseket idáig az üvegtechnikusok kétféleképpen kísérelték megoldani. Az első feladat volt:

a fény ultraviola sugarait átengedő üveg gyártása.

Optikai célokra már régebben gyártották a legtisztább, majdnem teljesen vasmentes nyersanyagokból készült, borát és foszfát tartalmú üvegeket, melyek az ultraviola sugarakat nem nyelik el, hanem nagy mértékben átengedik. Hosszan tartó kísérletek után sikerült ezt az eljárást olcsóbbítani és olyan ultraviolafényt átengedő tábla- és öntöttüveget gyártani, amely-

Preisich és Vadász: Horthy Miklós-úti bérház részlete
Acélablak: Haas és Somogyi Foto: Máté Olga

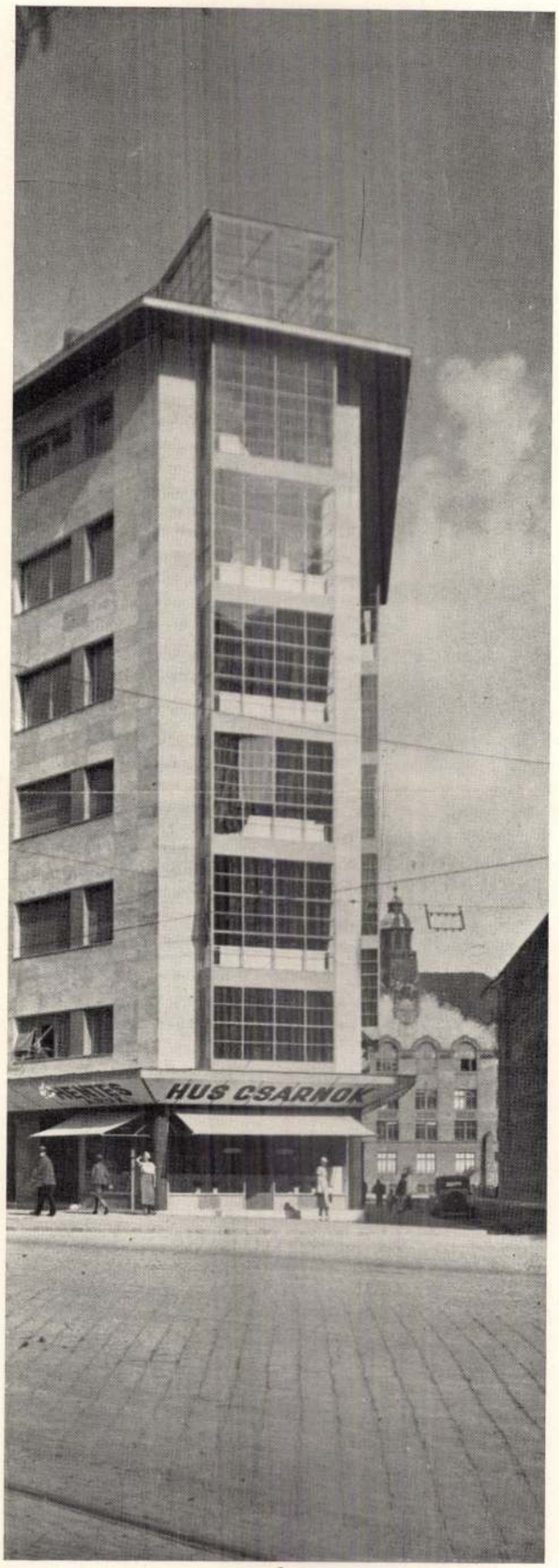

Üvegtetők terén a legjelentősebb újítás, hogy egyrészt sikerült az üveg és beton közötti veszélyes csatlakozó hézagot megbízható módon úgy letömíteni, hogy annak abszolút vízmentessége karbantartás nélkül is évtizedekre biztosíttassék, másrészt sikerült megfelelő konstrukció segélyével a teherbírás megtartásával a csempék osztásméretét megduplázni, melynek következtében azonos méretű felülvilágító fényhatása lényegesen nagyobbá vált.

Üvegfalak, szimpla és dupla kivitelben készülhetnek, a szerint, hogy milyen a helyiség rendeltetése és milyen nagy a szükséges izoláció foka. Ezen üvegfalak olcsóbb válfajai a betonrácsablak, mely egyszerűbb követelménynek (műhelyek, lépcsőházak, irodák stb.) nagyon jól megfelel, architektonikus hatása kitűnő, viszont ára lényegesen olcsóbb, mint a többi konstrukcióké.

A portálok terén az utolsó években olyan határozott fejlődés mutatkozik, mely mellett nem lehet szó nélkül elmenni. A megoldások lehetősége oly nagy, hogy túlmenne ezen cikk keretein. Itt is csak azt az elvet akarom hangsúlyozni, hogy a formának nem szabad a lényeget alárendelni. Legújabban mindinkább tért hódít a nem rozsdásodó fémek alkalmazása, a falfelületeknek a legkülönfélébb korszerű anyagokkal való burkolása. Festett cégtáblák ma már úgyszólván teljesen eltüntek, e helyett a feliratok plasztikus fémbetűkből készülnek.

Az építőmesterség nem különálló, önmagában zárt egységes iparág, hanem sok iparág együttműködése. Ezért az üveg szerepét sem lehet az építészetben izoláltan tárgyalni. Kétségtelen, hogy korunk építőművészete és higiénikus követelményei az üveg fokozott felhasználását diktálják, de minthogy az üveg sem használható fel külön, hanem fém- vagy betonszerkezetekbe beépítve, legalább olyan fontos a tervezők számára ezeknek a szerkezeteknek, mint magának az üvegnek ismerete. A részletes ismertetés nem célja ezen cikknek, csupán kiemelése annak, hogy a tervezésnél ez nem lehet elhanyagolható tényező és sokkal későbbi kellemetlen meglepetésnek vehetjük elejét, ha a kivitelezés előtt már a tervezésnél igénybe vesszük a speciális szakemberek tanácsát, nem is beszélve arról, hogy a helytelen szerkezetekbe helyezett üveg magának az üvegarchitekturának csinál rossz propagandát és hitelét rontja a korszerű építészetnek!

SOMOGYI PÁL mérnök.

Perspektíva 1936. 1. sz.

Szerkesztői üzenetek

A MA PROBLÉMAI ÜZENETEI

Olvashat-e ujságot a gyermek? Meglepett levele, — nem is gondoltam volna, hogy különben gondos szülők csak multkori üzenetem nyomán eszméljenek reá a romboló hatásra, mely egyes tulrikitó szinekkel megirt riportok soraiból leselkedik gyermekükre. Mint irja: „Őszintén bevallom, még büszke voltam tizennégyéves fiamra, ki minden hirt előbb tudott nálunk s a legnagyobb élvezettel olvasta a társaitól kölcsönkapott lapok riportjait. Én ebben a korban még ifjusági könyveket olvastam s azt hittem, hogy a mai generáció szellemi felsőbbségének bizonyitéka ez a mai élet utáni érdeklődés. De nem is értem asszonyomat, hiszen mindezek a borzalmak, amikről a lapok irnak, itt vannak körülöttünk, rikkancsok kiabálják az utcákon, nagy betükkel hirdetik a lapok s mindenütt beszélnek róluk az emberek. Hogy lehet tehát azt kivánni, hogy a gyermek ne olvasson róluk? Ilyen körülmények között azt tanácsolja talán, hogy egyáltalában ne olvasson ujságot?". Nem, — ezt nem tanácsolom. Annak idején is olvastunk ujságot, csak asszonyom talán már elfelejtkezett erről, mert nem voltak olyan élesek a szinek, nem voltak annyira bőségesek a részletek s különösen a sok hozzámagyarázás hiányzott a cikkekből. Természetes, hogy ilyen koru fiu már elolvashatja a Magyarságot. Soha nem talál benne egyetlen sort sem, ami ártalmára lenne, ami tulfeszitett munkát adna fantáziájának, vagy időelőtti érésbe hajszolná testét-lelkét. De az olvasást megelőzőleg az a fontos, hogy a szülők beszéljenek is a gyermekkel minden aktuális, nagyobb érdeklődésre számot tartható eseményről. A gyermek szellemi haladását gátolni nem lehet, — természetes, hogy a napi eseményekről hall, olvas, különösen pedig foglalkoztatják éppen azok a dolgok, amelyek hozzá hasonló koru gyermekekkel történnek Valamiképen azt jelenti ez számára, hogy már nem az a kis gyermek, akinek a szülők tartják, nem a tanárok felügyelete alatt álló iskolás, hanem önálló és felnőtt ember számba megy, mert hiszen más gyermek ebben a korban már „világhirre" tesz szert tettei révén. Ez a veszedelme ennek az össze-visszaolvasásnak, hogy soha nem a tragikumot olvassák ki a történésekből, soha nem azt látják, ami elrettentő, hanem irányitás nélkül csupa helytelen következtetést vonnak le belőlük. Még többet ártanak ilyen esetekben az iskolatársak tudálékos „felvilágositásai". Ezért azt ajánlom, hogy figyelje, mi foglalkoztatja gyermekét s ha látja is, hogy drámai, vagy romlottságra valló történés az, beszéljen vele róla komolyan. Strucc-politika hallgatni a gyermek előtt, mikor az beszédre vágyik, — végzetes tévedés kényelemszeretetből kitérni a kényes kérdések elől, mert ezzel átengedheti fia szellemi vezetését másnak, esetleg egy már megmételyezett lelkü kortársának. Segitsen neki véleményt formálni s higyje el, az otthon, először kapott véleményt már nem ronthatja el a többi fiuk téves magyarázása, hiszen a fiu joggal büszke arra, hogy szülei vele mindenről beszélnek. Ne féljen és ne meneküljön gyermeke kiváncsiságától, hanem nézzen szembe vele, — nincs olyan kényes kérdés, amiről ilyen koru fiuval gondos apa, sőt anya is ne beszélhetne.

Csak pengőt fogadok el: Ez az elmondott kis történet is a Ma problémái hasábjaira kivánkozik s nagyon megértem megütközését, amit ez a jelenet kiváltott. Ugy érzem, hogy az a bizonyos jobb körökből származó ember, aki ezt a kijelentést tette, csak addig érdemelte meg a szánalmat és segitséget, mig ez a dölyfös kiáltás el nem hangzott. Nem az a baj, hogy kért, — ma tudjuk, hogy nem küldheti el senki a segélykérőket a régi jelszóval, — nem mondhatja: menjen dolgozni barátom. A kor parancsa, hogy mindenkiről elhigyjük azt, hogy próbált munkát keresni. De, mikor a jó szivvel felajánlott 10 filléres segitségre ilyen viszszautasitást kap az ember, akkor azután nem szabad beleesni abba a tévedésbe, vagy szuggeszcióba, hogy csakugyan elővegye azt a bizonyos pengőt. Ezek az emberek nem mérik fel, hogy embertársaiktól ma a tiz fillér nagyobb segitség, mint ezelőtt a pengő volt. És éppen ezek az emberek azok, akiken a legjobb akarat sem segithet. Panaszkodnak, hogy éhen halnak, — de, ha munkát kínál nekik az ember, felhördülnek és megaláztatásnak tartják. Sajnos, nagyon is jól ismerem ezt a tipust, de arra kérem, ne higyje, hogy minden segitséget kérőben egy ilyen kevély és könnyen megsértődő „gentleman" rejtőzködik. Éppen az a baj, hogy ezek az emberek megrontják az igazi nyomoruság iránt megnyilatkozó szánalmat s nem tudják felfogni, hogy nehéz viszonyok között és robotos munkában élő, gondokkal terhelt embertársaiktól már az is nagy jóságra vall, ha még meg tudnak állani mások nyomorusága előtt.

Önzetlen szeretet: Jól emlékszem még első levelére, melyben leirta szerencsétlen házassága történetét. Nagyon megértem szenvedését, de nem tudok tanácsot adni ebben a dologban, mert hiszen egyedül a jeligéül választott „önzetlen szeretet" hozhatna megoldást. Amennyire én az asszonyi lelket ismerem, nagyon is akadhatna áldozatkész asszony, aki még az emlitett körülmények között is anyja akarna lenni három gyermekének. De a legnagyobb baj, hogy annak teljesen önzetlenségén kivül anyagilag is függetlennek kell lennie, annyira, hogy később bekövetkezhető szomoru időben esetleg teljesen magára vállalja a gyermekek neveltetésének gondját, mert az államtól kapott neveltetési járulék csak nagyon hiányosan fedezné ezt. Természetesen, nem volna szabad mindjárt a legrosszabb eshetőségre gondolnia, de, mint jó apának, igen is, gondolnia kell erre is és gondolnia kell annak is, aki vállalná, hogy feleség és anya legyen az elhagyatott családban. Ismétlem ujra, hogy érthetetlennek tartom második felesége viselkedését, mert neki is számolnia kellett volna ezekkel a szomoru körülményekkel, hiszen nem volt félrevezetett gyermek, hanem önálló és megfelelő koru asszony. Vagy nem szabad lett volna vállalnia ezt a házasságot, — tudva azt, hogy önnek már csak három szolgálati éve van hátra s ennek elteltével leendő felesége nyugdijra nem számithat, — vagy, ha ezt tudva, házasságra lépett, nem szabad lett volna otthagynia a családot, mert az emlitett okokat előbb is láthatta, előbb is megfontolhatta. Nagyon sajnálom, hogy nem tudok tanácsot adni, de ebben az esetben csak reménykedni, és kivánni lehet, hogy akadjon valaki, aki még ilyen körülmények között is hajlandó segiteni a szánandó családon és gyermekeken s anyagilag is lesz annyira független, hogy elvállalhassa és betölthesse az elhalt anya helyét. Ha ez a kedvező elintézés bekövetkeznék, kérem, tudassa velem, mert szívemből örülnék. Őszinte üdvözlettel.

Nem törődik velem az anyám: Mikor levelét olvasni kezdtem, azt hittem, hogy csak a serdülő leány világfájdalma sir ki soraiból s nem igazi elhanyagoltság az, amiben élnie kell. De, ahogy tovább jutottam, megdöbbenve láttam, hogy itt is igazi gyermektragédia lappang a szomoru sorok mögött. A veszedelem abban van, hogy tévesen látja a dolgot; mostohaanyja nem törődik ugyan ilyen körülmények között magával, de mindent elkövet, hogy tizenhat éves létére más körülmények közé kerüljön, mikor nagyon is a gondozó és önfeláldozó anya szerepét kivánná játszani. Távollevő édesapja most nem állhat mellé. De, ha az emlitett nagynéni is igy látja a dolgot, ha minden leirt szava igazság s nem gyermeki fantáziájának tovaszáguldása, akkor kérje meg nagynénjét, hogy mint legközelebbi rokon, keressen védelmet az árvaszéknél édesapja hazaérkezéséig. Azt hiszem, jogilag nem lehet akadálya, hogy a mostohája által élvezett jövedelem egy részét az árvaszék átutalja nagynénjéhez ki azután magához vehetné és sorsát irányithatná. Természetesen, csak abban az esetben történhetnék meg ez, ha cáfolhatatlan bizonyitékai vannak mostohája szándékairól és kétségtelenül beigazolódik, hogy nála komoly veszedelem fenyegeti. Addig azonban nehéz lesz a helyzete. Legkisebb baj, hogy nem vesz uj ruhát, hogy mindent magára költ. Jobb most Magának, kedvesem régi, kinőtt ruháiban járnia, mint mostohája által emlitett módon hozzájutnia a legdrágább rongyokhoz. Azt szeretném, ha egyelőre még visszahuzódóbb, még tartózkodóbb lenne s egyáltalában nem érintkeznék a házukhoz járó férfiakkal. Ösztöne megsugta, hogy ez a helyes védekezés s ugy látszik, nagynénje is józan, okos asszony és nagyon szereti Magát. Kérem, hogy őt küldje el hozzám, mert vele jobban tudnék beszélni erről a dologról. Aztán, legközelebb, ha kivánja, szivesen látom Magát is, kedvesem.

Szeged: Üdvözlő soraiból már előre kihangzott a karácsonyi harangok zugása, — boldog vagyok, hogy ennyire megérzi a szeretetemet még az is, aki egy évben egyszer fordul hozzám s akkor sem kér, hanem szive teljességéből jókivánságot és szépséget küld nekem. Ha „karácsonyt" jelent az, hogy szeretetet és békét kérek az embertársaimtól, akkor igazán mindig karácsonyom van. Nekem fáj minden rossz szó, amit valaha ember mondott az embereknek, — hát még azok a szavak, amelyek a családban indulnak el, hogy sebeket ejtsenek, soha be nem heggedhető sebeket. Ugy szeretnék ráhajolni minden ilyen sebre s ugy szeretném, ha minden szivbe eljutna a szavam: „Becsüljétek meg egymást, hiszen az élet olyan tünő s mire körülnézünk, egyre kevesebben ünnepelnek velünk a szeretet ünnepén, egyre többen távoznak el örökre. Ha másnak fájó szót mondotok, soha nem tudhatjátok, nem fájnak-e ezek a szavak már holnap kétszeresen Nektek, nem vennétek-e vissza a rosszat, fájdalmak árán is, nem változtatnátok-e a bántást simogatássá. Mert az ember az életet végtelennek tekinti s nem látja, hogy itt is, ott is kidől körülötte valaki, — nem gondol arra, hogy mikor a karácsonyfa körül áll, egész évre szóló szeretetfogadalmat kellene tennie s azt be is kellene tartania. Levele megnyugtatta előttem a szivét s tudom, hogy ott, ahol két kis boldog gyermek szemében tükröződnek a karácsonyi lángok, mindig kész a bocsánat és a megértés. Természetesen, engem mindig megtalál, amig az Isten megengedi, hogy szolgáljam a bánatosokat és szenvedőket. Többi kérdésére levélben felelek. De gyönyörü szavai nyomán, mikor igaz szeretettel viszonzom jókivánságait, egyben meleg szivvel kivánok Istentől megáldott, békességes ünnepeket kedves olvasóinknak is.

Korkülönbség: Látom, hogy itt nem tanácsadásra van szükség, hanem csak egy mindennel leszámolt ember fájdalmának megértéséről. Természetesen, elmondott története más oldalról is megvilágitja azt a sokszor vitatott problémát, de levelének közlését nem tartom most kivánatosnak. Esetleg sok ember szivében ébresztene olyan érzéseket, amelyek most még szunnyadnak, sőt soha öntudatra nem ébrednének. De igérem, hogy a legelső ilyen ügyben felhasználom jó szivvel megmutatott sorsát és ezt is megfontolandónak ajánlom hasonló esetben. Engedje meg, hogy örök optimizmusommal most is azt mondjam, hogy nem látom egészen reménytelennek az életét. Ne felejtse el, hogy az apánál később érik meg a szülői szeretet, mint az anyánál. Ha pedig ez kiteljesedik, egyre jobban köti és védi a lelkét ártatlan gyermekük mosolygása, fejlődő értelme és az apai kötelesség kivezeti majd ebből a nagy válságból is.

Aristoteles. Kivánsága egészen szokatlan s éppen ezért nem tudom, teljesithetem-e? Sokféle meggondolás tanácsolja, hogy ne, — de másrészt a leveléből feltörő mélységes bánat és reményvesztettség miatt őszintén sajnálom. Ha tehát találok olyan valakit, aki megérti ezt a sulyos helyzetet és segitségére kiván lenni ennek megváltoztatásában, módját ejtem, hogy levelet válthassanak. Kérem azonban, jelölje meg ennek a módját, mert én magamtól nem tudom kitalálni. Végtelenül fáj, hogy ilyen feneketlen szenvedésben vergődik s magam is szivből kivánom, hogy megtalálja a szabadulás minden tekintetben elbékitő utját, ha kell, anyagi áldozat árán is. Értesitését mielőbb kérem.

Z. I. Kedves kislányom, karácsonyi ajándékkal ér fel minden sora s éppen ezért átadom a Magyarságnak, mert csak a mi kedves lapunk megértése tette lehetővé, hogy ilyen boldogan irhasson: „Egyedül közbenjárásuknak köszönhetem, hogy végre otthonra találtam. Kedves, jó emberekné vagyok és hamar megbarátkoztam helyzetemmel. Ugy érzem, ők is szeretnek engem. Amennyire tőlem telik, igyekszem kötelességem lelkiismeretesen teljesiteni s igy lehetetlen, hogy a jó Isten áldása ne kisérje munkámat. A gyerekek jók, kis tanitványom szépen tanul, a legkisebb drága kis lélek, okos és ragaszkodó. Ugy érzem, a gyermekek szeretetét is megnyertem. Nagyon-nagyon köszönöm, hogy ilyen kedves, jó otthonhoz segitették árvaságomat. Már ugy nélkülöztem s most hatványozottan meg is becsülöm." Utolsó mondata garancia, hogy nem kell szeretettel végzett munkára kérnem, hiszen megérti a különbséget mostani helyzete és a régi között. De jó látnia másoknak, szegény, reménytelen fiatalságnak is, hogy a legsötétebb helyzetből juthat valaki váratlanul a legjobb körülmények közé s nem szabad csüggednie, Istentől elfordulni a legválságosabb pillanatokban sem. Sorait köszönöm, kedvesem és továbbra is békességes otthont, jó munkát kivánok!

Z. I.; T. J. és dr. K. L.-né. Három fiatal tanitónő: Olvassák el az előző üzenetemet s higyjék el, hogy vannak szerencsés alkalmak és van vigasztalódás. Természetesen, most sokkal nehezebb az elhelyezkedés, mint őszszel, de mindent megpróbálunk. A német tudás óriási előny, ezért azt hiszem hármójuk közül magyar-német tanitónői képesitést szerzett társuk tud leghamarabb elhelyezkedni, de igyekezni fogunk a többiekről is gondoskodni. Ne veszitsék el a türelmet s a hitet! Szeretettel köszöntöm mindhármójukat és ajánlóikat is.

Csalódott férfi: Levele szomoru tükre egy elrontott házaséletnek s mégis azt mondom, hogy nem szabad elveszitenie a hitét. Csak azt nem értem, hogy egy komoly, intelligens férfit hogyan vakithatott el annyira a szerelem, hogy nem érezte meg előre, milyen durva lelket takar felesége csinos külseje. Hiszen ennyire tettetni majdnem lehetetlen s elképzelhetetlen az is, hogy a mátkaság idejében ezek a szörnyü durvaságok meg ne nyilvánultak volna valamilyen formában. Ugy látszik, most már egyedül anyagi természetü kérdések rendeződésén fordul meg szabadulása, mert valószinü, hogy az asszonynak más házassági tervei vannak s azért ment el a legvégső határig. Szomoru, hogy ennek az áldatlan állapotnak a gyermek is áldozata lett, s talán egész életében az is marad. De bármennyire rossz következményeiben a válás, ilyen esetben, mikor az anya nem anya s a feleség nem feleség, még talán a gyermeknek is jobb. Hiszen levele nyomán feltárul előttem az a mélységes szenvedés is, amely a szegény kisfiu idegeit a végsőkig megviselte s szinte látom az anyja hangjától, kegyetlen szavaitól rettegő ártatlan gyermeket. Ilyen asszonynak nem való gyermek s legjobb, ha csakugyan elválnak utjaik, bár megfigyelhette, hogy mikor asszony fordul hozzám panasszal, minden esetben a türést, kitartást, várakozást ajánlom. Mert tudom, hogy egy önfeláldozó anya megváltathatja gyermekét, eltitkolhatja szenvedését, sőt a legdurvább apát is szeretetni tudja gyermekével, — de, ha az anya nem méltó erre a névre, akkor hiába a hivatalában görnyedő férfinak minden akarása, minden szeretete, — gyermeke sokkal árvább az igazi árvánál. Jellemző, hogy még lelkiatyjuk is megérti szörnyü helyzetét, éppen ebből látom, hogy nem tulérzékenység és nem könnyelmüség, mikor házaséletét tarthatatlannak vázolja, hiszen teljesen tárgyilagosan ismeri az asszony kevés jó tulajdonságait is. De ez nem elég a boldog házaséletre s főképpen nem elég gyermek irányitására. Igy sokkal jobb lesz, ha követi terveit és megszabaditja életét a földi pokoltól, amint irja, „addig, amig nem késő, amig kárhozatba nem taszit ez a gonoszság." Levele kezdetén azt hittem, hogy idegbaj torzitja el feleségében az igazi asszony vonásait, hogy ez talán hisztériás tünet s mint ilyen, türelemmel és szeretettel gyógyitható is. De továbbolvasva azt láttam, hogy ilyesmiről szó sem lehet, hogy itt gyermekkorból áthozott rossz természetről s nőnél majdnem elképzelhetetlen lelki hiányról van szó, — igy belátom, hogy nem tehet mást. Hogy gyermekének talál-e majd jó anyát? Azt hiszem, igen, — de ezt nem szabad elsietnie. Egyelőre, az átmeneti időben legjobb volna szegénykét szüleinél elhelyeznie, miután sem felesége, sem annak szülei nem ragaszkodnak hozzá. Később pedig, ha nyitott szemmel jár s nem téveszti meg a legelső csinos arc és hazug mosoly, bizonyosan megtalálja azt a komoly és igaz asszonyt, aki feleség és anya lesz elrontottnak hitt életében. Ha gondolja, hogy szüksége van szóbeli tanácsomra is, szivesen látom valamelyik héten a szerdai szerkesztőségi órán. Talán ugy tudja majd intézni a dolgot, hogy elszabadulhat abban az időben hivatalából.

Legközelebbi fogadóóra december 27-én, szerdán délután félhat és hét óra között a Magyarság kiadóhivatalában, Aradi-utca 8., földszint.

A ma problémái hirdetései

80 fillér beküldendő

Cimek a Magyarság hirdetési osztályában is megtudhatók, Aradi-utca 8.

Élhelyezkedést keres:

Intelligens, prima angol és francia munkát végző szabónő, ki egyik legelőkelőbb szalonban évekig dolgozott, párisi eredeti modellek után dolgozik. Napi 4 pengőért és ellátásért házakhoz megy. Okleveles iparmüvésznő is.

Szerény igényü, 19 éves árvaleány gyereklánynak ajánlkozik, könnyebb házimunkát is végez.

32 éves r. k. okleveles tanitónő félnapos elfoglaltságot keres Pesten.

24 éves r. k. elvált asszony gyermekek vagy idős házaspár gondozását vállalná, bárhol.

Felsőruhát és fehérnemüt, függönyt, füzőt készit házaknál intelligens, sorsüldözött asszony, szerény dijazásért.

21 éves okl. tanitónő szerény fizetésért nevelőnői, társalkodónői állást keres.

Magyar-német képesitésü tanitónő, ki eddigi helyéről kitünő bizonyitvánnyal a család Budapestre költözése miatt kénytelen eljönni, elhelyezkedést keres. Cserkésztiszti vizsgája előtt áll.

SZENTMIHÁLYINÉ SZABÓ MÁRIA

P. J., *Kaposvár.* Attól függ, hogy mely időben teljesitett szolgálatot. Amikor a harcvonal Szerbia belsejében volt, Zágráb nem volt belső hadtápterület. Ügyében sziveskedjék az ottani városházán levő népgondozó kirendeltséghez fordulni, sorolja fel pontos adatait s akkor megadják a szükséges felvilágositást. — **N. J.** Sorsjegyeit még nem huzták ki. — **Cz. A., *Legyesbénye.*** Legjobb esetben csakis a felesége igényelheti, de Ön semmiesetre sem. — **G. Gyuláné, *Budapest.*** Kérésével méltóztassék a Katolikus Háziasszonyok Országos Szövetségéhez fordulni. (VIII., Mária-u. 7. — **B. L., *Tisza***

Egészséged őrei

az itt **felsorolt** kitünő orvosi müvek!

Kövesd tanácsait!

A tuberkulózis megelőzése és gyógyitása diétás kezeléssel. Irta: Dr. Müller Vilmos kir. tanácsos, főorvos . . . . . P 3.—

Az ideges gyermek. Az idegesség megelőzésének és gyógyitásának vezérfonala szülők és nevelők részére. Irta: Dr Wexberg Ervin P 2.—

A rheumás bajok házi kezelése. (Rheumás betegek számára.) Irta: Dr. Engländer Árpád szakorvos . . . . . P 2.40

Az önfegyelmezés müvészete. Irta: Prof. Ch. Baudouin . . . . . P 3.—

A modern házasság. Irta: Prof. dr. W. Stekel, forditotta és jegyzetekkel ellátta dr. Gartner Pál . . . . . P 3.—

Tápszerek és kész ételek tápértéke, tápanyag só és vitamintartalma. Összeállitotta: Dr. Pogány János egyet. tanársegéd . . . . P 1.30

Fenti müvek megrendelhetők a „Magyarság" könyvosztályában IV., Eskü-ut 6. félemelet. Tel.: 888—66.

Nagyszabásu vasvázas bérház épül Budapesten

Amerikai stilusu épitkezés a Horthy Miklós uton

A harmincéves adómentesség, mint tudvalevő, ez évben lejár, *adómentességet csak olyan épületek kapnak, amelyek legkésőbb december harmincegyig tető alá kerülnek.* Az utolsó pillanatban, mint ez előreláthatő volt, nagy épitkezési láz fogta el Budapestet. Az utóbbi évek stagnációja annyira *lecsökkentette az épitkezés árát,* hogy a legutolsó idők lakbércsökkenései ellenére *a bérházépitkezés még mindig rentabilis.* Az épitkezési kedvet fokozta az a körülmény, hogy mivel ezután — ha az adómentességi kedvezményt meg nem hosszabbitják — *lehetetlen az eddigivel egyező rentabilitásu házat épiteni* és ez a körülmény még ez évben tető alá hozott házak értékét valószinüleg erős mértékben emelni fogja.

A legnagyobb hiba ott van, hogy arra számitani kellett volna, hogy télen — hideg is lehet. Ez esetben pedig, mint vázoltuk, nálunk megszokott téglaépitkezés csődöt mond. Viszont *vannak oly épitkezési lehetőségek,* amelyek ugyszólván függetlenek az időjárástól, még az olyan kiméletlen hidegtől is, mint a mostani decemberi volt. Ez az épitkezés a külföldön általánosan használt *vasvázas épitkezési módszer.*

Preisich és *Vadász* épitészek voltak egyedül, akik *nemcsak számoltak* az időjárás okozta hátrányos körülményekkel, de módját ejtették, hogy az általuk a Weiss Manfréd vállalatok nyugdijpénztára részére történő épitkezésnél e körülményekből eredő bajok feltétlenül kiküszöbölessenek. Az aggodalmaskodók és kishitűek ellenére, akik azt mondták, hogy a magyar ipar és tehnikai tudás *nem képes* az amerikai rendszerű épitkezés keresztülvitelére, a tervező épitészek a *vasvázas épitkezés mellett döntöttek,* de nemcsak a fennvázolt okoknál fogva, hanem azon lehetőségek végett is, amelyeket a vasváz a korszerű szerkezetek és modern arhitektura szempontjából is nyujtani tud.

Amerikai rendszerű vasvázas bérház modellje. Épül a Horthy Miklós-körtér-nél.

A tények a tervező épitészeket igazolták. *A 6 emelet magas acéloszlopok* mintha a földből nőttek volna ki, egy-kettőre egész erdőt alkottak. A vasvázas szerkezet, amelyet a *Márkus Lajos vasszerkezetek gyára* készitett, valóban amerikai tempóban épült. Még az időjárástól függetlenül is bravuros teljesitmény volt a 6 emelet szerkezetének *6 hét alatt való elkészitése* és felszerelése. Hátha még tekintetbe vesszük, hogy ez a munka nagyrészt —10 C° körüli fagyban, erős szélben és a sürü havazások közepette épült. Az október közepén a földmunkálatokkal és alapozással megkezdett épületen most, amikor e sorokat irom *bokrétaünnepély van,* — a szerkezet a legmagasabb pontjáig készen áll. Ezalatt a zord időjárás a többi épitkezést sorba befagyasztotta.

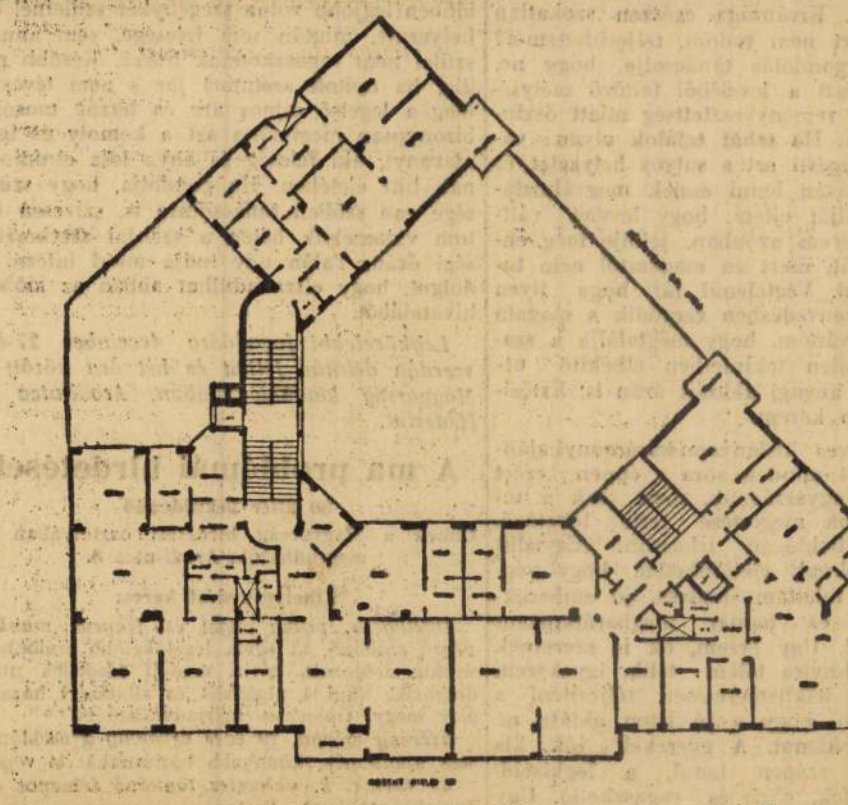

A vasvázas ház emeleti alaprajza, amelyen hiába keressük a „gangot".

Ennek a meggondolásnak eredményeképpen nagyszámmal kezdtek el ősszel bérházakat épiteni az utolsó pillanatban, *sőt azon tul is,* bizva egy némiképpen is normális és nem tulhideg decemberi időjárásban, vagy ellenkező esetben az adómentességi rendelet tető alá juttatási részének a hideg időjárás miatt való megváltoztatásában. A kél eset közül az egyik sem következett be. *A szörnyü hideg december miatt az épülő házak a szó legszorosabb értelmében befagytak,* hiába minden erőszakos és az egészséges épitkezést megcsufoló munkának. A télen, a nagy hideg mellett történő falazás természetesen az épület szerkezeteire is káros hatással van és *az ezekből eredő hibákat a tavasszal megenyhülő időjárás mellett tapasztalni fogják.* Az adómentességi rendelet korrekciója pedig — *nem jön.* Szerteszét a városban *állnak a fagy miatt teljesen megakadt épitkezések,* amelyeket erőszakkal sem lehet folytani és tető alá hozni és az épittetők felett ott lóg az adómentesség elvesztésének Damokles kardja. A tulajdonosok legfeljebb a kabátgombjaikon számithatják: „Kapunk-e adókedvezményt vagy nem?"

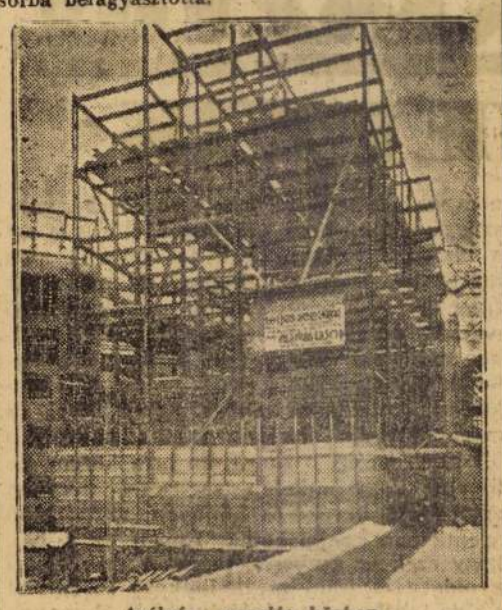

Acélváz, szerelés közben.

A vasvázszerkezetet készitő gyár kivételes teljesitőképességére jellemző, hogy az épitkezésre való megbizást is csak októberben kapta, tehát az emlitett 6 hét alatt az előkészitő munkálatokat, a számitásokat is el kellett végeznie, sőt a 20 waggónt meghaladó vasanyagot a vasmüvek ózdi telepéről is Pestre kellett szállitania.

A Horthy Miklós-uti épület kétségkivül Budapest egyik *legkorszerübben megoldott bérháza lesz.* Az épületnek a keskenyebb utca felé nézö szárnya nyilottan, cour d'honneur-szerü megoldást kapott, hogy a keleti napfény a belső traktusokat is közvetlenül érje, amiáltal az összes helyiség világos és szellős is lesz. Függő folyosó, u. n. gang a házban nem lesz, minden lakás lépcsőházi bejáratot kap. Általában az épület egész kiképzése, a hatalmas tetőterraszok, zuhanyok, nagy zárt és nyitott erkélyek, az acélból készitett tolóablakok, a travertin-márványból készülő homlokzatok mind azt bizonyitják, hogy itt valóban *nyugateurópai nivóju* bérház épül, amely minden tekintetben mintául szolgálhat. Mint érdekességet emlitjük meg, hogy az épületben készül *Budapest legujabb hangosfilm-premierszinháza,* 700 nézőt befogadóképességgel olyan megoldásban és kiképzéssel, amely méltán alkalmazkodik a bérház többi részéhez.

Tető alatt a harmadik Szent Imre társasház

Már két társasházat épitett a *Szent Imre Társasházak Végrehajtó Bizottsága* a Lágymányoson: a *Horthy Miklós ut 61.* számut (Szent Imre-udvar) és a *Fadrusz utca 4.* számut Szent Erzsébet udvar). Mindkettőt a közönség legnagyobb megelégedésére. *Most került tető alá harmadik társasházuk a Horthy Miklós-ut és Magyarádi-ut sarkán. A déli és délkeleti* fekvésü társasház 30 évig adómentes lesz.

A *Horthy Miklós ut 77.* szám alatti (Szent Margit udvar) épülő társasházban két-, három- és négyszobás hallos lakrészek épülnek, minden emeleten három lakással körülcsempézett mellékhelyiségekkel teljesen felszerelt fürdőszobákkal stb. *Ideálisabb helyet társasház részére ezen a környéken el sem képzelhetünk.*

Az öröklakások vételára, ugyanolyan feltünést kelt, mint a lakások kivitele. *Kétszobás, hallos, teljes komfortos lakások már 15.500 pengőtől,* háromszobás hallosok pedig 20.000 pengőtől kaphatók. Lejegyzéskor a vételár 10 százaléka fizetendő, a hátralék LÁB-kölcsönnel törleszthető. Itt közöljük az uj társasház képét és alaprajzát, melyet *Ramszauer György* müépitész tervezett.

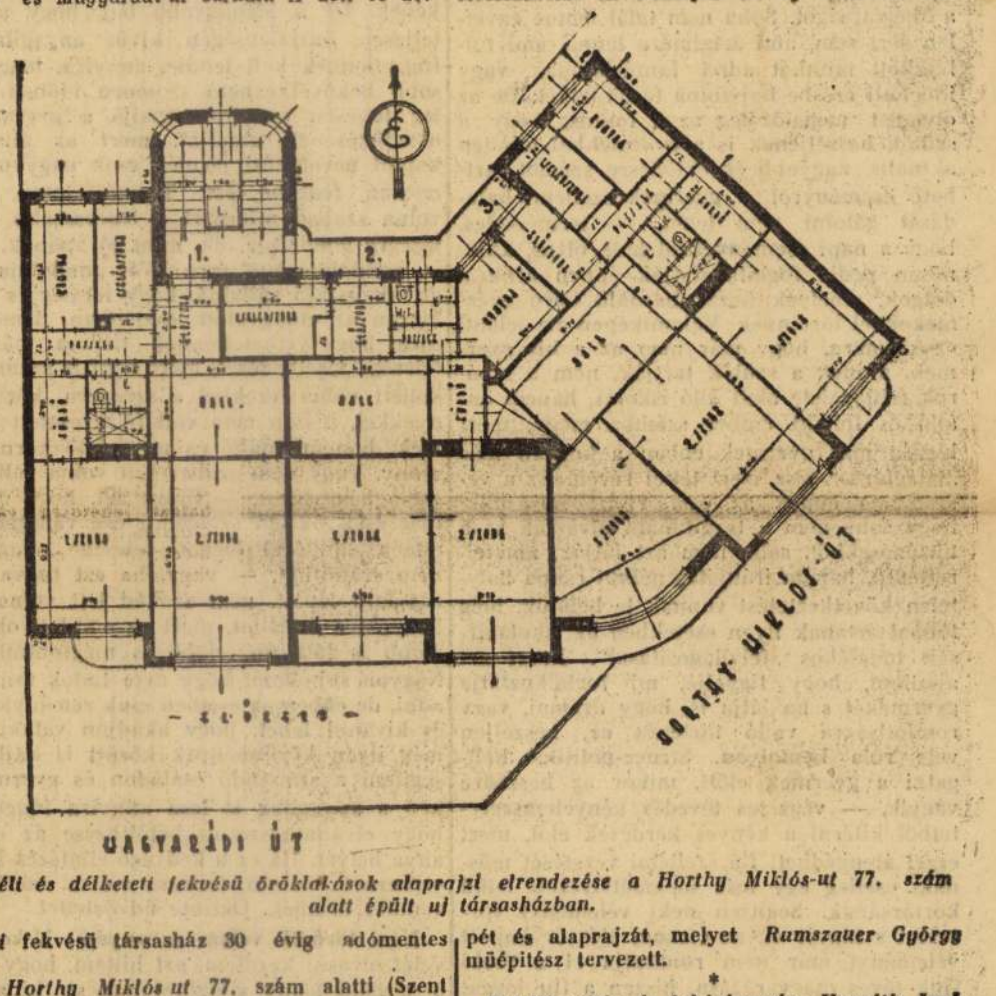

A déli és délkeleti fekvésü öröklakások alaprajzi elrendezése a Horthy Miklós-ut 77. szám alatt épült uj társasházban.

*

Felvilágositás és lakásjegyzés: *Horváth Jenő* v. törvényhatósági bizottsági tag, a *Szent Imre Társasházak Végrehajtó Bizottsága* igazgatójánál, Budapest, Horthy Miklós-ut 55. (Telefon: 69-0-37.) (—)

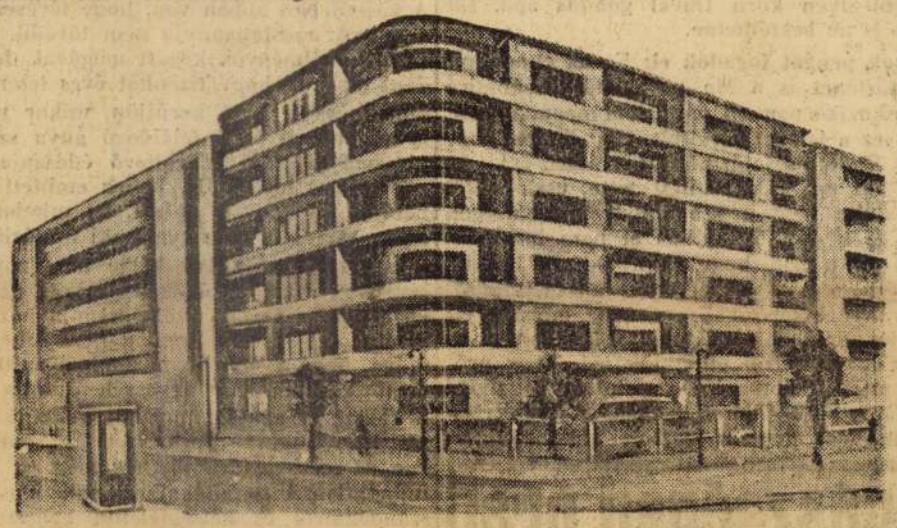

Ilyen lesz a Szent Imre társasházépitő akció épülő harmadik társasháza. Épül a Horthy-Miklós-ut 77. alatt (Magyarádi-ut sarok).

Félbemaradt épitkezések

A váratlanul bekőszöntött kemény hideg az épitkezések folytatását lehetetlenné tette és igy kétségessé vált, hogy tető alá kerülhet-e december 31-éig sok épület. Ezért a Budapesti Épitőmesterek Ipartestülete előterjesztéssel fordult a pénzügyminiszterhez, hogy a rendkivüli kedvezőtlen időjárásra való tekintettel az épületek tető alá hozásának határidejétől tekintsen el. Ezzel egyidőben az ipartestület tájékozódott a lehetőségek felől is. Illetékes **helyen közölték vele, hogy az adómentesség elnyerésére akkor is lehetőség van, ha az épittető a házat december 31-éig nem tudja tető alá hozni.** Ebben az esetben azonban az épittetőnek *irásbeli kérelmet kell előterjesztenie* és abban kellőképpen igazolni, hogy 1. az épitkezést megfelelő időben megkezdte, 2. azt el nem háritható okokból, tehát önhibáján kivül nem hozhatta tető alá, 3. igazolnia kell, hogy mekkora volt a vismajor folytán támadt kényszerszünet. *A bejelentést legkésőbb december 31-ig kell az épitkezés helyére illetékes adófelügyelőségnél megtenni,* amely helyszini szemle megtartása után véleményező javaslattal terjeszti **fel a pénzügyigazgatósághoz.**

3000 P-vel és lakbérlekötéssel **vehet**

4 szobának is megfelelő 2 szoba hallos 30 évig adómentes, névre szóló telekkönyves

öröklakást a Horthy-körtér mellett, villamos- és autobuszállomásnál épülő **Hungária-udvar** társasházunkban. Déli fekvés, el nem épithető szép kilátás, a belváros tőszomszédságában legtökéletesebb, luxuskivitelben, olcsó fix árban. Minden lakás loggiával és erkéllyel. **Legjobban kamatozó, legbiztosabb aranyértékü tőkebefektetés.** Lakását diitalanul bérbeadjuk. Terv és tájékoztató diitalan. Lakást bárki jegyezhet. **Fővárosi tisztviselők Társasházépitő Irodája,** Horthy Miklós-ut harminchat. Telefon: 68-4-68.

Preisich Gábor

a Széchenyi hegyi

Üttörő város
lakásépületeit
Zöldy Emil,
az általános elrendezést és a többi
központi épületeket
Weiner Tibor
terverte.

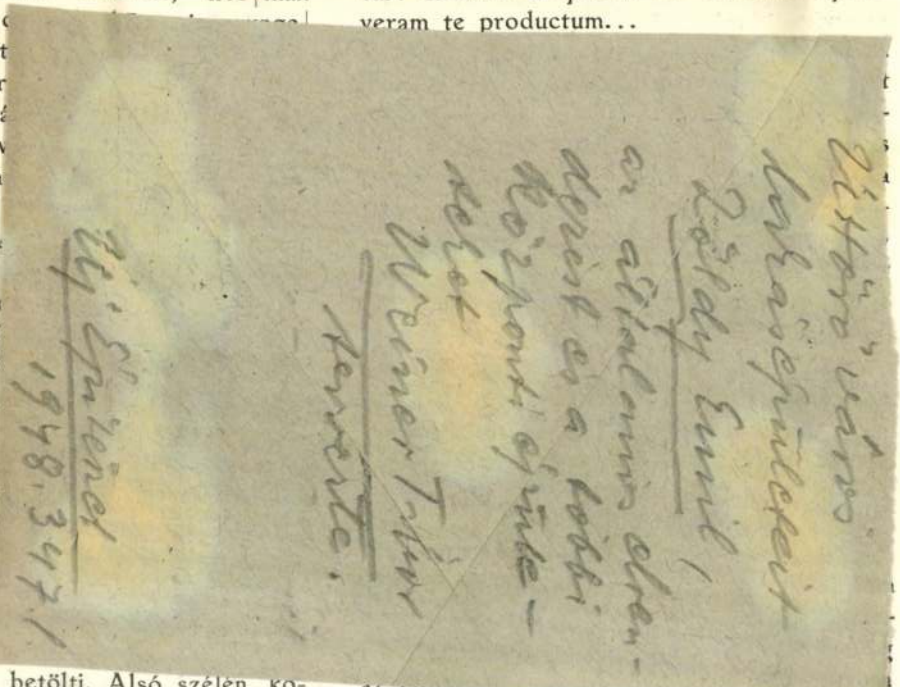

Uj Épitészet
1948. 347. 1

mukodott: Hódmezővásárhelyen két évig, a nagyváradi gimnáziumban, mint igazgató, két évig; Mezőtúron, mint s. lelkész, egy évig; Hegyközpályiban, mint lelkész, öt évig majd ismét Nagyváradon, mint a gimnázium igazgatótanára, egy évig; Hajduszoboszlón, mint az algimnázium igazgatója (1854-től). Meghalt 1893. július 21-én, mint nyugalmazott gimn. igazgató Hajduszoboszlón.

A könyv egykor minden valószinűség szerint az 1566-ban alapított s 1660-ban megszűnt nagyváradi ref. főiskola könyvtáráé volt. Mikor Ali budai pasa Váradot elpusztította, a főiskola könyvtára is elpusztult. Ez a Luther-kötet a szétszórt, de megmentett könyvek közül való volt s ott lappanghatott Váradon, mígnem 1834-ben az ott tanult Szathmáry György kezére került. A váradi főiskolának bizonyosan valamely külföldön járt növendéke ajándékozhatta vagy adta el.

Megjegyzem még, hogy a kötet első helyén álló vitairat Aij levelének *a* lapján, alul van egy nyolczszögű czímeres gyűrű-

Basileae. || 2r. Sárga, présen
fatáblákkal. (Táblái: 35—21 cm.)
mozatlan levél + 1 üres lev. +
mozott levél + 4 számozatlan +
leg üres, később beírt, ma 4/5 r
kított levél. Colophon: «Basilieæ
nem Her- | uagium, Anno salut
M.D.XLVI. | Mense Martio. ||

Hogy ez a kötet szintén a L
azt minden kétséget kizárólag
ő sajátkezű névaláírása és jegyze

Autogrammja, a 75-ik zsoltárb
mondata, az aláirás kelte egymás
az előtábla belső lapjának közep
alúl így szólnak:

«Martinus Luther D.
ps 75.
terribili & ej qui auffert spiritum.
bilj apud omnes reges terre.
talis est manus Lutherj
qu scripsit AD. 1545.

Első pillanatra ellenvetésre ad

ZAJLIK A VITA
az absztrakt művészet és a Vár körül
Művészek, professzorok és építészek nyilatkoznak a Független Magyarországnak

A legutóbbi időben két rendkívüli érdekes vita mozgatta meg a magyar szellemi életet: egyik az absztrakt művészetek körül, a másik a budapesti városrendezés során vetett fel egészen új kérdéseket.

Az első vitához Mihályfi Ernő szólt hozzá a Forum hasábjain, ahol a Nemzeti Szalonban nemrég lezajlott franciaországi absztrakt művészek kiállításával kapcsolatban szóvá tette, hogy ennek a művészetnek, amely nem tud közös élményt nyujtani, milyen szerepe lehet kollektiv társadalmunkban s milyen irányban fejlődhet az új magyar művészet?

Mihályfi Ernő vitára felhívó tanulmánya nagy visszhangot keltett a művészek és laikusok között egyaránt. A Független Magyarország munkatársa többek közt megkérdezte Pogány Ö. Gábort, a Fővárosi Képtár igazgatóját, mi a véleménye ebben a vitában.

Párisban még indokolt

— A magyar társadalom a népi demokrácia segítségével túlhaladta a francia művészet magatartását — mondotta Pogány Ö. Gábor. — **Az absztrakció a kapitalista**

társadalom művészetpolitikájának a következménye,

a mint ilyen, párizsi vonatkozásban indokolt. Mi a népi demokráciák oldaláról nézve már kritikai ítélet alá vehetjük és megállapithatjuk ennek az iránynak *negatív jellegét.*

Ezt az álláspontot alátámasztja Kampis Antal művésztörténész profeszor véleménye is:

— Ha Párizsban még jogosult a művészeti ellenállás, úgy hazánkban ezt az együttműködésnek kell már felváltani. A burzsoáziát szabad volt meghökkenteni, *a közös célokért dolgozó munkástársadalmat nem!*

A harmadik út művészei

Beck András szobrászművész nagyon találóan nyilatkozott:

— Az elvont művészet hívei a harmadik útra tévedtek, amikor végső fokon a felbomló polgárságot szolgálják. Uj társadalmat épitünk, már kezd megerősödni

az új realista művészet,

amely őszintén és bátran nyúl a valósághoz.

Kmetty János festőművész a szocialista realizmus magyar hagyományaira mutatott rá:

— Amit a művészet társadalomegyüttműködésének nevezünk, nem erőszakolt, hiszen ennek már

hazánkban is hagyományai vannak.

Amikor a Műcsarnok és a Képzőművészek Uj Társaságának kiállításai egymással szemben a maradi és haladó szellemet képviselték, ugyanakkor már működött a Szocialista Képzőművészek Társasága is s ugyanebben az időben alkottak: *Nagy* István, *Dési-Huber* István és *Derkovits* Gyula, a szocialista művészet nagy úttörői. Ma tehát

az elindult folyamat erősítéséről és beteljesítéséről

van szó.

Mit mond a közönség?

És most hallgassuk meg a közönséget. A Nemzeti Szalont látogató üzemi dolgozók vezetője, Kovács György mérnök így nyilatkozott:

— A franciaországi absztrakt festők műveiben nem éreztük az emberi közelség és együttérzés melegét, mert

a kiagyalt, elvont formák üresen hatottak.

Mennyire máskép hatnak reánk *Nagy* István képei!

Diákváros a Várban?

Ugyancsak a Forum hasábjain vetette fel Fülep Lajos a budapesti városrendezés kérdését, amikor azt javasolta, hogy a budai vár a jövőben egyetemi város, diákváros legyen. Mint ismeretes, hasonló álláspontot foglalt el az Országos Tervhivatal Várbizottsága is. A Forum legújabb számában Preisich Gábor építész ellentmondott Fülep tervének.

A széles köröket megmozgató vitában Borbíró Virgil építésügyi államtitkár a következőket nyilatkozta a Független Magyarországnak:

— Fülep Lajos javaslatát helyeslem és azt hiszem, Preisich nem elég tájékozott a kérdésben.

A Várpalota úgynevezett krisztinavárosi szárnyában igen jó, világos kilátású előadótermeket, szemináriumokat lehet kialakítani, mint amilyenek a szerbutcaiak, vagy a múzeumkörútiak.

A bölcsészeti és jogi kar elhelyezése a Várpalotában 35—40 százalékkal olcsóbb volna, mintha alapjaiból emelnénk új épületeket.

Béke és csend kell

— Szabad-e elvágni a tudományos központokat az élettől?

— **Az igazi jó egyetemet ma már mindenütt elválasztják a várostól, mert**

béke és csend kell a tudomány műveléséhez.

Arról se feledkezzünk meg, hogy *az egyetemi élethez kert kell*, és a Várkert szinte egyedülálló adottság.

— Helyesebb volna-e a Várba a kormányzati hivatalokat felvinni, amint az egyik hozzászóló ajánlja?

— Tévedés: az egyetemi negyedben tanulók egész napjukat fenn töltik és a Várban kollégiumokat is elhelyezünk, viszont a kormányzati hivatalokba naponta *sokezer félnek, tárgyaló tisztviselőnek* kell elmenni néhány percre vagy negyedórára. Ez pedig szinte *megoldhatatlan feladatot* jelent.

Realista szemmel

— Az sem helyes, hogy a várban a demokrácia »reprezentatív épületei« épüljenek majd meg?

— Egyáltalában nem tudom, mit ért Preisich »reprezentatív épületek« alatt. Ez a fogalom ellentétes mai életszemléletünkkel.

Vajjon a Vár az ország ünneplője legyen? Nagypolgári szalonja, falusi tiszta szobája?

A kérdést mindenképpen *realista szemmel kell nézni.* Mint építész, magam is inkább építek újat, minthogy a régit átalakítsam, de

realista gondolkodással

mégis úgylátom, hogy ami a régiből használható, azt fel is kell használnunk.

Igy támad az ellenség a jövőévi kenyér ellen
A kulákok nem vetik be földjeiket, háborús rémhireket terjesztenek, befurakodnak a szövetkezetekbe és lefoglalják a traktorokat

A Magyar Dolgozók Pártjának szervezőbizottsága vasárnap felhivást intézett a párt megyei és járási bizottságaihoz és a falusi pártszervezetekhez a magyar nép jövő évi kenyerét veszélyeztető kulákszabotázzsal kapcsolatban. A Szervező Bizottság felhivásában megállapitja, hogy az *őszi mezőgazdasági munka, főleg a vetés, nem haladnak megfelelő ütemben.*

Ennek oka elsősorban az, hogy a kulákok a klerikális és egyéb reakciós erőkkel együtt, újabb támadást indítottak a demokrácia ellen.

A legkülönbözőbb formákban megnyilvánuló szabotázs és rémhirterjesztés arra irányul, hogy a dolgozó parasztságunkat visszatartsa az őszi munkák időben történő elvégzésétől.

A Szervező Bizottság utasította a pártszervezeteket, *tegyék központi feladatukká az őszi szántási és vetési munkaterv maradéktalan végrehajtását, leplezzék le a kulákok szabotázsát, mozgósitsák a koalíciós pártokkal és közigazgatási szervekkel együtt a népi bizottságokat és lankadatlan éberséggel ellenőrizzék az őszi munkálatok menetét.*

Az MDP Szervező Bizottságának határozata rendkívül komoly veszélyre hívja fel a figyelmet.

Október közepéig mindössze az előirányzott terület felét vetették be búzával.

Szolnok megyében huszonöt százalékát, Békésben husz százalékát, Pest megyében harminckilenc százalékát vetették be csupán annak a területnek, amelyet az ütemterv megszabott. Míg a törpe- és kisparasztok erejüket megfeszítve igyekeznek minden munkát elvégezni, addig a kulákok szerte az országban csak tessék-lássék, vagy egyáltalán nem végzik az őszi munkát. *A búza elvetésénél azok a megyék maradtak el a legjobban, ahol a legerősebb a kulákság.*

A kulákok népellenes támadása nagyjából az egész országban egyformán folyik: csak annyit szántanak és vetnek, amennyi saját szükségleteikre kell. A dolgozó parasztok füle hallatára azután csendesen megjegyzik, hogy »nem érdemes sietni, hiszen úgyis háború lesz és nem mi fogunk aratni«.

Másik módszerük az, hogy befurakodnak a földműves szövetkezetekbe és megpróbálják azokat belülről szétzülleszteni.

Az utóbbi időben számos szövetkezetben nagygazdák és nagybérlők ragadták magukhoz a vezetést. Olyan szövetkezet is akadt, ahol az igazgatóság tagjai mindnyájan B-listázott katonatisztek voltak.

A kulákok felismerték az állami gépállomások nagy jelentőségét is. *Lefoglalták a gépeket, kifizették a szántási díjat de a szántás megkezdését húzták-halasztották s igy megakadályozták, hogy a kisparasztok szánthassanak.* A traktortulajdonos zsirosparasztok sokhelyütt szétszedték gépeiket és hetekig késleltették a javitást.

A *Szabad Nép* mai számában *Donáth Ferenc* »Az ellenség ismét támad« címmel nagy cikkben foglalkozik a kulákok szabotázsakciójával. Megállapitja hogy a szántási-vetési munkák sikeres elvégzése *központi feladattá vált.*

Ezt a feladatot csak akkor lehet elvégezni, ha felismerjük, hogy első sorban politikai kérdésről van szó.

Erélyesen le kell törni a kulákok támadását, ki kell vonni a közép- és kisparasztok tömegeit az ellenség befolyása alól. A dolgozó parasztok éberségétől függ, hogy a jövő évi kenyerünk ellen intézett összpontositott támadás kudarcba fulladjon.

A tigris, a puma és a párduc élet-halálharcot vívott a bombazáporban

Az Állatkert nemrégiben nyugalmazott igazgatóját, a 65 éves Nádler Herbertet krisztinakörúti otthonában keressük fel. A budai lakás egy szenvedélyes vadász és zoológus életének panorámája, amely érintetlenül úszta meg az ostromot.

— Sajnos — mondja — az Állatkert nem volt olyan szerencsés, mint az én preparált állataim.

Nádler Herbert szomorúan emlékezik.

— Háromezerötszáz lakója volt a budapesti Állatkertnek, *de csak 14 állat érte meg a felszabadulást.* Öt viziló, öt shetlandi póni, egy láma, egy zebra, egy kétpúpú teve és egy elefánt. *A vén Sziámot, a pesti gyerekek kedvencét, amely öregebb volt, mint maga az Állatkert, légi akna ölte meg.* A teteme sértetlen volt. A Sziám nem bírta szivvel és ideggel. Amikor kimúlt, közvetlenül mellette állt Mala, hűséges élettársa, a nőstény elefánt — *ő ma is él.*

— Az oroszlánok, a jegesmedvék, a saskeselyűk, a barnamedvék és az indiai örvösmedve mind áldozatul estek. Az Állatkertben harcok dúltak s a *németek pusztító dühüknek az állatokat is feláldozták.*

Bár nem voltunk túlságosan ellátva élelemmel, mégis ha a német vandálok nem garázdálkodnak, bizony a pesti Állatkert máskép éri meg a felszabadulást.

— A madárház 250 lakóját *egyetlen bomba légnyomása pusztította el.* A pálmaház üvegtetejét is letépte a gránát és a terrariumban megfagytak a krokodilusok, meg az aligátorok.

A német katonák puskatussal zúzták szét az akvárium üvegezését, kiömlött az értékes tengervíz, a halak kiborultak

— A tigrisház pusztulásának története különösen tragikus. A tigrisek, párducok, pumák és jaguárok ketreceinek válaszfalai leomlottak és *a külön böző fajú nagy ragadozók egymásnak estek s halálra marcangolták egymás.*

A tigris és a puma élethalálharca több órán keresztül tartott.

A német katonák izgatottan álltak körül a párbaj színhelyét. *A harc a puma győzelmével végződött, aztán a fáradt pumát is szétlépte egy párduc.*

— Külön meg kell emlékeznem — folytatja Nádler — az ápolószemélyzetről, amelynek tagjai *gyakran bombazáporban tették meg az utat az óvóhelytől a ketrecekig, hogy gondozzák az állatokat.*

Jónéhányan ezek közül az önfeláldozó emberek közül, ott pusztultak az állatkert ösvényein.

— Mi a helyzet ma az Állatkertben?

— A hazai madárvilág és háziállatok lakják. Körülbelül kilenczázan vannak. *Egzotikus állatra még nem jutott.* A hároméves terv természetesen az iskolákat és a kórházakat fontosabbnak tartja az Állatkertnél. A pesti közönség azért mégsem nélkülözte teljesen az egzotikus állatokat. *Idén nyáron nálunk időztek a prágai Fialacég állatai, — 50 különleges vadállat — a pesti gyerekek nagy örömére.*

— A hamburgi Hagenbeck-cég máris annyi állatot szerzett, hogy nyáron megünnepelhette a menazséria százéves fennállását, noha a bombák teljesen elpusztították Hagenbeck állatkertjét a háború alatt. Tudom, hogy Hagenbecknek nagy összeköttetései vannak Amerikában és Angliában, nyilván az angolszászoknak köszönheti a világhirű állatkert újjáépitését.

Az angolszászoknak bizonyára sürgősebb volt a Hagenbeck-céget új vadállatokkal ellátni — mint a német gyermekeket az éhségtől megmenteni.

Világnézet dolga, ki milyen sorrendben épit újjá. **Zsolt Ágnes**

Honthy, Ajtay, Turay, Az ügyvéd és a férje
A szezón kimagasló sikere.
Aki nem látta, — megnézi!
Aki látta, — megnézi újra!
Minden este 8-kor Pódium Kabaré.

FOTELTISZTITÁS
specialistája 15 év óta NEO-COLOR, Ferenciek-tere 3. Tel.: 185-205

Kiskereskedők! *Feldolgozók!*
A
Rövidáru Nagykereskedelmi
Nemzeti Vállalat
Budapest, V., Sztálin-tér 5, I. emelet
megkezdte az árusitást.
Mindennemű
gumiáruk — szalag — csipke — rövidáru
dús választékban

A FÜGGETLEN MAGYARORSZÁG SPORTJA

Bukaresti telefonriportunk:

Ötvenezer főnyi közönség előtt játszik nagyválogatottunk Bukarestben

(Bukarest, a Független Magyarország tudósítójának telefonjelentése.) A magyar—román válogatott labdarúgómérkőzés lázában él már napok óta Bukarest. Amerre jár az ember, másról sem hallani, csak a mérkőzés várható eredményéről. A román közönség nem felejtette el a júniusi 0:9-et és minden áron vissza akarnak vágni a súlyos vereségért.

A nagy mérkőzésre az összes jegyek három nap alatt elfogytak. Az újonnan épített ANEF-stadionban

45 ezer néző számára van hely, de erre a mérkőzésre akár százezer jegyet is el lehetett volna adni.

A román lapok nagy cikkekben számolnak be a mérkőzésről és bizony az ujságok nem annyira derűlátók, mint a közönség. Győzelmet egyetlen lap sem vár, viszont legtöbbjük döntetlent remél.

Rejtekhelyen a román csapat

A román válogatott csapat és a tartalékuk már két hét óta Bukarest közelében egy nyaralóban vannak rejtekhelyen. Tegnap délután kintjártam a románoknál és Barátky Gyula, a kitűnő edző megengedte, hogy a játékosokkal beszélgessek. A román labdarúgók hangulata igen jó, nem titkolják azonban, hogy

tartanak a magyar csapattól.

Farmati, az ITA hátvédje, aki többször járt az utóbbi időben Budapesten, így beszél a nagy mérkőzésről:

— A magyar labdarúgás ma a legjobbak között van Európában. Tőlük kis gólarányban kikapni sem szégyen, úgy érzem azonban, hogy most kitűnő eredményt érünk el. Ne tessék félreérteni, mert szerintem már a döntetlen is óriási sikernek számit.

Ünneplik a magyarokat

Szombaton reggel óta, amióta a magyar csapat megérkezett Bukarestbe, szinte szakadatlanul ünneplik sportolóinkat. Amerre csak feltünnek, a közönség spontán ünneplésbe kezd.

Szombaton délután a magyar válogatott az ifjúságiak mérkőzését nézte végig,

bizony keserű szájizzel tértek viszsza szállásukra a játékosok. Sokáig senki sem szólt egy szót sem, de mindegyik játékosnak az arcán látni lehetett azt, hogy ez a mérkőzés felnyitotta szemüket és rájöttek arra, hogyha ma délután az ANEF-stadionban győzni akarnak, akkor bizony küzdeniök kell, mert elbizakodottságra semmi, de semmi okuk nincs.

Miért kapott ki az ifjusági válogatott?

Az ifjúsági válogatott csapat vereségére sokan számitottak, azonban senki sem gondolta, hogy 5:0-ra kapunk ki. Szakértők általános véleménye az volt, hogy

a vereség legfőbb oka az volt, hogy a csapatot rosszul állitották össze.

Míg a románok jórészt elsőosztályú labdarúgókkal tűzdelték tele válogatottjukat, addig mi a kölyökkorból csak most felnövő, rutintalan és tapasztalatlan együttessel mentünk Bukarestbe.

Győzni akarunk

Vasárnap reggel későn ébredt a magyar csapat és 9 órakor ültek le reggelizni. Reggeli után séta következett, majd 11 órakor

Kléber Gábor, a válogató bizottság tagja és Guttman Béla szövetségi edző taktikai megbeszélést tartott a játékosokkal.

Guttman Béla a következőket mondta a várható esélyekről:

— Győzni akarunk. Tudjuk, hogy az ifjúsági csapat tegnapi veresége után igen nehéz helyzetünk lesz. A román csapat minden erővel viszsza akar vágni, remélem, hogy ez nem sikerül. Az ANEF-stadionban tartott tegnapi edzés után taktikánkat egy kissé meg kell változtatni. Ugyanis

a pálya hossza 103 méter és szélessége 72.

Itt bizony másként kell játszani, mint az Üllői-úton vagy Ujpesten.

Nincs változás a csapatban

— Egyébként folytatja Guttman Béla — a csapatban semmiféle változás nincs, eredeti összeállításban kezdünk és remélem, hogy nem is lesz okunk arra, hogy változtassunk. Azt hiszem, egy góllal megnyerjük a mérkőzést.

Jegyezzük fel gyorsan a játékosoknak a tipjeit is.

Grosits: 2:0, Lóránt 4:2, Balogh II.: 1:1, Bozsik: 3:0, Börzsei: 4:1, Zakariás: 2:2, Egresi: 3:3, Hidegkuti: 3:1, Deák: 1:0, Puskás: 5:2, Tóth III.: 3:2.

A vezetők nem akarnak jósolni, de mindenki győzelmet vár.

Két órakor egymásután szállingóztak a játékosok a szálloda előcsarnokába és fél 3 órakor mezbe öltözve elindultak a pálya felé.

A közönség népvándorlása már a délelőtti órákban megkezdődött az ANEF-stadionba.

Végeláthatatlan sorokban kígyózik a nép, a pályától százméternyire már csak azok juthatnak, akiknek jegy van a birtokában. A rend tökéletes, a gyönyörű újjáépített stadion, amelynek ma ünneplik felavatását, szinte nyeli a sokezer embert. A főárbócon az őszi szél lengeti a két baráti nép zászlóját. Amikor a magyar csapatot hozó autóbusz feltűnik a pálya előtt, a közönség sorában kendőkkel integetnek a magyar játékosoknak. 1/4 4 órakor a csehszovák Vlcsek játékvezető sipjelére közel ötvenezres közönség előtt lép a pályára a két csapat, kezdetét veszi a hetedik magyar—román mérkőzés, amit remélünk éppúgy győzelmesen fogunk megvívni, mintahogy az eddigi hatból ötöt megnyertünk és csak egyetlen mérkőzés végződött döntetlennel.

Olajkár II. és Mészáros hazajön Olaszországból

Nemes, az MTK egykori szélsője beszél a „citromelméletről"

Esztendővel ezelőtt egy labdarugónk indult Olaszország felé, tele reménységgel, bizakodással. Az »igéret földjén« aztán kiderült, hogy az ügynökök által igért aranyhegyek csak a mesék birodalmában léteznek.

Most a SzAC—Haladás félidejében találkoztunk vele újra. Arca megfakult, a mosolya fanyarabb lett, szeme alatt elmélyültek a barázdák. *Nemes László az MTK volt kiváló szélsője más emberként jött vissza Olaszországból.* Nagy kör veszi körül s azok a játékosok, akik talán kacérkodtak az útrakelés gondolatával, tudatára ébrednek annak, hogy mitől mentette meg őket az MLSz-nek az a rendelete, amely szerint nem adunk ki játékost. Félrehívjuk egy kicsit, megkérjük, beszélje el nekünk őszintén olaszországi tapasztalatait.

— *Becsületesen bevallom, tévedtem. Engem is megtévesztettek a cupringerek,* akik a hazugság arany sztaniolpapírjában kínálják a jobbnál jobb feltételeket. Amikor lejárt a szerződésem, *az első vonatra felszálltam.*

— *Beszéljen a többi kintélő magyarokról.*

— Nem túlzok, ha azt mondom, minden egyes játékos alig várja a pillanatot, hogy hazatérhessen. *Mészáros, a »barna bombázó« és Olajkár II. már a jövő héten itthon lesz,* a többiek azonban csak tavasszal jöhetnek, köti őket a szerződés. Elvonalban már kevesen játszanak. Másod-, harmadosztályú egyesületekben kergetik a labdát és szégyenlik magukat. *Kincses,* aki Torino kedvence volt, kisebb sérülés után kikerült a csapatból, most Bariban játszik. Ott van *Hrotkó II.* is. *Zörgő, Fábián Boldizsár, Tóth Gyula* harmadosztályú csapatokban játszik. *Őket is utólérte a citromelmélet.* Azt hiszem, tudják azt Pesten, hogy mit jelent ez. Addig csavarják az olaszok a külföldi játékosokat, amíg csak egy kis szusz van bennük, aztán amikor már teljesen kihasználták, mint az elhasznált citromot, eldobják. *Sárosi Béla* Bologna második csapatában játszik. *Mike* is csak tartalék. *Sárosi* doktort is kitették már az első csapatból. Folytassam? Minek?... Számomra csak az a fontos, hogy itthon vagyok és majd csak akad egyesület, ahol játszhatok.

Takács István

Totoeredmények

SzAC—Haladás	1 (2:0)
Wolves—Portsmouth	1 (3:0)
Aston—Charlton	1 (4:3)
Blackpol—Birmingham	1 (1:0)
Kistext—Tatabánya	2 (2:3)
MAVAG—Pereces	x (2:2)
Phöbus—Előre	2 (0:1)
UMTE—BMTE	1 (3:1)

A Független Magyarország tipjei a toto 55. fordulójára

Tatabánya—Ferencváros	2 2
MATEOSz—Szeged	1 1
Soroksár—Haladás	1 x
MTK—SzAC	x x
Vasas—ETO	1 1
Csehszlovákia—Ausztria	1 1
Polgári Sör—Elektromos	1 x
N.-kanizsai Vasutas—MAORT	1 1
Miskolci MTE—Miskolci VSC	1 2
Debreceni VSE—Wolfner	2 x
Chelsea—Arsenal	2 x
Birmingham—Derby County	1 x

Pótmérkőzések:

Szolnoki MTE—Szolnoki MÁV	2 2
Kispest—Salgótarján	1 x
Ujpest—Goldberger	1 1
Csepel—Kistext	1 1

RÖPTÉBEN...

Két bajnoki mérkőzést játszanak vasárnap délután az I. osztályú csapatok. Salgótarjánban a Sal. BTC—Csepel mérkőzést rendezik. Ezen a találkozón eldől majd, hogy a Sal. BTC tényleg hullámvölgybe került-e. A csepeliek győzelme várható. — Szegeden a Szeged Soroksárral találkozik. A mérkőzés esélyese a hazai csapat, de a soroksáriak könnyen meglepetést okozhatnak.

—⊕—

Az a nagy egyesület, ahol legutóbb edzőválság volt, csak ideiglenesen oldotta meg az edzőkérdést. Végleges megoldást csak az őszi idény végén várható, amikor minden ellenkező híresztelással szemben az az edző veszi át a csapat vezetését, akit a játékosok annyira szeretnének. Ugyanis ez az edző jelenlegi egyesületétől az őszi idény végén barátságos úton megválik.

—⊕—

Az egyik vidéki csapat, amelyik tavalyi jó szereplése után idén a sereghajtók között foglal helyet, edzőváltozást tervez. Visszatér a régi edző, aki, úgylátszik, csak vidéken ér el komoly sikereket.

—⊕—

A Téli Kupa megrendezését kívánják azok az egyesületek, amelyek nem rendelkeznek túramegh hívásokkal. Mint hírlik, jónéhány nagyesapat is bekapcsolódik majd a Téli Kupa küzdelmeibe.

—⊕—

Nem hozzák előre a december 19-i fordulót. Az egyesületek is kezdenek rájönni, hogy a hétköznapi mérkőzéseken nincs közönség. Márpedig közönség nélkül nem lehet mérkőzést játszani.

—⊕—

Értesülésünk szerint október 31-én, vasárnap a hetedik forduló összes bajnoki mérkőzéseit le kell játszani. Miután a Vasas és a Kispest az Üllői-úton, az MTK és az Ujpest Ujpesten játszik kettős mérkőzést, szó van arról, hogy az egyik kettős műsort vasárnap délelőtt bonyolítják le.

Kezdődik a Budapest-bajnokság

A legjobb ökölvívóink részvételével vasárnap délután a Sportcsarnokban megkezdődött az idei egyéni ökölvívó Budapest-bajnokság. A versenyen a teljes magyar élgárda indul. Értesülésünk szerint Csik Tibor annak ellenére, hogy edzésben áll, még ezen a versenyen nem lép szorítóba.

LÓSPORT

A kontinentális pályákon ismeretlen heatverseny — 1200 méteren csak a tengerentúl rendeznek versenyeket — sportszempontból kitűnő újításnak bizonyult. A két futam lefolyását izgalommal kísérte a közönség és amikor a »hosszú« *Kovács* átvette az értékes tiszteletdíjat, megtapsolták. A most importált *Danubian* fölényesen nyerte mindkét versenyét. Pontozás alapján a második díjat *Partizán*, a harmadikat pedig *Brown Castle* kapta meg. A verseny sokkal érdekesebb lett volna, ha *Davidson Girl* is résztvehetett volna benne, mert ő az egyetlen ló, amely megszoríthatta volna a győztest. *Halász* főállatorvos vizsgálata alapján azonban *Davidson Girl* indulását letiltották és emiatt nem pályázhatott a 20.000 forintos díjra. A ló tulajdonosai szerint a letiltás nem volt megokolt, mert a ló nem sánta és ennek bebizonyítására ma reggel ellenőrző szakértővel, az Állatorvosi Főiskola professzorával vizsgálták meg a kancát. Gueth tanár ma reggel valóban meg is vizsgálta a lovat és azt startképesnek találta. Eső után köpönyeg.

A földmívelésügyi minisztérium megbízottai tegnap utaznak el Franciaországba, hogy külkereskedelmi szerződésünk keretében telivéreket vásároljanak lótenyésztésünk feljavítására. A nyilas bérencek tudvalévően elturcolták milliós értéket képviselő galopplovainkat és a földmívelési kormány az utolsó pillanatban ugyan, de mégis lehetővé tette a megritkult sorok valamelyes pótlását. A francia importlovak árverésre kerülnek és ha nem akad majd megfelelő számú vevő, a lovak az állami ménes színeiben fognak futni. Az újjászervezett földmívelésügyi minisztérium egész biztosan nem szedi ki az árverésre kerülő anyagból az értékesebb lovakat, miként ezt a multban az FM-per egyik vádlottja *Lissy Edu*ard úrra tette.

Telitalálat tegnap az ügető-totón csak egyetlenegy akadt. A szerencsés nyerő 5 forintra 4966 forintot vett át a kasszánál.

ÜGETŐ EREDMÉNYEK

I. futam: 1. Louise Roy (p), 2. Guy Rosecroft (8/10). Tot. 18, Bef.: 30, 11. futam: 1. Primadonna (1¼), 2. Marie Chenault (2), 3. Kényúr (8). Tot.: 14, 13, 20, 18. Bef.: 47 és 47. III. futam: 1. Danubian (3), 2. Brown Castle (5), 3. Partizán (4). Tot.: 22, 15, 16, 18. Bef.: 65 és 62. IV. futam: 1. Aranyvirág (p), 2. Hóditó (4), 3. Dacos (10). Tot.: 21, 14, 19, 32. Bef.: 43 és 104. V. futam: 1. Admirális (8), 2. Hajnalka (4), 3. Eurcsa (2½). Tot.: 50, 23, 24, 22. Bef.: 256 és 171. VI. futam: 1. Danubian 6/10), 2. Partizán (4), 3. Jeanne d'Arc (5). Tot.: 14, 11, 12, 21. Bef.: 36 és 66. VII. futam: Honka (3), 2. Hátha (2), 3. Lepke B. (3). Tot.: 34, 14, 12, 15. Bef.: 115 és 113. VIII. futam: 1. Dodó (1¾), 2. Bujdosó (5), 3. Merész (8). Tot.: 24, 18, 37, 62. Bef.: 122 és 582. IX. futam: 1. Nyeső (2½), 2. Futár (2½), 3. Kacér III. (8). Tot.: 33, 11, 15, 32. Bef.: 43 és 292. X. futam: 1. Judit (p), 2. Fácán (6), 3. Derüre ború (8). Tot.: 19, 13, 16, 21. Bef.: 64 és 43.

SPORTRUHÁT ballon-, átlátszó-, lódenkabátot a Sportruházattól Bajcsy-Zsilinszky-út 13. (Andrássy-út sarok)

Fogyasztónak gyári áron kiárusítja Ausztrálgyapjú nőiruha-szövetét GYAPJÚSZÖVŐ-ÜZEM Sp., VI., Paulay Ede u. 56, II. em. Nagy kedvezmény!

Táblakép. „Női fej"

Ráfael Viktor

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 4. sz. 158-160. o. kiállítások.

Szabó Pál beszámolója.

Rafael György festőművén.

8 órai Ujság.
1928. II. 19., 2.
(: Jen. :)

Táblakép – „Falusi asszonyok a szekér körül" – Ráfael Viktor

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 4. sz. 158-160. o. kiállítások.
Szegi Pál beszámolója.

Raffael Viktor perhó"

Prot rzale

1930 – ? –

Ráfael Viktor festő

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 2-3 sz. 112. o. kiállítási naptár. Csoportkiállítás. III. 6-16.

Ráfael Viktor festő

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 4.12.158-160.o. kiállítások.
Szegi Pál beszámolója.

Rafael Viktor festő

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 1. sz. 30-32. o. Kiállításokról.

Rippl-Rónai Társaság kiállítása a Nemzeti Galériában.

PROBSZTNER János keramikus

FEKETE Judit: A kerámia egészen más : A kecskeméti stúdió munkájából. = Magyar Nemzet, LIV.évf. 114.sz. 1991 május 17. 11.p.

Bp., Vigadó Galéria, Kecskeméti Kerámia Stúdió kiállítása

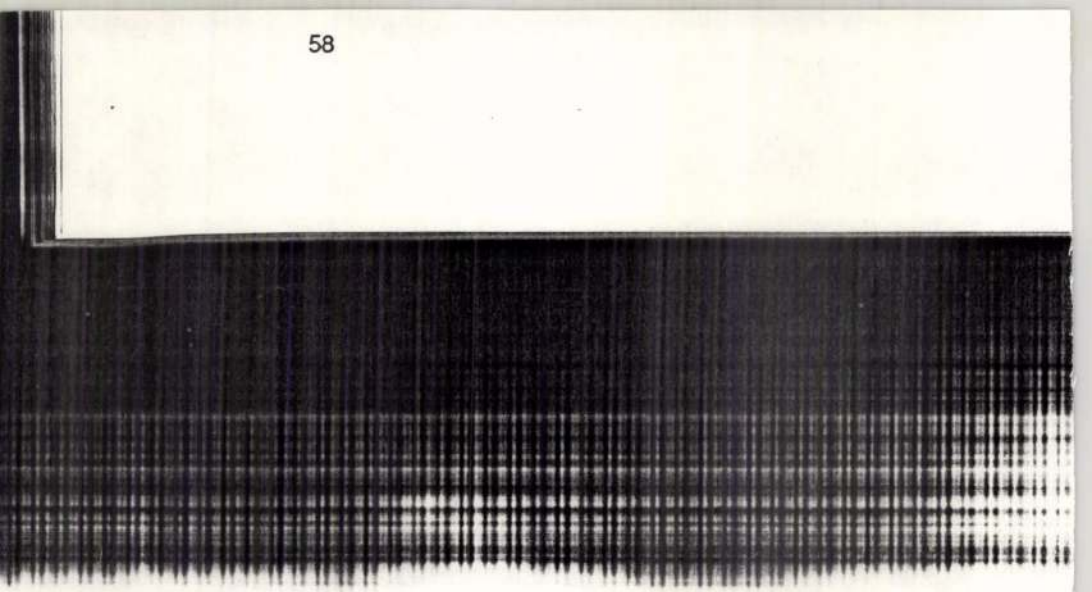

PROBSTNER JÁNOS

emlitve mint kiállitó

Fáber András: Vonal.Óbuda Galéria
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/38.sz.4.o.

gfelelő szem. alapbér: Ft.

nkaidő: hónap.

-tól -ig.

ngedély kelte, száma:

jöv. adó és községfejl. hozzájár. kerül

.....

megbizó

Probstner János, keramikus- és grafikusművész

A kecskeméti Ciffra palotában, a Kecskeméti Galéria III. emeletén, a grafikai terem sor végén terveztek egy grafikai kiállítás sorozatot. Ebben a sorozatban az egész ország területén dolgozó művészeknek küldtek ki körlevelet – megszerveztek meg ezt a grafikai műhelysorozatot. A kísérletező művészek közül is mutatnak be néhányat, így májusban Bukta Gyurének, júniusban Świerkiewicz Róbertnek, júliusban Probstner Jánosnak lesz kiállítása.

Kapcsoljuk a szolnoki stúdiót.

1984. márc. 22. Petőfi 13.00 / Sz. Luc. /.

Prokstner János, kerámikus-grafikusművész

Amikor 1974-ben Bács-Kiskun megye Tanácsa ösztöndíj-alap létesítéséről döntött, a mecenatúra hagyományait kellette életre. – Amakeidején 1974-ben Prokstner János nyitotta meg a támogatásban részesülők sorát. A múlt hétvégén az Iparművészeti Főiskola és a megyei tanács együttműködési megállapodása, amelyben a Nemzetközi Kerámia Kiállítási Stúdiót jelölték ki a mesterképzés egyik jövendő színhelyéül.

Balkai József: Mit vállalnak Bács-Kiskun ösztöndíjasai?
Petőfi Népe, 1984. márc. 18.

Probstner János

keramikus

A Művészeti Alap művészszervezői nívódíját kapta.

Népszabadság, 1988. dec. 13.

PROBSTNER János keramikus

KÁROLYI Júlia: Kerekeméti képzőművészeti kőrkép. = Forrás. 23. évf. 2 sz. 1991 65-71. p. ill.

Pócs Peter 66-68.
Szilágyi V. Zoltán graf. 68.
Benes József 68-69. f.
Sz. Varga Katalin 69-70 g
Gerle Margit 70. keramikus
Kalmárné Horóczi Margit f. 70.
Erskulits Tamás 71. sz.
Probstner János k. 71.

kus szakasz, majd a 14. század végétől a 15. század
össégével jelzett szakasz követi. Végül a 15. század
a magyarországi késő gótika stíluskorszakával. Ez
Jolán által a kora reneszánszról írott fejezete. Ez a
nagyarországi művészet történetének az európai
nakkor érvényesül benne a közép-európai és
zására tett kísérlet is. Ennek felelnek meg olyan
ótika és az azt követő, a 15. század elejére érvényes
arországi művészettörténetírás régebbi hagyomá-
letlenül váltak az 1960-as években a magyarországi
, mivel bennük módszertani kérdések egyesülnek a
gyarországi művészettörténet korszaktagolásához
es corpusaiban, *Entz Gézá*nak a magyarországi
1974) is.

ődés más jellegű tagolásának nyomai elsősorban
az újabb, különösen az itáliai trecento-összeköt-
ária), könyvfestészeti *(Berkovits Ilona, Levárdy*
ik Sándor, Vattai Erzsébet, Kolba Judit)* kutatások
Lajos kori művészet szoros belső egységével, míg
ák fel a figyelmet arra, hogy a 14. század második
építészeti morfológiai kutatások *(Gerevich László,*
a 14. század elejének késői, „klasszikus" jellegű
elének uralkodó kolduló rendi eredetű, redukált
özép-európai jellegű, úgynevezett „grafikus" stílusa

PROBSTNER János

Probstner János grafikáinak kiállitása, Helikon Galéria, 1984 április 6-május 6. / [bev. Sümegi György]. - Bp. : Műcsarnok,1984 [12] p.,ill.

PROBSTER János

BÁN András: A személyiség rajzolatai: Négy budapesti kiállítás-ról. = MN XLVII 107. 1984. nyár 9. 7. p.

Bernáváros Pincetárlat, Kéri Adám
Studió Galéria, Egyéri Lajos
Berczényi Klub, fe Lugossy László

Helikon? Probster János rajzai

ring in
e con-
y little
s from
or the
were
ood at

Cement

The Romans made cement by burning limestone, which produced a powder called quicklime, and mixing this powder with sand and water. Used on its own, cement (or mortar) was good for building walls but, when a rubble of broken stone, pebbles and bricks was added, an incredibly strong concrete was made. They also

PROBSTNER Jaira

Vadas József

Szerepek

[Probstner Jaira, Thury Levente]

/

Helikon G.

↓

Budapest Galéria (18.)

Élet és Irodalom, 1984. máj. 4. / 13.

HELY

1. Nem tudok mit tenni, uralkodik rajtam a mediterrán éghajlat.
2. Fénykoromat Periklész korától datálom. (i. e. 5. század)
3. Akropoliszom a fellegekben jár.
4. A Lükabétoszt körbe vettem fiatal emeletes házakkal. (277 m magas hegy)
5. 1834-ben fővárosi ranggal tüntettek ki.
6. A XIX. század közepe óta magamhoz bolondítottam Pireuszt is.
7. Leghangulatosabb részem a Pláka. (városnegyed)
8. Délben szieszt ázom.
9. 1852-ben kicsúszott a föld a lábam alól.
10. Élesen átlátok a Peloponnészosz-félszigetre.
11. A hőségben a Szaronikosz-öbölben áztatom lábamat.
12. A Dioniszosz színházban felneveltem a görög drámát.

ATHÉN

PROBSTNER János

Kiáll. Somogyi-Múz. 1985. dec. 12 –

ism. H. Bognár Zsuzsa: Probstner János Kiállítása. = Múzeumi táj. 1985. 12. 3.

PROBSTNER János

Sümegi György: A rajzoló Probstner János.
= Forrás, 17, 1985, 8. 84 – 85. ill

PROBSTNER János

Vadas József

Bog(l)ár

[B. bogár, Tóparti galéria: Orosz István

Kápolna: Probstner János

Élet és Irodalom, 1986. aug. 1. 13.

- Az intézet által megkezde
történeti irodalom biblio
ben (az 1984. év anyaga me
rint az 1970-es évek óta a
zást jelentik.

- Az intézet szövegkiadás
(pl. Fülep Lajos írott ha
és házagpótló. Tudományos
nek jelentös kezdeményező s
honosításában (ma mindkét
tyás-kiállítás katalógusa,
nyegesen jobb kiállítású ki

.4. Milyen nemzetközi progr
elmúlt három évben?

- Részvétel a grazi Land
Gotik című tudományos kor
munkáiban (Marosi Ernö, Vég
- Részvétel a Lexikon bil
kijelölésében és megírásába
Verlag, illetve München, Sa
- Részvétel a Pentagonale

Probstner János

106.l.
113.l.

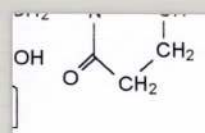

r fermentation and isolation

nyces roseocromogenus (mutant strain
atory prescriptions for bioconversion of
lroxy-prednisolone were improved by

nent, quality prescription

material, prednisolone from related
vas studied in various reversed phase

Rafael Győző

Alakot ábrázoló rajzának repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. aug. 28.
XV. évf. 35. sz. 9. lap

Rafael Győző

Alakot ábrázoló -cimnélküli- rajzának repr.-
ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. juni. 19.
XV. évf. 25. sz. 2. lap

Ráfael Győző

"Alvó" cimmel, aktot ábrázoló rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. juni. 12.
XV. évf. 24. sz. 11. lap

M.D.K.

Ráfael Győző

"Kompozició" c. müvének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. okt. 25.
XIII. évf. 43. sz. 3. lap

M.D.K.

Rafael Győző

Rajzát /arc papagájjal/ hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. juni. 14.
XIII. évf. 24. sz. 9. lap

Rafael Sjöró

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRPETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

Budapest

1979 MÁJ 16

1021

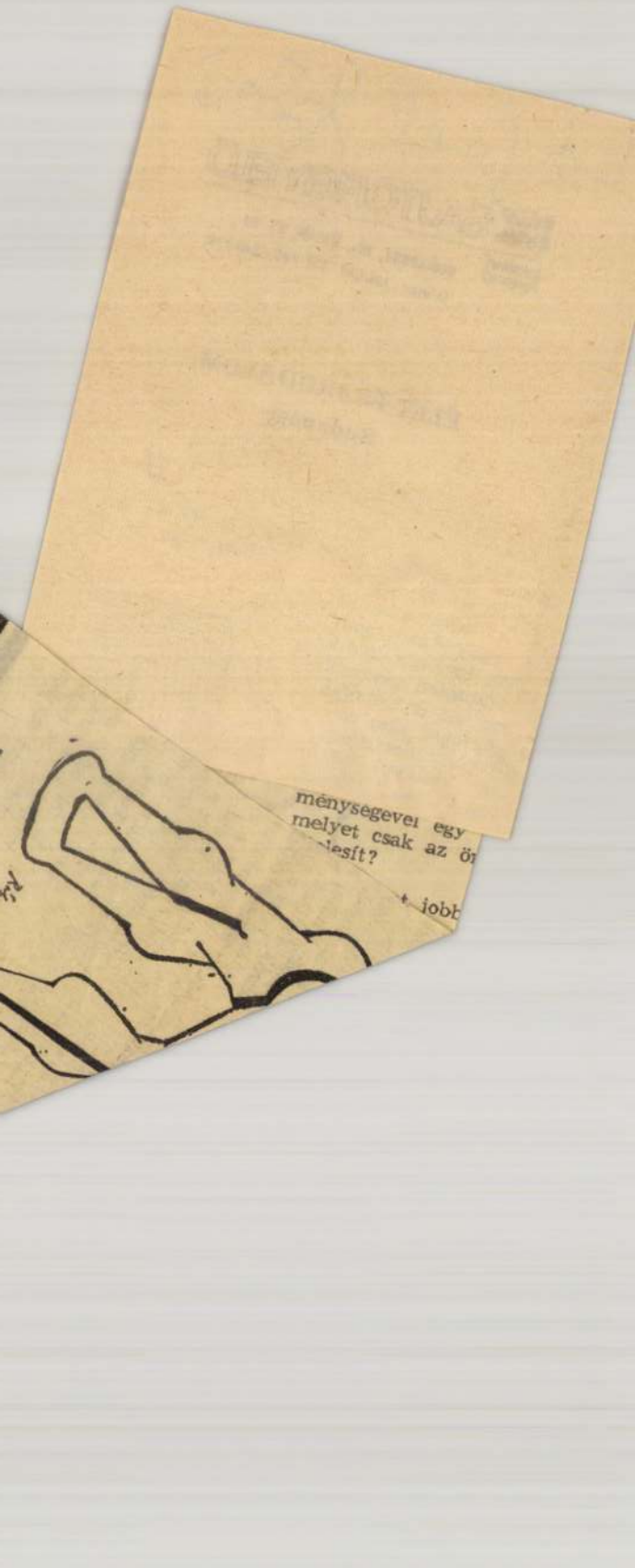

Rafael Gyözö

festészetéről Gij Rezső

tart előadást az Építők Műszaki

Klubjában

Magyar Nemzet 1971 április 8

7. old.

– Napló –

Rafael Győző
festő

A 40-es évek végén, az 50-es
évek elsőfelében az agrimaumi
múzeum főrestaurátorahint
tevékenykedek.

Devényi Iván: Rafael Győző
Múzeum, 1970. szeptember - 22 lap.

Rafael Györö
festő

1947 végén a Fesich klubban kiállítás nyílt rajzaiból és akvarelljeiből. Művész élet Radinovszky Marcus mellatta.

Dévényi Iván: Rafael Györö
Művészet, 1970. September - 22 lap.

Rafael Gjörö
fetlő-

1949 márciusában meig hiálltott
a Képzőművészek Szabad Szakszer-
vezetében.

Dévényi Iván Rafael Gjörö
Műrészet, 1970, September - 22 lap.

Rafael Grözö
festő –

A Magyar Müveszhetek Reprezentáló
Képzőmüveszeti Kiállitásán, 1947
januárjában ~~[illegible]~~ 3 képével vesz részt,
A „Falu", az „Arató" és a „Szöllőhegyek"-
kel.

Devényi Iván: Rafael Grözö
Müveszet, 1970. szeptember – 22 kep.

Rafael Györö
festő-

1948-ban, decemberben a Rippl
Római Tarsaság Nemzeti Szalonbeli
kiállitásán egy tempera képével
szerepel.

Devényi Iván: Rafael Györö
Művészet, 1970. szeptember – 22 kep.

Rafael Györö
festő-

1945 októberében részt vesz a szocial demokrata képzőművészek tárlatán. Bemutatja a „Patak partján" és a „Ritmikus hegyek" c. munkáit.

Devényi Iván: Rafael Györö
Művészet, 1970. szeptember – 22 lap.

D

Rafael Győző
festő

A felszabadulás után nagy lendület-
tel kapcsolódik be az ujjászülető élethe.
Részt vesz az „Első Szabad Nemzeti
Kiállitason" 1945 júliusában

Devényi Iván Rafael Győző
[illegible]veszet, 1970. szeptember – 22 lap.

Rafael Györö
festő-

Libanon fővárosában Bejrutban
Művészete elismerést vív ki; ő kérik
fel a bejrutbi parlament előcsarno-
ka freskómak elkészítésére.

Dényi Iván: Rafael Györö
Művészet, szeptember – 1970 – 22 kap.

Rafael Győző
festő

A 40-es évek elején sorat tartózkodott
Erdélyben, a Szekelyföldön szamostáj-
képet, és élethépet festett. 1944 elején
a nemetek bejövetele előtt tárlata nyílt
a Hübanát galeriaban

Devényi Iván: Rafael Győző
Művészet, 1970. szeptember - 21 kep.

Rafael Györö
festő.

A 30-as évek közepén I. gyári
király megbízásából ő restaurálta
a bagdadi királyi palotát. A
király korai halála után a művész
Bejszetba megy.

Devényi Iván: Rafael Györö
Művészet, 1970. szeptember – 22 lap.

Rafael Győző
festő,

Sir Charles Leonard Wolley
angol archeologus munkatársa
kezét rezit vett Ur varosa rom-
jainak feltárásában

Devényi Iván: Rafael Győző
Művészet, 1970. szeptember – 22 lap.

Rafael Gjörö
festő –

1929 és 1940 között az arab
világba, Alexandriában, Kairó-
ban, Szudánban, Abesszíniában
Szíriában, Libanonban, Irakban itt

Dévényi Iván: Rafael Gjörö
Művészet, 1970. szeptember – 21 lap.

Rafael Győző
festő

Kassár Lajos 1964 augusztus 3-án
méltatja Rafael Győző Ernst múzeum-
beli kiállítását.

Dávány Iván: Rafael Győző
Művészet, 1970. szeptember - 21 kép.

Rafael Györö
festő

Rafael Györö és Gadányi Jenő
közös kiállítása 1930 február
15-én nyílt meg a Tamás
galeriában.

Dávényi Iván: Rafael Györö
Műrészet, 1970. szeptember – 22 lap.

Rafael Győrö
festő.

Az Ernst Museum tárlaton bemutatta
a „Táncos nők", az „Asztalos műhely",
a „Merők", a „Labdáró lányok" című
művezt

Dévényi Iván: Rafael Győrö
Művészet, 1970. szeptember – 21 lap.

Rafael Győző
festő.

1965 februárjában a bejszuti
Galeria Phoenicia-ban nyelv
meg „Victor de Raphael" kiál-
lítása.

Devényi Iván: Rafael Győző
Művészet, 1970. szeptember – 29 kep.

Rafael Gjörö
festő -

Megjárja a kubizmus, az expresszionizmus, a konstruktivizmus és a nonfiguratív művészet iskoláját.

Dévényi Iván: Rafael Gjörö
Művészet, 1970. szeptember - 22 kép.

Ráfael Győző festő M.D.K.

elismert restaurátor.

Zenésznek készült,orvostanhallgató volt, régészként dolgozott

Vak asszony

S,M,:Marczell György és Ráfael Győző festőművész kiállitása

Magyar Nemzet 1964. augusztus 18. 4.l.

Rafael Józsi
festő

M.D.K.

Az Ernst Múzeumban tartott tárlatot, „Gordonkások", „Asztalos-műhely", „Női fej", „Tardosbányai falurészlet", a „Gordonkás férfi"-t és egyéb képeit állította ki.

Déri Rózsa: Rafael Józsi
Élet és Irodalom, 1964. aug 15. - 8 lap.

Ráfael György

Nők (reprodukció) rajz

Jelentés 1964 II. 117 oldal

Ráfael Győző, festő

MDK

Kiállítása nyitva az Ernst Múzeumban.

—: A hét végi kulturális programból 10.

NÉPSZABADSÁG, sp. 1964. aug. 1.

Ráfael Győző festő 1904

Július 31-én tárlata nyílik
az Ernst Múzeumban.

—: Kulturális hírek 8.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1964. júl. 30.

M.D.K

Ráfael Józsi
grafikus

Csellózó nő

Élet és Irodalom, 1964. aug. 8. – 2 kép.

MDK

Ráfael Győző

Női akt, temp.

Csomortán falu, vf.

Méra falu, vf.

A "Műbarát" 54. kiáll. 1944. jan.

MDK

Ráfael Győző

Kompozició, temp.

Csomakörös falu, vf.

Szigliget kertrészlet, vf.

A "Mübarát" 54. kiáll. 1944. jan.

MDK

Ráfael Győző

Női akt, temp.

Freskótery, fára festett freskó

Részlet Méra faluból, of.

A "Mibarát" 54. kiáll. 1944. jan.

MDK

Ráfael Győző

Méra falu, of.

Lövéte

Utcarészlet Mérából, of.

A "Mibarát" 54. kiáll. 1914. jan.

MDK

Ráfael Győző

Olajbogyószüret Dsebeldrusban, of.

Női akt, vf.

Halászok, vf.

A "Mibarát" 54. kiáll. 1944. jan.

MDK

Ráfael Győző

Női akt, vf.

Lovasok, temp.

Kompozició, vf.

A "Mibarát" 54. kiáll. 1944. jan.

MDK

Ráfael Győző

Női akt, temp.

Kompozició, of.

Női akt, of.

A "Mibarát" 54. kiáll. 1944. jan.

MDK

Ráfael Győző

Részlet Kovásznából, of.

Vizhordó arab asszonyok, of.

Fürdő nők, of.

A "Műbarát" 54. kiáll. 1944.jan.

Rafael Győző.

Magyar kollekcióval fog szerepelni az UME bécsi kiállításán.

Magyarság, 1927. dec. 2.

Rafael Győző.

Az M. M. K. bemutatkozó kiállításán festménye szerepel.

Esti Kurir, 1924. febr. 21.

Rafael győző.

a Nemzeti Szalonban rendezett UME bemutatkozó kiállításon műveivel szerepel.

Pesti Napló, 1928. febr. 19.

Rafael Győző.

a Nemzeti Szalonban levő VME kiállítás Müller festőtársa grafikai díját nyerte el.

Nemzeti Ujság, 1924. febr. 26.

Rafael Győző.

a Nemzeti Szalonban rendezett UME kiállításán „Zenegimnasztika" c. munkája szerepel. (említve.)

Pesti Hirlap, 1928. febr. 19.

Rafael Gyöző.

A Nemzeti Szalonban lévő VME kiállítás Müller grafikai díjat kapta még, művészt.

Magyarság, 1928. febr. 26.

Ráfael Győző.

A Nemzeti Szalonban az VME bemutatkozó kiállításán munkája szerepel.

Az Est, 1928. febr. 19.

MDK

Ráfael Győző

Kompozmció, temp.

Badacsony részlet, of.

Részlet Kovásznából, of.

A "Mibarát" 54. kiáll. 1944. jan.

MDK

Ráfael Győző

Reggel, of.

Lackó, of.

Lövétei kisleány, of.

A "Mübarát" 54. kiáll. 1944.jan.

Rafael Győző.

Az Ujművészek egyesületének tagja. Az UME első vidéki kiállítása Nagykőrösön lesz.

Nemzeti Ujság, 1928. jún. 3.

MDK

Ráfael Győző

Lövétei asszony, of.

Levétel a keresztről, of.,repr.

Feketeruhás nő, of.,repr.

A "Műbarát" 54. kiáll. 1944.jan.

MDK

Ráfael Győző

Dallos Vera

H. M. arcképe

A "Műbarát" 54. kiáll. 1944.jan.

RAFAEL Győző festő

HEITLER László: Festők szélárnyékban. = Népszava, 119. évf. 4. sz. 1991. jan. 5. 10.p., ill.

Bp., Duna Galéria, rafael Győző kiáll.

1. Horatius kérdéses ódájának (I. 14) államra
jük (Inst. or. VIII. 6. 44). Bár az egyházatyá
Quintilianus, nincs bizonyítékunk arra nézve,
volna a hajó képét az államra, amely mint elvo
sen későn jelenik meg forrásainkban. Horatiu
szövegekben szinte kivétel nélkül metaforákka

2. A *navicula* kifejezés nem fordítható minde
hisz jelentése nem 'hajó', hanem 'csónak, bárk

3. A *fideles* szónak csak egyik, s az adott eset
fordítása az 'alattvaló', hisz fordítható 'hívő, k
szövegkörnyezete és az a gondolatrendszer dö
fogant.

H. Quirin korábban felhívta a figyelmet ar
alapjait meg akarja ismerni, annak a Vulgata va
kell kezdenie".[4] Annak eldöntéséhez, hogy
fogalmazója fel kell vázolnunk röviden

A Gellert legendák forrásairól írt tanulmányá
a hajó hasonlat keresztény átértelm
ember számára oly kedves Odysseus-tén
meg az az elképzelés, hogy az Egyház
jelképező hullámokon hányódik, árboca Kriszt
fele a hajó igyekszik, az örök élet. E. Peter
Egyházra alkalmazott kép forrása általában a
meg, és bár a hajó és a bárka képe adott esetben
fejlődést és jelentéstartalmat hordoz.[6] K. Golda

MDK

Ráfael Győző

Utcarészlet Mérából, of.

Utcarészlet, csikzsögödi, of.

A "Műbarát" 54. kiáll. 1944. jan.

Ráfael Győző

Festőművész kiállítása az Ernst-Múzeumban.

Emlékre.

Népszava, 1964 aug. 25. 2. lap

Ráfael Győző

MDK

RÁFAEL GYŐZŐ

gazdag életútján ugyancsak sokféle élményt halmozott fel magában. Nyugat és Közel-Kelet sok országát bejárta és olyan szuggesztív művészegyéniségek közeléből indult el pályájára, mint Vaszary János és Kernstock Károly. Éppen ezért külön érdeme, hogy — kiállított művének tanúsága szerint — az erős ösztönzéseket nem vette át közvetlenül, hanem, ha rá is áll a velük való kísérletezésre, mindig a maga módján él velük. Kísérleteinek skálája igen széles, de akár fájat, akár csendéletet, figurát vagy puszta szinkompozíciót fest, megmarad erős, sötét színei, határozottan megvont kontúrjai mellett, és sokféle mondanivalóját többnyire magányosan vagy csoportosan rázolt nőalakjaira bíz-

— Három művész kiállítása az Ernst Múzeumban

Nagyoro - 1964 aug 25

MDK

Rafael Gy.

Müller cég siját kapta, 1928.

UMK 3. kiáll. N.Szal. 1931. febr.

Hajdudorog (Hajdu)

Gör. kat. templom, homlok
tatta Bacsinszky András püspök, to
részben ujból épitve. Keritő falább
rész, 2o lőréssel.

(Takács Ede: Hajdu-Dorog. VV 1859, 29

Rafael Győző

Szüz Mária, olaj
Nagypéntek, olaj
Szüz Mária Kis Jézussal, temp.

Egyházmüvészet a Lakásban kiállitás, Budapest 1944. február, katalogusa

MDK

Rafael Győző, festő

a jury póttagja. Egyben törzstag.

Az UME vezetősége.-Nemz. Szal. 1928.II.

MDK

Ráfáel Győző festőm.

Levétel a keresztről

T.Sz.G.
2 kiáll. Ujság, 1944. jan. 26. 7.1.

MDK

Ösztöndíjat kaptak

Ráfael Győző

Szépművészet 1941. 258.o.

MDK

Rafael Győző

Z.P.A.: Két kiállitás. Magyarország 1944. jan. 20.

MDK

Ráfael Győző

Oltványi I.: Négy kiállitás. Magyar Nemzet 1944. febr.lo.

MDK

Ráfael Győző

Ráfael Gy. és Halmágyi I. kiáll. Magyarság 1944.febr.12.

Rafael Győző, festő MDH

Az Ernst Múzeumban állított ki a kevésszé ismert művész, aki mint restaurátor nagy értékű-műkincsket mentett meg. 12 éven át Közel-Keleten dolgozott és sok helyütt állított ki Párizstól Bejrútig. – A Szocialista Művészcsoport 1942-s tárlatán díjat nyert.

Cs. M.: Kettős kiállítás az Ernst Múzeumban 2

ESTI HIRLAP, 1964. aug. 7

Rafael Győző

festő

repro
- Forradalmár
- Kompozíció
- Konstrukció
- Hyperbolák, parabolák találkozása

Devényi Iván: Ráfael Győző

Művészet, 1970. szeptember – 22 lap

Rafael Gjörö
festő -

1900 szeptember 28 - án született
Komárombau. A komárom
bencés gimnáziumban Hazmos
Handwerck Károly volt a rajz -
tanára.

Dévényi Ivan: Rafael Gjörö
Minerva, 1970. szeptember - 12 lap.

Rafael Görö
festő.

Első önálló kiállítását 14 éves
korában rendezte meg a horná-
zomi gimnázium-ban. A kiál-
lításon 35 festmény és 34 akvarell
szerepelt.

Devényi Iván: Rafael Görö
dvivesszét, 1970. szeptember - 12 lap.

Rafael Győző-
festő.

A középiskolai befejezése után Zemi, majd
osvosi tanulmányokba kezdett. Majd
beiratkozott a budapesti Iparművészeti
Iskola szobrász tanszakára tanára:
Orbán Antal lett.

Dévényi Iván: Rafael Győző
Művészet, 1970. szeptember - 22 lap.

Rafael Görö
festő

A 20-as évek elején a budapesti
képzőművészeti Főiskolán folytatta
tanulmányait, itt Vasvary János
volt a mestere

Devényi Iván: Rafael Görö
Művészet, 1970. szeptember - 22 kép.

Rafael Gjörö
festő.

Vízhordó arab asszonya Weygand
francia tábornok tulajdonába került.

Devényi Iván Rafael Gjörö
Művészet, 1970 szeptember - 22 lap.

Rafael Győző

Férfiarcot ábrázoló rajzát hozza lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. okt. 9.
XV. évf. 41. sz. 15. lap

Rafael Győző

"Töprengés" c. művének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. szept. 18.
XV. évf. 38. sz. 12. lap

Rafael Győző

A most 80 esztendős, 1900. szeptember 28-án született Rafael Győző egyike a legérdekesebb pályát befutó festőművészeinknek. A Főiskola elvégzése után, 1926-ban Párizsba ment, majd a Nemzeti Szalonban kiállított képével elnyert díjból újra kiment Párizsba, ahol látva a művészeti irányzatok bábeli zűrzavarát, szilárd alapok keresése végett az ókor művészeti értékeit kínáló Közel-Keletre ment. Dolgozott az egyiptomi ásatásoknál, majd Ur város föltárásánál. A balbeki Jupiter templom ledőlt oszlopait az ő közreműködésével állították föl. 1932-ben Bejrútban telepedett le. Itt és Sidon városában történelmi nevezetességű épületeket restaurált. 1933-ban megbízást kapott a damaszkuszi parlament bejáratának és mennyezetének ékítésére, majd II. Fejszal iraki király fölkérésére a királyi palotát díszítette Bagdadban. 1936-tól ismét Bejrútban dolgozott, folytatta és irányította a parlamentet díszítő munkálatokat, a parlamentbe került nagyméretű falképei szerencsésen ötvözték az európai és keleti formavilágot. 1940-ben hazatért és székelyföldi ösztöndíjasokkal, köztük Koffán Károllyal, Duray Tiborral, Hincz Gyulával, Klie Zoltánnal együtt dolgozott Csík vármegyében. Székely asszony gyermekkel című festményét később az UNESCO levelezőlapon hozta forgalomba az egész világon. A személyi kultusz éveiben restaurálással kereste kenyerét. 1964-ben az Ernst Múzeumban és Bejrútban nyílt meg nagyszabású és sikeres kiállítása. Az 1970-es években a hazai sajtóban többször ismertették művészetét, a pozsonyi Új Szó pedig egész oldalas cikkben ismertette művészetét. 1972-ben könyv jelent meg róla, több színes képpel.

(Sz. R.)

Magyar Nemzet 1980. IX. 30.

MN. 1980. ✝ IX. 30.

A Korona Pódiumon ma —

Ráfael Victor

- a 20-as évek komáromi pezsgésétől szüvészként fogadja el Nagy Márton
Említve: Leuhardt György, Berecz Gyula
Basilides Barna, Patay Éva, Rauscher
György, Reichenthal Ferenc, Ráfael Vic-
tor, Szöbel Géza

· Simkó Tibor: A szegénysors komáromi
feslője

Hodalmi Szemle 1975/4

Raffael Gyözö, grafikusművész

A tatai Kuny Domokos múzeumban meg-
nyílt szept. 18-án a „Vaszary tanítványai"
c. kiállítás, melyen a művész művei is sze-
repelnek.

Utikalauz üdülőknek.

1977. IX 22. Petőfi 10.15/11/ Gné

Rafael Görö
festô

Vesztheljen állítja ki képeit Rafael Görö.

.-.: Kiállitási naptár.

Müvészet, 1973. március - 46.oldal

Ráfael Győző, festő

1900-ban született. Vaszary János tanítványa volt. 1929 és 1940 között „az arab világban élt." Szíj Rezső munkája — 32 Ráfael reprodukcióval — könyvárusi forgalomba nem került.

Dévényi Iván: Képző művészeti könyvszemle
Szíj Rezső: Ráfael Győző 283–286.

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI/3.

Ráfael Győző

"Lány" /részlet/ cimmel a lap bemutatja a művész képét.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juli. 15.
XVI. évf. 29. sz. 5. lap.

Ráfael György

Rajz. (repr.)

Élet és Irodalom, Bpest, 1971. okt. 9.

Rafael Győző

Szerepel Szij Rezső gyüjteményében.

Losonci Miklós - Látogatás Szij Rezsőnél; Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 32. l.

Rafael Gózo
grafikus

Művészetében jelen vannak a magyar sajátosságok, a konstruktív szellem és a magyar szimbólikus.

Kürthy Sándor: A konfiguratív művészet világában.
Művészet, 1971. március – 8 oldal

Rákosi Gyözö

neve említve

Bóvényi Iván: Kernstok Károly születésének
centenáriumára

Nagyvilág 73/12 1914. old.

Rafael Gyözö

Székely asszony gyermekkel nimi festménye Szij Rezsőnek a művészről szóló könyvéből, melyet igen szép kiállításban adott ki a Békés megyei Nyomdaipari Vállalat.

Magyar Hirlap 1973/12 IV. old.

Rafael Győző (1900-)

„Falusi táj" Vízfestmény 52x71

Jelesre lent balra: Viktor Rafael 1941.

Dunaszentmiklós

Ziriáltási ár: 4000 ft

BÁV 37.Müvészeti Képaukció 1975 szeptember

Rafael Győző

Kiállítás Mosamegyarószon

Magyar Nemzet 1984. IX. 23.

MDK

Rafael Gy.

1928-ban Bpesten a Nemzeti Szalonban rend. UME kiáll.-on a Müller cég díját Rafael Gy. nyerte.

Cikk: Az UME, az Uj Művészek Egyesülete.

RátStr. 91, 92.lap

MDK

Rafael Győző, festőm.

887. Felhős táj. Olf. J.l.b.

Árverési Közlöny.1929.ápr. 3.rk.sz. 35.l.

M.D.K.

Rafael Győző

Repr. /fénykép/ "Női fej" cimmel "Rafael Győző festménye az uj művészek egyesületének wieni kiállitásán" megjegyzéssel mutatja be a lap.

- - -

"Téli tájkép" c. festménye ugyancsak fenti kiállitáson aratott nagy sikert, -irja a lap. Repr.

- - -

Szinházi Élet. Bp. 1928. jan. 1-7. XVIII. évf. 1 sz. 13. lap. 30. lap.

Ráfael Győző

"Akt" cimmel a lap bemutatja a müvész rajzát.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. nov. 14.
XIV. évf. 46. sz. 2. lap

M.D.K.

Ráfael Viktor szobrászmüvész

"Beduin vizhordó lány" c. szobra mellett fényképfelvételen mutatja be a lap a müvészt. "Márványrelief Emir Khamel Chehab palotájában" és "Föniciai kerámia szökőkut Emil Eddé köztársasági elnök palotájában" cimmel további müveinek repr.-ját hozza a lap. A müvész egy évtizeden át dolgozott a libanoni kormányzóságnál mint "udvari" szobrász.

Film Szinház Irodalom, Bp. 194o. juni 14-2o.
III. évf. 24. sz. 26. lap

Rafael

Hess János Mihály festménye: Rafael Szent családja /Mária, Jézus és János kisdedekkel/ Mechetti után, 1818

Századok 1874. ~~25-44 l.~~ 84-102 l.
Nagy Iván: Magyarország képzőművészek

MDK

Rafael

Eszterházy Madonnája nem lesz látható a Szépmüvészeti Muzeumban. A régi képtárat 1 évre bezárják.

Esti Hirlap 289 sz. 1957. dec. 1o 2 old.

Rafael Gyözö

1922/23 - 1923/24

Ferképzőmfoiskèvk

125. l.

Rafael Györö

festő Budapest

Ume 1928. febr. Cnarts.

7 festmény

Ume törzstagja

Rafael Győző

kisplasztikus

1920

Éimisk 1930. 87. l.

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-837.

Rafael Győrő

festő

l.

[Szépmüvèszet]

1944. 103. l.

92. Bonifazio Veronese II. Sz.

ban.

Mado

A Her

a gyermek c

jobbra Térd

szt János á

laggal, me

és fölfelé n

lapraton v

ria fejeü fe

kék palást

ben bot va

Jezus teljes

körül kö

Va

G

L csókra nyújtja

29

Rafael Gy

Az UME 1928. évi bpesti kiállításán a Müller cég díját nyerte.

RAFAEL GYŐZŐ, Budapest.

178.	Tájkép	graf.
179.	Kisfiú	olajf.
180.	Férfi és nő	olajf.
*181.	Téli táj	graf.
182.	Zene gimnasztikája	pastell.
183.	Csendélet	olajf.
184.	Téli táj	olajf.
185.	Compositio	graf.

Nemzeti Szalon

1928 febr

Rafael Viktor
festő

M.D.K.

Nagyobb méretű képeket szeret festeni. A képzőművészet minden ágában otthonos. A „Gordonkázó nő" c. művében összeegyeztette a naturát és az absztraktot. ~~repro~~

Haits Gcia: Rafael Viktor Mecset utcai műtermében.
Művészet, 1964. november - 46 lap.

MDK

Ráfael Viktor

Házak Mérán, vf.

Bivalyok, paszt.

Patakpartja Lövéten, vf.

Székelyföldi ösztöndíjban részesült festők kiáll.
Kolozsvár város Múzeuma. 1944. febr.

13. 1.

MDK

Rafael Viktor

Székelyföldi ösztöndijas festők kiáélitása.
Pest 1943. dec. 22.

MDK

Rafael Viktor

Feketeruhás nő, of.

7.nemzeti képzőm. kiáll. 1944. jun. Mücs.

M.D.K.

Rafael Viktor

A Szocialista Képzőművészek Kiállitásán szerepel müveivel, melyekről Berend Ilona ir kritikájában.

Szinház, Bp. 1948. márc. 2-8. IV. évf.
lo. sz.

MDK

Rafael Viktor

Megindult a KUT bomlása. Nemzeti Ujság 1927. ápr. 1.
11.l.

MDK

Rafael V.

1926. tagja az egyesületnek.

UME 3. kiáll. N.Szal. 1931. febr.

Debrecen (Hajdú)

Vörös Hadsereg utja 52. Ház,

/Kovács Gyula, 1938/

MDK

Ráfael Viktor

Gellérthegyi részlet

Az uj Tabán

Az Erzsébet hid

Bpvizf.pály 1941, Fővr.Képtár. Házi példány

lo l.

Rafael Viktor
Falu, olaj

Szoc.dem.párt képzőművészeinek társ. Ernst Múz. kiáll. 1945. okt. 7 l.

MDK

Rafael Viktor
Arató, olaj

Szoc.dem.párt képzőművészeinek társ. Ernst Múz. kiáll
1945, okt. 7 1.

MDK

Rafael Viktor
Szőlőhegyek, pemp.

Szoc.dem. párt képzőművészeinek társ. Ernst Múz. kiáll. 1945. okt. 8 1.

MDK

Ráfáel Viktor
Göcsei táj ősszel, olaj

Rippl-Rónai Társ. kiáll. N.Szal. 1948. dec.
lo 1.

MDK

Rafael Viktor festő

Seccok az óbudai uj muzeum oldalfalán

Dr.Borsos Béla: Uj muzeum Óbudán Magyar Épitőművészet 1955.IV.évf.6.sz. 181.l.

MDK

Rafael Viktor

Szőlőhegyek, temp.

Szoc. Dem. párt képzőművészeinek tár. és meghiv. művészek kiáll. Ernst Muz. 1945. okt.

MDK

Rafael Viktor

Falu, of.

Szoc.Dem.párt képzőművészeinek társ. és meghiv. művészek kiáll. Ernst Muz. 1945. okt.

MDK

Rafael Victor

Arató, of.

Szoc.Dem.párt képzőművészeinek társ. és meghiv. művészek kiáll. Ernst Muz. 1945. okt.

Ráfael Viktor

MDK

Bivalyok, pasztell

Műcsarnok 1942 A magyar művészetért c.kiáll.

MDK

Rafael Viktor

Tájkép, paszt.

Kisleány, paszt.

N.Szal. 374. kiáll. 1927. márc.

17 l.

MDK

Rafael Viktor
Falurészlet, olaj

Rippl-Rónai Társ. I.kiáll. Ernst-Muz. 1946, márc.
9 l.

Raffaello di Galieno

~~firenzei~~ ricamatore

Firenzei festökkel együtt
Erült Magyarországra s itt
halt meg 1525 körül

B I Firenze, 204. l.

lévő Rooden Clooskerben

Pálffy János hagyom.
Bazin 125.

~~[illegible]~~

1482-ben. T:43

L Jobbján

jobbra

, fejjel ~~[illegible]~~ fekszik a meghalt
~~[illegible]~~ a szt. János-
nna látható; balján a szolgák e-
eszkedett jobb térdére; lábainál
lt kezeit. Kissé hátrább a szent
Mária mögött lévő szolgától, két szö-
csókolgatja és egy meglepetve né-
árja. ~~[illegible]~~ töviskorona van,
rben pedig, a Kalvária tetején emel-
gy leszállt varjú tünik szemünkbe.

ben,)
rama a Törzsheltárban B:XIV-
~~[illegible]~~

Körelőkben 124

~~i Grablegung, Öhlgemälde auf Blech~~
~~sten stäben 25 cm. breit, 33.7 cm.~~

689 120

Nº 40. Nalf 2'500

Raffaello di Galieno

Lid

Erdélyi Muzeum

1932. 330 l.

BIZTOSÍTÓ TÁRSULAT
BUDAPEST, V.
DOROTTYA-U. 10.

4 75 Fr.

Tekintetes
Nagyságos
Méltóságos

LEGRÉGEBBEN MŰKÖDŐ
BIZTOSÍTÓ INTÉZET

FILLÉR

Dr Szentiványi Gy
úrnak,

Brest -

Raffaello di

Galieno

Laszfestő

Magyarországon

működött

Bal XV – XVI. min

II. 580 l.

lasd

Galieno

alatt is

Elköltözött
Parti.
FERNEZELY
44 V 20 15

Rafael Győző festő

† 1981. április 20-án meghalt

Magyar Nemzet 1981. ápr. 24.

Rafaello di Galieno MDK

Budán müködött és halt meg 1525 táján

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.Bp.1955.139.l.

M. D. L.

Rafael (Ethes) ötvös

(Rósamálban nálleje van.

Bp. – Buda, 1505.

Horváth Tibor Ádám: Ismeretlen levéltári adatok az ötvösök történetéhez főleg a XVI. – XVII. században 177. l.

Művért. 1953. 1-2. sz.

Rafael

otv.

kit Druget Vlms

emlik vegrendeletekre

1330-ban

wod

Schedel

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

n.

vi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

MDK

Rafael Viktor
Ilike, olaj

(Társ.)
Rippl-Rónai I. kiáll. Ernst Muz. 1946. márc.
9 l.

MDK

Raffael Viktor

Tavasz a Comoi tavon, olaj

Emit-dij, N.Szal. 1943. ápr.

MDK

Rafael Viktor festőművész.

Göcsejbeli táj

Tamás Ernő cikke. Hirlap, 1948. dec. 17.

MDK

Rafael Viktor

Táj

KUT 3. kiáll. Ernst Múz. 1926. márc. 15 l.

MDK

Rafael Viktor

Meditáció

KUT 3. kiáll. Ernst Muz. 1926. márc. 16 l.

Rafael Viktor

Gyűjteményes kiállítása volt a Tanács Galériában.

dr. 1930. III. 14.

MDK

Rafael Viktor festőmüv.

Két kiállitás, Független Magyarország, 1949. márc. 16.

Rafael Viktor
Székely lány, temp.

Szoc.dem. Párt Képzőm. Tagozata. 4o. szocialista művész csop-kiáll. 1948. febr.

MDK

Rafael Viktor

d: Paál László Társ. kiáll. Kis Újság, 1950 /?/
jan. 12. 5 l.

MDK

Ráfael Viktor festőm.

Jóky A: Székelyföldi ösztöndijas festők kiáll. a Szépm.Muz.ban. Fiatalok. 1944. márc.hó.5.l.

MDK

Raffael Viktor, festö

30. Falu. Tempera.

A Budai Képzőművészek Karácsonyi Kiállitása. 1947.
Kat.

Rafael Viktor MDK

Gadányi Jenő

koll.kiáll. Tamás Gal.

Gadányi Jenő
e.a: G.J. és Rafael Viktor. Ujság, 193o. febr.16.

RAFAEL VIKTOR

Krakói magyar kiáll.1927.

MDK

Rafael Viktor

"Lekvárt főző asszony",tempera

Magyar művészhetek reprezentativ képzőművészeti kiállitása v.Ernst Múzeum.

Katalógus 1947 jan.4-26-ig. 8.o.

MDK

Rafael Viktor

Rippl-Rónai Társaság kiállitása a Nemzeti Szalonban. Szabad Müvészet, 1949. 1.sz. 30.o.

MDK

Rafael Viktor

Felhős táj, of.

Árv.Közl. 1929. jun. 4.rk.sz. 29. l.

Rafael Viktor MDK

Kisleányfej, pastel
Tájkép, pastel
Éva, pastel

Mücsarnok 1926. Őszi kiállitás

MDK

Rafael Viktor, festöm.

Falu. Olf.

v.Ernst Muz.- A Szocdem.Párt Képzöm.-nek Társasága és meghivott művészek kiáll.-a. 1945.okt.13-20.
Kat.

MDK

Rafael Viktor, festöm.

Szőlőhegyek. Tempera.

v.Ernst Múz.- A Szocdem.Párt Képzőm.-nek Társasága és meghivott művészek kiáll.-a. 1945.okt.13.-28
Kat.

MDK

Ráfael Viktor

Göcsei táj ősszel, olaj.

Rippl-Rónai Társaság kiáll.Nemzeti Szalon
Művészeti Egyesület 1948.dec.12.-dec.26.
Kat.

RÁFAEL Gyčió

179,216

Oltványi 1991

143, Kiemelkedik közülük **Ney**
valamint **Ybl Ervin** értékelése
144, 1885. évi VII. tc. értel
145, 1866-ban a Képviselőház
146, 1882-ben. Az 1808-ban al
ta volt a "Kis"kereszt, amely
tagságra jogosított. **Ybl Erv**
Ybl-t a Lipót Rend "lovagjána
147, Alapitották 1887-ben. Yb
tették vele Benczúr Gyulát, M
cet, Fraknói Vilmost és Kelet
148, Még a szobrásznak jelent
vállalkozónak jelentétlen Ma
149, Hauszmann (1884), Kauser
Hauszmann utóbb megkapta a F
keresztjét is.
150, Pucher József (III. foko
zsef Rendet is.
151, A MOKTAR (Magyar Orsz
igazgatóságában és a Csillár

Rafael.

festőművész.

Műve szerepelt az UME elő
bécsi kiállításán.

Nemzeti Ujság. 1928. jan. 14.

Rafael

az Uj Művészek Egyesületének bécsi kiállításán műve szerepelt. a kiállítást a Künstlerbund Hagen termeiben rendezték.

Magyarság, 1928. jan. 18.

M.D.K.

Rafael Viktor

Müvei szerepelnek a Budai Vigadó kiállitásán, melyet a Rippl Rónai Társaság a Demokratikus Nőszövetség közremüködésével rendezett. Berend Ilona: "Heti kiállitások" cimmel ir a tárlatról.

A "Szinház Szeme Füle" c. rovat
Szinház, Bp. 1947. juli. 1-7. III. évf.
27. sz.

MDK

Rafael Viktor

Herczeg G.: Vaszary János és az - Ume kiállitás a Hagen-szövetségben. /Bécsi levelek/. Ujság 1928. jan. 15. 6.l.

MDK

Rafael Viktor

Lestyán S.: Két kiállitás. "A jelenkori magyar képzőművészet reprezentánsai". Szabadság 1945. okt. 14.

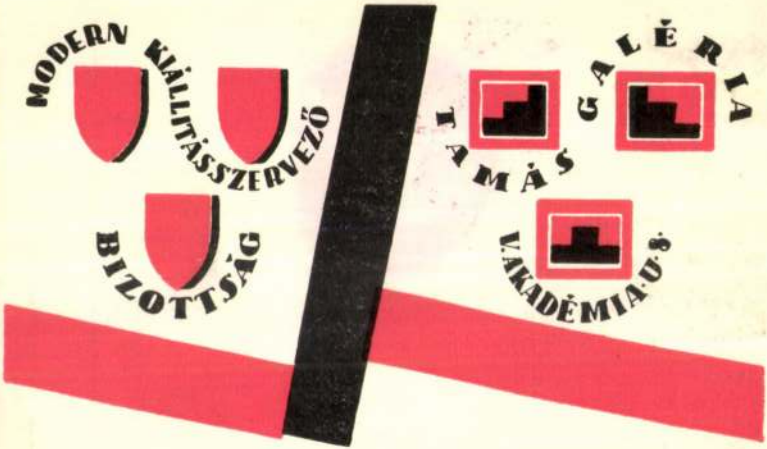

XX.

TISZTELETTEL MEGHIVJUK

RAFAEL VIKTOR

ÉS

GADÁNYI JENŐ

FESTŐMŰVÉSZEK

FEBRUÁR HÓ 15-ÉN, SZOMBATON DÉLUTÁN 5—8 ÉS
FEBRUÁR HÓ 16-ÁN, VASÁRNAP D. E. 10—2 ÓRAKOR
MEGNYILÓ

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLITÁSÁRA

EZ A MEGHIVÓ VAGY A VERNISSAGE-RA VAGY A KIÁLLITÁS BÁRMELY NAPJÁN KÉT SZEMÉLYRE BELÉPŐJEGYUL SZOLGÁL

A KIÁLLITÁS NYITVA: MÁRCIUS 3-IG
VASÁRNAP DÉLELŐTT 10—2-IG,
KÖZNAPOKON DÉLELŐTT 10-TŐL ESTE 6-IG

TAMÁS-GALÉRIA KIÁLLITÁSAI

A MODERN KIÁLLITÁS-SZERVEZŐ BIZOTTSÁG RENDEZÉSÉBEN

V., AKADÉMIA-UTCA 8 ~ TELEFON: 254—23

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos

Király Kálmán úr
úrnő

KÉSZPÉNZZEL BÉRMENTESÍTVE
1930 FEB. 13.
BUDAPEST

BUDAPEST

V. Gyáli út 15/b.

7709.30. Hungária Rt.

Rafael Viktor
Grafikus

M.D.K.

Öregasszony (rajz).

Élet és Irodalom, 1963. július 13 - 10 kep.

MDK

Rafael Viktor

Székelyföldi ösztöndijban részesült

Kiosztották a festőművészek székelyföldi és balatoni ösztöndijait. Reggeli Magyarország 1942. jul. 2o.

Rafael Viktor MDK

Női fej, fa

Műcsarnok 1940 A magyar művészetért c.kiáll.

MDK

Rafael Viktor

Feketeruhas no. Olajf.

VII.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.Kat.
Műcsarnok.1944.Jun.1-18-ig. 24.1.

M.D.K.

Rafael Viktor

Festménye "A zene gimnasztikája" cimmel az U.M.E.-nek kiállitásán.

Szinházi Élet. Bp. 1928. márc. 4-10. XVIII. évf. 10. sz. 39. l.

MDK

Rafael Viktor

Magyar Müvészet 193o. 12o.l.

Rafael Viktor
festő -

A 63 éves művész bejárta az egész világot és mint festő-, szobrász, restaurátor, palo-tak, kertek tervezője neve ismert lett világszerte.

Haits géza: Rafael Viktor Mecset utcai műtermében
Művészet, 1964. november - 46 lap.

Rafael Viktor MDK

Kisleányfej, pasztell

Tájkép, pasztell

Éva, pasztell

Műcsarnok 1926 őszi kiállitás

MDK

Rafael Viktor

Női fej, faszobor

"A Magyar Művészetért" Képzőm.Kiall.Kat.
Műcsarnok, 1940 Dec 15 - 1941 Jan.12. 12.1.

MDK

Rafael Viktor

"Lekvárt főző asszony", tempera

Magyar Művészhetek Reprezentativ Képzőm.
Kiáll.1947.Jan.Ernst Múzeum.Kat. 8.l.

Rafael Viktor.

A Tamás Galéria kiállitásain szereplő müvész.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

Rafael Viktor.

A Paál László Társaság tagja.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek tröténete.kézirat.

Rafael Viktor.

Mint az Ume tagja részt vett a Kut által rende
zett harmadik kiállitáson. 1926-ban .

Bende J: a Képzőművészeti egyesületek tröténet

Raffael Viktor.

Kiállitotta müveit a Tamás Galéria 1930-ban

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Rafael Viktor

Kiáhit

Nyság 1930. II. 16.

Ráfael Viktor MDK

régész és festő

szerepelt a bratislavai Kis Színpad előcsarnokában rendezett tárlaton.

Bárkány Jenőné: Magyar festők képei.

UJ SZO /Bratislava/ 1964. jun 26.

Rafael Viktor

Kiállít

BH. 1930. II. 16.

Rafael Viktor

Kiállít

EK. 1929. IX. 25.

RÁFAEL Viktor

Ráfael Viktor festőművész kiállitása, Budapest Galéria,1984 / [rend. Csillag Katalin] ; [bev. Meitler László]. - Bp. : Budapest Galéria, 1984 [8] p. ill.

1027 Kapás u. 46
201 0279
1126 Istenhegyi út 4/b
175 8411
é 1132 Visegrádi u. 5/c
111 1241
relő 1031 Vizimolnár u. 6
160 6145
1121 Eötvös út 47/49
175 6487
7 Baranyai tér 2
165 6769
esztősége
u. 2
122 1806

(33) 1 3880

ény Múzeum

b egyházi gyűjtemény!
gom, Mindszenty tér 2

ékmúzeum
Pálné u. 4/6
137 8563
eum 1031 Szentendrei út 139
180 4650
168 8241
ffes őrség
168 4260
amúzeum 1014 Tárnok u. 18
175 9772
észmúzeum
eld Auréll út 16
156 4294
ékház 1025 Csalán út 29
176 2100

Közművelődési osztályvezető 124 7258
Repüléstörténeti és Űrhajózási Kiállítás
1146 Zichy Mihály út
142 4767
Archívum, könyvtár, műhelyek, raktárak
1142 Tatai u. 13
129 1624
○ Központi Múzeumi Igazgatóság
1091 Üllői út 33/37
* 117 5222
Fax 117 5880
Igazgató
118 3222
Igazgatóhelyettes
117 7806
Titkárság
117 5880
Gazdasági igazgató
117 5805
Nemzetközi kapcsolatok osztálya
118 7257
Kiállításrendező osztály
117 5974
(műterem)
Osztályvezető
118 7303
Műtárgymásolási osztály, kerámiaműhely
117 5996
Osztályvezető
118 7875
Gépi adatfeldolgozás, munkaügyi osztály
117 5853
Pénzügyi csoport
118 7582
Könyvelési csoport
118 7424
Műszaki és beruházási osztály
117 6534
Dokumentációs és tájékoztatási osztály, restaurátor-osztály
1097 Könyves Kálmán krt. 40
* 113 7220
Igazgatóhelyettes (dokumentáció)
113 6668
Nyomdaüzem
* 113 7220
Központi anyagraktár
1091 Üllői út 31
117 4784
Műtárgymásoló osztály
Ötvösműhely
1091 Üllői út 23
118 7973
Múzeumi souvenirbolt
1051 József nádor tér 7
118 4343

Gazdasági igazgató
111 5865
Gyűjteményi főosztály
Főosztályvezető
111 4616
Ethnológiai adattár
111 4887
Könyvtár
112 8250
Nyilvántartási csoport
132 1125
Közművelődési osztály
112 4878
Kiállításrendező csoport
111 5483
○ Nyugat Irodalmi Emlékmúzeum
1122 Városmajor u. 48/b
155 2272
○ Országos Műszaki Múzeum
1117 Kaposvár u. 13/15
* 166 7011
Fax 166 7188
Főigazgató-helyettes
186 9502
Gazdasági hivatal
186 9642
○ Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum
1055 Szalay u. 10/14
* 153 0600
Főigazgató
112 6862
Felvilágosítás, kölcsönzés
131 9323
Gazdasági osztály
131 9591
Információs osztály
132 5792
Múzeumi raktár
1119 Szakasits Árpád út 23
181 2525
Tankönyvtár
1113 Tornavár u. 14
186 9466
○ Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet
1013 Krisztina krt. 57
* 175 5966
Titkárság
Fax 175 1184
Gazdasági igazgató
175 0884
Dokumentáció
175 2372
Bajor Gizi színészmúzeum
158 4294
Bábgyűjtemény
201 1337
○ Óbudai Helytörténeti Gyűjtemény
1033 Fő tér 1
180 3340
○ Öntödei Múzeum 1027 Bem József u. 20
* 202 5011
○ Pesterzsébeti Múzeum 1205 Baross u. 53
127 8502

MDK

Rafael Viktor - Gaál Jenő

Tamás Gall.-ban

8 Órai Ujs. 1930. II.18. 4.
Riport.

Rátael Viktor

Kiadítása volt az Ernst

Muzeumban.

Emlitve: „Hárak", Üveptetmény tekv

Vigilia, 1964, 10 n., 629 old.

Rafael Viktor

Kiàlit

PN. 1924. IX. 25.

Rafael Viktor

Kiskit

DH. 1929. IX. 25.

Rafael Viktor

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 183-295, 188-307

1965 JUL 4.

MAGYAR NEMZET

NAPLÓ

Július 4

1021

Rafael Viktor festőművész, akinek múlt ősszel az Ernst Múzeumban rendezett kiállítása nagy sikert aratott és elismerő sajtóvisszhangot keltett, most Beirutban, Libanonban ért el sikert művészetével. A beiruti Phoenicia kiállítótermeiben megrendezett kiállításáról az ottani francia nyelvű lapok — képeinek reprodukcióival és fényképekkel illusztrált — terjedelmes elismerő kritikákkal számolnak be. Rafael Viktor festőművész számos újabb külföldi meghívást kapott.

uen erejüket latbavetve meg-
csinálják a dolgot az utolsó
szegig, viszont azzal, hogy
mit csinálok én a külföldi
szabadalmakkal, azzal ők nem
törődnek, fontos csak az len-
ne, ha én például kötelezném
magamat, hogy a külföldi sza-
badalmakat pld. két évig nem
értékesítem. A proposition
először megrökönyödtem, az-
tán elmélázta m rajta s rájöt-
tem, hogy nem is olyan oo-
lond dolog. Tény, hogy Tele-
fongyárék ülnek a dolgon s

MDK

Ráfael Győző

Két kiállitás. Pest 1944. jan. 22.

RÁFAEL Viktor

W. i. [Wagner István]

Retró a Patakyban
[Ráfael Viktor]

Bp. Pataky I. Mkiv. H

17/267

Magyar Szilap, 1984. nov. 14. 6.

Rafael Viktor

~~Gadanyi Jeni~~

K

koll. kiáll. Tamás

Galéria

irod

Ujság. 1930. febr. 16

(e.a.: G. J-is Rafael Viktor.)

P

1906. IX. 4.

V. és k. o. ü. ministerhez felterjesztés. A Rákóczy emlékek átvétele leltározása és elhelyezése – egy önálló épület létesítésével függvén összemindaddig nem eszközölhető végleyesen, míg ezen építkezés ügye el nem dől. A telek helyszíni szemlejére Petz Samu műegyet. tanár kapott megbizatást és a Műeml. Orsz. Bizottsága is felkéretett, hogy a helyszíni szemle megejtésére alkalmas napot jelöljön meg, valamint, hogy az építkezés terveit is majd közölni szíveskedjék. (753/1906.)

MDA

Raffa el Viktor, festö

müvei változatosak és sokrétüek.

/T.D./ Magyar müvészek olajtárgyu képei. Knit.díj. Kiállitás a Nemzeti Muzeumban. 1943. Esti Ujság. 1943. IV.2e. 2.l.

Rafael Viktor MDK

Feketeruhás nő, olf.

Műcsarnok 1944 VII. Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

MDK

Ráfael Viktor ,festö

577. Bivalyok. Pasztell.

Bp.Mücs.-"A Magyar Művészetért" Képsző.Kiáll. 1942. jun.6.-22. Kat. 22.l.

Rafael Viktor

Asztalosmühely

1.grafika 100 éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948. jan.

16 l.

Rafael Viktor

Szerepelt a Műcsarnok Őszi tárlatán.

Újság 1926. X. 24.

Rafael Vittor

Orbán hegy ubi manzardszobájában megfélőpasztát Gadányiét és kával és valóriával zihálta órát. Nagyon ragaszkodott Gadányiho. Évekig sürüm találkozott, azuté Hilfoldre ment, mert itthon pittúrájával nem tudott boldogulni.

Gadányi Jenőné, Igy történt.
Bp. 1965.

96

RAFAEL VIKTOR

„SZÜLETÉS ELŐTT A HEGYEKBEN"
1964, GYANTÁNOLAJ - ~~FESTÉK~~, REPR.

„AZ IPARI KORBAN - ÁDÁM, 1967"
GYANTÁNOLAJ - FESTÉK, REPR.

MÁLOMSOKY JÓZSEF: EGY NONFIGURATÍV FESTŐ

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET, 1969/4. 48. LAP.

Rafael Viktor festő

Kiállitása a Tamás-galériában.

E.K.930.II.18.

uDK

Rafael Viktor, festöm.

A különféle irányzatok mondhatjuk-második csoportjába az egyik póluson Csók, amásikon Vaszary a vuzéregyéniségek. E csop. stílusa franciás. - A szinjátékba beleformálódik a rajz. Általában a fe ajzott expresszionizmus a derü, az öröm kifejezöj Ide tartonik fenthevezett.

R.V. a vékony, dekadens konturt jobban kihangsulyozza. Alig dagadó formák halvány szinfoltokban.

Rabinovszky Márius: "Tavaszi Szalon" a Nemz.Szalban./II.Tav.Szal.-ja a Szinyei -Társ.-nak ./
Képzömüvészeti Figyelö. 600.l.

RAFFALE Viktor festő

HEREIN Gyula: Budakeszi Makkos Mária története. =
Magyar Egyháztörténeti vázlatok, 2. (1990) 1991

111.p.

Szt.József kápolnában elhelyezett Szent Család története
festménye

iratokban megjelent nagybányai
e A nagybányai művésztelep.Bp.

nkelnél
tárlat 1935.junius 2-julius 30-ig

cia festő, szobrász.
58/ francia festő, a Fauves csoport

ia festő.
ancia festő, a Nabis csoport tagja.
francia festő.
nyol-bolgár származásu festő, az
pviselője.

A BUDAPEST GALÉRIA tisztelettel
meghívja Önt
a Pataky Galériába
(X. Pataky I. tér 7–14.)

RAFAEL VIKTOR festőművész
kiállításának megnyitójára.
1984. október 16-án,
kedden 16 órára

A kiállítást megnyitja:
Pogány Ö. Gábor
művészettörténész

A kiállítás megtekinthető: december 2-ig
naponta 10–18 óráig, hétfőn zárva

BUDAPESTI MŰVÉSZETI HETEK

BUDAPEST GALÉRIA

1 Ft
MAGYAR POSTA

MTA Müv.tört. Kutatócsop.
Könyvtár
Budapest
Uri u. 62.

1014

MAHIR – Zalai Ny. 84 4029 o

A BUDAPEST GALÉRIA tisztelettel
meghívja Önt
a Pataky Galériába
(X. Pataky I. tér 7–14.)

RAFAEL VIKTOR festőművész
kiállításának megnyitójára.
1984. október 16-án,
kedden 16 órára

A kiállítást megnyitja:
Pogány Ö. Gábor
művészettörténész

A kiállítás megtekinthető: december 2-ig
naponta 10–18 óráig, hétfőn zárva

MTA Müv.tört. Kutatócsop.

Szabó Julia

Budapest

Uri u. 62.

1014

MAHIR – Zalai Ny. 84 4029 o

Rafael Vitor

1930-ban a Tamás fol.-ban Zoll.
Ziáll. volt Gadányi Jenővel.

Gadányi Jenőné, Igy történt.
Bp. 1965.

1000.

Rafael Viktor

Szerepelt a Műcsarnok Őszi tárlatán.

PH 1926. X. 24.

Raffael Viktor

l.

Szabad Művész

1948. 3 sz. 124. l.

lius hó 24.-én.

A miniszter rendeletéből:
dr. vitéz Haász Aladár s.k.
miniszteri osztályfőnök.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
5/9 1943
1943 aug. 7.

54.452/1943.III.szám.

Hivatkozással folyó
beadványára értesitem, hog
nyirbátori minorita templo
munkadija fejében Hatszáz
főtanácsos cimére /:Budape
kötelezettsége mellett -a

A Müemlékek Országos

Rafael Viktor

l.

Tamás Galería

20. 7. 1930. II. 15 –
III. 3

Komárom

Puhr Tivadar rum likör és szeszfeldolgozó üzem, Komárom, Ferenc József rkp 21 3-46

Sándra József, Komárom, Rákóczi-út 25. 2 25

Losonc

Első Losonci Rum- és Likőrgyár r.-t. Losonc, Füleki-u. 1/2. 5

Kállay Dániel vitéz, **rum- és likőrgyára, Losonc, Hitler-u. 7. 2-27**

Miskolc

Miskolc thj. város Bor- és gyümölcsszeszfőzdéje. Rum- és likőrgyára. Miskolc, Vay-út 55. 20-12

Nyiregyháza

Kertész Antal, Nyháza, Debreceni-u. 2. 24-90

Kiss Mihály rum és likőrgyára, bor-, sör- és pálinkakeresk. Nyiregyháza Buza tér 1. 28-39

Pécs

Fleischer János, **Pécsi likőr-, rum- és szeszárúgyár,** Pécs, Szigeti-út 199. 29-84
Városi üzlet: Hal-tér 1. 38-18

Gorove Lajos, rum és likőrgyártó telepe, Pécs, Bathyány-u. 9. 13-64

Salak.

Budapest

Salak kereskedelmi és szállítási v lalat. Fekete és vörös-salak sz litás vagonban Bp. VII. Dohá u 59. 224-

Sapkák.

Budapest

Hoksáry József, **Bp VI. Teréz-körút 60. 119- Mindenféle katonai és egyenssapkák. Flóriá Bpest, VIII. Baross-té 137**

Landsmann S. sapkák nagyban pest, VII. Dob-u. 8. 4

Debrecen

Farkas Izsákné Debrecen Szé u. 3.

Miskolc

Gersey József, Miskolc Széche n. 46.

Sapkakelléke

Budapest

Paszternák Sándor Bp Laudon u. 6. 2

Ráfael Viktor

Wehrner Tibor: Képzőművészeti kiadás
Komárom megye 1984 XI. - XII.

Új forrás, 1985. április

RÁFAEL GYŐZŐ Viktor

Csnedélet, 1965, olajtempera, 7ox5o - 91.5.3o

Méra, 1942, akvarell, 4ox57 - 91.5.31

Kompozició pirossal, 1973, o. farost, 8ox60 -91.5.31

Új Művészet

Rafael Viktor

neve emlitve

Müvészettörténeti Értesitő 1972

306. old.

Ráfael Viktor

festő

l.

Bpvizfpály 1941

Rafael Viktor

festő

Kitagadottak, olaj.

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1926.

Rafael Viktor

mékelföldi ösztöndíjat
kapott.

l. Képművészet
1943. 158. l.

Rafael Viktor

1943-ra székely/föld-i
ösztöndíjat kapott.

Esti Ujság. 1943.
júl. 19.

Rafael Viktor

l. Déry 1927

12. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Rájacz Viktor

Fertő

Mecsek u. 8.

MKSz 1947

Rafael Viktor

festő

Koll. Kiáll. Tamás
Galéria

Vrod
Ujság 1930 febr. 16 –
(e. a.: Gadányi
Jenő és R. V.)

1905. XI/10 én

Számvevőséghez: Dr Semayer Vilibald u mi-
zsenni igazgató őrnek vegyárdi is kecskeméti
utiszámlája átfételik (981/905)

Rafael Viktor

MAGYAR MUVESZET

1930. 120, 124

Vizsgálassa meg
újra a szemét.

RÁFAEL Gyárfás

Nyugat és Kelet vonzásában, tanításában. Rafael Gyárfás Virtus festőművén ismeretlen életéről. = Limes, 1996/4. 61–69.

M

Kedves Edit!

Árpád ma szólt
Gyorsan feladom
a postánál. Teh
rezni vélt folyó
küldeni az Ars H
Mutatóba küldök
néhány megjelent
érdekli Őket 197
deni az AHA-ot c

Bp.,1992. II.20.

Rafael Viktor

Műcsarnok
1926. Tőzsi Ernst · 526, 528, 529

MDK

Raffael

Eszterházy-madonnája

33.o.

Sallay Marianna: A fertődi Eszterházy-kastély.
Bp. 1959.

MDK

Sallay Mustapha: A Tertiqdt Easafertaxt-kasafelt.
pb. 1959.

A XX. SZÁZADI magyar festészet egyik jeles alakjának, Ráfael Viktornak munkáiból nyitottak kiállítást pénteken a komáromi városi művelődési központban. A 81 esztendős korában elhunyt, külföldön is ismert alkotó munkásságának főbb állomásait mutatja be a gyűjteményes kiállítás.

Népszabadság, 1984. XII. 22.

Ráfael Győző

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
1979 MÁJ 16

1021

Ráfael Győző rajza

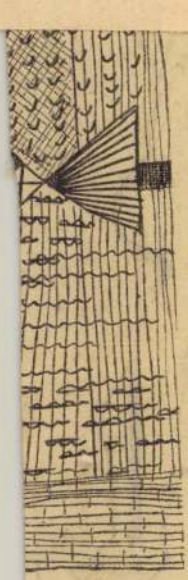

ménységével egy
melyet csak az ö
hitelesít?

Kapkodhat jobb
lasz nem adatik n
ségeit. Igaz, soka
holnap április 5-é
kel. Tudja, hogy
kell az alannyal,
csukják. Tudja, h
rázzák fejüket, h
Tudja, hogy a DN
den élőlény örökl
nek letéteményes
Tudja, hogy a rö
hajlítani. Tudja,
színére segítik a
az újszülött megs
Tudja, hogy kéts
hogy... Tudja, ho
szi D.-t. Boldoggá

E feltételes mó
minden tudásunka
szerítette az embe
küli, azaz minden

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-796

Rafael Győző

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1971 AUG 2 8

1021

Rafael Győző rajza

egy egyesen vesz...

bola-jelenetének, *Az ajtónak* a befejezésében az egyik figura szájába adva: „Kinyitottam. Most már tudom, nincs mögötte semmi. Hát aztán? A semmivel is meg kell tanulnom szembenézni." Úgyszólván expressis verbis kimondatja az *Éjféli beszélgetés* vitapartnereivel is, hogy bár az anyagi érdekeltség elve némely területen vissza is üthet, mégis jó dolog a nyugodt, békés alkotómunka. Máskor viszont éppen csak hogy sejtet, de nem nagyon van mit *(Négyszáz forint)*.

Bárdos minden írása a mai Magyarországról szól. Karcolataiban szellemesen gúnyolja a kispolgáriságot, a bürokráciát. De már a *Hány hét a világ?* című novella, amely a szegedi olajmezők feltárásának szociológiai következményeit — a modern, szabad életet élő olajmunkás morálja és az ezeréves paraszterkölcs ellentétét — egy elcsábított asszony történetében próbálja fölvillantani, időtlenül kommerszre sikerült. A legnagyobb igényű írás, a *Mint a pára* a szülőváros-diákszerelem-ifjúkori lelkesedés-és-hit, valamint az eltávolodás-illúzióvesztés-felnőttség-konszolidáció motívumsorait állítja egymással szembe, fehéret-feketét festve itt is, ott is. Érdekes a felvázolt szituáció, ám a szerelmi helyzetek kirívó klisévolta csak újabb jele annak, hogy Bárdos készen vesz át sztorit, gondolatot, nyelvet, szerkezetet az életből és az irodalomból. Ezért hiába szólnak írásai a naptár szerinti máról, nem a mát mondják.

Tábor Ádám

közben
használ
könnye
költésze
kától,
Kassák-
sabban
a ver
szokatl
lehánta
genked
padt „
hát tu
bert K
ját fol
hogy s
költőt
könyvé
Vers
nőnek
sák sti
ja egy
nyegét
„tiszta
történe
tés azo
és csak
tosságá
ráció k
nyit
Máglyá
nak m
Máglyá
könyv
jezete:
módsze
Legnag
zik a v
kacs h
pán h
Róna
hogy m
lan. K
a műre
ban a
szögéb

Pempő-p

HŰVÖSEBB IDŐ

Az évszakhoz képest még mindig enyhébb, ugyanakkor egyre hűvösebb, szinte késő őszies időre kell számítanunk. A többnyire erősen felhős égből napközben helyenként kisebb esőre számíthatunk. A légmozgás napközben főként a Dunántúlon megélénkül. A hajnali párásság, köd egy-két helyen napközben is megmarad. A kora délutáni órákra 4, 8 fok közé emelkedik majd a hőmérséklet.

Várható országos középhőmérséklet: 4, 6 fok között.

Orvosmeteorológiai előrejelzés: Ma fronthatásra nem kell számítanunk.

Napkelte: 7 óra 00 perc

Napnyugta: 16 óra 57 perc

A Duna vízállása tegnap Budapestnél: 277 cm, 6,2 fok C.

Légszennyezettség: A fővárosban tegnap 7 és 15 óra között mért maximális szennyezettség:

	mg/m³	A levegőminőségi határérték %-ában
SO_2:	0,129	26
CO:	12,5	125
NO_2:	0,195	195

A légszennyezettség mára várható alakulása: kissé emelkedik.

Szeretné elkerülni az időjárás okozta károkat? Rendelje meg az Országos Meteorológiai Szolgálat veszélyjelzési és riasztási szolgáltatásait! Telefon: 135-3112, Telex: 225809, Fax: 135-3934.

A Két Lotti nyereményei

A 6. heti „Két Lotti (33-ból 3-at)" játékban a 3+3-asokra jutó, összesen nettó 25 millió 520 571 forint tovább halmozódik a 6-os nyerőosztályban. A 3 találatosok nettó nyereménye: 32 888, a 2 találatosoké: 369 forint. A „Két Lotti" nyerőszámai: 25, 59, 63 és 2, 6, 26.

A gyilkosság után öngyilkos lett

A családi drámák mindennapossá váltak feszültséggel teli hétköznapjainkban. Egyes esetekben az alkohol borítja fel az önkontrolt, más esetekben végzetesen törnek elő az indulatok. A pontos részleteket nem lehet már megtudni a hétfő este Veszprémvarsányban történt tragédiánál sem, amikor a 40 éves *S. Pál* összeveszett 39 éves feleségével. Este hat órakor a család a vacsorához készült, amikor hangos szóváltásra került sor, majd az indulatos és felbőszült férj a kenyérvágó késsel többször szívtájékon és mellbe szúrta élete párját, aki holtan rogyott össze. S. megsem próbálta megmenteni felesége életét. Amikor rádöbbent tettének súlyára, elvágta saját nyaki ütőerét. A lakásba érkezők már holtan találták mindkettőjüket.

(k. z. t.)

Pierre abbé, Franciaország legnépszerűbb embere

Negyven éve „szent haragban"

(Párizsi tudósítónktól)

A hajléktalanokért, szegényekért és kitaszítottakért szüntelenül szót emelő Pierre abbé *négy évtizede* indította el mozgalmát a *Radio Luxembourg* hullámain. Özönlöttek az adományok, ő pedig megalapította azt a szervezetet, amely nevében a bibliai Emmaüs városát viseli. Ők, az emmaüsi társak, barátok, szövetségesek segítenek Pierre abbénak, aki hosszabb ideje Franciaország *legnépszerűbb embere*. A szegények, az árvák és az elfelejtettek szószólója *valóságos szupersztár* lett, újságcikkeket és könyveket írnak róla, ő maga ezekben teszi közzé Végrendelet című kötetét, lemezek és kiállítások népszerűsítik mozgalmát.

Négy évtized alatt szinte mindenki megismerte, s aki tehette, *anyagilag is támogatta*. Charles *Trenet*, a sanzonénekes 1,75 millió frank értékű festményt ajándékozott neki. Egy ízben Párizs egyik legelőkelőbb szállodájába hívták. A *Hotel Crillonban* kis termetű, vékony ember, furcsa és igen jellegzetes mosollyal a szája szegletében, már-már félénken borítékot nyújtott át neki. *Kétmillió fr volt benne*. „Én tartozom önnek ezz pénzzel – mondta a Crillon lakója –, egyszerűen odaadom, hanem *visszaa* ezt a kétmilliót. Ez az összeg azoké a vargóké, amilyen én is voltam, s ak megszemélyesítettem. *A dolgok igaz gosan így kerülnek vissza a helyükre* borítékot Charlie *Chaplin* adta á abbénak.

Első felhívásának negyvenedik fordulóján a népi jótékonyság 81 prófétája arra szólította föl a hatóság *könnyítsék meg a hajléktalanok szá vételét*. Nem tudják ugyanis pont hányan élnek fedél nélkül: az egés országban talán nagyjából kétszáze Párizsban hozzávetőlegesen 40-50 e Ők ma egy *gazdag ország* elszegény kitaszítottjai, ellentétben negyven ezelőtti sorstársaikkal: akkor, egy zeddel a háború után négymillió lak ányzott, s a lakások nagy többsége fort nélküli volt.

pszerűbb embere

haragban"

egy
ank
el a
nem
dom
csa-
iket
zsá-
." A
t az

év-
éves
okat,
mba-
osan,
z or-
zren,
zren.
edett
évvel
évti-
ás hi-
kom-

Az *ország szegénysége* elmúlt, a társadalom alapvetően megváltozott, de az emberi lét peremén ma is *tízezrek* élnek. Értük, s *nekik dolgozik* az abbé, akinek két hobbija van, ért az *asztalosmesterséghez* és szívesen *fotózik*.

Nem kellene boldoggá avatni? – tette föl a kérdést a Libération az egyik francia püspöknek. „Hiszen az emberek *máris szentté avatták* – így *Gaillot* püspök –, s egy napon talán az egyház is megteszi ezt."

A negyven éve „szent haragban" élő abbé igazi neve Henry *Groues*, részt vett az ellenállásban, s a háború után egy ideig baloldali mozgalmak parlamenti képviselője volt. De a politikát hamar elhagyta, hogy a szegényekért éljen, mint például *Tereza* nővér vagy Helder *Camara* érsek. *„Azt gondoljuk, hogy Istennek vannak kiválasztottjai, s azt reméljük, Pierre abbé közéjük tartozik"* – ezt a párizsi mecset rektora mondta róla.

(martin)

Whitney Houston tar olt

Los Angelesben hétfőn 21. alkalommal adták át az amerikai könnyűzen ei díjakat. Whitney Houston elvitte a legjobb női pop-rock és soul rhytm and blues előadóna k járó díjat, s emellett kislemeze, az I Will Always Love You, és a The Bodyguard (Több mi t testőr) című filmzenealbuma is első lett.

(MTI kül öldi képszolgálat – AP)

Radioaktív szivárgás a Bermudáknál

Orosz közlés szerint radioaktív anyagok szivárognak ki abból a szovjet tengeralattjáróból, amely hét és fél évvel ezelőtt süllyedt el a Bermuda-szigetektől 750 kilométerrel keletre. A szivárgásra egy szentpétervári tudományos tanácskozás alkalmából, magánbeszélgetések során hívták fel az amerikai tudósok figyelmét. Megállapodtak abban, hogy igyekeznek együttműködni a szennyeződés nyomon követésében, illetve szükség esetén megakadályozásában – jelentette az *MTI*.

A Yankee-osztályú, szovjet tengeralattjáró 1986 októberében süllyedt el, miután robbanás következtében tűz ütött ki a fedélzetén. Sokak szerint valóságos ökológiai időzített bomba ketyeg a hullámsírban. A két reaktoron kívül két atomrobbanófejjel ellátott torpedó és tizenhat, ugyancsak nukleáris töltetű, rakéta volt a fedélzetén.

Az orosz tudósok szerint olyan súlyosan megrongálódott a hajó, hogy a rakéták szétszóródtak, s a rozsdásodás nyomán már bizonyosan megindult belőlük a radioaktív szivárgás.

A Magyar Nemzet megkérdezte:

Miért nem vállalta Magda Marinko ügyvédje a védelmet?

Szegeden nagy port vert fel, hogy a gyilkossággal gyanusított *Magda* Marinko kirendelt ügyvédje egy nap után lemondott a védelemről. Az a hír terjedt, a maffia megfenyegette, ezért nem vállalja a jogi képviseletet. Az ügyvéd kérésünkre, inkongnitóját megőrizve, elmondta lemondásának hiteles történetét.

– Múlt héten a rendőrségről szóltak át az irodámba telefonon, hogy lesz egy érdekes ügy. Arra kértek, kirendelő határozattal lássam el a védelmet. Valójában akkor tudtam meg, hogy Magda Marinkót védem, amikor a gyanúsítottat a Csongrád megyei Bíróságra vitték meghallgatásra és nekem is oda kellett menni.

– Önnek nem mondtak nevet?

– Csak annyit közölt a kihallgatás napja előtt az illetékes nyomozó, hogy az évszázad bűnügyében szerepelhetek. Őszintén szólva meglepődtem, amikor bemutatták nekem Magda Marinkót. Még aznap, amikor megtudtam kivel állok szemben, elhatároztam, nem vállalom a jogi munkát. A kihallgatáson részt vettem, majd utána megírtam a lemondó nyilatkozatomat. Senki sem fenyegetett, a maffiáról szóló történet ebben az összefüggésben mese. A magam elhatározásából cselekedtem. Egyébként elvből és erkölcsi megfontolásból sem védek gyilkost, és nemi bűncselekmény elkövetőjét.

– Mit szólt a családja, mikor megtudta, milyen szerepet kapott?

– Nem örültek, féltek és féltettek.

– Ügyvéd úr, ön is fél?

– Félek. Jó esélyem van arra, hogy életveszélybe kerüljek, ha sokat tudok erről az ügyről.

– Végighallgatva a feltételezett gyilkos vallomását, mit tudott meg róla?

– Ügyvédi esküm arra kötelez, hogy olyan információkat ne hozzak nyilvánosságra, melyekkel ártanék szakmám jó hírnevének. Etikai vétséget követnék el...

– Annyit talán elmondhat, emberileg milyen benyomást tett önre Magda Marinko?

– Nem tudom megítélni, a találkozás rövid volt.

– Ha utcán futna össze vele, mit mondana?

– Alapvetően nem lehet rá mondani semmit, különben is cselekményei alapján lehet megítélni az embert.

Hogy ki lesz a gyilkossággal gyanúsított szerb állampolgár következő ügyvédje, azt nem lehet tudni. Szegeden a legtöbb jogász arra esküszik, ezt az ügyet nem vállalja.

(halász)

Üres volt a Cessna a Bodeni-tóban

BONN – Hétfőn rendkívüli biztonsági intézkedések közepette emelték ki a Bodeni-tó vízéből a lezuhant *Cessna* típusú repülőgépet. Mint beszámoltunk róla, a gép titokzatos útja nagy izgalmat keltett, mert az a gyanú merült föl, hogy bérlői nukleáris anyagokkal folytattak illegális kereskedelmet és Cessnával is veszedelmes anyagok, például cézium került elhelyezésre a tó vízébe. A megtalált roncs környékén azonban nincs sugárszennyezés.

Megállapították, hogy a több mint száz méter mélységben meglehetősen épen maradt repülőgép üres. A kiemelt roncson az is látható, hogy az utaskabin ajtaja nincsen bezárva. Nem tudni, hogy a pilóta kényszerleszállás közben miért nem kért segítséget.

A nagy kérdés: hová tűntek a fedélzeten tartózkodók. A dermesztően hideg vízben aligha úszhattak messzire, valószínűbb, hogy gumicsónakon távoztak. A hatóságok feltételezik, hogy nagystílű elterelő akcióról van szó, a gép „lezuhantatása" más bűncselekmény eltussolását célozta. A svájci St. Gallen kantonból időközben Ludwigshafenbe szállított Cessnát jelenleg német rendőrségi és repülési szakemberek vizsgálják.

(j. gy.)

Meggyilkolt újszülöttek

Több ezren szeretnének gyermeket örökbe fogadni. Ugyanakkor ebben az évben már tízre emelkedett azoknak az újszülötteknek a száma, akik világrajöttét nem kívánták. Az ártatlan gyerekek a legmegdöbbentőbb módon haltak meg.

Emberölés alapos gyanúja miatt indított a BRFK III. kerületi kapitánysága nyomozást, mert február elsején vagy másodikán a Kossuth Lajos üdülősor 102. számmal szemben találtak egy halott újszülöttet. A reklámszatyorba csomagolt kicsi életképesen született. Ugyancsak február elején Miskolc-Tapolcán hagyták magára azt az élő kisfiút, akit hétfőn találtak, holtan. Az orvosi vélemények alapján az újszülött életerős, egészséges volt és a halálát ellátatlansága, magára hagyatottsága okozta. Mindkét esetben nagy erőkkel folytatják a rendőrök a nyomozást.

(k–s)

Zavar a Discoveryn

Bill *Clinton* titkon őrzött vágya, h ogy űrhajós legyen... Legalább is ezt mondta az amerikai eln ök hétfőn a *Discovery* űrrepülő gép személyzetével beszélge tve, ugyanis houstoni látogatá a részeként felkereste a Johnso n űrközpontot, ahol kipróbált egy szimulátort. Miután vág yát felfedte, őszintén beismer e az űrhajósoknak, hogy bi ony nem felelt meg a felvétel követelményeknek.

A D iscovery mostani útja annak az amerikai–orosz együttm ködésnek képezi az első ele mét, amelynek eredményeként 2001-re létre akarják hozni z állandó nemzetközi személ zettel működő űrbázist. A ; űrrepülőgép személyzeténe egyik feladata az lett volna, ogy néhány napra Föld körüli pályára állítson egy műholdat. Az űrrepülőgép rádióadásai azonban megzavarták a leválasztóberendezést, úgyhogy végül is nem sikerült „megszabadulni" a műholdtól – jelentette az *MTI*.

A kísérlet lényege az lett volna, hogy a Discovery nyomában száguldó, tányér formájú műhold „szélárnyékos" oldalában képződött légüres térben gallium arzenid tartalmú, filmszerű félvezetőket állítsanak elő. Tudományos szakmai körökben a gallium arzenidet tartják a számítógép chipjeiben alkalmazott szilícium félvezetők utódjának. (A kozmoszban egyébként tízezerszer tisztább légüres teret lehet teremteni, mint bármelyik, a Föld felszínén megépített legkorszerűbb vákuumkamrában.)

Új irodaház

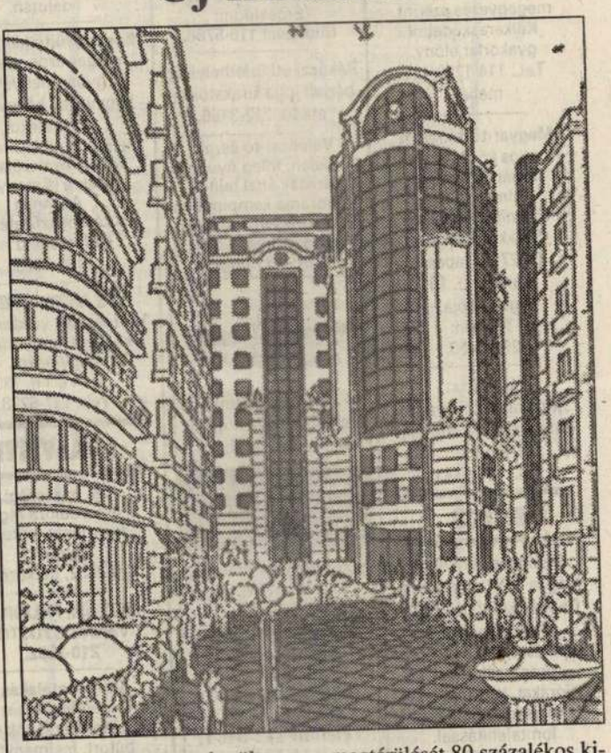

Bokrétaünnepre került sor a VII. kerület Madách Imre utca 13–14. szám alatt, ugyanis tető alá került az a két részből álló, tízezer négyzetméteres irodaépület-együttest, amelynek az egyik szárnya hét, a másik tizenegy emelet magas. A kettő között – melynek tervezője *Pomcsár* János és *Falk* Judit – halad majd el a Madách sétány. A beruházó, a Madách Trade Center, a befektetés megtérülését 80 százalékos kihasználtság mellett öt-nyolc év alatt reméli. Az építkezés nyolc hónappal ezelőtt kezdődött és 1994 közepétől várhatóan már be is költözhetnek az első fecskék. Egy négyzetméter bérleti díja havi 45 márka, ez valószínűleg nagyon drága a magyar cégek számára, mert eddig csak külföldiek jelentkeztek.

(k. é.)

Kés a La Manche alatt

(P rizsi tudósítónktól)

A lyett v rhatóan csak április végén in ul meg a teherforgalom a csal gútban. A vezérigazgató szavai ól az derült ki, hogy az üzeme ltető Eurotunnel céget műsza ki okok késztetik erre a lépés . A mozdonyok üzembeállítás inak elhúzódása miatt elképze hető, hogy a menetrend szerin i utasforgalom is a tervezettn l egy-két hónappal később ndul meg, tehát csupán a nyár égén vagy az ősz elején.

N ncs változás az ünnepélyes n egnyitó dátumában: a tervek s erint *II. Erzsébet* királynő és *Mitterrand* elnök május 6-án avatja föl az évszázad építkezésének tartott rendszert.

Az egyik francia teherfuvarozó szövetség enyhe rosszallásának adott hangot a késlekedés miatt, mondván, hogy a kamionosok egy órát szeretnének nyerni a víz alatt, de egyelőre még kénytelenek a kompokat igénybe venni. Ezek gazdái egyébként örömmel fogadták, az Eurotunnel viszonylag magas díjait, igaz, a turistáknak autónként kell majd fizetniük, a viteldíj az alagútban független lesz a gépkocsiban ülők számától.

(m. j.)

0401

AMSTEL KARAOKE SHOW

Az Amstel bemutatja a karaoke-show-t!

AMSTEL KARAOKE-IDŐPONT:

1994. február 25. – Rose Garden
1994. március 5. BKE-aula – ELTE–BKE-farsang
1994. március 17. Pécs – Orly-diszkó
1994. április 2. SOTE-klub

Mindenkinek jó szórakozást kívánunk!

AMSTEL BEER

Üvegvisszaváltás

Kis üzletekben csak csere

Elkészült az üvegvisszaváltásról szóló kormány-előterjesztés tervezete, amely a kisebb üzleteket csak cserére kötelezi. Ez azért szükséges, mert az országban jelenleg 27 ezer kisebb élelmiszer-vállalkozás működik, s ezek nem kötelezhetők a betétes üvegek korlátlan visszaváltására. A 300 négyzetméter alapterületűnél nagyobb boltokban azonban valamennyi forgalomban lévő betétdíjas üveget vissza kell váltani. A javaslat szerint a rendelet hatálybalépésétől számított 60 napig az eddigi rend marad érvényben, senkinek sem marad tehát nyakán az üvegkészlet. A betétdíjas palackok körét miniszteri rendelet határozza majd meg. A kormány, illetve az ipari és kereskedelmi miniszter rendelete rövidesen napvilágot lát.

Pamsár János-ajtén

UTAZÁS

SHALOM, IZRAEL!
A több ezer éves kultúra, a Biblia és az egzotikum országa, Izrael várja önt a CHEMOL TRAVEL szervezésében. **8 napos csillagtúra**-utazás Izraelben (Jeruzsálem, Betlehem, Názáret, Galilea, Holt-tenger 1994. március 15–22., április 5–12.) 69 900 Ft-ért. **8 napos nagy körutazás** Izraelben, pillantással Eilatra 1994. március 3–10. 76 900 Ft-ért. **11 napos szuperkörút** Izraelben, üdüléssel Eilatban március 17–27. és április 21.–május 1. 98 900 Ft-ért. **1 hetes trópusi luxusüdülés** a Vörös-tenger izraeli partján, Eilaton február 15.–április 12-ig hetente 48 900 Ft-tól. **1 hetes tavaszi–nyári üdülés** a Földközi-tenger csodálatos homokos izraeli partján, Netanyán május 29-től hetente 49 900 Ft-tól. Jelentkezését várjuk szeretettel! CHEMOL TRAVEL UTAZÁSI IRODA 1052 Budapest, Vörösmarty tér 2. Tel.: 266-2261, 266-2173, 266-2174.

ÁLLÁS

Az Országgyűlési Könyvtár jogi vagy államigazgatási végzettséggel igazgatási osztályvezetőt keres. Bérezés a közalkalmazotti törvény szerint. Jelentkezés a könyvtár címére beküldött önéletrajzzal: 1357 Budapest pf. 3. *1/45*

A Magyar Nemzet A világra nyitott sajtó kereskedelmi osztálya keres fiatal, agilis szervezőket reklámajándéktárgyak értékesítésére. Érdeklődni lehet a Magyar Nemzet Kiadó Rt. kereskedelmi osztályán 1054 Budapest V., Szemere u. 21. sz. alatt vagy a 112-5484 és a 111-5287-es telefonokon.

Kanadai magyar vegyes vállalat orosz–angol felsőfokú nyelvtudással, konfekcióterületre üzletkötőnőt keres. Érd.: 135-4567 vagy 201-2977-es telefonon, 9–17 óráig.

CIPŐSZAKMÁBAN JÁRTAS, kereskedelmi kapcsolatokkal rendelkező, profi ÜZLETKÖTŐT KERES A CSORBA CIPŐKER KFT. 6044 Kecskemét, Urihegy 164. Telefon: 06-60/389-071, 06-60/389-885.

Külkereskedelmi vállalat keres 1994. márciusi belépéssel főkönyvelőt, könyvelőt, valamint önálló munkaügyi előadót. A kézzel írt, önéletrajzos jelentkezést 1475 Bp. pf. 125 címre kérjük. Fizetés megegyezés szerint. Külkereskedelmi gyakorlat előny. Tel.: 114-1290/444 mellék.

Magyar-történelem szakos középiskolai tanárt felvesz a Kalmár László Számítástechnikai Szakközépiskola (1027 Budapest, Jurányi u. 1.) igazgatója. Telefon: 201-4483.

Választhat! Munkatársunk vagy befektetőnk szeretne-e lenni? Tel.: 111-9441.

BÚTOR

Bizalommal hívjon! Magas áron vásárolunk hagyatékot, bútorokat, festményeket, perzsaszőnyegeket, bronzcsillárokat, faliórákat, kézimunkákat, régiséget, díjtalan lomtalanítással. 142-8767.

Eladásra kínálunk román gyártmányú sörpadgarnitúrát (1 asztal+2 pad). Megrendelhető: SÁBA Kft. 1027 Budapest, Margit krt. 50–54. III. em. 5. irodájában 8 és 15.30 között. Telefon, fax: 201-7588.

Hagyatékot, bútorokat, festményeket, csillárokat, órákat, dísztárgyakat, szőnyegeket, könyveket, ruhaneműt vásárolok, lomtalanítással: 163-0042.

Használtcikk Kisszövetkezet bútorboltja VIII., Teleki tér 7. 134-2220, Teleki tér 25. 133-3517, VII., Erzsébet krt. 37. 142-3538; készpénzért megvásárolja modern szekrénysorait, ülő- és fekvőgarnitúráit, konyháit, antik bútorait (hibásat is). Árusítás 8–17 óráig, szombaton 8–13 óráig.

Korrekt áron vásárolok bútorokat, festményeket, dísztárgyakat, ruhaneműt, hagyatékot. Tel.: 164-2706.

ÁLLATOK

Fehér törpe uszkár szuka, 8 hetes eladó. 169-1490, egész nap.

HANGSZER

Vennék használt pianínót vagy rövidzongorát tanuló részére. Telefon: 121-1847.

VÁLLALKOZÁS

Münchenben lévő, 103 nm-es, modern, zöldövezeti lakásom (szerióze) vállalatnak kiadom hosszabb távra. Érdeklődni: Budapest 115-5788.

Rákóczi úti üzlethelyiség bérleti joga kirakatokkal átadó. 212-3156.

Velencei-tó északi oldalán, főleg nyugati turisták által telített Panoráma kempingben lévő óriás vízicsúszda eladó, esetleg kiadó. Érd.: 217-9055.

A Magyar Nemzet A világra nyitott sajtó kereskedelmi osztálya kapcsolatot keres megbízható külföldi beszállító reklámajándék-forgalmazóval. Bizományosi árusítás előnyben. Címünk: Magyar Nemzet Rt. kereskedelmi osztálya 1054 Budapest V., Szemere u. 21. Telefon: 112-5484, 111-5287

TV, RÁDIÓ

Televízió-gyorsjavítás helyszínen, garanciával. Videojavítást is vállalok. 221-2567.

JÁRMŰ

DACIÁT vennék **7 ÉVES** korig. Tel.: 276-5098.

Daciát, Arót vagy Ladát vennék 8 évesig, készpénzért. Tel.: 277-7763.

Datsun Laurel 2,4,1981-es, automata eladó. Tel.: 161-3590.

Diesel Peugeot 405, 90 évjárat, keveset használt, újszerű állapotban 1 050 000 eladó. 186-3168.

LADÁT, bármilyen típust, jó állapotban vásárolnék készpénzért. T.: 271-6447.

Skodát vagy kis Polskit vennék. 215-9119.

Több 1000 autóból válogathat, ingyen hirdethet. 23 forintért olvassa a Képes Autóbörzét.

Toyota haszongépjármű, 0 km-es, sürgősen eladó, piaci áránál olcsóbban. Tel.: 142-3775.

NISSAN BUDÁN KISHASZONJÁRMŰVEK KEDVEZŐ ÁRON autó Nánó kft. Bp. XII., Maros u. 4. ☎ 202-3455 SZERVIZ ÉS ALKATRÉSZ Bp. II., Fillér u. 77. ☎ 135-5922

Yugót vagy Zastavát vennék. 188-3928.

GÉP, SZERSZÁM

3 szálas Union Speciál ipari interlock 50 ezerért eladó. Tel.: 215-9021.

KÖNYV

1945 előtti detektív-, kalandos, cowboy-, Franklin–Verne és May Károly-könyveket, regényeket, sorozatokat jó áron vennék. 162-2838.

KOLLIN ANTIKVÁRIUM vásárol antikvár könyveket, képes levelezőlapot, plakátot, reklámdokumentumot, hagyatékot. VI., Bajcsy-Zs. út 34. 111-9023, délután.

Könyvgyűjtő kiemelten magas áron vásárol gyűjteményébe könyveket, könyvtárat, hagyatékot, metszeteket, kéziratokat, képes levelezőlapot. Vidékre is megyek! Azonnali készpénzfizetés. Telefon egész nap: 132-2839.

SÓS ANTIKVÁRIUM készpénzért vásárol régi könyvet, könyvtárat, hagyatékot. V., Váci u. 73. Tel.: 137-6228.

ADÁSVÉTEL

25. házassági évfordulóra régi festményt, bútort vennék. 210-2832, hétköznap.

ASZTALI, FALIÓRÁT VENNE GYŰJTŐ. 210-2832.

Diplomatalakás berendezéséhez sürgősen keresünk régi bútort, festményt. 142-2032.

Eladó GF-30-as öntvény parapetkonvektor. Érdeklődni: 115-0822 esti órákban.

Gyűjtő vásárol régi és új fényképezőgépet, órát, gramofont és bizsut. 276-8387.

Nagyméretű konyhaszekrény, príma állapotban 4000, automata mosógép (Bosch), keveset használt. 186-3168.

Utánfutó, nagyméretű, 180x3 méteres, új állapotban eladó. 186-3168.

ALBÉRLET

Albérleti szoba kiadó leinformálható egészségügyisnek. Gázfűtés, telefonos, komfortos. „Mindenhez közel N 8196" jeligére 1443 Budapest 70. pf. 191.

BUDA központjában háromszobás luxuslakás, telefon, garázs, terasz, külföldinek hosszú távra kiadó. Fénykép, tervrajz. Kizárólagos megbízott Abendorff Ingatlaniroda. Tel./fax: 156-1663.

Budán, főbérlő nélküli, kétszobás, telefonos, gázfűtéses, teraszos, zöldövezeti villalakás a Városmajor felett, most árengedménnyel kiadó. 156-0319 és 112-9421, utóbbin üzenetrögzítő is van.

Egy szoba összkomfort, Keleti K. utca elején, valamint a Margit körúton kiadó. Érdeklődni: 122-9049/este.

Kiadó Farkasréten 250 nm-es, kétgarázsos, kertes villa. XI. ker.-ben háromszobás, kertes lakás. 175-4879.

Stílusos paraszthház kiadó, gazdálkodásra, művésztanyának egyaránt alkalmas. Természetvédelmi területnél, fürdőszoba, bokszos istálló van. „Somogyország N 8136" jeligére 1443 Budapest 70. pf. 191.

TELEK

PANORÁMÁS, PANZIÓNAK, IRODÁNAK, TÁRSASHÁZNAK alkalmas budai, 600 n.öles (0/6 ép. öv.), építési, közműves telek eladó. T.: 166-1530.

Pilisszántón gyönyörű, panorámás telek eladó az erdő tövében. Gyümölcsfákkal, szép, nagy hétvégi faházzal, nagy terasszal, a terasz alápincézve. Villany van, a víz megoldható. Irányár: 1,3 millió Ft. Érdeklődni lehet: 149-6069 telefonon.

SZENTENDREI, 200 n.öl, panorámás üdülőtelek eladó. 135-3208, 135-8782.

XII., Szabadság-hegyen, társasházépítésre alkalmas, 600 n.öles, összközműves, panorámás telek eladó. 50 000 Ft/n.öl. 212-3156.

ÜDÜLÉS

Agárdi Hotel Vikingben kétszintes, ötszemélyes, modern lakrész évi kétszer kéthetes örökhasználata joga kedvezményes áron eladó. Telefon: 161-2989, este.

KÖZLEMÉNYEK

■ **ANGOL, NÉMET, OROSZ** 15 hetes, beszédcentrikus, kiscsoportos nyelvtanfolyamok indulnak folyamatosan február elejétől **PASARÉTEN** minden szinten, minden napszakban, különböző heti óraszámokkal. 176-1394, Tárogató út 53.

■ **VALENTIN-NAPI** ajándékok és díszcsomagolási kellékek a **MASNI STÚDIÓNÁL.** Helyszíni díszcsomagolás a Sugárban és a Divatcsarnokban. Nagykereskedés: Bp. IX., Haller u. 78. Tel.: 215-4494.

■ Február 9-én (szerdán) a **ERNST MÚZEUM** technikai okok miatt zárva tart.

■ Februárban, márciusban induló tanfolyamok: szabás-varrás, virágkötő, építő, fitoterápia (gyógynövény-alapismeret), természetgyógyász, angol, német nyelv (kezdő, haladó), sporteurotréning (nőknek), aikido, jóga, társastánc. Felvilágosítás: 120-3843, 120-3844, 140-8151 telefonon.

AKCIÓ A KANÁRI-SZIGETEKEN A SUNDAYTÓL. Február 15-én és 22-én, 1 hét szállás, repülő, transfer. 2 ágyas elhelyezés esetén 41 900 Ft helyett most személyenként **34 900** Ft-ért. 4 fős teljesárú rendelés esetén egy hétig **INGYEN BERAUTÓT** biztosítunk. Részvételi díj: 1 hét már **37 900** Ft-tól. Információ: 133-7588, 113-4768.

Bükfürdői üdülés március 16–29-ig hatezerért átadó. Tel.: 06-84/311-561.

HARKÁNYI kétszemélyes üdülési jog február 22-től március 7-ig olcsón átadó. Tel.: 131-7266.

Hévízen, március első felében apartman, színes tv-vel a „Napsugárban" átadó. 183-7263.

München 2800, Bécs 950, Trieszt 2200, Nürnberg 2700. Hetedhét tel.: 114-4203.

Nürnberg 2700, Bécs 900, Trieszt 2100, München 2700. Tapsitours, tel.: 266-8849.

Pihenjen családjával a hegyekben, 800 m magasan, a Mátrában. Jó klímájú, csendes helyen. Tel.: 06-37/376-452.

Róma központjában, magyar családnál, turistáknak szoba kiadó. Telefon: 156-3322.

Zalakarosi, 1,5 szobás apartman üdülési joga február 16.–március 1-jéig átadó. Dr. Zarándy 135-4068.

OKTATÁS

Angliai nyelviskola! Hatékony nyelvtanulás, érdekes programok. Árkedvezménnyel! English Education Alapítvány 1032 Budapest, Zápor 61. Tel.: 168-4882, 20–21-ig.

Gépírás-, számítógépkezelés-, szövegszerkesztés-oktatás. Logo Stúdió. Tel.: 217-5192, 251-6585.

KÖZÉPISKOLAI TANÁR matematika-fizika oktatást vállal. Telefon: 133-1404.

Matematikatanár egyetemre előkészít, korrepetál középiskolásokat. Tel.: 111-7898.

GONDOZÁS

Svájcban élő 55 éves keres nívós ingatlant életjáradékért. „Korrekt üzlet N 5990" jeligére 1443 Budapest 70. pf. 191.

VEGYES

Fővonalon 39 nm-es ülethelyiség, utcai, forgalmas, magántulajdonú, Kelethez, Garay térhez, Népstadionhoz, városligethez közel bérbe adó. Érdeklődni: 121-1847 telefonon.

FÜRENDI VIKTÓRIA-GYÜMÖLCSÖNTÉS étkészlet és dísznövéskészlet eladó. Tel.: 173-2403, este.

Járpótlási jegyet és részvényeket napi árfolyamon, azonnali készpénzfizetéssel vásárolok. Bp. V., Petőfi Sándor u. 6. I. 4. Tel.: 137-4895.

Kárpótlási jegyet napi árfolyamon, azonnali készpénzfizetéssel vásárolok. Bp. V., Kálvin tér 4. I. 6. Tel.: 138-3834, 117-9525.

Kiszeg belvárosában nagy családi ház bármilyen vállalkozásra kiadó. Érd.: 06-94/361-284.

Központban 4 szobás üzlethelyiség bérbe adó, irodának céljára is kiadó. I. em., hívólift, két telefon. 121-5684.

Rákosfülöpön 10 nm-es üzlethelyiség bérbe adó, forgalmas helyen, a Mólónál. Érdeklődni: 06-60/377-397.

SZOLGÁLTATÁS

ÁGYTOLLTISZTÍTÁS, PAPLANKÉSZÍTÉS! Tel.: 129-6357. III., Reitter F. u. 64.

Ajtó-, ablaktisztítást, szőnyeg-, kárpittisztítást, rendszeres irodatakarítást vállalok. 112-4127.

Azonnali kezdéssel kőművesmunkát, burkolást, festést, vakolást, víz-, gáz-, fűtés és villanyszerelést, parkettázást, lomtalanítással, földkitermelést. Közületeknek is, garanciával. T.: 06-60/332-057, egész nap.

Csempézést, degpadló-burkolást igényesen, azonnalra. 186-3060, 169-9619.

DUGULÁSELHÁRÍTÁS azonnal, mindenféle befolyó tisztítása, garanciával, szombaton is: 147-6877.

FOLYIKK-PACK KÖLTÖZTET csomagol zongora, pianínó 217-2480, 189-0232

VILLANYBOJLERSZERVIZ Csonka 185-1494

KAPUTELEFON-BEMUTATÓ szaküzlet. A mai kaputelefon összes típusa. **VIDEO-**kaputelefonok. **DIGITÁLIS** kaputelefonok összesen 2 vezetékkel, 255 lakásig. Vezeték nélküli csengők. 2 és 5 vezetékes szettek. Ajtó becsukók. Többerű kábelek, vezetékek stb. VII., Hársfa 11. 122-1980, 269-7999.

Kisvállalkozók könyvelése, adó-, áfa-, személyi jövedelemadó ügyintézése: 136-9562.

Kitámasztós redőny, reluxa készítése, garanciával. Tőke Miklós 271-3043.

KÖLTÖZTETÉS, LOMTALANÍTÁS, gépszállítás fuvarvállalás, irodarendezés, garanciával. 280-4528.

KUTYAKOZMETIKA minden 6. alkalom ingyen. Szeretetteljes, gondos, szép munka. T.: 121-5133.

Nedves házfalak, szuterének, pincék utólagos szigetelése bontás nélkül, garanciával! 147-0314.

OTP felé költségvetést, tervezést (családi házak, tetőtér-beépítés, nyaralók, üzletek korszerűsítését) mérnök vállal. 131-9491.

PAPLANVÁSÁR! Februárban mindennap. Kispest, Hunyadi tér.

Duguláselhárítás falbontás nélkül, azonnal, 158-0950!

PARKETTACSISZOLÁST, lakkozást, lerakást azonnalra, közületeknek is vállalok. 186-5915, Iványi.

Parkettacsiszolást, lakkozást, lerakást, PVC-, szőnyegpadlózást garanciával vállalok. 271-1230, Hegedűs.

REDŐNY, reluxa, harmonikaajtó kiváló minőségben, közvetlenül gyártótól, garanciával! Telefon: 121-0356.

REDŐNY, RELUXA közületeknek is. **GARANCIÁVAL.** T.: 160-5518.

Redőnyt, reluxát becsületes mestertől, mérsékelt áron. Tel.: 187-3776.

SITTSZÁLLÍTÁS KONTÉNERREL, EGÉSZ HÓNAPBAN. T.: 114-0244.

SITTSZÁLLÍTÁS, LOMTALANÍTÁS, SÓDER-HOMOK! 217-4007.

SPED CB A 34 Bálha 221-4000

Költöztet, lomtalanít, sittet szállít 1–24 t-ig

– konténerrel is, kézi, gépi földmunkák, 6–12 m-es anyagok szállítása, önrakodós daruzás, nehéz gépek szállítása.

Magas színvonalon, reális áron!

SZÍNES TV-, VIDEOGYORSSZERVIZ. JAVÍTÁS garanciával 121-6919.

SZŐNYEGTISZTÍTÁS háztól házig, két nap alatt, szegés, javítás. 127-0221.

Tetőtér-beépítés kivitelezését, tervezését vállalja építészmérnök-ácsmester társulás. Szakmai tanácsadás a helyszínen. Tel.: 112-6275, 184-7580.

Tökéletes ablakszigetelések! Redőnyök! Reluxák! Roletták! Szalagfüggönyök! Téli napellenzővásár! 177-0576.

VILLANYVILÁGÍTÁS, villanyfűtés, villanytűzhely, villanybojler szerelése: Benczúr utca 1. Rejtő. Este 122-8574.

FÉRJET KERES

Kizárólag jellemes, egyedül élő, becsületes, tisztaságszerető, összkomfortos, saját főbérleti lakással rendelkező, nyolcvanas férfi jelentkezését várja idős, szolid, házias, békés természetű, nyugdíjas nő, külön helyiségben, részben bútorai elhelyezésével. „Rezsi-hozzájárulással N 8218" jeligére 1443 Budapest 70. pf. 191.

Magas, diplomás társát keresi – 52–55 évesig – szőke, dekoratív, bölcsészdiplomával rendelkező, vezető beosztású barátnőm. Elképzelése olyan férfi, aki boldog, kiegyensúlyozott életet tudna biztosítani. Levelet telefonszámmal kér „Vörös achát N 8200" jeligére 1443 Budapest 70. pf. 191.

FELESÉGET KERES

43 éves, elvált férfi, 176 cm magas, megismerkedne olyan gyermekes hölggyel, aki meg tudná szeretni. Anyagiak rendezettek. „Gyermekszerető N 5954" jeligére 1443 Budapest 70 pf. 191.

Világjáró képzőművész, magas, sportos, keresi 35–40 körüli, csinos, nőies társnőjét. „Empátia N 5984" jeligére 1443 Budapest 70. pf. 191.

SZŐNYEG

FRANCIA GYŰJTŐ perzsaszőnyegeket, copf bútorokat vásárolna. Minden este telefon: 111-6750.

GYÓGYÁSZAT

FÁJDALOMMENTES gyógypedikűr és gyógymasszázs. Házhoz megyek. 142-7877, du. 4-től.

FOGORVOS ÉJJEL-NAPPAL. 1134 Bp. Bulcsú u. 23/B (üzlethelyiségben). Tel.: 149-0756, 129-8226.

INGATLAN

ABENDORFF INGATLANIRODA AJÁNLATAI: Villa, telek, nyaraló, földbirtok, kastély, üzemház, öröklakás, bútorozott irodák, lakások vétele-bérbeadása-eladása. KIZÁRÓLAGOS megbízás alapján! Országszerte! CÍMSZERZŐK KIZÁRVA! Komputeres nyilvántartás, gépkocsival bemutatás, tervrajz, fénykép. ANGOL, német, lengyel, francia, orosz nyelveken közvetítés! FIÓKIRODÁK: LONDON, Budapest-Belváros, Rózsadomb, Szentendre, Kispest, Budaörs, Balatonnál; KÁLI-medence. **ÖRÖKLAKÁSOK:** PASARÉTEN kettőszobás, garázzsal, erkéllyel. Irányár: 5,9 millió. Ugyanott hatszobás, tetőtéri beépítéssel, külön kertrésszel, Nyúl utcában, Nárcisz utcában, háromszobás, garázzsal, Parlamentnél, nagyméretű, háromszobás, irodának is alkalmas; eladók. CSILLAGHEGYEN: ötszobás luxusvilla, garázzsal, fürdőmedencével, külön házmesterépülettel. Irányár: 18 millió. KÁLI-MEDENCÉBEN – Révfülöp fölött – kilencszáz négyszögöl szőlő, gyümölcsös, felszerelt présház, kettőszobás lakással. Villany, víz van. Áron alul: 1,550 millió. Ugyanott kétszázötven éves, modernizált, nádtetős paraszthász, hétszobás, 2 fürdőszobával, bútorozva. Víz, villany. Irányár: 5,6 millió. TIHANY legszebb szőlője, présház, egyszobás lakással, öbölre kilátással. BALATONFÜREDEN nyolcszobás, összközműves telekkel, telefon, teraszokkal, körkilátásos villa. Irányár: 8 millió. BALATONMÁRIAFÜRDŐN kettő nyaraló, összközműves, 360 négyszögöl, bekerített, telekáron! SZENTENDRE szigetén nyaralók, összközműves telken, beköltözhetők, alkalmi áron eladók. KÖZPONTI IRODA: FELVILÁGOSÍTÁS BUDAPESTI, vidéki ingatlanokról. KIZÁRÓLAGOS MEGBÍZOTT! ABENDORFF INGATLANIRODA XII., Hollósy Simon utca 14. Tel./fax: 156-1663.

Belzuglói, I. emeleti, 2 szobás, összkomfortos, telefonos öröklakás 6 lakásos villában 3,5 millióért, beköltözhetően eladó. Tel.: 131-2614.

BUDÁN öröklakást, három-négyszobásat, garázzsal keresek azonnali bonyolításra 10 millióig. Abendorff Ingatlaniroda XII., Hollósy Simon utca 14. Tel./fax: 156-1663.

Dunaalmáson, vízhez közel, 100 nm családi ház, kettes garázzsal, ipari árammal eladó 3,6 millióért. Érdeklődni: Baranyai Péter Kisbér, Pf. 14.

Dupla komfortos, új, kertes, madártelepi, garázsos, budapesti ház 10 millióért eladó. 173-0779.

Egri, önkormányzati, 2 szobás lakásom budapestire cserélem. Csóka Józsefné, Eger, Cifrakapu út 45. V. 2.

Eladó II. kerület, Frankel Leó úti, 115 nm-es, 3,5 szobás, felújítandó, tehermentes öröklakás. Alku nélkül: 4,8 millió. Telefon: 272-1182.

Eladók: 1. Pilisvörösváron, három tó felett, 85 nm-es lakás, 140 n.öl telekkel, fűthető. Irányár: 3,7 millió Ft berendezéssel együtt. 2. Örbottyánban 82 nm-es, kétlakásos ház 464 n.öles telekkel. 3. Solymáron, 132 nm-es, 3 szintes lakás, garázs van. Irányár: 6,5 millió Ft. T.: 153-6199, 8–16-ig.

Eladók: 1. IX. kerületben, Soroksári úton, expóval szemben, 72 nm-es, telefonos lakás. Irányár: 4,2 millió Ft. 2. Rákóczi úton, Astoriánál, 93 nm-es, telefonos lakás 7 millió Ft. 3. Baross utca elején, 72 nm-es, telefonos lakás. 4. Batthyány utca végén, 72 nm-es, telefonos lakás. T.: 153-6199, 8–16-ig.

II. ker., Hidegkúton, Gazda u. 9., 230 n.öl régi házzal, telekáron, 6 millió Ft-ért eladó. Érdeklődni: helyszínen du. 4-től. Tel.: 176-8222, csak 10–12-ig.

II., PÁTAKHEGYI ÚTI – Pesthidegkút – önálló, telefonfővonalas, központi fűtéses, panorámás családi ház (200 nm, 200 n.öl-ön), 16 500 000 forintért eladó. 201-7719.

Kelenföld városközpontjában tehermentes, kétszobás szövetkezeti lakás eladó. Telefon: 17–19-ig között 276-3599.

Két szép öröklakás eladó: újlipótvárosi, 45 nm-es, pesterzsébeti, Duna-parti, 80 nm-es. Érdeklődni: 129-5105.

Kőbányai, kétlakásos, összkomfortos ingatlan, két garázzsal, ipari árammal, telefonnal eladó, egyben vagy külön 6,2 illetve 5 millióért. 141-1880.

NAPHEGYEN, (I., Derék u.) 55 nm 2 szobás lakás, telefonnal (4,2 millió) +garázs (500 ezer) eladó. 184-3090.

Óbudán, hegyekre néző, kaszásdűlői, 73 nm-es, 1+3 félszobás, gardróbos, étkezős, telefonos öröklakás tehermentesen eladó 65 000 Ft/nm. Érdeklődni: napközben 135-3659-es telefonszámon, 18 óra után, illetve hét végén a 167-0179-es számon, Kékesi Csabánál.

Szabadsághegy centrumában, 76 nm-es, nagy teraszos, kertes, telefonos öröklakás eladó. 175-8676.

Szekszárd közelében, Kölesd és Medina között 1600 nm tanya, épülettel eladó. 06-1/160-2532.

Szt. István krt. I. emeletén irodának-rendelőnek is kiváló, 68 nm-es öröklakás eladó. Tel.: 131-7421, 12–20-ig.

TISZA-TÓNÁL 4 szobás, 2 fürdőszobás, befejezés előtti, 150 n.öles, összközműves, bekerített telken családi ház, nyaralótelepen. Irányár: 4 280 000. (Fényképek, tervek.) Kizárólagos megbízott Abendorff Ingatlaniroda. Tel./fax: 156-1663.

Új, 15 szobás ház (Balatonboglár, Erzsébet u. 73.) február 15-én, árverésen 5,5 millió Ft-ért eladó. Érdeklődni: Reöthy 8636 Balatonszemes, Toldi u. 6. Tel.: 06-85/360-044.

VÁROSLIGETNÉL nagyméretű, háromszobás családi ház, Kójál-engedéllyel, szuterénben kisipari tevékenységre alkalmas helyiségek, (megélhetésre alkalmas) ipari áram, telefon, áron alul. Abendorff Ingatlaniroda. Tel./fax: 156-1663.

XI., kelenvölgyi, 3 szintes, 3 fürdőszobás, 4 szobás +étkezős, nappalis, 2 garázsos családi ház 15 millióért eladó: 138-5938.

XII., FODOR UTCAI, 61 nm-es, 2,5 szobás, telefonfővonalas, cirkófűtéses, erkélyes, panorámás öröklakás 6 000 000 forintért eladó. 201-7719.

XIII., Szent László utcában 36 és 66 nm közötti, garázsos lakások 48 000 és 52 000 forintos négyzetméteráron, fizetési könnyítéssel leköthetők. Tel.: 178-7624 12 órától, 160-4238 19 órától.

XIII., Szent László utcában, garzon, másfél és kétszobás, garázsos lakások év végi beköltözéssel leköthetők 48 000 és 52 000 Ft/nm áron. Tel.: 178-7624, 12 órától. 160-4238, 19 órától.

XVI. ker. zöldövezetében épülő ikerház fele eladó. 253 nm, 45 ezer Ft/nm. Kulcsrakészen. Részletfizetés lehetséges. Közvetítőt díjazok. Tel.: 271-9090.

„BUDAVÁR" INGATLANKÖZVETÍTŐ MAGÁNIRODA! KETTŐSZÁZEGY-HETVENHET-TIZENKILENC, ZWILLINGER.

KÖZÜLETI HIRDETÉSFELVÉTEL:
1092, Kinizsi u. 30–36. II. em. Tel.: 216-4151, 215-0141/239, 240; fax: 216-4152
Ügyfélfogadás:
hétfőtől csütörtökig: 8–16-ig, pénteken: 8–15-ig.

HIRDETÉSI ÁRAINK:

Lakossági:

Apróhirdetés:	10 Ft/szó
Halálozás:	20 Ft/szó
Közlemény:	40 Ft/szó

Közületi:

Apróhirdetés:	30 Ft/szó
Halálozás:	20 Ft/szó
Közlemény:	80 Ft/szó

Áraink az áfát is tartalmazzák.
A telefonon feladott hirdetések dupla tarifával történnek.
A 14 óráig leadott hirdetések másnap megjelennek!

KÉSZPÉNZES APRÓHIRDETÉSEK FELVÉTELE:
1073 Budapest, Erzsébet krt. 6. Telefon: 122-1484
Telefonszolgálat: 269-6662, 269-6663
Hirdetési irodánk az alábbi nyitva tartás szerint várja ügyfeleit:
hétfőtől péntekig: 8–19-ig, szombaton: 9–12-ig,
ahol előfizethet a Magyar Nemzetre.

PREISCH Gábor építén

Folyamatos szerződésszegés

Szakértői tárgyalások Bősről

(Munkatársunktól)

Magyar szakértők megállapították, hogy az utóbbi időszakban a korábbi vízmennyiség mindössze 14-16 százaléka érkezik a Dunán. Ezzel a bejelentéssel kezdte keddi sajtótájékoztatóját a Külügyminisztérium szóvivője.

Herman János leszögezte, hogy a Duna elterelésének következtében *a csehszlovák fél folyamatos szerződésszegést követ el.* A magyar diplomácia erre minden fórumon felhívja a figyelmet, és ennek kapcsán arra is, hogy a rohamosan csökkenő vízmennyiség következtében továbbra is érvényesülnek a káros környezeti hatások.

A szóvivő ezt követően a bősi vita rendezését célzó tárgyalásokról számolt be. E megbeszélések újabb állomásaként november 19–20-án Prágában a felek jogi szakértői találkoznak, hogy megfogalmazzák azokat a kérdéseket, amelyekkel közösen fordulnának a hágai Nemzetközi Bírósághoz. Egy háromoldalú szakértői bizottság pedig a hét eleje óta Magyarországon tárgyal. November 27-én Brüsszelben e szakértői munkák összegzésére újabb háromoldalú találkozót tartanak. E tárgyalások célja, hogy a londoni jegyzőkönyv alapján és a mostani szakértői jelentéseket figyelembe véve a felek a további lépésekről döntsenek. A magyar delegációt *Martonyi* János külügyminisztériumi államtitkár vezeti.

Herman János beszámolt a Duna Bizottság negyedik rendkívüli ülésszakáról, amely keddre virradó éjszaka fejezte be munkáját Budapesten, mégpedig úgy, hogy három határozatot fogadott el. A szóvivő nagy jelentőséget tulajdonított annak, hogy magyar kezdeményezésre kerül a bizottság napirendjére a bősi létesítményeknek a dunai hajózásra gyakorolt hatása. A hosszú vita után elfogadott határozat szerint a Duna Bizottság felhatalmazta a december 7–12. között ülésező szakértői bizottságot arra, hogy a kérdést külön napirendi pontként tárgyalja meg, és ennek megfelelően részletes jelentést készítsen a Duna Bizottságnak.

A bizottság második határozata az *ENSZ* Biztonsági Tanácsának Szerbia és Montenegró ellen elrendelt szankcióinak érvényesítésével foglalkozik a dunai hajózás terén. A határozat szerint a tagországok a Biztonsági Tanács döntéseinek megfelelően járhatnak el. Herman János felhívta a figyelmet arra, hogy Magyarország szigorúan betartja a szankciókat, és a határozatoknak megfelelően átvizsgálja a Dunát használó hajókat. Végezetül a Duna Bizottság harmadik határozata fellép az ellen, hogy Kis-Jugoszlávia tarifát vezetett be a dunai hajózásra. A bizottság úgy ítélte meg, hogy ez a döntés veszélyezteti a hajózást és ellentétes az erre vonatkozó belgrádi konvencióval. Ezért a tagországok követelik a rendelet azonnali visszavonását.

A szóvivő a többi között bejelentette, hogy szerdán hivatalos látogatásra Magyarországra érkezik Tom *Lantos* amerikai kongresszusi képviselő, aki az új demokrata vezetés képviseletében látogat Magyarországra. Tom Lantos hasonló céllal Romániát, Szlovákiát, Horvátországot, Szlovéniát, Bulgáriát, valamint Kis-Jugoszláviát is felkeresi. Magyarországi látogatásán a demokrata képviselőt fogadja a köztársasági elnök, a miniszterelnök, az Országgyűlés elnöke és a külügyminiszter, valamint a pénzügyminiszter is.

(p. l.)

Nem magyar hajó rongálta meg a csatorna tévékameráit

(Folytatás az 1. oldalról)

A lépést azzal indokolta, hogy a katasztrófa mérsékelésére az illetékes minisztériumoknak össze kell hangolniuk a munkájukat.

Közép- és Kelet-Európa 27 országának több mint kilencven nem államközi környezetvédelmi szervezete Bécsben konferenciát tartott és elhatározta, hogy a jövőben fokozza együttműködését és kapcsolattartását – jelentette az *AFP* az osztrák fővárosból. *A Közép-Kelet-Európa ökológiai újjáépítése* című háromnapos értekezleten többek között nyilatkozatot fogadtak el a bős–nagymarosi vízlépcsővel kapcsolatban. A résztvevők követelik benne az összes munkálatok leállítását s a Duna visszaterelését eredeti medrébe. Sürgetik továbbá, hogy Szlovákia dolgozzon ki energetikai programot. A bécsi tanácskozáson azt is követelték, hogy a Világbank és az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank *(EBRD)*, továbbá az Európai Beruházási Bank adjon nagyobb nyilvánosságot terveinek, s tegye őket hozzáférhetőbbé az egyes országok lakosainak és környezetvédelmi szervezeteinek.

Keserű évforduló Prágában

Csehszlovákia és Szlovákia kedden ünnepelte az 1989-es november 17-i bársonyos forradalom harmadik évfordulóját. Az ünneplés igen különösre sikeredett. Inkább a temetés, mintsem az újjáéledés bárminemű jeleit hordozta.

Egy nappal az évforduló előtt jelentette be a Polgári Demokrata Unió – a Nyilvánosság az Erőszak Ellen politikai mozgalom jogutódja, amely a forradalom kezdeményezője volt, s két évig a szlovák kormánykoalíció legerősebb tagja –, hogy *megszűnik létezni*. Indoklása szerint erre azért került sor, mert Szlovákiában a jobboldaliságnak az a formája, amelyet a PDU képviselt, *megbukott*, s ezzel párhuzamosan a párt olyan helyzetbe került, hogy nem tudja önmagát fenntartani *gazdaságilag sem.*

Ugyanakkor szavazott a Cseh Nemzeti Tanács és a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa arról a határozati javaslatról, amely a szövetségi parlamentet szólítja fel a közös állam megszüntetésének *törvényes megoldását* illetően. A nemzeti tanácsok olyan határozatot fogadtak el, amellyel felszólítják a szövetségi gyűlést, mihamarabb tárgyalják meg a nemzeti tanácsok javaslatát, miközben a nemzeti parlamentek támogatják az ország kettéválását – *népszavazás nélkül*. Azt is tartalmazza a határozat, hogy a nemzeti parlamentek a szövetségi gyűlés „tehetetlen" magatartása esetén hajlandók az ország ügyét saját kezükbe venni, kettéosztani azt anélkül, hogy nemzetközi szervezetekhez kellene fordulni jogorvoslásért.

Ha minden igaz, a szövetségi parlament a nemzeti tanácsok javaslata alapján még a héten eldönti Csehszlovákia jövőjét. Előreláthatólag pozitívan, azaz megszavazza a kettéválás népszavazásmentes lehetőségét.

N. S.

Mielke is kivált a Honecker-perből

A berlini törvényszék kedden a *Honecker*-per egy további vádlottját, a 84 éves Erich *Mielkét* is „tárgyalásra alkalmatlannak" ítélte. Ügyét elválasztották a többiekétől, az eljárást egyelőre beszüntették – jelentette az *MTI*. A 27. büntetőtanács helyt adott annak az orvosi szakvéleménynek, hogy a keletnémet állambiztonsági minisztérium volt vezetője egyszerre nem bír el két pert. Mielke ellen egy másik büntetőtanács előtt azzal a váddal folyik már eljárás, hogy kommunista aktivistaként 1931-ben meggyilkolt két rendőrt. Mivel Willi *Stophot* a bíróság szintén megromlott egészségi állapota miatt már a múlt héten kiemelte a vádlottak köréből, a volt *NDK* perbe fogott egykori vezetői közül már csak négyen várják a csütörtöki tárgyalási napot: Erich Honecker, Heinz *Kessler* volt védelmi miniszter és helyettese, Fritz *Streletz*, valamint Hans *Albrecht*, az időközben feloszlatott Suhl megye volt első titkára.

Keresztes K. Sándor Bonnban

Bonnból jelenti az *MTI:* Keresztes K. Sándor magyar környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter azt tartaná szükségesnek, ha november végén olyan döntés születne: akár fél évig vagy egy évig nem folytatják a bősi vízi erőmű C változatának munkálatait, hogy eközben mind a két fél számára elfogadható megoldást lehessen kidolgozni az Európai Közösség égisze alatt. A magyar miniszter kedden Bonnban nyilatkozott magyar újságíróknak német kollégájával, Klaus Töpferrel aznap folytatott tárgyalásairól.

Több vizet ígértek a csehszlovákok

A csehszlovák fél kedden véget ért budapesti tárgyalásán vállalta, hogy *azonnali hatállyal* 600 köbméter vizet adnak Dunacsúnnál a szigetközi Duna-mederbe másodpercenként. A magyar–csehszlovák határvízi bizottság a közelmúltban Pozsonyban megkezdett rendkívüli ülését kedden Budapesten jegyzőkönyv aláírásával fejezte be a két fél. Erről *Rajkai* Zsolt, a KHVM politikai államtitkára tájékoztatta az *MTI*-t.

Környezetvédők tiltakozása

HÍRÖSSZEFOGLALÓNK

Világszerte mind erőteljesebb tiltakozás bontakozik ki a Duna elterelése, *a C változat kivitelezése ellen.* Legutóbb tizenegy, nemzetközi akcióiról híres csoport fejtette ki elítélő véleményét az egyoldalú, a természet egyensúlyát, a biológiai sokféleséget veszélyeztető szlovák lépésről, most két újabb szervezet csatlakozott a tiltakozáshoz.

A *Pro Delta* csoport a romániai *Tulceában*, a Duna-deltában fejti ki tevékenységét. „Aktivitásunk fő területe a természet- és a környezetvédelem. A Duna-deltában, közel a Fekete-tengerhez élünk, ezért különösen is érdekeltek vagyunk abban, hogy a folyó a teljes hosszában megmaradjon az eredeti medrében, mert csak így őrizhető meg az ökológiai egyensúly. Tiltakozásunkkal csatlakozunk mindazon Duna menti környezetvédő csoporthoz, mely követeli, hogy *a Duna medrét semmi áron ne változtassák meg!*" – Edmund *Ballon*, a Pro Delta elnöke.

Az indiai Bombayben székelő YUVA csoport (Youth For Unity and Voluntary Action) szolidaritásra hív fel mindenkit a C variáns ellen. „A lehető legkeményebben *elítéljük a Cseh és Szlovák Köztársaság kormányát* azért a szerepéért, amelyet a C variáns kivitelezésében magára vállalt. Meglep bennünket, hogy a Cseh és Szlovák Köztársaság közömbös az erőmű által az ökológiai és humán értékeken okozott károk, a politikai instabilitás iránt Európa e térségében. Mi, a YUVA tagjai *kifejezzük szolidaritásunkat* Magyarország népével, különösen azokkal, akik a Duna mentén élnek, akiket elsősorban és a leginkább fenyeget a C variáns üzembe helyzése. Támogatjuk a Dunát Védő Akciócsoportot abban a törekvésében, amely a gát, *a C változat végleges befejezését kívánja megakadályozni.*"

(s. m.)

Megszigorították a BT-szankciókat

(Folytatás az 1. oldalról)

Elfogadva szombati lapunkban már ázolt határozatát, a két teljes napot (pénteket és hétfőt) igénybe vevő ülésén a Biztonsági Tanács előbb meghallgatott majd félszáz felszólaist. S a – novemberben mindvégig– magyar elnöklettel lezajlott vitában a legerélyesebben a boszniai téma napirendre tűzését „kikényszerítő" iszlám diplomaták sürgették leginkább *a még erélyesebb* ENSZ-beavatkozást, illetve a fegyverembargó egyoldalú enyhítését – a bosnyákok számára. A határozati javaslatot megszövegező nyugati hatalmak éppen e nyomás láttán szigorították a szankciórendszert a szerbek megtörésére (a két tartózkodó BT-tag viszont azzal érvelt, Belgrád valójában nem képes komolyan ellenőrizni a boszniai szerbeket). Bosznia fegyverellátásának kérdésében azonban egyelőre ismét érvényesült a vita nyitányán Cyrus *Vance* által kifejtett álláspont: „naivitás feltételezni, hogy a fegyverembargó feloldása csakis egyetlen fél esetében megvalósítható vagy kívánatos lenne". Kiegészült viszont a BT-határozat azzal az osztrák kezdeményezésű elképzeléssel, hogy az ENSZ-főtitkár tanulmányozza *„biztonságos övezetek"* létrehozását Boszniában a bármelyik nemzetiséghez tartozó polgári lakosság számára; ehhez persze ugyancsak szükséges lenne katonai erő, tehát „golyó és puska" egyaránt.

Felszólalt a vitában is az elnöklő *Erdős* André nagykövet, s hazánk diplomáciája nevében kifejtette, hogy a Biztonsági Tanácsnak nagyobb eréllyel kellene betartatnia határozatait, mert sajnos azokból *sok maradt „holt betű"*. Márpedig a magyar vélemény szerint perdöntő „eloszlatni az illúziókat", hogy a világszervezetet fait accompli, azaz kész helyzet elé lehet állítani: a nemzetközi közösségnek éppen azért kell példát statuálni e délszláv válságban, hogy ne bátorítsa másutt a „bajkeverőket" – fejtegette Erdős. S fő felelősnek minősítve a szerb nacionalizmust, a magyar ENSZ-képviselő általános érvénnyel vetette fel, hogy nem engedhető meg az erővel való területszerzés, a kisebbségek kiűzése, s hazánk elítéli az „etnikai tisztogatást", a „tiszta nemzetállamok" megteremtésére való törekvéseket, amelyeknek eltűrése „apokaliptikussá" tehetné térségünk jövőjét. S támogatván a biztonsági övezetek gondolatát, a magyar diplomata szólt a ránk háruló menekültteher mind nehezebben elbírható súlyáról is, mint sürgető tényezőről.

Avar János

Elhalasztják Kis-Jugoszláviában a választásokat ?

(Folytatás az 1. oldalról)

Bozsovics szerb kormányfőnek ismét nem sikerült magához édesgetnie a koszovói albán vezetőt, Ibrahim *Rugovát*. Hiába utazott Koszovóba, az albánok nem hajlandóak tárgyalni velemzetközi megfigyelők nélkül. Bozsovics még rontott is azon a kialakuló kapcsolaton, amelyet Panics kormányfő olyannyira szorgalmazott, s mégsikerrel is kecsegtetett. Kiutazása előtt olyan *kemény kijelentéseket tett* (Szerbia oszthatatlan... Koszovó soha nem volt albán terület és nem is lesz... Szó sem lehet holmi speciális státuról... az albánok vegyék tudomásul a szerb törvényeket, s menjenek csak iskolába"...stb.), amelyekkel hosszú időre elriasztotta Rugovát a dialógustól, ha ez utóbbi egyáltalán gondolt arra, hogy találkozzon valaha is a szerb kormányfővel.

A bosznia-hercegovinai hadszíntereken nincsenek nagyobb összetűzések. Az esti és éjjeli órákban rendszerint kiújulnak a lövöldözések, megszólalnak az aknavetők, ennek ellenére a hírügynökségek azt állítják, hogy a hadban álló felek többnyire tiszteletben tartják az öt nappal ezelőtt aláírt tűzszünetet. A szerb katonai parancsnokság Paléról azt jelentette, hogy a muzulmánok tüzérségi és gyalogsági támadást indítottak Nedzarici település ellen, Hercegovinából „apróbb horvát–muzulmán provokációkról" számolnak be a hírek, Észak-Boszniában Meglaj, Gradacac és Orasje környékén azonban harcok is voltak. A horvát rádió szerint a szerb légierő harci gépei is felszálltak, emiatt a határhoz közeli horvát városokban *légiriadót* fújtak.

Szarajevót százával, ezrével hagyják el lakosai. A szerb katonai hatósághoz közel álló források úgy tudják, hogy a bosnyák főváros muzulmán vezetőségétől 96 000 polgár kéri, hogy engedélyezzék a város elhagyását. Bejelentették, hogy szerdán végre kimentik azt a 140 szlovén állampolgárt is, akik még a háború kezdetén a bosnyák fővárosban rekedtek. Kimentésük érdekében Kucan szlovén elnök különmegbízottja a közelmúltban Belgrádban is járt.

A krajinai belügyminisztérium közölte, hogy lezuhant egy Gazella típusú helikoptere, legénységének négy tagja életét vesztette, egy túlélte a szerencsétlenséget.

Újabb horvát betörési kísérletet hiúsítottak meg a krajinai határőrök Kelet-Szlavóniában. Állítólag hét fegyveres diverzáns próbált behatolni Szlavónia, Baranya és Nyugat-Szerémség ENSZ-védnökség alá helyezett területére, a szerb rendőrség azonban megakadályozta ezt. A vukovári tájékoztatási szolgálat szerint hétfőn két alkalommal is megsértették a tűzszünetet az úgynevezett keleti szektorban. A gyakori provokációknak talán az a magyarázata, hogy a Vance-féle béketerv végrehajtása *nem halad a meghatározott ütemben.* A knini körzetben teljes kudarccal végződtek a horvát–krajinai tárgyalások, a keleti szektorban pedig a jelek szerint egyelőre szó sem lehet a menekültek hazatéréséről.

Gyarmati József

Az alkotmány módosítására szavazott az SPD kongresszusa

BONN – Második napján a német alkotmány módosítása mellett foglalt állást az *SPD* rendkívüli kongresszusa. Ezzel lehetővé válna, hogy német katonák részt vegyenek az *ENSZ* kéksisakos-akcióiban, valamint lazonáltal csakis a parlament kétes jóváhagyásával. Kormányra lépés esetén a szociáldemokraták keresen új pénzügyi és gazdaságpolitikát vezetnének be, nem is szólva az új irányú szociálpolitikáról. Ennek egyik alaptétele a „szociális megegyződés", a „társadalmi igazságság" elve alapján, az államháztartás konszolidációja mellett. Előtérbe kerülne a minden áron való teljes foglalkoztatottság szándéka is. A németországi szociáldemokraták együttműködési ajánlatot tettek a szövetségi kormánynak az „egység költségeinek" leküzdésében. A bonni Beethoven-halléban ülésező pártkongresszus többségi szavazattal elfogadta a menekültügyi politika Björn *Engholm* pártelnök nevével fémjelzett irányvonalát is. Ez az alkotmány vonatkozó szakaszának – megszorító – kiegészítését tartalmazza, de kitart az egyéni menedékjog elve és az elutasított kérelem jogorvoslati lehetősége mellett. Ez gyakorlatilag lehetővé tesz egy pártközi kompromisszumot. Az alkotmánymódosításhoz ugyanis kétharmados *Bundestag*-többségre van szükség, ez pedig csak a szociáldemokráciával közösen lehetséges. A pártkongresszus ezen túlmutatóan a bevándorlás mederbe terelését szolgáló koncepció kidolgozását indítványozta.

(A Der Spiegel rajza)

A kétnapos tanácskozás záróbeszédét tartó Johannes *Rau* észak-rajna-vesztfáliai miniszterelnök, az SPD alelnöke arra szólította föl a pártot, tegyen meg mindent annak érdekében, hogy kormányra kerüljön.

(józsa)

Pozsonyi diáktüntetés a nagyszombati egyetemért

Mintegy háromezer diák tüntetett kedden Pozsonyban a nagyszombati (trnavai) egyetem megmentése és az egyetemi autonómia megőrzése érdekében. Az *MTI* jelentése szerint a nagyszombati egyetem és annak vezetése ellen a szlovák kormányzat indított támadást néhány hónappal ezelőtt. Formai szempontból vitathatatlan, hogy erre Václav *Havel* volt csehszlovák elnök figyelmetlensége, eljárási szabálytalansága adott lehetőséget: Havel úgy nevezte ki az egyetem rektorát, hogy az illető még nem rendelkezett a szükséges tudományos fokozattal. Általános megítélés szerint azonban valójában arról van szó, hogy a Vladimir *Meciar* vezette kormányzat mélységes ellenszenvvel viseltetik a nagyszombati oktatógárda liberális, illetve kereszténydemokrata szellemisége iránt.

A szlovák kormány úgy véli, hogy az egyetem önállóságát fel kell szántani, az intézményt a pozsonyi egyetem kihelyezett tagozatává kell átalakítani. Erre azonban megfigyelők szerint kevés az esély, miután a pozsonyi amerikai főkonzul is látványosan kiállt az egyetem mellett. A szlovák parlament kedden levette a napirendről az egyetem megszüntetéséről szóló törvénytervezetet – azzal, hogy egyúttal napirendre tűzte azt a vele kapcsolatos határozattervezet. (A parlamenti határozat nem kötelező érvénnyel.) Prágában ülésezett a Cseh Szabadságharcosok Szövetsége megkoszorúzta azoknak az egyetemen tanuló diákoknak az emléktábláját, akiket 1939. november 17-én letartóztattak ki a német megszállók. (Ez az évforduló adott lehetőséget 1989-ben annak a prágai diáktüntetésnek a megtartására, amelyet aztán a rendőrség brutálisan szétvert.)

Ukrajna biztonsági garanciákat kér a NATO-tól

Kijevből jelenti az *MTI:* John *Shalikashvili* tábornok, a NATO főparancsnoka keddi kievi sajtóértekezletén *cáfolta*, hogy az ukrán politikai és katonai vezetőkkel folytatott tárgyalásain esetleges biztonsági garanciákról is szó lett volna, nyugati sajtóforrásokra válaszolva egy magas rangú ukrán külügyi képviselő is kétségbe vonta ezen állítások igazságtartalmát. A NATO főparancsnoka egyértelműen kijelentette: a NATO szuverén államnak tekinti Ukrajnát és semmiféle biztonságpolitikai döntését *nem kívánja befolyásolni*. Shalikashvili egyben kifejezte reményét, hogy a kijevi parlament mielőbb rafitikálja a START-egyezményt, illetve csatlakozik az atomsorompó-szerződéshez. Leonyid *Kravcsuk* elnök hétfőn, a tábornokkal folytatott megbeszélésén értésre adta: biztonsági garanciák és kompenzáció hiányában Kijev egyelőre *nem adja át* hadászati atomfegyvereit. Shalikashvili kérdésre válaszolva hangsúlyozta: a politikai együttműködés beindítása, illetve az ukrán katonai szakértők nyugat-európai továbbképzése állt tárgyalásainak középpontjában. Az ukrán védelmi miniszter megerősítette az ukrán vezetés által az elmúlt napokban több alkalommal is hangoztatott tézist: Ukrajna nem változtatja meg álláspontját és továbbra is *atommentes állam kíván lenni.*

PARLAMENTI NAPLÓ

„Jelképes" vita a szélsőségekről

Szabad György, a parlament korai kezdésére tekintettel nem kockáztatta meg tegnap, hogy számba vegye a jelenlévőket. Így mérsékelt érdeklődés mellett kezdődött a társadalombiztosítás jövő évi költségvetésének plenáris vitája. Előbb *Surján* László miniszter tekintette át a törvényjavaslatot, rámutatva a nehézségekre, *a tb költségetésében fellelhető hiányokra. Hágelmayer* István a számvevőszék nevében fűzött észrevételt a tervezethez, és meglehetősen kritikusan értékelte. Szerinte az egészségügy teljesítményfinanszírozó rendszerében számos kockázati elem is van, *a finanszírozás pedig nem mindenben felel meg a törvényesség követelményeinek.*

A vártnál élesebb vita kerekedett a kérdés körül. Bár a szociális bizottság előadója optimistábban szemlélte a helyzetet, így a laikusok optimizmusa mintegy ütközött a számvevőszék profi szakembereinek pesszimistább értékelésével. Freud Tamás (SZDSZ) arra emlékeztetett, hogy ugyancsak megtévesztő ma már Népjóléti Minisztériumról beszélni. A cégtáblát átfestették, de a népjólét szerinte nincs jó kezekben. *Csehák* Judit (MSZP) rámutatott: az utóbbi három évben minden esztendőben megduplázódnak a társadalombiztosítás tartozásai. Mivel a társadalombiztosítás tökéletesen vagyontalan, nehézségein nem is lehet csodálkozni. A képviselőnő szerint szemfényvesztés ma arról beszélni, hogy a nyugdíjasok 12 százalék emelésben részesülnek, a számok alapján ugyanis az „inflációkövetés" tíz százalék alatt marad. Ha meg kell szüntetni az anyasági segélyt és egyéb járandóságokat, talán nem kellene felépíteni a társadalombiztosítás új székházát – vetette fel Csehák Judit. A szocialista képviselők felszólalását követően *Kis* Gyula (MDF) mintegy második vezérszónokként *gyorsan* reagált. Mondanivalójának lényege: a szocialisták képviselője arról nem szólt, hogy a társadalombiztosítás mai gondjaiért *jórészt a korábbi rendszer és annak kormánya a felelős.*

Lukács Tamás, a Kereszténydemokrata Néppárt nevében egyebek között azt hangsúlyozta: *új egyezségre kellene jutni a megemelt nyugdíjéret és a költségvetés növekvő terhei között.*

A fasiszta és bolsevista jelképek betiltásáról szóló törvényjavaslat parlamenti vitájában *Kónya* Imre javaslattevő részletesen indokolta elképzeléseit, hangsúlyozva: *nem a tényeket akarják úgymond betiltatni, de a szélsőséges eszmerendszert jelképező szimbólumok büntetőjogi kezelése halaszthatatlan.* Erre az október 23-i történések is világosan figyelmeztettek. Kónya arra is kitért, hogy a törvényjavaslat kerüli a taxatív felsorolást, és a tilalom alá eső szimbólumok körülhatárolását inkább a bíróságra bízza. E tekintetben ugyanis jól eligazít a magyar alkotmány. *Orbán* Viktor élt a gyanúperrel, hogy a törvényjavaslat beterjesztése alkalmasint újabb figyelemelterelő manőver a költségvetési vita közben. Rámutatott: *ma is meg van a jogalapja a szélsőséges megnyilvánulásokkal szembeni határozott fellépésnek.* A tervezet ebben a formájában további jogbizonytalanság forrása, politikai döntésre késztetik a bírákat, ezért a Fidesz új javaslattal áll elő. Indítványuk nevén nevezi azt a három jelképet – horogkereszt, nyilaskereszt, sarló és kalapács, amit feltétlenül tiltani kell. A vörös csillagot illetően viszont – mondotta Orbán – megvárják a Külügyminisztérium állásfoglalását, hiszen ez a szimbólum számos nemzet zászlajában, címerében is szerepel. A Fidesz képviselője úgy vélekedett, ma egyfajta politikai licitálás folyik a pártok között, hogy a jobb- vagy a baloldali veszély-e a nagyobb. A Fidesz szerint egyik oldal sem fenyeget ma diktatúrával. Gaál Zoltán (MSZP) sem minősítette „jogi mesterműnek" Kónya Imre javaslatát, és indítványozta, hogy a T. Ház zárt ülésen hallgassa meg a titkosszolgálatokat felügyelő tárca nélküli minisztert a szélsőséges megnyilvánulásokról. *Schiffer* János szocialista képviselő a törvény beterjesztőjének szándékát üdvözölte, a tartalmát, szakmai kidolgozottságát azonban kifogásolta. Tisztázatlan a vitatott szimbólumok stilizált formáinak büntetőjogi üldözése, vita kerekedhet akár egyes történeményekről is. Pedig az, hogy egy jelkép fasiszta vagy bolsevista, így üldözendő-e vagy sem, törvényi megközelítést kívánna. *Grezsa* Ferenc (MDF) a sajtót bírálta azért, hogy felnagyítja a szorványosan előforduló szélsőséges jelenségeket, de bírálta azokat az ellenzéki képviselőket is, akik a kormányerőket próbálják „összeházasítani" a szélsőségesekkel. Felszólalt *Katona* Tamás, sőt Szabad György is kifejtette véleményét a vitában. Katona nem tartotta szerencsésnek a taxációt, és komolytalanak minősítette azt a veszélyt, hogy a törvény elfogadása külpolitikai bonyodalmakat okozhat. Szabad György a törvény időzítésével, indokolásával is egyetértett, de úgy vélte, a már elfogadott szimbólumokon túl célszerű lenne konkrétan megemlíteni az SS-jelvényt, illetve a munkásőremblémát. Olyan szimbólumokat kell a büntetőjognak tiltani, amelyek félelmet ébresztenek az emberekben. *Maczó* Ágnes javasolta, hogy a nemzetet ismétlő méltatlan és minősíthetetlen jelzéseket se hagyja figyelmen kívül a büntetőjog. *Szalay* Gábor (SZDSZ) felhívta a figyelmet arra, hogy november 2-án a skinheadek Tatabányán országos találkozót terveznek, s ez is indokolja, hogy minél gyorsabban elfogadják a napirenden szereplő törvényt. *Hakó Faragó* Miklós (SZDSZ) azt tette szóvá, hogy a kormány hosszú ideig nem mondott véleményt a törvényjavaslatról. A meglehetősen hosszúra nőtt vita végén *Dénes* János (független) emlékeztette képviselőtársait, hogy ő korábban már be akarta tiltatni az MSZMP-t, de akkor a T. Ház indítványát napirendre sem tűzte…

A T. Ház kedden délután jóváhagyta a Magyar Köztársaság és az EK közötti társulási szerződést, határozott a foglalkoztatáspolitikai koncepcióról, és bizottsági helyekkel kapcsolatos személyi ügyekben döntött. A parlament ugyanakkor nem függesztette föl *Gadó* György szabaddemokrata képviselő mentelmi jogát, aki ellen a külföldön élő *Mónus* Áron tett büntető feljelentést, mert a képviselő antiszemita hecciratnak minősítette egyik írását.

Interpellációk a vízről, a katonai kollégiumokról

Apad a Duna – emelkedik a vízár. S a jelek szerint ez a jelenség egyre több képviselőt inspirál interpelláció benyújtására. Tegnap ketten is foglalkoztak ezzel a kérdéssel. *Siklós* Csaba a Fejér megyei vízdíjemelés miatt aggódó *Zsebők* Lajos (MDF) képviselőt csak részben tudta megnyugtatni azzal, hogy miniszterként utoljára kell foglalkoznia ármegállapítással. A téma ugyanis később önkormányzati hatáskörbe kerül. *Filó* Pál (MSZP) a budapestiek víz- és csatornadíj emelésével foglalkozott, sérelmezve a többi között azt is, hogy pórul járnak, akik beszerezték a vízórákat, mert rendkívül magas a leolvasás térítési díja. A miniszter szerint azonban *az óraleolvasást nem lenne szabad külön felszámítani.* Ezt követően két szocialista képviselő a munkaügyi minisztert a közalkalmazottak pótszabadságának számítási módjáról faggatta. Kétségkívül a kérdés több ezer munkavállalót érint, de miként arra *Kiss* Gyula miniszter rámutatott, nem biztos, hogy a parlament plenáris ülésén kell ezekre a kérdésekre felelni. A miniszteri válaszból az mindenesetre kiderült: *a közalkalmazottak pótszabadságát meglehetősen rugalmasan kezelik*, ha lehet a különböző jogcímen járó pótszabadságok összeszámolhatók. Nem jár ez a kedvezmény viszont az oktatási intézmények igazgatóinak, akik egyéb címen amúgy is 25 nap pótszabadságra jogosultak.

Rácskay Jenő (SZDSZ) *a nemzeti konzervatív iskolák katonai középiskolai neveléséről* intézett kérdést a honvédelmi miniszterhez, akinek a nevében *Raffay* Ernő államtitkár válaszolt. A többi között elmondta, hogy a képzés célja a katonai típusú középiskolákban nemzeti érzelmű fiatalok nevelése, akik mind szellemileg, mind fizikailag felkészülnek a katonai főiskolákon való továbbképzésre. Mintegy kétezer fiatalt oktatnak ilyen típusú középiskolákban, de közülük, információja szerint legfeljebb csak három jelent meg október 23-án a Kossuth téren. Néhány hónappal korábban fegyeltek olyan jelenségre, hogy *néhány fiatal az iskolán kívül helyteleníthető ruházatot visel, de megtették a szükséges intézkedést.* E fiatalok parlamenti megjelenését senki sem „tervezte", így azért felelősséget sem vállalhatnak. Következésképp a Honvédelmi Minisztérium álláspontja a Kossuth téri rendzavarás parlamenti vizsgálatát illetően változatlan, azaz elutasító. A közelmúltban történt salgótarjáni esettel kapcsolatban az államtitkár rámutatott: a konzekvenciákat csak akkor célszerű levonni, ha a bűncselekménnyel gyanúsított katonai kollégiumi hallgató ügyében a rendőrség befejezte a vizsgálatot.

(boár)

A köztársasági elnök a párbeszédtől teszi függővé döntést

– Az ellenzéki pártok médiaszakértőinek küldött meghívókkal azt kívántam érzékeltetni, hogy nem a hatpárti tárgyalások felújításáról van szó. Ezért is nem kértem a frakcióvezetőket, hogy feltétlenül jelenjenek meg a tárgyalásokon – jelentette ki *Kulin* Ferenc. – Ennek ellenére bízom benne, hogy az ellenzéki pártok készek az érdemi megbeszélésre, s hajlandók előterjeszteni személyi javaslataikat. Arra a kérdésre, hogy *Katona* Tamás államtitkár miért nem vesz részt az eszmecserén, Kulin Ferenc kijelentette: a mostani egyeztető eljárást *Göncz* Árpáddal közös megállapodásunk alapján kezdeményeztem, tehát nem a kormány javaslatára kerül sor arra. Ennélfogva szükségtelen, hogy Katona Tamás mint a kormány képviselője részt vegyen a megbeszéléseken.

A kulturális bizottság elnöke megerősítette azt a korábbi hírt, mely szerint *még nem kapott előterjesztést a miniszterelnöktől arra, hogy bárkit is meghallgasson az MTI új vezetője kinevezése tárgyában.* Mint ismeretes, a Távirati Iroda vezérigazgatójának, *Oltványi* Ottónak november 20-án jár le a megbízatása.

Az ellenzéki frakciók képviselői szerdán részt vesznek a Kulin Ferenc által kezdeményezett média-rel beszélgetésen. Ezt tartalmazz levél, amelyet kedden eljutta Országgyűlés kulturális bizg vezető MDF-es politikushoz. *d* Márton (SZDSZ), *Gaál* t (MSZP) és *Orbán* Viktor (s egyben jelzi Kulin Ferencnek bi álláspontjuknak megfelel a ellenzéki frakcióvezetők a kny párti képviselőcsoportok veve és a miniszterelnök úrral valóy lást tartanák alkalmasnak a ia ügyek politikai döntést igén déseinek rendezésére.

(c

Többletköltségeket – nyugdíjra

(MTI) Annak érdekében, hogy a nyugdíjak a nettó átlagkeresetek arányában növekedjenek, fontos, hogy a költségvetés vitája során többletköltségeket csoportosítsanak át – vélekedtek egybehangzóan a felek a népjóléti tárca és a Nyugdíjasok Országos Kamarájának keddi találkozóján.

A minisztériumi sajtóiroda – a megbeszélésről kiadott közleményében – arról is beszámol, hogy a tárca, illetve a társadalmi szervezet képviselői megállapodtak: szakértőik december elején a konkrét kérdésekről és a nyugdíjrendszer jövőbeni átalakításáról megbeszélést kezdenek. Az érdekérvényesítés hatékonyabb formájának kialakítására a népjóléti miniszter negyedévenként személyesen tárgyal a nyugdíjasok képviselőivel.

„Tanóra a szabad ég alatt"

A Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete tegnap délután aláírásgyűjtési akciót szervezett a Blaha Lujza téren „Tanóra a puszta ég alatt" címmel. Az akció egy október végén kezdett kampányhoz csatlakozik, amelynek célja, hogy felhívja a parlament figyelmét az oktatásügy súlyos helyzetére. (A törvények szerint ötvenezer támogató szükséges, hogy az ügy az Országgyűlés elé kerülhessen, eddig huszonötezer név szerepel a listájukon.)

Mint *Pokorni* Zoltán, a PDSZ ügyvivője elmondta, az oktatásügy költségvetésének 1993-ra előirányzott tervezete váltotta ki a pedagógusok aggodalmait. A tanártársadalom és a politikusok nézeteltérése mögött valójában egy még fenyegetőbb probléma húzódik meg. Az illetékes politikusok ugyanis azzal érvelnek, hogy *a diáklétszám jövőre is fogy*, ami kiegyenlíti az idei költségvetés szintjén tartott összeg inflációból következő értékvesztését.

A számok azonban mást mutatnak. Bár az idei diáklétszám jövőre huszonhétezerrel csökken, ez még csupán kétszázalékos mínusz, szemben a jövőre jelzett tizenhét százalékos inflációval. A PDSZ arra kéri a kormányt, hogy az érdekképviseletekkel való tárgyalások után ,az 1993. évi költségvetés benyújtott tervezetének módosításával tegyen javaslatot a közoktatási feladatok ellátásának hiányzó garanciáira. A hangsúlyozottan udvarias kívánságot, elutasítás esetén, a PDSZ pedagógussztrájkkal kívánja nyomatékosítani.

L. Z.

Pálfy és Chrudinák bírósághoz fordult

Az *MTI* bírósági forrásból származó értesülése szerint a Fővárosi Munkaügyi Bíróság szerdán foglalkozik – első fokon – *Pálfy G.* István és *Chrudinák* Alajos keresetlevelével. Az érintettek a bírósághoz külön-külön benyújtott beadványban kifogásolják *Hankiss* Elemérnek, a televízió elnökének azon döntését, amellyel felmentette őket beosztásukból. Az eljáró tanács a perfelvételi jellegű tárgyalás kezdetén dönt a nyilvánosságról. A bizonyítékok előtárásától függ, hogy szükség lesz-e további tárgyalásokra.

Jeszenszky Gézánál a német védelmi államtitkár

Segélyként kapunk a volt NDK hadi készleteiből?

Felfogásom szerint Németországtól segélyként kapjuk a volt NDK hadikészleteiből származó alkatrészeket. Ha a Magyar Honvédségnek lenne elegendő pénze, akkor ezeket az eszközöket már beszerezte volna máshonnan. Ezt *Balogh* György, az Országgyűlés honvédelmi bizottságának elnöke jelentette ki az *MTI* érdeklődésére, miután kedden találkozott Bernd *Wilz* német védelmi államtitkárral, aki *Raffay* Ernő honvédelmi politikai államtitkár meghívására tartózkodik hivatalos látogatáson hazánkban.

Balogh György elmondta: részben személyes sikernek könyveli el a német álláspont megváltozását. Emlékeztetett arra: egy éve folyamatosan tárgyal a német illetékesekkel arról, hogy Magyarország kaphasson bizonyos eszközöket a volt NDK hadseregének készletéből. Ebben a kérdésben még két hónapja is elutasító választ kapott, mert Németország azon az álláspontion volt, hogy amíg a délszláv államokban dörögnek a fegyverek, addig Bonn semmilyen formában nem avatkozik be a térség életébe. Személy szerint azt javasolta a német illetékeseknek, hogy azokból a volt szovjet eredetű eszközökből szállítsanak Magyarországra, amelyeket amúgy is a kohókba küldenének. A Magyar Honvédség „cserébe" kiszállítaná használhatatlan eszközeit, s azokat olvasztanák be. Így elkerülhető lenne, hogy az egyes eszközök száma meghaladja a Párizsban megállapított – a hagyományos fegyverzetre vonatkozó – limitet. A mostani találkozóra Wilz államtitkár úr már listát hozott magával azokról az eszközökről, amelyek szállításáról szó lehet – mondta végül Balogh György.

Jeszenszky Géza kedden fogadta Bernd Wilzcet. A megbeszélésen szó volt a délszláv válságról. Jeszenszky Géza tájékoztatást adott Kozirjev orosz külügyminiszterrel a közelmúltban folytatott tárgyalásairól.

*

Erdélyi Lajos alezredes, a Honvédelmi Minisztérium szóvivője kedden az alábbi szövegű levelet juttatta el az *MTI*-hez a a november 16-i Magyar–német védelmi tárgyalások – alkatrészszállítások című hírrel kapcsolatban, amelynek egyik mondatát később – a szóvivő nyomatékos kérésére – a hírügynökség visszavonta:

„Hétfőn egy, az *MTI* által kiadott közlemény kapcsán a HM szóvivőjeként nem kellő ismeretek birtokában kértem a fenti közlemény módosítását, ami lehetőséget adhatott arra, hogy az *MTI*-t, illetve annak munkatársát kedvezőtlen színben tüntesse fel. Ezért a Távirati Irodától és munkatársától elnézést kérek. Hozzájárulok a fenti levél nyilvánosságra hozásához."

Ünnepi közgyűlés Budapest napján

Díszpolgári címek, Pro Urbe Budapest díjak

Ünnepi közgyűlésen emlékezett meg a főváros önkormányzata Budapest napjáról, Pest és Buda egyesítésének évfordulójáról. *Demszky* Gábor főpolgármester beszédében *megemlékezett az 1873. évi döntésről és a reformkori városfejlődésről*, majd rámutatott: ma sok tekintetben ellentétes irányú folyamatoknak lehetünk tanúi. Bírálta többek között a kormány központosító politikáját, amelynek köszönhetően az állami célok élveznek előnyt a helyi szándékokkal szemben. Mint mondta, az 1993. évi költségvetés tervezete sem ígér sok jót: a önkormányzatok mozgástere valószínűleg még tovább szűkül. A beszédet követően átadták a fővárosi közgyűlés által adományozott díjakat:

Díszpolgári címet kapott Lamberto *Gardelli* karmester a főváros zenei életében több mint három évtizedes kimagasló művészi tevékenységéért; *Kővágó* József, Budapest nyugalmazott polgármestere a fővárosért kifejtett tevékenységéért és életútja elismeréséért; *Mándy* Iván író, a fővárost és polgárait megjelenítő kiemelkedő irodalmi munkásságáért, elismerésre méltó közéleti tevékenységéért; *Preisich* Gábor építész, Budapest világvárosi arculatának kialakításáért, értékeinek védelméért, tudományos és közéleti tevékenységéért.

Pro Urbe Budapest díjat kapott *dr. Czinner* Antal osztályvezető főorvos, címzetes egyetemi tanár; *Forrai* Miklós nyugalmazott tanszékvezető professzor, a Budapesti Kórus karnagya; *dr. Gyökössy* Endre nyugalmazott református lelkész, címezetes egyetemi tanár; *Vas* István (posztumusz) és *Szántó* Piroska művész házaspár; *Vörös* Károly történész; *Záborszky* József főzeneigazgató; *dr. Bartók* Albert helytörténeti gyűjteményvezető; *Feleki* Kamill színművész; a *Budapesti Körzeti Stúdió* szerkesztősége; *Csetényi* Etelka tanítónő; *Gauland* Mátyás, a Deák téri általános iskola igazgatója; *Gyüre* Zsolt, a Tervező Tanácsadó és Információs Részvénytársaság igazgatója; *dr. Hajdú György*, a Fővárosi Közterületfenntartó Vállalat vezérigazgatója; *Iványi* György, az Inter-Európa Bank vezérigazgatója, *Lukács* András, a Levegő Munkacsoport titkára; *Mezei* György, az Újpesti Családsegítő Központ vezetője; *dr. Nagy* Lajosné, a Városháza ügyosztályvezetője; *Neográdi* László helytörténeti gyűjteményvezető; a *Prachtbau Stúdió* kollektívája; *Sonnevend* Gyula, a XVIII. kerületi önkormányzat elhunyt alpolgármestere, *Szalai* Pál, *Szász* Józsefné, a józsefvárosi zeneiskola hegedűtanára; a *Szeretet Misszionáriusai*; *Vécsei* Miklós, a Máltai Szeretszolgálat budapesti központja vezetője.

(beth-y)

AJÁNDÉKSAROK

A Magyar Nemzet minden csütörtökön megajándékozza önt valamivel.

Önnek csak el kell jönnie az ajándékért Erzsébet körút 6. szám alatti közönségszolgálati irodánkba.

?

Figyelje holnapi lapszámunkat!

A MAGYAR HÍRLAP KULTURÁLIS MAGAZINJA

Ahogy tetszik

SZERKESZTI: MÉSZÁROS TAMÁS

1991. ÁPRILIS 20., SZOMBAT

Kun Miklós

Levelek a vesztőhelyről

1936. AUGUSZTUS 21-ÉN, Andrej Visinszkij, a Szovjetunió főügyésze bejelentette, hogy a Zinovjev, Kamenyev és bűntársaik ügyében folytatott vizsgálat alapján indokoltnak látszik Nyikolaj Buharin és néhány más, neves politikus kihallgatása. Másnap hatalmas sajtókampány kezdődött Buharin — akkor a kormánylap, az Izvesztyija főszerkesztője — ellen, aki éppen Moszkvától távol, a tadzsik hegyekben egyik kedves foglalatosságának, a vadászatnak hódolt.

A hír hallatán Buharin azonnal vonatra szállt, hogy mielőbb tisztázza magát. A napokig tartó út során hidegrázás gyötörte, lázálmai voltak, sőt, idegességében begyulladtak a hangszálai. Nyilvánvaló volt, hogy hiába cáfolja majd a Kamenyev-per vádlottaiból kivert vallomásokat, sorsa megpecsételődött. Mégis bízott benne, hogy — mint Sztálin egykori egyes számú szövetségesét, a Trockij és Zinovjev ellen folyó harcokban — legalább életben hagyják, s meghúzhatja magát a társadalom perifériáján. Hiszen a szovjet birodalom első pártvezetői közül a harmincas évek közepére a Vezér egyedül vele állt csak szóba. Az e kultúrában oly sokat jelentő hierarchia-jelek alapján pedig Buharin szintén nem volt teljesen kegyvesztett: a díszünnepségeken elnökségben ült, sőt meg-megjelent a Lenin-mauzóleum mellvédjének valamelyik sarkában is. Az általános bizalmatlanság légkörében különösen nagy szónak számított, hogy 1936 tavaszán néhány hetes európai körutat tehetett felesége társaságában. Változatlanul a Kremlben lakhatott, a Sztálinnal akkor nemrégiben elcserélt, nagyobb lakásban. (A kormányrezidencia pincesorában ráadásul szabályos állatkertet rendezett be magának.) A körön belül élt tehát, ha szüntelen kijjebb és kijjebb sodródva is.

Moszkvába visszatérve Buharin látszólag tisztázta magát az „ellenforradalmi összeesküvés" vádja alól. Továbbra is ő jegyezte az Izvesztyiját, noha a lapban minden nap felhánytorgatta egy-egy cikk a főszerkesztő egykori „politikai hibáit". Mindennapi élete azonban házi őrizetre emlékeztetett. Szüntelen magyarázó jelentéseket kellett írnia, szembesítésekre idézték meg, ifjúkori barátai, tanítványai a halál árnyékában a sztálini Szovjetunió megdöntésére irányuló szervezkedéssel, terrorcselekmények előkészítésével vádolták őt. Buharin mindent tagadott, de eközben, a kor rítusa szerint, kénytelen volt kritikával illetni önmaga korábbi tevékenységét, az önostorozás és önmegalázás ma döbbenetesen hangzó kifejezéseivel. A hadügyek akkori irányítójának, Klim Vorosilovnak például 1936. november elsején így írt: „Igazságot szeretnék, az igazság pedig az én oldalamon van. Annakidején rengeteget vétettem a párttal szemben, de nagyon meg is szenvedtem érte. Még egyszer nyomatékosan kijelentem, hogy az utóbbi években hatalmas belső meggyőződéssel kiálltam a párt és a sztálini vezetés politikája mellett... Nagyon örülök, hogy agyonlőtték a kutyákat (Zinovjevet, Kamenyevet és a per többi vádlottját, Buharin sok évtizedes elvtársait — K.M.). Trockijt pedig e bírósági per politikailag megsemmisítette, s ez hamarosan mindenki számára világossá válik. Ha még életben leszek a háború kitörésekor, szeretnék magam is megverekedni — ne hidd, hogy nagyzolok. Akkor még utoljára segíts majd nekem, hogy akár közlegényként is befogadsz a hadseregbe, még ha Kamenyev mérgezett puskagolyóval eltalál is." Az utóbbi szavakkal a levélíró Kamenyev vallomására utalt, amelyben a Buharinnal közös állítólagos ellenforradalmi tervekről beszélt. Ezt egyre gyakrabban emlegették a még szabadlábon lévő Buharinról szólván.

A LEVÉLÍRÓ ÉREZHETŐEN segítségért esedezik, ám mindhiába: Vorosilov önvédelemből is továbbította sorait a Politikai Bizottságnak, Buharinnal pedig rövid úton közölte, hogy minden kapcsolatot megszakít vele.

A napnak, amelyen a levél keletkezett, mint a letartóztatás előtti minden órának, megvolt a maga furcsa, orwelli koreográfiája. Hol Sztálin nyugtatta telefonon a kiszemelt áldozatot, hol a politikai rendőrség hangsúlyosan durva zaklatásait kellett elviselnie, hol pedig egyszerűen kikapcsolták a telefonját. Buharin az öngyilkosságot fontolgatta, órákon át kétségbeesetten szorongatta kezében a valamikor éppen Vorosilov ajándékaként kapott szép pisztolyt, ám képtelen volt meghúzni a ravaszt.

Időközben két újabb autodaféra, más néven a Központi Bizottság kibővített tanácskozására került sor. Az első alkalommal, 1936. december elején Nyikolaj Buharin régi szövetségesével, Alekszej Rikovval, a volt szovjet kormányfővel együtt keményen és öntudatosan visszautasította a rájuk zúduló vádakat. „Nem tudtam semmit a trockista-zinovjevista blokk tevékenységéről, a terrorra és szabotázsakciókra való bujtogatásról... minthez semmi közöm. A leghatározottabban tiltakozom az ilyen vádak ellen. Elővehetnek akár millió terjedelmes vallomást, mégsem ismerem ezt el. Ilyen egyszerűen nem volt."

A magas pártfórum jelenlévő tagjai azonban (több mint kétharmad részük maga is „szabadságolt halálra ítélt": az elkövetkező két évben kivégzik őket) folytatták a vádaskodást. Erre Buharin éhségsztrájkkal válaszolt, s már legyengülten, kimerülten, ziláltan jelent meg a történelemkönyvekben 1937. február-márciusi plénumként számontartott következő központi bizottsági ülésen. Mikojan elnökletével egy különbizottság ekkor úgy döntött, hogy a politikust formálisan is kiadják a belügyi szerveknek.

A tanácskozás egyik szünetében bőrkabátos fegyveresek vették körül Rikovot és Buharint. Az NKVD székhelyéül szolgáló lubjankai belső börtönbe hurcolták őket, s ettől kezdve sokminden úgy zajlott, ahogy Arthur Koestler megírta a „Sötétség délben" lapjain. Buharin eleinte világos, tágas cellát kapott íróasztallal és könyvespolccal, de fogvatartói nem hagyták magára gondolataival. Egy elítéltnek álcázott magas rangú belügyest, a szaratovi NKVD helyettes parancsnokát ültették mellé, akinek feladatai közé tartozott a fogoly minden szavának jelentése mellett az is, hogy megakadályozza az esetleges öngyilkosságban.

A FOGSÁG ELSŐ HETEI alatt Buharin keményen ellenállt, s megtagadta a készen elé tett hamis vallomásainak, a készülő per forgatókönyve egy-egy jelenetének aláírását. Válaszul nem hagyták aludni, s egyes források szerint több ízben kegyetlenül megverték. Anasztasz Mikojan ugyan tagadta ezt Louis Fischer amerikai történésszel folytatott beszélgetésében az ötvenes évek közepén; egy Alekszej Kuznyecov nevű párt-vizsgálóbíró azonban, aki Hruscsov külön utasítására néhány évvel később feljegyzést készített a Buharin-per valós történetéről, olyan NKVD-tiszteket is kihallgatott, akik büszkén vállalták a verés tényét. Kuznyecov ezt elmondta nekem, megemlítve még, hogy egy Lev Sejnyin nevű nyomozó — később ismert és mindmáig népszerű krimiíró — vezette team, 12-14 ember látta el a Buharin körüli „teendőket". Köztük orvosok, akik rendszeresen injekciózták, igyekezvén megszüntetni a fogoly depresszióját. Az eredmény egészen eufórikus állapot lett.

1937 júniusában végül megtörték Buharint. Végső érvként szóbeli üzenetet kapott Sztálintól a zárkájába rendszeresen beküldött Vorosilov és a belügyi népbiztos Jezsov útján: amennyiben vállalja a kirakatper főszerepét, a családját nem bántják, ő pedig „megérdemelt büntetését" letöltvén szabadon élhet. Buharin elhitte az ígéretet, vagy úgy tett, mintha elhitte volna, és ettől kezdve változatlanul fizikai és lelki terror hatása alatt, több politikai és köztörvényes bűncselekmény elkövetését ismerte be. Vállalta a másokat bajba hozó szembesítéseket is — annak a magyarul szintén megjelent orosz novellának az igazságtartalmát azonban, miszerint a Lubjanka pincéjében Buharin szeme láttára agyonlőttek egy asszonyt, egy találomra kiválasztott moszkvai járókelőt, s ilyen gyilkosságok mindennapos megismétlésével zsarolták volna meg, se írott, se szóbeli dokumentumok nem támasztják alá.

A foglyot azonban bizonyíthatóan zsarolták szerettei életével. Eleinte úgy látszott, Sztálin tartja a szavát, hiszen Anna Larina, Buharin felesége könyveket küldhetett a cellába, előző házasságából született lányáról, Szvetlana Gurvicsról pedig egy úttörőlapban meleg hangú, fényképes cikket közöltek, amelyet megmutattak Buharinnak. A fogoly ekkor szinte szárnyakat kapott, többször is írt Sztálinnak, megemlítve, melyik akadémiai intézetben szeretne dolgozni szabadulása után.

A PER KÖZELEDTÉVEL azután Buharin lassan felocsúdott. Még megtört lelkének is sok volt a legújabb vád, miszerint ő már 1918-ban el akarta tétetni láb alól Lenint, és része volt Gorkij s mások halálában. Míg az „elvi" vádakat elismerte, efféle konkrét ügyekben való szerepe ellenében kézzel-lábbal tiltakozott.

Szinte a régi, büszke politikusként jelent meg a peren. Nem utasította vissza a vádakat, mint rövid időre az egykori helyettes külügyi népbiztos, Kresztyinszkij tette, leleplezvén úgy a kulisszák mögötti színjátékot. Vádlott társai közül viszont egyedül Buharin tudta végig szinte sakkban tartani a fővádló Visinszkijt, s az orosz kultúrában jól ismert módszerrel, a „szövegalatti áramlás", a rögöttes jelentés megfogalmazásával — elsősorban a vádbeszédében, a jövendő nemzedékeknek küldött üzenettel — neki sikerült közvetett módon bizonyítani ártatlanságát.

A halálos ítélet kihirdetése után történtekről két megsárgult papírdarab tanuskodik. A két levél a moszkvai Október Forradalom Központi Állami Archívumában vészelte át az évtizedeket, nem Buharin iratai között, hanem a kegyelmi kérvények gyűjteményében. Eredeti nyelven, teljes egészében a Münchenben megjelenő „Sztrana i mir" című társadalomtudományi folyóirat legújabb számában publikáltam őket. Az alábbiakban szeretném közzétenni néhány érdekes passzusukat:

„Ny. Buharin golyó általi halálra ítélt fogoly kegyelmi kérvénye a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségéhez. (...)

Azért vesem a bátorságot, hogy országunk legfelsőbb irányítótestületéhez forduljak, mert meggyőződésem, hogy a megkegyelmeznek nekem, még hasznára lehetek a hazának. Nem állítom, nem merem állítani, hogy jóvátehetem bűneimet, hiszen azok olyan szörnyűek, olyan méretetlenek, hogy bármit tennék még hátralevő életemben, már nem nyerhetek értük bocsánatot.

Biztosítom azonban a Legfelsőbb Tanács Elnökségét, hogy a több mint egy év alatt, amelyet rács mögött töltöttem, sok mindent újragondoltam, revideáltam, és bűnös múltamból, amelyre most felháborodással tekintek és lenézek, a fejemben már semmi nem maradt. Nem rettegek az ítélettől, amelyre rászolgáltam. Nem félek a haláltól, amelynek most a küszöbén állok — igazságos büntetés lesz. Nem félelemből kérek kegyelmet és bocsánatot a Legfelsőbb Tanács Elnökségétől. Őszintén, belülről megváltoztam, letettem a fegyvert és újra felvértezte magam szocialista módra. Lépésről lépésre újragondoltam korábbi életemet. Az egykori Buharin már meghalt, nem létezik ezen földön. Ha megadatna számomra, hogy fizikai létemet folytassam, szocialista hazám javára fordítanám erőimet. Bármilyen körülmények között vállalnám a munkát: egy börtön magánzárkájában, koncentrációs táborban, a jeges Északi Sarkon, Kolimán, bárhol: megmaradt a tudásom, a képességeim, elmém, amelynek tevékenysége korábban a bűn szolgálatában állt..."

Ezután Buharin hosszan bizonygatja, hogy „megtért", hogy a börtönben több olyan művet vetett papírra, amelyekből látszik, hogy megtagadja a múltját. A forradalmi célszerűségre apellál, hiszen ha nem lenne tehetséges, írja, nem érdemelne kegyelmet, halála mások elrettentését szolgálná. Majd újra kegyelemért esedezik, szinte azonosulva gyilkosaival — akárcsak Orwell főhőse az „1984" epilógusában.

„Hatalmas mi országunk, amelyben kormányunk általános tisztogatást hajtott végre. Szétzúzta és megsemmisítette az ellenforradalmat. A szocializmus hazája hősi menetelésével vonul be a történelem leggrandiózusabb győzelmek arénájára. Az országban széleskörű szocialista demokrácia honol a sztálini alkotmány szellemében. Virágzik a nagy, alkotó, termékeny élet. Adjanak lehetőséget, hogy akár a börtönrács mögött is részt vehessek benne. ... Hadd éljen egy második, új Buharin, akár Pjev néven is — a már nem létezőnek teljes ellentéte lesz. Az új Buharin már megszületett — tegyék lehetővé, hogy dolgozzon, munkához jusson. ... Nagyon örülök, hogy a proletárhatalom szétzúzta a bűnös tábort, amely bennem látta vezérét, s amelynek csakugyan énekeltam a vezére. Bizonyos vagyok benne, hogy az elkövetkező években Sztálin vezetésével a nép újabb hatalmas mérföldköveket hagy maga mögött, s önöknek nemsokára megbánni, hogy kegyelmet gyakoroltak..."

A LEVÉL ÉGÉN Buharin pontosan megjelölte a napot és a helyet: „Moszkva, 1938. III. 13. Az NKVD belső börtönének érvényére nyilván elutasító választ kapott, amire egy hatsoros cédulát juttatott el — ugyancsak a Legfelsőbb Tanács Elnökségéhez. Így fejezte be: „Hazám, a párt és a nép és kormánya előtt térden állva kérem az elnökséget, kegyelmezzen meg nekem." Most már csak így, betűvel, pátosz és fogadkozások nélkül. Tudta, hogy halálosan kivégzik, hogy nincs remény — de azért (egyel sorstársai közül) tett még egy próbát. Mert szerette az életet és élni akart. Sztálin azonban már rég eldöntötte, hogy nem kegyelmez.

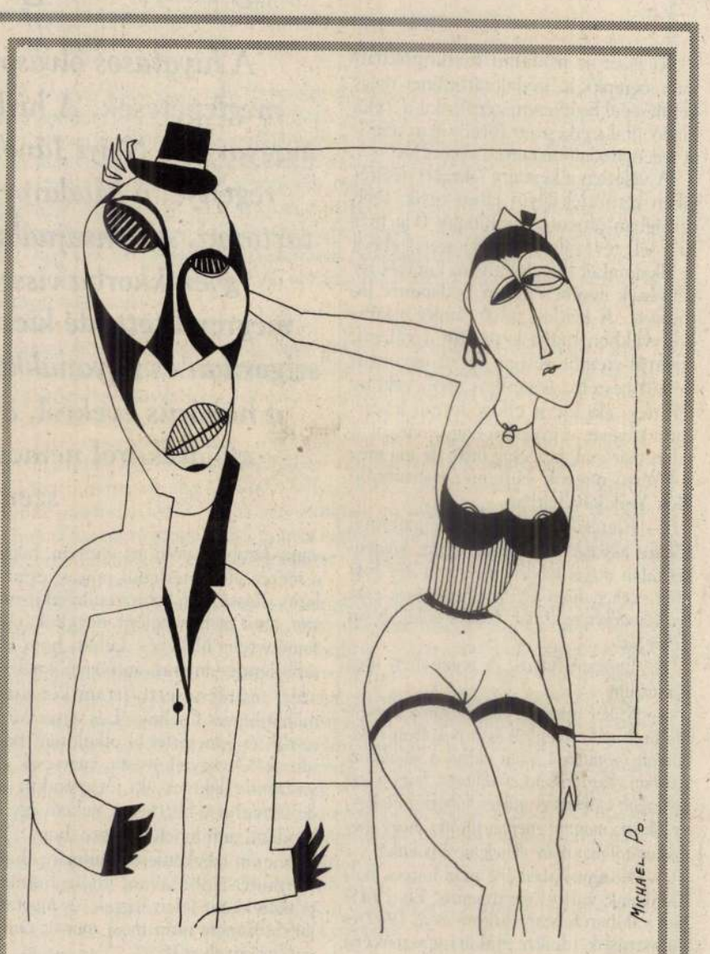

Tánya és Michael az Arbatról

Ha jól emlékszem, két éve történt Moszkvában. Nagyon kellemes tavaszi idő volt. Sétáltam az Arbaton és élveztem a napsütést, miközben szórakozottan nézegettem a falra akasztott képeket, mindenféle vételi szándék nélkül. Elmerengve lődörögtem az utca egyik feléről a másikra, amikor néhány rajz megállított, szinte az aszfalthoz szögezett. Ezeket a tusrajzokat egy pici lány árulta, minimális üzleti érzékkel, nagyon alacsony árat kérve a képekért.

Azonnal szóba elegyedtem vele, a beszélgetés alatt kiderült, hogy Tánya Millernek hívják, építészhallgató, aki művészeti középiskolát végzett, majd utána „tisztességes foglalkozást" választott, kitanulta az építészetet. Mint megtudtam, soha nem gondolta komolyan, hogy építészként fogja keresni a kenyerét, az élete célja mindig is a képzőművészet volt, független művészként tudta csak a pályáját elképzelni. Miután Moszkvában sem tud egy diák megélni az ösztöndíjából, művészi talentumát vitte a vásárra — ahogyan sokan mások is — az Arbatra.

Így kerültünk kapcsolatba. Azóta ahányszor csak Moszkvában járok s figyelemmel kísérem művészi fejlődését, soha nem mulasztom el, hogy Tányát megkeressem. A kezdeti lágy és rendkívüli tehetséget mutató tusrajzai után formavilága markánsabbá vált, képei kritikusak és szókimondóak lettek. Mikor legközelebb ott jártam, azt tapasztaltam, hogy Tánya világa megszínesedett, bár a képek megőrizték eredeti karakterüket. Nekem úgy tűnt, hogy képei egy kicsit archaikus jelleget is kaptak, néhány alkotása a közép-amerikai indiánok faliképeire emlékeztetett. Már ekkor is készített néhány monotypiát, amiknek színei és fantáziagazdagsága lenyűgözött.

Michael Poval (a becsületes neve Poluchov) hasonlóképpen találkoztam. Úgy éreztem, hogy a fiú óriási tehetség. Kemény — nekem konstruktivistának tűnő — olajképei nagyon tehetséges festőt sejtettek. Rendkívüli módon meglepett képeinek érett stílusa és a festő fiatal kora közötti ellentmondás (még 20 éves sem volt akkor).

Michael is járt művészeti iskolába, de nehezen tűrte a kötöttségeket, ezért megszakította tanulmányait és önálló festőként megkezdte művészi pályáját. Katonaévei alatt lehetősége nyílt néhány száz, a harci szellemet erősítő plakát elkészítésére is, öntudatosan a jövőbe tekintő katonával és a szokásos rekvizítumokkal. Azt mondja, hogy ha álmából felébresztik, akkor még ma is először plakátokat kezdene el festeni.

Miután mindkettőjük képei nagyon tetszettek, meghívtam őket Budapestre azzal a szándékkal, hogy körülnézzenek és esetleg nálunk is bemutassuk műveiket.

Nagyon remélem, hogy hamarosan sor kerülhet arbati barátaim budapesti kiállítására, és sikerül megtalálnom azt a galériát, amelyik hajlandó lesz ennek a két nagyon tehetséges és bosszantóan fiatal orosz művésznek a képeit befogadni.

K.Gy.

PREISICH Gábor
építész

Madárország író-nagykövete

Beszélgetés az Angliában élő Nyiri Jánossl

A hivatásos olvasót ritkán érik (nagyobb) meglepetések. A hírből ismert, Angliában élő magyar író, Nyiri János baráti ajánlásra elolvasott regénye, a Madárország számomra ezek közé tartozott. Az önsajnálat minden elemét nélkülöző, gyerekkorba visszanyúló lírai önéletrajz megrendített, de kicsit meg is hökkentett: ilyen szigorúan és ugyanakkor játékosan, ironikusan írni a háborús évekről, a Holocaust magyarországi előjátékáról nemcsak szokatlan, majdnem szentségtörés.

Ki is ez az irodalmi lexikonokban nem szereplő, az irodalomtörténet megkerülésével beérkezett szerző, akit a Téka kiadó által szerkesztett fülszöveg az angliai regényirodalom nagyjai között lát?

A véletlen a kezemre játszott: nemrégiben vetítették Nyiri János egyik, több országban játszott darabjának (Ha már itt a tél) tévéváltozatát, és a szerző ebből az alkalomból s kiadásra váró korábbi regényének ügyében éppen Budapestre látogatott. A kérdést tehát, amire a kézikönyvekben hiába kerestem a választ, szemtől-szembe tettem fel az akcentus nélkül beszélő, aszkétikus arcú, vékony férfinek, aki kicsit elfogódottan kavargatta kávéját az irodalmi hagyományokat talán már csak percekig őrző, de ma még a kísértő nagyok szellemét konzerváló New York kávéházban.

— Életéről annyit tudok, amennyi könyve hátlapján olvasható. Azaz, valamivel talán mégis többet, mert van egy gyanúm. Lehet, hogy Ön a tehetségének csak egy töredékét realizáló, bohém költő, Nyiri Tibor fia?

— Egészen biztos. A regényben meg is idéztem...

— Szülei szétment házasságáról, a gyermekévek üldöztetéséről és a pokolban is kiharcolt örömökről sokat elárul a Madárországban. Kortársként csodáltam, hogy a legnehezebb időkben is milyen lobogó életvágy, és főként, mennyi energia fűtötte, hogy gyerekkorától mennyire életeleme a politika...

— Középiskolásként már harcos baloldalinak vallottam magam. Én 1945-ben valóban felszabadultam és az 1947-es választások idején plakátragasztóként ügyködtem a kommunista párt győzelméért. Akkoriban rettenetesen szerettem volna belépni...

— Ha jól számolok, akkor Ön tizenöt éves volt.

— Ezért is kaptam azt a választ, hogy „gyere vissza Öcsi, ha nagyfiú leszel". Csakhogy mire felnőttem, elment tőle a kedvem. Egy ideig még úgy éreztem, hogy én kommunista vagyok, de a párt nem az. Hosszú éveknek kellett eltelni, még 1956 után is, amíg tisztába jöttem saját nézeteimmel. Lázasan és kitartóan kerestem valamiféle szociális igazságot. Nagy titokban Trockijt olvastam, és véletlenül éppen a permanens forradalom volt a tételem az államvizsgán.

— Azt tudom, hogy a Színművészeti Főiskolán szerzett diplomát, és azt is, hogy vidéki színházakhoz került rendezőnek. Lehet, hogy egy fényes hazai pályát tört ketté, amikor 1956-ban elment?

— Akkor már azt vallottam, hogy a forradalom megszűnik, ha megteremti intézményeit, és a mi forradalmunkból más sem maradt, mint az intézmények rendszere. A szovjet beavatkozás után nem kívántam itthon élni. De változatlanul hittem egy ideális, nyugati formátumú szocializmusban. A legjobban Párizs vonzott...

— Bizonyára erősen hitt a saját tehetségében is.

— Ezt nem állítanám. Az első Párizsban látott színházi előadás — egy Marivaux-darab — után azt éreztem, hogy ez a mérce elérhetetlenül magas, és az államvallássá lett Sztanyiszlavszkij-módszer, amit otthon belénk neveltek, ehhez reménytelenül kevés. Lehet, hogy okosabb lenne elmenni autóügynöknek? De azért mindenesetre írtam két tanulmányt, egyet Csehovról és egyet Moliere-ről, és ismeretlenül elküldtem Barraultnak. Ő vagy elolvasta, vagy csak elolvastatta valakivel, aki jót mondott róla, de tény, hogy biztosított nekem egy ösztöndíjat, ami lehetővé tette, hogy a Sorbonne-on megkezdett tanulmányok után Barrault színházában, afféle harmadik pótkerékként jelen legyek, és megtanuljam a francia után most már az európai színházi nyelvet is.

— Legjobb útom volt tehát a francia rendezői karrier felé...

— Három és fél évig igazgatója is voltam Marseille egyetlen kis színházának. Rendeztem és szerveztem, közönséget toboroztam és biztos voltam abban, hogy ha végre felépül a város új színháza, ott rám komoly feladatok várnak.

— És csalódott?

— Enyhén szólva. Mert Marseille állam volt az államban, és a város illetékes kultúrtanácsnoka megmondta: amíg ő él és rajta múlik, addig idegen nem lesz a város szubvencionált színházának a vezetője. Mivel egyébként sem vágytam a francia állampolgárságra, nem akartam Algírban katonáskodni, és lélekben nem vállaltam fel Franciaország legújabbkori történelmét sem, a Sorbonne-on megismert, angol feleségemmel úgy döntöttünk, hogy egy-két évre átmegyünk Angliába.

— Hogyan kezdett el írni?

— Hogy hogyan? Magyarul.

— Hiszen az az anyanyelve...

— Franciául addigra elég tisztességesen megtanultam, de az angoltudásom kezdetleges volt. Egy ideig még visszajártam Marseille-be rendezni, de egyre jobban érdekelt az írás. Néhány változó sikerű kísérlet után eljutottam oda, hogy bemutatták első darabomat, és ez elég volt ahhoz, hogy végérvényesen elkötelezzem magam az irodalom mellett.

— Meg is élt belőle?

— Megéltem és megélek. Persze nemcsak az írásból. Mindenesetre a Ha már itt a tél premierje fordulópont volt az életemben.

— Megvallom, én készültem. A Színházi Intézetben kijegyzeteltem a kritikákat. Tudom, hogy 1972-ben Párizsban volt az ősbemutató, hogy játszották Bécsben, Bernben, Leicesterben. A vélemények, ahogy látom, megoszlottak, de például a The Guardian az őszinte elismerés hangján ír róla.

— Ha hencegni akarnék, azt mondanám, Molnár Ferencen kívül nem sok magyar író darabját játszották ennyifelé... Még Melbourne-ben és Colorado államban is színre került. Az angol televízióban Paul Scofield vállalta a fiatal szerelmeseket pártoló főiskolai tanár és KB-tag szerepét.

— Amit Budapesten Darvas Iván játszott, gondolom, nem rosszabbul. De az angol tévénézők biztos nem jöttek rá, hogy ki volt a figura modellje. Persze ők nem ismerték Major Tamást.

— Azért Majoron kívül benne vannak a figurában mások is a hajdani mestereim közül. A tüneményes Nádasdy Kálmán, azután Hegedűs Géza, aki a sztálinizmus legsötétebb éveiben sem a pártvonalra tanított, hanem a humanista kultúra szeretetére.

— De ilyen nyíltan, ahogy a drámahőse — aki disszidálásra is bíztatja a fiatalokat —, egyiküket sem beszélt. Lehet, hogy volt bennük némi skizofrénia, de a lelkük mélyén még parázslott valamiféle hit.

— Én persze egy bizonyos távlatból nézek vissza erre a korszakra. És nem az ötvenes évek Magyarországát, hanem a konformizmus és a nonkonformizmus összecsapását akartam felmutatni. A felnőtt nemzedéknek velünk szemben az volt az előnye, hogy ők tisztábban, kívülről is látták az események láncolatát. Azonkívül a darabot ma játsszuk el, a mai fiatalságnak... Akár hiszi, akár nem, a hazai volt a legridegebb fogadtatás. De őszinte leszek, nem lepett meg.

— Ha igazán őszinte önmagával, akkor azt is tudja, hogy a mi itthoni mércénk azért is szigorúbb, mert a hazai pálya hitelesíti. Mert mi belülről ismerjük a kort, szívtuk a levegőjét is, megéltük a konfliktusait.

— Ne higgye, hogy nagyon elszomorít. Inkább elgondolkodtat. És eszembe jut, hányan és hányszor panaszolták el, mennyire másként fogadta volna a világ Krúdyt, ha történetesen franciául, Proust nyelvén ír, és milyen sikere lehetett volna Kosztolányinak — angolul.

— Ön úgy érzi, hogy itthon valamiféle irigység szegte az útját a Madárországnak is?

— Ezt nem mondtam... Végeredményben 5500 példány reklám nélkül elfogyott és a könyvet sehol nem támadták. Igazságtalan lennék, ha panaszkodnék. De be kell látnom, hogy ahogy a Kádár-rendszerbe nem fértem bele, mert disszidensnek és antikommunistának minősítettek, a mai félszegen jobbra tántorgóktól sem számíthatok több rokonszenvre. Nem hiszem, hogy a regény visszhangtalansága valamiféle aknamunka eredménye, de nyilván sokaktól — főleg a Horthy-rendszer restaurációjáról álmodóktól — elválaszt a kölcsönös idegenkedés. Akik hajlamosak voltak (és most is azok) kizárólag a németekre kenni az itt elkövetett igazságtalanságokat és bűnöket, azok nyilván rossznéven veszik, hogy én a regényben a magyarok, sőt a zsidók felelősségét is vizsgálom.

Anouilh egy írásában elmondja, hogy Franciaországban a németek 20 millió feljelentést kaptak, és ugyanannyit küldtek később a szövetségeseknek. De ebből nem következik, hogy Franciaország két fele feljelentette volna egymást. Sokkal valószínűbb, hogy az ország tisztességtelen fele kétszer ásott gödröt a tisztességesek számára. A franciák Anouilhtól, Sartre-tól, Camus-től elfogadták, hogy rájuk olvassák szégyenüket, és nem kerestek kifogást, kibúvót. Magyarországon ennek a szembenézésnek nincs hagyománya.

Most, amikor Teleki Pált siratja és ünnepli a sajtó, bizonyára eretnekség nemcsak az öngyilkos politikusra, de a harmadik zsidótörvényt javasló miniszterelnökre is emlékezni. Márpedig én a regényem írásakor gondosan áttanulmányoztam a korabeli sajtót. Ezért érzem úgy, hogy bár Churchill szerint egy széket üresen hagytak Telekinek a béketárgyalásokon, legalább annyira megérdemelte volna — Nürnbergben is.

— Mit jelent Nyiri Jánosnak a zsidóság?

— Vallást kevésbé. Inkább talán harci álláspontot: a fasizmussal és az antiszemitizmussal való következetes szembenállást. Az első parancsolat szerint Isten a szabadság záloga, és Isten Auschwitzban megsértette az első parancsolatot. Aki nem a szabadság Istenét imádja, az vállalja a faragott képet, vállalja a rabszolgaságot.

FÖLDES ANNA

Felhívás a bélyeges sereghez

„Büszke kárhozók, eldobhattok százszor,
A lelkem százszor utánatok oson,
Örök bolygók, örök riasztgatók,
Idők kovászai, megyek én is veletek
Bélyegesen, csillagoson."
Ady Endre

A Magyar Zsidó Kulturális Egyesület alapítványt hoz létre a magyarországi zsidó kultúra és tudomány támogatására. Az Alapítvány egyelőre nincstelen, mert anyagi értelemben is önállóan óhajt lábra állni. Ez adta a gondolatot, hogy felhívással forduljunk a művészeti és tudományos közvélemény azon részéhez, amelyik zsidóságát nem szégyelli, hanem szeretetből font kötelességből megvallja, nevezzék — vagy nevezze ő magát — bárhogyan is: zsidónak, magyar zsidónak, vallásosnak, ateistának, „betértnek", „kitértnek", körülmetéltnek vagy körülmetéletlennek, cionistának, asszimilánsnak, vagy olyan — valóban keresztény — embernek, aki abban a pillanatban zsidó, amikor antiszemitával találkozik.

Barátaink!

Írjunk közösen könyvet arról, hogy mit jelent nékünk a történelem e percében ZSIDÓNAK LENNI. Ezt a kötetet ingyen, ajándékképen s áldozatul fogják majd gondos kezek szerkeszteni, tipografizálni, nyomdába adni és terjeszteni is. Ezért hát mi se — ti se számítsatok honoráriumra a számvetéstekért, ha csak nem Istentől és a lelkiismeretetektől, amelyik ezt a 4-6 oldalnyi vallomásokból összeállítani remélt könyvet talán régóta szomjazza már.

Mint mindenkor, ma is nehéz „bélyegesnek", „csillagosnak", „Idők kovászainak", zsidónak lenni — ámbár sokunknak gyönyörűséges feladat is, részvét és hitvallás, szűnhetetlen gyász, és meg nem érdemelt öröm. Egy örök reményre szegzett mutatóujj, szerelmes lázadás az Örökkévaló nevében...

És még mi minden?

E kérdésre válaszoljunk ma mindannyian. Kik vagyunk? Hányfélék vagyunk? Mért vagyunk zsidók, vagy mért vagyunk magyar zsidók, mért élünk itt, és miért nem Izraelben, avagy épp fordítva? Miért számoljuk magunkat ma is, mindennek ellenére a Választott Nép, „a Könyv népe" tagjai közé mi, ama inkább láthatatlan, mint látható szellemi egyház fiai, akik Jákob példáját követve, nap mint nap szívesen kelnek birokra a Megfoghatatlannal, legyenek akár orthodox izraeliták, akár Krisztus-hívő zsidók, vagy szimpátiájukat a zsidóság és a magyar zsidóság mellett is mind sűrűbben kinyilvánító, keresztény értelmiségiek — miért vagyunk mi hűek Ábrahám szövetségéhez az Úrral?

Miért bandukolunk még mindig Isten népével együtt, rendületlenül és megfélemlíthetetlenül, holott százszor könnyebb volna megtagadni, mint mellette dönteni? Mért vállaljuk ezt a kálváriát?

Mit mond e két szó: ZSIDÓNAK LENNI?

Akiket megérint e kérdés a szívükben, válaszaikat ide küldjék: Magyar Zsidó Kulturális Egyesület (Varga Sándor kezeihez)

Budapest 70. Pf. 216.
1440
Határidő: 1991. június 30.
Budapest, 1991. április 17.
KOCSIS ZOLTÁN zongoraművész
KONRÁD GYÖRGY író
KORNIS MIHÁLY író
MÉSZÖLY MIKLÓS író
PREISICH GÁBOR építész
SZÁNTÓ TIBOR könyvművész
VÁMOS TIBOR mérnök, akadémikus
VÁSÁRHELYI MIKLÓS sajtótörténész

*

Az „Egyenlőség" Alapítvány a magyarországi zsidó kultúra és tudomány támogatására a törvényes előírásoknak megfelelően hamarosan megalakul. Célja: magyarországi lapok, folyóiratok, könyvek, zeneművek stb. kiadása, forgalombahozataluk támogatása; általában a magyarországi zsidó kultúra, tudomány, művészet ösztönzése-segítése.

Az Alapítvány különösen fontos feladatának tekinti a magyarországi zsidó közösségek (kehilák) történetének feldolgoztatását, az elpusztított vidéki közösségek múltjának és kultúrájának felderítését, továbbá a magyarországi zsidóság mai helyzetének szociológiai szempontú feltérképezetését is.

Alapító tagnak tekintjük azokat, akik az Alapítvány banki számlájának megnyitását követő egy hónapon belül

— szervezetek, vállalatok, intézmények 100 ezer forinton felüli,
— egyének 5 ezer forinton felüli,
— 70 éven felüliek, továbbá kisnyugdíjasok ötszáz forinton felüli összeget fizetnek be.

Az alapítótagok névjegyzékét a a ZSIDÓNAK LENNI című kötetben közzétesszük.

Kérjük mindazokat, akik alapító tagok óhajtanak lenni, közöljék címüket, hogy a postabefizetési lapot, annak elkészülte után azonnal megküldhessük.

Magyar Zsidó Kulturális Egyesület
Budapest 70. Pf. 216.

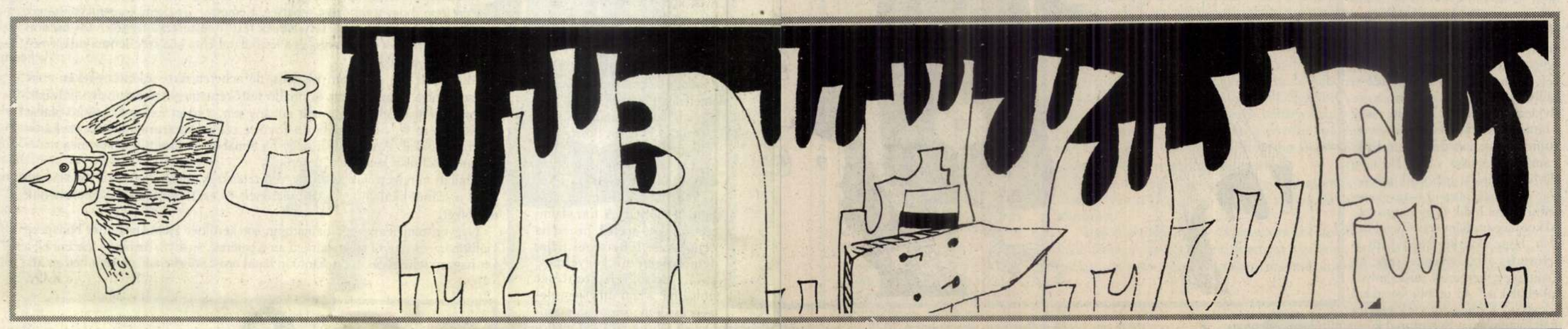

Hankiss Ágnes

A MIT és a HOGYAN

— scientia profana —

Ifjúkorában a Mester gyakran megszökött otthonról, és járta az éjszakát a barátaival; megfordultak itt, ott, amott, egyik helyről keveredtek a másikra; táncoltak és mulattak; hogy nem diszkónak, netán Fekete Lyuknak nevezték ama félhomályos és testmeleg barlangokat, ahová betértek, ez a csekély különbség legyen most számunkra bagatellnál is bagatellabb. Tulajdonképpen, minek is tagadnánk, ezekben az alkalmi kiruccanásokban ő volt a vezérfigura; lesték a szavait és a pillantását; noha sohasem törekedett arra, hogy irányítson vagy uraljon bárkit is. Ellenkezőleg. Mégis, amikor továbbtanulni egy másik városba költözött, valahogy felbomlott a társaság; elunták, amit eddig el nem hagytak volna.

Sok-sok évvel később egyikük megszállt egy városban, ahol mindenki egy fantasztikus emberről beszélt, aki olvas az arcokról és érti a levelek susogását, meg a békák brekegését. Ismerős volt a név, de nem jutott eszébe, honnan. Mindenesetre kíváncsi lett rá. Elment hozzá az imaházba; persze rögtön felismerte a régi társat, a múltbéli víg napokból. Megöleltek egymást, mohó kérdezősködésbe kezdtek... Ő pedig közben, szép, nem szép, arra gondolt: lám, hogy átveri ez az ember a világot!

És akkor egyszerre, ahogy ott álltak egymással szemben és belenézett a Mester arcába, szemébe, az arcba, amelyet olyan jól ismert és még most is tisztelettel ébresztett benne, hirtelen ráébredt saját töredékes és benyomásszerű emlékeinek az igazi jelentésére, implikációjára, hirtelen világosan megértve, hogy ama nem éppen szelíd éjszakákon ő is, és a többiek is voltaképpen vezetve voltak, hogy fogták a kezüket, anélkül, hogy tudtak volna róla, és hogy időről időre, a legidétlenebb szórakozásaik is magasabb szintre emelték őket — a Mester hatására, amelyet akkor fel sem foghattak. Ugyanaz a derűs és engedékeny figyelem, kicsit fanyarkodó, de makacs szeretet, a dolgok csöndes, de pontos meglátása és eltökélt megnevezése, mindegy, hogy hol, mulatóban vagy imaházban, mindegy, hogy éppen miről esik a szó... mert perdöntőbb a viselkedés „miként"-je, mint a tárgya.

Megfogta, vagyis inkább csak megérintette egy pillanatra a másik karját, mintha feloldódott volna közöttük a távolság, a megértés hirtelen hullámа magával vitte volna az eltelt időt, halkan és kissé évődőleg, de azt mondta: Mester, köszönöm.

*

Fontosabb a HOGYAN, mint a MIT.

Szerettem ezt a példázatot, pedig a mondandója voltaképpen végtelenül egyszerű: sokféle dolgot megpróbál az emberfia az életben, sok mindenbe beleugrik, ezt csinálja, azt csinálja, kóstolja az életet, akár az éjszakait is aztán könyvekből bogarássza... állandósága azonban a „hogyan"-nak van, a lélek és a viselkedés miként jének. A személyiség ereje és sugárzása bármit megszentelhet, akár a legprofánabb dolgot is. Minden pillanat: teljesértékű. Ami más szóval annyit tesz, hogy a tanítás kizárja az eszköz és a cél kettéválasztását; az úticél nagyvonalú megkülönböztetését a hozzá vezető út milyenségétől... Mert a hozzáállás fontosabb, mint a hozadék.

*

Persze közelíthető a kérdő fonákról is.

Amikor a tárgyukat vagy a programjukat vagy a nevüket tekintve látszólag legellentétesebb erők, csoportok a közös „hogyan" közös mocsarában a legtermészetesebben találkoznak és a legtestvériesebben dagonyáznak.

A politikai paletta amőbamozgásait figyelve, csöppnyi meglepetésre sincs okunk, szemünk se rebbenhet, olyan ördögien természetes — ha a dolgot a viselkedés miként je, a lélek „hogyan"-ja, nem pedig zászlókra nyáladzott címkék és program-köpések felől szemléljük —, hogy teszem azt, egy magát szociáldemokrata pártnak nevező, síri alakulat közös nagygyűlésen fröcsög és röfög az „igazi rendszerváltásról", a Pofosz-szal, meg a Kisgazdákkal... miről, miről nem, hogy majd ők, együtt, megcsinálják, egy hónap alatt, és aztán ők fognak dirigálni, igen, így, nem én mondom, idézem. Hogy nem fognak várni a taknyosorrú fideszesek szavazataira, továbbá azt sem fogják megengedni, hogy svájci sapkának nevezzék Szent István koronáját... És ki fogják őket (? — kérdőjel tőlem) a Parlamentből vezetni, és akkor majd valódi magyarok közül választhat a magyar... satöbbi. Ki ne ismerné a dumát, hányingerig.

*

Az egyik kulcsszó mostanában a „liberális", szoktuk vitatni, hogy mi az, és mi nem; hogy mi a minimum és mi a maximum; hogy bal vagy jobb, európéer avagy nemzeti. Hát én semmiképpen sem a MIT felől közelíteném a dolgot. Mert hálákomoly koncepciók, agyonsuvickolt címkék francot se érnek, önmagukban, ha nem hitelesíti őket, nem lehell életet belejük a lélek mikéntje, a viselkedés HOGYAN-ja. (Utóbbiból természetesen adódik az előbbi; míg fordítva legkevésbé sem...) „Liberális" az annyit tesz, legalábbis nekem, házihasználatra: a „hogyan" művészete, gyakorlata; elsősorban nem a mit-re, hanem a miként-re adott válasz; szolíd és türelmes definíciós kísérlet.

Van egy példázat, egy másik, kéznél, amelyben a Mester azzal fordul egy notórius önsanyargatóhoz: „Mi a fenének gyötröd magad? Ha nem engedtél semmilyen haragnak, gyűlöletnek, akkor minek? Ha meg úgy történt, akkor úgysem segít rajtad."

Szeretem ezt a gondolkodásmódot, amiben egyszerre benne rejlik a krédó szilárdsága és a viselkedés évődő könnyedsége. Nem is tudom már, hol hallottam a kifejezést: „évődő liberális", és nagyon megtetszett. A szellem szavatolta könnyedség, szigorú normák talaján dúsan virágzó irónia? szkepszis? (főként önmagunkkal szemben...); a részvét és a szeretet szégyenlős, de makacs formája; némi konstruktív léhasággal kellemesen fűszerezve... sorolhatnám, sorolhatnám majd legközelebb.

De az évődés például biztosan beletartozik a liberális viselkedés stílusövezetébe.

A kultúra területén tevékenykedő kft. első számú vezetője mellé keres angolul jól beszélő, perfekt gépíró titkárnőt

Elképzelésünk szerint Ön már nem pályakezdő, életének érettebb szakaszába jutott, talpraesett, stressztűrő, könnyen alkalmazkodó személyiség.
Főnökéhez lojális és attól sem riad vissza, ha a munka időnként hosszúra nyúlik.
Ha szövegszerkesztői ismeretei is vannak, előnyben részesül.

Önt reprezentatív iroda, változatos munka, teljesítményével arányos jövedelem és a nálunk megszokott széles körű szociális juttatások várják.

Telefon: 117-9488/121 mellék.

788 MH

A Mezőfalvai Mezőgazdasági Kombinát megbízásából az Alex Ker[illegible]kedelmi és Gazdasági-Szolgáltató Kft. [8000 Székesfehérvár, Széchenyi u. 27. I. 1., tel.: (22) [illegible]8-080]

NYÍLT PÁLYÁZAT

útján kívánja értékesíteni a kombinát alábbi ingatlanegységeit:

Egység neve:	Helye:	Területe:	Pályázati alapára:
1. Őrsi tőegység	Sárbogárd	415 ha 3626 n	55 000 000 Ft
2. Miklós-réti tőegység	Sárbogárd	137 ha 6029 n	7 000 000 Ft
3. Róbertvölgyi tavak	Előszállás	17 ha 6060 n	2 866 000 Ft
4. Fáncsi tőegység	Sárbogárd	16 ha 9594 n	1 400 000 Ft
5. Rétimajori istállók	Sáregres	5 ha 4506 n	5 500 000 Ft
6. Erdőmajori sertéstelep	Sárbogárd		10 000 000 Ft
7. Felsőtöbörzsöki galvánüzem	Sárszentágota		2 000 000 Ft
8. Keszthelyi üdülő	Keszthely		12 000 000 Ft
9. Darumajori sertéstelep, hatósági vágóhíd	Sárosd		20 000 000 Ft
10. III. ker., Ménesmajor	Mezőfalva		70 260 000 Ft
11. IV. ker., Nagyhörcsök	Nagyhörcsök		139 912 000 Ft

A pályázati alapár az áfát nem tartalmazza.
A pályázat benyújtásának határideje: 1993. február 23-án (kedden) 16 ó[illegible].
A pályázatokat kettős zárt borítékban, az Alex Kft. irodájában kell benyújtani. A borítékra kérjük ráírni: „Pályázat".
A pályázatnak tartalmaznia kell:
— a pályázó azonosító adatait (név, cím, cégkivonat, vagy a folyamatban lé[illegible] cégeljárás igazolása),
— az ajánlott vételárat, annak kiegyenlítési módját, pénznemét, határidejét,
— a fizetés garanciáit,
— a pályázó alakszerű kötelezettségvállalását arra nézve, hogy a pályázat nyerése esetén 30 napon belül adásvételi szerződést köt a Mezőfalvai Mezőgazdasági Kombináttal.
(A pályázat nyertesének, ha az adásvételi szerződést az előírt időben nem köti meg, a pályázati alapár 2%-ának megfelelő bánatpénzt kell fizetnie. Az adásvételi szerződés az ÁVÜ jóváhagyásával lép hatályba.)
A közjegyző jelenlétében felbontott és ismertetett ajánlatokat bizottság bírá el. Előnyt élvez az a pályázó, aki vállalja a vételár egy összegben történő kifizetését.
A pályázat **eredményhirdetésére 1993. február 24-én, 14 órakor** a Mezőfalvai Mezőgazdasági Kombinát igazgatási központjában (Mezőfalva, Sismánd) kerül sor.
Az érdeklődők részére a pályázati feltételekről, illetve a meghirdetett ingatlokról további részletes információkkal, adatokkal (üzleti tájékoztatóval) a megbízott Alex Kft. ügyzetője, Major Tiborné [8000 Székesfehérvár, Széchenyi u. 27. I. 1., tel.: (22) 318-080] szolgál.

MH 881

Nemzetközi területen public relations és szaktanácsadással foglalkozó cégünk szövegszerkesztői alapismeretekkel rendelkező, kreatív **titkárnőt keres.**
(Angol- és/vagy németnyelv-tudás előnyt jelent.)

Nyugdíjasok jelentkezését is várjuk!
A jelentkezést a 142-3761-es telefonon várjuk.

MH 806

Pályázati felhívás

A Baranya Megyei Sütőipari Vállalat, az Állami Vagyonügynökség megbízásából, pályázati úton ismételten értékesítésre hirdeti meg a Vajszlói Sütő Kft. állami tulajdonú üzletrészét.

Az üzletrész névértéke: 7 836 000 Ft
Az üzletrész az alaptőke %-ában: 93%
Az üzletrész alapára: 5 300 000 Ft

A pályázati feltételek megegyeznek a korábban meghirdetettekkel.

A pályázat benyújtásának határideje:
1993. március 10.

A benyújtás helye és érdeklődés: Bodor és Gyulai Ügyvédi Iroda, Pécs, Jókai u. 11.
Tel.: (72) 11-472

MH 769

GYÁRÉV hermo ÉPÜLETGÉPÉSZ KFT.

FÜRDŐSZOBÁK,
KÖZPONTI FŰTÉSEK,
SZELLŐZŐBERENDEZÉSEK
komplett szerelése, tervezése, gyártása

9024 Győr,
Mónus Illés u. 47.
Tel.: (96) 14-513
Fax: (96) 13-303

9200 Mosonmagyaróvár,
Határőr u. 14.
Tel.: (98) 15-833
Fax: (98) 11-275

CSÖVEK, CSAPTELEPEK,
SZERELÉSI ANYAGOK
FORGALMAZÁSA
9028 Győr, Fehérvári u. 75.
Tel.: (96) 26-722/367
Fax: (96) 13-303

MH 930

FELHÍVÁS!

Értesítem a tisztelt érintetteket, hogy a szennai székhelyű Zselici Táj Mgtsz gazdálkodási területén (Kaposvár, Kaposszerdahely, Szenna, Zselickisfalud, Szilvásszentmárton, Patca, Kaposmérő és Bárdudvarnok) a fenti szövetkezet által használt részaránytulajdonnal rendelkezők közgyűlését az 1993. évi II. törvény 3. § (1) bekezdése alapján 1993. február 6-án (szombaton) 13 órára összehívom.

A közgyűlés helye: *szennai kultúrház nagyterme (Szenna, Rákóczi u. 1.)*
Szenna, Zselickisfalud, Szilvásszentmárton és Patca községek körjegyzője

MH 925

Belvárosendkívül forgalms részén 3237 ruttó alaptelületű 7 szintesrodaház tulajdonjga eladó. Irányár: 00 M Ft. Teleon: 118-3123,66-6076 Interestæ IB Rt.

MH 854

Budapest közven határában, **BUDACSÖN,** főútvonal mlett, ipari övezeen **1000—00 m² közműves, beétetlen terület** va **könnyűszerkees raktárak** két hónap alattjény szerinti méreen, kulcsrakészfelépítve, **5—10 év idartamra** kedvező fetelekkel **bérbelók**

TERRA Immillen Kft.
Tel.: 18'978

205 MH

A Kunadacsi Barátság Szövetkezet részarány-földtulajdonosainak figyelmébe!

FELHÍVÁS

A Kunadacsi Barátság Szövetkezet részarány-földtulajdonosainak közgyűlését a földkiadó bizottság megválasztása céljából összehívom.
A közgyűlés időpontja:
1993. február 6-án (szombat) de. 10 óra.
A közgyűlés helyszíne:
Kunadacs község művelődési háza, 6097 Kunadacs, Kossuth Lajos u. 51. sz.
Kérem, hogy az érintett részarány-földtulajdonosok minél nagyobb számban szíveskedjenek megjelenni a közgyűlésen.

Kunadacs község jegyzője

MH 927

Mezőkovácsháza Város Önkormányzatának

jegyzője értesíti a helyi Új Alkotmány Mg. Termelőszövetkezetnél részarány-földtulajdonnal rendelkezőket, hogy az 1993. évi II. törvény 2. paragrafus (2) bekezdése értelmében

földkiadó bizottságot kell választani.

A bizottság megválasztása a részarány-földtulajdonosok közgyűlésén történik
1993. február 7-én (vasárnap) de. 9 órakor
Mezőkovácsházán, a művelődési központban.

A választás eredményessége érdekében kérünk minden részarány-földtulajdonost, hogy a közgyűlésen szíveskedjen megjelenni.

MH 883

Hirdetmény

A Fővárosi VI. Kerületi Ingatlankezelő Vállalat megbízásából a Csorba és Társa Ügyvédi Iroda (1077 Budapest, Király u. 95.) az alábbi, nem lakás céljára szolgáló helyiségek határozatlan időre szóló használati jogát kívánja értékesíteni nyilvános versenytárgyaláson:

Cím:	Jelleg:	Alapterület:	Jogérték (Ft):	Bérleti díj (Ft/m²/év):
Izabella u. 41.	műhely	437 m²	2 500 000	6 000
Ó u. 42.	fszt.-i helyiség	71 m²	3 600 000	15 000
Weiner L. u. 20.	fszt.-i helyiség	72,5 m²	4 500 000	15 000

Az eladó a helyiségben gyakorolni kívánt tevékenység jogszerűségéért nem vállal szavatosságot.
A pályázók tartoznak bemutatni a versenytárgyaláson a helyiségben gyakorolni kívánt tevékenységükhöz szükséges elvi szakhatósági engedélyt.
A pályázati feltételekről a Csorba és Társa Ügyvédi Iroda ad felvilágosítást munkanapokon 9—15 óráig a 142-1567 telefonszámon.

A versenytárgyalás helye:
Budapest VI., Rózsa F. u. 81—83. II. em. tanácsterem.
A versenytárgyalás ideje: 1993. február 11., du. 14 óra.

MH 899

MODERN IRODAHÁZ ELDÓ

A Budapest Investment Rt., mint fels:moló a Medinvest Rt. f. a. tulajdonát képező idahelyiségeket értékesítésre meghirdeti.

Az irodahelyiségek a Budapest VII., Gar u. 45. sz. alatti kereskedőházban vannak.

Teljes bruttó terület: 1184 m²
Teljes nettó terület: 729 m²
Teljes tulajdon vételára: 80 000 000 Ft
(részletfizetési lehetőséggel)

Érdeklődni lehet:
dr. Kincs László Investment Rt. tanácsnál, telefon: 121-4005, vagy
Bauer György Medinvest Rt. megbízott ügyvezető igazgatónál telefon: 252-0063

MH 913

Eladó

Bp. III., Remete közben társaságunk kivitelezésében épült, új, 204 m²-es, panorámás, összkomfortos, 3 szintes luxuslakás, 141,5 n.-öl telekhányaddal, 32 m²-es (2 gk.) garázzsal, lakhatási engedéllyel, áfa nélkül.
A végleges burkolatok kiválasztására lehetőséget biztosítunk.
Irányár: 17 250 000 Ft.
Érdeklődni a 140-1584-es telefonszámon lehet.

MH 875

Újkér Község Önkormányzata értesíti az újkéri Dózsa Népe Tsz részarány-földtulajdonosait, hogy 1993. február 6-án, 9 órakor az újkéri kultúrotthonban tartja a részarány-földtulajdonosok közgyűlését.
A közgyűlésen kerül sor a földkiadó bizottság megválasztására.

MH 897

Páhi község jegyzője a helyi földkiadó bizottság megválasztása céljából közgyűlésre hívja a páhi termelőszövetkezet részarány-földtulajdonosait, 1993. február 4-én 14 órára a kultúrházba.

MH 908

Modern irodaházban irodák bérelhetők

1. Bérelni lehet rövidebb lejárati idővel irodahelyiségeket (összesen 380 m², irodánként 17—73 m²-ig).
2. Több irodahelyiség bérleti és későbbi vételi lehetősége:
— a bérleti idő maximum 15 hónap,
— a bérlő a bérelt irodák tulajdonjogát is megszerezheti a bérleti díj figyelembevételével tulajdonjogi opcióval (a bérlet teljes időszakára), részletfizetési lehetőséggel

Érdeklődni lehet:
dr. Kincs László,
Investment Rt. tanácsosánál.
Tel.: 121-4005,
vagy Bauer György,
Medinvest Rt. megbízott ügyvezető igazgatónál.
Tel.: 252-0063.

MH 911

A SKÁLA TRADE RT. Budapest Nagyáruháza azonnali belépésel felvesz

- **HÁLÓZATI LLENŐRT**
- **ÁRUÁTVEVr**

Felvételi feltételek:
- szakmai gyakcat
- legalább középkú végzettség

SKÁLA-TRADE

Bérezés megegyezés szerint.

Jelentkezni lehetz áruház igazgatóságán, szakmi önéletrajzzal.

Telefn: 186-8977

MH 933

---

180 m-ES, BELVÁROSI, DUNA-PARTI IRODA ÉS ÜZLETHELYISÉG

BÉRLETI JOGA

3 ÜZLET-, 9 IRODAHELYISÉG (2 LÉGKONDÍCIONÁLT)
12 BELVÁROSI TELEFONVONAL, 2 FAXVONAL,
MODERN RIASZTÓRENDSZER,
2 DB BÉRELT PARKOLÓ
4,7m BELMAGASSÁG

117 9488
MULTIMEDIA KFT

A dokumentum műfaj többszörös „túlerőben" van

A generációváltás filmszemléje

Február ötödikén este Maár Gyula Hoppá! című filmjével nyílik a 24. magyar filmszemle, amelynek igazgatójától, Kézdi Kovács Zsolttól és Báron György filmesztétától kértünk tájékoztatást a nagyszabású művészeti eseményről.

Huszonkét játékfilm, két egész estés videó és hetven órányi dokumentumfilm alkotja a programot. Nem válogattak a filmek között, aki pályázott, annak alkotása vetítésre kerül a fesztivál négy napja alatt — mondta Kézdi Kovács Zsolt. Visszatér a tavaly nehezen érthető okok miatt megszakadt hagyomány, ismét lesznek díjak, két zsűri fogja ezeket — minden remény szerint — kiosztani a legsikeresebbek között. A játékfilm kategóriában elnök Jókai Anna, a tagok: Kende János, Szilágyi Ákos, Kopátsy Sándor és Enyedi Ildikó, (aki pár éve még feltűnést keltő díjnyertes volt.) A dokumentumfilmek bírálatánál Losonczy Ágnes elnököl, segítői pedig Balogh Gábor, Báron György, Lányi András és Németh Zsolt lesznek. Nyolcvan fő körüli a külföldi kritikusok száma, akiket a rendezvényre várnak.

Megkérdeztük az ismert filmszakembert, mi az oka, hogy kétségkívül jóval több fiatal filmes fog szerepelni a fesztiválon, mint azt az eddigi évek tapasztalatai alapján gondolhatnánk. A befutott, nagy rendezők kifáradtak, elfogyott mögülük a pénz, vagy az újak elementáris előretörésének vagyunk tanúi?

— Egy év változásai alapján semmiképp nem mernék tendenciáról beszélni — válaszolta Kézdi Kovács Zsolt. — Tény, hogy több fiatallal fogunk találkozni idén. Ennek oka sok más mellett az, hogy a „nagy öregek" közül többen most forgatnak, és egyszerűen nem készültek el a szemlére. Nem tagadható persze, hogy generációs váltás is zajlik; (hétfőn, február 8-án 10 órakor) épp erre reagálva tartjuk a filmszemle egyetlen elméleti tanácskozását, mely A fiatal magyar film címet viseli, és pontosan ennek a váltásnak kérdéseivel foglalkozik.

Amit még tudnia kell az érdeklődő közönségnek: a nyitó- és a zárovetítés az Átrium moziban zajlik, a többi alkotást a Metró, a Művész és a Szindbád moziban tekinthetik meg. A fesztivál információs központját — éppúgy, mint tavaly — a Hotel Béke Radissonban rendezik be.

Báron György filmesztéta, aki a dokumentumfilmek bírálóbizottságának tagja, de részt vesz a fiatal filmesek helyzetével foglalkozó szakmai vitán is, így foglalta össze véleményét a szemle várható eseményeiről: — Örvendetes módon végre szétvált a játékfilm és a dokumentumműfaj értékelése. Eddig egy grémium díjazta az összes játék- és dokumentumfilmet, s így gyakran a körtét az almával kényszerült összehasonlítani. A dokumentummezőny az idei szemlén többszörös „túlerőben van" a játékfilmmel szemben. Ez annak fényében érthető, hogy dokumentumfilmet egyszerűbb forgatni — főképp azért, mert jóval olcsóbb. A rendezők pedig dolgozni akarnak, egyre ritkábban jutnak lehetőséghez a játékfilm területén, és akkor még egy esélyük kínálkozik; dokumentumfilmet kell készíteni. Nagyon sok rendezőt tíz éveken át az tartott „életben", hogy rendszeresen előállhatott egy dokumentumfilmmel — a legjobb példa erre talán Sára Sándor. A másik oka a bőséges termésnek az, hogy a „lehetetlen nem szatírát írni" életérzés mintájára nehéz ma nem dokumentumfilmet csinálni. Annyira megtelt a világ keserű dolgokkal. Ha végignézem csak a mostani szemle programját: a Szív utcai iskola ismert történetére Csillag Ádámtól; Schiffer Pál filmje a Videotonban történt többezres munkáselbocsátásról, a Katonafilm, Vitézy László munkája a hadseregben terjedő öngyilkossági hullámról, az Isten hozta Magyarországon a menekültkérdésről szól, feldolgozták a Tengiz-szindrómát is, és van egy százperces film a kínaiak betelepüléséről — azt hiszem, ezek mind olyan problémák, amelyek mellett lehetetlen elmenni. Persze veszélyei is vannak ennek a témabőségnek, esetleg azt gondolhatja valaki, elég kézbekapni egy kamerát, leforgatni az adott időt, és kész a film. Ami valóban filmmé teszi az „anyagot", az a munka mellett a lényeges feladat; megtalálni a belső vonalat, azt a fontos irányt, mely egységgé szervezi a nagyon is esetleges történéseket. Még egy tanulságot látok: elmosódni látszik a határ tévé és mozi között. Régebben voltak osszú dokumentumfilmek általában moziforgalmazásra, és ettől függetlenül készültek a televíziónál a rövidebbek. Ez a különbség megszűnni látszik, és ez nagyon helyes, mert a dokumentumfilmek közönségüket a televízió segítségével tudják elérni. Milyen új szempontok, vélemények kerülhetnek felszínre a fiatal alkotókkal és műveikkel kapcsolatban? — kérdeztük. Báron György véleménye szerint a helyzet ambivalenciát rejt; egyrészt napról napra csökken a filmkészítésre fordítható összeg, és a fiatalok többsége valószínűleg olcsóbb filmet készít, másrészt a stúdiók, már azok, amelyek igazán producernek tekintik magukat, egyre inkább ügyelnek arra, hogy állandóan új neveket, új arcokat tudjanak felmutatni. Ez nem csak piaci érdek, művészi érdek is, jelen kell lenniük a magyar filmkultúrában. Tipikus példa Szőke András Hunnia-beli szerepelése, aki amatőrként kezdett, tavaly az Európa-kempinggel nevezett, s most felújították egy korai amatőrfilmjét, a Citromdisznót. Idén felnő a tavalyi mezőnnyel szemben, hogy az idősebb generáció visszahúzódása is teret ad az „ifjaknak". Hoy Szederkényi Júlia Balázs Béla stúdiós filmjével elsőfilmesként, Pap Róbert két filmet szerepelteve, Szics András a Sade márki életével, Dr. András új filmjével túlsúlyban vannak, egy véletlennek is köszönhető. A lassan már középgenerációhoz tartozó rendezők, akiknek komoly művészi tekintélyük van, de még nyilvánvalóan nem értek a csúcsra, most lépnek be lépniük erejük teljében a magyar — és talán a nemzetközi — filmvilágba, nem készültek el a munkáikkal. Elsősorban Jeles Andrásra gondolok, aztán Bereményi Gézára, Tarr Bélára, aki régi tervét, a Sátántangót forgatja. A fiatal film(esek)ről szóló beszélgetésen azt kell majd vizsgálnunk, kimutatható-e a számbeli fölény mellett valamilyen egységes látásmód, stílus, vannak-e különféle iskolák, ha vannak, nemzetközi iskolákhoz kapcsolódnak-e, milyen a viszonyuk a magyar film őket megelőző két-három generációjához. És milyen fiatal rendezők viszonya a társadalomhoz — a hatvanas évektől kezdve a magyar film és a magyar társadalom viszonya meghatározható és külhatárolható volt. Kérdés, van-e ma megfelelés, és ha igen, milyen természetű.

• H. I.

Indiántél — Erdély János és Zsigmond Dezső filmje, amelynek a filmszemlén lesz az ősbemutatója. A képen Törőcsik Mari és Eperjes Károly látható

Hangraforgó

Cziffra-történet

Olvasom a Magyar Hírlapban, hogy Cziffra Györgyöt a francia Becsületrend tiszti keresztjével tüntették ki. A Bartók rádióban meg éppen azokat a felvételeit játsszák, amelyek elnyerték a Liszt Ferenc Társaság 1992. évi díját.

A művész regényes életrajza magyarul is olvasható Ágyúk és galambok címmel. Az említett felvételek története nem vetekedhet az életút egyes meredek, romantikus vagy tragikus szakaszainak leírásával, de azért ez is elég cifra mese.

Ismeretes, hogy Cziffrát, aki Dohnányi Ernő tanítványa volt és a második világháborús katonáskodás és a fogság keserves időszaka után a pesti éjszaka bárjaiban zongorázva kereste kenyerét, Ferenczy György, a neves pianista és pedagógus segítette vissza a komolyzenei karrierhez. Amikor azonban „ledolgozta" az elvesztett éveket, disszidálási kísérlet miatt újabb börtön és kényszermunka várt Cziffrára. Csak 1953-tól jelenhetett meg ismét a hangversenyéletben, s bizonyíthatta, hogy a magyar zongoraiskola egyik legfényesebb csillaga. 1954 és '56 között közel háromórányi zenét vett fel a Hanglemezgyártó részére, ez részben 78 fordulatos, részben mikrobarázdás lemezeken közkinccsé vált s jelezte, hogy a művész kifejezőerejének és tudásának csúcsához közelít. A Hungaroton többször próbálkozott e korai anyag újrakiadásával, de Cziffra György technikai hibákra (nyilván a mikrofonozás, préselés stb. gyengeségeire) hivatkozva inkább új szalagokat küldött, stúdió- és hangversenyfelvételeket, melyek az SLPX—11945 számú lemezen kerültek forgalomba.

1990 őszén jelentkezett egy angol cég, az Appian Records (APR), amely az egykori EMI-munkatárs, Bryan Crimp irányításával már komoly tekintélyre tett szert. Crimp (zenei rendező, technikai rekonstruktőr, zenekritikus és filológus, az archívumok kutatója és tudósa) a régi hegedűsök és zongoristák korai, ritka és „elfekvő" lemezeinek CD-kiadására esküdött fel. Nagyszerű kiadványai között több magyar vonatkozású is akad, például az Auer-féle hegedűsiskolát bemutató album. Az APR megvásárolta az 1954—56-os Cziffra-felvételek zömének kiadói jogát, s megmentette ezt a kivételes művészi értéket a feledéstől. Cziffra György és a Liszt Ferenc Társaság díját szintén elnyerő másik Dohnányi-tanítvány, Misha Levitzki lemezeiről a Classic CD nevű magazin ily, nem épp angolos lelkendezéssel emlékezett meg: „Mesés, szó szerint... Cziffra a történelem legnagyobb Liszt-játékosai közül való." A kritikus továbbá magas oktánszámú bravúrteljesítményről ír; „...oktávjai lélegzetelállítók, a hallgatónak leesik az álla. Néhány zongorista valószínűleg pályamódosítást fontolgat."

A történetnek a csúcsponton sincs még vége. A hazai szalagtár őriz kb. 35 percnyi anyagot e kincsből, ráadásul úgynevezett ráadásszámokat, azt a különleges műfajt, amely a nagy virtuózt az ötvenes években újra híressé tette, amellyel a bárok közönségén kívül Ferenczyt is elkápráztatta. Cziffra közkedvelt melódiákat (Strauss-keringőket, a Kardtáncot, a Dongót s hasonlókat) adott elő saját feldolgozásában. A maga állította, kihívóan nehéz akadályokat briliáns könnyedséggel tette „gyerekjátékká". Reménykedjünk, hogy ez a páratlan érdekességű sorozat is eljut előbb-utóbb a mai közönséghez.

• Uhrman György

Könyvek között

A nosztalgia hajóján

Kabdebó Tamás Amonnan című kötetének címlapján egy sokvitorlás hajó látható, mögötte a kék tenger és a zöld partvidék, orrán a híres „lyukas" ötvenhatos trikolor, a zászló kitépett darabja mintha a Kis-Magyarország körvonalait mutatná. Világos dolog, a címlapra helyezett embléma a nosztalgiák hajója, amely az ifjúság elveszített és mégis mindig őrzött tájai felé halad. Kabdebó Tamás ugyanis — korábban távolodóban, most közeledőben (mind gyakrabban idehaza) — a nosztalgia írója, elbeszéléseiben és most kisregényeiben mindig budapesti, bajai ifjúságának emlékeit idézi fel. Emlékeket, amelyek többnyire fájdalmasak, hiszen elveszített barátokra, messzire sodródott szerelmekre, elhagyott tájakra utalnak, mégis gyönyörűek, minthogy magát az ifjúságot őrzik, amelyet a messzire: Angliába, Brit-Guyanába, Írországba került egykori dunai horgász és pesti bölcsész mindig és mindenüvé magával visz, s ahogy ruháit a szekrényben, ezeket az emlékeit írásaiban raktározza el.

Az emlékezés és a nosztalgia mindig az érzelmek holdudvarával veszi körül az ábrázolt valóságot, de azért ennek a valóságnak sokatmondó emberi és történelmi realitása van. Főként két vonatkozásban. Egyrészt az ifjúság bizonyára legnagyobb élményének és emberi tapasztalatának: az ötvenhatos forradalom világának felidézésében, másrészt a forradalom leverése után világgá ment magyarok sorsának, közérzetének ábrázolásában. Elsősorban is Minden idők című, eredetileg 1978-ban közreadott kisregényére gondolok, amely dokumentarista módon, egyszersmind személyes vallomásossággal idézi fel egy nemzedék küzdelmes történelmi tapasztalatait és kalandos hányattatásait. A regény hőse többékevésbé az író alakját és élettörténetét mintázza, s az ötvenhatos napok felidézésében a magyar forradalom egyik leghitelesebb és legjobb ábrázolását nyújtja.

Már ez a regény is érzelmi beszámolót ad az emigráns évekről, a Nyugatra menekült egykori ötvenhatos fiatalok révbe éréséről és mindig megőrzött honvágyáról. Ennek a nemzedéknek az érzelmi történetét rajzolja meg az 1988-ban befejezett Henna című kisregény is, amely egy Londonba került magyar fiatalember és egy prágai cseh emigráns lány nyugtalan s talán mégis beteljesedő szerelmének lírai történetét beszéli el. Ebben a kisregényben érzékelhetők igazán Kabdebó Tamás epikájának lírai színei, s ez a líraiság arra utal, hogy az emigrációba sodródott, idegen világba került magyaroknak nemcsak egzisztenciát kellett teremteniök, hanem érzelmi tekintetben is otthont kellett találniok.

A kötet egyik legszebb része a Történetek az apámról című elbeszélésciklus, amely nem pusztán családi anekdoták gyűjteménye, noha ilyennek is kitűnő, hanem inkább a múltidézés, a múltba tekintés költői summázata. Mondhatnám: a nosztalgia hajója ezekben az írásokban találja meg az elveszettnek hitt hazai kikötőt. Kabdebó Tamás itt meghitt és eleven színekkel festi meg a múltba merült bajait, budapesti, Buda környéki kisvilágot, azt az emberi környezetet, amelyet a nemrég letűnt zsarnokságnak oly eredményesen sikerült szétvernie. Itt keltette igazán életre a múltat, az ifjúság soha vissza nem térő fájdalmait s örömeit. *(Csokonai Kiadó, Debrecen)*

• Pomogáts Béla

Csak röviden

A MAGYAR BALSORSHIT KIALAKULÁSA a 16—17. században és bibliai forrásai címmel rendez vitaestet a Társadalomtudományi Társaság február 4-én 17 órakor a Közgazdaság-tudományi Egyetem III. előadójában. Előadók: Hofer Tamás, Péter Katalin, Öze Sándor, Komoróczy Géza, Rácz Margit és Benda Kálmán.

KESSELYÁK GERGELY, a tavalyi karmesterverseny legfiatalabb versenyzője vezényli a Honvéd Együttes Weiner Leó Szimfonikus Zenekarát február 5-én 19.30 órakor a Stefánia Palotában. Műsoron Lutoslawsky: Táncprelűdök, Richard Strauss: Simfonia concertante, Copland: Klarinétverseny és Prokofjev: Klasszikus szimfóniája szerepel. Közreműködnek: Korody István (Németország), Győrfi Imre és Mester Barna.

FABÓ KINGA A fül című verseskötetét Beney Zsuzsa mutatja be az írószövetség klubjában (Bajza u. 18.) február 9-én délután öt órakor. Közreműködik: Geltz Péter.

A CONCENTUS HUNGARICUS ad hangversenyt február 5-én 19.30 órakor a Pesti Vigadóban. Műsoron Bach 3. és 5. Brandenburgi versenyei szerepelnek. Közreműködik: Drahos Béla (fuvola) és Dobozy Borbála (csembaló).

A HITEL FEBRUÁRI SZÁMÁBÓL AJÁNLJUK: Ágh István versei — Nagy László: Napló, 1975 — Czeslaw Milosz: A megnevezhetetlen múlt — Don, 1943 — Molnár Attila: Elnyom az állam! — Szepesi Attila: Két csóka — Botár Attila, Finta Éva, Kerék Imre, Pákolitz István és Urbán Gyula versei — Köntös-Szabó Zoltán: K. tiszteletes diáriumából — Márkus Béla: Szokunk vagy szökünk —Varga Kálmán: Csehországi misszió — Dávid Zoltán: Szlovákia és Románia vallási megoszlása, 1991—92 — N. Szabó József: A tudományos elit és hatalmi harc, 1945—46 — Szemle Németh Lászlóról és Orbán Ottóról.

AZ EMLÉKEZET FORRÁSAI címmel nyílik kiállítás február 4-én 16 órakor a Néprajzi múzeumban. A kiállítás a 19. századi spanyol társadalom és fényképezés témáját dolgozza fel, s ebben a múzeum segítségére van a a spanyol nagykövetség is.

Már megint a

Heti Klasszikusok

a MAGYAR HÍRLAP és a Maecenas Könyvkiadó előfizetéses szépirodalmi könyvsorozata.

A világ- és a magyar irodalom klasszikusai jelennek meg, hétről hétre szerdánként. Természetesen sorozatunk minden tagja **könyvesboltokban is kapható,** valamint a MAGYAR HÍRLAP hirdetési irodájában (Budapest VII., Rákóczi út 54.).

Önállóan előfizetheti a sorozatot. Előfizetőinknek **hihetetlenül kedvező áron,** havi 390 forintért tudunk hetente **minden szerdán** egy-egy könyvet kézbesíttetni — ezzel megtakarítjuk számukra mindazon kényelmetlenségeket, melyek az utánvétes értékesítési formával járnak. Könyveink a postaládákba is befférnek.

MAGYAR HÍRLAP

A *Heti Klasszikusok* programja az első negyedévben a következő:

*1. Mikszáth Kálmán: Két választás Magyarországon
*2. Guy de Maupassant: Egy asszony élete
*3. Krúdy Gyula: Asszonyságok díja
*4. Henry Fielding: A néhai nagy Jonathan Wild úr élettörténete
5. Karinthy Frigyes: Pista, a gyöngykagyló (novellák)
6. Kurt Vonnegut: Éj anyánk
7. Niccolò Machiavelli: A fejedelem
8. Képes Krónika
9—10. Jókai Mór: A lőcsei fehér asszony (I—II.)
11. B. Traven: A halálhajó
12—13. Charles Dickens: Twist Olivér (I—II.)

(A címek és megjelenések sorrendje kismértékben változhat.)

A *-gal megjelölt kötetek már megjelentek.

Célunk a **Heti Klasszikusok** megjelentetésével, hogy olyan olcsó és állandó könyvsorozat jelenjen meg, mely a kispénzűeknek, a könyvbarátoknak, a felnövekvő új generációknak is lehetővé teszi, hogy megfizethető áron, az **ország bármely pontján** hozzájuthassanak európai műveltségünk alapjaihoz. E cél érdekében minden könyv végén rövid ismeretterjesztő utószó is megjelenik.

Heti Klasszikusok

Remekművek minden szerdán.

Ha
— önállóan előfizet a Heti Klasszikusokra, havi 390 Ft
— a Magyar Hírlappal együtt rendeli meg, az újság és a könyv csak havi 890 Ft
— a könyvesboltokban veszi meg a Heti Klasszikusokat, darabonként 125 Ft.

Ez is jár Önnek!

Heti Klasszikusok

Megrendelőlap 1993. évre

Megrendelő neve: _____
Címe: _____

Előfizetési díj:	egy hónapra:
... pld. Magyar Hírlap	530 Ft
... pld. Magyar Hírlap + Heti Klasszikusok.	530+360 Ft
... pld. Heti Klasszikusok	390 Ft

Az előfizetési díjat a fenti címen nyugtával jelentkező kézbesítőnek vagy személyesen a kézbesítő postahivatalban kifizetem.
A megrendelőlapot borítékban bérmentesítés nélkül az alábbi címre kérjük feladni!
Vidéken: postahivatal helyben,
Budapesten: Postaigazgatóság, hírlapcsoport, 1360 Bp., Pf. 4.

Tárlatlátogató

„Égetett föld" Kecskemétről

Az idén tizenöt éves Kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió speciális kísérleti műhelyként jött létre, de mára a világ minden sarkából ideseregl[ett], az esztétikai és technológiai alternativitást előtérbe helyező művészek otthonává vált. Probstner János, az intézet igazgatója már a hetvenes évek elején felismerte, hogy a főiskolákról kikerülő kerami[kusok] csak két egyformán járhatatlan út között választhatnak: vagy „maszekok" lesznek, nélkülözve az alapvető technikai bázist, vagy pedig gyárakba kerülnek, ahol ugyan lesz anyag", viszont életük végéig kevés etik elvesztett alkotói szabadkat.

Kecskemét- csapat gondolt t, s szép cser dben egy mingényt kielégí tő alkotótelepet t létre, ahol e ddig a világ 34 országából mintegy 3000 alkotó, kutató és terrakotta-szakember fordult meg.

Probstnerék nemcsak kiváló — felszerelt műtermeket, elektromos kemencéket, bronzöntőműhelyt, szakmunkás-segítséget biztosító — házigazdának, tanulmányi program- és kurzusszervezőnek bizonyultak az évek során, hanem kitűnő gyűjteménygazdának is, így napjainkban már másfél évtized stúdiómunkája van a birtokukban. A legjobb alkotásokból álló kollekciójuk természetesen vándorol.

Most éppen a Szombathelyi Képtár Galériáján mutatják be legújabb szerzeményeiket, az Európai Közösség ösztöndíjasainak alkotásait: így az izlandi Jóna Gudvardardóttír kultúrák darabjaiból összegyűrt töviskoronás „tulipánjait", a cseh Vaclav Serak fénytöréseit, a különböző formák egy tárgyon belüli egyensúlyát kutató lett Peteris Martinsons és a kecskeméti évek hatására immár experimentális utakat járó walesi Steve Mattison műveit, aki — elmondása szerint — „a feszültség és a harmónia, a bizonytalanság és a bizonyosság, a bomlás és a rekonstrukció, a törékenység és az egyensúly, a hanyatlás és a reveláció kényes kapcsolatának művészi leképezését" végzi.

De itt vannak az emberi problémákra érzékenyebben reagáló magyar kerámia mesterei is: az emberi és állati formákat erőhatással manipuláló Schrammel Imre az egyre brutálisabban megnyilvánuló világ áldozatainak égetett földből emléket állító Kecskeméti Sándor, vagy a „puha és kemény, alakítható és elégethető" embert megformáló Fusz György.

— Kecskemét egyesíti magában a különböző égtájak látásmódját, akár az emberi létezés, akár a technika problémáira koncentráljon is a hozzánk érkező alkotó — mondta a kiállítás megnyitója előtt Probstner. — Akárcsak az a kapu, amit még évekkel ezelőtt építettünk közösen.

A felvezetőt egy japán művész csinálta, izlandi az egyik oldalt, magyar a másikat, aztán jött az amerikai, az orosz, az angol, végül jómagam, aki szepességi szász magyarnak születtem, és mindegyikünk hozzáadott valami csak rá jellemzőt. Úgy hívjuk: „A művészetek kapuja", ma is ott áll a telep udvarán.

• Prieger Zsolt/Graffiti

Ráfael Viktor, festő

24-25
1/47

RÁFAEL VIKTOR

KÉPEI

A Ráfael névre mindenki fölüti a fejét, aki a képzőművészet iránt érdeklődik: a jó ötszáz éve született zseniális urbinói ifjú, a szelíd szépség terén aligha fölülmúlható Raffaello Santi jut az eszébe.

Ráfael Győző – vagy ahogyan korábban keresztneve olaszosabb változatát használta: Ráfaël Viktor – azonban magyar művész volt; 1900. szeptember 28-án született Komáromban, és 1981. április 20-án hunyt el Budapesten. A Képzőművészeti Főiskolán Vaszary János tanítványa, majd Münchenben, Rómában és Párizsban folytatja tanulmányait. Fiatalon került be az Új Művészek Egyesülete elnevezésű haladó művészeti csoportosulásba. A modern festészet szellemét és eredményeit nem csupán megismeri, de követi is – a két háború között a progresszív hazai művészet fő áramában haladt.

Egy fordulattal azonban, meg sem várva Gadányi Jenővel közös kiállítását a Tamás Galériában, 1929 végén nagy útra kelt: Egyiptom, Szudán, Szíria, Irak, Libanon voltak fő állomásai. Tizenkét évig élt ezekben az országokban, ahová az ókori művészet kikezdhetetlen szépsége és humánuma, a kortárs európai művészetben tapasztalt felszínesség megannyi ellenpólusa vonzotta. Az alapokat kereste a modern áramlatoknak abban a kavargásában, amelyben maga is hosszan forgolódott.

Egyiptomban leletmentő restaurátorként dolgozik, közben kalauzolja Thomas Mannt, aki éppen József és testvérei című regényéhez gyűjtött élményeket. Sir Charles Leonard Woolley angol régész munkatársaként pedig részt vesz a mezopotámiai Ur város romjainak föltárásában. A legendás ókori uralkodó, Nabukodonozor nyári palotáját rekonstruálja, és másolatokat készít a Louvre számára az ott talált falképekről. A damaszkuszi parlament bejáratának és mennyezetének díszítése, a bagdadi királyi palota átalakítása, a bejrúti országház freskói mellett szobrok és festmények hosszú sora jelzi Ráfael Viktor közel-keleti működését.

1940-ben, amikor a világháború Libanon életét is földúlja, Ráfael hazatér Magyarországra. A negyvenes években Erdélyben és a Balatonnál dolgozik, s közeli ismeretségbe kerül a Badacsonyban élő Egry Józseffel. A felszabadulás utáni első években is aktívan dolgozik, ám 1949-től az ő munkáit is nemkívánatosnak minősíti a dogmatikus művészetpolitika. Egy évtizedre kiszorul a kiállítások nyilvánosságából. Ebben az időben az Aquincumi Múzeum restaurátoraként kamatoztatja régészeti tapasztalatait. A félretettség évtizedében is rendületlenül alkot, munkáiból 1965-ben az Ernst Múzeumban rendez kiállítást.

Ráfael Viktor, aki az UME tagjaként hívta fel magára a figyelmet, aki elnyerte a KUT grafikai díját és résztvevője volt az 1928-as Velencei Biennálénak, aki nagy értékű leletmentő és restauráló munkát végzett a Közel-Kelet államaiban és Aquincumban, s akit a Francia Köztársaság Művészeti Akadémiája a magyarok közül elsőként választott levelező tagjai közé, itthon nem tartozik az igazán ismert művészek közé. Hamarabb lett próféta a modern művészetek Mekkájában, Párizsban és a próféta országaiban, mint szülőhazájában, melyhez élete végéig hű maradt . . .

HEITLER LÁSZLÓ

Falu Erdélyben, 1940

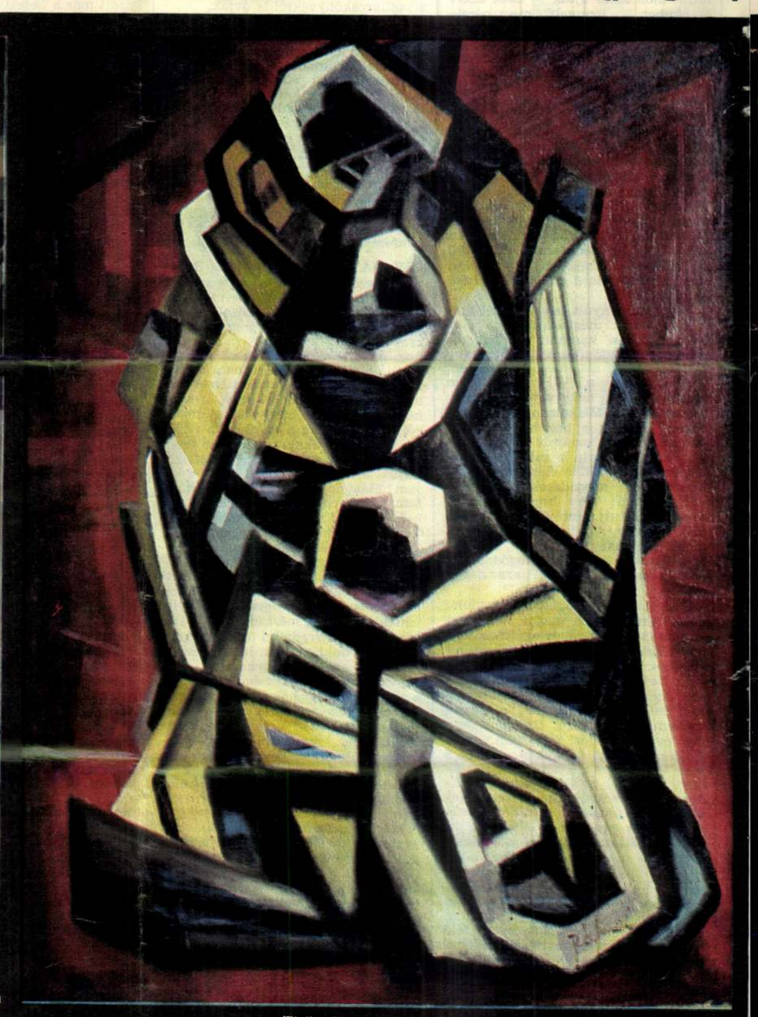

Kubista önarckép, 1930 körül

A SZERZŐ REPRODUKCIÓI

Ölelkezők, 1950-es évek

Kompozíció vörösben, 1960 körül

Aktok ezüstszürkében, 1960 körül

Kompozíció kalotaszegi motívumokkal, 1950-es évek

Rátael Viktor, festő

kely létszámú antialkoholistáknak szerez örömet, hanem a sajnos túl nagy tömegeket jelentő kövidinka-, és kis- és nagyüstiélvezőknek is . . .

T. B.

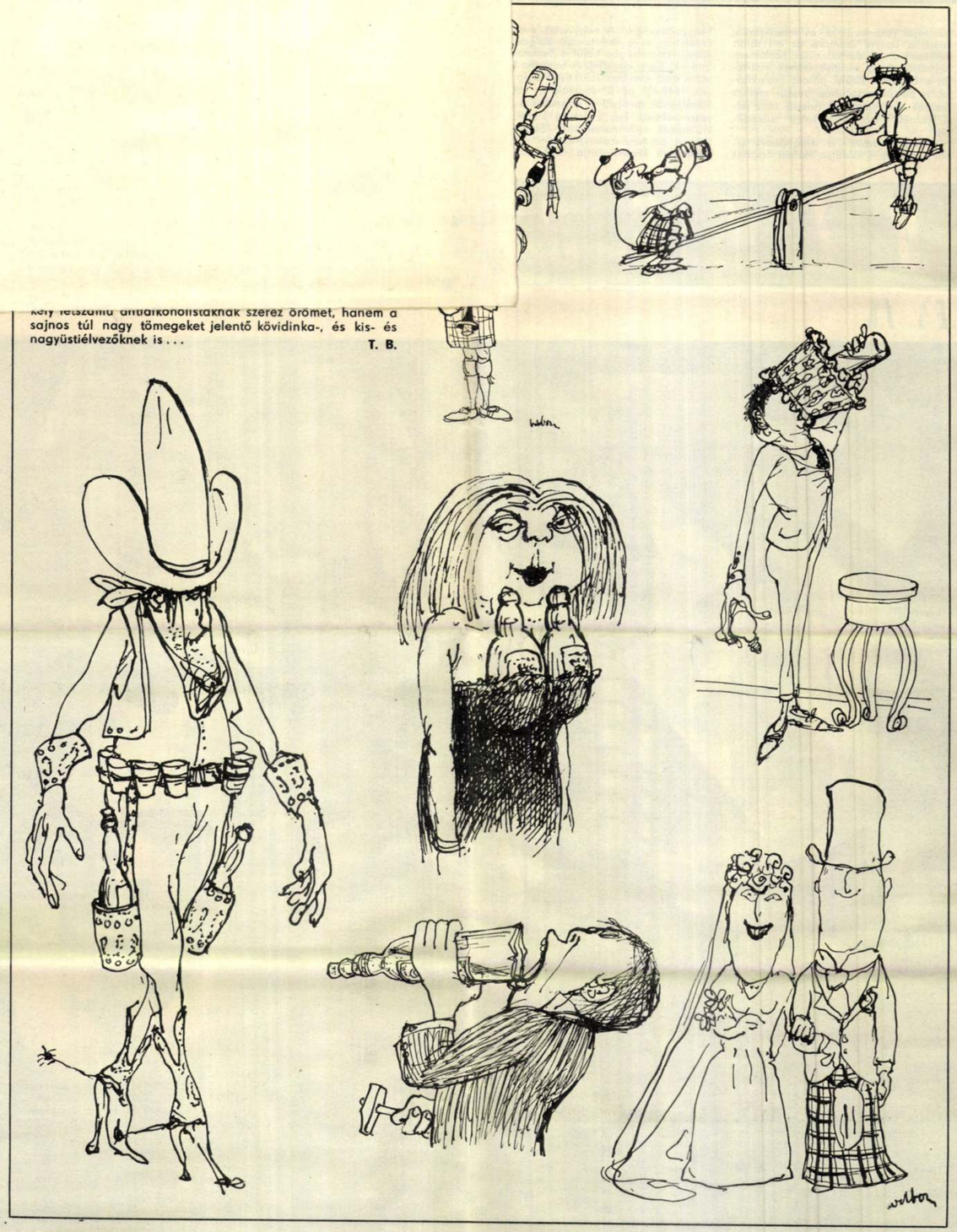

VIP VOLTAM SZÓFIÁBAN

Párizsban nemrég bíróilag megbüntettek egy vendéglőst, mert angol neveken ajánlotta bizonyára finom, ám a műveletlen franciák számára ismeretlen étkeit. Nem csodálom, hogy Franciaország ilyen idegesen védi a maga nyelvét, a kis népeknek nem árt óvatosaknak lennlük a külföldi, s kivált a legerősebb, az angolszász befolyással szemben. Mi bezzeg, a hatalmas Magyarország népe és állama legyinthetünk a francia nacionalizmusnak erre az újabb megnyilvánulására, a mi népünk először is igen művelt, mindent megért más nyelveken is, s ráadásul ázsiai csökött ségéből kineveli a külföldi hatás.

AMIKOR E HASÁBOKON ÓVÁST MERÉSZELTEM TENNI a lizingelés, a tenderelés s hasonló *hunglish* kifejezések ellen, egy jeles író kimutatta, mennyire gazdagszik keleti nyelvünk e napnyugati szavakkal, másrészt egy napilap — természetesen a legnagyobb példányszámú, milliókhoz szóló újság — csak azért is, címben is „lizingelt", mert bérelni, kölcsönözni valami alacsonyrendű dolog, az előkelő magyar — s Ferenc József óta sosem voltunk olyan „rangosak" és „előkelőek", mint napjainkban —, szóval, egy rátarti magyar, azaz *hunglishman* irtózik a saját pórias nyelvétől. Várom, mikor fogjuk idegen nyelvre áttenni egyéb ügyleteinket is, például be lehetne vezetni azt is, hogy hiteleket, kölcsönöket a jövőben nem felveszünk, hanem *lizingeljük a manit*, s azt a végtelenségig realizálhatjuk, olyan jó a bonitásunk. Legfeljebb az életszínvonalunk csökken egy kicsit, az pedig nem dúlja fel a lizingelők szájkóját, (=psycho) mert az *ő standard of livingjük* nem hanyatlik.

E hosszúra nyúlt bevezetéssel szerettem volna megtakarítani a cikkem címében használt VIP fogalmának megvilágítását: mit nekem az az olvasó, aki még annyit sem tud, hogy ki a VIP? De aztán eszembe jutott, hogy van nekem egy keresztanyám Miskolcon, aki szeret engem olvasni, s bár használja az *Idegen szavak szótárát* is, ám abban sem található e mókás rövidítés, ezért neki külön elárulom, innen üzenem, sőt meszidzselem, hogy a VIP egyenlő: Very Important Person. Magyarul: Igen Fontos (Jelentős) Személy. A köznyelvben így is mondható: nagyfejű.

Hát tessék kérem megfogódzni, ez voltam én Szófiában, VIP, azaz nagyfejű.

Csak mellékesen, de elárulom, hogy nem szeretek utazni. Még nem voltam iskolás, amikor egy mosóteknőn elszöktem hazulról, s a kertünk alatt csordogáló patak habjain egészen Hejőpapiig jutottam, de onnan egy éber földműveló visszaszekerezett velem szülőfalumba, könnyező szüléim karjai közé. Hejőpapi épp oly nyomorúságos falu volt, mint Hejőcsaba, s talán akkor rögződött meg lelkemben a gyanú, hogy a világ nagyjából s a lényegben mindenütt egyforma, mindenesetre később egyre csökkent az utazási kedvem, majd egy időben államilag ki is küszöböltetett belőlem a világlátási vágy, mióta pedig röghözkötöttségemet feloldották, csak családi, esetleg hivatali nyomással lehet kilendíteni pesti kuckómból. Talán fölösleges jeleznem, hogy családilag inkább Francia- és Olaszország felé nyomnak, míg a hivatalok Szófiába vagy Varsóba szeret(né)nek küldeni, de általában ellenállok.

Az utazástól azért is irtózom, mert egy-két hét alatt annyi levél és kézirat gyűlik össze az asztalomon, hogy utána hónapokig sem bírok velük (ezúton is elnézést és türelmet kérek több száz olvasónktól, aki szabadságom, majd szófiai kiruccanásom miatt még nem kapott választ tőlem), másfelől viszont, mit tagadjam, öregszem már, s a megaláztatást is nehezen viselem, márpedig a határokon átkelni egy magas vérnyomásra hajlamos és epekővel is megáldott egyednek igen kockázatos — a kilométeres autósorok a sorompók előtt, a vámosok buzgólkodása (némely granicákon otrombasága), már előre elveszi világjáró kedvemet. Az egyik határállomáson például azzal akartak *borsot* törni az orrom alá, hogy útitársnőmtől elvettek egy Tóth Árpád-verseskötetet, arra hivatkozva, hogy biztosan zsoltároskönyv. Természetesen azóta, immár tízegynéhány éve, nem fordulok elő abban az országban, ahol a státusbiztonságot már a zsoltároskönyvektől is óvják.

Ezúttal is ódzkodtam tehát, s minden érvet bevetettem a megtisztelő hívás elhárítása érdekében, de végül is be kellett adnom a derekamat — az írószövetségi küldöttség, melybe tagul jelöltek, a hatodik szófiai világtalálkozóra készült, ahol is annak megvitatása várt ránk, mit tehetnek a földgolyó írói a békéért. Nem, ezt nem háríthattam el: ha a végén mégis elsülnek a rakéták, haló (azaz a neutronsugárzás jóvoltából szétolvadó) poromban sem bocsátanám meg magamnak, hogy megvédhettem volna a békét, de én egy kis konferenciázást is sajnáltam tőle.

ÍGY HÁT ÚTRA KELTEM. Békevédelmezői tetteimről nem szólok itt, mert más a célom, s mert a magyar sajtó csak annyit közölt e szófiai világtalálkozóról, hogy Gorbacsov és Reagan levelet írt az írókhoz, de e levelekből is csak a politikai üzenetet emelte ki, nem utalva arra, hogy a két államférfi mit tart az írók feladatának. Még csak apró hír sem jelent meg a küldöttségről, márpedig ha a sajtó nem tudósít valamiről, akkor az nem is lehet igazán fontos, ezt már régóta tapasztaljuk, s akkor én miért fontoskodjam? Másfelől némely írókollégáimat sem szeretném bántani, akik általában nem Szófiába, inkább New Yorkba repülnek, s ott tündököInek. Talán még célzásnak vennék, ha elmesélném, hogy *hatvan* ország mintegy 170 írója milyen ünneplésben részesített egy — sokunknak teljesen ismeretlen — nicaraguai írót, nyilvánvalóan azért, mert ez a kollégank egy harcoló forradalmi országot képviselt körünkben. Ha lefesteném e jelenetet, azok a magyar írók, akik New Yorkban egy-két éve kioktatták a sandinistákat, hogy adják meg a szabadságjogokat a fegyveres ellenforradalmároknak is, talán még megsértődnének, mármint az író-tanácsosok, hiszen szabadságfelfogásuk szerint legyen szabad szabadságot követelni a fegyveres ellenforradalomnak is, de e felfogás hirdetőit nem szabad bírálni.

Maradok tehát — mint látják, igen óvatosan közelítgetett — témámnál, a VIP-élménynél· Balkán-gépen repültünk, s a Ferihegyen még észre sem vettem, hogy milyen fontos személyiség vagyok, sőt, de a gépen egy külön fülkébe kerültünk, s bájos légikisasszonyok számolatlanul hordták az italokat, amitől a kis küldöttségnek jó kedve kerekedett, mert — noha nem vallottuk be — lelkünk mélyén természetesen reszkettünk, vagy hogy csak a magam nevében szóljak, én szorongtam — nem szeretek olyan járművön röpdösni, amelyen másoknak vagyok kiszolgáltatva. (Ami persze gyermeteg dolog részemről, mert ugyanilyen kiszolgáltatottságban élek akkor is, ha nem röpdösök a felhők felett.) Talán az emelkedett hangulat okozta, hogy nem érzékeltük a bánásmód különleges mivoltát: Szofiába érve egy darabig nem tulajdonítottam jelentőséget annak sem, hogy leszálláskor azonnal külön váróba vittek bennünket, nem láttunk vámost, határőrt, csak a bolgár írószövetség nevében megjelent fogadókkal ihattunk újra a fölösleges ijedelemre.

Nem részletezem tovább a kiváló vendéglátást az egyébként — ennyit nyugtáznom kell — tökéletesen szervezett találkozón. Visszafelé újra a VIP váróban konyakoztunk, majd egy külön kocsi kisuhant velünk a géphez. S itt ért a már említett VIP-élmény. Mintegy száz utas várakozott már a beszállásra, de bennünket a kísérők a *többiek előtt* feltessékeltek a gépre, az előkelőbb ülőhelyekre. Pironkodva kaptam el szemem a szélben didergő tömegről, jobbára honfitársaink voltak, s mentem a küldött-társak után. Leülve (vélt) helyünkre, Bart Istvánhoz fordultam, kitűnő angolos írónkhoz, műfordítónkhoz, megkérdezve, nem érezte-e rosszul magát az imént, mire megsúgta, hogy valamiféle szégyenérzet fogta el őt is. (Rögtön Rudas László jutott eszembe — lásd lentebb.)

Nem kívánom eltúlozni e morális megrázkódtatást, VIP-ségünk egyébként is már a gépen, indulás előtt véget ért: egy francia pár volt az igazi VIP-je a Malévnak, s minket odébb telepítettek, majd a leszállás után nem rohant velünk senki a külön váróba, hanem mi vártunk félórát a bőröndökre, melyeken csúfondárosan libegett a VIP-cetli. A gyorsforgalmi úton száznegyvennel száguldozó VIP-merciből egy VIP-gyerek szamárfület mutatott szabályosan haladó autónknak, s az első Közértben már teljesen átlagos anti-VIP magyar állampolgárrá fokozódtam le — a pénztároskisasszony átvert 27 forinttal, nyilván épp rajtam alkalmazta azt a statisztikai törvényt, melynek jegyében nálunk minden harmadik vevőt megkárosítanak. (Természetesen csak a nem VIP-vevőket, VIP-vevő egyébként sem létezik, mert annak házhoz szállítják az árut.)

HA MODOROM ezúttal kivételesen talán gúnyorosra sikeredett volna, elnézést kérek, eszem ágában sincs kétségbe vonni, hogy a valóban fontos személyek részesedjenek egy kis külön elbánásban, utazásuk alkalmából is. Mégis elgondolkodtam azon, hogy valójában ki is tekinthető Igen Fontos Személynek? Mi, magyar írók, sem itthon, sem Szófiában, nyilvánvalóan nem tartozunk a VIP-kategóriába, pusztán bolgár barátaink udvariassága folytán léptünk elő. De a hivatalból fontosnak hirdetett személyek valóban olyan jelentősek-e, mint hisszük róluk, vagy mint ők képzelik magukról? 53—56 között hadügyminiszterünk volt egy általam akkor meglehetősen középszerűnek ítélt férfiú. Egy másik cikk felvázolása közben meg akartam nézni az életrajzát az *Új Magyar Lexikonban*, s álmélkodva tapasztaltam, hogy ez a rangja révén feltétlenül Igen Fontos Személy 59-ben már a Lexikonba se került be. Nyilván azért, mert már nem volt miniszter.

De ki oly vakmerőn magabiztos, hogy ma csalhatatlanul meg tudná mondani, ki lesz holnap is fontos?

Ezért is jobb volna hát, ha minden ember egyformán VIP-elbánásban részesülne Ferihegyen s a Közértekben is, és az úgynevezett élet minden övezetében. De ez egyelőre vágyálom, sőt, bűnös egyenlősdi . . . Mégis talán illene egy kicsit elvibben rendezni a VIP-ügyeket. Egyként tucat vezető államférfi és elismerten nagy író, művész, tudós és tévébemondónő ne várakozzék a vámnál, rendben van. Hajthassanak a sztrádán is gyorsabban, noha hasznos lenne ezt törvényesen is rögzíteni. A többiektől azonban, az önjelölt VIP-ektől, a protekcióval, összeköttetéssel kiharcolt, pénzen kibundázott VIP-kiváltságok birtokosaitól, a hivatali tévedésből Igen Fontos Személlyé kinevezett uraktól és hölgyektől talán jó volna ünnepélyesen egy kicsit több szerénységet kérni. Vagy ez is utópia?

És most következik Rudas László. Talán megbocsátják nekem a pártiskolákon, ha maradandó filozófia alkotójának nem tekinthetem őt, de talán hitelesebb és lehengerlőbb előadó volt, mint némely maiak. Egyszer egy gondolkodó elvtársnő kételyeit látszott kifejezni a tekintetben, hogy a kommunizmus paradicsomi korában az emberek majd csakugyan egyenlőn részesednek a javakból, s nem akar egyetlen nő sem két bundát magának, mire Rudas így förmedt rá: „Vetkőzzék le! Itt, a többiek előtt!" „Nem tehetem" — suttogta zavartan a kétkedő filozófusjelölt. „Miért?" — faggatta Rudas. „Mert szégyellem magam." Mire a sztálini filozófia leghatásosabb magyar talmudistája diadalmasan vágta ki fő érvét: „Na látja! A kommunizmusban is szégyellné magát, ha többet akarna magának, mint amenynyi másoknak jut." • Nos, a kommunizmus még a messzi jövőben vár ránk, s én nem tudom, él-e még a szégyellős elvtársnő, s azt sem sejtem, hány bundája van. De egy biztos: nálunk mostanában sokan, s egyre többen, NEM SZÉGYELLIK MAGUKAT . . .

IDEGENKEDEM AZ ERKÖLCSPRÉDIKÁTOROKTÓL: némelyek közülük gyomorfekélyből vagy impotenciából kifolyólag puritánok, mások egyszerűen képmutatók Ráadásul bizonyos helyzetekben a prédikáció már nem segít. Egy kissé szervezettebb küzdelem kívántatna némely állami VIP-ek és magánerőből kikupálódott maszek VIP-ek szemérmetlensége ellen. Az ember eredendő jóságáról kiagyalt rousseau-i teória önáltatás. Sok velünk született ösztönünk társadalomellenes hajlamokat, harácsolási, sőt ragadozói kedvet fejleszt ki bizonyos feltételek között, kivált, ha túl sok a rossz példa . . .

A Szovjetunióban és Kínában kivégeztek néhányat a lehetőségeikkel túl kihívóan élő funkcionáriusok és egyéb törvénysértő harácsolók közül. Én ilyen leszámolásra nem áhítozom. De az ésszerű figyelmeztetések, törvényes megtorlások és nyilvános megszégyenítések talán gyakoribbak lehetnének, ha már a kiváltságok törvénytelen hajhászása oly gyakori és némelyek szégyenkezési készsége oly csökött, mint a Petőfi megénekelte Panyó Pannié volt: *piros* kendőjükkel együtt rég lekopott róluk a SZEMÉREM.

FEKETE SÁNDOR

• Cikkem leadása után láttam, hogy a Népszabadság november 15-i számában Erőss Pál is idézi az ismert anekdotát. De ez aligha baj: e történeten talán többször is el lehet gondolkodni.

24-25
147